Digitized by Google

14
2 F
8

Y 31

14-30.1 3

DE
REGIS CATHOLICI
PRAESTANTIA.

Eius Regalibus Iuribus, & prærogatiuis

COMMENTARII

CAMILLO BORRELLO I. C.

EQVITE AVRATO, ET PALATINO COMITE

AVTHORE.

Opus, nouitate rei, iucundum; Doctrinarum, ac ſcientiarum diuerſitate perſpicuum; Authorum, & ſcriptorum varietate, eleganter, & laborioſè diſpoſitum:

In quo eiuſdem Regis Regnorum, ac Dominiorum ſuorum Iura, priuilegia, & prerogatiuæ enucleantur.

Omnia inſuper Iura Regalia, cum in Feudorum libris, tum alibi diſperſim tradita, ad ſupremos Principes pertinentia, digeſtis per ampliſſimos Commentarios locis, nouo, miro, pulchroque ordine declarantur.

Iuris Canonici, & Ciuilis ſtudioſis, Magiſtratibus, Aduocatis, alijsque omnibus in foro verſantibus apprimè neceſſarium.

Theologis, Philoſophis, Hiſtoricis, alijsque humanioribus ſtudijs incumbentibus minimè futurum ingratum.

AD PHILIPPVM AVSTRIVM III.
REGEM CATHOLICVM.



MEDIOLANI, Apud Hieronymum Bordonum. M D C XI.

Superiorum permiſſu. CVM PRIVILEGIO.

#18 —

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Imprimatur.

Fr. Aloyſius Bariola Conſultor Sancti Officij pro Reuerendiſs. Inquiſit.

Aloyſ. Boſſius Can. Ordin. Theol. pro Illuſtriſs. Cardin. Archiepiſcopo.

Vidit Saccus pro Excellentiſſimo Senatu.

D. O. M.

PHILIPPO AVSTRIO III.
REGI CATHOLICO
DOMINO SVO CLEMENTISSIMO.

CAMILLVS BORRELLVS F.

PRIMA Conſiliorum meorum Centuria, Quartus tamen operum meorum labor, ſub fœliciſſimo, ac Potentiſſimo PHILIPPI Secundi Parentis tui, Regisque noſtri Catholici nomine, in lucem exierat, vti præcurſor ad hos Commentarios: quos tunc præmebam, poſtmodum inuulgandos. Cumque illum eidem Regi direxiſſem, eius vultum minimè aſpexit, inopina enim mors ad melioris vitæ ſedem illum tranſtulerat. Mihi dolendum, à quo viuens alia accipere dedignatus non fuerat. Ego enim non tanti opellæ illius meæ, quam illi conſecrauetam, amiſſam auram, quàm Regis luctuoſiſſimum orbi toto caſum, ac tranſitum condolebam. Quis enim Principem illum, qualem, nec præterita viderit, præſens videat, nec futura conſpectura ſit ætas ſimilem, non lugeat, non lachrimetur? Vita eius cunctis vti ſpeculum lucidiſſimum, vt exemplar conſpicuum, propoſita erat, vt haberent quem conſpicerent, & conſpiciendo imitarentur. Imperio enim, vt Cyrus aiebat, dignus non eſt, qui ſubditis non ſit melior. Iis virtutum cumulis ornatus erat parens tuus, vt cæteris mundi Principibus inuidiam faceret. Subditi tamen hoc liuore, atque inuidia geſtiebant, nacti Regem ſeculorum omnium Maximum, quem hilares, ac voto vnanimi, non pro ſubditorum ſuorum tantum, ſed totius Chriſtiani populi, ſed totius orbis beneficio, moras longiores huic vitæ facturum, immò perenni æuo incolumem ſeruandum, DEO permittente, cre-

a 2 debant

debant. Sed vana hominum ſpes, fuit fallaci credulitate deluſa: hanc enim fragilem humanarum rerum miſeriam abijciens, immarceſcibilem alteram anhelans, diſſolui, more Apoſtoli, concupiuit, & eſſe cum CHRISTO, Paradiſum petijt, vbi cum Beatis actionum, virtutumque ſuarum, æterna conſequutus eſt præmia. Hoc tamen omnes vnico fouemur ſolatio, quòd Maieſtatem tuam, in primo adoleſcentiæ ingreſſu florentem, Regnorum omnium, ac virtutum ſuarum hæredem reliquerit, ac Dominiorum omnium Rempublicam omni Politiæ genere præſtantem. Comites etiam Aulicos, Primates, Principesque viros, qui vernantem ætatis tuæ florem, quaſi circumuallati, & antemurales foueant, ac moderentur. Sed ante oculos, Maiores tui Tibi ſe offerunt, in quorum ſummis, & Magnanimis actibus ſpeculeris. Te Aui, Atauique tui ſtimulant, & ad Magnanimos actus impellunt. Hinc poſt Regis, ac parentis tui ſolutas inferias, ſtatim nobis aliud sereniſſimum lumen illuxit, cum Maieſtatem tuam, coniugem ſibi copulaſſe percepimus, MARGARITAM Auſtriacam, CAROLI Archiducis Auſtriæ filiam; FERDINANDI Archiducis, ſummæ expectationis Adoleſcentis, Principumque fratrum, ſororem; RODVLPHI Secundi Summi Romanorum Imperatoris, ac ſtrenuiſſimi neptem, Virginem forma, omnibusque alijs, & corporis, & animi dotibus præfulgentem, ex tot Principum, Regum, ac Imperatorum Seminario ortam, quo ex complexu perpetuam, ac ſplendidiſſimam tuæ familiæ prolem fœcundam ſperamus. Acceſſit his, quòd ISABELLA ſoror tua, Virgo Princeps, corporis encomio, ac animi conſilio pollens, nupſit ALBERTO Archiduci, eiuſdem Imperatoris fratri, cuius virtus Orbi Chriſtiano cognitiſſima eſt, vt qui gradus quandoque Eccleſiaſticos profeſſus, Paſtorem ſe vigilantiſſimum, & Gubernatorem prudentiſſimum; demum arma indutus, acerrimum, atque ſtrenuiſſimum bellatorem, ac Ducem ſe exhibuit. Quorum matrimoniorum ſplendorem à CLEMENTE Octauo Summo Romano Pontifice, ſummo ſtudio, ſummaque hilaritate, ac effuſa liberalitate ornatum, vlla aliâ ſimilem vidit ætas. Cum igitur Parens tuus viueret, ſuarum actionum operibus motus, vt ſubditum decuit, hos commentarios, quibus de CATHOLICI REGIS PRÆSTANTIA Titulum dederam, molitus ſum, in quibus Prærogatiuas omnes eiuſdem Regis, ſuorum Regnorum, ac Statuum, Regaliorum, iura omnia, & propugnacula conſcripſi. Illo demum humanis functo, quadam conſternatione prolapſus, ac penè diffiſus eram, quòd quarto tunc opere, nunc verò quinto eius præueniens interitus, me labefactaſſet; quaſi incaſſum laboraſſem, quominus maiora præteritis argumenta mei quandoque animi illi notiora fierent. Sed in tanta Principum ob tuæ Maieſtatis cauſſam, hilaritate, in communi omnium populorum lætitia, ac plauſu, eiuſdem animi vires reaſſumpſi, cui benignam auram præſtitit FRANCISCVS MARIA Secundus Vrbinatium Dux, Princeps omni ſeculo celebris, cuius liberalitate, munificentia, alijsq; ſummis virtutū officijs erectus, promptæ voluntati meæ, vires additæ fuere, vt tandē hos Commentarios fęliciſſimo Maieſtatis tuæ nomini conſecrarem.

Cre-

Creberrimum etiam mihi calcar addidit olim Don ANTONIVS CARDE-
NAS de Corduba, Sueſſæ, & Vaen Dux Optimus, Maieſtatis tuæ apud
eundem Romanum Pontificem Orator, & Legatus, Princeps rerum expe-
rimento, atque conſilio Maximus: quorum iudicio, atque authoritate com-
motus, quod HENRICO Guzmanno, Comiti Oliuares, Ioanni à Stuni-
ca Mirandæ Comiti, & Labagneſæ Marchioni, Don Ferdinando de Caſtro,
Comiti Lemos, & Andradæ, ac Marchioni Sarriæ, ac Don Franciſco de
Caſtro Comiti Caſtri, & Don Ioanni Alphonſo Pimentel de Herrera, Co-
miti Beneuentæ, Iuſtiſſimis, & omni æuo memorabilibus Principibus Re-
gni Neapolitani tunc Proregibus pollicitus fueram; nunc ſub Don Petri de
Caſtro Comitis Lemos, & Andradæ, ac Sarriæ Marchionis, Maieſtatis tuę
Locumtenentis fœliciſſima adminiſtratione, profero. Cumque Catholici
Regis prærogatiuas huic libro inſeruerim, Maieſtatem tuam, ſucceſſores om-
nes tuos, Regna, Status, ac Dominia reſpicit; Idcircum tuum ſit opus, tibi
iure debetur, tuoq; Catholico nomini dedicare non ſum veritus. Suſcipias
igitur Maximè Regum omnium illud hilari, ac ſerena fronte, vti elaboratum
abs tuo humillimo, Regni huius Neapolitani ſubdito. Nec miretur Maieſtas
tua, quòd primus omnium, inter tot Proceres, ſcientiarum omnium peritiſ-
ſimos, rem ità arduam præſumpſerim, tentauerim, ac molitus fuerim, &
quaſi vorticoſum Mare inter tot ſcopulos, & procellas inexpertus pertranſi-
re, & ad portum peruenire crediderim. DEI enim Optimi Maximi be-
neficio, à quo omne donum progreditur, ipſaq; rei ſcribendæ magnitudi-
ne, adiutus, illam ad eam perduxi metam, qua exilis conatus meus potuit,
ac roris Diuini gratia mihi indulſit. Non enim ego talis eram Atlas, vt tam
magni Regis molem ſuſtinere potuiſſem; Aut Apelles, cui ſoli Venerem
pingere datum fuerat; vt corporis robore, aut eleganti artificio, & colo-
rum excellentia, eleuarem, ac pingerem. Vnde cum opus ſumpſerim viri-
bus meis non reſpondens, ſatis erit in ſummis rerum apicibus, animo non
defeciſſe, & ſub onere graui, curuo corpore pondus ſuſtinere, craſſiſque co-
loribus, impolito, rudique penicillo delineare; quàm otio marceſcentem,
atque oſcitantem deliteſcere. Principes ſuos aliqui, Columnis, Statuis,
Imaginibus, Auro, Argento, vaſibus affabrè factis, Lapillis, Gemmiſque
pretioſis, & vnionibus, prima inaugurationis vice honorare contendunt:
Thure, Mirrha, Balſamo, Thymiamate, alijs odoribus, ac ſuffumigijs reue-
reri. Ego Regi mundi Maximo, potentiſſimo, atque ditiſſimo, è cuius ſi-
nu Argentum, Aurum, omniaque orbis pretioſiora, quaſi ab inextinguibi-
li fonte, ac perenni diuitiarum flumine, dimanant, hoc exile donum, om-
ni tamen ſeculo duraturum, offero. Aliud enim pretioſius, quod in vaſtiſſi-
mo Maieſtatis tuæ Templo offerrem, non habebam. Inter Magnorum,
Grauiumque virorum vota, hanc rudem, ac impolitam Tabellam, Deuoti

animi cauſſa, appendo. Maieſtatem tuam arbitror DEI Optimi Maximi exemplo, ità Potentum virorum, vt humilium oblationes æquo animo accepturam. Quod ſi Maieſtas Tua facere dignabitur, Ingenium meum ad progreſſus maiores ſubleuabit.

ILLVSTRISSIMO.
ET EXCELLENTISS. DOMINO
DON PETRO DE CASTRO
COMITI LEMOS, ET ANDRADAE,
AC SARRIÆ MARCHIONI IN REGNO NEAPOLITANO
Locumtenenti Regio, & Capitaneo Generali.

Camillus Borrellus I. C. fœlicitatem.

REGES omnes, Principesq; populorum cauſſa creati ſunt, & cum illorum onus ſubditorum regimen reſpiciat, dum id operantur, tunc omni iure optimi appellantur. Sin autem illorum commoda tantum attenderent, praui tunc, inutilesq; Principes iudicabuntur. Hinc Principes omnem ſui curam habere minimè debent, ſed proprijs eorundem ſenſibus exploſis, ita ſe ipſis regere, vt promptiores, & ſolidiores pro Repub. fiant. Eo igitur modo amplectenda eſt ſui ipſius cura, ac diligentia, vt ab ijs omnibus, quæ Regium animum illuſtrant, minimè declinent, populorumq; ſibi commiſſorum eam curam gerant, vt vnico, eodemq; tempore, ſibi ipſis ſint vtiles, & ſubditos populos optimè contineant. Suam itaque ipſorum authoritatem eo modo curent, vt proprium decorem non amittant, aliasq; virtutes omnes in ſe ita contineant, vt Regium nomen, non relinquant. Quibus armati, fructus edant in populorum directione, qui à ſeueris, optimiſq; Principibus expectandi ſunt. Suam enim eo modo dignitatem tuebuntur, & tunc ſibi ipſis, ſuiſq; populis, optimè conſultum erit, ac illorum beneuolentiam lucrabuntur. Quid enim Principi proderit, quòd habeat firmam armatorum hominum cuſtodiam? quando non pro illius tantum authoritate ſeruanda, ſed ad continendos in obedientia ſubditos, vel ad timorem illis concutiendum, arguatur, vt Plutarchus eſt author. Et hæc eſt firma, ac vera ſubditorum in eo, qui eis præeſt, beneuolentia; quæ eſt optima erga ſuum Dominum voluntas, quæ, & ipſa itidem ex bonis Principis actibus naſcitur. Hinc Claudianus ait.

Non ſic excubiæ, nec circumſtantia pila,
Quàm tutatur Amor.

Optimè hinc Philippus Tertius Rex noſter, ſuorum Gentilium induſtriam imitatus, in ſuæ adoleſcentiæ cunabulis, Regna auſpicatus, ſuis placere ſubditis ſtuduit, illos ad ſui beneuolentiam alliciens, non modo pœnarum condonationem delinquentibus remittendo, ſed ordine admirabili, Regnorum adminiſtrationibus Principes viros eligendo, qui gratiam

Regiam populis ſumma hilaritate pateſacerent, & futuris malorum, atque facinorum igniculis præcauerent. Hæc ſtatim in hoc Regno Neapolitano inſpeximus dum Illuſtriſſimum, & Excellentiſſimum Dominum Ferdinandum de Caſtro Comitem Lemos, & Andradæ, ac Marchionem Sarriæ primum ſuum Locumtenentem præfecit, Principem omni virtutum genere cumulatum, quem Summus Pontifex magno in honore habuit, dum eiuſdem Regis nomine, miſſus eſt, promptam à ſui Regni primordio Sanctæ Eccleſiæ, eidemq; Summo Pontifici, obedientiam, & obſequium, Regnaque omnia offerens pro ſuſtinenda Summi Pontificatus magnitudine, illiusq; Imperio protegendo. Vtinã illum mors non ita celeriter nobis abſtuliſſet: reliquit enim Regnum prauis hominibus purgatum, omniumq; ſpecierum genere repletum. Quo Principe parente tuo iam ad cælum delato, ſubſtulit Regni pondus Don Franciſcus de Caſtro, Caſtri Comes, ſuus filius, frater tuus, qui ea induſtria in Adoleſcentiæ flore Regnum moderatus eſt, vt nulli prædeceſſorum, ac ætatis grauioris inuidere debeat. Nunc tandem poſt Don Ioannis Alphonſi Pimentel de Herrera Comitis Beneuentæ optimi Principis gubernationem, Te poſt Patris, ac Fratris incorruptam adminiſtrationem; omniq; ſeculo memorabilem, eidem Regno præpoſuit, quem (vt Poeta ait) & Pater Aeneas, & Auunculus excitat Hector. Summa lætitia populi congratulantur, expectatè veniſti, ſenum Baculus, infirmorum medicus, ſuperborum humiliator, humilium exaltator, oppreſſorum releuator, bonorum defenſor, maleficorum vindex, vrbis tutor, populi curator, pupillorum adiutor, viduarum cuſtos, Religioſorum protector, literatorum fautor, clementiæ ſeminator; & iuſtitiæ exhibitor. His virtutibus cumulatus Regnum hoc releuabis. Rex Inuictiſſimus corporibus Regni huius, multiplici morborum qualitate affectis, Medicum elegit, qui non ſolum infirmitatum prognoſtica, ſymptomatum cauſas, humorum prauitates, febrium expulſiones, curabit, ſed conualeſcentiam, & corporum conſeruationem, & ſalutem inducere anhelabit. Nunc tam commentarios iſtos Regi noſtro dicatos, Tuæ Excellentiæ medio, fælici fato, reſignandos curaui, non modo vt Regi debitum impenderem, ſed vt tuæ Excellentiæ mei animi argumentum oſtenderem; ſcelus enim maximum facerem, ſi id tuo fauore non explerem: Nam Scipio Africanus, & ſi Pompei Magni familiaris eſſet, non tamen Conſulatum appetere ſuæ gloriæ eſſe conſpexit, ſi ipſo reluctante, id faceret. Vnde Pompeio ſe totum tradidit, cuius ope, atque induſtria, ſui deſiderij compos factus eſt. Operis, & authoris patrocinium, Princeps excellentiſſime, tibi offero, literatorum adiutor. Maximorum Principum hoc proprium eſt, & ad illos ſolos pertinet: quod ſi feceris, eris pro Vurgilio Mæcenas, pro Cicerone Atticus, & pro gratitudine tui in me officij apud poſteros perpetuum nomen, ac perennem famam tibi comparabis.

Tipographus Lectori Beneuolo S.

NE mireris benigniſſimè Lector, ſi hi Commentarij, tam diù deſiderati, ac in alijs operibus ab authore antea editis, nominati, non prius in lucem editi fuerint. Septem enim continuis annis in Ciuitate Venetiarum latuere, & neſcio quo fato, illorum euulgatio facta non fuerit, ſed diù dilata, à qua tandem author illos reuocauit: Ideoq; in eis non videbis aliquos nouiſſimos relatos, niſi quos in Catalogo deſcripſit. Author enim hoc proprium ſemper habuit, vt omnium ſcientiarum ſcriptoribus ſummos honores, ac ſummas laudes exhibeat. Nam à cunabulis imbutus ſtudijs Dialecticæ, Philoſophiæ, Theologiæ, Hiſtoriæ, quæ cum legali Philoſophia, ità coniunxit, vt pratum herbarum diuerſarum, ac florum dici poſſit illius opus. Hoc autem boni ex mora huius impreſſionis emerſit, quòd interim magno labore, & indefeſſo ſtudio abſoluit ſecundam conſiliorum centuriam. Volumen de Magiſtratuum edictis, quatuor libris diſtinctum: Commentarios ad Arborem Auſtriacam, & Luſitaniæ, ac Gothorum Regum, quæ proximè in lucem proferentur. Hos autem Commentarios abſoluit anno *1597.* & idcirco nec Epiſtolas mutare voluit. Illos legere ne dedigneris, nec Iudicium dabis, niſi illorum lectione ad finem, vſque protracta. Cum enim grauem contineant materiam, eò grauiſſimum illius ingenij acumen admiraberis.

Hæc autem animaduertas, quæſo: Primò addenda eſſe ad cap. XLIII. ſub num. *64.* quæ poſita ſunt ante Indicem in fine operis. Sunt enim maximè neceſſaria ad illud caput magnificandum.

Deinde, etiam ad cap. LXXI. addendum eſſe caſum inibi ſubſequentem, qui in authoris Archetypo ſexageſimus ſecundus erat. Hæc boni conſule. Vale, & fruere.

MV-

MVTII IVLIANI I. C. CARMEN
AD LECTOREM.

NON ſic Ingenijs, doctrina, & Græcia præſtans
Olim læta fuit, propter ſanctiſſima legum
Dogmata, quæ ſacro dictauit gentibus ore
Prudens, & rara inſignis pietate Lycurgus,
Vt Latium totum geſtit, lateq; triumphat,
Poſtquam docta legit, docti monumenta Camilli,
Quæ vigili ſtudio, multoq; labore tot annis
Conſcripſit, Regis noſcant decora inclita noſtri,
Vt Populi, & Gentes, alijs quos Phœbus in oris
Aſpicit, atque alijs viuunt ſub legibus, vtq;
Agnoſcant, quantum ſe extendant Iura PHILIPPI,
Gloria, Fama, Decus, Nomen, ſuprema Poteſtas.

POMPILII RVBEI V. I. D. Biſatiani in opere de Regis Catholici præſtantia Illuſtris D. Camilli Borrelli I. C. Equitis Aurati, & Palatini Comitis, ſcientiarum omnium eruditiſſimi Carmen Dialogicum.

Typographus, & Liber.

Ictibus aſſiduis, modo quis mea limina turbat?
Sum liber æterni Nominis, eia aperi.
Quid petis? Excudi Venetis, ſignisq;, notisq;.
Ingredere. En adſum. Dic age cuius opus?
Borrelli eſt: num forte latet te fama Camilli?
Iam recolo: Impreſſi plurima ſcripta viri.
De compromiſſis opus edidit, Additamenta
Bellugæ, & miro conſilia ingenio.
Ecquid habet liber iſte noui? Noua plurima. ſed quæ?
Ni graue ſit referam. Non graue erit, referas.
CATHOLICI, Inuicti, patet hic Præſtantia Regis,
Sanguinis Auſtriaci, priſcaq; Nobilitas.
Continet Imperia, Vrbes, Faſces, Bella, Triumphos,
Regnorum ſeries, Magnanimosq; Duces.
Hic fortes, ſanctosq; viros, hic ſanguine claros;
Et virtute, Domi, Militiaq; graues.
Iura, Magiſtratus, Studia, Artes, Stemmata, Ritus,
Intactam Regis, virgineamque fidem.
Ancipites legum ſenſus, opulentaque Regna,
Et quæcunque potens ſceptra PHILIPPVS habet.
Grande opus, & mira amplectens. His plura ſuperſunt.
Sit ſatis. ò ſerui linquite cœpta opera.
Hoc opus accipite, & cæleri ſubducite Prælo,
Auratiſque notis, ponite ſic Titulum.
Rex Regum Auſtriacus, lux legum at in Orbe Camillus,
Ille orbi, Hic legi, ſtamina longa trahant.

PAVLI

PAVLI Portarelli Neapolitani in Opere de Regis Catholici præſtantia ab Illuſtri I.C. Camillo Borrello, omnigenæ ſcientiæ candore conſpicuo, compoſito.

Carmen.

AVſtriaci ſeriem generis, tot Regibus auctam,
Terris, qui leges, quique dedere Mari,
Qui populos alio domuere ſub axe iacentes,
Imperio quorum paret vterque polus.
Borrellus chartis pergit referare diſertis,
Atque Philippe tuum concelebrare decus.
Et quantum emineat tanti Præſtantia Regis,
Supra omnes Reges per ſacra iura docet.
Attollit nomenque ſuum, Famamque Camillus
Hæc Regum ſummo dum monumenta dicat.

Eiuſdem Portarelli ad Lectorem Epigramma.

QVàm latè imperij protendat ſceptra PHILIPPVS,
Siuè per Eoas, occiduasque Plagas.
Regnorumque eius decora, & quæ commoda rerum,
Quæque ſit vbertas, Gloria, Priſcus Honos.
Quæ ſtudia, & leges fuerint, Ritusque per Vrbis,
Quæque hominum ſortes, fortuitæq; vices.
Iura, Magiſtratus, Tituli, qui ſanguine Clari,
Doctrina, & fortes, qui valuere manu.
Qui Iudex, Præſes, Conſul, Prætorque, Tribunus,
Orator, Miles, quique Senator, Eques.
Qui foris, atque Domi, qui Belli, aut tempore Pacis,
Aeternum nomen promeruere ſuis.
Cuncta hæc, lux legum amplectitur ecce Camillus,
Tota vt ſciri poſteritate queant.

FABII Contis Neapolitani ad Illuſtrem Virum D. Camillum Borrellum I.C. Eminentiſſimum.

Carmen.

HActenus Auſtriaci, cui tot monumenta PHILIPPI
Eſſet conceſſum ſcribere, nemo fuit.
Id tibi ſeruabant ſuperi, Te culmina rerum
Digna, & tu dignus pandere ſolus eras.
Solus inacceſſam potuiſti voluere Molem,
O Claros inter, Clare Camille, Viros.
Regia Materies, lucem tibi parturit, & Tu
Lucida quæ fuerant lucidiora facis.

Eiuſdem

Eiuſdem pro totius operis argumento Diſtichon.

E*T genus, & Proauos, & Regna, & iura* PHILIPPI,
Et Titulos omnes, hic liber vnus habet.

AD POTENTISSIMVM,

ET CATHOLICISSIMVM

PHILIPPVM III. AVSTRIVM REGEM

Ioannis Franciſci Marci Vettani Presbyteri Carmen.

NOn Indis cedunt Gemmis, ô Maximè Regum,
Mentis Borrellus quas tibi promit opes;
Maiorum ſcribens Titulos, & facta Tuorum,
Regnandi normam monſtrat, & ille viam.
Accipe ſcripta viri tanti, Rex, fronte ſerena,
Qui facis aſpectu cuncta ſerena tuo.

Ad Virum Illuſtrem, vtriuſque Iuriſconſultiſſimum D. Camillum Borrellum, eiuſdem Presbyteri Carmen.

STemmata, Regis opes, Genus, Imperium, acta PHILIPPI,
Ordine cum pandas docte Camille ſuo:
Legibus, Hiſtorijs, Annalibus, omnia firmas;
Reſponſa, vt ſuperent quæ dare Apollo ſolet.
Heroum manibus, verſabitur omne per æuum,
Arte, quod eximia, Nobile ſcribis opus:

Eiuſdem ad eundem Carmen.

REgibus, Auſtriacum præfers dum iure PHILIPPVM,
Orbis terrarum, ſanguine, & Imperio:
Ecce opulenta tuæ referas emporia mentis;
Priſcos Hiſtoricos vincis, & Arte ſophos.

Ad elegantiſſimum I.C. omniq; eruditione cumulatiſſimum D. Camillum Borrellum, cum ſuo libro de Regis Catholici Præſtantia vltimam impoſuiſſet manum F. Petrus Bocius Aletinus Franciſcanus concionator ex minoribus ſtrictioris obſeruantiæ Carmen.

DAntur ab effectu interdum ſi nomina nobis,
Ipſe Camillus eris, ipſe Borrellus eris.
Romulus eſt illud, Gemma eſt ex Iaſpide & iſtud,
Sic magis hinc Diues, ſis magis inde potens.
Diuitias leges, virtus vt cætera honores
Portendunt, Patriæ nomen Oliua docet.
Debet id Auſtriacus, noſter Rex ipſe PHILIPPVS,
Quin reor, vt valet, & debet vtrunque redet,

C A T A L O G V S

Authorum omnium, quibus vſus eſt in his commentarijs ſuis de Regis Catholici præſtantia.

A

ABbas Antiquus
Abbas Panormitanus
Abbas Vrſpergenſis
Ablauius.
Abdias Babilonius
Abdalanachar Maurus
Abrahamus Ortelius
Achilles Perſonalis,
Achilles Pedroccha
Accurſius Florentinus
Adamus Delphius
Ado Viennenſis
Adrianus Cardinalis
Adrianus Barlandus
Adrianus Puluçus
Adrianus Turnebus
Ægidius Romanus
Ægidius Bellemera
Ægidius Thomatus
Ælianus
Ælius Donatus
Ælius Lampridius
Ælius Spartianus
Æmilius Probus
Æmilius Ferrettus
Æneas de Falconibus
Æneas Gazæus
Æneas Syluius
Agatius
Aggennius Vrbicus
Alanus Copus
Alanus
Alardus Amſterladamus
Albericus de Maletis
Albericus de Roſate
Albericus Oliua
Albertus Argentinus
Albertus Gandinus
Albertus Bolognettus
Albertus Brunus
Albertus Galeotus
Albertus Pighius
Albertus Magnus
Albertus Pius Carpenſis
Albertus Crantius
Alexander Aphrodiſæus
Alexander Tartagnus
Alexander ab Alexandro
Alexander de Neuo
Alexander Loſcus
Alexander Sardus
Alexander Sculterus
Alexander Ales
Alexander Raudenſis
Alexander Valignanus
Alexander Guagninus
Alexander Stiatcus
Alchuinus
Alphonſus Aluarez
Alphonſus de Caſtro
Alphonſus Verueſius
Alphonſos de Carthagena
Alphonſus Gomez
Alphonſus Toſtadus
Alphonſus Hoieda
Alphonſus Montaluus
Alphonſus Vlloa
Alphonſus Ciccarellus
Alphonſus Gomeſius
Aluarus Pelagius
Aluarus Vallaſcus
Amanellus de clarisaquis
Amatus Luſitanus
Ambroſius Sanctus
Ambroſius de Vignate
Ambroſius Catharinus
Ambroſius Opizzonus
Ambroſius Paræus
Amezebetriſus
Ammianus Marcellinus
Amodeus Iuſtinus
Amodeos de Ponte
Anaſtaſius Synaita
Anaſtaſius Platus
Anaſtaſius Germonius
Andreas Acconzaiocus de Barulo
Andreas de Iſernia
Andreas Barbatia
Andreas ab Exea
Andreas Alciatus
Andreas Tiraquellus
Andreas Lacuna
Andreas Gail
Andreas Eborenſis
Andreas Philopator
Anellus Arcamonus
Angelus de Vbaldis
Angelus de Caſtro
Angelus Gambilionus
Angelus Clauaſius
Angelus de Periglis
Angelus Politianus
Angelus Mattheatius
Annibal Troyſius
Annibal Scotus
Annonius
Anſelmus Sanctus
Antoninus Archiep. Floreñt.
Antoninus Teſſaurus
Antonius de Alexandro
Antonius Auguſtinus
Antonius de Butrio
Antonius Burgos
Antonius Bonfinius
Antonius de Canario
Antonius Capicius
Antonius Campanus
Antonius Corſetus
Antonius Contius
Antonius Maria Coratios
Antonius Franciſcus de Doctoribus
Antonius Gamma
Antonius Goueanus
Antonius Guibertus
Antonius Gomez
Antonius Maſſa galleſius
Antonius Nebriſſenſis
Antonius Neguſantius
Antonius Nicellus
Antonius de Prato veteri
Antonius Paganus
Antonius Rondinellus
Antonius Roſellus
Antonius Sebaſtianus
Antonius Rambaudi
Antonius Scappius
Antonius Sola
Antonius Teleſius
Antonius Gabrielius
Antonius Tremolius
Antonius Muſa Braſauola
Antonius Polus
Antonios Vacca
Aphthonius Rethor
Apollonius Thianeus
Appianus Alexandrinus
Apuleius Madaurenſis
Archidiaconus
Architrenius
Ariſtides Adrinopolitanus
Ariſtoteles Stagyrita
Ariſtophanes.
Arius Pinellus
Arnaldus Albertinus
Arnaldus de Villanoua
Arnoldus Ferronus
Arnoldus Vuilon.
Arnulphus Ruzæus
Arrianus Nicomedenſis
Aſcanius Clementinus
Aſcanius Martinengus
Aſconius Pedianus
Aſtenſis
Athanaſius ſanctus
Athenęus
Auenzoar
Auerroes Cordubenſis
Auguſtinus Sanctus
Auguſtinus Beroius
Auguſtinus Triumphus
Auguſtinus Bouſranciſcus
Auguſtinus Steuchus
Auguſtinus Niphus

Auguſtinus Curio
Aulus Gellius
Aurelius Auguſtinus
Aurelius Caſſiodorus
Aurelius Corbulus
Antonius Burdegalenſis
Aymarus Riuallius
Aymo Albertaſtenſis
Aymo Crauetta
Aymo Publicius
Aymoinus
Azo Bononienſis.

B

Baldus de Vbaldis
Baldus de Bartholinis
Babionius de Monte Vbiano
Bagarottus
Baptiſta Platina
Baptiſta de S.Blaſio
Baptiſta Carmelita
Baptiſta Fulgoſius
Baptiſta Pius
Barnabas Briſſonius
Bartolus de Saxoferrato
Bartolus de Hurio
Bartolus Scarampus
Bartholomeus Bellenzinus
Bartholomeus Brixienſis
Bartholomeus Bertazzolus
Bartholomeus Brunatius
Bartholomeus de Capua
Bartholomeus Cepolla
Bartholomeus Camerarius
Bartholomeus Carranza
Bartholomeus Caſſeneus
Bartholomeus Fumeus
Bartholomeus Salycetus
Bartholomeus Anglicus
Bartholomeus Socinus
Bartholomeus Martialis
Bartholomeus Sybilla
Bartholomeus Facius
Bartholomeus Vgolinus
Beatus Rhenanus
Beda.
Benedictus de Barzis
Benedictus Capra
Benedictus Canophilus
Benedictus Curtius Symphorianus
Benedictus de Plumbino
Benedictus Vadus
Benedictus Pererius
Benedictus Gulielmus
Benuentus Straccha
Bermondus Chouerontus
Bernardinus Landrianus
Bernardinus Corius
Bernardinus Scodobius
Bernardinus Alfanus
Bernardinus Bombinus
Bernardinus Arualus
Bernardinus Teleſius
Bernardinus Pandus
Bernardinus Sanctus
Bernardinus Galeota
Bernardinus de Buſto
Bernardus Sanctus
Bernardus Compoſtellanus
Bernardus Lucemburgus
Bernardus Diaz
Bernardus Saccus
Berardus Gerardus
Bertrandus Argentreus
Beroſus Caldeus
Biſgnetus
Boetius Seuerinus
Bonauentura Sanctus
Bonifacius Vitalinus
Bonus de Curtili
Borgninus Caualcanus
Branotus à Sole
Burchardus Vuormatienſis

C

Cæſar Lambertinus
Cæſar Contardus
Cæſar Vrſillus
Cęſar Baronius Cardinalis
Caius Iulius Cęſar
Caius Sempronius
Callimachus
Camillus Plautius
Camillus Caurius
Camillus Vaſtarinus
Camillus Campegius
Capella Tholoſana
Cardinalis Zabarella
Carolus Guarnaccia
Carolus degraſſalio
Carolus de Tocco
Carolus Ruinus
Carolus Sigonius
Carolus Tapia
Carolus Cluſius
Caſſiodurus
Cataldinus de Viſo
Catellianus Cotta
Cato
Caro Saccus
Catullus Poeta
Cebetes Thebanus
Celius Auguſtinus
Celſus Hugo
Chriſtophorus de Caſtellione
Chriſtophorus Porcus
Chriſtophorus Longolius
Chriſtophorus Milæus
Chriſtophorus Varienſis
Chriſtophorus Robuſterius
Chriſoſtomus Sanctus
Chriſoſtomus Iauellus
Chriſtianus Adrichomius
Ciccus Loffredus
Claudius Seyſſellus
Claudius Cantuncula
Claudius Bertazzolus
Claudius Battandier
Claudius Minos
Claudius Ptolomeus
Claudius Fromentreus
Claudianus Poeta
Clemens Romanus
Clemens Alexandrinus
Conſtantinus Harmenopulus
Conſtantinus Capriolus
Conſtantius Landus
Conſtantius Rogerius
Collectarius
Conradus Brunus
Conradus Eſius
Conſaluus de Oiuiedo
Cornelius Benincaſius
Cornelius Ianſenius
Cornelius Muſſus
Cornelius Vitignanus
Cornelius Celſus
Cornelius Tacitus
Cornelius Kempius
Coſmas Guimier
Cuthbertus Tonſtallus
Cynus de Piſtorio
Cyprianus Sanctus
Cyrillus Alexandrinus
Cyrillus Fulgeonius

D

Damianus Goes
Damianus Roſcius
Demetrius Alabaldus
Demochares
Demoſthenes
Dethardus Horſthius
Didacus Couarruuias
Dio Niceus
Dionyſius Halicarnaſeus
Dionyſius Carthuſianus
Dionyſius Areopagita
Dionyſius Gothofredus
Diodorus Siculus
Diogenes Laertius
Dioſcorides
Diomedes Mariconda
Dominicus de Sancto Geminiano
Dominicus Soto
Dominicus Bannes
Dominicus Nanus Miroballus
Donatus Antonius Fina
Donatus Antonius Ferrus
Donatus Ælius
Dynus de Mugello.

E

Eguinarthus
Eguinarius Baro
Elbertus Leoninus
Elyſius Calentius
Emanuel à Coſta
Emanuel Suarez
Empedocles Agrigentinus
Enguerrantius Gallus Hiſt.
Enimundus Bonefidius
Ephrem
Epirectus
Epiphanius
Epiſcopus Gerundenſis
Erneſius Coſthmannus
Euripedes Poeta
Euſebius Cæſarienſis
Euſtathius
Euthimius
Eutropius
Eymericus.

F

Fabianus de Monte S. Sabini
Fabius Pictor
Fabius Monteleo
Fabius Accorombonus

Catalogus Authorum omnium.

Fabius Quintilianus
Fabius de Anna
Fabius Turretus
Federic. Petrucius de Senis
Federicus Schench
Federicus Scotus
Fœlicianus Capitonus
Felynus Sandeus
Ferdinandus Vaſquius
Ferdinandus Paez
Ferdinandus Loazes
Ferdinandus Perez de Guzman
Ferdinandus Abduenſis
Feſtus Pompeius
Flaminius de Rubeis
Flaminius Pariſius
Flauius Blondus
Flauius Ioſephus
Flauius Vopiſcus
Florianus de Sancto Petro
Fontenus
Fortunius Garzia
Franciſcus Accurſius
Franciſcus Accoltus Aretinus
Franciſcus de Amicis
Franciſcus Balduinus
Franciſcus Belforeſtius
Franciſcus Beccius
Franciſcus Brunus
Franciſcus Burſatus
Franciſcus Connanus
Franciſcus de Crema
Franciſcus Curtius Senior
Franciſcus Curtius Iunior
Franciſcus Caldas Pereyra
Franciſcus Duarenus
Franciſcus Ferrettus Anconitanus
Franciſcus Forerius
Franciſcus Gratianus
Franciſcus Gonzagha
Franciſcus Guicciardinus
Franciſcus Georgius
Franciſcus Marius Grappaldus
Franciſcus Herculanus
Franciſcus Lucanus
Franciſcus Lopez
Franciſcus Marcus
Franciſc. Maironus
Franciſc. Mantica Cardin.
Franciſcus Marzarius
Franciſcus Niconitius
Franciſcus Ponzinibus
Franciſcus Patritius
Franciſcus Porcellinus
Franciſcus Petrarcha
Franciſcus Pegna
Franciſcus Purpuratus
Franciſcus Polienus
Franciſcus Platea
Franciſcus Perſonalis
Franciſcus Squillacenſis
Franciſcus Suarez
Franciſcus Sonsbechius
Franciſcus Syluius
Franciſcus Royas
Franciſcus Robortellus
Franciſcus de Ramponibus
Franciſcus Sanſouinus
Franciſcus Sarmientus
Franciſcus Torrenſis
Franciſc. Tertius de Crema
Franciſcus Taraſſa
Franciſcus Vargas
Franciſcus Veggius
Franciſcus Viuius
Franciſcus Turzanus
Franciſcus Zabarella
Franciſcus Zoannettus
Fridericus Lumnius
Froiſſardus Hiſtoricus Gallus.

G

Gabinius Leta
Gabriel Biel
Gabriel Saraina
Gabriel Paleottus Cardinalis
Gabriel Prateolus
Gabriel Fallopius
Galeatius de S. Seuerino
Galeatius Capella
Galenus Medicus
Gaſpar Calderinus
Gaſpar Caballinus
Gaſpar Vallaſcus
Gaſpar de Peruſio
Gaſpar Contarenus
Garzias Hortus
Garzias Maſtrillus
Gaudentius Merula
Gennadius
Gentilis de Albertino
Georgius Natta
Georgius Agricola
Gerardus Geldenhaurius
Gerardus Mulert
Gerardus Candidus
Gerardus Mazzolius
Gilbertus Porrectanus
Gilbertus Genebrardus
Goffredus Beneuentanus
Goffredus de Trano
Gothifredus Beringeus
Gracia Piſanus
Gregorius Magnus
Gregorius Haloander
Gregorius Lopez
Gregorius Nazianzenus
Gregorius Corteſius Cardinalis
Gregorius Turonenſis
Gregorius Nyſſeus
Guido de Baiſio Archidiaconus
Guido de Suzzaria
Guido Papę
Guido Rauennas
Guido Gualterius
Guido Pancirolus
Guerinus Piſo
Gulielmus Durandus
Gulielmus Benedictus
Gulielmus Budæus
Gulielmus Caſſiodorus
Gulielmus de Ludo
Gulielmus Hanneronius
Gulielmus Maynerius
Gulielmus de Monteforti
Gulielmus de Perno
Gulielmus Redoanus
Gulielmus Peraldus
Gulielmus Fornerius
Gulielmus Epiſcopus Tyri
Gulielmus Paradinus
Gulielmus de Monte Lauduno
Gulielmus de Cuneo
Gulielmus de Rubione
Gulielmus Rouille
Gulielmus Varanus
Gulielmus Zenocarus
Gundiſſaluus Illeſcas
Gundiſſaluus Villadiego.

H

Haito Armenus
Harthmannus Harthmannus
Harthmannus Schedel
Halſebacchius Viennenſis
Henricus Hoſtienſis
Henricus Friburgenſis
Henricus Standonus
Hellanicus
Hercules Strozza
Hermes
Hermannus contractus
Hermogenes Tarſenſis
Herodianus
Herodotus
Heſtiæus
Heſychius
Hieronymus Sanctus
Hieronymus Buttigella
Hieronymus Cagnolus
Hieronymus Cucchalon
Hieronymus Cardanus
Hieronymus Catena
Hieronymus Benzonus
Hieronymus de Colle
Hieronymus Ægyptius
Hieronymus Fraccus Conneſtagius
Hieronymus de Franciſco
Hieronymus Gratus
Hieronymus Gabrielius
Hieronymus Gigas
Hieronymus Groslot
Hieronymus Gebuſherus
Hieronymus de Laurentijs
Hieronymus Manfredus
Hieronymus de Montemurlo
Hieronymus Mercurialis
Hieronymus Paulus
Hieronymus Torniellus
Hieronymus Tortus
Hieronymus Montius Gallus
Hieronymus Sapcotus Anglus
Hieronymus Treutlerus
Hieronymus Vtinenſis
Hieronymus Vlcur
Hieronymus Maggius
Hieronymus Zannettinus
Hilarius
Hippolytus de Marſilijs
Hippolytus Riminaldus
Hippolytus Bonacoſſa
Hirtius
Horatius Venuſinus Poeta
Horatius Lucius
Hormanotus Decius
Horus Apollo

Homerus Poeta
Honofrius Panuinius
Hugo Carenſis Cardinalis
Hugo Donellus
Hugo Victorinus
Hyginus.

I

Iacobinus de S. Georgio.
Iacobinus Riminaldus
Iacobus de Ardizzone
Iacobus Aluarotus
Iacobus de Arena
Iacobus Aemilianus
Iacobus de Ayello
Iacobus de Beluiſio
Iacobus Butrigarius
Iacobus Botnan
Iacobus Benius
Iacobus Boniour
Iacobus Bonaudi
Iacobus Card. de Vitriaco
Iacobus Concenatius
Iacobus Cuiacius
Iacobus Dauentrius
Iacobus Horrhoita
Iacobus Machellus
Iacobus Menochius
Iacobus Marchantus
Iacobus Maynoldus
Iacobus Manlius Friburgenſis
Iacobus Meyerus
Iacobus Mandellus
Iacobus Naclantus
Iacobus Nouellus
Iacobus de Nigris
Iacobus Perez de Valentia
Iacobus Philippus Portius
Iacobus de Puteo Cardinalis
Iacobus Philippus Bergomas
Iacobus Rebuffus
Iacobus Reuardus
Iacobus Spiegellius
Iacobus Sprenger
Iacobus Simancas
Iacobus Sadoletus
Iacobus Sanazarius
Iacobus Vuimphelingus
Iacobus de Zocchis
Iacobutius de Franchis
Ianfredus Lanfrancus
Ianus Peluſius
Ianus Langlçus
Ianus Iuuenis
Ignatius
Iaſon Maynus
Ioachimus Mynſingerus
Ioachimus Hopperus
Ioachimus Vadianus
Ioannes Arcamonius
Ioannes de Amicis
Ioannes de Anania
Ioannes de Arnono
Ioannes Andreas
Ioannes Aquila
Ioannes Annius
Ioannes Aquilanus
Ioannes Auentinus
Ioannes Anglicus
Ioannes Bellonus
Ioannes Berberij
Ioannes Blanchi
Ioannes Beſtianus
Ioannes Bolognettus
Ioannes Aubanus Boemus
Ioannes Brunellus
Ioannes Bodinus
Ioannes Boterus
Ioannes Botta
Ioannes Brechæus
Ioannes de Barros
Ioannes de Baſſolis
Ioannes Calderinus
Ioannes Cephalus
Ioannes Crotus
Ioannes Copus
Ioannes Candidus
Ioannes Coraſius
Ioannes Caſſianus
Ioannes Criſpus de montibus
Ioannes Chriſoſtomus
Ioannes Chriſippus
Ioannes Capiſtranus
Ioannes Clercus
Ioannes Coclæus
Ioannes Caramanius
Ioannes Cypariſſotus
Ioannes de Deo
Ioannes Duns Scotus
Ioannes Damaſcenus
Ioannes Dilectus Durante
Ioannes Ecchius
Ioannes Faber
Ioannes Ferraulo.
Ioannes Ferus
Ioannes Fichardus
Ioannes Fiſcherus Cardinalis
Ioannes de Firmo
Ioannes Ferrarius Montanus
Ioannes Garronis
Ioannes Gerſon
Ioannes Geneſius Sepulueda
Ioannes de Graſſis
Ioannes Gillotus
Ioannes Gomara
Ioannes Grandis
Ioannes Godous
Ioannes Gualterius
Ioannes Gonzalez de Mendozza
Ioannes Himbertus
Ioannes Holimanus
Ioannes Hugonis Leuceſtrienſis
Ioannes Hoinotomus
Ioannes Heroldus
Ioannes Imola
Ioannes Igneus
Ioannes Lignanus
Ioannes Leceries
Ioannes Lucius
Ioannes Lopez
Ioannes Lucidus
Ioannes Mauritius
Ioannes Milis
Ioannes Millæus
Ioannes Manſuerius.
Ioannes Monachi
Ioannes Montayne
Ioannes de Monteferrato
Ioannes Montolonius
Ioannes Martialis.
Ioannes Molanus
Ioannes Meſue
Ioannes Magnus
Ioannes Mariana
Ioannes Mantienco
Ioannes Neuizanus
Ioannes Nauclerus
Ioannes Picus Mirandula
Ioannes Paponius
Ioannes de Platea
Ioannes Pierius Valerianus
Ioannes Philippus
Ioannes Raymundus
Ioannes Raynaudi
Ioannes Robertus Aurelianenſis
Ioannes Ronchegallus
Ioannes à Roberteria
Ioannes Rogeraius Trochæus
Ioannes Redin
Ioannes Roffenſis Cardinalis
Ioannes Sanxon
Ioannes Staphilæus
Ioannes Sicardus
Ioannes Simoneta
Ioannes de Selua
Ioannes Stabius
Ioannes Seruilius
Ioannes Sotteallus
Ioannes Sunnier
Ioannes Teutonicus
Ioannes de Terra Rubea
Ioannes Tritthemius
Ioannes Turrecremata
Ioannes Tilius
Ioannes Viguerius
Ioannes de Vanquel
Ioannes Vaſæus
Ioannes Vaudus
Ioannes Zonaras
Io. Antonius de S. Georgio
Io. Antonius Rubeus
Io. Antonius Trigona
Io. Antonius Viperanus
Io. Antonius Niger
Io. Antonius Piperonus
Io. Antonius Cannetius
Io. Antonius Lanarius
Io. Annibal de Canonicis
Io. Baptiſta Aſinius
Io. Baptiſta Egnatius
Io. Baptiſta Bouius
Io. Baptiſta Caccialupus
Io. Baptiſta Caſtellionus
Io. Baptiſta Roſellus
Io. Baptiſta Ferrettus
Io. Baptiſta Zilettus
Io. Baptiſta Plotus
Io. Baptiſta Carrafa
Io. Baptiſta Campegius
Io. Baptiſta Antonucius
Io. Baptiſta Bernardus
Io. Baptiſta Baiardus
Io. Baptiſta Pigna
Io. Baptiſta Villalobos
Io. Baptiſta Lupus

Ioan.Bernardus Piaz
Ioan.Franciſcus Balbus
Ioan.Franciſc. Guicciardinus
Io.Franciſc.Ozerius
Io. Franciſcus Pauinus
Io. Franciſcus Picus Mirandula
Io.Franciſcus Ponzinibius
Io.Franciſcus Ripa
Io. Franciſcus Purpuratus
Io.Franciſcus de Ponte
Io.Franciſcus Scaglionus
Ioan.Franciſcus Fara
Ioan.Franciſc.Brancia
Ioan.Ferrarius Montanus
Io. Gaſpar Hortigas
Io.Hieronymus Albanus Cardin.
Io.Iacobus de Canibus
Io. Iacobus de Leonardis
Io.Ludouicus Viues
Io.Laurentius Anania
Io.Maria Riminaldus
Iu.Maria Monticellus
Io.Michael Brutus
Io. Marcus Aquilinus
Io. Nicolaus Arelatanus
Io.Nicolaus Gimonteus
Io.Paulus Lancelottus
Io.Petrus de Ferrarijs
Io.Petrus Bimius
Io. Pyrrhus Anglebermeus
Io.Petrus Maſſeus
Io.Petrus Surdus
Io.Thomas Minadous
Io. Thomas Marinus
Io. Vincentius Annius
Iodocus Damhouderius
Ioſephus Angles
Ioſephus Steuanus.
Ioſephus Ludouicus
Ioſephus Maſcardus
Ioſephus Gonzalez
Ioſephus à Coſta
Iouinianus Pontanus
Innocentius Sanctus
Innocentius Quartus
Iornandeſ.
Iſidorus
Iſocrates
Iuo Carnotenſis
Iunilius
Iulius Cæſar
Iulius Celſus
Iulius Solinus
Iulius Pollux
Iulius Ferrettus
Iulius Frontinus
Iulius Scarlatinus
Iulius Clarus
Iuſtinus Martir
Iuſtinus Hiſtoricus
Iuſtus Velſius
Iuſtus Lipſius
Iuo Carnotenſis
Iuuenalis.

L

LActantius Firmianus
Ladislaus Sundhehimius
Lallus de Tuſcia
Lambertinus de Ramponibus
Lancelottus Decius
Lancelottus Galiaula
Lancelottus Conradus
Lancelottus Gallia
Lancelottus Politus
Lancinius
Lanfrancus de Oriano
Laonicus Calcondilis
Lapus de Caſtellionchio
Lapus Sancti Miniati
Laurentius de Pinu
Laurentius de Rodulphis
Laurentius Calcaneus
Laurentius Syluanus
Laurentius Grimalius
Laurentius Valla
Laurentius Chircouius
Laurus de Palatijs
Lazarus Baiſius
Lelius Taurellus
Lelius Zanchus
Lelius Zecchus
Leo de Caſtro
Leo Affer
Leo Hebræus
Leo Hoſtienſis
Leo Baptiſta Albertus
Leonardus Aretinus
Leonardus Vairus
Leuinus Lemnius
Lilius Gregorius Giraldus
Liuius Hiſtoricus
Lucas de Penna
Lucius Paulus
Lucius Florus
Lucius Anneus Seneca
Lucius Feneſtella
Lucius Marineus
Lucanus Poeta.
Lucianus
Lucretius Poeta
Ludouicus Pontanus Romanus
Ludouicus Bologninus
Ludouicus Molina Theologus
Ludouicus Molina I.C.
Ludouicus Cęlius Rhodigin.
Ludouicus Carbonus
Ludouicus Sardus
Ludouicus Charondas
Ludouicus Gozadinus
Ludouicus Carrerius
Ludouicus Schota
Ludouicus Nugarola
Ludouicus Areoſtus
Ludouicus Caſus
Ludouicus Dulcis
Ludouicus Zuntus
Ludouicus Guicciardinus
Ludouicus Gomez
Ludouicus Maiorana
Ludouicus Pelletanus
Ludouicus Montaltus
Ludouicus Alferius
Ludouicus de Peguiera.

M

MAcrobius
Mambrinus Roſcus
Manetho Ægyptius
Manilius Poeta
Maſſeus Veggius Poeta
Marcus Varro
Marcus Tullius Cicero
Marcus de Peruſio
Marcus Marullus
Marcus Cato
Marcus Maurus Vetranius
Marcus Mantua
Marcus Guatius
Marcus Antonius Baueria
Marcus Antonius Blancus
Marcus Antonius Natta
Marcus Antonius Cucchus
Marcus Antonius Sabellicus
Marcus Antonius Bardus
Marcus Antonius Peregrinus
Marcus Antonius Marſilius
Marianus Socinus Senior
Marianus Socinus Iunior
Marinus de Caramanico
Marinus Freccia
Marius Saxus
Marius Salomonius
Marius Anguſſola
Marſilius Ficinus
Marſilius Cagnatus
Martinus de Fano
Martinus Meſnartius
Martinus Siluani
Martinus Laudenſis
Martinus Azpilcueta
Martinus Monter
Martinus Egnatius
Martinus Cromerus
Martialis Poeta
Martianus Capella
Maſuetius
Mattheus Afflictus
Mattheus Brunus
Mattheus Matheſilanus
Matthias de Midoau
Maximilianus Tranſiluanus
Melchior Cano
Menander
Methaſtenes Perſa
Michael Ciſuentes
Michael Timotheus
Michael Graſſus
Michael Calidonius
Michael Ritius
Michael Bucchingerus
Michael ab Aguirre
Michael Eyſingerus
Michael Zapullus
Mochus
Moderatus Columella
Montius Gallus
Morienus
Moſes Barcepha

N

N'Atalis Comes
Napodanus Sebaſtianus
Nellus de Sancto Geminiano
Nepos de Monte Albano
Nicaſius à Voerda
Niceta Thelogus

Nicetas Choniata.
Nicephorus Caliſtus.
Nicolaus de Tudeſchis Abbas
Nicolaus Bellonus
Nicolaus Boerius
Nicolaus Milis
Nicolaus Euerardus
Nicolaus Plonius
Nicolaus Pignolatus
Nicolaus Spinellus de Neapoli
Nicolaus de Vbaldis
Nicolaus Vigelius
Nicolaus Antonius Grauatius
Nicolaus Perottus
Nicolaus Petrus
Nicolaus Gilius
Nicolaus Bieſius
Nicolaus Lyra
Nicolaus Veſtius
Nicolaus Maiorana
Nicolaus Maricōnda
Nicolaus Feltaſius
Nicolaus Florentinus
Nicolaus Monardes
Nicolaus Grucchius
Nicolaus Fara
Nicolaus Polionus
Nicolaus Leonicus
Nicolaus Matharellus
Nicolaus Moreccus
Nicolaus Sanderus

O

Octauianus Veſtrius
Octauianus Cacheranus
Octauius Simoncellus
Odoffredus Beneuentanus
Odoardus de Saudè
Oldradus de Ponte
Olaus Magnus
Onofrius Panuinius
Origenes Adamantius
Orpheus Poeta
Otho Phriſingenſis
Ouidius

P.

Paces ſcala
Palladius Soranus
Pamphilus Mollus
Pamphilus Saxus
Panormitanus Abbas
Pantaleo Cremenſis
Pandolphus Collenucius
Pardolphus Pratæius
Paris de Puteo
Paulus de Caſtro
Paulus de Cittadinis
Paulus Grillandus
Paulus Leonius
Paulus de Monte pico
Paulus de Roma
Paulus Merenda
Paulus Æmilius
Paulus Ægineta
Paulus Diaconus
Paulus Gryſaldus
Paulus Oroſius
Paulus Morigius
Paulus Fuſcus Epiſcop. Rauellenſ.
Paulus Regius Epiſc. Aquenſis
Paulus Palatius
Paulus Iouius
Paulus Manutius
Pauſanias
Pelbartus à Themſuar
Peregrinus Ianuinus
Petronius Arbiter
Petrinus Bellus
Petrus Ancharanus
Petrus Auriboli
Petrus Ærodius
Petrus Andreas Gammarus
Petrus Andreas Mattheolus
Petrus Antonius Anguſſola
Petrus Antonius Petra
Petrus de Aragonia
Petrus de Bellapertica
petrus Belluga
petrus Benintendius
petrus de Bexutio
petrus de Boatorijs.
petrus Bembus
petrus Bocearinus
petrus Bleſenſis
petrus Calefatus
petrus Coſtalius
petrus Cenedo
petrus Corneyo
petrus Crinitus
petrus Cratepolius
petrus de Cieca
petrus Damiani
petrus Philippus Corneus
petrus Diaconus
Petrus Duennas
Petrus Faber
Petrus Follerius
Petrus Gregorius Tholoſanus
Petrus de Gregorio Siculus
Petrus Gerardus
Petrus Iacobus de Aureliaco
Petrus Ioannes Ancharanus
Petrus Leſuandier
Petrus Lonotus
Petrus Lombardus
Petrus Lindebergius
Petrus Magdalenus
Petrus Moncada
Petrus de Monte
Petrus Nicolaus Mozzius
Petrus à Nauarra
Petrus Martir
Petrus Montlo
Petrus Mexia
Petrus de Palude
Petrus de Plaza
Petrus Pechius
Petrus Piccolus
Petrus Paulus Pariſius
Petrus Rauenna
Petrus Rebuffus
Petrus Royzius
Petrus Santerna
Petrus Stella
Petrus Suberti
Petrus de Vinea
Petrus Vbaldus
Petrus Vuzola
Phalaris
Phanucius de Phanucijs
Philemon
Philo Iudæus
Philippus Cominius
Philippus à Caſolis
Philippus Beroaldus
Philippus Broydeus
Philippus Decius
Philippus Francus
Philippus Gallæus
Philoſtratus
Plato
Placentinus
Planudes
Plautus
Plinius Senior
Plinius Cæcilius
Plotinus
Plotius Gryphius
Plutarchus
Polybius
Polydorus Vergilius
Pomponius Mella
Pomponius lætus
Pompilius Rubeus
Porphirius
Pouellus
Priſcianus.
Proſopius
Propertius Poeta
Proſper Aquitanicus
Proſper Carauita
Proſper Caſechus
Prudentius
Ptolomeus
Pyleus
Pithagoras.

Q

Quintus Curtius
Quintilianus Rhenor.
Quintilianus Mandeſius
Quintilius Epiſc. Lilion.

R

Rabbeanus Maurus
Rabbi Moyſes
Radeuicus &c.
Raph. Fulgoſius
Raph. Comenſis
Raphel Volater.
Raymundus Barchinonenſis
Raymundus Lullius
Raynaldus Corſus
Raynaldus Rodulphus
Raynerius de Forliuio
Razis
Remigius de Gonny
Reginaldus Polus
Remundus Rufſus
Renatus Choppinus
Reſtaurus Caſtaldus
Rhegino
Riccardus de Salyceto
Riccardus de Media villa
Riccardus Ferſthonus
Ridleuus
Robertus Bellarmin. Card.

Ro-

Catalogus Authorum omnium.

Robertus Gugghinus
Robertus Monacus
Robertus Maranta
Robertus Vallenſis
Rocchus de Curte
Rodericus Xuarez
Rodericus Sanctius Zamorenſis
Roderic. Ximenes Archiep. Tolet.
Roffredus de Epiphanio Beuent.
Rolandinus Paſſagerius
Rolandus à Valle
Rolandus Cauagnolius
Rolandinus Rodulphinus
Ruardus Tapperus
Rupertus Monacus.

S

SAlluſtius Hiſtoricus
Salluſtius de Peruſio
Sanctes Arduinus
Sanctes Pagninus
Sebaſtianus Brant
Sebaſtianus Sapia
Sebaſtianus Vantius
Sebaſtianus Eritius.
Sebaſtianus Medices
Sebaſtianus Foxius
Sebaſtianus Napodanus
Sebaſt. Minturnus Epiſc. Vxent.
Seneca Philoſophus
Seneca Tragediographus
Serapio
Seruius Maurus
Seuerianus
Sextus Aurolius Victor
Sfortia Oddus
Sigebertus
Sigiſmundus Loffredus
Sigiſmundus hber Baro
Signorolus Homodeus
Silueſter Aldobrandinus
Silueſter Prierius
Silius Italicus Poeta
Simplicius
Simon Metaphraſtes
Simon de Præciſ.
Simon Maiolus
Solon
Sophocles
Sozomenus
Stephanus Bertrandi
Stephanus Auſtreſius
Stephanus Forcatulus
Stephanus Theupolus
Stephanus Guazius
Staniſlaus Oſius Cardin.
Staniſlaus Reſcius
Statius Poeta
Suetonius Tranquillus
Simmachus.

T

TAbiena
Tancredus de Corneto
Terentius
Tertullianus
Tibullus Poeta
Tiberius Decianus
Titus Liuius.
Theodorus Nihemenſis
Theodorus Balſamonus
Theobaldus Fagotius
Theophilus
Theophilactus
Theodoretus
Thobias Nonius
Thomas de Aquino
Thomas Riplouatarius
Thomas Campeggius
Thomas Ferratius
Thomas Elyſius
Thomas Doccius
Thomas de Vio Cardinalis
Thomas Parpallia
Thomas Grammaticus
Thomas Bocius
Thomas Facellus
Thomas de Argentina
Thomas Abdus
Thomas Morus
Torquatus Taſſus
Troilus Maluetius
Tucydides
Tyndarus

V

VAconius à Vacuna
Valerius Flaccus
Valerius Maximus
Valeſius Tridentinus
Valentinus Forſter
Vannocius Berenguccius
Vbbo Emmius
Vbbertinus Zuccardus
Vbertus de Bobio
Vbertus de Bonaccurſo
Vbertus Folietta
Vdalrichus Zaſius
Veggetius
Velleius Paterculus
Victruuius
Victorinus Manſius
Viglius Zuicchemus
Vincentius Lennenſis
Vincentius Beluacenſis
Vincentius Herculanus
Vincentius Paleottus
Vincentius Cartarius
Vincentius de Franchis
Vincentius Carrotius
Vincentius Maxilla
Vindelinus Schellinch
Virgilius Maro
Virginius Boccatius
Vitalis Cambanis
Vitus Amerbachius
Volcatius Gallicanus
Voluſius Metianus
Vuolphgangus Drechſelerus
Vuolphgangus Lazius
Vuitichindes Saxo

X

XEnophon
Xiphilinus.

Z

ZAnchinus Vgolinus
Zenzelinus de Caſſano.

.FINIS.

OM-

OMNIVM CAPITVM

In his Commentarijs contentorum Argumenta, ex quibus, quæ materia in quolibet capite tractatur, perſpici poteſt.

PRÆFATIO.

Cauſſa quæ fuit compoſitionis horum Commentariorum. Mundi Rectorum prærogatiuæ, ordines, & loci ad ſimilitudinem Regni cœleſtis ſunt. Quis ſit Dei ac ſpirituum locus, & quis inter eos ordo. Militans Eccleſia ad Triumphantis ſimilitudinem conſtituta. Neapolitani Regni adminiſtrationis ſeries. Philippi III. nunc regnantis laudes. Cauſſæ item aliæ quibus motus author Commentaria hæc perfecit, & euulgauit.

CAPVT PRIMVM.

Nominis boni impoſitio, optima ratione procuranda; Quo die apud diuerſaſ nationes hominibus nomina imponerentur? Circumciſio, quo die fieret? comparatio aliorum ad Philippum Regem Catholicum.

CAP. II.

Verborum (DEI GRATIA) ſignificata: quare'ijs vtatur Philippus Rex Catholicus? ampliſſimè enucleatur.

CAP. III.

Quòd dignitas Regalis ſit monarchica. ampliſſima fit diſcuſſio illius, & Democratiæ, Ariſtocratiæ, ac aliarum, per multa Hiſtoriarum exempla.

CAP. IV.

Auſtriacæ Familiæ Nobilitas, & Antiquitas, ex qua Rex Catholicus originem habet. Deducitur duplex Genealogia, cum appoſitione Arborum, Paterni, & Materni generis, & quòd illa omnes ferè mundi Monarchias excedit.

CAP. V.

Rex Catholicus omnia iura Regalia ſupremo Principi ſpectantia retinet, & quænam illa ſint? & pluribus ſequentibus capitibus commentarijs ornatur. cap. 1. Quæ ſint Regal. in Feudis.

CAP. VI.

Armandiæ in textu enumeratæ, quæ ſint? & noua declaratio à Doctoribus alijs minimè cognita, inducitur.

CAP. VII.

Viarum omnium declaratio, & omnia, quæ ad hanc materiam neceſſaria ſunt, enucleantur.

CAP. VIII.

Flumina, & Aquarum decurſus, cuius ſint, illorum vſus, & quando interdictus? & cuncta, quæ ad materiam faciunt, ad longum diſcutiuntur.

CAP. IX.

Portuum, ac portorij plena enucleatio, & quæ materiam iſtam concernunt.

CAP. X.

Ripatica quæ ſint? & ius Riparum quod ſit? & materia iſta longè digeritur.

CAP. XI.

Vectigalia quomodo, à quibus, qua ex cauſſa, ac quibus ex rebus exigantur? Vectigalium ſeges enucleatur.

CAP. XII.

Monetarum materia longo diſcurſu exagitatur, ità, vt vix deſiderari in illius tractatione, aliud poſſit.

CAP. XIII.

Mulctarum, ac pœnarum compendia, quæ ſint? Inter mulctas, ac pœnas differentiæ traditæ ſunt.

CAP. XIV.

Bonorum vacantium ſucceſſio, cui debeatur: cui, ac quando denegetur?

CAP. XV.

Bona, quando ab indignis auferantur, qua ex cauſſa, & quando denegetur?

CAP. XVI.

Contrahentium inceſtas Nuptias bona, quando Fiſco quærantur, quando de Regalibus illa ſint? Omnis Inceſtarum, & non inceſtarum nuptiarum materia plena deſcribitur.

CAP. XVII.

Cum Rex Catholicus habeat condemnatorum, & proſcriptorum bona; Quæ ſit condemnatio? Quæ proſcriptio? quomodo erant illarum antiquæ formulæ? ac multa alia, ex quibus materia completa deſcripta eſt.

CAP. XVIII.

Angariæ, & Perangariæ ad Regem pertinent, cum ſint de Regalibus, quarum materia in Foro verſatilis eſt, vti concernens ſeruitia perſonalia inter ſubditos, ac Dominos, quorum occaſione emergit litium omnium ſeminarium.

CAP. XIX.

Plauſtrorum, Nauiumq; ſeruitia de Regalibus ſunt. Quibus caſibus deſeruiunt? an in rebus Bellicis? Quo tempore illorum vſus inuentus eſt? Quando, & quibus in bellis claſſes memorabiles factæ ſint? Quando, quibuſve in caſibus cum animalibus per ſubditos Dominis, & Baronibus ſeruitia debeantur?

CAP. XX.

Quæ ſit extraordinaria collatio? Quæ collecta? quod Indictum? Quæ ſint ſubuentiones, & adiutoria?

quod

quod Fodrum? quis illa imponat? nonnulla alia ſubduntur ad materiam facientia.

CAP. XXI.

Magiſtratuum creatio eſt de Regalibus. Quomodo apud Romanos fierent? quomodo ab eis ad Principes, & ab eis vſque ad Barones magiſtratuum creatio, & poteſtas peruenerit? Quæ in creandis magiſtratibus requirantur.

CAP. XXII.

Argentariorum officium quod? Argentariæ intelligentiam, reiectis aliquorum diuinationibus, explicauimus. Aliqua quoad cambiorum materiam enucleantur. Argentariorum officium an ſit de Regalibus.

CAP. XXIII.

Quæ Palatia Regalium iure contineantur? Num intelligantur Palatia Prætoria, in quibus iura redduntur? Qua immunitate gaudeant Principum Palatia? multa hic noua traduntur.

CAP. XXIV.

Piſcationum materia agitatur, & quando illa ſit de Regalibus, & quando prohiberi poſſit, remiſſiuè? An Imperator hoc in loco, & hic allegato, ſcripſerit, de Piſcationum, an de Picariorum materia.

CAP. XXV.

Salinæ, ſalisq; vectigal, quando primo inſtitutum, quando ad Principem ſpectent? Quis illarum vſus in Regno Neapolitano? Quis apud Hiſpanos, Gallos, Britannos, aliosq; Principes? Quæ celebres Salinæ? alia nonnulla, ad hanc materiam pertinentia declarantur. Salſæ res, quo tempore, quave parte menſæ apud antiquos ponerentur.

CAP. XXVI.

In læſæ Maieſtatis diuinæ crimine, cui bona applicentur, Eccleſiaſticone, an profano Principi? Quid ſi clericus fuerit Hæreticus? Si laicus, an debeantur ſupremo Principi, vel medio iudico, ſiue Baroni, ſi eius ſubditus ſit in culpa? Quid in committente crimen læſæ Maieſtatis humanæ, quando bona publicentur? pluraq; ad materiam concernentia adducta ſunt.

CAP. XXVII.

Theſauri, quando ad Principem ſpectent? tradita eſt omnis theſaurorum materia, ac plenè enucleata per decem, & octo Regulas, quibus omnis ambiguitas eſt ſuccinctè expleta.

CAP. XXVIII.

Fodinarum, Auri, Argenti, Æris, Ferri, Calybis, aliorumq; metallorum, & Aluminis, Picis, Cotis, Eborum, aliarumq; rerum materia enucleatur: Et quando de Regalibus illa ſint.

CAP. XXIX.

Ducum, aliarumq; dignitatum creatio ad Principem ſpectare, remiſſiuè, concluſum eſt.

CAP. XXX.

Tabellionum, & notariorum creatio de Regalibus eſt. Quæ incumbant Notario creando, præſertim in Regno Neapolitano? Spurij an Tabelliones fiant? An Tabelliones ab vno Principe facti publicarum ſcripturarum in iuriſdictione alterius Principis faciundi poteſtatem habeant? Quid in Tabellionibus à Summo Pontifice creatis? Alia plura, quæ hanc materiam exornant, traduntur.

CAP. XXXI.

Ferendarum legum poteſtas, Principum opus eſt. Longa ſerie deſcribitur, quo pacto à principio ad tempora vſque noſtra, ferendarum legum poteſtas, & illarum authoritas gradatim deducta fuerit.

CAP. XXXII.

Bella indicere, fœdera, ac paces ſancire, de Regalibus eſſe. Quando bellum ortum habuerit? Quæ apud Romanos belli indicendi forma? Qui militum delectus? Quod iuſiurandum? Quomodo fieret exercitus eductio? Illorum ſtipendia? Arma? Exercitationes? Miſſiones à militia? Vacationes? Commeatus? Donaria? Iuſtum, vt ſit bellum, quæ exigantur? Bellum in Turcas, & Hæreticos, an permiſſum ſit? Opiniones Manichæorum, Oecolampadij, Eraſmi Rotherodami, Cornelij Aggrippæ, Lutheri, aliorumq; Hæreticorum, qui in Turcas non licere bellari cenſuerant, quadraginta fundamentis euerſæ ſunt. Chriſtiano Principi contra alium Chriſtianum Principem bellum gerenti, non licere infidelium auxilio vti, concluſum eſt. An clerici bellum gerant?

CAP. XXXIII.

Regalis iuris eſt immunitates, ac priuilegia concedere. Sexdecim Regulis materia eſt ad plenum enucleata.

CAP. XXXIV.

Scholas, in quibus publicè legatur, ſiue ſtudia, & vniuerſitates, collegiavè inſtituere ad Principem pertinet, cum de Regalibus ſit.

CAP. XXXV.

Legitimare, & natalibus reſtituere de Regalibus eſt. An vnius Principis ſubditus, alterius Principis ſubditum legitimet? Legitimandi poteſtas concedi alteri an poſſit? Septem concluſionibus hæc materia expletur.

CAP. XXXVI.

Nundinæ, & Mercatus ſunt de Regalibus. Quæ apud Romanos Nundinæ dicebantur: Quive illas concedebant. Quorſum illarum adinuentio facta fuerit? Feſtis diebus, an fieri valeant? An in Eccleſijs. An in præiudicium vicinarum Nundinarum aliæ concedi poſſint? Mercatorum, & Nundinarum differentiæ, quæ ſint. Ex antiquorum vſibus in hac materia nonnulla inducuntur.

CAP. XXXVII.

Arces, Caſtra, Fortellitiaq; ædificare, iuris eſt Regalis. Barones an noua ædificent? An diruta reſtaurent? Plura in materiæ dilucidatione ex Hiſtorijs tradita ſunt, præſertim ad intellectum Conſtitutionis Regni Neapolitani.

CAP. XXXVIII.

Exilio miſſos, Relegatos, Bannitos, Deportatos; condemnatosq; reſtituere, vel gratia dignos facere, Indulgere, ſecuritatem, ſaluoconductum concedere ad Principem ſpectat. Quando id liceat, quibusve ex cauſis, Duodecim declarationibus abſoluimus.

CAP. XXXIX.

Appellationis, ac prouocationis ius à ſententijs ad Principem ſpectat, eſtq; de Regalibus. Plura ad prouocandi, atque appellandi materiam neceſſaria ex antiquitatum ſcriptoribus, & è tenebris eruta, tradita ſunt.

CAP. XL.

Catholicus Rex habet plures Academias, ſtudia, & vniuerſitates, quàm alius quiſpiam Princeps. Omnes enumerantur, ſic etiam aliæ totius Orbis Chriſtiani antiquiſſimæ, atque Hebræorum; & Regni Neapolitani, enucleantur.

CAP. XLI.

Pulcherrimo, Catholici, Nomine, Hiſpani Reges decorantur. Et quando, à quibus, quoue in loco id nomen illis honoris tributum fuit? Multi Principes recen-

cenſentur, qui ex euentibus, alijſque actibus, nomina ſortiti ſunt. Quid Catholici nomine contineatur?

CAP. XLII.

Quomodo per actus exhibitos, Catholici Reges, hoc nomen promeruerint. Quos pro CHRISTI Eccleſia, fideq; actus fecerint. Qui Reges hoc adimpleuerint. amplè traditum eſt.

CAP. XLIII.

Nouarum Inſularum adinuentio. Quibus ex gentibus illæ habitatæ fuerint. Magnam eſſe Catholico Regi gloriam, quòd nouæ Inſulæ illi deputatæ fuerint.

CAP. XLIV.

Quando Regi Catholico, Chriſtianæ fidei defenſoris, Titulus datus ſit. Quoue iure ei cumpetat.

CAP. XLV.

Maximarum Diuitiarum copia, ac prærogatiua lætatur Philippus Rex Catholicus, ob quod nulli Principi humano inuidere concluditur.

CAP. XLVI.

Coronarum ſpecies à Romanis obſeruari ſolitæ, declarantur. Regnorum, Dominatuum, ac Titulorum omnium Regis Catholici ſeries deſcribitur. Quo iure illa quæſierint? Quoue tempore? non iniuria, vel Tyrannide, ſed ratione, ac lege præuia acquiſitionem factam fuiſſe, abundè concluditur.

CAP. XLVII.

Catholicum Regem, vti Hiſpaniarum, Neapolis, ſiue Siciliæ Regem, Imperatori, alterive humano Principi non eſſe ſubditum. An Rex Galliæ ſubiaceat Imperio? Num pro Regno Neapolitano, ſiue Siculo, Rex Catholicus Summum Romanum Pontificem recognoſcat? Regnum Siculum à Neapolitano, an diuerſum ſit? Quis ſit cenſus annuus, qui pro Regno Neapolitano datur? Quando Summus Pontifex, Imperia, Regna, & Dominia de gente in gentem transferat? Auenionenſis Ciuitas, quomodo apud Eccleſiam Romanam reperiatur? Quomodo Ciuitas Beneuentana? Pro Archiducatu Auſtriæ, Ducatu Burgundiæ, Comitatu Flandriæ, an recognoſcatur Rex Galliæ.

CAP. XLVIII.

Monarcha eſt in ſuis Regnis Rex Catholicus. Obiectum, quòd ſubſit Romano Pontifici, reſoluitur.

CAP. XLIX.

Rex Catholicus, non ſolum vti Rex Hieruſalem, & Siciliæ, ſed tamquam Rex Hiſpaniarum oleo ſancto inungitur. Quando Regum vnctio inuenta ſit? Quo oleo fiat? Quis perſonæ locus inungitur? à quo fiat vnctio? Quid illa ſignificet? Quot ſint ſanctorum oleorum ſpecies, declaratur. Quibus modis, & quibus concurrentibus fiant? Quid ſit Balſamum, & in quo loco naſcatur? Qui ſunt alij Reges, qui vnguntur? multa tradita ſunt, de vnctione Pontificum, & Prælatorum, Imperatorum inſuper, atque Regum, & aliorum Principum.

CAP. L.

Catholicus Rex in ſuis Regnis, ac Dominijs, habet nominationes Prælatorum in vim Iuriſpatronatus. A quo tempore hoc ius habeat? ex qua cauſa? Diſcutitur opinio quorundam Gallorum ſcriptorum, qui contrarium aſſeuerarunt. Qui alij Reges, ac Principes hoc ius habeant? A quibus debẽt abſtinere, qui ijs prærogatiuis gaudent?

CAP. LI.

In Hiſpaniæ Regnis Alienigenæ, atque exteri ad Prælaturas, & Sacerdotia, ac beneficia Eccleſiaſtica non admittuntur, ſed eorundem Regnorum naturales. Et qua ratione id fiat?

CAP. LII.

Quomodo Papa Iuripatronatus laicorum, & præſertim Regis Catholici in Hiſpania derogare valeat?

CAP. LIII.

In Inſula Regni Siciliæ Rex Catholicus eſt Summi Pontificis, atque Apoſtolicæ Sedis Legatus de latere, & cognoſcit de appellationibus Eccleſiaſticorum ordinariorum per ſuum Tribunal Regium, Monarchiæ appellatum. Quo tempore, quoue Pontifice fuit facta eiuſdem Priuilegij conceſſio? Quæ ſit legati de latere poteſtas.

CAP. LIV.

Epiſcopi manus Regum Hiſpaniæ, antiquiſſima obſeruatione, oſculantur. Aluari Pelagij opinio ſuper hoc puncto diſcutitur.

CAP. LV.

Rex Catholicus, Diuina virtute, Demonibus obſeſſos ſanat; Galliæ, & Angliæ Reges Strumas. Ex ſacris literis ad hanc rem traduntur plura.

CAP. LVI.

Regna, & Dominia Catholici Regis, hereditaria ſunt, ad quorum ſucceſſionem admittuntur inter Maſculos primogeniti, inter fœminas maſculus.

CAP. LVII.

In Regnis Catholici Regis, etiam fœminæ ſuccedunt. Agitur incidenter plenè de lege ſalica apud Gallos; & multa noua ad illam aperiuntur.

CAP. LVIII.

Catholici Hiſpaniarum Reges in Imperatores eligi poſſunt.

CAP. LIX.

Hiſpani Reges ex Papæ permiſſu Decimarum conceſſionem habent. A quo Pontifice facta extitit? Quo tempore? Quid de Decimis beneficialibus, quæ paſſim imponuntur?

CAP. LX.

Peculiare, ac proprium eſt Neapolitanorum, ſeu Siculorum Regum, appellari, Sacram Maieſtatem; aſſignantur rationes. Maieſtas quid ſit? Quare dicatur, Sacrum Regium Conſilium Neapolitanum?

CAP. LXI.

Auſtriaca Catholici Regis familia, plures habuit, Comites, Duces, Reges, & Imperatores, quàm alia quæpiam.

CAP. LXII.

Licet Rex Catholicus habeat, Principes, Duces, Marchiones, Comites, Barones, ſuos Feudatarios cum pleniſſima iuriſdictione, mero, mixtoq; imperio, & gladij poteſtate, cognoſcit tamen in pluribus caſibus,

bus, qui enumerantur, ad ſolam eiuſdem Regis Curiam, ſuosq; Magiſtratus, pertinentes.

CAP. LXIII.

A Sacerdotibus, Clericis, & perſonis Eccleſiaſticis in nonnullis caſibus enumeratis collectas exigi, qui tamen diſcutiuntur.

CAP. LXIV.

Prælati feudatarij præſtant Regi iuramentum. Quot in feudali materia iuramentorum ſpecies ſint? & pulcherrima in hac materia amplè enucleantur. Quæ illorum formulæ?

CAP. LXV.

Patres in Regnis Catholici Regis, filios habent ſub eorum poteſtate. An Galli ſimiliter? & contra quorundam Doctorum opiniones latè diſcutitur. De Patriciatus dignitate multa dicuntur.

CAP. LXVI.

Iuridici, Senatorum, & Conſiliariorum conſeſſus, & conuentus plures Regi Catholico pro miniſtranda iuſtitia inſeruiunt. Quot illi, & quibus in locis ſint? quę illis incumbunt? quæ ſalaria? quę ſtipendia?

CAP. LXVII.

Bellum indicere poteſt Rex Catholicus, idq; iure, & authoritate probatur.

CAP. LXVIII.

Antiquiora, & commodiora Regna, & Dominia poſſidet Rex Catholicus. Antiquitates à diluuij tempore, & commoditates ad viuum aſſignantur.

CAP. LXIX.

Expellit Rex Catholicus à ſuis Regnis, atque expellendi poteſtate fungitur, Iudæos, idq; optimis rationibus.

CAP. LXX.

Tam in ſuis Regnis, quàm alibi natis, Rex Catholicus plures Sanctos viros, quorum memoria, & reliquijs congaudet Eccleſia; habet. Hi maiori ex parte enumerantur. Sanctitatis plures ſunt diffinitiones traditæ ex Theologis, ac Platone, Ariſtotele, & alijs, quę plenè diſcutiuntur.

CAP. LXXI.

Magiſtratus Regij in ſtatibus Catholici Regis, cognoſcunt caſus de ſcriptos, qui ſapere videntur ſpiritualitatem, vel videntur Eccleſiaſtici, qui ad longum diſcutiuntur.

CAP. LXXII.

Deus Optimus Maximus, ſuiq; ſancti, plura dignati ſunt miracula operari ad prædeceſſorum Regum Catholicorum gratiam, quorum aliqua recenſentur.

CAP. LXXIII.

Prælati habentes iuriſdictiones laicales, debent laicos, non Eccleſiaſticos magiſtratus conſtituere.

CAP. LXXIV.

Multi equitum ordines ſub Catholico Rege exiſtunt, quorum ipſe Dominus, & ſupremus Magiſter eſt, ac ſub ipſo militant. Qui illi ſint? à quo adinuenti? Quo tempore? Quid illis incumbat? Omnes alij Equites aliorum Principũ recenſentur. Quis fuerit Equeſtris ordo apud Romanos? ex antiquitatibus iſta plenè declarantur.

CAP. LXXV.

Fractę Naues, & Naufragantium bona, Regum Hiſpaniæ, & Neapolis ſunt. Hęc quęſtio diſceptatur, & cum quibuſdam declarationibus concluſio elicitur.

CAP. LXXVI.

Plures habet ciuitates in ſuis Regnis Rex Catholicus, Primates, Archiepiſcopales, & Epiſcopales, quę enumerantur.

CAP. LXXVII.

Arma gentilitia, ſiue inſignia familiæ Auſtriacę, & Francorum, nec non Gothorum Regum declarantur.

CAP. LXXVIII.

Sub Dominio Philippi Regis Catholici aliquarum notabiliſſimarum, & vtiliſſimarum pro toto mundo, rerum adinuentio facta narratur, quibus totius Orbis commoditas maxima emicuit.

CAP. LXXIX.

Armorum peritiæ viri clariſſimi recenſentur, qui ex Regnis Philippi Regis Catholici fuere, & hi, qui ſub illis fortiſſimè dimicarunt.

CAP. LXXX.

Plures habuit in ſuis Dominijs Rex Catholicus, viros ſcientiarum omnium genere clariſſimos, quorum antiquiores aliqui commemorantur.

CAP. LXXXI.

Regna Catholici Regis, quam fidem Chriſtianam ſemel ſuſceperunt, nunquam reliquerunt. Et Hiſpaniæ Regna, & ſi per octingentos circiter annos, fuerint, ac ſteterint à Mauris, & Sarracenis occupata, nunquam IESV CHRISTI fides ibi inter mortua fuit, ſed ſemper viguit. Sic in Italia, & alijs locis dicitur.

CAP. LXXXII.

Bellicoſę, & fortiſſimę gentes in Regis Catholici Regnis extitere, ac modo extant, plurimaq; grauiſſima, ac periculoſa bella geſſere.

CAP. LXXXIII.

Ex vtraque linea Paterna ſcilicet, & Materna Philippi ſecundi Regis Catholici, plures viri ſancti prodiere.

CAP. LXXXIV.

Iuſtitia, Prudentia, Fortitudine, & Temperantia, eorumq; partibus, quæ declarantur, ornatus eſt Philippus Rex Catholicus.

FINIS.

Dominus ſit Benedictus.

ILLVSTRISSIMORVM, AC ADMODVM ILLVSTRIVM

DD. Regiorum Magiſtratuum perpetuorum, Qui Vrbem, Regnumq; Neapolis, Iuſtitiæ moderatione Illuſtrant, Nomina.

In Sanctiori, ſiue Collaterali Conſilio aſſiſtunt.

Fuluius de Conſtantio I.C. Marchio Corleti Regens.
Ioannes Montoya de Cardona Proregens.
Don Petrus de Caſtellet I. C. Regens.
Marcus Antonius de Ponte I.C. Regens pro Regno Neapolis in Hiſpania.

Laurentius Polus I.C. Regens pro Regno Neapolis in Hiſpania.

Andreas de Salazar Regni Neapolis Regius Secretarius.

Regij Conſiliarij in ſacro Conſilio Sanctæ Claræ in Palatio Capuanæ.

Don Ioannes Sances de Luna I.C. Propræſidens, & Proprothonotarius.

Scipio de Curte I. C.
Fœlix de Ianuario I. C.
Cæſar Freccia I. C.
Ioannes Reiz de Valdeuieſo I.C.
Don Aloyſius Xiaraua I. C.
Marcus Antonius Morra I. C.
Aloyſius Valcarcel. I. C.
Pomponius Saluus I. C.
Ioannes Andreas de Georgio I. C.
Didacus de Salinas I. C.
Cæſar Alderiſius I. C.
Fabius Riccardus I. C.
Carolus Tapia I. C.
Iacobus de Franchis I. C.
Ioannes Baptiſta de Leonardis I. C.
Didacus Lopez I. C.
Didacus Parexa I. C.
Pirrhus Paganus I. C.
Rodericus de Aybar I. C.
Ambroſius Santyago Villalobos I. C.
Gaſpar Palatius I. C.
Alphonſus de Vargas I. C.

Laurentius de Franchis I. C. & in Magna Curia Vicariæ Fiſci Regij Aduocatus.

In Regia Camera Summariæ Præſidentes Regij Togati, & non Togati.

Ioannes Alphonſus Suarez I. C. Magni Camerarij Locumtenens.

Ioannes Montoya de Cardona I. C.
Don Bernardinus Montaluus I. C.
Ioannes Aloyſius Mormilis I. C.
Claudius Blanditius.
Iulius Cæſar Minadous I. C.
Don Didacus de Vera I. C.
Iacobus Salutius I. C.
Dominus Quintana.

Ioannes Hieronymus Natalis I. C. Patrimonij Regij Aduocatus.

AD EVNDEM ORDINEM
AMPLISSIMVM MAGISTRATVVM
CAMILLI BORRELLI I. C.
Equitis Aurati, & Palatini Comitis.

PRÆFATIONIS ARGVMENTVM.

Cauſſa quæ fuit compoſitionis horum Commentariorum. Mundi Rectorum prę rogatiuæ, ordines, & loci ad ſimilitudinem Regni cœleſtis ſunt. Quis ſit Dei ac ſpirituum locus, & quis inter eos ordo. Militans Eccleſia ad Triumphantis ſimilitudinem conſtituta. Neapolitani Regni adminiſtrationis ſeries. Philippi III. nunc regnantis laudes. Cauſſæ item aliæ quibus motus author Commentaria hæc perfecit, & euulgauit.

COMPENDIVM.

1 *Cauſſa, quæ fuit compoſitionis horum commentariorum.*
2 *Ingenia parca fuere in enarrandis Catholici Regis encomijs.*
3 *Author hos commentarios ſcripſit, non tamen inani gloria tactus.*
4 *Vnita virtus fortior.*
5 *Reipublicæ intereſt, tractare de Principum actibus.*
6 *Regis finis eſt, vt Regnum proſperetur.*
7 *Rex Paſtor appellatur.*
8 *Regnum ad quid inſtitutum?*
9 *Principatus omnis, & poteſtas à DEO eſt.*
10 *DEVS creauit omnia cum pondere, numero, & menſura.*
11 *DEVS Aeternus, nullum habet Principium, rerum omnium initium.*
12 *Intellectus cap. 23. Hieremiæ.*
13 *Intellectus Pſalm. 138. Dauid.*
14 *Intellectus cap. 9. Amos.*
15 *Auguſtini dictum, an DEVS dicatur eſſe in loco, & quomodo?*
16 *Hieronymi dictum, quomodo DEVS vbiq; eſſe dicatur? nu. 18. 24. 25. 26.*
17 *Hilarij dictum ſuper eodem.*
19 *Ambroſij ſuper eodem.*
20 *Gregorij ſuper eodem.*
21 *Bernardi dictum ſuper eadem quæſtione.*
22 *Senecæ dictum in idem.*
23 *Intellectus cap. 4. Deuteronomij, ac pluriũ locorum ſacræ ſcripturæ quomodo DEVS dicatur eſſe vbique.*
27 *Solium DEI quid?*
28 *Sedes Dei qualis?*
29 *Ordo qualis in perſonis Diuinis?*
30 *Sanctiſſima Virgo exaltata eſt ſuper Angelorum Choros.*
31 *Sanctiſſima Virgo in Cælo decimum Chorum facit.*
32 *In CHRISTO creata ſunt omnia.*
33 *Angelorum, et cæleſtium Spirituum creatio quando facta fuerit, & an creata ante creaturam viſibilem? num. 34. 35. 36.*
37. Authoris opinio. nu. 38. 39. 40. 41.
37 *Primi hominis creatio, quare facta?*
41 *Intellectus c. Firmiter. de ſumma Trinit. & Fid. Cathol.*
42 *Angeli quo ordine diſpoſiti ſint.*
43 *Roberti Bellarmini S. R. E. Cardinalis laudes.*

a 44 *Ange-*

44 Angelorum Hierarchiæ quid ſint, & quot ordines habeant?

45 Legio Angelorum quot habeat vnitates? num. 46.

47 Sedes pro cuiuſq; merito in cœlo ſtabilita.

48 Sancta Eccleſia militans ad triumphantis Eccleſiæ Symbolum ſtabilita.

49 Prophanorum Principum ordo, quo pacto ſtabilitus.

Gabrielis Paleoti Cardinalis S.R.E. laudes.

50 Philippus Rex Catholicus ad ſummum humanarum rerũ faſtigium euectus eſt.

51 Regna fortitudine, & Iuſtitia conſeruantur, ex opinione Ariſtotelis.

52 Pilippus Rex Catholicus acerrimus ſanctæ Eccleſiæ defenſor.

53 Italia non niſi Italis ſuperatur.

54 Alexander Macedo militibus ſuis, non exteris breui tempore Mundi Monarchiam quæſiuit.

55 Militibus exteris, Mercenarijs, vel auxiliaribus, rarò victoria quæritur.

56 Ioanni Regi Pannoniæ quod malum accidit, dum contra Auſtriacos vti voluit Turcarum auxilio.

57 Nicienſes, quæ mala perpeſſi ſunt, dum Franciſcus Primus Rex Galliæ ſub Duce Aenobarbo, Turcarum auxilio vſus eſt.

58 Reges cuſtodiuntur à ciuibus, Tyranni verò à militibus externis mercede cõductis.

59 Authoris ætate Regis Locumtenentes, qui Regnum Neapolis gubernarunt, qui fuere, illorumq; laudes.

Peraſannus Ribera Alcalanorum Dux.

Antonius Perenottus de Granuela S.R.E. Cardinalis.

Indicus Hurtadus Mendocius Marchio Mondeſaris.

Ioannes à Stunica Petræperciæ Princeps, Regni Caſtellæ Commendatarius.

Petrus Gironus Oſſunæ Dux.

Ioannes à Stunica Mirandæ Comes, & Marchio Labagneſiæ.

Henricus Guzmannus Comes Oliuares.

Ferdinandus de Caſtro Lemos, & Andradæ Comes.

Franciſcus de Caſtro illius filius.

Ioannes Alphonſus Pimentellus, Benauentæ Comes.

60 Proregis Neapolis poteſtas.

61 Septem Regni Neapolitani officia Principalia, & qui nunc illa moderentur?

62 Conſilium Status, ac belli in Regno Neapolis.

63 Conſilium iuſtitiæ in Regno Neapolis apud quos reſideat?

64 Magiſtratus Regij perpetui à Rege, temporales verò à Prorege eliguntur.

65 Regentes, ac ſupremi Conſiliarij aſſiſtunt Regi dum eſt in Regno, & ipſo abſente Proregi.

66 Conſilium, cur Sanctæ Claræ appelletur?

67 In Regia Camera Summariæ, quot Præſidentes aſſideant?

68 Magiſtratus exiſtentes in Magna Curia Vicariæ cauſarum Capitalium?

69 Magiſtratus exiſtente in Magna Curia cauſarum Ciuilium.

70 Prouinciæ quot in Regno, & quot Magiſtratus ſint in illis?

71 Vrbs Neapolis Regum Regia, & illius laudes.

72 Cur protelata horum commentariorum editio?

73 Philippus Tertius Rex Catholicus, magnæ ſpei apud ſubditos ex ſuis actibus.

AD EVNDEM ORDINEM
AMPLISSIMVM MAGISTRATVVM
CAMILLI BORRELLI I. C.
Equitis Aurati, & Palatini Comitis.

PRAEFATIO.

COMMENTATIONIS noſtræ ordo exigit, ratioque ex-
poſtulat, vt de Catholici Regis Præſtantia, Iuribuſque ſcri-
pturi, rationes antea, & cauſſas aliquas in medium dedu-
1 ceremus, ex quibus ad harum lucubrationum, atque † la-
borum noſtrorum ſubeundum onus, compulſi fuerimus.
Illud autem primum conſpeximus, parcam fuiſſe Italiam,
itidemque Hiſpaniam, omnium etiam Regnorum eidem Regi ſubditorum,
2 ac illorum grauium virorum ingenia, in ſui Regis † enarrandis laudibus,
decoris, & prærogatiuæ, atque potentiæ robore deſcribendo, & in ſui
ampliſſimi Imperij Maieſtate enucleanda, in eius Immunitatum, Priuilegio-
rum, Nobilitatis, Diuitiarum, ac opum, & bonorum omnium cumulo
delineando: ab ijs etenim enuntiandis, ſubditi omnes, ne vel immodeſtiæ,
inanis gloriæ, aſſentationis, affectationis, aut ſuperbiæ faſtu arguerentur,
quaſi Naues à ſcopulis abſtinuere. Ego primus rudi, quodammodo agreſti-
que calamo ſcribere agreſſus, modeſtiæ huius terminos, ac fines egreſſus ſum.
3 Nulla tamen gloriæ vanitate, aut aſſentatione † tactus, ſola ſcribendæ huius
rei delectatione commotus, eiuſdem Regis iura, è ſcriptorum diuerſis pene-
tralibus, quaſi in commune quoddam ærarium deducerem. Lapilli enim,
Gemmæ, Vniones, Aurum, & Argentum, in terræ viſceribus recondita,
paruos ſplendoris igniculos proferunt; in vnum tamen redacta, & coacer-
uata, maculis, vitijſque purgata, nobiliora exeunt, & micantiora refulgent.
4 Vnita † enim virtus, virtute in partes diuiſa, fortior. Illa verò, non ſolum
ex Pontificum, Cæſarumque iuribus, ſed Iure Diuino, Sacra Theologia, Phi-
loſophia, Dialectica, Hiſtoria, omnium ſcientiarum ſcriptoribus, illorum-
que arcanis, ex vmbra in lucem produxi. Eos imitatus, qui è diuerſis fon-
tium diuerticulis, in vnum riuulos ducentes, flumen perenne conficiunt.
Nec id mihi vitio, aut maculæ tribuendum erit, quòd ea ex cauſſa, eiuſdem
Catholici Regis iura in vnum conſcripſerim, vt eidem Regi gratus fierem;
quod & ſi negauerim nunquam, non tamen illud ſic annuo, vt qui hanc de me

ipſo opinionem conciperent, non diluam, ex ijs, quæ in capite vltimo
horum commentariorum, declaraui. Maximoperè conducit etiam Reipu-
blicæ, Summorum Principum Encomia ſciri, ac celebrari. Nam Iſocrates
in Oration. 2. ad Nicoclem Cypri Regem ſcribens, inquit; Tractare de Prin
5 cipum actibus † eſt Reipublicæ vtilius. Qui enim plebæios tantum erudiunt,
illis tantum proſunt; qui verò ad Virtutes Dominantes adhortantur, vtriſq;
emolumento ſunt. Hoc enim optimo, & pulchro Lenocinio, Principes alij
pulchra virtutum æmulatione, pro aucupandis actionum laudibus, ad ſimi-
lia, & maiora anhelabunt. Illi verò debitus honor, ac decor exhibebitur.
Nam, vt D. Thomas de Regimin. Principum. lib. 3. cap. 11. ait: Finis Regis
6 eſt, vt proſperetur regimen, † & per Regem homines conſeruentur. Qua-
7 mobrem Plato de Regno. lib. 16. pluries Regem, Paſtorem † appellauit.
Sic Homerus, Agamemnonem, Populorum paſtorem nominauit. Hinc
Laurentius Grimalius de optimo Senatore. lib. 2. inquit; Regnum propter
8 bonorum virorum præſidium, contra ſceleratos, & impios, ac † improbos
homines inſtitutum, huicque ſumma poteſtas conceſſa eſt, vt vindex iniu-
riarum, cuſtos libertatis, ac iudex cuiuſque virtutis, ac vitiorum eſſet. Om-
9 nis autem Principatus, & poteſtas, cum à DEO † ſit, & quæ à DEO ſunt
ordinata ſunt, vt inquit Paulus Apoſtol. ad Rom. cap. 13. Regna verò, ſta-
tus, Principatus ordinatè procedunt; Reges, Principes, Mundique recto-
res, ſuas habent prærogatiuas, ſuos ordines, rectè diſpoſitos. Suus cuique
locus, ſuus cuique honor, ſtatutus eſt ad Regni cœleſtis ſimilitudinem.

Sic DEVS (Illuſtriſſimi, atque ampliſſimi viri) Optimus Maximus,
10 ſuo cum pondere, numero, ordine, & menſura, cum cuncta † creauerit,
& creata gubernet; Vti Æternus, nullum habens principium, rerum om-
11 nium initium, à cæteris † menſuris eſt liber; à loco eſt omni ex parte ſo-
lutus. Si enim illum conſideremus vbi ſit, vt corpora, vel corporum for-
mæ in loco, proculdubio, vti incorporeus, Deus nullibi eſt. Si conſidere-
mus eſſe alicubi, quia ſit vbique, ita vt omnia contineat, & à nullo conti-
neatur; Sic Deus vbique eſſe dicetur; & tamen nuſquam, quia nec abeſt vlli
loco, nec vllo capitur loco. Ita ſcripturæ ſacræ teſtimonia intelligenda
12 ſunt. Hieremiæ cap. 23. † Nunquid non cœlum, & terram ego impleo.
13 & Dauid † Pſalmo 138. Quò ibo à ſpiritu tuo? & quò à facie tua fugiam?
Si aſcendero in cœlum, tu illic es: ſi deſcendero in infernum ades. & Amos
14 † cap. 9. Si deſcenderint vſque ad infernum, inde manus mea educet eos: &
aſcenderint vſque in cœlum, inde detraham eos. Vnde Salomon Sapientiæ
cap. 8. Attingit ergo à fine vſq; ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuauiter;
15 Quàm optimè Auguſtinus de præſentia † Dei ad Dardanum. c. 57. Si aſcende-
ro (inquit) in cœlum tu illic es, ſi deſcendero ad infernum ades. Quia ſubſtan-
tialiter Deus vbiq; diffuſus, ſic eſt Deus per cuncta diffuſus, vt non ſit qualitas
mundi

mundi, ſed ſubſtantia creatrix mundi, ſine labore regens, & ſine onere con
tinens mundum: non tamen per ſpatia locorum, quaſi mole diffuſa, ità vt
in dimidio mundi, corpore ſit dimidius, & in alio dimidio dimidius, at-
que ità per totum totus; ſed in ſolo cœlo totus, & in ſola terra totus. Et
in Cęlo, & in terra totus ſolus, & nullo contentus loco, ſed in ſeipſo,
vbique totus. Ita Pater, ita Filius, ita Spiritus ſanctus, ita Trinitas vnus Deus.
Hæc ibidem Auguſtinus. Et idem latius confirmat ibidem cap. 7. & 8. Et
16 de eodem Hieronymus in Epiſt. ad Epheſios. cap. 2. inquit: † Deus vbique
eſt, & totus vbique eſt; à quo quis poteſt ſeparari, cum in eo ſint omnia? Et
ipſe per Ieremiam cap. 23. loquatur; Ego Deus appropinquans, & non de
17 longè. Hæc Hieronymus. Hinc Hilarius in Pſalm. † 118. Nihil à Deo va-
18 cat; nihil indiget, vbique eſt. Idem Auguſtin. Super illud † Pater noſter, qui
es in Cœlis. Deus (inquit) in ſe ipſo eſt ſicut Alpha, & Omega; In Mundo
ſicut rector, & author; in Angelis, ſicut ſapor, & decor; In Eccleſia, ſicut
pater familias in domo; In anima ſicut ſponſus in Thalamo; In iuſtis ſicut
adiutor, & protector; In reprobis, ſicut pauor, & horror. Idem Auguſti-
nus ſuper Ioan. ſermon. 19. Deus tibi totum eſt; Si eſuris, panis tibi eſt; Si ſi-
tis, aqua tibi eſt; Si in tenebris es, lumen tibi eſt; Si nudus es, immortalitate
tibi veſtis eſt. Et in Pſalm. 136. Deus totus oculus eſt, quia omnia videt; to-
tus manus eſt, quia omnia operatur; totus pes eſt, quia vbique eſt. Confir-
19 mat hoc Ambroſius † in Lucam. lib. 1. Non in loco (inquit) Deus videtur,
ſed mundo corde; nec corporalibus oculis Deus quæritur, nec circumſcribi-
tur viſu, nec tactu tenetur, nec auditur affatu, nec ſentitur inceſſu, & cum ab-
ſens eſt, videtur; & cum præſens eſt, non videtur. Vnde Gregorius libro 16.
20 Moralium. cap. 47. † Creator quippe hominum, in parte non eſt, quia vbiq;
eſt; & tunc minus inuenitur, quando is, qui vbique totus eſt, in parte quæri-
tur. Et Bernard. de conſiderat. † libr. 5. Hoc tibi de Deo compertum ſit,
quòd nuſquam ſit, qui non clauditur loco; nuſquam non ſit, qui non exclu-
ditur loco. Hoc & Ethnicus Seneca ad Lucillum Epiſt. 41. libro 5. fatetur:
22 † Propè eſt (inquit) à te Deus, tecum eſt, intus eſt, ità dico Lucili, ſacer intra
nos ſpiritus ſedet, malorum, bonorumque noſtrorum obſeruator, & cuſtos.
Hic, prout à nobis tractatus eſt, ità nos ipſe tractat. Bonus vir ſine Deo, nemo
eſt. An poteſt aliquis ſupra fortunam, niſi ab illo adiutus exurgere? Ille dat
conſilia magnifica, & recta. In vnoquoque virorum bonorum, quis Deus in-
certum eſt. Habitat tamen Deus. Hæc profundiſſimè Seneca. Modis itaque
iam dictis, Deus habitare dicitur in Cœlis, ibiq; ſedem habere, ac dexteram,
& ſiniſtram; Cęlumq; Empyreum ſedem eius eſſe, ſupraq; Cœlos in Maieſtatis
23 ſuæ Throno ſtare dicitur. Vnde † Deuteron. c. 4. Scito ergo hodie, & cogitato
in corde tuo, quòd Dominus ipſe eſt DEVS in Cęlo ſurſum, & in Terra
deorſum, & non ſit alius. Et iterum cap. 10. En Domini Dei tui Cęlum eſt,

& Cœlum Cœli, Terra, & omnia, quæ in ea ſunt. Et cap. 26. dicitur: De excelſo cœlorum habitaculo. Et Ioſuæ. capit. 2. Dominus enim Deus veſter, ipſe eſt Deus in Cœlo ſurſum, & in terra deorſum. Sic præcabatur Salomon. lib. 3. Regum. cap. 8. Domine Deus Iſrael, non eſt ſimilis tui, Deus in Cęlo deſuper, & ſuper terram deorſum. Et Ioſaphat lib. 2. Paralipom. capit. 20. Domine Deus patrum noſtrorum, tu es Deus in Cœlo, & Dominaris cunctis Regnis gentium. Et cap. 30. Et exaudita eſt vox eorum, peruenitq; oratiò in habitaculum ſanctum Cœli. Et Dauid Pſalm. 2. Qui habitat in Cœlis. Et Pſalm. 10. Dominus in Cœlo ſedes eius. Et Pſalm. 102. Dominus in Cœlo parauit ſedem ſuam. Et Pſalm. 113. Deus autem noſter in Cœlo. Et Pſalm. 122. Ad te leuaui oculos meos, qui habitas in Cœlis. Et Salomon Prouerb. cap. 30. Deus enim in Cœlo. Et Eſaias. cap. 66. Cœlum ſedes mea, Terra autem ſcabellum pedum meorum. Et lib. 2. Machab. capit. 3. Nam ipſe, qui habitat in Cœlis habitationem. Et Matthæi. cap. 5. Ego autem dico vobis: Non iurare omnino: neque per Cœlum, quia Thronus Dei eſt neque per terram, quia ſcabellum eſt pedum eius. Et ibidem. Filij patris veſtri, qui in Cœlis eſt. Et CHRISTVS IESVS in oratione, quam ipſe docuit Matth. capit. 6. Pater noſter, qui es in Cœlis. Et iterum capit. 7. Pater veſter, qui in Cœlis eſt. Et cap. 10. Pater meus, qui in Cęlis eſt. capit. 12. Patris mei, qui in Cęlis eſt. cap. 23. Vnus eſt enim pater veſter, qui in Cęlis eſt. Et Paulus Apoſtolus ad Ephæſios. capit. 6. Quia illorum, & veſter Dominus eſt in Cœlis. Et ad Hebræos. capit. 7. Cœlum mihi ſedes eſt. Et alibi pluries in ſcriptura ſacra. Dei autem ſedes ſuper Cœlos eleuata dicitur, & in ſede Maieſtatis ſuæ excelſior. Vnde Iob cap. 11. dicitur: Excelſior Cęlo eſt, & quid facies? profundior inferno, & vnde cognoſces? Longior terra menſura eius, & latior mari: ſi ſubuerterit omnia, vel in vnum coarctauerit, quis contradicet ei? Et Eſaiæ cap. 6. ſcriptum eſt: Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum, & eleuatum, & plena erat Domus Maieſtate eius. Quod, & dicitur Matth. capit. 23. Qui iurat in Cœlo, iurat in Throno Dei, & in eo, qui ſedet ſuper eum. Et iterum Iob. capit. 22. An cogitas, quòd Deus excelſior Cęlo ſit, & ſuper ſtellarum verticem ſublimetur. Et Dauid Pſalm. 67. Pſallite Deo, qui aſcendit ſuper Cęlum Cęli ad Orientem. Sed quia ſubijciuntur ei Cœli, idcirco dicitur Cęlum ſedes eius. Ante enim Cęlorum, & Terrarum creationem, erat Deus in ſe ipſo, vt ex Auguſtino docuimus, & declarat Magiſter ſententiar. libro primo. diſtinct. 37. articulo primo. vbi latè SS. DD. Hinc ordinata eſt eius ſedes altiſſima, & excelſior in Trinitate permanens, de quibus † rectè Auguſtin. Contra aduerſar. legis, & prophetar. libro 1. capit. 11. Deus (ait) nec ſine Cœlo, ſedis indiguit, nec facto Cœlo ſedem, tamquam finitis erroribus, peregrinus inuenit. Potens eſt enim beatiſſimè permanere in ſemetipſo, templo autem

24

ſuo

ſuo, quod ſunt omnes Angeli ſancti, & homines ſic impartire habitationem ſuam, vt illi ex ipſo habeant tale bonum, quo beati eſſe poſſint. Non ex eis ille talem domum, ſine qua beatus eſſe non poſſit. Et iterum idem Au-
25 guſtin. in lib. de † Fide, & Symbolo. cap.7. Credimus (inquit,) quòd ſedet ad dexteram Dei patris: nec ideo tamen, quaſi humana forma circumſcriptum eſſe Deum Patrem arbitrandum eſt, vt de illo cogitantibus, dextrum, aut ſiniſtrum latus, animo occurrat; aut id ipſum, quòd ſedere pater dicitur, flexis poplitibus; fieri putandum eſt, ne illud incidamus ſacrilegium, quo execratur Apoſtolus eos, qui commutauerunt gloriam incorruptibilis Dei in ſimilitudinem corruptibilis hominis; tale enim ſimulachrum Deo nefas eſt, Chriſtiano in templo collocare, multo magis in corde nefarium eſt, vbi verè eſt templum Dei, ſi à terrena cupiditate, atque errore mundetur. Ad dexteram ergo intelligendum eſt, dictum eſſe in ſumma beatitudine, vbi iuſtitia, & pax, & gaudium eſt, ſicut ad ſiniſtram hædi conſtituti ſunt, idest in miſeria, propter iniquitates, & labores, atque cruciatus. Sedere ergo quod dicitur Deus, non membrorum poſitionem, ſed iudiciariam ſignificat poteſtatem, qua illa Maieſtas unquam caret, ſemper digna dignis tribuendo, quamuis in extremo iudicio multò manifeſtius inter homines vnigeniti filij Dei, Iudicis viuorum, atque mortuorum claritas indu-
26 bitata futura ſit. Et idem Auguſtinus † de Agone Chriſtiano. cap. 26. Sed dextera (inquit) patris eſt beatitudo perpetua, quæ ſanctis datur, ſicut ſiniſtra eius rectiſſimè dicitur miſeria perpetua, quæ impijs datur. Et ita intelligi oportet illud Eſaiæ capit.6. Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum, & eleuatum, & exercitum cœli à dextris eius, & à ſiniſtris. Vt conſtet, quis ordo in Cœlo à Domino conſtitutus ſit. de quo ſic loquitur
27 Gregorius lib.2. Moralium capit.20. Quid enim (inquit) ſolium † Dei, niſi Angelicas poteſtates accipimus, quarum mentibus altius præſidens, inferius cuncta diſponit? Et quid exercitus Cœli, niſi miniſtrantium Angelorum multitudo deſcribitur? Quid eſt ergo, quòd exercitus Cœli à dextris, & ſiniſtris eius ſtare perhibetur? Deus enim, qui ità eſt intra omnia, vt etiam ſit extra omnia, nec dextra, nec ſiniſtra concluditur: Sed dextra Dei, Angelorum pars electa, ſiniſtra autem Dei pars Angelorum reproba deſignatur. Non enim miniſtrant Deo ſolummodo boni, qui adiuuent, ſed etiam mali, qui probent. Et iterum pulchrè, & ſubtiliſſimè idem Gregorius in eodem
28 lib. capit.11. † Per ſedem (ait) cui præſidet, intelligitur eſſe interius, ſupraq́; Per pugillum, quo continet, exterius, ſubterq́ue ſignatur. Quia enim ipſe manet intra omnia, ipſe extra omnia, ipſe ſuper omnia, ipſe infra omnia. Et ſuperior eſt per potentiam, & inferior per ſuſtentationem, exterior per magnitudinem, interior per ſubtilitatem. Surſum regens, Deorſum continés, extra circundans, interius penetrans. Nec alia ex parte ſuperior, alia inferior, nec alia ex parte exterior, alia manet interior; Sed vnus, idemq́; totus vbiq́;.

Præſidendo ſuſtinens, ſuſtinendo præſidens, circundando penetrans, penetrando circundans. Vnde ſuperius præſidens, inde inferius ſuſtinens, & vndè exterius ambiens, inde interius replens. Siue inquietudine ſuperius regens, ſine labore inferius ſuſtinens, interius ſine extenuatione penetrans, exterius ſine extenſione circundans. Eſt itaque inferior, & ſuperior ſine loco. Eſt amplus ſine latitudine, ſubtilis ſine extenuatione. Hæc Gregorius. Nouiſſimè ſatis eleganter ſcripſit Victorinus Manſus Epiſcopus Arianenſis in Harmonia Theologica. lib. 24. cap. 1.

Suprema itaque DEI ſedes, Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, conſtituta eſt, eo quo diximus modo, ex ſanctis Eccleſiæ Doctoribus, & eiuſdem Sanctæ Eccleſiæ traditionibus, quæ, & ſi ordinatè tradatur, Patrem primam eſſe perſonam, & filium ſecundam, & Spiritum ſanctum Tertiam, id tamen intelligendum eſt, non quòd dicant ordinem; cum in Diuinis non ſit ordo, ſecun-
29 dum † poſitionem, nec ſecundum anteceſſionem, ne tollatur ſimultas, & æqualitas æternitatis; eſt tamen ibi ordo ſecundum originem, & emanationem. Pater enim intellectu, & memoria ſua fœcunda ſe ipſum perfectiſſimè intelligendo, generat notitiam ſibi ſimilem, nempè Verbum, & ex reciproco eorum amore ſpirant Spiritum ſanctum. In hac productione adeſt ordo, ne detur confuſio in diuinis, prius enim generatur filius, poſtmodum ſpiratur Spiritus ſanctus, non prioritate temporis, ſed originis. Et idcirco ſicut in diuinis non datur numerus propriè; non autem, vt in re, ſed in intellectu poſitiuus, & niſi cum determinatione, puta in productione perſonarum; ſic ibi non eſt ordo ſimpliciter, niſi cum determinatione, ſcilicet ordo originis, quo vnus eſt ab alio, vt patet ex Bonauentura, Ricchardo, Scoto, & Thoma.

Sanctiſſima, & intemerata, Glorioſiſſima Virgo Maria ſubſequitur, ca-
30 nente Sancta Eccleſia, quòd exaltata eſt ſuper choros Angelorum † ad cœleſtia Regna: & poſt antiquiores Theologos ſcripſere Bartholomeus Sybilla Monopolitanus in Specul. Peregrinarum quæſtionum. Decade. 2. cap. 10. Antoninus Florentin. in ſumma par. 4. tit. 15. §. 15. & è noſtris Accurſ. in l. Omnes dies. C. de Ferijs. Marc. Anton. Natta in Oration. de Aſſumpt. Beatæ Virgi-
31 nis. Hinc dicunt † Beatiſſimam Virginem in cœlo Decimum Chorum facere.

Subſequuntur Sanctorum ſpirituum ordines à Deo creati, iuxta verba Apo-
32 ſtoli Pauli ad Coloſſenſes. cap. 1. dum ait: Quia in Chriſto creata † ſunt omnia, ſiue quæ in cœlis, ſiue quæ in terra ſunt, viſibilia, & inuiſibilia, ſiue Angeli, ſiue Archangeli, ſiue Throni, ſiue Dominationes, ſiue Principatus, ſiue Poteſtates, omnia per ipſum, & in ipſo creata ſunt. Quo pacto verò Angeli dicantur eſſe in loco, & alia hanc materiam reſpicientia, ſcribit Magiſter ſententiarum. libro 2. diſtinct. 2. vbi Scotus. quæſtione 5. & 6. Horum verò
33 ſpirituum, ac cęleſtium virtutum creationem, fuiſſe † à Deo factam, ante huius viſibilis creaturæ creationem, præſertim hominis, nonnulli Theolo-

gi

gi ſcripſere, quod ſecundum ſeptuaginta interpretes probari apertè dicunt, ex libro. Iob. capit. 38. Quando facta ſunt ſydera, laudauerunt me voce magna, omnes *Angeli* mei. Et ita illum locum ad hunc propoſitum inducit Ioannes Caſſianus Collation. 8. cap. 7. Innititur hæc opinio alia etiam authoritate Eccleſiaſtici capit. 1. dum dicitur. Prior omnium creata eſt ſapientia. quod exponunt, id eſt Natura *Angelica*. Hanc opinionem tenuere D. Baſilius in Hexaemeron. homil. 1. Ioannes Damaſcenus de Fide Orthodoxa lib 2. capit. 3. Æneas Gazæus in Theophraſto Hilarius de Trinit. lib. 12. in fin. Ioan. Chryſoſtomus de Prouidentia Dei lib. 1. Iſidorus de Summo Bono. lib. primo. capit. 12. Tertullian de Trinitate. Origenes *Adamantius* in Periarchon. lib. 1 & 2. cap. 1. *Anaſtaſius* Sinaita in Hexaemeron. lib. 1. Ioan. Cypariſſotus rerum Theologalium. Decade. 8. cap 3. & 4. & alij relati à Ludouico de Molin in primum D. Thom. quæſt. 61. artic. 3. Gregorius Nazianzenus in Oration. Panegyrica in Natiuitatem Chriſti. Nicetas in Commentar. eiuſdem Panegyrici. Cyrillus *Alexandrin.* in Ioan. lib 6. Idem Chryſoſtomus in Homel. in Geneſim. Seuerianus, Diodorus, & Procopius in Præfation. Commentar. in Geneſim. *Ambroſius* in Hexaemeron. lib. 1 capit 5 Hieronym. in Epiſtola ad Titum. capit. 1. & in Epiſtol. 102. ad Damaſum Lactanti. Firmianus. lib. 2. capit. 9. Beda ſeparatarum quæſt. capit. 9. *Au*guſtinus de Imagine Mundi. libro 7. capit. 1. Moſes Barcepha de Paradiſo. parte 2. capit. 7.

34 *Aduerſum* autem tenuere nonnulli † *Angelos* cum alijs rebus viſibilibus creatos fuiſſe, quam tenuit Auguſtin. de Ciuitate Dei. lib. 11. cap. 7. & 32. Epiphanius contra hæreſes. lib. 2. Hæreſi. 65. Alcuinus de Diuinis Officijs. tit. de Die ſancti. Gennadius de Eccleſiaſticis dogmatibus Rabanus Maurus de Inſtitut. clericor lib. 2. cap. 42. *Ach*atius in lib Scholaſt. quæſtion. Iunilius in Hexaemeron. Hugo de Sanct. Victore in *Annotat.* in Geneſim. cap 5. Rupertus *Abbas* in Geneſim. libro 1. capit. 10. vſque ad fin. Hugo Carenſis Cardinalis in Geneſim. capit. 1 *Albertus* Magnus in Summa. par. 1. de quatuor cœquæuis quæſt. 12 art. 1 Thomas de *Aquin.* par. 1. quæſt. 46. art. 3. *Alexand* de *Ales* par. 2 quæſt. 19 artic. 1. Bonauentura parte 1. quæſt. 3 artic. 2. *Augu*ſtinus Steuchus de rebus incorporalibus, & inuiſibilibus. Et Scholaſtici omnes, quos refert nouiſſime *Aſcanius* Martinengus in Gloſſ. magna in Geneſim. parte 1. Tom. 1. cap. 1. ante eum Benedictus Pererius commentar. in Geneſim. lib. 1.

Harum opinionum nulla eſt aſpernabilis, ita enim ſuam in loco allegato
35 probabit *Auguſtinus*, vt alteram minimè reprobet, ſed vtram † cuiq; eligere permittit, dum tamen ſpirituales ſubſtantias à Deo creatas non neget, nec ipſi Deo, faciat coæternas. Nam, vt Theodoretus ſuper Geneſim. q. 3. conclu-
36 dit, Omnia quæcunque extant, ſanctiſſima Trinitate excepta, naturam habent creationi obnoxiā. Sequitur Pelbartus à Themeſuar in Roſario ſacræ Theologiæ in ver. Natura *Angelica*. §. 8. & per totum. Tom. 2. Paulus Gryſaldus

Deciſionum Catholicar. §. Angeli. num. 7. plura de his ſubtiliter ſcribit Franciſcus Georgius in Harmonia Mundi Cantico 1. Tomo 3. capit. 3. & 4. Ioannes Picus Mirandula in Heptaplum. lib. 3. capit. 3. & Ioannes Franciſcus Picus Mirandul. de Præno. lib. 9. capit. 4. Marſilius Ficinus in Theolog. Platon. lib. 1. capit. 1. & in Platon. de legibus Dialog. 1. & in Timæum. cap. 27. Leo Hebræus de Amor. Dialog. 3. Auguſtin. Steuchus de Perenni Philoſophi. lib. 8. capit. 3. & 4. & pluribus ſequentib. Ioan. Baptiſta Bernard. in Seminar. Philoſophiæ. §. Angeli. Tomo 3. Ioan. Laurentius Anania de Natura Dæmon. lib. 1.

Si tamen dictarum opinionum optio mihi conceſſa eſſet, primam ego eli-
37 gerem, quam † hac ratione, licet vulgata, non tamen, quòd ego viderim, ad hunc finem, ab aliquo adhuc perpenſa, corroborarem. Hominis primi creationem, tametſi ad ſummam DEI bonitatem & creati vtilitatem, fa-
38 ctam fuiſſe, Theologi omnes † concludant; vt poſt Auguſtinum de Doctrina Chriſtiana. lib. 1. cap. 13. Concludit Petrus Lombardus Magiſter ſententiarum. lib. 2. diſtinct. 1. Aliam etiam ob cauſam, factam fuiſſe hominis ip-
39 ſius creationem, nempe † ad reparandum Angelorum caſum, & reſtaurandam illorum ruinam, tradidit idem Auguſtinus de Ciuitate Dei. libro 2. capit. 1. & in Enchiridio. capit. 29. Non quòd ſi Angelus non peccaſſet, creatus, ac factus homo non fuiſſet, ſed quòd inter alias cauſſas præcipuas, iſta ſit. vt dicit idem Magiſter ſentent. lib. 2. diſtinct. 1. Albertus Magnus in Compendio Theolog. lib. 2. cap. 24. & tradidit Leo Nonus Summus Pontifex in cap. Hi duo. de conſecrat. diſtinct. 1. Dominicus Nanus in Polyanthea. §. Angeli. §. Homo. Franc. Gratianus in Compend. iuris Canonici. parte 1. diſtinct. 5. titul. de Hymnis. num. 140. Cum igitur ad reparationem Angelorum homo creatus extiterit, neceſſariò ſequitur, illorum caſum, ac ruinam, & eò magis creationem, antea fuiſſe. Ijs illud iungi poterit, quòd
40 inter cætera ſuper naturalia Adamo † primo parenti reuelata, aſſerunt, illi reuelatum fuiſſe horribilem illum eorundem Angelorum caſum, quod ob ſuperbiam cœlo deturbari, plurimas cœleſtium ſedium vacuas reliquiſſent. Huius enim caſus, & ruinæ cognitio, multum prodeſſe Adamo poterat, vt eum in humilitate, & diuinæ legis obedientia, & timore ſeueritatis diuini iudicij, ac iuſtitiæ contineret. Maximo etiam gaudio animum eius complebat, noſſe tantas illas ruinas cœleſtes, per homines terrenos, qui ex ipſius ſtirpe progenerandi erant, reparari, ac refici debere. vt ſcripſit Ambroſius Catharinus Senenſis Archiepiſcopus noſter Conſanus in ſuis Commentarijs in Geneſim. ſuper capit. 1. in illis verbis. Et benedixit illis dicens, Creſcite, & multiplicate. Cuius opinionem ex profeſſo ſequitur Benedict. Pererius in Geneſim. lib. 5. quæſt. 4. Tomo 1. Reuelatio itaque caſus Angelorum, præſupponit eundem caſum, ac ruinam, atque creationem præceſſiſſe.

Sed

Sed vt veritatem aliquorum verborum ambitu non contegam, pro vlti-
41 ma opinione iudicauit Lateranenſe Concilium † ſub Innocentio Tertio in cap. Firmiter. extra de Summa Trinit. & fid. Cathol. ibi, Creator omnium, viſibilium, & inuiſibilium, ſpiritualium, & corporalium, qui ſua omnipotenti virtute, ſimul ab initio temporis, vtramque de nihilo condidit creaturam, ſpiritualem, & corporalem, Angelicam videlicet, & mundanam. Quam conſtitutionem firmauit, & Commentarijs ornauit D. Thomas de Aquin. inſertus operibus Eymerici in Director. Inquiſit. par. 1. Cuius Concilij ſententiam hac in re probat. Fœlician. Capitonus explication. Catholic. lib. 5. cap. 60. Quod & nos Sanctæ Eccleſiæ iudicio relinquimus.

Hi verò Angelicorum ſpirituum chori ordinati ſunt. Ad Diuinam etenim prouidentiam, à qua creati fuere, pertinet, vt in rebus congruus ordo ſeruetur, vtà ſupremis ad infima deſcendatur, ità vt inferiores ſpirituales creaturæ, per ſuperiores altiori loco poſitas, gubernentur. Illorum itaque
42 ordines ſic poſiti, & ordinati ſunt: Superiori namque loco, † Seraphim, Cherubim, & Throni. Secundò verò, ſiue medio, Dominationes, Virtutes, & Poteſtates. In tertiò, ſiue inferiori, ſunt Principatus, Archangeli, & Angeli. de his Gregorius Moralium lib. 32. capit. 25. & habetur in capit. Principium. §. Nouem. de pœnit. diſtinct. 2. Nouem dixit, Genera lapidum, quia nimirum nouem ſunt ordines Angelorum. Nam cum per ſacra eloquia, Angeli, & Archangeli, Throni, Dominationes, Virtutes, Principatus, Poteſtates, Cherubim, & Seraphim, aperta narratione memorantur, quantæ ſint ſupernorum ciuium diſtinctiones, oſtenditur. Hæc Gregorius. Nec ambigendum eſt, eſſe inter Angelos Præfecturam quandam, & ſubiectionem, & alios alijs præeſſe, vt ex eodem Dionyſio, & Gregorio eleganter docuit Ro-
43 bertus Bellarminus, non † ætatis noſtræ ſolum, ſed omni æuo, ſcientiarum omnium ærarium, & Summi Cardinalium Collegij perpetuum ornamentum, operum ſuorum. lib. 3. de clericis. capit. 7. Tomo 2. Hierarchiæ tres, Græco nomine, quaſi tres ſacrorum ſpirituum Principatus, & quælibet Hie-
44 rarchia habet tres † ordines, ſiue choros. Quos ità D. Diouyſius in libro de cęleſti Hierarchia, retulit, quem ſecutus eſt D. Thomas de Aquino in Summa contra Gentiles. lib. 3. cap. 78. 79. 80. Vbi etiam ſoluit differentiam à ſituatione, quam retulit D. Gregorius. Quemlibet chorum, ſiue ordinem
45 habere ſex mille, ſexcentas, ſexaginta † ſex legiones, & legionem quamlibet
46 tot habere † vnitates, vt ſcripſit Albertus Magnus in Compendio Theologiæ. lib. 2. cap. 23. ſed hoc ſcit Diuina Maieſtas. Sed quod dixi Angelos in cœlo locum habere, id intelligendum eſt eſſe in loco diffinitiuè, non circumſcriptiuè, vt dicit Magiſter lib. 1. ſentent. diſtinct. 37. poſt Ioannem Damaſcenum. Et quarenus D. Thomas in eadem diſtinct. 37. quæſt. 2. artic. 1. dixerit Angelos eſſe in loco per operationem, vt ibi eſſe dicatur, vbi operatur, ſicut anima dicitur eſſe in corpore, quia ibi operatur per operationem viuificati-

caticam, ſic Angeli operentur, aliquem effectum in tali loco cauſando, vel circa corpus locatum operando, ſiue motum, ſiue lumen, ideſt illuminando mentem, vel cuſtodiendo, vel aliquid aliud. Tamen contra eum ſentit Scotus ibi, & alij, quòd Angeli in loco dicantur per ſuæ præſentiæ exhibitionem determinatiuè, vel diffinitiuè. Et præſertim, quòd Angeli, vt plurimum ſunt in Cœlo Empyreo, & tamen non operantur, ſed vident Deum, & eo fruuntur, nec tamen operantur operatione tranſeunte in corpus, vel in cœlum, cum illud cœlum non ſit mutabile, nec mobile. Et alia plura ad hanc opinionem corroborandam, ſcribit Pelbartus de Themſuar in Roſario Sacræ
47 Theologiæ in verb. Angeli. §. 58. lib. 2. Sic ſancti ſuos habent locos. Eſt † enim in cœlo pro cuiuſq; merito ſedes ſtabilita, dicente CHRISTO Ioan. cap. 14. In domo patris mei manſiones multæ ſunt.

Ad triumphantis etiam Eccleſiæ Symbolum, in terris ſancta militans Eccleſia
48 conſtituta eſt, Fundatore Domino Noſtro Ieſu Chriſto, qui illam ſui pretioſi ſanguinis effuſione fundauit, ſuumq; Vicarium Petrum conſtituit, ac ſucceſſores eius eundem locum tenent. Idcirco Summus Romanus Pontifex Domini Noſtri Ieſu Chriſti vices gerit in terris, ipſe caput eſt, & ſub eius vexillo omnis Chriſtiana congregatio militat. Hic gradatim ſuos habet miniſtros, Cardinales, Patriarchas, Archiepiſcopos, Epiſcopos, Vicarios, Abbates, Præpoſitos, Archidiaconos, Archipresbyteros, Presbyteros, Diaconos, Subdiaconos, aliosque inferioribus ordinibus inſignitos, quibus Eccleſiaſticum, ſpiritualeque imperium regitur.

Ad illorum ſimilitudinem alij ordinati ſunt, qui mundum regant, & pro-
49 fanarum † rerum curam gerant, Imperatores Romani, Reges, Principes, Duces, Marchiones, Lanthgrauij, Burgrauij, Comites, Barones, Præſides, Senatores, Conſiliarij, alijq; Magiſtratus ordinati. Reges ipſi inter ſe ipſos, Principesque ſuas habent prærogatiuas, Iura, ſingularia Priuilegia, & immunitates, quibus alijs præſtant: Sic Deus Optimus Maximus rerum omnium auctor, & Princeps gradus omnes rebus ordine, quibus eſſent diuiſi conſtituit alias loco ſuperiore, alias inferiore; perfectiorem alijs naturam; imperfectiorem alijs impertiuit; hominum gradus, cum maioribus, tum minoribus officijs diſtinxit; idque vniuerſi orbis pulchritudo, & neceſſitas, ac perfecta forma requirebat. vt dicit D. Thom. in ſecunda ſecundæ. quæſt. 183. artic. 2. & 3. quem ſequitur Prælatorum quidam Cicero, & Togatorum decus Gabriel Cardinal. Paleotus de Imaginib. lib. 1. cap. 7.

Conſtat autem hos Principes magnifieri, ac admodum honorari, quibus hæc competunt, & quorum Regna, ritè, ac rectè ordinata conſpiciuntur, & ideo perpetuis laudibus, ac ſempiternis encomijs celebrari merentur. Horum, & ſi non parum multi reperiantur, nulli tamen humano Principi cædit Rex Catholicus: adeò enim ſuorum Regnorum Politia ordinata eſt, vt quo nos fruimur, nullibi gentium tranquilliori ſtatu ſubditi fruantur: nec enim

mihi

mihi fas erit, ſuorum omnium Regnorum, ac ſtatuum adminiſtrationem
referre, ex hoc enim vno gubernandi Regimine Neapolitani Regni, quo or-
dine, & ratione regantur alia, perſpici poteſt. Quis autem regimen iſtud
non admiretur? Et quis regendi Maieſtatem ab hoc non addiſcat, vel addi-
ſcendi normam capere abhorreat?

Catholicus Rex noſter, Illuſtriſsimi, & Ampliſſimi Patres, ad ſummum,
50 Diuina gratia † operante, hoc humanarum rerum faſtigium aſcendit, quo ad
tempora vſque noſtra, vllus vnquam Chriſtianus Princeps fortaſſis peruenit,
vt non immerito illius fœlicitatem, magnitudinem, proſperum, ac tranquil-
liſſimum rerum ſucceſſum admirentur. Principes omnes, non Chriſtiani ſo-
lum, ſed & Barbari, ac exterarum gentium nationes in tam præexcelſo Do-
miniorum progreſſu, illum conſtitutum conſpicientes, formidant, timent,
& pauent, illius etiam conſuetudinem, & amicitiam varijs medijs procu-
rant, & concupiſcunt. Cauſſæ verò, ex quibus huic Principi læta omnia,
proſpera, & tranquilla obueniunt, non longè quærendæ ſunt. Regna enim,
51 vt Ariſtoteles inquit, poſſidentur, & † conſeruantur, Fortitudine, & Iuſti-
tia, ac iis, quæ illis ſubſeruiunt. Hinc Iuſtinianus Imperator dicebat, Maie-
ſtatem Imperatoriam, legibus armatam, & armis decoratam, eſſe debere, vt
bellorum, & pacis tempore optimè gubernaretur, & Princeps victor exi-
ſteret, non modo in hoſtilibus Prælijs, ſed per legitimos tramites, calum-
niantium iniquitates expelleret, indeq; religioſiſſimus iuris obſeruator, &
victis hoſtibus triumphator magnificus fieret, quorum vtramque viam ſe
perfeciſſe, DEO annuente, fatetur. Hoc dogmate fœliciter vſus Caro-
lus Cæſar, fœlicius Philippus Secundus eius filius, fœliciſſimè verò PHI-
LIPPVS Tertius nunc Regnans, qui Patris, Auique exempla imitando
perſequitur, quem maiora factutum, & præceſſorum acta ſuperaturum
(Deo fouente) ſperamus. Fortitudine enim in bellicis rebus vtitur, animi,
& corporis viribus Regnum hoc Neapolitanum ab hoſtium inſidijs tutum,
ſecurumq; conſeruans. Pro continente enim terrarum curſu Regnum iſtud
per limitaneos fines, Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, eiuſque Summi Pontificis
ſtatum reſpicit. Cæteræ Regni partes Mari circundantur. In conſpectu
Maritimo, Inſula Siciliæ, & Status Sereniſſimi Venetorum Dominij ſiti
ſunt, à quorum partibus nulla formidine præmitur. Non à Sancta Eccleſia,
tamquam Iuſtitiæ, & æquitatis cultrice, à qua Regnum, Regni ciues, ac
Rex ipſe, gratijs, & fauoribus perenni ætate duraturis, in dies cumulantur.
52 Cum præſertim idem Rex, eiuſdem Eccleſiæ ſit acerrimus † defenſor, ac
Amantiſſimus fautor. Non à Republica Venetorum, quæ ſuis contenta Do-
minijs, aliena minimè appetit, & ſumma eundem Regem, Regnique ci-
ues beneuolentia proſequitur. Non à Siculis, tamquàm noſtris conciuibus,
ac eidem Regi ſubditis. Quatenus verò idem Regnum Ionio, & Adriati-
co Mari eſt expoſitum, ipſumque Turcarum Principis incurſibus ſubiacens,

patensq;,

patenſq́;, nulla nos idcirco cura ſollicitat, cum ab eadem Republica ſecurum
fiat. Suam etiam Rex perpetuam, ſolemnemq́ue Equitum, Grauis, ac læuis
armaturæ Peditum etiam Hiſpanorum, ac Regni contribulorum militiam
tenet. Nouam etiam aliam, ac optimam, & diligenti ordine inſtitutam,
quæ & in momentaneis, atque inopinatis ſucceſſuum euentibus, in ictu ocu-
li prompta eſt. Raro enim Mercenarijs, Auxiliarijs, exterisq́ue militibus
Rex vtitur. Experimento enim certiſſimo vidimus Romanam Rempubli-
cam caput extuliſſe, ac tot Reges, & Regna ſubdidiſſe, tot victorias repor-
taſſe, vt totum orbem ſuo ſubiecerit Imperio, cum ſuis militibus, non ex-
teris, non barbaris, contra hoſtes, inimicos Reges, ac aduerſas nationes
53 vteretur. Vulgatum enim illud ſemper fuit, ſemper eſt, ac ſemper erit † Ita-
liam nunquàm, niſi Italis poſſe ſuperari. Sic Alexander Macedo, ſuis mili-
54 tibus ſociatus, eius Monarchiam breui tempore ad magnum culmen † eue-
xit. Exteri milites, ſiue mercenarij illi fuerint, ſiue auxiliares, perrarò,
55 & ſi victoriam bellatori pepererint, non † ex victoribus victos reddiderunt.
Siue enim militaris licentia illa ſit, ſiue Victoriæ gloria, ſiue Inuidiæ liuor,
vel Auaritiæ cupiditas, aut quæuis alia cauſſa ſit, in maxima rerum diſcrimina
plerunque illos adducunt. Ioannes Rex Pannoniæ, dum cum Auſtriacis bel-
56 lum † agitaret, Turcas auxiliares habuit, & tamen illis fœdè ſeruire poſt-
modum coactus extitit. Nicienſes proſpexerunt, quot eis mala prouenerint
57 à Turcis ſub Ænobarbo Duce, dum Franciſcus, † primus Galliæ Rex, illo-
rum auxilio vſus fuit. Sic etiam Carolus Bellicoſus Dux Burgundiæ, ob Hel-
ueticorum militum Auxiliariorum defectum, quos mercede conduxerat, qui
in acie illum fortiſſimè dimicantem, ac inter Gallos hoſtes ſe intrepidè con-
ſerentem, eorum ſuffragio deſtitutus, occubuit. Mercenarij enim ob igna-
uiam; Auxiliares autem ob potentiam, ſemper periculo pleni ſunt. Hoc
innuere voluit Ariſtoteles Politic. lib. 3. capit. 10. Dum inquit, Reges cuſto-
58 diri à ciuibus, Tyrannos autem † ab externis mercede conductis. Hi enim,
cum ſuos habeant ob Tyrannidem infeſtos, exteros pecunia in ſuum auxiliũ
inuocant. Illi verò cum iuſtum moderentur eorum Dominium, bona om-
nia, ſtatum, ac vitam ipſam ſuis ſubditis confidunt. Inſuper Catholicus
Rex ſuas in hoc Regno, Arces inexpugnabiles habet, & ſuis militibus, ac
bellicis machinis optimè munitas. Turres etiam maritimas, ſingulis qui-
buſque tribus milliaribus circiter erectas, ità, vt vna aliam, ſaltem proxi-
mam conſpiciat, ad conſpiciendas inimicorum, aut pyratarum claſſes, &
per ignis eleuationem, ſigna incurſus hoſtium inuicem exhibentes, Inſtru-
mentis ad pugnandum, & propulſandum aptis, cuſtodibus etiam, ac Ma-
giſtratibus accommodatas. Cum autem Rex ipſe vbique præſentia eſſe ne-
queat, adminiſtris vti cogitur. Expertos autem, primarioſque viros, qui
vtriuſque fortunæ aleam quandoque ſubierint, belli ſcilicet, ac pacis arti-
bus exercitatos, vt regni gubernacula moderentur, eligere ſolet. A primis,
vt re-

vt recolo, ſtudiorum meorum cunabulis, dum penè vndecim annorum eſ-
59 ſem, noui Neapoli Peraſannum † Riberam, Alcabanorum Ducem; Antonium Perenottum S.R.E. Cardinalem; Indicum Hurtadum Mendocium, Marchionem Mondeſaris; Ioannem à Stunica, Petræ pertiæ Principem, ac Regni Caſtellæ commendatarium maiorem; Petrum Gironum, Oſſunæ Ducem; Ioannem à Stunica alterum, Mirandæ Comitem, & Labagneſæ Marchionem; Henricum Guzmannum, Comitem Oliuares; Ferdinandum de Caſtro, Lemmos, & Andradæ Comitem; Franciſcum de Caſtro, eius filium; & modo Ioannem Alphonſum, Pimentellum, Beneuentæ Comitem; Viros Principes, Catholicorum Regum charos, & illorum Locumtenentes, quos armorum exercitatio, morum modeſtia, rerum experimenta, Iuſtitia, Prudentia, Fortitudo, Temperantia, aliæquè virtutes, Clariſſimos, ac memorabiles reddiderunt, ac Regnum ipſum, ſumma authoritate, ac dexteritate rexerunt. Prorex enim ipſe, qui immediatè Regis locum ſuſtinet, & belli
60 † & pacis tempore, adminiſtrationi omni præeſt. Adſunt præterea Magi-
61 ſtratus ſeptem, qui ſeptem, quæ appellant † officia Principalia, exercent. Hi ſunt, Magnus Regni Comeſtabulus, Magnus Iuſtitiarius, Magnus Admiratus, Magnus Camerarius, Loghotheta, & Prothonotarius, Magnus Seneſcallus, & Magnus Cancellarius; quorum officiorum munia, & prærogatiuę, quæ vnicuique conueniant, ad alium opportuniorem dicendi locum reſeruantur. Dum hos commentarios ſcribimus, hæc officia gerunt, Marcus Antonius Columna Iunior, Tagliacotij Dux, Magnus Regni Comeſtabulus; Ferdinandus Gonzaga, Princeps Melficti, Comes Guaſtallæ, & Campibaſſi, Magnus Iuſtitiarius; Mattheus de Capua, Princeps Conchæ, & Comes Palenæ, Magnus Admiratus; Indicus Daualus, Piſcariæ, ac Vaſthi Marchio, Magnus Camerarius; Ioannes Andreas Doria, Princeps Melphiæ, Logotheta, & Prothonotarius; Indicus de Gueuara, Bouini Dux, magnus Seneſcallus; Coſmus Pinellus, Dux Acheruntiæ, & Marchio Galatulæ, Magnus Cancellarius. Hi non tantum priſcæ eorum Nobilitatis, ſuorumque maiorum, rerumque ab eis geſtarum magnitudine, quàm eorum proprijs virtutibus, ac magnanimis actibus, ſeipſos mundo claros exhibent. Itidem Prorex, tam in rebus ſtatus, ac Bellicis, quàm exhibitioni Iuſtitiæ, conſulendis, habet ſupremos
62 † viros Principes à Rege Præpoſitos, quorum omnium ipſe caput eſt. Sunt autem clariſſimi Proceres, claritate Natalium, rerum geſtarum iugi experimento, & frequenti vſu, notiſſimi; quorum Iudicio, ſtatus, ac bellorum mo-
63 tus regulantur. Quantum verò ad Iuſtitiam populis exhibendam † attinet, Rex Conſiliarios, Præſidentes, Iudices, ac Magiſtratus eligit, ſuo benepla-
64 cito perpetuos aliquos, temporales † aliquos, qui à Prorege electi diiudicant. In ſupremo enim Conſilio, ad Regis, ſiue Principis latus, dum in Regno adeſt, vel eius Locumtenentis, abſente illo, Supremi Conſiliarij, ſiue

Regentes

65 † Regentes aſſiſtitis, ad quos pro adminiſtranda Iuſtitia, omnis Regni Neapolitani machina ſpectat, quo in loco ſedetis viri Nobiliſſimi, conſilij maturitate, actionum exhibitarum gloria, corporis, animiq; virtutibus adeo clari, vt veſtris actibus Reipublicæ neruus omnis, tam optimè regatur, vt ſapientum omnium virorum iudicio, melius deſiderari nequeat, aſſiſtente actuum veſtrorum annotatore Regni Neapolitani Secretario, viro fidiſſimo. In ſacro
66 Conſilio, (quod Sanctæ Claræ appellant, cuius rei rationem reddo infra capit. 54.) ad hæc vſque tempora eligebantur à Rege ſexdecim Conſiliarij perpetui, quorum numerum, quum ob cauſſarum multitudinem, tum etiam ob promptiorem; & magis celerem illarum expeditionem, ad vigeſimum nouiſſimè numerum, vltra illius Præſidentem, deduxit PHILIPPVS Tertius Rex Catholicus. Hos Senatores, & Conſiliarios, non tantum in vtroque iure Conſultiſſimos, ſed probitate morum, natalium ſplendore, rerum, & cauſſarum exercitatione, ac ſcientiarum omnium eruditione, conſpicuos elegit. Apud vos enim, cauſſarum, præſertim grauiſſimarum omnium, commiſſa eſt cura, & à veſtris iudicijs appellatio nulla conceditur, ſed illa, tamquam à Præfecto Prætorio lata, ſtatim exequuntur, vix reclamatione, vel ſupplicatio-
67 ne conceſſa. Apud Cameram vero † Regiam Summariæ Decem ſedetis; Septem Iuriſconſulti, & Togati, quorum primus eſt Magni Camerarij Locumtenens, qui in capite ſedet, ſex alij ſubſequuntur Præſidentes; & duo alij minimè Togati; adeſt etiam Iuriſconſultus Regij Patrimonij Aduocatus. Locumtenens cauſas Præſidentibus committit. Apud vos Cameræ Regis, ac Patrimonij, Feudales, ac Regales, Fiſcique Regij iura omnia decernuntur, aſſiſtente votorum, & Decretorum annotatore Cameræ Regiæ Secretario, fidiſſimo. Vos vti ſupremos legum vertices, & in Fori verſura ſplendidiſſimos viros Rex delegit, quorum nutu Feudorum, Regalium, & Fiſci, ac Patrimonij iura iuſtiſſimè moderantur. In Magna Curia Vicariæ conſeſſus adeſt cau-
68 ſarum † criminalium, & ciuilium alter, quibus præeſt Regens vnus, vt modo eſt Don Franciſcus Ioannis de Torres, qui ſuſtinet Magni Iuſtitiarij perſonam, & cauſſas omnes Iudicibus committit. In conſeſſu capitalium cauſſarum duo Conſiliarij vltimo loco creati ſemper per biennium aſſiſtunt, alij Iudices duraturi biennio à Prorege creantur. In eodem conſeſſu pro Fiſco Regio adeſt vnus Iuriſconſultus Regij Fiſci Patronus, qui perpetuus à Rege ſeligitur. Hi omnes cauſſas à Regente eis commiſſas agitant, & diffiniunt, ſuntq; Iuriſconſultiſſimi, incorruptibilis, atque intrepidi iudicij, ità vt, pro certo affirmare auſim, nullibi gentium capitales cauſſas, tam ſeuerè, ac rectà Iudicij ſtateta, vt in hac Magna Curia ventilari, aliorum quorumlibet tribunalium, ſit
69 bona venia dictum. In conſeſſu cauſſarum ciuilium adſunt † ſed alij Iudices biennales à Prorege ſelecti, viri erudītiſſimi, & legalis ſcientiæ ſplendore ce-
70 lebres. In Prouincijs, excepta Campaniæ ora, vndecim † adſunt Iuridici

conuen-

conuentus, quibus præſunt Prouinciales Iuſtitiarij, & Gubernatores, Principes viri, ac Nobiliſſimi Equites, apud quos ſunt Auditores Regij, & Fiſci Regij Patroni, Iuriſconſulti graues, per quos Prouinciæ moderantur. Et ne ſim plus debito longior, omitto Magiſtratus alios recenſere, cum de totius Regni Neapolitani Magiſtratibus libellus moliendus ſit.

Ex hac præclariſſima, & diligentiſſima Regni Neapolitani adminiſtratione, qua otioſè, & tranquilliſſimè fruimur, cæterorum Regnorum gubernatio conſideratur; cum ſub Regis noſtri culmine, aurea prima illa ætatis ſecula ad nos perueniſſe videamus, ſemotisque bellorum turbinibus, pacata omnia conſpiciamus. Sed quid mirum? Vrbem elegit Neapolim, non ſolum eo-
71 rundem † Regum Regiam, ſed caput vrbium cæterarum, in qua curialium omnium virorum cætus reſidet. Populus inibi frequenti concurſu abundat. Muris, Turribus, Propugnaculis, & Arcibus cincta, ſuam fortitudinem ſeruat: Tuta eſt ijs ab omnium incurſibus. Templa, Monaſteria, Loca pia, Hoſpitalia, multorumq; virorum, piæ, & Catholicæ congregationes ibi reperiuntur. In ijs Religionis, Pietatis, & Charitatis opera ità exercentur, ut meliora, & ſplendidiora exerceri minimè poſſint. Ædificia item, tum publica, tũ priuata, elegantiſſimè conſtructa; viæ lateritiæ, ſplendidè cõplanatę; Pellucidi currentis aquæ fontes, aquæ ductus limpidiſsimi, ſuburbia, pomeriaq; nobiliſsima, omniũ fructuum deſiderabiliũ copia referta. Prata herbis, ac floribus ſpecioſiſſima; frugũ abundãtia, vinorum precioſiſſimorum ſumma feracitas: Portus ad importandas, ac reportandas merces commodiſſimus: Fora venalia rerum omnium, vt Emporium nobiliſſimum videatur à Natura, & Arte cumulatum. Regionem, in qua fundata eſt, ſi inſpicias, loci amenitate, omnes ferè Orbis ciuitates exuperat: Hanc bonis omnibus cumulat, exactiſsima, & intrepida moderatorum vrbis eiuſdem dexteritas, qui electi nominantur, qui ſunt ſex numero, quinque ex nobilitate quinque Sedilium, ſiue Platearum nobilium vrbis; & vnus quaſi popularium, ac ciuium omnium Tribunus, quorum cura, Regimen cuiuſque Reipublicæ excellit. Huius Vrbis Hiſtoriam dum hæc ſub prælo ſunt, nouiſsimè ſcribit Iulius Cæſar Capacius, & morum elegantia, & ſcientiarum eruditione conſpicuus.

Cum igitur (viri Principes) quemadmodum in Cęlis, vbi DEI Optimi Maximi, cum ſanctis ſpirituum ordinibus, ſanctisque viris æterna triumphat Eccleſia, & ad Diuinum illa nutum, ſic ritè, ac ordinatè diſpoſita; Et in terris, eadem ordinis rectitudine à CHRISTO fundata militat Eccleſia, Sic etiam Mundi Rectores, ac terreni Principes, pulchra ſerie conſtituti ſunt, vt dignitas vnà maiori alteri ſubiaceat: Hæc præcedet, & illa ſubſequatur; Eam ob cauſam uiuente PHILIPPO Secundo Rege Catholico, Regum ad diem vſque ſuum Maximo, illius iura in unum coaceruaueram, quo ex labore, ſuprema illius authoritas, ſic vnitè congeſta, omnibus nota fieret. Se-

quuto

72 quuto † demum illius interitu, librum hunc proieceram, tineis, puluerisque abſumendum tradideram, ac illum igni, flammiſque cremandum propoſueram; ni ſummi aliqui Principes, ac Magiſtratus ſupremi, qui hæc mea ſcripta, meoſque conatus quandoque viderant, ab inſtituto me diuertiſſent. Efflare interim cœpit pergrandis quædam PHILIPPI Tertij nunc Regnantis fama, qua motus ab incœpto acriter deſtiti, quæ cum voce, & opere in dies crebrior, & illuſtrior fieret, ità vt rectè de eo dici poſſit illud, quod olim Alexandro filio, Philippum Patrem dixiſſe ferunt: Paruum illi eſſe Macedoniæ Regnum, neceſſe eſſe alia Regna quærere. Nam & ſi ampliſſima ſint illi Regna, ità vt omnes Chriſtianos Principes, ac Reges ad hanc vſque ætatem ille ſuperet, Animus tamen Regius ad rerum magnitudinem, ità promptus, & procliuis eſt, vt alijs longè maioribus, pluribuſque decorari mereatur. Maximam idcirco populi ſuorum Regnorum ſpem conceperunt, optimo ordi-
73 ne recturum Regna, ac ſuos maiores ſuperaturum, dum nonnullorū † Magiſtratuum, atq; conſiliariorum, ab eo optimè factam inſpexere electionē. Vlla enim ex re coniectari futurū regimen melius poteſt, quàm ex actibus ad Reipublicæ adminiſtrationē, & commune bonum, rectè ordinatis, qualis eſt Magiſtratuum, pro iuſtitia præſertim populis adminiſtranda, electio. Nam non temerè, nec præcipitanter, vlliſque motus eſt humanis affectibus, dum ad illorum electionem proceſſit, ſed eos elegit, quos ſibi, alijſque ſummis viris, probatos eſſe cognouit. Sic à modo in futurum ſperamus, in Republica Regem noſtrum, magna virtute, ſumma ſapientia, ac diuina ſanè prudentia imbutum, omnia ſanctè, iuſtoque moderamine gubernaturum. Regis namque cor, cum in manu DEI ſit, omni conſilio, prudentia, ac ſapientia, non tam quæſita, & propria, quàm etiam à DEO eius pectori infuſa, ornatum eſſe cognoſcimus. Cum tamen vnus ille ſit, & homo, humanitate non alienus, omnia ad eius Regna gubernanda, exactè abſque alijs adminiſtris perficere nequit. Eam igitur ob cauſam ſpectatos viros ſeligere conuenit, quorum opera, rectè illa adminiſtrentur. Imprudens enim populus, atque imperita multitudo, mente, conſilioque carens, illa prudentia vacua eſt, ipſa tamen rectè moderabitur, ſumma, atque perfecta Magiſtratuum electio. Hi enim è numero grauium Virorum, ſapientia, prudentia, conſilio, rerum geſtarum encomio, & gloria ſelecti, Reipublicæ, atque Regnorum ſaluti, & commodo intenti, tamquam ex alta ſpecula, Tumultibus, ſeditionibus, periculis, alijſque turbinibus proſpicient, vt eadem Regna, per quàm optimè gubernentur, coaleſcant, & moderentur. Vitia, prauoſque actus, arrogantiam, pertinaciam, ſuperbiam, ac proprios affectus odio habebunt: Inimicitias, & ſimultates procul pellent: fidem ſeruabunt: mores bonos, iuſtas ciuitatum obſeruationes, leges Regnorum, atque legitimas ſanctiones, amplectentur, & cuſtodient: Innocentium miſerebuntur: Tueri bonos, ac opti-

mos, &

mos, & vltione proſequi malos, perditosq́ue procurabunt. In iuſtitiæ exhibitione non præce, pretio, amore, odio, rancore, aut vindicta iudicabunt, ſed nec ad dextram, neque ad ſiniſtram declinantes, æqualem ſtateram tenentes, Deum, & veritatem præ oculis habentes, ſe ipſos ex pura conſcientia, & ſincero corde in ſententiarum prolatione exhibebunt. Sic Reſpublica, & ciuilis hominum congregatio, ac illorum vita, concentu vnanimi, ac voto concordi, concinnè, ac proſperè ſeruabitur, Hominum cætus multiplicabitur. Tumultus, ſeditiones, iniquitates, & ſcelera fugabunt, & eorum loco quietem, pacem, concordiam, & tranquillitatem introducent, quibus oppida, ac ciuitates reddentur ampliores, & Prouinciæ lætitia exultabunt. Ijs officijs, ſe dignos benignitate Regia, & non perperam electos eſſe iudicabitur, & Principis animus, videns virtute præditos ſuis populis præpoſuiſſe, ad maiora, ac potiora inclinabitur. Hæc omnia, ex rectis, quæ videmus, principijs, & maiora, ab optimo Rege, in ætatis flore exiſtente, in annorum futurorum progreſſu, & nos, ortusq́ue noſtros viſuros ſperamus. Sic Reges omnes, Principesq́ue, eorum modeſtiam, cunctasq́ue virtutes, omnibus exhibent, vt alijs exemplar, ac ſimulachrum conſtituant, in quo iugiter conſpiciant, & oculos figant. Illius itaque iura, prærogatiuas, immunitates, priuilegia, potentiam, aliaq́ue cum ſcripſerim, ante ora veſtrorum Magiſtratuum ſupremorum, Nobilitatis, Populiq́ue Principis Vrbis exhibere curaui. Ex oblatione iſta veſtris ſummis Conſeſſibus Magiſtratuum ſupremæ, Vrbis Neapolis, Principisq́ue populi, cuius capite omne Regnum gubernatur, facta, opus iſtud meum, & ipſum caput altius eleuabit. Et ſi opus ſumpſerim, diſperſum, diſſeminatum, ac difficile, vt ad finem optimum illud deduxiſſe, vix credibile videatur: fateor tamen inanem, ac deſperatum penè laborem ſcribendum ſumpſiſſe. Indefeſſus tamen, & inuincibilis is labor ſemper boni aliquid operatur. Hinc Agricola terram terit, & colit, glebas conterit, & ſtirpes euellit, vt agrum pro poſſe fertiliſſimum reddat, & dum centum colligere ſpes erat, & quinquaginta colligit, eo fructu contentus tranquilliſſimè viuit. Conatus hic meus difficillimus extitit, tum quia materia altiſſima, vires meas ſuperabat, & illam ſparſam, quaſi Apis more, diſperſas herbas, & flores, omnis generis ſcriptorum hinc inde euoluere coactus eram: Tum, & multo plus, quia opus meum, in octoginta quatuor capitibus diuiſum, ac digeſtum, eo mihi illud præmere durius fuit, quia cum vnumquodque caput diuerſam materiam contineret, & quot capita ſcriberem, toties ſenſus omnes, intellectumq́ue meum, aliò diuertere cogebar. In hiſce tamen vigilijs, ſcriptisq́ue noſtris, non adeo contemnenda ratione, nonnulla nos à veteribus tradita ornauimus, obſcura aliqua enucleauimus, confuſa nonnulla elucidauimus, prætermiſſa etiam quàm plura in medium deduximus, noua etiam non parum multa prodidimus. Ac vt corpori cæco lumen, muto vocem, mortuo animam, vt videat, loquatur, & ambulat, DEO iuuante,

vitæ

vitæ ſpiritum, animamq; inſufflauimus. Quòd ſi minus commodè magna hæc meſſis ad falcem deducta eſt, excuſationem, ac purgationem habemus, quòd Agricolatio noſtra vberiores, ac fertiliores agros non habeat. Non alij deerunt, qui fertiliorem hunc campum reddere poterunt. Nobis ſat erit, inuentum hoc noſtrum eſſe, ac nullos antea id tentaſſe. Accipite igitur, viri Principes, quorum nutibus gubernamur, & regimur, labores hos noſtros, illosq; perlegere, non dedignemini, nam illorum lectionem minimè aſpernaturos eſſe confidimus. Nam Ciuitas hæc quam colitis, communis eſt totius Regni Patria, in ea ſtudia noſtra peregimus, & quæ in dies didicimus, Principibus viris in omni ſcientiarum genere peritiſſimis communicamus, quam ſuis in locis, non pro merito, ſed pro poſſe, à vero non declinantes, laudauimus, & illius cum antiquitatem, tum etiam excellentiam enucleauimus. Vtinam ſic ſemper Religioni Chriſtianæ intenta, tranquillè, & ab omni ſeditionum turbine aliena, DEO obedientiam, Regi fidem, ſibi decorem, omniumq; incrementa virtutum, reliquis Regni populis regimen ſalubre, vt modo vobis miniſtrantibus, & ſucceſſoribus veſtris iugiter, ad extremi uſque iudicij diem, præſtet. Quod ob ſuam ſanctam miſericordiam faxit Sanctiſſima Trinitas, cui ſemper ſit Laus, Honor, Gloria, & Imperium.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

DE REGIS CATHOLICI PRAESTANTIA.
EIVS REGALIBVS IVRIBVS,
Et prærogatiuis, Commentarij,
CAMILLO BORRELLO IVRISCONSVLTO,

Equite Aurato, & Palatino Comite, Auctore.

ARGVMENTVM. CAP. I.

Nominis boni impoſitio optima ratione procuranda. Quo die apud diuerſas nationes nomina imponebantur: Circunciſio quo die fieret: comparatio aliorum ad Philippum Regem Catholicum.

COMPENDIVM.

1 *Impoſitionis Nominum maxima ratio habẽda eſt.*
2 *DEVS nomina prima impoſuit.*
3 *Adam cunctis rebus, ac animalibus nomina impoſuit.*
4 *Rector nominare debet ſubditos.*
5 *Adam ob ſcientiam, & notitiam congruentia nomina impoſuit.*
6 *Hebræorum lingua an prima fuerit?*
7 *Primos homines nutu tantum ſuam voluntatem explicaſſe, falſum eſt.*
8 *Nomina optima, vt filijs imponantur, magna parentibus cura eſſe debet.*
9 *Nomen honeſti hominis aſſumere, malum non eſt.*
10 *Nominibus pulchris nuncupari, ciuitatis eſt ornamentum.*
11 *Nomen pulchrum, probitatis, & honeſtatis eſt argumentum.*
12 *Equus perniciſſimus victis Alanis, inter milites ſortitus, ſemper Probo Imperatori ceſſit. nu. 13.*
14 *Nomen turpe habens, quando in ſe habeat tortura iudicium?*
15 *Sergius Secundus, Summus Pontifex, an verè vocaretur, Os porci? num. 16.*
17 *Hominis mutatio in ſacra Scriptura boni ominis, et maioris ſignificationis, actus dicebatur.*
18 *Abram mutato nomine, Abraham dictus, multarum gentium pater conſtitutus.*
19 *Iacob, mutato nomine Iſrael dictus.*
20 *Oſeas filius Num, vocatus Ioſue.*
21 *Abraham figura Petri.*
22 *Iacob interpretatur ſupplantator.*
23 *Iſrael ideſt anima videntes Deum interpretatur.*
24 *Oſeas interpretatur Deus ſaluabit.*
25 *Ioſue interpretatur, Dominus Saluator.*
26 *Simon Bar Iona, vocatus eſt Petrus.*
27 *Romani, quos à ſtatu plebeo ad equeſtrem ordinem, aliumue digniorem proponebant, nomina antiquorum nobilium imponebant.*
28 *Romani, maribus die nono, Fæminis die octauo nomina imponebant, & quare? num. 29. & 30.*
30 *Numerus par fæmina impar maſculo tribuitur.*
31 *An intra triginta dies Romani nomina imponerẽt.*
32 *Circumciſio apud Hebræos octauo die fiebat, & nomina imponebantur, & quare. num. 33.*
34 *Circũciſio apud Arabes fiebat decimo tertio anno.*
34 *Græci nomina ſeptimo die imponebant.*
34 *Circunciſio apud Feſſam Mauritaniæ Vrbem ſeptimo etiam die fit, & lætitia illius diei.*
35 *Nomen Sancti alicuius imponendum ſecundum Concil. Trident.*
36 *Baptiſmus omni ætate, & tempore datur.*
37 *Philippi Secundi Regis Catholici dies, Menſis, & annus natalis.*
38 *Philippi Secundi Regis Catholici parentes.*
39 *Philippus Amyntæ filius, magni Alexandri pater.*
40 *Philippus appellatus primus Chriſtianus Imperator.*
41 *Martia Otalicia Seuera Philippi Imperatoris vxor.*

42 *Carolus Quintus Cæſar, Philippo filio patris ſui nomen impoſuit.*
43 *Nomen malum aſſumere, turpe eſt.*
44 *Similitudo nominis, affectionis cauſam producit.*
45 *Nomen celebrius ſi quis habet, tantò alijs melior eſſe debet.*
46 *Nominis efficacia non paruos gignit effectus.*

CAP. PRIMVM.

QVaurum attiner ad No-
minum impoſitionem,
maximam rationē habe
ri oportere, ampliſſimè
1 diſputauit † Plato in
Cratylo. Cuius antea
exemplum nobis tradi-
tum eſt ab Omuipoten-
ti DEO, qui Creatis rebus nomina prima
2 impoſuit, dum † dixit: Appellauitque Lu-
cem, Diem, & tenebras, Noctem. Et ibidem:
Vocauitque Deus firmamentum, Cœlum. &
poſt pauca. Vocauit DEVS aridam, Terram,
Congregationesque aquarum appellauit Ma
ria. vt latius habetur Geneſ. cap. 1. & 2. Sic
poſtmodum facta primi hominis creatione,
illi nomen imponens dixit: Adam vbi es? &
paulò inferius, inquit: Ecce Adam quaſi
vnus ex nobis factus eſt: vt habetur Geneſ.
capit. 3. & Adam ipſe cunctis animantibus,
3 ſcilicet † omnibus beſtijs terræ, & vniuerſis
volatilibus cœli, nomina impoſuit. vt patet
Geneſ. cap. 2. cuius quidem rei iudicium ex
quorundam Doctorum ſententia, hæc protu-
lit Moſes Bar Cephas de Paradiſo lib. 1. cap.
28. Quidam (inquit) putant Adamum voce,
quę ſenſu percipi, audirique poſſet, pronun-
ciata, ſingulis animantium ſpeciebus, volu-
crumque nomina indidiſſe; cum editiore col
liculo terræ pro Paradiſo inſidentem, augu-
ſtaq; amictū Maieſtate, & ſplendorē quem ha-
bitu prę ſe ferebat, ſolis radios ſuperantem,
illa ſummiſſis capitibus, prona, neq; prę ni-
mio decore, quo ille ſplēdebat, intueri ipſum
audentia, ſingulatim pręterirent, ſuisque ab
illo appellarentur ex ordine, nominibus (nā
neq; Iſraelitæ quiuerunt Moſis vultum inſpi-
cere, ob fulgorem quo collucebat. Exod. cap.
34. neq; valemus oculorum aciē intendere in
ſolem propter reſplendēs iubar, quo circun-
datus eſt) veluti verbi gratia cū Taurum ille
nomine cieret, audito nomine ſuo, Taurus
tranſibat coram illo, capite demiſſo, neque
obtueri ipſum potens: ſimiliter nominatim
citatus Equus, agnoſcebat nomen, prętiri
batq;, deiecta ceruice, neq; Adam conſpe-
ctum ſuſtinens. Cuius Hiſtoriæ veritatem cō-
probans pulcherrimè Philo Iudæus in lib.
de Mundi Opificio, ſic inquit: Perpulchrè au-
tem, & impoſitio nominum aſſignatur primo
homini; ad ſapientiam enim, & Regnum per-
tinet. At ille ſapiens eſt ſuimet ipſe diſcipu-
lus, & Doctor per Dei gratiam, & inſuper,
Rex quoq;. Decet autem rectorem, vt appel-
4 let vnum quemq; † ſubditorum. Eximiā vero
oportet fuiſſe imperandi vim in primo illo
homine, quem accuratè formatum DEVS ſe-
cundo poſt honore dignatus, ſub prędfectum
ſibi Rectorem aliarum rerum omnium cōſti-
tuit. Hæc Philo. Ab Adamo autem nomina
animalibus quibusque impoſita fuiſſe con-
gruentia ſcribit Alphonſus Toſtatus ſuper
Geneſim. cap. 13. q. 344. ſic dicens. Adamum
nomina impoſuiſſe, vt ipſe per ſcientiam, quā
5 habebat animalium, & per † notitiam plu-
rimarum vocum, quam acceperat, nomina
conderet, atq; imponeret animalibus, ſingu-
lorum naturis, ritè cōgruentiā. Hoc idem in-
quit Fœlicianus Capitonus Explicationum
Catholicarum lib. primo. Explic. 7. dum ait:
Nomina autem quum à rerum proprietati-
bus ſumi oporteat, neceſſe fuit animalium
proprietates nouiſſe Adam, antequam illis
nomina imponeret. Quod ante eos in loco
citato idem Philo dixerat: Nō quod dubita-
ret, (ait) Ignotum enim Deo nihil, ſed ſibi
conſcius, quòd rationalem in mortali natu-
ram fecerit, ſuapte vi mobilem, ne ipſe eſſet
vitij particeps, itaq; periculum faciebat iam
noti, tamquam præceptor, inſitum ei habi-
tum excitans, & ad cōtemplationem operum
ſuorum prouocans, vt eis ex tempore nomi-
na imponeret, nec impropria, nec inconue-
nientia, ſed diſertè rerum proprietates ex-
primentia. Linguam verò, qua Adamus nomi
na impoſuit, Hebræam fuiſſe poſt multos no
uiſſimè ſcribit Benedictus Pererius Commē-
6 tariorum † in Geneſim lib. 5. Tomo 1. quam
dicit primam linguarum omniū fuiſſe. Quo-
rum opinionem ego minimè probaui in Apo
logia in ſententiam Pilati Aquilæ repertam,
quam cum ſcripſiſſem longo antea tempore,
fuit tamen Typis tradita in Anno Domini
1587. vbi Caldeorum linguam, primam fuiſ-
ſe contendi, verè ne an ſecus, aliorum ſit iu-
dicium.

Meritò igitur quorundam Philoſophorum
ſententiæ refelluntur, qui dicebant primos
7 homines, primò voluntatem ſuam † nutu ſi-
gnificaſſe, deinde ſermonis initia tentaſſe, ac
ſingulis quibuſque rebus nomina imponēdo,
loquendi perfeciſſe rationem. Contra quos
ſcripſit Lactantius Firmian. Diuinar. Inſtitu-
tionum. lib. 6. c. 10. quamquam alio modo illū
referat Gulielmus Fornerius Selectionū lib.
1. cap. 3. Sed hi mundanarum ſcientiarum eru
diti diſciplina, ac Philoſophia, Diuinæ ſcri-
pturæ arcana neſcientes, hæc phantaſmata

ſibi

ſibi ipſis figurarunt.
Maxima idcirco prærogatiua lætari de-
bet PHILIPPVS Rex Catholicus, cum pul-
cherrimo ſit adornatus nomine. Magna enim
cura parentibus incumbit, vt quàm optima fi
8 lijs nomina † imponant, vt dicit Sũmus Pon-
tifex in Clem. Exini. §. ceterũ. in fi. vbi hoc an
notauit Cardinal. Florentin. de Verb. Signi-
fic. Nihil enim mali eſt, honeſti hominis no-
9 men † aſſumere. l. facta. §. ſi in dãda. ff. ad Tre
bell. vbi de ſuo nomine gloriatur Accurſius
(quem tamen reprehendit Philipp. Deci. in l.
2. § appellata. nu. 4. in fin. ff. ſi cert. pet. in vlti-
mã lect.) de quo etiã Iacobin. de sãct. Georg.
in Inueſtitur. Feudal. in verbo. Carolus. nu.
1. & latè Ludouic. Cælius Rhodigin. Antiq.
lection. lib. 13. cap. 1. & 6. quibus annecti
poſſunt, quæ ſcribit Frãciſ. Patritius de Inſti-
tut. Reipub. lib. 6. Titul. 7. Accedit ſi quidem
10 ad ornamentum (inquit) Ciuitatis, † ciues
pulchris nominibus nuncupari: turpis enim
nominatio, itã de dignitate aliquid detrahe-
re videtur, vt honeſta addere, qua in re pa-
rentum diligentia in denominandis infanti-
bus laudanda eſt, & præcipuè cum in ea re,
nihil impendij faciant, & filios non parum or
nent. Pulchrum etenim nomen totius probi-
11 tatis, & honeſtatis eſt argumentum, † vt mul
ta cõgerens voluit Gulielm. Benedict. in Re-
pet. c. Raynutius. in eodẽ verbo. nu. 55. de Te
ſtamẽt. De nomine optimo non grauabor le-
pidum facinus referre. Sub Tacito Impera-
tore, victis Alanis, Equus velociſſimus inter
hoſtium ſpolia repertus eſt, non admodũ in-
12 gens, vel decorus, ſed perniciſſimus, † vt qui
die qualibet centũ milliaria perficiebat, idq;
octo, ac decẽ diebus continuabat. Eum Pro-
bus, qui in Oriente ſub illo Imperatore Dux
militum erat, ſortiri in vrna inter milites iuſ-
ſit: tractum ex vrna nomen Probi eſt. ſurre-
xerunt quatuor qui eodẽ nomine vocabãtur,
interq; illos cõtentio magna effecta eſt, ſic, &
tertiò, & quartò, ſemper Probi nomen emi-
cuit, cum Duci placuiſſet, vt toties partire-
tur. Militibus iudicandam rem Dux remiſit;
Exercitus cauſam decreuit, & Probo Duci
13 † Equum applicuit, vti qui Probi nomen ha-
beret, & probior alijs omnibus haberetur, vt
eſt author Flauius Vopiſcus in Probo.
Hinc eſt, quòd habens malũ, ac turpe no-
men in criminibus, contra ſe torturæ iudiciũ
14 facit, ſaltem alijs † cõcurrentibus indicijs. Io.
Andr. in c. cum ſecundum. de Præbend. vbi
inquit itã dixiſſe ſororem ſuam. Marian. Soc.
ſenior in c. cum dilecta. de exceſſib. prælator.
Thom. Grammat. in conſil. criminal. 40. num.
12. Marſil. in l. 1. nu. 71. ff. de quæſtionib. & in
pract. crim. §. expedita. nu. 52. poſt Alexãd. in
conſil. 5. vol. 2. Paul. Merend. in conſil. 103. nu.
15. Anaſtaſ. Germon. de Indult. Apoſtolic. §.
Hieronymo. num. 4. & ſeq. Propterea Sergius
Secundus Summus Pontifex, quòd turpi no-
15 mine vocaretur, ſcilicet † Os porci, mutato
nomine Sergius appellari voluit, vt ſcribit
Baptiſta Platina, in quam ſententiam omnes
poſt modũ Hiſtorici iuerunt, præſertim poſt
alios Albert. Crantius Metropolis. lib. 1. c. 2.
& è noſtris Abbas Panormit. in proœmio De-
cretalium. nu. 8. vbi Felyn. nu. 38. Gemin. in
Proœm. Sexti. n. 13. vbi Ioan. de Vãquel. concl.
1. Lãcellot. Conrad. in Templo Iudicũ. lib. 2.
c. 1. §. 2. in verbo. Generalia in electione. ſub
nu. 8. Anaſtaſ. Germon. de Indult. Apoſtolic.
in §. ſixtus. nu. 2. cum pluribus ſeq. Iacob. Me-
noch. de arbitrar. iudic. quæſt. lib. 2. Centur.
4. caſu. 318. nu. 3 & ſeq. & quãplures allegans
Petrus Cenedo Collectan. Iuriſ. Canonici. 13.
nu. 1. parte 3.
Hoc autem vix credere poſſum, nec verum
eſſe contenderem, quando inueriſimile vide
16 tur, ſanctos Sacerdotes † in fonte Baptiſma-
tis, dũ puer hoc Sacramento initiaretur, per-
miſſuros, quòd tam indecorum nomen puero im
poneretur: quod tantò minus credere dignũ
erit, quantò à Nobiliſsima Romanorum ſtir-
pe ortũ fuiſſe tradant: nec enim putandũ eſt
parentes Nobili ortos familia, tam vitupero-
ſum filio nomen dari conſentiſſe. Ab euentu
verò iocosè aliquod probroſum nomen dari
illi ante Pontificatum adeptum, non inueriſi-
mile foret, quando non itã pridem illi Car-
dinali dictum fuit, de Simia; & alij nonnulli,
alijs etiã prauis nominibus inſigniti fuere,
quorum aliqui ad Põtificiam dignitatem per-
uenere: non tamen, idcirco dicendũ illos pra
ua ea nomina in Baptiſmatis lauacro ha-
buiſſe.
Mea autem fert opinio, alia ſanctiori, atq;
altiori cauſa motum fuiſſe eundem Summum
Pontificem ad ſui nominis mutationẽ à Spi-
17 ritu ſancto ei reuelatam. Nã & nominũ † mu-
tatio in ſacra ſcriptura potioris alicuius, ac
maioris ſignificationis actũ denotauit: vnde
Geneſ. cap. 17. DEVS dixit: Nec vltra vocabi-
tur nomẽ tuũ Abram, ſed appellaberis Abra-
18 ham, quia † patrem multarum gentium conſti
tui te, faciamq; te creſcere vehementiſſimè,
& ponam te in gentibus, Regesq; ex te egre-
dientur. Hoc idẽ ſeruatum fuit in Iacob, dum
Geneſ. cap. 35. inquit: Nõ vocaberis vltra Ia-
cob, ſed Iſrael erit nomen tuũ, & appellauit
19 eum † Iſrael, dixitq; ei, Ego Deus omnipo-
tens, creſce, & multiplicare: gentes, & populi
nationum ex te erunt, Reges de Lumbis tuis
egredientur. Sic & Moyſes, Oſee filium Nun,
20 † vocauit Ioſue, vt habetur Numer. cap. 13. &
ſcribit Hieronym. in Pſalm. 76. in fin. Vnde ſi-
cuti Abrahamo, qui figura fuit Petri, dum no

21 miniſ†mutatio facta extitit, larga generatio
promittitur,ſic Petro generatio paſcenda cō
mittitur. Ab illo iuſtificanda procedunt, in
hoc iuſtificata fundãtur; quod ille ſperat,hic
accipit. Illi dicitur,Faciam te in gentem ma-
gnam: huic dicitur,Faciam te piſcatorem ho-
minū. Illi dicitur,In ſemine tuo benedicētur
oēs gētes: huic dicitur, Indicabis duodecim
tribus Iſrael. Illi dr̃, Vt ſtellæ erit ſemen tuū:
huic dicitur, Tibi dabo claues Regni Cælo-
rum. At per hoc ille fęcunditate ſeminis be-
nedicti impletur: hic ante ſemen ipſum Euã-
gelizaturus aſciſcitur. Abrahæ pro filijs cla-
ritas monſtratur Aſtrorum: ſed Petro tradun
tur Regna Cælorū. Hæc Hierony. in lib. de ve
ra Circuncisione,dixit,dum Abrahamum Pe-
tri typum eſſe conſcripſit. Similiter per mu-
tationem nominis Iacob in Iſrael,aliud deſi-
22 gnatur,quia Iacob †ſupplantator, prius ſup-
plantãda eſſe ſeculi vitia,& poſtea eſſe Iſrael
23 ideſt, animæ videntes †DEVM,& oculis cor
dis contēplantes eundē, vt cenſuit idem Hie
ronymus in Pſal.113. vt eſſet actiuæ vitæ muta
rio in contemplatiuã,& de ſeculari quodam-
modo in Pontificalem,vel Eccleſiaſticam. Sic
24 Oſeas,cū dicatur Deus ſaluabit,mutato† no
mine in Ioſue portendat,Dominus Saluator,
25 vt quod erat ſpe, videretur effectu,in repræ-
ſentatione D. N. IESV CHRISTI. In Typo
itaque Petri,futuri in locum Chriſti, cui erat
committenda Eccleſia dici poteſt illud,à ne-
mine, (ꝙ viderim huc vſq;)ad hoc propoſitū
adductum,qđ habetur Eſaię.c.62. Et vocabi-
tur tibi nomen nouum, quod os Dñi nomina
bit. Vt eodem modo ſuum volens Vicarium
cōſtituere CHRISTVS Dñs dixit,Matthęi ca.
26 16. Beatus es†Simon Bar Iona,quia Caro, &
ſanguis nō reuelauit tibi,ſed pater meus,qui
in cęlis eſt;& ego dico tibi,quia tu es Petrus,
& ſuper hanc Petrã ędificabo eccleſiam meã,
& portæ inferi nō præualebunt aduerſus eã.
Et iterum Ioannis. c.1. Tu es Simon filius Io-
na,tu vocaberis Cephas, quod interpretatur
Petrus. Ex quibus à Dño Ieſu, à Simone non
Pontifice, in futurū Pontificem, mutatum eſt
in nomen Petri, ſuper qua erat fundaturus ec
cleſiã; Petra antē erat Chriſtus. vt dicit Pau-
lus. 1.Corinth.c.10. Mutatio itaq; Pontifica-
lium nominū ex inductis exemplis, illud ſi-
gnificat, vt cum ſit Pontifex, Expurget vetus
fermentū (iuxta illud Pauli. 1.Corinth.c.5.)
& induat nouū hominē, & ſit noua conſper-
ſio,iuxta documētū Samuelis ad Saul,de quo
lib.1.Reg.c.10.Et inſiliet (inquit) in te ſpiri-
tus Domini,& prophetabis cum eis,& muta-
beris in uirum alium, quæ mutatio eſt illa,de
qua Dauid Pſ.76.Mutatio dexteræ excelſi. &
vt inquit Clemens Alexandr. li.1.Pædagogi.
c.5.Nomen nouum,quod eſt recens, æternū,
impollutum,ſimplex. Apud antiquos Roma-
27 nos etiam vſus inualuit, vt † quos ad eque-
ſtrem dignitatem, aut prætorijs ornamentis
honeſtabant,vel Ciuitate donabant,exploſis,
& obſoletis veteribus nominibus, veterum,
ac Nobilium Romanorum nomina vſurpa-
rent; ne quid obſoleti nominis nota, collato
honori officeret. Hinc pro Demetrio Mega
Siculo,cum Dolabella à Cæſare Ciuitatis do-
natæ immunitatem impetraſſet, depoſito ve-
teri nomine P. Cornelius appellatus fuit, vt
refert Cicero. lib.13.epiſt.37.Alex. ab Alex.
Dierum. Genial lib.2.cap.29.
Romani nomina imponebãt, Maribus die
28 †nono, Fæminis vero die octauo, & hi dies
Luſtrici dicebantur. vt ſcribit Feſtus Pompe-
ius in verb.Luſtricus. & Macrobius lib. 1. Sa-
turnal.c.16. Petr.Crinit. de Honeſta diſcipli-
na.c.4.Alexãd.ab Alexandr.Dierū Genial.lib.
2.c.25.Frãciſcus Marius Grappald.de expli-
cat.verbor.poſt libros de Partibus Ædium.in
in verb.Luſtricus & ab illo die nono, Nondi-
nam Deam ijdem Romani colebant, vt poſt
Vectiū Prætextatum ſcripſerunt Alexand. ab
Alexan.& Petr.Crinit.in locis prædictis;quæ
Nundina poſtea dicta eſt,à qua fortè,& Nun-
dinæ dictæ ſunt,quæ mercatus appellãtur, de
quibus latiſsimè dicam infra cap. 36. Quare
29 autē Fęminis die octauo, & Maribus† nono,
imponebãtur nomina, plures aſsignat ratio-
nes,& illas quidem Arithmeticas,Geometri-
cas, & Mathematicas Plutarchus Problem.
102. Sed illam ego rationem addiderim: Fę-
minam dici Marē imperfectum, reſpectu Ma-
ris, vnde cum numerus octonarius, reſpectu
nouenarij ſit imperfectus,optimum fuit,Ma-
rem die perfectiori, fęminã imperfectiori,no
minibus inſigniri.Nec enim nouū eſt ēt apud
antiquos, imparibus numeris potiusq̃ pari-
bus vehemētiores vires, aſſignari ſolitas,qđ,
& Hieronymus,Origenes,ac alij in Geneſ. 7.
fatentur. Alia etiam congruit ratio, quia par
30 numerus†fęminæ,impar vero maſculo tribui
tur.vt poſt Platonē cenſuit Macrob.in Somn.
Scipio.lib.1.cap.6.& iterum lib.2. cap.2.
Intra triginta aūt dies,filijs noīa apud Ro
manos eoſdem,ex edicto M.Antonini, fuiſſe
ſolita imponi, ſcripſiſſe Iulium Capitolinum
in eius vita refert è noſtris Anton. Gubertus
de Sponſalib.& matrim.tit.de His, qui nupt.
31 contrah.poſs.nu.40.Quia nō agitur† ibidem
ex profeſſo de Hominum impoſitione, ꝙ in-
tra triginta dies nomina imponerentur, ſed
ꝙ facerent liberorum profeſſionē intra dies
triginta,noīe impoſito, ideſt à die noīs impo
ſiti, & hoc tū, vt cōſtaret,quorū eſſent filij,tū
ex alijs cauſis.Quinimò Capitolin' meus,ni
ſi mendoſus ſit,vt ego arbitror, dicit (intra
tres dies)cuius verba apponere inſtituã, & ſi
ſe

ſe habent. Inter hæc(inquit) liberales cauſas
ita muniuit, vt primus iuberet apud Præfectos
Ærarij Saturni vnumquemq; ciuium natos li-
beros profiteri, intra tertium diẽ nomine im-
poſito per prouincias tabulariorum publico-
rum vſum inſtituit. Apud Hebreos cum nomen
tempore circumciſionis imponeretur, circum-
32 ciſionis dies † octauus à natiuitate: ſtabilitus
erat, ita mandauit Deus Abrahæ Geneſi c. 17.
Infans (inquit) octo dierum circumcidetur in
vobis. Sic etiam mãdatum fuit Moyſi. Leuitici
c. 12. Mulier (inquit) ſi ſuſcepto ſemine pepe-
rit maſculũ, immunda erit ſeptem diebus iux-
ta dies ſeparationis mẽſtruæ, & die octauo cir
cumcidetur infantulus. Quod, & ſeruatum fuit
in Chriſto, vt habetur Lucę cap. 2. vbi dicitur:
& poſtq̃ cõſummati ſunt dies octo, vt circun-
cideretur puer, vocatũ eſt nomen eius IESVS.
33 Cuius rei cauſam † reddidit ibi Beda, & ante
ipſum Auguſtin. Quæſtionum veter. Teſtamen.
q. 82. Ioſeph. Antiquit. Iudaicar. lib. 1. cap. 10.
11. & 12. Hierony. in Epiſtol. ad Galathas c. 4.
in fin. & lib. 1. Aduerſus Iouinianum & in Hie-
remiam. c. 9. & in Ezechielem. cap. 20. Lactant.
Firmian. Diuin. inſt. lib. 4. cap. 17. & nouiſſimè
poſtq̃ iſta ſcripſeram Benedictus Pererius in
Geneſim. c. 17. Tomo. 3. qui omnium opinio-
nes inducit luculentiſſimè, & alia tradidit Fe-
lician. Capitonus explicat. Catholic. lib. 3. Ex-
plicat. 56. & 57. Cyprian. libro 1. Epiſt. 11.
ad Pomponium. Pelbartus à Temſuhar in Ro-
ſar. Sacræ Theolog. verbo, lex. 2. § mir. fin. To-
mo. 3. & Tatius in verbo Circumciſio. Tomo 4.
Arabes vero in Decimotertio anno circumci-
34 dere † ſolitos eſſe, & hac ætate Iſmaelem fuiſſe
circumciſum ſcribit Ioſeph. in dicto lib. 1. c. 12.
Apud Græcos autem, Nominis impoſitionem
35 ſeptimo † die fieri ſolitam fuiſſe, nec ante, ex
multis ſcribit Ariſtoteles de Hiſtor. Animal.
lib. 7. cap. vltimo. Septimo etiã natiuitatis die,
36 circumciditur puer † apud Feſſam Mauritanię
vrbem quo die maxima in lætitia coniuncti
permanent, munuſcula etiã omnes circũciſo-
ri faciunt. vt latè ſcribit Leo Afer rer. African.
lib. 3. Quamquam Athenienſes die decimo, fa
cto prius ſacrificio, & acceptis conuiuio Ami-
cis, propinquisq; vt refert Alexander ab Ale-
xand. dierum Genial. lib. 2. cap. 25. & Alexand.
Sard. de Morib. gentium. lib. 1. c. 8. Nec mihi ar-
ridet Aſtrologorum opinio, dicẽtium Magnã
vim, ſtellas operari in nominum impoſitione;
de quibus Andr. Tiraquell. de nobilit. cap. 26.
nu. 8. & ſeq. Quia apud nos iſta relinquimus.
Vnde optimè patres decreuerunt in Concilio
Tridentino, Cathechiſmum edendum fore, in
quo edito ſub tit. de Baptiſm. in fin. dicitur:
Ad extremũ verò, Baptizato nomẽ imponitur,
37 † quod quidem ab aliquo ſumendum eſt, qui
propter excellentem animi pietatem, & reli-
gionem, in ſanctorum numerum relatus eſt, ita
enim facilè fiet, vt quiuis nominis ſimilitudi-
ne, ad virtutis, & ſanctitatis imitationem ex-
citetur. Datur autem Baptiſmus quacunque
38 ætate, & quocunque tempore, † vt nouiſſimè
decreuit Concilium Trident. ſeſſ. 7. Canon. 12.
Gloſſ. in c. venerabilis de Conſecrat. diſtinct.
4. Armilla. in §. Baptiſmus. nu. 34. & ſeq. Gry-
ſald. Deciſ. Cathol §. Baptiſmus. nu. 17.

Carolus Quintus Cæſar, vt inter omnia, quę
Chriſtianiſſimum Imperatorem decuit, exple-
ret, (vt expleuit) officia; hoc peculiare habuit,
vt filios omnes, filiasque ſanctorũ nominibus
inſigniret, atque ſanctarum. Regi itaque no-
ſtro Catholico Philippi nomen impoſuit, cum
39 † natus eſſet die 21. Maij 1527. In oppido tunc
Florentiſſimo Vallis Oleti; (Valladolid Hiſpa-
ni dicunt) quod Pinciam latini nominant; in
40 Prouincia Galleciæ ex Elizabetha matre, †
Emanuelis Portugalliæ Regis filia, vt inter
alios teſtantur, Lucius Marinæus rerum Hi-
ſpanicarum. lib. 7. in fin. & Michael Bucchinge-
rus in Hiſtor. Eccleſiaſtica nouа. fol. 277. &
mirum dictu, quo die iſta tranſcribimus idem
dies vigeſimus primus eſt menſis Maij Anni
Domini noſtri IESV CHRISTI 1597. quo die
finitus eſt annus ſeptuagenarius, ob quod pro
totius Chriſtianæ Reipublicę beneficio, Deum
omnipotentem oramus, vt ad annos totidem
illum conſeruet incolumem per IESVM
CHRISTVM Dominum noſtrum, quando
preces noſtræ indignæ ſunt.

Non autem ſine magno, occultoq; Dei Op-
timi Max. miſterio, ac beneficio, id nomen ſor-
titus eſt. Multi enim hoc nomine viri Princi-
41 cipes claruere, inter hos Philippus † Amyntæ
filius, Alexandri Magni pater, Rex Macedo-
niæ, militaris Rei peritiſsimus, geſtisq; rebus
Clariſsimus, qui paruum Macedoniæ Regnum
ad centum quadraginta populos ampliauerat.
de quo latè Iuſtinus lib. 8 & 9. Paulus Oroſius
lib. 3. cap. 12. 13. & 14. Eutropius lib. 4. cap. 1.
& 2. Ioannes Zonaras Annalium lib. 2. Diodo-
rus Siculus in Philippo. Quàm vero ampliora
Regna habeat Philippus Rex noſter, dicam
infra cap. 46.

Qui primus etiam Imperatorum omnium
42 Chriſtianus factus ſit, is Philippus † appella-
tus eſt, qui Imperio præfuit in anno Domini
246. mortuus poſtmodum in anno Domini
251. prout eius acta referunt Sextus Aurelius
Victor in Epitome in Philippo. Euſebius lib. 6.
cap. 25. Oroſius lib. 7. cap. 13. Platina in Fabia-
no. Ioan. Zonar. Annalium. lib. 3. Alexander
Sculterus in Chronographia in anno Domini
251. Ioan. Baptiſta Egnatius Romanorum
Princip. in Philippo. Ioãnes Lucidus de Emen-
dat. Temp. lib. 9. Petrus Meſſia in vita eiuſdem
Philippi. Honofrius Panuinius in Commẽtar.

Faſtorum.lib.2.poſt Pomponium Lætum.lib.2.
& nouiſsimè Paul. Morigia.in Hiſtor.Religio-
num.cap.65. Huic Imperatori literas ſcripſiſ-
ſe Origenem de fide loquentes ac Seueræ eius
vxori retulit Platina. A quo confunditur illo-
rum opinio, qui cenſuerunt, nullam Philip-
pum Imperatorem vxorem habuiſſe. Sed cla-
rius eos confundit Panuinius in loco proxi-
mè relato, vbi meminit Monetæ Martiæ Ota-
43 liciæ Seueræ † Philippi coniugis. De eodem
Philippo patre, Otalicia vxore, & Philippo
filio, plura ſcribit Sebaſtianus Eritius in Com-
ment. Numiſmatum. & ante eos Addo Vien-
nenſis Chronicorum. Ætat. 6. Albertus Cran-
tius in Saxonia.lib.3.cap. 3. ijs adde Ioannem
Coraſ. Miſcellan.Iuriſ. lib.4.cap.23. & Didac.
Conar. pract.queſtion. cap.31. ſub num.2. Qui
hoc idem fatentur, licet hos omnes authores
non retulerint. Quâmque dum iſta tranſcri-
bi curamus vidi Thom. Bozium lib.2.cap. 1.
de Statu Italiæ, qui dicit Philippum crudeli-
tate nimia laboraſſe, ex Flauio Vopiſco, & Iu-
lio Capitulino, hic in Gordiano iuniore, ille
in Aureliano, quod non officit, quia non ideo
excluditur quin Chriſtianus fuerit, quia iſti
Hiſtorici, quę dicunt odio Chriſtianorum, ob-
loquuntur.

Voluit Carolus Cæſar Regi noſtro Philippi
nomen imponere, vt Philippi patris ſui infe-
44 rias, ac memoriam † ſuſcitaret; Quod non abſ-
que ratione factum fuiſſe credendum eſt, tum
vt Clariſsimi patris nomen magnifaceret; tum
etiam, vt is, in auitas virtutes ſpecularetur.
Nam & Philippus Primus Maximiliani Cæſa-
ris filius, & Philippi Secundi nunc Regnantis
Auus, fuit ea morum, ac virtutum animi, illa
corporis fortitudine, ac vi, eaque excellenti,
totius Corporis forma, eo vultus decore do-
tatus, vt nullus ſuæ ætatis Princeps poſſet ei
ęquari. Decimo ſexto namque ætatis ſuæ an-
no, maximo plauſu, maximaque populorum
omnium lætitia fuit Brabantiæ Princeps in-
auguratus, & in ſuæ Adoleſcentię flore con-
tra Carolum Principem, Geldriam recupera-
re armis, ac bello inſtituit, ac fœliciſsimè ma-
ximam illius partem ſuo Imperio reduxit, to-
tamq; illam acquiſiuiſſet, niſi cum eo concor-
diam idem Carolus Geldriæ Dux inhiniſſet.
Magnãq; ſui expectationem Mũdus concepe-
rat, ni mors in iuuentæ initio, dum annum
ageret vigeſimum octauum de medio rapuiſ-
ſet, cuius mortem omnes regiones lachrimis
eiularunt. Erat enim Princeps, qui pro om-
nium beneficio natus videbatur, omnibus pro-
ſpicere, omnibuſque conſulere ſuum erat ſtu-
dium: cuius mortem per dies octodecim
ſtella Crinita præceſsit. de eius virtutibus la-
tè ſcribit Hadrianus Barlandus in Hiſto. Bra-
bantiæ.cap. 164. cum pluribus ſeq. Iacob. Mar-
chantus.de Rebus Flandriæ Memorabil.cap.3.
alijque quàm plures Hiſtorici. Nec enim mo-
dicum videtur, vt quis prædeceſſorum nomen
ferat, cuius intuitu multa fieri ſolent. Nihil
enim mali eſt, honeſti hominis nomen aſſu-
mere, vt inquit Caius in d.l.facta.§.ſi in danda.
ff.ad Senat. Conſult. Trebell. l.hoc iure. §. fin.
ff. de Donat. & notatur.in l.cum filius. §.pater.
ff. de leg. 2. vbi teſtator Sempronio nepoti
plus tribuendum ſtatuit in honorem nominis
ſui, cuius nomen gerebat, vt ibi docet Accur-
ſius. Sicut è contrario malum nomen aſſume-
49 re turpe eſſe Merianus † aſſeruit.in l.ſed ſcien-
dum.ff.ad Trebell. vnde in dubitationem ad-
ducunt, an inſtitutio, legatum, vel diſpoſitio
facta cuiplam, ſi nomen, & cognomen teſta-
toris aſſumat, exiſtentibus, tali nomine, & co-
gnomine turpibus, an debeatur hæreditas aut
legatum: quā de Re Guido.Pap.in Deciſ.Gra-
tianop.251.& Bartholom.Bertazzol.In conſil.
ciuil.76.num.19. vol. 1. latiſsimè Ludouic.de
Molin.de Hiſpan.primog.lib.2. cap.14. nũ 25.
& poſt eum nouiſsimè ad ſatietatem Antoni-
nus Teſſaur. in Deciſ.Pedemont.270. num.16.
& ad materiam Philip.Decii in conſil.275. col.
2. Cauſa autem eſt maximæ affectionis ſimi-
46 litudo nominis, vt pluribus † cõprobat Andr.
Tiraquell.in legib.Connub.l.5.nu.27. & quan-
to quis alijs differentius, ac celebrius nomen
47 † hæreditauit, rãto melior effici debet, vt dicit
Apoſtol.ad Hebræos cap.1. quæ, quantum ad
quærendam virtutum gloriam, apud Philip-
pum Regem Catholicum, profecerint, ex iam
dicendis in operis progreſſu apparebunt.
Eiuſdem enim nominis efficacia, non paruos
48 gignit effectus † habetur in l. filiæ. §. Titia. ff.
de cond.& demonſtrat. & dixi in Conſil. 96.
nu.7.8. Centur. 1. faciunt notata per Stephan.
Forcatul.in Auiario iuris ciuilis. cap.10.nu.3.
Optimè igitur Romani in boni ominis ſignũ,
in delectu militum faciẽdo, primum militem,
optimum nomen habentem, vocabant, vt dico
infra cap.32.nu.20.

ARGVMENTVM.

CAP. II.

Verborum, DEI GRATIA, quibus
vtitur Rex Catholicus, ampliſſima de-
claratio enucleatur.

COMPENDIVM.

1 *Philippus Secundus Rex Catholicus à ſuperbia alie-
nus.*
2 *Rex Catholicus, Dei gratia, ſe Regem vocat.*
3 *Reges Galliæ, Dei gratia, ſe Reges appellant.*

4 Gra-

4 *Gratiæ, in re qualibet Deo agendæ.*
5 *Gratiam Deo agens, ab eo plurimum diligitur.*
6 *Iuſtorum acta, in libro vitæ ſcripta ſunt.*
7 *Deus ingratis cõminatur, quòd in eis appropinquat iudicium.*
8 *Saul à Deo Rex electus, ingratus factus, ab ipſo abhominatus.*
9 *Humilis, coram Deo inuenit gratiam.*
10 *Deus, humilibus dat gratiam.*
11 *Philippus Secundus Rex Catholicus ſuperbos ſemper odit.*
12 *Superbia eſt ſæuiſſima, & immaniſſima beſtia.*
13 *Superbia operationes peſſimæ, & quales?*
14 *Superborum ſedes Deus euertit, ac ſedere facit mites.*
15 *Philippi Secundi Regis Catholici, humilitatis exemplum.*
16 *Verba, Dei Gratia, quid ſignificent.*
17 *Franciſci Duareni libellus, cui Titulus, Defenſio pro libertate Eccleſiæ Gallicanæ, iure prohibitus.*
18 *Carolus Quintus Cæſar, hoc titulo, Dei Gratia, vtebatur.*

CAP. SECVNDVM.

Licet ſuprema, vltra omnes terræ Principes,
Gloria, Catholicus Rex præfulgeat: Aſtu
aliquo tamen minimè tumidus eſt, ſed intra
modeſtiæ circulos, vitam ſemper duxit, ab
1 omni ſuperbiæ contagio remotam, † omnem
ſui Altiſsimi ſtatus eminentiam, ad Dei Op-
timi Maximi Gloriam referens, cum titu-
lum ſui Regni ad Deum direxerit, ſemper-
que dirigat, ſe DEI GRATIA Regem
2 nominando, ſic † ſemper, ab antiquiſsimo
temporum curriculo, ſeruarunt Catholici
Hiſpaniarum, Hieruſalem, Neapolis, ac Si-
3 ciliæ Reges, quod † & Reges etiam Galli ob-
ſeruarunt. vt ſcribit Petr. Rebuff. in Cõcord.
Franciæ. in Proœm. in verb. Dei gratia. Au-
thoritate Pauli. 1. Corinth. cap. 15. Gratia
Dei ſum id, quod ſum. Hæc autem verba, ex
4 alijs Illuſtriora facias. Quia ſemper in † re
qualibet, Gratiæ Deo agendæ ſunt. Vnde
Paulus ad Philemonem cap. vnico. Gratias
(inquit) Ago Domino Deo meo. Et idem
Apoſtolus omnibus ſemper ſic ſalutem im-
pertit. vt patet ad Roman. capit. 16. 2. Co-
rinth. cap. 13. & ad Galathas. cap. 6. ad Phi-
lippenſes. cap. 4. & 1. Theſſalonicenſ. cap. 4.
Cum Deus omnis Gratiæ ſit author. 1. Petri.
cap. 5. Gratia, & veritas per Ieſum Chriſtum
facta eſt. Oſtendunt autem, qui agunt gra-
5 tiam Deo, ab illo plurimum † diligi. Ideo
pluries in ſcriptura notatur, quòd quis in-
uenerit gratiam coram Domino: vt de hoc
dicitur Geneſ. cap. 6. Noe verò inuenit gra-
tiam coram Deo. Quæ verba Moſis magno
cum Miſterio annotata ſunt, vbi Ambroſius
in lib. de Noe, & Arca, dicit non ſine magno
miniſterio ita dixiſſe, antea enim aliorum
hominum peccata, & ſcelera narrauerat, ex
quibus commotus dixerat: Delebo homi-
nem, quem creaui à facie terræ, ab homine
vſque ad animantia, & cætera. Statim oſten-
6 dit, quòd iuſtorum acta ſcripta † ſunt in li-
bro vitæ, & ſubſequutus eſt. Noe verò inue-
nit gratiam coram Deo. Ad condemnatio-
nem errantium, & ad expreſſionem pietatis
Diuinæ, quòd hominem iuſtum non obum-
brat aliorum offenſio. Et de Thobia habe-
tur Thobiæ cap. 1. Et quoniam memor fuit
Domini, in toto corde ſuo, dedit illi Deus
gratiam in conſpectu Salmanaſar Regis. Et
de Iudith ſimiliter dicitur Iudith. cap. 10.
Deus patrum noſtrorum det tibi gratiam, &
omne conſilium tui cordis, ſua virtute cor-
roboret, vt glorietur ſuper te Hieruſalem, &
ſit nomen tuum in numero ſanctorum, &
iuſtorum.

Catholici Principes conſiderantes illud
Salomonis Prouerbior. cap. 8. Per me Reges
Regnant. Ne ingratitudinem in Deum om-
nis Imperij, & Maieſtatis authorem, qui de
ſtercore erigere ſolet pauperem, & colloca-
re cum Principibus populi ſui, referre ei-
dem Deo Optimo Maximo viderentur, qui
dignatus eſt, per tot ſæcula, & annorum cur-
ricula Auſtriacam Domum ad maximam
Chriſtiani Orbis Monarchiam exaltare, vt
dicam cap. ſeq. Ideo Dei gratia ſe Reges di-
7 cant; Nam & Deus comminatur † ingratis,
quòd in eos appropinquat Dei iudicium.
4. Eſdræ. cap. 8. Ingrati enim fides, tamquam
hybernalis glacies tabeſcet. vt dicitur Sa-
pientiæ, cap. 16. & nihilominus ſua Miſeri-
cordia Deus etiam ingratos fouet, vt dici-
tur Lucæ. cap. 6. Quia ipſe benignus eſt ſu-
per ingratos & malos. Hinc Saul Rex ele-
ctus, de quo dicitur. 1. Regum cap. 9. Quod
non erat vir de filijs Iſrael melior illo: In-
8 gratus tamen in Deum factus, † ab eo abho-
minatus, 1. Regum cap. 15. dicitur: Factum
eſt verbum Domini ad Samuel, dicens: Pœ-
nitet me quòd conſtituerim Saul Regem,
quoniam dereliquit me, & verba mea opere
non impleuit, & poſt pauca ibidem dicitur:
Pro eo ꝙ abiecisti ſermonem Domini, abie-
cit te Dominus, ne ſis Rex.

Nec etiam ſuperbia elati, ſibi Regalem
titulum aſſumunt, ſed obediſit præcepto Sa-
lomonis Prouerb. cap. 11. Qui bonus (inquit)
eſt, hauriet ſibi gratiam a Domino: qui au-
tem confidit in cogitationibus ſuis, impie
agit. Hinc optimum Principibus conſilium
dat Eccleſiaſtic. cap. 3. Quanto Magnus es,
hu-

9 humilia te in omnibus, & corám Deo † in-
uenies gratiam, quoniam magna potentia
Dei ſolms; & ab humilibus honoratur. Sic
Beatæ, & ſemper glorioſę MARIÆ virgini,
cum ab Angelo dictum eſſet. Luc. cap. 1. Aue
gratia plena: Illa legationem Dei per An-
gelum ad propriam ſuperbiam ob merita nõ
tumeſcens, ſed humiliſſimè cum ſuam humi-
litatem cogitaret; ſubiunxit Angelus: Inue-
niſti enim gratiam apud Dominum. Quia, vt
10 Iacobus cap. 4. ait: Deus humilibus dat † Gra
tiam, ſicuti ibi dicitur, Quòd ſuperbis reſi-
ſtit: ſic dicitur. 1. Petri. c. 5. Ad hunc effectum
Seneca in Hercule Furente ait.

Sequitur Superbos, Victor à tergo Deus.

Hinc Dauid Pſalm. 118. ait: Confundan-
tur ſuperbi. & Salomon Prouerbior. Cap. 15.
ait: Domui ſuperborum demolietur Domi-
nus: & Micheas. cap. 2. ait. Non ambulabitis
ſuperbi: Idcirco in cunctis ſuis actibus, ſu-
perbiam ſemper reſpuit Rex noſter. Et vt à
11 Principibus quibuſdam † Aulicis percepi;
eundem Regem ſuperbos ſemper odiſse. Vn
dè rectè Auguſtin. Sermon. 31. Tolle ſu-
perbiam, & Diuitiæ non nocebunt. Et vt Iſi-
dorus de ſummo bono. lib. 3. dicit: Quoſdam
ſuperbos diuites, rerum copia facit elatos,
quorum non ſunt opes in vitio, ſed volun-
tas. Nam crimen in rebus non eſt, ſed in vſu
agentis. Eſt enim ſæuiſsima, & cunctis re-
12 bus immaniſſima † beſtia, ſuperbia, vt inquit
Caſsianus de inſtitut. renuntiant. lib. 12. c. 1.
Hinc rectè inquit, Innocentius in libello de
Vilitate conditionis humanæ. Superbia Tur-
13 rim euertit, † linguas confudit, proſtrauit
gloriam, ſuſpendit Aman, interfecit Nicano-
rem, peremit Antiochum, Pharaonem ſub-
merſit, & Sennacherib interemit. Sedes Du-
cum ſuperborum deſtruxit Deus, & radices
gentium ſuperbarum areſecit. Huc ſpectat
illud Gregor. Moral. lib. 14. cap. 91. Qui per
ſuperbiam, atque inanem gloriam, proximos
iuxta ſe deſpiciunt; ſuperiora, quæ vltra il-
los ſunt, nullatenus appræhendunt. Quia, vt
dicit Gulielmus Peraldus in ſumma virtu-
tum, & vitiorum. Titul. de ſuperbia. Super-
bia eſt caligo mentis, quæ ſuum ſubiectum
infatuat, & excecat, omni bono denudat,
Deo, & hominibus odibilem reddit. Qui-
bus concinunt verſus Horatij. lib. 1. Ode. 34.

Valet ima ſummis
Mutare, & inſignem attenuat Deus.

Et iterum ad hunc propoſitum idem Horat.
lib. 3. Ode. 4.

Vim temperatam, Dij quoq; prouehunt.
In maius: ijdem odere vires
Omne nefas animo, mouentes.

Reges enim noſtri conſiderarunt, poteſta-
tem omnem à Deo eſſe, vt dicit Paulus ad
Romanos cap. 13. Et in manu Dei poteſta-
tes terræ eſſe, vt dicitur Eccleſiaſtici. cap. 10.
vbi etiam dicitur: quòd ſedes Ducum ſu-
14 perborum † Deus euertit, & ſedere pro eis
facit mites. & quòd Matth. cap. 23. habe-
tur: Qui ſe humiliat, exaltabitur: vnde in-
ter virtutes, ſuprema humilitas laude digna
eſt, ad quod Seneca in Thieſte.

Laus vera humili, ſæpe contingit viro.

Quia, vt Claudianus dicebat.

Magna repentè ruunt, ſumma cadunt ſubito.

Et vt idem Claudianus de 4. Honorij conſu-
latu inquit.

Inquinat egregios adiuncta ſuperbia mores.

Et Euripedes eleganter ait.

Cum videris tu ſublime quempiam elatum,
Splendidis gloriantem opibus, ac genere,
Superciliioque ſupra ſortem ſuam Faſtuoſum,
Illius Celerem Diuinitus expecta breui vindictã.

Vnde Ouidius Triſtium lib. 3.

Tu quoque formida nimium ſublimia ſemper,
Propoſitique precor contrahe vela tui.

Et Propertius lib. 3. Elegia 3.

Alter remus aquas, alter tibi radat harenas,
Tutus eris: Medio maxima turba mari eſt.

Omnia autem Mundi bona, omnemq; po-
teſtatem humilitas temperat, qua humilita-
15 te Philippus † Secundus. Rex Catholicus à
Deo Optimo Maximo recognoſcat, vnicum
exempli locum proferam in Pragmatica pri-
ma Abolitionis ad fauorem delinquentium
facta ſub Rubric. de indultis. dum ait: Acce-
pto inſignis Victoriæ Nuntio, quo, Diuino
imprimis munere, deinde vero ductu, ac vir-
tute Illuſtriſs. fratris noſtri Chariſſimi Don
Ioannis Auſtriæ, Fœderatorumq; noſtrorum
Claſſis Præfecti, numeroſa Turcarum Tyran-
ni Claſsis, nuper apud Echinadas Inſulas, in-
hito prælio ſuperata, capta, ac penè deleta
fuerat; Nihil nobis antiquius fuit, quam vt
ea, quæ Catholicum Regem decet Pietate,
Immortali Deo, bonorum omnium Authori,
gratias ageremus. Itaque publicis per omnia
Regna, quæ Diuina Prouidentia, nobis regen
da commiſit, decretis ſupplicationibus, qui-
bus, & nos ipſi ſupplices interfuimus, ad om
nia ſacra Templa, maximo populorum con-
curſu, Deo gratiæ actę, omniaque præterea,
quæ ad augendam publicam lætitiam, perti-
nebant, hilaritatis ſigna edita fuerunt. Omit-
to alia verba. Ex quibus quanta Pietas, Hu-
militasque Regem noſtrum extollant, omni-
bus (ni fallor) ſucceſſoribus Regibus exem-
plo erit.

Expoſuere aliqui verba illa. (DEI gratia)
ſignificare, q̃ à Deo ſolo, & Enſe Regna poſsi
16 dear, † vt annotauit poſt alios, quos allegat
Fräciſc. Marc. in Decis. Delphin. 163. n. 1. vol. 1.

Sed

ſed hæc verba mihi non ſatisfaciunt; expoſitioq; iſta non recognoſcit Eccleſiam, eiuſq; Summum Pontificem; & quorundam prauorum ſcriptorum hoc fuit peculiare, vt Romanam Eccleſiam omnium Dñam ſemper odirent, quale peſſimum exemplum præſtitit, vir
17 alioqui grauis Franciſcus Duarenus, qui † libellum illum tollẽdum emiſit, cui titulus eſt: Defenſio pro libertate Eccleſiæ Gallicanæ. Carolus etiam Quintus Cæſar, hoc in ſuo Di-
18 plomatum omnium exordio principium † apponere ſolebat. de quo latius Reſtaurus Caſtaldus de Imperator. q. 43. nu. 8. alij, vt lubet, exponant.

ARGVMENTVM.

CAP. III.

Quòd Regalis dignitas ſit Monarchica, ampliſſima ſit diſcuſſio, ac eius ſtatus, ac Democratiæ, & aliarum; per multa exempla.

COMPENDIVM.

1 *Monarchicus Regendi ſtatus in vnius gubernatione conſiſtit.*
2 *Ariſtocratia eſt optimatum ſtatus.*
Democratia, multorum. num. 13.
Demarchia, Popularium. num. 14.
Olygarchia, Paucorum.
3 *Olygarchia multa continet diſcrimina.*
4 *Decem viri ferendarum legum gratia creati ſunt prouocatione, immanes, ac inſolentes.*
5 *Ap. Claudius ex Decem viris inſano Virginiæ amore incenſus, mali facinoris cauſa extitit.*
6 *Virginia puella à Virginio patre occiſa.*
Populus ob Appij Claudij dirum facinus decem viros, abdicare coegit.
7 *Appius Claudius morte mulctatus.*
8 *Triginta Rectorum Athenienſium à Lyſandro datorum, inſolentia.*
9 *Triginta Duces Longobardi poſt Clephonem creati, ob inſolentiam ſublati.*
10 *Duces duodecim, ſiue Palatini, ſeu Vaiuoda apud Polonos poſt Lechum primum creati, ſublati fuere.*
11 *Quinque viri creati ab Henrico Cardinali Rege Portugalliæ, vt in Interregno gubernarent, & cauſam ſucceſſionis Regni decernerent, quid fecerint?*
Quinque Viri, fuere Georgius Almeida Archiepiſcopus Olyſſiponenſis, Ioannes Maſcharenias, Franciſcus Saa, Ioannes Tellius, Didacus Lopius Soſa.
12 *Olygarchiæ ſtatus, omnibus eſt odio.*
13 *Democratia continet ſub ſe Oclocraticum ſtatum.*
15 *Athenienſium Reſpublica à populo recta ad nihilum deducta. num. 16. 17.*
Carthaginenſes, Syracuſani, Megarenſes, Thebani, Tarentini, Florentini, Genuenſes, Senenſes. Argentinenſes. Lindauij. Suitenſes, Vraniij. Vnderualdij, Glarenſes, Zugij, Bernates, & Tigurini, duce à populis recti fuere, plurima damna perpeſſi. num. 19. 20 21. 23. 24. 25. 26. 27. 28.
18 *Carthago formidabilis, ſub Hannone, Bomilcare, Amilcare, & Annibale, ſed his orbata, cecidit.*
21 *Tarentum, Calabriæ, Apuliæ, ac Lucaniæ, caput.*
29 *Bernates, & Tigurini Illuſtres habent familias, quibus cum populo mixtim gubernantur.*
30 *Venetorum, Lucẽſium, & Raguſinorum ſiue Epidauricorum Reſpublica, quo modo gubernentur. num. 31. 32. 33. 34. 87. 88.*
35 *Xenophon Athenienſium ſtatum damnabat.*
36 *Reſpublica omnis, mente, conſilio, & prudentia regitur.*
37 *Athenienſes Phocionem virum Clariſſimum morte damnarunt, & oſſa extra fines proiecerunt, quæ mulier Megarenſis domi ſuæ collegit. nũ. 38.*
39 *Phocion Quatragies quinquies Athenienſium exercituum Imperator, vitam ſine macula tranſegit.*
40 *Anacharſis Philoſophus Scytha Athenienſium Rempublicam deriſit, & qua ex cauſa?*
41 *Fugiendus eſt locus, in quo viuitur ex ſolius famæ popularis arbitrio.*
42 *Populus dicitur bellua.*
43 *Populus huc, atq; illuc facile voluitur.*
44 *Plebeius indoctum appellatur.*
45 *Populus omnino temerarius eſt, demens, deſidioſus, promptiſſimus ad mutandam ſententiam.*
46 *Prælatorum, ac ſacerdotum à populis electorum deputatio nonnunquam praua.*
47 *Vrbis Romæ prima diſcordia à nexu debitorum proceſſit.*
48 *L. Menenij Agrippæ virtus, in conciliando cum patribus populo.*
49 *Vrbis Romæ ſecũda diſcordia à decem viris conflata.*
50 *Tertia vrbis diſcordia fuit prohibitio matrimoniorum popularium cum patribus.*
51 *Lex Canuleia permiſit matrimonia inter populum, & patritios.*
52 *Quarta vrbis diſcordia ex quibus conflata.*
53 *Seditiones Gracchorum, Marij, Apulei, Saturnini, Syllæ, Catilinæ, ac aliorum, vnde ortum habuere.*
54 *Populus præceps fertur per deuia.*
55 *Periander Corinthius à Populo, lapidibus obrutus, & quare.*
56 *Vulgi ingenium mutabile.*
57 *Populi mutatio ſententiarum maxima.*
58 *In vulgo non conſilium, non ratio, nec alia quædam bona.*
59 *Populi, aut multitudinis natura ea eſt, vt humiliter ſeruiat, vel ſuperbè dominetur.*
60 *Multitudo ſeditionis mater.*
61 *Deus, prædixit Iacob, quòd Reges ex eius Lumbis egredientur.*
62 *Cum Dauid, miſericordiam conſtituit Deus.*
63 *Cappadoces à Romanis Regem petierunt.*
64 *Darius, vnius imperium præferendum dixit.*
65 *Olygarchici, & Democratici ob eorum ambitionem, Rempublicam vaſtant.*
66 *Principis vnius ſtatus monarchicus probatus.*
67 *Entia omnia, cupiunt rectè gubernari.*
68 *Recta gubernatio per vnum fit.*
69 *Vnitas omnium Radix.*
70 *Ab vnitate viſibilia, atq; inuiſibilia procedunt.*
71 *Vnus Dominus, vnum baptiſma & vna fides.*
72 *Per vnum potius, quàm per plures Reſpublica conſulitur.*

73 Ro-

73 *Romulus Remum fratrem, ex tam leui cauſa occidit, quòd muros vrbis tranſilire voluiſſet.*
74 *Ardieus Pamphiliæ Tyrannus, patrem ac fratrem natu maiorem interfecit.*
75 *Oſyris Aegyptius à Tiphone fratre occiſus.*
76 *Cambyſes Perſarum Rex Smerdem, ſiue Mergidem fratrem de medio ſuſtulit.*
77 *Mithridates Ponti Rex, matrem, fratrem ac ſex filios occidit.*
78 *Heraclius Imperator Phocam patrem occidit.*
79 *Pruſias, Nicomedem Bithiniæ Regem interfecit.*
80 *Alexius Iſaacium Angelum, oculis, Imperio, vitaque priuauit.*
81 *Alfrida nouerca Odoardum ſecundum Angliæ Regem, veneno extinxit.*
82 *Iugurtha, Adherbalem, & Hiempſalem Mycipſæ filios pro Numidiæ Regno occidit.*
83 *Ionathas Hebræorum Pontifex Ieſum fratrem neci tradidit.*
84 *Ariſtobolus Iudeæ Rex, Antigonum fratrem Regni conſortem occidit.*
85 *Antiochus Seleuco patre functo, fratrem occidit.*
86 *Memprícus Rex Britãniæ, Malim fratrem occidit.*
Theodoricus, Theodebertum,
Boleſlaus Vueneeſlaum fratrem.
Haldanus, Roem, & Seatonem fratres,
Feugo, Hornendilum,
Amletus Feugonem,
Canis Scala, Eurigauum,
Bartholomeus, Antonium,
Franciſcus, & Hugolinus Gonzaga, Hugolinum fratrem.
Herminefredus, Bertarium fratrem,
Perinus Fulgoſius, Nicolaum,
Pinus Ordelaſus, Franciſcum fratrem.
87 *Melius eſt regi per bonum Regem, quam per bonam legem.*
89 *Melior eſt bonus Rex, quàm bona lex.*
90 *Romana vrbs à ſui Principio, monarchico ſtatu recta, nunc per Dei gratiam ſub vno Pontifice ad priſtinum ſtatum reuerſa.*

CAP. TERTIVM.

QVæ Perſonam reſpicit, vltra omnes ſeſe illa Catholici Regis Præſtantia offert, quòd Regali ſit præditus dignitate, atque exornatus, cuius antiquitatem, inaugurationem ac alia nonnulla, ad Regum dignitatem pertinentia dico, de Feudis Dignitatum, libro 2. cap....

Regalem verò dignitatem, quoad gerendam ſubditorum curam, neceſſariam fuiſſe,
1 vt quæ Monarchicum regendi † ſtatum reſpicit, qui in vnius tantum gubernatione, ac dominatu verſatur, nonnullis luce clarioribus argumentis, fulciri poſſet. In cuius Theorematis concluſione, ratione, authoritate, atq; exemplis probanda, nimium laborarunt, ac inſudarunt antiquorum, & nouorum clariſſimorum Virorum, ac Philoſophorum inge-
2 nia. Alij enim Ariſtocratiam, quæ † optimatũ ſtatum reſpicit; Democratiam alij, quæ multorum; Demarchiam, quæ Popularium; Olygarchiam alij, quæ paucorum dominationem reſpicit, pro cuiuſq; voluntatis arbitrio laudauerunt. Ego autem cum alijs multis Monarchiam probando, rationes omittam, exẽplis maiori ex parte, atque antiquorum, & nouiſsimorum Populorum ſucceſsibus, ad digitum, vt aiunt, demonſtrare conabor. Quæ enim Populorum Regimini ſint vtilia, ac fructum afferant, quæue damnoſa, ac pernitiem inducant, ipſi rerum euentus, exituſq; comprobant, in quorum commemoratione, ni fallor, omnis Reipublicæ gubernandæ, mentis acies, atque oculus figendus eſt.
3 Olygarchiam autem, vt † ab vltima initiũ ſumam, nonnulla habere, & perplexa, & inuoluta rerum, & euentuum diſcrimina, Princeps omnium, Romanus Populus oſtendit, apud quem decem Virorum conſtitutio, qui ferendarum legum cauſa creati fuerant, magno Vrbi detrimento extitit. Hij enim cum
4 ſine prouocatione ordinati † eſſent, illa immanitate atque inſolentia proceſſere, vt cateruati, ac Patritiorum Iuuenum turmis ſtipati, ſuperbiſsimè cuncta gererent: Illorumque facinus eò uſque peruenit, vt non erubuerit A. Claudius, ipſorum vnus, inſano
5 † Virginiæ, non amore ſolum, ſed furore accenſus, illam prius pecunia corrumpere adortus, atque illa intrepidè reſiſtente, alio etiam medio ſuæ intentioni ſatisfacere ratus, clientem ſubornauit, qui eam inſeruitutem corã eo ipſo Indice publicè aſſereret, ſpẽ vincendi certam concipiens, quòd ipſe accuſator occultus eſſet, & publicus Iudex: eumq; Virginius pater, filiam additam reſpiceret, veniam quærens, vt filiæ vltima verba diceret, cultro à Lanio accepto, Hoc te vno, inquit,
6 modo filia in libertatem vindico. † & pectus deinde puellæ transfigit. Et ad Tribunal reſpiciens Te, inquit, Appi, tuumq; caput ſanguine hoc conſecto. Qua facti nouitate, dolore, & ira percitus Populus, illos Magiſtra-
7 tu abdicare coegit. Appius † Claudius in carcere ductus, ibiq; necatus; alij morte, vel exilio mulctati, vt narrãt Liuius lib. 3. Eutropius rerum Romanarum lib. 1. c. 12. Valerius Maxim. lib. 6. c. 1. Andreas Eborenſis Exemplorum memorabiliũ. lib. 1. tit. de Caſtitate. Luc. Florus de Geſtis Roman. Epith. lib. 1. c. 24. nouiſsime Carolus Sigonius, & Honofrius Panuinius in Faſtorum commẽtarijs. Poſt Plin. Cæcilinum de Viris illuſtrib. ca. 21. Simile eſt Clariſsimum Rei exemplum, Triginta Recto-
8 rum, ſeu Tyrannorum † Athenienſium, quos

illis

illis dederat Lyſander, cum illorum inſolentiam Populus ferre non poſſet, prælio illos fudit, vt eſt author Plutarchus in Alcibiade,
9 & in Lyſandro. Sic & triginta Duces † Longobardi, qui poſt Clephonem creari fuere, ſublati ſunt decennio tranſacto, cum ſæuus illorum Dominatus Populo diſplicuiſſet, vt ſunt Authores Paul. diaconus de Geſtis Longobardorum. lib. 2. in fin. & lib. 3. cap. 8. Bernardus Saccus Hiſtoriæ Ticinenſis lib. 8. c. 13. & 14. Carolus Sigonius de Regno Italiæ. lib. 1. Et idcirco paſsim, is gubernandę Reipublicę ordo, apud plures alios populos, è medio ſublatus eſt. Apud Polonos exẽplum adeſt percelebrè: Cum enim poſt Lechum
10 primũ abſq; prole defunctum † Duces duodecim, ſeu Palatinos, (Voieuodas ipſi appellant) pro gerenda Republica creaſſent, & in initio Magiſtratũ rectè gererẽt, ad Ambitionem poſtmodum verſi, dum quiſq; ſuo nutu omnia geri, atq; adminiſtrari concupiſceret, & ſuam rem, ac priuatam potentiam ad augere ſtuderet, ab illorum Regimine diſceſſerunt. vt meminit Martinus Crome. Hiſtoriæ Polon. li. 2. Pari etiã modo temporibus hiſce nouiſſimis, experimẽto cognouimus, multas calamitates paſsũ fuiſſe Portugallię Regnũ, dum enim mortuo, inuictiſſimi animi, Sebaſtiano Rege, ac in eius locum ſuffecto Henrico Cardinale, ageretur de futuro poſt eius mortem Rege, cum ipſe tum ob impedimenta ordinum, tum etiam ob ſenectam, ſucceſſores ſuo ex corpore non haberet, quinque illi grauiſſimi Equites Gubernatores electi
11 Georgius † Dalmeida Archiepiſcopus Olyſſiponenſis, Franciſcus Sada, Regius Camerarius Maior, Ioannes Tellius, Ioannes Maſcarenias, & Didacus Lopius de Soſa, Præſidens in Conſilio Iuſtitiæ, vt in Interregno gubernarent, & cauſam ſucceſsionis Luſitanici Regni de Iure decernerent. Hij verò, eo ſuam conſultationem in longum fruſtrarunt, quòd multa ex inde mala ſuborta ſint, vt ſi initio, antequam bellici apparatus vltra progrederentur, intrepidè illorum iudicium aperuiſſent, & pacatè Regni poſſeſsionem Philippo Regi, iure debitam, tradidiſſent, nullũ Regni Ciuibus detrimentũ, nulla mali occaſio nata eſſet, vt optimè ſcriptum reliquerunt Io. Ant. Viperanus in cõmentarijs de Obtenta Portugalliæ; Hieronymus Francus Conneſtagius Genuenſis Hiſtorię Portugalliæ lib. 3. & iterum lib. 4. Multis poſſem præclariſſimis Hiſtoriarum exemplis oſtendere, hunc Olygarchicum regendi modum, fuiſſe ſemper Populis, bonorum, rerum, & perſonarum perditioni, exitiovè, nequiſſimum, quæ ex profeſſo omittere volui. Hic etenim ſtatus omnibus
12 † eſt odio, vt qui cum conſtet ex potentioribus atq; opulentioribus, ſuis potius quàm publicis vtilitatibus, conſulunt, vt rectè admonuit Hermogenes Tarſenſis in Rethoricis cap. de Politijs.

Democraticus autem ſtatus, cùm dicatur ille, cum bonorum ciuium multitudo domi-
13 nium † moderatur, cõplectitur etiam Ochlocraticũ, quando per peſſimos atque audaces ciues fit moderatio, vt idem Hermog. author
14 eſt. ac etiam Demarchicum, cũ † dominatus per populares regitur; Vnde Democratia cum ſit multorum adunata conuentio, in ijs omnibus, & boni, & mali, & optimates, plębei, atque infimi vnà inſimul ingeruntur. Siue enim Viritim, ſiue Tributim, ſiue Curiatim, ſiue Centuriatim ſuffragia ferãt, ac Iura Maieſtatis habeãt, Popularis omnimodo iſta gubernatio appellabitur. Harum omnium innumera traderem exempla, ſed Athenienſium
15 † Reſp. anteſignana ſe offert, quæ populo regebatur, Carthagineuſium, Syracuſanorum, Megarenſiũ, Thebanorũ, Tarentinorum, Florentinorum, Genuenſium, Senenſiũ, Argentinenſium, Lindaniorum, Suitenſium, Vraniorum, Vnderualdorum, Glarenſium, Tugiorũ, Bernatum, & Tigurinorum, aliarumq; Ciuitatũ, atq; Rerũpu. ex Heluetijs. Sed longa rerum experientia, continuus actionum mundanarũ vſus edocuit, quàm praui Rerump. à
16 populis gubernatarum, exitus † vt plurimum extitere. Athenienſes enim, etſi populo regerentur, ac magna quodammodo Imperij incrementa, eadem adminiſtratione acquiſiuerint, tamdiù floruerunt, quãdiù Imperia, Poteſtates, Honores maximos, nonniſi ditiori-
17 bus, ac opulentioribus, & optimatibus † cõtulerunt, vſque ad Periclis tempora, quo authore, cũ ab Areopagitarũ Senatu, ad populum fuiſſent translata Cõſilia, ſtatim Ciuitas, & Reſp. mente, conſilioq; nudata, & vacua in deterius ruit. Perſtitit tamen, atq; effloruit, dũ Pericle, Alcibiade, Traſibulo, Themiſtocle, Ariſtide, alijsq; multis eſt vſa, quorum conſilio, quaſi Ducum, & Principum Imperiũ regeretur. Itaque Carthago tamdiù non pa-
18 rum † multis, formidabilis viſa eſt, donec ſuos Hannones, Bomilcares, Amilcares, & Anibales habuit; ijs tamen orbata ad nihilum, atque ad puluerem eſt redacta. Megarenſes
19 † autem (Platone authore) nimia ſolius populi licentia ſunt penitus deleti. Thebani, Pe-
20 lopida, & Epaminunda ducibus † deficientibus, & ipſi extincti sũt, authore Plutharco, in
21 Epaminunda. Tarentinos † & ſi nunc illos florẽtes ſub Philippo Rege noſtro modo conſpicimus atque ſuperſtites, non tamen illis adeo populus profuit, quin Pyrrho Epirotarum Rege accerſito, vt bellum cum Romanis, vnà gererent, & eo diuerſa vtrinq; fortu-

na

na geſto, ac per multos annos dilato, Romanis tamen cæſiſſe Tarentinos, & de eis Triũphos egiſſe planum eſt, præſertim (Sigonio authore) C.Fabritiũ, C.Iuniũ, Q.Fabium Gurgitem, C.Claudium. Sp.Caruilium, & L.Papyrium. vel (Panuinio authore) Æmilium Barbulam, C.Fabritium Luſcinium, & Sp. Caruilium Maximum. Et ità illorum Rempu. pœnitus defeciſſe. Quãquam & Calabriæ, Apuliæ,
22 totiuſq; Lucaniç, Tarentum † caput fuiſſe, memoriæ tradiderit, Liuius lib. 8. & lib. 27. Lucius Florus in Epith. de geſtis Romanor. lib. 1. cap. 18. de quorum Republica Ariſtoteles lib. Politicorum 6. capit. 5. Herodorus lib. 4. in Melpomene, & nouiſsimè Iannus iuuenis de Tarentinorum Hiſtoria lib. 8. diligentiſſimè illam à temporum iniuria vindi-
23 cauit. Florentini, & Senenſes, varijs † agitati procellis, & ipſi perpeſsi ſunt infinita pro pemodum detrimenta; Florentiæ enim Ciuitas populari recta Imperio, Nobilitati ſemper inimica in maximis perturbationibus pluries incidit. Vndè ibi tot exilia, proſcriptiones, bonorum direptiones domorũ euerſiones homicidia, aliaq; grauiſſima facinora ſurrexere, itaut numquã quieuerint niſi dum ſub vnius Magni Ducis Medicei fuit ſubdita Imperio: de quorum Rep. multa ſcribit Ioannes Michael Brut. Hiſt. Florent. lib. 1. & pluries. Sic etiam Senenſes ob ciuium, & popularium, atq; Nobilium diſſenſiones, tum Pandolphi Petrucij tempore, tum indè ſucceſſiuis temporibus multas perpeſſi calamitates, tãdem ſub eiuſdẽ Magni Ducis Imperio, tranquilliori quietẽ viuunt. de quibus Paulus Iouius, & alij. Genueñſiũ autẽ Reſp. & ſi nũc ſua
24 ipſius libertate fruatur † populi tamen ſeditiones, ac tumultus quandoq; grauiſſimos, ac formidabiles euitare nequiuit. Gubernandi autem celebrem gerunt induſtriam; Gubernatores enim, & conſcientia, & experientia probariſſimos, & incorruptibilem vnũ Ducẽ eligunt, quibus quaſi capite & membris opti
25 mè regitur. Eodẽ modo † Argentinenſes, ob odiũ plebis cum nobilitate, plebeius populus omnem ferè Nobilitatem momento ſu-
26 ſtulit: ſic etiam, † & Lindauij. Habere etiã frequentes ciuium perturbationes Heluetios Montanos, Vranos, Suitenſes, Vnderualdos, Tugios, Glarenſes, Abbaticellanos, palam eſt, cum etiam Sellularijs, ac opificibus, modò
27 puberibus, ſummam Reip. † poteſtatem, Magiſtratus omnes ac maxima Imperia tribuãt. Eodem modo Rhęti ad publica ſuffragia, atq;
28 Comitia cum † ducuntur, tãquam omnino popularia, difficillimè regi poſſunt, facilè commouentur, & commoti difficillimè placan-
29 tur. Licet Bernates, & Tigurini Illuſtres † & Nobiles habeant familias, quibus cũ, & popularibus inſimul Magiſtratibus tribuunt, & idcirco ità non ſeditionibus ſunt prompti, ſed ad quietem ſtabiliores. Aliæ vero Heluetiorum Ciuitates in Reſp. viteſcentes, alijs ex cauſis libertate fruuntur, quas omnes referre præſentis ſpeculationis minimè eſſe videtur. Quo verò ad Sereniſſimam Venetorũ Remp.
30 † ac etiam Lucenſium, & Raguſinorum, ſiuè Epidauriorum, longè aliter dicendũ eſt, cum optimo fruantur libertatis Imperio, & Reſp. illorum, non innitantur populari adminiſtratione, ſed vt plurimum Ariſtocratia vtuntur, cum habeãt optimatum, & Nobiliorum regimina, & præſertim vrbs Venetiarum, ſolæ nobilitati, aut ſaltim non ignobili, vel viro virtute inſigni, vel de Rep. benemerito admitti conceſſum, cui à Magiſtratuum ordine fuerit ad ius tributum, ſiuè indigena ille fuerit, ſiuè aduena, ſed tamen eadem Reſp. in Monarchicum etiam ſtatum dirigitur; Cũ vnum
31 Ducem † eligat, qui præfinitũ tempus Gubernandi non habet, ſed dum viuit præſidet, & Regiam poteſtatem præſefert, eãdemq; ſpeciem, grauitatem, dignitatẽ, atq; Maieſtatem Regis ſeruat. vt ſcribit Marcus Antonius Sabellicus Hiſtoriar. Venetarũ, Decade prima. lib. 1. & lib. 2. & Gaſpar Contaren. de Repub. Venetorum lib. 1. Quo verò ad Lucenſes, ij an
32 tiquiores tantũmodo familias † ad Imperiũ admittunt, quę pauciſſimè ſunt, habentq; centum viginti Senatores, & cum poteſtate annua ex Senatoribus Decem viros, ac Princi-
33 pem vexilliferum, quem Confalonerium † appellant, eligunt, qui etiam vnius Principis, ac capiti loco ſimiliter habetur. Eodem modo Epidaurij. ſeu Rhaguſini, apud quos
34 viginti quatuor † ſunt nobiliſsimæ familiæ, Imperij publici participes, ex quibus magnũ Concilium trecentorum virorum, qui annum vigeſimum tetigerint, eligũt, ex ijs ſexaginta Ciues capiuntur capiendi conſilij cauſa, & prouocationũ, litium priuatarum trecentos aureos excedentium, ac etiam iudiciorũ publicorum, in quibus agitur de ciuiũ fortunis, fama, & capite: habent, & triginta viros prouocationũ, earum litium, quæ trecẽtos ducatos non excedunt. Libellorũ Magiſtros quinque, ac ſecretius conſilium Duodecim virorum, cum annuo Principe, qui caput eſt Regiminis, ac Monarchiæ, quo ordine ab omni ſtatu popularium, puriſsimè, ſinceriſsimè, ac optimè regitur. Eodem etiam pacto Auguſtani, & Nurimbergenſes.

Vnde de Republica, quæ vel ex multitudine ciuium, ac Optimatum regitur, inquit Plato de Rep. lib. 16. Cęterum multorum adminiſtrationẽ per omnia debilẽ, vtpotẽ, quæ ad alias comparata, nihil magnificum, ſiuè bonum, ſiuè malum efficere poſſit: propterea,

Ma

Magiſtratus ad exigua redacti, multoſq; diuiſi ſunt, quapropter legitimarum omnium rerũ publicarum hęc deterrima eſt, iniquatũ optima. Hinc de Athenienſium Rep. Xenophon Philoſophorum prudentiſſimus, dixit:
35 Ego ſtatũ Athenienſium probare † non poſſum, quòd eam Reip. formam amplexantur, in qua improbi, & flagitioſi meliore ſunt conditione, quàm viri boni, ac innocentes. Reſ-
36 publica enim mente, † conſilio, & prudentia regitur, quæ omnia inſimul iuncta in multitudine minimè repetiuntur, nec in illa, diſciplina ea præcellit, qua ſecũdũ mentem, Ciuitas (vt Platoni placuit) optimè regatur; & idcirco illorum Democratiam, populares Nundinas appellauit, in quibus venalia omnia reperiuntur. Vnde ijdẽ Athenienſes eorum Plebis ſcito, vna cum alijs Phocionem virum Cla-
37 riſſimum † morti damnarunt, quã ille intrepidè abſq; faciei pallore ſuſtinuit. Cadauer extra fines inſepultum proiecerunt, proiectum
38 mulier Megarenſis collegit, & † combuſſit, oſſa in ſinum collecta, noctu domi portauit ac his verbis ad focũ defodit. Apud vos (ait) Optimi Pęnates, has boni viri reliquias depono, eas vos, cum Athenięſes ad mẽtem redierint, patrio reddite Sepulcro. Et poſt modum Athenienſes modico interuallo edocti qualem moderationis, & Iuſtitię Preſidem Cuſtodemq; amiſiſſent, ſtatuam ei ex ære poſuere, oſſaq; publicè extulere: accuſatores Rei Capitalis damnarunt, illosq; necauerũt, vt ſunt Authores, Plutarchus, & Æmilius Probus in
39 Phocione. Et tamen † Quadragies quinquies, Athenienſis exercitus Imperator creatus, vitã ſine labe, ſumma cum integritate, ac modeſtia tranſegerat; tam iniqua ſunt Populorum iudicia, tamq; immania illorum Imperia: Iis ex cauſis ab eiſdem Athenienſibus etiam in exilium acti ſunt Ariſtides, Themiſtocles, & Tucydides. Vnde non mirum ſi Anacharſis Philoſophus Scytha, Athenis cũ perueniſſet,
40 viros Philoſophię, ac † aliarum ſcientiarũ admirabiles inſpecturus, Riſum continere non potuit; eo quòd videret grauiſſimorum virorum vitas, à iudicio infimæ, atq; abiectæ plebis pendere. Hinc Frãciſcus Petrarch. Epiſt. familiar. lib. 1. c. 8. inquit: Omnem locum fugias, vbi aut turpiter, aut cũ pompa viuitur
41 ad ſolius † famæ popularis arbitrium. Vulgi enim opiniones in maxima incõſtãtia, atq; veritatis ignoratione verſantur: vt Cicero ait de Natura Deorũ lib. 1. furore enim, non conſilio vel prudentia omnia gerit: vt de illo rectè ſcribit Virgilius lib 1. Aeneidos.

Seuitque animis ignobile vulgus,
Iamq; faces, & ſaxa volant, furor arma miniſtrat.

Quid enim boni à vulgo, populoq; expectari vnq̃ poteſt, vt qui bellua à Platone appelle-
42 tur, quaſi † rationis totius, & Sapientiæ expers, & quò numeroſior eſt, eò ſtolidior reputabitur: magna enim beſtia tunc appellabitur multorũ capitũ, vt Horatius ait: de cuius ſtoliditate optimè inquit Virg. in Aetna.

Nec te decipiant ſtolidi mendacia vulgi.

43 Idcirco huc, atq; illuc † ſine difficultate fallaciter voluitur, & in contrarias ſententias fertur, vt idem Virgilius lib. 2. Aenid.

Scinditur incertum ſtudia in contraria vulgus.

Et iterum idem Virg. in Cyro.

Irritaque expertum fallacis præmia vulgi.

Nihil iniquius vulgari iudicio, ſuper quo fama fundata eſt, vt inquit Petrarcha lib. Epiſt. famil. 1. c. 1. de cuius iniquitate ait Angelus Politianus:

Non opportunus iniqui
Iudicio vulgi.

Cum enim indoctum, ac imperitũ ſit vulgus, quo modo poterit recti cõſilij acta p ſoluere?
44 Indoctum † illud vocat Apuleius: Imperitum Columella lib. 9. Ideo populi ſententiæ ſemper in ambiguo ſunt, de quo Stat. lib. 10.

Nec non ancipitis pugnat ſententia vulgi.

Ideo mutabile illud eſt, & in eodem ſtatu minimè permanens. Vnde Valerius Flacc. lib. 1. Argonauticon.

Regnique acuat mutabile vulgus.

Rectè itaque inquit Phalaris ad Egiſippum ſcribens: Ego Igitur, & quicunq; nõ omnino ſtultus eſt, mallem, vt incerta me multitudo ſibilis, quã honoribus proſequeretur. & dein-
45 de ait: Populus omnis † temerarius eſt, demẽs, deſidioſus, promptiſsimus in quodcũq; contigerit, mutare ſententiam, perfidus, incertus, velox, proditor, fraudulẽtus, voce tantum vtilis, & ad irã, & laudem facilis. De cuius mobilitate, Syllius Italicus lib. 10. ait

Carceribus non dum reſeratis, mobile vulgus.

Optimè itaq; Salluſtius in Iugurthino inquit: Nã vulgus, vti plerunq; ſolet, maximè Numidarũ, Ingenio mobili, ſeditioſum, atq; diſcordioſum erat cupidum nouarum rerũ, quieti, & ocio aduerſum. Et Boethius de conſulat. Philoſoph. libro 1. Proſa. 4. ait, Qui nũc populi rumores? quàm diſſonæ, multiplicesq; ſententiæ? pudet reminiſci. Nihil enim vulgo incertius, nihil obſcurius hominum voluntate, vt inquit Cic. in orat. pro L. Muræna. & in magnis etiam viris non eſt habendus, qui ab imperitæ multitudinis errore dependet. vt Cicero lib. Officiorũ 1. inquit. Proindè fœlix beatusq; eſſe nullo pacto poteſt, quẽ vulgus appellat beatum, vt dicit Philo in lib. de Prouide. Dei. Propterea Seneca ad Lucillũ Epiſt. 29. dicebat Nunquam volui populo placere; nam quæ ego ſcio, non probat populus; quæ probat populus, ego neſcio. de quo Iuuenalis inquit Satyr. 10.

Turba remẽs ſequitur fortunam ſemper, & odit
Damnatos, idem populus. ſi Nurſia Thuſco

Fauiſſet, ſi opreſſa foret ſecura Senectus
Principis, hac ipſa Seianum diceret hora
Auguſtum.

Et alter Seneca in Tragedia Hyppoliti ait:
Tradere turpi faſces populus
Gaudet, eoſdem colit, atque odit.

Et iterum idem Seneca in Octauia ait;
O funeſtus multis populis
Dirusq; fauor, qui cum flatu
Vela ſecundo ratis impleuit
Vexitq; procul; languidus idem
Deſerit alto, ſæuoque Mari.

Inde popularem Epiſcoporum electionem
repræhendit Chryſtom. lib. 3. de Sacerdotio
46 dicẽs:† Itò iã hinc, ac publica feſta ſpectato,
ea dico in quibus dignitatum Eccleſiaſtica-
rũ electiones de more fiunt, & tam multis vi-
debis ibi criminationibus lacerari Epiſco-
pum, quanta eſt tota illa ſubditorum multi-
tudo, quibus eligendi poteſtas conceſſa eſt:
hos omnes tam in multas factiones ſcindi,
neq; inter ſe conſentire, neq; cũ eo, cui ſorte
Epiſcopatus delatus eſt, conuenire videas,
ſed vnuſquiſque à ſuis vnius partibus ſtar,
alius hunc, alius illum eligens. & de eadem
re Hieronymus lib. 2. contra Iouinianum ait;
Nonnunquam errat, populi, plebiſque iudi-
cium, & in ſacerdotibus comprobãdis, vnuſ-
quiſq; ſuis moribus fauet, vt nõ tam bonum,
quàm ſui ſimilem quærat præpoſitum. Ex ijs
etenim populorum electionibus, maximę cla-
des, ac populorum tumultus exoriuntur, vt
inquit Simon Metaphraſtes. cap. 5. & doctiſ-
ſimè plenius diſſerit Stanislaus Oſius Car-
dinalis Varmienſis de Confeſs. Catholic. fi-
dei Tit. de Sacramento ordinis. cap. 54. Hinc
de ordinationibus, quæ fiunt apud Hæreti-
cos dicit Tertullianus in lib. de Proſcription.
Hæreticorum. Ordinationes eorum temera-
riæ, leues, inconſtantes, nunc Neophitos con-
locant, nunc ſæculo obſtrictos, nunc apoſta-
tas noſtros, vt gloria eos obligent, quia veri-
tate non poſsũt: nusq̃ facilius pręficitur quã
in Caſtris Rebellium, vt ipſum eſſe ibi pro-
mereri eſt: itaq; alius hodie Epiſcopus, cras
alius: hodie Diaconus, qui cras lector: hodiè
Presbyter, quis cras laicus: nam & apud eos
laicis Sacerdotalia munera iniunguntur. Quę
omnia latius comprobat Ioannes Cardinalis
Roffenſis, in Lutherum Articul. 13. Et ex alio
etiã Populi varietas apparet, quia immemo-
res Iſraelitæ, quòd ab omnipotẽti Deo, Moy-
ſis manu fuerant ex Ægypto deducti, & ta-
men contra eum murmurabant, quid bibe-
rent? Exodi. c. 15. Et poſt modum ob vituli
aurei erectionem, atque adorationem à Dño
percuſsi. Exodi. c. 32. ob quod populum ſtul-
tum appellauit Moyſes, & inſipientem. Deut.
c. 32. Sic & Dauidẽ populus lapidare voluit,
ob captiuitatem, quam fecerant Amalecitæ,
vt paret lib. 1. Regum cap. 30. Ex ijs exemplis
omnibus patet, quàm peſſimi terũ exitus ſor-
tiantur Reipublicę illi, quę populari ſtatu re-
gitur. Inde illud Pythagoræ apud Stobæum
Serm. 44. inducitur: Omnis honeſtæ rei ſtatus
(inquit) malus Iudex eſt vulgus, quorum igi-
tur laudes contemptui haberes, eorundem
vituperia quoq; ſpernas. Hinc Sopater ĩ Epiſt.
ad Hemeterium, quomodo adminiſtrandus
ſit commiſſus Magiſtratus. Ne reſpexeris (ait)
ad falſas vulgi opiniones, ſed veritatis ratio-
nẽ omnibus præferto. Inde Epitectus Inquit:
vt nec Anſer clangore, nec ouis balatu per-
terretur, ità te neq; ſtolidæ multitudinis vox
terrefaciat. His iungenda quæ dicit Euripe-
des in ſupplicibus.

Quando præ ira populus in furorem agitur,
Aeque, ac ignis vehemens vix extingui poteſt.

Multa poſſem in medium exempla proferre,
diuerſarum Rerum publicarũ, & Nationum,
quæ populari ſtatu ipſarum imperia guberna-
runt, quibus oſtenderem funditus eſſe dele-
tas, ſed cũ iſta peculiari libro egeant, ex pro-
feſſo relinquo. Breui ſolum cõtentus compen
dio, acta inducens Principis totius orbis po-
puli Romani, cuius Regimini illud tantũ præ
iudicium ſemper attulit, cùm contentio pa-
trum, ac Plebis interceſſit, vndè ſemper per-
nicioſæ clades obortæ ſunt. Nam prima vrbis
47 †diſcordia, ex debitorum nexu proceſſit: hi
enim cum fœneratoribus eſſent obnoxij, &
populares nimium præmerentur promiſſis il-
los Manius Valerius Maximus Dictator miti-
gauit, & ad pugnam contra Volſcos in caſtra
eduxit. Parta poſtmodum victoria, cum popu
lo promiſſa non ſeruarentur, & exinde Vale-
rius Dictatura abdicaret, vnde Maximi ſibi no
men quæſiuit, Plebs ſtatim in Auentinũ mon-
tem ſeceſſit. vt dicit Paulus Oroſius. lib. 2. cap.
6. & Eutropius lib. 1. cap. 11. vel trans Aniẽnẽ
amnẽ, vt placuit Liuio lib. 2. Cuius Plebis ſe-
48 ceſsio, niſi per blandæ Orationis † Menenij
Agrippæ virtute ſedata eſſet, Maximum vrbi
nocumentum, ac flebile damnum fuiſſet; quæ
placidam quietem conſequuta non eſſet, niſi
poteſtatẽ habuiſſent Tribunos eligendi, quo-
rum robore, & virtute populus aduerſus pa-
49 tres tueretur. Secundam† verò, Decemuira-
rus (de quo ſemper meminimus) libido con-
flauit. Sic eadem Plebs iterum aliam diſcor-
50 diam excitauit. Indignata enim, †quòd duo-
decim Tabularum Legibus Plebi cum patri-
bus inhire matrimonia vetitum fuerat, nunq̃
quieuit, donec C. Canuleio Duce, & Promul-
51 gatore, †vti eiuſdem Plebis Tribuno, Lex la-
ta eſt. permittens promiſcua Plebeiorum cum
patribus matrimonia. Author Liuius lib. 4. in
principio. Dionyſi. Halicarnaſſeus Antiquit.
lib. 10. & 11. Lucius Florus Epith. de Ge-
ſtis Romanorum lib. 1. cap. 25. Feneſtella de

Ma-

Magiſtra. cap. 10. Pomponius Lætus cap. 18.
Auguſt. de Ciuitate Dei lib. 3. c. 17. Dicam Deo
Auſpice in Commentario legum antiquarum.
52 Nec diſſimile factum extitit, † dũ Plebs eadem
in Ianiculum ſeceſſit, de qua ſic inquit Plin. lib.
16. c. 10. Q. Hortentius Dictator, cum Plebs ſe-
ceſſiſſet in Ianiculum Legem in Eſculeto tulit,
vt quod ea iuſſiſſet, omnes Quirites teneret.
Seceſſionis vero occaſio, & cauſa fuit, de qua
idẽ Florus lib. 11. ait: Plebs propter æs aliẽnũ
poſt graues & longas ſeditiones ad vltimum
ſeceſſit in Ianiculum, vndè à Q. Hortenſio Di-
53 ctatore deducta eſt. Hinc etiam ſeditiones †
Gracchorum, Marij, Apulei, Saturnini, Druſi,
Scyllæ, Catilinæ, ac aliorũ quàm plurimorum,
quorum infinitus propemodum eſt numerus,
quibus aduerſitatibus, plebs nonnunquam, ac
Populus cauſam præbuerunt. Hic enim per
54 deuias rationes præceps † fertur, nec cauſa-
rum, & factorum rationum momenta quærit,
ſed ſola vnius tantum per ſępe hominis voce
ad famam ſuccreſcente, ruit in peius, ac ad fa-
cinora nonnulla protrahitur. Nec ſcelera iſta
Romanorum vrbem ſolummodo affecerunt,
ſed, & (vt de ipſis etiam verba faciam) Athe-
nięſes eadem præſtiterunt: dum enim cum Eu-
molpo bellum gerunt, Periandro, (non illi Cõ-
rinthio) qui quęſturam adminiſtrabat & anno-
næ caritas eſſet, populo ipſi parcè frumenta
55 adminiſtrando, diuidẽti, iſq; † ob hoc optimè
Ciuitati conſulens, proditionis accuſatus, iu-
dicio ſiſtens, pęna illata eſt, facto enim à plebe
impetu, lapidibus obrutus interijt, vt refert Ba
ptiſt. Fulgoſ. lib. 9. cap. 7. Alexander ab Alex.
Dierum Genialium. lib. 2. cap. 2. Andr. Eboren-
ſis exemplorum memorabilium. lib. 1. titulo de
56 violentia. Tam enim mutabile eſt vulgi † in-
genium, atq; perplexum, vt quid conſtanter
velit, aut nolit, non facilè intelligi poſſit, vt di
cebat Demoſthenes Olynthiaca prima. Eſt
enim in imperfecta multitudine varietas, &
incõſtantia, & crebra tamquam tempeſtatum,
57 ſic ſentẽtiarum † commoratio, vt inquit Cice-
ro in Orat. pro domo ſua. Nam, vt idem Cice-
ro in Orat. pro C. Planco. ait: In vulgo non eſt
58 conſilium, non ratio, non diſcrimen, non † di-
ligentia, ſapientesq; ea quæ populus feciſſet,
ſemper ferenda, non ſemper laudanda dixe-
runt. Hinc Scipio apud Liuium. lib. 28. Multi-
tudinem, maris natura agitari dixit, quòd licet
58 † immobile ſit, agitatur tamen aura, & ventis,
aut tranquilli ſi ſint, aut procelloſi. Nec ijs fi-
59 dẽda videtur Reip. libertas, cum natura † mul-
titudinis (vt idem Liui. lib. 24. inquit) ea ſit vt
aut humiliter ſeruiat, aut ſuperbè dominetur.
Nam optimè Fabius Quintilianus declam. 2.
cõcludit, nihil facilius eſſe, quam in quemlibet
affectum mouere populũ. Quia (vt dicit Chry-
ſtom. in Ioan. Homelia 42.) Multitudinis, in-
ſtabilis voluntas eſt. Idcirco multitudinem
minimè ſequendam, cenſuit Auguſt. in Pſal. 39.
60 Nã & populi multitudo, † ſeditionis mater eſt,
vt inquit idem Chryſoſt. in Matthe. Homel. 1.
Propterea ſequitur magis Pſeudoprophetas,
quàm Prophetas: vt voluit Hieronym. in Ezec-
chielem. cap. 14.

Itaque non ex prædictis ſolum conſtat, Mo-
narchicum ſtatum eſſe optimum, ac omnibus
alijs meliorem, ac præferendum, ſed etiam ex
ſcripturæ teſtimonijs. Deus enim Opt. Max.
Iacob Patriarchæ benedicens, inter cætera
quaſi altum quoddam illi præſagiens, prædi-
61 xit, quòd Reges † ex lumbis eius egredẽrentur,
Geneſ. cap. 35. & Moyſi etiam præcepit, vt de
numero fratrum ſuorum Regem eligeret, nec
alterius gentis Regem faceret, qui non eſſet
frater ſuus. vt habetur Deuterono. cap. 17. Et
Anna ſoror Moyſi, dixit lib. 1. Regum. cap. 2.
Dominus iudicabit fines terræ, & dabit Impe-
rium Regi ſuo. Hinc ex Domini Dei mãdato,
dixit Nathan Propheta Dauid lib. 2. Regum
cap. 12. Ego vnxi te in Regem Iſrael. Vnde Sa-
lomon; Tu feciſti (inquit) cũ Dauid patre meo
62 † miſericordiam magnam, & conſtituiſti me
Regem pro eo: nunc ergo, Domine Deus; im-
pleatur ſermo tuus, quem pollicitus es Dauid
patri meo. Tu enim me feciſti Regem ſuper
populum tuum multum, qui tam innumerabi-
lis eſt, quàm puluis terræ. vt dicitur lib. 2. Para-
lipomen. cap. 1. Sic inquit Iob. c. 36. Et Reges
in ſolio collocat in perpetuum, & illi erigun-
tur. Et in perſona Chriſti, ſcripſit David Pſal. 2.
Ego autem conſtitutus ſum Rex ab eo, ſuper
Sion montem ſanctum eius. Et Salomon Pro-
uerbiorum cap. 8. Per me Reges regnant, & le-
gum conditores iuſta decernunt. Sic iterum
Sapientiæ cap. 9. ait, Tu elegiſti me Regem po-
pulo tuo, & iudicem filiorum tuorum, & filia-
rum. & Hierem. cap. 1. Ego conſtitui te ſuper
Gentes, & Regna. & habetur in Extrauag. Su-
per gentes. De conſuetud. vbi dixi. Hoc idem
dixit Petrus Epiſt. 1. cap. 2. Subiecti eſtote om-
ni humanæ creaturæ propter Deum, ſiue Regi,
quaſi pręcellenti, ſiue Ducibus. probatam igi-
tur poteſtatem à Deo ex dictis apparet.

Propterea Cappadoces, cũ Regem, quo ſem
per vſi erant, non haberent ob Regalis lineæ,
ſtirpiſq; defectum, cum eſſent Romanorum, &
amici, & ſocij, & ob id ab illis gratijs cumula-
ti, ac libertate donati, quam omnino abdica-
runt; illos tamen rogarũt, vt Rex ſibi ipſis da-
63 retur, quod vehementer † admirantes Romani,
quaſi homines inueniſſent, libertatem reſpuen
tes, ex communi omniũ Patrum conſilio, Ario-
barzanem, latini nominis ſocium, Regem illis
elegerunt. Alex. ab Alexandro dierum Genia-
lium. lib. 2. c. 27. Mortuo itidem Cãbyſe, occi-
ſiſque Magis, qui inſidioſè Perſarũ Imperium
occupauerãt, cum propoſita diſcuſſio eſſet in-
ter Otanem, Intaphernem, Gobryam, Megabi-

zum,Aſpathinem,Hydarnem,& Dariũ,Perſarũ Primores,quo pacto deinceps res Perſica Re-
64 geretur,præualuit Darij† ſentẽtia,qua rem in vnius viri Imperiũ deferendam eſſe cõſuluit: & idcirco ipſe ſibi ipſi, ſuoq́; iudicio, Regale Perſarum Imperiũ,ſceptrumq́; parauit.authore Herodoto lib.3.Rex enim,qui in Monarchia agit,non habens, cui præ oĩbus alijs inuideat, inquantum fieri poteſt,optima peragit.Oligarchici verò, Democratici alijq́; huiuſmodi, ob
65 ſuam ipſorum†ambitionem,ſibi inuicem inuidẽtes Rempublicam vaſtant, vt inquit Iſocrates in Nicocle.Orat. 3. Et ipſam Monarchiam, vltra antiquos probarũt D.Thom. de Aquino. de Regimin.Principum.lib.1.c.3.& 5.Plutarch. in lib.de Trib.Reip.gener.Auguſtinus Niphus. de Regnãdi Peritia lib. 1. c.1. & 2. & in lib.de vera Regnand.libert lib.1.cap.12. Principis tñ
66 vnius † ſtatum Monarchicũ probauit Anton. Floren.in Summ.par.4. Tit.5.c.4.§.4.Ægidi.de Regim.Princip. par.2.lib.3. c.3.& 4.Felin.in c. quæ in Eccleſiarum.col.antep.de Conſt. Ioan. Lecerier de primogenit.q.7.Ioan. de Selua de benefic.par.1. q.5. Bartholom. de Caſſeneo in conſuetud.Burgund.in rub. de Fiedz & Catalogo Glorię Mundi.Parte vltima conſid.55.Petrus Rebuffi in declarat.feudal.Notab.26.Frãciſc. Patritius de inſt. Reipublicæ lib. 1. tit. 1. Petrus de Ancharan. in Conſid.339.Barthom. Socin.in conſ.165.col.6.vol.2.Hinc Plato Laodamanti ſcribens ait:Nã ſi putãt aliqui legum quarumlibet poſitione,Ciuitatem nũque bene conſtitui poſſe, niſi ſit cum authoritate Præſiſidens Ciuitati, quotidianæ omnium vitæ moderator, adeo vt ſit temperata, & fortis tam in ſeruis quàm in liberis, non rectè putant.

Rationem congruentem ex Ariſtotele capi-
67 mus;Entia enim omnia cupiunt† rectè gubernari,quæ gubernatio per Principatuum pluralitatem fieri nequit, ideoq́; per vnum rectius
68 gubernabũtur,vt is Ariſtoteles†docuit lib.12. Metaphiſices.56.in fin.Sequitur è noſtris Anton. Corſetus de Poteſtate, & Excellentia Regia parte 4.q.71.nu.33.& par. 5. q. 74. num.1.cum duobus ſeqq. Gubernari enim per vnũ vtilitati publicæ conuenit,potiusq̃ per plures. Bald.in l.quibus.col.2.verſ.pone conſuetudo. C.de ſecund.nupr.Andr.Sicul.in conſ.18. vol.2. Ioan. Cephal.in conſil.12.num.23.vol.1. Tiraquel.in tract.nobil.c.ſi.nu.155.nouiſſimè Ludo. Carbonus de legib.lib.3.c.6.Quemadmodum Mũdus ab vno Deo creatus,ſic etiam vno creatore gubernatur, ac regitur, dicit Anton.Florent.in Sum.par.4.tit.5.c.4.§.4.Deus ipſe vnus mundũ creauit Geneſ. c.1. Qui & vnus eſt. Deuteron. c.6. Marci. c. 12. Quam veritatem fateri etiam priſcos Philoſophos, compertum, & comprobatum eſt, ipſo ab vno omnia creata, vti ex Mercurio Triſmegiſto, dixiſſe Pythagoram volunt, dum dixit, ἡ μονὰς ῥίζα πάντων. Ideſt,vnitas

69 Radix†omnium,quaſi fons, & origo, vt Euſebius eſt author. Hunc ſequutus Agrigentinus Empedocles eius diſcipulus qui verſiculos illos protulit,quos Ariſtoteles in lib.de Mundo retulit;dum ait.

Πάνθ' ὅσ' τὰ ἔστι' ὅσα ἔσσετ' εἰσ' ὀπίσω
Δένδρα δὲ βεβλάστηκε, καὶ ἀνέρες, ἠδὲ γυναῖκες,
Θῆρες τ' οἰωνοί, καὶ ὕδατο τρεμμόνες ἰχθῦς,
Καί τε θεοὶ δολιχαίωνες, τιμαῖσι φέριστοι.

Qui ità latinè ſonare videntur.

Ab vno
Quæ fuerint,quæ ſint,quæ poſt ventura ſequentur;
Et plantæ viruere, Mares,& fœmina quæ quæ,
Atq; feræ,volucresq;,habitantesq; æquora piſces,
Longæuiq; Dei,quorum eſt veneranda poteſtas.

Vnde vnitatem celebrauit Empedocles, à
70 qua dicit viſibilia,& inuiſibilia eſſe† profecta, & nata,præterita,pręſentia,& futura,quicquid Mari,terraq́; naſcitur; Piſces, Feras, Aues, & demum ipſos Deos,ideſt Angelos, (quod vltimum omiſerat Moyſes.) Hoc ipſum, & Zeno, Parmenides, & Meliſſus aſſeruerunt,vt Ariſtoteles eſt Author, quos reprehendere minimè debuit in lib. 1. Methaphiſicæ, cap.2.3.& 4. & lib.3. cap. 5. Idem cenſuit Plato, qui ſcribens Hermiæ,Eraſto,& Coriſco ait: Teſtãdo Deum rerum omnium Ducem,præſentium, & futurarum,ac Ducis,& cauſæ Patrem,Dominum.Vbi latiſſimè proſequitur Marſilius Ficinus. Hoc etiam comprobatur à Franciſco Georgio, in Harmonia Mundi, Cantici primi, Toni primi, cap. 6. referente verſiculos Sophoclis dicẽtia.

In veritate ſolus vnus eſt Deus
Qui Cęlum,& terram capacem condidit.

Cum itaq; vnus Deus verus Optimus ſit Creator omnium, ab ipſo etiam ſolo omnia mũdana reguntur,vti latiſſimè ex infinitis propemodum cõprobaui de Magiſtratuum Edictis lib. 2.cap.1. Vnus eſt enim Dominus,vna fides,vnũ
71 †Baptiſma, vnus Deus, & Pater omnium, qui eſt ſuper omnes, & per omnia; & in omnibus nobis. Paulus ad Epheſ.cap.4. Vna Eccleſia,vt comprobant Cyprian.lib.2. c.12.& lib.2.Epiſt. 6.& ad Magnum filium lib. Epiſt.1.Ignatius in Epiſtol. ad Philippenſ. Clemens Alexandrin. in Oration. ad libros Stromaton.Michael Bucchingerus in Hiſtor. Eccleſiaſtic. in verbo.Vna Eccleſia. Hinc Hieronymus ad Ruſticũ Monachũ. In Apibus(ait)Princeps vnus,Grues vnam ſequuntur ordine literato, Imperator vnus,Iudex vnius Prouinciæ.C.In Apibus,7. q. 1. Per
72 vnum † enim ſatius,quàm per plures Reipub. conſulitur. Pomponius in l. 2. §. Deinde quia difficile.ff.de origine iur. Nec eſt in hoc argumenti genere concludendo, nimius labor ſumendus, quando Sacra Scriptura hoc firmiſſimè docet, vnum Regem adminiſtrare oportere.Ezecchiel. cap.37.vbi dicitur:Et faciam eos in gentem vnam in terra, in montibus Iſrael, & Rex vnus erit omnibus imperãs, & non erũt

vltra

vltra duæ gentes, nec diuidentur amplius in
duo Regna.& Zacchar.c.14.dicitur: Et erit Dñs
Rex ſuper omnem terram. In die illa erit Dñs
vnus,& erit nomen vnum. hinc habetur. lib.2.
Maccha.c.1.Tu ſolus es Rex bonus. Exemplis
etenim quampluribus experimento viſum eſt,
quàm male,quàmq; difficiliter Imperia,ac Re-
gna à pluribus inſimul moderentur,& tam fer
uentem,inſatiabilem,effrenem, & indomitam
eſſe cuiq; regnandi cupiditatem,vt mirum nõ
videatur,eò homines furiosè,& flagranter ra-
ptos,vt non parentibus, nõ fratribus,non alijs
ſanguine iunctis,non amicis,aut quauis neceſ-
ſitudine obſtrictis,pepercerint, vt ſoli ad Im-
periorũ,ac Regnorum ſuperba culmina,euehe
rentur,& conſeruarētur. Sic Romulus Remum
73 fratrem, quòd muros tranſilire † voluiſſet, ex
tam fragili, ac leui cauſa,vt ſolus Regnum au-
ſpicaretur, morti tradidit. Sic occiſo primum
Numitore Auo fratre, & ſocero,Aui Regnum,
muros fratris, Templum ſoceri,ac Sabinarum
impias nuptias ambiens,virorum,Parentumq;
cruore auſpicatus eſt. Paulus Oroſius Hiſtor.
lib.2.c.1.Eutropius Rerum Romanorum lib.1.
cap.4. Plutarchus in Romulo. Plinius Cęcilius
de viris illuſtribus c.1.& 2.& alij Hiſtorici. de
quo Lucanus.

Fraterno primi maduerunt ſanguine muri.

Et Ouidius in Ibin.

Vtq; Remo muros auſus tranſire recentes,
Noxia ſint capiti, ruſtica tela tuo.

Sic Etheocles, & Polynices, fratres, dum de
Regno Thebarum inuicem bella gerunt,ambo
ſuccumbunt.de quibus Virg.in Culice.

Ac diſcordantes Cadmæo ſanguine fratres
Iam truculenta ferunt, infeſtaq; lumina corpus
Alter in alterius, iamq; aduerſantes vterq;
Impia Germani, manat pro ſanguine dextra.

Ardieum etiam quendam Pamphiliæ Tyran-
74 num, & patrem, & fratrem natu maiorem†in-
terfeciſſe,commemorat Plato lib.31.Dialo.10.
Sic Oſyris in Ægypto,iuſtè regnans,à Typho-
75 ne impio,ac nephario fratre interimitur.† Be-
roſus lib.5. Diodorus Siculus Antiquit. lib. 1.
& 6.licet nonulla fabuloſa referat Natalis Co-
mes Mythologiæ lib.5. cap.13. Simili immani-
76 tate Cãbyſes † Perſarum Rex,Pręxaſpis Perſæ
medio,vel Comaris(vt alij) Smerdem,ſiue Mer
gidem fratrem è medio vitæ ſuſtulit,vt Regno
77 ſolus poriretur. Parimodo Mithridates†Pon-
ti Rex matrem,fratrē,& liberos ſex interemit.
Heraclius Imperator Phocam patrem domi-
78 nandi libidine† obtruncari curauit.Sic & Ni-
79 comedes Pruſiam Bythiniæ Regem morti†tra
didit. Alexius Iſaacium Angelum, oculis,Im-
80 perio. & vita priuauit.†Mithridates etiam ab
Orode fratre Parthorum Rege occiditur. Et
Egelrrududi filij amore Odoardus Secundus
81 Anglorum Rex à venatione rediens†ab Alfri-
da nouerca veneno extinguitur. Adherbalis,
82 †& Hiępſalis,Myciſpſę filij,à Iugurtha patrue-
le occiduntur pro Numidiæ Regno. Ioannes
etiam Pontifex Hebreorum, quem alij Iona-
83 tham†appellant, Ieſum alium eiuſdem digni-
tatis affectatæ ſuſpectum habitum, fratrem ne-
ci tradidit. Ariſtobolus Iudeæ Rex, Antigonũ
84 fratrem Regni conſortem † occidi mandauit.
Anthiocus etiam Seleuci filius, patre mortuo,
85 vt ſolus † dominaretur,fratrem vita exuit. Sic
86 Mempricus Rex Britanniæ, † Malim fratrem.
Theodoricus Theodebertum Francorum Re-
gem. Boleslaus Boemorum Rex Vbenceſlaum
fratrem.Haldanus,Roem,& Scatonem fratres,
Danorum Reges; ac Feugo Horuendilium, &
Amletus Feugonem, ſimiliter Danorũ Reges.
Canis de Scala Veronēſium Princeps Eriganũ
fratrem. Et Bartholomeus eiuſdem Ciuitatis
Princeps Antonium fratrem.Franciſcus, & Hu
golinus Gonzaga, Hugolinum fratrem Mãtuę
Principem. Herminefredus Thoringorũ Rex,
Bertarium fratrem. Perinus Fregoſius Genuæ
Princeps Nicolaum: Et Pinus Ordelaphus,Fo-
roliuiēſium dominio,vt potiretur, Franciſcum
eius Germanum de medio ſuſtulerunt. Eodem
pacto Clodomyri pupillos, fratris ſui filios
Childebertus Francorum Rex vita ſpoliauit.
Sic & Moſes Orchanni Turcarum Imperatori
nepoti mortem intulit. Et Ioannes Galeatius
Barnabam Vicecomitem extinxit.Sic & Ludo-
uicus Sfortia Ioannem Galeatium illiuſque fi-
lium,nepotem,ac pronepotem reſpectiuè, do-
minandi cauſa, veneno ſuſtulit. De his omni-
bus relatis ſcripſere, Herodotus.lib.3.Iuſtinus
lib.1.Oroſius lib.6. cap.2.& 5 Eutropius lib.6.
& 7.Ioannes Zonaras annalium, parte. 2. Lu-
douicus Cælius Rhodigin. antiq. lect. lib. 16.
Nicetas Choniata annal. Cõſtantinopol. lib.3.
Raphael Volateranus. Gregor. Turonē ſ. lib.4.
Polydor. Vergili. in Hiſtor. Anglic. Salluſtius
in Iugurthin. Ioſephus antiquit. Iudaicar. lib.
11.cap.7. Carolus Sigonius de Rep. Hæbreor.
lib.5.cap.2. Zonaras annali. parte 1. Albertus
Crantius. Daniæ lib. 1. cap.13. & 19. Ioannes
Magnus Hiſtoriæ Gothorum lib. 1. c.27. Rober
tus Guaghinus. Paul. Æmilius & Ioãnes Tilius
in Chronico Regni Franciæ. Paulus Iouius,
Bernardinus Corius,& alij Hiſtorici,& Arnol-
dus Ferronus,de Regibus Galliæ. lib.1. in Ca-
rolo 8.quia iuxta illud Lucani lib. 1. Bellorum
ciuilium.

Nulla fides Regni ſocijs, omniſq; poteſtas
Impatiens conſortis erit.

Et Seneca in Thieſte cap. 5.

Non capit Regnum duos.

Et Statius lib.1. Thebaidos.

Inde Regendi
Sæuus Amor, ruptaq; vires, iuriſq; ſecundi,
Ambitus impatiens, & ſummo dulcius vnum
Stare loco, ſocijſq; comes diſcordia Regnis.

Et paulò poſt idem Statius ibidem.

 Sed

-- Sed nuda poteſtas.
Armauit fratres, pugna eſt de paupere Regno.

Vnde Ouidius ait:

Non benè cum ſocijs Regna, venusq; manent.

Ad iſtud Axioma corroborãdum inducit Ariſtoteles verſiculos Homeri dicentis, ſic latino Eloquio tranſlatos.

Multos eſſe Duces haud quaquam proderit eſto
Rex vnus, Princeps vnus, qui publica tractet.

Nec obſtabit præfatis, quòd Reſp. Genuẽſium,
& Venetorum, Lucenſium, & Rhaguſinorum
87 videamus † tantopere floruiſſe, ac florere in
dies, quia illorũ Imperia, non Senatorum, aliorumq; Conſiliariorum tãtum, ſed vnius Ducis
tamq̃ capitis, perſona pro Rege vtũtur, vt non
88 immeritò veluti Rex alter habeatur, † vt ſcribit Gaſpar Contarenus de Magiſtratibus, &
Repub. Venetorum lib. 1. & 2. & ſupra tetigimus. Imitantur enim ij Lacedemonios, qui Regnum cum Republica iungebant, Regem præficientes. Authore Fran. Patricio de Inſt. Reipublicæ. lib. 5. in Proemio. Hinc iudicauit Bartol. in l. præſenti per illum tex. in prin. nu. 1. C.
de His qui ad Eccleſ. confug. quòd melius eſt
89 Regi per bonum Regẽ, q̃ per bonam legẽ: † quod
ſequitur Bal. in l. lex hoc iure. nu. 1. ff. de iuſt. & iur. quod melior eſt Bonus Rex, q̃ bona lex: & antea ibidem dixerat: quòd ex neceſſitate nati ſunt Reges, quia omnia indigẽt Capite. & proſequitur Corſet. de poteſt. & Excellẽtia Regia, par. 4. q. 67. nu. 30. quibus aſtipulantur tradita à Lãcellotto Cõrad. in Templo Iudicum. lib. 1. §. 2. q. 2. nu. 19. & c. 2. §. 2. nu. 2. & Iacob. Philip. Portius in conſil. 167. nu. 42. Vnde concludendum eſt cum Franciſco Petrarcha, qui lib. 3. Africæ inquit.

-- Nam Rege ſub vno
Optimus eſt Patria ſtatus.

& cum Ambroſio. lib. 1. de Abraham. c. 3. vbi inquit: Indiuiſa domus duos non ſuſtinet.

Non negauerim tamen Rempublicam Romanorum, habuiſſe quidem ſtatum Monarchicum, Ariſtocraticum, Democraticum, Demarchicum, & Olygarchicum, tamen in principio, habuit ſtatum Monarchiæ ſub Regibus, & mutato ſtatu in Ariſtocratiam, Democratiam, Demarchiam, & Olygarchiam, tãdem iterum ſub
90 Principibus, & Imperatoribus reuerſa † eſt ad
Monarchicum: vt tetigi etiam inferius cap. 31.
& nunc Roma per Dei gratiam ſub vno eſt omnium Principum capite Summo Pontifice.

ARGVMENTVM CAP. IIII.

Auſtriacæ familiæ nobilitas ex qua Rex Catholicus ortum ducit, ampliſsimè deducitur, ſitq; Genealogiæ Arbor, & alia etiam materni generis.

COMPENDIVM.

1 *Auſtriaca familia Nobilitas. num. 24.*
2 *Nobiliores, & antiquiores claritate præferuntur.*
3 *Antiquius quod eſt, eo venerabilius.*
4 *Nobilis ſupernaturalis dicitur is, qui eſt in gloria.*
5 *Nobilitas apud Deum eſt claritas virtutum.*
6 *Quoad quæſtiones nobilitatem concernentes multi ſcripſere, remiſſiuè.*
7 *Nobilis, quis ex claris natalibus appellatur.*
8 *Nobilitas eſt maiorum claritas.*
9 *Oriũ quẽ eſſe ex Illuſtri familia magnifaciendũ eſt.*
10 *Amalorum Regum Gothorum claritas.*
11 *Charmides laudatur, quòd longa ſerie à Solone originem ducat.*
12 *Vir vnus Heroicus totam gentem illuſtrat.*
13 *Nobiles eſſe homines, Reipublicæ vtile eſt.*
14 *In quærendis honoribus Auorum nobilitas, virtuſq; quæritur.*
15 *Natura melioris nobiles, q̃ ignobiles, ex Platone.*
16 *Virtutis maximum argumentum, ab antiqua nobilitate auſpicari.*
17 *Chriſtus ex Regum genere originem ducit.*
18 *Imaginum vſus apud Romanos enucleatur.*
19 *Plinij locus dilucidatur.*
20 *Imago, quid, & quid deſignet?*
21 *C. Cæſar in ſuo Porticu imagines illorum habuit, qui Rempublicam auxerant.*
22 *Loca Senatoria à populo diſtincta erant in Theatro.*
23 *Maria Virgo Regali ex progenie.*
25 *Poſt Noe Monarchiæ initium habuerunt.*
26 *Monarchia prima Aſſyriorum, ſeu Caldeorum.*
27 *Nembroth, & Belus, primi Ciuitates ædificarunt.*
28 *Ninus Rex Primus Monarchiæ Aſſyriorum Princeps, & deinum vſque ad finem alij numerantur.*
29 *Monarchia Caldæorum, ſeu Aſſyriorum durauit annis mille ducentis triginta quinque, ſed alij aliter. nu. 30.*
31 *Monarchia ſecunda Medorum.*
32 *Arbaces Medus, huius Monarchiæ primus.*
33 *Monarchia hæc quot annis durauit. nu. 34.*
35 *Monarchia tertia Perſarum.*
36 *Cyrus huius Monarchiæ Primus.*
37 *Monarchia Perſarum durauit annis ducentis triginta, & menſibus tribus.*
38 *Monarchia quarta Macedonum.*
39 *Alexander Magnus, huius Monarchiæ primus.*
40 *Monarchia Macedonum durauit annis centum quinquaginta nouem, & menſibus octo.*
41 *Monarchia quinta Syriorum, & Aſiaticorum.*
42 *Antigonus primus huius Monarchiæ Rex.*
43 *Monarchia Syriorum, & Aſiaticorum durauit annis ducentum ſexaginta quinq;.*
44 *Monarchia ſexta Aegyptiorum.*
45 *Ptolomæus Lagi filius Aegyptiorum Rex, Monarchiæ huius primus.*
46 *Monarchia Aegyptiorum durauit annis ducentum quinquaginta ſeptem.*
47 *Monarchia ſeptima Romanorum.*
48 *Romulus, primus Monarchiæ Romanorum Rex.*

49 Mo-

49 *Monarchia Romanorum ſub Regibus, durauit annis ducentis quadraginta quinque.*

50 *Ab vrbe condita Romuli tempore, vſq; ad C. Cæſaris vſurpationem, fluxerunt anni ſeptingenti, & duo.*

51 *Auſtriaca familia excedit omnes Monarchias.*

52 *Fabia gens Romanorum illuſtris, & quanto tempore durauit. nu. 53. 54.*

55 *Iulia familia, Antonia, Aimilia, Valeſia, Poſthumia, Claudia, Seruilia, Cornelia, Licinia, Cæcilia, Domitia, Marcella, Fuluia, Sempronia, & Martia quanto tempore ſteterint. nu. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70.*

59 *Stephanus Forcatulus I.C. Cõſultus deducit lineam Henrici III. Galliæ Regis à gente Valeſia Romana.*

71 *Venetæ vrbis Reſpublica, Romanæ Monarchiæ imitatrix, æmulaq;, eiuſq; laudes.*

72 *Venetorum Imperium, viris nobiliſſimis, virtute omni conſpicuis regitur.*

73 *Venetæ Monarchiæ initium.*

74 *Paulucius Heracleanus Primus Venetæ Reip. Dux.*

75 *Venetæ vrbis Monarchia, quanto tempore durauit.*

76 *Familia Auſtriaca deducitur, relinquẽdo antiquiora tempora à Dagoberto Francorum, ſiue Franconiæ Rege, & ſic etiam Gallorum Regum prima ſeries vſq; ad Pipinum. nu. 89.*

77 *Regũ Galliæ linea à Pipino vſq; ad Hugonẽ Capetũ*

78 *Regũ Galliæ linea ab Hugone Capeto, vſq; ad Henricum 3. nouiſſimè defunctum.*

79 *Henrico Octauo Angliæ Rege corrupto in fide, ſubditi in deterius lapſi ſunt.*

80 *Elizabeta Angliæ Regina, poſt mortẽ Mariæ ſãctiſſimæ Reginæ, dominãte, Regnũ in peiora delapſum.*

81 *Principes, ac viri Chriſtiani in Anglia exiſtentes, ob Reginæ timorem clam fidem Chriſti colunt.*

82 *Othomanorũ Imperatorũ familia ab eiuſdẽ Othomani initio, vſq; modo quatuordecim Imperatores habuit.*

83 *Auſtriaca familia è Germanorũ ſemine originẽ ducit.*

84 *Germania fons veræ Nobilitatis.*

85 *Germani, quaſi nobilitatis germen.*

86 *Germanorum laudes ex Antonio Campano.*

87 *Germanorum laudes ex Iacobo Vuimphelingo.*

88 *Philippi Regis Catholici linea eadem, quæ & Priorum Galliæ Regum, à Dagoberto Frãciæ, ſiue Franconiæ Rege originem ducens. num. 89.*

90 *Auſtriaci ſemper in vijs Domini ambulauerunt.*

91 *Francia an à Franco carnifice denominetur?*

92 *Francia an à Francone quodam Hectoris Troiani filio denominetur, num. 93.*

94 *Hector Troianus vnicum filium Aſtianactem, ſiue Scamandrum habuit.*

95 *Sicambri Germani ſunt.*

96 *Franconia in Germania ſita eſt.*

97 *Herbipolis Vuirtzpurg appellata, & Marcopolis, & quare?*

98 *Bamberga, & Nuremberga Ciuitates Franconiæ.*

99 *Galliæ Regnum, Francia denominatum ab illa Regione, quæ Franconia dicitur.*

100 *Franciſcus Connanus I. C. Gallus, eiuſq; virtutes laudantur.*

101 *Francia vnde dicta?*

102 *Genealogica arbor Auſtriaca ab anno 306. Domini noſtri IESV Chriſti.*

103 *Authores, ex quibus eſt arbor confecta.*

104 *Auſtriaca familia vincit Monarchias per annos deſcriptos.*

105 *Auſtriaca familia vincit familias Romanorum numeratas.*

106 *Auſtriaca familia ſuperat Venetorum Monarchiam per annos ibi deſcriptos.*

107 *Auſtriaca familia ſuperat Regũ Gallorum per plures annos durationem.*

108 *Auſtriacam familiam ex Perleonibus quibuſdam Romanis, Falſa ſibi perſuaſit Raphael Volaterranus. nu. 109 110. 112. 113.*

111 *Auſtriacam Genealogiam ſcripſere cõplures clariſſimi viri, qui deſcribuntur.*

114 *Marouæus, an fuerit Clodij filius? nu. 115. 116.*

117 *Glorioſũ eſt ex matre clariſſima originem ducere.*

118 *Vincula duo efficaciſſima ſunt.*

119 *Famlla Dux Cãtabriæ author maternæ ſtirpis Philippi Secundi Regis Catholici.*

120 *Fides Chriſtiana ſẽper ſtetit apud Hiſpanos etiam potientibus rerum Sarracenis.*

121 *Maternum Philippi genus à Gothis Regibus originem ducit.*

122 *Arbor materni generis Philippi II. Regis Catholici, facta ex multis authoribus, qui referuntur.*

123 *Familiæ Auſtriacæ ſplendor, & antiquitas omnium præſtans.*

124 *Ille inter pares præcedit, qui prior dignitatem quæſiuit.*

125 *In ſeſſionibus is ordo ſeruatur, qui ex ordine promotionis oſtenditur.*

126 *Minor iraſci minimè debet, quòd maior ei præferatur.*

127 *Meliori ſanguine ortus, cæteris paribus præfertur.*

128 *Philippus Secundus Rex Catholicus gradu ſupremo ità ſublatus, vt Chriſtianorum Principum nullus ad ſimilem aſpirauerit.*

CAP. QVARTVM.

FAmiliæ Auſtriacæ nobilitas, ex qua progenitus eſt Philippus Rex Catholicus, mirum
in modum præfulget, ob eius, quũ Antiquita-
1 tem, tum etiam † ſplẽdorem, vt ex qua ſeminarium tot Principũ, Regum, atq; Imperatorum, effluxit; & etiam modo inter Orbis omnes familias, caput extollit. Vnde eidem Regi cõuenit illud Eccleſiaſtes. cap. 10 Beata terra, cuius Rex nobilis eſt: & non immeritò ex inde ortus idem Rex nobiliſſimus, non alicui Mundano Principi inuidet, ſed potius ex iſto etiam capite alij eidem inuident: nobiliores enim, &
2 generis Antiquitate clariores, alijs † præferuntur. l. 2 § Quæ omnia verſ. Vir ab antiqua. C. de veter. iur. enucleand. Bald. in §. In nomine. De pace Conſtant. in feudis. Innocent. in c. 1. de Maior. & obed. Bal. in Rub. C. pro ſocio. Alex. in l. 1. ff. de Alb. ſcrib. concinit, quod habetur

in

in §. Item teſtium fides. 4.q.4. Petr. Gerard.in
ſingul.33.Nobiles,& Andr.Tiraquell.de nobi-
lit.cap. 15. per totum. Quo enim quid eſt anti-
3 quius,eo† venerabilius eſt. vt inquit Ariſtote-
les.lib. 10.Metaphyſic.c.2.quem ad hunc anti-
quę nobilitatis encomiũ inducit Federic. Sco-
tus in conſil.28.num.20.lib.6. Tomo 1.Anton.
Gamma in deciſ. Luſitan.1.nu. 5. Nec idcirco
negauerim nonnullas apud Chriſtianos Prin-
cipes familias reperiri,nobiliſſimas, & antiqſ-
ſimas, fortè ſua antiquitate Auſtriacam exce-
dentes;non tamen hæ omnibus numeris abſo-
lutæ inueniri poterunt,vt alias habeant quali-
tates,quibus Illuſtriores redditæ fuerint.
Nec in huius rei,de qua ſcribimus progreſſu,
loquimur de nobilitate diuina,ſiue ſupernatu-
rali,nam de ea apud conſpectum Æterni Iudi-
cis quærendũ eſt, apud quem ille nobilis dici-
4 tur,qui eſt in gloria. † de quo ſcribit Magiſter
ſentẽtiar.lib. 2.diſtinct. 12.vbi cõmuniter Theo
logi.& de hac ita dicit Hieronymus ad Celan-
tiam. Summa apud Deum nobilitas eſt,clarum
5 eſſe virtutibus.†Vnde in c.illud.& in c.ſeq.40.
diſtinct. dicitur,Gratiam Chriſti, virtute, non
loci, nec generis nobilitate acquiri; de qua
nunc vlterius nihil ſcribimus.
Neq; in caſu,de quo ſcribimus lõga diſcuſ-
ſione opus erit:An intelligamus de nobilitate
proueniente ex prædeceſſorum, vel propria
virtute?vel Diuitiarũ ſua,vel anteceſſorum co-
pia? vel quia à populo ex conſuetudine eius
progenies,& familia nobilis reputetur? Aut ex
clariſſima per longam annorum ſeriem produ-
cta? Quia hæc oĩa concurrere in iſta progenie
paſſim ſuo cuiq; loco demonſtrabimus. Ex qui-
bus oſtendere conabimur, non modo partes
ſingulas,quæ ad familiam Regiam,& Imperia-
lem, omniq; ex capite vera nobilitate fulgen-
tem, ſed longo interuallo, alias ingenti maxi-
morum,ac ſplendidorum actuum progreſſu,ſu
perare.Neceſſarium deniq; non erit,hoc in lo-
co aſſerere,Quid ſit nobilitas? Vnde dicatur?
Quot modis quæratur?aliaq; huiuſmodi, in q-
bus enucleandis, hic locus neceſſarius non vi-
6 detur; † cum ſuper hoc argumenti genere, la-
tiſſimè ſcripſerint.Bartol.in l.1.C.de Dignitat.
lib.10.habetur in l.nobiliores. vbi Bald. C.de
Commer.& mercat.Paris de Puteo de re mili-
tar.lib.7.§.Quia ſæpe. Barth. Cæpoll. in tract.
de Imperat. milit. deleg.§ Nobilitatis. Barth.
Socin.in conſil.246.col.1.vol.2. Petr.Rebuff.in
tract.Nomination.q.12.Andr.Tiraquel. de no-
bilit.c.15.& c.19.Lancellot. Conrad. in Tem-
plo Iudicum.in tract. de Duello.par.3.conclu.
76.Nicola.Bieſi' de Republica. lib.4.Polybius
Hiſtor. lib. 12. Guido Papæ in deciſ. Gratian.
376.Iacob.Menoch.de arbitrar. Iud.queſt.lib.
2.cẽtur.1.caſu 67.Renatus Choppinus in Con-
ſuetud.Andegauẽſi.c.63.nu.3. de quibus opor
tunius ſuis in locis, dum ſe occaſio in operis
proſequutione præſentabit,verba faciemus nõ
derelinquendo tñ curſum operis neceſſarium.
Illud tantum in hoc capite deſcribendum
duximus, de nobili ex claris natalibus orto, q
7 nobilis†appellabitur.Clem.2.de ſententia ex-
8 communic.Cum nobilitas ſit quædam † maio-
rũ claritas,vt docet Ariſtotel.lib. 2. Rethoric.
Quis enim non ſuper aurum exiſtimet, conſan
9 guineum† eſſe Illuſtri Proſapia ortum? vt in-
quit Dominic.de Soto de Iuſtit. & iur. lib.9.q.
7.artic.3.Hinc de Amalorum Gothorum Regũ
familia, inquit Athalaricus apud Caſſiodorum
10 lib.8. Variar. cap.2. Quæuis claritas† generis
Amalis cedit: & ſicuti qui ex vobis naſcitur,
origo Senatoria nuncupatur; ità qui ex hac
familia progreditur,Regno digniſſimus appro
11 batur.Vnde Critias Charmidẽ† laudat, quòd
longa ſerie nobilitatem ex Solonis genere tra
heret:vt eſt author Plato in Charmide, ſiue de
Temperantia.lib.20.Vbi Marſilius Ficinus ait:
Nobiles idcirco alijs exempla præſtare. Vnde
qui virtute contẽdunt,ab ipſa ſui generis ori-
gine,quòd alijs præpolleant, initium auſpican
tur: vt docet Iſocratres in Panathenaico,ſiue
Oration.11. Vnus enim vir Heroicus,totã gen-
12 tem illuſtrat;†vt ait Demoſthenes Olynthiaca
prima.& Cic. in Orat.pro Sextio, inquit: Om-
nes boni, ſemper nobilitati fauemus: & quia
13 Reipublicæ†vtile eſt, nobiles eſſe homines,di
gnos maioribus ſuis,& quia valere debet apud
nos, ſenex clarorum hominum de Republica
meritorum,memoria,etiam mortuorum.
Hinc in adipiſcendis honoribus, Auorũ vir
14 tuti,atq; nobilitati,maximè tribuerunt.†Cyn.
in l.prouidendum. C. de poſtuland. Hoſtienſ.
Ioan.Andr.& Abb.Panor.in c. clerici. de Iud.
facit rex.in l.tam dementis.ibi; ex genere eo-
rum nobiliores ſunt. C. de Epiſc. aud. ſimilis
text.in l.ſi furioſi. C.de nupt. voluit Iacob.Al-
uarot.in c.1.§.Cęteri quoq; num.6.quis dicat.
Dux.vel Marchio. Hoc idẽ probant verba Pla-
tonis in Alcibiade: Conſentaneum(inquit)eſt,
15 meliores eſſe naturas† nobili in genere,quàm
in ignobili. Vnde optimè inquit Anneus Se-
neca in Octauia cap.6.
Pulchrum eminere eſt inter illuſtres viros.
Magnum namq; virtutis argumentum eſt;
vt inquit Socrates, ab antiquo nobilitatis ge-
16 nere auſpicari † vnde idem Iſocrates, tum in
Euagora,tum in Nicocle Cypriorum Rege,in-
ducit,eundem Nicoclem dicentem: Neq; (in-
quit) cum Regibus pleribuſq; cõmune in libe-
rorum pro creatione, mihi conſilium fuit; nec
decorum eſſe putaui,alios ex abiectiore, alios
è clariore liberos progenerare; neque horum
alios nothos, alios vero genuinos relinquere:
ſed vt omnes potius eadem pollerent natura,
quam tum à patre,tum à matre referrent: mor
talium quidem, ad patrem meum Euagoram:
Semideorum Heroum ad Aeacidas: Deorum
ad

ad Iouem, vt adeò nemo quiſquam de meo ſanguine in mūdum editorum, huc generis Stemmate priuaretur.

Hinc dicit Dionyſius Halicarnaſſeus. lib. 2. Quòd Athenienſium Reſpublica illo tempore florebat, cum Patricios appellabant ex Illuſtribus Familijs, & pollentes opibus, penes quos Ciuitatis Regimen fuiſſet. Bernard. in Epiſtol. ad Gualterum de Claro mōte. Genus (inquit) clarum, corpus aptū, forma euidens, ingenium velox, eruditionis vtilitas, & morum honeſtas, gloriosa quidem ſunt. Hinc Paris Iouis, & Electræ genus ducere glotiatur ad Helenam ſcribens apud Ouidium in Heroidis inquit,

Non ego coniugium generoſæ degener opto,
Nec mea, crede mihi, turpiter vxor eris.
Pleiada, ſi quæras in noſtra gente, Iouemq;
Inuenies, medios, vt taceamus, Auos.

Iiſdem etiā medijs Siphacem extollit Franciſcus Petrarcha lib. 3. Africæ, dicens

Nomen fortaße Siphacis
Audiſti, cunctos illum præcedere Reges
Fama refert, opibus, nec Auorū ſanguine quiſquam
Altior incedit.

Sic Matth. cap. 1. alijq; Euangelici ſcripto-
17 res, Chriſtum laudant, ex Regum† genere originem ducere. Vnde Chryſoſtomus in eūdem Matth. cap. 14. Non illius (inquit) Fabri, quem putatis, ſed Fabricatoris omnium, qui fabricatus eſt auroram, & ſolem. & paulò poſt. Radix fuit ſtirpis Regiæ.

Conſtat autem apud Romanos adeò celebrem fuiſſe antiquorū Patriciorum, Equitum, nobilium, atq; eorum, qui animi, vel corporis virtute claruiſſent, memoriam, vt proprium illis fuerit eorundem nomina, quoquo modo poſſent, perpetua reddere. & hinc poſteris per imaginum appoſitionem exempla reliquerūt, quibus veluti æmulatione, & quadam inuidia, optimè operandi, veluti quoſdam ſtimulos reſignarent; quinimmo illis incitarentur, vt non torpeſcerent. Domos itaq; & Atria imaginibus replebant, ibidemq; aſseruabant (Nam in locis publicis longè aliter fieri ſolebat, vt in toto tit. de Statuis, & imaginib. & nos de his diximus in Neanomologia. cap. 22.) ad quas ſucceſsores pro virtutum incitamento, veluti confugerent, ſeq; ipſos anteceſsorum ſuorum imaginibus minimè indignos, aut degeneres
18 arbitrarentur. Qua† de re, & huiuſmodi Romanorum vſus, ſubobſcurè quodammodo ita ſcribit Plin. lib. 35. cap. 2. dum ait: Apud maiores in Atrijs hæc erant, quæ ſpectarentur, non ſigna externorum artificum, nec æra, aut marmora; expreſſi cera vultus, ſingulis diſponebantur armarijs, vt eſſent imagines, quę comitarentur Gentilicia funera, ſemperq; defuncto aliquo, totus aderat, qui vnq; fuerat populus. Stemmata verò lineis diſcurrebant ad imagines pictas. Tablina codicibus implebantur, & monumētis rerū in Magiſtratu geſtarum. Aliæ foris, & circa limina, animorum ingentium imagines erant, affixis hoſtium ſpolijs, quæ nec emptori refringere liceret, triumphabantq; etiam dñis mutatis, ipſæ domus, & erat ſtimulatio ingens (ex probantibus tectis) quotidie imbellem dominum intrare in alienum triūphum: Huc vſq; Plinius. Qui obſcurè nimium, ac perplexè loquutus eſt, quē ſi paulisper declaremus, totam antiquarum imaginum Hiſtoriā, breui verborū
19 conceptu, explicuiſſe demonſtrabimus. †Hoc vero dixit Plinius, ac dicere voluit. Quòd in Atrijs ex Pictura, maiorum ponebantur imagines in armarijs, quæ funera ſucceſſorum comitabantur, & Stemmata ideſt gradus cōſanguinitatis, vnde ille fortè deſcēderat imaginibus per lineas deſcripta erant. Et Tablina ideſt quædam capſulæ implebātur Codicibus, in quibus res illius deſcriptæ erāt, & monumenta rerum geſtarum in Magiſtratu, & ibidem reponebantur, argentum cælatum, veſtis Stragula, ſigna, & Magiſtratus ornamenta. Et ſic procedebant acta imaginum, & monumētorum intra domos. Foris vero imagines aliæ erant, circumq; limina illorum virorum, qui ingenti animo fuiſſent, affixis opimis hoſtiū ſpolijs, quæ erant in muris depictæ, ipſasq; nec emptor domorū frangere poterat, ita quòd Domus, etiam Dño mutato, triumphabant. Hiq; triumphi, atq; imagines, quia nouo Dño, antiqui Dñi virtutes exprobrabant, ſtimuli erant, vt videntes illorum Triumphos, noui Dñi, veluti imbelles, ad virtutem, & gloriam impellerentur. de his poſt Vitruuium Franciſc. Marius Grappaldus de partibus Ædium. lib. 1. Et idcirco hæ foris imagines, vel in atrijs in primis domorum partibus ponebantur, vt omnium oculis, eſſent ante omnia prępoſitæ, ac veluti Anteſignanæ. Hoc idē breuioribus verbis perſtrinxit Valerius lib. 5. c. 8. dum de Manlio Turquato verba feciſſet, qui filium Decium Syllanū à Prouincia Macedonia, cui pręerat, accuſatū, Republica, & domo indignū iudicaſſet, & à cōſpectu ſuo abire iuſſiſſet, illeq; ob id dedecore affectus, proprio ſuſpendio occubuiſſet, aſſeruit patrē nec exequijs filij intereſſe voluiſſe, eu, quod videbat (inqt) ſe in eo Atrio cōſediſſe, in quo imperioſi illius Turquati (anteceſſoris ſui, qui proprium filiū ſecuri percuſſiſſet) ſeueritate cōſpicua, imago poſita erat, prudentiſſimoq; viro ſuccurrebat effigies Maiorum ſuorum cum Titulis ſuis: idcirco in prima ædium parte poni ſolere, vt illorum virtutes, poſteri non conſpicerent ſolum, ſed etiam imitarentur. Hæc ille. Sic & Polybius Hiſtoriarum lib. 6. ait: Eſt autem imago,
20 inſignis alicuius† viri ſimulachrum, oris ſimilitudinem, artificioſè effictam, coloribus, pigmentisque adumbratam referens, quam in inſigniori, & celebriori domus parte, poſitam, ligneo armario includebant & Cic. in Orat. pro

C.Ra-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

C. Rabirio ait. Delecta imago ipſa, ad poſte-
ritatis memoriam prodita. Qua de re ſatis,
dū iſta præſcriberem, multa ſcripſiſſe conſpexi
Carolum Sigonium de Antiquo iure ciuium
Roman. lib. 2. cap 20. & nouiſsimè Iuſtum Li-
pſium electorum lib. 1. cap. 29. Ex quibus pa-
tet, plurimum nobilitati apud Romanos ſem-
21 per tributum fuiſſe. Ideo C. Cæſar in † por-
ticu ſuo, eorum, qui Rempublicam incremen-
tis auxerit, imagines poſuiſſe, plurimum lau-
datus fuit. Antonius vero Caracalla, & Ale-
xander Seuerus eorum parentum Triumphos
pingi curauerunt. Ita nobiliſſima ſuorum de-
ceſſorum geſta memoriæ commendantes. Me-
morabile hoc exemplum ſufficere credam; quo
quanto in pretio nobilitas apud Romanos ha-
beretur, appareat. Cum enim in Theatro in
Spectaculorum conſpectione promiſcuè no-
biles, & plebei conſpicerent, ac Patricios, &
Plebeios indiſcretè cōſiſtere. vt inquit Liuius
lib 34 Sex. Ælium Pætum, & C. Cornelium Ce-
thegum Cenſores gratiam ingentem apud Se-
natorium ordinem peperiſſe, quòd Ludis Ro-
manis Ædilibus curulibus imperarūt, vt loca
22 † Senatoria à Populo ſecernerent, nam antea
in promiſcuo ſpectabant; vt ſcribit Aſconius
Pædianus in Orat. pro Cornelio. Qua ex cau-
ſa L. Rhoſcius Otho tribunus plebis, idem con
firmando, tulit legem Rhoſciam Theatralem,
vt ibidem Auſpice domino dicemus in illa-
rum Commentarijs. Tantum itaque omni tem-
pore nobilitati traditum eſt, vt & Sacra Elo-
quia, ac ſancta Eccleſia quotidiè canter; Rega-
23 li ex † progenie fuiſſe Mariam. Sic nobiliſſi-
morum Principum meminit Moyſes Numer.
cap. 1.

Si igitur antiquiſſimæ nobilitati iugiter fuit
delatum, operę pretium dicere; atque aſſere-
24 re cogimur, Familiam † Auſtriacam, clariſsi-
mè, tamquàm fulgentiſſimum ſidus, ſplende-
ſcere, & proinde inter alios Principes, P H I-
L I P P V M Catholicum Regem, ex ea proge-
nitū, caput extollere, ac præſtare. Si enim tem-
pora computentur; Monarchiæ conſpiciantur,
Annales euoluantur, ſi deniq; familiæ Impe-
riales, Regales, ac antiqua nobilitate conſpi-
cuæ animaduertantur, fateri cogimur, ipſam
Antiquiorem eſſe, & longiori ſeculorum cur-
riculo, deductam, ac omni virtutū genere præ-
ſtantem, alioſq; Imperatores, ac Reges, mini-
mè vereri: illamque particulari Dei Optimi
Max. beneficio, ac Dono, pro totius Chriſtia-
ni Orbis vtilitate propagatam. Et vt digito,
ac manu ductis quibuſdam exemplis, hoc ſta-
bilire valeam, breui Hiſtoriarum exemplo,
temporibus computatis, hoc firmare, & refer-
re minimè grauabor.

A ſecunda itaque Mundi ętate, nempe à ſe-
culo poſt vniuerſale Diluuium conſpiciēdum
25 eſt, † quo Noe Secundus Gentium pater, ac
Princeps cū ſua familia ab Omnipotenti Deo,
vt eſſet totius Mundi Seminarium fuit à Deo
ſeruatus: atq; Monarchias, & Regna, Imperia,
& Principatus conſideremus, & quanto tem-
porum interuallo, atq; curriculo illa durauc-
rint: ijs etenim perſpectis, hanc Auſtriacorum
familiam, & antiquitate, & virtutum gloria, at-
que rerum geſtarum ornamento, inſigniorem
eſſe apparebit.

Prima itaq; Caldeorum, ſeu Aſſyriorum Mo-
26 narchia anteſignana ſe offert, quam † recita-
bo, omiſſo Nembrotho, ac Belo eius filio, cum
non regnauerint, ſed Ciuitates tantum ædifi-
27 cauerint † de quibus habetur Geneſ. cap. 11.
28 Primus autem qui regnare cœpit, fuit † Ni-
nus Beli filius, ac Nembrothi Nepos, qui Ni-
nam; ſeu Niniuem Ciuitatem Magnam con-
ſtruxit, hic regnauit annis quinquaginta duo-
bus. Secundus, Semiramis Aſcalonita, Nini
vxor, quæ Ninum iuniorem impuberem non
dum Regno aptum conſpiciens, virilem ſe-
xum mentita, Indos, Aethiopas, diuerſaſque
gentes edomuit, & Babilonem inſtaurauit, &
hæc regnauit annis quadraginta duobus. Ter-
tius Ninus Iunior, ſiue Ninias Zameis, Semi-
ramidis filius, qui regnauit, annis triginta
octo. Quartus, Arius, annis triginta. Quintus,
Aralius, annis quadraginta. Sextus, Baleus,
cognomento Xerſes, annis triginta. Septi-
mus, Armathritis, annis triginta octo. Octa-
uus, Belochus annis triginta quinque. Nonus,
Baleus, annis quinquaginta duobus. Deci-
mus, Althades, annis triginta duobus. Vnde-
cimus, Mamitus, annis triginta. Duodecimus,
Manchaleus annis triginta. Decimus tertius,
Sferus annis viginti. Decimus quartus, Ma-
melus annis triginta. Decimus quintus, Spa-
retus, annis quadraginta. Decimus ſextus,
Aſcatades, annis quadraginta vno. Decimus
ſeptimus Amyntes, annis quadraginta quinq;.
Decimus octauus Blochus iunior, annis vigin-
ti quinq;. Decimus nonus, Belopares, annis tri-
ginta. Vigeſimus, Lamprides, annis triginta duo
bus. Vigeſimus primus, Soſares annis viginti.
Vigeſimus ſecundus, Lampares, annis triginta.
Vigeſimus tertius Pannias, annis quadraginta
quinque. Vigeſimus quartus Soſarmus, annis
decem, & nouem. Vigeſimus quintus, Mitreus
annis viginti ſeptem. Vigeſimus ſextus Tau-
tanes, annis triginta duobus. Vigeſimus ſepti-
mus, Teuteus annis quadraginta. Vigeſimus
octauus, Timæus, annis triginta. Vigeſimus no
nus, Dercilus, annis quadraginta. Trigeſimus
Eupales, annis triginta octo. Trigeſimus pri-
mus, Laoſthenes, annis quadraginta quinq;.
Trigeſimus ſecundus, Pyrithiades, annis tri-
ginta. Trigeſimus tertius Ofratheus, annis vi-
ginti. Trigeſimus quartus Ofraganeus, annis
quinquaginta. Trigeſimus quintus, Aſchra Za-
pes, annis quadraginta duobus. Trigeſimus
ſextus

ſextus,&vltimus,Tonoſconcoleros,(Sardanapalum Græci vocãt)annis quindecim,quo tem pore hæc Monarchia finem habuit, & durauit
29 annis mille,ducẽtis †triginta quinque.Vt poſt Beroſum Chaldæũ de Antiquitarib. lib.4. & 5. Manethonem Ægyptium , & Methaſthenem Perſam, & Euſebium Cæſarienſem,voluit Diodor.Siculus lib.3.& ſi diſſẽtiat in numero Regum , & annorum. ſupranotatos tamen ſequitur Iuſtinus lib.1.Ioan. Zonaras Annalium. lib. 1. Chriſtoph. Myleus de ſcribenda vniuerſit. rerũ hiſtor. lib.3. Chriſtianus Adrichomius in Theatro Terræ ſanctæ. in Manaſſe. 2. Dixi in Apologia aduerſus ſententiam Pilati Aquilæ repertam, quam ad Sixtum Quintum Pontificem direxi. Quãmquãm hanc Monarchiam du
30 raſſe tantummodo, mille,& ſeptuaginta† annis,ſcripſerit Velleius Paterculus. Hiſtor. Roman.lib.1.
31 Secunda ſubſequuta eſt Medorum † Monarchia,quam à Sardanapalo rapuit Arbaces Me-
32 dus,qui eam†tenuit annis viginti octo. Secundus,ſubſequitur Maudanes, annis quinquaginta. Tertius,Soſarmon,annis triginta.Quartus, Arthicarmines, annis quinquaginta. Quintus, Arbianes,annis viginti duob⁹. Sextus, Arceus annis quadraginta. Septimus Arthienes annis viginti duobus. Octauus, Aſtibares annis viginti. Nonus Aſtyages annis triginta. Et ſic
33 iſta finem habuit, annis ducentis † nonaginta duobus. Licet duos alios Reges enumeret Diodorus Siculus lib. 3. Scilicet Arthibanem poſt Arthienem,& Apãdam ſiue Aſtyagem.de
34 quo Herodot.lib.1.Quos tamen trecentis†quinquaginta annis regnaſſe ſcribit Iuſtinus. lib.1. Sed videndi erunt Idem Ioan.Zonaras,lib.1.& Myleus vbi ſupra.lib.3. ac etiam Adrichomius in Theatro Terræ ſanctæ. in Manaſſe.2.
35 Tertia Perſarum† Monarchia ſucceſſit, quæ
36 à Cyro initium habuit,& † regnauit annis triginta.Secundus,Cambyſes,qui regnauit annis ſeptem,& menſibus tribus. Tertius, Smerdis, & Frater,menſibus ſeptem. Quartus, Darius, annis triginta ſex. Quintus, Xerſes annis viginti. Sextus, Arthabanus, qui illum occidit, menſibus ſeptem. Septimus Artaxerſes longimanus, annis quadraginta. Octauus Xerſes menſibus duobus. Nonus Sogdianus, menſibus octo. Decimus Darius Nothus, annis decem,& nouẽ.Vndecimus, Artaxerſes Magnus, ſiue Darius Memnon,annis quadraginta.Duodecimus,Artaxerſes Ochus, annis viginti ſex. Decimus tertius Arſes annis quatuor. Decimus quartus,Darius,Arſami filius,qui,& Condomanus dicitur, annis ſex. Horũ Monarchia
37 eſt terminata annis† ducentis triginta,& men ſibus tribus.de his habetur Daniel. cap.5. 6.& 7.& habetur. 2. Paralipomen.c.36. & 1. Eſdræ. c.1.3.4.6.7 &.9.& lib.2.Eſdræ. cap. 12. & lib.3. Eſdræ.c.1.2.3.5.7.& 8. & lib.4. Eſdræ. cap.1.& lib.1.Machab.cap.1.& 2.Machab.cap.1. Eſaiæ. cap. 44. 45.Eſther c. 11. 12. 13. 16. Herodotus lib.1.Euſebius,& Iuſtinus lib. ſupra relato.Ioſeph. Antiquit.Iudaicar. lib.11. c.4.& 5.Paul. Oroſius lib.2. cap.7. 8. 9. 10. 11. Adrichomius in Chronico in anno Mundi 3406.3443.& ſeq.

Quarta poſtmodum ſubſequitur mundi
38 †Monarchia Macedonum cuius primum,ac ve
39 rum caput, ipſe Alexander † Magnus fuit,qui rerum potitus eſt annis duodecim. Alij autem qui poſt ipſum ſequuntur in partes diuiſum obtinuerunt eius imperium. Secundus ſubſequutus eſt,Arideus, qui regnauit annis ſeptẽ. Tertius Caſſander, qui regnauit annis decem, & octo. Quartus Antipater,& Aleander,annis quatuor. Quintus, Demetrius, annis ſex. Sextus Pyrrhus, menſibus ſex. Septimus Lyſimach⁹,annis quinq;. Octauus Ptolomęus Κεραυνὸς, anno vno. Nonus Meleagrus,mẽſibus duobus. Decimus Antipater, anno vno. Vndecimus Soſthenes, annis duobus. Duodecimus, Antigonus Gonathas, annis triginta ſex. Decimus tertius Demetrius,annis decem. Decimus quartus Antigonus,annis quindecim.Decimus quintus Philippus annis quadraginta duobus. Decimus ſextus,& vltimus Perſeus, annis decem. Qui ſi iungantur inſimul faciunt annos,cẽtum
40 quinquaginta nouem,& menſes† octo. Docet Euſebius vbi ſupra.Iuſtinus.lib.13.Ioã. Zonar. lib.1. Diodorus, & Plutarchus in Alexandro. Quintus Curtius, & Arrianus Nicomedenſis de Geſtis Alexandri.Ioſeph. Antiquit. Iudaic. lib.11.cap.8.Gulielmus Epiſcop. Tyri. de Bello ſacro.lib. 11.cap.30.

Quinta poſt Alexandri mortem, Monarchia diuiſa extit inter proximè dictos, ſtetit q; pe-
41 nes†Syrios,& Aſiaticos,in qua primus regna-
42 uit Antigonus † annis decem, & octo. Secundus Demetrius Πολιορκητὴς, annis decem, & ſeptem. Tertius,Seleucus Nicanor,annis triginta duobus. Quartus Antiochus Sother, annis decem,& nouem. Quintus Antiochus Theos, annis quindecim. Sextus Seleucus Gallinicus, annis viginti.Septimus,Seleucus Ceraunos,annis tribus. Octauus Antiochus Magnus, annis triginta ſex. Nonus, Seleucus Philopator, annis duodecim. Decimus, Antiochus Epiphanes,annis vndecim. Vndecimus, Antiochus Eupator,annis duobus. Duodecimus, Demetrius Sother, annis viginti duobus. Decimus tertius, Alexander, annis decem. Decimus quartus,Demetrius annis tribus. Decimus quintus,Antiochus Sidetes,annis nouem.Decimus ſextus,iterum Demetrius,annis quatuor. Decimus ſeptimus, Antiochus Gryphus, annis duodecim.Decimus octauus,Antiochus Cyzizenus,annis decem, & octo. Decimus nonus, Philippus,annis duobus.Qui faciunt ſummam
43 annorũ ducentorũ† ſexaginta quinque,vt placuit Euſebio, aliiſq; Hiſtoricis ſupra narratis.

Sexta

Sexta poſtmodum ſurrexit Aegyptiorum
44 † Monarchia,incipiẽs à Ptolomæo† Lagi filio,
45 qui regnauit annis triginta ſex. Secũdus Ptolomæus Philadelphus,annis triginta octo. Tertius Ptolomæus Euergetes, annis viginti ſex. Quartus, Ptolomæus Philopator, annis decẽ, & ſeptem. Quintus Ptolomæus Epiphanes,annis viginti quatuor. Sextus, Ptolomęus Euergetes ſecundus, annis viginti, aut ſecundum aliquos,viginti nouem. Septimus, Ptolomæus Phiſchon,ſiue Sother, annis decem & ſeptem. Octauus Ptolomæus Alexander, annis decem. Nonus,Ptolomæus Latetus, annis octo. Decimus,Ptolomæus Dionyſius,annis triginta. Vndecimus,Cleopatra,annis viginti duobus.Qui
46 aſcendunt ad ſummam annorum† ducentorũ quinquaginta ſeptem,vt communiter tradiderunt Euſebius,& alij in locis ſupra allegatis,& tetigit Tertullianus contra Iudæos.

47 Septima Romanorum Monarchia etiam †viguit,Quę ſub Regibus primo fuit,ſub Romulo,
48 annis † triginta nouem. Sub Numa Pompilio, annis quadraginta vno; ſub Iullo Hoſtilio, annis triginta duobus.Sub Anco Martio,annis viginti quatuor. Sub Lucio Tarquinio Priſco, annis triginta ſeptem.Sub Seruio Tullio annis triginta quatuor. Sub Lucio Tarquinio Superbo, annis triginta quinque: qui faciunt numerũ an
49 norũ ducẽtorum quadraginta duorũ,† quibus rerum Roma potita minimè fuit, ſed principiũ Regnandi dedit. Exactis demũ Regibus,ab ipſo Regifugio,vſque ad Cæſarem,quo tẽpe Vrbs Roma,nomẽ Reipublicæ ſumpſit,ac per Dictatores,Conſules,aliosq; Magiſtratus illã propagauit,ita vt à principio,vſq; ad Cæſaris vſurpationẽ,in totum effluxerint anni ſeptingenti, &
50 duo,intra † quos totum ferè terrarum orbem tunc cognitũ ſubiugauit.Huius Monarchiæ authores ſunt,non ſolum latini,ſed Gręci,ſed omnium ferè linguarũ ſcriptores. inter quos Liuius, Oroſius, Eutropius, Euſebius,Ioſephus, Egiſippus,Dio Nicæus, Dionyſius Halicarnaſſeus, Polybius, Paterculus, alijq; ꝓpemodum infiniti,antiqui,ac nouiſſimi ſcriptores. Si calculẽtur itaq; ſingularum Monarchiarum anni,
51 apparebit† Auſtriacam familiam iam excedere. Calculatio autem vniuſcuiuſq; ita erit, & vna quæq; durauit ſcilicet.

Monarchia.	Caldęorum annis	1235.
	Medorum annis	292.
	Perſarum annis	230. menſ. 3.
	Macedonum annis	159. menſ. 8.
	Sytiorum annis	265.
	Ægyptiorum annis	257.
	Romanorum annis.	702.

A quibus, ipſarumve qualibet,ſi extrahãtur anni,aut Reges,quibus,aut deſcendentium lineæ interciſæ extiterunt, aut quia Reges, non per legitimas ſucceſſiones, ſed ex diuerſis familijs,vi,aut potentia,Dominia quęſierunt,luce ipſa clarius apparebit, nullam earundem Monarchiam,ad annos,quos Auſtriacorum familia iunxit,perueniſſe.

Sic etiam,antiquas quaſdam Romanorũ Familias nobiliſſimas,vel illas ex ordine Senatorio,ac Patricio,vel ex Plebe,nobilitati allectas enumerabo,quarum nobilitas,vel Imperio,aut ſaltim Regno dignas fuiſſe ſcribunt,quæ ſummam nobilitatem,& quãdam antiquitatem referunt, & Magiſtratus in Republica ſummos, maximosq; adeptæ ſunt.Qui enim hæc videbunt,ac legent,quantũ pro veritate enucleanda labores aſſumpſerim,conſpicient.

52 Fabia primum gens, Familiaq; Illuſtris,† ſe offert,quæ à C.Fabio.C.Filio, Vibulano ortum originemq; habuit,Vrbis cõditæ anno. 269. vt teſtantur Dionyſius Halicarnaſſeus.lib.8. & 9. Liuius lib. 11.quæ tñ durauit, ad annum vſque vrbis.743.Quo tẽpore deſijt in Q.Fabio. Q. F. Q. Nepote,vt poſt Dionem lib.54. Hiſtoricoſque alios, ſcripſerunt Caſſiodorus, Sigonius, Panuinius,& alij in Faſtorũ Romanorum Com
53 mẽtarijs,& eius duratio fuit† per annos 474. Hæc illa eſt Fabiorũ familia memorabilis,quorum trecentos in armorum conflictu, pro pa
54 tria acerrimè pugnantes,vna† dies abſtulit,impubere tantum vno ſuperſtite, quorum Hiſtoriam,lõga ſerie, retuli in Apologia Italo idiomate conſcripta contra ſententiã Pilati,Aquilæ repertam,ad quam lectores reuoco.

Iuliorum familia à C. Iulio.L. F.anno vrbis. 264.initium habuit, vt ſcribit Dionyſius lib.8.
55 & durauit† vſq; ad C.Caligulam Cæſarem, vt refert Dio.lib.58.circa annum vrbis.795. & ſic peruenit ad annos 535.

Antoniorum a T. Antonio Merenda anno Vrb.cond. 303. Dionyſius lib. 10. Liuius lib.3. vſque ad L. Antonium. M. F. M. N. anno vrbis.
56 712.& ſic finem habuit† in annis 409.

Aimilia, quam,& Aemiliã dicunt,quæ ſuum principiũ auſpicata eſt. Vrb. cond. anno. 269. à L. Aimilio, Mamercini F. Dionyſius lib. 8. & 9. Diodor. Sicul.lib. 11. vſq; ad M. Aimiliũ Scaurum anno vrbis.649. vt refert Cic. de leg. lib.3. & in Orat. pro Sextio. & lib. 2. de Ora-
57 tore.Valer.Maxim.lib.3.cap.2.& 7.&† ſic permanſit annis 380.

Valeſia Familia à P.Valerio Voluſi F.Voluſo anno vrbis 246. vt eſt author Cic. Academic. quæſt.lib.6. Dionyſ.lib.5. Liuius lib.2. vſq; ad M.Valeriũ M.F. M.N. Meſſallam.vt voluit Plin. lib.17.cap.25. Valer.lib.2.cap.1.Aulus Gellius
58 Noct.Atticar.lib.15.cap.11.& ſic perſtitit† annis 353. à qua ſcribit Stephanus Forcatulus de
59 ducere † Seminariũ nouiſſimos Galliæ Reges, vt Hẽrico 3. ſcribit de Origine Gẽtis Valeſiæ.

Poſthumi Familia à P. Poſthumio Q. Filio, Tuberto anno Vrb.cõd. 248.Dionyſ.lib.5.& 6. cero de legib.lib.2.Plutarchus in Publicola:durauit vſq; ad Sp.Poſthumiũ Sp.F. Sp. Nepotem

Al-

60 Albinum,anno vrbis 663.vt Caſsiodorus,† a-
lijq; annotarunt,& ſic annis 415.
Claudia gens ab Act. Clauſo Regillenſi an-
no V. C. 558.Sueton.in Tiberio. Dionyſ.lib.5.
& 6. Liuius lib.11.Cornel.Tacit.lib.11.Pllu.lib.
35.cap.3.vſq; ad P.Claudium.Ap.F.Gn.N.Pul-
chrum anno 697.vt teſtatur Dio.lib. 39. Cicer.
lib.3.de legib.& in lib.de Auruſpicum Reſpon
ſis. & ad Atticum lib. 1. Plutarch. in Cicer. &
61 †ſic annis 439.
62 Seruiliorum familia†à P.Seruilio P.F.anno.
258.Dionyſius.lib.5. Liuius lib.11. vſq; ad an-
num 551.quo fuit C.Seruilius C.F. P.N.Gemi-
nus,vt ſcribit idem Liuius. lib. 29. & ſic ſtetit
annis.293.
63 Cornelia à Ser.Cornelio Maluginenſi † L.F.
anno.568.Dionyſius lib.8. Liuius lib.11.vſque
ad P. Cornelium P. F. Gn. N. Lentulum, Mar-
cellinum anno vrbis. 735. Dio.lib.54.& ſic an-
nis 467.

Ex Plebis vero claris Familijs.

Liciniorum familia,quæ ortũ habuit à P. Li-
cinio Calno anno V. C. 353. vt ſcribit Liuius
lib.5.vſq;ad L.Licinium L.F. Murenam,anno.
691.Dio. lib.37. Cic.in Orat.pro Muræna.Plu-
64 tarch. in Cic.& †durauit annis 338.
Cæcilia à L.Cæcilio C.F.Metello anno V.C.
469.Lucius Florus ſiue potius Liuius in Epit.
12.vſq; ad Q.Cæcilium Gn. F.Q. N. Metellum
65 Pium.anno. †701.Hirtius lib.5. Dio.lib.43.vn-
de durauit annis.232.
66 Domitiorum familia, † quæ anno vrbis 421.
originem habuit à Gn.Domitio Caluino, vt di
cit Liuius lib.8. durauit vſq; ad annum vrbis
circiter 830.ad Gn.Domitium Gn.F. Aenobar-
bum adoptatum à Domitiano Cæſare,& ſic vi-
guit annis 409.
Marcellorum deinde gens à Marco Claudio
67 Marcello initium habuit anno.422.† vt refert
Liuius lib. 8. vſq; ad M. Claudium M. F.M.N.
Marcellum, anno 703. vt dicit Hirtius lib. 8.
Dio.lib.40.Sueton. Tranquill. in Cæſare. vnde
durauit annis.281.
Fuluiorum vero à L.Fuluio L.F.L.N. Curro
in anno V.C. 431.Liuius lib. 8. vſq; ad M. Ful-
68 uiũ.†M.F.Q.N anno 628.Velleius Patereulus
lib.2.Appian.Alexãdrin. Bellorum ciuil.lib.1.
Plutarch.in Gracch. & ſic durauit annis. 197.
Semproniorum, quæ à P.Sempronio Sopho
anno 443.Diodorus Siculus lib.20.Plin.lib.33.
cap.1.Liuius lib.9. vſq; C. Sempronium Grac-
chum Quæſtorem. anno. 630. vt voluerũt Ap-
pian.Alexandrin.lib.1.&Cicero in Bruto.& ſic
69 †manſit annis 187.
Martiorum deniq; familia, quæ à C.Martio
L.F.C.N Rutilio,anno vrbis cõditæ. 396. Dio-
dor. lib.16. Liuius lib. 10. vſq; ad C. Martium
L.F.L.N Cenſorinum anno. 745. Plin. lib. 33.
70 c. 10. Dio.lib.55.& ſic permanſit†annis. 349.
Durauerunt itaq; ipſarum quælibet.

Fabia annis	474	Cornelia annis	467.
Iulia	535	Licinia	338.
Antonia	409	Cæcilia	232.
Aimilia	380	Domitia	409.
Valeſia	353	Marcella	281.
Poſthumia	415	Fuluia	197.
Claudia	439	Sempronia	187
Seruilia	293	Martia	349.

Venetiæ vrbis Monarchiam, minimè omit-
71 tam,quæ non æmula, imitatrix tamen†Roma-
ni imperij fuit,cuius laudes, (& ſi ferè inenar-
rabiles ſint, noſtriſq; humeris impares) aliquã
protuli ad Petrum Bellugã in Specul. Princip.
in præfatione. Rub.15.in ver. Veneti. Illorum
tamen Reſpublica, ſuum largiſsimum diutius
72 propagauit Imperium.† Sed quid mirum? Vi-
ris ſemper nobiliſsimis recta, atq; Chriſtianæ
religionis, ſicuti obſeruãtiſsimis, ſic etiam ze-
lantiſsimis, iuſtitiæ,modeſtiæ, omniumq; mo-
ralium, ciuiliumq; virtutum genere cõſpicuis,
quorum diligentia, induſtriaq;, atq; conſilio ad
tantam prouecta eſt Monarchiam, vt non ſo-
lum Italiæ mundi Dominæ decus, famamq; ſer
uauerit,ſed Chriſtiano orbi ſpecimen regendi
dederit, & Barbaris mundi Principibus æmu-
la,amœniſsima libertate,& Principatu fruatur.
Sic Deus,& Dominus noſter ad extremum vſq;
iudicij diem illam ſeruet incolumem. Ab anno
73 autem Domini noſtri Ieſu†Chriſti 697. quo in
Reipublicæ formã redacta eſt, ſuos elegit Du-
ces,ac Reipublicæ ipſius Principes, qui Regis
quodammodo nomen retineret, ac cum alijs
ſuis ſupremis Magiſtratibus eam regeret: quo-
rum nomina, ac tempora, veluti in Faſtis qui-
buſdam,Romanorum exemplo, quatenus per-
74 cipere potui referam. Primus † omnium Dux
fuit Paulucius Heracleanus, qui Principatum
tenuit,annis viginti,& menſibus ſex.Secundus
Marcellus Heracleanus,annis nouem.Horleus
Vrſus Heraclean', ſiue Ypatus annis vndecim.
Theodatus Ypatus annis tredecim. Gableus,ſi-
ue Galla,anno vno.Dominicus Monegarius an-
nis quinque. Mauritius Heracleanus ſiue Gal-
baius annis vndecim.Ioãnes Mauritij filius an-
nis duodecim.Obelerius Tribunus, Beatus, &
Valentinus inſimul,annis quinq;. Angelus Par
ticiacus annis decem, & octo.Iuſtinianus eius
filius anno vno.Ioãnes Particiacus annis octo.
Petrus Tradonicus,ſiue Gradonicus annis tri-
ginta vno. Vrſus Particiacus, annis decem, &
ſeptem. Ioannes Particiacus Secundus annis
ſex.Petrus Candianus menſibus quinq;.Petrus
Tribunus,annis viginti vno. Vrſus Badoarius,
annis viginti vno.Petrus Candianus Secũdus,
annis duobus.Petrus Vrſi Badoarij filius,annis
duobus.Candianus annis ſeptem. Petrus Can-
diani filius annis decem,& ſeptem.Petrus Vr-
ſeolus Sanctus,annis duobus. Vitalis Candia-
nus anno vno. Tribunus Memmus, annis qua-
tuordecim.Petrus Vrſeolus magni animi Dux,

annis viginti duobus. Otho Vrſeolus, annis quinq;. Petrus Centranicus, ſiue Barbolanus annis quatuor. Vrſus Petri Vrſeoli filius Patriarcha Gradenſis, anno vno. Dñicus Flabenicus, annis duodecim. Dñicus Contarenus, annis viginti ſex Dñicus Siluius, annis tredecim. Vitalis Falerius annis duodecim. Vitalis Michaelius, annis quatuor. Ordelaphus Falerius, annis viginti vno. Dominicus Michaelius annis vndecim. Petrus Polanus annis viginti vno. Dominicus Maurocenus, annis octo. Vitalis Michaelius, annis decem, & ſeptem. Sebaſtianus Zianus annis ſeptem. Aureus Maripetrus, annis nouem. Henricus Dandolus, annis tredecim. Petrus Zianus, annis viginti duobus. Iacobus Theupolus, annis viginti. Marinus Maurocenus, annis quatuor. Raynerius Zenus, annis decem, & ſeptem. Laurentius Theupolus, annis ſex. Iacobus Contarenus, annis ſex. Ioannes Dandolus, annis decem. Petrus Gradenicus, annis duodecim, & menſibus nouem. Marinus Georgius, menſibus decem. Ioannes Superantius, annis ſexdecim, & menſibus ſex. Franciſcus Dandolus, annis vndecim. Bartholomeus Gradenicus, annis duobus, menſibus nouem. Andreas Dandolus, annis duodecim. Marinus Falerius menſibus nouem. Ioannes Gradenicus, anno vno. Ioannes Delphinus, annis quinque. Laurentius Celſus annis 4. menſis decem. Marcus Cornarius annis duobus, & menſibus octo. Andreas Contarenus, annis quatuordecim. Michael Maurocenus menſibus quatuor. Antonius Venerius, annis viginti duobus. Michael Stenus, annis tredecim. Thomas Mocenigus, annis decem, & menſibus tribus. Franciſcus Foſcarus, annis triginta quatuor. Paſqualis Maripetrus, annis quatuor, & menſibus ſex. Chriſtophorus Maurus annis nouem, & menſibus ſex. Nicolaus Tronus anno vno, & menſibus octo. Nicolaus Marcellus, anno vno, & menſibus tribus. Petrus Mocenigus, anno vno, & menſibus duobus. Andreas Vendraminus, anno vno. Ioannes Mocenigus, annis ſeptem. Marcus Barbadicus mēſibus nouem. Auguſtinus Barbadicus, annis quindecim, men. 9. diebus 18. Leonardus Lauretanus annis decē, & nouem men. 8. diebus 20. Antonius Grimanus, anno vno, men. 11. Andreas Criptus annis 15. men. ſeptem. Petrus Landus annis 6. menſibus 6. Franciſcus Donatus annis 7. men. 6. I. Marcus Antonius Triuiſanus anno 1. Franciſcus Venerius, anno 1. men. 1. Laurētius Priolus, annis tribus. Hieronymus Priolus, annis 7. Petrus Lauredanus annis quatuor. Aloyſius Mocenigus annis 7. Sebaſtianus Venerius anno vno. Nicolaus de Ponte annis 7. Paſqualis Ciconia annis 10. Marinus Grimanus nunc viuens ab annis 1595. Quorū tēpora ſi cōputentur ab anno iā dicto 697. apparebit ipsā Rem-

75 publicam Noningentorum † annorum ſpatio
Imperium tenuiſſe, ac ducentos per annos Ro
manorum Monarchiam viciſſe.
Gallorū Regum initiū ſi auſpicetur à Phara-
mundo Rege captum in anno. 420. Natiuitatis
CHRISTI Saluatoris, per curſum viginti circi-
ter Regum, in vnā, eademq; familia perſtitit,
vſq; ad annum Dñi 751. Quo Pipinus, Caroli
Martelli filius, alterius gentis, & familiæ, Gal-
liarū Regno potitus eſt, Childerico Rege ex
acto: inter quos fluxerunt anni 331. vt patet ex
Sigeberto, Guaghino, Paulo Æmilio, Io. Tilio,
& alijs, in Gallorū Regū Chronologia, quo tē-
pore Pharamundi, ſiue Merouei linea, & ſan-
guis in Gallicis Regibus extinctus eſt.
Sed inchoādo, vt dicam inferius, à Dagober-
76 to† Francorum ſiue Franconiæ Rege, qui fuit
anno Dñi 306. vſq; ad Pipinum ſupranotatum,
cucurrerunt anni 445. in quibus apud Gallos
77 defecit Dagoberti Regis linea. A Pipino† poſt
modum Rege, vſq; ad Hugonis Capeti Regnū,
eiuſq; Regni primordia, quibus ſecunda vice
Gallorum res ad aliam conuolauit Familiam,
interceſſerunt anni circiter 237. quibus pœni-
78 tus eſt extincta. Ab Hugone demum† Capeto
Rege, vſq; ad Henricum Regem III. nouiſſimè,
dirò, atq; acerbiſſimò caſu mactatū, cuius cæ-
de Regalis hæc proſapia defecit in anno 1589.
lapſi sūt anni 601. Sic diuiſi Anglię Principes,
nec in vnum conuenientes, ſub Henrico VIII.
79 Angliæ Rege, ſubditi † in deterius lapſi ſunt:
quo mortuo Maria filia sāctę memorię Regina,
Philippi Regis Catholici vxore, Regnū denuo
vitijs, ſordibuſq; Hæreticis purgatum extitit:
Eaq; demū (infęlici Anglorū fato) abſq; liberis
80 defuncta, in Elizabetham† Annę Bolenę filiam
delato Regno, factū eſt, vt Anglicanum Regnū
iam olim fidei Chriſtianæ propugnaculum, ab
eadem fide defecerit omniumq; gētium ludi-
briū videatur. Et ſi qui Principes, Chriſtianiq;
81 viri† ibidē (Deo ſic permittente) Chriſti fidem
ſequātur, id occulto facere coguntur, vel ſi pu-
blicè id fecerint, bonorū, ac ſanguinis effuſio-
ne Martirio glorioſo defecerunt; aut bona,
patriāq; relinquentes, & proprios lares deſe-
rentes, in Italiā, aliaſq; Chriſtiani populi par-
tes commigrarūt, vt ſaltem animarum ſuarum
ſaluti conſulant. Sed Credo Dñm noſtrum Ie-
ſum Chriſtum, cuius manus abbreuiata non eſt,
ijs malis remedium allaturum.
Othomanorum etiam Regum, atq; Imperato
rum exempla ſimiliter in prōptu ſunt, quorum
Imperij initiū ab anno Dñi 1301. quo eidē Im-
82 perio† Principium dedit Othomanus, rectaq;
linea ab eo quatuordecim Imperatores deriua
runt vſq; Amurathem Imperatorē, nūc ſceptra
tenentem hoc anno 1597. effluxerunt anni du
centi nonaginta ſex, vt ſunt authores Pau-
lus Iouius in Turcarū Hiſtoria. & poſt Laoni-
cum Calcocōdylem, ac Vuolfgangum Drech-
ſlerum

ſlerum in Sarracenorũ, & Turcarũ Chronicon,
ſcribit Cælius Auguſtinius Hiſtoriæ Sarraceni-
cæ lib. 3. in fi. Othomanus enim Principatũ te-
nuit annis 27. Orchannes filius annis 22. Amu-
rathes annis 23. Baiazethes Amurathis filius,
annis 25. Cyriſcelebes, qui Calepinus appella
tus eſt, annis ſex. Orchannes filius, anno vno.
Mahometes huius frater, annis quatuordecim.
Amurathes Secundus, annis 31. Mahometes
Secundus, annis 32. Baiazethes Secundus, an-
nis 30. Zelimus annis octo. Solimanus, annis
46. Zelimus Secundus annis octo. Amurathes
Tertius hoc anno 1597. regnans annis . . . .

E Germanorum Principũ ſeminario Auſtria-
83 ca Regis Catholici familia † prodijt, vndè op-
timè Caius Iulius Cæſar, (ſiue Iulius Celſus il-
84 le ſit) Viget (inquit) in Germanis † fons veræ
nobilitatis. refert, & ſequitur Hierony. Cagnol.
in Proœmio Digeſtorum. nu. 61. Hinc Germani
85 dicti ſunt, quaſi † nobilitatis Germen, vt dicit
Glo. in c. quorundã. 34. diſtin. Aluarus Pelagius
de Planctu Eccleſiæ lib. 1. c. 41. qui dicit: A no-
bili germine Germanos dictos. de his Antoni⁹
Campanus. Illi (inquit) Domi concordes, foris
ſtrenui, & acquiſierũt Imperiũ, & tantam Illu-
86 ſtrium virorum † multitudinem pepererunt, vt
per reliquũ orbem, veluti Colonijs nobilitatis
vſq; quaq; deductis, familias, nobiliſſimasq́;, &
Regias propagauerint: nec vlla ſit familia in
Gallijs, nec Regia quidẽ, nulla in Hiſpania, aut
in Italia, paulò Illuſtrior, quæ ſi antiquitatem
repetat ſuam, non ſtatim è Germania eſſe præ-
dicet, & veluti è ſeminario quodã veræ nobili-
tatis è vobis veniſſe glorietur. Hæc Cãpanus.
Vndè his dictis rectè cõcludit Iacobus Vuim-
phelingus Rerum Germanicarum. c. 69. Fõtem
87 † nobilitatis viuum, & perennem, fuiſſe Ger-
maniam, aut mare potius, qđ oẽs prouincias
Europæ, ſuo ſplendore, velut æſtu quodam no-
bilitatis inundauit, dum in Galliam, in Hiſpa-
niam, in Italiã, nationeſq́; alias propagauit Im
perium. Non immeritò itaq; ad Germanorum
gratiã, & ad cæptã ſcribendi ſeriem proceden
tes, dicimus, ꝙ Auſtriacæ familiæ amplitudo,
antiquitas, & Maieſtas eò vſq; peruenit, vt nul-
la ei antiquitatis ſplendore, claritatis fulgore,
alijſve dotibus, præponi, ac ne æquari quidem
valeat. De illius autẽ propagatione, atq; pro-
greſſu, nunc verba faciemus, de alijs verò in
operis proſequutione longo ſtilo dicemus.

At de Gentilicijs, ac Philippi Regis Catho-
lici anteceſſoribus id dicimus, ex eodem fon-
te, lineaq́; ortam eſſe primorũ Galliæ Regum
88 familiam, qua, & ipſius Philippi † familia dedu
cta eſt. Vtriuſq; igitur, ſicuti origo, ſic & clari-
tas eſt, quod & fatetur Alphonſus de Cartha-
gena Epiſcopus Burgenſis in Anacephaleoſi
de Regibus Hiſpaniæ. c. 75. Anno enim Dñi no-
ſtri IESV CHRISTI 306. initiũ habuit, (omiſ-
ſo antiquiora tempora, tum ob ſcriptorum, ac
temporum obſcuritatem, tùm ne in fabuloſam
89 narrationẽ incurram) à DAGOBERTO † Fran-
coniæ Rege, cuius ſucceſſores, ob bellorum ca
lamitates, Ducum, ac Comitum titulis, aliquo-
rum temporũ interuallo, contenti fuere. DA-
GOBERTVS autẽ, Vualtheri Franconiæ Regis
filius fuit, cui vltra alios, Genebaldus filius ſuc
ceſſit, (hunc Genebon Frãcorũ Regẽ aliqui ſcri
ptores appellant) qui ſimul cũ Caraſio, Gallias
inuaſit, contra quos oppugnatorem Maximia-
nũ habuit, & deinceps poſt Genebaldum, Da-
gobertus II. à quo per lineæ rectæ, & nunq̃ in-
terciſæ tramitem vſq; ad Philippum Auſtrium,
Regẽ Catholicum, modo rerum potientem, &
Rodulphum II. Imperatorem, Cæſarem ſem-
per Auguſtum, nunc Romani Imperij ſceptra
moderantem, fœliciſſimè peruenit.

Nec mihi arridet, quorundã Gallorũ ſcripto-
rũ authoritas, qui dixerũt Galliã, idcirco Fran-
91 ciã † denominatã à Franco quodã Carnifice in
eodẽ Regno in Regem prius promoto ex Bar-
tholomæi Angli in lib. de Proprietatibus rerũ.
cuius opinionẽ refellit Io. Mairus Illuſtratio-
num Galliæ. lib. 3. Quã opinionem vti viri An-
gli, Gallorum odioſi, nec ego veram cenſeo.

Et ſimiliter minus recipienda erit illorũ con
cluſio, qui cenſuerunt Franciã à quodam Fran-
92 co, ſeu † Francone, Hectoris Troiani filio, de-
nominatam, qui vna cum Antenore ab Ilij ex-
cidio veniens, apud Gallos conſederit, & inde
relicto Galliæ nomine, Franciæ nouum nomen
tributum, vt voluit Vincentius Beluacenſis in
Specul. Hiſtoriali lib. 2. cap. 66. Coſmas Gui-
mier in Pragmatic. Sanctione. in Proœmio. in
verb. Francorum. Iacob. Philippus Bergomas
ſupplementi Chronicorum lib. 3. Robert. Gua-
ghinus Hiſtoriar. Galliæ. lib. 1. cap. 3. & ex Fa-
ſciculo Temporũ Carolus de Graſſalio Regal.
Franciæ. lib. 1. Iure. 2. Hoc enim Fabuloſum eſ-
93 ſe, vel ipſa veritas † oſtendit, cum velint ſuum
Genus ad Troianos referre, quaſi non alia
gens Barbara melior, antiquior, aut nobilior,
ipſis Troianis extiterit. Tam cæcutimus in
aſſerendo mendacio, rei præſertim incogni-
tę, & quæ nullo poteſt, vel dicto, vel argumen-
to coadiuuari. Omnes ſiquidem Græci, Lati-
nique ſcriptores, qui Troianorum, & Græco-
rum bella ſcripſere, nunquàm Hectori præter
94 vnicum tantum filium, quem † Aſtyanactam vi-
ros ſapientiores, Scamandrum verò mulieres
Troianas, eum appellaſſe ſcribit Plato in Cra-
tylo: quem ex alta Turri Vlyſſis mandato aſſe-
runt præcipitatum. de quo Ouidius Metamor-
phoſeos lib. 13. inquit:

Mittitur Aſtyanax illis de Turribus.

Hinc Andromachen Hectoris vxorẽ, & Aſtya-
nactis matrẽ ab Hectore ipſo in ſomnis moni-
tam, vt natũ vnicum è periculo vrbis eriperet,
inducit Seneca in Troade. cap. 6. dum ait:

Depelle ſomnos, inquit, & natum eripe

O fida

O fida coniux, lateat, hæc vana eſt ſalus
Omitte fletus, Troia. quòd cecidit, gemis?
Vtinam taceret tota, feſtina, Amoue-
Quocunq; noſtra paruulam ſtirpem, domus.

Quo poſtmodum mortuo, Andromachen do-
na Aſcanio Aeneæ filio, dantem, ac gementem
ità inducit Virgilius Aeneidos lib. 3. dum ait:

Nec minus Andromache digreſſu mæſta ſupremo
Fert picturatas auri ſub tegmine veſtes.
Et Phrygiā Aſcanio Chlamidem, nec cedit honori,
Textilibusq; onerat donis, ac talia fatur.
Accipe & hæc, manuū tibi quæ monumenta mearum
Sint, Puer, & longū Andromaches teſtentur amorem
Coniugis Hectoreæ: cape dona extrema tuorum,
O mihi ſola mei ſuper Aſtyanactis imago,
Sic oculos, ſic ille manus, ſic ora ferebat,
Et nunc æquali tecum pubeſceret æuo.

Et Faſciculum illū temporū in certo autho-
re vagantem, minimè recipiendum eſſe dice-
rem, tamq̃ Hiſtoriarum veritatem non deſcri-
bentem. Quinimmò Doctor quidem quiſquis
ille fuerit, qui totius mūdi Chronicon magnū
compoſuit, aſſeruit, Francum Hectoris filium
dediſſe nomen Regno Francorum, & Sicam-
briam conſediſſe, & ſic intelligi de Germania
95 non de Gallia, cum Sicambri † Germani ſint, vt
docet Strabo lib. 4. Quos dicit habitare iuxta
Rhenum, propè Sueuos, & illos appellat Su-
gambros, ſic & Ado Vienneſis Chronicorum
Aetate 6. quo in loco tradidit, eoſdem Francos
fuiſſe inter Danubium, & Meotidas Paludes, &
illorū opere Romanos, Valentis, atq; Valenti-
niani tēporibus vſos fuiſſe aduerſus Alaman-
nos ab eis rebellātes, illoſq; ſuperaſſe. Hoc idē
minimè videtur P. Aemilius negare in Gallorū
Hiſtoria lib. 1. Nam ità exorditur dicens. Poſt
victos Alanos (ità enim illos nominat) in ea
Germaniæ regione conſediſſe, quæ Franconia
dicitur. Qua authoritate nil clarius adduci po
teſt. De ijs etiā Carolus Sigonius de Imperio
96 Occidentali lib. 10. Eſt autem Franconia † in
Germania inter Turingos, & Sueuos, habetq́;
Ciuitates plures, Herbipolim inter alias appel
latam, Epiſcopalē ſedem, cuius Epiſcopus, eſt
eiuſdem Frāconiæ Dux, & Princeps. Eaq́; vrbs
Germanica lingua Vuirtzpurg dicitur, quaſi
Burgus Vuirtz, quod verbum, vinum muſtum
ſignificat, cuius illa Regio eſt feraciſſima. Ea-
dem vrbs à Tritthemio, & ab aliquibus alijs
97 Marcopolis appellatur, † nominis cauſam mi-
nimè aſſignantes. Cuius ego denominationis
cauſam aſſignatem, quòd dicatur Marcopolis,
quaſi Marcomiri Ciuitas, alludendo ad anti-
quiſſimi illius Ducis nomen, cuius Ciuitatis Prin
ceps eſt, Dñsq́;. Aliæ itidem Ciuitates maximæ
ſunt in eadem Franconia, vt ſunt Bambergen-
ſis, atq; Nurembergenſis, quæ Bauariæ conter-
mina eſt, & finitima, eſtq; totius Europæ nobi
98 liſſimum † Emporium, vt teſtatur poſt alios
Gaudentius Merula in Silua variæ lectionis
lib. 5. c. 31. Vnde ſine dubio dicēdum eſt, Galliæ
99 Regnū, Frāciæ denominationē ſortitum † fuiſ-
ſe, à Franconiæ Ducibus, Regibusque: vt poſt
Procopiū voluit Io. Zonar. lib. 3. in Leone Iſau-
rico. & Albertus Crātius in Saxonia lib. 1. c. 24.
& 25. & iterum lib. 2. c. 1. cuius verba placuit
hic ſubijcere, quia ad Auſtriacorum denomi-
nationem etiam conducunt. Parebat (inquit)
Francis iamdiù Auſtraſia (ea eſt Mereuſis Pro-
uincia, nam quæ nūc Auſtria dicitur, tunc No-
rica, diù poſt ſortita eſt Auſtriæ vocabulum)
Parebat Sueuia, Baioaria, & quæ prima Frācis
nomen dedit Frācia Germaniæ, nunc per iniu-
riam appellata Franconia, cum verum illi no-
men Galli abſtulerint. Seruant tamen nonnul-
li ſcriptores, illi Prouinciæ ſuum nomen, & ho
norem, vt Frāciam vocent orientalem. Sed hoc
vix patiuntur Galli, pro ſolita gentis elatione,
indignati (ſi Dijs placet) quòd Germanos Patres, &
Regni ſui fundatores iubeātur agnoſcere. Hæc
ad literā Crantius. Hoc idē pluribus cōprobat
Gulielmus Paradinus de antiquo ſtatu Burgū-
diæ. c. 4. Sic Io. Magnus Archiepiſcopus Vpſa-
lēſis in Hiſtoria Suenon. & Gothor. lib. 15. c. 13.
vbi ſic inquit: Athaulfus tota Gothorum gen-
te Comitatus in Gallias tranſitū accelerauit,
inimicos Romani Imperij, Sueuos, Alanos,
Frācos, Vuandalos, qui tunc eas, trāſito Rheno
iuxta Stilichonis machinationē, occupauerāt,
expugnaturus: cuius aduentum Sueui, & Alani
formidātes, iūctis viribus in Hiſpanias trāſiue-
runt. Franci vero ad Pariſios tranſlati ſunt, vbi
nomē ſuū inuehentes Regnū fundauerunt, quod
per incrementa plurima hodie quoq; floret.
Hæc Magnus: quod & per tranſitū tenuit Lauren-
tius Valla in Hiſtoria Ferdinādi Aragonei lib.
1. & ante ipſum Procopius de Bello Gothorū
lib. 1. Vnde fabuloſa paruifaciēs, eorundē ſuo-
rum Gallorum Hiſtoriam deridet, vir omnium
100 † virtutū, ac morū genere Clariſsim' Frāciſc.
Connanus Cōmentar. Iuris ciuilis lib. 2. c. 9. di-
cēs: Ridenda eſſe, quę Galli dicunt, & commi-
niſcuntur: de Troianis, & hac vanitate, ait, la-
boraſſe Romanos, & Venetos, alioſq; Europæ
Populos, eorum origines ad Troianos refe-
rentes. Quod de Venetis dixerat Plin. lib. 3.
cap. 18. quem cum alijs multis retuli ad Bellu-
gam in Specul. Princip. Rub. 22. §. Et quia.
in verbo. Veneti. Et illam Franci Troiani, ſeu
Franconis Hiſtoriam ſe non credere ſcribit
Io. Boccatius genealogiæ Deorum lib 6. c. 25.
Francoſq́; à Franchis, ſeu Frāconibus Germa-
niæ populis appellatos eſſe ſcribit Bernardi-
nus Cotius Hiſtoriarum lib. 2. Idem nouiſsi-
mè confirmat Bilibaldus Pirkeimerus in De-
ſcription. Germaniæ. Supra hos (inquit) iuxta
Rhenum habitabant Sicambri à quibus Fran-
ci ortum ſumpſere: quod quidem multis argu
mentis oſtendi poteſt. Nugentur Gallię ſcri-
ptores quicquid velint de Troianæ gentis
ori-

origine, & Ciuitate illa magna Sicambria ap-
pellata, meris mendacijs conſtructa, omnia
enim illa fabuloſa exiſtunt. Hæc Bilibaldus.
Hinc Antonius Contius Diſput. Iuris ciuil.
lib.1.cap.12.in fin.dicit: Francorum cõſuetu-
dinẽ fuiſſe à Germanis, vnde vel orti, vel cum
quibus diù morati sũt, tractam. Hinc Ioachim.
Vadeinus in Gallia inquit: Porrò, & gentis, &
Regni, ceu auſpicata, fæliciaq; nomina, poſte-
ritas retinuit, hodieq; incolæ Franci, Regnum-
que horum amplum, & potens, Francorum di-
citur. Quantum vero ad Romanos attinet, ſa-
tis dixi in Apologia, quam pluries allegaui,
aduerſus ſententiam Pilati, Aquilæ repertam.
Nec enim tantæ molis fuit Ilij excidium, vt ex
illius fragmentis, ac gentibus, quaſi omnia to-
tius orbis humana ſemina ex illis progreſſa
ſint, ac tam latè, tutoq; orbis omnis apertus il-
lis fuerit. Concludam itaque cum Ariſtide in
Panathenaica Orat. 13. Tomo 1. Multi (inquit)
cum nihil rerum ſuarum, de quo iure glorien-
tur, proferre poſſint, ad Troiana confugiunt
tempora, ac de gloria cõtendunt, quamquàm
nec ſic aliquid, quod habeant commune af-
ferunt.

Nec illorum opinioni ſubſcribendum eſſe
cenſco, qui dicunt appellatos Francos à Va-
101 lentiniano, quaſi †ob opera, illi ab eis præſti-
ta, ſint liberi effecti, vt poſt Vincent. Beluacen-
ſem voluit Gulielm. Benedict. in Rep. c. Raynu
tius. in ver. Duas habens filias. num. 77. de te-
ſtament. Tũ quia hoc ſapit Diuinationem; Tũ,
& multò plus, quia iſti quorum opera Valenti-
nianus vſus eſt, ſunt Franci iam dicti Germani;
Tum quia, ſi Hiſtorici videantur, ante Valenti-
niani Imperatoris tempora Franci appellaban
tur. Et iſti Franci Germani, nunquam Imperio
ſubditi fuere, quinimò ex Gallijs Romanos
excluſerunt, & ipſi ſuperiores euaſerunt. vt re-
ctè Crãtius ait, nec negat Germanograp. lib. 3.

Et vt longa, atq; obſcura Hiſtoriarum cali-
gine, temporumque varietate, lectores non in-
uoluam, veritati inſeruiens, rem breuibus ab-
ſoluam, ponamq; veram Auſtriacę Genealogiæ
102 Arborem ab anno relato 306. quã †carptim,
nec ſine maximo labore, & diligenti ſtudio
ſumpſimus, atq; excerpſimus, è nonnullorum
ſcriptorum, atq; Hiſtoricorum penetralibus.
Et licet audiam à nonnullis ſcriptoribus opus
hoc factum fuiſſe, præſertim à Ioanne Stabio,
quod opus ad me huc vſque minimè peruenit;
ſcripſerint alij quicquid voluerint, videbitur
tamen ex deſcriptione Arboris à me erectæ,
cum nonnullis ſicuti aſſentire, ſic pariformi-
ter cum alijs diſſentire: Ne autem ex noſtro
illam confinxiſſe aliqui arbitrentur cerebro,
teſtes proferam à quibus eam mutuauimus,
cellulasque omnes arboris ſpecialiter proba-
re potuiſſem, tamen ſi id feciſſem neceſſarius
mihi liber in hoc ſolo conficiendo fuiſſet, &
ideo omiſi, paratus, cuique petenti ex actiſſi-
mam rationem reddere. Nam commentarios
Latinos ad omnes cellulas feci, quę Philippo
Regi Catholico ac Rodulpho Cæſari, alijſque
Principibus dirigam. Authores verò ij ſunt.
103 †Regino, Sigebertus, Annonius, Aymoinus,
Ioannes Tritthemius, Petrus de Vinea, Gre-
gorius Turonenſis, Ado Viennẽſis, Otho Phry-
ſingenſis, Ioannes Auentinus, Albertus Argen-
tinus, Ioannes Nauclerus, Theodorus Nihe-
menſis, Halſebacchius Viennenſis, Flauius
Blondus, Henricus Friburgenſis, Paulus Aemi-
lius, Robertus Guaghinus, Michael Eyſinge-
rus, Paulus Diaconus, Hieronymus Gebulhe-
rius, Paulus Oroſius, Berardus Gerardus,
Aeneas Siluius, Vuolfgangus Lazius, Albertus
Crantius, Vuolfgãgus Drechſerus, Cęlius Au-
guſtinius, Iacobus Spiegellius, Eutropius,
Ioannes Lucidus, Michael Ririus, Ioannes Ma-
gnus, Gulielmus Zenocarus, Ioannes Stabius,
Petrus Gregorius, Olaus Magnus, Genebrar-
dus, Ioannes Bodinus, Carolus Sigonius,
Martinus Cromerus, Alexander Scultetus,
Pandolphus Collenucius, Chriſtianus Adri-
chomius, Thomas Facellus, & alij complu-
res, quos omitto.

Sequitur Arbor.

1 **DAGOBERTVS** Rex Franconiæ.

- 2 Clogiꝰ — Richimerus.
- 4 Genebaldus — 5 Dagobertus II. — 6 Clodius. — 7 Marcomirus. — 8 Pharamūdus I. Galliæ Rex — 9 Clodiꝰ Crinitus.
- 3 Clodominus. — Sunnus

Alberi cus.
Reginaldus.
10 Meroueus.
Rātharius, ſiue Rantherius

11 Hildericus, ſiue Childericus.

Clotildis.
12 Clodoueus, ſiue Clodouicꝰ
Corpnia ſiue Mucutima.

Childebertus.
13 Lotharius, ſiue Clotharius
Theodoricꝰ.
Clodomirus.

Gūtramnus.
Chramnus.
Gūtharius.
14 Sigibertus.
Charibertus, ſiue Theobertus.
Chilpericus ſiue Childericus
Clotiſinda.

15 Childebertus.
Sigipractus, ſiue Sigibertus.

Camilli Borelli I.C. Equitis Aurati, & Palatini Comitis Arbor Auſtriaca ab anno Domini 306.

Theodoricus.
Albertꝰ
29 Vuhernerus ſiue Bernherus.
Berengerus.
Itha.

Otho.
Itha.
30 Vuernerus ſiue Bernherus
Albertus.

Richenza.
31 Albertus Diues.
Gertrudis.

Rodulphus.
32 Albertus ſapiens.
Berta.

Elizabeta.
Berta.
Albertus.
33 Rodulphus I. Imper.
Hermāꝰ.
Carolus.
Henricus.

Clemētia.
Agnes.
Rodulphꝰ
Hermānus
34 Albertus victoriosꝰ
Carolus.
Methildis
Gutha.
Heduigis.
Catherina

Leopoldus,
Otho venuſtus.
Rodulphꝰ.
Gutha.
Anna Ducissa Pol.
35 Albertus ſapiens.
Agnes Regina Hūg.
Federicus Pulcher.
Catherina.
Elizabeta.

Rodulphꝰ.
Margarita.
Federicus.
36 Leopoldꝰ.
Albertus.
Catherina

Margarita.
Elizabeta.
Puella.
37 Herneſtus Ferreus.
Vuilhelmus.
Leopoldꝰ.
Fridericus.

Sigiſmūdꝰ.
Leopoldus.
Herneſtus.
Albertus.
Alexādra.
38 Federicus Imperat.
Margarita.
Catherina
Elizabeta.
Anna.
Rodulphus.

39 Maximilianus I. Imperat.

generis Philippi Regis ita ſe habet.

Theodoric⁹.
16
Theodbertus, ſiue Diethpreſtus.

Puella.
17
Sigibert⁹ Dux exul dictus.
Guntramnus.

18
Theobertus, ſiue Othbertus, vel Othpreſtus.

19
Babo, ſiue Bebus.

20
Rupert⁹ ſiue Rothpreſt⁹, vel Rotherius

Gelbo ſiue Gelbonus.
21
Rapertus ſiue Rapreſtus vel Othbertus.

22
Guthrãnus.

23
Luthard⁹ ſiue Luithgardus

Otho Eps Argetinéſis.
24
Luthfridus.
Hugo.

Luthfridus.
25
Hunfridus.
Hugo.

Eberhardus
26
Guntrãnus.
Rothardus.

Gunzelinus ſiue Bethzelinus.
Gebizonus Eps Baſil.
27
Beczo, ſiue Bethzonus.
Berthilonus.

Rodulphus.
Beczelinus.
28
Rapato ſiue Rathbodus.
Richenza.
Gebardus Epiſcopus Conſtan.

Franciſcus.
Margarita.
40
Philipp⁹ I.
Georgius.
Franciſca.

42
Ferdinandus Imperator.
Iſabella Regina Daciæ.
Heleonora. Regina Portugal. & Frãc.
Maria Regina Hung.
41
Carolus V. Imperat.
Catherina vxor Io. Regis Portug.

Ferdinandus.
Margarita.
Helena.
Heleonora.
Magdalena.
Anna.
Maria.
Vrſula.
Catherina.
43
Maximilian⁹ II. Imperator.
Ioanna.
Barbara.
Iſabella.
Carolus Archidux. Auſtriæ.

Carolus Archidux.
Herneſtus.
Maximilianus Archidux.
Matthias Archidux.
Albertus Archidux.
44
Rodulphus II. Imperator.
Anna vxor Philipp. II. Reg. Cathol.
Vuenceslaus Archidux.

Carolus Poſthumus.
Puella.
Puella monialis.
Maximilianus.
Leopoldus.
Ferdinandus Archidux Auſtriæ.
Margarita vxor Phillippi III. Regis Catholici.
Maria Chriſterna vxor Princip. Tranſiluaniæ.
Puella.
Anna Regina Sueuiæ & Poloniæ.
Puella.

Ioannes.
Ferdinandus.
45
Philippus II. Rex Catholicus.
Maria vxor Maximil. II. Imper.
Margarita Ducissa Parmæ.

Ioanna.

Iſabella vxor Albert. Archiduc.
Ferdinandus.
Carolus Laurentius.
Carolus Dentatus.
46
Philippus III. Rex Catholicus.
Catherina Ducissa Sabaudiæ.
Iacobus Didacus.
Maria.

Anna.
Philippus.
Maria.
Carolus.
Ferdinandus.

Alexander Dux Parmæ

HÆC igitur generoſa progenies, cum nobiliſſimam, atq; præclariſſimam ſeriem produxerit, à qua tot Principes, Reges, & Imperatores manauerint, & hodie ex ſingulari Dei Optimi Maximi beneficio, & gratia ſupremum altitudinis gradum obtineat, cui dubium erit, Philippum Regem Catholicum ab ea progenitum, ſuprema omnium prærogatiua lætari? Vincit enim, ac temporum curriculo excedit, ad annum hunc 1597.

104 Monarchias,†
- Caldęorū per annos 56.
- Medorum per annos 999.
- Perſarum per annos 1055. mēſ. 9.
- Macedonū per annos 1055. mēſ. 4.
- Syriorum per annos 1026.
- Ægyptiorū per annos 1034.
- Romanorū per annos 589.

Licet in ijs ſint plurimi Reges alterius familię, quàm prædeceſſorum Regum, & in Monarchia Romanorum non eſt vis facienda, cum nō niſi ſub ſeptem Regibus genealogiæ poſſit cōſideratio fieri: reliqua autem tēpora ſub Magiſtratibus tranſacta ab eodem fonte, & genere, cum non propagauerint, nihil obſtarent. Supra relatas etiam antiquas, ac nobiles eiuſdem Romanæ vrbis ſuperat

105 Familias,†
- Fabiorum annis 817.
- Iuliorum annis 756.
- Antoniorum annis 882.
- Aimiliorum annis 911.
- Valeſiorum annis 1038.
- Poſthumiorum annis 876.
- Claudiorum annis 852.
- Seruiliorum annis 958.
- Corneliorum annis 824.
- Liciniorum annis 953.
- Cęciliorum annis 1059.
- Domitiorum annis 882.
- Marcellorum annis 1010.
- Fuluiorum annis 1094.
- Semproniorum annis 1104.
- Martiorum annis 942.

106 Superat etiam † Venetorū Monarchiam, hoc anno currente 1597. & eorundem Imperium annis 594.

107 Superat † Regum Gallorum ſcilicet.
Suorum Gentilium à Dagoberto ad Pipinum annis 846.
Pipini vſq; ad Hugonem Capetū annis 1054.
Capeti vſq; ad Hēricum Tertium annis 690.
Turcarum ab Othomano vſq; ad Amurathem nunc regnantem, qui eſt annus Domini 1597. annis 995.

Dū opus hoc ſub pręlo datū eſſet, audiui quoſdam dicere, nulla viua, aut ſufficienti ratione, aut veritate, quę Hiſtoriarū ꝓpria eſt, ſuffulti,
108 Auſtriacorū famillā † ex Perleonibus Romanis originem traxiſſe iterū opinionē: Raphaelis Volaterrani lib. Antropologię 23. iam antiquatam, ſubſequuti, qui eam coniecturalem fabellam ſibi confinxerunt. Aſſerunt enim duos Petri Leonis Nepotes ob ſeditiones Romæ diſceſſiſſe, apud Germanos iuiſſe, ibiq; ob Illuſtriſsimorū fortè Equitum, ac Virorū inopiam tanto Imperio, ac Monarchiæ caput feciſſe. De
109 huius tū Hiſtoriæ † vanitate, q̄ optimè loquitur Iacobus Spiegellius Iuriſcōſultus Saleſtadienſis ad Ligurinum lib. 1. dum ait: Nec nos mouere debet, quorundam ſtultitia, ſuam originem ad Romanos referentium: qui ſi ſcirent nullam in Italia nobilitatem eſſe, quā non Germani eo aduexerint, nōn haurirent aquam è riuulis, ipſo fonte contempto. Ridicula ſanè, quod Volaterranus Diui Maximiliani Auguſti progenitores, ait, fuiſſe quoſdā, neſcio Perleones Romanos, cum pura ſit è Francorum ſanguine, Principibus Auſtriæ, Burgundiæ, Brabantiæ, Hollādiæq; origo. Hæc Spiegellius. Sic de eiſdem intelligere voluit Iacobus Vuimphelingus in Epith. Rerum Germanicar. c. 69. Nam quis (inquit) obſecro familiā Gallorum Regū, tam laudatam protulit? & poſt modicum. Quis Hiſpaniæ domum tam inſignem, quæ nunc Regnum obtinet, & propè ad Lybiā vſq; protenditur? Iſtius tñ commigrationis, neminem Italorum Hiſtoricorum (mirum eſt) meminiſſe, præter ſolum Volaterranum, & ens, qui illius errorē ſequuti ſunt: Quiq; dicunt hanc feciſſe commigrationem Petrum, ac Rodulphum, fratres fuiſſe, ibiq; diuitias magnas aſportaſſe, & apud Lucernæ Lacū conſediſſe; & Rodulphum Argentinenſem Epiſcopum fuiſſe, & Petrum hunc fuiſſe Comitē Habſpurgenſem, & Auum hūc fuiſſe Rodulphi Comitis Habſpurgenſis, primi Imperatoris Auſtriaci. Quàm breui
110 tempore † iſti aſſertores hos profugos Imperatores faciunt, ex priuatis ſanè hominibus ad tantum Imperij culmen euehendo: ſaneq; ridiculum videtur iſtud, nec homini mentis capaci acceptabile; cæcutire faciunt, qui hæc di-
111 cunt, Grauiſsimos humanarum † rerum ſcriptores, Ioānem Tritthemium Abbatem Spanheymēſem, Iacobum Manlium Friburgenſem, Ioannem Stabium, Ladiſlaum Sundheimium, Ioannem Anentinum, Hieronymum Gebulhorum, Iacobum Spiegellium, Vuolfgangum Laziū, omneſq; alios grauiſsimos authores, quos ſupra allegauimus, qui Genealogiam referunt. Et tamen ipſimet contrarij aſſertores Rodulpho primo Imperatori, Albertum Diuitem
112 † Vuernheri filium Auū tribuūt. Conſiderandum inſuper Genealogiæ iam dicti Arboris authores, maiori ex parte Germanos fuiſſe, qui Germanicorum Principū genealogias melius quàm Itali cognouerunt. Quod tantò plus repudiandum eſt, quādo ſcimus Petrum Leonis filium, nomine Papæ in inſtrumēto pacis inhitæ inter Henricum Quintum Imperatorem, ac Summum Pontificē in anno IIII. & pro eodem Papa ſpoponderat, vt teſtatur Carolus Sigonius

nius de Regno Italiæ.lib.10.quo loci tradidit,
Romę poſtmodum bellũ exortum inter ipſum
113 Imperatorem, ſuosq́; Germanos , †ac ipſos
Romanos, & Imperatorem vulneratum,& plu-
res Germanos ibidem occubuiſſe : & idcirco
Imperatorem coactum fuiſſe Germaniam pro-
fugere . Ex quibus haud creditu dignum eſt,
hos Petros Leones voluiſſe Germaniam pete-
re,cum ibidem haberẽt Imperatorem , ac Ger-
manos hoſtes,inermes, non amicis,non militi-
bus ſtipatis, & ſeipſos euidenti periculo,inter
Os(vt dicitur) & offam interponentes . Vnde
verior eſt eorundem Germanorum traditio,
quam ex antiquis Archiuijs, atq; ſcripturis cla
riorem,veriorem, & planiorem fecerunt.

Arbori etiam ſupra ſignato,opponũt, ꝙ poſt
Clodium Crinitum Pharamũdi filium, aſſigne-
tur Męroueus Clodij filius,&Childerici pater,
cum tamen dicant Mæroueum minimè fuiſſe
114 †Clodij, filium. Nec enim ego negabo apud
ſcriptores , hoc fuiſſe in dubiũ reuocatũ: Nam
Gregorius Turon.Hiſtor.lib.2.c.9. inquit : De
huius ſtirpe quidam Męroueum Regem fuiſſe
aſſerũt,cuius fuit filius Childericus. Et Paulus
Aemilius de eodẽ Mæroueo loquutus inquit:
Clodioni Regi, ſiue filius, ſiue (quando variãt
authores)alienus ſucceſſerat. Tñ Addo Vien-
nenſis Chronicorum Aetate 6 inquit: Clodio-
ne defuncto , qui viginti annis Francis regna-
uit,Męroueus ſucceſſit , à quo Francorum Re-
ges Mæroningi ſunt appellati . Et quamquàm
Addo non dixerit , an fuerit Clodionis filius,
tñ Albertus Crãtius in Saxonia.lib.1.c.23. ait:
Frãci iam recens ex Germania Rhenum tranſ-
greſſi in Gallias , quorum Rex Mæroueus , qui
115 †Clodioni patri ſucceſſit . Et Germanogra-
phus lib. 2. poſtq̃ loquutus erat de Clodione,
inquit: Succedenteq́; in Regno filio Męroueo,
tota ferè Gallia vſq; ad Rhenum ſubacta eſt à
Francis.Similiter, & Ioan. Lucidus de emẽda-
tione Tẽpor.lib.10. c. 8. enarrato Regno Pha-
ramundi ait:Clodius filius eius regnauit annis
decem,& octo,vſq; ad annum Dñi 448.Mæro-
ueus filius eius regnauit annis decem , vſq; ad
annum Dñi 458.à quo Frãci cognominati ſunt
Mærouingi , vt ait Sigebertus . Hæc Lucidus.
Etiam confirmat Alphonſus de Carthagen. in
Anacephal.de Regib.Hiſpan. c. 13.Vt interim
omittã alios huiuſmodi opinionis aſſertores,
ex quibus genealogię recta linea currit. Nec
116 mihi aliqui dicant aſſerentes Mæroueũ†Clo-
dionis filium non fuiſſe , ſed ſanguine coniun-
ctum, ac filiũ Sunni fratris Richimeri,filiorum
Genebaldi vltimi Ducis Frãcorum , qui eſt ſe-
cundus in ſupraſcripta arbore:nihil enim præ-
iudicaret genealogiæ , cum ſit ex eodem fon-
te, & errorem hunc clarum eſt , non afficere
Familiam , & ſi Mæroueus Sunni filius fuiſ-
ſet. Cætera omnia plana ſunt. & latius dico in
præfatione commentariorum dictæ Arboris.

Maternum præterea Philippi Regis Catho-
lici Genus,magnifaciendum eſſe , nemo nega-
bit:ex matre enim clariſsima originem ducere
117 glorioſum eſt † vt probat poſt multos, quos
allegat, Andr.Tiraq. de nobilitar. c.18.nu.25.
cum pluribus ſeq. Bartholom. de Caſſan. in
Gloria Mundi.parte 8.conſiderat.8.Vnde Vir-
gilius Æneidos.lib. 11.

Genus huic materna ſuperbum
Nobilitas dabat,incertum de patre ferebat .

Sunt enim duo ampliſſima nobilitatis vincula,
118 quæ†efficaciſsimè operantur,vt in ſpecie de
Nobilitate aſſerit Alphonſus Gomez in Rep.
Regulæ, Expectatiuarum §. fin. parte 3.Cæpi-
mus autem exordium à Faſila,ſiue Fauilla Du-
119 ce†Cindaſuindi Regis filio,& Recindaſuin-
di,ac Theodofredi fratre , de quibus Roderi-
cus Archiepiſc. Toletan. Hiſtor. lib.3.cap. 16.
& nouiſſimè Ioan.Mariana Rerum Hiſpanicar.
lib.6.cap.19. & 20. Hic fuerat relegarus à Fla-
uio Egica,vel vt alij Egita,Rege, qui demum à
Vitiza Egitæ filio,Regni hærede,ac ſucceſſore,
in capite fuſte vulneratus , interijt , illiq; ſuc-
ceſsit Pelagius filius Cantabriæ,atq; Galleciæ
Princeps, penes quem,ſuosq́; ſubditos,potien
tibus in Hiſpania Sarracenis , fides Chriſtiana
120 †ſemper ſterit,vt ſuo loco dicam, à quo po-
ſtea per lineam rectam maternum Philippi ge
nus eduximus,quod & ſcribit Rodericus San-
ctius de Origine Principatus . parte 1. fol. 60.
Ferdinand. Vaſquius controuerſ. Illuſtrium.
cap. 22.nũ.15.Ioan.Marian.vbi ſupra cap.20.&
nouiſsimè Ferdinãd.Perez de Gũſman Hiſtor.
lib.7.ritul.6.cap.3.in fi. ſed melius eſt vt paulò
ſuperius arborem veriorem ſubnectamus .

Philippi itaq; Regis Catholici Maternum ge
121 nus,à Gothis Regib' ducitur,†quorũ actio-
nes,ſiue ad originẽ, & antiquitatẽ ſpectemus,
ſiue ad virtutẽ bellicã,ſiue ad literarum ſtudia,
ac ſtudioſorũ virorũ prouectionẽ, ſiue ad Re-
gnorũ rectã adminiſtrationẽ, ſiue ad Chriſtia-
næ fidei exaltationẽ,& ſanctarũ eccleſiarum,&
piorum locorũ erectionẽ,Ciuitatũ,& publico-
rum ædificiorũ reparationẽ,ſiue ad virtutes,&
corporis,& animi dotes,ſupremis Principibus
ſpectantes , nulla ratio, populus nullus, nulla
deniq; gens erit,quę eã,ne ſuperare,ſed ei nec
æquari vnq̃ poſsit: totũ enim ferẽ mũdum ſub
eorum Imperio deduxerũt,vt alibi ſcripſimus.
& dicit Roderic.Sãct. de origin.Princip.fol.54
122 Ex reliquijs itaq; Ablabij,†Dionis, Iornãdi,
Agathij,Guidi Rauennatis,Flauij Blondi , Ra-
phaelis Volaterrani, Procopij, Leonardi Are-
tini , Æneæ Siluij , Alberti Crantij , Pandolphi
Collenucij, Martini Cromeri,Alphonſi Carta-
genæ, Roderici Toletani, Lucij Marinei,Ioan-
nis Magni , Hieronymi Franchi Conneſtagij,
Iani iuuenis,& aliorum ſcriptorum,genealogi-
cam arborem maternæ ſtirpis confecimus ,
quam ſubijciemus,& eſt huiuſmodi.

1 CINDASVINDUS.
- Theodofredus.
- 6 Fauilla I. — 7 Pelagius. — 8 Fauilla I I. — 9 Ormiſenda, & Alphonſus cóiuges.
  - Odiſinda ſiue Egimada.
  - Froilla.
  - 10 Ilmeranus, ſiue Vimeranus. — 11 Veremundus. — 12 Ramyrus. — 13 Ordoniu[s]
    - Garzias.
  - Mauregatus Alphon. F. ex ancilla.
- 2 Recinduſuindus. — 3 Theodofredus.
  - Theodofredus.
  - 4 Acoſta.
  - 5 Rodericus.

Camilli Borrelli Iuriſconſulti, Equitis Aurati, & Palatini Comitis Arbor Gothorum, & Luſitaniæ Regum, à quibus Maternum genus trahit Philippus I I. Rex Catholicus.

- Beatrix ex Agnete Caſtria.
- Alphóſus ex Agnete Caſtria.
- Ioãnes ex Agnete Caſtria.
- Dionyſius ex Agnete Caſtria.

24 Alphóſus I. Rex Portugal.
- Alphóſus.
- 25 Sancius. — 26 Alphóſus.
  - 27 Sancius.
  - Capello.
  - 28 Alphonſus.
    - Alphonſus.
    - 29 Dionyſius. — 30 Alphonſus. — 31 Petrus Ferdinandus.
      - 32 Ferdinandus ex Cóſtantia Regina.
      - Ludouicus ex Cóſtantia Regina.
      - Maria ex Cóſtantia Regina.
      - Ioãnes ex Therafia Galleca.
        - Beatrix ex Helleonora Meneſia.
        - 33 Ioannes ex Therafia Galleca.
    - Conſtantia.
  - Ferdinandus.
  - Helleonora.
  - Petrus.
- Vracca.
- Thireſia, ſiue Theraſia.

Philippi Regis ita ſe habet.

Veremūdus.
Nunnius.
14
Alphonſus.
Froilla.
Geloira.

Garzias.
Ordnnius
15
Froilla.
Gnndiſal-
uus Ar-
chidiac.
Oueten-
ſis.

Alphonſus.
16
Ramyrus.
Froilla.
Ordonius.

Geloira.
17
Ordonius.
Sancius.

18
Veremun-
dus.

Eluira.
Ordonius.
19
Alphonſus.
Theraſia.
Geloira.

20
Veremun-
dus.
21
Sancia & Ferdinandus coniuges.

Sancius.
Garzias.
Vracia.
22
Alphonſus
Eluira ſiue
Geloira.
Ferdinandus
Card. no-
thus.

Vracea.
Sancia.
23
Theraſia, & Henricus coniuges.
Sancius.
Geloira.

Petrus.
34
Odoardus.
Henricus.
Blanca.
Ferdinandus.
Iſabella.
Alphonſus
Dux Bragan-
tiæ.
Alphōſus Co-
mes Barcellij.

Helleonora.
Federici IV.
Imper. vxor.
35
Alphonſus.
Ferdinandus.

36
Ioannes II.

37
Emanuel.

Catherina Duciſſa
Sabaudiæ.

Iſabella vxor Alberti
Archiducis.

Carolus Laurentius.

Carolus Dentatus.

Michael.
Alphonſus.
Iſabella vxor
Caroli V. Imp.
Ferdinandus.
Antonius.
38
Ioannes III.
40
Henricus
Cardinal.
Beatrix Caro-
li III. Sa-
baud. Ducis
vxor.
Odoardus. —

Maria
Maximil. II.
Imper. vxor.
41
Philippus II.
Rex Cathol.
Ferdinandus.

Ioannes IV.
Maria

Catherina Du-
ciſſa Bragan-
tiæ.
Maria Duciſſa
Parmæ, & Pla-
centiæ.

42
Philippus III. Rex
Catholicus.
Ferdinandus.
Maria.
Iacobus ſiue Didacus

39
Sebaſtianus.

Anna.
Philippus.
Maria.
Carolus.
Ferdinandus.

FAmiliæ itaq;,cum ſplendore , tum antiqui-
tate,è temporum progreſſu, PHILIPPVM
Regem Catholicum alijs præſtare minimè no-
123 uum † eſt arg.l.Si chorus.§.1.Ibi Ruſticos ſe-
nes.ff. de leg.3.glo. in c. Cum in iuuentute. in
verbo.Ad ſenilē.de preſumpt. Antiquior enim
124 iuniorem præcedit,vt in eo,qui† prior Con-
ſul factus eſt,& in illis, qui pares ſunt,ille pre-
cedit,qui prior dignitatem adeptus eſt. l. 1. C.
de Conſulibus. lib. 12. Is enim in conſeſſibus
125 ordo ſeruandus eſt,quem ordo ipſe †proue-
ctionis oſtendit.l.1.ff.de Alb.ſcrib.l.Reſcripto.
in princip. ibi , prout quiſq; decurio creatus
eſt.l.vt gradatim,in princip.l. Honores. §. Ge-
rēdorum.ff.de munerib.& honor.l.1.C.de pro-
poſitis ſacri cubic. lib. 12. Nec minor debet
126 iraſci,quòd maior ei præferatur † c.Qui reſi-
ſtit.11.q.3. Quia , & in Cælo manſiones multæ
ſunt. Maximè cum ſimus in familijs ordinatis,
&non de nouo ordinãdis,vel nouis dignitati-
bus acquirendis:iuxta dictum Bartol. in l.Mo-
ribus.§ Prius.nu.12.ff. de vulg. & pupill. vnde
cæteris paribus præfertur ille , qui eſt meliori
127 ſanguine† ortus, inquit Bald. in l.Nemini.in
fi.C.de aduocat.diuerſ.iudicior.Fely.in Rubr.
de maior. & obed. nu.3. de quibus pleniſſimè
ſcripſerunt Petr. Anton.Anguſſol.in conſil.19.
num.0.lib.3 Iacob.Philipp. Port.in conſil.164.
nu.3 & in conſil.167.nu. 61. Iacobus Menoch.
in conſ. 136.vol.2 Petr.Rebuff.in Tract.Nomi-
natim.q.21.Guid.Pãcirol.in conſ.6. nu.9.vol.1.
Michael ab Aguirre de ſucceſſ.Portugall. par-
te.2.num.270.dixi poſt Petr. Bellug.in Specul.
Princip. Rub. 6. ſub num. 23. in verb.Antiqua
præfertur .

Poſt tot igitur Monarchias , poſt tot clariſſi-
mas, Principum,atq; Regum familias, iam pe-
nè obliteratas,nõ ſine euidentiſſimo Dei Op-
timi Maximi iudicio,conſeruatã videmus Au-
ſtriadum familiam,in qua reſidet idem Philip-
128 pus Rex Catholicus † in gradu itã ſublato,
ad quem Chriſtianorum Principum nullus for
taſſis vnq̃ peruenit:& in eo Diuina manu pro-
tegitur, vt Chriſtianæ Reipublicæ ſit optimè
conſultum : iuxta illud ſupra allegatum Salo-
monis Prouerb. cap 8. Per me Reges regnant.
& eiuſdem Salomonis lib.3. Regum. cap. 2. &
nunc(inquit)viuit Deus,qui firmauit me,& col
locauit me ſuper ſolium Dauid patris mei.

ARGVMENTVM CAP. V.

Habet Rex Catholicus iura Regalia, & quæ il-
la ſint? Commentarijs ornatur.c.1.Quæ ſint
Regal.multis capitibus ſequentibus.

COMPENDIVM.

1 *Author hic commentarios ponit ad c.1.Quæ ſint Regalia. per plura capita in diſcurſu operis.*
2 *Regalia dicuntur,quæ ſunt Principi reſeruata.*
3 *Iuriſconſulti Bononienſes,qui reſignari debere Regalia Imperatori, & quæ illa eſſent, deſcribuntur.*
4 *Regalia ponuntur pro Iure , & poteſtate conferendi beneficia, ſeu Feuda Regalia.*
5 *Regalia etiã appellantur,Iura Fiſcalia,& de Menſa.*
6 *Regalia appellantur Feuda Dignitatum, puta Ducatus,Marchionatus , & ſimilium .*
7 *Regalia dicuntur eccleſiæ, quæ ſunt iurapatronatus.*
8 *Regalia dicuntur veſtimenta, & inſignia inaugurationum Regum .*
9 *Regalia confert ſummus Pontifex,& Imperator.*
10 *Imperium, omneſq; dignitates tamquam à Principio,dependent a Papa.*
11 *Intellectus c. 1.quæ ſint Regal. nu. 12.*
13 *Reges Regalia conferunt .*
14 *Dux Mediolani, confert Regalia.*
15 *Dux Sabaudiæ ſimiliter.*
16 *Dux Mantuæ confert Regalia.*
17 *Regalia confert Dux Ferrariæ.*
18 *Marchio Montis ferrati poteſt regalia conferre.*
19 *Dux Florentiæ,& Senarum poteſt conferre Regalia.*
20 *Comes Aſtenſis confert* Regalia.
21 *Dominus Fani confert Regalia .*
23 *Sereniſſima Venetorum Reſpublica , confert* Rega*lia,ſic etiam Genuenſium .*
24 *Epiſcopi,& Prælati alij Eccleſiaſtici , an conferant* Regalia .
25 Rex *Catholicus,Vti Rex Siciliæ, & Apuliæ confert Regalia .*
26 Rex *Hiſpaniæ habet omnia Iura Regalia .*
27 *Regalia,quare Principibus conceſſa fuerint?*

CAP. V.

CAtholicus Rex in ſuis Regnis , & Dominijs,
omnia iura Imperialia habet, & in ſui poſſe,
ac dominio sũt illa omnia,quæ in Imperatoris
Dominio,ac poteſtate reperiũtur.Omnia enim
Regalia iura,& quę sũt de Regalibus poſſidet,
eiq; omnia illa competũt. Declarari rñ cõgruũ
oĩa Regalia eidẽ ſpectantia. Sunt aũt annume-
rata, quæ ſint Regal.in Feudis, Quod capitulũ
tamq̃ longa commenratione indigẽs , quãtum
1 †vires noſtræ ſufficiunt, & res expoſtulabit,ad
verbum enucleare,minimè grauabimur,vt non
modo alijs,ſcribendi onus amputemus,ſed ali
qua noua ad eiuſdem capitis dilucidationem
afferamus , quo ſolemni dote circumſcripto,
alia Regalia iura ſubijciemus , quæ in eodem
capite ab Imperatore ex profeſſo omiſſa fue-
re.Et ſi minus ſufficienter hoc implebimus,viã
tamen aperiemus acutioribus ingenijs, vt ele-
gantiori,ac ſubtiliori Minerua, clarius hoc ex-
plere valeant. Ad verba itaq; contextus acce-
dendo: REGALIÆ : Duo videnda ſunt.

Primò, quæ dicantur iſta Regalia ? Secundò,
quis illa conferat? Regalia itaq; pluribus mo-
dis nuncupantur. Primò omnia iura Imperij;
& hoc modo dicuntur,omnia,quæ ſunt Princi-
pi re-

2 pi reſeruara,†vt declarat Bald.in c.3. de offic.
legat. Petrus de Gregorio Siculus de conceſſ.
Feud.par.7.q.5.nu.1.cum pluribus ſeq. Et hoc
eſt quod ſtatuit, & declarat Imperator Fride-
ricus Primus ad ſe pertinere, & ad Imperium.
Obtenta enim victoria, & præſertim in Italia,
priuauit omneis Ciuitates Italiæ iure cōferen
di Regalia,& ad ſe auocauit. Et quæ illa eſſent
declarat in dicto c.1.Quæ ſint Regalia. Qđ eſt
factū ab eodem Friderico, vt voluerūt in dicta
Rub. Andr.de Iſernia,Iacobus Aluarot. Matth.
de Afflict. & alij. Et voluit Bal. in tit. de Pace
Cōſtant.in verb.in criminalibus. Et hoc eſt, qđ
dicit Radeuicus lib.2.cap. 5. Deindè ſuper iu-
ſtitia(inquit)Regni,& de Regalibus,quæ lōgo
iàm tempore,ſeù temeritate peruadētium, ſeu
neglectu Regum,Imperio deperierant:ſtudio-
sè diſſerens, cum nullam poſſent inuenire de-
fenſionē excuſationis, Primates, & Ciuitates,
vno ore, vno aſſenſu, in manum Principis Re-
galia reddidere, primique reſignantium Me-
diolanenſes extitere. De quo etiam Carolus
Sigonius de Regno Italiæ.lib.12. Quibus rebus
(inquit)perfectis,tùm de Regni iure cōſtituen
do retulit,eiuſq; rei cognitionē,eiſdem Bono-
nienſibus Iuriſconſultis, atq; alijs ex Lombar-
dia adiunctis 9. Kal. Decembris commiſit. Ab
his iudicatum eſt, Italiam Imperatori, iure à
Carolo Magno tradito,Regalia vniuerſa debe-
re. Quo facto Cōſules Mediolanenſes,pattum
in Ciuitates Imperium,atque Principes,& Ci-
uitates oēs,Regalia ōia dimiſerūt.Iuriſconſul-
ti aūt Bononienſes illi fuere, quos ibidē retu-
3 lit Sigonius,ſcilicet,Bulgarus, Martinus†Iaco
bus, & Hugo. De qua Regaliū reſignatione à
Ciuitatibus facta eidē Friderico, Hotomanus,
refert hos pulchros verſiculos Guntheri.

Poſtea ſolicitè Regni de iure Vetuſto
Quæſtio mota fuit; quod deſuetudine longa
Priſcus inumbrabat neglecti temporis error.
Ac primum Ligures, ſuper hoc à Rege rogati,
Vectigal,Portus; cudendæ iura monetæ.
Cumque Molendinis,Telonea,Flumina,Pontes
Id quoque, quod Fodrum, vulgari nomine dicunt,
Et Capitolitium certo ſub tempore cenſum.
Hæc Ligures ſacro tribuerunt omnia Fiſco.

Et idcircò ponitur pro iure,ac poteſtate confe
rendi Feuda,& beneficia Regalia,quæ per ſce-
4 ptrum†conferebātur; vt docuit Otho Friſing.
Chronic.lib.7. c.14. & ad hunc modum Rega-
lia appellauit Bal.in c.1.in princ.n.8.Epiſcop.
vel Abb.Quę etiam cōmuni iure Fiſcalia,& de
5 menſa,qñq; appellantur, †vt notat Bart.in l.Si
vacantia.C.de bon.vac.lib. 10. ¶ Secundò Re-
galia appellantur qñque Feuda Dignitatum,
6 Ducatus,Marchiæ†Comitatus,& ſimilium.c.1.
de Feud.March.& cap.1. §. 1. de leg.Conrad.
Franciſc.Sonsbech. iuris Feud.Parte 6.num.6.
7 ¶ Tertiò dicūtur regalia† Eccleſiæ,vel Iura pa-
tronatus ad collationem, ſiue nominationem
Principum,ac Regum ſpectantia, & eorum ſe-
cularium Principum, qui ſe intromittunt ſedi-
bus vacantibus in tutela reddituū Eccleſiaſti-
corū: de quibus Ioan.Monachi. in c.Generali.
de elect.in 6.& in c.2.de præben.in 6.& nouiſ-
ſimè Arnulphus Ruzeus. de iure Regalior. in
præfation.par. 2.& Philippus Probus in tract.
eiuſdem tituli.q.1.in fin.prout eſt Rex Catho-
licus, de quibus dicemus infra. cap.50. & 51.
¶Quartò dicūtur Regalia veſtimēta,& inſignia
8 inaugurationum†eorundē Regum: vt eſt teſtis
Vuitichindes ſaxo. lib.2. Super altare (inquit)
Regalia inſignia poſita erāt;Gladius cum Bal-
teo, Chlamys cum Armillis,Baculus cum ſce-
ptro,ac Diademate. Et Luitprandus Ticinēſis
lib.2.c 7.ait Conradus Imperator coronā, ſce-
ptrum,& cuncta,quæ Regalia ſunt indumenta,
in medium venire præcepit.
¶Quis autem Regalia conferat? planū eſt,Pon-
tificem maximū,Imperatorē,Reges,Pontifices
Minores,Principes, ac Reſpublicas, ſuperiorē
aliquē minimè recognoſcentes. De Pontifice
9 non ſolum†in rebus Eccleſiæ Romanæ.& alia-
rū. Bal.in c.1.col.1.vbi Cardin. Alexand.& Iaſ.
Qui Feud.dar.poſſ. Sed etiā Imperio vacante,
non populus Romanus, ſed Papa ſolus ſucce-
dit. Clem.Paſtoralis. de re iud. plenè Martin.
Laud.& Card. Alex. in d.c. 1. de Feud.March.
Quia Imperium, & oēs dignitates, tanq̄ à pri-
10 mo principio, dependent à Papa † vt in c.Ad
Apoſtolicæ de re iud.in 6.Ioan.Andr. & alij in
dicta Clem.Paſtoralis. Bald.in conſ.274.in cōſ.
330.vol.3. Idem Laudenſ. in tract. de Princip.
§.14.Claudi' de Seiſell in Specul.Feudal.Rub.
Qui Feud.dar.poſs.col.1.Lancelot.Conrad.in
Tēplo om.iud.lib.2.c.1.§.1.q.1. in fine.de quo
latè ſcripſi Controuerſ. Forenſ. Centur.1. c.1.
per totum. Andr. de Iſern.in c. Imperialem. §.
Fin.n.34 de prohibit.alien.per Frideric.Guid.
Pancirol.in cōſ.119.nu.32.vol.1.Rimin.ſenior.
in conſ.81.nu.26.vol.1. De Imperatore loqui-
11 tur tex.†in d.c.1.Quæ ſint Regal. & omnes ſu-
pradicti. De regibus ſimiliter loquitur idem
12 textus.Quia non loquitur†Fridericus vti Im-
perator, quia alias illa iura appellaſſet Impe-
rialia; ſed loqtur tanq̄ Rex Italiæ, de iuribus,
quæ ibidem habebat. Sed ꝙ alij inſuper Reges
habent eandem poteſtatem conferendi Rega-
13 lia,notum eſt;† Quia quilibet Rex eſt Monar-
cha in Regno ſuo.c.ſcitote. 7.q.3. Et voluerūt
Andr.de Iſern.Aluarot.Afflict. & cæteri.in di-
cta Rub. Quæ ſint Regal.2. Vbi ſpecialiter lo-
quuntur de Rege noſtro Siciliæ. Et ego latè di
xi de compromiſs.§.3.Glo.1.nu.47.& latiſſimè
Cōtrouerſ.Forēſ. c.1. nu.49.cum pluribus ſeq.
Centur.1. De alijs verò Principibus habētibus
iura Imperialia idem eſt dicendū. Vt de Du-
14 ce Mediolani†Paul.de Caſtr.in conſ 34.vol.2.
Menoch.in cōſ.126.nu.27.in 2. Cardin.Pariſ.in
cōſ.1.nu.25.vol.1.Prępoſit.in d c.1.col.1. Quę

ſint Reg.Franciſc.Burſat.in conſ.4.nu.21.vol.1.
15 ¶De Duce Sabandiæ† voluit Bartho. Socin. in
conſ.4.nu.23.vol.3.Iaſ. in conſil. 227. vol.2.Ia-
cob.de Sanct.Georg.in inueſt.Feud.in §.Caro-
lus.in verbo.Dubitatur etiam. nu. 2. Octauian.
Cacher.in deciſ.Ped.155.nu.1. latiſſimè omniũ
Antonius Sola in Decretis Sabaudiæ. in Proœ-
mio.in verbo.Amedens.Gloſ.1.per totum.¶De
16 Duce Mãtuæ†idẽ Card.Pariſ.in conſ.69.nu.3.
17 vol.1.¶De Duce Ferrariæ†Felin.in cap.cum à
nobis de teſtib.Rimin.ſenior.in cõſ. 444.nu.5.
vol.3.Federic.Scot.in conſ.28.nu.116. cum plu
ribus ſeq.lib.6.Tom.1.M.Ant.Natta in cõſ.638.
vol.3.& Iacob. Philipp.Porti. in conſ.167. nu.
18 99.101.¶De Marchione Montisferrati†voluit
Marc.Anton.Natta in conſ.487. nu.9. vol.3.&
Io.Petr.Surd.in cõſ.127.nu.4.vol.1.¶ De Duce
19 †Florentiæ,& Senarum,poſt alios Proſper Pa-
ſethus in conſ.13. num. 5. vol. 1. ¶ De Comite
20 Aſtenſi,†Albertus Brunus in conſ.45.num.18.
21 ¶De Pãdolpho Domino Fani† Ludouic.Rom.
in conſ.59.num.3. ¶De Republica Venetorum
22 †Bal.in Rub.ff de rer.diuiſ.col.4. Guidus Pan-
cirol.in conſ.13.nu.13.vol.1.Menoch. in conſil.
2.nu.63.in conſil.75.num.98. vol.1. Portius in
23 cõſ.106.n.14.& 18. ¶De Republica† Genuen-
ſium,Iacob.de Sanct. Georg.in inueſt. Feud.in
§.Carolus.in verbo.Quæro imprimis.num.2.5.
latiſſimè poſt alios Iacob. Menoch. in conſil.2.
nu.53.cum pluribus ſeq. & in cõſ. 100. nu. 166.
vol.1.& Iacob.Philipp. Portius in conſil. 139.
24 n.17. ¶De Epiſcopis,†vt ſicut de Eccleſiaſticis
prius diximus,ità cum eis finem hunc induca-
mus,vt in Rubro,& Nigro.Epiſcop.vel Abb.in
Feud. & voluit Ioan. de Firmo in tractatu de
Epiſcop.lib.4.par.4.per totum. & latius quàm
alius declarat Claudius de Seiſello in Specul.
Feud.tit.Qui Feud. dar. poſs. par.2. verſic.Se-
cundò videndũ reſtat. per plures chartas, am-
pliat,ac limitat, & declarat hanc Regulam. &
antè ipsũ latius Iacobus de Ardizon. in Sum-
ma.c.8.incip.in Feudum,& c.9.incip.in ſupra-
ſcriptis. & benè etiam Gulielmus Hãnetonius
iuris Feudorum lib.1.c.5. vbi pleniſſimè Fran-
ciſc.Curt.in tract.Feud.par. 2. q.1. 7. 22.Vlda-
rich.Zaſ.in epith Feud.cap.5.nu.42. 47.55.60.
Frãciſc.Duaren.in Comment.Feud.c.6.num.1.
cum pluribus ſeq.Petr.Rebuff.in declarat.Feu-
dorum.diuiſion.pri.2.3.& 4.Petr.de Bella per
tica.in tract.Feudor.tit.3 vbi pleniſſimè, vt di-
ſtinctè.Franciſc.Sonsbecius iuris Feud. par. 4.
nu.16 & parte 6 nu.1.& parte 10.nu.15.Et no-
uiſſimè Petrus Nicolaus Mozzius de Feudis.
tit.de his q Feud. dar.poſs.nu.4. cũ plurib ſeq.
25 Rex autem noſter,vti Rex Siciliæ habet†om
nia intra Regalia,vt per Bal.in dicto. c.1.col.fi.
verſ.Vltimo nota.nu.8.Quę ſint Regalia.glo.&
Andr.de Iſern.in Proęm.Cõſt.Regni.& Matth.
de Afflict.in Prælud. Conſtit. Regni. q.1. nu.4.
& q.15.num.1.& q.24. Ioann. Vincent.Annius.
in Conſt.Cõſtitutionem Diuæ memoriæ,nu. 4.
cum pluribus ſeq.& Ioſeph Cumia in Ritib.Si-
cil.cap.5.num.6.Guliel.Pernus.in tract.de Re-
gina,& Rege col.3. verſ.Item Princeps habet.
Marinus Freccia de ſubfeud.Baron.lib.1.titul.
de origine Baronum nu.34. Cum pluribus ſeq.
qui alios allegat. Sylueſter Aldobrandinus in-
ter conſil.Rimin.ſenior. in conſil.722. num.,7.
& 8. vol. 4. & Proſper Paſethus in conſil. 13.
vol.1. Cardinal.Pariſ. in conſil. 27. num.4. cum
pluribus ſeq. vol.1. latiſſimè.Sigiſmundus Lo-
fredus in Paraphraſi Feudorum. in c. 1. col. 2.
verſ.Quæritur. De duobus fratrib.de nouo be-
nefic.inueſt. Barthol. Bertazolius in conſil. ci-
uil.40.num.21.22.vol.1. Alex.poſt Bald.in l.1.
nu.4.C. Vnde cogn. qui loquuntur ſpecialiter
de Rege Apuliæ. De eodem verò Rege Catho-
lico,vti Rege Hiſpaniarum,ipſum habere om-
26 nia† Regalia in eiſdem Regnis, & Dominijs,
probatione non indiget; Cum illam validiſſi-
mis armis,inuicto Marte, & Catholiciſſima ani
mi præſtantia ab Arabum, Maurorum, Sarace-
norum,& Infidelium faucibus eripuerit. cap.
Adrianus.63.diſtinct.Gulielmus à Mõteferrat.
de ſucceſſ. Regum. Dubio 1. num. 40. verſ.,ex
quibus proximis dictis.Rodericus Sanctius Za
morenſ. de origin.Princip.par. 1. col.35. verſ.
7.fol. 57. Alphonſus Aluarez. in Specul. Ro-
ma.Pontificis.cap. 31. poſt Innocent. in c.& ſi
neceſſe.de don.int.vir.& vx.Afflict.in prælud.
Conſt.Regni.q.15.nu.1.
27 Quarè autem Regalia Principibus conceſſa
fuerint,ac permiſſa,vt de illis diſponant, & tri
buta exigant:tractauit in ſpecie Matth. de Af-
flict.in rub.Quæ ſint Reg.q.4.nu.7.& 8.Et ego
tetigi in conſil.1.Centur.2.

ARGVMENTVM CAP. VI.

Armandiæ quæ ſint, & declaratur noua opinio ab alijs Doctoribus minimè cognita.

COMPENDIVM.

1 *Armandia quæ ſint? nu.9.15.*
2 *Solus Princeps diſponit de armificatione, & Fabricenſibus.*
3 *Maieſtatis crimen eſt,bellum gerere, delectum habere, & exercitum comparare.*
4 *Fabricenſes appellantur, quia arma bellica fabricant.*
5 *Arma bellica quæ?*
6 *Fabricenſes præfectum Fabrorum habebant.*
7 *Pœna aſportantium hoſtibus arma.*
8 *Excommunicatus eſt,qui Saracenis,aliíſq; fidei Chriſtianæ hoſtibus apportat arma.*
9 *Armandia putatur eſſe gabella ex ſolutione animalium.*
10 *Intellectus.c.diſpenſationes 1. q.7.*

11. *Mandra græcè, & latinè dicitur locus, ſeu receptaculum Bouum, Vaccarum, ouium, & ſimilium.*
12 *Armamentum Calcydenſium quod?*
13 *Machina, res ad belli apparatum neceſſaria dicuntur.*
14 *Bellicarum Machinarum inuentores qui?*
15 *Intellectus. c. 1. Quæ ſint Regal. in verb. Armandia.*
16 *Armamentarium Phylonis mille nauium.*
17 *Nauale Hermionenſium.*
18 *Nauale Athenienſium.*
19 *Nauale latinè Italicè, Arſenale, quaſi verbis corruptis, Ars naualis, dicunt vulgò, Arzana.*
20 *Nauale pulchrum, ac mirabile Venetorum deſcribitur.*
21 *Nauale nouum Neapoli factum.*
22 *Nauale apud nouas Inſulas in Ciuitate Goa.*
23 *Armatur nauis dum conficitur, vel reficitur.*
24 *Mandro fuit, qui à remo, & naui ad Imperium ſublatus fuit.*

CAP. VI.

IMPERATOR dicit de Regalibus eſſe Armandias. Doctores in dicto c. 1. Quæ ſint Regal. in expoſitione huius vocabuli, pluri-
1 mum † laborarunt; Et imprimis Andreas de Iſernia, (qui adeò iura Feudalia nouit, vt ſine ipſo in Tetra obſcuritate laboraretur; Vnũ quodque enim verbum ab eo prolatum fuit, non ſinè maximo myſterio. Eius enim lectura non debet per diſcurſum, ac tranſitum, ſed ad punctum conſiderari.) Primò itaque ipſe dicit, apud aliquos, hæc verba, non dicere Armandiæ; ſed Amęnæ viæ: & hanc literam ipſe refutat; Quia non ſolum viæ Amęnæ, ſed etiam lutuoſæ, ſunt publici iuris. Vndè exponit ipſe Armandias, quaſi armificationes, quæ ſunt publici iuris; & competit Fabricenſibus; Et ſoli
2 Principi licet illud diſponere † arg. l. Iure. C. de Fabric. lib. 11. & in auct. de Arm. in princip. vbi ſtatutum fuit ad ſolum Principem ſpectare arma fieri facere; illaque priuatis vendi facere, & armamentum in qualibet Ciuitate tenere. His enim bella, & exercitus congregantur, atque conficiũtur. Et propterea Iuſtinianus Nouella. 85. inquit: Maieſtatis quidem crimen eſſe conſtat, iniuſſu Principis bellum gerere, dele-
3 ctum habere, exercitum † compatare. l. 3. ff. Ad leg. Iul. Maieſt. Erat enim Fabricenſium ſchola, ac militia certa, qui arma bellica fabricabant,
4 & indè Fabricenſes † appellabantur, vt declarat Accurſius in Rub. de Fabric. Hi erant ſub Magiſtro officiorum, vt in l. 2. 3. 6. & 7. C. eo. tit. & declarat Iac. Cuiac. in dicta Nouella 85. vbi
5 dicit: quòd Arma erant, Scuta, Clibana, † Sagittæ, Arcus, Spatæ, haſtæ, baliſtæ. Hi Fabricen-
6 ſes Præfectum Fabrorum † habebant; vt Veget. de re milit. lib. 2. inquit. Quamquàm Iuſtinianus mandauerit in dicta Nouella 85. quòd arma, quæ conficiebantur, reponerentur in publico Armamentario, quod erat ſub cura Patrũ Ciuitatis. Vndè nimirum ſi ad euitanda bella, & conſequenter ne venditio armorum fieret Barbaris, ſi hæc permiſſio fieret priuatis hominibus: ſinè enim Principis permiſſu, Barbaris, hoſtibusve, arma vendere, ferrumq; factum, vel infectũ diſtrahere, minimè licet. Pernicioſum namq; Romano Imperio, & proditioni proximum eſt, Barbaros, quos indigere conuenit telis, eos, vt validiores reddantur, inſtruere. Vndè contrafacientibus bonorum Fiſco appli-
7 candorum, † & capitalis ſubitio pœnæ imminet ab Imperatore Marco in l. fi. C. quæ res expoe. non deb. Et indè arma Romanis ſumere permiſſum non erat abſque Senatus licentia, vt dicit Liu. lib. 1. ibi: Libertatem vnicuique prius reddendam eſſe, quàm arma danda. Et iterum. Oratores (inquit) Latinorum à Senatu petebant, vt, aut mitterent ſubſidium, aut ſeipſos tuendorum finium cauſa capere arma ſinerent. Et idem Liu. lib. 3. Conſules, & armare plebem, & inermem pari, timebant; Incerti quod malum repentinum, externum, an inteſtinum, ab odio plebis, an à ſeruili fraude vrbem inuaſiſſet. Sedabãt tumultus, ſedando interdum mouebant. Nec enim poterat, pauida, & conſternata multitudo regi Imperio; dant tamen Arma. Hinc etiam in excommunicationem incidit, qui Arma Saracenis, alijſque fidei
8 Chriſtianæ † hoſtibus apportat: & ab ea non niſi à Sum. Pontifice abſoluitur. c. Ita quorũdam. c. Ad liberãdã c. Quod olim. de Iudę. & Sarac. Et eſt caſus, qui quotãnis in die cænæ Dñi per Sum. Pontificẽ publicatur. de quo in extrauag. Io 22. 1. eo. tit. & in extrauag. 1. eo. tit. in communib. Et tractauit Mart. Nauar. in Manual. c. 27. ſub nu. 63. Et antè eum, Ioan. de Capiſtran. de poteſt. Papæ. par. 3 2. partis. Sed Io. Ant. de S. Georgio Præpoſitus, dicit eſſe quandam Gabellam ex ſolutione animalium, ità vocatam.
9 † iuxtà. l. 1. §. 1. ff. de Abig. Mandros enim Gręcè, Latinè, ouis, vt notat Gloſ. in c. Diſpẽſationes 1 q. 7. in tit. cap. quæ dicit de Archimandrita, quaſi Principe Ouiũ. Hanc expoſitionem ſequitur Iacob. Aluarot. Quæ expoſitio nõ facit ad rem: Mandros enim, vt ipſe dicit ex Glo.
10 in d. c. Diſpẽſationes, † non loquitur de ouibus, quibus manducandi, & lanificij cauſa vtimur; ſed de ouibus, rationalibus, ſubditis Epiſcopo, & Archiepiſcopo, & ſimilibus & ſic loquitur de Animabus. Iuſtin. Hiſtor. lib 1 & § 1. in Auct. de Monach. & l. 4. C de Sum. Trinit. & fide Cath. ¶ Inſuper Mandra. & Græcè, & latinè appellatur locus, in quo eſt cubile, ſeu rece-
11 ptaculum † vaccarum, ouium, bouum, & ſimilium. Vnde arridet mihi, quòd Imperator de Armorũ receptaculo dicere voluerit, & ſic de Armamẽtario, de quo dictum eſt in principio. Quod & probat etiam Capicius. in Inueſtitur. Feudal. §. Feudorum Regalia. col. 1. fol. mi-

hi 278. Alias verò declarationes,& explicationes,quas afferunt hoc in loco Doctores,exponētes quòd loquitur de Mari,& de Maris Admirato,literæ nullo pacto conueniunt;Et propterea nos declarabimus infrà in hoc c.nu.23. ¶Quò verò ad Armorum materiam, quando liceat aſportare,vendere,vel alienare, & omnia ad hanc materiam in facto practicabilem opportuna, latiſſimè dixi de Magiſtratuum edictis.lib.3.cap.17. Ibi me remitto. ¶Nec eſt abſonum dicere hoc in loco, Armandias intelligi de Armamētario,qui locus eſt(vtſuprà dictum eſt) non modò reponendorum armorum, ſed etiam rerum naualium,& ad nauticam claſſem ſpectantium:vt de Armamentario Chalciden-
12 ſium†incenſo dicit Liuius.lib. 31. Conflagrarunt (inquit)& horrea Regia, & Armamentarium cum ingenti apparatu Machinarum, tor-
13 mentorumq;. Sunt†verò Machinæ res ad belli apparatum neceſſariæ,de quibus Virgil. lib.2. Aeneid.

Aut quæ Machina belli.

Et Mirandula ait:

Machina terrifico, quem fulminat ænea Bombo.

Et Quintilianus dicit:

O Magni noxia Mundi
Machina.

14 Bellicarum Machinarum inuentores † Eudoxū,& Architā ſcribit Plutarchus in M. Marcello & Polydorus Vergilius de Inuētor. rerum. lib.2.c.11. Aries Machina Muralis,de qua Plin. lib.7.c.56. Tormenta etiā bellica dicuntur,de quibus Cæſar Belli Gallici lib.2. Ad extremas foſſas caſtella conſtituit,ibiq; tormenta collocauit. ¶Vndè ego putarim Armamentariæ po-
15 tius† dici debere, vt & locum non modò Armorum,ac bellicorū tormentorū, & machinarum ſit conſeruatorium,ſed etiam nauium. Vt eſt factum olim à Phylone Athenis, vt teſtatur
16 Plin.lib.7.c.37.Phylonis† (inquit) Armamentario mille Nauium. Qui locus latinè Naualis appellatur:vt erat apud Athenienſes Phalęrus locus naualis à Phalęro Iaſonis in expeditione Colchidis ſocio erectus,& nomen ſortitus; & poſtmodum factus in Piræeo ſublata ab eo curia,Themiſtoclis opera; vt eſt author Pauſanias in Acticis; vel opera Lycurgi Lychophronis filij; de quo idem Pauſanias in eodem libro. Ad belli autem vſus (inquit) ſcutorum, & Iaculorū numerū auxit, Claſſem ſuppleuit, vt quadringentæ triremes ad nauales pugnas deduci poſſent. Et paulò poſt. Ac dum Reip. præeſſet,nauale in Piræeo, & in eo loco(quod lycium dicitur) Gymnaſium erexit. Sic & de
17 nauali Hermionenſium†meminit idem Pauſanias in Corinthiacis. De nauali Athenienſium
18 †Plutarchus.in Sylla ait:Nec multò poſt venit in Syllæ poteſtatē Piræeum,cuius pleraq; ornamenta inflāmauit, in quibus Armamentarium Phylonis,inclitum opus,fuit.de quo Plato lib. 24.In Gorgia.Scis vtiq; (inquit) hæc naualia, & mænia Athenarum, portuſque diſpoſitionem partim Themiſtoclis,partim Periclis,non opificum conſilio eſſe conſtructa. ¶ Naualem
19 hunc locum † lingua Italica, & propriè apud Venetos Arſenale; ſeù Arzana appellant: quaſi Ars naualis. Pròut eſt celeberrimus apud eoſdem Venetos; quem locum breuiter delineauit Mar. Ant. Sabel. de ſitu vrbis Venetæ
20 lib.1.cap.2.† Publicum(inquit)hinc nauale viſitur, cuius mœnia venienti, valdè ſe pandunt; immenſum opus, ac ità longè, latèque excurrens,vt viginti circiter ſtadia circuitu pateat, vndique validè munitum. Sed intus, ſi quis omnia colluſtret, haud facilè expediet,naualenè, an Armamentarium potius ſit dicendum: Siquidem præter ingentem triremium numerum,in pontibus ſtantium ad omnem occaſionem paratarum; præter alia nauigia, & multa, & varia; quiſquis vim tormētorum maximam, Arcuum, Sagittarum,Telorum omnis generis, quorum ampliſſima ſunt conclauia referta; Siquis Anchorarum, Velorum, Funium, Remorum, omniſque nauticę rei ſtupendum inſpexerit apparatum; fateatur neceſse eſt,nullum eſse tàm arduum bellum, tàm diuturnum nullum,ſiuè terreſtre,ſiuè maritimum,ad quod inſtruendum, id nauale non abundè eſset Arma ſuffecturum. Quem locum dùm longiori ſtylo deſcripſiſset Gaſpar Contarenus de Magiſtratibus, & Rep. Venetorum lib.4.in fine, inquit: Sunt præterea nonnulla atria benè ampla, in quibus ingens armorum copia, tormentorum, ac telorum, ſeruatur, ad vſus belli; Nec non magna vis velorum, remorum, Armamentorumque omnium, in ſuis quæque cellis condita eſt: vt cum Senatus armandam claſsem decreuerit, omnia in promptu ſint, quæ ad Rempublicam requiruntur. de quo idem Sabellicus in oraculo inquit:

Naualia mirum
Ni hæc ſint. Ecce rudes longo nunc ordine ſidunt,
Pontibus æquata tercentum fronte carinæ,
Ecquę congeries ſparſi,quæ immenſa rudentum
Materies, vaſta iacet hæc conſortilis aulæ?
Aut quos remorum cerno confuſos aceruos?
Velaque Trabijcium Boream fractura, notumque
Structilibus congeſta Tholis, vncoſque Tenaces,
Vel quæ vulnificis telis ſtipata recumbunt
Tecta adoperta procul; ni olim mentita vetuſtas
Eſſet vana Deo, Seni hæc ſacraria Martis
Credere, & æquorei poteram penetralia Regis.
Tot Galeæ, Clypeique caui, tot protinus enſes
Argolicas poſuere manus armare, Phrygaſque,
Inter Pergameas arces, Ripaſque ſonanteis
Fatalis Scamandre tuas, Te in Battra mouentem
Nine,& Abydenis metantem Perſida Campis.

Sic etiam Neapoli Philippo Rege mandante, Nauale nouum magnum factum eſt, ſolemni,
21 miroq; artificio†ædificatum, Didaco Lopez Hur-

Hurtado Mendozzo Mondeſaris Marchione,
Locum Regis tenente,& ordinante. ¶ Eodem
modò,& apud Nouas Inſulas in Ciuitate Goâ
22 †Nauale factum fuit, Authore diligenti virò
Alphonſo de Albuquerque, qua commodita-
te aliarum Inſularum occupatio facilior facta
fuit. ¶ Armandiæ enim appellari potuerunt lo-
ca, prò nauibus armãdis ſtatura. Armari Nauis
23 dicitur, dũ conficitur † vel reficitur. l. Interdum
ibi,& ad armandam eam. ff. Qui pot. in pig. ha-
be. ¶ Huic Rei concinnam aptabo fabellicam
Hiſtoriam, quę non longè eſt à ſcopo. Mandro
fuit quidam, qui à Remo,& Naui, ſublatus fuit
24 †ad Imperium, vt teſtatur Pierius Hierogly-
phicor. lib. 53. Indeq; Naualia appellata Ar-
mandriæ, vt caperent denominationem ab eo,
qui eiuſdem exercitij cũ eſſet, ad Imperij cul-
men euectus eſſet. ¶ Itaq; Regium ſanè eſt, at-
que è re Principum, Armamentarium hoc fa-
cere, Nè fortè ſi priuatis id permitteretur, eo-
rundem Principum Status, & Dominia ad ni-
hilum redigerentur.

ARGVMENTVM CAP. VII.

Viarum omnium declaratio, & omnia ad ip-
ſarum materiam pertinentia enucleantur.

COMPENDIVM.

1 *Viæ publicæ ſunt de Regalibus.*
2 *Via publica dicitur, cuius ſolum publicum eſt.*
3 *Opus priuatum in via publica fieri nequit.*
4 *Via publica in porrectum octo pedes, in anfractum ſexdecim habere debet.*
5 *Anfractum quid?*
6 *Pedum menſura, ac digitorum quanta eſſe debet, remiſſiuè.*
7 *Via ſacra Romæ, quæ erat?*
8 *Viæ ruſticæ extra vrbẽ, vel Conſulares, vel Prætoriæ.*
9 *Viæ extra Vrbem Romanam, Glarea marginabantur, & ſubſtruebantur.*
10 *Viarum curatores erant Aediles Curules.*
11 *Aedilium procuratio triplex, quæ declaratur.*
12 *Quo iure vtatur author ad probandum, curam viarum ad Aediles pertinuiſſe.*
13 *In via ſtercora, morticinia, coria, aliaque id genus proijci non debent.*
14 *Viæ à Magiſtratibus Græcis curabantur, vt eſſent complanatæ, neuè perfoderentur.*
15 *Principes, totam viarum curam ſui iuris fecerunt.*
16 *Baſilicæ viæ, dicuntur viæ Regiæ.*
17 *Propè vias publicas, Romani faciebant palatia, diuerſoria, ſepulchra, & ſimilia.*
18 *Via publica per quem reficiantur? & nu. 21.*
19 *Inquilinus an refectioni viæ ſit obnoxius, vel illud recipiet à Dominis?*
20 *Eccleſiæ an teneantur ad refectionem viarum?*
21 *Viæ vicinales, ſeu priuatæ, an communes ſint, vel priuatorum?*

CAP. VII.

1 POſtquã Imperator dicit Vias Publicas † eſſe
de Regalibus de quo latè Ludouic. Bolo
gnin. in conſ. 55. nu. 2. Videndum eſt, quæ ſint
Publicæ, quæ priuatæ,& quæ vicinales: & poſt-
modum videndum eſt, an textus loquatur de
Vijs Vrbanis, an verò de Ruſticis. Hęc, vt cogno
ſcantur, diſtinctè videndum erit de ſingulis.
2 ¶ Via publica eſt, cuius ſolũ † publicum eſt, reli-
ctum ab eo, qui ius faciendi illas publicas ha-
buit; vt eà publicè iretur,& commearetur. Vul-
pian. in l. 2 §. Viam. §. Viarũ. ff. Nequid in loco
public. l. fi. ff. de via pub. Et idcirco operis pri-
3 uati faciendi † in his ius non eſt. dicta. l. 2. § Ait
præt. l. Si in publico. in fi. l. 2. ff. de via pub. no-
tant hoc in loco Iſern.& alij. Franciſc. Aretin.
in cõſ. 30. Bartholom. Cæpoll. de ſeruit. Ruſtic.
prædiorum. c. de ſeruit. viæ in princip. ¶ Via au-
4 tem debet eſſe in porrectum octo † pedum; in
5 anfractũ ſexdecim. Anfractum verò flexũ † ex-
ponit Varro de lingua latina, lib. 6. Anfractum
(inquit) ab origine flexum, duplici dictum, ab
ambitu,& frangendo. Ab eo leges iubent indi
recto pedum octo eſſe, in anfractu ſexdecim, id
eſt in flexu. Quã refert Caius. in l. Vię latitudo.
ff. de ſeruit. Ruſtic. præd. Poteſt tñ latior, vel an
guſtior reddi, dùm tractamus de ſeruitute, etiã
cõuentis pactis. l. Via cõſtitui. in princ. & l. Cer
to generi. § Latitudo. ff. eo. tit. & l. Si tam angu
ſti. C. de ſeruit. Cæpoll. vbi ſupra. q. 2. & 3. Pan-
dulphus Prateius in iuris prudentia veteri 12.
tabul. l. 12. ¶ Pedũ verò menſura, ac digitorum
6 quãta † debeat eſſe, tractãt ſuprà notati docto-
res,& plenius Alexander ab Alexandro Dierũ
Genialiũ lib. 2. c. 20. ¶ Hæ viæ publicæ, aliæ con
ſulares, aliæ Prætoriæ dicebantur apud Roma-
nos, vt inquit tex. in dicto. §. Viarũ. ¶ Viæ intus
Ciuitatẽ Romanã plures commemorãrut. Via
7 ſacra, erat nobiliſsima † inter Vrbanas,& cele-
berrima, vt meminit Sextus Pompeius. In hac
fuit Regia Numæ Põpilij, vt eſt teſtis Aſconius
Pedianus. Anci Martij, vt refert Iulius Solinus
in Polyhiſtore cap. 1. C. Iulij Cæſaris, vt eſt au-
thor Suet. Tranquil. Per iſtam triumphãtes ad
Capitolium aſcendebãt de qua Propert. lib. 2.

Actaque in ſacra currere roſtra via.

In ea Templũ Fauſtinæ, vt dicit Flauius Vopi-
ſcus in Gallieno minore. de ea Plin. lib. 19. c. 1.
Cornel. Tacitus lib. 20. ¶ Erat via Noua. de qua
Liuius lib. 1. Aelius Spartia. in Caracalla. Ouid.
lib. 6. Faſtorum.

Fortè reuertebar feſtis Veſtalibus illa,
Quà noua Romano, nunc via iuncta foro eſt.

¶ Erat via lata, via fornicata, via recta,& via
alta. Et iſtæ erant celebriores. ¶ Fuere etiam
8 † viæ Ruſticæ extrà vrbẽ, quę dicebantur Con
ſulares, vel Prætoriæ, à Conſulum, Prætorum,
vel aliorũ nominibus, quibus vel authoribus,
vel procuratoribus deductæ erãt. Puta Flami-

nia ab vrbe Ariminũ vſq;. Aimilia ab Arimino
Aquileiam. Appia, vſq; ad Brunduſium;& ſic
ſimiles: Caſſia,Clodia,Annia,Auguſta,Albana,
Latina , Setina, Aurelia, Pompeia, Domitia,
Coruelia,Quinctia, Salaria, Cimina, Portuen-
ſis,Oſtiẽſis,Prænestina, Poſthumia, & aliæ,quæ
apnd Hiſtoricos commemorautur, quæ publi-
cæ dicebantur. Quarum cura,Romana Repu-
blica vigente,ad Cenſores pertinnit;Quorum
functio erat,vt Vrbanas vias Silice; quas verò
extrà vrbem habebant, Glarea marginandas,
9 ac ſubſtruendas† ſtatuerent. vt eſt Author Li-
uius lib. 41. in fin. ¶ Hinc modum legibus ſta-
tuendum cõſiderans Cicero lib.3. de legibus,
inquit: Cenſores Populi, Ciuitates, Soboles,
familias,pecuniasq́; cenſento: vrbis Templa,
vias,aquam,ærarium,vectigalia tuẽto;Popnliq́;
partes in Tribus diſtribuũto. ¶ De quibus etiã
meminit Io. Zonar. Annal.lib.2.Munus autem
illorũ erat, vectigalia publica locare; viarum,
publicarumq́; ædium curationem ſuſcipere,
ad Ædiles Currules etiam pertinnit; & idcir-
10 co viarum† curatores appellati, & Magiſtra-
tns.vt in l.Qui vias publicas ff de dam. infect.
d.l.2.§.Hoc interdictũ.ff.Ne qnid in loco.pub.
Seneca de Morte Claudij Cæſaris in princip.
De quibus ex Cicerone ver.7. de Magiſtrat.
quoad Ædiles ait;Curruliũ autem triplex fuit
11 procuratio; Primùm, vt ludos facerent: †De-
indè,vt ædes ſacras,publicaſq́;, item vias pu-
blicas tuerentur: Poſtremò vt ne in Mancipio-
rum venditione,& menſuris fraus admittere-
tur. ¶ Sed miror tot authores, ad probandam
viarum curam, ad Aediles currules ſpectaſſe;
12 quarè textum Papiniani clarum† non aſporta-
uerint in l.Aediles.ff.de via.pub. Curabãt au-
tem,eorumq́; officio cogebãt dños ædificiorũ,
vel agrorum vicinorum, vt prò modo vicini-
tatis cuiuſq; repararentur, & emendarentur.
Inſuper mandabant, nequis effoderet,neq́; ſub
rueret vias,nec in eis aliquid conſtruerent,cõ-
ſtructum diruerent,curarent purgari. Nõ ſter-
13 cora,non morticinia,† nec coria in eis iacere,
nec in illis rixam permitterent;quæ iter in via
publica impedirent, frangere, & conſciudere
poterant.d.l.2.ff.de via pub. l. lectos. ff. de pe-
ricul. & commod. rei vend.¶Sic & apud Græ-
cos Magiſtratus erant,qui in vrbe publicorum
14 itinerum † curam agerent; vt illæ complana-
rentur,nenè perfoderentur, aut congeſtis ag-
geribus obruerentur;neuè quid in via militari
ædificaretur.vt refert Plato lib.6.de legib.¶Sic
fecerunt Alexand. Seuer. alijq́; Imperat. Dio.
lib.53.& 54.Suet.in Auguſto.Lamprid.in Ale-
xan. Poſtmodum totam illarum cognitionem,
15 & curam Principes ſui †iuris fecerunt,vt in d.
c.1.quæ ſint Regal Ludo.Bolognin.in conſ.55.
nu.2 ¶Tales verò Publicæ viæ,appellantur Ba-
ſilicæ.in d.l.2 §.Via ·um.quæ nihil aliud ſonãt,
16 quàm quòd Regiæ!† Nec fuit nouum,Itá enim
& in ſacra Pagina appellantur, dum Iſraelitæ
viam petierũt à Sehone, Amorrheorum Rege.
Numeri.c.21.Via Regia gradiemur,donec trã-
ſierimus terminos tuos. Quam itidem eadem
ſcriptura,publicam viam appellat.Denterono.
cap.6. Tranſibimus per terram tuam, publica
gradiemur via non declinabimus ad dextram,
neq́; ad ſiniſtram. Propè has vias publicas erãt
Palatia, diuerſoria, & ſepulchra Romanorum,
quæ fiebant magna impenſa, vt tranſeuntibus
17 eſſent †admirationi, de quibus Cic. in Orat.
pro Milon.Procop.de Bell.Goth.lib.1.& Iuue-
nalis Satir.1.

Experiar quid concedatur in illos
Quorum Flaminia tegitur cinis,atq; latina.

Beatus Rhen.ad Senec. de Morte Claudij. &
Ioan.Baptiſt.Aſin.in l.1.in princip.nu.46.ff.de
religio.& ſumpt. fu. ¶Quis tñ teneatur illas re
parare,ac reficere?Palam eſt, Vrbicas vias eſſe
18 reparandas per habentes domos† vicinas.di-
cta.l.ædiles.§ Conſtruant.& l.fin.ff.de via pub.
Matth.de Afflict. in tract. Protomixeos. §. Eſt
autem.nu.6.Guido Pap.in Deciſ.Gratianorum
444.nu.2. Et ſi domus erunt locatæ, ſolutio, &
reparatio fiet per Inquilinos, ſed excomputa-
19 buntur† poſtmodum à Dñis in ſalario penſio-
nis.Guid.in d.Deciſ.444.nu.3. ¶ Vias verò ex-
trà Ciuitatem per habentes territoria vicina,
& etiam cõtribuunt Communitates. dicta. l.2.
20 § Viarum.Etiam† ſi ſint Eccleſiæ,& Pia loca ha-
bentia temporales poſſeſſiones in neceſſitate
tenentur.auct. de eccleſ. Tit.§. Ad hæc ſanci-
mus.Gulielm. Bened. in c. Raynutius.in verb.
Domnm.nu.17.& in verbo. & vxorem nomine
Adelaſiam.num.1030. de Teſta. Iul. Ferret. de
Gabell.nu.581.Iacob.Nouel.de iure protomix.
in princip.nu.6.& nu.19. arg.l. Per Bithiniam.
vbi Barto.C.de immunit.nemin.cõced. lib.10.
Franciſc.Lucan.de Fiſco.parte.3.nu 26. Ludo.
Bolog.in l.Qui viã.nu.25.ff.de oper.noui nunt.
Lud.Rom. in ſingul. 817. Corſet. in ſingul. in
verbo.Munitio.Frãciſc.Marc.in deciſ. Delphi.
594.nu.6 vol.1. ¶ Hoc modo in Regno vtimur
in vrbicis.Tàm enim Neapoli,quàm in alijs vr-
bibus, Ciues interſe ſolutiones, vel gabellas
imponunt, quibus viæ reficiuntur. Aliæ verò
Publicæ viæ per Regnum Regiæ ſunt, quibus
imminet ſolutio ſtatuta prò vijs Publicis, quæ
fit per ſubditos, & Regia Curia illarum habet
curam, tùm pro illis deducendis, & compla-
nandis,& lapidibus laſtricandis,tum de nouo
deducendis,& ſuis temporibus reparandis, &
21 reficiẽdis. †de qnibus, q̃plurima ad materiam
ſatis neceſſaria ſcripſi Controuerſ.Forenſ.c.1.
n.195.& c.26.nu.51.cum pluribus ſeq. Centur.
1.Et multa ſcripſerũt Petr.Gregor.Syntagmat.
inris vniuer.lib.1.c.2. nu.5.& lib.3.c.13.per to
tum.par.1.Marcus Anton.Bardus.de iu[illegible]
tomixeos.§.1.per totum.Thom.Gr[illegible]
ciuil.132.Renat. Choppin.in cõſ[illegible]

Zau.lib.1.tit.4.c.43.nu.5.p.1. Ioan. Pyrrhus in Conſuetud. Aurelian. Titul. de ſeruit. cap.15. & 16. Ioan. Sanxon. in Conſuetud. Turon Tit. des Droictz de penges. Articul.4. Ioan. Vincentius Annius. ſingul.582. remiſsiuè Ioſephus Cumia in Ritibus Siciliæ. cap.104. nu.45. Vdalrichus Zaſ. in conſ.14. nume.8. vol.1. Et poſt eum Andr. Gail. Practic Obſer. lib.2. Obſer.64. nu.3. cum pluribus ſeq. Et Bartholom. Bertazzolius in Conſil. ciuil.41. nu.79. vol.1. Anton. Capic. vbi ſuprà. ¶ Viæ vero Priuatæ, an Vicina-
22 les † an Communes ſint, vel priuatorum, aut Vicinorum, vel publicæ. dicit Vlpian. in d.l.2. §. Viam, cum pluribus. ſeq. & tractant omnes ſupradicti.

ARGVMENTVM CAP. VIII.

Fluminum, & Aquarum, ac illorum vſus, & materia ſuccintè digeſta.

COMPENDIVM.

1 Flumina Nauigabilia, & ea, ex quibus fiunt nauigabilia de Regalibus ſunt. nu 6. & 9.

2 Impedienti Nauigationem in Flumine interdictum datur: & num. 3.

4 Nauium exercitium, Reipublicæ vtile.

5 Flumina reddunt Ciuitates illuſtriores, vt in Belgio, Germania, Italia, & apud Chinos.

7 Flumina hyeme tantum fluentia, æſtate vero arentia, publica non appellantur, ſed Torrentia & nu. 8.

10 Flumina minimè Nauigabilia, ſi ſemper fluunt, dicũtur publica, & ſi ex ijs alia nauigabilia minimè fiant.

11 Fluminum publicorum proprietas eſt Principis, vſus vero communis eſt omnibus.

12 Flumine pro bibendo, pro nauigando vnus quiſque vtitur.

13 Aquam ex Flumine Nauigabili, vel ex eo, quod fit nauigabile, ducere abſque Principis permiſſu, non licet.

14 Princeps, an poſſit concedere facultatem alicui, vt ex flumine Nauigabili, vel ex eo, quod fit Nauigabile, aquam extrahat?

15 Vtilitas publica, quàm priuata potius inſpicitur.

16 Themiſtocles Fluminum Curationi inſiſtens extrahenti aquam è flumine prohibuit, indicta pœna.

17 M. Portius Cato, & L. Valerius Cenſores, omnem Aquam publicam, Fontium, Aquaductuum, ſiue Fluminum, in locum priuatũ fluentem, ademerũt.

18 Mercimonia ſunt Reipublicæ neceſſaria.

19 Mundus ſine mercatura viuere nequit.

20 Commercia, & mercatura ſunt de Iure gentium.

21 Aquam ducere de flumine publico non nauigabili, & quod non intrat in nauigabile, niſi Princeps, vel Senatus vetet, omnibus licet.

22 Concesſioni [illegible] tur immemorabilis temporis curſus.

23 Conceſſ[illegible] [illegible] quarum fieri nequit abſque illor[illegible] [illegible] rum intereſſe.

24 Priuilegium Principis de educendis aquis intelligitur, reſeruato Iure anteriori.

25 Priuilegia vtilitati publicæ damnoſa, reijciẽda ſunt.

26 Conceſſio extrahendæ aquæ, intelligi debet, dum tamen Flumen non excreſcat, & curſus Aquæ impediatur.

27 Aquæ ducendæ Priuilegium dari poteſt pluribus, ſi omnibus ſufficiat.

28 Alueus Fluminis, quando ex facto Alluuionis, vel ex facto hominis mutetur, cuius ſit, publici ne, an priuati Iuris? & nu. 29.

30 Pulchra Controuerſia ſuper Tiberis Inũdatione prohibenda, Neronis tempore Romæ agitata, & num. 31. 32. 33.

34 Fines territoriorũ, ac Iuriſdictionum non mutantur, ex mutatione Fluminum, vel Alueorum.

35 Fluminis Alueus, ſiue curſus communis eſt pro diuiſo, vſque ad medietatem, nu. 36.

36 Aquæ vſus communis pro indiuiſo, Alueus vero cõmunis pro diuiſo.

37 Flumina, Aquæ, illarum Curſus, ſiue Alueí ſunt Baronum in Regno, ſed vide nu. 38. vſque ad 55.

38 Intellectus Conſt. Conſuetudinem prauam §. fi. nu. 48.

40 Diſpoſitio refertur ad proximè præcedentia.

41 Statutum, aut lex ſubmouens præſcriptionem, non extenduntur ad præſcriptionem centenariam, vel immemorabilem.

42 Præſcriptio immemorabilis ſufficit etiam in Feudalibus, vel Regalibus.

43 In præſcribendis Principi reſeruatis, requiruntur Principis ſcientia, & patientia.

44 Præſcriptio immemorabilis ſcientiam, & patientiã non requirit, quia ex temporis curſu præſumuntur. nume. 45.

46 In præſcriptione immemorabili ſufficit Baronũ, atq; officialium ſcientia.

47 Intellectus. Conſt. Quadragenalem.

49 Prædium, vſum, & proprietatem deſignat.

50 Alueus eſt tamquam Stomachus, Venter, aut Lectus fluminis.

51 Alueus cedit Flumini, & Aquis.

52 In Publicis rebus, præfertur ille, qui prius præoccupationem fecit.

53 Argumentum ab Vſu Viæ, ad Vſum Aquæ validũ eſt.

54 In derivanda aqua à Flumine publico, ſufficit præſcriptio, ac tempus immemorabile.

55 Lucæ de Penna Opinio improbata.

56 Aquam extrahere licet de flumine nauigabili, pro commoditate, dum tamen nauigatio non impediatur, & aqua in idem flumen reuertatur.

CAP. VIII.

De Regalibus ſunt Flumina Na[illegible]
Vel flumina, ex quibus fiunt [illegible]
1 vt dicit † tex. in dicto. capit. 1. qu[illegible]
Quemadmodum enim datur in[illegible]
tra illum, qui per viam public[illegible]
eum præſtiterit, quòminus [illegible]
Eodem modo, & in flumi[illegible]

[illegible] m
[illegible] quæ
[illegible] t. Ri-
[illegible] etiam ſi
[illegible] rio facul
[illegible] Felyn. in
[illegible] ipa in loco
[illegible] eſt Aquæ du
[illegible]; dummodo
[illegible] poſit. hic co-
[illegible]. Aqu. Cotid. &

¶ Sex-

2 tio † impediatur. l. Vnica. §. Hoc interdicto. ff.
vt in flumin. public. nauig. lice. Vndè Impera-
tor dicit eſſe de Regalibus Flumina Nauigabi
lia; & alia flumina fluentia ad flumen, quod fit
nauigabile. Eaque conſideratio ſola eſt in iſta
materia; ne nauigationis curſus impediatur,
pro publica populorum vtilitate Et ideò Præ-
tor edictum fecerat, nequid in flumine publi-
co, ripàue eius faciat, vel immittat, quo ſta-
3 tio, iterue Nauigij deterius † ſit, fiat. l. 1. in prin
cip. & §. Ait prætor. & § Nauigij. ff. de Flumin.
4 Nauium enim exercitium † ad ſummam Rei-
publicæ pertinet. l. 1. §. Si is, qui nauem. ff. de
exercit. & voluit Benuenut. Stracca de Naui-
bus. parte. 1. nu. 1. Quibus ab vno loco ad aliũ
Merces aſportantur earum rerum, quæ ibi non
reperiantur; vel ità rarò, vt per earum tranſue
ctionem, illarum rerum vſus abundantior, &
vtilior reddatur. Sic Flumen Tiberis Vrbi Ro-
mæ; Padus pluribus Ciuitatibus Ciſalpinis;
Arnus Florentiæ; Plura flumina in Germania;
& Belgia, & in Regnis Chinarum, alijsque par
5 tibus, quæ reddunt, & Ciuitates, † & Regiones
Illuſtriores. Vndè nimirum ſi talia flumina de
Regalibus ſint, in quibus abſque Principis li-
centia, & permiſſu, aliquid fieri nequit. & tex-
6 tus † in dicto c. 1. quæ ſint Regal. captus eſt ex
allegatis legibus. & ex l. Si autem. §. Si flumẽ na
uigabile. ff. de Aqua plu. arcend. quem ad hoc
propoſitum retulit Aluarotus. in d. cap. 1. quæ
ſint Regal. Et notatur in l. Quominus ff de Flu
min in l. fin. C. de Aquæduct. lib. 10. Et in l. 1. §.
Permittitur. ff. de Aqua quotid. & æſtiual. Ar-
chidia. in cap. Eccleſia. 13. q. 1. Petr. Belluga in
ſpecul. Princip Rubr 28. § Per quam. num. 10.
dũ hæc typis dantur Io. Petrus Bimius in con-
ſil. 33. nu. 9. vol. 1.

¶ Publica Flumina dicũtur, flumina perẽnia,
quę ſemper fluũt. Alia verò, quæ nõ ſemper fluũt.
ſed tantum hyeme. æſtate verò areſcunt, publi
7 ca † minimè appellantur; ſed Torrentia. l. 1. §.
Item fluminum. ff. fluminib. Et latiſſimè Chop-
pin. in Conſuetud. Andegauens. lib. 1. tit. 1. ca.
29. nu 6. parte 1. Ioach. Mynſing. in § prædia.
Inſt. de Rer. diuiſ. Alexand. in conſil. 194. Vol.
2. in conſil. 130. & in conſil. 203. vol. 6. Barthol.
Socin. in conſ. 79. vol. 3. Federic. Scot. in conſil.
9. nu. 1. 2. lib. 4. Tom. 1 Elbertus Leonin. in conſ.
9. nu. 1. 2. vol. 1. Antonius Gouean. Variarũ lect.
lib. 1. cap. 36. nu. 3. ¶ Quinimmò etiã quæ ſem-
per fluunt, etiam ſi æſtate areſcant, non deſi-
8 nunt perennia; ac publica † dici, & appellari.
vt in dicta l. 1. §. 1. Franciſc. Veggius, in conſ. 1.
nu. 14. vol. 1. Maria. Nepos. in conſil. 60. num. 3.
vol. 3. Gerardus Mazzol. in conſil. 4. nu. 11. vol.
1. ¶ Quia tamen Materia iſta in facto quoti-
diè accidit; plures concluſiones ex ea reci-
piendæ ſunt; ex quarum poſitione, plureis iu-
ris articulos declaramus.

¶ Prima, quòd Flumina Nauigabilia, & ea
ex quibus aliqua creſcunt, & nauigabilia fiũt,
9 ſunt de † Regalibus, & dicuntur publica. d. c.
1. Quæ ſint Regal Bart. in d. l. Quominus. q. 2.
nu. 4. Angel. in l. Fluminum. in princ. de damn.
inf. Bald. in conſil. 62. vol. 3. Marian. Socin. Nep.
in conſ. 60. nu. 7. vol. 3 Riminald. Sen. in conſil.
197. num. 19. vol. 1. Steph. Forcatul. in Necyo-
mant. Iuris Dialog. 84. nu. 1.

¶ Secunda; Quòd Flumina etiam minimè
nauigabilia, dicuntur publica; quando ſemper
10 fluunt; etiam quod ex ijs alia nauigabilia † mi
nimè fiant. dicta l. 1. § Flumen à Riuo. & §. Flu-
minũ. Bart. in dicta l. Quominus. ſub nu. 1. Ale-
xand. in dicto conſil. 194. & in dicto conſ. 203.
Dec. in conſ. 244. num. 4. Curt. Sen. in conſ. 35.
Barth Soncin. in d. cõſ. 79 Cepoll. de ſeruit. Ru
ſtic. prædiorum. tit. de Aquæductu. q. 3. Franci-
ſcus Marc. in Deciſ. Delphin. 416. nu. 6. vol. 1. &
in Deciſ. 345. nu. 2. 4. vol. 2 Rol. à Valle in conſ.
97. nu. 1. vol. 3 Franciſc. Veggius in conſil. 1. nu.
14. & in conſ. 20. nu. 1. vol. 1. Rimin. Sen. in con
ſil. 197. num. 1. vol. 4.

¶ Tertia Concluſio; Quòd Fluminum Pu-
blicorum proprietas eſt Principis; Vſus verò
11 communis eſt omnibus. † Gloſſ. in l Item La-
pilli. vbi Bald. colu. 1 ff. de rer. diuiſ. & l. Flumi-
num. in princip. ff de Damn. infect. & §. 1. In li.
de Rer. diuiſ. l. Nemo & l. Riparum. ff de Rer.
diuiſ. Dec. in d. conſ. 244. nu. 4. Ripa in dicta l.
Quominus. nu. 5 6. Alex. in conſ. 57. col. 4. volu.
6. Carol. Ruin in conſ. 191. col. 1. vol. 1. Franci-
ſcus Veggius. in conſ. 1. nu. 3. volum. 1. Gerald.
Mazzoll in conſil 4. nu. 77. 138. vol. 1. Franciſc.
Marc. in dicta deciſ 416. nu 2. vol. 1. Iacobin. de
Sanct. Georg. in Inueſt. feud. in verbo Flumini-
bus. nu 1 & 4. Franciſc Connan. Comment. Iu-
ris ciuilis. lib. 3. cap. 2. ſub nu 2 Auguſt. Berous
in conſil. 140. nu. 4. Cum pluribus ſeq. volum. 3.
¶ Vndè vnuſquiſque poteſt illis vti pro biben-
do, pro nauigando, (vt dictum eſt) pro pecori
bus. Vis enim ei facienda non eſt, quominus
12 pecus † ad flumen publicum, ripamue flumi-
nis publici appellat. Vt, poſt Melam, voluit Vl
pianus in l Vnica. §. fin. ff. vt in flumin. public.
nauig Vigelius in Methodo Iuris ciuilis. lib. 8.
cap. 7. tit. de fluminibus. §. 3. Pro Molendinis,
vt dicam alibi, & pro Piſcatoribus, vt dicam in
verbo Piſcariones. Ad ſupradicta faciunt quæ
dicit Ouidius.

Quid prohibetis aquas, vſus communis Aquarũ eſt.

Quem refert, & ſequitur Vaconius à vacu-
na Declarationum Iuris ciuilis lib. 1. capit. 11.
nu. 4. & ad propoſitum voluit nouiſsimè El-
bertus Leonin. in d. conſ. 9 nu. 4. Centur. 1.

¶ Quarta Concluſio; Quòd de Flumine Na-
uigabili, vel ex eo, per quod fit nauigabile ſine
13 Principis licentia, & permiſſu † aquam duce-
re non licet. l. Si autem. § fin. & l Quod Princi-
pis. ff. de Aqu. plu arcen l 2 §. Siquis à Princi-
pe. ff. Nequid in loc. pub. l. Quominus in fi. ff de
Flu-

Flumin.l.1.§.Permittitur l.3.§.1.ff. de Aq. co-
tid.& æſtiual. Poſt alios Veggius in dicto con
ſil.1.nu.3.volu.1.Franciſc. Marc in dicta deciſ.
416.nu.5.vol.1.Riminald.Sen.in conſ.197. nu.
12.vol.1.Roland.à Vall.in conſ.97.nu.2.vol.3.
dum hæc Typis dantur Ioan. Petrus Bimius in
conſil.33.num.7.vol.1.

¶ Sed ego dico omnia præfata Iura loqui in
flumine publico,non nauigabili; neque in his
fluminibus, ex quibus fiunt flumina nauigabi-
lia: vt ex omnibus præfatis Iuribus patet; in
quibus arbitror (excepta poteſtate abſoluta,
& ratione minimè regulata) Non poſſe Prin-
cipem concedere extractionem aquæ ex dictis
fluminibus; Quia noceret cauſæ, & rationi po
14 ſitæ in ſubſtantia † dicti c.1.Quæ Regalia. Sci-
licet, ne impediatur curſus Nauigationis.
Quia etſi Principum ſunt flumina præfata na-
uigabilia,& publica; ſunt tamen quoad pro-
prietatem, non tamen quoad vſum,publicum,
& communem. Quia non poteſt Princeps im-
pedire ſubditos,qui ab æterno aquis ſunt vſi,
in nauigando. Et eſſet contrà publicam vtili-
tatem Reipublicæ, quę potius ſpectari debet,
15 quàm illa † alicuius priuati,qui haberet pote
ſtatem à Principe. l.fi.§.fin. C. de Caduc. toll.
auct.Res quę.vbi DD.C. Communi de leg.Qui
nimmò. cum in ſimili vertatur incommoditas,
& damnum publicum. Ideò attenditur vtilitas
in communi,& in publico,potius, quàm vtili-
tas Cæſaris,Imperatoris, vel eius Fiſci. in d. l.
fin.§.Cũ autem.& §. Hæc autem. ¶ Quamobrẽ
ſunt ad hanc rem nonnulla præclariſſima exẽ-
pla. Themiſtocles enim apud Grecos (vt Plu-
tarchus refert) cognitioni, & curationi flu-
16 minum † præfectus,contrà aquam ducentes,
mulctam ſeueriſſimè dixit. Sic etiam Romæ.
17 M.Portius † Cato,ac L.Valerius Cenſores,om
nem aquam publicam,ſeù fontium,& Aquædu
ctuum,ſeù fluminum publicorum,in priuatum
ædificium,aut Agrum fluentem, ademerunt.
Tantumque abeſt,vt ad circumſcribenda Ciui
tatis Iura,ſua ſe poſſeſſione,& longo vſu tuerẽ
tur,vt hoc nomine eos diutius deliquiſſe com
memorarent; vt dicit Plutarch. in Catone. Si
namque Princeps alicui priuato flumina na-
uigabilia cõcederet,mercimonias tolleret de
18 medio,quæ † Reipublicæ ità neceſſariæ ſunt.
vt in l.2.ff.de Núdin. Eſt enim Mercatura Ami-
ca Populis;quia Mundus non poteſt ſinè Mer-
19 caturis † viuere; vt dicit Bal. extra de Cleric.
Peregr. & multa dicit Andr.Tiraquell.de No-
bilitate.cap.33.per totum.& Benuenut. Strac-
ca de Mercatura,par.2.num.1. & pluribus ſeq.
Maximè quia Princeps non poteſt tollere ea,
quæ ſunt de Iure Gentium. vt volunt Abb.Fe-
lyn.Dec.& Berous in c. Quæ in Eccleſiarũ. de
cõſtit.& DD in l.fin.C. ſi contrà ius, vel vtilit.
pub.Bald.in c.1.§.fin.de ijs,qui feud.dar. poſſ.
Portius in conſ.6.nu.36.Roland.à Vall.in con
20 ſil.9.nù.3.vol.2.Commercia † verò.& mercatu
ræ ſunt de Iure Gentium.vt in l.ex hoc Iure.ff.
de Iuſt.& Iur.vt declarat Vaconius à Vacuna.
Declarat. Iuris Ciuilis.lib.1.cap.15.Ergò Prin
ceps non poteſt illa concedere.Hæc dicta ſint
non quoad propriam, & abſolutam Principis
poteſtatem; quia in illa ſubſiſto. Et huius opi-
nionis (poſtquàm iſta ſcripſeram) reperi Luc.
de Pen.in d.l.Vſum.C.de Aquæduct. licet non
ſcribat argumenta.

¶ Quinta Concluſio eſt: Omnibus licere a-
quam ducere de flumine publico non nauiga-
21 bili, & quod non intrat † in Nauigabili, niſi
Princeps,vel Senatus vetet. Notatur in dicta l.
Quominus in 1.Reſponſo.d.l. Si in publico.§.
Sinè permiſſu.ff.de Aqu.plu.ar.l.Seruitutes. la
3.§ & l.Imperatores.ff.de ſeruit.ruſt. præd.&
d. l.1. §. Permittitur. ff.de Aqu.quotid. & æſti
vbi Accurſ.& notatur in l.2.& l.fi.C.de Aquę-
duct.lib.11.Alex.in dicto conſil.203. volum.6.
Ruin.in d.conſil.94.vol.4.Roland.à Vall. in di
cto conſil 97.nu.3.vol.3.Veggius in dicto con
ſil.1.nume.92.vol.1. aduertit optimè Stephan.
Forcatul.in Necyomant.Iur.Dialog.85.nu.45.
¶ Declarãdum eſt hoc procedere etiam ſiquis
per tempus immemorabile duxerit aquam de
flumine publico.Quia tali caſu Iuribus Vulga-
22 ribus æquiperatur temporis curſus † conceſ-
ſioni à Principe factæ. vt eſt tex.in l.Vſum. C.
de Aquæduct. ¶ Secundò declarandum, dum
tamen non fiat alteri præiudicium. Ità quòd
notificetur conceſſio, & extractio aquarum il-
23 lis,quorum † intereſt.vt in d.l.fin. C.de Aquæ-
duct.ibi:Et alijs,quorum intereſt intimatis,vel
intimandis. Ex hoc videtur etiam de mente
Bald.de Pace Conſtantiæ in verbo Detrimen-
tum.dicentis:Priuilegium Principis de extra-
hendis aquis intelligi debere, reſeruata com-
24 moditate alterius † habentis priuilegium an
terius,& ſentit Ripa in d.l. Quominus. nu.12.
qui allegat.l.Si quis per diuinam.C.de Aquæ-
duct.lib.11.vbi Priuilegium ſimile intelligitur
de aqua,quæ ſupereſt vſibus Reipublicæ.Quia
25 Priuilegia Publicæ vtilitati † damnoſa, reci-
pienda non ſunt.l.Nec damnoſa.C.de Precib.
Imperat.offer.l.2.C.de Priuileg.Schol.libr.12.
Et voluit Riminald.Sen.in conſ.197.num. 13.
volu.1. Vbi dicit,quòd Conceſſio extrahendi
aquã de flumine publico,intelligi debet; dùm
26 tamen flumen † non excreſcat,& curſus aquæ
impediatur. Quem ibi ſequitur Hippolyt. Ri-
minald.in Apoſtillis. Quod procedit etiam ſi
Princeps,Aquæ ducendæ, motu proprio facul
tatem conceſſerit; per ea,quæ tradit Felyn. in
c.Cęterum.col.5.de Reſcript. & Ripa in loco
ſuprà allegato. ¶ Et Princeps poteſt Aquæ du
cendæ licentiam dare pluribus; dummodo
27 † omnibus ſufficiat: vt dicit Præpoſit. hic co-
lum.1.allegat.tex.in l.Lucio.de Aqu.Cotid.&
æſtiual.

¶ Sex-

¶ Sexta Concluſio ſit; Quòd vbi flumen ex
facto Alluuionis mutat Alueum; Alueus rema
net vicinis prædia habentibus. Si autem muta
tio, vel exiccatio fiat facto hominis, tunc Al-
ueus remanet Publicus, & Principis, vel eius,
28 cui concedatur. † ¶ Hoc pluribus argumentis
pro Seten. Duce Florentię conſuluerunt Fran
ciſc. Veggius in dicto conſil. 1. per totum. vol.
1. Et Auguſtinus Berous in conſil. 140. vol. 3. Et
fuit ita determinatum; vt per Gerardum Maz
zollum in conſil. 4. per totum. volu. 1. Faciunt
ad prædicta, quæ latiſſimè ſcripſit Federic. Sco
tus in conſil. 9. lib. 4. Tomo 1. Hoc autem decla
randum arbitrarer, dum tamen, quando ſit Al
29 uei mutatio, per eum, qui mutat † emptus fue
rit locus, in quo factus fuerit nouus Alueus, vt
optimè tradidit Iacob. Mandell. in conſil. 82.
nu. 3. cum duobus ſeq. & Proſper Paſethus in
conſil. 16. nu. 22. vol. 1. Sed, & de mutatione flu
minis Clanni, quod in Arnum ingreditur, lo-
quuti ſunt ſupranarrati primi cõſulentes. Mo-
do vero referam memorabile Iudicium alias
Romæ agitatũ, cuius meminerunt Dio Nicęus
lib 57. & Cornel. Tac. Annal. lib. 1. Cum flumen
Tiberis ob ſolitam Aquarum illuuiem, multas
30 † Vrbis partes magno cum incommodo cor-
rupiſſet, vt penè in Vrbe nauigatio fieri potuiſ
ſet; Tiberius Imperator ex inundatione, atque
aquarum abundantia fieri arbitratus, quæ ex
alijs fluminibus, quæ in Tyberim fluerẽt; Quin
que Senatoribus mandauit, vt diligenter vide-
rent, quòd æſtate flumen non deficeret, nec
hyeme ex creſceret, ſed quàm maximè ęqualis
flueret. Aruntius, atque Ateius in Senatu retu
lerunt, quòd flumina, & Lacus, ex quibus exun
dationes Tyberis excreſcebant, aliò verteren-
tur. Quibuſdam, relata cauſa, placuit auerti, &
mutari Alueos, & Tiberio dignum in Tyberi
hoc opus eſſe. Nihil Vrbi Romæ vtilius, com-
modius, ſalubrius, & tutius accidere poſſe. Pi-
ſo contra Nihil mutandum, Naturã ipſam mor
talium rebus optimè conſuluiſſe, quæ ſua ora,
ſuos Curſus, ſuos Alueos, ſua itinera flumini-
bus, vtque originem, & ſua capita, ità, & ſuos
fines dederit. Opus ipſum impoſſibile eſſe, ten
tare id aduerſus naturalem rigorem, & Alueos
fluminibus facere, qui fluendo eos ſibi natura
liter faciunt. Porrò, & ſpectandas religiones
ſociorum, qui ſacra, & Lucos, & Aras, patrijs
amnibus dicauiſſent. Periculum eſſe, ne dum
exundationes, & incrementa, vitare velint, in
defectiones, & depreſſiones incidant. Pertine-
re ad amplitudinem Vrbis, eam copioſo, & ple
niſſimo, non raro, atque minore flumine ablui,
& tranſmeari: & ipſum Tyberim, ſi loqui poſ-
ſet, nolle prorſus accolis fluuijs orbatum, mi-
nore gloria fluere. Nec ſolam Romanorum vti
litatem inſpiciendam eſſe, ſed nequa etiam vi
cinis, & accolis iniuria fiat. Ripas, hoc am-
plius, ne quidem muniendas, cum incommo-
do accolentium. Denique Tyberim non ſolius
Populi Romani eſſe, ſed aliarum etiam gentiũ;
& publicum, non priuatum eſſe. Itàquàm au-
ditæ ſunt Municipiorum, Coloniarumq́ue le-
31 gationes, Orãtibus Florẽtinis, ne Clanis † mo
tus ſolito Alueo in Amnem Arnum cum ma-
gno ſuo incommodo transferretur. Interamna
tibus, peſſum ituros fęcundiſsimos Italiæ cam
pos, ſi Nar (id enim parabatur) in riuos dedu-
32 ctus, ſuper ſtagnauiſſet. Reatini Velinum † La-
cum obſtrui recuſabant, quippe erupturum in
adiacentia loca. Itaq; ſiue Pręces Coloniarum,
ſiue difficultas operum, ſiue ſuperſtitio valuit,
33 in ſententiam † Piſonis conceſſum eſt.
Septima Concluſio eſt: Ex mutatione flumi
nis, vel Aluei, non mutari fines territoriorum,
34 aut Iuriſdictionum, † palam eſt. l. Item ſi fun-
di. §. Sed ſi Inſula. ff. de Vſufr. & quemadmod.
quis Vta. l. In Agris. ff. de Acquir. rer. domin.
Bart. in Tract. Alluuionum. § Acquiritur. in fin.
Hieronym. de Monte in Tract Finium Regun-
dor. cap 24 num. 1. cum alijs ſeq. Ægid. Boſſ. in
tit. de Principe. Priuil. 277. 280. Franciſc. Marc.
in Deciſ Delphin. 343. nu. 1. 3. Vol. 2 & Bartho-
lom. Bertazzol. in conſil. ciuil. 41. nu. 118. vol. 1.
Octaua concluſio eſt: Quòd flumen diuidẽs
duo Territoria, eſt commune vtriuſque loci,
quò ad vſum aquarum; poſſunt namq́ue com-
muniter piſcari, bibere, lauare, ac ſimilia face-
re, & hoc pro indiuiſo. Quò verò ad fluminum
curſum, ſeu illorum Alueum, eſt communis pro
35 diuiſo; ſcilicet † vniuſcuiuſque vſque ad me-
dietatem. l. Adeo § fin. ff. de Acquir. rer. Dom.
l. 2 § Præterea ff. de Aqua pluuia. Arcend. Bart.
in Tract. Tyberiadis. §. Acquiritur. par. 1 Bal.
in conſil. 57. vol. 3. dicens: Vſum Aquæ eſſe cõ-
36 munem † pro indiuiſo propter motum Aquę;
Alueum Verò communem eſſe pro diuiſo. Hoc
tamen declarandum eſt procedere, niſi appa-
reat vnum eſſe Dominum totius fluminis, & in
illo Dominari ſolitum. Cepoll. in Tract. Serui-
tutum. tit de Flumin. verſus finem. Franc. Mar-
cus in Deciſ. Delphin. 345. num. 3 vol. 2. Anton.
Capic in Inueſtit. Feud § Feudorum clauſulæ.
in uerbo Fluminibus. verſ. Flumen exiſtens.
Nona Concluſio: Quòd Flumina, Aquę, illa-
rumq́ue decurſus, ſiue Aluei ex conceſſione
Regia in hoc Regno, ſunt Baronum, & Domi-
37 norum † Feudorum. vt dicit Luc. de Penn. in
dicta l. Vſum. col. 1. arg. l. 1. C. de Mancip & co-
lon patrimon. lib. 11. quem ſequitur Anton. Ca
pic. in Inueſtit. Feud. §. Feudorum clauſulæ. in
Verb Fluminib. verſ. In Regno conſtat. & Mat-
th. de Afflict. in Deciſ. Neap 388. nu. 13. & dum
iſta imprimuntur cenſuit D. Regens Lanarius.
in conſil. 39. nu. 5.
Ex hoc dicto Lucæ de Penna, Doctores Re-
gni, concluſionem cęperunt, & ſubditi ex illa
à Dominis, ac Baronibus nimium grauantur,
illiq́ue contradicere, quaſi piaculum ducunt,

vbi Lucas ex hoc infert, quòd ſi aliquis per tē-
pus immemorabile, ex Aquarum de curſu, aut
flumine publico aquam duxerit, quòd præſcri-
ptione minimè obſtante, Baro ſiue Feudi Do-
38 minus † tnebitur. arg. Regni. Conſt. Conſuetu
dinem prauam. §. fin. quæ vult, quòd prædium,
ſeu prædia ad Feudum, ſiue Feudi partem ſpe-
ctātia abſque aliquo certo taxato ſeruitio, præ
ſcriptione quacunque temporis non obſtante,
Domino reſtituantur. Sed Matth. de Afflict. in
d.c.1. in verb. Flumina. num. 4. circa finem. Quæ
ſint Regal. contrarium cenſuit, & rectè, meo iu
dicio. Mouetur ille hoc vnico Argumento: quia
quemadmodum Princeps ex certa ſcientia, po
teſt ſeparare rem particularem à Feudo, & il-
lam reducere in Allodialem, ſeu Burgenſaticā
naturam: vt concludit Andr. de Iſern. in c. 1. de
Controuerſ. Feud. apud pares terminand. Eo-
dem modo poterit facere, & operari, præſcri-
ptio tanti temporis, cuius contrarium hominū
memoria non extet, quæ operatur idem, ac pri
39 uilegium † Regis l. Hoc Iure. §. Ductus Aquæ.
ff. de Aqu. Quotid. & æſtiual. Secūdò ego robo
rarem, quia eadem Conſtitutio dicit, quòd Pre
ſcriptio quantumcuuque temporis non proſit;
& tamen antea loquutus non fuerat Impera-
tor de præſcriptione immemoriali, ſed de præ
ſcriptione triginta annorū, & ſic videtur ſum-
mouere præſcriptionem tantummodo nomi-
40 natam, vt referatur † ad proximè præcedētia.
arg. l. Talis ſcriptura. § ſi cum ſimil lib. ff. de leg.
1. latè Cardin. in Clem. 1. §. 2. de ſupplend. ne-
glig. prælat. Latius Vitalis Cambanis in Tract.
Clauſularum in §. Clauſula in principio. col. 1.
Tertiò, quælibet lex, diſpoſitio, aut ſtatutum,
remouens præſcriptionem, numquam cenſe-
41 tur tollere, † aut ſubmouere præſcriptionem
Centenariam, vel immemorabilem: vt conclu-
dit Alexand. in conſil. 61. in fin. vol. 1. Ripa in
dicta l. Quominus. nu. 100. Matth. de Afflict. in
Deciſ. Neapol. 254. nu. 5. Nicol. Boerius in De-
ciſ. Burdegal. 39. nu. 11. Andr. Tiraquell. in Re-
tract. Conuentional. §. 1. Gloſſ. 2. num. 25. Marc.
Anton. Natta in conſil. 154. nu. 7. vol. 1. Ioan. Ce
phal. in conſil. 403. nu. 59. vol. 3. nouiſſimè Clau
dius Bertazzol. inter conſil. Ciuilia Bartholo-
mei Patris in conſil. 71. nu. 56. volu. 1. Vnde di-
cta Conſtitutio alias præſcriptionum ſpecies,
non autem Centenariam, vel immemorabilem
reijcere cenſetur. Quartò, & ſi eſſemus in Feu
dalibus, vel Regalibus, ſufficit præſcriptio im-
42 memorabilis. † c. Super quibuſdam. §. Præte-
rea. de verb ſignific. Franciſ. Aretin. in conſil.
30. in ſecundo dubio. in fin. Aymo Crauett. de
Antiquitat. Temp. Parte 4 §. Abſolutis. nu. 13.
Dec. in conſil. 341. col. pen. & nouiſsimè alios
r ferens Thobias Nonius in conſil. 83. nu. 11.
Tiber. Decian. in conſil. 24. num. 112. 113. vol. 1.
Et quando præſcribuntur Principi reſeruata,
licet ad inducendam præſcriptionem multa
requirantur, et inter cætera, exigatur Princi-
43 pis † ſcientia, & patientia. Bald. in conſil. 352.
nu. 3. vol. 1. ante eum Oldrad. in conſil. 254. ſub
nu. 4. Tamen in ſimili præſcriptione, hanc ſciē-
44 tiam non requiri, cenſuit † Alex. in conſil. 6.
nu. 4. vol. 1. Curt. Iun. in cōſ. 158. nu. 12. Io. Ant.
Rubr. Alexand. in conſil. 21. nume. 6. Quinim-
mo ex temporum curriculo talem ſcientiam,
45 ac patientiam † præſumi, voluit Calder. in cō-
ſil. 15. tit. de Præben. Dec. in conſil. 185. col. pe-
46 nult. & ſufficeret ſcientia † Baronum, ac ſuo-
rum officialium. Bartol. in l. ſi Publicanus. §. fi.
ff. de Publican. Bald. in conſil. 145. circa finem.
vol. 2. Paul. de Caſtro in conſil. 203. vol. 1. Quin
tò, argumentum ſumo ex Conſt. Regni. Qua-
47 dragenalem. in qua † dicitur, quòd in Publi-
cis Rebus contra Fiſcum, centum annorū Cur-
riculo præſcribitur. Sed flumina ſunt Publica,
vt ſupra probatum fuit, ergo in illis preſcri-
ptio locum ſibi vendicat. Sextò, text. in dicta
48 Conſt. Conſuetudinem prauam. §. fin. dicit, † quòd
ſi prędium, aut prędia, reddititia feudo, vel
parti ipſius Feudi, ſint preſcripta, quòd ſimilis
preſcriptio minimè iuuat. Et tamen loquitur
de Prædijs, quæ ex recta legis diſpoſitione, &
49 vſum, & proprietatem rei ſignificant. † l. Quæ-
ſtio. 115. ff. de verb. ſignific. Poſſeſsio (inquit)
ergo vſus, Ager proprietatis loci eſt, Prædium
vtriuſque ſupraſcriptæ, Generale nomen eſt.
Refertur autem ad rem immobilem, & ità vſus
obtinuit, vt concludit Franc. Connanus Com-
mentar. Iuris Ciuil. lib. 4. cap. 10. ſub nu. 5. Ergo
non loquitur de Aquis, quæ inter immobilia
non cōputantur. Et ſi fortè quis diceret, quòd
& ſi flumen, vel Aqua non ſint immobiles, at-
tamen alueus, in quo iacet immobilis eſt: vbi
autem flumen eſt, & ibi alueus exiſtit, & con-
uertuntur: vt dicit Bart. in Tract. de Alueo ver
ſic. Relicto. col. 1. Bald. in Rubr. de Rer. diuiſ.
nu. 8. & 27. eſt namque Alueus tamquā Venter,
50 ſiue Stomachus Fluminis, † & tāquam lectus;
cum ſicut ſtomachus Vinum retinet, ſic Alueus
Aquam. Reſponderi enim poteſt, præfata non
obſtare; Tum quia in iſto caſu ratio haberi nō
debet de Alueo, cum tractemus tantum modo
de extractione Aquæ, et ſic non de Alueo,
qui quoad diuertendam Aquam conſiderari
non debet, cum non turbetur Alueus: Tum ēt
quia Aqua eſt Dominans, et ſimiliter Flumen;
Alueus vero eſt ſubiectum, nec datur Alueus
ſine flumine; appellabitur enim ſine illo, Ter-
ra, & flumen neceſſe eſt vt habeat Alueum, ſu-
per quo iter faciat, & fluat. Et ideo Flumen, et
Aqua tantummodo in hoc negocio conſidera-
buntur. Licet enim alias quicquid ſuper impo-
nitur, cedat ſolo; tamē in Aquis eſt ſecus, quia
51 ſolum ideſt Alueus † cędit flumini, & Aquis,
& efficitur eiuſdem Iuris, cuius eſt flumen, vt
dicit hoc eſſe mirabile Bartol. de Alueo. in ver
bo. Cuius. per tex. in l. Adeo. §. quòd ſi toto. ff.
de

de Acquir.rer.dom.Bald.in dicta Rubr.de Re-
rum diuiſ.num.21.27.Caſtrenſ.in l.Fluminum.
nu.1.ff.de Damn.Infect.Bald.in c.1.§.ſiquis de
Manſo.in fin.de Controuerſ. Inueſtitur. Iaſ. in
d.l.Quominus.nu.45.vbi Ripa.num.42.& dum
iſta prælo data ſunt. dicit Io. Anton.Lanarius
Regens in conſil.2. nu.4.

Septimò principaliter dicitur,quòd cum flu-
mina publica non Nauigabilia, (quia de ijs in
præſenti quæſtione loquimur) ſint, & publica,
& Communia, ſequitur quòd in ijs, quæ ſunt
publica, præfertur ille, qui per extractionem
52 Aquæ,illam † præoccupauit.l.1.§.1.ff. Ne quid
in loco publ. arguẽdo ab vſu viæ ad vsũ Aquę,
53 quod † Argumentum de Iure validum eſt.l.1.
§.2.ff. Vt in flum.publ.nauig.lic. & idcirco oc-
cupanti datur interdictum.l.1.§.Quod autem.
ff.de Aqua Quotid.& æſtiual.

Octauò,& vltimò, in deriuatione Aquæ à flu-
54 mine publico, ſufficit tempus † immemorabi-
le. d. §. Ductus Aquæ. quem tex. ita intellexit
Accurſ. in l. Seruitutes. ff. de Seruit. Ioan. de
Platea in l. Diligenter. nu. 2. C. de Aquæduct.
lib.11.Ioan. Petr. Ferrar. in Pract.in Forma li-
bell. in Action. Confeſſ. in verbo, Seruitus a-
quæductus. num. 19. Ex quibus, omiſſis alijs,
quæ induci poſſent, cenſeo opinionem Affli-
55 cti eſſe Veriorem, omiſſa † Lucę de Pen.opi-
nione. Inſuper in Regno videmus eſſe plures
Ciuitates, in quibus Domini,& Barones,nihil
Iuris habent in Fluminibus,& particulares,ac
ſubditi habẽt ibidẽ Molendina, Trapeta Olea
ria,& ſimilia. Aquas etiam extrahunt, & Hor-
tos, ac Prata irrigant. Et Sacrum Concilium
Neapolitanum in Dominis habentibus flumi-
na,ſępe,ac ſępius decernit, licere pro ciuium
commoditate, riuos Aquarum extrahere, ac
diuertere,dummodo alteri non noceant;& cõ
moditas vtentium non turbetur, nec noceat
Molendinis,Ferrarijs, vel alijs introitibus Do
minorum; vel quia aqua iterum in idem flu-
men ingrediatur; vt quemadmodum à flumi-
ne Nauigabili, licitum eſt pro commoditate
extrahere Aquam,dummodo, (vt dictum eſt)
nauigatio non impediatur, vel etiam dum ta-
56 men Aqua in eodem flumine † reuertatur; vt
ex multis concludit Corn. in conſ. 268. lirera
O.P. la ſecunda.vol.4. Sic etiam in alijs flumi-
nibus publicis minimè nauigabilibus, in qui-
bus non militant tot rationes. Quoad flumi-
num materiam hæc diximus,quæ ſufficiant:re-
liqua verò quoad piſcationem, & molendina,
alibi ſcripſimus,& ſcribemus, ſi Deus dabit.

ARGVMENTVM CAP. IX.

Portuum, ac Portorij enucleatio,& eo-
rum, quæ ad materiam faciunt.

COMPENDIVM.

1 Portus quid? nu.2.3.7.
2 Portus pro domo.
4 Portus,vt bonus ſit,quæ neceſſaria ſunt?
5 Portus naturalis è conſpectu Inſulam habere debet.
6 Portus noua Carthaginis in Hiſpania tutiſſimus.
Andrea Doria dictum notabile de portu Carthagi-nis,& de alijs portubus tutioribus mundi.
8 Statio dicitur vbi naues ſecurè ſtare poſſunt.
9 Prouerbium. In Portu res eſt.
10 Charmuta,portus Arabum,capax duorum mille na-uium.& nu.11.
12 Portus Athenienſium in Munychia.
13 Portus eorundem in Phalero.
14 Portus Sciradis Athenienſium.
15 Portus Goz apud Teculetum Hea oppidum in Africa.
Portus Sela apud Feſſanos.
16 Portus Ioppe.
17 De portu Ielles.
18 Portus Melela.
19 De portubus Horami, & Marſa Elcabirl in Regno Telenſino.
20 Portus,Hunanin,& Melſacaber.
21 Portus Lupię inter Brundnſium, & Hydruntem,ab Hadriano ædificatus.
22 De duobus Syracuſanorum Portubus.
23 Muſinganin
24 Temenſuſt
Sucaicada in Regno Conſtantina
25 Elmahdia
Zidib
26 Alexandrinus
} Portus.
27 Portus Hoſtiæ à Claudio Cæſare conſtructus.
28 Portus { Gaudauenſis. Brugenſis. Tornacenſis.
29 De Portu Neapolitano.
30 In Portu Neapolitano adeſt turris, in qua Lampas eſt nocte lucens, Nauigantibus apta.
31 In Portu Alexandria, Turris adeſt in qua ignis na-uigantibus oſtendi ſolet.
32 Claudius Cæſar,Turrim conſtituit,in portu Hoſtien-ſi ad ſimilitudinem Phari Alexandrini, vt ad no-cturnos ignes,nauigantes tutò dirigerent.
33 Portus in Ciuitate Genua.
34 Portus in Gallia apud Aquas mortuas.
35 Portus Puteolanus,Iulius appellatus.nu.36.
37 Portus Securus in Inſula ſancta Crucis,ſiue Braſili.
38 Portumnus Portuum cuſtos.
39 Ino Portumni mater, ſiue Leucothea, quam Latini Matutam appellant, nautarum cuſtos dicitur fa-buloſè.
40 Ludi Portumnales.
41 Portumni Imago cum clauibus in manu pingebatur, & quare?
42 Mulieri ad viri domum eunti claues traduntur, in Dominij ſignum.

43 Cla-

43 Clauium ademptiõ in vxore, diuortij ſignum.
44 Claues Iano tributa, quid ſignificant?
45 Portuum reditus ex bonis, quæ importantur, & exportantur, ſunt de Regalibus.
46 Veſtigal portus, quod portoriũ appellatur. & nu. 47.
48 Comes portus, eiusq; Vicarius Romæ erat, qui harum rerum curam gerebat.
49 Naucleri in portu peruenientes in quam Prouinciam ituri ſunt profitebuntur.
50 Apportari bona, & arma, prohibentur Mauris, Barbaris, & Saracenis, ac fidei Chriſtianæ hoſtibus, ac Ferrum. & nu 51.
52 Sal, Frumentum, & Cotis aſportari non poſſunt ad inimicos.
53 Aurum pro mancipijs, alijsq; ſpeciebus comparandis apud inimicos aſportari non licet.
54 Nec animalia ad illorum regiones.
55 Hoſtes, commeatu, armis, telis, equis, aliavè re iuuare illicitum eſt.
56 Portantes equos, arma, ferrum, filum ferri, ſtannum, chalybem, cauapem, funem, & alia bona excommunicantur ab Eccleſia, & Summis Pontificibus, ſi dentur fidei Chriſtianæ hoſtibus.
57 Contra eoſdem aſportantes quotannis fit proceſſus & excõmunicantur per Bullã in die Cœnæ Domini.
58 Commercij cum hoſtibus prohibitio fit, ne Regum, ac Regnorum Arcana ſciantur.
59 Regij Portulani rerum maritimarum ſunt in Regno. num. 60.
60 Intellectus. c. Regni. Cum nihil proſint. & c. Vt illorum fraudibus. c. Super extractione.
61 Domini Terrarum non poſſunt portus nouos facere.
62 Concedens Ciuitatem, an veniat portus, qui eſt ibidem?
63 Portus ſunt publici iuris.
64 Delinquentes in portu, à quo cognoſcantur? Conſt. Dignum. Conſt. Ea quæ ad Decus.
65 In portu omnes conferre tenentur.
66 Intellectus. l. In tantum. in prin. ff. de rer. diuiſ.
67 Naulum quid eſt?
68 Portitores, ſunt exactores in portu.

CAP. IX.

ESſe de Regalibus portus notiſsimum eſt, & inferius dicam. Portus (inquit Vlpianus)
1 appellatus† eſt concluſus locus, quo importantur merces, & inde exportantur, eaq́; nihilominus ſtatio eſt concluſa, atq; munita; inde Angiportum dictum eſt. l. Portus. ff. de verb. ſignific. Sed portũ (inqt Feſtus) frequẽter maiores pro
2 domo† poſuerunt. Vnde Varro de lingua Latina lib. 4. Ambitus (inquit) parietis in vrbe Seſtertius pes eſto. & Voluſius Metianus in lib. de Aſſe. Quod, & voluit Franciſc. Marius Grappaldus de partib. Aedium. tit. de verb. explicat. in verbo. Portus.

Sed portum hoc in loco accipiendum ducimus, de loco in flumine, aut mari exiſtente ad ſecurã nauium ſtationem, tũ ad euitandos Maris impetus, procellarum, & tempeſtatum; tum
3 vt ab inimicis, & Piratis ſtatio ſit † ſecura. de quo Victruuius lib. 5. c. 12. Ioachim. Mynſinger. in §. Flumina autẽ. nu. 3. in verb. Portus. Iuſtit. de rer. diuiſ. Leo Bapt. Albert. Floren. tei Architectonicæ. lib. 4. c. 8. inquit: Alij portum nauigij ſtabulum eſſe, fortaſsis interprærabũtur. Eſtò id vti vis, & carcer (de quo antè dixerat) & ſtabulum, & cõceptaculum. Certè ſi portus cuiuſq́; proprium eſt, nauim à procellarum impetu ad ſe recipere, tueri profectò neceſſe eſt. Et poſt multa dicit, quæ ad portum ſunt neceſſaria. Quòd ſit amplus, capax, & cõmodus,
4 ità q̃ naues† ſecuræ ingrediantur, & ibi permaneant; à ventis, quoad fieri poteſt remotus; ſit profundus in ingreſſu, ſinu, ac Ripis; & à ſordibus quibuſq́ue purgatus; pellucidas aquas vicinas habeat: Sit montibus vicinus, vt è longinquo à nauigantibus cõſpiciatur: Porticum habeat in quo poſſint nauigantes ſe recipere: Templum, in quo orationibus vacent, & ſacra videant: Arcus contectos, in quibus, quæ aſportantur bona, & merces ſeparatim reponantur: Turres duas ab vtraq; portus parte: Ignem, ſeu lampadas noctu lucentes, vt à longinquo noctis tẽpore à Nauigantibus conſpiciantur: Cathenis claudatur ferreis, vt tuta, ſit, & ſecura ibidem ſtatio. Hæc omnia, aliaq́; in manu factis portubus neceſſaria eſſe, & locus, ac Regio, melius demonſtrabunt. In portu, Angiportum neceſſarium eſſe nemo ambigit, illumq́; Angiportum appellari dico locum, qui in ingreſſu nauium pateat, anguſtum habens ad portum aditum, quaſi, Angens, ſiue Stringens portum, & Anguſtum illius ingreſſum faciens. Portus naturalis in loco, ille probandus eſt, qui è con
5 ſpectu Inſulam† habeat, vt promontoria, quibus vndarum fluctus frangantur, & curuaturæ illæ introrſus, tutiores ab omni Tempeſtatis iniuria reddãtur: vt dicit Franciſ. Patritius de Inſt. Reipubli. lib. 7. tit. 12 pulchros in id allegans verſiculos Virgilij lib. 1. dum ait:

Eſt in ſeceſſu longo, locus, Inſula portum
Efficit, obiectu laterum, quibus omnis ab alto
Frangitur, inq; ſinus ſcindit ſeſe vnda reductos.

Sic eſt portus nouæ Carthaginis in Hiſpania, ob inſulam in conſpectu poſitam, tutiſſimus, de quo magnum Andream Doriã, dicere ſolitum accepimus, in Mediterraneo mari, tres
6 tutiſſimos illum ſcire† portus, Menſes Iulium, & Auguſtum, & portum Carthaginis in Hiſpania, vt refert Ioan. Boterus Relatio. Vniuerſal. lib. 1. cap. 7.

7 Cuius portus ſecura † ſtatio inter alia notatur, de quo rectè Vulpianus. in l. 1. in princip. & in § Stationem. ff. de Fluminib. inquit. Ne quid in flumine publico, ripàve eius facias, vel immittas, quo ſtatio, itervè Nauigij deterius ſit, fiat. & ibidem; Stationem dicimus à ſtando; is igitur locus demonſtratur vbicunque naues

8 †tute ſtare poſſunt. & ibidem. Ne quid in mari, inuè, littore, quo portus, ſtatio, iteruè Nauigio deterius fiat. & ibi pluries. de his D. Cyprianus. lib. 3. cap 13. inquit: Quid enim ſi in mari portus aliquis munitionibus ſuis ruptis, infeſtus, & periculoſus eſſe nauibus cœperit, nonnè nauigantes ad proximos portus naues ſuas dirigunt, vbi ſit tutus, & ſalutaris introitus, & ſtatio ſecura? Hinc factum eſt, vt dum ſecurum aliquod negotium eſſe dicere velimus, iuxta Plauti dictum in Merc. In portu
9 †res eſt, dicimus.

Portus memorabiles plures reperiuntur; Apud Thamudenos Arabes eſſe portum Char-
10 muta†appellatum, ſatis commodum, ſinum habentem ſatis aſpectu iucundum, cui mons imminet ambitu centum ſtadiorum: isque portus habet ingreſſum duorum iugerum, flumine magno, & irriguo in eum fluente; habet in proſpectu Inſulam aquis redundantem, hortisque
11 accommodam; capax eſt, ac patens † duobus mille nauibus; cuius meminit Diodorus Sicul. lib. 4. De Tribus Athenarum portibus Poſt alios Pauſanias in Actiacis in Princip. In Muny-
12 chia primus, † in quo erat Templum Dianæ Munychiæ: Credebatur enim apud Græcos, Dianam portubus præeſſe; vnde ille verſus Græcè Callimachi, ſic ait:

Ε' ϰετὶ ϰαὶ λιμένεσσιν επισκοπος.
ϰαὶ μὲν ἀγαῖς

Qui latinè ità ſonant:

Nam præfecta vijs, & portubus ipſa fereris.

13 In Phalero erat alius, † in quo Templum Ce-
14 reris. Tertius Sciriadis, cum † Templo Mineruę. Sic, & idem Pauſanias in Laconicis, commemorat portum Achillis, propè Tenarum pro-
15 montorium. De portu Goz† apud Teculetum Heæ oppidum, Africæ celeberrimo, & de portu Selæ apud Feſſanos, meminit Leo Afer lib.
16 2 & 3 De portu† Ioppe habetur Eſdræ 3. c. 5. & lib. 2. Paralipom, cap. 2. & de portu Athenienſium facto, Themiſtoclis, & Periclis conſilio, ſcribit Plato in Gorgia. lib. 24. De portu
17 Ielles in quo frequẽtiſſimè naues† ſe recipiũt, atque à maris ſæuitia ſeruãtur illeſæ. meminit Idem Leo Afer. lib. 3. & ibidem de portu Mele-
18 la.† Et de duobus portubus in Regno Teleu-
19 ſino, Horami, & Marſæ† Elcabiri in quibus Venetorum, & Genuenſium copia maxima con-
20 fluebat. Sic de portu Hunania, & † de portu Melſacabir, poſt modum à Regibus noſtris Hiſpanis, occupatis, loquitur idem Leo Afer lib.
4 Eodem modo portum Lupiæ ædificaſſe Ha-
21 drianum † Cæſarem, inter Brundusium, & Hydruntem, quam antiquos Sybarim appellaſſe, ſcribit Pauſanias in Eliacis. De duobus portu-
22 bus Syracuſanorum † memorabilibus, ſcribit Cicero in Verr. Action. 6. Thucidydes Belli Peloponnẽſia. lib. 7. & nouiſſimè plenius Thomas Facellus, rerum Sicularum decade prima.
23 lib. 4. cap. 1. De portu Muguſtanin, †& de portu Temendfuſt. Scribit Leo Afer. lib. 4. Et de
24 portu† Sucaicada in Regno Conſtantinæ, Genuenſibus accommodo: & de portu Elmahdia,
25 † de portu Zidib, Leo Afer lib 4. 5. & 6. & de
26 portu † Alexandriæ Aegypti idem Leo lib. 8.
27 De portu Hoſtiæ † à Claudio Cæſare conſtructo. Scribit Sueton. Tranquill. in Claudio c. 21.
28 De portubus Gandanenſi, Brugenſi, † & Tornacenſi, ſcripſit Iacobus Meyer Hiſtor Flandr.
29 lib. 1. De portu Neapolitano† ſcribit Barthol. Veronenſ. de ſeruitut. Ruſticorum præd. c. 28.
30 in fi. Apud quem Turris &, in qua adeſt† Lampas nocte lucens, nauigantibus viſa, de qua ſcribit Matth. de Afflict in deciſ. Neapol. 392. & Sigiſmund. Loffredus in conſil. 21. per to-
31 tum. Simile † ſeruarum fuit apud Alexãdriam in qua Turris erat Pharos nomine, ex qua ignis à longè nauigantibus oſtendebatur. vt reſtatur Ioſephus de Bello Iudaico lib 6. cap 6. Quod, & refert Plin lib. 36. cap 12. dicens: Idem eſse Puteolis (vt ſtatim dicam) & Rauennæ. Eodem modo Turrim. extruxit in portu Hoſtiẽſi, quem
32 ſupra† nominauimus, Claudius Cęſar, ad ſimilitudinem Phari Alexandrinæ, vt ad nocturnos Ignes curſum nauigia dirigerẽt, authore Sueton. in Claud. cap. 21. Sic etiam in Ciuitate
33 †Genuæ, vt teſtatur Ioan. de Platea. in l. pen. C. de naufrag. lib. 10. & etiam apud aquas mor-
34 tuas† in Gallia, vt ſcribit Petr. Rebuff. in decla-
35 rat. Feudal. 38. Erat, & in ſinu † Puteolorum portus Iulius de quo Virgilius lib. 2. Georgicorum ait:

An memorem portus? Lucrinoq; addita clauſtra?
Atq; indignantem magnis ſtridoribus æquor?
Iulia. qua Ponto longè ſonat vnda refuſo,
Tyrrhenusq; fretis immittitur æſtus Auernis.

De quo portu ex Suetonio, Virgilio, Horatio, & Iuuenale, poſtquàm hæc ſcripſeram vidi
36 fuiſſe ſcriptum, † in Commentarijs, per Iulium Cæſarem Capacium virum eruditiſſimum Hiſtoriarum Puteolarum. cap. 5. qui dum hæc dantur prælo, ac impreſſioni, diligentiſſimè, & ad lõgum exarauit & per Hieronymũ Mercurialẽ de Arte Gymnaſtica. lib. 3. cap. 13. Hinc portus
37 Securus appellatus† in Inſula Sanctæ Crucis, ſiuè Braſili, cuius meminit Ioãnes Petrus Maffeus Hiſtor. Indic. lib. 2.

Vnde Portumnus, quem Græci Palæmonem
38 appellant, apud gentes fuit habitas† Portuum Cuſtos de quo ſic Euripedes in Iphigenia.

Fili Marina Leucothoa, Cuſtos bonè
O Nauium Palamon, eſtò mi bonus.

Sic, & Ino, ſiue Leucotheam, matrẽ Portumni, quam Latini Matutam appellarunt, Nauta-
39 rum† Cuſtodem, fabulantes confinxerunt: de qua verba faciẽs Orpheus in Hymnis ità inqt:

Aduoco Leucotheam, Dea, quæ venerabilis, atq;
Multa potens, Bacchum puerum, quæ nutrijt olim;
Audi diua Maris, quæ Nautas, quæ Regis vndas,

Flu-

Fluctibus, & gaudes, ſeruatrix alma virorum,
Vt tibi collibuit, ſulcant tuta alta Carina.

Et Virgilius lib. 2. Georgicorum.

Votaq; ſeruati, ſoluent in littore Nautæ,
Glauco Panopeæ, & Inoo Melicertæ.

Idcirco à Romanis die Auguſti decimoſepti-
40 mo, fiebant ludi † Portumnales, vt eſt author
Lilius Gregor. Giraldus. Pingebatur autem
41 Portumnus cum clauibus in manu, quaſi † q̄
ſub eo portuum eſſent Cuſtodiæ; vt ſcribit
Vincentius Cartarius in Cōmentarijs de Deo-
rum imaginibus. Hinc inoleuit, vt mulieri ad
viri Domos eunti claues traderentur; vt Do-
42 mus † viri Dominium penes ipſam eſſe demon-
ſtrarent, vt ſcribit Macrobius. Et Diuortij, ex
inde argumentum, traditur in legibus duode-
43 cim tabul. per clauium † ademptionem. Hinc
Cicero Philippica. 2. inquit, Mimam exegit,
claues ademit. Et Iano ſimiliter claues tribnū-
44 tur, quę ſecuritatis eſſent Symbolum; † & ideo
eius tempore domos, & ſanctitate, & religio-
ne, fuiſſe munitas, ſcribit Fabius Pictor, quem
ſequitur Ioan. Pier. Valerianus Hieroglyphic.
lib. 48. Similiter, & Plutoni pro inſigni claues
erant, vt eſt author Pauſanias in Eliacis, vnde
Orpheus in Hymno Plutonis inquit ſcribens.

Pluto, qui terræ claues, & Regna gubernas.

His modo libatis, ac præbabitis, concluden
dum eſt, portus eſſe de Regalibus, reditusq;,
ac ſolutiones quæ fiunt de bonis, ac mercibus,
45 quæ importantur, † atq; exportantur, vt in di-
cto. cap. 1. in verbo. portus. Quæ ſint Regal. vbi
idem tenuerunt Andr. de Iſer. Bal. Aluarot. &
cæteri. Vnde Vulpianus; Publica vectigalia in-
telligere debemus, ex quibus vectigal Fiſcus
46 capit, quale eſt vectigal † portus in l. Inter pu-
blica in fin. ff. de verbo. ſignific. & Donatus in
Phormione Terentij ait: Magiſtri Tributorum
ideſt Publicani, operam in portu dabant, infe-
rēdarum rerum, & efferendarum, vectigal exi-
47 gentes. Quod portorium appellauit † Alphe-
nus in l. In lege Cenſoria. ff. de verb. ſignificat.
& Imperatores in l. 3. C. de vectigal. & Cōmiſſ.
l. cum plures. 60. §. Vehiculum. ff. locat. & con-
duct. Io. Maurit. in Rep. l. vnicæ. col. 24. verſ. &
hoc vero. C. quo loco mul. muner. ſub. lib. 19.
de quibus Seneca de benefic. lib 6. cap. 18. Pla-
to (inquit) cum flumen mane tranſijſſet, nec ab
illo quicquam portitor exegiſſet. Et antè eum
Cicero lib. offic. 1. Improbantur ij quæſtus, qui
in odia hominum incurrunt, vt portitorum, &
fœneratorum. & Idem Cicero ad Quintū Frat.
Qui nuper in portorijs Italiæ tollendis, non
tam de portorio, quàm de nonnullis iniurijs
portitorum, quærebantur. Plaut. in Aſinar. Iam
ego hūc portitorē priuabo portorio. & Lucill.
lib. 12. E portu exportant clanculum, ne porto-
rium dent. & Cicero de Inuent. lib. 1. Nam ſi
Rhodijs (inquit) turpe non eſt portorium lo-
care, nec Hermacreonti quidem turpe eſt con-
ducere. De portitore Virgil. lib. 6. Æneidos.

Portitor has horrendas aquas, & flumina ſeruat,
Terribili ſquallore Charon.

48 In vrbe Roma, Comes erat † portus, & etiam
Vicarius, qui harum rerum curam gerebant, vt
eſt apud Caſsiodorum lib. Variarum 7. cap. 9.
& 23. Ad iſtud autem officium illa pertinebāt,
quæ Gratianus Imperator conſtituit, dum in-
quit: Saluberrima ſanctione cenſemus, ne mer-
ces illicitæ ad nationes barbaras deferantur,
& quæcunque naues ex quolibet portu, ſeu
littore dimittuntur, nullam concuſsionem, vel
damna ſuſtineant; ità tamen, vt earum Naucle-
49 ri deponant in quam † prouinciam ituri ſunt,
vt hoc manifeſto, nulla contra eos poſtea in-
dignatio, ſeu concuſsio, quoquomodo proce-
dat. vt in l. Vnica. C. de littor. & itiner. cuſtod,
lib. 12. Loca, ad quæ aſportatio non permitti-
tur ſunt hoſtium, Barbarorum, Maurorum, Sa-
50 racenorum, & Hæreticorum, † ad quos prohi-
bitum eſt mercimonij cauſa nauigare, Vinum,
Oleum, & alia liquamina deferre. l. 1. l. 2. C. quæ
res exportar. non poſſ. vbi dicit Accurſ. idem
procedere in alijs rebus aridis, ſcilicet, victua-
libus, ex rationis identitate. Sic etiam prohi-
51 bentur ferrum, † ac omne armorum genus ad
illos aſportare. vt in dicta. l. 2. Nec etiam co-
tem ad acuendum ferrum, ſal, & frumentum. l.
52 cotem. † in princ. ff. de Publican. & vectigal.
Nec ad eoſdem Barbaros licet aurum trāsfer-
re pro mancipijs, aut alijs rebus, comparādiſ-
53 que † ſpeciebus. l. 2. C. de Commerc. & merc.
54 Nec ad illorum ſolum animalia † tranſducere.
l. Vſurpationem. C. de vectigal. & commiſs. Ho-
ſtesvè commeatu, Armis, Telis, Equis, Pecunia,
55 aliavè aliqua re † adiuuare. l. Cuiuſq;. ff. ad leg.
Iul. maieſtat. Bartol. in l. Hoſtes. ff. de Captiu. &
poſtlimin. reuer. Hinc etiam ab Eccleſia, &
Summis Pontificibus, excommunicantur defe-
rentes equos, arma, ferrum, filum ferri, ſtānum,
56 Chalybem, omniaq; Metallorum genera, † atq;
bellica inſtrumēta, lignamina, Canapem, funes,
tam ex ipſo Canape, q̄ ex quacunq; alia mate-
ria, & ipſam materiam, aliaq; huiuſmodi, qui-
bus Chriſtianos impugnant, Saracenis, Turcis,
& alijs Chriſti nomini, ac Fidei, inimicis habe-
tur in c. Ità quorundam cap. Quod olim. c. Si-
gnificauit. c. Ad liberandam. extra. de Iudęis. &
Ioannes. PP. 22. in extrauag. Ita quorundam. &
in extrauag. Multa. eod. tit. multa ad hunc fi-
nem ſcribit Alexand. in conſil. 130. per totum.
vol. 7. Nicola. Boer. in deciſ. Burdegal. 177. &
in deciſ. 178. Marquard. de Suſannis, de Iudæis.
parte. 1. cap. 5. num. 1. vſque ad num. 7. Et ſuper
ijs ſingulis quibuſque annis fit proceſſus in
die Cœnæ Domini, & fit Bulla excommunica-
57 tionis per Summum Romanum † Pontificem,
qui pro tempore reperitur, de quo latiſsimè
ſcribit Martin. Nauarrus in Summa Confeſſa-
rior. cap. 27. per totum præſertim. num. 63.

Fit etiam iſta mercium,& commetcij prohibi-
tio,ne Regum , ac Regnorum arcana ab hoſti-
58 bus fidei Chriſtianæ,vel alijs†percipiantur.vt
in l.Mercatores. C. de Commerc. & mercat.&
voluit Benuenut.Stracca de mercatur.parte 4.
nu.10. cum pluribus ſeq In hoc Regno Neapo-
59 li ſunt Regij Portulani † rerum maritimarum,
de quorum officio,& quæ illis incumbunt,quæ
multa ſunt,habetur in Conſt.Regni.Cum nihil
proſint.& in Conſt.Vt illorum fraudibus,& in
60 Cõſt. ſup extractione. Eſtq́; vnus†Portulanus
Neapoli;alius Apuliæ,q dicitut Portulanus,&
ſecretus , reſidetq́; Baroli; Alius Aprutij;alius
in Prouincijs Hydrũti,& Bari;alius apud Bru-
tios,ſeu Calabros;alius in Prouincia Comita-
tus Moliſij.Sunt præter eos alij Portulani, qui
non curant maritima, de quibus Matth.de Af-
flict.in Conſtitutionib.Regni in Rubric.de of-
fic.Magiſtr.Camer.& in Rub.de offic.ſecreti.&
in Cõſt. Iuſtitiarij nomen.in fi.& Io.Ant. Niger
in Cõſt.Regni. ſupra allegatis . Cumq́; Portus
ſint de Regalibus,vt dictũ eſt,& in hoc Regno
Sint Regis,ſequitur nec Barones,nec alios Do-
minos habentes Ciuitates, vel oppida in locis
Maritimis , illos facere ſuos, aut aliquid iuris
habere , vt è noſtris ſcribit Marin. Freccia de
ſubfeud.Baron.lib.1.Tit.de offic.admirat.n.26.
cum duobus ſeq. Niſi illos haberent ex Regis
permiſſione,quod nunq̃ fieri vidimus.Nec Dñi
61 terrarum,aut Ciuitatum poſſunt†Nouos Por-
tus facere: vt voluit Anton. Capic. in inueſtit.
Feud §.Feudorũ Regalia in verbo. Portus.fol.
mihi.270.Poſt Andr. de Iſern. in Conſt.Regni.
Si quando,vti ipſum allegat idem Capicius.in
verbo.Feudorum clauſulę.§.Portubus.in prin-
cip.fol.112.

Sed ſi Princeps concedit Ciuitatem in Feu-
dum,in qua eſt portus,an cẽſeatur,& portum,
62 ac illius†redditus cóceſſiſſe?Bartol.in l.Cęſar.
num. 2.ff.de Publican.dicit quòd Portus venit
Ciuitatis appellatione. Glo.in c.Vbi periculũ.
§ Porro.in verbo. Cum ſua curia.de elect.in 6.
vbi dicit , quòd Ciuitatis appellatione conti-
nerur portus.ſequitur etiam Petr.Santerna de
Sponſionib.Mercator.parte 3.nu.38.39.Sed in
caſu iſto,ſalua Bartoli pace,contrarium eſt ve-
rius: conceſſa enim á Principe alicui Ciuitate,
vbi ſit portus,niſi exprimatur portus,non cen-
ſetur conceſſus . Reditus enim portibus de-
bitus,& imminens eſt affixus oſſibus Regijs, à
cuius perſona ſeparari nequit . Lucas de Pena
in l.Si quando C.de bon.vacan.Quia ſunt por-
63 tus publici†iuris,vt dictum eſt. vt in l. Nemo.
in fin.ff.de rer.diuiſ. Et ideo quoad vſum ſunt
omniũ.§.Flumina.ff. eo. tit. Quo verò ad pro-
tectionem, & proprietatem ſunt Principis.l.2.
ff. Ne quid in flum.pub. Quo verò ad iuriſdi-
ctionem in ijs,qui deliquerunt in portu aliud
dicendum; quia portus dicitur de diſtrictu.&
Territorio eiuſdem Ciuitatis.& ita procedunt
contraria ; videtur enim illo caſu iuriſdictio-
64 nem contuliſſe.†Alexand.in conſil.23. col. 2.
vol.5.Andr.de Iſern.in c.Imperialem §.Pręté-
rea ſi inter duos.de Proh. feud. alien.p Feder.
Regalia autem ſunt in ſpecie expriméda . cap.
In generali.de offic.vicar.in 6. c.In generali.Si
de feud.ſuer.contro.& in Regno probatur per
Conſt.Dignum.& per Conſt.Ea,quæ ad decus.

Vnum tamen animaduerti oportet,quòd tam
ad inſtructionem,quàm ad reparationem por-
tus,omnes conferre tenẽtur,cum fiat pro com-
65 muni omniũ†vtilitate.l.Ad portus. C.de ope-
rib.public.Nec idcirco portus erit ędificantiũ,
vt videtur innuere Barthol. Veron. in dicto c.
de portu. & Afflict. in dicto c.1. in verbo Por-
tus.ſub nu.2.Quæ ſint Regal. Quia dicunt eſſe
Principis ędificantis.arg.l.In tantũ.in princip.
66 ff.de rer.diuiſ.†qui text.non loquitur de Prin-
cipe ædificante,nec de Portu, ſed de piſcatio-
nibus, vt poſſit ponere caſam in littore maris,
in qua ſe recipiant,cũ text.in dicta l. In tãtum.
veniat ad declarationem, & ampliationem le-
gis ibi præcedentis in finalibus verbis:Nec lo-
quitur de portu , ſed de Caſa quæ eſt propriè
Piſcatorum,ruſticorum , & pauperum iuxta il-
lud Virgilij Buccolicorum Egloga 2.

Atque humiles habitare Caſas .

Et Pontanus ait :

Nec puduiſſe tenues,accubuiſſe Caſas:

Ouid.lib.3.Faſtorum inquit.

Et pudet in paruis nomen habere Caſis.

Quæ plurunq;, & frondibus,& ſtraminibus ex
luto , & ex ligno ſolent ædificari, vt de Primo
Ouid.lib.4.Faſtorum.ait:

Sunt,quibus è ramis frondea facta caſa eſt.

De Secundo Propertius lib.2.

Straminea poſſet Dux habitare Caſa .

De Tertio Strozza pater.

Et luteam ſolida ſtruxerit arte caſam :

De Quarto Theodoretus,Qui ligneam(inquit)
caſulam ſibi ſtruat .

Naulum etiam vocari ſolet,quod in Portu pro
67 nauibus ſolui aſſolet:† vt docet Vulpianus. in
l.Huius.ff. Qui potior.in pignor. hab. Niſi po-
tius ſit illud, qđ datur pro vectura.Iuxta.l.Sed
addes.§. Si quis mulierem.ff.locat. de quo lo-
quitur Franciſc. Marc. in deciſ. Delphin. 350.
vol.2.vbi loquitur de Naulo, quod exigitur in
loco limitropho,ſeu communi, ac intermedio
inter duos dños,cui nam debeatur?Exactores
autem vectigalis in portu, verè , vt dictum eſt,
68 portitores†appellabantur. vt poſt Aſcon. Pe-
dianum in Diuinat.voluit Carol.Sigon.de an-
tiquo iure ciuium Roman. lib.2.cap.4.

ARGVMENTVM CAP. X.

Ripatica quæ ſint, & quod ſit Riparum Ius, &
materia hæc perfectè digeritur.

C O M-

COMPENDIVM.

1 *Ripatica ſunt de Regalibus.*
Ripatica, an Riparia dici debeant?
2 *Riparum vſus publicus eſt.*
3 *Littorum vſus publicus eſt.*
4 *Aer, Aqua profluens, Mare, & Littora maris communia ſunt.*
5 *Ripa eſt vſu publica.*
6 *Ripa, an ſint eorum, qui propè prædia habent?*
7 *Ripa, an ſint de parte fluminum? nu. 9.*
8 *Ripaticum eſt ſolutio, quæ pro appulſu ad ripas fit. num. 10.*
11 *Ripa appellatione non continetur incrementũ, quod recipit flumen ex imbribus. nu. 13.*
12 *Ripa quid?*
14 *Ripa à Dominis habentibus prædia vicina, an alienari poſſit?*
15 *Ripa in venditione prædij vicini, venit.*
16 *Ripa de ſe, vt plurimum inutilis.*
17 *Melones fiunt in Ripa Maris apud Barolum.*
18 *Dominus prædij, an muniat Ripam à vi ac impetu, & inundatione fluminis. nu. 19. 20.*
21 *Munimenta quis facit, vt aqua ſibi non noceat, alias non permittitur. nu. 24.*
22 *Aggeres ad vicini odium fieri nequeunt.*
23 *Cautio damni infecti danda eſt per eum qui aggeres facit, & quomodo. nu. 27.*
25 *Quando incommodum vicino non eſt magnum permittuntur aggeres fieri.*
26 *Aggeres cum fiunt, & cauſatur incommodum nauigationi, locum habet interdictum.*
28 *Aggeres fiunt ſecundum artis peritiam.*
29 *Hirundines docuerunt, aggeres fieri ad comprimendos fluminum impetus.*

CAP. X.

RIpatica etiam inter Regalia connumera-
uit Federicus in dicto cap. 1. Quę ſint Re-
1 galia. † Licet Riparia potius dicendum fuiſ-
ſet, à Ripa dictum, quæ eſt Fluminum, & Tor-
rẽtium; Maris autem dicitur Littus, iuxta illud
Iulij Cæſaris de Bello Gallico. lib. 6. Difficili
(inquit) tranſitu flumen, ripiſque præruptis;
cui concinit Ouidius lib. Metamorphoſeos 1.

Pro Ripis Littora pulſant.

Hinc dicit Iuſtinianus, Riparum quoque
2 vſus publicus eſt, & iuris gentium, ſicut † ip-
ſius fluminis. in § Riparum. Inſt. de rer. diuiſ. &
paulò poſt in §. Littorum. Inſt. eod. tit. Litto-
3 rum (inquit) quoque † vſus publicus eſt, & iu-
ris gentium, ſicut, & ipſius Maris. Et Martianus
ait: Communia ſunt iſta, Aer, Aqua profluens,
4 † Mare, & per hoc Littora Maris in l. quædam.
in fin. ff. eo. tit. Idem dicit in l. Nemo igitur. in
princip. ff. eo. tit. & Caius ibidem in l. Ripa-
rum. Quod aduertit etiam Accurſ. in dicto. §.
Riparum. in dicto. § Littorum. & in dicta. l.
Riparum. in prima Gloſſa. Vnde non loquitur.
Federicus in dicto c. 1. Quæ ſint Regal. quòd
5 Ripa ſit de Regalibus, cum ſit vſu † publica di-
cta. l. Riparum. & §. Riparum. & l. Vnica. ff. de
Rip. muniend.

Breuiter non confundamus terminos, ſed
dicendum eſt, vt rectè iura enucleentur, quòd
cum ſupra ex eodem Imperatore dixerimus,
quòd Flumina nauigabilia, & illa, ex quibus
fiunt nauigabilia, Principis Regalia ſunt, & ſic
loquuti fuimus de alueo: nunc autem non eo-
dem modo dicendum erit de ripis, ex quo re-
ſpectu Dominij, ac proprietatis ſunt illorum,
6 qui prædia † propè ripas habent. dicta. l. Ripa-
rum, & dicto. §. Riparum. & ſcribit Corn. in
conſil. 99. litera. g. vol. 2. Franciſc. Veggius in
conſil. 1. num. 10. vol. 1. Riminal. ſenior. in conſ.
444. nu. 39. vol. 3. plenè Forcatulus in Necyo-
mant. iuris. Dialog. 86. nu. 2. Licet illarum vſus
ſit publicus. Nec enim rationi congruit, quòd
fieret fluminum nauigatio, & Domini ripa-
rum, nauigantes ad eaſdem ripas diuerten-
tes, repellerẽt: Tum quia eſſet contra nauigan-
tium libertatem, atque vtilitatem; tum etiam,
quia neceſſe foret, vt qui ſemel flumina naui-
gare cæpiſſet, perpetuò in flumine conſiſteret,
nec nunquam ripis applicaret, ſi ab vnoquo-
que à ripa ſua repelleretur; Quod ſatis abſur-
dum eſſe nemo vnquam negabit. Nec iure flu-
minum cenſentur, vt quemadmodum, flumina
ipſa Principum Regalia ſunt, ſic, & ripæ ſint,
7 cum † & illæ de eiſdem fluminibus minimè di-
cantur. l. 1. §. In flumine. ff. de fluminib. ibi. Et
quod in ripa fit, non videatur in flumine pu-
blico factũ, annotauit Franciſc. Marc. in deciſ.
Delph. 346. num. 5. vol. 1. Auguſtin. Berous in
cõſ. 177. nu. 19. vol. 3. Ideoq; ſolum id Principi
8 debebitur ripaticum, † quod eſt quædam ſo-
lutionis ſpecies pro appulſu ad ripas, eſtque
premium, quod Princeps capit pro tuta na-
uigatione fluminum, & ſecuro appulſu, & ſta-
tione in ripis, ad Portus ſimilitudinem. Nec
9 obſtant † dicta Andr. de Iſern. in dicto cap. 1.
in verbo. Ripatica. dicentis, idem iuris eſſe de
Ripa, ſicut de flumine; cum intelligatur iſtud
quoad titulum, ne quid in flumine publico, ri-
pavè eius fiat. Et intelligitur etiam quoad ſo-
lutiones redditaum, quæ ſunt ſub protectione
Principis, & tanquàm publica ſunt inalienabi-
lia. vt in l. Sed Celſus. ff. de cõtrah. empt. dicit-
que Andr. hæc Principes ſibi vſurpaſſe. Bal. ve-
ro ibidem dicit, q᷑ Ripatica ſunt ſolutiones,
10 quę fiunt † à tranſeuntibus flumina per naui-
culam de Ripa ad Ripam: & hinc credo quòd
Romæ in Tyberi fiunt ſolutiones, & alibi, &
de hoc dicendum erit infra dum dicemus de
Pontibus, & Scaphis, vt infra cap. 11.

Ripa autem intelligitur illa, quæ cõtinetur
à flumine tenente naturalem, ac ſolitum ſui
curſus rigorem, nec in ripæ appellatione con-
tinebitur incrementũ, quod aliquando flumen
11 imbribus, ac procellarum, & pluuiarum † abun
dantia receperit. vt dicitur in l. 1. §. Ripa. vbi

Accurſ.ff.de Fluminib.& voluit Frãciſc. Marc.
in dicta deciſ.Delph.346.n.6.vol.2. Eſtq; Ripa
12 terrenum,†quod ſuo curſu naturaliter flumen
retinet. Alexand. in conſil.44.col.2.vol.6.Bar-
tholom.Socin.in conſ.79.nu.8.iu fin.vol.3.Qui
dicit, quòd ſi hyeme aquatnm impetu, & im-
bribus flumen creuetit,quod vltra ſolitum cur
13 ſum aqua tetigerit, uon † dicetur Ripa, ſed
aquarum innndatio, quæ ſolitam Ripam uon
mutat. refert,& ſequitur Franciſc. Veggius in
dicto conſ.2.uu.11. & 12.vol.1.Federic.Scotus
in coufil.9.nu.32.& 33.lib.4. tomo 1. Stephan.
Fotcatnl.in Necyom.iuris.Dialog. 86. nu.2.

An autem, Ripa fluminis à Dominis haben-
14 tibus contigua,& vicina prædia†alienari per-
mittatur? Ex ſupra uotatis videtur dicendum
alienationem fieri poſſe.arg.dictæ.l. Riparum.
& dicti.§.Riparum. prout in ſpecie conclndit
Albertus Brunus in couſ.23.nu.1.& per totum,
vbi concludit, Riparum venditionem fieri po-
tuiſſe, qnæ ſunt inter Cinitatis mænia, & foſ-
ſata; quem iu ſpecie ſequitur Iacob. Mandell.
in conſ.16.num. 17. Sed tamen contrarium eſt
dicẽdum:nam Flnminnm Ripæ cum ſint publi-
co, & commnni omnium vſui deſtinatæ, nunq̃
venduntur,prout nec vendi ſoluernnt. vt poſt
Bartol.in tract.Tybetiadis. voluit Barthol.Ve-
ronenſ. de ſeruitut. Ruſtic. præd. tit. de Ripa,
ſub nu.7. verſ.Incontrarium allegatnr. & Lau-
rent.Calcan.in couſ.90.nu.10. ſequitur Hiero-
nym.de Moute in tract Finium Regundorum.
cap.23.nu. 3.In venditione tameu Prædij vici-
15 ni Ripa†venit,& quodammodo venditioni ac
cedit.cenſuit Ripa in dicta.l.Quominus. n.73.
ſequitur Io. Cephal.in couſ. 586. nu.27.vol.4.
Franciſc.Marc.in deciſ.Delph.111.nu.44.vol 2.
Rimin ſenior in conſ.444 num.22.vol.3.& Fe-
deric.Scot.in conſ.7.in fiu.lib.3.Tomo 1.Alias
fruſtratoria, & inutilis eſſet Dominis prædio-
rum vicinorum illa proprietas, & Dominium,
niſi cum prædio accederent Ripæ, venditioni
16 factę.Ripa enim de per ſe,†vt plurimum iuuti-
lis, & ſterilis eſt. iuxta illud, Ripæ.in dicta.l.
Quominus. nu.74. allegantis illud Ouidij in
Heroidis in Epiſtola Oenone ad Paridem.

Quid facis Oenone? quid Arena ſemina mandas?
Non profecturis littora bobus aras.

Quem refert, ac ſequitur Barth. Bertazzol. in
conſil.ciuil.60.nu.20.vol.1.quibus ſimile eſt il-
lud Iuuenalis.

Nos tamen hac agimus, tenuiq; in puluere ſulcos
Ducimus, & ſterili littus verſamus aratro.

Cum Ripæ, vt plurimum, ſui natura ſterilibus
arenis tantum abuudent: iuxta illud Baptiſtæ
Mantuani dum ait:

Stabat Arenoſæ frondens in margine Ripa.

Niſi ſimus in Maritimo littore Baroli, in quo
17 æſtiuis temporibus,Melones,ſiue Pepones†fa
ciunt Hortulani Aquaticos,& guſtu,ac dulce-
dine,& magnitudine eximios.

Dominus autem Prædij, an poſſit Ripam ag-
18 geribus munire, vt ſibi fluminis aqua † non
noceat, ſed illius impetum compeſcat? vide-
batur dicendnm, non licere; munitiones enim
facere minimè licet.arg. l.1.in princ.& per to-
tum.ff.de fluminib.& per titulum: Ne quid in
flumine publico, ripauè eius fiat;adeo vt tam
per Rubrum,quàm per Nigrum facta videatur
prohibitio. Reſpondeas tamẽ licere.Quamuis
enim fluminis naturalem curſum, opere manu
facto, aliò non liceat auertere;tñ Ripam ſuam
aduerſus rapidi Amnis impetum,munire pro-
19 hibitum non eſt.†dicit Gordianus in l.1. C.de
Alluuionibus & palud.Ripas enim Fluminum
publicorum reficere,& munire,vtiliſsimũ eſſe,
Vlpianus aſſeruit.in l.1.§.Ripas.ff.de Ripa mu-
niend. Interdictum enim, ne quid iu flumine
publico,ſi quid Ripæ muniendæ cauſa fiat, lo-
cũ non habet.l.1.§.Labeo ſcribit, ff.de Flumin.
Contra enim tale interdictum, plerunq; vtili-
tas ſuadet,exceptionem dari. Pone enim gran
de damnum flumen ei dare ſolitum, & prędia
eius depopnlari: Si fortè aggeres, aut quam
aliam munitionem adhibuit,vt agrum ſuũ tue-
retur, eaq; res curſum fluminis aliquantulum
20 † immutauerit, cur ei non conſulatur? inquit
Vulpianus in dicta l.1.§.Sũt autem; iu verſ.Sed
& ſi aliqua.ff. Ne quid in flum.publ. Maximè
21 dũ munimenta facit,vt aqua†ſibi nou uoceat.
vt in l.In ſumma.§.Idem labeo ait ſi viciuus.
ff.de aqu.plu.arcend.tenet.Barthol. Veronenſ.
de ſeruit.Ruſtic.prædi.tit.de Aggerib.cap.37.
col.1. verſ.Sed quid ſi flumen publicum. & q.
ſeq.& in Titul.de Torrente. cap.38. iu fin.poſt
Bart.in dicta l.Quominus. q.11.nu.21. vbi etiã
Ripa. nu.80.cum pluribus ſeq.Corn.in cõſ.99.
vol.2.latiſſimè Cardiu.Pariſ.in conſil. 105.per
totum.vol.1.& nouiſsimè Vẽdelin. Schellinch.
Action.& except.Forenſ.par.2.tit.de action.in
factum. fol.mihi.232. & ſeq Io.Criſp.de Mont.
iu Formul.Actiou. num. 55. Molliuntnr tamen
iam dicta pluribus modis.

Primò, dum tamen quis uon faciat aggeres
22 ad vicini odium, quia tunc non †permittitur.
l.1 §.Neratius ſcribit.ff.de Aqu.plu.arcend.qui
ità intelligi debet, quando nimia curioſitate
hoc factum fuerit.

Secundò,licet, dum modo in anuos decẽ præ
23 ſtetur cautio damni† infecti, vel per eum non
ſtet,quominus detur ſatiſdatio.vt in dicta.l.1.
in priuc.ff.de Ripa.mun. & voluit Io. Criſp.in
dicto. nu 55.

Tertiò,vt opus aggerum, neceſſariò factũ ſit,
24 vt faciẽti damnum, & nocumentum†nou ob-
ueniat.ita notatur in dicto.§.Item Labeo ait ſi
vicinus. Et ſi vicino fiat incommodnm idem
erit,dum tamen incommodum maximnm non
25 ſit.† dicta.l.1.§.Snnt autem.in verſ.Neq; enim
Ripæ ff Ne quid in flumin.publ.& in dicta l.1.
C.de Allunion. Cardin. Pariſ. in conſil. 105.
nu.16.

nu.16.25.& 26.vol.1. Tunc enim prohiberetur; Secus ſi viciñorũ damnum,& nocumẽtum modicum eſſet, ſed facientis aggeres maximum vtile, tunc enim de illo curandum non erit, vt ſupra notati Doctores cenſuerunt.

Quartò, tunc demum licitam eſſe Aggernm, & Riparum accommodationem, quando nauigatio non impediatur, nec illi incommodum
26 fiat, alias tunc † opus eſſet interdicto. de quo in dicta l.1.ff.de Fluminib. & in §. Prohibitoria. Inſt.de Interd.& dicta l.Vnica.§.Merito.ff. de Rip.Mun.Franciſc.Marc.in Deciſ.111.num. 20.& in Deciſ.112.num. 3. vol.2. & voluit Io. Criſp.de Montibus in dicto tract. de Terminis Actionum.num.55.

Quintò, quòd eadem cautio, ſiue ſatiſdatio in annos decem pręſtanda boni viri arbitratu, præſtetur ante inchoatum opus, alias erit lo-
27 cus † actioni legis Aquiliæ, non autem interdicto.d.l.1.in princ.& circa finem.verſ.Etenim curãdum fuit.ff.de Rip.Mun.& voluit Florian. de S.Petro in l.Si fiſtulæ.vbi text. ff. de Seruit. vrb.præd.& voluit Vendelin.& Io.Criſp. in locis allegatis.

28 Aggeres verò faciendi erunt ſecundum†artis pe; iti ım.de quibus plenè Leo Bap.Albert. Architectur.lib.10 cap.10.Quos ad fluminum impetus comprimendos Hirndines docuiſſe
29 homines,† ſcribit Ioan. Pierins Hieroglyphicor. lib.22.

ARGVMENTVM CAP. XI.

Vectigalium ſeges hic enucleatur, quando, & à quibus, qua ex cauſa, ex quibus rationibus, & rebus exigatur.

COMPENDIVM.

1 *Teloneum quid, & vnde dicatur? num.4. 5.7.*
2 *Teleſphori vectigalium exactores.*
3 *Telonum, quod Ceconiam apud Hiſpanos nominant, quid ſit?*
6 *Quadrageſima ſolutio quid?*
8 *Telòs gracè, latinè Vectigal.*
9 *Teloncarij qui?*
10 *Vectigal quod ex Paſcuo reddebatur prius dictum apud Romanos.*
11 *Publicanus ex Caio qui? nu.12.*
13 *Publicanus, quaſi publicas canis ex authore.*
14 *Publicum pro vectigali accipitur.*
15 *Vectigalia per publicanos tuentur.*
16 *Agri vectigales dicuntur, qui à Fiſco, vel Municipibus, non à priuatis conducti ſunt.*
17 *Publicani, ſiue exactores, an Mãcipes appellarẽtur.*
18 *Mancipes dicebantur publicanorum principes, ſed vide num.19.*
20 *Octauarij, qui octauam redituum partem exigebant, dicti ſunt.*
21 *Decuma erat vectigal, quod exigebatur ex frugibus ſiculorum.*
22 *Viceſima erat illorum, qui manumittebantur.*
23 *Viceſima exigebatur, Auguſto mandante, ab haredibus extraneis.*
24 *Viceſima quinta exigi ſolita erat à vendentibus Mancipia.*
25 *Quadrageſima ſoluebatur pro litibus, & Iudicijs conceptis.*
26 *Centeſima, & Duecenteſima erat rerum venalium.*
27 *Rex Catholicus, quod vectigal exigit in Hiſpania? L.7.tit.2.Partita 5.Hiſpan.*
28 *Vectigalia Publicanis locabãtur à Cenſoribus apud Romanos.*
29 *Locatio Vectigalium fieri non poterat, niſi publicè, populo inſpiciente.nu.30.*
31 *Publicani an eſſent ex ordine Equeſtri ciuium Romanorum.nu.32.*
33 *Alexandri ab Alexandro Laus.*
34 *Vectigalium indictio, & exactio de Regalibus eſt ad Principem ſpectans. nu. 35.*
36 *Vectigalia indicere etiam ad Reges ſpectat.*
37 *Venetorum Reſpublica vectigalia indicit, & alia etiam.*
38 *Dux Sabaudiæ ſimiliter.*
39 *Alij Domini, ac Ciuitates habentes Iura Principum. num.40.41.*
42 *An praſcriptione quaratur ius imponendi vectigal?*
43 *Paſſagij, ac pedagij vectigal eſt in Regale, ac Principum.*
44 *Pedagium eſt vectigal, cuius ſolum ſit à tranſeuntibus pede.*
45 *Guidagia, qua ſint?*
46 *Iura Paſſagij, Pontagij, Barcagij ſunt, qua exiguntur pro paſſu Ponte, & Barca.*
47 *Conceſſo territorio, dicitur conceſſum ius Pedagij.*
48 *Vectigal paſſus, pedagij, ac paſſagij, ſolui debet à trãſeuntibus forenſibus.*
49 *Pons ſuper flumẽ factus, viæ appellatione continetur.*
50 *Pontem facere, in via, aut flumine publico, priuato non licet.*
51 *Pontes, & via aptantur in Regno ex ordine Regia Camera.*
52 *Cenſores vias ſilice ſternendas in vrbe, glarea extra vrbem, ac Pontes multis in locis faciendos, primi omnium locauerunt.*
53 *Pons reſciſſus, Horatio Coeliti magnum Pietatis Patria argumentum.*
54 *Pontem Lapideum Traianus ſupra Iſtrum, ſiue Danubium fecit.*
55 *Exactio vectigalis, ſiue paſſus in pontibus, & ſimilibus locis, vt itinerantes tuti à latronum incurſibus ſint.*
56 *Loca exactionum vectigalis paſſus ſecura eſſe debent.nu.65.*
57 *Dominus vectigal paſſus exigens tenetur pro ſcelere in via patrato.*
58 *Exigentes vectigal paſſus tenentur de robaria, vel delinquentem exhibere. nu 5.*
60 *Dominus paſſus dans bulletam tranſeuntibus, fiduciam,*

ciam, & ſecuritatem dare cenſetur.
61 Intellectus Conſt. Regni. Super iucisionibus.
Intellectus Conſt. Si damna clandeſtina.
Intellectus cap. Regis Caroli Primi. Clandeſtinis. & c. Statuimus.
Intellectus iurium Regis Caroli Secundi. c. Item ſtatuimus. quòd pęna, & c. Conſtitutionem.
62 Bariſelli Prouincialis conſtitutio in Regno ad quid.
63 Bariſelli in Regno Conſtituti fuere à Petro Toleto Regni Prorege.
64 Exigentes vectigal paſſus, an teneantur ad refectionem pontium.
66 Pontes dicuntur facti ex ligno. nu. 80.
67 Pontes dicuntur etiam fabricati ex lapidibus, vel ex ædificatione cum arcubus.
Pons vnde dicatur? nu. 79.
68 Ponto Nauiculæ ſpecies eſt.
69 Scapha, vulgo Italorum, Schiffo dicitur.
70 Scapha Nauis inſtrumentum.
71 Scapha quid à Naui differat? nu. 72.
73 Naui confiſcata, an confiſcetur Scapha?
74 Scapha, an ſit de ſubſtantia Nauis, vel naui accommodata?
75 Cymba quid ſit?
76 Lyntres qui?
77 Vectigal pedagij, vel ſimile, ſi exigi ſolitum in ponte, vel Scapha, an ſi mutetur flumē, vel alueus poſſit exigi? nu. 78. 81. 82. 83. 84.
85 Vectigal ſi exigi ſolet in flumine, an is qui vado fluminis pede tranſit teneatur ſoluere? nu. 95.
86 Vadum quid. nu. 87. 90.
88 Prouerbium. In vado res eſt, quaſi in tuto.
89 Vadimonium pro ſecuritate ſumitur.
92 Vires hominum contra vires fluminum non ſufficiūt.
93 Ponti potiusq; fluminis, quis fidere debet.
94 Fluminum tranſitus periculoſus.
95 Dominus paſſagij, ac vectigalis exactor, an teneatur, ſi quis diſrobatus ſit extra viam?
96 Viā quis rectā, & ſolitā, & non per Alpes ire debet.
97 Pœna, quæ debetur trāſeuntibus non facta ſolutione, Cui debetur Domino, an conductori?
98 Quando res incidat incommiſſum. nu. 99.
100 Pœna fraudantium vectigalia cui debeantur? nu. 101. 102.
102 Declaratur dictum Guid. Pap. in deciſ. 477.
103 Immunem ſe prætendens à ſolutione vectigalis, an debeat docere de immunitate.
104 Scholares debent petere bulletam à Gabellario, alias libri incidunt in commiſſum.
105 Immunis, & Priuilegiatus à vectigali tenetur perfectè conſignare Datiario.
106 Clericus, quamquàm ſit immunis, debet conſignare fidem Gabellario.
107 Scholaris excuſatur à commiſſo non oſtendens immunitatem, ſi oſtendat libros, quos ſecum ducit à ſtudio, vel ſimilia.
108 Immunes notorij, non debent facere profeſſionem immunitatis.
109 Vectigalis exactor, ſi non ſtat in loco exactionis, viator tranſibit impunè.
110 Vectigalis exactor in Regno Neapolitano debet ſtare in loco deſtinato.
111 In Portu Siculo lege Cenſoria quid cauebatur pro ſolutione portorij ſeruorum pro vſu deſtinatorum.

CAP. XI.

VEctigalia, & ipſa iuris Regalis ad Princi-
pem ſpectāt, vt ſtatim dicetur, & Telonea
interpretantur. Teloneum autem, mēſam Pu-
blicanorum, in qua vectigal exigitur, ſignifica-
1 ri omnes vnico ore tradiderunt, † dictumque
aſſerunt à τελωνιον græcè, quod vectigal ſigni-
ficat. Vel dicuntur Teleſphora, quia Teleſ-
2 phori vocantur † vectigalium exactores ab An-
drea Alciato in l. Pupillus §. Decuriones. ff de
verb. ſignific. Aut iuxta Nicol. Perotti Sypon-
tini traditionem, dicuntur à Telone, quod eſt
inſtrumentum, vnci forma confectum, roſtro
3 aduncato, qui lingua Hiſpanica, Ciconia † di-
citur, ad ſimilitudinē ferè roſtri Ciconiarum
factum, ità vt dici poſſint Telonarij, quaſi vn-
cinarores, trahentes ad ſe reditus, & vectiga-
les. Vel dicuntur cū duplici litera L. Tellonea,
4 quia ſit vectigal appellatum à Tellure, † quòd
rerum, quæ per terram vehūtur ea ſolutio fiat.

Sed antequam aliò diuertam, aptiſſima, atq;
huic verbo conſentanea verba referre minimè
grauabor Io. Caſſiani collation. 21. cap. 28. qui
ſic de quadrageſima alloquitur: Et fortaſſe (in-
quit) ipſa Decimatio rectè, quaſi ab vſu Telo-
5 nei, quadrageſimæ † nomen acceperit: ità enim
illa publica vocatur exactio, ex quo rāta lucri
portio, Regis commodis deputatur, quantum,
& à nobis à Rege omnium ſæculorum pro vſu
vitæ noſtræ, legitimum quadrageſimæ vectigal
exigitur. Hæc Caſſianus. Quæ autē iſta quadra-
6 geſima erat, & pro quibus † ſolutio fieri ſolita
erat, loquuntur Arcadius, & Honorius in l. Om
nium. C. Theodoſ. de indulg. debitor. & ſtatim
dicam vberius.

Iſidorus aūt Ethimolog. lib. 10. inquit: Telo-
7 nium eſt locus in portu Maris, † vbi mercium,
nauium, & nautarum emolumenta redduntur.
Telos enim Græcè, vt Beda dicit, Latinè vecti-
8 gal dicitur: † & à Telone, dicuntur Telonearij,
colligentes tributum nauium pro Rege. Hinc
Gl. in c. ſi teſtes. §. Inuiti. in verbo. Publicani. 4.
9 q. 3. exponit: Publicani, ideſt Telonearij, † quo-
rum de numero fuit Mattheus Apoſtolus. vt pa
tet Matt. c. 9. Lucæ c. 5. & voluit Aluarus Pela-
gius de Planctu eccleſ. lib. 2. c. 46. de quo Te-
loneo meminit etiā tex. in c. Si quis Romipe-
tas. 24. q. 3. Vectigal etiam à principio vocatū
10 eſt, quod populus † Romanus habebat ex Paſcuo:
per illud Plinij. lib. 18. cap. 3. Etiam nunc, inquit,
in tabulis cenſorijs, paſcua dicuntur omnia, ex
quibus, populus reditus habet, quia diù ſolum
hoc vectigal fuerat.

Veriſſimū aūt vectigal illud eſt, quod pro rebus,

quæ

que vehuntur publicè exoluitur, & huius ve-
ctigalis exactores Publicanos vocamus: de qui
bus Caius inquit: Eum, qui vectigal populi Ro
11 mani conductum habet, †Publicanum appella
mus. l. Eum, qui vectigal. ff. de verb. ſignificat.
Omnes etiam, qui à Fiſco vectigal conduxe-
12 rint, Publicani appellãtur. †l. 1. §. Hic titulus. ff.
de Publican. Dicitur enim (me iudice) Publi-
canus, quaſi publicus Canis, qui non ſolũ tran-
13 ſeuntes † mordeat, ſed venatione quadam in
eoſdem tamq̃ immanis fera, velut in lepores,
graſſetur, & ſæuiat. Hi enim Canina quadam fa
melica rabie accenſi, tranſeuntium pecunias,
eſuriendo deuorant, vel Publicanum pro re-
dimendo publico inuigilantem; vnde à publi-
co dictus eſt Publicanus: publicum verò pro
14 †vectigali accipitur. Cic. ad Q. Frat. Hic irà te
verſati, vt & publicanis ſatisfacias, præſertim
publicis malè redemptis. Qđ & voluit Guliel.
Bud. in l. Miles. §. Qui operas. ff. ex quib. cauſ.
maior. Indè publicani dicuntur, qui publico
15 †fruuntur. Vulpian. in dicta l. 1. ff. de Publican.
Sic dicitur ꝙ vectigalia per Publicanos tuean
tur. Victruuius. lib. 8. cap. 7. & agri vectigales
appellantur, qui ſiue à Fiſco, ſiue à Municipi-
16 bus, non autẽ à priuatis †conducti ſunt. Andr.
Alciat. lib. 3. Diſpunct. cap. 10. Iacob. Spiegell.
in lexico iuriſ. §. vectigal. Io. Maurit. in dicta. l.
vnica. col. 26. verſ. His deniq; accedit. C. quo
loc. Mulier. oner. ſubir. lib. 11. Ioſeph Gõzalez
variar. quæſt. c. 28. nu. 12. Hi exactores non mo-
17 do Publicani, ſed mancipes †vocabantur. vt vo
luit Mauritius in loco ſupra allegato. Et ex
Aſcon. Pedi. de Diuinat. in princip. voluit Io.
Bræchens in dicta. l. Eum, qui vectigal. num. 5.
Sed verius eſt mancipes fuiſſe ipſorum Publi-
18 canorum †Principes, vt ex eodem Aſconio re-
fert Frãc. Siluius Ambian. in Orat. Cic. pro Gn.
Planco. & annotauit Budæus in l. In naue. ff lo-
cat Quod, & idẽ Cicero prius dixerat in Verr.
5. & concinit text. in l. Qui fideiuſſor. ff. loc. ſo
lebantq;, (vt ex Higino de limitibus, dicit Al-
ciat. in dicto lib. 3. diſpunct. cap. 10) Mancipes
dici, qui per centum annos, vel qui nos condu
19 cebãt †territoria, & ij demum lucri cauſa ſub
locabant alijs, qui dicebantur publicani Popu
lus autem Romanus ſibi caueri faciebat à man
cipibus, & idcirco præſtita ab illis fideiuſſione
non tenebantur Publicani ipſi aliam Reipubli
cæ præſtare: & hoc dubium ſubſtulit, & clarum
facit Pomponius in dicta l. Qui fideiuſſor. ſu-
pra allegata.

Octauam redituum partem pro vectigali ſol-
20 uebant, & idcirco Octauarij ſunt †vocati, & ab
ea nullus erat immunis. l. Ex præſtatione. l. à
legatis. l. vniuerſi. C. de vectigal. & commiſſis.
& l. Si cum hermes. C. locat. Decima præterea
ab aratoribus exigebatur. vt Inquit Alex. ab
Alexandro dierum genialium. lib. 4. cap 10 Sic
Thraces à Philippo Macedone validis copijs
aggreſſi, aliquot prælijs commiſſis, ſemper vi-
ctor, debellatos cõpulit, vt decimas Macedo-
nibus darent. vt teſtatur Diodor. Sicul. lib. 16.
cap. 18. Erat, & Decuma, quã pendebant Siculi,
21 ex frugibus omnibus, quas † recolligebant: de
qua Liuius. lib. 41. Cic. in Ver. Act. 5. & è noſtris
Franciſc. Hotoman. in §. per traditionem. in fi.
Inſt. de rer. diuiſ. Appian. Alexand. lib. 1. qui di
cit aliarum frugum fuiſſe. Quintam. Erat, & Vi-
22 ceſima illorum, qui manumittebantur: †cuius
meminit Liuius lib. 7. Vbi Gn. Manlio Conſule
(inquit) ab altero Conſule, nihil memorabile
geſtũ, niſi quod legem, nouo exemplo ad Su-
trium in caſtris tributim de Viceſima eorum,
qui manumittebantur, tulit. Patres, qui ea lege
haud parum vectigal inopi ærario additum eſ-
ſer, authores fuerunt. vnde de ea Cicero ad At-
ticum lib. 2. Epiſtol. 16. Portorijs (inquit) Italiæ
ſub latis, agro Campano diuiſo, quod vectigal
ſuper eſt domeſticum præter viceſimam? quæ
mihi videtur vna conciuncula, clamore pediſ-
ſequorum noſtrorum eſſe peritura. Quod ad-
uertit etiam Vdalrich. Zaſ. in Catalogo legum
antiquarum. in lege Manilia: verſ. Fuit, & alia.
Viceſima etiam hæreditatum, extraneis hære-
23 dibus ab Auguſto †irrogata, cuiꝰ meminit tex.
in l fi. C. de edict. Diui Adriani toll. de qua pri-
mum ſcripſiſſe Offilium Iuriſcõſ. refert Põpon.
in l 2. §. ex his. ff. de origin. iur. de hac etiã refe
rens Pliniũ iuniorem lib. 7. Epiſtol. 14. Ad Co-
reliã, ſcribit Iacob. Reuardus Ambiguitatum
iuris. lib. 3. cap. 16. Et ſuis hæredibus remiſſam,
& extraneis tantum impoſitam à Traiano ſcri
pſit. Plinius iunior in Panegyrico ad Traianũ.
& Alexander ab Alex. lib. 4. c. 10. Erat & Vice-
ſima quinta vectigal, quo tenebantur, qui man
24 cipia †vendebãt, cuius meminit Cornel. Tacit.
lib. Annal. 13. dum ait: Vectigal quoque quin-
tæ, & Viceſimæ venalium mancipiorum, remiſ-
ſum ſpecie, magis q̃ vi, quia cum venditor Pen
dere iuberetur, in partem pretij emptoribus
accreſcebat. Hoc tamen vectigal poſt modum
ad quinquageſimam deductum fuit authore
Dione lib. 55. Sed hanc quintam, & vigeſimam
ſui Principatus initio à Nerone remiſſam, ſcri-
bit Tacitus in loco allegato. & Alex. ab Ale-
xãdro, lib. 4. cap. 10. Et quadrageſimæ vectigal
25 erat ſolutio† ſtatuta ꝓ litibus, & iudicijs con-
ceptis. vt eſt author Sueton. in Caligula. Sed &
quadrageſima, & quinquageſima fuerunt Ne-
ronis tempore abolitæ, & ſic alia, quæ ex illici-
tis auctionibus, nomina publicani inuenerant.
vt refert Tacitus in dicto lib. 13. & Budæus de
Aſſe lib. 4. Fuit, & Centeſima, & ducenteſima
26 †rerum venalium, quorum vectigalium memi-
nerunt Tacit. lib. 1. & 2 & Sueton. in Caligula.
c. 16 Rex noſter Catholicus exigit in Hiſpania
27 vectigalia antiqua: ex nouis † vero, non niſi
duas partes relicta tertia Ciuitatibus, & locis,
vt in legibus Alphonſi partita. 5. l. 7. tit. 2. Quæ
eſt

eſt conformis diſpoſirioni Iuris communis in
l.fin.vbi Accurſ.C.de Vectig.& Commiſſ. Mar-
tin.Laudenſ.de Fiſco.§. 56.
Eorundem Vectigalium locatio, apud Ro-
manos ipſis Publicanis ſiebat à Cenſoribus,vt
28 † dicit Liuius lib.39.& 43. Nec tamen locatio
nem facere poterant,niſi publicè populo inſpi
29 ciente. † Vnde Cicer. de lege Agrar. contra
Rullum.ait;Cenſoribus Vectigalia Locare,ni-
ſi in conſpectu Populi Romani,non licet,Decē
30 viris uendere, † vel in vltimis terris licebit?
Et hoc,vt ſiniſtra,colluſionum,ac fraudis ſuſpi
cio excluderetur.Quod & habetur in l. fin. C.
Venden.reb.ciuit.lib.10.vbi Ioan.de Plarca.&
Luc.de Penna.& latè Roland. à Valle in conſ.
90.vol.1.& Iacob.Menoch.in conſ. 80. per to-
tum.vol.1. & voluit Octauius Simōcell. de De-
cret.Minor.in Pręfat.nu.95.Et ſic etiā cauetur
Iuribus hui⁹ Regni Neapolitani, qbus vtimur.
Publicani maiori ex parte ex Romanorum
Ciuium ordine fuere,ex Equeſtri ordine: pro-
31 barur † ex veriſſimo omnium Romanarum an-
tiquitatum relarore Cicerone,qui in Oration.
pro Leg.Manilia inquir; Nam,& Publicani ho
mines, & honeſtiſſimi, & ornatiſſimi. Et paulò
poſt idem Cicero ibidem ait; Etenim ſi vecti-
galia neruos eſſe Reipublicę ſemper duximus;
eum certè ordinem,qui exercet illa,firmamen
tum cęterorum ordinum rectè eſſe dicemus.Et
aperrius idem Cicero in Orat.pro C.Planco.
Adiungā(ait)ſi vis id.quod tu etiam huic obeſ
ſe putas,patrem publicanum, qui ordo,quan-
to adiumento ſit in honore, quis neſcit? Flos
enim Equitum Romanorum,ornamentum Ci-
32 uitatis,Firmamentum † Reipublicæ, Publica-
norum ordine continetur. Et iterum in Orat.
pro C.Rabirio īquit:C.Curius Princeps Eque
ſtris Ordinis, fortiſsimos,& maximus Publica
nus. Vnde Alexander ab Alexandro, omnium
33 † qui ab Vrbe Neapoli vnquam exierint,(alio
rum pace ſit dictum) antiquitatum diligentiſ-
ſimus ſcrutaror.lib 2.Genial. Dierum. cap.29.
Si quidem (inquit) Principes Equeſtris Ordi-
nis,Olim Publicaui fuere,floſque Equitum Ro
manorum, Publicanorum ordine continebatur.
tur.Qua de re multa apud Carolum Sigonium
de antiquo iure Ciuium Roman. lib.2.cap.4.
Vectigaliū itaq; tū indictio, tum exactio ius
eſt Principis, ad priuatos nequaq̄ pertinens:
34 † vt docet Federicus in dicto cap. 1. Quæ ſint
Regal. Illa namq; abſque Imperatoris præce-
pto,neq; Præſidi,neque curatori, neque Curiæ
35 conſtituere licet: † dicit Hermogenianus in l.
Vectigalia in princip. ff. de Publican. & vecti-
gal. l. 1.l. Non ſolent. C. Noua Vectigal. Im-
pon.non poſs. Angel.in conſil.290. Thema eſt
tale.col. fin. ante ipſum Signorol. de Homod.
in conſil.109. latè Corn. in conſil. 199. vol. 1.
Io.de Fermo in Tract.de Gabell. parte.1. nu.1.
33. Anton. Corſet. de Poteſtat. & Excell. Re-
gia,parte 4.quæſt.48 Barthol. Socin. in conſ.72
nu.2.vol.3.Petr.Antiboli in Tract.de Munerib.
par.2.§.Reſtat.n. 1. Quod ſicuti in Imperato-
36 re,ità procedit etiam in Regibus † Henr. Bo-
hic. in c.cum te.de Re Iudic. Specul. in tit.de
Cauſ.poſſ.&propriet.§ Quia verum.& poſt eū
Martin Laud.de Fiſco.§.68. Hoc idē pertinet
ad quemliber alium Principem, vel Rempubli
cam,habentem iura Regalia, vt de Sereniſſima
37 † Venetorū Republica voluit Angel. in dicto
conſ.290. De Republica Florētinorum ſcribit
Petr.de Anchar.in conſ.2.Abb. Panor.in conſ.
38 20.vol.2.De Sereniſſimo Duce † Sabaudiæ vo-
luit Barth.Socin.in conſ.4 vol.3.Iaſon in conſ.
227.vol.2.Octauian. Cacher. in deciſ. Pedem.
39 155. Et de Dominis † Malateſtis voluit Ra-
phael.Comenſ.in conſ. 162.per totum.De Se-
40 nenſibus † idem Abb Panor.in conſil.20. vol.
1.Et ſic de alijs Ciuitatibus Italiæ, ac aliorum
41 locorum habentibus Iura † Regalia,de quibus
Martin.Laudenſ.de Fiſco. §.56. & promiſcuè
Lancelot.Conrad.in Templo Iudicum.lib.1.c.
1.§.4.in verbo Collectas.nu.1.Quod procedit
etiam ſi quis iure imponendi Vectigal, tempo
re,cuius non extet hominum memoria in con
42 trarium vſus † fuerit,abſque Principis, vel al-
terius ſcientia,abſque bona fide,& abſque titu
lo.Si verum dicit Bald.in conſil.370.& in con-
ſil.468.vol.3.& in conſil.340. & in conſil. 445.
vol.5.Salicet.in l.Vectigalia.C.Noua Vectigal.
impon.non poſſ.Alex.in conſ.6.vol. 1. Ioachy.
Mynſing.Obſeruat.Camer. Imp.24.in fi.Cēt.4.
Hoc in loco,minimè loquar de Collectis, &
Tributis,alijsue nouis impoſitionibus, de qui
bus dicemus in locis congruis, ſed ſequemur
ordinem contentum in dicto c.1.Quæ ſint Re-
gal.omittēres etiam loqui de Solutionibus Ri
parum,Fluminum,ac Nauigationum, quia de
his ſupra ſcripſimus, dum Fluminum, Riparū,
& Portuum mentionem fecimus;nunc tantum
proſequemur. Vectigalia,Iura paſſus,pedagij,
ſiue paſſagij,ac de mercibus,& Rebus quæ ter
ra vehuntur.
Pedagij, ſiue Paſſagij Vectigal, cuius à tran
ſeuntibus per itinera,fit ſolutio, ius Imperia-
le,Regum,aliorumque Principum ſimilia Iura
habentium, Priuilegio, aut conſuetudine eſt;
43 de quo in ſpecie loquitur † Abb. Panor. in c.
Innouamus,poſt Gl.nu.6.de cenſib.Idē,Panor.
in c.ſuper quibuſdā.de verbor. ſignific.Bal. in
conſil.242.vol.2 Petr.de Anchar.in clem. Præ-
44 ſenti.nu.10.de Cenſ.Dicitur autem † Pedagiū
à Pede,q̄ à tranſeuntibus pede fiat. Io. Andr.
in cap. Quamquam in Nouell.de Cenſib. in 6.
Rolan.Cauagnol. in Decret.Montisferrat.15.
§.7.nu.3.4. Vel dicitur à Peda,quæ ſecundum
Feſtum Pompeium,dicitur humanū Veſtigiū.
Sunt, & Guidagia Vectigalia, pro itinere tutè
45 faciendo † ſtatuta, vt voluit idem Panorm. in
dicto c.Super quibuſdam.nu.7.Hoc eſt vulgate

Italorum Paſsagij, Pontagij, & Barcagij Iura
46 Principū appellauit,quæ exiguntur pro † paſ
ſu,Ponte,& Barca:de quibus ſcripſit Pett.Bel-
luga in Specul.Principum.Rub.28.§. Per quã.
nume.8. & ſequ.

Exactio,itaque iam dicta Pedagij,venit cõ-
ceſso Territorio, cū eidem Territorio ſit cohę
47 rens † Bald. in conſil.239.vol.4.Et dum conce
deretur in Priuilegijs,vt plerunq; fieri aſsolet
in Regno,intelligitur cõceſsum ipſum ius exi
gendi Pedagium . Bart.in l.Aquilius Regulus.
nu.2.in fin.ff.de donat.& in l.Cotem.§.Qui ma
ximos.nu.5 ff de Publican.& Vectig.Dictaque
Vectigalis, paſsus, pedagij, ſeu Paſsagij ſolu-
tio fit à forenſibus tranſeuntibus per locum.
48 † Bald in d.c.1.nu.7.Quæ ſint Reg.arg. l.Pen.
§ Nauem C.locat. Et plerunque fiunt ſolutio-
nes iſtę io locis nemoroſis,& ob Latronum ſu
ſpitionem,non tutis.Fiunt etiam ob tranſitum
Fluminum,& Stagnorum,in quibus facti exti-
terunt Põtes,Naues,vel Scaphæ , ob aquarum,
& Fluminum eorundem pericula. Pons enim
49 ſuper Flumen factus viæ appellatione † con-
tinetur. Bald. io l. fin. ff. ſeruit. Ruſtic. præd.
Vbi dicit; Statutum loquens de delictis in via
publica , intelligi ſimiliter ſi fiant in Ponte;
cum veniat appellatione viæ publicæ. Vnde
quemadmodum vię publicæ Principum ſunt,
vt latè deduximus ſupra dum de via loquuti
fuimus. cap 7.ſimiliter,& pontes in Vijs,ac pu
blicis fluminibus exiſtentes;vt voluit Barthol.
Veron.de Seruit.Vrban.præd.cap.70. de Pon-
te.io fin Et ideò non licet priuato in via publi
50 ca,aut in flumine † publico pontem facere . l.
2.§.tractatum.ff Ne quid in loc.publ.& in l.fin.
ff de Flumin. Quæ iura intelligerem procede-
re in flumine Nauigabili,vel in flumine ex quo
aliquod fit nauigabile. Sed quatenus ille ex
hoc vellet vti iure exigendi ; hoc enim facere
nequiret,quia ſpectat ad Principem : vel ſi ex
hoc viæ publicæ deformarentur,vel aliquo pa
cto deprauarentur. Alias videmus, præſertim
in Regno Neapolitano, multas Ciuitates, &
Oppida,pro communi vtilitate Pontes in flu-
minibus ędificare,in qua ædificatione publica
verſatur vtilitas,& tamen cum ipſi non exigãt
Iura paſſus,pedagij,vel Vectigalis, ſuperiores
Regij non reluctant.Quid enim ad Principem
ſuperiorem,quòd quis faciat Pontem ſuo ſum-
ptu ad Publicam vtilitatem abſque Reipubli-
cę, & tranſeuntium onere ? Quin immo Curia
Regia,& pręſertim Regia Camera pro Iuribus
Portulaniarum per terram,omnibus Regni Ci
uitatibus , & communitatibus mandat, quòd
vnaqueq; in ſuo territorio, & diſtrictu, Publi-
cas vias aptet,& nemora ; Nec non Pontes re-
paret in locis,in quibus hactenus fuerunt. Vi-
51 detur enim tunc † de iure permitti , licet de
iure non tenerentur. Florian. de S.Petro. in l.
fin. in princip.verſic.& nota. & verſ. Puto ta-
men. ff. de Seruitut.

Quando pro aliquo Ponte exigitur Peda-
gium,aut Ius paſſagij , quis tenetur ad eiuſdē
Pontis reparationem , reędificationemue illo
deſtructo ? Dicendum eſt,quemadmodum di-
ximus alias de vijs publicis ſupra cap.7. poſtq̃
Pontes veniunt viarum appellatione, vt proxi
mè diximus. Ad illorum tamen omnes, etiam
Eccleſiaſticæ perſonæ,contributionem tenebū
tur,cum ſit pro communi omnium vtilitate,ac
ſalute.vulg.l.Ad inſtructiones.C.de Sacroſ.Ec
cleſ.& remiſſiuè Bernardin. Alfanus in Colle-
ctan.111.& dicam latius infra capit.63.verſ.8.
Hæc autem procedunt in vijs Regijs, ac publi
cis,vt illas populi reparare teneantur. Curan-
te tamen id Principe, vel eius Curia Regia,
eiuſque Magiſtratibus.Sic olim Romani ex pu
blico per Viarum publicarum curatores apta-
te,atque ædificare Pontes faciebant ; vt eſt au
thor Liuius lib.41.dum ait: Cenſores vias ſter
52 nendas † ſilice in Vrbe, Glarea extra Vrbem,
ſubſtruendas , Marginandaſq; primi omnium
locauerunt,Ponteſq; multis in locis faciẽdos.
Onuphrius Panuinius in Vrbis Rom commẽt.
tit.de Mancipibus viarum. Hinc de Anco Mar
tio idem Liuius lib.1.Id (inquit)non muro ſo-
lum,ſed etiam ob commoditatem itineris Põ-
te ſublicio,tum primum in Tyberim facto, cõ-
53 iungi Vrbi placuit. Sed hic poſt modum † re-
ſciſſus, Horatio Coclite perpetuum famæ mo-
numentum extitit,eodem Liuio teſte.lib 2.Sic
Traianus Princeps in Iſtro,ſeu Danubio, lapi-
54 deum Pontem † fecit,opus ſanè mirabile,& ſę
culis memorandum,quem expreſſim deſcripſit
Dio in Traiano. Nec diſsimile fecit Philippus
Rex Catholicus in hoc Regno, procurante id
primum Peraſanno Ribera Alcalanorum Du-
ce,Prorege,ac Principe immortalis memoriæ,
cuius mentionem feci in Controuerſ. 26. ſub
num.46.Centur.1.Fecit, & Pontem mirabilem
ſupra mare à Puteoli ad Baias C.Caligula.ſcri
bit Sueton.in Caligul. cap.12. & poſt eum Iu-
lius Ceſar Capacius in Hiſtoria Puteolana. ca.
6.Triū millium,& ſexcentorū paſſuum is erat.

In alijs autem locis , in quibus alij Princi-
pes,Barones,Domini,aut Ciuitates,aliæue per
ſonæ pedagium,vel aliud Vectigal exigerent,
ſi pons, vel ſcapha deſtructi eſſent, arbitror
eoſdem eorum ſumptibus reparare cogẽdos,
vt incommoda patiantur in refectione,ob cõ-
moda, quæ exigunt per ipſam exactionem.Nõ
enim alia ex cauſa itinerantes pro tranſitu Pe
dagia , vel Vectigal ſoluunt , ac Domini iſtud
exigunt,niſi vt itinera,ac tranſitus ſecuros, &
pacatos à Latronibus reddant,& prouinciam,
locumque prauis hominibus expurgatos te-
55 neant: Regalia ipſa † retinentes, quaſi Regia
manu tranſeuntes tutos reddendo.l.3.& l.Cõ-
gruit.ff.de offic.præſid.Publicæ enim vtilitati
congruit,vt incędentes valeant,abſque aliquo
metu,

metu , & periculo commeari:ſemper enim ea
loca,per quæ vulgò iter fieri ſolet,eandem ſe-
56 curitatem habere † debent.l.1.§.Summa.ff.de
his,qui deiecer.vel effud.l.ſi putator.ff.Ad leg.
Aquil. Hinc adeo Dominus tenetur territoriũ
ſuum ſcrutari facere, vt pro ſcelere in eo pa-
57 traro teneatur; quia tenetur † operari , vt ſe-
curè incedant. dicit Flor.in l.In lege. §. Quo-
ties.in fin.ff.Ad leg.Aquil.& in hoc eſt origina
le dictum Archidicon.in c.Si quis Romipetas.
24.q.3. dicentis ; quòd exigentes pedagia, ac
vectigalia tenentur ſecura facere itinera, & lo
ca eorũ,aliàs ſi ſuccedat Robaria, aut ipſi tene
58 buntur,aut debent malefactoré exhibere.†ſe-
quitur Bald.in c.1.§ Conuenticulas.n.7.de Pa
ce Iur.firm. faciunt notata per Bartol. in l. Ne
quid.nu.1.2.ff.de Incend.Ruin.& Naufragi.Se
quitur Iacobin.de S.Georg.in Inueſtitur. Feu-
dali in verbo Marchio in Italia. verſic.Quæri-
tur etiam.ſub nu.4.vbi Marchiones,Comites,
& Barones terrarum, tenentur tenere ſtratam
ſecuram in omnibus locis,in quibus colligunt
pedagium:& ideo ſi quis derobatur in illo ter
ritorio,pręfati Domini tenentur emendare dã
na.per dictum Archidiaconi in loco allegato,
59 † & eiuſdem Bald.in c.1. col.2. in verbo Mar-
chio.Qui feudum dar.poſſ.Eo enim ipſo,quòd
Dominus facit dare Bullettam tranſeuntibus,
videtur illis dare fiduciam,& ſecuritatem per
60 totum † ſuum territorium , vt ex Odoffredo
in auct Habita.C.Ne fil.pro patre.& Bald.in d.
c.1.Quæ ſint Regal. Voluit idem Iacobin. vbi
ſupra.in fin.ſequitur Vdalrich. Zaſ in conſ.14.
nu.8.volu.1. & plures alios allegans Andreas
Gail.Practic.obſeru.lib.2.Obſeru.64. per totũ.

Quæ proximè diximus faciunt ad intelle-
ctum,nonnullorum ſtatutorum Italiæ,aliorũq;
locorum,diſponentium,quòd Villæ,& commu
nitates teneantur ad emendationem damno-
rum,ac delictorum commiſſorum in eorum ter
ritorijs,vt in ſpecie eſt in hoc Regno Neapoli
tano diſpoſitum per Imperatorem Fridericũ
61 in Conſt.ſuper † inciſionibus & in Conſtit. ſi
damna clandeſtina.& per Carolum Regem pri
mum in c.Clandeſtinis.in c.Statuimus.& Caro
lum ſecundum Regem. per c. Item Statuimus
quòd pęnæ.& c.Cõſtitutionem.de quibus ſcri-
bit latiſſimè Paris de Puteo in Tract Syndicat.
in verbo Robaria per totum.& per Thom Grã
mat.in Deciſ.Neapol.47 per quam apparet Sa
crum Conſilium abſoluiſſe à pęnis dictarum le
gum Regni,Vniuerſitatem S.Seuerini,& Ciui-
tatem Theanenſem. Hodie tamen eadem iura
non obſeruantur,ex quo Regia Curia ſibi Cu-
ſtodiam Prouinciarum aſſumpſit , tenendo in
qualibet Prouincia Capitaneũ cum militibus,
62 †quem Barriſellum vocant:pro quorum Sala-
rio facta eſt indictio exactionis à Populis Re-
gni,denariorum duorum pro quolibet focula
ri. vt dicit Ioan. Anton.Niger. in dicto Regni
c.Clandeſtinis.ſub num.14.12.Primusq; illam
63 conſtituit Petrus Toletus Marchio Villæ† frã
chæ,Caroli Cęſaris locũt. anno 1550. vt teſta-
tur Carolus Tapia Erudítiſſimus Iuriſconſult.
in Rub.de Conſtit.Princip.cap.4. nume.79.Ex
quibus cum dicti Barriſelli, & milites teneant
onus dictarum prouinciarum,deberent etiam
furta,quæ à Viarum graſſatoribus fiunt, atque
damna Clandeſtina emendare . Verum iſta
emẽdatio receſſit ab Aula,& ſubditi perſoluũt
impoſitionem pro eorũ ſalario : & quòd plus
eſt quotidie per ſingula prouincię loca hoſpi-
tantur, & malefactorum numerus adeo creuit
in hoc Regno , vt rumorem ad cunctas Chri-
ſtiani Orbis partes perueniſſe credam.Et cum
aliquas Regni Prouincias,& præſertim Apru-
tij,Regiæ viſitationis gratia miſſus , peragra-
rem,& coram Generalibus , ac particularibus
viſitatoribus,alijsq; Regijs Magiſtratibus ver-
ba facerem,grauiter contendi,has peſtes nun-
quam à Regno propelli poſſe,niſi inter alia re
media,ad dictarum Conſtitutionum , Capitu-
rũ, ac iurium obſeruationé, Barriſellis abolo-
litis,regrederemur. & latius iſtud conteſtatus
ſum in Diſcurſu in materia bannitorũ , quem
Italo ſermone conſcriptum ad Don Henricũ
Guzman,Proregem Regni Neapolitani digniſ
ſimũ,& Integerrimum direxi.Quia & ſi Prore-
ges,alijque ſupremi Regij Magiſtratus omnia
remedia adhibeant,nõ tamen furor illorũ ceſ-
ſat.Cauſæ multę ibidẽ à me traditæ ſunt,& plu
res omiſſæ,ne dicatur,me ponere os in cęlum.

Alij autem Domini, qui exigunt Vectigalia
à tranſeuntibus,cauſam aſſignare minimè Va-
leo , quare Tutiſſima itinera manutenere non
debeant,ac proprijs illorum ſumptibus, ipſo-
64 rum † Pontium refectionem,ac reparationem
facere non teneantur: vt tenuit Barth.Cepoll.
in dicto cap.70.de Ponte.q.3.

Vbiq; autem exigentes Pedagia,& Vectiga-
lia,vt ſupra diximus, vel id faciunt vt nemora
65 tuta reddantur,ac itinera ipſa ab incurſu † La
tronum; vel in fluminibus,vt quis ſecurus red
datur; tenentur reficere Pontes,& Scaphas ne
aquarum immerſione obruantur . Pontes verò
66 dicuntur propriè dum ſunt †facti ex ligno.vt
voluit Bartol.in l.ſupra iter.in princip.nu.1.ff.
de Aqua plu. arc. Sed communiter etiam Ar-
cus Lapidei , vel ex fabrica ſupra flumina A-
67 quarum fabricati,& Erecti Pontes† appellan-
tur.vt dicit idem Bartol. in dicta l. ſupra iter.
de quo Lucan.lib.4.inquit.

Saxeus ingenti,quem pons amplectitur Arcu.

Et Marcus Antonius Sabellicus

Tu quoque marmoreis ſuperabere Pontibus olim.

Nec illorum opinioni ego adhæreo,qui pontẽ
à ponendo dicunt appellari;ſed potius à Põto
ne dicitur. Ponto autem Nauiculæ ſpecies eſt,
68 quæ † in Nauibus aſportatur, quam noſtrorũ
Italorum Vulgus,Battello , nominat; & ità in-
telli-

telligitur illud Virgilij. lib.10. Æneidos.
Interea Aeneas ſocios de puppibus altis
Pontibus exponit:
Et Iulius Cæſar Belli Gallici lib. 3. Pontones
(quod eſt genus nauium Gallicarum) Lyſſi re-
linquit: Et Apuleius. Si vado non poterunt,
Pontonibus tranſibunt. Et quemadmodum flu-
mina Pontonibus traijciuntur, ſic pontes ad il
lorum ſimilitudinem pro transmeando flumi-
ne, deſeruiunt. Cui concinit, quod dicit Paul.
in l. fin. ff. de ſeruit. ruſtic. præd. & annotauit
Ant. Gouean. Variar. Lect. iuris lib. 1. cap. 36.
num. 1. & Iacob. Spiegell. in Lexico in verbo.
69 Pontones. Scapha † ſimiliter ſic vulgò Italo-
rum dicitur, ac etiam, Schiffo: de qua Sueton.
in Cæſare verba facit dicens: Eruptione ho-
ſtium compulſus in Scapham, pluribus eodem
præcipitantibus, cum deſiluiſſet in mare, nan-
do per ducentos paſſus euaſit ad proximam
nauem. Et Idem Cæſar lib 4. Quod cum ani-
maduertiſſet Cæſar, Scaphas lõgarum nauium,
item ſpeculatoria nauigia, militibus comple-
ri iuſſit. Cicer. lib 2. de inuent. Rhetor. Poſtea
aliquanto ipſos quoque tempeſtas vehemen-
tius iactare cæpit, vſque adeo, vt Dominus na-
uis, cum idem gubernator eſſet, in Scaphã con-
fugeret. Et Liuius lib. 35. Inde acceptus Sca-
70 pha in arcem confugit. Ideo eam, nauis † in-
ſtrumentum appellauit Iabozenus: quamquam
Paulus mediocritate, non ſpecie dicat à naui
71 differre: † in l. fin. ff. de fund. inſtruct. & inſt. leg.
Cui ſe ſubſcripſit Alphenus, dum nauis par-
tem dixit non eſſe Scapham, ſed per ſe par-
72 nam † nauiculam. in l. Scapham. ff. de euict. Id-
circo Scapham à naui ſeparatim vendicãdam
voluit Vlpianus in l. Marcellus. §. Armamenta.
ff. de rei vendicat. In Pœnis vero, naui cõfiſca-
73 ta, non confiſcatur † Scapha. vt dicit Bald. in l.
3. num. 6. in fin. C. de nautico fęnor. de Scapha
etiam Calliſtratus in l. Nauis. ff. ad leg. Rhod.
de iact. de quibus amplè Benuenutus Stracca
de mercatur. tit. de naui. parte 2. num. 19. Et ſi
Scapha non eſt de nauis ſubſtantia, eſt tamen
74 eius aptitudini, & vſui accommodata, † vt pla-
cuit Vitruuio lib. 10. cap. 10. & optimè Guliel.
Forner. in l. Malum. in princip. ff. de verbo. ſi-
gnificat. In traijciendis itaque fluminibus, la-
cubus, & ſtagnis, ſunt alia vaſcula, vt Cymbæ,
75 quæ † idem ſignificare videntur, iuxta illud
Ouidij. lib. 1. Metamorph.
Cymba ſedet alter adunca.
Et Virgil. lib. 6 Æneidos.
Gemuit ſub pondere Cymba.
Et Propertius lib. 4.
Illa petit Nilum, Cymba malè nixa fugaci.
76 Sunt & Lyntres. † de quibus Cic. in Orat. pro
Mil. Repente Lyntribus in eam Inſulam, ma-
teriam, calcem, cęmenta, atque arma conuexit.
& Cæſar Commẽt. lib. 7. Conquirit etiam Lyn-
tres, has magno ſonitu remorum incitatas, in
eandem partem mittit. Ex hoc dicto remibus
lyntres operari voluit Cæſar. ſed in partibus
noſtris Lyntres in lacubus, & ſtagnis conto
exercẽtur, iuxta illud Virgilij lib. 6. Aeneidos.
Ipſe ratem conto ſubigit, velisq; miniſtrat
Et Ferruginea ſubuectat corpora Cymba.
De his omnibus, qui ſatiari velit, accedat ad
exquiſitiſſimos commentarios Lazari Bayſi de
Re Nauali. Ex his notorium fit, quòd deficien-
te ponte, Nauicula, Scapha, Cymba, Lyntre,
hisq; ſimilibus, in locis, in quibus exigitur ve-
ctigal, is prouidere debet, cui vectigalis emo-
lumenta quærũtur. In via autem Regia, ex iam
dictis ex populorum ſolutionibus prouiden-
dum erit: vt dixi ſupra cap. 7. vbi latè.
Quid ſi vectigal, pedagium, aut quid ſimile
percipiebatur in ponte, vel Scapha alicuius flu
minis, demum flumen mutauit alueum, an de-
77 beatur † pedagium, vel mutato loco, etiã loco
primi debeatur? Barth. Veronẽſ. de ſeruit. ruſt.
præd. c. 34. de alueo. col. 1. verſ. Quid aũt ſi al-
ueus. poſt Bal. in rub. ff. de rer. diuiſ. nu. 28. cen-
ſuit pedagium non deberi, quia ponte mutato,
78 † alius cenſetur pons. argum. l. 3. § Item Iulia-
nus ff. de eo quod cert. loc. & l. fin. ff. de ſeruit.
ruſtic. præd. ex quo pons dicitur à pono po-
nis, & ſic à ſtabilitate. Sed iſta vltima ratio mi-
hi non ſatisfacit per ea, quæ ſuperius dixi,
quòd pons dicitur à Pontone, ideſt nauicula
79 † apta ad traijciendum flumen, quo caſu ſi-
militer diceretur pons. Et ſi dicatur pontem
dici à pono Ponis, vendicaret ſibi locum in no
uo ponte, vt omnibus eſt notum. Si autem di-
ceremus dici à ſtabilitate, neq; hoc ſibi locum
vendicaret, niſi in ponte, vel arcu marmoreo,
& ſic non ſolueremus quæſtionem. Tantò plus,
quia ſi ponatur pontem dici à ſtabilitate eſſet
cõtra Bartoli opinionem in dicta. l. Supra iter.
80 Qui cenſuit pontem verè appellari † ligneum:
Quod fuit etiam de mente Dyni, & Alberici
de Roſate in l. Hoc iure. §. Si aquam. ff. de aqua
quotid. & æſtiual. ſequitur Iaſ. in dicta l. Quo-
minus. num. 106. cum duobus ſeq. ff. de Flumi-
nib. Anton. Capic. in inueſtitut. feudal. § Feu-
dorum clauſulæ. in verbo pontibus. verſ. Et
quando flumen. Sebaſtia. Medices de Caſibus
fortuit. parte 2. quæſt. 8. num. 10. Vnde mihi
videtur aliter dicendum fore: Quod, aut fuit
conceſſum ius exigendi vectigal, vel peda-
gium in tali ponte, deſignando illum, & lo-
81 cum; & tunc Ponte † deſtructo pedagium non
debetur, niſi in loco hoc veteri, pons nouus
reædificetur; ſecus ſi ſuperius, vel inferius.
vt in l. ſi locus. in princip. & in fin. ff. Quem-
admod. ſeruit. amitt. Ità Bald. in l. Si plures.
num. 14. C. de condit. inſert. Idem dico ſi flu-
men pontem non deſtruxerit, ſed alibi cur-
ſum diuerterit, & demum ad primum locum

82 reueſtatur, quia pedagium † exigi poterit.
ſequitur Franciſc. Marc. in Deciſ.Delphin.79.
in fin. volum. 1. Antè ipſum Ripa in dicta. l.
Quominus. num. 116. ff. de fluminibus. Seba-
ſtian. Medic.vbi ſupra. num. 12. Aut fuit facta
83 conceſſio exactionis vectigalis à † Principe
poteſtatem habẽte, ſuper Ponte talis fluminis,
constructo, vel conſtruendo, vel in tali flumi-
ne: & tunc dicerem mutato alueo poſſe confi-
cere Pontem alium in eodem flumine, quia flu
men loco loci deſignatum eſt: & eſt idem flu-
men.l.Filię ſuæ.§.fin.ff.de condit.& demõſtrat.
Cum flumen dicatur aqua fluens. Bald.in rub.
ff. de rer. diuiſ. Aut alueus fluminis mutatus
eſt vnico impetu; & tunc ſi eſt cõſtituta peda-
84 gij† ſolutio in Põte, ceſſat: aut paulatim facta
eſt mutatio, & tunc pedagium exigi poterit;
quia cenſetur idem alueus, idemq; flumen.di-
cto.§. Aqua. ità concludit Bald. in dicta rubr.
num. 28. ſequitur Iaſon in dicta. l. Quominus.
nu.106.& Capic.in loco proximè relato.

Ambigi poteſt; Si in flumine non eſt conſti-
tutum paſſagium, ſeu vectigalis, pedagijque ſo
lutio, ſed in Ponte tranſeundo, qui vt vectiga-
lis penſionem vitaret, vado fluminis tranſire,
85 vult, an teneatur ad vectigalis, ſiue† pedagij
ſolutionem? Antequã propoſitæ ambiguitatis re-
ſolutio aſſignetur, videndum erit, quid ſit va-
dum. Accurſius præcurſor noſter in dicta l.fin.
86 ff. de ſeruit.ruſtic.præd.exponit† vado, ideſt
per gradus quoſdam lapideos: & ſic videtur
intelligere de Ponte lapideo ex fabrica erecto
per arcus ab vna ripa ad aliam, & in ſummitate
aſcenditur per gradus quoſdam lapideos; Et
hoc modo non benè diceret. Quæ ſua declara-
rio literæ non congruit, vnde confugiamus ad
aliam; quòd vadum eſt pars fluminis, ſtagni, la-
cus, vel maris, ſic parum profunda, vt pedibus
87 †tranſiri valeat. Liuius lib.8. Pontem, quia va-
do nuſquam trãſitus erat, facere inſtituit. Hinc
illud Lucani.lib.8.

Flumineis vix tuta vadis.

Et Anneus Seneca in Tragedia ....

Vbi Lerna puro gelida per lucet vado.

Et Baptiſta Mantuanus

Sunt tenui flumina praſſa vado.

Sic illud interpretatur Iacob.Spiegell.in Lexi-
co.in ver.vadum. Et ſicut in profundo pericu-
lum, ſic in vado ſecuritas. Vnde prouerbio di-
88 citur, Rem eſſe in † vado, dum in tuto rem eſ-
ſe oſtendere velimus: ab illo Terentij dicto in
Andria, dum ait,

Omnis Res in vado eſt.

Hinc vadimonium pro ſecuritate vſurpatum
89 ſcimus in iure noſtro,† vt benè annotauit Bu-
dæus in l.fin.ff.de orig iur.vnde per vadũ tran-
ſire fluminis, per locum ſecurum tranſire dici-
tur. Niſi intelligamus Accurſ. intelligere vo-
90 luiſſe, Gradus † illos lapideos, eſſe quoſdam
lapides in fluminibus poſitos per rectam li-
neam, ammouibiles, ſibi inuicẽ reſpondentes,
ſuper quibus per extenſos paſſus fieri poteſt
tranſitus, quos pluribus in locis ipſi vidimus
in fluminibus paruis. Nunc vero his dictis re-
ſpondendum eſt quæſtioni. Bald.in l.3.nu.4.C.
de Priuileg.Fiſci. arguit ab vtraq; parte, & tan-
dem concludit quòd ille non teneatur ad pe-
dagium.arg.quorundam iurium Longobardo-
rum, & poſtmodum ſe remittit ad conſuetu-
dinem; quem ſequitur Antonius Capic.in lo-
co ſupra allegato. verſ. Et ſi quis habet. Sed
91 ego temperarem, † opinionem Baldi ſic pro-
cedere quando conceſſio exigendi vectigal eſ-
ſet facta, & impoſita tranſeunti per Pontem.
Secus vero ſi eſſet impoſita tranſeunti flumen,
quia tunc ſiue per Pontem, ſiue per vadum,
tenebitur vectigal ſoluere. Præſertim quia via-
tores tranſeuntes, potius per Pontem ire de-
bent, quàm ſe ipſos aquarum fluctibus com-
mittere, quia vires hominum contra vires flu-
92 minum † non ſufficiũt.l. Cæſar.ff.de publican.
Nec debet quis fidere flumini, & aquis, ſed po
tius per Pontem accedere, quo alij veterem
93 viam non relinquentes, † per tranſeunt.l.cum
proponas.vbi Alberic.de Roſat. num. 3. C. de
Nautic.fænor. inde Apoſt. Paul.2. Corint.cap.
11.dicit eſſe pericula in fluminibus: cum plu-
94 ra† multorum hominum exempla pareant, qui
relictis Pontibus, volentes flumina ingredi,
ſtatim aquis abſorpti, ac ſuffocati extitere.
Melius eſt ergo, modicum illud vectigal per-
ſoluere, quàm illud retinendo euidenti peri-
culo ſe exponere, quaſi vitam, cõtra fidei Chri-
ſtianæ præceptum, modicæ parſimoniæ poſt ha-
bere. Hanc eandem opinionem concludere vi-
detur dum iſta typis excutiuntur D. Regens
Io.Anton. Lanarius in conſil. 11.num. 2.

Cum ſupra hoc eodem capite dixerimus,
Dominos locorum, in quo vectigal exigitur,
de Robaria in eorum territorio facta, teneri,
videndum erit, an teneantur, ſi diſrobatus
95 quis fuerit extra† viam? Dicendum eſt ſecun-
dum Bald.in l.1.in princip.num.1.ff. de his, qui
deiecerint, vel effuder. Quòd non tenetur,
cum teneatur ire per viam rectam, & non per
96 Alpes: †quem ſequitur Florian. in §. Summa.
Paris de Puteo in tracta. Syndicat. in verbo.
Robaria.num.3.

Quæ pœna imminet tranſeuntibus, non ſol-
uentibus vectigal, & cui applicetur, Domino
proprietatis locantis, an vero conductori ve-
97 ctigalis? † Quoad pœnam nulli dubium, quod
res incidunt in commiſſum. l. Si publicanus.§.
de rebus.l.Imperatores.§. Idem reſcripſerunt.
l Fraudati in princ. l. Cotem.§. eam rẽ.l.com-
miſſa.l.Interdum. in princ.& § Si propter ne-
ceſſitatẽ.§.Diui. vbi Accurſ. in ſecunda lectur.
ff. de Publican. & vct. l. 1. l.2. C. de vectigal.

&

& commiſs. Aymo Crauetta in conſ. 115. nu. 1. volum. 1. Panormit. in conſil. 68. in princ. vol. 1. Iulius Ferrett. de Gabell. num. 143. Io. Sanxon in Conſuetud. Turonenſ. titul. 6. cap. 7. Art. 7. in princip. Sed hæc dicta recipiunt interpretationem, ac declarationem: Tunc res incidere in commiſſum, quando non eſt facta profeſſio publicano, neque ſolutio; Secus vero ſi fuit
98 facta profeſſio, non tamen ſolutio, quia † tunc non incidit res incommiſſum. vt in dicta. l. fin. §. Diui. eſt ſecundo. ff. de Publican. Salicet. in l. Neq; C. de vectigal. vbi narrans quo modo res incidat incommiſſum, dicit; quod aut eſt omiſſa profeſſio, & ſolutio, & tota res perditur; aut profeſſio non eſt omiſſa, ſed ſolutio, & tunc
99 octaua, quę ſolui debebat, duplicatur. † Panor. in dicto conſil. 68. Rapha. Comenſ. in conſil. 5. col. 2. Ferret. in tract. de Gabell. num. 193. 238. Latè Roland. à Vall. in conſil. 42. nu. 8. vol. 3.

Quò verò ad acquiſitionem cui debeantur
100 pœnæ fraudantium vectigalia? † Guido Papæ in deciſ. Gratianop. 477. num. 2. 3. dicit, deberi domino proprietatis. ſequitur eandem opinionem Nicol. Boer. in Conſuetud. Biturig. Titul. des Coſtumes des Fiefz, & cenſ. §. 9. in fin. Io. Sanxon in Conſuetud. Turonenſ. Titul. 6. Des Proictz de Peages, & coſtumes. cap. 7. articul. 1. quæſt. 4. Sed contrarium eſſe verum dicendum eſt: quòd immò tam res, quæ cadunt
101 incommiſſum, † quàm aliæ pœnæ debeantur conductori, & ſic vſufructuario, & non Domino proprietatis, locanti. tex. eſt incauillabilis in l. Si quis. C. de vectig. & Commiſs. vbi Bald. & Salicet. & voluit expreſsè idem Bald. in cap. 1. §. Sciendum. num. 2. de Feud. cognit. argum. l. creditor. in princip. vbi Cyn. ff de actio. emptio. Proſp. Paſeth. in conſil. 190. ſub num. 1. volum. 1. Nec obſtant oppoſita in contrarium, quia loquuntur in diuerſo caſu, quando res incidit in commiſſum, ratione Laudemij non ſoluti, & in emphyteuſi, quia illud ius eſt ratione directi Dominij, quod ius eſt perpetuum, ac permanens penes Dominum directum. Sed in caſu noſtro tractamus de pœna, quæ non eſt permanens, aut durabilis, ſed momentanea. Nec obſtat dictum Guid. Papæ in
102 † dicta deciſ. 477. quòd conſueuerit illa Curia Parlamẽti decernere pro domino proprietatis; quia poterat eſſe diuerſus caſus, & poterant eſſe etiam diuerſa pacta, fortè ad fauorem domini locantis. Et demum ipſe tenet contrarium. & iſta opinio eſt ſecurior, quia ſi pœnæ eſſent locantium, & non conductorum, ipſi conductores de facili deluderentur in exactione, quia excluſo metu pœnæ illorum qui fraudem committunt, & ipſi tranſeuntes nihil perſoluerent, quod cum ſit abſurdum, ex his videtur conductores eſſe in tuto.

Qui à vectigali, ſiue pedagio ſe prætendit immunem; an debeat exactori docere de eius immunitate, portando diploma, priuilegium, vel literas, aut Bulletam docentem de fide
103 immunitatis, & quòd bona † ſint ſua? Dicendum eſt breuiter, vnumquemq; teneri profeſſionem immunitatis exactori pedagij facere, ex notatis in l. fin. §. Quoties. ff. de publican. & vectigal. Vbi dicitur, Scholarem (quanquam immunis ſit) debere petere bulletam à Ga-
104 bellario, alias libri incidunt † in commiſſum. Bartol. in dicta l. fin. §. Diuus. num. 2. dicens, quòd priuilegiatus à Gabellis, tenetur perfe-
105 ctè conſignare † bona Dariario. ſequitur Franciſc. Marc. in deciſ. Delphin. 285. in fin. volum. 1. & in deciſ. 41. ſub num. 6. volum. 2. Io. Sanxon in Conſuetud. Turonenſ. titul. 6. cap. 7. articul. 3. Quod etiam procedere in cle-
106 ricis, licet ſint immunes, † voluit Roland. à Valle in conſil. 71. num. 22. vol. 4. Quamquam Scholari condonandum eſſe, ſi appareant ſigna illum eſſe ſcholarem, puta ex matricula, habitu, libris, via forte à ſtudij loco ducẽte, ac
107 ſimilibus, excuſari à cõmiſſo, voluit; † alios plures allegans Bernardin. Scodob. in Rep. Auth. Habita. cap. 8. Veniant. num. 1. C. Ne fil. pro patre. Horat. Lucius de Priuileg. Schol. Priuileg. 54. qui dicit tanto plus procedere, quando ſcholares eſſent minores. Quinimmò, quòd nulla ſit facienda profeſſio rerum, aut perſonarum, quæ notoriè ſunt immunes, atque
108 exemptæ, nec bona incidant † in commiſſum, poſt Petr. de Anchar. in Clem. vltima. col. 2. de cẽſib. voluit Ioan. Cephal. in conſ. 451. nu. 168. cum pluribus ſeq. vol. 4.

Si exactor pedagij, aut vectigalis non eſt in loco, in quo fieri ſolet exactio, & viator iter faciens pertranſijt abſque ſolutione penſionis, & vectigalis, an teneatur ad pœnam? Breuibus
109 dicendum erit, quòd ſi trãſierit per † locum, in quo ſtare ſolebat gabellarius, ſiue exactor, & ibidem nõ fuerit perſiſtere inuentus, aliqua pœna non tenebitur. Sic tenuit Io. de Firmo in tract. de gabellis par. vltim. q. 15. in princ. quem refert, & ſequitur Rolan. à Valle in conſ. 42. nu. 10. vol. 3. Rationi enim non conuenit, vt qui itineri eſt accinctus, extra ſuos lares, ac domum teneatur quærere exactorem, iterq; ſuum longius facere. Sibi debet prouidere exactor, vt in loco permaneat, ibiq; exigat, ne ex ſuo ocio, vel negligentia, cogatur maximo ſuo damno aliò diuertere, ac ſuum iter exptum non perficere. Vnde optimè fecit in hoc Regno Neapolitano Catholicus Rex noſter, dum generaliter edixit, vt exactores vectigalium, ſiue paſſus, locum eligãt in itinere, in quò exigãt, & oibus notus ſit exactionis locus, ibideq;
110 † inſignia; & arma lapidibus marmoreis, vel pictura erigant, vel inſculpi faciant; & modus exactionis, ac ſolutionis ſtatutus, magnis lite-

ris in marmore, vel penicello inſculptus appareat, & pręſcriptus ſit. Ibidē ex actor aſſiſtat, aliàs tranſiens ad nihilum tenebitur. Sumptus autem mihi videtur hic vſus à Iuſtiniano in Nouella. 128. vbi appellantur ij cuſtodes publicarum tabularum. Et antiquius in Portu Si-
111 culo, lege Cenſoria cautum erat † ſcripto, inter cætera: Seruos, quos domo quis ducet ſuo vſu, pro his portorium ne dato. cuius meminit Alphenus in l. In lege. ff. de verbo. ſignif. Erat autem Tabula Ænea, lapidea, vel lignea, quid cuiuſque rei nomine vectigalis penderetur, vt pluribus, quę omitto, probat vir eruditiſsimus Guliel. Fornerius in dicta. l. In lege. & iterum idem Fornerius Select. lib. 1. cap. 25.

Satis per terram nauigauimus, cõtra Pythagoræ præceptum: quod contra eos facit, qui vectigalia, ac ſimiles conductiones ineunt, quæ turbulentæ ſunt, & idcirco recuſandæ. vt dicit Clemens Alexandrin. lib. 5. Stromaton. Hoc modico vectigali vectigal contentetur.

ARGVMENTVM CAP. XII.

Monetarum omnis materia hic deducta eſt, ità vt vix aliud deſideretur in eo genere.

COMPENDIVM.

1 *Monetarum inuentum infauſtum hominibus.*
2 *Monetam formare, ac cudere Principis eſt.*
3 *Monetam cudunt Papa, Imperator, Reges, Principes, ac Reſpublicæ, quæ habent iura Principum. nu. 4.*
5 *Renati Choppini I. C. Audegauenſis laudes.*
6 *Monetam cudere, priuato non licet.*
7 *Iuris publici, quæ ſunt, priuatis non licent, ſine permiſſu Principis.*
8 *Moneta, publica forma percutitur.*
9 *Monetæ cudendæ ius à Principe conceditur.*
10 *Monetæ cudendæ ius competit præſcriptione immemorabili.*
11 *Monetarum, quis primus percuſſor extiterit?*
12 *Phydo Corinthius an primus monetam percuſſerit?*
13 *Thare pater Abrahæ an monetam percuſſerit?*
14 *Cain Abeli frater, auxiè diuitijs cumulandis incubuit.*
15 *Ianus an monetam primus percuſſerit?*
16 *Ianus, an idem, quòd Noa.*
17 *Siclus argenteus, an eſſet moneta?*
18 *Siclus facit viginti Obolos.*
Oboli duo faciunt ſcrupulum.
Scrupuli tres faciunt drachmam.
19 *Drachmæ octo faciunt vnciam.*
20 *Monetarum ſignatarum principium, quando Romæ?*
21 *Moneta principis cudentis imaginem habere debet, & eſſe proba, ac iuſti ponderis.*
22 *Imago in moneta, quomodo?*
23 *Probitas monetæ in quo conſiſtat? nu. 24.*
25 *Intellectus Conſt. Adulterinam. nu. 45.*
26 *Antoninus Caracalla pecuniam, & monetam adulterinam faciebat.*
27 *Sic Liuius Druſus, qui æs argento miſcebat.*
28 *Pondus monetæ in quo conſiſtat?*
29 *Expenſæ an includantur in valore monetæ.*
30 *Expenſæ monetarum, an debeant fieri de publico? num. 31.*
32 *Alchimia, ſiue ars Chimica, an permiſſa ſit? nu. 33. 36. 37.*
34 *Ars chimica, quantum detrimenti afferat.*
35 *Authores, qui de Alchimia, ſiue de Chimica arte ſcripſere recenſentur.*
38 *Monetam Imperatoris cudens, qua pœna puniatur?*
39 *Monetam falſam cudēti apud Aegyptios, ambæ manus amputabantur. nu. 87.*
40 *Monetam Regis, Principis alterius, vel Reipub. fabricans, qua pœna teneatur? nu. 41.*
42 *Intellectus. l. 1. C. de falſ. monet. nu. 50.*
43 *Capitis pœna, mortis pœnam ſignificat. nu. 44.*
46 *Intellectus Conſt. Qui nummos. nu 54.*
47 *Monetam abradens, tondens, & tingens, qua pœna teneatur? nu. 48. 49 52. 55 56. 57.*
51 *Tincturis, quo modo fit adulteratio monetæ.*
53 *Auro, quo modo fit vitium.*
54 *Intellectus. c. Regni. Iam ſæpe. nu 62. 86.*
Intellectus Prag. Eſſendo che ſub tit. de monetis ì.
58 *Expendens monetam ſtanneam, vel plumbeam. num. 60.*
59 *Expendens falſam monetam, & ſi ab alio illam habuerit, tenetur ad reſtitutionem.*
61 *Contra monetarum falſarios proceditur veluti contra reos læſæ maieſtatis. nu. 62.*
63 *Confiſcatur. Domus, in qua falſa moneta fabricatur.*
64 *Quid ſi erit domus viduarum, aut pupillorum?*
65 *Dominus domus, in qua moneta conficitur, an puniatur? nu. 66.*
67 *Si dominus domus, vel Arca, in qua reperitur moneta falſa, non oſtendit, à quo habuerit: ſic etiam ſi reperiretur ferramenta ad cudendam monetam. nu. 68.*
69 *Monetam æream, vel alterius vilis materiæ, qui cuderit, qua pœna puniatur? nu. 71. 72.*
70 *Domus appellatione, non venit domuncula.*
73 *Monetam bonam faciens, ſine tamen licentia Principis, qua pœna puniatur?*
74 *Monetam bonam cudens ſine Principis licentia incurrit crimen inobedientiæ, non autem falſi.*
75 *Monetam cudentem ſciens, & non reuelans, punitur.*
76 *Reuelare quiſq; tenetur Falſantes monetas, reos Maieſtatis, ac ſimiles.*
77 *Monetam publicam, vel Principis liquefaciens, fundens, vel deſtruens, qua pœna teneatur.*
78 *Aurifex, qui monetam fudit, vt de aurei, vel animo faciendi vaſa non punitur.*
79 *Monetam falſam fabricare incipiens, non tamen perficiens, quo modo teneatur? nu. 80. 81. 82.*
83 *Monetam Principis imagine ſignatam recuſans, quomodo teneatur? nu. 84. 85. 86.*

88 Mo-

88 *Monetario non ex fide pecuniam verſanti Galba manus amputauit, & menſa affixit.*
89 *Commodus, Perennium, qui ſua imagine monetam fabricauerat, morti tradidit.*
90 *Numiſmati ſubditorum nomina apponi indecorum.*
91 *Quis monetariorum iudex.*

C A P. X I I.

NVnc ſe offert alia vectigalis ſpecies, ſcilicet Monetarum artificium, quo maxima
mortalium pars anxiatur, ac præmitur. Vtinam
1 infauſtum iſtud adinuentum † ab hominum co
gnitione fuiſſet alienũ, quia Auri ſacra fames,
mundum in diuerſa nou traheret, nec eorundem corpora, & animos peſsũdaret. Sic tamen
Deo Optimo Maximo placuit; cõmodũ enim,
neceſſariumq; fuit inuentum, ſed ob commoditatem, & neceſsitatem, peſsima cumulandi,
ac Regnandi cupiditas inuexit.
2 Monetam itaq; formare, & cudere † Principis
opus eſt. vt ĩ dicto c. 1. Quæ ſint Reg. vbi Andr.
de Iſern. Bal. Præpoſit. Aluarot. Afflict. & cæteri. Martin. Laudenſ. in tract. de monetis lib. 1.
num. 1. Franciſc. Curtius in tract. eiuſdem tit.
nu. 1. Fabian. de Mõte ſãcti Sabini de emption.
& vendit. q. 5. in princip. Franciſc. Marc. in deciſio. Delphinon 52. num. 1. in deciſ. 186. num. 1.
vol. 1. in deciſ. 614. num. 1. in deciſ. 648. vol. 2.
Lancellot. Conrad. in Templ. omn. iudicũ. lib. 1.
cap. 1. §. 4. in verb. Monetæ cudendæ. nu. 1. Ioachimus Mynſinger. obſeruat. 14. Centur. 4. Qui
aſſeruerunt hoc procedere in Papa, Imperato-
3 re, † Regibus, Rebus publicis, ac alijs habentibus iura Principis, & ſpecialiter in Rege Catholico, vt de Rege Aragoniæ notatur in cap.
Quanto. de iureiur. de Rege Hiſpaniarum. Gabriel Biel. de Monet. col. 6. verſ. Circa prædicta
dubitatur. & de Rege huius Regni Neapolitani. Andr. de Iſer. Afflict. & alij. Anton. Capic.
in inueſtit. Feud. §. Feudorum Regalia. In ver-
4 bo. Monetæ. Quoad † Reſpublicas, eſt text. notabilis in l. creditor. ff. de ſolut. quem didici ab
5 eruditiſsimo viro Renato † Choppino in Conſuetud. Andegau. lib. 1. tit. de iuriſd. Andeg. c. 5.
nu. 7. parte 1. cuius authoris opera magnifacio,
nõ modo, vti omnium ſcientiarum promptuaria, ſed quia morum, ac modeſtiæ ſtudijs, referta ſunt. Et poſt Gaſpar. Caball. ad Conſt. Picen.
lib. 4. c. 64. in gl. A. & Io. Mantienco Recollect.
lib. 5. titul. 10. l. 1. glo. 13. voluit Petr. Cenedo
Collect. iuris Canonici. 80. nu. 4. parte 2.
6 Priuato autẽ ius cudendi monetam † permiſſum non eſt. Hoſt. Panor. Imol. & alij in dicto
c. quanto. Bartol. Salycet. & alij. in l. fi. C. de falſ.
monet. quæ enim publici iuris ſunt, ſine Prin-
7 cipis pmiſſu. priuatis non † licent. l. 2. §. Si quis
à Principe. ff. Ne quid in loc. public. Moneta
8 autẽ publica forma percutitur † l. 1. ff. de contrah. empt. & dicã infra, ergo priuato non permittitur. Priuilegio aũt per Principem conce-
9 ditur ius monetę cudendę tex. † vbi Zenzelini
de Caſſanis in extrauag. Io. PP. 22. Prodiens.
in verb. Priuilegiũ, & hoc Priuilegio potiebatur in Regno, Ciuitas Aquilæ, vt teſtatur Paris
de Puteo in tract. Syndicat. tit. de Exceſsib. Baron. ſub nu. 13. Quemadmodũ etiã, & conſuetu-
10 dine immemorabili ſimile ins † competere poteſt. vt concluſerunt Guid. Pap. in deciſ. Gratianop. 498. & Mynſinger. in dicta obſeruat. 14.
centur. 4. Ægid. Boſſius in tit. de Monetis. nu. 1.
Quis autem pecuniarum, ac monetarum per-
11 cuſſor primus extiterit, † diuerſæ à ſcriptoribus afferuntur opiniones. Strabo lib. 8. retulit
Phædonem, ſeu Phidonem quendam Aeginæ
primum fuiſſe, Argẽtumque ſignare docuiſſe.
Herodotus. lib. 1. Lydis hanc palmam tribuit.
Auguſtin. Niphus in libell. de Diuitijs. cap 23.
12 Dicit Rbydonem fuiſſe Corinthiorum † Legiſlatorem, & primum monetam ſignaſſe. Albericus de Roſate in Dictionario. in verb. Monetæ.
13 dicit fuiſſe Tharæ patrem † Abrahæ, quem ſequitur Guido Papæ. in deciſ. Gratianop. 498.
in fin. Io. Coraſ. Miſcellan. lib. 3. cap. 13. num. 2.
Vnde Tarentinorũ Numi, de quibus poſt Ariſtotelem ſcribit Ianus Iuuenis de Tarentin.
Hiſtor. in Præfat. Cain Abeli fratrem, & Ada-
14 mi filium, anxiè cumulandis † pecunijs incubuiſſe, ex Ioſepho ſcribit Polyd. Vergil. de Inuent. rerum lib. 1. cap. 20. Quod non reperi
ſcripſiſſe, aut dixiſſe Ioſephum; ſed hoc tantum, quòd auarè inhiabat Diuitijs. Sed Ma-
15 crob. lib. 1. Saturnal. cap. 5. dicit Ianum † primum pecuniam ſignaſſe, & Saturnum Claſſe
peruectum excepiſſe, à quo cum bona nonnulla didiciſſet, ac Regni confirmationem accepiſſet, monetam æream ſignatam, vna parte effigiem bifrontem, nauim altera expreſſit. hunc
ſequitur Polydor. loco ſupra allegato. referunt
illos verſiculos Ouidij. lib. 1. Faſtorum, dũ ait.

Multa quidem didici, ſed Cur Nauales in Aere
Altera ſignata eſt, altera forma biceps?
At bona poſteritas puppim formauit in Aere
Hoſpitis aduentum teſtificata Dei.

De quo Plutarc. Problemat. 40. & Pierius in
Hieroglyphicis.
Sed omittendo in re ſeria opiniones Fabuloſas, & ad veritatis campum accedendo,
illa veritas videtur. Ianum fuiſſe Noha, qui
16 cum nouiſſimus † eſſet anterioris ætatis relictus, & pater futuri ſequentis ſeculi poſt Diluuium; vt ex Beroſo, Fabio Pictore, & Catone,
latè docuimus, in Apologia Catholica, Italo
idiomate confecta in ſententiam Pilati, Aquilæ repertam, ad quã lectores remiſimus; Tantũ abeſt, vt eius ſucceſſores, pecunias in illius
memoriam fecerint, Biſrontis imaginem hominis ex cauſa iam dicta monſtrantem; Nauim
ex altera, Arcam denotantem, ex ſacræ ſcripturæ Hiſtoria; vt memoriæ relinqueret, pri-

mum ipſum fuiſſe, qui nauigandi vſum po-
ſteris in mundo reliquiſſet. Hinc, ſi rectè me-
moria teneo, Raphael Volaterranus, Anianum
primam prouinciæ illius Ciuitatem dicit, &
Aram Iani appellari; quod nõ ſine admiratio-
ne aliquando conſiderabam, cum in eiuſdem
Ciuitatis territorio, non alia numiſmata fue-
rint inuenta, vel inueniantur hoc modo ſigna-
ta. Sic poſt modum poſteri, vt inter cæteros,
monetam ſignauerunt. Abraham, vt ſepeliret
Saram vxorẽ emit agrum ab Ephron quadrin-
17 gentis Siclis† Argenteis probatæ monetæ pu-
blicæ: vt patet Geneſ. c. 23. Erat autem Siclus,
18 viginti† obolos. vt habetur Exodi c. 30. Oboli
autem duo faciunt ſcrupulum, Scrupuli tres
19 faciunt Drachmam, Drachmæ† octo faciũt vn-
ciã. Et ſecundũ Hierony. in Ezechiel. c. 4. & 45.
Siclus ſtater eſt, hoc eſt Drachmæ quatuor. Ità
concludit Demetrius Albaldus, de ponderi-
bus, & Voluſius Metianus ſimiliter de ponde-
ribus, & poſt ipſos Guliel. Bud. de Aſſe. lib. 1.
Quo verò tempore apud populum Roma-
20 num, pecuniarum ſignatarum principium† ex-
titit, poſt Plin. lib. 33. c. 4. & Didacum Couar.
cõputaui tẽpora, & breuibus emẽdaui, vt dixi
ad Petr. Bellugam in Specul. Princip. Rub. 36.
Vt dicatur autem perfecta, ac bona moneta,
21 quæ cõtinere debet? Tria debent adeſſe,† ima-
go Principis, vt ſit proba, & debiti ponderis.
Quoad primũ, de Principis imagine, patet
ex eiſdem Iani Numiſmatibus, in quibus eius
effigies inſculpta eſt. Vnde Antiochus Rex
permittit Simoni Summo Sacerdoti, vt faceret
monetam propriam; dum ait. 1. Machab. cap. 15.
Et permitto tibi facere percuſſuram proprij
Numiſmatis in Regione tua. Et Matth. cap. 22.
inquit Chriſtus; Oſtendite mihi numiſma cen-
ſus. & paulò poſt. Cuius eſt Imago hæc, & ſu-
perſcriptio? dicunt ei: Cæſaris. & notatur in l.
1. & l. fin. C. de vet. numiſm. poteſt. lib. 10. Fa-
ciunt, quæ ſcribit Iuuenalis Satyra 14.

Cum ſit cauſa mali tanti, & diſcriminis huius
Conciſum Argentum in titulos, facieſq; minutas.

Et hæc Principis imago eſt forma, & chara-
cter, de qua loquuntur Doctores ſupraſcripti
in hac materia; quod pecunia Principis, aut al-
22 terius, qui poteſtatem† habet, imaginem habe-
re oporteat: vt loqtur Albert. Brunus in tract.
de Monetis. particul. 1. nu. 15. & dixi ad Bellu-
gam in dicta Rub. 36. in finali apoſtill. Vnde
optimè Caſsiodorus lib. Variar. 7. cap. 32. Ta-
men omninò (inquit) monetæ debet integri-
tas quæri, vbi & vultus noſter imprimitur, &
generalis vtilitas inuenitur: Quid nam erit tu-
tum, ſi in noſtra peccetur effigie? & quam ſu-
biectus corde venerari debet, manu ſacrilega
violare feſtinet? Hinc Vlpianus de imagine
23 Philippi in pecunia† loqtur in l. Quintus mu-
tius. la 2. §. Sin autem. ff. de aur. & argent. legat.
Quoad ſecundũ, ſcilicet probitatem, aliud
non denotatur, niſi quòd materia non ſit adul-
terata; debet enim eſſe pecunia, aurea, argen-
tea, vel ænea; & inter has ſpecies non eſſe mix-
24 turam, puta aurum cum argento, † vel æs cum
auro, aut argento; vel illas decolorando, alte-
riusvè coloris, quàm illæ ſint, eas reducendo;
contra. l. Quicunq; nummos. ff. ad leg. Corneſ.
de falſ. ſuper quo optimè reparauit in hoc Re-
gno Neapolitano Rex Rogerius, qui Adulte-
rinam monetam cudentibus, pœnam capitis,
& bonorum multam irrogauit. in Conſt. Adul
25 terinam. † vbi Gloſ. Andr. de Iſern. Matth. de
Afflict. & alij. Probitas itaq; conſiſtit, vt mate-
ria adulterata non ſit. Hic concinit illud ſupra
adductum Geneſ. cap. 23. ibi (probatæ mone-
tæ:) Sic Plautus in Perſa dicit: Probi nummi.
Liuius lib. 32. Argentum (inquit) id probum
non eſſe, quæſtores renunciauerunt. Hinc vi-
26 tio datur Antonino† Caracallæ Imp. à Dione,
& Xiphilino, quòd pecuniam adulterinam, pro
auro æs inauratum, pro argento plumbum ar-
gentatum, daret. Sic de Liuio Druſo Tribuno
27 plebis, quòd octauam † æris partem argento
miſcuerit, retulit Plin. lib. 33. cap. 3.
Quo verò ad põdus, qd eſt vltimũ requiſitũ,
exigitur, q ſit æquale in maſſa, ſiue materia
28 non elaborata, ſicut dum eſt ſignata; nec † in-
cludantur expenſæ in cudendo. Gloſſ. Andr.
de Barulo, & Io. de Platea in l. 1. C. de veter.
numiſm. poteſt. lib. 10. Idem Platea in l. Quo-
ties. C. de Ponder. & aur. illa. lib. eo. Afflict. in
dicta Conſt. Adulterinam. num. 5. Sed Innoc.
in dicto c. Quanto. de iureiur. dicit: quòd mi-
nimè deducantur expenſæ, in moneta cuden-
29 da exhibitæ, ita quòd ſit maior† valor, qui mo-
netæ tribuitur reſpectu expenſarum erogata-
rum, quàm ſit valor conſiſtens in ſola, ac ſim-
plici materia? Quam opinionẽ ego veriorem
cẽſeo, nõ obſtante, q Bart. in l. 1. §. Cui certum.
num. 1. in fin. ff. de aur. & arg. leg. tenuerit con-
30 tra Innocent. Quòd expenſæ debeant† fieri de
publico, authoritate l. 1. ff. de contrah. empt.
Ex quo ego dico verum eſſe, & probari in eo
textu, quòd Paulus Iuriſconſultus ibi dixerit,
pecuniam publico ſumptu eſſe faciendam. Sed
tamen iſtud ſanè intelligendum eſt, quando
Moneta fieret per Rempublicam, vt tunc illius
expenſis cudatur. Sed quando, vt nunc agi-
mus, loquimur in Regibus, qui eam ex propria
materia cudere faciant, ſecus eſt dicendum;
& ità intellexiſſe Innocẽtium; quia ſi Princeps
ſolam materiam poneret, & nihilominus ex-
penſæ de publico fierent, Reges, Principeſque
omnes nihil perderent, dum nihil expendunt,
ſed id de publico erogaretur. Inſuper dum Iu-
31 riſcõſultus dicit; expenſis† publicis cudẽdam,
intelligi debet de populo Romano. arg. l. Bo-
na Ciuitatis. ff. de Verb. ſignif. & ſcribit Theo-
philus. in §. Flumina. Inſt. de Rer. diuiſ. Vel ex-
penſis publicis; id eſt ipſius fiſci; iuxta notata
in

in l. Inter publica. ff de verb. ſignif. Vnde ſi Fiſcus expenſas faceret, quæ ex Bartoli. & ſequacium opinione, deberent ex publico fieri, Reges, ac Fiſcus nihil expenderent. Benè arbitror veram eſſe illorum opinionem, quando vigeret Romanum Imperium, vt ante Iuriſconſultos erat. Et idem ſeruandum hodie eſt in Republica Venetorum, Genuenſium, Lucenſium, Raguſinorum, atq; ſimilium. Quàm Innocentij opinionem tenuit Afflict. in d. c. 1. in verbo Monetæ. Quæ ſint Regal. & ſimiliter contra eundem Bartol. tenet Angel. de Clauas. in Summa. §. Falſarius. nu. 6. Gabriel Biel in libell. de Moneta. verſ. Secūdo notādum. qui inquit, ſententiam Innocentij cōmuniter teneri. Petr. Belluga in Specul. Princip. Rub. 36. nu. 7. & 10. vbi dicit quòd Opinio legiſtarum euanuit, & per totum Orbem ſeruatur opinio Canoniſtarum. Albert. Brun. in Tract. de Augment. Monet. Concluſ. 1. nu. 2. 8. & 15. Didacus Couar. de Veter. Numiſ. Collati. cap. 7. num. 5. Hippolyt. Bonacoſſ. in Commun. Opin. Crim. §. Moneta. Matth. de Afflict. in deciſ. Neapol. 90. ſub num. 4. in qua ſequitur Innocentium. Tamen non dicit Innocent. in d. c. Quantò, vt eum refert. Afflict. quod expenſæ debeant fieri de publico; cum potius dicat quòd expenſæ fiant ſumptibus, & onere Regio.

Doctores in d. c. 1. in verbo Monetæ. tractat, An ex Alchimia Monetæ fieri, & an illa ſit lici-
32 ta, eaque ars † permittatur? Quod primum Vaniſſima videtur mihi quæſtio; quia ſi Aurū, Argentum, vel æs, puri erunt, cui dubium erit, ex illis poſſe Monetas fieri? illarum verò exercitium concedendum erit ab habente poteſtatem, ex ijs, quæ ſupra diximus. Quo verò ad
33 operationem † huius Artis Chimicæ, num ſit permiſſa? Et quis ambigit, quòd omnes artes, quæ fiunt ad finem laborandi in ſudore Vultus, iuxta ſententiam Dei omnipotentis hominibus traditam, ac ad bonum finem, & vtātur medijs permiſſis, quod illa virtus Maxima ſit? Ex terra enim, alijſq; rebus, Aurum, Argentū, aliaq; metalla trahere, ad humanæ vitæ vſum commodiorem, atque honeſtiorem perſequendum; laudabile eſt. Iſtis namq; anguſtijs ſe homo addixit, vt pro auro acquirendo, artificio aurum inueniat, & aurum auro vendat, ex terræ enim viſceribus, quam ſic Deus creauit, omnia naſcuntur, ſiue in Fodinis, ſiue Montibus, ſiue fluminibus, ſiue alio quouis artificio, illa
34 quærantur. Sed hæc Ars † grauiſſimorum virorum ingenia exercuit, bona conſumpſit, vitā extinxit, & quàm plurimos ad paupertatē extremā induxit; Inter quos quàm plurimi Principes viri extitere, qui credentes in hac vita fragili, ſtabile Regnum aliquod ſibi ipſis præparari, Auri Montes, Argentique flumina, vaniſſima quadam ſpe ſibi promiſerunt, & vaniſſima etiam expectatione fruſtrati, inopiſſimi euaſerunt. Horum infinita propemodum exempla, in medium adducerem, quæ quia à lquiſſimi intellectus hominibus facta ſunt, omittere decreui. Qui verò Auri, Argenti, Aeris, Ferri, chalybis, aliorumq; ſimilium, naturam, inuenta, & Artes callere intendit, habet illorum operā, qui horum laborum ferè inutillum, quæ eorum crebris confinxerunt, conſpicere pote-
35 runt, nempè, Auicennæ, † Alberti Magni, Io. Chryſippi, Io. Anglici, Raymundi Lulli, Lancinij, Morioni, Arnaldi de Villanoua, Roberti Vallenſis, Georgij Agricolæ, & nouiſſimè Vanuccij Berengueij Senenſis in libris Pyrothecniæ, quos refert Petr. Gregorius in Sintaxi Artis Mirabilis. lib. 37. per totum. & multa ante ipſum Germanographus lib. 1. & 3. quos, alioſque ſimiles conſulant, qui fortè ocium habēt, vt ijs vacare valeant, quorum finis alius non expectatur, præterquam olei, bonorum, ætatis, ac temporum iactura. Ego verò humillimè omnipotentem Deum teſtem inuoco, quòd ſi modico ſumptu, quis hac via mihi Auri Montes, modico tempore acquiri facere promitteret, potius (ſi mihi dici fas eſt) ſomno mihi parum amico, alijſq; indignis profeſſioni meæ vanitatibus incumberem, quàm illa cogitarem. Sed irriſione magna digni ſunt Chymici, qui imaginandi vi, Aurum, & Argentum poſſidere profitentur; de quo loquitur Leonardus Vairus Epiſcopus Puteolanus de Faſcino lib. 2. cap. 3. Ars verò Chymiſtarum, vt dictum eſt, permiſſa eſt; ſi modo non fraudulenter, ſed purè ex
36 † naturalibus cauſis fiat, & non Magicis, ac ſuperſtitioſis artibus; & dum tamen monetæ, vel vaſa quæ fiunt, vendantur, vt ſunt; Bona, & Ve-
37 ra pro bonis, ac veris; falſa, & ficta † pro falſis, ac fictis: vt tenuit Oldrad. in conſ. 74. Caietan. in ſumma. §. Alchimia. Syluester in §. Alchimia. per totum: & nouiſſimè alijs comprobat Petrus à Nauarra de reſtitut. Ablat. lib. 3. cap. 2. num. 65. cum duobus ſeq.

Quouerò ad pœnam conſtitutā, facienti bonam, Adulterinam, vel falſam monetam. Conſtituenda per me erunt plura capita, ex quibus materia minimè inuoluatur, ex illorum namq; reſolutione, omnes ceſſabunt, & tollentur ambiguitates.

Primum caput eſt; in Cudente, aut falſifican-
38 te monetam Imperatoris, qui flammarū † exuſtionibus condemnatur. l. Si quis nummos. vbi Salycet. C. de Falſ. monet. Hoſtienſ. Ioan. Andr. Io. de Imol. in dicto c. Quantò. de Iureiur. Bartol. in l. Quicunque. ff. de Falſ. Alexand. in conſil. 12. num. 1. vol. 7. Didac. Couarru. de Veter. numiſmat. collat. cap. 8. nu. 2. Iacob. Menoch. de Arbitrar. Iud. Quæſt. lib. 2. Centur. 4. Caſu 316. ſub nu. 8. cum pluribus ſeq. & antè eum Franciſc. Viuius. in Commun. opin. §. Monetam falſam. nu. 2. Iul. Clar. in §. Falſum. num. 47. Matth. de Afflict. in d. c. 1. in verbo Monetæ. nu. 3. Lancelotus

cellotus Conrad. in Templo indic. lib. 1. cap. 1.
§. 4. in verbo. Monetæ cudendæ. nu. 5. Io. Aqui-
la de Monet. poteſt. cap. 10. & apud Ægyptios
illorum lege, falſam monetam cudentibus am
39 bæ manus † amputabantur. vt voluit Diodor.
Siculus. lib. 2. Et peccant mortaliter, vt nouiſ-
ſimè concludit Petrus à Nauarra de reſtit. Ab-
lat. lib. 3. cap. 1. nu. 310.
Secundum, de falſificante monetam Regis,
alterius Principis, vel Reipublicæ, aut Ciuita-
40 tis, qui † capitis pœna plectendus eſt. l. 1. §. Sin
vero. C. eod. tit. Quam declarauerunt eſſe pœ-
nam deportationis. Salycet. in dicta. l. 1. col. 2.
& in l. 2. vbi Bald. C. eo. tit. Alexan. in l. Elegan
ter. §. Qui reprobos. ff. de pignor. act. & in con-
ſil. 104. per totum. vol. 1. Raph. Comenſ. in conſ.
138. col. pen. Marſil. in l. Qui falſam. ff. de falſ.
& in conſil. 71. nu. 11. vol. 1. Io. Aquila in dicto
cap. 10. verſ. inde elicitur, & ità eſſe Concilian
da eadem duo iura, ſcilicet. l. 1. §. Sin vero. &
dicta. l. Si quis. C. de falſ. monet. Iulius Scarla-
tinus in conſil. 115. nu. 3. 4. vol. 1. Crim. diuerſ.
Tamē eadem exuſtionis flammarum, vt in præ
cedenti verſiculo dictum eſt, plectūtur qui ſui
Regis, Principis, vel Reipublicæ iura Princi-
pis habentis. monetam falſificant: ac pœnam
41 præfatam † habere locum in Principe non ſuo
ſuperiore: cenſuerunt Lācellot. Conrad. in lo-
co ſupra allegato. num. 5. Matth. de Afflict. in
Conſt. Regni. Adulterinam. num. 3. & ità eſſe
intelligenda, quæ dicunt Comenſ. Alex. Marſil.
& alij vbi ſupra voluit Cardin. Pariſ. in conſil.
169. num. 5. vol. 4. Iacob. Menoch. in dicto caſu
316. num. 26. 43. & antè eos Barthol. Cæpoll. in
conſil. crim. 17. Viſa commiſſione. col. 4. verſ. Et
ideo videtur quod dictus Andreas. Quem ſequi-
tur Ægid. Boſſ. in titul. de falſa monet. num. 6.
42 Quinimmò ego † cenſeo. l. 1. ſupra allegatam.
intelligi de eadem pęna. l. Si quis nummos. ex
quo. l. 1. fuit facta prius, directa ad Ianuarium,
quæ fuit facta in anno ſecūdo Conſulatus Con
ſtantini, & dicta. l. Si quis. fuit facta, in ſeptimo
Conſulatu eiuſdē Imperatoris, directa ad Ter-
tullum. vt eſt videre in Codice Theodoſiano
lib. 9. ſub tit. de falſ. monet. Quinimmò illę le-
ges, quas in Codice Theodoſiano habemus,
non ſic reperiuntur, ſed ita fuere à compilato-
ribus reductæ, atq; exemplatæ ex pluribus le-
gibus ibidem exiſtētibus. Dicta autem Capitis
43 pęna, mortis pęnam † ſignificat, vt patet ex l.
Vnica. C. Theod. Si quis ſolidi circul. quæ eſt
eiuſdem Cōſtantini data ad Leontium, tractās
de pœna rodentium, ac adulterantium mone-
tam, quæ dicit: Si quis aliter fecerit, aut capi-
te puniri debet, aut flammis tradi, vel alia pœ-
na mortifera. Et ſic declarat pœnā capitis. eſſe
44 † mortiferam. de qua latius dixi de Magiſtra-
tuum edictis lib. 2. cap. 8. Et in hoc Regno per
45 Conſt. Adulterinam † quæ imponit pœnam ca-
pitis, & bonorum publicationis, pœnam mor-
tis inflígunt. Et ſic etiam per Conſt. Qui num-
46 mos. † Et ſic paſſim monetarij falſi ſuſpendun-
tur. de quo ſcribit Thom. Gram. in deciſ. 36.
num. 12. in deciſ. 72. & 74. Foller. in fragm. poſt
pract. crimin. num. 193. & ſeq.
Tertium, caput, de Abradente, Tondente, ac
47 Tingente monetam; ſi liber eſt, beſtijs † ſubij-
citur; ſi ſeruus vltimo ſupplicio afficitur. l. Qui-
cunq;. vbi DD. ff. de falſ. Dyn. in cōſil. 38. nu. 8.
Aluarot. in dicto c. 1. in verbo. Monetæ. nu. 3. in
fin. vbi Afflict. n. 3. & 18. Quæ ſint. Regal. Iacob.
Philipp. Port. in conſil. 7. nu. 9. Petr. Foll. in di-
ctis Fragment. num. 193. & ſeq. Boſſ. vbi ſupra.
nu. 9. Scarlatin. nu. 10. & 11. Conradus. num. 6.
Bonacoſs. in commun. opin. crim §. Moneta. Io.
Aquil. de poteſt. Monet. in dicto. cap. 10. verſ.
Extenditur procedere. Viuius in dicto. §. Mo-
neta. ſub nu. 2 Menoch. in dicto caſu. 316. nu. 6.
7. 34. cum pluribus ſeq. Iacob. Nouell. in praxi
Crimin. in rub. cōtra Monetarios. nu. 10. remiſ-
ſiuè Iul. Clar. in d. §. Falſum. nu. 48. Io. Ant. de
Nigr. in c. Regni. Vt quæ ab excellentia. nu. 11.
Quod declarauerunt aliqui procedere in mu-
48 tilante, vel abradente † aureas tantum mone-
tas, non alterius ſpeciei, inter quos eſt Hippo-
lyt. de Marſil. in allegato conſ. 71. nu. 12. Couar.
in dicto c. 8. nu. 5. & fin. Clar. vbi ſupra. nu. 48.
Quò ad hoc caput ego in aduerſum cenſeo, quod
49 ſiue † in libero, ſiue in ſeruo, ſit mortis pœna,
impoſita per Conſtantinum in dicta. l. 2. C. de
falſ. Monet. & apparet ex dicta. l. Vnica. C.
Theod. Si quis ſolid. circul. vbi de ijs loquitur,
vti benè aduertit Menochius in dicto caſu 316.
nu. 35. reprehēdens Marſil. & Couar. Maximèq;
hoc ſuaderi poteſt, quia dicta. l. 1. C. de Falſ. mo-
50 net. † loquitur de Adulterina moneta. Adulte-
ratur verò, cum facies mutatur, vt altera appa-
reat, quàm ſit; puta argentea appareat aurea,
& ſic daretur argentum pro auro, vel æs pro
51 auro. Tincturis enim fit adulteratio, † vt à co-
lore proprio mutetur. vt dicit Petr. Gregor.
Syntagmat. iuris vniuerſi lib. 36. cap. 2. num. 30.
& Dyn. in dicto conſ. 38. nu. 8. & 9 Sicuti adul-
terata dicitur facies mulieris, dum eſt fuco il-
linita. Quò verò ad declarationem in Tonden-
te, vel abradente ſolam monetam auream, ego
52 idem arbitror † procedere, ſicut in aurea, arg. l.
Lege Cornelia la prima. in princip. ff. de falſis.
quæ loqrur pęnam. l. Corneliæ de falſis locum
habere, quicquid vitij in auro factum extiterit:
Quod ad intellectum huius declarationis, &
totius hujus capitis deſeruit. Poſſet namq; vi-
53 tium auro † fieri actiuè, & paſſiuè. Actiuè dum
aurum ſuo colore, & fuſione materiam, vel mo-
netam argenteam, vel æream tegeret. Paſſiuè
dum moneta aurea, tonſura perditur. Iſta enim
ſuo pondere fraudaretur, illa vero colorata,
falſitatem contegeret. In hoc Regno, vt dixi-
mus, pęna mortis, & bonorū publicationis in-
diſtinctè ſeruatur. arg dictæ Conſt. Qui nūmos.

&

54 † & c. Regni. Iam ſæpe. & Prag. licet vigore.
ac Prag. Eſſendo che. Sub tit. de Monetis. & ità
ſeruatur, vt per Foller. in dicto. num. 193. 194.
Thom. Grammatic. in dicta deciſ. 36. nu. 12. &
in deciſ. 72. & 74. Niger in dicto c. Regni. Iam
ſępe. nu. 51. Quicquid dixerit Lallus de Tuſcia
in dicta Conſt. Qui nummos. in fin.
Declaratur Secundò nõ procedere in Tondē
te monetã ſuperflui ponderis, dum abraſione,
55 † vel inciſione facta, remanet iuſtum põdus. vt
declarauerũt Marſil. in d. l. Qui falſam. nu. 100.
56 Andr. Alciat. in † cõſ. 461. quos refert Menoch.
vbi ſupra. nu. 36. Qui illorum opinionem mini-
mè probat, quam nec ego probarem; non mo-
do, quia monetæ ſunt factæ à Principe, & præ-
ſumuntur iuſto pondere factæ, vt Menoch. di-
cit; Sed etiam ex alio, meo quidem iudicio;
quia & ſi ſuperfluo pondere eſſent, ſuperflua
illa quantitas auri, & argenti, non eſt illius ton
dentis, aut abradentis, ſed fuit Regis, ac Prin-
cipis, qui illam cudi fecit, quod non poſſet re-
cta conſcientia tondens, vel abradens ſibi ap-
plicare, cum non ſit ſuum. Quod nouiſſimè vi-
detur etiã firmare Petr. Nauar. de reſtitut. ab-
lator. lib. 3. cap. 1. nu. 325. 328. Et quamuis repli-
caretur, ꝙ Moneta erat effecta tondentis, tñ eſt
effecta ſua ſolum pro concurrenti quantitate
iuſti ponderis à Rege ſtabiliti, & ſuperfluum
cenſetur alienum. Inſuper temerarium quo-
dammodo iudicari oportet, Reges, vel Princi-
pes monetam cudentes, ſubditos, alioſuè ha-
bere, quodammodo eius, ac ſuorum Magiſtra-
tuum monetariorũ, cenſores. Magna præterea
daretur occaſio monetas diminuendi, in qua
diminutione, atq; cenſura, conſiderandam fo-
re arbitror, malam lucrifaciendi intentionem.
Declaratur Tertiò, nõ procedere in tonden-
57 te † monetam forenſem, & alterius Principis
ac Dñi exteri, vt cõcludit Marſil. in dicto conſ.
71. nu. 10. 11. Scatlatin. in dicto cõſ. 115. nu. 10.
Crim. diuerſ. vol. 1. Quã concluſionem, nec ego
reciperē ſic indiſtinctè: pœna tñ ordinaria non
plecterem, ſed ſine pœna aliqua corporali, aut
alia pecuniaria pertranſire minimè ſinerem;
qñ Ægyptiorum lege ſupra allegata etiam ton
denti circum circa monetam, ambæ manus am
putabantur: vt ſcribit Diodor. Sicul. lib. 2.
Quartum caput eſt de illo, qui expendit mo-
58 netam falſam, ſtanneã, plumbeam, vel alio † mo
do, quia tenebitur pœna legis Corneliæ de fal
ſis, quam tulit L. Cornelius, Lucij F. Publij N.
Sylla dictator, cuius meminit Vlpian. in dicta.
l. lege Cornelia. §. Eadem. ff. de falſ. & ego di
cam in Commentario legum peculiari nomi-
ne inſignitarum, ſi Deus voluerit. Bart. in di
cta l. Lege. nu. 3. vbi dicit: hac pœna teneri ſolũ
expendentem ſtanneos, vel plumbeos: In alijs
verò modis puniri extra ordinariè. arg. l. Sac-
culatij. vbi idem Bart. ff. de extraord. crimin.
Matth. de Afflict. in Conſt. Adulterinam. nu. 9.
& in dicto c. 1. in verbo. Monetæ. num. 16. Quæ
ſint Regal. ante ipſũ Alex. in conſ. 121. vol. 7.
Iul. Clar. in dicto. §. Falſum. nu. 49. Iſtud autem
caput, quod eſt magis in vſu, recipit nonnullas
declarationes, relatas à Menoch. in dicto Caſu
316. nu. 51. vſq; ad finem; ad quem remitto Le-
ctores. Super his tñ declarationibus vltra re-
latos per Menochiũ addas Dyn. in dicto conſ.
38. num. 8. Iacob Nouell. in praxi crim. in Rub.
Contra monetarios. nu. 7. 8. 9. Emanuel. Suarez
in Theſaur. recept. ſent. §. Moneta. nu. 197. cum
tribus ſeq. Lancellot. Conrad. in dicto verbo.
Monetæ cudendæ. nu. 6. in fin. Io. Aquilam in
dicto tract. de Monetar. poteſt. c. 9. verſ. Quin-
tò, & vltimò. & cap. 10. verſ. Extenditur proce-
dere. antè ipſos Barth. Veronenſ. in conſ. crim.
78. col. 1. Hippolyt. de Marſil. in conſil. 47. &
Niger in dicto c. Regni. Vt quæ ab excellentia.
nu. 14. Crauet. in conſ. 244. nu. 4. vol. 1. Expen-
59 dentes autem falſas monetas tenentur † ad re-
ſtitutionem, nec excuſabuntur, quòd ipſi illas
ab alijs receperint. vt docuit Gabr. Biel in di-
cto tract. Monetarum. Concluſ. 3. & 4. Secundò
declara non procedere in expendente Mone-
60 tam reprobam, nec † in loco currentem, vel
vſualem. Bald. in conſil. 398. nu. 1. vol. 3. Alex. in
dicta. l. Eleganter. §. Qui reprobos & in dicto
conſil. 104. vol. 1. Afflict. in dicta Conſt. Adulte-
rinam. nu. 2. Iacob. Menoch. vbi ſupra. num. 19.
22. Iacob. Nouel. in loco allegato. nu. 3. Cardi-
nal. Pariſ. in dicto conſ. 169. nu. 27. vol. 4. vbi lo-
quitur in ſpecie de expendēte. quod & tenuit
Petr. Nauar. de reſtit. Ablat. lib. 3. c. 1. nu. 326.
Quintum caput, quia contra hos monetarum
falſarios proceditur tamq; cõtra culpatos cri-
61 minis † læſæ maieſtatis humanæ. dicta. l. 2. C. de
falſ. monet. Barthol. Cæpoll. in dicto conſ. 17.
col. 4. Foller. in dictis Fragment. num. 193. 194.
Aegyd. Boſſ. in dicto tit. de falſa monet. nu. 6.
Iacob. Nouell. vbi ſupra. nu. 1. Rolan. à Valle in
conſil. 73. nu. 7. vol. 3. Quod declaratum eſt, &
62 cauetur in hoc † Regno Neapolitano ſuis legi-
bus. vt in dicto c. Iam ſæpè. vbi Doctores, & vo
luit Barthol. de Caſſen. in conſuetud. Burgund.
Rub. 2 §. 1. in princip. nu. 21.
Sextum caput, non immeritò præcedenti ſi-
mile, imponitur pęna domus confiſcandæ, in
63 qua ſcelus monetæ falſæ fabricãdæ, † commiſ-
ſum fuit. l. 1. C. de falſ. ment. Caſſęneus vbi ſu-
pra. nu. 21. Io. Aquila de Monetarum poteſta-
tib. parte 1. cap. 8. in fin. & procedit, vt ſtatim
dicam. Quod declaratur non procedere in do
64 mibus viduarum, ſeu † pupillorum, pro quibus
tutores tenebuntur: vt notatur in dicta l. 1. &
Hippolit. in dicta. l. Qui falſam. num. 62. ff. de
falſ. ſi ipſorum ſcientia id factum fuerit.
Septimum caput eſt, de Dño domus, in qua
tale facinus patratum fuit, qui punitur ſi ſtaret
in eadem domo, vel proximo in loco, etiam ꝙ
65 ignoraret: niſi cũ ſciuerit, ſtatim † reuelauerit:
quia

quia tunc pœnam euitabit, alias pœnæ obno-
xius erit. vt in d.l.1.§.Domus.C.de falſ. Mone-
66 ta.Secus vero, ſi † Dñs domus à longè ſtaret.
iuxta ibidem notata. Quod ſequitur Gloſ. &
Doctor.in dicto c.Quanto. de iurerando. Boſſ.
vbi ſupra.nu.7.Io.Aquila in loco allegato. par
te 1.cap.8.verſ.Sextum quòd is.

Octauum, ſi falſa monetá eſt reperta in do-
mo, aut in Arca: quo caſu oſtendere debet à
67 quo† illam habuerit,alias punietur;cum præ-
ſumatur ipſum illam fabricaſſe, & cudiſſe. Bal.
in conſ.155.vol.3. Cardin. Pariſ.in dicto conſ.
169.nu.30.vol.4. Menoch. in dicto loco ſupra
allegato.nu.64.& 65. Fuit autē originalis opi-
nio Cyn. in l. Maiorem. C. de falſ. relata per
Matth.de Afflict.in Conſt.Adulterinam. nu.7.
Idem erit ſi in domo reperirentur ferramenta,
68 aut alia inſtrumenta† pro cudenda moneta.vt
poſt Marſil.voluit Boſſ.vbi ſupra. nu. 7.

Nonum caput,de illo,qui æream,aliamuè mo
dici valoris, ac viliſsimam monetam cuderit:
69 † qui aliqua pœna puniri debet.Alexan.in di-
cto conſil. 104.col.2.verſ.Præterea vbicunque.
vol.1.arg.l.Senatus.§.Marcellus.ff.de leg.1.vbi
70 dicitur;Appellatione domus,non venire† do-
munculam.de quo per Corn. in conſ.25. vol.3.
Nicol.Boer.in deciſ.Burdegal.230.per totum.
Matth.de Affl.in deciſ.Neap.129. nu. 15. Hip-
polit.de Marſil.in pract. Crim.§. Et quia.nu.6.
& Alex. ſequitur idem Marſil.in cōſ.71. dicēs:
Excuſári à pęna ordinaria. Ante ipsū Philipp.
Deci.in c.Maioribus.col 1.de p̄b. Aegid. Boſſ.
de falſa monet.num.4 Matth.de Affl.in Conſt.
Adulterinam.nu.4.Fabius Monteleo in practi-
ca arbitral.par.3. 4. partis princ.nu 400.quem
refert, & ſequitur Menoch in dicto caſu 316.
nu.33.& 41 Sebaſtia.Medices de regul. iur. re-
gul. 5. Ampliat. 124. Ferdinand. Vaſquius de
ſucceſs.reſolut.lib.1.§ 7. num. 39. Declaratur
tamen pœnam mortis naturalis locum non ha-
71 bere in caſu iſto,ſed tm̃ pœnā† deportationis.
vt voluit Azo in Sūma.C.de falſ. monet.Iacob.
de Aren.& Cyn.in d.l.2.C. eo.tit.Io.de Platea
in l.fi. C. de veter.numiſm. poteſt. Affl.in dicta
Cōſt.Adulterinā. nu.4. Vel ſaltim puniri poſſe
72 extraordinaria pœna† vt poſt Marſil.& Monte
leon. voluit Menoch.d. num.41. Et Magna Cu-
ria in hoc Regno Neapolitano, ſic ardnè pro-
cedit in falſificante monetam æream,ſicuti au-
ream,& ſic procedit in condemnationibus; vt
vidi in multis cauſis.

Decimum caput eſt, de faciente monetam bo
73 nam reſpectu materiæ,& ponderis† abſq; Prin
cipis licentia, & permiſſu: is etiam falſi puni-
tur.Gloſ.& Doct.in l.Sacrilegij.§.Qui cum mo
neta. ff.ad leg. Iul.peculat.Gloſs.& Doct.in di-
cto c.Quanto.de iureiur.Alexan.& alij in l.ſin-
gularia.ff.Si cert.petat.Iacob.Aluarot.in dicto
c.1.nu.3.vbi & Præpoſit.col.3. Quæ ſint regal.
Boſs.n.2.Io.Aquila de poteſtat.monetar.par.1.
c.9.verſ.Inde elicitur. Tunc enim Principis au
thoritatem ſibi vſurpat. Cui concinit dictum
Bartol in l.Qui falſam.nu.2.ff.de falſ. dicentis:
Monetam falſam dici eam, quæ cuditur ab eo,
74 qui non† habet publicam cudendi authorita-
tem;quamq̃ hoc modo fabricantem, non inci-
dere in falſum,ſed tātum in crimen inobedien
tiæ,cenſuit Hippolit.de Marſil.in d. l.Qui fal-
ſam.nu.66.eius tñ opinionem refellit, ac refu-
tat Petr.Nauar.de reſtitut.Ablatorū.lib. 3. c.1.
ſub num.313. cum pluribus ſeq.

Vndecimum caput erit, de ſciente,& habente
notitiam eius,qui cudit monetā falſam:ſi enim
75 non† reuelauit,videtur conſentire,& æquè pu
niretur.l.lege cornelia.§ 2.ff.de falſis. l.1.C.de
falſ monet. Et eſt ſpeciale in falſa moneta, in
crimine læſæ maieſtatis, ac ſimilibus, vt vnuſ-
76 quiſq; delinquentes manifeſtare teneatur. †vt
docuit Bartol.in dicta l. lex cornelia.in princ.
nu.2.Afflict.in dicta Conſt.Adulterinam. n.10.
Io.Aquila in dicta prima par.c.7.in princip.

Duodecimum caput, de eo,qui monetā prin-
77 cipis, ſeu publicā liquefacit,vel fudit,vt† de-
ſtruat; Tenetur enim eadem pœna falſifican-
tium monetam.voluit Barto.in d.l.Lege Corne
lia.in princ.nu.1. ibi, ideſt factos, & bonos de-
ſtruxerit. quem ibi ſequitur Salycet. & Io. de
Platea in d.l. fi.C. de vet.numiſ.poteſt. Afflicti
in Conſt.Regni.Qui nūmos.num. 3. Lancellot.
Conrad.in dicto.verb.Monetæ cudendæ. in fin.
Declaratur tñ non procedere in aurifice, qui
78 monetam† liquefacit, cauſa deaurandi, vel fa-
ciendi vaſa aurea,vel argentea;quia non puni-
tur,vt voluit Salicet.in l.1. & l.fi.C.de falſ.mo-
net.Frāciſc.Curt.de monetis.q. 7.nu.21.Niger
in dicto c.Vt quæ ab excellentia.nu.13.Cæpol.
in d.conſ.crim.78.Hippolit.Bonacoſſa in com.
opi.crim.§.Moneta. & ſic paſſim vſus inualuit.

Decimū tertiū caput eſt,de eo, qui cępit mo-
netam falſam cudere, non tñ perfecit; quia is
79 pęna falſantis monetam non punitur.† Paulus
in l.Qui falſam.in princ.ff.de falſ.Voluit Andr.
de Iſern.in dicta Cōſt.Regni.Adulterinam.vbi
inquit: Titulum de falſa moneta, non habere
locum in eo,qui incæperit, & non finierit,quia
pęnituit: quia dicit intelligi debere perfectè,
& integrè.arg.dictæ.l.Qui falſam.ſequitur Bal.
in l.3.nu.2.C.de Nautic.fænor. & in conſ. 356.
vol.1.Marſil.in d.l.Qui falſam.nu.68.ff.de falſ.
late Affl.in dicto c.1.in verbo monetæ. nu.16.
Quæ ſint regal.Card.Pariſ.in conſ. 169. nu.24.
vol.1 Tho.Gram.in deciſ.74. Menoch. in dicto
caſu 316.num.23. & 24.Nouell.in dicta pract.
crim.tit.Contra monetarios.n.2.Anton.Capic.
in deciſ.Neapol.284.Proſper Paſeth.in cōſ.77.
nu.3.vol.1.Io.Aquila in dicto tract. par.1.c.10.
verſ.Deniq; ex ſupra dictis. Niger in dicto c.
Regni.Vt quæ ab excellentia.nu.10.Petr.Greg.
Sintagmat.iuris vniuerſ.lib.36. cap.2. num.31.
& ante hos nouiſſimos Bonifac. Vitalin. in tit.

de

de Pœn. falſantis monetam.num. 1.
Declaratur tñ procedere, ꝙ non puniatur
pœna ordinaria, non tñ, ꝙ ſit immunis à pœna.
80 † Raphael Comenſ. in conſil. 138. col. penult.
Alex. in d. conſ. 104. vol. 1. & in hoc Regno nul
la habetur ratio, ꝙ monetam non finierit, & in-
diſtinctè, licet adhuc formata non fuerit, ſed
ſolum ꝙ quis inceperit, punitur vltimo ſup-
plicio; vt per Gramm. in dicta deciſ. 74. in fin.
Declaratur ſecundò, tunc demum ordinaria
pœna non puniri, qui inchoauerint, & nõ per-
fecerint, dum tñ, pœnitentia ducti ſuum ſpon-
tè crimen detexerint; ac apud ſuum ſuperio-
81 rem crimen † reuelauerint; ſecus verò ſi non
perfecerint, quia non potuerunt, impediti;
puta ꝙ in facinore deprehenſi cõplere nequi-
uerint; vel pœnitentia fuerit poſt denũciatio-
nem iudici, ac ſuperiori factam; quia tunc pœ-
82 næ locus erit. † Bart. in d. l. q falſam. vbi Marſ.
nu. 68 in fi. & poſt Didacum Couarr. in clem. ſi
furioſus. par. 2. in princ. nu. 11. de homicid. &
Fab. Montel. in pract. arbitral. par. 3. princ. nu.
392. Voluit Menoch. vbi ſupra. num. 24. & Io.
Aquila in dicto cap. 10. vbi ſupra.
Decimum quartum, & vltimum caput eſt, de
83 recuſante accipere monetam, in qua eſt † im-
preſſa Principis imago, qui punitur pœna ex-
traordinaria. vt in l. 1. C. de vet. numiſ. poteſt.
lib. 10. Afflict. in d. c. 1. in vet. monetæ num. 8. &
23. quæ ſint Regal. & in Conſtit. Regni. ſi quis
campſor. num. 5.
Declaratur primò, vt procedat, dum tñ mo-
84 neta ſit bonæ ligæ, & iuſti † ponderis, & con-
currens cum Principis charactere; alias nõ te-
netur reprobam pecuniam accipere. d. l. elegã-
ter. §. qui reprobos. ff de pignor. action.
Declaratur ſecundò, procedere in recuſan-
te, aut refutante monetam ſui Principis: Secus
85 verò ſi alterius Principis monetam † refutaue
rit; quia illã accipere non cogitur. Luc. de Pen.
in d. l. 1. Afflict. in d. verb. monetæ. num. 8. & 23.
Quod ſublimitarem, niſi illa moneta alterius
Principis exteri expenderetur ex ordine ſui
ſuperioris, quo ſtante refutari non poſſet.
Declaratur tertiò, in Regno, refutantem mo
86 netam teneri ad pœnã duarum † vnciarum, ſeu
duodecim ducatorũ. vt in d. ca. regni. Iã ſępe.
Diuerſimodè apud diuerſos Principes, & Re
ſpublicas, hoc ſcelere falſæ monetæ notatis, pę
na ſtatuta eſt. Ægyptij, (vt ſupra dixi) ambarũ
87 manuum † amputationẽ huius criminis Reo
inferunt. Diod. lib. 2. ſic fecit Galba; nam, & in
88 Hiſpania Numulario non ex fide verſanti † pe
cuniam, manus amputauit, mẽſæq; eius affixit.
vt eſt author Sueton. in Sergio Galba cap. 9.
Et commodus Imperator Perennium morti
tradidit, quia cum ſua imagine monetam per-
89 cuſſerat: affectatæ enim Tyrannidis ſignũ † no
toriũ erat. vt ait Herodianus. lib. 1. Nihil enim
tam proprium Principes ducunt, quàm nomi-
na, vultus, & inſignia in monetis inſculpere. Pri
uatorum nomina publicis operibus imponi p-
mittunt; numiſmati vero nomina ſubditorum
90 apponi † indecorum ſemper eſt habitũ. multa
ad hanc rem illuſtrandam eleganter ſcribit Pe
trus Aerodius. Decretorum lib. 5. tit. 11. c. 1.
Huius autẽ criminis reos, quis iudicet, quiſ-
uè illorum Iudex competens erit, & quis illo-
rum inquiſitionis cognitor, & præſertim in ter
ra baronis, aut alterius, quàm ſupremi Princi-
pis, delictum commiſerit, vel ſubditus fuerit?
Dicendum eſt, quòd quamuis cognitio, & cri-
minis punitio ſpectet ad merum imperium, &
ſic illi, qui eſſet inueſtitus de mero imperio: vt
ſunt omnes Domini in Regno, qui poſſent in
ſimili procedere; tñ in omnibus Priuilegijs or-
dinarijs, iſte caſus excipitur, ac ipſi Principi ſu
premo reſeruatur. vt voluit Afflict. in dicto c.
1. in verb. monetæ. nu. 19. Quæ ſint regal. Renat.
Choppin. de Doman. Fran. lib. 2. tit. 7. num. 15.
19. & 20. & Petr. Gregor. Sintag. iuris vniu. lib.
36. cap. 2. nu. 28. Cui Principi abſq; dubio ſpe-
91 ctat, † cum læſæ maieſtatis crimen ſit. l. 2. C. de
falſ. monet. Vidi quandoq; à Principe ob ma-
ximam cauſam, cognitionem huius criminis
inferiori fuiſſe conceſſam; & in ſpecie vidi pri
uilegium à Rege Ferdinando, in quo huius cri
minis cognitionem Magno Cõſaluo Ferdinan-
do de Corduba, Magno Capitaneo conceſſit.
Sed tñ ſi Principi alicui adeſſem, qui huius gra
tiæ munus alicui conferre vellet, nunquàm hãc
cognitionem dari conſulerem, niſi illi daretur
ius monetæ cudendæ, cum imagine beneficia-
rij; & illo tantum caſu concederem hanc co-
gnitionem ſuæ monetæ, non aũt Principis. Et
ſi qñ de falſante monetã Principis, media cau-
ſæ tm̃ permitterem, ſentẽtiã verò, & quicquid
inde ſequitur, Magiſtratibus Principum, quo-
rum Maieſtas læſa eſt, omnia remitterem. & di-
cam infra cap. 16. & cap. 62.
Quò verò ad monetæ mutationem, an, & qñ
à Principe fieri valeat, & quæ requirantur?
Declarat Petr. Belluga in Specul. Principum.
Rub. 36. vbi ego dixi.

ARGVMENTVM CAP. XIII.

De mulctarum, ac pęnarum compendijs agi-
tur. quæ illa ſint; inter mulctas, ac pœnas
differentiæ.

COMPENDIVM.

1 *Mulcta, ac pęna ſunt de regalibus.*
2 *Mulcta, ac pęna debentur domino iuriſdictionis, ac meri, mixtiq; Imperij.*
3 *Mulcta, & obuentiones, iuriſdictionum emolumenta ſunt.*
4 *Mulcta eſt pecuniaria, pœna verò pecuniaria, & perſonalis.*
5 *Quadrupli, ac dupli pœna pecuniariæ ſunt.*
6 *Pęna à lege, mulcta ab homine conſtituitur.*

7 *Mulcta*

7 *Mulcta mutabilis, loco, tempore, & perſonis; pœna firma, & certa. nu. 8.*

9 *Pęna debetur officio Iudicis mercenario: mulcta nobili. num. 10.*

11 *Pęna à quocunque cui commiſſa eſt; mulcta non niſi ab eo cui iudicandi munus publicè competit.*

12 *Pęna non remittuntur, niſi à ſolo Principe; mulcta augetur, & minuitur à Iudice. nu. 13.*

14 *Pęna pecuniaria plerunq; parti adiudicatur; Mulcta verò criminali iudicio ab exactoribus Fiſco infertur. num. 15.*

16 *Mulcta infamiam, aut ignominiam damnato non inferunt; ſed pęna infert. nu. 17.*

18 *Pęna indictor ſemel ſuo officio fungitur; Mulcta verò, poteſt moderare, atq; iterum cognoſcere. nu. 19.*

20 *A pęna ſi imponitur, regulariter non prouocatur; à multa vero ſic. nu. 21.*

22 *Pęna, & mulcta conceſſa non dicuntur, niſi in priuilegio, vel conceſſione exprimantur.*

23 *Barones, ac beneficiarij regulariter in locum Regis, ſiue Principis ſuccedunt.*

24 *Pęna, ac mulcta pro murorum reparatione impoſita non confiſcantur alicui, ſed reparationi dantur.*

25 *Mulcta vnde dicatur? nu. 26.*

27 *Pęna ad quid inuenta ſint, & quot genera illarum ſint, latè ac remiſſiuè traditum eſt.*

28 *Mulctarum compendia intra annum exiguntur.*

C A P. XIII.

MVlctæ, & pęnæ de Regalibus, & Principi
1 reſeruatis ſunt: vt in dicto. † c. 1. Quæ ſint
regal. & notatur in l. Mulctarũ. C. de mod. mul-
ctar. Sunt enim iſtæ mulctæ, ac obuentiones Fi
ſci: vt in l. 1. ff. Si quis ius dicent. non ob temp.
l. 2. §. 1. vbi Accurſ. ff. Si quis in ius vocat. non
ier. Illi enim debentur mulctæ, ac pœnæ, qui iu
2 riſdictionis, ac † meri Imperij Dñs eſt, cuius sũt
fructus. Andr. de Iſern. in c. 1. §. Si vero viola-
tor pacis. nu. 26. verſ Et attende quia condem-
nationes. de Pace tenend. & eius violatoribus.
Bartol. in l. Imperium. num. 8. & 12. ff. de iuriſd.
omn. iud. Patis de Puteo de reintegrat. feud.
cap. 203. Quidam baro. nu. 8. fol. 112. Iacobin.
de ſancto Georg. in inueſtit. feudal. §. Et cum
mero, mixtoque Imperio. num. 6. Sunt enim hæ
3 mulctæ, & obuentiones iuriſdictionum † emo-
lumenta. Bartol. in l. fin. ff. ſolut. matr. Bald. in
l. fi. C. de fruct & lit. expenſ. Iacobin. vbi ſupra.
in verbo. Marchio. §. Dubitatur. nu. 2 Chriſto-
phor. de Caſtellion. in conſ. 4. nu. 17. & 18. Io. Pe
trus Surdus in conſ. 83 nu. 10. vol. 1. Latius di-
xi in conſ. 1. nu. 4. 6. 59 63. & per totum cent. 1.
vbi ſcripſi plenè: An conceſſis prouentibus per
Regẽ, veniant mulctæ, ac pœnæ pecuniariæ, cõ-
fiſcationes bonorũ, & cõpoſitiones in delictis?

Mulctæ vero à pœnis in nonnullis differunt.
Primò, quia mulcta eſt animaduerſio pecunia-
ria; Pœna aũt, & pecuniaria, & perſonalis, capi
4 tis, & † exiſtimationis irrogari ſolet. Paulus in
l. Aliud. §. Inter mulctam. ff. de verb. ſignif. Vn-
de dupli, & quadrupli pęnæ ex. 12. Tabularum
5 legib. licet pecuniariæ, iñ † pœnæ ſunt §. Pęna-
les. & p rotũ. Inſt. de actionib. l. fi. C. de litigioſ.

Secundò differunt, quia pęna à lege eſt con-
6 ſtituta; mulcta verò à Iudice † imponitur ac in-
ducitur. dicta. l. Aliud. §. 1. Conſtantin. Harme-
nop. in Promptuar. iur lib. 6. tit. 3. §. Inter mul-
ctam. Iacob. Aluarot. & Matth. de Afflict. in di-
cto c. 1. Quæ ſint Reg. in verbo. Mulctarum. &
ideo inſurgit, quòd.

Tertiò differunt, quia mulcta eſt incerta, &
7 pro tempore, loco, perſona, dignitate, † ætate,
alijsq; circumſtantijs æſtimatur. l. Perſpicien-
dum. l. Aut facta. ff. de Pęnis. l. Quid ergo. §. Pę-
na grauior. ff. de his qui notantur infam. l. 3. C.
8 ex quib. cauſ. infam. irrogat. Pęna vero † firma
eſt, ac certa, à lege ſtabilita, nec illã Iudex mu-
tare, aut remittere poteſt. l. Seruos. C. Ad leg.
Iul. de republi. & dicam infra.

9 Quartò, Pęnæ debentur officio Iudicis † mer-
cenario, quod accuſationi, atq; actioni deſer-
10 uit; Mulctæ verò officio Iudicis Nobili. † Barr.
in l. Iudex poſteaquàm. in princip. vbi Alexan.
num. 3. ff. de re iud.

Quintò, quia pœna à quocunque cui delicti
commiſſio, & exequutio commiſſa eſt, exequi-
tur, atq; imponitur; Mulctæ verò non imponun
11 tur, niſi † ab illis, quibus iudicandi munus pu-
blicè competit, & penes quos legis actio com-
miſſa eſt. l. 2. ff. de Iudic. & notatur in dicta l.
Aliud. in fin.

Sextò differunt, quia pœnæ non remittuntur,
12 niſi à ſolo Principe, qui eſt † ſupra legem l. Prin
ceps. ff. de legib. & in eo omnis pœna eſt arbi-
traria, ſuoq; motu arbitrium vertere, ac volue-
re poteſt Bald. in l. 1. col. 8. C. de ſumma Trinit.
Thom. Grammat. in deciſ. Neap. 36. num. 12.
Barth. de Caſſęneo in Gloria mundi par. 5. con-
ſiderat. 24. Thom. in 2 2 q. 68. in fin. & hoc re-
13 gulariter. Mulcta item † poteſt per Iudicem au
geri, ac minui; pœna verò non. vt in dicta. l.
Aliud §. Et mulcta.

Septimò, pęna præſertim pecuniaria, & ad-
14 uerſario, & hæredi plerũq; adiudicatur † l. Om
nes. l. Conſtitutionibus. ff. de act. & obligat. l. fi.
ff. de furt. §. Pęnales. inſt. de perpetuis, & tẽpor.
act. l. Pupillum § In hæredes. l. Pænalia. ff. de re-
gul. iur. l. fi. ff. de iniur. l. 3. ff. de ſepulchr. violar.
de quo latiſſimè Petr. Faber. de regu. iur. antiq.
c. 38. per totũ. Mulctæ verò exigũtur criminali
15 iudicio † à depuratis exactorib. & inde Fiſco
inferuntur. d. l. Mulctarum. C. de mod. mulct.

Octauò, mulctæ infamiã, aut ignominiã dam-
16 nato † non inſerũt. d. l. 1. C. de mod. mulcta. ſed
17 pœna reo ignominiam † infert. l. Infamem. ff de
Public. iud. l. Diuus. ff. de iniur. l. Non poteſt. ff.
de furt. quod ego latius differo Conſil. cent. 2.

Nonò, differũt, quia Iudex, qui ſemel pœnam
indixit, functus ſuo officio dicitur, & ideo mu-

tandi,

tandi,aut reuocandi poteſtatem non habet, &
18 Iudex eſſe† deſijt l. Quod iuſſit.l.Iudex.l.Pau-
lus.& l.Acta.§. De amplianda. ff. de re iudic.l.
Solent.§ Sicut. ff de offic. proconſul.l.fin.ff.de
offic.procur.Cæſar.l.Nõ poteſt.ff.de furt.l.Aut
damnum.§.Fin.l.Móres.§.Iſtè.l.Diui fratres.in
princ.ff. de pœnis. l.Prima.§. Fin. ff.de quæſt.l.
Poſt ſententiam.C. de ſent.& interloc.omn.iu-
dic.l.1. C.ſentent.reſcind.non poſſ.Mulctæ ve-
rò Iudex, officio ſuo functus minimè dicitur,
19 quin†iterum poſſit de illa denuo cognoſcere,
illamq; moderari,& temperare; & in caſu ino-
piæ,quòd mulcta damnatus ſoluendo non ſit,
illam remittere. l.Illicitas. §. Fin. ff. de offic.
Præſid.l.Fin.C.de mod.mulct.

Decimò,& vltimò, de pœna regulariter pro-
uocatio nõ eſt;ſimul atq; enim victus quis eſt
eius maleficij,cuius pęna ſtatuta fuit,ſtatim ea
20 †debetur. At mulctæ prouocatio eſt, nec ante
debetur,q̃ aut non eſt prouocatũ,aut prouoca-
21 tor victus†eſt.vt in l.Si qua pęna.ff.de verb.ſi-
gnif.de his differẽtijs latè Andr. de Iſer. Alua-
rot. Prępoſ.Bal.Afflict.& alij.in d.c.1.Quæ ſint
Regal.& melius q̃ alius qs piã Guliel. Forner.
in d.l.Aliud eſt fraus.& in dicta l.Si qua pœna.

Ex ijs palam fit,tam mulctas, q̃ pœnas Rega-
liorum iure eſſe,& ideo cõceſſa non videntur,
niſi in diplomate,aut priuilegio exprimantur,
22 †iuxta alias dicta. & voluit Aluarot. in c. 1.§.
Si quis alium.col.fi.de Pace tenend. pro ut fie-
ri conſueuit in hoc Regno,vt teſtatur latè An-
ton.Capic.in Inueſtit.Feudal.§. Feudorũ clau-
ſulæ.in verb.cum mulctarũ, pœnarumq; com-
pendijs.in princip.fol. 126.col.2. Quo caſu,dũ
conceduntur,in locum Regis,ac Principis,Ba-
rones,ac Feudatarij, & beneficiarij ſuccedunt.
23 †arg.notatorũ p Innoc.in c. Cœterũ. de iudic.
in c.Cũ ad ſedem.de reſt.ſpoliat.Capic. vbi ſu
pra.& ego deduxi conſil.1. Centur.prima.

Vnum tamen aduertendum fore cẽſeo, quòd
ſiue Magiſtratus Regius is ſit,ſiue Dñs,aut Ba-
rò quiſpiam alius,cui mulctarum,ac pœnarum
conceſſio facta fuerit,& mulctas indixerint ijs,
qui murorum,aut viarum reparationem nõ fe-
cerint,tales nec Fiſco deberi,nec alteri Domi-
24 no,ſed in illorum reparationem† debent ero-
gari.l.Pen.§.Fin. C.de offic. rector. prouinc. l.
Vnica.§ Fin.C.de ratiocin.oper.pub.Lucas de
Pen.in l.Vnica.col.2.C.de palat.& domib.Do-
minic.lib.11.voluit Capic.vbi ſupra. verſ.Pęnæ
autem. Quod peſſimè ſeruari vide in Regno,
tã enim Portulani Regij, quàm alij baronales
mulctas ad vſum viarum minimè conuertunt,
quamuis exigantur impoſitiones pro aptatio-
ne viarum à Curia impoſitæ.

25 Mulcta vnde†dicatur?poſt Varronem docet
Aulus Gell.Noct.Att.lib.11.cap.1. Budæus de
Aſſe lib.5.& poſt eos Io. Brechæus. in dicta.l.
Aliud eſt fraus. §. Inter mulctam. num.3. ff.de
verbo. ſignific. Sed ego arbitror mulctam ap-
26 pellari à verbo Mulgeo, †quod ſignificat, lac
è Mammis extraho. Vnde illud Virgilij in Bu-
colicis.Egloga 3.

Iungat vulpes. & mulgeat hircos.

A Magiſtratibus enim mulcta è bonis non ob-
temperantis ira exigitur,vt quaſi ad lactis ſimi
litudinem extrahatur. Lac enim cum ſanguis
ſit in mammis,papilliſq; albificatus, & conco-
ctus:vt dixi conſil.60.num.24.Centur.1.& ex-
tractus poſtmodum lac dicitur: ſic mulcta ex
bonis, quæ ſunt ſecundus ſanguis, vt ille ait,
extracta,eodem modo appellabitur.

Pęnarum autem materiam,ad quid illæ inuen
tæ ſint? quæ illæ ſint à iure præfixæ? quot illa-
rum ſpecies? Tum antiquas,tum nouas,ab om-
27 ni antiquorum† ſcriptorum ſchola ampliſſimè
tradidi.de Magiſtratuum Edictis, lib. 2.cap.8.
ibi lectores remitto, quos comment. ſi Deus
conceſſerit,propediẽ in lucẽ dare contendam.

Mulctarum compendia intra annum tantum
28 exigi poſſe,voluit ex multis†Petr.Peckius de
iure ſiſtendi. cap. 30. per totum. ad quem le-
ctores aduoco.

ARGVMENTVM CAP. XIV.

Bonorum vacantium ſucceſſio, quando, & cui debeatur,& cui denegetur.

COMPENDIVM.

1 *Bona vacantia ad Principem ſpectant.*
2 *Vacantia bona,quare, & vnde dicantur?*
3 *Intellectus Conſt. Regni. Dohana.nu 20. & 36.*
4 *Theodoricus Rex,quid dixerit,quoad bona vacantia, & caduca.*
5 *Rex Galliæ habet bona vacantia.*
6 *Reſpublicæ habẽtes iura Principis habent bona vacantia.*
7 *Fiſcum habet Pontifex,Imperator,& Rex.*
8 *Coniuncti vſq; ad quem gradum in bonis vacãtibus, Fiſcum excludunt?nu.9.10.*
11 *Fiſcus naturalem,ac ſpurium excludit, niſi ſit reſtitutus natalibus.nu.12.29.*
13 *Obſidibus in obſidatu morientibus ſuccedit Fiſcus.*
14 *Fiſcus in bonis in obſidatu quæſitis ſuccedit.*
15 *Frater ordinis minorum ſancti Franciſci, an Fiſcum excludat?*
16 *Fiſcus,an excludatur à ſubſtitutis?*
17 *Fiſcus,an excludatur,à ſocio cui inſimul à Principe donatio facta fuerit.*
18 *Patronus viuens in ſucceſſione liberti, an excludat Fiſcum?*
19 *Vir vxori ſuperſtes, & è contra,an excludant Fiſcum? num.20. 21. 22. 23. Quid lege.12. Tabularum 24.*
25 *Vxorum formulæ apud Romanos duæ,quæ vxor ſimpliciter,& quæ vxor materfamilias.nu. 26.27.*
28 *Legis Solonis.13.14.ac 12. Tabularum declaratio.*

30 Fiſcus an excludat filium adoptiuum.
31 Expoſitis, quis ſuccedit?
32 Bald.dictum in l.ſi qua illuſtris. nu.6. C. ad Orfician. declaratur.
33 Cyrus expoſitus Perſarum Regno ſucceſſit.
34 Lamiſsio expoſitus Regno Longobardorum præficitur.
35 Fiſcus quando expoſitis ſuccedit?
36 Fiſcus dum in Regno ſuccedit, tertiam partem erogat pro defuncti anima.
37 Tutor an fiſco præferatur in ſuccedendo? numer.38. 39.40.
41 Intellectus. l.Quo tutela ff.de Reg.iur. num.44.45.
42 Tutor ad vniuerſitatem patrimonij vbicunque ſiti datus intelligitur.
43 Alimẽta extra proprios lares, quis quærere nõ debet.
46 Succeſſionem qui ſperant, bona tueri debent, ne dilapidentur.
47 Collegia, confraternitates, & curiales, an ſuccedunt mortuo collegiali, confratri, & curiali, excluſo fiſco? num.48.
48 Legio, quot militum erat.
49 Cohors quot militum?
Mumpulus quot militum eſſet?
50 Rub.C.de hæred. decur. declaratur, & omnes ll. illius tituli.
51 Peregrino quis ſuccedit? num.52.53.
54 Commilitones, an excluſo fiſco ſuccedant militi?
55 Furioſo, quis ſuccedit? num.56.
56 Hoſpitale furioſorum Neapoli.
57 Nobili moriente, an fiſcus excludatur ab altero nobili eiuſdem congregationis, vel ſedilis, vt dicunt Neapoli. num.58.59.
59 Baldi dictum in l.1.C.de hæred. decur. improbatur.
60 Gentiles, qui dicantur.
61 Bona vacantia quanto tempore contra fiſcum præſcribuntur? & quando currere incipiat. num.62.
63 Delatores, qui ſunt.
64 Delatoribus Tiberius Cæſar fidem præſtabat. Sic Vitellius, Domitianus, & Conſtantinus. nu.65.
66 Delatores Nero compreſſit, & illorum præmia ad quartam deducta ſunt, & ideo quadruplatores appellati: hos aliter etiam puniuit. num.67.
68 Opilius Macrinus delatores perſequutus.
69 Ad deferendum omnes admittebuntur exceptis clariſſimis viris.
70 Mulieres, præterquam ſe ipſas, deferre non poterant.
71 Delatores eſſe non poterant Veterani, milites, & damnati.
72 Domini deferri non poterant.
73 Patroni à libertis non deferebantur.
74 Tutor, vel Curator, non deferebant pupillum, vel adultum.
75 Inquiſitores S.officij, in fide errantes deferri cupiunt.
76 Qui committit contra Religionem, omnibus eſt iniurius.
77 Maior offenſio eſt in Maieſtate Diuina.
78 Intellectus Conſt.Regni. Inconſutilem.
79 An Hæreticus omnis ſit denunciandus nulla facta prius fraterna correctione? num.80.81.
82 Regum proditores, rebelles Principum, & Reipubl. hoſtes denunciandi ſunt.
83 Feudo priuatur vaſſallus, non reuelans Dominum interfecturum eſſe.

C A P. XIV.

AD Fiſcum Principis ſpectãt, defunctorum hæreditates, & bona, dum moriuntur ab inteſtato, nullis relictis perſonis, ad quos iure legitimo ſuccedendi facultas deuoluatur: idcirco vacantia illa appellantur, & ad Principis
1 †Burſam accedunt, vt Calliſtratus ait in l.1.§. Diuus Pius.ff.de iur.Fiſci.l.1.l.Vacantia.l.Si vacantia.C.de bonis vac.lib.10.l.fin.§.cum autẽ in ſuperiore.C.de caduc.toll.l.fin.§.Tali itaq; ordinatione. C.de curat.furioſ. habetur.in dicto c.1. quæ ſint regal.Bartol.in dicta l. vacantia. & in l.fin.nu.50. verſic.ſecundo caſu. C.de Sum.Trinit.& fid.Cathol.Abb.Panorm.in conſil.6.num.2. verſic. Ex his infero. vol.2. Alex. in conſil.31.col.1.vol.1. Albert.Brun.in conſil. 45.num.20. Neuiz.apud eundem.in conſil.12. num.10r.Iacob.de S. Georg.in inueſtitur feudal.io verb præſentes.num.4.Nicol.de Vbald. de ſucceſſ.ab inteſt.par.vlt.Andr.Tiraq.ĩ tract. Le Mort ſaiſit le Vif.par.2.Declar.14. num.11. Nicol.Boer.in deciſ.Burdegal.50. num.14.nouiſſimè Antonius Sola in decret. Sabaud. in decret.Rempub.par.2.Glo 7.num.4. cum pluribus ſeq. Petrus de Gregor.Sicul. de conceſſion.Feud.q.5.num.10.& q.7.num. 2.

2 Dicuntur autem vacãtia, †quum nullum Dominum habeant, & illius bona fuerint, cuius hæres nullus eſt: Et verbum hoc vacans, puræ latinitatis minimè dicitur, niſi deduceretur à verbo vaco, vt dicantur iſto caſu, bona vacãtia, ſcilicet libera, ac nullius Dñio ſubdita: iuxta illud Cic.Tuſcul.quęſt.lib.2. Amplitudo (inquit) animi vna eſt oĩum rerũ pulcherrima, eoq; pulchrior, ſi vacet populo, nec plauſum captans, ſed tm̃ ipſa delectet. Caduca iſta bona etiã appellari ſolent ab Imperatoribus in l. Si vacantia.C.de bon.vacant.lib.10. Caduca etiam illa appellauerũt Archadius, & Honorius.C.Theodoſian.de incorporat. quòd probat Bertrand. Argentreus in conſuet. Britan. in Protheoria. nu.5.Bona præfata vacantia nõ Imperatori ſolum, ſed Regibus, & Principibus, ac Reipublicæ, quæ Principis vice fungeretur, & Dñis, Baronibusq;, quibus Regalia conceſſa ſunt, de-
3 bentur. Et in Regno iſto † expeditum eſt, per Conſt.Regni.Dohanæ.de ſecretis.ibi: Sine hærede deceſſerit, nec filium, nec filiam legitimam, aut aliquem aſcendentium, vel deſcendentium, aut ex latere venientium, qui ad ſucceſſionem ipſius ab inteſtato poſsit de iure venire, reliquerit; nec teſtamẽtum fecerit, &c. vbi hoc concludunt Andr. de Iſern. & Matth. de Afflict. & annotauit idem Afflict. in dicto cap.1.

cap. 1. in verb. Bona vacantia. num. 12. in fin.
4 ¶ De Theodorico Rege† Gothorũ, Comiti re-
rum priuatarum ſcribit Caſſiodor.lib.6.variar.
cap.8.Caduca (inquit) Bona non ſinis eſſe va-
cantia,itá quod vſurpatio potuit inuadere,tu
in Fiſcum noſtrum facis iuſtis compendijs ob-
tinere,proximos defunctorum nobis legaliter
5 anteponis.¶De Rege Galliæ†idẽ ſcribit Fran-
ciſc.Marc.in deciſ. Delphin. 297.num.2.vol.1.
Nec de his ambigendum, cum vt pluries dixi-
mus,ſupremorum Imperatorum, Principumq́;
iure fungantur.Sic etiam in alijs Regibus,qui-
buſcunq́; dicit Afflict. in loco allegato. nu.12.
6 in fin. ¶ De Ciuitatibus etiam† habentibus iu-
ra Principis, & Imperij, vt ſunt Reſpub. Sere-
niſs.Venetorum,Genuenſium,Lucenſium, Ra-
guſinorum,atq; ſimilium, quæ habent Fiſcum,
& obtinent iura Imperij, ac bona vacantiá. vt
voluit Bartol. in d.l.1.nu.11. C.de bon.vacan.
Sed ex iſto Bartoli dicto,poſt Bal.in c. Ad hoc.
col.3.de allod. ſolos ſummum Pontificem,Im-
7 peratorem,ac Reges dicantur†habere Fiſcum
voluit Io. Vincent. Annius in ſingul. 220. vbi
dicit. Ipſo patrocinante,fuiſſe prohibitam Se-
reniſſimam Reginam Poloniæ tenere procura-
torem Fiſcalem in Statu Ducatus Bari,& in iu-
riſdictione criminali Griptaliæ. Sed iſto caſu
reſpondetur: Reginam ſuiſſe prohibitam, non
tamquam Reginam tenere Fiſcum,quia in Re-
gno erat tãquam ſúbſeudataria Regis noſtri,
& hoc non habebat in priuilegio. Sed non id-
circo in illa,& alijs Baronibus Regni,prohibi-
tum eſt ſuccedere in bonis vacantibus.vt poſt
Io.de Platea,& Iacob Rebuffi, in l. Cornicula-
rij.C.de apparitor.præfect.præt.lib. 11. voluit
Nicol. Boer. in dicta deciſ.50. num. 14. in fin.
Nicolaus Vbald.vbi ſupra. & etiam Auton.So-
la.in loco ſupra allegato.

Vſq́ue ad quem tñ gradum coniuncti eſſe de-
bent,vt Fiſcum á bonis vacantibus excludant?
8 † Renat.Chopp.de Doman. Franciæ lib. 1. tit.
13.nu.7.multas retulit opiniones ſibi inuicem
aduerſantes. Communis tamẽ omnium ſenten
9 tia eſt vſq; ad Decimum gradum † coniunctos
Fiſcum excludere. arg.§. Hoc loco. vbi Angel.
de Aretio.Inſt de ſucceſſ. cognat. habetur in l.
pen.C.vnd.cogn.Nicol.de Vbald.vbi ſup.col 1.
Conſanguinitatis tamen, vel gradus ſucceſſio-
nis probatio per coniunctum defuncti ſucceſ-
10 ſionem prætendẽtem†facienda eſt.vt per Maſ-
uer.in pract.titul.de probat.nu.18. & ſeq.verſ.
Item ſi Fiſcus quem ſequitur Andr. Tiraquell.
de retract. Conſanguin.§.1.Gloſſ. 16. num. 9.
Aliqua ad materiam colliguntur dum hæc ty-
pis excluduntur, ex Flaminio de Rubeis in
conſil.16.num.23.& 54.vol.1.

Axioma itaq́; tale ponendum erit.Fiſcus Im-
peratoris,Regis,Reipublicæ, Baronis, vel Do-
mini,Defuncto cum teſtamẽto, ac nemine ad-
eunte,aut ab inteſtato,& nemine intra decimũ
gradum exiſtente,qui ad ſucceſſionem aſpiret,
tamquam in bonis vacantibus ſuccedit.

Primò extenditur iſtud axioma,procedere,&
ſi filius naturalis, aut ſpurius ſit in medio:Fi-
ſcus enim, ſpuriũ, ac naturalẽ,tamq̃ incapacẽ,
11 †præuenit:vt voluit Nicol.de Vbaldis.in dicta
par.4.in princ. Si tñ nemo alius exiſteret, con-
cluſio iſta non ita paſsim reciperetur; ſed ſal-
tem cum moderamine, traditionis portionum
ſibi ſpectantium. iuxtá ampliſſimè tradita ab
Illuſtriſs. Card. Paleoto. de Nothis, & Spur.
c.38.per totum. Et ſimiliter ſi per ſubſequens
matrimonium, vel ab habente poteſtatem fue-
rit legitimatus, ſeruatis tũ de iure ſeruandis,
12 quoad citationẽ†coniunctorũ.arg.notatorum
per Barthol.Socin. in conſ. 226. & 246. & 251.
vol.2.Sigiſmund.Loffred.in conſ.1.& 8.Augu-
ſtin.Berous in conſ.23. nu.14 vol.2.Iacob Phi-
lipp.Port.in conſ.105.per totum.Franciſc.Bur-
ſat.in conſ.72.& 76.vol.1.Aym.Crauet.in con-
ſil.138.Hierony.Gabriel. in conſil. 31. vol. 1.&
in conſ.21.22. & 103. vol.2. Thomas Doccius.
in conſil.153. per totum.Barthol. Bertazzol.in
conſ.ciuil.91.nu.1.vol.1.Io.Petr. Surd. in con-
ſil.1.per totum. vol. 1. Qui alios multos refe-
runt, quos omitto.

Secundò extenditur procedere etiam in obſi-
dibus,ijs enim in obſidatu morientibus, ſucce
13 dit†Fiſcus.l.Diuus commodus. ff.de iur. Fiſc.
Nec de ijs diſponere,aut teſtari poſſunt.l.Ob-
ſides. ff. de Teſtament. Hoc tñ ſubtemperatur
procedere in bonis in obſidatu quæſitis; ſecus
autem in alijs, quæ prius habebat, in quibus
14 † ſuccedunt ab inteſtato venientes. l. In frau-
dem.§.Bona. ff.de iur.Fiſc.

Tertiò extẽditur,& ſi fuerit frater ordinis mi
15 norũ S.Franciſci in medio,qui†nec ipſe Fiſcũ
excludere poterit.arg.Clem. Exiui.de verb. ſi-
gnif & eorũ,q̃ habẽtur in Auct.ingreſſi.C.de ſa
croſ.eccle.ſup quo dicendũ iuxta cõcluſiones,
quas tradidi controuerſ.17.per totũ. Cent. 1.

Temperandum eſt tñ primũ Axioma,pluribus
modis.Primò excludi Fiſcum à ſubſtitutis,qui
16 eidem†præſerũtur.l.vnica.§ His ita. C.de ca-
duc.toll.Accurſ.in d.l.1.in verb.legitimo.C.de
bon.vacant.lib.10.Gerard.Mulert.ad Rolãdin.
de vltim.volunt.tit.de ſucceſſ.ab inteſtato ſub
nu.32. omittendo pro nunc Ferdinand. Vaſq.
de ſucceſs.progreſs.lib.2.in præf.num. 12 Qui
videtur eſſe in opinione contraria.

Secundò temperandum eſt, Fiſcum excludi á
conſocio, cui à Principe coniunctim fuit facta
17 donatio, quia† ſi alter ſocius ſine hæreditate
deceſſerit excluſo Fiſco, ſocius admittitur l.
Vnica.C.ſi liber.Imper. ſoc.lib.10. Alex.Curt.
Crot. Socin. iun. Zaſ.in l. Simili & Tirio. ff. de
verb.oblig. Lud. Bolognin. in conſ. 11 Marian.
Nepos.in conſil.73.vol.1. Reſtaur. Caſtald. de
Imperat.quæſt.110.caſu 105.Mulert.vbi ſupra.
Ægid.Bellemer.in conſil.23. num.5. Afflict. de

iure Protomixeos. in rub. ſub num. 24.
Tertiò rempera,nō procedere, moriente Li-
berto,ſuperſtite patrono, quia in ſuccedendo,
28 iſte Fiſcum † excludet.vt in l. Si quis præsby-
ter. Ibi; Aut patrono legibus debentur. C. de
Epiſcop. & Cleric. §. Sed noſtra. & tot. Titul.
inſt. deſucceſſ.libert.
Quartò, tempera,Si viro morienti,vxor ſu-
peruiueret, vel econtra, alter ipſorum ſuper-
29 ſtes†fuerit, quia vxor viro, & econuerſo, ex-
cluſo Fiſco,admirtitur. l. 1. C. vnd. vir. & vxo.
gloſs.in d. l.1.C.de bon. vac. Gerard. Mulert.
vbi ſup.nu.32.Corn.in conſ.324.vol.4. And. de
Iſer. in Cōſt.Regni. Præſenti lege decetnimus.
& in c.1.in verbo. Bona vacantia.nu. 19.& 20.
Quæ ſint Regal.vbi Aluarot. ſub nu. 4.dum al-
legat.l.1.C.vnd.vir. & vx.ibidem Afflict. nu.2.
& in dicto tract.Prothomix. in rub. ſub nu.24.
Idem procedit ſi vir eſt clericus, & in vxore
eius.vt poſt Odoffr.in ſum. de ſucceſſ. ab inte-
ſtat. ſequitur idem tenens, ac referēs Albetic.
de Roſat. & poſt eum Iaſ.in dicta l. 1. C. vnd.
vir,& vx. quos tefert. Tiraquell. Le Mort ſaiſit
le vif. parte 2.declarat.14.nu.1. Iſtaq; opinio,
quod vir,& vxor inuicem ſuccedant, & exclu-
dant Fiſcum, facit ad intellectū eiuſdem Cōſt.
30 Regni Dohanæ †de ſecreris. vbi enumetantur
perſonæ Fiſcum excludentes,& tandem ibi nō
ſit mentio viri,& vxotis: quinimmò in Regno
31 virum,& vxorem excludi à Fiſco †voluit glo.
in dicta Conſt. Dohanæ in fin. quam ſequitur
Lallus de Tuſcia in dicta Conſt.præſenti.nu.4.
Andr.de Iſer. in dicta Conſt. ſentit cōtrarium,
32 quòd immo † vxor non excludatur à Fiſco.
Quem ſequitur ibidem Afflict. q.4. num.9.op-
timis rationibus, vt ex ipſis eſt videre: Quod
confirmari poteſt per aliam rationem; quia,&
ſi enumerauerit perſonas à quibus Fiſcus ex-
cluditur, inter quos non ponitur vir, & vxor;
Tamen cēſerur illud remiſiſſe diſpoſitioni iu-
ris communis l.commodiſſimè.cum ſimilib. ff.
de liber. & poſth. Niſi conſuetudo eſſet in lo-
co, per quam hi à Fiſco excludi ſoluerint,quæ
eſſet obſeruāda. vt ibi dicit Afflict.Hoc etiam
33 optimè declarauit Theodoricus † Gothorum
Rex, qui ſcribens Epiphanio viro ſpectabili,
conſulari Prouinciȩ Dalmatiæ apud Caſſiodo-
rū lib.5.varia.cap.24.ait:Ioannā Andreæ quon
dam iugali ſuo ſucceſſiſſe,legis munere perhi-
betur; quæ inteſtata nullis exiſtentibus proxi-
mis.luce dicitur eſſe priuata, cuius ſubſtantia
à diuerſis, nullo legitimo iure ſuffultis, vſur-
parione voluntaria ſuggeritut poſſideri. Et qa
caduca bona, Fiſco noſtro competere, legum
cauta decreuerunr. & quæ ſequuntur. & poſt
Alexan.in conſ.31.vol.1.quem refert, & ſequi-
tur Anton. Sola in Decretis Sabaudiæ. in De-
creto Rempublicam.Glo.7. nu.4. Choppin.de
Doman.Franciæ.lib.1.tit.13.ſub num.8.
Nouum tñ id minimè videatur,ſed ab antiqua
24 legum 12. Tabularum†diſpoſitione de prom-
ptum,quibus cauebatur,matrem familias viro,
virum ei,hæredes inuicem fieri: itā enim ea de
re ſcribit Dionyſ. Halicarnaſ. lib.2.ex Romuli
inſtituto prius factum fuiſſe, & poſtmodum in
12. Tabulas relatum; Legis verba illa ſunt: Vt
quæ mulier viro in manum conueniret, ea mu-
lieȩ illi viro materfamilias eſſet; Rerūq; ipſius
oīum,ac ſacrorum ſocia, ſuaq; ei hæres fieret
item vt hic illi.Erant autē apud Romanos duæ
25 vxorum formulȩ,quæ vxor†ſimpliciter:Et quȩ
vxor mater familias. Materfamilias autem di-
ci nequibat,niſi in mariti manum conueniſſet;
& è contra vir in vxoris manum, & inde pater
familias dicetetur.Hinc Vlpianus Inſtit. c. 22.
& 29. dixit. Vxorem,quæ in manu eſt,in pote-
ſtatē haberi. Vnde Cic.in Top.lib.3.ait: Quòd
ſi Fabiæ itā à viro eſt legata pecunia, ſi ei vito
Matetfamilias eſſet; ſi ea in manum viri non
conuenerat,nihil deberi.Quo in loco Boetius
cap.11.inquit: Quæ vxores quȩ in manum per
coemptionem cōuenerant, hæ matresfamilias
loquebantur:& poſt pauca. Vir itā: An ſibi mu-
lier matetfamilias eſſe vellet? Illa reſpōdebat,
velle.Item,mulier interrogabat: an vit ſibi pa-
terfamilias eſſe vellet? Ille reſpondebat,velle.
itaq; mulier viti conueniebat in manum, & vo
cabantur hæ nnptiæ per coemptionem, & erat
mulier materfamilias viro,loco filiæ:quam ſo-
lemnitatē in ſuis inſtitutis Vlpianus exponit.
Hæc ſcribir Boetius. Huc ſpectanr alia verba
eiuſdem Ciceronis in eodem lib. 3. Top. dum
26 dicit:Cum mulier viro in manum † conuenir,
omnia quæ mulieris fuerunt,viri ſunr,doris no
mine. Atqui hoc idē videtur,quod dixit Aulus
Gellius Noct. Attic. lib.18.c.6. Matrem autem
27 familias (inquit)appellatam† eſſe eam ſolam,
quæ eſſet in mariti manu, mancipioque; aut in
eius, in cuius maritus manu,mancipioq; eſſet;
quoniam nō in matrimonium tm̄, ſed in fami-
liam quoq; matiti, & in ſui hæredis locum ve-
niſſet. Dictum verò hoc anteà fuerat à Cic. in
Orat.pro M. Cælio. Non enim (inquit)quæuis
vxor,ſtatim materfamilias eſt,ſed ea ſola, quæ
in mariti manu,mancipioque eſt. Sequitur Lu-
douic. Charondas ad Vlpianum Titul.4. opti-
mè Franciſc.Connan.Comment.Iuris ciuil.lib.
8.cap.3.nu.3.Io. Brechæus in l. Pronuntiarum.
num.5.ff.de verb. ſignif. Non omittam tamen
Pardulphum Prateium, diligentem antiquita-
tum perſcrutatorem in iuris prudentia veteri
Solonis l.13.& 14.leges,ſenſum,ac literas iſtas
ſeparaſſe,illaſq; ad diuerſos effect' traxiſſe, vt
28 itā ſonarēt,vt dum lex ait:Mulier viro†legiti-
mè coniuncta, fortunarum, & ſacrarum ſocia
illi eſto, vtque domus ille dominus, itā, & illa
domina. Deinde illam Prateius diuidens, fa-
cit aliam legem. Filia vti patri, itā defuncto
viro hæres eſtò. Quam ipſe declarat in filia,nō
ita intelligēdo admitterem: Cum enim loqua-
tur

tur de viro defunćto, quid neceſſe eſt in vlti-
mis verbis de filia obloqui? Niſi eo modo ver-
ba cõiungantur, pro ut illá retulit Aymar. Ri-
ual. Hiſtor. iuris ciuil. lib. 1. dũ ex Dionyſio ait:
Vt mulier, quæ viro per ſacras leges coniunćta
eſſet, pecuniarum omnium, ſacrorumq́; ſocia
eſſet, viroq; defunćto, vt filia patri ſuccederet.
Nil aliud deſignans, niſi vxorem eo modo de-
funćto viro ſuccedere, quàm vt filium patri. &
ita Pratæius rećtè dixerit.

Quintò tempera, Si morienti ſpurius legiti-
29 matus ſuperuiueret, quia ab eo† Fiſcus exclu-
deretur, vt ſupra dixi.

Sextò tẽpera, in filijs adoptiuis, qui, & ipſi Fi-
30. ſcum† excludũt. l. 1. §. fi. l. 2 §. Parui aũt refert.
ff. de ſuis, & legit. hæred. §. Per adoptionẽ. Inſt.
de legitim. agnatur. ſucceſſ. l. Cũ adoptiuis. C.
de adopt. Glo. fi. in l. Vacãtia. C. de bon. vacan.
lib. 10. ſimile dicimus in filio Arrogato.

Septimò tẽpera, in ſucceſſione expoſitorum,
31 q̃bus ſuccedit Hoſpitale, Fiſco excluſo. † Bald.
in l. Si qua illuſtris. nu. 6. in fi. verſ. & ideo expo
ſitis. C. Ad Senatus. Orfician. Glo. in l. Nutrito-
ribus. C. commun. de ſucceſſ. Sed hoc Baldi di
ćtum ego declararem procedere, qñ infans ex-
poſitus, eſſet ab hoſpitali educatus; alias non
viderem cauſam, quare hoſpitale ſuccederet,
cum nullã in hoc adducat legem, nec cauſam
aſſignet, nec id reperiatur iure cautũ: & ratio-
ne educationis ſuccedere quis alicui minimè
debet, cũ dicat idem Bal. in d. l. Nutritoribus,
32 ꝙ educatio ius ſuccedendi † minimè tribuat.
Quia oẽs Cauponæ, & Tabernarij ſuccederẽt,
quod dićtũ nephas eſt. Tñ qñq; vidimus edu-
catores educatis morientibus ſucceſſiſſe. Sic
33 Cyrus expoſit' † Perſarũ Regno ſucceſsit, eoq́;
34 potitus eſt. vt ſcribit Herodot. lib. 1. Sic ẽt † La-
miſſio puer in lacunã à matre poſitus, ab Agil-
mũdo Lõgobardorũ Rege educatus, ipſo mor
tuo, educatoris Regnum ſortitus eſt. vt ſcribit
Paul. Diac. de Geſt Longob. lib. 1. cap. 3. Petrus
Meſsia in Silua var. lećt. lib. 2. c. 32. Simon Ma-
iolus de Irregularit. lib. 1. c. 11. nu. 3. & antè ip-
ſum Alexan. ab Alexãdro Dierum Genialium
lib. 2. c. 31. Quæ omnia pro Baldi opinione mi-
nimè congruunt, quia ſupra relati, non tam in
Regno iure ſucceſſorio, q̃ elećtione, vel ſorti-
tione peruenere: ſua tñ opinio bona eſt, & pro
cauſa pia hoſpitalis. Strićto tñ iure attẽto, Fi-
ſcus eius locum occuparet; Ne videatur, vt Iu-
ſtinianus ait, quaſi cõtraćto quodam mercimo-
nio, ius pietatis exercuiſſe. vt in l. Fin. C. de in-
fantib. & Languid. expoſit. Niſi quatenus, cum
erogatis expenſis concurreret. arg. notatorum
in l. Patrem. C. de nupt. alias ſemper Fiſcus ſuc
35 cederet, † vt nouiſsimè cenſuit Antonius Sola
in Decretis Sabaudiæ in Decreto. Abuſionib.
Gloſ. 3. in fin. ſub tit. de captur. debitoris.

Oćtauò, declara tũ Regnicola, ꝙ quoties Fi-
ſcus ſuccedit, tñ tertia pars bonorũ per mini-
ſtros Regios pauperibus pro illius defunćti
36 † anima, erogatur. vt in d. Cõſt. Dohanæ in fin.

Nonò declara non procedere in tutore, cum
37 & ipſe, Fiſco ſucceſsionem eripiat, † vt ex glo.
in l. Quo tutela. ff. de regul. iur. voluerunt Dyn.
Alberic. & Corn. in l. 1. C. vnd. vir. & vx. Bald. in
d. l. Si qua illuſtris. nu. 6. in fin. Afflićt. in d. c. 1.
in verbo. Bona vacantia. nu. 4. Amanell. de Cla-
ris aquis in ſingul. 242. Quam opinionem de-
38 clarãt fore intelligẽdã, ſi modo pupillus † mo-
riatur, dũ eſt ſub tutela, & eadem tutela duran-
te; alias ſupradićta opinio minimè ꝓcederet.
39 Supra dićtam opinionem † reprobauit Bart. in
l. Quo tutela. & in d. l. Nutritoribus. quem ſe-
quuntur Angel. Iud. Roman. & Iaſ. in d. l. 1. C.
vnd. vir. & vx. Andr. Tiraquell. in traćt. Le mort
ſaiſit le vif. parte 2. Declarat. 14. n. 5. vbi dicit:
40 Quod in Francia, numq̃ ſcit ſeruari, ꝙ † Tutor
ſuccedat. & hos ſequitur Hierony. Cagnol. in
d. l. Quo tutela. nu. 6. Licet Borgninus Caual-
canus de tutor. & curat. nu. 336. dicat quòd ip-
ſe componeret quæſtionem per medium.

Hoc ego non admitterem; quia non eſſet du-
bium decidere, ſed ambiguitatẽ trãſigere. Sed
dico me ſatis mirari hos dOćtores grauiſsimos
in commentitias fabulas iſtas incidiſſe, quia
41 aut tex. in d. l. Quo tutela. † intelligi debet hoc
pacto, quòd Iuriſc. hoc dicere voluerit; quod
cum plures eſſent tutores, tutelam forte affe-
ćtantes, vel illam recuſantes, Hæreditas, ideſt
bona hæreditaria ad illum perueniant, ſcilicet
conſeruãda, non iure ſuccedendi, ad quem tu-
42 tela redit; Cum tutor ad vniuerſitatem † patri-
monij, vbicunq; bona ſint, datus intelligatur.
§. Datus. inſt. de excuſ. tut. l. Si propter litem. §.
Fin. ff. eo. tit. Niſi fœminæ (ait Iuriſc.) hæredes
intercedant; quia eo caſu hæreditaria bona, ſi
fortè tutor exterus eſſet, bona omnia ad illum
non peruenirent; cum fœmina hæres alimenta
debeat habere in patria; ne dũ tutor bona hæ-
reditaria foris portauerit, mulier alimẽtis in-
digens per viam ad petenda alimenta inedia
periret, contra ius. de quo latè dixi cõtrouerſ.
Forenſ. 64. nu. 60. centur. 1. vel ne incongruum
facere cogatur, & contra eius pudicitiam ex-
43 tra proprios, patriosq́; lares alimenta † quære-
re. arg. l. Si diſceptetur. ff. vbi pupill. educar. de-
44 beat. Aut tex. in dićta l. Quo tutela † intelligen
dus eſt, vt verè intelligi oportet, quòd Iuriſc.
ibi tradẽs regulam, ordine peruerſo loquutus
artificioſè fuerit. Quaſiq́; is debeat ſenſus eſ-
ſe: Eò tutela redit, quò hæreditas peruenit: Vt
dicamus Iuriſcon. id voluiſſe dicere: Ad eum
tutelam ſpećtare, & illum admitti, ad quem
hæreditas ſpećtat. Quod etiã videtur de men-
te Hieronym. Cagnoli, & Io. Ferrarij Montani
in dićta l. Quo tutela. Hunc ego intellećtum
45. † Illuſtrabo ex alio, cum arbitrer Vlpianum
hanc Regulam ſumpſiſſe ex Legibus 12. Ta-
bularum. Qui ſucceſsionem (ait) ſperant,

Tutores Sũto. Cuius meminit Aymarus Riual-
lius Hiſtor.Iuris ciuilis.lib.2. Hoc idem confir
mat ipſe met Vlpianus, dum loquitur,quæ le-
gitimæ dicantur tutelæ.Item ijs(ait)qui ad le-
gitimã hæreditatem admitti poſſunt; hoc ſum
ma prouidentia, vt qui ſperarent hanc habere
46 ſucceſsionem,ijdem tuerentur† bona, ne dila-
pidarentur.in l.1.ff.de legitim.tutor.cuius me-
minit Pandulphus Prateius in iuris prudentia
veteri in legibus Solonis.l.19.Et dum tex.in d.
l.Quo tutela. ſubſequitur (Niſi fœminæ hære-
des intercederent)dicas Iuriſc.reſpondere ta-
citæ obiectioni,quaſi quis diceret.Arguo con-
tra; quia mulieres regulariter ad tutelam non
admittuntur,& tamen ſuccedũt.Iuriſc.Reſpon
det:Niſi fœminæ hæredes intercedant,quia il-
læ,& ſi ad ſucceſsionem admittantur, non ta-
mẽ regulariter ad tutelam; exceptis tñ matre,
& auia. Et hic mihi videtur verus intellectus.
Sed ſcrutentur melius alij ſubtiliores. Quod,
his iam præſcriptis, tenuit Petrus Faber de
regul.iur.antiqui.l.10.& l. 73.

Decimò declara nõ procedere axioma pro-
poſitum in collegijs,confraternitatibus,& cu-
rialibus defunctis; quia nullis exiſtẽtibus per-
ſonis ad ſucceſsionem aſpirantibus, & colle-
gialis fuerit mortuus, collegiales alij Fiſcum
47 † excludent.l.1.cum quatuor legibus ſeq.C.de
hæred.decur.vbi Salycet.annotauit. & hoc idẽ
voluit Bart.in l. Si quis filio. §. Eius.nu.2.ff.de
iniuſt.rupt.& irrit.teſt.latè Benedict.Capra in
conſ.156.nu.21.Matth.de Afflict. in tract. Pro-
thomixeos.in rubric.ſub num.24. Sed ego non
iſtam declarationem ſic planè reciperem, nec
48 habere locum declarationem,niſi in illis† col-
legijs,de quibus in dicto titulo. C.de hæredit.
curial. quia d.l.1. loquitur in collegio nauicu-
lariorũ, de quibus habetur in l. His, qui naues.
ff.de vacat.mun.& in l.Sẽper. §.Negotiatores,
cum pluribus ſubſeq.ff.de iur.immunit.Guliel.
Budæus in l.1.ff.de arbitr.latè Lazarus Bayfus
de Re Nauali. Et l. 2. in dicto titulo. continet
aliud:Quia Cõſtãtinus ſcribit ad Bonsũ Equi-
tum magiſtrum, & tota illa lex,loquitur de mi
litibus, & de legionibus, quæ, vt ſcribit Alex.
ab Alex. Genial. dier.lib.1 c.5. Vna quæq; Ro-
muli tempore erat peditum trium mille,Equi-
tum vero trecentorum : & dicta erat legio, ab
eligendo,vt Varro lib.4. ait. & erat decem co-
49 hortum: Cohors† verò decem Manipulorum:
Manipulus verò vigintiquinq; militum : adeo
quod quęlibet legio erat militum octo mille,&
quingentorum. Sed Liuius lib.7.dicit habuiſſe
legionem quãlibet, quinq; millia, & quadrin-
gentos.Aliter etiam deſcribit Nonius Marcel-
lus,quia in qualibet cohorte, ponit numerum
diuerſum Peditum,& Equitũ, & omnes dicit,
aſcendere ad numerum Peditum ſex mille, &
Equitum ſexcentorum triginta duorum. Et ſic
etiam loquitur de Cuneis, & vexillationibus,
de quo dico in Neanomologia. Tertia.l.eiuſdẽ
tituli,de Cohartalibus, de quibus dico in eo-
dem libro. Et l. 4. loquitur de curialibus, qui
ſunt Decuriones,vt ibidem patet, & etiam lo-
quitur rubrica ibidem. Et in l. Si quis curialis.
C. de Epiſcop.& cleric. Et l.5. Quæ eſt finalis,
loquitur de fabricẽſibus, de quibus dixi ſupra
c.6. de Armãdijs. Ex ijs patet totũ illum titulũ
50 in ſeparatis caſibus loqui,nõ aũt† in cõfrater-
nitatib',vniuerſitatibus,& collegijs;qa iſta nõ
appellãtur collegia,q̃ ſua requiſita habere de-
bent. de quibus Guido Papæ in deciſ. Gratia-
nop.258.latè Io.Brecheus,& poſt eum elegan-
tiſsimè Guliel. Forner.in l. Neratius.ff.de ver-
bor.ſignific.& Paul.Fuſcus de viſitat.lib.2.c.1.
per totum.Michael Timotheus in praxi viſitan
di lib.2.tract.8. c.7. & latius ego de Magiſtra-
tuum edict.lib.2.c. . . vbi dico. Ob eam itaque
cauſam, arbitror declarationem ſupradictam
procedere in eiſdem collegijs in dicto titulo
de hæred.decur.contentis; non autẽ in alijs,à
quibus Fiſcus minimè excluditur,cum ſit voca
tus deficiẽtibus ſucceſſoribus.d.l.1. cum simil.
C. de bon.vac.lib. 10. prout in huius capitis
principio diximus.Quòd iſta alia collegia ſuc
cedant,exorbitans eſt à iure communi,idcirco
non extenditur.l.Quod vero cõtra ff.de legib.
cum cõcor.Collegia vero pia ſemper excipio,
de quibus alius erit dicendi locus.

Vndecimò declara non procedere in Pere-
grino moriente abſq; legitimis hæredibus; qa
51 in eius bonis ſuccedit Epiſcopus, † qui capit
bona diſpenſanda ad cauſas pias, eo inteſtato
morienti,iuxta diſpoſitionem Imperatoris Fri
derici in Auct. Omnes Peregrini C. commun.
de ſucceſſ.& habetur in corpore, vnde ſumpta
eſt,in §.Omnes peregrini.de Statut. & conſue-
tudin. contra libert. eccleſ. in Feudis. quod
optimè declarat Petrus à Nauarra de reſtitut.
Ablator. lib.4. cap.1. num. 62. Sanè tamen in-
52 telligenda erunt in ijs peregrinis, † qui extra
proprios lares,ac patriam peregrinãtur,& ibi-
dem moriantur, ità vt pro extraneis reputen-
tur.vt dicit Alberic.in Auct. de non eligen.ſe-
cundo nub. Nec etiam de Peregrinis, qui non
ſunt ciues Romani, ad quos iura Quiritum nõ
pertinẽt.vt in l.1.C.de hæred.inſtit. Nec etiam
ad Peregrinos, ſcilicet deportatos, qui ea de
cauſa, ex teſtamento hæredes ſcripti, aliquid
53 capere† nequeunt. l.Sed,& ſi. §. Solemus. ff.de
hæred.inſtit.de quibus agit Andr.Alciat.lib.1.
Parergon.cap.15.

Duodecimò,declarandum eſt non procede-
re in milite, qui ſi decedat abſq; legitimis hæ-
redibus, commilitones eiuſdem cohortis ad-
54 mittuntur:† vt ſupra dictum eſt,excluſo pœni-
tus Fiſco.vt in d.l.1. C.de hæredit.decurion.&
voluit Bartol.in dicto §.Eius.

Decimotertiò declara, ſecus eſſe, ſi moria-
tur furioſus;quia & ſi requiſiti ſucceſſores le-
gitimi,

gitimi,illorũ curam habere noluerunt;Tamen,
qui curam habent,ij excluſo fiſco,illorum ſuc-
55 ceſſionem obtinebunt, † ſeruata forma diſpo-
ſitionis text.in §.Si quis de prædictis.Auct.Vt
cum.de appell.cognoſc.& in auct. Liberi.inde
ſumpta.C.de Epiſcopal.audient. Hoc facit ad
Hoſpitale furioſorum Ciuitatis Neapolis, in
56 quo † nonnulli furioſi moriuntur, quia ſi for-
mã præfatam nõ ſeruauerint ab Hoſpitali ex-
cluderentur etiã legitimi ſucceſſores. Sed af-
feratur antiquitatis aliquod veſtigiũ ad eorũ
confirmationem:Cicero enim in lib.2.Rethori
corum ad Herennium. ex lege 12. Tabularum
caueri ait,vt Agnati,& Gẽtiles furioſi,& illius
bonorũ curam ſuſcipiant.Et Vlpianus inſtitu-
tionum.cap.12 idem aſſeruit.Quod,& Iuſtinia
nus ait,in §.1.Inſt.de curat.furioſ. Hinc Mode
ratus Columell.Rei Ruſticæ.lib. 1.Portius qui-
dem Cato (inquit) cenſebat in emendo agro,
inſpiciendoq; præcipuè duo eſſe conſideráda,
ſalubritatem cœli,& vbertatem loci,quorum ſi
alterutrum deeſſet,& nihilominus vellet in co
lere,mente eſſe captum,atque ad Agnatos,&
Gentiles deducendum.

Decimoquarto, declara non procedere in
Nobili moriente, vel aggregato, aut exiſtente
57 in † aliqua nobilium congregatione:vt nuper
fuit Neap. & aliquibus alijs,Regni Neapolita-
ni Ciuitatibus, in quibus ſunt nobiliũ congre-
gationes,quæ Sedilia appellantur;quia vno ex
his nobilibus, abſq; legitimis hæredibus mo-
riente, fiſco excluſo, alij nobiles eiuſdẽ Aulæ,
Congregationis,ſiue Sedilis,ſuccedunt.vt vo-
luit Matth.de Afflict. in d.cap. 1. in verb.bona
58 vacantia. nu.5.quæ ſint Regal.Quod ego† mi-
nimè admitto, cum moueatur ex dicto eiuſdẽ
Bald. in l. 1. C. de hæred. de cur. Quo in loco
Baldus, minimè dicit hoc ſuum præſuppoſitũ,
ac opinionem, nec aliquid, vt pro ipſo faciat.
Sed loquitur in nobilibus, qui habent aliquos
ſuos homines Dominos, vt ſi moriantur ſine le
gitimis hęredibus excluſo fiſco, iſti Dñi Nobi-
les ſuccedẽt. Et iſtud eſt ratione Dominij,aut
ſeruitutis debitę domino,& hoc non procedit
in nobilibus horũ ſediliũ, ſeu Platearum, cum
ęqualiter ſe prætendant nobiles, & inter eos
nullus eſt,qui ſit aliorum Dñs.At potius Bald.
voluit dicere de Dominis Iuridicis, ſiue Baro-
nibus Fiſcũ habentibus,ꝙ nobilibus,ſiue hære
dibus,ac ſucceſſoribus morientibus, ſuccedãt
Dñi,& ſic eſt dictum primi Axiomatis,ſiue Re
59 gulæ.Nec videtur Baldum † in caſu Colonorũ
Cenſitorũ optimè dicere; quia text. in d.l.fin.
quem ipſe allegat, dicit non poſſe vocare Do-
minos pro cauſis ciuilibus;& hoc ibi eſt ob re-
uerentiam, vt ipſe dicit; Et ꝙ non poſſint inui-
to Dño prædia alienari, quia illud eſt ratione
cenſus, per quẽ Dñs retinet dominiũ directũ,
& non idcirco dicendum erit,vnũ nobilẽ alte-
ri ſuccedere.An fortè afferre poſſumus ad Af-
flicti,eiuſq; ſequaciũ gratiam, dicere, vt fortè
placeret ſibi,ſuiſq; nobilibus Sedilis Nidi,cu-
ius ipſe ſe profitebatur, & ꝓ eius dicto faciat,
qđ ex legis 12.Tabularũ product,dum ſecun-
dum Ciceronem in lib.1.Rethor.ad Hæren.ſic
illã retulit. Si paterfamilias inteſtatus morit̃,
familia,pecuniaq; eius, Agnatorũ, Gẽtiliumq;
eſtò. Idem Cic.in lib.2. Topicorum, plenè de-
clarauit,qui Gentiles appellentur,dũ ait:Gen-
tiles ſunt,qui inter ſe eodem nomine ſunt,qui
ab ingenuis oriundi ſunt, quorum maiorũ ne-
mo ſeruitutem ſeruiuit,qui capite non ſunt di
minuti.& idem Cic.de Aruſpicum reſponſis,
& de Orator.lib.1.Nonne (inquit) in ea cauſa
fuit,oratoribus de toto ſtirpis, & Gentilitatis
iure dicendum? Sic idem Cicer. lib.1. Tuſcul.
quæſt. Pherecides Syrus, primũ dixit, animos
eſſe ſempiternos,antiquus ſanè,fuit enim meo
regnante Gentili. Et intelligebat de S. Tullio.
Sed iſta faciunt pro mea, non pro Afflicti opi-
nione; Gentiles enim non intelliguntur nobi-
les totius conſeſſus, ſed tantum, qũ ſunt eiuſ-
dem familiæ,nullo gradu coniuncti,prætetquã
60 †Gentilitatis, & in id expendi poſſunt verba
Plinij lib.19.cap.1.In Serranorum (inquit) Fa-
milia, gentilitium eſſe fœminas lineá veſte nõ
vti.Eaq; inter Agnatos, & Gentiles intercedit
differentia, vt iſti de eadem familia tñ appel-
lentur, illi vero ſanguinis vinculo ſint ligati.

Aduertẽdum tñ erit,Bona vacantia,quadrien
61 nij ſpatio contra Fiſcũ† præſcribi.Papinianus
in l.Intra quatuor.ff.de diuerſ.& tempor. præ-
ſcript.l.1.§.Diu°.ff.de iure Fiſci.l.1. C.de qua-
drien.præſcript. Dyn.in tract. præſcript. titul.
24.nu.1.Angel. & Io.de Imol.in l.Furtũ.§.Fun-
di. ff. de vſucap. & ante eos Azo in Summa.C.
de bonis vacant.in fi.Ioan. Franciſc.Balbus de
præſcript. prima parte vltimæ partis princip.
q.1.nu.49. & remiſſiuè tangit Aegid. Boſſius in
tit. de Bonis vac.nu.8. Andr.Tiraquell.in tract.
Le Mort ſaiſit le vif.parte 2.Declarat.14.n.11.
Renatus Choppin. de Doman. Franciæ lib. 3.
Tit 9.num.8.Hoc tñ dictum multas recipit de-
clarationes,quę ab eiſdem authoribus referun
tur,& illas retulit præſertim Marc.Anton. Pe-
regrin.de iure Fiſci.lib.6. Tit.de præſcript.Fi-
ſcal.nu.40.Cætera vero, quæ ad hãc materiam
Doctores comminiſcũtur in dicto verb. Bona
vacantia. vti inutilia, ex profeſſo omitto.

Tempus autem præſcriptionis iam dictæ, à
62 die,quo delator denũciationem † fecerit,cur-
rere incipit.voluit text. in d. l. Intra quatuor.
63 Delatores autem † ſunt illi, qui vel maleficia,
vel alia ad priuatam, aut publicam vindictam
ſpectantia,denunciãt, aut in Fiſci beneficium,
qui apud Doctores noſtros,denunciatores,vel
publici,vel ſecreti appellantur. de quibus per
Hoſtienſ.in ſumma.tit.de denũciat.§.1. Specul.
in tit.de denun.Angel.de Aret. in tract.Male-
ficior. in verb. Nec non ad denunciationem.

Salycet.

Salyc.in l.Ea quidē. C.de accuſat. Hippoly. de
Marſ.in pract.crim. §.Principium. nu.22. Lan-
cellot. Conrad. in lib. de offic. prætor.in cauſ.
crim. 1. c. 9.§.3. tit.de denunciatione.Cauſas,
quas iſti deferūt varias eſſe voluit Calliſtratus.
in l. 1. ff.de iur.fiſci. Ex Traiani edicto,delato-
res fuiſſe admiſſos. habetur in l.Edicto.ff.eod.
64 tit. Ijs ſiue verum dixiſſent, ſiue † Mendaciū,
Tiberius Cæſar fidem præſtitit, de quo ita in-
quit Cornel. Tacitus Annalium lib. 4. Sic de-
latores genus hominum,publico exitio reper-
tū,& pœnis quidem, nunquam ſatis coercitū,
per præmia eliciebantur: Et iterum de illorum
temporum calamitate per Delatores Tiberij,
idē Tacitus lib. Annal.6. Suſcepit Cęſtius ac-
cuſationem,ꝙ maximè exitiabile tulere illa tē
pora,cū primores Senatus,infimas etiā delatio
nes exercerent; Alij propalam,multi per occul
tum,neque diſcernentes alienos à coniunctis,
amicos ab ignotis,ꝙ repens, aut vetuſtate ob-
ſcurū,perinde in foro, in conuiuio quaque de
re loqunti,incuſabantur,vt quis præuenire, &
reum deſtinare poterat, pars ad ſubſidium ſui,
plures infecti,quaſi valetudine,& cōtactu.Hęc
Tacitus. Eodem modo illos Vitellius,Domitia
65 nus, & Conſtantinus† in precio habuere,quā-
quam Domitianum delatores expulſiſſe ioce-
tur Martialis lib. 1.Epigr.4. dum ait:

Turba grauis paci,placidaq; inimica quieti,
Quæ ſemper miſeras ſollicitabat opes.
Tradita Getulis, nec cępit Arena Nocentes,
Et Delator habet, quod dabat exilium.
Exulat Auſonia, profugus Delator ab vrbe,
Impenſis vitam Principis annumeres.

Nero alioqui Princeps nequiſſimus, eorūdem
licentiam quodammodo compreſſit, illorum
66 † præmia ad quartam reducens,vnde quadru-
platores appellati. Antoninus vero, melius,qa
ſi non probarent,capitali pœna illos affecit, ſi
67 probarent,obtulit præmiū, ſed illos fecit† in-
fames. Opilius Macrinus illos perſequutus eſt
68 † acriter,& repertos pęnis affecit. Sed tn̄ rectè
inquit Annibal Scotus ad Tacitū. Eos,qui pec
cantes in Principem, vel in Rempublicam,de-
tulerint,dignos præmio illos verò, qui quod-
cunque agitur, ac omnium actiones rimantur,
& facta, & dicta in crimen detorquent, fœdiſ-
ſimum genus eſſe, & Tyrannici miniſterij fo-
mentum. Omnes itaq; admittebātur exceptis
69 clariſſimis viris. † Martianus in l. Deferre. in
princip. ff.de iur.fiſci. Exceptis etiam mulieri-
70 bus, vt † ibidem annotatur. Niſi mulieres de-
ferrent ſe ipſas. vt in l.Ait Diuus Traianus. in
princip.ff.eod.tit.& in l. 1. C. de his, qui ſe de-
fer. lib. 10. & voluit Gulielmus Forner. quem
ſæpius honoris,& meriti gratia nominamus.in
l.1.ff.de verb.ſignific. Arcebantur etiam Vete-
71 rani,Milites,& damnati† in d.l.Deferre. Vnde
videbatur etiam antiquitus quodammodo in-
fames eſſe,poſtquā ſeruis, Delatores eſſe per-
mittebatur.l.Mulierem. §.fin. ff.de Accuſat. Nō
72 poterant autem Dominos deferre.† l.2.§.Im-
perator.ff.de iur. fiſci. & in l.fin. C.de Delato-
rib.lib.10. Eodem modo nec liberti contra pa
73 tronos.† dicto §. Imperator. Nec procurator
principalem, nec tutor,aut curator, pupillum,
74 † vel adultum.d.l.Deferre.§.Item eos. Vbi idē
habetur de venditore. Mea fert ſententia,illos
tantūmodo delatores laudādos,& præmijs ho
neſtandos,qui fidei Chriſtianæ Hoſtes, & Hæ-
reticos,illorumq; ſectas detegūt. Vnde Inqui-
ſitores ſancti Officij, generale edictum profe-
runt,ſuper Chriſtianæ fidei cultu, & ꝙ ſi quos
75 in fide errare† ſciuerint,ipſis referant. c.excō-
municamus. §. Adijcimus.de Hæretic. Et quia
quod committitur in Dei religionem,omnium
76 † cenſetur iniuria.l.Manicheos. C.de Hæretic.
Vnde ſuam propriā cenſetur iniuriā proſequi,
talia qui defert. Nam ſi in crimine læſæ maie-
ſtatis humanæ ſit ſimilis denunciatio, quantò
77 magis diuinę,in qua maior† eſt offenſio.l.Quiſ-
quis.C.Ad leg.iul.Maieſt.& cauetur in Regno
78 per Conſt.† In conſutilem.facta ab Imperato-
re Friderico. cuius ad hunc propoſitum defe-
rendi Hæreticos meminit Zanchinus de Hære-
tic.c.11.Nicol. Eymericus in Director. Inquiſ.
tit.de ſecundo modo procedend.in cauſ.fidei.
parte 3.Comment.15.vbi Franciſc. Pegna ele-
gāter ſicuti ſemper.& voluit Camillus.Cāpeg.
ad Zanchin.de Hæret.cap. 8. Iacob. Simancas.
in praxi Hæreſeos.titul.23.Quinimmò denun-
79 ciandus eſt † Hæreticus omnis, nulla ei facta
fraterna correctione, cuius meminit CHRI-
STVS in Euāgelio.vt optimè probat Alphōſ.
de Caſtro de iuſta Hæretic. punit.lib.2.c.25.&
poſt Bernardinum Arualum,Arnaldum Alber-
tinum,Sotum,& Melchiorem Canum, quos re-
tulit,voluit Simancas.vbi ſupra.num.6.

Duas afferunt limitationes,qbus minimè ſub-
ſcriberem: vnam Alphonſus de Caſtr. in loco
relato. Alteram S.Tho.in 2. 2. q.33.art.3. Quo-
rum primus aſſeruit,denunciationem ab eo ſta
tim non eſſe faciēdam, qui aliquod erroneum,
80 vel hæreticum† audiuit,nec ſcit an ille ſit verè
Hęreticus,qui ea protulit,& idcirco prius fra-
ternè monendū cenſuit. Secūdus vero D.Tho.
81 qui inquit,qn̄ certò quis ſcit,aliquē† facili via,
ſi corripiatur,ab errore, vel hæreſi diſceſſurū,
tunc monitionem fraternam præcedere opor-
tere. Vtroq; enim caſu eſſet,Diuinare,& ex cor
rectione poſſet altius eleuari,ac in ſua opinio-
ne pertinacius ſiſtere, ideoq; minimè ad cor-
rectionem procedēdū eſſe dijudicarem, quod
& cenſuit Franciſc.Pegna ad Eymeric. in dire-
ctor.par.2 Cōment.18. Vnde omiſſa correctio-
ne,denunciationem ante omnia faciēdam eſſe
cenſerem. Simulant enim ſemper Hæretici, ſe
corripi, & correptos eſſe; & ſemper in peius
dilabuntur; ideo illos dicit ſcriptura vēturos
in veſtimentis ouium, & tantò peiorem corre-
ctionem

ctionem eſſe dijudico, quantò diutius modo ad fidem, modo contra illam, mente, & corde infirmi. huc, & illuc mira inconſtantia diuertunt. Ad materiam tranſeamus.

Denunciari etiam aliud debere concludo: ſi quid contra ſummum Pontificem, Regem, Principem, aut Rempublicam moliretur: proditores enim Regni, Regum rebelles, Principum, ac
82 Reipublicæ hoſtes, reuelādi† ſunt. §. Quin vero. Auct. Vt liceat matri, & auiæ. Ludouic. Roman. in ſingul. 785. Nunquid. arg. l. Metrodorū. ff. de pęnis. Matth. de Afflict. in c. 1. §. Præterea. col. 1. quæ fuit prima cauſ. benef. amittend. congerit plura Quintilian. Mādoſ. ingratitud. cap. 62. cauſa. 16. Priuatur enim feudo vaſſallus, ſi
83 interficiendum eſſe† Dn̄m, ei non reuelauerit. dicto. c. 1. §. Præterea. quæ ſit prim. cauſ. benef. amitt. vbi Afflict. nu. 2. 3. idem Afflict. in c. 1. §. Item ſi quis. num. 96. Quib. modis Feud. amitt. ante eum Iacob. Ardizon. in ſumma iuris feudor. cap. 55. Iul. Clar. de feudo. q. 57. Franciſc. Curt. de feud. par. 4. cauſ. 26. Gulielmus Hanctonius iuris feudor. lib. 3. cap. 11. Franciſc. Duaren. in conſuetud. feud. c. 14. nu. 10. Ioan. Ferrar. Montanus in vſus feudales lib. 4. cap. 1. cauſ. 13. Franciſcus Sonsbechius iuris feudor. parte 12. num. 15.

ARGVMENTVM CAP. XV.

Bona quando ab indignis auferantur? quando, & qua ex cauſa? & quibus denegetur.

COMPENDIVM.

1 *Bona quæ auferuntur ab indignis de iure regali ſunt. num. 5.*
2 *Caſus, in quibus, etiam data indignitate Fiſcus non ſuccedit retulit Afflictus. Sed meliori, ac longiori ordine Vaſquius. nu. 3.*
4 *Capita indignitatis remiſsiuè.*
6 *Hæres defuncti voluntatem non implens, an priuetur hæreditate. nu. 7.*
7 *Sepeliens defunctum in alia ſepultura, quam teſtator non elegit, an hæreditate priuetur? nu. 8.*
9 *Indignus donec non condemnetur, mouet actiones hæreditarias, diuiditq; cum cohærede.*
10 *Indignus retinet iura ſepulchrorum.*
11 *Iura ſepulchrorum habent filij familiat, emancipati, ſiue hæredes ſint, ſiue ab hæreditate abſtinuerint.*
12 *Hæres coactus reſtituere hæreditatem per fideicommiſſum, retinet ſepulchra.*
13 *Filius perduellis ſpecialiter perdit ius ſepulchri.*
14 *Hęres ſuccedit, & ſi vulnerauerit teſtatorem, ſi ob hanc cauſam, non fuerit indignus, vel exhæres iudicatus.*
15 *Cauſa reuocationum ad ſucceſſores minimè trāſeunt.*
16 *Hæres non vlciſcens mortem defuncti, non priuatur hæreditate, ſi ab altero accuſante præuentus fuerit.*
17 *Hæres nō iudicatur indignus, ſi non accuſauerit, quia non ſit certus author necis defuncti.*
18 *Hæres minor non vindicans necem defuncti, non priuatur, vt indignus.*
19 *Sfortiæ Oddi opinio.*
20 *Hærȩs non vindicans necem defuncti, hodie non priuatur, vt indignus.*
21 *Sub optimo Principe, Fiſci cauſa mala eſt.*
22 *Principes edicentes accuſationum remiſſiones non fieri, perperam agunt.*
23 *Pro ſententia præſumendum eſt.*
24 *Defunctus ſi remittit, non tenetur in aliquo hæres ad ſimilem actionem.*
25 *Principalis ſi remittit, & vindicta proſequutio remiſſa cenſetur.*
26 *Hæres tenetur habere ratum factum defuncti.*
27 *Remiſſio expreſſè facta cenſetur perpetua.*
28 *Succedendo ex ſtatuto, licet non proſequatur accuſationem tamen non cenſetur patrem ſuū accuſare.*
29 *Dauid licet inimicus, tamen fleuit Abſalon filium ſuum, & inimicum.*
30 *Pater magis corripit filium, quàm abdicat.*
31 *Pater dat filio cauſam eſſendi, viuendi, & diſcendi, & quomodo?*
32 *Patris ignominia, turpitudo eſt filiorum.*
33 *Pater honorandus à filio obſequijs.*
34 *Scipio Africanus iuniori Africano ſeniori officia pietatis exhibuit, ſe interponens ipſi, & Annibali.*
35 *Pater non eſt teſtis contra filium, nec è contra.*
36 *Irenes Imperatrix Conſtantinopolitana Cōſtantinum filium decennem, obcęcauit, Imperioq; priuauit.*
37 *Hæres accuſans teſtamentum de falſo, ante ſententiæ prolationem, deſiſtens, non tractatur à Fiſco, vt indignus.*
38 *Cohæredum vnus falſi accuſatus, poteſt alter legatum petere excluſo Fiſco.*
39 *Fiſcus, & ſi ſuccedat in locum indigni, ac hæredis ipſius, ſecus tamen in bonis aliundè hæredi indigni obuentis. nu. 40.*
41 *Fiſcus ſuccedit in hæreditate quādo teſtator instituit prius capacem, & poſtea incapacē ſcienter. nu. 42.*
42 *Teſtatori neſcienti incapacitatem inſtituti non ſuccedit Fiſcus.*
43 *Fiſcus non ſuccedit incapaci ex ſola turpitudine ſua, vt patet in exemplis.*
44 *Fiſcus non ſuccedit, ſed fratres conſanguinei, fratri inſtituenti turpem perſonam.*
45 *Maritus iure licito occidēs vxorem, habet lucra matrimonialia excluſo Fiſco.*
46 *Aduocatus Fiſci proſequens delationem, & accuſationem teſtamenti de falſo inſtitutam, non excluditur à lucro ſibi per teſtamentum delato ſecus ſi eſſet Aduocatus voluntarius. nu. 47.*
48 *Aduocatus, exercens aduocationis officium contra teſtamentum paternum, non priuatur legitima.*
49 *Fiſcus excluditur, ſi ante aditam hæreditatem indignus moritur.*
50 *Hæreditas, vel legatū, quod aufertur ab indigno ob delictū certa perſona, illi, & nō Fiſco applicatur.*
51 *Stuprum vidua facit iniuriam filijs, quibus, & non Fiſco hæreditas applicabitur.*
52 *Ex immaturis Nuptijs, mortuo fit iniuria.*

53 Ex-

53 *Exceptio indignitatis à fiſco, non ab alio opponitur.*
54 *Filij ſpurij publicè inſtituti excludunt fiſcum. ſed vide. num. 55. 56. 57. 58.*
58 *Tacita fides accommodata cum defuncto, de tradendo hæreditatem, vel legatum incapaci, probatur per confeſſionem hæredis.*
59 *Quando hæredi credatur de tacita fide accommodata? num. 60.*
Intellectus. l. Senatus. §. Senatus. & l. edicto. ff. de iur. fiſci.
60 *Tacita fidei accommodatio debet probari.*
61 *Tacita fides probatur per cautionem domeſticam, vel chirographum.*
62 *Verbum (domeſtica) quomodo interpretatur?*
63 *Chirographum eſt ſcriptura priuata, propria alicuius manu ſubſcripta.*
64 *Chirographum tribus teſtibus firmatum, habetur tanquam ſcriptura publica.*
65 *Legata Donatiſtis adempta, excluſo fiſco, fratri honeſto viro tributa, ex loco celebri D. Auguſtini.*

C A P. X V.

HOc iutis regalis caput, bonorum, quæ auferũtur ab indignis, & Fiſco applicãtur,
1 probatur † per tex. in dicto c. 1. in veib. Quæ ab
indignis. Quæ ſint Regal. Longa tñ non videtur egere commentatione, cum textus ponat
Regulam, ac eiuſdem Regulæ limitationẽ; Inſudauit ibidem Matth. de Afflict. in aſſignandis
tribus cauſis, ex quibus Fiſcus ſuccedat: enu-
2 merat etiam caſus in quibus, etiam data † indignitate (vt ſic loquar) Fiſcus minimè admittitur. Sed longioti ſtilo, ac ordine meliori hanc
3 rem præſtitit Ferdinand. Vaſq. de † ſucceſs. reſolution. lib. 2. §. 20. Tomo. 2. Capita vero indignitatis, & incapacitatis, ex quibus Fiſcus ſuc
4 cedit, putà quod quis defunctum † interfecetit, indignum aliquem teſtator dixerit, defuncti necem vltus non fuerit, teſtamentum oppugnauerit, teſtari aliquẽ prohibuerit, aduerſus defunctum ingratitudinis cauſam quampiam fecerit, ſtatus cauſam mouerit, conuentiones, ac pacta quælibet de viuentis hæreditate egerit, in Magiſtratu vxorem duxerit, vxorem eã, quæ à lege prohibita fuerit ducens, ſi rem alienam ſciens vẽdiderit, doloſè res in inuentario non poſuerit, iuſſui teſtatoris ſi non obedierit, captiuum redimere neglexerit, tacitam fidem de reſtituenda hæreditate incapaci accommodauerit, & ijs multa ſimilia, de quibus plenè habetur in titul. ff. & C. de his quib. vt indignis. Vnde in ijs, & ſimilibus cauſis bona de regali-
5 bus eſſe, & ad Fiſcum ſpectare, † originale eſt ex l. 1. ff. de iur. fiſc. l. Papinianus. § Meminiſſe. ff. de inoffic. teſta. cum mille ſimil.

Hæc ſeges ampliſſima eſt, ex cuius fructibus Fiſco ius quæritur, vnde paucos, non tñ adeo inutiles caſus afferam, ad declarationem & limitationem acquiſitionis Fiſcalis, quæ ex materia incapaciũ, ac indignorũ illi quęritur; quibus inductis maxima negocij pars pcepta erit.

Sunt vero nonnulli caſus, in quibus nõ obſtante indignitate, Fiſcus excluditur, quorũ duodecim refert Afflict. vbi ſupra. ex quibus aliquos referam, qui declaratione indigebunt, & dicam alios ab eo minime dictos.

Primò, & ſi hęres, defuncti voluntatem non adimplẽs, eius hæreditate priuetur. vulg. Auct.
6 Hoc † amplius. C. de fideicommiſſ. Tñ, ſi hæres non ſoluerit expenſas funeris, aut errauerit, non obediendo præcepto ſibi dato à teſtatore, vt in aliqua ſepultura ſepeliretur, indignus
7 † non efficitur, nec hæreditate priuabitur. l. Nõ oportet. C de his quib. vt indign. Vnde hæres, qui ſepelitur in aliqua eccleſia, diuerſa ab illa, quam teſtator reliquerit, non priuatur hęredi-
8 tate tanquam indignus, † vt poſt multos conſuluit Iacob. Mandell. in conſ. 48. quẽ refert, & ſeqtur Sebaſtia. Medic. in tract. de ſepultur. q. 21. p. 2.

Secundò hæres indignus nõ perdit ſucceſſionem, niſi condemnetur, & pendente condemnatione, & donec illa facta non fuerit, omnia tanquam hęres facere poteſt, petere hęreditatem,
9 diuidere cum cohærede, mouere † actiones hæreditarias, & ſimilia. l. His conſequenter. §. Sed an. vbi gloſs. notab. ff. famil. herciſcund. Bald. in l. Ex facto. §. Iulianus Longinus. verſ. Adde ad iſtũ. ff. de vulg. & pupill. quicquid videatur dicere idem Bal. in l. 1. C. de his quib. vt indign. cum contrarium pateat ex iuribus allegatis. & videtur tenere Bart. in d. l. 1. nu. 5. vſq; ad fin.

Tertiò etiam ſi indignus fuerit hæres, ſepul-
10 chrorum † tñ iura retinebit. l. Si quis fuerit. ff. de relig. & ſumpt. fun. l. Quia pinde. ff. Ad Trebell. iura ſepulchrorum habent filij, cuiuſcunq; ſexus fuerint, ſiue familias, ſiue emancipati, ſi-
11 ue hæredes ſint, ſiue † ab hæreditate abſtinuerint. l. Vel quod pater. ff. de religioſ. & ſumpt fun. Idcirco hæres coactus iure fideicommiſsi hæ-
12 reditatem reſtituere, ius ſepulchri † retinet. vt in d. l. Quia pinde. & multis cõprobat Medic. de ſepult. par. 1. q. 15. nu. 12. Vnde non mirum ſi hæredi indigno remanent. Nec obſtat l. 1. §. Interdum. ff. de ſuis, & leg. Vbi dicitur, filiũ illius, qui perduellionis fuerit damnatus, ius
13 ſepulchrorũ amittere. Quia illud † eſt ſpeciale, ob criminis, ſceleriſq; immanitatem. Quod probat Aſin. in dicta l. Si quis fuerit. in fin.

Quartò, ſuccedit hæres, & ſi teſtatorem vul-
14 nerauerit, ſi non ob hanc cauſam, fuerit † exhęres, vel indignus à teſtatore habit. arg. §. Cauſas. Auct. Vt cum. de Appell. cognoſ. vt voluit Bald. in l. Hæreditas. nu 7. C. de his quib. vt indign. arg. l. Fin. C. de reuoc. don. vbi dicit, tunc demum ex cauſis indignitatis, ſeu ingratitudinis reuocari donationes, ſi à donatoribus fuerint reuocatæ; quia alias hæ cauſæ reuocatio-
15 num ad ſucceſſores † minimè tranſeunt, quod comptobauit Lud. Rom. in conſ. 26. num. 10. in fin.

fin. Io. Petr. Ferrar. in pract. Forma libell. quo
agitur pro donat. in verbo Irreuocabiliter. nu.
11. & ad materiam Barthol. Cepoll. in l. fin. C.
de vſucap. pro donat. Cumq́; Fiſcus ſit hæres.
vt Bald. voluit in d. l. 1. in princ. C. de his quib.
vt indign. ſequitur ipſum hanc cauſam indi-
gnitatis allegare nõ poſſe, cum indignitas hoc
caſu non iudicetur.

Quintò, & ſi ponamus eſſe verum Theorema,
ꝙ hæres mortem defuncti, ſaltem accuſando nõ
vlciſcatur, indignus eius hæreditate iudice-
tur, vt in præfatis locis ampliſsimè demõſtra-
16 tur. Non tñ hoc ſibi † locum vendicabit, ſi ab al
tero vindicante, vel accuſante præuentus fue-
rit. l. Sororem. C. de his quib. vt indign. Rolan.
à Valle de lucro dotis. q. 62. num. 6.

Sextò, nõ iudicatur indignus hæres, qui non
accuſauerit mortẽ defuncti, quia incognitus,
17 & † incertus eſt author necis defuncti; & id-
circo Fiſcus non admittitur. l. Si ideo. C. eod.
titul. Roland. in dicta. quæſt 62. num. 4.

Septimò, & ſi ponamus verum eſſe, ꝙ hæres
teneatur via iuris defuncti necem vindicare, &
vlciſci (quod nõ ità, Chriſtianè loquendo, paſ-
ſim probauerim) non tñ ſi minor is fuerit, hære
18 ditate † priuabitur. tex. in l. 1. C. in quib. cauſ. in
interg. reſt. non eſt neceſs l. Minoribus. C. de in-
dign. Lud. Roman. in ſingul. 271. Tu habes. vbi
dicit ità ipſum conſuluiſſe, vt paret per eun-
dem Roman. in conſ. 279. viſis. nu. 1. Petr. Plaza
in epitom. delictor. cap. 32. nu. 7. in fi. & poſt ip
ſũ Franciſc. Caldas Pereyra de reſtit. in integr.
in verbo. Vel aduerſarij dolo. n. 65. Quòd pro-
cedit etiã ſi maior factus non proſequeretur.
vt dicit gloſ. in d. l. 1. Andr. Tiraquel. in tract.
Ceſs. cauſ. par. 2. limit. 4. nu. 6. Qui alios addu-
cit. Quicquid in contrarium in hoc vltimo di-
cto tenuerit Sfottia Oddus de reſtit. in integr.
19 par. 2. q. 83. art. 5. nu. 56. Durare † enim cenſuit
Priuilegium prefatum, etiam aduentu maioris
ætatis. Bald. in d. l. Minoribus. num. 10. in fin.

Octauò, dicta opinio, ꝙ hæres non vendicans
necem defuncti priuetur hæreditate, & Fiſco
20 applicetur, hodie minimè † ſeruatur. vt poſt
Foller. in praxi crim. fol. 45. nu. 32. voluit illum
referens Iul. Clarus in pract. crim. q. 79. nu. 7. &
in hoc Regno nõ vidi illam ſeruari, præſertim
in Regijs tribunalibus; cum per Dei gratiam
Philippus Rex noſter iſtis mendicitatibus non
indigeat, ſed cõtentus ſit patrimonio, & anti-
quiſsimis ſuis redditibus: & nulla eſt materia,
quæ minus torqueat ſubditos in hoc Regno, q̃
bonorum confiſcatio: vnde ſuccedit illud Tra-
iani apud Plinium iuniorem in Panegyrico, ꝙ
21 ſub optimo † Principe, Fiſci cauſa mala eſt.

Nonò, & ſi in loco aliquo apud aliquos Prin-
cipes non bonæ conſcientiæ, obſeruaretur, vt
ob inultam defuncti necem velint bona hære-
dum, vt ab indignis capere, (quod non ad mo-
dum Chriſtiani exempli eſſe arbitror, & admi-
ratus quandoque fuerim, nonnullorum Chri-
ſtianorum Imperatorum, ac Principũ, cur quo-
22 rundam † Ethnicorum Principum leges non
aboleuerint, per indirectum cogentes accuſa-
tores ad proſequendas accuſationes, ac re-
miſſiones non faciendas, nec paces cum delin-
quentibus, nutrientes diſcordias, quæ videtur
quodammodo ſeminaria zizaniarũ, cuius ego
contrarium conſulere auſus ſum, Accuſatorem
in foro animæ, proximo ſuo, actu accuſationem
remittere oportere, vt videbitur, ſi Deus vo-
luerit in meis Forenſibus cõtrouerſijs centur.
2.) tñ in caſu præmiſſo, ſufficit hæredem proſe-
quutum fuiſſe accuſationem de morte defun-
cti ad primam vſq; ſententiam, ità vt ſi per eam
reus abſolutus extiterit, pro eadem ſententia
23 præſumendum † ſit. arg. l. Hærennius. § Caia. ff.
de euict. Excuſat. enim ipſum hæredem, ſenten
tiæ authoritas. vt in d. l. Minoribus. vbi Bal. in
princ. & n. 9. ità vt nõ cogatur vlterius ꝓſequi.

Decimò ex eodẽ fonte pendet, ꝙ Fiſcus non
excludit hæredem, tanq̃ indignum ob nõ pro-
ſequutionem necis defuncti, qñ defunctus in
24 vltimis forte agẽs, cædis offenſam † remiſiſſet:
iuxta notata in l. Athletæ. §. Dat remiſſionem.
vbi etiam Bal. ff. de excuſ. tut. Per principalis
namq́; offenſi remiſſionem vindictæ proſequu-
25 tio remiſſa † cenſetur, & condonata. l. Non ſo-
lum. §. Proinde. ff. de iniur. & poſt Petr. Plaz. in
Epitom. delictor. c. 6. propè finem. voluit Iul.
Clar. in §. Iniuria. num. 12. Tenetur enim hæres
26 factum defuncti † habere ratum. vulg. l. Cum à
matre. cum concor. C. de rei vend. Quia remiſ-
27 ſio expreſsè facta, cenſetur perpetua; † Alciat.
in tract. præſumpt. regul. 2. præſumpt. 36. nu. 1.
ſequitur nouiſſimè Franciſc. Perſonal. in conſil.
3. num. 50. vol. 1.

Vndecimò, vbicunq; aliquis, teſtatori occiſo
ſuccedit per patrem ſuccedentis, licet nõ pro-
ſequatur vindictam, vel accuſationem, non tñ
amittit hæreditatem, quia non cogitur patrem
28 ſuum accuſare: † vt ex Alberico Roſate refert
Iaſon in d. l. 1. ſub num. 4. C. de indign. Nicol.
Boer. in deciſ. 25. nu. 13. Rolan. à Valle de lucro
dot. q. 62. nu. 9. quod dicunt procedere etiam
è contra, qñ filius occidiſſet teſtatorem, qui pa
trem inſtituiſſet eadem ratione arg. l. Si adul-
terium cum inceſtu. §. Liberto. ff. de adult. Quis
enim tam iniquus pater eſſe velit, qui in filium
cauſam criminalis iudicij inſtituere velit ob
acquiſitionem hæreditariam? Cum & ſi paren-
tes à filijs qñq; iniuria laceſſiti ſint, in eos tñ
amoris ſemper, & miſericordiæ actus effudũt.
Sic Dauid Abſalonem habuit filium, qui & ſi
Ammone fratre proditoriè occiſo, à Patre is
rebellaſſet, eumq́; Regno deieciſſet, paternis
concubinis palam abuſus eſſet; & in eum mit-
tens exercitum, milites tñ ſuos monuit, ne in
eum ſæuirent, & tãdem in prælio cæſum ama-
29 riſſimè eiulãs † fleuit, & luxit, vt diuinæ tradũt

Hi-

Hiſtoriæ. lib. 2. Regum.cap.13. vſq; ad cap.19.
Quia & ſi filij in parentes quandoq; grauiter
errent, illos tñ minimè perſequũtur:filiũ enim
30 pater mauult corrigere,q̃ †abdicare.vt ait Fa-
bius Quintilianus Declam. 7. Dat enim pater
tria filio beneficia,cauſam eſſendi,generando:
31 Cauſam viuendi,†educãdo:& cauſam diſcen-
di, informando. vt docet Ariſtoteles Moral.
Nichom.lib.8.cap.11.& 12. vbi dicit:Parentes
amare liberos tanq̃ aliquid ſui exiſtẽtes. Quis
aũt tam ingratus filius, qui,vt hæreditarijs di-
uitijs affluat,in patrem,illiusq; vitã intendat?
32 Cũ patris ignominia,turpitudo fit † filiorum:
vt inquit Chryſoſtomus in Epiſt. Pauli ad Phi-
lippenſes.Serm.9.Hinc Ambroſius in Mattheũ
inquit: Primus gradus pietatis eſt iſte,vt quos
33 authores tibi voluit eſſe Deus,honores†obſe-
quijs, abſtineas contumelijs, nec vultu lædenda
eſt pietas parentum.Hoc modo perhibent,
Anchiſi patri, Æneam filium, obſequia præſti-
tiſſe, flãmis illum eripiens humeris ſubſtinen-
do. Sic etiam Scipio Africanus iunior,Africa-
no ſeniori officia exhibuit, quia vix dũ Tyro-
cinij militiam ingreſſus,ſe inter Annibalem,&
34 patrem armatum ponẽs,Saucium illum† libe-
rauit. vt eſt Author Valer. lib.5. Ideoque iura
amorem vtrinq; proſpicientes, patrem contra
35 filium, teſtem eſſe non poſſe cenſuerunt, †nec
è contra.vt pluribus comprobant Io. Monachi
in defenſorio iuris.Rubric.contra teſtes.nu.4.
Nellus in tract.except.artic.19.nu.24. Coru.in
conſil.222.nu.5.vol.1.Angel.in l.Parentes. nu.
1.C.de Teſtib.Thom.Grammat.in Deciſ.Neap.
48.nu.13.Niſi eſſet ſæuitia, quemadmodum ea
fuit, qua Irenes Leonis Imperatoris Conſtan-
36 tinopolitani vxor † abuſa eſt, quæ Conſtanti-
num filium decennem cuſtodia incluſum te-
nuit, cui oculos primum effodi iuſsit, & eum
demum Imperio priuauit. vt teſtatur Ioannes
Zonaras Annalium Conſtantinopolitanorum.
lib.3.Sic poſſem alijs exemplis,non ſolum hãc
rem cõprobare, ſed longè maiora afferre, qui-
bus filiorũ ingratitudines erga proprios parẽ-
tes patefacerem.quæ, ne ijs immorer,omitto.

Duodecimò,Hęres,qui accuſauit teſtamen-
tum de falſo, & ante prolationem ſentẽtię de-
ſtitit,minimè indignus dicitur,nec Fiſcus illũ
37 † excludet.l. Alia cauſa.C.de Indign. Iaſ. in l.
1.C.eo.tit.& ante ipſum Paul.de Caſtr. in l.Pa
pinianus.§.Meminiſſe.ff.de Inoffic.teſtam.

Decimo tertiò, ſi vnus cohæredum falſi ac-
cuſatus eſt, quo in teſtamento quiſque legatũ
38 ab altero perit, poteſt † illud capere excluſo
Fiſco.l Papinianus.ff.de his, quib. vt indign.

Decimo quartò, Fiſcus ſuccedit non ſolum
Indigno, ſed ſucceſſori etiam ipſius indigni,
puta non ſolum occiſori alicuius, ſed etiam
39 hæredi ipſius† occiſoris,vt in l. Lucius Titius.
la 1.in fin.ff.de Iur.Fiſc.& in l.Vnica.in fin.ff.de
Portionib. quæ lib.damnat.conceduntur.ſiue in
aliquibus libris in l.fin.ff.de bonis damnatorũ.
Secus tamen in bonis,quę aliunde habuit,quã
40 ab indigno, vel occiſore, quia † ab ijs Fiſcus
excluditur. Bartol.in d.l.Lucius, & voluit Io.
de Amic.in conſil.10.nu.2.3.

Decimo quintò,licet Fiſcus ſuccedat in bo
nis teſtatoris,qui prius inſtituit hæredes capa
ces,& poſtmodum in alio teſtamẽto poſterio-
41 ri inſtituit † incapaces. l.Cum quædam. ff.de
Indign. Quia hoc procedit, ſi in fraudem le-
gis hoc teſtator feciſſet; ſecus autem ſi nullã
fraudem in ſecundo fecerit,puta quia ignora-
uit teſtator hæredes ſcriptos, incapaces eſſe,
quia tunc probata incapacitatis ignorantia,
42 Fiſcus† excluditur. voluit Ferdinandus Vaſ-
quius de ſucceſſ.reſolut.lib.2.§.20. ſub nu.26.
verſ.trigeſimo amplia.& verſ.Fallit.

Decimo ſextò,ſi incapacitas prouenit ex ſo
la turpitudine hæredis,Fiſcus excluditur,pu-
43 ta†quia hæres eſt Mimus, Paraſitus, aut Hi-
ſtrio,vel mulier hæres ſiſtit in Lupanari. Tunc
enim Fiſcus non ſuccedit,vt patet ex allega-
tis per Vaſq.vbi ſup.nu.38.39. verſ. Hactenus.
& verſ.ſtat ergò concluſio.

Decimo ſeptimò,hinc etiam, frater,& ſoror
conſanguinei, Fiſco excluſo, admittuntur ad
ſucceſſionem fratris, aut ſororis, quæ turpem
44 perſonã inſtituit†l. Fratres, vel ſorores.l.Fra-
tris,vel ſororis. vbi Accurſ. C. de inoffic. teſta.

Decimo octauò,ſimiliter excluditur Fiſcus,
quando maritus de iure communi,ſeu ex Sta-
tutorum forma poteſt occidere vxorem, quia
45 non idcirco maritus† priuabitur lucris matri-
monialibus. Bartol.Angel.& Iaſ.in l. Si ab ho-
ſtibus.§.Si vir.ff.ſolut.matrim.Philipp.Deci.in
l. 1.in fin. C.vnd.vir.& vxor. Matth.Mattheſil.
Notab. 73. Nota vnam doctrinam. poſt alios
Rolan. à Valle. de Lucr. Dot. q.63. & Ioan.de
Amic.in dicto conſil.10.per totum.quod facit
ad intellectum Conſt.Regni.Si maritus.& eo-
rum quæ dicit Bald.in l.1.Imperator.ff.de ſta-
tu hom.& Felin. in c. Si verò.col.2. in princip.
de ſentent. excommunic. Quamq̃ contrarium
aſſeruerint Bal.Caſtrenſ.Imol.Aretin.& Alex.
in d.§. Si vir.de cuius dicti veritate dico de
Magiſtrat.edictis.lib.3.c. Interim videri pote
rit. Ægid.Boſs.in tit.de his qb. vt indign.n.22.

Decimo nonò, aduocatus Fiſci, qui vt ſuo
officio ſatisfaciat, proſequitur delationem,&
accuſationem,puta teſtamenti, de falſo inſti-
tutam, non excluditur per Fiſcum à lucro ſibi
46 per idem teſtamẽtum† delato.l.Poſt legatum.
§.Aduocatum Fiſci.ff de indign.Bart.in l. Tu-
torem,ſub nu.2.ff eo.tit. Secus vero in eo, qui
voluntarium Aduocationis officium præſtitit
47 in accuſatione falſi, contra† teſtamentum in-
troducta,quia iſte à Fiſco excludetur.d.l. Poſt
legatum.§.Sunt qui putant.& l.fin. in princ.ff.
de inoffic.teſtam Hoc tñ vltimum declararem
non procedere in eo,q pręberet aduocationis
offi-

48 officium contra teſtamentum† paternum, vt non
priuetur legitima: & ſic etiã in filio patroni, ꝓ-
benti officium aduocandi accuſatori liberti. vt
in l. Quicũ natur § Si patroni: ff. de bonis libert.
Vigeſimò excluditur Fiſcus, & cohæredes ad
mittuntur, quando ante aditam, vel repudia-
49 tam hæreditatem† indignus moritur. vt voluit
notabiliter Paul. de Caſtr. in l. Hæreditas. nu. 1.
quem ibi ſimpliciter ſequitur Alexan. num. 2.
C. de indig. Boſsius vbi ſupra. nu. 18. Corn. in
conſil. 330. litera l. vol. 1.
Vigeſimoprimò, ſi hæreditas, vel legatum au-
fertur ab indigno ob delictũ, quod reſpicit in-
iuriam certæ perſonæ, tunc talis hæreditas, vel
50 legatum, † illi perſonæ, nõ Fiſco applicabitur.
vt eleganter dicit Auguſtin. Berous in conſ. 35.
in ſexto dubio. nu. 22. cum pluribus ſeq. vol. 2.
vbi poſt nonnullos, quos allegat, dicit: quòd ſi
eſt factum legatum vxori à viro, & illa poſt
eius mortem ſtuprum cõmiſerit, tale relictum
venientibus ab inteſtato debetur: quia per ſtu-
51 prum fit iniuria filijs. † Bartol. in l. Pen. C. de
Adult. Alex. in l. 2 ff. de vulg. & pupill. ſubſt. fit
etenim mortuo viro iniuria ex immaturis nu-
52 ptijs, quanto† magis ex ſtupro? § Fin. in Auct.
de reſtit. & ea quæ par. §. Sin autem. Auct. de
nupt. vt multis comprobat Octauian. Cacher.
in deciſ. Pedem. 77. per totum.
Vigeſimoſecũdò, nunquàm hæredi, aut lega-
tario indignitas nocet, vel illos excludit, ſi qſ-
piam indignitatis exceptionem oppoſuerit; qa
iſta exceptio ſoli Fiſco, non alteri competit,
ideoq; ſi alter quiſq̃ hoc obijceret, ſemper re
53 pelletur, & hæreditas, ac legatum ab ipſis† mi-
nimè auferetur. Glo. in l. His conſequenter. § 1.
ff. famil. herciſc. Bald. in l. Hæreditas. nu. 9. C. de
indign. in conſil 480. nu. 4. vol. 1. Alex. in conſ.
136. vol. 7. Corne. in conſ. 150. in fin. vol. 2. Bar
thol. Socin. in conſ. 84. in fin. vol. 4. Marc. Ant.
Natta in conſ. 462. nu. 27. vol. 2. Didac. Couar.
in Epith. de ſponſal. par. 2. cap. 6. § 8. num. 23.
Ioan. Petr. Surdus in conſil. 1. nu. 89. vol. 1.
Vigeſimo tertiò, & ſi ſpurij quodammodo in-
digni à legibus iudicentur, ſi tamen apertè, ac
publicè hæredes inſtituti fuerint, illos ſucce-
54 dere, ac Fiſcum excludere† notoriũ eſt, vt poſt
Salicet. Alciat. Crauett. & Boer. voluit Cardin.
Paleotus de Nothis, & Spurijs. c. 40. per totũ.
Aut ſaltem, & ſi habeantur pro non ſcriptis hæ
redibus, ſuccedent ſubſtituti, ſi extant, vel ab
55 inteſtato† venientes, Fiſco excluſo. Corn. in
conſ. 319. vol. 1. & in conſil. 222. vol. 4. & ante
ipſum latiſsimè Paul. de Caſtro in conſ. 306.
vol. 1. Alex. in conſ. 202. vol. 6. Rapha. Fulgoſ. in
conſ. 44. in fin. & Marian. Socin. iunior in conſ.
111. nu. 12. vol. 3. Item excluderetur Fiſcus, quan
do inſtitutus eſſet ſpurius, cum conditione, q
56 ſi incapax eſſet, ſuccederet alius, quia† exclu-
ſo Fiſco, ſubſtitutus capiet hæreditatẽ. vt poſt
Bartol. in conſil. 118. Oducius. voluit Alex. in
conſil. 51. vol. 2. M. Anton. Natta in conſil. 246.
nu. 8. in conſ. 247. nu. 1. vol. 2. Hierony. Gabriel.
in conſil. 104. in fin. vol. 1. cum allegatis nouiſ-
ſimè ab Antonino Teſſauro in deciſ. Pedem.
127. nu. 4. Quod declaratur, non procedere vbi-
cunq; teſtator, alium clã inſtituiſſet hæredem,
& hic inſtitutus de illa, ſpurio teſtituenda, fi-
57 dem accõmodaſſet, tũc enim Fiſcus† auferret,
vt concludit Barthol. Socin. in dicto conſil. 84.
per totum. vol. 4. Deci. in conſ. 311. nu. 5. Andr.
Barbat. in cõſ. 46. vol. 2. Lud. Sardus de legitim.
c. fin. in fin. alios referens Simon de Prætis de
interp. vltim. volunt. lib. 5. Interpret. 1. Dubit. 1.
nu. 45. par. 2. Gerard. Mazzol. in conſ. 31. nu. 26.
cum duobus ſeq. vol. 1. Et ad probandam taci-
tam præſtitam fidem, dicunt ſufficere confeſ-
58 ſionem hæredis, † qui fidem præſtitit. vt voluit
Franciſc. de Ramponib. inter conſil. Cald. 25.
ſub tit. de teſtam. Corn. in conſ. 310. ſupra alle-
gato. vol. 1. Simon de Prætis vbi ſupra nu. 46.
Hoc tũ proximè dictum, ego minimè ſic indi-
ſtinctè, & ieiunè admitterem. Pone enim, quòd
hæres fraudem faciat, ſe ipſum Fiſco deferens
59 ad acquirendam ſibi† dimidiam, vel tertiam
partem. iuxta. l. Senatus. § Senatus. & l. Edicto.
ff. de iur. Fiſc. Et ſic non eſſet credendum ſibi
60 ipſi ad ſui vtilitatem: tacitę enim fidei† accom
modatæ debet probatio fieri. vt cenſuerũt Bal.
in dicto conſil. 486. nu. 4. vol. 1. Alex. in dicto
conſil. 202. vol. 6. Deci. in dicto conſ. 311. in fi.
Vnde clarum eſt, obligatorium inſtrumentum,
ſeu promiſſionem de reſtituendo, ſpurio non
nocere, tamq̃ actum per ſcripturam publicam,
& notoriã: Sed tacita fides probatur per cau-
61 tionem domeſticam, vel† chirographũ. l. In ta-
citis. vbi hoc voluit Bart. ff. de leg. 1. tex. in l. In
fraudem. ff. de indig. Et in caſu iſto, cautio do-
meſtica, & chirographum, idem erunt: de qbus
in d. l. In tacitis. Cautio enim nil aliud eſt, q̃ ſe-
curitas domeſtica, quaſi illorum de eadem do-
mo, & familia: ità vt I. C. nil aliud præſuppo-
nat, quàm ſit tacita ſcriptura familiaribus con
62 ueniens, ità enim † interpretari oportet verba
illa (domeſtica.) arg. l. 2. ff. Ad Senat. conſult.
Syllan. l. Præſenti. § Sanè. vbi Glo. C. de his qui
ad eccleſ. confug. Bart. & Bal. in l. Reſpiciendũ.
§ Furta. ff. de pœnis. Chirographum autem, ſcri
pturam eſſe priuatam, q̃ ſua cuiuſq; ſcribitur
63 manu, † notatur in l. Chirographis ff. de admi-
ni. tutor. Alciatus in l. Procurator. C. de eden.
Alex. ab Alexan. Dierum Genial. lib. 2. cap. 30.
vbi & Authographum appellat, quod quis ſua
manu ſcribit, quaſi ab Authore confectum.
Hinc ego cenſeo, quòd ſi huiuſmodi ſcriptu-
ra, poſt teſtatoris mortem eſſet confecta, ſuſpe
cta haberetur, ad euitandam fraudis ſuſpicio-
nem, cuius ſupra meminimus: vnde tunc no-
cere quodammodo arbitrarer, ſi tempore te-
ſtamenti, ad huc viuente teſtatore facta fuiſſet.
Simili modo dicendum eſſet, ſi hoc chirogra-

phum factum fuiſſet, ac tribus teſtium ſubſcri-
ptionibus firmatum, quia tunc tamq̃ publica
64 ſcriptura † iudicabitur. arg l. Scripturas C. Qui
pot. in pig. habe. illaque ſic exiſtente habenda
eſſet tamq̃ publica, & ſpurio minimè nocere,
quia non diceretur, clam, vel tacitè facta: & de
hoc priuato inſtrumento arbitror dixiſſe Antonium Gomez in l. Tauri. 9. num. 24.

Hos viginti tres caſus iungas cum illis duodecim ab Afflict. vbi ſupra traditis, omittendo reliquos, qui faciliter à curioſo inueniri ſunt, quorum aliqui reperiuntur apud Iacob. Cuiacium. in Nouell. prima col. 1. Nouiſſimè dum hæc typis dantur Flaminius de Rubeis in conſil. 16. per totum. vol. 1.

Antequem caput hoc finiam, memorabile incapacium, ac indignorum exemplũ proferam, relatum ab Auguſtin. Contra Parmenianum. lib. 1. eſtq; huiuſmodi. Quædam (inquit) mulier Donatiſta, teſtamento legata in aliquos ſuę communionis, & hæreſis contulerat Frater hæres inſtitutus, legata nulla eſſe dixit, & pro nõ ſcriptis haberi oportere, quæ contra legem Theodoſianam, hæreticis incapacibus, & inteſtabilibus, ſcripta, atq; relicta eſſent: ſed, & Imperatoribus Archadio, & Honorio ſupplicauit.
65 Hi, adempta † Donatiſtis legata omnia, fratri
Nobili, & Honeſto viro, & Catholico reſtitui
iuſſerunt, non Fiſco: ex lege Papia de Caducis.
Hæc Auguſtinus. de his Caducis meminit Caius in l. Cũ Fiſco. ff. ad S. C. Syllan. & in l. Quod ſi in diem. §. Pridie. §. Ait Senatus. ff. de Petit. hæred. l. Vnica. §. Et quemadmodum. §. Et cum lex. § Cùm igitur. §. Et cum triplici. C. de caducis toll. & dicam alibi.

ARGVMENTVM CAP. XVI.

Contrahentium inceſtas nuptias bona quãdo de regalibus ſint: & Omnis nuptiarum inceſtarum materia nouiſſimè enucleatur.

COMPENDIVM.

1 *Deus Optimus Maximus matrimonij inſtitutor.*
2 *Matrimonium in laſciuientis carnis remedium datum poſt hominis prauaricationem.*
3 *Caro corrupit viam ſuam. num. 4.*
5 *Qui matrimonium damnarunt, & ex quibus.*
6 *Sapienti, an vxor ducenda?*
7 *Nubere volentibus conſilium datur, ob incontinentiam, vt nubant potius, quàm vrantur.*
8 *Voluptatis deteſtatio ex Piperono.*
9 *Cur, qui voluptatibus concubitus ſe exercuerunt, languidiores fiant?*
10 *Sine Matrimonio humanum genus vel rueret, vel flagitijs creſceret.*
11 *Matrimonij ſacramentum magnum eſt.*
12 *In Matrimonio ex duobus fit vna caro.*
13 *Martini Lutheri error.*
14 *Sine carnis luxuria pauci inueniuntur.*
15 *Luxuria inimica Deo, & inimica virtutibus.*
16 *Fornicationem prohibuit Apoſtolus.*
17 *Venereorum concupiſcentia, corpus commutant, & inſanias faciunt.*
18 *Epularum mala.*
19 *Matrimonium, quo modo Baptiſmate, & cognatione ſpirituali impediatur. num. 20. 23. 24. 25. 27.*
20 *Ex Baptiſmate nouem propinquitates inſurgunt.*
21 *Per Cathechiſmum contrahitur cognatio ſpiritualis.*
22 *Cathechizatio fit ante fores Eccleſiæ.*
23 *Cognatio ſpiritualis impedit matrimonium contrahendum, non dirimit contractum.*
24 *Quatuor vincula cognationis ſpiritualis contrahuntur ex baptiſmo.*
25 *Cognatio ſpiritualis an contrahatur etiam cum vxore ſuſcipientis puerum?*
26 *Ex tactu linteoli, quo eſt obuolutus puer, an contrahatur cognatio ſpiritualis.*
27 *An tactus carnis requiratur ad ſpiritualem cognationem?*
28 *Baptiſmatis adminiſtrator ſacerdos.*
29 *Mulier, an baptizet in caſu neceſſitatis?*
30 *Hæreticus an baptizet?*
Iudaus, an baptizet?
31 *Paganus an baptizet? num. 32.*
33 *Baptiſmus, præſente presbytero, non fit per Diaconum; præſente Diacono, non per ſubdiaconũ; præſente Subdiacono, non per Clericum; præſente Clerico, non per laicum; præſente homine, non per fœminam.*
34 *Cognatio ſpiritualis, an cum pagano Baptizante contrahatur?*
35 *Baptiſmus eſt ſacramentorum omnium fundamentũ.*
36 *Paganus, vel Iudaus cum Chriſtiana ſe commiſcentes contrahunt affinitatem.*
37 *Paternitas ſemel per actum quæſita deleri nequit.*
38 *Matrimoniũ carnale Iudæi cũ Chriſtiana interdictũ.*
39 *Iudæi habent omnes actiones legales Romanis competentes.*
40 *Principale regulat acceſſorium.*
41 *In conficiendis, & diſpenſandis ſacramentis nudum miniſterium exhibetur, & diuinitus operatur Dominus. num 42.*
43 *Infans puerum tenens in baptiſmate cognationem ſpiritualem an contrahat? num. 47.*
44 *Nauarri opinio reprobatur.*
45 *Argumentum à cognatione naturali, & matrimoniali ad ſpiritualem valet.*
46 *Matrimonium carnale requirit conſenſum.*
47 *Infans matrimonium carnale non contrahit. num. 58.*
48 *Conſenſus eſt actus à voluntate dependens.*
49 *Contrahentium voluntas exigitur in matrimonio carnali.*
50 *Infans voluntatem non habet.*
Infans quicquid velit ignorat.
51 *Voluntas quid eſt, eiuſq; diffinitio. num. 52.*
53 *Voluntatis magiſtra, & præceptrix ratio.*

54 *In-*

54 *Infantes non habent vſum rationis.*
Infantes neſciant diſcernere bonum à malo.
55 *Infans, Furioſo, Fatuo, & amenti æquiparatur.*
56 *Furioſus matrimonium contrahere nequit.*
57 *In Furioſo, ac mente capto, nulla cadit voluntas.*
59 *Conſenſus plenus non adeſt, niſi poſt pubertatem.*
60 *Matrimonium impedit inuita, & coacta voluntas.*
61 *Infans dicitur inaitus.*
62 *Matrimonia libera eſſe debent.*
63 *Matrimonium contrahere melius eſt, quàm cognationem ſpiritualem.*
64 *Cognatio ſpiritualis ſacramentum non eſt.*
65 *Infans æquiparatur dormienti.*
66 *Dormiens caret locutione, voce, & auditu.*
67 *Dormiens de membrorum mutilatione, ac de homicidio non tenetur.*
68 *Dormientes inter miſeros ponuntur.*
69 *Ex nimio ſomno infirmitates generantur, quæ declarantur.*
70 *Somnus eſt ligamentum omnium ſenſuum.*
71 *Dormientes dicuntur quaſi mortui, Galeno.*
72 *Infans non præſumitur doli capax.*
73 *Infantes ſeptennio minores, & mentiri, & verum dicere, & confiteri non dicuntur.*
74 *Infans niſi fuerit pubertati proximus non dicetur doli capax.*
75 *Omne peccatum, Blaſphemiæ comparatũ, eſt minus.*
76 *Infantes delicto minimè obligantur.*
Infans non poteſt peierare, quia non iurat.
Furioſi, & Phrenetici non iurant, nec iuramento ſe obligant.
Intellectus gloſſ. in cap. Mulier. 32. quæſt. 2.
Proximi pubertati, quando dicantur.
Lex generalis recipit reſtrictionem ab aliis legibus,
77 *Statutum reiiciens omnes exceptiones, non intelligitur reiicere, quæ ex capite eorundem ſtatutorum procedunt.*
78 *Monachi, & Regulares cognationem non contrahunt ſpiritualem.*
79 *Futurorum incerta veritas.*
80 *Futura ſolus Deus ante præuidet, ac præſcit.*
81 *In antiquis eſt ſapientia.*
82 *Infantes, vt ſenes, ità benè ſentire nequeunt.*
83 *Cognatio ſpiritualis contrahitur in ſacramento confirmationis.*
84 *In confirmatione, cum quibus contrahitur cognatio ſpiritualis.*
85 *In ſacramento confeſſionis, an contrahatur cognatio ſpiritualis, & cum quibus.*
86 *Legalis cognatio, per adoptionem, & arrogationem contrahitur.*
87 *Adoptionis, & arrogationis, an ſint diuerſæ ſpecies?*
Petri Fabr. & Franc. Notomani opinio improbatur.
88 *Genus eſt, quod prædicatur de pluribus differentibus ſpecie, in eo quod quis ſit.*
89 *Species generi ſubiicitur, & prædicatur de pluribus differentibus numero.*
90 *Intellectus l. 1. l. ſecunda. ff de adopt. num. 97. 98.*
91 *Æquiuocum habet vnum nomen, ſed ſubſtantiæ ratio diuerſa.*
92 *Genus debet eſſe prius, & ante ſpeciem.*
93 *Generis cuiuſq; plures debent eſſe ſpecies.*
94 *Species non poteſt prædicari de genere.*
95 *Species debent ordinari ſub genere.*
96 *Genus, & ſpecies differunt.*
99 *Speciem pro genere, quandoque appellant Iureconſ.*
100 *Adoptio quid eſt? nu. 101.*
101 *Adoptio eſt naturæ ſimilitudo, vt filium quis habeat, quem non generauit.*
102 *Adoptio actus eſt legitimus, naturam imitans.*
103 *Adoptio corã quibus Magiſtratibus fiebat. nu. 104.*
105 *Arrogationis formula nu. 106.*
107 *Caii Iuriſc. & Gellii conciliatio.*
108 *Conſanguinitas quid eſt?*
109 *Affinitas quid eſt?*
110 *Affinitas etiam ex coitu illicito contrahitur.*
111 *Matrimonium permiſſum inter Adamũ, & Euam.*
112 *An ante Adæ peccatum, eſſent futuri coitus abſque eo, an fuiſſẽt futuri voluptatibus corporeis obnoxii. nu. 113. 114. 115.*
116 *Matrimonium inter Amram, & Iocabed contractum extitit in tertio gradu.*
Arbor Amram, & Iocabed.
117 *Matrimonium olim contractum inter conſobrinos.*
118 *Gradus prohibitionis matrimonii ex lege Moſis. nu. 141.*
119 *Vxorem defuncti fratris ſine prole alter ſuſcipiebat.*
120 *Iure ciuili inter aſcendentes, & deſcendentes in infinitum matrimonium contrahi non poteſt.*
121 *Ioanni Baptiſtæ mors ab Herode illata, quare? num. 142.*
122 *Gregorius Pontifex, & Concilium Lugdunenſe matrimonium prohibuerũt vſq; ad ſeptimum gradũ.*
124 *Alexii Comneni Imperatoris Conſtantinopolitani prohibitio graduum matrimonii.*
124 *Matrimonii prohibitio vſque ad quartum gradum per quos?*
125 *Adam, & Noe ſi hodie viuerẽt matrimonium contraherent. nu. 127.*
126 *Matrimoniũ elapſo quarto gradu etiam inter aſcendentes, & deſcendentes contrahitur.*
127 *Ioannis Ferrarii Montani I. C. grauiſſimi opinio improbatur.*
128 *Matrimonium quãdo impediatur in affinitate proueniente ex illicita copula carnali.*
129 *Summus Pontifex in Matrimonio non ſolum diſpenſat in cauſis, & caſibus collateralibus, ſed etiam id poteſt in cauſis aſcendentium, & deſcendentiũ. nu. 130. 131. 146. 147. 151. 154.*
131 *Summus Pontifex etſi non ſoluerit diſpenſare inter aſcendentes, & deſcendentes, tamen id facere poteſt. nu. 155.*
132 *An contra præcepta euangelica poſſit diſpenſari? nu. 133. 134.*
134 *Deus regulas dedit generales, Vicarius tamen ſuus ex cauſa limitat.*
135 *Eccleſia pro tempore variè agit quoad diſpenſationes.*
136 *Petrus in adminiſtratione maior fuit Paulo.*

137 *Minor quatuordecim annis obligatur diabolo ex peccato mortali.*
138 *Minor ad profeſſionē in monaſterio non admittitur.*
139 *Papa an eum cōuerſis ad fidem diſpenſet, vt vxores retineant?*
140 *Ius naturale omnia animalia docuit.*
141 *Graduum prohibitorum ad contrahendum matrimonia obſeruatio, non eſt iuris naturalis.*
142 *Cur Ioannes Baptiſta improbabat matrimonium Herodis. nu. 143.*
144 *Regna Iturea, Trachonitidis, Gaulonitidis, Batanea, & Paneadis, cui fuere legata?*
145 *Herodias filia erat Ariſtoboli, & Berenices, neptis Herodis.*
148 *Diſpenſationes matrimoniorum ex cauſa fiunt.*
149 *Matrimoniorum diſpenſationes quandoq; fiunt ob Regnorum conſeruationem.*
150 *Emanuel Rex Portugallia vnam poſt aliam tres duxit ſorores in vxores.*
152 *Heretici ſunt, qui dicunt gradus matrimonij ab eccleſia diſpenſari non poſſe.*
153 *Vbi militat eadem ratio locum habet eadem diſpoſitio.*
156 *Myrrha Veſanus amor in Cinyram patrem.*
157 *Menephron propriam matrem deperiuit.*
158 *Artaxerſes Perſarum Rex Atoſſam filiam vxorem duxit.*
159 *Oedipus Laio patre mortuo, Iocaſtam matrem duxit vxorem.*
160 *Semiramis Ninum filium Amoris poſtulauit.*
161 *Semiramidis lex iniquiſſima, quòd cuique liceret appetere illa coniugia, qua cuique placerent, omiſſa omni natura reuerentia.*
162 *Inceſta nuptia prohibita illa dicuntur, qua ob impedimēta proueniunt cōſanguinitatis & affinitatis.*
163 *Inceſtum quando dicatur. nu. 181. 182.*
164 *Inceſtus an committatur cum moniali? nu. 166.*
165 *Qui ſe religioni vouerunt matrimonium contrahere minimè poſſunt.*
167 *Elapſo anno irreuocabiliter quis monachus erit.*
168 *Presbyter, & ſacerdos poſt obtentum habitum ſacerdotij, & conſecrationem, matrimonium contrahere non poteſt.*
169 *Sacerdotium, caſtitatem pracipuam habere decet.*
170 *Iuſtitia publica honeſtatis impedimentum.*
171 *Intellectus Concil. Trident. ſeſſ. 24. de reform. c. 3.*
172 *Henrici Octaui Regis Anglia, & Catherina Regina controuerſia magna.*
173 *Pro Regina Catherina ſcripſere multi, qui enumerantur.*
174 *Herodis matrimonium, quo modo malo exitu finitum.*
175 *Herodes, & Herodias in Hiſpaniam fugati.*
176 *Titus Veſpaſianus ob matrimonium cum Domitia vxore fratris, dum moreretur, pœnituit.*
177 *Claudius Caſar coniunctarum matrimonia ſemper quaſiuit.*
178 *Meſſalina Barbati Meſſala filia, meretricum Princeps. nu. 179.*
180 *Antoninus Caracalla probris afficitur, quòd filiam nouercam duxit vxorem.*
182 *Veneris cingulum Ceſtus.*
183 *Cingulum Veneris ad viri domū aſportabat vxor.*
184 *Lorus, ſeu Baltheus, quo vxor cingebatur.*
185 *Iuppiter, hortatur Venerem, vt relictis bellis, matrimonia curet.*
186 *Ceſtus ſiue Baltheus continebat illa, qua enumerantur.*
187 *Ceſtum, amabilitatem, & cupidinem continuiſſe.*
188 *Cingulum, ac Zona pro virginitate ſumebatur, & noua nupta illo cingebatur. nu. 189.*
190 *Zonam ſoluere, ac cingulum, eſt virginitatem exuere. nu. 194.*
191 *Athenis erat Templū Diana ſoluizonia, quo leuata partu mulieres, Zonam Diana ſolutam dicebant.*
192 *Zonas donari ſolitas Diana, Veneri corollas.*
193 *Caſtus cum diphthongo, eſt genus clana.*
195 *Pœna publicationis bonorum cōtra eos, qui contrahunt inceſtas nuptias, eſt de regalibus.*
196 *Pœna contrahentium inceſtas nuptias intelligitur in nuptijs prohibitis de iure ciuili. Sed vide. num. 197. vbi quòd intelligitur de prohibitis iure canonico. nu. 198.*
199 *Pœna contrahentium inceſtas nuptias, non habet locum contractis ſponſalibus, ſed in matrimonio carnaliter conſumato.*
200 *Inceſtus iure punitur, qui citra matrimonij cauſam coit.*
201 *Pœna contrahentium inceſtas nuptias, non habent locum, ſi neſciuiſſent impedimenta.*
202 *Pœna locus non eſt contrahentibus nuptias ex illicita fornicatione.*
203 *Pœna contrahentium inceſtas nuptias locum nō habent in ſponſalibus de futuro contractis, ſalua diſpenſatione Summi Pontificis.*
204 *Contrahens ſcienter inceſtas nuptias, vel ſponſalia conſumpta per carnis copulam, an incidat in pœnam ele. 1. de conſang. & affi. remiſſiuè.*
205 *Bona contrahentium inceſtas nuptias publicantur, & in eis locum non habet Auth. Bona dānatorum.*

C A P. X V I.

ANtequàm de bonis contrahentium inceſtas nuptias, q̄ de regalibus ſunt, loquamur, altius quædam repetenda erunt, vt ex ijs poſtmodum ſcriptis, vniuerſa tradita habeantur, quæ quoquo modo ad hunc tractatum deſiderari poterunt.

DEVS optimus maximus in Paradiſo matrimonium inſtituit, dum primo parēti † Adamo, Euæq; dixit: Creſcite, & multiplicamini, & implete terrā. Geneſ. c. 2. & latè diximus de compromiſſ. §. 2. Glo. 1. n. 96. Fuitq; matrimonij inſtitutio ante hoīs p̄uaricationē in officium tm̄, in ſuſcipiendæ, educandæ, ac nutriendæ prolis miniſterium: vt dixi conſ. 49. nu. 49. cum pluribus ſeq. centur. 1. Poſt verò hominis p̄uaricationem, datum etiā ei in remedium laſciuiētis † carnis, & incōtinentiæ. Sed videntes poſtmo-

dum

dum filij Dei, filias hoīum, q́ eſſēt pulchræ, acce
perunt ſibi vxores ex omnibus, quas elegerāt.
Et paulò poſt: quia vniuerſa caro corruperat
3 viam ſuam. Geneſ. †cap. 6. ex cuius literę ſenſu,
quid collegerit Ambroſ. de Noe, & Arca lib. 1.
cap. 4. vnuſquiſq; videre poterit: & ante eum
Lactant. Firmian. diuinar. inſtit. lib. 2. c. 14. Iu-
ſtinus Martyr in Apolog. Ad Senatum Roman.
4 Tertullian. in lib. de Habitu mulier. & eius† ēt
ſententiæ fuit Clemens Alex. Stromat. lib. 5.
Quos erraſſe ſcribit Ioan. Chriſoſt. in Geneſim.
Homel. 22. Cyril. lib. 2. Allegoriar. in Pentha-
teucum Serm. 1. Io. Caſſian. Collation. lib. 12.
c. 8. Theodoretus in Epitome diuinorum de-
cretor. c. 7. & nouiſſimè Fęlicianus Capitonus
explication. Catholic. lib. 1. Explicat. 9. & ſeq.
& ea ex cauſa matrimonij ſtatus optimus ſem-
per eſt habitus.

Nec defuere quàm plurimi ex Ethnicis, qui
5 matrimonij ſtatū apprimè† damnarēt: ſic enim
ex Græco in Latinum ducta eſt Menandri ſen-
tentia dicentis:

Vxorem habere, & liberorum eſſe parentem,
O Parmena, multas in vita ſollicitudines affert.

Et Euripides in Alceſtide ait:

Fęlices aio, homines innuptas, & ſine liberis.

Hinc illud Iuuenalis Satyra. 6.

Semper habet lites, alternaq; iurgia lectus,
In quo nupta iacet, minimum dormitur in illo,
Tunc grauis illa viro, tunc orba Tigride peior,
Cum ſimulat gemitus occulti conſcia facti.
Aut odit pueros, aut ficta pellice plorat
Vberibus ſemper lachrymis.

Vnde Terentius in Adelphis ait:

Duxi vxorem: quam ibi non miſeriam vidi? nati filij.
Alia cura. Porro autē, dū ſtudeo illis, vt quā plurimū
Facerem, contriui in quærendo vitā, atq; ætatē meam.
Nūc exacta ætate, hoc fructi, pro labore ab his fero,
Odium; meam autem mortem expectant.

Sic Plautus in Sticho:

Facile inuenies. & peiorem, & peius moratam pater,
Quàm illa fuit: meliorē neq; tu reperies, neq; ſol videt.

Alios eiuſdem Plauti verſus facetiſſimos ad
hunc finem adducit Marquardus de Suſannis
de Cęlibat. ſacerdotū nō abrogando par. 2. c. 4.
Sic illa mulier apud eūdē Plautū in Penulo ait:

Poſtquàm illuxit aurora ceſſauimus ex induſtria
Ambæ lauari, atq; fricari, aut tergeri, aut ornari,
Poliri, expoliri, pingi, fingi.

Et ad idē Terentius in Heautontimorumenō ait:

Noſti mores mulierū: dum Poliuntur, dum Comuntur
Annus eſt.

Sic Ouidius de Arte Amandi lib. 3. ait:

Fœmina caniciem germanis inficit herbis,
Et meliore vero quæritur arte color,
Fœmina procedit denſiſſima crinibus emptis,
Proq; ſuis alios efficit ære ſuos.
Quid de veſte loquar, non iam ſegmenta requiro,
Nec quæ de Tyrio Murice lana rubet.

Lepidiſſimum Epigramma, incerti tñ Authoris
Græcì latinitate donatum refert Hieronymus
Sapcotus Anglus in l. Nominis. ff. de verb. ſign.
cuius verba ipſe referam, vt ipſe retulit, quia
pulchra ſunt.

Fęlix primum quidem, qui nihil cuiquam debet;
Mox, qui vxoris expers; Tertiò, qui ſine liberis eſt.
Quòd ſi furēs, qi duxerit uxorē, gratiā habet ſi humarit
Statim nuptam, poſtquàm dotem accepit vberem.

Hugo de ſancto Victore, in libello ad ſocium
6 volentem nubere, inquit: Non vxor† ducenda
eſt ſapienti. Primùm, quia ſtudia Philoſophiæ
impedit, nec poteſt quisq̃ libris, & vxori pari-
ter inſeruire. Multa ſunt, quæ matronarum vſi-
bus neceſſaria ſunt, videlicet, præcioſæ veſtes,
aurum, gemmæ, ſumptus, ancillæ, ſuppellex va-
ria: deinde per totas noctes garrulæ quæſtio-
nes. Illa ornatior procedit in publicū, hæc ho-
noratur ab oībus, ego in conuentu fęminarum
miſera deſpicior. Cur aſpiciebas vicinā? Quid
cū Ancilla loquebaris? de foro veniēs qd attu-
liſti? Nō Amicū habere poſſumus, nō ſodalē; al-
terius amorē, ſuū ſuſpicatur odiū. Hæc notabi-
liter Hugo. Et hoc idē innuebat Gregorius Mo
raliū lib. 11. Bonū (ait) eſt coniugium, ſed mala
ſunt, quæ circa illud ex huiuſmodi cura ſuccre
ſcunt. Quod latius deducam in Commentarijs
ad Plutarchum de præceptis connubialib. c. 2.

Licet autē nonnulla coniugij, ac matrimonij
incommoda poſſent aſſignari, non tñ matrimo-
nij bona idcirco deficient, quæ longè maiora
ſunt, ac ſaniori opinionē, rationeq́; firmanda.
Omittere poſſem voluptates, illecębras, qua-
rum cauſa incontinentibus conſilium datur,
7 nubere melius† eſſe. quàm vri: iuxta dictum A-
poſtoli Pauli. 1. Corinth. c. 7. nam, vt habet Vir-
gillus in Buccolicis Egloga. 2.

Trahit ſua quemque voluptas.

Voluptatis autem mala nonnulla ſunt: longa
nimis ſunt illius examina, de quibus Silius
Italicus belli punici lib. 15. inquit:

Inde aſpice latè
Florentes quondam luxus, quas verterit vrbes:
Quippe, nec ira Deum tantum, nec tela nec hoſtes,
Quantum ſola noces animis illapſa voluptas.
Ebrietas tibi fida Comes, tibi luxus, & atris
Circa te ſemper volitans infamia pennis.

Hinc Cic. de Fin. Bon. & mal. lib. 2. Nos verò,
inquit, (ſi quidem in voluptate ſunt omnia) lon
gè, multumq́; ſuperamur à beſtijs, quibus ipſa
terra fundit ex ſe ſe paſtus varios, varieq́; abū-
dantes, nihil laborantibus: nobis autē vix, aut
ne vix quidem, ſuppetunt multo labore quæ-
rentibus. Vnde optimè Piperonus de omni ve-
8 ro officio lib. 2. c. 3. inquit: Voluptas enim† ra-
rioni hominis inimica omne conſiliū impedit,
& ità mentis perſtringit oculos. vt quādiu vo-
luptati indulgemus, nil rectè mēte agitare, nil
ratione, vel cogitatione cōſeq valeam': & quò
maior eſt, & longior, eò omne animi lumen ex-
tinguit; & cū ad omne flagitiū ſola voluptate

excitemur, non improba ſolũ,ſed deteſtabilis,
& peſtifera iudicãda eſt. Quin etiã falſæ ſunt,
& vmbratiles quæq; corporis voluptates;tũ q̃a
breuiſſimæ, & plenæ ſollicitudinis; in medijs
namq; volupratum Ludis ſuſpiramus nonnun-
quàm, ac ludis peractis diſcedimus triſtiores:
Tum etiam, quia mixtæ dolori, ſi quidem ap-
petitio indiga,dolor quidam eſt;nam corporis
voluptates,quas vſus rarior commendat, tam
diù percipiuntur, quàm diù egeſtas,& appeti-
tio permanet.Hæc Piperonus. Nõ ab re igitur
Ariſtot.Proble.22.ſect.4.cauſam reddit, cur q
9 †voluptatibus concubitus ſe exercuerunt, lan
guidiores efficiantur? Dicitq; ſemen ex omni
corporis parte excerni, vnde quaſi ruitura to-
ta corporis compactio quatitur. Dicẽdum ve-
rò eſt,moderatas,& ad neceſſarium vitæ vſum,
corporis voluptates eſſe,ſicut eſt cibus ad ho-
minis vitam neceſſarius, & concubitus propa-
gãdæ ſobolis ſtudio legitimè inhitus;quorum
neuter eſt ſine delectatione carnali, q̃ ad vſum
naturalem per temperantiã redacta,libido eſſe
non poteſt:& ſi improbæ nõ ſint,in eis tñ ſum-
mum bonum eſſe nequit, quod perenne eſt, &
pmanẽs, cũ hæ voluptates interpollatæ ſint, &
tẽporariæ.Sed qs matrimonij,& cõiugij bona,
numerare vnq̃ poterit? Vnde benè Sophocles.

Quæ nam Domus inter homines vnquam beatis
Diuitijs, & delicijs abſq; bona muliere excreuit?

Infinita verò ſunt matrimonij, atque coniugij
cõmoda,in quibus ſcribi liber oporteret,vixq;
ſufficeret. Sufficit autem prolis ſuſceptio ad ſo
10 bolẽ propagandam. Sine matrimonio, †& con
iugio humanum genus,vel rueret,vel flagitijs,
creſceret. Vnde vitandarũ fornicationum,con-
gruum, ſanctumque remedium fuit, non apud
nos fide Chriſtiana imbutos ſolum,ſed & apud
Ethnicos, Barbaroſq;: vndè rectè cecinit Eu-
ripides in Antigone.

Aſtrictus nuptijs haud amplius eſt liber,
Vnum vero hoc habet commodi, quoniam affinitati
Bona coniunctus,ab omni peccato ſibi cauet.

11 Matrimonij itaq; Sacramentum†magnũ eſt,
vt dicit Apoſtolus ad Epheſeos c. 5. Et demũ
ſubiũgit. In Chriſto,& eccleſia. Cum enim con-
ſenſus animorum, nuptias faciat. l. Nuptias.ff.
de regul.iur. l. Cum fuerit.ff. de condit. & de-
monſtrat. Vt Chriſti, atq; eccleſiæ coniunctio-
nem repræſentet, corporum permixtio ſubſe-
quitur. c. Cũ ſocietas. c. Inſtitutum.27.q.2. Tũc
enim conſenſu præuio, ſubſequenteq; concu-
bitu,in vnum,veluti corpus,vir, & vxor coale-
12 ſcunt,& ex duobus vna, eademq; caro fit. Ge-
neſ.c.2.& habetur in c. Non eſt dubium. c cum
ſocietas.c.lex.2.q.2. Hinc rectè magiſter ſenten
tiarum.lib.4.diſtinct.17. Conſenſus (ait) coniu
gum, copulam ſpiritalem Chriſti,& Eccleſiæ,q̃
fit per charitatem, ſignificat, commixtio verò
ſexuum,illam ſignificat: quæ fit per naturæ con
formitatem. Hinc etiam Matthei c.19. Chriſtus
inquit: Quos ergo Deus coniunxit, homo non
ſeparet. Nec Martini Lutheri impoſtura ad il-
la Pauli verba obſtat, (ſacramentum hoc) non
13 dicere†ſacramẽtum in Græcis,ſed miſterium:
Nam idem eſſe, & ſua oppoſita nihil obſtare re
ctè diſſeruit Alphonſus de Caſtro aduerſus hæ
reſes lib.11. tit. de nuptijs. Hæreſi.3.

Sed cũ humana natura facilè labatur ad de-
licta,& prona,procliuiſq; ſit ad malum; idcir-
co luxibus, luxurijſq; addictus homo, omnia
14 virtutum ſemina commaculat; cũ † ſine carnis
luxuria pauci inueniantur. c. Quia tua. in fi.50.
Diſtinct. quàm benè Hieronymus ad Damaſũ,
& Auguſt. in lib. de Doctrina Chriſtiana dicũt:
Luxuria inimica Deo, inimica virtutibus, per-
15 dit † omnem ſubſtantiam. de qua ſic Seneca
in Octauia. cap. 5.

Totum per orbem maximum exortum eſt malum,
Luxuria,peſtis blanda,cui dedit vires,
Roburq;, longum tempus,atq; error grauis.

Et ibidem ſubſequitur idem Seneca.

Luxuria victrix, orbis immenſas opes
Iam pridem auaris manibus,vt perdat, rapit.

Quibus annecti poſſunt, quæ in laudem Stili-
conis dicit Claudianus. lib. 2.

Nec te iucunda fronte feſellit,
Luxuries præ dulce malum, quòd dedita ſemper
Corporis arbitrijs, hebetat caligine ſenſus,
Membraq; Circeis effœminat acrius herbis.
Blanda quidem vultu,ſed qua non tetrior vlla
Interius, fucata genas, & amicta doloſis
Illecebris, tornos auro circum ligat hydros:
Illa voluptatum multos innexuit hamis.

Omiſſis verò vxoribus, meretricios comple-
xus,aduerſus ſacra matrimonij fœdera, homi-
nes ſequuntur, contra præceptum Dñi: de quo
Deuteronomij. c. 23. Non erit meretrix de fi-
liabus Iſrael,nec Scortator. Vnde fornicationẽ
16 †prohibuit Apoſtol. ad Corinth. 1. c.6. & Tho-
bias c.4. dicebat: Attende fili mi à fornicatio-
ne, & præter vxorem tuam nunq̃ patiaris cri-
men ſcire. Huc pertinet illud Salomonis Pro-
uerb. c. 29. Qui nutrit ſcortum,perdit ſubſtan-
tiam. Et ſimiliter parabola Chriſti quæ habetur
Lucæ c.15. de adoleſcente luxurioſo, qui oẽm
ſubſtantiam perdidit. Vnde docet Ariſtoteles
lib.7. Moralium Nichomachiorum, ꝙ concupi-
ſcentiæ Venereorum manifeſtè corpus immu-
17 tant,& inſanias†faciunt. Idcirco dicitur, ꝙ lu
xuria ſapientes infatuat. cap. Salomon. 32.q.4.
c. Sacerdos 3.q.7. Ideo dicitur ꝙ Ammõ ægro-
tabat ob amorem Thamar. 2. Regum. cap.13. Ijs
cõcinunt, q̃ ſcribit Seneca ad Lucillũ. Epiſt.24.
18 Epulæ cruditatẽ afferunt; †ebrietates neruo-
rũ torporẽ,tremorẽq;,libidines, pedũ,manuũ,
articulorũ oium deprauationes. Eo vſq; igitur
humanorũ actuũ profuſa luxuriæ inſania ꝓceſ-
ſit,vt ꝓprijs vxorib. minimè contenta,alienarũ
mulierũ cõcubitum quærat;& illis minimè ex-
ſatiata,ad inceſtæ libidinis oblectamenta,pro-
cu-

curáre, iſtigáteq; maligno ſpiritu, ꝑgrediatur.
Vt itaque recto ordine, ac tramite ad propo
ſitæ ſpeciei, ac tractationis campum procedamus, plura videnda erunt, quibus præcognitis
tota ſeges illius habebitur. Primò videndum
erit, Quot modis committatur inceſtus? Vnde
dicatur? Ad quam inceſtarum nuptiarum ſpeciem hæc bonorum publicatio locum habeat?
Ad Primi itaq; reſolutionem, vt inceſtarum
nuptiarum, vera doctrina, atque regula habeatur, prohibitiones graduum edocendæ erunt,
quibus traditis, illa cognitio ſubſequens facilis erit. Et quemadmodum ſpiritualia carnalibus præponenda ſunt, ſic de ſpirituali prius impedimento contrahendi, videndum erit. Spiritualis cognatio tribus modis contrahitur, qui
impedimentum faciunt, quominus matrimonia, iuxta Ritus Catholicæ Eccleſiæ, permittátur, Baptiſmate, Cõfirmatione, & Confeſſione.
Regula itaq; ſit: Inter Baptizantem Sacerdotẽ,
& Baptizatam matrimonium, non cõtrahi; nec
inter Matrem Baptizari, ac Baptizantem; aut
19 † Patrem Baptizari, & Matrem Baptizantis. c.
Omnes. c. Non debet. 30. q. 1. ca. fin. de cognat.
ſpirit. Nec inter filios Baptizati, & Baptizãtis;
nec inter leuantes, ſeu tenentes ad fontem Baptiſmatis, & leuatum, vel leuatam; aut filios leuantis, vel inter ipſos leuantes, ſeu ſuſcipientes, & parentes ſuſcepti, vel leuati. c. Martinus.
de Cognat. Spirit. Et ex Baptiſmo nouem pro-
20 pinquitates inſurgunt, † iuxta regulam traditam ab Hoſtiẽſe. in ſumma eiuſdem tit. §. Quot
eius. Prima propinquitas inter ſacerdotem Baptizantem, & Baptizatum; & hæc dicitur, Filiatio. Secunda propinquitas inter Sacerdotem
Baptizantem, & patrem Baptizati; & dicitur
compaternitas. Tertia inter eundem Sacerdotem, & Matrem Baptizati; & dicitur, commaternitas. Quarta, inter filios Sacerdotis, ſi quos habet, (fortè quia ſit ſacerdos coniugatus, aut habita vxore vnica, & Virgine, & ex ea habitis filijs) & hæc dicitur fraternitas; vt in dicto cap.
Omnes. & in c. Ità. 30. q. 3. Quinta inter ſuſcipiẽtem, ſiue leuantem de Baptiſmo, & puerum ſuſceptum, & leuatum; & dicitur, filiatio. Sexta
inter puerum Baptizatum, & vxorem ſuſcipiẽtis, ſiue leuantis; & ſimiliter dicitur, filiatio. Septima, inter Baptizatum, & filios ſuſcipientis;
& dicitur ſimiliter, fraternitas. Octaua, inter
ſuſcipientem, & patrem ſuſcepti; & ſimiliter,
dicitur compaternitas. Nona inter ſuſcipientem, ſiue leuantem, & matrem ſuſcepti, ſiue leuati; & dicitur compaternitas. Hæc omnia habẽtur. 30. q. 3. per totum. & in c. Si quis vnus. c.
Spiritualem. c. Poſt vxoris. 30. q. 4. & in c. 1. & in
dicto c. Martinus. c. Veniens. c. Tua. de Cognat.
Spirituali, latè per ſummiſtas Angel. Clauas. in
ſumma. §. Matrimonium. 3. verſ. Impedimẽtum
ſeptimum. Armill. in § Matrimonium. nu. 9 Martinum Meſnartium in Epit. legum Pontifical.
lib. 4. tit. 11. & 12. Ioan. Paul. Lancelott. Inſt. Canonic. lib. 2. tit. de Triplic Cognat. §. Nõ ſolum.
Marc. Anton Cucch. Inſt. Canonicar. Minor. lib.
3. tit. 15. Franc. Gratian. in Compend. Iuris Canonici. parte. 5. ſub num. 24. Sebaſtian. Medic. in
ſumma Decreti. q 30. artic. 1. Sub hoc etiam Baptiſmi impedimento, contrahitur cognatio ſpi-
21 ritualis per † Catechiſmum. Dicitur autem
Catechiſmus inſtructio illa, quæ Baptiſmum
præcedit; catechizare enim inſtruere eſt. ca. Ante vigeſimum. de conſecrat. diſtinct. 4. Et iſta
22 Catechizatio † hodie fit ante fores Eccleſiæ.
Abb. Panor. in Rub. de cognat. ſpirit. Qui autem aſſiſtendo tenet, ſeu leuat in Catechiſmo,
Cognatus fit ſpiritualis, ex quo impeditur ma-
23 trimonium † contrahendum, non autem dirimitur contractum. c. Contracto. de cognat. ſpirit. cap. 2. eo. tit. lu 6.
Nouiſſimè vero Tridentini Concilij Decreto, prouiſum extitit, Quatuor Vincula cogna-
24 tionis † Spiritualis ex Baptiſmo contrahi, ſcilicet; Primum, inter Baptizantem, & Baptizatũ.
Secundum inter ſuſcipientem, & Patrẽ, ac Matrem Baptizati. Tertium inter ſuſcipientem, &
Baptizatum. Quartũ inter Sacerdotem Baptizantem, & Patrem, ac Matrem Baptizati. vt patet in c. Docet. ſeſſ. 24. de reformat. Gratianus,
& Medic. in locis relatis. Paul. Gryſald. Deciſ.
Cathol. §. Baptiſmus. nume. 66. & alia traddidit
Petr. Cenedo in collectan. Iuris Canonici. 38.
nume. 3. & ſeq. parte 1.
Inſuper ceſſat hodie diſputatio, hactenus facta inter Doctores; An tenente, vel ſuſcipiente
puerum in Baptiſmo, intelligatur cognatio ſpi-
25 ritualis contracta † inter vxorem etiam illius
ſuſcipientis, & è contra? Super quo Pius Quintus Pontifex Max. In Conſt. incip. Cum illius
vicem. facta in anno Dñi 1568. ſtatuit, nullam
intelligi cõtractam ſpiritualem cognationem,
ità ꝙ matrimoniũ cũ ijs, licitè cõtrahi poteſt.
Ex ijs nouiſſimis prouiſionibus, ſublatã fuiſſe arbitror abuſionem, quam in plerìſq; locis
introductam iam diù fuiſſe perceperam; quia
26 ex contactu linteoli, quo fuerat † obuolutus
puer, dum fuerat Baptizatus, ſpiritualis cognatio contrahebatur; pluribusq; diebus poſt baptiſmum iſte panniculus aſſeruabatur pro explendo illo actu, ad illorum commoditatem.
Quam, & ſi iudicauerim maximam incuriam,
non fuit tñ actum ſine authoritate, cum Dominic. de ſãcto Gemin iſtud fateatur in c. Quamuis. nu. 5. de cognat. ſpiritual. in 6. Authoritas
intercedit Archidiac. in c. fin. 30. q. 4. vbi ſanè
intelligendũ erat; ſi linteolus tunc tangeretur,
cũ illo inuolutus eſſet, & tangeretur dũ baptizabatur. quod probat etiam Philipp. Franciſ. in
dicto c. Quamuis. dicens de tactu linteoli etiã
in Ciuitate Peruſij eius patria moris fuiſſe.
Quod dicit etiam Ioan. Baptiſt. Ferrett. in conſil. 377. num. 6. vol. 2. In quo vltimo, ego vim nõ
face-

facerem,quia prǽſuppoſito caſu quòd tangan-
tur panni,dum puer Baptizatur, iam dicerem
contrahi ſpiritualem cognationem : nec enim
Sacris Canonibus ſcriptum reperitur,vt iſta co
gnatio contrahatur,tactum carnis nudum fieri
27 debere per ſuſcipientem † in ſuſceptum, vel
ſuſceptam,quia Adultos,adultaſq; inſpicimus
ad Sacramenta Baptiſmatis,& Confirmationis
venire,nec idcirco Adulti, vel Adultæ carnem
tãgi oportere,& idcirco ſufficere, quòd ſic in-
dutus,vel induta,puer, puellaue teneatur. Sal-
uo sẽper Catholicæ Romanæ Eccleſiæ iudicio.
28 Baptiſmatis adminiſtrator eſt † Sacerdos.c.
Conſtat.de Conſecr.diſt.4. Concil.Trid. ſeſſ.7.
de Sacrament.in genere.cap.10. Et in caſu ne-
ceſſitatis, etiam diaconus præſente Præsbite-
ro; de illius licentia.c.Diacones.cap.Diaconi.
93.diſtinct.c.Sanctum.c. In neceſsitate.de con
29 ſecrat.diſt.4. Quinimmo etiam † mulier in ca
ſibus iam dictis.d.c Diacones. Et Hæreticus ſi-
militer.c.ſiue hæreticus. ca.Romanus. ead.Di-
30 ſtinct. Iudęus etiam † rectè poteſt baptizare.
31 c.A quodam. ibidem. Sic etiam † Paganus. vt
in dicto.c.Romanus. His iungã notabilia Ver-
ba ad hunc propoſitum facientia, quæ ſcribit
Gregor.Nazianz.in Oration. in Sanctum Laua
crum,dicens; Noli mihi dignitates eorum,qui
te purgant,curioſè expendere,neque ex maio-
rum proſapia,iudica;etenim alius alio melior,
vel humilior, ac te vnuſquiſque eſt ſublimior.
Cęterum ita conſidera: ſint Anuli duo,Aureus
hic.Ferreus alius,vterq; eadem Regia imagine
ſculptus;cęrę ambo imprimãtur.quid inter ſi-
gnũ hoc,& illud intererit? Nihil.Diſcerne ma-
teriã in cęra,etiam ſi ſapiẽtiſsimus exiſtas. Dic
quod nam ferri, quod vè ſit auri ſignaculum?
ſed quo pacto vnum eſt, quia inter materiam,
& characterem eſt diuerſitas;Ità,& vbi ſit om-
nis baptizator,quia tam & ſi conditione excel
lat,æqualis tamen Baptiſmatis vis eſt,ac vnuſ-
quiſq; tibi æqualis ſit expurgator, qui fide ea-
dem eſt formatus. Hinc Ioan.Chriſoſtomus in
Epiſtolam Pauli ad Hebræos. capit.10. Homel.
27.Cum obtuleris (inquit) præces, & ſubſcri-
ptam acceperis chartam non requiris quali ca
lamo ſubſcripſerit Rex,neque in quali charta,
neque quali atramento, ſed vnum tantummo-
do quæris, ſi Rex ſubſcripſit: Sic & in Baptiſ-
mo,charta conſcientia, calamus lingua ſacer-
dotis eſt, Manus gratia ſpiritus ſancti : ſiue er-
go per me,vel per illum, officio fungitur Sacer
dotis, ipſa manus ſcribit, nos miniſtri ſumus,
non authores. Quia,vt ait Auguſtin.contra Do
natiſtas.cap.10.Non polluũt mali bonos,in eo
dem agro,in eadem Area,in eiſdem Paſcuis, in
eiſdem retibus conſtituti; quia non eis commu-
nicant boni, ſed Altari,& Sacramentis DEI.
ſic lib.3. cõtra Creſconium Grammaticum,ca.
8.ait Creſconius: Dei quidem eſt dare incremẽ
tum,ſed ſicut,qui plantat, & rigat,non niſi co
lonus fidelis,& diligens quæritur; Sic etiam in
Sacramento Baptiſmatis,non niſi fidelis,& iu-
ſtiſſimus operarius adhibet. Quaſi vero quòd
infidelis colonus plantauerit: propter eius in-
fidelitatem,non germinet vis ſeminis, & fecun
ditas terræ,cęlique tempories hanc efficaciam,
diuinitus non acceperint. Idem Auguſtin.ibi-
dem c.5.prius dixerat,ſiue à fideli,ſiue à perfi-
do diſpenſatore Sacramentum quiſque perci-
piat,non ſanctificat, niſi Deus. Plura ſimilia tra
didit Alardus Aemſtetladamus in Selectis ſi-
militudinibus. fol. 335.
Quæ ſanè tamen intelligenda ſunt, vt proce
dant,ſi modo id faciant,eo modo, & intentio-
32 ne,† vt facit Eccleſia. ſcribit Ioan. Paul. Lan-
celott.Inſtit. Canonic.lib.2. tit. de Baptiſm. §.
Baptizandi.§.ſed, & ſi quis. Cucchus Inſt. Ea-
rundem lib.3.tit.2.verſ.Et quamuis. Conc.Tri-
dentin.ſeſſ.7.de Baptiſm.Canone 4. Paul.Gry-
ſald.Deciſ.Catholicat.§.Baptiſmus. nu.26. 47.
Ioſephus Angles Florum Theolog.quæſt.titul.
de Baptiſmi.q.3.concluſ.1. cum pluribus ſeqq.
Ioan. Sotteall. in Summa Pontificalium. §. Ba-
ptiſmus nu.12.cum pluribus ſeq. Obſeruari au-
tem debere cenſerem hijs caſibus, vt præſente
33 † Præsbitero,& id facere valente,non fiat per
Diaconum;præſente Diacono, nõ agat Laicus;
præſente Laico,non mulier;præſente fideli, no
agat Infidelis:vt ex Diuo Thoma, & alijs mul-
tis ſcribit Armilla in § Baptiſmus.nu.41.
Ex iam dictis,Ambiguitas oritur:An cum Pa
34 gano Baptizante intelligatur contracta † co-
gnatio ſpiritualis?Super hoc reſpõdetur,quòd
quemadmodum non dum carnalem vitam ha-
bens,non poteſt eſſe cognatus alterius carna-
liter; ſic expers vitæ ſpiritualis, non poteſt eſ-
ſe alterius cognatus ſpiritualiter. vt concludit
D.Thom.lib 4.ſentent.diſtinct.42.q.1.art.3.quẽ
nouiſſimè ſequitur Martin.Nauarr. in conſil.3.
ſub titul.de Baptiſ. Sed idem antea tenuerant
Ricchard. de Media Villa, & Petr. de Palude,
quos refert Clauas in ſumma. §. Baptiſmus.
verſ.Impedimentum ſeptimum. nu.10. vbi cõ-
probat ex tex.& gloſs.in c.1. de Præsbiter. nõ
Baptizat.miniſtr.vbi dicitur Baptiſmũ eſſe om
35 nium Sacramentorum, † fundamentum; Con-
trarium autem tenuit Gloſſ. in c. In baptiſma-
re. de conſecrat.diſt.4. quam ſequitur Clauaſ.
vbi ſupra.nu.10.Quæ opinio mihi placet, quia
36 quemadmodum ſi † paganus, vel Iudæus cum
Chriſtiana ſe commiſcentes, vt nemo negabit,
carnalem affinitatem contrahent;cum affinitas
etiam per illicitam copulam carnalem contra-
hatur. c. Per tuas. de probat.vt poſt Didac.Co
uarr.in Epith.de Sponſalib.par.4.q.6.§ 7.nu.5.
dixi de Compromiſs.§.1.gloſſ.4.nu.23. dicitur
contracta per Carnis copulam, quia actus co-
pulæ amborum,affinitatis eſt cauſa.Eodem mo
do,& in cognatione ſpirituali, quia cum eidẽ
permittatur Pagano, vel Iudæo Baptizare, ſi
bapti-

baptizauerit, iam per Baptiſmatis collationẽ,
factus eſt Baptizati pater, vt in c. 1. de cognat.
ſpiritual. in 6. Quæ paternitas ſemel per actum
37 quæſita † deleri nequit. Interdictum eſt enim
carnale matrimonium Iudæi cum Chriſtiana,
38 † & è contra: vt iure canonum patet ex c. Ca-
ue. 28. q. 1. & de iure ciuili, l. Nequis. C. de Iu-
dæis. Dicitur tamen coniugium, licet non ſit ra-
rum. vt ex Auguſtin. dicit tex. in c. Siquis iudai,
cè. ead. cauſa, & quæſt. Vnde eodẽ modo quod
factum eſt per Iudæos, ac Paganos per Baptiſ-
mum, iam factum eſt, quamquàm ratum nõ ha-
39 beatur. Habẽt inſuper Iudæi omnes † actiones
legales, Romanis competentes. l. Iudæi. la 1. C.
de Iudæis. Sed Romani ità baptizantes cõtra-
hunt cognationem ſpiritualem, ergo & Iudæi.
Mirum in modum etiam facit. Cui conceditur,
quod principale eſt, conceditur acceſſorium:
Iudęis conceditur principale, ſcilicet poteſtas
baptizandi, ergo & eis conceduntur acceſſo-
ria, ſcilicet ipſa cognatio ſpiritualis baptiſmi
acceſſoria. Maior probatur in c. Acceſſorium.
de Reg. iur. in 6. & in l. Cum principalis. ff. de
regu. iur. Minor probatur in dicto c. Romanus.
& ſupra dixi. Ergo ſequitur cõcluſio vera. Cor-
roboratur etiam quia ipſum principale regu-
40 lat † acceſſorium. l. Soluitur. §. 1. § Fin. l. Ante-
pen. ff. qb. mod. pign. vel hypoth. l. 2. C. de lui-
tion. pigno. & ità pro nunc reſideo.

Aliud etiam non relinquam, ꝙ tam in confi-
ciendis, quàm in diſpenſandis ſacramentis, ni-
41 hil præter nudum † miniſterium exhibẽt, quia
Non qui plantat, neq; qui rigat, ſed qui dat in-
crementum, ille eſt. c. Multi. 1. q. 1. Vnde illius
perſonam referunt, qui illa inſtituit, & præſer-
tim in baptiſmo. c. Baptiſmus. de conſecrat. di-
ſtinc. 4. Idcirco in illorum miniſtratione, & ex-
42 hibitione diuinitus operatur † Dñs. dicto c. Ba
ptiſmus & c. Panis. de cõſecrat. diſt. 2. c. Verbũ.
de pęnit. diſt. 1. Panor. in Rep. c. Extirpandę. §.
Qui vero. de præben. Vnde cum in ſacramen-
to baptiſmatis operetur Dñs, ſequitur Dñicam
illam operationẽ, more ſolito ſuã habere opor
tere ſeq̃lã ſpiritualis cognationis ſubſeq̃ntis.

Sed maius dubiũ eſt: Num infans, puerum te-
nens in baptiſmate, cognationem ſpiritualem
43 contrahat? † Martin. Nauarr. in conſ. 1. titu. de
cognatio. ſpirit. dicit eſſe quæſtionem nouam,
& difficilem, & per plures rationes tenet, ꝙ in-
fans doli capax licitè in ſacro fonte teneat
puerum, & conſequenter contrahat ſpiritualẽ
cognationem, & ex hoc ſequitur in eo, locum
habere matrimonij impedimenta, per plura
argumenta ab eo relata.

Mihi tñ Doctoris Nauarri, (viri, & ſi grauiſſi-
44 mi,) opinio prædicta non ſatisfacit. † Præſup-
pono autem ante omnia, licitum eſſe argumen
tari à cognatione naturali, ſeu matrimoniali
45 ad ſpiritualem cognationem, & hoc † ꝓbatur.
in c Inter corporalia. de tranſlat. Epiſcop. & in
c. Sicut 7. q. 1. Cardin. Zabarell. in clem. 1. §. Quę
etiam q. 3. de conceſſion. præben. Socin. ſenior
in conſ. 92. col. 3. vol. 1. Lauten. Calcan. in conſ.
11. col. 2. Iaſ. in Auct. ingreſſi. n. 24. C. de ſacroſ.
eccleſ. Ioan. Neuizan. in Sylua nuptial. §. Nõ eſt
nubendum. ſub nu. 223. Petr. Andr. Gammar. in
Dialectica legal. lib. 2. Ioan. de Arnono in To-
pica. c. 23. & nouiſſimè Ioannes à Reberteria.
Topicorum. lib. 4. c. 15. Nunc dico, in matrimo-
nio carnali ad ipſum perficiendum requiritur
46 † conſenſus. l. Nuptias. ff. de regu. iur. & 27. q. 2.
in ſumma. & in c. ſufficiat. c. ſcripſit. c. 1. & plu-
ribus alijs de ſponſal. Infans antẽ in matrimo-
nio cõtrahendo conſenſum non præſtat. c. Tuę.
de ſponſal. Ergo infans matrimonium carnale
47 nõ † contrahit. c. Puberes. de ſpõſalib. Impuber.
c. vnico. eod. tit. in 6. l. Minorem. ff. de ritu nup.
§. 1. Inſt. de nupt. Eſt autem cõſenſus actus vo-
48 luntatis, & ab ipſa voluntate † proficiſcens. vt
poſt alios dicit Anton. Florẽtin. in ſumma. par.
1, Titul. 4. c. 9. Infans eandem voluntatem non
habet, vt ſtatim dicã. Secundò in matrimonio
49 carnali exigitur contrahentiũ † voluntas. Chri-
ſoſtom. in Matth. & habetur in c. Matrimoniũ.
& c. Omnis res. 27. q. 2. Sed infans nullã habet
50 voluntatem, quia quicquid videt † ignorat. l. Si
infanti. l. Potuit. C. de iur. delib. l. Pupillus nec
velle. ff. de regul. iur. & l. Furioſi. ff. eo. tit. l. Qui
ad certum. ff. locat. l. Qui ſeruũ. vbi gloſ. & alij.
ff. de acqui. hæred. l. 1. C. de falſ. monet. Barthol.
Socin. in conſ. 207. col. 4. verſ. Aliter etiã rñdeo.
vol. 2. Borgnin. Caualcan. de Tutor. & curat.
nu. 68. vbi dicit, non habere infantem, neq; vel-
le, neq; nolle. Ludo. Gozadin. in conſ. 33. nu. 8.
vbi dicit: Idcirco nullũ actum facere poſſe in-
fantem: quod & voluerunt Hierony. Cagnol. in
l. In eo. § Pupillus. & in l. Pupillum. ff. de regul.
iur. Deci. & Ioan. Ferrar. Mõtanus, ac cæteri in
d. l Pupillus nec velle. ff. de regu. iur. Petr. Faber
de regul. iur. Antiqui. cap. 5. Ioan. Frãciſc. Fara
de eſſentia infantis. cap. 13. nu. 9. Marc. Anton.
Natta in conſil. 434. nu. 10. vol. 2. Zaſi. in tract.
de Iudæis. q. 2. Eſt enim voluntas deliberatio
51 animi intelligentis, & acceptantis † id, qđ vult;
vel, eſt animi motus ſine coactione. Bald. in l.
In ementis. col. 3. verſ. Modo venio ad quæſtio-
52 nem. C. de contrah. empt. Vel voluntas † eſt ap-
petitus boni cũ ratione. Ariſtoteles. 1. Rethor.
cap. 10. Hæc autem minimè reperiuntur in in
fante, quia (vt dictum eſt) ipſius voluntatis ma-
53 giſtra, & præceptrix † ratio eſt, & dicit etiam.
Ioan. Ludouic. Viues de Anima lib. 2. cap. de
volũtate. Vitus Amerbacchius de anima lib. 3.
Infantes autem non habent intellectum, nec
54 vſum rationis, nec diſcretionis, vt ſciant † di-
ſcernere bonum à malo. l. In ſponſalibus. la 2.
ff. de ſponſal. §. Pupillus. Inſt. de inutil. ſtipular.
l. Pupillus ſi fari. ff. de acquir. hæred. l. Coram. ff.
de verb. ſignific. l. Diem proferre. §. Coram. ff.
de arbitr. plura afferunt Andreas Alciat, Ioan.

Breche.& Gul.Forner.in d. l. Coram. ante eos
Archidiac.in cap.Illud 15.q. 1. Hoſtienſ.in ca.
Exhibitæ.de homicid. vnde enim non poſſit in-
fans voluntate operari,cum illam non habeat,
ſequitur matrimonium carnale cõtrahere non
poſſe, & ſic etiam ſpirituale. Tertiò ex ijs ſe-
55 quitur,q̃ infans, fatuo,amenti,furioſo,†phre-
netico,ac mẽte capto æquiparatur. §.Pupillus.
Inſt.de inutil.ſtipul.l.1.§ Adipiſcimur.ff.de ac-
quir.poſſeſs.§.Præterea.Inſt.quib. non eſt per-
miſs.facer.teſt.l.Fulcinius.§. Adeo.ff. ex quib.
cauſ.in poſſeſs.cat.Sed furioſus , & ijs ſimiles,
56 matrimonium†contrahere nequeunt,& ſi con
traxerint nulliter faciũt, quamq̃ ante furorem
factum non dirimat c.Neq; furioſus.32. q.7.c.
Dilectus.de ſponſalib.l.Patre furioſo.ff.de ijs,
qui ſunt ſui,vel alien.iur.Caius.in l.Furor.ff.de
ſponſalib.Paulus in l. Oratione diui Marci. in
fin.ff.de ritu nupt.Hoſtienſ.in Sum. tit. de ma-
trim.§.Quatuor.nu.25.Antonius Gubertus de
matrimon.titul.de ijs,q nupt.contrahere poſſ.
57 nu.126.Nulla enim voluntas † cadit in mente
capto.vt dicit Bald.in l.Humanitatis. not.4.C.
de impub. & alijs ſubſtit. Ergo nec infans illi
58 æquiparatus†cõtrahere matrimonium poteſt.
c.Puberes.c.Atteſtationes. c.Ex literis.de ſpõ-
ſalib.impub l. Quæſitum. & l.In ſponſalibus.ff.
de ſponſalib.§.1.Inſt.de nupt. maximè cum in
matrimonio plenus cõſenſus exigatur, qui nõ
59 adeſt,niſi†poſt pubertatem d.l. Nuptias. ff.de
reg.iur.§. Nuptias.Auct.de nupt.§ Illud.Auct.
Quib. mod.natur.effic. legit.c. Cum locum.de
ſponſalib.dicto.c.Sufficit. c. Matrimonium.27.
q. 2.l.Fin.C.de repud. Simon Maiolus de irre-
gul.lib.3.c.25.ſub nu.17. Si matrimonium car-
nale non contrahit,igitur nec ſpirituale, vt di-
ximus. Quartò inuitus matrimonium non con
trahit,vel cognationẽ ſpiritualem;quia, vt di-
ximus in primo, & ſecundo fundamento, exi-
git cognatio ſpiritualis voluntariũ cõſenſum;
hinc inuita , & coacta voluntas matrimonium
60 †impedit c.Cum locum.c.De muliere. & vtro
61 biq; Panor. de ſponſalib.Sed infans † dicitur
inuitus.vt in l. Inuitum. ff.de ſeruit. vrb præd.
Ergo cognationem ſpiritualem non contrahit.
62 Quintò,matrimonia libera eſſe debẽt†c.Gem-
ma.de ſponſal.l.Nec filium. l Nec ab initio. C.
de nupr.l. Titia.in princ. vbi pulchrè Zaſ. ff.de
verb.oblig.Sed ſic eſt,q̃,ſi infans poſſet,tenen
do ad baptiſmatis fontem,puerũ,vel puellam,
& acquirendo ſpiritualem cognationem impe
diretur matrimonium contrahere , per illũ in
uitum , & inuoluntarium actum, vt dictum eſt;
ergo permittendum non eſt infantem admitti,
vt libera matrimonia remaneant contrahenda.
63 Sextò melius matrimonium†erit cõtrahere,q̃
cognationem ſpiritualem:quia vtſupra dictum
eſt,matrimonium primum omnium ſacramen-
torum , à Deo in officium naturæ , vt diximus,
& in Paradiſo conſtitutum, & inter Eccleſiæ
ſacramenta numeratum : Cognatio vero ſpiri-
64 tualis,†ſacramentum non eſt. Ex matrimonio
autem multa proueniunt bona , vt diximus, &
larius declarat Hoſtiẽſ. in Sũma de matrimon.
§. Et quare contrahatur. & §. Quis ſit effectus.
& ibi inter cætera bona enumerata, eſt primũ,
quòd ſupra diximus,ſacramentum hoc magnũ
eſſe:ſecundò ſobolis ſuſceptio , atq; educatio.
de quo diximus. conſil.49.nu.49.51.Centur. 1.
Tertiò,euitatur fornicatio. Ex cognatione ve-
ro ſpirituali non naſcuntur,niſi impedimenta,
& ſimplex illa dilectio,quæ ex cognatione na-
ſcitur, minimè æqualis dilectioni inter coniu-
ges, ac filios naſcenti in matrimonio: ergo po-
tius dicendum eſt in hoc caſu dubij tenendam
eſſe opinionem iſtam , quæ facit pro libertate
matrimonij,ac ſacramenti , q̃ dubiæ cognatio-
65 nis.Septimò,& vltimo,quia†infans,æquipara-
tur dormienti. l.1.§.Adipiſcimur.l. Quamuis.
§.Infans.ff.de acquir.poſſeſs. ſequitur Cardin.
Paleotus in deciſ.514.Franciſcus ex prima.n.3.
lib.3.Sed dormiens non poteſt tenere,& ſuſci-
pere in baptiſmo: ergo infans dormienti æq-
paratus , non poteſt baptizandum ſuſcipere.
Maior probatur, vtſupra. Minor eſt notoria, &
66 etiam ſuadetur ratione;quia† caret loquutio-
ne,voce,& auditu.Bartol.in l.Sãcimus.in prin-
cip. C.ad trebell. & ideo dormiens æquipara-
tur furioſo.c.Maiores.in fi.de baptiſm.& ideo
non tenetur de homicidio,nec de membrorum
67 †mutilatione . Clem. 2. de homicid.Nec dor-
miens dicitur peccare.Glo.in c.Teſtamentũ.6.
68 diſtinct.Et dormientes † inter miſeros ponit.
Bald.in l.Pen. C.de teſtam.milit. Vnde vulga-
tum illud Tyronum Scholarium, vigilantibus,
& non dormientibus iura ſubuenire . Hinc ex
69 nimio,& importuno†ſomnio, infirmitates ge-
nerantur,pituita, corporis infrigidatio, innati
caloris extinctio,memoriæ deſtructio,Nauſea,
malus corporis habitus.Paulus Ægineta. lib. 1.
latè Hierony.Cardanus de Sanitat.tuẽd. lib.3.
c 89.& 90.Donatus Antonius Ferrus.de Poda-
gra.tract.3.c.5.vnde ad illius odium,atq; dete-
ſtationem dixit Ouidius lib.2 Elegiarum.

Stulte quid eſt ſomnus, gelida niſi mortis imago?
Longa quieſcendi tempora fata dabunt.
Infelix tota , quicunq; quieſcere nocte
Suſtinet,& ſomnos præmia magna vocat.

70 Eſt enim ſomnus ligamentum † omnium ſen-
ſuum,vt dicit Ariſtoteles.in lib. de Somno , &
Vigilia. Ideo dormientes dicuntur quaſi mor-
71 tui†,à Galeno.lib. 3. de Cauſis Pulſus . cap.9.
imaginem quandam mortis,vel inter liminium
vitæ,mortiſq;e , vt qui dormit, nec dici poſſit
mortuꝰ,nec videatur viuere:dicit Io.Ludouic.
Vines.de Anima.lib.2.cap.de Somno.Sequitur
inde infantes,ijs aſsimilatos, ſuſcipere pueros
nõ poſſe.Ex quibus,& alijs non probatem opi-
nionem Nauarri,niſi in caſibus infra dicendis.
Non obſtant eius fundamenta . Primum non

obſtat,

obſtat,quòd præſumatur infans doli capax, &
ꝙ Marſil. in l. Infans. ff. de ſicar. dicat vidiſſe
pueros ſex, & ſeptem annorum fuiſſe doli capaces.
& ꝙ Gregorius lib.4. Dialogorum referat,
filiũ quinquennem ab vlnis patris fuiſſe à
Diabolo ereptum;quia non eſt verum ꝙ infans
72 † præſumatur doli capax, ex quo ſi in maiore
non præſumitur dolus, l. Merito. ff. Pro ſocio.
Quanto minus præſumetur in infante. Doli autem
capaces eſſe nequeunt, Infantes ſi ſint minores
ſeptennio; tunc enim, & mentiri, & verũ
73 dicere, & cõfiteri, & negare poſſe † dicunt. Gl.
in c.1. in ver. Grandiuſculis. de delict. pueror.
arg. ca. Paruuli. de conſecr. diſt.4. habetur in l.
Impuberem. ff. de furt. in l. Impuberẽ. ff. de falſi.
l. Sed & ſi quęcunq;. §. Sed & ſi infans. ff. ad leg.
aquil. l. Hæredibus. §. Item in cauſa. ff. de dol.
mal. l. Apud Celſum. §. Si quis non tutor. ff. eo.
tit. l. Pupillũ qui. ff. de reg. iur. à ſenſu cõtrario.
Curt. poſt Caſtr. in auct. ſacramenta puberum.
nu.26. C. ſi aduerſ. vend. Io. de Anan. in d. ca. 1.
de Delict. pueror. vbi etiã pulchrè Andr. Barb.
in apoſtill. ad Panormit. Marian. Socin. Senior
in c. Ad audientiam. nu.13. de Homicid. Ioan.
Igneus in l. excipiuntur. nume.35. ff. Ad Syllan.
Petr. Plaza in Epit. delictor. lib.1. cap.32. nu.4.
Petrus Duen. in Regal.259. lim.3. Natta in conſil.434.
nu.15. vol.2. Blanc. in Pract. Crim. §. Imbecillitate.
nu.6. & ſeq. Nec enim dicitur Doli
74 capax infans, niſi ſit pubertati † proximus: vt
in dictis iuribus demonſtratur, & iam dicti omnes
annotarunt, alijq́; relati à Natta in d. conſ.
434. Nec obſtat illud relatum a D. Gregorio
Dialog. lib.4. quia illud potius fuit ob paternã
punitionem, quàm filij; cum blaſphemantẽ puerum,
& blaſphemijs aſſuetũ, cõniuentibus oculis,
ac fortè iocans, illum non corripuiſſet: nec
enim debet pater puerum laſciuientem non redarguere,
ne ſibi opponatur illud Salomonis,
qui dixit, parcentem baculo, filium odere. Criminis
pręterea, delictiq́; atrocitas ĩ cauſa fuit,
cum omne delictum, peccatumue Blaſphemiæ
75 comparatum, ſit minus, † vt ſcripſi de Magiſtratuum
Edictis. lib.5. cap.1. & aliqua tradidi
in conſil.43. per totum. Centur.1. Inſuper videtur
contra Iuris Regulas, Infantem puniri ex
delicto, maximè cum non eſt proximus puber-
76 tati: & idcirco dicitur infantes delicto † minimè
obligari. dicta l. pupillũ. ff. de Regul. Iur.
d. l. Infans. ff. de Sicar. l. excipiuntur. ff. ad Senatus
conſult. Syllan. Angel. in Tract. Maleficiorum.
in verbo, Scienter, & doloſè. nu.6. vbi Auguſtin.
dicit ipſum euaſiſſe puerum vnum qui
in Ripa Padi occiderat quendam facchinum.
Doctores omnes in clem.1. vbi text. de Homicid.
Matth. de Afflict. in Conſt. Terminum vitæ.
nu.21. Ludouic. Carrer. in Pract. Crim. §. Homicidium.
6. ſiue §. circa quartum. nu.2. Anton. Gomez.
in Epitom. Delict. cap.1. nu.57. & pleniſsimè
Petr. Plaza in Epith. delictor. cap.32. nu.1.

Iacob. Simancas in praxi Hæreſeos. tit.47. n.11.
Marc. Anton. Blanc. in pract. crimin. §. Poſtq̃.
nu.87. & §. Imbecillitate. nu.1. Claudius Battandier.
regul. crim.59 ſub nu.8. Iul. Clar. in pract.
crimin. q.60. nu.1. Hippolyt. Bonacoſſ. in commun.
opin. crim. §. Infans. par.1. Nec etiam caſus
à Gregorio enarratus debet haberi in conſideratione
iſta, quia eſt de raro accidentibus,
ad quæ iura minimè accommodantur. l. Ex ijs.
& l. Nam ad ea. ff. de legib. Quinimò nunq̃ infantem
præſumi, nec eſſe doli capacem, niſi pupillos,
ſeu impuberes pubertati proximos, voluit
tex. in l. Apud celſum. §. In tutore. ibi: Iulianus
quoq;. ff. de doli mal. except. l. Hæredibus.
in fin. ff. de dol. text. in d. l. Pupillum. ff. de
reg. iur. & in l. Impuberem. ff. de furt. & Blanc.
in dicto §. Imbecillitate. num.7. vbi ex ijs dicit
fruſtratoriam eſſe hãc quæſtionem, cum infans
nunq̃ poſſit dici doli capax. & hoc idem dicit
Battandier. in dicta regul.59. nu.8 arg. §. In ſũma.
Inſt. de oblig. quæ ex delict. naſcunt.

Secundum non obſtat, quia infans non iurat,
& ideo non poteſt peierare: cum, quod magis
eſt, nec pupillus peieret, cum nõ dicatur ſcienter
fallere, & iuſiurandum non obſeruare. vt in
l. Qui iuraſſe. in princ. ff. de iureiur. Idcirco pupillo
iuramentum non defertur. l. Iuſiurandũ.
la prima. §. Pupillos. l. Iuſiurandum. la 4. §. pupillo.
ff. de iureiur. l. Videamus. in princ. ff. de
in lit. iur. habetur in c. Paruuli. in c. Pueri 22. q.
5. Hoſtienſ. in ſumma tit. de iure iur. §. Quot
Comites. verſ. & in iudicio. & cui. Specul. in
tit. de teſte. §. 1. nu.34. verſ. At impubes. Et cum
iam probatum ſit, infantes, phrænetícis, furioſis,
& dementibus æquiparari, ijq́; minimè iurent,
nec ſe obligent iuramẽto, vt in eiſdem iuribus
habetur. voluit Bartol. in l. Qui habet. §.
Si pupillus. ff. de tutel. Bald. in l.2. q. 10. C. de
reſcind. vend. ergo nec infantes obligabit iuramentum,
ità vt dici valeãt periuri. Præterea
infantes promiſſionem aliquam, vel contractũ
facere nequeunt iuribus vulgatis: vnde quodlibet
illorum iuramentum, ſuper contractu nullo,
nullum erit, illosq́; minimè ligabit. Cardin.
Florentin. in cle.1. §. Porrò. not.6. q.4. de re iudic.
Diuerſa inſuper eſt diſputatio, an fiat periurus
à cauſa, de qua agimus, cum ex primo
actu iurandi, videtur ſatis apparere eſſe quodammodo
doli capacem, quod non eſſet in
quæſtione noſtra.

Tertium non obſtat, quia tam tex. quàm glo.
in dicto c. Mulier. 32. q.2. loquũtur de impubere
proximo pubertati, ac doli capace, & nõ de
infante, vnde non ſolum non facit pro dicto
Doct. Nauarri, ſed cõtra ipſum. Huic dicto concinit
tex. in c.1. 20. q.1. & ibidem Gloſ. in ſumma.
in verb. Quod intra annos. Secundò tex. in
dicto c. Mulier. dicit, tunc obligari, quando pater
conſentit. Et ſimiliter loquitur de iuramento,
in quo nos minimè loquimur.

Quartum

Quartum non obſtat,quia induƈta ab eo,lo-
quuntur in impubere doli capace,& ſaltem ma
iore ſeptennio,& ſic non de Infante,vt itá de-
bet intelligi,prout ſcribit Simon Maiolus de ir
regular.lib.5.cap.48.ſub nu.11. Proximi autem
pubertati,tam fęmina,quam Maſculus,non iſtę
ætati infantiæ dicuntur,vt poſt nõ nullos quos
allegat,voluit Menoch. de Arbitr.Iudic.quęſt.
lib.2.Centur.1.caſu 57.per totum:& Latius Io.
Franc.Fara de Eſſen.Infantis.per plura capita.

Quintum fundamentum nec obſtat,quòd cũ
lex non diſtinguat,ſed generaliter loquatur,te
nentem, vel leuantẽm contrahere cognationẽ
ſpiritualem,quòd comprehenduntur infantes;
cum non diſtinxerit inter ſexum,ac ſexum,in-
ter ætatem,& ætatem,Iuuenem, & ſenem,pue-
rum,& Infantem,quòd idcirco in omnibus lo-
cum habeat.Ex quo præfata reƈtè intelligenda
ſunt,vt lex generalis,reſtriƈtionem recipiat ab
alijs legibus:vt patet ex allegatis per Bart. So-
cin.in l.omnis.nu.2.ff.de except. Rei Iud. dum
ait:quod ſi ſtatutum reijceret omnes exceptio
nes contra Inſtrumentum,non cẽſentur reieƈtę
aliæ exceptiones, quæ ex capite eorundem ſta
77 tutorum † procedunt. arg.Eorum,quæ ſcribit
Bartol.in l.1.§.parui.ff.Quod vi, aut clam.cum
cumulatis per Auguſtin.Beroum.in conſil.116.
nu.17.& in conſil.190.nu.1.vol.3.Vnde,& ſi lex
generaliter,& Canones loquerentur,non tamẽ
comprehenduntur caſus expreſſi per alias le-
ges,aut Canones prouiſi. Data igitur vt præ-
ſcripſimus, infantiũ incapacitate, ſequitur le-
gem,vt ipſe ait,generalem,ipſos minimè com-
prehendere:ſequeretur enim exinde Abbates,
Canonicos regulares,Monachos,ſimilesq; &
ipſos,qui mundo mortui iudicantur, ſimiliter
comprehendi, vt pueros leuare, & ad fontem
Baptiſmatis tenere poſſent, ac ſpiritualem co-
78 gnationem contrahere, quod † abſurdum eſt,
c.Placuit.16.q.1.c. Non licet.el 1. de Conſecr.
diſtinƈt.4.Armilla in §.Matrimonium.num.13.
vtique idcirco non releuat. Quin immò ſi ge-
neraliter eſſet permiſſum, cum de Infante ſit
prohibitiua prouiſio, ceſſabit generalis per-
miſſio.l.1.§.Idem quæritur.ff.de Aqu.Cotid.&
æſtiual.l.Sabinus.cum concord.ff.Commun.Di-
uidund. & notat Conſtantius Rogerius de le-
gis potentia.§ Congruum.num.5.

Sextum fundamentum Nauarri non obſtat,
quinimmo eidem Doƈtori ſatis indignũ, poſtq̃
dicit,leuatum de Baptiſmo maiorem ſpem ha-
bere debere in Infante, quã in Sene, ob immi-
nẽtiam mortis in iſto,& ſpem vitæ in illo. Quis
autem negabit,certum incerto melius eſſę? Se-
nis Authoritas,Grauitasq; pręſens eſt,Infantis
autem futura;vnde melius eſt aƈtus,ac ſpem po
nere in ſenibus præſentibus,ac certis,quàm in
infantibus,dubijs,incertis, ac futuris, quorum
79 † dubia,& indeterminata veritas eſt.Ariſtote-
les 1. de interpret, Futura enim eſt Dei ſolius
80 ante præuidère, † ac præſcire.c.qd autē.26.q.5.
illa enim non ſunt in cognitione humana.Gloſ.
in verbo Humani.in Extrauag. Ioannis 22.Vnĩ
ca.de Torneam. & latius dicto controuerſ. fo-
renſ.28.Centur. 1.Inſuper iſtã ſpem inſtruendi
puerum leuatum, poſſe collocari melius in ſe-
nem,quàm infantem futurum iuuenem,quo tẽ-
pore egebit, tutius eſt: quia vt habetur Iob cap.
81 12. In antiquis eſt † ſapientia, & in multo tẽ-
pore Prudẽtia.& Eccleſiaſtici.cap.25.habetur:
Quam ſpecioſum Caniciei iudicium. Quia vt
dicit Hieronym.ad Nepotianum: Amor ſapien-
tiæ, & marceſcente corpore dileƈtorem ſuum
non deſerit.Vnde pulcherrimè inquit Ambro-
ſius lib. 1. Hexameron: Quid naturam, ait, ac-
cuſas, ò Homo? habet illa impedimenta quæ-
dam, ſeneƈtutem.& infirmitatem, ſed ſeneƈtus
ipſa in bonis moribus dulcior, in cõſilijs ſubti
lior, ad conſtantiam ſubeundæ mortis potior,
ad reprimendas libidines fortior: infirmitas
corporis ſobrietas mentis eſt. Hinc Seneca de
Beneficijs. Iuueni Parendum, ſeni iubendũ eſt.
Ariſtoteles. lib. Phyſicor.7. dixit: Infantes ità
82 benè ſentire,ſicut Senes † non poſſunt.& libr.
7.Politicorum: In iunioribus dixit eſſe poten-
tiam,in ſenioribus Prudentiam. Nam experien
tia docet, ſenes ob antiquitatem ætatis multa
ſcite. Sic Ouidius lib. Metamorphoſeos.14.

Etenim mihi multa vetuſtas
Scire dedit.

Idemque Ouidius Senis officium deſcribens
lib.9.Metamorph. inquit.

Iura Senes norint,& quid liceatque, nefasque,
Fasq; ſit inquirant,legumq; examina ſeruent.

Septimum fundamẽtum,minus obſtat,quia,
ex iam diƈtis patet Reſponſio.

Secundo modo,Spiritualis cognatio,confir-
83 mationis Sacramento contrahitur; Et † omit-
tendo id probare, antiquorum Canonum di-
ƈtamine,vel Iuris Pontificij Doƈtorum Autho-
ritate,ſufficiet amodo diſpoſitionem Sacri Cõ
cilij Tridentini enarrare,in quo Seſſ.24. cap.2.
de reformat. Matrimonij, diſpoſitum eſt, cum
ijs tantum perſonis contrahi, ſcilicet, inter
84 † confirmantem,& confirmatum: Inter confir-
mantem,& confirmati Patrem, & Matrem. In-
ter confirmatum, & ſuſcipientem. Quod non
reƈtè declaratum fuit apud Simonẽ Maiolum.
de irregul.lib.3.cap.25 num.14.

Tertio modo ſpiritualis cognatio contrahi-
85 tur Sacramento confeſſionis, inter † Confeſſa-
rium,(quem confeſſorem appellamus,) & con-
fitentem,qui filius,aut filia ſpiritualis appella-
tur. cauetur in c.Omnes.c.Si quis Sacerdos. c.
fin.30.q.1.Ioan.Bernard.Diaz in Praƈt.crim.Ca
non.cap.76.poſt Ioannem de Selua de Benefic.
par.3.q.3.in fin.Penitentiale Roman. titul.3.c.
40.vbi Anton.Auguſt.poſt Burchardum Vuor-
matienſem.lib.19.Petr.Gregor. Sintagmat.Iur.
Vniu.li.9.c.11.n.18.& lib.10.c.5.ſub.n.5.par.2.

De

De ſpirituali cognatione ſatis, ſuperq́; dictum extitit, reſtat vt ad legalem cognationem pergamus, & vltimo loco ad naturalem, ſiue Carnalem.

Legalis cognatio per adoptionem,& arroga-
86 tionem† contrahitur vt in c.Vnico.de cognat. legal.c.1.30.q.3. Eſtq́; illa triplex proximitas. Prima, inter adoptantem, ſeu arrogantem,& ipſum adoptatum, ſeu arrogatum.Secunda inter adoptatum,ſeu arrogatum,& filios naturales, & legitimos adoptantis, ſeu arrogantis. Tertia,inter vxorem adoptantis,ſiue arrogantis,& eundem adoptatum, ſiue arrogatum, & illius deſcendentes; & inter adoptantem,ſiue arrogantem, & vxorem adoptati,ſiue arrogati,& ab illa deſcendentes. Latè declarat Hoſtienſ. tit. de cognat.legal. per totum.Armilla in ſumma. §. Matrimonium.nu. 16. cum pluribus ſeq. Maiolus de irregul. lib.3. cap.25. ſub num.14. Martin. Meſnartius in epitom. legum Pontifical. lib.4. titul.11.&.12.in fin. Io. Paul. Lancellot.Inſt.Canonic.lib. 2. titul. de triplici cognation.§.Legalis.Ricchard. Bonauentur.& D.Thom.in 4.ſentent. Diſtinct.42. q.2.artic.3. Antonin.Florentin.in ſumma. par.3.tit.1.c.13. Sebaſtian. Medic. in ſumma Decreti. quæſtionis 3.quæſt.3.articul.1.

Adoptionis,& arrogationis dixit diuerſas eſſe ſpecies, cuius Genus ſit eadem adoptio.
87 Petrus Faber† Semeſtrium.lib.2.cap.21.quod nec negauit Franciſc. Hotoman.in Comment. verbor. Iuriſ. Sed ego non video, quo modo, quauè ratione id dixerint hi viri, alioqui grauiſſimi, Philoſophiæ, omniumq́; antiquitatum præſtantiſsimi exquiſitores, cum vulgatum ſit apud illos etiam, qui prima tantum Dialecticæ, atque Philoſophiæ primordia ſalutarunt,
88 Genus eſſe,quod prædicatur†de pluribus differentibus ſpecie,in eo,quod quid ſit:vt apud Philoſophos notum eſt, præſertim apud Ariſtotelem lib.1. Topicor.cap.4. Porphirium ca.
89 2.Prædicabilium:Species vero ſubijcitur†Generi, & prædicatur de plutibus differentibus numero:vt idem Porphirius teſtatur ca.3. Prædicabilium: & è noſtris Accurſius. in §. Plebs. inſt.de iur.nat. gent.& ciuil. & Petrus Gregorius Syntaxis artis mirabilis. lib. 2. cap. 10. & lib.7.cap.1.Exempli cauſa,animal eſt genus,habet ſub ſe plures ſpecies, puta Homines, Boues,Equos,Oues,& ſimilia. Species puta humana, habet ſub ſe plures numero, qui indiuidui vocantur,vt Petrus,Paulus,Andreas,& ſimiles. Vnde in propoſito,ego loco generis ponerem filiationem,quæ tamq̃ genus contineret ſub ſe plures ſpecies filiorum, ſcilicet legitimorum, & naturalium, ſpuriorum, adoptiuorum,arrogatorum,& ſimilium.Qualiber demū earūdem ſpecierum,habebit plures numero differentes, Franciſcum,Ioannem,Antonium, & ſimiles.
90 Sed Modeſtinus in l.1. & Caius † in l.2. ff. de adopt.videntur idem dixiſſe,ſcilicet adoptionem, genus eſſe:Primus enim dicit,quòd adoptionis nomen generale eſt,& in duas ſpecies diuiditur. Alter vero dicit, generalis enim adoptio,duobus modis fit.Ex q̄bus patet, adoptionē genus appellari,& duas illius eſſe ſpecies,adoptionem,& arrogationem.Sed aduertendum eſt,Modeſtinum in dicta l.1.non intellexiſſe,adoptionis nomen eſſe genus,ſed dicit eſſe generale: volens nil aliud ſignificare,præterquam vniuerſale:& ad hoc facit illud Ciceronis lib. 1. de inuention. rethor. Cum de genere(inquit)negocij controuerſia eſt, cōſtitutio generalis vocatur. Exemplo res fit clarior. Canis eſt nomen vniuerſale, ſiue (vt Philoſo-
91 phi dicunt)Æquiuocum,quorū† nomē vnum, ſubſtantiæ vero ratio diuerſa. vt dicit Ariſtoteles in anteprædicamentis.Vbi Auerroes ait: Æquiuoca eſſe, quæ ſignificant rem pluſquam vnam, inter quas non eſt penitus conuenientia aliqua.Vnde Canis nomē Aequiuocum eſt,habens ſub ſe plures ſpecies, non tamquam ſub genere, ſed tamq̄ ſub eodem nomine,quia Canis vocatur ſtella,Canis latrans, & Canis Marinus piſcis; Nec idcirco Canis dicetur genus. Sic adoptio eſt nomen vniuerſale, non tamen genericum:quia ſi adoptio eſſet genus,debet eſſe
92 prior, & ante ſpeciem, vt nec†conuertantur, vt dicit Ariſtoteles in Prædicamentis.cap.14.è noſtris Iacobus Boniour in l.1. nu.4. ff.de Iuſt. & iur. Ideo ſi adoptio eſſet genus,& ipſa eadē eſſet ſpecies,eſſent vna inſimul,& non daretur prioritas inter eos, quod eſſet in via peripatetica penitus falſum. Secundò generis cuiuſli-
93 bet,plures†debent eſſe ſpecies,& inter ſe differentes.Ariſtotel.lib.11. Metaphyſ. cap.10.& lib.4.Topicorum cap. 6. Ideoq́ue communiter apud Philoſophos traditum eſt, genus ſaluari non poſſe in vnica ſpecie. Vnde in caſu iſto,ſi adoptio eſt genus,& arrogatio eſt ſpecies,ſtare non poſſet genus cum vnica ſpecie.Tertiò ſi adoptio genus eſſet,& adoptio ſpecies, prædicaretur ipſa ſpecies de genere, & ſic ordine præpoſtero, cum genus prædicetur de ſpecie-
94 bus,& ſpecies p̄dicari†non poſſint de genere. Ariſtot.lib.3. Metaphyſ.c.10. Ergo &c.Quartò ſi hæc ambo,adoptio,& arrogatio ſūt ſpecies,
95 debuiſſent ordinari ſub genere,† vt dicit idem Ariſtot.lib.1.Metaphy.c.39.Sed modo non haberent genus,ergo ſtare nō poſſent.Quintò,ge-
96 nus,& ſpecies differūt.vt probat è noſtris Bal. in l.Mutuū.§.Mediū.nu.4.ff.ſi cert.pet.nouiſsimè eleganter tradidit Angel. Mattheacius de via vniuerſi iuris lib.2.c.25.n.7.Sed in caſu iſto eſſet adoptio genus,& eadē eſſet ſpecies,& ſic nō eſſent differētes,ergo ſtare nō poſſent. Sextò,Modeſtinus,& Caius,ſic intelliguntur:Nam
97 Modeſtinus † in d.l.1. Secundum intellectum à me ſupranarratū videtur apertè innuere, dū ait: (filios familias, non ſolum natura, verum

etiam adoptiones faciunt) nil aliud enim di-
cere voluit, niſi filiationem nobis facere, non
ſolum naturam; ſcilicet per legitimam coniun
ctionem, ac per matrimonium ; ſed etiam per
adoptioné,& arrogationem,quaſi eádem filia-
tioné in illo legis initio pro genere poſuiſſet,
& ſubſequentes,pro ſpeciebus. Quod videtur
cóſirmari per Caium in d.l.2.dum ſubſequitur:
98 † generalis enim adoptio, duobus modis fit.
Vnde videtur eaſdem diuerſificare, in modo
faciédi, quia alias ſi adoptio per Modeſtinum
in d.l. 1. poneretur loco generis, contradice-
ret Caio in d.l.2.dicenti:Adoptioné,& arroga
tionem eſſe generales, & fieri duobus modis.
Septimò,Iureconſulti, ac Doct. Noſtri hoc di-
cendi modo plerunq; abutuntur, ſpeciem pro
99 genere,quandoq; † appellando. vt in §.Plebs.
Inſt.de iur.natur.gent.& ciuil. Sic alibi Vlpia-
nus,Indiuiduum, vt Stichú, ſpeciem appellat.
in l.Cum res. ff. de leg. 1.
Eſt auté adoptio, legitimus,& gratuitus actus,
100 quo quis etiá extraneú in ſuam † Familiam,
ac in filium deligit.vt habetur in d.l.1.l.2.ff.de
adopt. quæ l.2. Sumpta eſt ab eodem Caio in
ſuis inſtitutionibus hoc eodé titulo,vbi dixit:
ꝙ eſt naturæ ſimilitudo, vt quis filium habere
101 valeat, quem† non generauit. Ioan.Ferrar.
Montanus in princip.inſt.de adoptionib.inqt:
Adoptionem eſſe legitimum actum per quem
in alterius poteſtatem,quis transfertur. Simili
modo loquitur Franciſc.Connanus Cómentar.
iuris ciuilis lib.2. cap.15. ſub num.1.Adoptio-
102 nem† eſſe actum legitimum,naturam imitan
tem ad ſolatium eorum, qui liberos non ha
bent,inuentum.ſequitur Ioan.à Reberteria di-
ſputationum iuris lib.3.Propoſito 1.
Adoptio,& arrogatio eundem finem acquiren
dorú liberorú licet operarétur,diuerſimode tñ
103 fiebát.Adoptio enim minores Iudices† req-
rebat,puta Prætoré, Præſidé,ſimilesq; Arroga-
tio verò maiores,ſcilicet populú. Hoc aút vſu
fuiſſe, anteq̃ fuiſſet Reipublicæ authoritas à
populo translata in Principé, poſtmodú verò
qđ fieri ſolitú erat corá populo, fieri cœpit co-
104 rá†Principe,qđ & Iuſtinianus per cenſuit in
inſtitutionib.& notatur in d.l.1.ff.de adoptio-
nib. Arrogationis formulá coram populo fieri
105 ſolitá tradidit† Aulus Gellius Noctiú Actic.
lib.5.c.19.quæ huiuſmodi erat,ex quo dicta,ar
rogatio in alienã familiá tranſitus per populi
106 rogationé fiebat hoc modo. Velitis, †iubea-
tis,vti L.Valerius L.Titio, tá iure,legeq; filius
ſiet;vtiq; ei vitæ,neciſq; in eú poteſtas ſiet;vti
pariédo,filio eſt.Hoc ità,vt dixi. Vos Quirites
107 Rogo.Inter Caiú Iuriſc. & Aulum Gelliú,†il
lud diſcrimé inſpicitur: iſte enim à populi ro-
gatione,ille vero à rogatione vtrinq; facta pa-
tris arrogatoris, & filij arrogati, & pro inde
arrogationem appellatá fuiſſe cenſuerunt.Vn-
de bené in loco ſupra relato ſcribit Cónanus,
dicta iſtorú diuerſa intelligi oportere ; quem-
libet ſui ſeculi vſum retuliſſe, ac vera dixiſſe.
Tum maximè id probandum eſt, ex quo Aulus
Gellius ſub Antonino Pio, qui Hadriano ſuc-
ceſſit Principi, floruit: Caius verò ſub Antoni-
no Baſſiano Caracallo,& ſic octoginta poſtmo
dum circiter annos; vt Aymarus Riuallius Hi-
ſtoriæ iuris ciuilis.lib.4. teſtatur. de legali co-
gnatione ſatis dicta ſint.
Naturalis aút cognatio illa erit, quæ conſan-
guinitate, vel affinitate contrahitur. Eſt verò
conſanguinitas perſonarum vinculum, ab eo-
108 dem† ſtipite deſcendentium,carnali propa-
gatione cótractú, & idcirco dicitur ſanguinis
vnitas.Hoſtienſ.in Súma. tit.de conſanguinit.
& affin.§.Quid ſit cóſanguinitas. Affinitas aút
109 eſt,q̃dá perſonarú proximitas ex coitu† ve-
niens,omni carens prius parentela:ex eo dicta
quaſi duorú ſit ad eundé finé vnitas. Hoſtiéſ.in
tit.de affi.§.Quid ſit affinitas. Et dicitur cótra-
110 cta nó modo ex iuſtis nuptijs,ſed etiá†ex il-
licito,& dánato coitu c.1.c. deſcriptioné. De
eo,qui cogno.cóſang. vx. ſuæ. Multos cógerit
Petrus Cenedo collectan.iuris canon.35.nu.1.
parte.2. Quoto gradu in præmiſsis conſangui-
nitate, & affinitate matrimonium cótrahatur?
Rem dilucidè explanabo, nec vt multi fece-
runt, tractationem hanc inordinatè confun-
dam : Obſeruabo itaque temporum curricula,
& ſic doctrina fiet illuſtrior.
Primum itaque naſcentis hominis initio, con
iugium permiſſum extitit inter Adamum, &
111 †Euam,licet illa ex ipſo proceſſerit,ſic tunc
requiréte humani generis propagatione: Nam
ex quo inter eos nulla proceſſerat Natiuitatis
Euę ab Adamo,alicuius Maris,ac fœminę com
mixtio, vt ex humano carnis coitu producta,
aut nata diceretur : Tum, & multò plus, quia
ità Deus Optimus Maximus,Suę Maieſtatis di-
uinæ iudicio,homini conducere decreuiſſet.vt
ſcribit D. Auguſtinus de Ciuitate Dei. lib.15.
cap.16.& in c.Igitur 35. quæſt.1. Tum maximè
ſi opinio Chryſoſtomi ſuper Geneſ.Homel.18.
& Procopij ſup Geneſ c.4.Euthimij in Pſal.50.
Qua cenſuerunt,antę horum primorú parentú
112 peccatú,nullos inter eos coit᾿† futuros,neq;
obnoxios huiuſmodi corporeis voluptatibus:
quaſi ſtatus ille integer, ac perfectus eas non
pateretur,exiſtimátes coitú fieri nequaq̃ poſſe
abſq; libidine,& brutali voluptate,ſed propa-
gationé faciendá fuiſſe tñ modo diuina volú-
tate. Quá opinioné antea tenuiſſe Gregorium
Nyſſeú in lib.de cópoſit.hom.c.14. & 18.& Ia-
cobú de Botná, vt retulit Moſes Barcephas de
Paradiſo par.1.c.23.& 25.Qué Nyſſeum refert
etiam D.Thom.de Aquin. pat.1.q. 98. artic.2.
113 Dicút itaq; Nyſſeus, & † Botnan.Deum pau-
lo minus ab Angelis homines creaſſe, & ho-
minem ante admiſſum peccatú,quaſi Angelum
fuiſſe,ſed ꝑ peccatú ruiſſe, & per ipſam reſur-

tectionem eſſe ad priſtinam conditionem re-
ditum: Ergo ſi poſt reſurrectionem erimus ſi-
cut Angeli, conſequitur etiam tales fuiſſe ante
peccatum: Atqui Angeli non iunguntur am-
plexu, ergo neq; homines iuncti fuiſſent, niſi
peccaſſent, ſed ſicut Angeli abſq; nuptijs mil-
lies mille ſunt, & Myriades Myriadum numero
ſuperant, ità nos quoq;. Hæc Nyſſeus. Botnan
114 vero. Ex quibus † quæſo (ait) nuptijs editus
eſt Adã? Quos paſſus ipſe dolores, vt Euam pa
reret? Millies Angelorũ millia ſtant corã Deo:
Nec tñ eorum vllus vtero geſtatus, aut graui-
da aluo, cũ doloribus in lucem editus eſt. Mul-
tò magis exiſtimandũ eſt, opificem Deum, ho-
mines abſq; nuptijs procuraturum fuiſſe, ſicut
primos quoq; illos parentes, è quibus vniuer-
ſa hæc generis humani poſteritas nata eſt, pro
creauit. Hæc Botnan. Barcephas vero, dum ſu-
pra, ac alia retuliſſet, ſubiunxit: Conficitur er-
go ex ijs, quæ ad huc dicta ſunt, homines in Pa-
radiſo abſque vllo nuptiali complexu re ipſa,
fętificaturos fuiſſe, ſed eo modo, quem ſolus,
opifex DEVS nouit. Tamen hæc opinio vide-
tur improbata ex dicto D. Auguſtini de Ciuit.
Dei lib. 14. cap. dicẽtis: Abſit, vt ſuſpicemur,
115 non† potuiſſe fieri, ſine libidinis morbo, ſed
eo volũtatis nutu, mouerentur illa mẽbra, quo
cętera, & ſine ardore, & illecebroſo ſtimulo, cũ
trãquillitate animæ, & corporis. Quamobrem
futuræ erãt ante peccatum laudabiles nuptiæ,
& viri, atq; fęminæ coniunctiones, per quas hu
manum genus, non more Angelico, ſed huma-
no multiplicaretur. Hæc Auguſtinus. Quod &
probauit D. Thomas vbi ſupra. Quos ſequitur
nouiſſimè Fęlicianus Capitonus explicationũ
Catholicarum. lib. 1. Explicatione 6. per totum.
apud quos reperiuntur fundamenta, quibus ni
tũtur, & exceptiones, qbus obiecta refellũtur.
Quare reuertamur, vnde prius digreſsi ſumus.

Secundò fuit contractum matrimonium in
tertio gradu inter Amrã, & Iochabed, vt patet
116 †Exodi. cap. 6. & Numeri cap. 26. quam ſcri-
ptura Sacra vocat Patruelem, ſed nos Amitam
appellamus, cum eſſet ſoror patris. Porrò Leui
in Aegypto genuit Iocabet, & Gerſon, Caath,
& Merari, vt melius patet hac figura.

LEVI

Iochabed	Gerſon	Caath	Merari
	Lobni	Amram	Moholi
	Semei	Iſaar	Muſi
		Hebron	
		Oziel	

Vnde Amram cũ acceperit vxorem Iochabed,
erat illa ſoror Caath patris ſui, ex quibus nati
ſunt Moyſes, Aaron, & Maria. vt habetur etiam
lib. 1. Paralypom. c. 6. Sic etiam filiæ Salphaad,
ſcilicet Maala, Therſa, Hegla, Melcha, & Noa,
nupſerunt filijs patrui ſui, de familia Manaſſe,
qui fuit filius Ioſeph. vt habetur Numeri. c. 36.
Et inter Patrueles, ſeu conſobrinos, cũ Tobias
117 † iunior vxorem duxerit Saram filiam Ra-
guelis ſui patrui: vt patet Tobiæ. cap. 7.

Tertiò ſuperuenit lex à DEO data Moyſi, qua
118 facta fuit prohibitio, vt cum proxima† eiuſ-
dem ſanguinis, atque affine non fieret matri-
monium, neque commixtio; & enumerantur
ibidem plures gradus prohibiti: vt habetur
Leuitic. cap. 18. & 20.

Quartò loco, Moſis etiam lege cautum fuit,
vt defuncto fratre, relicta vxore ſine filijs, alte-
ri fratri, vel proximo ſubſeqnti, priore cæden-
119 te, iure ꝓpinquitatis† vxor daretur, vt ſuſci-
tare poſſet ſemen fratris, vel proximi ſui: vt pa
tet Deuteron. c. 25. & Ruth. c. 4. Alias ſi is fra-
ter ſuperſtes recuſaret, Diſcalceati Domus ap-
pellaretur. vt poſt modum de hoc dicam.

Quintò, iure ciuili Pãdectarum, & Codicis in
infinitum inter aſcendentes, & deſcendentes
120 † prohibitio contrahendi matrimonia facta
eſt, vt habetur. in l. Sororis. l. Nuptiæ conſiſtere
l. Fin. de ritu nupt. Confirmauit hoc Imperator
Alexander in l. Liberi. & Imperatores Diocle-
tianus, & Maximianus in l. Nemini. C. de nupt.
& nouiſſimè Imperator Iuſtianianus in §. Nam
à quarundam. Inſt. eo. tit. Et inter collaterales
erat prohibitio, vt frater non duceret ſororem
in vxorem, & è contra, nec ex ſorore Neptem,
aut Proneptem, nec Amitam, aut Materteram.
d. l. Sororis. & l. Nemini. vbi habetur etiã pro-
hibitio, inter affines, vt Socer, & Socrus, Gener,
Nurus, Nouerca, Vitricus, Priuignus, Priuigna.
l. Non facile. §. Affines. & §. Nomina. ff. de gra-
dibus. Affin. inter quos vir, & vxor non nume-
rãtur, cum ipſi Affinitatis cauſa ſint, vt ibidem
dicit Accurſ. & habetur in l. Seruus. ff. de con-
dit. ob cauſ. notatur in c. 1. de ſponſalib. & ma-
trimo. in 6. Quamq̃ quoad collaterales, potuiſ-
ſe matrimoniũ fieri inter patrueles, ſeu conſo-
brinos, voluerũt Arcadius, & Honorius in l. Ce
lebrandis. C. de nupt. & diximus ſupra. verſ. 2.

Sextò gradatim dicunt, Diuum Io. Baptiſtam,
dixiſſe Herodi: Nõ licet tibi accipere vxorem
121 Philippi fratris tui: quod dicunt fuiſſe † in
cauſa, vt ab Herode capite truncaretur. de quo
Matth. c. 14 Marc. c. 6. Luc. c. 9. Ioſephus antiqt.
Iudaicar. lib. 18. c. 6. in fin. & c. 7. Ioannes Zona-
ras Annaliũ lib. 1. Sed hoc idẽ cauebatur, vt di
ctũ eſt per legẽ Moyſi datam. Leuit. c. 18. & 20.

Septimò, Gregorius Pontifex ad Epiſcopos
Galliæ, Nicolaus Papa ad ſuffraganeos Eccle-
ſiæ Amalphitanæ, & Concilium Lugdunenſe,
122 matrimonia † prohibuerunt vſque ad ſepti-
mum gradum. vt in c. Progeniem. c. de conſan-
guinitate. & c. Nulli. 35. quæſt 3. quod & dici-
tur etiã ibidem in c. Quædam lex. & in c. con-

tradicimus. Declarauerunt hoc idem Iſidorus
lib.9.Ethymolog. cap. 3. & 6. & in c. Series. &
in cap. Parentelæ 35. q. 5. & idem Iſidorus lib.
Ethymolog. 11. cap. 6. in cap. Conſanguinitas.
35.q.4. Sic etiam quoad gradus affinitatis tra-
diderunt, Gregorius, Iſidorus, & Iulius Papa
in c.Porrò.35 q. 5. in c. Aequaliter in c.Sanè.in
c.Nullum.in c.De affinitate.& Fabianus Papa.
in cap.De propinquis.cap.Et hoc quoq; 35. q.
3. Magiſter ſentent. libr. 4. diſtinct. 40. 41.
Eadem etiam prohibitio apud Patriarchas, &
Conſtantinopolitanos Imperatores vſu fuit, vt
vſq; ad ſeptimum gradum incluſiuè, matrimo-
123 nia prohiberentur. vt per Conſtitutionem †
Alexij Comneni, miſſam ad Nicolaum Patriar-
cham Conſtantinopolitanum, de qua per Eni-
mundum Bonefidium iuris Orientalis lib. 1. &
2. Hoc idē fecerunt Emanuel Comnenus, Iſaa-
cius Angelus Imperatores ibidē, & alij Patriar
chæ, & præſertim idē Nicolaus, Siſinnius, Ale-
xius, Michael, Lucas, Baſilius, Archridenus, &
Demetrius Chomatenus, vt eiuſdē iuris Orien
talis. lib. 2. & 3. conſtat. Quamquam ijdem in
ſextu gradu diſpenſauerint in matrimonio in-
ter Irenem, & Ioannem Cantacuzenum, Cæſa-
res, ex diſpenſatione Baſilij Chamatetæ Pa-
triarchæ: ſed mihi videtur, quòd illi computa-
bant gradus ſecundum ius ciuile.

Octauò, Innocentius Tertius in Concilio La-
teranenſi ſecundo. c.50. & 52. & habetur in c.
Non debet. & in cap. fin. per Gregorium IX. de
conſanguin. & Aff. decreuit prohibitionē con-
trahendi matrimonium, tam in conſanguinita-
124 te, quàm affinitate, quartum gradum † nō ex-
cedere. Confirmatum hoc fuit nouiſſimè per
Concil. Trident. ſeſs.24. Canone 3. & de refor-
mation. matrimon. c.4. Nauarrus in Manuali.
c.22.nu. 41. cum pluribus ſeq. Ioan. Paul. Lan-
cellor. inſtit Canonic. lib. 2. tit. de Triplici co-
gnation. §. Conſtitutum igitur. Marc. Anton.
Cucch. Inſtit. Canonic. lib. 3. tit. 8. verſ. Item co-
gnati. & titul. 13. verſ. Sed quo vnuſquiſque.
Ioan. Sotteall. in Summa Pontifical. §. Matrimo-
nium. n. 6. 7. Paul Gryſald. deciſ. Cathol. §. Ma-
trimonium. num. 11. Ioſephus Angles Florum
Theolog. quæſt. par. 1. q. de impedimento con-
ſanguinitatis, articul. 3 per totum.

Vnde, dum aliqui Canoniſtæ, ac Ciuiliſtæ di-
125 xerunt. quod ſi Adam, vel Noe hodie † viue-
rēt, & vellent vxorem ducere, ꝙ minimè id fa-
cere poſſent. quod videtur dixiſſe Armill. in §.
Diſpenſatio. nu. 9. & in §. Matrimonium. nu. 25.
Ex quo per ſupradicta apparet verum nō eſſe,
quinimmò etiam in linea aſcendentium, & de-
126 ſcendentium, elapſo quarto † Gradu, matri-
monium contrahere liceret, vt innuit tex. no-
torius in dicto c. Non debet. voluit Goffred.
de Trano in Summa tit. de Conſanguin & affin.
col. 2. verſ. Item quæritur, an hodie. Martin. Meſ-
nartius in Epithom. legum Pontifical. lib. 4. tit.
14. propè finem. Angel. de Clauas. in §. Matri-
monium 3. verſ. Impedimentum ſextum. nu. 1.
in fin. Ioan. Paponus in Rep. præcepti. Non Mœ-
chaberis. lib. 1. verſ. Vigeſimo ſeptimo. Licet
cōtrarium tenuerint Ioan. Andr. Hoſtienſ. quos
ſequitur Abbas in dicto cap. Non debet, nu. 8.
Sequuti Accurſium in l. Nuptiæ 3. ff. de ritu
nupt. quod repetit idem Accurſ. in §. Ergo. in
verbo, In infinitum. Inſt. de nupt. Quorum opi-
nio, non aliter, quàm iure ciuili defendi poſ-
ſet; A quo diſcedim⁹. quoad matrimonia. Hos
ſequitur Cucch. vbi ſupra. Ego primam opi-
nionem Goffredi; & aliorum veram cenſeo, vt
127 magis admirer Ioannem Ferrarium † Mon-
tanum in principio Inſt. de nuptijs. Virum gra
uiſſimum, dixiſſe in hoc non eſſe aliquod im-
mutatum à iure Pontificio, id quod fuerat pro-
uiſum à iure ciuili, quoad aſcendentes, & de-
ſcendentes: & idcirco dicit Adamum Proto-
plaſtum parentem omnium, ſi hodie inter vi-
uos ageret, ægrè vxorem habiturum. In hoc tū
Eccleſiæ iudicium ſemper obſeruabo.

In hac opinione hodie accedo facilius ex di-
ſpoſitione Sacri Cōcil. Tridēt. qđ decreuit eſſe
Anathema illū, qui gradus in Leuitico tantum
expreſſos, matrimonia impedire dicunt, nec
poſſe eccleſiam in nonnullis illorū diſpenſa-
re, & conſtituere, vt plures impediant, & diri-
mant. Et ſic deinceps ſtatuit per plures cano-
nes. Ex quibus patet, ꝙ cum Sūmus Pōtifex, &
Conciliū Lateranenſe ſtatuerint, vſq; ad quar-
tum gradum incluſiuè, matrimonia prohiberi,
idq; Concil. Trident. non negauerit: Sequitur
opinionē vltimo loco traditā refelli, ac veram
nō eſſe. Hinc optimè in loco ſupra relato dixit
Ioſephus Angles, ꝙ illud conſanguinitatis vin
culū eſſet inter Adā, ac Noe, & nos hodie, ſicut
inter Gallos, & Hiſpanos, & idcirco poſt quar-
tum gradum matrimonia non impediri: & di-
cam aliquid paulò poſt quoad hunc punctum.

Quò verò ad affinitatē, q̃ contrahitur ex illi-
cita copula carnali, omiſſa diſpoſitione anti-
quorū canonū, & iuriū. Concil. Triden. in dicta
ſeſſ.24. de reformat. matrimon. c. 4. cenſuit. In
primo, & ſecundo gradu, matrimonium impe-
128 diri, & in vlterioribus gradibus † contractū
non dirimi. Et cū ambiguitas inſurgeret, an in
vlterioribus gradibus contrahendū matrimo-
nium impediretur, Pius V. Summus Pōtifex in
Conſt. incip. Ad Romanum. facta in anno Dñi
noſtri 1566. cenſuit, ſtatuitq; non impediri ali-
quo pacto. Quod & ſcribit Nauarr⁹ in Manual.
Confeſs. cap. 22. nu. 43. Ioan. Baptiſta Antonu-
cius in Catecheſi Neapolit. lib. 1. cap. 14.

Sed quoad impedimenta iam ſupra narrata,
ex cauſa diſpenſat Summus Pontifex, vt matri-
monium contrahatur, non obſtantibus ijſdem
129 propinquitatis † gradibus: Idq; non ſolum
in gradu collateraliū, ſed etiam aſcēdentium,
& deſcendentium locum ſibi vendicare cen-
ſerem.

ſerem. Quamuis cõtrarium tenuerit Hoſtienſ.
in tit.de diſpenſat.§.Quis poſsit. Et Doctores
prǫſertim Abb.Panor.in c.Literas.de reſtit.ſpo
liat.Specul.in tit.de diſpenſat.§.Nunc. verſ. 6.
Chriſtophor.Portius inſt de gradib.in expoſit.
Arboris.verſ.Circa quartũ.Ant.Roſell.in tract.
de Concil.ſub tit. Summus Pontifex an poſsit
diſpenſare,vbi dicit:Papam inter aſcendentes
130 in infinitũ nõ poſſe † diſpenſare.quos refert,
& ſeqtur nouiſsimè Lancellot. Cõrad.in tẽplo
Iudic.lib.2. cap.1. De Pontefice Maximo. §. 4.
in verb.Papæ poteſtas in matrimonio.num.9.
Ego autem,ſaluo Summi Põtificis, & eccleſiæ
Romanæ Iudicio, & ſi fatear, non conſueuiſſe
Papam in ſimilibus diſpenſare, non tñ idcirco
131 dicendũ erit, ei denegari potentiã,quin † ex
publica vtilitate, maximaque, & vrgentiſsima
cauſa diſpẽſare valeat: Nec videtur,id ſacrum
Trident. Concil.ſeſſ 24. de reformat.matrimo.
c.5.in fine.denegaſſe. Quia cum generaliter in
illo capitulo, de contrahentibus ſcienter in
prohibitis gradibus, verba feciſſet, in fine ait:
In cõtrahendis matrimonijs,vel nulla omnino
detur diſpenſatio,vel rarò, idque ex cauſa, &
gratis.In ſecundo gradu nunq̃ diſpenſetur,ni-
ſi inter magnos Principes, & ob publicam cau
ſam.Et tamen non loquitur de aſcendentibus,
deſcendentibus, nec de collateralibus, adeo
quòd loquitur generaliſsimè.

Petrus de Palude in ſecundo ſentent.diſt.40.
& alij, qui contrariæ innituntur ſententiæ, di-
cunt ꝙ præcepta graduum prohibitionis ma-
trimonij contenta in Leuitico. cap. 18. & 20.
Modo etiam poſt euangelicam legem, obligẽt
ad culpam mortalem,& idcirco non poſſe con
132 tra illa diſpenſari. † Sed contrarium tenue-
runt communiter Theologi præſertim Alexan
der de Ales par.3.q.27. Membro.4.artic.3.§.2.
& eadem parte.q. 35.Membro. 6.Ioan.Scotus
in 4. Diſtinct. 40. & 42. Io. Baſſolis, Thomas
de Argentina, Gulielmus de Rubione, Cardi-
nalis Caietanus, Vuendelinus,& alij relati ab
Alphonſo de Caſtro de poteſtat. legis pœnal.
lib.1.cap.12.Qui dicunt pœnas iam ex illis le-
gibus ſtatutas, eſſe ſublatas.

Nec obſtat,ꝙ Papa contra ius diuinũ,aut na-
turale diſpenſaret,& idcirco hoc facere mini-
mè poſſet, vt præfati contrarium aſſerentes in
propoſita facti ſpecie cõcluſerunt.Quia Rñde-
tur, ꝙ ex hoc nõ eſſet tollere ius diuinum, ſed
modificare,ac mollificare,aut limitare; intelli-
guntur enim eadem iura prohibitiua, hoc fie-
133 ri,niſi † ſubſit cauſa.Panor.in c.fi.n.3.de con-
ſuetud.vbi dicit poſſe ius diuinum ex cauſa li-
mitari,quia DEVS dedit regulas generales:Tñ
134 Vicarius ſuus, ex cauſa limitabit,cũ † habue-
rit pleniſsimã poteſtatẽ,vt quodcunq; ligaret,
& cęt Idcirco attenditur Summi Pontificis di-
ſpenſatio.Deci.in c Ne inіraris de Cõſt Ægid.
Bellemera.in cõſ.28.verſ.6.Eccleſiã enim poſſe
legem ſtatuere,quã tẽporũ neceſsitas,& oppor-
135 tunitas tulerit,palam eſt:Hinc variè per † di-
ſpẽſationis rõnem pro tempore agit.Iuo Car-
notenſ.Epiſtol.265.& 285.quẽ refert,& ſequi-
tur Ioſephus Steuanus de poteſtat. coactiua
Romani Pontificis lib.1.cap.12. nu. 9. in fin. Et
in his,q̃ non ſunt iuris naturalis,nec cõtra mo-
res,nec contra fidem Chriſti,benè Papa poteſt
diſpenſare,etiam contra authoritatẽ Apoſtoli,
q̃a Papa maior eſt Apoſtolo, ſicut Petrus ma-
ioris fuit authoritatis, quàm Paulus in admi-
136 niſtratione † c.1.§.1.21.diſtin. Vnde cum Pa-
pa ſit loco Petri, ſic maior eſt Paulo.c.Paulus.
c.Puto.2.q.7.c.In nouo.21.Diſtin.Hæc refert,&
ſequitur Ioan.de Capiſtran.de poteſtat. Papæ.
par.3.Quid eſt ergo,ꝙ lege naturæ,minor qua-
137 tuordecim annis,obligatur Diabolo † ex pec
cato mortali.c.Paruuli.de pęnit.diſtin.4.c.Eos
qui.de conſecrat.diſtin.4.c.Omnis.de pęnit.&
remiſs. Clem. 1. de homicid. Et tñ de iure ca-
nonum ex regiſtro Diui Gregorij,ad Monaſte-
138 rii profeſsionem † non admittitur. c.Quia in
inſulis.de regul.c.1.20. q.1.c. Si in qualibet.c.
Puella.20.q.2.Martin.Meſnarti⁹ in Epith.Pon-
tificalium legum.lib.3. tit. 31. ex multis com-
probat Io.Sotteall.in Summa Pontifical §.Mo-
nachus.nu.2.& nouiſsimè Regius Senator Ca-
rolus Tapia de reb.religioſis.in verbo. Ingreſ-
ſi.c.6. nu. 11. Quomodo ergo in veteri lege,&
in noua Matth.c.19. Chriſtus inq̃t: Quos Deus
coniunxit,homo non ſeparet? Et cum cõuerſis
139 ad fidem diſpenſat,vt vxores retineãt,† & ſi
fuerint in gradu prohibito. in c.Gaudemus.in
princ.de Diuort? Et tamen diuini iuris prohi-
bitio extat in Leuitico. Quid eſt in cauſa, ꝙ
Innocentius III. Liuonienſi Epiſcopo ſcribit,
licere illis cum relictis fratrum, matrimonia
retinere, de quo in c.fin.de Diuort?

Nec illud inſuper magnificiendũ eſt,ꝙ Sum-
mus Pontifex non diſpenſat contra leges iuris
naturalis: Quia hoc recipit alium intellectum.
Nam dicendum eſt in caſu præmiſſo, commix-
tionem, & coniunctionem illam Maris, & fœ-
minæ eſſe de iure naturali, cum ſit communis
omnibus animãtibus,non ſolum Mari homini,
ac fœminæ, ſed brutis, alijsque, idcirco dicit
Imperator,ius naturale eſſe, quod omnia ani-
140 malia † docuit. In princip. Inſt. de iure na-
tural. Gent. & Ciuil. ex hoc ſequeretur, quòd
ſi principia iuris naturæ inſpiceremus, con-
iunctio, & commixtio omnis brutaliter indi-
ſtinctè, cum omnibus eſſet permiſſa, nulla ha-
bita ratione parentelæ, aut conſanguinitatis,
dũ tamen eſſet maris,ac fęminæ; quod eſt con-
tra legis præceptum:nam per legem Moyſi da-
tam,hoc illuſtratum eſt, vt cognoſcerent, qui-
bus cum perſonis turpe eſſet cõmiſceri: Adeo
quòd,& ſi concederemus Principia inſtitutio-
nis matrimonij, eſſe naturalia (de cuius tamen
veritate diximus in capitis huius fronte) vt

ſcribit Accurſ.in §.1.Inſt.de iur.nat.gent. & ciuil.Illo tamen in loco meritò ſcriptores Imperiales, dixerunt(Hinc Maris,& Fęminę coniunctio,quã nos matrimonium appellamus) quaſi innuerent, illam tñ coniunctionem eſſe iuris naturalis:quò verò ad matrimonij contractum inter aſcendentes, & deſcendentes, eſſe iuris gentium: vt pluſquam notoriè docuit Paulus in l.fin.ff.de ritu nupt. Graduum inſuper pro-
141 hibitorũ obſeruatio, †atq; adinuentio vnquàm à quouis, iuris naturalis appellabitur, ſed tñ iuris legis Moſis:Leuit.cap.18.& 20.ac Pontificum,& Imperatorum, aliorumq; legum latorum,vt nemo negabit. Vnde ſequitur ꝙ diſpenſatio illa nõ eſſet cõrra ius naturale, neq; diuinum:tunc enim ità eſſet diſpenſatio,quando diceret Pontifex ꝙ nullus matrimonium contraheret, vel quòd matrimonialiter copulati inſimul non commiſcerentur; quaſi tunc diſpenſatio reſpiceret coniunctionem,ac commixtionem illam, quæ primordio iuris naturalis innititur: ſecus verò quoad diſpenſationem,atq; habilitationem in gradibus.

Inſuper ſi in graduum enumeratione, & prohibitione diſpenſatio fieri non poſſet,ſed omnino ſeruanda diſpoſitio Leuitici in dicto c. 18. & 20. Videtur tunc ijs aduerſari dictoque Diui Ioãnis Baptiſtæ, qui ꝓhibuit Herodi accipere Herodiadem vxorem Philippi fratris ſui;Quod habetur Deuteronom. c.25.& Ruth. cap.4.In quibus locis dicitur;non obſtante diſpoſitione dictarum legum;fratrem non modo potuiſſe accipere vxorem fratris ſui,ſed etiam cogebatur illam accipere fratre moriente ſine liberis,vt illius ſemẽ, & fortè nomẽ ſuſcitaret.

Sed dicendum eſt, illa iura deſeruire pro regula, vt frater fratris vxorẽ accipere non poſſet. Quam limitat eadem lex non procedere vbicunque frater abſque filijs moreretur per
142 iura ſupra dicta: Maximè quia dictum† præcurſoris ex eo mouebatur, ꝙ viueret Philippus frater:& tamen lex dicit, ꝙ illo moriente alius frater illam accipit. Quod & ſi Matth.in dicto cap.14.Marc.cap.6.& Luc.cap.9.non fateantur dicere,quod viueret; tamen hoc fatetur Diuus Hierony. in Matth. in dicto cap. 14. Albertus Magnus, Nicolaus de Lyra,& Thom. de Aquino relati per Sigiſmund. Loffred. in conſil.50.ſub nu.69.& Cardinal.Pariſ.in conſ. 68.nu.75. vol.4. Quod credo illos didiciſſe à Ioſepho antiquit.Iudaic. lib. 18.cap.7.vbi hoc innuit.quem ſequitur Nicephor. Hiſtor.eccleſiaſticæ. lib.1. cap.19. Tertullianus vero, dicit, ꝙ Philippus erat defunctus, vt refert Poſtilla ad Nicephorum in loco allegato.

Aliæ ſanè cauſæ, ſed ambiguæ poſſent afferri, ob quas D.Io. Baptiſta matrimonium Herodi, cum Herodiade prohibebat, quarum alij non meminerunt, (ſicut Euangeliorum ſcriptores, nec illius mẽtionem fecerint, quòd Philippus frater viueret; & ſicuti illam, ſic alias omiſerunt,cum ex profeſſo D.Io.Baptiſtæ Hiſtoriam ibidem nõ deſcribant, ſed per tranſitum, ſumpta occaſione, ꝙ cum Herodes audiret IESV Chriſti miracula,credebat Ioan.Baptiſtam ſurrexiſſe, quem decollari fecerat:& ſic ſequũtur hanc breuẽ matrimonij Herodiani Hiſtoriam) quarum vna videtur poſſe dici (& ſi contra-
143 dicat Ioſepho,& alijs)quòd Philippus † habebat filiam:Herodes enim ſaltatricem, filiam Herodiadis habuit vitæ,ac Necis præcurſoris, matre inſtiganre,ſollicitatricem; nec enim,per ea,quæ ego inſpexi,dicũt Hiſtorici, cuius nam filia eſſet: Cum ex Tertulliano, illam puellam filiam fuiſſe eiuſdem Philippi,dicat Apoſtillator ad Nicephorum. Vnde vt hæc omnia concordẽtur,dicere poſſumus,quòd Philippus viuente ad huc Philippo patre, diem obierit, & poſtmodum Philippus pater abſq; liberis; Ex
144 inde Regna ſcilicet † Itureæ,Trachonitidis, Gaulouitidis,Batanea,& Paneadis,ſibi ab Herode ſeniore patre,extremo ſuæ voluntatis codicillo,relicta, ac eidẽ Philippo legata. vt per Ioſeph.antiquitat.Iudaic.lib.17. cap.10. & de Bello Iudaico.lib.2. cap.4.Fuiſſent huius Philippi filijs data. Hinc mortuo Philippo, Tiberius Cæſar eius iam dictum Principatum, Imperij nomine gubernari fecit; quẽ Tiberio defuncto,Claudius Cæſar, Agrippæ Regi iuniori, Herodis huius nepoti,donauit.vt ſcribit Ioſephus de Bello Iudaic.lib.2. cap.17. & lib.3.c.2. Altera aſſignari poſſet,quia Herodias erat ſoror Agrippæ maioris, & Ariſtoboli ſui fratris
145 filia,† vt ſcribit idem Ioſephus antiquitat. lib.18.cap.7.& Ioan.Zonar.Annaliũ lib.1.Quia Herodes ſenior habuit filios plures,inter quos habuit Ariſtobolum, & Herodem hunc iuniorem Tetrarcham appellatũ.Ex Ariſtobolo nati ſunt Agrippa,& Herodias,quæ neptis ſibi erat ex fratre nata ex Berenice. Ex ijs cauſis omnibus,quæ obſcenæ videbantur, Ioannes matrimonium damnabat.

Conìectari poteſt ex alio etiam,Summũ Pontificem dici poſſe ꝙ diſpenſare valeat ſuper dicta Leuitici prohibitione, cum illa prohibitio facta fuerit, ob longiorem tunc vitæ hominum
146 curſum, ob quem,alijs†minimè coniunctis, temporum lapſu intercedente, nubere poterant. Nuper autem cum vita hominum anguſtior reddita fuerit (vt latius deduxi in Apologia in ſententiam Pilati, Aquilæ repertam) tñ abeſt, vt iure merito, Summus Pontifex diſpenſare valeret in prohibitis caſibus,humanę protogationis,ac prolis ſuſceptioni ſtudendo; vt ex cauſa fierent qñq; matrimonia cum ſanguine iunctis, ne dum vitam breuiſsimam trahendo,expectarentur omnes graduum diſiunctiones, morti inngerent,& matrimonia aliqñ omitterentur. At inuincibili, meo iudicio, ratione,poſſet iſta opinio tueri,quia cũ tenentes

opi-

opinionem,idcirco Pôtificē in gradibus aſcen
147 dentium,& deſcendentium† diſpēſandi ius
non habere,tamq̄ in Leuitico prohibitis,quaſi
quòd cum ſit iuris diuini prohibitio,hoc face-
re Summus Pôtifex prohibeatur;Tunc reſpon-
detur,poſitionem hanc (ſi vera eſſet)ex omni
ſui parte veram eſſe oportere, & non partim
illam permitti, partim vero prohiberi. Vnde
cum ſit vnica determinatio,debet omnia pari-
formiter determinare. arg. l. Commodiſsimè.
ff. de lib. & poſthum. Sed per eoſdem contra-
rium aſſerentes, in gradibus collateralium,di-
citur Papam poſſe diſpenſare, pro ut iam plu-
ries.per ſedem Apoſtolicam fuit diſpēſatum,
& in dies,occurrētibus neceſsitatibus,diſpen-
ſatur, ergo illorum dictum cōfunditur,vt poſ-
ſit diſpenſare etiam cum aſcendētibus, & de-
ſcendentibus ex iuſtis cauſis,poſtq̄ prohibitio
eſt vniformis, & ex eodem fonte, & loco. Ex
148 cauſa verò diſpenſationes has fieri † poſſe,
probant Cardin.Patiſ. in dicto cōſ.68. vol.4.&
Sigiſmund. Loffred.in conſ.50.Bellemer.in di-
cto conſ.28. nouiſſimè ad ſatietatem Alphon-
ſus de Caſtro de poteſtat.leg.pęnal. lib.1.c.12.
Sunt autē vrgentiſſimæ cauſæ: ad fugādabella,
ad ſeruandam pacem,ne etiam Regna,aut ſta-
149 tus † ad alienigenas, & extraneas perſonas
tranſmittantur. Hinc Emanuel Rex Portugal-
150 liæ vnam poſt aliam,tres duxit vxores,†Ca-
tholicorum Regum filias. Ferdinādus Primus
Rex Neapoli duxit vxorem Ioannam de Ara-
gonia Ioannis Regis Aragonum filiam, ſecun-
do ſibi conſanguinitatis gradu coniunctā.Fer-
dinandus itidem ſecūdus, patris ſui ſororem.
& multa horū exempla ſunt obuia. Hinc etiam
famoſiſſima illa cauſa Angliæ,de qua infra di-
cam. Hanc etiam opinionem,ꝙ Papa diſpēſet
151 in gradibus aſcēdentiū,& †deſcendentium,
quibuſdam perſonis exceptis,tenuit Ioſephus
Angles Florū Theologal.quæſt. par.1. in quæ-
ſtione de impedimento conſanguinitatis, per
plures concluſiones. & inter aſſertores Hære-
ticos poſt Concilium Tridentinum enumerat
illos,qui dicunt gradus matrimonij non poſſe
152 ab eccleſia diſpēſari,†Paulus Gryſaldus De-
ciſion.Catholicarum.§.Matrimonium.num.22.
Eadē enim ratio aſſignatur in gradu aſcenden-
tium,& deſcendentium, quæ & collateralium;
ſcilicet ne reueletur turpitudo illorum,atq; il-
larum: vnde ſicut in collateralibus militat, ac
licet,ſic militare debet, & licere in aſcenden-
tibus,ac deſcendentibus:vt ſicuti eadem ratio
153. militat in vtroq;,eadem & diſpoſitione†re-
guletur. Vulg.l.Illud. ff.ad leg.aquil.§.Duorū.
Inſt. de nupt. ſic nouiſſimè tenuit Anaſtaſius
Germon de Sacrorum immunitat.lib.3.cap.11.
nu.104. dicens: In gradibus verò de iure diui-
no prohibitis, ne contrahatur matrimonium:
Quia præceptum illud non eſt iuris naturalis,
ex iuſta,& neceſſaria cauſa, Pontificem Maxi-
mum, non æquè alium inferiorem, indulgere
poſſe: ipſumq; id pluribus probaſſe dicit ani-
maduerſ.lib.1. cap. 16. (quod opus ad manus
noſtras nondū peruenit.)Cōſtat autem, ꝙ cum
prohibitio vigore Canonum Pōtificalium ſta-
bilita ſit vſq; ad quartum gradum incluſiuè,ob
vitæ currētis breuitatem nunq̄ caſus occurrit,
neq; occurrere idcirco poſſet, quo in quarto
154 gradu conſanguinitatis inter†aſcendentes,
ac deſcendentes matrimonium contrahatur,
vt inter patrem, & abneptem: vt Ioan. Paulus
Lancellot. in loco ſupra relato conſiderauit;
quia in ijs currunt quatuor perſonarum æta-
tes,in quibus ad minus currerent centum tri-
ginta anni, qua ætate neceſſe eſſet eſſe marem,
aut fœminam,qui deberent contrahere cū ma-
re,aut puella annorum quatuordecim. Ex cau-
ſis itaq; vrgentiſſimis, ac rationabilibus poſſe
Pontificē diſpenſare,ſi vellet, exploratiſſimum
eſſe concludo:ſaluo tñ Eccleſiæ iudicio,eiuſq;
Summi Pontificis,cui humiliter me ſubijcio.

Hæc ad probandam Pontificis Maximi potē
tiam,breuiſsimè tacta ſint,ac delibata. Nuſquā
verò legitur, Pontifices In id genus diſpenſa-
155 tionum incidiſſe, † aut aliter diſpenſaſſe, nec
Chriſtianos aliquos id tractaſſe, aut propoſuiſ
ſe.Cum enim Romani Pontifices,Petri ſint ſuc
ceſſores, & Chriſti Domini Noſtri Vicarij, &
Spiritu ſancto protegente,regantur, Quis Pon
tificum fuit vnquam,vel erit,qui inter Patrem,
filiam,matrem aut filium matrimonium contra
here non abhorruerit? cum Ethnicæ etiam gē-
tes,maximopere deteſtatę illa ſint:ſic de Veſa-
156 no Myrrhæ Amore†in Cinyrā, dicit Ouidius
lib.10.Metamorphoſeos, dum ait:

Accipit obſceno Genitor ſua viſcera lecto,
Virgineoſque metus leuat, hortaturque timentem,
Plena Patris Thalamis excedit, & impia diro
Semina fert vtero,conceptaque crimina portat.

Et idem Ouidius lib.1.de Arte Amandi inquit:

Myrrha patrem,ſed non vt filia debet, amauit.

De qua Elyſius Calentius:

Myrrha patris vetitum,potuit temerare cubile.

De qua etiam plura nouiſsimè ſcripſit Natalis
Comes Mythologiæ.lib.5.cap.16.Sic de Mene-
157 phrone dicitur, qui matrem propriam † de-
periuit, de quo Ouidius lib.7.Metamorph.

In qua cum Matre Menephron
Concubiturus erat ſæuarum more ferarum.

158 Sic Artaxerſes † Perſarum Rex Atoſſam filiā
vxorem duxit,vt eſt author Plutarchus in eius
vita.Pariſathis Darium filium,vt dicit Agathius
de bello Gothorum. lib.2.de qua Paulus Oro-
ſius lib.1.cap.4. Damnatur Oedipus, quòd Io-
159 caſtam matrem, Laio † patre Mortuo, Vxo-
rem duxerit: de quo Claudianus in Eutro-
pium inquit:

Oedipodes Matrē,natam duxiſſe Thyeſtes,Cantatur.

De quo Anneus Seneca in Thebaide.cap.1.in-
quit,ſub nomine eiuſdem Oedipi:

Occidi

Occidi patrem,
Sed matrem amaui,prob loqui Hymenęum pudet,
Tędasque noſtras, has quoque inuitum pati
Te coge pęnas, Facinus ignotum,efferum,
Inuſitatum fare,quod populi horreant,
Quod eſſe factum nulla non ætas neget,
Quod Parricidam pudeat.In patrios Thoros
Tuli paterno ſanguine aſperſas manus,
Scelerisque pretium maius accepi ſcelus.
Leue eſt paternum facinus, in thalamos meos
Deducta mater,ne parum ſcelerum foret,
Fęcunda,nullum crimen hoc maius poteſt
Natura ferre.

Et Statius lib.1.Thebaidos:

Scandere quin etiam thalamos hic impius hæres
Patris,& immerita gremium inceſtare Parentis
Appetijt,proprios monſtro reuolutus in ortus.

Semiramidem cęteris cõmendabilem acti-
bus,quòd Nini filij amorem poſtulauerit, dam
160 nat† Iuſtin.Hiſtoriar.lib.1. Auguſtin. de Ci-
uitate Dei lib.18. cap. 2. de hac Baptiſta Man-
tuanus ait:

Concubitus Nati longęua Semiramis ardet.

Qua de cauſa,vt infandum hoc facinus tege-
ret,legem illa protulit, vt inter parentes,ac fi-
lios, nulla delata reuerentia naturæ,de coniu-
161 gijs† appetendis, quod cuiq; libitum eſſet,
id licitũ, ac permiſſum haberetur:vt dicit Pau-
lus Oroſius. Hiſtor.lib. 1. cap.4. Nullus itaque
Pontificum ſimilia attentauit, quamq̃ ei dica-
tur illud Hieremiæ. cap. 1. Conſtitui te ſuper
gentes,& Regna, vt euellas, & deſtruas,ædifi-
cees, & plantes. Et fuerit Pontifex conſtitutus
Cephas, ideſt caput omnium gentium; & cum
Simon prius vocaretur, fuit vocatus Petrus à
Petra ſuper qua ædificãda erat Eccleſia: Petra
autem erat Chriſtus, cui omnia tradita ſunt in
cœlo, & in terra, qui eidem Petro dixerat, vt
ſuas oues paſceret,adeo quòd Papę Tribunal,
Chriſti dicitur.

Quoad matrimonij impedimenta ex conſan-
guinitate, & affinitate prouenientia q̃plura di
ximus, ex quibus conſtat de gradibus,in qui-
bus connubia interdicuntur, ſi ſcienter matri-
monia, in quendam veluti Catholicæ Eccleſiæ
contemptum contraherentur, minimeq́; ob id
161 fuiſſe permiſſas, & inceſtas† nuptias appel-
lari,vt inquit Gelaſius Papa in c. Lex illa.36.q.
1. Inceſtum vero conſtat eſſe cõſanguineorum,
vel affinium abuſum, vt quoad aſcendentes,&
163 deſcendentes,† ſupra diximus. Sic etiã quo-
ad collaterales,cum fratre,& ſorore, cum reli-
cta fratris, cum Nouerca,cum Cõſobrina,cum
relicta Auunculi,cum filia Patrui,cũ filia Auun
culi, cum ſorore vxoris defunctæ, cum Priui-
gna,cum nuru, cum Patruo,cum Auunculo, cũ
Sorore vxoris, cum Amita, cum Matertera, &
alijs de quibus Leuitici. c.18. & 20.& in Con-
cilijs Agathenſi,Epaunenſi,Aurelianẽſi. 1.& 3.
Aruernenſi,Pariſienſi. 1. Antiſiodorenſi, Ro-
mano 3.& Elibertino,vt refert Sotteal. in Sum-
ma Pontifical. §. In eeſta coniunctio. num. 2. &
ſeq. Andr.Barbat. in conſ.23. vol.2. Sic etiã,vt
dictũ eſt, cum filijs adoptiuis, arrogatis,ſpiri-
tualibus,& ſimilibus. Committitur etiam ince-
164 ſtus cum Moniali, vt tenuerunt† multi, quos
refert Iulius Clarus in §.Inceſtus.num.2. Licet
tam ſi ſecularis cum moniali,q̃ ſi ſęcularis cum
Religioſo,ſe immiſcuerint,ſimplicem illam ap
pellauerit fornicationem idem Clar. in §. For-
nicatio. num. 15. & ſeq. quoad ſceleris graui-
tatem dicam ſtatim.

Sed probatiſſimum eſt, illum, illamuè, qui ſe
religioni vouerunt matrimonium contrahere
165 † minimè poſſe.c.Veniens. Qui cleric.vel vo-
uent. Quod ſine dubio procedit in eo, qui ſu-
ſcepit habitum,ac profeſsionem fecit,vt ſi iſte
matrimonium contrahat, vxore ſemota,ad re-
ligionem redire cogatur.c.Meminimus. eo.tit.
Vnde de Virginibus Velatis,& quę profeſsio-
nem fecerunt, intelligitur illud Hieronymi
Cõtra Iouinianum. Virgines(ait)quæ poſt con-
ſecrationem nupſerint, nõ tam adulteræ ſunt,
166 q̃† inceſtæ.vt in c.fin.27.diſtin.& c.Si nupſe-
rit.ead.diſtin. Quæ ſupra iã diximus, in ſolem-
ni,vt dicunt, voto ſibi locum vendicabunt. In
ſimplici vero religioſo, aut moniali vouente,
aliter dicendum: Quia & ſi pro voti trãſgreſ-
ſione mulctetur, matrimonium tamen contra-
hit,niſi pubes erit, & continuato habitu ſecun
dum votum,ea,quæ officio monachi incũbunt,
167 expleuerit,elapſo anno,irreuocabiliter† Mo-
nachus erit.arg.Gloſ.in dicto c.Meminimus.in
verbo. Profeſsionẽ. & in verbo. Nec habitum.
& annotauit Io. Papon. in conſuetud. Borbo-
nienſ. §. 319. in verbo. Profeſsion expreſſe ou
taiſible. Sic Præsbyter,& Sacerdos, poſt obten
tum habitum ſacerdotij,atq; conſecrationem,
168 matrimonium contrahere† nõ poteſt. c.Præ-
sbyter. 27.diſtin.& c.Quoniam præsbyteri 28.
diſtinct. & in vtraq; diſtinctione ſunt plura ca
pitula ad id faciẽtia,& plura alia retulit Andr.
Tiraquel. de legib. Connubial.l.is.nu.118.cum
pluribus ſeq. Decet enim ſacerdotium caſti-
tatem habere præcipuam; quod non ſolum ra-
tioni conſentaneum eſſe probatur,ſed ſolem-
169 niter † ex ſacris ſcripturæ teſtimonijs præ-
ſtitit Thomas Campegius Epiſcopus Feltren-
ſis. de Cælibatu ſacerdotum non abrogando.
per totum. Et pinguiori ſtilo rem hanc illu-
ſtriorem reddidit Marquardus Suſannius in
Commentar.eiuſdem titul.parte 1. cap.2. & 8.
& per totum. Vbi ex ſacris ſcripturarum Arca-
nis,Hiſtorijs,omniq́; ſcriptorum genere,quod
de ſacerdotibus diximus,comprobat. Et idem
Suſannius eadem par.cap.9. Latiſsimè de Vir-
ginibus Deo dicatis, proſequutus eſt. Et alia
ad hanc materiã ſpectantia ſcribit Simon Ma-
iolus Epiſcopus Vulturarienſis de irregularit.
lib.1.cap.29. Sic etiã reſpondit Io.Epiſcopus

Citri

Citri ad Conſtantinum Cabaſilá Archiepiſco-
pũ Dyrracchij, & etiá Theodorus Balſamonus
Patriarcha Antiochenus iuris orientalis. lib 3.
Iuſtitiæ publicæ honeſtatis impedimentum,
ſimiliter matrimonium impedit, & cõtractum
dirimit. Eſt autem publicæ honeſtatis iuſtitia,
quæ ex legitimis oritur ſponſalibus mulieris,
quæ ei coniuncta eſt, cum qua nunc matrimo-
nium contrahere deſiderat. Inhoneſti enim, ac
turpiſſimi videtur exempli, vt ei, quis nubat,
170 cuius coniũctam † ſponſalia frangendo, de-
ceperit. de hoc habetur in dicto c. Non debet
de conſanguin. & affin. Sed hodie per Triden-
tinum Cõcilium, hoc impedimentum primum
gradum nõ excedit, ſi ſponſalia valida extite-
rint, quia ſi valida non erunt, nullum exinde
171 † impedimentum obſtabit. Vt patet ſeſſ. 24. de
reformat. matrim. cap. 3. Hoc idem declarauit
Theodoſius Patriarcha iuris oriẽtal. lib. 2. Na-
uarra in Manual. cap. 22. nu. 57. Maiolus de ir-
regular. lib. 3. c. 25. ſub nu. 57. Lancellot. Inſtit.
Canonic. lib. 2. Titul. Quæ matrimon. imped.
põſſ. §. Publicæ quoque honeſtatis.

Huc ſpectat controuerſia maxima, quæ totius
orbis Chriſtiani ingenia exercuit, cuius ſupra
per tranſitum meminimus. Henricus Octauus
172 Rex † Angliæ, vxorem duxit Catherinam, Ca-
tholicorum Regum Ferdinandi, & Elizabethæ
filiam: poſtmodum ſpiritu nequam ductus, ma-
trimonium, ea ex cauſa dirimere tentauit, ꝙ
cũ Arcturo fratre primogenito iam defuncto,
ſponſalia prius contracta fuerant. Cognita au-
tem cauſa per Iuliũ Secundum Pontificem Ma-
ximum, conſtitoq́; ꝙ ob imbecillá eorum æta-
tem, non ſolum conſummata ſponſalia nõ fue-
rant, ſed nec etiá conſumare potuerant, ſuper-
ſtiteq́; Catherina ſponſa, virgineq́; intacta re-
perta, ex iuſtiſſimis cauſis cum Henrico matri-
monium contractum, de eiuſdem Summi Pon-
tificis voluntate; Impedimento iuſtitiæ publi-
cæ honeſtatis, qđ humani, poſitiuiq́; iuris eſſe,
notorium eſt, minimè obſtante. Quia tũ iniqui
Regis voto ſententia nõ ceſſerat, ſuper eadem
re totius Chriſtiani orbis viri primarij conſul-
ti ſunt: & pro Summi Põtificis ſententia omnes
cenſuerunt: cuius rei latiſsimè meminit Nico-
laus Sanderus de Schiſmate Anglicano. lib. 1.
Doctores, qui ſuper ea re ſcripſere hi ſunt.
173 † Gulielmus Varamus Archiepiſcopus Can-
tuatienſis, Cuthbertus Tonſtallus Londinẽſis
prius, & poſtea Dunelmenſis Epiſcopus, Nico-
laus Veſtus Elienſis, Ioannes Clercus Batho-
nienſis, Ioannes Fisherus Roffenſis, poſtea Ca-
dinalis, Henricus Stádicius Aſaphenſis, omnes
Epiſcopi. & Abbates Thomas Abelus, Riccar-
dus Fetherſtonus, Pouellus, & Ridlæus, Tho-
mas Morus eiuſdem Regis Angliæ Cancella-
rius, & Ioannes Holimanus Briſtolienſis Epi-
ſcopus, omnes Angli. Nec non Franciſcus Ro-
yas, Alphonſus Vcrueſius, Alphõſus de Caſtro,
Ioannes Geneſius Sepulueda, Aluarus Gome-
ſius, Hiſpani, ac Luſitani. Ioannes Cochlæus
Germanus, Ludouicus Schora Belga, Eguina-
rius Baro, Franciſcus Duarenus, & Franciſcus
Connanus Galli. Thomas de Vio, poſtea Car-
dinalis, Comes Ludouicus Nugarola Veronen
ſis, & Sigiſmundus Loffredus. (qui ſolemniter
ſcripſit) Itali. Cui Loffredo ſe ſubſcripſerunt
infraſcripti Imperiales Magiſtratus, Ioannes
Sunnier Vicecãcellarius, Hieronymus de Col-
le Regens, & Cõſiliarius Collateralis, Cicchus
Loffredus Præſidẽs Regij Cõcilij, Hieronymus
de Franciſco Regius Conſiliarius, & Locum-
tenens Magni Camerarij, Ioãnes Martialis Re-
gius Conſiliarius, Antonius Capicius Regius
Conſiliarius, Thomas Minadous Regius Con-
ſiliarius, Nicolaus Maiorana Regius Conſilia-
rius, Bernardinus Galeota Regius Cõſiliarius,
Bernardinus Sanctus Regius Conſiliarius, Tho
mas Grammaticus Regius Cõſiliarius, Bartho-
lomeus Martialis, Nicolaus Maricõda, Io. Fran
ciſcus Brancia, Galeatius de ſancto Seuerino,
Marius Saxus, & Gentilis de Albertino ſupre-
mi tunc Aduocati, qui temporũ ſucceſſu, & ipſi
maiori ex parte Conſiliarij Regij extitere.

Omnino autem, nihil abſurdius audiri in ſi-
milibus poteſt, q̃ ꝙ matrimonia citra neceſſita-
tem, & Sanctæ ſedis diſpenſationem cum con-
ſanguineis, & affinibus contrahantur: vnde Plu
tarch. Problem. 6. inquit, ſuperioribus tempori
bus, quæ ſe aliqua neceſſitudine attigiſſent, vxo
res, nõ ducebant, quemadmodum nec nunc ſo-
rores; ex quibus, vt plurimum malos, terũ euen
tus inſpeximus, & cum illis perperam actum
174 fuiſſe, qui nuptijs ſimilibus inhiarunt. † He-
rodis, de quo iá diximus, exemplum in prom-
175 ptu eſt, qui cum Herodiade † in Hiſpaniá fu-
gatus, profugus ibi cum vxore moritur. vt dicit
Ioſephus de Bello Iudaico. lib. 2. c. 8. & nouiſ-
ſimè meminit Chriſtian⁹ Adrichomi⁹ in Thea-
tro Terræ ſanctæ. ſub Chronico anni D. Noſtri
176 IESV Chriſti. 39. Sic Titum Veſpaſianum, † re
fert Tranquillus, febrim nactum, & moribun-
dũ, cum lectica transferretur, ſuſpexiſſe, dimo-
tis plagulis, cælum, multumq́; conqueſtum, ſibi
vitam eripi immerenti, neque vllum ſuũ factũ
pœnitendum, excepto dũtaxat vno, quod quale
fuerit, neque tunc prodidiſſe. Quibuſdam tũ
ſuccurriſſe in opinionem, bonum Imperatorẽ
recordatum, conſuetudinem, quá cum fratris
vxore Domitia habuerat. Eodem etiam malo
177 Claudius Cæſar, † coniunctarũ matrimonijs
mulierũ infœliciſſimus Princeps: nam, & Meſſa-
178 liná Barbati Meſſallæ, cõſobrini ſui filiá, † Me
retricũ omnium Principem, vxorẽ habuit, ſcor-
tum infamiſſimá, vt quæ ſtrenuam rem geſſerat,
vna nocte hominũ viginti quinque congreſſus
ſuſtinendo, quá nouiſſimè occidi fecit. Eaque
de medio ſublata, Agrippinam, Germanici fra-
tris ſui filiam vxorem duxit, quá accepiſſe ſub

exitu

exitu vitæ pęnituit, vnde infœliciter eius me-
179 dio veneno extinctum † referunt Suetonius
Trãquillus in Claudio c.45. Cornelius Tacitus
Hiſtor.lib.11.De Meſſalina vero Plinius lib.10.
c.63. Meſſalina (inquit) Claudij Cæſaris con-
iux, hanc Regalem exiſtimãs Palmam elegit id
in certamen, Nobiliſsimam è proſtitutis Ancil-
lam, mercenuariæ ſtipis, eamque die, ac nocte
ſuperauit, quinto, & viceſimo concubitu. de
qua poſt multa Iuuenalis Satyra 6.

Excepit blanda intrantes, atque æra popoſcit,
Mox Lenone ſuas iam dimittente puellas,
Triſtis abit, ſed quod potuit, tamen vltima cellam
Clauſit, adhuc ardens rigida tentigine vulua,
Et laſſata viris non dum ſatiata receſſit.

Frãciſcus Petrarcha de Remedijs vtriuſq; for-
tunæ. lib.2. Dialogo.21. de Claudio loquutus
ſic inquit: Seu qñ hic adulteratum fortunatus
coniugũ Princeps fuit, eiuſdem Meſſalinã, ſum
mum Imperij probrum loquar, quæ ſecordem
virum, ac Cæſareum deſerens cubile, noctu Lu-
panaria circuibat, illa faciens, quæ referri etiã
pudor prohibet. Baſſianus item Antoninus, qui
Caracalla appellatus, probris afficitur, quòd Iu
180 liam † nouercã duxit vxorem. Illa enim cum
ob nègligẽtiam maximã corporis partẽ nudaſ-
ſet, Antoninus, inquit: Vellem ſi liceret; Prom-
ptè illa reſpondit. Si libet, licet, An naſcis te Im
peratorem eſſe, & leges dare, non accipere. Vn
de facto matrimonio illã duxit. de quo Aelius
Spartianus inquit: Quo audito, furor incondi-
tus ad effectũ criminis roboratus eſt, nuptiaſq;
eas celebrauit, quaſi ſciret ſe leges dare, cũ ve-
rè ſolus prohibere debuiſſet, matrem enim, (nõ
alio dicenda erat nomine) duxit vxorem, ad
Parricidium iunxit inceſtum. Hæc Spartianus.
de quo, & Eutropius rerum Romanãrũ. lib.10.
cap.10. Plura improbitatis huius exempla tra-
derem: ne infamium ſcælerum tamen facta cõ-
memorem, ex profeſſo omitto. Inde ad viam,
vnde digreſſus ſum, reuertor.

Inceſtus, itaq; dicitur, vt Nonio Marcello pla
cet, quaſi non caſtus: in eos, qui non caſtè nu-
181 ptias † ineunt. Alij autem, ſine ceſtu dictum
182 volunt. Erat ceſtus † Veneris Cingulum, quo
contrahentes nouas nuptias, honeſtatis ergò
vtebantur. Cingulum hoc virgo ad viri domũ
183 aſportabat, appellabatur † verò, vt diximus,
Veneris Cingulum, quo ipſa Martem, Iuno Io-
uem conciliauit à Græcis κεστὸν dictum, eſtque
Lorus interpũctus, acuuè pictus, commune fę-
minarum ornamentum. De illo Veneris Ceſto
Martialis ait:

Vt Martis reuocetur amor, ſummiq; Tonantis,
A te Iuno petit Ceſton, & ipſa Venus.

Hic Lorus, ſiue Baltheus erat, quo virgo cin-
gebatur ad virum itura diuerſi coloris: In ple-
riſq; Italiæ locis hæc Cinctura vſu venit, & vir-
ginibus, & mulieribus, quæ portant Cingulum
quẽdam Sericum, diuerſi, vel Vnicoloris, inter
punctis argenteis, cum fibula, qua laxatur, ac
ſtringitur: ornamẽti illius fœminei ſpecies eſt,
184 ac inter muliebria ornamenta † illũ reponit.
in l. Veſtis. ff. de aur. & arg. leg. vbi de ornamen
tis præcingendi. Sunt autem (inquit) hęc Zonæ,
ſeu Cingulum. Hinc Gallos olim operam dare
ſoluiſſe, ne fierent obæſi, ac ventroſi, & punire
ſolitos iuuenem, certam Zonæ menſuram exce
dentem, ſcribit Strabo Geographię. lib.4. & re-
fert Lazarus Bayfus de Re Veſtiaria. cap.8. In-
deq; dictum voluiſſe antiquos, Virginem por-
tantem viro Zonam, non cibo, potuique vltra
neceſſarium, appetituram fore.

Sed agite quæſo lectores, aliquantulum anti-
quitatis arcana ſcrutemur, vt hæc rectè intelli
gantur. Fabuloſa illa æui ſenioris ætas, Deis il-
lis, Deabuſq; ludibrioſis, quos, quaſq; ſibi con-
finxerat, quid proprium tribuere ſolebat, cuiq;
conueniens, & quodammodo peculiare: Hinc
185 Iupiter † Venerem hortatur, vt bella relin-
quat, & matrimonia curet apud Homerũ lib.4.
Illiados, dum, omittendo Græca, ait:

Tum Venerem alloquitur, Tum ſoluit talibus ora
Filia non ars eſt tibi bellica tradita, ſed tu
Virgineas rixas, ſed tu connubia cura.
Hæc Mars, hæc teneat communia munera Pallas.

Vnde Veneri Baltheum iniunxerunt, ſiue Ce-
186 ſtum, diſcolorem, in quo ſuauitas, † collo-
quia dulcia, beneuolentia, blãditiæ, ſuaſiones,
fraudes, veneficiaq; includebãtur. De quo Ce-
ſto ibidem Homerus inquit:

Sic ait, & Lorum Ceſti de pectore ſoluit,
In quo blanditia plures mortalia corda
Mulcentes inerant, ſermo iucundus, amores,
Gratia, quæ mentem falſa dulcedine furant.

Hic erat Baltheus, hic erat Ceſtus Veneris,
quia cum ei, Virginum, matrimoniorumq; cu-
ra tradita eſſet, virgines ad virum accedentes,
hoc Baltheo, hac Zona, cinguloq; ornatas eſſe
conducit, Blãditijs, iucũdis ſermonibus, amo-
re, & gratijs, quibus cum Maritos mulceant, ac
in eorũ amorem conquirãt. Vnde Ceſtus, ama-
bilitas, & cupido, non immeritò appellatur
187 † ab Angelo Politiano Miſcellaneorum. c.12.
Nec ſilentio id, quod verius eſt, prætenbo,
Cingulum iſtud, ac Zonam pro virginitate ipſa
188 ſumi, † quam per virum ſolui dicebant, dum
ille virginitatis vincula reſerabat. De hoc Sex-
tus Pompeius lib.3. ait: Cingulum eſſe Zonam,
189 qua noua nupta † pcingebatur, quod vir in
lecto ſoluebat: vnde Catullus Epigram.2.

Qui Zonam ſoluit, diù ligatam.

Et iterum Epigrammat. 62. ad Ianuam:

Nec quærendum aliunde foret neruoſius illud,
Quod poßet Zonam ſoluere Virgineam.

Pauſanias in Acthiacis, ſcribit locum ibi eſſe,
cui ζωστὴρ. ideſt zoſteri, nomen inditum eſt,
quæ vox Cingulum ſonat. Quo in loco Lato-
nam ſoluiſſe Zonam dicitur. Hinc illud Ouidij
in Heroidis.

Caſtaq; fallaci Zona recincta manu.

190 At idem eſt, etiam Zonam † ſoluere, ac pepe-
riſſe, aut parere; nec enim ſine virginitatis ſolu
tione partus venit, excepta mundi Dña. Hinc
Apollonius in Argonauticis eſt author, Athe-
191 nis Templum erectum fuiſſe Dianæ † Solui-
zoniæ, quo læuatæ partu mulieres Zonam Dia-
næ ſolutam dicebãt. Natalis Comes Mytholo-
giæ lib. 3. c. 18. refert ad hũc ꝓpoſitũ, poſt verſi
culos Græcos, infraſcriptos latinos Apollonij:

Prima ſoluta mihi, poſtremaq; Zona, quòd ipſa
Inuidit multos natos Lucina Miſella.

Refert etiam illud Agathiæ, denotans coronas
192 donari ſolitas Veneri, & Zonas † Dianæ, hoc
Carmine.

Minerua crines poſuit, Veneriq; corollas,
Dianæ Zonam candida Callirhoe.
Nacta procum fuit hac, quem tota mente petebat,
Atq; Maris mater, facta fuit generis.

Huc ſpectant artificioſa carmina, ac verſiculi
ſenſu profundi, de Zona loquentes, quos ſcri-
bit Martialis lib. 14.

Longa ſatis nunc ſum; dulci ſed pondere venter,
Si tumeat, fiam tunc tibi Zona breuis.

De hoc Ceſto plura dicit Andr. Tiraquell. de
legib. connubialib. l. 3. num. 31. Ioan. Papon. in
præcepto. Non Mæchaberis. lib. 1. ſub verſ. de
Inceſtu. Petr. Gregor. Syntagmat. Iuris vniuerſ.
lib. 9. cap. 11. num. 2.

193 De Cæſtu vero pugillari † per Dipthongum,
qđ eſt genus Clauæ, pilas plumbeas loris Bu-
bulis appẽſas habẽs, quo Dares, & Entellus pu
gnarũt; de qua pugna Virgil. lib. 5. Æneidos.

Sin crudo fidit pugnam committere Caſtu.

Et idem Virgilius lib. 3. Gergicorum ait:

Curſibus, & crudo decertat Gratia caſtu.

de quo exercitationis genere plura ex antiq.
tatũ reconditis locis, retulit Hieronymus Mer
curialis artis Gymnaſticæ. lib. 2. cap. 9.

Vnde dicere voluerunt, inceſtas nuptias, id-
circo appellatas, quaſi abſq; ceſtu, abſq; Zona
Virginea, honoris, & honeſtatis matrimonailis
inſigne. Quod & ſi dici queat, non tñ verum
erit, niſi dum de Virginum matrimonijs loque
rentur: & ſic cum viduis conſanguineis, & in
gradu prohibitis illa ethymologia locum non
haberet, ꝙ foret abſonum. Niſi dicamus com-
prehendi, & ipſas accipiẽdo largè Zonam pro
194 pudore, & honeſtate, † quam deponũt etiam
viduæ, dum maritales complexus, ſecunda, vel
vlteriori vice ſubeunt. Alias primam Nonij
Ethymologiam probarem.

Pœna publicationis bonorum contra eos, qui
195 cõtrahũt inceſtas nuptias de regalibus † eſſe,
patet in dicto c. 1. in verbo. Bona cõtrahentiũ.
Quæ ſint regal. & ex authoritate etiam Iuſti-
niani. in Auct. Inceſtas. C. de inceſt. nupt. & in
corpore vnde ſumitur; & vtrobiq; fatẽtur Do-
ctores. Quæ publicatio in caſu isto locum ha-
bebit in matrimonio, & nuptijs prohibitis de
196 iure ciuili, non aũt † de iure canonico. vt vo
luerunt Calderin. in conſ. fin. tit. de cõſanguin.
& affinit. Petr. de Anchar. in conſ. 391. Videtur
prima facie. Dominic. de ſanct Gemin. in conſ.
71. nu. 5. Alex. in conſ. 229. nu. 7. vol. 6. Deci. in
conſ. 268. nu. 5. Ioan. Fab. in §. pen. circa finem,
Inſt. de nupt. Auguſtin. de Arim. ad Angel. in
tract. Malefi. in verbo. Che me hai adulterato.
in fin. vbi Landria. hãc opinionem tenuit Hie-
ron. Grat. in conſil. 100. nu 23. vol. 1. Alciat. in
c. cũ contingat. nu. 53. & ſeq. de iureiur. Nicola.
Boer. in deciſ. Burdegal. 318. n. 5. Marſil. in ſin-
gul. 254. in fi. quos refert, & ſequitur Ioan. Ce-
phal. in conſil. 226. num. 5. vol. 2. Ijs adde Petr.
Foller. in pract. crim. Canon. c. 4. nu. 94. 95. Iul.
Clar. in §. Inceſtũ. n. 6. Emmanuel. Suarez ĩ The-
ſaur. recep. sẽt. §. Inceſtũ. n. 29. & §. Nuptiæ. n. 76

Contrarium tñ, ꝙ pœnæ impoſitæ de iure ci
uili currant contra illos, qui contrahunt ince-
197 ſtas nuptias † prohibitas de iure Canonico,
tenuit Signorol. de Homod. in conſil. 25. & ità
etiam conſuluit Card. vti refert, ac tenet Abb.
Panorm. in cap. Et ſi neceſſe. num. 10. 11. de do-
nat. inter vir. & vx. tenuit Philipp. Dec. in conſ.
158. per totum. Io. Bernard. Diaz. in Pract. cri-
minal. Canon. ca. 78. ſub nu. 4. Lancell. Conrad.
de offic. prætor. in cauſ. crim. tit. de Inceſtuoſis.
nu. 9. Io. Bapt. Villalob. in com. opin. § Nuptiæ.
nu. 48. Idem Dec. in l. fin. nu. 7. C. vnd. legit. Io.
Franciſc. Ripa in l. 1. num. 16. C. de edeu. Paul.
Grilland. de pœnis omnifar. coitus. q. 3. num. 4.
Matth. de Afflict. in dicto verb. Bona contrahẽ-
tium inceſtas nuptias. col. 1. Io. Crotus in Rub.
ſol. matrim. num. 49. Aegid. Boſſ. in tit. de coitu
damnat. & punib. nu. 71. Vincent. Hercul. in l. 1.
§. lex Falcid. in fi. ff. ad leg. Falcid. Remiſſiuè
Bern. Alfan. collect. iur. 309. Didac. Couarr. in
Epit. lib. 4. decret. par. 2. c. 6. nu. 18. vbi dicit eſſe
communem opinionem. Aluarot. & Præpoſit. in
dicto cap. 1. quæ ſint regal. Roſell. de ſucceſſ. ab
inteſt. nu. 105. & videtur de mente Petr. Greg.
ſintagm. iur. vniuerſ. lib. 9. cap. 11. num. 4.

Vnde hæc videtur communior, & ſequenda,
quia Philipp. Dec. in d. conſ. 268. perfunctoriè
dicit duo verba, vnde non debet haberi in con-
ſideratione, niſi qđ dixit in d. l. fin. & in d. cõſil.
158. vbi latè tractat materiã. conſequenter tã
Anchar. in d. conſ. 391. quam Hippolyt. in dicto
ſingul. 254. alijq; plures extrahendi eſſent à pri
ma opinione, cum non loquantur de caſu pro-
poſito, ſed tantum, qñ quis carnis flagitium cũ
vna ſorore ſecretò commiſit, & poſtmodũ pu-
blicè contrahit matrimoniũ cum altera; in quo
caſu poſſent fieri plures diuerſitatis rationes,
quæ nõ militarẽt in caſu, de quo agimus. Et pro
hac opinione vltima, ego cõſiderarem prohibi
tionem primã non eſſe de iure Canonũ, vt ipſi
dicunt, & ponderant, ꝙ tales Canones ſint fa-
cti poſt leges permittẽtes publicationẽ bono-
rum contrahentibus inceſtas nuptias: nam di-
co

co prohibitionẽ eſſe de iure diuino ex Leuitic. in d.ca.18. & 20.& proinde dum Imperatores poſtmodum impoſuerunt bonorũ confiſcando
198 iũ pœnas contrahentibus nuptias † inceſtas, vtique de inceſtis iure diuino loqui videntur, & non de alius iuribus.

Et vt talis pœna locũ habeat, non ſufficit, ꝙ ſint contracta ſponſalia, niſi fuerit matrimoniu
199 carnali copula conſumatum † c. Et ſi neceſſe. vbi Ant.de Butr.Panormit. Præpoſit.& alij. de donat.int.vir. & vx. Bald. de Bartolinis de dote.par.11.num.3.7. verſ.ſextus caſus. in fin. Matth.de Afflict.in d.c.1.in ver. Bona contrahentium.nu.9.Ant.Gomez.in l.Tauri.50.nu.15. Quinimmò hæc pœna ceſſabit in cõmittẽtibus inceſtum flagitio carnis circumſcripta matrimonij cauſa; tunc enim alijs pœnis in inceſtuo
200 ſos à iure† ſtatutis, locus erit. Iacob.de Are. Cyn.& Bald.in dicta auct.Inceſtas. Marian.Senior in conſ.12.col. fin.vol.1.Matth.de Afflict. vbi ſupra.nu.3.Nicol.Boer.in deciſ.264.Et iam dictæ pœnæ locus erit, cum à principio impedimenta ſciuiſſent, ſecus verò, ſi ignorauerint,
201 qa pęnæ † locus nõ erit.Gloſſ.notab.in clem. 1.de conſanguin.& affin. Felyn. in c.examinata.de iudic.Didac.Conarr.in Epitom.de ſponſalib. par.2.c.6.§.8.Petrus Duẽnas.Regul.150. limit.1. Ex iã dictis ſequit̃, ſupra notatæ pęnæ locũ nõ eſſe, qñ matrimoniũ inter coniũctos eſſet contractum, ex illicita fornicatione attinen
202 tes, cum iſta† fornicatio de iure ciuili nõ ſit prohibita. vt tenuit Gloſ. in § Affinitatis. Inſt. de nupt. Corn.in conſ. 114. vol.2. & poſt alios Nicol.Boer.in dicta deciſ.264.ſub nu.13.Si autem contraherentur ſponſalia de futuro inter coniunctos, cum reſeruatione diſpenſationis
203 Summi† Pontificis, tunc ſine dubio pęnæ non erit locus: vt poſt Anton. de Butrio, & Nicol. Boerium tenuit Iul.Clar.in dicto. §. Inceſtum. n.9.Et ſic videmus in facto hodie omnia ſponſalia contrahi, alias inconueniens eſſet prius, Summo Pontifici pro diſpenſatione p̃ces offerre,& porrigere, & perita obtinere,& his factis de Matrimonio colloqui; quia ex re qualibet etiam læuiſſima poſſent non concordari,& matrimonium ad effectum minimè duci, & tunc Summi Põtificis diploma eſſet ludibrio obientum, quod dicendum minimè videtur. Quò verò ad alias pœnas inceſtus, non eſt hic locus, & ego tango de magiſtratuum edict. lib.1.c.8. An vero contrahens ſcienter inceſtas nuptias, vel ſponſalia, quæ conſumantur per Carnis de
214 bitum, incidat† in excõmunicationem contentam in Cle. 1. de conſanguin. & affin. poſt diſpoſitionem Concil.Trid. contra Doctorem Nauarrum ſcripſi conſil.89.Centur.1.

Aduertendum fore cenſeo bona contrahentium inceſtas nuptias publicari, nec in eis ha
205 bere † locum auct. Bona damnatorum.C.de bonis proſcriptor. vt voluit Ioan. Cephal. in cõſ.79.nu 23.vol.1. Sequitur referẽs Alphanus in Collectan. 499. vide aliqua nouiſſimè p Anton.de Gãma in deciſ.Luſitan. 352.per totum.

ARGVMENTVM. CAP. XVII.

Cum habeat Rex Catholicus condemnatorum, & proſcriptorum bona, tamquam de Regalibus, quæ ſit condemnatio, quæ proſcriptio, & quomodo erat antiqua illarum formula, & alia quoad materiam enucleantur.

COMPENDIVM.

1 *Bona condemnatorum, & proſcriptorum ſunt de Regalibus.*
2 *Condemnare, an ſit idem, quòd damnare.*
3 *Condemnati dicuntur per iuſtam ſententiam.*
4 *Abſolutionis formula apud Romanos, & condemnationis. num.5.*
6 *Comperendinatio, quãdo cauſa differtur in alterũ diẽ.*
7 *Proſcriptio quid? num 8.10.14.*
9 *Augures habebant templum in loco excelſo.*
11 *Proſcripta bona, quæ dicebantur. num.12.16.*
13 *Proſcriptus hodie quis appellatur?*
16 *Syllæ proſcriptiones.*
17 *Bona proſcripta, quæ dicebantur? & quæ exiguntur. Bonis pro debito proſcriptis, poterat præſtari ſponſio.*
18 *Sponſionis, ac ſatiſdationis formula.*
19 *Supplicium, bonorum publicatio ſequebatur apud Romanos.*
20 *Domus euerſio, & demolitio quando?*
21 *Amittens libertatem, & ciuitatem de iure ciuili, bona amittebat. num.22.*
23 *Caſus in quibus publicantur bona remiſſiuè.*
24 *Iuſtinianus leges publicationem bonorum ponentes antiquauit.*
25 *Intellectus Conſtitutionum, Inconſutilem, Apoſtatantes, Vſurariorum, & Comes.*
26 *Certi caſus ſunt in Regno Neapolitano publicationis bonorum.*
Auct. Bona damnatorum. ſeruatur in Regno.

CAP. XVII.

CVM bona condemnatorum, & proſcriptorum† ſint de regalibus, vt in c. 1. Quæ ſint regalia. & illa habeat Rex Catholicus, conſequens erit hoc in loco tractari materiam publicationis bonorum, quam primis tantum labris, declarando prius quid ſit condemnatio, quid etiam proſcriptio, attingam. 1

Condemnare idem eſſe, ac damnare arbitratus eſt Iacob. Spiegellius in lexico. Ex vera tñ verbi Etymologia, hanc ego inter verbum condemnare, & damnare differentiam aſſignarem: ꝙ primũ refertatur ad plures Iudices in eadem

Decuria

Decuria aliquem cōdemnantes, vt exponatur, condemnare, ideſt ſimul, omniumq́; ſuffragijs, & nemine contradicente, vel pluribus iudicibus in idem cōcurrentibus, ſententiā ferentibus; à con & damno, ideſt ſimul damno. Damnare verò, quando per vnum Iudicem eſt facta ſententia, & condemnatio. Sed tamen, vt vide-
2 mus, in iure noſtro† promiſcuè, vnum pro alio ſæpè capitur: vt declarat Andr. de Iſer. in d. cap. 1. in verbo. Condemnatorum. Intelligitur tamen per iuſtam ſententiam, aliàs non dice-
3 rentur † condemnari. arg. l. 4. §. Condemnatum. ff. de re iudic.

Vrgente olim Romanorum Republica, condemnationes certo modo ac forma deputatis fiebāt. Aut enim cauſa erat clara, ita vt potuiſ-
4 ſet procedi† ad abſolutionem, vel condemnationem; & proferebatur per Iudices tabella in caſu abſolutionis, cum litera, illam denotante, tali pacto: A. aut cauſa erat in caſu condemnationis, & tunc proferebatur tabella cum li-
5 tera illam† denotante, ſcilicet. C. Si autem cauſa eſſet obſcura, tunc fiebat Ampliatio, & proferebantur in tabella litteræ. N.L. quæ non liquere deſignabant. vt horum meminit Cicer. in Orat. pro Cecinna. & iterū in Verrem actione 3. & 4. & Aulus Gellius Noct. Attic. lib. 14. c. 2. Valerius lib. 8. ca. 1. vbi agitur de cauſa Cottæ. Idem Cicero. Rhetoric. ad heren. lib. 4. Erat
6 & comperendinatio, quando† in alterum, aut tertiū diem cauſa differebatur quorū meminit Frāciſc. Hotoman. in Cōment. verb. Iuriſ. §. Ampliatio. nouiſſimè Franciſc. Polletus in Hiſtor. Fori Roman lib. 4. c. 15. & latius dixi in Apologia aduerſus ſententiā Pilati Aquilæ repertam.

Proſcriptionem verò apud veteres Latinos authores ambiguitatem habuiſſe ſcribit erudi-
7 tiſſimus† Petr. Faber. lib. 2. Semeſtrium. cap. 16. Sed tamen illius meminit Horatius lib. 1. Sermonum. Satyra. 7. dum ait:

Proſcripti Regis Rupili pus, atque venenum.

8 De ipſa proſcriptione† pluribus in locis meminit Cic. præſertim lib. offic. 3. Quo in loco poſuit contentionem inter Titum Claudium Centimalum, & P. Calpurnium Lanarium, quæ ſic ſe habet. Augures iuſſerunt, vt Claudius domos in monte Ælio demoliretur: is proſcripſit inſulam, illamque vendidit P. Calpurnio, cui demolitionem Augures denunciarunt, demolita inſula eſt. Egit Calphurnius contra Claudium. M. Cato aduerſus Claudium ſententiam dixit, quia proſcriptionem feciſſet poſt iuſſionem demolitionis. Nec obiter relinquam, vt plana fiant Ciceronis verba, dicere, augures habuiſſe arcem, ſeu templum
9 † in loco excelſo; erat autem in Monte Tarpeio, qua ex arce auguria captabāt. Vnde cum inſula, (quæ domus eſt via circumdata, vt magnatum domus eſſe ſolent, qualem, videmus Neapoli eſſe palatium Prætorium, in quo ſunt omnium Regiorum Tribunaliū Decuriæ; Qualem, etiam videmus Aquilæ palatium, quod ea Cōmunitas pro habitatione Sereniſſimæ Margaritæ de Auſtria proprijs ſumptibus olim erexerat) Titi Claudij alta eſſet, ita vt augures officio captandi auguria impediret, iuſſum fuit
10 Claudio, vt illam demoliri faceret, †qui vt ſibi præcaueret ſtatim illam proſcripſit, ac venalem fecit. De quorum augurum more. Liuius lib. 1. Valer. lib. 1. cap. 1. Feneſtell. de Magiſtr. cap. 4. Pomponius Lætus de ſacerdotijs. cap. 5. De ipſa proſcriptione agit Cicero de lege Agrar. contra Rullum Orat. 3. & in Orat. pro L. Flacco. in Orat. pro P. Sextio. Seneca de diuin. prouident. cap. 3. de benefic. lib. 4. c. 12. Alex. ab Alexand. Dierum genial. lib. 3. c. 23. Guliel. Budæus in l. 1. ff. de Iuſt. & iur. Andr. Alciat. lib. 4. Parergon. cap. 2. Franc. Duaren. Diſputation. anniuerſar. lib. 2. cap. 4. Iacob. Reuardus ambiguitat. iuris. lib. 4. cap. 2. Franciſc. Pollet. in Hiſtor. Fori Roman. lib. 5. cap. 2.

Vndè proſcripta dicebātur bona venalia ex-
11 poſita: Et proſcripti dicebantur homines; †& horum proſcriptorū hominum bona de regalibus eſſe dictum eſt. Itaq; conſtituta eſt inter proſcriptionem bonorū, & hominū illa, quam diximus, differentia. Proſcripti homines dicebātur, qui ob ſcælus aliquod in exilium mittebantur; & huc pertinent verba Cic. in Orat. pro Domo ſua. Hanc vos (inquit) Pontifices, Tribuni plebis, poteſtatē dabitis, vt proſcribere poſ-
12 ſit, quos† velit? Idem Cicer. pro Sext. Roſcio Amerin. Cum proſcriberetur homines. de hoc etiam loquitur idem Cic. in Ver. Acti. 3. Lex Cornelia (inquit) proſcriptū iuuare vetat. Proſcriptum ego hominē apud Romanos poſt Syl-
13 læ tēpora, illū dicerem, quē† apud nos hodie, & pleroſq; populos, Bannitū appellamus. Quā primus apud Romanos eoſdē in cāpum deduxit. L. Cornelius L.F.P.N. Sylla, qui ſe dictatorē perpetuū nominauit. Is enim cū ferè Maieſtate Regia, omnia decerneret, Marianis victis, cum vrbem eſſet ingreſſus, in Circo Maximo, ſex mille coactos trucidauit, & vrbē infinitis, & fœdis cædibus inundanit; ità vt coactus fuerit (vt in eodem Sylla Plutarchus eſt author)
14 quidam ex iuuentute C. Merellus† in Senatu, eundem Syllam percunctari. Quis tandem eſſer malorum finis? & quo vſq; progreſſum, iſtis factis expectarent, temperaturum? Deprecamur (ſubiunxit) non eorum, quos tu tollere deliberaſti, ſupplicia: Sed dubitationem eorum, quos tu ſtatuiſti conſeruare. Vbi Sylla reſpondit: Non dum certum ſe eſſe quos eſſet incolumes relicturus. Tum Metellus: Quin igitur, inquit, expromis, quos velis punire? Et tum primum Sylla, proſcripſit octoginta
15 † iniuſſu aliorum Magiſtratuum: Alio die ducentos viginti: Mox tertio non pauciores addidit. Ei qui ſeruaſſet proſcriptum, mul-

ſtam capitalem aſcripſit: Nec fratrem, nec filium, nec parentes excepit. Percuſſori, præmium cędis, bina talēra, etiam ſi ſeruus Dñm, etiam ſi genitorem interfeciſſet filius. Quod verò omnium viſum eſt iniquiſſimum, notauit proſcriptorum liberos, nepotesq; infamia, omniumq; publicauit bona. Atq; eorum, qui ex odio, vel ira necabātur, exiguus erat numerus, præ illis qui bonorum cauſa tollebantur: ità vt dicere potuiſſent homicidæ, hũc ædes amplæ, illum Horti, & alium Thermæ occiderunt. Vnde Q. Aurelius, vir quietus, cum aliorum doleret infortunia, ac in forum veniſſet, & proſcriptos legens, ſuo nomine ibidem reperto: Veh
16 mihi (inqt) miſero, fundus mihi Albanus† procurat necem: paululumq; progreſſus, à quodam eum inſequente interemptus eſt. De quo inquit Paulus Oroſius lib. 5. c. 19. Tunc Sylla, authore Furfidio Primipilari, primus infamem illam Tabulam proſcriptionis, induxit. Quem eadem verba referens, ſequitur Eutropius. lib. 5. c. 3. Hinc Alexander Sardus de Moribus gentium. lib. 2. cap. 30. inquit: Impunes erant damnatorum filij; L. tamen Sylla primus, eorum, quos proſcripſerat, filios, Magiſtratu abdicato, Senatu elecit. De hac ipſa lege in Orat. ꝑ Sex. Roſcio ait: Scriptũ enim ità dicunt eſſe, vt eorũ bona veneant, qui proſcripti ſunt. Hanc eandem legē, generali alia lege probanit L. Valerius Flaccus Interrex, qui legē tulit, vt qcquid L. Cornelius Sylla feciſſet, id ratum eſſet. vt refert Cicer. Agrar. 3. Appianus Alexandrin. Bello. Ciuil. lib. 1. de qua etiam Seneca de diuina Prouidentia. cap. 3. inquit: Videant largum in foro ſāguinem, & ſupra Seruilianum lacum (id enim proſcriptionis ſpoliarium eſt) Senatorum capita, & paſſim vagationes per vrbem, percuſſorum greges, & multa millia ciuiũ Romanorum, vno loco poſt fidem, imò per ipſam fidem, trucidata. Videant iſta, qui exulare non poſſunt. Quid ergo Fęlix eſt L. Sylla, ꝙ illi diſcedenti ad forum gladius ſubmouetur; quòd capita conſularium virorum patitur oſtēdi; & pretium cædis per quæſtorem, ac tabulas publicas numerat? & hæc omnia facit ille, qui legem Corneliam tulit. Hæc Seneca. Sic Plinius lib. 36. cap. 17. Vnde enim (inquit) Vitricus Sylla, & Metella mater proſcriptionum ſectrix. De quibus proſcriptis loquuntur Honorius, & Theodoſius Principes in l. Si quis 20. C. Theodoſ. de Pœnis.

17 Bonorum† autem proſcriptio ex iam dictis patet. Proſcribere enim nil aliud eſt, niſi libellum quendam rei venali affigere, vel tabellam, quibus ꝙ ea res venalis ſit, cognoſcatur: vt videmus fieri Neapoli in Palatijs, Fundis, Oppidis, aut Ciuitatibus, quæ venditioni exponuntur. Et huc ſpectat cauſa Titi Claudij, & Calphurnij ſupra relata, ex Cic. in offic. Sic idem Cic. ad Attic. lib. 12. Horti, quam in diem proſcripti ſint, ad me ſcribas. & lib. 16. Iſte (ait) locare incipit, non proſcripta, neq; edicta die. & Idem Cic. eo. lib. 16. epiſt. 15. Meminit de agro Buthrotiorum proſcripto, quorũ cauſam tuebatur Pōponius Atticus viuente Cæſare, eamdque eiuſdē Attici gratia L. Planco admodum commendat. Proſcriptionem bonorum ſupra relatam probat etiā Franciſc. Syluius ad Cic. in Orat. pro Lucio Flacco. Hinc de Curatore bonorum inquit Franciſc. Polletus in Hiſtor. Fori Romani lib. 5. c. 2. At ex veteri iure per triginta dies debuit quis poſſidere, intra quos ſi nemo ſatisdaret, poterat iure ſuo bona poſſeſſa proſcribere, publicè libellis affixis, venalia. Pēdentibus affixis libellis bonorum venundationi expoſitorum pro creditore ad ſatiſdandum pro debito, qui ſatisdabat hac forma vtebatur, quam profert idem Seneca de benefic. lib. 4. c. 12. Spondeo pro iudicato, & ſuſpen-
18 ſum amici bonis libellum deijcio: † creditoribus eius me obligaturus, vt poſſim ſeruare proſcriptum, ipſe proſcriptionis periculũ ſubeo. Quod ſequitur Philippus Broideus ad Polletum allegans textum Pulchrum Venulei in l. fin. §. Si ad ianuam. ff. Quod vi, aut clam. vbi de Tabulis ad Ianuam fixis loquitur. & de hoc agit etiam Franciſc. Duarenus in loco ſupra in princip. allegato.

Romani pro grauibus ſceleribus, conſueuerant, etiam bona adimere, ac publicare, publicisq; vſibus deſtinare, vt ſupplicium Domini,
19 bonorum† publicatio ſequeretur. Sic eiectis Tarquinijs Regibus illorum Ager Marti dicatus, Campus Martius appellatus eſt: vt Liuius ſcribit. lib. 2. Et C. Caſſij domꝰ ob affectati Regni crimen, die perduellionis dicta, inter cæ-
20 tera, domus euerſa, ac demolita, † & Area ibidē facta, & ante Telluris ædem. Sic Ædes Monetæ dicatæ, quæ quondam M. Manlij Capitolini fuerant, ob Regni affectationem. Eademq; ex cauſa Æquimelium dictum eſt ex domo Sp. Melij. Pluraq; ſunt huiuſmodi exempla prodita ab Alex. de Alex. Genial. dier. lib. 3. cap. 23. Vnde de Adriano ſcribit Ælius Spartianus in Adriano. Damnatorum bona in Fiſcum priuatum redigi vetuit: omni ſumma in Aerario publico recepta. Hinc ſcribit Cornel. Tacit. lib. 5. Annal. Bona Seiani ablata Aerario, vt in Fiſcum cogerentur. Eodem modo Vulcatius Gallicanus in Auidio Caſſio. Senatus (inquit) illum hoſtē appellauit, bonaq; eius proſcripſit, quæ Antoninus in priuatum ærarium congeri noluit: quare Senatu præcipiente, in ærarium publicum ſunt relata. Ad quæ faciũt, quæ ſcripſit accuratiſſimè eruditiſſimus Iuriſc. Ioachimus Hopperus de vera iuris prudentia. lib. 8. tit. 25.

Iure autē cōmuni Pandect. ex omni delicto, quo quis per deportationem, ciuitatem, aut
21 †libertatem amittebat, vel vitam, eorundem bona publicabantur; & ſi in ſententia de publicandis

blicandis bonis dictum quid non fuiſſet. vt in l. 1. vbi Accurſ. & Bart. ac alij. ff. de bon. damnat. l. In metallum. l. Deportati. & l. fin. C. eo. tit. l. 1. ff. ſi pend. appell. Poterat verò Iudex, non ſolum partem, ſed etiam omnia bona, condem-
22 nato in ſua ſententia† reſeruare. Bald. in l. Si qua militi. §. 2. ff. ex quib. cauſ. maior. Franciſc. Aretin. in l. Eius. §. Si cui. col. 2. ff. de teſtam. Sed multi enixè laborarunt, oſtendere caſus, in quibus bonorum publicatio ſibi locum vendicat:
23 inter quos ſeptuaginta† duos enumerauit Barthol. de Caſſeneo in conſuetud. Burgund. Rub. 2. Des confiſcations. §. 1. per totum. Matth. de Afflict. in Conſtit. Regni: Patarenorum. ſub. num. 15. cum pluribus ſeq. Lancellot. Conrad. de offic. Prætor. in cauſ. crim. §. 3. tit. de public. bon. per totum.

Iuſtiniani tamen Principis clementia, omnes
24 leges ante ipſum bonorũ publicationem† permittentes latæ, antiquatæ fuerunt. §. fin. Auct. Vt nulli iudicum. & habetur in Auct. Bona damnatorum. C. de bonis proſcriptor. per quæ iura vſus inualuit, vt in crimine læſæ maieſtatis diuinæ, & humanæ tantummodo bonorum publicatio obſeruetur. de quo plenè Bartholom. Cępoll. in conſil. crim. 17. per totum. Deci. in conſil. 235. & 252. num. 5. Iul. Clar. in pract. crimin. q. 78. Declarauit hoc etiam Fridericus Imperat. in d. cap. 1. Quæ ſint Regal. ibi (condemnatorum, & proſcriptorum, ſecundum quod in nouis conſtitutionibus cauetur) volens Imperator bona condemnatorum, & proſcriptorum quęri, & publicari in caſibus per Iuſtinianum Imperatorem vltimo loco prouiſis. Aut ſi dicere fortè voluit Federicus, de conſtitutionibus ab ipſo factis in Regno Neapolitano, contra Hæreticos, Apoſtatantes, Vſurarios, Perduelles, Guerram mouentes, ac ſimiles. vt
25 in Conſt. † Inconſutilem. in Conſt. Apoſtatantes. in Conſt. Vſurariorum. in Conſt. Comes.

In Regno Neapolitano, vſus inualuit in certis ſupradictis caſibus bonorũ publicationem
26 fieri: & † in reliquis ibidem, & vbiq; ferè gentium ſeruari diſpoſitionem Auct. Bona damnatorum. ſupra allegatæ. vbi non adeſt conſuetudo, ſtatutum, vel cõſtitutio contraria: vt poſt alios antiquiores voluit Alberic. de Roſat. 3. parte ſtatutorum q. 18. Cępoll. in d. conſil. 17. Deci. in conſil. 442. nu. 6. Nicola. Boer. in deciſ. Burdegal. 264. nu. 15. Hierony. Cagnol. in l. Ea ſola. nu. 7. ff. de regul. iur. vbi etiam Io. Ferrat. Montan. voluit Diaz in regul. 54. Nouell. in practic. Crimin. §. Scire debes. num. 5. Petr. Plaza in Epith. delict. cap. 23. ſub. num. 10. Roland. à Valle in conſil. 97. & 98. num. 5. vol. 2. Lancellot. Conrad. Io. Cephal. & Iul. Clar. in locis ſupra allegatis.

Doctores in d. c. 1. in verbo Cõdemnatorum, & proſcriptorum. Quę ſint Regal. coaceruarũt multa quoad confiſcationem, & bonorum publicationem: in qua materia ſatis confusè proceſſerunt, à quorum caligine pedes retraho, ne fiam confuſior, ſatis contentus hæc pauca retuliſſe ex antiquis litterarum arcanis, quæ ad declarationem verborum iam dictorum, ſatis ſuperq; ſufficient.

ARGVMENT. CAP. XVIII.

Angariæ, & perangariæ ad Regem pertinent, cum de Regalibus ſint: cum ſit illarum declaratio, in lucem proferetur in foro verſatilis materia ſeruitiorum perſonalium ſubditorum, ac Dominorum, & Baronum, quæ eſt cunctarum litium ſeminarium.

COMPENDIVM.

1 *Subditos Angarios, & Perangarios habere de Regalibus eſt.*
2 *Angaria opus eſt, quod ſit à ſubdito, ſũptibus domini.*
3 *Perangaria eſt opus, quod ſit ſumptibus vaſſalli.*
4 *Angararius quis?*
Conſtit. Regni. Proſequentes. §. Conſtituentes. Intellectus.
5 *Seruitiorum cauſa multæ lites in Tribunalibus Regijs inter Dominos, & vaſſallos.*
6 *Vaſſalli regulariter, nõ tenentur Domino ſeruitia præſtare abſque ſalario.*
7 *Seruitia à vaſſallis Domino non debentur, & ſi de illis ſe obligauerint; quia hæ obligationes abſq; Regio aſſenſu fieri nequeunt. nu. 38.*
8 *Intellectus Conſt Regni. Quia frequenter. nu. 38. 40.*
9 *Seruitus à gentibus introducta.*
10 *Pœna corporali, quis obligari non poteſt. nu. 11.*
12 *Membrorum ſuorum nemo dominus.*
13 *Dominandi poteſtas de iure gentium introducta eſt.*
14 *Seruitijs Curiæ Regiæ quis eſt obnoxius, & an ſeruitijs Baronum?*
Intellectus Conſt. Regni. Omnes officiales.
15 *Intellectus c. Regni. Quod nullus officialis. Regis Caroli II.*
16 *Seruitia non debentur per vaſſallos, ſi competentem familiam Curia, aut Baro haberet.*
17 *Seruitia ſi imponuntur, ſalarium debetur.*
18 *Seruitia a vaſſallis debentur, dum tamen à proprijs ſeruitijs non extrahantur.*
19 *Charitas omnis perfecta incipit à ſe ipſo.*
20 *Baro, & Dominus, an vaſſallos conuocet implorando auxilium contra Bannitos pro illorum captura, & perſequutione? nu. 21. 22.*
23 *Vaſſalli non tenentur, vbi ſunt pauci, & Banniti maiores numero; quia eſt vis maior, cui reſiſti non poſſet.*
24 *Receptans bannitos, qui plures numero cum eſſent, per vim ſibi aperiri, & receptari fecerunt, non tenetur de receptatione.*

25 Seruitia imponi debent perſonis ſolitis.
Doctoribus, Medicis, ac ſimilibus ſeruitia non imponuntur.
26 Illuſtres perſonæ à ſordidis ſeruitijs ſunt immunes.
27 Excuſantur à ſeruitijs ſexu, valetudine, & ætate.
28 Seruitia imponi oportet, quæ conueniant dignitati, profeſſioni, ſexui, & ætati. num. 29.
29 Intellectus Prag. Regis Ferdinandi incip. Ad perpetuam. ſub tit. de ſalario. eo. qui mitt. per Cur.
30 Seruitia, an præſtentur per ſubſtitutum?
31 Barones vnum hominem habere an debeant, quem ærarium, ſiue Camerarium vocant, qui curat eorum negotia? num. 32.
33 Princeps Dominus eſt perſonarum.
34 Clauſula Priuilegiorum, & inueſtiturarum, cum Angarijs, & Perangarijs declaratur. nume. 35. 41. 42.
36 Clauſulæ generales, & ordinariæ non nocent tertio.
37 Quod non licet per contractum, nec licebit per conſuetudinem, vel præſcriptionem.
39 Taciti, & expreſſi eadem eſt vis.
40 Intellectus Prag. 10. Audiuimus. Caroli V. tit. de Baronib.
41 Intellectus Prag. Caroli V. incip. Ad noſtras. tit. de Baron.
43 Seruitia illicita ſemper à Dominis præſumuntur extorta.
44 Vaſſallorum plures ſunt ſpecies, remiſſiuè.
45 Vaßalli, ac ſubditi clientelares apud Græcos, & Romanos.
46 Patronorum in Clientes officia, quæ erant?
47 Clientum officia in patronos, quæ?
48 Patres, & Patroni dicebantur, vt tamquam Patres clientibus patrocinarentur.
49 Romulus Patricijs plebem commendauit.
50 Facinus maximum extimatum, ſi clientes deriſui eſſent habiti.
51 Lege 12. Tabul. qui Clienti fraudem feciſſet, ſacer erat.
52 Apud Perſas, Iudoſq; maximum crimen eſt, cliētem fallere.
53 Seruitium præſtatur Domino ex feudi natura, maximè ſi ex tenore inueſtituræ deberetur. num. 54.
55 Seruitium militare onus feudi eſt, & quomodo præſtatur. num. 56. 57.
57 Seruitij feudalis loco, præſtatur hodie adoha. nu. 62.
58 Intellectus. c. Regni. incip. Item ſtatuimus, quòd Comites, Barones.
59 Fidelitas, non ſeruitium, eſt de natura feudi.
60 Vbi feudum conceditur ſimpliciter, nulla ſeruitij mentione habita, non tenebitur Regi vaſſallus, niſi ad illa ſex de quibus. in c. 1. de Noua forma fidel.
61 Seruitium, quod per Regem remitti poteſt.
62 Adoha ſeruitium eſt taxatum in Regno. num 63.
Barones in Regno quando teneantur in bello ſeruire.
64 Subuentio, vel adiutorium, quod debent vaſſalli Domino, conſiſtit in quatuor caſibus in Regno Neapolitano.
Intellectus. Conſt. Regni. Quamplurimum.
65 Subuentio facienda Imperatori, vel Regi, quid requirat?

CAP. XVIII.

Svbditos Angarios, ac Perangarios habere
1 de Regalibus eſt; vt probat † tex. in d. c. 1. in verbo. Angariarum, & Perangariarum. Quæ ſint Regal. Hodie in hoc Regno, multi Barones habent vaſſallos Angarios, non autem omnes Perangarios. Angaria enim dicitur opus,
2 † quod vaſſallus facere tenetur Domino, ſumptibus tamen, atque expenſis eiuſdem Domi-
3 ni. Perangaria verò, quando fit opus † ſumptibus, & expenſis eiuſdem vaſſalli ſeruientis. vt poſt Accurſium, Andr. de Iſern. Aluarot. Hotoman. Luc. de Penna, & alios declaraui ad Bellugam in Speculo Princip. Rub. 46. §. Donum. in verbo. Perangaria. nouiſſimè Ludouic. Carbo. lib. 9. cap. 7. Petr. de Grego. Sicul. de cōceſ. Feud. parte 7. quæſt. 6. num. 1. Angararium verò appellat Villanum, ſiue Ruſticum idem Fe-
4 dericus Imperator in Conſtit. Regni. † Proſequentes. §. Conſtituentes. vbi Andr. de Iſern. & Io. Mauritius in Rep. l. Vnicæ. col. 31. verſ. In quo maximè. C. quo loc. mulier. muner. ſub. quod ſcribit etiam Roland. Cauagnol. in decret. Montisfer. 72. §. 1. num. 11. & ſeq.

Hoc in loco, perſonalium ſeruitiorum, ac operum materia diſcutienda eſt, in Regno, Regijsque Tribunalibus, præſertim in Regio Conſilio, & vulgata, & frequentiſſima, ob infinitas propemodum lites, quæ ea ex cauſa in Regno inter ſubditos, & Dominos introducuntur.
5 † Iſti enim, quia Iuriſdictionem plenam, merum, mixtumque imperium habent, gladijque poteſtatem gerunt, eo brachio vtuntur, & per impoſitiones, exactionesque pœnarum, & per carcerum illationes, ac ſimilibus medijs, & artibus, vt vexati ſeruitia præſtent, timore perditionis bonorum, ac perſonarum metu, illa contra ius, & fas extorqueant. Illi vero ab ijs ſtimulati, & penè conſumpti Conſilium adeunt, vt à grauaminibus releuentur. Et vtinam in hac materia, tamquam regula, aliqua norma præfixa eſſet, vt ijs malis, antidotum promptum eſſet.

Ne optima hæc ſeruitiorum, ac operum ex parte Dominorum, & pauperrima ex parte vaſſallorum, ſeges confundatur, Regulam profeeram, cum aliquibus declarationibus ad ipſam ſufficientibus, & ſi alia fortè deſiderarentur, alij addant.

Regula eſt, ſubditos nō teneri ad ſeruitia Do-
6 mino præſtanda abſq; ſtipendio, † ſeu ſalario. l. Illicitas. §. Illicita. ff. de offic. præſid. Et in l. Operæ enim. ff. de oper. libert. dicitur: operæ enim eò loco edi debēt, vbi Patronus moratur, ſumptu ſcilicet, & vectura patroni. Qui textus ad hoc elegantiſſimus eſt, atque incauillabilis,

&

& ad hunc propoſitum illum allegauit Oldrad. in conſil. 234. ſub num. 3. Bald. in l. Qui manomittitur, in fin. C. de oper. lib. Matth. de Afflict. in Conſt. Regni. Omnes officiales. ſub nu. 2. vbi ad hoc inducit quædam iura, quæ, (vt mihi videtur) ad rem non faciunt. nouiſſimè Marinus Freccia de ſubfeud. Baron. lib. 2. Authoritate 37. per totum.

Ampliatur in hoc Regno Neapolitano, vt & ſi ſubditi per contractum, ſe vellent obligare
7 † ad ſeruitia aliqua, alicui Domino perpetuò præſtanda, non poſſent; cum dictæ obligationes inter Dominum, & vaſſallos fieri ſine Regis aſſenſu nequeant: Ipſe enim Rex ſolus eſt perſonarum Dominus, vt inquit Federicus Im-
8 perator in Conſt Regni. Quia frequenter. † vbi Afflict. num. 2. multa inducit ad hũc finem, quæ apud eum videri poterunt. Nec enim poteſt quis ſe ad perpetua ſeruitia obligare, contra iuris naturalis diſpoſitionem, quo omnes li-
9 beri naſcebantur, & ſeruitus à gentibus † introducta ſit. l. Quod attinet. ff. de regul. iur. §. Bella. Inſt. de iure natur. gẽt. & ciuil. latè Franciſc. Connanus Comment. iuris ciuilis. lib. 1. cap. 5. ſub num. 7. Vacon. à Vacun. declarat. iuris ciuilis. lib. 1. Declarat. 15. Nicol. Boer. in conſuetud. Biturigenſ. titu. des coſtumes, & vſages. §. 1. in verb. Suyte. col. 2. Fortunius Garzia in l. Manumiſſiones. ff. de iuſtit. & iur. Iacob. Reuardus de iuris ambiguitat. lib. 1. cap. 1. nu. 9. 10. à Reberteria Diſputat. iuriſ. lib. 1. propoſit. 7. Erneſtus Coſtman. Diſputat. 1. Theſi. 6.
10 Idcirco † quis nõ poteſt ſe obligare ad pœnam corporalẽ, vt habetur in c. Cum homo 23. q. 5. Bald. in l. Ob æs. C. de præd. minor. Aut pœnam,
11 qua † faciat ſe peremi. Bartol. in l. 1. §. Vſq;. ff.
12 de iniur. Cum ſuorum, nec membrorum † ſit dominus. l. Liber homo. vbi plura ſimilia inducit Florian. de ſancto Petro. ff. ad leg. aquil. Et do-
13 minandi poteſtas poſt modum † ex gentium iure ſit introducta. l. Si id quod. ff. de condit. Indeb. Petr. Faber de regul. iur. Antiqui. cap. 22.

Declara primò, tunc demum ſubditum, ac vaſſallum mitti poſſe, quando mitteretur pro ſeruitijs curiæ Regiæ; ſecus autem ſi pro ſeruitijs eiuſdẽ Baronis, aut Domini, priuatis, aut pro-
14 prijs; mitti † vellet, vt primo caſu teneantur, ſecundo verò minimè, vt eſt cautum in hoc Neapolitano Regno à Federico Imperatore, in
15 Conſtit. Omnes † officiales, & per Regem Carolum II. in c. Regni. Quod nullus officialis. Concernit enim diſpoſitio iſta, Regiæ Curiæ ſeruitium; cuius Regiæ Curiæ perſonam ſuſtinet. Nã ſi pro ſuis priuatis operibus, publicum ſeruitium minimè concernentibus, ſeruitium imponeretur, ſuam priuatam, propriamq; vtilitatem concerneret, contra mentes dictorum legum latorum. & ità ſentit Sebaſtian. Neapodan. in c. Regni. Subditorum. nu. 20. Paris de Puteo de Syndic. tit. de exceſſib. Baronum. nu. 4. cum pluribus ſeq. Io. Anton. Niger. in c. Regni. Grauamina. num. 37.

Sub declara autem, tunc demum hanc declarationem procedere, ac ipſos pro curiæ ſeruitijs mitti poſſe, ſi ipſi domini, ac Barones non haberent competentem familiam ſuæ curiæ, quæ ei deſeruire poſſet; quia ſi ſuam competentem familiam haberent, tunc cogi non poſſent.
16 † arg. l. Si qui §. Sin autem. C. de his, qui latrones. & l. Si quis in hoc genus. §. fin. C. de epiſc. & cleric. tex. notab. in l. 1. C. Ne ruſtican. lib. 11. cuius meminit Renatus Choppin. de priuileg. ruſtic. lib. 1. cap. 1. parte 1. & tunc demum ſi competentem familiam non haberent, & ſub-
17 ditis ſiue ruſticis, ſeruitia imponere † vellent, ſalarium habere debebunt. Sebaſtian. in dicto cap. Subditorum. ſub num. 20. & Matth. de Afflict. in dicta Conſt. Omnes officiales. Nec mirum, quia idem eſt etiam, dum volunt vti ſeruitijs cum animalibus ſubditorum, vt tunc demum poſsint, ſi propria non habeant, vt dicam in cap. ſeq. eodem modo in ſeruitijs perſonalibus, vt non fiant, cum Dominus competentem familiam habeat, ne fortè brutum animal maioris ſit prærogatiuæ in hoc, quàm homo, quod eſſet abſurdum.

Declara ſecundò, vt cum tenentur ſubditi ad ſeruitia domino, ac opera exhibenda, procedat, dum tamen à proprijs operibus, & ſer-
18 uitijs † non abſtrahantur. vt fuit decretum per Regium Conſilium authore Thoma Grammat. in Deciſ. Neapol. 67. num. 3. & 6. Quo loci cauſa non redditur, tamen hanc puto rationem; quia dum ſubditus debet operari, & ſibi, & Baroni, præferri debeat ſeruitium proprium ſubditi ipſi ſeruitio Baronali; cum iuxta vulga-
19 tum, charitas perfecta † inchoet à ſe ipſo. cap. Qui vult ordinatè. De pœnitent. diſtin. 3. Hinc Terens. in Andria. Verum (inquit) eſt illud verbum, vulgò, quod dici ſolet: Omnes ſibi melius eſſe velle, quàm alteri.

Declara tertiò, ex præfatis poſſe ſuperiorem ſubditos, & vaſſallos cõuocare, ac illorum ſuffragium implorare contra Bannitos, contumaces, & delinquentes pro illorum perſequutio-
20 ne, & captura. † arg. d. l. Si qui. §. fin. C. de his, qui latron. Bald. & Salycet. in d. l. Si quis in hoc genus. Angel. in l. 1. C. de Nili Agger. non rumpend. Andr. de Iſern. in cap. 1. § Receptatores. de pace iur. firmand. Paris de Puteo de Syndic. §. Brachium. in princip.

Quod ſubdeclaratur, & intelligitur, vt ſupra diximus, ſi cõpetentem familiam non habeat:
21 inuocatur enim † hoc brachium in ſubſidium. Alberic. de Roſate in l. Epiſcopale iudiciũ. C. de epiſcop. audient. Felin. in c. Cum non ab homine. in princip. ext. de iudic. ſequitur Franc. Marc. in deciſ. Delphin. 773. in fi. vol. 1. Recipit etiam nõnullas alias declarationes, de quibus latius dico de Magiſtratuũ edictis lib. 5. cap.

Sub declaratur ſecundò, qñ requiſiti ad præ-
ſtandum ſeruitium pro capiendis malefactori-
bus,congruè poſſent ij delinquentes capi, nec
adſit periculum,aut probabilis timor : quo ca-
22 ſu minimè tenerentur† d.l. 2. §. Sin autem.ibi.
Memor periculi ſui.C.de his,qui latron.Andr.
de Iſern.in c.1.§.Sin autem omnibus . De pace
tenend.eadem ratione,quia potius propriæ ip
ſorum ſaluti,quàm alienæ prouidere tenentur.
arg.l.Præſes C.de ſeruit.& aqua . Simile etiam
eſſet,ſi malefactorum numerus eſt maximus,&
requiſiti ad auxilium, ac ſeruitium præſtãdum
pauciores eſſent , ita quòd vis eſſet maior,cui
23 reparari non † poſſet. arg. Eorum , quæ dicit
Floria.in l.In omnibus. in fin.ff.de noxalib.act.
qui ait : Non teneri de receptatione eum , qui
per numerum plurium bãnitorum, coactus eſt
24 aperire,& illos† receptare. ſequitur Marſil. in
l.Eiuſdem.§.Item is.nu.5.ff. de ſicar.& in l.1.§.
Præterea.num.28.ff.de quæſt.ſequitur Roland.
à Valle in conſil.45.nu.86.vol.1.

Sub declaratur tertiò, dummodo impoſitio
ſeruitiorum,operum, atq; onerũ, fiat perſonis
ſolitis, & habilibus, non autem inſolitis,puta
25 Doctoribus,†Medicis,& ſimilibus.arg.l.Medi
cos.C. de profeſſor. & med.lib.10.& ad mate-
riam Franciſc.Arrtin.in conſ.94. in princ.Ripa
reſponſo.168.Sic etiam in perſonis illuſtribus,
26 quæ à ſordidis ijs ſeruitijs ſunt † immunes.l.
Maximarum.& l.fi.C.de excuſat.muner. lib.10.
Eodem modo in ſenibus, infirmis, mulieribus,
corpore debilitatis , alijſq; huiuſmodi , quos,
27 vel ſexus,vel†valetudo,aut ætas excuſat.l.3.§.
Corporalia. ff. de munerib. & honorib. l. 2. §.
Quem ita.ff.de vacat.muner. Dños enim,ſupe-
riores,& iudices,onera,atq; ſeruitia imponen
28 tes,quæ dignitati,profeſſioni,ſexui,†vel ætati
cõgruant,conſiderare oportet. l.1.C. de excuſ.
mun.lib. 10. Bald.in l.fin. C.de obſeq. patron.
præſtand. Hoc idem ſtatuit Rex Ferdinandus.
29 in prag.incip.Ad perpetuam rei† memoriam.
ſub titul.de ſalar.eor.qui mittunt. per curiam.
ibi: Quæ ſtatum, & conditionem eorũ deceãt.
Hinc Regium Neapolitanum Cõſilium, in dies
decernit,has operas, & ſeruitia, fieri debere p
ſolitos , & habiles. De iſtis excuſationibus, &
30 an†ſimili caſu debeant ſeruire per ſubſtiturũ.
latiſſimè Iacob. Ardizon.in ſumma Feudorum.
cap.69.incip.Excuſatur.& Io. Ferrar.Mõtanus
in vſus Feudor.lib.6. cap.3.

Declara quartò,vt aliqui Doctores Regni di-
cere conſueuerunt:licere Dñis terrarum vnum
hominem habere, cui exactionem, ac procura-
tionem bonorum, & introituum feudaliũ com
mittere valeant, expenſis, ac ſalario Dñi; puta
dare vnum Ærarium , ſeu Camerlingum , qui
31 Dñi†negoria,& exactiones faciat.vt in ſpecie
concludit Marin.Freccia de ſubfeud.Baronum
lib.2.Authoritate 37. Sed ſubditos non teneri
refert fuiſſe per Regiũ Cõcilium deciſum An-
ton.Capic. in deciſ.Neap.118. Quod pluribus
alijs argumentis cõprobat idem Capic. in de-
ciſ.168. Inoleuit autem Regni vſus ꝙ Barones
habeant Aerarios, ſeu Conſeruatores pro con
ſeruandis fructibus Feudi : & ità ſeruare Re-
32 gium Concilium in decernendo ſtatuta†mer-
cede, vt teſtatur Præſides de Franchis in deciſ.
128. in princip. Et idcirco in vno eodemque
pũcto ex eodem tribunali,naſci poſſunt diuer-
ſæ ſententiæ , quod meo iudicio, perſonarum,
ſcripturarum, ac factorum diuerſitas in cauſa
eſt;alias eſſet neceſſe dicere,quòd indiget hoc
deciſione Regia .

Vbi verò Priuilegia , ſiue diplomata Regia ,
apertè loquerentur de ſeruitiorũ,ac operũ per
ſonaliũ præſtatione per ſubditos Dominis fa-
cienda; Tunc quia eſſet lex ſcripta Principis, q
33 dominus eſt perſonarum,† obſeruanda erit.§.
Sed qđ Principi.cum concord. inſt. de iur.nat.
gent.& ciuil.etiã ſi eſſet dura, & aſpera. l.pro-
ſpexit. ff.Qui,& à quib. Si verò non extarent,
niſi priuilegia ordinaria , cũ clauſula vulgata ,
34 (cum Angarijs , & Perangarijs) † nullo pacto
tunc viã ijs ſeruitijs aperirẽ.Et ſi contrariũ di-
cat Paris de Puteo de Syndicat.tit.de Exceſſib.
Baron.ſub n.6.quẽ ſequitur Marin. Freccia vbi
ſupra,dicentes: Tunc cogi homines ad ſeruiẽ-
dum,ſi dicta clauſula aderit;ſalario tñ interce-
dente, vt eſt Angariarum natura , vt illa verba
aliquid operentur.arg.l.Nõ aliter.cũ ſimilib.ff.
de leg.3.& pſertim ſi operatio ſit vltra ius cõ-
mune.l.1.ff.ad municip.l.ſi quando.ff.de leg.1.
c.cũ his.de Priuileg.Quod mihi videtur nõ ob-
ſtare,quia iſtud argumentũ ipſorũ, ſi eſſet verũ
ꝙ ſimilis clauſula faceret hanc operationẽ, ſe-
queretur etiã in perangarijs poſſe id facere,in
quibus tenerentur ad operas,operantiũ,& ſer-
uientiũ ſumptibus ; Quod vti abſurdũ Docto-
res,& ipſi etiã abhorruerunt,nec Regij officia-
les admittunt. Idcirco corruit illorum funda-
mentum:Maximè cum ſit vna clauſula pluribus
verbis Dño proſpiciens , vnde debet illa pari-
formiter determinare. l.cõmodiſſimè. ff.de lib.
& poſthum. Vt quemadmodum vigore clauſu-
35 læ præfatæ† non intelliguntur ſeruitia Peran-
gariæ;ità nec Angarię.Illud item replicari po-
teſt , priuilegia facta per clauſulas ordinarias ,
36 ſolitas,& generales,non afficere tertiũ. †c. ſu-
per eo.de offic.deleg.Alexãd.in conſ.25. col.2.
vol.2.Auguſt.Berons in conſ.146. nu.12.vol.3.
Et in oĩbus ferè priuilegijs in hoc Regno,ſi in-
ſpiciantur,adſunt hæc clauſulæ; & ſic teneren-
tur omnes ſubditi Baronũ ad dictorũ ſeruitio-
rũ præſtationem, quod eſt à veritate alienum .
Quinimmò in hoc Regno, nec vim facerem in
cõſuetudine, etiã legitimè præſcripta, qua Do
minus , vel Baro aliquis prætenderet ſibi præ-
ſtari ſolita fuiſſe ſeruitia, niſi cum illa concur-
reret etiam cõceſſio,& priuilegium:quia quod
37 non licet† per contractum, nec licet per con-
ſue-

ſuetudinem, vel præſcriptionem. arg. l. Non im
poſſibile. ff. de pact. Signorel. de Homod. in con
38 ſil. 19. Quæritur. col. fin. ſed per † cōtractum ex-
preſſum, vt ſupradictum eſt, in hoc Regno, non
licet. dicta Conſt. quia frequenter. ergo nec
per conſuetudinem præſcriptam. Maximè per
cōſuetudinem, quæ cum ſit tacitus populi con
39 ſenſus, ſi non licet expreſsè, nec tacitè: † cum
taciti, & expreſſi eadem ſit vis. arg. l. Qui ad
certum. cum ſimilib. ff. locat.

Hæc opinio in iſto Regno vberius compro-
batur, ex pragmatica Caroli V. Imperatoris.
40 10. incip. Audiuimus † etiā ſub tit. de baronib.
& eorū offic. ibi: In dies exactiones, & varias
impoſitiones, angarias, & alia diuerſa graua-
mina. & poſt pauca inquit: Mandamus q̄ dicti
Barones, aut vtiles Dñi, ex nunc in antea nullas
imponāt, aut imponi faciāt nouas exactiones,
aut gabellas, nec noua ſeruitia, nouaſuè anga-
rias, aut alia noua onera inducant, aut induci
faciant, directè, vel indirectè, ſine expreſſa li-
centia noſtra, aut Vice Regis generalis, ſi talis
caſus occurreret, quo fieri debeat. Per quam
Prag. Carolus Cæſar ſe conformat cum dicta
Conſt. Quia frequētet. Federici Cæſaris, ſupra
relata. Et alia clarior pragm. eſt eiuſdem Caro
41 li † Imperatoris. ſub nu. 16. Incip. Ad noſtras.
ſub eod. tit. in qua expreſsè declarat, clauſulā
(cum angarijs, & perangarijs) eſſe de conſue-
42 tudine, & ſtilo antiquo huius Regni, nec † ex
inde velle, quòd nouæ angariæ, & ſeruitia im-
poſita cenſeantur, niſi illa, quæ tempore con-
ceſſionis, & priuilegij legitimè probabuntur.
cuius pragmaticæ mentionē fecit Tho. Gram.
in deciſ. 67. & Niger in d. c. Grauamina. nu. 25.
Quia præſertim ſeruitia illicita ſemp à Princi-
43 pe præſumūtur † ex torta; vt dicit Bald. in Pa-
ce conſtantiæ in ver. Pactiones. num. 1. Martin.
Laudenſ. de Princip. §. 95. quæ probatio eſſet
difficilis. Vtinā autem materia iſta non ducat
plures impios magiſtratus, qui obſecundant
Dominis, ad inferos; dum aliquos vaſſallos
damnant ad ſeruitia, quæ ſi ſemel etiā per De-
cretum poſſeſſorium, ac momentaneū lite pen-
dente conceſſum, præſtari cogerentur, nunquā
amodo ſeruitia ceſſabunt, quia in alio ſeculo
expectabitur terminatio petitorij.

In caſu ſeruitiorū, ac operum præſtandorū,
ineunda eſt differentia ſubditorū, ac vaſſallo-
rum, cuiuſmodi qualitatis illi ſint; Alij namq;
44 perpetui, alij † conditionales, Aſcriptitij, Cē-
ſiti, Inquilini, Menſarij, Originarij, & Cliente-
lares. de quib' plenè Accurſ. in Rub. C. de agri
col. & cenſib. Specul, in tit. de Feud. §. fin. ali-
quid. Petr. Foller. in Conſt. Aſcriptitios. nu. 2. &
Renatus Choppin. in Cōſuetud. Andegauenſ.
lib. 1. tit. de Iuriſd. Andega. cap. 30. nu. 1. par. 1.
Nullus tamen horum apud nos vſus, & niſi ima
go quædam Clientelaris Vaſſalli, & idcirco de
ipſo tantum pro nunc dicemus.

Clientelares ſubditi, non apud nouiſsimos
ſolum, ſed apud antiquos fuiſſe probatur, tū
45 Græcos, † tum Romanos. Theſſali hos habue-
re clientes, quos Peneſtas vocabant, vel Mne-
ſtas; hos vti ſeruos habebant, vt voluit Athe-
neus Dipnoſophiſtor. lib. 6. ca. 7. Et Athenien-
ſes, qui illos Thetas vocabant, ob miniſteria: &
iſte mos tantiſper apud illos valuit, donec ad
ſuperbiam in eos, & Clientum contemptū de-
ficientes, & virtutes, & Rempublicam penitus
amiſerunt. Hoc autem inſtitutum apud Roma-
nos Romulus, meliori, ac ſuauiori ordine firma
uit, ità vt nequa diſſenſio inter ciues oriretur.
Plebeis namque hominibus, qui erant à Patri-
cijs diuiſi, permiſit, vt ipſorum quilibet, patro-
num, quem ex Patribus vellet, cooptaret. Patro
46 norum officia hæc erant: † Clientibus de Iure
reſpondere; abſentiū, ac præſentium æquè cu-
ram agere; lites pro cliētibus, eo pacto, quo pa
tres pro filijs ſuſcipere; Accuſatorum impetus
repellere; nec teſtimoniū in clientem ferre, co
47 gi poterant. Clientū vero † hæc mutuò erant,
vt patronos colerent, honorarent; Dotem ipſo
rum tenuiorum filiabus conferrent; teſtimoniū
aduerſus patronum non dicerent. Hæc Plutar-
chus in Romulo. Vtinam hæc officia hodie in-
ter Dominos, & ſubditos eſſent. Vnde optimè
48 Plutarchus ibi dicit; Patres † appellatos, quaſi
Patrum officijs fungerentur; ac Patronos, à pa
trocinando, atque auxilium eis ferēdo. Et plu-
ra inter ipſos mutua officia recenſuit, Diony-
ſius Halicarnaſ. Antiquit. Rom. lib. 2. vbi tandē
49 ait: Commendauit Romulus † Patricijs Ple-
beios, optione cuiq; è vulgo data, vt quem vel-
let, ſibi patronum legeret. Hanc Pardulphus
Prateius in iuriſprudentia veteri. Romuli. l. 16.
recenſuit: Plebei, quem ſibi ex Patricijs patro-
num volent, deligunto. Vnde Aul. Gell. Noct.
Atti. lib. 5. cap. 12. ex Maſſurio Sabino Iuris Ci-
uilis. libr. 3. In officijs (inquit) apud maiores,
ità obſeruatum eſt. Primum tutelæ, Deinde Ho
ſpiti, Deinde Clienti, tum Cognato, poſtea Af-
fini. & ex M. Catone in Orat. ad Cenſores ait:
Quòd maiores Sanctius habuere defendi pu-
pillos, quam Clientem non fallere. Aduer-
ſus cognatos pro Cliente teſtatur, teſtimoniū
aduerſus Clientem nemo dicit. Patrem pri-
mum, poſtea Patronum proximum nomen ha-
bere. Et iterum idem Gell. libr. 20. capit. 1. ſic
(ait) clientem in fidem acceptum chariorem
haberi, quàm propinquos, tuendumq; eſſe cō-
tra cognatos, cenſuit. Neque peius vllum faci-
nus extimatum eſt, quàm ſi quis probaretur,
50 clientem deriſui † habuiſſe. De ijs plura ſcri-
bit Eguinarius Baro de Iure Beneficior. libr. 1.
cap. 1. Franciſc. Hotoman. in legib. 12. Tab. & in
Comment. Verbor. Iuris. § Cliens. & in diſpu-
tat. Feudiſtica. cap. 2. & iterum ca. 32. Petr. Gre-
gor. Sintagmat. Iuris vniuerſ. lib. 6. c. 2. nu. 26. &
27. lib. 14. c. 10. num. 4. cum duobus ſeq. lib. 47.
cap. 7.

cap.7. nu. 16. cum alijs ſubſeq. plura Franciſc. Connan. Commentar. Iur. Ciuil. lib. 2. cap. 7. nouiſſimè idem Franciſc. Polletus in Hiſtoria Fori Romani. lib. 2 c. 10. Io. Bodinus de repub. lib. 1. cap. 7. Lege vero ipſa. 12. Tabul. qui fraudem
51 feciſſet clienti, ſacer erat; † vt Pardulphus, Hotomanus, & alij probarunt. Vt non omiſeram Alex. ab Alex. Genial. Dier. lib. 6. c. 10. Qui retulit apud Perſas, & Indos, Magni criminis in
52 ſtar fuiſſe, clientem † fallere: & horum legé cautum fuiſſe, vt qui clientem decepiſſet, quique ter mendacio abuſus fuiſſet, illi per omnem vitam ſilentium indicebatur, nulloq; honore, aut magiſtratu dignus habebatur. Vnde Virgilius lib. 6. Æneidos inquit: Patronos clientes fraudantes pati pœnam, dum ait:

& fraus innexa clienti,

& poſt pauca.

Saxum ingens voluunt.

Et de ijs patronorum, & clientum officijs, ſpero me latius dicturũ de feudis dignitatũ c. 1. Declarãdo quo loco, ſecus eſſe in præ
53 ſtatione ſeruitiorum pro feudo, pro quo † ex ꝓpria Feudi natura tenetur Dño vaſſallus ſeruire. vt in c. 1. in princ. Hic Finitur lex. in c. 1. in fin. In quib. cauſ. feud. amitt. c. 1. in princip. de feud. ſin. culpa non amittend. c. 1. §. Firmiter. de prohib. feud. alien. per Feder. Et hoc planius
54 procedit † vbicunq; ſeruitium ex inueſtituræ forma deberetur. vt probatur in c. 1. §. Sed nec alia iuſtior. Quæ fuit prima cauſ. benef. amittend. Bald. in c. 1. nũ. 2. 3. An mut. vel alias imperfect. feud. reti. & videtur etiam de mente Iacob. de Ardizon. in Summa feud. c. 69. incip. Excuſatur autẽ. Io. Ferrar. Mont. in vſus feud. lib. 6. c. 9. verſ. Expoſuimus ferme. Io. Ant. Cannet. Siculus in Rep. c. Si aliquem Regni Siciliæ. §. Sed non ſic. num. 35. Io. Thom. de Marin. de Generib. & qualit. feud. lib. 1. tit. 18. nu. 7. Eſtq;
55 hoc † ſeruitium militare onus feudi. Andr. de Iſern. in c. 1 §. quid ergo. num. 51 de inueſtit. de
56 re alien. fact. & in Conſt. Regni † Si quis poſt litem. Et præſtatur militare ſeruitium Domino cum vno equo armato pro reddito annuo quorumlibet vnciarum viginti, vt in Regno; & in alijs ſecundum morem, & naturã feudi. Andr. in c. 1. verſ. Huius autẽ generis. nu. 11. ex quib. cauſ. feud. amittat. & iterum in d. c. 1. §. Similiter poteſt. nu. 6. de Capitan. qui cur. vend. Paris de Puteo de reintegr. feud. c. 90. & circa. n. 11. f. 66. Matth. de Afflict. in d. §. Similiter poteſt. nu. 3. dicit: Neſcire vnde acceperit Andr. de Iſern. ꝙ fiat ſeruitium cum tribus equis. Nam loco ſeruitij hodie præſtatur Adoha, quæ eſt loco ſer
57 uitij pecuniarij, † ſeruata forma c. Imperialẽ. §. Firmiter de prohibit. feud. alien. per Federic. Sed errat Afflictus dum reprehẽdit indebitè Andræam; nam vbi ſupra Andr. non loquitur, niſi de vno equo, & non de tribus. Verum eſt ꝙ idẽ Andr. in c. 1. in fi. Quis dicatur Dux, dicit ꝙ ſeruiũt Regi tribus mẽſibus cum equis ſolitis, & ſic intelligitur de vno equo. Nec dicit ibi verbum Andr. de tribus equis, vti illum intellexit Afflict. Sed de tribus menſibus, ſed benè verũ eſt, hoc dixiſſe eundẽ And. de Iſern. in d. §. Similiter poteſt. nu. 3. ibi, In Regno Siciliæ, vbi dicit de tribus equis, & de tribus menſibus, quam materiã adohæ, dũ hęc tranſcribũtur, vidi diligentiſſimè tractatam per Fabium
58 de Anna conſ. 3. num. 1. cum ſeq. vol. 1. Et hoc eſt propter † diſpoſitionẽ. c. Regni. Item ſtatuimus. ꝙ Comites, Barones, & alij, vbi dicitur tantummodo de ſeruitio trium menſium, & in hoc benè, & optimè dixit Andr. huius capituli memor. Sed benè eſt verum, ꝙ de illis meminit Ant. Capic. in Decil. Neapol. 16. num. 4.

Tu vero dicas, ſeruitium nullo pacto, niſi ex inueſtitura appareat, eſſe de natura feudi, prout om̃a iura allegata loqui videntur, iuxta conuentionem; cum de Natura feudi non ſit ſerui
59 tium, ſed fidelitas: † Andr. de Iſer. in d. cap. 1. verſ. Huius autem. num. 17. Ex quib. cauſ. Feud. amitt. Et ſic quando ſimpliciter feudum conce
60 ditur, nulla ſeruitij mentione habita, non † tenetur Vaſſallus Regi, niſi ad illa ſex contenta in c. 1. de Form. fidelit. & in c. 1. de Noua forma fidelit. videlicet Incolume, Tutum, Honeſtum, Vtile, Facile, Poſsibile. De quibus ſic Andr. in dicto c. 1. §. Firmiter. nu. 6. de Capitan. qui cur. vẽdid. Barth. Camerarius in Rep. c. Imperialem. colu. 20. & colu. 35. de Prohib. feud. Alien. per Federic. vbi iſta ſeruitia ex forma fidelitatis, dicit eſſe intrinſeca feudi; ſeruire verò in bello ſumptibus proprijs, eſt ſeruitium extrinſecum. & hoc dicit ibi poſſe per Regem remit
61 ti; † primum verò dicit eſſe dubitabile. vt illũ etiam refert Io. Thom. de Marinis lib. 1. titu. 7. nu. 9. in fin. Sed etiam primum remitti poſſe, demonſtrari poteſt ex illo Alberti Crantij in Dania lib. 7. cap. 35. Rex (inquit) auditis partium allegationibus rem ità diremit, vt Marchio Romulus (is Brandeburgenſis Marchio erat) ſupra pecuniam, quam pro redimendis captiuis Duci debebat, remitteret homagiale ſeruitiũ, quod habebat in quibuſdã terris Vuandalicis. Eius autem ſeruitij, quod Baro tenebitur præſtare Regi in Regno, ſucceſſit annua ſolutio pecuniaria, quæ vocatur Adoha, & taxata
62 † eſt in Regno. vt per Affl. in d. §. Similiter poteſt. per totũ. Idem Afflict. in decif. Neap. 252. & in deciſ. 265. nu. 51. Sigiſmund. Loffred. in cõſil. 1. num. 118. Marinus Freccia de ſubfeud. Baron. lib. 2. Authoritas per totum. Anton. Capic. in inueſtitur. Feudal. § Feuda Adohant. per totum. & latius apud Iacob. de Aiello in tract. de iure Adohæ. apud quos habes quantitatem ſoluendam; & quo pacto ſeruetur in feudis Nobilibus; quomodo in feudis de Tabula, ſeu conſiſtentibus in ſolo; quid in feudis conſiſtentibus in pecuniæ annua, vt in Dohana, aut ſimilibus;

libus; Cui detur optio, Regi, an vaſſallo velle
ſeruitia, vel pecuniam, & è contra: Et an fiat ſo
lutio per primogenitum, etiam ſi alij ſecundo,
63 vel vlteriori gradu geniti haberent † vitam, &
militiam: Latiſsimè inuenies apud eoſdē ſcri-
ptores, quæ omnia locum habent in Dominis,
ſiue Baronibus beneficiarijs, ſiue Feudatarijs
Regijs. plura etiam nouiſsimè ſcribit Io. Vin-
cent. Annius in rep.c.1.nu.149. cum pluribus
ſeq. de vaſſall. decrepit. ætat. & in allegation.
86.nu.3. Quoad alia ſeruitia pecuniaria debita
à ſubditis eiſdem Baronibus, ac Dñis, aliter di
cendum, vt ſupra dicti dicũt, & aliqua nos ſcri-
pſimus in conſil.1. per totum. centur.1.

Quando autem, & quanto tempore Barones
in hoc Regno Neapolitano teneantur ſeruire
Regi in bello, & cuius ſumptibus, dico infra
cap.32.nu.229.& ſeq.& cap.20.num.53.

Tenentur tamen ſubditi in Regno dare cha-
ritatiuum ſubſidium, ſeu ſubuẽtionem, (Adiu-
torium in Regno vocant) vt in Conſt. Quam-
64 plurimum. Sũt † autẽ quatuor caſus, in quibus
coguntur ei ſubuenire. Primò pro redimenda
Dñi perſona, capti ab hoſtibus Regis, & in eius
ſeruitio. Secundò pro faciendo filio milite.
Tertiò pro maritanda filia, vel ſorore. Quartò
pro emenda Ciuitate, Caſtro, aut terra. Si verò
tractabimus de ſubuentione facienda Impera
65 tori, vel Regi, tũc alia duo addenda ſunt, † ſci-
licet pro exercitu Imperiali, & pro corredo
Imperiali. Specul. in tit. de Feud. §.1.nu.97. vbi
Io. Andr. Io. de Anan. in conſil.177. col.4. in fin.
Oldrad. in conſ.234. Iaſon in l. Placet rationa-
bilis. nu.5. C. de ſacroſ. eccleſ. Math. de Afflict.
in Deciſ. Neap.265.nu.54. Anton. Capic. in De-
ciſ.184. Guido Pap. in deciſ.57. Nicol. Boer. in
Deciſ. Burdegal.126.127.128.129.130.& 131.
Iacobin. de Sancto Georg. in Inueſtitur. Feud.
in verbo. Qui quidem inueſtiti. nu.75. cum ſeq.
Barthol. de Caſſen. in cõſuetud. Burgund. Rub.
1.§.4. in princ. nu.8. & in verb. Mariagge d'vne
fillè. num.1. Andr. Tiraq. de iure primog. q.69.
Marin. Freccia de ſubfeud. Baro. lib.2. Auth.2.
Latè etiam Io. Sainxon in conſuetud. Turonẽſ.
tit.8. de Loyaulx aydes. artic.2.& 4. apud quos
reperiuntur omnes quæſtiones materiam con-
cernentes, quæ apud ipſos videri poterunt.

Quoad ſeruitia autẽ perſonalia vaſſallorum,
66 ac ſubditorũ, in caſu, in quo ad ſeruitium † te-
nentur ſalario mediante, taxata eſt in Regno
quãtitas ſolutionis; pro quolibet enim millia-
ri ſtatuti ſunt denarij quatuor: Si vero iniun-
gatur ſeruitium in loco, fit ſolutio prout inter
67 ciues. Ita cautum eſt prag. Regis † Ferdinandi,
incip. Ad perpetuã. § Salarium autem. ſub tit.
de ſalar. eor. qui mitt. per cur. eo tñ caſu à pro-
68 prijs, vt diximus ſeruitijs nõ extrahuntur. † vt
per Gram. in dicta Deciſ.67. ſub nu.3. Latè Ni-
ger. in dicto c. Grauamina. nu.38. cum pluribus
ſeq. & monentur per diem ante exhibendum
ſeruitiũ, vt ſępiuſculè decernit ſacrũ Conciliũ.

Nõ omitto, ꝙ diù, ac pluries certatum eſt in
69 Regno, & adhuc quotidie in Iudicio † dedu-
citur, ſi ſalarium debeat ſolui pro acceſſu. & re
ceſſu, de quo nouiſſimè D. Præſidens de Fran-
chis in Deciſ. Neap.151. Cætera hãc materiam
concernentia, dicam in ſequenti capite. Modo
autem per noua iura ampliatum eſt ſalarium.

ARGVMENT. CAP. XIX.

Plauſtrorum, Nauiumq; ſeruitia de Regalibus eſſe: Quibus caſibus deſeruiãt: an in rebus bellicis: quo tempore inuentus illorũ vſus: quando claſſes memorabiles factæ: quibus in bellis: quãdo, & quomodo ſeruitia à ſubditis cum animalibus Dominis, & Baronibus debeantur.

COMPENDIVM.

1 *Plauſtrum vocatur ſignũ cęleſte, quas Vrſas uocamus.*
2 *Plauſtrum currus dicitur.*
3 *Ploſtrum, & Plauſtrum idem.*
4 *Currus Genus, habẽt ſub ſe plures ſpecies.*
5 *Arcirma Plauſtri ſpecies, Arcerã alij uocant. nu.6.7.*
8 *Petoritum vehiculi genus.*
9 *Eſſeda, vel eſſedum vehiculi ſpecies apud Belgas.*
10 *Cantherium vehiculi ſpecies.*
11 *Carrum ſiue Carrus, vehiculum quatuor Rotarum.*
12 *Carruca duas habet Rotas.*
13 *Carpentum quid?*
14 *Ciſium vehiculum duarum Rotarum.*
15 *Thenſa vehiculi ſpecies.*
16 *Rhedarleutus vehiculum.*
17 *Coninus Britannorum vehiculum.*
18 *Pilentum Hiſpanorum vehiculum.*
19 *Materia faciendi currus, quæ?*
20 *Curruum Rota quandoque ſtanno ornata?*
21 *Carrucarũ ornatus Argẽtei, & aurei, etiã nũc. nu.22.*
23 *Carrucas pellibus operiebant Romani; ſic, alijsq; modis hodie Neapoli.*
24 *In feſto Septimontij Romæ vehiculo vti non licebat.*
25 *Lycurgus apud Athenienſes in Feſto myſteriorum, ne curru mulieres veherentur, vetuit.*
26 *Plauſtrorum præſtatio eſt de Regalibus.*
27 *Intellectus l. 2 3. C. de Curſ. pub. lib.12. nu.29.30.*
28 *Curſum celerem equorum (quos Poſtas appellamus) Cyro, Xerſi, & Auguſto tribuunt.*
30 *Euectiones, quæ?*
31 *Regis iura, in quo conſiſtebant, in ſcriptura ſacra.*
32 *Curribus vti in bellis; moris antiquiſsimi fuit.*
33 *Falcati currus in bello.*
34 *Rex Chanaam in exercitu ſuo habuit Nongentos falcatos currus.*
35 *Philiſthæi pugnaturi cum Iſraelitis, habebant triginta milia currus.*

Da-

36 *David ex exercitu Syrorum cepit ſeptingentos currus: Salomon mille & quadringentos. num.37.*

38 *Antiochus Eupator armans contra Iudaam habebat trecentos currus cum falcibus.*

39 *Romani in bello vtebantur curribus.*

40 *Darius Rex Perſarum currus ducentos in exercitu habuit.*

41 *Porus Rex India currus biſmille habuit.*

42 *Gothi, ac Suenones falcatis curribus vtuntur.*

43 *Bothnij, & Lappones pro vehendis curribus vtuntur Rangiferis animalibus quadricornibus, ad ſimilitudinem ferè ceruorum.*

44 *Cyrus Rex Perſarum pugnaturus in Craſum portauit ducentos currus falcatos.*

45 *Seleucus, & Antiochus in Antigonum armarunt currus centum viginti.*

46 *Seſoſis Aegypti Rex habuit currus bello aptos octo millia, & viginti.*

47 *Ninus Rex Aſſyriorum habuit currus paulò minus decem mille, & ſexcentos.*

48 *Bombi anei, aliaq; arma curribus in bello portãtur.*

49 *Currus ſunt Naues terrena, & Naues currus maritimi.*

50 *Naues in maritimis bellis neceſſaria.*

51 *Ophir in ſcriptura ſacra, qui locus erat.*

52 *Philippus Rex Catholicus ad Salomonis ſimilitudinem pro aſportando auro, argento, & pretioſis lapidibus, & vnionibus, vtitur Nauibus.*

53 *Naues bellica.*

54 *Nauium primus inuentor quis. num. 55. vbi de Noe.*

56 *De Rè naualı Polydorus, Virgilius, & Lazarus Baifus diſertiſsimus I.C. ſcripſere.*

57 *Naues ſolebant Rubricari, quod & modo fit.*

58 *Demetrius Rex quingentas naues armauit in Ptolomeum Philopatorem.*

59 *Xerxes cum Gracis pugnaturus habuit Naues Roſtratas milleducentas, Naues onerarias tres mille.*

60 *Athenienſes pugnaturi in Syracuſanos habuere Triremes centum quadraginta.*

61 *Caſar in Antoniũ naues habuit ducẽtũ quinquaginta.*

62 *Antonius in Caſarem Naues quingentas.*

63 *Nauis ingentiſsima dono miſſa Ptolomao ab Hierone Syracuſano iuniore, cuius author Archias Corinthius. num 64.*

65 *Nauim Hieronis in mare miſit Archimedes Syracuſanus.*

65 *Nauis Hieronis forma.*

66 *Mithridates habuit Naues inſtructas ducentas.*

67 *Romani intra dies ſexaginta à lignorum inciſione, Naues in Anchoris poſuere centum triginta.*

68 *C. Duillius primus Romanorum contra Carthaginenſes, Naualem triumphum obtinuit.*

69 *Germanicus Imperator claſſem mille Nauium praparauit.*

70 *Scipio quingentas Athenienſium naues incendio cõſumpſit.*

71 *Naualis pugna à Rogerio Sicilia Rege contra Emmanuelem Imperatorem Conſtantinopolitanum.*

72 *Naualis claſsis Othomannorum in Rhodios: Solimanni in Viennam, & Zighettum: Selimi in Melitam inſulam. numero 73.*

74 *Nauale pralium, Summi Pontificis, Regis Catholici, & Venetorum, in Turcas.*

75 *Philippus Rex Catholicus in Elizabetham Anglia Reginam armauit claſſem Triremium, ac Nauium quingentarum, & quindecim. Eius exitus. num. 76.*

77 *Nauium exercitum ad ſummam Reipublica vtilitatem neceſſarium.*

78 *Naues Eccleſiarum, ac pralatorum, an teneantur tẽpore bellorum.*

79 *Ab Angarijs, Perangarijs, & Plauſtrorum praſtationibus nemo excuſatur.*

80 *Nauis Pralati, vel Eccleſia, ſi fuerit ab hoſtibus incenſa, erit Reipublica periculum ſoluẽdi. nu. 81.*

82 *Quando Eccleſia, vel pralati cum ſecularibus teneantur praſtare hac ſeruitia. num. 83.*

84 *Leo quartus Summus Pontifex, & populum congregari iuſsit, & ipſe perſonaliter iuit ad propulſandos Sarracenos è Portu Chriſtianorum.*

85 *Imperator homines nauibus aſcriptos habere debet.*

86 *Homines, & Animalia, Currus, & Plauſtra ſupremo Principi ſeruire debent, ſalario tamen mediante. num. 87.*

87 *Salarium pro ſeruitijs ſtatutum in Regno, quod eſt.*

Intellectus Conſt. Sic noſtra ſeruitia. nu. 98. 99. 100.

Intellectus. c. Grauamina. Carol. I. num 89.

Intellectus. c. Quod nullus. Caroli II. num. 90.

88 *Intellectus. Conſt. Sic noſtra ſeruitia.*

Intellectus Prag. Ad perpetuam. Regis Ferdinandi. ſub tit. De ſalar. cor. qui mitt per cur. num. 96.

91 *Diſpoſita in officialibus, an habeãt locũ in Baronibus.*

92 *Rex non appellatur officialis.*

93 *Rex Alfonſus I. communicauit iuriſdictionem, merũ, ac mixtum Imperium Comitibus, Baronibus, ac Dominis Regni.*

94 *A Rubrica ſumitur argumentum.*

95 *Rubrica declarat nigrum.*

97 *Animalia deputata ad Centimulum, & Piſtrinum pro macinatione frumenti, non tenentur ad ſeruitia Baronum.*

98 *Baro habens animalia propria non poteſt vti animalibus ſubditorum.*

99 *Animalia ſi moriuntur in ſeruitio culpa Baronis, tenetur ad pretiũ reſtitutionem. num. 101.*

102 *Solutio ſalarij an debeatur pro acceſſu, & receſſu.*

103 *Seruitium, an debeatur Baroni etiam extra territorium ſua iuriſdictionis?*

104 *Deciſio Regij Conſilij.*

CAP. XIX.

EX eodem text. cap. 1. Quæ ſint regal. in verb. Plauſtrorum, & nauium. Doctores agitare cœperunt materiam, de præſtatione ſeruitiorum, quæ ſit Regi cum animalibus, ac nauibus, & curribus. Idcirco prius declaranda ſunt verba dicti textus, qui loquitur de Plauſtris, nauibusq́ue, & demum ad alia deſcẽdemus neceſſaria, quoad Barones.

Plauſtrum eſt ſignum, ſeu ſydera ſeptentrionalia,

nalia, quas vrſas appellamus, maiorem, & mi-
1 norem. † Vtrumq; conſtat ex quatuor ſtellis, di
ſpoſitis in quadrangulũ, quæ rotarum effigiem
referunt, & alijs tribus quæ equis currum tra-
hentibus, aſſimilantur. Sed pluribus alijs ſtellis
conſtare ſcilicet Vrſam maiorẽ viginti ſeptem
ſtellis intra ſe, & octo extra ſe: Vrſam verò mi-
norem, quæ & Arctos dicitur, ſiue Cynoſura,
octo ſtellis perfici. Concludit nouiſſimè Petr.
Gregorius Syntaxis Art. Mirab. lib. 8. c. 26. &
28. de his Ouid. Metamorph. lib. 10.

Flexerat obliquo plauſtrum temone Bootes.

& Seneca in Oedipo:

Quaſq; deſpectat, vertice ſummo
Sydus Arcadium, geminumq; plauſtrum.

Helicem Græci Vrſam maiorem, Cynoſuram
minorem, id eſt canis caudam vocant de qui-
bus Ouidius in Triſtibus ait:

Eſſe duas arctos, quarum Cynoſura notatur
Sidonijs, Helicem Graia carina notet.

de hoc autem ſydere minimè loquitur Impe-
rator in dicto. c. 1. Quæ ſint regal.
2 Plauſtrum alio modo, currus † dicitur: de quo
Virgil. loquitur Georgic. lib. 1. dum ait:

Tardaq; Eleuſinæ matris voluentia plauſtra.

& idem Virgil. lib. 3. Georgic. ait:

Non illa grauibus quiſquam iuga ducere plauſtris.

& Ouidius lib. 2. Metamorphoſeos:

Quamuis tardus eras, & te tua plauſtra tenebant.

Ac Silius Italicus lib. 12.

Lubrica roboreis aderant ſubſtramina plauſtris.

Idem Virgilius lib. 11. Aeneidos.

Nec plauſtris ceſſant vectare gementibus Ornos.

& M. Antonius Sabellicus.

Agricolasq; boues plauſtris domitare ſonoris.

de quo Cic. de diuinat. lib. 1. Se interfectum, in
plauſtrum à caupone eſſe coniectum. & plo-
3 ſtrum † illud appellauit Cato de re ruſtica. c. 71.
dum ait: Quot iuga bouum, mulorum, aſino-
rum habebis, totidem ploſtra eſſe oportet.

Curruum verò, ac vehiculorum ſpecies plu-
res ſunt; fuereq; apud veteres Birotæ aliæ, &
Quadrirotæ: & diuerſæ erant, materia, magni-
4 tudine, ac artificio. Currus igitur † genus eſt;
illius autem ſpecies plures, Arcirma ſiue Ar-
cera, Plauſtrum, Petoritum, Eſſeda, Cãtherium,
Carrum, Carruca, Carpentum, Ciſium, Thenſa,
Kheda, Couinum, & Pileutum.

Arcirma, vt feſtus Põpeius ſcribit, erat Plau-
ſtri modici genus, quo homo geſtari ſolebat.
5 Hãc † currus ſpeciem Arceram ego potius ap-
6 pellarem, † & hoc non ſine authoritate maxi-
ma, quãdo de illa loquitur Lex. 12. Tabularũ,
dum ait: Si quis in ius vocatur, ſi morbus, æui-
tasq;, vitium eſſet, qui in ius vocabit iumentũ
7 dato: ſi nolit, arceram † ne ſternito. quam refert
Aulus Gellius Noctium Attic. lib. 20. c. 1. vbi de
hoc inducit Sextum Cæcilium Iuriſc. diſputan
tem cum Phauorino Philoſopho. vbi dicit. Ar-
cera vocabatur ploſtrum tectum vndiq;, & mu-
nitum, quaſi arca quædam magna veſtimentis
inſtrata, qua nimis ægri, aut ſenes portari cu-
bantes ſolebant. Cuius ante ipſum meminerat
Varro de lingua Latina. lib. 4. Vehiculum (in-
quit) ab alijs etiam dictum, Arcera, quæ etiam
in 12. Tabulis appellatur. de Arcera etiam lo-
quuntur Aymarus Riuallius Hiſtor. iuris ciuil.
lib. 2. Pardulphus, Chatondas, & Zaſ. in eiſdem
legibus. Plauſtrum ſupra declaratum eſt, & de
eo meminit ſcriptura ſacra Geneſ. c. 45. Præci-
pe (inqt Pharao Ioſepho) etiam, vt tollãt Plau-
ſtra de terra Aegypti ad ſubuectionem paruu-
lorum ſuorum, & cõiugum. & poſt pauca. Qui-
bus dedit Ioſeph Plauſtra, ſecũdum Pharaonis
Imperium, & cibaria in itinere. & Numeri cap.
7. Munera coram Dño ſex plauſtra tecta, cum
duodecim bobus. & alibi pluries in eadem ſcri
8 ptura. Petoritum vehiculi genus † Belgis pe-
culiare de quo Horat. lib. 1. Sermon.

Atq; Caballi
Ducendi, ducenda petorita.

Et promiſcuè idem Horat. lib. 2. Epiſtol. de plu
ribus illorum ſpeciebus.

Eſſeda feſtinant, pilenta, petorita, naues.

Sed Gallicum petoritæ vocabulum dicit Quin
tilianus Orator. Inſtit. lib. 1. cap. 5. Eſſeda, ſiue
9 † eſſedum in neutro genere vehiculi ſpecies,
eiſdem belgis frequens de quo Horat. vbi ſu-
pra. & Seneca ad Lucill. lib. 7. Epiſt. 57. In his
(inquit) quæ me ſine auocatione circumſtre-
punt, Eſſedus tranſcurrentes pono: de qua etiã
Virgil. lib. 3. Georgic. inquit:

Belgica, vel molli, melius feret Eſſeda collo.

10 Cantherium vehiculi † ſpecies eſt, quo M. Ca-
tonem vehi ſolitum fuiſſe etiam appenſis Hip
poperis, refert idem Seneca lib. 13. epiſtol. 87.
11 Carrum vero, ſiue Carrus, † erat vehiculum,
quatuor rotarum. Cæſar, aut Cælſus belli Galli-
ci lib. 1. Alteri (ait) ad impedimenta, & carros
ſuos ſe cõtulerunt. Et Hircius lib. 6. Pompeius
eo die, per viarum anguſtias, carra complura,
12 multosq; Laniſtas retraxit. Carruca † vero duas
habebat rotas, de qua Plin. lib. 33. c. 11. Carru-
cas ex Argento cælare inuenimus; de qua
Martialis lib. 5.

Nec ferratus ibat ante carrucam.

de hac etiam loquitur Eſaias cap. 66. Adducẽt
omnes fratres veſtros de cunctis gentibus do-
nũ Dñi in equis, & in quadrigis, & in lecticis,
& in mulis, & in carrucis. Carpentum autem,
13 quaſi † à carmenta inuentum Euandri matre,
de quo Ouidius lib. 1. Faſtorum.

Nam prius Auſonias matres carpenta vehebant.

& Iuuenalis Satyra. 6.

Volucri Carpento rapitur celer Damaſippus.

de quo habetur 2. Reg. cap. 12. Circum egit ſu-
per eos ferrata carpenta. & 1. Paralip. cap. 20.
Et fecit ſuper eos tribulas, & trahas, & ferrata
carpenta tranſire, vt diſſecarentur, & contere-
14 rẽtur. Ciſium, vehiculũ eſt † duarum Rotarum,

de

de quo Vlpianus in l. Item quæritur. in princi-
pi. ff. locat. ſi Ciſiarius (inquit) dũ cęteros tran
ſire contendit, Ciſium euertit, & ſeruum quaſ-
ſauit, vel occidit, puto ex locato eſſe in eum
15 actionem. Thēſæ ſunt vehicula, † de quibus lo-
quitur Cic. in Orat. pro Gn. Planco. Deridebor
(inquit) ſi Thenſarum mentionem fecero, cum
tu id prædixeris, ſine Thenſis antem quod po
tero dicere? Vnde Aſconius Pedian⁹ ait: Then
ſæ ſacra vehicula erant, quibus in ſpectaculis
ſacra pompa vehebatur. Vnde eleganter Ser-
uius in illud Virgilij lib. 1. Aeneidos:

Hic currus fuit.

Inquit, vel Thenſa, quæ dicitur à θεῖς ideſt, à
re diuina, & qua Deorum ſimulachra portan-
tur. Hinc Cicero de Aruſp. Reſpon. inquit:
Te appello Lētule, cuius Sacerdotij ſunt Then
ſæ, curricula, præcentio, ludi, libationes. Et Li-
uius lib. 5. Quę Auguſtiſſima veſtis eſt, Thenſas
ducentibus, Triumphantibuſuè, ea veſtiti me-
16 dio ædium, eburneis ſellis ſedere. Rheda † au-
rem erat læuius vehiculum, quo nobiliores in
villas geſtabantur, quod vocabulum Gallicum
eſſe ſcribit Fabius Quintil. Orator. Inſtit. lib. 1.
cap. 5. ſed de ea Cic. ad Att. lib. 5. Dictaui (in-
quit) ſedens in Rheda. & de ipſa iuuenalis Sa-
tira. 4. dicit:

Blandaq; deuexæ iactaret baſia Rhedæ.

Inde Epirhedium de quo Virgilius:

Tritoq; Epirhedia collo.

17 Couinus Britānorum † vehiculum eſt, authore
Pomponio Mela lib. 3. cap. 3. inde Couinarius
Auriga illius. de quo Cornel. Tacit. in vita Iu-
18 lij Agricolæ. Pilentum † vero vehiculum eſt Hi-
ſpanorum, de quo Virgilius lib. 8. Aeneidos:

Caſtæ ducebant ſacra per vrbem,
Pilentis Matres in mollibus.

Curruum omnium ſpecierum iam dictarũ, nul-
los tamen authores teſtes afferens meminit
Alexand. ab Alexan. Genial. dier. lib. 2. c. 30.

Materiam dicit Plin. lib. 16. cap. 42. faciendi
19 currus, eſſe Abietē; † Axibus Rotarũ, Illicem,
Fraxinum, & Vlmum. & ita etiam nunc in Axi-
bus, præſertim Curruum, vtimur, ad agreſtia, &
campeſtria deputatorum.

Diuerſas autem illarum formas fuiſſe, certiſ-
ſimum eſt, & etiam modo videmus. Alia namq;
forma ſunt currus, qui Bobus trahuntur: alia
qui equis ad calcem, Lapides, Arenam, Argil-
lam aſportandam deducũtur: Alia etiam qua-
drigarum, Carrucarumq;, quibus aſportatione
virorum, ac mulierũ Nobilium in Ciuitatibus,
& extra illas vtimur in vijs pro faciliori com-
moditate. Refert Hippocrates Medicorũ om-
nium ſicuti vetuſtiſſimus, ità & Excellentiſſi-
mus, ex Homeri ſentētia in lib. de Aere. aquis,
20 & locis. Quòd Rotæ ſuo tempore ſtanno † or-
nabantur. Plautus vero in Aulularia; Tota ve-
hicula ebore ornata fuiſſe refert. Sed Plin. lib.
34. c. 17. ſcribit, ſuo tempore vidiſſe, tota vehi-
cula, & Eſſeda, Auro, atque Argento inſignita.
21 † Modo autem hic vſus adeo inualuit, vt pu-
deat, non videre ſolum, ſed ſcribere etiã, quan
22 ta luxuria † præſertim Neapoli, ex auro, & ar
gento, redimita conſpiciantur. Plutarch. in Rō
manor. Problemat. inqt: Solitos fuiſſe Roma-
23 nos, pellib⁹ † operire vehicula. In Regno Nea-
politano, Carrucæ operiuntur ob pluuiarum,
frigorum, & pulueris imminentiam, pellibus
extentis, alijsq; pannorum, ſericorũ, auri, atq;
argenti operimentis. Vnde idem Plutarch. ibi-
dem retulit: eoſdem Romanos in feſto Septi-
24 montij, prohibuiſſe † ne vehiculo vti liceret, ne
vrbs, feſtiq; diei celebratio impediretur. Hanc
conſtitutionem à Græcis mutuatos fuiſſe Ro-
manos arbitror. Legimus enim Lycurgũ Athe-
nienſibus legem dediſſe, ne in Myſteriorũ Fe-
25 ſto, † mulieres curru veherentur: in quam cum
prior eiuſdem Lycurgi vxor deliquiſſet, mari-
ti lege damnata, pœnam luit, vt retulit Aelia-
nus de varia Hiſtor. lib. 13. & nos in Diarijs
annotationibus retulimus. Protulit etiã de ijs
multa Hieron. Mercurialis de Arte Gymnaſti-
ca. lib. 3. c. 10. alijq; nonnulli, quos omittimus.

Ex textu autē dicti c. 1. Quæ ſint regal. cōſtat,
26 ꝙ Plauſtrorum præſtatio eſt de regalibus, † &
eidem ſoli Principi permittitur illa vti; quod
& ibidem dicunt Andr. de Iſern. Afflict. & alij,
qui inducunt. l. 2. & l. 3. C. de curſ. public. lib. 12.
27 Hæ tñ leges, † meo iudicio ad hanc rem mini
mè faciũt, nec ei congruere videntur: Ea nãq;
iura loquuntur de equis curſui publico depu-
tatis, (quas Poſtas publicè appellamus) & in
hoc Regno Regium munus eſt, & officium ap-
pellatur, Magiſtri poſtarum, qui vulgò appella-
ri ſolet, Corriero Maggiore. Hic ponit itinerũ
ſtationes per viam, qua curſus publicus, curren
tibus, & pernicibus Equis, ijsq; mutatis fieri ſo
let, ità vt modicarum horarum ſpatio, longa
itinera perficiantur: de hoc loquitur I. C. in l.
2. ff. de in ius vocand. Qui appellatur Veredus:
& Curſores, Veredarijs, vt optimè cenſuit Io.
Coraſius Miſcellan. iuris. lib. 1. c. 11. nu. 4. & di-
xi alias ad Bellugã in Specul. Princip. Rub. 46.
§. Donum. in verb. Perangaria. quo loci ad hũc
propoſitum nõnullos retuli, & præſertim Caſ-
ſiodorum variar. lib. 2. c. 31. Vbi Gothorum Rex
Theodoricus, Dromonarijs ṗcepit excurſum
cum Veredarijs per alueum Padi more ſolito
facere, vt diuiſo labore, equis publicis ſubue-
niatur. Quàm cęleris curſus inuentionem, Xe-
28 nophon † in Cyri Pędia, eidem Cyro tribuit:
Herodotus in Vrania, Xerſi: & Suetonius Tran
quill. Auguſto, vt in eo refert. c. 49. His, itaque
29 equis publicè deputatis, Imperator † Conſtan-
tinus in d. l. 2. inhibet, Præſidibus, ac rationali-
bus vti, excepto, vt ibi dicitur, Pręfecto Præto-
rio. Imperator vero Arcadius in d. l. 3. ṗcepit
ꝙ à Iudicibus, & viarum cuſtodibus, euectio-
30 nes poſtulentur: Quæ ſunt † Dqulomata, &

Char-

Chartulæ ſignatæ à Principe, quibus ordinatur, quod equis ferētes euectiones, vrantur. Sic in Regno Neapolitano ſingulis quibuſque circiter octo milliarijs, ſunt Stationes Equorum, curſui publico deputatorũ, qui nō alias equos exhibēt curſori, niſi chartā Magiſtri poſtarum, portet, qua ita ſolet ordinari. Stationarij Regiarum Poſtarum, à Neapoli, puta ad Ciuitatē Hydruntinam, vel Licij apud Salentinos, cum omni pernicitate hanc poſtam currite, & horam receptionis, & conſignationis, vnuſquiſq; annotet in calce præſentium literarum. Vnde hæ leges meo iudicio ad huuc propoſitum, minimè congruunt, ſed quare, & ad quem vſum Imperator in dicto loco ſibi Plauſtrorũ, curruum, ac nauiũ præſtationes reſeruauit, ex antiquioribus ſtudijs aperire conabor.

Non eſt nouum, vt Reges tollere faciant plauſtra pro eorũ vſibus; vt patet per illud Pharaonis, de quo meminimus ſupra ex Geneſi c. 45. vbi dicitur. Feceruntq; filij Iſrael, vt mandatum fuerat, quibus dedit Ioſeph Plauſtra ſecūdū Pharaonis Imperiū. Et iterum Geneſ. c. 46. dicitur. Surrexit autem Iacob à Puteo iuramenti, tuleruntq; eum filij cum paruulis, & vxoribus ſuis in Plauſtris, quæ miſerat Pharao ad portandū ſenem, & omnia, quæ poſſederat in terra Chanaam. Eodem etiam pacto, vt Thēſæ, Plauſtra fuerunt ad portandas res diuinas, pro ut quæſita fuerunt pro aſportanda arca Domini, vt patet 1. Reg. cap. 6. ibi: Nunc ergo arripite, & facite Plauſtrũ nouum vnum: & duas vaccas fętas, quibus nō eſt impoſitum iugum, iungite in Plauſtro, & recludite vitulos earum Domi. Tolletisq; arcā Dñi, & ponetis in Plauſtro, & vaſa aurea, quæ exoluiſtis ei pro delicto, ponetis in capſellā ad latum eius: & dimittite eam, vt vadat. Sic & Dauid Rex dum ex domo Abinadab cępit arcā eandē, Plauſtro nouo impoſuit, vt patet lib. 2. Regū c. 6. Et impoſuerunt arcam Dei ſuper Plauſtrū nouū, tulerūtq; eam de domo Abinadab, qui erat in Gabaa. & eadē verba ſunt 1. Paralipom. c. 13. & iterum. 3. Eſdr. c. 5. vbi dicitur. Et dederunt pecuniam lapidatijs, & fabris, & potū, & pabula cum gaudio. Et dedrũt Carra Sidonijs, & Tyrijs, vt trāſueherēt illis de Libano trabes Cedrinas, & facerēt rates in Ioppe Portu, ſecūdū decretū, quod ſcriptum erat eis à Cyro Rege Perſarum. hoc nouiſſimè ego induco, quo Regia Curia niti poteſt, vt curribus vtatur ad portāda ligna, pro Remigibus, & Triremib⁹ Regijs, vulgò Traſcini, vocat C. Reg.

Ex ijs patet, tum in vſum diuinorum, tum in vſum præparationum bellicarum, Reges Plauſtribus, curribus, & quadrigis, vſos fuiſſe. Hinc Samuel petēti populo Regē, vt illū à petitione diuerteret, illius officia, ac iura Regis, ex Dei præcepto enarrans 1. Reg. c. 8. Dixit itaq; Samuel omnia verba Dñi ad populum, qui petierat à ſe Regem, & ait: Hoc erit ius Regis, qui
31 † Imperaturus eſt vobis. Filios veſtros tollet, & ponet in curribus ſuis: facietq; ſibi equites, & præcurſores quadrigarum ſuarū, & conſtituet ſibi tribunos, Centuriones, & Aratores agrorū ſuorū, & meſſores ſegetū, & Fabros armorū, & curruū ſuorū. Hinc Pharao Aegypti Rex, dū perſequi volebat Iſraelitas, currū aſcendit, & ſexcentos alios currus, & Duces totius exercitus ſecum ducens, quibus cum etiā in mari rubro ſubmerſus eſt. Exodi c. 14. & Deuteron. c. 11. Et
32 fuiſſe antiquiſſimi moris, curribus † vti in bellis eadē ſacra ſcriptura docet Deut. c. 20. Si exieris (inquit) ad bellū cōtra hoſtes tuos, & videris equitatus, & currus, & maiorem, quàm tu habeas, aduerſarij exercitus multitudinem, non timebis eos: quia Dñs tuus tecū eſt, qui eduxit te de terra Aegypti. Sic etiā dū Ioſue pugnauit contra Reges Aſor, Madon, Semerō, Achſaph, Aquilonis, Chananæum, Amorrhęū, Hethæum, Pherezæum, Iebuſęum, & Heuæum, illos Dño protegente proſtrauit, omnes deleuit, Equos ſubneruauit, & omnes currus exercitus cōbuſſit, vt patet Ioſue c. 11. Inde cū peterent filij Ioſeph, Manaſſæ, & Ephraim dilatationē poſſeſſionis, eo quod creuerat populus, & modicum habebant territorium, idq; inſtetiſſent apud Ioſue, illeq; ordinaſſet, vt ampliarent eorum poſſeſſionem contra Chananæum illi replicarunt, quòd Chananæi erant fortiſſimi, quia ferreis curribus vtebantur, habetur Ioſue cap. 17.

Et nō ſolum in exercitu aderant Currus pro vehēdis frugibus ad militum victum, ac etiam quibus cum arma, aliæq; bellicæ inſtructiones efferebantur, ſed habebant etiam ad bellādum
33 Falcatos currus, † vt habetur Iudicum. cap. 1. Habuit Iaben Rex Chanaā in exercitu ſuo, No-
34 ningentos falcatos Currus, vt patet † Iudicum. c. 4. Et dū Philiſthijm pparatūr ſe ad pugnandū cū Iſraelitis, erant ſex millie Equites, & triginta
35 millia † currus, vltra pedites, vt patet lib. 1. Reg. c. 13. Quinimmò de triginta duobus millibus curribus. dicitur 1. Paralipom. cap. 19. Quod, niſi ſcriptura ſacra diceret, vix crederetur: opus namq; fuerat habere boues ſexaginta quatuor millia, vltra eos, qui pro militū victu, & carne neceſſarij erant. Dauid victo exercitu Regis Soba, reliquit ſibi currus centum. habetur 2. Reg. c. 18. & primo Paralipom c. 18. Et idem Dauid ex Syris occidit quadraginta
36 millia equites, & cępit ſeptingētos † currus. vt patet 2. Reg. cap. 10. Salomon pariter mortuo Dauid patre, fecit ſibi duodecim millia equi-
37 tes, & mille, & quadringentos † currus: vt habetur lib. 3. Reg. cap. 10. Rex Antiochus Eupator cōtra Iudæā armauit peditum centum decem millia, equitum quinq; millia, Elephantos
38 viginti duos, & currus cum † falcibus trecentos 2. Machab. cap. 13. Hactenus ex ſacris eloquijs depromptimus, ad teſtificandum, quòd currus, & Plauſtra, ijſque ſimilia ad bello-

rum vſus apud Antiquos deſeruierũt regibus.
Romanorum præterea, aliarumque plurium
39 gentiũ hic vſus,peculiaris fuit;†vnde Sueton.
Tranquill.in Auguſto.Quadrigas, (inquit) Bi-
gasq; & Equos deſultorios agitauerunt iuue-
nes nobiliſſimi: Carros etiam pro vallo obie-
cerunt. Et antea Darius Perſarum Rex, cum
Alexandro congreſſurus, ducentos Falcatos
40 currus † in exercitu habuit, quorum formam
ſcribit Diodorus Siculus in Alexandro, & Ar-
rianus Nicomedenſis lib. 3. Sic Porus Indiæ
41 Rex bis mille †currus in exercitu contra Ale-
xandrum duxit. Totidem, & habuiſſe Aggra-
menem Gangaridarum, & Parrhaſiorum Re-
gem, retulit Quintus Curt. de Geſtis Alexan.
lib.8.Quamquam Arrianus.lib. 5. trecentorum
curruum mentionem fecerit. Illorum tamen
numerum alio pacto, refert Olaus Magnus de
reb. Septentrional. lib.9. cap. 2.& 3. Quo loci
aſſeruit; Gothos etiam, ac Suenones, falcatis
42 curribus vſos†fuiſſe. Quinimmò idem Olaus
lib.11. cap.37.& lib.17. cap.26.cum tribus ſeq.
retulit Bothmios, & Lappones vti Rangiferis
43 pro†vehendis curribus, qui ſunt ad magnitu-
dinem,atq; ſimilitudinem ceruorum, cum tri-
bus tamen cornibus, & cum ijs quotidie iter
faciunt milliarium circiter centum quinqua-
ginta.Cyrus præterea Perſarũ Rex contra Crę-
44 ſum pugnaturus, ducentos falcatos † currus,
habuit:vt eſt author Io. Zonar.Annal. lib.1.Se-
leucus,& Antiochus in Antigonum,vltra equi-
45 tes,ac pedites†armarunt currus cẽtum vigin-
ti,vt eſt author Plutarch. in Demetrio. Seſoſis
verò Aegypti Rex,dum in Arabiam,& Lybiã ſe
46 accinxit, currus habuit bello aptos,octo†mil-
lia,& viginti, vt narrat Diodor.Antiquit.lib.2.
Eodẽ modo Ninus Aſſyriorũ Rex, in Bactria-
nos pugnaturus,pedites habuit decies.& ſep-
ties centum millia,equites ducentũ millia,cur
rus vero falcatos,paulominus, decem mille,&
47 †ſexcentos, vt refert idem Diodorus lib.3.
Conſtat igitur ex ijs, quæ diximus,Principes
Plauſtrorũ,ac Curruum iura ad bellorũ præſer
tim vſus ſibi reſeruaſſe: licet tẽporibus noſtris
in bellis falcatorum currum vſum non intro-
ducant: Pro aſportandis tñ omnibus terreſtris
belli neceſſarijs, ijs vtuntur. Bombi enim ænei,
48 †Arma,& omnia ad belli apparatum,& com-
meatum,præſertim Annona, ijs ducũtur. & ob
id ſupremorum tm Principũ iura ſunt, q̃nnq̃
ſubditis,ſiue Baronibus conceſſa, vel vidimus,
vel audiuimus.Vñ Principes curribus vtuntur,
49 tanq̃ terrenis nauibus,& nauibus,†tanq̃ mari-
timis curribus. Propterea Chij licet immunes
eſſẽt,nõ tñ à nauiũ pſtatione.Tucydides lib.7.
Naues aũt ſic Principis ſeruitio reſeruantur,
tanq̃ & ipſæ in maritimis bellis opportunæ:nã
50 †abſq; illis,non annona,non arma,non inſtru-
menta bellica,non milites,nec ipſi Duces,Prin
cipesq́ue pugnaturi, ab vno Regno, ad aliud
transferri poſſent.Vnde non immeritè hanc ſi-
bi Princeps,authoritatẽ,& prærogatiuam aſſer
uauit. Hinc Sacra ſcriptura docuit, Ioſophat
Regem, feciſſe ſibi Claſſem nauium in Mari,Iq̃
facerent nauigationem in Ophir, propter au-
rũ,vt habetur lib.3. Regum.c.22.Similiter ibi-
dem ſuam nauium claſſem,miſit Salomon, vn-
de aſportauerunt quadringenta quinquaginta
auri talenta,vt patet 2.Paralip.c.8.& 9. Naues
autẽ Ioſophat ſunt à tempeſtate colliſæ, q̃ fœ-
dus percuſſerat cum Ochozia Rege Iſrael, ho-
mine impijſſimo 2.Paralipom.c.20.Erat autem
51 †Ophir locus Indię.vt ſcribit Chriſtian' Adri-
chomius in Theatro terrę Sanctæ.in Tribu Pha
res.c.15. Hinc optimè facit Philippus Rex no-
ſter Catholicus,qui aunis ſingulis ad Salomo-
52 nis†ſimilitudinem, naues habet inſtructas ad
aſportandũ Aurũ,Argentum,Smaragdos,Hya-
cintos, Vniones aliaq; pretioſa à ſuis Indiarũ
Regnis.Ad vsũ autẽ Armorũ,ac Bellorũ,inſtru
ctas fuiſſe naues,patet ex eo,q̃ Antiochus Ae-
gyptũ cœpit in multitudine graui, in Elephan
tis, curribus, & copioſa nauium multitudine,
vt ſcriptum eſt lib.1.Machab.c.1.Sic etiam ſcri
bit Simoni Pontifici idem Antiochus, electam
(inquit) feci multitudinem exercitus, & feci
53 naues† bellicas.vt habetur lib.1.Machab.cap.
15 & lib.2. Machab.cap.4.
Quoad q̃ſtionẽ, quis prius nauẽ formauerit,
quis prius inſtruxerit? Mythologi multa effu-
54 derunt†ex Poetarum figmentis fabuloſa,à ve-
ritate extranea,quę qui cupit videre adeat Po
lydorum Virgilium de inuẽtorib. rerum. lib.3.
cap.15. Quoad veritatem tñ, Ego alias meam
aperui opinionem, in Apologia Catholica ad-
uerſus ſententiam Pilati,Aquilæ reperram quã
Italo Idiomate habui, & Sixto Quinto olim
Summo Pontifici tranſmiſi; Vbi Noe commu-
nem omnium in ſecunda ætate parentem, na-
55 uis primæ†inſtitutorem fuiſſe ex ipſa ſcriptu-
ra cõprobaui, & ex Beroſo, Methaſtene,Fabio
Pictore,& alijs.Quo in loco Iacobi Orrohuirę,
atq; Ephrem opiniones retuli, dicentium Pa-
radiſum illum, in quo à Deo poſitus extitit
Adã primus parens,fuiſſe vltra Oceanũ,ac de-
mũ,ipſo ab illo pulſo,oẽs ſuos ſucceſſores, vſ-
que ad Noe,circa locum Paradiſi habitaſſe, &
demũ Diluuij tẽpore, nauim ędificaſſe,qua ve-
cti fuerint, ceſſantibus aquis,ad iſtã,quã nunc
terrã colimus,& habitamus. Quã opinionẽ,tũ
ex rei euidẽtia,tũ ex eadẽ ſcriptura, refutaui.
Nauigiorum plures ſunt ſpecies, quas enu-
merare, non eſt præſentis ſpeculationis: qui
has ſcire deſiderant, conſulant eundem Poly-
56 dorum Vergilium†& nouiſſimè Lazarum Bai-
phum de Re nauali. Vbi latiſſimè egit,de Na-
uibus, onerarijs, longis, ac omnibus illarum
ſpeciebus,tam Maris, quàm fluuiorũ, lacuum,
ſtagnorum, ac ſimilium. Plurium ipſarum ſpe-
cies ponit etiam Olaus Magnus de gentibus
Septen-

Septentrionalibus.lib. 10. cap. 2. Cum ſex ſeq:
vbi de aliquarum nauium ſpeciebus, quibus
vtuntur Septentrionales.
Ad apparatus bellicos, omni Nauigiorũ ſpe-
cie vſi ſunt Principes, ac Maritimæ claſſis Im-
peratores, Oẽs Reges, ac Reſpublicæ, qui eorũ
Imperia adaugere curarunt, quiuè contra ho-
ſtes vltionẽ aliquã, vel iniuriarũ propulſanda-
rum cauſa, aut ampliandi, dilatandiq; Status
occaſione, aut nouas ſedes, nouosq; ſubditos
acquirendo. Plura eſſent in promptu exempla,
quorum aliqua ſufficiet demonſtrare, quorum
ex relatione vſq; ad tempora noſtra, vſus de-
ductus pateat. Iamq; iuxta noſtrum morem, ex
ſacrorum eloquiorum fontibus, exẽpla aliqua
protulimus, vt paulò antè dictum eſt: Nunc ex
prophanis ſcriptoribus alia, quæ ſe offerunt,
proferemus, vt de nauibus Aegyptiorum, ſcri-
bit Herodot. lib. 2. Solebant naues rubricari,
57 prout etiam modo videmus; quibuſdam Ru-
beis lineis, & naues, & Remigia omnia, vt plu-
rimũ illo colore tingi: de quo Herodot. lib. 3.
Athenienſes cum ſeptuaginta Nauibus Aegi-
netas vicerunt, vt eſt author idem Herodotus
lib. 6. Naues circiter quingentas in Ptolomæũ
58 Philopatorem armauit† Demetrius, vt memo-
riæ prodidit Plutarchus in Demetrio. Sic Xer-
ſem cum Græcis pugnaturum, habuiſſe ferunt
59 naues Roſtratas † mille ducentas; onerarias
tres mille: licet de mille, & ducentis tm̃, & Græ-
corũ naues, fuiſſe tm̃modo centum octoginta,
referat Plutarch. in Themiſtocle. de qbus agit
etiam Herodot. lib. 7. Iidem Athenienſes con-
tra Syracuſanos pugnaturi, centum, & quadra-
60 ginta† triremes habuerunt. vt dicit Plutarchus
in Alcibiad. Exercitus Cæſaris in Antonium,
61 naues habuit ducentum† quinquaginta. Anto-
62 nij verò in illum, naues quingentas; †licet alij
velint, centum ſeptuaginta tãtummodo: inter
quos Paulus Oroſius lib. 6. c. 16. & Eutropius.
lib. 7. cap. 1. Et paſſim videmus bella maxima,
nauali pugna, confecta fuiſſe. Hinc Polybius
lib. 6. Inter quas (inquit) erant naues quadra-
ginta, quarum viginti conſtratæ, omni nautico
apparatu egregiè inſtructæ, reliquæ triremes,
biremes, & actuariæ erant. Hinc de Ptolomæo
Philadelpho dicit Athenæus Dipnoſophiſt.
lib. 5. cap. Philadelphus autem multos Re-
ges opibus ſuperauit, eratq; apparatuum om-
nium ambitioſè ſtudioſus, nauium itaq; copia,
& numero omnes ſuperabat: quæ verò maxi-
ma apud ſe habebat Nauigia, hæc erant, tri-
ginta ordinum duæ: viginti, vna: Tredecim
ordinum, quatuor: Duodecim, duæ: Vnde-
cim ordinum; Quatuordecim: Nouem ordi-
num, Triginta: Nepteres, triginta ſeptem: Ne-
xeres quinque: Quinque remes, decem, & ſe-
ptem: Earum vero nauium, quæ à quadrire-
me ad Triremiolas vſque deſcendebant, duo
plus erat ad has numerus. Quæ autem ad In-
ſulas deductæ fuerant, & in vrbes, quibus im-
perabat ipſe, & Lybiam, plures erant quater
millenis. Hæc Atheneus. In eodem etiam li-
bro, deſcribit eiuſdem Ptolomæi nauem miræ
magnitudinis, & celebris Symmetriæ, penè ha-
ctenus inauditæ, cuius meminit etiam Plutar-
chus in Demetrio. Sed hanc nauem factam non
fuiſſe Ptolomæi opera, ſed illam in dono miſ-
63 ſam, frumento onuſtam ab Hierone † Syracu-
64 ſano iuniore, quam fecerat Archias † Corin-
thius Architectus, qui poſt modum artem re-
perire nequiuit, qua aquis illam ſuper impo-
neret; quod facillimè tandem factum fuit ab
65 Archimede Syracuſano, cuius† tamẽ formam,
& ſingula mira dictu, & auditu, in illa conten-
ta, deſcribit Thomas Facellus Hiſtori. Sicular.
Decade. 1. lib. 4. cap. 1. Mithridates etiam ha-
66 buit naues Remigio † inſtructas, ducentas. vt
dicit Plutarch. in Sylla. Romanis præterea, cu-
ra maxima naualis claſsis fuit, vt patet ex re-
latis à Liuio. lib. 27. Hinc ijdem Romani, (hoc
adimplente C. Duilio Coſs.) Claſſem poſue-
runt nauium in Anchoris centum triginta,
67 †intra dies ſexaginta, quàm arbores Cęſæ eſ-
ſent, vt refert Eutropius lib. 2. Sed fuiſſe naues
centum ſexaginta, retulit Lucius Florus in
Epithom. de Geſtis Romanor. lib. 2. cap. 2. Io.
Zonar. Annal. lib. 2. & Thom. Facell. Hiſtoriar.
Sicular. Decade. 2. lib. 4. cap. 3. Et idem ob
victoriam partam cum Carthaginenſibus, pri-
68 mus Naualem Triumphum obtinuit,† & toto
vitæ tempore dum à cœna rediret, prælucere
Fanalia, & præcinere ſibi Tibicines iuſſit. vt
eſt author Florus in loco citato. & antè eum
Cic. in lib. de ſenectute, inducit Catonem, ſic
dicentem. C. Duillium M. F. qui Pœnos pri-
mus Claſſe deuicerat, redeuntem à Cœna, ſe-
nem ſæpe vidi puer, delectabatur crebro Fa-
nali, & Tubicine, quæ ſibi nullo exemplo, pri-
uatus ſumpſerat, tantam licentiam dabat Glo-
ria. De quo ſic Valer. Max. lib. 3. cap. 6. Caius
autem Duellius (inquit) qui primus naualem
triumphum ex Pœnis retulit, quotieſcunque
epulaturus erat, ad funalem cęreum præeunte
Tibicine, & Fidicine à Cœna domum reuerti
ſolitus eſt, inſignem bellicæ rei ſucceſſum, no-
cturna celebratione teſtando. De hoc etiam
ſcribit Plin. lib. 34. cap. 5. Iul. Frontin. Strata-
gemmatum. lib. 2. cap. 3. Eodem modo Germa-
nicus diuerſæ ſpeciei, claſſem mille nauium
69 †præparauit, vt ſcribit Cornel. Tacit. Anna-
lium. lib. 2. Naualem etiam pugnam inter Phi-
lippum, & Attalum deſcribit pulchrè Poly-
bius. lib. 16. Aliam longè acriorem inter Athe-
nienſes, & Syracuſanos, Thucydides belli Pe-
loponneſiaci. lib. 7. Et aliquando eorundem
70 Athenienſium quingentas naues† Scipio con-
cremauit, ac de eis triumphum egit, quem de-
ſcribit Plutarchus in Scipione. Nauale etiã prę
71 lium, quod geſtum eſt à Rogerio† Sicilię Rege

contra Emmanuelem Conſtantinopolitanũ Im
peratorẽ, & Petrũ Bolanũ Venetorum Ducem,
deſcripſerũt Nicetas Choniata Annaliũ Con-
ſtantinopol. Emmanuelis Imperat.lib. 2.Marc.
Anton.Sabell.Hiſtor. Venetæ Decade. 1. lib. 7.
& Flaccus Hiſtoriar.Sicular. Decade. 2. lib. 7.
c.3.Omitto recentiorum temporum conflictus
72 Nauticos,pręſertim † Othomannorum in Rho-
dios,quem optimè ſcripſit Arnoldus Ferronus
73 Hiſtor.Gallicę.lib.6. Solimãni apud † Viẽnam,
& Zighetum; ac Selymi in Melitam cuius me-
moriam habemus,vti in principio adoleſcẽtiæ
noſtræ geſti. Memorabiliſsimum autẽ fędus in
eundem Selymum,illud fuit, quod inhierunt
Pius V.Pont. Max. Philippus II. Rex Catholi-
74 cus, † ac Sereniſsima Venetorum Reſpublica,
dum apud Inſulas Echinadas illius Claſſem
profligarũt. Sed tempore noſtro omnium me-
morabiliſsima, atque potentiſsima maritima
Claſsis fuit, quam idem Philippus Rex in Eli-
75 zabetham Anglorum Reginam, parauit † anno
1588.Quingentarum,& quindecim nauium,ac
triremium,cum inſtructiſſimo apparatu, Equi-
tum,militum, & nauiculariorum, aſcẽdentium
ad numerum nonaginta trium millium, & vi-
ginti duorum,cum omni commoditate victus,
& aliorũ neceſſariorũ;quibus tam impiæ fœmi
næ temeritatẽ opprimeret,ac inſulã ad Chriſti
cultũ redigeret,pro vt iã victoriã certiſsimam
tenebat. Sed vel Principũ inter ſe ipſos æmu-
76 lantiũ † faſtu;vel neſcio,quo malo,id fuerit,ne-
gotiũ euanuit.Dabit tñ Deus his quoq; finem,
& Regi Noſtro ſemper optima, & Catholica
ineunti Conſilia,& vires,& robur,& vitam.Cu
ius meminit etiam Anaſtaſius Germonius de
ſacror.immunit.lib.3.cap.13. num. 41.
Pro ijs itaq; exequẽdis nauium præſtationes
faciendæ erunt, ac Plauſtra, & animalia exhi-
benda, ad ſummam namq; Reipublicæ vtilita-
77 tem pertinet nauium † exercitium; vt dicit Vl-
pianus in l. 1. §. Si is,qui nauem. in verſ.licet au
tem,ff.de exercitor. act. Benuenut. Stracch. de
Mercatur.tit.de nauib.nu.1.non modo in caſu
propoſito bellorũ, ſed aliarũ ſpecierum tranſ-
uectione: A quibus oneribus,nec naues eccle-
78 ſiæ,vel Prælatorum,aut aliarũ dignitatum † ex-
cuſantur. vt cenſuerunt Theodoſius,& Valen-
tinianus in l.Iubemus nullam. C. de ſacroſ.ec-
cleſ. q̃ iterum eſt repetita in l.fin. C. de nauib.
non excuſ.lib.11. l. Nullus penitus. C. de curſ.
Public.lib.12. Sic etiam ab Angarijs, Peranga-
79 rijs, ac Plauſtrorũ præſtationibus, † neminem
excuſari,habetur in l.Neminẽ.C.eo.tit.Io.Mau
ritius in Rep.l.Vnicæ.col.46.verſicul.Aduerſa-
ri tñ.C.quo loc.mul.muner. ſub. & voluit Luc.
de Penna in l.fi.C. de nauib. non excuſ.lib. 10.
vbi dicit: ꝙ ſi nauis Prælati, vel eccleſiæ fuerit
capta ab hoſtibus,& incenſa,hoc ibit Reipubli
80 cæ † periculo.Qđ ꝓcedit,ſi ſalariũ ei de publi-
81 co nõ † dabatur.arg.l.Si quis domũ.& l.Videa-
mus.§.Sed hoc.ff.locat.l.Arborib.§.Nauis ff. de
vſufruct.l.Si vt certo.§.Interdũ.& l.fi.ff.cõmod.
Controuerſum eſt aũt inter ſcriptores,an Ec-
cleſiæ,& perſonę eccleſiaſticæ,poſſint à ſęcula-
ribus Principibus in ijs præſtationibus graua-
82 ri?Super quo,poſſe † tenuit Innoc.in c.Nõ mi-
nus.de immunit.eccleſ.Cuius contrariũ tenuit
ibi Abb.Panormit. Et quamq̃ diuerſi in diuer-
ſas proceſſerint ſententias.Ego tñ ſentirem,vt
quoties ad profligandos hoſtes legitimos, ac
83 fidei Chriſtianæ † inimicos,ijs opus eſſet adiu-
torijs, vt tunc & Religioſi, & Eccleſiæ tenean-
tur cum eorum nauibus ſæcularem Principem
adiuuare,cum id fiat pro totius Reipublicæ cu
ſtodia,& ſalute, ne ciues alicuius Regni inter
quos eccleſiæ,ac religioſi reperiuntur,pericli-
tentur, & vt cuſtodiantur. iuxta illud Ambro-
ſij lib.officior.1.c.27. Fortitudo(inquit) q̃ bello
tuetur à Barbaris patriam, vel domi defendit
infirmos,vel à latronibus ſocios, plena iuſtitia
eſt.vt notatur in c. Fortitudo. 23.q.3.Hinc pro
Saracenis è Chriſtianorũ portu propulſandis,
84 congregari populũ iuſſit, & ipſe obuiã,† exijt
Leo IIII.Summus Pontifex.in c.Igitur.23.q.8.
Sed iſtud dubium ſanctæ eccleſiæ iudicio relin
quo Homines tamen nauibus aſcriptos, habe-
85 re debet Imperator, † vt in l. 1. C. de Claſſic.
lib.10.Martin.Landenſ. de Principe. §. 340.
Quantum verò attinet ad homines,& anima-
86 lia pro vehẽdis curribus,plauſtris, † talibuſq; ſer
uitijs,deberi ſupremo Principi, non eſt ambi-
gendum.& hoc ex tex.dicti c.1.Quæ ſint regal.
in verbo. Plauſtrorũ.Quod,& voluit Io.Ferrar.
Montan. in vſus Feudor. lib.6.cap.4. Salarium
tamen illis ſolui debet, quod in hoc Neapoli-
tano Regno taxatũ fuit, lege Friderici Impe-
87 ratoris in Conſt.Sic noſtra † ſeruitia.& ità etiã
cautum fuit per Carolũ I. in c. Regni. Graua-
mina.& à Carolo II. in c. Quòd nullus. & vo-
luit Matth. de Afflict. in Conſt.Regni. Omnes
officiales.nu.1.& 2.Paris de Puteo in tract.Syn
dicat.in verb. Captus. §. An officialis. per to-
tum.& in verb.Officialis ſi ſtatutum, in fin.
Ampliatur iſta regula.Barones ẽt poſſe ſubdi-
torũ aĩalia ad ſua ſeruitia. ſoluto tñ ſalario,vo
care: & ita Doct.Regni interpṙtãtur dictã Cõſt.
88 Sic noſtra ſeruitia.† de quo dicit vnum verbum
Matth.de Afflict.in dicta Conſt.Oẽs officiales.
nu.7.Qui dictã Conſt.trahit ad Barones. Eſtq;
taxatũ ſalariũ per dictã Conſtit.& nouiſsimè à
Rege Ferdinando.in prag.incip.Ad perpetuã.
Sub tit.de Salario eorũ,qui mittuntur à Curia.
Sed meo iudicio eadem iura pro Dñis. & Ba-
ronibus minimè faciunt,cum illa eadẽ loquan
tur in officialibus, ac Magiſtratibus Regijs, il-
lorumq; miniſtris,& familiaribus;& nullibi in
89 eis fiat Baronũ mentio.Similiter nec Rex † Ca
rolus I. in dicto c.Grauamina.neq; Carolus II.
90 in dicto c.Quòd nullus. † loquũtur vnq̃ de Ba-
ronibus, ſed tñ de eiſdem Regijs Magiſtrati-
bus:

bus; Quia ſi voluiſſent de eis loqui, iam expſ-
ſiſſent cum diuerſa ſit nominatio officialium,
& Baronũ,& diuerſa habeant nomina,& diuer
ſa etiã ſequatur diſpoſitio.l.Nõ codicillũ.cũ ſi
mil.C.de codicill.& ab vno ad alterũ nõ debi-
ta ſit illatio.l.Papinianus exull.ff.de minorib.
Nec me mouet, ꝙ Matth. de Afflict. in Conſt.
Regni.Capitaneorũ.nu.9.verſ.Aduerte ꝙ tunc
temporis. dixerit; Barones dici officiales Re-
91 gios,& idcirco diſpoſita in officialibus, †locũ
habeãt in Baronibus:quẽ ſequitur Petr.Foller.
ibidẽ.nu.146.Tum quia ex ſeipſo hoc dicit Af-
flict.nulla motus,lege,ratione,vel authoritate:
& idcirco ei obſtat diſpoſitio. §.Cõſideremus.
in Auth.de Trient.& ſemiſs.Tum etiã, quia of-
ficialis,dicitur miniſter Magiſtratus,vt annota
runt Iacobus Spiegel. & Hotomanus: Barones
autẽ Magiſtratus miniſtri minimè dicuntur, cũ
ipſi habeant poteſtatem creãdi ſuos officiales
ſub alternatiuè,ac magiſtratus, per quãdã ſimi
litudinem Regiam, ad cuius perſonam ſpectat
92 Magiſtratuum creatio: Vnde ſicuti Rex† non
appellatur officialis, ità nec Baro. Demũ ſi per
verba Afflicti, dictæ Conſtitutiones trahi vel-
lẽtad Barones,eſſet mera diuinatio,in qua con
uinceretur ex ſuo etiã dicto in Conſt. Ea quæ
ad Decus. notab.primo.nu.1. in fin.vbi inquit:
93 Régem Alphõſum†primum de Aragonia,fuiſ-
ſe, qui cepit communicare iuriſdictionẽ, atq;
merum,& mixtum Imperiũ Comitibus,& Baro
nibus Regni,& alios Reges ſubſequentes,con-
firmaſſe; cum per prius iuriſdictionem non ha
berent: Vnde officiales Regij dici non poterãt.
Seqtur exinde ꝙ cũ Fridericus Imperator II.
illarum Cõſtit.author, mortuus fuerit in anno
1251. & Rex Alphonſus I. fuerit in anno Dñi
1434. & ſic intercesſerint circiter anni 183. vt
nullo pacto ſtabilita ab Alphonſo, retrò trahi
poſsint ad Friderici tempora, nec ad leges ab
illo diſpoſitas. Ex quibus ſanè meo iudicio,
Matth. de Afflict. pperã iſtud aſſeruit. Et ideo
dictam Conſtit.per vim & violentiam volunta-
riam traxerunt ad Barones. Sed meliorem in
die iudicij opinionem Chriſtus Dñs diſcer-
net, Quia cũ nec Imperator de illis loquatur:
Nõ Carolus Primus,in d.c.Grauamina,qui ex-
preſsè loquitur de officialibus Regijs,ibi:Nec
aliquis noſter officialis.& ibi: pro ſeruitio no-
ſtræ curiæ.Nec Carolus Secundus in d.c.Quòd
nullus. qui in rubrica loqtur expreſsim dicens
ꝙ nullus pro ſeruitijs noſtris aliquem mittat
proprio ſumptu .& ſic loquitur etiam nigrum
dicti c.Quòd nullus. conformiter ſuæ rubricæ,
94 à qua ſumitur argumẽtum.†l.1.§.Quoniã dies.
ff.ſi cert. pet.l.Imperator.ff. de in diem adiect.
Ludouic.Roman.in conſ.32.col.2.verſ.Secũdo
principaliter. Marian. Socin.ſenior.in c.Signi-
ficantibus. col.1.de libell.oblat.Philipp.Deci.
in rub.extra.de Cõſtit.Laurent. Calcan. in cõſ.
70.col.5.Vnde cum dictæ Conſtit.ſint claræ,nõ
eſt dubitandum: Cum qñ etiam eſſent varij in-
tellectus legis, attendatur rubrica Io.Andr. ad
Specul.in tit.de diſputat.& allegation.§.fin.in
fi.Alex.in conſ.70.nu.8.vol.7.Quia rubrica de-
95 clarat Nigrum†Alex.,in d.l.1.num.8. ff.ſi cert.
petat. & idcirco rubrica allegatur ad deciſio-
nem cauſarum, cũ habeat orationem perfectã.
Alex.vbi ſupra.nu.4. Iaſon in conſ.205.num.4.
vol.2.Curt.iun.in cõſ.5.nu. 15. Nec etiam Rex
Ferdinandus, qui nouiſſimis temporibus taxa-
96 uit ſalarium in dicta Prag.†Ad perpetuam. lo-
quutus eſt, niſi de Regijs officialibus: ibi. Pro
Curiæ ſeruitijs.& ibi: per Theſaurarium.per q̃
verba in caſu ibidem contento,mandauit fieri
ſolutionem per Regium generalem Theſaura-
rium,ſeu perceptorem pecuniarum Fiſcalium:
Qui ſi voluiſſet loqui de Baronibus, cenſuiſſet
ſolutionem faciendam per Barones, eorũ æra-
rios, ac negotiorum geſtores, & factores.ſed
cum à Regni ſapientibus ità Conſtitutiones il
læ fuerint interpretatæ, illi ſibi videanr. Si ta-
men illorum interpretatio quandoque vera
fuerit,& obſeruabilis, Tunc
Temperanda erit,primò, Vt non procedat in
animalibus deputatis ad Piſtrinum,ſeu Centi-
97 mulum pro†macinatione frumenti; vt ſtatuit
Rex Carolus Primus in c.Regni. Item iuſtitia-
rij, & ſub officiales. & voluit Afflict. in dicta
Conſt.Omnes officiales.num.5.Niger in d.cap.
Regni. Grauamina. num. 42. Lallus de Tuſcia
in dicta Conſt.Omnes officiales.num. 3.
Temperãda Secundò erit, Tunc demum illam
procedere,vbicunq; Dñi, &, Barones propria
illorũ animalia nõ haberent:quia ſi ſecus eſſet,
98 non poſſent ſubditos†grauare. Ità Fridericus
in d.Conſt.Sic noſtra.vbi Iſern.Afflict.& cæte-
ri.Quod etiã iure cõmuni comprobatur,vt la-
tius induxi ſupra in c.præcedenti. nu.16.21. &
ſic terminauit Regium Conſiliũ in magno con
flictu ſapientum pro oppido Olineti: & cum
Dominus vẽdidiſſet animalia, & vxor haberet
alia,Conſilium decreuit idem.
Tempera Tertiò, Vt ſi animalia, eius culpa,
cui ſeruitium præſtatur, morerentur, fiet do-
99 mino animalium debita † pretij reſtitutio: vt
ſtatuit idem Fridericus Imperator in d.Conſt.
100 Sic noſtra ſeruitia.†vbi Andr.de Iſer. & Lal-
lus.quia iſto caſu eſt in culpa: vel progredien-
do vltra terminum, vel tempus ſtatutũ,vel ali-
101 ter: Cum culpa caſum†præcedit.iuxta nota-
ta per Caſtrẽſ.in l. Videamus.in princ. ff.locat.
& ante ipſum Bart.in l.Si vt certo.§.Interdum.
ff.commodat. Deci.in conſ.473. nu.5. Rolan.à
Vall.in cõſ.86.ad finem.vol.3.Franciſc. Burſat.
in conſ. 11.nu.31. vol.1. & ad materiam Deci.
Cagnol.& Io.Ferrar.Montan.in l. Contractus.
§.Animalium.ff.de regul.iur.Io.Bapt.Plot.in l.
Si qñ.nu.550. C.vnd.vi.Hippolyt.Bonacoſſ.de
Equo.q.148.162.& 396.& Vincent. Carroc. de
locat.& cõduct.lib.2.tit. de dol. & cul. p totũ.

Tempera quartò, Vt eidem Dño animalium,
102 fiat ſolutio ſalarij ꝑ acceſſu,& receſſu:†vt refert alias fuiſſe deciſum per Regiam Cameram Io.Ant.Niger.in d.c.Grauamina.nu.38. quamquam diuerſimodè reperiatur Deciſũ ꝑ Regiũ Conſilium, ita quòd iſta quæſtio,ore Principis terminari deberet,vt omnium diſputãtium argumẽta, & dubitatio ſubmoueantur: vnuſqſq; enim cenſet pro ut ſpiritus bonus, ſiue quiſqs ille fuerit,ſibi dictauerit,vel ad ſubditorũ, (& id rarò) vel Baronum fauorem: Ego verò pro quæſtionis veritate oportuniori loco rem diſputabo. Vnum pro nunc dicam, debere illos, in quorum manibus cõſiſtit reſolutio, dubitationem Regi proponere;Cũ illa oẽs Regni ſubditos teneat oppreſſos:ex tanti enim Catholiciſſimi Regis vigilãtia in amouendis ſubditorum grauaminibus,huic morbo debita adhiberetur medela.Crederẽ enim prouiſurum, ꝙ in caſu præſtationis ſeruitiorum (ſi forte hãc anſam,ac viam pro Baronibus aperiret, quod vix facturum arbitraret pro ſuę conſcientiæ ſinceritate) quòd præſtaretur ſalarium pro acceſſu, & receſſu,& pro dietis, quibus pro ipſis vacarent,fieret ſolutio,pro ut inter ciues.Et ꝙ plus ſalaria reciperent incrementa,conſiderãdo, ꝙ quo tempore Rex Ferdinandus taxauit ſalarium, modius frumenti erat valoris vnius Caroleni,ſiue regalis,quorũ decem,faciunt vnum ducatum;nũc autem(proh dolor)quilibet modius in hoc Regno conſtat,triginta Carolenis, ſiue Regalibus, qui faciunt tres ducatos. Pro caritate namq́; annonæ, pro ſpatio centum viginti milliariorum,homo cum animali,habens ſex Carlenos, qui nõ ei ſufficiunt pro hoſpitio ſuo, & animalis: Vnde pauper ſeruitium præſtans,cogitur vendere ſuum, vt ſibi, & animali alimenta ſubminiſtret: Conſummendo in itinere veſtes,calceos, & animalia:& pro quiete nocturna ęſtatem agit ſub die,& diem ſub puluere: Et hieme inſtabulo, cum animali, terra eſt lectus eius. Vtinam ad Regis aures quandoq́; hæc detrimenta perueniant. Sed neſcio,q́ cauſa ſit differentiæ ꝙ officiales permittunt,ꝙ curia Regia ſoluat ꝑ acceſſu,& receſſu; Barones verò maiori priuilegio gaudeãt, vt rãtum vnicam acceſſus ſolutionem ſoluant?

Qui verò tenentur ad ſeruitij præſtationem, an illud præſtare debeant extra locum iuriſdi-
103 ctionis ipſius† Domini? dicam in cap.ſeq.in fin. ſed optimis rationibus dicit ſubditos non teneri extra territoriũ, Marin. Freccia de ſubfeud.Baron.lib.2. author.30. vbi dicit ità pluries terminaſſe Galeotum Fonſecam I.C.Hiſpanum,Regium Conſiliarium, cuius opinionem ipſe ſequitur, & ego illaam amplector.Quamquam nouiſſimè idem Regium Conſilium,con-
104 trariũ†decreuerit pro Illuſtriſs. D. Aſcanio Pignatello Duce contra Ciuitatem Biſaccij, cum quadam tamen reſeruatione. authoritate Io.Vincentij Annij ſing. 560. & in alijs etiam cauſis,dũmodo infra prouinciã,vel prope illã.

ARGVMENT. CAP. XX.

Quæ ſit extraordinaria collatio? Quæ collecta? Quod Indictum? quæ ſint Subuenriones,& adiutoria? Quod Fodrum? aliaq́; nonnulla traduntur ad hanc materiam: & quis ea imponat?

COMPENDIVM.

1 *Collatio appellatur collecta.*
2 *Collatio extraordinaria iuris ex Regalis.*
3 *Ordinaria collecta quid?*
4 *Collecta extraordinaria, dicitur quod ſuperuenit per accidens, & variatè, quia imponitur inopinatè.*
5 *Collecta extraordinaria ſolet imponi pro primo fęlici aduentu, Imperatoris, Regis, Proconſulis, & Legati.*
6 *Collecta extraordinaria dicitur, quando imponitur ob imminens bellum. & dicitur tunc Superindictum.*
7 *Super indictũ quandoq; munus ordinariũ appellatur.*
8 *Expeditio ſignificat militum exitum ad bellum.*
9 *In expeditione militari dicitur, qui itineri accinctus eſt ad bellum, ac procinctu, ſed & qui in caſtris degit.*
10 *In expeditione militari dicitur qui pro ſuſcipiẽdo corona Imperiali, Regali,vel Principali accinctus eſt.*
11 *Fodrum apud Germanos Equorum Pabulum dicitur. ſed vide num.12.13.& 14.*
14 *Parata quid?*
15 *Manſionaticum quid?*
16 *Ordinariam collectam imponit Imperator, Rex,aliјque Superiorem non recognoſcentes.*
17 *Extraordinariã collectam imponere ſimiliter eſt de Regalibus.*
18 *Ciuitates, oppida, caſtra, & villa ſuperiorem recognoſcentes, non ſolum non imponunt collectam ordinariã,ſed nec extraordinariam. ſed vide nu.19.*
20 *Collectam,dum ſibi ex neceſſitate imponit Vniuerſitas, non requiritur Principis permiſſio.*
21 *Collecta ſi imponitur pro Donatiuo Principi faciendo, tunc Principis authoritas requiritur.*
22 *Intellectus Pragm. incip. Ancorche. Ducis Oſſunæ.*
23 *Donare Principi,vel Domino Vniuerſitates nequeũt, quinimmò,nec congregari pro donãdo abſq; Principis licentia in hoc Regno. num.24.*
25 *Licentia Donandi conceſſa, an maior pars alijs non conſentientibus poſſit donare?*
26 *Domini terrarum, ac Barones ab alijs inueſtiti, collectas ſubditis non imponunt.*
27 *Collectam non imponunt aliqui, licet habeant merũ, & mixtum Imperium.*
28 *Barones, an imponant collectas ordinarias Sancta Maria? num.29.*
30 *Vaſſalli in duobus caſibus tenentur Regi, & in quatuor Baroni,qui declarantur. num.31.32.*
31 *Intellectus Conſt. Regni. Quamplurimum.*
32 *Baroni in quatuor caſibus ſubuenit Vaſſallus.*

33 Sub-

33 *Subuentio debetur Baroni habenti ciuilẽ iuriſdictionẽ.*
34 *Baroni, an debeatur Subuentio pro filia ſpuria maritanda?*
35 *Baroni, an debeatur Subuentio pro filia Monachãda?*
36 *Baroni, an debeatur Subuentio non ſolum pro prima filia maritanda, ſed ſecunda, tertia, & deinceps?*
37 *Baroni facienti filium Doctorem, an debeatur Subuentio?*
38 *Extraordinariam Collectam Imperator, Rex, ac Princeps imponit, erogatis ſuis reditibus, ſi non ſufficientem pecuniam ſuam habeat.*
39 *Principes, imponunt collectas extraordinarias, niſi ſuos reditus in vanis rebus conſumerent.*
40 *Rex expendere non debet pro vaſibus aureis, canibus, & Falconibus. nu. 41.*
42 *Philippus Rex Catholicus religioſiſsimus, ſic etiam Rodulphus Secundus Romanorum Imperator.*
43 *Reſpublica Venetorum, Genuenſium, Lucenſium, & Raguſinorum, religioſiſsima.*
44 *Duces Sabaudiæ, Florentiæ, Ferrariæ, Mantuæ, Vrbini, aliiq; Italiæ Principes religioſiſsimi.*
45 *Rex, & Baro an eodem tempore à ſubditis Subuentionem petant?*
46 *Pro bello in infideles, ac fidei Chriſtianæ hoſtes; pro reparandis illorum incurſionibus, pro Chriſtiani ſtatus tuitione, & iuſti belli illatione, ab extraordinariis Collectis nemo excuſatur. nu. 47.*
An eccleſia ad eam collectam, & perſona eccleſiaſtica teneantur. & nu. 48.
49 *Nicephori Conſtantinopolitani Imperatoris Facinus contra eccleſias, & monaſteria.*
50 *Regi Collectam extraordinariam imponenti, exiſtenti extra Regnum, an eam ſubditi ibidem afferre debeant, an verò ſufficiat illam ſuis Magiſtratibus in Regno conſignari?*
51 *Seruitium perſonale Regi debitum, an debeatur extra Regnum, vel tantummodo in Regno? nu. 53.*
52 *Seruitium conſiſtens in pecunia an ſufficiat cõſignari Theſaurario Regis in Regno.*
54 *Donatiua, quæ imponuntur in Regno, quando fiunt, & qua ex cauſa, & in cuius locum ſubrogata dicantur?*

C A P. X X.

COllationẽ, ex Cicerone, & Aſconio Pediano, Collectam appellauit Gull. Budæus
1 †in tit. de offic. Quæſtor. in annotat. prioribus.
Et idcircò iſta, dicitur Imperialis, ac Principis
impoſitio, ſolutionis faciẽdæ per ſubditos inſimul, quaſi illam ſimul omnes conferant in ipſius Principis iuuamen, ac ſubuentionem. De
iſta loquitur Liu. lib. 4. Patres (inquit) benè cæptam rem perſeueranter tueri, cõferre ipſi primi; Et quia non dum argentum ſignatum erat,
æs graue, Plauſtris quidam ad ærarium conuehentes, ſpecioſam etiã collationem faciebant.
Hinc Plin. Nepos Traianum laudans in Panegyrico, inquit: Te collationes remiſiſſe, donatiuum reddidiſſe. Diciturq; hanc extraordina-
2 riam collationem, eſſe iuris regalis. † in dicto
c. 1. Quæ ſint regal. quaſi ordinariã Collectam,
à contrario ſenſu, cuilibet etiam Regalia iura
non habenti, indicere liceat: cuius rei veritas,
ex inferius dicendis apparebit.
Habemus itaq; Collationem, Collectam, & Indictionem ordinariam, & extraordinariã. Or-
3 dinaria † Collecta dicitur, quoties lege, conſtitutione Principis, vel Senatuſc. ordinato, ac
determinato tempore, puta de Anno in annũ,
aut de biennio in biennium, vel aliter, huiuſmodi ſolutio indicitur, & in illa certa quædam
forma obſeruatur. l. In honoribus. §. Qui muneris. ff. de muner. & honor. l. Hi qui. ff. de va. muner. l. 1. C. eo. tit. lib. 10. Specul. in tit. de Cleric.
coniug. verſ. Ad huius autem. Archidiac. & Io.
Andr. in c. 1. de immunit. eccleſ. in 6. in Nouell.
Bartol. in l. 2. num. 5. ff. de iur. immun. & in l. 1.
nu. 40. C. de mulier. & in quo loc. lib. 10. Bal. in
l. 1. §. Quod ſi nemo. col. pen. verſ. Super quarto. ff. Quod cuiuſq; vniuerſ. nom. & in l. Placet.
col. 1. C. de ſacroſ. eccleſ. Franciſc. Marc. in deciſ. Delphin. 458. nu. 14. vol. 1. Io. Maurit. in d. l.
Vnica. col. 40. 41. verſ. Horum deniq. C. de mul.
& in quo loc. Iul. Ferrett. in tract. de gabell.
nu. 475. Nicol. Feſtaſ. de Aeſtimo. par. 2. cap. 1.
nu. 29. de Collecta nouiſſimè Ludouic. Carbonus lib. 9. cap. 7. Petr. de Gregorio Sicul. de conceſs. feud. parte 7. q. 5. nu. 13. & q. 7. num. 2.
Extraordinaria Collecta, ſiue munus, dicitur
illud, quod ſuperuenit per accidens, & varia-
4 tum, † cum imponatur inopinatè. arg. l. Sed etſi
per prætorem. §. Sed cum feriæ. ff. ex quib. cauſ.
maior. Andr. de Iſer. in d. c. 1. in verbo. Extraordinaria collatio. vbi cæteri Doct. voluit Bart.
in conſ. 180. Franciſc. Areti. in conſ. 133. col. 3.
verſ. Sed tñ. Iul. Ferret. & Feſtaſ. vbi ſupra. & ante eos Bal. in c. 1. §. 1, nu. 16. de Pace Conſtant.
Auguſtin. Berous in conſ. 150. nu. 9. cum pluribus ſeq. vol. 3. De iſta collecta Doctores noſtri
ponunt exempla, puta qñ Imperator, Rex, vel
Princeps, ſubſidium vellet, pro ſuo primo fœ-
5 lici aduentu, † ſiue Procõſulis, vel legati. l. Obſeruare. §. Antequam l. Si in aliam. vbi gloſ. &
Bart. ff. de offic. proconſul. & legat. Domini de
Rota in antiq. in deciſ. 341. Franciſc. Marc. in
deciſ. 1025. num. 8. vol. 1. Vel dum indicitur ob
6 imminens bellum, aut guerram, & tũc tale † extraordinarium munus, alio etiã nomine Superindictum appellabitur; licet illud dicat patrimoniale Accurſ. in Rub. C. de ſuperindict. lib. 10.
habetur in l. 2. C. de muner. patrim. Bald. in l. fi.
nu. 5. C. ſin. cenſ. vel reliq. Alexand. in l. Si ex toto. nu. 8. ff. de leg. 1. Maſuer. in pract. tit. de Tallijs. nu. 2. ante eos Specu. in tit. de feud. §. Quoniam. num. 67. & antè illum noſter Regnicola
Roffred. de Epiphanio Beneuentan. de libell.
parte 5. Rubric. Sacrament. cuius lib. vaſſal. n. 3.
Matth. de Afflict. in deciſ. Neap. 265. n. 54. verſ.
Item, vt dictum eſt pro ſeruitio Regis, vel ſui

exer-

exercitus.Marc.Ant.Natta in conſ.397.nnm.8.
vol.1.Petr.Grego.Sintagmat.iuris vniuerſ. lib.
3.c.7.nn.3. parte 1.Maurie.in d.l.Vnica.col.41.
Franeiſe.Marc.in deciſ.458.nu.23.par.prima.
Jo Petr. Surdus in conſil. 146. num. 20. vol.1.
Quàmquam etiam ſuperindictum, mnnus ordi
7 nariumt†appellauerit Bartholom. de Caſſen.in
cõſuetud.Burgnnd.Rub.1.§.4.In verb. Indire.
impoter.nu.36.de quo ſuper indicto, alias ver
ba plurima feci ad Bellugã in Specul. princip.
rub.46.in verſ.Sũt & alia. ſub nu.3. vbi Belluga
poſuit exempla aliorum caſnum.Imperator au
tem Fridericus in d.c.1. Quæ ſint regal. loqui-
tur de expeditione in materia bellica. Expe-
ditio enim nil alind ſignificat, pterq̃ militum
8 †exitum ad Bellum. Cic.Epiſtol. Famil.lib.14.
ad Catouem.Expedito,inquit,exercitu,ità no-
ctu iter feci.Liu.lib.24. cnm legione expedita
profectus.Salluſt.in Iugurth.Numidas equites
expeditos edueit.Colum.lib. 2.c. 4. Expediti
milites lænioris armaturæ,& fine impedimen-
tis.iterum idem Salluſt.in Iugurth. Marius in-
terea exereitu in hybernaculis cõpoſito, cum
expeditis cohortibus, & parte equitatus pro-
ficiſcitur in loca ſolita. Et in expeditione mi-
litari dicitur eſſe,non ſolum,qui itineri ad bel
lnm accinctus eſt,ac in ipſo procinctu,ſed etiã
9 ſi in caſtris degeret.†Iuſtinian.in princip.& in
§ Poſt miſſionem. Inſtit. de militar. teſtam. ſic
Antoninus in l.1.ibi:Militis in expeditione oc
cupati.& Cõſtantinns in l. Milites. ibi:Milites
in expeditione degentes.& idem Iuſtinian.in
l.Ne quidam.ibi : Saucimns ijs ſolis,qui in ex-
peditionibus occupati. C. de Militar. teſtam.
Quod optimè declarauit Franc. Connan.Com
ment.iuris ciuilis.lib.9.c.5. nu.9. & Paul. Leo-
nius de ſubſtitutionib.in compẽdioſa.nu.101.
105.108. Similiter pro ſuſcipienda Corona,Im
10 periali,†Regali,ac principali.arg.c.1.§.Vt au-
tem.de allodijs.& cap.1.§. Firmiter. vbi Iſern.
nu.30.de prohibita feud. alien. per Feder.Ho-
ſtienſ.in Summa tit.de feud.§ Quibus. verſ.Itẽ
amittit vaſſallus. Afflict.in c.1.§. Item ſi quis.
nu.80.Quib.mod.Feud.amitt.& in dicta deciſ.
265.nn.103.Latè Reſtaur.Caſtald. de Imperat.
q.57.Marin.Freccia. lib.2.authoritat.22.
Aliquando iſta ſolutionis collatio, appellata
11 fuit Fudrũ,quod apud Germanos † Equorum
pabulum appellatur,quàmq̃ & Hominũ etiam
pabulum dicitur,non equorum ſolum:cum Fo-
drum, fuiſſe frumentum, atq; hordeum,ac res
alias victui oportunas ad exercitum Impera-
12 torium,vt interpretatus eſt†Petrus de Vineis.
lib.Epiſtol.2.cap.29.Vnde Carol.Sigon.de Re-
gno Italiæ. lib. 7. de Othone verba faciens in-
quit:Tributa vero,quæ ille à Francis inſtituta,
retinuit,fuere:Foderum, Parata, & Mãſionati-
cum. Foderum ſumma quædam frumenti fuit,
13 quam†aduenienti in Italiam Regi,populi ſol-
uere tenebantur,pro quo ſæpe etiam extimata
14 pecunia pendebatur. Parata,ſumptus, †quem
ijdem in vias, pontesq; fluminnm, quà tranſi-
turus, aut quò aditurus Rex erat, reficiendos
15 impendere.Manſionaticum†ſnmptns,in tecta,
& cætera,quæ Regio exercitui,in agro Hoſpi-
tanti neceſſaria præbere iubebãtur.Sed de hoc
confusè loquitur idem Imperator Fridericus
de Pace Conſtantiæ. ibi : Nobis autem intran-
tibus Lombardiam,Fodrum conſuetum,& Re-
gale præſtabunt. De hoc etiam Otho Phriſin-
genſis de Frideric.lib.2.c.15.ait: Mos enim an
tiquus,ex quo Romanum Imperium ad Frãcos
deriuatum eſt,ad noſtra vſq; deductus eſt tem
pora, vt quotieſcunq; Reges Italiam ingredi
deſtinauerint, gnaros quoslibet de familiari-
bus ſuis præmittãt, qui ſingulas Ciuitates,ſeu
oppida peragrando, ea,quæ ad Fiſcum Rega-
lem ſpectant, quæ ab accolis,Fodrum dicitur,
exquirant. Hinc idem Sigonius de Regno Ita-
liæ lib.12. inquit : Initio anni,cum Fridericus
Albæ Natalem Domini celebraret, nuncios in
Tuſciam, & Campaniam ad Fodrum Reginm
colligendum, & Principes ad creandos in vr-
bibus Conſules alium aliò deſtinauit.
16 Ordinariam autem collectã,Imperator,†Rex,
Princeps,ac Reſpublica, ſuperiorem non reco
gnoſcentes,imponere ſolent, atq; indicunt.l.
Nõ ſolẽt.vbi Salycet. C.Noua vectigal. impon.
non poſs.dicto.c.1. in verbo. Vectigalia. Quæ
ſint Regal.Doctor.in c.Cum Apoſtolus.& in c.
Innouamus.vbi Panor. de cenſib. Io.de Firmo
de Gabell.parte 1.nu.1. & ſeq.Bartol. in l.1.§.
Quòd ſi nemo. ff. Quod cuiuſq; vniuerſ. nom.
Alexand.in conſil.145.vol.2. Anton.Corſet.de
poteſtat.& excellent.Regia.parte 4.q.48.Petr.
Antiboli de Munerib.p.2 §.Reſtat.nu.1. Corn.
in conſ.149.nu.11.vol.1.Barthol.Socin.in conſ.
7.nu.2.vol.3.Angel.Gambilion. in conſil. 105.
nu.7.vol.1.Marian.Nepos in conſil.98. num.16.
vol.3.M.Anton.Natta in conſ.301.vol.2.Andr.
Alciat.in cõſ.493.nu.4.Ægid.Thomat.in tract.
de Collect.fol.357.nn.4. Lancellot. Conrad.in
Templo Iudicum.lib.1.§.4. in verb. Collectas,
& gabellas. per totũ. Ioſephus Ludouic.in de-
ciſ.Peruſin.43.nn.3.vol.1.Cardinal. Pariſius in
conſil.25.nu.65.vol.1.Roland.à Valle in conſ.
1.nu.62.vol.2. Latè Andreas Gail. Practic. Ob-
ſernat. lib.2. Obſeruat. 52. & 53. & nouiſſimè
Surd.in conſil.262.nnm.28. vol. 2. & dum hæc
Typis mandantur cenſuit D.Regens Lanarius.
in conſil.4 num.6.
Extraordinarias verò collectas,ſimiliter im-
ponere eſt de Principi reſeruatis, & regalis iu
17 ris eſt,†vt habetur in d.c.1.in verb. Extraordi-
naria collati[illegible]regal.vbi Andr.de Iſer.
& cæteri [illegible] ad Principem, & Re-
ſpublicas [illegible] Principis, illas impone
re ſpecta[illegible] Doctores cenſuerunt.
Alio[illegible]pida,Caſtra,ac villæ,q
[illegible]re non puſſe,nec†ex-
traordi-

tra ordinarias collectas, etiam pro neceſſitatibus Reipublicæ, illiusq; vtilitate, imponere, abſq; eiuſdem Principis permiſſu, exploratiſſimum eſt: niſi fortè cõmunem Burſam, ſeu communes introitus, ac redditus minimè haberét;
19 tunc enim, vt ſubueniant† proprijs eorum neceſſitatibus collectam imponunt. arg. d. l. 1. §. Quod ſi nemo. vbi Bartol. num. 2. 3. ff. Quod cuiuſq;. vniuerſ. nom. arg. l. Omnes. la 2. C. de operib. pub. & voluit Specul. in tit. de exeq. ſenten. §. Sequitur. verſ. Quid ſi vniuerſitas. Guid. Papæ. in deciſ. Gratianop. 87. nu. 1. & in deciſ. 424. poſt Alexan. in conſ. 145. vol. 2. & in conſ. 124. col. 2. verſ. Quo autẽ. vol. 4. amplè Nicol. Boet. in deciſ. Burdegal. 60. nu. 5. nouiſsimè Antoninus Theſaur. in deciſ. Pedem. 257. nu. 1. Nicolaus Feſtaſius de Aeſtimo. par. 2. c. 5. num. 8. & poſt Luc. de Pen. in l. fin. C. ex quib. cauſ. mun. lib. 10. Anton. Capic. in inueſtitur. Feudal. in verb. Feudor. clauſulæ. §. Collectis. verſ. Collectarum tertia ſpecies. Petrus Gregor. Sintagm. iuris vniuerſ. lib. 3. c. 7. nu. 10. Et in tali caſu ne-
20 ceſsitatis, dum† vniuerſitates ſibi collectas imponunt non exigitur aliqua Principis permiſſió. Bartol. in d. l. Vnica. nu. 24. C. de mul. & in quo loc. lib. 10. Secus ſi fieret pro communi totius Reipublicę bono, puta pro donatiuo Prin
21 cipi faciendo, & ſimilibus, tunc enim† Principis licentía exigitur. l. Placet. C. de ſacroſ. eccl. l. 1. C. de ſuperindict. lib. 10. Bart. vbi ſupra. quẽ ſequitur Guid. Pap. in d. Deciſ. 87. nu. 9. Iacob. Rebuff. in d. l. Vnica. vbi Io. Maurit. & ampliſsimè Stephan. Aufr. ad Capell. Tholoſ. in deciſ. 347. & Nicol. Boer. in d. Deciſ. 60. num. 7. Hæc faciunt ad intellectum Regiarum Pragmaticarum in hoc Regno, prohibentium, † quòd Ciuitates, & vniuerſitates poſsint donare: quinimmò per Pragmaticam Don Petri de Giron Ducis Oſſunæ, olim Proregis Generalis, factã ſub die 27. Ianuarij 1584. incip. Anchor che. diſpoſitum eſt, nec licere Ciuitatibus, atq; vniuerſitatibus congregari pro recipienda concluſione, ac decreto faciendo de donando Principi, aut alteri cuiuis, etiam ſi in congregatione, vel concluſione reſeruaretur Regius aſſenſus, licentia, & beneplacitum; ſed ante omnia exigitur, ꝙ porrigatur ſupplicatio, & obtineatur licentia, vt poſsit congregari pro cauſa præfata. Quia iſto caſu non ſolum prohibita
23 eſt donatio præfata, & † collectæ impoſitio, tamquam ambitioſa, vt dicit Bartol. in dicto. §. Quòd ſi nemo. nu. 3. Sed coadunatio, & congregatio vniuerſitatis pro eliciendo voto de
24 donando abſq; Principis licentia: † iuxta ampliſsimè tradita per Corn. in conſ. 127. per totum. vol. 2. Quinimmò etiã in caſu, quo daretur licentia Regia pro donãdo alicui, arbitror nõ ſufficere maiorem partem Ciuitatis ad donandum, ſed obligari tm̃ modo conſentientes; cæteros verò abſentes, aut non conſentientes mi
25 nimè teneri: argumento† eorum, quæ ſcripſit Franciſc. Purpurat. in conſ. 428. nu. 84. vbi dicit: ꝙ iſti actus ſunt voluntarij, & in ijs vna faba nigra impedit actum. vt concludit etiam M. Anton. Natta in conſil. 215. nu. 4. & 5. vol. 1. quem refert, & ſequitur Antonin. Theſaur. in d. Deciſ. 257. ſub n. 4. & nuper ampliſsimè conſului pro Ciuitate Biſatij contra Dñm Aſcaniũ Pignatellum eius Dñm Ducem Illuſtriſsimum.

Domini vero Ciuitatum, oppidorum, & Caſtrorum, puta Duces, Marchiones, Comites, & Barones, ab alijs de feudis, & Ciuitatibus inue
26 ſtiti, collectas imponere minimè poſſunt† ſubditis: vt certiſsimum eſſe cenſuit Bald. in l. Ex hoc iure. ff. de iuſt. & iur. & in l. Cum multa. in fi. C. de Bonis quæ lib. & aſſerentium contrarium opinio, locum habet in Dñis, qui iure Imperij, & abſoluti Principis funguntur, quia etiã ꝙ quis habeat merum, ac mixtum imperium,
27 non † ideo collectandi poteſtatem habebit. vt voluit Bartol. in l. 1. nu. 2. & in fi. C. de excuſat. mun. lib. 10. & Bald. in l. Hi, quibus. C. de fideicommiſs. libertat. fuſiſsimè Iacobin. de ſancto Georg. in inueſtitur. feudal. §. Qui quidem inueſtiti. nu. 75. cũ pluribus ſeqq. vbi inter alios allegat Alberic. in rub. ff. de munet. & honor. dicentem hodie propter longam vacationem Imperij, Reges, Comites, Barones, alioſq; crudeles tyrannos, ſubditis ſuis imponere collectas pro libito voluntatis, nulla etiam neceſſitate, vel vtilitate vrgẽte, nedũ laicis, ſed etiam eccleſijs, & eorum bonis, maximè in Italia. Et idcirco Nicol. Feſtaſ. de extimo in loco ſupra allegato perperam reprehendit Thom. Parpalliam in d. l. Placet. num. 30.

Limitant tamen iſtud dictum Doctores, præſertim Regni Neapolitani, ſecus eſſe in colle-
28 ctis ordinarijs† ſanctæ Mariæ de menſe Auguſti, & ſimilibus: Fuit dictũ iſtud originale Luc. de Pen. in l. fi. col. 3. verſ. Huius gratia ſubijcio quæſtionem. C. de exact. tribut. lib. 10. quem ſequitur Paris de Puteo de reintegration. feud. c. 171. incip. Baro. nu. 1. fol. 97. & Anton. Capic. in inueſtit. feudal. in verb. Feudorum clauſulæ. §. Collectis. in princip. Sed iſta limitatio tunc operabitur ſuum effectum, qñ Baro ius exigendi collectam vnico, eodemq; tẽpore, atq; vni-
29 formiter, legitimo† temporum curriculo præſcripſerit, & ita poſt Iacobi. de S. Georgio. vbi ſupra. Loqtur Capic. in d. §. Collectis. quia eo caſu poſſet quodammodo tolerari. Sed ego huius collectæ ſpeciem nouam ab iſtis adiuuentam, quodammodo in ridiculis habeo, cum iure non probetur, & à ſæculo audita non fuerit: nec viderim aliquã Baronũ priuilegia, aut inueſtituras, cum inſertione huiuſmodi collectarum. Et ſi qñ hoc haberẽt, arbitror ex Ruſticorum adinuentione iſtud dictum repertum, qui cum eſſe ſoleant Baronalium introituum exactores, Cameratij, ſiue Attratij, & ipſi annales,

&

& ſolent in fine, ac in menſe Auguſti reditus,
& introitus Baronales exigere,& pecuniarios
quoſdam reditus colligere à ſubfeudatarijs
Baronum debētibus Baroni, quid annuum, pu-
ta, vniuerſitas Oliueti ſoluit quotannis in men
ſe Auguſti Dño, vncias duodecim; quæ ſūt ob
ſubfeudum, mediante Regio aſſenſu, conceſ-
ſum vniuerſitati Baiulationis, iurium paſſus,&
plateæ, quæ quodammodo collecta appellabi-
tur: & hanc arbitror fuiſſe Lucæ de Penna in-
tentionem, quæ monſtratur ex ſuis verbis. ibi:
Bonorum poſſeſſores.

Sed ego, ex tot doctorum noſtrorum confu-
ſionibus, breuibus me expediens, dico quod
30 ſentio. De iure communi, †ad ſex tm̄ caſus te-
netur vaſſallus Dño, quorum duo primi, ſunt in
Regno ipſi Regi ſolummodo reſeruati: alij ve-
rò Baronibus. Reſeruari Regi ſunt, pro exerci-
tu Imperatoris, Regis, ſiue Principis, vt dixi-
mus pro expeditione militum ſupra. Alter pro
Corredo Imperiali, quod exponunt pro tran-
ſitu Imperatoris, ſiue Regis per illum locum.
de qbus ſcripſit Specul. in tit. de Feud. § Quo-
niam. col. pen. Hoſtienſ. de immun. eccl. § 1. Bal.
in c. 1. §. Similem. de Capitul. Conrad. & in l. Cū
multi. C. de bonis quæ lib. Latiſsimè Iaſ. in d. l.
Placet. C. de ſacroſ. eccleſ. & hæc pręcipua ſunt
Regum reſeruata, reſpectu vaſſaliorū, qui ſunt
ſubalternati ſub Dñio Baronum; quia in ſubdi-
tis exiſtentibus in Ciuitatibus, & locis Doma-
nialibus immediatè Regi, ac Principi ſubie-
ctis, ſecus erit; quia tenebuntur ad omnes ſex
caſus. de Corredo meminit etiam Rex Guliel-
31 mus in Conſt. Regni. Quamplurimum. †Quod
eo loco arbitror loqui de lectis, pro hoſpitan-
dis militibus neceſſarijs.
32 Baronibus cōpetunt alij quatuor caſus. †Pri-
mus, pro filia, vel ſorore Dñi maritanda. Secun
dus pro milite faciendo. Tertius pro redimen
do ab hoſtibus Dño. Quartus pro emenda Ci-
uitate, vel Terra. Qui caſus in Regno ſtatuti ſūt
exigēdi à Baronibus per Regem Gulielmum.
in dicta Conſt. Quamplurimum. quos etiam de
iure communi, veros eſſe cenſuit Specul. in d.
tit. de feud. §. Quoniam. nu. 67. ante ipſum Rof-
fred. Beneuentan. de libell. parte 5. Rub. Sacra-
ment. cuiuslib. vaſs. nu. 3. Oldrad. in conſil. 234.
Matth. de Afflict. in deciſ. Neapol. 265. num. 54.
Maſuer. in pract. tit. de Tallijs nu. 6. Io. Sain-
ſon in Conſuetud. Turonenſ. tit. 8. art. 1. & 4.

Nonnullas, quoad materiam ſubuētionum fa-
ciendarum à ſubditis, & vaſſallis, eorum Dñis,
quæſtiones formarūt Doctores, quas ampliſsi-
mè tractarunt Andr. de Iſer. Matth. de Afflict.
Lalius de Tuſcia, & alij in d. Conſt. Quamplu-
rimum. Illa verò diſputabilis eſt: An debeatur
adiutorium, ſeu ſubuentio Baroni habenti ci-
uilem, vel ei, qui habet criminalem iuriſdictio-
33 nem? quòd debeatur† Dño habēti iuriſdictio-
nem ciuilē concludit Marinus Freccia de ſub-
feud. Baron. lib. 2. Authorit. 2. nu. 21. in fin. & ita
fuiſſe Deciſum per Regium Conſilium refert
Io. Vincent. Annius in Allegation. 105. pro Ba-
rone S. Arſenij. vt teſtatur Vincent. de Frāchis
Præſidens in deciſ. Neap. 131.

An exigatur iſta ſubuentio per Dñm à ſub-
ditis, & Hominibus ſuis, pro maritanda filia
34 ſpuria? Quòd nō, †tenuit Iacobin. de S. Georg.
in inueſtitur. feudal. §. Qui quidem inueſtiri.
nu. 79. qui tenuit hanc opinionem contra Mar-
tin. Laud. in cap. 1. An apud Iudic. vel cur. Do-
min. quæſt. feud. termi. vbi contrarium conſu-
luiſſe aſſeruit, & primus iſtam quæſtionem for
mauerat. & opinionem eādem Iacobini tenuit
Nicol. Boer. in deciſ. 127. & in deciſ. 240. n. 20.
& Io. Anton. Cannetius Siculus. in Rep. cap. Si
aliquem. Regni Siciliȩ. §. Ad illam quæſtionem
per totum. fol. 332.

Sed an debeatur adiutorium, ſeu ſubuentio
35 pro filia Monachanda? quod ſic. † cenſuit Af-
flict. in Deciſ. Neap. 348. Bartholom. de Caſſen.
in conſuetud. Burgund. rub. 1. § 4. In verb. Ma-
riage d'vne fille. nu. 4. Ceſar Vrſillus ad Afflict.
in deciſ. 265. num. 59. Iacobin. in d. §. Qui qui-
dem inueſtiri. num. 80. in fin.

An vero debeatur adiutorium pro ſecunda,
tertia, vel deinceps, filia maritanda? quòd de-
36 beatur† tenuit Afflict. in d. Conſt. Quampluri-
mum. nu. 10. Sed cōtrarium, quòd non debea-
tur, niſi pro prima filia. cenſuit Guid. Papæ. in
Deciſ. Gratianop. 57. in fi. ſequitur Io. Sainxon
in conſuetudin. Turonenſ. tit. 8. artic. 4. Caſſen.
vbi ſupra. in princ. de qbus videndus eſt Andr.
Tiraquell. in rep. l. Bones. §. Hoc ſermone in
princ. num. 14. ff. de verbor. ſignific. & in tract.
primogen. q. 70. in princ. & Thom. Grammat. in
conſ. ciuil. 68. Quæ concluſio ſine maxima dif-
ficultate reſolui non poteſt: & hanc vltimam
partē negatiuā ego tenerē in Regno, licet ſciā
per Regiū Cōciliū qñq; determinatū cōtrariū.

Sed an debeatur adiutorium Baroni, facien
37 ti filium† Doctorē? Poſt Guetān. Piſon. Hiſpan.
in prælud. feud. Io. Vincent. Annius in ſingul.
14. tenuit deberi. Sed aduerſum antea, vt ipſe
etiā refert, tenuerat Marin. Freccia de ſubfeud.
Baron. lib. 1. Authoritat. 2. nu. 15. cuius opinio-
ni accedo, cum eſſet maxima extenſio ad Con-
ſtitutionem, nec credo aliquem Baronē in hūc
campū deſcendiſſe: & ſi hoc proponeret, cre-
do à Iudicibus non eſſe admiſſurum: cū ſit lon-
gē diuerſa ratio, vt alibi dicam.

Primam itaq; concluſionem extraordinariæ
collationis iam dictæ ab Imperatore, ac Princi
pe, ac Regibus indici poſſe dicendum eſt: cum
38 Rex reditibus ſuis erogatis. †ſufficiētem pe-
cuniam fortè non habeat. l. Neminem. in fin. C.
de ſacroſ. eccleſ. vbi etiam Bal. hoc annotauit.
Idem Bald. in c. Conquerente. in fin. de offic. or
dinar: Luc. de Penna in l. Agros. C. de fund. li-
mitroph. lib. 10. & in l. 2. C. de ſuperindict. lib.
eod.

eod. Paris de Put. de reintegrat. feud. tit. de
verbor. ſignificat. in verb. Adoha.

Secundò inſuper, cum Rex fortè non expen-
deret ſuas pecunias, ſuoſq; reditus in rebus
vanis, veſtibus, ac rebus alijs delicatis; quia ſi
39 in ijs conſumeret, † impoſitionē facere nequi-
ret. Andr. de Iſer. in dicto verb. & extraodina-
ria collatio. ſub nu. 13. quē ibi ſequitur Matth.
de Afflict. nu. 2. vbi inquit: Non debere Regem
40 expendere † pro vaſſellis aureis, canibus, &
Falconibus ad ſolatium ſuum. Anton. Capic. in
inueſtitur. feudal. in verbo. Collectis. verſ. Tem
poribus. Hinc ad Thomam Meſſanenſem ſcri-
bens Franciſc. Petrarcha lib. Epiſtolar. Famil.
Epiſtol. 1. Noſtri (inquit) Reges de ſaporibus
41 epularum, † de volatu Auium iudicare poſsũt,
de ingenijs hominum non poſſunt. Quid dice-
ret Temporibus noſtris, ſi viueret? Heu quàm
difficile illi eſſet ſilentium continere. Eò enim
prolabi vidimus Principes aliquos, vt inde om
nis Fidei Chriſtianæ, omnis Eccleſiæ Romanæ
calamitas orta ſit. Principes illi ventri, ſomno,
& delitijs dediti, maxima, & cruenta Chriſtia-
no Orbi flagella dedere. Quid Henricus Con-
deus, Quid Gulielmus Naſſaus, Quid Elizabe-
tha Anglicana, in Chriſtianum orbem non ma-
li effuderunt? Videt Deus, & cum tempus erit,
recordabitur plebis ſuæ, quam filij ſui ſangui-
ne prætioſiſſimo redemit. Vtinam viuerent præ
cedentis ſeculi Principes optimi, Carolus V.
Imperator, Franciſcus Primus Franciæ Rex,
Hēricus filius, Carolus Nonus huius filius, Hen
ricus Septimus Angliæ Rex, qui Chriſtiana in-
genia cognouerunt, & putridos Hæreticorum
virorum fructus, literis traditos aboleuerunt.
Viuant pro Chriſtiani populi pietate, ac tran-
quillitate Rodulphus Secundus Romanorum
42 Imperator, Philippus Rex † Catholicus, alijq;
religioſiſsimi Principes, qui non ſolum in Hæ-
reticos, ac Reipublicæ Chriſtianæ hoſtes, ſed
in Turcas, Mauros, Sarracenos, Tartaros, maxi-
ma non ſolum fortitudinis, ſed religionis, om-
niumq; virtutum exempla tradidere. Sic Ve-
43 netorum, Genuēſium, Lucenſium, † Raguſino-
rumque Reſpublicæ. Sic Sabaudiæ, Florentiæ,
Ferrariæ, Vrbini, Mantuæq; Duces: alijq; Italiæ
44 Chriſtiani Principes † anhelarunt.

Tertiò præterea extraordinariæ collationis,
atq; indictionis munus per Principem imponi
tur, cum tñ, non ſimul, eodemq; tēpore, & Rex,
ſeu Princeps, ac Baro, eius intermedius, ſiue
ſub alternus Dñus, eandem ſubuentionem, vel
45 adiutorium non peterent: tunc enim † ſubditi
duplici onere grauari minimè poſſent. l. Nauis
onuſtæ. §. Cum autem. ff. ad leg. Rhod. de iact.
Andr. de Iſern. in dicto verb. Extraordinaria
collatio. verſ. Sed tunc vaſſalli baronum. Sequi-
tur ibidem Io. Anton. de S. Georgio præpoſit.
Mediol. & Matth. de Afflict. ſub nu. 6. & Iaco-
bus Aluarot. Hoc idem tenuit Iacobi: de Sācto
Georgio in Tract. de Homagijs. col. 10. Et eo
caſu non benè cenſuit Anton. Capicius in d. §.
Feudorũ clauſulæ. in verb. Collectis. verſ. Tem
poribus verò. in fin. Qui cenſuit, eandem colle-
ctam, eo caſu ſoluendam eſſe potius Baroni, q̄
Regi: Quia intelligi debet, dum tamen ipſi Ba
rones eidem Regi præſtent eandem collatio-
nem, & obſequium, ſeruitiumq;, quoad loca Ba
ronibus ſubdita. Quia ſecus in locis immedia
tè ſubditis Regi, & Domanialibus.

Ab ijs extraordinarijs Imperatorum, Regum,
Principumq; indictionibus & extraordinarijs
collationibus, pro Reipublicæ neceſſitate, ac
beneficio ſtatutis, nemo excuſabitur, quin ec-
cleſiæ, & clerici teneantur. Pro bello enim in
infideles, & defenſione ab eorum incurſioni-
bus, proq; fidei Chriſtianæ hoſtiũ profligatio-
ne, pro Regni, ac Status tuitione, ac iuſto bel-
46 lo, & quando † neceſſitas commune bonum re-
ſpiciat, omnimodo tenebuntur. c. Non minus.
c. Peruenit. de immunit. eccleſ. & vtrobiq; In-
nocent. & probatur. in l. 1. C. de indict. lib. 10. l.
Maximarum. C. de excuſ. muner. lib. eo. l. Cum
ad fęliciſſimam. C. quib. munerib. vel præſtat.
nem. lice. ſe excuſ. lib. eo. l. Placet. ibi. Aduenti-
tiæ neceſſitatis ſarcina. & in l. Neminem C. de
ſacroſ. eccleſi. l. Nullius. C. de Curſu public. l. 1.
& l. 2 C. de nauib. non excuſ. lib. 10. Oldrad. in
conſil. 98. per totum. Anton. de Butr. & alij in
d. c. Non minus. & in d. c. Peruenit. Martin. Lau
den. de Princip. §. 433. Petr. Belluga in Specul.
Princip. Rub. 46. verſ. Sunt & aliæ. ſub num. 6.
Petr. de Anchar. in conſ. 96. Latè Luc. de Penna
in d. l. Cùm ad fœliciſſimam. Franciſc. Marc. in
deciſ. Delph. 1025. nu. 12. vol. 1. & in deciſ. 101.
nu. 3. vol. 2. Io. de Firmo in tract. de Gabell. par.
7. q. 7. Anton. Capic. in inueſtit. Feudal. titul. de
feudor. clauſul. §. Collectis. verſ. Clerici. Io. An-
ton. Niger. in extrauagant. Clementis Septimi.
de vit. & honeſt. cleric. in verbo. Priuilegio. per
totum. Petr. Foller. in Conſt. Regni. Prædeceſ-
ſorum noſtrorum. nu. 7. Lancellot. Conrad. in
Templo Iudicum lib. 1. §. 4. in verb. Collectas.
nu. 6. 7. Iacob. Mandel. in conſil. 1. nu. 9. Frāciſc.
Burſat. in conſil. 16. num. 20 vol. 1. Latius quàm
alius quiſquam hāc materiā tractauit Io. Mau-
rit. Dolan. Burgund. Philippi Regis Catholici
olim Conſiliarius in Rep. dictæ l. Vnicæ. C. de
mul. & in quo loc. col. 45. cum pluribus ſeq. Et
poſſe Reges imponere Cenſus, Tallias, & Tri-
buta pro Regni defenſione, & pro alia quacun
que cauſa, rationabiliter pertinenre ad bonum
47 cōmune, & dum neceſsitatis † metas nō tranſ-
grediuntur, cenſuit D. Thomas de Aquino de
Regimin. Principum. lib. 3. cap. 11. & 20. vbi ar-
guit, & concludit hoc Theorema duobus pul-
cherrimis fundamentis, quæ ibidem videri po-
terunt, ne idem tranſcribam.

Vt cumq; igitur hæc concluſio ſupra notata
ſe habeat, ſi eo modo ſic ſimpliciter intelliga-
tur,

ſtur, ego admodum dubitarem: quia vt ea, quæ dicunt ſupra allegati Doctores, procederent, plura meo iudicio exigerentur: puta clericorum, ſiue Religioſorum, ac Prælatorum voluntas: Vrgens cauſa, quæ commodum, vtilitatem, ac pietatem earũdem eccleſiarum, reſpiceret: & Religioſorum, ineuitabilis, & præciſa neceſſi-
48 tas; & ſupra omnia Summi Pontificis † licẽtia: vt annotauit idem Mauritius in loco ſupraallegato. Foller. in dicta Conſt. Prædeceſſorum noſtrorum. Philipp. Franc. in c. 1. de immunit. eccleſ. in 6. & apparet ex ſcriptis per Renatũ Choppin. de Domanio Franciæ. lib. 1. tit. 14. & de Sacra Politia Forenſi. cap. 2. & in cõſuetud. Andegauen. lib. 1. tit. de iuriſdict. Andegauen. cap. 31. per totum. Ne fortè Religioſi, & Chriſtiani Principes, impium ſectarẽtur exemplum
49 Nicephori Phocæ Imperatoris † Conſtantinopolitani, qui bellorũ initio, partem ſalariorũ ademit Senatoribus: Donationes Eccleſijs, ac Monaſterijs ab alijs prædeceſſoribus Imperatoribus factas aboleuit: interimq; vetuit, ne de nouo Monaſteria conſtruerentur: nec aliæ venerabiles domus ædificarentur, niſi Eremitarum cellæ in locis deſertis, ſiue aliqua poſſeſſionum acquiſitione. cuius cõſtitutionis meminit Enimundus Bonefidius iuris Orientalis lib. 1. & ad hanc materiam ego plenè ſcripſi in conſ. 74. nu. 32. cum pluribus ſeq. Centur. 1. Sed illa, & hæc omnia ſanctæ Romanæ eccleſiæ, & eius Summi Pontificis iudicio, remitto.

Quid autem, ſi extra Regnum Rex reperiretur, egeatq; collecta iam dicta, an ſubditi ibidem illam erogare cogantur, vel ſufficiat illam
50 in eodem Regno, † Regijs magiſtratibus deputatis cõſignari? Vulgatum eſt, ibi eſſe Romam, & Curiam vbi Papa fuerit. Innocẽt. in c. Ego. de iureiur. & vbi Imperator ibi etiam Roma. l. 2. §. Miles. vbi hoc notauit Bald. ff. de His qui notan. infam. Ludouic. Roma. In ſingul. 145. idem Bal. in l. 2. §. Legatis. ff. de iud. Abb. Panor. in c. fin. de for. compet. tex. Notabilis. in l. 1. §. Romam. C. de veter. iur. enucl. & vbi eſt Rex, ibi eſt Regnum, eiusq; territorium. Andr. de Iſer. & Bald. in c. 1. quib. mod. feud. amitt. Et idcirco quando debetur ſeruitium perſonale, ibidem
51 extra † Regnum nõ debetur, & in ſeruitijs perſonalibus hoc verum cenſeo. Quando vero ſeruitium cõſiſteret in pecunia, puta in collatione, ſiue collecta, Adoha, & ſimilibus, tunc ſufficiet illam conſignari in eodem Regno ſuis
52 Theſaurarijs, † perceptoribus, ac officialibus: vt ex Andrea de Iſernia in pluribus locis, voluit Matth. de Afflict. in dicta deciſ. Neap. 265. nu. 50. 51. & latius Reſtaurus Caſtaldus de Imperator. q. 57. per totum. Alias incongruum, atque ſatis inconueniens foret, ſubditos cogi ad portandum eorum pecuniarium obſequiũ extra Regnum Imperatori, Regi, aut Principi, in cuius aſpottatione, & illius cuſtodia, & ſecuritate neceſſarius foret quidam gentium exercitus alius, & indebitè cogerẽtur pro itinerum ſumptibus plus debito expendere: quod ſemper oderunt Reges noſtri Catholici, qui pecuniam è loco ad locum magno illorum ſumptu per cambia, ac euectiones, & permutationes Mercatorum, & Argentariorum, transferre conſueuerunt.

Quæ verò de ſeruitijs perſonalibus non deberi extra Regnum, diximus, ſigillatim locum habent in Bello, in quo Barones non tenentur
53 niſi bellum ſit in Regno, & tunc † non eſt in poteſtate Regis petere ſeruitium, vel Adoham, q̃ præſtatur loco ſeruitij, vt voluit Andr. de Iſern. in c. 1. § Firmiter. de prohib. feud. alienat. per Frideric. & in cap. 1. §. Sed nec eſt alia iuſtior. nu. 34. Quæ ſit prima cauſ. benefic. amitt. dico ſupra cap. 18. nu. 53. cum pluribus ſeq. & c. 32. num. 129. & ſeq.

Donatiua autem, quæ in dies imponuntur
54 in Regno, quomodo appellentur, qua ex † cauſa imponantur, & in cuius impoſitionis loco ſubrogata intelligantur, dico latè in conſil. 1. per totum. Centur. 2.

ARGVMENTVM CAP. XXI.

Magiſtratuum creatio eſt de Regalibus. Quomodo apud Romanos fieret, quo ſtudio ad Principes, & ab eis vſq; ad Barones, & ipſos magiſtratus, poteſtas peruenerit. Quæ in Magiſtratibus creandis requirantur.

COMPENDIVM.

1 *Iuriſdictionem omnem temporalem ab eccleſia depẽdere quandoq; ſcripſit author.*
2 *Romanam gentem Reges prius rexere, deinde Magiſtratus.*
3 *Populus Romanus magiſtratus creabat.*
4 *Populi appellatione, & Patritij, & plebei veniunt.*
5 *Imperium non omnibus Magiſtratibus Romanis conceſſum erat.*
6 *Caroli Sigonij lapſus.*
7 *Senatores, patres etiam dicebantur.*
8 *Romani ob violentiam Lucretiæ illatam Reges vrbe repulerunt.*
9 *Poteſtas à populo translata eſt in Principem.*
10 *Quo vrbis anno vni Principi Romanus populus parere cœpit.*
11 *Quo die Auguſtus primò conſalutatus.*
12 *Monarchia Græcè, vnius dominationem ſignificat.*
13 *Poteſtas in vnum Principem venit.*
14 *Magiſtratus cuiuslibet iuriſdictio, atq; poteſtas, etiã minima, à Principe manat.*
15 *Iuriſdictionem concedit, Rex, Princeps, Reſpublica, lex, & conſuetudo, legitimè præſcripta.*

16 Ba-

16 *Barones à Principe iuriſdictiones habent.*
17 *Iuriſdictio omnis, mediatè, vel immediatè pendet à Principe.*
18 *Iuriſdictio, quæ manat à Principe propria appellatur.*
19 *Duces, Marchiones, Comites, & Barones priuilegiorũ vigore Magiſtratus conſtituunt. nu. 20.*
20 *Intellectus Conſi. Regni. Ea qua ad Decus.*
21 *Magiſtratus creantur ad iuſtitiam miniſtrandam.*
22 *Iuſtitiam ſeruare, ſummum in hac vita bonum eſt.*
23 *Iuſtitiam miniſtraturus ſex ſcopulos fugiat, qui declarantur.*
24 *Prace Bethſabee matris, Salomon dedit Abiſag Sunamitidem Adonia.*
25 *Antiochenſes pracibus flexerunt Demetrium Regem, ne Iudas, ciues ſuos amplius acciderent.*
26 *Iudex, Pauperum miſericordia, aut pracibus moueri non debet. nu 29.*
27 *Iudices ſape ob inuidiam adimunt diuiti, & propter miſericordiam addunt pauperi.*
28 *Lachrymis quis facilè mouetur.*
30 *Oratorum ars, hyppochritarum fraudes, lachryma periclitantium, multos à vero, rectoque iudicio amouerunt.*
31 *Iudex pratio moueri non debet.*
32 *Sententia venalis nulla eſt. nu. 33.*
34 *Auaritia iudicantium leges perimit.*
35 *Mali Iudices, non merita cauſarum, ſed pecuniarum, non iura ſed munera: non iuſtitiam, ſed pecuniam, attendunt.*
36 *Solon, leges Aranearum telas, appellabat, & quare?*
37 *Iuſtitia propriam vtilitatem negligit.*
38 *In Iudices malos Alani dictum pulchrum.*
39 *Principes omnes, deberent eſſe Cambyſes.*
40 *Principes ſe exonerant ab iis quæ patrantur per Magiſtratus, dum viſitatores contra illos mittunt.*
41 *Magiſtratus, vel diuites, vel pauperes ſcientia probatos, ambos autem pramiis, & ſtipendiis honeſtatos eſſe oportet.*
42 *Argenteis pugna telis, & omnia vinces.*
43 *Amore, & affectione iuſtitia facienda non eſt.*
44 *Dum amico, ac propinquo placere contendimus, amore peruerti Iudicium cognaſcimus.*
45 *Amantes de Forma iudicare nequeunt.*
46 *Iudex occupatus affectibus, inquirenda veritatis, rationem amittit.*
47 *Mulierum amor multos ducit ad perditionem.*
48 *Qui liuore, aut odio iudicat, perperam facit.*
49 *M. Aemilius Lepidus, & Fuluius Flaccus cum prius odioſi eſſent, cenſores creati, odia depoſuerunt.*
50 *Sext. Liuius Salinator, & Claudius Nero, odia depoſuerunt.*
51 *Principes, qui ob bonum publicum odia depoſuerũt.*
52 *Iuſtitia non odio, ſed bono zelo exercenda.*
53 *Iudices non ira, non furore laudabiles.*
54 *Ira, & celeritas ad benè conſulendum contraria.*
55 *Ira, cupiditas, & libido homines pracipitant. nu. 56.*
57 *Ex ira contra pares, diſſidia, expulſiones, bella contra iuſtitiam nata ſunt.*
58 *Ex cupiditate, fraudes, & latrocinia.*
59 *Ex libidine ſtupra, adulteria, & corruptela omnes.*
60 *Iratus nihil facit.*
61 *Iudex quis eſſe non debet, niſi valeat virtute diſrumpere iniquitates.*
62 *Iudicaturus, quid facere debeat, ex Philone.*
63 *Timor in iudice de medio tollendus eſt.*
64 *Iuſtitia ex Anſelmo quid eſt?*
65 *Iudicibus, & Magiſtratibus quid exprobabit IESVS CHRISTVS in die iudicij.*

Pauli Regij Epiſcopi Equenſis Laudes.

CAP. XXI.

CVm aliquando in meis controuerſijs, con-
ſilijsq; petente tunc Illuſtriſs. & Reueren
diſs. D. Vincẽtio Iuſtiniano S.R.E. Cardin. olim
1 Dño meo, ſcripſerim, iuriſdictionẽ † oẽm, tem-
poralẽ etiã, ab Eccleſia, eiusq; Sũmo Pontifice,
dependere: ibiq; tradiderim, vnde tpalis iuriſ-
dictio exordiũ ſumpſerit, ibi: Deo Auſpice, in
2. Centuria videbitur: Sat nunc erit, quãtum ſuf-
ficere videbitur, iuriſdictionũ primordia, & cõ
ſtituendorũ Magiſtratuũ initia delibare, quãtum
propoſiti Axiomatis materia expoſtulabit.
Græcos, Latinosq; ſcriptores: nũc ſeq licebit,
illorũ ſcripta nunc referre ſufficiat. Romanam
2 gentem † Reges prius rexere: Exactis Regibus,
Dictator, Cõſules, Prætores, alijq; Magiſtratus.
Romulus vrbis Princeps, ne in Patricios, quos
in Senatorum album creauerat, videretur eſſe
propenſus, populo aliquid concedere voluit:
3 Vt Magiſtratus crearet, leges † ſciſceret, & bella
decerneret. Teſtatur Dionyſ. Halicarnaſſ. lib. 2.
qđ & nouiſſimè firmauit Paul. Manut. in lib. de
legib. Roman. dicens: Hoc à Romulo fuiſſe ſan
citũ, ne nimis in ordinẽ Patriciũ videretur eſſe
propenſus: datũ aliqd populo voluit, vt in eius
ſuffragijs, Magiſtratus crearet, leges ſciſceret,
bella decerneret. Vñ Põpon. Læt. de Magiſtrat.
Roman. c. de Poteſtate Senatus & Plebis. inqt:
Populus Magiſtratus creabat, lege ſanciebat,
bella decernebat. Quod confirmat Pardulph.
Pratæius in iuris prudentia veteri, Romuli. le-
ge. 5. Populos (inqt) Magiſtratus creanto, leges
ſciſcunto, bella decernunto. Hinc idem Pom-
pon. Læt. in lib. de legib. in princip. dicit: Magi-
ſtratũ dici cœptũ, cum à populo fuiſſet creatus
Magiſter populi, ideſt Dictator: Quẽ è noſtris
ſequitur Hierony. Cagnol. in l. 2. n. 164. & 253.
ff. de origin. iur. vbi etiã ex eodẽ Dionyſ. Hali-
carnaſſ. lib. 2. dicit, hoc cautũ fuiſſe à Valerio
Publicola, vt q aliter quã à populo, Magiſtratũ ac
ciperet, ſacer eſſet. Corroboratur ex Plutarcho
in illi⁹ vita, vbi inter cœtera cauiſſe dicit: Alte-
ra, q de ſacrando capite eius, q Magiſtratũ abſ-
que populi ſuffragio cœpiſſet. Cui ſe ſubſcripſit
Frãciſc. Hotoman. in Indice legum. in Valeria.
Nec vim aliquã facio in his, q dicit Pratæius
id facere potuiſſe populum, conſentiente tñ
Senatu. Iſtud enim ambiguitatem non habet,
cum non dubitetur an plebs potuiſſet Magi-
ſtratum creare: quia tunc illius declaratio erat

quærenda : minimè tñ id dubitandũ eſt in po-
pulo, cuius appellatione, & plebis infimæ, &
4 Patritij,& Senatores† cõphendũtur.ex dicto
Iuſtiniani Principis. in §. Lex eſt.in verbo.po-
puli.Inſt.de iur.nat.gent.& ciuil.Quãmq̃ Vdal
richus Zaſius in legũ Antiquat.Catalogo,nihil
de creãdis Magiſtratibus à populo factũ fuiſſe
ſcribat,ſed tñ in ſuo Cõſulatu P. Valerium ca-
uiſſe, Ne quis Romæ haberet Imperiũ,niſi cui
à populo datũ eſſet:de Magiſtratu tñ ſub ſilen-
tio præterijt. Nec videtur nouum eſſe, ſi dici-
mus,Magiſtratum ab Imperio differre: cum nõ
omnibus Magiſtratibus Romæ conceſſum eſſet
5 Imperium,† vt ex Hiſtoriarum lectione, etiam
iuniores percipere poſſunt : & notant Docto-
res, præſertim Anto. Goueanus purgatiſſimus
I.C.in l.Imperium.ff.de iuriſd.omn.iudic.Non
tñ ſilentio prætereũdum duxi ex iam dictis mi
rari me aliqñ ſolitum fuiſſe, cur Carolus Sigo-
6 nius.lib.1.de antiq.iure†Ciuium Rom.cap.20.
aſſeruerit,ſub Regibus, nullum in vrbe Magi-
ſtratum fuiſſe, pręter Tribunũ cęlerum,(& ſe-
cundum aliquos,) Quæſtorem. Neq; enim Li-
uius, neq; Pompon. Lætus,alijq; omnes nega-
runt,centum Senatores lectos à Romulo,cuius
conſenſu,atq; conſilio oĩa gereret,quos ob ho
7 norẽ Patres,ob ætatem†Senatores,appellauit.
vt Feneſtella de Magiſtratib.c.1.retulit.de quo
etiam Eutropius Rerum Roman.lib.1.c.4.Cen
tum(inquit)ex ſenioribus elegit,quorum con-
ſilio oĩa ageret, quos Senatores propter ſene-
ctutẽ,Patres ob ſimilitudinẽ curæ, nominauit.
Cumq; ad Senatores poſtmodũ nihil referret,
elatus Victorijs,& Regnandi conſuetudine tu-
midus,ab eis in Capreæ Paludibus, diſcerptus
fertur.vt reſtãtur Plutarch.in Romulo. Lucius
Flor.in Epithome. lib. 1. c.1. Aymar.Riuallius
Hiſtoriæ Iuris ciuilis lib.1.c.3.Prateius.vbi ſu-
pra. Ferrandus Abduenſis explicationũ lib. 1.
c.7.Paul.Manut.de Senatu c.1.Publiũ itaq; Va-
lerium Conſulem in Collatini Conſulis locum
ſuffectum,hoc tñ cauiſſe refert Riuallius lib.2.
Quòd cũ bonis,capite ſacraretur, q Regni oc-
cupandi conſilia inijſſet, q̃q̃ plebi,ſiue populo
(vt eius vtar verbis) officia à Romulo conceſſa
hæc fuerunt: Magiſtratus oẽs creare,leges ſci-
ſcere,vel condere,deq; bello,pacẽue decerne-
re.Quod è nouiſſimis refert Panuinius in Rei-
pub.Roma.Comment.lib.2.Tñ igitur abeſt, vt
ſi Magiſtratus Romuli non fuiſſent tẽpore,in-
uanũ populo data poteſtas illos creandi fuiſ-
ſet, nec Regnũ ſine eis adminiſtrare potuiſſet.
Idem itaq; populus vltionem Lucretiæ, pudi
8 cæ mulieris,facturus,Reges deſtituit,vrbe†ex-
pulit,Bruto,& Collatino Ducibus,ſublato Re-
gum nomine. Exactis illis, ex perpetuo,vnoq;
Rege,Annuos,& duos Conſules,mutato Regũ
nomine,creãr,quibus ſummam totius Regimi-
nis tradidit, penesq; ipſum populum ab exa-
ctis Regibus Summa Imperij ſtetit,quingentis
circiter Annis, vſque ad Conſulatum ſecũdum
C.Iulij Cæſaris, ſub quo libertas populo adem
pta eſt, & omnis poſtmodum ipſius poteſtas,
9 ab eodem populo,translata†eſt in vnum Prin-
cipem. de qua Sext. Aurelius Victor in Octa-
uiano, ſic inquit : Anno vrbis conditæ ſeptin-
genteſimo vigeſimo ſecundo,ab exactis Regi-
10 bus quadringenteſimo†octogeſimoq; mos Ro
mæ repetitus, vni prorſus parendi : pro Rege
Imperatori,vel ſolẽniori nomine, Auguſto ap-
pellato.& Paul.Oroſ.lib.6.c.18. Anno, inquit,
ab vrbe 716.ipſo Imperante Cæſare Auguſto,
& L.Apuleio Cõſulibus,Cæſar victor ab Orien
te rediens,Octauo Idus Ianuarij,vrbem Tripli
ci Triumpho ingreſſus eſt:ac tum primum ipſe
Iani portas, ſopitis oĩbus, finitiſq; bellis ciui-
11 libus,clauſit.Hoc die primũ Auguſtus†conſa-
lutatus eſt, quod nomẽ cunctis antea inuiola-
rũ, & huc vſq; cæteris inauſum, Dñis tñ orbis
licitè vſurpatũ, apicem declarat Imperij: atq;
ex eodem die ſumma rerum,ac poteſtatum,pe
12 nes vnu cæpit eſſe,& manſit,quod Græci† Mo
narchiam vocant.Quod ſequitur parum varia-
tis verbis Eutropius lib.7.c.2.Vnde omnis po-
13 teſtas venit in vnũ Principẽ, probatur † etiam
in l.1.C. de veter.iur.enucle.l.fin.C.de legib.l.
1.poſt princip.C.de offic.præfect.præt.in c.ve-
nerabilẽ.de elect.c.Ad Apoſtolicæ. de re *iud.*
in 6.in Cle.1.de iureiur. & in c. 1.§. Iudices.&
§.Ad decus.de pace iuram. firmand. Probatur
etiã Doct.authoritate, Andr.de Iſern.in c.1.in
verb.Poteſtas creand. Magiſtrat. Quæ ſint Re-
gal.vbi prępoſit.col.5.Afflict.Hotoman.& alij.
Oldra.in cõſ.69.in princ.Franciſc. Marc.in de-
ciſ.187.nu.2.vol.1.Lancellot. Conrad.in Tem-
plo Iudicum.lib.1.c.1.§.4.in verb. Legem gene
ralem.nu.3. Marc. Anton. Natta in conſil. 512.
nu.1. & 4. & in conſil.636. nu.15.vol.3.Quæli-
14 bet enim cuiuslibet etiam minima† Magiſtra-
tus iuriſdictio,atq; poteſtas cõferri ab alio nõ
poteſt,pręterq̃ à Principe, vel eius authoritate
mediata,vel immediata.arg.l.Et qa.ff.d iuriſd.
omn.Iudic.Alex.in l.1.nu.11. in fi.ff.eo.tit.& in
l.Imperiũ.nu.9. ff.eo.tit.Bal. in vſibus Feud.in
tit.de Allodijs.nu.2. Idẽ Bal.in pace Conſtan-
tiæ. §. In iuriſdictione. Vt non immerito ſolus
Rex,Princeps,Reſpublica,lex,aut conſuetudo
15 legitimè pſcripta, iuriſdictionẽ† cõcedãt.c.1.
de offic.ord.c.Cũ cõtingat. vbi Panor.de offic.
ord.Cõrad.in Tẽplo oĩum iud.vbi ſup.in verb.
Iuriſdictiones cõcedit.n.1.& 2.Io.Frãciſ.Paui.
d poteſtat.Capit.ſed.vac.p.1.princ.q.2.Nicol.
Boer.in cõſuetud.Bituricẽſ. tit.de iuriſd.omn.
iudic.§.1.& Barthol.d Caſſen.in cõſuetud.Bur
gund.rub.1.in verb. es Droicts d'icelles.n.101.
Ab ipſis demũ Principibus,& alijs diffunditur
iuriſdictio, & poteſtas in alios Dños, & Baro-
nes,gradus inferioris,& minoris pꝛogatiuæ,ve
16 lut in quoſdã riuulos†pẽdẽtes ab oĩum fonte
Principe: ſicut olim à Romano populo mana-
bat,

bat, ità nūcà Principe poſt trāslatā in ipſum à
populo poteſtatē: Qui (vt ait Plinius Nepos in
Epiſtolis)pro vtilitate cōmuni, ſolus oīum cu-
ras,laboresq́; ſuſcipit. Ex illius itaq́; fonte,ſa-
lubri tēperamento ad nos decurrere videtur.
vt inqt Claud. Cantiūcula de offic.Iudic.lib.1.
& 1.Nullamq́; dubitationē habet, iuriſdictio-
17 nem†oēm,mediatè, vel immediatè à Principe
ortū habere:vt in d.c.1. Quæ ſint Regal.& ſcri
bit Bal.in c.1.§.Ad hæc.de pac.iut.firman.Fran
ciſc.Marc.in deciſ.Delphin.278.nu.3. & in de-
ciſ.616.vol.1.latè M.Anton.Natta in conſ.636.
nu.126.vol.3.Ludouic.de Molina de Hiſpano.
Primogen.lib.1. cap.25. nu.12 par.1.M.Anton.
Peregrin.de iure Fiſci.lib.1.ritul.1.num.10. &
ſeq.Anton.Capic.in inueſtit.Feudal. tit. Feud.
clauſulæ.§ Quod poſſit creare Capitaneos.Id-
18 circo propria appellatur†Iuriſdictio,q̄ manat
à Principe:vt voluit Caſſidor. lib.variar.6.cap.
15.& Io. Ferrarius Montan. in vſus feudorum.
lib.6. cap. 4. de quo latè Petr. Nunius de exe-
quendis mandatis Regum.cap.1. nu.1.2.
A Baronibus poſtmodum manat in officiales,
19 & Magiſtratus:& ideo Principes,Duces,†Mar
chiones,Comites,& Barones, ex eorū priuile-
gijs,& diplomatibus,magiſtratus, & officiales
conſtituunt,in eorū Ciuitatibus, Oppidis,Ca-
ſtris, & villis : maximè in Regno Neapolitano
20 per Cōſt.Regni.†Ea,q̄ ad Decus. vbi glo. Iſer.
& Affl.& voluit Capic.in d.§.Quòd poſſit cre-
are Capitaneos.fol.128.& faciunt,q̄ etiam di-
ximus de Magiſtratuum edictis. lib.1.c.1. per
totum. & nouiſſimè Petr. de Gregorio Siculus
de Feud.conceſs.parte 1.q.10. num.12.& 13.
Et dum in dicto c. 1. Quæ ſint regali. dixiſſet
Imperator.poteſtas creandorū Magiſtratuum:
21 ſubiunxit (Ad iuſtitiam expediendam) †Hoc
opus,hic labor eſt, qui ſunt hi magiſtratus,qui
iuſtitiam expediāt, verè dicere poſſumus cum
Virgilio lib.1.Aeneidos.

Apparent rari nantes in gurgite Vaſto.

Iudices enim,ac Magiſtratus,qui iuri dicundo
ſunt propoſiti, à Iudicij redditione aberrare,
q̄nq́; nonnulla concutiunt. Nā Iuſtitiæ doctri-
na (vt in Sophiſta Iſocrates eſt author) literis
22 diſci nequit.†Summū in hac vita bonum iuſti-
tiam tñ eſt,ſeruare.c. Cum deuotiſſimam 11.q.
2. Iuſtus enim non ſolū in operibus ſuis in hac
vita ſplendeſcit,vt dicit Salomon Prouerb.c.4.
dum ait: Iuſtorum ſemita, quaſi lux ſplendens
procedit,& creſcit vſq; ad perfectam diem.Et
Dauid Pſal.91. Iuſtus , vt palma florebit,ſicut
Cedrus Libani multiplicabitur. Et iterū Pſ.96.
Lux orta eſt iuſto, & rectis corde lætitia. Sed
etiam perenniter in alia vita : iuxta illud Pſal.
105.Beati,qui cuſtodiunt iudiciū,& faciunt Iu
ſtitiā in omni tēpore. & iterū Pſal.111. In me-
moria æterna erit iuſtus, ab auditione mala nō
timebit. Et Salomon Prouerb.c.10.Benedictio
Domini ſuper caput iuſti.& cap.20.Iuſtus, qui
ambulat in ſimplicitate ſua, beatos poſt ſe fi-
lios de relinquet. Et Sapientiæ c.3.dicitur:Iu-
ſtorum animæ in manu Dei ſunt,& non tanget
illos tormentum mortis . viſi ſunt oculis inſi-
pientium mori,illi autem ſunt in pace.

Sex autē ſunt(meo iudicio)q̄ Iudices,ac Ma-
giſtratus, qn Iuſtitiā exhibeant,impediunt:&
qui ijs mouentur à iuſtitiæ ſcopo aberrant , &
in maximos præſentis vitæ errores dilabūtur,
ac in alterius æui perēnitate,pœnis cruciabun-
23 tur æternis.Hos igitur ſex ſcopulos†fugiāt,ne
Præce,Prætio,Amore,Odio, Ira, aut Timore,&
formidine ,moueantur, qui perennibus aquis
immergi, aut naufragium pati nolunt.

Præce moueri non debet Magiſtratus ad iu-
ſtitiam faciendam,populisq́; miniſtrandam,cū
ad illi⁹ exhibitionē ex officij debito,teneatur.
Præces enim multa operantur:Hinc ad præces
24 Bethſabeę matris,Salomō†dedit Adonię Abi-
ſag Sunamitidē.vt patet 3.Reg.c.2. Sic etiā An
tiochenſes p̄cibus flexerunt Regē Demetrium,
25 ne Iudęi,† ciues ſuos amplius occiderēt,vt ha
betur Machab. lib. 1.c.11. Nec etiā pauperum
26 miſericordia,aut p̄cibus†moueri debet. Vnde
Exodi c. 23. Pauperis etiā non miſereberis in
iudicio.& iterū ibidē: Non declinabis in iudi-
ciū pauperis. & Leuit.c.19. Nō cōſideres cau-
ſam pauperis,nec honorē multū potentis. Nec
enim faciēda eſt ob aliquorū deprecationem
acceptio in iudicio.Hinc dicitur Prouer.c.18.
Accipere perſonā impij in iudicio, non eſt bo
nū,vt declines à veritate iudicij. Vnde Aurel.
Caſſiodor.ſup illud Pſ.14.Et operatur iuſtitiā:
Iuſtitia(inqt)nō nouit patrē, non nouit matrē;
veritatē nouit.pſonā nō accipit,Deū imitatur.
& Salluſt.in Catilin.inqt:Oēs hoīes.q de rebus
dubijs conſulunt ab Odio,Ira,Amicitia, atque
Miſericordia vacuos eſſe decet. Vnde Terent.
27 in Comędia vltima ait: Iudices ſæpe†propter
inuidiā adimunt diuiti,aut propter miſericor-
diā addunt pauperi.& Auguſt. in Apologetic.
lib.1. Nec omiſso iudicio ſis etiam pauperi in
mala cauſa miſericors : cui ſi parcis, cultello
pcutis cor,& tantò nequiorem reddis, quantò
iuſtū ſibi fauere videt. Et lachrymis Iudex mo-
ueri nequit, q̄ pro verbis,& miſericordia,q̄nq́;
deſeruiunt. iuxta illud Ouidij.lib.3.de Ponto.

Interdum lachryma,pondera vocis habent.

Debet enim lachrymis viam amputare, & ſta-
tim repellere, ne ob illas ad petita conceden-
28 da† facilè moueatur:quia iuxta illud eiuſdem
Ouidij de Arte Amandi.lib.1.

Et lachryma proſunt,lachrymis Adamāta moueb's.

Vnde quàm maximè operationis, illas eſſe aſ-
ſeruit idem Ouidius de Ponto lib.1.

Quodq; facis,lachrymis opus eſt, nō ſanguine,dixit.
Sæpe per has flecti Principis ira ſolet.

Optimè igitur Calliſtrat.in l.Obſeruandū.ff.de
offic.præſidis.Neq́;,inquit,pręcibus calamito-
29 ſorū†illachrymari oportet:id enim nō eſt con
ſtātis,& recti Iudicis,cuius animi motū,vultus
detegit.de quo,&Ambroſius lib.1.officiorum.

Tempera quartò, Vt eidem Dño animalium,
102 fiat ſolutio ſalarij ꝑ acceſſu,& receſſu:†vt re-
fert alias fuiſſe deciſum per Regiam Cameram
Io.Ant.Niger.in d.c.Grauamina.nu.38. quam-
quam diuerſimodè reperiatur Deciſũ ꝑ Regiũ
Conſilium, ita quòd iſta quæſtio,ore Principis
terminari deberet,vt omnium diſputãtium ar-
gumẽta, & dubitatio ſubmoueantur: vnuſqſq;
enim cenſet pro ut ſpiritus bonus, ſiue quiſqs
ille fuerit,ſibi dictauerit,vel ad ſubditorũ, (&
id rarò) vel Baronum fauorem: Ego verò pro
quæſtionis veritate oportuniori loco rem di-
ſputabo. Vnum pro nunc dicam, debere illos,
in quorum manibus cõſiſtit reſolutio, dubita-
tionem Regi proponere;Cũ illa oẽs Regni ſub
ditos teneat oppreſſos:ex tanti enim Catholi-
ciſſimi Regis vigilãtia in amouendis ſubdito-
rum grauaminibus, huic morbo debita adhibe-
retur medela.Crederẽ enim prouiſurum, ꝙ in
caſu præſtationis ſeruitiorum (ſi forte hãc cau-
ſam,ac viam pro Baronibus aperiret, quod vix
facturum arbitrarer pro ſuę conſcientiæ ſince-
ritate) quòd præſtaretur ſalarium pro acceſſu,
& receſſu,& pro dietis, quibus pro ipſis vaca-
rent,fieret ſolutio,pro ut inter ciues.Et ꝙ plus
ſalaria reciperent incrementa,conſiderãdo, ꝙ
quo tempore Rex Ferdinandus taxauit ſala-
rium, modius frumenti erat valoris vnius Ca-
roleni,ſiue regalis,quorũ decem,faciunt vnum
ducatum;nũc autem(proh dolor)quilibet mo-
dius in hoc Regno conſtat,triginta Carolenis,
ſiue Regalibus, qui faciunt tres ducatos. Pro
caritate namq; annonæ, pro ſpatio centum vi-
ginti milliariorum,homo cum animali,habent
ſex Carlenos, qui nõ ei ſufficiunt pro hoſpitio
ſuo, & animalis: Vnde pauper ſeruitium præ-
ſtans,cogitur vendere ſuum, ve ſibi, & animali
alimenta ſubminiſtret: Conſummendo in itinę
re veſtes,calceos, & animalia:& pro quiete no
cturna ęſtatem agit ſub die,& diem ſub puluc-
re: Et hieme in ſtabulo, cum animali, terra eſt
lectus eius. Vtinam ad Regis aures quandoq;
hæc detrimenta perueniant. Sed neſcio,q̃ cau-
ſa ſit differentiæ ꝙ officiales permittunt,ꝙ cu-
ria Regia ſoluat ꝑ acceſſu,& receſſu; Barones
verò maiori priuilegio gaudeãt, vt tãtum vni-
cam acceſſus ſolutionem ſoluant?

Qui verò tenentur ad ſeruitij præſtationem,
an illud præſtare debeant extra locum iuriſdi-
103 ctionis ipſius† Domini? dicam in cap.ſeq.in
fin. ſed optimis rationibus dicit ſubditos non
teneri extra territoriũ, Marin. Freccia de ſub-
feud.Baron.lib.2. author.30. vbi dicit ità plu-
ries terminaſſe Galeotum Fonſecam I.C.Hiſpa
num,Regium Conſiliarium, cuius opinionem
ipſe ſequitur, & ego illaam amplector.Quam-
quam nouiſſimẽ idem Regium Conſilium,con-
104 trariũ†decreuerit pro Illuſtriſs. D. Aſcanio
Pignatello Duce contra Ciuitatem Biſaccij,
cum quadam tamen reſeruatione. authoritate
Io.Vincentij Annij ſing. 560. & in alijs etiam
cauſis,dũmodo infra prouinciã,vel prope illã.

ARGVMENT. CAP. XX.

Quæ ſit extraordinaria collatio? Quæ collecta? Quod Indictum? quæ ſint Subuentiones,& adiutoria? Quod Fodrum? aliaq; nonnulla traduntur ad hanc materiam: & quis ea imponat?

COMPENDIVM.

1 *Collatio appellatur collecta.*
2 *Collatio extraordinaria iuris ex Regalis.*
3 *Ordinaria collecta quid?*
4 *Collecta extraordinaria, dicitur quod ſuperuenit per accidens, & variatè, quia imponitur inopinatè.*
5 *Collecta extraordinaria ſolet imponi pro primo fęlici aduentu, Imperatoris, Regis, Proconſulis, & Legati.*
6 *Collecta extraordinaria dicitur, quando imponitur ob imminens bellum. & dicitur tunc Superindictum.*
7 *Super indictũ quandoq; munus ordinariũ appellatur.*
8 *Expeditio ſignificat militum exitum ad bellum.*
9 *In expeditione militari dicitur, qui itineri accinctus eſt ad bellum, ac procinctu, ſed & qui in caſtris degit.*
10 *In expeditione militari dicitur qui pro ſuſcipiẽdo corona Imperiali, Regali, vel Principali accinctus eſt.*
11 *Fodrum apud Germanos Equorum Pabulum dicitur. ſed vide num.12.13.& 14.*
14 *Parata quid?*
15 *Manſionaticum quid?*
16 *Ordinariam collectam imponit Imperator, Rex, alijque Superiorem non recognoſcentes.*
17 *Extraordinariã collectam imponere ſimiliter eſt de Regalibus.*
18 *Ciuitates, oppida, caſtra, & villa ſuperiorem recognoſcentes, non ſolum non imponunt collectam ordinariã, ſed nec extraordinariam. ſed vide nu.19.*
20 *Collectam, dum ſibi ex neceſſitate imponit Vniuerſitas, non requiritur Principis permiſſio.*
21 *Collecta ſi imponitur pro Donatiuo Principi faciendo, tunc Principis authoritas requiritur.*
22 *Intellectus Pragm. incip. Ancorche. Ducis Oſſunæ.*
23 *Donare Principi, vel Domino Vniuerſitates nequeũt, quinimmò, nec congregari pro donãdo abſq; Principis licentia in hoc Regno. num.24.*
25 *Licentia Donandi conceſſa, an maior pars alijs non conſentientibus poſſit donare?*
26 *Domini terrarum, ac Barones ab alijs inueſtiti, collectas ſubditis non imponunt.*
27 *Collectam non imponunt aliqui, licet habeant merũ, & mixtum Imperium.*
28 *Barones, an imponant collectas ordinarias Sancta Maria? num.29.*
30 *Vaſſalli in duobus caſibus tenentur Regi, & in quatuor Baroni, qui declarantur. num.31.32.*
31 *Intellectus Conſt. Regni. Quamplurimum.*
32 *Baroni in quatuor caſibus ſubuenit Vaſſallus.*

33 Sub-

33 Subuentio debetur Baroni habenti ciuilē iuriſdictionē.
34 Baroni, an debeatur Subuentio pro filia ſpuria maritanda?
35 Baroni, an debeatur Subuentio pro filia Monachādat?
36 Baroni, an debeatur Subuentio non ſolum pro prima filia maritanda, ſed ſecunda, tertia, & deinceps?
37 Baroni facienti filium Doctorem, an debeatur Subuentio?
38 Extraordinariam Collectam Imperator, Rex, ac Princeps imponit, erogatis ſuis reditibus, ſi non ſufficientem pecuniam ſuam habeat.
39 Principes, imponunt collectas extraordinarias, niſi ſuos reditus in vanis rebus conſumerent.
40 Rex expendere non debet pro vaſibus aureis, canibus, & Falconibus. nu. 41.
42 Philippus Rex Catholicus religioſiſſimus, ſic etiam Rodulphus Secundus Romanorum Imperator.
43 Reſpublica Venetorum, Genuenſium, Lucenſium, & Raguſinorum, religioſiſſima.
44 Duces Sabaudiæ, Florentiæ, Ferrariæ, Mantuæ, Vrbini, alijq; Italiæ Principes religioſiſſimi.
45 Rex, & Baro an eodem tempore à ſubditis Subuentionem petant?
46 Pro bello in infideles, ac fidei Chriſtianæ hoſtes; pro reparandis illorum incurſionibus, pro Chriſtiani ſtatus tuitione, & iuſti belli illatione, ab extraordinarijs Collectis nemo excuſatur. nu. 47.
An eccleſia ad eam collectam, & perſona eccleſiaſtica teneantur. & nu. 48.
49 Nicephori Conſtantinopolitani Imperatoris Facinus contra eccleſias, & monaſteria.
50 Regi Collectam extraordinariam imponenti, exiſtenti extra Regnum, an eam ſubditi ibidem afferre debeant, an verò ſufficiat illam ſuis Magiſtratibus in Regno conſignari?
51 Seruitium perſonale Regi debitum, an debeatur extra Regnum, vel tantummodo in Regno? nu. 53.
52 Seruitium conſiſtens in pecunia an ſufficiat cōſignari Theſaurario Regis in Regno.
54 Donatiua, quæ imponuntur in Regno, quando fiunt, & quæ ex cauſa, & in cuius locum ſubrogata dicantur?

CAP. XX.

Collationē, ex Cicerone, & Aſconio Pediano, Collectam appellauit Gull. Budæus
1 †in tit. de offic. Quæſtor. in annotat. prioribus.
Et idcircò iſta, dicitur Imperialis, ac Principis impoſitio, ſolutionis faciēdæ per ſubditos inſimul, quaſi illam ſimul omnes conferant in ipſius Principis iuuamen, ac ſubuentionem. De iſta loquitur Liu. lib. 4. Patres (inquit) benè cæptam rem perſeueranter tueri, cōferre ipſi primi; Et quia non dum argentum ſignatum erat, æs graue, Plauſtris quidam ad ærarium conuehentes, ſpecioſam etiā collationem faciebant. Hinc Plin. Nepos Traianum laudans in Panegyrico, inquit: Te collationes remiſiſſe, donatiuum reddidiſſe. Diciturq; hanc extraordina-
2 riam collationem, eſſe iuris regalis. † in dicto
c. 1. Quæ ſint regal. quaſi ordinariā Collectam, à contrario ſenſu, cuilibet etiam Regalia iura non habenti, indicere liceat: cuius rei veritas, ex inferius dicendis apparebit.
Habemus itaq; Collationem, Collectam, & Indictionem ordinariam, & extraordinariā. Or-
3 dinaria† Collecta dicitur, quoties lege, conſti-
tutione Principis, vel Senatuſc. ordinato, ac determinato tempore, puta de Anno in annū, aut de biennio in biennium, vel aliter, huiuſmodi ſolutio indicitur, & in illa certa quædam forma obſeruatur. l. In honoribus. §. Qui muneris. ff. de muner. & honor. l. Hi qui. ff. de va. muner. l. 1. C. eo. tit. lib. 10. Specul. in tit. de Cleric. coniug. verſ. Ad huius autem. Archidiac. & Io. Andr. in c. 1. de immunit. eccleſ. in 6. in Nouell. Bartol. in l. 2. num. 5. ff. de iur. immun. & in l. 1. nu. 40. C. de mulier. & in quo loc. lib. 10. Bal. in l. 1. §. Quod ſi nemo. col. pen. verſ. Super quarto. ff. Quod cuiuſq; vniuerſ. nom. & in l. Placet. col. 1. C. de ſacroſ. eccleſ. Franciſc. Marc. in deciſ. Delphin. 458. nu. 14. vol. 1. Io. Maurit. in d. l. Vnica. col. 40. 41. verſ. Horum deniq. C. de mul. & in quo loc. Iul. Ferrett. in tract. de gabell. nu. 475. Nicol. Feſtaſ. de Aeſtimo. par. 2. cap. 1. nu. 29. de Collecta nouiſſimè Ludouic. Carbonus lib. 9. cap. 7. Petr. de Gregorio Sicul. de conceſſ. feud. parte 7. q. 5. nu. 13. & q. 7. num. 2.
Extraordinaria Collecta, ſiue munus, dicitur illud, quod ſuperuenit per accidens, & varia-
4 tum, †cum imponatur inopinatè. arg. l. Sed etſi
per prætorem. §. Sed cum feriæ. ff. ex quib. cauſ. maior. Andr. de Iſer. in d. c. 1. in verbo. Extraordinaria collatio. vbi cæteri Doct. voluit Bart. in conſ. 180. Franciſc. Areti. in conſ. 133. col. 3. verſ. Sed tū. Iul. Ferret. & Feſtaſ. vbi ſupra. & ante eos Bal. in c. 1. §. 1. nu. 16. de Pace Conſtant. Auguſtin. Berous in conſ. 150. nu. 9. cum pluribus ſeq. vol. 3. De iſta collecta Doctores noſtri ponunt exempla, puta qn̄ Imperator, Rex, vel Princeps, ſubſidium vellet, pro ſuo primo fœ-
5 lici aduentu, †ſiue Procōſulis, vel legati. l. Ob-
ſeruare. §. Antequam l. Si in aliam. vbi gloſ. & Bart. ff. de offic. proconſul. & legat. Domini de Rota in antiq. in deciſ. 341. Franciſc. Marc. in deciſ. 1025. num. 8. vol. 1. Vel dum indicitur ob
6 imminens bellum, aut guerram, & tūc tale †ex-
traordinarium munus, alio etiā nomine Superindictum appellabitur; licet illud dicat patrimoniale Accurſ. in Rub. C. de ſupindict. lib. 10. habetur in l. 2. C. de muner. patrim. Bald. in l. fi. nu. 5. C. ſin. cenſ. vel reliq. Alexand. in l. Si ex toto. nū. 8. ff. de leg. 1. Maſuer. in pract. tit. de Tallijs. nu. 2. ante eos Specu. in tit. de feud. §. Quoniam. num. 67. & antè illum noſter Regnicola Roffred. de Epiphanio Beneuentan. de libell. parte 5. Rubric. Sacrament. cuius lib. vaſſal. n. 3. Matth. de Afflict. in deciſ. Neap. 265. n. 54. verſ. Item, vt dictum eſt pro ſeruitio Regis, vel ſui

exer-

exercitus.Marc.Ant.Natta in conſ.397.num.8.
vol.1.Petr.Grego.Sintagmat.iuris vniuerſ. lib.
3.c.7.nu.3. parte 1.Mauric.in d.l.Vnica.col.41.
Franciſc.Marc.in deciſ.458.nu.23.par.prima.
Io. Petr. Surdus in conſil. 146. num. 20. vol.1.
Quàmquam etiam ſuperindictum, munus ordi
7 narium†appellauerit Bartholom. de Caſſen.in
cōſuetud.Burgund.Rub.1.§ 4.In verb. Indire.
imponet.nu.36.de quo ſuper indicto, alias ver
ba plurima feci ad Bellugā in Specul. princip.
rub.46.in verſ.Sūt & alia. ſub nu.3. vbi Belluga
poſuit exempla aliorum caſuum.Imperator au
tem Fridericus in d.c.1. Quæ ſint regal. loqui-
tur de expeditione in materia bellica. Expe-
ditio enim nil aliud ſignificat, p̄terq̄ militum
8 †exitum ad Bellum. Cic.Epiſtol. Famil.lib.14.
ad Catonem.Expedito,inquit,exercitu,itā no-
ctu iter feci.Liu.lib.24. cum legione expedita
profectus.Salluſt.in Iugurth.Numidas equites
expeditos educit.Colum.lib. 2. c. 4. Expediti
milites leuioris armaturæ,& ſine impedimen-
tis.iterum idem Salluſt.in Iugurth. Marius in-
terea exercitu in hybernaculis cōpoſito, cum
expeditis cohortibus, & parte equitatus pro-
ficiſcitur in loca ſolita. Et in expeditione mi-
litari dicitur eſſe,non ſolum,qui itineri ad bel
lum accinctus eſt,ac in ipſo procinctu,ſed etiā
9 ſi in caſtris degeret.†Iuſtinian.in princip.& in
§ Poſt miſſionem. Inſtit. de militar. teſtam. ſic
Antoninus in l.1.ibi:Militis in expeditione oc
cupati.& Cōſtantinus in l. Milites. ibi:Milites
in expeditione degentes.& idem Iuſtinian.in
l.Ne quidam.ibi : Sancimus ijs ſolis,qui in ex-
peditionibus occupati. C. de Militar. teſtam.
Quod optimè declarauit Franc. Connan.Com
ment.iuris ciuilis.lib.9.c.5. nu.9. & Paul. Leo-
nius de ſubſtitutionib.in compēdioſa.nu.101.
105.108. Similiter pro ſuſcipienda Corona,Im
10 periali,†Regali,ac principali.arg.c.1.§.Vt au-
tem.de allodijs.& cap.1.§. Firmiter. vbi Iſern.
nu.30.de prohibita feud. alien. per Feder.Ho-
ſtienſ.in Summa tit.de feud.§.Quibus. verſ.Itē
amittit vaſſallus. Affict.in c.1. §. Item ſi quis.
nu.80.Quib.mod.Feud.amitt.& in dicta deciſ.
265.nu.103.Latè Reſtaur.Caſtald. de Imperat.
q.57.Marin.Freccia. lib.2.authoritat.22.

Aliquando iſta ſolutionis collatio, appellata
11 fuit Fodrū,quod apud Germanos † Equorum
pabulum appellatur,quàmq̄ & Hominū etiam
pabulum dicitur,non equorum ſolum:cum Fo-
drum, fuiſſe frumentum, atq; hordeum,ac res
alias victui oportunas ad exercitum Impera-
12 torium,vt interpretatus eſt†Petrus de Vineis.
lib.Epiſtol.2.cap.29.Vnde Carol.Sigon.de Re-
gno Italiæ. lib. 7. de Othone verba faciens in-
quit:Tributa vero,quæ ille à Francis inſtituta,
retinuit,fuere:Foderum, Parata, & Māſionati-
cum. Foderum ſumma quædam frumenti fuit,
13 quam†aduenienti in Italiam Regi,populi ſol-
uere tenebantur,pro quo ſæpe etiam extimata
14 pecunia pendebatur. Parata,ſumptus, †quem
ijdem in vias, ponteſq; fluminum, quà tranſi-
turus, aut quò aditurus Rex erat, reficiendos
15 impendere.Manſionaticum†ſumptus,in tecta,
& cætera,quæ Regio exercitui,in agro Hoſpi-
tanti neceſſaria præbere iubebātur.Sed de hoc
confusè loquitur idem Imperator Fridericus
de Pace Conſtantiæ. ibi : Nobis autem intran-
tibus Lombardiam,Fodrum conſuetum,& Re-
gale præſtabunt. De hoc etiam Otho Phriſin-
genſis de Frideric.lib.2.c.15.ait: Mos enim an
tiquus,ex quo Romanum Imperium ad Frācos
deriuatum eſt,ad noſtra vſq; deductus eſt tem
pora, vt quotieſcunq; Reges Italiam ingredi
deſtinauerint, gnaros quoslibet de familiari-
bus ſuis præmittāt, qui ſingulas Ciuitates,ſeu
oppida peragrando, ea,quæ ad Fiſcum Rega-
lem ſpectant, quæ ab accolis,Fodrum dicitur,
exquirant. Hinc idem Sigonius de Regno Ita-
liæ lib.12. inquit : Initio anni,cum Fridericus
Albæ Natalem Domini celebraret, nuncios in
Tuſciam, & Campaniam ad Fodrum Regium
colligendum, & Principes ad creandos in vr-
bibus Conſules alium aliò deſtinauit.
16 Ordinariam autem collectā,Imperator,†Rex,
Princeps,ac Reſpublica, ſuperiorem non reco
gnoſcentes,imponere ſolent, atq; indicunt.l.
Nō ſolēt.vbi Salycet. C.Noua vectigal. impon.
non poſs.dicto.c.1. in verbo. Vectigalia. Quæ
ſint Regal.Doctor.in c.Cum Apoſtolus.& in c.
Innouamus.vbi Panor. de cenſib. Io.de Firmo
de Gabell.parte 1.nu.1. & ſeq.Bartol. in l.1.§.
Quòd ſi nemo. ff. Quod cuiuſq; vniuerſ. nom.
Alexand.in conſil.145.vol.2. Anton.Corſet.de
poteſtat.& excellent.Regia.parte 4.q.48.Petr.
Ansiboli de Munerib.p.2.§.Reſtat.nu.1. Corn.
in conſ.149.nu.11.vol.1.Barthol.Socin.in conſ.
7.nu.2.vol.3.Angel.Gambilion. in conſil. 103.
nu.7.vol.1.Marian.Nepos.in conſil.98. num.16.
vol.3.M.Anton.Natta in conſ.301.vol.2.Andr.
Alciat.in cōſ.493.nu.4.Ægid. Thomat.in tract.
de Collect.fol.357.nu.4. Lancellot. Conrad.in
Templo Iudicum.lib.1.§.4. in verb. Collectas,
& gabellas. per totū. Ioſephus Ludouic.in de-
ciſ.Peruſin.43.nu.3.vol.1.Cardinal. Pariſius in
conſil.25.nu.65.vol.1.Roland.à Valle in conſ.
1.nu.62.vol.2. Latè Andreas Gail. Practic. Ob-
ſeruat. lib.2. Obſeruat. 52. & 53. & nouiſſimè
Surd.in conſil.262.num.28. vol. 2. & dum hæc
Typis mandantur cenſuit D.Regens Lanarius.
in conſil.4.num.6.

Extraordinarias verò collectas,ſimiliter im-
ponere eſt de Principi reſeruatis, & regalis iu
17 ris eſt,†vt habetur in d.c.1.in verb. Extraordi-
naria collatio.Quę ſint regal.vbi Andr.de Iſer.
& cæteri Doctor. Vnde ad Principem, & Re-
ſpublicas habētes Iura Principis,illas impone
re ſpectat,vt ſupra dicti Doctores cenſuerunt.

Aliæ antē Ciuitates,oppida,Caſtra,ac villæ,q̄
18 ſuperiores habēt, id facere non poſſe,nec†ex-
traordi-

tra ordinarias collectas, etiam pro neceſſitatibus Reipublicæ, illiusq; vtilitate, imponere, abſq; eiuſdem Principis permiſſu, exploratiſſimum eſt: niſi fortè cõmunem Burſam, ſeu communes introitus, ac redditus minimè haberẽt;
19 tunc enim, vt ſubueniant † proprijs eorum neceſſitatibus collectam imponunt. arg. d. l. 1. §. Quod ſi nemo. vbi Bartol. num. 2. 3. ff. Quod cuiuſq;. vniuerſ. nom. arg. l. Omnes. la 2. C. de operib. pub. & voluit Specul. in tit. de exeq. ſenten. §. Sequitur. verſ. Quid ſi vniuerſitas. Guid. Papæ. In deciſ. Gratianop. 87. nu. 1. & in deciſ. 424. poſt Alexan. in conſ. 145. vol. 2. & in conſ. 124. col. 2. verſ. Quo autẽ. vol. 4. amplè Nicol. Boer. in deciſ. Burdegal. 60. nu. 5. nouiſsimè Antoninus Theſaur. in deciſ. Pedem. 257. nu. 1. Nicolaus Feſtaſius de Aeſtimo. par. 2. c. 2. num. 8. & poſt Luc. de Pen. in l. fin. C. ex quib. cauſ. mun. lib. 10. Anton. Capic. in inueſtitur. Feudal. in verb. Feudor. clauſulæ. §. Collectis. verſ. Collectarum tertia ſpecies. Petrus Gregor. Sintagm. iuris vniuerſ. lib. 3. c. 7. nu. 10. Et in tali caſu ne-
20 ceſsitatis, dum † vniuerſitates ſibi collectas imponunt non exigitur aliqua Principis permiſſio. Bartol. in d. l. Vnica. nu. 24. C. de mul. & in quo loc. lib. 10. Secus ſi fieret pro communi totius Reipublicæ bono, puta pro donatiuo Prin-
21 cipi faciendo, & ſimilibus, tunc enim † Principis licentia exigitur. l. Placet. C. de ſacroſ. eccl. l. 1. C. de ſuperindict. lib. 10. Bart. vbi ſupra quẽ ſequitur Guid. Pap. in d. Deciſ. 87. nu. 9. Iacob. Rebuff. in d. l. Vnica. vbi Io. Maurit. & ampliſsimè Stephan. Aufr. ad Capell. Tholoſ. in deciſ. 347. & Nicol. Boer. in d. Deciſ. 60. num. 7. Hæc faciunt ad intellectum Regiarum Pragmaticarum in hoc Regno, prohibentium, † quòd Ciuitates, & vniuerſitates poſsint donare: quinimmò per Pragmaticam Don Petri de Giron Ducis Oſſunæ, olim Proregis Generalis, factã ſub die 27. Ianuarij 1584. incip. Anchor che. diſpoſitum eſt, nec licere Ciuitatibus, atq; vniuerſitatibus congregari pro recipienda concluſione, ac decreto faciendo de donando Principi, aut alteri cuiuis, etiam ſi in congregatione, vel concluſione reſeruaretur Regius aſſenſus, licentia, & beneplacitum; ſed ante omnia exigitur, ꝙ porrigatur ſupplicatio, & obtineatur licentia, vt poſsit congregari pro cauſa præfata. Quia iſto caſu non ſolum prohibita
23 eſt donatio præfata, & † collectæ impoſitio, tamquam ambitioſa, vt dicit Bartol. in dicto. §. Quòd ſi nemo. nu. 3. Sed coadunatio, & congregatio vniuerſitatis pro eliciendo voto de
24 donando abſq; Principis licentia: † iuxta ampliſsimè tradita per Corn. in conſ. 127. per totum. vol. 2. Quinimmò etiã in caſu, quo daretur licentia Regia pro donãdo alicui, arbitror nõ ſufficere maiorem partem Ciuitatis ad donandum, ſed obligari tñ modo conſentientes: cæteros verò abſentes, aut non conſentientes mi-
25 nimè teneri: argumento † eorum, quæ ſcripſit Franciſc. Purpurat. in conſ. 428. nu. 84. vbi dicit: ꝙ iſti actus ſunt voluntarij, & in ijs vna faba nigra impedit actum. vt concludit etiam M. Anton. Natta in conſil. 215. nu. 4. & 5. vol. 1. quem refert, & ſequitur Antonin. Theſaur. in d. Deciſ. 257. ſub n. 4. & nuper ampliſsimè conſului pro Ciuitate Biſatij contra Dñm Aſcaniũ Pignatellum eius Dñm Ducem Illuſtriſsimum.

Domini vero Ciuitatum, oppidorum, & Caſtrorum, puta Duces, Marchiones, Comites, & Barones, ab alijs de feudis, & Ciuitatibus inue-
26 ſtiti, collectas imponere minimè poſſunt † ſubditis: vt certiſsimum eſſe cenſuit Bald. in l. Ex hoc iure. ff. de iuſt. & iur. & in l. Cum multa. in fi. C. de Bonis quæ lib. & aſſerentium contrarium opinio, locum habet in Dñis, qui iure Imperij, & abſoluti Principis funguntur, quia etiã ꝙ quis habeat merum, ac mixtum imperium,
27 non † ideo collectandi poteſtatem habebit. vt voluit Bartol. in l. 1. nu. 2. & in fi. C. de excuſat. mun. lib. 10. & Bald. in l. Hi, quibus. C. de fideicommiſſ. libertat. ſuſiſſimè Iacobin. de ſancto Georg. in inueſtitur. feudal. §. Qui quidem inueſtiti. nu. 75. cũ pluribus ſeqq. vbi inter alios allegat Alberic. in rub. ff. de muner. & honor. dicentem hodie propter longam vacationem Imperij, Reges, Comites, Barones, aliosq; crudeles tyrannos, ſubditis ſuis imponere collectas pro libito voluntatis, nulla etiam neceſſitate, vel vtilitate vrgẽte, nedũ laicis, ſed etiam eccleſijs, & eorum bonis, maximè in Italia. Et idcirco Nicol. Feſtaſ. de extimo in loco ſupra allegato perperam reprehendit Thom. Parpalliam in d. l. Placet. num. 30.

Limitant tamen iſtud dictum Doctores, præſertim Regni Neapolitani, ſecus eſſe in colle-
28 ctis ordinarijs † ſanctæ Mariæ de menſe Auguſti, & ſimilibus; Fuit dictũ iſtud originale Luc. de Pen. in l. fi. col. 2. verſ. Huius gratia ſubijcio quæſtionem. C. de exact. tribut. lib. 10. quem ſequitur Paris de Puteo de reintegration. feud. c. 174. incip. Baro. nu. 1. fol. 97. & Anton. Capic. in inueſtit. feudal. in verb. Feudorum clauſulæ. §. Collectis. in princip. Sed iſta limitatio tunc operabitur ſuum effectum, qñ Baro ius exigendi collectam vnico, eodemq; tẽpore, atq; vni-
29 formiter, legitimo † temporum curriculo præſcripſerit, & ita poſt Iacobi. de S. Georgio. vbi ſupra, Loquitur Capic. in d. §. Collectis. quia eo caſu poſſet quodammodo tolerari. Sed ego huius collectæ ſpeciem nouam ab iſtis adinuentam, quodammodo in ridiculis habeo, cum iure non probetur, & à ſæculo audita non fuerit: nec viderim aliqua Baronũ priuilegia, aut inueſtituras, cum inſertione huiuſmodi collectarum. Et ſi qñ hoc haberẽt, arbitror ex Ruſticorum adinuentione iſtud dictum repertum, qui cum eſſe ſoleant Baronalium introituum exactores, Camerarij, ſiue Aerarij, & ipſi annales,

&

& ſolent in fine, ac in menſe Auguſti reditus,
& introitus Baronales exigere, & pecuniarios
quoſdam reditus colligere à ſubfeudatarijs
Baronum debẽtibus Baroni, quid annuum, pu-
ta, vniuerſitas Oliueti ſoluit quotannis in men
ſe Auguſti Dño, vncias duodecim, quæ ſũt ob
ſubfeudum, mediante Regio aſſenſu, conceſ-
ſum vniuerſitati Baiulationis, iurium paſſus, &
plateæ, quæ quodammodo collecta appellabi-
tur: & hanc arbitror fuiſſe Lucæ de Penna in-
tentionem, quæ monſtratur ex ſuis verbis. ibi:
Bonorum poſſeſſores.

Sed ego, ex tot doctorum noſtrorum confu-
ſionibus, breuibus me expediens, dico quod
30 ſentio. De iure communi, †ad ſex tñ caſus te-
netur vaſſallus Dño, quorum duo primi, ſunt in
Regno ipſi Regi ſolummodo reſeruati: alij ve-
rò Baronibus. Reſeruati Regi ſunt, pro exerci-
tu Imperatoris, Regis, ſiue Principis, vt diximus
pro expeditione militum ſupra. Alter pro
Corredo Imperiali, quod exponunt pro tran-
ſitu Imperatoris, ſiue Regis per illum locum.
de qbus ſcripſit Specul. in tit. de Feud. § Quo-
niam. col. pen. Hoſtienſ. de immun. eccl. § 1. Bal.
in c. 1. §. Similem. de Capitul. Conrad. & in l. Cũ
multi. C. de bonis quæ lib. Lariſsimè Iaſ. in d. l.
Placer. C. de ſacroſ. eccleſ. & hæc precipua ſunt
Regum reſeruata, reſpectu vaſſallorũ, qui ſunt
ſubalternati ſub Dño Baronum; quia in ſubdi-
tis exiſtentibus in Ciuitatibus, & locis Doma-
nialibus immediatè Regi, ac Principi ſubie-
ctis, ſecus erit; quia tenebuntur ad omnes ſex
caſus. de Corredo meminit etiam Rex Guliel-
31 mus in Conſt. Regni: Quamplurimum. †Quod
eo loco arbitror loqui de lectis, pro hoſpitan-
dis militibus neceſſarijs.
32 Baronibus cõpetunt alij quatuor caſus. †Pri-
mus, pro filia, vel ſorore Dñi maritanda. Secun
dus pro milite faciendo. Tertius pro redimen
do ab hoſtibus Dño. Quartus pro emenda Ci-
uitate, vel Terra. Qui caſus in Regno ſtatuti ſũt
exigẽdi à Baronibus per Regem Gulielmum.
in dicta Conſt. Quamplurimum. quos etiam de
iure communi, veros eſſe cenſuit Specul. in d.
tit. de feud. §. Quoniam. nu. 67. ante ipſum Rof-
fred. Beneuentan. de libell. parte 5. Rub. Sacra-
ment. cuiuslib. vaſs. nu. 3. Oldrad. in conſil. 234.
Matth. de Afflict. in deciſ. Neapol. 265. num. 54.
Maſuer. in pract. tit. de Tallijs nu. 6. Io. Sain-
ſon in Conſuetud. Turonenſ. tit. 8. art. 1. & 2.

Nonnullas, quoad materiam ſubuẽtionum fa-
ciendarum à ſubditis, & vaſſallis, eorum Dñis,
quæſtiones formarũt Doctores, quas ampliſsi-
mè tractarunt Andr. de Iſer. Matth. de Afflict.
Lallus de Tuſcia, & alij in d. Conſt. Quamplu-
rimum. Illa verò diſputabilis eſt: An debeatur
adiutorium, ſeu ſubuentio Baroni habenti ci-
uilem, vel ei, qui habet criminalem iuriſdictio-
33 nem? quòd debeatur† Dño habẽti iuriſdictio-
nem ciuilẽ concludit Marinus Freccia de ſub-
feud. Baron. lib. 2. Authorit. 2. nu. 21. in fin. & ita
fuiſſe Deciſum per Regium Conſilium refert
Io. Vincent. Annius in Allegation. 105. pro Ba-
rone S. Arſenij. vt teſtatur Vincent. de Frãchis
Præſidens in deciſ. Neap. 131.

An exigatur iſta ſubuentio per Dñm à ſub-
ditis, & Hominibus ſuis, pro maritanda filia
34 ſpuria? Quòd nõ, †tenuit Iacobin. de S. Georg.
in inueſtitur. feudal. §. Qui quidem inueſtiti.
nu. 79. qui tenuit hanc opinionem contra Mar-
tin. Laud. in cap. 1. An apud Iudic. vel cur. Do-
min. quæſt. feud. termi. vbi contrarium conſu-
luiſſe aſſeruit, & primus iſtam quæſtionem for
mauerat. & opinionem eãdem Iacobini tenuit
Nicol. Boer. in deciſ. 127. & in deciſ. 240. n. 20.
& Io. Anton. Cannetius Siculus. in Rep. cap. Si
aliquem. Regni Siciliæ. §. Ad illam quæſtionem
per totum. fol. 372.

Sed an debeatur adiutorium, ſeu ſubuentio
35 pro filia Monachanda? quod ſic. † cenſuit Af-
flict. in Deciſ. Neap. 348. Bartholom. de Caſſen.
in conſuetud. Burgund. rub. 1. § 4. In verb. Ma-
riage d'vne fille. nu. 4. Ceſar Vrſillus ad Afflict.
in deciſ. 265. num. 59. Iacobin. in d. §. Qui qui-
dem inueſtiti. num. 80. in fin.

An vero debeatur adiutorium pro ſecunda,
tertia, vel deinceps, filia maritanda? quòd de-
36 beatur †tenuit Afflict. in d. Conſt. Quampluri-
mum. nu. 10. Sed cõtrarium, quòd non debea-
tur, niſi pro prima filia. cenſuit Guid. Papæ. in
Deciſ. Gratianop. 57. in fi. ſequitur Io. Sainxon
in conſuetudin. Turonenſ. tit. 8. artic. 4. Caſſen.
vbi ſupra. in princ. de qbus videndus eſt Andr.
Tiraquell. in rep. l. Boues. §. Hoc ſermone in
princ. num. 14. ff. de verbor. ſignific. & in tract.
primogen. q. 70. in princ. & Thom. Grammar. in
conſ. ciuil. 68. Quæ concluſio ſine maxima dif-
ficultate reſolui non poteſt: & hanc vltimam
partẽ negatiuã ego tenerẽ in Regno, licet ſciã
per Regiũ Cõciliũ qñq; determinatũ cõtrariũ.

Sed an debeatur adiutorium Baroni, facien
37 ti filium† Doctorẽ? Poſt Guerin. Piſon. Hiſpan.
in prælud. feud. Io. Vincent. Annius in ſingul.
14. tenuit deberi. Sed aduerſum antea, vt ipſe
etiã refert, tenuerat Marin. Freccia de ſubfeud.
Baron. lib. 2. Authoritat. 2. nu. 15. cuius opinio-
ni accedo, cum eſſet maxima extenſio ad Con-
ſtitutionem, nec credo aliquem Baronẽ in hũc
campũ deſcendiſſe: & ſi hoc proponeret, cre-
do à Iudicibus non eſſe admiſſurum: cũ ſit lon-
gẽ diuerſa ratio, vt alibi dicam.

Primam itaq; concluſionem extraordinariæ
collationis iam dictæ ab Imperatore, ad Princi
pe, ac Regibus indici poſſe dicendum eſt: cum
38 Rex reditibus ſuis erogatis. †ſufficiẽtem pe-
cuniam fortè non habeat. l. Neminem. in fin. C.
de ſacroſ. eccleſ. vbi etiam Bal. hoc annotauit.
Idem Bald. in c. Conquerente. in fin. de offic. or
dinar: Luc. de Penna in l. Agros. C. de fund. li-
mitroph. lib. 10. & in l. 1. C. de ſuperindict. lib.
eod.

eod. Paris de Put. de reintegrat. feud. tit. de verbor. ſignificat. in verb. Adoha.

Secundò inſuper, cum Rex fortè non expenderet ſuas pecunias, ſuoſq; reditus in rebus vanis, veſtibus, ac rebus alijs delicatis, quia ſi
39 in ijs conſumeret, †impoſitione facere nequitet. Andr. de Iſer. in dicto verb. & extraodinaria collatio. ſub nu. 13. quē ibi ſequitur Matth. de Afflict. nu. 2. vbi inquit: Non debere Regem
40 expendere † pro vaſſellis aureis, canibus, & Falconibus ad ſolatium ſuum. Anton. Capic. in inueſtitur. feudal. in verbo. Collectis. verſ. Tem poribus. Hinc ad Thomam Meſſanenſem ſcribens Franciſc. Petrarcha lib. Epiſtolar. Famil. Epiſtol. 1. Noſtri (inquit) Reges de ſaporibus
41 epularum, †de volatu Auium iudicare poſsūt, de Ingenijs hominum non poſſunt. Quid diceret Temporibus noſtris, ſi viueret? Heu quàm difficile illi eſſet ſilentium continere. Eò enim prolabi vidimus Principes aliquos, vt inde omnis Fidei Chriſtianæ, omnis Eccleſiæ Romanæ calamitas orta ſit. Principes illi ventri, ſomno, & delitijs dediti, maxima, & cruenta Chriſtiano Orbi flagella dedere. Quid Henricus Condeus, Quid Gulielmus Naſſaus, Quid Elizabetha Anglicana, in Chriſtianum orbem non mali effuderunt? Videt Deus, & cum tempus erit, recordabitur plebis ſuæ, quam filij ſui ſanguine prætioſiſſimo redemit. Vtinam viuerent præcedentis ſeculi Principes optimi, Carolus V. Imperator, Franciſcus Primus Franciæ Rex, Hēricus filius, Carolus Nonus huius filius, Henricus Septimus Angliæ Rex, qui Chriſtiana ingenia cognouerunt, & putridos Hæreticorum virorum fructus, literis traditos aboleuerunt. Viuant pro Chriſtiani populi pietate, ac tranquillitate Rodulphus Secundus Romanorum
42 Imperator, Philippus Rex † Catholicus, alijq; religioſiſsimi Principes, qui non ſolum in Hæreticos, ac Reipublicæ Chriſtianæ hoſtes, ſed in Turcas, Mauros, Sarracenos, Tartaros, maxima non ſolum fortitudinis, ſed religionis, omniumq; virtutum exempla tradidere. Sic Ve-
43 netorum, Genuēſium, Lucenſium, † Raguſinorumque Reſpublicæ. Sic Sabaudiæ, Florentiæ, Ferrariæ, Vrbini, Mantuæ, Duces: aliiq; Italiæ
44 Chriſtiani Principes † anhelarunt.

Tertiò præterea extraordinariæ collationis, atq; indictionis munus per Principem imponitur, cum tñ, non ſimul, eodemq; tēpore, & Rex, ſeu Princeps, ac Baro, eius intermedius, ſiue ſub alternus Dñus, eandem ſubuentionem, vel
45 adiutorium non peterent: tunc enim † ſubditi duplici onere grauari minimè poſſent. l. Nauis onuſtæ. §. Cum autem. ff. ad leg. Rhod. de iact. Andr. de Iſern. in dicto verb. Extraordinaria collatio. verſ. Sed tunc vaſſalli baronum. Sequitur ibidem Io. Anton. de S. Georgio præpoſit. Mediol. & Matth. de Afflict. ſub nu. 6. & Iacobus Aluarot. Hoc idem tenuit Iacobi. de Sācto Georgio in Tract. de Homagijs. col. 10. Et eo caſu non benè cenſuit Anton. Capicius in d. §. Feudorū clauſulæ. in verb. Collectis. verſ. Temporibus verò. in fin. Qui cenſuit, eandem collectam, eo caſu ſoluendam eſſe potius Baroni, q̄ Regi: Quia intelligi debet, dum tamen ipſi Barones eidem Regi præſtent eandem collationem, & obſequium, ſeruitiumq;, quoad loca Baronibus ſubdita. Quia ſecus in locis immediatè ſubditis Regi, & Domanialibus.

Ab ijs extraordinarijs Imperatorum, Regum, Principumq; indictionibus & extraordinarijs collationibus, pro Reipublicæ neceſſitate, ac beneficio ſtatutis, nemo excuſabitur, quin eccleſiæ, & clerici teneantur. Pro bello enim in Infideles, & defenſione ab eorum incurſionibus, proq; fidei Chriſtianæ hoſtiū profligatione, pro Regni, ac Status tuitione, ac iuſto bel-
46 lo, & quando † neceſſitas commune bonum reſpiciat, omnimodo tenebuntur. c. Non minus. c. Peruenit. de immunit. eccleſ. & vtrobiq; Innocent. & probatur. in l. 1. C. de indict. lib. 10. l. Maximarum. C. de excuſ. muner. lib. eo. l. Cum ad fęliciſſimam. C. quib. munerib. vel præſtat. nem. lice. ſe excuſ. lib. eo. l. Placet. ibi. Aduentitiæ neceſſitatis ſarcina. & in l. Neminem C. de ſacroſ. eccleſi. l. Nullius. C. de Curſu public. l. 1. & l. 2 C. de nauib. non excuſ. lib. 10. Oldrad. in conſil. 98. per totum. Anton. de Butr. & alij in d. c. Non minus. & in d. c. Peruenit. Martin. Lauden. de Princip. §. 433. Petr. Belluga in Specul. Princip. Rub. 46. verſ. Sunt & aliæ. ſub num. 6. Petr. de Anchar. in conſ. 96. Latè Luc. de Penna in d. l. Cùm ad fœliciſſimam. Franciſc. Marc. in deciſ. Delph. 1025. nu. 12. vol. 1. & in deciſ. 101. nu. 3. vol. 2. Io. de Firmo in tract. de Gabell. par. 7. q. 7. Anton. Capic. in inueſtit. Feudal. titul. de feudor. clauſul. §. Collectis. verſ. Clerici. Io. Anton. Niger. in extrauagant. Clementis Septimi. de vit. & houeſt. cleric. in verbo. Priuilegio. per totum. Petr. Foller. in Conſt. Regni. Prædeceſſorum noſtrorum. nu. 7. Lancellot. Conrad. in Templo Iudicum lib. 1. §. 4. in verb. Collectas. nu. 6. 7. Iacob. Mandel. in conſil. 1. nu. 9. Frāciſc. Burſat. in conſil. 16. num. 20 vol. 1. Latius quàm alius quiſquam hāc materiā tractauit Io. Maurit. Dolan. Burgund. Philippi Regis Catholici olim Conſiliarius in Rep. dictæ l. Vnicæ. C. de mul. & in quo loc. col. 45. cum pluribus ſeq. Et poſſe Reges imponere Cenſus, Tallias, & Tributa pro Regni defenſione, & pro alia quacunque cauſa, rationabiliter pertinente ad bonum
47 cōmune, & dum neceſsitatis † metas nō transgrediuntur, cenſuit D. Thomas de Aquino de Regimin. Principum. lib. 3. cap. 11. & 20. vbi arguit, & concludit hoc Theorema duobus pulcherrimis fundamentis, quæ ibidem videri poterunt, ne idem tranſcribam.

Vt cumq; igitur hæc concluſio ſupra notata ſe habeat, ſi eo modo ſic ſimpliciter intelligatur,

ſtur, ego admodum dubitarem: quia vt ea,quæ dicunt ſupra allegati Doctores, procederent, plura meo iudicio exigerentur: puta clericorum,ſiue Religioſorum, ac Prælatorum voluntas:Vrgens cauſa, quæ commodum,vtilitatem, ac pietatem earũdem eccleſiarum, reſpiceret: & Religioſorum, ineuitabilis, & pciſa neceſſi-
48 tas;& ſupra omnia Summi Pontificis † licẽtia: vt annotauit idem Mauritius in loco ſupraallegato. Foller. in dicta Conſt. Prædeceſſorum noſtrorum. Philipp. Franc.in c.1. de immunit. eccleſ.in 6. & apparet ex ſcriptis per Renatũ Choppin. de Domanio Franciæ. lib.1.tit.14.& de Sacra Politia Forenſi.cap.2. & in cõſuetud. Andegauen.lib.1.tit.de iuriſdict. Andegauen. cap.31. per totum. Ne fortè Religioſi, & Chriſtiani Principes, impium ſectarẽtur exemplum
49 Nicephori Phocæ Imperatoris† Conſtantinopolitani, qui bellorũ intuitu, partem ſalariorũ ademit Senatoribus: Donationes Eccleſijs, ac Monaſterijs ab alijs prædeceſſoribus Imperatoribus factas aboleuit: interimq; vetuit,ne de nouo Monaſteria conſtruerentur: nec aliæ venerabiles domus ædificarentur, niſi Eremitarum cellæ in locis deſertis, ſine aliqua poſſeſſionum acquiſitione.cuius cõſtitutionis meminit Enimundus Bouefidius iuris Orientalis lib.1.& ad hanc materiam ego plenè ſcripſi in conſ.74.nu.32.cum pluribus ſeq.Centur.1. Sed illa, & hæc omnia ſanctæ Romanæ eccleſiæ,& eius Summi Pontificis iudicio, remitto.

Quid antem,ſi extra Regnum Rex reperiretur,egeatq; collecta iam dicta, an ſubditi ibidem illam erogare cogantur,vel ſufficiat illam
50 in eodem Regno,†Regijs magiſtratibus depu ratis cõſignari? Vulgatum eſt, ibi eſſe Romam, & Curiam vbi Papa fuerit.Innocẽt.in c.Ego.de iureiur.& vbi Imperator ibi etiam Roma. l. a. §.Miles.vbi hoc notauit Bald.ff.de His qui notan.infam.Ludouic.Roma.In ſingul.145. idem Bal.in l.2.§.Legatis.ff.de iud. Abb. Panor.in c. fin.de for.compet.tex. Notabilis. in l.1.§.Romam.C. de veter. iur.enucl. & vbi eſt Rex, ibi eſt Regnum, eiusq; territorium. Audr.de Iſer. & Bald.in c.1.quib.mod.feud.amitt.Etideirco quando debetur ſeruitium perſonale, ibidem
51 extra† Regnum nõ debetur,& in ſeruitijs perſonalibus hoc verum cenſeo.Quando vero ſeruitium cõſiſteret in pecunia, puta in collatione,ſiue collecta,Adoha,& ſimilibus,tunc ſufficiet illam conſignari in eodem Regno ſuis
52 Theſaurarijs, † perceptoribus,ac officialibus: vt ex Andrea de Iſernia in pluribus locis. voluit Matth.de Afflict. in dicta deciſ.Neap.265. nu.50.51.& latius Reſtaurus Caſtaldus de Imperator.q.57.per totum.Alias incongruum,atque ſatis inconueniens foret, ſubditos cogi ad portandum eorum pecuniarium obſequiũ extra Regnum Imperatori, Regi, aut Principi,in cuius aſpottatione,& illius cuſtodia,& ſecuritate neceſſarius foret quidam gentium exercitus alius,& indebitè cogerẽtur pro itinerum ſumptibus plus debito expendere: quod ſemper oderunt Reges noſtri Catholici,qui pecuniam à loco ad locum magno illorum ſumptu per cambia, ac euectiones, & permutationes Mercatorum, & Argentariorum, transferre conſueuerunt.

Quæ verò de ſeruitijs perſonalibus non deberi extra Regnum, diximus,ſigillatim locum habent in Bello, in quo Barones non tenentur
53 niſi bellum ſit in Regno,& tunc†non eſt in poteſtate Regis petere ſeruitium, vel Adoham, q̃ præſtatur loco ſeruitij,vt voluit Andr.de Iſern. in c.1.§. Firmiter. de prohib. feud.alienat.per Frideric.& in cap.1.§. Sed nec eſt alia iuſtior, nu. 34. Quæ ſit prima cauſ.benefic. amitt.dico ſupra cap.18.nu.53.cum pluribus ſeq. & c. 32. num.129.& ſeq.

Donatiua autem, quæ in dies imponuntur
54 in Regno,quomodo appellentur,qua ex†cauſa imponantur, & in cuius impoſitionis loco ſubrogata intelligantur, dico latè in conſil.1. per totum.Centur.2.

ARGVMENTVM CAP. XXI.

Magiſtratuum creatio eſt de Regalibus. Quomodo apud Romanos fierẽt, quo ſtudio ad Principes, & ab eis vſq; ad Barones,& ipſos magiſtratus, poteſtas peruenerit. Quæ in Magiſtratibus creandis requirantur.

COMPENDIVM.

1 *Iuriſdictionem omnem temporalem ab eccleſia depẽdere quandoq; ſcripſit author.*
2 *Romanam gentem Reges prius rexere, deinde Magiſtratus.*
3 *Populus Romanus magiſtratus creabat.*
4 *Populi appellatione,& Patritij,& plebei veniunt.*
5 *Imperium non omnibus Magiſtratibus Romanis conceſſum erat.*
6 *Caroli Sigonij lapſus.*
7 *Senatores,patres etiam dicebantur.*
8 *Romani ob violentiam Lucretiæ illatam Reges vrbe repulerunt.*
9 *Poteſtas à populo translata eſt in Principem.*
10 *Quo vrbis anno vni Principi Romanus populus parere cœpit.*
11 *Quo die Auguſtus primò conſalutatus.*
12 *Monarchia Græcè,vnius dominationem ſignificat.*
13 *Poteſtas in vnum Principem venit.*
14 *Magiſtratus cuiuslibet iuriſdictio, atq; poteſtas,etiã minima,à Principe manat.*
15 *Iuriſdictionem concedit,Rex, Princeps,Reſpublica, lex,& conſuetudo,legitimè præſcripta.*

16 Ba-

16 *Barones à Principe iuriſdictiones habent.*
17 *Iuriſdictio omnis, mediatè, vel immediatè pendet à Principe.*
18 *Iuriſdictio, q̃ manat à Principe propria appellatur.*
19 *Duces, Marchiones, Comites, & Barones priuilegiorũ vigore Magiſtratus conſtituunt. nu. 20.*
20 *Intellectus Conſ. Regni. Ea qua ad Decus.*
21 *Magiſtratus creantur ad iuſtitiam miniſtrandam.*
22 *Iuſtitiam ſeruare, ſummum in hac vita bonum eſt.*
23 *Iuſtitiam miniſtraturus ſex ſcopulos fugiat, qui declarantur.*
24 *Prace Bethſabee matris, Salomon dedit Abiſag Sunamitidem Adoniæ.*
25 *Antiochenſes pracibus flexerunt Demetrium Regem, ne Iudæi, ciues ſuos amplius occiderent.*
26 *Iudex, Pauperum miſericordia, aut pracibus moueri non debet. nu 29.*
27 *Iudices ſæpe ob inuidiam adimunt diuiti, & propter miſericordiam addunt pauperi.*
28 *Lachrymis quis facilè mouetur.*
30 *Oratorum ars, hyppocritarum fraudes, lachryma periclitantium, multos à vero, rectoque iudicio amonerunt.*
31 *Iudex pratio moneri non debet.*
32 *Sententia venalis nulla eſt. nu. 33.*
34 *Auaritia iudicantium leges perimit.*
35 *Mali Iudices, non merita cauſarum, ſed pecuniarum; non iura ſed munera: non iuſtitiam, ſed pecuniam, attendunt.*
36 *Solon, leges Aranearum telas, appellabat, & quare?*
37 *Iuſtitia propriam vtilitatem negligit.*
38 *In Iudices malos Alami dictum pulchrum.*
39 *Principes omnes, deberent eſſe Cambyſes.*
40 *Principes ſe exonerant ab iis q̃ patrantur per Magiſtratus, dum viſitatores contra illos mittunt.*
41 *Magiſtratus, vel diuites, vel pauperes ſcientia probatos, ambos autem præmiis, & ſtipendiis honeſtatos eſſe oportet.*
42 *Argenteis pugna telis, & omnia vinces.*
43 *Amore, & affectione iuſtitia facienda non eſt.*
44 *Dum amico, ac propinquo placere contendimus, amore peruerti Iudicium cognoſcimus.*
45 *Amantes de Forma iudicare nequeunt.*
46 *Iudex occupatus affectibus, inquirendæ veritatis, rationem amittit.*
47 *Mulierum amor multos ducit ad perditionem.*
48 *Qui liuore, aut odio iudicat, perperam facit.*
49 *M. Aemilius Lepidus, & Fuluius Flaccus cum prius odioſi eſſent, cenſores creati, odia depoſuerunt.*
50 *Sext. Liuius Salinator, & Claudius Nero, odia depoſuerunt.*
51 *Principes, qui ob bonum publicum odia depoſuerũt.*
52 *Iuſtitia non odio, ſed bono zelo exercenda.*
53 *Iudices non ira, non furore laudabiles.*
54 *Ira, & celeritas ad benè conſulendum contraria.*
55 *Ira, cupiditas, & libido homines præcipitant. nu. 56.*
57 *Ex ira contra pares, diſſidia, expulſiones, bella contra iuſtitiam nata ſunt.*
58 *Ex cupiditate, fraudes, & latrocinia.*
59 *Ex libidine ſtrupra, adulteria, & corruptela omnes.*
60 *Iratus nihil facit.*
61 *Iudex quis eſſe non debet, niſi valeat virtute diſrumpere iniquitates.*
62 *Iudicaturus, quid facere debeat, ex Philone.*
63 *Timor in iudice de medio tollendus eſt.*
64 *Iuſtitia ex Anſelmo quid eſt?*
65 *Iudicibus, & Magiſtratibus quid exprobabit IESVS CHRISTVS in die iudicii.*
Pauli Regii Epiſcopi Equenſis Laudes.

CAP. XXI.

CVm aliquando in meis controuerſijs, conſilijsq; petente tunc Illuſtriſs. & Reuerendiſs. D. Vincẽtio Iuſtiniano S. R. E. Cardin. olim
1 Dño meo, ſcripſerim, iuriſdictionẽ † oẽm, temporalẽ etiã, ab Eccleſia, eiusq; Sũmo Pontifice, dependere: ibiq; tradiderim, vnde tpalis iuriſdictio exordiũ ſumpſerit, ibi: Deo Auſpice, in 2. Centuria videbitur: Sat nunc erit, q̃tum ſufficere videbitur, iuriſdictionũ primordia, & cõſtituendorũ Magiſtratuũ initia delibare, q̃tum propoſiti Axiomatis materia expoſtulabit.

Græcos, Latinosq; ſcriptores: nũc ſeq licebit, illorũ ſcripta nunc referre ſufficiat. Romanam
2 gentem † Reges prius rexere: Exactis Regibus, Dictator. Cõſules, Prætores, alijq; Magiſtratus. Romulus vrbis Princeps, ne in Patricios, quos in Senatorum album creauerat, videretur eſſe propenſus, populo aliquid concedere voluit:
3 Vt Magiſtratus crearet, leges † ſciſceret, & bella decerneret. Teſtatur Dionyſ. Halicarnaſſ. lib. 2. qđ & nouiſſimè firmauit Paul. Minut. in lib. de legib. Roman. dicens: Hoc à Romulo fuiſſe ſancitũ, ne nimis in ordinẽ Patriciũ videretur eſſe propenſus: datũ aliqd populo voluit, vt in eius ſuffragijs, Magiſtratus crearet, leges ſciſceret, bella decerneret. Vñ Põpon. Læt. de Magiſtrat. Roman. c. de Poteſtate Senatus & Plebis. inqt: Populus Magiſtratus creabat, lege ſanciebat, bella decernebat. Quod confirmat Pardulph. Pratæius in iuris prudentia veteri, Romuli. lege. 5. Populos (inqt) Magiſtratus creanto, leges ſciſcunto, bella decernunto. Hinc idem Pompon. Læt. in lib. de legib. in princip. dicit: Magiſtratũ dici cęptũ, cum à populo fuiſſet creatus Magiſter populi, ideſt Dictator; Quẽ è noſtris ſequitur Hierony. Cagnol. in l. 2. n. 164. & 253. ff. de origin. iur. vbi etiã ex eodẽ Dionyſ. Halicarnaſſ. lib. 2. dicit, hoc cautũ fuiſſe à Valerio Publicola, vt q aliter q̃ à populo, Magiſtratũ acciperet, ſacer eſſet. Corroboratur ex Plutarcho in illi⁹ vita, vbi inter cętera cauiſſe dicit: Alteram, q̃ de ſacrando capite eius, q Magiſtratũ abſque populi ſuffragio cępiſſet. Cui ſe ſubſcripſit Frãciſc. Hotoman. in Indice legum. in Valeria.

Nec vim aliquã facio in his, q̃ dicit Pratęius id facere potuiſſe populum, conſentiente tñ Senatu. Iſtud enim ambiguitatem non habet, cum non dubitetur an plebs potuiſſet Magiſtratum creare: quia tunc illius declaratio erat

quærenda: minimè tñ id dubitandũ eſt in populo, cuius appellatione, & plebis infimæ, &
4 Patritij,& Senatores† comprehendũtur.ex dicto Iuſtiniani Principis. in §.Lex eſt.in verbo.populi.Inſt.de iur.nat.gent.& ciuil.Quãmq; Vdalrichus Zaſius in legũ Antiquar.Catalogo,nihil de creãdis Magiſtratibus à populo factũ fuiſſe ſcribat,ſed tñ in ſuo Cõſulatu P. Valerium cauiſſe, Ne quis Romæ haberet Imperiũ,niſi cui à populo datũ eſſet:de Magiſtratu tñ ſub ſilentio præterijt. Nec videtur nouum eſſe, ſi dicimus,Magiſtratum ab Imperio differre: cum nõ omnibus Magiſtratibus Romæ conceſſum eſſet
5 Imperium,† vt ex Hiſtoriarum lectione, etiam iuniores percipere poſſunt: & notant Doctores, præſertim Anto. Goueanus purgatiſſimus I.C.in l.Imperium.ff.de iuriſd.omn.iudic.Non tñ ſilentio prætercũdum duxi ex iam dictis mirari me aliquã ſolitum fuiſſe, cur Carolus Sigo-
6 nius.lib.1.de antiq.iure† Ciuium Rom.cap.20. aſſeruerit,ſub Regibus, nullum in vrbe Magiſtratum fuiſſe, præter Tribunũ cęlerum,(& ſecundum aliquos,) Quæſtorem. Neq; enim Liuius, neq; Pompon. Lætus,alijq; omnes negarunt,centum Senatores lectos à Romulo,cuius conſenſu,atq; conſilio oĩa gereret,quos ob ho
7 norẽ Patres,ob ætatem† Senatores,appellauit. vt Feneſtella de Magiſtratib.c.1.retulit. de quo etiam Eutropius Rerum Roman.lib.1.c.4.Centum(Inquit)ex ſenioribus elegit,quorum conſilio oĩa ageret, quos Senatores propter ſenectutẽ,Patres ob ſimilitudinẽ curæ, nominauit. Cumq; ad Senatores poſtmodũ nihil referret, elatus Victorijs,& Regnandi conſuetudine tumidus,ab eis in Capreæ Paludibus, diſcerptus fertur.vt teſtãtur Plutarch.in Romulo. Lucius Flor.in Epithome. lib. 1. c. 1. Aymar.Riuallius Hiſtoriæ Iuris ciuilis lib.1.c.3.Prateius.vbi ſupra. Ferrandus Abduenſis explicationũ lib. 1. c.7.Paul.Manut.de Senatu c.1.Publiũ itaq; Valerium Conſulem in Collatini Conſulis locum ſuffectum,hoc tñ cauiſſe refert Riuallius lib.2. Quòd cũ bonis,capite ſacraretur, q Regni occupandi conſilia inijſſet, q̃q̃ plebi,ſiue populo (vt eius vtar verbis) oſſicia à Romulo conceſſa hæc fuerunt: Magiſtratus oẽs creare,leges ſciſcere,vel condere,deq; bello,pacẽue decernere.Quod è nouiſſimis refert Panuinius in Reipub.Roma.Comment.lib.2.Tñ igitur abeſt, vt ſi Magiſtratus Romuli non fuiſſent tẽpore,inuanũ populo data poteſtas illos creandi fuiſſet, nec Regnũ ſine eis adminiſtrare potuiſſet.
Idem itaq; populus vltionem Lucretiæ, pudi
8 cæ mulieris,facturus,Reges deſtituit,vrbe† expulit,Bruto,& Collatino Ducibus,ſublato Regum nomine. Exactis illis, ex perpetuo,vnoq; Rege,Annuos,& duos Conſules,mutato Regũ nomine,creat,quibus ſummam totius Regiminis tradidit, penesq; ipſum populum ab exactis Regibus Summa Imperij ſtetit,quingentis circiter Annis, vſque ad Conſulatum ſecũdum C.Iulij Cæſaris, ſub quo libertas populo adempta eſt, & omnis poſtmodum ipſius poteſtas,
9 ab eodem populo,tranſlata† eſt in vnum Principem. de qua Sext. Aurelius Victor in Octauiano, ſic inquit: Anno vrbis conditæ ſeptingenteſimo vigeſimo ſecundo,ab exactis Regi-
10 bus quadringenteſimo† octogeſimoq; mos Romæ repetitus, vni prorſus parendi: pro Rege Imperatori,vel ſolẽniori nomine, Auguſto appellato.& Paul.Oroſ.lib.6.c.18. Anno, inquit, ab vrbe 726.ipſo Imperante Cæſare Auguſto, & L.Apuleio Cõſulibus,Cæſar victor ab Oriente rediens,Octauo Idus Ianuarij,vrbem Triplici Triumpho ingreſſus eſt:ac tum primum ipſe Iani portas, ſopitis oĩbus, finitiſq; bellis ciui-
11 libus,clauſit.Hoc die primũ Auguſtus† conſalutatus eſt, quod nomẽ cunctis antea inuiolatũ, & huc vſq; cæteris inauſum, Dñis tm̃ orbis licitè vſurpatũ, apicem declarat Imperij: atq; ex eodem die ſumma rerum.ac poteſtatum,pe
12 nes vnu cæpit eſſe,& manſit,quod Græci† Monarchiam vocant.Quod ſequitur parum variatis verbis Eutropius lib.7.c.2.Vnde omnis po-
13 teſtas venit in vnũ Principẽ, probatur† etiam in l.1.C. de veter.iur.enucle.l.fin.C.de legib.l. 1.poſt princip.C.de offic.præfect.præt.in c.venerabilẽ.de elect.c.Ad Apoſtolicæ. de re iud. in 6.in Cle.1.de iureiur. & in c. 1.§. Iudices.& §.Ad decus.de pace iuram. firmand. Probatur etiã Doct.authoritate, Andr.de Iſern.in c.1.in verb.Poteſtas creand. Magiſtrat. Quæ ſint Regal.vbi prępoſit.col.5.Afflict.Hotoman.& alij. Oldra.in cõſ.69.in princ.Franciſc. Marc.in deciſ.187.nu.2.vol.1.Lancellot. Conrad.in Templo Iudicum.lib.1.c.1.§.4.in verb. Legem generalem.nu.3. Marc. Anton. Natta in conſil. 512. nu.1. & 4. & in conſil.636. nu.15.vol.3.Quæli
14 bet enim cuiuslibet etiam minima† Magiſtratus iuriſdictio,atq; poteſtas cõferri ab alio nõ poteſt,præterq̃ à Principe, vel eius authoritate mediata,vel immediata.arg.l.Et qa.ff.d iuriſd. omn.Iudic.Alex.in l.1.nu.11. in ff.eo.tit.& in l.Imperiũ.nu.9. ff.eo.tit.Bal. in vſibus Feud.in tit.de Allodijs.nu.2. Idẽ Bal.in pace Conſtantiæ. §. In iuriſdictione. Vt non immerito ſolus Rex,Princeps,Reſpublica,lex,aut conſuetudo
15 legitimè pſcripta, iuriſdictionẽ† cõcedãt.c.1. de offic.ord.c.Cũ cõtingat. vbi Panor.de offic. ord.Cõrad.in Tẽplo oĩum iud.vbi ſup.in verb. Iuriſdictiones cõcedit.n.1.& 2.Io.Fraciſ.Paui. d poteſtat.Capit.ſed.vac.p.1.princ.q.2.Nicol. Boer.in cõſuetud.Bituricẽſ. tit.de iriſd.omn. iudic.§.1.& Barthol.d Caſſen.in cõſuetud.Burgund.rub.1.in verb. es Droicts d'icelles.n.101. Ab ipſis demũ Principibus,& alijs diffunditur iuriſdictio, & poteſtas in alios Dños, & Barones,gradus inferioris,& minoris progatiuæ,ve
16 lut in quoſdã riuulos† pẽdẽtes ab oĩum fonte Principe: ſicut olim à Romano populo manabat,

bat, ità nūcà Principe poſt tràſlatā in ipſum à
populo poteſtatē: Qui(vt ait Plinius Nepos in
Epiſtolis)pro vtilitate cōmuni, ſolus oīum cu-
ras,laboresq́; ſuſcipit. Ex illius itaq́; fonte,ſa-
lubri tēperamento ad nos decurrere videtur.
vt inqt Claud. Cantiūcula de offic.Iudic.lib.1.
& 2.Nullamq́; dubitationē habet, iuriſdictio-
17 nem†oēm,mediatè, vel immediatè à Principe
ortū habere:vt in d.c.1. Quæ ſint Regal.& ſcri
bit Bal.in c.1.§.Ad hæc.de pac.iur.firman.Fran
ciſc.Marc.in deciſ.Delphin.278.nu.3. & in de-
ciſ.616.vol.1.latè M.Anton.Natta in conſ.636.
nu.126.vol.3.Ludouic.de Molina de Hiſpano.
Primogen.lib.1. cap.25. nu.12 par.1.M.Anton.
Peregrin.de iure Fiſci.lib.1.titul.1.num. 10. &
ſeq.Anton.Capic.in inueſtit.Feudal. tit. Feud.
clauſulæ.§ Quod poſſit creare Capitaneos.Id-
18 circo propria appellatur†Iuriſdictio,q̄ manat
à Principe:vt voluit Caſſidor. lib.variar.6.cap.
15.& Io. Ferrarius Montan. in vſus feudorum.
lib.6. cap. 4. de quo latè Petr. Nunius de exe-
quendis mandatis Regum.cap. 1. nu.1.2.

A Baronibus poſtmodum manat in officiales,
19 & Magiſtratus:& ideo Principes,Duces,†Mar
chiones,Comites,& Barones, ex eorū priuile-
gijs,& diplomatibus,magiſtratus, & officiales
conſtituunt,in eorū Ciuitatibus, Oppidis,Ca-
ſtris, & villis : maximè in Regno Neapolitano
20 per Cōſt.Regni.†Ea,q̄ ad Decus. vbi glo. Iſer.
& Affl.& voluit Capic.in d.§.Quòd poſſit cre-
are Capitaneos.fol.128.& faciunt,q̄ etiam di-
ximus de Magiſtratuum edictis. lib.1.c.1. per
totum. & nouiſſimè Petr. de Gregorio Siculus
de Feud.conceſs.parte 1.q.10. num.12.& 13.

Et dum in dicto c. 1. Quæ ſint regali. dixiſſet
Imperator.poteſtas creandorū Magiſtratuum:
21 ſubiunxit (Ad iuſtitiam expedieudam) †Hoc
opus,hic labor eſt, qui ſunt hi magiſtratus,qui
iuſtitiam expediāt, verè dicere poſſumus cum
Virgilio lib.1.Aeneidos.

Apparent rari nantes in gurgite Vaſto.

Iudices enim,ac Magiſtratus,qui iuri dicundo
ſunt propoſiti, à Iudicij redditione aberrare,
qnq; nonnulla concutiunt. Nā Iuſtitiæ doctri-
na (vt in Sophiſta Iſocrates eſt author) literis
22 diſci nequit.†Summū in hac vita bonum iuſti-
tiam tn̄ eſt,ſeruare.c. Cum deuotiſſimam 12.q.
2. Iuſtus enim non ſolū in operibus ſuis in hac
vita ſplendeſcit,vt dicit Salomon Prouerb.c.4.
dum ait: Iuſtorum ſemita, quaſi lux ſplendens
procedit,& creſcit vſq; ad perfectam diem.Et
Dauid Pſal.91. Iuſtus, vt palma florebit,ſicut
Cedrus Libani multiplicabitur. Et iterū Pſ.96.
Lux orta eſt iuſto, & rectis corde lætitia. Sed
etiam perenniter in alia vita : iuxta illud Pſal.
105.Beati,qui cuſtodiunt iudiciū,& faciunt Iu
ſtitiā in omni tēpore. & iterū Pſal.111. In me-
moria æterna erit iuſtus, ab auditione mala nō
timebit. Et Salomon Prouerb.c.10.Benedictio
Domini ſuper caput iuſti.& cap.20.Iuſtus, qui
ambulat in ſimplicitate ſua, beatos poſt ſe fi-
lios de relinquet. Et Sapientiæ c.3.dicitur:Iu-
ſtorum animæ in manu Dei ſunt,& non tanget
illos tormentum mortis . viſi ſunt oculis inſi-
pientium mori,illi autem ſunt in pace.

Sex autē ſunt(meo iudicio)q̄ Iudices,ac Ma-
giſtratus, qn Iuſtitiā exhibeant,impediunt:&
qui ijs mouentur à iuſtitiæ ſcopo aberrant, &
in maximos præſentis vitæ errores dilabūtur,
ac in alterius æui perēnitate,pœnis cruciabun-
23 tur æternis.Hos igitur ſex ſcopulos†fugiāt,ne
Præce,Prætio,Amore,Odio, Ira, aut Timore,&
formidine, moueantur, qui perennibus aquis
immergi, aut naufragium pati nolunt.

Præce moueri non debet Magiſtratus ad iu-
ſtitiam faciendam,populiſq́; miniſtrandam,cū
ad illi⁹ exhibitionē ex officij debito,teneatur.
Præces enim multa operantur:Hinc ad præces
24 Bethſabeę matris,Salomō†dedit Adonię Abi-
ſag Sunamitidē.vt patet 3.Reg.c.2. Sic etiā An
tiochenſes p̄cibus flexerunt Regē Demetrium,
25 ne Iudęi,† ciues ſuos amplius occiderēt,vt ha
betur Machab. lib. 1.c.11. Nec etiā pauperum
26 miſericordia,aut p̄cibus†moueri debet. Vnde
Exodi c. 23. Pauperis etiā non miſereberis in
iudicio.& iterū ibidē: Non declinabis in iudi-
ciū pauperis. & Leuit.c.19. Nō cōſideres cau-
ſam pauperis,nec honorē multū potentis. Nec
enim faciēda eſt ob aliquorū deprecationem
acceptio in iudicio.Hinc dicitur Prouer.c.18.
Accipere perſonā impij in iudicio, non eſt bo
nū,vt declines à veritate iudicij. Vnde Aurel.
Caſſiodor.ſup illud Pſ.14.Et operatur iuſtitiā:
Iuſtitia(inqr)nō nouit patrē, non nouit matrē;
veritatē nouit.p̄ſonā nō accipit,Deū imitatur.
& Salluſt.in Catilin.inqt:Oēs hoīes.q de rebus
dubijs conſulunt ab Odio,Ira,Amicitia, atque
Miſericordia vacuos eſſe decet. Vnde Terent.
27 in Comędia vltima ait: Iudices ſæpe†propter
inuidiā adimunt diuiti,aut propter miſericor-
diā addunt pauperi.& Auguſt. in Apologetic.
lib.1. Nec omiſso iudicio ſis etiam pauperi in
mala cauſa miſericors : cui ſi parcis, cultello
p̄cutis cor,& tantò nequiorem reddis, quantò
iuſtū ſibi ſauere videt. Et lachrymis Iudex mo-
ueri nequit, q̄ pro verbis,& miſericordia,qnq;
deſeruiunt. iuxta illud Ouidij.lib.3.de Ponto.

Interdum lachryma,pondera vocis habent.

Debet enim lachrymis viam amputare, & ſta-
tim repellere, ne ob illas ad petita conceden-
28 da† facilè moueatur:quia iuxta illud eiuſdem
Ouidij de Arte Amandi.lib.1.

Et lachrymæ proſunt,lacbrymis Adamāta moueb[is].

Vnde quàm maximè operationis, illas eſſe aſ-
ſeruit idem Ouidius de Ponto lib.1.

Quodq; facis,lachrymis opus eſt, nō ſanguine,dixit.
Sæpe per has flecti Principis ira ſolet.

Optimè igitur Calliſtrat.in l.Obſeruandū.ff.de
offic.præſidis.Neq́;,inquit,pręcibus calamito-
29 ſorū†illachrymari oportet:id enim nō eſt con
ſtātis,& recti Iudicis,cuius animi motū,vultus
detegit.de quo,& Ambroſius lib.1.officiorū.

& habetur in c.Eſt iniuſta.23.q.4. Itaq́;(inq̃r) ſi
qs Latronē,filijs deꝑcantibus motus,& lachry-
mis coniugis eius inflexus, abſoluendū putat,
cui adhuc latrocinandi aſpirat affectus:nonne
innocētes tradet exitio, qui liberat multorum
exitia cogitantem? Hinc rectè Diodor. Sicul.
30 lib 2 Sanè(ait)Oratorum† ars, Hypocritarum
fraudes,lachrymę periclitātiū,multos à recto,
veroq́; iudicio auerterunt:Quinimmò ſi poten
tū,ac magnatum ꝑcibus iudex non moueatur,
vtriq́; & illi eius famā magnificabunt,vt dicunt
Dñi de Rota in antiq. deciſ. 820.de hoc etiam
Philo Iudęus in lib.de Iudice:Præter iam dicta
(inq̃t)&aliud q̃ddā mirādū ꝑcipitur,ne in Iudi
cio miſereamur pauperē. Et paulò poſt ibidē.
Nā miſeratio debetur infęlicib.q̃ſqs aūt ſpōte
malè facit,nō infęlix,ſed iniquus eſt:cęterū ini
qs pęna ꝓponitur, ſicut iuſtis honor, & ꝑmiū.
Prætio aūt, vltra ꝓmiſſa ſtipēdia, ad iuſtitiam
31 faciendā,moueri iudicē† ꝑniciosiſſimū eſt.In-
de ēt ſi qs iuſtā ſnīam ꝑtio tñ, proferat,nullius
erit momenti qđ facit , ac ſimoniā cōmittit,vt
ex D.Gregorio habetur in c.Qui rectè 11.q.3.
& ex D.Auguſtino ad Macedoniū in c.Non ſa-
nè 14. q.5. & illa ſnīa venalis, venaleq́; iudiciū
32 dicitur, ac nullitati† ſubiacet. c. Ei qui § Ve-
nales 2.q.6.& c.Nō licet.11 q. 3. Cito violatur
auro iuſtitia,nullamq́; reus pertimeſcit culpā,
quā redimere numis exiſtimat. c.Pauper 11.q.
33 3.Venalē enim ſnīam nullitati† ſubiacere,no-
torium eſt. c.Vendentes 1.q.3. Gloſ. in c. Cum
æterni.de ſent.& re iud.in 6.l.Venales. C. quā-
do ꝓuocar.non eſt neceſſ.Paris de Put.in tract.
de Syndicat.§.Corruptio.Nicol.Boer.in deciſ.
Burdegal.153.Sebaſtia.Vant.de nullit.titul.de
nullitar.ex defect.proceſſ.nu.135.& ſeq.Aluar.
Pelag.de Plāctu eccleſ.lib.2.c.41.verſ.Quadra-
geſimo tertio. Et ego multa dixi ad hunc pro-
poſitū,& ſacris eloquijs, & Hiſtorijs.de Com-
promiſſ § 3. gloſ.4.nu.95.cū pluribus ſeq.qui-
bus addenda ſunt, q̄ habētur Deuter.c 27.Ma-
ledictus,qui accipit munera,vt percutiat aīam
ſanguinis innocentis,& dicet omnis populus.
Amen.& lib.2.Paralipom.c.19.dicitur, Nō eſſe
apud Deum cupidinē munerū. Vnde iudex im
pius,qui cupidus eſt,deridetur. Prouerb.c.17,
Munera de ſinu impius accipit,vt peruertat ſe-
mitas iudicij . Ex quo , vt dicitur Eccleſiaſtici
c.20.Xenia,& dona excæcant oculos iudicum,
& quaſi mutus in ore,auertit correctiones eo-
rū.Et Iſidorus dicit: Humanū peruerti iudiciū
inter cętera ex auaritia,cupiditate, & præmio
muneris alicuius,vt dicatur quē corrūpi.Idem
34 Soliloqor.lib.1.c.1.Perimit leges auaritia† iu
dicātiū,ꝑmia,& dona legibus iura tollūt, vbi-
que pecunia vincit, vbiq́; venale iudicium eſt.
Sic inq̃t Innocent.Papa,in lib.de Miſeria hoīs.
35 Iudices mali,non attēdūt merita cauſarū,† ſed
pecuniarū: non iura, ſed munera:nō iuſtitiam,
ſed pecuniā. Et Cic.in lib.de Orat.inq̃t:Plures
hoīes iudicare cupiditate.Hinc nō ſolū amor,
& odiū,ſed propriū cōmodum,operatur q̄ iu-
dex verū non cognoſcat. vt inquit Ariſtoteles
in lib.1.Rhet.Ob hāc cauſā Solō leges Aranea-
36 rū† telas eſſe dicebat, in q̃bus,ſi qđ debile in-
ciderit,retinetur : Graue aūt, tela reſciſſa, per
trāſit,vt inq̃t Diogenes Laertius lib.1.in Solo-
ne.Qđ & Anacharſi Scythæ etiā tribuit, Valer.
Max.lib.7.c.2.Vndè bene Horatius lib.2.Serm.

Dicam ſi potero, malè verum examinat omnis
Corruptus Iudex.

Propterea Philo Iudęus in lib. de Iudice : Se-
cundum (inquit) Iudicis præceptum eſt,ne ac-
cipiat munera:nam munera(vt lex ait)excęcāt
oculos , officiunt iuſtitiæ , mentem à recta via
cogunt decedere . Iuſtum itaq́; iudicis munus
eſſe honeſtum, & æquum præferre vtilitati,de-
ſcribit Horatius lib.4.Carminum, Ode.9.

Sed quoties bonus , atq; fidus
Iudex honeſtum pretulit vtili ,
Rejicit alto , dona nocentium
Vultu, & per obſtantes cateruas
Explicuit ſua victor arma .

Iudicē rectū ac iuſtitiæ adminiſtratorē refert
37 Ambroſius in lib. de offic.Iuſtitiā† illam eſſe,q̄
propriā vtilitatē negligit , vt ſeruet cōmunem
æquitatem. Et idem Ambroſius in lib.de Para-
diſo dicit:Verā iuſtitiā magis alijs prodeſſe,
q̄ ſibi,& vtilitates ſuas negligit,cōmunia emo-
lumenta præponēs. Hinc Moſem cauiſſe refert
Ioſephus Antiquit.Iudaic. lib.4.cap.vlt.Vt iu-
dices,quicquid decernerent,valere debeat,ni-
ſi cōſtaret,pecunijs fore corruptos. Sed in de-
corū eſt,cum ob Iudicum corruptionem, peſſi
mi dimittuntur , & boni pauperes vltrici cen-
ſura ꝓſequūtur: de hoc rectè Iuuenalis Satir.2.

Dat veniam coruis, vexat cenſura columbas .

Et Terent.in Phorm.actu vlt. Non rectè (inq̃t)
Accipitri tēditur, neq́; Miluo,Qui bonis malè
faciūt nobis:Illis,q nihil faciūt, tenditur. Hæc
pulchra verba protulit Alanus in lib.de Com-
planctu naturæ. Si aūt(inq̃t)iudicis,vel Aduo-
38 cati ſulphuret† pecunia,Orphei Lyra, Carmen
Amphionis,Muſa Virgilij, voce pecuniæ ſuffo-
cantur. quid plura? Vbi nummus loquitur,Tul-
liani Eloquij tuba raucęſcit : vbi nūm' militat,
Hectoreæ militiæ fulgura compeſcuntur : vbi
pugnat pecunia, virtus expugnatur Herculea.
Nūmus vincit , Nūmus regnat,nūmus imperat
vniuerſis . Hæc Alanus.Oporteret idcirco Im-
peratores,Reges,& Principes oēs eſſe Camby
39 ſes,† vt ſedentiū ſellas in Tribunalibus ex ho-
minum Corijs facerent , vt metu vnius iniqui
iudicis,alij rectè , & purè viuere addiſcerent.
De hoc Herodotus Hiſtoriar.lib.5.& ego dixi
De Magiſtrat. Edictis.lib 2. cap.8. Sed conſpi-
cio Principes omnes , & Superiores eorū con-
40 ſcientias† exonerare, viſitatores optimo zelo
deſtinare, Magiſtratuumque, & illorū operum
recognitores, vt illorum bona acta, præmijs
honeſtentur, mala verò pœnis debitis coer-
ceantur. Sed neſcio, quo fato, ædificium opti-

mis

nis fundamētis compilatum citò corruat. Hic
tñ ſilentio conticeſcam, quia, & ego viſitato-
rū Regiorum officijs incubui, & adhuc ea meſ-
ſis in herba eſt, & nunc dum iſta prælo dantur
apud Bruſios, ſiue Calabros etiā Regiæ Viſita-
tioni incumbo. Quò vero ad Magiſtratuum ad-
miniſtrationes, id mihi denuò recantandū eſt:
vel diuites illos præponendos eſſe, vel paupe-
41 peres, ſcientia, & morum † honeſtate probatos:
ambos verò, magnis præmijs, ac ſalarijs conſer-
uandos, vt furandi materiā, & licitandi iuſti-
tiam, euitare poſſint, ac omnis tollatur occaſio
perperā faciūdi, aliauè ſalubria remedia adhi-
beantur: de qbus latiſſimè ſcripſi de Magiſtrat.
edictis lib. 1. c. 11. Quæ concludi poſſent cum
Petronio arbitro in Satyra dum inquit:

Ergo iudicium, nihil eſt, quàm publica merces.

Quotus enim quiſq; Magiſtratū hoc modo, &
forma ſibi vſurpat, dici poteſt: Virtutem, ac Sa-
pientiā, Teſtudine vinci: Hoc eſt nūmo teſtudi
nis imagine inſignito: quorū vſus apud Pelo-
ponneſos fuit: vt poſt Iul. Polluc. Auguſtinus
Niphus eſt author in libell. de Diuitijs. cap. 23.
Vnde Demon ille Apollini Pythio cōcluſus, di
42 cebat. Argēteis † pugna telis, & omnia vinces.
Amore aūt Iudicū Decurias diuerſimodè mo-
ueri, iam ſatis eſt cognitum, quia & eo iuſtitia
43 † peruerti ſolet. Amore enim, & ſanguinis af-
fectione, amicorum, cōiunctorū, propinquorū,
& præterea mulierum, nonnulla fieri videmus,
quæ ſunt ſatis incongrua, in ipſorum gratiam,
& animi affectū. Vndè Iſidor. de Summo bono
lib. 3. c. 58. Amore, rectum peruerti iudicium,
44 inquit, dum † Amico, aut propinquis placere
contendimus. Habetur. in c. 1. 3. q. 5. c. Quatuor.
c. Quicunq; 11. q. 3. plura Andre. Tiraq. de pę-
nis. cauſ. 51. nu. 65. & iterum nu. 81. Commiſe-
rationē namq; excitant, affectusq; mouent, vbi
Puerorū, vxorū, amicorū, cæterorūq; ſimilium
inductiones, magno ijs adiumento eſſe ſolent.
vt inquit Hermogenes Tarsēſis in Rhetor. lib.
41 1. de Statibus. c. 14. Et quēadmodū amātes † de
forma iudicare non poſſunt, quia ſenſū oculo-
rū p̄mit amor: ità omnem inquirendæ veritatis ra
46 tionē Iudex † amittit occupatus affectibus, ęſtu
fertur, & velut rapido flumini, obſequitur. vt
dicit Fab. Quintil. Inſtit. Orator. lib. 1. c. 4. Idcir
co eos, qui de rebus dubijs conſulunt, amicitia
vacuos eſſe debere, dicit Salluſt. in Catilin. Sic
etiam amor mulierum, multos ducit ad perdi-
47 tionem, & magnas † afferre ſolet calamitates.
Pauſanias lib. 1. Sic Appius Claudius, & eius oc
caſione, oēs decēuiri officio functi ſunt. Ideo
Cic. lib. 4. Tuſcul. Quæſt. dicit: Nullā eſſe profe-
cto animi ex perturbationibus vehementiorē,
quàm amorem. Hinc Diodor. Sicul. lib. 2. Vide-
re quidem licet, aut errore, aut affectione ali-
qua, aut miſericordia, aut oratione, dicentis,
ſæpius reos fuiſſe ab Iudicibus abſolutos.
Odio verò, aliqua Magiſtratus facere, pernicio-
ſum eſt: qa quēadmodū, qui affectu, aut amore
obſtringitur ad iudicandū, perperā agit, ſic per
odiū, affectui, & amori contrariū itidē erit. Iu-
dex enim, qui non ex iudicij amore, ſed liuore
48 odij, ſnīam profert, iniuſtū † facit iudiciū. c. Epi
ſcop'. § fi. 11. q. 3. Quatuor enumerat Iſidorus,
p q̄ humanū peruertitur iudiciū, quorū vnum,
odiū eſt. vt in d. c. Quatuor 11. q. 3. Ità Ariſtote-
les lib. 1. Rethoric. dicit: Odium, amor, & pro-
prium cōmodū, cognoſcere verū non faciunt.
Odio, & alijs moueri ad iudicādū aliquos, dā-
nat Cic. in lib. de Orat. Vnde laudem maximā
tribuūt Hiſtorici M. Aemilio Lepido, & Fuluio
49 Flacco, ampliſſimis viris, ac ſūmo loco † in Ci-
uitate p̄ditis, & nobili genere, ꝙ cū grauiſſima
ſimultate, atq; odio, diù inſimul cōflictarētur,
Magiſtratu cenſuræ honeſtati, ſtatim, & odia
depoſuerūt, inſimulq; cōplexi: exiſtimātes viri
ampliſsimi non oportere eos in priuatis odijs
diſsidere, cū eſſent publica poteſtate iuncti: vt
refert Valer. lib. 4. c. 2. & Aul. Gel. Noct. Act. lib.
12 c. 8. Idē etiā tribuūt Sex. Liuio Salinatori, &
Claudio Neroni, q cū odio ſimul diſſentirent,
50 † & Neronis cauſā Salinator exiliū ſuſtineret:
poſt octo annos ab exilio reuocatus, Neroni in
conſulatu collega datus, oēs odij ardores di-
mittentes, & priſtinæ ſimultatis obliti, publici
Magiſtratus munijs, omni animi cōcordia, attē-
dētes, deinceps ſemp amore cōplexi ſūt: vt eſt
author idē Valerius vbi ſupra. Omitto multorū
Principū exēpla, q ſimultates, & odia p̄termi-
ſerunt: vt Alphonſi Regis Caſtellæ cū Alphōſo
51 † Rege Legionis: Raymūdi, & Garziæ Nauarri:
Nicolai II. Pōtificis, & Roberti Guiſcardi: Ca-
roli VI. Galliæ Regis, ac Richardi Regis Britā-
niæ: Renati Ducis Lotharingiæ, & Antonij Co-
mitis Vadimōtis: Caroli Aurelianenſis, & Phi-
lippi Burgūdi Ducū: Ludouici Gallię, & Odoar
di Britāniæ Regū: Ludouici Gōzaghæ Māruæ,
& Barnabæ Vicecomitis Mediolani Principū:
Galeatij Vicecomitis, & Actij Eſtēſis Ferrariæ
Ducis: Lothi Piſani, & Obiecti Spinulæ: Sfortiæ
Attēduli, & Pādolphelli Alopi: Petri Fulgoſij,
& Io. Philippi Fliſci: Alphonſi Siciliæ Regis, &
Philippi Mariæ Ducis Mediol. Herculis Ducis
Ferrariæ, & Federici Ducis Mantuæ: Quorum
Principū, extincta odia, & ſimultates cancella-
tas deſcribit Baptiſta Fulgoſ. lib. 4. c. 2. Et in ſū-
52 ma, iuſtitia haud odio, ſed bono tm̄ zelo † exer
cenda eſt. c. ſex. 23. q. 3. Quia æqui iudicis eſt, ni
hil in odium alicuius audire, vel in gratiā, ſed
ſincerè ad ius reddēdū in cauſa, oīa expēdere,
vt inqt Plutarch. in lib. de offic. auditoris. Cui
concinunt verba Sophoclis in Aiace dum ait:

Nec te violentus animus vllo modo cogat
Odiſſe quempiā tantopere, vt iuſtitiam conculces.

Ira verò Iudicē excandeſcere, nō debere, ſed il
lā mitigare, illāq; potius, miſericordia, & ęqta-
te cōmiſcere ſalubri' eſt: Illi etenim laudabiles
53 iudices appellātur, in qb' † nō ira, nō furor, ſed

ratio dominatur. c. Illa c.Ira c.Cũ apud Theſ-
ſalonicam. c. Summopere. 11.q.3.c.Siquid 15.
q.7.c.Siquid 86. diſtinct. Vnde in lib. de Orat.
Cic.inquit:Plura multò homines iudicãt odio,
aut amore, aut cupiditate, aut iracundia, aut
dolore, aut lætitia, aut ſpe,aut timore,aut er-
rore,aut aliqua promotione mentis, q̃ verita-
te,aut præſcripto, aut in eis norma aliqua,aut
iudicij formula,aut legibus.Et Salluſt.in Cati-
lin. interalia, Ab ira vacuos dicit eſſe debere
eos, qui de dubijs rebus conſulunt. & Cic.lib.
offic.1. In iuris (inquit) æqualitate exercenda,
etiam eſt facultas, & altitudo animi,ne iraſca-
mur,aut intempeſtiuè accedẽtibus,aut impru-
denter rogantibus in moroſitatem inutilem,&
odioſam incidamus. Hinc cęleritatem, & iram
54 † dicit ad bene conſulendum eſſe contrarias
Tucydides belli Peloponeſiaci. lib. 3. Quàm
pulchrè de Ira ſcribit Lactan.Firmia. Diuinar.
Inſtitut.lib.6.cap. 19. dicens: Tres ſunt igitur
affectus,qui homines in omnia facinora præci-
55 pites agunt,Ira,Cupiditas,† Libido. Propte-
rea Poetæ tres furias eſſe dixerunt, quæ mẽtes
hominum exagitant, Ira vltionem deſiderat,
Cupiditas opes, Libido voluptates. Et poſt
pauca dicit:Sed rerũ imperiti, & rationis igna
ri,eos affectus, qui ſunt homini ad vſus bonos
dati,exterminauerunt, & latius q̃ ratio poſtu-
56 lat,euagãtur;†indè iniuſtè,atq; impiè viuitur.
57 Vtuntur ira contra pares; hinc† diſsidia, hine
expulſiones, hinc bella contra iuſtitiam nata
ſunt.Vtuntur cupiditate ad cõgregãdas opes;
58 hinc fraudes,†hinc latrocinia, hinc omnia ſce
lerum genera orta ſunt.Vtũtur libidine ad ca-
59 piendas tm̃ voluptates;hinc†ſtupra,hinc adul
teria, hinc corruptelæ omnes extiterunt. Qui-
cunq; igitur illos affectus intra fines ſuos rede
gerit,(quod ignorantes Deum facere non poſ-
ſunt)hic patiens,'hic fortis, hic iuſtus eſt. Hæc
Firmianus. Nec mirum eſt,Iudicem ab iracun-
dia alienum eſſe debere,cũ Iudex ratione mo-
ueri debeat, quæ in iracundo minimè reperi-
tur:Vnde Terent.in Adelph.inquit:

Ah me miſerum, vix ſum compos animi
Ita ardeo iracundia.

Et in Heautontimorumeno.

Præ iracundia
Menedeme non ſum apud me.

Hinc Gregor.lib.Moralium 5.inquit: Per iram
ſapientia perditur,vt quid,quoue ordine agen
dum ſit,neſciatur. Cohibenda itaq; erit ira Iu-
dicum,ne inſipientes, aut inordinati reputen-
tur: feruentq; illud Architæ Tarentini,qui vil-
lico iratus,Iam te, (inquit,)cæderem,ni iratus
eſſem. Cuius meminit Valer. Max.lib.4.cap.1.
Andreas Eborenſis exemplorum, tit.de animi
moderatione. Et ante ipſum Hierony. in Ioe-
lem Prophetam. cap. . Eſt ira(inquit)quæ iu-
ſtitiam Dei non operatur, & furori proxima
menti ſuæ vim eripit,intãtum, vt labia tremãt,
dentes concrepent,vultus pallore mutetur. Et
idcirco rectè Cic.lib.offic.1. Prohibenda (ait)
eſt maximè ira in puniendo: nunquàm enim,
qui iratus accedit ad pęnam,mediocritatem il
lam tenebit, quæ eſt inter nimium, & parum.
Vnde Claudianus inquit:

In iaculum quodcunq; gerit, dementia mutat:
Omnibus armatur Rabies,pro cuſpide ferri
Cuncta volant,dum dextra ferox in vulnera ſæuit,
Pro telo geritur,quicquid ſuggeſſerit ira.

Et Valer.Flaccus lib.2.Argonauticon:

Hirtaq; gentis pallentibus ira,
Et Dolus, & Rabies.

Et Statius lib.7.Thebaidos:

Primis ſalit impetus Amens
E foribus, cęcumq; nephas,iraq; rubentes.

Propterea Iſocrates ad Nicoclem de Regno.
60 Orat.2.dicit:quòd Iratus nihil faciat. † Quia,
vt Planudes vulgato verſiculo inquit:

Impedit ira animum,ne poſsit cernere verum.

Timore autem affici Magiſtratum, imperiti,
atq; debilis hominis eſt, & ad iuſtitiam exhi-
61 bendam,inępti.† Hinc Eccleſiaſtici cap.7. di-
citur:Noli quærere fieri iudex, niſi valeas vir-
tute diſrumpere iniquitates: ne fortè extime-
ſcas faciem potentis, & ponas ſcandalum in
agilitate tua.Iſidor.de ſummo bono.lib.3.cap.
58.inter alia, quibus peruertatur humanum iu
dicium,dicit eſſe timorem:dum poteſtatis ali-
cuius metu, ac pauore,veritatem loqui perti-
meſcimus.& Cic.in lib.de Orat.Iudici à timo-
re præcauendum fore dixit.Conſtat autem vi-
ros iudicandi muneri præfectos, fortitudine
egere.iuxta illud Platonis lib.2.de legib. For-
titudinis(inquit) quia nõ debet propter igna-
uiam, & formidinem ex eodem ore,quo iudi-
caturus, Deos inuocauit,ignauiter iniquũ iu-
dicium promulgare.Ità etiam Cic.in Orat.pro
Sextio.Sudandum eſt ijs, qui Magiſtratum ge-
runt; Pro communibus commodis, adeundæ
inimicitiæ,ſubeundæ ſæpè pro Republica tem
peſtates, cum multis audacibus,improbis,non
nunq̃ etiam potentibus, dimicandum:quæ qui
dem ſine fortitudine fieri non queunt. Quàm
pulchrè Platonizans Philo Iudæus in lib.de Iu
62 dice. Is,inquit: qui ad iudicandum † aſcendit
Tribunal,iudicari ſe non minus,q̃ iudicare co-
gitet:& vna cum poteſtate aſſumat Prudentiã,
ne decipiatur:Iuſtitiam,vt ſuum cuiq; tribuat:
Fortitudinem,ne flectatur præcibus, aut miſe-
ricordia, quominus animaduertat in cõuictos
ſcęleris. Nec poſsit dicere illud Terẽtij in An-
dria. Vix ſum apud me, ità animus commotus
eſt metu. Quantam timor potentiam habeat
exprimit Martialis lib. 11.

Quid? ſi me tonſor,cum ſtricta nouacula ſupra eſt,
Tunc libertatem, diuitiaſq; roget.
Promittam? nec enim rogat illo tempore tonſor:
Latro rogat, res eſt imperioſa timor.

Sed vt rectè Virgil.lib.4.Aeneid.inquit:

De-

Degeneres animos timor arguit.

63 Ideo, & reſecandus, & de medio† tollendus
timor, vt dicit Ouidius. lib. 3. de Ponto.

Deſine mitem animum, vano infamare timore,
Saua, quid in placidis ſaxa vereris aquis?

Concinũt dicta Io. Chriſoſtomi in ſermone de
S. Io. Baptiſta dum ait: Facile deuiat à Iuſtitia,
qui in cauſis, non Deum, ſed homines pertime-
ſcit. Vndè benè Horatius lib. 3. Carmin. Ode 3.

Iuſtum, & tenacem propoſiti virum
Non ciuium ardor praua iubentium,
Non vultus inſtantis Tyranni,
Mente quatit ſolida: neq; Auſter
Dux inquieti turbidus Adriæ,
Nec fulminantis magna manus Iouis,
Si fractus illabatur orbis
Impauidum ferient Ruinæ.

Seruare autẽ, atq; amplecti oportere Iudices,
ac Magiſtratus ad iuſtitiæ expeditionem ele-
ctos, quæ ſcribit Anſelmus in lib. Cur Deus ho-
64 mo, qui ait: Iuſtitia† eſt animi libertas, tribuẽs
vnicuiq; propriam dignitatem, maiori reueren
tiam, pari cõcordiam, minori diſciplinam, Deo
obedientiam, ſibi ſanctimoniam, inimico pa-
tientiam, egeno operoſam miſericordiam. Hęc
Anſelmus. Et ego Iudicum memoriæ reduce-
rem, ꝙ recordentur, mortales ſe eſſe, ex terra
natos, ibidem regreſſuros, & poſt non longi
temporis ſpatium morti proximos, ac in Iudi-
cij vltimi die, ob modicam huius vitę lętitiam,
exactam rationem redituros: & qui iniquè iu-
dicauerint, perpetuis pęnis addicẽdos; & quò
maiora, altioraq; geſſere negotia, eò maiorem
& ſtrictiorem rationem redituros: Perquiren-
dosq; an populum Dei neglexerint? an graua-
mina importabilia iniunxerint? an manus hu-
mano ſanguine conſperſerint? illorumq; cruo-
rem indebitè effuderint? an bona illorum di-
ſcerpſerint? an pecunias diuitiasq; ſubditorũ
corraſerint? CHRISTVS Summus Iudex affe-
ret illud Ezechielis. cap. 34. Lac comedebatis,
65 †& lanis operiabamini: & quod craſſum erat,
occidebatis: gregem autem meum non paſce-
batis. Quod infirmum fuit, non conſolidaſtis:
& quod ægrotum non ſanaſtis: quod confra-
ctu eſt, nõ alligaſtis: & quod abiectum eſt, non
reduxiſtis: & quod perierat, non quæſiſtis: Sed
cum auſteritate imperabatis eis, & cum poten
tia. Et alia, quæ ibidem deſcribuntur; q̃ ſi com-
memorarent, rectum facerent iudicium, & iu-
ſtitiam. Multa ad hoc propoſitum, dum tranſ-
cribuntur, vidi ſcripſiſſe Illuſtrem, ac Reu. Vi-
rum Paulum Regium Epiſcopum Equenſem
Dialogo 4. & 7. par. 2. quos pulchrè Italo idio-
mate de miſeria humanæ vitæ conſcripſit.

ARGVMENTVM CAP. XXII.

Argentariorum officium quod? Argentariæ intelligentiam, reiectis diuinationibus aliquorum Doctorum explicantur. Aliqua, quoad materiam cambiorum enucleantur. Argentariorum officium, an ſit de Regalibus?

COMPENDIVM.

1 *Argentum appendix eſt ad Iudices.*
2 *Intellectus c. 1. in verb. Argentaria. nu. 3. 4.*
4 *Argentarij, ſunt publici Bancherij.*
5 *Argentarij officium publicam cauſam cõtinet. nu. 14.*
6 *Argentariorum, & Nummulariorum officium à Fiſco proponebatur.*
7 *Argentarios, ac Nũmularios Romæ primus omnium Tarquinius Priſcus Rex inſtituit.*
8 *Argentariorum loco, ſunt hodie publici Campſores, & Bancherij.*
9 *Taberna Argentaria quæ? nu. 14.*
10 *Menſarij, ſiue Menſularij ab Argentarijs diuerſi erant vt ſibi perſuaſit Sigonius.*
11 *Caroli Sigonij opinio improbata.*
Quinque viri Menſarij qui eſſent, & quod illorum officium? & ad quid creati? nu. 12.
13 *Commiſſarij redẽptionales Regij adinuenti per Magiſtratus Regios in Regno Neapolitano, qui mittuntur ad vrbes, ac loca graui mole debitorum oppreſſa, ſimiles ſunt, Romanorum olim viris Menſarijs.*
14 *Argentarij publicas, non priuatas rationes adminiſtrabant.*
15 *Argentarij ex publico à Principe conſtituebantur.*
16 *Argentarij fidem publicam cum haberent, & ideo fideles iudicabãtur.*
17 *Decoctores, quos vulgo (Banchi falliti) vocamus, ad bonorũm ceſſionem non admittuntur.*
18 *Decoctores dicũtur, ſolum vertere, & quid hæc verba ſignificent?*
19 *Decoctores dicuntur,* Foro cedere, *& quid illa verba ſignificent? nu. 20.*
Intellectus l. Si hominem. §. Quoties. ff. depoſit. & l. fi. ff. de curat. bon. dand.
20 *Foro cędere, quid ſignificet?*
21 *Argentariorum, ac Nummulariorum officium, & Campſorum, quid continet?*
22 *Campſum, cambium dicitur. ex Ennio Priſcianus.*
23 *Campſores ideſt Permutatores.*
24 *Campſores de iure ciuili ex cambio fœnus recipiebant.*
25 *Cambij iure, an abſque peccato aliquid recipiatur vltra ſortem?*
26 *Cambiorum ſubtilis, & perplexa materia, ipſis ferè tantum mercatoribus cognita, à Doctoribus, ob negotiorum ſubtilitates, & perplexitates, vix intelligibilis.*
27 *Cambij exercitatio de licentia Principis exercenda.*
28 *Contra leges ciuiles ſolus Princeps ſtatuit.*
29 Ferdinandi *Fornarij I. C. Regentis, & Locumtenentis Magni Camerarij laudes.*

CAP.

CAP. XXII.

FRidericus Imperator, q̃ prouidè poſt Ma-
giſtratuum creationes in c. 1. Quæ ſint Re-
gal. Argentariam ſubiunxit, quaſi argentũ ap-
1 pendix velut† quædam ſit ad Iudices.
Multa ad illius textus intelligentiam ibidem
2 effuderũt Andr. de Iſer. & alij Doctores:† cun-
cta tamen illorum dicta, tendunt ad Aurifodi-
nas, minerasq́; Argẽti, Aeris, Ferri, ac ſimilium,
meoq́; iudicio contra Imperatoris mentem, &
extra ſcopum, niſi mea me fallat opinio, & niſi
ipſe errem, vt alij.
Doctores noſtri, quoad illius textus declara-
tionem, non conſiderauerunt Imperatoris di-
cta, cuius intentio fuit aperire, ac patefacere
3 illa tantum† capita Regaliorum, quæ illis Lom
bardiæ Ciuitatibus concedebantur, recogno-
ſcens ſuprema iura Principi ſpectantium in il-
lis Italiæ partibus: Cætera vero, quæ de Rega-
libus quidem ſunt, non tñ ibi ab Imperatore
enumerata, quorum in d. c. 1. Quæ ſint Regal.
Imperator non meminit, nos latius per plura
capita poſt modum explicabimus.
Vnde in illo textu, omiſſis aliorum opinioni-
bus, quæ mihi futiles videntur, Iacobum Alua-
rotum in hoc magnifacio, & illos, qui eum ſe-
quuti ſunt, qui textum illum declararunt, lo-
4 quit† de Argentarijs, (quos Bancherios publi-
cos appellamus,) deq́; illorum locis, & officijs.
Argentarij namq́; officium publicam continet
5 cauſam.† l. Argẽtarius. §. Ideo autẽ ff. de edẽd.
Illorumq́; officium publicam habet fidem. no-
tatur in l. Si ventri. §. In bonis. ff. de priuileg.
cred. Argentariorum, namq́; & nummulariorũ
officium à Fiſco proponebatur: vt ibidem an-
6 notauit† Accurſius in verb. Publicam: Hanc ar-
gentariorum expoſitionẽ ex Terẽtio, Plauto,
Herodiano, Vitruuio, & alijs tradidit Gul. Bu-
deus in annotat. prioribus in l. Si hominem. §.
Quoties. ff. depoſit. & ipſum non allegando,
eiuſdẽ opinionis eſt Vaconius à Vacuna de-
clarat. iuris ciuil. lib. 1. Declar. 14. num. 1. cum
pluribus ſeq. Franciſc. Hotoman. in d. c. 1. Quæ
ſint Regal. & diligenter Iacob. Cuiacius in no-
uell. 136. Io. Bap. Lupus in c. Nauiganti. Com-
ment. 3. §. 2. nu. 49. 50. & nouiſsimè Petr. Greg.
Sintagmat. iuris vniuerſ. lib. 22. cap. 9. num. 11.
parte 3. Ioſeph Cumia in titib. Sicil. cap. 19.
num. 92. 93. & ſeq.
Hos argentarios, nummulariosq́; Romæ pri-
7 mus inſtituit L. Tarquinius† Priſcus, habebãt-
que Menſas, & Tabernas argentarias tenebãt,
propè, ac circa ædem Caſtoris: vt ſcribit Dio.
Nicæus Hiſtor. lib. 3. Eorundem Nummulario-
tum, & argentariorum meminerunt Iuriſc. in
tit. de edendo. Quorum loco, temporibus no-
8 ſtris, ſunt publici† Campſores, ſiue Bancherij,
vt dicit Cumia in dicto c. 19. n. 95. Et Menoch.
9 vbi ſupra. De iſtis Tabernis† Argentarijs me-
minit Vlpianus in l. Qui tabernas. ff. de cõtrah.
empt. & in l. Tabernæ. & in l. Inſtructam. ff. de
verb. ſignific. Paulus in l. Inde Tabernacula. ff.
eod. tit. Idem Paulus. in l. Tabernæ. & Næratius
in l. Cum quæritur. ff. de Fund. inſtr. & inſtrum.
legat. & Scęuola in l. Tabernam. ff. eo. tit. & mul
ta effudit ad hunc propoſitum ſatis diligenter
Io. Brechæus in d. l. Tabernæ. cum duabus ſeq.
vbi etiam Guliel. Forner. ff. de verb. ſignif.
Carolus Sigonius Antiquitatum ſcrutator
egregius de antiquo iure ciuium Roman. lib. 2.
cap. 11. ſibi perſuaſit diuerſos fuiſſe Mẽſarios,
10 ſeu Menſularios† ab argẽtarijs: iſtos enim pri-
uatas rationes feciſſe, illos verò publicã: quem
ſub obſcurè, ac ſub dubio ſequutus fuit Iacob.
Menoch. de arbitrar. iudicum quæſt. lib. 2. cen-
tur. 1. caſu 91. nu. 6. & ſeq. qui non ea, qua de-
buit, ac ſolitus eſt dilucidatione, rẽ extricauit.
11 Ego ſub bona vtriuſq; venia † aliter ſentio:
Nam Menſarij quinque viri, prima vice Romæ
creati fuere, de quibus Liui. lib. 7. & Feneſtel.
de Magiſtrat. cap. 20. creatio ipſorum fuit pu-
blicè ſuſcepta, non tñ illorum officium, Reipu-
blicæ corpus in vnum reſpiciebat, ſed particu
lares tm̃ homines, & illorum bona, quatenus à
fœneratorum manibus eriperentur, qui ciues
ipſos coram Magiſtratibus vexabant: Cumq́ue
tarda eſſent (vt Liuius ait) nomina debitorum,
illaq́; impeditiora, ita ꝙ non ſufficerent illo-
rum bona in ærarium poſita ad illorum debita
exſoluenda: Propterea ij Magiſtratus creati,
vt creditoribus ſatisfacerent, ex ære congrega
to à diuerſis ciuibus, quoad gratiam vtriuſq;,
debitoris ſcilicet, & creditoris, & inde fiebat
ſolutio. Quod cõprobatur ex dicto Flauij Vo-
piſci. in vita Taciti Imperat. verſus finem. Ar-
gentum (inquit) menſale, quod priuatus habue
rat, miniſterijs conuiuiorum, quæ in Templis
fierẽt, dedicauit. cuius ante nos meminit Petr.
Faber ſemeſtr. lib. 1. cap. 6. in fin. Hos autẽ quin
que viros, quodammodo coacta fuit Reſpub.
12 Romana eligere, vt ciuiũ diſſenſioni, quæ erat
ob debita fœnora, remedium ſalutare afferret,
cuius diſſenſionis, & cauſæ mẽtionẽ feci ſupra
c. 3. & annotauit Luc. Florus in Epith. de geſt.
Roman. lib. 1. c. 11. Ideoq́; illud officiũ erat ex
ære coadunato, quantitates à priuatis debitas
creditoribus diſpenſare, & priuatorum cõmo-
dum illud officium reſpiciebat, non autem pu
blicũ. Niſi ex ambiguitate, ne ob ſeceſſionem
Plebis in Mõtem ſacrum, vel in Ianiculum, aut
trans Anienem, Reſpublica damnũ pateretur,
quod facere iam cæperant ex impotentia ſolu
tionis debitorũ, quã facere nequibant: Ideoq́;
ſecundario Reipublicę detrimentum reſpicie-
bat. Huius rei exemplum tradam ſingulare, in
13 Regno Neapolitano à Collaterali† Concilio,
& Regia Camera Summariæ vſurparum, atque
inuentum, ſatisq́; conſonum, & vt ſpero, ab om
nibus, qui iſta, quandoq; lecturi fuerint, ample-
ctendum,

ſtendum, vt iſtis quinq; viris menſarijs ſimiles ſint, officiales, ſiue Magiſtratus redēptionales. Hos mittit Curia Regia Ciuitatibus, & vrbibus graui mole, onereq; debitorum oppreſſis, qui ex Ciuium Fortunis, collectis, ſolutionibus vectigalium, & gabellarum, paſſim vrbium, ac Ciuitatum debita exſoluunt, ne Rectores, ſeu Antiani vniuerſitatū ſolutiones ipſas, ac pecunias ad alium vſum deſtinent, vel ſibi ipſis applicent, intuitu quorundam ſimulatorum ſeruitiorum, & Ciuitates, illarumq; habitatores quotidie in deterius collabantur.

Quò verò ad argētarios, aduerſum etiam aſſero, illos publicas rationes, non autem priuatorum adminiſtraſſe, & Tabernas Argentarias circa Forum tenuiſſe, quod factum non extitiſſet, in loco vt publico à Principe ponerentur, ni & illæ publicæ fuiſſent, publica tractarent,
14 † & eorum officia, ac libri fidem publicam habuiſſent. Ad huius dicti confirmationem, ante omnia dictum affero Vitruuij lib. 5. cap. 1. Igitur (inquit) circū ſpectacula, ſpatioſiora inter columnia diſtribuantur, circaq; in porticibus argentariæ tabernæ, Mænianaq; ſuperioribus coaxationibus, collocentur, quæ & ad vſum, & ad vectigalia publica, rectè erunt diſpoſita. Vnde priuatis quoq; factam poreſtatem ædificādi Domos circa idem forum, & factas Porticus, & Tabernas, quæ iuris ſunt publici, retulit Liuius lib. 1. Ab eodem (inquit) Rege, & circa Forum, priuatis ædificanda diuiſa ſunt loca, porticus, Tabernæq; factæ. Inſuper, vt dictum eſt, argentarij Magiſtratus facti ſunt, quorum libri fidem publicam habuiſſe, iam proximè ſupra docuimus: fidem vero publicam, homini priuato tribuere, & Magiſtratum illum creare, Principis opus eſſe, ſatis probatū fuit ſupra c. 21. Nec præter ea inficiari poteſt, hos argētarios, & publica, & priuata negocia tractaſſe, cum pecunias acciperent, & darent, vt à modo in Banchis fieri videmus. Locus, etiam & Magiſtratus
15 publicus erat, & ex publico à Principe † conſtituebatur. hoc dicit Vlpianus in d. l. Qui Tabernas. ff. de contrah. empt. Qui Tabernas (inquit) Argētarias, vel cæteras, quæ in ſolo publico ſunt, vendidit, non ſolum, ſed ius vendidit: eum iſtæ Tabernæ publicę ſint, quatum vſus ad priuatos pertinet. Quod & Caius fatetur in l. Argētarius in princip. ff. de eden. dum inquit: Publicam illos cauſam habere. Hinc Fridericus in d. verb. Argentariæ. in d. cap. 1. Quæ ſint Regal. adeo publici iuris eſſe cenſuit argentarias, vt inter Principum Regalia, & illas collocauerit. & quamq̃ hunc intellectum inibi aliqui derideant, & alibi etiam; ijs tamen ſatis reſpondeo dum de Fodinis loquela facienda eſt infra cap. 28. in princip.

Iſti itaq; Argētarij, ſiue Bāncherij, cum fidem publicā habeant, & pecunias manibus tractēt,
16 † & ob eam artem fideles iudicentur, vt dicit Iſocrates in Trapezitico, ſiue Oration. 18. Illorumq; libris & ſcripturis fides publica habeatur, ità vt in actibus Iudicialibus, ac extra iudicium fidem faciāt, & idcirco actorum ſuorum publicas rationes, libroſq; conficiant. vt in d. l. Argentarius. Ex eadem cauſa oritur, vt ijdem decoctores, quos (Banchi falliti) nominamus,
17 † ad bonorum ceſſionem non admittātur. arg. l. fi. §. fin. ff. Quæ in fraud. cred. Bartol. in l. Alia §. Eleganter. in fin. ff. ſolut. matrim. Bald. in l. 1. nu. 8. in fin. C. qui bon. cęd. poſs. & in conſ. 249.
18 vol. 1. Qui dieuntur ſolum vertere. † in l. Super. C. de mācip. & colon. patr. lib. 10. Quaſi ob decoctionem locum mutare, & à creditorum facie aufugere. Hinc Cic. in Orat. pro Cęcinna. Qui volunt (inquit) pœnam aliquam ſubterfugere, aut calamitatem, eo ſolum vertant, & Liuius lib. 3. Collegæ eorum, exilij gratia, ſolum verterunt. Dicuntur etiam hi apud Iuriſconſul
19 tos, † foro cædere. l. Si hominem §. Quoties. ff. Depoſit. & in l. fi. ff. de curat. bon. dand. & licet diuerſimodā ibi expoſitionem Accurſius conetur afferre, nil aliud tamen ſignificabit, niſi vt diximus, & ampliſſimè comprobauit Andr. Tiraq. de reuocan. donat. In verb. bona. n. 5. vbi affert ad hunc propoſitū, pulchros, & appoſitiſſimos verſiculos Iuuenalis Satyr. 11. dicētis.

Inde vbi Paulum
Neſciò quid ſupereſt, & pallet fœnoris author,
Qui vertere ſolum, Baias, & ad Oſtia currunt,
Cedere namq; Foro, iā non eſt tibi deterius quàm
Aeſquilias à feruenti migrare Suburra.

Dicitur autem, me iudice, & Iuriſcōſultorum
20 verba obſeruante, Foro † cædere, quaſi totam Tabernam nummulariam, creditoribus cędere, ac relinquere, ob negotiorū decoctionem, vt quem admodum illæ in foro erant (vt iam ptidem diximus) ſic etiam dicantur, Foro eidem cędere.

Eorundem argentariorum, nūmulariorum, & campſorum officium eſt, Depoſitam pecuniam
21 † cōſeruare, depoſitātibus reſtituere, aut alijs eorum mandato, eandem etiam permutare, interdum gratis, interdum fœnore intercedēte, qd Collybas apud Græcos appellatur: & permutationes hodie cambia appellantur, & inde campſores, quaſi cambiatores: Cāpſum enim,
22 † Cambium dicitur, vt ex Ennio ducet Priſcianus lib. 10. cap. 2. vbi ait: Campſant, ideſt permutant, quaſi à latino verbo, cābio, cuius præ-
23 teritum perfectum, facit † campſi: Inde cāpſores, quaſi permutatores. cuius rei meminit Alciatus. lib. 1. Patergon. cap. 45. Tiraquel. de retract. conſanguin. §. 30. Gloſ. 1. nu. 1. & nouiſſimè, qui illos ſequitur Io. Baptiſta Lupus de vſur. Commeut. 3 §. 2. num. 47.

Ob permutationes autem pecuniarum fœnus accipiebant, vt diximus, præſertim dum pecuniam alibi redderent, quàm vbi recipiſſent. Poterant autem Iure ciuili, tale fœnus recipere,

idq;

24 idq; optima ratione, quam†elegantem affero
ex Pomponio in l.Si in Aſia.in princip.ff.depo-
ſit. Si in Aſia (inquit) depoſitum fuerit,vt Ro-
mæ reddatur, videtur id actum,vt non impen-
ſa eius id fiat, apud quem depoſitum ſit, ſed
eius,qui depoſuit. Vnde conſiderabitur, vt is
cui depoſitum ſit, dum cogitur alteri loco pe-
cuniam reddere, fortè ſibi incongruo,ratione
itinerum, & expenſarum, & idcirco videmus
in hac ſpecie aliquid plus accipere, & ità ſer-
25 uari,nec peccatum†cōmitti.vt poſt alios cen-
ſuit Armilla in verb.Campſor.verſ.Secundum.
Quo in genere conſiderat,Cambia redundare
in maximum commodum Mercatorũ, ac Rei-
publicæ, permutando pro Nundinis pecunias
de vno Regno in alterum, & euitantur difficul
tates,quæ occurrerẽt in aſportatione effectua-
li pecuniæ de vno loco in alium, ob incurſus
latronum,naufragiorum,tempeſtatum,& alio-
rum caſuum.Sed hæc Cambiorum materia per
plexa eſt, dependens à modis, & qualitatibus
pluribus Campſorum,& Mercatorum,vix intel
ligibilibus, etiam ab ipſis ſubtiliſſimis Docto-
ribus, niſi ipſi itidem mercatores edoceant.
26 †Quam materiam optimè,atq; eruditè tracta-
uit Dominicus de Soto de iuſtit. & iur. lib. 6.
q.8.artic.1. & 2. Angel. de Clauaſ. in ſumma.§.
Vſura. 1. nu. 51. Silueſter Prierius in ſumma. §.
Vſura.il 4. Tabiena. §. Vſura. 15. Caietanus in
verb.Cābium. Armilla.in verb.Campſor.Mart.
Nauar.in ſumma.cap.17 num.283. poſt Anton.
Florentin.in Summa parte 2. titul. 1.c.7.§. 47.
cum ſeq.Laurent. de Rodulph.de vſur.parte 2.
q.26.Caieta.in tract.de Cambijs. Idem Nauar.
in tit.de empt. & vend.in conſil.8. & in tit.de
vſur.in conſil. 1.parte 2. Sebaſtian.Medices.in
Sũma peccator.Capital.tit.6. q.95. Io. Baptiſt.
Lupus in d.Cōment.3.§.2.per totum Hierony.
Gabrielius in conſil 155. nu.23. 24.vol.1.& in
conſil.158.per totum.vol.2 latiſſimè Auguſtin.
Berous in conſil.194. volum.1. & in conſil.33.
nu.12.& in conſil.207. num.52.vol.3.Simon de
Prætis in conſil.151.vol.1.

Et iſta cambij exercitatio, atq; exactio ex eo,
27 ſine Principis licentia, fieri nequit, †tum quia
eorum ſcripturæ à Principe concedente fidem
capiunt, qui poſſet ſimilia cambia, & exactio-
nes, & negociationes prohibere,iuxta tradita
per Io. Baptiſt. Lup. in loco ſupra allegato.
nu.52. Tum, & multò plus quia, vt dictum eſt,
eorum ſcripturis fides publica adhibetur,con-
tra iuris ſcripti diſpoſitionem,vt credatur ſcri
pturæ & Cartulæ priuatæ: ſed contra ius, non
28 licet alicui facere,vel ſtatuere, niſi† ſoli Prin-
cipi.l.Princeps.ff.de legib. Oldrad.in conſ.75.
nu.1.Ergo & illorum campſorum, argentario-
rum,ac bancheriorum approbatio,atq; creatio
ad Principem ſpectat: & ideo hi in Regno,Cu
ria Regia concedente, argentariam banche-
riam aperiũt, præſtantq; idoneas fideiuſſiones
in Regia Camera Summariæ,& alia adimplent
29 neceſſaria,vt mihi etiam affirmauit†Ferdinan-
dus Fornarius I.C.Regens, & in eadem Regia
Camera Locumtenens Magni Camerarij.

ARGVMENTVM CAP. XXIII.

Quæ palatia Regaliũ iure contineantur? Num intelligantur palatia Prætoria, in quibus iura redduntur? Qua immunitate gaudeant Principum palatia? multa hic noua habentur.

COMPENDIVM.

1 *Quæ palatia ſint de Regalibus?*
Principes in locis inſignibus ſolent habitare, et Palatia habere.
2 *Sacratas Deo domos habitare, Principi non permittitur.*
3 *Iudices,& Magiſtratus Regñ, vbi adſunt Principum Palatia, priuatorum domos inhabitare nequeunt, nec priuati in eis. num. 5.*
4 *Imperialia, ac Principum Palatia priuatorum domibus cohærere non debent.*
5 *Palatia Regia illi habitant,quibus facta eſt deputatio.*
6 *Palatia Principum à priuatis præſcribi nequeunt.*
7 *Palatia prætoria,in quibus iura reddũtur, alteri vſui deſtinari nequeunt.*
8 *Palatij Magnæ Curiæ Vicariæ Magnanimitas, & ſtructura in vrbe Neapoli.*
9 *Palatia duo alia Regia in Ciuitate Neapolitana, vltra Arces.*
10 *Palatia dicuntur Imperatorum,Regum, Principum, aliorumque Magnatum.*
11 *Palatium Salomonis.*
12 *Chriſtiani Reges, capta Hieroſolyma Salomonis Palatium habitarunt.*
13 *Templa dicanda Dijs, & Magiſtratibus domus principales erigendæ.*
14 *Palatium magnum ſibi ædificauit Hieroſolymis,Helena Adiabenorum Regina.*
15 *Contra facientes Palatia magna, inuehit Afflictus, ſed quanto plus hodie diceret.*
16 *Superbia humana, quo in loco prolapſa eſt.*
17 *Caroli Principis Hiſpaniarum, Philippi II. filij pulchrum dictum in eum, qui Madridi, Magnum habebat Palatium.*
18 *Palatia non ſolum Principum,ſed aliorum etiam dicuntur.*
19 *Palatia appellantur habitationes Epiſcoporum.*
20 *Principum Palatia,immunitate,vt ex ijs delinquentes non extrahantur, gaudent, niſi de Principis licentia, vel niſi ſint proditores.*
21 *Palatium dicitur Principis per Antonomaſiam, & non exprimendi ſunt in illo confines.*
22 *Ius Plateæ in Regno.*
23 *Ciuitas an teneatur dare Epiſcopo palatiũ remiſſiuè.*

CAP.

CAP. XXIII.

DVM Fridericus Imperator in dicto
c.1.Quę ſint Regal.poſuit Palatia.
And.de Iſeru.expoſuit,ea Palatia,
1 † ac Domos eſſe de Regalibus ,
quæ Imperator habere ſolet in ci-
uitatibus. Sed Bald.arbitratus eſt , texrum lo-
qui de Palatijs depntatis ad Iuſtitiam Populis
exhibendam. Præpoſit.Matth. de Afflict.Fran-
ciſc. Hotoman.& alij,vtramque expoſitionem
probarunt.

Nos etiam vtramque amplectimur , & dum
dieitur, (Palaria in ciuitatibus conſuetis) non
immeritò:nec enim Imperatores, Reges,Prin-
cipesq́ne in omni loco humili habirare ſolent,
ſed in vrbibus,ciuitatibus,ac locis inſignibus;
eligere enim ſolent plerunq́ue Metropoles Gē
tium, quales olim Imperatores Romani Ro-
mam, & eandem hodie Summi Romani Ponti-
fices , Ac Hodie Imperatores Viennam , Spi-
ram,& alias Germaniæ Vrbes , alijque Prinei-
pes Magnas ſolent ciuitates deligere.Sic Tur-
carum Imperatores Conſtātinopolim, tum ob
decorem,tum etiam ob familiæ,& Magiſtratuū
commoditatem. Iſtaque Palatia in his conſne-
tis Ciuitatibus de Regalibus ſunt,ad priuatos
minimè pertinentia . Quemadmodum enim
Sacratas, dicatasq́ue Deo Domos,Ecclesias,&
2 loca, humano Prineipi inhabitare nefas, †atq;
impium eſt, omnibusq́ue Deo rebus ſemel di-
catis. l.Sancimus.1.C.de Sacroſ.Eccl. §.ſacræ.
Inſt.de Rer.diuiſ. Vnde etiam Prætor edictnm
proponebat , Ne quid in loco ſacro fieret, de
quo optimè ſcribit Ioachim Hopper de Vera
Iuris Prudentīa lib.6.tit.7.eodem modo Prin-
ceps,qui Vice Dei in terris adminiſtrando fun
gitur, & Palatia,domosq́ue inhabitans, autho
ritatem loco tribuit, priuatis inconuenit eadē
poſsidere .

Idcirco vbi ſunt Principis Palatia,vel Præto
ria,Iudices Imperiales, vel Regij, priuatornm
3 † domos habitare nequeunt, ſed in illis cogan
tur incolatum facere , vt illorum reparationi ,
dum neceſsitas ingruerit , valeant prouidere .
vt in l. Nulli Iudicum . C. de offic. Rector.Pro-
4 uin.& alteri priuato in eis habitare†non licet.
l.Vnica.C.de Palatijs,& Domib. dominic.libr.
11.Quin immo eadem Imperialia,& Regia Pa-
latia , priuarorum domibus cohærere non de-
bent, ne Principum ſecreta ſciantur , & in eis
illi rantum cohabitant, quos earundem Maje-
5 ſtatum † vſibus eſt facta deputatio. l.Quicunq;
C.de operib.publie.Et ex alio etiam,ne qua ex
cohærentia,vel vicinitate domorum poſsit Im
peratori, vel Regi, aliqua proditio fieri . Nec
6 eadem † Principum Palatia à priuatis pręſcri-
bi poſſunt. l.Præſcriptio. C. de operib. pub. l.
fin.C. de Sacroſ.Ecelеſ.l.fin. C.de Fund. & ſal-
tib.rei dominic.lib.11.

Prætoria etiam , Principumq́ue Palatia pro
reddendo Iure deputata,& in quibus Iudices,
7 † Magiſtratusq́ne reſident, non poſſunt alteri
quàm,ei vſui deſtinari.l.Prætoria.C.de operib.
8 pub.Hinc in Regno habemus in Ciuitate†Nea
polis Palatinm Magnæ Curiæ Vicariæ,quod eſt
nobiliſsimum, in Inſulam formatum, nulli ædi
ficio,nec publico,nec priuato cohęrens,ſed pu
blicis vijs circundatum,in quo reſident Regiū
Conſilium , Tribunal Regiæ Cameræ Summa-
riæ, Tribunal eiuſdem Magnæ Curiæ , cauſarū
criminalium, & Ciuilium , & Tribunal Magnæ
9 Curiæ Sielæ. Adſunt etiam† Neapoli alia Pala-
tia Regia duo, Vnum extra Vrbis mænia obſi-
tum Pomerijs,& Aquis irriguum,vulgo appel-
latum (Poggio Regale,) & eſt in Orientali Vr-
bis parte. Alterum vero,in quo reſident Regis
Generales locumtenentes in altera Vrbis par-
te Meridionali,Vltra Arces Regias,quę omnia
ſunt in Inſulam deducta.

Et licet Palatia, ac Domus promiſcuè quan-
doque appellentur; Verè tamen loquendo,Im
10 peratorum, Regum , † Principumq́ue Palatia
appellatur, aliorumq́ue Magnatum. c. Conue-
nior.23.q.8.vt nouiſsimè declarat etiam Ioan.
Hoinotomus. in §.Sacræ.ſub nu.4. Inſt.de Rer.
diuiſion. Sic dicitur lib.4.Reg.capit.15.Quòd
Azarias Rex Iuda percuſſus Lepra à Domino
habitauit in domo libera ſeorſum , & Ioathan
filius eius, gubernabat Palatinm, & iudicabat
Populum terræ.Er Salomon ędificauit Domum
nomini Domini,& Palatium ſibi;& idcircò di-
xit,Hyrā Rex Tyri:Benedictus Dominus Deus
Iſrael,qui fecit Cœlum , & Terram , qui dedit
Dauid Regi filium ſapientem , & eruditum, &
ſenſatum,atque prudentem , vt ædificaret Do-
11 mino domum,† & Palarium ſibi . patet libr.2.
Paralip cap.2.de quo Salomonis Palatio,habe
tur lib.3.Reg.cap.7.& 10. & per Ioſeph. Anti-
quitat. Iudaicar.lib.8.c.5. Quo in Palatio poſt
12 modum,capta Hieroſolyma,& † Chriſtiani Re
ges Palatium habuerunt, vt eſt author Guliel.
Tyrius de Bello Sacro lib.12.c.7. Et pluries in
ſcriptura ſacra de Palatio Regio fit mentio .
Eſther. cap.1.& 2. cum pluribus alijs ſeq. Eo-
dem modo Eſaiæ.cap.39. Erunt Eunuchi in Pa
latio Regis Babylonis. & Daniel.cap.1.& 4. &
alibi pluries in ſcriptura ſacra habitationes
Regum Palatia appellantur. Vnde Plato lib.de
legib.6.poſtquàm dixiſſet de ædificatione Tē-
plorum circa Forum facienda ; Iuxta hæc Ma-
giſtratuum(inquit) Iudicumq́ue Palatia,in qui
bus quaſi ſacratiſsimis,iuſtam, & accipient, &
ferent ſentētiam, partim quidem tamquàm de
Rebus ſacris iudicaturi , partim verò tamquā
iudicantium Deorum,ibi ſint Delubra, ibi etiā
indiciaria Domicilia,in quibus de homicidijs,
cęterisq́; capitalibus iniurijs,iudicatur.Quem
ſequutus Ariſtot.lib.Politic.7.cap.12. inquit .
Templa dijs immortalibus dicata,& Principa-
les

13 les † Magiſtratuum Domos, locum oportunũ,
& eundem habere debent. Pari modo in Ciui-
tate Hieroſolymæ, ad occidentem Templi par-
tem, erat à Macchabęis in præ excelſo loco ędi
ficatum Palatium, ex quo Vrbem, & quæ in ea
fiebant contemplari volentibus pulcherrimus
patebat proſpectus; quod poſtea Agrippa Rex
inſigni amplitudine in Regiam ſibi conſtruxit,
vt eſt author Ioſeph. Antiquit. Iudaicar. lib. 20.
14 cap. 7. Et Helena † Adiabenorum Regina, Pa-
latium ſibi magnum erexit Hieroſolymis in
Monte Acra, de quo ſcribit Ioſeph. Antiquit.
Iudai. lib. 20. cap. 2. & de Bello iudaico. lib. 6. c.
6. & 7. & lib. 7. cap. 13. & plura Chriſtianus Adri
chomius in Theatro Terræ ſanctæ in Præſcri-
ptione Hieroſolymorum. nu. 73. & de Palati-
nis, & eorum Domibus agit Plin. lib. 36. cap. 5.

Matth. de Afflict. in dicto c. t. in verbo Pala-
tia. Quæ ſint Regal. nimiam facit exaggeratio-
nem contra quoſdam Nobiles Neapolitanos,
15 qui vltra illorum poſſe facerent † palatia ſibi
ipſis magna. Verum ſi hudie viueret altius in-
tonaret; quia non Neapoli ſolum, ſed vbique
locorum in Regno, etiam à Priuatis homini-
bus conſtrui conſpicimus ſumptuoſa ædificia,
vt abſque dubio Imperatorum, ac Regum, habi
tatione, digniſſima videantur. Ijs dicere poſ-
ſumus, quæ dicit de eo, qui gloriabatur, maxi-
mas ædes habere, quem inducit Franciſc. Pe-
trarch. de Remedijs vtriuſque Fortunæ. libr. 1.
Dialogo. 34. illique reſpondit: Vbi Fures Lati-
tent, Tu Vageris, ſerui luxurientur, Vulgus hę-
reat, liguriant Paraſiti, multiplicis tedij capax
locus, & plura alia lib. 2. Dialogo 62. Nam hu-
16 mana ſuperbia. eò † prolapſa eſt, vt iterum illa
tempora eſſe abitrer. quibus homines Geneſ.
cap. 11. dixerunt; Venire faciamus nobis Ciui-
tatem, & Turrim, cuius culmen pertingat ad cę
lum, & celebremus nomen noſtrum, antequàm
diuidamur in vniuerſas terras. Quia ab infimę
plębis hominibus. Domos, & Palatia conſtrui
videmus, illaq́ue ædificia, quaſi hę fabricarum
ſtructuræ nomen illis pariturę ſint immortale;
cum ſimiles ædificiurum moles, re vera aliud
non præ ſe ferant, quàm cuiuſdam excellentis
architecti induſtriam, & (vt cum Petrarcha lo-
quar) diligentiam: Duminus autem domus, qꝫ
expenſas erogauerit inanes, nudumq́ue nomé
aucupetur, nil aliud habeat, quarum in extre-
mo, vltimoq́; iudicij die, exactas rationes red-
diturus erit; qua in materia non nullos conſpe
xi, eo vanitatis ſtudio inductos, vt in ædifican-
do tantum profusè effundant, vt dum moriun-
tur, domum ſolam, vacuam, & expeditam ſuc-
ceſſoribus relinquant: quam ij poſtmodum, vt
ſibi ipſis alimenta præparent, vendere, vt plu-
rimum coguntur. Alios verò ædificare conſpi-
cuas domos, quas demum, non habentes ęqua-
lem illis ſuppellectilem ſcopis tenent munda-
tas, aut non habentes quid negotij grauis ibi
aliquid tractare, lanificij, vel aliquid huius ſor
didi artificij opus gerere ibidem cogũtur. Mil-
le ſunt in hac ſpecie furoris, & inſaniæ modi,
qbus ſuperba vexatur humana fragilitas, quos
omitto. Vtinam cogitarent, primos illos anti-
quiores Patres, primam illã vſq; ad Diluuium
vniuerſale ætatem, ſine ædificijs trãſegiſſe, ſed
per tentoria, antraq́; habitationes egiſſe, & ta-
men longioris temporis, fortiorisq́; comple-
xionis vitam produxiſſè. Modò verò ætate in-
firmiori, quærimus magnas domorum altitudi
nes, ac illuſtrium ſupellectilium illecebris op-
primimur, quibus etiam humillimorum, ac in-
fimæ artis hominũ congeries hodie abundant;
nec cogitamus hac in vita nos Ciuitatem per-
manentem minimè habere, ſed futuram inqui-
rere: Hoc dicere optimè voluit Ludouicus
Areoſtus Ferrarienſis poeta celebris, dum in
ſua dumo, quaſi non alta quæſiuiſſet ædificia,
ſupra portam hos poſuit verſiculos.

Parua, ſed apta mihi, ſed nulli obnoxia, ſed non
Sordida, parta meo, ſed tamen ære, domus.

Sic etiam Io. Pagliarẽſis ſupremus Iuriſc. Se-
nenſis, nunq̃ domum, aut emere, aut ædificare
voluit, ſed cõductã ſemper inhabitauit. Quàm
18 etiam celeberrimè Carolus Philippi † II. Ca-
tholici Regis olim filius, in ipſo Adoleſcentiæ
flore, per Madridi oppidum, animi cauſa iter
faciens, dum Aulici cuiuſdam Magnum pala-
tiũ conſpexiſſet, & quaſi Regiæ perſimile ęmu-
lumq́;, cuius nam eſſet quærẽs, Dumini nomen
audiens, quàm Chriſtianè reſpondit: Magna
nimis cauea, ram paruulæ Aui.

Sed non modo ſupremorum Principum, ſed
aliorum etiam, qñq;, palatia appellari, dixerũt
19 † Doctures præſertim Bald. Socin. Iacobin. de
S. Georg. in l. Pleri ;. ff. de in ius voc. latiſsimè
Remigius de Gonny de immunitat. eccleſ. Am
pliation. 21. Sic etiam Epiſcoporum habitatio-
20 nes palatia appellantur: † vt voluerunt Io. de
Imol. & Cardinal. in Clem. t. de immunit. eccl.
Angel. de Clauaſ. in ſumma. §. Immunitas. nu. 2.
Sylueſter in verbo. Immunitas 3. nu. t. Gulielm.
de Monte Laudun. in Clem. 1. de. Pęnit. & re-
miſs. Oldr. in conſ. 55. in fi. Alberic. de Roſat. in
l. 2. C. de his, q ad eccleſ. cõfug. Gulielm. May-
ner. in l. Nemo. nu. 33. ff. de regul. iur.

Hæc principum palatia, illa gaudent immuni
tate, quòd delinquens ab eis non extrahitur,
niſi de ſpeciali eorundem Regũ, ac Principum
21 † mandato, vel niſi proditionis inſimuletur, vt
voluit Montaluus in gloſ. pen. in fin. in l. 7. Fo-
ri. titul. 5. lib. 1.

Si committitur inſuper Maleficium in Pala-
tio Principis, vel poteſtatis, libellus accuſato-
rius poterit nõ continere cõfines palatij, qua-
ſi per Antonomaſiam, & excellentiam ſatis ſit
22 †, demonſtratus. Bartol. in l. Demonſtratio fal-
ſa. nu. 17. ff. de condit. & demonſtrat. & in l. 2. ff.
de liber. & poſthum. Bal. & Imol. in l. Si quis in

fundi

fundi.vocabuló.ff.de leg.1.Angel. & Imol.in l.
Cum.pater.ff.de leg.2.Ludouic.Roman.in l.Si
certi conditio.ff.ſi cert. pet. Aliam ego reddo
cauſam,& nouam,quia cum (ut ſupra tradidi-
mus) Principum, Magiſtratuumque Palatia,ne
minis cohærere debeant, ſed in Inſula cõſtitui,
idcirco ſuſtinetur libellus ſine cõfinibus, quia
cõfines nõ habet pter viã,qua circundatum eſt.
Non omitto,quòd Franciſc.Hotoman.in Cõ
ment.Feudor.in d.c.1. Quæ ſint Regal.dicit il-
lum tex.debere corrigi, & quòd dicat Placia,
vel Placita,non palatia; quæ uerba ſignificant
forum nundinarium,à Verbo Germano Platz,
quod Plateam ſignificat. Quoad forum Nun-
dinarium,quòd hoc diceret ego non probo,de
quo dico latiſſimè omnium infra capit.36.ſed
quoad Plateam probari poteſt;nam Plateæ viæ
ſunt,& loca ampliora,ac latiora in vrbibus,vbi
Vrbis homines conueniunt, de quibus dicere
voluit Ælius Lampridius in Aeliogabalo. Pla-
teas in Palatio ſtrauit. Quod ius Plateæ tetigit
23 † Ant.Capic. in Inueſtitura Feudali. in verbo
Feudorum Clauſulæ. §.Plateis, & Iuribus Pla-
tearum. licet ipſe non declaret. Quoad Pla-
teas iam conſtitutę ſunt in vijs publicis,de qui
bus egimus latè ſupra. cap.7.
De Palatijs ſcripſi aliqua. in conſ.2. per to-
24 tum. Centur. 1. vbi egi, an Ciuitas † teneatur
dare Epiſcopo palatium,dum nouiter ex oppi
do, ſeu Caſtro ad Ciuitatem erigitur?

ARGVMENTVM CAP. XXIV.

Piſcationum materia agitatur,& quando illa ſit de Regalibus,& quando prohi-beri poſſit, remiſſiuè? An Imperator in loco hic allegato ſcripſerit de Piſcationum materia, an Picariarum?

COMPENDIVM.

1 *Piſcationum materiam alibi tractauit author.*
Piſcationes ſunt de Regalibus.
2 *Piſcari cuilibet licitum in Mari, ac Fluminibus publicis.*
3 *Reditus Piſcationum ſunt de Regalibus.*
4 *Rex Catholicus,quos reditus ex Piſcibus habet in Ciuitate Neapolis.*
5 *Piſcium vectigal inſtitutum à Myride Aegyptiorum Rege in lacu ingenti effoſſo arte mirabili, & vxori conceſſum. num.6.*
7 *Piſcari quando non liceat remiſſiuè.*
8 *Piſcari aliquem in loco publico ſolum,quando licitũ?*
Antonij Orificij Iuriſconſulti Præſidis Conſilij Regij Laus.
9 *Piſcatio,cur Clericis permiſſa,venatio minimè.*
10 *Vxores Cyanippi,& Aemilij Sybaritis à Canibus Lacerata.*
11 *Iulius Cæſar Cæſarius I.C. poeta celebris hominem occidit, auem credens.*
12 *Vliares Belliſarij Eques Ioannem eodem modo occidit.*
13 *Anacharſis venando à fratre occiſus.*
14 *Ludouicus Caroli Balbi filius Aprum premens,intorto aliunde telo transfixus.*
15 *Intellectus c.1.in verb. Piſcationum. Quæ ſint Regalia. caſtigando,dicendum eſſe picariarum.*
Gulielmi Fornerij I.C. Laudes.

CAP. XXIV.

DE Piſcationibus,& illarum ſegete,
materiaque Latius, quàm alius
1 quiſpiam explicui † de Magiſtra-
tuum Edictis.lib.3.cap.... vbi le-
ctores reijcio. Eſſe verò de Regali
bus cenſuit Imperator.in d.c.1.in verb. Piſca-
tionum. Quæ ſint Regal.
Quoad Piſcationem ſtatuatur Regula firma.
2 Licitum eſſe cuilibet piſcari,& in Mari, † & in
Fluminibus publicis.§.Flumina.Inſt.de Rer.di
uiſ l.2.l.3.ff.eo.tit.Sed aduertendum quòd Fri-
dericus Imperator in illo textu, non loquitur
3 de Piſcationibus, ſed tantum † de illarum re-
ditibus,quos fortè ex Piſcationibus haberet:
& habetur in l.Inter publica.ff.de verb.ſigniſi-
cat.ſecundum communem currentem lecturã,
vt legit etiam ibi Io.Brechęus.De Piſcationum
verò reditibus ibi loqui Imperatorem volue-
runt ibidem Andr. de Iſer. Aluarot. Præpoſit.
Afflict.Hotoman.& alij Doct.Ponit exemplum
Afflict.in Ciuitate Neapolis,in qua Rex habet
4 ſextam partem Redituum † ex Piſcationibus
prouenientium, vel eorum prætium.prout etiã
ſcribit Iacobin.de S. Georgio in Inueſtit. Feu-
dal.§.Et cum piſcationibus,& in §.Fluminibus.
nu.11. 12:& poſt ipſum Anton. Capic. in Inue-
ſtit. feud. §. Feudorum Clauſulæ. in verbo Pi-
ſcherijs. Exemplum antiquius, & cęlebre eſt,
Vectigalis piſcium inſtituti à Myride Aegy-
5 ptiorum † Rege,in Lacu propè Nilum, ingen-
ti magnitudine effoſſo,in quo erant duæ Pyra-
mides altitudine ſtadij;ſuper his ſtatuas quoq;
duas lapideas,vnã ſibi, Vxori alteram in Thro
no ſędentes collocauit,in lacus medio,qui pro
fundus erat,& magnus valdè,vt qui ambitu eſ-
ſet ſtadiorum trium mille, & ſexcentorum, in
quo viginti duorum piſcium genera eſſent.Pi-
ſcium Vectigal vxori conceſſum,ad vnguento-
rum, & reliqui corporis cultui vſum, ac ne-
ceſſitatem accommodatum,idque pendit ſin-
gulis diebus Argenti Talentum. de quo Dio-
dorus Siculus lib.2. Talentum verò Ægyptium
6 † viginti librarum fuiſſe ſcribit Budeus de aſ-
ſe. lib. 3.
Ad Regulam Piſcationum,quòd cuique lici
7 ta ſit, Quinque affert limitationes † Iacobin.
in loco ſupra allegato, quas ad verbũ, vna tã-
tum addita,refert Ant.Capic.vbi ſup.Quarum
illa mihi memorabilis videtur, qua alius piſca

8 ri prohibetur in loco † Fluminis, in quo diù
qnis piſcatus ſit, & alios piſcari ꝓhibuit. arg.
l.Si quiſquã. ff. de diuerſ. & Tempor.præſcrip.
qui text.in magno Aduocatorum conflictn, in
ſecundo ſtudiorum meorum legalium anno,
magnũ mihi honorem præbuit, dum ex impro-
uiſo illũ prodnxi coram Antonio Orificio Re-
gio tunc Conſiliario, & poſtmodum eiuſdem
Conſilij Præſidente, Iuriſconſulto Excellentiſ-
ſimo, qnẽ ſuppleui vice Io. Marci Aqnilini, &
Antonij Dauid Aduocatorum qui punctnm
fouebant ex alijs: & Orificius legem illam,
quam ſciebat, ab illis deſideraret: quod & ſup-
pleui etiam authoritate Philippi Decij.in con-
ſil.197. & 271. de hoc plenè loquentis. Quod
comprobans Orificius, qua erat humanitate, ca
pere fecit Iſerniam, & Iacobinum de S.Geor-
gio, quos, vti tunc Tyro, non videram, qui ean-
dem opinionem confirmabant. Qno circa ſem-
per dum vixit me colnit, cuius anima Paradi-
ſi gaudijs fruatur. Quo in caſu contra alium
prohibentem dari interdictnm, vti poſſidentis
voluit Ioachim. Mynſinger.in §. Et quidem. in
verb.communia. Inſt.de rer.diuiſ.

Quærit Matth.de Afflict.in d.c.1.in verbo Pi-
9 ſcationum. cur Clericis † venatio prohibeatur,
Piſcatio permittatur? vt in c.Eſau.86.Diſtinct.
redditq́; ibi plures rationes quas non refero.
Plures nouiſſimè etiam reddidit Raynaldus
Corſes Indagation.inr.lib. 3. c. 14. Vltra illos,
Ego aliam reddo non proijciendam, nempe
ob imminentiora pericula in venatione, quàm
in Piſcatione, occaſioue inſtrumentorum, oc-
caſione proximiorum, & occaſione propriæ
perſonæ. Inſtrumentorum, quia in venatione
ſunt neceſſarij, vel Canes, vel Arma; in piſca-
tione tantũ Rete. Canes egent alimentis, quæ
potius danda ſunt filijs hominum, quam cani-
bus, qui morſibus etiam offendere poſſunt. Ar-
ma, & ijs offendere poſſent ſeipſos, & proxi-
mos intuitu venationis: Nam ſagittæ, & ſclopi
ictus emiſſi, offendere alium, quàm feram poſ-
ſunt, & canes alium diſcerpere, vt vxor Cya-
10 nippi Theſſali, & vxor † Aemilij Sybaritis Itali,
ex Regno Neapolitano, quas à Canibus, eas
feras credentibus, diſcerptas fuiſſe commemo
rat Plutarchus in Paralell. cap.42. & 43. Sic in
Patria Nicolaus Calſonus Sagittæ ictn occidi-
tur à conſocio, dum ille Aprum crederet inter
Vepres deliteſcẽtem. Eodem pacto Iulius Cę-
11 ſar † Cęſarius Nucerinus Doctor, Poeta elegãs,
cũ venationi qnadam die cnm ſocijs dediſſet
operam, de ſero, albeſcente quodammodo cę-
lo, ex ſocijs vnus cuidam arbori innitens, no-
cturnam auem, quaſi cum ſocijs colludẽs dum
imitatur, auem Doctor credens, ſclopũ in eum
direxit, capnt illius ſolum videns, & tandẽ mi-
ſerè occidit. Ob Crimen in Magna curia carce-
ratus, Iudices factnm intnit i, illum dimiſerũt.
Simile antea acciderat: Nam & Vliares Beli-
12 ſarij † Ducis eques, Ioannem ducentem exer-
citum in Gilimerem telo confixit, auem confi-
gere credens. cnius caſum recitat Procopius
de bello Vuandalico lib. 4. & hinc clericus ir-
regnlaris fieri poſſet. Perſonæ etiam ſuæ occa-
ſione: quia dum quis piſcatur, vti valet Inſtru-
mento ad mortem minimè apto de ſui natura,
puta Rete, vel alio, ſicut Augnſtus, qui Hamo
piſcabatur, & alij alijs inſtrumentis. Secus ve-
rò in venatione, in qua multa ſoperſtant peri-
cula, qbus venator exponitur. Vnde Anachar-
ſis Philoſophus, venationis ſtudio aſſuetus, à
13 fratre ſagitta percuſſus † interijt. vt refert Dio-
genes Laertius in eius vita. Simili modo Lu-
douicus Caroli Balbi Imperatoris, & Galliæ
14 Regis † filius, Aprum Venabulo præmẽs, in tor
to aliunde telo, trausfigitur. vt Paulus Æmilius
in Carolo Balbo docuit. vel vt alij volnerunt,
fuit Carolo manus eius frater, vt teſtatur Ca-
rolus Sigonius de Regno Italiæ. lib.5.

Qnò verò ad Piſcarinm vectigal, de quo in d.
15 l.Inter publica. ff. de verb.ſignific. † Gulielmus
Fornerius omni ſcius Iuriſcõſultus ibidẽ cen-
ſuit, reſtituendum eſſe ibi textum ſecnndum
Pandectas Florentinas, vt dicat (Picariarum)
& ſic loquatur de Pice Foſſili, quam dicit eſſe
veram lectionem, de quò ego dicam latius in-
fra cap. 28.

ARGVMENT. CAP. XXV.

Salinæ, ſaliſq́; vectigal, quando prima vi-
ce inſtitutum? Quando ad Principẽ
ſpectent, quis illarum vſus in Regno
Neapolitano, quis apud Hiſpanos, Gal
los, Britannos, alioſq́; Principes? Quæ
celebres ſalinæ? alia multa ad iſtã ma-
teriam pertinentia declarantur. Salſæ
res; quo tempore, quauè menſæ parte
apud Antiquos ponerentur?

COMPENDIVM.

1 *Ancus Martius Rex propè Oſtiam primus ſalinas inſtituit, & ſalis congiarium populo dedit.*
Vectigal ſalis M.Liuius Cenſor, qui inde Salinator dictus eſt, primus inuenit.
2 *Congiarium ſalis munus Imperatorium eſt.*
3 *Lyſimachus Rex apud Thraces ſalis vectigal primus exegit.*
4 *Sales Metallici, ſunt Sal Gemma, Sal Harmoniacus, Sal Alcali, Salis Spuma, ſeu Halinitrum.*
5 *Sale, & ſole corporibus nihil vtilius.*
6 *Salis montes inueniri, & vaſa ſculptilia inde fieri notum eſt.*
7 *Salina publica, ac Principis quæ ſint?*

8 Sa-

8 *Salinas etiam homines priuati habere poſſunt, & tunc non ſunt Principis. nu. 9.*
10 *Intellectus. c. 1. in verb. Salinarum. Quæ ſint regal.*
11 *In ſalinis conſuetudo attenditur, & circa vectigalia eiuſdem ſalis. nu. 12.*
13 *Sal vendi non poteſt impunè ſine Principis, vel ſuorum officialium ad id deputatorum permiſſu.*
14 *Intellectus Conſt. Regni. Magiſtros Fundicarios.*
15 *Mercatores portantes ſal in Regno, tenentur vendere illud Regiæ Curiæ, ſi voluerint: ſi noluerint, vendunt ad eorum libitum, ſolutis Regiæ Curiæ drictis.*
16 *Intellectus Ritus Regiæ Cameræ 65. cum quinq; ſeq. ſub tit. de iur. ſalis.*
17 *Sal quis cogitur vendere inuitus, vt ſupra proximè, & num. 19.*
18 *Laborans in venis metalli inueniendis pro qualibet vncia metalli, dat octo ſcrupulos Fiſco.*
19 *Opinio Capiciȷ improbata.*
20 *Salis impoſitio in Regno, fuit facta per Fridericum Imperatorem, non per Alphonſum Regem, vt aliqui aſſeruat. nu. 21.*
22 *Philippus Pulcher in Gallia vectigal ſalis prius inſtituit. nu. 23.*
24 *Ioannis Bodini dictum improbatur.*
25 *Gulielmus de Naſſau Auraugia Princeps Belgiæ tranquillitatis turbator.*
26 *Argentinenſes quàm optimè cognouerunt Gulielmi de Naſſau perfidiam.*
27 *Ius ſalinarum, & ius Tiragiȷ ſalis exigitur in Gallia, maximè in Delphinatu per flumen Iſara, & per Druentiam, & Rhodanum.*
28 *Salinas Luneburgenſes Ioannes Brunſuicenſis inuenit.*
29 *Poloni abundant ſale, itá vt in partibus occidentalibus illud pro mercatura mittant.*
30 *Septentrionales, quo modo ſalem conficiant.*
31 *Hiſpania vberes habet ſalinas.*
32 *Hungaria ſalinas habet, & ſalis vectigal.*
33 *Regni Neapolitani ſalinæ ſunt vberrimæ.*
34 *Sicilia ſuas habet ſalinas.*
35 *In Iudæa eſt mare ſalis appellatum, in quo fuere Ciuitates Sodoma, & Gomorrha.*
36 *Vallis ſalinarum, in qua Dauid percuſſit Idumæorum octodecim millia.*
Ioab ibi percuſſit duodecim millia.
Amaſias ibidem ſtrauit viginti millia.
37 *Prope mare, ſiue lacum in Tribu Iuda ſunt ſalinæ, & Ciuitas ſalis appellata.*
38 *Princeps concedens Feuda cum ſalinis, ſi non adſunt ſalinæ publicæ, an intelligantur concesſa vectigalia pro ſalinis priuatorum.*
39 *Clauſulæ generales in conceſſione, an operentur, vt intelligatur facta conceſſio ſalinarum.*
40 *Priuatus ſi ſit ſolitus vendere liberè ſal, an Princeps imponat ſuper eo nouum vectigal? nu. 42 42.*
41 *Princeps ſupremus noua vectigalia inſtituit.*
43 *Intellectus c. Regni. Item quòd Iuſtitiarij, & Iudices. Intellectus Prag. Caroli V. incip. Audiuimus etiam. ſub tit. de Baronibus, & eor. off.*
44 *Si Princeps concesſerit omnia iura vectigalia, & ſimilia, ſolum reſeruauit quòd recipiant ſal ab ipſo, an ſi mercatores tranſeant cum ſale, vectigal ſit ipſius inueſtientis, an inueſtiti?*
45 *Pro flumine ad ſalem faciendum commodo, magna prælia geſta inter Hermunduros, & Cattos.*
46 *Sal, aut generatur, aut fit, quomodo generetur, & quo modo fiat?*
47 *Sal Tarentinum quale?*
48 *Sal Aethiopum, Nigritarum, Numidarum, & Barbarorum.*
49 *Aragonij, Vaſcones, & Burgundi ſalem habent, vt fructum naturalem.*
50 *Antiqui primas Menſas à ſalſis rebus inchoabant.*
51 *Sal pro anima datum animali ne putesceret inquit Chryſippus.*
52 *Salis operatio in corpore humano.*
53 *Panes ſale conditi leuiores.*
54 *Sal dentium ſtuporem tollit.*
55 *Salſedo nimia Melancholicum humorem generat.*
56 *Salſa cibaria quid mali operentur?*
57 *Apud Græcos ſal in primis menſis apponi ſolitum, vti amicitiæ, & boni omnis Symbolum.*

CAP. XXV.

ANcus Martius primus Romæ Sali-
nas propè Oſtiam inſtituit, & Salis
1 congiarium populo † dedit: vt eſt
author Liuius lib. 1. Salarium au-
tem vectigal apud eoſdem M. Li-
uius Cenſor, primus conſtituit, cui exinde Sa-
linatoris nomen datum extitit, vt dicit idem
Liuius lib. 29. Ob quod errauit Petr. Crinitus
de Honeſta diſciplina. lib 3. c. 5. dum dicit, pri-
mũ Salis vectigal ab Anco Martio impoſitum:
cum; vt diximus, Ancum Martium inſtituiſſe
Salinas, & populo donaſſe appareat. Congia-
rium enim munus Imperatorium, ac Principis
2 † erat, quod populo dabatur: vt eſt Author Se-
neca de beneficio lib. 4. cap. 28. vectigal autem
ſalinum conſtitutum poſtmodum. De ijs Ro-
manorum Salinis ſcribit Liuius lib. 7. Gulielm.
3 Budæus de Aſſe lib. 4. Apud Thraces vero † pri
mus; q ſalis vectigal inſtituit fuit Lyſimachus
Rex. vt ſcribit Athæneus Dipnoſophiſtorum.
lib. 3. cap. 1. Et ab eo poſtea remiſſum ex cau-
ſa ibidem aſſignata, quam fictam, & ſimulatam
crediderim.
Sed derelinquentes omnia ſalis genera, com-
memoremus Metallicos ſales. vt eſt, Sal gem-
4 ma, † ſal Harmoniacum, ſal Alcali, ſalis Spuma,
ſeu Halinitrii de quibus poſtmodum dicemus.
& de ijs agit Dioſcorides lib. 5. c. 58. Amatus
Luſitanus in Dioſcoridem. lib. 8. Enarrat. 153.
& lib. 5. Enarrat. 90. & 91. Albert. Magnus de
Miner. Tract. 2. cap. 2. lib. 5.
Sed loquamur de ſale, quo in cibis vtimur,
de quo rectè Plin. lib. 31. cap. 9. inquit: Nihil
5 eſſe † corporibus, ſale, & ſole vtilius. vbi plura

ad ſalis laudẽ protulit,preſertim Plato in Sym
poſio, dicit ipſius laudẽ à poetis celebratam,
ob admirandam & præciſam illius vtilitatem.
Quam magnopere extollit Plinius pluries, in
eodem lib. 31.c.7.cuius etiã laudes ſcribit Lu-
cius Marineus Sicul. de rebus Hiſpaniæ. lib. 1.
c.10. & plura nouiſſimè Marcus Anton. Marſi-
lius Archiepiſcopus Salernitan' in Hydragio-
logia.ſect.2.c.4.per totum. alia nonnulla tradi
dit Io. Meſue in lib.de Medicinis Simplicibus
purgãtibus.lib.2.Sect.2. c.16.& antea Galenus
de ſimplicium Medicament.facultatibus lib.9.
c.30.& lib.11.cap.50.Ante ipſos Ariſtoteles in
lib. de ſenſu,& ſenſat. c.4.& 5. & de rebus au-
ditu admirabilibus, & alibi ſæpe. & Auerroes
lib.5.Colliget cap.43.& montes ſalis inueniri,
6 & vaſa † ſculptilia fieri ex eo,dicit Ariſtot.vbi
ſupra & D.Tho. de Aqui.de ſenſ.& ſenſat.lect.
10.e.11.prout nũc ego dũ Calabriæ Regię viſi
tationi vaco,vaſa plura ex ſale cõfecta habeo.
Salinæ illæ Principis ſunt, q̃ vel in loco eiuſ-
dem Principis, vel in loco publico ſitæ ſunt: &
tunc illarum vectigal publicum appellabitur:
7 vt† dicit Caius in l.1.in princ. ff. quod cuiuſq.
vniuerſ.nom.& habetur in l. Inter publica.§.1.
ff.de verb. ſignif. & ſcribit Alex.in l.Diuortio.
§.Si vir.num.4.poſt Lud.Rom. ff. ſolut.matr.&
tunc ipſe ſolus, eiusq́ue miniſtri habent ſalis
vendendi ius,& authoritatem, & exigendi pu-
blicum vectigal.
8 Salinas etiam priuati homines † habere poſ-
ſũt,patet ex Vlpiano in l. Forma.§ Salinę quo-
que.ff.de cenſib.Idem Vlpianus.in l. Magis pu-
to.§. Sed & ſi Salinas. ff de reb.eor. & habetur
in l.Generali.§ Vxori.& §.Idem quæſiuit.ff de
vſu,& vſufr.legat. l. Sed & ij.in princ. ff.de pu-
blic.& vectigal.Et iſto caſu, quando in priua-
9 torum fundis eſſent†Salinæ,non eſſent Princi-
pis.ſed priuatorum: vt voluerunt Lud.Rom.&
Alexand.in d. §. Si vir. vbi dicunt non obſtare
10 tex.in d.c.t.in verb.Salinarũ.†Quæ ſint Regal.
Quia ille text. loquitur de Salinis inuentis in
fundo publico, non autem in priuato. Verum-
tamen eſt,omnes Principes ſibi vſurpaſſe,vt ip
ſi ſoli vẽdant ſal, aut per ſuos præpoſitos ven-
di faciant ſubditis, cum ſit maximum, vtiliſſi
mum, & continuum vectigal, nunquam defi-
ciens: cum vita humana,ſale neceſſario egeat.
11 Et in ijs vectigalibus Salis ſeruandã† eſſe con
ſuetudinem ſeruari ſolitam, cenſuerunt, antè
omnes Andr.de Iſer.& poſt ipſum, Bald. Aluar-
rot. Martin. Laudenſ. Præpoſit. Afflict. & alij
in dicto verb. Salinarum. ità etiam voluit Flo-
rian. de Sancto Petr. in l. Aequiſſimum.§.Inde
quæſitũ.ff. de vſufruct. & quemadm.quis.vtat.
12 Expreſſim etenim † in Salinis conſuetudo at-
tenditur & ſeruatur.vt habetur in c.Super qui-
buſdam.§.Præterea.vbi in ſpecie agitur de Sa-
linis.de verb.ſignificat. hoc idem voluit Alex.
in conſil.86.Viſa inquiſitione. in princ. vol.4.
Raphael Comenſ.in conſ.161. p totũ. Deci. in
conſ.291.in princip.Roland.à Vall.in conſ.42.
nu.24.vol.3.Thob.Nonius in conſ.83.num.11.
& p totũ.Anton.Capic.in inueſt.Feudal.§.Feu
dorũ clauſulę.in verb. Salinis.poſt Iacobin.de
S.Georg.in inueſtit.in verb.& cum Argentifo-
dinis.Aug.Berous in conſ.51.vol.1.Io.Cephal.
in cõſ.559.vol.4.Marian. Socin.Nep.in cõſ.80.
nu.40.vol.3. Franciſc. Marc. in deciſ.Delphin.
128.& 385.vol.1.in deciſ.38.& 59.volum.2.Io.
Brechæus.& poſt ipſum Guliel. Forner. in d.l.
Inter publica. vbi ante ipſos Barthol. Cæpoll.
ff.de verb.ſignific. Renat.Choppin.de Doman.
Franciæ.lib.1. tit.16. nu.12. Petr.Gregor.Syn-
tagmat.iuris vniuerſ.lib.3.c.10.in princ. parte
prima.& Io.Bodin.de Repub.lib.6 cap.10.
Vnde in hoc Napolitano Regno, ſalis vecti-
gal eſt de Regalibus,ac Principi ſpectantibus:
Rex enim noſter populis omnibus, annuũ ſal
tribuit,& priuatorum ſal,nec vẽdi impunè po-
teſt,abſque quorundam Regiorum officialium
13 †permiſſione. Et inſtitutum hoc fuiſſe à Fri-
derico Imperatore in hoc Regno dicit Matth.
de Afflict.in d.verb. Salinarum.in princ.& ca-
14 uetur expreſsè per Cõſtit. Regni. † Magiſtros
Fundicarios factam ab eodem Friderico vbi
per Andr.de Iſern.Lallum de Taſcia,& Afflict.
in qua Conſtitutione habetur etiam,mercato-
rem portãtem ſalẽ cum Nauibus à locis extra
15 Regnum,& applicantẽ in Regno,†teneri ven-
dere illum Regiæ Curiæ,ſi voluerit:ſin autẽ no
luerit, vendere poterit cui placuerit, ſolutis
eidem Regiæ Curiæ iuribus, ſeruata forma ri-
tuum Regiæ Cameræ ſummariæ ſub tit.de iure
16 † ſalis.Ritu 65.cũ quinq; ſequentibus. Dum tñ
fiat dicta vẽditio (vt ibi dicitur) in groſſum.nõ
ad minutũ. Et hic vnus eſt de caſibus, quibus
17 †cogitur quis inuitus vendere bona ſua per d.
Conſtit. cuius diſpoſitio defendi poteſt. arg.l.
1.C.de metallar. lib. 11. vbi laborans ad venas
metallorũ inueniẽdas, pro qualibet vncia me-
18 talli,debet Fiſco,octo ſcrupulos,†& reſiduum
vẽdat cõpetenti ꝑtio Regio Fiſco. Vbi Luc.de
Pen.dicit facere pro Regia Curia in opere Sa-
linarum,cogit enim oẽs facientes ſal in ſalinis
19 proprijs,ipſũ ſal Fiſco † vendere. Sed ſubiun-
git, Bonum eſſe ꝗ iuſtitia prætij melius ſerua-
retur.Hoc idem refert,& ſequitur Capic.in di-
cta Inueſtit. Feudal. in verb. Salinis. in fin. Ex
quibus perperam dixit idem Capicius in verb.
Collectis. verſ. In Regno autem Siciliæ. Quòd
20 impoſitio ſalis dicitur in Regno † facta per
Regem Alphonſum: cum pateat factam fuiſſe
per Fridericum Imperatorẽ longo antea tem-
pore.Niſi dicamus iura ſalis dandi, atq; vẽden
di inuenta à Friderico Imperatore: Impoſitio
nẽ verò ſolutionis annuæ, quæ fit per populos
Regni, factam fuiſſe ab eodem Alphonſo, qui
21 †conuenit cũ Regnicolis, de ꝓbendo cuilibet
Foculari annuum modium ſalis, pro quo acci-
peret

peret collectam, & ſolutionem annuorum Car
lenorum quinque ab eiſdem Regnicolis, me-
diantibus Regijs litteris expeditis. in Anno
Domini 1451. Quas retulit Regius Conſilia-
rius meritiſſimus Carolus. Tapia de Conſtitut.
Princip. in Rubr. c. 4 nu. 54. vbi dicit, pro mēſu-
ratoribus eiuſdem ſalis per Curiā Regiā exigi
alios granos duos pro foculari, ac modio ſalis.
Alij etiam Principes à populis eiſdem ſubdi
tis ſalis vectigal exigunt, & ſal illis præbent, vt
32 in † Gallia in anno 1286. à Philippo Pulchro
prius inſtitutum iſtud vectigal memoriæ pro-
ditum eſt, tēporariè tamen, ob bellorum tumul
tus, & Turbines, & iſta impoſitio in Gallia ap-
pellatur (la gabelle.) À Philippo Valeſio poſt-
modum in anno 1328. & in anno 1342. ordina-
33 riè inſtitutā fuiſſe † refert Robert. Guaghinus
in Hiſtor. Gallic. lib. 8. & Iacobus Meyerus Hi-
ſtor. Flandricæ. lib. 12. Cōfirmatū poſtmodum
hoc vectigal in anno 1364. à Carolo Sapiente,
vt refert in eodē Carolo Paulus Aemilius Hi-
ſtor. Gallicæ lib. 9. Quod teſtātur etiam Io. Bo-
din. & Petr. Gregorius in locis relatis. Tam &
ſi Bodinus in de Repub. lib. 6. cap. 2. lamente-
tur, vectigal illud, repertum fuiſſe ex cauſa ne-
ceſſitatis, imminentium bellorum tempore, &
poſtmodum bellis iam pacatis, abijſſe in ordi-
narium vectigal, & quòd in ſalinis Pictonum,
modius ſalis Pariſienſi menſura, olim duobus
aureis vendi ſolitus, nūc viginti aureis venda-
tur. Vnde dicit, Principes cauere oportere à
nouis vectigaliū indictionibus, (quod ego in-
telligo verū, neceſſitate nō ſuggerente, & Prin-
cipe de ſuo ſufficienter habente) & hinc, ſuis
dictis fauendo rebellantibus. dicit ortam ſedi-
tionem Belgarum Philippo Auſtrio Regi Ca-
tholico rebellantium φ Ferdinandus Dux Al-
34 banus, Regis locumtenens † decimā venalium
rerum imperaſſet. Quæ decima, (ſi legantur ve
ri Belgarū rerū ſcriptores) nunq̄ neç impoſita,
nec exacta fuit. Et rebellantiū occaſio lōgè an-
tea, q̄ illarum cura Albano Duci demādata eſ-
ſet, orta fuerat, & poſt modum eo miniſtrante
confirmata: At fęderibus inhitis, ac firmatis,
quo tēpore Io. Auſtrius Regis Germanus eoſ-
dē populos regebat, legatis Imperialibus me-
diantibus, alijſq; omnibus benignitatis, & cle-
mentiæ modis, in illis ſanciendis à Rege con-
ceſſis, nunq̄ inobedientiæ, ac animi pertinacis
malum, propoſitiq; illorū obſtaculum, relique-
runt, à Diabolo quaſi occupati, vt ſatisfacerēt
35 iniuſtis Gulielmi † de Naſſau Aurangiæ Princi-
cipis deſiderijs: quietem, trāquillitatem, bona,
propriumque ſanguinem perturbantes. Quam
enim vtilitatem ex inteſtinis ibidem bellis ge-
ſtis, captare vnq̄ Belgici populi valuere? Vt
enim Principis perfidiæ obtēperarēt, qui Deo
primū, eccleſiæ Catholicæ Romanæ, eiuſq; tra-
ditionibus, hoſtis factus. peruerſorū hominum,
Martini Lutheri, Io. Caluini, atq; aliorū Chri-
ſtianæ fidei hoſtiū, dogmata amplecteretur?
Deo O. Max. demū Regi ſuo naturali, ac tēpo-
rali Dño, cuius poteſtas à Deo eſt, rebellis, pro
ditorq; effectus populus obedientiā denegan
do? Et ſic ſuo peſſimo, & nequiſſimo facinoris
exēplo, nō ſubditis ſolū, vilis, abiectæq; plebis,
ſed viris nobiliſsimis, & armorū, & literarum
clariſsimis, vt idē facerent. pſuadendo. Hæ ſūt
rebellantiū cauſæ, non quas virulētas, ſuo mo-
re, Bodinus effudit, nec vectigaliū nouorū indi
ctiones, q̄ bellorū, turbinumq; populariū rpe,
iuſtiſsimè imponūtur à Regib⁹, Principibuſq;.
Quæ enim iuſtior, q̄ vnq̄ pietati Chriſtianæ ac-
cōmodatior, melior, q̄ à deſciſcētibus populis
tributa exigere, pſertim, aberrantibus ab eccle
ſia, & Chriſtiana religione, quam ſuus author
Chriſtus proprij ſanguinis effuſione, & cruore
26 ſtabiliuit? Optimè Argentinenſes † eiuſdē Gu-
lielmi acta cognouerunt Germani, apud quos
cognita ſua pfidia, ibidē exiſtēs, paruulo naui-
gio, noctu fugere coact⁹ extitit, & Mogūtiā ſe
recipere, cū oēm & Germanię, & Belgiæ turba
tionē in ipsū ſolū, malorū ēt culpas traderent:
qui niſi clāculari fuga ſibi cōſuluiſſet, fortè ab
ijs ſuæ perfidiæ, nō ſine maximo, & apud Deū,
& orbem terrarum decore, pęnas ſuſtinuiſſet.
Sed redeamus ad rē vn[illegible] fumus. Apud
Gallos ſalinarū vectigal exigitur, & in Delphi-
natu ſimiliter, nō modo ius ſalinarū, ſed ius ti-
27 ragij ſalis, † tā terra, q̄ etiam per flumen Iſaræ
propè Gratianopolim. vt ſcribit Frāciſc. Marc.
in deciſ. Delphin. 128. & in deciſ. 575 parte 1.
& ſic per Druentiam, & Rhodanum, vt teſtatur
idem Frāciſc. Marc. in deciſ Delphin. 38. vol. 2.
Laudauit Ioannem. Brunſuicenſis Ducis fra-
trem Albert. Crantius in Saxonia. lib. 8. cap. 27.
Quòd nouam, atq; vberiorem Salis venam in
28 Salinis Luneburgenſibus † reperiſſet: quam ſub
eiuſdem Principis iuribus eſſe conſtat.
Habent, & Poloni abundantē ſalis commodi-
tatem, ità vt in partibus occidentalibus illud
29 pro Mercatura † mittant. vt dicit Germanogra-
phus lib. 4. Nā Salinas habēt magnas in Agro
Craccouienſi, quarū vigeſima à Præmislao Re-
ge, Decima vero à Vēceslao Bohemo, Craccō-
uienſi Epiſcopo fuit ppetuo iure donata. teſte
Martino Cromero Hiſt. Polonic. lib. 11. & idro
hēt Zuppas. quas vocāt, & ſalinas, ac illarū ve-
ctigalia. Habēt etiā alias ſalinas in faucib. Car
pathi Mōtis ppè Hungariā, quarū meminit idē
Cromer. lib. 28. Ita, vt quādoq; militibus ſtipen
dium ex Salinis conſtitutum fuerit, conſtat ex
eodem Cromero. lib. 24. & apud Bochnam. &
Veliſcā Salinæ ſunt, ità vt montes ibi exiſtant
ſalis, quos ibidē proprijs oculis conſpexiſſe, in
anno 1528. ſcribit Olaus Magnus de rebus Se-
ptentrionalib. lib. 13 cap. 43. Veliſcę autem Sa-
linæ, milliario vno cū dimidio Bochna, millia-
rio quinto ab vrbe Craccouiēſi, diſtant. & illa-
rum opera pellucida ad Chryſtalli ſimilitudi-

ñem,pluribus refert idē Cromerus. lib. 9. Quo
autem modo, ſeptentrionales ſalem conficiāt,
30 † ſcribit idem Olaus in dicto cap. 43. & 44.
Quo in loco ſcribit, apud Suenones, ſeu Suecos,
& Gothos ad euitandas expenſas potius
exoticum emiſſe à Nauibus Hiſpanis,Gallicis,
Britannicis, & Luſitanicis, quàm ſalem proprium
conficere.

Hiſpania, multas, atq; vberrimas habet ſalinas,
nō modo factitium ſalem,ſed effosſititium
31 facientes,†ex quibus Regi prouentus plurimi
obueniunt: teſtatur Iulius Solinus in Polyhiſtore.
cap.25. præſertim apud Saguntinos puteos,
& Caneas;& apud Ripagoreium, montes
ſalis exiſtūt ad lapidicinarum ſimilitudinem,
in Valle Antiqueræ,in Valle Atencæ, apud oppidum
ſalinarum,& aliud oppidum,nuncupatum
(Salinas de oro)ſic,& apud Nouanos,Nauarros
populos, vt teſtis eſt Lucius Marineus
de rebus Hiſpanicis. lib.ſ.cap.10.

Hungariç Reges maximum vectigal habēt ex
32 ſalinis ꝓpè fontes Tibiſci, & in loco†Sighet,
vt eſt author Vuolphgangus Lazius in Reipublicæ
Roman.Commentar.lib.3.

Et non ſolum In Regno Neapolitano Rex noſter
habet ſalinas in terra Baroli, Mãfredoniæ,
33 †Calabriæ,& alibi vberrimas vltra omnes Reges:
Sed etiam in Inſula Siciliæ habet frugaliſſimas
34 ſalinas,tum ſalis foſſitij,tum†effectitij
apud Ennenſes, Nicoſienſes, Cameratenſes,
Platanenſes, ac etiam Drepani, Camerinæ, &
Maccari, & propè Pachynum,ac Pelorum promontoria,
ac centum ripas. Eſt autem coloris
lucidi,Albi,Rubei,& alibi nigri. vt ſcribit Tho.
Facellus Rerum Sicularum lib. 1. cap. 4. & 5.
& lib.4. cap.2. Deccade prima. Apud territorium
Gelonum eiuſdem Inſulæ,eſt ſal eius naturæ,
& fulgoris,quòd In eo tamquàm in ſpeculo
imagines repreſentantur. vt dicit Plin. lib.
31. cap.7. Facellus lib.5. cap.3. lib.10. cap. 2.
Decade prima.

In Iudæa etiam, eſt mare mortuum, ſiue ſal-
35 ſum,aut ſalis,in quo fuerunt Ciuitates†Sodoma,
& Gomorra,ac aliæ Ciuitates,vbi vltra omnes
maris aquas, qua illa ſalſedinem habet,ac
propè linguam maris, ſiue lacus,eſt vallis,ſali-
36 narum appellata,in qua†Dauid percuſſit Idumæorū
octodecim millia, Ioab duodecim millia,
&Amaſias viginti millia:patet Numer.cap.
34.Ezechiel. c.47.Zacchar.c.14. lib.2.Reg.c.8.
lib.4. Reg.cap. 14. Dauid Pſalm.58. Pſalm.59.
lib.1. Paralipom.cap.18.lib.2. Paralipom.c.25.
lib.1.Macchab.c.11.Propè eundem lacum,ſiue
mare in Tribu Iuda sūt ſalinæ,& propè ſalinas
37 eſt Ciuitas ſalis,vt de ſalinis meminit†Ezech.
cap.47.lib.Macchab.1.cap.10.& 11.& de Ciuitate
ſalis habetur Ioſue.cap.15.

Habemus itaq; ſalinas poſſe eſſe, & publicas,
& priuatas,modo,quo dictum fuit:Siue autem
de Regalibus illæ ſint, ſiuè priuatorum,tamen
vectigal ipſarum Principi ſpectat.Hinc veroſimiliter
poſſet dubitari,an Reges,aut alij Principes,
Feuda concedentes cum ſalinis, ſi ipſi
de publico eas non habent, intelligatur conceſſum
vectigal ſalinarum, apud priuatos exiſtentium?
In quo dubio, reſponderi poteſt,ob
expreſſionem illarum, intelligi conceſſas ſali-
38 nas publicas, & Principum, aut† vectigal pro
ſalinis priuatorum,attenta tamen conſuetudine.
vt dicunt Andr. de Iſernia Bald. Aluarot.
Laudēſ.Prçpoſit.Afflict.& alij.in d.c.1.in verb.
Salinarum. Quæ ſint regal. Iacobin.de S.Georgio
in dicto verb. Cum Argentifodinis. Capicius
in d.verb.Salinis. Berous in dicto cōſ. 51.
nu.26.27. vol.2.Si verò conceſſio,vel inueſtitura
eſſet generalis cū iuriſdictionibus, iuribus,
prouentibus, & alijs verbis, & clauſulis generalibus,
ſimiliter nō ambigitur,intelligi etiam
factam conceſſionem ſalinarum, & eius vecti-
39 galis,vt ex multis concludit † Paul. de Caſtr.
in conſ.63. vol.1. Raphael Comenſ.in d.conſil.
162.& poſt ipſos Marian.Soci.iunior.in d.conſ.
80.per totū.& nu.40.vol.3.& Io.Ceph.in conſ.
539.vol.4.Nonius in conſil.83. ſupra allegato.
40 Quid ſi priuatus ſalinas haberet, &†ſal vendere
ſolitus eſſet,liberè abſq; alicuius gabellç,
vel alicuius vectigalis ſolutione, & Princeps,
vel Dñs imponeret ſuper eo nouum vectigal,
aut gabellam,an de ipſo ſale poſt modum fieri
poſſet venditio,& ſolui deberet gabella? Cum
ſit ſeruanda in ijs conſuetudo, vt iam pluries
dictum extitit, ex Iſernia,Aluaroto,Laudenſe,
Præpoſito,& alijs: Videtur in hac facti ſpecie,
ſimiliter dicendum, ſtante ſolutione, minimè
hactenus facta, eandem ſolutionem vectigalis,
vel gabellæ, minimè fieri debere. vt cenſuit
Petr.de Anchar. in conſil.264. in fin.Roland.à
Valle in cōſ.42.nu.24. vol.3.& in ſpecie voluit
Thob.Nonius in d.conſil.83.num.11. In ſalinis
etiam, quòd eſſent de regalibus,præſupponit
tñ ꝑſcriptionem immemorabilem,& cuius initij
hominū memoria non extaret.Sed breuiter
ego diſtinguerē, ꝙ aut imponitur vectigal nouum
per Principem ſupremum habentem iura
Maieſtatis, & ſupremi Imperij,& tunc vectigal
41 † ſoluendum foret,cum ipſe poſſit nouas Gabellas
inſtituere.l.Vectigalia.ff. de publican &
vectigalib. l. Non ſolent.C. noua vectigal.Iuſt.
non poſſ. Barthol.Socin. in conſ.7.nu.2. vol.3.
Iaſ.in l.Placet. num.22.C.de ſacroſ.eccleſijs.&
hoc intelligendum eſt, ſecundum ea, quæ nos
diximus ſupra capite 11. & 20. Aut impoſitio
ſit per alium inferiorem Dñum, & Baronem,&
tunc vectigalis,ſeu gabellæ ſolutio fieri nō de-
42 beret.†vt deducit Lancellot.Conrad.in Templo
iudic. lib.1. c.1. de Imperator.§. 4.in verb.
Collectas. Et in hoc Regno Neapolitano expeditum
eſt fieri non poſſe per cap. Regni. Item
quòd Iuſtitiarij,& Iudices. & Pragmat. Caroli
43 †Quinti Imperatoris.incip.Audiuimus etiam.

ſub

ſub titul.de Baronibus, & eor. offic.
Sed quid ſi Princeps ſupremus, conceſſerit
omnia Iura, Tallias, vectigalia, Telonea, redi-
tus, & alios prouentus omnes ad ipſum ſpe-
ctantes, reſeruato, quòd teneatur inueſtitus, &
ſui vaſſalli recipere ſal ab ipſo concedente. An
ſi tranſeant mercatores exteri cũ ſale, vel cum
Nauigijs per locum ipſius inueſtiti, ſolutio di-
44 cti ſalis per tranſientis, ſit, aut† eſſe debeat ip-
ſius inueſtiti? Hanc quæſtionem inter alios ex-
plicauit Alexand. in d. conſ. 86. vol. 4. vbi ſcri-
pſit quæſtionem inter commune Ciuitatis Bo-
noniæ, & conductores: & cõcluſit, eoſdem con-
ductores Gabellarum, & Datiorum fore abſol-
uendos ab inquiſitione, quòd à tranſeuntibus,
& portantibus ſalem, gabellam exegiſſent. Sic
etiam in facti cõtingentia tractatur inter Pon-
tificios, & Dños de Malateſtis, vt per Comenſ.
in d. cõſ. 162. Similis quæſtio ventilata olim in-
ter Rempublicam Florentinam, & Communi-
tatem Ciuitatis Volaterræ, quæ habuerunt ius
ſalinarum ab ipſa Republica Florẽtina, & poſt
modum conceſſerat nouos puteos faciẽdi ſal
alteri. de quo per Deci. in d. cõſ. 292. & in pro-
prijs terminis inter Camerã Apoſtolicam con
cedentem, & Ducem Ferrarię Feudatarium, an
poſſet Dux exigere gabellam ſalis ab exteris
portãtibus, & tranſeuntibus cum ſale cum na-
uigijs per flumen Padi: pro Duce reſpõdit Io.
Cephal. in d conſ. 539. vol. 4. Ijs concinunt ſcri
pta, pro Sereniſs. Regina Hungariæ, contra Se-
reniſs. Regem Romanorum, ſuper quo ſcripſit
Marian. Socin. iunior in d. cõſ 80. vol. 3. & La-
tius Roland. à Valle in d. conſil. 42. vol. 3..
Inter potiſſimas vitæ huius commoditates, ſa
lis abundantia præſtat, & ideo cũ Dei Optimi
Maximi gratia, ac ſingulari Catholici Regis no
ſtri beneficio omnia eius Regna, Dominiaque
maxima libertate viuendi fruãtur, Deo gratiæ
ſemper habendæ, & pro eiuſdem Regis ſalute
depræcandum. Nam ſcimus inter Hermundu-
45 ros, Cattosq; magno† certatum fuiſſe prælio,
ſuper flumine vtriq; contermino obtineudo,
quod pro ſale gignendo erat accommodum: ſi
cuti ſcribit Cornel. Tacit. lib. Annal. 13. in fin.
his verbis dicens: Iudè indulgentia numinum
illo in amne, illisq; ſiluis, ſalem prouenire, non
vt alias apud gentes eluuie maris, areſcente
vnda, ſed ſemper ardẽtem arborum ſtruem fu-
ſa, contrarijs inter ſe elementis, igne, atq; aqs
cõcretum. Inde eſt, quod dicit Plin. lib. 31. c. 7.
46 quòd ſal, aut fiat, †aut generetur, quia genera-
tur in Montibus ſub terram etiam effoſsis gle-
barum cuniculis. Fit autẽ diuerſimodè, vel ex
aqua maris, aut fluminũ, vel puteorũ, vt ex plu
ribus (vtſupra) authoribus tradidimus. De ſale
47 † Tarentino loquitur Plin. vbi ſupra: & Ianus
Iuuenis de Tarentinorum Hiſtoria lib. 4. c. 1.
48 De Aethiopibus vero, Nigritis, † Numidis, &
Barbaris, ſic dicit Leo Afer Hiſtor. Afric. 9.
Africa (inquit) potiori ex parte aliud ſal nõ ha-
bet, præter id, quod ex ſpecuum ſalinis, velut
Marmor, aut Geſſum, Cãdidi, Rubei, & Cineri-
cij coloris effoditur. Barbaria ſale abundat, Nu
midia mediocriter, Nigritarum autem Regio,
præcipuè Aethiopia interior, vbi dimidio Au-
reo libra venditur, ſale caret. Harum autem re
gionũ populi, ſal ſupra mẽſam imponere non
conſueuerunt, ſed fruſtulum ſalis manu con-
tinentes, in ſingulas panis buccellas, ne multũ
aſſumãt, lingunt. In aliquot Barbariæ lacubus,
& paludibus æſtiuo tempore, ſal congelatur,
planum, & candidum, veluti in locis Feſſanæ
Ciuitati, vicinis. Hæc Leo: Hinc apud Arago-
49 nios, Vaſcones, & Burgũdos, ſalẽ †eſſe natura-
lem fructũ, vt qui ibidẽ ex montibus gignatur,
ſcribit Io. Philippus in Reſponſ. 28. num. 29.
Apud antiquos autem in primis menſis à re-
50 bus ſalſis inchoandum erat. vt† ſcribit Corne-
lius Celſus lib. 1. cap. 2. Cibus (inquit) à ſalſa-
mentis, oleribus, ſimilibusq; rebus, melius in-
cipit. quẽ refert Marſilius Cagnatus Veronen-
ſis. in Diſputation. de ordine in cibis ſeruãdo.
Hinc Medicorum verſiculi decantantur.

Sal primò poni debuit, primoq; reponi,
Non benè menſa tibi ponitur abſq; ſale.

Cibos enim ſal cõdit, id eſt, ſapidiores efficit,
Hinc alij verſiculi vulgati.

Nam ſapit eſca male, quæ datur abſq; ſale.

Et idcirco animali, ne puteſceret, ſalem pro
51 anima datum eſſe dicebat† Chryſippus, vt te-
ſtatur Cicero de natur. Deor. lib. 2. & è noſtris
refert Io. Copus de Fructib. lib. 1. titul. 1. cap. 4.
In ſuper ſal vim habet vehementer ſiccam, &
aſtringentem, atq; idcirco quicquid in corpo-
ribus humidũ eſt, id omne depaſcit, reliquum
52 aſtrictione leniter† contrahit: vt voluit Galen.
de ſimplic. Medicam. Facultat. lib. 2. c. 50. dicẽs:
Nam ſal quicquid in corporibus humidũ eſt,
id quodammodo abſumit, & quod reliquum
eſt ſubſtantiæ ſolidæ aſtrictione contrahit, ac
proinde etiã conditura ſua, carnes ſeruat. Hęc
Galenus. Hinc panes ſale cõditi læuiores ſunt,
53 q̃ panes† non Taliti: quia ſal ex ſiccare poteſt,
ex quo incorrupta ſeruantur, quæ confecta ſa-
le reponimus: abſumitur enim à ſale, deſicca-
turq; humor, qui ex calore putreſcit, & in pa-
ne humor à ſale conſumitur. vt inquit Ariſtote
les ſection. 21. Problemat. 5. Hinc ſal dentium
54 ſtuporem tollit, quia† macerat, & liquefacit hu
morem, & ſic acorem etiã extrudit. Idem Ari-
ſtotel. Problem. 38. ſect. 1. Abſtinendum verò
eſſe à nimia ſalſedine, ob humorem, quem ge-
55 nerat, †Melãcholicum: Docet Galenus. in lib.
de Atra bile. c. 4. Multam namq; in cibarijs ſal-
ſedinem improbat Auicen. 3. Fen. 13. quia om-
nia ſalſa, acuta, vaporoſa, ſunt, os ſtomachi læ-
dentia, prauumq; alimẽtum exhibentia. Vnde
Razis lib. 3. ad Almanſorem. cap. 17. de ſale di-
56 cit: Cibaria valde ſalſa ſanguinem adurũt, †vi-
ſum

ſum debilitant,coitum minuunt, pruritum,ſcabiem , ſerpigines , impetigines, ac morpheam pariunt, atque vrinæ meatus excoriant. Adurunt ſanguinem,& debilitant viſum , ob nimiã ſiccitatem , quæ oculis eſt contraria , quorum natura aquea eſt. Teſte Ariſtotel.in lib.de Senſu,& ſenſat.cap.2. Semen diminuunt, quia humiditates corporis omnes , præſertim ſemen exſiccant. Scabiem, denique & pruritum generant,quia humores patiũtur acutum,& mordicatiuum , qui horum omnium cauſa exiſtit. Sanguinem adurunt,& prurituoſa omniũ generant excrementa,& hepatis caliditatem augẽt. Apud Græcos verò, vſu fuiſſe in primis menſis apponi ad oſtendendum Amicitiæ Vinculum ,
57 Symbolũq;.† & ominis boni cauſa. inqt Alex. ab Alexand.Dier.Genial.lib.5.cap.21. Io. Pierius Valerian. Hieroglyphic.lib.31. Quare ve-
58 rò ſal in oleo non liqueſiat, † ſcribit Ariſtot. Meteor. lib.4. c.1. Moderatus Columella Rei Ruſticæ.lib.12.cap.50.Marſilius Cagnatus Variarum obſeruation.lib.1.cap.10.

Hoc modico ſale ſint contenta Salinarum prata,qui ſapidiora illa volet, Salis ſui aliquid addat,quia nos ijs remiſiſſe,qui materiã exornarunt ſatis habemus,cum noua etiam nonnulla illis applicauerimus.

ARGVMENT. CAP. XXVI.

In læſæ Maieſtatis Diuinæ crimine cui bona applicentur, Eccleſiaſtico,an ſeculari Principi? Quid ſi Clericus ſit hęreticus? Si Laicus an debeatur ſupremo Principi,vel medio iuridico, ſiue Baroni, ſi eius ſubditus ſit in culpa? Quid in committente crimen læſæ Maieſtatis humanæ, quando bona publicentur? pluraque ad Materiam concernentia,adducta ſunt.

COMPENDIVM.

1 *Longè maius eſt, Maieſtatem Diuinam, quàm humanam offendere.*
2 *Quot modis hæreſis committatur, & requiſita, vt quis dicatur hæreticus remiſſiuè.*
3 *Bona hæreticorum confiſcantur, nihilo filijs relicto.*
4 *Bonorum appellatione,quid contineatur?*
5 *Clerici hæretici bona, cui applicentur?*
6 *Laici hæretici bona cui applicentur? & quid hodie obſeruetur. num. 7.*
8 *Bona laici hæretici in Statu Mediolani,cui applicẽtur.*
9 *In Hiſpania,bona laici Hæretici cui applicentur.*
10 *Bona Hæretici à die criminis patrati confiſcata intelliguntur.*
11 *Hæreticis ſuorum bonorum adminiſtratio à die criminis interdicitur.*
12 *Edictum fit, vt bona hæretici reuelentur, & fit omnium annotatio, & deſcriptio.*
13 *Crimen hæreſis quoad bonorum confiſcationem morte non extinguitur.*
14 *Declaratio quem eſſe hæreticum fieri poteſt etiam poſt quadraginta annos.*
15 *Bona hæretici,cui debentur Domino ſupremo,an medio iuridico, ſiue Baroni? num. 16. 17. 18.*
19 *Bona hæretici feudalia, vel emphyteotica , an confiſcentur, Domino directo? num. 20.*
21 *Hæreticus ſiue clericus, ſiue laicus ad fidem rediens, an bona recuperent?*
22 *Verba. Ipſo iure. habent vim latæ ſententiæ.*
23 *Verbum. Miſericordia. quid ſignificet?*
24 *Propinquis prius dandum eſt.*
25 *Ius in bonis, quæritur per ſententiam.*
26 *Ferdinandus Rex Neapoli , filias Roſſani Principis ſui rebellis magna cõſtituta dote, nuptui tradidit.*
27 *Regis Maieſtas appellatur.*
28 *Pœna Maieſtatis læſæ locum habent in Rege Neapolitano.*
29 *Quot modis humana Maieſtas lædatur,remiſſiuè.*
30 *Poteſtati, qui reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit.*
31 *Bona committentis crimen læſæ Maieſtatis humanæ confiſcantur.*
32 *Lucilla commodi Imperatoris ſoror cum alijs coniuratis,Maieſtatis damnata.*
Theodoſius Magnus Arcadio filio Conſtantinopoli , Ruffinum,& Honorio Romæ , Stiliconem , Tutores reliquit.
33 *Ruffinus,& Stilico,ingrati,Maieſtatis læſæ pœnas ſubierunt.*
34 *Ferdinandus Aragonius ab Henrico fratre Caſtellæ Rege, Ioanni puero Tutor relictus, cum poſſet Regnum ipſe quærere , magnanimo exemplo , Puero conſeruauit.*
35 *Tennes,quia Sydonios Ciues ſuos prodidiſſet , interfectus ab Artaxerſe Perſarum Rege.*
36 *C. Chæream & Lupum,quòd C. Caligulam Imperatorem occidiſſent,Claudius Cæſar morti tradidit.*
37 *Imperatorem à ſuis interfici inuiſum Romanis.*
38 *Proditor inuiſus eſt Legi, Deo, Naturæ, ac Nominibus,quos ſimul violat.*
Aulici in domibus Principum zizanias non ſuſurrent, vel praua in alios moliantur.
39 *Caroli Principis Hiſpaniarum Philippi Secundi mors, ob ſeminatores aulicos prauos.*

CAP. XXVI.

ET ſi criminis Maieſtatis læſę ſeges pleniſsimè exculta ſit à Doctoribus,qui criminalia iudicia ſcripſerunt,& nouiſsimus horum Hieronymus Gigas, qui illam exactiſsimè explicauit, ità vt ſuperuacaneum,& inutile, quodammodo videatur,alia ſcribere,quin ab ipſo,& alijs fatinę noſtræ Iureconſultis,nõ fuerit expletum. Non tamen idcirco deſinam,quin pauca ſubijciam, ſeruato Imperatoris Friderici ordine,in dicto c.1.in Verb.Bona committentium crimen læſę

Maie-

Maieſtatis. Quæ ſint Regal. ad eiuſdem textus
elucidationem.

Proditione Maieſtas læditur, aperta, vel oc-
culta, Aut Diuina, aut Humana. Diuina igitur,
(vt ſemper à Diuinis inchoemus) Maieſtas lę-
ditur ab Hæreticis, & fidei Chriſtianæ hoſti-
bus, & longè maius eſt Diuinam, quàm huma-
1 nam † Maieſtatem offendere. vt notatur in c.
Vrgentis. de Hæret. & voluit idem Fridericus.
in Auct. Gazaroſ. C. de Hæret. & in Conſt. Re-
gni. In conſutilem. Salicet. in l. 2. C. Ad leg.
Iul. Maieſt. Ioan. de Imol. & Cardin. Zabarell. in
Clem. Vnica. §. Sane. q. 22. de Vſur. Ang. in tract.
Maleſ. in verb. Che hai tradito la patria tua. Io.
de Turrecrem. in Summa. de Eccleſ. lib. 4. par.
2. cap. 12. Zanchinus Vgolin. de Hęretic. cap. 2.
Ludouic. Carrer. de Hæretic. nu. 6. & ſeq. Paul.
Grilland. de Hæret. q. 2. Gundiſſaluus Villadie
gh. de Hæret. q. 1. Conrad. Brun. de Hæret. libr.
1. capit. 2. Bernard. Comenſ. in Lucern. Inquiſi-
tor. § Hęreſis. Arnald. Albertin. de Agnoſcend.
aſſertion. Catholic. vel Hæretic. q. 1. q. 2. Et alibi
pluries, Eymericus in Director. Inquiſit. par. 2.
q. 2. 31. & 32. vbi latiſſimè alios allegat Fran-
ciſc. Pegna, apud quos habetur, quot modis cō
2 mittatur Hæreſis, & requiſita, † vt quis dicatur,
Verè, propriè, vel impropriè hæreticus.

Committentium itaque Scelus criminis Ma
ieſtatis in Deum bona, ſcilicet Hæreticorum
confiſcantur, & ſi Catholicos filios habeant; cū
3 in alijs criminibus, etiam † in quibus bona cō-
fiſcantur, ſecus quandoque ſit, tamen in hoc cri
mine nulla filiorum ratio habetur d. c. Vergen-
tis. & c. Cum ſecundum. de Hæret. in 6. dicta
Auct. Gazaroſ. in fin. habetur in l. fin. C. de Bon.
proſcript. l. Manicheos. C. de Hæret. Gloſſ. in
Summa. 23. q. 7. Bartol. in l. Si debitor ff. de his
quę in fraud. credit. Felyn. in c. Cum nobis. de
Pręſcript. Bernard. Diaz. in Pract. Crim. Can. c.
108. Gundiſſaluus. de Hęret. q. 15. Iacob Siman.
in Enchirid. Violatæ Religion. titul. 56. & In-
ſtit. Catholic. tit. 9. Franciſc. Squillacen. de Fid.
Cathol. cap. 30. Bernard. Comen. in Lucern.
Inquiſit. §. Bona. Alphonſ. de Caſtr. de Iuſta Hę
retic. punit. lib. 2. cap. 5. & 6. Grilland. de Hæ-
retic. q. 3. Albert. Brun. in conſil. 31. Iul. Clar. in
§ Hæreſis. nu. 11. 12. Zanchin. de Hęret. cap. 25.
Iacob. Menoch. in conſ. 99. nu. 163. 165. vol. 1. Bo
norum vero appellatione iſto caſu, intelligun-
4 tur, Immobilia, mobilia, † mouentia, Iura, & a-
ctiones, & quicquid bonorum continebitur.
arg. l. Bonorum. l. Mouentium. ff. de verb. ſignif.
& in d. c. Cum ſecundum.

Bona vero Hæretici, cui applicentur? diſtin
ctione opus eſt, aut loquimur de Clerico, aut
de Laico. Clerici bona, aut patrimonialia,
5 aut Eccleſiæ, & ſimiliter Monachorum, quę fort
tè poſt profeſsionem, ſiue probationem quæ-
ſiuiſſet, quę impediente profeſsione, ſibi acqui
rere non poterat, & iſta bona Eccleſiæ, Cleri-
corum, & Monachorum, quæſita poſt profeſsio
nem ſunt Eccleſiæ. c. Cum olim. el 2. de Præbēd.
c. Vnico. 18. q. 1. Clericorum autem bona pro-
pria, vel patrimonialia, & Monachorum quæſi-
ta ante profeſsionem, applicantur Fiſco Offi-
cij Inquiſitionis. text. in Cle. 2. in princip. vbi
Gloſs. in verb. Eccleſiarū. de Hæret. Dominic.
de S. Gemin. in c. Accuſatus. §. Sacerdotes. in
princip. nu. 3. de Hæret. in 6. Cardinal. Zabarell.
in d. Clem. 2. §. Inquiſitoribus. q. 3. & 4. Ant.
Scappius de Iur. non ſcripto. lib. 5. cap. 133. nu.
2. Ego dixi ad Bellugam in Specul. Princ. Rub.
11. §. Viſo. in verb. Ad principem. in fin. ſequi-
tur Petr. Cenedo in Collectan. Iur. Canon. par.
2. Collect. 55. nu 6.

Bona vero laici hæretici, Dominis Tempo-
6 ralibus, & ſecularibus Principibus applicabun
tur. † vt in d. c. Vergentis. habetur in capit. ex-
communicamus §. Damnati. de Hæret. in 6. vbi
DD. & in d. cap. cum ſecundum, & in dicta l.
Manicheos. prout etiam in Hiſpania Fiſco Re-
gis noſtri applicari, ſcribit Didac. Conat. va-
riar. reſol. lib. 2. cap. 9. nume. 12.

Hodie autem, quantum ad bona Hæretici
laici, aliter ſeruatur, quia illa tripliciter diui-
7 duntur, † quarum vna pars datur Epiſcopo, ſeu
Inquiſitori. Secunda, Eccleſiæ Romanæ, ſiue
eius Fiſco. Tertia vero Fiſco temporali ordi-
nario illius loci, vbi erit Hæreticus, vt in ſpe-
cie ſcribit Felyn. in c. Irrefragabili. §. Cęterum.
ſub nu. 1. de offic. ordin. dum ait: Et quando
fui Romæ, tempore Sixti, vidi in libraria Papę.
in lib. de Inquiſitor. Hæreſis, multas extraua-
gantes, in quibus derogatur diſpoſitioni dicti
c. Cum ſecundum. taxādo, quòd bona condē-
nati de Hæreſi applicentur Sedi Apoſtolicæ,
ordinario, & Inquiſitori. refert; Iul. Clar. in d. §.
Hæreſis. nu. 12. Sylueſt. de Prierio in Summa. §.
Hæreſis. 2. nu. 12. Ant. Florent in Summa parte
3. tit. 18. cap. 2. §. 7. Ægid. Boſſ. in tit. de Hæret.
ſub nu. 33. qui allegat Petr. de Anchar. in conſ.
15. vbi nihil de iſta triplici diuiſione. Illa ta-
men conſtitutis apparet facta per Innocentiū
4. in anno 1252. Incip. Ad extirpanda. ſub data
Peruſij, idibus Maij, quam hodie videmus in-
ſertam poſt opus Eymerici. fol. 8. adeſt alia cō-
ſtitutio confirmatoria iam dictæ, facta per Cle-
mentem 4. Ad extirpanda. facta in anno. 1265.
ſub data Peruſij. 3. Nonas Nouembris. eſt ibi-
dem. fol. 57. Bernard. Comenſ. in Lucerna In-
quiſitor. §. Bona. num. 5. 6. & ità mitiganda eſſe
mihi videtur, & intelligenda, quæ ſcribit Ro-
land. à Vall. in conſ. 8. vol. 3. & Franciſc. Burſat.
in conſ. 43. vol. 1. prout nouiſſimè declarat Frā
ciſc. Pegna ad Eymeric. in Director. Inquiſit.
par. 3. q. 109 & ità etiam intelliguntur, quæ di-
cit Camill. Campeg. ad Zanchin. cap. 26. & di-
cit Iul. Clar. in dicto §. Hæreſis. n. 12. dicens ob-
8 ſeruari in ſenatu Mediolani † per Fiſcum Re-
gium Capi omnia bona, & poni ad proclama, &
uen-

vendirione illnrum facta, vnicuique ſua portio
aſſignatur. In Hiſpania verò omnia bona ap-
9 plicari Fiſco Regio, tam Laicorum, † quam cle
ricorum etiam beneficia Eccleſiaſtica. voluit
Didac. Conarruuias variar. reſolut. lib. 2. cap. 9.
nu. 12 & refert Clar. in d §. Hæreſis. nu. 12.

Dictaque Hæreticorum bona à die patrati
10 criminis ipſo iure confiſcata intelliguntur † l.
4. C. de Hæret. & notatur in d. c. Vergētis. & in
d. c. Cum ſecundum. Lucerna Inquiſitor. §. Bo-
na hæreticorum. in princ. Simanc. in Pract. Hæ-
reſeos. tit. 6. nu. 4. Idcircò hæreticis à die com
miſſi criminis omnium ſuorum bonorum ad-
11 miniſtratio † interdicitur. d. c. Cum ſecundum.
Clar. in dicto §. Hęreſis. nu. 12. Et interim nec
vendere, nec alienare poterunt, quinimmo In-
quiſitores, & Fiſcus, etiam ſine pretio à poſſeſ-
ſorum manibus eadem bona vendicabunt, vt
reddendo huius concluſionis rationem voluit
Bernard. Comenſ. in d. Lucerna inquiſit. in d. §.
Bona. nu. 4 Et fit eorundem bonorum annota-
tio, atque deſcriptio, & fit edictum ad alia bo-
12 na † reuelanda, atque iudicanda. l. Si quis in-
tra. C. de Bonis proſcriptor. Zanchin. de Hære-
tic. cap. 25. in fin. Exigitur tamen declaratoria
Iudicis Inquiſitoris, vel Eccleſiaſtici ſentētia,
& poſt ſententiam Princeps ſecularis ſe intro-
mittit in bonis prædictis, voluit Gloſſ. in d. Cle
ment. 2. in verb. Eccleſiæ de Hęret. Io. de Anan.
& Panor. in d. c. Vergentis. Zanchin. in d. cap.
25. Cardinal. Pariſ. in conſ. 2. nu. 178. Vol. 4. no-
uiſſimè Martin. Nauarr. in conſil. 12. nu. 4. tit. de
Hæret. par. 2. & ante eos Alberic. de Roſat. in
d. l. Manicheos. Cardin. Zabarell. in conſil. 128.
Corn. in conſ. 79. litera d. vol. 3. & in conſ 222.
literę d. vol. 4. quæ ſententia etiam poſt mortē
Hæretici proferri poteſt, cum quoad bonorum
capturam, confiſcationem, & publicationem,
13 crimen hoc † morte non extinguatur. vt nota
tur in c. Accuſatus. §. In eo verò. de Hæretic. in
6. Gloſſ. in c. A nobis. in verb. Mortuos de ſent.
excomm. Gloſſ. in ſumma. 24. q. 2. Abb. Panor. in
d. cap. Vergentis. Gemin. in d. § In eo verò. vbi
14 gloſſ. dicit hanc declarationem fieri poſſe † ēt
poſt quadraginta annos à die mortis eorundē
Hæreticorum. Sequitur Bernard. Comens. in
d. § Bona. nu. 1. 3. in Lucerna Inquiſitorum.

Solet autem quæri, an bonorum eadem pu-
blicatio, debeatur ſupremo Principi, puta Sum
mo Pontifici, Imperatori, Regi, Ducibus, vel
Principibus, qui fruuntur iure Maieſtatis, an ve
ro Dominis inferioribus, Baronibus, vel ſubfeu
datarijs? In qua, communi calculo, omnes re-
15 ſponderunt, deberi † Domino inferiori media
to, non autem ſupremo Principi, ſed ipſi tan-
tum, qui Dominus reperitur loci, in quo erit
Hæreticus, & in quo ſita ſunt bona, vt notatur
in d. c. Vergentis. & c. Cum ſecundum. voluit
Bernard. in Lucerna Inquiſit. §. Bona. nu. 7. Do-
ctor. in d. c. Cum ſecundum. Aymo Crauett. in
conſil. 128. nu. 6. verſ. Secundo. poſt Matth. de
Afflict. in Deciſ. Neapol. 282. num. 12. 16. Guid.
Pap. in deciſ. Gratianop. 76. faciunt notata per
Alexand. in conſil. 16. in fin. in conſil. 31. col. 2.
vol. 1. Bartholom. Socin. in conſil. 23. col. fin. in
princip. vol. 2. Qui videntur tenere, hæc omnia
pocedere in bonis immobilibus, ſecus verò in
Mobilibus, quòd illa pertineant ad iudicem
16 confiſcantem † vt eſt de mente Alexand. in
conſil. 111. vol 4. & poſt illum, ac Socinum, quē
allegat voluit Catellian. Cotta in Memorab.
confiſcatio bonorum. Aegid. Boſſ. in tit. de Hæ-
retic. nume. 62. Iacob. Simancas in Praxi Hære-
ſeos. tit. 56. nu. 8. Quamuis Gemin. in d. c. Cum
ſecundum. §. Confiſcationes. dicat aliter diſpu
tando tenuiſſe Riccard. Malumbre, & Io. Cal-
derinum, ex quorum dictis videtur rem dedu-
ci in dubitationem, ac etiam per allegata à Frā
ciſc. Aretin. in conſ. 10. Tamen communis opi-
nio, videtur ſequenda, de qua ſupra diximus.
& etiam ex allegatis per Philipp. Franc. in d. §.
Confiſcationes. col. 1. Ego autem quoad bona
in diuerſis territorijs ſita in caſu confiſcatio-
nis bonorum pro Hæreſi, dicerem duas portio
nes, quæ debentur inquiſitori pro Hæreſi, ſiue
Iudici Eccleſiaſtico, & Eccleſię Romanę, atque
17 eius Fiſco deberi, vbicunque fuerint. † Quo
verò ad portionem ſeculari Domino ſpectan-
tem, deberi illi Iudici, in cuius Dominio Hæ-
reticus erat, & cuius opere, atque auxilio Iudi
ces ſacrarum Inquiſitionum, adiuti fuiſſent:
poſtpoſitis notatis in d. c. Vergentis. attentis
ſolummodo relatis Conſtitutionibus Innocen
tij 4. & Clementis. 4. & his, quæ dicunt Gemin.
& Philipp. Franciſ. in d. §. Confiſcationes. Vide
tur enim eoſdem Summos Pontifices, illa ex
cauſa, portionem ſecularibus Principibus re-
ſeruaſſe, ob fauorem, & auxilium officialibus
S. Inquiſitionis actu præſtandum. Verum ſi bo-
na ſint fortè in alieno territorio alterius tem-
poralis Domini, qui hos labores, atque one-
18 ra † minimè ſubierit, nec ſubeat, cauſam non
video, cur illi debeantur: vt per quàm optimè
conſiderauit Franciſc. Pegna ad Eymericum in
Directorio Inquiſitor. par. 3. q. 109. Comment.
158. col. 11. verſ. Itaque omiſſa diſpoſitione. &
Verſ. Hinc conſequenter. & Verſ. Cum autem.

Siue autem Clericus, ſiue laicus fuerit de Hæ
reſi condemnatus, & bona eius habeant Domi
num directum, Emphyteoſis, vel Feudi ratio-
19 ne, illa tamen † in confiſcationem non veniunt,
ſed ad proprium Dominum redibunt. c. Impe-
rialem. § Illud quoque. de Prohib. Feud. alien.
p Frider. c. Fœlicis. §. Si qua verò. de Pęn. in 6.
& habetur in § Sancimus. Auct. de Alien. & Em
phyteoſi. latiſſimè Oldrad. in conſ. 17. per totū.
Bart. in l. ſi finita. §. Si de vectigalibus. nu. 3. 6.
ff. de Damn. Infect. Philipp. Franc. in d. §. Confi-
ſcationes. pulchrè more ſuo Alexand. in conſ.
23. vol. 1. & in conſil. 9. vol. 2. Barthol. de Caſſen.

in

in Conſuetud.Burgund.Rub.1.§.5. in verb. S'il n'ha grace du prince.nume.81.& Rub.2.§.1.in verb.Et appertient la confiſcation.numer.2. & §.3.in princip.num.1.Capell.Tholoſ. in deciſ. 150.vbi Aufrer.Paul.de Caſtr. in conſ.340.Nicol.Boer.in conſuetud.Bituricenſ.Rub.Des coſtumes cõcernans les iuges,& leur Iuridition. §.1.col.2.Guido Papæ in deciſ.Gratianop.438. in fin. Licet in Emphyteoſi contrarium teneu-
20 rit † Cardinal.Zabarell.in Clem.2. in verb. Inquiſitoribus.q.7.de Hæret.quem ſequitur Bernard.Diaz.in Pract.Crim.Canonic.cap.106.nu. 17.Non tamen recedendum arbitror, à præfata communi Doctorum opinione.

In dubium ducitur.Si hæreticus ad fidem reuertatur, ad priſtinum an reducatur? Quàm plurimi tenuerunt,clericum,recuperare,& Ec-
21 cleſiaſtica beneficia,& bona:† ſimiliterq́ue laicum,& bona recuperare,& pœnas euitare, ſi ad Eccleſiæ gremium redierint,pœnitentiam ſubituti:quos refert,& ſequitur Cardinal. Pariſ. in conſil.1.per totum.& in conſ.2.num.177. cum pluribus ſeq.vol.4.quem refert. Iul.Clar. in d. §.Hæreſis.num.7.in fin.Petrus Rebuffi de Pacific.Poſſeſſor.num.235.Eymeric.in Director.Inquiſit.parte 3.q.109. 110. Zanchin. Vgolin. de Hæretic.cap.25.ſub nu.3.Paul.Grilland.de Hęret. q. 6. Sed alij, tenuerunt contrarium, vt in ſpecie contra Zanchinum tenuit Iacob.Simancas in Cathol.Inſtit.capit.14.& in Praxi Hæreſeos. tit.57.nu.3.4.vbi in ſpecie aſſeruit,deceptos Pariſium, & Rebuffum. Idem ſentit Andræas Alciat.in c.Perniciosam. nu.74. de offic. ordin. Franciſc. Pegna ad Eymericum in d. q. 109.Quorum opinionem, ego veriorem cenſerem quoad bona, maximè ſi prolata eſſet ſententia; quia tunc nulla apud me eſſet dubitatio,quin vllo pacto bona recuperet ad ſecularem Principem deuoluta. Tam & ſi idem cenſeam ante ſententiam, cum bona ipſo iure intelligantur confiſcata,vt apparet in dicto.cap. Cum ſecundum, quæ eſt lex nouiſſima, & facta poſt c.Vergentis.in quo videntur, hi, qui contrarium aſſeuerarunt,ſe fundare.Ibi enim Summus Pontifex,omiſſa parentheſi ait,Bona hęreticorum ipſo iure de fratrum noſtrorum conſilio, decernimus confiſcata. quæ verba, ipſo
22 Iure, habent vim latæ † ſententiæ, & promulgatæ, ità vt nec aliud iudicis miniſterium requiratur,ex notatis ad ſatietatem per Andr.Tiraquell. de Reuocand.donat.in verb.Reuertatur.nu.21.cum infiniris propè modum ſeq.poſt Neuizan.in conſil.6. & Octauian. Cacheran.in deciſ.Pedemontan.2.nu.6.& ex multis comprobat Roland.à Vall.in conſ.62.nu.20.cum pluribus ſeq. vol.2. & alijs adductis per Hippolyt. Bonacoſſ.in 99.Crimin. §. Ipſo iure.vnde contrariorum ſententia eum innitatur text.dicti c. Vergentis. ſequitur diſpoſitionem illam tunc temporis veram fuiſſe, vſque ad tempus, quo fuit facta diſpoſitio dicti c. Cum ſecũdum.Maximè quia Innocent.3.in d. c.Vergentis. dicat eſse in poſse ſecularium Principum, an miſereri eos voluerint. Quo caſu illorũ bonorum reſtitutionem,remittit Principum eorundem Mi-
23 ſericordiæ. Quæ verba, † & ſi important boni viri Arbitrium, iuxta ea, quæ nos tradidimus de compromiſs.§.2.Gloſs.6.nu.45.Attamen ea verba,Miſericordiæ,poſsunt iuſtitiam denotare iuxta illud Iacob,quod habetur Geneſ.cap. 47.Facies mihi miſericordiam,& veritatem,& Ioſue. cap.2.Faciemus in te miſericordiam. & veritatem.& lib.2.Regum.cap.2.Et nunc retribuet nobis Dominus Miſericordiam,& veritatem. & Dauid Pſalm.68. Quoniam benigna eſt miſericordia tua.& Pſal.118.Fac cũ ſeruo tuo, ſecundum miſericordiam tuam. Sic Salomon Prouerb.cap.14.Miſericordia,& veritas præparant bona. Et ſi paſſim in ſcriptura ſacra, Miſericordia pro Iuſtitia,ſicuti eſt aperta ſententẽtia eiuſdem Salomonis Prouerbiorum.cap.21. Facere Miſericordiam, & Iudicium,magis placet Domino,quàm victimæ. At palam eſt,quòd dum quis facit iudicium, iuſtitiam exhibet, vt vnicuique intuenti patet. Eodem modo intelligitur illud Oſeæ:cap.4.Non eſt miſericordia, non eſt ſcientia Dei in terra. Sic illud lib.1.Machab.capi.2. Dauid in ſua Miſericordia conſequutus eſt ſedem Regni in ſecula. Vnde in caſu iſto dicere poſsumus illud Auguſtin.in Apologet. lib.1.Nec (inquit) omiſso iudicio,ſis ẽt pauperi in mala cauſa miſericors,cui ſi parcis, cultello percutis cor, & tanto nequiorem addis, quãto iuſtum ſibi fauere videt. Et pulchrè ad hunc propoſitum concinunt verba Chryſoſtomi ſuper Matth. Si autem (inquit) contempta iuſtitia, miſericordia obſeruetur, ipſa miſericordia non eſt miſericordia, ſed fatuitas. Maximè cum ſimus in miſericordia corporali, quæ in diſtribuendo, ordinata eſſe debet; pri-
24 mò enim dandum † eſt propinquis, alijs poſtmodum.c.Eſt probãda. c. in ſingulas.in fin.86. diſtinct.Et in caſu neceſſitatis,iuſtis potius tũc dandum eſt,quàm peccantibus. c.Fratrem noſtrum.§ In ipſa ead. diſtinct.86.Nam, vt Cicero lib.Rethoric.2.inquit: Eorũ miſereri oportet,qui propter Fortunam, non propter crimẽ in miſerijs ſunt. Nullo modo itaque eos, qui Hæretici ſunt,& ſi iterum redeant, ad bonorũ reſtitutionem,ex præcepto Iuſtitiæ admittendos fore cenſerem. Satis enim cũ peruerſis uiris clementer agi videtur, ſi cæteræ illis pœnæ condonentur, ac remittantur: vt rectè admonuit Pegna in d.q.109.Quam opinionẽ eò enixius probarem,ſi poſt ſententiam,Hæretici bonorum reſtitutionem prætenderent, cum illo caſu,quæſitum ſit Principi Laico per ſententiã
25 ius in † bonis. vt per Bald.in l.fin. C.de Fruct. & lit.expenſ.Petr.Foll.in Fragment.poſt Pract. Crim.nu.140.Ad quod rectè conuenit tex. in l.

Inter

Inter claras. ſiue in l. Liquet. §. Nos. C. de Sum-
ma Trinit. & fid. Catholic. in qua Ioannes Sum-
mus Pontifex, Imperatorem rogat pro Hære-
tico, ſi redeat ad Eccleſiæ vnitatem. Quod &
perpendit Alciat. in d. c. Pernicioſam. num. 74.
Non negauerim tamen Principes Chriſtianos,
ac ſeculares, ſi quando corde ſincero, & fide nō
ficta, Hæretici ad eorum errorum confeſsionē
proceſſerint, & Eccleſiæ mandatis ſatisfece-
rint, ad eiuſque gremium pia mente cum la-
chrymarum effuſione, & delictorum aperta cō
feſsione deuenerint, piè, ac miſericorditer a-
cturos, vt ſaltim pro bonorum publicatorum
quantitate victus tantum, ac ſuſtentationis
gratia, reliquum vitæ tempus, poſsint perage-
re, ex benignitate, & clementia tamen, rectè fa-
26 cturos, imitantes Ferdinandum † Neapolita-
num Regem. Is enim filias Principis Roſſani,
qui in ipſum Maieſtatis crimen admiſerat, ex
illius bonis publicatis, largiſsima, ditiſsimaq;
dote tributa, nuptui tradidit. vt teſtatur Hie-
ronym. Gigas de Crimin. læſæ Maieſt. lib. 3. tit.
de Pęnis. q. 15. nume. 2. quem refert, & ſequitur
Franciſc. Pegna ad Eymeric. in director. par. 2.
cap. 10. in fin. Hæc omnia Eccleſiæ Iudicio ſub
mitto, & de publicatione bonorū pro læſa Ma-
ieſtate Diuina, ſatis.

Humana verò Maieſtas offendi dicitur, ſi Po-
pulus Romanus, Reſpublica, Princeps, & Magi
ſtratus offenduntur. l. 1. ff. Ad leg. Iul. Maieſt. Re
27 gis etiam † appellatur Maieſtas. l. 1. C. Vt Nem.
priuat. & Dicam infra cap. 60. præſertim Regū
Neapolitanorum, ſeu Siciliæ ratio Maieſtatis
habenda, vt in eis pęnæ maieſtatis læſæ locum
28 habeant. † Andr. de Iſer. in c. 1. in verb. Bona
committentium crimen læſæ Maieſtatis. ſub nu
me. 9. verſ. Voluerunt autem dicere.

Quot autem, quibusque modis, humanæ Ma
29 ieſtatis crimen committatur, patet † in toto
tit. Horum. & Codic. Ad leg. Iul. Maieſt. quos
voluit enumerare Matth. de Afflict. in d. verb.
Bona committentium. nu. 36. recenſuitque mo
dos quadraginta quinque, vt ibidem videri po
terunt: nam ſuperfluum eſt illos ex integro re-
cenſere, quos longius poſuit Hieronym. Gigas
in tract. de Crimin. lęſæ Maieſtat. per totum, ad
quos lectores reijcimus, & ad illos, qui poſt ip
ſum ſcripſere, quos refert Iulius Clar. in §. Lęſę
Maieſtatis. & ſexaginta vnum Caſus enumera-
uir Lancellot. Conrad. de Offic. Prætor. in cau-
ſis Criminalib. lib. 1. cap. 9. §. 3. tit. de læſæ Ma-
ieſtat. Reis. & Boſſius in tit. de Crimin. Maieſt.
Cyrillus Fulgeon. in Summula Crimin. parte 2.
tit. de publ. Iud. § 3. nu. 1. cum pluribus ſeqnen
tibus. latiſſimè etiam Caſſęn. in conſuet. Burg.
Rub. Des Confiſcationſ. per totum. Ioan. San-
xon. in conſuetud. Turo. tit. 26. artic. 3. gloſſ. fin.

Crimen iſtud Maximum eſt, peſſimique exē-
pli, cum directò ſit contra Principes, Domina
tus, & Poteſtates, ita vt iure meritò acerrimè
puniatur, cum is, qui poteſtati reſiſtit, Dei ordi
30 nationi reſiſtat, iuxta † dictum Apoſtoli ad
Roman. cap. 13. Idcirco optimè ſancitum eſt,
grauiſsimis pęnis affligi, hoc peſsimo crimine
31 notatos, pęna publicationis † bonorum: vt hic
dicit Imperator. in d. verb. Bona comittētium.
& concordat l. Quiſquis. C. Ad leg. Iul. Maieſt.
& alijs pęnis, quæ ab ijſdem Doctoribus an-
notantur, & nos quoque tetigimus de Magiſtra
tuum edictis. lib. 2. cap. 8. Eo enim crudelis eſt
in Principem imaginatio, ac in illius mortem,
& perditionem cogitatio, vt in ſuos etiā Prin-
cipes quandoque ſęuire cogantur, vt pęnarum
mætu, ab huiuſmodi flagitijs cæteri terreātur.
Hinc Lucilla Commodi Imperatoris ſoror, na-
32 tu maior, cum nollet † Criſpinæ Imperatoris
vxori cædere, nec vellet ei Imperatorios hono
res exhiberi, idque ægro færens animo, cū Qua
drato Quintiano, alijſque Senatoribus de Im-
peratore occidendo in Senatu Cōſilia inhiuit,
coniuratione detecta, ac proditione indicata,
& compręhenſo in facinore Quadrato, Lucil-
la, alijque rei damnati ſunt. reſte Herodiano.
lib. 1. Dum Imperatores Arcadius, & Hono-
rius condiderunt dictam l. Quiſquis. iuſtiſſimā
cauſam habuerunt. Nam Theodoſius Magnus
illorum pater ex Placilla moriens, adhuc imma
tura ætate eoſdem filios conſpiciens, & inepta
ad regendam Imperij molem, conſilio, & tu-
telæ illis addidit, Arcadio Conſtantinopoli
Rufinum, Honorio Romæ Stiliconem, & ſic in
fatis cōcedens vltimo loco cauit. Hi verò abie-
33 ctis morum, † pietatis, & gratitudinis officijs,
Rufinus Alaricum Gothorum Regem, vt ſuo
capiti Oriētalis Imperij coronam imponeret;
Stilico vero, vt Eucherium filium, Romanorum
Imperio proponeret, Suenones, Vuandaloſq;,
ſecretis inſidijs, ſollicitarunt; detectis verò in
ſidijs, Stilico Rauennæ à militibus, vel vt alij,
Romæ occiſus eſt: caput verò Rufini ante por-
tas Conſtantinopolis ſtetit affixum, cuius rei
meminerunt Sozomenus lib. 8. cap. 1. lib 9. cap.
4. Paulus Oroſius lib. 7. cap. 27. & 28. Eutro-
pius Rer. Roman. libr. 13. Ij omnes, vano am-
bitionis faſtu tumidi, vt vnus ſibi, filio alter Im
peratoriam purpuram induerent, cum nihilo,
niſi veſte ab Imperatore differrent, mortem ne
fariam inhire voluerunt, illis proditionem pa-
rantes, quibus parens optimus filiorum vitas,
Imperijque tutelam reliquerat. Non ſic Ferdi-
34 nandus Rex Aragonius, † qui ab Henrico fra-
tre Caſtellę Rege, impuberi filio relictus tutor,
eo modo Regnum gubernauit, vt cum in Ma-
gno Caſtellæ conuentu, actum fuiſſet, vt eidem
Ferdinando Regnum deferretur, iſque diſſimu
lans illud accepturum, ſtata die, accinctus Ma-
gna Clamide Regia, cum omnium iterum ſuf-
fragia poſtulaſſet, ijque Regnum ei deferrent,
is repentè Nepotem paruulum è Clamyde ar-
ripiens, collo ſuſtinens, inquit En Caſtelonen-

ſes,

ſes, Regem veſtrũ: Ioannes eſt Rex. Et ità puero nomen erat. Sicq; alij fuerũt ſubſequuti, vt diſcerẽt homines plus pietatem, officiumq; in ſuos eſſe, quàm Regnum. Vt inquit Laurentius Valla. de Hiſtor. Ferdinand. lib. 1. Baptiſta Fulgoſius lib. 6. Lucius Marineus rer. Hiſpanicarum. lib. 11. c. 40. Scitum eſt enim vulgatum illud: Proditionem per ſæpe amari, proditorem minimè. Hinc cum Sidonios Ciues ſuos Tẽnes
35 prodidiſſet ab Artaxerſe Perſarum Rege † interfectus eſt, vt narrat Diodor. Siculus Bibliotheces lib. 16. Sic Alexander Macedo Beſſum, qui Darium Perſarum Regem, Dñm ſuum, & inimicum Alexãdri proditoriè occidiſſet, ſimiliter de medio ſuſtulit. vt tradiderunt Diodor. Sicul. lib. 17. & in Alexãdro. ac Iuſtinus lib. 12. Plutarch. in Alexãdro. Quintus Curtius Hiſtoriar. lib. 6. Arrianus Nicomedenſis lib. 4. & nos latè diximus de Magiſtratuum edictis. lib. 2. c. 8. Ità Claudius Imperator occidi fecit Caiũ Chæream eius Tribunũ, & Lupum, qui Caium
36 Caligulam † occiderant, actũq; ipſius laudaſſet. vt refert Ioſephus Antiquit. Iudaic. lib. 19. c. 3. Vnde emerſit illa pulchra reſponſio Q. Cępionis Cõſulis, ei, qui caput Viriati latronum Ducis, qui tm̃ Romanis terrorem incuſſerat, ac illud ei exhiberet, præmium occiſionis petẽs: Nunquam (inquit) Romanis placuiſſe, Impera-
37 torem à ſuis militibus † interfici. Quia, vt rectè inquit Gorgias in Palamede: Proditor inuiſus eſt legi, naturæ, Dijs, Hominibusq; quos ſimul
38 omnes violat. † Hinc diſcãt homines Dñorum fidei ad mortem vſq; ſeruirè, quia proditionis pœnę in ipſos imminent: & ſi quando à ſeueris Principum correptionibus euadunt, ſibi ipſis quandoq; ſcelerum pœnas infligunt, vt Iudas Iſcariotes fecit. Diſcant pręterea Aulici, qui in Regum domibus reperiuntur, vt non fictas, ac ſimulatas illis proditiones ſuſurrent, nec zizanias, ac ſeditionum diſcordias ſeminent, quę in maximum, & inęſtimabile Regnorum, ac ſubditorum damnum proueniũt: Quia iudicem expectabunt tremendum in extremo iudicij die, quo ſaltem pœnas non effugient: Qđ malo noſtro detrimẽto metimur, ob Caro-
39 li Hiſpaniarũ Principis, Philippi † Maximi, Catholici Regis noſtri, filij mortẽ, ac virtutes eius nobis arreptas, ob quorũdã Principũ Aulicorũ in illũ rancorẽ, ac odio habentium inſimulationes, quibus vireſcentẽ Caroli V. Aui virtutem, in Carolum iuniorem Nepotem, in ipſo Adoleſcentiæ flore, contriuerunt: cũ is, (vt maximi erat animi) dolore, animiq; triſtitia affectus, in corporis diſſenteriam incidiſſet, morti proximus, ſacroſanctis, Regum more Chriſtianorum, ſacramentis receptis, Domini noſtri Ieſu Chriſti Crucifixi, in manu imaginem tenẽs, enixè rogauit, vt ſuis parceret peccatis, nec Regi eius parenti vitio verteret, ſed illis etiã parceret, qui inter ipſum Regem patrem, ac ipſum, falſas diſcordias ſeminaſſent. Et licet is mortuus fuerit, ſupereſt tamẽ nobis Philippus III. Hiſpaniarum Princeps, in quo omnis ſubditorum ſpes fixa eſt, patris, aui, aliorumque maiorum veſtigia ſequuturus.

ARGVM. CAP. XXVII.

Theſauri quãdo ad Principem ſpectent: tradita eſt omnis Theſaurorum materia, ac plenè enucleata per decem, & octo regulas, quibus ſuccinctè expleta eſt omnis ambiguitas.

COMPENDIVM.

1 *Theſaurus vocabatur carcer Meſſeniorum.*
2 *Ex carcere veniunt pœna, mulcta, & Theſauri.*
3 *Theſaurus quid eſt?*
4 *Theſaurus cui applicetur?*
5 *Theſaurum inueniens in ſuo, caſu, vel induſtria, ſuum facit, & an hoc ſit de iure digeſtorum tantũ. nu. 6.*
7 *Theſaurus inuentus artibus, ac illuſionibus magicis, etiam in ſuo, cedit Fiſco.*
8 *Qui Magicis artibus ditari quærunt, in hoc mundo ſunt pauperiores, in alio cruciabuntur in Inferno.*
9 *Theſauros inuenire credentes magicis artibus, ſemper decipiuntur.*
Tiberius Cæſar Traſullum Magum ſemper habuit.
10 *Magicorum hominum genus potentibus infidum, ſperantibus fallax.*
11 *Vates, coniectores, & haruſpices cum videbat, nil ineptius ſe videre dicebat Diogenes.*
12 *Elcaſin hominum genus apud Feſſam Mauritaniæ vrbem, qui inuenire theſauros profitentur.*
13 *Magiæ authorem Moſem quomodo intelligatur.*
Petri Criniti error.
14 *Plinij locus declaratur.*
15 *Magia, dicitur perſpectiua ſcientia, & declaratur ex Philone Iudæo.*
16 *Magia, quomodo adulterata, & deprauata.*
17 *Theſaurum inueniens in fundo alieno, priuato, aut publico Cæſaris, Ciuitatis, vel Fiſci quid lucretur. nu. 18. 20. 21. 22.*
19 *Intellectus l. Hiſpan. 45. tit. 28. Partita 3. legũ Hiſp.*
23 *Theſaurum inueniens in loco ſacro, religioſo, in monumẽtis, vel in locis publicis, quid lucretur. nu. 24. 25. 26. 27. 28.*
29 *P. Plẽminius Romanorũ legatus catbenis ab eis vinctus, qui Theſauros à Tẽplo Proſerpinæ apud Locros Regni Neapolitani rapuerat, tam diù detentus in carcere, donec, theſauro reſtituto, vitam egit. nu. 30.*
31 *Theſauri inuenti in re vendita portio ad emptorem ſpectat. nu. 34. 37. 39. 40.*
32 *Theſaurus dicitur donum fortunæ.*
33 *Theſaurus dicitur donum Dei.*
35 *Aurea menſa Delphica inuenta in iactu retis, poſt longam controuerſiam à Solone Apollini Delphico addicta. nu. 36.*
37 *Apollonij Thianei iudicium coram Phraorte Indo-*

rum Rege in Theſauro inuento in re vendita, inter emptorem, & venditorem.

38 *In re dubia partiri rem per medium eſt anicularum ſententia.*

41 *Theſaurum in Nemore inuentum deberi Epiſcopo, vt qui in pauperes diuidat. nu. 42.*

43 *Theſaurus inuentus in fundo emphiteoticario, an partiatur inter dominum directum, & vtilem. nu. 44.*

45 *Theſaurum, vel pecuniam, bellorum, aliaue cauſa, vel caſu, in muro, aliove reponens, ſibi deberi, non emptori loci. nu. 46. 47. 48.*

49 *Theſaurus inuentus in fundo debetur vſufructuario, non domino proprietatis.*

50 *Theſaurus in fundo hypothecato repertus, non debetur habenti hypothecam.*

51 *Theſaurus inuentus in fundo Feudali, debetur inueſtito, non domino directo.*

52 *Theſaurus inuẽtus in re dotali, durante matrimonio, marito; ſoluto verò vxori debetur. nu. 53.*

54 *Theſaurus inuentus in fundo legitimo tempore præſcripto, præſcribenti debetur.*

55 *Theſaurus eſt capientis prius, non autem videntis anterius.*

56 *Theſaurus, vel pecunia inuenta in re locata, locatoris, non conductoris erit.*

57 *Theſaurus inuentus in agro per colonum, ſeu operarium mercenarium, cui debetur, domino, an ipſi colono? nu. 58.*

59 *Theſaurus inuentus per ſeruum meum, in quo Titius habet vſũfructũ, in fundo meo, mei proprietarij erit.*

60 *Theſaurus inuentus opera canis, debetur illius Domino.*

61 *Aſini cuiuſdam narratio pulchra apud Leonem Africanum.*

62 *Theſaurus inuentus in re, quam quis poſſidet iure maioratus, poſſeſſori non debetur.*

63 *Theſaurus cui debeatur in Regno Neapolitano?*

64 *Intellectus Conſt. Regni. Dohana.*

65 *Intellectus c. Regni. Incip. Prædicti magiſtri procuratores. Caroli I.*

66 *Intellectus. c. Regni. Quia non decet. Caroli II.*

67 *Statua reperta in Regno Neapoli tempore Ducis Roberti Guiſcardi, ac eius Hiſtoria.*

68 *Theſauros ſubfodere terræ viſceribus irrationabile eſt.*

69 *Theſauros occultantes, ſibi ipſis fraudem faciunt, & alijs pecunias relinquunt.*

70 *Theſauros occultantium peſſimus finis.*

71 *Scientia abſcondita, & Theſaurus inuiſus, inutiles. num. 83.*

72 *Theſauros ſuos alijs oſtendere quandoq; malum.*

73 *Apud Græcos Theſauri dicebantur, & Donaria, & Vota, quæ Dijs faciebant.*

74 *Myronis Sycioniorum Tyranni Theſaurus qualis.*

75 *Carthaginenſium Theſaurus quis?*

76 *Theſaurus Epydamniorum.*

77 *Theſauri Sybaritarum, Cyreneorum, Selinũtiorum, Metapuntinorũ, Megarenſiũ, & Gelonũ remiſſiuè.*

78 *Græci bella geſturi, Theſaurum in Inſula Delo repoſuerunt.*

79 *Athenienſes verò repoſuerunt Delphis.*

80 *Macedones in oppido Quinda, iuxta Tarſum.*

81 *Hebræi Theſauros quandoq; in Templis, quandoque in ſepulchris celabant.*

82 *Romani Theſauros tenebant in Aerario.*

84 *Nicephorus Imperator, ab officialibus diuitibus ex pauperibus factis, bona poſtulabat figurans Theſauros aliquos occultos reperiſse,*

85 *Tamburlani Chriſtianum iudicium ſuper Theſauri inuentione.*

86 *In ſequentibus author deſcribit alia quæ ſunt de Regalibus Principum.*

CAP. XXVII.

MEſſenij carcerem habebãt, aura, ventisq; minimè obnoxium, & ob id terrum illum
1 indicabant, cui nomen erat, Theſaurus, † vt eſt author Alex. ab Alex. Dier. Genial. lib. 3. c. 5. Si de hoc carcere Fridericus Imperator in d. c. 1. in verb. Et dimidiũ Theſauri. Quæ ſint Regal. intelligere voluiſſet, nõ ſe tãtopere Principes, immò Magiſtratus affligerent pro illius acquiſitione. Sed, vt agamus aliquando iocos. Principum ſint carceres omnes, vt ſunt, ipſi poteſtatem habeant, & carcerãdi, & à carceribus educendi. Nec mirum, ſi apud eoſdem Meſſenios, Carcer Theſaurus appellaretur, quia in eo eſt
2 officina fertilior omnis Theſauri. Inde † veniũt pœnæ, mulctę, pęnarum compendia, compoſitiones, trãſactiones, & ex carcerum Theſauris, reperiuntur, Theſaurorum inuentores, ibi tormenta patiuntur, bona ſua Principibus pẽdũt: vt vulgare dictũ verificetur; Carcerem prouentus facere, Satis riſimus. ad ſeria reuertamur.

Paulus in l. Nunquàm ff. de acquir. rer. dom. dicit: Theſaurum eſſe depoſitionem quandam
3 † pecuniæ, cuius non extat memoria, vt iam Dominum nõ habeat: Hæc dicta ſunt pro deſcriptione rei, de qua agimus.

4 Cui applicetur Theſaurus, res admodum † ambigua eſt, ex intellectu quorundã iurium, quæ videntur inſimul pugnare. Ideo, vt materiam extricatius abſoluam (niſi eam, vt alij, intricauero) per quaſdã breues Regulas, cũ ſuis declarationibus, negotio, vt potero, finẽ imponam.

Prima regula ſit: Theſaurum, quẽ quis in ſuo
5 inuenit, caſu, vel induſtria, ſuum † facit. vt poſt Adrianum Principem cenſuit Leo Imperator in l. 1. C. de Theſaur. lib. 10. ac etiam Iuſtinianus in § Theſauros. Inſtit. de rer. diuiſ. gloſ. in c. Si quid inueniſti 14. q. 5. Anton. Gomez in l. Taurin. 45. n. 51. Io. Bapt. Villalobos. opin. commun. §. Theſaurus. num. 11. Sed idem Gomez vbi ſupra dicit iſto caſu Theſaurum eſſe totum Domini. arg. eorum, quæ ſcribit Paul in l. Nunquàm nuda. §. Theſaurus. ff. de acquir. rer. dom. ibi: *Sic enim fit eius, qui inuenerit, quòd non alterius ſit.* Sed iſtud erat † de iure digeſtorũ, ſecus de iure nouiſſimo per legem Friderici. in d. cap. 1. Quæ ſint Regal.

De-

Declara tamen hanc Regulam, quòd vbi quis
inueniſſet Theſaurum Magicis artibus, atque
illuſionibus, tūc enim non ſibi, ſed Fiſco quæ-
7 ritur, & ſi † in ſuo quis reperiret. d. l. 1. C. de The
ſaur. lib. 10. l. 1. C. de malefic. & mathemat.
Nec immeritò, quia hi Deum derelinquentes,
bonorum omnium largitorem, credunt Demo-
num, illorumque illuſionibus ditari, de quibus
nouiſſimè Io. Laurentius Anania de Natura
Demonum lib. 4. Quocirca (inquit) res non ſu-
ſpitione caret, ꝙ oēs Theſauri, aut humo, aut
aqua, tēporū iniuria obruti, Antichriſto à De-
monibus cuſtodiantur. Ex ijs aūt incidunt in
maiorē miſeriam: experientia enim docet, eos
8 eſſe viliores, & in hoc † mundo pauperiores, &
in alio ęternis inferni pęnis cruciabuntur. cap.
Nec mirū. 26. q. 4 c. Firmiſſime. de hæretic. De-
relinquunt enim vias Dñi noſtri Ieſu Chriſti, &
falſis dēmonū pręſtigijs illaqueātur. Vnde non
immeritò, eos, q̄ his maleficis, ſuperſtirioſis, ac
Magicis artibus Theſauros inuenire credunt,
9 minimè vnq̄ illos inuenire, ſed ſemper † deci-
pi, voluit Paul. Grilland. de ſortileg. q. 3. nu. 9.
Anton. Gomez. in l. 45. Tauri. n. 51. Io. Baptiſta
Villalob. opin. com. §. Theſaurus. nu. 111. quam
opinionem ſequutus videtur, ſed vtinam pio,
ac ſincero corde, vt ipſe profitetur Io. Bodin.
de Magorum Demonomania. lib. 3. cap. 3. plura
exempla quæ ſuo tempore acciderunt, in-
ducens. Hoc enim maleficorum hominum Ge-
nus, ſemper prohibirum, ſemper odioſum fuit:
Sic ex Męcenatis conſilio, Auguſtus illos vrbe
eiecit, & poſtmodum Tiberius. Sed neſcio qua
arte, niſi eorundem Demonum impoſtura, &
artibus, & prohibeanrur, & quandoque horum
hominum commercia tacitè, & conniuentibus
oculis, admittantur: & ideo ipſe Tiberius Co-
mitem ſemper habuit Traſullum Magum: &
idcireo optimè dicit Cornelius Tacitus An-
10 nalium lib. 17. Hoc † hominum genus potenti-
bus infidum, ſperantibus fallax, in Ciuitate no
ſtra, & vetabitur ſemper, & retinebitur. Confir-
mat Dio. Nicæus lib. 49. Alexandrini, vt Suidas
eſt author, melius fecerunt, dum videbant di-
recto prohibirionem illorum fieri non poſſe,
meliori conſilio annuum tributum ſtatuerunt
exigendum ab Aſtrologis huiuſmodi, atque ab
illis, qui illos cōſulebant. Benè Diogenes, cum
11 vates, coniectores, & Auruſpices † videbat, nil
inęptius ſe videre dicebat: Sicuti nil homine
ſolertius, dum prouinciarum Præſides, Philoſo
phos, Medicos, & Oratores aſpiceret. Illorum
enim artibus, quas profitentur, nihil fallacius,
nihilq; futilius, inuenitur: vt ex pluribus com-
probaui in conſ. 28. nu. 16. vſq; ad finē. Cent. 1.
& nouiſſimè Ioachimus Hopperus Friſius Phi-
lippi Regis Catholici in inferiori Germania
Conſiliarius ſatis eleganter: de vera iuris pru-
dentia. lib. 6. Titul. 28. Vnde quoſdam Theſau-
rorum inuentores, (quos Eſcaſin nominā̄t) qui
aſſerant, eſſe Theſauros arte magorum recon-
12 ditos, & eadem arte reperiri, deridet apud † vr
bem Feſſæ Leo Afer Hiſtoriar. lib. 13. Huius
Magiæ authorē Moſem ſcribit Plin. lib. 30. c. 1.
13 vti illum refert Petrus Crinitus † de honeſt. di-
ſciplin. lib. 9. cap. 5. Sed cenſura dignus Crini-
tus, cum Plinius hoc non aſſerat, ſed dicit, (eſt,
& alia Magiæ factio à Moſe & cęt.) Vnde quæ
14 à Moyſe facta extiterunt, cum inſpexerit † Pli-
nius diuerſo ab alijs modo operata fuiſſe, tm̄
abeſt, vt inter illos Magos eum non habuerit,
cū Dei Omnipotentis miraculo ſupra naturali
vſus fuerit. Et idcirco Magia Moſis vera ſcien-
tia dicitur, non iſta, q̄ adulterata, magiæ nomē
retinet, quarū melius eſt, vt ad vinū referamus,
q̄ prudentiſſimè ſcribit Philo Iudæus in lib. de
ſpecialibus legibus Decalogi, dū ait: Verā qdē
15 illā Magiā, hoc eſt perſpectiuam † ſcientiā, per
quam naturæ opera cernuntur clarius, vt hone
ſtā, expetendamq; non plebei ſolū ſectātur, ſed
etiā Reges, Regū maximi, p̄ſertim Perſici, tam
curioſi harū artiū, vt regnare nō liceat, niſi cum
magis verſato familiarirer. Ex hac adulterata,
deprauaraq; deſcendūt, quas maximè proprio
16 vocabulo malas † artes dicimus, circulatorum,
ariolorūq; ſtudia, & mulierū, mancipiorūq; ne
quiſsimorum expiationes, luſtrationesq; pro-
fitētium, mutationesq; amoris in odium, aut è
diuerſo in amorem odij, per quaſdam potio-
nes amatorias, & incantamenta idonea, atque
his dolis inuncant ſimpliciſsimum quemq;, do
nec in calamitates ingētes pertrahant, vt non-
nunquàm magnæ familiæ cōcidant. Hæc Philo.
Secūda regula principalis eſt: ꝙ inueniēs The
ſaurum in fundo alieno, priuato, vel publico,
Cęſaris, Ciuitatis, vel Fiſci, dimidiam illius par
17 tē cōſequitur, † alterā habebit, Fiſcus, Ciuitas,
Cæſar, vel p̄ſona priuata, in quo, caſu tn̄ alio q̄
fortuito, ſit facta inuētio: vt poſt eundē Adria-
nū Cæſarē; voluit Iuſtinian. in d. §. Theſauros.
& in d. l. 1. C. de Theſaur. lib. 10. quēadmodum
diximus ſupra de inueniente in fundo ꝓprio.
Primò declara, hāc regulam procedere, ꝙ in
totum quis lucrabitur Theſaurum, non data
opera inuentū in locis publicis, qui in nullius
bonis ſunt, vt in plateis, foris, vijs publicis, &
ſimilibus, nec eo caſu alteri danda portio erit;
18 ſolummodo enim inuentori † cædit. vt volue-
runt Cyn. & Bald. in l. Item lapilli. ff. de rer. di-
uiſ. arg. l. 3. ff. de iur. Fiſc. & dictæ l. 1. vbi Lucas
de Pen. C. de Theſaur. lib. 10. Quod, & diſpo-
19 nitur Hiſpanis legibus. l. 45. Titul. 28. † partita.
3. refert, & ſequitur Anton. Gomez in dicta l.
Taurin. 45. num. 51.
Declara ſecundò, ꝙ ſi qs de induſtria, dataq;
opera, & nō fortuitò caſu, ignorātibus, vel in-
uitis Dñis, in alienis locis, ſeu terris, Theſaurū
20 inuenerit, ille † Dño loci debetur, nulla inuēro
ri parte aſsignata. vt in d. l. 1. C. de Theſaur. lib.
10. & à cōtrario ſēſu ꝓbatur in d. §. Theſauros.

Declara tertiò, quòd ſi quis Theſaurum inue-
niat, in loco, ex quo fiſco pars debeatur, & Fi-
ſci partem ſuppreſſerit, totum perdit, & in pę-
21 nam de ſuo † tantundem erogabit. l. Non intel-
ligitur. §. Fin. vbi gloſ ff. de iur. Fiſc.

Declara quartò, quòd ſi quis in alieno fundo
pecuniam inuenerit, & illam inde extraxerit,
& loci Dñs partem petat. quaſi Theſaurum in-
ueniſſet, inuentor vero aſſerat Theſaurum non
eſſe, iſto caſu, agenti fundi Dño, incumbet pro-
22 bare Theſaurum fuiſſe, & interim inuẽtor † pe-
cuniæ poſſeſſor erit. §. Commodum. Inſt. de in-
terdict. & probatio fiet ſeruata forma, & modo
tradito in l. Si arbiter. ff. de Probat. ſicuti è con
uerſo reus poterit per ſuas exceptiones pro-
bare, fuiſſe pecuniã depoſitam, aut alio modo,
& ꝙ de eadem pecunia eſt memoria, iuxta no-
tata in l. Ab ea parte. ff. de probat.

Tertia principalis regula ſit: ꝙ inueniẽs The-
ſaurum in loco ſacro, vel religioſo, in monu-
mentis, vel in locis publicis, erit pro dimidia
23 Fiſci, pro alia † dimidia inuentoris. l. 3. §. Si in
locis. ff. de iur. Fiſc. Angel. de Clauas. in ſumma.
Theſaurus. verſ. Si verò inuenta. nu. 1. Io. Petr.
Ferrar. in pract. forma libell. Actionis Realis. §.
Iure Dominij. nu. 16. Martin. Nauarr. in ſumma.
cap. 17. num. 175. Sed contrarium eſt commu-
nius ꝙ medietas ſit inuentoris, alia medietas
debeatur, rei ſacræ, Eccleſiæ, vel religioſæ, vel
24 loco † publico, in quo reperiatur. voluerunt
Clauas. Nauar. & Papienſ. vbi ſupra. & Bartol.
de Caſſæneo in conſuetud. Burgund. Rub. 1 §.
1. num. 20. & ſeq. Anton. Gomez. in dicta l. 45.
Tauri. num 52.

Declara primò. procedere hãc regulam, dum
tamen caſu fortuito, & non data opera, vel ma
25 gicis artibus † Theſaurus fuiſſet inuentus: iux-
ta text. in dicto c. 1. in verb. Et dimidium The-
ſauri. Quæ ſint reg. & diximus ſupra.

Declara ſecundò, iſtam regulam, procedere
de iure Digeſtorum, ſecus vero de iure nouiſ-
26 ſimo Iuſtiniani, quo † totum inuentor Theſau-
rum lucrabitur. vt in dicto §. Theſauros.

Declara tertiò, eandem regulam, hodie ex iu
re obſeruato, poſteriori loco facto, Calliſtrati
27 opinionẽ † in d. l. 3 § fi. fuiſſe demũ approbatã
à Friderico Imperatore. in d. c. 1. Quæ ſint re-
gal. vt ſi nõ data opera inuẽtio facta fuerit, par
tiatur pro medietate Fiſco, ꝓ altera inuẽtori.

Quartò declara ipſam regulam, videri mihi
iniuſtos Imperatores dum eas leges condide-
runt. poſtq̃ eccleſiæ, loco ſacro, aut religioſo, in
quo inuenirentur, nihil tribuunt, quibus debe-
28 ret recta, ac iuſta ſaltim † medietas, ac portio
aſſignari, vt Chriſtianè, ac rectè cenſuerunt.
Angel. de Aret. in dicto §. Theſauros. vbi hoc
etiã tenuit Eguinarius Baro. & voluit Angel.
de Clauas. in ſumma. §. Inuẽtum. 4 & Syluester
Prierius in ſumma. §. Eodem. quos refert, & ſe-
quitur Didac. Couar. in relect. c. Peccatum. de
regul. iur. in 6. parte 3. §. 2. nu. 3. verſ. Sed apud
nos. Quam tribus argumentis comprobat Ia-
cob. Aluarot. in c. 1. col. fin. Quæ ſint regal.

Nec id piaculum videatur, ne à Romanis tũc
Gentilibus vincamur, qui P. Plemminium eo-
rum legatum, quòd Theſauros à Templo Pro-
ſerpinæ apud Locros Regni Neapolitani, ſpo-
29 liauerat, catenis vinctum † carcerarunt, & tam
diù tenuerũt, quoad in carcere mortuꝰ fuerit,
& Theſauri Templo reſtituti, petentibus Lo-
crẽſiũ legatis; quorũ natu maior, inter alia hęc
verba habuit, quæ referã, pro ut ſic illa poſuit
Titus Liuius lib. 29. Fanum (inquit legatus) eſt
apud nos Proſerpinæ, de cuius ſanctitate Tem
pli, credo aliquam famã ad vos perueniſſe, Pyr
30 rhi bello, qui cũ † Sicilia rediens, Locros claſſe
præterueheretur inter alia fęda, quæ propter
fidem noſtram erga vos, in Ciuitatem noſtram
facinora edidit, Theſauros quoq; Proſerpinæ,
intactos ad eam diem, ſpoliauit, atq; ità pecu-
nia in naues impoſita, ipſe terra eſt profectus.
Quid ergo euenit P. C. Claſſis poſtero die, fœ-
diſſima tẽpeſtate, lacerata, oẽsq; naues. q̃ ſacrã
pecuniã habebant in littora noſtra eiectæ ſunt,
qua tãta clade. edoctus tandẽ Deos eſſe. ſuper-
biſſimus Rex pecuniã oẽm inqſitam, in Theſau
ros Proſerpinæ referri iuſſit, nec tñ illi vnq̃ po
ſtea proſperè quicquã euenit, pulſusq; Italia,
ignobili, atq; inhoneſta morte, temerè nocte
ingreſſus Argos, occubuit. Hæc legatus apud
Liuiũ. Hoc idẽ fecerũt, & ſecũdò contra alios,
qui idẽ Templũ Theſauris ſpoliauerant. Idem
Liuius lib. 31. Et huius opinionis fuit prius,
quam poſtmodum malè reuocauit, Frideric.
Scotus in conſil. 15. in fin. lib. 6. Tomo 1.

Quarta regula eſt: ꝙ inuento Theſauro in re
vendita. portio contingens Dño fundi, ſpectat
ad emptorem, non autem ad venditorem; quia
31 translatum † eſt in ipſum, omnium iurium fun-
di Dominium: eò maximè quòd cum Theſau-
32 rus dicatur Fortunæ donum. † vt in l. Si is qui.
ff. de acquir. rer. dom. (licet nos cum Impera-
33 tore dicamus † eſſe donum Dei, vt in l. 1. C. de
Theſaur. lib. 10.) Io. de Arnon. Problem. 29. Pe-
trus Gerardus in ſingul. 95. Et ideo cenſuerũt
venditorem agere non poſſe remedio reſciſſo-
rio, vigore. l. 2. C. de reſcind. vend. cõtra empto
34 rem, qui Theſaurũ in re vendita, ac empta † in-
uenerit, vt contra Ludouic. Rom. qui cõtrariũ
dixerat, concluſerunt Franciſc. Aret. & Claud.
Aquenſ. in l. Si qs cũ aliter. ff. de verb. obligat.
Barthol. Socin. in conſ. 48. vol. 4. & alij quos re-
tulit Hierony. Cagnol. in rep. In d. l. 2. nu. 171.
quem nouiſsimè ſequitur Hieronym. Gabriel.
in conſil. 168. num. 26. vol. 1.

Non verebor cõcinere Hiſtoriam, quã refert
Diogenes Laertius in Thalete Mileſio, & poſt
35 † eum Valerius lib. 4. cap. 1. Cum Lebedei ia-
ctum retis emiſſent, Aurea menſa Delphica à
Rete extracta eſt, vnde concertatio maxima

facta fuit,inter Piſcatores vēdentes, & empto-
res, qui Apollinem conſuluerunt, cuius eſſe
deberet, à quo Græcis verbis reſponſum exti-
tit, per verſus ità latinè ſonantes.

Phœbum de Tripode rogas Mileſia pubes
Huic Tripodem addito, cuius ſapientia prima eſt.

Tunc illi Taleti menſam dederunt, ille Bianti,
Bias Pittaco, & ſic deinceps vnus ſapientum
alteri ex ſeptem, & vltimo loco, res ad Solo-
36 nem venit, qui ad † eūdem Apollinem menſam
tranſtulit. Quod credo vnumquemq; feciſſe ad
euitandum Auaritiæ vitium, & Prudentiæ, ac
Sapientiæ arrogantiam. Et Solon nouiſſimus
coniectura ductus eſt, ꝙ de Tripode differen-
tia erat, cuius vſus in Tēplo Apollinis tm̄ erat,
cui dari voluit. Huic perſimilem quæſtionem;
non tñ illius deciſionē, retulit Suetonius Tran
quill' in lib. de Rethoribus Illuſtribus. Hos tñ
ſequutus eſt Apollonius Thyaneus, qui caſum
Phraorti Indorum Regi terminauit, illius, qui
agrum vendiderat, in quo Theſaurus erat, ne-
37 mini † cognitus, nec multo poſt, terra dehiſcēs
capſam protulit, q́ aurū pa⟨te⟩fecit, ortæ vtrinq;
contētiones fuere inter emptorē, ac vēditorē,
Theſaurū qlibet ad ſe ſpectare dicens. Cōſul-
tus Apollonius, de vita amborū inquirit, & em
ptori vti bono viro illū addicit, cui Deorum
immortalium dono datum aſſerebat; & vendi-
tori eorundē volūtate denegatum, dicens pat-
tiri inter ipſos decernere noluiſſe, vt quæ Ani-
38 cularum † ſententia dici poſſet, vt eſt author
Philoſtratus de vita Apollonij. lib. 2. c. 15.

Declara primò, non procedere in pecuniæ re-
conditæ inuentore, quæ & ipſa † non emptori,
ſed vēditori cædit l. Si vir vxori. ff. ſolut. matr.
Iacob. Concenatius quæſtion. iuris. lib. 4 c. 9.
nu. 5. Ioan. Ferrarius Mōtan. in d. § Theſauros.
propè finem. Inſt. de rer. diuiſ.

Declara ſecundò, eandem Regulam non pro-
cedere, quoties vēditor in venditione, ſibi re-
ſeruaſſet Theſaurum, qui fortè aliquādo in re
40 vendita † reperiretur: tunc enim vēditoris erit
l. 1. §. Si conuenit. ff. depoſit. Andr. de Iſern. &
Aluaro. in d. c. 1. Quæ ſint regal.

Quinta regula eſt: Theſaurum in nemore in-
uentum, Epiſcopo exhibendum, vt is inter
41 † Chriſti pauperes diſtribuat. Hoſtienſ. in c. Cū
tu. de vſur. Bartol. & Alex. in l. Rem quæ nobis.
ff. de acquir. poſſeſs. & in l. Interdum. §. Quod
ex naufragio. vbi Ioan. de Imol. ff. eo. tit. Bald.
in l. 1. ff. de rer. diuiſ.

Declara iſtam regulam, ſi Dominus proclama-
42 te facto, non reperiatur, † vt Hoſtienſ. Bartol.
Bald. Imol. & Alex. in dictis locis annotarunt;
ſed quis faceret hoc proclama?

Sexta regula principalis eſt, ꝙ directus Dñs
inueniens Theſaurum in fundo Emphyteoti-
cario per æquales portiones cum vtili Domi-
43 no † partiatur. l. 1. ff. Si ager vectigal. vel emphi
teot. Aluarus Vaez de iure emphyteotic. q. 15.
nu. 1. Author reprobatus in cōſuetud. Parienſ.
§. 37. Gloſ. 10. nu. 48. & qui nouiſſimè illos retu
lit Ludouic. de Molina de Hiſpan. Primogen.
lib. 1. c. 23. nu. 7. par. 1. Iacob. Concenatius quæ-
ſtionū iuris. lib. 4. c. 9. nu. 3. Et Petr. Gregor. Sin
tagmat. iuris vniuerſ. lib. 3. c. 11. nu. 3. parte 1.

Declara, illam procedere, quando directus
Dñs inueniſſet: ſi verò vel ipſe Dñs vtilis, vel
44 Emphyteoticarius inueniſſet Theſaurum, † to-
tum ipſi vtili Domino, vel Emphyteoticario
quæritur per ſupradicta. Sic etiā ſi tertius in-
ueniſſet in eodem fundo, & pro portione agāt
directus & vtilis, præfertur eo caſu vtilis Do-
minus. habetur in l. In cauſæ. in fin. Vbi Bart. ff.
de procurat. Angel. de Aret. in d. § Theſauros.
verſ. Quæro quid ſi.

Septima regula eſt: quòd ſi quis recondidit
pecuniam, aliamuè rem in muro, Bellorū timo-
45 re, † aliouè caſu, & cauſa, vendit q́; locū, in quo
repoſita eſt pecunia eadem emptoris non erit,
ſed eius, qui illam repoſuit, vel ſuorum ſucceſ-
ſorum. arg. d. l. A tutore. vbi hoc voluit Bart. ff.
de rei vend. quem ſequitur Aretin. in d §. The-
ſauros. circa finē. vbi dicit ità illo anno conſu-
luiſſe. Petr. Gerard. de Petra ſancta in ſing. 95.

Declara, hanc regulā procedere vbi ex errore
hanc venditionē feciſſet, alias ſi ſciēs ibi pecu
niam eſſe, vendiderit, nihilq́; exceperit, tunc
videbitur, & pecunia, & omnia ibidē exiſtētia
46 in emptorē † tranſtuliſſe. l. Cāpanus ff. de oper.
libert. l. 1. ff. de cōdit. indeb. Aluarot. & Præpo-
ſitus in d. c. 1. Quæ ſint rega. vbi Aluarot. dicit
idem eſſe in vendente tunicam, in qua erat pe
cunia, quam ignorabat, quia pecunia erit ſua:
47 ſecus verò ſi illam ſciuiſſet, quia † fieret empto
ris l. 1. ff. de his quæ in teſtam. delent.

Declara ſecundò, ſecus eſſe in inueniēte The
48 ſaurum, quia fit emptoris, iuxta † ea quæ tradi-
dimus ſupra hoc eodem capite Regul. 4.

Octaua regula eſt: ꝙ vſufructuario debetur
Theſaurus ſi ipſe illū inuenerit in loco, in quo
vſumfructum habet, & non domino proprieta-
tis: & ſi tertius reperit, nihil debetur proprie-
46 tario, ſed vſufructuario, & † inuentori. argum.
dictæ. l. 1. ff. ſi ager vectigal. iuxta terminos ta-
men dictæ l. Si is qui. §. Quòd ſi ſeruus. ff. de ac-
quiren. rer. dom. Angel. in dicto. § Theſauros.
Aluarot. in dicto. cap. 1. Quæ ſint Regal. & Ia-
cob. Concenatius quæſtion. iuris. lib. 4. cap. 9.
num. 3. & num. 20.

Nona regula eſt: ꝙ ſi inuenit quis Theſaurum
in fundo ſibi hypothecato, non dicitur inue-
niſſe in proprio fundo, nec cum eo, tamq̃ cum
50 Dño † tractabitur. vt in d. l. Si is qui. §. fin. ff. de
acquir. rer. dom. l. Seruos ſuos § Eos vero. ff. de
leg. 3. gloſ. in d. l. 1. C. de Theſaur lib. 10. Angel.
in dicto. §. Theſauros. Aluarot. in dicto cap. 1.
col. fin. verſ. Sed quid in creditore.

Decima regula eſt in Feudatario, ſiue vaſſallo:
qa non Dño directo, ſed ipſi Feudatario The-

ſaurum inuentum in re feudali notorium eſt,
51 quemadmodū†ſupradiximus de Emphyteota,
& voluit Gloſſ.Angel.& alij.in d.§.Theſauros.
Andr.de Iſern. Aluarot. & Præpoſit. in d. c.1.
Quæ ſint Regal. Gulielm. Benedict. in Rep.c.
Raynutius.in verb.Cætera bona.nu.34. de Te-
ſtam.Impius author in conſuetud.Pariſienſ. §.
37.gl.10.nu.48.Renatus Choppin. de Doman.
Franciæ.lib.2.titul.5.nu.17. Cū pluribus ſeqq.
Ludouic.de Molina vbi ſupra. num.7.
Vndecima regula eſt,quòd inuentio Theſauri
52 in re dotali ſpectat ad maritum,durante†ma-
trimonio,quo ad portionem ſoli:& ſi ipſe inue
nerit,altera portio,ſuo etiam iure,vti inuētori
ſibi debebitur: ſoluto verò matrimonio, illa
portio, quam vti fundi,ac ſoli Dominus cępe-
rat,vxori debebitur.vt concludunt Bart. Alex.
& cæteri.in d.l.Diuortio.§.Si vir.& §.Si fundū.
poſt Accurſ.ibidem.ff.ſolut.matr. Glo.in d.l.1.
C.de Theſaur. lib.10.Molina vbi ſupra.num.6.
Angel.in d.§. Theſauros. col.pen. verſ.quid ſi
maritus.Renatus Choppinus vbi ſupra. nu.20.
Ioan.Cotaſ.Miſcellan.lib.5. cap. 14.nu.7.
Declara ſupradictam regulam procedere, qñ
fundus, vel locus datus eſſet in dotem inæſti-
matus, vt tūc demum ità partiatur Theſaurus,
ſecus verò ſi fundus eſſet datus æſtimatus, qa
ęſtimatio cum faciat emptionem,ſequitur ma-
rito vti emptori pro ſolo portionem Theſauri
deberi, ſi ab alio fuerit repertus,& totus ſi ab
53 ipſo † marito.cenſuit Petr.Gregor.Sintagmat.
iuris vniuerſ. lib.3.c.11. nu.4.p.1.Et ita quoq;
reſpondi Antonio de Andrea à Carbonaria,
qui ſub foculari,in quo fiebat ignis,dum in do
mum vxoriam,quā inæſtimatā habuerat,quan-
dā pecuniarū quantitatē ab vxoris prædeceſ-
ſoribus reconditam,inueniſſet, vxori deberi.
Duodecima regula eſt, quòd inueniens The-
ſaurum in fundo legitimè, ac debito modo p̄-
54 ſcripto,eſt†ipſius præſcribentis. iuxta tradita
ab Angel.de Arer.in d.§ Theſauros.col.penul.
verſicul.quid ſi quis præſcripſit.
Decima tertia regula eſt, quòd ſi vnus videt
Theſaurum,alter vero capit,capientis eſt, non
55 autem†videntis.vt habetur. in l.3.§.Neratius.
vbi Alex.& alij.ff.de acquir.poſſ.(quicquid ibi
voluerit Accurſ. in verb. Motus, qui expreſsè
contra illum textum loquitur) & ſic voluerunt
Aluarot. & Præpoſit. in d. c.1. Quæ ſint regal.
arg.l.Si barſatorā. C. de fideiuſ.& quod voluit
Cyn. & alij in l. Lapilli.ff.de acquir. rer. dom.
hanc eādem opinionem ſequitur Ioan. Ferrat.
Montanus in d.§. Theſauros.in fin.
Decima quarta Regula erit, ꝙ pecunia inuen
56 ta in re locata eſt locatoris, non autem† con-
ductoris.vt ſcribit Vincēt.Carrocius de locat.
& cōduct.parte 2. tit.de Theſauris. vbi allegat
Bartol.in d.l. A tutore. Angel. in d. §. Theſau-
ros.Petr.Gerard.in d Singul.95. Io. de Arnon.
problemat.29.qui nihil de quęſtione inter con
ductorem,& locatorem loquuntur, ſed de em-
ptore, & venditore, ſed tamen per ea,quæ di-
ximus poterit iſta quæſtio decidi.
Decima quinta Regula erit, in colono, ſeu
operario mercenario; quia ſi fodiendo,vel la-
57 borando†in agro, in quo eſt conductus ad la-
borandum, dimidium ſibi, & dimidium Dño
territorij partietur. arg. d.l.Si is qui.§.Quod ſi
creditor. ff. de acquir. rer. dom.voluit Accurſ.
in d. §.Theſauros.in verb ſuo.ſequitur ibidem
Angel.col.pen.verſicul.In eadem gloſſa ibi,qd
ſi mercenarius, quamq̃ in contrarium ipſum
alleget Petr.Gregor. vbi ſupra. num.4.
Declara non procedere hanc regulam, ſi da-
58 ta opera, Dominus eundem operarium † ad
inueniēdum, conduxiſſet, quia tunc Dño nihil
debetur.l. Qui proprio.§. Procurator.vt in cæ-
teris.ff.de procurat.Angel.Aretin.in loco pro-
ximè allegato. Iacob. Concenat. quæſt. iuris.
lib.4.cap.9. nu. 36. Frideric. Scotus in conſil.
15.in fin.lib.6.Tomo primo.
Decima ſexta regula erit, quòd ſi meus ſer-
uus,in quo Titius vſumfructum habet, in meo
59 †territorio Theſaurum inuenerit,non vſufru-
ctuarij Titij.Theſaurus erit,cum ſeruus acqui-
ſierit Domino,ſed mei ipſius, ſerui proprieta-
rij.arg.d.l.Si is.§.Quod ſi.ff.de acqui. rer.dom.
Iacob.Concenatius vbi ſupra. nu.16. 32.
Decima ſeptima regula erit, ꝙ ſi Canis ad id
edoctus, reperierit Theſaurum,Theſaurus erit
60 Dñi ipſius † canis.vt docuit Florian. de S.Pe-
tro.in l. Statuæ.ff. de vſufruct. Quod credo id-
circo eſſe, vt quemadmodum Canis feram in
venādo capiens,illam Domino quærit, eodem
modo faciat in Theſauro.Quod arbitrarer pro
cedere,q̃diù Dñs Canis p̄ſens eſſet.arg.§.Feræ.
inſtit. de rer. diuiſ. Sed quoad iſtam Theſau-
rorum inuentionem, credo eſſe merum ſom-
nium,poſſe medio Canum reperiri,quia ex alia
calliditate,& aſtutia iſti circuitores,& mendi-
cantes validi,illos edocent,quibuſdam verbo-
rum ſignis, vt denarios illos cognoſcant. Niſi
fortè Diabolus eſſet ſub Canis forma, qui hæc
ſciret, ſicuti ſub Canis ſpecie illū tenuiſſe Hen
ricum Corneliū Agrippam, ſcribit Paulus Io-
uius in Elogijs, in illius vita. Sed magna res
eſt,horum hominum Hiſtrionum induſtria,qui
Camelos, Aſinos, Canes, & animalia ſimilia
edocent,& ſaltare,& alia facere,quæ niſi vide-
rētur, vix credibilia eſſent. Recitabo fabellam
huiuſmodi concinnam, quam proprijs oculis
conſpexiſſe veridicus teſtis eſt Leo Afer Hiſtor.
lib.8. Vbi dicit in quodam ſuburbio Alcairi,
61 ab ea Ciuitate vno milliari†diſtāte Bebelloch
dicto,vidiſſe Hiſtrionem, ſuo ipſius Hiſtrionis
Aſino dicentem, Sulthanum magni operis ędi
ficium meditari, & proinde omnibus Alcairi
Aſinis opus eſſe. Tum Aſinū repentè in ſolum
prolapſum,cæpiſſe in aera pedes attollere,ven
trē turgefacere,& oculos quaſi exanimis clau-
dere.

dere ; Et interim Hiſtrio caſum mortui quaſi
Aſini conquæritur, & à circumſtantibus petit,
vt pro emendo alio ipſum adiuuẽt , coacta per
circuitum pecunia. Tum demũ Hiſtrio:Ne cre-
datis (inquit) mortuum meum Aſinum,ſed ſi-
mulauit iſtud pro Domino paupere , & illum
licet multis cæderet flagellis, nunq̃ loco ſe di-
mouit.Hinc denuo Hiſtrio:ſcitote,inquit, Sul-
thanum craſtina luce velle Triumphum exhi-
bere, fęminasq́; omnes venuſtas & nobiles in-
uitauit ad ſpectaculum, vt ſuper pulchertimos
Aſinos inequitent , & Auenam , & præſtantem
Nili aquam potandam exhibeant. Quibus ver-
bis vix abſolutis, Aſinus in pedes erectus,læti-
tia exultans proſilit,& dum ei vetulam', vt ve-
lit aſportare,proponit;ille caput,& aures com
plicat,& incipit altero pede claudicare:at au-
dito quòd velit portare iuuenculam,& ex cir-
cuitu illam eligat,ille lætitia plenus,honeſtio-
rem,& pulchriorem eligit, & capite illam tan-
git . Nunc ad alia .

Decima octaua , & vltima regula ſit, Theſau-
rum inuentum in re,quam quis poſſidet Maio-
ratus iure', vt ſunt in Hiſpania, non deberi ali-
62 quo modo†poſſeſſori,ex multis cócludit Lud.
de Molina de Hiſpan. primogen.lib. 1. cap. 23.
per totum.parte 1.

63 Regni autem huius Neapolitani iuribus†ali-
ter cauetur. Nam primo per Conſt.Regni.Do-
hanæ,factam à Rege Gulielmo , Theſauros in-
64 diſtinctè Fiſco deberi† cenſuit. Secundò fuit
facta diſpoſitio per Fridericum Imperatorem
in d.c.1.Quæ ſint regal. Tertia diſpoſitio facta
per Regem Carolum Primũ.in c Regni.incip.
65 Prædicti†Magiſtri procuratores.vbi nihil cir-
ca acquiſitionem innouauit , ſed tñ ſtatuit , ꝙ
deferentes Theſaurum,non audiantur,niſi præ
ſtito iuramento , quòd delationem malitioſè
non fecerint, ſed quòd capiãt informationem,
nec perſonas capiãt, abſq; ſpeciali Regis man
dato,niſi conſtet de inuento Thaſauro, vel ap-
pareat ex veroſimilibus coniecturis;& nõ pro-
cedant ad torturam ſine ſpeciali mandato ; &
quòd ſtatim proceſſum tranſmittant . Quarta
66 fuit lex Regis Caroli† Secundi in c.Regni in-
cip.Quia non decet.qua ſtatuit, Theſaurum in-
uentum in proprio ſolo , eſſe inuentoris : & in
alijs videtur ſe conformare cum diſpoſitione.
l.1.C.de Theſaur. lib. 10.vt per Andr. de Iſern.
& Matth. de Afflict.in d.c.1.Quæ ſint Regalia.
idem Afflict. in dicta Conſt. Dohanæ. & in de-
ciſ.Neapol.321.nu.7. Anton.Capic.in dicta In-
ueſtit.Feudal.in §.Feudorum clauſulæ.in verb.
Cum inuentionibus , & Theſauris , & referunt
etiam Renat.Choppin.de Doman.Franciæ.lib.
2.titul.5.in fin. & Petr. Gregorius Syntagmat.
lib.1.cap.11.num.6. parte 2. licet referant ſo-
lam conſtitutionem,non autem capitula , cum
fortè illa alia iura non viderint .

Sed & Ducis Roberti Guiſcardi tempore in
Regno Neapolis, reperta eſt ſtatua, habens in
67 capite ſcripturam dicentem.† Calendis Maijs
Oriente Sole Aureum caput habebo. Cuius ſcri
pturæ ſenſus à quodam Sarraceno Mago inter-
pretatus eſt,vt primo die Maij in ortu ſolis,in
loco,in quo Statuæ caput Vmbrã faciebat,fuit
effoſio facta,ibiq́; magnus auri cumulus, atque
Theſaurus inuẽtus,quem ſibi,vt Dominus,Ro-
bertus quæſiuit . Pandolphus Collenucius Hi-
ſtor.Neap lib.3 Quamq̃ iſta Sarraceni interpta
tio,non tam arte malefica,q̃ intellectus ſubtili
tate potius facta fuit,cum etiam anilis mulier-
culæ iudicium hoc idem penetrare potuiſſet.

Theſauros ſubfodere in terræ viſceribus abſ-
que neceſſaria cauſa, non hominis,ſed irratio-
68 nalis beſtiæ mihi facinus †videtur,vt benè ce-
ciniſſe videatur Horatium lib.1.Serm. Satyr.1.
dum inquit :

Quid iuuat immenſum te argenti pondus , & auri
Furtim defoſſa tumidum deponere terra .

Et qui illos occultant, contra ſeipſos,aliosq́ue
fraudem faciunt, & pecunias alijs relinquunt,
69 †qui eas diſſipant : vndè rectè inquit Plautus
in Aulularia .

Heu me miſerum , miſerum perij ,
Malè perditus,peſsimè ornatus eo.
Tantum gemiti, & mala moleſtia ,
Hic dies mihi obtulit famem, & pauperiem.
Perditiſsimus ego ſum omnium in terra.
Nam quid mihi vita opus eſt,qui tantum auri
Perdidi,qđ cuſtodiui ſedulo? egomet me fraudaui,
Animumq; meum,geniumq; meum,nunc eo alij
Lætificantur meo malo,& damno. Pati nequeo.

Sic etiam ex Epigrammate Græco Diogenis
Laertij, tranſtulit in Epigrammatis Auſonius,
qui occultantium Theſauros , peſſimum finem
70 indicat, dum† ait :

Qui laqueum collo nectebat,reperit aurum ,
Theſauriq; loco , depoſuit laqueum.
At qui condiderat,poſtquàm non reperit aurum,
Aptauit collo,quem reperit laqueum .

Quod è noſtris in Theſaurizantium iniquita-
tem,& rapinas,vt id præmium reportent,retu-
lit Ioannes Ferrarius Mõtanus in dicto §.The-
ſauros. in princip.

Idcirco apud Thobiam.cap.12.dicitur:Melio
rem eſſe orationem cum ieiunio , & eleęmoſi-
na,magis quàm Theſauros auri recondere. di-
cuntur enim Theſauri impietatis à Salomone
Prouerb.cap.10.& iterum idem Salomon Pro-
uerb.cap.21. Qui congregat Theſauros lingua
mendacij, vanus , & excors eſt , & impingetur
ad laqueos mortis: rapinæ impiorum detrahẽt
eos,qui noluerunt facere indicium . & Eccle-
ſiaſtic. cap. 20. dicitur : Sapientia abſconſa, &
71 Theſaurus†inuiſus,quæ vtilitas in vtriſq́;? Vn-
de ibidem cap.31.dicit,Beatum,qui non ſpera
uit in pecuniæ Theſauris. & cap.41.dicit ſimi-
liter . Et Ideo cum oſtendiſſet Ezechias Rex
legatis Babilonis,fuerunt per eundem Regem

rapti.

72 rapti.†Eſaię.cap.39.& habetur.4.Reg.cap.20.
propterea Hieremias cap.17.dicit:Omnes The
ſauros Tuos in direptionem dabo.& cap.20.&
cunctos Theſauros Regum Iuda,dabo in manu
inimicorum eorum. Sic dicitur de Antiocho
Rege, qui accepit Theſauros Iuda lib. 1. Ma-
chab.cap.1.& Accepit Argentum,& Aurum,&
vaſa concupiſcibilia,& accepit Theſauros oc-
cultos,quos inuenit, & ſublatis omnibus abijt
in terram ſuam. Et Chriſtus Matthei cap.6. in-
quit: Nolite Theſaurizare vobis Theſauros in
terra,vbi erugo,& tinea demolitur, & vbi fu-
res effodiunt,& furantur.

Apud Græcos vſus erat vocari Theſauros,
Donaria,ſeu vota,quę Dijs aliquibus conſecra
bantur, ij autem Theſauri erant quandoque
73 Imagines Deorum,† vel hominum, erant Hi-
ſtoriæ memorabiles,& ſimilia,ex Auro,Argen-
to,Aere, marmore,aut ebore,vel lignis cedri-
nis à ſculptoribus,aut illuſtribus ſcriptoribus,
aut pictoribus manufacti, & ibi apponentium
ſigna inſculpta erant. ſic Pauſanias lib.6. in
Eliacis deſcribit Theſauros à diuerſis Popu-
lis apud Altin poſitos, vt ſcribit de Theſauro
74 Sycioniorum,quem poſuit Myron † Sycionio-
rum Tyrannus,parta victoria Curuli,Olympia-
de.33.& ſunt duo Talami Ærei, valoris quin-
gentorum Talentorum.Sic etiam Scuta,Galeę,
Ocreæ,Enſes,& alia etiam à Myonibus dedica
ta. Eodem modo ponit Theſaurum poſitum à
75 Carthaginenſibus,qui poſuerunt Iouem ingē-
tis magnitudinis,& linteas Loricas tres. The-
76 ſaurum etiam cōmemorat † Epydamniorum,
in quo eſt Atlas, cęlum ſuſtinens. Et Hiſtoria
Herculis apud Heſperidū hortos. Theſaurum
77 † etiam Sybaritarum, deſcribit,Cyreneorum,
Selinuntiorum,Metapontinorum,Megarenſiū,
& Gelonum.

Quo vero ad Aureos,Argenteos, aliarumq;
rerum Theſauros,Reſpublicæ,& Reges habue
runt locos.Aerario, atque conſeruationi pecu
niarum,ac Theſaurorum deputatos,quibus nō
modo ad oſtentationem,ſed etiam bellorum,
aliarumque calamitatum tempore vterentur:
ſicut Græci dum communi conſilio conſpira-
78 bant,† in Delo inſula pecunias repoſuerunt,
bella gerere volentes. Athenienſes omni tem-
79 pore,intactos Theſauros Delphis† tennerunt.
80 Macedones in oppido Quinda, iuxta † Tar-
ſum. Siracuſani in Labdalo caſtello munito.
Aſsirij Suſis. Cambiſes in Paleſtina apud Ga-
zam,quam Aerarium Perſæ vocant. Deiorares
in peio Phrygiæ.Lyſimachus apud Pergamum.
Iugurtha in Thala & Capſa Numidarum. He-
bræi in Thrace, & Tauro Hiericuntis. Tigra-
nes in Bambenſa, & Olena. Apud Petram Ar-
menij,Babilonij Reges in Zeugma.vt deſcribit
Alexand.ab Alex.Dierum Genialium lib.2.cap.2.
Iidem Hæbrei, quandoque in Templis, quan-
81 doque in Sepulchris † etiam Theſauros condi
derunt. Vnde Hircanus Pontifex, & Rex He-
bræorum è Sepulchro Dauidis ingentes pecu-
nias expreſſit, ad tria millia talenta aſcenden-
tes: vt eſt author Ioſephus Antiquit. Iudaicar.
lib.13.capit.16.Ioan.Zonaras Annalium lib.1.
Chriſtianus Adrichomius in Theatro Terræ
Sanctæ in Deſcriptione Hieruſalem.ſub nu.22.
82 Romanorum verò Theſaurus in Aerarijs†con-
ditus fuit. Sed tria illorum fuiſſe conſtat, Vnū
in Aede Saturni,in quo Ciuium Tributa,Socio
rum vectigalia,& Prædæ Imperatorum,quo er
dinarij ſumptus ſuſtinebantur. Alterū, in quo
pecunia ea ſolum collata,que pro Gallico bel-
lo ſeruabatur.vt ſcribit Appianus Alexandrin.
bellorum Ciuilium. libr.2. Tertium verò erat
Sanctius Aerarium,in quo Viceſimarium Aurū
conſeruabatur, quod pro vltimis tantum Rei-
publicæ caſibus deſeruiebat, vt docet Liuius.
lib.27. & nouiſſimè Carol. Sigonius de Anti-
quo Iure Ciuium Romanorum.libr.2.capit.16.
Quamquam,vt plurimum vnum Aerarij locum
in Saturni Aede habuerint Romani,tamen di-
uiſos locos, quia ærarium pro bello Gallico,
fuit temporale:& Aerarium Sanctius ſimiliter,
cum deſeruiret, pro nouiſſimis Reipublicæ ca-
ſibus,periculis, & calamitatibus, quæ ſeruata
fuerunt eodem in loco in Saturni ædibus, diui
ſis tantum Stationibus,cum de vno tātum,col-
lectiuè ærario meminerint omnes Hiſtorici
Alexander Sardus de Moribus Gentium. libr.
2 c.6.Franciſc.Pollet. in Hiſtor. Fori Rom. lib.
1.cap.3.Ioan.Coraſius Miſcellan.libr.3.cap.11.
in fin.ſic circumfertur à Turcarum Imperatore
pro Magnis neceſſitatibus teneri Sanctius æra
rium.Dauid autem Theſaurorum ſuorum æra-
rium habuit, in quo erant Auri Talenta cētum
millia,Argenti vero mille Talentorum millia.
vt habetur lib.1.Paralipom. capit.22.à quo di-
ſcant Reges alij.

Quàm peſſimè, (vt iterum idem recantem)
Theſauros humi ſuffodere, aut aquarum curſi-
83 bus obruere,quorū cuſtodes Demones † Tel-
chines,nominatos aſſeruit pro Antichriſti tem
pore,vt eis ad alliciēdos mortales, vtatur Io.
Laurentius Ananias de Natura Demonum.lib.
4. Sic,& Principes,cui nam Theſauri cęderent,
diuerſi diuerſa cenſuerunt,pro Auaritia,luxu-
queáliqui:pro Magnanimitate,liberalitateque
alij ſtatuerunt,vt optimè aduertit Iacobus Cu
iacius Obſeruation.lib.10.cap.17.Omnium peſ
84 ſimè Nicephorus † Imperator Conſtantino-
politanus qui à Prętoribus,qui diuites ex pau
peribus facti conſpicerentur, tamquam ſecre-
tum aliquem Theſaurum inueniſſent bona po-
ſtulari per ſuam Conſtitutionem iuſſit: quam
retulit latinam faciens Enymundus Bonefi-
dius Iuris Orientalis. lib.1.Sed boni Principis
memorabile,inuentionis Theſauri, exemplum
recitabo. Atticus Herodis Attici pater ingen
tem Theſaurum inuenit,cuius Rei ad Impera-
torem

torem Neruam in hunc modum ſcripſit. Theſaurum domi meæ Imperator, comperi. Quid eo fieri iubes? Humanè Imperator reſpondit: Vtere ijs, quæ inueniſti. Atticus rurſus ſcripſit: At Theſauri magnitudine ſuperor. Nerua reſpondit: Abutere inuēto, quod tuum eſt. Philoſtratus de Viris Sophiſtis. Io. Zonaras Annalium. parte 2. Aliud pro quadam coronide exēplum referam. Agricola inter arandum Theſaurum reperit, quem ad ſe non pertinere iudicans, Tamberlanem Imperatorem adijt, & Theſaurum ei notificauit. Satrapes ipſi Principi ſpectare ſuadebant: at Tamberlanus, Rusti-
85 ci † eſſe, indicauit. è noſtris refert Renatus Choppinus de Doman. Franciæ. libr. 2. tit. 5. nu. 23. Quamquam non Principi, ſed Dijs deberi, cenſuerit Plato de legib. lib. 11. in princip.

Quantum verò attinet ad Theſaurorum exactionem, quę fit à Rege Noſtro, Ætate mea Theſauri in Regno Neapolitano nulli inuēti ſunt, quorum ego meminerim. Nam Gemmæ, Aurū, Argentum, aliaque ſupellectilis pręcioſa, in terræ viſceribus non effodiuntur, ſed in cōtinuis, non modo Principum vſibus, atque delicijs, ſed infimorum quorundam, ac viliſſimorum hominum domeſticis ſeruitijs, ac domibus, Auri, Argenti, Iocaliumq́ue manipulares vſus eſſe videmus, vt nulla ſit à modo, non in veſtium, non Auri, non Gemmarum, ac prætioſarum rerum vſu inter Nobiles, ignobilesq́ue diſcretio. (qua de re alibi dico,) & Hac Theſauri Scriptura ornata ſit Friderici Imperatoris conſtitutio in d. c. 1. Quæ ſint Regal. cui iam finis datus eſt. Nūc
86 † ad alia Principum Iura, ab eo non edocta, (Deo iuuante) pergamus.

ARGVMENT. CAP. XXVIII.

Fodinarum Auri, Argenti, Æris, Ferri, calybis, aliorumq́ue Metallorum, & Aluminis, Picis, Cotis, Eborum, aliarumq́ue rerum, materia enucleatur, & quādo de Regalibus illa ſint.

COMPENDIVM.

1 *Intellectus. c. 1. in verb. Argentaria. Quæ ſint Regal.*
2 *Auri nobilior ſubſtantia.*
3 Fodinæ, *Auri, Argenti, aliorumque Metallorum ſunt de Regalibus. nu. 15. 16. 17. 21.*
4 *Intellectus. l. 1. C. de Metallar. lib. 11.*
5 Comes *Metallorum.*
6 *Principi, quid debetur pro auro, et alijs Metallis. n. 9. Intellectus. l. Per annos. C. de Metallar. lib. 11.*
7 *Intellectus. l. Ob Metallicum. C. eo tit.*
8 *Pro ſaxis, & Marmoribus eſt danda decima fiſco. num. 19. 28.*
9 *Pro ſolutione Auri pro ſingulis debentur* Fiſco *Principis quotannis ſeptem ſcrupuli. nu. 18.*
10 *Balluca quid ſignificat.*
11 *Scrupulus quid? qui ſolet appellari ſcriptula.*
12 *Vncia continet viginti quatuor ſcrupulos.*
13 *Libra conficitur ex duodecim vncijs.*
14 *Libra vocatur,* As, *& Pondo.*
20 *Iacobi Aluaroti opinio improbata.*
22 Fodinarum *conceſſione, quid veniat? nu. 23. 34. 38.*
23 *Metallorum ſpecies quot ſunt?*
Aurum, Argentū, Electrum, Aes, Stannum, Plumbum, & ferrum ſunt Metallica. nume. 34.
24 *Sal, Sulphur, Alumen, Marmor, &* Creta *an ſint Metallica? num. 25. 26.*
27 *Lapidicina, quæ?*
29 *Lapis Parius qui?*
30 *Lapis Liguſticus?*
31 *Lapis Ophites quis?*
Lapis Laconicus.
Lapis Porphireticus, Leucoſtictos dicitur.
Chij primi Lapides verſicolores dedere.
32 *Baſaltes Lapides qui?*
Lapides Onychites.
33 *Lapidis Cariſtij mirabilis natura.*
35 *Ferrariam habere, priuatis non licet.*
36 Ferrum *terreum eſt.*
37 Calybs, *ſiue Azarium eſt* Ferrum *denſum.*
38 *Pix an veniat* Fodinarum *appellatione.*
39 *Adamas in Nouis Inſulis reperitur effoſſilis.*
Adamantes excedentes Pondus triginta Mangelorum in Inſulis nouis, ſunt Regis Catholici.
Mangelus pondus eſt quinque granorum frumenti.
40 *Lapis Behazaar eſt mineralis, &* Fodinalis.
41 *Ebur effoſſitium reperiri an poſſit, varia ſententia. nume. 42.*
43 *Arte fieri poſſe, Aurum, & Argentum vaniſſimè multi ſcripſere.*
44 *In conceſſione, vel inueſtitura Feudali, an veniant* Fo*dinæ?*
45 *Alienum fundum, an quis ingrediatur, pro Metallorum, vel ſaxorum inuentione? nu. 46. 47. 48. 49.*
50 Fodinæ *Auri, Argenti, & aliorū metallorum in Regno Neapolitano, ſunt Regis.*
51 *Intellectus. c. Regni. Quia non decet.* Caroli *Secundi. Alumea, an ſit de Fodinis.*
52 *Iacobus Sanazarius Neapolitanus Poeta Illuſtris.*
53 *Intellectus* Conſt. *Regni. Inter multas. nu. 54.*
55 *Principes faciles non ſint ad credendas cito Auri, vel Argenti* Fodinas.
56 *Neroni probro datur, quòd* Cęſelio *Baſſo Pano Fodinas magnas promittenti, nimis crediderit.*
57 *In effodiendis metallis labores, & pericula.*
58 *In Fodinarū Cauernis, multi occiſi ſunt, & ſuffocati.*
59 *Demones in Fodinis, an verſentur?*
60 *Feudum à Principe conſtituitur Auri, Argenti, & aliorum metallorum, Lapidis,* Calcis, *Arenę, Picis,* Cretæ, *ac aliorum.*
61 *Rex* Catholicus *in Nouis Inſulis, præſertim in Inſula* Sancti Dominici, *plures habet* Fodinas.

CAP. XXVIII.

SI aſſerere velimus Imperatorem Fridericum in d. c. 1. Quæ ſint Regal. (quod hactenus ſupra

pra per nonnullá capita,iuſto commẽtario ex-
poſuimus)in verb.Argentarię,quòd ex illo ver
bo,Fodinas Auri;Argenti,aliorumq́ue Metallo
1 rum,† de Regalibus eſſe voluerit, iam in nihi-
lo hodie nobis opus ſunt Rubricæ, ac leges ſi-
tuatæ ſub tit.C.de Metallar.& Metall.lib.11.cũ
illæ leges,vt infra hoc eodem capite dicemus,
etiam amodò in hac facti ſpecie ſint ſeruandæ:
quod latius proſequuti fuimus ſupra cap. 22.
vbi egimus de Argentatijs,quo loco opinionẽ
veriorem Iacobi Aluaroti proſequuti fuimus,
& aliorum, quòd Imperator in d.verb.Argenta
riæ,non de Fodinis, ſed de officio Argentarij
loquatur:& nunc idem dicimus, quicquid alij
ibidem dixerint, præſertim Matth. de Afflict.
qui in deciſ.Neapol.321.dicit, hũc intellectum
eſſe vanum,& contra literam. Sed nos in eadẽ
priori ſententia perſeueramus, alias enim (vt
& hoc addam) ſi dum nominauit Argentarias,
de Fodinis, Auri, Argenti, & alijs Metallis di-
xiſſet, quod eſt Nobilius,& prætioſius,nõ pro-
tuliſſet ſolum de Argento, cuius appellatione
Aurum non contineretur; quin potius de Au-
ro,& ſic metallo nobiliori, vt id caperet,quod
alia metalla præcedit; cum huius reſpectu,
alia deteriora appellentur ab Ouidio Meta-
morphoſ. lib.1.

Subijtq; Argentea proles
Auro deterior, fuluo pratioſior ære.

Inde ſæpe conſtat in ſcriptura ſacra, Aurum pu-
2 riſſimum appellari, ob illius nobiliorem † ſub-
ſtantiam;vt apparet Exodi,capit.25.& 37.& 3.
Regum.cap.6.& 7. Vndè nunc vltra numerata
à Friderico,alia pferamus:& cum in pręceden
ti capitulo de Theſauris dixerimus,nũc de Me
tallorũ Fodinis,ex qbus Theſauri fiũt,dicam⁹.
Auri,Argẽti, aliorumq́; Metallorum Fodinas
Digeſtorũ iure non eſſe Principum, nec de Re
3 galibus†docuit Papinianus in l. Diuortio.§ Si
vir.in verb.Sed ſi cretæ fodinæ. ff.ſolut. matri-
monio.l. Item ſi fundi.ff.de vſufruct. & quem-
admod. quis vtat. Vnde fodinarum collegium
approbauit Iuriſconſultus. in l. 1.ff. Quod cu-
iuſque vniuerſ. nom.
Vnde Fodinas, Auri, Argenti,cunctorumq́ue
aliorum metallorum, iuris Regalis nõ eſſe con
tendi poteſt, quòd illæ totæ Principum ſint;li-
cet minimè negem Principi ſuam portionem
4 deberi;& huc ſpectant notata† in l.1.C.de me-
tallar.lib.11.Quæ conſtituit metallarium,ſcili-
cet eum, qui vult metallorum exercitio ſe in-
gerere, teneri pro ingreſſu ad id officium, ſiue
Collegium, in balluca exſoluere prima vice
octonos ſcrupulos, & reſiduum ſi vendere vo-
luerint,Fiſco vendant.Quæ conſtitutio dirigi-
tur ad Creſconium Comitem metallorũ. Quò
verò ad ſolutionem ordinatiã per quemlibet
5 †annuatim faciendam, diuerſimodè conſtitu-
tum fuit,cum in ſolutione pro auro,cum etiam
pro alijs metallis marmoribus, & ſaxis.Pro au
ro enim ſtabilitum, ordinatumq́; fuit ſingulis
annis per quẽlibet metallarium inferri ſeptem
6 †Auri ſcrupulos. vt in l. Per annos. C.eod.tit.
Pro alijs verò metallis, extra aurum,Principi,
& eius Fiſco ſtabilita eſt ſolutio vnciarũ qua-
tuordecim pro ſingulis. vt in l. Ob metallicũ.
7 C.eod.tit.†Quam legem, (omiſſis aliorum am-
bagibus,& diuinationibus,)ſic intelligi debe-
re profitebor, nec facinus aliquod committe-
re arbitror; vt illa procedat, vt pro Canone
Metallico conſtat inferri libris, ſcilicet Fiſci,
vncias quatuordecim Ballucæ, ideſt in Pilleo-
lis(vt proximè dicam) pro ſingulis,ſcilicet ho
minibus, (vt ego conijcio)non autem libris,vt
aliqui aſſerunt,vt cõcordet cum d.l.Per annos.
ibi,(ſingulos) & ibi (& hominem) & d.l. Per
annos.fuit facta per Valentinianum iuniorem,
Arcadium, & Honorium, Archadio II.& Ru-
phino Coſs.& d. l. Ob metallicum.fuerit facta
per Valentinianum ſeniorem,& Valentem,lon
go antea interuallo, Fl. Lupicino, & Iouino
Coſſ. Pro ſaxis vero, & marmoribus eſt ſtatu-
8 ta decima †ſoluenda Fiſco,& alia decima Do-
mino ſoli.vt in l.Cuncti.C.eo.tit.& in hoc con
ſiſtit ius Regale, Fiſco competens in metallis.
Quia (vt Epilogum faciam) pro aggregatione,
ſiue allectione ad officiũ, fit ſolutio octo ſcru-
pulorum,prima,& vnica vice: Pro auri ſolutio-
ne debentur Fiſco quotannis per ſingulos, ſe-
9 ptẽ†ſcrupuli. De alijs metallis vnciæ quatuor-
decim, pro libra ſecundum quoſdam, vt dixi-
mus. Pro lapidibus,& marmoribus decima Fi-
ſco,& altera parti. Ex quibus conſtat minus re
ctè(ſi mea me opinio non fallit)hactenus à do
ctoribus declaratas fuiſſe leges in dicto titulo
de Metallarijs.Noſtra vero interpratario con-
grua eſt,& rationi admodum cõſentanea; cum
aurum, vt dictum eſt, prætioſius ſit,idcirco in
ſolutione minorem canonem exigit, nẽpe ſe-
ptem ſcrupulorum. Pro alijs vero vncias qua-
tuordecim pro ſingulis hominibus, ſeruata ta-
men conſuetudine libris Fiſci deberi. Et pro
ſaxis,& marmoribus,vigeſimam ſolui, ſcilicet
decimam Fiſco, alteram vero decimam Domi-
no. Sed declaranda ſunt verba obſcuriora in
eiſdem legibus cõtenta, quid ſit Balluca? quid
ſcrupulus? quid vncia?quid libra?
10 Ballucã Accurſ.†in d.l.1.C. de Metall.lib.11.
in verb. Octonos.exponit duobus modis: vno
ideſt vtilitate publica,altero pro vaſe lucente,
quaſi lucem baiulans. Cui videtur quodammo
do accedere Andr. Alciat. in Rub.C.eo.tit.dũ
dicit:Balucam eſſe vas, in quo fundebatur au-
rum. Sed veritati potius accedit opinio Plinij
in lib.33.cap.4.Qui dicit,Palacras Hiſpani,alij
Palacranas,ijdem,quod minutum eſt Balucem
vocant.adeo quòd iſtæ Balucæ ſunt minuta au
ri fragmenta, ſecundum Plinij interpratatio-
nem, quæ ad tex. illum ſatis conſonant, & ipſi
Plinio potius credendum, à quo credo Valen-

tinianum,

tinianum,& Valentem Imperarores,illarum lè
gum cōditores, deſumpſiſſe verbum iſtud Bal-
luçe;cum fuerint poſt Plinium, qui fuit Titi,&
Veſpaſiani temporibus,per annos circiter tre-
centos ante eoſdem Imperatores, à cuius Pli-
nij verbis abſonum eſset diſcedere. Quem no-
uiſſimè reperi ſequutum fuiſse Antonium Ne-
briſenſem. in lexico. in verb. Balluca. & ideo
Imperatores dicere voluerunt in Pileolis mi-
nutis, nondum fuſis, ac liquefactis. Quod, &
placuit Gulielm. Budęo omnium literarum ſpę
culo in lib. de Aſſe.4. hanc Ballucem Itali, præ-
ſertim Florentini (Ballote) appellant, & apud
nos, Balluccie, vocantur. Non autem intelli-
gas de Ballote herba,quę dicitur Marrhubium
nigrum, de qua Dioſcorides, & ibi Mattheo-
lus.lib.3. capit.100.

Qùò verò ad ſcrupulum apud Voluſium Me
tianum in libro de Ponderib vocatur alio no-
11 mine,† ſcriptula,& ſcriptuli, Nota illius anti-
qua erat ....Obolum alio modo vocari ſcribit
Demetrius Alabaldus. in lib. de Minutijs. Sed
duos obolos ſcruplum facere, retulit Budæus
de Aſſe.lib.2.& omnes concludunt,viginti qua
tuor ſcrupulos, Vnciam facere. Quod,& Beda
fatetur in lib. de computo.cap. de Ratione vn-
ciarū.Budęus de Aſſe.lib.2.& lib. 3. nota tamē
hodie cōmunis fit hoc modo: . . .&c.& ſecū-
dum Petrum Diaconum fit hoc modo. ⊢.
12 Vncia autem, Viginti quatuor †ſcrupulos re
tinet, cuius nota antiqua hæc erat —— quarū
13 duodecim,libram conficiunt,† vt Voluſius Me
tianus ſcribit. & poſt modum alia nota infra-
ſcripta ſignificabat,ſecūdū Petrū Diaconū....
14 Libra vero,& As nuncupatur † etiam apud
noſtros, & Pondo: vt eſt author Varro de lin-
gua latin.lib.1.Budęus de Aſſe.lib.1.& lib.3.cō
ficitur libra ex duodecim Vncijs. de hac plenè
Budæus,qui ponit ponderum differentiam in-
ter Iuriſconſultos, & Medicos, & diuerſarum
gentium,ſic etiam ſub quodam breuiario fecit
Pet.Greg.Syntaxeon Artis Mirabilis.li.15.c.13.

Inolcuit tamen, communis Doctorum con-
cluſio,has Auri, Argenti, ac aliorum Metallo-
rum Fodinas, eſſe de Regalibus,ac Principi ſu
15 premo † ſpectantibus.arg.l.Inter publica.ff.de
verb.ſignific.& Toto tit.C.de Metallar. lib.11.
& in d. c.1. Quæ ſint Regal.Petr. de Gregorio
Sicul. de conceſſ.Feud. par.8.q.10.nu.2.& pro
ijs, qui indiſtinctè tenent hanc concluſionem,
faciam infraſcriptas declarationes.

Declara primò,ſupradictam opinionem,pro
cedere in Metallis,in ſolo publico repertis, vt
illa tantummodo ad Principem pertineant,&
16 ſint † de Regalibus. Florian. de Sancto Petro
in l.Æquiſſimum.§.Quæſitum.ff.de Vſufruct.Ia
cobin.de Sanct.Georg.in Inueſtitur. Feudal.in
verb.cum Argentifodinis.num.2. poſt Martin.
Landenſ.in d.c.1.Quæ ſint Regal.Quod intelli-
gendum eſt,data inuentori portione, vt dixi-
mus ſupra cap.præcedenti de Theſauris.

Declara ſecundò procedere ſupradictā opi
nionem quoad ſolutionem dictorum octo ſcru
pulorum ſoluendorum in Ingreſſu officij,& ag
17 gregatione ad † Collegium Metallariorū: iux-
ta dictam l.1.C.de Metallar.lib.11. ac ēt quoad
ſolutionem ſeptem ſcrupulorum à ſingulis ho
minibus annuā faciendam ab Aurilegulis: iux-
ta.l.Per annos.C.eod.tit.Ac vncias quatuorde
cim ſoluendum per quemlibet: iuxta dictam.l.
18 Ob metallicum. C.eod.tit.quod intelligi† de
bet, vt diximus,pro ſingulis metallarijs in an-
nos,& nō pro ſingulis libris, quia hæc inæpties
notoria eſt,non operrere intelligi, vt ipſi di-
cunt,pro ſingulis libris ſolui vncias quatuor-
decim; quia eſſet ſolutio vltra libram pro li-
bra,cum libra ſit vnciarum duodecim,vnde ſol
uere vncias quatuordecim, pro vncijs duode-
cim,eſſet ridicula interpretatio,& puerilis. Ac
19 Decimam Fiſco,& aliam † ſoli Domino pro La
pidicinis,& Marmoribus in locis priuatorum
l.Cuncti. C.eod.tit.

Nec obſtabit opinio Iacobi Aluaroti,& Præ
20 poſiti in d. c.1. Quæ ſint Regal. † aſſerentium
eaſdem leges, in eodem titulo eſſe correctas
per illum tex.in d.verb.Argentariæ. Nam con-
trarium,quòd immo correctæ non fuerint, di-
xerunt ibidem Andr.de Iſern. & Matth.de Af-
flict.in d.verb.Argētariæ ex authoritate Gloſſ.
in d.l.Inter publica.vbi hoc voluit Andr. Alcia
tus.& Afflict.in deciſ.ſupra allegat.321.refert,
& ſequitur Marc. Anton. Peregrin. de Iure Fi-
ſci.lib.4.tit.2.nu.11. Secundo quia, vt dixi ſu-
pra hoc eodem capite,& in d.c.22.ſupra,Fride
ricus Imperator in dicto c.1.in verbo Argenta
tiæ; quæ ſint Regal. non loquitur aliquo pa-
cto de Fodinis.

Declara tertiò, non procedere ſupradictam
opinionem in Metallis, quæ reperiuntur in
fundis, ac locis priuatis, quia in ijs attendi-
21 tur conſuetudo, † iuxta tradita poſt Iſern. &
Aluarotum per Anton.Capici. in d.Inueſtitur.
Feudal.§.Feudorum clauſulæ.in verb. Cum fo-
dinis. & in omni Metallo reperto in prædijs
priuatorum,quòd non detur,niſi portio ſua Fi
ſco,etiam de Auro loquitur.l.1.C.de Metallar.
lib.11.ibi, (Competentia ex largitionibus no-
ſtris prætia ſuſcipiant,) ſi enim Fiſci eſſent,
ad quid opus eſſet prætio? Alij, vt lubet, re-
ſpondeant.

Quæ autem in conceſſione Fodinarum Me-
22 tallicarum † intelligantur, longa res eſt, & ex
Iſidoro lib.16. Ethimologiar.dicit Luc.de Pen
na.in rub.C.de Metallar.lib.11.Septem eſſe Me-
23 tallorum ſpecies,Aurum,† Argentum,Electrū,
æs,Stannum,Plumbum, & Ferrum. Gulielmus
Fornerius uerò in d.l.Inter publica. § Publica.
vltra aliqua ex ſupradictis,addidit,Salem,Sul-
24 phurem,† Alumen,Marmor,& Cretam: ad quæ
facit tex. in l.In venditionibus. ff. de contrah.
empt.

empt.ibi,Vel Argento ſimile venit,& Lapidicina.vt in l.3.§.fin.ff.de Reb.eorum.faciunt nota ta per Nicol.Boet.in deciſ.Burdegal.18.in deciſ.19.in deciſ.51.nu.3.Ioan.de Imol.in conſil. 87.& Sigiſmund.Loffredus in conſil.28.refert Ceſar. Vrſill. ad Afflict. in dicta deciſ.321. Iacob.Spiegell.in Lexico.in verb.Metallum. Qui
25 etiam de Alumine inquit,Merallit nomine venire per dictam.l.3.in fin. ff.de Reb. eorum. in text.ibi στυπτηρία, ideſt Stypteria,Scilicet Alumen, vt exponit Spiegell. in verbo Stypteria. Quod nec negauit Afflict. in d. deciſ.321. Qui dixit, eſſe Alumen inter Metalla, non autem,
26 quòd ſit † de Principi reſeruatis,ſi fuerit in loco priuati: verum tamen S.C.decreuit contrarium in illa deciſione, vt refert Anton. Capic. in dicto §.cum Fodinis. in verb.Alumen.& ſequitur etiã Reſtaur.Caſtald.de Imperat.q.110. verſ.Vigeſimo octauo.idem Afflict.in dicto verbo Argentariæ.nume.11.

Lapidicinam verò appellant,vbi lapides verè cędantur,nõ autem illa in qua cędi poſſent,
27 † & ſic requirit actum,non potentiam. Bartol. in l.In lege.ff.de contrah.empt.Et intelligitur, illam dici publicam Lapidicinam, & Principi ſpectare Ius Decimæ,quando ex conſuetudine
28 † fuerit hactenus ità obſeruatum. l.Venditor. §.Si conſtat.ff.commun.præd.vbi hoc etiam voluit Florian. de Sanct. Petr. & voluit Renatus Choppin. in conſuetudin. Andegauenſ.libr. 1. tit.1.in princip.nu.7.par.1.Quod intelligerem de Cotibus ad acuẽdũ ferrum. iuxta.l.Cotem. ff.de Publican.& Vectigalib. Vel de Marmoribus quibuſdam pratioſis, vt voluit Peregrin. vbi ſupra.nu.13.Vel alijs lapidibus magni prætij, & valoris, quorum proprietas ad Principẽ ſpectat,& pertinet. Quid enim ſi lapides ma-
29 ximi ſumptus fuerint,vt eſt lapis † Parius Cãdidus,qui reperitur in Inſula Paron,vna ex Cycladibus,de qua Virgilius lib.1. Æneidos.

Olearon, Niueamque Paron.

Et in Cyri Idem Virgilius,inquit.

Marmoreumque Paron.

De eadem etiam Plin. lib.4.cap. 12. & lib.36.
30 c.5. Apud nos ſunt marmora † Liguſtica,ſiue Carrarienſia, olim Lapidicinæ Lunenſes. Sunt
31 & Lapidicinæ † Ophites, à Maculis diſtinctis ad modum Serpentum,vnde nomen accepere. Laconici lapides virides, cunctis hilariores. Lapidicinę Porphyritię,quarum Lapides candidis interiectis maculis,ſiue punctis, ipſæ rubẽtis lapis Leucoſtictos dicitur. Chij autẽ pri-
32 mi marmora verſicoloria dedere.Baſſaltes Lapides,ſunt ferrei coloris,& duritiæ.Onychites ex Arabiæ montibus,è quibus Vaſapototia fecit P.Lentulus Spinter. Sunt Alabaſtrites, Numidici, variaque illorum genera, & Lapidicinæ,de quibus Plinius diſſerit diuerſis in locis.
33 Lapis etiam Caryſtius non † omittendus, ex quo dicunt,non ſolum ficri columnas, ſed nexiles,& textiles illos eſſe,& veſtes ex eis fieri, quæ vbi ſordeſcunt in flammam protectæ, non ſecus emundantur,quàm ſi maculas eluetis, vt eſt author Strabo lib. 10. quem ſequitur Petr. Crinitus de Honeſta Diſciplin.lib.3.cap.11.de Lapidicinis Thebaicis, & Pentelicis, alijſque pluribus,poſt Theophraſtum in lib. de Lapidibus,ſcripſit idem Plin.lib.36.c.22.Pauſanias in Laconicis. Albertus Magnus in libris Mineralium, qui dicit de Lapidibus ſcripſiſſe ante eũ, Hermetem, Euatem Arabum Regem, Dioſcoridem,Aaronem,& Ioſephum,vt commemorat Ioan. Baptiſta Bernardus in Seminario totius Philoſophiæ. Tomo 2.titu. de lapidib. alijque non parum multi.

Ferrum vero,& ipſum venire in Fodinarum
34 conceſſione palam eſt,& diximus† ſupra ex Iſidoro, & Luca de Penna.& voluit Anton.Capicius. in Inueſt.§. Feudorum Clauſulæ. in verb.
35 Dohanis. Idcirco priuatis Ferrariam † habere, illicitum eſt. Iacob. Cuiacius. in Nouella. 85. in princip. motus aurhoritate. l.fin. §. Magnus Antoninus.ff.de Publican.& Vectigal.qui tamen text. id minimè probat. Ferrum autem
36 † terreum eſt,vt Ariſtoteles dicit lib.4. Meteorol.cap.1.Vnde Cicero lib.2.de Natura Deorum, Ferrũ ex Terræ cauernis elicimus.de hoc Plin.lib. 34. cap. 14. & 15. Sebaſtian. Foxius de Natur. Philoſop.lib.3.cap.6. Vannocius Berenguci.Pyrothecniæ. lib.1.cap.6.
37 De Calybe, ſiue Azario, † quod eſt ferrum denſius dicimus idem,quod de ferro diximus. & voluit Andr.de Iſern.& Matth. de Afflict. in conſt.Regni.Magiſtros fundicarios.Anton.Capic.in dicta Inueſt.vbi ſupra.voluit Albert.Magnus Mineral.lib.4.tract.2.cap.8.
38 Quoad Picem,† ſimiliter includi in Fodinis cenſuit Capic.vbi ſupra.& facit text. in d.l.Inter verba.ſecundum litteram Florẽtinam, quia loco (Piſcariarum) dicit (Picariarum)

Adamas etiam reperitur effoſſilis in Fodi-
39 nis,ac rupibus in Nouis† Inſulis,pcipuè in prõuincia Benaget, ex quibus Magnum Regi Noſtro Lucrum pendet, quia omnes Adamantes excedẽtes pondus triginta Mangelorum ſunt Regis,& contrafacientibus,bona omnia,& per ſonæ,loco penæ,Fiſco cędunt. Mangelus vero pondus eſt quinque granorum frumenti.teſtatur Garzias Hortus Aromatum Simplicium oc cidentalium. lib.1. cap.48. & per plura capita loquitur ibi de alijs gemmis.

Lapis quoque Behazaar, & ipſe Mineralis,
40 & fodinalis,† de quo,& eius virtutibus, ſcripſit Serapio.in Hiſtor. Medicinal.c. 36. Razis, tum in continente,tum ad Almanzorem. Amezebetriſus in lib.virtute plãt.lapid. & Animal. Abdalanatch Maurus,qui dicit hoc lapide curatum Maramamolinũ Regem, eique qui lapidem illi dederat, donaſſe Palatium Regale in Ciuitate Cordubæ. Auenzoat in Theiſit. Auerroes

roes in Colliget. Rabbi Moyſes in lib. de Vene
nis. Tract.1.c.3. Petr. Andr. Mattheolus in Dio-
ſcoridem lib. 4. in Napello, & lib.5. c.73. Vbi
etiam Andr. Lacuna, Segobienſis. Valeſius Tri-
dentin. in pract. lib.7. Santes Arduinus Piſau-
renſis. in lib. de Venenis. Hierony. Mõtius Gal-
lus Chirurgiæ lib.3. Amatus Luſitanus ad Dio-
ſcorid. lib.2. Anton. Muſa Brauola ad Antido-
tarium Meſuæ. in proęm. Nicol. Florenti. Serm.
4. tract.4.c.3. Petrus de Apono Conciliator. de
Venenis. c.81. Idem Amatus Luſitan. centur.3.
Curat. 74. & 83. nouiſſimè Ambroſ. Paręus de
Anatome human. corpor. lib.20.c.36. Tamẽ in
Indijs Orientalibus gigni in ventre ouis, vel
Hirci cẽſuit Io. Hugonis in nauigatione India-
rum cap.87. vbi plura de ipſo effudit, & de ve-
ro eius nomine, & appellatione.

41 Eodem modo, & de ebore † effoſſitio dicere
poſſumus. de quo Plin. lib. 36. c.18. poſt Theo-
phraſtum, quod & refert, ac ſequitur nouiſſimè
Marſilius Cagnatus variarum obſeruationum
lib.3.c.17. & illud reperiri dicit Andr. Lacuna
42 ad Dioſcoridem. lib.2.c.50. Hoc tamen † repro
bat Garzias Hortus in Hiſtoria ſimplicium
Aromatum. lib.1.cap.14.

Vltra verò effoſſionẽ metallorũ, poſſe aurum,
atq; argentum arte fieri multis rationibus per
ſuadere conati ſunt, Albertus Magnus in libris
43 Mineralium, †, Georgius Agricola de re metal-
lica, Vãnocius Berengutius in libris Pyrothec-
nię, Sebaſtianus Foxius de naturali Philoſoph.
& alij, quos annotaui ſupra cap.12.

In generali autem conceſſione, & inueſtitura
per Principem alicui facta, an veniant omnes
44 † metallorũ fodinæ? Quòd veniãt ſcribit Paul.
de Caſtr. in conſ.63. & poſt alios, quos inducit,
voluit Marian. Socin. Nepos in conſ.80. per to-
tũ. vol.3. Qđ ego procedere dicerẽ ſeruata for
ma notatorũ in toto tit. C. de metallar. lib.11.
Et ſpecialiter non concederẽ, quo ad fodinas
auri, & argenti, p̃ſertim ſi cõceſſionis tempore
non eſſent, ſed ex interuallo longo poſt modũ,
emergerent, vel detegerẽtur. In alijs autẽ me-
tallis, per ea, quæ diximus, illud ius vectigalis
quod ipſi Principi ſpectabat, fore conceſſum.

Illud p̃terea in controuerſiam deducitur, an
45 poſſit, quis ingredi fundum alienum † pro me-
tallorum, lapidum, ſaxorumq; inuentione qua
in re Paul. de Caſtr. in l. Diuortio. §. Si vir. ff. ſo-
lut. matrim. cenſuit poſſe id fieri ob publicam
vtilitatẽ. argum. l. Cuncti. l. Quoſdã. C. de metal
lar. lib.11. & fuit ante eũ opinio Accurſij in d.
l. Quoſdã. dũ concludit contra Pyleum. & Ca-
ſtrenſ. ſequitur Barthol. Veron. de ſeruit. ruſti-
cor. præd. c. de montib. col.1. verſ. Quæro an ſit
licitum. & verſ. Sed quid ſi ſunt Venę. Ludouic.
Roman. in ſingul. 611. Regula eſt.

Declara hoc ꝓcedere, licitũ eſſe ingreſſũ, dũ
46 tamen Dño damnũ nõ fiat, puta ꝙ fundus † fie-
ret inutilis, vel ſupra effoſionem, quam intẽdit
proſequi, ſit ſita Domus. arg. dictæ l. Venditor
§. Conſtat. ff. commun. præd. voluit Accurſ. in
d. l. Quoſdam. & Caſtrenſ. & Cepolla vbi ſupra.

Declara ſecundò, licitum eſſe ingredi, & effo-
47 dere, dummodo ſint lapides pręcioſi, ac † mar-
mora, nõ autem ſi ſint lapides, quibus commu-
niter vtimur. vt voluerunt Paul. de Caſtro. &
Barthol. Veron. in locis allegatis.

Declara tertiò illã opinionẽ procedere, dum
modo alias ille tertius feciſſet p prius expen-
ſas aliquas pro effodiendo, quia tunc licebit,
ratione earũdem expenſarum erogatarum; ſe-
cus verò ſi nouiter quis ingredi vellet, & effo-
ſionem faceret, quia non liceret; ex quo expen
ſarum ratio non militaret, & cõſequenter hoc
48 melius, & † commodius liceret proprio fundi
Dño exequi, q̃ extraneo. arg. l. Qui luminibus.
ff. de ſeruitut. vrban. præd. l. Altius. C. de ſeruit.
& voluit Barthol. Veronenſ. in loco allegato.
Ioan. de Imol. in conſ.87. & in conſil.124.

Declara quartò, tunc ingreſſũ licitũ fore me-
tallarijs, ac lapidũ inciſorib⁹, alijsq; extraneis,
49 † qũ eſſent metallarij, ex publico conſtituti, vel
haberent inueſtiturã, ac priuilegiũ à Principe.
Bart. & Ioan. de Platea in d. l. Cuncti. & voluit
Ægid. Boſs. in tit. de metallar. & Argenti fod.
nu.1.2. M. Anton. Peregrin. de iure Fiſci lib.4.
tit.2. num. 14. Plures alij caſus enumerantur,
quando quis poſſit vicini fundum ingredi, &
quando non liceat, quorum aliqui videri poſ-
ſunt apud Boſsium in loco allegato.

Regni Neapolitani iuribus, quoad Fodinas
50 † cautũ eſt, Regis illas eſſe, quoad fodinas au-
ri, argẽti, & aliorum metallorum, & ab antiquo
Regẽ in eodẽ iure ſibi cõpetenti conſeruatum
ſemp extitiſſe, nec eas in iuribus Theſauri an-
numerari: vt per Regẽ Carolum II. fuit prouiſ-
51 ſum. in c. Regni. Quia † nõ decet. vbi Doctores.

Matth. de Afflict. in decis.321. nu 3. & in dicto
c.1. in verb. Argentariæ, dicit: ꝙ vertente lite
Aluminis, quod naſcebatur in fundo Domino-
rum Iacobi Sãnazarij, & fratris, (Hic Iacobus
52 † Sannazarius fuit ille Poeta Illuſtris, Italo, &
Latino idiomate clarus, qui libros de Partu
Virginis, aliosq; orbi notiſsimos euulgauit)
quidam Neapolitani Doctores, p̃tendentes ius
aluminis ad Regẽ ptinere in hoc Regno Nea-
53 politano, allegabant Conſt. Regni Inter † mul-
tas. §. Prædicta autem. In qua Conſt. ſunt infra-
ſcripta verba, videlicet: Demania etiam, & mor-
ticia, & excadẽtias, Graneterias, Piſcarias, her-
bas, alumina, & generaliter omnia & cæt. vbi
idem Afflict. nu.12. in fi. inquit: dicit textũ di-
cere aluminis, quaſi ꝙ herbæ alimoniam præ-
ſtent: Et ideo dicit Aduocatos, qui allegabant
dictã Conſtitutionem pro Fiſco, fuiſſe deriſos.
Ego cenſeo cum illis Aduocatis cõtra Afflict.
& ꝙ deriſio fieri non debuit. Primò, quia vidi
plures libros, antiquos, & nouiſsimos conſti-
tutionũ huius Regni, in quibus omnibus non

reperi aliqua verba, niſi ſupradicta. Secundò,
quia ſi litera diceret eo modo, quo Afflict. il-
lam corrigere voluit, inſulſa eſſet, & Imperato-
rio ſermone indigna loquutio: Nam ſi herbæ
Aliminis eſſent de Regalibus, & ad Principem
ſpectantibus, omnes ferè herbæ de regalibus
eſſent, q̃a quaſi oẽs pro alimẽtis, vel hoĩum, vel
aĩalium irrationabiliũ deputatæ, Principis eſ-
ſent: nec haberemus lactucas, & alias herbas
pro primis menſis, ac pro condiẽdis cibis de-
putatas, non olera pro comedẽdo, vnde dicere
poſſemus illud Hierem. Trenor. c. 5. Aquã no-
ſtrã pecunia bibimus, ligna noſtra ꝑtio compa
rauimus. Tertiò ſi Imperator Fridericus dixiſ-
54 ſet (Herbas Aliminis) eſſe † de Regalibus, &
Principi ſpectantibus, ſequeretur ſtolidè dictũ
fuiſſe, herbas aliminis eſſe de regalibus, quod
eſt ab Imperatoria Maiſtate ſatis alienũ. Vnde
dicas verũ eſſe, Imperatorem aſſeruiſſe herbas
Principis eſſe, ſcilicet illas deputatas paſcuis,
& ꝑſertim deputatis pro ouiarijs, vt in Regia
Dohana Menæ pecudũ Apuliæ; de cuius iuri-
bus, & antiquitate ad Curiã Regiã ſpectanti-
bus loquitur Marinus Freccia de ſubfeud. Ba-
ron. lib. 2. Authorit. 46. num. 12. & ſeq. Carolus
Tapia meritiſsimus Regius Cõſiliarius de Con
ſtit. Princip. c. 4. nu. 97. Et ſic ſequũtur poſtmo
dum verba (Alumina) nec dicunt aliminis nec
Aluminis, vt ipſe loquitur.

In ijs auri, atq; argenti fodinis, aduertendi
ſunt Principes, ne ſe nimium prõptos, faciles,
55 & † credulos ſtatim exhibeãt, niſi veritate per-
cepta, ne forte vltra vanas expenſas, ac ſum-
ptuum erogationes, vana etiam ſpe deluſi re-
56 periantur: vt probro datur Neroni, qui † Cæſe-
lio Baſſo Pœno ſtatim fidem habuit, cuius de-
mum relatione, & iudicio fruſtratus remanſit:
vt ſcribit Cornel. Tacitus Annal. lib. 16. Idem
etiam in Theſaurorum inuentione obſeruan-
dum eſſe dijudico, vt Principes ſe non ita fa-
ciles communicent.

In effodiendis verò Metallis, magnus labor
exiſtit, magna pericula imminent, & idcirco
perditis quibuſdam hominibus, leges ad me-
talla fodienda pœnas inflixerunt. Foſſoribus
57 enim continuus exercitij † labor, continuata
pericula, & quo interius terram ſuffodiunt, eò
periculoſius incedunt, cadunt Montium ripæ,
ac Terrarum glebæ, quibus multi ſuffocantur,
& nemine ſepeliente, ſibi ipſis ſepulturam in-
ueniunt. Alia multa à ſcriptoribus pericula, q̃
metallici homines ſubeunt, nempè ictuum ful-
minum, quibus percutiuntur ſæpe hoĩes, mon-
teſq́;, quo in loco dicunt eſſe metallorum fo-
dinas Olaus Magnus de rebus Septentrional.
lib. 6. c. 11. Sic etiam pericula Demonum, qui
hiſce in caueis latent, quos dicunt laborare, &
alia multa in Fodinis operari, & multos eorum
58 medio necatos in eiſdem † cauernis incluſos.
vt poſt Munſterum latè ſcribit idem Olaus lib.
6. cap. 10. & nouiſſimè Io. Laurentius Anania
de natura Dæmonũ lib. 4. De his etiam Rodul-
phus Agricola in lib. de Animantibus ſubter-
ran. inquit: Subterraneorum Animantium ha-
beri poſſunt dæmones, qui in quibuſdam fodi-
nis verſantur, quorum duplex eſt genus: Vnum
59 † truculentum, & aſpectu terribile, quod ple-
runq; metallicis infeſtum, inimicumq́; eſt: Al-
terum mite, quod ſub dubio amplectitur. Ste-
phan. Theupolus, Academic. cõtẽpl. lib. 6. c. 10.

Idcirco, in ſumma, Feudum conſtitui poteſt à
Principe in Fodinis, auri, argenti, ferri, plum-
60 bi, & † cæterorum metallorum, lapidis, calcis,
arenæ, picis, cretæ, & ſulphuris. l. Item ſi. l. Si cu
ius. §. Inde. ff. de vſufruct. Franciſc. Hotoman.
in diſputat. Feudiſtica. cap. 16.

Habet autem argenti fodinas plures Rex Ca
tholicus, & præcipuè in Inſulis nouis, in Inſu-
61 la † præſertim Sancti Dominici, vt refert Ni-
colaus Monardes Hiſpalẽſis Simplicium Aro-
mat. lib. 1. cap. 16.

ARGVM. CAP. XXIX.

Ducum, aliarumq́; dignitatum creatio
ad Principem ſpectare, remiſſiuè con-
cluſum eſt.

COMPENDIVM.

1 *Creare Duces, Marchiones, Comites, & aliam digni-
tatem, ad Pontificem Max. Imperatores, Reges,
& ſupremos Principes ſpectat.*

2 *Intellectus c. 1. in verbo. Magiſtratuum creatio. Qua
ſint* Reg.

3 *Fabius de Anna creatus à* Rege *Conſilarius ob eius
virtutes.*

CAP. XXIX.

AD Pontificem Maximum, Imperatorem, ac
Reges, ſupremoſq́;, ac ſui iuris Principes
ſpectare, Ducum, Marchionum, Comitum, alia-
1 rum dignitatum gradus † creationem, tituliſq́;
honorificis inſignire, notorium eſt. vt notant
Doct. in d. c. 1. in verb. Creandorũ magiſtratuũ.
Quæ ſint Regal. Quamq̃ in illo textu, de hoc
2 loqui non arbitrer, ſed tm̃ † de creatione Magi-
ſtratuum pro expediẽda iuſtitia, vt dixi ſupra.
c. 21. Verum tñ hoc Doctores notarunt in c. 1.
Quis dicatur Dux, & Marchio. & quibus alijs
competat, aliaq́; nonnulla ad materiam iſtam
pertinentia. ſcribit Luc. de Pen. in l. Contra pu
blicã. verſ. ſeptimo. C. de re milit. lib. 12. Aegid.
Boſs. in tit. de Regal. nu. 11. Marin. Freccia de
ſubfeud. Baron. tit. de Duce. Anton. Sola in De-
cret. Sabaudiæ in proœm. in verb. Dux. Gloſs. 2.
nu. 3. 4. Nouiſsimè Seraphinus Oliuarius Rotæ
Romanæ Auditor facundiſsimus in deciſ. 133.
nu. 2. vol. 1. & latius ego, Deo auſpice, dicam in
Commẽtarijs de Feudis dignitatum. Reſtaur.
Caſtald. de Imperator. q. 110. verſ. Decimo. no-
uiſſimè

uiſsimè dum iſta transcribuntur Fabius de Anna in conſ. 66. nu. 8. vol. 1. quod antea dixerat
3 in conſil. 44. nu. 15. vol. eo. Nunc dum †iſta dantur prælo iure merito creatus Regius Conſiliarius in Senatu Neapolitano à Catholico Philippo III. Rege noſtro nunc etiam Regna adminiſtrare initiante.

ARGVM. CAP. XXX.

Tabellionum, & notariorum creatio de Regalibus eſt: Quæ incumbant notario creando? Quid in Regno Neapolitano? Spurij, an tabelliones fiant? An tabelliones ab vno Principe facti, publicarum ſcripturarum in iuriſdictione alterius Principis faciundi poteſtatem habeant? In ſpecie à Summo Pontifice creati? Aliaq; nonnulla ad materiam ſpectantia plenè hic traduntur.

COMPENDIVM.

1 *Tabellionum, ac notariorum creatio de Regalibus eſt, & ad Principem ſpectat.*
2 *Papa, ac Imperator Tabelliones creant.*
3 *Reges creant Tabelliones.*
4 *Rex Siciliæ creat ſolus in ſuo Regno Tabelliones.*
5 *Reſpublica Venetorum, Genuenſium, Lucenſium, Raguſinorum, Tabelliones faciunt.*
6 *Duces Mediolani, Subaudiæ, Florentiæ, Ferrariæ, Mantuæ, & Vrbini, Tabelliones creant.*
7 *Archiepiſcopi, Epiſcopi, Comites Palatini, creati à Papa, Imperatore, ac Principibus alijs, Tabelliones faciunt.*
8 *Poteſtatem habentes creandi notarios, ac tabelliones, ipſos creant.*
9 *Fridericus Imperator pœnam excauationis linguæ impoſuit, ijs, qui præter ipſum, & habentes ab eo poteſtatem, tabelliones crearent.*
10 *Creandus tabellio per ſe, non per alium coram ſuperiore debet ſe præſentare.*
11 *Creandus notarius debet examinari, & de quibus?*
12 *Tabelliones aliqui, vix ſcribere ſciunt.*
13 *In Regno Neapolitano per Curiam Regiam fit examinatio notarij creandi.*
Intellectus Conſt. Regni. In locis Demanij. num. 18. 27. 35.
14 *Contractus illicitos facientes pœnas incurrunt.*
15 *Examinatio tabellionis creandi fieri debet ab ipſis examinatoribus, præuio ipſorum iuramento. & quid iuramentum continere debet. nu. 16.*
17 *In notario creando exigitur priuilegium Principis creantis.*
18 *In Regno Neapolitano tabelliones creantur à Rege.*
19 *Creanti notarij nō debent eſſe Villani, Angarij, Perangarij, ac viles.*
Intellectus Conſt. Regni. incip. Conſtitutione præſenti
20 *Angarij, & Perangarij, qui ſint.*
21 *Villani, qui ſint? nu. 27.*
22 *Vrbana villa quæ ſit?*
23 *Prætorium quid appellauerit Vlpianus.*
24 *Ruſtica Villa, quæ?*
25 *Fructuaria villa quæ?*
26 *Villa à vehendo appellatur.*
28 *Viles, qui dicantur?*
29 *Nuncij viles ſunt.*
30 *Baſtardi, & illegitimi, ſunt viles.*
31 *Porcorum cuſtodes viles ſunt.*
32 *Artifices omnes viles artes exercentes, viles ſunt.*
33 *Lenones, ipſorumq; filij, viles dicuntur.*
34 *Tabelliones creandi in Regno an debeant eſſe vaſſalli prælatorum?*
36 *Barones in Regno Neapolitano Notarios creare nequeunt. nu. 37.*
38 *Prothonotarius in Regno, vel eius Viceprothonotarius, creent tabelliones.*
39 *Prælati Barones creant tabelliones pro rebus ſpiritualibus.*
40 *Si Princeps conceſſit Feudum cum omnibus regalibus, an veniat tabellionum creatio. nu. 41.*
42 *Spurij, & inceſtuoſi an tabelliones creari valeant? nu. 44. 48. 49. 50.*
43 *Intellectus Conſt. Regni. Præſenti.*
44 *Tabellionatus vile miniſterium.*
45 *Tabelliones ſeruiunt Reipublicæ.*
46 *Tabellionatus, ac notariatus artem exercens decurio, ordine decurionatus priuatur.*
47 *Nobilis creatus notarius, tenetur ad collectas, & talias ignobilium.*
48 *Notarius Principis, dignitatem habet.*
49 *Spurius non poteſt eſſe notarius ad bancum iudicis.*
50 *Spurius legitimatus per Principem fieri poteſt tabellio.*
51 *Spurius non fit tabellio, vbi eſt legitimus contradictor.*
52 *Spurius ſemel admiſſus ad notariorum ordinem, non poteſt impediri illum exercere.*
53 *Papa, & Imperator, an poſſint notarios, & tabelliones creare, valeat in iuriſdictione alterius. nu. 54. 55.*
54 *Tabelliones, & dignitates an in toto orbe creare poſſint, Pontifex & Imperator.*
56 *Summus Pontifex quoad ſpiritualia vbiq; locorum creare poteſt tabelliones.*
57 *Pontifex, & Imperator creant Comites Palatinos, & equites vbiq; locorum.*
58 *Notarij Apoſtolici in Regno Neapolitano, an conficiant inſtrumenta, & teſtamenta, & illa probent?*
59 *Mulier de Afflict. Ioan. de Amic. & Vincent. Maxilla cautela frigida.*
60 *Teſtator ſi declaret ſuam intentionem coram teſtibus, qui redigantur in ſcriptis, an probent?*
61 *Notarij à Pontifice creati, ſi à Regijs magiſtratibus examinarentur, approbantur eorum acta.*
62 *Inſtrumentum factum à notario in vno Regno, quo modo fidem faciet in alio?*

63 Ta-

63 *Tabelliõ, & Notarius, an habeat poteſtatem ſcripturam recipere à ſcheda alterius notarij.*
64 *Tabellionibus, poteſtatem leuãdi ſcripturam de ſcheda alterius notarij dare, eſt de Regalibus, & ad Principem ſpectantibus.*
65 *Scriptura notarij, à qua recipere debet reaſſumptionem alter notarius, debet continere, quòd ſic originalis, ſcripta ab ipſo, cõtinens annum, indictionem, menſem, diem, locum, teſtes, & rogitum.*
66 *An ſi in prothocollo, ſiue ſcheda tabellionis reperiatur ſcriptura, ſed non manu notarij, ſed alicuius ſui ſcriptoris, vel amanuenſis, vel ſuper aliqua minuta facta à Doctoribus, poſsit alter notarius reaſſumptionem facere? nu. 67. 68.*
69 *Intellectus Conſt. Baiulos, & omnes Iudices.*
70 *Intellectus Prag. Regis Ferdinandi. incip. Conſtitutionem Diui Friderici.*
Intellectus Prag. eiuſdem Ferdinandi. incip: Eandem Conſtitutionem.
71 *Partes cogi poſſunt ad recipiendum inſtrumentum groſſatum.*
72 *A ſcheda Tabellionis, ſiue Notarij viuẽtis, an alius reaſſumat, ſi ille ſit abſens.*
73 *In reaſſumendo inſtrumento Notarij viuentis requiritur Iudicis authoritas.*
74 *Notarius punitur pęna falſi, ſi reaſſumit inſtrumentum non interuenientibus requiſitis.*
75 *Tabelliouẽ, & notariũ eſſe, quo modo probatur. n. 76.*
76 *Notarium, ac Tabellionem eſſe ſufficit probari, quòd publicè exercitium geſſerit, ſtipulando, & rogitus faciendo.*
77 *In inſtrumento antiquo, ſufficit probari, quòd ille pro notario, & Tabellione ſe gerebat.*
78 *In inſtrumento antiquo, ſufficit probatio per famam.*
79 *Notarius in Regno Neapolitano non oſtendens priuilegium punitur de falſo.*
Intellectus Pragmatica Ducis Oſſunæ incip: Eſſendo peruenuto.

CAP. XXX.

TAbellionum, ac notariorũ creatio, eſt de
1 Regalibus, ſed & ad Principẽ † ſpectat. Idcirco illos creat Põtifex Maximus, Imperator, Reges, Duces, ac Principes, Reſpublicæ, quiq; Imperij iura habent. De Papa, & Imperatore, ꝙ
2 tabelliones, & notarios faciant, † habetur in c. 1. & 2. Cum P. Tabellio. de fid. inſtrument. Hoſtienſ. & Innoc. in d. c. Cum P. Tabellio. Hoſtiẽſ. in ſumma tit. de fid. inſtrum. §. Quibus. Specul. de inſtrum. edition. § Reſtat. verſ. Sed quis poteſt. Oldrad. latè in cõſ. 75. qui allegat. l. Actuarios. C. de numer. & actuar. lib. 12. & §. Si vero. ibi. Tabellio qui auctoritaté habet à nobis. in auct. de tabell. Lucas de Pen. in l. Contra publicam. verſ. Decimo. C. de re milit. lib. 12. Nicol. Boer. in deciſ. Burdegal. 50. num. 16. Lancellot. Conrad. in templo omn. Iud. lib. 1. c. 1. de Imperat. §. 4. in verb. Comites Palatinos nu. 3. Petr. Vnzola artis notar. q: 2. Anton. Sola in Decret.
3 Sabaud. q. 2. De Regibus, ꝙ † & ipſi notarios, creare probatur in c. Per venerabilẽ. §. De filijs ergo. ibi, ꝙ per ſeipſum. Qui filij ſint legitim. voluit Io. Iacob. de Canib. in tract. de offic. Tabell. §. Quis poſſit. col. 2. verſ. Item ſecundò poſſunt notarios. Et pſertim de Rege noſtro Siciliæ, ꝙ
4 ipſe ſolus † in Regno creat Tabelliones. voluit Andr. de Iſern. in c. 1. §. Callidis. nu. 22. cũ duobus ſeqq. de prohib. feud. alien. per Frideric. & in c. 1. in verb. Poteſtas creandorũ magiſtratuũ. nu. 24. Quæ ſint Regal. Matth. de Affl. in c. Imperialem. notab. 13. nu. 16. de prohib. feud. alien.
5 per Frideric. Idẽ dicendũ eſt † de Sereniſsimis Rebuſpublicis, Venetorum, Genuenſium, Lucenſium, Raguſinorum, & alijs, ac de Sereniſſi-
6 mis Ducibus Mediolani, † Sabaudiæ, Florentię, Ferrariæ, Mãtuæ, & Vrbini, & ſimilibus, q habẽt iura Imperij, & ſupremorũ Principum, per ea, q̃ dixi in conſ. 1. nu. 151. & ſeq. Cent. 2. Sic etiam
7 dicendũ eſt † de Archiepiſcopis, Epiſcopis, Comitibus Palatinis, creatis à Papa, Imperatore, ac Principibus alijs eãdem poteſtatem habentibus. l. Generali. C. de tabul. lib. 10. Hoſtienſ. in ſumma. tit. de fid. inſtrum. §. Quibus. Bartol. in l. 1. nu. 2. ff. de offic. proconſul. & in l. Nõ aliter. ff. de adoption. Iacob. Aluarot. in d. c. 1. num. 6. Quæ ſint regal. Benedict. Capra in cõſ. 2. nu. 12. Io. Iacob. de Canib. in d. §. Quis poſsit. col. 2. verſ. Item tertiò. Et Generaliter idẽ dicendum
8 eſt de omnibus authoritatem, † & poteſtatem ſimilem habentibus. Io. Pyrrhus Angleber. in conſuetud. Aurelian. tit. de execution. inſtrum. c. 18. Hinc pterq̃ ab ipſo creari Notarios prohibuit Imperator Fridericus, vel ab eo poteſtatẽ habente, prout ipſe maximã hanc authoritatẽ dederat Gaſpari de Ariate, & pſtabatur coram Comite Thadæo de Languſeo iuramentum,
9 contrafacienti † excauationis linguæ pęnã impoſuit. vt recitat Bernardi. Corius Hiſtor. lib. 1.

Quę autẽ ei, qui creandus Tabellio eſt incumbant? Plura ponit Specul. in tit. de inſtr. edit. §. Reſtat. nu. 37. Primò vero requiritur, ꝙ per ſe, nõ
10 autẽ per aliũ † debet ſe pſentare corã eo, à quo eſt Tabellio creandus, hic enim actus explicari nequit, niſi per ipſum, ob alia neceſſaria, quæ ei incumbunt; cum eligatur induſtria perſonæ, q̃ per aliũ explicari nõ poteſt. l. 1. §. Ne autem. C. de cadue. toll. c. fin. de offic. delegat. & propter alia plura, q̃ facere debet, vt dicã. Secũdò
11 exigitur examinatio † facienda vel ab eo, qui illũ conſtituet notariũ, vel per examinatorẽ ad id deputatũ, aut ab eo electũ: Qui examinabitur de Grãmatica, de congrua latinitate, recta ſcribẽdi ortographia, de peritia, & cognitione cõtractuũ, vltimarũ voluntatũ, & actuũ iudicialiũ, ſi ſciat formulas contractuũ, & vires clauſularũ, notulas deſcriptas apud eos, q de illa arte ſcripſerunt, puta Rolãdini Paſſagerij Bononiẽſis, & aliorũ. Qua examinatione facta, examinator de idoneitate illius, q Tabellio faciẽdus eſt, relationẽ faciat. arg. c. 2. de ſcrutin. ſicuti fit

in Doctorãdo de quo latè Bernardi.Scodob. in
rep. Auct.Habita.c.20. incip.Vel Magiſtro ſuo.
n.23.C.ne fil.ꝑ patr.Iacob.Benius de priuileg.
Iuriſc.par. 2. Priuilegio.31. ſub nu.6. Vbi inqt
examinatores eſſe debere peritos eiuſdẽ facul
tatis. Sed quoad iſta meo tempore, nullum vi-
di nõ probatum in hoc exercitio, ſed veh exa-
minatorum animabus, ſi approbant quoſcunq;
indiſtinctè, ſicuti ego nonnullos vidi tabellio-
11 nes† creatos, qui vix ſcribere ſciunt, & aliquos
vidi, qui notarij effecti, inſtrumenta ſcripſerũt,
q̃ à peritiſſimis legi nequiuerũt, & fuit manda-
tũ à Regio Cõſilio, ꝙ ipſi de lõginquo accede-
rent Neapoli ad inſtrumẽta legenda, tñ illis le-
ctis, debebant exercitio illos priuare. Quorum
examinatio ex huius Regni iuribus, per eandẽ
Regiam Curiã facienda eſt. vt in Conſt. In locis
13 †Demanij. in fin. per quam videtur etiam deci
di quæſtio tractata à Doctoribus Iuris commu
nis, an notarij debeant ſcire leges. de qua Ac-
curſ. in l.Generali. C. de tabular. lib.12. qui te-
nuit, qđ ſcire debeãt leges, ac iura. quem ſequi
tur Specul. in tit. de fid. inſtrum §. Reſtat. n.43.
14 rationẽ aſſignant, ne cõtractus† illicitos confi-
cientes, in pęnas incurrãt, & puniãtur. l. Iube-
mus. §. His tabellionibus. C. de ſacroſ. eccleſ. l.1.
C. vt nem. ad ſuũ patrocin. lib.11. l.4. C. de Eu-
nuch. q̃ opinio etiã in hoc Regno ſeruãda eſt,
vt in d. Cõſt. In locis Demanij. in fi. ibi: Et etiã
iuris ſcripti. Qđ tñ intelligitur, vt non cogan-
tur exq̃ſitè, ſed groſſo quodã modo iura ſcire,
vt voluit Bart. in d. l. Generali. vbi dicit, nõ exi-
gi ſcientiã Iuriſc. aut Doct. Hæc tñ approbatio
15 fieri deberet ab examinatoribus præuio† ipſo-
rũ iuramẽto: licet Bal. velit in l. Cõparationes
C. de fid. inſtrum. ſufficere, ꝙ à principio iuſiu
randum præſtitiſſent, de officij diligentia exe-
quenda. Tertiò, tabellio iuramentũ præſtat, de
obſeruanda fidelitate ei; cui iurat, & à quo no
16 tarius creatur; & ꝙ ſi ſciuerit dãnũ, qđ ſibi† tra
ctaretur fieri, per nunciũ, per literas, vel per ſe
reuelabit; ꝙ quę audiet, q̃ videbit, & de quibus
fuerit requiſitus, ſine commixtione falſitatis
inſtrumenta conficiet, ac officium ſuũ fideliter
exercebit; ꝙ ſibi iniuncta ſecreta retinebit; ꝙ
cõtractus vſurarios, & prohibitos nõ conficiet;
ꝙ de inſtrumẽtis oĩbus, de q̃bus rogabitur, ori
ginale in Protocollis retinebit, nihil addet, vel
minuet diuerſũ ab eo, qđ geſtũ, vel actũ fuerit;
ꝙ amore, odio, timore, & cupiditate remotis,
ſuum exercitium legaliter exequetur. iuxta
ea, q̃ habẽtur in tit. Qualiter vaſſall. iurare deb.
fidelit. in feudis. & habetur in c. de forma. 32.
q. vltima. & voluit Specul. in loco allegato. Bar-
tol. in l. Iubemus. C. de ſacroſ. eccleſ. Quartò ex
igitur expeditio poteſtatis exercendę artis no
17 tariæ, ſeu diploma, & priuilegium † Principis
illum creãtis. Specul. vbi ſupra. nu. 37. poſt Ho
ſtienſ. Et iſta ſua poteſtas eſt, vt credatur pel-
li mortuæ ab ipſo conficiendæ.

In hoc Regno Neapolitano, alia requruntur in
creatione notarij. Primò debet creari à Rege,
18 †vt in Conſt. Regni. In locis Demanij. Iſer. Af-
flict. & alij in locis allegatis Proſp. Caranit. in
19 Ritu 188. nu.9. Secundò non debent † eſſe Vil-
lani, Angarij, vel Perangarij, neq; viles. vt dicit
Frideric. in Conſt. Regni. Conſtitutione ꝓſenti.
20 †Qui ſunt Angarij, & perãgarij ſatis ſupra do
cuimus. c.18. Villani aũt ſunt, q in villa habitãt,
21 inde Villani nuncupati, †non aũt in Ciuitate,
pro quo ſufficit afferre vnũ, q ſufficit ꝓ oĩbus,
Guliel. Budęũ, q in l. 2. ff. de origin. iur. Villani
(inquit) dicũtur, ꝙ villę (vnde villici dicti) aſcri
pti, & colonariæ cõditioni addicti, aut ipſi ſint,
aut eorũ maiores fuerint, quarũ rerum veſtigia
non obſcura, multis in locis extãt, quod tñ no
men loquentiũ inſcitia in contumeliam iã ver-
tit; villanum enim, & vilem vernacula ſimplici-
tas confundit: Hæc Budæus. Villam vero tripar
titam dixit Columell. rei Ruſticæ. lib. 1. c.6. ſci
22 licet, vrbanã, ruſticam, & fructuariã. † Vrbana
pars elegantior erat, pro ipſius Dñi habitatio-
23 ne, quã Prætorij nomine† nũcupauit Vlpianus
24 in l. Plenũ. ff. de vſu, & habit. Ruſtica† villæ pars
viliſſima, quam coloni villici, vineatores, arbo-
ratores habitabant, & ruſtico tm̃ inſtrumento
erat accõmodata: & hanc dicit maiorẽ eſſe de-
bere, q̃ vrbana. Varro de re ruſtic. lib. 1. c. 13. de
qua latè Renatus Choppin. de priuil. ruſticor.
25 lib.2. c.3. n.4. Fructuaria† vero tertia pars villę
erat, vbi fructus conſeruantur. & inde euehun-
tur. M. Cato rei ruſticæ. c.8. & Varro in d. c. 13.
26 Palladius. lib.1. titu. 8. 18. & 19. Inde villa †di-
citur à vehendo, ꝙ ex illa vehantur, & euehan
tur fructus, dum recolliguntur, & dũ ſeruntur.
vt Columella in loco allegato inquit, qđ & vo
luit Franciſc. Cõnan. Cõment. iuris ciuil. lib. 4.
27 c. 10. nu.5. Vnde de ijs villanis videtur † loqui
voluiſſe Fridericum in d. Cõſt. In locis Dema-
nij. Viles verò perſonæ, q̃ ab eodem Friderico
ibidem prohibentur ad notariatus officiũ per
28 uenire ſũt† homicidiarij Bald. in auct. Si dica-
tur. col. fi. verſ. Tertio caſu. C. de teſtib. Sũt etiã
29 Nũcij† Bal. in l. Si vt proponis. q.2. C. de exeq.
rei iudic. Sunt† Baſtardi, & illegitimi, vt voluit
Alex. in conſ. 49. vol.4. arg. l. Humilem. C. de In-
31 ceſt. nupt. Sunt cuſtodientes† porcos, venden-
tes ſal, & oleũ. Accurſ. & Bart. in l. Neq̃s. C. de
dignit. lib.12. Sũt oẽs artifices, viles artes faciẽ-
tes. Bart. in l. Ex libero. ff. de quęſt Sunt, & leno
33 nes, & lenonũ† filij, maliſq; moribus imbuti, vt
in d. l. Humilem. vbi Bal. C. de inceſt. nupt. & de
alijs ſimilib⁹. dixi ad Bellug. in Specu. Princip.
rub.11. §. Vidẽdũ in verb. Ioculatores. & in verb.
Buffones. q̃ dicta noſtra retulit, & ſeq̃tur Petrus
Cenedo. in Collectan. iuris Canonici 37. n.20.
34 p.1. Tertiò nõ debẽt eſſe† ſubditi aliquorũ Prę
latorũ, aut aliquorũ Baronũ, ſed immediatè ip
ſi Regi tantũmodo, & ſic de Ciuitatibus, & lo
cis, q ſunt de Domanio ipſius Regis. vt in dicta

35 Conſt.in locis Demanij.† Hoc tamē meo tempore obſeruari non video, cum vaſſalli, & ſubditi Prelatorum, ac Baronum indiſtinctè per Curiam Regiam Tabelliones creentur. Vnde
36 opinio illorū,qui ſentierūt, Tabelliones†creari poſſe per Barones in eorū locis, vt poſt Oldrad.in d.conſ.75. voluerunt plures relati per Boer.in deciſ.Burdeg.50.n.16. & in deciſ.242. nu.2.Io.Iacob.de Canib. de Tabellion.§.Quos poſſit.q.5. Didac.Couar.Pract.quæſt.c.19.verſ. Authoritas autē.Bernardin.Pand. de exequut. Inſtrument.par.1. declarat.3.nu.26.Nullo mo-
37 do † obſeruatur in iſto Regno,in quo apparet Barones, alioſq; terrarū,ac Ciuitatū Dños,præter Regē,eiuſq; Regiā Curiam poſſe Tabelliones creare.vt dicit Andr.de Iſer.in d.Conſt.In locis Demanij. vbi Afflict. num.4.cum duobus ſeq.Paris de Puteo de Syndicat. tit. de exceſs. Baron.nu.13.Carauit. in ritu 188. nu.9.Fitque
38 talis creatio per † Prothonotariū Regni,eiuſque vice Prothonotarium, quod officium adminiſtratur per Præſidentem conſilij. vt ſcribit Marin.Freccia de ſubfeud.Baron. lib. 1. tit.de officio Logothetæ.nu.8.9.& per totum.& poſt eos dixi ad Bellug.in Specul.Princip. rub.6.in verb.Prothonotarius.

Declara primò non procedere in prælatis Dominis,quia poſſent eoſdem notarios, & tabel-
39 liones creare†pro rebus eorū ſpiritualibus.vt dicit idē Afflict. in d.Conſt. In locis demanij. nu.6. Cumq; conſtitutio loquatur generaliter, nō cōpræhēdit perſonas eccleſiaſticas,& prælatos ſub cōſtitutione Principis ſecularis.arg. notatorū per Anton.de Butr.in c.Cum nuper. ext. de Decim.Io. de Imol.in c. Vt animarum. de Conſtit.in 6.ſed hoc cogitādū eſt ſerioſius.

Declara ſecundò,non procedere, ſi Princeps conceſſiſſet,feudū cū omnibus regalibus, quia tunc inueſtiti,tabelliones creare poſſent, quia
40 per Priuilegiū†poſſet iſta conceſſio fieri. vt voluit Innocent.in c. fi.de fide inſtrumen.Afflict. vbi ſupra.nu.6.Cōtrariū tñ tenuit Luc. de Pen. in l.1.C.de priuileg. ſcholar.lib.12. dicens: nō modo in generali Regaliū conceſſione, non venire Monetarū cōceſsionē, & tabellionū creationē,ſed nec etiā ſi expſsè concederentur, cū
41 in priuatū nō cadant,ſed vti Regū†oſsibus cohærētia,non poſſe ab illis ſeparari. ſeqtur etiā Paris de Puteo,vbi ſupra ſub nu.13.in fi. ſed vide,q̄ dixi ſupra hoc eodē c.n.6.cū plurib.ſeqq.

Spurij vero,atq; inceſtuoſi,an,vt ſupra tetigimus, ad tabellionatus exercitiū accedere valeāt? Hanc quæſtionē diuerſimodè inuenimus
42 ab vtraq; parte†defenſam. Etenim Alex.in cōſil.80.vol.2. cēſuit nullo pacto ſpurios admittēdos fore ad tabellionatus exercitiū. l.Generaliter.§.Spurios.ff.de decurion.& authoritate Bart.in l.Eadē.vbi hoc ipſum tenuit. ff.Ad leg. Iul.repetūd.ſeqtur Hippolyt. de Marſil.in ſingul.273.circa finem.Carolus Ruin. in conſ.35. nu.14.vol.4.dicētes:Hos ſpurios eſſe infames, & repelli ab omni dignitate. vt voluit Azo in ſumma.C.ex quib.cauſ.infam.irrog.col.pen.& notariatum eſſe dignitatē.l.1.C.de Mand.princip.arg.l.2.C.de dignit.lib.10.Contrariam verò partem,q immò ſpurij,notariatus,ac tabellionatus officiū, ſeu exercitiū obtinere valeāt, & ad illud admitti debeant,tenuerunt,Gaſpar Calderin.in conſ.2.ſub tit.de fide Inſtrum.Angel.in conſ.284.Felin.in c.1.de fid.inſtrument. Matth.de Afflict.in Cōſt.Regni. Inſtrumentorum robur.nu.21. Et in Regno etiā prima opinio pbatur,q ſpurij eſſe nequeunt notarij, vt
43 decreuit†Rex Rogerius in d. Conſt.Præſenti.

Sed mihi placuit, & ad huc arridet prima opinio,ſi loquamur de iure communi; ex quo tabellionatus nō eſt dignitas, ſed vile officiū, ac
44 †miniſteriū, itā vt ſerui publici appellentur.l. Non aliter.ff.de adoptio.l.Impuberē.C.eo.tit. non q ſerui verè ſint,ſed ſeruorū inſtar, publicè ſeruire cogantur.vt dicit Oldrad.in cōſ.75.
45 Seruiunt enim†Reipublicæ.l.2.C.de tabul.lib. 10. Hinc decurio exercens artem notariatus,
46 Decurionatum†perdit. notatur in d. l. 2. Voluit Salicet.in l.Si quis decurio.ff.de falſ.l.Vniuerſos. C.de decurion. voluit Guido Papæ. in deciſ.Gratianop.90. vbi inquit, nobilē creatū
47 notariū,teneri† ad tallias, & collectas ignobiliū:qđ ſeqtur Aymo Crauet.in conſ.163. nu.1. Lancellot.Courad.de decur.nu.7. & ſeq.Vnde cum notariatus non ſit, niſi vile miniſterium, dicendum eſt ab eo, ſpurios non arceri.

Declara primò hanc quæſtionem,q eſſe notarium Principis ſpurium non poſſe,notoriū eſt, cum notarius Principis dignitatem habeat, &
48 ab ipſa ſpurij arceantur: † ſic procedit tex.in d.l.1.C.de mandat.Princip.Martin.Laudenſ.in tract. de officialib. Dominorum.§.119. & in tract.de dignitat.§.62.Andr. Tiraquell. de nobilitat.cap.30.num.8.

Declara ſecūdò,ſpuriū nō poſſe aſſumi pro no
49 tario ad bancū,ac tribunal Iudicis:† vt voluit Bartol.in d.l.Eadem.Alexan.in dicto cōſil.80. col.1. vol.2.ſed hoc minimè ſeruatur.

Declara tertiò,ſecus eſſe, ſi fortè ſpurius eſſet legitimatus à Principe,vel alio poteſtatem habēte;tunc enim ad Tabellionatū admitteretur.
50 †voluit Angel.in dicto conſil.284. in fin.

Declara quartò, tunc ſpurium non admitti, quando habet legitimum competitorem,ſecus vero ſi legitimus contradictor, non exiſtat:
15 † voluit Lancellot. Courad. vbi ſupra. num.9. & Cardinal. Paleottus. de Notis, & ſpurijs. cap. 56. ſub num.4.

Declara quintò ſecus eſſe, ſi à principio eſſet admiſſus, & in notariorum ordinem allectus,
52 quia illud exequi, atq;† exercere poterit.arg. eorum quæ ſcribit Ioan. Lecerier. de primogenitur. lib.1. quæſt.15. Lancellot. Conrad.in loco ſupra allegato.num.10.

Ta-

Tabelliones creati à Pontifice Maximo, vel
ab Imperatore, puta ille in terris Imperij, hic
53 vero † in Terris Pontificis, An poſſint exequi
& valeant dictum officiũ? Et Communiter non-
nulli tenuerunt Summum Pontificem, & Impe-
ratorem, poſſe in toto orbe terrarum Tabellio
nes creare, cum dicant poſſe in toto orbe, om-
54 nibusque locis Doctores, & † Milites ordina-
re: vt ſentiunt omnes Antiqui Doctores Cano-
niſtæ Laurent. Vincent. Tancred. Bernard. Inno
cent. & Hoſtienſ. in c. Per venerabilem. Qui fil.
ſint legit. & tenuit Io. Iacob. de Canib. in tract.
de Tabell. §. Quis poſſit. col. 1. Rota in Nouis de
ciſ. 291. Inſtrumenta. Iacob. Philipp. Porti. in
conſ. 163. nu. 17. nouiſſimè dum hæc tranſcribũ
tur Ioannes Petr. Surdus in conſ. 257. nume. 11.
vol. 2. Contrarium vero quòd non poſſint Ta-
belliones creare, niſi in locis ſubditis eorum
55 Iuriſdictioni, tam † Pontifex Maximus, quam
Imperator tenuerunt Andr. de Iſern. Matth. de
Afflict. & alij in Conſt. Regni. Inſtrumentorum
robur. cum ſeparatæ ſint Iuriſdictiones. Vnde
ipſi inferunt, non poſſe Notarium, & Tabellio-
nem Apoſtolicum, in Regno conficere negotia
ſecularia; & ſi conficiat, nullam illa probatio-
nem facere, & quòd ità ſuo tempore fuerit de-
terminatum refert ibidem Barthol. de Capua,
& tempore Regis Ferdinandi primi ſimiliter
retulit Afflict. Sed quoad ſpiritualia poſſe ſum
56 mum † Pontificem vbique locorum hoc face-
re, quibus concinunt quæ ſcribit Petr. Rebuff.
in Conſt. Galliæ de liter. obligator. tit. 2. Gloſſ.
1. nu. 37. par. 1. Sequitur Proſper Carauit. in Ri-
tu. 166. nu. 8. Nec obeſt quòd Summus Ponti-
57 fex, & Imperator poſſunt † creare Comites Pa
latinos, & Equites facere, nam longè diuerſa
ratio eſt, Quia dum creantur Comites, Equi-
tes, Doctores, conferunt eis dignitates, quæ
ſunt in actu meræ voluntatis Pontificum, & Im
peratorum, de quibus iuuante Domino, dicam
latius, de feudis dignitatũ i ad quæ iungenda
ſunt dicta Lancelott. Conrad. in Templo iudic.
lib. 1. §. 4. c. 1. de Imper. in verb. Dignitatem cõ-
fert. In Tabellionibus verò tractat̃ de Re præ-
iudiciali, dando fidem ſcripturis ab eis confi-
ciendis, quæ authoritas dari non poteſt, à non
proprio Principe.

In teſtamentis vero confectis ab iſtis nota-
rijs, & Tabellionibus Apoſtolicis, & Imperiali
58 bus, affert † Cautelam Matth. de Afflict. in d.
Conſtit. Inſtrumentorum. nu. 12. Ioan. de Ami-
cis in conſ. 116. ſequitur Vincent. Maxilla in cõ-
ſuetud. Bari. tit. Si ex teſtament. agatur. §. cum
quid. num. 1. Quòd ſeptem teſtes, qui interfue-
runt ſimili teſtamento deponant firmiter de
voluntate teſtatoris, & ſolemnitate, & ſic fidẽ
59 facient. Quæ cautela nimis frigida mihi † vi-
detur, quia probatio in caſu præmiſſo non na-
ſcitur ex ſcriptura notarij confirmata, ſed ex
actu iudiciali, Prætoriæ receptionis teſtiũ, exa-
minatorum, ac receptorum Iudicis authorita-
te, & iudicij calore, quod de iure eſt in quacũ-
que ſcriptura priuata: quinimmo etiam ſi ex nõ
60 ſcripto, teſtator ſuam † declaraſſet intentio-
nem, teſtium examinatio idem operaretur. vt
poſt Bartol. in auct. Si quis. C. de Teſta. Bald. in
conſ. 53. vol. 3. & Iaſon. in conſ. 67. vol. 3. voluit
Ioan. Dilect. Durant. de Arte teſtand. tit. 2. Cau
tel. 7. Si tamen illa Cautela tenenda foret, ve-
ra eſſet, quando teſtes reciperentur à Regijs
officialibus, iterumque examinarentur, ſic etiã
tutior eſſet: ſic etiam eſſet, ſi notarij à Pontifi-
ce, vel ab eo poteſtatem habente, creati, iterũ à
Regijs Magiſtratibus examinarẽtur ſuper ido
61 neitate, & confirmarentur; quia † tunc ipſorum
inſtrumenta erunt valida, illaque ab ipſis fieri
poterunt. vt poſt Ægy. d. Bellam. Boer. & Gabr.
quos allegat, voluit Ant. Sola in Decret. Sabau-
diæ. tit. de Tabell. Decreto. Inter artes. gloſſ. 2.
nu. 1. Sed tamen hoc eſt figmẽtum, quia iſto ca-
ſu ex confirmatione Regia dicerentur creati à
Rege, potius quàm notarij Pontificij.

Quando autem Inſtrumentum confectum à
Notario in vno Regno, fidem faciat in alio?
62 † Expeditum eſt, tunc plenam fidem facere,
quando iudex, vel ſuperior loci, in quo fit in-
ſtrumentum, faceret approbatorias literas, ꝙ
qui inſtrumentum ſcripſerit, publicus ſit nota-
rius, & authoritate Regia creatus. vt voluit
Matth. de Affli. in deciſ. Neapol. 251. quem re-
fert, & ſequitur Nicol. Boer. in deciſ. Burdegal.
154. Et ijſdem literis teſtimonialibus Iudicũ,
& ſuperiorum credi, obſeruatum eſſe, teſtatur
Ioan. Petr. Ferrar. in pract. in form. opponendi
contra Inſtrumenta. §. Nõ fuit. quos poſt alios,
quos allegat, ſequitur Anton. Sola in Conſt. Sa-
baud. tit. de oppoſit. contra form. extrinſec. in-
ſtrumenti. in Decreto. Quãdo in iudicio. Gloſſ.
2. num. 14. Cui adderem etiam, exigi quòd illa
ſcriptura ſit facta ſolemniter, ſaltim attenta re-
gione, in qua facta fuerit, & fides ciuitatis, ex
qua eſt Tabellio, vel confectum fuiſſet Inſtru-
mentum, vt dicit Carauita. in Ritu. 188. nu. 1. 8.
dicuntur vulgò iſtæ literæ legalitatis.

An vero, qui creatus eſt Tabellio, poteſtatẽ
habeat, à Scheda alterius Notarij, & Tabellio-
63 nis † ſcripturam recipere, & num talis rece-
ptio fidem faciat? Authoritas Tabellionum
in conficiendis ſcripturis, intelligitur quoad
ſcripturas, & Inſtrumenta, de quibus ipſi roga
buntur, non autem de alienis. Vnde in Priuile-
gijs Tabellionum poteſtatem inſerere ſolent,
leuandi, ac reaſſumendi ſcripturas à Schedis,
ſeu Protocollis aliorum notariorum, & iſtud
etiam eſt de Regalibus, & Principi ſpectanti-
64 bus. † vt notatur in d. c. cum P. Tabellio. vbi
Abb. Panormit. & ità vtimur in Regno Neapo-
lis: Debet tamen ſcriptura illius notarij, conti-
nere, quòd ſit Originalis, ſcripta ab ipſo, conti-
nens Annum, Indictionem, Menſem, Diem, Lo-

cum,

65 cum, Teſtes, rogitum, † & habeat poteſtatem (vt dixi) illa ſumendi vt poſt Cyn. Bald. Salicet. Alexand. Caſtrenſ. Felinum, Decium, Ruin. Curtium, Crauett. Nattam, Neuizzan. Rolãdum, & alios cenſuit Anton. Sola. in Decreto Sabaud. Et ſi ſuper. Gloſſ. 2. ſub nu. 7. & per totum, & ante ipſum plura enumerant Matth. de Afflict. vbi Vrſill. in deciſ. Napol. 6. & ampliſſimè Nicol. Boer. in deciſ. Burdegal. 36. Bernard. Pardus de Excqunt. Inſtrum. par. 1. declarat. 8. per totum, & vltra eos, & ante ipſos, licet nouiſſimè editus Paris de Put. de Reaſſumption. Inſtrumentor.

Quid dicendum erit, ſi in prothocollo, ſiue ſcheda Notarij appareat originale, non tamen manu eiuſdem notarij ſcriptum, ſed alterius, puta quia tenet ſcribas amanuenſes, vt faciunt Tabelliones Neapolitani, qui ſcripſerint originale de ordine, vel mandante, aut dictante Notario, vel ſuper minuta, quæ fieri ſolet, & reuideri à Doctoribus, ac alijs illius artis peritis, ſuper quo Notarius rogatus fuerit, & hæc ſcriptura reperiatur inter ſcripturas illius Notarij, An per aliũ notariũ habentẽ poteſtatẽ reaſſumendi ſcripturas à Scheda aliena, poſſit hãc

66 † Reaſſumere? Poſſet dici, quòd talis ſcriptura nullo modo poſſit reaſſumi, quia à principio nulla fuerit, cum non poſſit Notarius ab initio rogatus alteri committere, vt ſcriberet. vt in §. Nos autem de Tabell. in Auct. cuius authoritate ità voluit Bald. in conſ. 307. colum. 2. vol. 5. Alexand. in conſil. 166. col. 2. volu. 2. & in conſ. 198. nu. 1. vol. 7. & alios adducens Aymo Cranetta in conſ. 72. nu. 3. vol. 1. Ex quibus dicendum videtur, reaſſumptionẽ fieri nõ poſſe.

Contrariam vero ſententiam tenuit Cardinal. Pariſ. in conſ. 28. nu. 30. 31. volu. 2. vbi dicit,

67 poſſe † dari minutam notario manu aliena factam, vt ſuper ea ſtipulationem faciat. Et ideo iſtæ opiniones conciliari poterunt, & tunc demum originale ſcriptũ manu vnius poſsit per alterum Notarium reaſſumi, & in publicam formam redigi, quando apparent coniecturæ aliquæ fuiſſe ab illo notario ſtipulatum, rogitus tempore, puta ex deſcriptione Iudicis, aut teſtium facta manu eiuſdem notarij, vel ſuper viuerent teſtes Inſtrumentarij, qui hoc teſtificentur, aut appareat ſubſcriptio eiuſdem Notarij, qua fatetur factum, quia ex ijs apparebit de veritate, & reaſsumptio fieri poſſet, & in publicam formam reduci: vt videtur de mente eiuſdem Cardinal. in d. conſil. 28. & voluit Angel. in conſ. 400. Alexand. in conſ. 48. volu. 1. in conſ. 50. vol. 3. Deci. in conſ. 447. nu. 10. Carol. Ruin. in conſ. 131. vol. 5. Thom. Grammat. in Deciſ. Neap. 106. nu. 29. 30. Iacob. Menoch. in conſ. 42. vol. 1. cui ſe ſubſcribit Ioan. Cephal. in conſil. 409. nu. 38. & per totum. volu. 3. & in conſil. 520. num. 24. vol. 4. Aym. Cranett. in d. conſ. 72. nu. 3. in fi. Carauita in Ritu. 34. nu. 4. Alias enim ſine ſubſcriptione notarij mortui, ſi reperiatur

68 in filza † vel Prothocollo, manu aliena ſcriptũ, non cenſeo reaſſumi poſſe, quia daretur materia faciendi falſitates, & conficiendi falſa inſtrumenta, & ità in ſpecie loquuntur Grãmat. Menoch. & Cephal. in locis allegatis. Quæ locum ſibi vendicant, dum agimus de mortui Notarij ſcriptura in eius ſcripturis reperta in publicam formam trahenda. Hinc ad euitandas falſitates in Regno Neapolitano, prouiſum extitit, vt nullum notarij ſpatium relinquant albæ paginæ in Prothocollo, ſed inſtrumenta, vt fuerunt rogata, ſic vnum poſt aliud deſcribant. per Pragmaticam nouiſsimã. Et antea cautius prouiſum fuerat per Fridericum Imperatorem

69 † in Conſt. Bainlos, & omnes Iudices. Quòd notarij à die Rogitus infra hebdomadam conſignarent inſtrumenta partibus. Quam in ſpecie confirmauit Ferdinandus Rex Catholicus

70 † in Prag. Incip. Conſtitutionem Diui Friderici, & per aliam prag. Incip. Eandem Conſtitutionem. Quæ fuit diligentiſſima prouiſio ad excludendas cogitationes falſitatum, quæ per tranſcurſum temporis fieri ſolebant, & reaſſumptis Inſtrumentis, partes cogebantur illa accipere, & ſalarium petere. ad quod facit, quod ſcribit Io. Sanxon in conſuetud. Turon. tit. Des Droictę de Caſtellaniæ. artic. 1. in verb. S'aulx à contract. circa finem. vbi dicit, poſſe cogi par-

71 tes à notario ad recipiendum † eorum Inſtrumentum groſſatum.

Quando vero ageremus de reaſſumendo Inſtrumento notarij abſentis, tunc ſecus dicendũ erit, nempè, quòd non ſit faciẽda reaſſumptio:

72 nam à prothocollo viuentis † notarij, nemo reaſſumit Inſtrumentum, vt in connexu dictæ Authenticæ de Tabellionib. l. 1. ff. de offic. conſul. Alexand. in conſ. 120. vol. 1. Tum etiam quia

73 in eo reaſſumendo † requiritur Iudicis authoritas. Afflict. in d. deciſ. 6. nu. 4. Maxilla in conſuetud. Bari. § contingit. de fide inſtrument.

Et dum notarius reaſſumit in publicam formam inſtrumentum, non interuenientibus re-

74 quiſitis, de quibus diximus, punitur † pęna falſi: vt voluit Bart. in Auth. de Tabellionib. §. Illius autem. & Ludouic. Bolognin. in conſil. 30. quos refert, & ſequitur Vrſill. ad Afflict. in deciſ. 6. num. 7. nouiſſimè Ioan. Baptiſta Baiard. in Pract. Crim. §. Falſum. nu. 149.

75 Eſſe vero Tabellionem, ac notarium, † quibus modis probetur? ad quæſtionis reſolutionem plura dixerunt Doctores noſtri, è quorum dictis, hoc reſoluerem diſtinguendo. Quòd aut tractatur de validitate, vel inualiditate Inſtrumenti inter partes aliquas, quarum altera dicit illum, qui confecit inſtrumentum non fuiſſe notarium: & tunc quia quis notarius nõ naſcitur & creatio notariatus eſt facti; probãda erit, & hoc caſu ſufficit probari quòd ille fuerit in quaſi poſſeſsione notariatus, publicè exercitium

76 tium notarij faciendo,† ſtipulationes, atq; ro
gitus Inſtrumentorum conficiendo, ijq́ue ro-
gitus demonſtrentur. vt voluit Speculat. in tit.
de Fide Inſtrum. §. poſtremo. verſ. Quid ergo ſi
tabellio. Innocẽt. in c. Dilectus. de fid. Inſtrum.
Bartol. in l. Barbarius. ff. de offic. præt. Bald. in l.
Comparatiònes. C. de fid. Inſtrum. Matth. de Af
flict. in deciſ. Neap. 25 t. nu. 5. Maximè quando
tractaretur de Inſtrumento antiquo, tunc enim
77 ſufficit probatio putatiua, quòd talis † geſſerit
ſe pro notario publicè, & ſufficiet. vt ſcripſit
Deci. in conſ. 36. nu. 3. Hippolyt. de Marſil. in l.
Si quis ne quęſtio. col. n. pen. ff de Quæſtion. Phi
lipp. Corn. in conſ. 142. litera. A. vol. 3. Latè An-
dr. Alciat. de Præſumpt. Regul. 3. Præſumpt. 13.
per totum vbi Ioan. Nicol. Arelatanus in Apo-
ſtill. & cum tractamus de Inſtrumẽto antiquo,
78 ſufficit probatio per famam, illum fuiſſe † no-
tarium. voluit Franciſc. Aretin. in conſil. 37. ſe-
quendo ordinem. col. 1. poſt Anton. de Butrio.
in c. 1. de fid. Inſtrum. & voluit Deci. in d. conſ.
36. Aut tractatur de eodem puniendo de fal-
ſo, vel quòd ſibi Notarij Authoritatem aſſum-
pſerit, & tũc probãda erit qualitas Notariatus
per matriculam, in qua fuerit deſcriptus, vt no
tarius, vel per Priuilegium, aut diploma autho-
ritatis notariæ ſibi conceſſæ per Principem,
vel ſuperiorem. vt voluit Iaſ. in d. l. Barbarius.
num. 48. & ità procedunt ſcripta per Aymon.
Crauett. in conſ. 72. nu. 1. & in Regno per Prag-
maticam, nouiſſimam factam per Ducem Oſ-
ſunæ. in anno. 1585. incip. Eſſendo peruenuto.
79 † quæ eſt nume. 5. diſpoſitum eſt, quòd Nota-
rius non oſtendens Priuilegium Regio ſigillo
munitum punitur de falſo.

ARGVMENT. CAP. XXXI.

Ferendarum legum poteſtas Principum opus eſt. Longa Serie traditur, à Principio, ad tempora vſque noſtra, quo modo ferendarum legum poteſtas, ipſarumq́, authoritas, deducta ſit.

COMPENDIVM.

1 DEVS Optimus Max. Adamo primam legem ſanciuit.
2 Lex, à Deo Adamo data, fuit tamquam lex matrix, & primordialis.
3 Romulus leges fecit, quas Curiatas appellauit, & quare?
4 Romani ſub ſtatu Monarchico, habuere Regum, & Imperatorum conſtitutiones, inſertas Codici, libris Inſtitutionum, & Authenticorum, ſiue Nouellarum.
5 Sub ſtatu Ariſtocratico, habuere ſenatus conſulta.
6 Sub Demosratico, Prætorum edicta.
7 Sub Demarchico, Plabiſcita.
8 Sub Olygarthito, non nullas leges particulari nomine inſignitas, quæ referuntur.
9 Exactis Regibus Romanis, Populus ſibi legis condendæ poteſtatem aſſumpſit.
10 A Populo poteſtas omnis tranſlata eſt in Principem. num. 15.
11 Legis Regiæ declaratio, magnas difficultates pluribus tribuit. num. 12.
12 Franc. Hottomanni, quoad legem Regiam Iuditium.
13 Authoris de ipſa Regia lege ſententia.
14 Rectum quodcunque eſt, Regia lex dicitur.
16 Lex eſt, quodcunque Imperator iuuit, ac voluit.
17 Legum condendarum poteſtas ad Principem ſpectat.
18 Reges omnes in Regnis ſuis ſuprema viũtur poteſtate.
19 Reges leges faciunt in ſuis Regnis. nu. 20. 37.
21 Nouus Rex, noua lex.
22 Rex in Regno plenitudinem habet poteſtatis.
23 Rex Neapoli, & Siciliæ habet legis condendæ authoritatem.
24 Rex Hiſpaniæ poteſtatem habet legis condendæ.
25 Principis authoritas ſubditos obliget.
26 Reſpublica, puta Venetorum, & alia, leges facere poſſunt.
27 Dux Sabaudus legem condit.
28 Dux Mediolani legem facit.
29 Dux Ferrariæ legem ſtatuit.
30 Dux Vrbini legem fert.
31 Marchio Montisferrati ſimiliter.
32 Omnes, Iure Principis ſupremi fungentes, leges decernunt.
33 Leges condere non ſufficit, niſi adſit Principis authoritas, qui obſeruari illas faciat.
34 Leges nos ordinant ad Commune bonum.
35 Lex habet vim cogentem.
Princeps habet virtutem coactiuam.
36 Regis officium eſt Iubere.
37 Principis eſt authoritatem legibus præbere.
38 Princeps, licet ſolutus ſit legibus, tamen ſecundum leges viuere debet.
39 Rex plurimum roboris legi addit, quando factis ipſam approbat.
40 Balij, Tutoreſque Principum, leges faciunt.
41 Anna nutrix comitis Sabaudiæ leges condidit.
42 Tutrix Ducis Mediolani ſimiliter.

CAP. XXXI.

LEgem condere, & Imperij eſſe, vt demon-
ſtrare poſſem, apud me, vel ſcripturæ ſa-
cræ authoritas ſufficeret, qua Principis, ac Ma-
ieſtatis opus eſſe, contenderem. Deus enim op
timus Maximus, ſuprem' Mũdi Dominus, Prin
cipum Princeps, (qui tantæ authoritatis, & po
tentiæ Dominus eſt, vt cum ſibi videtur, Suſci-
tet à terra inopem, & de ſtercore erigat paupe
tem; vt collocet eum cum Principibus, cũ Prin
cipibus Populi ſui; vt dicit Dauid Pſal. 112) cũ
Adamum primum Parentem noſtrum creaſſet,
Paradiſumq́ue illi voluptatis aſſignaſſet, ibiq́ue
illũ, vt operaretur, & cuſtodiret eum, poſuiſſet,
1 primam † tamen illi normam, legemq́ue ſanci-
uit, dicens: Ex omni ligno Paradiſi comede, de

ligno

ligno autẽ ſcientiæ boni , ac mali,ne comedas.
In quocunq; enim die comederis ex eo,morte
morieris.vt dicitur Geneſ.cap.2 & iſta lex fuit
2 tamq̃ matrix, & primordialis omnium † præce-
ptorum Dei : vt dicit , ac probat Tertullianus
aduerſus Iudęos. in princip. Sic poſt modum,
Moyſi,quibus populũ Dei regeret , alias leges
tradidit.Exodi c.20.cum pluribus ſeq. ſic paſ-
ſim in Leuitico , ſic in Deuteronomio.Sic etiã
eidem Moyſi Deus inquit: Exodi. c.24. Aſcen-
de ad me in Montem, & eſtò ibi,daboque tibi
Tabulas lapideas , & legem, ac mandata , quæ
ſcripſi,vt doceas eos. Ad Reges autem ſpecta-
re legem condere docuit Salomon. Prouerb.c.
8.dum ait: Per me Reges regnant,& legũ con-
ditores iuſta decernunt .

Senatus,Populusque Romanus,vt dicam,au
thores fuerunt,poſt Græcos, vt aliæ orbis par-
tes leges haberent,ac facerent, & ipſe regere-
tur,vt ſub breui verborum compendio comme
morabo; iuſimulque dicam quomodo ex inde
ad Principes ferendarum legum poteſtas fue-
rit delata.Romulus itaque Rex,cum Populum
3 in triginta Curias diuiſiſſet , leges † quaſdam
ipſe tulit,quas Curiatas appellauit,& ſic dein-
ceps,Reges alij ſuccedentes,alias & ipſi leges
ediderunt,& fecerunt,vt è noſtris Iure conſul
tis Pandectarum ſcriptoribus Pomponius re-
tulit.in l.2 ff.de origin.Iur.Hinc dixit Ouidius
lib.15. Metamorph.

Populis æquata duobus
Romule iura dabas .

Eſtque cognitiſsimum , quemadmodum ipſe
Romulus, alijque ſequentes Reges leges tule-
runt; pateţq; latius apud Liuium, Dionyſium,
Oroſium,Eutropium,aliosque Romanarum re
rum ſcriptores. Nam oſtendam, Populum,Im-
periumque Romanæ Reipublicæ,habuiſſe qui-
dem diuerſos adminiſtrandæ Reipublicæ mo-
dos,vt Monarchicum,Ariſtocraticum , Demo-
craticum,Demarchicum,& Olygarchicũ;prin-
cipium tamen, ac finem Monarchiæ , dilexiſſe;
& ob id leges habuit ex omnium præfatorum
Genere . Sub ſtatu enim Monarchico habuit
4 † Regum,& Imperatorum placita, & conſtitu-
tiones,quæ ſunt in libris Elementorum,ſiue In
ſtitutionum,Codicis,Nouellarum,& Authenti
5 corum. Sub † Ariſtocratico , autem omnia Se-
natus conſulta,quę paſsim,cuiuſmodi Macedo
nianum,Velleianum,Tertullianum, Voluſianũ,
Orphicianum,Trebellianum,Rubrianum,Æmi
lianum,ac plura in Pandectis , & Codice,con-
ſcripta, & commemorata videmus. Sub Demo
6 cratico † verò,habuit multorum Prętorum edi
7 cta . Sub Demarchico , † habuit omnia Plæbis
8 ſcita. Sub Olygarchico † autem , plures leges
habuit peculiari nomine inſignitas,vt Aurelia,
Iulia.Cinthia, Semptonia, aliæq; plures , quas
tractauerunt . Zaſ. in Catalogo legum . Hoto-
man.Riuallius,Antonius Auguſtinus, & alij,&
ego quandoque dicam,ſi Deus dabit. Quorum
Regendi ſtatuũ multa ſubtiliter odorauit, atq;
enarrauit Ioachim.Hopper.de Vera Iuris pru
dentia.lib.5.tit.5.& diximus ſupra cap.3.

Cum itaq; ob Adulterij,& Violentiæ in Lu-
cretiam crimen.Romani Reges exegiſſent, le-
gis condendæ poteſtatem totam ſibi Populus
9 aſſumpſit,† quam à Romulo ferè conceſſam ha
buerat . Et huc pertinet illa lex , quæ in duo-
decim Tabulis ſcripta erat. Populus Magiſtra
tus creanto,leges ſciſcunto,bella decernunto .
Cuius meminit Pardulphus Pratæius in Iuris
prudentia Veteri,ſub legibus Romuli.l.5.& an
te eum Dionyſ.Halicarnaſſ.lib.2. de qua etiam
Pompon.Lętus de Magiſtratib.Roman.cap.de
Poteſtate Senatus,& Plębis, dicens : Populus
Magiſtratum creabat,leges ſanciebat, de bello
decernebat . Sic etiam Aymarus Riuallius de
Hiſtor.Iuris ciuilis lib.2.inquit: Plębi,ſiue Po-
pulo à Romulo conceſſa à Principio eſſe , hæc
fuerunt; Magiſtratus omnes creare , leges ſci-
ſcere,vel condere,deque Bello, paceuè decer-
nere.Idem fatetur . Honophrius Panuinius in
Reipubl.Romanæ commentar.lib.2.

A populo demum poteſtas omnis translata
10 † eſt in Principẽ.l.1.C.de veteri iure enucleãd,
l.fin.C.de legib.& conſt. & l.1. poſt princip.C.
de offic.præf.prætor.Africę. Iſtamq; tráslatio-
nem factam eſſe in Principem, lata lege Regia
de ipſius Principis Imperio hæ leges dixerũt.
Cuius Regię legis magna orta eſt inter ſcripro
res altercatio. Quaſi quòd cum iam Reges eſ-
ſent Vrbe exacti , dici amplius non poſſet Re-
giam legem latam fuiſſe , quorum nomen iam
11 aboleuerãt Romani.Vnde ſuper eius legis † in-
terpręratione,non modica difficultas emerſit:
qua in re non modò laborauit Accurſius,alijq;
antiquiores , ſed nouiſſimis temporibus Iuriſ-
conſulti eminentiſsimi , atq; Romanarum an-
tiquitatum,& Hiſtoriarum peritiſsimi Vldari-
cus Zaſius,Hieronymus Cagnolus , Marius Sa-
lomonius , Carolus Sigonius, Franciſcus Hot-
tomannus , Antonius Auguſtinus , Franciſcus
Polletus,& alij,qui inter ſe nimium pugnarũt,
ſuper iſta ambiguitate,quam ego(ni fallor)tan
ta difficultate indignam dijudico.

Franciſcus Hottomãnus.in §. Quod Principi
placuit.Inſt.de iure natural. gent. & ciuili.di-
cit: ipſum primum omnium, hãc legem Regiã,
à tam multis Doctiſsimis,& diligentiſsimis vi
ris quæſitam,ex Liuio , & Romanis antiquita-
12 tibus in lucem † eruiſſe: retulitq; ſua dicta,ad
ea , quæ antea ſcripſerat, in Indice legum Ro-
manarum . Quo in loco multa dixit, quorum
nouiſsimè congeriem ad verbum ſequitur An-
ton. Auguſtinus Archiepiſcopus Tarraconen.
de legib.in lege Regia.dicit autem : Legẽ Re-
giam latam fuiſſe ineunte Regnum Romulo ,
qua populus omnem ei poteſtatem in ſe con-
ceſsit. Quaſi dicere velit,populum,omnem ei,

idest

ideſt Principi, poteſtatem in ſe, ideſt populum,
conceſsiſſe. Nititur authoritate Liuij lib. 34.
Qui dicente L. Valerio ait, ex vtro tandem ge-
nere ea lex eſſe videtur, quam abrogamus? An
vetus Regia lex, ſimul cum ipſa Vrbe nata?
Quaſi ex hac authoritate Liuij tueri velit, eam
legem à populo ad fauorem Romuli ab exor-
dio naſcentis vrbis latam, & Regiam dictam.
Sed hoc dictum verum eſt, cóncluſio autem am-
biguitatem nó reſoluit. Sed in ridiculos quoſ-
dam complexus ſcriptores abierunt: ex quorú
omnium dictis, quæ in ſuo cuiuſq; genere vera
eſſe exiſtimo, ſed ità digerenda ſunt, vt ad le-
gum præfatarum intellectum, & Iuriſconſulto-
rú, ac Imperarorú dicta enucleanda proficiant.
Mea itaq; fert opinio, verum eſſe, ꝙ populus
Romanus in Romulum Regem propenſus, om
13 nem † legis condendæ poteſtatem tranſtule-
rit: tueri namq; illam abſq; legibus minimè po
tuiſſet, illiſq; ad vnum contradicentibus, no-
quaq̃ per leges aliquas populum fuiſſet coa-
cturus, niſi & ipſi ſub Rege, & illius legibus vi-
uere conſtituiſſent. Vnde data eſt Romulo po-
teſtas condendæ legis à populo, qui leges ali-
quas fecit, quarum catalogum facit Ayma. Ri-
uallius Hiſtoriæ iuris ciuilis lib. 1. & Pardul-
phus Pratæius in iuris prudentia veteri. alijq;
nonnulli. Sic alij Romanorú Reges ſubſequuti
ſunt, aliaſq; leges complures fecerunt, eadem
authoritate olim prædeceſſori Romulo tribu-
ta. Tempore autem Romuli, quia diuiſerat in
triginta curias, ſiue partes Vrbem, Ideo tradi-
tas leges, Curiatas appellauit, cum Decurio-
nes ipſarum Curiatatum legum medio, & præ-
ſcripto, cauſas deciderent. Romulum imitati
Reges alij, leges alias, vt diximus, ediderunt,
quas leges Regias, à Regibus conditas in vnú
congeſſit Sextus Papirius Iuris Conſultus, &
idcirco ab eius labore ſumpto, Ius Papirianú
appellatum extitit: de quo Pomponius in d. l.
2. in princip. ff. de orig. Iur. Ijs Regibus poſt mo
dum, Vrbe exactis, Populus in libertatem vo-
catus, iterum in ſuam poteſtatem redactus eſt,
& in eum iterum condendæ legis poteſtas re-
dijt, quam per Conſules, Prætores, Prudentes,
& Plæbem diuerſimodè, dú potitus eſt totius
ferè orbis imperio, exercuit. Poſt modum Au-
guſti Cæſaris temporibus, cum Senatui, Popu-
loq; Romano placuit (ſic diſponente Deo) or-
bis Imperium in vnum transferre, ex lege Re-
gia, quam prius, ſcilicet habebat, quando per
Reges gubernabatur, redactam in libris Papi-
rianis, eidem populo placuit transferri, non in
Regem, (quia nomen Regium, ob ſcęlus in Lu-
cretiam, oderant) ſed in vnum Principem om-
nem poteſtatem, qui eodem Imperio vteretur
Monarchico, quo Reges prius vtebantur per
legem Regiam, per authoritaté Romulo à Po-
pulo tributam: Vt is Princeps eſſet in illis ter-
minis in quibus erat Romuli tempore ipſe idé
Romulus, illiſq; legibus gubernaretur, quibus
ille per legem Regiam gubernarat: Scilicet nó
ijs legibus, quibus vſa erat Reſpublica, dum te
nuit Imperium. Inde eſt quòd Populus Roma
nus, ac Senatus alijq; Magiſtratus non habue-
runt hactenus legis condendæ poteſtatem,
ſed Auguſtus, alijque nonnulli Imperatores,
permiſerunt Romanis, Conſules, Prætores, Cé-
ſores, aliosque Magiſtratus honoris cauſa, &
decoris, quo Populi gratitudinem non elude-
rent, & quo volente ad Principatum peruene-
rant. Hæc mea opinio eſt, quam ex Liuio, Dio-
nyſio Halicarnaſſeo, Eutropio, alijsque Roma-
narum rerum ſcriptoribus, collegi. Qui alte-
rius opinionis ſentétiam tueri voluerit, videat
Zaſi. & Cagnol. in d. l. 2. ff. de Origin. Iur. Fran-
ciſc. Hottoman. in Catalogo Legum. in l. Re-
gia. Iacob. Spiegell. in lexico. in §. Lex Regia.
Marium Salomonium, & eundem Hottoman.
in d. §. Quod Principi. Ant. Auguſt. de legib. in
Regia. Carol. Sigon. de Antiquo Iure ciuiú Ro
man. lib. 1. cap. 5. Franciſc. Pollet. in Hiſtor. Fori
Romani. lib. 3. cap. 11. Meam tamen ſententiam
fouent mirum in modum, quę poſt Dionem Ni
cęum, & Cornelium Tacitum, ſcribit Ludouic.
Charondas. in appendice legum Antiquar. à
Zaſio tractatarum in c. de lege Regia.

An vero aliud agens dicere inſtitues, quæ di
cit Plato lib. 7. in Minoë cum legis Regiæ men-
tionem fecerit, dum ait: Quodcunque rectum
14 eſt, Regia lex exiſtit; non rectum † verò nequa-
quam lex Regia. Nil aliud fortè innuens, quam
Regiam legem dici, quæ rectum cóſtituat, qua-
ſi à Regendo, Regiam dici.

Hinc Prudentiſſimi Iuriſconſ. antiquiſſima
illa Populi Romani acta inſpicientes, Impera-
torum ſucceſſorum temporibus, dixerunt, le-
15 gis condendæ poteſtatem eſſe in vnum † Prin
cipem tranſlatam. ita Vlpianus in l. 1. ff. de Con
ſtit. Princip. inquit: Quod Principi placuit, le-
gis habet vigorem; vt potè cum lege Regia,
quæ de Imperio eius lata eſt, Populus Roma-
nus, ei, & in eum omne ſuum Imperium, & po-
teſtatem ſtatuit, & contulit. Quodcunque igi-
tur Imperator per Epiſtolam, & ſubſcriptioné
16 ſtatuit, † vel cognoſcens decreuit, vel de pla-
no interloquutus eſt, vel edicto præcepit, legé
eſſe conſtat. vt dicunt ſubſequuti poſtmodum
Compilatores in §. Quod Principi. Inſt. de Iur.
natur. gent. & ciuil. Vnde idem Iuſtinianus in
l. fin. C. de legib. dixit. In præſenti tempore, le
ges condere, ſoli Imperatori cóceſſum eſt. ibi,
Conſtitutione optimi Principis. in l. Et Ideo.
ff. de legib. & conſt. Princip. Remanet itaque fir
ma concluſio, ad Principem ſpectare, conden-
17 darum † legum poteſtatem.

Non Imperatores Romani ſoli, ſed Reges
omnes legum condendarum poteſtaté habent,
ex authoritatibus Sacrarum ſcripturarum, iam
ſupra allegatis. Hi maximè Reges, qui ſui Iu-
ris

ris ſunt,& ſuperiorem nõ recognoſcunt,prout
eſt Rex noſter, vt dicam infra c.47. & 48. Om-
18 neſque alij Reges, in Regnis ſuis † ſuprema
vtuntur poteſtate. Bart.in l. 1.in princ.ff.Quod
quiſque Iuris. Bald.in l.1.ff.de origin. Iuris. &
in Rub. Digeſtorum.col.4.vbi dicit;hoc eſſe ve
rum,quamquam Rex ab alio Regnum ſuum re
cognoſcat in Feudum. Quod nec antea nega-
uit Andr.de Iſern.in c.1.in fin.de Inueſtitur.de
Re alien. facta.nouiſsimè Ludouic. Carbonus
de legib.lib.2.cap.9.lib.3.cap.6. Et idcirco Re
19 ges † poſſe leges facere inquit Io. Thracenſis
Curopalata, & Magnus Drungarius Viglæ ad
conſtitutionem Alexij Comneni Imperatoris
Conſtantinopolitani,dum dicit; Regibus autẽ
permiſſa eſt legis ferendæ poteſtas: Opus ſanè
Regium ad cõmunem Reipublicæ vtilitatem.
vt refert Enymundus Bonefidius Iuris orien-
talis.lib.1.in Conſtitutionibus Alexij Comnẽ.
tit.de ſponſalib.Conſtat igitur Regem quemli
20 bet † poſſe legem condere in Regno ſuo, vt
probatur etiam in l.Humanum.& in d.l.fin. C.
de legib.voluit Bald.in d.l.1.ff. de Conſt. prin-
21 cip.Et idcirco dicitur:Nouus Rex,noua † lex:
vt dicit Cyn.in Proœm.Digeſt.col.5. & in l.De-
cernimus. C.de Sacroſ.Eccleſ.Lucas de Penn.
in l.Contra publicam.verſ.Primo. C.de Re mi-
litar. lib.12. Et Rex in Regno ſuo eſt Impera-
tor,& illi æquiparatur. Bald.in l.Exemplo.col.
2.C.de Probat. Albert.Brun.in conſ.45. nu.14.
22 Et ideo dicitur habere in Regno † plenitudi-
nem poteſtatis,vt voluit Petr.Philipp. Corn.in
conſ.299.nu.7.vol.1. Et ſpecialiter Regem hu-
23 ius Regni Neapolitani,& Siculi,habere † po-
teſtatem legis condendæ voluit Matth. de Af-
fli.in Prælud.Conſtit.Regni.q.1.nu.1. & idcir-
co idem Affl.ibidem.q.2.cenſuit:Regem huius
Regni poſſe facere legem generalem, contra
legem poſitiuam Romanorum. Similiter, &
24 tamquam Regem † Hiſpaniæ. voluit Petrus
Belluga in Specul. Princip. Rub.11.§. His igi-
tur per totum. Alfonſus Montaluus in Proœm.
legum Fori Noui. in verb. Leyes.& in verb. Dõ
Alfonſo. Hinc de Rege Galliæ inquit Franciſ.
Connanus. Comment.Iuris Ciuil.lib.1.capit.8.
ſub nu.2.Nos,qui Regibus paremus,non com-
25 munis ſponſio,† ſed Principis authoritas alle
gat legibus,ſequitur Carolus Degraſſal.Regal.
Franciæ.lib.1. Iure. 7. Hoc idem facere poſſunt
Reſpublicæ,quę à Principũ iugo colla ſubtrha-
26 xerunt,vt ſunt † Sereniſsimæ Reſpublicæ, Ve-
netorum,& aliæ.vt poſt Bald.cenſuit Afflict.in
d.q.2.num.2.De Sereniſsimis Ducibus, De Sa-
27 baudo † Octauian. Cacher.in deciſ. Pedem.
155.num.1. Et idcirco poſſunt leges condere.
Andr.de Iſer.& Afflict.in rubr.Quæ ſint regal.
28 nu.17.De Duce Mediolani † Caſtrenſ.in conſil.
34.vol.2.Raphael Fulgoſ.in cõſ.8.Curt.ſenior.
29 in conſ.66.col.1. De Duce † Ferrariæ.Alexan.in
conſil.29.vol.5.Carol.Ruin. in conſ.13.nu.6.&
in conſil.200.nu.2.vol.2. Rimin.ſenior.in cõn-
ſil.213.vol.1.Cardinal. Pariſ.in conſil. 1.nu.25.
vol.1.De Duce † Vrbini late Io. Iacob. de Leo-
nard. inter conſil.Albert.Brun. conſil. 117.per
totum. Iacob. Menoch.in conſil.92. vol. 1. De
31 Marchione Montisferrati. † Barthol. Socin.in
conſil.153. vol.2. Et de ijs omnibus, ac ſimili-
bus,Ducibus,Marchionibus, & Comitibus,iu-
32 re Principis fungentibus,leges † condere per-
miſſum eſt. Albert. Brun. in conſil.41.num.21.
Aym.Crauett.in conſil.135. nu.2. Carol.Ruin.
in conſil.134. nu.9.vol.5.Lancellot. Conrad.in
Templo omn.iudic. lib.1. c.1.de Imperat. §.4.
in verb. Legem condere generalem. ſub nu.6.
Anto.Sola in Decret.Sabaudię.in proœm.Gloſ.
1.per totum.Gloſs.3.nu.16. Antonin.Theſaur.
in proœm.deciſ.Pedemontan.num.14.ante eos
Luc.de Pen.in d.l. Contra publicam. verſ.1.C.
de re militar. lib.12.Io.Petr.Surd.in conſ.152.
nu.20.& in conſil.210. nu.25.vol.2.

Optimè itaq; Plato lib. 16. in Dialog.de Re-
gno inquit: Patet autem quodammodo legum
lationem,ad dignitatem Regiã pertinere, ſed
eſſe optimum,non leges quidem valere,ſed ho
minem prudentem, Regiumq;.Vnde Platonis
opinio illa eſt,leges cõdere, ad Reges ſpecta-
re,ſed Regium hominem,ac prudẽtem eſſe de-
bere. Eò autem reſpicit Platonis dictum,vt le-
gem condere non ſufficiat, niſi adſit Princeps
33 meritò † Regens,qui illas obſeruari præcipiat.
Et huc pertinẽt,q̃ ſcripſit Ariſtoteles Ethicor.
lib.10.c.9. dum ait: Patris quidem præceptio,
vires non habet, neq; neceſſitatem,neq; vllius
omnino vnius viri, niſi ſit Rex, aut aliqs talis:
Lex autem vim habet cogentem. Quæ Ariſto-
teles ab eodem Platone mutuatus eſt, in loco
iam relato: Cum etenim eorũ, q̃ iam diximus,
vellet rationem reddere, hæc Plato ſubiunxit:
Quoniam lex nequit, quod optimum omnium
eſt,& iuſtiſſimum ſincerè cõprehendendo, ſem
per ita,vt operæ pretium eſt, præcipere,quan-
do hominum,actionumq; diſsimilitudo,inſta-
bilisq; rerum humanarũ conditio, facit vt ars
nulla ſimplex quicquã,& in vniuerſum de om-
nibus, perq; omne tempus valens,conſtituere
poſsit. Legem verò cernimus ad hoc ipſum ni-
ti,quaſi hominem quendam pertinacem,& im
peritum, qui nihil, q̃ quod ipſe conſtituiſſet,
fieri permittat. Sed nec rogari etiã,ſi quid no-
ui præter illius ordinem, potius, meliusq; ali-
cui videatur. Ita enim vt dicebas. Lex animas
cogit. Hæc Plato. Hoc idem optimè ſequitur
Aegid.de Regim.Principum.lib.3.cap.3.& 27.
parte 2. Duobus modis (inquit) probatur non
eſſe cuiuslibet hominis, leges condere. Vno
34 quia leges nos ordinãt ad commune † bonum:
& cuius eſt ordinare, ac dirigere ad aliqđ bo-
num,eiuſdem eſt condere leges,& regulas ten
dentes in bonum illud. Cum igitur Principis
ſit curare cõmune bonũ, & ad illud ſubiectos
di-

dirigere: planè relinquitur, ad eundem perti-
nere, vt leges condat. Altero vero modo id ip
ſum probatur, quia leges habēt vim cogēdem:
35 † cogere verò non poteſt, niſi Princeps, vel al-
ter, qui ſummam habeat poteſtatem, ergo ab
eo dumtaxat; leges fieri poſſunt. Hæc pulchrè
Ægidius. His concinit, quæ dicit Philo de vita
36 Moſis lib. 2. Regis (ait) officiū eſt, iubere, † quæ
oportet fieri, & vetare à qbus abſtinere decet.
Cæterum iuſsio faciēdorum, & interdictorum,
cauendorū, propriè ad legem pertinet, atq; ità
conſequitur, vt Rex animata lex ſit; lex verò
ſit Rex iuſtiſsimus. Conſtat vero ex ijs, vtrunq;
neceſſarium eſſe, & legem; & Regem, qui eam
tueatur, & ſecundum illam, ſubditos viuere
cogat; Hinc illud Menandri:

Validum quid lex eſt, ſi Regentem habeat.

Principis itaq; opus eſt, leges condere, & ab
37 alijs latas ipſe cōfirmare, & authoritatē † ſuam
præbere illis; vt ſuſtineantur. l. Normam. C. de
offic. pfect. pror. orient. Cuius eſt enim cōdere
legem, eius eſt derogare, abrogare, obrogarē,
ſubrogare, interpretari, & antiquare. l. Princeps.
ff. de legib. l. 1. ff. de conſtit. Princip. l. Saluius. ff.
de legat. pſtand. l. 2. l. 3. l. Leges ſacratiſsimæ. l.
fin. C. de legib. latè Petr. Greg. Sintagma. iuris
vniuerſ. lib. 47. c. 20. num. 8. par. vltim. Oportet
autem multa Principem rimari, leges facien-
tem, q̄ annotauit Iſidorus. in c. Erit autem lex.
4. diſtinct. q̄ per plura capita latius ego proſe-
quutus ſum de Magiſtratuum edictis. lib. 2.

Illud autē imprimis, Principi legem faciēti
animaduertendum fore arbitror, vt eam ipſe le
gem ſanciat, vt illi ipſe lator legis obrēperet,
qualem Tullum Hoſtiliū Romanorum Regem
fuiſſe commemorat Cornel. Tacit. Annal. lib. 3.
38 Licet enim Princeps ſolutus ſit legibus, † ſe-
cundum leges tamē viuere debet. l. Digna vox.
C. de legib. Namq; Rex plurimū roboris addit
39 legi ſuę, qū factis ipſis eam approbat, ne † dum
verbis, & iuſſu. vt in Comment. de Iuſtit. & iu-
re inquit Stephan. Forcatulus. c. 8. in fin. Vndè
rectè Auſonius in Pittaci ſententijs

Pareto legi, quiſquis legem ſanxeris,

& Iacobus Sanazarius ad Fridericum Arago-
neum Regem, inquit:

Publica nimirum res tunc ſibi conſtat, & æquum
Imperium, cum Rex, quod iubet, ipſe facit.

Iſtudq; ius legis condendæ, non ad Principes
ſolum ipſos ſpectat, ſed cum caſus dabit, vt ip-
ſis in ætate impubere pupillis exiſtētibus, Ba-
40 lij, tutoresq; ipſorum † facere leges poſsint.
Dicitur enim tutela, vis, poteſtasq; in capite li
bero. §. 1. Inſt. de tutel. cū tribuat poteſtatis ple
nitudiné. l. Cū vna. §. Tutor. ff. de appell. ſeqtur,
& ipſos hac progatiua frui. Sic de Anna turri-
41 ce Comitis tunc Sabaudiæ † reſpondit Bald in
conſil. 294. & in conſil. 376. vol. 5. Et de Tutrice
42 † Ducis Mediolani, habetur apud Raphaelem
Comenſem. in conſil. 101.

ARGVM. CAP. XXXII.

Bella indicere, fœdera, paces ſancire de Regalibus eſſe. Quando bella ortum habuerint? Quæ forma belli indicendi? Qui delectus militum? Quod iuſiurandum? Quomodo fieret exercitus eductio? Stipendia? Arma? Exercitationes? Miſſiones à militia? Vacationes? Commeatus? Donaria? Iuſtum vt ſit bellum, quæ exigantur? Bellum in Turcas; Hæreticos; an permiſſum ſit? Opiniones Manichęorum, Oecolampadij, Eraſmi Rhoterodami, Cornelij Agrippæ, Lutherij, qui in Turcas bellari non licere cenſuerant, quadraginta fundamentis, euerſæ ſunt. Chriſtiano Principi contra alium Chriſtianum Principem in bello, infidelium auxilio vti non licere, concluditur. An clerici bellum gerant?

COMPENDIVM.

1 *DEVS: Bellum, primum Michaeli Angelorum Principi in Luciferum decreuit.*
2 *Intellectus l. Ex hoc iure ff. de iuſt. & iur.*
3 *Papa bellum indicit.*
4 *Princeps ſecularis bellum indicit.*
5 *Priuatus bellum indicens in crimen Maieſtatis læſæ incidit.*
6 *Reges Hiſpaniæ poſſunt bellum indicere.*
7 *Principe mortuo, bellum ab eo indictum ceſſat.*
8 *Armorum ſtudio, & belli gloria clariſsimi ætate noſtra Rodulphus II. Imperator, Albertus, Hernestus, & Maximilianus Auſtrij Archiduces fratres. num. 9.*
10 *Alexander Farneſius bellorum exercitio clarus.*
11 *Carolus Emanuel Dux Sabaudiæ militia clariſsimus.*
12 *Henricus Borbonius inter huius ætatis Principes, Dux bellorum expertiſsimus.*
13 *Ferdinandus Loffredus Triuici Marchio militum Regni Tribunus in Belgio, & Gallia, quàm fortiter, & ſtrenuè ſe geſsit.*
14 *Populus Romanus, Romuli lege, bella decernebat.*
15 *Belli indicendi apud Romanos formula ab Anco Martio in vſum ducta. nu. 16.*
16 *Pater Patratus Fecialium Princeps.*
17 *Haſta apud Carthaginenſes belli ſignum.*
18 *Marti, vti bellorum authori, Aries tribuitur.*
19 *Romani, ſi bellum indicendum erat Amico Regi, per legatos prius Amicitiæ renunciabant.*

20 *In delectu militum Romani, primum militem boni nominis in boni ominis ſignum, vocabant.*
21 *Milites, qui arma ferre poſſent, conſcribebantur, non autem ſenes, vel ſacerdotes.*
22 *Athenienſes prima menſis die, militum delectum faciebant.*
23 *Sacramentum, ac Iuſiurandum militum, quomodo præſtabatur? nu. 24. 25. 26. 27. 28.*
26 *Iuſiurandum, ſecundum authorem quomodo præſtabatur?*
29 *Iuſiurandum dabatur militibus iunioribus.*
30 *Iurantes milites, quæ promittebant. nu. 31.*
32 *Militum exercitus per Conſulem educebatur, factis prius ſacris.*
33 *Exercitus Imperator purpurea clamide paludatus prodibat.*
34 *In Vexillis primæ cohortis Ducis effigies portabatur.*
Ex ærario à Quæſtoribus dabantur ſigna, Aquilæ, Lupi, Minotauri, Equi, Apri.
35 *Aquila pro Locrenſibus portendit ipſis victoriam.*
36 *Perſarum Reges, pro inſigni Aquilam auream, portabant.*
37 *Cymbri pro inſigni Taurum.*
Franci orientales, Leonem.
Geſida, Nauim.
Burgundiones, ſerpentem ſpiris ſinuoſum.
38 *Signa militaria dabantur homini proceræ ſtaturæ, qui moueri loco non poterat ſine Principis iuſſu.*
39 *Militibus à Romanis ſtipendium nullum datum ducentos circiter per annos.*
40 *Equiti dabant Romani equos duos, vt altero deſudante in alterum deſiliret.*
41 *Arma militum Romanorum quæ?*
42 *Parma alba dabatur militibus Tyronibus, vt in ea poſtea pingerent, ac ſcriberent eorum acta.*
43 *Parma erat ſcutum paruum, quod Ancyle dicebatur.*
44 *Exercitia militum ante pugnam. nu. 45.*
46 *Equites Neapolitani exercent ludus Gladiatorios.*
47 *Signum futuræ pugnæ apud Romanos quod?*
48 *Teſſera quid?*
49 *Buccina in caſtris prætorijs, & Conſularibus diuersè pulſabat.*
50 *Lituus Buccinæ genus.*
51 *Cornicines qui?*
52 *Miſſio à militia triplex.*
53 *Honeſta miſſio à militia quæ? nu. 58. 60.*
54 *Vacatio à militia dabatur maiori annorum quinquaginta.*
55 *Milites in bello viginti annis ſeruiebant.*
56 *Vacationem omnem, quando milites habebant.*
57 *Vacare à militia dicebatur, qui ex priuilegio Principis etiam ante ſtatutum tempus dimittebatur.*
59 *Miſſio teſtibus probari poteſt.*
61 *Cauſaria militiæ miſſio quæ?*
62 *Ignominioſa militiæ miſſio quæ?*
63 *Formula miſſionis ignominioſæ à militia. Alia. nu. 64. 65.*
66 *Exauthoratio quæ?*
67 *Exauthoratus militia eiectus è Caſtris dicitur.*
68 *Arrianus I. C. an ille ſit, qui res Alexandri Macedonis conſcripſit.*
69 *Exauthoratus militia, afficiebatur infamia, & dicebatur ignominioſè à militia miſſus.*
70 *Alexandri Seueri magna vis animi in milites contra ipſum tumultuantes in caſtris.*
71 *Intellectus l. Qui cum vno. §. Exauthoratus. ff. de re militar.*
72 *Gulielmus Budæus, Petrus Faber, & Ianus Langlæus, tria lumina.*
73 *Commeatus ab exercitu abeundi facultas erat, iuſtis ex cauſis concedebatur.*
74 *Commeatus codicillis fiebat.*
75 *Commeatui, qui ad ſtatutum diem non reuertebatur, aliquibus ex cauſis excuſabatur.*
76 *Donaria, præmiaq; militum, quæ?*
77 *Torques aurei, & talenta quibus militibus dabantur.*
78 *Militares pœnæ quæ? remiſſiuè.*
79 *Petrus Albezius Romanus I. C. elegans apud Regias Prouinciales Samniter Fiſci Regij patronus.*
80 *Paces, & Fœdera Romani faciebant Fecialium ſacerdotum medio.*
81 *Formula pacis remiſſiuè.*
82 *Bellum geritur, vt in pace degatur.*
83 *Pax inquirenda.*
84 *Numa Pompilius Romæ pacis templum erexit.*
85 *Pax eſt ſerenitas mentis, tranquillitas animi, ſimplicitas cordis, vinculum amoris, & conſortium charitatis.*
86 *Ocium Reſpublicas omnes, & omnia Regna peruertit.*
87 *Cyneæ ad Pyrrhum Regem nobile dictum.*
88 *An vim vi repellere liceat?*
89 *Defendendi facultas, etiam brutis à natura tributa.*
90 *Bona ſunt vita, ac ſubſtantia hominum.*
91 *Bellum moueri poteſt pro defenſione, & bonorum ablatorum reſtitutione.*
92 *Bellum pro iniuria propulſanda, pro patria defenſione.*
93 *Bellum pro compeſcendis contumacibus, & rebellibus moueri debet.*
94 *Carolus Quintus Auſtriacus in Gandenſes clemens.*
95 *Philippi II. Regis Catholici in nonnullos Hollandiæ, Zelandiæ, ac Phryſiæ populos, bellum ex cauſa.*
96 *Bellum licitum eſt, contra Turcas, Mauros, Saracenos, Hæreticos, ac fidei Chriſtianæ hoſtes. nu. 176. 178.*
97 *Belli indicendi cauſa iuſta eſſe debet.*
98 *Bellum indicendum Principe mandante.*
99 *Principis authoritas in bello indicendo intelligitur Pontificis, Imperatoris, ac Regum, præſertim de Rege Hiſpaniæ. nu. 100.*
101 *Bellum indicendum eſt, optimo fine attento, ad vitandum malum, & bonum introducendum.*
102 *Caroli V. & aliorum Germaniæ Principum optima intentio in bello gerendo contra Hæreticos.*
103 *Philippi Regis Catholici ſimiliter.*
104 *Rodulphi II. Imperatoris optimus zelus, dum bellum in Turcas gerit.*

105 Ca-

105 *Caroli IX. Regis Galliæ magnanimitas animi, & Chriſtiana intentio in hæreticos profligandos.*

106 *Diffidatio bellum præcedere debet, alias diceretur proditorium. ſed vide nu. 107.*

108 *In bello gerendo in hæreticos, & infideles, nulla diffidatio exigitur.*

109 *Monitio, an diffidatio in bello indicendo requiratur?*

110 *Monitio in bello quid ſignificet?*

111 *Diffidatus quis dicatur iure belli, vt poſſit moleſtari?*

112 *Contra diffidatum, an intelligatur data authoritas illum offendendi?*

113 *Bellum nullo modo ſuſcipiendum eſſe, hæreſis fuit.*

114 *Bellum geri poſſe per Chriſtianos Principes in Turcas, Mauros, ac Hæreticos notorium eſt, & contraria opinio hæretica eſt.*

115 *Manes, & ſequaces ſui, reprahenderunt Moyſem, quod bella geſsiſſet: & ſic nouiſſimè Io. Oecolampadius, Eraſmus Rothero damus, & Henricus Cornelius Agrippa. nu. 116. contra hos author ad longum proſequitur. nu. 117 cum pluribus ſeq.*

118 *Michael Archangelus præliatus cum Lucifero, quem vicit.*

119 *Abraham pugnauit cõtra Regem Chodorlahomor, & ſocios Reges.*

120 *Simeon, & Leui, aliijq; filij Iacob cæperunt Ciuitatem Sichem, & depopulati ſunt eam.*

121 *Ioſue in ore gladij pugnans, & fugauit Amalech, & populum eius.*

122 *Moyſes ob aurei vituli adorationem præcepit filius Leui, vt occiderent fratres, propinquos, & amicos.*

123 *Idem Moyſes pugnauit in Chananæos, & Amorrhæos, & poſſederunt terras eorum.*

124 *Moyſes, & Phinees filius Eleazari ſacerdotis bellum geſſerunt contra Madianitas.*

125 *Deus Iſraelitis dedit bellorum leges.*

126 *Ioſue filius Nun bellum geſsit in vrbem Iericho, vrbem Hai, & Gabaonitas, iubente Domino.*

127 *Contra Ioſue iratus eſt Dominus, quòd contra Chananæos, Pherezæos, & Iebuſæos non pugnauerit, ita vt ad vnum illos non deleuerit.*

128 *Debora vxor Lapidoth cum Barach deleuerunt Iaban Regem Canaban.*

129 *Ex mandato Domini Gedeon cæſa vidit centum viginti millia hominum bellatorum.*

130 *Iephte Principum Galaath Dux pugnauit fortiter contra filios Ammon, quos vicit; & contra filios Ephraim. nu. 131.*

132 *Bella Samſonis Dominus permiſit.*

133 *Iſraelitæ, bellarunt ob adulterium cum filijs Beniamin.*

134 *Gabaa Ciuitas patria Saul, vbi ſepultus à Dauide.*

135 *Amalecitæ cæperunt vrbem Siceleg, & captiuas duxerunt Abigail, & Achinoam vxores Dauid.*

136 *Dauid pugnauit contra Philiſthiym, deſtruxit filios Ammon, & Regias vrbes Ammonitarum. num. 137.*

138 *Philadelphia, quare ſic dicta?*

139 *Dauid bellans contra Abſalon filium.*

140 *Achab Domino mãdante pugnauit cõtra Ben-adad Regem Syriæ, & plaga magna affecit illos prima & ſecunda vice. nu. 141.*

142 *Filij Ruben, Gad, & dimidia tribus Manaſſe, bellum geſſerunt cum Agarenis, & obtenta magna victoria, & inſignis præda, quæ refertur.*

143 *Iudith pro Ciuitate Bethuliæ Holofernum occidit.*

144 *Ieſu Naue, & Dauid laudantur in ſcriptura ſacra.*

145 *In bello Mors non ita dedecoroſum eſt.*

146 *Eſaias lætatur, quòd Dominus in bellis expugnabis Aſſur.*

147 *Commiuatio bellica à Deo facta Sedechiæ Regi per os Hieremiæ.*

148 *Hieremias ad bellum armari prouocat. nu. 149.*

150 *Ioeles Propheta facit idem.*

151 *Mathatias moriens accendit filios ad bellandum contra exercitum Regis Antiochi.*

152 *Iudas Machabæus, & fratres bella geſſerunt plurima.*

153 *Quantum ſibi Ieſus Chriſtus in centurione milite complacuit.*

154 *Chriſtus Dominus prædixit bella fieri oportere.*

155 *Io. Baptiſta probauit militiam.*

156 *Concuſsiones, quæ ſint?*

157 *Chriſtus Petro non dixit, quòd proijceret gladium, ſed quòd poneret in locum ſuum.*

158 *Chriſtus Dominus probauit decertationem.*

159 *Quatuor militum Centuriones Chriſto placuerunt. num. 160.*

161 *Deus vocauit ſe pluries, Dominum exercituum.*

162 *Liber bellorum Domini deperditus, nu. 163.*

164 *Liber iuſtorum deperditus, & non reperitur.*

165 *Liber de verbis dierum, non reperitur.*

166 *Liber Nathan prophetæ, & liber Abiæ Salonitis, non inueniuntur.*

167 *Liber Salomonis, de natura lignorum, herbarum, iumentorum, volucrum, reptilium, & piſcium, non inuenitur.*

168 *Liber verborum Domini deperditus.*

169 *Militare, in ſe delictum non eſt.*

170 *Bella geſsit Moyſes diuina ſequutus Imperia.*

171 *Belli probatio per Auguſtinum quare?*

172 *Bella geri poſſe dixerunt Nicolaus Papa, Gregorius Magnus, Leo Quartus, & alij.*

173 *Bellum geri pro tuitione patriæ à barbaris, vel domi defendere infirmos, plena iuſtitia eſt.*

174 *Qui Pontifices, aduerſus Turcas, aliosq; infideles, bellum eſſe gerendum decreuerunt.*

175 *Bella exercentur, vel pro iuſtitia conſeruanda, vel acquirenda à ſeruante iniuſtitiam.*

177 *Principes Chriſtiani, qui in Turcas bella geſſerunt.*

179 *Bellum, an gerendum ſit, ſi Turcæ pacem quærerent?*

180 *Philippus II. Rex Catholicus ſubditis in inferiori Germania obedientiam offerentibus, vt illos viuere ſineret eorum placito, numquam, ne læderetur fidei candor, aures præbuit.*

Caroli IX. Regis Galliæ tempore, hæreticorum ruina euitari potuit.

181 *Chriſtiano Principi bellum gerere volenti in alium Chriſtianum Principem, an liceat infidelium auxilio vti? nu. 182. 183. 184. 185. vſq; ad nu. 221.*
186 *Iudas Machabaeus vſus eſt auxilio Romanorum. nu. 209.*
187 *Tyrus vrbs Phœnicia apud Syros, patria Vlpiani, contraxit Fœdus cum Romanis. nu. 210.*
188 *Ioſue fecit Fœdus cum Gabaonitis. num. 210. 211. 212. 213.*
189 *David coniunxit ſe cum Achi Rege Geth. nu. 214.*
190 *Deus cum Abraham, & ſucceſſoribus, excluſis alijs gentibus, fœdus iniuit. nu. 215.*
191 *Inimici an eſſe debeamus inimicorum amici noſtri? nu. 198.*
192 *David percuſſit fœdus in Hebron. nu. 215.*
193 *Filij Iſrael confœderationem fecerunt cum Iephte contra Ammonitas. nu. 216. 217.*
194 *David contraxit confœderationem cum Amaſai contra Saulem. nu. 217.*
195 *Ionathas filius Saul, & David percuſſerunt fœdus. nu. 217.*
196 *David fecit confœderationem cum Abner de domo Saulis, pro gerendo bello contra eundem.*
199 *Legis implementū in Dei dilectione cōſiſtit. n. 200.*
201 *Iucunda nō eſt amicitia cum hominibus Deos, alios adorantibus.*
202 *Impijs auxilium non praebendum, nec amicitia iungenda his, qui oderunt Dominum.*
203 *Bos in ſcriptura Iudaicum populum, Aſinus autem populum Gentilem ſignificat.*
204 *Cum infidelibus iugum ducere non licet.*
205 *Non recipienti Euangelicam doctrinam, nec aue dicendum.*
206 *Paulus Apoſtolus ne ſe iungeret cum infidelibus, diſſenſionem poſuit inter Saducaeos, & Phariſaeos.*
207 *Haereticus omnis, poſt primam, ac ſecundam monitionem, vitandus eſt.*
208 *Cum iis, qui oderunt Deum nō licet fœdera iungere.*
209 *Antiochus Rex Syriae, erat gentilis.*
210 *Phœnices erant gentiles.*
211 *Nathinaei qui?*
216 *In Ciuitate Hebron ſepulti, Adam, Abraham, Iſaac, & Iacob.*
218 *Ioannes Rex Pannoniae, malè Turcarū auxilio vſus.*
219 *Franciſcus I. Galliae Rex vſus Turcarum auxilio Aeno barbo Duce contra Nicienſes, & peſſimus rerum exitus inde.*
220 *Elizabetha Angliae Regina auxilia petijt ab Amurathe Turcarum Principe, vt Rodulphum II. Imperatorem, & Philippum II. Regem Catholicum oppugnaret.*
221 *Clerici, an proprijs manibus bellum gerāt? nu. 222. 223. 224.*
225 *Clericus in bello iuſto poteſt genericè alios ad pugnam hortari, dicens viriliter pugnate, aut ſimili modo.*
226 *Intellectus. c. Quod in dubijs. de pœnitent.*
227 *Beatus Ioānes de Capiſtrano in bello cōtra Turcas.*
228 *Clerici in bello iniuſto, & ſi adſint ſine armis, aut praefecti, vel Tribuni officia aſſumpſerint, irregulares efficiuntur.*
229 *Barones in Regno Neapolitano debent ſeruire Regi in bello, quanto tempore, & quot equis, & an ſi bellum ſit extra Regnum 230.*

CAP. XXXII.

SVmmus Cœlorum, Terrarumque Dominus
DEVS, ſupremus omnium Princeps, Mi-
chaeli Angelorū Principi in Luciferum, eiuſq;
1 ſequaces bellū † decreuit: eumq; militiae illius
Principem fecit. Is enim Lucifer, cum ſe aequa-
lem DEO facere voluiſſet, & in ſuū Dominum,
& Creatorem ſupremae Maieſtatis crimen, ſcae-
luſq; admiſiſſet, aliosq; ad id faciendum im-
puliſſet, factum eſt bellum magnum, quod com
memorat Diuus Ioannes Apocalypſi. cap. 12.
Et factum (inquit) eſt praelium magnum in Cœ-
lo, MICHAEL, & Angeli eius praeliabantur
cum Dracone, & Draco pugnabat, & Angeli
eius, & non valuerunt, neq; locus inuentus eſt
eorum amplius in cœlo. Et proiectus eſt Draco
ille Magnus, ſerpens antiquus, qui vocatur
Diabolus, & Satanas, qui ſeducit vniuerſum
orbem: & proiectus eſt in terrā, & Angeli eius
cum illo miſſi ſunt. de quo antea Eſaias c. 14.
dicebat. Quomodo cęcidiſti de cœlo Lucifer,
qui mane oriebaris? corruiſti in terram, qui
vulnerabas gentes? qui dicebas in corde tuo,
in cęlum conſcendam, ſuper aſtra DEI exalta-
bo ſolium meum, & ſedebo in monte teſtamen
ti, in lateribus Aquilonis, aſcendam ſuper alti-
tudinem Nubium, & ſimilis ero altiſſimo, ve-
runtamen ad Infernum detraheris, in profun-
dū laci. de eodem habetur Ezechiel. c. 28. Nar-
rabo eius excellentiam, & caſum inquit: Tu ſi-
gnaculū ſimilitudinis, plenus ſapientia, & per-
fectus decore, in delitijs Paradiſi Dei fuiſti.
Omnis lapis pretioſus operimentum tuū, Sar-
dius, Topatius, Iaſpis, Chryſolitus, & Onix, &
Berillus, Saphirus, & Carbunculus, & Smarag-
dus. Aurum opus decoris tui, & foramina tua
in die, qua cōditus es, praeparata ſunt. Tu Che-
rub extentus, & protegens, & poſui te in mon
te ſancto Dei, in medio lapidum ignitorum am
bulaſti, perfectus in vijs tuis à die conditionis
tuae, donec inuenta eſt iniqtas in te. In multitu
dine negotiationis tuae, repleta ſunt interiora
tua iniquitate, & peccaſti, & eieci te de monte
Dei, & perdidi te, ò Cherub protegens de me-
dio lapidū ignitorū, & eleuatū eſt cor tuum in
decore tuo: perdidiſti ſapientiā tuā in decore
tuo, in terrā proieci te. Haec Ezechiel. Qm verò
Angeli ſpiritus ſunt, corporalis cōcertatio cū
ſanguinis effuſione, non erat; nec armis pugna-
bant ferreis, manuq; factis, quibus offendi in-
corporei ſpiritus nequeunt: Sed in illo intelle
ctuali certamine, arma erant, ignitus Gladius
verbi DEI, quo inter inuiſibiles ſpiritus bel-
lum geritur, & iam Lucifer à diuina gratia
dereli-

dereli&#7municus,immerſus peccatis, inermis euaſerat,vnde à Cęlorũ ſedibus eſt eiectus: Hinc dicit CHRISTVS Luc. c.10. Videbam Sathanã ſicut fulgur,cadentẽ de cęlo.His ſacræ ſcri-
2 pturæ verbis, redditur vana† Iuriſc. opinio in
l. Ex hoc iure. ff. de Iuſt.& iur. Qui dicũt Bella eſſe de iure gentium. Quamq̃ illi nullam habebãt diuinæ huius legis cognitionem. Belli cauſa itaq; Diabolus, indictio belli retorta in illũ, permittente Deo,pugnantibus Angelis.

Inde apparet, Principis opus eſſe bellum indicere,vt de Principe Eccleſiaſtico, Sũmo Pontifice,de ſe ipſo loqtur Leo IV. in c.Igitur. 23.
3 q.8.† Pro quo(inquit)congregari noſtrum præcipimus populum, maritimumq; ad littus deſcendere decreuimus, & egreſſi ſumus Roma. & ibidem in c.Omni.& in c. Hortatu.& iterum habetur.in c.Iuſtum.& in c.Dominus.in fin.23. q.2. Simile dicitur in Principe ſeculari, vt vel
4 eo mandante, vel indicente, bellum † moueri debeat.l.Vnica.C.Vt arm.vſus.lib.10.162.Nulli prorſus nobis inſcijs, atq; inconſultis, quorumlibet armorum mouẽdorum copia tribuatur.Itá etiam inquit Auguſtinus.in c.Quid culpatus.§.Ordo 23. q.1. Ordo autem ille naturali mortalium paci accõmodatus hoc poſcit, vt ſuſcipiendi belli authoritas, atq; conſilium penes Principes ſit. Idcirco, q iniuſſu Principis, bellũ geſſerit, delectumuè habuerit,Maieſtatis
5 crimen† incurrit. vt inquit Martianus in l.3. §. Eadẽ lege.ff. Ad leg.Iul. Maieſt.l.Neminem.C. de re milit. lib.12. Innoc.in c. Olim.il 1. col.1. de reſtit.ſpoliat. Andr.de Iſern.in c.1.in princ. nu.7.& 12.Hic finitur lex.& in c.1.in verb.Condemnatorum.nu.20. Quæ ſint Regal. & in c.1. nu.3.Quib.mod.feud. amitt.Matth. de Afflict. in c.1.§. Bona contrahentium nu.18. Quæ ſint Regal. Iacobin. de S. Georg.in inueſt.Feudal. in verb. Et promiſerunt. num. 9. Martin. Laudenſ.in tract.de bello.§.Vltimo.Hieronym. Gigas de Crimin.lęſæ Maieſtatis.lib.1.tit.1.q.31. & 53. Franciſc. Marc. in deciſ. Delphina.114. nu.4.vol.1. Reſtaur.Caſtald. de Imperat.q.110. §.111. Petr. Gregor. Sintagmat. iuris vniuerſ. lib.48. cap. 16. num.9. parte vltima. Andreas Gail de pace publica.lib. 1.cap.4.num.4.6.Sebaſtian. Medices in ſumma Decreti 23.q. 2. & 3. Artic. 1.Bartholom. Fum. in Summa Armill. §.Bellum.num.1.Io.de Anan. Cardin.& Felin. in c.1.de Homicid. Tabiena in § Irregularitas 3.nu.20. Thom.de Aquin.2.2.q.40.& poſt eum Silueſter in Summa. §. Bellum il 1. q. 1. Simon Maiol.de irregularit.lib.5. c.49.nu.7. Riminal. ſenior in conſil.81. num.7. vol.1. & Dominic. Soto de Iuſtit.& iur. lib.5. quæſt. 3. Articul.5. Alphonſus de Caſtro aduerſus hæreſes. lib.3. § Bellum.Hæreſi.2. Lucas de Pen. in l. Contra publicam.verſicul.3. C.de re militar.lib.12. Et Reges,qui ſui iuris ſunt, & ſuperiorem non recognoſcunt,bellum indicunt,vt de noſtris Re-
6 gibus Hiſpaniæ † cenſuit Didac.Couarr.in relect.c.Peccatum.parte 2.§.9.nu.2 9. Adeoque Principum omnibus eſt voluntaria indicẽdi belli poteſtas allegata, vt Principe mortuo, bellũ
7 ab eo indictum, ceſſet. † arg. l. 4.ff.locat.cuius authoritate itá voluit Bal.in rep.l.1.nu.19.in fi. C.de ſacroſ.eccleſ.ſubiungens ob eam cauſam, teſtamẽtum Borgarotij de Marciano Comitis, factũ tempore belli, & dum eſſet Obſes apud Piſanos,captus,& teſtatus,mortuo Hẽrico Imperatore,qui bellum indixerat,ex quo bellum, & obſidatus ceſſabant,idcirco teſtamentum illius ibidẽ mortui,itá tueri potuiſſe.arg.l. Qui á latronibus. ff.de teſtam. quẽ ſequitur Claud. Aquẽſ.in l.Ex hoc iure.nu.28.ff.de Iuſtit.& iur. quos refert,& ſequitur Hippolyt.Rimin.ad Riminald.ſeniorem in d.conſil.81. vol.1.

Sed ne incaſſum operatio mea vileſcat,aliqua de belli exercitijs, ac de militia ſcribere propono,cum neminem huc vſq; viderim,qui materiam hãc aperuerit. Scribam idcirco aliqua, quæ fortè non ingrata videbuntũr ijs,qui á longe hæc mea ſcripta videbunt:quia ſi domi,noſtriſq; tantum placere ſtuderem, aut commentarijs leges noſtras confarcirem,faſciculiſque chartarũ pragmaticos,alioſq; in iudicijs agentes,quaſi emptitium nomen aucupando exſatiarem: Aut ſilentio potius vitam meam tráſigerem. Sed ne videar Principes viros,qui militiæ ſtudia ſequuntur.pſertim eos, qui ætate noſtra,non Fabios,Marcellos,Cæſarẽ,Alexandrũ, alioſq; antiquos armorum ſtudio peritiſſimos, ęquarunt,ſed longo interuallo ſuperarunt,par uifacere,quales ſũt,Rodulphus II. Imperator,
8 †ſemper Auguſtus,qui cum Turcarum Tyráno congreſſus tot Victorias reportauit: Albertus,
9 †Herneſtus, & Maximilianus Archiduces fratres; qui in tantis bellorũ conflictibus vigoris inuicti ſpecimen dederunt:Sic Alexander Far-
10 neſius Parmæ,†& Placentiæ Dux,qui toties in inferiori Germania, & in Gallia victricia ſemper arma circumtulit,Philippi Regis Catholi-
11 ci vices ſuſtinens: Carolus † etiam Emanuel Dux Sabaudiæ, qui ſuas animi,& corporis dotes admirabiles toti orbi patefecit, dum cum Rege Hẽrico Borbonio,pluries cõgreſſi,vtrinque ſemper acerrimè pugnatum eſt.Nec enim
12 negauerim Henricum Borbonium† inter ætatis noſtræ Principes viros, expertiſſimum Ducem, Vigilantiſſimum militem, ac liberaliſſimũ militiæ imperatorẽ ſe geſſiſſe. Vtinã ſicuti modò audiuimus tranſmiſiſſe ſuos legatos ad ſummũ Pontificẽ,vt ad Chriſtianiſsimũ Galliæ Regnũ promoueatur,quod faxit Deus pro Quiete nõ ſolũ Galliæ,ſed totius Chriſtiani orbis.Sic ẽt
13 Ferdinandus Loffredus Triuici †Marchio, qui modò in Belgio,& in Gallia militũ Regni Neapolitani Tribun' fortiter,& acerrimè animi ſui cõſilia,& corporis vires intrepidas in dies oſtẽdit.Horũ principũ Altiſſimo iudicio,hęc ſubij-

cio,quæ ex ſcripturæ ſacræ, Romanorum, alia-
rumq; gentium Hiſtorijs, & Arcanis excerpſi,
quę breuiter,& ſuccinctè,quantum potero,quo
ad antiquorum militiam,velut in Campo,ac in
Theatro, patefaciam.

Quia,vt pluries dixi,à populo,poteſtas tran-
ſlata eſt in Principem, videndum erat; Quis
apud Romanos indicandi belli, authoritatem
haberet? Quæuè forma, & modus indicendi
bellum,erat?Super his,reperēda ſunt,quæ præ-
cedenti capite diximus, & illa quodammodo
reuoluendo,dicendum eſt, authoritatem indi-
cendi belli apud populū fuiſſe: idq; probatur
14 †quaſi pactionali Romuli lege,dū inqt: Popu-
lus magiſtratus creanto, leges ſciſcunto, bella
decernūto. quam retulit Pardulphus Prateius
in iuris prudentia veteri in lege Romuli 5. &
Dionyſ.Halicarnaſ. lib.2. & Pompon.Lętus in
libello de Magiſtrat.Roma. c.de Poteſtate Se-
natus,& Plebis hoc dicit:Populus Magiſtratus
creabat, leges ſanciebat, & de bello decerne-
bat.Aymar-Riual.Hiſtor.iuris ciuilis. lib.2.ait:
Plæbi, ſiue populo à Romulo conceſſa à Prin-
cipio eſſe,hęc fuerūt:Magiſtratus omnes crea-
re, leges ſciſcere, vel condere, deq; bello,pa-
ceuè decernere. Idem dixit Panuinius in Rei-
publ.Roman. Commentarijs.lib.2.

Formula verò hæc obſeruabatur in bello indi
cendo,ex Aequicolis originem ducens,ab An-
15 co†Martio in vſum poſita. Accedebat Roma-
norum legatus ad fines eorum, vnde res repe-
rebantur,Capite velato,lanæ autem filum, erat
velamē,& hæc verba proferebat. Audi Iupiter,
Audite fines(nominabat autē quarū gentiū di
ceret) Audiat fas. Ego ſum publicus Nuncius
populi Romani,iuſtè, pieq; legatus venio, ver
bisq; meis fides ſit.Si ego(ait)iniuſtè, impieq;
illos hoīes,illasq; res dedier,populo Romano,
mihiq; expoſco,tum patriæ cōporem me nunq̄
ſinas eſſe.Hæc cū fines ſupra ſcandit, hæc qui-
cunq; ei primus vir obuius fuerit, hæc portam
ingrediens, hæc forū ingreſſus, paucis verbis,
carminis,concipiendiq; Iuſiurādi mutatis per
agit.Si non dedūtur,q̄ expoſcit,diebus tribus,
& triginta (tot enim ſolemnes ſunt) peractis,
bellū ità indicit.Audi Iupiter,& tu Iuno,Qui-
rine,Dijq; oēs Cęleſtes,voſq; terreſtres,voſq;
Inferni audite.Ego vos teſtor(Populumq; illū,
quicūq; eſt,nominat) iniuſtū eſſe,neq; ius per-
ſoluere:Sed de iſtis rebus in patria maiores na
tu cōſulemus,quo pacto ius noſtrum adipiſca-
mur. Cum his Nuncijs Romā ad conſulendum
redit.Confeſtim Rex,Dictator, Conſul, ſiue qs
alius,Senatū habuerit,ex his fermè patres con
ſulit verbis.Quarū rerum,litium,cauſarum,con
dixit pater Patratus populi Romani,patri Pa-
trato Priſcorum Latinorū, hominibus Priſcis
Latinis, quas res nec dederunt,nec ſoluerunt,
nec fecerūt,quas res dari,fieri, ſolui oportuit.
Demū ei,quem primū ſententiam rogabat.Dic
(inquit)q̄d cēſes?Tum ille,puro, pioq; duello,
q̄ reddas cenſeo, itaq; conſentio, conſciſcoq;.
Inde alij ordine rogabantur. Qn̄q; pars maior
eorū,qui aderant, in eandem ſententiam ibat.
Huius formulæ meminit Liuius lib.1.Feneſtel-
la de Sacerdotijs Romanorum. c. 10. Rogatio
autem ſuffragiorū fiebat Centuriatis Comitijs,
vt docet Liuius. lib. 31. vbi agit de Bello in
Philippum,ac Macedoniam tranſmittendo, ro
gante P.Sulpitio Conſule.Neminem autem Hi
ſtoriarum lectioni,vel modicè verſatum,igno-
rare arbitror,Centuriatas Comitias,Tributas,
& Curiatas, quarum multa docuit Nicolaus
Grucchius Rothomagenſis in libris quos con
ſcripſit de Comitijs Romanorum.

Elapſis demum tribus, & triginta diebus, &
non redditis rebus,quę repetebantur:vnus ex
Fęcialium Sacerdotum Collegio,quorum Prin
16 ceps,pater†Patratus erat,& Haſtam ferratam,
aut ſanguineam pręuſtam(illis ſolemnibus ver
bis,quæ refert Liuius) in fines eorum proijcie-
bat,tribus puberibus præſentibus,vel arietem,
ex quibus bellum iuſtè indictum intelligeba-
tur.Haſta aūt apud Carthaginēſes belli ſignum
17 †erat: Vnde Romanis Haſtā miſerūt,qua pro-
feſſi ſunt, velle cū illis bella committere.Aries
verò,& idē ſignū erat.Simulatq; enim illis Cor
nua creuerunt, non in ſuæ ſpeciei tm̄ animalia
inſiliunt, ſed alia aīalia laceſſunt, ſed & hoīes
etiā appetunt,quaſi ad bellū prouocātes. Hinc
18 Marti Aries tribuitur, vti bellorū † authori:vt
Pierius in Hieroglyphicis. lib.10.tradidit.Vel
Arietem immittebant, quaſi declararēt eorum
agros cōpaſcuos fore.vt dicit Alex. Sardus de
Morib.Gentiū.lib.3.c.1. Et illa Liuij verba huc
pertinere arbitror,dum ait: Fęcialem, qui le-
gatus in fines accedit, aſportare faſciā lanea̅,
vti belli indicium, cum lana non niſi ab arieti-
bus habeatur. Hæc autem obſeruatio,apud po
pulum Romanum fuit, cum hæ gentes, quibus
cum bellum ineundum erat,finitimæ eſſent. At
ſi in longinquis indicendum erat, proijcieba-
tur Haſta vltra columnam, quæ erat pro Tem-
plo Bellonæ,per Conſulem,vt teſtatur Alexan-
der Sardus in loco allegato. & ante ipſum Ale
xander ab Alexandro Diet.Genial. lib.1. c.14.
Quod Bellonæ Templū,ſicut & Martis, Roma-
ni intra vrbem non admiſerunt,ſed quarto mil
liario extra portam Capenā,quaſi potius quie-
tis,& pacis, quàm bellorum omina eſſe volue-
runt.vt idem Alex.Dier. Genial.lib. 2. c.4.ani-
maduertit. Sed quando Bellum indicendum
19 erat alicui Regi, Romanorum antea†Amico,
ſocioque, per legatos prius Amicitiæ renun-
ciabant. Sic legatos miſerunt Cn. Seruilium,
Ap. Claudium, & T. Annium Luſcum ad Per-
ſen Macedoniæ Regem,antequam cum eo bel-
lum conſererent.

Delectum vero militum,cū Romani faciebāt,
20 nil ſatius putauerūt,quàm vt primus†miles, in
boni

boni ominis Signum, bono,& optimo nomine fieret: & hoc dixit Cic.de Diuinat.lib.2.In delectu Conſules obſeruaut,vt primus miles, fiat bono nomine.Senes verò,ac Sacerdotes nomi-
21 na non dabant: Eos autē qui Arma ferre † poſſent, conſcribebant. vt tradidit Dionyſ. Halicarnaſſ.lib.10.Delectus militum autem à Roma nis non habebatur ferijs latinis,nec Saturnalibus.de quibus Feſtus Pompeius.& Macrob.lib. 1.Saturnal. cap. 16. ante eos Cicero de Natur. Deor.lib.1. Apud Athenienſes, militum dele-
22 ctus fiebat prima † die Menſis. Alex. Sard. de Morib. gentium.lib.3.cap.2.

Sacramentum,ac Iuſiurandum milites delecti præſtabant; Florente Republica in nomen
23 † Senatus,Populiq; Romani;& poſt modum in Imperatorum Nomen, & ſic ſuo tempore ſeruatum fuiſſe Calendis Ianuarij, refert Plutarchus in Galba. & Dio lib. 57. Sacramenti verò formulā poſuit Aulus Gell. Noct. Attic. lib.16.
24 † cap.4.his verbis. In Magiſtratu † C.Lęlij. C.F. Coſſ.L.Cornelij P.F.Conſulis. In exercitu, decemq; millia paſſuum propè, Furtum nō facies dolo malo,ſolus,neq; cū pluribus,pluris Nummi argentei,in dies ſingulos. Extra haſtā.Haſtile, ligna,pabulum, Vtrem, Follem, Faculam, ſi quid ibi inueneris, ſuſtuleriſuè, quod tuum nō erit, quod pluris nummi Argentei erit, vti tu ad C.Lęlium.C.F.conſulem.L.ve Cornelium.P. F.Coſs.ſiue ad quem eorū,alter iuſserit, proferas,aut profitebere in Triduo, Domino ſuo,cu ius id cenſebis eſse, reddes, vti quod rectè factum eſse,notes.& ſic eum ſequitur Carolus Sigouius de Antiquo iure Ciuium Romanor.lib. 1.cap.15.Ego autem pace ipſorum, nec Sacra-
25 mentum,nec Iuſiurandum eſse dijudico † id quod relatum eſt, ſed potius verba illa eſse,leges,prohibitiones militares fuiſse,quæ in exercitu, & caſtris obſeruari deberent: ſed Iuſiu-
26 randum fuiſse,vnico verbo, † (Vt adeſsent) quod interpręta tur,vt Exercitui, Caſtris,Conſulibus, & exercitus Imperatoribus adeſsent, nec inde diſcederēt.Quib' ad ſtipulatur Liuius lib. 10.Ex eo enim Liuij loco, patet aliud fuiſſe Militum Iuſiurandum,aliud verò Sacramentum. Quia Sacramentum iureiurando intercedente illud erat,quod refert idem Liuius in loco citato,ex Vetuſta Samnitium Religione de-
27 promptum.† Sacrificio (inquit) perfecto, per viatorem Imperator acciri iubebat, nobiliſſimum quemque genere, factiſq; ſinguli introducebantur. Erat cum alius apparatus Sacri, qui perfundere religione animum poſset, tum in loco circa,omni contecto,aræ in medio, victimæque circa cæſæ, & circumſtantes Centuriones ſtrictis gladijs. Admouebatur altaribus milites,magis,vt victima, quàm vt ſacri particeps, adigebaturque Iureiurando,quæ viſa, auditaq; in eo loco eſsent, non enunciaturum. dein iurare cogebatur diro quodam carmine in execrationem capitis,familiæque, & Stirpis compoſito, niſi iſset in prælium, quò Imperatores duxiſsent:& ſi aut ipſe ex acie fugiſset, aut ſi quem fugientem vidiſset,non ex templo occidiſset.Hæc Liuius. Ex quibus apparet hoc Iuſiurandi inſigne, Sacramentum appellatum fuiſſe, quia fieret circum Sacerdotes, Sacrificia, & victimas,atque aras, & qui ità execrando iurare renuebat,ibi occidebatur(vt Liuius ait) Cauſas illas fore intueor,cum, vt alij ſponte exēplo,præſtarent,tū etiam,quia dum quis renuebat Sacramentum illud præſtare, aut deliberatæ proditionis, aut deſertionis militiæ, redargui tacitè videbatur; vel illum militiæ inæptū, ſegnem, & mortis timidum conſpiciebant.Iuſiurandum verò ſimplex alio modo erat, differens à iam dicto Sacramento, quod,'& idem & Liuius libr.22. aſſeruit, dum ait: Milites tunc, (quod nunquam antea factum erat) Iureiuran
28 do † à Tribunis Militum adacti, iuſſu Conſulum conuenturos, neque iniuſſu abituros. Et ideo iſtud iuſiurandū à ſuperioribus quæſitum eſſe ſcribit Alex.ab Alex. Dierum Genial.lib. 1. cap.20. Erant verò exceptiones, quibus ſi non aderant, vel abeſſent excuſabantur;niſi harum cauſa ſubeſſet; Funus familiare, Feriæ Vindemiales,Calendæque, quæ non eius rei cauſa in eum diem collatæ ſint, quo is eo die minus eſſet; Morbus ſonticus, Auſpiciumuè, quod ſine piaculo pręterire non liceat;Sacrificium ue anniuerſarium,quòd rectè fieri non poſſet, niſi ipſius eo die ſit ius, hoſtiſuè ſtatus,con dictusuè dies cum hoſte,ſi cui eorum, harumce,quæ cauſa erit,cum ſe poſtridie,quàm per eas cauſas licebit,eo die venturum, aditurumque cum qui eum pagum, Vicum,oppidumuè de legerit.quarum exceptionū meminit Aul.Gell.Noct. Attic. lib. 16.cap.4. At notorium eſt,quò ad iuſiurandum,militibus Iunioribus tātum dari ſolitum:
29 † Liuius teſtis eſt locupletiſſimus pluribus in locis, quos etiam retulit Carol. Sigon. in loco ſupra allegato. Quia,ut ego conijcio, militia durabat ad annos vſque viginti:ſufficiebat autem in principio Militiæ Iuramentum præſtitū fuiſſe. & hoc ſuaderi poteſt ex illo Cornel Tacit.lib.Annal. 16 Eodem(inquit)anno,delectus per Galliam Narbonenſem, Africamq:, & Aſiā habiti ſunt,ſupplendis Illyrici Legionibus: Ex quibus ætate,aut valetudine feſſi, Sacramento ſoluebantur. Concinunt ijs iam ſupra relatis, quæ eiuſdem Reipub.Romanæ tempore ſcribit Vegetius de Re militari.lib.2. Milites (inquit) iurare ſolent,& ideo militiæ Sacramenta dicū-
30 tur. Iurant autem ſe omnia † ſtrenuè facturos, quæ præceperit Imperator, nunquam deſerturos Militiam pro Republ.Romana. Sic & nouiſſimè Imperatorum tempore, & præſertim de Militibus Iuliani Imperatoris refert Ammianus Marcellinus lib. 21. Iuſſique Vniuerſi (in-
31 quit) in eius nomē † iurare ſolemniter,gladijs cerui-

ceruicibus ſuis admotis, ſub execrationibus
diris, verbis iurauere conceptis, omnes pro
eo caſus, quoad vitam profuderint, ſi id ne-
ceſſitas exegerit, perlaturos.

Educebatur exercitus per Conſulem, factis
32 prius † Sacris, ſub quo, & alij Duces erant, Prę-
tores etiam, Proconſules, legati, Tribuni mili-
tares, alijq; miniſtri. de his Liuius. lib. 42. Exer-
33 citus † Imperator, Clamyde Purpurea Paluda-
tus, licet quandoque Sextus Pompeius Cęru-
lea vſus fuerit. Ducis effigies à prima Cohor-
34 te in vexillis portabatur: † Ex Ærario à Quæ-
ſtoribus ſigna conſuli dabantur, Aquila, Lupi,
Minotauri, Equi, Apri: Licet C. Marius in ſecũ-
do Conſulatu, ſolam Aquilam, Conto lõgo prę-
fixam, retinuerit. de his Liuius lib: 3. & 4. Cur
autem militare ſignum Aquila eſſet, hanc dicit
cauſam Lactant. Firmian. de Falſa Relig. lib. 1. c.
11. Cæſar (inquit) in Arato refert, Aglaoſthe-
nem dicere, Iouem cum ex Inſula Naxo aduer
ſus Titanas proficiſceretur, & ſacrificium face
ret in littore, Aquilam ei in auſpiciũ aduolaſ-
ſe, quam victor, bono omine acceptam, tutelæ
ſuæ ſubiugarit. Hiſtoria etiam ante illi conſe-
diſse Aquilam in capite, atq; illi Regnum por
tendiſse teſtatur. Hæc Firmianus. Vnde pro in-
ſignibus Vexillorum inquit Lucanus:

Vt notę fulſere Aquilæ.

& Claudianus ait:

Stant bellatrices Aquilæ, ſæuique Dracones.

35 Vnde ex parte Locrorum † cum ſtaret Aquila,
portendit illis Victoriam, cùm milites quinde-
cim millia, ducenta, & Viginti millia Croto-
nienſium profligarint: Cuius meminit Pierius
Hieroglyphic. lib. 19 vbi alia multa. Perſarum
36 etiã Reges pro Inſigni auream Aquilã † aſpor
37 tabant, Cymbri † Taurum, Franci Orientales
Leonem, Gepidæ Nauim, Burgundiones Serpẽ
tem Spiris Sinuoſum, atque Elurum: vt ſcribit
Gulielm. Paradinus de Antiq. Statu Burgund.
cap. 11. Dabantur autem eis ſigna iſta militaria,
qui altæ, proceræque ſtaturæ eſſet, vt oſtenta-
38 tiora eſsent, eaque mouere † minimè poterãt,
abſque eius Imperatoris Exercitus iuſsu, vt vo
luit Liuius lib. 22.

Stipendium ducentos circiter per annos à
39 Romanis, † minimè datum militibus, vt teſta-
tur Liuius libr. 4. propè finem. Quo loci dicit,
Anxure Volſcorũ Vrbe capta, Senatum decre-
uiſſe, vt Stipendium miles de publico accipe-
40 ret. Dabantur etiam Equiti † ipſi, Equi publi-
ci duo, vt altero deſudante, in alterum deſiliret
(vt hodie vſu eſſe videmus in Militibus Regijs
Cataphractis, ſiue grauis armaturæ) & frumen
tum dabatur Militibus, & veſtis, vt Polybius
ait. Pediti militi in ſingulos dies pro Salario
deni aſſes dabantur. vt ſcribit Liu. libr. 6. Suet.
in Auguſto cap... Cornel. Tacit. lib. 1. Hoc de-
clarare conatur Gul. Budeus de Aſſe. lib. 5.

41 Arma Militum Romanorum, † Galea, ſica la-
tere dextro, ſiniſtro gladius, Haſta, Securis, Ser-
ra, Falx, Cathena, Scuta Coriacea oblonga, fer-
rea Lamina ſuperimpoſita, lorica pro cingen-
do pectore, caligæ præacutis clauis, & crebris
conſpicuæ. Tyronibus dabatur Parma Alba,
quæ erat breue ſcutum rotundum. de quo Liu.
lib. 8. inquit: Quem cuſpide, Parmaque annixũ
Manlius terrę affixit. De ea Virgilius lib Ænei-
dos. 11. inquit:

Parmaque inglorius alba.

Et Statius lib. 11. Thebaidos.

Et Fulua Metallo
Parma micat.

Et Syllius Italicus lib. 5. ait:

Nec cruda tardarunt tegmina Parmæ.

Et iterum lib. 14. ait:

Cuius cælata gerebat
Taurum Parma trucem.

Et Propertius lib. 14.

Picta, nec inducto fulgebat Parma Pyropo.

Ac Iouinianus Pontanus:

Parmerium bellica Parma iuuat.

42 Tyronibs autem idcirco † dabatur Alba, vt in
ea poſt, actionum ſuarum titulos depingerent:
vt aliqua tradidit Liuius lib. 3. Vocabatur hoc
43 paruum † ſcutum Ancyle, Teſte Nonio Marcel
lo. Et nullum habebat angulum, ſed vndique
erat reciſum, de quo Ouidius lib. 5. Faſtorum.

Ecce Ancyle vocant, quòd ab omni parte reciſum eſt,
Quaque oculis ſpectet, Angulus omnis abeſt.

His etiam dabantur haſta pura ſine ferro. Alio-
rum fortè populorum Arma enarraui de Magi-
ſtratuum Edictis lib. 3. cap....

Pugnaturi Milites Romani, Exercitationi
prius, iubente exercitus Imperatore, incumbe-
44 bant, Edendo aliquoties † Gladiatorium mu-
nus, Venationes ferarum quandoque, ac ſimili-
bus, vt ſic Sanguine effuſo, Pugnæ quadam ima
ginę, Nemeſis ſe, ideſt Fortunæ vis quędam ex-
pleret, vel vt inſueſcerent milites, ſanguinem,
vulnera, atq; cędes inſpectare. vt retulit Ælius
Spartianus in Pupieno, & in Albino. Quod, &
feciſſe Commodum Imperatorem refert Iulius
Capitolinus in eius vita. & Herodianus in eius
45 Hiſtor. lib. 1. Et qui bellis erant vacaturi, † ac
militiam, & eius diſciplinam comparaturi, pu-
gnam exercebant contra defixum palum, quam
deſcribit ad literam Vegetius de Re Militari.
lib. 1. cap. 11. quem ſequitur, ac refert Hierony-
mus Mercurialis de Arte Gymnaſtica. libr. 3. c.
4. Palus autem erat defixus in terram, ſex pe-
dibus eminens, cõtra quem, vt contra aduerſa-
riũ, diuerſimodè ſe agebat, nunc quaſi inſiliẽs,
nunc verò quaſi inſultatus. Sic noſtri Equites
46 Neapolitani ponunt ligneam † Hominis ſta-
tuam, affabrè factam, & penicello coloribus a-
dumbratam, quam Baiulum, italo Idiomate di-
ctam (Il Facchino) & appellatam. Toto itaque
pernicium Equorum curſu Equitantes in illius
perſonam, haſtas, Lanceasque rumpunt latius
ho-

horum ludorum memini de Magiſtratuum Edi
ctis. lib. 5. cap. . . . Signum verò futuræ pugnæ
47 erat † Purpurea veſtis ſuper Tabernaculum
Imperatoris poſita, Vexillũ, Sonus Tubę, aliaq;
de quibus Alexander Sardus de Moribus Gen
tium lib. 3. cap. 6. vbi docuit quo modo agmi-
na in hoſtes dirigerent. De ſignis concentus
Tubarum, & Cornuum apud Romanos notum
eſt, & ſi quando legiones ſilentio educendæ fo
48 rent, Teſſerã fuiſſe accepimus. De Teſſera † Li-
uius lib. 7. Cęteris omnibus teſſerã dari iubet,
de eadem meminit Virgilius lib. 7. Aeneidos.

Claſſica iamque ſonant, Et bello Teſſera ſignum.

49 Tamen Buccina † in Prætorijs Caſtris ſemel,
in Conſularibus verò, bis dabatur ſignum, qua
tuba Pedites, Equites verò Lituo ad pugnam
vocari ſępe notatum eſt. Erat autem Lituus,
(non ille Romuli Baculus, quo Augures vtebã
tur de quo Cicer. lib. 1. de Diuin. & Aulus Gel-
lius. Noctium Attic. lib. 5. cap. 8.) Feſtus Pom-
50 peius dicit. Lituus eſt Buccinæ Genus † incu-
ruum, gracilem edens vocem, quo in bello vte
bãtur, cuius meminit Virgilius. lib. 6. Æneidos.

Et lituo pugnas inſignis obibat, & Haſta.

Et Lucanus lib. 1.

Stridor Lituum, Clangorque Tubarum.

De his ſignis Tubarum, & aliorum inſtrumen-
torum, loquitur idem Virgilius libr. 7. Aenei-
dos, dum ait,

Signaque ferre iuuat, ſonitusque audire Tubarum.

Eratque mos militaris, vt quoties mouenda
erant ſigna, caſtrauè, & ad reliqua Belli munia,
51 ſoli † cornicines ſignum darent: Excubias ve-
rò, ſomnique, & Vigiliarum tempora, Buccina
deſignarent. Si autem legiones ducendæ in ho
ſtes; & acie decernendum foret, aut receptui
canendum, & cornua, & Tubæ eodem concen-
tu canerent. Si Conciones aduocarent, aut Si-
lentium indicerent, per Tibicinem indiceba-
tur. Quando verò in bellorum acie manus con
ſerebant, ipſa ſigna Militaria in media locaban
tur acie, vt pro ſignis Anteſignani, poſt ſigna
alia pugnaret Acies. vt horum mentionem fe-
cit Alexand. ab Alexandr. Dierum Genial. lib.
4. capitulo 2.

Miſſionis à Militia, Triplex ponitur cauſa
52 † à Iuriſconſulto Martiano in l. Milites agrũ.
§. Miſſionum. ff. de Re milit. Honeſta, Cauſaria,
& Ignominioſa. Miſſio ex Honeſta cauſa, quæ
datur, militiæ tempore adimpleto. Cauſaria,
quæ datur militi, ob animi, vel corporis impe
dimenta, quibus quis, militiæ minus idoneus
eſt. Ignominioſa verò, ob delictum, & iſta con-
cernit pęnas militares, de quibus alibi dicam.

Honeſta miſſio, plura ſub ſe capita continet,
nempè Vacationem ob ætatem, vt minimè ap-
53 tam † militiæ, puta ob nimiam adoleſcentiam,
vel ob ſenium, quibus dabatur Stipendiũ eme-
ritum, vt veteranis, & qui iam militiæ tempo-
re perfuncti ſunt. de quo Liuius lib. 7. Alijs eme
rita ſtipendia dicendo, Alios graues iam æta-
te, aut viribus parum validos. Et Idem Liuius.
lib. 42. inducit Sp. Liguſtinum, veteranum mili-
tem dicentem. Viginti duo ſtipendia annua
in exercitu emerita habeo, & maior annis ſum
quinquaginta; quòd ſi mihi nec ſtipendia om-
nia emerita eſſent, nec dum ætas vacationem
daret, tamen cum quatuor milites pro me vno
dare poſſem, ęquum erat me dimitti. de his Lu
canus. libro primo.

Quæ ſedes erit emeritis? quæ rura dabuntur?
Qua Miles veteranus aret, quæ mænia feſſis?

Et Ouidius lib. 4. de Triſtibus inquit.

Miles, vt emeritis non eſt ſatis vtilis armis.

Militare autem permiſſum erat ab anno ætatis
cuiuſque Decimo ſeptimo; Vacatio dabatur
54 ei, qui maior † erat annis quinquaginta, vt do
cet Liuius lib. 42. Tempus autem, quo debe-
55 bant in bellis deſeruire erant † anni viginti, vt
habetur in l. Viginti. C. de Re militar. lib. 12. &
in l. Veteranis. C. de His, qui non implet. ſti-
pend. lib. 10. quod ſi videatur, non omnes Hi-
ſtoriarum ſcriptores perſcrutari potuerunt.
Iſti verò, qui habebant Honeſtam militiæ vaca-
tionem, fungebantur Priuilegijs veteranorum;
56 Si autem militaſſent in Vexillatione, aut † Le-
gione, habebant omnem Vacationem à Ciuili-
bus muneribus, & honoribus, de quibus in l. 1.
2. 3. 4. & 5. ff. de Priuileg. Veteran. In l. Vetera-
nis. C. Quand. prouoc. non eſt neceſſ. l. 1. 2. C. de
Excuſ. Veteran. de his agit Sueton. Tranq. in
Galba. cap. 10. Vegetius de Re militar. libr. 2. c.
1. & Liuius lib. 8. Cæſar Belli Gallici lib. 1. Vaca
re etiam militia ex cauſa honeſta dicebantur,
qui ante lapſum, & curſum illorum Viginti an-
57 norum, ex Principis † priuilegio dimittebãn-
tur. vt in l. 2. §. Ignominiæ. ff. de His, qui notant.
Infam. Exemplum nobile eſt apud Liuium. lib.
29. Erectis (inquit) expectatione Patribus ſu-
biecerunt, Colonias Latinas duodecim, quę Q.
Fabio, & Q. Fuluio Coſſ. abnuiſſent milites da-
re, eas annum iam fermè Sextum, Vacationem
militiæ, quaſi honoris, & beneficij cauſa habe-
re, cum interim boni, obedientesque ſocij, pro
fide, atq; obſequio Imperij Romani continuis
omnium annorum delectibus exhauſti eſſent.
Quandoque etiã ex Decreto Senatus, ad quod
facit illud Ciceronis. Pub. (inquit) Varlenus
Agro à Senatu, & vacatione donatus. Alia miſ-
58 ſio etiam finito bello fiebat, habito † ab Impe
ratore, Duce, vel Tribuno ſuo, honeſtæ dimiſ-
ſionis diplomate. vt ſcribit Vuolphgangus La-
zius in Reipublicæ Roman. Commentar. lib. 4.
cap. 7. & habemus apud noſtros in l. Laudabi-
le. ibi (Sacras ſolitas Epiſtolas,) vbi Accurſ. C.
de Aduoc. diuerſ. iudic. Vocantur hæ literæ te-
ſtimoniales apud Veget. de Re milit. lib. 2. cap.
3 Contubernalibus (inquit) completis ſtipen-
dijs, per teſtimoniales ex more dimiſſis. Atque
59 hi codicilli, & miſſionis † ſcripturæ, teſtibus
pro-

probantur. l. Si ſolemnibus. C. de Fid. inſtrum.
Miſſio etiam dabatur, ſi ad certum tempus fuiſ
60 ſent milites † aſſumpti, finito tempore, illa fie
bat. Accurſ. in l. 2. § Ignominiæ in verb. Emeri-
tis. ff. de Infamib.

Cauſaria, ſiue neceſſaria Militiæ miſſio fie-
bat, ob ſenium, animi, vel corporis vitium, vel
61 ob valetudinem, † quibus ex cauſis militia di-
mittebatur. l. 2. C. de His, qui non implet. ſti
pend. De hac cauſaria miſsione eſt illud Sue-
ton. Tranquilli in Veſpaſiano. cap. 1. Nonnulli
(inquit) cum ad huc ordines duceret, Sacramẽ
to ſolutum per cauſam valetudinis traducit.
Sic etiam Cornelius Tacitus lib. Annali. 13. in-
quit: Igitur Corbulo, dimiſsis quibus Senecta,
aut valitudo aducrſa erat, ſupplementum peti-
uit. & idem Tacitus lib. 16. Eodem (inquit) an-
no per Galliam Narbonenſem, Africamque, &
Aſiam, delectus habiti ſunt, ſupplendis Illyrici
legionibus, ex quibus ætate, aut valetudine feſ
ſi, Sacramento ſoluebantur.

Ignominioſa autem miſsio, fiebat ob vitiũ,
ac delictum: & ideo Princeps, qui illum dimit
tit declarare debet, cur miles mittatur, & in
62 ſpecie illum ignominiæ cauſa † dimittere, vt
dicit Vlpianus in d. l. 2. §. Ignominiæ. ff. de his,
qui notant. infam. Hanc Miſsionis nobilem for
mulam habemus apud Hirtium de bello Afri-
can. lib. 1. C. Auiene (inquit) quòd in Italia, mi-
lites Populi Romani contra Rempublicam in-
63 ſtigaſti, rapinaſque per municipia † feciſti,
quòdque mihi, Reique publicæ inutilis fuiſti,
& pro militibus tuam familiam, iumentaque in
Naues impoſuiſti, tuaque opera, militibusque,
tempore neceſſario Reſpub. caret; ob eas res,
ignominiæ cauſa, ab exercitu meo te remoueo,
hodieque ex Africa abeſſe, & quantum potes
proficiſci iubeo. Quibus verbis, is, qui mittitur
infamia notatur. l. 3. C. de Re milit. lib. 12. Igno-
minioſa etiam militiæ miſsio dicebatur, & ſi
expreſſum nõ eſſet in miſsione, ignominiæ cau
ſa dimiſſum, patet ex alijs exemplis ejuſdem
Hirtij de bello Africano. lib. 5. Itemq; (inquit)
64 te † A. Fontei, quòd Tribunus militum ſeditio
ſus, malusque ciuis fuiſti, te ab exercitu dimit-
to. Altero autem exemplo ibidem. T. Alliene,
M. Tyro. C. Cluſiane, cum ordines in meo exer
citu beneficio, nõ virtute conſecuti, ità vos geſ
65 ſeritis, vt neque bello fortes, neque pace † bo-
ni, aut vtiles fueritis, & magis in ſeditione, cõ-
citandiſque militibus, aduerſariorum noſtro-
rum, Imperatoris, quàm pudoris, modeſtiæq;
fueritis ſtudioſiores, indignos vos eſſe arbi-
tror, qui in meo exercitu ordines ducatis, miſ-
ſoſque facio, & quantum poteſtis abeſſe ex A-
frica iubeo. Quæ duo exempla, & ſi non con-
tineant verba, quæ declararent militia miſſos
ignominioſè, tamen idem continere haud ali-
quem dubitaturum arbitror.

Inter hujus etiam ignominioſæ miſsionis
cauſas, atque effectus ponunt nonnulli exau-
66 thorationem: Eſt autem † exauthorare inſi-
gnia militaria detrahere. Vlpianus in dicto §.
Ignominioſè. Exauthoratus enim militia re-
67 motus dicitur † & è Caſtris eiectus. vt dicit
Arrianus Iuriſconſultus, (quem dicit eſſe ſcri-
68 ptorem illum rerũ Geſtarum † Alexandri Ma-
cedonis Aymarus Riuallius in Hiſtor. Iuris ci-
uilis. libr. 5. vel Arrius Menander vt dicit, licet
nemine authore Sebaſtian. Medices de legi-
bus, & ſtatut. par. 1. q. 4.) in l. Qui de libertate.
ff. de liberal. cauſ. & in l. Qui cum vno. §. Exau-
thoratus. ff. de Re militar. Et qui exauthoratus
erat, ignominioſè miſſus à militia dicebatur:
69 afficiebatur enim infamia, † vt dicit Vlpianus.
in d. § Ignominioſè. quamquam dictum non
fuiſſet, eum ignominiæ cauſa exauthoraſſe, vt
ibidem habetur. Exauthorationis formulam
dicunt, quam fecit. Alexander Seuerus Impe-
rator, qui cum apud Antiochiam milites non-
nullos lauacris muliebribus, ac delitijs vacare
compeŕiſſet, in vinculis coniecit, Quod cum
in exercitu auditũ eſſet, mota ſeditio eſt, ęgrè
ferentes, qđ ſocij eſſent in vincula cõiecti. Vn-
dè Imperator Tribunal aſcendit, vinctis omni-
bus circum aſtantibus, & ad milites concionẽ
habuit, quam refert Ælius Lampridius in Ale-
xãdro Seuero; & in ea illorũ mores, & vitia im
probat, cũ & de ſumẽdo ſupplicio minaretur,
& tumultus maior fieret, his verbis ſubiunxit
70 Imperator: Qui in concione eſtis, † vocem in
bello contra hoſtem, non contra Imperatorem
veſtrum, neceſſariam emittite. Certè Campi
ductores veſtri, hanc vos docuerunt, contra
Sarmatas, & Germanos, ac Perſas emittere, nõ
cõtra eum, qui acceptam à Prouincialibus An-
nonam, qui veſtem, qui ſtipendia vobis attri-
buit. Continere igitur vocem truculentam, &
campo, ac bellis neceſſariam, ne vos hodie om-
nes, vno ore, atque vna voce Quirites dimittã:
& incertum an Quirites: Non enim digni eſtis,
qui vel Romanæ Plæbis ſitis, ſi ius Romanum
non agnoſcitis. Et cum vehementius freme-
rent, ac ferro quoque minarentur. Deponite,
inquit, dextras contra hoſtes erigendas, ſi for-
tes eſtis; me enim iſta nõ terrent. Si enim vnum
hominem occideritis, non nobis deerit Reſpu
blica, non Senatus, non Populus Romanus, qui
de vobis vindicet. Et cum illi exclamarent, ac
fremerent, ille: Quirites (inquit) diſcedite, at-
que arma deponite. Mirando exemplo, depo-
ſitis armis, depoſitis etiam ſagulis militaribus,
omnes non ad caſtra, ſed ad diuerſoria varia
receſſerunt; Tuncque primum intellectum eſt,
quantum eius ſeueritas poſſet. Hæc Lampri-
dius. Et quamquam in dicta l. Qui cum vno. §.
71 † Ex authoratus. dicatur exauthoratum eo no
minc infamem non eſſe. Reſponderi poteſt: id-
circo ibi infamem non fieri, quia ille exautho-
ratus dederat ſe militiæ ob vitandam litem.

Quod

Qđ & placuit Accurſio. in d. §. Ignominiæ. in
Verb. Efficit. Plura tradidiſſem Hiſtoriarũ exẽ
pla, verum quia reperi exactè tractata per Gu-
lielmum Bud. in Annotat. prioribus ad Pande-
ctas. in d. l. 2. ff. de infamib. per Petrum Fabrum
Semeſtrium. lib. 1. c. 17. & Ianum Langlæũ Ocij
72 Semeſtris. lib. 13. ca. 1. Qui † ſunt tria lumina,
omnium Hiſtoriarum, atq; antiquitatũ ſplen-
dore micantia, idcirco ſubſiſto.

73 Commeatus verò, quæ facultas † abeũdi ab
exercitu erat, iuſtis ex cauſis concedebatur: ge
rẽdi alicuius negocij priuati gratia, aut domus
viſendæ cauſa, dabaturq; temporalis, habita
negocij, ac itineris, & temporis ratione: q̃ ſi ad
cõmeatus diem non is veniſſet, tamquã eman-
ſor habebatur, (qui diù vagatus ad Caſtra re-
74 uertebatur) cuius commeatus† facultas codi-
cillis fiebat, vt horũ omnium meminerũt Mo-
deſtinus. in l. Deſertũ. §. Emanſor. & §. Si quis
ad diem, & in l. Qui commeatu. ff. de re militar.
Hinc de diſcendentibus abſque codicillis di-
cit Liuius lib. 23. Magna pars ſine cõmeatibus
dilabebatur. Excuſabatur autem, qui ad diem
cõmeatui ſtatutũ, non reuertebatur aliquibus
75 ex cauſis, quas † narrauerũt, Modeſtinus in d.
§. Si quis ad diẽ. & Paulus in d. l. Qui cõmeatu.

Donaria dabat Dux Militibus victoria rela-
ta, ac præmia: primum illis, qui in pugna victo-
76 res fuiſſent, quos † haſta pura donabat. Roma
nis ciuibus Torques argenteos, Armillas ve-
rò, & Coronas ex auro, primus omnium do-
nauit A. Poſthumius Dictator apud lacũ Re-
77 gillum, caſtris latinorum† expugnatis: vt ſcri-
bit Plin. lib. 33. c. 2. Torques verò Aureos, & ta-
lenta dabantur Externis, & Auxiliaribus mili-
tibus, qui acriter pugnaſſent: vt dicit Plin. in
dicto loco. Dabant etiã ipſi Romanis coronas
ciuicas, murales, obſidionales, donaria, pone-
bantur ſtatuæ, Imagines; ſepeliebantur pecu-
nia publica ad ſonum Tibiæ, ſequentibus Tri-
bunis, Senatoribus, & Magiſtratibus: laudaban
tur publica oratione in foro. de quibus idem
Plin. lib. 6. c. 28. lib. 22. c. 5. dabant etiam Victo-
ribus ouationes, dabant, & Triumphos. de his
Aulus Gellius. Noctium atticarum lib. 5. cap. 5.
Flauius Blond. de Roma Triumph. lib. 6. & lib.
10. Raph. Volaterran. Philologiæ. libr. 26. Plin.
lib. 16. capit. 4. Liuius. libr. 3. 10. 30. & 37. &
alibi pluries. Latè Alexand. ab Alexandro Die-
rum Genial. lib. 6. c. 6. Alexander Sardus de Mo
rib. gent. lib. 3. cap. 10. & 11.

78 Pęnæ verò militares multæ † fuerunt, quarũ
ego latè memini de Magiſtratuum edictis. lib.
2. c. 8. quibus me refero, ne eandem telam re-
texere videar, quod opus ſpero propediẽ edi-
turum. Scripſit autem Italo idiomate libellum
79 de Militaribus pœnis elegans† Iuriſconſultus
Petrus Albizinus Romanus apud Sãnites Pro-
uinciales Regij Fisci Patronus, quẽ pro ſua hu-
manitate pluribus diebus me videre permiſit.

80 Pacem verò, Fęderaq; Romani † faciebant,
medio fęcialium Sacerdotũ, in quibus ferien-
dis Patris Patrati opera, & Authoritas exige-
bantur. Pacis autẽ, Fęderumq; formulam vides
apud Liuium. lib. 1. & 38. vbi adeſt formula
81 facta cũ Rege Antiocho: ac etiã formula † Pa-
cis facta cum Ætolis: de his etiã Sueton. Tran-
quill. in Claudio. ca. 26. Feneſtella de Sacerdo-
tijs Romanorum. ca. 9 & 10. & nouiſſimè pluſ-
quã alius Alex. ab Alex. Dier. Gen. lib. 4. c. 23. &
lib. 5. c. 3. Qui omnem huius rei vſum, atque Hi-
ſtoriam deſcripſerunt. Fęti verò nequaquã pō
terant abſque Dictatoris, Conſulis, Prætoris,
aut populi iuſſu, vt idem Alexander vbi ſupra
eſt author.

Pacis itaq; ſtudia, & ſi belli ſtudij contraria
ſint, vnum tñ alterum conſequitur: cũ, vt Ari-
ſtoteles ait, bellum conficiatur, vt in pace de-
82 gatur: † quod comprobaui ex multis, in primis
Adoleſcentiæ annis de compromiſſ. §. 1. gloſſ.
1. per totũ. Pacis verò commoda, belli incom-
moditatibus præferri debere, nemo non ſanus
dixerit, vt ibidem pluribus diſſerui. Nunc ta-
men prouectior factus, auctarium faciam. Ar-
taxerſes enim exemplum nobis prębuit, quan-
tum eſſe debeat propenſum Principũ ſtudium,
vt ſibi ipſis, ſubditisque Regnis pacem conſer-
uent, dum Eſther capit. 13. inquit. Vt abſque
vllo terrore vitam ſilentio tranſigentes, optata
83 cũctis mortalibus pace fruerentur. † Hinc Da-
uid Pſal. 33. dicebat: Inquire pacem, & perſe-
quere eam. Vnde Salomon Prouerb. cap. 17. in-
quit. Qui pacis ineunt conſilia, ſequitur eos
gaudium. Et Eſai. c. 9. Chriſtum honorabili ti-
tulo adornans inquit: Paruulus enim natus eſt
nobis, & filius datus eſt nobis, & factus eſt Prin
cipatus ſuper humerum eius, & vocabitur no-
men eius admirabilis, Conſiliarius, Deus, For-
tis, pater futuri ſæculi, Princeps pacis, multi-
plicabitur eius Imperium, & pacis non erit fi-
nis. Inde præceptũ dedit Paulus ad Hebræos
c. 12. Pacem ſequimini cum omnibus, & ſan-
ctimoniam, ſine qua nemo videbit Deum. &
Petrus Epiſtola. 1. cap. 3. dicit: Inquirat pacem,
& ſequatur eam. Infinitæ propemodum in ſcri
ptura ſacra authoritates, quibus ad pacẽ pro-
uocamur: quam etiam Ethnici Reges venerati
ſunt, vnde Numa Pompilius Romæ, Pacis Tem
84 plum erexit, cui ſemper † ſtuduit, æquè, ac bel-
lo: vt Liuius ſcribit lib. 1. meminitq; Clemens
Alexandrinus Stromatum lib. 5. Quia vt Augu
ſtinus in lib. de verbis Domini c. 158. ait: Pax
85 eſt ſerenitas mentis, † tranquillitas animi, ſim
plicitas cordis, vinculum amoris & cõſortium
charitatis. Et Iſidorus de ſummo bono. lib. 3.
Optandum eſſe (inquit) vt boni pacem habeãt
ad inuicem. Dunſtanus Archiepiſcopus Can-
tuarienſis, diuino monitus ſpiritu, dum Egda-
tus ſuſciperet Anglici Regni diadema, quàm-
diù ille viueret, pacem Anglię futurã prędixit.

Et

Et pro notiſſimo exemplo Hiſtorici illum afferunt, quòd nihil Regni finibus paſſus ſit, quòd à pacis quiete, alienum foret. vt Marulus tradidit lib. 3. ſic alium laudat ob hoc Virgilius lib. 8. Æneidos quòd.

Aureaq; (vt perhibent) illo ſub Rege fuere
Sacula, ſic placida populos in pace regebat.

Quem imitatus eſt Mapheus Vegius dum ait:

Et iam compoſitos fęlici in pace regebat
Dardanidas

Optimè itaq; de pace cecinit Euripedes in Creſphonte, dum inquit:

O pax opulenta, & beatos inter pulcherrima diuos
Deſiderium me tui habet, ò quàm tarda moreris,
Atquimetuo, ne prius laborioſa vincar ſenecta,
Quàm iucundum tui tempus inſpexero,
Cātusq; pulchri colores, cōuiuiaq; coronis gaudētia:
Huc ades ò veneranda, hanc ad vrbem,
Aedibus inimicam expelle ſeditionem.

Et Ariſtophanes in Georgicis ait:

O pax prædiaes, & iugum boaam,
Vtinam mihi immuni à bello contingeret
Fodere incaruato, lotoq; haurire vinum,
Panem optimum, & raphanum ferenti.

Et Ouidius lib. 2. Faſtorum:

Sub iugo bos veniat, ſub terras ſemen aratas,
Pax Cererem nutrit, pacis alumna Ceres.

Vnde Philemon in Pyrrho inquit pulcherrimè:

Inquirunt, (vt audio) Philoſophi
Et multum in hoc aſſumunt temporis,
Quid nam ſit bonum, nec dum vllus inuenit, quid ſit,
Hac etiam intricant magis quàm quid bonum ſit.
At ruſticus ego, Terramq; fodieas nunc bona
Pacis iaueni ò Iuppiter charisſime
Amabilis illius, & benigniſſima diua.
Nuptias, feſta, cognatos, liberos, amicos,
Diuitias, ſanitatem, annonam, vinum, voluptatem,
Pax confert, quòd ſi hac omnia defeceriat
Perijt omnis communiter viuentium vita.

Sic etiam pulchrè eandem pacem collaudat Tibullus lib. 1. Elegia 10. dum ait:

Interea pax arua colat, pax candida primum
Duxit araturos ſub iuga curua boues.
Pax aluit vites, & ſuccos condidit vua
Funderet, vt nato teſta paterna merum.
Pace bidens, vomerq; vigent, ac triſtia duri
Militis in tenebris occupat arma ſitus.

Et Silius Italicus lib. 11. Belli Punici:

Pax optima rerum
Quas homini nouiſſe datum eſt: pax vna Triumphis
Innumeris potior, pax cuſtodire ſalutem
Et ciues æquare potens.

Laudauit, & ipſam hoc Encomio Ouidius lib. 1. Faſtorum dicens:

Frondibus Actiacis comptos redimita capillos
Pax ades, & toto mitis in orbe manes.
Dum deſunt hoſtes, deſit quoq; cauſa Triumphi
Tu ducibus bello, gloria maior eris.

Hinc idem Ouidius lib. 3. de Arte Amādi, inquit:

Candida pax homines, trux decet ira feras.

Vndè iterum Ariſtophanes inquit:

O ſtulte, ſtulte, hac omnia paci inſunt
Vt ruri aliquis in prædio habitet
Immunis à Forenſibus negotijs,
Proprium poſsidens iugum bouum,
Balantes vt audiat oues;
Capræq; vocem ad mulctram emulgenda,
Obſonijs autem vtatur condris, & turdis
Neq; expectet in foro venales piſciculos
Triduanos, magni pretij, contrectatos
Piſcium venditoris iniquiſsima manu.

Vnde Iſocrates in oration. 13. inquit: Propter eos, qui pacem amplectendā eſſe, hortati ſunt, nunq̃ quicquam damni accepimus: At propter eos, qui procliues ſunt ad Bellum, in pleraſq; caſq; non paruas calamitates, incidimus. Xenophon Hiſtoriarum lib. 1. recitat Bella ab Athenienſibus geſta cum Lacedemonijs per annos quatuor cauſa Beotiorum. Expetebant pacē Beoti, Lacedemonij non recuſabant; fuit tandem in controuerſia deductum, an & Athenienſes pacem cum ijſdem Lacedemonijs facere deberent, reluctantibus Argiuis, quā de re Andocides in Orat. de pace, quæ eſt inter Orationes Ariſtidis. Tomo 4. perſuaſit Athenienſibus, pacem fore ineundā, pluribus illam argumentis fulciendo, & hoc dicere voluit Cicero, dum illum Ennij verſiculum retulit.

Cędant Arma Togæ.

Summè itaq; pax cuſtodienda eſt nobis, cum reconciliati ſimus Deo per Ieſum Chriſtum, cui nos per carnem ſuam reconciliauit, ac pacem tribuit: vt inquit Hieronym. in prima Pauli ad Epheſeos. c. 1. & idcirco maximum eſſe Dei donum, ſuperans omnem ſenſum, & cuſtodiens corda, intellectuſq; ſanctorum, & eſſe ſerenitatem quandam, atq; tranquillitatē animæ quieſcentis, & vniuerſam tempeſtatem, & turbinem perturbationum fugantē, dicit idem Hieronymus ibidem cap. vlt. Rectè itaq; Herodotus Hiſtoriarum lib. 1. inquit: Nec enim quiſpiam ità amens eſt, vt bellum, q̃ pacem, præoptet. Sed lamentis admodum cruciatur Saluſtius in Iugurthino, allijq; non pauci Hiſtoriarum ſcriptores, q̄ pace Romanorum Reſpublica, eiuſq; Imperium fuerit euerſum. Ego autem non pacem internitionis cauſam fuiſſe di-
86 iudico, ſed ocium, quod† Reſpublicas omnes, omnia deniq; peruertit, & cum ocio luxus, luxuriaq;. Hæc ſunt illa vitiorum omnium examina, quibus concitati populi, in diſſenſiones, ac ciuilia bella trahuntur, ſeq; inuicem confligant, & ad nihilum reducunt; Hinc illud Catulli ad Lesbiam.

Ocium Reges prius, & Beatas
Perdidit vrbes.

Pax verò nunq̃ praua operatur, non enim pacem dare veram ſine Amore eſt ſui ipſius, & proximi. Qui demum alios amat, nō odit: quos verò odio non proſequimur, nec bellis proſe-

quimur,

quimur, aut pugua laceſſimus. Dum pace frui-
mur,negocijs vacamus, cerrã colimus, fructus
vberes colligimus,nec tempus inanirer conſu-
mimus: dies bellis nõ teruntur, ſumptibus bo-
na minimè diripiuntur, non annonas,non fru-
ges,non commeatus, non appararus bellicos,
nec ſtipendia aliqua militibus pendimus. Ex
ijs ſtateram æquilibrio facere poſſumus, ac in-
ſpicere,quàm maximè pax bello præſtet,quam
extremum iudicij diem antecedete debere,no
tiſſimum eſt. Quàm optimè, Cineas ille apud
Plutarchum in Pyrrho,hæc omnia animaduer-
tit. Libeat mihi illius verba referre. Cineas vir
magni ingeuij, Demoſthenis auditor, qui ma-
ximè vires dicendi illius, aſſequi videbatur.
Pyrrhum ad Italiam inclinatum cernẽs,nactus
aliquã illum ocioſum in huiuſmodi ſermonem
adduxit. Egregij quidẽ Bello Romani eſſe di-
87 cuntur,†multisq; bellicoſis gentibus impera-
re, q ſi eos ſuperare nobis Dij dederint, quid
tunc agemus Pyrrhe? Ad hæc Pyrrhus: De re-
haud quaq; obſcura rogas:nulla ſupererit illic
Ciuitas, vel Barbara, vel Græca, quæ deuictis
Romanis, uos queat ſuſtinere: verũ illico totã
tenebimus Italiã, cuius magnitudinẽ,virtutẽ,
opes,ſi qdem aliũ, te certè non eſt par ignora-
re. Vbi pauliſper ſubticuit Cyneas. Occupata
(inquit) Italia Rex quid agemus? Pyrrhus,qui
nondum mẽtem eius perſpiceret, Vicina(infit)
Sicilia eſt, manus porrigit inſula diues, & po-
puloſa, & captu facilis. Nã ab Agarhoclis ex-
ceſſu ſeditionibus illic omuia,licentiaq; Ciui-
tatum, & præcipitantia tenentur concionato-
rum. Probabilia narras,inquit Cineas. Sed qd?
num Sicilia occupata,finis erit belli? Tũ,inqt,
Deus victoriam nobis,& ſucceſſum tribuat,his
ingentium argumentorum vtemur præludijs.
Quis enim Africa tẽperet, & Carthagine? His
autem victis nullus nobis reſiſtet hoſtis. Itã
eſt,inquit Cineas, & victis omnibus, ac rerum
potiri,quid tum? Ridens Pyrrhus;in alto ocio,
inquit,viuemus bone vir,compotabimus quo-
tidie,& mutuis nos ſermonibus oblectabimur.
Huc Cineas cum Pyrrhum ſermone duxiſſet,&
nunc quid obſtat,inquit, quominus compote-
mus, atq; ocium inter nos traducamus,cũ iam
teneamus hæc, & citra negocium ad manum
ſint. Quæ per ſanguinem,per multos ſudores,
per diſcrimina perituri ſumus, multasq; cala-
mitates allaturi alijs,& accepturi. De his nunc
ſatis. Nunc tranſeamus ad alia.

Quæ autẽ exiguntur, vt bellũ iuſtũ appellari
poſſit,ac ritè inferri dicatur? Plures cauſæ illæ
sũt, quas enumerabimus diſtinctè ne terminos
confuudamus,& iuſtæ illæ ſint,puta,prima pro
ſua propria defenſione. Secũda, p defenſione
rerũ ſuarũ. Tertia,pro recuperãdis rebus abla-
tis. Quarta, pro defenſione patriæ. Quinta,cõ-
tra ſubditos rebelles,& cõtumaces. Sexta,con-
tra Turcas, infideles,& fidei Chriſtianę hoſtes.

Prima,pro ſui ipſius defenſione,& propulſan
88 da iniuria. Vim vi repellere licet. † l Vt vim.ff.
de Iuſtit.& iur.q pugnandi, bellandi,ac defen-
89 dendi facultas,etiam brutis à natura † tributa
eſt l.1.§.Vim vi.ff. de vi,ac vi armat. l.1.§.Cum
arietes.ff.ſi quadrup. pauper. feciſſe dicat. c.1.
in prin.Hic finitur lex. in Feud. Vaconius à Va
cuna declaration. Iuris ciuil. lib.1.declarat.21.
nu.7.Secunda,& Tertia,probantur,quia res no
90 ſtræ,bona,& patrimonium, ſunt † hominũ vita,
ac ſubſtantia.l.In pecudũ. in fi.ff.de vſur.l.Ad-
uocati.vbi Accurſ.in verb.vitam. Vbi Bal.etiã.
C.de Aduoc. diuerſ.iudicior.& probatur in l.
3. §. Cum igitur.ff.de vi, & vi armat. Vnde pro
illorum defenſione, vel ablatorum reſtitutio-
91 ne,†bellum moueri iuſtè dicitur.c.Ius natura-
le 1.diſtin.c.Iuſtum. ibi, Rebus repetendis 23.
q.2. c.Olim il 1.de reſtit.ſpoliat.l.1.2. C.quãd.
lice.vnicuiq; ſin.iud. ſe vindic.voluit Io.Blan-
chi.in sũma Feudor.tit.quib.mod.Feud.amitt.
§.Et debet dñm. quẽ refert, & ſeqtur Iacobin.
de ſanct.Georg.in inueſtitur.Feudal.§.Et pro-
miſerũt,nu.10, Angel.de Clauaſ.§ Bellum.ſub
92 nu.4.verſ.Tertiò res. Quarta cauſa,pro†defen
ſione patriæ, vel Ciuitatis, vel iniuriæ ab ea
propulſandæ. probatur in c. Dominus noſter.
23.q.2. Diuus Thom.de Aquino in 2. 2.q.40.
Barthol.Fumeus in ſumma Armilla. §. Bellum.
Hinc Caſſiodorus lib.variar.1.c.20. Vnicuique
ſua patria charior eſt, dũ ſupra omuia ſaluum
fore quæritur, vbi ab ipſis cunabulis commo-
ratur. Feris datum eſt, Agros,ſiluasq; quærere,
hominibus autem fores patrias ſuper cuncta
diligere. Aues ipſæ per aera vagãtes,proprios
nidos amant: Erratiles feræ cubilia dumoſa fe-
ſtinant: Voluptuoſi piſces, cauernas ſuas per-
quirunt: cunctaq; animalia ibi ſe norunt,refu-
gere, vbi longiſsima cupiunt ætate conſtare.
Hæc Caſſiodorus. Vnde Cicero Philippica 12.
Omnibus bouis expedit ſaluam. eſſe Rempu-
blicã. Propterea Ouidius lib.1. de Ponto,inqt:

Neſcio, qua natale ſolum dulcedine cunctos
Ducit, & immemores non ſinit eſſe ſui.

Et Silius Italicus lib. 12. Belli punici ait:

Sed enim non fœmina ceſſit,
Mente æquare viros, & laudis poſcere partem:
Omnis præſeſe portans, capitisq;,manusq;
Antiquum decus, ac direpta monilia collo
Certatim matrona ruit, belloq; miniſtrant.

Ob patriæ amorem, quæ geſta ſint,alibi memi-
ni.Et S.Tho.2.2.q.80.art.1. dicit, patriæ,& pa-
rentum nomine, conſanguineos omnes, affi-
nes,amicos,ciues,contineri. Quinta belli cau-
ſa eſt, ad compeſcendos ſubditos cõtumaces,
& rebelles, & hos ſimiles, contra quos belli
93 †cauſa iuſta eſt.l.1.ff.Si qs iuſdicẽt.nõ obtẽp.l.
Qui reſtituere.ff.de rei vẽdic.l.Nõ eſt in ſingu-
lis.ff.de reg.iuris c. Si nulla 23.q.8. Angelic.in
dicto.§ Bellum. num. 4. verſic.2. & Armilla in
d.§ Bellum.nu.2.Iacob.in d.§. Et promiſerunt.

ſub nu.9. Quod non eſt de contumacibus Iudi-
cialibus ſemper dicendũ,quia de ijs diſſero de
contumacis vindicta. c. . . Sed de veris contu-
macibus,& rebellibus cõmittẽtibus proditio-
nẽ,Felloniã,aut rebellionẽ;quiq; dño ſuo obe-
dire,& colla ſubmittere renuunt,& in eos pro-
ditionis, & maieſtatis ſcelus cõmittunt:de qui-
bus ſupra dixi.c 26. Iuſtã hanc belli cauſam ha-
94 bebat Carolus V. Auſtriacus Cæſar, dum† Gan
denſes in eum rebellatũt, quos potuiſſet bello
opprimere, & tñ clementia in illos vſus,qua il
95 lorũ perfidiã vicit. Eodẽ modo† Philippus fi-
lius Rex Catholicus in nonnullos Hollandiæ,
Zelandiæ, ac Phriſiæ Principes viros qui omiſ-
ſis cunctis,diuini, atq; humani iuris legibus,in
ſuũ Dñm inſiluerunt, obedientiæ obſequium
illi deneganres,ſtatum eius occupãtes, contra
quos perẽni vſus eſt,vteturq; bello,donec Prin
cipatus ſuus debito veneretur obſequio,& do
nec errore agnito ad cor redibunt,& eius cle-
mentiam experiri non dedignabuntur. Et ab
ijs ſubſequitur Sexta, & vltima cauſa,quæ eſt
cõtra Chriſtianæ fidei hoſtes, Turcas,Mauros,
Saracenos,Hæreticos, ac ſimiles, contra quos
96 licita eſt belli gerendi † occaſio. l. Hoſtes.vbi
Bart ff.de capt.& poſtlim.reuerſ.Innocẽt.in d.
c.Olim il 1.de reſtit.ſpoliat. Iacob.vbi ſup.n.9.
Ludouic. Carren.de Hæretic.n.155.cũ pluribus
ſeq. Alphonſ.de Caſtro de iuſta hæret.punir.c.
14.Andr.Gail.de pace publica.lib.1.c.4.nu.40.
& ſeq.Anton.Gãma in deciſ. Luſitan.335.nu. 1.
& ſtatim inferius dicam. Et iſta pro nunc ſuffi-
ciãt quoad legitimationẽ cauſarũ,ſupereſt di-
cere,q̃ requirãtur,vt bellũ poſsit iuſtũ appellari.
Primò diximus; cauſã eſſe debere iuſtã belli
97 indicẽdi,qbus iũgẽda† ſunt,q̃ ſcribit Lãcellot.
Conrad.in Tẽplo omn.Iudic.lib.1.§.3.in verb.
Bella. Petrus Nauarra de reſtitur. ablarorum.
lib.2.c.3.num.258. parte 1. & remiſsiuè plures
alios allegans Petrus Cenedo in Collectan. iu
ris Canonici 50.num.1. parte 1.
Secundò requiritur, q̃ adſit Authoritas Prin-
cipis bellum indicentis, vt in principio huius
98 † capitis diximus.& habetur in d. c.Culpatur.
23.q.1.cap.Iuſtum 23.q.2.l.Vnica.C.Vt armor.
vſus.Innocent. in d.c Olim. & hoc intelligen-
99 dum eſt de Papa, † Imperatore,ac Regibus, &
alijs Principibus ſuperiorem non recognoſcen
100 tibus,vt de Rege noſtro Hiſpaniæ† dicit An-
gelic.in ſumma.§.Bellũ.nu.2.Armilla in §.Bel-
lum.nu.1.Didac.Couar.in d.c.Peccatum.in re-
lect. par.2.§.9. num.2.9. Dominic. de Soto de
Iuſtit.& iur.lib.5.q.3.Articul.5. Sebaſtian.Me-
dices in ſumma Decreti 23. quæſt. 2. Franciſc.
Gratianus in Compendio iuris Canonici.par-
te 7.diſtinct. 3. §.De iuſto bello.
Tertiò requiritur intentio,ſeu animus,vt op-
101 timo id fiat propoſito,ſcilicet ad malum† vi-
tandum,& bonum promouendum. c.Militare.
23.q.1.& dicunt ſupra annotati Doctores:Hęc
102 intentio Caroli† Cæſaris fuit,aliorũq; Prin-
cipum Germaniæ,dum contra Hæreticos mili-
103 tarunt. Hæc Philippi Regis Catholici† dum
contra aliquos fidei hoſtes ætatis noſtræ per-
petuis laborauit, laboratq; erumnis,vt Eccle-
ſiam Dei tueatur incolumem. Hæc Rodulphi
104 † Secũdi Imperatoris intentio, aduerſus Tur
cas,Tartaroſque, contra quos modo acerrimè
pugnat, & nõnullas reportauit victorias.Deus
Opt.Max.illũ defendat, & protegat, vt valeat
Romanũ dilatare Imperium. Hæc olim Caroli
IX Galliæ Regis in primo ętatis flore Catholi-
105 ca intẽtio fuit,q† poſt ſublatũ à tutela iugũ,
adiutus à Ghiſijs,aliiſq; Principibus,viſis Hu-
goniſtarũ; aliorũq; Hæreticorũ q̃ malo Galliæ
fato, admiſsi fuerãt, progreſsibus,dũ vixit,ad
ſexaginta circiter millia illorum deleuit. Vti-
nam illi longioris æui vita ſuperſtes fuiſſet, q̃a
aliã meliorem aleam ſortita eſſent Galliæ Re-
gna,nec tot bellis eſſent lacera; & profligata.
Quartò requiritur,vt p̃cedat antea monitio,
106 ſiue diffidatio,alias diceretur bellũ† inferri
proditoriè. arg.c.1. de Homicid.in 6.Bal.in l.
Si manumiſſori.C.de obſeq.patr.præſtan.idem
Bald.in l.2.nu.71. C. de ſeruit.& aqua.Martin.
Laudenſ.de Bello.§.37.& §.39.Lancellot.Con-
rad.in Tẽplo iudic.lib.1.c.1.§ 3 in verb.Bellũ.
nu.5.ante eos Angel.in conſ.14.col.1. Hinc ijs
concinunt dicta per Cic.lib.offic.1.Bella(inqr)
non niſi iuſtis de cauſis ſuſcipiantur,nec infe-
rãtur,niſi rebus repetitis,niſi ſolẽniter denun-
ciata,ne ſæuiatur ſupra modũ in victos. Et huc
pertinent, q̃ Romani facere conſueuerant per
patrẽ Patratum,& Fœciales, anteq̃ bella infer-
rentur, quæ ſupra hoc eodem capite diximus.
Sed hoc requiſitum non eſt vndequaq; verum,
107 neq; omni ex parte,† atq; indifferenter, ſed
tñ in caſu,quo tractaretur de inferendo bello
per aliquem Chriſtianum Principẽ in alterum
Dñm Chriſtianũ: Secus vero ſi ageret Chriſtia-
nus Princeps cũ Turca,Infidelibus, Hæreticis,
vel alijs Chriſtianæ fidei hoſtibus,vt ſtatim di-
cam:quia inter Chriſtianos Principes,hanc mo
nitionem; ac diffidationem requiri neceſſariũ
duco.Hoſtienſ.& Io.Andr.in d.c.1.de Homicid.
in 6. & poſt Dominic. voluit ibidem Philipp.
Franc.col.2.notab.10.12.Bal.in auct.Itẽ nulla.
nu.2.notab.5. C.de epiſc.& cler Iacob.de ſãct.
Georg.in inueſt. Feud. in d.§. & promiſerunt.
nu.9. Si vero Chriſtianus Princeps cũ infideli,
108 vel hæretico bellum gerere † vellet,vtiq; ta-
lem monitionem exiſtimo minime exigi,ſed cũ
eo, tractandum eſſet,tanquàm contra hoſtem,
iuxta illud Virgilij lib.2. Æneidos.

Dolus,an virtus, quis in hoſte requirat?

Animaduertendum tamen eſſe dijudico,ad-
109 modũ differre monitionem † à diffidatione,
quia ſi ſupra notatum vſum populi Romani,
inſpiciamus, vtiq; monitio illa quædam ami-
cabilis præcedebat, vt fieret,vel reſtitueretur,
quod

quod petebatur, & poſtmodum elapſis tribus, & triginta diebus, niſi petita,facta fuiſſent,indicebatur bellum cum illa ſolemnitate, quam ſupra retulimus. Monitionem verò hoc loco capi pro exhortatione quadam, vt quid fiat, aut non fiat, aut reſtituatur,& eſt modus qui-
110 dam†humanitatis,& humilitatis.arg.c.Igno rantia.38.diſtinct. Qua præuia monitione non exequuta, tunc demum ſubſequitur diffidatio, quia diffidatur, ac diffidatus, & Bannitus de-
111 claratur ille talis, † ità vt poſsit tamq̃ hoſtis impunè offendi:vt optimè declarauit Florian. de ſancto Petro.in l.Si is,qui binas,in fin. ff. de vſufr. & idcirco diffidando, dicitur tribui li-
112 centia,ad diffidatum †offendendum. vt dicit Angel. in dicto conſ. 14. & Bald. in l.3. C. ad leg. Falcid. vbi hoc voluit idem Angel. poſt Bald.eius Germanum.idem Bald.in dicta auct. Item nulla.nu.1. & optimè declarat Dominic. de ſanct.Gemin. in dicto c.1.§ Fin. num.11.de Homicid. in 6. Et vno diffidato, omnes eius complices cenſentur diffidati. Bald. in d. l. 2. nu.70. C. de ſeruitut.& aqua.

Ex iam dictis duæ Hæreſes confunduntur,
113 quarum† prima, nullum omnino bellum ſuſcipiendum eſſe, aſſeruit. Altera verò, qua
114 per†Chriſtianos Principes in Turcas,alioſq; infideles, bellum geri non poſſe, nec deberi, tradidit.

Primæ huius Hæreſis,author fuit Manes.quẽ ſequuti ſunt omnes ſui ſequaces Manichei,
115 †Ij reprehenderunt Moyſem, quod bella geſſerit,vt teſtatur Auguſtin. Contra Fauſtũ lib. 22.
116 c. 74.Sequuti ſũt illã poſtmodũ†Io.Oecolãpadius,Eraſmus Rotherodamus,& horũ imitator nouiſsimè Hẽricus Cornel. Agrippa in lib. de vanitat. ſciẽtiar. vt refert Alphõſus de Caſtro aduerſus hæreſes lib.3.tit.de bello.Hæreſi 1. refert etiã Paulus Gryſaldus Deciſ. Cathol. §.Bellum.nu. 1.& nouiſsimè Petrus Cenedo in Collectaneo iuris Canonici.59.nu.1.p.1.Aſſeruit autẽ Agrippa Chriſtũ improbaſſe Bellum, dũ poſt impugnationem artis militaris, dixit, atq; laudaui: Diuinus ille Plato, ipſeq; Auguſtinus, & Bernardus Catholici in Eccleſia Doctores, hanc alicubi probauerunt,& Pontificia decreta illã non improbant: Licet Chriſtus, & Apoſtoli longè aliter ſentiant:Tandem vel repugnant Chriſto nõ infimũ in eccleſia gradum obtinuit Hæc Agrippa. Ex quibus docet apertè Chriſtũ Bella prohibuiſſe. Quã hæreſim,& ſi præſentaneis authoritatibus, atq; argumentis
117 †ijdem Doct. Theologi, oppreſſerint;nouiſſimus tñ ego illã fulciã, non ſolum rationibus ab eis inductis, ſed nouis etiam. Ex ſua namq; traditione crediderunt hæretici totũ Chriſtianũ orbem, eiuſq; Principes inuoluere, vt qñq; potuiſſẽt ex hac opinione quieſcere, & ex deſidia improuisò opprimi. Ex horum namq; ſecta Martinus Lutherus alterã, quã ſupra dixi, ſibi cõfinxit,nẽpè nõ licere cõtra Turcas bella facere:vnde iactis fundamentis indiſcuſsione primæ hæreſis, & altera ipſo iure erit reſoluta.

Primũ itaq; fundamẽtũ ſe offert ad opprimẽdã tã peruicacẽ traditionẽ, qđ ſupra in principio huius capitis allegauimus; qđ nemo illorum induxit;illud ex Io. Apocalypſis c.10. vbi
118 Micheal, † & Angeli eius præliauerunt cum Lucifero, vt ibi diximus, qua de re ſcripſit Magiſter ſententiar.lib. 2. Diſtin.3.4.& 5.

Secundò, Deus dat præmia ijs,qui iuridicè certant;quia probat illorũ actũ:alias illos præmijs dignos nõ faceret: ſed qui bellum geſſerunt legitimè fuerunt à Deo pmio affecti, probando illorum bella, ergo legitimè bellantes, non ſolum placent Deo, ſed præmio digni ſũt. Maior probatur 2.Timoth. ca.2. Coronabitur, qui legitimè certauerit. Minor pbatur Geneſ. cap.14. & 15. vbi ponitur Hiſtoria Abrahami,
119 †qui pugnauit contra Regem Chodorlahomor, & Reges ſocios, contra quos expediuit vernaculos trecentos decem, & octo, quibus inſequutus eſt eos, recuperauitq; Loth fratrẽ ſuum,alioſq; captiuos, omnemq; illorum ſubſtantiam ſecum duxit, illoſq; profligando,victoriam reportauit: ideo Rex Sodomæ ei gratulatum occurrit: Melchiſedech Rex Salem illum excepit,& benedixit:& ob reportatam victoriam Deus promiſit illi mercedẽ magnam. Quam Dei promiſsionem, ac benedictionem ſi bellũ illi diſplicuiſſet, ac Deo gratũ nõ fuiſſet,minimè habuiſſet, nec præmia inde ſubſequuta eſſent, ergo ſequitur concluſio.

Tertiò. Simeon, & Leui atq; alij filij Iacob
120 armati introierũt Ciuitatem†Sichem,& depopulari ſunt eam,& occiderunt Hemor,& filium eius Sichem, ob ſtuprum Dinæ illorum ſorori illatũ:Oues,& Armenta,Aſinos,vaſtantes, q̃ in Domibus, & in agris erant, paruulos,& vxores illorũ captiuos duxerunt. patet Geneſ. c.34. Ioſephus antiquit. Iudaicar.lib.1 cap.18. & Ciuitas erat in Tribu Ephraim, vt illam deſcribit ibidem Chriſtianus Adrichomius in Theatro terræ ſanctæ.nu.91.

Quartò.etiã facit,quia Moyſes pcepit Ioſue, vt viros eligeret,& pugnaret contra Amalech, & populum eius: In ore gladij igitur Ioſue pu
121 gnauit,fugauit† Amalech, & populum eius. Vnde Dñus dixit ad Moyſẽ,ſcribe hoc ob monimẽtũ in libro,& trade auribus Ioſue,delebo enim memoriam Amalech ſub cœlo. vt patet Exodi c.17. Deuter.cap.25. & ſcribit Ioſephus antiquit. Iudaic. lib.3. cap. 2. Vnde ſi bella ex iuſtis cauſis (vt diximus) permiſſa non eſſent, Moyſes, & Aaron Deo gratiſsimi non permiſiſſent, ac ſi Deo gratum non fuiſſet bellum, cum Amalecitis geſtum, vtiq; non dixiſſet, vt illius in libro Hiſtoriam ſcriberet, & memoriam faceret ſempiternam.

Quintò ob aurei vituli adorationẽ, præcepit

Moyſes filijs Leui, vt occiderent fratres, ami-
122 cos, & propinquos, & die illa triginta† tria
millia circiter hominum occiderunt: vt habe-
tur Exodi. cap. 32.

Sextò, ſimiliter Moyſes, alijq; Iſraelitæ, qnia
Rex Chananęorũ, & Schō Rex Amorrehorum,
123 noluerunt † ipſis concedere tranſitum viæ,
nec prætio oblato aquam, pugnauerũt, & per-
cuſſerunt eos in ore gladij, & poſſederunt ter-
ras illorum; dixitq; Deus ad illum: Ne timeas
eum, quia in manu tua tradidi illum, & om-
nem populum, ac terram eius, oſtendens quàm
grata illi fuerit bellandi occaſio. vt ſcriptum
eſt Numeri c. 21. Iudic. c. 11. ſequitur Ioſeph.
Antiquitat. Iudaicar. lib. 4. cap. 4. & 5.

Septimò, notum eſt etiam, iubente Domino,
Moyſen, & Phinees filium Eleazari ſacerdotis
124 † proceſſiſſe ad bellum contra Madianitas,
viciſſe, mares occidiſſe, mulieres cępiſſe, ma-
gnamq; ex illis prædam retuliſſe. habetur Nu-
meri cap. 25. in fin. & cap. 31.

Octauò, nulli dubium, Deum Optimum Ma-
ximum, Hebręis, ſiue Iſraelitis dediſſe, ac tra-
125 diſſe† Bellorum leges, quomodo, quouè or-
dine procedendum eſſet cum hoſtibus ad bel-
lum: vt patet Deuteron. cap. 20. de quibus agit
etiam Ioſephus antiquit. Iudaicar. lib. 3. c. 11.
In vanum autem leges pro bellis exercendis
traditæ fuiſſent, ſi illos à bellorum exercitio
vellet abſtineri? quod quàm fuerit dictu, audi-
tuq; abſurdum, ſileo.

Nonò, eodem etiam pacto, mandante Domi-
126 no, Ioſue filius Nun, bella geſſit, † debella-
uitq; vrbem Iericho, & aduerſus vrbem Hai, &
eius Reges, Gabaon, aliaſque Ciuitates, & Re-
ges trans Iordanem: de quibus habetur in li-
bro Ioſue vſque ad cap. 10. quorum bellorum
meminit idem Ioſeph. antiquitat. Iudaic. lib. 5.
cap. 1. Quæ omnia bella, Dominus Deus mi-
nimè aſpernatus eſt.

Decimò, Iudas filius Iacob, iubente Domi-
no, & ipſe belligerauit poſt Ioſue contra Cha-
nanæos, & Pherezæos, & Iebuſęos, vt patet Iu-
127 dicum. c. 1. contra† quos iratus eſt Dominus,
quòd ad vnum omnes minimè deleuerint, &
Aras illorum non ſubuerterint. vt habetur Iu-
dicum. cap. 2.

128 Vndecimò, Debora Propheti ſſa † vxor La-
pidoth cum Barac, deleuerunt exercitum Ia-
bin Regis Chanaam, & medio Iahel vxoris
Haber Cinæi, occiderunt Siſarã Regis Ducem,
& exercitũ Principẽ, vt ſcribitur Iudicum. c. 4.

Duodecimò, quid clarius inſpicere velint
129 aduerſarij, quàm ſi conſiderabunt † Gedeo-
nis Hiſtoriam, qui ex mandato Domini cum
Trecentis viris, ad pugnam prodiens, vidit ex
Madianitis cęſa centum viginti millia homi-
num bellatorum, & educentium gladium: vt
habetur Iudic. cap. 8.

130 Decimo tertiò, & Iephte factus† Dux Prin-
cipum Galaad, pugnauit fortiter contra filios
Ammon, quos deuicit, tradiditq; illos Domi-
nus in manus ſuas: vt traditum eſt. Iudic. c. 11.
& ſcribit Ioſephus antiquit. Iudaicar. lib. 5. c. 9.
Idemq; Iephte contra filios Ephraim pugna-
131 uit fortiter cæſis † ex eis quadraginta duo-
bus millibus hominum. Iudic. cap. 12.

Decimo quartò, probauit Dominus Bella
132 Samſonis, qui cum Aſini Maxilla † occidit in
pugna mille viros. Iudic. cap. 15.

Decimo quintò, filij Iſrael, ob adulterij ſcæ-
lus patratum, inierunt prælium cum filijs Ben-
133 iamin, † & occiderunt viros bellatores vigin
ti quinq; millia, & centum: vt patet Iudicum
c. 20. vbi apparet, illos deſtruxiſſe Ciuitatem
Gabaa, in qua natus erat Saul, primus Rex Iſ-
134 rael, ibiq; ſepultus à Danide, † quam poſtea
rędificauit Aſa Rex Iuda. vt habetur lib. 3. Re-
gum cap. 15. & lib. 2. Paralipom. cap. 16.

Decimo ſextò, cum Amalecitæ cœpiſſent
vrbem Siceleg, & captiuas duxiſſent Abigail,
135 & Achinoam, † vxores Dauid, totumq; po-
pulum, & cunctam ſubſtantiam, nonne perre-
xit idem Dauid, & perſequutus eſt eos, quos
omnes Dominus tradidit in manu ſua, pugnãs
à veſpera ad veſperam, recuperatis vxoribus,
& omni populo, & omni ſubſtantia, annuente
Domino Deo noſtro. Habetur lib. 1. Regum.
cap. 30. Ioſeph. antiquit. iudaicar. lib. 6. cap. 15.
Idem etiam Dauid, Domino opem præſtante,
136 bellauit cõtra † Philiſtijm, ipſoſq; vicit: ſcri-
ptura eſt lib. 2. Reg. c. 5. Sic etiam miſit Ioab,
& exercitum ſuum, & vaſtauerunt filios Am-
mon, & Rabba vrbem Regiam cępit, deſtruxit-
137 que omnes vrbes † filiorum Ammon, & Re-
gum Ammonitarum. habetur 2. Reg. cap. 11. 12.
& 13. Quam poſtmodum cœpit Ptolomeus Phi
ladelphus Ægypti Rex, & ex ſuo nomine Phi-
138 ladelphiam nuncupauit, † & nomen reſtituit,
quouſque peruenit ad manus Chriſtianorum,
quam dum tenuerũt Metropolis erat, & ſub ſe
duodecim Epiſcopos habebat. vt dicit Guliel-
mus Epiſcopus Tyri de bello ſacro lib. 14. c. 12.
139 Geſsit, & bellum contra Abſalon† filiũ ſuum
2. Regum cap. 16. 17. & 18.

Decimo ſeptimò ex mãdato Domini pugna
140 uit Achab Rex Iſrael contra Benadad † Re-
gem Syriæ, prima vice, primoq; anno & plaga
magna percuſſit Syriam. Secũdò anno percuſ-
141 ſit ex Syris † centum millia pedites. patet
lib. 3. Reg. cap. 20.

Decimo octauò, & filij Ruben, Gad, & dimi-
diæ tribus Manaſſæ pugnam fecerunt contra
Agarenos, & Deum inuocauerunt dum prælia-
rentur, & obtinuerunt victoriam, appellatumq;
142 eſt bellum Domini; & ex Agarenis † capti
ſunt homines centum millia, & Cameli quin-
quaginta millia, & oues ducentæ quinquagin-
ta millia, & Aſini duo millia: vt ſcriptum eſt.
Paralipomen. lib. 1. cap. 5.

Decimo

Decimo nonò, nonne, & Manus Domini fuit
cum Iudith, vt iret, quaſi armiger, ad bellan-
dum pro Ciuitate Betuliæ, & omni Iudæa, &
quem timuerant Holofernem, exercitus Aſſy-
143 riorum Regis Principē, † & ne bellarent ſu
ſceperant, ipſa ſola illum contriuit, illiusq; ca-
put amputauit: cui fuerunt à Pontefice Maxi-
mo gratiæ redditæ, benedictiones tributæ, & à
populo acclamationes factæ? vt patet Iudith à
cap. 14. vſq; ad finem totius libri.

Vigeſimò, niſi bellandi peritia Deo fuiſſet ac-
cepta, non tantopere Ieſus Naue collaudare-
144 tur, † ac Dauid: vt de primo habetur Eccle-
ſiaſtici. c. 46. de ſecundo Eccleſiaſt. cap. 47.

Vigeſimo primò, in vallem viſionis facit ex-
probationem Eſaias & opprobrio tradidit, quòd
homines ſui non eſſent mortui in bello, neque
interfecti gladio: quaſi quòd in bello mori non
145 † ità dedecoroſū ſit, vt voluit idē Eſaias c. 22.

Vigeſimo ſecūdò, ſic gloriatur idem Eſaias:
A voce (inquit) Domini pauebit Aſſur virga
percuſſus, & erit trāſitus virgæ fundatus, quem
requieſcere faciet Dominus ſuper eum in Tim-
146 panis, & Cytharis, & in bellis † pcipuis ex-
pugnabit eos. vt habetur Eſaiæ cap. 30.

Vigeſimo tertiò, ſi bella fieri non deberent,
vtique non comminatio facta eſſet Sedechiæ
147 † Regi per Hieremiam cap. 21. Et debella-
bo (inquit) ego vos in manu extenta, & in bra-
chio forti, & in furore, & in indignatione, &
in ira grandi.

Vigeſimo quartò, quàm optimè idem Hie-
148 remias canit, & armat ad bellum † dicens,
præparate ſcutum, & clypeum, & procedite
ad bellum in galeis: Polite lanceas, induite vos
loricis. vt habetur. Hierem. cap. 46.

Vigeſimo quintò, idem propheta ſimiliter
149 ad bellum incitat, dum ait: Super † terram
Dominatorum aſcende, & ſuper habitatores
eius viſita, diſſipa, & interfice, quæ poſt eos
ſunt, ait Dominus, & fac iuxta omnia, quæ
præcepi tibi, vox belli in terra, & contritio
magna. Hierem. cap. 50.

Vigeſimo ſextò alius propheta ait: Quia Do
minus loquutus eſt, clamare hoc in gentibus,
ſanctificate bellum, ſuſcitate robuſtos, acce-
150 dant, † aſcendant omnes viri bellatores:
concidite aratra veſtra in gladios, & ligones
veſtros in lanceas. Habetur Ioelis cap. 3.

Vigeſimo ſeptimò, Matathias moriens, non
151 deſtitit pro lege Dei accendere filios † ad
bellandum cōtra exercitum, ac milites Regis
Antiochi. vt habetur 1. Machabęorum cap. 2.
& ſic poſtmodum, Deo volente, à Iuda Macha-
152 bęo, & eius fratribus † tot bella geſta ſunt,
& tot victoriæ reportatæ de quibus pleni ſunt
Machabæorum libri.

Vigeſimo octauò, centurio apud Mattheum
cap. 8. cum à Ieſu Chriſto gratiam quæreret,
vt puer ſuus ſanaretur, dixit: nam, & ego homo
ſum ſub poteſtate conſtitutus, habens ſub me
milites, & dico huic vade, & vadit, & alio ve-
ni, & venit, Vnde Chriſtus non modo non ei
imperauit, vt militiam non ageret, ſed excla-
153 mauit: Amen dico † vobis, non inueni tan-
tam fidem in Iſrael. Si enim militando erraſ-
ſet, & prauum opus feciſſe diceretur, vtiq; vel
ei gratiā nō feciſſet, aut faciēs, vt à militia ab-
ſtineret, phibuiſſet; prout alijs facere ſolebat.

Vigeſimo nonò, facit etiam dictum Chriſti,
qui dum loqueretur de venturo mundi fine, ac
iudicij die, inquit: Auditui enim eſtis prælia,
& opiniones præliorum. Videte ne turbemini,
154 oportet enim hæc fieri, † ſed non dum eſt fi-
nis. vt patet Matthæi. cap 24. Lucæ. cap. 21.
Vnde dicit bella fieri oportere. De his latiſſi-
mè Ioſephus à Cotta de Temporibus nouiſſi-
mis lib. 1. cap. 14. lib. 2. cap. 8. 9.

Trigeſimò, facit illud Diui Io. Baptiſtæ, de
quo in Euangelio dicitur: Interrogabant eum,
& milites dicentes, quid faciemus, & nos? &
ait illis. Neminem cōcutiatis, neq; calumniam
155 faciatis, & contenti eſtote † ſtipendijs veſtris.
vt dicitur Lucæ cap. 3. Nec tamen illis prohi-
buit, vt minimè militarent, immò probauit mi-
litiam, dum dixit, quòd in illo militiæ exerci-
tio neminem concuterent, & nulli calumniam
facerent, ſed contenti eſſent eorum ſtipendijs:
nec prohibuit arma, & quòd militiam exerce-
rent: concuſsionem prohibuit, quæ nil aliud
156 eſt, niſi officij † intuitu, per minas, aut oppreſ-
ſionem pecunias petere. l. 1. l. 2. ff de concuſſ.
Glo. in c. Paratus. in fine 23. q. 1. Ioſephi Angleſ.
flor. Theolog. par. 2. q. de reſtit. ex bell. concl. 1.

Trigeſimo primò, cum Petrus tempore Do-
minicæ Paſsionis, gladium emiſit, ſtrinxitq;, ac
157 ſerui Principis ſacerdotum auriculam † am-
putauit, Chriſtus inquit: Conuerte gladium
tuum in locum ſuum: vt ſcriptum eſt Matthei
cap. 26. quod verbum, tuum, Dominium deno-
tat, vt & Petrus Dominus ſit gladij tēporalis;
dum dicit in locum ſuum, denotat, quòd con-
ſeruetur in manu Pontificis, vt Pōtificis, & ſan-
ctæ Eccleſiæ; & vt, alibi plenius dixi: vnde ſi
gladij operario neceſſaria non eſſet, ad quid
oporteret illum conſeruari?

Trigeſimo ſecundò, ex verbis Chriſti coram
Pilato dictis apparet milites pro Rege decer-
tare poſſe: dum Ioan. c. 18. inquit: Si Regnum
meum eſſet de hoc mundo, miniſtri mei vtique
158 decertarent † pro me, ne traderer Iudæis.

Trigeſimo tertiò, admodum ſibi complacuit
159 Dominus noſter Ieſus Chriſtus † in centurio-
nibus militum, quorum quatuor in ſcripturis
160 cōmemorantur, nimium † cōmendati. Primus
de quo dictū eſt ſupra hoc eodem capite, verſ.
28. Secundus, qui tempore Paſsionis Domini
Noſtri Ieſu Chriſti, dixit: Verè filius Dei erat
iſte. Lucæ cap. 23. Tertius eſt Cornelius Cen-
turio, qui Petro Amicus fuit, de quo dicit Lu-

ctas Act.cap. 10. Vir autem quidam erat in Cæ-
ſarea, nomine Cornelius Centurio, cohortis
q̃ dicitur Italica, Religioſus, ac timens Deum
cum omni domo ſua. Quartus verò Centurio,
qui Paulum bene tractauit: de quo ſcribitur
Act.cap. 27. ſi improbata itaq; illorum Centu-
rionum militaris exercitatio erat, non illos
tantis laudibus, ac virtutibus in ſacra pagina
videremus?

Trigeſimo quartò, ſi bellica ars prohibita eſ-
ſet à Deo tamq̃ peſſima, non vtiq; tot vicibus,
peculiari ſe nomine Deus Optimus, Domini
161 exercituum † decoraſſet 1. Regum cap. 4. &
17. lib. 2. Regum c. 5. 6. & 7. lib. 3. Regum. c. 18.
& 22. lib. 4. Regum c. 3. & 19. lib. 1. Paralipom.
cap. 11. & 19. lib. 2 Paralip. c. 18. Iſaiæ cap. 5. 19.
21. 37. & 47. Amos. c. 4.] & alibi pluries.

Trigeſimo quintò, Adeo verum eſt, nõ fuiſſe
prohibita à Deo bella, quòd fuerit factus liber
162 peculiaris, cui titulus erat, liber Bellorũ † Do
mini. de quo fit mentio Num. cap. 21. quem li-
163 brum non reperiri, † ſed deperditum fuiſſe
164 aſſerunt, quemadmodum, & † librum iuſto-
rum, de quo meminit Ioſue cap. 10. & librum
165 de verbis † dierum, de quo habetur lib. 2.
Paralipom. c. 9. Sic & librum Nathan Prophe-
166 tæ, † Ahiæ Silõitis. & aliorum. Eodem modo
libros Salomonis de Natura lignorum, Herba-
167 rum, iumentorum, volucrum, † reptilium, &
Piſcium, ac Carmina eiuſdem Salomonis. de
quibus ſcriptum eſt lib. 3. Regum cap. 4 Sic di-
cit Gloſſa Rabani ordinaria in dicto c. 10. Io-
ſue vbi ait: Hunc librum nuſquam reperiri aſ-
168 ſeuerant, ſicuti librum verborum † Domini,
cuius in libro Numerorũ mentio fit Num. 21.
Hæc Rabanus. Vnde ſi bella adeo reprobata
extitiſſent, ad quid in ijſdem libris commemo
rata erat Bella Domini?

Trigeſimo ſextò, Auguſtinus de verbis Do-
mini, ſecundum Mattheum, Sermon. 19. Non
169 enim (inquit) militare † delictum eſt, ſed pro-
pter prædam militare peccatũ eſt. Nec Rem-
publicam gerere crimonoſum eſt, ſed ideo ge-
rere Rempublicam, vt rem familiarem potius
augeas, videtur eſſe dãnabile. Propterea enim
prouidentia quadam, militantibus ſunt ſtipen
dia conſtituta, ne dum ſumptus quæritur, præ-
da graſſetur. & idem Auguſtin. lib. 22. Contra
Fauſtum. cap. 74. Nec bella (inquit) per Moſen
geſta, miretur, aut horreat, quia, & in illis Di-
170 uina † ſequutus Imperia, nõ ſæuiens, ſed obe-
diens fuit: Nec Deus cum iubebat illa, ſæuie-
bat, ſed digna dignis tribuebat, dignoſque re-
tribuebat. Quid enim culpatur in bello, an quia
moriuntur quandoq; morituri, vt dominentur
in pace victuri? Hoc reprehendere, timido-
rum eſt, non religioſorum. Nocendi cupiditas,
vlciſcendi crudelitas, implacatus, atque impla
cabilis animus, feritas rebellandi, libido do-
minandi, & ſimilia, hæc ſunt, quæ in bellis iu-
re culpantur, quæ plerunq; ita culpantur, vt
etiam iure puniantur. Et ſic plura ſequuntur
in illo capite. Vnde idem Auguſtin. de Ciuit.
Dei lib. 4. c. 15. inquit. Proinde belligerare, &
171 pro domitis gentibus, dilatare Regnũ, † ma-
lis videtur fœlicitas, bonis neceſsitas: Sed quia
peius eſſet, vt iniurioſi iuſtioribus dominaren-
tur, ideo non incongruè dicitur etiam iſta fœ-
licitas. Et ad Marcellinum Epiſtola 5. ait: Nam
ſi Chriſtiana diſciplina, omnia bella culparet,
hoc potius militibus conſilium ſalutis peten-
tibus in Euangelio diceretur, vt abijcerent ar-
ma, ſeq; militiæ ſubtraherent. Dictum eſt au-
tem eis: Neminem concuſſeritis; nulli calum-
niam feceritis; ſufficiat vobis ſtipendium ve-
ſtrum. Quibus proprium ſtipendium ſufficere
debere, præcepit, militare vtiq; non prohibuit.
Hæc Auguſtinus. Sic etiam alij Pontifices de-
172 creuerunt, Nicolaus † Papa, Gregorius Ma-
gnus, Leo Quartus, & alij. in c. Si nullam. c. Vt
pridem. c. Vos c. Omni timore. c. Igitur 23. q 8.
Sic D. Ambroſius. Fortitudo (inquit) quæ bello
173 tuetur patriã † à Barbaris, vel domi defendit
infirmos, plena iuſtitia eſt. i c. Fortitudo 23 q 3

Trigeſimo ſeptimò, ſanctiſsimi, ſummiq; Ro-
mani Pontifices Turcis, Infidelibuſq; bellum
174 inferendum † decreuerunt, Vrbanus Secun-
dus, Paſqualis Secundus, Gelaſius Caliſtus Se-
cũdus, Eugenius Tertius, Lucius Tertius Gre-
gorius Octauus, Clemens Tertius, Cæleſtinus
Tertius, Innocentius Tertius, Honorius Ter-
tius, Gregorius Nonus, Innocentius Quartus,
Alexãder Quartus, Gregorius Decimus, Ioan-
nes Vigeſimus ſecundus, Martinus Quartus,
Innocentius Sextus, Vrbanus Quintus, alijque
complures, vt Baptiſta Platina, alijq; Põtificia-
rum Hiſtoriarum ſcriptores tradiderunt. Sic
etiam Pius Secũdus, qui in ipſo actu perſona-
liter apud Anconam, anteq̃ claſsi ſe immitteret
vellet, ſpiritum reddidit. Et noſtro æuo Pius
Quintus idem decreuit, & dum hæc tranſcri-
bimus Clemens Octauus ſimiliter Bellum fo-
uit Imperatoris contra Turcam, auxiliares illi
copias mittendo. Et tamen ipſi Summi Roma
ni Pontifices ſunt, qui Petri Cathredam ſan-
ctiſsimè gubernarunt, ac Spiritu ſancto ducti
eadẽ bella decreuerunt. Quid igitur Lutherus,
alijq; verba effundunt, contrarium aſſerentes?

Trigeſimo octauò, attenditur in bellis geren-
dis, præſertim in Turcas, Infideles, & fidei Chri
ſtianæ inimicos, maxima Chriſtianæ Reipubli-
175 cæ vtilitas. † Exercẽtur enim bella pro iuſti-
tia, vel conſeruanda, vel acquirenda ab aduer-
ſario obſeruante iniuſtitiam ex cauſis iam ſu-
pra narratis: quia, vt Propheta ait: Pſalm. 84.
Iuſtitia, & pax oſculatæ ſunt. Vnde pro iuſti-
tiæ exequutione, bellum in Turcas inferri ne-
ceſſe eſt, vel ipſo prouocante aduerſario, vt vis
176 vi † repellatur, l. Vt vim. ff. de iuſt. & iur. vel
nullo prouocante, Chriſtianis impellentibus,

non

non modo pro recuperandis Prouincijs, Imperijsq; deperditis, ſed etiam pro nouis quærendis: vt verificari poſſit illud Dauid Pſal. 18. In omnem terram exiuit ſonus eorum. & illud Apoſtolis dictum à Chriſto, Marci cap. 16. Ite in vniuerſum mundum, & prædicate Euangelium omni creaturæ: & tamen in vtroque capite, quanta ſit Chriſtianæ Reipublicæ vtilitas, nemo non videt.

Trigeſimo nonò, Bonifacius Corſicæ Comes, Hugo Rex Italiæ, Ramyrus Rex Galletiæ,
177 † Otho Primus Imperator, Henricus Secundus Imperator, Carolus Magnus, & Ludouicus Reges Galliæ, Robertus Horthmannus, Rogerius Rex Siciliæ Boemundus, Gothifredus Bul lonius, Balduini plures, Dominicus Michaelius Dux Venetorum, Ferdinãdus Rex Hiſpaniç, Ioannes Huniades, Marchias, & Ladislaus Rex Hungariæ, Carolus Quintus Imperator, Philippus Rex Catholicus, Reſpublica Venetorum, Genuenſium, Lucenſium, alijq; non parũ multi, Chriſtiani Principes, qui diuerſis temporibus, Sarracenos, Arabes, Turcas, Mauros, Hæreticos, & Fidei Chriſtianæ hoſtes deuicerunt, & peſſundederunt. In vanum igitur laborauerunt? abſit, vt dici poſſit tam inſulſa, & granis veſania, quam nullus, niſi eadem hæreſi maculatus, vnquàm dixerit.

Quadrageſimo, & vltimò, hanc opinionem, Bella fieri poſſe, & iuſta eſſe dum fiunt per Prin
178 cipes † Chriſtianos, contra Turcas, Mauros Sarracenos, Hæreticos, & Chriſtianæ fidei aduerſantes, renuerunt grauiſſimi Sancti, & Eccleſiæ Doctores, Auguſtinus, Ambroſius, Hieronymus, & Gregorius, ac Iſidorus in locis ſupra allegatis. Oldrad. in conſ. 72. Bart. in l. 1. C. de Pagan. Armilla. in ſumma. § Bellum. Andr. Gail. de Pac. public. lib. 1. c. 4. nu. 40. Io. Brunell. in Rep. c. 1. de Homicid. par. 4. nu. 10. & 12. Sebaſtian. Medic. in Concor. decreti 2. q. 1. art. 1. & 2. Ioannes Cardinalis Roffenſ. in Lutherum. art. 33. & 34. Ioan. Paulus Lancellòt. in libell. de Comparat. Vtriuſque Iur. colu. 7. Iacobin. de Sancto Georg. in Inueſt. feud § Et pronuſ. runt. ſub nu. 9. Aluar. Pelag. de Planctu Eccle. lib. 1. cap. 37. Didac. Couar. in Relect. c. Peccatum. par. 2. § 9. & §. 10. Alfonſ. de Caſtro Aduerſ. hæres. lib. 3. tit. de Bello. Hæreſi. 1. & 2. Paulus Gryſaldus deciſion. Catholicar. §. Bellum. nu. 1 & 2. Tiber. Decian. de Re Criminaria lib. 5. capit. 42. nu. 3. & 4. Ioſeph. Angles Flores Theologal. quæſt. in tit. de Reſtit. ex bello. concluſ 4 par. 2. Lelius Zanchus de milite Secular. & Milite Sacro. lib. 1. cap. 13. num. 8. & cap. 49. per totum. nouiſſimè Ludouic. Carbonus de legib. lib. 8 cap. 7. Antonius Gãmma in deciſ. Luſitan. 335. num. 1.

Quando verò Turcæ pacem quærerent, pacique aſſentirent, Bellum in ferri non poſſe, cẽ-
179 ſuit † Concilium Vuormatienſe, cap. 47. vt refert Ioan. Sorteall. in ſumma Pontificalium. §. Bellum. Sed ego conſiderarem, quando pax proponeretur ad Chriſtianæ Reipublicæ beneficium, alias dubitarem. Quid enim ſi Hæretici cum Catholicis Pacem vellent, ipſi tamen vellent in eorum erroribus perſeuerare? peruerſi enim iſti, ſi bellis non vexarentur, vtique in ſua pertinacia ſtarent. Quod remitto eiuſdem Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Iudicio, eiuſque Summi
180 Pontificis. Quàm rectè Philippus Rex † Catholicus, qui oblatam pacem, dum ſineret illos viuere in eorum credulitate pluries oblatam à ſuis ſubditis in inferiori Germania, nunquе acceptauit. Vtinam ſic actum eſſet in Gallia, dum Carolus Nonns Rex in minoribus agebat, quia non tot ruinæ, ac procellæ Regnum illud obruiſſent.

An autem liceat Chriſtiano Principi ad pro fligandos in bello hoſtes, Infidelium auxilio
181 † vti? Ego facerem quæſtionem hanc Trimẽbrem. Quia ſi loquimur de pecunia auxiliari,
182 quæ daretur ab Infideli Principe, † alicui Chriſtiano Principi fideli pro belli ſubſidio, tunc ſine dubio cenſerem hoc non eſſe de genere prohibitorum: Quia ſi Turcarum Imperator, vellet donare ſuum Imperium Eccleſiæ Romanæ, crederem Summum Pontificem, Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, & Prælatos, minimè recuſaturos. Aut loquimur de ſubſidio fortè dando fideli ab infideli ad profli-
183 gandum † Principem infidelem, & tunc cenſerem idem eſſe, & licitè fieri: iuxta illud Hierem. cap. 51. Ecce ego iudicabo cauſam tuam, & vlciſcar vltionem tuam: Et Eſaias. cap. 1. Heu cõſolabor ſuper hoſtibus, & vindicabor de inimicis meis. Aut ſumus, cum Princeps Chriſtianus, vult vti Turcarum, vel infidelium au-
184 xilio cõtra † alium Chriſtianum Principem: & in hoc dubio reſoluendo magna eſt Doctorum perplexitas. Abbas Panormit. in c. Quod ſuper. nu. 15. de Voto, & voti redempt. dicit cõ-
185 cluſiuè in bello iuſto licere † infidelium vti auxilio: & ſic dicit tenere Oldrad. in conſ. 67. in quo nihil de hoc. Sed Oldrad. tractauit iſtã quæſtionem in conſ. 71. Incip. Nunquid. & latius hanc opinionem probat Ioan. Brunell. in d. c. 1. de Homicid. par. 4. concluſ. 11. nu. 28. qui refert aliqua argumenta inducta per Oldrad. in loco ſupra allegato, & aliqua ſua, quæ ſunt infraſcripta. Primò, quia Iudas Machabæus
186 vſus eſt fœdere, auxilio, ac ſocietate † Romanorum, cõtra Antiochum Ægypti, ac Syriç Regem infidelem. patet lib. 1. Machab. capit. 8. Se-
187 cũdò mouetur, quòd Tyrus † Phęniciæ apud Syros Patria Vlpiani, contraxit fœdus cum Romanis. Idem Vlpian. in l. 1. ff. de cenſib. Tertiò quòd Ioſue contraxit confœderationem cum
188 Gabaonitis, vt † habetur Ioſue cap. 9. Quar-
189 tò, quia Dauid ſe coniunxit cum † Achi Rege Geth, vt pugnaret contra Saul Regem: vt patet

cens: Non eſt tutus ad Herodem regreſſus, nec
208 expedit † cum his, qui oderunt Deum fœdera
iungere, nec de religione cum malignantibus
inire conſilia, quorum familiaritas infantiam
Chriſti ſtudioſè proſequitur: Vnde ad idem
Hieronym. in Matth. c. 2. Idcirco magos reuer-
ſos, ait, in Regiones ſuas, quæ infidelitati non
erant immiſcendi Iudæorum.

Modò non obſtant in contrarium adducta.
Primum nõ obſtat, quia & ſi Machabæi Roma-
norum auxilio vſi ſunt, tamen illud licitè fe-
cerunt, quia bellum illis erat cum Antiocho
209 Rege Syriæ, & Aegypti, qui erat, & ipſe † gen
tilis, & idcirco ſocietas, & Fœdus illis permit-
tebatur, vt diximus in ſecundo argumento vl-
timę opinionis. Secundum, non obſtat, per tex.
in d. l. 1. ff. de cẽſib. quia non facit ad caſum, de
quo agitur: quid enim ad rem, quòd Phœnices
210 † gentiles inierant fœdus cum Romanis ſi-
militer gentilibus? Inſuper quod dicit Vlpia-
nus fuit poſt Chriſti Domini aduentum, quo
tempore nec Romani imperatores, nec Phœ-
nices Chriſti fidem ſuſceperant. Tertium non
obſtat, quia Ioſue cõtraxit fœdus cum Gabao-
nitis, qui ſponte ſe obtulerunt Ioſuè ſeruire,
tamquàm ſerui; ſeruis autem vtimur ſine ſala-
rio, ac ſtipẽdio, vti Barbaris, ſeu mauis anima-
libus brutis. Vnde non eſt dare ſocietatem in-
ter Dominum, & ſeruos, ſed potius ſuperiori-
tatem, & ſubiectionem: Vnde fuerunt conſti-
tuti aquarij, lignarijq́; in Templo, & perpetuo
211 ibidem mancipati ſeruitio, & † dicti Nathi-
nęi, id eſt dati, vel donati Templo ad ſeruien-
dum. Permiſit etiam Dominus ad cõfuſionem
Amorrhęorum, permittendo minus malum, vt
euitaret maius. Præterea quoad Gabaonitas,
illi fraude, & tacita veritate obtinuerunt fœ-
dus, & ſocietatem cum Ioſue, figurarunt an-
212 tem illos † de longinquo venire, & eſſe de
longinquis regionibus, nec fuit à Ioſue, & Iſ-
raelitico populo detecta fraus, niſi facto iura-
mento de eis non occidendis; vnde iſta fraus
contra legem non fuit aliter operata ſcienter
à Ioſue. Inſuper, & ſi Ciuitas Gabaon eſſet He-
213 uęorum, † tamen ſtatim fuit data tribubus Iſ-
raelitarum, illamq́; obtinuerunt Leuitæ; quàm-
quàm Gabaon eſſet de Tribu Beniamin: vt pa-
tet Ioſue. cap. 21. lib. 1. Paralipom. c. 9. & 16. de
his agit etiam Carolus Sigonius de Republ.
Hebræo. lib. 6. cap 7. Quartum non obſtat, quia
Dauid non fecit fœdus cum Achi Rege Geth;
vt bellum gereret, ſed ad illum deflexerat fu-
giens à facie Saul eum perſequẽtis, vt euitaret
mortem, cum ex Dei voluntate, & prouidentia
ſaluatus eſſet, quaſi conſtituendus eſſet in Re-
gẽ Iſrael: nec aliquo modo militauit, bellumuè
geſſit pro Achi, cum fuiſſent à Philiſtæis recu-
ſati tamq̃ ſuſpecti. vt patet in dicto 1. lib. Reg.
c. 29. Pugnauit autem Dauid contra Amalecj-
tas, quia acceperant Ciuitatem Siceleg, & du-
214 xerãt captiuas eius vxores, idq́; bellum † fœ-
liciter geſtum eſt, Deo Domino ita mandante
vt habetur lib. 1. Reg. c. 30. Quintum non ob-
ſtat, quia promiſſio à Deo Abrahæ facta, & ſe-
mini eius, non fuit ad exercenda bella, ſed pro
215 Chriſto venturo, ac naſcituro, & † Eccleſia
fundanda. Sextum non obſtat, quin immo fa-
cit pro opinione noſtra, vt diximus in primo
argumento. Septimum non obſtat, quia ſi ex-
aduerſo conſideratum fuiſſet illud fundamen-
tum, non fuiſſet allegatus ille contextus pro
eorum opinione, tamq̃ ipſis contrarius: Ex quo
tribus Iſrael percuſſerunt fœdus cum Dauid,
& conuenerunt ad eum in Hebron, vbi vnxe-
runt ipſum in Regem: vnde non fuit initum
fœdus cum extraneis, ſed cum ſuis, qui conue
nerunt in eam Ciuitatem ad vngendum eum
in Regem: & licet Ciuitas fuiſſet Philiſthino-
rum, tamen per prius in ea dicebantur ſepul-
216 ti quatuor Patriarchæ, Adam, Abrahã, † Iſaac,
& Iacob, (licet quoad Adam, dicãt aliqui, fuiſ-
ſe Caluariæ ſepultum) quæ Ciuitas ſimiliter
fuit Leuitarum, anteq̃ Dauid eſſet, eratq́; vna
ex Ciuitatibus refugij: vt habetur Geneſi c. 35.
& lib. 1. Paralipom. cap. 3. Octauum non obſtat,
quia Iephte dum fecit Fœdus cum Iſraelitis,
217 fecit illud cum ſuis, non † alienigenis: Iephte
enim Iſraelitarum Iudex fuit, vt habetur Iu di-
cum cap. 12. Et natus, ac ſepultus fuerat in Ci-
uitate Galaad, quæ Ciuitas fuerat tradita lon-
go antea tempore, dimidiæ tribui Gad, & di-
midiæ tribui Manaſſe; quam prius è manibus
Amorrheorum cœperat Galaad filius Machir,
qui fuerat filius Manaſſę. de hoc habetur Num.
c. 32. Deuteron. c. 3. Ioſue cap. 13. & alibi etiam
lib. 1. Paralipomenon c. 2. & voluit D. Hieron.
de locis Hebræis. in verb. Galaad. Nonum non
obſtat, quia Amſai, & cæteri erant Iſraelitæ, vn
de contraxit ſocietatem cum ſuis, & non cum
extraneis. Decimum ſimiliter ex eadem cauſa
non obſtabit, quia & ſi Dauid contraxit ſocie-
tatem, & amicitiam cum Ionatha filio Saul, tñ
erant eiuſdem gẽtis. Vndecimum, & vltimum,
habet eãdem reſolutionẽ, vt præcedens. Poſt-
quam abſolui hanc quęſtionem reperi illã agi-
taſſe Octauian. Cacher. in diſput. poſt deciſion.
qui nonnulla dixit, quæ ego nõ tetigi. & è con-
uerſo. Hãc opinionem alios referens nouiſsi-
mè dum hæc trãnſcribũtur tenuit Fab. de An-
na in conſil. 7. nu. 12. vol. 1. nunc meritiſsimus
Regius Conſiliarius, nuper vita functus. Con-
cluſio itaq; remanet, nõ licere Chriſtiano Prin-
cipi contra Chriſtianum Principem, vti Infide-
lium hominũ auxilio. Id tamen totum Catho-
licæ Eccleſiæ Romanæ Iudicio remitto.

Hinc impietatis, & dedecoris vitio vertunt
Ioan. Pannoniæ Regi, qui vt Auſtriacorum in-
tentionem bello eluderet, Turcarũ auxiliares
218 copias habuit, † à quibus eo inductus exti-
tit, vt fœdè eorundem Turcarum Principi ſer-

uitia

uitia, ac obſequia pſtare coactus fuerit. Eodē
modo Franciſcus Primus Galliæ Rex, vt Nyciā
219 † Ciuitatem opptimeret Turcarum ſociera-
rem contraxit, Aenobarbo militiæ Principe
vtens, à quo tādem Nycienſes in maximā ſtra-
gem ſuorum deducti ſunt, & in nouiſſimos hu-
manarum calamitatum cruciatus inciderunt:
vt ſunt authores Ioannes Zilius in Chronico
Regum Galliæ, & nouiſsimè Arnoldus Ferro.
Rerum Galliear. lib. 9. in Franciſco primo. Sic
220 Elizabetha Angliæ Regina † cum ſuis confę-
deratis eiuſdem farinæ, quæſiuit cum Amuta-
thæ Turcarum Principe, vt ſuos impelleret ad
Hungariæ, & Boemiæ Regna infeſtanda aduer
ſus Rodulphum Imperatorem, & Brutios. Me-
rapontinos, Tarentinosq; & alia Regni Nea-
politani loca, & Philippum Regem Catholi-
cum cunctaret; vt ijs diſtracti Principes Chri-
ſtianitatis ſupremi, & ipſa reſpiraret. Vtinā, &
ipſa ad cor redeat, & eccleſiæ vnitatē foueat.

Nunquid autem clerici, alijq; ſacris ordini-
bus inſigniti, poſſint proprijs manibus, ac per-
221 ſonis † iuſtum bellum gerere? Breuiter dicen
dum eſt, etiam ſi iuſtum bellum fuerit, ſimili-
bus perſonis bellare minimè licere, nec enim
poſſunt, etiam iuſto in bello, manu ſua, mutila-
re, vel occidere, quin irregularitatem incurrāt.
c. Petitio. vbi Ioan. Andr. Calderin. Cardin. Fe-
lin. & alij. extra. de Homicid. c. Clericis. 23. q. 8.
Quinimmo, & ſi ipſi eorum manibus non muti-
lent, vulnerent, vel occidant, ſed hortentur oc-
222 cidentes, dicendo, date, † vulnerate, occidi-
te, fiunt irregulares. Specul. in tit. de diſpēſat.
§. Iuxta. verſ. Clericus ergo. Silueſter de Prie-
rio in ſumma. §. Bellum. il 3. q. 2. Diuus Thom.
in ſecunda 2. q. 40. & 64. artic. 4. cū multis alijs
ad ſatietatem relatis à Petro Cenedo in Col-
lectan. iuris Canonici 59 num. 2. parte 1. plura
dum hi commentarij typis dati ſunt, de ea re
ſcribit nouiſsimè Flāminius de Rubeis. in con
ſil. 15. num. 12. cum ſeq. vol. 1.

Primò declara, ſecus eſſe, mandante Ponti-
223 fice, quia abſq; irregularitatis periculo, † da-
re poteſt clerico pugnandi licentiam in bello
iuſto, cum irregularitas ſit de iure poſitiuo.
c. Is qui. de ſentent. excomm. in 6. & ità voluit
Calderin. in dicto cap. Petitio. & Armilla. in §.
Bellum. num. 40.

Secūdò declara, ſecus eſſe, ſi quis ſolummo-
do regat in bello iuſto, puta, quia gubernat cle
ricus nauem pro reſiſtendo hoſtibus, aut pro
ipſis arcendis, aut fatigandis; quia tunc ſi nul-
224 la alia intentio ſubſit, † licitū eſt, & irregula-
ritatem clericus non incurrit. Specul. in dicto.
§. Iuxta. verſ. clericus ergo. in fin. poſt Gloſ. in
c. Quod in dubijs. de pen.

Tertiò declara, poſſe clericū, ac religioſum
in bello iuſto, ad pugnam hortari, dicens, viri-
225 liter pugnate, vel ſimilia verba. † c. Hortatu.
c. Igitur. c. Vt pridem 23. q. 8. & c. Maximianus
23. q. 3. & cap. Hadrianus 63. diſtinct. Silueſter
Prierius in d. §. Bellum. 3. q. 2. Martin. Nauar. in
cōſ. 1. nu. 16. verſ. quinto. Quòd licet. tit. de his,
quæ vi. Simon. Maiolus de irregular. lib. 5. c. 49.
nu. 1. 2. & Aluarus Pelagius de planctu eccleſ.
lib. 1. c. 48. col. 18. verſ. Item clericus arma. Nec
226 † obeſt text. in d. c. Quod in dubijs. ibi (inci-
tant) quia, vt ibidem dicunt Gloſ. & Innocent.
ac alij, intelligunt, de incitantibus in bello in
iuſto. Sic præſentialiter ſub Ioan. Hunniade
227 B. Ioannes de Capiſtrano † exercitum ex-
hortabat Turcarum Tyranno obſidente Bello-
gradum, quam Albam Gręcam vocant, quo die
ex Turcis quadraginta circiter millia occiſi
ſūt, maximaq; victoria reportata: de quo Beati
Ioan. de Capiſtrano actu, & vita latè Aeneas
Syluius in Hiſtoria Boemica. Io. Tritthemius
de ſcriptoribus eccleſiaſticis. Latè eius vitæ
ſcriptores Nicolaus Fara, Hieronymus Vtinen
ſis; & Chriſtophorus Variſiēſis. & inſuper Fla-
uius Blondus de Italia illuſtrata. Region. 12.
Albert. Crantius in Saxonia. lib. 11. cap. 35. & in
Metropol. lib. 11. c. 39. Vuolphgangus Drech-
ſelus. in Chronico de reb. Turcicis. in anno
1456. ſub Alphonſo. Cardinali de Carauagial
Hiſpano pro Papa militante fuiſſe ſcribit Ni-
colaus Dolionus Hiſtor. lib. 4. latè etiam Fran-
ciſcus Gonzaga in Hiſtoria Seraphica Frāciſc.

Supradicta omnia procedere intelliguntur
in bello iuſto, quia in bello iniuſto, quocunq;
modo Clerici, ac Religioſi adſint, irregularita
tem incurrunt, etiam ſi adſint ſine armis, vel
228 Præfecti, aut tribuni militū officiū, quis † aſ-
ſumpſerit: vt notatur in d. c. Quod in dubijs, &
in c. Sentētiā. Ne cleric. vel monachi. c. Si quis
poſt. diſtinct. 51. Panor. & Felin. in d. c Petitio.
Specul. in d §. Infra. verſ. Sed nunquid clerici.
Sylueſter. in d. §. Homicidium. & Maiolus in
dicto cap. 49. ſub num. 5.

In hoc Regno Neapolitano Barones tenen-
tur Regi ſeruire in bello, cū illis equis, tribus
229 menſibus, ſi ex † Feudo habeat annuas vigin
ti vncias: vt latius dixi ſupra c. 18. nu. 53 vſq; ad
nu. 63. incluſiuè. cuius loco diximus ibidē ſuc-
ceſsiſſe annuam ſolutionem Adohæ; de his ha
betur in c. Regni. Item ſtatuimus quod Comites,
Barones, & alij. Sed eſt aduertēdū, quòd iſtud
230 † ſeruitium præſtatur à Baronibus, quando
bellum eſt in Regno Neapolitano, vt cōcludit
Andr. de Iſer. in c. 1. §. Sed nec eſt alia iuſtior.
nu. 34. Quæ ſit prima cauſa benefic. amittend.
& dixi etiam. cap. 20. num. 53.

ARGVM. CAP. XXXIII.

Regalis iuris eſt, immunitates, ac priui-
legia concedere. Sexdecim regulis ma
teria eſt ad plenum enucleata.

COM-

COMPENDIUM.

1 *Immunitatis conceſſio denotat Priuilegium.*
2 *Principis proprium eſt à collectis, & muneribus immunitatem concedere. num. 3. 4.*
5 *Priuilegio aliquid concedi, contra ius eſt.*
6 *Priuilegium dicitur lex priuata.*
7 *Legem condere, ad Principem ſpectat.*
8 *Priuilegium, ſecundum ius commune, priuilegium non appellatur, niſi concedatur inhabili.*
9 *Priuilegia immunitatum tendunt contra Fiſcum, & ſunt damnoſa.*
10 *Vtilitas publica priuata præfertur.*
11 *Quod portatur à pluribus, melius portatur, quàm à paucioribus.*
12 *Princeps concedens alicui Collectarum Immunitatem, an compenſet quantitatem, immunitatis in ſua portione? num. 13.*
14 *Immunitas conceſſa, non extenditur ad munera ordinaria à iure ſtabilita.*
15 *Priuilegium immunitatis, non extenditur ad munera patrimonialia.*
16 *Priuilegium immunitatis vni conceſſum pro aliqua re, pro eadem ſi ſoluit, conceſſionarius non obſtringeretur ad ſoluendum, ſi concedent prius non ſoluiſſet.*
17 *Priuilegium cenſetur immunitates conceſiſſe, quæ ad concedentem ſpectabant.*
18 *Priuilegium ſtrictè interpretatur, ſi ad alicuius importunitatem conceſſum fuiſſet, ſecus ſi motu proprio. num. 19.*
20 *Priuilegium ſi eſt ampliſsimum extenditur ad omnia immunitatum capita.*
21 *Immunitatis Priuilegium extenditur etiam quoad bona poſtmodum quaſita.*
22 *Quæſita poſtmodum, non includuntur Priuilegio immunitatis conceſſo, ſi per verba ſimplicia; ſecus ſi per verba generalia ampliſsima.*
23 *Immunitatis priuilegium conceſſum perſonæ, extenditur ad bona præſentia, & futura.*
24 *Priuilegium immunitatis habet locum etiam in bonis poſtea quaſitis per ſubrogationem bonorum priorum, quibus conceſſa erat immunitas.*
25 *Bona ſubrogata gaudent priuilegio bonorum eorum loco ſubrogatorum. num. 26.*
27 *Priuilegium immunitatis conceſſum à Principe iura Imperij habente, tunc id ad quod tenebatur immunis, reſpiciet cæteros de vniuerſitate.*
28 *Priuilegio immunitatis non obſtante, tenetur tempore belli priuilegiatus ſoluere.*
29 *Priuilegium immunitatis conceſſum alicui, an extendatur ad eius colonos? num. 30. & 31.*
32 *Priuilegium immunitatis, non afficit vniuerſitatem, niſi adſit clauſula, non obſtante.*
33 *Vniuerſitas cognoſcens ſuperiorem, an concedat immunitatem. num. 34. 35.*
36 *Vniuerſitates in Regno Neapolitano nec directè, nec indirectè poſſunt alijs donare.*
37 *Intellectus Prag. Incip. Perche. §. 18. ſub tit. de Adminiſtrat. vniuerſ.*
Intellectus Prag. Ducis Oſſuna. Incip. Ancor che.
38 *Immunis, & priuilegiatus, non ſolum gaudet immunitate, ſed debet eſſe particeps omnium vtilitatum, & redituum communium.*
39 *Priuilegium immunitatis, non extenditur ad ſolutionem Laudemij.*
40 *Priuilegia immunitatum conceduntur ob ſexuum, & corporum debilitatem, numerum liberorum, paupertatem, conditionem, ordinem, dignitatem, religionem, abſentiam Reipublicæ cauſa, & alia, quæ declarantur.*
41 *Immunitatum priuilegia probanda ſunt.*
42 *M. Antonius Philoſophus edixit, vt prætendentes immunitatem per documenta oſtenderent.*

CAP. XXXIII.

1 IMmunitatis cõceſsio† denotat Priuilegium, vt voluit Bartol. in l. Nec infames. nu. 1. C. de decur. lib. 10. A collectis enim, & muneribus, nemo immunitatem concedit, niſi Princeps,
2 cuius† proprium eſt. vt in l. Sunt munera. ff. de vacat. muner. & habetur in l. 1. C. de his, qui à princ. vac. & habetur in toto tit. C. de immun. nem. conced. Bart. in l. 2. nu. 1. ff. de iut. immun. & in d. l. Nemo. in princip. Luc. de Penn. in l. Contra publicam. verſ. 13. & 14. C. de re milit. lib. 12. Io. Cephal. in conſil. 58. vol. 1. & nouiſſimè Surd. in conſil. 278. nu. 7. vol. 2. Vndè optimè Io. de Platea. in d. l. vnica. C. de his qui à princip. lib. 10. cenſuit: Idcirco, conceſsionem
3 priuilegij immunitatis, † eſſe principibus reſeruatam, nec alijs paſſim Iudicibus, aut ſuperioribus Magiſtratibus tributam, quia plures eſſent, qui priuilegia immunitatis acquirerẽt, illaq; facilè precibus, prece, prætio, aut ambitione aſſequerentur: & idcirco ferè nullus eſſet, qui munera ſolueret: & ſic eſſet malè Regi, & Reipublicæ conſultum. Aliam teddidit rationẽ Io. Mauritius in rep. l. Vnicæ, C. quo loc. mul. mun. ſub. col. mihi 291, verſ. Cui, & alia annecti poterit. Idcirco ſcilicet, Principi facultatem hanc reſeruatam fuiſſe, in ſupremæ poteſtatis, ac ſuperioritatis effigiem, eo quòd ad
4 ſolum Principem †ſpectet illam concedere. qđ & voluit Cardinal. Pariſ. in conſ. 69 in princip. vol. 1. Petrus Belluga in Specul. Princip. rub. 46. in princ. n. 7. vbi dixi in verb. Vacuatis. Ioſeph. Ludouic. in deciſ. Peruſin. 3. num. 4. Io. Bodin. de Repub. lib. 1. cap. fin. nouiſsimè Carol. Tapia Regius nunc Conſiliarius de Conſt. Princip. in rub. cap. 4. nu. 30.

Nec mirum, quia cum priuata quædam lex ſit
5 Priuilegium, & ſit contra Ius cõmune† aliquid concedi per priuilegium: vt in cap. Abbate. de verb. ſignificat. l. Ius ciuile. ff. de iuſt. & iur. l. 1. C. de Theſaur. lib. 10. Bartol. in l. Nulla. ff. de le-
6 gi. Et idcirco dicitur† lex priuata. Bald. in l. Eã quam. col. 10. verſ. Interrogatus fui. C. de fideicom. & in l. Quæ ex relationib. C. de leg. Alex. in

in l.Beneficium.ff.de Conſtit.Princip.ſequitur,
7 quòd cum ad Principem ſpectet † legem condere,vt latè dixi ſupra.cap.31.ad eundem etiã
ſpectat immunitatum priuilegia concedere,
quæ dicuntur priuatorum leges,& ideo Priuilegium ſecundum Ius commune priuilegium
8 † non appellabitur, niſi concedatur Inhabili.
Innocent.in c.1.de Reſcript. Nam ea appellat
leges Priuatorum. Iſidor. lib.Ethimolog.9. c.
18.& habetur in c.Priuilegia.4. diſtinct. Gloſſ.
in c.1.in verb.Noſcatur.de conſt.in 6.

Immunitatum tamen Priuilegia,non ità facili via à Principibns conceduntur, nec ità paſſim à Magiſtratibus probantur; tendunt enim
9 courra Fiſcum,& ei ſunt † damnoſa. l.fin. C. Si
contra ius,vel vtilit.pub.l.1.C. de Præcib. Imper.offeren. Maximè etiam cum alijs damnum
inferant, quibus iniunguntur illa munera, atque onera perſoluenda,in quibus immunes fierent priuilegiati; adeo,vt commodum priuatũ
præferteretur vtilitati publicæ,contra ordina-
10 riam † iuris Regulam. l.Actione. ff. Pro ſoc. l.
Vnica.§.pen.C.de Caduc. toll.quia prius portabatur à pluribus, quod poſtmodum portabi-
11 tur † à paucioribus.l.Omniũ.C.de omni agro.
deſert. Et ideo dicuntur immunitates contra
publicam vtilitatem. per Gloſſ. in l. Si ita ſcriptum.ff.de leg.2.Petr. de Anchar. in conſ.269.
Io.Cephal.in conſ.553.nu.15. vol.4. Propterea
ad dilucidationem materiæ huius, faciam aliquas concluſiones,ex quibus illa fiet clarior.

Prima declaratio eſt facienda:Quod immunitatis Priuilegium,conceſſum à Principe poteſtatem habente, intelligitur, vt portionem
illius, cui immunitas conceditur, imputet
Princeps ſibi in ſuam partem; ità quòd tanto
12 † minus exigat ab illa Ciuitate, vel communitate, quanta eſt immunitas conceſſa. arg.
l. Actores. vbi hoc voluit Luc. de Pen. C. de
exact. Tribut.lib.10. ante ipſum ſpecul. in tit.
de Cenſib.§.Nunc dicendum.verſ.Quid ſi vniuerſitas. vbi dicit,quòd ſi qui eximuntur ab annua ſolutione ſuperiori debita per aliquam
vniuerſitatem, eo caſu portiones exemptorũ,
& priuilegiatorum, nõ tenebuntur ſoluere alij
eiuſdem vniuerſitatis. Ità etiã Io.Andr.& Hoſtienſ. in c.2.de Immunit. Eccleſ. Gulielm. de
Cun.Rayner.de Forlin.& Alberic. de Roſat.in
l.Si vnus.§.Si Pactus. vbi & Angel. ff. de Pact.
Henric.Bohic.poſt Gloſſ.in c.Paſtoralis. in fin.
de Priuileg.Petr.de Anchar.in conſ.260.col.2.
vbi inquit; Quòd ſi vniuerſitas alicuius terræ
debet annuas centum libras ſuperiori, & ille à
dicta ſolutione aliquem eximit, dicta portio
13 exempti † ex computatur concedenti.Ità etiã
Alex. in conſ.136.col.4.verſ.Imò fortius.volu.
2. Vbi dicit: A tali portione exempti vniuerſitatem exgrauandam.Anton.Capic.In Inueſtit.
Feudali.§.Feudorum Clauſulę.in verbo Collectis.col.15.verſ. Priuilegiatus à Principe. ſol.
mihi 123. ſequitur hanc eandem opinionem;
Iaſ.in l.Auus neptis. nu.9. ff.de Pact. Nicolaus
Feſtas. in tract.de Æſtimo, par.4. cap.2.nu.71.
verſ. Contrarium videtur.& num.82.verſ. At ſi
immunis. Io.Cephal.in conſ.58.num.49.vol.1.

Secunda declaratio ſit:Quod immunitas alicui ſimpliciter conceſſa,non extenditur ad mu-
14 nera † ordinaria à Iure ſtabilita. l. In honoribus.§.Qui muneris.ff de vacat. & excuſat.muner. Bart.& alij in l.1.C.de Vacat.pub.mun.lib.
10.latè Io.de Amic.in conſ.18.nu.6.cum pluribus ſeq. quẽ ſequitur Nicol.Feſtas. de Aeſtim.
par.4.cap.7.nu.46.Alex. in conſ.30. nu.14.vol.
5.Octanian.Cacheran.in deciſ.Pedem. 95.nu.
50. nouiſſimè dum hæc prælo dantur. Io. Petr.
Bimius in conſ.12. nu.56.vol.1.

Tertia declaratio ſit:Quod Priuilegium immunitatis non procedit, quoad munera patrimonialia: his enim oneribus, quæ patrimonio
15 indicuntur,† nulla priuilegia præſtant vacationem.l.His oneribus.in princ. ff.de Vacat.mun.
l.Qui immunitatem.C.de Munerib.Patrim lib.
10.Alex.in d.cõſ.30 vol.5.Luc. de Pen.in Rub.
C.de excuſ.muner.nu.21 libr.10.Steph.Aufrer.
in Deciſ.Tholoſ.348.in fin.Gerard. Mazzoll.in
conſil.70.num.13.vol.1.

Quarta declaratio ſit: Quod habentes bona
Principis ſibi conceſſa, gaudebunt eadem im-
16 munitate,qua † antea gaudebant,vt conſuluit
Riminald.Senior. in conſ.201.nume.4.vol.2 &
poſt ipſum in conceſſione facta quondã Territoriorũ Comiti Friderico Maffeo per Sereniſſimum Ducem Mantuæ: quòd gauderet cõceſſionarius eadem prærogatiua ſcripſit Barthol.
Bertazzol.in conſ.ciuil.42.nu 6.vol.1.

Quinta declaratio erit: Quod immunitatem concedens, cenſetur facere immunem illorum tantum onerum, de quibus eidem concedenti ſolutio, vel portio aliqua ſpectabat;
Secus erit in alijs fortè oneribus, ex quibus
17 † deberentur ſolutiones alijs perſonis, quàm
concedenti. vt poſt Gregor. Lopez.in l.11. tit.
18.in verb.Lo el deue hauer. partita 3. Voluit
Carol.Tapia. de Conſtit. Princip. in Rub. c. 4.
num.35.& vltra eos Capell.Tholoſ.in d. deciſ.
348. vbi etiam Stephan.Aufrer. in Apoſtill.

Sexta concluſio, ac Regula ſit: Immunitatis Priuilegium,tunc demum eſſe obſeruandũ,
quando proprio eiuſdem Principis,ac poteſtatem habentis, Motu, conceſſum foret; ſecus
verò,ſi ad alicuius petentis importunam inſtã-
18 tiam eſſet obtentum; tunc enim, aut † nullum eſt, aut ſtrictè interpretandum.l.fin. C. Si
contra ius,vel vtilit.pub.l.Siquis ſine. C.de Vectigal.& commiſſ.l Vacuatis. C.de Decur.libr.
10.Ioan.Andr.in c.Peruenit.de Immun.Eccleſ.
Steph.Aufrer.Ad Capell.Tholoſ. in deciſ.348.
Quando autem proprio Principis motu con-
19 cederetur,tunc Immunitas † ſeruanda foret,
& fiet latiſsima interpretatio. Io.Andr.vbi ſupra.

pra. & ibidem Abb. Panor. num. 16. Tho. Grammat. in deciſ. Neap. 59. num. 55. Marc. Anton. Natta in conſil. 340. num. 6. vol. 1. & nouiſſimè Io. Petr. Surd. in conſil. 140. nu. 59. & 60. vol. 2.

Septima concluſio, ac regula ſit: Quod vbi priuilegiũ immunitatis eſt conceſſum ampliſſimè, ab omnibus, & quibuſcunq; muneribus, & impoſitionibus, ordinarijs, & extraordinarijs, realibus, & perſonalibus, impoſitis, & imponendis, tunc priuilegiatus conſequitur plena-
20 riã immunitatem. † Bart. in l. a. ff. de iur. immu. Steph. Aufter. ad Capel. Tholoſ. in d. deciſ. 348. in fin. Io. Ceph. in conſil. 150. nu. 9. vol. 1. Mazzoll. in conſil. 70. num. 15. vol. 1. dico latè in conſil. 1. centur. 2.

Octaua declaratio eſt: Quod immunitatis priuilegium extẽditur, etiam quoad bona poſt
21 modum † quæſita. cap. Quia circa. de priuileg. Bart. In conſ. 59. Commune Spoleti. nu. 4. Alex. in conſil. 178. col. 3. verſ. Ego pro hoc adduco. vol. 2. I. C. Eruditiſſimus Fabius de Anna. Regiꝰ nunc motu proprio creatus à Rege Catholico Conſiliarius in ſingul. 698. poſt opera Ioan. Vincentij Annij ſui Genitoris. Bertazzol. in conſil. ciuil. 27. nu 30. vol. 1. Natta in conſil. 66. num. 13. & in conſil. 160. nu. 23. vol. 1. Franciſc. Burſat. in conſil. 16. num. 77. vol. 1. Aug Berons in conſil. 173. num. 27. vol. 1. Iacob. Menoch. in cõſ. 106. nu. 269. vol. 2. Carol. Ruin. in conſ. 217. nu. 17. vol. 1. Surdus in conſil. 262. num. 5. vol. 2. Cardinal. Pariſ. in conſil. 68. num. 7. 10. vol. 1. & plures alios allegans Octauian. Cacher. in deciſ. Pedem. 136. num. 1. Idem Fabius Anna dum hæc tranſcribuntur. in conſil. 61. nu. 15. vol. 1.

Mollienda tamen eſt ſupradicta Regula, ac
22 declaratio, quòd tunc procedat, quando † per verba ſatis generalia priuilegiũ eſſet conceſſum: Secus ſi ſimpliciter: qa tunc bona poſtmodũ quæſita non cõpræhendunt, vt poſt alios dicit Ægid. Boſs. in tit. de Principe. nu. 154.
23 Secundò mollienda eſt, vt procedat, † quando eſſet conceſſa immunitas perſonæ, vt eo caſu compræhendat bona præſentia, & futura: vt poſt Alexan. in conſil. 193. Incip. Ex præmiſſo. col. 2. vol. 2. & Cardinal. Pariſ. in conſil. 68. vol. 1. voluit illos referens Iacob. Menoch. in conſil. 70. num. 2. vol. 1.

Nona declaratio, ac regula erit: Quod priuilegium immunitatis procederet etiam in bonis ſubrogatis in locum bonorum, quæ fortè
24 habuerant immunitatem † antea. vt per Bal. in conſil. 112. nu. 4. vol. 1. vbi inquit: Regulariter, priuilegium immunitatis conceſſum, non extendi ad bona poſtea q̃ſita: niſi illa bona ſuccederent in locum illorũ priorũ bonorum priuilegiatorum, quia per illam ſubrogationem cenſentur eſſe loco priorum, cum eadẽ prærogatiua, † & immunitate, & cauſa. arg. l. Si rẽ, & pretiũ. ff. de petit. hæred. l. Venditor hæreditatis. ff. de hæred. vel act. vend. l. Cum tabernam. ff. de pignor. cũ ſimilib. allegatis per Alex. in dicto conſil. 193. vol. 2. & Matth. de Afflict. in c. 1. in verb. Portus. nu. 18. Quæ ſint Regal. vbi dicit:
26 Quod immunitas † non extenditur ad bona poſtea quęſita, niſi ex prioribus bonis radicem trahant. & nouiſſimè Syluest. Aldobrandin. in conſil. 63. num. 19. vol. 1.

Decima declaratio, ac Regula erit: Quod vbi immunitas eſt conceſſa per Principem ſupremum, & habentem iura Principis, ac Imperij, tũc omne onus pro quo ille priuilegiatus gaudet immunitate, reſpiciet alios de Communi-
27 tate, Ciuitate, † ac alios illius populi: vt voluerunt Io. Andr. & Panor. in d. c. Peruenit. Felin. in c. Accedentes. num. 7. de præſumpt. Steph. Aufrer. in Capell. Tholoſ. in d. deciſ. 348. ſub concluſ. 4. Hierony. Cagnolin l. 2. nu. 216. C. de pact. inr. empt. & vend. & alios referens Barthol. Bertazz. in conſil. ciuil. 27. num. 33. vol. 1. Menoch in conſil. 70. nu. 9. vol. 1.

Vndecima declaratio erit: Priuilegij immunitatem belli caſum nõ reſpicere: quia illa non obſtãte, priuilegiatus tenebitur ſubire bellica
28 onera. † Alex. in l. Si ex toto. vbi ff. de leg. 1. Paul. de Caſtr. in l. Ad inſtructionẽ. in ſi. C. de ſacroſ. eccleſ. Bald. in conſ. 106. vol. 5. Io. Frãciſc. Ripa. in tract. de Peſte. tit. de remed. pręſeruat. num. 16. Io. Baptiſta Plotus. in conſil. 96. vol. 1. Alex. Raud. de Analog. lib. 1. c. 22. nu. 30. Franciſc. Burſat. in cõſ. 16. nu. 71. & 72. vol. 1. M. Ant. Natta in conſ. 63. & 65. vol. 1. Octauian. Cacher. in deciſ. Pedem. 38. nu. 10. & in deciſ. 91. per totum. Franciſc. Marc. in deciſ. Delphi. 458. vol. 1. Io. Cephal. in conſ. 451. nu. 294. vol. 4. habet tamen hæc opinio multas limitationes, ac ſub declarationes de quibus per Nattam vbi ſupra. & Io. Cephal. in conſ. 58. vol. 1. & Io. Petr. Surd. in conſil. 146. ſub nu. 10. vol. 1. & ego latiſſimè in conſil. 1. centur. 2.

Duodecima declaratio, ſiue regula eſt: Quod eadẽ immunitas non trãſit ad colonos partiarios, & conductores: Sed hoc non obſtante con
29 ductor tenebitũ ad onera: † vt dicit Io. de Amic. in cõſ. 18. per totũ. quę refert, & ſequtur Nicol. Feſtaſ. de Æſtimo. par. 4. c. 7. num. 49. hoc idem tenuit Io. Cephal. in conſ. 553. nu. 32. vol. 4. faciunt notata per Duen. regul. 100. Ampliation. 2. Vincent. Carroc. de locat. & conduct. par. 2. tit. de colon. priuilegiat. & in tit. de iur. immunitatis. Petr. Anton. Anguſſola in conſ. 21. nu. 5. lib. 7. Quod ante eos tenuerant Fridetic. de Senis. in conſ. 111. col. 4. verſ. Item quæritur an Ruſtici. Bald. in conſ. 31. vol. 1. Auguſtin Bero. in conſ. 173. nu. 67. vol. 1.

Sed contrarium tenuerunt idem Feſtaſ. p. 4. cap. 2. num. 50. Cum pluribus ſeq. Octauian. Cacheran. in deciſ. Pedem. 83. per totum. quos refert. & ſequitur Franciſc. Burſat. in conſil. 16. ſub num. 78. vol. 1. Gerard. Mazzol. in conſil. 70. num. 24. vol. 1.

V Sed

Sed dicendum eſtbreuibus : Quod ſi loqui-
mut , an priuilegiatus poſſit transferre ius ſuæ
immuuitatis in colonum : & tunc dicēdum eſt
30 non poſſe:† & hoc modo procedit dictum Io.
de Amic. in d.conſil. 18. & Feſtaſij in d. par.4.
cap.7.num.49. maximè quando immunitas eſt
conceſſa perſonæ:quia tunc nō egreditur per-
ſonam ipſius priuilegiari. Aut immunitas eſt
31 realis,concernens†ipſas res,& fructus,& tunc
procedit ſecunda opinio, quòd coloni partia-
rij erunt immunes ob illam portionem rerum,
& fructuum.vt voluerunt Nicol. Boer.In deciſ.
Burdegal. 213. num.18.in fin.Anton.Capic.in
Deciſ.12.Carauit. in ritu.66.num.26.cum alijs
allegatis per Vincent. Carrocium. de locat. &
cond. parte 2. tit.de collect. num. 8. & par. 3.
tit. de decim.

Decima tertia declaratio erit : Priuilegium
immunitatis nō afficere vniuerſitatem, & com
munitatem , niſi in eo ſit clauſula non obſtan-
32 tibus.† d.l. Vacuatis.& l. Nec damnoſa. C.de
præcib.Imperat. offerend. vt voluit Aufrer.ad
Capell:Tholoſ.in d.deciſ.348.Ante eum Alex.
in conſil.101.vol. 1.

Decima quarta declaratio ſit: Poſſe Vniuer-
ſitatem,ſeu Ciuitatem,ac Cōmunitatem,etiam
ſi recognoſceret ſuperiorem, cōcedere immu-
nitatem ex cauſa,& ob ſeruitiorum remunera-
33 tionem: probanturq́; ſeruitia eius†vniuerſita-
tis aſſertione.Ità Alex. in d. conſil. 101. vol. 1.
in conſil. 30. in tertio dubio.vol.5.Iaſ.in conſ.
101.vol.4. Carol.Ruin. in conſil. 175.col.3.&
in conſil.217.vol. 1.quos refert,& ſequitur Ro-
land à Valle in conſil.5. num.8.cum ſeq vol. 1.
& Guidus Pancirol.in conſil.157.& 158.vol.1.
Declara tamen poſſe hoc fieri per vniuerſita-
tem,vt poſſit concedere immunitatem ad tem-
34 pus , etiam ſine † ſuperioris permiſſu , vt poſt
Bartol.in l.2.ff. de iur. immun. & in d.l.Vacua-
tis. in fin. voluit Elbertus Leoninus in conſil.
87.num. 6. Declara ſecundò,poſſe vniuerſita-
tem totalem,& perpetuam immunitatem con-
35 cedere. accedente tamen aſſenſu†Principis.vt
in d.l.Vacuatis . & in l.1. C. de his qui à Prin-
cip.Idem Elbertus in dicto conſil. 87. num. 7.
36 Declara tertiò ſecus in Regno †Neapolitano:
quia directè,vel indirectè prohibentur vniuer
ſitates donare,vel relaxare. vt in prag.5.Incip.
37 Perche.† § 18. de adminiſtrat. vniuerſ. & alia
pragmatica emanata tēpore Ducis Oſſunæ in-
cip.Ancorche.facta in anno 1584.prohibentur
Vniuerſitates facere Cōgregationē pro facien
da aliqua donatione,etiā locis pijs,ſine licen-
tia Regia.Et fuit factū ad obuiādū latrocinijs,
q̃ fiūt , per adminiſtratores Vniuerſitatū,q po-
nebant quantitates magnas dediſſe eccleſijs.

Decima quinta declaratio,& regula ſit:Quòd
immunitatis Priuilegio munitus, non ſolū gau
debit ea immunitate , ſed gaudebit omnibus
38 vtilitatibus,† & reditibus communibus. atq.l.
Municeps. ff.ad municip.Alex.in cōſ.32.vol.5.
Marc. Anton.Natta in conſil.44.num. 4. vol.1.
quos refert,& ſequitur Surd.in conſ.58.nu.10.
& ſeq.vol.1.

Decima ſexta declaratio,& regula ſit:Quòd
priuilegium immunitatis nō extenditur quo-
39 ad ſolutionem Laudemij quod debetur , †im-
munitatis priuilegio non obſtante . vt voluit
Marian.Socin.Nepos.in conſil.70.nu.29.vol.3.
& Iacob.Menoch.in conſil.297. vol. 3.

His ſum breuiſsimè contentus quoad mate-
riam priuilegij immunitatis : Qui plura deſi-
deraret , videat apud ſupra relatos Doctores
multa ab eis ſcripta , & nouiſſimè quem vidi
dum hæc exemplarētur, per Rolandum Caua-
gnolium in Obſeruat.ad Montisferrati Decre-
tum.52.per totum . Conceditur autem immu-
nitas ob ætatem, ſexum,corporis debilitatem,
40 numerum † filiorum, paupertatem, conditio-
nem,ordinem,dignitatem,religionem , abſen-
tiam Reipublicæ cauſa , remunerationem ſer-
uitiorum præſtitorum.Ludouic.Carbon.de le-
gib.lib.9. cap.7.

Immunitatum autem priuilegia non præſu-
muntur , ſed tamquam in facto, & contra ius
41 † emanata probanda ſunt . Vnde M.Antonius
Philoſophus, publicos Tabellarios conſtituit,
vt ſi quiſquam liberalem †cauſam prætēderet,
eiuſdem libertatis , & immunitatis priuilegia,
ac documenta per publicas atteſtationes , Ro-
mam ferret . vt poſt Iulium Capitolinum in
M.Antonio Philoſopho, ſcribit Alex. ab Alex.
Dier.Genial.lib.4.cap.10.

ARGVM. CAP. XXXIV.

Scholas, in quibus publicè legatur, ſiue Studia, & Vniuerſitates, Collegiauè inſtituere ad Principem pertinet.

COMPENDIVM.

1 *Collegia, Congregationes, Scholæ, Academiæ inconſulto Principe fieri nequeunt.*

2 *Congregationes,& Academiæ idcirco requirunt Principis authoritatem, ne ſub intuitu boni, malum coeatur.*

3 *Numa Pompilius Sodalitia Romæ primus inſtituit: Tarquinius ſuperbus illorum conciones prohibuit.*

4 *Concilia Achaicarum nationum,ne in perniciem Romanorum coirent,Memmius Conſul aboleuit.*

5 *Ius viſitandi Collegia à Concilio Tridentino Prælatis commiſſum.*

6 *Collegia , Academiæ, & Studia ex legitima præſcriptione immemorabili introducta regulātur,vt alia ex Principum conceſſione. nu.9.*

6 *Immemorabilis præſcriptio vim tituli habet.nu 9.*

Collegia artificum approbatorum non veniunt ſub prohibitione Collegiorum.

8 *Studia, Academiæ, & Collegia Studiorū cauſa, non*

veniunt

veniat ſub probibitione collegiorum, & monopoliorum.

9 *Studia, & Collegia, atq; Academia præſcriptione quaſita, non extenduntur ad actum magiſterij, & Doctorandi.*

10 *In Ciuitate Salernitana ex præſcriptione immemorabili, promouentur ad gradum Doctorãdi in Philoſophia, medicina, & artibus.*

11 *Ius erigendi Studia, & Academias ſolius Principis eſt nu. 15. 16.*

12 *Principis authoritas in concedendis Academijs, & Studijs ſufficit quoquomodo apparere.*

13 *Principes exhibent reuerentiam Studijs, & Vniuerſitatibus.*

14 *In erigendis Studijs Theologicis Summi Pontificis authoritas requiritur.*

15 *Studium Dola in Burgundia, & Studium Louanij in Brabãtia Martini V. Pontificis authoritate erectũ.*

16 *An in Studijs erigendis requiratur, tum Pontificis, tum etiam Principis laici licentia?*

CAP. XXXIV.

ERigi, ac fieri minimè poſſunt Conuentus, Congregationes, Collegia, Scholæ, in quibus legatur, aut Vniuerſitates, & Studia publi-
1 cã, non concedentibus, aut † mãdantibus, Summo Põtifice, Imperatore, Rege, aut alio ſupremo Principe iura Imperij habente. vt habetur. in proœm. Digeſt. §. Hæc autẽ tria. vbi Bartol. nu. 2. Bal. Alberic. & cæteri, præſertim. Hierony. Cagnol. nu. 233. & 247. & haber in auct. Habita. C. fil. pro patr. & notatur in c. 2. vbi Gemin. & alij Doct. de priuileg. in 6. & in Clem. 2. de Magiſtr. Gloſ. in Clem. dudum §. Ab olim. in verb. generalibus. de Sepultur. vbi Petr. de Anchar. in princ. nu. 9. & Cardin. & alij Latè M. Anton. Nat. in cõſ. 657. nu. 1. vol. 4. & nouiſſimè Io. Gaſpar Hortigas meritiſsimus in Regno Aragonũ Regius Cõſiliarius in Reſpõſo pro Gymnaſio Cæſarauguſtano. p. 1. nu. 16. & antea Io. de Vanquel. in d. c. 2. concluſ. 1. de priuileg. in 6. & in d. Clem. Dudum. concluſ. 3. vbi latè.

Cauſa vero, ob quam hi Conuentus, atq; Congregationes fieri prohibentur inconſulto Principe, eoq; non concedente, eſt; quia in illorum Cõuẽtibus, ſub recti, ac bonorũ operũ ſpecie, in Reipublicæ detrimentum nonnulla patrari poſſent, & ſub ꝑtextu boni huiuſmodi, illicitũ
2 † Collegiũ coeatur. vt inqr Martianus Iuriſc. in l. 1. ff. de colleg. illic. Vndè ſub Nicoclis Cypriorum Regis perſona Iſocrates. Orat. 3. Neq; Sodalitia, inquit, neq; cõuentus præter meum cõſilium facite. Tales namq; cõuentus, in alijs rebus publicis exhuberant, in Monarchijs au-
3 tem noxij ſunt. Vnde cum † Numa Rex Sodalitia Romæ, primus inſtituiſſet, Tarquinius ſuperbus nihil melius putauit, q̃ dum illas ſuſtulit, & illorũ cõciones prohibuit: vt docet Dionyſius Halicarn. lib. 6. Hinc oĩa Concilia Phocenſium, Beotorum, aliarumq; Acharnanicarũ
4 nationum, ne in † Romanorũ perniciem coirẽt, aboleuit Mẽmius Cõſul: vt docet Liuius lib. 35.

Rectè itaq; patres in Concil. Trid. Seſs. 22. cap. 8. de reformatione ſtatuerunt: Epiſcopos, etiam, tamq̃ Sedis Apoſtolicę delegatos, habere ius viſitãdi Hoſpitalia, Collegia quæcunq;,
5 ac Confraternitates † laicorum, etiam, quas Scolas, ſiue quocunq; alio nomine nuncupatas: Sic etiam eorũdem Studiorum, ac Vniuerſitatum reformatio, in ſtatu Romano Pontifici immediatè ſubdito, Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, alijsq; committitur ab eodem Concil. Trident. ſeſſ. 25. c. 2. incip. Cogit. cuius Rei meminit Michael Timotheus de inſtitur. viſitãdi. lib. 1. c. 36. Tract. 4. & in praxi viſit. lib. 2. cap. 6. Paul. de Fuſco, de viſitatione Eccleſiæ. lib. 7. c. 29. nu. 2. Io. Frãciſc. Pauin. in Baculo Paſtoral. par. 2. q. 7. Petr. Suberti de vinea Chriſti. parte 2. cap. 9. Port. lib. 5. concluſ. 6. ego dixi in conſil. 81. centur. 1.

Quæ declarãtur procedere, non ſolũ quoad Studia generalia, & Vniuerſitates, in qbus ſciẽtiarum ſtudia legãtur ex priuilegio Principũ, ſed etiã ſi cui Ciuitati, vel vrbi hæc iura ſpectẽt
6 ex antiquiſſima, & immemorabili † temporum præſcriptione: vt poſt Iacob. de Aren. voluerũt Bart. in d. §. Hæc autem tria. nu. 2. vbi Bald. poſt Cyn. & Rayner. de Forliuio. Petr. de Anchar. in dicta Cle. Dudum. nu. 9. vbi Ioan. de Vanquel. concluſ. 3. Iacob. Philipp. Portius in conſil. 87.
7 nu. 9. quia præſcriptio immemorabilis, vim † habet tituli, ac priuilegij. l. Hoc iure. §. Ductus aquæ. ff. de aqu. quotid. & æſtiual. vt in ſimili latè probaui in conſil. 32. nu. 52. 58. cum pluribus ſeq. centur. 1.

Sub prohibitione itaq; Congregationum, Collegiorũ, & Monopoliorũ, (de quibus abũdè dico de Magiſtrat. edict. lib. 3. c.... & in cõſ.... per totum. centur. 2.) non veniunt Collegia artificũ, ac aliorũ, de quibus Doctores ſupra narrari ſcripſerũt. Neq; etiã Scholæ, & Vniuerſita-
8 tes, † ſtudiorũ cauſa congregatæ, atq; erectę, ob cõmune Reipublicæ bonũ: cũ ſint iſta Collegia à iure approbata. vt per Bart. in l. fi. nu. 7. ff. de colleg. illicit. Bal. Ludouic. Bologni. & Scodob. in auct. Habita. C. ne fil. ꝓ patr. Petr. de Ieſuandier de priuileg. Doct. q. 81. par. 4. Horat. Lucius de priuileg. ſcholar. priuileg. 50. Iacob. Benius de priuileg. iuriſc. parte 1. Priuileg. 10. Idẽ Hortigas in dicto patrocinio. par. 2. nu. 43. & Reſtaur. Caſtald. de Imperat. q. 110. caſu 180.

Supradictã vero præſcriptionẽ ſufficere, quoad tribuendã facultatẽ legendi in aliqua Ciui-
9 tate, non tñ procedere dicũt, quoad actũ † Magiſterij, ſiue Doctorandi. vt dicit Bal. in d. §. Hæc autẽ tria. vbi eũ ſequitur Cagnol. nu. 243. cuius contrariũ etiam video obſeruari in Regno apud Ciuitatem Salerni, quæ non ſolum ex antiquiſſima, & immemorabili præſcriptione tenet publicum ſtudium ſcientiarum, ſed

etiam quotidie,illud Collegium promonet ad
10 gradum Doctoratus, Artium Medicinæ, † ac
Philoſophiæ. Cætera vero pertinentia ad ſtu-
dia, vniuerſitates, & Academias, & quibus in
Ciuitatibus ſtudia erigenda ſunt, latiſſimè di-
co infra cap. 40.vbi videndum eſt.

Ius itaq; erigendi ſtudia publica, vniuerſi-
tates, Collegia, & Academias, Baronibus,ac
alijs inferioris notæ hominibus iura Principũ
11 nõ habentibus,non competit ; ſed ſoli†ſupre-
mo Principi illud ſpectat:vt ſupra diximus, &
poſt alios voluit Frãciſc.Marc.in deciſ. Delph.
349.nu.1.& 2.vol.1. Renatus Choppin.de Do-
man.Franciæ.lib.3.tit. 27. ſub nu.1.25.Io.Vin-
cent.Annius in allegat. 130.nu.8.vol.2.De qua
Principum volũtate ſufficit quoquo modo ap-
12 parere:†puta,quia aliquid donaret alicui Col
legio, aut Academiæ, vel ſcriberet ad eandem
Congregationem,illam vocando Academiam,
Collegium, aut Sodalitium, ex ſimili enim no-
minatione,cenſetur ſuam authoritatem, & li-
centiam conceſsiſſe. arg.eorum quæ notantur
in proœm. Decretalium. Quod Gregorius No-
nus, Summus Pontifex, direxit Doctoribus,&
ſcholaribus ſtudij Bononienſis. Et ſic Bonifa-
cius VIII. in Proœmio Sexti, vt poſt Innocent.
in c.Cum ab Eccleſiarum.de offic.ordin.voluit
Panor.in d.Proœm. Decretal.nu.4.Felin.nu.24.
Solent enim Principes ijs Academijs,Genera-
libusq; ſtudijs,& vniuerſitatibus,in quibus pu
blica vertitur vtilitas,pro literarum,& ſtudio-
13 rum euectione,reuerentiam†exhibere.vt in l.
Quicquid C. de Aduoc.diuerſ. iud.cum ex ijs,
omnium Togatorum ordo ſumatur.

Summi Pontificis licentiam in erigendo Col
14 legio exquiſitam eſſe dijudico,præſertim†vbi
de ſtudijs Theologicis eſſet tractãdum, aut ſal
tem Epiſcopi. arg.cap. De quibuſdam. 37. di-
ſtinct. ſic in erigendo Dolæ Gymnaſio in Bur-
gundia,& Louanij in Brabãtia,Martini Quinti
15 †Summi Pontificis diploma interceſsit.Sed in
16 ſimili,& Sũmi†Põtificis,& laici Principis licen
tiam requiri, ſcribit Io. Faber in l.1. nu.7.cum
pluribus ſeq.C.de ſum.Trinit.& fid. Cathol.&
in l.Tanta.num. 6.C.de veter.iur. enucleand.

ARGVM. CAP. XXXV.

Legitimare, & natalibus reſtituere de Regalibus eſt. An vnius Principis ſubditus, alterius Principis ſubditum legitimet? Legitimandi poteſtas concedi alteri, an poſſit? Septem concluſionibus hæc materia expletur.

COMPENDIVM.

1 *Legitimatio eſt ad Alchimiæ ſymbolum.*
2 *Spurios natalibus reſtituere ad Principem ſpectat.*
3 *Natalium defectum Princeps tollit.nu.7.*
4 *Imperator.& Reges Natalibus reſtituunt.*
5 *Legitimatio ſolius Principis donum eſt.*
6 *Spurius omnis infamis, ac vilis conditionis.*
8 *Spurios legitimare de Regalibus eſt.*
9 *Seraphinus Oliuarius Rotæ Auditor meritiſſimus.*
10 *Poteſtas legitimandi à Papa, Imperatore, Rege, & Principibus delegari poteſt.*
11 *Naturales legitimandi poteſtatem habens,non comprehendit ſpurios.*
12 *Princeps vnus,an legitimet ſubditum alterius Principis?*
13 *Summus Pontifex in Statu Eccleſiaſtico legitimat quoad ſpiritualitatem, & temporalitatem.*
14 *Legitimatio facta per Papam, quo ad honores, & ſacros ordines valet,etiam in terris imperij.*
15 *Legitimatio Imperatorum non eſt habilis ad ſacros ordines.*
16 *Legitimatio facta per Papam in terris Imperij, an valeat quoad ſucceſſiones, & officia temporalia?*
17 *Imperator non poteſt legitimare filium ſacerdotis, nec quoad temporalia.*
18 *Imperator, an vbiq; gentium legitimet quoad temporalia,& honores?*
19 *Princeps ſecularis non legitimat, vt quis ſuccedat in Emphyteoſi eccleſiaſtica.quid in priuata?nu.20.*
21 *Legitimari quis poteſt, vt ſuccedat in emphyteoſi eccleſiaſtica à particulari poteſtatem habente, & in legitimatione ità dicatur.*
22 *Legitimatus ad ſuccedendum ſuccedit in bonis ſitis in ſtatu Principis legitimantis,non in alijs.*

CAP. XXXV.

LEgitimationem ad Alchimiæ Symbolum
1 eſſe,dixit ille,qui iura omnia†calluit Bal.
in c.1.col.9.de Cõſtit. quia, cum Alchimia op-
timi auri,atq; puri argenti ſimilitudinem refe-
rat, illa tamen haud ſit vera auri, vel argenti
ſubſtantia: Sic ille, qui ſpurius, aut illegiti-
mus eſt, velari legitimatione per omnia cre-
dit, quod ſibi verè natura non permiſit. Cum
tamen qui naſcitur, natum non eſſe facere ne-
queat, nec parentum ſuorum ipſe culpam ha-
beat,commiſerendum eſt nato, ne deſperatio-
nis campum ingreſſus ad peiora labatur, & ob
id optimè Principes faciunt,dum illos naturæ,
priſtinæq; ingenuitati, natalibusq; reſtituunt.
2 Ad Principem † vero ſpectare,hos ſpurios,ne-
farios, vel inceſtuoſos legitimare, clariſſimũ
eſt.habetur in §.Illud. auct.quib. mod.natural.
effic.ſui.in §. Si qs vero. auct.qb.mod. natural.
effic.legit. In quibus patet hanc nataliũ reſtitu
3 tionẽ, †& illorum defectũ,Imperatorẽ tollere
poſſe.Simile habetur. in auct.Præterea.in auct.
Itẽ ſine. in auct. Si qs liberos.C.de natural.lib.
Sic & Põtifex Maximus.habetur in c.Per Vene
rabilẽ. Qui fil.ſint legitim.vbi patet idem pro-
4 cedere†in Regibus Imperatorẽ non recogno-
ſcen-

ſcentibus,vt eſt Rex Catholicus in Regnis Hi-
ſpaniæ,Siciliæ, ſeu Neapolis, & alijs; ſic etiam
in alijs Principibus ſimilibus. Quod, & tenuit
Rota in Nouis, in Deciſio.200. Incip.Inferior.
5 Vnde legitimationem donum† eſſe ſolius Prin
cipis,inquit Bal.in l. 1.ſub nu.2. C.de iur.aure.
Anul.vbi dicit: quòd Princeps de non eſſe,du
cit ad eſſe. Et cum omnis Spurius ſit infamis,
6 vilisq; † conditionis l. fin. C.de naturalib.lib.
Azo in ſumma titu. de infam. Solus Princeps
7 †reſtituit.Idem Bald. in l. Nam ita diuus.ff.de
adopr.Paul.de Caſtr.in conſil.225.Iaſ. in l.Gal
lus §. Et quid ſi tantum. num. 105. ff. de lib.&
poſthum.Deci.in conſil. 150. ſub num.6. verſ.
Quarto nõ obſtat.Cardin.Pariſ. in conſ.1.n.51.
in conſ.7.nu.41.vol.2.Ad Principem verò per-
8 tinere per reſcriptum ſuum† legitimare, ac id
de regalibus eſſe,& Principi reſeruatis,conclu
dit Luc. de Penn.in l. Contra publicam.verſic.
21.& 23.C.de re milit. lib.12. Reſtaur. Caſtal.
de Imperat. q. 10. verſ. Decimo quarto. poſt
Abb.Panor.Cardinal.Alex.& alios in di.c.Per
venerabilem.Portius in conſil. 105.nu.14.An-
ton. Gomez in l.Tauri. 10. nu.64. verſicul.Se-
cundò principaliter.Lãcellot.Conrad.In Tem
plo Iudic.lib.1.c.1.§.4. in verb.Legitimos om-
nino.nu.1.Renatus Choppin.de Doman.Frãc.
lib.1.tit.11. num.12.Petr.Gregor.Sintagmat.iu-
ris vniuerſ. lib.6.cap.7. num.33.in fin.parte 1.
9 Seraphinus Oliuarius†meritiſsimus Rotæ Ro-
manæ auditor.in Deciſ. Nouiſſimis 133. nu. 21.
lib.1.Io.Petr.Surd.in conſ.210. nu.42.vol.2.

Animaduertendum autem cenſeo hoc in lo
co,me non agere de alijs modis, quibus legiti
matio fieri valeat ſpuriorum,ſed tantummodo
de legitimatione, quæ fit per Principis reſcri-
ptum, quam eſſe de Regalibus cenſui,omitten
do alia remedia,quibus Spurij reſtituantur,de
quibus diffusè agunt in eorum tractatibus de
legitimatione.Martin. Laudenſ.Anton.Roſell.
& Ludouic.Sardus.quia facerem tractatum de
legitimatione, quod lõgè eſt à mea intẽtione.

Poteſtas vero legitimãdi per reſcriptum po-
teſt à Papa, Imperatore, ac Regibus, & ſimili-
bus delegari, & concedi Comitibus Palatinis,
10 †alijsq; perſonis, qui eorum poteſtatem alijs
ſub delegare nequeunt. In omnibus autem at-
tenduntur verba tributæ eis poteſtatis,nec ex-
tenduntur vltra contenta in eorum priuile-
gijs,vt voluit Deci.in conſil.288.num. 6.Iaſ.in
dicto §. Et quid ſi tantum. num.97.106.142.vn-
de, qui habet poteſtatem legitimandi natura-
11 les, non poteſt legitimare † Spurios.vt voluit
Anton.Roſell.de legitim.lib.2.tit.de cauſ.ma-
ter.legit.num 57.& Ludouic. Sardus de natu-
ralibus.liber.parte 2.titul.de legitimat.per re-
ſcript.nu.35. 36. vbi de alijs caſibus ſimilibus,
& multa ponit Auguſtin.Berous in conſil.176.
& 177.vol.2.

Princeps vnus, an ſubditum alterius Princi-
pis legitimare valeat? Iſta quæſtiõ eſt intrica-
12 ta,quam† extricare intendo per infraſcriptas
breues concluſiones in hac materia.

Prima ſit concluſio: Pontificem Maximum,
in terris Eccleſiæ poſſe legitimare, quoad ſpi-
13 ritualitatem, † & temporalitatem, vt notatur
in d. c. Per venerabilem. voluit Rota in d.de-
ciſ.200. Inferior.In nouis.

Secunda cõcluſio:Legitimatio facta per Pa-
pam,etiam in terris Imperij,valet quoad hono
14 res,& ordines†ſacros.vt voluit Gul.Benedict.
in Rep.c.Raynutius.in verb.Et vxorem nomi-
ne Adælaſiam. num.197. cum pluribus ſeq. de
teſtam. Quinimmo ſi quis legitimaretur ab
Imperatore, non eſſet habilis ad ordines ſa-
15 cros, in quibus plura†requiruntur.vt latè per
Simon.Maiol.de irregular.lib.1.cap. 8. per to-
tum.& cap. 9. notat Gloſs. in c. Lege Impera-
torum 10. diſtinct. in c. Si officia ſecularia 59.
diſt.latè Petr.Gregor.Sintag.iuris vniuerſ. lib.
45.cap.7.num.11.

Tertia concluſio: Legitimatio facta per Pa-
pam in terris Imperij, quoad ſucceſsiones,&
temporalia officia, ac ſecularia tenenda, non
16 tenet: ſolum tamen† quoad terras temporalis
iuriſdictionis ipſius.Gloſs. in c. Lege Impera-
torum 10.diſtinct.in c.Si officia Gloſs.& Ioan.
de Lignano.in d.c.Per venerabilem.Alexan.in
conſil.67.col.fi.verſ.Facit quod. vol.1.Curtius
iun.in conſil.136.num.7. Guido.Pap.in ſingul.
130. Io.Baptiſt. Villalob. in commun. opin.§.
Legitimatus.nu.76.Roland.à Valle in cõſil.88.
nu.25.vol.1.Bald.in Margarita in verb.Legiti-
mare.n.2.Gul.Benedi.in c. Raynutius.in verb.
Vxorẽ nomine Adelaſiã.in pręlud.4.nu.197.de
teſtam.& nouiſſimè alios allegãs Cõſtãtin. Ca-
priolus.de ſucceſs.ab inteſt. lib.1.n.223.& ſeq.

Quarta concluſio: Imperator non legitima-
17 bit filiũ ſacerdotis, nec quoad tẽporalia:†vo-
luit Signorol. Homod. in conſil. 127. & ità de
terminatum fuiſſe meminit Renatus Choppin.
de Doman. Fran.lib. 1.tit.11.nu.12.

Quinta concluſio:Imperatorem quoad ſuc-
ceſsionem, & dignitates ſeculares poſſe vbiq;
gentium legitimare, differuerunt diſtinguen-
18 do.† Anton. de Roſell. de legitimat. lib.2.in
princip. Lud.Sardus de naturalib.lib.in d.Ru-
bric.de legitim.per reſcript.per totum.Nicol.
de Vbald.de ſucceſs.ab inteſt. parte 1.nu 106.
& ſeq. Petr. Gregor. Sintagmat. iuris vniuerſ.
lib.45.cap.7.in fin. Lancellot. Conrad. vbi ſu-
pra ſub num. 4. Reſtaur. Caſtald. de Imper. q.
110. verſic.14.

Sexta concluſio: Non poteſt quis per Princi-
pem ſecularem legitimari, vt ſuccedat in Em-
19 phyteoſi†Eccleſiaſtica. Bald.in l.Generaliter.
§ Cum autem. C.de inſtit. & ſubſtit. Alexan.in
conſil.60.colum.1.vol.2.Carol. Ruin.in conſil.
158.nu.5.vol.5. Secus verò in emphyteoſi pri-
uati, quia legitimatus admittitur,etiam ſuper

20 † Reſcriptum Principis Eccleſiaſtici, vel Temporalis legitimaretur. vt poſt Bal. in d. §. Cum autem. & Ioan. Anton. Rub. Alexan. in l. Gallus. §. Quidam rectè. ſub nu. 160. ff. de lib. & poſth. voluit Iulius Clar. de emphyteoſi. q. 31. in princip. Anton. Gabriel. de com. opin. tit. de legitim. concluſ. 1. num. 29.

Septima concluſio: Legitimari quis poteſt, ab habente in ſpecie poteſtatem legitimandi quoad ſuccedendum in emphyteoſi eccleſia-
21 ſtica, ſi in legitimatione † ita fuerit dictũ. Deci. in d. §. Cum autem. nu. 23. Hierony. Gratus in conſil. 79. num. 14. vol. 1. Ludouic. Gozadin. in conſil. 25. nu. 12. Nicol. Boet. in deciſ. Burdegal. 123. nu. 6. Hierony. Gigas de penſionib. eccleſ. q. 16. nu. 6. Card. Paleot. de Noth. & ſpur. c. 31. Aſcan. Clement. de patria poteſtat. c. 5. nu. 57.

Octaua concluſio: Quòd legitimatus ad ſuccedendum, non ſuccedit, niſi in bonis ſitis in
22 territorio ſubdito Principi legitimãti, † ſecus in bonis ſitis alibi in territorio illi nõ ſubdito. c. Per venerabilem. ſupra allegato. Bald. in l. Cunctos populos. nu. 75. C. de ſumma trinit. & fid. Cath. Rolandus Cauagnolius in Decreto Montisferr. 73. §. 1. q. 9. nu. 17.

ARGVM. CAP. XXXVI.

Nundinæ, & Mercatus ſunt de Regalibus. Quæ apud Romanos Nundinæ dicebantur? Quiuè illas concedebant? ad quid illarum adinuentio facta fuerit? Feſtis diebus, an fieri valeant? an in Eccleſijs? an in præiudicium vicinarum cõcedi aliæ poſſint? Mercatus, & Nundinarum differentiæ quæ ſint? multa traduntur ad hanc materiam ex antiquorum vſibus.

COMPENDIVM.

1 *Fora nonnulla apud Romanos, quæ declarantur.*
2 *Macellum Romæ quid?*
3 *Nundinæ ſtatutæ fuere dum conueniebant homines ex agris in vrbem.*
4 *Nono die veniebant ad Mercatum, quia octo diebus vacabant rei ruſticæ. nu. 7.*
5 *Nundinæ appellatæ à nono die, quo fiebãt. nu. 6. & 7.*
8 *Trinundinum, ſpatium viginti ſeptem dierum, quibus lex propoſita pendebat. nu. 9.*
10 *Nundinarum concedendarum ius apud Senatũ Romanum prius erat.*
11 *Nundinæ poſtmodum ad Principem ſpectant, qui illas concedit. nu. 26.*
12 *Nundinæ Germanica lingua appellantur Platz.*
13 *Nundinæ ſolemnes quæ? nu. 19.*
Nundinarum ius præſcriptione immemorabili quæritur.
14 *Præſcriptio immemorabilis vim habet tituli, & regalis conceſsionis.*
15 *Deciſio Regij Conſilij Neapolitani.*
16 *Nundinæ per priuilegium à Principe conceſſæ, vel præſcriptione quæſitæ, an poſsint per Principem caſſari? nu. 17. 18.*
18 *Priuilegium Nundinarum conceſſum per Principem titulo oneroſo, non poteſt per ipſum caſſari.*
19 *Mercatus quid? an differant à Nundinis. nu. 20.*
20 *Diſpoſita in nundinis habent locum in mercatis.*
21 *Intellectus. l. Vnica. C. de nundin.*
22 *Lex diſponens duo nomina debet illa pariformiter terminare.*
23 *Magiſtratuum creatio ſpectat ad Principem.*
24 *Commercia ſunt de iure gentium.*
25 *Emptiones, & venditiones ſunt de iure gentium.*
26 *Mercatus, qui fieri ſolent qualibet hebdomada, Salerni, & Alibi, ac Peruſij, quomodo appellentur, an fiant ſine Principis permiſſu?*
27 *Nundinarum Priuilegium amittitur, ſi ſpatio annorum decem illo vſus non fuerit. ſed vide nu. 28.*
28 *Si impeditus quis ſpatio decem annorum priuilegio vſus non fuerit nundinarum, illud non amittitur.*
29 *Nundinarum priuilegium eccleſiæ conceſſum, non amittitur ſi ſpatio annorum decem eo vſus non fuerit.*
30 *Si pro nundinis conceſsis ſoluitur quid annuum, non cadit non vtens priuilegio.*
31 *Nundinæ non admittuntur, ſi alius habet eodem tempore nundinas in loco per decem milliaria vicino. Sed vide nu. 32. 33. 34.*
32 *Conceſsio nundinarum facta cenſetur, vt nemini ſit præiudicialis.*
34 *Carmagnolia ſub Marchionatu Sebuſiano, ſiue Saluciarum. Carignanum ſub Ducatu Sabaudiæ.*
35 *In nundinis adeſt immunitas vectigalium, & gabellarum. nu. 36.*
37 *In nundinis pro antea geſtis, pro debito antea contracto, pro repræſalijs cogi non poſſunt.*
38 *Pro cõtractibus factis in nundinis ibi ſortitur forum.*
39 *Accedentes ad nundinas, tuti eſſe debent in acceſſu, mora, & receſſu. nu. 40.*
41 *Rex Carolus Primus vetuit arreſtari in ſtratis, & in Mercatis bona venalia.*
42 *Intellectus. c. Regni. Item nullus.*
43 *In cauſis nundinarum proceditur ſummariè. nu. 44.*
44 *Cauſæ indeciſæ remanentes in curijs nundinarũ, remanent tractandæ in curia loci, & ſeruatur ordo illius Curiæ, & non nundinarum.*
45 *A Curia nũdinarum ad quem appelletur, ad Regem, Baronem, vel alium Magiſtratum.*
46 *Mercatori vnius Regni, non licet facere nundinas in Regnis alienis. nu. 47.*
48 *Apud Numidas forum nundinarium vacca, nomine.*
49 *In Regno Marocchi in Regione Nea in oppido Hadecchi, adeſt forum nundinarium.*
50 *Fora nundinaria in Huchaila, Regum Feſſæ, & in Mecnaſa. nu. 51.*
52 *In Ciuitate Feſſæ eſt Mercatum in ſuburbijs, in Agla, in Beniachmet, in Guardan. nu. 53.*

In

54 *In Regno Telenſiao, ſunt uundiua iu Elmobaſcar, in Geſeiri, iu Bona, ſiue Hyppona.*
In Regno Conſtantiua, & Tuueti ia Lotbopbago.
Apud Numidas in Teuſar.
55 *Apud Chriſtianos plures nundina, qua recenſentur.*
56 *Diebus feſtis Deo, Beata Maria, Sanctis dicatis, an nundina fiant.*
57 *Sabbata celebrabantur de veſpera ad veſperas.*
58 *Feſtam Azimorum Paſcba, ſiue Pbaſe, durabat ſeptem diebus.*
59 *Feſtum Hebdomadum, ſiue Pentbecoſtes, & quid fiebat.*
60 *Feſtum Tabaram, quod celebrabatur prima die menſis Tiſri, ideſt Septembris.*
61 *Feſtum expiationam, quale erat.*
62 *Feſtum tabernacalorum qaod?*
Feſta plura Hebraoram.
63 *Neomeaiarum.*
64 *Enceuioram.*
65 *Parificationis templi.*
66 *Igais.*
Iudith.
Ieiunij ob memoriam Nabacbdoaoſor.
Victoria obtenta à Iuda Macbabao.
Ieiunij Heſtber.
Sortiam maius, & minus.
Encemorum templi Zorobabelis.
Ieiunij ob mortem Godolia.
Planctas filia Iepbiba.
67 *Feſta, qaa fiebant ſeptimo quoq; anno.*
68 *Feſtum ſabbatarium quinquageſimo qaoq; aaao.*
69 *Peccatum non iaterueuire inter vendentes, & ementes, difficile eſt.*
70 *Feſtis diebus, mercatus, & aaadinas fieri probibitum eſt.*
71 *Nandina in ecceleſijs celebranda non faat. nu. 79.*
72 *IESVS CHRISTVS propbetarum omnium Princeps, & Dominus.*
73 *In eccleſia acclamationes fieri uequeuat.*
74 *Eccleſia negocij immunes eſſe debent.*
75 *Nundinarum uegociationes, & Fori tamultus ab eccleſia arcendi ſunt.*
76 *Iudas Machabaus, & fratres videates Templum prophanari, ſciderunt ſibi veſtimenta.*
77 *Lycurgas in Miſterioram feſto, probibuit, ne mulieres curru veberentur.*
78 *Neapolitana Matroaæ in Feſtiuitatibus cū Carrucis.*

CAP. XXXVI.

NVndinæ. Mercatus, Fora, & Emporia, quaſi
idem nomen ſortita ſunt: pro Ruſticorum præſertim (vt dicam) commoditate nun-
1 dinarum inuentio facta fuit. Hinc † apud Ro-
manos erant fora nonnulla, forum Boarium, in
quo Boues, & animalia vendebantur: Piſcato-
rium, in quo Piſces: Suarium, in quo Sues: Oli-
torium, in quo Olera, & herbæ vendi ſolebant:
Sic, & forum cupidinis, quæ fora poſtmodum
2 in vnum deducta, appellata ſunt, Macellum, † vt
eſt teſtis M. Varro de ling. Latina. lib. 4. de qui-
bus etiam Alexander ab Alexan. Dier. Genial.
lib. 2. cap. 12.

Romæ, ſtatutæ erant nundinæ. quia homines
3 conueniebant ex agris in vrbem † vt dicit Plu-
tarchus Problem. 41. Et nono quoq; die nun-
dinæ fiebant. Vnde Feſtus Pompeius. Nundi-
nas (inquit) feriarum diem eſſe voluerunt anti-
qui, vt ruſtici conuenirent, mercandi, venden-
diq; cauſa: eumq; nefaſtum; ne ſi liceret cum
populo agi, interpellarentur nūdinatores. Va-
cabāt autem diebus octo in agris Ruſticæ rei,
4 & nono in Ciuitatem † ad Mercatum accede-
bant, tantæ Romanis Agriculturæ cura erat: In
nūdinis poſtmodum eo die proprijs negocijs,
& mercibus prouiſuri conueniebant: vt inquit
Macrobius Saturnaliorum. lib. 1. c. 16. Franciſc.
Siluius in Oration. Cic. pro L. Flacco. Idcirco
5 autem nundinæ appellatæ fuere † à Nono die,
quo fiebant: vt inquit Dionyſ. Halicarn. lib. 2.
Plutarch. in Coriolano. Vnde idē Dionyſ. lib. 7.
6 Nūdinæ (inquit) nono quoq; die † celebraban-
tur, vt nunc etiam, quo plebs agreſtis in vrbem
ad mercatum conueniebat, finiendiſq; litibus
& ad ſuffragia ferenda de negocijs publicis,
quorum ius erat penes populum, aut de qui-
bus Senatus retuliſſet ad eū. Reliquis ſeptem
diebus ruri degebant, quod magna pars ope-
raretur ob paupertatem ſuis manibus. Et ante
eos M. Varro rei ruſticæ. lib. 2. cap. 1. Itaq; an-
num (inquit) diuiſerūt, vt nonis modo diebus,
7 vrbanas res † vſurparent, reliquis ſeptem, vt ru
ra colerent. & poſt Moderatum Columellam.
Franciſc. Patritius de inſtit. Reipublicæ lib. 1.
tit. 7. qui dicit idcirco dictas nundinas, quaſi
nouendinas. Vnde legitur in legibus 12. Tabu-
larum, de debitore confitente debitum, & ter-
tijs nundinis fit commemoratio. de quibus per
Aulum Gell. Noctium Atticar. lib. 20. cap. 1. per
Riuallium Zaſium, Prateium, & Hotomanum.
in Cōmentar. ll. 12. Tabul. Conueniebant etiam
8 in nundinis alia † ex cauſa, quia Trinundino,
ideſt tribus nundinis, quæ viginti ſeptem die-
rum ſpacio terminantur, lex promulgata erat,
9 † promulgariq; ſolita, tantoq; tempore, & in-
teruallo, lex erat propoſita, & proſcripta, ità
vt illam legem expendere poſſet populus, qua
alligari oporteret. Et cum ſtetiſſet primo, atq;
altero nundino, pendens in Tabulis, ſi nemo
contradiceret, lex firma remanebat, & in æra-
rium inferebatur. vt nouiſſimè cenſuit Frāciſc.
Polletus in Hiſtoria Fori Romani, lib. 4. c. 8. de
quo etiam per Nicol. Grucchium in epithome
de Comitijs Roman. lib. 1. c. 4. de horum veri-
tate dico de Magiſtrat. edictis. lib. 2. cap. . .

Ius nundinarum, concedere apud Senatum
10 prius fuit, † vt eſt apud Pliniū iuniorem Epiſt.
lib. 5. c. 4. & 14. Ad Valerianum, vbi narrat cau-
ſam, & ſententiam ex cauſa ortam. Apud quem
aſſentationis, ſeu modeſtiæ cauſa, ſiue apud

Con-

Cõſules, Claudium Imperatorem, publicis legibus ſe ſubijcientem, Ius Nundinarum in ſua prædia petijſſe, author eſt Suetonius in Claudio.cap... Poſt modum ius Principis hoc con
11 cedere † & ad ipſum pertinuiſſe illas permittere, & à Principe ſupplicari ſolitas, conſtat ex Modeſtino in l.1.ff.de Nundin.& habetur in l.voica.C.eo.tit.vbi hoc voluit Bald.hoc idem firmauit Petrus Rebuff.in Conſt. Galliæ.Tomo 2.tit.de Magiſtr.Artific.art.4.Gloſ.2.nu.1.Franciſc Hotoman.in titu.Quæ ſint Regal.in Verb. Palaria. vbi dicit in lingua Germanica Nundi-
12 nas † appellari, Plarz. Anton. Capic. in Inueſtitur. Feud.§.Feudorũ Clauſulæ.in verb.Mercaris.Marc.Anton. Natta in conſ.511.per totũ & in conſ.512.nume.4.5.vol.3.Ioan.Sanxon in Conſuetud. Turoneoſ.rir.5. art.1. in verb.Foires,& Marchez.Renatus Choppin. de Doman. Franciæ.lib.1.ritu.12.nu.8. & ſeq. Idem Choppin.in cooſuetud.Andegaueuſ.lib.1.tit.4. cap. 43.nu.7.Petr.Gregor.Sintagmar.Iuris vniuerſ. lib.25.cap.3.num.3.& 4. Ioan. Bodinus de Repub.lib.1.cap.10.in fin.Franciſc.Marc.in deciſ. Delphio.53.nu.3.& 4.vol.1.& in deciſ.415.per totum.vol.2.& iterum in deciſ.513. vol.2. quæ deciſio eſt duplicata cum iam dicta deciſ. 53. vol.1.Quæ omnia intelligi debent, in Nundi-
13 nis,vt † dicunt, ſolemnibus, vt inquit Bald. in d.l.1.C.de Nundin.Quæ autem ſint iſtæ ſolemnes,dicerem ex eo eſſe, quòd in ijs concedendis interueniant Principum Priuilegia, in quibus concedantur Iuriſdictio, & immunitates, quæ immunitatum, & Iuriſdictionis conceſſio, concernit vtiq; caput Regalium conceſſionũ.

Ampliatur ſupradicta concluſio, idem eſſe in conceſſione tacita,puta ex præſcriptione immemorabili,per quam appareat, aliquem Dominum, aut aliquam ciuitatem, atque communitatem præſcripſiſſe Ius Nundinarum:quia talis præſcriptio vim ſibi vendicabit Priuilegij,
14 atque particularis, & Regalis conceſſionis † c. Super quibuſdam.§.Præterea. de verbor.ſignific.l.Hoc iure.§.Duct° aquæ.ff.de Aqua quotid. & æſtiu. & ſic me Patrocinante in Anno. 1580. decreuit cõſilium Neapolitanum ad fauorem Ciuitatis Biſatij,vt Syndicus,qui pro tempore
15 erit † in eadem Ciuitatem, adminiſtret quorannis in perpetuum,Iuriſdictionem Nundinarum Sancti Vrbani à die 19. Menſis Maij,per totum diem vigeſimum ſeprimum eiuſdem Menſis,cum cognitione cauſarum Ciuilium, Criminalium,& Mixtarum,mero,mixtoque Imperio, prout nunc adminiſtrat. & facta fuit ſententia referente. Admodum Illuſtr. D. Franciſco Alderiſio Regio conſiliario, & cauſæ cõmiſſario.

Tempera tamen præfatam concluſionem,& ampliationem procedere permittente Principe,alias ipſo reuocãre,tam priuilegium,quàm
16 præſcriptio † non operabuntur: vt ex multis pro Marchione Montisferrati contra vniuerſitatem Pontiſturiæ ſubtiliſsimè ſcripſit Marc. Ant.Natta in d.conſ.511.& conſ.512. per totũ. vol.3.vbi conſuluit eandem vniuerſitatem,quę ſe fundabat in Priuilegio,& præſcriptione immemorabili habere ius Nundinarum,poſſe eodem Iure priuari à Principe,Priuilegio,& præ
17 ſcriptione † non obſtante. Et quamquam Io. Ceph.in conſ.342.vol.3.contrarium conſuluiſſet, ſcribens pro eadem vniuerſitate Pontiſturiæ contra vniuerſitatem Tridini, tamen pro Tridinenſibus fuit Iudicatum.

Sublimitanda eſt præfata temperatio, vt nõ procedat, ſi Priuilegium Iuris Nundinarum conceſſum eſſet à Principe per viam cõtractus vel titulo oneroſo aliquo,habito pro illius cõ-
18 ceſsione;quia tunc reuocatio † fieri nõ poſſet. Bal.in l.Qui ſe patris.col.8. verſ. Hoc ſcias.C. vnde liber.Natta in d.cõſ.512. nu.15.22.vol.3. & ego alias latius dixi in conſil. 1. centur.2.

Tempera ſecundò,primã concluſionem procedere in ſolemnibus,vt dictum eſt, nundinis,
19 † ſecus vero in Mercatis; puta vt fiant bis in hebdomada.vt poſt Nicol.de Matarell.voluit Bald.in d.l.1.num.1. vbi ponit exemplum,fieri hoc bis in hebdomada in Ciuitate Paduæ,& in Ciuitate Peruſij quolibet Sabbato, vt ego etiã ibi vidi: & in Regno Neapolis ſunt nonnulli Mercatus ſimiles in pluribus locis. Quod & tenuit ibidẽ Paul.de Caſtro. & Franciſc.Marc. in d.Deciſ.53. vol. 1. quod probat etiam Ant. Capic. in d. §. Mercatis. Eandem ſententiam poſtq̃ hæc ſcripſerã nouiſsimè ſequitur Antonius Teſsaur.in deciſ.Pedem.264.nu.4.vol.1.

Sed ego ſentirem cõtrarium, cum ſciam nullam aſsignari differentiam inter Mercatus, & nũdinas: videtur enim vnum,idemq;, licet ſub diuerſo nomine, & vulgo Iralorum nomine, Mercati appellantur,ſuntq; idem, & nundinæ, ſicq; eiuſdem vocabuli alluſio ſe habeat communi vſu, vnde diſpoſita in nundinis locum ha
20 bẽt † in mercatis.arg.l.2.§. Appellata.ff.ſi cert. petat.Signorol. Homod.in conſil.60. col.2.in fin.Alex.& Iaſ.in l.1. ff.de acquir.poſſ. Corn.in conſil.199. litera b. la 2. vol.1. & plura nouiſſimè inducit Ioan. à Roberteria Topicorum. lib.1.cap.4.& antè ipſum Ioan.Neuizan.in Sylua nuptial.5 Non eſt nubendũ.198.& Io.de Arnono in Topica. cap. 2. Secundò ad idem dico,quòd Imperatores in d.l.Vnica.C.de nun
21 din. vnica determinatione idem dixerunt† de nundinis,& de mercatis, nec ponunt diuerſitatem: vnde cum vnica lex determinet, ac re-
22 ſpiciat duo nomina, idem ſignificãtia,† debet ea pariter determinare.l.Commodiſsimè.ff.de liber.& poſthum.cum concord. Et cum tam in vno,quàm in altero, in rubro, & nigro ſit facta determinatio, ſeruari debet in vtroque. Tertiò, quia abſurdum videtur, cum non ſit cauſa differentiæ, vt requiratur Principis conceſsio in vno,plusq̃ in alio, cum in omnibus merca-
tis,

tis,& nundinis lites accidant, actusq; iuriſdi-
ctionales adminiſtrentur, per officiales merca-
tus,& nundinarios: qui iuriſdictionis actus, nõ
adminiſtrentur niſi per Magiſtratus, quorum
23 creatio originariè pendet† à Principe. vt in d.
c. 1. Quæ ſint regal. & dixi ſupra. c. 21. Quartò,
& vltimò, & ſi dicant, commercia fieri in mer-
24 catis, quæ ſunt† de iure gentium. l. Ex hoc iu-
re. Cum ſimilib. ff. de iuſt. & iur. & quòd idcir-
co Principis opus, & conceſsio minimè requi-
ratur. Reſponderi ijs poteſt, ad hunc propoſi-
tum hæc minimè facere; quia & ſi emptiones,
25 & venditiones† ibidem enumeratæ ſint de iu-
re gentium, & hæc abſque Principis alicuius
permiſsione, ab hominibus fieri queant. Non
tamen verificatur iſtud aſſumptum, quia idem
dici poſſet de bello, quod ibidem aſſeruit Iu-
riſconſultus eſſe de iure gentium, & ideo ſine
alicuius Principis iuſsione à quocunq; priua-
to fieri poſſet: Sed re vera bella fieri nequeunt
ſine Principis iuſſu, vt latè deduximus ſupra.
cap. 32. Ideo nec alia ibidem nominata. Qui-
nimmò arguendo eodem argumẽto, ſi per eos
aſſeritur, commercia eſſe de iure gentium, non
tamen ſola illa commercia, quæ fiunt in mer-
catis, vt ipſi dicunt, erunt de iure gentium, ſed
omnia commercia, & ſi fierent in illis nũdinis,
quas ipſi dicunt, ſolemnibus, & ſic reſultaret,
quòd nec in illis haberet locum cõceſsio Prin-
cipis; quod cum abſurdum ſit, minimè creden-
dum eſt: nomen enim commercij, non modo
conuenit Mercatis, ſed etiam nundinis, vnde
eadem diſpoſitio ſibi locũ vẽdicabit in vtroq;
l. Si idem. cum ſimilib. C. de codicill. vbi verò
eſſet quædam coadunatio hominum, vt ſolent
in ſolẽnibus feſtiuitatibus, in quibus accedunt
pauperes, ruſtici, & mulieres apportantes, ole-
ra, fructus, gallinas, anſeres, columbas, & alias
aues, aliaq; comeſtibilia, vt vidi in Ciuitate Sa-
lerni quolibet die feſto, & quolibet primo die
Dominico cuiuslibet menſis ante eccleſiam
Sancti Petri: & Mõtifuſculo, quolibet die Sab-
26 bati: & Peruſij, † ac alijs locis ſimilibus: cenſe-
rem in his caſibus, non exigi Principis conceſ-
ſionem, & ijs in locis dicerem, procedere opi-
nionem Baldi, & aliorum ſequacium. Et in Re-
gno Neapolitano, Mercatus appellari poſſunt
illæ congregationes, quæ fiunt in quibuſdam lo-
cis, quas vulgus appellat Dohanas, in quibus
in Hebdomada tribus diebus interpellatis, fiũt
commercia frumentaria, & ibidem à Ruſticis,
& mulierib' apportãtur aues, gallinę, fructus,
& olera, vt videmus Salerni, Beneuenti, Auelli-
ni, Atripaldæ, & alijs in locis, & tamen fieri ne-
queunt abſque Principis conceſſione, vt vſus
longeuus obſeruat.

Tempera: Tertiò, tũc demum iuris nundina-
rum conceſſionem exerceri poſſe, ſi modo de-
cem annorum ſpatio, tantoq; interuallo non
ſteterit, is qui nundinatũ conceſſionem habuit,
27 quo priuilegio† vſus non fuerit. l. 1. ff. de nund.
Gloſ. in d. l. Vnica. C. eo. tit. Archidiacon. in c. 1.
in fin. 25. q. 2. Abb. Panor. in conſil. 18. num. 4. in
conſil. 61. num. 8. vol. 2. Petr. Bellug. in Specul.
Princip. Rub. 47. § Sciendum. ſub nu. 5. Anton.
Capic. in deciſ. Neapol. 134. num. 2. Alexan. in
conſil. 33. col. 2. vol. 5. qui cõſuluit pro quibuſ-
dam de Zobolis Regiẽſibus, pro quibus in eo-
dem caſu conſuluit Riminald. ſenior in conſil.
307. nu. 9. in conſil. 388. nu. 9. vol. 2. & ad mate-
riam Hieron. Gabriel. in conſil. 162. nu. 1. vol. 1.
& in conſil. 151. nu. 10. vol. 2. Franciſc. Marc. in
dicta deciſ. 53. nu. 4. vol. 1. Petr. Gregor. in di-
cto cap. 3. num. 10.

Limitatur hoc tribus modis. Primò, ſi non
ſteterit per eum, qui habet priuilegium, quin
ipſo vteretur, ſed ex alia cauſa. quid enim ſi
peſte, bello, ac ſimilibus impedimentis neceſ-
ſarijs, ſeu ineuitabilibus ſteterit, quo minus il-
lud exerceret? Vtique his caſibus illud non
28 † amittitur. arg. l. Et Attilicinus. ff. de ſeruitut.
vrban. pd. Gloſ. Anton. de Butr. & Abb. Panor.
in c. Abbate ſancti Syluani de verb. ſignific.

Secundò limita nõ procedere, vbi priuilegiũ
faciendi nundinas eſſet alicui eccleſiæ conceſ-
ſum; tunc enim requiruntur anni quadraginta,
29 vt† conceſſione, & priuilegio cadat. c. de quar-
ta. c. Illud: de præſcript. cum concor. Io. Andr.
& Felin. in c. Cum acceſſiſſent. de Conſt.

Tertiò limita, nõ procedere, ſi concedens, qd
annuum, loco cenſus, & tributi ſibi exigeret,
vel reſeruaſſet: tunc enim nundinarum conceſ-
30 ſionarius priuilegio† ſibi tributo nunq̃ cadet,
vel amittet, vt dicit originaliter Alberic. de
Roſat. in l. De quibus col. 57. ff. de legib. ſequi-
tur Felin. in dicto c. Illud. de præſcript. quas
limitationes cum alijs, quæ non faciunt ad ma-
teriam refert Io. Franciſc. Balb. de præſcript. 4.
parte 5. partis princip. q. 4.

Dum verò cõceduntur, hæc nundinarum, ac
Mercatorum priuilegia, illa non admittuntur,
ſi adſint alij mercatus, vel nũdinæ eodem tem-
pore in locis conuicinis ſpatio decem millia-
31 riorum antea conceſſa: † quia præfertur is, qui
prior priuilegium habuerit. arg. l. Qui prior. ff.
de iud. & nouiſsimè voluit Antoninus Teſſaur.
in Deciſion. Pedemon. 264. in fin. vol. 1.

Sed mihi non ſic indiſtinctè iſta concluſio
eſt recipienda, niſi quando Princeps, alias nun
dinas, & mercatus eſſe in locis propinquis ne-
ſciuiſſet, quia tunc cenſerem veram eſſe præ-
fatam opinionem; & videtur facta conceſſio,
32 vt nemini† ſit prǽiudicialis, ac citra tertij præ-
iudicium. l. 2. §. Merito. ff. Ne quid in loc. publ.
c. Ex multiplici. & c. Suggeſtum. de Decim. cum
ſimil. Quando vero Principi non ſit obreptum,
ſed fuerit ei facta aſſertio de vicino habente
idem ius nundinarum, & nihilominus conce-
deret aliud priuilegium, poſſet illi primo præ-
iudicare, poſtq̃ poſſet regulariter, vt dixi, pri-
uilegium

uilegium expreſsè reuocare: vt ſupra Retuli
33 ex † Natta in conſ.511.& conſ.512.vol.3. Vnde
optimè decreuit Senatus Pedemontanus,
dum dixit: Licere Carmagnolienſibus habere
Nundinas, non obſtantibus Nundinis, quas ea
dem die habebant Carignanenſes: de quibus
idem Teſsaurus in d.deciſ.264. in fin. Maximè
34 cũ eſſent Carmagnolia ſub Marchionatu † Sebuſiano,
ſiue Saluciarum, & Carignanum ſub
Ducatu Sabaudiæ, & ſic ſub diuerſis Dominijs,
ſed modo ſub Dominio eiuſdem Domini Sereniſsimi
Ducis Sabaudi.

Et vt facilius, ac ſecurius Mercatores in Nũ
dinis concurrerent, pro communi Populorum
vtilitate, Imperatores conſtituerunt immunitatem
euntibus, moram trahentibus, & recedẽtibus
à Nundinis, & ab illis aliquod Ius Pedagij,
Gabellæ, Vectigalis, etiam ratione territo-
35 rij, vel loci, in quo moram † traherent, minimè
exigatur. text. Gloſſ. Doct. præſertim Bald.
in l. Vnica. C. de Nundin. Sequitur Franciſc.
Marc. in Deciſ. Delphin. allegata. 415. in fi. vol.
2. Ant. Capic. in dicta Inueſtitura. feud. §. Feudorum
clauſulæ. in verb. Mercatis. verſ. Ciuitates.
Sed in hoc Regno malè ſeruatur, quia in
36 † pleriſq; Nundinis, ſunt tot exactiones, vt à
multis locis ſint nundinæ derelictæ, quia non
modo non ſeruantur immunitates, ſed, neſcio
quo iure, nouæ ſolutiones ſint adinuentæ, conniuentibus
ſuperioribus.

Inſuper de antea geſtis, vel debito antea cõtracto,
nec capi poſſunt pro repreſalijs, nec ibi
37 dem † conueniri, aut moleſtari poſſunt. notatur
in Auct. Vt nõ fiant pignorat. Bart. & Bald.
in d.l. vnica. C. de Nundin. Io. Sanxon in Conſuetud.
Turonenſ. tit. 5. art. 1. in verb. Fores, &
Marchez. Sed pro contractibus ibidem factis,
38 benè conueniuntur, ac ſortiuntur ibidem † forum.
l. Hæres. §. Proinde. ff. de iudic. Accurſius
in d.l. vnica. in verb. conueniant. & dixi latè ad
Bellugam in Specul. Princip. Rub. 11. §. Viſum
eſt. in verb. in contractibus. verſ. octauo limita.

Sic etiam debent eſſe tuti in loco, & ſecuri
39 in acceſſu, mora, & receſſu. † vt dicit Bald. in
d.l. vnica. Io. Calderin. & Petr. de Anchar. in c.
2 de iureiur. in 6. l. Vtitur. ff. de Sepulch. violat.
Io. Sanxon. vbi ſupra. Quæ ſecuritas, ſtatim
conceſſis à Principe Nundinis, dicitur & ipſa
40 conceſſa, cum per Principem † concedatur. vt
per Io. de Firmo in Tract. de Gabell. 2. p. 8. partis
princip. nu. 19. ſequitur Benuenutus Straccha
de Mercatur. par. 1. ſub nume. 92. & in hoc
Regno Neapolitano Rex Carolus Primus, ve-
41 tuit arreſtari in ſtratis, & in † mercatis bona
42 venalia. vt in cap. Regni. † Item nullus.

In cauſis inſuper Nundinarijs proceditur
Summariè, ſimpliciter, & de plano, non ordinariè,
ſed veritate ſola inſpecta per ſimplicẽ co-
43 gnitionem: † vt latè congerit Straccha de Mercatur.
par. vlt. c. 1. per totum. Robert. Marant. in
Specul. Aur. par. 4. diſt. 9. num. 49. Ioſephus Cumia
in Ritibus Siciliæ. c. 38. in fi. in Rub. nu. 401.
Dec. in conſ. 7. num. 3. Io. Cœphal. in conſ. 492.
nume. 28. volum. 4. Sed ſi in Nundinis fuerint
aliquæ cauſæ agitatæ, & remaneat ſic indeciſæ,
& interim labitur tempus Nundinarum, &
& cauſæ transferuntur ad tribunal Iudicis ordinarij
illius loci; Hoc caſu non ſeruabitur ordo
iudiciarius, ac ſummarius fori nundinarij,
44 ſed illius † fori. arg. l. Cunctos populos. C. de
ſumma trinit. & fide Cathol. voluit expreſsè
Bald. in l. Receptilia. nu. 7. C. de Conſtit. pecun.
Et ad materiam ego ſcripſi in conſil. 86. cent. 1.
vbi tractata eſt materia: An à ſententia nundi-
45 narum, † appelletur ad officiales Regis, vel ad
officiales Principis Domini loci, vbi ius nundinarum
conceſſum eſſet alicui Ciuitati?

In hac tamen materia notari conuenit, non
licere mercatori, vnius Regni facere nundinas
46 † in Regnis alienis: vt Theodoſius, & Honorius
ſtatuerunt in l. Mercatores. in princ. C. de
commer. & mercat. Tiberius Decian. nouiſſimè
in tractat. Criminal. lib. 7. c. 17. nu. 20. Et licet
videamus quotidie ſeruari contrariũ. Sed non
abſq; cauſa, ne ſub mercaturæ colore fiant explorationes,
& reuelationes ſecretorũ Regni,
quę quandoq; iuuant, & quandoq; nocent. Nihilominus
ſub Mercaturæ occaſione alienorũ
47 Regnorum, & bona, & merces habemus † quibus
vtimur: nullo enim modo hominum vita
commodè haberi poſſet: ijs enim publicæ vtilitati
ſuccurritur, nundiniſq; optimè Reipublicæ,
& hominum commoditati ſubuenitur: in
ijs enim exteræ gẽtes, nationesque accedunt,
& à diuerſis Regionibus, diuerſę mercium ſpecies
circumferuntur. Hinc Salluſtius in Iugurthino:
Erat (inquit) haud longè ab eo itinere,
quo Metellius pergebat, oppidum Numida-
48 rum, nomine † Vacca, Forum rerum venalium
totius Regni, maximè celebratum, vbi, & incolere,
& mercari conſueuerant, Italici generis
multi mortales. Sic de nundinis in oppido Ha-
49 decchi in † Regione Nea, Regũ Marocchi, refert
Leo Afer. lib. 2. Suntq; apud illos (inquit)
ſingulis quoque annis Nundinæ, ad quas vicinæ
nationes conuenire ſolent: magnam apud
hos inuenies, Armentorum, Lanæ, Butiri, Olei,
Ferri, & Stanni copiam, durantq; illis nũdinæ
dies quindecim. Idem Leo refert lib. 3. in Nu-
50 chaila oppido † Regũ Feſſæ, eſſe nundinas An-
51 nales. Et in Mecnaſa, † Singulis (inquit) Lunæ
diebus, forum hic frequentiſſimum extra vrbis
Mœnia reperias, ad quod Arabes vicini cõfluere
ſolẽt. Hic Boues, Caſtores, aliaque id genus
animalia emuntur: neq; Butiri, neq; Lanæ hic
deſiderabis affluentiam, quæ omnia paruò admodum
emuntur. Idem Leo, paulò poſt, miro
artificio factum forum mercatorum in Ciuita-
52 te † Feſſæ deſcribit, & mercatum etiam in ſuburbijs,
quo nec in Africa, nec in Aſia, nec in

Italia,

Italia, vidiſſe frequentiorem, aut habentem ma
iorem rerum, & mercium copiam, aſſeruit. Eo-
53 dem modo † in Agla, in Beuiachmet, in Guar-
dan: Et lib. 4. idem Leo. ſcribit de Nundinis
54 Regni Telenſini, in Elmohaſcar, † in Geſeiri, in
Bona, ſiue Hyppona. & lib. 5. de Nundinis Re-
gum Tuneti, In Lotophago, & in Montibus Cō
ſtantinæ. Et apud Numidas, in Teuſar. Sunt prę
terea diuerſarum Nationum Nobiliſſima Fora,
& Emporia, receptaculaque Mercium, vt eſt
55 Malea, † Ormutium, Conſtantinopolis, Alexan
dria, Neapolis, Meſſana, Genua, Antuerpia, Am
ſterdā, Dantz, Franefordia, Nuremberga, Lug-
dunum, Fulgineum, Recanetum, ſiue Riciniū,
Lancianum, Foggia, Salernum, Luceria, & aliæ
multæ Ciuitates, in quibus eſt concurſus om-
nium commerciorum.

Diebus autem Deo Omnipotenti, Beatæ Vir
gini, atque Sanctis dicatis, Nundinas facien-
56 das non eſſe, † etiam Iure Diuino prohibitum
eſt, vt patet Leuitici. cap. 19. Sabbata mea cu-
ſtodite. Hebræi enim dum Feſta celebrabant,
præſertim Sabbata, non ſolum ab omni opere
abſtinebāt, ſed nec ignē accendebāt. Inchoahat
autem Feſtum à Veſpere ad ſequentes Veſpe-
ras, vt dixi in Apologia Catholica aduerſus
ſententiam Pilati, repertam in Ciuitate Aqui-
lę: & habetur Deuteron. capit. 53. à Veſpere ad
57 veſperā celebrabitis Sabbata veſtra. † de quo
Sabbati die, dicitur Exodi. cap. 20. Memento,
vt diem Sabbati Sanctifices. paulò enim poſt.
Sex enim diebus fecit Cęlum, & Terram, & om
nia, quæ in eis ſunt, & requieuit in die ſepti-
mo. Idcirco benedixit Dominus diei Sabbati,
& ſanctificauit eum. Et Exodi. cap. 35. Non ſuc-
cendetis ignem in omnibus habitaculis veſtris
per diem Sabbati. & Leuitici. capit 23. Sex die-
bus facietis opus, dies ſeptimus, quia Sabbati
requies eſt, vocabitur Sanctus; nullum opus fa-
cietis in eo. Et vltra dies Sabbati, alios dies fe
58 ſtos habebant Hebræi. Feſtum † Azimorum,
ſeu Paſchæ, ſiue Phaſe, quod durabat ſeptē die-
bus, à decimaquarta die menſis Niſan, ideſt
Martij, per totum diem vigeſimumprimum
eiuſdem, qui celebrior erat, & nullum opus
fiebat in illo. de quo habetur Exodi. capit. 12.
Leuitici. cap. 23. Deuteronom. cap. 16. Sex (in-
quit) diebus comedetis Azima, & in die ſep-
tima, quia collecta eſt Domini Dei tui, non fa-
cies opus & Latius dixi in eadem Apologia.
Secūdum Feſtum erat Hebdomadum, ſiue Pen
59 tecoſtes, † quia Decima ſexta die primi men-
ſis. prima vice ponebant falcem in Meſſem, ac
Manipulum Spicarum Primitiarum Domino
offerebant: & ab illo die ſeptem Hebdomadæ
ſequebantur, quibus meſſis explebatur, in qua-
draginta nouem diebus, quibus factis Penteco
ſten celebrabant, vt ſcriptum eſt Leuitici cap.
23. Numeri. cap. 18. Deuteronom. capit. 16. &
ſcribit Ioſephus Antiquit. Iudaic. libr. 3. cap. ..
& latius ego tradidi in eadem Apologia. Ter-
60 tium erat Feſtum † Tubarum, quod celebra-
bant prima die Menſis Tiſri, ideſt Septembris,
in memoriam diei, quo Tubis clangentibus,
Deus dedit Moyſi legem in Monte Sinai. de
hoc fit mentio Leuitici. cap. 23. Quartum erat
61 Feſtum expiationum, † quod celebrabant die
decima eiuſdem Menſis Septembris, quo die
etiam ieiunium faciebant in peccatorum ex-
piationem, & ſacrificia, & Holocauſta offere-
bant Domino; de quo habetur Leuitici. capit.
16. & iterum cap. 53. Hieremiæ cap 26. per Io-
ſeph de Bello Iudaic. lib. 6. c. .. Quintum verò
62 Feſtum erat Tabernaculorum, † (quod Græci
Scenophegia appellant) ſiue collectarum, quia
erat feſtum collectionis omnium fructuum: vt
habetur. Leuitici. capit. 23. & Numer. capit. 29.
Deuteronom. cap. 16. & prius Exodi. cap. 23. &
34. in quibus locis habetur, quòd fiebat ſeptē
diebus à die decimo quinto Menſis Septēbris,
& dies octauus erat requies. de hoc etiam ha-
betur Hieremiæ. cap. 8.

Alia etiam complura feſta habebant, ſcilicet
63 Neomeniarum † quæ fiebant primo die, cuiuſ-
liber Menſis. Vt ampliſſimè ſcripſit ex ſacris
ſcripturæ Arcanis nouiſſimè Paulus Minerua
de Neomenijs Salomonis lib. 1. & libr. 2. Alex.
ab Alexand. Genial. dier. libro tertio capit. 18.
64 Feſtum Enceniorum Templi Salomonis † ſub
die 23. Septembris. Feſtum Purificarionis Tem
65 pli per Iudam † Machabęum. Feſtum ignis Cę
66 leſtis † ſuſcitati. Feſtum Iudith. Feſtum Ieiu-
nij, ob memoriam obſidionis Nabuchdonoſor.
Feſtum Victoriæ obtentæ à Iuda Machabęo cō-
tra Nicanorem. Feſtum Ieiunij Heſther. Feſta
Sortium Maius, & Minus. Feſtum Enceniorum
Templi Zorobabelis. Feſtum Ieiunij ob mor-
tem Godoliæ. Feſtum planctus filiæ Iephtæ Iu-
67 dicis Iſrael. Erant etiam Feſta, † quæ fiebant
ſeptimo quoque anno, de quo Exodi. cap. 24.
Leuitici cap. 35. Deuteronomij cap. 15. Erat ēt
68 Feſtum Sabbatarium † anno quinquageſimo
quoque, qui dicebatur annus Iubilæi: de quo
habetur Leuitici. c. 25. Vnde cum difficile ſit,
69 inter vendentes, & ementes † peccatum non
interuenire: vt in c. Qualitas. de pęnit. diſtinct.
5. Idcirco Mercatus, & Nūdinas diebus Feſtis,
fieri prohibitum eſt, reiecta omni conſuetudi-
70 ne † in contrarium, velut impia. vt in c. 1. vbi
Hoſtienſ. & Panor. de Fer. & decreuit etiam Ca
rolus Magnus in l. 1. tit. de Fer. in Longobard.
& ſcribit Petr. Gregor. Sintagmat. Iuris vni-
uerſ. lib. 25. cap. 3. nu. 8. afferens illud Eſdræ. lib.
2. cap. 13. dum obiurgauit filios Iuda, quòd in
die Sabbati emerent piſces, & Venalia à Ti-
rijs, & clauſit portas Hieruſalem die Sabbati:
& appoſuit cuſtodes, ne ingrederetur aliquod
onus in ciuitate: & fecit manere negotiatores,
& vendentes vniuerſa venalia foris Hieruſalē.
71 Nec etiā in Eccleſijs celebrandæ ſunt † Nū-
dinæ,

dinę. quia, vt dicitur Eſaię.capitu.56. Domus
mea,domns orationis vocabirur, cnnctis popu
lis. & Ieremiæ cap. 7. Nunquid ergo ſpelunca
latronum facta eſt domus iſta, in qua inuocatũ
eſt nomen meum in oculis veſtris. Ego ſum,
ego vidi,dicit Dominus. Quorum Prophetarũ
dicta aſſumens,Sanctorum, & Prophetarũ om-
72 nium Princeps,ac Dominus † IESVS CHRI-
STVS. Matthęi cap.21. Eiecit vendentes, &
ementes de templo,& menſas numulariorum,
& cathredas vendentinm columbas, euertit
dicens:ſcriptum eſt, Domus mea,Domns Ora-
tionis vocabitur, vos autem feciſtis illam ſpe-
luncam latronum.& idem habetnt Marci. cap.
11.Quorum authoritate Petrus Suberti de Cul
tu Vineæ Domini. Parte 2.cap.9.inquit:Ad Ec
cleſias debet eſſe deuotns ingreſſus,quieta cõ-
uerſatio, Deo grata, & aſpicientibus placida.
73 Non debent in eis fieri † acclamationes,ſedi-
riones,impetus,conſabulationes: nec in eis,&
in cœmeterijs, debent teneri Trapezitæ, fora,
Nundinæ,mercata, negociationes, ſecularium
iudiciorum placita, ac conſiſtoria. vt in c.De-
cer.de Immuuirat.Eccleſ.in 6.Nec mirum,quia
Eccleſias ab ijs negotiationibus immunes eſ-
74 ſe † debere,docuit etiam Origenes in c.Et hęc
diximus.16.q.7.ibi:hoc ergo facto,omnia Chri
ſtus eiecit in miniſterio ſpiritualium actuum
ſuorum:& tunc quod fecit viſibiliter egit, eij-
cieus vendentes,& ementes de templo,& men
ſas nũmulariorum euertens,Cathredas vendẽ-
tium Columbas diſſipauit ad correctionem po
puli,vt non pro mundanis,ſeſtiuitates in nomi
ne Dei celebrent, nec emptionibus, & vendi-
tionibus vacent in loco non cõpetenti, in quo
non debent emere,nec vendere, ſed orationi-
bus tantum vacare, & congregari,quaſi in do-
mo Orationis. Hæc Origenes. & habetur in c.
eijciens.88.diſtinct. quod in ſpecie proſequi-
tur Ioan.Franciſc.Pauinus de viſitation.par.1.
q.7.verſic.Et quoniam Domum Domini. vbi in
75 ſpecie aſſeruit negociationes † Nundinarum,
& Fori tumultus eſſe ab Eccleſia arcendos.
Paulus Fuſcus de viſitat.lib.1.cap.28.nu.4.& 5.
76 Habemus exemplum Iudæ † Machabęi,& ſta-
trum, qui videntes Templi prophanationem,
ſciderunt ſibi veſtimenta ſua, & planxerunt
planctu magno, imponentes cinerem ſuper ca
put ſnum: cęciderurtq́ue ſuper ſaciem, & ex-
clamauerunt in Cęlum. vt ſcriptum eſt lib.1.Ma
chab.cap.4. quod retulerunt etiam Paul. Fuſc.
vbi ſupra. & Michael Timoth. in Praxi viſitan-
di lib.2.cap.58. Sed vbiq́ue quotidie,non ſine
maximo Chriſtiani Gregis dedecore, contra-
rium fieri videmus: quamquam Prælati acerri-
mi honoris,& Diuini cultus zelatores,minimè
id permitrant. Et nimirum, ne ab Ethnicis vin
77 camur.Nam ſcimus Lycurgum† Athenieſibus
legem poſuiſſe,ne mulieres in Myſteriorum ſe
ſto,curru veherentur. In quam cum prima om-
nium lycurgi vxor deliquiſſet,mariti lege dã-
nata extitit. vt docet Ælianus de varia Hiſto-
78 ria. lib.13. In quem errorem Neapolitanæ†Ma
tronæ quotidiæ incidunt, cum in Eccleſijs, &
eorum ſolemnitatibus,& ſeſtis tanram habeãt
Carrucarum copiam, quòd ob illarum multi-
tudinem pleraſq́ue vidi contentiones obor-
tas,& crimina patrari, cui ſacinori adhibenda
foret honeſta prouiſio. Vnde concludendum
eſt cum Baſilio Magno in lib.Regularum fuſius
diſputatarum. cap.40. dum ait: Verum enim
79 verò,neque † Nundinationes illæ, quæ ad ſe-
pulcra Sanctorum Martyrum, celebrari ſolitæ
ſunt,conuenire nobis putandæ ſunt:neq; enim
vllam aliam ob cauſam, adeſſe Chriſtiani in
dierum nominibus Martyrum Feſtorum cele-
britatibus debent,quàm orandi cauſa, & vt Sã
ctorum conſtantiæ admoniti,in qua illi,ne pie-
tatem amitterent,ad necem vſque ſortiter per
ſeuerarunt, ipſi quoque ad ſimilis ſortitudinis
æmulationem incitentur. Hæc Baſilius.vbi plu
ra. Sed hactenus pro diuiti Nũdinarum dote,
hæc dicta breuiter ſufficiant.

ARGVMENT. CAP. XXXVII.

Arces,Caſtra,Fortellitiaq́ue ædificare,Iu-
ris eſſe Regalis.Barones, an noua ædi-
ficent? an diruta reparent?Plura in ma
teriæ dilucidatione ex Hiſtorijs tradi-
ta ſunt, præſertim ad intellectũ con-
ſtitutionis Regni Neapolitani.

COMPENDIVM.

1 *Priuatus Arcem conſtituere nequit.*
2 *Arcem ad æmulationem facere,prohibitũ eſt.nu.14.*
3 *Aedificare cuilibet,regulariter licitum eſt.*
Aedificia Iuris gentium ſunt.
4 *Arx pro Caſtrametatione ad æmulationem fieri non poteſt.*
5 *Arces,& Caſtra noua facere, vetera ædificia in caſtellare,illicitum abſque Principis permiſſu.*
6 *Bella ſunt Iuris gentium.*
7 *Arces,Caſtra,Turres,Fortellitia abſque Principis licentia fieri nequeunt,cum ſint de Regalibus. ſed vide.nu. 8.9.*
10 *In Rędificanda Eccleſia non diruta, non exigitur Epiſcops licentia.*
11 *Aedificium funditus deſtructum,ſi reædificatur,dicitur nouum opus.*
12 *Fortellitium deſtructum funditus ob alicuius rebellionem,ſi rebellis,vel filij reconciliati fuerint, non reædificabunt abſque Principis venia.*
13 *Aedificiorum reparatio,ſi ædificia nunquam fuiſſent habitata fieri,non poteſt:ſi autem habitata fuerint, reparatio permittitur.*
15 *Aedificium dirutum ordine,vel mandato ſuperioris, non poteſt reparari.*

16 *Ciui.*

16 *Ciuitas deſtructa ordine ſuperioris omnia priuilegia amittit, ſecus ſi ordine alicuius tyranni, quia priuilegia manent.*

17 *Cenſus ob Caſtrum debitũ, an Caſtro diruto debeatur?*

18 *Intellectus Conſt. Regni. Caſtra munitiones. nu 20.*

Intellectus Conſt. in locis Domanij. nu. 20.

19 *Arces, & Caſtra in Regno Neapolitano, tam in terris Domanij, quàm Baronum, nec noua facere, nec collapſa reparare permittitur, ſine Regis licentia.*

21 *Aedificari in ſolo alieno, non permittitur.*

22 *Baronibus cur non permittitur, Caſtra, & arces ædificare.*

23 *Dominus directus forma non mutata poteſt arcem reparare.*

24 *Rex poteſt Caſtrum Baronis fortificare.*

25 *Ius ſuperioritatis ſemper intelligitur Domino reſeruatum.*

26 *Rex in terra Baronis, tempore belli, poteſt cuſtodiam ponere.*

27 *Priuati apud Anglos, & Moſchouitas arces non habẽt, & in omni ſtatu Monarchico prohiberi debet.*

28 *Chriſtiani Principes, ac Turca qui habent Statum Monarchicum arces ſuas habent.*

Emanuel Rex Portugalliæ in nouis Inſulis Arces plurimas erigi curauit.

29 *Franciſci Almeidæ medio Arces ædificatæ ad Quiloam, ad Mombazam, ad Goam. Calecutum, Cellanum, Craulum, Caimum, Malacam, Maldinas, Pacemum, Socoteram, Ternatem, & alia loca. num. 30.*

31 *Reges Chinarum nullis vtuntur Arcibus.*

32 *In Rebus publicis Arces ſunt peſſimæ, & quare? num. 33.*

34 *Arx Tyranni ſedes dicitur.*

35 *Thebanis quantum Arx nocuerit.*

36 *Locrẽſes vincti, à Dionyſio capti, illi ſeruire coacti.*

37 *Tarentini, ob Arcem, quid paſſi?*

38 *T. Flaminius, Acrocorinthum, Demetriadem, & Calcydem Arces, ſolo æquauit.*

39 *Syracuſani Acradinam Arcem deleuerunt.*

Tymoleon Corinthius alias Syracuſanorum arces ſuſtulit.

40 *Franciſcus Maria Ruuereus ſenior Vrbini Dux, Franciſci Secundi, nunc dominantis Auus, omnes ſui Dominij Arces diruit, & Venetias confugit, arbitratus mortuo Alexandro Sexto illum perſequẽte iterum Dominia recuperaturum, vt poſt modum ſubſequutum fuit.*

41 *Florentini, Carolo Octauo Galliæ Regi Arces dederunt ſub bona fide, non ſine maximo ipſorum malo.*

42 *Arx in Ciuitate Tyri inexpugnabilis.*

43 *Arx Sion, quam occupauit Dauid.*

44 *Arx Sion, vocata eſt Arx Regia, domus Dauid, ſedes, ſolium, & Thronus Dauid.*

CAP. XXXVII.

ARces, Caſtella, & Fortelitia ædificare ac
de nouo erigere ad Principem ſpectat, il
lis in erectio ſupremam Principis poteſtatem
1 reſpicit: Priuatus enim arcem† ſi conſtrueret,
aut rebellandi ſe à Domini ſuperioritate ha-
bere animum oſtenderet, vel eiuſdem Domini
æmulatione quadã id facere, quod permiſſum
2 †non eſt. l. Opus l. Si legatum. in fin. l. De operi-
bus. ff. de operib. public. l. Nemo. C. eo. tit. l. In
nomine Dñi. §. Interea verò. C. de offic. præfect.
pr. Afric. l. 2. C. de fund. Limitroph. lib. 11. Hinc
Bart. in l. Sodales. nu. 5. ff. de colleg. Illic. dicit
nõ licere Ciuitati alicui, ſine ſuperioris pmiſ-
ſu, facere ædificiorum collectionem, maximè
qñ eſſet ad alterius Ciuitatis æmulationẽ. quẽ
ſequitur Paul. de Caſtr. in l. Ex hoc iure. nu. 25.
verſ. ſequitur aliud verbum. in tex. ædificia. ff.
de iuſtit. & iur. vbi etiam Iaſ. nu. 6. cũ pluribus
ſeq. vbi ponunt Regulam incontrarium cuili-
3 bet licere ædificare, cũ ædificia ſint† iuris gen-
tium. arg. d. l. Ex hoc iure. & idcirco omnibus
ſint permiſſa. Et tamen ipſi declararunt, hoc
procedere dum tamen non fiant ad æmulatio-
4 nẽ alterius per ſupradicta, vel pro† caſtrame-
tatione. Quibus concinunt ſcripta per Martin.
Laud. in tract. de Caſtellanis, & Caſtris. § 9. Cũ
multis adductis p Nicol. Boer. in Deciſ. Burde-
galenſ. 320 p totũ. poſt Innoc. in c. Piſanis. col.
fi. de reſtit. ſpoliat. Vbi dicit. nõ licere noua Ca
5 ſtra facere, nec vetera † ædificia poſſe de nouo
abſq; ſuperioris permiſſu incaſtellare. ſequi-
tur Abb. Panor. in c. Cũ eccleſia. nu. 11. de elect.
Sed, vt ego alias dixi, hoc eodẽ libro ſupra
c. 31 Non idcirco arces. Caſtella, aut fortelitia
ædificare licere, mihi videtur, ꝙ ædificia ſint
iuriſgentium; quia vt ſupra etiam ſcripſi c. 36.
6 ꝙ licet bella† ſint iuriſgentium, non ideo tñ il
la priuati indicere poſſunt abſq; Principis li-
centia. & permiſſu. Vnde eodem pacto, quoad
caſtellorum, ſeu arciũ conſtructionem, quando
ſui natura ità conſtruerentur, vt in bellorum
occaſionibus vti illis quis poſſet, faciẽdo ibi-
dem coadunationem armorum, & congrega-
tiones armatorum hominum ibi fieri poſſent,
vel ad Caſtellũ aduerſus alienos impetus de-
fendẽdum, vel alijs poſſẽt dari, ac præſtari ma-
teria exteris Principibus ibidem ſe recipiẽdi,
aliaq; ibidẽ poſſent moliri, ex qbus ſtatus Dñi
poſſet periclitari, aut ſeditio aliqua oriri, nũ q̃
cenſerẽ, nec permitterẽ fieri, abſq; ſuperioris,
ac dominantis mandato. l. Per prouincias. vbi
Glo. & Bal. C. de ædific. priuat. & ante Baldum
Andreas de Iſer. in Conſt. Regni. Caſtra. Muni-
tiones. in fin. Vnde vt loquamur prius de iuris
cõmunis diſpoſitione, ex illa dicendũ videtur,
& poſtmodum dicam quatuor verba ex diſpo
ſitione iuriũ huius Regni Neapolitani.
Communi itaq; iuris diſpoſitione, noua Ca-
ſtra, atq; ædificia, turres, & fortalitia abſq; Prin
7 cipis† authoritate, & permiſsione, non licere,
ſupra firmatum eſt. Hoc dictum tamen plures
recipit declarationes.
Prima declaratio ſit: vt tunc demum, verum
ſit noua Caſtra, & Turres erigere non licere

priuatis, vel antiqua,atq; vetera reficere;quan
do eadem antiqua ædificia , turres , & forteli-
tia,ſunt pœnitus,ac funditus diruta: ſecus ve-
rò ſi ædificia , vel muri erecti eſſent ſubſiſten-
tes, qui ruinam fortè minarentur , vel adhuc
8 †priſtina reperiretur materia ; quia tunc refe-
ctio,& reparatio permiſſa eſt.argum. l. 1 §.Ae-
dificare.vbi hoc voluit Angel.ff.de Mortuo in-
fer.l.3.§.Reficere.ff.de itin.actuque priuat. &
authoritate eorundem iurium voluit Petr. de
Ancharan.in cap.Conſuluit.de Iudæ.facit tex.
in l.Si ità legatum ſit. §. Fio. ff.de leg.1. Vbi ſi
9 domus legata ità particulatim † reficiatur , vt
nihil ex priſtina materia ſuperſit , manet lega-
tum , ſecus ſi domus ſit deſtructa,& alia ædifi-
cetur , quia legatum non debetur . Hinc Ho-
ſtienſis poſt Goffred.de Trano.in ſumma titul.
de eccleſ. ædif. in fin. dicit idcirco in reædi-
10 ficanda† Eccleſia non diruta , non requiri li-
centiam Epiſcopi: ſecus verò in Eccleſia diru-
ta : quia in illa requiritur licentia Epiſcopi,
quaſi ſit noua. Sic etiam Synagoga ſi funditus
corruat , ædificari nequit . Panormit. in dicto
cap.Conſuluit. de Iudæis.Ad hanc ſententiam
concinit tex.in l. Inter ſtipulantem. §.Sacram.
ff.de verb.obligat.vbi probatur, quòd quando
11 † ædificium eſt funditus deſtructum , ſi reædi-
ficatur,dicitur nouum opus . Vnde Doctor.in
l.1.§.Si quis ædificium.ff. de oper.noui nũciat.
dicunt , quòd ſi vetus ædificium eſt funditus
deſtructum, & reficitur , tunc poteſt ei nouum
opus nunciari. quia dicitur de nouo facere : ſi
verò non eſſet funditus deſtructum, erit ſecus.
argum.notatorum per Paul.de Caſtr. in l. Fin.
princip.ff.de vſucap.Iaſ.in l.Quominus colum.
penul.ff. de Fluminibus latè Vdalrich. Zaſ. in
dicto §. Sacram.Feli.in cap. Cum acceſsiſſent.
num.56.de Conſtit.plenè Marquard.de Suſan.
de Iudæis.parte prima cap.3.num.8. cum plu-
ribus ſeq. & num.11. ex Bald.in l.Si vt propo-
nis.la 2.C.de nupt.dicit: quòd ſi extat Conſti-
tutio Eccleſiæ , quòd nullum fiat fortelitium
ſine conſenſu Papę,& aliquod fortelitium fuit
12 † funditus deſtructum ob alicuius rebellio-
nem , quòd rebellis reconciliatus , vel eius fi-
lij,non poterunt inconſulto Papa reficere. arg.
Gloſſ.in c. de Monachis 18.quæſt. 1. dicentis:
quòd ſi Monaſterium eſt ex toto deſtructum,
non poſſunt Monachi illud reficere ſine con-
ſenſu Papę,ſicuti nec à principio illud potuiſ-
ſent facere : Secus ſi non ex toto eſſet deſtru-
ctum,quia poſſent reparare .

Secundò declarandum eſt : tunc demum re-
parationem ædificiorum licitam eſſe , quando
dicta ædificia per prius fuiſſent habitata; ſecus
13 †ſi illa nunquàm habitata fuiſſent : tunc enim
habitatio minimè permitteretur. Innoc. in di-
cto.cap.Piſanis. Abb.Panor.in d. cap.Cum ec-
cleſia.num.11.de elect.& in dicto cap. Piſanis.

Tertiò declarandum eſt : reparationem, vel
nouorum operum ędificationem illicitam eſſe,
& minimè permiſſam,quãdo,vt dictum eſt fie-
14 ret†ad æmulationem. Innoc. Anton. de Butr.
& Panor.in d. cap. Piſanis.Lud.Roman.in rep.
l.Si verò. §. De vero. Fallent.44. ff.ſolut.matr.
Felin.in dicto c.Cum acceſſiſſent. num. 59. vbi
dicunt ſecus eſſe ſi concurrentibus alijs iam
dictis,non fieret ad æmulationem, ſed ad con-
ſeruationem,vel augumentum patrimonij,ho-
noris, ac iurium ſuorum .

Quartò declarandum videtur : quòd ſi Ca-
ſtrum,aut Fortelitium hoſtium impetu, vel in-
curſionibus vaſtatum eſſet,tunc reparatio per-
mittatur;ſecus verò,ſi dirutum,vel deuaſtatum
foret ordine,vel mandato ſuperioris;quia tũc
15 reædificatio , vel reparatio eſſet † prohibita.
arg.Gloſ.in c.Priuilegium. de regul.iur.in 6.&
in c. Et hoc diximus.in verb.Deſtructa.16.q.7.
gloſ. in c.Statutum. de elect.in 6.Panor.in c.2.
col.2 verſ. Nota quòd deſtructa. de oper. noui
nunt. vbi inquit, quòd ſi ciuitas deſtruitur or-
16 dine † ſuperioris , omnia Ciuitatis Priuilegia
ſublata ſunt ; ſecus ſi ex facto alicuius Tyran-
ni, vel ab hoſtibus deſtrueretur,quia tunc om-
nia priuilegia remanebunt. Innocent.& alij in
dicto cap.2.de oper.nou.nunt. præſertim An-
ton. de Burr. & Petr. de Ancharan. & ante eos
ibidem Henric. Bohic. verſic. ſuper eo. Gu-
lielm. de Monte Laudun. in dicto cap. Priuile-
gium.de regul.iur.in 6. Alexan.& Iaſ.in l.Gre-
gè.ff.de leg.1.Felin.in cap.Cum dilecta.col.fin.
de reſcript. Bald. in conſil.321. vol.4.& multa
ad propoſitum idem Felin. in dicto cap. Cum
acceſsiſſent. Alexand. in conſil.43. volum. 1.
17 Lud.Roman.in cõnſ.417.vbi tractat:An ſi†de-
betur cenſus ob Caſtrum, debeatur Caſtro di-
ruto. de quo etiam Hippolyt.de Marſil.de Fi-
deiuſſ. num.222. Cum pluribus ſeq.plura lon-
gius ſcribit Remigius de Gonny de Immuni-
tat Eccleſ. in verb. Eccleſia deſtructa . per to-
tum. ante eos Luc.de Penna in l.fi.C.de exact.
tribut.lib.10.& in l.1.& 2.C.de quibus muner.
nem.lic. ſe excuſ.lib.eo. latè Matth. de Afflict.
in Conſt.Regni.Caſtra,munitiones.per totum.
Io.Anton.Niger in c.Regni.Grauamina.nu.73.
74.& in c.Regni.Itẽ ſtatuimus.Iacob. Mandel.
in conſil.16. Iacobin. de Sãcto Georg.in inue-
ſtitur.Feudal. in verb.De Caſtro Rubei Mõtis.
per totum. Anton.Capic.in inueſtit.Feudal.§.
Feudorum clauſulæ.in verb. Fortelitijs.

In hoc Regno , habemus duas Conſtitutio-
18 nes,primam allegatam. Caſtra†Munitiones,&
Turres.Alterã incip.In locis Demanij.Per pri-
mam Rex Gulielmus,mandat Caſtra, munitio-
nes , & Turres erectas ab obitu Diui Gulielmi
ſui conſobrini , quæ per curiam ab eo in Ca-
ſtro Capuanę,Ciuitatis Neapolis,ſine ſua licen
tia dirui non poterant,mandat quòd illa lege
reuocata,omnia diruantur, vſque ad Natiuita-
tem Domini proximam,tunc ſequentem.Man-

dat

dat inſuper nec alicui licere munitiones diru-
tas reficere ſine Principis licentia. Per ſecun-
dam mandat, non fieri in locis Domanij ædifi-
cia noua, vel pro defenſione, vel pro munimi-
ne, dicens ſatis ſufficere ſubditis munitiones
Regias ad tuendos Regni fideles. de qua Con-
ſtit. Petr. de Gregorio Sicul. de conceſs. Feud.
parte 2. q. 2. num. 11.

Ex quibus iuribus ego dico omnimodo, tam
in terris Baronum, quàm in terris Domanij, ſci
licet immediatè Regi ſubditis, nō licere cuiq̄,
nec noua facere caſtra, Turres, vel munitiones;
19 nec vetera collapſa, vel diruta reficere† abſq;
Regis licētia: vt videtur etiā de mente Matth.
de Afflict. in decis. Neapol. 392. num. 14. 15. Su-
per quo caſu in Conſilio agitato, conſuluerat
Sigiſmund. Loffred. in conſil. 21. per totum. Et
idcirco, ſalua pace, arbitror minus benè di-
xiſſe Andr. de Iſern. & Afflict. in dicta Conſt.
Caſtra. quòd prohibitio ſit tantummodo facta
in locis Domanij, ſecus verò in alijs. & ſic cen-
ſuerunt poſſe in ſolo ſuo, Dominos, Caſtra, &
20 Turres erigere. Quia †ſi pro fortelitio, cen-
ſeo perperam illos intellexiſſe ſenſum, & ver-
ba conſtitutionum præfatarum; cum eo caſu
in terris Baronum etiam militaret ratio tur-
bationis ſtatus, & ſcandalorum, quæ indè poſ-
ſent oriri. Baronibus tamen hoc ſolum per-
miſſum eſſe cenſerem, facere palatia in eorum
oppidis ratione commodioris habitationis,
non autem fortelitij; alias prima illa Conſti-
tutio ad nihilum deſeruiret. Secunda enim
nullam habet dubitationem, ex quo loca De-
manij, cum ſint tantummodo Regis, ædificatio
inibi omni priuato illicita eſt, quoad muni-
men, quia ædificaretur in ſolo alieno, quod de
21 iure non† permittitur. Faciunt notata per Bal.
in l. 1. col. 2. ff. Quod cuiuſq; vniuerſ. nom. vbi
inquit: quòd Caſtrum, ſeu fortelitium non po-
teſt conſtrui, niſi authoritate Principis, quan-
do illud Caſtrum, ſeu Fortelitium fit ad Guer-
ram, vel æmulationem, vnde attenditur finis.
idem Bald. in l. Ex hoc iure. num. 13. ff. de Iu-
22 ſtit. & iur. Et hinc eſt, quòd ſi Baronibus† li-
ceret, Caſtra, & ædificia abſque Principis per-
miſſu pro Fortelitio erigere, ſequeretur non
poſſe Regem, vel Principem ſuperiorem, tem-
pore neceſſitatis, & belli, cuſtodire Caſtrum:
cuius contrarium patet ex notatis per Bald.
in capit. 1. §. Quid ergo. de inneſtitur. de re
alien. fact. Faciunt notata per Alberic. de Ro-
ſat. in l. fin. ff. de vſu, & habitat. vbi ex illo tex-
tu aſſeruit, poſſe Dominum directum Caſtri,
24 † eius forma non mutata, reficere, & fortifi-
care, ſed Rex eſt Dominus directus in Regno,
vt ſcribit Marin. Freccia de ſubfeud. Baron.
lib. 2. Authoritat. 4. numero 9. 10. Ergo poteſt
24 Caſtrum Baronis ipſe fortificare. † Quod, &
voluit Afflict. in dicto §. Quid ergo. num. 25.
vbi dicit, eſſe idcirco, quia ſemper intelligitur
25 Domino reſeruatum† ius ſuperioritatis. Hanc
eandem ſententiam tenet Cepolla de ſeruit.
vrban. præd. cap. de Solo, ſeu Area. in fin. Al-
bert. Brun. in conſil. 87. num. 18. cum alijs no-
uiſſimè allegatis à Ioanne Petro Surd. in con-
ſil. 210. num. 31. volum. 2. Vnde alias fuit de-
ciſum poſſe Regem in terra Baronis cuſtodiam
26 † ponere tempore belli. vt per Anton. Capic.
in deciſ. Neapol. 27. num. 6. poſt Iacobin. in di-
cta inueſtitur. in verb. De Caſtro, Rubei Mon-
tis. numero 13. & alios, quos nouiſſimè refert
Ioan. Vincent. Annius in alleg. 94. num. 9. vbi
dicit ità fuiſſe deciſum in Conſilio Collatera-
li in Caſtro Ducis Andriæ, & in alleg. 130. nu.
14. Et ſic obſeruauit Curia Regia tempore bel-
li moti in Regno à Paulo Papa Quarto, dum
cuſtodiuit Caſtrum Ciuitatis Ariani, Ciuita-
tis Venuſiæ, Sanctæ Agathæ in Apulia, & alijs
in locis Regni.

Vnde in ſtatu Monarchico, priuatas arces
habere, non ſolum apud Anglos, & Moſcho-
uitas, ſed totius Africæ, atque Orientis Re-
27 gna, per eorum Reges † prohibitum eſſe, ſcri-
bit Ioan. Bodin. de Repub. lib. 5. cap. 5. Reges
autem, ac Principes Monarchas illas habere,
28 vtiliſſimum eſt, ac ad modū neceſſarium: † vn-
de non ſolum apud Chriſtianos Principes om-
nes, ſed etiam apud Turcas, alioſq; Barbaros,
ſunt frequenti vſu inductæ. Optimè igitur
Emanuel Rex Portugalliæ in inſulis nouis, ar-
29 ces † iugiter erigi curauit, & tutè fundari. Sic
Franciſci Almeidæ, viri ſtrenuiſſimi medio ad
30 Quildam Arx ædificata eſt, † ad Mombazam,
ad Goam, Calecutum, Ceilanum, Ciaulum, Cai-
num, Malacam, Maldinas, Pacenum, Socote-
ram, Ternatem, & in locis pluribus; tum per
alios Reges ſucceſſores, tum per noſtros, alio-
rum Illuſtrium virorum medio, fundatæ ſunt.
quorum meminit Ioan. Petr. Mapheus Hiſto-
riar. Indicarum. lib. 3. & 4. & pluribus alijs.
31 Quàmquàm Chinarum Reges, nullis† vtantur
arcibus, ſed omnis ipſorum vis bellica, in Vr-
bium Portis, in Militum multitudine, tum ter-
reſtri, tum Nautico apparatu conſiſtat. vt ſcri-
bit Ioannes Gonzalez Mendoza Rerum Chi-
natum lib. 1. per totum.

In Ciuitatibus verò, quæ Reipublicæ mune-
nere fungunturi, arces admodum periculoſæ
ſunt, & ideo peſſimæ: quia Ciues imbelles fa-
32 ciunt, & ad ignauiam † prouocant, hoſtes ad
obſidionem, populos ad defectionem, Princi-
pes ad Tyrannidem. Ideo Ariſtoteles in Poli-
ticis aſſeruit, inutiles, atq; periculoſas eſſe in
33 optimè conſtituta † Republica arces, & illas
præbere Tyrannidis opportunitatē. Et propter
ea Aſconius Pedianus aſſerit: arcem Tyranni
34 † ſedem eſſe; Ciuiles enim diſcordias, & ſimul-
tates fouent. Sic laborantibus inter ſe factio-
ne Thebanis, vna pars, vt alteri reſiſteret, cum
35 apud eoſdem Thebanos † Phæbidas Lacede-

moniæ claſſis Præfectus,Hoſpitalitatis iure di-
uertiſſet,ei perſuaſit , vt Cadmeam Arcem oc-
cuparet,quod cum feciſſet, Thebani apud La-
cedemonios conqueſti ſunt , quòd Hoſpitali-
tatis iura violata eſſent. Reſponderunt,id non
publico, ſed priuato Conſilio actum fuiſſe , &
vt rei teſtimonium facerent , eundem Phæbi-
dam,pecunia mulctatum , ab exercitu amoue-
runt . Et ſic paſſim libertate priuati ſteterunt,
donec Pelopidas vir ſtrenuus, illam recupera-
36 uit . Hanc eandem Fortunæ aleã,experti† Lo-
crenſes , qui incauti , ſeniori Dionyſio coacti
ſeruite,cum ij minus diligenter,& priuatorum
domos, & arcem oſtendiſſent ; quam,vti malè
cuſtoditam,cum occupaſſet, Adulteria,ſtupra,
raptus,libidines, furta, prædationes, & homi-
cidia , ſunt per peſſi. Eodem modo Tarentini,
37 †ob arcem , Dirapati coacti , cum ad Anniba-
lem defeciſſent,& arcem teneret,M.Liuius Sa-
linator, & illi pſto affuiſſet Q. Fabius Maxim.
Arcem , atq; Vrbem, maximo cum ciuium de-
trimento,recuperauit . Quorum meminit Plu-
tarch. in Apophtegmatis . Cicero , & alij , ac
Ianus iuuenis de Tarentinorum fortuna. lib.6.
c. 10. 11. 12.Vnde optimè. T. Flaminius Acro-
38 corinthum,†Demetriadem, & Calcydem, Ar-
ces à Philippo iuniore Macedonię Rege , ere-
ctas, quas Græciæ compedes appellabat , ſolo
æquauit, ne defectiones molirentur. Sic Acra-
39 dinam arcem,veteres † Syracuſani deleuerũt:
de qua latè Thomas Facellus Ret. Sicul.Deca-
de.2. lib. 5. cap. 1. alias etiam arces, tamquam
Tyrannorum ſedes in eadem vrbe Syracuſia,
deleuit Timoleõ Corinthius, vt teſtatur idem
Facell. lib. 3. Decad. 2. cap. 3. Optimè igitur
40 Franciſcus Maria Ruuereus † ſenior , Vrbini
Dux , Sereniſsimi Franciſci Mariæ iunioris
dominantis Auus , omnes ditionis ſuæ arces
diruit , & Venetias confugit , arbitratus mor-
tuo Alexandro Sexto Pontifice illum perſe-
quente , iterum Dominia recuperaturum:cum
Cæſar Borgia filius,Arces non haberet,quibus
ſe continere poſſet, vt iam poſtmodum ſubſe-
41 quutum fuit.Florẽtini† pariter à Petro Medi-
ceo,quodammodo coacti,Carolo Octauo Gal-
lię Regi,ſub bona fide,Arces,Sarzanenſem,Pi-
ſanam, & alias, cum conceſsiſſent,pœnitentia
ducti, illum vti per duellem Ciuitate eiecerũt.
Franciſc.Guicciardin.Hiſtor.lib.1.Petrus Bem
bus Hiſtoriæ Venetæ. lib.2.

Plurium prætèrea Arcium fit mentio in ſcri-
ptura ſacra, vt de arce munitiſsima in Ciuita-
42 te Tyri , † quæ erat inexpugnabilibus propu-
gnaculis,& turribus munitiſsima, de cuius pul
chritudine loquitur Ezechiel c.26. & 27. Plin.
lib.5.c.19.Quintus Curtius Hiſtoriar. Alexan.
lib.4. Gulielmus Epiſcopus Tyri de bello ſa-
cro lib.12. cap.6.& lib.13. c.5. Ioan. Heroldus
in continuatione eiuſdem Hiſtor. lib.2. cap.2.
43 & 6.Sic etiam erat Arx Sion,quam†occupauit
Dauid Rex, de qua habetur lib.2. Regum c.5.
in qua poſtmodum habitauit idem Dauid , ea
expugnata.lib.2. Regum cap.5. 7.& 11.& om-
nes alij Reges ibidem habitauerunt. lib.3.Re-
gum.cap.1.& lib.1.Paralip.cap.11.& 17.& vo-
44 cata eſt Arx†Regia,domus Dauid,& quando-
que ſedes, ſolium,& Thronus Dauid,item Au-
la,& domus Regis. de qua Ioſeph. de Bell.Iu-
daico lib.6. cap.6. In hac arce, nouiſſimè ſtetit
Antiochus Syriæ Rex, Tyrannorum crudeliſ-
ſimus. de qua lib.1. Machab.cap.1.& alibi plu-
ries.& lib.2. Machab. c.15.& 14. Cum pluribus
ſeq. Quam poſtmodũ expugnauit Simon Ma-
chabæus. vt teſtatur Ioſeph. Antiquit.Iudaic.
lib.13.cap.9.

ARGVM. CAP. XXXVIII.

Exilio miſſos, relegatos, bannitos,depor tatos condemnatosq; reſtituere , vel gratia dignos facere , indulgere ſecu- ritatem,ſaluum conductum concede- re , ad Principem ſpectat . Quando id liceat, quibusuè ex cauſis ? duodecim declarationibus abſoluimus .

COMPENDIVM.

1 *Supremi Principis ius eſt , condemnatis indulgere, bannitis fidem, ſecuritatem, ac ſaluum conductum concedere,deportatos,exulesq; reſtituere .*

2 *Commeatum,remeatumq; exuli,nemo,niſi Imperator, dare,& concedere valet.*

3 *Solus Principis eſt, gratiam facere,delictis indulge- re, fama reſtituere .*

4 *Pontifex Maximus tamquam Princeps ſupremus in ſuo Dominio reſtituit bannitos , & exules ad fa- mam.nu.23.*

5 *Cardinalium Collegium, ſede vacante, reſtituit exu- les,& bannitos .*

6 *Epiſcopi an bannitos , & exules reſtituant?*

7 *Inquiſitores prauitatis hæreticæ,an ſimiliter bannitos, & exules reſtituant ?*

8 *Imperator tamquam ſupremus Princeps in ſuo ſtatu, aliiq; Principes,& Reſpublicæ habentes iura im- perij,reſtituunt deportatos,& exules,& indulgent damnatis .*

9 *Principes Regalia non habentes,nec indulgent dam- natis,nec bannitos reſtituunt .*

10 *Comites,& Barones , an indulgeant condemnatis,ac reſtituant bannitos ?*

11 *Indulgentia intelligitur de præteritis delictis , non de futuris .*

12 *Delinquendi occaſio danda non eſt .*

13 *Indulgentia non extenditur ad pœnam parti debi- tam, ſed de pœna ſibi ſpectante. nu. 39.*

14 Prin-

14 *Principes indulgere, vel remittere non ſoluerunt, non habita partis remiſſione.*
15 *Principes pro bono pacis ſolent ius parti competens remittere.*
16 *Indulgentia Principis, vel gratia non nocet iuribus partis, ſi pax inter eas non ſequitur.*
17 *Princeps licet regulariter pœnam parti debitam remittere nequeat, poteſt tamen parti ſilentium imponere, & audientiam denegare.*
18 *Princeps remittens pœnam, non cenſetur remittere maculam infamiæ, honoris, vel dignitatis, niſi adſint verba ampla & generalia. nu. 19.*
20 *Barones, gratias criminum non faciunt, ſi ex priuilegio poteſtatem non habent, ex ſpeciali enim conceſſione reſeruata Principi, veniunt. nu. 21.*
22 *Barones, vbi pro delicto imminet pœna pecuniaria, poſſunt gratias facere.*
23 *Principes indulgentes, aut gratiam facientes in ſtatu eorum iuriſdictionis, non in alijs facere poterunt.*
24 *Papa etiam in ſtatu alieno, intuitu dignitatum Eccleſiaſticarum gratiam facit.*
25 *Summus Pontifex in quibusuis mundi partibus, obtinet Principatum.*
26 *In concernentibus ſpiritualia Pontifex Max. diſpenſat in toto orbe Chriſtiano.*
27 *Gratia facta per Principem, non intelligitur ad bona, & pecunias Fiſco quæſitas. nu. 30.*
Verbum, indulgemus, quid ſignificat?
28 *Verbum gratiam facimus, vel reſtituimus, quid ſignificat?*
29 *Verbū, indulgemus, & reddimus bona, qd ſignificat?*
31 *Bona Feudalia, an recuperentur ſi fiat gratia?*
32 *Feudum ſi eſt antiquum, an fiat nouum ſi poſtmodum apponitur clauſula, & quatenus opus eſt de nouo concedimus.*
33 *Princeps reſtituens in integrum, videtur illum reducere in ſtatu, in quo erat ante delictum.*
34 *Indulgentia à Principe conceſſa bannito, & forïudicato ob delicta, an operetur quod feudalia recuperentur. nu. 36.*
35 *Intellectus. Conſt. Regni. Pœnam eorum.*
37 *Dictio &, exponitur, id eſt.*
38 *Indulgentiam habens, an recuperet bona alienata per Fiſcum?*
40 *An per gratiam, vel indulgentiam veniant reſtituenda bona?*
41 *Indulgentia, vel abolitio generalis, an extendatur ad delinquentes exiſtentes in carcere? nu. 42.*
43 *Indulgenſia, vel gratia, an ſit producenda coram Magiſtratibus? nu. 45. 50.*
44 *Ordinarij iuriſdictio, reſoluitur Principe mandante.*
46 *Gratiarum conceſſiones, an interinentur? nu. 51.*
47 *Interinatio eſt cognitio cauſæ, an preces in ſupplicatione porrecta vera ſint.*
48 *Gratia generalis, non producitur corā Magiſtratibus.*
49 *Gratia, & indulgentia motu proprio facta, de plenitudine poteſtatis, & ex certa ſcientia, non debet præſentari.*
50 *Citatio partis, an requiratur dum producitur gratia? nu 51.*
52 *Præſentatio, & interinatio gratiæ non exigitur, quando agitur de pœna extraordinaria.*
53 *De eſſe gratiæ, an ſit ſcriptura, & an illa requiratur. num. 55. & 56.*
54 *Gratia teſtibus probari poteſt.*
57 *Gratia an præſentetur à principali, vel à procuratore, vel alio? nu. 58. 59.*
60 *Lex ſemper loquitur.*
61 *Banniti, & contumaces debent ne perſonaliter comparere ad petendam gratiæ exequutionem. nu. 62.*
62 *An quilibet admittatur ad petendam gratiam pro bannito.*
63 *Fiſcus citari, & audiri debet dum producuntur indulgentiæ, ſiue gratiæ.*
64 *Intellectus prag. 4. incip. Item che. ſub tit. de offic. Magiſt. inſtit.*
65 *Intellectus prag. 8. incip. Vogliamo. eod. tit.*
66 *Indulgentia, & decretū Fiſco non audito, eſt nullum.*
67 *Indulgentia, ſiue gratia Principis, ſi appareat, quòd preces veritatem non contineant, Iudex manum non apponat, ſed Principi referat, quia per appoſitionē manuū Principis, inferiorū manus dicuntur ligatæ.*
68 *Indulgentia, & gratia nō procedit, ſi non omnes delictorum qualitates expreſſa ſint.*
69 *Abolitionum, gratiarum, & indulgentiarum cauſa iuſta eſſe debent.*
70 *Rationabilis in Principe cauſa dicitur voluntas.*
71 *Apud Hebræos in die Phaſe, id eſt tranſitus, ſiue Paſcha, vnus delinquens liberabatur.*
72 *Carcerati in diebus Natalitijs, & Paſchalibus ſolent ſub fideiuſſoribus relaxari.*
73 *Paſchatis dies intelliguntur per ſeptem ante, & totidem poſt.*
74 *Indulgentiæ, gratiæ, & abolitiones fieri ſolent ob publicam lætitiam.*
Paces, & fœdera inter Principes ſunt legitima abolitionum cauſa.
75 *Indulgentia fiūt, dum Prima uice Rex, aut Princeps, Regnum, aut ſtatum ingreditur.*
76 *Philippus II. Rex Catholicus, dum Regni poſſeſſionem cœpit, indulgentiam generalem emanauit.*
77 *Abolitio, & indulgentia fieri ſolet, ob particularem ſuæ domus dignitatem.*
78 *Ob filiorum natiuitatem fit indulgentia, & criminum abolitio. nu. 80. 81.*
79 *Magnificum, exemplum Myris Aegypti Regis erga populum in filij natiuitate.*
82 *Philippus Rex Catholicus, ob partam victoriā cum Turca, & ob filij natiuitatem, generalem fecit indulgentiam. nu. 83. 84.*
85 *In abolitionibus, & indulgentijs delictorum, quæ capita ſolent reſeruari?*
86 *Reges Catholici, quos caſus reſeruare ſolent in abolitionibus.*
87 *Io. Baptiſta Baiardus I.C. Parmenſis, authoris amicus laudatur.*

CAP. XXXVIII.

SVpremi Principis eſt indulgere cōdēnatis, ſalbum conductū, ſecuritatemq; concedere banitis,

1 nitis,exulibus,ac deportatis , eosq; famæ† re-
ſtituere. Vnde Vlpia.in l.1.in fin.ff.de quæſt.in-
quit: Sed Præſes Prouinciæ , eum , quem dam-
nauit,reſtituere non poteſt, cum nec pecunia-
riam ſententiam ſuam reuocare poſſit . Quid
igitur? Principi eum ſcribere oportet,ſi quan-
do ei,eius , qui nocens videbatur,poſtea ratio
innocentiæ conſtiterit.l.Si interueniente. ff.ad
Senatuſconſult. Turpil.l.1.§.Sequitur.ff.de po-
ſtul. idem dixit Marcellus in l. Relegati. ff. de
pen.ibi:Nemo poteſt commeatum,remeatum-
2 uè†dare exuli , niſi Imperator ex aliqua cauſa.
l.Diui fratres.in princ.ff. de pœn. l.Acta.§.Fin.
ff.de re iudic. l.1. & per totum.C.de ſent.paſſ.
l.Reſcripta.C.de precib.Imper.offer.Bart.in l.
Gallus.§.Et quid ſi tantũ.ff.de libet.& poſthu.
Idem Bartol.in d.l.Relegati.Angel.de Aret.in
§.1. col. pen. in princ. Inſt.quib. mod.ius pat.
pot.ſol.Lucas de Pen.in l.Contra publicam.C.
de re milit.lib.12.Nell.in trac.Bannitor.prima
par.2.Tempor.q.15.Vitalis Cambanis in tract.
clauſul. in Clauſul. Nil nouar. ſecur. pend. Sa-
lyc.in l.Cum indulgentia.col.pen.verſ.Ego di
ſtinguo.C.de ſent.paſsis. Rubeus Alexandrin.
in conſil.50.num.1.2.Aegid. Boſs. in tit.de re-
med.ex ſola Clem.princip.num.51. Iul.Clarus
in pract. crim.q.59.nu.2.Bald.in c.At ſi clerici.
de iudic.Martin.Lauden.de Princip.§.426.Ro
land.à Valle in conſil. 4. nu.57.vol.3. Vnde ſo-
3 lius eſt †Principis, gratiam facere,delictis in-
dulgere,& famę reſtituere.Bartol.in l.Non om
nes.§.Qui transfugit. ff.de re milit.Iacobin.de
Sancto Georg. in inueſtir. Feud. §. Princeps :
verſ.Quarta ſpecialitas.Octauian.Cacheran.in
deciſ.Pedem.101.num.1.

Et in primis facere hoc poteſt Summus Ro-
manus Pontifex , qui quod facit Imperator in
Imperio,facit in Statu , & Dominio ſuo : reſti-
4 tuit Bannitos,& Exules†ad famam, ac ſtatum,
cũ ſit Princeps ſupremus. arg. notatorum per
Innocent.in c.Cum te.de re iudicat. Bald.in l.
1.§.Eum qui.nu.2. ff.de poſtuland.& in conſil.
40.nu.1. vol.4. Crauet.in conſil.9. num.5.ante
eos Specul.in tit. de Accuſat. §. 2. Bartol.in l.
Infamem.num.13. ff. de public.iud. Lancellot.
Conrad.in templ.omn.iudic.lib.1.cap.1.tit.de
Imperator.§.4.in verb.Dãnatos.nu.1. & lib. 2.
c.1.tit.de Põtifice Maxim. §.2.in verb.Pontifi-
cis præſtantia.ſub nu.2.verſ.Item damnatos.

Cardinalium Collegium , idem facere poſſe
5 Sede Pontificia vacante notatur in c.Conſtan-
tinus 98.Diſtinct. voluit hoc Petr. de Anchar.
in d.c.Cum te. nu.8.Sequitur Panor.ibi nu.12.
Felin. nu.10.Angel.in conſil.326. nu.6.Angel.
de Clauaſ.in ſumma.§ Imperia.nu.13. Martin.
Laudenſ.de Cardinal.lib.2.§.32.& 33.Cardin.
Albanus.in l.1. §. De qua re.nu.1. ff.de poſtul.
& hæc eſt communis opinio,licet contrariũ te-
nuerit Io.de Lignan.vt dicit idẽ Laudẽſ.& te-
nuit Andr.Barbat.in Cle.Ne Romani.de elect.

6 An autem,& Epiſcopi,hoc idem facere†va-
leant? latè hãc controuerſiã diſputarunt Hen-
rich.Boich.Panor.Anchar.Deci.Felin.& alij in
d.c. Cum te. Io. de Turre Cremat.in c. Si quis
præsbyter.7.q.1.Io.de Firmõ.de Epiſcopo. lib.
4.parte 4.nu.15.Similiter dicendum eſt in In-
7 quiſitore Hæreticæ prauitatis,†q̃ data poteſta
te ab Apoſtolica Sede, poſsit. Alberic. de Ro-
ſat.in rub.C.de ſentent. paſs. & hæc de Eccle-
ſiaſticis perſonis dicta ſint.

Imperator,autem poteſt hoc facere,vt dictũ
eſt in principio huius capitis.Poſsũt,& Reges,
Principes,Duces,Marchiones,Comites,& Re-
ſpublicæ,quæ habent iura Regalia, & aliquem
non recognoſcentes, & qui iure ſupremi Prin-
cipis funguntur:exiliatos enim,& deportatos
reuocant,& gratias ijs faciunt,crimina abolẽt,
8 delinquentibus† remittunt,ipſisq; indulgent,
per ea , quæ ſupra diximus, & quæ ad longum
ſcribit Octauian. Cacher.in d.deciſ.Pedemon.
101. per totum . Si autem ſupremorum Princi-
pum iura , & Regalium conceſſionem non ha-
9 berent, vtiq; hæc facere† minimè poſſent:vt di
cit ibi Octauian. Cachet. & huc conferunt di-
cta per Bartol.in l.1.§.De qua re.ff.de poſtul.&
in d.l.Infamem. in fin. ff.de pub. iud.& in l.fin.
nu.12.C.de ſent.paſſ.Alex in conſ.114.in prin-
cip.vol.2.Andr.Barbat.in d.Clem.Ne Romani.
nu.8.Bonifac. de Vitalinis in pract.crim.in tit.
de relaxat.carcerat.q.6.Syluester Aldobrãdin.
in §. Maſculi.nu.18.Inſt. de curator. Ideo re-
fert Aegid.Boſs.in dicto tit. de remed.ex ſola
Clem.princ.nu.51.Tempore,quo Galli Medio-
lani dominabantur,ipſum vidiſſe quendã Feu-
dararij ſubditum, ſuſpenſum,cum gratia collo
annexa : quod poſt Octauian. in d. Deciſ.101.
nu.4.refert nouiſsimè Anton.Sola in Conſt.Sa-
baudiæ in decreto indulgentiam. Gloſ. Vnica.
ſub nu.7.tit.de indulg.vbi diſputarunt,an Co-
10 mites,†alijq; Barones hoc facere poſsint.Hoc
tamẽ totum ex verbis inueſtiturarum, ac priui
legiorum pendet . Plures tamen ſupranarrata
concluſio recipit declarationes, ne materia ta
men obumbretur , illas breuiter enarrabo.

Primò declara : Has gratias , ſiue indulgen-
tias,de præteritis tãtum delictis intelligi,non
11 † autem extendi ad futura , ne detur materia
delinquendi : quia remitteretur futurus dolus
quod fieri nequit. l.Si vnus. §. Illud nulla.ff.de
pact.Barthol.Socin.in conſil.282.col.4.vol.2.&
poſt.Bald.& Caſtrenſ.Iaſon.in l.Reſcripta.n.8.
C.de præcib.Imper.offerend.In promptu enim
12 †eſſet delinquendi occaſio, & materia delicti
ſe offerret,quod concedi nequit. l.Conuenire.
ff.de pact.dotalib.Salicet.in l.2. C.de General.
abolition.Angel.in cõſil.62.in ſecundo dubio.
Alberic.in q.56.in vlt.par.Statut.Hieron.Grat.
in conſil.137.vol.1. & in conſil.144.vol.2.

Secundò declara : Hoc procedere , quoad
pœnã concedenti Principi debitam, nõ autem
ad

13 ad pœnā†quæ parti debetur: Cui nequit Prin
ceps, aut alius concedens indulgentias, præiu-
dicium tribuere. Doctor. in l. 2. C. de in ius voc.
Andr. de Iſer. in c. 1. in verb. Bona committen-
tium crimen læſæ Maieſtatis. nu. 74. vbi Matth.
de Afflict. nu. 53. idem Afflict. in verb. Pœnarū.
nu. 13. Concludunt, quæ ſcripſit Carolus Ruin.
in conſil. 60. vol. 5. Cardinal. Pariſius in conſ. 1.
vol. 4. Idcirco non conſueuerūt Principes, abſ-
14 que partis cōcordia, & remiſſione, pœnas†re-
mittere, aut gratias facere. vt dicit Boſs. in d.
tit. de remed. ex ſol. Princip. Clem. nu. 24. antè
eum Petr. de Anchar. in conſ. 161. col. 2. Panor.
in conſil. 6. ſub nu. 4. vol. 2. Thom. Gram. in voto
vlt. in fin. Bartholom. Bertazzol. in conſil. crim.
104. nu. 4. vol. 1. & Paris de Puteo de Syndicat.
in verb. Pœna. cap. An ſi tempore. num. 2. & in
verb. Compoſitio. nu. 6.

Sed pro bono pacis, poſſe Principem etiam
15 ius parti competens, remittere: † voluit Deci.
in conſ. 520. nu. 5. Ferdinand. Vaſq. cōtrouerſ.
Illuſtr. c. 4. num. 11. quos refert, & ſequitur Iul.
Clar. in pract. q. 59. nu. 3. Latè Io. Baptiſta Ploc.
in conſil. 78. nu. 32. Io. Anton. de Nigris. in cap.
Regni. Miſericordiam. nu. 8. Non tamen ſubſe-
quuta pace inter partes, indulgentia, vel gra-
16 tia†Principis, iuribus partis nocebit. Cacher.
in Deciſ. Pedem. 138. nu. 11. Alex. in conſil. 136.
vol. 2. Nellus in tract. Bannit. in 1. parte 3. Tem-
poris q. 9. Ludouic. Gomez. in regul. de non tol
lend. iur. quæſit. q. 18. in fin. Anton. Sola in de-
cret. Sabaud. ſub tit. de indulgent. & remiſs. in
decreto. Abuſus. Gloſ. 2. num. 13. Et licet Prin-
ceps nō poſſit pœnam parti debitam remitte-
17 re, poteſt tamen†parti ſilentium imponere, &
audientiā denegare. vt per Doctor. in l. Gallus.
§. Et quid ſi tantum. ff. de liber. & poſthum. &
denegare, ac ꝓhiberi facere vt latè poſt Curt.
iun. in conſil. 310. num. 72. vol. 3. voluit Claud.
Bertazz. ad Barth. Bertazzol. in conſil. crimin.
163. vol. 1. quem refert, & ſequitur nouiſſimè
dum hæc Typis dantur Io. Baptiſta Baiard. in
pract. crimin. q. 59. num. 6. & 7.

Tertiò declara: Quòd, & ſi facta ſit gratia,
vel indulgentia à Principe per quam ſit remiſ-
ſa pœna, non tamen illa extenditur ad pœnam
infamiæ, honoris, & dignitatis; nec enim illam
18 † maculam tollit. l. fin. C. de general abolit. l. 1.
& l Generalis. C. de ſent. paſſ. Niger in d. c. Mi-
ſericordiam. nu. 9. Roland. à Vall. in conſil. 45.
nu. 3. vol. 4. Quod intelligitur, quando ſimpli-
citer facta eſſet: Secus ſi in Indulgentia princi
19 pis adeſſent † verba ampla, & generalia. vt vo
luit Cardin. Pariſ. in conſ. 1. nu. 26. vol. 4. & ſta-
tim dicam.

Quartò declara: Per inferiores à Principe,
& per Barones regulariter fieri non poſſe, vt
indulgentiam faciant, & gratias, vt dictum fuit
in principio; quia ſi hoc non habent ex Priuile
20 gio, † minimè poſſunt. Bart. in l. Ambitioſa.
nu. 8. ff. de Decret. ab ordin. faciend. Bart. So-
cin. in conſ. 83. num. 3. vol. 4. Iacob. Menoch. de
Arbitrar. Iud. quæſt. lib. 1. q. 92. nu. 2. vbi dicit;
Quod, & ſi in generali conceſſione, non veniūt
21 Principi reſeruata, veniunt tamen† ex ſpecia-
li conceſſione, vt concludunt omnes. in l. 1. ff.
de offic. eius. Steph. Aufrer. ad Capell. Tholoſ.
in deciſ. 229. Quamquam poſſe facere gratiam
Barones ante ſententiam, & hoc ius præſcrip-
ſiſſe, dum hæc typis dantur, cenſuit Regens
Lanarius in cōſ. 5. nu. 15. ibi. An poſt ſententiā.

Quintò, vbi pro delicto eſt ſtatuta pęna pe-
cuniaria, tunc declarandū eſt: Barones, alioſq;
22 Caſtrorum Dominos poſſe † gratias facere. vt
concludit Carol. Ruin. in conſ. 2. num. 5. vol. 4.
Aym. Crauett. in conſ. 438. nu. 9. Anton. Sola il-
los referens in Decret. Sabaud. in Decreto. Gra
tiam. Gloſs. Vnica. nume. 6. titu. de Indulg. re
miſs. & Grat.

Sextò declara: Reſtitutionem ſiue Indulgen
tiam, & Gratiam delicti, fieri poſſe à Principi-
bus, in eorum tamen Iuriſdictionibus; puta à
Papa in Statu Eccleſiaſtico Romanæ Eccleſiæ,
23 non † autem in alienis Iuriſdictionibus. In-
noc. in d. c. Cū te. vbi Panor. & Felyn. poſt Hē-
ric. Boich. Bald. & Anch. extra de re Iudic. Bar-
tol. in l. 1. §. De qua re. vbi Alberic. ff. de Poſtu-
lan. idem Bartol. in d. l. Infamem. nu. 3. ff. de Pu-
blic. Iud. Io. de Turrecremat. in c. Euphemium.
2. q. 3. Ne reſultet controuerſia Iuriſdictionum
& inde ſcandala oriantur. Et ſupradicta locum
habent in Papa, & alijs Principibus, quo ad re-
ſtitutionem, aut indulgentiam rerum tempo-
ralium; ſecus verò ſi Papa gratiam faceret, In-
dulgentiam, vel diſpenſationem concederet,
24 reſpectu † dignitatum Eccleſiaſticarum con-
cedendarum; quia tunc ei permittitur. Innoc.
in d. c. Cum te. Bartol. in d. §. De qua re. Luc.
de Pen. in l. fin. C. de His, qui ſpont. mun. ſub
lib. 10. Angel. de Clauas. in Summa. §. Infamia.
nume. 13. In quibuſcunque enim Mundi parti-
25 bus, ſummus Romanus † Pōtifex, obtinet Prin
cipatum. c. 1. de Statu Regul. in 6. latè Io. de Ca-
piſtran. de Poteſtat. Pap. par. 3. Secundæ Partis.
in princip. & idcirco in concernentibus ſpiri-
26 tualia diſpenſat in toto orbe Chriſtiano. † vt
latè congerit Lancellot. Conrad. in templ. Iu-
dic. lib. 2. §. 4. de poteſtat. Pontific. per plura Ca
pita. Eadem ratione dicendum eſt, quoad alios
Principes Laicos, ad obtinendas Temporales
dignitates, per ſupradicta. Et generalis aboli-
tio criminum extenditur etiam ad ſubditos
Baronum cum ſit gratia largè interpretanda,
& eſt de reſeruatis Principi, licet contrarium
tenuerit nouiſſimè D. Regens Lanarius in con-
ſil. 52. per totum. vt alibi fuſius dicam.

Septimò declara: Quòd, & ſi fuerit facta gra
tia, vel Indulgentia, ac reſtitutio ad priſtinum
ſtatum, non tamen extenditur ad bona, aut pe-
cunias, confiſcata, ac publicata, etiam ſi Prin-
ceps

27 ceps vtatur, † verbo, Indulgemus. vt voluit
Gloſſ.in §. Pari ratione. Inſtit. Quib. mod. Ius
patr.poteſt.ſoluit.Bart.in d.§.Et quid ſi tantũ.
vbi Iaſ.nu.78.& Marian.Iunior.nu.108. Augu-
ſtin.Berous in conſ.76.nu.104.& 107.volum.1.
Sed ſecus erit,ſi Princeps dixerit,Gratiam fa-
cimus, vel reſtituimus, quia cenſetur ei etiam
28 bonorum † gratia facta,& Fiſcus tenebitur ad
illorum reſtitutionem. l.1.l.fin. vbi Bartol. nu.
11.C.de ſent.paſſ.Alex.in l. Si marito. in princ.
nu.4.ff.ſolut.matr.Iul.Clar.in pract.q.59. nu.6.
29 Simili modo, ſi Princeps diceret, † indulge-
mus,& reddimus bona. Andr.de Iſer.in cap.1.
nu.2.de Vaſſall.decrep. ętat. Recuperabuntur
30 verò iſto caſu bona penes † Fiſcum exiſtentia,
& non alienata. d.l.1. vbi Bart. & d.l.fin. C.de
ſent.paſſ.Cardinal.Pariſius in conſ.69. nu.196.
vol.3.& in d.conſ.1.nu.21.vol.4. Io. Crotus in
conſ.127.nu.13.Latè Roland.à Valle in conſil:
45.nu.4.&19. in fin. vol.4. Bona etiam Feuda-
31 lia † recuperabuntur, in quibus ſi adeſt feudũ
Antiquum, non idcirco appellabitur Feudum
nouum,quàmquam Princeps dixiſſet; Et qua-
32 tenus opus eſt de nouo † concedimus. Andr.
de Iſer.in d.c.1.nu.3.verſ.Idem ſi non reſtitui-
tur in integrũ.de Vaſſall.decrepit. ætat.Matth.
de Afflict.in c.1.notab.6.nu.27.Hic finitur lex.
Princeps enim reſtituens in integrum, vtique
illum reponit, ac reducit in eo ſtatu priſtino,
33 in quo † ante delictum erat. arg.l.Quod ſi mi-
nor.§.Reſtitutio. vbi Bart. nu.1.& Alberic.nu.
6.ff.de Minorib.Thom.Grammat.in deciſ.Nea-
pol.92.nu.11.Octauian. Cacheran. in deciſ.Pe-
dem.9.nu.5.cum concordant. adductis per Io.
Bott.in conſ.110.nume.27.Achill.Pedrocch.in
conſ.16.nu.111.vol.1.Fab.Turrett. in conſ.99.
num.29.vol.1.Non enim mutat primam Feudi
naturam;vt nouiſſimè dicit D.Regens de Pon-
te in conſil.69.nu.10.vol.1. vbi dicit fuiſſe de-
34 ciſum quòd Indulgentia conceſſa † à Rege
Andreæ de Ebulo iã per prius Bannito,& forin
dicato ob delicta, & inciderat in pęnam Con-
35 ſtit.Regni.† Pęnam eorum.qua habebatur pro
mortuo; & idcirco bona Feudalia peruenerãt
ad Dominam Aureliam de Ebulo filiam: & ta-
men Andræas reſtitutus,litem intentauerat cõ
tra filiam petendo Feuda, vti nouiter à Rege
inueſtitus,cuius contrarium fuit deciſum. Et
36 quando Princeps diceret: Reddimus † bona,
& quatenus opus eſt de nouo concedimus,&
conſtat de Principis intentione, quòd volue-
rit nouam conceſſionem facere, tunc iudica-
bitur,vt feudum nouum; & tunc dicit exponi
verba illa.Reddimus,& de nouo, &c. quod il-
37 la † dictio (&) exponatur,ideſt. And.de Iſer.
in d.c.1.nu.4.de Vaſſall.decrepit ętat.quod cũ
aliqua diſtinctione tetigit Io.Thom.de Marin.
de Generib.& qualitat.Feud lib.1.titu.3. nu.8.
Sigiſmund. Loffred.in conſ.41.per totum.ean-
dem materiam inuolutè tractauit Io.Ant.Can-
netins Siculus in Extrauag. Volentes. Regni
Siciliæ.in c.Incip. Sed occurrit. fol. mihi. 118.
ſed melius,ac dilucidius explicuit Io. Vincen.
de Anna in Rep.d.c.1.nu.172. vſque ad finem.
de Vaſſall.decrepit.ætat. Qui omnes plenè tra
ctant, quando recuperentur bona alienata per
38 † Fiſcum, penes alios exiſtentia. & vltra eos
ſcripſit etiam Io.Anton. Niger in d. c. Regni.
Miſericordiam.num.10. Et de pœna, aut parte
pœnę,quæ applicanda foret parti, ad ſaturita-
39 tem † Barth.Bertazzol. in d.conſ. Crimin.165.
vol.1.vbi Claud.eius filius. An autem per gra-
40 tiam,vel Indulgentiam, † veniant reſtituenda
bona? Quid ſi illa fuerint Feudalia?quid ſi pu-
blicata ipſo Iure? Quid ſi in alium trãſlata per
contractũ? Inueſtituram,alioue modo? aliaſq;
plures hanc materiam concernentes,tractauit
plenè Sfortia Oddus de reſtit.in integr. q.98.
& 99.ac eleganter etiam Carolus Tapia,de cõ
ſtitut.princip.in rub.cap.3. & idem Bertazzol.
in conſil.crim.167.vol.1.

Octauò declara: Indulgentiam, ſiue gratiam
generalem non extendi ad inquiſitos, & delin
41 quentes † exiſtentes in carceribus. Bart. in l.
2.ff. de Cuſtod. Reor. Quod dictum procedit
in indultu ſuperſeſſorio, quia non proceditur
durante ſuperſeſſionis tempore. Alias autem
in generali indulgentia delictorum,etiam car-
42 cerati † comprehenduntur. Idem Bartol.in l.
Domitianus.ff.Ad Senat. Conſult.Turpil. & in
l.Si is,qui pro emptore.colu.17.ff. de Vſucap.
Bald.in c.2.col.2.de Tranſact.& etiam ad car-
ceratos extendi, & ita Mediolani obſeruari aſ
ſeruit Iul.Clar.in d.q.59.nu.15.

Nonò declara: Indulgentiam, ſiue gratiam
Principis,eſſe producendam coram Magiſtra-
tibus, ad quos ſpectat cauſarum cognitio, ſeu
ad illos,qui delicti proceſſum, & cauſam tra-
43 ctarunt; vel vbi reus † delictum commiſerit.
Auct. Qua in Prouincia. C. Vbi de crimin. agi
oport. vel vbi Princeps mandauerit, aut cui.
l.1.l.2.C.Vbi cauſ.Fiſcal Luc.de Penn.in l.con-
tra.col.1.C.de re milit.lib.12. cum eius ſit de-
44 mere,cuius eſt Iuriſdictionem † mandare. Re-
ſoluitur enim ordinarij Iuriſdictio, Principe
mandante,vel delegante. l. Iudicium ſoluitur.
ff.de Iudic.& dum Princeps ciuiles cauſas alijs
delegat,etiam ſi ſubditi ſint Baronum,ad quos
ſpectaret cognitio eorundem Vaſſallorum,his
iudicibus iniuriam non facit.Bald. in l. 1. ff. de
rer.diuiſ.Curt.Iun.in conſ.2. cum hic ſit caſus
ſupremus ad Principis authoritatem ſpectans.
Ideoq; Indulgentia, & gratia Magiſtratibus
exhibetur, vt videatur an præces porrectæ,
45 † veritate nitantur:vt in Senatu Flandrico ob
ſeruari ſcribit Iodoc. Damhouder. in Enchiri-
dio Crimin.cap.147.nu.13.ſimili modo in Se-
natu Mediolani. Iul.Clar.in d.q.59.num.11.Et
in Senatu Sabaudiæ,refert Anton. Sola in De-
cret.Sabaudiæ.tit.de Indulgen. remiſſ. & grat.
in De-

in Decreto. Abuſus.Gloſſ.1.nu.3.cum pluribus
45 ſeq. vbi dicit requiri, quòd † cõceſsiones grã
tiarum interinentur. Eſt autem interinatio, co
47 gnitio ipſius cauſæ,an præces in † ſupplicatio
ne porrectæ veræ ſint. vt voluit Caſſęn.in con-
ſil.39.in fin.& Crauett.in conſ.592. Sed & hoc
vidi obſeruari in Magna Curia Vicariæ,& alijs
48 Tribunalibus Regijs , quia † gratia, & indul-
gentia Generalis publicè prius emanata , non
aliter producitur , ſed ſubſequitur decretum ,
quòd talis gaudeat gratia,vel indulgẽtia. Sed
quando alicui fit gratia , aut indulgentia par-
ticularis,illa producenda eſt . Quando autem
gratia,vel indulgentia facta eſt ex certa ſcien-
tia,& de plenitudine poteſtatis, illius præſen-
49 tatio , non † eſt neceſſaria. Bald. in l.Nam ita
Diuus.q.1.ff.de Adopt.Alexand.in conſ.2. col.
5.volu.1. Anton.Rambaudi ad Guidon. Pap.in
deciſ. 420. Auton. Sola, qui hæc refert vbi ſu-
pra.nu.5. Non exigitur præſentatio,niſi in ca-
ſu quo non adeſt pax , vel remiſsio partis, aut
50 eius concordia; tunc enim † requiritur , cum
illius intereſſe controuertatur. Gloſſ. & Doct.
in l.Venia.C.de in ius Voc.Thom.Gram.in cõ-
ſil.Crim.35.num.15.Paris de Puteo, de Syndi-
cat.in verbo Compoſitio.nu.21. Propter illius
enim vocationem, & citationem neceſſariam .
arg.l.De nuoquoque.ff.de re Iudicat.Arbitror,
51 vt ſupra,præſentationem † fore neceſſariam .
& ità procedit,quod dicit Franc. Marc. in de-
ciſ.Delphin.504. vol.1. Nec exigi interinatio-
nem,ac præſentationem gratię,quando agitur
52 de pœna extraordinaria impoſita per † Prin-
cipem,vt dicit Clar.in d.q.59.nu.11. Hoc tamẽ
ego non admitterem : Quid enim ſi Princeps
pro aliquo facinore Triremium pęnam impo-
ſuerit,vel pecuniariam,Magiſtratus eo caſu pę
nas imponerent, Quæſtores,ſiue exactores pę-
nam pecuniariam pro delicto exigerent : nam
quid ſciret Quæſtor,ærarius, vel exactor,quòd
delinquenti Princeps gratiam feciſſet, niſi re-
ſcriptum,vel codicillos, eius rei fidem facien-
tes , exhiberet? Vnde melius erit indulgentiã
illam iudicialiter producere , quàm circuitum
inutilem facere .

Vnus tamen mihi ſcrupulus remanet , quo
quæſtio quodammodo dubia redditur , quòd
gratiarum,& indulgentiarum reſcripta præſen
tari, ac exhiberi non debeant,cum de eſſe gra
53 tiæ non ſit ſcriptura , & ſine ſcriptura † fieri
valeat. Bald.in Auct.Si qua per calumniam. in
fin.C.de Epiſcop. & Cleric. Boſſ. vbi ſupra.nu.
54. Vnde dicunt illam,teſtibus probari poſſe .
54 † arg.notatorum in c. Inſtitutionis.25.q. 2. &
per Bald.in l.Humanum. C.de legib. Ant. Go-
mez.in l.Tauri.41.nume.2.Et hinc non expirat
per mortem concedentis.c.Si cui nullo.cap.Si
gratiosè. de Præbend.in 6.

Sed contrarium frequentius tenetur , quòd
in gratia ſupremi Principis , de ſubſtantia ſit
55 † Scriptura. l.Sacri affatus. C. de Diuerſ. Re-
ſcript. Rota in Nouis in Deciſ.27. in princip.
Archid.in Proęm.Sexti.Abb. Panor. in c. Cum
olim. de Priuileg. Matth. de Afflict. in deciſ.
Neap.253.nu.3.& in deciſ. 274. ſub nu. 5. & in
deciſ.319.ſub nu.10.Vincent. Maxilla in Con-
ſuetud.Bari.§.Viuæ Vocis.in fin. tit.de Teſtib.
Et quàmquam hæc opinio habeat multos con-
tradictores,tamen dicendum eſt,ad probatio-
nem gratiæ exigi ſcripturam;ſcilicet,quòd fue
56 rit gratia expedita , & deperdita † ità loqui-
tur. Afflict. in d.deciſ.274. nu.5. & ante ipſum
Bald.in l.Humanum.Io.de Selua in tract.de Be
nefic.par.1.q.2.col.11.verſ.Quintum beneficiũ
& par. 3.q.22.Franciſc.Marc. in deciſ. Delphi-
na.1023.nu.8.vol.1.M.Ant. Natta in conſ. 402.
nu.31.& in conſ.420.nu.11.& per totum vol.2.
Raynald.Corſus ad conſil.Oldrad.324.& latè,
ac eleganter Lud.de Molin. de Hiſpanor. Pri-
mogen.cap.7.nu.55. cum pluribus ſeq. & cap.
8.nu.8.lib.2.par.1. latius quàm alius quiſpiam
Cornel.Benicaſius.de Conſtitutionib. q.9. per
totum . & nos alibi diximus de Magiſtratuum
edictis lib.2.cap.10. nu.27. vbi relationem ha-
beamus. Ex quibus ſatius eſt gratiæ præſenta-
tionem Iudicibus fieri debere, & ita cenſeo.

Decimò declara: Eandem indulgentiam, ſi-
ue gratiam,illiuſque codicillos,perſonaliter à
Reis præſentari debere ab ipſo principali,non
57 † à procuratore.c.Veniens. de Accuſ. l.Accu-
ſatore.§.Ad crimen.ff. de Pub. Iud. Io.Papon.
Arreſto 3.tit.17.lib.24. plures allegans Nicol.
Boerius in deciſ.Burdegal.65.nu.10. Anton.So
la in Conſtitution.Sabaud.in Decret.Indulgẽ-
tiam. Gloſſ.Vnica. nu.14. & 15. tit. de Indulg.
remiſſ.& grat.Petr. Rebuff. ad Conſtit. Galliæ.
tit. de Contumac.& def.art.4.gl. Vnica.nu.7.&
8.allegat Aufrer.idẽ tenentem in Arreſto par-
lamenti.122.Quinimmò nõ ſolum requiri prę-
ſentationem faciendam gratiæ per Principa-
lem, ſed ipſum in carceribus conſtituendum ,
& demum diſcuti ſuper viribus gratiæ , & in
dulgentiæ per iura ab ipſo inducta, nouiſſimè,
ac optimè concludit Hieronym.de Laurentijs
in deciſ. Auenionenſ.47. per totum . Magnam
tamen ego conſiderationem , & vim facerem ,
quoad cauſarum, & factorum qualitates : quia
ſi ageretur de cauſa,in qua non tractaretur,ni-
ſi de pęna pecuniaria;aut de pęna non excedẽ
te relegationem; vel in qua ſui natura non ha-
bet locum tortura ; vt tunc demum , cum iura
in illis,& in omnibus cauſis, in quibus procu-
rator admittitur, in omnibus illis admitterem
præſentationem reſcripti, vel gratiæ, non mo-
do per principalem,ſed per procuratorem . In
alijs verò caſibus, dicerem principalem debe-
58 re ſcripturam gratiæ producere , † iuxta di-
ſtinctiones Doctorum , & præcipuè poſt alios
per Io.Ant.Rub.Alexandrin.in tract. de pote-
ſtat.procurat.in cauſ.Criminal.ſiue in Rep.di-
cti.

&i.§.Ad crimen. per totum. Et idcirco omnes
Doctores allegati,qui hanc opinionem tenue-
runt,ſunt Galli,& mouentur Conſtitutione Lu
douici. 12. facta in anno 1499. Art.126. de qua
Rebuff. vbi ſupra .

Quò verò ad conſtituendum principalẽ in
carceribns,ſimiliter,non ità indiſtinctè admit-
terem, ſed ſolum vbi tractatnr de citanda par-
te: & ità loquitur Hietony.de Laurent.in d.de
ciſ.Auenion.47.quá nouiſſimèretulit Antonin.
Teſſaurns in deciſ. Pedem.21. in fin. Et etiam,
quando tractaretur de Ambiguitate Gratiæ,an
ſit valida ; pura quòd fuiſſet ad partis inſtan-
tiam, & poſſet eſſe ſubteptitia; vel haberet lo-
cum pęna petſonalis,criminalis , ne fieret elu-
ſoria.iuxta tradira per Doctor. in d. §. Ad cri-
men. Secns verò in gratijs, ſiue indulgentijs ,
59 quę fierent † Motu proprio Principis , vt ſta-
tim dicam , in quibus partis falſa ſuggeſtio ,
aut obreptio eſſe nequit,& præſertim in Indul
gentia , quæ fieret per Principem , motu pro-
prio illam facientem,quæ tamquam lex à Prin-
cipe emanata,nnlla egeret , vel partis præſen-
tatione; cum ſit lex facta à Rege, cuius ſui offi
ciales,ac Magiſtratus ſupremi, notitiam habe-
re præſumuntur,& debent;ideoq; illam, vt ſn-
pra dixi,præſentari, ant produci non oporte-
re,per principalem,nec per alios,videtur mihi
ſatis rationabile . Nam ipſa Generalis gratia,
vel indnlgentia promulgata, non eget exhibi-
60 tione,vel præſentatione,qnia † lex ſemper lo-
quitur. l. Arrianus.C.de Hæret.cum concor. Et
quamquam Bauniti,ſen delinquentes , præſer-
tim,qui ſunt contumaces,quibus de iure ſolet
denegari Audientia, nec audiuntur per Procn
61 ratorem,& deberent perſonaliter † compare-
re ad petendum indulgẽtiam,& gratiam. Nel-
lus in tract. Bannitorum.in 2.par.2.Temporis.
q.14. & habemus in Regno Magnæ Curiæ Vi-
cariæ Ritum 220.vbi hoc voluit Caranit.& an-
te enm Petr.Foller.in Praxi Crim. §. Forindicẽ
tur.nn.35.& idem Carauita in Ritu. 269. nu.4.
Tamen vidi practicam in Regno, in qua banni
tl,qui alios bannitos occiderunt,& intendunt
gaudere indultu eis promiſſo per diplomata,
& proclamata Regia,cõparere ſolent per pro-
curatores.& alios coniunctos,& petunt decer
ni illos debere gandere indultis, abſque perſo
nali eorum comparitione, vel conſtitutione in
carceribus: & ità paſſim obſeruat Magna Cu-
ria Vicariæ , non obſtantibus allegatis , quòd
62 etiam quilibet † admittatur ad petendũ,quòd
gaudeat indulgentia.vt per eundem Catauitã
in Pragmatica 1.de Exulibus.nu.168.

Vndecimò declara : Quòd tempore qno in-
dulgentiæ,& gratiæ præfatæ producnntur au-
diatur, & citetnr Fiſcus cauſarum Criminaliũ
63 pro † ſuo intereſſe: vt dicit Andr.de Iſer.in c.
1.nu.1.in princip.de Capitul.Conrad. refert,&
ſequitur D.Præſidẽs de Frãchis in deciſ.Neap.
116.in fin.concinnnt notatã per Bald. in l. Re-
ſcripta.C.de Præcib. imper. Offeren. & in Re-
gno cauetur Regia Pragmatica edira tempo-
64 re Don Petri de Toledo † in anno 1532. qnæ
eſt 4.ſub tit.de offic.Iuſtit.ſeu Magnæ Cur. Vi-
car.Incip.Item che.& altera facta 1557.tempo
re Don Franciſci Pacequi.nu.8. Incip. Voglia-
65 mo. † ſub eo. tit. Et non audito Regio fiſco ,
ipſoque minimè præſente, in dubiè Indnlgen-
66 tia,& decretum inde ſubſequutum† eſſent nul
la.l.Non intelligitur.§.Diuus.l. Si Fiſcus alicui
ff.de Iur. Fiſc. l.fin. C.de Adnocat. Fiſc.l.2. C.
Si aduerſ.Fiſc.l.fin.C.de Bon.Vacan. libr.10. l.
Omnes. C.de Delator.lib.10.

Duodecimò declara : Quòd ſi fortè gratia ,
vel Indulgentia fuiſſet exhibita,& præſentara,
at Iudici videatur qualitates in ſnpplicatione
inſertas veras non eſſe; vel aliquid videat,quò
minus indulgentiam locum non habere inſpi-
ciat; interim ex hoc,ipſe manum non apponit,
ſed videtur deuolui ad ſuperiotem, ſiue Prin-
67 cipem;qno caſn manus† inferioris Iudicis li-
gatæ ſunt.c.Cum inferior.de Maiorit.& obed.
c.Vt noſtrum. de Appell.l.Minor antem Magi-
ſtratus.in princ.ff.de Minorib.Innoc.in c.Inter
dilectos. de exceſſ.prælat.Lud.Roman.in con-
ſil.12.nu.2.& in conſ.335.nn.6.Petr.de Anch.in
conſ.57.Aymo Crauetta in conſ.137.num.8. &
idcirco arbitror eundem Iudicem,Principi re-
ſcribere oportere .

Decimo tertiò declara: Securitatẽ,ſeu ſaluũ
conductum , indulgentiam, ſeu gratiam tunc
68 demum procedere,ſi omnium delictorũ † qua
litates exprimantur;vt poſt alios quos allegat.
voluit Bart Bertazz.In conſ.crim.104.onm.2.3.
vol.3.& ante ipſum Iacob. Menoch. de Arbitr.
Iud.quæſt.lib.2.Centur.3.caſn.201,

Cauſæ vero Abolitionum, Gratiarum,& in-
dulgentiarum,tã in generalibns gratijs, quàm
ſpecialibus,Iuſtæ illæ eſſe debent , ac rationa-
biles,quę ipſo inre in Principe præſumi ſolent,
69 vt iuſta † cauſa moueri præſumatnr. l.Relega-
ti. in fin. ff.de Pęnis. amplè Florian. de S. Petr.
in l.Si irruptioni.§.Ad officiũ. col. 2.ff.Fin.Re-
gund.latè Ludouic.Roma. in conſ.436. nu.19.
& latius Andr. Alciat. in Tract. Præſumption.
Regnl.3.Præſumpt.8.nn.1. cum pluribus ſequ.
vbi optimè Io.Nicol.Arelatan. in apoſtill. Ta-
70 men dici ſolet rationabilem † in principe cau
ſam,aliam non eſſe,niſi voluntatem; cui conci-
nit illud Iunij Iuuenalis ſatira.6. dum ait:

Hoc volo,ſic iubeo, ſufficit pro ratione voluntas.

Solent gratiæ, Abolitiones,& Indulgentiæ cõ-
cedi delinquentibus , & facinoroſis homini-
bus,in die Paſchalis Reſurrectionis Dominicę
Ieſu Chriſti Domini Noſtri:quemadmodum in
Veteri ſcriptura faciebant in feſto Phasè,ideſt
tranſitus Iſraelitarum à ſeruitute Pharaonis ,
ac Ægyptiorum;in cnius memoriam apud He-
71 bræos, † vnus è carceribus liberabatur male-

fa-

factor: vt patet Matth.cap.27.& Io.Cap.18.vbi
Iudæi Barabbam potius,quàm Chriſtum Domi
num liberarunt. Quem ſolemnem,& miſericor
diã dignum vſum ſubſequuti ſunt Chriſtiani
Principes, Valentinianus, Valens, Gratia
nus,& Theodoſius. vt habetur in l. Ob diem. l.
Paſchę.l.Paſchalis.l.Religio.l.Nemo deinceps.
C.Theod.de Indulg.crimin.Hinc vſu venit cõ-
munis Curiarum Stylus,vt in diebus,ac tempo
ribus Natalibus,& Paſchalibus Domini Noſtri
Ieſu Chriſti, carcerati ſoleant ſub fideiuſſori-
72 bus † relaxari. vt in l. Nemo deinceps. C. de
Epiſc.aud.quæ eadem eſt, quæ fuit ſupra alle-
gata ex Codice Theodoſiano. Simile voluit
Franciſc.Marc.in deciſ.Delph.409.vol.1. Intel
liguntur autem Paſchatis dies, per ſeptem an-
73 te † & totidem poſt diẽ Paſchæ.l.2. C.de Fe*.
Fieri etiam ſolent ſimiles indulgentiæ, & gra-
74 tiæ ob publicam lætitiam, puta † inita pace,
ac fęderibus inter Principes:vt fuit olim factũ
in anno Domini. 1544. dum fuit facta pax in-
ter inuictiſſimum Imperatorem Carolum V. &
Chriſtianiſſimum Franciſcum I.Galliarum Re-
gem. & iterum in Anno 1559. Inter Catholicũ
Regem Philippum Auſtrium, & Chriſtianiſſi-
mum Henricum Galliæ Regem: quarum memi
nerunt Arnoldus Ferronus Hiſtoriæ Gallicæ
lib.9.& Io.Tilius in Chronico Francorum Re-
gum. Io.Thomas Freigius in ſupplemento ad
Tilium. & Mambrinus Roſſeus Fabrianęn. Hi-
ſtor.libr.5.

Dum Principes etiam prima vice Regnum,
aut ciuitatem ingrediuntur, Abolitiones fieri
75 conſueuere. † Nicol. Boer. in deciſ. Burdeg.
217.nu.21.Vt fecit Philippus Rex noſter Catho
76 licus, dum Regnorum inaugurationem, † ac
poſſeſſionem cœpit.in anno 1554. Aut ob par
ticularem ſuæ domus dignitatem,vel honorẽ,
77 † generalis,ac ſpecialis criminum abolitio fie
ri ſolet,& gratiarum conceſſio. Luc. de Penna
in l.Contra publicã.C.de re militar.lib.12 Ro-
land.à Vall.in conſ.4.nume.58.vol.3. Similiter
78 † in effuſa lætitia ob filiorum natiuitatem. vt
fecit Cõſtantinus.in l.1.C.Theodoſ.de Indulg.
crimin.lib.9. Præclarum huius facinoris exem-
79 plum referam,quo Myris † Aegypti Rex,alios
Principes ad idem faciundum prouocaret.Na-
ro enim ei filio Seſoſi, qui poſt eum Rex fuit,
omnes, qui eodem die nati ſunt in vnum con-
gregari fecit,ac nutriri ſuis ſumptibus,educa-
ri,eodemque exercitio, ac diſciplinis erudiri:
exiſtimans hoc pacto ſimul educatos, atq; in-
ſtructos,tum Amiciores inuicem, tum auden-
tiores,meliores in bello futuros,vt ad longum
refert Diodor.Siculus Antiquit. lib.2.Cui con-
cinit,quod dicit Chriſoſtom.in Matth.capit.3.
Homil.3.Solent,ait,Reges nato ſibi filio indul
80 gentiam in † Regno ſuo donare. Et hoc voca-
tur Euangelium,quod datur ob Iucundum Nũ
cium,& canuntur Epinicia,quæ ſunt Laudatio
nes ob partam Victoriam, vel ob filium Prin-
81 cipi † natum:de quo Sueton.in Nerone.capit.
43 & è noſtris Gulielm.Budæus in Annotar.Po
ſteriorib.in l.Falſus. ff. de Furt. Sic Rex noſter
Philippus tempore Victoriæ obtentæ contra
82 Turcas, & ob filium † tunc ei natum fecit ge-
neralem indulgentiam,in anno 1572. & hic eſt
dies inſignis,ob quem Abolitio à Principibus
83 emanat: † de quò Paulus in l. Abolitio. ff. ad
Turpil.vbi hoc notat Accurſ.Sic, & ob partam
84 Victoriam † ſcribit Martianus in l.Vel ob rem.
vbi Accurſ. ff.eo.tit.

Excipi verò ſolent ab his Abolitionibus, &
Indulgentijs,Criminis læſæ Maieſtatis Diuinę,
85 & humanæ † Rei, Venefici, Malefici, Moneta-
rum violatores, Falſarij, Homicidæ, Inceſtus
Rei, Sepulchrorum violatores, Sacrilegi,Adul
teri,Stupratores,Vitij nefandi rei, delinquen-
tes intuitu habendæ indulgentiæ,idem delictũ
reiterantes,& Curiæ officialibus reſiſtẽtes:qui
caſus maiori ex parte ſunt incluſi ijs Iuribus,
quæ ex Theodoſiano Codice retulimus & pro-
miſcuè habetur in l.Minimè. ff. de Religioſ. &
ſumpt. Fun.in §.Neq; in Auct.de Mandat.Prin-
cip.l.Quiſquis.l.5.§.denique.C.Ad leg.Iul.Ma
ieſt.l.3.C.de Epiſcop.aud.c.fin.de Immunit.Ec
cleſ.Andr.Barbat.in Rep. c.Teſtimonium. col.
9.de Teſtib. & in c. Super literis. de Reſcript.
Gulielm.Bened.in c.Raynutius.in Verb. Mor-
tuo itaque reſtatore.num.112. de Teſtam.& in
Q.An liceat occidere peccatorem.par.3. num.
31. Batt.ante eos.in l.Lucius. ff.Ad Turp. & in
l.De Pupillo.§.in Prouinciali. ff. de oper. noui
nunci. Ang. in tract. Malefic.in verb. Nec non
ad querelam. Zanchin. in tract. de Hæretic. c.
38.vbi Camillus Campeg.in Apoſtillis.faciunt
notata per Remig.de Gonny in Tract. de Im-
munitat. Eccleſ. Fall. 13. 15. 18. Hippolyt. de
Marſil.in Rub.de Falſ.nu.12.Iacob.Menoch.de
Arbitrar.Iud.quæſt.lib.2.caſu.36. Paris de Pu-
teo de Syndicat.in ver.Carcer.in cap.Licet di-
catur. num.2.

Reges noſtri in omnibus ferè Abolitionibus
reſeruarunt caſus vtriuſque Maieſtatis læſæ,
86 † Monetarum, reſiſtentium Magiſtratibus Re
gijs, Nefandorum Criminoſorum, & Falſi, ac
ſemper habita partium concordia, ſaltem in-
tra tot menſes,& interim à loco partium offen
ſarum abſtineant: quæ omnia ſunt Chriſtianiſ-
ſimo, & Catholico Principe digna. Dum hæc
prælo dantur, vidi multa quæ ad hanc materiã
87 eleganter ſcripſit † Io. Baptiſta Baiardus in
Pract.Crim.q.59.per totum.quem amo ob vitæ
etiam,morumque elegantiam, cum multis me
obſequijs coluerit, dum ciuitatem Aquilæ per
tranſirem.

ARGVM. CAP. XXXIX.

Appellationis,ac prouocationis ius à ſen-
tentijs,

tentijs, ad Principem ſpectat,& eſt de Regalibus. Plura ad prouocandi,& appellandi materiam neceſſaria, ex Antiquitatum ſcriptoribus tradita ſunt, & è tenebris eruta.

COMPENDIVM.

1 *Priuatorum hominum vim, & iniuriam propulſare iuris naturalis eſt.*
2 *Qui parcit virga, odit filium.*
3 *Adoleſcentis Erithrei Hiſtoria.*
4 *Magiſtratus ſunt parentum loco cum ſubditis.*
5 *Magiſtratibus vim inferentibus, prouocatione reſiſtitur.*
Oppreſſi, vt releuentur appellant. nu. 9.
6 *Appellatio, iudicantium iniquitatem, vel Imperitiam corrigit.*
7 *Appellationis remedium, non ad iniquitatis defenſionem, ſed ad innocentia præſidium inſtitutum. num. 8.*
9 *Appellatio, & prouocatio inuenta ſunt, vt oppreſſi releuentur, & iudicanti materia delinquendi amputetur.*
10 *Negocia melius coram pluribus, quàm coram vno examinantur.*
11 *Defenſionibus via præcludi non debet, cum ſint iuris naturalis.*
12 *Appellatio eſt iuris naturalis.*
13 *Cauſas appellatione remota cõmittit ſolus Princeps.*
14 *Appellatio quoad principia eſt iuris naturalis, quoad formam eſt iuris ciuilis.*
15 *Statutum auferens appellationem non valet.*
16 *Appellatio in biduo in cauſa propria prius fiebat: Tridui verò in cauſa aliena.*
17 *Appellationis facienda, hodie eſt decem dierum ſpatium.*
18 *A Saule oppreſſi, habebant recurſus ad Dauid.*
19 *Angeli Boni à Luciferi grauamine ad Deum appellarunt.*
20 *Deus cognitor grauaminis inter Adamum, & Diabolum opprimentem.*
21 *Sanguis Abel clamauit appellans ad Dominum pro grauamine à Cain habito.*
22 *Clamor filiorum Iſrael, eripuit eos de manu Pharaonis.*
23 *Moyſes conſtitutis Iudicibus, reſeruauit ſibi difficilia cognoſcere.*
24 *Paulus Apoſtolus coram Iudeis à Feſto appellauit ad Caſarem.*
25 *Apud Romanos appellatio prima per Horatium, qui Victoriam contra Albanos obtinuerat, qui pro uocauit ad Populum.*
26 *P. Valerius Poplicola dictus, quòd eſſet in Populum propenſus.*
27 *P. Valerius Poplicola legem de prouocatione tulit.*
28 *L. Valerius Poplicola Potitus, & M. Horatius Barbatus lege cauerunt, vt nullus magiſtratus ſine pro uocatione fieret.*
29 *Eandem legem confirmauit M. Valerius Coruus, & Q. Apuleius Panſa.*
30 *Decem viri creati ſine prouocatione.*
31 *A Dictatore prouocatio non dabatur. Sed vide contrarium. nu. 32. 33.*
33 *L. Papirij Dictatoris magnanimum Iudicium, cum Q. Fabio Magiſtro Equitum, qui in conſulto Papirio Imperatore, fæliciter tamẽ pugnauerat. nu. 34.*
35 *A Prætore quandoque appellabatur ad conſulem.*
36 *Appellatio, ac prouocatio non concedebatur longius, quàm mille paſſus ab vrbe.*
37 *Sacrum Concilium Neapolitanum ſtatuere facit appellationis Iudicem in loco, aut ſaltem in Prouincia per duodecim milliaris.*
38 *Prouinciales appellabant ad Romanos, quamuis longo interualli ſpatio.*
39 *Cauſæ appellationum, Conceſſa ſimpliciter caſtri Iuriſdictione, conceſſa non intelliguntur. nu. 40.*
41 *Conceſſo mero, ac mixto Imperio, & omnimoda Iuriſdictione, non veniunt cauſa ſecunda.*
42 *Specialiter, niſi fuerint conceſſa appellationes, conceſſæ non intelliguntur.*
43 *Intellectus Conſt. Iuſtitiarij.*

CAP. XXXIX.

PRiuatorum hominum iniurias, & vim propulſare, cuique naturali Iure permiſſum
1 † eſt. l. Vt vim. ff. de Iuſt. & Iur Filio autẽ cõtra patrem illum verberantem. id negatur. l. 3. l. 4. l. fin. C. de Patr. poteſt. l. Vnica. C. de Emendat. propinq. Nam, & Salomon Prouerb. cap. 13. in-
2 quit; Qui parcit virgæ, odit † filium ſuum. Seuera enim patri de Iure Diuino in filios caſtigatio permittebatur. Vnde Deuteron. c. 21. dicitur: Si genuerit homo filium contumacem, & protetuum, qui non audierit patris, ac matris Imperium, & coercitus obedire contẽpſerit, apprehendent eum, & ducent ad Seniores ciuitatis illius, & ad portam Iudicij, dicentq́; ad eos: Filius noſter iſte proteruus, & contumax eſt, monita noſtra audire contemnit, com meſſationibus vacat, & luxuriæ, atque conuiuijs. Lapidibus eum obruet Populus Ciuitatis. & morietur, vt auferatis malum de medio veſtri, & vniuerſus Iſrael audiens pertimeſcat. Ad qđ facit, qđ retulit Ælianus in Varia Hiſtor.
3 lib... quòd Adoleſcens † Erithreus, cũ ſteriſſet ſub Zenonis Philoſophi diſciplina, Erithream reuerſus, quid nam Sapientiæ didiciſſet ſub tãto Præceptore, interroganti Patri, dixit: In dies demonſtraturum. Poſtmodũ paucis diebus interpoſitis, indignante Patre, ac eum verberibus afficiente, quietus, & tolerans filius dixit; Hoc didiciſſe, facile ſuſtinere parentis ſui irã, & non ægrè ferre, nec indignari. Quemadmodum igitur patri, ità nec Magiſtratui obſiſten-
4 dũ eſt: Sunt enim † Magiſtratus cũ Subditis Parentũ loco, cũ debeant cũ ipſis ſe paternè gerere, tamq̃ Patres filijs. §. Eos autem. in Auct. vt

Iudic.

Iudic. ſine quoq. ſuffrag. & in §. Feſtinabis. in
Auct.de Mand.Princip. ibi: Paternam eis exhi-
bens prouidentiā. Accurſ.in §.Interim.in verb.
Iudex in Auct.de defenſor.Ciuit.Hinc Impera
tor,dicit ipſum reputare, ſubditos, vt filios,&
Nepotes.in l.Si qs filiū.C.de inofficioſ.teſtam.
Hinc etiā dat conſilium Eccleſiaſticus cap. 4.
In iudicando(inquit) eſto pupillis miſericors,
vt pater : & pro viro Matri illorum ; & eris tu,
velut filius Altiſsimi obediens, & miſerebitur
tui,magis quàm mater.

Magiſtratibus itaq;,vim,aut iniuriam inferen
tibus,vel aliqd grauaminis tribuentibus,nō ità
facilè reſiſti poteſt, aut debet; ſed prouocatio
5 †contra illorū vim,ſæuitiam, proteruiā,crude-
litatem,imperitiam,atq; iniuſtitiam adinuenta
eſt;quæ oppreſſis quodāmodo ſubuenit. Nam,
vt Cicero de legibus lib. 3. inquit : ſed quæro,
quid hac re ſit turpius,quàm ſine prouocatio-
ne Senator. Vnde Zepherinus Pontifex. Ad Ro
manam (inquit) Eccleſiam, ab omnibus,maxi-
mè tamen ab oppreſſis,eſt appellādum,& con-
5 currendum , † quaſi ad matrem , vt eius vberi-
bus nutriātur, authoritate defendantur, à ſuis
oppreſsionibus releuentur , quia non poteſt,
nec debet mater obliuiſci filium ſuum . vt in c.
Ad Romanum. el 2.2.q 6.Vnde Vlpianus : Ap-
pellandi vſus,quàm ſit vetus, quàmq; neceſſa-
rius,nemo eſt,qui neſciat, quippè cum iniqui-
6 tatem iudicantium, vel imperitiam† corrigat.
l. 1.ff.de appel.& relat.Io.Paul.Lācellot.Inſtit.
Canonic.lib.3. Titul. de appell. in princip. de
illius tamen vetuſtate inferius dicam . Hinc
Summus Pontifex in c. Cum ſpeciali §. Porro.
de appell. dicit : Appellationem , illiusq; re-
medium , non ad defenſionem iniquitatis,ſed
7 ad præſidium † innocentiæ,inſtitutum de quo
etiā Andr.Gail.pract.obſeruat. lib. 1.obſeruat.
128.nu.5.Io Ferrar.Monran. de appellat.lib. 1.
cap. 1. verſ.Modo nequiſ. Vnde benè Aurelius
Caſsiodor. lib.variar. 9. Epiſtol. 18. Appellari
(inquit)à ſubiecto Iudicibus ordinarijs in vna
cauſa,ſecūdò non patimur , ne quod ad reme-
8 dium † repertum eſt innocentis, Aſylum quo-
dammodo videatur eſſe criminoſis . Inuenta
autem extitit appellatio , atq; prouocatio,(vt
pro nunc vtrunq; confundam)vt oppreſſus re-
leuetur,& iudici iudicāri, materia delinquēdi
9 amputetur. † vt ex.l. 1. C. de appell. dicit Me-
noch.de Arbitr.Iudic.q.lib.1. q.70.nu.3. Quia
negotiū diligentius , ac rectius examinabitur
10 coram pluribus,q̄ †corā vno.vt in l. Addictos.
C.de appell.vbi Accurſ.in verb. Diligētius.vbi
allegauit l. Addictos.C.de Epiſcop.aud.quam
dicit eſſe ſimilē de verbo ad verbum,licet non
ita ſit. Ne inſuper via præcluderetur defenſio-
11 nibus,quæ ſunt iuris†naturalis.l.Scientiam §.
Qui cū aliter.ff.ad leg. Aquiliam. Clem. Paſto-
ralis.de re iudic. l. Defenſionis facultas. C.de
iur.Fiſci.lib. 10. Innocent.in c. Cū inter.de ex-
ception.quibus iuribus habetur;Ea,q̄ sūt iuris
naturalis,per Principè tolli non poſſe: ſed ap-
pellatio habens q̄dā primordia ad defendēdū,
12 eſt iuris naturalis. vt†voluit Andr. de Iſern.in
cap.1.in verb.Bona committentiū crimen læſæ
Maieſtatis.nu. 17. & 18. Quæ ſint Regal.voluit
Alex.in conſ.112.in princ.vol.5. Io.Vincēt.de
Anna in Rep.c.1.n.205.de vaſſ.decrepit. ætat.
Et ideo,ſecundum eos, Princeps, cum nō poſ-
ſet tollere defenſiones, non poſſet cauſam de-
legare,appellatione remota.Et tñ id poteſt ſu-
premus Princeps , non autem alius inferior à
13 †Principe.l.1.§. Interdum.ff. quib.appell.non
lic.de cuius clauſulæ vigore latè Vitalis Cam-
banis in tract.clauſularum. ſub tit.de Clauſ.ap
pell.remot. & Celſus Hugo in tract.clauſul.de
clauſulis reſcriptor. in verb.Clauſula appella-
tione remota . & plenius Conrad. in Templo
omni. Iud.lib.1. cap.1. §.4.in verb. Ius poſiti-
uum tollit.verſ. Tertiò quæro nu.5.vberins ta-
men Robert.Lancellot.de attentat.appellatio.
pend. parte 2. cap.12.limitat.8. princip.& per
totum , qui alios referunt,quod præſentis ſpe-
culationis minimè eſt .

Sed appellatio iuxta veras cōcluſiones, quo-
ad inuentionem, eſt iuris naturalis,quoad for-
14 mā†verò eſt iuris Ciuilis.Sētit.Alciat.in prac.
Ciuil.par.3.titul.de appellat.quia,vt ipſe dicit
ius manu Regia reddebātur , nec erant inuen-
tæ actiones, & illarum formulæ, ac ſolemnita-
tes iudiciorum, & appellationum. argum. l. 2.
ff.de orig. iur.voluit. Conrad. vbi ſupra. & in
verb. Sententiam appellabilem. num. 6. Hinc
Bartol.in l. Omnes, populi. nu.24. ff. de iuſt.&
iure.dicit: non valere ſtatutum auferens appel
15 lationem: Quia† defenſionem auferret. Andr.
Gail. Pract. obſeruatio. lib. 1. obſeruat. 135.
num.13.& iuris eſſe naturalis,illam aſſeruit Io-
doc. Damhoud.in pract.ciuil.cap.129.Hierem.
Treutler. diſputat. Select. lib. 2. diſputat. 33.
Theſi.prima.

Appellatio autea digeſtorum iure , Bidui à
16 die prolatæ ſententiæ erat in cauſa † propria:
Tridui verò in cauſa aliena. l. 1. §. Biduum.&
§. In propria. ff. quand. appell. ſit. l. eos. §. Si
autem.C.de appell. Amancll.In ſingul.67. Bar-
thol. Brunarius in Agone tit. de prouocatio-
nibus , & appell.num.1. Iacob.Cuiacius in No-
uell. 23. per quam dicitur hodie dari decem
17 † dierum ſpatium:vt in Auct.Hodie.C.de ap-
pellat. & ex corpore vnde ſumpta eſt , in §. 1.
Auct. de appellat. & intra quæ tempor. & ha-
betur in cap. Anteriorum 2.quæſt. 6. & in l.fin.
C.Vt lit. pend. voluit Dyn. de præſcriptioni-
bus. titul. 17. Petrus Iacob. de Aureliac. in
pract. titul. de action. de Conſtitut. pecun. §.
Appellatio in ſcriptis . verſ. Item dicitur co-
ram vobis. & verſic. Item rectè dicitur à de-
cem diebus . ſub num.13. & 14. Hierony.Tre-
utlet. vbi ſupra Theſi. prima , & Theſi. 2. &

dum hæc exemplo darentur vidi diligenter tractautem Io. Ferrar. Montauum iu tract. de appellat.lib.2.cap.4.

Antiquiſsimam verò appellandi conſuetudinem à grauamiuibus ad alios potentes ſuperiores fuiſſe, nemiuem ambigere arbitror. Inducit ad hoc,vuicum exemplum Andr.de Iſer. in d.§. Præterea ſi inter duos. nu.30.vbi dicit;
18 quòd ab omuibus oppreſsis à Saule,† habebatur recurſus ad Dauid, vt patet lib.1. Regum. cap.22. Non tamen illud exemplum congruere videtur; ex quo ille recurſus ad Dauid, non erat vti ad ſuperiorem; cum ad huc Saul Rex viueret,& iu Throuo ſederet. Requirenda igitur erunt priora tempora,ac poſteriora, videndum igitur eſt de iure Diuino, & poſt modum de vſu Romauorum.

Tu autem, hæc omnia altius perſonabis, dicēs: Quòd cum Lucifer eſſet ab altiſsimo Deo creatus,in ſuprema,non ſolum gradus,ſed omnis pulchritudinis prærogatiua: iſq; ſuperbia tumidus, nō ad Deum Creatorem,ſed ad ſuam ipſius gloriam omnia referēs,voluit,in Monarchia,æqualem ſe Deo Creatori reddere, & Angelicam naturam in ſui voluntatem ad apoſtatandum protrahere:Vnde Angeli boni,cōuerſi ad Deū,ei adhæſere charitate: Mali verò auerſi,odio, atq; inuidia à Deo diuiſi. Angeli itaq; boni perſtiterunt Deū intuiti, ipſo reuelante, eiuſq; gratia cooperante,ipſorū beatitudinem præſcientes (vt Magiſter ſentent.inquit,lib.2. diſt.4.& 5.)vnde à Luciferi grauamine,ad Deū
19 appellantes,alium†Monarchię Dñm,qui noua grauamina, & oppreſsiones, quę ſequacibus, bonorum Angelicæ cohorti afferre intēdebat, non ferentes, iu diuinam ſapientiam ſpeculantes,fortes facti ſunt,&iu prælio Magno,cuius meminimus ſupra. c. 32. apud Deū ſupremum iudicem, inimicorum ſuorum, & litigantium victoriam, ſententiamq; reportarunt: & hæc prima appellatio,ſic finem habuit.

Poſt modum iu controuerſia eiuſdem Diaboli,cum primis parentibus. ab eo oppreſsis coram Deo iudicij agitatio facta extitit, qua,
20 per appellationis,& defenſionis remediū,†ab opprimente humanæ naturę inimico,eodemq; impulſore grauante, cognita, ius vnicuiq; pro admiſsi facinoris tributum fuit. Adamo, ꝙ ſui dies eſſent ærumnarū pleui, & in ſui vultus ſudore,pane ſuo veſceretur. Euæ,ꝙ in dolore pareret,& ſub poteſtate viri eſſet.Diabolo,ꝙ maledictus eſſet præ omnibus animalibus, & beſtijs agri;ꝙ ſuper ventrē graderetur,puluerem comedendo omnibus diebus vitæ ſuæ; ꝙ eſſet inimicitia inter ipſum, & mulierem, & ſemen vtriuſq; & ipſa cōtereret caput eius. vt patet Geneſ.c.3.Eodē pacto,oppreſſo,atq;occiſo Abel à fratre ſuo Cain,(vt dicitur Geneſ. c.4. vox ſan guinis ipſius clamauit ad Dñm,qui exiſtēs
21 Iudex,cognita cauſa grauaminis†illati,ſentētiam protulit, ꝙ maledictus eſſet Cain ſuper terram, quæ aperuerat os tuum, & ſuſceperat ſanguinem fratris ſui de manu ſua: quæ etiam operara,non darer fructus ſuos,& ꝙ profugus eſſet ſuper terram. Sic etiam Deus,Moyſem iudicem cōſtituit inter Iſraelitas, & Pharaonem, illos opprimētem,dum Exodi c.3.inquit: Cla-
22 mor ergo filiorum † Iſrael venit ad me,vidiq; afflictionem eorū, qua ab Ægyptijs opprimuntur: ſed veni,& mitram re ad Pharaonē, vt educas populum meum, filios Iſrael, de Ægypto. Hinc idem Moyſes, conſtitutis Iudicibus, qui cauſas populi iudicarent, reſeruauit tamen ſibi in ſuperioritatis ſignum,vt maiora,& grauiora illi referrerentur. vt patet Exodi c. 18. & Deuteron. cap.1. inquit idem Moſes: Quòd ſi difficile aliquid vobis viſum fuerit, referte
23 †ad me, & ego audiam. Omittam complura alia depromere ex veteri ſacra ſcriptura, ne diutius in narrandis alijs, lectorem occupem. Benè etiam nouiſsimè Paulus Apoſtolus, qui Hieroſolymis accuſatus à Iudæis coram Feſto,
24 appellauit† ad Cæſarem prius,tū denuò pſentibus Agrippa Rege,& Berenice vxore,ad quē fuit dimiſſus,vt apud Lucā Actuū. c. 25. & 26.

Apud Romanos,priuſq̃ hanc legum molem, qua prēmimur,haberemus: quoad prouocationes,atq; appellationes, vſus idē erat.Primam apud eoſdem appellationem, vt cōſpexi,Tulli
25 †Hoſtilij,tēpore fuiſſe, quo Horatius,victoriā de tribus fratribus tergeminis Curiatijs Albanis, fęliciter reportauit,Romæ imperiū contra Albanos quæſiuit: & dum quaſi ouās Romam ingrederetur,Horatiā ſororē,ꝙ illa lachrymaretur vnum ex tergeminis,ſibi in ſponſum deputatū,occidiſſe: Hic de fratricidio ſtatim ad Tullū Regē raptus: Is, inquit, Duumuiros,qui Horatio perduellionem iudicent,ſecūdum leges facio. Lex duri Carminis hæc erat.Duūuiri perduellionē iudicēt:ſi à Duumuiris prouocarit, prouocatione certato: ſi vincent, caput obnubito,infęlici arbori,reſte ſuſpendito,verberato,vel intra Pomerium,vel extra Pomeriū. Duumuiri cauſa cognita, cōdemnarunt.Horatius prouocauit populum.Ille virrutis admiratione,potiuſq; iuſtitia cauſæ motus,patris etiā lachrymis, ſingulariq; beneficio, quo patriam deuouerat,in prouocationis cauſa abſoluit. Auct hor Liuius lib.1.& iſtā primā apud Romanos
26 prouocationē reperio. P.Valerius demū† Poplicola, qui ex quo iu populū propenſus eſſet, Poplicolæ nomē retulit, Cōſul creatus exactis Regibus,in locū L.Tarquinij Collatini,Lucre-
27 tiæ viri,qui ſe cōſulatu abdicauerat,legem† de prouocatione protulit, cuius meminit Liuius lib.2.Illaq; etat,vt à Conſulibus, alijſq; Magigiſtratibus ad populum fieret prouocatio.Cuius,vt Dionyſ. Halicarnaſ. lib. 5. verba retulit. Plutarch.iu Valerio Publicola. Val. Max.lib.4. c.1.Hotom.Paulus Manutius,& Anto Auguſtinus

nus in Valeria poſt Vdalrich. Zaſi. in Catalogo
Legũ Antiquar. meminerũt. Fuit autẽ facta an-
no vrbis. 245. ſecundum Liuium, quem ſequi-
tur Carolus Sigonius, & Honofrius Panuinius
in Faſtis eorundem Romanorum. Eiuſdem fa-
miliæ ſucceſſores,[eandem legem prouocatio-
nis confirmarunt, prout in anno Vrbis 304.
L. Valerius P. F. P. Nepos Poplicola potitus,
dum Conſulatum geſſit cum M. Horatio. M.F.
28 M. N. Barbato, eam protulit: Ne † vllum quis
Magiſtratum ſine prouocatione crearet. Qui
creaſſet, eum, iuſq́;, faſq́; eſſet occidi: neuè cæ-
des capitalis noxæ haberetur. Quam referunt
Liui. lib. 3. Dionyſ. lib. 10. quam dicit Liui. à
M. Duillio Tribuno plæbis, rogatam, & etiam à
M. Horatio; & idcirco à pleriſq́; ea lex, & Ho-
ratia, & q̃nq; Duillia appellatur. Tertia vice
M. Valerius M. F. M.N. appellatus Coruus V.
29 Conſul cum Q. Apuleio Pauſa, eandem † legem
cõfirmauit, & validiori formà ſanciuit. author
Liui. lib. 10. Anno Vrbis 453. Solis decem viris
30 poteſtas data eſt † ſine prouocatione. vt docet
31 idem Liui. lib. 3. Sic etiam à Dictatore † prouo-
catio non dabatur, quod factum fuit, dum crea
tus extitit M. Valerius Voleſi F. Voluſus, qui
in Dictatura fuit Maximus appellatus: vt ſcri-
bit Liui. lib. 2. Licet primus antea creatus Di-
ctator fuiſſet T. Lartius Flauus à Q. Cloelio Si-
culo Collega Conſule, quem aliqui T. Largium
appellant, Anno Nono ab exactis Regibus. Ab
eo autem ad populum, nec ad alium prouoca-
ri potuiſſe. vltra Liuium, alij etiam dixere: vt
Dionyſ. lib. 5. Macrob. lib. 1. Saturnal. Feſt. Pom-
peius lib. 13. Feneſtell. de Magiſtrat. lib. 1. c. 8.
Sigon. & Panuin. in Faſtis. Io. Zonar. Annal. lib.
2. Plenius autẽ, & perfectius quàm alius quiſ-
piam Alex. ab Alex. Dier. Genial. lib. 4. cap. 23.
Alexand. Sardus de Moribus Gentium. lib. 2.
cap. 14. Sed tamen aliquando, etiam à Dictato-
32 re prouocatio fuit ad populum, † & ad Plębis
Tribunos: vt memorabile habemus exemplum
apud Liui. lib. 8. Dum Q Fabius Maximus Ru-
33 tilianus Magiſter Equitum † pugnaſſet fœlici-
ter aduerſus Samnites abſente L. Papirio Di-
ctatore, magnáq́; , ac memorabilem victoriam
reportaſſet: adueniens Dictator, Claſsico ad
concionem vocauit, factoq́; ſilentio, præco, Q.
Fabium Magiſtrum Equitum citauit. Is ad Tri-
bunal acceſsit, ibiq́; à Dictatore poſt ſolemnes
interrogationes, ac reſponſiones, quòd contra
Imperium Dictatoris, ipſo Inconſulto, manus
cum hoſte conſeruiſſet, morti damnauit: ortaq́;
in Exercitum penè ſeditione, qui Q. Fabio fa-
uebat, quo cum ipſi Victoriam reportauerant,
& ſe interpoſuit, vt L. Papirius Dictator à ſen-
tẽtia diſcederet, ſicq́; etiam interceſſerunt Le-
gati apud eum exiſtentes: qui aliud obtinere
nequiuerunt, niſi, vt in ſequentem diem, ſen-
tentiæ exequutio differretur. Iuſſusq́; Magi-
ſter Equitum, vt poſtero die adeſſet. Dubitans
autem Dictatoris Iram exarſuram magis, clam
è Caſtris ſe ſubducens, Romam profugit:
quem proſequutus Dictator, & ibidem illum
morti damnatum conclamauit, & præhendi eũ
iuſsit. Pro Dictatoris Imperio conſeruando,
Senatus illum rogauit, vt pœnam obliteraret:
Populus itidem ob præclarum Victoriæ faci-
nus actum, ob merita Fabij patris, qui ter Con-
ſul, & iterum Dictator fuerat: nec ab opinio-
ne ſua diſcedere voluit. Vnde Fabius Pater,
verba protulit appellationis, & prouocatio-
nis. Quandoquidem (inquit) apud te, nec au-
thoritas Senatus; nec ætas mea, cui orbitatem
paras; nec virtus, nobilitasq́ue Magiſtri Equi-
tum, à te ipſo nominati, valet; nec præces,
quæ ſæpe Hoſtem mitigauere, quæ Deorum
Iras placant; Tribunos plæbis appello, & pro-
uoco ad populum. Quæ ampliori ſtilo ſcri-
bit Liui. dicto lib. 8. Sed tamen ſi rectè exem-
plum conſideretur, prouocatio, iure ordina-
rio admiſſa non fuit; Cum Populus, Senatus,
Tribuni, & Plæbs omnis obteſtationes, & præ-
ces pro illo obtulerint Dictatori, vt veniam
ertoris Adoleſcenti concederet. M. Fabius Pa-
ter, Fabius Filius contentione obliti ad Ge-
nua procumbentes, depræcari iram Dictatoris
non ceſſauerint. Tum Dictator, Silentio fa-
34 cto. Benè habet (inquit) Quirites: vicit † di-
ſciplina Militaris, vicit Imperij Maieſtas, quæ
in diſcrimine fuerunt; an vlla poſt hanc diem
eſſent. Non Noxæ eximitur Q. Fabius, qui
cõtra edictum Imperatoris, pugnauit: ſed No-
xæ damnatus, donatur populo Romano, do-
natur Tribuniciæ poteſtati, præcarium, non iu-
ſtum auxilium ferenti. Viue Q. Fabi, Fęliciori
hoc conſenſu Ciuitatis ad tuendum te, quàm
qua paulò ante exultabas, victoria. Viue id fa-
cinus auſus, cuius tibi, ne parẽs, quidem, ſi eo-
dem loco fuiſſet, quo fuit L. Papirius, veniam
dediſſet. Mecum, vt voles, reuerteris in gra-
tiam. Populo Romano, cui vitam debes, nihil
maius præſtiteris, quàm ſi hæc tibi dies, ſatis
documenti dederit, vt Bello, ac Pace, pati legi-
tima Imperia poſsis. Ex quibus à Liuio relatis
Q. Fabius dimiſſus liber fuit. non quòd prouo-
catione obtinuerit, quàm quòd àb eodem Di-
ctatore, tam diù rogato, pœna condonata eſt.
Et ſic prouocatio à Dictatore minimè permiſ-
ſa erat, vt nonnulli profeſsi ſunt: Plin. Cæcil.
de Vir. Illuſtrib. cap. 31. & 32. Eutrop. Rerum
Roman. lib. 2. cap. 2. Valer. Maxim. lib. 2. cap. 2.
Iul. Frontin. Stratagemat. lib. 4. cap. 1.

Aduertendum tamen cenſeo, non ſemper
appellationes, ac prouocationes ad populum
Romanum, factas fuiſſe, ſed à Prætore quãdo-
35 que † ad Cõſulem. Extat percelebre exemplum
apud Valer. lib. 7. c. 7. Genutius enim quidam
liber homo, genitalia ſibi ſponte ſua ampu-
tauerat: cum eſſet ſacerdos Magnæ Matris, id-
eſt Cybeles, à Neuiano Surdinij liberto inſti-

tutus hæres, bonotum poſſeſſionem ſecundum
tabulas à Gu. Oreſte Vrbano Prætore obti-
nuit. A Surdinio eiectus, eodem Prætore man
dante in bona Neuiani teſtituitut. Surdinius
Æmilium Lepidum Mamercum Conſulem ap-
pellauit. Is decreuit, Genutiũ videri, ius, actio-
nemq; reſtitutionis in iure poſtulandæ, non ha
buiſſe; nec obtinete potuiſſe, aut debuiſſe; itaq;
iure appellatum. Quod è noſtris retulerũt Pe-
trus Ærodius Decret. lib. 3. titul. 8. cap. 1. & Ia-
nus Langleus Ocij ſemeſtris. lib. 7. cap. 5.

Sed & illud Antiquitatis Romanæ, quoad
prouocationes, annotatione dignum cenſui:
Conceſſas illas non fuiſſe ab vrbe longius mil-
36 le † paſſus: vt ſcribit Liui. lib. 3. Omnes (inquit)
id iuſſuros, quòd Conſules vellent; neq; enim
prouocationem eſſe lõgius ab vrbe mille paſ-
ſuum: & Tribunos, ſi eo veniant in alia turba
Quiritium, ſubiectos fore Conſulari Imperio.
quod & retulit Gulielm. Budæus in l. Si in ali-
quam. ff. de offic. proconſ. & legat. Io. Brechæus
in l. Mille paſſus. in fin. ff. de verb. ſignific. His
aptari poreſt vſus introductus, ac ſeruari ſoli-
37 tus † in Regio Concilio Neapolitano, in quo
pluries diffinitum extitit, iuridicos Dominos,
habentes ex Ptiuilegio cognitionem ſecunda-
rum cauſarum, ſiue appellationum, vt ponant
appellationum Iudices in Ciuitate, aut ſaltem
in prouinciâ, pro ſubditorum commoditate:
ne cogantur contra Iudices grauantes, appel-
lationis remedio vti, maximo ipſorum, & bo-
norum, & perſonarum detrimento: ne cogan-
tur plus erogare in itinetibus faciendis, quàm
ex ſubſtantia litis agitandæ eſſent ſumpturi.
contra tex. in l. Medirerraneæ. C. de Annon. &
tribut. lib. 10. voluit Lud. Roman. in conſil. 50.
num. 3.

Proximè dicta intelligo proceſſiſſe dum pro-
uocabatur, & appellatio introducebatur à Ma
giſtraribus in vrbe adminiſtrantibus. Prouin-
ciales enim, & ſi longiſſimo diſtabant itinere,
38 ad Romanos † appellabant. Nam P. Anto-
nius cum Prætor Prouincialis exritiſſet in Ma-
cedonia, accuſatus coram Marco Lucullo Præ-
tore, ad Tribunos prouocauit, vt eſt teſtis Plu-
tatch. in Cæſare. Sic Paulus Apoſtolus à Feſto
Hieroſolymis exiſtente, Cæſarem Romæ appel
lauit, vt ſupra diximus.

His ex antiquiratum arcanis præhabitis, &
prægustatis, dicẽdum eſt: has appellationum,
ac prouocarionum cauſas ad Principes ſpecta-
re ſupremos: nec intelligi conceſſas in ſimpli-
ci conceſſione Caſtri cum iuriſdictione facta:
39 ſed Principibus † reſeruatas. arg. d. cap. 1. in
verb. Poteſtas creandorum magiſtratuum. Quæ
ſint Regal. & voluit Oldrad. in conſil. 161. nu. 6.
7. Vnde facta per Principem conceſſione Ca-
ſtri, cum iuriſdictione: non idcirco pertinebit
40 inueſtito, Ius cognoſcendi cauſas † appellatio-
num. vt dicit Angel. in l. 1. §. Qui mandatam. ff.
de offic. eius cui mand. eſt Iuriſd. Quem refert,
& ſequitur Martin. Laudenſ. in tract. de Caſtel-
lanis. §. 22. Iacobin. de Sancto Georg. in Inue-
ſtitur. Feudal. §. Cum mero, mixtoq; imperio.
ſub nu. 9. vbi ait: Quòd cognitio ipſarum cau-
ſarum appellationum, non venit in generali
conceſſione, meri, ac mixti Imperij, & omni-
41 modæ † iuriſdictionis. Idem Iacobin. in d. in-
ueſtit. in verb. Et dicti vaſſalli. nu. 36. 37. Cur-
tius iunior In tract. Feudor. parte 7. verſic. 12.
Anton. Capic. in inueſtitur. Feudal. §. Feudo-
rum acceſſoria. verſ. Appellationum cauſæ.
Marin. Freccia. de ſubfeud. Baron. lib. 2. autho-
tir. 13. num. 6. & Authorit. 24. Quod declarant
præfati procedere, niſi ſpecialiter fuerint con
42 ceſſæ appellationes; & illarum † cognitio, de
quo latè dixerat author improbarus in con-
ſuetud. Pariſienſ. tit. 1. gloſ. 5. in verb. Le Fief.

Et in hoc Regno Neapolitano eſt expedi-
tum: Inueſtitum de feudo cum iuriſdictione,
non cenſeri inueſtitutum, quoad ſecundas cau
ſas, vel appellationes. Regula eſt enim in Re-
gno, à Baronibus appellati ad Iuſtitiariſ Re-
gium, ſi non haber Baro inueſtirus, cauſas ap-
43 pellationum. vt in Conſt. Iuſtitiatij. † & dicit
Io. Thomas Minadous in Rep. Conſtit. In ali-
quibus in verb. Comitum. nu. 9.

ARGVM. CAP. XL.

Catholicus Rex habet plures Academias, Studia, ac Vniuerſitates, quàm alius quiſpiam Princeps, omneſq; enumerantur. Sic etiam aliæ totius orbis. Et Studia antiquiſſima Regni Neapolitani.

COMPENDIVM.

1 *Principi ſtudiorum cura eſſe debet.*
2 *Diſciplinarum cura debet eſſe publica.*
3 *Alexander Macedo, & Scipio Africanus ex Academijs prodierunt.*
4 *Theagenes Philoſophus Cynicus quotidie in Traiani Gymnaſio diſputabat.*
5 *In Gymnaſijs Romæ diſputabant, Philoſophi, Rhetores, reliquiq; ſtudioſi.*
6 *Rex curare debet, vt in ſuo Regno litterarum ſtudia floreant.*
7 *Philippus Rex Catholicus curauit vt in ſuis Regnis ſtudia florerent.*
8 *Studium Vrbis Romæ antiquiſſimum.*
9 *Romani, Eloquentia, & vi armorum totum ſibi terrarum orbem ſubiugarunt.*
10 *Mæcenatis dictum ad Auguſtum, vt ſtudia litterarum, atque Armorum foueret.*
11 *Senatuſconſultum Romanorum verum ne an fuerit,*

vt

vt Philoſophi, ac Rhetores vrbe eijcerentur. nu. 12.

12 *Philoſophi in Ciuitate Romana retenti ſunt, Rhetores excluſi.*

13 *Cæſar Dictator eloquentia præditus.*

14 *Auguſtus Eloquens, & ſtudioſus multa ſcripſit.*

15 *Tiberius Artes liberales ſtudioſiſſimè coluit.*

16 *Germanicus Imperator ingenium habuit vtraq; eloquentia præditum, & multa compoſuit.*

17 *Claudius Imperator, Hiſtoriam ſcripſit quadraginta trium voluminum à cæde Cæſaris, vſq; ad ſua tempora.*

18 *Sergius Galba Imperator Iuri operam dedit.*

19 *Studium Romanum fouit Innocentius IIII. Summus Pontifex, & auxerunt Bonifacius Octauus, Leo Decimus, alijq; Pontifices. nu. 20.*

21 *Bononienſe ſtudium an Theodoſij priuilegio fungatur. nu. 22. 23. 24. 25.*

26 *Lotharius Iuriſconſultus Cremonenſis.*

27 *Bononienſe priuilegium à Summis Pontificibus approbatum.*

28 *Peruſini Gymnaſij excellentia deſcribitur.*

29 *Ludouicus Sēſius I.C. Peruſinus, cum aliquibus ſcholaribus in Lacu Traſimeno aquis ſubmerſus.*

30 *Raynaldus Rodulphus, Io. Paulus Lancellotus, Bernardinus Alphanus I.C. Peruſini.*

Iulius Oradianus I.C. Peruſinus Epiſcopus eiuſdem Ciuitatis Rotæ Romanæ Auditorum Decanus.

Franciſcus Cantucius I.C. Peruſinus Rotæ Romanæ Auditor.

Robertus Lancellotus I.C. Peruſinus Aduocatus Romanus.

Sfortius Oddus I.C. Peruſinus.

31 *Collegia duo Peruſij ſunt, vnum ſapientiæ veteris, alterum ſapientiæ nouæ, erecta à duobus Cardinalibus. nu. 32.*

33 *Maceratenſe ſtudium celeberrimum à Paulo 3. & Leone 10. erectum, & priuilegijs ornatum.*

34 *Antonius Angelucius, Ioannes Pelicanus, Octauianus Niger, Manes Coſta, & Alexander Centius I.C. famoſiſsimi.*

35 *Firmanum ſtudium in Marchia erectum à Sixto V. Summo Pontifice.*

36 *Schola Pragenſis in Boemia erecta à Carolo Quarto Imperatore.*

37 *Vuratislauienſis ſchola.*

38 *Gymnaſium Colonienſe Agrippinum.*

39 *Friburgenſe Gymnaſium in Briſgoia, à Conrado 4. vel Alberto Archiduce Auſtriæ erectum.*

40 *Vuirthembergenſe ſtudium erectum à Friderico 4. Imperatore.*

41 *Thubingenſis ſchola à Sixto Quarto Pontefice.*

42 *Heyldebergenſe ſtudiū à Ruperto Comite Palatino.*

43 *Lypſienſe Gymnaſium.*

44 *Vienna Auſtriæ ſtudium à quo erectum?*

45 *Ingolſtadienſis ſchola, Dilingana, Marpurgenſis, Helmſthadana.*

46 *Poloniæ ſtudium apud Cazimiram Ciuitatem.*

47 *Cracouienſis ſchola apud Polonos ab Vladislao Iagellono Rege.*

48 *Pariſienſis Academia à quo originem habuit? & quando? nu. 49. 50.*

51 *Pictauenſis ſchola.*

52 *Tholoſana ſchola, ac Vniuerſitas Famoſa. nu. 53.*

54 *Aurelianenſis Academia à Clemente V. Pontifice, & Philippo 4. Rege Galliæ.*

55 *Andegauenſe ſtudium à Carolo V. Rege Galliæ.*

56 *Ioannes Bodinus, Petrus Aerodius, & Renatus Chopinus I.C. Andegauēſes celebratiſsimi. nu. 57. 58.*

59 *Catarcenſis ſchola.*

60 *Cadomenſis ſchola inſtituta ab Henrico 6. Angliæ, atq; Galliæ Rege.*

61 *Burdegalenſis ſchola.*

62 *Biturigenſis ſchola.*

63 *Aueniouenſis, & Aquenſis ſchola.*

64 *Vicanenſis Academia in Delphinatu.*

65 *Montiſpeſſulani ſtudium antiquiſsimum, in quo multi Iuriſconſulti Excellentiſsimi floruerunt, qui enumerantur. nu. 66.*

67 *Oxonienſis Academia in Anglia. nu. 69. 72.*

68 *Cantabrigenſis ſchola. nu. 69. 70. 71.*

73 *Scholæ Scotiæ, Sancti Andreæ Abedornenſis, & Glaſthonienſis à quibus erectæ, & quando. nu. 74. 75.*

76 *Elizabetha Anglorum Regina in Mariam Stuardam Scotiæ Reginam facinus peſsimum.*

77 *Hyberniæ Academia in Vuallia.*

78 *Patauini Gymnaſij magnificentia.*

79 *Vercellenſe ſtudium.*

80 *Taurinenſe Gymnaſium.*

81 *Montis Regalis ſtudium.*

82 *Piſanum Gymnaſium.*

83 *Senenſe ſtudium, eiuſq; Iuriſconſulti. nu. 84.*

85 *Ferrarienſe ſtudium, in quo viri clariſsimi floruerūt. num. 86.*

87 *Rhegienſis ſchola, & viri graues ex ea. nu. 88.*

89 *Mutinenſis Academiæ antiquitas, ac viri clariſsimi. num. 90.*

91 *Parmenſis ſchola.*

92 *Placentiæ Academię.*

93 *Neapolitanum Gymnaſium, & eius antiquitas, & clari viri, qui ibidem ſtuduerunt. nu. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105.*

94 *Dignitates à Principe conceduntur.*

95 *Intellectus Conſt. Iuſtitiarios Regionum.*

Intellectus Conſt. Aduocatorum officium.

Intellectus. Conſt. Aduocatos.

97 *Aduocandi officium inconſulto Principe exerceri non poterat.*

99 *Virgilius Neapoli ſtudijs vacauit, & ibi ſepultus. nu. 100. 101.*

101 *Sanazari ſepulchro verſus Petri Bēbi Cardinalis.*

102 *Silius Italicus Neapoli ſtuduit.*

106 *Neapolitana vrbs Romanis fidelis.*

107 *Salernitanum Gymnaſium antiquiſsimum, claris viris effulſit. nu. 108. 110. 112. 115.*

109 *Salernum Northmanuorum Regum Regia.*

111 *Intellectus Conſt. Vtilitati.*

Intellectus Conſt. In terra qualibet.

113 *Arnaldi de Villanoua opera hæretica reprobata.*

114 *Franciſcus Pegna Doctor Rotæ Romanæ meritiſsimus Auditor.*

116 *Meſſana ſtudium erectum à Philippo Rege Catholico.*
117 *Ioannes Bolognettus I. C. præceptor primus Meſſanenſis ſtudij lector.*
118 *Iacobi Galli I. C. Neapolitani præceptoris laudes.*
119 *Caſinenſe ſtudium, & clariſſimi viri in eo florentes.*
120 *Palentia ſtudium in Hiſpania ab anno 1209.*
121 *Salamanticenſis Academia, & illius magnificentia. nu. 122.*
Don Petri de vera ab Aragonia I. C. Hiſpani, Conſiliarij Neapolitani laudes.
123 *Collegia Salmantina, & à quibus inſtituta. nu. 124.*
125 *Pincianum ſtudium.*
126 *Pincia, dicta vulgo (Valladolid) in Ciuitatem erecta à Clemente VIII. Summo Pontifice.*
127 *Complutenſis ſchola, quando, & à quo erecta, & quot ibi Cathreda. nu. 128. 129.*
130 *Saguntina Academia.*
131 *Oxomenſis ſchola.*
132 *Hiſpalenſe ſtudium.*
133 *Granatenſe gymnaſium.*
134 *Illipula, & Illiberis quæ? nu. 135.*
136 *Oſſuna ſchola.*
137 *Coymbricenſis Academia magnanimitas.*
138 *Cæſarauguſtanum Gymnaſium. nu. 139. 140.*
141 *Iuriſconſulti celeberrimi Cæſarauguſtani.*
142 *Cæſarauguſta, & ſalduba, an idem ſint?*
143 *Ilerdenſe gymnaſium.*
144 *Oſcenſis Academia, à quo inſtituta, & illius viri, & de ea Ciuitate. nu. 145. 146.*
147 *Valentia ſtudium.*
148 *Oriolanum ſtudiũ, eiuſq; laudes Ciuitatis. nu. 149.*
150 *Barchinonenſe, Tarraconenſe, & Perpenianenſe ſtudia, ac Gerundenſe.*
151 *Dola ſtudium in Burgundia, & illius Iuriſconſulti. nu. 152.*
153 *Duacenſe ſtudium in Belgio.*
154 *Louanij ſtudium, eiusq; magnanimitas.*
155 *Dauentria ſchola.*
156 *Mediolanenſe gymnaſium.*
157 *Papienſis ſchola. nu. 158.*
159 *Maiorca ſtudium.*
160 *Gaditanum Gymnaſium. nu. 161.*
162 *Studia omnia Philippo Regi quot?*
163 *Metapontus. Heraclea, Croton, & Tarentum antiquiſſima ſtudia. nu. 164.*
165 *Pythagoras in Regno Neapolitano floruit, & illius ſchola. nu. 166. 167.*
168 *Pythagoras primus, ſapientes, Philoſophos appellauit. nu. 177.*
169 *Scientia quo pacto ad nos peruenere. nu. 170. 171. 172. 173.*
173 *Moſes cœpit litteris ſe exercere.*
174 *Litterarũ inuentores apud Græcos, & Italos. nu. 175.*
175 *Pherecides Syrus apud Græcos ſcholam inſtituit.*
176 *Draco, & Solon Athenienſibus leges dedere.*
Chilon Lacedæmonijs.
Bias Prieneis.
Pyttbacus Mytilenels.
Cleobolus Lyndijs.
Periander Corinthijs.
Tales Mileſijs.
177 *Pythagoras ſapientiam Philoſophiam primus appellauit.*
178 *Philoſophia Ionica, & Italica.*
179 *Pythagoras Numam Pompilium edocuit.*
180 *Numa duodecim libros ſcripſit, in quibus ſacra, & Pontificalia erant, & in ſuo monumento recondi voluit.*
181 *Druida à Pythagora edocti. nu. 182. 183.*
184 *Druidarum vita ſuperſtitionibus, & Magijs dedita.*
185 *Druidas Tiberius Cæſar ſuſtulit. nu. 186.*
187 *Druidarum nulla extat ſcientia, aut ſcientia veſtigium.*
188 *Synagoga non ſemper eccleſiam ſignificat.*
189 *Synagoga vbi Doctores leges interpretabentur, & docebant.*
190 *Philoſophorum Hebræorum ſecta, Eſſeni, Phariſæi, Sadducæi.*
191 *Secta apud Iudæos, Baſmotheorum, Hemorobaptiſtarum, Hebioneorum.*
192 *Synagoga Libertinorum, & Cyrenenſium.*
193 *Schola apud Hebræos.*
194 *Scribarum officium quod erat?*
195 *Philippus Rex Catholicus Mexici in Regno Mexicano ſtudium inſtituit.*
196 *Academia aliarum gentium.*
197 *Hæretici falsò dixerũt litterarum ſtudia eſſe vana.*
198 *Ioannes Vniclepb ſtudia, & Academias falsò damnauit.*
Muamedes ſcientiarum, ac legis diſputationes reſcidit, ne detegeretur ſua legis prauitas.
199 *Aſſertiones Vniclephi in Concilio Conſtantienſi, vti hæretica damnata.*
200 *Academiarum, ac Studiorum, & Vniuerſitatum erectio iuris Regalis eſt, & ad Principem ſpectat.*

CAP. XL.

Regiarum virtutum nulla ſublimior, altior nulla honeſtior, nullaq; ad Regẽdam, ſubditorũ, hominumq; ſocietatem, aptior, vel firmior, quæuè Magnanimum Principem, omniq; capite præſtantem, efficiat, quàm vt ſtudiorum
1 †cura aſſidua illi ſit, Gymnaſiorum, ac Vniuerſitatum, & Collegiorum (vt vocant) quibus vndiq; adoleſcentes hæreant, ibidemq; ſcientiarum arcana addiſcant: vnde illorum ingenia, virtutũ flores germinent, ac fructus edant, quibus ornatũ genus humanũ, præſentis humanæ vitæ curſum ſic recto tramite dirigat, vt ad futuri ſeculi, futuræq; vitæ merã, gloriamq; fęliciſſimè poſtmodũ perueniat. Proinde Ariſtoteles lib. Politicor. 8. cap. 1. & duobus ſeqq. Do-
2 cuit diſciplinarum curam † publicam eſſe debere, non priuatam: quia ad particularium curam, quàmq̃ reſpicere videatur, Ciuitatem tamen reſpicit: vnuſquiſq; enim, Ciuitatis particula eſt: Inde vniuſcuiuſq; doctrina Ciuitatem reſpicit. Vnde apud Gręcos, erudiẽdorũ adoleſcẽtum Ludos Philoſophi aperiebant, & ex

illorum

illorum Academia, veluti ex Rerũ publicarum ſeminario,& Reges optimi,& Duces celebetri mi prodibāt. Sic Alexāder Macedo,ſic & Scipio
3 apud Romanos,ex Academijs † ſapientũ prodierũt: vt refert Laurẽtius Grimalius de optimo ſenatore.lib.1.Hinc Gymnaſia prodierũt,q̃ & ſi exercitationibus Inſtruebantur, locum tñ habebant, in quo ſcientiarum ſtudia enucleabantur. Sic Romæ in Traiani Gymnaſio,quoti-
4 d ie diſputaſſe † Theagenem quendam Philoſophum Cynicum, tetulit Galenus lib.13. Methodus Medendi;vti illum refert Hieronymus Mercurialis de Arte Gymnaſtica.lib.1.capit.7. dicens: Primum itaque genus in Gymnaſijs cõ
5 uerſantium erant † Philoſophi,Rhetores,reliquiq́ue,qui ſtudijs delectabantur,ibi legebant, colloquebantur,inter ſeque diſputabant. Aegydius de Regim.Princip.par.2.lib.3. c. 8. Curare(inquit) Rex debet,vt in Regno ſuo vigeant
6 ſtudia † litterarum; vt ibi ſint multi ſapientes, & induſtrij,ne ſubditi ſui ſint ignorantiæ tenebris inuoluti. Vnde alibi ad Bellugam in ſpeculo Principum. Rub.6. in Verb.Merita. Principes aliquos commemoraui,qui euectioni ſtudiorum optimè vacarunt: Quos nouiſſimè, & alios commemorat Io. Gaſpar Hottigas in Patrocinio pro Gymnaſio Cæſaraugustano. pat. 1.nu.2.cum plurib.ſequ.Huius virtutis actionẽ Philippus Rex Catholicus expleuit,inque ſuis
7 † Regnis,& Statibus clariſſima Studia,ac Gymnaſia,fouit,& iugiter fouet, quorum omnium infra hoc eodem capite commemorabimus illa,quæ ad noſtram notitiam peruenerunt.

Habet itaque S.Rom.Eccleſia,eiuſque Summus Pontifex,ſua Gymnaſia, Studiaque celeberrima: Et Romanum imprimis, cuius memi-
7 nit † Vlpianus in l.Si longius. §.fin.ff.de Iudic. & Theodoſius Imperator in l.vnica.C.de Sind. libera lib.Vrb. Rom. & Conſtantinop. libr.11. Qua autem celebritate illud antea fuerit, hoc ſolum ſufficiet Argumentum, quòd Romani, Eloquentia,conſilioq́;, & vi Armorũ totum ſi-
9 bi † Orbem terrarum ſubegerint,ita vt nõ multo Sermone opus ſit ad concluſionem iſtam firmandam. Hoc paſſim,amiſſa orbis Monarchia, Imperatores fouerunt. Hinc Moecenas Auguſtum Cæſarem colloquitur apud Dionem Caſſium lib.2.Hoc (inquit) re ſummopere hortor, inſtituas,Vt Patricij,Equeſtriſque ordinis homines, dum adhuc pueritiam agunt, ludos li-
10 terarios frequentent: † Adoleſcentes autem facti,Equos,& Arma tractare diſcant,ad vtrunque Doctoribus publicis,certo ſtipendio conductis. Itá enim ſtatim à puero diſcentes,atq; exercentes,omnia ea,quæ adultis ſunt vſurpãda, ad omnia negotia aptiores habebis. Optimi enim,& Egregij Principis eſt,nõ modo ipſe vt omnia ex officio agat, verum, vt qua ratione, etiam reliqui omnes, quàm optimi fiant, proſpicere. Quamquam iidem Romani anno

vrbis.593. C. Fannio Strabone, & M. Valerio Meſſalla coſſ.per M. Pomponium Prætorem Se
11 natum † conſuluerunt de Rhetoribus,& Philoſophis. De ea re ita cenſuerunt. Vt M.Pomponius Prætor animaduerteret,curaretque (vt ei è Repub.fideque ſua uideretur) vti Romæ, ne eſſent. poſt modum anno Vrbis.662. Cenſores ita,conſpecto illo Senatus conſulto, Edixerũt. Gn. Domitius Aenobarbus,& L.Licinius Craſſus: Renunciatum eſt nobis eſſe homines, qui nouum genus diſciplinæ inſtituerunt, ad quos iuuentus in ludum conueniat: eos ſibi nomen impoſuiſſe,latinos Rhetores.Ibi homines ado leſcentulos dies totos deſidere, Maiores noſtri,qui liberos ſuos diſcere, & quos in ludos itare vellent,inſtituerunt. Hæc noua, quæ præter conſuetudinem,ac morem Maiorum, fiunt, neque placent, neque recta videntur. Qua propter,& ijs,qui eos ludos habent, & ijs, qui eò venire conſueuerunt, viſum eſt faciendum, vt oſtenderemus noſtram ſententiam, nobis non placere. Hoc edictũ retulit Tacitus de Oratoribus;& Aulus Gellius Noct.Atticar.libr.15.c. 11.& è Noſtris Franciſc.Polletus in Hiſtoria Fori Romani lib.1.cap.5.Non tamen ex hoc edicto ludos, & Gymnaſia literarum ab vrbe Roma pulſa fuiſſe comprehendo: ſed habuiſſe ludos literarios idem edictum demonſtrat. Alterum verò caput,de quo Senatus conſultus fuerat, quod Philoſophos reſpiciebat, à Cenſoribus omiſſum fuit,ità vt permiſſi illi fuerint;pul
12 ſis ſolum † Rhetoribus. quorum expulſionis reddens cauſam idem Craſſus, apud Ciceron. Orator.lib.3. inquit: Quòd nihil præter impudentiam illi docuiſſent Rhetores, quam propagari in Ciuitate Prudente, videnteque Cenſore,nefas eſt. Hoc autem ſolum Genus hominũ vrbe eiectum eſt; non quòd Romani,Eloquentiam oderint,quàm vltra omnes ſemper amplexi ſunt; ſed quia praua illorum Doctrina Cenſoribus viſa fuit. Cumque hoc Cenſorum edictum parum ante Ciceronis tempora fuiſſet, ſi Rhetoricæ artis veram Doctrinam illi docuiſſent,edictum illud ab eo non laudaretur, & in vanũ ille idem Cicero ſuos Rethoricorum libros conſcripſiſſet. Verum doctrinæ, diſciplinæ impudentia id in cauſ[illegible] fuit. Videmus enim
13 Cæſarem Dictatorem eloquentia † præditum, multaque ſcripta compoſuiſſe. vt Suetonius
14 eſt Author. cap... Eodem modo, & † Auguſtus,vt refertur idem Tranquillus.cap.84.& 85. Eloquentiam (inquit) ſtudiaque liberalia ab ætate prima,cupidè,& laborioſiſſimè exercuit. Scribit etiam eundem Auguſtum proſa oratione multa ſcripſiſſe, & præſertim Hortationes ad Philoſophiam,ac etiam Poeticam.Sic etiam
15 Tiberius, † artes liberales vtriuſque generis ſtudioſiſsimè coluit; & tam oratione ſoluta, q̃ etiam Carmina Lyrica compoſuit,vt Idem Suetonius in eius vita.cap.70.71. teſtatur. Germanicus

16 eus præterea † Cæſar, ingenium habuit in
vtroque eloquentiæ, doctrinæque genere præ-
cellens. Orauit cauſas, etiam triumphales, atq;
inter cætera ſtudiorum monumenta reliquit,
& comœdias græcas. Idem Tranquill. in Ger-
manico. c. 3. Claudius Imperator. Hiſtoriam
17 † in Adoleſcentia Hortante Tito Liuio, ſcribe-
re aggreſſus eſt, poſt cædem Cæſaris initiū ſu-
mens, aliaque etiam tempora proſequutus per
quadraginta tria volumina; & de ſua vita octo
volumina. Aduerſus Aſinium Gallum, Aſinij
Pollionis filium Ciceronis defenſionem com-
poſuit, maximaque cura, non ſolum Latina, ſed
Græca ſtudia ſequutus eſt. Sueton. in Claud. c.
42. & ſeq. Sergius, & ipſe Galba inter alias li-
18 berales diſciplinas Iuri operam † dedit. Suet.
in eo. cap. 5. Eodem modo, & alij Imperatores
proſequuti ſunt, quorum aliqui ad ſciētiarum
culmina peruenerunt; idque facere minimè po
tuiſſent, Si literarij ludi, & Scholæ Romæ non
fuiſſent. Hoc ſtudium Romanum ab Innocen-
19 tio IV. poteſt ſumere † fomentum in d. c. cum
de diuerſis. de Priuileg. in 6. vbi dat Priuile-
gium Studij generalis cuicunque loco erit Se-
des Apoſtolica. Gymnaſium iſtud Maximis Pri
20 uilegijs exornarunt Bonifacius † VIII. Leo X.
alijque Summi Romani Pontifices, vt teſtatur
Horatius Lucius de Priuileg. Scholar. Priuileg.
100. ſub tit. De his, qui Gaudent Priuileg. Scho
lar. ſub nu. 23. Iacob. Benius de Priuileg. Iuriſ-
conſultorum. in princ. ſub nu. 10. Io. Staphileus
de liter. Grat. & Inſtit. §. Circa tertiam. nu. 48.
fol. mihi 94. Barthol. de Caſſeneo. in Catalogo
Gloriæ Mundi. par. 10. conſiderat. 32. col. 6. ver-
ſic. Conſulerem tamen. nouiſsimè Io. Gaſpar
Hortigas in Patrocin. pro Gymnaſ. Cæſarau-
guſt. par. 2. nume. 116.

Bononienſe præterea Gymnaſium ſub eodē
21 Summo Romano Pontifice floret, † adeo vt
Studiorum mater appellari ſoleat. Sed nunc
minimè loquimur de Bononia Galliæ, ſiue de
Bononia Pannoniæ, ſed de Bononia Hetruriæ,
cuius quondam Princeps extitit, Felſina antea
dicta. vt ſcribit Plin. lib. 3. cap. 5. vbi Antiquiſſi-
mum viguit omnium litterarum, præſertim
vtriuſque Iuris ſtudium, ex Priuileg. Theodo-
22 ſij † Imperatoris, vt dicit Gloſſ. in clem. 1. de
Magiſtr. Sed illa priuilegia abrogata fuiſſe à
Iuſtiniano Imperatore, aliqui perhibent cum
vetuerit Iura interpretari vbique, præterquàm
in veteri, & Noua Roma, & in vrbe Beryto. vt
in d. l. 1. C. de ſtud. liberal. vrb. Romæ. lib. 11. ha-
bita tamen ratione temporum, ſatis eſt illā an-
tea Gymnaſij Priuilegium habuiſſe. Quamquā
23 minimè credendum arbitrer, Theodoſiū † Iu-
ris ciuilis interpretandi priuilegium Ciuitati
Bononiæ conceſſiſſe vtrentur quando innuere
Bartol. in d. §. Hæc autem tria ſcimus Theodo-
ſij tempore, nulla in Chriſtiani orbis parte Ius
ciuile legi cœpiſſe, cum à Iuſtiniani Tempori-
bus, Iura in ordinem fuerint redacta. Vnde ve-
ram Bartol. opinionem ſentio, Lotharium po-
tius id Priuilegium conceſſiſſe. Potuit tamen
Theodoſius Theologiæ, Philoſophiæ, & Orato
riæ artis, ac Medicinæ Gymnaſium concedere,
non autem Iuris, quod ad huc in pandectas re-
dactum non fuerat. Quam Bartoli opinionem
de Lothario corroborant dicta Caroli Sigonij
de Regno Italiæ. libr. 7. Qui in Othone Magno
primo. in fine inquit: Literarū ea ætate ſtudia
24 fermè nulla, niſi Philoſophiæ, ac Theologiæ.
Nam ius ciuile Romanum vſq; ad Lotharium
Imperatorem, qui Henricū eſt inſequutus, pro-
pè Italiæ fuit incognitum, & Medicorum vſus
fuit maior, quàm dignitas. Poetæ, & Oratores,
ſi qui hoc nomine digni erāt, ſibi potius, quàm
populo cauebant. Hæc Sigonius. Sed ambi-
gendum arbitror, nec Lotharium Imperatorē
id feciſſe, & Carolum Sigonium in hoc erraſſe;
cum illa, quæ in mediū afferuntur de Lothario,
quoad ſtudiū Bononienſe, intelligi poſſint de
25 Lothario Iuriſconſulto, qui in eodē † Gymna-
ſio legit: de quo adduco, quandam formulam
ab eodem Sigonio relatam de Regno Italiæ.
lib. 15. quæ eſt eiuſmodi. Nos conſules ex au-
thoritate, & conſenſu totius Conſilij, Lothario
26 † Cremonenſi promittimus, neque nos, neque
ſucceſſores noſtros, ipſum aliquo Sacramento
adacturos, quo plus Communi Bononiæ ob-
ſtringatur, neque coacturos, vt Scholam in Vr-
be Bononiæ regat. Ego vero Lotharius iuro,
me nuſquā, niſi Bononiæ, legum Scholas rectu-
rum, neque authorem futurum, vt Schola Bo-
noniæ minuatur: & ſi quem comperero ei rei
ſtudere, me primo quoque tempore indicatu-
rum Conſulibus, aut Prætori, qui pro tempore
fuerint, eiſque auxilio futurum. Ex quibus di-
cendum eſt, de hoc Lothario Iuriſconſulto po
tius dicere voluiſſe, quàm de Imperatore. Non
relinquam vero intactum. hunc Lotharium Be-
neuentanum ex Regno Neapolitano fuiſſe, vt
infra dicam. cap. 80. ſiue tamen Beneuentanus
is fuerit, ſiue Cremonenſis alij videant, ſatis ſit
aperuiſſe dubium. Non debet tamen ambigi,
Studium Bononienſe ſupremæ ſemper authorī
tatis, & prærogatiuæ illud fuiſſe, ac etiam num
27 eſſe, approbatum, vt diximus † à tot Pontifi-
cibus, vt à Gregorio IX. in Proœmio Decreta-
lium. Qui Pontifex creatus fuit in anno Domi
ni 1227. & Vixit in Pontificatu annis quatuor-
decim, menſibus quinque diebus tribus. & ſic
per Bonifacium VIII. Qui fuit in anno circi-
ter. 1294. & per Clementem V. in anno. 1305.
iſte in Proœmio Clementinarum, Ille in proœ-
mio Sexti. Gloſſ. in d. Proœm. Decretal. Accurſ.
& Doctores in Rub. C. de ſtud liber. vrb. Rom.
Paul. de Caſtr. in l. Hæres. §. Si quis. nu. 12. ff. de
Iudic. Angel. in §. Item Romæ. in princip. Inſt.
de excuſ. Tutor. Io. de Imol. in d. Clem. 1. nu. 4.
de Magiſt. Horat. Lucius vbi ſupra. ſub nu. 23.

Barthol. de Caſſen. in d. conſid. 32. Iacob. Be-
nius. vbi ſupra. ſub num. 10. Lapus S. Miniati in
proæm. ſexti. nu. 2. 4. de huius ſtudij laudibus
plura Germanograph. lib. 2. & aliqua Bernar-
din. Scodob. in Rep. Auct. Habita. in proæm. nu.
3. & ideo Bald. ibi nu. 6. ex his videtur perpe-
ram dixiſſe per mille annos ibidem ſtudium
fuiſſe. Adeſt ibidem erectum Hiſpanorum col-
legium, opera, diligentia, & liberalitate Aegi-
dij Albornotij. S. R. E. Cardinalis, ex quo veluti
ex Equo Troiano, viri, ac Iuriſconſulti Hiſpa
ni clariſſimi prodeunt, quibus pro omnium Re
giorum Tribunalium, ornamento vtitur Rex
Catholicus.

Peruſinum Gymnaſium, & ipſum celeberri-
28 mum extitit, & nunc etiã viget, cui ſufficit † ob
eius excellentiam ibi Bartoſum, Baldum, An-
gelum, Petrum, quaſi initia dediſſe. Huius au-
tem ſtudij, & vniuerſitatis, meminit Bartol. in
d. auct. Habita. nu. 4. 7. vbi Bald. num. 6. Philipp.
Franc. in d. c. 2. nu. 6. de Priuil. in 6. Ang. in d. §.
Itẽ Romæ. Horatius Lutius, & Iacobus Benius
in locis ſupra deductis: Habuit ſuos ſemper Iu
reconſultos, qui miris eandem Ciuitatem Lau-
dibus cumularunt, quales ibi meo tempore
amiciſſimos, & patris loco habui, & cognoui,
29 Ludouicum † Senſium, malo fato poſt modum
in Traſimeno Peruſiæ lacu, cum ſuis quibuſdã
Scholaribus, dum ociaretur nauigando, aquis
30 obrutum: Raynaldum † Rodulphum, Io. Pau-
lum Lancelottum, Bernardinũ Alfanum, quos
vltimo loco ibidem vidi, & magna mihi grati
animi officia exhibuerũt. Aberant tunc è Ciui
tate Iulius Oradinus, paulò tũc antea vita fun
ctus, & Franciſcus Cantucius, qui ambo fuere
in Sacra Rota Romana Auditores. Aberat, etiã
Robertus Lancelottus Io. Pauli frater, & Sfor-
tia Oddus, alijque quàm plurimi Iuriſconſulti
31 Excellentiſſimi. Sunt ibidem Duo † Collegia,
Vnum Sapientiæ Veteris appellatum, alterum
verò Sapiẽtiæ nouæ, in quorum quolibet quin-
quaginta Scholares Summo ſtudio, vigilantia,
& abundantia educantur; dum tamen ciues nõ
ſint, nec vicini ad triginta millia paſſuũ à Ci-
uitate. Primum iſtorum Collegiorum erectum
fuit à Petro Capotio S. R. E. Cardinali, alterũ
verò ab alio ſimiliter Cardinali. Primi autem
32 meminit † Baptiſta Platina in Gregorio 4. de
ſtudio Reſtaur. Caſtald. de Imperatore. q. 110.
caſu. 180.

Maceratenſem etiam Scholam, ac illius Ci-
uitatis Studium ſolemne, ac celeberrimum ex-
tat, Pauli III. ac Leonis X. aliorumq; Summo-
33 rum Pontificum Priuilegijs † decoratum, cu-
ius meminerunt Horatius Lutius, & Iacobus
Benius in locis ſupra deductis. Et hoc ſimili-
ter longo tempore Rectum eſt à proprijs Iure-
conſultis, eximiæ ſcientiæ viris. Noui ego ibi-
34 dem eiuſdem ſtudij profeſſores † Antonium
Angelucium, Ioannem Pelicanum, (qui tempo
re Sixti V. in Alma Vrbe Roma Senator exti-
tit.) Octauianum Nigrum, Manentem coſtam,
Alexandrum Cencium alioſq; iam plures ſum-
mos, Sapientiæ, & Sciẽtiæ viros. Ab Angelucio
tamen fui pluribus diebus honorificè detẽtus,
& ſummis gratijs cumulatus: Itaque mecum
quotidiè ferè erant Quadraginta Summi Col-
legij Doctores, quibus cum de diuerſarũ ſcien
tiarum, ac ſtudiorum ambiguitatibus diſſere-
bamus, quos ſperò me propediẽ reuiſurũ limi-
na Glorioſiſſimæ Virg. Lauretanæ Viſitaturus.
35 Firmanum etiam Gymnaſium † in Marchia
Anconitana, erectum eſt à Sixtò V. Summo Põ-
tificè, plurimis, ac maximis Priuilegijs cumu-
latum.

Boemi ſuas habent Scholas Magnificas, Pra-
36 genſem † inprimis, erectam à Carolo IV. Im-
peratore in Anno. 1370. vt poſt Æneam Siluiũ
in Hiſtoria Boemica. Scribit Germanographus
37 Geograph. lib. 3. & Vratiſlauiẽſem † idem me
minit, licet aliqui ſub Polonia illam ponant: eſt
autem apud Schleſiam.

Germania omnis, plures habet vniuerſita-
tes, & ſtudia, ac celebratiſſima Gymnaſia.
38 Colonia † Agrippina habuit illud in anno.
1378. ab Vrbano Papa VI.
39 Friburgum † Briſgoiæ habet ſuum Gymna-
ſium erectum à Conrado IV. in anno 1250. vel
ve alij, & melius in anno. 1460. ab Alberto Au-
ſtriæ Archiduce.
40 Studium Vuirtembergenſe † inſtitutum à
Friderico IV. Imperatore Herneſti filio, anno
Domini circiter. 1453.
41 Thubingenſis † Schola erecta eſt anno Do-
mini 1477. ad Inſtantiam Comitum Eberardi
de Vuirtemberga, & Mathildis matris, authori
tate Sixti IV. Summi Pontificis.
42 Heyldebergenſe † Gymnaſium in anno Do-
mini 1346. fundatum à Rupetto Comite Pa-
latino.
43 Lipſia † etiam habet Gymnaſium Florẽtiſ-
ſimum apud Miſnenſes, Turingos, & Inferiores
Saxones: fuit enim inſtitutum ex tranſlatione
tunc à Gymnaſio Pragenſi in anno. 1408. ab Ro
berto Bauaro.
44 Vienna † Auſtriæ celeberrimam habet Aca-
demiam ſtudiorum, conſtitutam, vt aliqui aſſe-
runt, à Rodulpho IV. in anno 1363. Quod veri-
tati non reſpondet, ſed potius fuit factum in
anno 1379. ſeu 1380. ab Alberto Auſtriaco
Alberti ſapientis filio.
45 Ingolſtadienſis † etiam Academia, Dilin-
gana, Marpurgenſis, Helmſthadiana, aliç-
que quàm plures. de quibus Germanograph.
lib. 3. quarum etiã meminit Hieronym. Treutle
rus in Selectis Diſputationibus. & Detharſus
Horſthius in Axiomatibus ad Pandectas. Iaco-
bus Benius de priuileg. Iuriſconſul. in proæm.
numero 10.

Poloniæ etiam Reges alias habent Acade-

mias

mias,celebratiſſimas. Nam Cazimirus II. Ma-
gnus appellatus, illam inchoauit in anno Do-
mini circiter 1362.in ciuitate Cazimiræ quam
46 iniquo literarum † fato morte præuentus ad
finem ducere non potuit. Poſtmodum ad flo-
rentiſſimam illam perducta eſt perfectionem
47 Craccouiæ rum vt ſtudia ibidē legātur† Theo-
logiæ,Philoſophiæ,Tum vtriuſque Iuris in an-
no 1401. ab Vladiſlao Iagellono Rege,magnis
ſtatutis, ex Regis functionibus ſtipendijs: vt
meminit Martin. Cromer. Hiſtoriæ Polonicæ.
lib.12.& 16.

Gallia ſua etiam habet Gymnaſia,nulli ſecū-
48 da: Pariſienſe primum,† vt quod dicunt à Ca-
rolo Magno inſtitutum,ſolum quo ad Theolo-
giam,Philoſophiam,Medicinam, & Artes,non
autem, quoad ſtudium vtriuſque Iuris. Cuius
meminit tex.in cle.1.vbi gloſſ.& latè Cardinal.
Zabarell. de Magiſtr. Qui ſcribunt hoc feciſſe
operantibus Rabano,Alchuino,Claudio,& He
ſtoro quibuſdam;ſcilicet Claudio è Scotia, Ra
bano verò, Alchuino, ac Heſtore ex Anglia è
49 diſcipulis Bedæ.& hoc fuiſſe in anno † Domi-
ni.740. ex Guaghino lib.4. Antonino Florenti
no Hiſtoriar.par.2.lib.14. cap.4. §.12. vel loco
Heſtoris,aliqui dicunt Ioannem, quos omnes
Scotos fuiſſe dicit Germanograph.lib.2.vbi re
fert etiam Baptiſtam Pium, & quoſdam etiam
verſus Architrenij,& Euſtathij Prureni.Nō lo-
quuntur autem ij de Rabano altero Mona-
cho Fuldenſi,& mihi videtur falſum,quoad an
50 nos Caroli Magni, † cum in anno.800. fuerit
Rex Galliæ, niſi ſit error in notulis. hoc idem
proſequitur Caſſęn. in dicta conſider.32.col.1.
Iacob.Benius.nu.12.Horatius Lucius in dicto
num.23.in fin.

Pictauenſis Schola, ſecundum obtinet locū
in Gallia, vbi omnium ſcientiarum ſtudia flo-
51 rent, † Pontificum, Regumq́ue Priuilegijs de
corata,vt ſcribit Caſſæne. vbi ſupra. & Germa-
nograph.lib.2.& Benius vbi ſupra Pictones vul
gò appellantur.

Tholoſanum Gymnaſium Florentiſſimum,
ac celeberrimum illud exiſtit, ex quo viri om-
nium ſcientiarum Grauiſſimi prodiere: quam
52 vniuerſitatem Galliæ Famoſam † dicit Io. Fa-
ber.in d.§ Item Rom.in fi.de excuſat.tut.Quæ
fuit à Ioanne 22. Summo Pontifice conſtituta,
vt teſtatur Iacob.Philipp.Bergomas ſupplemē-
ti Chronicorum lib.7.Caſſæn.& Benius in locis
allegatis. huius memin.idem Faber.in Rub. C.
53 de Acceſſorib.hoc in † auditorio publicè de
inde reſpondit Franciſc. Accurſius. vt teſtatur
Bart. in l. Vnica. C. de ſent. quæ pro eo quod
Inter. huius ſtudij mentionem poſt Gulielmū
de Cun.facit Bald.in l.omnia.nu.3.4.C.de Epi-
ſcop. & Cleric. Renatus Choppin. de Doman.
Franciæ.lib.3.tit.27.nu.15. Plures ex iſta Aca-
demia ſupremi Iuriſconſulti floruere, prout
ætate noſtra Fabri,& Modo Petrus Gregorius,
omnium ſcientiarum, ac diſciplinarum ſtudijs
erudiri, alijq́ue complurimi.

54 Aurelianenſis Academia, † & ipſa comme-
moratur à Bald.in dicta l.Vnica.C.de ſentent.
quæ pro eo quod inter. de qua Ioan. Pyrthus
in Panegyrico Aurelianenſi.& Caſſęn.in d.con
ſideratione 32. qui dicit neſcire, quando hæc
Academia ortum habuerit.Sed Renatus Chop
pinus in loco proximè allegato.nu.16.dicit il-
lam inſtituiſſe Clementem Quintum Summum
Pontificem, & Philippum Quartum Regem.
in anno 1305.& in anno.1312. & in ea legiſſe
Gulielmum Cuneum,& Petrum de Bella perti-
ca ex authoritate Bartoli in d.l.Vnica.

55 Andegauenſe Gymnaſium, & ipſum † pari-
ter antiquiſſimè floruit,ab Anno Domini.1364.
à Carolo Quinto Rege inſtitutum, confirmatū
à Carolo ſexto,eius filio.anno 1383.& à Caro-
lo 7.in anno 1433.vt meminit Choppin.in loco
ſupra allegato.nu.12.Ex eo,quàm plurimi ſem
per ſapientiſsimi Viri effluxere, & ætate no-
56 ſtra † Ioannes Bodinus,ſicut ſcientia multipli
ci edoctus,vtinam non ita procaci lingua, &
odio,in Summos Romanos Pontifices,in Prin-
cipes,ac fidei Chriſtianæ mores effudiſſet, cu-
57 ius oppoſitum apparet in Petro † Aerodio, &
58 Renaro † Choppino, Andibus, Qui coniun-
ctas habuerunt, non modo ſcientiarum om-
nium,ſed morum, & modeſtiæ, ac Chriſtianæ,
felicitatis congruas,ac debitas actiones,egre-
giaſq́ue animi dotes.

59 Caturcenſis Schola initium † habuit à Ioan
ne.22. Summo Pontifice. vt refert Gulielm. Be
nedict.in Rep.c.Raynutius.in Verb.Et vxorem
nomine Adelaſiam,in ſucceſſione ab Inteſtato.
nu.233.de Teſtam.Barth. de Caſſęn. vbi ſupra.
Iacob.Benius in dicto Proœm.nu.12.latè Clau-
dius Fromenteus in Epiſtol. liminari ad Gu-
lielmi Benedicti opera, directa ad Talabardū
Benedictum,Gulielmi filium.

Cadomenſis Academiæ in Normandia inſti-
60 tutor fuit,Henricus Sextus Rex Angliæ, † &
Galliæ, (de quo dixi ſupra cap.57.) in Anno
1433.de quo Iacob.Benius in dicto Proœm.nu.
12.Renatus Choppin.de Doman. Franciæ. lib.
3.titul.27.num.18.

61 Burdegalenſis Scholæ † mentionem facit Ia
cob.Benius de Priuileg.Iuriſconſult.in Proœm.
numero 12.

Biturigenſis Academia in Aquitania,A Re-
62 ge erecta eſt in anno Domini † 1473. vt ſcri-
bit Choppinus in loco proximè allegato. ſub
nu.17.quam commemorat Caſſęn. vbi ſupra, &
Iacob. Benius. & Theobaldus Fagotius apud
Germanographum. lib. 2. & pluribus in locis
Eguinarius Baro,præſertim in Epiſtola ad Ioā-
nem Bertrandum.in lib. de Benefic.ad horten
ſium. qui in eadem floruit. ſic & Andreas Al-
ciatus,& Franciſc.Duarenus,ac alij.

63 Auenionenſis,& Aquenſis,Academiarū† me

minis

minit Iacob. Benius vbi ſupra nu. 12. & Franciſc. Marc. in Deciſ. Delph. 349. vol. 1.
64 Viennenſis ſcholæ in Delphinatu, † meminit idem Benius vbi ſupra. & ante ipſum Caſſæn. conſiderat. 32. col. 6.
65 Montis Peſſulani ſtudium, & illud † antiquiſſimum eſt, in quo legit Placentinus, & Azo, vt teſtatur idem Azo in principio ſummæ trium lib. codicis, & voluit Bald. in proœm. Decretal. colum. 6. Nicol. Boer. ad Dyn. de regul. iur. in Proœm. Additione. fin. Ioan. Fabr. in §. 1. Inſt. de ſocietat. Barthol. de Caſſæne. in Catalog. Gloriæ mund. parte 12. Conſiderat. 61. In hoc ſtu-
66 dio † floruerunt Iacobus, & Petrus Rebuffi, & ante eos Antiquus Doctor Petrus Iacobus de Aureliaco, vt ipſe teſtatur in Proœm. ſuæ practicæ, & nouiſſimè compluribus illam exornat Academiam Ioannes Philipp. in Proœmio reſponſorum. nu. 35.

Anglia ſuas habet antiquiſſimas Academias,
67 Oxonienſem † de qua loquitur Summus Pontifex in Cle. 1. de Magiſtr. vbi latè Cardinal. Zabarell. & Caſſæn. in Catalogo Gloriæ Mūdi par. 10. consideration. 32. col. 6. Habet etiam Cāta-
68 brigiēſem † Iacob. Benius in loco allegato. Nec credendum eſt antiquiſſima ſtudia ibidem non fuiſſe, quando Carolus Magnus pro Initiando Pariſienſi Gymnaſio, vt dictum eſt, Anglorum, & Scotorum virorum opera vſus eſt. Quarum Vniuerſitatum poſt Reginaldum Polum Cardinalem meminit Nicolaus Sanderus de Schiſmate Anglicano. lib. 1. & 3. & alibi ſæpe. Ex ijs
69 olim Academijs, maximus † in Chriſtiana Republica litterarum ſplendor emicuit, ſanctiſſimaq; illarum diſciplinarū ſeueritas, omnibus exemplo fuit, prout hodie, procurante ſic maligno Chriſtianæ fidei hoſte, Deo Optimo Maximo ſic permittente, mulierculis aperta eſſe
70 † deplorat Andreas Philopator in edictū Elizabethæ. ſectione 3. nu. 234. Sed tamē Scholam Cantabrigienſem, ſeu Cantuarienſem inſtituit
71 Sigisbertus † primus Anglorum Orientalium
72 Rex. Anno 630. Oxonij vero Aluredus † Rex anno 895. refert Choppin. vbi ſupra nu. 19.

Scotorum Regum Scholæ, & Academiæ: ſan-
73 cti Andreę † erecta à Iacobo Kēnedo in Anno
74 Domini 1410. Abedornenſis † ab Elphinſtone
75 Epiſcopo: Tertia in Ciuitate † Glaſtoniēſi, iam penè obliteratę, ac deſtitutæ, ab Epiſcopis iam diù inſtitutæ, & prædeceſſorum Regum liberalitatæ ſubſtētatæ, de quibus in eadē Clem. 1. de Magiſtr. Sed hodie eiuſdem Elizabethæ malis, peſsimisq; actibus cum aliquibus ſuæ intentionis nobilibus eiuſdem Regni Scotiæ, & ſimulata ſanguinis beneuolentia cum Maria
76 † Stuarda Regina; quā cōtra ius naturale, gentium, & ciuile, contra omne iuris, & honeſtatis debitum, iniqua morte mulctauit; non ſolum Academias, ſed totum Regnum irruptionibus impijs, nefarijs cædibus, ac iniuſtis rapinis perdidit, & ad nihilum ferè redegit. Sed vt in prouerbio eſt. Non ſemper lilia florent. Eodem pacto dici poteſt de Academia Hyber-
77 niæ in Vuallia, cuius † meminit idem Pontifex. in dicta Cle. 1. de Magiſtr. de His Philopator ad Edictum Elizabethæ. ſect. 2.

Venetiarum Clariſſima Reſpublica, & ipſa habet ſuum Florentiſſimum Gymnaſium, in vrbe
78 Patauio, † in quo ab immemorabili hominum memoria viguit. vt poſt Iacob. de Aren. In d. §. hęc autem tria. voluit Bart. ibi nu. 3. Bald. nu. 8. vbi etiam Alberic. & cæteri. Gloſſ. in d. Clem. Dudum. in Verb. Generalibus. de Sepultur. quā ibi ſequitur Cardinal. Zabarell. q. 15. Abb. Panor. in c. Tuæ. ſub nu. 3. Horat. Lucius de Priuileg. Scholar. tit. de His, qui gaud. priuileg. Scholar. ſub nu. 23. & poſt Tiber. Decian. in conſ. 14. num. 41. vol. 1. Ioan. Gaſpar Hortigas in Patrocin. ꝓ Gymnaſio Cęſarauguſtan. par. 1. ſub nu. 15. poſt eum Iacob. Benius vbi ſupra. num. 9. & ſeq. & antea Lapus Sancti Miniati in Proœm. Sexti. nu. 3. & Ioann. de Vanquel. in d. Clem. Dudum. concl. 3. Bernardinus Scodobius. in Auct. Habita. cap. 6. nu. 8. C. Ne fil. pro patr. & Bartholom. de Caſſęn. in Catalogo Gloriæ Mundi. par. 10. Conſiderat. 32. col. 1. Munſter. libr. 2. Iacob. Philipp. Port. in conſ. 87. nu. 9. In hoc Gymnaſio Patauino, dum iſta imprimuntur, primam Iuris Ciuilis de ſero Cathredam regit Admodum Illuſtris vir D. Iacobus Gallus Neapolitanus pręceptor meus, ſciētiarum, ac omnium virtutum receptaculum.

Dux Sabaudiæ, habet ſua ſuprema Gymna-
79 ſia, ac ſtudia, Vercellarum imprimis, † in quo olim legiſſe Vbertum de Bobio, ſcribit Iacobin. de Sancto Georg. in Inueſt. Feudal. in verb. Carolus. nume. 4. in fin. ac etiam Ricchard. Malumbr. vt ſcribit Hieronym. Cagnol. in d. §. Hęc autem tria. nu. 244. Iacob. Benius. vbi ſupra. nu. 11. poſt Bart. in d. §. hæc autem tria. ſub num. 3.
80 Taurinenſe Gymnaſium † ſimiliter eſt florentiſſimum, Allobrogorum ducum induſtria, & diligentia, vt teſtatur Germanograph. libr. 2. & nouiſſimè M. Anton. Natta in conſil. 657. per totum. vol. 4. & vltimo loco Antoninus Teſſaurus in Præfat. nu. 4. ad Deciſiones.

Montis Regalis etiam Studium, nouiſsimè
81 † erectum, & inſtitutum ſuper cuius conceſſione, & cum ſtudio Taurinenſi, competentia conſuluit Natta in dicto conſ. 657. vol. 4.

Magnus Dux Hetrurię, habet etiam antiquiſ-
82 ſimum Gymnaſium Pyſanum, † cuius meminit Germograph. lib. 2. Iacob. Benius in d. Proœm. nu. 10. in fin. floruit olim in hac Academia Bulgarus, Franciſc. Tigrini, & Andręas de Piſis. Huius ſcholæ mentionem facit Petr. de Anch. in Clem. 1. nu. 3. d Mag. Cotta. in Mem. Iuriſperitus. Hanc ſcholam pluribus annis rexit Alexander Raudenſis, modo Andreas Facchinus ambo Iuriſconſultorum lumina.

Senenſe etiam ſtudium, & ipſum Nobiliſsi-
83 mum fuit,† cuius meminit Petr.de Ancharan.
in d.Clem.Dudum. vbi dicit ipſum per tres an
nos legiſſe,publico ære à Republica tunc con-
ductum.Er dicit Card. in dicta Clem. dudum.
§.Ab olim,quòd fuerat deſtructum,tamen tem
pore Pauli de Eleazarijs fuiſſe reformatũ. Ha-
84 buit hæc vniuerſitas† Fridericum Petrucium,
Marianum Seniorem,Bartholomeum,& Maria-
num Iuniorem Socinos, Thomam Doctium,
Lancellotum Politum, Franciſcum Patritium,
Marcellum Berengucium, & Ioannem Beren-
gucium Pręceptorem meum eloquentiſſimum,
alioſque complures. Senenſis Academiæ fuit
etiam Ricardus de Petronibus. S. R.E. Cardi-
nalis,cuins opera vſus fuit Bonifacius Octauus
in compilatione ſexti. Ioannes Paliarenſis,Bal
di Præceptor.

Dux Ferrariæ ſuas habet Academias,Ferra-
85 rienſem † ante omnia, impetrato per Albertũ
Quintum Ferrariæ Ducem à Bonifacio Nono
Diplomate ſtudij Generalis ſcientiarum om-
nium: fuitque factum in anno Domini 1391.
Vocato Bartholomeo de Salyceto, qui ibidem
primo conductus legit. quod & refert Hora-
tius Lucius vbi ſupra ſub num.23.dicens fuiſſe
in anno 1316.quod tamen erroneum eſt. cuius
meminit etiam Card.in d.Clem.Dudum.de ſe-
pult. Angel.Gambillonus de Aretio in proœm.
ſuper Inſt.vbi dicit in eodem ſtudio legiſſe,&
conductum fuiſſe. Iacob.Benius.vbi ſupra. nu.
10. Scodobius in dicta Auct.Habita. cap.6. ſub
nu.9.& nouiſsimè Io. Baptiſta Pigna de Prin-
cipibus Anteſtinis.lib.5. qui erectionem ſtudij
huius ad annum pręfatum.1391.confert Fride-
ricus Scotus in conſil.28. nu.154.lib.6.Rom.1.
Floruerunt in hoc Gymnaſio Iuriſconſulti cla
86 riſsimi,† Felynus Sandeus, Ludouicus Catus,
Ioannes Ronchegallus, Ioannes Maria,Iacopi
nus, & Hippolytus Riminaldi,Ioannes Cępha
lus,Bartholomæus Bertazzolius,Proſper Paſe-
thus, Hippolyt. Bonacoſſa, Claudius Bertaz-
zolius,alijque complures: ſed dum hæc Prælo
tradita ſunt, Ferraria ad Romanam Eccle-
ſiam redijt.

87 Rhegienſe etiam † Gymnaſium eſt ſub Du-
ce Ferrariæ, cuius ſtudij meminit Bartol. in
proęm.Digeſtor.§.Hæc autem tria. ſub num.3.
88 Benius in d. nu.11. antiquus doctor † floruit
Rhegij Philippus à Gaſolis, ac etiam Carolus
Ruinus, Guidus Pancirolus, Præuidelius Ge-
rardus Mazolus, Petrus Ioannes Ancharanus,
alijq; non parum multi aliarum ſcientiarum
præclariſsimi authores, Vincentius Cartarius,
& nouiſsimè erudítiſsimus Gabriel Zinanus,
non ſolum ſcientia, ſed motum candore Cla-
riſsimus.

Mutinæ Ciuitas,& ſuã habuit antiquiſsimam
89 Academiam,quæ eſt ex primis† Italiæ Gymna
ſijs clara: nam ibi legerunt Doctores, & Iuriſ-
conſulti antiquiſsimi, Pileus, Golielmus Du-
randi, qui ſpeculator dicitur, Guido de Suz-
zaria,Nicolaus Mararellus,& alij.vt poſt Azo-
nem,Specul. Ioan.Andr.Nicolauni de Neapo-
li, Paulum de Caſtro,Bartholom. Cepoll.quos
allegat.voluit,ac ꝓbat optimè Bernardin. Sco
dob.in d.Auct. habita.c.6. nu.11.In ſuæ Patriæ
rutelam.Cuius etiam meminit Bartol. in dicto
§.Hæc autem tria,ſub nu.3.Bald.in l.Precibus.
C.de Impub. & alij. ſub.Ioan.Baptiſta Caccia-
lup.de Mod.ſtudend.Nati ſunt ſub hac Acade-
90 mia Iacobus† Sadoletus Cardinalis,Bartholo-
meus,& Franciſcus Bellenzini, Gregorius Car
dinalis Corteſius, & noſtra ætate Carolus Si-
gonius, Gabriel Fallopius, Michaelius, Veſſa-
lius, alijq; quàm plurimi in omni ſcientiarum
genere cultiſſimi viri. Sed hæ Ciuitates hodie
ſub Dñio ſunt Sereniſſimi Don Cæſaris Eſten-
ſis, Ducis Mutinæ, & Regij, qui ſponte Sedi
Apoſtolicæ, eiuſq; Summo Pontifici ceſſit Vr-
bem Ferrariæ,ſtuduitq; potius ſuæ Animæ con
ſulere,ac Deo placere,quàm mundo: Sub cuius
fœliciſſimo auſpicio,arbitror, tum Rhegij,tum
Mutinæ reſtituendas priſtino Candori littera-
rum Academias.

Dux Parmæ ſuas etiã Vniuerſitates, & Aca-
91 demias habet,Parmẽſem,cuius† meminit Bart.
in dicto. §. Hæc autem tria,ſub nu.3. & Iacob.
Benius in loco allegato. ſub num. 11. Ex hac
Academia fuit Vgolinus Fontana, Franciſcus
Lucanus, & ante ipſum Iacobus de Arena. &
ex nouiſsimis vltra alios, Ludouicus Zuntus.
Quam nuper erexiſſe iterum, audio Sereniſsi-
mum Raynutium Farneſium Ducem, & non ſi-
ne ſuarum magno virtutum encomio, liberali-
ter fouere.

92 Placentina Ciuitas, & ſuam tenet† Acade-
miam, ac Gymnaſium quod & ſi fuerat inter-
miſſum,tamẽ de eius inſtauratione ſcribit Fri-
deric.Scotus.in conſil.4. nu.24. lib.5.Tomo 1.
in quo floruerunt Raphael Fulgoſius, Petrus
Antonius,& Marius Anguiſola,Fridericus Sco
tus,Cornelius Muſſus.alijq; plures.

Philippus autem Rex Catholicus, Humano
nulli Principi inuidet, in Academiarum, Stu-
diorum,ac Gymnaſiorum contentione. Habet
enim in ſuis Regnis,ac Dominijs,Scholas,quæ
alijs quibuſq;, cum temporis antiquitate,regi-
mine,diligentia,ornatu,atq; magnificẽtia,tum
etiam liberalitate,atque ſcholarium concurſu,
minimè cedant, ſi non apprimè præſtent,qua-
rum aliquas etiam deſcribere conabor.

Neapolitanum Gymnaſium, à Friderico II.
93 Imperatore in anno 1244. erectum fuiſſe, † in
omni ſciẽtiarum genere, ſcribit Marinus Frec-
cia de ſubfeud.Baron.lib.1. titul. de offic.Ma-
gni Cancellarij.nu.16.& hoc fuit in vltimo vi-
tæ Friderici anno: dicitq; non fuiſſe ſolitos in
Regno admitti aliquos ad ſuſcipiendas cauſas
ꝓ alijs Aduocationis,& patrocinij gratia, niſi

facta

ſacta approbatione à Doctoribus, q́ produce-
bantur ab eis corá Magno Regni Cancellario,
& tunc demû ille licentiá,& priuilegium expe
diebat:& ita vidiſſe quandá licentiá per Petrû
de Vinea eiuſdé Regni Prothonotarium, factá
in anno 1228. Sed ego vix côſidero iſtud reſpi
cere ſtudiû, vel Academiá. Poteſt enim Ciuitas
habere ius ſtudij,& q̇ ibidem ſciétiæ profitean
tur, ſed Doctorandi licentia, minimè habeatur:
quam dare poteſt Ciuitas, Vniuerſitas, Acade-
mia, vel Collegium, præcedente tñ Principis
94 conceſſione: cû dignitates à Principe† conce-
dantur. c. 1. Quæ ſint Regal. Sed dictæ licentiæ
patrocinandi,& aduocádi ideirco requireban
tur, quia alias abſq; conſenſu Principis in Re-
gno, idem Fridericus prohibuerat. per tex. in
95 Côſt †Iuſtitiarios Regionum certis. & Conſt.
96 Aduocatorû† officium. & Conſt. Aduocatos. &
97 idé antea cautum erat de iure cômuni. in l. Ne-
mini. l. Iubemus. C. de Aduocat. diuerſ. Iudi-
ciot. & l. Iubemus. C. de Aduocat. diuerſ. Iudi-
cum. Dicit tamen Freccia, antiquius ſtudium
ſcientiarum Neapoli fuiſſe: non tamen decla-
rat tempora, aut procedit vlterius.

Per lóga auté interualla, ante Friderici tépo-
ra eadem Neapolitana Ciuitas Gymnaſia, Aca-
98 demias, †ac ſciétiarum omniû ſuas ſcholas ha
buit, quæ ſemper ibi floruere: Proinde Virgi-
99 lium,† Latinorû Poetarû Principem, Neapoli-
tanis in ſcholis, latinis, græciſq; litteris, operá
nauaſſe, ſcripſere Donatus, alijq́; eius vitæ ſcri
ptores: quod,& Seruius,& Macrobius annota-
rûr: & Georgicorum libros Neapoli ſcripſiſſe
idem Virgilius lib. Georgic. 4. teſtatur dicens.

Hæc ſuper Aruorum cultu, pecorumq; canebam,
Et ſuper arboribus, Cæſar dum magnus ad altum
Fulminat Euphratem bello, victorque volentes
Per populos dat iura, viamq; affectat Olympo.
Illo Virgilium, me tempore dulcis alebat
Parthenope, ſtudijs florentem ignobilis oci.

Fatetur hoc ipſum de Virgilio, quòd ſua Poë-
mata ibidem compoſuerit ad Antimachum
ſcribens Iouinianus Pontanus dum ait:

Hinc Muſa placidis, ſalicum docuere ſub vmbris
Sebethus liquidis, quà fluit uber aquis.
Inde ſpecu exceptus, viridiſq; in Rupe Veſeui.
Paſtor agens cecini, Tytire coge pecus.
Huc ades ò Melibœe, caper tibi ſaluus, & hedi,
Item domum ſaturi, nox venit, ite greges.
Poſt latas ſegetes, quo ſidere vertere terram
Conueniat, Baccho qui ſit & aptus ager.
Cura boum quæ ſit, pecori quis cultus habendo
Et docui preſſis, mella liquare fauis.
Felix aruorum cultu, felicior armis,
Dum profugum Aeneam, dum canit arma virum.

Inde moriens Virgilius ipſe Brunduſij, vo-
100 luit & cadauer ſuum Neapoli †aſportari, &
ibidé tumulari, relinqués carmen in ſepulchro
ab ipſo côpoſitû, quod eſt tale iam vulgatum.

Mantua me genuit, Calabri rapuere, tenet nunc
Parthenope, cecini Paſcua, rura, Duces.

101 De cuius ſepultura Petrus Bembus † Cardi-
nalis, optimè luſit, dû in ſepulchro Actij Since-
ri Sanazarij, apud Mergeliná Neapoli, inquit.

Da ſacro cineri flores, hic ille Maroni
Sincerus, Muſa proximus, vt Tumulo.

In eadem Academia Neapolitana ſtudia pe-
regiſſe, maximam etiam vitæ partem exegiſſe
102 †Silium Italicum, magni nominis Poetam,
notum eſt. Sic & Aeſchinem Oratorem Maxi-
mû. De Neapoli ſtudijs plura referunt Statius,
Horatius,& Papinianus, de quibus,& Martia-
lis lib. 5. Ad Toranium ſcribens ait:

Et quas docta Neapolis creauit.

Senecam ſtudijs vacaſſe Neapoli, ipſe etiam ſi
bi eſt teſtis. De huius ſtudij laudibus plura di-
cit Paris á Puteo de Syndicatu in proœ. & poſt
ipſum Horatius Lucius de Priuileg. Scholar. in
fi. ſub tit. de his, q gaud. priuileg. ſcholar. n. 23.
Succeſſu téporis eandé Academiá priuilegijs
cumulauit, ac doctorandi, & Graduandi in ea,
103 normam tradidit Ioanna Regina † in anno
1428. Vnum profectá pro omnibus, qui de Nea-
politana Academia ſcribit Strabonè qui lib. 6.
inquit. Plurimi è Roma Neapolim ſeceſſum fa-
104 cientes, victum Græcanico† Ritu perducunt,
aut quietis, atq; ocij gratia: Præſertim, qui eru
ditioni dant operam, aut remiſſioris vitæ deſi-
derio, maximè quos ſenectus affligit, vel ad-
uerſa valitudo. Pleriq; etiam Romani, eodem
viuendi genere delectati, cû tantá mortalium
multitudiné in ſimili degentem inſtituto, ipſa
in Ciuitate verſari contéplétur, ſtudiosè, ac li-
benter vrbé incolunt, ibi ducétes ætatem. Hęc
Strabo. Optimè denique Matth. de Afflict. in
Côſt. Vtilitati. nu. 2. dicit: In Ciuitate Neapoli
105 fuiſſe ſtudium ante Aduétum Dñi† Noſtri Ie-
ſu Chriſti. Sed & á ipſo, & alijs Academijs Re-
gni Neapolitani, latius dicam in fine huius ca-
pitis: Ne interim aliorû ſtudiorû memoriá de-
relinquá. Hæc Neapolitana Ciuitas ea ſép vir-
106 tute ſuit nobilis, q́a† ſép Romanis ſuit fide-
lis. vt dicit Velleius Patercul. Hiſtor. Rom. lib. 1.

Salernitanû etiam Gymnaſiû, & ipſû antiqſ-
107 ſimû eſt, quoad oés ſcientias, †& ſi antiquius
ibidé ante Iuſtiniani Auguſti tépora, Philoſo-
phiæ, Medicinæ, aliarumq́; liberaliû ſcientiarû
ſtudium viguerit. & poſt modû vtriuſq; iuris:
licet quoad Doctoratus Infulas, non permit-
tant officiales Regij, ſcholares Graduari in
108 vtroq; iure, niſi† Neapoli, ſed tñ in Philoſo-
phia, Medicina, & Artibus. Hæc enim Ciuitas
quondá Neapolitani Regni, caput fuit, primo-
109 rumq́; huius† Regni Regum nempè North-
mannorum dulciſſima, & ampliſſima ſedes. Vn-
de idem Fridericus Imperator, vetuit nullû in
110 Regno ſibi Medici nomé † aſſumere, nec ali-
quo pacto mederi, niſi primo Salerni, in cônétu
publico Magiſtrorum iudicio côprobatus ſuiſ-
ſet. Nemini etiam licere conſtituit, aut poteſta
tem habere legendi Chirurgiam, ac Medici-
nam, niſi Salerni, aut Neapoli. Nec aliqué ſibi

niſi exinde Magiſtri nomen aſſumere, vt in d.
111 Conſtit. Vtilitati. †& iterum in Cōſt. In terra
qualibet. vbi reddit rationem Matth. de Afflict.
quare Imperator ibi proponat Ciuitatē Salerni,
Ciuitati Napolis. Antiqſſimū verò eſſe hoc
Salernitanū Gymnaſiū, ſcribit nouiſſimè M. Antonius
Marſilius Archiepiſc. Salernitan. in Hydragialogia.
p. 2. c. 27. nu. 23. Quantæ Authoritatis
fuerit Gymnaſiū iſtud, ex eo patet, ꝙ Collegium
Salernitanum ſcripſit librum illum præ-
112 clariſſimū, cui titulus, †Schola Salernitana, q
in Regis Angliæ gratiā factus eſt, & poſtmodū
commenti dote ornatus ab Arnaldo de Villanoua,
Philoſopho, ac Medico: vt de eo teſtatur
Io. Andr. in c. Conſilium. de obſeruat. ieiun. &
ad Specul. in tit. de crimin. falſi. in rubr. in fin.
Quamq̄ multa huius Arnaldi opera, fuerint vti
113 †hæretica, reprobata. vt dicit Bernar. de Lutzemburgo
in Catalogo hæretic. lib. 2. Gabriel
Prateolus de Vitis & ſectis Hæretic. c. 69. Eymericus
in director. Inquiſitor. p. 2. q. 11. & 28.
114 & vtrobiq; diligēter Doct. Frāciſcus †Pegna,
nūc ſacræ Rotę Romanę meritiſſimus Auditor.
& nouiſſimè Damian. Roſcius de Sectis Hæret.
in Arnaldo: & ego etiā aliqua dixi cōtra eūdē
in cōſ. 28. n. 39. cū ſeqq Cent. 1. Hoc ſtudiū ius
115 ciuile profitendo publicè rexerūt † pluribus
annis, Paulus Leonius Patauinus, Io. Bolognettus
Præceptor, Io. Berēgucius Senēſis, & Albertus
Bolognettus S. R. E. Card. Præceptores ſimiliter
meiꝭ: necnō inſignes Iureconſ. eiuſdem
patriæ, Io. Nicolaus Vicarius, Nicolaus Capograſſus,
Carolus de Rogerijs, Io. Angelus Papius,
Sebaſtianus Maſſa, Io. Iacobus Corbilleſius
olim ꝓceptor meus in libris inſtitutionū,
nūc iuris canonici publicus profeſſor eruditiſſimus,
Io. Laurentius de Rogerijs, non minus
auorū, q̄ ſua ſcientia Illuſtris, q paulò ante primā
iuris ciuilis de ſero lecturā ibidē ꝓfitebat.
Nunc verò eandē Neapoli regit. Quoad Philoſophiæ
ſtudia, ac medicinæ, illud ſtudiū ornarūt
Auguſtinus Niphus Sueſſanus, M. Antonius
Zimara S. Petrinas Hydruntinus, Io. Antonius
Teſſaurus de Corneto, Frāciſcus Storella Alexanenſis
Hydruntinus, Antonellus Rogerius,
Io. Nicolaus Rogerius filius, Frāciſcus Alfan⁹,
Adrianus Aurofinus, Andreas Mattheus Teſauterius,
Pyrrhus Alfanus Philoſophus, & demū
Iuriſconſ. ac Publicus profeſſor Salerni, & Neapoli,
Hieronymus Vitalianus, & Iulius Teſaurus
Io. Antonij filius, qui modo ex ordine Regio
Philoſophiam publicè profitetur: Quos
ego ab Antonello Rogerio, & oēs ſubſeq̄ntes
præceptores Excellentiſs. habui, in Dialectica,
& Philoſophia: quorū virtutes illorum fama, ac
opera commendant. Et Metellus Grillus nunc
eiuſdem Collegij Prior digniſſimus.

Meſſanæ ſtudiū in Inſula Siciliæ præclarum
erectum eſt: ibidem omnium ſcientiarū Academia
inſtituta fuit ab eodē Philippo II. Auſtrio
116 †Rege Catholico, in qua vice prima, publico
Nobilis eiuſdem Ciuitatis Meſſanæ ſtipendio,
117 legit Io. †Bolognettus Bononiēſis I. C. Famoſiſſimus,
q nullis meis eget laudibus, cū ſit mūdo
notiſſimus, quē Salerni primo ſtudij iuris
ciuilis anno præceptorē habui. In hoc Meſſanēſi
ſtudio idē Bolognettus eodē primo anno
bis in die legit, lecturā matutinā, & veſpertinā.
De huius Ciuitatis laudibus, & Hiſtoria latè
Thomas Facellus Hiſtor. Sicul. Decade. 1. lib. 2.
c. 1. & plurima idem præceptor Bolognettus in
conſ. 1. In eodē ſtudio paulò ante primā iuris
118 ciuilis Cathedrā rexit Iacob. †Gallus Neapolitanus
præceptor meus I. C. Excell. & Eloquentiſſimus,
ac ſciētiarū omniū Coriphæus elegantiſſimus,
quē Regni Neapolitani iuuentus ſcholaſtica,
abſentem vocat, & collachrimatur.

Catinenſe ſtudiū in eadē Siciliæ inſula anti-
119 quius extitit, è quo exijt ille, † qui pro omnibus
ſufficit Nicolaus de Tudeſchis Abbas Panormitanus
dictus, S. R. E. Cardin. ob cuius; famoſiſſima
in ius canonicū commētaria immortalitati
eſt donatus. De hac vrbe plura ſcribit
Thom. Facell. in Hiſtor. Sicul. Decade prima.
lib. 3. c. 1. In ea noſtro tempore floruit Ioſephus
Cumia, qui ex ſuis ſcriptis, ſibi celebre nomen
quæſiuit. Huius vero Ciuitatis antiquiſſimum
fuiſſe Gymnaſium, vt quod à M. Marcello Romanorum
conſule ordinatum fuerit, teſtatur
idem Facellus Decade. 2. lib. 5. cap. 1.

Hiſpaniæ vero ſtudia, celeberrima, & illa sūt,
120 Palentinū aūt ipſorū oīum †antiquus, qđ poſtmodū
Salmanticæ trāſlatum extitit, (vt dicam
infra) fuit autē inſtitutum à Petro Rege Aragonum.
2. in anno Dñi 1209. vt teſtatur Lucius
Marin. in Hiſtor. Hiſpanic. lib. 3. cap. 1. nouiſſimè
Ioan. Mariana. lib. 11. cap. 22. Quamq̄ idem
Mariana lib. 13. cap. 1. dicat ab Alphonſo II.
Raymundi, filio Petri, patre inſtitutum fuiſſe.

Salmanticæ Academiæ in Hiſpania meminit
121 Sūmus Pontifex in Cle. 1. de Magiſtr. †vbi dicit
Cardinal. Zabarella ipſum neſcire quando
fuit inſtitutum illud ſtudium. Idem dicit Bart.
de Caſſæu. in Catalogo parte. 10. Conſider. 32.
Tamen, fuit à dicta Academia Palentina ſupra
narrata, translatum Salmanticę in anno circiter
1239. à Ferdinando III. eiuſdem Alphonſi
iam dicti Nepote, ob loci commoditatem, ſalubri
etiā ex ſeceſſu, & ameno, labente inde Amne
Torme. vt teſtatur idem Mariana dicto lib.
13. c. 1. Temporibus noſtris eſt celeberrimum
122 ſtudium, ac ſupremum †inter omnia Chriſtiani
orbis Gymnaſia. Ibidem enim omnium linguarum
Chaldeę, Hebreæ, Arabicæ, Græcæ, Latinæque
exercitamenta enucleantur: vbi in
quacunq; facultate Magiſtri, ac Doctores eximij
eminent, & ibidem ex diuerſis Chriſtiani
orbis partibus numeroſus Scholarium concurſus
habetur: vt ſuo tēpore, eos, qui ſtudijs litterarum
operam nauabant, numeratos, & ad ſeptem
milliū numerum aſcenderent, ſcribit Lucius
Marineus Sicul. Hiſtor. Hiſpanic. lib. 2. c. 3.

Quod

Quod mihi et affirmanit Illuſt. Dñs Don Pettus
de Vera ab Aragonia Iuriſconſ. Hiſpanus om-
nium ſcientiarũ genere eruditiſſimus, Regius
in Senatu Neapolitano Cõſiliatius, & Senato-
rũ Decanus, & modo Præſes. Huius Gymnaſij
meminit Horarius Lucius in loco ſupra alle-
gato. nu. 23. in fin. Iacob. Benins. num. 13. Plura
etiam sũt ibidem particularia Collegia à Sum-
mis Vitis paſſim erecta, cenſibus, ac maximis
redditibus ditata, in quibus collegiales ſcho-
lares Collegij ſumptibus litteris vacant, quo-
123 rum vnũ † à Iacobo Annaio Archiepiſcopo
Hiſpalenſi inſtitutum, ac diuitijs honeſtatum
fuit. Aliud ab Alphonſo Fonſeco Archiepiſco-
124 po † Toletano, ædificatum, inſtitutum, ac do-
te ornatum. Sũt tamen alia plura Collegia. Ex
quorum Academia in Theologia, Philoſophia,
vtroq; Iure, Medicina, alijsq́; facultatibus cum
multiplicium linguarum cognitione, in dies,
viros clariſſimos exijſſe, ac exire conſpicimus.
Ego legi apud Ferdinandum Fornarium I.C.
celebrem, Regentẽ, & in Regia Camera locum
tenentem, Priuilegium confirmationis ſtudij
Salmanticens. ab Innocentio VIII. emanatum.
Pincianum Gymnaſium, ſitum eſt in oppido,
quod Hiſpanorũ ſermone (Valladolid) cogno-
minatur. Oppidũ hoc Ciuitatibus quibuſq́; nõ
125 æquandum tñ, ſed anteponendũ † eſt. Habet
enim à latere flumẽ Piſuergæ, ſtudijs liberali-
bus, diſciplinis, artibusq́, exculrum, ſacris ædi-
bus, collegijs, ac cęnobijs ornatiſſimũ, mercato
rũ cõmercio nobile, omni humanarũ rerum co-
pia affluens, ædificijs, foris, mænibusq́; illuſtre,
& cunctis deniq; rebus, Principi, Chriſtianæq́;
Ciuitati neceſſarijs refertiſſimũ: quorũ memi-
nit Lucius Marineus Hiſtor. Hiſpan. lib. 3. c. 1.
Ob cuius dotes ſupremas, audio nouiſſimè à
126 Clemente † VIII. Summo Pontifice in Ciuita-
tem erectum, & Epiſcopi dignitate ornatum.
127 Cõplutẽſis ſchola in eadẽ † Ciuitate, q̃ Hiſpa
norũ vulgari lingua, Alcalà d'Henares, dicitur,
à Flumine præterlabente ſic dicta, à Franciſco
128 Ximeneo de Ciſneros † Cardinali, & Archie-
piſcopo Toletano, ordinis S. Frãciſci, ſũmis in-
ſtituta, ac honeſtata diuitijs in anno 1517. Plu-
ra ſunt ibidẽ Collegia, plures Lectorũ Cathe-
129 dræ in omni † linguarũ, & ſcientiarũ genere.
Grãmaticales enim Cathedræ ſex: Rethorices,
Artis oratoriæ, & Hiſtorię quatuor: Græcanicæ
tres, Hebreæ tres, Artium octo, Mathematicæ
vna, Moralis Philoſophiæ vna, Medicinæ qua-
tuor, legum, Canonumq́; ſex, Theologiæ toti-
dem, ſua cuiq; ſunt ſtatuta ſtipẽdia. Huius Aca-
demiæ meminit Marineus Hiſtor. Hiſpan. lib. 2.
cap. 3. Io. Mariana, de Rebus Hiſpan.
130 Sagunthina Academia, † & ipſa eſt in Ciuita-
te Sagunthi, q̃ ab Annibale deleta eſt ob fidei
cõſtantiã, quã Romanis ſeruarunt, & ex vete-
ribus muris alia facta: quam idcirco, Muruieto
appellari dicunt, quaſi muri veteres. Huius Ci-
uitatis ędificationẽ ad Zacinthos refert Strabo
lib. 3. vbi ex huius vrbis vaſtatione, Romanos
grauiter, & ægrè tuliſſe, & propterea ſecundi
belli punici initia inde sũpta fuiſſe. Huius me-
minit etiã Plin. lib. 3. c. 3. de qua ſic inquit Põ-
ponius Mela lib. 2. c. 4. Vrbes cõplexus. & alias
quidem, ſed notiſsimas Valentiã & Saguntum
illã fide, hãc erumnis inclitam. Huius etiã me-
minit Epiſcopus Gerundenſis Paralipom. Hi-
ſpaniæ. lib. 1. c. 19. Lucius Marineus Sicul. in Hi-
ſtor. Hiſpani. lib. 12. c. 19. Cuius ſcholæ mentio-
nem fecit Iacob. Benius. vbi ſupra. ſub nu. 12.
Quamq̃ idem Marineus lib. 2. c. 3. in fin. dicit
hanc Ciuitatem non eſſe illam antiquam Sa-
guntum, quod veriſsimum eſſe, nemo negat,
cum illa fuerit (vt dictum eſt) deleta.
131 Oxomenſis etiã Ciuitas † ſuũ habet ſtudium.
credo veriſsimũ mutatis q̃buſdã litteris, eſſe il
lam Ciuitatem. quam Vxamam appellat Plin.
lib. 3. c. 3. vt dicatur Ciuitas Vxamenſis, quod
& credit etiam Marineus. lib. 2. cap. 3.
132 Hiſpalenſe ſtudium celebre eſt, cũ ſit † in Ci-
uitate Hiſpalis, de qua Lucius Marineus lib 19.
c. 20. ſic ſcribit: Eſt enim ambitu magna, forma
rotunda, viſu pulchra, tẽplis celebris, ſacerdo-
tibus exculta, multis equitib' nobilis, ciuibus
plena, domib' inſignis, plateis, & vicis hilaris,
hortis, & fontibus amęna, tuta propugnaculis,
męnibus cincta, defenſa portis, & turribus, cã-
pis iucunda, agrorum frugibus abundans, oli-
uetis, & magnis oliuis, & oleo fœlix, mercato-
rũ cõmercijs diues, artibus adornara mechani-
cis, & liberalibus ſtudijs Illuſtris. Hęc Marine'.
De Hiſpalenſi cõuentu, ac Ciuitate in vlteriori
Hiſpania ſub Bętica ſcribit Plin. lib. 3. c. 1. vbi il
lã cognomine Romuleam appellat. Germano-
graph. lib. 2. Io. Boemus de moribus gentiũ. lib.
3. c. 24. Io. Laurentius Anania in Fabrica Mũdi
in Europa. lib. 1. & dum hæc tranſcribuntur, de
Hiſpali amplè tractat Io. Boterus Relationum
lib. 1. in Bętica. Ante eos Epiſcopus Gerũdenſ.
Paralip. Hiſpanię. lib. 1. c. 19. ità inquit. Hiſpalis
dicta eſt à prioribus antiquis, poſtea vero à Iu
lio Cæſare Iulia Romulea appellata, vt Strabo-
ni placuit, à cuius nomine vulgata loquutio
originẽ traxit, vt Siuilia appelletur, tamq̃ à Iu-
lio Cæſare inſtaurata, & dicatur Ciuitas Iulia,
referũtq́; p̃fatũ Cæſarẽ eandẽ vrbẽ cõſtruxiſſe,
qđ tñ verum non eſt, cum apud Titum Liuium,
Commẽtariaq́; p̃fati C. Iulij Cæſaris, ac Luciũ,
plurimosq́; ſcriptores antiquiores, fiat eius Ci
uitatis mentio. Potuit tñ Iulius Cæſar inſtau-
raſſe labentem, auxiſſe, ac dilataſſe: obtinuit tñ
moderna literarũ loquutio, vt priſtino nomine
ab eis nuncupetur. Hæc Gerundenſis. Vulgo tñ
Hiſpanorũ appellatur Sibilia, de qua nouiſſimè
Mariana de rebus Hiſpan. lib. 1. c. 4. & lib. 13.
c. 7. & 8. & ante Pomponius Mela lib 4. cap. 4.
133 Granatæ ſtudiũ, & ipſum celeberrimum † exi
ſtit, ab huius Ciuitatis nomine Granatæ Re-
gnum appellatum extitit, vt dixi ſupra cap 46.
Epiſcopus Gerundenſis Paralip. Hiſpan. lib. 1.

c.19.cenſuit, Granatam mutaſſe nomen,& eſſe
illam,quæ Claudio Prolomæo eſt Illipula Ma-
gna. Verum ipſe errat,quia Prolom. lib.2. c.4.
ponit Illipulam Magnam,quam dicit Ilpam, &
134 Illipulam quæ eſt minor.†& poſtmodum po
nit Illiberim,Liberiam dictam,quam dicit eſſe
Granatam caput Regni. Quod eodem modo,
& Strabo lib.3.in fine meminit de Ilipa.& lib.
4.circa principium dicit ex mõtibus Pyreneis
duo flumina progredi, ſcilicet Rhuſcenonem,
135 & Illiberim,†ex quibus vterq; eiuſdem no-
minis Ciuitatem habet. Hoc idem confirmatur
ex Plinio.lib.3.c.1.vbi dicit Eliberi, quod Li-
berini,Ilipula,quæ laus:& paulò inferius Ilipa
cognomine Magna. & inferius. dicit Illipula
minor.Ex qbus ſatis liquet,Illiberim,ſiue Eli-
berim prius illã fuiſſe: qđ, & fatetur Io.Maria-
na. lib.1.c.4. in fi.& ante ipſum Io. Laurentius
Anania in Fabrica Mundi, in Europa.lib.1.
Oſſuna,& ipſa ſtudium,& ſcholas ſuas habet,
136 hæc autẽ Ciuitas antiquis,†Vrſo dicebatur:
vt eſt apud Plin. lib.3. c.1.dicentẽ. Vrſo,q̃ Ge-
nua vrbanorũ. Quam nouiſſimè Io.Mariana de
Rebus Hiſpan. lib.15.cap.1. Vrſao appellat,vt
in eius indice in dictione Vrſao.Sed,& Lucius
Marineus Rerũm Hiſpanicar.lib.2.cap.2.Oſſu-
nates appellat.
Conymbricenſis autem Academia in Luſita-
137 nia,erecta eſt à Ioãne ſecũdo Rege,†Alphõ-
ſi Quinti filio, quæ à ſummis, præclariſsimisq;
viris in omni ſciẽtiarum genere in dies excre-
uit: vnde omni in diſciplinarum genere, libe-
ralibus artibus, & ſcientijs viri eruditiſsimi
efluxerunt: quam nouiſsimè ampliſsimis priui
legijs decorauit Philippus II.Rex Catholicus.
cuius meminerunt Hieronymus Francus Con-
neſtagius in Hiſtor.Portugall. lib.2. & Io.Ant.
Viperanus de obtenta Portugallia. in fin. Epi-
ſcopus Gerundenſ.in Paralipom.Hiſpan.lib.1.
cap.19.Huius Ciuitatis mentionem facit, Co-
lymbrium, ipſam vocando. Similiter Lucius
Marineus.lib.2. ca.3. Huius ſtudij meminit Io.
Laurentius Anania in Fabrica Mundi,in Euro-
pa.lib.1.& ante eum. Germanographus lib. 2.
Cæſarauguſta vrbs,& ſuum habet ſtudium ge
138 nerale ſcientiarum omnium,quod†quidẽ in
artibus antiquiſsimum fuit,poſtmodum in an-
no D.Noſtri Ieſu Chriſti 1474.per Sixtũ Quar-
tum Pontificem Maximum cõfirmatum,& qua-
tenus opus erat de nouo conceſſum,cum pote
ſtate Graduandi,ſeu Doctorandi, ad ſupplica-
tionem Ferdinandi Regis Aragonum, vt idem
139 priuilegium aſſerit.†Quamq̃ in Regno Ara-
gonum dicto anno, nullus huius nominis Rex
in eo Regno eſſet,ſed Ioannes Alphõſi Quinti
filius.Sed tñ arbitror ſupplicationẽ Sedi Apo-
ſtolicæ porrectam tempore Regis Ferdinandi
Ioannis Primi filij. & expeditionem fuiſſe dila
tam vſq; ad tempora Sixti. Hoc idem Priuile-
gium iterum ab eodẽ Sixto IIII. fuit renoua-
tum,in anno Domini 1476. & demum amplia-
tum à Rege Ioanne II.anno 1477.Poſtmodum
140 in anno 1542.Inuictiſsimus Dñs†Carolus V.
Imperator,& Rex Aragonum confirmauit om
nium præfatarum ſcientiarum, ac iuris Cano-
nici, & legalis, & Theologiæ ſtudiũ generale,
non ſolum concedendo ei priuilegia ſtudij Pa
riſienſis,& Ilerdenſis,ſed quorũcumq; ſtudio-
rum generaliũ. & vltimo loco ampliſsimè ex-
titit confirmatũ per Paulum IIII. Summũ Pon-
tificem,qui cõceſsit huic Ciuitati,ſtudium ge-
nerale in artibus,& naturali,ac morali Philoſo
phia,Medicina,Theologia,iure Canonico, Ci-
uili, ac qbuſuis licitis facultatibus,& ſcientijs
ad inſtar Salmaticenſis, Vallis Oleti, Ilerdẽſis,
ac aliorũ Regnorũ Hiſpaniæ Vniuerſitatum,&
ſtudiorũ generalium.De huius ſtudij,atq; Aca-
demiæ,ac Ciuitatis, quæ caput eſt Regni Ara-
gonum latiſsimè tradidit Lucius Marineus de
Reb.Hiſpanic. lib.3.c.2. Vaſſeus in Chronico
Hiſpan. c.20. latiſsimè omniũ Io.Gaſpar Hor-
tigas in patrocinio ꝓ Gymnaſio Cæſarauguſt.
per totũ:& poſt ipſũ,multos cumulans,Petrus
Cenedo Collecta.iuris canonici par.1.Collect.
43.nu.6. Qui Iuriſconſulti eruditiſsimi, atque
141 †eleganriſsimi partes omnes expleuerunt,
qbus patriæ authoritatẽ,& dignitatẽ tuerẽtur,
tũ quo ad antiqtatẽ, tũ quo ad alias partes ad
ampliſsimæ Ciuitatis decorẽ neceſſarias. Hu-
ius ſtudij meminit Germanographus lib. 2. Ia-
cob.Benius de priuileg.Iuriſc.in proœmio. ſub
nu.12. dicunt illã eſſe aliqui ſupradictorum, q̃
olim ſalduba dicebatur, qđ ego non recipio,
cũ Põponius Mella lib.2.c.4.antiqſsimus,ac ve
142 riſsim⁹ ſcriptor,cõmemoret†ſeparatim Sal-
dubã,& Cæſarauguſtam. licet Plin.lib.3.cap.1.
& cap.3. videatur facere pro illorum opinio-
ne, tamen non eſt præſentis ſpeculationis.
Ilerdenſe Gymnaſium in ipſa Ciuitate ere-
143 ctũ eſt, q̃ vulgari Hiſpanorũ†idiomate(Leri-
da) dicitur, de qua Ciuitate plura ſcribit Lu-
cius Marineus Rer.Hiſpanic.lib.10. c.21. ante
eum Strabo. lib.3.Plin. lib.3. c.3. Hoc ſtudium
antiquiſsimum eſſe patet ex priuilegijs ſtudij
Cæſarauguſtani, in quibus inter cætera conce-
duntur prærogatiuæ ſtudij Ilerdenſis, & fuiſſe
inſtitutũ in anno Dñi 1300. à Regibus Arago-
niæ ſcribit Io.Marian. lib. 15.ca.3.cuius ſtudij
meminit Germanographus lib.2.Ioã.Laurent.
Anan.in Europa. lib.1. & Io.Gaſpar Hortigas
in Patrocin.pro Gymnaſ.Cæſarauguſt.p.1.ſub
nu.31.Io.Boterus Relationũ vniuerſ.lib.1.c.4.
Oſcenſis verò Academia in eodem Regno
144 Aragoniæ, antiquiſsima eſt,vt quæ†à Serto-
rio in anno Vrbis circiter 660. ſua initia ha-
buit,qui ad captandas Hiſpanorũ voluntates,
ac eorum beneuolentiam diſciplinas, & Gym-
naſia,ac ludos litterarios inſtituit.de quo Epi-
ſcopus Gerũdenſis Paralipomenon Hiſpaniæ,
lib.8.cap.9.inquit:Auxitq; indignationem Hi-

ſpa-

145 ſpanorum immenſa Sertorij ab initio † hu-
manitas, in crudelitatem cõuerſa. Is enim cum
ab initio pueros Hiſpanorum obſides ſibi aſsi-
gnari iuſsiſſet, & in Oſcha vrbe tenuiſſet, illos
liberalibus ſtudijs, alijsq; bonis artibus, eru-
diebat. de quo Ioannes Mariana lib. 3. cap. 13.
Quæ (inquit) illa ſtudia, vt diuturna eſſent, arte
prouidebat, ſapientiæ profeſſoribus ex Italia
aduocatis, atq; litterario Gymnaſio Oſcæ con-
ſtituto, ad quod filij procerum mitti curabat,
cunctas nationes non magis Armis, quàm ſa-
pientiæ ſtudijs, illuſtrari dictitãs; neque fas eſ-
ſe, ea laude cædere Romanis, quos rebus cæte-
ris exequarent. Huius etiam Scholæ meminit
Lucius Marineus lib. 3. cap. 2. Ioan. Laurentius
Anania. in Europa. De hac Schola plenè ſcrip-
ſiſſe audio Martinum Mõter in propugnaculo
pro Oſcenſi Gymnaſio, & illum in eodem ſtu-
dio præceptorem habuiſſe ſcribit Petrus Ce-
nedo Collectan. iuris Canonici. Parte 1. Colle-
ctan. 24. nu. 18. ad quos ſufficit me remittere le-
ctores. de quo etiam plura ſcribit Idem Ioan.
Gaſpar in patrocinio pro Gymnaſio Ceſarau-
guſtano. Hæc Ciuitas Ileoſca dicitur Straboni
lib. 3. Marineo in loco allegato, Iſca, de cuius
146 veritate alibi dicam. de Oſca † ſcripſit Plin.
lib. 3. cap. 1. Sed hanc Ciuitatem non eſſe illam
Oſcam Sertorij idem Hortigas vbi ſupra. p. 2.
num. 100. ſed aliam Bęticam, quod diſcrimen
ego reſoluere nolo.
147 Valentię vrbs habet etiã † Generale ſtudium,
inquit Lucius Marineus de Reb. Hiſpan. lib. 3.
cap. 4. Ioan. Laurent. Anania in Fabrica Mundi.
in Europa. lib. 1. nouiſsimè Io. Mariana Hiſtorię
Hiſpani. lib. 12. cap. 19. Iacob. Benius. vbi ſu-
pra nu. 13. Ioan. Gaſpar Hortigas in Patrocin.
pro Gymnaſ. Cæſaraugnſt. parte 1. nu. 31. dixi
ſupra aliqua de vrbe Valentia dum tractaui de
illius Regno cap. 46.
148 Oriolanum etiam ſtudium non omitto, † de
quo idem Ioan. Gaſpar Hortigas in loco proxi
mè allegato. cuius Ciuitatis Oriolæ. ſcribit ali-
qua Marineus Siculus lib. 3. cap. 4. Dicunt hãc
149 Ciuitatem illã eſſe (Oringin) antiquam † opu
lentiſsimam, quam expugnauit Lucius Scipio,
vt voluit Epiſcopus Gerundens. Paralipom. Hi
ſpaniæ. lib. 1. c. 18. & 19. de ea Ciuitate, Orin-
gine, deque eius expugnatione ſcribit Liuius
lib. 28. de Oriola optimè Anania in Fabrica
Mundi. in Europa.
150 Barchinonenſe Gymnaſium † Tarraconenſe,
& Perpeunianenſe retulit ſub Cataloniæ Re-
gno, ac etiam Gerundenſe. Ioan. Gaſpar Horti-
gas in dicto Patrocinio pro Gymnaſio Cæſar-
Auguſtano. parte 1. nu. 31.

Expeditis nunc Academijs, ac ſtudij, quæ re
periuntur in Dominio Philippi Regis Catholi
ci in Regnis Hiſpaniæ, nunc alia eiuſdem Re-
gis, quæ alibi ſunt enumeremus.

Dolenſis Ciuitatis ſchola, in Burgundia in
151 anno Dñi 1426. à Philippo Probo Duce † ere-
cta eſt, vt teſtatur Gilbertus Cognatus in Com
mentat. de ſuperiori Burgundia. Hanc Scholã
cõmemorat Barth. de Caſſęn. in Catalogo Glo-
riæ Mundi. p. 10. conſiderat. 32. vbi dicit ipſum
etiã ſtudijs operã dediſſe. & Iacob. Benius de
priuileg. Iuriſconſ. in proęm. ſub nu. 12. Cuius
152 ſtudij pluties meminit Nicolaus † Bellonus
pſertim in Epiſtola liminari ad eius cõſilia, vbi
dicit in illo ſtudio pluribus annis legiſſe publi
co ſtipẽdio: & in Oratione habita in primo au
ſpicio lectionũ, q̃ eſt in Calce libri vltimi ſup-
putationum Belloni. nonnulla in libris Ioannis
Mauritij Dolani, & habere etiã priuilegium à
Martino V. Summo Pontifice, teſtatur Renatus
Choppin. de Doman. Franci. lib. 3. tit. 27. nu. 24.
153 Duacenſe Gymnaſium † in Belgio, cuius me-
moriam fecit Iacobus Benius in loco ſupra al
legato. ab hoc clariſſimi, & Illuſtres in dies in
omni ſcientia viri prodeunt.
154 Louanij adeſt Gymnaſium, † à Ioanne IIII.
Brabãtiæ Duce erectũ in anno 1426. aſſentien
te eodem Martino V. Sũmo Romano Põtifice,
vt teſtatur idem Renatus Choppin. de Doma-
nio Franciæ. lib. 3. c. 27. nu. 24. & arbitror eo-
dem tẽpore, quo, & ſtudium Dolanum erectum
fuiſſe, æmulatione virtutis Ducum ſuorum. Et
licet ſtudium omnium ſcientiarum, excepta
Theologia, ibidem floruiſſet, poſtea verò eo-
rundem ſtudiorum, ac ſcientiarum conceſſio-
nem factam extitiſſe, ſcribit Adrianus Barlan-
dus in Hiſtoria Brabantiæ lib. 1. cap. 83. & Iaco
bus Meyerus in Hiſtoria Belgica. lib. 16.

Dauentriæ etiã floruit ſcientiarũ ſchola, ſiue
155 Hollandiæ, ſiue Friſiæ illam tribuas † propè
Traiectũ, de qua loquitur Adrianus Barlandus
in Hiſtoria Brabantica. poſt c. fin. In Traiecto.
156 Mediolanẽſe Gymnaſiũ cõmemorat † Bal. in
cõſ. 77. vol. 5. Barthol. de Caſſęn. in Gloria Mun
di. Pat. 10. conſiderat. 32. Paulus Iouius in Hi-
ſtoria. Poſtilla ad Abb. Panor. in c. Tuæ frater-
nitatis, in verb. Paduano. de cleric. non reſid.
Iacob. Benius in loco pluries allegato. num. 11.
Hierony. Cagnol. in d. § Hæc autẽ tria. nu. 248.
157 Papiẽſis vero ſchola litteraria, & illa † q̃dem
eſt Florentiſſima, ac ſecundum aliquos in anno
Dñi Noſtri Ieſu Chriſti 804. fuit à Carolo Ma-
gno erecta, vt voluit Cardinal Zabarell. in dicta
Clem. 1. de Magiſtr. Robert. Guaghin. in hiſtor.
Gallic. lib. 4. Antonin. Florentin. par. 2. Tit. 14.
cap. 4. §. 12. Hanc tamen in anno 1370. per Ga-
158 leatium II. hortãte Frãciſco Petrarcha † ma
ximis Priuilegijs ornatam, & præſertim ſtudio
Generali ſcientiarum, ab Otthone Magno, &
Carolo Quarto Imperatoribus, teſtis eſt Rena-
tus Choppinus. de Domanio Franciæ lib. 3. tit.
27. ſub num. 23. Quàmquàm Carolus Sigonius
de Regno Italiæ lib. 7. Othone Primo dicat,
nulla tunc in Italia iuris ciuilis, preterq̃ Theo
logiæ, ac Philoſophiæ ſtudia fuiſſe. Quod ego

ſic verum fateor, vt ità florentes ſcholas non
habuiſſent,ſed vt illa ferebat ætas,eo modo ex
titiſſe, vt eſſent legalium ſtudiorum,ac ſciẽtia-
rum homines periti, qui iura decernerent, ac
deſidia litigãtium reſoluerent, ne ſine lege,ſi-
neq; ratione cauſæ agitarentur. Eandem Aca-
demiam nunc florentem faciunt Ioannes Ba-
ptiſta Coſta Papiẽſis, Polydorus Ripa Medio-
lanenſis Iuriſcõſulti celebres, quorum ſcripta
veri fidem teſtantur.
159 Maiorca ſuum habet ſcientiarum† ſtudium,
vt ſcribit Germanographus lib. 2. Huius Ciui-
tatis, & inſulæ, multa ſcripſi ſupra vbi egi de
Regnis Catholici Regis cap.46. nu. 171.& ſeq.
vbi me remitto.
160 Gadis,ſiue Calis habet etiam † ſuum Gym-
naſium,de quo ſcripſit Mambrinus Roſeus Fa-
brianenſis in vita Traiani Imperatoris col. 1.
161 & 2.Hanc vrbem Tirij condiderunt, † vt eſt
author Velleius Pateeculus Hiſtor.Roman.lib.
1.Plini. lib.5. cap.19. Ioan. Boter. Relationum
vniuerſal.lib.1.cap.9.
Sufficit in Regis Catholici Regnis,atq; Do-
minijs enumeraſſe hæc triginta, & vnum ſtudia
162 †ſcientiarum: & nonnulla alia etiam omiſi-
mus, cum hæc ſufficiant,quibus valeamus con-
cludere nullum in mundo Regem, aut Princi-
pem eſſe,qui ei poſſit in hoc ſingulariſſimo vi-
tæ decore æquari.

Sed antequam caput hoc concludamus,non
à Re alienum videbitur, nec modeſtiæ aduer-
ſari videmur,ſi iterum antiquiſſimas,& memo-
rabiliſſimas, ſciẽtiarũ Academias Regni Nea-
politani commemorabimus, quibus lecturi vi-
deant, nõ debere nos alijs palmam ſtudiorum
præbere, vel alijs inferiores videri, quando in
his, omnibus præ eſſe conſpicimus.Quis enim
Hiſtoriarum lectioni, vel modicè,verſatus,hæc
non conſiderabit, noſtramq; opinionem non
confirmabit, ac frequenti calculo non tuebi-
163 tur? Metapontus enim,† Heraclea, Croton,
& Tarentum, fuerunt antiqiſſimæ Mathemati-
carum, Philoſophicarum, omniumq; diſcipli-
narum, ſcientiarum, ac ſtudiorum, ſcholæ, &
Academiæ celeberrimæ, à quibus omnes ferè,
ni fallor,Philoſophorum ſectæ prodiere. De
his autẽ Ciuitatibus,plura ſcribit Strabo.lib.6.
Pomponius Mela. lib. 2.cap. 2. Iulius Solin.in
Polyhiſtore.cap.7. Plin. lib.2.cap.96. & lib. 3.
cap.11. Quarum tres hodie ſuper ſunt Ciuita-
164 tes nobiliſsimæ,&†fortiſsimæ Croto,& Ta-
rentum, & Heraclea, quæ vulgari Italo noſtro
idiomate,Gieraci,appellatur.Pythagora enim
165 † Samius,cum iuuenis adhuc eſſet, ſciendi
ſtudio flagrans, Ægyptum petijt, à Policrate
Sami Domino,Amaſidi Ægyptorum Regi com
mendatus à quibus illorum doctrinas edoctus
eſt:apud Caldęos poſt modum illorũ linguam,
ſiderum curſus, motuſque, mundiq; originem
didicit. Reuerſus Cretã cũ Epimenide, alijsq;
ſapientibus congreſſus, Samum redijt,vbi Poli
crates illum odio proſequi ob eius ſapientiam
cœpit: vnde inuidiæ cædens Italiam petijt, &
166 Crotonem † vrbem coluit, ibiq; non ſolum
viuendi leges dedit,ſed Scholam nobiliſſimam
exercuit,à qua vti perenni ſcientiarũ, omnium
fonte, tot Clariſsimi Diſcipuli, ac Philoſophi
prodiere; à quibus poſt modũ omnis ferè Phi-
loſophorum ſciẽtia manauit. Eius enim diſci-
puli,quò ille Academias habuerat viuens,mo-
do Crotonę,Tarenti, Metaponti, modo Hera-
cleæ in magna Gratia, ac Brutiorũ ora, ijdem
ſcholas habuere. Diſcipulos inter cæteros ha-
167 buit,† Empedoclem,Epicharmũ,Architam,
Eudoxum, Alchmeonem,Hippatũ,Philolaum,
Lyſiam, Zenonem, & alios, qui ſectam Pytha-
goreorum ſuſtinuerunt,& adeo conſtantem,&
illuſtrem eam fecerunt,vt cũ prius Philoſophi,
& diſciplinis, ac ſcientijs eruditi, ſapientes
168 appellarẽtur;ipſe Pythagoras primus † mo-
deſtiam morum, cum ſcientia connectens, ſe
non ſapientem, ſed Philoſophum ideſt ſcien-
tiæ,ac ſapientiæ amatorẽ dixerit. vt de ijs om-
nibus latius eſt videre apud Diogenem Laer-
tium.lib. 8. quod & ſcribit etiam pluries, & in
Epiſtolis, & in toto opere Plato,ac Ariſtoteles
ſimiliter. Herodotus in Terpſicore. lib.5. Cic.
de Orator.lib.2.Liuius lib. 1.& lib.40.Valerius
lib.8. c.7. Philoſtratus in vita Apollonij Thia-
nei.lib.6.c.6.Iuſtin.lib.20. Eutrop.Rerum Ro-
manar.lib.1.cap 10. Plutarchus in Numa Pom-
pilio. Franciſc. Petrarcha rerũ memorãdarum.
lib.1..Tract. 2. cap.13. Alexander ab Alexan-
dro Dierum Genial.lib.1. cap.30.Baptiſta Ful-
goſ.lib.3. cap.4. Ianus iuuenis de Tarentinor.
Hiſtor.lib.3.cap.2. & 3. Thom.Bozius de ſtatu
Italiæ.lib.1.cap.1. & 4. Euſebius de præparat.
Euangelica.lib.10.Polydorus Virgil.de inuen-
tor.Rer.lib.1.c.16.Apuleius.lib.2.Floridorum.

In ea Apologia, quam proximis annis,Italo
idiomate ſcriptam, aduerſus quandam Pilati
ſententiam in Ciuitate Aquilæ repertam,& ad
Sixtum Quintum Pontificẽ Maximũ directam,
169 quo pacto ad nos vſque† ſcientiarum gene-
ra peruenerint latè diſſerui:Nunc eandem can
tilenam repetens dico;Adamum primum om-
nium parentem, Omnipotentis DEI manu for-
matum, omnium ſcientiarũ Archarium factum
fuiſſe, illasq; viuæ vocis energia, & oraculo,
170 poſteros, ſucceſſoresq; docuiſſe,† ità vt per
traditiones ſeniorũ, vnius ad alterum, fuerint
ad Mathuſalẽ propagatæ: illarumq; memoriã,
tamq̃ in ſolidiſsimo ſtudiorum Muſeo, vſq; ad
Noa parentem,veluti ſecundum perueniſſe,ſo-
lidasq; diſciplinas, & ſcientias omnes in ipſo
171 conſeruatas extitiſſe: qui, & illas † vſq; ad
Abrahamum,cæterosq; ſucceſſores fęliciſsimè
docuit. Nec enim vlla exiſtẽte iam litterarum
inuentione, aut compagine, poterant aliter,q̃
tenaci memoria contineri. Abrahamus igitur

172 †ſuorum maiorum doctrina imbutus, cœle-
ſtem fabricam, mundiq; ordinem inſpiciẽs, de
illius creatione, & origine, ac de DEO illorum
Creatore, & adminiſtratore, & rectore ſanctè
prædicationẽ, & diſciplinam apud Chaldęos
inſtituit. Eodem etiam modo cũ Ægyptiorum
ſacerdotibus egit, vnde Aegyptij illorũ ſcien
tias, ex Chaldæorum traditionibus, & ſcholis
habuiſſe profitentur, q̃ inde ad Aſſyrios, Phœ-
nices, Tyrios, & Æthiopas peruenere. Vnde ab
Abrahamo de Vr Chaldæorum educto, omnia
ſcientiarum germina prodiere, vſq; etiam ad
Hebræos, & Ioſephum, qui eaſdem apud Pha-
raonem Aegypti Regem docens, poſt modum
interpretabatur. Hinc declinãte in peius mun
do, nec tenaciter memoria ſe exercente, Moy-
ſes, ita DEO mandante, ſcriptis, litteriſq; cœ-
173 pit ſe exercere: ſic Diuinas enucleãs †tradi-
tiones, quarum principia etiam apud Aegy-
ptios remanſere, quibus in dies illorum ſacer-
dotes ſe exercebant, Mercuriusque Triſmegi-
174 ſtus inter cæteros viguit. Hinc etiã illas† a-
pud Gręcos Cadmus, apud Italos Euander, aut
Nicoſtrata, vel Carmenta mater. Apud He-
bræos poſt Abrahami, ſucceſſorumq; curricu-
la, penes Sacerdotes, ac Reges eſt propagata.
175 Et hinc † Phærecides Syrus apud Græcos
176 ſcholam inſtituit: Hinc Draco. †& Solon, qui
litteris etiam Aegyptijs inſtructus, Athenien-
ſes viuendi mores, & leges edocuerunt. Chi-
lon Lacedemonijs tradidit, Bias Prienæis. Py-
tacus Mytilenæis, Cleobolus Lyndijs, Perian-
der Corinthijs, & Thales Mileſijs, Ideoque ij
Græciæ ſapientes appellati fuere. Ab ijs, vt
prædiximus, Pythagoras ille, ſiue Samius, ſiue
Tyrrhenus ille fuerit, ac Italus, (vt aliq volũt)
in Italiam venit, à quo, cum prius ſapientia
177 †appellaretur, fuit Philoſophia cognomina-
178 ta, vnde illorum Philoſophia Ionica, † horũ
verò Italica dictæ fuit. Hæc denique Pythago-
reorum Philoſophia, illorumq; diſciplina Ro-
179 mam edocuit, atque Numam † Pompilium
ad Religionis cultum allectauit. Notum eſto
enim eundem Numam libros duodecim ſcrip-
ſiſſe, tum Græcè, tum Latinè, in quibus Pytha-
gorica ſacra, & Põtificalia continerentur, eoſq;
voluiſſe in ſuo monumento recondi, ne ſacra,
& arcana in vulgus, ac propalam ederentur, vt
ſcribit Petrus Crinitus de Honeſta Diſciplin.
lib. 9. cap. 1. Verum tamen Numæ Pompilij tem
pore Pythagoras nõ fuit, ſed Tarquinij ſuper-
bi, vt docet Liuius lib. 1. Cicero. de Orat. lib. 2.
& Tuſculan. quęſt. lib. 1. Euſebius in Olympiad.
64. Aul. Gell. noct. Attic. lib. 17. cap. 21. & aper-
tis iam Alpibus, conditaque Maſsilia, etiam in
181 Gallias, ad Druidas, illam cognoſcẽtes† de-
ducta eſt. Ij cum antea nihil ſcriberent, aut lit-
teris traderent, ſacra exinde, ciuiliaq; inſtitu-
ta, Græcis litteris mandarunt, ac ſcribere cœ-
perunt. Stephanus Forcatulus I. C. de Gallorũ

Imperio. lib. 1. cenſuit aduerſum, quòd à Drui-
dibus Pythagoras multa didicerit, cum per
multos illi annos pluſquam mille illũ præceſ-
182 ſerint: Siue tñ ante† illi fuerint, ſiue poſt, vel
contemporanei, parui refert, cum vtrunq; rem
non tangat. Totum id, quod aſſerit ex alio non
pendet quàm quòd ex Italica ſcientia ſuos ſa-
pientes prodire ab negat, tantum illi nationi
amica fuit ſua ipſius Philautia, vt vel hoc etiã
ſibi ipſis ſtatuant, vt illorum ſapientiam par-
ticulari ipſorum dono, è cœlo ad illorũ ſolum
gratiã demiſſam credãt. Eſto enim, quòd Drui-
des aliqua docuerint eũdem Pythagoram, quę
fortè in ſua peregrinatione non didicerat: vel
eundem Pytaghoram eoſdem alia docuerit,
quæ ipſi in vno, eodemque loco perſiſtentes,
minimè didiciſſent, hoc tamen piaculum non
erit. Contrarium tamen ſcriptores omnes autu
mant, & præſertim Ammian. Marcelin. lib. 15.
quem idẽ Forcatulus pro ſua opinione aſpor-
tat, verum pro eo ad nil aliud facit, niſi ꝙ in-
ter ſtudia Galliæ, etãt plures ſectæ, ſcilicet Bar
dorum, Eubagum, & Druidum, & quòd ijs
Druidæ erant ingenijs celſiores. Sed tamen di
183 cit, quòd Autoritas Pythagoræ decreuit, †ꝙ
ſodalitijs aſtringerentur conſortijs, & ꝙ occul
tarum, atque altarum rerum quæſtionibus eri-
gerentur deſpectarent humana, animaſque im
mortales pronũciarent. Ex quibus demonſtra-
tur, quæ Pythagoras eos docuerit. Nec enim
irrepræhenſibilis temporibus illis, Pythagoræ
vita, Druidorum diſciplinis egebat, quando il
184 lorũ † vita omnis ſuperſtitionibus, & Magij
immerſa erat, ex Quercuũ, Roborumq; folijs,
viſco, alijſq; huiuſcemodi inanibus, & futili-
bus humanos actus gubernãtes, homines etiã
rigidiſſimè, & crudeliſſimè immolantes, & ci-
bis etiam apponentes: quorum ſacrificis dete-
ſtatur Strabo lib. 4. Quorum etiam obſcenum
185 viuendi Ritum ſuſtulit Tiberius† Cæſar, ho-
minum horum fallaciam, & ſacrificia effera, in-
tuitus. vt docet Plinius lib. 16. c. 44. & lib. 24.
cap. 11. lib. 29. cap. 3. lib. 30. cap. 1. & in Mona
Inſula inter Britanniam, & Hyberniam exiſten
tem, vbi tamquàm profugi ſe reduxerant, ſuis
186 ipſis ſacrificijs, ignibuſq; †cõſumpti, & abo-
liti ſunt. vt teſtatur Cornelius Tacitus Annalí.
lib. 14. Plin. lib. 4. cap. 16. vbi de Mona. & Chri-
ſtophorus Mileus de ſcribenda vniuerſit. Re-
rum Hiſtoria. lib. 5. & aliquid Petrus Crinitus
de Honeſta Diſciplin. lib. 10. cap. 6. Eorundem
187 † autem Druidum nulla extat ſcientiarum
aliquarum traditarum, vel memoria, vel Diſci-
plina. De Pythagoræ doctrina ſcribit etiã Ioa-
chimus Vadianus in Epithome de Tribus ter-
ræ partibus. In Italia.

Apud Hebræos (vt ad iter cæptum reuertar)
ex inde initia habuerunt Scholæ, & Sinagogæ,
nec enim in Sacra pagina, Sinagoga ſemper Ec
188 cleſiã ſignificabit, vt fuit† Caroli Sigonij de

Repub.

Repub. Hebræor. lib. 3. cap. 8. Opinio. Quan-
do Synagogam, illam ego fateor, vbi legum
189 Doctores leges docebant,† illaſq; interpræ-
tabantur; Quin immò vt diuerſa quandoq; ſu-
mnutur, per illud Salomonis Prouerbior. ca-
pit.5. Penè (inquit) fui in omni malo in me-
dio Eccleſiæ, & Sinagogæ cum per prius ibi-
dem antea dixiſſet. Hæc audiui vocem docen-
tiũ me,& magiſtris non inclinaui aurem meã:
Hoc probarut etism Matthæi cap.4.qui de IE-
SV CHRISTO loquens ait: Docens in Syna-
gogis eorum. & iterum Matth. cap. 9. Et cir-
cuibat Ieſus omnes Ciuitates, & Caſtella, do-
cens in Synagogis eorum.& iterum cap. 13. Et
veniẽs in patriam ſuam, & docebat eos in Sy-
nagogis eorum,ità vt mirarentur, & dicerent,
vnde huic ſapientia hæc,& virtutes? In eiſdem
itaque Synagogis docentes, Cathedras, vnde
docerent, & legerent habebant: & hoc eſt, de
quo habetur Matth. cap. 23. Amant enim pri-
mos recubitus in cœnis,& primas cathedras in
Synagogis. & ſimili modo, Marci cap.1.dicitur,
Et ingrediuntur Capharnaum,& ſtatim Sabba-
tis ingreſſus in Synagogam,docebat eos, & ſtu
pebant ſuper doctrina eius. Erat enim docens
eos,quaſi poteſtatem habens,& non ſicut ſcri-
bæ.& iterum Marci cap.6.Et facto Sabbato cœ-
pit in Synagoga docere, & multi audiẽtes ad-
mirabantur de doctrina eius.& cap.12.Cauete
à ſcribis,qui volunt in ſtolis ambulare, & ſalu-
tari in foro, & in primis Cathedris ſedere in
Synagogis. & Lucæ cap. 4. Et ipſe docebat in
Synagogis eorũ.& ibidem. Et venit Nazareth,
vbi erat nutritus,& intrauit ſecundum conſue
tudinem ſuam in Synagogam,& ſurrexit lege-
re.& Lucę c.6.Factum eſt,& in alio Sabbato,vt
intraret in Synagogam, & doceret. & cap.11.
Veh vobis Phariſæis,quia diligitis primas Ca-
thedras in Synagogis.& cap.13.Erat autem do
cens in Synagoga eorum Sabbatis. & cap. 20.
Attendite à ſcribis, qui ambulant in ſtolis, &
amant ſalutationes in foro, & primas Cathe-
das in Synagogis. & Ioan. cap.6. Hæc dixit in
Synagoga docens,in Capharnaum. Hinc idem
Chriſtus Iudæorum Pontifici,reſpõdens dixit,
Ioan.cap. 18. Ego ſemper docui in Synagoga.
Vnde apud Iudæos diuerſæ ſectæ, diuerſæque
illorum Synagogæ erant,eorundẽ Philoſopho-
190 rum ac ſapientum, † Eſſeni, Phariſæi, & Sa-
ducæi:de quorum Scholis,diſciplinis,& varie-
tatibus ſcribit Ioſephus. Antiquit. Iudaicar.
lib.18.c.2. & de Bello Iudaico.lib. 2. c.7.quos
meminit etiam Matth. c. 22. vbi hoc etiam te-
ſtatur Hieronymus. Quod & ſcribit Io. Zonar.
Hiſtoriar.lib.1.Et vltra illos apud Iudæos erãt
191 etiam Baſmothei,†Hemoto Baptiſtæ,& He-
bronæi,quos omnes cõmemorat Clemens Ro-
manus lib.6.Conſtitution. Apoſtolicar. cap.6.
Hinc tempore Stephani Protomartiris inquit
Lucas Actor. c. 6. Surrexerunt autem quidam
de Synagoga,quæ appellatur Libertinorum, &
192 † Cyrenenſiuum,& Alexandrinorum, & eo-
rum,qui erant à Cilicia,& Aſia diſputãtes cum
Stephano. & iterum de Paulo, & Barnaba lo-
quutus Lucas Actor.cap. 13. inquit, & ingreſſi
ſinagogam die Sabbathorum ſederunt. Poſt le-
ctionem autem legis, & prophetarum,miſerũt
Principes Synagogæ ad eos. & Idem Lucas
Actorum cap.17.Venerunt Theſſalonicam vbi
erat Synagoga Iudæorum:ſecundum conſuetu
dinem autem Paulus introiuit ad eos, & per
Sabbatha tria diſſerebat eis de ſcripturis. &
paulò poſt. Diſputabat igitur in Synagoga cũ
Iudæis. Et dum idem Paulus eſſet Corinthi di-
cit Lucas Actorum. cap. 18. Et diſputabat in
Synagoga per omne Sabbatum. Ex quibus ap-
193 paret † ſcholas fuiſſe etiam apud Hebræos,
194 aliaſq; gentes, & Scribarum officium† illud
fuiſſe,vt tamquam Doctores Sabbatis, in Syna
gogis docerent, vt inquit Philo de vita Moſis.
lib.5. Moris fuit Sabbatis operam dare Philo-
ſophiæ,Principe antecedente, & docente, quę
opus facto, & dicto eſſent, reliquis audienti-
bus, ex quo nunc etiam Philoſophantur Sabba
tis patrio more, nam Oratoria in Ciuitatibus,
Scholæ ſunt omnium virtutum,quibus Diuina,
humanaque intelliguntur, & corriguntur. Ha-
ctenus Philo.

Quàm optimè igitur Rex Catholicus, qui
etiam in orbe Nouo ſtudia vniuerſalia ſcien-
tiarum ſuis ſumptibus exerceri, pro ut eſt vni-
195 uerſale ſtudium in Regno† Meſſicano in ip-
ſa Meſſici vrbe, vt poſt Martinum Egnatium in
eius nauigatione, refert Ioannes Gonzalez de
Mendozza in dicta nauigatione cap. 4.

Superuacaneũ mihi videtur deſcribere Scho
las,& ſtudia antiquorum Romanorum, Chal-
dæorum, Aegyptiorum, Gymnoſophiſtarum,
Græcorum,Cõſtantinopolitanorum,aliarumq;
196 Gentium,præſertim apud† Principes Chri-
ſtianos,apud Chinos, populoſq; alios, & qui-
bus inſignibus tribuatur Doctorandi authori-
tas,quouè iure poteſtas hæc inuẽta fuit,& qua
ex cauſa,cum cuique ſint obuia, de Doctorum
enim inuentione, & inſignijs Latius dico de
Magiſtratuum edictis lib.1.cap.7.

Ex ijs,illorum Hæreticorum Doctrina con-
funditur,qui dixerũt vana eſſe generaliter ſtu-
197 dia, & gentilitate etiam † vana adinuenta,
& Eccleſiæ tantum proficere, quantum Diabo-
lus. Cuius prauiſsimæ impudentię,& nequiſsi-
198 mi delirij, fuit † author Ioannes Vuitcleph
Hæreticus. Hanc ego aſſertionem putaui, non
ſolum Deo,& Eccleſiæ eſſe contrariam, ſed ip
ſi eodem Diabolo: & facere tertiam quandam
ſpeciem (ſi dici fas eſt) pluſquã Diabolicam,
quia Diabolus intuitu ſtudiorum, & ſcientiæ
pellexit primos parentes ad patrandum faci-
nus,dicẽs illis: Eritis ſicut Dij ſcientes bonũ,&
malũ:& ſcientiarũ ſectatoribus, vt plurimum,

prauas opiniones ſuggerit,relinquẽs ſtolidos, ac ſcientiarum ignaros in ſtatu eorum. Hic autem hæreticus Archidiabolus propoſitionem fecit, qua mundus inſcitia, & ignorantia inuolueretur, ne ſcientiarum, atq; ſtudiorũ medio, detegerentur eius, aliorumq; Hæreticorũ opera praua, atq; nepharia: & fuit Muamedis diſciplinæ reſuſcitator, qui diſputàtiones præſcidit ne eius legis ſordities manifeſta fieret. Huius
199 Impij Viri aſſertiones † meritò per Eccleſiam fuerunt damnatę in Concilio Conſtantienſi. Seſſion.8. de quo latè Gabriel Prateolus de Vitis Hęreticor. in Ioanne Vuitclepho contra quem ſcribit Alphõſus de Caſtro aduerſus Hæreſes. lib.13. Damianus Roſcius de Hæreſibus. §. Scientia. num.4.

Academiarum verò, ac ſtudiorum Vniuerſalium conſtitutio, erectio, & creatio Iuris
200 † Regij, ac Principis eſt, nec per priuatũ hoc fieri permittitur, vt latius dixi ſupra cap.34.

Plura ſunt in Hiſpania Collegia, alijſque in Regnis Catholici Regis, quę vti longo ſermone indigentia, omitto, ne plus debito librum onerem.

ARGVMENT. CAP. XLI.

Pulcherrimo Catholici nomine Rex Hiſpanię decoratur. Quãdo primum hic honoris titulus eiſdem Regibus datus? Quis dederit? Quo in loco? Quid Catholici nomen ſignificet? Plures, qui ab euentibus diuerſa agnomina ſortiti ſunt recenſentur.

COMPENDIVM.

1 *Rex Hiſpaniarum dicitur Catholicus. 23.*
2 *Alexandri Macedonis virtutes, ſuperbia, & vitijs maculata.*
3 *Iouis vitia, & laſciuia.*
4 *Iouis filij ex meretricibus.*
5 *Nomina, quæ pluribus ab euentu contingerunt.*
6 *Iactantia, & inanis gloria, vbique ſibi arcem, ac ſedem facit.*
7 *Domitianus Imperator Dominus, ac Deus appellari voluit.*
8 *Heliogabali Imperatoris vitia.*
9 *Iactantiam ſequitur ruina.*
10 *Ferdinandus Aragonum Rex, an ipſe primo loco Catholicus dictus?*
11 *Alphonſus I. Cantabriæ Ducis filius, & Pelagij Regis ex Hermiſenda gener, an primus Catholicus appellatus?*
12 *Reccaredus Rex Hiſpaniarum, & Gothorum Primus Catholicus appellatus. nu. 13. 14. 16. 17.*
15 *Ciriola Epiſcopi Arriani facinus.*
18 *Gregorius Magnus de Reccaredo ſcribit Leandro Epiſcopo Hiſpalenſi, & eidem Reccaredo.*
19 *Rex Hiſpaniarum non poteſt eſſe, niſi ſit Catholicus.*
20 *Rex Hiſpaniarum dicitur Sereniſſimus.*
21 *Illuſtris.*
22 *Religioſiſſimus.*
23 *Catholicus.*
24 *Catholiciſſimus.*
25 *Mithridates Rex Ponti dicebatur Magnus.*
Pompeius Magnus.
26 *Herodes Aſcalonita Magnus.*
27 *Tãburlanus Scythia Rex Magnus dictus Tamithan, ſiuè Tamor langué, vel Temir Cutlu. nu. 28. 29.*
30 *Cangio Magnus Tartarorum Imperator.*
31 *Turcarum Imperator Magnum ſe appellat.*
32 *Alphonſus III. Rex Hiſpaniæ Magnus dictus.*
33 *Caſimirus II. Rex Poloniæ magnus dictus.*
34 *Matthæus Vicecomes Dux Mediolani magnus.*
Canis de Scala Magnus.
35 *Alphonſus Rex Neapolitanus appellatus magnanimus.*
36 *Laurentius Medices, ob eius virtutes Magnificus dictus, & eius laudes.*
37 *Coſmus Medices à Pio Quinto Summo Pontifice, Magnus Hetruriæ Dux creatus.*
38 *Reges Galliæ appellantur excellentiſſimi.*
39 *Glorioſi.*
40 *Illuſtres.*
Magnifici.
41 *Chriſtianiſſimi.*
42 *Reges Hiſpani dicuntur glorioſi.*
43 *Clariſsimi, & Chriſtianiſsimi.*
44 *Author reuocat, quæ adoleſcens dixerat.*
45 *Conſilium mutare de bono in melius ſapientis eſt.*
46 *Ioannem Papam fœminam non fuiſſe.*
47 *Ioannes VIII. Papa, & Alphonſus Rex Gallæciæ contemporanei.*
48 *Catholicus dicitur fidelis.*
49 *Præcepta Catholica dicuntur vniuerſalia.*
50 *Diacatholicon medicina vniuerſalis.*
51 *Fides Chriſtiana dicitur Catholica ideſt vniuerſalis.*
52 *Religio dicitur Catholica.*
53 *Collegium monachorum, & clericorum dicitur Catholicum.*
54 *Eccleſia dicitur Catholica ideſt vniuerſalis.*
55 *Chriſtus eſt ſupra omnem Eccleſiam.*
56 *Prædicatores non prædicabunt, niſi mittantur.*
57 *Eccleſia non eſt diuiſa in partes, & aſſimilatur tunicæ Chriſti inconſutili.*

CAP. XLI.

Hiſpanis Regibus, aptari fortaſsis metaphoricè poſſunt, quæ Dominus DEVS ad Abraham Geneſ. c.12. Magnificabo, inquit, nomen tuum, eriſq; benedictus. Cum eiſdem Re-
1 gibus, Catholici † Agnomen inditum fuerit, & hoc agnomine in gentem magnam magnificari extiterint. Tantò autem illud magnificentius eſt, & Illuſtrius, quantò nec ſuo, nec prædeceſſorum ſuorum aſtu, vel gloria illud ſibi appropriatunt.

priarunt. Alexander Macedo, adeò iactantię,
arrogantiæ, atque ſuperbiæ incubuit, vt cũctas
eius virtutes, ac magnificas in bellorum exer-
2 citationibus artes, eiſdem† vitijs commacula-
uerit. Inter illa, hoc etiam fuit, vt Magni agno-
mine non contentus, eo delirij peruenerit, vt
faſtidiens Philippum Regem Patrem, ac in pa-
trem habere dedignatus, Iouis Ammonis filiũ
vocari, ac publicè appellari ſtuduerit, quaſi Iu-
piter ille Magnus apud ipſum DEVS habere-
tur, vt hunc ſibi genitorem faſtu aucupare cõ-
cupiuerit; & quẽ ſibi natura verum Patrẽ con-
ceſſerat, abnegaret. In quantis mortalis huius
vitæ latebris cęcutiẽs cadit humana ſuperbia.
Regem, ac verũ Patrem actis ciuilibus, bellicíſ-
que magnificum repulit, vt alium quæreret pa-
trem, vitijs deditum, & laſciuijs immerſum.
3 †De quo quàm rectè ſcrutatur Arnobius diſpu
tationum aduerſus gentes. lib. 4. Poteſt, inquit,
vlla grauior contumelia Ioui veſtro infligi, aut
quicquam aliud, quod labefactet, aut deſtruat
Deorum Principis authoritatem, quàm quòd
eum creditis, voluptatibus aliquando libidi-
noſis victum, & in fœmineos appetitus inflam
mati pectoris incaluiſſe feruore. Et quis non
4 numeret filios, † quos ei tribuunt, Minoem, &
Rhadamantum ex Europa; Pelaſgum è Niobe;
Arcadem ex Caliſto; Argum, & Sarpedonem
ex Laodamia; Herculem ex Alcmena; Tayge-
tum, & Saonem ex Taygete; Caſtorem, Pollu-
cem, Helenam, & Clytemneſtrã è Leda; Zetum
ex Antiope; Perſeum ex Danae. Quis tot po-
terit enumerare? Vnde Poeta ille ait:

Fit Taurus, Cygnus, Satyrus, Aurumq; ob amorem,
Europæ, Ledes, Antiopæ, Danaes.

Quàm in formam non mutatus, vt ſuis poti-
retur amoribus? quas mulieres non adulterijs,
ſtupris, ac fornicationibus nõ maculauit? quas
non rapuit? Quid? quòd etiam in Ganimedem,
ac maſculos ſuam libidinem expleuit? Menda-
cijs, crudelitate, temeritate, cunctiſq; ſceleri-
bus abundauit. de quibus pleniſſimè Natalis
Comes Mithologiæ lib. 2. De quo etiam deri-
dendo inq̃t Clemens Alexãdrinus in Oration.
adhortatoria ad Gentes. In quantã libidinem
proceſsit ille Iupiter, qui tot noctes cum Alc-
mena tranſegit in delitijs. de quo plura ſcri-
pſere Io. Boccatius in Genealogia Deorũ. Li-
lius Gregorius Gyraldus de Dijs Gẽtium. Vin-
centius Chartarius de Deorum imaginibus.
5 Sic M. Valeſius Voluſus Maximi, † & Poplico-
læ agnomẽ vſurpauit: Scipio Æmilianus Aſia-
tici: Pub. Scipio Africani: Metellus Numidici:
L. Cornelius Fœlicis: P. Seruilius Iſaurici: Q.
Cęcilius Cretici: alijq; non parum multi glo-
rioſa ſibi ipſis agnomina vindicarunt: in qui-
bus non tam virtutes, quàm arrogantia, ſuper-
bia, & iactantia denotantur. Eadem enim ina-
nis gloria, & humanorum actuum inſolens ia-
6 ctantia, vbiq; ſibi arcem facit, † ac tenet, vt in-
quit Io. Chryſoſtomus in Epiſtol. Pauli ad Co-
rinth. Homil. 27.

Sic Sapor Perſarum Rex etiam inter Stellas
partem habere voluit, dum ad Conſtantinum
Imperatorem ſcribens, ſe Solis, ac Lunæ fra-
trem appellauit: vt habet Ammian. Marcellin.
Hiſtor. lib. 17. Domitianus Imperator, Domi-
7 nus, †ac Deus appellari voluit, non contentus
terrarum Imperio, cœleſtes honores occupare
deſtinans. Itidem fecit vitiorum vas, & offici-
8 na Heliogabalus, qui currui inſedens, † Tygri-
bus ducto, ſe Cybelem, Bacchumq; cognomi-
nauit. Omitto alios plurimos de quibus apud
Valerium lib. 9. cap. 5. Baptiſtam Fulgoſ. lib. 9.
c. 5. Andream Eborenſem. in titul. de Superbia.
Sed quæres vbi iſti à modo ſint? Et quo ſubla-
ti mortis genere? Nõne maiori ex parte vene-
no, aliauè morte violenta è viuis ſublati? quia
vt ait Chriſoſt. in Matth. Homil. 6. Iactantiam
9 †ſubſequitur ruina.

Non ſic Reges noſtri, Catholici nomẽ quæ-
ſierunt, ſed clarorum virorum vocibus, Sum-
morum Põtificum elogijs, & Oecumenicorum
Conciliorum acclamationibus, hoc titulo, &
alijs glorioſis agnominibus honeſtati fuere. Et
10 nonnulli voluere, Ferdinandum † Ioannis II.
Aragonum Regis filium, & alterius Ioannis II.
Caſtellæ Regis, ex Iſabella filia, generum, Hi-
ſpaniarum Regẽ, Catholici Regis nomine in-
ſignitum, in anno Domin. 1477. vt dicit Io. Mi-
chael Brutus Hiſtor. Florent. lib. 6. & nouiſſimè
D. Regens Maynoldus de Titulis Philippi Re-
gis: Alij verò contra, Catholicum prima vice
11 nominatum fuiſſe Alphonſum † I. Petri Cãta-
briæ Ducis filium, & Pelagij Regis ex Ermiſen
da filia generum, quia Gallæciam, & quàm plu
ra oppida à Sarracenis recuperauerit in anno
D. circiter. 739. vt voluit Alphõſus de Cartha-
gena Epiſcopus Burgen. in Anacephaleoſi de
Regibus Hiſpanis. c. 47. Michael Ritius Neapo
litanus de Regibus Hiſpan. lib. 2. Roderic. Ar-
chiepiſc. Toletanus in Chronico Hiſpan. lib. 4.
cap. 5. vbi hunc Alphonſum, Adelphonſum no
minat. & ſimiliter idẽ voluit Lucius Marineus
Siculus de reb. Hiſpanicis. lib. 7. in princip. Io.
Lautẽtius Anania in Fabrica Mũdi. in Europa.

Ego verò, antiquiori tempore, Hiſpaniarum
Regibus hoc nomen datum fuiſſe demonſtro.
Glorioſiſsimus enim Gothorũ, & Suenonum,
12 qui tum Hiſpaniæ Rex erat, Reccaredus, †mor
tuo Leouigildo Rege patre, quem aliqui Leo-
nigildum appellãt, quarto ſui Regni anno, qui
tũc erat Annus D. N. Ieſu Chriſti 594. Tertium
Toletanum Concilium congregauit, adhibitis
Metropolitanis, Mauſona Emeritenſi, Euphe-
mio Tarraconenſi, Leandro Hiſpalenſi, Mige-
tio Narbonenſi, & Panthardo Braccharenſi, Ar
chiepiſcopis, ac eorum ſuffraganeis, qui nume-
rum ſeptuaginta duorum, (vel ut alij volunt)
ſexaginta duorum expleuerũt. Hic igitur Patri

in Regno ſuccedens,moribus illum nõ eſt pro-
ſequuutus,nec fide. Ille enim Arrianæ ſectæ a-
cerrimumſe defenſorem : hic verò Catholicæ
13 fidei†aſſertorem ſtatim exhibuit. Ille Regnum
terrenum augere ſtuduit: hic cœleſte ſimul, &
terrenum Principatum ità curauit,vt iſtũ tran-
ſitorium, illum verò ſempiternum æſtimaret.
Quo circa iam dictam Synodum in Regali illa
vrbe ex diuerſis Hiſpaniæ, & Galliæ partibus
Prælatos conuocando in vnum habuit, & con-
gregauit. Apud quos orationem habuit piam,
atq; humiliſsimam, in qua longa ſerie propo-
ſuit, non eſſe iam diutius immorandum, quin
Arrij ſectatores, illius hæreſes abijcerent, &
14 Catholiciſsimam Eccleſiæ fidem †reciperent.
Ducentos enim circiter per annos illius tam
impij, atq; immaniſsimi hominis labes, ac ſe-
cta, maximam Chriſtiani orbis partem infece-
rat. Illam igitur ab orbe Chriſtiano eliminari
concupiſcẽs,Diuino ſpiritu inflammatus,con-
tendens,ratione,atq; exemplis Catholicam ve
ritatem confirmauit. Quòd nunq̃ ab Arrianis
infirmos aliquos curatos vidiſſet; & è contra
à Catholicis,ęgros ſanitati reſtitutos,mortuos
ſuſcitatos, aliaq; ſtupenda miracula exhibita,
quorũ operationes ab alijs minimè fieri poſ-
ſunt,niſi à viris ſanctis, & DEO gratis. Memo-
ria etiamrepetebat, anteceſſorum ſuorum tem
pore, patris ſui præſertim, Arrianum quẽdam
Epiſcopum: qui diù iactauerat cæcis lumen il-
lum reſtituere;cęco ſimulanti cęcitatem tacto,
perpetuæ cæcitati damnatum, & ideo Epiſco-
pum illum abijſſe confuſum, de quo ſtatim di-
15 cam. Is fuit Ciriola quidam Epiſcopus†Arria-
nus, qui, vt videretur miracula facere, dedit
cuidam aureos quinquaginta,vt manè ſequen-
ti,ſe tranſeuntem expectaret,& tamquam à na
tiuitate cæcum,ſe ſimulando, ab ipſo luminis
gratiã poſceret. Ille quæſtu auidus omnia pro
voto pollicitus. Tum tranſeunte per publicam
viam,ac plateam Epiſcopo poſtulat, vt ſibi cæ-
citatis gratiam, reddẽdo lumina,faceret: Tum
Epiſcopo illius oculos tãgente,cęcus verè ſta-
tim magno dolore euaſit: ità, vt ille clamare
coactus fuerit. Veh mihi quia ſeductus ſum ab
inimico Diuinæ legis. Veh quia DEVM per pe-
cuniam irridere volui,& quinquaginta aureos
accepi,vt hoc facinus perpetrarem. Ecce (in-
quit,illi Pſeudo Epiſcopo Ciriolę) Aurũ tuum,
redde mihi lumen meum, quod dolo tuo per-
didi. Et cõuocans magna voce Epiſcopos Ca-
tholicos, Vindemialem, Longinũ,& Eugenium,
illos rogat, vt viſum ſibi reſtituant pro vt præ-
cedente fidei profeſſione,& Arrianarum aſſer-
tionum repulſatione, Eugenius Epiſcopus, vir
DEI, Catholicum, ſanctiſsimæ crucis ſigno ſu-
per oculos facto,Diuina operante gratia, pri-
ſtinæ luci reſtituit. vt teſtatur Gregorius Turo
nenſis Hiſtoriar. lib. 2.& nouiſsimè Alanus Co
16 pus Anglus Dialogo.6.c.29. Et deinde †Recca-
redus Rex quendam librum protulit ſcriptum,
vt relegeretur ſua aſſertio:Quo lecto,&ab Epi-
ſcopis intellecto, in eo confeſſus eſt Catholi-
cã fidem iuxta Canones quatuor Conciliorum
Generalium, quæ omnia à Concilio eorũdem
Prælatorum cõfirmata,& recepta: & in eadem
Synodo multa fuere geſta, quæ in libris iuris
Pontificijs redacta ſunt,& ab vniuerſali Eccle-
ſia, Summiſq; Pontificibus confirmata. Vnde
ab vniuerſo Concilio vnanimi voce acclama-
tũ eſt: Ad laudes DEI Optimi Maximi,ac Dñi
Noſtri Ieſu Chriſti, & Spiritus ſancti. Et abie-
cta,& eliminata eſt ab omni Gothorũ, ac Sue-
nonum gente Arriana perfidia. Et conclama-
tiones redditæ Regi à Cõcilio hac forma. Rec
17 caredo Regi RELIGIOSISSIMO,†GLORIO-
SISSIMO, PIISSIMO, ET VERE CATHOLI-
CO. Cui Concilio ſubſcripſit idem Rex,& Ba-
da glorioſa Regina eius coniux,& omnes Me-
tropolitæ, & Epiſcopi. Hoc ipſum conſtat per
ſcripturas veras in ſumma Conciliorum vol.3.
in Tertio Concilio Toletano, quod huius rei
cauſa actũ fuit. Teſtatur etiam Gregorius Tu-
ronenſ. Hiſtor.lib.9.cap.15. Rodericus Archie-
piſcopus Toletanus Chronicor. lib. 2. cap.15.
Alphonſus de Cartagena Epiſcop. Burgenſ. in
Anacephaleoſi.cap. 25. Michael Ritius de Re-
gibus Hiſpan.lib.1. Vnde Diuus Gregorius Ma
gnus lib. Epiſtol. 1. Epiſt. 41. Scribens Sancto
18 Leandro Epiſcopo†Hiſpalenſi dicit. Explere
autem loquendo nullatenus valeo gaudium
meum, quòd communem filium Reccaredum
Glorioſiſsimum Regem ad Catholicam fidem,
integerrima agnoui deuotione conuerſum. &
idem Gregorius lib. 7. Epiſt. 126. Lætatur ei-
dem Reccaredo Regi de abolitione Arrianæ
impietatis. Quę omnia idem Rex operatus eſt,
Spiritu Sancto ductus,iugiq; conuerſatione,&
conſuetudine ſanctorũ virorum, Iſidori, Lean-
dri,& Fulgentij Epiſcoporum,à quorum conſi
lio ne diſcederet, Leouigildus Rex pater mo-
riens præceperat: vt eſt author. Io. Magnus
Archiepiſcopus Vſpalenſis Hiſtorię Gothor.&
Suenon.lib.16.c.9.& Io.Lucius Marineus Sicu-
lus in Hiſtoria Hiſpanica. lib. 5. vbi agens de
ſanctis,& Martyribus Hiſpaniæ, ſcribit de ſan-
ctis Fulgentio, Leandro, & Iſidoro. de quibus
egi pluries in ijs cõmentarijs. Propterea cum
videam in eodem Concilio ſic acclamatum.
Cui à DEO æternum meritum,niſi vero OR-
TODOXO Reccaredo Regi? Cui præſens Glo-
ria,& æterna, niſi vero DEI amatori Reccare-
do Regi? Quæ latius habentur,in eodem Con-
cilio, quòd celebratum quidam aſſeruerunt in
Anno D.N.Ieſu Chriſti 589. tẽpore Pelagij II.
Summi Põtificis. Sed tamen potius ſub Grego-
rio Magno factum fuiſſe conſtat ex ſupra nota-
tis eiuſdem Pontificis authoritatibus. Fuiſſe
autem actum poſt annum 590. quo fuit Diuus
Gregorius Pontifex creatus, vt per Sigonium,

&

& Genebrardum. Ab eo igitur tempore Hi-
ſpani Reges in fide Catholica perſeuerantes,
non tantum hoc nomen ſibi à Concilio tribu-
tũ conſeruarunt, ſed longè celebrius ſemper,
& fęlicius pijs actibus propagarunt. De quo
Reccaredo nouiſsimè lingua Italica Io. Bote-
rus de legibus ſtatus. lib.1.c.10. & de hoc etiã
certiorem feci Scipionem Mazzellam, qui di-
xit, ità ſe deducturum in vita Regis Ferdinan-
di Primi, cum moliatur ſcribere eorumdem Re
gum Neapolitanorum vitas Italo idiomate.

Hinc dum Rex Hiſpaniarum creatur, ac ad
Regni culmina aſcendit, Catholicæ fidei aſſer-
19 tor † eſſe debet. vt concluditur in Concilio
Toletano.8. c.10. Quamobrem eius dignitatis
apicem non ſortitur, nec ante conſcendit Re-
gni ſedem, quàm inter reliqua cõditionum ſa-
cramenta, pollicitus fuerit, ſe quẽquam in Re-
gno ſuo fidem Violantem Catholicam, nõ per-
miſſurum. Vt itidem cautum eſt in Concilio
Toletano.6.c.8.& docet Io. Sotteallus in Sum-
ma Põtificalium.§.Hiſpania. Hinc etiam Theo-
doricus Gothorum, Hiſpaniæ, & Italiæ Rex ap
20 pellatur Sereniſsimus. † in c. Cõcilla.17. diſtin.
Et dum Innocentius III. Summus Põtifex ſcri-
bens Regi Aragoniæ in c. Quanto. de iureiur.
21 Illuſtris † titulo illum honorauit. Et alibi. Siſe-
butus Rex Hiſpaniæ. Gothorum, & Suenonum
22 appellatur Religioſiſsimus † in Concilio Tole
tano. in c. de Iudæis.45. diſtinct. in c. Maiores.
de Baptiſ. Io. Magnus de Hiſtor. Gothor. lib.16.
23 cap.14. Et Hiſpaniarum Rex, Catholicus † ap-
pellatur, vt p Barth. de Caſſen in Catalog. Glo-
riæ Mundi. p.5. Conſideration. 31. & 32. Quin-
24 immò Catholiciſsimus † à Petro Belluga in
Specul. Principum. Rub.14 §. Veniamus. nu.11.
Nec requiruntur plura teſtimonia ad hoc pro-
bandum, quia plurimas inſpicere licet in iure
Canonum Summorum Põtificum Conſtitutio-
nes, ac epiſtolas, quibus Catholici titulo Phi-
lippus Rex, ſuiq; prædeceſſores vocati ſemper
fuere, vt modo appellantur.

Non inuidet itaq; Rex Hiſpaniarum, ac Sici
25 liæ, Catholicus, quòd Mithridates † Parthorum
Rex. Magni ſibi nomen quæſierit. vt dicit Iuſti-
nus Hiſtoriar. lib.42. Et quòd Põpeius Magnus
etiam appellaretur, vt ſunt authores Liuius
lib.9. Oroſius lib.6.c.13. Eutropius lib.6. Non
26 Herodi Magno † Aſcalonitæ. de quo diximus
in Apologia Catholica in ſentẽtiã Pilati Aqui-
27 læ repertam. Non etiam Tãberlano, qui † Ma-
gnus etiã appellatus eſt, de quo Baptiſta Ful-
goſ. lib.2.c.2. lib.3. cap.4. lib.9. capit.5. Pandol-
phus Collenucius Hiſtoriar. Neapol. lib.1. in fi.
Vuolphgangus Drechslerus de Reb. Turcicis.
ſub anno 1397. Hic, vt aliqui volunt, appella-
28 batur † Tamithan, ſiue Tamot languè. Tarta-
rorum enim lingua, Tamot erat propriũ illius
Principis nomen, Languè autem Claudum ſi-
gnificat, prout iam Claudum fuiſſe perhibet
Garzias Hortus Simplicium Aromatum. lib.1.
cap.28. Quàmquam alij aſſeruerunt illum vo-
29 catum fuiſſe † Temit Cutlu: Temit enim ideſt
Fęlix, Cutlu idem eſt, quòd Ferreus, ſiue Belli-
coſus eorum lingua. vt dicit Matthias de Mi-
choan Sarmatiæ lib.1. c.10. quem refert, & ſe-
quitur Carolus Cluſius ad Hortum in ſupra al-
30 legato. cap.28. Nec inuidet † Cangio Magno
Tartarorum Imperatori: Can enim illorum pa
tria lingua, Imperatorem deſignat; & idcirco
poſteri omnes Can Magni appellari conſueue-
rũt, vt dicit Haito Armenus de Regibus Oriẽ-
tis. & Cęlius Auguſtinius Hiſtoriæ Sarraceni-
cæ. lib.3. Nec etiam Turcarum Imperatori, qui
31 † ſe Magnum nominat, idque cęptum à Mua-
mede Secundo, quo tempore Chriſtianis Prin-
cipibus duo Imperia abſtulit, Trapezuntinum,
& Conſtantinopolitanum, & Regna duodecim
ademit, ac ducentas Vrbes cępit; vt ſunt autho
res Paulus Iouius, Cęlius Auguſtinius, & Vuol
phgangus Drechslerus. Nec etiam inuidet Al-
32 phõſo Tertio Regi, qui † ob eius facta egregia,
Magni nomen promeruit. de quo Roderic. Ar-
chiepiſc. Toletan. Hiſtoriar. lib.5. cap.15. vſque
ad c.20. excluſiuè: Alphonſus Epiſcopus Bur-
genſ. in Anacephaleoſi de Regib. Hiſpanis. ca.
56. Lucius Marineus Hiſtor. Hiſpanicar. lib.7.
33 Nec Caſimiro † Secundo Regi Polonorũ, qui
& ipſe Magnus eſt nominatus. vt per Martin.
Cromerum Hiſtor. Polonic. lib.12. Albert. Crãt.
in Vuandalia. lib.2.c.3. & lib.11. c.35. Nec etiã
34 Mattheo † Magno Vicecomiti Duci Mediola ẽ
ſium, non † Magno Cani de Scala, Non Alphon
35 ſo † Regi Neapolitano Magnanimo appella-
to; de quo poſt nonnullos, quos adduximus,
plura diximus ad Bellugam in Specul. Princi-
pum. in princ. in verb. Alphonſum. Non inui-
36 det itidem Laurentio † Mediceo, qui ob ſin-
gulares animi ſui dotes Magnifici nomen pro-
meruit, ſub quo Muſæ omnes adeò floruere, vt
& Platonis, Ariſtotelis, aliorumq; quamplurimũ
Philoſophorum, aliorumq; ſcriptorum opera
latino ſermoni elegantiora, eius mandato ſuæ
domi interpretata, & reſtituta fuerint: ſub eo, &
ex eius domo, veluti ex Equo Troiano milita-
runt Beſſario Cardinalis, Frãciſcus Bandinus,
Antonius Allius, Argyropolus, Angelus Poli-
tianus, Chriſtophorus Landinus, Carolus, &
Chriſtophorus Marſupini, Bernardus Nutus,
Thomas Bencius, Ioannes Caualcantius, Ioan-
nes Laſcaris, Marſilius Ficinus, Demetrius Cal
condilis, alijq; multi, qui ſuis ſcriptis orbem
Chriſtianum illuſtrarunt. Vtinam plures Lau-
rentij reperirentur, quia bonarum literarũ ſtu-
dia, reciperent incrementum. Ego huius ſum-
mi viri actibus ardens, dũ illius ſtatuam, è Pe-
ruſia rediens, in Eccleſia Sanctæ Mariæ de An-
gelis propè Aſſiſium, in qua habitant Fratres
Franciſcani minores, ſtrictioris obſeruantiæ,
conſpexiſſem, pluries in eum ſuſpirans Pictorẽ
ac-

accerſitū fori, qui mihi ex illa ſtatua effigiem
efformauit, quam gratiſsimè in meo muſeo
obſeruo. de quo plura Paulus Iouius in Elo-
gijs, alijq́; ſcriptores. Nō inuidet inſuper Coſ-
mo Mediceo, qui ob ſua innumerabilia corpo-
ris, & animi encomia à Pio V. Pontifice Maxi-
37 mo Magni † Ducis Hetruriæ titulo honoratus
eſt. Non deniq; inuidet Galliæ Regibus, qui
38 Excellentiſsimi appellantur. † c. Excellentiſsi-
39 mus 11. q. 3. appellantur glorioſi. c. † Hæc quip-
40 pe. 3. q. 6. Dicūtur Illuſtres c. † Nouit. de Iudic.
Dicuntur Magnifici. in c. Nouit de offic. deleg.
Barth. de Caſſęn. in Gloria Mundi. parte 5. con-
ſiderat. 30. & 31. & in Conſuetud. Burgund.
Rub. 8. §. 3. in verb. Ab inteſtato. nu. 25. Et ap-
41 lantur † Chriſtianiſsimi, authoritate. extrauag.
Prodiēs. Ioānis xxij. de Crim. Falſ. vt dicit Ca-
rol. de Graſſal. Regal. Franciæ. lib. 1. Iure 3.
Caſſęn. in locis ſupra allegatis. Iacobus Bonau-
di in Panegyrico. Guilelm. Benedict. in rep. c.
Raynutius. in verbo. Et vxorem nomine Ade-
laſiam. Deciſ. 2. nu. 73. de Teſtam. Nicol. Boer.
de authorit Magni conſil. in Addit. 1. num. 48.
Ioan. Anton. Niger. in extrauag. Clem. 7. de vi-
ta, & honeſt. cleric. in verb. Catholici. num. 6. &
Reſtaurus Caſtaldus de Imperator. q. 59. nu. 7.

Ioannes Octauus Summus Pontifex in anno
853. quo fuit creatus, & vixit ad annum vſque
855. ſcribens Regi Hiſpaniarum Adelphonſo,
42 vocauit eum glorioſum, † Clariſsimum, &
43 † Chriſtianiſsimum. vt patet ex duabus Epi-
ſtolis, relatis ad litteram à Roderico Archi-
epiſcop. lib. 5. cap. 17. Et quatenus dicerent
illum fuiſſe Fœminam, vt aſſeruit Baptiſta Pla-
tina, & poſt Antoninum Archiepiſcopum Flo-
rentinum, & Franciſcum Marcum, nos quoque
ſcripſimus de Compromiſs. §. 2. gloſs. 4. ſub
num. 22. Tamen dicimus, quod & ſi fœmina
fuiſſet, quæ egiſſet valida eſſent, vt dicit Fran-
ciſc. Marc. in deciſ. Delphinal. 1305. in fin. vol.
1. & voluit nouiſsimè Alanus Copus. Dialog.
1. cap. 8. Nec verum eſt illum fœminam fuiſſe;
& licet ego, vbi ſupra, contrarium affirmaue-
rim, tamen mea opinio tunc fuit relatiua ad il-
los, quos retuli: & ex nunc, more Diui Auguſti-
ni, eam opinionem recanto: melius à me ipſo
correctionē offerens, quàm ab alio illam expe-
ctare. Cum præſertim, qn̄ tunc ſcripſi in æta-
44 ris adoleſcentis † flore conſtitutus eſſem, ità
vt dicere poſsim illud Pauli Apoſtoli. Quando
eram paruulus loquebar, vt paruulus. nunc
autem maior factus euacuaui ea, quæ ſunt par
uuli. Mutare enim conſilium de bono in me-
45 lius ſapientis eſt. Quia illi opinioni † caput
fecerunt ex Latinis Sigibertus, ex Græcis Lao-
nicus Calcondilis. vt inquit Alanus Copus in
46 dicto cap. 8. Non fuiſſe autem † fœminam ante
eoſdem tenuit Bartholomeus Carranza, vti
eum refert Michael Bucchingerus Hiſtoriæ
Eccleſiaſticæ. fol. 214. & metam fabulam hanc
eſſe contendit Honuphrius Panuinius ad Pla-
tinam: quod & nouiſſimè corroborat Simon
Maiolus Epiſcop. Vulturarienſis de irregula-
rit. lib. 1. capit. 28. num. 10. cum pluribus ſeqq.
47 Eandem vero Epiſtolam fuiſſe factam † in an-
no 883. ſcripſit Lucius Marineus Hiſtor. Hi-
ſpanic. lib. 7. quo in anno erat in Sede Sum-
mus Pontifex Ioannes ille Romanus creatus
poſt Adrianum Secundū; ſed dicere voluit an-
no 882. Ex quo Pontifex ille mortuus eſt 18.
Calendas Ianuarias, quæ ſunt ad diem xv. De-
cembris anni 882. quia ſequentibus diebus
Natalitijs Domini, fuit creatus Martinus II. vt
teſtatur poſt alios Carolus Sigonius de Re-
gno Italię. lib. 5. & nouiſſimè Chriſtianus Adri-
chomius in Chronicō anni 882. Et ab hoc Pon
tifice Ioanne Epiſtolam eam emanaſſe fatен-
dum eſt: quia hic Alphonſus Rex regnauit ab
anno 846. quo erat annorum xiv. & durauit
alijs annis xlvj. per totum annum 892. Explo-
ſa opinione illorum, qui aſſererent emanaſſe
ab illo Ioanne Maguntiaco: ea præſertim con-
ſideratione, quia Vrbs Roma, Secundum An-
tonini Auguſti Itinerarium, diſtat à Compo-
ſtella, & Gallecia per duo fermè millia millia-
ria. Si ſcribebat Pontifex vti Regi Galleciæ, &
Ioannes ille fabuloſus non duraſſet, niſi duo-
bus annis, & menſe vno, conſequens erit, vix
auditam fuiſſe electionem, & creationem Pon-
tificis, quod fuiſſet audita mors in partibus tā
longinquis; cum iſte Ioannes fuerit electus
Pontifex (vt aſſerunt) in anno 853. Et mor-
tuus anno 855. Quo tempore Alphonſus ad-
modum Adoleſcens bella aliqua non geſſerat,
ex quibus motus fuiſſet Pontifex ad ſcriben-
dum eidem Regi. Verius igitur erit, ac veri-
tati ſimile, quòd cum poſtmodum in ætate
prouectiori, tot clariſſima acta geſſiſſet, quòd
Ioannes alius Romanus Pontifex ei ſcripſe-
rit: Tanto plus cum illum Ioannem omnes
ſcriptores Eccleſiaſtici in Pontificum nume-
rum non aggregent, nec in Catalogo ipſorum
ponant: prout nouiſſimè nullam de illo men-
tionem facit Carolus Sigonius in dicto lib. 5.
vbi poſt Leonis Quarti, ponit electionem Be-
nedicti Tertij, Nicolai Primi, Adriani Secūdi,
& poſtmodum Ioannis Octaui. Hoc idem facit
Adrichomius.

Omnes autem titulos Honorificos reliquer-
runt Reges Hiſpani, ſolo Catholici titulo re-
tento: nomen, quorumlibet omnium, & grani-
us, & Maieſtate dignum eorum. Siue enim Ca-
48 tholicus exponatur fidelis, † ac Fidei Chri-
ſtianæ obſeruator Zelantiſſimus; cum, quam ſe-
mel CHRISTI fidem ſuſceperint, nunquam
abhorruerint, & indefeſsè ſeruauerint: vt ca-
pitur à Gloſs. in Clem. 1. § Regula. vbi Cardi-
nal. de ſtatu Monach. & nos diximus ad Bellu-
gam in Specul. Principum. Rub. 6. in verb. Fi-
deles. prout Reges noſtri, qui nunc in viuis

A 2 agunt,

agunt, alijq́ue illorum anteceſſores præſtite-
runt : vt latiſſimè dicemus in Capite ſeq. De-
clarat id verbum Fabius Quintilian. Inſtitut.
Orator. lib. 2. cap. 13 vbi dicit in Arte Orato-
49 ria ipſum ſemper alligare ſe ad præcepta †Ca-
tholica, ideſt vniuerſalia. Græcè enim, Catho-
lici dicuntur vniuerſales, idiomate Latino-
rum. Hinc apud Medicos, ea Medicaminis
50 compoſitio extat, quæ † Diacatholicon nun-
cupatur, quæ confectio eſt abſque nocumento
omnes humores euacuans, & ſine incommo-
ditate ipſos vniuerſaliter reſpiciens, de qua
apud Nicolaum in Antidotario, & apud Pla-
tearium de Salerno, & apud Ioãnem Iacobum
Manlium.

Hinc Iſidorus lib. Ethimolog. 10. exponit
verbum Catholicum, ideſt vniuerſale. Vnde
Reges noſtri appellantur Catholici, quia Chri
ſtiani Fideles, & Fides Chriſtiana dicitur Ca-
51 tholica, ideſt † vniuerſalis, cuius ipſi Reges
Hiſpani curam, & tutelam fidiſſimam habue-
runt, & habent. probatur in c. Excommunica-
mus. in princ. extra. de Hæretic. in Rubricis
extra. de ſumma Trinit. & Fid. Cathol. & in 6.
in Clementinis extrauagantibus. & in l. Li-
quet. & tot. titulo. C. eo. Archidiacon. in c. Fun-
damenta. de elect. in 6. Sic & Religio dicitur
52 Catholica† l. 2. C. de ſumma Trinit. & fid. Ca-
tho. l. Mathematicos. l. Nemo. C. de Epiſcopal.
Audien. & Collegium Monachorum, & Cleri-
53 corum Catholicum † nuncupatur. in l. 1. C. de
ſacroſ. Eccleſ. Sic etiam ſancta Romana Eccle-
ſia, Catholica, & vniuerſalis appellatur, totum
54 † complectens, & compræhendens mundum.
c. 1. 21. q. 4. cap. Hæc eſt. 24. q. 1. & in extrauag.
Vnam ſanctam. de Maior. & obed. in communi-
bus. l. Si quis in hoc genus. C. de Epiſcop. &
Cleric. l. Decernimus. C. de Epiſcopal. audien-
tia. l. 1. C. de his, qui ad eccleſ. confug. Hæc no-
ſtra eſt eccleſia, quæ nulla gente, nullaque Pro-
uincia reſtringitur, ſed vniuerſalis eſt, & toto
terrarum orbe diffuſa, & ab Apoſtolis prædi-
cata ex ordinatione Chriſti illius capitis, qui
55 eſt ſupra † omnem eccleſiam: vt inquit Paulus
ad Ephæſ. cap. 1. & ipſe dedit Apoſtolis man-
datum, vt prædicarent Euangelium omni crea-
turæ. Matth. cap. 10. Vt euntes Baptizarent om
nes gentes. Matth. cap. vltimo. Nec enim ſi miſ-
ſi nõ fuiſſent, prædicare potuiſſent. Quomodo
56 enim prædicabunt, niſi † mittantur? dicit Pau-
lus ad Romanos. cap. 10. Hinc verificatur illud
Dauid Pſalm. 18. In omnem terram exiuit ſo-
nus eorum. & in fines orbis terrę verba eorum.
Vnde Apoſtolus ad Romanos cap. 1. Gratias
ago (inquit) DEO meo, pro omnibus vobis,
quia fides noſtra annunciatur in vniuerſo mun
do. Ideoq́, Catholica Eccleſia, ſancta dicitur,
quia vniuerſalis. De qua latiſſimè Auguſtinus
de vera Religione cap. 7. & ad Donatiſtas Epi
ſtol. 166. Beda in Cantica Canticorum cap. 6.
Deſignata per inconſutilem CHRISTI tuni-
cam, quæ non fuit, ſicut veſtimenta, diuiſa in
57 partes, † ſed ſuper illã totam miſerunt ſortem,
de qua habetur Ioan. cap. 19. ſuper quo Augu-
ſtinus tract. 118. inquit: Tunica autem inconſu-
tilis, ne aliquando diſſuatur, ad vnum perue-
nit, quia in vnum omnes colligit. Sicut in Apo-
ſtolis, cum eſſet etiam ipſe numerus duodena-
rius, ideſt quadripartitus in ternos, & omnes
eſſent interrogati, ſolus Petrus reſpondit : Tu
es Chriſtus filius Dei viui. Et ei dicitur : Tibi
dabo claues Regni cęlorum : tamquàm ligan-
di, & ſoluẽdi ſolus acceperit poteſtatem, cum,
& illud vnus pro omnibus dixerit : & hoc cum
omnibus, tamquam perſonam gerens ipſius
vnitatis acceperit. Ideo vnus pro omnibus,
quia vnitus eſt in omnibus. Vnde, & hic cum
dixiſſet, (Deſuper contexta) addidit (per to-
tum) quod ſi referamus ad id, quod ſignificat,
nemo eius eſt expers, quæ pertinere ad totum
inueniatur, à quo toto, ſicut Græca indicat lin
gua, Catholica vocatur Eccleſia. Hæc Auguſti-
nus. de quo etiam optimè Fridericus Impera-
tor in Cõſt. Regni. Incõſutilem. vbi DD. noſtri.

Cum itaq; Reges noſtri Catholici nomine illuſtrentur, & ſic quodammodo conſtituti ad mundi vniuerſalitatem, ſcilicet ad ſeminanda ſanctæ Chriſtianæ Eccleſiæ, & fidei rundimenta, ac præcepta ad diuerſa mundi climata, ac Regiones, ad extremas incognitarum Prouinciarum plagas ſeminandum DEI Optimi Maximi Ieſu Chriſti Sanctum Euangelium. Reliquum erit, vt hoc Axioma multis ſcripturæ ſacræ teſtimonijs probemus, vt pateat hoc, Catholicos Reges, eorumq́; Familiam ad hanc Eccleſiæ Catholicæ propagationem, & defenſionem diuina Gratia fuiſſe vocatos, & demũ firmiſſimis iſtud exemplis comprobetur, quæ vt faciliori via, ac methodo breuiori adimpleantur, ſequenti capite complectemur.

ARGVMENT. CAP. XLII.

Quomodo per actus exhibitos, Catholici Reges, hoc nomen promeruerint: quos pro Chriſti Eccleſia, fideq́; actus fecerint: & qui Reges hoc impleuerint: amplè traditum eſt.

COMPENDIVM.

1 *Fortitudo deſtruitur, niſi conſilio fulciatur.*
2 *Eccleſia Catholica dicitur per vniuerſum orbem diffuſa.*
3 *Catholon gracè, totum dicitur.*
4 *Catholicus vir quis ſit declaratur.*
5 *Catholici Reges pro fide Chriſti quæ perpeſſi ſunt.*

6 *Author*

6 *Author in enarrandis Catholicorum Regum actibus, omiſsis fabulis, vt multorum mos fuit, veritatis ſimplicitate vſus.*
7 *Siſebuti Hiſpaniarum Regis virtutes.*
8 *Nonaginta Iudæorum millia baptizari fecit.*
Acephalorum hæreſim ſuſtulit. nu. 9.
Concilio Hiſpalenſi Sanctus Iſidorus interfuit.
Acephali Hæretici quid ſentiebant?
10 *Cindaſuindi Regis Hiſpani virtutes. nu. 11. 12.*
11 *Libros Moralium Diui Gregorij originales habuit.*
12 *Taio Epiſcopus Cæſaraugustanus pro eiſdem libris ad Pontificem mittitur.*
13 *Miraculum pro libris Moralium Gregorij.*
14 *Bamba Regis Hiſpani virtutes.*
Ducentas ſeptuaginta Naues Arabum cum hominibus incendio conſumpſit.
15 *Pelagius Cantabriæ Dux Aſturum, & Legionis Regnum à manibus Arabum vindicauit.*
Viginti millia Arabes interfecit.
16 *Alphonſus Pelagij gener, Galliciam, atque alias prouincias à Sarracenis accepit.*
17 *Alphonſus Caſtus, ſeptuaginta millia Arabes proſtrauit.*
18 *Ei per Angelum in Ouetenſi Eccleſia Crux aſportata.*
19 *Carolum Magnum, Rolandum, (quem Orlandum vulgus appellat,) deuicit.*
20 *Ramyri Regis Veremundi filij virtutes.*
21 *Ordonij Ramiri filij virtutes.*
Muzam Regem Arabum, & duodecim millia Arabes occidit.
Zeith Regem Canariæ, & Muzerez Regem Salmanticæ vicit.
22 *Alphonſi III. virtutes, cognomento Magni.*
Portugalliæ Regnum à Sarracenis ademit.
Abohalim Ducem Arabum cœpit.
Theſauros pauperibus erogauit.
Diui Iacobi Eccleſiam exornauit.
23 *Ordonij Secundi Regis virtutes.*
24 *Veremundi Regis virtutes.*
25 *Ferdinandi Sanctij Maioris filij virtutes.*
Portugalliam, & Coimbram Ciuitatem obtinuit.
26 *Alphonſus VI. Toletum Sarracenis pulſis, cœpit.*
27 *Alphonſus Nauus Rex ducenta Sarracenorum millia occidit.*
Ferdinandus III. Rex, Cordubam, Hiſpalim, Giēnam, & Vandaluziam quæſiuit.
28 *Alphōſus Decimus, Aſtronomus, Imperator electus, Murciam acquiſiuit.*
Sanctius Quartus Tariſam cœpit.
29 *Ferdinādus Sāctij Quarti filius Gibaltarrā obtinuit.*
30 *Alphonſus Vndecimus, Reges Granatæ, & Benamarin vicit. Alcalam, & Algeziram cœpit.*
31 *Algezira quid?*
32 *Iacobus Fortunatus Rex Valentiam, & Maioricam à Mauris eripuit.*
33 *Ferdinandus V. Rex Ioannis Aragoniæ Regis filius, Iuſtus cognominatus.*
34 *Granatam Sarracenis eripuit, ipſosq; ex Hiſpania fugauit.*
35 *Nauarræ Regnum, Caſtellæ Regno adiecit, Pontifice concedente.*
Ioannes II. Allebretus Nauarræ Rex Hæreticus declaratus.
36 *Iudæos Ferdinandus Hiſpania expulit.*
37 *In Africa Melillam, Oranum, Merſalcabir portum, Trabacam, quæ Bugia dicitur, & Tripolim ſuo Imperio adiecit.*
38 *Chriſtophori Columbi Genuenſis virtutes. nu. 40.*
39 *Eo Duce Ferdinandus Inſulas Indiarum, Nouum orbem, & Oceanum Mare quæſiuit.*
41 *Roberti Guiſcardi Northmanni Ducis virtutes.*
42 *Siciliæ Inſulam Sarracenis eiectis quæſiuit.*
Dux Apuliæ, & Calabriæ à Pontifice factus.
43 *Gregorium VII. Summum Pontificem in arce Hadriani ab Henrico Imperatore carceratum libertati reſtituit.*
44 *Archiepiſcopalem Eccleſiam Salernitanam ædificauit.*
45 *Rogerius Northmānus Roberti frater victoriam contra Sarracenos in Inſula Siciliæ habuit.*
46 *Diuus Georgius pro Rogerio militauit.*
47 *Melitam Inſulam Sarracenis eripuit.*
Vrbanus II. Pontifex Rogerium creauit Apoſtolicæ Sedis Legatum perpetuum.
48 *Rogerius Roberti filius primus Siciliæ Rex.*
49 *Africam, quā Elmagdia Arabes appellāt, occupauit.*
Regem Tuneti Tributarium fecit.
50 *Inſulam Corcyram, Eubœam, Corinthum, Thebas, Dyrrachium cœpit.*
51 *Burgos Conſtantinopolitanos incendit.*
52 *Ludouicum Galliæ Regem à Turcis eripuit.*
53 *Boemundi virtutes.*
54 *Boemundus ad bellum ſacrum proceſſit.*
55 *Reblata, Antiochia appellabatur.*
56 *Lanceam qua à Longino percuſſus D. N. Ieſus Chriſtus obtinuit, pro vexillo illam portans.*
57 *Centum millia Sarracenos occidit, quindecim millia Camelos cœpit.*
58 *Boemundus Rex Antiochiæ publicè acclamatus.*
59 *Berithum Phœniciæ vrbem cœpit.*
60 *In bello ſacro nihil boni geſtum ſine Boemundo, & cum illo omnia benè proceſſerunt.*
61 *Sancti Sabini reliquiæ aliquæ apud Canuſium.*
62 *Sanctus Sabinus à Sede Apoſtolica miſſus in Anthemium Patriarcham Conſtantinopolitanum.*
63 *Sancti Sabini aliæ reliquiæ, cum alijs ſanctorum reliquijs repertæ in Ciuitate Leſinenſi in monte Gargano in Apulia.*
64 *Tancredus Northmannus Laodiceam ab Imperio Conſtantinopolitano ademit. nu 65.*
66 *Gulielmus Rex Siciliæ Mali filius, vicit Ioſephum Marocci Regem, filiamq; Virginem captiuam abduxit.*
67 *Claſſem quadraginta Triremium in Syriam miſit, cuius aduentu obſidionem ſoluit Saladinus, alijsque virtutibus emicuit.*
68 *Maria à Pyratis ſecura fecit.*
69 *Alphonſus Ferdinādi primi Aragonum Regis filius, Lotophagos, Inſulam, Gerbim appellatam, cœpit.*

Bopherium Regem victum cum exercitu, occidit.
70 *Hidruntinam ciuitatem à Turcis recuperauit.*
71 *Ferdinandi, & Elizabethæ virtutes.*
72 *Caroli Quinti Cæſaris virtutes.*
73 *Eiuſdem ſermo ad Principes electores in cauſa Lutheri.*
74 *Carolus Quintus Tertius Africanus appellatus.*
75 *Andraas Doria, & Ferdinandus Gonzaga Duces Maximi.*
76 *Periclis Athenienſis pulcherrimum dictum.*
77 *Orbis Carolinus à Carolo Quinto dictus.*
78 *Synodus in Ciuitate Mexicana.*
79 *Philippi Secundi Regis Catholici virtutes, non poſſunt leui penicillo deſcribi.*
80 *Nicolai Sdrini Comitis pro fide conſtantia, & virtus*
81 *Ioannes Auſtrius Claſſis Maxima Imperator.*
82 *Victoria contra Turcas in Echinada.*

CAP. XLII.

Dicit Eſais c. 19. Rex Fortis dominabitur eorum. Nõ tñ corporalis ſolum fortitudo dominatur, ſed ſapientiæ admixta, & conglutinata. Hinc Salomon Prouerbior. c. 24. ait: Vir ſapiens, fortis eſt; & vir doctus robuſtus, & vali-
1 dus. Valdè enim fortitudo deſtruitur, niſi † per cõſiliũ fulciatur; quia quò plus ſe poſſe conſpicit, eò virtus ſine moderamine in deterius ruit, inquit Gregor. lib. 5. Moral. Cum itaq; Catholici Reges noſtri, nomen rei, ac effectui conſequens reddere, Maxima Dei Opt. Max. ſemper gratia adiuti ſunt, vt pro fide Catholica, & Eccleſia Romana, maxima munera ſubirẽt, feruenti animo, piaque audacia, ad exteras gentes, Chriſti nomen, fidemq; propagarent: quia iuxta illud Virgilij lib. 4. Aeneidos.

Audentes fortuna iuuat.

Idcirco mala, damnaq; quàm plurima, ſubire non dubitarunt, vt Eccleſiam Dei, quàm Chriſtus ſuo ſanguine fundauit, eiuſq; fidem ad vltimos terræ fines deducerent. ſuper illud Virgilij. lib. 6. Aeneidos.

Tu ne cede malis, ſed contra audentior ito.

Aſpicientes etenim, mentisq; acie intuentes, ipſos Catholici nomen referre, Eccleſiam Chriſti, & Catholicam, à quo hoc glorioſo ſtemmate inſigniti fuerant, ampliare ſtuduerunt. Iuxta illud Euſebij Emiſſeni, qui Eccleſiam Catholicã interpretatur, ideſt per vniuerſum orbem
2 † gratia corruſcante, diffuſam. Inquit enim Auguſtin. de Tempor Sermo. 131. Eccleſia vna eſt, quam maiores noſtri Catholicam nominarunt, vt ex ipſo nomine oſtenderent, quia per totum eſt. Secundum totum enim Catholon græcè dicitur, de qua Cyrillus Hieroſolymitan. Catechſi. vlti. Catholica vocatur (inquit) ꝙ per oẽm diffuſa ſit orbẽ habitabilẽ, à finibus terræ vſq; ad fines terræ. Vnde exiuit illa vox, à ſãcto Spiritu ſãctis Apoſtolis inſpirata, in Symbolo, Vnã ſanctam Eccleſiã Catholicam. Quam omnes, vno ore interpretantur vniuerſalẽ, per om-
nes mũdi partes diffuſam. Sic Io. Caſsianus de Inſtit. Cœnobior. lib. 1. c. 3. dũ de veſte Monachi loquitur, ait: Quiquid intet famulos Dei præſumitur ab vno, vel paucis, nec Catholicè per omne corpus fraternitatis tenetur, aut ſuperfluum, aut elatum eſt.

Non immeritò itaq; Catholici appellantur Reges noſtri, cum eis Catholicorũ nomen con
4 ueniat: Verus autem vir Catholicus † dicitur, quemadmodũ illum deſcripſit Vincentius Lirinenſis. in lib. Aduerſus profanas omn. hæreſeon nouation. dum ait. Ille eſt verus germanus Catholicus, qui veritatem Dei, qui Eccleſiam, qui Chriſti corpus diligit; qui diuinę religioni, qui Catholicæ fidei, nihil præpouir, nõ hominis cuiuſpiam authoritatem, nõ amorem, non ingenium, non eloquentiam, non philoſophiam, ſed hæc cuncta deſpiciens, & in fide fixus, & ſtabilis permanens, quicquid vniuerſaliter antiquitus eccleſiam Catholicam tenuiſſe cognouerit, id ſolum ſibi tenendum, credendumque decernit. Et paulò inferius. In ipſa (inquit) Catholica Eccleſia magnopere curandum eſt, vt id teneamus, quod vbique, quod ſemper, quod ab omnibus creditum, hoc eſt enim verè, proprieque Catholicum, quod ipſius nominis, ratioque declarat, quæ omnia verè vniuerſaliter compræhendit. Hæc Vincentius. Quàm enixè enim laborauerint, ſudores
5 effuderint, Bona Regna, & ſanguinem † cõtempſerint Catholici Reges noſtri, eius Hiſpaniarum, Siciliæ, Italiæ Domini, & Prædeceſſores vſque ad dies noſtros, vt Eccleſia Romana ad Sarracenos, Mauros, Arabes, Turcos, Hæreticos, illiusque omnes hoſtes propagaretur, dilataretur, ac reſtitueretur, Bonè Deus, enumerare cuperem, ſed neceſſe eſſet Hiſtoriarum Chriſtianarum ferè omnium libros transcribere, magnaq; volumina conficere, quæ nimis in longũ producerentur. Aliquorum tamen exempla non prætereaam, quæ mihi ſcribenti, aliudq; agenti ſe obtulerunt, vera illa quidem, & à fabulis aliena: hęc enim, aliaq; ſimilia, & fabuloſa quædam veluti portenta ſpeculari nolui, in enarrandis noſtrorum Catholicorum Regum
6 actibus: † quorundam ſcriptorum morem peroſus, qui ſuorum Principum origines, & progreſsus ſcripturi, quædam ſimulata præſtigia, & coniectiones interpoſuerunt, quibus moti lectores, etiam illorum veritatem nauſeati ſunt, cum indignas illorum Principum ſimulationes, moliti ſint.

Siſebutus, ante omnes, mihi ſe offert, Gotho-
7 rum, Suenonum, ac Hiſpanorum † Rex, qui fuit Anno D. N. Ieſu Chriſti. 616. cuius inſignis ea in Eccleſiam Romanam, & Chriſti fidem pietas patuit, quòd vi, præcibusque, Nonaginta
8 Iudæorum millia, ſacro † Baptiſmatis lauacro inſignitos, Chriſtianæ fidei aggregauit. & Acephalorum Hæreſim in Hiſpalenſi Concilio

ſuſtulit

ſuſtulit in quo præclariſſimus eiuſdem Hiſpa-
lenſis Eccleſiæ Archiepiſcopus, Sanctus Iſido-
rus Doctor Egregius interfuit. Alias etiã præ-
claras victorias contra Africanos, & Mauros,
& fidei Chriſtianæ hoſtes, reportauit. vt te-
ſtantur Roderic. Archiepiſc. Toletan. Hiſtor.
Hiſpanicar.lib.2.cap. 17. Alphonſus de Carta-
gena Epiſcopus Burgenſis in Anacephaleoſi
Regũ Hiſpanor.cap.31. Lucius Marineus Rer.
Hiſpanic.lib.6. circa finem. Io. Magnus Archi-
epiſc. Vpſalenſis Hiſtor.Gothor.lib.16.cap.14.
& Concilium Hiſpalenſe 2. cap. 12.13.vbi dam
9 natur eorundem Acephalorum † Hæreſis, qui
duas naturas in Chriſto negabant, & diuinam
tantum modo ei tribuebant,& illam fuiſſe paſ-
ſam: & eius opinionis etiam narratur ibi qui-
dam Epiſcopus Sytus, qui repræhenditur, &
damnatur,eiusq́; conuerſionis Hiſtoria deſcri-
bitur. Hanc Hæreſim damnauit Gelaſius Papa,
dum ſcripſit contra Neſtorium. Boetius in lib.
de Duabus naturis.Io.Damaſcenus de fide or-
todox.lib.3.per plura capita. Alphõſus de Ca-
ſtro contra hæreſes titul. de Chriſto. Hæreſi.4.
Aurelius Prudentius in Apotheoſi. Paul.Gry-
ſald.Deciſ.Catholicar.§. Chriſtus.nu.16. Nice-
phorus Hiſtor.Eccleſiaſt.lib. . . cap.14. Damia-
nus Roſc.de agnoſcẽdis Hęreſibus.§.Chriſtus.
nu.18.& de ſectis Hærericor.tit. de Acephalis.

Secundò ſe loco offert Ciudaſuindus Rex,
10 cuius erga Prælatos, & Eccleſiæ Paſtores† Ze-
lus,& erga Eccleſiam Catholicam Amor,facit
ipſum perenni laude celebrandum. Prælatos
enim prouentibus,priuilegijs,ac maxima liber
tate honeſtauit, præcedentiarum diſſenſiones
compoſuit,ſeptimumq́; Toletanum Cõcilium,
ad eiuſdem Eccleſiæ cultum, neceſſitatemq́ue
procurauit. Hic etiam tanta ſpe bonorum ope
rum,ac fide ductus, vt eodem Concilio probau
11 re, pro habendis Moralium † libris Diui Gre-
12 gorij, Taionem Cæſarauguſtanum † Epiſco-
pum,virum,& vitæ ſanctitate,& litterarum pe-
ritia clarum, ac præſtantem Romæ ad Sũmum
Pontificem deſtinauerit, qui rogans Summum
Pontificem, quaſi res eſſet inuentu difficilis,in
Bibliothecę Apoſtolicæ Armario in dies à Pon
tifice verbis detinebatur. Videns autem Taio,
13 ſuo itinere,ac Regis deſiderio fruſtrari,†ora-
tionis viã elegit, & in Baſilica Principis Apo-
ſtolorum,conniuentibus oſtiarijs peruoctauit,
lamentationes plurimas, lachrymis mixtas ef-
fundens,ibidemq́; perſiſtens, circa mediæ no-
ctis ſilẽtia, vidit Eccleſiam luminibus illuſtra-
tam, illamq́; ſanctorum pſallẽtium voce,agmi-
nibus plenã. Territus viſione Epiſcopus, quaſi
examinis iacens,ex illis,oratione facta,duo,al
bis veſtibus induti ad eum acceſſerũt, & quaſi
tam longi itineris cauſam neſcientes, q̃rebant:
quibus,vt par erat,reſpõdit. Quæſiuit poſt mo-
dum, quæ caterua illa, illeq́; Comitatus eſſet,
quiq; illi duo Principes viri. At illi dixerũt,Pe
trus, & Paulus,alij vero illorũ ſucceſſores, qui
in iſta Baſilica requieſcunt: Vnuſq́; illorum di-
xit,& ego ſum Gregorius,cuius libros q̃ſiuiſti,
& pro eis tãtopere laboraſti: dixitq́; locum in
armario,in quo reperiebantur,ibiq́; inueniret.
Procumbens Epiſcopus,vt illis reuerentiã ex-
hiberet,illi euanuerunt, mirantibus Taione,&
Oſtiarijs. Manè demum narrata Pontifici viſio-
ne,libri in loco inuenti ſunt,& à Pontifice tra-
diti,& in Hiſpanias ad Regem delati. vt refert
Archiepiſcopus Toletan. lib.2.cap.20. Io.Ma-
14 gnus lib.16.cap. 20. Bamba quoq; † Rex erga
Arabes Chriſtianæ fidei hoſtes ita ſe geſſit, vt
ducentas ſeptuaginta illorum naues, cum ho-
minibus incendio conſumpſerit, vt ſunt teſtes
Rodericus vbi ſupra.lib,3.cap.1. Alphonſus de
Cartagena in Anacephaleoſi. cap. 39. Archi-
epiſcop.Vpſalenſis. lib.16.cap.22. Sic Pelagius
15 Fauillæ Cantabriæ Ducis filius,†qui Aſturum,
& Legionis Regnum quæſiuit, viginti millia
Arabes interfecit, aliosq́; turbauit,& Alchmã
eorum Principem occidit. Archiepiſcop. To-
letan. lib.4. cap. 1. Cum pluribus ſeq. Epiſco-
pus Burgenſis in Anacephaleoſi.cap.45.& Epi
ſcopus Gerundẽſis Paralipomenon Hiſpaniæ
lib.3. c. vlt. Sed centum viginti millia Mauros
occiſos ſcribit Ferdi.Perea de Guſman.Hiſtor.
lib.1.tit.6.c.9. Alphonſus etiam Pelagij gener,
16 dictus† Catholicus,Galleciam,aliaſq́; prouin-
cias à Sarracenis eripuit. Roderic.Toleta.li.4.
cap.5. Alphonſus de Cartagen. c. 47. Illorum-
q́ue millia quinquaginta occidit. Lucius Ma-
rineus. Hiſtor. Hiſpanic. lib. 7. Circa princip.
Alphonſus alter cognomento Caſtus, Arabum
17 † ſeptuaginta millia proſtrauit, occiſo etiam
Mugay illorum Duce, Aſturiam tranquillam
reddidit. Toletan. vbi ſupra. lib.4. cap.8. Bur-
genſ. cap.53. Huic Regi Ouetenſem Eccleſiam
18 reparanti, ac reædificanti, per† Angelum mi-
raculosè fuit Crux aſportata, quæ inter illius
Eccleſiæ reliquias, magna cum deuotione, ac
veneratione, aſſeruatur. Toletan.lib. 4. cap.9.
Marineus lib. 5. in fin. & lib. 7. Hunc Regem
19 deuiciſſe Carolum † Magnum, & Rolandum,
(quem vulgus Orlandum appellat) aliosq́ue
Galliæ pares. Quamquàm Paulus Aemilius in
eodem Carolo Magno,dixerit hũc Adelphon-
ſum à Gallis militibus à Carolo Magno miſſis
adiutũ,& idcirco victoriam reportaſſe. Sed tñ
rem aliter ſe habere ſcripſere nonnulli: nempè
quòd cum hic Alphonſus filios non haberet,
Carolum Magnum ſecretò dicitur inuitaſſe ad
obtinẽdam Hiſpaniam,ratus, ac deſiderio mo-
tus, vt ſubditorum beneficio prouideret,& in
futurum eiſdem Principem illum Glorioſum
in Dominũ relinqueret: Iſtud autem cõſilium,
Hiſpaniarum Principes, Magnateſq́; minimè
probaſſe,& inde, coactum Regem legationem
reuocare: Proinde ira percitum Carolum, &
Galliæ Principes exercitum Magnum duxiſſe,

& alterum itidem ab Alphonſo, & Magnati-
bus paratum, & in Valle Hoſpita appellata,
Prçliatum,& ibi Carolum, ſuosq; victos fuiſſe,
& maximam Gallis ſtragem illatam, indeque
Caroli Vallem appellatam, quam Rõciſuallem
dicunt. quod veridicè ſcripſerunt Rodericus.
Archiepiſcop. Toletan. lib.4.cap.10. Cum duo-
bus ſequentibus. Alphõſus de Cartagena.c.53.
Cælius Auguſtinus Curio Hiſtor. Sarracenicæ.
lib. 2. & Adelphonſum virtute ſua victoriam
reportaſſe ſeribit Ado Viennenſis. Chronico-
rum Ætate 6. Ramirus,(quem Ranymirum alij
20 vocant) Veremundi † Regis filius, in Regno
poſt Alphonſum Caſtum,in extremis laboran-
tem,& id præcipientem, in Regem aſſumptus,
Northmannorum gentem tunc Paganam, &
crudelem, quæ ad Pharum Galleciæ applicue-
rat, repulit, ſuccenſis ſeptuaginta illorum Na-
uibus. Similiter Magnum hic prælium in Cam-
peſtribus apud Calagurram cũ Arabibus egit:
cumq; ob Arabum multitudinem dubitaret,
nocte illi Sanctus Iacobus Apoſtolus apparẽs,
confortans eum monuit,vt ſequenti die ad bel
lum procederet, ex quo eſſet victoriam repor-
taturus. Manè procedens, viſionem dixit Epi-
ſcopis, & Magnatibus. Illi Deo prius gratias
agentes, ad pugnam, Beatiſſimi Apoſtoli ora-
culo roborari proceſſerunt, & cõſerto cum eis
acerrimo bello,cæſis Arabum ſeptuaginta mil
lia, victoriam obtinuit; viſusq; in bello vexil-
lum baiulans Diuus Iacobus, equo inſedens
Albo:& pro obtentæ victoriæ voto,eius Eccle-
ſiæ pro quolibet Bouum, vel iumentorum iu-
gero, quandam frumenti quantitatem permi-
ſit, etiam num multis ſoluentibus in Hiſpania
obſeruatam. Hinc in bellis conſueuerunt Hi-
ſpani, Deum inuocare, & Diuum Iacobum, vt
ſunt rerum harum Authores Rodericus, Al-
phonſus, Marineus, & alij in locis allegatis.
21 Ordonius etiam† Ramyri filius, Muzam Cor-
dubæ Regem, cũ duodecim millibus Arabum
eius militum trucidauit, ac plębem numero
maiorem, ac donaria eidem Muzæ miſſa à Ca-
rolo Galliæ Rege,vt cum Hiſpanis conſereret,
idem Rex Glorioſus, ſuiq; milites habuerunt,
illaq; obtinuerunt. Idem Rex Ordonius alios
Reges Arabes, Zeyt Regem Cantiæ, & Muze-
rez Regem Salmanticæ,vicit,multis cæſis, &
eorum plæbe,ac vulgo, cum vxoribus vẽditio-
ni expoſitis. vt ijdem Hiſtorici retulerunt. Al-
phõſus præterea Tertius Ordonij Regis filius,
22 †cognomento Magnus,ob eius magna facino-
ra ſic appellatus,totum Portugalliæ, ſiue Luſi-
taniæ Regnum Sarracenis ademit: Abhoalim
Arabum Ducem captũ, pro prætio Aureorum
centum millium libertati donauit. Theſauros
à patre relictos Eccleſijs, & pauperibus ero-
gauit, Eccleſiamq; Diui Iacobi, tunc terream,
Quadraris lapidibus, & Columnis exornauit.
23 Ordonius Secundus† Alphõſi huius filius con
tra eoſdẽ Arabes & Sarracenos plura bel i exe-
cuit,& ſemel tantum victus, de cætero omnes
victorias reportauit. Eodem modo Veremun-
24 dus Secundus,†Ordonij Tertij filius,bello Al-
manſorem Arabum Regem vicit. Ferdinandus
25 Sãctij Maioris filius, Aragonum, Nauarræ,†Ca-
ſtellæ,& Legionis Rex, Coimbram, ac Magnam
Portugallię partẽ à Sarracenis eripuit. Hic bel-
licoſiſſimus habitus eſt, & Coimbram diutur-
na obſidione oppugnatam, Sancto Iacobo, vi-
ſibiliter,& miraculosè apparente, obtinuit. Al-
26 phonſus Sextus Ferdinandi filius,†Sarracenis
pulſis, Toletum recuperauit. Sic & Alphonſus
Septimus, Sanctij Tertij filius,& Alphonſi Sex-
ti, ex Vracca gener, multa itidem oppida, eiſ-
dem Sarracenis eripuit. Alphonſus Nonus, di-
ctus, bonus, qui cum Sarracenis prælio com-
miſſo, ducenta millia illorum interfecit. Ferdi-
27 nandus†quoq; tertius, Alphõſi, Legionis Re-
gis filius, Cordubam, Hiſpalim, Giennam, to-
tamq; Vãdaluziam recuperauit, & Sarracenos
ex tota Hiſpania in Granatam compulit,vt sũt
teſtes omnium iam dictorum prænominati Hi
ſtorici.& Io. Magnus Hiſtor. Gothor. & Suen.
28 lib.16.c.27. Alphonſus etiam†Decimus Aſtro-
nomus, Imperator electus, Murciam à Sarrace-
nis eripuit. Sanctius Quartus Alphonſi Aſtro-
29 nomi filius, Tarifam. † Ferdinandus Sanctij
Quarti filius, Gibaltarã, quæ dicebatur prius,
Gibel Tarif, à Tarifo Arabe Duce, & Gibel
mons, Arabibus dicitur. Alphonſus demum
30 †Vndecimus, Ferdinandi Regis filius, Reges
Granatæ,& Benamarin vicit: Alcalam,& Alge-
ziram, quam viginti tribus menſibus tenuerat
31 oppugnatã deuicit. Eſt autem Algezira, †quã
Arabes Geſeir nominant, Latini vero Algiram,
ſeu Algerium. Hæc Ciuitas eſt Maloricæ,& Mi-
noricæ proxima, & Meſgana prius dicebatur,
ab Afris condita,& ex familia Meſgana condi-
tores illius fuerunt, cuius loci feracitatem,ac
delitias plenè deſcripſit Leo Afer Hiſtoriarũ
Africanar, lib.4. Sic etiam Iacobus Fortunatus,
32 †Petri Secundi Aragonum Regis filius, ſua vir
tute, Valentiam, Inſulamq; Maioricam Sarrace
nis eripuit. Omittendo tamen antiquiores, no-
33 uiſſimè nobis occurrit Ferdinandus† Quintus
Aragoniæ, atq; Siciliæ Rex, Ioannis I. Arago-
nũ Regis filius, Iuſtus cognominatus, hic Gra-
34 natæ Regnum Sarracenis, & Mauris†ademit,
eosq; omnes ſua virtute, & robore deleuit, &
Hiſpania expulit; quam ſeptingentos per an-
nos circiter tenuerant: vnde ex hac virtute, &
Gloria, quæ omnes quorumuis glorias ſupe-
rat, Catholici, voce publica, nomen validius in
eo firmatum fuit. Hic etiam Regno Caſtellæ,
35 Nauarræ Regnum † adiecit, Pontifice conce-
dente, eo quòd Ioannes Secundus Allebretus
Rex, Gallorum Regem, contra Summum Pon-
tificem,& illius Eccleſiam adiuuerat, qui diris
execratus, Hæreſis, ſiue Diuinæ Maieſtatis reus

de-

declaratus fuerat, vt infra latius dicã.c.46.Hic
36 etiam Iudæos ex omni † Hiſpania eiecit. Hic
37 ſimiliter in Africa ſuo Imperio adiecit † Melillam, Oranum, Merſalcabir portum, Tabracã, quę Bugia vocatur,& Tripolim, inter Afros Regna,& Sceptra ſua deducens. Hic etiam eo potiſſimum laudandus, quia ad nouas Mundi plagas, ac partes Chriſtianã fidem primus induxit; ſeminari, ac propagari curauit, dum in
38 anno Domini Noſtri Ieſu Chriſti 1492.† Chriſtophorum Columbum Genuenſem pro nouis quærendis ſedibus tranſmiſit, & occidentales Inſulas Maris Oceani, quas nunc Noui Orbis appellant, Magno Dei Optimi Maximi iudicio, Spiritu ſancto Duce, primus adinuenit,& Inſularum Indiarum, Noui Orbis, & Maris Oceani
39 † Rex effectus eſt vt dicam infra dicto cap.46. de huius Regis, ac viri Chriſtophori Laudibus
40 plures † ſcripti ſunt libri, præſertim ab Anton. Nebriſſenſi, qui etiã de Bello Nauarrienſi ſcripſit libros duos. de eodem Michael Ritius de Regibus Hiſpanic.lib.3. in fin. Cęlius Auguſtinius Hiſtor. Sarracenic.lib.2. propè finem. Albertus Crantius in Saxon.lib.13.c.8. Bodin.de Repub.lib.3.c.7. Thom. Facellus Rerũ Sicular. Decade.2.lib.9.cap.11. Laurentius Valla lib.3. Lucius Marineus de Reb.Hiſpanic.libr.19.20.& 21. Leo Afer. lib. 1. 3. 4. & 5. Conſaluus de Oiuiedo,& Io. Gomara in Hiſtor. Noui orbis. Hieronymus Benzonius Mediolan. in Hiſtor. eiuſdem tit.lib.1. Petr. Meſsia in Sylua varię lection.par.5. p totũ. Marcus Gnatius in Procęm. Hiſtor. Baptiſta Fulgoſ.lib.1.c.1. lib.6.cap.5.& 11. Honufrius Panuinius in Commentar. Imperij Roman. Ludou. Dulcis in Diario. ſub 7.Ian. Io.Magnus Hiſtor.Gothor.& Suenon.lib.16.c.27. Marquardus Suſannius de Iudæis.lib.1.c.7. num.2. Nicolaus Monardes in Hiſtor. Simplicium Aromatum. lib. 1. in Procem. Paulus Iouius de viris illuſtribus bellicis. lib.4.

Hactenus de quorundam Hiſpanorum Regum actibus, pro fidei Chriſtianæ ampliatione,& propagatione pro nunc dictum ſit: Nunc alios anteceſſores Reges eiuſdem Dominij Regis noſtri, qui eandem normam tenuerunt, vt fidem, quã ſemel in Sacro Baptiſmatis fonte ſuſceperunt, non dereliquerunt ſolum, ſed viuo Marte pro ea propaganda, omnem,& bonorũ,& perſonarum aleam ſuſceperunt, enumerabo.

Et vt antiquiores alios omittamus, Maximũ Chriſtianæ fidei,& Eccleſiæ propugnaculum ſe offert Robertus Guiſcardus Northmannus,
41 Dux † Apuliæ, Calabriæ, & Siciliæ, qui eãdem Siciliæ Inſulam à Sarracenis habitatam, magna
42 ex parte ad Chriſti fidem † reduxit, & ob id Dux Apuliæ,& Calabriæ,& Siciliæ Dominus à Pontifice Romano effectus eſt. Inſuper Gregorium Septimum Summum Romanum Pontificem, in Caſtro Adriani Opera Henrici Impe-
43 ratoris † obſeſſum,& carceratum, priſtinæ libertati reſtituit. Infinitas propemodum Eccleſias ædificauit, ac dotauit, præcipuè Eccleſiam
44 Archiepiſcopalem Salernitanam prætioſis † lapidibus, columnis, alijsq; ornamentis, maximo ſumptu erexit, & redditibus honeſtauit. Platina in vita Gregorij Septimi. Facellus Hiſtor. Sicul.Decad.2.lib.7.c.1. Michael Ritius de Regib. Siciliæ.lib.1. Pandolf. Collenucius. Hiſtor. Neap.lib.3. Baptiſta Fulgoſ.lib.4.c.2. Carol. Sigonius de Regno Italiæ.lib.9. Quo,& honore,
45 & gloria fulget Rogerius Roberti frater, † qui modico militũ numero ſtipatus, maximã apud Cyramum Siciliæ Sarracenorum cladem operatus eſt. In cuius exercitu miraculosè viſus eſt omnibus publicè, Eques quidam, vltra omnes præſtanti forma, equo albo inſedens, can-
46 dida † veſte indutus, ſuper quam rubea crux conſpiciebatur, aſpectu lucidus, vt Sol, haſtam manu gerens, in cuius acumine plumea Crux pendebat. Eius præſentia milites magna erecti fiducia, ità vt omnes Sarracenos deleuerint. Ex eo die cõfeſſus eſt Rogerius, Diuũ GEORGIVM illum Equitem fuiſſe, cuius ſemper in ſuis actibus fuerat ſtudioſus,& ex manu Dei victoriã reportaſſe, teſtatus eſt. Vnde ſtatim, in Sacræ ſcripturæ authoritatẽ prorupit, de qua Dauid Pſalm.117. Dextera Domini fecit virtutẽ; Dextera Dñi exaltauit me. & de hinc his verbis ſemper vſus eſt, in principio omnium Priuilegiorum ab ipſo emanatorum. Ob quam Victoriæ congratulationẽ, ad Alexandrum Secundum Summum Pontificẽ, miſit quatuor Came-
47 los Sarracenorũ præda onuſtos: Hic etiã † Melitam Inſulam, eiſdem Sarracenis eripuit. Huic Vrbanus Secundus Summus Pontifex, ac ſuis ſucceſſoribus, legati perpetui authoritatẽ conceſſit. ſub data Salerni die 5.Iulij 1098. vt latius dicam infra ca.53. & ſupradicti Hiſtorici
48 retulerunt. Hunc ſequutus eſt Rogerius, † Roberti filius, eiſdem virtutibus ornatus, qui primus Regni Siciliæ titulo Regali inſignit' Principatu Capuæ, & Ducatu Apuliæ ab Anacleto Pontifice, ac Lucio Secundo, Cęleſtino Secundo, & Eugenio Tertio Summis Pontificibus. Hic inſtructa claſſe validiſsima, Lybiam cõtra Sarracenos inuaſit, ipſos depredauit, & Africam, quam † Elmagdia Arabes appellant, alia-
49 que loca occupauit. Ità vt Rex Tuneti formidine ductus, Tributũ illi promiſerit,& circiter triginta annorum ſpacio, iugiter fuit ſolutum. Hic itidem, vt Chriſtianis Principibus opẽ ferret, qui ad ſacrum bellũ Hieroſolimitanũ profecti fuerant, & ab Emanuele Secundo, Cõſtantinopolitano Imperatore, qui ipſos in Paleſtina agentes infeſtabat, bellum intulit ſolus, ità
50 vt Inſulas † Corcyrenſem, Eubœam,& Corynthum, Thebas, Dyrracchium, aliaſque complu-
51 rimas, ei eripuit, Burgos Cõſtantinopolis † incendit, ipſo Imperatore vidente, ac Ludoui-
52 cum † Franciæ Regem, quem Sarraceni captũ

por-

portabant, claſſe ſua, de illis victoriam reportãdo, liberum fecit. vt dicunt Michael Ritius, & Thomas Facellus vbi ſupra. Leo Afer. lib. 5. & Ioan. Tilius in Chronicon Francorum. in Ludouico iuniore. Collenucius in Hiſtor. Neapolit. lib. 3. Quamquàm opera Georgij Prætoris Rogerij Regis liberarum, ſcripſerit Paul. Aemilius in eius vita. & Carolus Sigonius de Regno Italiæ lib. 15. Nullus tamen alius ſcriptorum præfatorum, vel quiſpiam hoc dixit. verius tamen eſt, Rogerium in ea claſſe perſonaliter interfuiſſe; ad quid igitur commemorare conuenit, eos qui ſunt in ſeruitio, vbi Dominus præcipiens exequitur? Quaſi ægreferant Rogerium Regem, illud Chriſtianæ pietatis officium expleuiſſe, cogitantes idcirco maximas Principis illius glorias virtutum, è medio tollere, & debitam tanti Regis decori laudem, ſilentio obliterare. Quod, & ſi ab eius Prætore, ipſo præſente factum eſſet, ab ipſo factum, exequutumq; cenſebitur.

His poſtponendus minimè erit, animi inui-
53 ctiſſimi Princeps Boemundus, Rogerij iam† dicti frater maior, ſed omnium illius ætatis maximus, cuius virtute, quæ nam vnq̃ cõſpici maior, immò ſimilis, aut conſiderari potetit, non video. Hic in ſuccedendi iure Roberto Duci, patri, ad Dominij poſſeſſionem admittendus fuerat, tamen Rogerius frater nouiſſimus cum non permitteret, quia iuxta illud Ouidij lib. 1. Metamorphoſeos.

Fratrum quoq; gratia rara eſt.

Cumq; acerrimi ad conferenda, conficiendaque inſimul bella ex vtraq; parte claſſe inſtructa, paratiſſimi eſſent, puuxit tamen vtrunque amor fraternus, ſauguiniſq; coniunctio, ſed in Boemundo pietas alia Chriſtiana, & pia gloria peruicit. Amor enim propagandi, ac dilatandi Chriſti Imperium, proq; illius Eccleſię exaltatione, & Regno adaugendo, quæſita, & quæ ſua erant terrena contempſit, hoc ſolum inhiauit, vt Eccleſiæ Catholicæ pugil fieret, & pugnator, ac bellator acerrimus, terrena Eccleſiæ Chriſti Regna quærere intuitus, vt inde ſibi æterna, & immarceſsibilia quæreret. Accinctus
54 itaq; eſt bello ſacro, cũ alijs Chriſtianis† Principibus ſociatus, pro Hieroſolyma capienda. Electa itaq; Italorum militum manu ad viginti millium numerum aſcendente, Altum parata claſſe petijt. Et dum Antiochiam (quæ in ſa-
55 cra ſcriptura Reblata † appellatur) Ciuitatem Magnam, quadringẽtis ſexaginta Turribus circundatam, magna corporis, animiq; virtute, & alacritate obſideret, magnaq; in dies virtutis, ac pietatis exempla oſtenderet, quæ etiam ad Pyrrhum Antiochenũ Ciuem primarium peruenerũt, vt & illum ad Principis dilectionem, atq; amorem pellicerẽt. Vnde is Pyrrhus, aliiq; Ciues Boemundum Imperio vrbis Principem deſiderantes, eidem poſt longam obſidionem, vrbem dederunt. Percuſſus demum idem Boemundus in oppugnatione Arcis, ſagitta quadam in femore, aliquandiu in lecto iacuit languidus, ſaluti prouidere intendens, quando ex improuiſo ſentijt, recuperaturos Antiochiam, ſuperuenire Corbanem Militiæ Regis Perſarum Principem, & Seſandolum, Caſsiani Regis Antiochiæ filium. Inde lecto ſurgens, quamquàm languens, & conualeſcens, cũ exercitu obuiam fit inimicis, illiſq; pugnandi copiam faciẽs. Exercitus autem inimicus à monte, cui ſe continebat, diuelli nequaquàm volebat: Videns autem Boemundus ipſum, eiuſque exercitum in magna rerum penuria, & egeſtate reperiri, decertare inſtituit, etiam loco eius exercitui ſatis incommodo, ac iniquo. Prælata igitur Lancea, qua Longinus Chriſti Domini
56 latum† transfixit, vti ſolemniſsimo, & anteſignano vexillo, in exercitum Barbarorum irrupit, illoſq; licet acerrimè reſiſtẽtes cęſit, & fu-
57 dit, ac ad numerum illorum, centum† millia occidit, in quorum Caſtris quindecim millia Camelos reperit, ac magnam rerum copiam, qua, omnis in exercitu Boemundi penuria ceſſauit: qua obtenta victoria, publicè Princeps, & Rex
58 Antiochiæ † acclamatus eſt. Hic poſt modum Dyrrachium obſedit, & Alexium Imperatorem Cõſtantinopolitanum ab Aſiatico in Chriſtianos bello inferẽdo, auocauit, & in ea pacta induxit, vt Francis ſecurum iter permitteret, vt etiam abſq; maleficio, poſſent in Aſiam tranſfretare: cum quo pace inita, Boemundus cum Claſſe ſua, ſecũda vice, Chriſtianorum animos recreauit. ità vt eius medio Balduinus Rex Hieruſalem, obtinuerit Beritum Phœniciæ vrbem, Tyro Metropolitano obtemperantem,
59 ſitam inter† Sydonem, & Biblum. Et poſt infinitas res optimè geſtas, tanto viro dignas, pro Chriſtiana Repub. perpeſſas, Antiochiæ moritur dignus perẽniori vita, licet meliorem quęſierit. Hæc, aliaque permulta pro ampliando, Chriſtianæ Reipublicæ nomine hic Princeps optimus ſuſtinuit. de quibus plenè ſcripſerunt Robertus Monacus, Gulielmus Tyri Epiſcopus eiuſdem ſacri Belli ſcriptor Hiſtoricus. lib. 9. c. 11. Platina in Vrbano II. & in Paſchale II. Michael Bucching. Hiſtor. Eccleſiaſticæ nouæ. in eodem Vrbano II. Collenucius Hiſtor. Neapolit. lib. 3. Paulus Aemil. de Regib. Galliæ. in Philippo II. Michael Ritius de Regib. Sicil. lib. 1. Vuolfgangus Drechslerus in Chronicon Turcar. Auguſtin. Curio Hiſtoriæ Sarracenic. lib. 3. Facellus Rer. Sicular. Decad. 2. lib. 7. cap. 3. & è noſtris Petrus Gregor. Sintag. iur. vniuerſ. lib. 15. c. 5. num. 5. vol. 2. Quod clarius explicarunt M. Anton. Sabellic. Flauius Blõdus, & Sebaſtianus Brand', ità vt ſine Boemundo in illa expe-
60 ditione † nihil præclarè geſtum fuerit, & cum ipſo ſolo, plurima, vt concludit Albert. Crãtius in Noruegia. lib. 4. cap. 13. vbi dicit: Poſſe perſtringi

ſtringi breniter huius Priucipis geſta, ſed opus
eſſe integram, longamq; Hiſtoriã texere. Cum-
que eſſet Antiochiæ mortuus, corpus tamen in
Italia aſportatum eſt, & apud Canuſiũ in Apu-
lia ſepultum, in Eccleſia ſancti Sabini ab eiſ-
dem Northmannis Ptincipibus ædificata, vbi
extra Eccleſiam in quodam angulo eſt erecta
quædam Capella Magna, ordine Orbiculari
ædificata, in altum ſe erigens, tribus circum-
quaque, aut quatuor Albarum columnarum
marmorearum ordinibus eleuata, ſe in altum
erigentibus, ſemper anguſtioribus: Intus verò
Sepulchrum illius adeſt, albis, ſed magnis la-
pidibus obſignatum. Ianuam habet Capella
ex Cupro, (quod æs Cyprium vocant) affabrè
elaboratam, & optimè obſeratam. Adeſt in Ec
cleſia pars reliquiarum Corporis ſancti Sabini
61 †Epiſcopi, & Confeſſoris, condita in loco Ec-
cleſiæ inferiori, ſub Altare quodã marmoreo,
ex cuius reliquijs, quas ter, aut quater venera-
tus ſum, maxima ſuauitas, nimiaq; odoris fra-
grantia exit. Hic enim aduerſus Anthemium
62 †Patriarcham Cõſtantinopolitanũ ſedis Apo-
ſtolicæ legatione perfunctus eſt, & ob ſenium
viuens caligatus eſt oculis, & demum ſanctiſſi-
mè Deo vitam reddidit, plurimis poſt vitam
miraculis conſpicuus. de quo Gregorius Dia-
log. lib. 2. cap. 15. lib. 3. cap. 5. & nouiſſimè anti-
quitatum diligentiſſimus ſcrutator Cæſar Ba-
ronius, nunc meritiſſimus Cardinalis. in Marty
rolog. ſub 9. Februarij. Cumque hanc ſanctiſ-
ſimam viſitaui Eccleſiam, itidem ſemper feci
in Regis Boemundi Capella, pro cuius anima
ſemper Dominũ rogaui. Ità potentes, & ama-
tæ ſunt Principum virtutes, vt poſt multa ſæcu
la, reuerentur, & magnifiant. Dum hæc prælo
dantur, reliqua pars corporis, & reliquiarum
63 ſancti Sabini, †cũ ſeptem alijs ſanctorum cor-
poribus, reperta ſunt apud Ciuitatem Leſinẽ-
ſem in Monte Gargano Apuliæ, & aſportata
Neapoli in Eccleſia ſanctæ Mariæ Annunciatæ
ſeruantur in Arculis, Argento, auroq; fulgen-
tibus, habita prius generali proceſſione, &
Lætanijs, quibus & ipſe interfui ad laudẽ Dei
omnipotentis. Hunc ſequutus eſt Tancredus
64 Boemũdi †Nepos, & Rogerij Regis filius, eiuſ-
dem Boemundi Principis virtutum æmulator
egregius, qui abſente in Italiã Boemundo, atq;
in Galliam pro ſuſceptione Conſtãtiæ vxoris,
Philippi Secundi, Galliarum Regis filiæ, In Ci-
uitate Antiochiæ locum eius ſuſtinuit: Laodi-
65 ceam hic à Cõſtantinopolitano †Imperio ade-
mit, vt dicunt Platina in Paſchale II. Crantius
vbi ſupra. & alij Hiſtoriarum ſcriptores. Sic &
66 Gulielmus Secũdus, Gulielmi Mali filius, †Si-
ciliæ Rex, qui bellum mouit aduerſus Ioſephũ
Marocci Regem ex Lumtunorum familia, ip-
ſumq; vicit, filiamq; captiuam duxit, quã nec
vnquam reſtituit, donec non fuit ſibi reſtituta
Africa, quã Abdul Mumen Gulielmo Patri eri-
puerat. Dum etiã Tyri vrbs à Chriſtianis poſ-
ſeſſa, obſideretur à Saladino Sarracenorũ Re-
ge, ac obſeſſi grauiſsimè premerentur, miſit hic
67 Claſſem quadraginta †Triremium, optimè in-
ſtructam ſub Margaritonni Siculi regimine, mi
litiæ maritimæ viri expertiſsimi, quorum ad-
uentu, Conradus Montisferrati Marchio, Tyri
gubernator, & Capitaneus lætitiam maximam
cœpit: ex cuius claſsis aduentu, Saladinus tur-
piſsimè ab obſidione diſceſsit. Idem Guliel-
mus Federico Secundo Ænobarbo Imperato-
ri, Philippo Regi Galliæ, Riccardo Regi An-
gliæ, ac Othoni Duci Burgundiæ, cum eorum
Claſsibus pro bello ſacro euntibus, maximas
commoditates in Regnis ſuis conceſsit: Maria
68 à Pyratis † ſecura reddidit; eorundemq; Prin-
cipum Claſsi, frumenta pro bello neceſſaria ex
Apulia, & Sicilia ſubminiſtrauit. Et cum quàm-
plures Eccleſias, ac Monaſteria ædificaſſet, &
diuitijs honeſtaſſet, præcipuè Abbatiam Mõtis
Regalis, in ſuæ ætatis flore, anno ſuæ vitæ trige
ſimo ſexto, acerba nimium morte ſublatus eſt.
Plura de illo ſcripſerunt Collenucius Hiſtor.
Neapolit. lib. 3. Thom. Facellus Rerum Sicular.
Decade. 2. lib. 7. cap. 5. & è noſtris Marin. Frec-
cia de ſubfeud. Baron. lib. 1. Tit. de Antiquo
ſtatu Regni. ſub nu. 26. Alphonſum præterea
69 † Ferdinandi primi Aragonum Regis, filium
proferam, qui in Inſulam Lotophagos in Afri-
ca traiecit (dicitur autem Inſula alio nomine
Geluium, ſiue Gerbis) cum exercitu, primiſq;
congreſsibus Bopherio Rege in acie occiſo,
victor redijt, illius exercitu victo. Contra Tur-
70 cas Hidruntinã † Ciuitatem recuperauit, alia-
que geſsit, de quibus plenè ſcribit Bartholom.
Facius de geſtis Alphonſi lib. 4. Leo Afer in
Hiſtor. African. lib. 5. Michael Ritius Regum
Siciliæ lib. 4. Collenucius lib. 6. Ioan. Baptiſta
Carrapha lib. 8. Baptiſta Fulgoſ. lib. 3. cap. 6. in
fin. Facellus Hiſtor. Sicul. Decad. 2. lib. 9. cap. 9.
Quis autem huius inclitiſsimi Regis virtutes
enumeret? Quis earum vel mediocriter cumu-
lum facere poterit? vtinam vel ad medietatem
ſcriptores illas deſcripſerint, cuius acta ſcri-
pſit idem Facius, & Anton. Panorm. & idem
in Epiſtolis, & diximus etiam nos aliqua ad
Petr. Bellugam in Specul. Principum. in proœ-
mio in verb. Alphonſum. Ferdinandus Rex
71 hũc ſequutus eſt, eiuſq; virilis †animi vxor Eli
zabetha Regina. Hic ſuperato Alphonſo Rege,
qui Regni Caſtellæ partem occupauerat, recu-
peratoq; Regno Granatenſi à Mauris, & Sarra-
cenis, ipſis Hiſpania pulſis. Et in Africa (vt ſu-
pra diximus hoc eodem capite) obtenta Melil-
la, Orano, Buxia, & ſubacto Tripoli, Barbaros
perdomuit, vt Hiſtorici, quos ſupra allegauimus,
teſtãtur, & dicã infra c. 46. de quo optimè ce-
cinit Petrus Crinitus Poematum lib. 2. dũ ait:

Olim tuetur te ſuperum Pater,
Sacroſque crines, caſſide Martia

Fecit

Fecit verendos, & triplici ſimul
Armauit Clypeo latus.
Pridem Cathenis ſubdita ferreis
Fortuna votis obſequitur tuis.
Idemque certis ſidera motibus
Portendunt pœnitus Tibi.
Virtute tantum conficies tua,
Quantum nec alter milne Maximo
Perfecit vnquam. Te populi optimè
Cuſtodem fidei colunt.
Tu ſigna Mauris rapta minantibus
Ferrande Regum Victor, Hibericas
Refers ad vndas ibinc Mentis adeſt
Immortale decus tuis.
Per te nephanda frena libidini
Iniecta quondam Sacrilegum genus;
Bethis, reſumptis legibus, impiam
Enaſit veterem luem.
Et vera ſenſim Numine cœlitum
Iam ritè diſcens, conſtituit Pari
Nexu retinet iuſtitiam, & fidem
Conſtantique animo tenet.
Te vidit Atrox, fulmina Cantaber
Torquentem, & ictu Mœnia Barbara
Confracta gentis, nam tibi pro ſacris,
Pugnanti ſuperi fauent.
Per te ſurgit Gens Aragonia
Tu ſolus aucta per numeros ſuos
Virtute Princeps, in ſuperas plagas
Aſcenſum facilem paras.
Vnus ſuperſtas maximè Principum
Vindex futurus, numine, qui tuo
Chriſti cadentem militiam Regas,
Et pacem Italia feras.
Maiora virtus auſpicys tuis
Molitur ò Rex inclyte; nam tibi
Nil delegatum, ſic pietas meret;
Et tantum fidei Decus.
Tu perge fœlix, quo ſuperi vocant,
Ferrande, & olim rapta fauentibus
Tot ſigna Fatis, dent animos tibi
Formandi Patrios Deos.

Carolum Quintum Imperarorem ſubijciam,
cuius, in fouenda, tuenda, propaganda, ac di-
72 latanda†Chriſtiana Fide, & Pietate, induſtriã,
animũq;, & actus exhibitos, ſi deſcribere vel-
lem, in medio deficerem: Superant enim geſtæ
res innumerabiles omnem dicendi artem, ſu-
perant ſcriptoris cuiuslibet ingeniũ: vana eſ-
ſent dicentium eloquia, orator quilibet ſum-
ma dicendi induſtria clarus, deficeret. Vnde
ſumma tantum quædam rerum capita tangam,
quibus appareat, quantum omnes ante ipſum
Principes ſit egreſſus. Se illud imprimis offert,
quòd cum Martinus Lutherus ſuarum Hære-
ſum in Chriſtianam Rempublicam ex ore Dia-
boli congeriem ſeminaſſet, illas, animi, corpo-
risq; viribus, ipſasq; omni ope extinguere pro
curauit. Hic enim anno ſecundo, ex quo fuit
Imperator creatus, in anno Domini 1521. in
Vuorma Germaniæ Ciuitate apud Vangiones,
Dietam congregauit, in qua Principes, & Im-
perij ordines conuenerunt, apud quos ità lo-
quutũ fuiſſe ſcripſere omnes. Minimè vos igno
rare arbitror, Principes, me à Chriſtianiſſimis
73 †Imperatoribus Germaniæ, à Catholicis Re-
gibus Hiſpanis, ab Archiducibus Auſtriæ, & à
Ducibus Burgundiæ originem trahere, qui ab
ipſis etiam incunabulis, ac primis pueritiæ an-
nis, Eccleſiæ Romanæ obſequentiſſimi extite-
re, inq; illius fide ad mortem vſq; perſtiterunt,
ſemperq; Catholicæ fidei, ſacrorum Rituum,
Decretorum, ordinationum, ad honorem Dei,
fidei incrementum, & animarum ſalutem, de-
fenſores, atq; protectores extiterunt. Hinc fa-
ctum eſt, vt illis vitæ terminos tranſgreſsis,
naturæ quodam ordine, ac veluti hæreditario
iure reliquerint obſeruationes illas, nobis pro
futuras in dies, vt illorum veſtigia imitantes,
ac ipſorum exemplis permoti, veras vitæ vias
luſtrando, fœliciſsimæ, morti, finiq; appropin-
quaremus. Quemadmodum itaque Principes
illi ſeruarunt, & bonorum Principum gloriam,
ac finem optimum ſunt conſequuti: ſic nos il-
lorum ſucceſſores facere decreuimus, vt benè
acta vita, Deo benignum ſpiritũ reddere poſ-
ſimus. Ad hũc igitur finem iſthac peruenimus,
vt quę noſtri prædeceſſores ad hunc vſq; diem
obſeruarunt, eorundem nos defenſores ac pro
tectores efficiamur, quod huc vſq;, Deo iuuan-
te, obſeruauimus, ac exequuti fuimus. Illudq;
non nouũ aliquod eſt, vel inauditum, ſed quod
hactenus in Cõſtantienſi, & in alijs ſacris Con-
cilijs concluſum fuerat, diffinitum eſt. Verum
quia, notum eſt, hunc Lutherum, ſua ipſius opi
nione deceptum, totius Chriſtianæ Reipubli-
cę intellectus, ac iudicia, inuoluere, turbare, &
contendere, illa, quę Chriſtianorum hominum
longo vſu, comprobata fuere, auferendo: Sua
autem opinio, ſi vera eſſet, Rempublicam Chri
ſtianam, tot Summos Pontifices, tot ſanctos Ec
cleſię Doctores, totum deniq; Catholicum, &
Chriſtianum orbem erroneè ad hũc diem vſq;
vixiſſe, nos in falſam credulitatem deducere
credit? Quod quàm ſit omni humano intelle-
ctui, omniq; veritati contrarium, vos ipſi Prin-
cipes, prędeceſſoresq; veſtri, omnesq; alij viri
graues dijudicent. Firmiſsimè itaq; decreui,
Regna mea potius, Imperium, Poteſtatus, Ami-
cos, corpus, ſanguinem, vitã, ſpiritumq; meum
effundere, omniq; periculo exponere, quàm ve
patiar, tam infauſtum, peſsimum, infœliciſsi-
mumque principium, vlterius progrediatur.
Illud memoria repetens, maximo mihi dede-
cori fore, nec mihi ipſi tantum, ſed vobis, gen-
ti Germanicę, tam optimè ſemper celebratę,
quod Summorum Pontificum, ſanctę Romanę
Eccleſię priuilegijs, ac diplomatibus abundè
pateat, iuſtitię aſſertores, & fidei Chriſtianę
pro-

protectores, & propugnatores, & dici, & appellari. Quod ſummæ authoritatis, ac decoris non modici vobis eſt. Vndè noſtris tēporibus, non hæreſes ſolum, ſed errorum quorumlibet ſuſpicio, aut quicquid modicū id fuerit, quod Chriſtianam Religiouem quoquomodo debilitaret, ferendum non eſt. Quod ſi in Chriſtianorum aliquorum cordibus venenum aliquod caderet, & radices ibidem fieri ſinamus, totiſque viribus noſtris illud minimè propellētes, Deum omnipotentem prius offenderemus, & maximo id nobis à ſucceſſoribus probro daretur, ac infami vitio labefactaremur; quòd permiſiſſemus actum omni prorſus vituperatione dignum. Cum igitur externa die in Conuentu veſtro obſtinatam, induratamq; Lutheri reſpōſionem audiuiſſemus, meis his verbis vos certiſſimos reddo, me grauiſſimè, & ægerrimè angi, quòd tam diu contra illum, eiuſque falſiſsimam Doctrinam, inquiſitionem facere diſtulerim. Ideoq; illum de cætero numquàm me amplius auditurum polliceor, & propterea illum extra Curiam iuxta formam ſecuritatis reduci præcipio, ſeruatis cōditionibus omnibus in illa cōtentis, omittantutq; ſuæ prædicationes, & ſcripta, omniſq; mouendæ ſeditionis in populos tollatur occaſio. Contra ipſum verò ijs medijs procedere conſtituo, quibus contra aſſerentes manifeſtas hæreſes, iura decreuerunt. Vos itaq; tamquam optimos, fideleſq; Chriſtianæ fidei aſſertores, voco, vt idē, pro ut veſtrum fert officiū, digniraſq; Chriſtiana, faciatis, pro veſtra, vt tenemini dignitate, atq; authoritate.

Hoc fuit Adoleſcentis Imperatoris in cauſa fidei exactiſsimum, probatiſsimumque iudicium, nulli Chriſtianorū Imperatorum Secundum. Optimum, maioris ſuperuenietis ætatis, incorruptæ fidei, Chriſtianæq; pietatis, & charitatis argumentum. Vnde in primis illi ſe obtulerunt bella Belgica, Friſica, & Arteſiaca, illata authore Carolo ab Egmunda Sicambrorum Duce, qui & ſi Friſiorum, & Gallorū opera vteretur, ab eodem tamen Imperatore victi fuere. Eundem finem habuit popularium bellum, quòd Ruſticorum appellant, in Germania ortum, ex immutata per Lutherum Religione, quo in bello, cum bis pugnatum fuiſſet intra quadraginta dies, centum quadraginta millia hominum ab eiuſdem Cæſaris Ducibus, militibuſque cęſa fuere, quod & luctui Cæſari fuit ob ſubditorum internitionem, & gaudio, quia pœnas violatæ Religionis ſuſtinuiſſent. Hic etiam adhuc iuuenis Matranos, quaſdam Sarracenorum reliquias, à Regnis Hiſpaniæ expulit, & circiter quadraginta millia Barbarorum occidit. Solimannm etiam Turcarum Principem, qui Viēnam Auſtriæ vrbem Metropolim, quam cum trecentis millibus hominum obſederat, iunctis ſuis copijs, cum illis Ferdinandi Regis fratris, magna clade ſuis illata, Conſtantinopolim reuerti coegit. Secunda vice, cum idem Solimanus, tertiò poſt anno ad Viennæ obſidionem, Auſtriæ, & Germaniæ internitionem duplo maiores copias adduxiſſet; cum de totali Germaniæ alea, ſtatuq; ageretur; Cæſar ex Belgica cum exercitu progreſſus, eo modo operam ſuam nauauit, vt cū tertio minori militum numero, Bellum Principi Barbato obtuliſſet, detrectauit ille congreſſum, & ad ſua Regna, nō ſine maxima ſuorū Clade rediens, Auſtriā, Germaniāq; reliquit: vnde nō apud Chriſtianos Principes ſolum, ſed nationes gētiles, Barbaraſque, Conſeruatoris Germanię tunc ſibi Glorioſiſsimum nomen quæſiuit. Quam gloriam continuare intendens, vt maiori Turcas, illorumque Principem formidine percuteret, Andrea Auria Melphienſi Principe Duce, Maritimarum rerum ſingulariſsimo, & expertiſsimo viro, Patras, Methonem (in qua olim ſagitta emiſſa, oculum amiſit Philippus Alexandri Macedonis pater) & Coronem apud Græcos Peloponenſiacos in Sinu Meſſenico, vrbes cæpit, ibiq; Cæſariana Trophea erecta ſunt, Turcicis eiectis. Hinc Græci liberatorem ſuum, Cęſarem Carolum appellauere, & publicè pro eius Monarchia, & Imperio ad Chriſtum Dominum vota perſoluerunt. In Germania demū Citetioti, cum Anabaptiſtarum hæreticorum ſecta, authore Ioanne Leydano Sartore Hollando, ſurrexiſſet, vrbemque Monaſterienſem in Vueſtphalia præſidij loco, hæretici tenerent; Tandem Imperatoris iuſſu, Epiſcopo, Vrbem oppugnāte, obſeſsis ad extremum miſeriarum adductis, capta eſt vrbs, & Leydanus Rex, grauiſsimas ſuæ temeritatis, ſed tāto facinori modicas, pœnas perpeſſus eſt, forpicibus ignitis laceratus, lancea transfixus, ad furcarum in alto loco ſuſpendium poſitus eſt. Non minori etiam gloria Carolus Cæſar poſt modum Carthaginenſe bellum inſtituit, inſtructa etenim Claſſe tercentum quinquaginta nauium Hiſpania Africam nauigauit, ibiq; Tunetum Lybiæ, ac Numidarum Regiam cœpit, Golleta Arce ſibi tetēta, Muleaſſem Regem illis dedit, quem Aenobarbus. (Barbaroſſam vocant) prius expulerat: quem ſibi vectigalem, & beneficiarium fecit. Aenobarbus autē pugnandi vim quandam alacritatis oſtentādo, terrorem Cæſari incutere credens, ibi cum bis centum millibus peditum, & ſex decim millibus Equitum, pugnæ ſe offerens, rādem propulſus eſt, & aufugere coactus. Illoque die Imperator viginti vnū millia Chriſtianos, qui tamē ſerui Barbarorum vinculis detinebantur, ex captiuis liberos fecit: vnde ab omni Chriſtiana Republica. Tertius Afri
74 canus ſeſt appellatus. Eodē etiam modo apud Epirum, & Corfinium, reſiſtentiam fecit contra eundem Solymanum Turcarum Dominum, qui ſociatus cum Aiace, & Muſtapha Baſsà, alijſq; bellici Conſilij Ducibus, ac Aenobarbo, Lutci Baſsà,

Baſsa,& Ionisbeco,magna illorum clade rece-
pta,fugauit eum, vt cum dedecore diſcedere
coactus fuerit. Sequēti anno apud Dalmatas,
Caſtrum nouum, cum duabus munitiſsimis ar
75 cibus,Andrea† Auria, & Ferdinando Gonza-
ga Ducibus, maxima Turcis clade illata, ſub
Cæſaris Imperio venit. In Anno demum 1541.
Maxima claſſe inſtructa, Mauritaniam Impera-
tor petijt, Algeriam, ſiue Algeziram, Geſeir
Arabibus dictam, recuperaturus; quam prius
cęperat Alphonſus Vndecimus, vtſupra dixi-
mus,hoc eodem capite; quo in loco,cum ven-
tis potius, ac Tempeſtatibus, Terra, Marique
pugnatū fuit,ità vt Imperator,videns, timēsq;
aliquam Dei Optimi Maximi iram,piè, ſanctè-
que luſtratione ſuum animum expiauit,Deo ſe
reconcilians,ſumpta ſacra ſinaxi: & cum in ac-
cliui, ac ſalebroſo loco,cum Turcis, Mauriſq;
ſemel, iterumq; manus conſeruiſſet(inſpicie-
bat autem ventos, pluuiaſque contrarias)mi-
lites,vt naues aſcenderent,iuſsit,& Bugiam pe
tijt,& inde Hiſpanias contendit; dicens ver-
ba aurea Chriſtiano Imperatore digna: Malle
ipſum, Chriſtianum vnum ſeruare,quàm mille
Mauros,Turcos,Pœnosq; occidere. Quia ſi glo
rioſum eſt Duci, & patriæ plurimos hoſtium
peruiciſſe,quantò magis lætum patriæ, & Du-
cibus beatum poteſt videri,ſuorum vel nullos,
vel paucißimos perdidiſſe? vt inquit Eutrop.
lib.4. cap.1. Illud Periclis Athenienſis imitan-
76 do,quem morti proximum,amici cum† de vi-
ctorijs,& eloquentia collaudarent, ille apertis
oculis,loqui nixus: Deſinant,inquit,mirari vi-
ctoriam, & eloquentiam; quia illas Fortuna,
prout ſuas ſibi vendicabat: ſed quòd efferrent
laudibus, quòd cum longo tempore Athenas
vixiſſet, nemo ipſius cauſa lugubrem veſtem
vnquàm induerat.voluit Baptiſta Fulgoſ.lib.5..
vnde Imperator Diuinæ potius voluntati pa-
rere voluit, quæ tunc temporis, non permitte-
bat, vt de hoc triumpharet,ſe ipſum vincēdo.
vnde obſequētiſsimi illius milites, hoc dicte-
rio vſi ſunt.

Alibi Carolus Agmina.
Argira ſeſe, & aera,
Et Maria vicit omnia.

Hæc ſummatim, ac breuiſsimè dicta ſint de
actibus Caroli Cæſaris, tum erga Turcas, Pa-
ganos, ac fidei Chriſtianæ hoſtes, tum etiam
cōtra Hæreticos, fidei hoſtes peiores, tāquàm
familiares.

Vnum omnium facinus commemorabo, in
quo Carolus Cæſar omnes mundi Reges excel
77 lit quo Nouum† orbem Carolinum,ab eius no
mine appellatum in extremis orbis partibus
quæ fuit in Mexico, ac Peruaco.In Ciuitatem
verò Mexicanam, in anno Domini Noſtri Ieſu
Chriſti 1524.vti Vicarius Papę Clementis VII.
ab eodem Imperatore,miſſus fuit, Frater Mar-
tinus de Valentia, alijs Monachis ſociatus, &
ab eo prædicatum extitit prima vice ſacroſan-
ctum Ieſu Chriſti Euangelium,cum maximo fi-
dei Chriſtianæ incremento, & cum illis,qui fi-
78 dem Chriſtianam adepti ſunt.Synodus† in ea-
dem Ciuitate facta eſt, Præſidente eodem fra-
tre Martino,eiuſdem Papæ Vicario, in qua in-
ter cætera ſtatutum extitit: vt abiectis eorum
ritibus, ritus ſanctæ, atq; Apoſtolicæ Eccleſiæ
Romanæ amplecterentur, vnamq; tantum vxo
rem retinerent, ex veteribus, quas habebant,
quam vellent: & more Chriſtiano ſublata fue-
runt Idola à templis, poſita Cruce, & Beatæ
Mariæ Virginis imagine. Tantoque ardore,fi-
deiq; feruore capta, & amplexa eſt Euangelij
p̄dicatio, vt in ſolo Regno Mexicano, ſeptem
hominum milliones(immo alij dicūt quatuor-
decim) ſacrum Baptiſmatis ſacramentum ſu-
ſcepiſſe perhibeant: In decem & octo prælijs,
decem & octo Reges ſubactos fuiſſe comme-
morant in Regno Mexicano ſub Ferdinando
Corteſio,in Regno Peruaco ſub Franciſco Piz-
zarro.Ciuitatem Mexicanam eſſe centum, &
viginti millia domorū:municipia verò illi con-
tigua,& vicina,ſeptem,quindecim,viginti,tri-
ginta,quadraginta,ſexaginta,ſeptuaginta mil-
lia domorum eſſe teſtantur. Fuit deuictus ibi
Abatalibà, vltimus Rex, ſiue potius Impera-
tor,cum multos ſub ſe Reges haberet.Sunt ibi-
dem conſtituti Prælati Eccleſiaſtici, Archiepi-
ſcopus ſancti Dominici, qui habet ſex Epiſco-
pos ſuffraganeos, Cubenſem, Boriquenſem,
Honduranum,Panamanum,Carthagenam, &
ſiue Martæ. Archiepiſcopus Mexicanus, cui
ſubſunt, ſeptem Epiſcopi,Xaliſcomus,Mecha-
uacanus,Guaxaca,Taſcala,Guatimala,Chiapa,
& Nicaragua.Archiepiſcopus Peruacanus,cui
ſubſunt Epiſcopi Cuſconus, Quitonus, Char-
cas, & alij. Duo ſunt ibi Gubernatores, ſiue
Proreges,Regis Locumtenentes, vnus in Me-
ridionali, ac locis mediterraneis,& habitat in
Regia Ciuitate Peruaci. Alter in Mari Septen-
trionali, & eius littoribus,locis,ac prouincijs
Mediterraneis,& habitat in Mexico.Guberna-
tores inferiores, ſiue Proconſules plurimi, vt
in Boriqueno, Panama, Carthagena, & Vene-
zuela. Sunt præterea Adelātadi,Præſides Pro-
uinciarum. Sunt, & Alcaldi ordinarij,qui ſunt
Vrbium Prætores. Et ſunt Conſulares Prouin-
ciæ,in maioribus Ciuitatibus habitantes,quos
Corregidores appellāt, quorum electio,& de-
ſignatio pertinet ad duos Proreges in ſuis Re-
gnis,ſeu mauis Imperijs.Perſtrinxiſſe ſufficiat,
quàm breuiſſimè verborum apparatu, & tam
anguſta ſcribendi formula, acta vnius Impera-
toris,tam egregij,Maximi,& Optimi,& de Re-
publica Chriſtiana,& Eccleſia Romana, tā op-
timè meriti, vt ante eum nullus id præſtiterit:
* & qui poſt eum fuerit ſuarum virtutum æmu-
lator, ſola eius veſtigia,& exempla imitando,
ingentem, & indicibilem ſibi gloriam compa-
rabit,

rabit. Hæc omnia longiori ſtilo exarauit Paulus Iouius in Hiſtorijs. Ioan. Franciſc. Guicciardinus. lib. 13. 14. 15. 16. Ludouicus Dulcis, Poſt Alphonſum Vlloam, & Petrum Meſſiam in eius vita. Idem Meſsia in Sylua variæ lection. parte vltim. Io. Godous de Bello Germanico. Ioannes Seruilius de coniuratione Gheldrenſium. Germanographus. lib. 2. Patres Societatis Ieſu Alexander Valignanus, Odoardus de Sande in eorum Epiſtolis. Hieronym. Benzonius in Hiſtor. noui orbis. Petrus Martir de nouo orbe. Decade. 2. lib. 6. Lopez de India occident. Ioannes de Barros decade 1. lib. 2. c. 25. pluſq̄ alius Gulielmus Zenocar. de Repub. Carol. Fontenus de Hiſtor. Catholic. lib. 2. & per totum. Lucius Marineus Hiſtor. Hiſp. lib. 21. in fin. Franciſc. Robortellus in eius Orat. funebri. Io. Laurent. Anania in Fabric. Mundi tract. 4. Galeatius Capella in Hiſtor. Mediolanẽſi. Lancellot. Conradus in Tẽplo iudic. Reſtaur. Caſtald. de Imperat. in pluribus quæſt. Ianus Peluſius in Cõcione ꝓ inſula Melita ad proceres Chriſtianos. Io. Baptiſta Ferret. in cõſ. 32. n. 32.

Nunc, vt ad calcem perueniam, de Philippo Auſtrio, Caroli Cæſaris filio, Rege Catholico dicendum ſupereſt, in cuius actibus explicandis, meſſis quidem magna eſt, latiſſimus etiam cãpus, meſſores autem inualidi, ac imbecilles. Nec vires meas ſufficere arbitror, ſi minimam officiorum omniũ, quæ pro Eccleſia Catholica Romana, eiuſq; tranquilliſſimo ſtatu manutenendo, pro fide Chriſtiana, non modo tuenda, ſed ad nouiſſimas orbis incogniti partes deducenda, exhibuerit. Aliqua tm̃ sũmis digitis tangã, quo eius Catholiciſsimus zelus appareat.
79 Nou enim tanti Regis† actiones lęui periculo ſcribi queũt, qñ ſolemnis Hiſtoria exigitur. Vt igitur oſtenderet Philippus Rex Catholicus, nõ ſibi, ac ſuis, ſed populis, ſed Chriſtianæ Reipublicæ inuigilare, illiuſq; pacem, & tranquillitatem omnibus neruis procurare. Primum, ne Turcarum immaniſsimus Princeps, qui quotidiano in Rẽpublicam Chriſtianam, inuidiæ, ac Tyrannidis liuore angebatur, fieret ſuæ voluntatis compos, expeditionem muniriſsimã claſſis maritimæ miſit ad expugnandã arcem Pinnonis de Velez, quam tã diù obſeſſam tenuit, donec illam obtinuit, ac expugnauit, non ſine multorum ſuorum militũ, & Turcarum Clade. In Anno poſtea 1565. Idem Solymanus Turcarum Imperator, tum Chriſtianæ fidei, tum peculiari odio, quo milites Hieroſolymitanos S. Io. Baptiſtæ, proſequebatur, quemadmodum illos in anno 1522. Ab Inſula Rhodienſi, fugauerat, ſic ad interiora Chriſtianitatis Regna penetrare intẽdens, apparatu maximo ad Melitem Inſulam, eiſdẽ militibus in eodem anno 1522. à Carolo Cæſare conceſſam, cum ingentiſsima claſſe miſit, vt inde etiam illos fugaret, poſt igitur validiſsimam à mẽſe Maio, ad menſem Septembris oppugnationem, quam excellentiſsimi milites, ac ciues fortiter ſuſtinuerũt, cum tamen eſſent in maximum rerum omnium diſcrimen redacti, ob perpeſſos continuatos labores: Rex ipſe apparatu maritimo benè inſtructo, ac victualibus onuſto, Inſulæ claſſem auxiliarem miſit, quibus adeo conſternati fuere Turcarum, ac aliorum ſociorum animi, vt nullo confecto negotio amiſsis ex illorum exercitu circiter viginti ſex millibus hominũ, Conſtãtinopolim turpiter rediere. Turcarum itaq; Dominus ira percitus, quam eum non poſſet in Regem noſtrum euomere, in Maximilianum Auſtrium Imperatorem, Regis patruelem, in Vngariam exercitum direxit: cui Rex copias etiã & ſuppetias miſit, & quamuis, omnẽ aleam Solymanus operatus eſſet, duas Arces tantum cępit Iuliam, & Zighet, cum cęde viginti quinque milliũ hominum, & Solymani morte notabili; licet in expugnatione Zighet honeſtiſsima
80 morte perijſſet Nicolaus† Sdrinus Comes Arcis Gubernator, qui in eadem oppugnatione fortiſsimi, ac ſtrenuiſsimi Ducis memoriã ſempiternam reliquit. Eodem ferè tempore in Gallia, Hæretici, fideiq; Chriſtianæ rebelles in eorum Regem Carolum nonũ, Ludouico Borbonio Duce Condæo authore, bella mouent, & in ipſum Dominum coniurant: cui tum ob ſanguinis coniunctionẽ, tum ob publicam vtilitatem, & Catholicæ fidei defenſionem, magnam pecuniæ quãtitatem Rex, & Armatam militum manum præſtitit. Sequuta ſunt poſt modum bella Belgica, ſeu Flãdrica, quibus ſemper Catholicus Rex, charitate, & amore, quæſiuit finem imponere, pacem, & trãquillitatem eidem Belgię procurando. Verum aliquorum Hæreticorum fidei Chriſtianę hoſtium, odio, Rex ſuo deſiderio fruſtratus eſt. Quibus bellis, nulla laceſſiti iniuria, contra Regem aliqui Galli Principes operã nauarunt. Inter hos fuit Franciſcus Regis Galliæ frater, Dux Alenconij, vt Regis noſtri beneficia, atque auxilia (omittendo alia) ingratitudine commacularent. Cumq; iam diù pugnatum extiterit, ita vt omnium Regnorum redditus Belgica bella conſumpſerint, factum eſt autẽ, ob malorum diuturnitatem, & Regis animi inuincibilem vim, atq; ardorem, quo ex fidei Chriſtianæ cauſa ꝑmebatur, vt nunq̄ illorũ petitionibus inclinari potuerit, vt eos fineret viuere eorum placito, quoad Eccleſiaſtica dogmata, quo caſu plenã obedientiã promittebãt. Nunq̄ verò acceptare id placuit, ne fidei Chriſtianæ, eiuſq; vitæ integritati minimũ detraheretur. Voluit autẽ Rex ſequi ꝓceptũ Deuterou. c. 18. Quãdo (inquit) ingreſſus fueris terram, quam Dñus Deus tuus dabit tibi, caue ne imitari velis abhominationes illarum gẽtium, nec inueniatur in te, qui luſtret filium ſuum, ducens per ignem, aut qui ariolos ſciſcitatur, & obſeruet ſomnia, atque auguria, nec ſit

maleficus, nec incantator, neq; Pythones conſulat, nec Diuinos, & quærant à mortuis veritatem. Simile habetur Leuitici. c. 20. Et tamen ob Dei omnipotentis gratiam, & Principum, Ducum, ac Tribunorum Regiorum induſtriam, præſertim Alexādri Farneſij, Parmæ, & Placentiæ Ducis, ac Regis ex ſorore nepotis vigilantiam, inuictosq; corporis, animiq; labores, & demum ipſo vita functo cum magno Reipublicæ Chriſtianæ detrimento; ob præſentiam, & viſibile robur Alberti Auſtrij Archiducis Sereniſſimi protege totius inferioris Germaniæ Gubernatoris, ac nonnullorum Principum virorum Belgarum, aliorumq; ſubditorum, qui reſipuerunt, maiori ex parte, tum Chriſto Domino, eiuſque Eccleſiæ, tum Regi Domino obedientiam præſtat. Demum ijs Rex non modicè occupatus, in Regno Granatæ quidam ad fidem nouiter conuerſi, rebelles facti bellum, & tumultus, ac ſeditiones parabant: coactus igitur perſonaliter accedere, vbi Granatæ Regnum tranquillitate donauit, ac reſtituit. Solimano demum in fatis conceſſo, Zelimus filius, Imperium ſuſcipiens in nihilo meliorem habuit animum, quàm noctibus, diebusque excogitare, quo nam modo, quibuſuè medijs, poſſet non Chriſtianos ſolum Principes infeſtare, ſed illos delere, & ſi vires illi ſuffeciſſent ab humanis Chriſti nomen abolere. Ijs conatibus maximis viribus, reſiſtēdum eſſe Rex ratus eſt, percuſſit itaq; fœdus cum ſummo Pontifice Pio V. & cum Sereniſſima Venetorum Republica, à quibus parata claſſe inſtructiſſima, cui Regiæ claſſi præfuit Ioannes Au-
81 ſtrius Sereniſſimus † Regis frater: claſsi Pontificiæ Marcus Antonius Columna: Claſsi Venetæ Sebaſtianus Venerius: ſed totius exercitus Imperator idem Ioannes: à quibus pugnatum eſt apud Echinadas, & tandem Deo iuuante, & laborantibus ijs Principibus, noſtri victoriam reportarūt, authore, & generaliſsimo omnium
82 eodem Auſtrio, qua † die ſeptima Octobris anni. 1571. ſanctæ Iuſtinæ Virgini, ac Martiri ſanctiſsimæ dicatæ, perierunt ex Turcis triginta duo millia, & capti tres mille, & quingenti, & liberati à dura ſeruitute qndecim millia Chriſtiani, captæ centum quadraginta triremes, & ſubmerſæ octoginta: vnde quotannis celebratur feſtiuitas ſanctæ Mariæ de victoria. Sequenti poſt modum anno maiori apparatu, Maria orientalia peragrata ſunt, & nuſquàm Turcæ viſi. Horum meminerunt Io. Antonius Viperanus, Mambrinus Roſeus poſt Hiſtorias Collenucij, Hieronymus Catena in vita Pij V. & omnes nouiſsimi Hiſtorici. Ex his breuiter adductis patet Regibus noſtris meritò CATHOLICI nomen datum fuiſſe.

ARGVMEN. CAP. XLIII.

Nouarum Inſularum adinuentio quibus ex gentibus illæ habitatę fuerint? Magnam eſſe Catholico Regi gloriam, ꝙ ipſi deputatæ fuerint.

COMPENDIVM.

1 *Inſularum Indiarum gentes, quæ ex progenie, & loco ſunt?*
2 *Deus vniuerſale diluuium in mundo dimiſit.*
3 *Homines ex putri materia generari perperam cenſuit Auicenna.*
4 *Decem Tribus Iſraelitarum tempore Oſeæ Regis captiuæ factæ ſunt.*
5 *Salmanaſar Aßyriorum Rex venit Iudaam.*
6 *Eſdræ libri tertius, & quartus inter Apocryphos.*
7 *Nouarum Inſularum poſitio, & nauigatio geographis incognita.*
8 *Catholicorum Regum acta excedunt acta Alexandri Macedonis.*
9 *Petri prædicatio vbi fuit.*
10 *Iacobi Maioris.*
11 *Iacobi Minoris.*
12 *Philippi.*
13 *Bartholomæi.*
14 *Andreæ.*
15 *Thomæ.*
16 *Matthæi.*
17 *Thadæi.*
18 *Simonis Chananæi.*
19 *Matthiæ.*
20 *Ioannis.*
21 *Pauli.*
22 *Dionyſij Areopagitæ.*
23 *Barnabæ.*
24 *Omnia quæ in ſcriptura ſacra ſunt oportet impleri.*
25 *Habitatores noui orbis, ac inſularum Indiarum ſunt ex decem tribus Iſraelitarum.*
Iſaias dicitur Apoſtolus, & Euangeliſta.
26 *Crux Chriſti appellatur verum ſignum.*
27 *Petrus Aluarus crucem affixit arbori in inſula, quæ ideo ſancta Crucis eſt nominata, cuius ligno multi ſani facti ſunt. nu. 28.*
29 *Alphonſus Congi Princeps Cruce vſus victoriam reportauit.*
30 *Sibilla, quaſi virgines Fatidicæ.*
31 *Dictio veh, in ſcriptura ſacra. nu. 33.*
32 *Cymbalum alarum in ſcriptura quid ſignificat.*
34 *Flumina in ſcriptura ſacra pro quatuor Euangelijs. nu. 36. 52.*
35 *Aethiopia pro eccleſia gentilium.*
37 *Chriſtus mediator Dei, & hominum.*
38 *Sacerdotes, & prædicatores, qui mittuntur ad prædicandum dicuntur legati.*
39 *Eccleſia vas dicitur.*
40 *Chriſtus vas dicitur.*
41 *Biblus eſt planta, ex qua naues fiunt.*
42 *Papyrus planta eſt, ex qua naues conficiuntur.*

Sa-

43 *Sacerdotes Angeli dicuntur.*
44 *Actus geminatio robur maius inducit.*
45 *Locus de quo Iſaias eſt Eccleſia Dei.*
46 *Mons Sion eccleſia Dei.*
47 *Cantare Canticum nouum, eſt prædicare Ieſum Chriſtum Dei filium. paſſum, & Crucifixum.*
48 *Nomen nouum, eſt nomen Chriſtianorum.*
49 *Plenitudo eſt conſumatio prædicationis Euangelicæ.*
50 *Gloria Domini Chriſtus eſt.*
51 *Laus, Deum ſignificat.*
53 *Theſauri, dicuntur loca intima, & reconditiſſima in terræ viſceribus.*
54 *Principium Chriſtus eſt.*
55 *Inſularum Indiarum Principes legationem miſerunt Gregorio XIII. & Sixto V. Summis Pontificibus.*
56 *Domus Iuda dicitur Chriſtus.*
57 *Aquilo in ſcriptura, quandoq; Diabolus.*
58 *Quo anno fuit decem Tribuum exterminatio?*
59 *Catholicorum Principũ Auſtriacorũ gloria maxima.*
60 *Rex Catholicus deputatus ad reducendos populos Inſularum nouarum.*
61 *Eccleſia Dei nondum eſt completa, quia habet quo creſcat. nu. 62.*
63 *Ciuitas ſupra montem poſita eſt eccleſia.*
64 *Regis Inſulæ Thedori dictum notabile quoad Inſularum nouarum acquiſitionem.*

CAP. XLIII.

CAtholici Reges, hoc ſemper ſtuduerunt, vt
nomen hoc, eis iudicio ſanctę Eccleſiæ tribu-
tum, actu conſeruarent, vt CHRISTI ſacro ſan-
ctum Euangelium, fidesq; Chriſtiana ad inco-
gnitas, & inuiſas gentes ſeminaretur. Ad hoc
autem magis confirmandum, meam ſentẽtiam
aperire conabor: ex meis autem ſcriptis doce-
5 bo, quæ nam gentes †illæ fuerint, quoue ex pa-
tre ſeminatæ, quæ inſulas Indiarum, ac nouum
orbem inhabitantes, ſi nunquàm ijs in locis na
uigatio peruenit.

Firmiſſimum eſt ſacroſanctæ ſcripturæ teſti-
monium à Moyſe deſcriptum, à Catholica Ec-
cleſia cõfirmatum, ab orthodoxis eiuſdem ſan
ctæ Eccleſiæ Doctoribus approbatum, & à cun
cto populo Chriſtiano receptum; Deum Opti-
2 mum Maximum vniuerſale diluuium† in terris
immiſiſſe, quo omnes gentes, animãtia omnia,
in cunctis mundi partibus fuere deleta, Noe
cum familia, animalibusq; in arca incluſis, ac
piſcibus exceptis: quo ex patre, & filijs, quam
videmus, & inſpicimus nunc hominum ſeriem,
ortam fuiſſe didicimus. Cũ vero curreret mun-
dus in ſubtiliores rerum cogitatus, & permu-
tationes, diuerſis temporibus, Hiſpanorũ Re-
gum beneficio, nouum orbem, nouasq;, & inui-
ſas inſulas, hominibus habitas, reperiſſe cum
intelligerem; illarumq; inuentionem partim le
gẽdo, & intelligendo, partim à fide dignis per
cipetẽ: Id cogitatione pluries, ac pluries me-
cũ tacita mente reuolui, quaſi admirantis per-
ſonam ſuſcipiens, ſoliloquio quodã mihi dice-
bam. Nunquid iſtas inſulas diluuium vniuerſa-
le non tetigit? Nunqd in tanta terrarũ, ac Maris
altitudine illæ poſitæ ſunt, vt Maria tunc tumi-
da ad illarum cacumina non peruenerint, nec
illas obruerint? & hoc mihi ipſi ſtatim reſolue-
bã ex ſcriptura Geneſ. c. 7. vbi dicitur: Et aquæ
præualuerunt nimis ſuper terram, opertiq; sũt
omnes mõtes excelſi ſub vniuerſo cœlo. Quod
& Beroſus affirmat lib. 1. dicens. Anno ſeptua-
geſimo octauo ab inchoata naui, ex improuiſo
exundauit Oceanus, & omnia maria mediter-
ranea, flumina quoq;, ac fontes ab imo ebulli-
entes inundauerunt ſupra omnes montes, ac-
cedentibus, atq; impetuoſiſſimè, & ſupra natu-
ram è cœlo copioſiſſimis imbribus, multis die-
bus concurrentibus. Ità omne humanum ge-
nus aquis ſuffocatum, excepto Noe, cum fami-
lia ſua, quæ naui erepta eſt. Hæc Beroſus. De
quo Philo Iudæus de vita Moſis lib. 2. Similiter
(inquit) In illo memorabili Diluuio, quãdo pe-
nè vniuerſi homines interierunt, ſola Noe fa-
milia proditur euaſiſſe incolumis. Qđ, & con-
firmat Ioſephus antiquitat. Iudaicar. lib. 1. c. 3.
quod, & ego firmabam ex alio etiam, quia non
modo iſtæ inſulæ non ſunt in loco eminentio-
ri, vel editiori, ſed in oris Oceani magis imis,
ità vt noſtræ habitationis intuitu, antipodes,
(vt Paulus Iouius ait) appellari poſsint. Nec
etiam dicendum eſt, è cœlo ante diluuiũ emiſ-
ſas gentes ad eos locos habitandos, & ibidem
à Diluuio ſeruatas peculiari priuilegio inta-
3 ctas. Aut homines †ibidem natos, & generatos
ex terra, vel ex putri materia, vt ſtolidè cenſuit
Auicenna, quem rectè confutat Auerroes. lib.
8. Phyſicor. tex. 46.

Vt igitur opinionem meam vnde gentes illę
emerſerint, adducam, verum fateri volo, eſſe il
las decem tribus Iſraelitarũ, quæ tẽpore Oſeæ
4 Regis † captiuatæ ſunt, vt inferius dicam. Nec
ego id primus dixi, quando diuino ſpiritu Au-
guſtin. in Epiſtol. ad Euſichium inquit: Non eſt
prædicatum euangelium in vniuerſo orbe, ſed
hoc facto, veniet conſumatio mundi. Et cõtra
Epiſtolam Donatiſtę ait: Sunt enim ad huc non
nullæ gentes, in quibus nondũ eſt euangelium
prædicatũ: neceſſe eſt autem adimpleri omnia,
q̃ de Chriſto, & eccleſia p̃dicta sũt. Quæ refert,
& ſequitur D. Thomas. in prima, 2. q. 106. art. 4.
Vndè ex ijs pulchrè Iſidorus de Iſolanis Me-
diolanenſis, ordinis p̃dicatorũ de imperio mi-
litãtis Eccleſ. lib. 1, tit. 6. q. 2. inquit: Ea propter
ſicut poſt Apoſtolos multæ nationes ad fidem
Catholicã venere, ita fiet in nouiſsimis diebus
de his, qui habitant inſulas remotiſsimas ma-
gni maris Oceani. Et ante nos etiã id p̃ſtitit, ac
p̃ſignauit Fridericus Lumlus in eo libello, quẽ
de extremo Dei iudicio appellauit, vbi doctè,
ac eleganter hanc rem explicuit: cuius opinio
cum mihi placuerit, illam ſequi ſtatui, alia etiã
inducendo ab eo minimè adducta, & illam

corroborando,quam tamen omnino ſanctæ ec-
cleſiæ iudicio humiliter remitto.
Anno Oſeæ Regis ſuper Iſrael nono contra
ipſum aſcendit Salmanaſar Rex Aſſyriorum:
iam enim penè ſeruus eius effectus erat, & ꝙ
reddebat illi tributum, nec amplius perſolue-
re intendebat. Hinc dicto nono anno aſcendit
5 ipſe† Salmanaſar, & cepit Samariam, & tran-
ſtulit Iſrael in Aſſyrios: poſuitq; eos in Hala,&
in Habor iuxta fluuium Gozan,in Ciuitatibus
Medorum. Factum eſt enim, cum peccaſſent fi-
lij Iſrael Dño Deo ſuo,qui eduxerat eos de ter
ra Ægypti,de manu Pharaonis Regis Ægypti,
coluerunt Deos alienos,& ambulauerunt iux-
ta ritum gentium. quas conſumpſerat Dñs in
conſpectu filiorũ Iſrael, & Regũ Iſrael,quia ſi-
militer fecerant. vſq; ibi.Et dereliquerunt om
nia pcepta Dñi Dei ſui, feceruntq; ſibi confla-
tiles duos vitulos,& lucos,& adorauerunt vni
uerſam militiam cœli,ſeruierunt q; Baal,& con
ſecrauerunt filios ſuos,& filias ſuas per ignem,
& diuinationibus inſeruiebant, & augurijs, &
tradiderunt ſe,vt facerent malũ coram Dño,vt
irritarēt eum. Iratusq; eſt Dñs vehementer Iſ-
raeli,& abſtulit eos à conſpectu ſuo,& non re-
manſit,niſi tribus Iuda tantummodo. vt latius
Habetur lib.4. Reg.c. 17. Hoc idem latiſsimè
proſequitur in ſomnio Nehemias, vt habetur
Eſdræ 4 cap.13.Vbi pater loquutus eſt de filio,
& narrat ſomnium dicens. Et quoniam vidiſti
eum colligentē ad ſe aliam multitudinem pa-
cificam: Hæ ſunt decem tribus, quæ captiuæ fa
ctæ ſunt de Terra ſua in diebus Oſeæ Regis,
quem captiuũ duxit Salmanaſar Rex Aſſyrio-
rum,& tranſtulit eos trans flumen,& translati
ſunt in terram aliam.Ipſi autem dederunt ſibi
cōſilium hoc,vt derelinquerent multitudinem
gentium,& proficiſcerentur in vlteriorem Re-
gionem, vbi nunq̃ inhabitauit genus humanũ:
vel ibi obſeruare legitima ſua,quæ non fuerāt
ſeruantes in Regione ſua. Per introitus autem
anguſtos fluminis,Euphratem introierũt.Fecit
enim ei tunc altiſsimus ſigna, & ſtatuit venas
fluminis,vſq; quo trāſirent.Hæc Eſdras. Et q̃q̃
tertius, & quartus liber Eſdræ ſint inter Apo-
6 chryphos,&† inter veteris ſcripturæ libros nō
annumerentur, vt nouiſsimè Decreuit Concil.
Trident. ſeſſ.4. c.1. tamen ſufficit concordare
cum authoritate ſupra poſita ex libris Reg. de
quo etiā loqtur Auguſtin. de Ciuit. Dei lib.17.
c.23. Quid deniq; actum ſit de his decem tri-
bubus amplius aliquo in loco ſcriptura nō lo-
quitur: Idcirco homines in hoc nouo orbe re-
pertos,ac in hiſce Inſulis,& Mediterraneis lo-
cis eſſe illos homines, qui ex tā lōga tribuum
ſerie à dictis decem tribubus deſcenderunt, ar
bitratus ſum, & in hoc dici, & appellari poſſe
verè Catholicos Reges noſtros, & in maximā
illorum gloriā in hac temporum vocatione uo
uiſsima, Auſtriacæ Domui ſeruatos,vt illorum
ope ad Chriſti gremium, & eius eccleſiam ag-
gregentur, ipſorumq; medio apud eos Chriſti
Euangelium prædicaretur, & verificaretur il-
lud Dauid Pſal.18. In omnem terram exiuit ſo
nus eorum,& in fines orbis terræ verba eorum.
quod & replicaui Paul. ad Romanos cap. 10.
Habuit enim Africa, Aſia, & Europa prædica-
tionem,tum per Apoſtolos, ac cæteros Eccle-
ſiæ ſanctos, Prælatos, & Doctores, ac prædica-
tores. In hoc nouo orbe autem,ac Inſulis,ma-
gna ex parte, Diuina ſuffragante gratia, Ieſu
Chriſti Domini noſtri Euāgelium prædicatum
fuit, & in dies prædicatur, ipſis Regibus Ca-
tholicis prædicationē operāribus medio Illu-
ſtrium virorum, Diui Dominici, Diui Frāciſci,
Diui Auguſtini, Societatis Ieſu,aliarumq; ſan-
ctarum Religionum,quorum miniſterio,ſurre-
xit veluti quædam noua progenies Chriſtianæ
Reipublicæ vnita,& huc ſpectāt Carmina Vir-
gilij lib.6. Aeneidos.

Huius in Aduentu,iam nunc,& Caſpia Regna,
Reſponſis horrent diuum,& Mæotica tellus,
Et ſeptem gemini turbant trepida oſtia Nili.

Iſta noui orbis, & inſularum nauigatio, &
7 inuētio,fuit incognita Plinio, Ptolomæo,†Stra
boni,Solino,alijsque Coſmographis: vt docet
Alanus Copus Anglus Dialogo 6. cap. 34. vbi
inquit: Hoc adinuentum Ferdinandi, Caroli,
8 aliorũq; noſtrorum†Regum Catholicorũ,facta
Alexandri Macedonis,Iulij Cæſaris,aliorũque
præclarorũ virorũ,longo interuallo excedere.
Prædicarunt Apoſtoli ex præcepto Chriſti,
9 Petrus †primo in Iudæa Ponto, Galacia, Cap-
10 padocia, Aſia, & Bithinia. Iacobus† Maior in
11 Hiſpania.Iacob' minor†Hieroſolymis.Philip-
12 pus†in Scythia.Bartholome',†in India,Lyca-
13 onia,& Armenia. Andreas†item in Scythia &
14 Achaia.Thomas†apud Parthos,Medos,Perſas,
15 Hircanos,in India ſuperiori,& inferiori. Mat-
16 thæus in Iudæa†primũ,poſt modum in Aethio
17 pia,& Macedonia. Thadæus,q, & Iudas†dice-
batur, in Iudæa,Galilæa,Samaria,Idumæa,Ara-
bia,Syria,Meſopotamia,& Perſide.Simon Cha
18 nanæus,†in Aegypto,Africa, Britānia,& Per-
19 ſide.Matthias† in Iudæa,& Aethiopia.Ioānes
20 in Aſia,†apud Parthos etiam,& Phrygios.Pau
21 lus†in Hiſpania, in Græcia, in Iudæa, & alibi.
Marcus in Italia Tarenti, Aquileiæ, & diuerſis
22 in locis.Dionyſius† Areopagita in Gallia.Bar
23 nabas† in Gallia Ciſalpina.Et ſic diuerſis tem
poribus, diuerſiq; in diuerſis mundi partibus
prædicationis euangelicæ munus exhibuerunt.
Vnde, vt verificaretur illud Dauid ſupra al-
legatum, Pſal.18. In omnem terram exiuit ſo-
nus eorum,& in fines orbis terræ verba eorum.
Niſi prædicatio in orbe nouo,ac Inſulis extre-
mis facta fuiſſet,ac paſsim fieret,nulli dubium.
ꝙ Prophetia iam dicta nō eſſet adimpleta. Ve-
rũ neceſſe eſt omnia in Prophetis,& ſacris ſcri
24 pturis deſcripta adimpleri, dicente † Chriſto
Dño

Dño Matth. cap. 5. Amen quippe dico vobis, donec tranſeat cęlum, & terra, iota vnum, aut vnus apex non præteribit à lege donec omnia fiant. Et Lucæ cap. 16. Facilius eſt autem cœlum, & terram præterire, quam de lege vnum apicem cadere. & idem Propheta Pſal. 71. Dominabitur à Mari vſque ad Mare, & à flumine vſq; ad fines orbis terræ. Vnde demus principium ad corroborandam opinionem ſupradictam, quòd hæ decem tribus, ſunt habitatores
25 noui † orbis, & Inſularum; idque ex ſacra ſcriptura, & inchoabo ab Iſaia, qui, vt dicit Hieronymus in Epiſt. ad Euſtochium, dicitur Apoſtolus, & Euangeliſta, & eius ſcriptura continet omnia ſacramenta.

Iſaias itaque cap. 5. cum dixiſſet, quòd Dominus abiecerat populum ſuum, & iratus erat furor ſuus in illum, ex quo abiecerant legem Domini exercituum: Ne propter abiectionem in deſperationem irent, ſpem illis promittit, dicens: In his omnibus non eſt auerſus furor eius, ſed ad huc manus eius extenta. Quaſi nõ obſtantibus peccatis, ob quæ illos eiecerat, dicit furorem domini non eſſe iratum, ſed adhuc illos eleuare, auxilij, & miſericordiæ manus illis porrigendo, ſubiungens. (Et eleuabit ſignũ in nationibus procul, & ſibilabit ad eum de finibus terræ, & ecce feſtinus velociter veniet.) Signum vero, quod fuit eleuatum huic populo in Inſulis extremis, fuit Crux: ipſa enim
26 † appellatur verum ſignum, de quo Matt. cap. 24. Tunc parebit ſignum filij hominis in cœlo; vbi Hieronym. inquit, ſignum eſſe Crucem. Vnde cum primum fuit facta prima Inſularum inuentio, qui locus dicitur Braſilis, cui Ferdinandus Corteſius prius applicuit, & poſtmodum Petrus Aluarus Crucem affixit, & ideo illam Inſulam Sanctæ Crucis nomine decorauit,
27 quia tempeſtate ibidem delatus † Crucem in ſumma cuiuſdã Arboris parte affixit, & in infima parte Miſſam cuncto exercitu audiente celebrari curauit. Huius Crucis ligno multi ſani
28 effecti ſunt à morbis, † quibus detinebantur; illaq; magnarum reliquiarum loco habita fuit; eamque multi milites, eo loco amouere coacti, nunquam mouere valuerunt; indeq; Dęmones effugatos, reſponſaq; eis amplius minimè dediſſe, teſtantur Ioan. de Barros. Indiarum. lib. 5. cap. 2. Franciſc. Lopez Indiar. occidental. par. 2. c. 34. & 46. Sic etiam Alphonſus Congi Princeps, quem Congerum aliqui dicunt; in Cuma-
29 na, & alibi, Cruce † vſus, miraculosè victoriam reportauit. Lopez vbi ſupra. ca. 81. Barros Decad. 3. cap. 11. ſequitur Alanus Copus Dialog. 4. cap. 16. & dum ibidem dicit Iſaias. (Sibilabit) deſignat diuinorum ſecretorum prædicationem, ac reuelationem; Id enim Sibilatio ſignificat. Indeque dictæ fuerunt Sibillæ, quaſi
30 † Virgines faridicæ, quæ Diuina ſecreta, & Conſilia manifeſtabant. Vnde ad Sibilum, ideſt prædicationem Diuinæ, & Chriſtianæ fidei. (Et ecce feſtinus velociter veniet.) Quaſi populus ille feſtinus veniet velociter ad ſuſcipiendam fidem, vel ſacrum Bapriſmatis lauacrum. Vel feſtinus, poſt hanc prædicationem, velociter veniet, ad eum iudicandum, quaſi poſt abſolutam hanc prædicationem veniet extremus iudicij vniuerſalis dies. Et hæ ſunt forſan reliquiæ, de quibus idem Iſaias capit. 10. (Et erit in die illa, non adijciet reſiduum Iſrael, & hi, qui fugerint de domo Iacob inniti ſuper eo, qui percutit eos, ſed innitetur ſuper Dominũ Sanctum Iſrael in veritate. Reliquiæ conuertentur, reliquię, in quam, Iacob ad Deum forté. Si enim fuerit populus tuus Iſrael, quaſi arena Maris, reliquiæ conuertentur ex eo, conſummatio abbreuiata inundabit iuſtitiam. Cõſummationem enim, & abbreuiationem Dñs Deus exercituum faciet in medio omnis terræ.) Ex quibus verbis patet has reliquias eſſe illas gentes, poſt quarum aggregationem erit iudiciũ vniuerſale. Hinc Hieronym. in Iſaiam dicto c. 5. exponendo ex aliorum mente, dicit intelligi de eleuatione ſigni Crucis, quo vocat gentes, qui depoſitis peccatorum oneribus, velociter venerint, & crediderint. Qui ſenſus ſibi non placet, tamen noſtris temporibus verificatur in hominibus illarum Inſularum.

Sed apertiorem videbitis hanc opinionẽ ſic mari ex dicto eiuſdẽ Iſaiæ. ca. 11. dicentis. (Et erit in die illa: Adijciet Dominus ſecundò manum ſuam ad poſſidendum reſiduũ populi ſui, quod relinquetur ab Aſſyrijs, & ab Ægypto, & à Phethros, & ab Aethiopia, & ab Aelam, & à Sennaar, & ab Emath, & ab Inſulis Maris. Et leuabit ſignum in nationes, & cõgregabit profugos Iſrael, & diſperſos Iuda colliget à quatuor plagis terrę.) Quę verba clariſſimè demõſtrant, vocationẽ illarum Tribuũ à Nouo orbe, & extremis Inſulis. Nam vbi dicitur: Adijciet Dominus ſecundò manum ſuam, & quæ ſequuntur; nil aliud ſignificat, niſi ꝙ ſecunda vice vocabit eos, reſpectu primę vocationis, qñ in manu forti prima vice Iſraeliticum populum reduxit à manibus Pharaonis. (Reſiduũ populi ſui,) ideſt reſiduũ illarum tribuum iam in finibus terræ exterminatarum. (Ab Inſulis Maris) nihil meo iudicio apertius dici potuit, vt concludi poſſit illas tribus in his Inſulis eſſe. (Congregabit profugos Iſrael.) Confirmat, quæ ſupra diximus, ꝙ loquatur de illis decem tribubus Iſraelitarum, quos dicit profugos, ideſt procul tũc fugatos in extremis terræ. (Diſperſos colliget à quatuor plagis terræ,) Iſraelitæ diſperſi ſunt, poſtquam Deus illos ab ſe diuiſit, & illos longè ab humanis habitationibus aſportauit.

Altius etiã idem Propheta. c. 18. (Veh terræ (inquit) Cymbalo alarũ, quæ eſt trans flumina Aethiopiæ, q mittit in Mare legatos, & in vaſis Papyri ſuper aquas. Ite Angeli veloces ad gẽ-

tem conuulſam,& dilaceratam:ad populum ter
ribilem, poſt quem non eſt alius:ad gẽtem ex-
pectãtem,expectantem, & conculcatam, cuius
diripuerũt flumina terram eius. & paulò poſt,
Cum eleuatum fuerit ſignum in Montibus, vi-
debitis:& clangorem Tubæ auditis.) Hæc ver-
ba exponenda ſunt, quia clarè demoſtrant has
tribus eſſe illas, de quibus loquitur. (Veh ter-
ræ Cymbalo alarũ.) Mirari poſſet aliquis quo-
dammodo,quòd cum Propheta ſecundum no-
ſtrã interpretationem, loqui velit de tribuum
vocatione ad eccleſiam, & ad fidem Chriſtia-
nam, quòd propoſuerit dictionem (Veh) quæ
31 eſt dolentis: Nam reſpondetur† diuerſimodè
capi ſolere in ſcriptura ſacra:aliquando dolen
tis,aliquando verò admirantis, vt in hoc loco
intelligi docet Adamus Delphius.Quinimmò
Sanctes Pagninus hoc in loco, pro(veh) ponit
(o).Et Franciſcus Forerius,vertit, Heus.Quaſi
velint dicere,Heus tu ò Terra, quæ ab habita-
bili orbe, tam longo interuallo, ſemota es, vt
de te nihil,niſi Cymbalum alarum (quod ſoni-
32 tũ interpretatus eſt†Symmachus)vt intellige-
retur, quòd nihil de eis, niſi quẽdam ſonitum,
aut ſtrepitum alarum, quaſi auium tranſuolan-
tium,percipimus. Vel melius, vt exponamus,
veh, ſecundum Hieronym.ſuper Amos. cap.5.
Quòd dictio (veh) vltimum pœnarum ſignifi-
33 cet. † Ita vt in textu propoſito dicendum ſit.
O terra quæ tanta locorum diſtantia, à nobis
ſeparata es,veh,ideſt,nunc finis vltimus eſt pœ
narum perpeſſarum, quas tam diù ſuſtinuiſti
Idololatriã ſequuta. Sequitur (Cymbalo ala-
rum.)Terrã habẽs Cymbalum alarum,nil aliud
ſignificat, Terra, q̃ homines charitatem non
habentes: quod in Euangelio apparet. de qua
Apoſtolus primo Corinth. c. 13.Si linguis ho-
minum loquar,& Angelorum, charitatem au-
tem non habeam, factus ſum veluti ęs ſonans,
aut Cymbalum tinniens. Et dum ibi dicit(trãs
flumina Aethiopiæ) nil aliud ſignificare vide-
tur,quàm illud, quod diximus ex Eſdra, & li-
bris Regum, dum Deus aperuit illis tribubus
Flumina,& aquas, vt tranſirent ad extraneos,
& extremos terrarum locos, vbi ad præſens re
periuntur. Vel ſignificant ea verba aliud; nam
34 flumina † in ſcriptura capiuntur pro quatuor
Euangelijs. vt dicit Hieronym.in Pſal.112. Et
35 Æthiopia pro Eccleſia † gentilium. vt dicit
idem Hieronym. in Cantica Canticorum. Ho-
mel.2.vt intelligatur,quòd illæ gentes ſint po-
ſitæ trans flumina, ideſt vltra prædicationem
Euangeliæ Ecclẽſij Dei viui, quam acceperũt
gentes. Prætereà dici poteſt,eoſdem eſſe trans
flumina,ideſt vltra prædicationem,Æthiopias,
quæ in ſcriptura capitur pro ardore, quaſi illi
non receperint ad hanc prędicationem ardoris
amoris, & charitatis Dei & proximi, edoctam
à Chriſto: de quo Lucæ c.12. Ignem veni mit-
tere in terram,& quid volo,niſi vt accendatur?

& alibi pluries. & edoctam etiam prædicatio-
nẽ charitatis in ſcriptura ſacra, quæ interpre-
36 tatur†per flumina. iuxta illud Dauid Pſal. 64.
Flumen Dei repletũ eſt aquis.In textu ibi,(qui
mittit in Mare legatos) ſignificat legatos, qui
mittuntur ab Eccleſia, eiusq; Summo Põtifice,
& ſunt diſcipuli, & prædicatores;quemadmo-
dum, & Chriſtus appellatus eſt primus Eccle-
ſiæ ſuæ prædicator, qui miſſus eſt de cœlo me-
37 diator Dei,&†hominũ:pro ut declarauit Hie-
ronym.in Abdiam cap.1.& ſic accipi debet il-
lud Prouerb. cap. 25. Sicut frigus niuis in die
meſſis,ità legatus fidelis ei, qui miſit eum. Vn-
de ſacerdotes, qui ad prædicandum miſſi ſunt
38 in partibus illis,legati†dicuntur, & legatione
Chriſti fungi certum eſt, quibus ipſe dedit po
teſtatem legationis;dum Ioan. c.20. dixit: Si-
cut miſit me pater,& ego mitto vos.Quàm ad
hunc propoſitum eleganter, ac doctè inquit
Stanislaus Hoſius Cardinalis Varmienſis in
confeſsione Catholicæ fidei. cap. 53. agens de
Sacerdotio. Quomodo autem (ait) vel ad
quid miſit filium pater, niſi, vt inter Deum,&
homines pacem faceret? Ad hoc igitur ipſum
ſuos in vniuerſum orbem, filius miſit ſacerdo-
tes,& Epiſcopos, vt eorum miniſterio,recon-
ciliarentur Deo, ſi qui ſe ab illo diſiunxiſſent,
peccatisq; ſuis offendiſſent. Hæc Hoſius.Sequi
tur in tex. ibi (in vaſis Papyri ſuper aquas) in
vaſis papyri, intelligitur cum litteris Apoſto-
licis,ob poteſtatem eis tributam à Sũmo Pon-
tifice, & eius Eccleſia, quæ vas dicitur. apud
39 †Lucam Actuum. cap.10. Vel exponi poteſt,
quòd mittuntur legati in vaſis, ideſt in Chri-
40 ſto, qui† vas dicitur, vt capitur apud Dauid
Pſalm.30. Factus ſum tamquam vas perditum.
Sed melius, quia ſeptuaginta interpretes hũc
locum Iſaiæ, in illis verbis (in vaſis Papyri)di-
xerunt, (Epiſtolas Biblinas ſuper aquam) ſu-
per quorum dicto dicendum eſſet aptando ad
cauſam,de qua ſcribimus, Biblinas Epiſtolas,
dici Epiſtolas confectas ex charta: iuxta illud
Ioannis in Apocalypſi,cap.10.vbi ſcribit ſe vi-
diſſe Angelum fortem deſcendentem de cœ-
lo,amictum Nube, habentẽ in manu βιβλαρίδιον
ideſt Biblaridion,apertum.deſignando librum
ex chartis cõfectum. Quinimmò,ſiue dicamus
in textu dici,Bibli,ſiue Papyri,dici poteſt fore
41 Naues ex Biblo,quæ eſt†Planta, ex qua in Ae-
gypto fiebant Naues, iuxta illud Lucani lib.3.
Bellorum Ciuilium dicentis.

Nondum flumineas Memphis contexere Biblos.
Nouerat.

Siue dicamus, vt communis textus dicit(in
vaſis papyri,)idem dicendum videbitur,ideſt,
in Nauibus ex papyro:qđ, & voluit Plin.lib.6.
c.22. dũ ait: Quia Papyraceis Nauibus, Arma-
mentisq; Nili peteretur. & lib.13.c.11.ex ipſo
42 † quidem (inquit) papyro, nauigia texunt.de
quo idem Lucan.lib.4.

Con-

Conficitur bibula Memphytis Cymba papyro.
Cuius meminit Apuleius de Aſino lib. 11. Mo-
dòſi Papyrum Aegyptiam arguria Nilotici Ca
lami. & ampliſſimè Melchior Guillandinus Pa-
tauinus, in Commentarijs de Papyro. vbi hanc
Biblidis, ac papyri materiā ex Græcis, Latinis-
que ſcriptoribus, abſtruſa, ac recondita quæ-
dam enucleando diligentiſſimè pertractauit.
Subſequitur in textu ibi (Ite Angeli veloces &
quæ ſequuntur.) Non potuit Iſaias clarius di-
cere, quòd vocet ad Chriſti fidem, Euāgelium,
atq; Eccleſiam illas decē tribus, vt ad eos iter
43 faciant Angeli, † ſcilicet ſacerdotes, prædica-
tores, ac paſtores Eccleſiaſtici miſſi: prout ſcri-
bit Ioānes Apocalypſi cap. 2. & 3. Dum ſcripſit
Angelis Eccleſiarum, Epheſi, Smirnæ, Pergami,
Thyatiræ, Sardis, Philadelphiæ, & Laodiceæ:
quia intelligitur de paſtoribus, & ſacerdoti-
bus, quarum Ciuitatum memini in conſil. 26.
nu. 15. cum pluribus ſeq. Centur. 1. Ità etiam ha-
betur Malachiæ cap. 2. Angelus Domini exer-
cituū eſt. Eodem modo dicit Paul. 1. Corinth.
cap. 11. Ideo (inquit) mulier debet velamen ha
bere ſuper caput ſuum, propter Angelos. Mi-
niſtri enim per quos Deus loquitur, Angeli
ſunt: vt eſt illud Apoſtol. ad Galatas cap. 3. vbi
faciens mētionem legis datę per Deum Moyſi,
Ordinata (inquit) per Angelos in manu Media-
toris. Hinc ad Virginem Beatiſsimam à Deo
miſſus eſt Angelus, vt ei reuelaret Diuinum in-
carnationis miſterium. Vnde Gregor. lib. 11.
Moral. cap. 7. inquit: Angeli quippe, ideſt Nun-
cij, in ſacro eloquio, nonnunquam prædicato-
res vocantur: & Angelos pro ſacerdotibus po-
nit Chriſoſtomus Iauellus de Celſitudine Phi-
loſophiæ Moralis diuinæ par. 3. Tractat. 1. c. 2.
verſ. Sexto opera bona. Sequitur. (Ad gentem
conuulſam) ideſt confuſatam, & ſeparatam. Se-
quitur (Dilaceratam) eſt quoddam Metaphori-
cum ſcribendi genus, ideſt quaſi perditam; iux
ta illud Ciceronis in Orat. pro Milone. Annum
integrum ad dilacerandam Rempublicam. Et
omittendo alia verba, ne plus debito ſim lon-
gior. Sequitur ibi, (cuius diripuerunt flumina
terram eius) ideſt dum prius apertæ ſunt aquę,
vt tranſirent, & poſt modum ſunt clauſæ, vt ſe-
pararent eos à priori, & natiua illorum habita
tione. Sequuntur in eodem capite finalia ver-
ba ibi, (à gente expectante, expectāte) quia du
44 plicatio verborū inducit geminationē † actus.
arg. l. Balliſta. cum concor. ff. Ad Trebell. Signifi
cat ideo expectationes duas, vel per duas ęta-
tes expectaſſe, ſcilicet à ſeparatione illorum
facta, vſque ad Chriſtum, & ſecunda à Chriſto
vſque ad illorum aggregationem, ſiue ſecun-
dum Chriſti aduentum, & ideo bis fuit facta
expectationis reiteratio. Sequuntur alia ver-
ba ibi (ad locum nominis Domini exercituum,
Montem Sion.) Quia paulò ante Iſaias dixe-
rat, ab hoc populo fore deferendum munus,
nunc deſignat locum, in quo deferendum erit,
ſcilicet ad locū nominis Domini exercituum,
45 montem Sion. Locus autem eſt † Eccleſia Dei,
ità vt vocentur ad offerendum munus ſacrifi-
ciorum in Eccleſia Dei, qui locus appellatur à
Dauid. Pſalm. 131. Donec inueniam locum Do-
mini. & Sophoniæ. cap. 2. Adorabunt eum viri
de loco ſancto. & Luc. Act. cap. 6. Aduerſus lo-
cum ſanctum. Sic Geneſ. cap. 28. Verè Dominus
eſt in loco iſto; & c. 35. Appellauitque nomen
loci illius, Domus Dei, & lib. 3. Reg. cap. 8. Et
orauit in hoc loco. & lib. 2. Paralipom. cap. 6.
Quicunque orauerit in loco iſto. Sequitur ibi
46 (Montem Sion) ideſt Eccleſiā. † iuxta illud Da-
uid Pſalm. 67. Mons, in quo beneplacitum eſt
Deo, habitare in eo. Sion, militantem etiam Ec
cleſiam ſignificat: & huc pertinet illud Ioelis.
cap. 2. Canite tuba in Sion. Et Abdiæ cap. 1. Et
in Monte Sion erit ſaluatio.
Idem Iſaias cap. 41. ait, (Viderunt inſulæ, &
timuerunt, extrema terræ obſtupuerunt, appro
pinquauerunt, & acceſſerunt.) In acceſſu Chri-
ſtianorum, & prædicatorum in inſulis, & locis
extremis terræ, viderunt populi illarum Inſu-
larum homines noſtros, & timuerunt: cum vi-
derent noſtros eo habitu, & veſtibus; & timue-
runt non ſolum ex ictibus bombardarum, & ſi-
milium, quæ non viderant; ſed videntes mira-
cula fieri à Chriſtianis: vnde ex ipſorum acti-
bus obſtupuerūt ex rerum, & miraculorū apud
eos nouitate: ob quæ appropinquauerunt, ſci-
licet ad noſtros, & acceſſerūt, ſcilicet ad fidē.
Et iterum idem Iſaias cap. 42. inquit (Canta-
te Domino canticum nouum, laus eius ab ex-
tremis terræ: qui deſcēditis in mare, & plenitu
do eius Inſulæ, & habitatores earum) & poſt
pauca. (Ponent Dño gloriam, & laudem eius in
inſulis nunciabūt) & demum ſequitur (ponam
flumina in inſulas, & ſtagna areſaciam) ſic etiā
cecinit Dauid Pſalm. 97. Cantate Domino can-
ticum nouum. Vbi Hieronymus inquit: Cātare
47 † Canticum nouum, nihil eſt, niſi cantare Dei
filium paſſum, & crucifixum, quod nunq̃ prius
fuit auditum. Noua res nouum habet Canti-
cum. Homo quidem eſt, qui paſſus eſt, ſed vos
cantate Domino: Paſſus eſt quaſi homo, ſed ſal-
uauit quaſi Deus. Et propterea inquit Iſaias.
48 cap. 62. & vocabitur nomen nouum. † Nomen
nouum Chriſtianorum eſt. Hæc Hieronymus.
Ex quibus Propheta innuit, ab extremis terræ
cantandum eſſe nomen Ieſu Chriſti: & ab eis,
qui deſcenderunt in mare; quaſi ab illis, qui ad
has regiones, atq; Inſulas longinquas in extre
mis terræ ſitas, accedunt; cum, vt prædiximus,
quaſi Antipodes noſtri videātur. Sequitur, (&
plenitudo eius Inſulæ, & habitatores earū) nil
aliud dicit, niſi quòd cum plenitudo ſit con-
traria rei vacuæ, & hæ Inſulæ Cantici Chriſti
vſq; huc eſſent vacuæ; cū apud eos prædicatio
facta non fuiſſet: modò ex prædicatione factæ
ſunt

ſunt plenæ,ſaturæ, & craſſiores cum habitatoribus ſuis. Vel altius dicendum eſt: dici poſſe, has Inſulas, & illarum habitatores eſſe pleni-
49 tudinem,†ſcilicet conſummationem prædicationis Euangelicæ.iuxta illud Eccleſiaſtici.c.1. Plenitudo ſapientiæ eſt timere Deum. & illud Ioan. cap. 16. Petite, & accipietis,vt gaudium veſtrum ſit plenum. & Apoſtol.ad Roma.c.13. Plenitudo ergo legis,eſt dilectio. Dum ſequitur (ponent Domino gloriam) idem eſt, ac ſi dixiſſet: apud illos in inſulis ponent Domino
50 gloriam,gloria vero Domini†Chriſtus eſt, dicente Apoſtolo ad Epheſios. cap. 1. Vt Deus Domini noſtri Ieſu Chriſti, pater gloriæ det vobis ſpiritum ſapientiæ. Idcirco apud eundem Apoſtolum,Hebræorum cap.1.Ipſe Saluator ſplendor gloriæ,& figura ſubſtantiæ Dei appellatur,hoc innuens,vt ſacerdotes, & prædicatores doceant ibidem Eccleſiam Chriſti, ac fidem.& dum ſequitur, (Et laudem eius nũciabunt)ſignificat nil aliud,niſi quòd ibidē Deus, & Ieſus Chriſtus laudētur,& annunciētur:laus
51 enim nil aliud eſt,niſi ipſe Deus. † iuxta illud Hieremiæ. cap. 17. Quoniam laus mea tu es.& Exodi c.15. Fortitudo mea, & laus mea Deus. Quod repetijt Dauid Pſal. 117.Fortitudo mea, & laus mea Dominus. Inde Hieronymus laudem aliam præter Chriſtum non eſſe ſeruandam, ſcripſit ad Oceanum, de ferendis opprobrijs. Dum vero ſubſequitur. (Ponam flumina in inſulas) flumina,vt prædiximus,interpretan-
52 tur Euangelia,†volēs innuere,quòd in inſulis, faciet euangelia prædicari.Sed dum ait,(& ſtagna areſaciam) quia cum ſint mortui in aquis Idolorum,per prædicationem Euangelicæ charitatis ſtagna exſiccabit, tollendo Idolorum,ac Dæmonum cultum.

Iſaias cap.43. demum clarius dixit.(Noli timere,quia ego ſum tecum:ab Oriēte adducam ſemen tuum, & ab Occidente congregabo te: dicam Aquiloni da, & Auſtro noli prohibere: affer filios meos de longinquo,& filias meas ab extremis terræ.) quæ verba de noui orbis,atq; extremis Inſularum partibus intelligi, mea interpretatione non indigere arbitror.Huc conferunt,quæ dicit Matth.cap.24. A quatuor ventis colliget eos,quod interpretatur Auguſtin. in Ioan.Tract.118.A quatuor mundi partibus, Aquilone,Meridie, Oriente, & Occidente. de quo benè Paulus Palatius in Matth. vbi ſupra ex Dauide Pſal.134.dicit:quòd producit Deus ventos de Theſauris ſuis.vbi exponit, idest ab
53 intimis, & recondiriſsimis † terræ viſceribus. Congregari à quatuor ventis, eſt congregare ex abditiſſimis terræ locis. vel illos reuocare à falſa doctrina,vt dicit Paulus ad Ephæſios.c.4. Vt iam nō ſimus paruuli fluctuantes,& circumferamur omni vēto Doctrinæ.Sic, & Iacob.c.1. Poſtulet autem in fide (inquit) nihil hæſitans: qui enim hæſitat,ſimilis eſt fluctui maris, qui à vento mouetur,& circūfertur.Et hoc eſt, quod prohibet Eccleſiaſticus cap.5. Non ventiles te in omnem ventum. Subiungit Iſaias in eodem capite(Ne memineritis priorum,& antiqua ne intueamini:ecce ego facio noua)relinqre priora,& antiqua, eſt mutare in melius, dum fiunt noua:ita capitur illud einſdem Iſaiæ. cap. 65. Ego creo cœlos nouos, & terram nouam: Non q alios faciat, ſed commutet in melius,vt ibidē Hieronymus dicit. Vbi etiam inquit,quòd qui cōuertuntur ab Idololatria,dicuntur in nouum mutari.Sic in loco iſto,quaſi abijciāt priora ſacrificia,vetera,ac diabolica, & capiant ſacramenta nouæ legis à Chriſto inſtituta. Iuxta illud Paul.1.Corinth. cap. 5. Expurgate vetus fermentū,vt ſitis noua conſperſio.Et ad Epheſios cap.4. Deponite vos ſecundum priſtinam conuerſationem, veterem hominem, qui corrumpitur ſecundum deſideria erroris:renouamini autem ſpiritu mentis veſtræ, & induite nouum hominem, qui ſecundum Deum creatus eſt in iuſtitia, & ſanctitate veritatis.

Sed lucidius idem Propheta Iſaias cap. 49. (Audite Inſulæ, & attendite populi de longe) & paulò poſt (parum eſt, vt ſis mihi ſeruus ad ſuſcitandas tribus Iacob,& fęces Iſrael conuertendas)& poſt modum (Ecce iſti de longe venient, & ecce illi ab Aquilone, & Mari, & iſti de terra Auſtrali.Laudate cœli,& exulta terra, iubilate montes laudem, quia conſolatus eſt Dominus populum ſuū, & pauperum ſuorum miſerebitur.) Vocari autem per ſupradicta verba illas decē tribus, videtur manifeſtiſſimum, & idcirco hic diutius non immorandum.

Iterum verò idem Propheta cap. 51. clarè dicit,(Attēdite populè meus,& tribus mea me audite) & deinde dicit. (Me inſulæ expectabunt, & brachium meum ſuſtinebunt) & demum ſequitur. (Et nunc qui redempti ſunt à Dño,reuertentur,& venient in Sion laudātes.) Reuerſio eſt à loco,in quo miſſi fuerāt,& à via mala,qua diſperſi fuerant, & venient in Sion, ſcilicet in Eccleſia Chriſtiana,vt dictum fuit.

Proſequitur Iſaias cap. 60. (Tunc videbis, & afflues,& mirabitur, &dilatabitur cor tuum, quando conuerſa fuerit ad te multitudo maris, fortitudo gentium venerit tibi.) & ibidem ſequitur (Me enim Inſulæ expectant, & naues maris in principio, vt adducam filios tuos de longe: argentum eorum, & aurum eorum cum eis). Quę verba ſatis notoria sūt ad opinionē noſtram fulciendam: Nec enim relinquendum eſt illas Inſulas expectaſſe Chriſtum, illiuſque Euangelij prædicationem, & naues maris in principio,vt adducātur filij illi de longe:prin-
54 cipium enim † Chriſtus eſt, cui erant credituri. ſic Ioan. cap.8. Tu quis es? principium,qui,& loquor vobis. & Apocalypſ. c. 1. Ego ſum Alpha,& Omega,principium,& finis. Aurum,verò atq; argentum, ac Margaritas, aliaſq; diui-

tias,

tias,quas inde habet Rex Catholicus,iam omnibus notum eſt.

Iſaias cap.vltimo. volens concludere vocationem iſtarum tribuum, & ab eis deſcendentium inquit:(Ego autem opera eorum,& cogitationes eorum:venio,vt congregem eum omnibus gentibus, & linguis,& venient, & videbunt gloriam meam: Et ponam in eis ſignum, & mittam ex eis,qui ſaluati fuerint, ad gentes in mare,in Africam,& Lydiam,tenentes ſagittam:in Italiam, & Græciam ad inſulas, longè, ad eos, qui non audierunt de me, & non viderunt gloriam meam: Et annunciabunt gloriam meam gentibus,& adducent omnes fratres veſtros de cunctis gentibus, donum Domino, in equis,in quadrigis,in lecticis, & in mulis,& in carrucis, ad Montem ſanctum meum Hieruſalem)Quæ authoritas notiſſima eſt,nec videtur mihi ſermonem effundere ad eam pro opinione noſtra interpræ randam. Iam enim clariſſimum eſt, Principes illarum inſularum per longa itinera, & nanigationes perſonaliter, legationes maximas miſiſſe ad ſummum Pôtificem
55 † Gregorium XIII. & demum dona prætioſiſſima aſportaſſe:& per Sixtum V.Summum Pontificem fuiſſe cum benedictione dimiſſos, cuius rei peculiarem edidit Hiſtoriam Guido Gualterius.

Ieremiæ etiam pulcherrimo teſtimonio comprobatur,qui cap.3.inquit (In diebus illis ibit domus Iuda ad domum Iſrael, & venient ſimul de terra Aquilonis ad terram, quam dedi patribus veſtris.)Domus autem Iuda dici-
56 tur Chriſtus,qui† deſcēdit è progenie Dauid, & domus Iſrael dicuntur decem tribus, vt dicit Hieronymus in Iſaiam cap. 5. ad quod ego adduco illud Io. Apocalyp.cap.5.dum,de Chriſto dicit: Vicit Leo de Tribu Iuda. volens per Tribum Iuda, Chriſtum intelligi. Vnde Ieremias ait:In diebus illis domus Iuda,ideſt Chriſti fides,& eius Eccleſia, ibit ad domum Iſrael, ideſt ad decem tribus, & venient ſimul, quaſi ſub vna fide. De terra Aquilonis, ſcilicet de terra Diaboli,vbi Diabolus colebatur;q̃ Aqui-
57 lo in ſcriptura qnq̃ue † diabolus intelligitur, iuxta illud Iſaiæ cap.34. Ab Aquilone funus.

Sed idē Ieremias cap. 23. clarius intonuit, dicens(Propter hoc ecce dies veniunt, dicit Dñs,& nō dicēt vltra, Viuit Dominus,qui eduxit filios Iſrael de terra Aegypti,ſed viuit Dominuss, qui eduxit, & adduxit ſemen domus Iſrael de terra Aquilonis, & de cunctis terris, ad quas eieceram eos illuc,& habitabūt in terra ſua. Meminit Propheta de eductione Iſraelitarum à manu Pharaonis,& Aegyptiorū, ſed dicit, non eſſe ſolum benedicendum Deum,q̃ eduxit filios Iſrael de Aegypto,ſed benedicendum etiam, quia adduxit ſemen Iſraelitarum de illis terris,ad quas eiecerat illos Dominus, vt in principio capitis dictum eſt:qua authoritate pro opinione noſtra firmanda, melior deſiderari nequit.

Sed audi eundem Prophetam Ierem. c.31. qui certius aperuit hoc,dum ait: (Ecce ego adducam eos de terra Aquilonis, & congregabo eos ab extremis terræ:inter quos erunt cæcus, & claudus,& prægnans,& pariens ſimul,cætus magnus reuertentium huc. In fletu venient, & in miſericordia reducam eos: & adducam eos per torrentes aquarum in via recta, & non impingent in ea, quia factus ſum Iſraeli pater, & Ephraim primogenitus meus. Audite verbum Domini gentes, & annunciate in inſulis, quæ procul ſunt,& dicite:Qui diſperſit Iſrael congregabit eum,& cuſtodiet eū, ſicut paſtor gregem ſuum.)Quæ verba apertiſſimè patefaciunt de reſiduo tribuum Iſraelitarum Prophetam loquutum fuiſſe.

Splendidius proſequitur Ieremias cap.32. dicēs: (Ecce ego congregabo eos de vniuerſis terris,ad quas eieci eos in furore meo,& in ira mea,& in indignatione grādi, & reducam eos ad locum iſtum, & habitare eos faciam confidenter. Et erūt mihi in populum,& ego ero eis in Deum)& iterum cap. 50. (Reducam Iſrael ad habitaculum ſuum, & paſcetur.) Ex quibus Ieremiæ authoritatibus, nimirum hæc opinio fit illuſtrior.

Ezechielis autem Prophetæ cap. 37. authoritas fulgentiſſima eſt,dum ait: (Ecce ego aſſumam filios Iſrael de medio nationum, ad quas abierunt, & congregabo eos vndiq;, & adducam eos ad humum ſuam. Et faciam eos in gentem vnam in terra, in montibus Iſrael, & Rex vnus erit omnibus imperans: & nō erunt vltra duæ gentes, nec diuidentur amplius in duo Regna. Neque polluentur amplius in Idolis ſuis, & ſaluos eos faciam de vniuerſis ſedibus, in quibus peccauerunt, & emundabo eos, & erunt mihi populus,& ego ero eis Deus.) Quæ authoritas ſola ſufficeret.

Oſeas etiam cap.3. idem confirmat, dicens: (Sed & ego expectabo te, quia dies multos ſedebunt filij Iſrael ſine Rege, ſine Principe, & ſine ſacrificio, & ſine Altari, & ſine Ephód, & ſine Teraphim. Et poſt hæc reuertentur filij Iſrael,& quærent Dominum Deum ſuum, & Dauid Regem ſuum, & pauebunt ad Dominum, & ad bonum eius nouiſſimo dierum.

Sophonias cap.3. eandem ſententiam aperit dicens: (Vltra flumina Aethiopiæ inde ſupplices mei,filij diſperſorum meorum deferēt munus mihi.)& poſt pauca ait:(Reliquiæ Iſrael non facient iniquitatem, nec loquentur mendacium, & nō inuenietur in ore eorum lingua doloſa,quoniam ipſi paſcentur,& accubabunt, & non erit,qui exterreat.)

Hactenus dictum extitit, ac,ni fallor, ſacris ſcripturæ ſāctæ teſtimonijs probatum, nouum orbem, inſulaſque in extremis terræ finibus, repertas,

repertas, quæ ſub noſtri Catholici,& Clementiſsimi Regis Dominio reguntur, ab illis decem tribubus, earumq; ſucceſſoribus habitatas eſſe, quæ Dei Opt. Maximi profundiſsimo, & impenetrabili iudicio à facie eius exterminatæ fuerunt, & per eadem ſacra Prophetarũ, & ſcripturarũ eloquia,ad Chriſti fidem,& eius Eccleſiam iſtis temporibus,vt piè creditur,nouiſsimis,vocatæ. Earum autem exterminatio,
58 fuit anno primo 12. Olympiadis. & † anno 738. ante eiuſdem Domini Noſtri Ieſu Chriſti Natiuitatem: itaq; vſq; ad præſentẽ annũ eiuſdem Natiuitatis 1592. quo hæc ſcribimus,ſunt exacti, anni 2330. & ab anno 1492. quo principiũ reductionis ad fidem ortum habuit, ſunt anni centum.Quæ omnia profectò magna ſunt conſideratione digna, vt tam inſignis populi deductio,per tot ſeculorum ſecula,longo temporum curriculo ſeruata,medio eorũdem Catholicorum Regum fieret: Maximaq́ue eſt illis gloria,ꝙ ipſi gratiã obtinuerint, & inuenerint
59 coram Deo. Benedicite Dominum † Catholici Principes, ꝙ pet annos bis mille ducentos triginta, nõ alios Imperatores,Reges,aut Principes elegerit,ſed voſmetipſos rebus iis ſecundis præpoſuit, & quotidie vobis nouos illorũ populos concedit,& veſtra diligenti induſtria ad Eccleſiæ ſanctæ,& Catholicæ gremium reducit. Videtur itaque Rex Catholicus tamquam
60 Moſes electus † ad reducendos populos Iſraelitas à ſeruitute Diaboli, cui huc vſque ſteterunt obſtricti. Huic Regi cõuenienter dici poſſunt verba Iſaiæ. cap.49. Dedi te in Fœdus populi mei,vt ſuſcitares terram,& poſsideres hęreditates diſsipatas, & diceres iis, qui vincti ſunt. Exite;& qui in tenebris ſunt, reuelamini.Ambroſius enim in Pſal.118. ſermon.15. inquit: Diſperſi ſunt autem Iudæi,vt reliquię eorum ſaluæ fierent, ſecundum electionẽ gratiæ. Iſta autem gratia,volẽte Domino Deo noſtro, noſtrorum Catholicorum Regũ medio operatur,quia Chriſtus dixerat Ioannis.ca.10. Alias oues habeo, quæ non ſunt ex hoc ouili,& illas oportet me adducere, & vocem meam audiẽt, & fiet vnum ouile, & vnus paſtor. Et idcirco Matthæi.c.8.dixit:Quapropter multi ab Oriẽte,& Occidente veniẽt, & recũbẽt cũ Abrahã, Iſaac,& Iacob in Regno cęlorum.& idem Luc.
61 c.13.Non enim tota eſt cõpleta Eccleſia † Chriſti. Quia,vt Auguſtin. in Matth.ait: Adhuc ha-
62 bet Eccleſia,quo † creſcat,donec illud impleatur,Dominabitur à Mari,vſque ad Mare.Quieuit enim (vt Oſeas c.7.inquit)paululum Ciuitas à commixtione fermenti,donec fermentetur totum. Ciuitas autem (vt Matth.ca.5.ha-
63 betur) eſt Eccleſia ſupra Montempoſita. † Et ſuper illis verbis eiuſdem Matth.c.24. (Prædicabitur in toto orbe Euangeliũ) inquit Paulus Palarius; Cui rei ab annis ſexaginta, operã nauatur ſtrenuè: diebus noſtris, ignotæ omnibus ſeculis nationes audierũt Euangeliũ Chriſti.Hanc autem prædicationis operationẽ,non niſi Reges noſtri exhibuerũt.Quinimmò apud ipſos eoſdem populos,vaticinium quodam de Regibus noſtris, ꝙ eſſent ad eos miſſuri, referam, quod ſcribit Maximilianus Tranſiluanus ad Cardinalem Saltzburgenſem, vbi de Rege Inſulæ Theodori, ad quem Imperator Carolus dona quædam miſerat, ait. Hic cũ munera,quæ ab Hiſpanis, tamquàm à Carolo Cæſare miſſa, acciperet, ſuſpiciens in Cœlum, Iam, inquit,
64 † biennium agitur,cũ vos à Maximo Rege Regum ad inquirẽdas has terras, dimiſſos cognoui. Quare Aduentus veſter tam mihi gratior, iucundiorq; eſt, quanto animi mei dubitatione,diutius mihi præſcitus fuit. Et cũ nihil huiuſmodi euenire ſcio, quòd nõ iam diù ſupernorum decreto ſtatutum ſit, non ero is,qui ſupernis nutibus aduerſari moliar,ſed volens,libensq; poſt hac depoſito Regio faſtu, me tantũmodo Regis veſtri nomine,huius inſulæ procurationem gerere exiſtimabo. Similia etiam Regni ſui proceribus edicebat Magnus Can, Rex de Mõte Suma,diem adeſſe Vaticinij,quo prænunciarentur, externi venturi.ac dominaturi.Hæc Tranſiluanus. Nec miretur quiſpiam, quia nouarum inſularum inuentionem DEVS Opt. Max. etiã ore Ethnicorũ fateri.ac pdici voluit,vt dicit L.Anneus Seneca in Tragedia.

Veniet annis
Sæcula ſeris, quibus Oceanus
Vincula rerum laxet, & ingens
Pateat Tellus, Typhisq; nouos
Detegat orbes.

Sancta igitur lętetur mater Eccleſia Catholica,quæ Catholicum à Deo nacta eſt Regem,
65 cui tãquam alteri Ioſuæ, † dicitur illud Deuteronomij. cap.31.& Ioſuę.cap.1.Confortare, & eſto robuſtus;tu enim introduces populum in terram,quam daturum ſe patribus eorum iurauit Dominus, & tu eam ſorte diuides: Quæ iam dicta fuere quoad expoſitionem ſacrorum eloquiorum, omnia iudicio ſanctæ Eccleſiæ, eiuſq; Summi Romani Pontificis ſubijcienda conſtituo, quibus ſi probari contingerit,probata volo; ſin autẽ aduerſus iudicauerint,flammis tradãtur; Chriſtianæ enim pietatis ſtudio ad Principum Chriſtianorum mentem ad ſimilia excitãdam,atq; fouendã hęc omnia protuli. Quæ quoad Catholici verbũ, dicta ſufficiãt.

ARGVMENT. CAP. XLIV.

Quando Regi Catholico,Chriſtianæ Fidei defenſoris titulus datus ſit, quouè iure ei competat?

COMPENDIVM.

1 *Fidei defenſor dicitur Philippus Rex Catholicus dum fuit Rex Angliæ.*

Leo

2 *Leo Decimus Pontifex Maximus conceſſit titulum, fidei defenſoris Henrico VIII. Regi Angliæ, quia Commentarios contra Martinum Lutherum Hæreticum conſcripſerat.*
3 *Sixtus Quintus Pontifex Maximus Philippum Regẽ Catholicum Angliæ Regem declarauit.*
4 *Rogerij Regis Neapolis titulus pius.*

C A P. X L I V.

CHriſtianæ fidei defenſor appellatur Rex
Catholicus Philippus, non modo, quia
1 † Rex Angliæ fuit, dum Henrici Octaui Regis
filiam Mariam Sereniſsimam, ac ſanctiſsimam
habuit, & cum Regno ſimul vxorem, & titulũ
quæſiuit: quem, ob Commentarios per Henri-
2 cum † in Lutherum conſcriptos, titulum con-
ceſſerat Leo Decimus Summus Pontifex, vt pa
tet per luculentam eius Conſtitutionem ab eo
dem Pontifice factam, anno Domini Noſtri Ie-
ſu Chriſti 1521. cuius meminit Fontenus in Hi
ſtoria Catholica. lib. 5. Franciſcus Sanſouinus
in Chronologia, & Nicolaus Sãderus de Schiſ-
mate Anglicano. lib. 1. Sed etiam, quia ex ſuis
actionibus patet, nullũ per multa ſecula Prin-
cipem extitiſſe, vel extare (aliorum ſit omniũ
pace dictũ) qui in exhibendis opportunis pro
fide Chriſtiana auxilijs ei poſsit æquiparari,
ideoq; hoc nomen ſibi deberi, optimè dicit Mi
chael Bucchingerus in Hiſtor. Catholica noua.
fol. mihi 277. col. 1. in fin. Quo titulo etiam mo-
do iure vtitur, cum Sixtus Quintus Pontifex
Maximus, conſpiciens propenſum eiuſdem Re
gis animum, ac indefeſſos labores, quos pro
Chriſti fide, eiuſq; ſancta Eccleſia, omni cona-
tu exhibuit, exhibetq;, ipſum Angliæ, ac Britan
3 niæ Regem † declarauerit, vt amplè dicam in-
frà cap. 46.
Hic titulus inſuper defenſoris fidei, eidem
Regi debetur, tamquã vtriuſque Siciliæ Regi:
hoc enim titulo, ac decore, ſe honeſtabat Ro-
4 gerius Northmannus † Rex Siciliæ, ſcilicet Ro
gerius in Chriſto Pius, Rex potens, & Chriſtia
norum adiutor, atque defenſor. vt eſt author
Thomas Facellus Hiſtoriar. Sicularũ. Decade,
2. lib. 7. cap. 3. in fi.

ARGVM. CAP. XLV.

Maximarum Diuitiarum copia, ac prærogatiua lætatur Philippus Rex Catholicus, ob quod nulli humano Principi inuidere concluditur.

COMPENDIVM.

1 *Neruus rerum omnium humanæ vitæ, ſunt Diuitiæ.*
2 *Turcarum Principis redditus.*
3 *Philippi Regis Catholici redditus.*
4 *Maxima gloria in maximo imperio conſiſtit.*
5 *Nobilitatem quis acquirit per ſubiectos.*
6 *Pecuniæ omnia obediunt. num. 39.*
7 *Hiſpaniæ Rex cunctis præcedit cum plures habeat diuitias.*
8 *Rex Catholicus fortaſſe maior Rex, qui ſit in mundo.*
9 *Philippi Regis Catholici Reſpublica fœliciſsima, cum multis ciuibus reſplendeat.*
10 *Neapolitana ciuitas multis ornata ciuibus.*
11 *Philippus Rex Macedoniæ, gloriabatur ſuum Imperium auro potius, quàm armis auxiſſe.*
12 *Multi in ſacra ſcriptura laudantur ob diuitias.*
13 *Salomon gloriabatur in opibus vltra alios Reges.*
14 *Eraſmi Rotherodami hæreſis.*
15 *Antiquæ diuitiæ nobiliores ſunt.*
16 *Diuitijs humanæ neceſſitati ſubuenitur.*
17 *Galeſus Diues in Italia.*
18 *Inter quatuor huius vitæ bona, diuitias enumerauit Plato.*
20 *Auri, ac pecuniarum potentia.*
21 *Arabum Diuitiæ.*
22 *Diuitiæ Regum celebrantur.*
23 *Bona dicuntur alter ſanguis.*
24 *Pecunia omnium Regina.*
25 *Nobiles non ſuſpenduntur furca.*
26 *Plebeius Diues non ſuſpenditur.*
27 *Bona appellantur, quia beant, id eſt beatos faciunt.*
28 *Beatus dicitur benè auctus.*
29 *Decus, & honeſtas familiarum per diuitias conſeruantur.*
30 *Familiarum nobilitas, ac puritas egeſtate ſordeſcit.*
31 *Siphax Numidiæ Rex laudatur ob diuitias.*
32 *Honorẽ, & dignitatem conſequi dicitur, qui ab aliquo eſt hæres relictus, vel ei bona relicta.*
33 *Phraotes Indiarum Rex gloriabatur habere diuitias; ſed quas amicis impartiebatur.*
34 *Rex Catholicus maiorem redditnum partem pro Eccleſiæ, & fidei Chriſtianæ defenſione erogat.*
35 *Rex Catholicus terrenorum bonorum augendorum inſatiabili cupidine non angitur.*
36 *Bonæ, vel malæ dicuntur Diuitiæ pro vtentium qualitate.*
37 *Beare eſt prodeſſe.*
38 *Diuitiæ, vt boni ſimus non efficiunt, ſed diſciplina.*
39 *Diuitiæ quando bonæ, & quando malæ dicantur, ex Auguſtino.*
40 *Qui tractarunt de præcedentia Sereniſsimorum Ducum Florentiæ, & Ferrariæ.*
41 *Ezechias Rex imputatus, quòd Theſauros, & Diuitias oſtendiſſet legatis Regis Babilonis.*

C A P. X L V.

BIas ille, qui vnus ex ſeptem Græciæ ſapiẽ-
tibus appellatur, Rerum omniũ vitæ hu-
1 ius neruum, eſſe diuitias † aſſeruit, vt ſcribit
Diogenes Laertius in eius vita. libro 1. Vnde
Rex noſter Catholicus cum ſit tot Regnorum,
quibus præeſt, Dominus, magnaſq; habeat di-
uitias, melius ſuorum Regnorum poterit ha-
benas moderari: habet enim maiores reddi-
tus,

tus, quàm Imperator Tutcarum: Nam iſte Tur
2 carum Princeps† vix habet introitus aſcendē-
tes ad decem milliones auri quolibet anno,
computatis omnibus redditibus ex ſtatu Aſia-
tico, in quo eſt Natolia, Armenia, Aſſiria, Cili-
cia, Cappadocia, Meſopotamia, Bnrſia, Alexan-
dria, Alcaitum, & Cyprus. Et ex ſtatu exiſten-
te in Africa, in quo eſt Tripolis, & Algerium.
Et ex ſtatu exiſtente in Europa, in quo eſt My-
ſia, Thracia, Seruia, Macedonia, Theſſalia, Boſſi
na, Bulgaria, & aliȩ prouinciȩ, ex quibus oībus
3 hos introitus vix percipit. Rex vero † noſter
habet circiter quatuordecim milliones auri
quotānis ex ſuis ſtatibus. Nam ex ſolo Regno
Neapolitano habet annuos ducatos, ſiue au-
reos, milliones duos, & noningentos nonagin-
ta ſex millia, & noningentos triginta ſeptem
aureos: vt teſtatur Eruditiſſimus Carolus Ta-
pia, dum iſta prȩlo dantur, Regius Cōſiliarius
meritiſſimus de Conſtit. Princip. in Rub. ca. 4.
num. 101. Quis enim ipſo Rege Catholico, tot
Regnorum, titulorum, & dignitatum gloria co
pioſior? Quis terrenorum bonorū affluentior?
Quis inter Chriſtianos huc vſq; Imperatores,
Reges, ac Principes ditior? Huic benè conue-
nit illud Salomonis Prouerb. c. 14. dicentis. In
multitudine populi, dignitas Regis, & in pau-
citate Plæbis, ignominia Principis. Quia, vt eſt
author Salluſtius in Catilinario. Maxima glo-
4 ria in† Maximo Imperio putatur. Hinc ait Gre
gorius. In lata gente gloria eſt Regis, & in di-
minutione Plæbis, contritio Principis. vt habe
tur in c. Eccleſia. §. Item Dauid. 1. q. 4. Paris de
Puteo de Syndicat. titul. de Exceſsib. Reg. nu.
5 35. Nobilitatem † enim quis acquirit per ſu-
biectos. §. Generaliter. in verb. Nobiliores. vbi
Accurſ. in auct. Vt conſt. quæ de dignit. & per
diuitias, quis cæteris præfertur in honoribus.
l. Honot. §. de honoribus. in verb. facultates. ff.
de Munerib. & honor. quia vt Salomon Eccle-
6 ſiaſtes. cap. 10. ait: Omnia† pecuniæ obediunt.
plura ad hanc rem effudit Barthol. de Caſſęn.
in Catalog. Gloriæ mundi. pat. 8. conſiderat.
22. par. 11. conſiderat. 27. par. 12. conſider. 54.
quem ſeqtur Frideric. Scotus in cōſ. 28. nu. 41.
cum pluribus ſeq. lib 6. Tomo 1. & Tho. Gram-
matic. in conſil. ciuil. 169 nu. 10. Vbi ait: Hiſpa-
7 niæ Regem cunctis† præferri, cum multa ei Re-
gna ſint ſubiecta, & ei pareant. Sic etiam de
eodem Hiſpaniæ Rege, quòd habeat ſeptem
Regna, & ſeptem Cotonas, & quòd inde habet
maiorem gloriam. idem Caſſęn. vbi ſupra par-
te 5. conſiderat. 27. in fin. quem ſequitur Marc.
Anton. Natta in conſil. 638. nu. 19. in fin. vol. 3.
Quod pro Rege noſtro Philippo inductū fuiſ-
ſe in Ciuitate Venetiarū ſcribit Iacob. Philipp.
Portius in conſil. 167. nu. 85. & præceptor meus
Io. Bolognet. in cōſ. 1. nu. 109. in fi. qui dicit, ob
hoc Regem Catholicum eſſe maiorem Regem
8 fortè, qui ſit in† mundo. hoc idem dicit Petrus
Lindebergius Rerum Europæ memorabil. lib.
2. & hoc ipſum fatetur ipſa impia Elizabeta
Anglica, in edicto facto in anno p̄terito. 1591.
vbi de Philippo Rege noſtro ſermonem effun-
dens dicit: Plures enim hodie coronas, plura
Regna, & nationes, plures etiam diuitias ter-
renas poſsidet, quàm vlli antea maiorum ſuo-
rum, aut vllus vnquàm Chriſtianus Princeps
habuit. Placet Deo, quòd etiam ex hoſtibus
veritas pateat. Sed & infra cap. 46. Latius de-
ſcribere conabor longiori ſtilo ſeriem Regno-
rum, Dominiorum, & ſtatuum Regis Catholici,
ad quam Chriſtianus Princeps alius huc vſq;
minimè aſcēdit. Vnde Philippi Rempublicam
fœliciſsimam eſſe dicēdum eſt, cum multis, ac
9 penè infinitis† Ciuibus reſplendeat ornata. vt
dicit Caſsiodorus variarum lib. 6. cap. 11 Hinc
idem Caſsiodorus cap. 24. Laudat Neapolita-
10 nam† vrbem, vti adornatam multitudine Ci-
uium. Demoſthenes Olynthiaca. 1. cēſuit, quòd
in omnibus pecunia eſt opus, ſine qua (inquit)
nihil rectè fieri poteſt. Propterea Philippus
Macedo, Auro potius quàm armis, imperium
11 ſuum† auxiſſe gloriabatur. vt eſt author Diod.
Siculus in eius vita. Et Deuteronom. cap. 8. ha-
betur: Deum nobis vires tribuere, vt diuitias
acquiramus. Nam, & eadem ſcriptura meminit
12 † Abrahamum, Lothum, Iacob, Eſau, Iſaac, La-
ban, Iob, Dauid, aliosq; multos, in pecoribus,
auro, argento, & Regnis diuites fuiſſe. Geneſ.
cap. 13. 14. 26. 30. 31. & 36. Iob. c. 1. Et Salomon
gloriatur ſeipſum opibus exceſsiſſe omnes, q
13 ante ipſum fuerunt in† Ieruſalem. vt dicit Ec-
cleſiaſtes. cap. 2 & habetur 3. Regum c. 10. Hinc
de viro iuſto diuitias poſsidente, dicit Dauid
Pſalm. 111. Generatio rectorum benedicetur:
gloria, & diuitiæ in domo eius, & iuſtitia eius
manet in ſeculum ſeculi.

Ex ijs illorum Hæreticorum ſecta confundi-
tur, qui Chriſtianos, vt ſalui fieri poſsint, diui-
tias ab rennnciare debere cēſuerunt. Inter hos
14 Eraſmus† Rotherodamus emicuit, qui ſub bo-
ni, ac ſancti viri effigie, ac ſub dulci verborum
eloquio, ac lenocinio, infinitas propemodum
hæreſes aſperſit, cuius errores quandoque in
vnum congeſsimus. Alijq; hæretici fuerūt, qui
Apoſtolici nominati, ſectæ contrariæ, contra
quos ſcripſit Auguſtin. de Hæreſibus. cap. 40.
& poſt eum Thom. de Aquino contra gentiles.
lib. 3. cap. 127. in fin. Paul. Gryſal. Deciſion. Ca-
tholic. §. Diuitiæ. nu. 1. 2. nouiſsimè Damianus
Roſcius de Hæreticorum ſectis. in verb. Apo-
ſtolici. Alphonſ. de Caſtro contra Hæreſes. lib.
12. in verb, Paupertas. Hæreſi. 2. & vltimo loco
Sebaſtian. Medices in Sūma Hæreſum. in verb.
Apoſtoli.

Ariſtoteles. lib. 2. Rethoricorum, cenſuit, an-
15 tiquiores diuitias nobiliores eſſe, & illas† no-
biliores homines efficere, quàm diuitias nu-
per quæſitas. Rex Catholicus, & ſi nonnulla

Regna

Regna habeat nouiſſimè quæſita, habet tamen
multa antiquiſſimo iure quæſita, quæ omnia
abſque iuris alicuius præiudicio acquiſiuiſſe
iure, non iniuria, paſsim inferius cap. 46. de-
monſtrabimus. Ab aſſumpto itaq; axiomate
non diuercendo, ante Ariſtotelem Iſocrates in
in Orat. 1. quæ Parænesis inſcribitur ad Demo-
nicum dicit: Explora diuitias, res, & facultates
apparare. Nobilitatis enim lumen diuitijs
illuſtratur, ſicuti egeſtate adimitur, & prorſus
extinguitur. vt poſt. Franc. Curtium ſen. in con
ſil. 51. nu. 7. in conſil. 53. num. 12. dum typis iſta
mandantur, voluit Io. Petr. Bimius in conſil. 2.
nu. 35. vol. 1. Ijs enim omni humanæ neceſsita-
16 ti ſubuenitur † iuxta illud Horatij:

Panis vt ematur, olus, vini ſextarius, adde
Quis humana ſibi doleat natura negatis

17 Hinc de antiquis diuitijs, in Latio † Galeſum
quendam ditiſsimum commemorauit Virgi-
lius lib. 7. Aeneidos.

Corpora multa virum circa, ſeniorq; Galeſus
Dum paci medium ſe offert, Iuſtiſsimus vnus,
Qui fuit Auſonijsq; olim ditiſſimus aruis.
Quinq; greges illi Balantum, quina redibant
Armenta, & terram centum vertebat aratris.

18 Ideo quatuor eſſe bona humana, quorũ † vnũ,
eſſe diuitias cenſuit Plato de legib. lib. 3. Dia-
logo 1. Ad cõmoditatẽ enim, & viuendi facul-
tatẽ, pecuniæ, & opes ꝑparantur. Vnde optimè
ait Chriſtophorus Myleus de ſcribenda vniuer
ſitatis rer. Hiſtoria lib. 2. cui Prudentiæ titulus
eſt: Diuitias (inquit) & opulentiam comparãt,
quam laborum, & periculorum præmium, atq;
perfugium, homines ſtatuunt; quo quaſi inſtru
mento iuuantur, ad vſus vitæ degendæ neceſſa-
rios, ad cõmoditatem rerum acquirẽdarum, ad
liberalitatem, inferenda ſalutari indigentibus,
ope, & ad gratificandi facultatẽ, ijs, quibus pro
uiſũ, ac cõſultũ volũt. Inde Petronius arbiter.

Quiſquis habet nummos, ſecura nauiget aura,
Fortunamque ſuo temperet arbitrio.
Vxorem ducat Danaen, ipſumque licebit
Acriſium ſemper credere, quòd Danaen.
Carmina componat, declamet, concrepet, omnes
Et peragat cauſas, ſitque Catone prior.
Iuriſconſultus paret, non paret habento,
Atq; eſtò quicquid Seruius, & Labeo.
Multa loquor, quiduis nummis præſentibus opta,
Et veniet: clauſum poſſides Arca Iouem.

19 Opibus enim, & diuitijs, cuncta † obtempera-
re ex Salomone ſupra diximus, de quarum po-
tentia Horatius lib. 2. Satyr. 3.

Omnis enim res,
Virtus, fama, decus, diuina, humanaque pulchris
Diuitijs parent: quas, qui conſtruxerit, ille
Clarus erit, Fortis, Iuſtus, Sapiens, etiam Rex,
Et quicquid volet, hoc veluti virtute paratum
Sperauit magnæ laudi fore.

20 Et de auri, ac pecuniarum † potentia optimè
Ouidius Elegiarum lib. 3. inquit:

Iuppiter admonitus, nihil eſſe potentius auro,
Corruptæ pretium Virginis ipſe fuit.
Dum mater aberat, durus pater, ipſa ſeuera,
Aenati poſtes, Ferrea Turris erat.
Sed poſtquàm ſapiens in munera venit Adulter,
Præbuit ipſa ſinus, & dare iuſſa dedit.

Hæc etiam concinunt, quæ dicit de natura
rerum Lucretius lib. 5.

Poſterius res inuenta eſt, aurumque repertum,
Quod facilè, & validis, & pulchris dẽpſit honorem.
Diuitioris enim, ſectam plerumque ſequuntur
Quamlibet, & fortes, & pulchro corpore creti.

Cum Helenam vellet Paris ad ſui amorem
pellicere, diuitias ſibi, ac patri, ingentes eſſe
aſſeruit, latum imperium, & opima Regna, de
quibus Ouidius in Heroidis ait:

Sceptra parens Aſia, qua nulla beatior ora eſt,
Finibus immenſis, vix obeunda, tenet.
Innumeras vrbes, atq; aurea tecta videbis,
Quæq; ſuos dicas templa decere Deos.
Ilion aſpicies, firmataque turribus altis
Mœnia, Phœbeæ ſtructa canore Lyræ.
Quid tibi de turba narrem, numeroque virorum?
Vix populum tellus ſuſtinet illa ſuum.
Occurrent denſo tibi Troades agmine Matres,
Nec capient Phrygias atria noſtra nurus.
O quoties dices, quàm pauper Achaia noſtra eſt,
Vna domus quæuis, vrbis habebit opes.

21 Et de Arabũ † diuitijs. Stat. lib. 5. Siluatũ dixit,

Arabumque potentes
Diuitias mallet.

Et Baptiſta Mantuanus inquit:

Hominemq; opulentibus auctum
Fortunæq;, animæq; bonis.

22 Regum etenim † diuitiæ, atq; opes celebrãtur,
cum Reges deceant, vt de eis Manilius ait:

Regales, vt opes, & ſacra æraria ſeruent.

23 Alter enim † ſanguis appellantur bona, vt in-
quit Bal. in l. Aduocati. per illum tex. C. de
Aduoc. diuerſor. iudicior. arg. Gloſſ. in l. Lexq;
Ad rurores. §. Lex itaque in verb. vitam. C. de Ad-
miniſtrat. tut. de quo nos latè dicimus in Nea-
nomologia. cap. . . Et omnes diuites poſſe di-
ci Principes, cum pecunia ſit omnium Regina
24 † vt inquit Cardin. in Clem. 1. q. 6. de Baptiſm.
Hippolyt. de Marſil. in l. 1. §. Præterea. nu. 44.
ff. de quæſt. Et idcirco, quemadmodum nobi-
25 les, non ſuſpenduntur furca: † vt notatur in l.
Capitalium. ff. de Pœnis. & nos latè ſcripſimus
de Magiſtratuum edictis. lib. 2. cap. 8. Eodem
26 modo, nec etiam Plæbeius Diues. † vt voluit
Bart. in dicta l. Capitalium. §. Serui. Felin. in c.
Cum quis. col. 2. verſ. Tertia declaratio. ex. de
iureiur. Ioan. Lopez in Rep. Rubr. de Donat.
int. vir. & vxor. §. 10. num. 19. Vnde bona ap-
27 pellantur, quia beant, hoc eſt beatos † faciunt.
vt dicit Vlpianus in l. Bonorum. la prima. ff. de
verbor. ſignificat. Eſtque per concinnam verbi
alluſionem, potius quàm per Etymum. Beatum
28 (exponit Iſidorus lib. 10.) quaſi † benè auctũ: vt

nouiſſimè refert Golielm. Fornetius in dicta l.
Bonorum. Cõſtat autem, Decus, honeſtatemq́;
familiarum, per diuitias, ac bona conſeruari,
29 quæ†per egeſtatem pereunt. l. 1. ff. de cuſtod.
reorum. §. Scimus. auct. de teſtib. Albert. Brunus de ſtatuto exclud. fœmin. articul. 2. & iterum. Articul. 3. Auguſtin. Bero. in conſil. 115.
nu. 5. in conſil. 121. nu. 61. vol. 2. Cardinal. Pariſ.
in conſil. 6. nu. 15. vol. 3. Sicuti è conuerſo, fa-
30 miliarum † puritas, atque nobilitas, egeſtate
ſordeſcit. l. Quiſquis. C. Ad leg. Iul. Maieſtat.
Riminald. ſenior in conſil. 243. nu. 36. in conſil. 253. nu. 20. vol. 2. Guidus Pancirol. in conſil.
129. num. 15. in conſil. 188. num. 1. volum. 1. &
alios referens Paulus Leonius in conſil. 1.
num. 71. lib. 1.
31 Hinc Scipio Africanus, Syphacem† Numidiæ
Regem, alijs præſtare, alioſq́; antecedere, inter cætera ex opibus, & Diuitijs aſſeruit apud
Franciſcum Petrarcham libro 3. Africæ, dum
inquit:

Nomen fortaſſe Syphacis
Audiſti, cunctos illum præcedere Reges,
Fama refert, opibus. Nec Auorũ ſanguine quiſquam.
Altior incedit, populis, vel vbere Regno.

Vnde apud Iuriſconſultos receptum eſt, honorem, ac dignitatem quandam illum habere,
qui hæres ab aliquo inſtitutus ſit, vel ei bona
32 † relicta. vt in l. Sed & ſi ſuſceperit. §. Sed & ſi
proponas. ff de iudic. ibi: Qui honorem habitũ. l. Iulianus §. Sed & ſi varia. ibi: Qui honore
proptio. ff. Si quis omiſs. cauſ. teſtam. l. Sed & ſi
mortis. § Hoc autẽ. ibi: Sed cui honor. l. Filium.
§. Sed & ſi portio. ff. de leg. pręſtand. Hinc rectè
33 Phraotes Indorum Rex, Diuitias ipſum† vltra
cęteros homines poſſidere aſſeruit, ſed quas
Amicis etiam ſuppeditabat, vt refert Philoſtratus in vita Apollonij. lib. 1. cap. 11.

Quæ tanto ſplẽdidiora ſunt in Rege Catholico, cum diuitijs minimè abutatur, ſed maiori
ex parte, redditus omnes, & tributa Regia, pro
34 fidei Catholicæ, † & Romanæ Eccleſiæ defenſione erogauerit, & modo etiam eroget; vt in
ijs bellis, non modo totam conſumpſerit ſubſtantiam, ac etiam num conſumet, ſed & ſi mora paululum in exigendis Regijs pecunijs intercedat, cum maximo ſuorum introituum incommodo, ac detrimento pecunias mutuo recipit, ità quòd decem Regna emere ex pecunijs potuiſſet, erogatis in bellis Belgicis, in
Turcas, Mauros, Hæreticos, in Belgio, Gallia,
Anglia, alijſq́; locis. Omitto quæ erogauerit,
& quotidiè liberaliter eroget in Eccleſijs, Xenodochijs, ac Collegijs pijs, erigendis, ditandis, reparandis; in prælatis Eccleſiæ ſuſtentandis, alijſq́; pijs, ac ſanctis operibus explendis:
quæ omnia ſi hactenus conſeruaſſet, Theſaurorum ſuorum ſuppellex, omnes mundi Theſauros excederet. Vnde cum ſic vtatur diuitijs, vt ei opponi minimè poſſit, illud Dauid
Pſalm. 33. Diuites eguerunt, & eſurierunt. Et
Luc. cap. 6. Veh vobis diuites, quia recepiſtis
conſolationem veſtram: procedunt enim iſta
in Regibus, qui ocio, ludis, luxui, auaritiæ, luxurię, alijſq́; vitijs indebitè cõſumunt: quotum
è numero longè eſt Philippus Rex Catholicus,
qui terrena deſpiciens pauperibus confert,
& humiles erigit, & ſic in cœlo inuenit Theſaurum immarceſcibilem, in quem nullus cadit interitus, vbi nulla eſt tinea, nullusq́ue latro illum ſurripit. Cui conuenit illud Dauid
Pſalm. 111. Diſperſit, dedit pauperibus, iuſtitia
eius manet in ſeculum ſeculi. & antea Pſal. 73.
Pauper, & inops laudabunt nomen tuum. Sunt
enim Regi noſtro diuitiæ, iuxta illud Salomonis Prouerb. cap. 13. Redemptio animæ viri,
propriæ diuitiæ. vt de hoc latiſſimè ſcribit Sixtus tertius in libell. de diuitijs. Nec enim Regi noſtro auiditas, vel inſatiabilis explẽdi cor-
35 poris, aut bonorum terrenorum † cupido, accedit: cum obediat dicto Prophetæ Pſalm. 61.
Diuitiæ ſi affluant, nolite cor apponere: & optimè inquit Paul. 1. ad Thimoth. c. 6. Diuitibus
huius mundi præcipe, non ſublime ſapere, nec
ſperare in incerto diuitiarum, ſed in Deo, qui
præſtat nobis abundè omnia ad fruendum: benefacere, diuites fieri in bonis operibus, facilè
tribuere, communicare, Theſaurizare ſibi fundamentum bonum in futurum, vt appræhendant veram vitam. Sunt autem diuitiæ vel bonæ, vel malæ, ad vtramq́ue enim partem pro ar-
36 bitrio, vel qualitate vtentium† transferuntur:
vt dicit Io. Caſſianus de Collationib. patrum.
Collation. 2. cap 9. Non enim qui habet, & ſeruat, ſed qui impertit eſt diues. Impertitio, &
communicatio, non autem poſſeſſio, beatum
reddit, inquit Clemens Alexandrin. in Pedagogo. lib 3. cap. 6. Vnde de Ioſepho illo diuite
ab Arimathia, de quo Matth. cap. 28. inquit
Rabanus: Magnæ dignitatis apud ſæculum, ſed
maioris dignitatis apud Deum fuit, quia non
erat diues diuitiarum amore, ſed tantummodo poſſeſſione: Ideo diuites non excluduntur
à Diſcipulatu Saluatoris; iſte enim diues erat,
& diſcipulus, quia non pecuniæ amator, ſed ipſius distributor. Sic Beda in Luc. cap. 2 Non repræhẽditur (inquit) diues, quòd terram coluerit, vel fructus in horrea congregauerit, ſed ꝙ
fiduciam vitæ in illis poſuerit, nec pauperibus
erogauerit, vt ab eis reciperetur in æterna tabernacula. Huic concinit, quod Iſocrates in
Parænesi, ad Demonicum ſcribens monuit:
Honora (inquit) præſentem ſubſtantiam tuam,
duplici de cauſa, tum vt ingens damnum exſoluas, tum prædito virtutibus amico infortunato feras opem. Hoc idem dicebat Ethnicus Vulpianus in d. l. Bona. Bona ex eo dicuntur, quòd beant, hoc eſt beatos faciunt, ſubiun-
37 git, Beare† enim eſt prodeſſe. quibus verbis apertè concludit, bona non dici, nec appellari,

niſi

niſi ijs alteri proſit. Vnde cõcludit D. Thomas
contra Gentiles. lib. 3. cap. 127. Conſequens eſt
(ait) quòd nec ſecundum ſe etiam, diuitiarum
poſſeſſio eſt illicita, ſi ordo rationis ſeruetur,
ità ſcilicet, quod iuſtè homo poſſideat, quæ ha-
bet, & quod in eis finem voluntatis ſuæ, non
conſtituat, & quod eis debito modo vtatur ad
38 ſuam, & aliorũ vtilitatem. Sic fuit etiam † Ce-
betis Thebani Philoſophi ſententia, in Tabula,
in fin. dum ait: Non igitur, vt boni ſimus, diui-
tiæ efficiunt, ſed diſciplinæ. Et parum poſt.
Neque igitur quibuſdam ditari conducit, cum
vti diuitijs non ſciant. Sic mihi videtur, quo
modo igitur, id quis bonum eſſe iudicet, quod
plerunque non adeſſe ſatius eſt? Nullo modo,
ſiquidem igitur, qui diuitijs rectè, & peritè
vti ſciat, benè viuet, ſin minus malè. Veriſsimè
mihi id dicere videris. Hæc Cebes. vbi Iuſtus
Velſius Haganus in Commentar. ad Cebetem
lib. 6. inquit: Et ſi diuitiæ bonos non faciunt,
aptiorem tamen actionum ſecundum virtu-
tem reddant profectum, ac proinde vitam bea-
tiorem efficiant. affert illos Horatij Verſiculos
ad Albium lib. 1. Epiſtolarum, quos non refer-
re grauabor.

Non tu corpus eras ſine pectore; Dij tibi formam,
Dij tibi diuitias dederant, artemq; fruendi.
Quid voueat dulci nutricula, maius alumno,
Quàm ſapere, & fari poſſit, qui ſentiat, & cui
Gratia, fama, valetudo contingat abundè,
Et mundus victus, non deficiente crumena.

Quoad diuitiarum præſtantiam, atq; excel-
lentiã, & quomodo bonæ dicãtur, & quomodo
39 malæ, † multa docuit Auguſtinus Niphus in li-
bello de diuitijs. præſertim c. 31. vſq; ad c. 39.
incluſiuè. Andr. Tiraquel. de reuocand. donat.
in verbo. Bona. per totum. & in tract. nobilita-
tis. c. 3. & in ſpecie quoad prærogatiuam tra-
ctauit amplè Frideric. Scotus in dicto conſ. 28.
Iacob. Philipp. Portius in conſil. 167. M. Anton.
40 Natta in conſil. 238. vol. 3. qui agunt † de præce
dentia Sereniſſimorũ Ducum Florentiæ, & Fer
rariæ. Tetigit multa ad propoſitũ Ludouic. de
Molina de Hiſpanor. primogenijs lib. 1. cap. 2.
nu. 25. parte. 1. Io. Anton. Piperonus de omni
vero officio. lib. 2. cap. 2 ad quos modo nos re-
ferre ſufficiat. Concludendum igitur eſt, Re-
gem Catholicum diuitiarum copia ſupra om-
nes fulgere. Nec enarraui ſuppellectilem Re-
giam, tum quia ad hanc rem non concinit, quã
credibile eſt omnem decorem maximum ha-
41 bere; Tum etiam quia † Ezechias Rex imputa-
tus fuit à Propheta, quòd omnes Theſauros, &
ſuppellectilem Regiam oſtendiſſet legatis Me-
rodach Regis Babylonis. vt patet Iſaiæ. c. 39.
Reliquum erit, Regna, Dominia, tituloſq; Ca-
tholici Regis inſerere, quauè via, quouè ordi-
ne ad ipſum peruenerint, quæ pro maiori le-
ctorum commoditate, Deo auſpice, ſequenti
capite, explicabimus.

ARGVM. CAP. XLVI.

Coronarum ſpecies hactenus à Romanis obſeruari ſolitæ declarantur. Regnorum, ac Dominatuum, & titulorum omnium Regis Catholici ſeries deſcribitur, quo iure illa quæſierit, quoue tempore? & non iniuria, vel Tyrannide, ſed ratione legis prauia acquiſitionem factam extitiſſe, abundè concluditur.

COMPENDIVM.

1 *Stephani Guatij Caſalenſis laudes.*
2 *Franciſcus I. Galliæ Rex à multis ſeculis optimus.*
3 *Saporis Perſarum Regis ſuperbia, & vanitas.*
4 *Attila Hunnorum Rex, Flagellum Dei, & populorum terrorem ſe appellauit. ponitur titulus. nu: 5.*
6 *Attilæ Enſis apud Moldauiæ Principem repertus cum titulo.*
7 *Apud Tartaros Princeps, Xalobam titulo, ſe ornabat, quia Xa Rex, Lobam, Mundi, Perſarum lingua interpratatur.*
8 *Artaxerſis Perſarum Regis titulus.*
9 *Titulis ornari congruis, decet.*
10 *Chriſti titulus erat, Domini, & Magiſtri.*
11 *Franciſci I. Galliæ Regis titulus.*
12 *Prouinciæ dicuntur procul victa.*
13 *Paupertas, & tenuitas in Rege ſunt indecentia.*
14 *Hominum paupertas, inopia, & mali mores ad perturbandum Rempub. apti.*
15 *Regnum ſine Theſauris congruè ſtare nequit.*
16 *L. Siccius Dentatus ob res præclarè geſtas, quibus donis fuit à Romanis honeſtatus.*
17 *Ciuica Corona erat Romanis gloria maioris.*
18 *Antiochi Epiphanis Syriæ Regis in Ciuitate Daphni triumphus.*
19 *Triumphi vaniſsimi laudatores, perdita tantum vita homines.*
20 *Caudemi Philoſophi Athenienſis ad Darium Perſarum Regem reſponſum.*
21 *Darij ira, atq; indignatio in Caudemum, quem occidi iuſsit.*
22 *Tituli honorifici exprimi debent.*
23 *Iacobi Mainoldi I. C. Cremonenſis Regentis laudes.*
24 *Hieruſalem Rex apud Chriſtianos primus Gotthifredus Bullonius Belga.*
25 *Regnum Hieruſalem apud Chriſtianos, quanto tempore ſtetit.*
26 *Caſſanus Rex Tartarorum, Chriſti fidem adeptus.*
27 *Philippi Pulchri Galliæ Regis ſegnities ad porrigenda ſacro bello adiumenta per Pontificem requiſita.*
28 *Hieruſalem Regnum, quo iure, & ordine ad Regem Catholicum peruenerit. nu. 34. 35. 40.*
29 *Campaniæ Comitibus nullum ius in Regno Hieruſalem.*

30 Regnum Syriorum primogenito debetur.
31 Primogenitus ſemper ſuccedit in Regnis.
32 Cypri Regibus in Regno Hieruſalem nullum ius competit.
33 Reges Angliæ in Regno Hieruſalem aliquod ius non habent.
36 Rex Galliæ in Regno Hieruſalem nihil habet. nu.37.40.
37 Bart.in l.Id,quod apud hoſtes.ff.de leg.1.declaratur.
38 Rex Siciliæ, & Neapolis ius habet in Regno Hieroſolymitano.
39 Fridericus II. vti Rex Siciliæ, & Neapolis,coronatus fuit Rex Hieruſalem.
41 Rex Hieruſalem Reges alios præcedit.
42 Hiſpania in duas partes diuiſa.
43 Hiſpaniarum Regna,temporum mutatione,mutarunt nomina.
44 Caſtulo Ciuitas olim Hiſpaniæ magna.
45 Helce Annibalis vxor Caſtulonenſis fuit.
46 Regnum Caſtellæ,quo iure ad Philippum Regem Catholicum ſpectet?
47 Regnum Legionis vnitum Regno Caſtellæ.
48 Legionenſis Ciuitas, triginta & ſeptem Regum corpora conſeruat.
49 Regnum Legionis ad Philippum Regem Catholicum ſpectat.
50 Legionenſis Ciuitas primam in Hiſpanicis conuentibus vocem habebat.
51 Burgenſis Ciuitas primam hodie vocem habet.
52 Regnum Legionis dotis nomine ad Ferdinandum I. Hiſpaniæ Regem peruenit.
53 Regnum Aragoniæ primum poſt Mauros expulſos habuit Henecum Ariſtam Regem.
54 Iuſtitia Aragonum.
55 Crux alba, quæ in Pyreneis montibus apparuit Regi Henneco Ariſtæ.
56 Aragoniæ Regnum,quo ordine ad Philippum Regem Catholicum peruenit?
57 Aragoniæ Regnum ab Imperio liberum eſt.
58 Valentia Ciuitas,Regni caput,& eius laudes.
59 Valentiam primus à Mauris recuperauit Rodericus Cidus.
Valentiam à Mauris occupatam,iterum recuperauit Iacobus Fortunatus Rex Aragoniæ,Petri II. filius.
60 Toleti Ciuitas,& vbi ſita, & eius laudes.
61 Toletum Vrbs Regia,Gothorum Regum ſedes.
Toletanus Antiſtes Hiſpaniarum Primas factus ab Vrbano II. Summo Pontifice.
62 Toletanam Ciuitatem à Mauris recuperauit Alphonſus IV. Rex.
63 Officiũ,quo vtuntur ſacerdotes Toletani,& de eo miraculum.
64 Toleti Regnum, quo iure ad Philippum Regem Catholicum ſpectet.
65 Granatæ Regnum,Bethicum dictum.
66 Bethis fluuius,Maurorum voce Guadalquibir,dictus, Hiſpanicè Guadiana.
67 Granatæ Regnum à Ferdinando Rege ad Philippum Regem Catholicum peruenit.
68 Granatæ vrbis ſitus,Amenitas, ac laudes.
69 Granæ victoria, dederunt Granatæ vrbi nomen.
70 Hiſpalis Regnum,in Bethica ſituatum.
71 Hiſpalis Regnum, quo ordine peruenerit ad Philippum Regem Catholicum?
72 Hiſpalenſis Ciuitatis ſitus, amœnitas, & laudes.
73 Hiſpalis Ciuitas,quæ Sibilia nominatur, Noui orbis nauigationibus nobilis.
74 Corduba Regnum,& Ciuitas à Ferdinando capta.
75 Corduba vtriuſq; Senecæ patria.
76 Gibraltar,Calpe montes primus.
77 Calpe vrbs,quæ nũc Tariffa dicitur,& quare.nu.83.
78 Torteſſus Ciuitas, quæ, & Carteja.
79 Carteja in coloniam à Romanis data,ijs qui natierãt ex militibus Romanis,& mulieribus,ac vxoribus Hiſpanis.
80 Gibraltaris,ſiue Calpe, & Abila montes, Herculis columna dicta.
81 Iulianus Comes Septæ Hiſpaniarũ perditionũ author
82 Caba Comitis Iuliani filia à Roderico Rege ſtupro violata.
83 Gibraltar, quaſi Gibel Tarie,uel Tarif, mons enim Arabibus Gibel,Tarie, vel Tarif Principis Arabi nomen.
84 Gibraltaris Regia. à Mauris recuperata per Ferdinandum IV.Sanctij IV. Regis filium.
85 Gibraltaris Regio, & Bethica omnis, Andaluzia dicta,à Ferdinando,& Elizabetha Regibus, expulſis ad vnum Mauris,recuperata.
86 Gibraltaris Regnum, quo modo ad Philippum, Regem Catholicum peruenerit?
87 Murtia,ſiue Murgis Ciuitas, Oreola quandoq; dicta, in Bethica eſt.
88 Murtia Regnum ad Philippum Regem Catholicum quo modo tranſmiſſum?
89 Giennia,Iaen dicta,& Monteſia & quare?
90 Giennam occupatã tenuit Abenhut de genere Abohaget Regis Cæſarauguſtani.
91 Giennæ Regnum, qua via ad Philippum Regem Catholicum ſpectet?
92 Gallecia Regnum, Caſtellæ Regno proximum, & flumine Dorio à Luſitania diuiſum.
93 Galleciæ Regnum vnde ad Philippum Regem Catholicum peruenerit.
94 Catalonia,an dicatur Gothlonia,vel Gothorum Colonia,vel Gathlania,quaſi Gothi,& Alani.nu.95.
96 Illergetæ vocati ab Ilerda.
Illerda latinè,Hiſpanicè hodie Leryda dicitur.
97 Illerda Ciuitas, ſtudijs, alijſq; dotibus, & victoria Cæſaris cõtra Varronem, Petreium & Afranium, Pompei præfectos, memorabilis.
98 Cataloniæ Regnum ad Regem Catholicum,quo modo ſpectet?
99 Nauarra,Vaſconia, Vaſconumque Regnum antea dictam.
100 Nauarræ Regnum Henneeus Ariſta primus à Mauris eripuit.nu.111.
101 Quãto tempore apud Gothos Hiſpaniarum Reges, Nauarra ſteterit?
102 Nauarra,quo iure ad Philippum Regem Catholicum peruenit?

Na-

103 *Nauarræ Regnum, an ſucceſſoribus Io. Allebreti, olim Regis, debeat à Philippo Rege Catholico reſtitui?*

Io. Bodini, quoad Nauarra Regnum perfida criminatio.

104 *Martini ab Azpilcueta Doctoris Nauarri, quoad illud Regnum opinio fucata contra Regem Catholicum.*

☞ *Martini Doctoris Nauarri dictum exploſum.*

105 *Io. Bodinus, cum Lutheranis, Caluiniſtis, & Hugoniſtis Hæreticis ſentiſſe videtur.*

106 *Regis Catholici in Doctorem Nauarrum fauoris, & liberalitatis exemplum.*

107 *Io. Allebreti, olim Nauarræ Regis, indigni in Eccleſiam Romanam, & eius Summum Pontificem actas. ſed vide.nu.* 120.

108 *Summus Pontifex iuſtiſsimè proceſsit contra Io. Regem Nauarræ.*

109 *Regnum Nauarræ fuit iuſtè conceſſum* Ferdinando *Regi.nu.* 113.

110 *Sũmus Pontifex trãsfert Regna de gẽte in gentem.*

112 *Res de facili reuertitur ad naturam ſuam.*

114 *Tranſitum viæ impedire eſt contra ius diuinum.*

115 *Moſes petijt tranſitum à Sehon Rege Heſebon.*

116 *Iudas Machabæus petijt tranſitum per Ciuitatem Ephron.*

117 *Ferdinandus Rex Catholicus deſponſauit Germanam Fuxeam, ſororem Comitis de Foix.*

118 *Germana Fuxea ceſsit Regni Nauarræ iura Ferdinando Regi.*

119 Renati Choppini I.C. *Andegaui laudes.*

121 *Rogerij Guiſcardi actas cum Emanuele Comneno Imperatore* Conſtantinopolitano, *quoad tranſitum exercitus.*

122 *Theobaldus* Campaniæ Comes, *dum nupſit Blancæ* Sanctij Sapientis *filiæ, iurauit pro ſe, & ſucceſſoribus, tenere fœdus perpetuũ cũ Hiſpaniarũ Regibus.*

123 Feudum, *an ob periurium amittatur.*

124 Hungari, *Pannoni ſunt appellati.*

125 *Sicambria, Hungarici Regni caput, Buda nominata à fratre Attilæ.*

126 *Attilæ progenies, & ſucceſſores qui?*

127 *Gaiza primus Pannoniæ Chriſtianus Rex.*

128 *S. Adalbertus Epiſcopus Pragenſis.*

129 *Stephanus Rex Hungariæ in catalogum ſanctorum relatus.*

139 *In Regno Hũgariæ, quod ius habet Rex Catholicus?*

131 *Titulũ Regis Hungariæ ex pacto tenent Auſtriaci.*

132 *Quoue modo tenet illum* Rodulphus *II. Imperator?*

133 *Dalmatia,* Croatiaq; *quo iure ſpectant ad Regem* Catholicum.

134 *Dalmatia, &* Croatia *ex magna Slauorum gente originem ducunt.*

135 *Dalmatiam,* Croatiamq; *poſſederunt Reges Neapolitani.nu.* 137.

136 *Zara, ſiue Iadera vendita Venetis centum mille florenis.*

137 Regi *Siciliæ, & Neapoli competit ius ſuper Dalmatia, &* Croatia. *nu.* 138.

138 Robertus *Northmannus, ac eius ſucceſſores, Dalmatiæ Ciuitates, atq; inſulas cœperũt, & reſerãtur.*

139 Regnum *Neapolitanum, ac Siculum, vtrumque Siciliæ nomine, appellatur.*

140 *Michael Balbus Amorrhæus Imperator* Conſtantinopolitanus *à Iudæis, nihil niſi circumciſione diffidebat.*

141 *Euphemij Græci, qui pro Imperatore* Conſtantinopolitano *ſtabat in inſula Siciliæ, dirum facinus.*

142 *Ephemij proditione in inſula Siciliæ, quadraginta mille Sarraceni.*

143 Robertus, Boemũdus, *& Rogerius inſulam Siciliæ, Sarracenis purgarunt.*

144 Regnum *Neapolitanum, & Siculum, ſub Imperio* Romano *prius fuere.*

145 Regnum *Neapolitanum, & Siculum, quomodo ad* Regem Catholicum *peruenere?*

146 Reſponſum *Iolao factum de Siciliæ inſula, quàm vanum fuerit.*

147 *Sardinia num ſit in Mari Lybico, an Africo?*

148 Ichnuſa *dicta Sardinia, & quare?*

Sandaliotes dicta Sardinia.

149 *Sandalia Epiſcoporum calcei.*

150 *Sardinia frumenti, ouium, vini, piſcium, aliarumque rerum feraciſsima.*

151 *Sardinia nec Lupos, nec venenoſos ſerpẽtes gignit.*

152 *Sardi Muſacto* Rege *dominante à Piſanis victi, Chriſti fidem amplexi ſunt.*

153 *Entius* Friderici II. *Imperatoris filius à* Bononienſibus, *Mutinenſium medio captus extitit.*

154 Iacobus *Aragoneus à* Bonifacio VIII. *Sum. Pontifice,* Regno *Sardiniæ inueſtitus fuit.*

155 *Sardinia* Inſula *ab Alphonſo* IV. Rege, *Miti appellato, Aragoniæ* Regno *adiecta.*

156 *Sardiniæ* Regnum, *quomodo ad Philippum* Regem *Catholicum peruenerit?*

157 *Oſſa S. Auguſtini Epiſcopi, Summi Eccleſiæ Doctoris, ab inſula Sardiniæ Papiam tranſlata à Luithprando Longobardorum* Rege.

158 Corſica *inſula, Cyrnos græcè appellata.*

159 Corſica *modico interuallo à Sardinia diſtat.*

160 Corſica *à* Carolo *Magno, Eccleſiæ* Romanæ *donata*

161 Corſicæ *donationem Eccleſiæ factam confirmauit Ludouicus Pius* Imperator.

162 Corſica *à Sarracenorũ manib. per Genuẽſes erepta*

163 Corſica, Iacobo II. *Aragonũ Regi à* Bonifacio VIII. *Sum. Põtifice cõceſſa, & Aragoniæ* Regno *adiecta.*

164 Iuramentum *pro* Inſula Corſicæ *Eccleſiæ* Romanæ *præſtiterunt* Iacobus Rex *Aragonum, & Alphonſus eius filius.*

165 *Philippus* Rex Catholicus, *quid iuris, & à quo habeat in* Regno Corſico?

166 *Maioricæ, & Minoricæ inſulæ* Baleares *dictæ.*

167 Beniamita, *& habitatores Gabaa fundis ſe exercuerunt in bello Iſraelitarum.*

168 *Dauid funda vſus in Philiſthæos.*

169 Baleares *adeo funda ſe exercebant, vt pueris cibum ſumere non liceret, niſi illum in altum poſitum, funda deijcerent.*

170 Cyrenęi *Aegyptij cibum dabant illis, cum ſignum quoddam funda percuſsiſſent.*

171 Maiorica ſtudium, in quo opera leguntur Raymundi Lulli illorum conterranei.
Baleares inſulæ fertiliſſimæ.
172 Baleares Inſulæ, cuniculis refertiſſimæ, contra quos militare præſidium ab Auguſto poſitum.
173 Baleares inſulæ à Mauris erepta per Raymundum Berengarium III. Barcinona Comitem.
174 Iacobus Fortunatus Petri II. Aragonum Regis filius, Maioricam denuo à Mauris recuperauit.
175 Baleares inſulæ, quo pacto ad Philippum Regem Catholicum peruenere?
176 In Regno Marocci, quod ius, & vnde habeat Philippus Rex Catholicus?
177 Orani Ciuitas, quo in loco Africæ poſita?
178 Orani Ciuitas Reſpublica erat, quæ cum Telenſinis Regibus infinita bella exercuit.
179 Orania à Ferdinando, & Elizabetha Catholicis Regibus occupata. nu. 180.
180 Franciſci Ximenes de Ciſneros S. R. E. Cardinalis, Archiepiſcopi Toletani virtus in capienda Orania.
181 Portus Merſalcabir prope Oraniam latiſſimus à Telenſinis Regibus olim conditus.
182 Orani Regnum ad Philippum Regem Catholicum ſpectat.
183 Algezira, ſiue Algerium, vel Argira.
184 Algezira vrbis conditores Afri ex Meſgana familia oriundi; Vnde Meſgana aliquando appellata.
185 Algezira aliquando ſub Regibus Telenſinorum.
186 Algezira quandoq; ſub Regibus Bugiæ.
187 Algezira à Ferdinando, & Elizabeta Regibus Catholicis capta, & quotannis eiſdem ſolutũ tributũ.
Ferdinando mortuo, Barbaroſſa Algeziræ Regnum occupauit.
188 Carolus V. Cæſar, vt Argiram recuperaret, infælici Marte pugnauit cum tempeſtatibus, & procellis.
189 Angliæ, & Britonum Regnum ab Elizabetha, Domino permittente regitur.
190 Pius V. Pontifex Max. Elizabetham Regno priuauit, & ſubditos à iuramentis abſoluit.
191 Sixtus V. Pontifex Max. Regno Angliæ, Philippũ II. Auſtrium Regem Catholicum inueſtiuit.
192 Elizabetha Angliæ Regina, caput Eccleſiæ ſe fecit, & nefandum iuramentum quoad Eccleſiaſtica, & ſpiritualia præſtari paſſa eſt.
193 Pontifices Romani quoad Regnum Angliæ habent transferendi poteſtatem. nu. 194. 195. 196.
194 Pontifex Maximus, & Romana Eccleſia mille marchas annuas habent, ſeptingentas pro Regno Angliæ, & trecentas pro Regno Hyberniæ. nu. 195.
197 Regnum Angliæ, tamquam Eccleſiæ Feudum effectum, concedi potuit Regi Catholico à Summo Pontifice.
198 Philippus Rex Catholicus in Regno Angliæ habet, vti Flandriæ Comes, trecentas marchas.
199 Henricus VI. Rex Angliæ fuit vltimus de domo Lancaſtriæ.
Quomodo ſuccedat Philippus Rex Catholicus in Regno Angliæ, & Lancaſtriæ familiæ.
200 Inſulæ Canariæ, Fortunatæ appellatæ.
201 Inſulæ Fortunatæ ſunt beatorum ſedes appellatæ.
201 Clearchus Solenſis de inſulis Fortunatis ſcripſit.
203 Plutarchi de Fortunatis inſulis dictum.
204 Inſulæ Fortunatæ ſex nominatæ à Plinio, ſed æuo noſtro duodecim ſunt, quæ exprimuntur. nu. 205.
206 Henricus III. Rex Caſtellæ, Feudi nomine inſulas Canarias, ſiue Fortunatas Io. Benthacourtio Gallo, conceſsit.
207 Eugenius IV. Pontifex Max. inſulas Canariæ conceſſit Ioanni II. Henrici Regis filio.
208 Canariæ Ciuitati Epiſcopi dignitas erecta.
209 Canariæ inſulæ ad Philippum Regem Catholicum tranſlatæ.
210 Luſitaniæ Regnum, vltima Regnorum Philippi acquiſitio.
211 Sebaſtianus Rex Luſitaniæ cum Rege Feſſæ Mauro, pugnans cecidit.
212 Luſitanici Regni tranſlatio, ac Deciſio ad fauorem Philippi Regis Catholici ceſſus.
213 Franciſci Aluarez de Ribera I. C. & Regentis allegationes pro Rege Catholico, quoad ſui ceſsionem Regni Luſitanici.
214 Michael ab Aguirre I. C. Apologiam ſcripſit pro Regno Portugalliæ Philippo Regi Catholico quæſito.
215 Regnum Luſitaniæ olim Dotalitij iure ab Hiſpanis Regibus datum Thareſiæ.
216 Regnum Luſitaniæ ad Philippum tranſmiſſum Regem Catholicum.
217 Regnorũ Noui orbis acquiſitio à diuerſis cõſcripta.
218 Inſulæ Noui orbis quæ?
219 Chriſtophorus Columbus Inſularum nouarum primus inuentor.
220 Ferdinandus Corteſius, ſecundam nauigationem inſtituit.
221 Ferdinandus Magaglianes, tertiò nauigauit, & eius inuentiones.
222 Blaſcus Nunnius vnionum inſulas Hiſpanorum Imperio adiecit.
223 Didaci Almagri, & Franciſci Pizzarri acta.
224 Alexander VI. Summus Pontifex inueſtiuit Reges Catholicos Nouo orbe, & Mari Oceano.
225 Lucij Marinei Hiſtorici opinio ab authore improbata.
226 C. Cæſar Britanniam tantum peruenit.
227 Neptunus Maris Imperator cur dictus.
228 Mare Oceanum Reges Catholici centum annorum ſpatio poſsedere.
229 Maris proprium ius, ſi quis poſſederit, contra vti prohibentem, interdictum competit.
230 Pontifici Max. cur liceat Oceanum mare concedere. nu. 232.
231 Arca, ſiue Nauis, Eccleſiæ figura.
233 Alexander III. Summus Pontifex conceſsis Reipublicæ Venetorum per Anuli inueſtituram, Veneti maris poſſeſsionem.
234 Maris pars illius eſſe cẽſetur, cuius ſũt loca vicina.
235 Antiochiæ Principatus, quo iure ad Philippum Regem Catholicum ſpectet?
236 Antiochia pulchra Ciuitas ad Orontem fluuium Syriæ poſita.
237 Auſtria, Pannonia ſuperior prius appellata.

Ar-

238 *Archiducatus Auſtrię à Rodulpho I. Imperatore, erectus.*
239 *Archidux Auſtrię, quo modo ſit Philippus Rex Catholicus? nu. 242.*
240 *Auſtria duo Conſilia, ſiue Parlamenta, vnum Viennę, alterum Aenoponti, ſiue Inſpruch.*
Archidux pręcedit Duces.
241 *Archiepiſcopus pręcedit Epiſcopos.*
242 *Regum Romanorum filij Archiduces dicuntur, & an primogeniti ſolum.*
244 *Burgundia ſub gente Germanorum.*
245 *Burgundia, & Burgundiones, quomodo ſic appellati?*
246 *Burgundi, quando Chriſtianam fidem ſuſceperint?*
247 *Burgundia Regnum prius, ac ſuos Reges habuit.*
248 *Burgundi Duces, Regia pollent dignitate.*
249 *Clotildis Chilperici Burgundi Regis filia, Galliæ Regina, Clodouæum virum Chriſtianum fecit.*
250 *Burgundia, quando in Ducatum, & Comitatum redacta.*
251 *Rodulphus Burgundiæ Rex, Henricum Conradi II. Imperatoris filium, hæredem fecit.*
252 *Cõradus Cæſar Burgũdiæ annis XV. præfuit. n. 253.*
254 *Burgundiæ iura quo medio ad Philippum Regem Catholicum peruenere?*
255 *Franciſcus I. Rex Galliæ ceſſit Carolo Cæſari omnia Burgundici ſtatus iura.*
256 *Burgundia ſemper antiquitus libera fuit.*
257 *Delphinalis ſtatus ſuo iure, non lege ſalica regi.*
258 *Burgundiæ ſtatus ſucceſſio, quomodo reguletur, & an ad fœminas illa perueniat?*
259 *Britannia Armorica, quomodo ad Reges Gallos peruenerit?*
260 *Mercurij Gattinaræ conſilium, dũ detineretur Franciſcus I. Rex Galliæ.*
261 *Mediolanenſis Ducatus, quo modo ad Philippum Regem Catholicum pertineat? num. 262. 274. 275.*
263 *Mediolani Ducatus conceſſio ad Imperatorẽ ſpectat.*
264 *Feudatarius an teneatur intra annum, & diem petere inueſtituræ renouationem, & iuramentum præſtare? num. 266.*
265 *Miles ad petendam inueſtituram, an habeat annum & menſem? nu. 266.*
267 *Renouatio inueſtituræ, neceſſaria eſt, alias Feudatarius feudo cadit, ſed vide, nu. 268.*
268 *Iuramentum, quando liget ſucceſſorem? nu. 269.*
270 *Renouatio inueſtituræ, & iuramentum reddit dominum directum ſecuriorem.*
271 *Beneficia non conferuntur in inuitum.*
272 *Beneficia Principum conferũtur abſenti, & inuito.*
273 *Beneficia feudalia alicui perſonæ data, datarij intuitu, ipſius beneficiarij morte extinguuntur.*
276 *Infirma Regum Galliæ, quoad Mediolanenſem Ducatum, ratio. nu. 278.*
277 *Nuptiarum conditio, ſi nuptiæ ſolemniter non impleantur, minimè verificatur.*
279 *Mediolanenſia iura Franciſcus I. Rex Galliæ ceſſit Carolo V. Cæſari.*
280 *Brabantia Tungrorum Regio prius dicta.*
281 *Louanium Brabantiæ Ciuitas, vbi ſcientiarum omnium Academia.*
282 *Bruxelles Brabantiæ Ducum, ac Principum ſedes, Regiaque.*
Diuæ Gudulæ templum nobile, apud Bruxellas.
283 *Antuerpia Brabantiæ, & totius Chriſtianitatis, nobiliſsimum rerum omnium emporium.*
284 *Mechlinia Ciuitas Brabantiæ nobilis, conſilium habet Regium, alijsque laudibus cumulata.*
285 *Brabantiæ Domini, Comites Louanij, & Brabantiæ prius dicebantur.*
286 *Philippi Regis Catholici iura ſunt in Ducatu Brabantiæ clara, nu. 293.*
287 *Lotharingia, Auſtraſia prius dicta.*
288 *Lotharingia, quo iure ad Philippum Regem Catholicum pertineat?*
289 *Maſculus ſemper fœminæ præfertur.*
290 *Regna, & Ducatus diuidi, regulariter, nequeunt.*
291 *Feuda in Gallia diuiſibilia ſunt.*
292 *Lotharingia Ducatus, eſt Romanorum Imperatorum beneficium.*
294 *Lemburgi Ducatus Ducibus Brabantiæ adiectus.*
295 *Lemburgi Ducatus, quo iure ad Philippum Regem Catholicum pertineat?*
296 *Lucemburgi Ducatus, quo modo ad Regem Catholicum Philippum peruenerit? num. 297. 298. 299.*
297 *Philippus pius Dux Burgundiæ, Ducatum Lucemburgi pecunia redemit.*
298 *Carolus V. Cæſar, in Baptiſmo Dux Lucemburgi primò creatus.*
300 *Geldriæ primus Comes creatus Otho de Naſſau.*
301 *Geldriæ Dux primus creatus Reynoldus II. à Ludouico Bauaro Imperatore.*
302 *Geldriæ Ducatum ab Arnoldo, emit Carolus Dux Burgundiæ.*
303 *Dux Geldriæ à Carolo V. Cæſare, priuatus Geldria, Iuliaco, Cleuenſi, & Bergenſi.*
304 *Caroli Cæſaris clementia in Geldrenſim victum.*
305 *Geldriæ Ducatum, perueniſſe ad Philippum Regem, quo iure oſtenditur.*
306 *Athenarum vrbs nobiliſsima, quæ, & omnium ſcientiarum ſtudio fuit illuſtris.*
307 *Vrbs Athenarum, quo iure ad Philippũ pertineat?*
308 *Conſtantia Regis Rogerij Siculi neptis, Athenarum Dux.*
309 *Rogerius Siciliæ Rex Conſtantinopolim capere potuit.*
310 *Balduinus VIII. Securis dictus, Imperator Conſtantinopolitanus, & Achaię Princeps.*
311 *Philippus Rex Catholicus Athenarum Dux, quo modo?*
312 *Athenæ captæ à Carolo Cæſare.*
313 *Neopatria Naupontus latinè.*
314 *Lugenſi Ciuitati Epiſcopus conceſſus.*
315 *Naupactus in Aetholia eſt.*
316 *Naupactus à nauium compactu ſic dictus.*
317 *Apud vrbẽ Naupactum Leuinus Conſul applicuit, geſturus bellum contra Philippũ, & Acarnanes.*
318 *Naupactus a Carolo V. Cæſare ſuperata.*
319 *Naupacticum bellum contra Turcas actum à Summo Pontifice, Philippo Rege Catholico, & Sereniſsima*

niſſima Venetorum Republica Ioãne Auſtrio Duce.

320 *Neopatrij dicuntur etiam Neoportuenſes in Flandria ad mare ſiti.*

321 *Dominia, & ſtatus, qui Regibus dotalitij, vel donationis iure obueniunt, non indicantur vt ipſorum Regna.*

322 *Tholoſanus Comitatus Galliæ Regno adiectus, non regulatur legibus Galliæ: ſic Comitatus Aſtenſis. nu. 323.*

324 *Britannia Armorica Annæ dotalitium fuit.*

Annæ matrimonia, quomodo proceſſerint, & quàm funeſtè eius vita proceſſerit. nu. 325.

325 *Britannia multis ſeculis ſuos Duces habuit.*

326 *Britanniæ Armoricæ ſucceſſio ad Iſabellam, & Catherinam Regis Philippi Catholici filias delata.*

327 *Britannia Armorica olim ſub Rollone, ſiue Roberto Northmanno.*

328 *In Britannia Armorica reſidet ſummus Senatus.*

329 *Senatus Armorici nonnulli Senatores grauiſſimi numerantur.*

330 *Philippus Rex Catholicus, vti Dux Burgundiæ, & Brabãtiæ, ſacri Romani Imperij Marchio dicitur.*

331 *Flandriæ Comes, Marchio ſacri Romani Imperij dicitur.*

332 *Horiſtani Marchionatus in Sardinia eſt.*

333 *Ciuitas Arborea in Sardinia erat, quæ hodie Horiſtang dicitur.*

334 *In Ciuitate Horiſtang eſt imago Crucifixi antiqua à Nicodemo facta.*

335 *Marchionatus hic ad Philippum Regem Catholicum ſpectac.*

335 *Gotiani Marchionatus in Hiſpania ſitus, vt Damianus Goes aſſeruit.*

336 *Barchinonenſis Ciuitatis antiquitas, & laudes.*

337 *Barchinonæ Cõmitatus, quo modo ad Philippum Regem Catholicum pertinet?*

338 *Ruſcino latine, Hiſpanorum vulgo, Roſſillon, appellatur.*

339 *Apud Ruſcinonem Galli Reguli Annibali venienti ad Italiæ interitum ſe iunxerunt.*

340 *Ruſcinonis Comitatus ad Philippũ Regem ſpectat.*

341 *Ruſcinonis Comitatus pignoris loco datus à Io. Caſtella Rege Ludouico XI. Gallorum Regi.*

342 *Ruſcinonis Comitatus à Carolo VIII. Galliæ Rege, Ferdinando Regi Catholico reſtitutus.*

343 *Cerdania inſimul cum Ruſcinone oppignerata tunc temporis.*

344 *Flandriæ Comitatus ad Regem Catholicum ſpectat. nu. 348 350 356.*

345 *Flandriæ Comitatus, omnes Chriſtiani orbis Comitatus excedit.*

346 *Gandaui in Flandria natus Carolus V. Cæſar.*

347 *Carolus V. Principes alios gloria ſuperauit.*

349 *Fœmina ad Comitatum Flandriæ admittitur.*

351 *Iacobus Marchantus elegantiſſimus ſcriptor.*

352 *Arteſia Comitatus, Artois dictus, Attrebates latinè dicuntur.*

353 *Alexia Ciuitas, Arras vulgo, ſiue Arazzo dicta, & in eo fiunt panni pulcherrimi, qui dicuntur, Panni d'Arazzo. nu. 354.*

355 *Flandriam ſemper Galli Reges ambierunt.*

357 *Flandriæ iura qualibet Carolo V. Cæſari, reſutauit Franciſcus I. Rex Galliæ.*

358 *Hannonia, vulgò illorum Hainault appellatur.*

359 *Hannonia Comitatus, quomodo ad Regem Philippum perueniat?*

Hollandia Batauia dicitur.

360 *Batani virtute præcipui.*

361 *Batani crines aurei coloris habent.*

362 *Hollandiæ Comitatus quando, & à quo inſtitutus?*

Quomodo Hollandia ad Philippum Regem venerit?

363 *Hollandi magnis vtuntur nauibus.*

364 *Hollandini Nauticæ rei peritiſſimi.*

365 *Batauos in ſui cuſtodia adhibuit Caligula Imperator.*

366 *Hollãdi cũ Danis, Saxonibus, & Friſijs confœderati.*

367 *Hollandiæ Comitiſſa Margarita partus numeroſus.*

368 *Hollandia maris impetus ſæuos paſſa, & patitur.*

369 *Hollandia Imperij beneficium, & Feudum.*

370 *Zelandiæ nomen Maritimam terram ſignificat.*

371 *Zelandiæ inſulæ Orientales, & Occidẽtales ſeptem.*

372 *Vuilhelmi Germaniæ Regis filius Florentius, primus Hollandiæ Comes.*

373 *Zelandiæ inſulæ quo modo ad Philippum Regem Catholicum ſpectent?*

374 *Namurcenſis Ciuitas, ſui Comitatus caput.*

375 *Namurcenſi in Arce ſe recepit Ioannes Auſtrius, cum populi in Belgio rebellarent.*

376 *Namurcenſis Comitatus, fide, & gentium nobilitate decorus.*

377 *Namurcenſem Comitatum Philippus Pius Burgundiæ Dux emit.*

378 *Zutpheni oppidum apud Geldrios, quo modo ad Philippum Regem Catholicum ſpectet?*

379 *Burgundiæ Comitatus, Nuythlãdia quãdoq; dicta.*

380 *Veſontium Burgundici Comitatus Metropolis.*

381 *Burgundicus Comitatus Imperiale Feudum, ac beneficium eſt.*

382 *Iuramenti præſtiti per Comitem Burgundiæ, Imperatori formula.*

383 *Pola in Comitatu Burgundiæ habet Senatum, & ſtudiorum Academiam.*

384 *Habſpurgenſis Comitatus poſsidetur per Sereniſſimos Maximiliani Imperatoris filias.*

385 *Philippus Rex Catholicus Habſpurgẽſis Comes eſt.*

386 *Tyrolis Comitatus cum Ducatu Carinthiæ ad Auſtriacam familiam peruenit.*

387 *Paulus Zieglierus Epiſcopus Curienſis Maximiliano Cæſari inueſtituram fecit.*

388 *Cantabriam, Hiſpani Bizcaiam dicunt.*

389 *Cantabriæ Duces, authores primi, vt Mauri Hiſpania pellerentur.*

390 *Cantabriæ Dominium ad Philippum Regem Cathotholicum ſpectat.*

391 *Molina nobiliſsimum Hiſpaniæ oppidum.*

392 *Tructa piſcis fluuialis nobiliſsimus, omni ætate, omniq; complexioni, etiam infirmis permiſſus.*

393 *Malines oppidum in Brabantia quomodo ad Catholicum Regem ſpectas?*

394 *Friſia Orientalis, & Occidentalis, eſt Philippi Regis*

gis Catholici tota: in Orientali habet oppidum nobiliſsimum Lingben.

395 *Stauera Metropolis quondam in Vuiſtergoa.*

396 *Franeca oppidum nobiliſsimum, muſarum domicilium.*

397 *Leouardia Ciuitatis laudes, vbi eſt Senatus Friſicus.*

398 *Vbbo Emmius Friſcarum Hiſtoriarum veriſsimus, & diligentiſsimus ſcriptor.*

399 *Radbodi Regis Friſij ad Vuolfrantum Antiſtitem turpiſsimum dictum.*

400 *Vuolfrantus cultum Chriſti in Friſia propagauit.*

401 *Friſij à Nerone ſuere Ciuitate Romana donati.*

402 *Sanctus Ludgerus Friſius ab vtero ſanctificatus, & Saxonum Apoſtolus dictus.*

403 *Friſios ſibi vindicauit Philippus Dux Burgundiæ.*

404 *Mechlinia Ciuitatis ſitus & laudes.*

405 *Mechlinia habet Concilium Regium.*

406 *Mechlinia, quomodo ad Regem Philippum pertineat?*

407 *Vltraiectum, vel Traiectum latinè, ſed illorum lingua Vtrecht.*

408 *Adrianus VI. Summus Pontifex Vltraiectinus.*

409 *Dauentria Ciuitatis ſitus, & ſtudiorum Academia. nu. 412.*

410 *Vltraiectum quo pacto ad Philippum Regem venerit?*

411 *Tranſiſelana Regio quæ?*

413 *Groninga Dominus Philippus Rex Catholicus. nu. 414.*

CAP. XLVI.

STephanus Guatius Caſalenſis, vir, non Medicinæ, ac Philoſophiæ ſolum profeſsione
clarus, ſed cunctarum ſcientiarũ exercitatione
1 eruditus † in Dialogo II. cui Principis Vallachiæ nomen effinxit, ſcripſit quandoq; Franciſcum I. Galliæ Regem, viſis Caroli V. Imperatoris titulis, quibus etiam Philippus II. Rex Catholicus eius filius vtitur, ſuis, qui à ſecretis erant, commiſiſſe, vt in ſuis litteris, ipſum Galliæ tantum Regem, ac Goniſſæ Dominum, inſigni titulo honeſtarent. Vir iſte hoc modo, Carolo Cæſari iactantiæ vitium tribuit. Miratus ſum virum hunc, bonarum litterarum ſtudioſum, quem corpore inuiſum, ob ſuas operationes enixè dilexeram, ꝙ paucis ab hinc annis, Italo idiomate libros Ciuilium Conuerſationum emiſerat, multæ eruditionis opus, quo mores, illorumq; obſeruationes edocuit; quo pacto modeſtiæ terminos egrediens, cõtra propria documenta, Carolũ Principem ab hac ſuperbia alienum, ſic laceſſiuit? proq; ſuæ opinionis tutela, & Clypeo, Rege omnium à multis
2 ſeculis optimo, † eiusq; perſona vtatur, eodẽ tempore hunc Regem inuidiæ inſimulando; ità vt videatur vir iſte contra ſua ipſius documenta egiſſe. Nec credo ipſum voluiſſe in illorum Principum numero aggregare, qui ſuperbis, aliquibusque tumidis titulis ſe nequiter adornarunt, quales ſunt Saporis Perſarum Regis tituli ex ſuis litteris apparentes, quas refert Ammianus Marcellinus lib. 17. Quarum titulus erat. Rex Regum Sapor, particeps ſyde-
3 rum, frater Solis, & Lunæ, † Conſtantio Cæſari fratri meo, ſalutem plurimã dico: cuius in hac ſpecie annotauit audaciam Petr. Crinit. de honeſta diſciplina. lib. 2. c. 9. Sic Attila Hunnorũ
4 Rex, flagellum Dei, ac † populorum terrorẽ, ſe vocari voluit. vt inquit Platina in Leone I. & Fulgoſius. lib. 8. c. 14. vbi inquit: Centum, & viginti quatuor annis vixiſſe: fortaſſe tãdiù Dei numine ſeruatus, vt corruptos Imperij mores, poſtquam leniter non corrigebantur, Attilæ ſæuitia mulctaret. Andr. Eborenſis exemplorũ in tit. de ſeneƈt. Albertus Crantius in Suetia. lib. 3. c. 3. Michael Bucchinger. in Hiſtor. Eccleſiaſtic. ſub Leone I. fol. 158. Io. Magnus Hiſtor. Gothor. & Sueuon. lib. 9. cap. 6. Io. Candidus in Hiſtor. Aquileienſi. lib. 2. Sed Io. Nicolaus Dolionus in Compendio vniuerſalis Hiſtor. lib. 2. refert eius titulũ hoc modo. Attila Bedchutz
5 filius, † nepos Magni Nembroth, nutritus in Engaddi, Hunnorum, Medorũ, Gothorũ, & Danorum Dei Gratia Rex, terror mundi, & flagellum Dei. Quem titulum legiſſe dicit, latina lingua ſcriptũm in quodam enſe palmorũ ſeptẽ,
6 † apud Moldauię Principem repertum in loco ſubterraneo pręcioſis lapidibus ornatũ. Cuius tituli ſeriem apud hunc ſolum ad hoc vſq; tempus me legiſſe memini. Quoad alia iam dicta nõnulla profert Stephanus Forcatulus de Gallor. Imper. lib. 5. Ioan. Baptiſta Pigna in Hiſtor. Eſtenſi. lib. 1. His titulis inauditis vtuntur Imperatores Turcarum, aliiq; Barbari Principes, & Chriſtianæ fidei hoſtes, vt ille etiam apud
7 Tartaros, qui † Xaloham ſe titulo ornabat, id eſt Rex mundi, Xa enim Rex, Loham mundi notat Perſarum lingua: vt voluit Garzias Horrus ſimplicium Aromarum lib. 2. cap. 28.

Tituli verò, quibus Carolus Cæſar vtebatur, vtiturq; modo Philippus filius, reprehendi minimè poſſunt; quando videmus in ſcriptura ſacra Eſther. c. 13. & 16. edictum Artaxerſis Re-
8 gis, hoc titulo. † Rex Magnus Artaxerſes ab India vſque ad Aethiopiam, centum viginti ſeptem prouinciarum Ducibus, ac Principibus, qui noſtræ iuſsioni obediunt, ſalutem. Narratio enim facti eſt. Quis enim neſcit idcirco ſibi propoſuiſſe hos titulos ad conſeruandũ illorum Dominiũ, & poſſeſsionem; vt titulum videntes, ſcirent ea Regna, eidem ſubeſſe, & ſua eſſe? Maiori namque ex parte in Carolum trãſlata fuerũt à Ferdinãdo Rege Catholico Auo, vnde vti illius hæres, iiſdem neceſſe erat titulis frui. Dignitas Regalis cum per ſacrã inunctionem continuetur, ab Eccleſia ordinarã, vt infra cap. 49. docebimus, nil mali ſit, cũ dignitas ab eccleſia collata, ſuis titulis honoretur. Si

enim

9 enim hæc licita † minimè eſsent, tollēdi à mū-
do ſunt tituli omnes. Ad quid nos vocari Do-
ctores? Ad quid ergo Summi Pontifices, Impe-
ratores, Reges, Principes, Reſpublicæ ſui iuris,
dignitatum titulos adinuenerunt, Principes,
Duces, Marchiones, Comites, Lātgrauios, Bur-
grauios, equites, milites, nobileſq; alios creā-
do? Ad quid traderent inſignia honorum, Co-
ronas, Torques, Armillas, annulos, ijsque ſimi-
lia? Nonne Chriſtus, cum darentur ei tituli di-
gnitatum à ſuis diſcipulis, hoc probauit, cum
dixit Io. cap. 13. Vos vocatis me, Magiſter, &
10 Domine; & † bènè dicitis: ſum etenim? & ite-
rum. c. 18. dum dixit Pilatus Chriſto, Ergo Rex
es tu? & ille reſpondit: Tu dicis, quia Rex ſum
ego. Dū ergo Carolus ijs titulis vteretur, opti-
mè fecit: erat etenim. Vnde non debuit hoc,
quod licebat, Carolo Cæſari vitio verti. Nec
credo Franciſcum Galliæ Regem ijs minutijs
ſe immiſcuiſſe, cum idcirco ipſe ſibi alios titu-
los non daret; cum præter Galliam, Regna alia
non haberet. Nam dum alijs potiebatur Domi
nijs, titulis vtebatur ſuis. Videantur concor-
data Franciæ apud Petrum Rebuffum, quia vi-
11 debit hic titulus. † Franciſcus Dei gratia Frā-
corum Rex, Mediolani Dux, Aſtenſis Comes,
& Genuę Dominus. Miſſa itaq; ſint hęc omnia,
tamquam futilia, & aliò tēdentia, & ad tracta-
tionis ſeriem deſcendamus.

Deus Optimus Maximus pro ſingulariſſima
præclariſſimi Principis Gloria, permiſit, vt Re-
gi Catholico, à cunctis mundi partibus obe-
dientia præſtetur, & obſequium; nec fecit ta-
liter omni nationi: Dicere idcirco poterit, vt
Salomon Eccleſiaſtes. cap. 2. Coaeternaui mihi
argentum, & aurum, & ſubſtantias Regum, &
prouinciarum. Prouinciæ enim procul, & lon-
12 gè victæ appellātur: † vt alibi diximus ad Bel-
lugam. in Specul. princip. Rub. 11. §. Iam ſupra.
ſub nu. 1. in verb. Prouincia. In Rege enim ob
Regnorum gubernationem, ob bellorū caſus,
aliaſq; propemodū occaſiones infinitas, tenui
13 tas † ac paupertas, indecētia ſunt. Vnde Theo
doricus apud Caſſiodorum lib. variar. 1. ca. 19.
inquit: Indigentiam iuſtè fugimus, quæ ſuadet
exceſſus, dum pernicioſa res eſt in imperante
tenuitas. Et quidam rectè dixit; Periculoſiſſi-
mum animal eſt Rex pauper. Hinc de pauper-
tate Gn. Piſonis inquit Salluſtius in Catilina-
rio. Erat eodem tempore Gn. Piſo, Adoleſcens
Nobilis, Summæ audaciæ, egēs, factioſus, quem
14 ad perturbādam Rempublicā, inopia ac † ma-
li mores ſtimulabāt. Vnde D. Tho. de Regimin.
Princip. lib. 2. c. 7. Diuitiæ (ait) ſunt Regi neceſ
ſariæ, atq; etiam Theſaurus; quia ſine illis con-
15 gruè Regnum regere non † poteſt. Eſt enim
pecunia inſtrumentum rerū agendarū, & quaſi
fideiuſſor futuræ neceſſitatis. Parantur etiā no
uiter per diuitias Regna. Hinc Liu. lib. 33. ver-
ba faciens de Attalo Pergami Rege. Huic (in-
quit) viro præter diuitias, nihil ad ſpē Regni,
fortuna dederat. His ſimul prudēter, ſimul ma
gnificè vtendo, effecit, primum vt ſibi, deinde
vt alijs, non indignus videretur Regno. Ad
quid autem hæc Regibus neceſſaria ſint, ibi-
dem D. Thomas ſubtiliter ſcribit.

L. Siccium Dentatum magnifaciunt Hiſtoria
rum ſcriptores, quod ob actus præclaros pro Ro-
manorum Repub. geſtos, donatus fuerit Haſtis
16 puris † duodeuiginti, Phaleris viginti quinq;,
Torquibus tribus & octoginta, Armillis cētum
ſexaginta, Coronis viginti ſex, ſcilicet Ciuicis
quatuordecim, Aureis octo, Muralibus tribus,
Obſidionali vna, Fiſco æris, captiuis decem,
Bobus viginti. vt eſt author Plin. lib. 7. cap. 28.
& Aulus Gell. Noct. Attic. lib. 2. c. 13. Ciuica co
rona apud Romanos donabatur, qui Ciuita-
tem, vel Ciuem ſeruaſſet, eratque vel Querna,
vel Ilignea. Cur vero ex eorundem Arborū fo-
lijs fieret, plures reddidit Pierius Hierogli-
phycor. lib. 5. Et nos diximus de Magiſtratuum
17 Edictis lib. 1. cap. 7. Erat vero † Ciuica corona,
gloriæ maioris, & ſupremæ laudis, quia exce-
debat Coronam auream, cum videretur maio-
ris efficaciæ, ciuem, vel Ciuitatē ſeruare, quàm
hoſtem frangere. Alex. ab Alex. Dier. Genial.
lib. 4. c. 18. Si igitur in ſeruandis ciuibus, aut
Ciuitate, tanti decoris cauſa, coronæ, ſimiliaq;
dabantur, quæ ornamentorum concinnitas re-
periri poterit, quæ decerni vnquàm, vel ſtatui
Regi Catholico valeat, quæ millenæ parti ſuo-
rum actuum ſit ſufficiens? quos ſubditos, quæ
Caſtra, Oppida, Ciuitates, Vrbes, Prouincias,
Regnaq; non ſeruauit? Non ſolum ab Turca-
rum immaniſſimi Tyranni manibus, ſed etiam
Hæreticis Chriſtianam fidem, atq; Eccleſiam
turbantibus; tot bella gerendo, ne ſui Chriſtia-
ni Athletæ ab ipſis inficerentur, & eorum fæ-
cibus commacularentur? Cum Aemilius Pau-
lus magnificè de Perſis, ac Macedonibus triū-
18 phum egiſſet, inuidia motus † Antiochus Epi-
phanes Siriæ Rex per omnem Græciam, ſuaq;
Regna edixit, vt ſtata die, in Daphni Ciuitate
Aſiæ, ad conſpiciendos ſolemnes ludos acce-
derent. Cumq; ex Græcia, alijsq; Regionibus,
copioſus hominum numerus accurriſſet, ludos
hoc ſpectaculo fieri fecit, hoc pacto magno ti
tulo, & ſolemni pompa famā quærere credens.
Quinque millia formoſiores Græciæ iuuenes,
induti Romanorum more primas partes occu
pabant: Quinque millia alij ex Myſia, ſimiliter
ſequebātur: Ex Thraccia alij tres mille: Gala-
tæ quinque millia quartum locum tenebant.
Poſt illos magna aliorum multitudo, Argēteis
Clypeis ornata, qui Argiraſpides idcirco voca
bantur: Hos mille, & quadringenti gladiatores
inſequebantur. Equitatus poſtmodum venie-
bat, quorū mille equites equis inſidebtes, equi
auro, argentoq; fulgentes, equites in capite au
ream ſertam ferebant, quos ſimili ornatu alij
mille

mille præcedebant,& ſocij dicebãtur. Cohors
amicorum Regis dein ſequebatur, quos mille
equites ex nobilitate equis inſedenres comi-
tabantur. Poſt hos ex Regia turba equitanres
mille alij veniebant. Hæc turba belli,& exerci-
tus virtus, ac neruus dicebatur; quibus cum
iuncti erant mille, & quingenti grauis arma-
turæ, ſiue Cataphracti milites. Omnes Equitan
tes induti ſuper erant militari veſte,multis ani
malium figuris ſeminata,auro,& argento redi-
mita. Mille demum Carrucæ veniebãt, quarum
quælibet à ſex equis trahebatur: & aliæ poſt-
modum quadraginta à quatuor equis. Poſt has
ſequebatur Carruca cum triginta ſex alijs,quæ
ab Elephantis ducebantur. Poſt illas aderant
octingenti iuuenes, aureis quibuſdam ſertis,
ac ornamentis decorati: Boues opimi mille,
trecenta ſpectra cum octingentis Elephanto-
rum Dentibus,viſu admirabilibus incedebant.
Poſt modum magna, & ferè innumerabilis ſta-
tuarum,ac ſimulachrorum, nõ Deorum ſolum,
ſed Demonum, ac aliorum virorum Illuſtrium
multitudo ſequebatur: quæ ad oſtentationem
maximam amicta erant pulchris veſtibus, præ-
tioſis lapillis,auro,aliaq; inſigni materia. Ade-
rant,& quædam Tabulæ,quæ baſibus fulcieban
tur, in quibus tituli, nomina, & geſta illorum
conſcripta erant, in quorum memoriam erectę
fuerant. His accedebant Dici, Noctis, Cœli,
Auroræ, ac Solſtitij ſimulachra. Inſequebantur
duo mille ſerui portantes infinita propemo-
dum vaſa aurea,& argentea,quorum minuſcu-
lum, mille Drachmarum valoris erat. Poſt hos
pergebant ſexcenti adoleſcẽtes, Regi in Aula
inſeruientes,aureis veſtibus induti. Et demum
ducentæ ornatæ mulieres, earum manibus au-
reas pixides portantes,è quibus odorifera vn-
guenta turbis ſpargebant. Iſtas ſequebantur
quadraginta mulieres, quæ argenteis, & octo-
ginta, quæ aureis lecticis portabantur: veſti-
bus prætioſiſsimis indutæ,ac Margaritis,lapil-
lis,& vnionibus immenſi prætij adornatæ. Hoc
pacto Ciuitatem luſtrabant. Statuti etiam ſue
re triginta dies ad cõficiendos ludos Gladia-
torios, Venatorios, Paleſtras, & Pancratios,
aliosq; ſimiles. Iiſdem diebus in publicũ Gym-
naſium cuilibet ingredi fas erat, vngiq; pote-
rant ex quindecim ſpeciebus vnguentorũ præ-
tioſorum,quæ aureis vaſibus aſſeruabãtur. Plu-
ra inſuper loca diſpoſita erant, cum mille, &
quingentis menſis Regali pompa ornatis, in
quibus ſplendidè, & lautiſsimè edebant. Hoc
inſigni ſpectaculo, ſuæ gloriæ poſteris famam
reliquit. Cuius rei ſeriem recenſuit Nicolaus
Leonicus variæ Hiſtoriæ.lib.2.cap.93. Rex iſte
quid,in vanitatis huiuſmodi oſtentatione vti-
19 litatis recepit? Scurræ, Mimi,†vagabundi,ac
perditæ vitæ homines,qui his vanis illecebris,
ac Principum ſcęleribus, inſulſiſq; fatuitati-
bus oblectantur,ob mãducationes,epulas,atq;
ingurgitationes,ſumptus hos conſumpſerunt.
Pulchra admodum gloria, vt fallaci, ſtultoque
vulgo placeret,ſpectacula hęc vaniſſima,& mo
mento tranſeuntia exhibere? quæ dum fierent
ab ijs, qui fortè ore illa laudabant, dum gulæ
indulgebant,clanculum poſtmodum irrideban
tur? Non Regis officium iſtud eſt,ſed immanis
belluæ,in infami negotio, in turpi inanis glo-
riæ vento,pecunias conſumere, bonaq; diſtra-
here? Bona, diuitięq; populorum, labores, ac
ſudores ſunt ſubditorum. Quis autem neſcit,
quòd inducit ægro ſudores medicus,vt ſanita-
tem reſtituat? ſanguinem per venæ ſectionem
elicit, vt poſtmodũ robuſtiorem efficiat? Prin-
ceps ſubditorum medicus eſt,ſudorem,& ſan-
guinem extrahit, vt tamquàm ſuperior, ſubdi-
tos vita inſtruat, exemplo commoueat, opere
defendat,armis tueatur. Vnuſquiſque in liber-
tatem ſe vindicare ſtuderet, tamen pãdet Prin
cipi cenſum,tributa exſoluit ſubditus,vt æquè
ab eo,opere,opibus,& exemplo foueatur,per-
uerſi puniantur, & boni præmijs honeſtentur.
Hi ſunt Maximorum Principum inditi veræ
gloriæ igniculi. Mallem ego, qui Principum
cõparatione vermis ſum, viuus de ſodi,quàm
apud poſteros hoc indecoro encomio celebra
ri. Benè, optimeq; Alexandri inimicus Cau-
20 demus† Athenienſis,qui magno in prætio apud
Darium Perſarum Imperatorem, Alexãdri ad-
uerſarium,exiſtens,ordinato ille pulcherrimè,
ac vaga pompa exercitu,cum ſibi ipſi Impera-
tor de illo complaceret,videns ſuas copias au
ro fulgentes,lanceas,aliaq; arma,argento pro-
micantia, ac magno apparatu facto inimicum
opprimere credẽs,Caudemum ſcrutatus, quid
ſibi de exercitu ſuo videretur? Inexpectatum
reſponſum ille referens. Hic(inquit) tanti ap-
paratus exercitus, hæc tot gentium, & totius
Orientis excita à ſuis ſedibus moles, finitimis
poteſt eſſe terribilis: nitet purpura,auroq; ful-
get,armis,& opulentia, quantã qui oculis non
ſubiacere, animis concipi nõ poſſent. Sed Ma-
cedonum Acies torua ſanè,& inculta,Clypeis,
Haſtiſq; immobiles cuneos, & conſerta robo-
ra virorum teget. Ipſi Phalangem vocant, pe-
ditum ſtabile agmen,vir viro, Armis arma con-
ſerta ſunt. Audent obſiſtere,circuire, diſcurre-
re,in cornu mutare pugnam,non Duces,magis
quàm milites callent; & ne auri,argentiq; ſtu-
dio teneri putes: Ad huc illa diſciplina, pau-
pertate magiſtra ſterit. Fatigatis humus cubi-
le eſt: Cibus,quem occupati parãt,ſatiat. Tem-
pora ſõni arctiora,quàm noctis, ſunt. Iã Theſ-
ſali Equites, & Acharnanes, Etholique inuicta
bello manus,fundis credo,& haſtis igne dura-
tis repellentur? Pari robore opus eſt. In illa
terra, quæ hos genuit, auxilia quærenda ſunt.
Argentum iſtud, atq; aurum, ad conducẽdum
Militem mitte. Hæc Caudemus. Tunc Darius
21 veritatis† impatiens,hoſpitem, ac ſupplicem,
tunc

tunc maximè vtilia ſuadentem, abſtrahi iuſsit
ad capitale ſupplicium. Ille, Habeo (inquit)
paratum mortis meæ vltorem: expetet pœnas
conſilij mei ſpreti, ipſe quem tibi ſuaſi. Hæc
aliq; multa vociferantem, hi, quibus impera-
tum erat, iugulãt. vt refert Quint. Curt. Hiſtor.
Alexand. lib. 3. Si Darius Caudemum audiſſet,
& inani gloriæ, quæ ſolos oculos viſu delectat,
non ſtuduiſſet, fortè ſuum Imperium non con-
cidiſſet; Sin minus, apud poſteros horum duo-
rum immanium ſcelerum non fuiſſet macula-
tus. Hæc geſta immania, & execrabilia, à no-
ſtrorum Principum mente ſemper abſint.

Suas igitur Romani habeant Armillas, Pha-
leras, Currus, Trophæa, Arcus, Coloſſos, Coro-
nas. Suas præferant imagines, ac Statuas. Suum
habeant Aſſyriorum, & Perſarum Reges appa-
rentis ſolum gloriæ, ac famæ teſtimonium. Lu-
brica hæc, & vana ſunt, ad decus, laudemque
inutilia. Quibus verò titulis ornentur Reges
22 Catholici, quibus coronis decorentur † expri-
mendi ſunt. vt in Clem. paſtoralis. §. Ac alias.
de re iudic. Reſtaurus Caſtald. de Imperat. q.
42. nu. 7. Declarabo illa igitur Regna, eorumq;
Dominia, quantum tamẽ res expoſtulabit; cum
toti terrarum orbi cognita ſint.

A Regno itaq; Hieruſalem titulum ſummam,
vt Reges noſtri facere conſueuerunt, ac dein-
de paſsim alia enarrabo. In hoc tamen capite
vtar induſtria, ac diligentia, quam exactiſsimè
præſtitit eruditiſsimus Iuriſconſultus D. Iaco-
23 bus † Mainoldus Cremonenſis, qui peculiarem
fecit librum de titulis Philippi Regis, ac tabu-
las; qui meritò nunc eſt Regens meritiſsimus
apud eandem Catholicam Maieſtatem. Spero
autem poſt terga huius viri, me operam, & in-
duſtriam non amiſſurum, præſtitit ipſe prima
fundamenta, ſuper quibus ædificium conſtrue-
re non grauabor, & aliquos addam titulos, ali-
quos ex ſuis etiam declarabo, & aliquos etiam
fortè aliquibus incognitos in lucem educam.

REX HIERVSALEM. Ante omnia ego
poſui Regnum Hieruſalem, concipiendo ſpem
quandoq; Regum Catholicorum medio, fore
iterum ad Chriſtianos Principes reſtituẽdum.
Omittendo ſeriem Regum Hieruſalem anti-
quiſsimam, ac etiam nouiſsimã, tempore quo
in vnum coadunati Chriſtiani Principes, Re-
gnum Hieruſalem, & Ciuitatem quæſiuerunt,
cuius Regni Rex primus fuit Gothifredus
24 † Bullonius Belga, Dux Lotharingiæ: Cui mor-
tuo ſucceſsit Balduinus frater; huic Balduinus
II. Fulcho, Balduinus III. Almericus, Baldui-
nus IV. Balduinus V. & Guido Luſignanus:
cuius Regni tempore à Saladino Sarraceno-
rum Rege Hieroſolima capta eſt, Anno Domi-
ni noſtri Ieſu Chriſti 1189. ob diſſenſiones in-
ter ipſum, & Raymundum Comitem Tholoſæ,
ac Tripolis, quo facta eſt eiuſdem Iudeę, ac Pa-
leſtinæ iactura, poſt octoginta, & ſex annos,
25 quibus ad † Chriſtianorum manus peruenerat.
Hi dum inter ſe ipſos diſſentirent, à vigilanti
hoſte, oppreſſi ſunt. Sic iterum in anno 1300.
26 cum Caſſanus † Rex Tartarorum eſſet Chriſtia-
nam fidem adeptus, ac cœpiſſet à Sarraceno-
rum manibus Hieroſolimam, totamq; Syriam,
viciſſetq; Perſas, Aegyptiorumq; Imperiũ de-
uiciſſet, legatis ad Bonifacium Põtificem miſ-
ſis, vt communi animo, & conſilio à Manibus
Barbarorum, Regnum perpetuo vindicarent,
27 ac Summus Põtifex ad Philippum † pulchrum
Galliæ Regem legatos deſtinaſſet: ille cũ Gui-
done Comite Flandriæ, eiusq; filio Roberto,
quos perfidioſè vinculis manciparat, conten-
dens, Pontificem audire noluit: nec Carcera-
tos, ſponte ſe ad bellum Syriacum accingere
volentes, vnquàm dimiſit, donec Flandriam
ferro, igneq;, & Rapinis vaſtatam, occupauit:
ſicq; iterum potiti Sarraceni, Regno reſtituti
ſunt. vt eſt author Iacobus Meyerus Annal.
Flandriæ. lib. 10. Tanta operatio diaboli eſt,
qui ſeminat inter Principes Zizanias, quo mi-
nus, quæ fidei Chriſtianæ vtilia ſunt, omittan-
tur, proprium commodum, ac intereſſe præpo-
nentes publico. Itaq;, vt ad debitam tractatio-
nis materiam reuertamur, Regnum Hieroſo-
lymitanum recuperare credentes, inter cæte-
ros Conradus Montisferrari Marchio, factus
Rex Hieruſalem, quia cœpit vxorem Iſabellam
Reginam, Almerici Regis Hieruſalem filiam,
quam alij Sibillam (vt Sanſouinus) vocant, ex
quibus nata eſt Iole, ſiue Maria, quæ fuit prima
vxor Ioannis de Brenda vltimi Regis Hieru-
ſalem; ex quibus nata eſt Iole, ſeu Iolanta filia,
quæ deſponſata fuit Friderico II. Imperatori,
ac Regi vtriuſque Siciliæ in vrbe Roma per
Gregorium IX. Summum Pontificem, præſen-
te Ioanne Rege, qui titulum Regni Hieroſoli-
mitani ei in dotem tradidit, ſic perſuadente
Ioanne, quòd niſi Friderici perſona, & indu-
ſtria ad hoc eligeretur, Iam de Regno Hieru-
ſalem actũ erat. Et ob hanc cauſam Regnũ Hie-
ruſalẽ peruenit ad Reges Siciliæ, & Neapolis,
28 & præſertim † ad Regem noſtrum Catholicum.
Hæc omnia probant Hiſtorici, & Legiſtæ. Hi-
ſtorici præſertim Michael Ritius de Regibus
Hieruſalem lib. 1. & de Regibus Siciliæ. lib. 2.
Pandolphus Collenucius Hiſtor. Neapolit. lib.
4. Albert. Crantius in Metrop. lib. 7. cap. 26. &
in Saxonia lib. 7. cap. 30. lib. 8. cap. 3. Abb. Vr-
ſpergens. in Chronico. Friderici II. Paul. Æmi-
lius de Regibus Franciæ. in Philipp. Auguſto.
in fi. Baptiſta Platina. in Honor. III. Gregor. IX.
& Innocentio IV. Petr. Meſſia in vita Friderici
II. Iacobus Mainoldus de titul. Philippi Re-
gis. in Hieruſalem. Baptiſta Fulgoſius. lib. 5. c. 1.
lib. 6. cap. 5. lib. 7. c. 2. Thomas Facellus Hiſtor.
Sicul. Decade 2. lib. 8. c. 2. Vuolfgangus Drech-
slerus. in Chronicon Sarracenor. Bernardinus
Corius in Hiſtor. Mediol. lib. 2. Guliel. Zenoca-

rus

rus de Repub.Caroli. lib.3.Collation.23.Ger-
manographus lib.3.Carol. Sigonius de Regno
Italiæ.lib.14. Io.Baptiſta Carrafa. Hiſtor. Nea-
pol. lib.4. Legiſtæ vero ſunt Andr. de Iſern. in
Cōſt.Regni.Sratuim⁹.Matth.de Affl. in proęm.
Conſt.Regni.§. Nos itaq;. nu.3. Marinus Frec-
cia de ſub feud. Baron. lib.1. ſub Rub. de anti-
quo ſtatu Regni.n.28.Petr.Gregor. Sintagmat.
iur.vniuerſ.lib.15.c.5. nu.5.vol. 2. Et dum Re-
gnum Hieruſalem per Papam donatur Carolo,
non obſtat.quod illud non poſſideret, quia ſe-
mel fuerat ab eccleſia poſſeſſum,ideo ob ſpem
poſtliminij Papa potuit transferre.Bart.in l.Id
quod. ff.de leg.1. Petr.Anton. Petra de fideic.
q.12.num.23.

Nec Cāpaniæ Comites poſſunt in hoc titulo
29 p̄tendere,aut in ipſo Regno† ex perſona Hen-
rici Comitis Cāpaniæ, qui duxerat in vxorem
Iſabellā Reginā, Conradi Marchionis Montis-
ferrati,ac Regis,ſecūda vice;tū quia ab Iſabel-
la habuit tm̄ dotem in Comitatu Tyri, titulo
Regni Hieruſalē pęnitus refutato:vt dicit Mi-
chael Riccius de Regib. Hieruſalē lib. 1. Tum
etiā quia Iſabella,non poterat transferre titu-
lū Regni Hieruſalem ad filias ſecundi matri-
monij,ſcilicet Agnetem,Meliſinam,&Aliſiam,
cum Regnum eſſet quęſitum filiæ primogenitæ
ex Rege Conrado Montisferrati, ſcilicet Ma-
riæ,ſiue Iolæ, quæ fuit vxor poſtea Ioannis de
Brenna,à quibus nata eſt vxor Friderici II.Im-
peratoris. Vnde Marię, ſiue Iolæ Regnum Sy-
riorum,& Paleſtinæ debebatur, tamq̃ primoge
30 nitę,† vt in ſpecie quoad ſucceſſionem Regni
Syriorū,Aſſyriorū, Phęniciæ, Paleſtinæ,ac Me-
ſopotamiæ ex Plinio.lib.5.c.12.Herodot.lib.7.
Euſebio de Pręparat.Euāg.lib.10 voluit Andr.
Tiraq.de iure primogen.in præfar.nu.31.Indu
cēs exemplū Demetrij in Regno Syriæ ob mor
tem Antiochi fratris.ex Iuſtino lib.34.& Lucio
Floro lib.46. Vnde Bal. in l. Ex hoc iure col.2.
verſ.Quarto quęritur.ff.de iuſt.&iur.dicit:Sem
31 per fuit, & ſemper erit,quòd † primogenitus
ſuccedit in Regno.Quod ſequitur Ludouic.de
Molina de Hiſpanor.primogen. in præf.nu.30.

Minus etiā id attentare poterunt Cypri Re-
ges, eo ꝙ Guido Luſignanus acceperit in vxo-
32 rem† Sibillam ſororem Iſabellæ Reginæ ſupra
nominatæ,quia eadem Sibilla,tamquàm ſecun-
dogenita Balduini IV. & ſoror ſecunda Alme-
rici Regis, non poterat, transferre iure licito
in Guidonem virum, Regnum, quod minimè
habebat,cum eſſet Iſabellę primogenitæ,vt ſu-
pra dictum eſt.

Nec conſequenter in eo ius aliquod habent
Reges Angliæ, ꝙ Riccardus Angliæ Rex, Cy-
33 pri † inſulam cum cępiſſet, illam vendiderit
Tēplarijs militibus, qui illā retrouendidiſſent
eidē Guidoni Luſignano; & ꝙ Luſignanus po-
titus fuerit inſula Cypri, & in Riccardū à Lu-
ſignano fuiſſet translatus titulus Regni Hie-
ruſalem; tum quia Luſignanus, vt dictū eſt,ius
nō habebat, & ideo illud dare nō poterat Ric-
cardo Regi Anglo; Tum & multo plus; Quia
Guido Luſignanus vti vir Sibillę adminiſtraue
rat Regnū pro Gulielmo filio Balduini V. quo
in pupillari ætate mortuo, in eo inſidiosè, &
nulla ratione ſe ingeſſit;quod omnes ſuprano-
minati Hiſtoriarum ſcriptores fatentur.

Alia capita, ex quibus dicunt Reges Siciliæ,
ac Neapoli habere titulū Regni Hieroſolymi-
tani,omitto,quia nullius ſunt momēti, & quia
de facili ſubmouentur, reticeo. A Friderico
itaq; II. Imperatore per euidētem ſeriem Re-
gum, & ſucceſſorū, eiuſdem tituli Regni Hie-
34 roſolymitani facta eſt† in Regibus vtriuſq; Si-
ciliæ.Hinc Robertum Siciliæ Regem,Hieroſo-
35 lymorum† Regem appellauit Franciſc.Petrar-
cha Rer. Memorand. lib.1.c.9. Tractat.1.Et ſic
poſt alios Reges, vſq; ad præſentem diem, &
Philippum Regem Catholicum fuit obſerua-
tum,& ad præſens ſeruatur.

Tanto minus obſtat,ꝙ Reges Franciæ dicāt
36 declaratos eſſe Reges† Hieruſalē:vt dicit Ca-
rolus de Graſſalio Regal. Franciæ lib.1.iure 1.
& illis fuiſſe à Pontifice conceſſum, authorita-
te Bart.in l.Id qđ apud hoſtes.nu.2.ff de leg.1.
Quia dicēdum eſt, Bartholum malè Hiſtoriam
37 percepiſſe,licet† confusè verum dixerit:quia
fuit Carolo Andegauenſi confirmatū Regnum
Hieruſalem;non vti Regi Galliæ, (cum re uera
Rex Galliæ non eſſet) ſed vti Regi vtriuſq; Si-
ciliæ, ſcilicet Neapolis, vti nouiter inueſtito
de illis;quibus Regnis cum annexum eſſet Re-
gnum Hieruſalem, ità fuit conceſſum.Conceſ-
ſio enim primo loco erat facta Friderico II.
Imperatori eiuſdem Regni Hieruſalem in an-
no Domini 1222. dū cōtrhaxit matrimonium
cum Iole, ſiue Iolanta, vt dicit Collenucius
lib.4 & alij allegati. Confirmatio verò Caroli
Andegauenſis fuit facta in annò 1265. eodem
modo,& ordine,vt prius erat.

Quinimmò iura Catholici Regis ſuper eo-
dem Regno Hieroſolymitano, etiam ſi dota-
litia promiſſio facta non fuiſſet, vtiq; quæſita
38 eſſent† Regibus vtriuſque Siciliæ, per acqui-
ſitionem ab eo factam, quia iam fuerat amiſ-
ſum Regnum Hieruſalem à Guidone Luſigna-
no vltimo Rege, & fuit quæſitum poſtmodum
ab eodē Friderico cuius præſentia ſtatim Re-
gni poſſeſſionem quæſiuit, & in eadem Ciui-
39 tate † Hieroſolymitana ſolemniter fuit coro-
natus Rex in die Dominicæ Reſurrectionis,
anni Domini noſtri Ieſu Chriſti 1229.vt teſtan-
tur omnes Hiſtorici, præſertim Facellus poſt
alios. Decade 2. lib. 8. cap. 2. & Collenucius.
Hiſtor. Neapol. lib.4.Quē ſequitur per eadem
verba Ioan. Baptiſta Carrafa. lib.4. Ex quibus
cum virtute, authoritate, ac præſentia propria
idem Fridericus Rex vtriuſque Siciliæ, ſcilicet
Neapolis, Regnum Hieruſalem quæſierit, In-
uanum erit requirere ceſsiones,& dotationes.
Nec facit mentionem Bartol. in d.l. Id quod

apud.conceſſionem factam fuiſſe Regi Galliæ,
40 ſed ſolum dicit factam fuiſſe † Carolo Regi; ideoq; quis poterit facere declarationem, & ſubintelligere Regem Galliæ? Vnde intelligenda ſunt ſecundum intentionem, & veritatem Hiſtoriarum, quæ in hoc errare non poterunt, vt melius, ac perfectius intellexit Petr. Greg. Sintagmat. Iur. vniuerſ. lib. 18. c. 2. nu. 4. par. 2. licet antea hoc idem profeſſus fuiſſet lib. 6. cap. 2. ſub nu. 12. par. 1.

Et ideo ſicuti Carolus de Graſſalio, dicit; quod ipſe Rex Galliæ, vti Rex Hieroſolymorum de-
41 bet præcedere ex ordine † ſcripturæ. arg. notatorum per Iacob. Aluarotum. in c. 1. in princip. num. 17. Quis dicatur Dux, vel Marchio. Vbi enumerat Reges, qui vnguntur: enumeratis Imperatoribus Romano, & Conſtantinopolitano, ſubiecit ſtatim de Rege Hieroſolymitano. Ità dicendũ eſt in caſu noſtro, poſtquàm conſtat Regem noſtrum, eſſe Regem Hieruſalem iure Poſtliminij. iuxta notata per Bartol. in dicta l. Id quod apud. vt ipſe poſt Imperatorem omnes præcedat.

CASTELLAE. Hiſpaniam diuiſerunt anti-
42 qui ſcriptores, in duas partes† vlteriorem, & citeriorem. vt dicit Plin. lib. 3. cap. 1. 2. & 3. Vlterior Hiſpania continet Luſitaniam, ſiue Portugalliam, & Bethicam, ſiue Granatam, de quibus dicam inferius. Citerior verò, continet, Caſtellæ Regnum, Legionis, Galleciæ, Cathaloniæ, Aragonum, & Nauarræ, de quibus Ptolom. lib. 2. Strabo. lib. 3. Iul. Solin. in Polyhiſtore. cap. 25. & de vno quoq; ipſorum ſigillatim dicam infra, hoc eodem capite. Regna au-
43 tem Hiſpaniarum, mutatione† temporum, mutarunt & nomina, ab antiquis quodam modo diuerſa. Caſtellæ itaq; Regnum, Caſtulonenſe antea dicebatur, à Caſtulo Ciuitate olim ma-
44 gna; de qua† Liuius lib. 24. Caſtulo vrbs Hiſpaniæ, valida, ac nobilis, vndè fuit Helce vxor
45 † Annibalis. cuius meminit idẽ Liuius. lib. 28. Diuiditur autem Caſtellæ Regnũ in duo, quæ vulgo Hiſpanorum ſermone appellantur, (Caſtilla la vieja, y Caſtilla la nueua,) eſt iſtud Caſtellæ Regnum, iuxta Regna Nauarræ, Toleti, Legionis, & Portugalliæ. Hoc Regnũ Caſtel-
46 læ ad Philippum Regem Catholicum† ex legitima, & iuridica ſucceſſione pertinet lõga Regum ſerie. A Ferdinando enim Sanctij Maioris filio, qui Aragonum etiam, & Nauarræ Rex erat, ab anno Dñi 1025. initium Regni habuit, cũ prius Comitatus Caſtellæ appellaretur: primusq; hic Rex Caſtellæ appellatus fuit, ad quod per Eluiram matrem peruenit: à quo Ferdinando Rex noſter Catholicus per lineam vnius, & viginti Regum vſq; ad Carolum Cæſarem patrẽ, peruenit; cui Carolo ex Ioanna matre, Ferdinandi, & Elizabethæ filia, Philippi magni, ac primi vxore, obuenerat; & ab eodem Imperatore ad Philippum II. Regẽ Catholicũ, nũc regnantem deuolutum eſt; à quo tranſmittetur ad ſucceſſores, per Dei gratiam, vſq; ad extremum Iudicij diẽ. Voluerunt Roderic. Archiep. Toletan. de Regib. Hiſpan. lib. 4. c. 1. cum pluribus ſeqq. & lib. 6. c. 9. Alphonſus de Carthagena in Anacephaleoſi Regũ Hiſpanor. c. 45. cum pluribus ſeq. Io. Laurentius Anania in Fabrica Mundi in Europa. & Io. Boterus Relation. vniuerſal. lib. 1. c. 11. Licet potuiſſem producere longiorem lineam à Pelagio Duce Cantabriæ. Huius Regni caput eſſe Ciuitatem Burgẽſem, ſcribit Alphonſus Montaluus in proœm. legum Fori noui. in verb. De Caſtilla.

LEGIONIS. Regnum iſtud Legionis, eo-
47 dem, quo diximus tempore, vnitũ extitit† Caſtellæ Regno, eſtq; ſitum inter Nauarram, Caſtellam, Luſitaniam, & Galleciam. Huic Regno nomen dedit Ciuitas Legionenſis, quæ Legio Germanica appellatur, ſed apud Hiſpanos dicitur (Leon) quæ Ciuitas eſt nobiliſsima, pulcherrimo Templo memorabiliſſima, in quo tri-
48 ginta, & † ſeptem Regum corpora condita sũt, & vnius Imperatoris. Teſtatur Luci˚ Marineus Hiſtoriar. Hiſpanicar. lib. 3. Regiq; Catholico
49 eodem ſucceſſorio ordine† peruenit, quo proximè dictum eſt de Regno Caſtellæ, cum quo eſt vnitum: vt dicit Rodericus Archiepiſcop. Toletan. lib. 6. c. 9. & lib. 9. c. 15. Hęc Ciuitas Legionenſis dum à Regibus Curiæ congregaban
50 tur, primam vocem† habebat: quod nuper reti-
51 net Ciuitas Burgẽſis, † vt refert Ananias in Europa. & ità etiam à pluribus mihi relatum eſt. Hoc Regnum dotis nomine ad Ferdinandum
52 † primum peruenit, vt poſt Ioannem Lopez de Obtẽtione Nauarræ par. 6. §. 8. voluit Ludouic. de Molina de Hiſpanor. Primogenijs lib. 2. c. 14. num. 41. & ſeq. de eo Io. Boterus Relation. vniuerſal. lib. 1. cap. 11.

ARAGONVM. Aragoniæ Regnũ proximum eſt Catalonię Regno, Hibero flumine diuidẽte, ab alio latere mõtibus Iubaldæ, & ab alio montibus Pyreneis. Omitto antiquores Aragonum
53 Reges. Tũ† in anno Dñi. 912. Hennecus ex gente Gothica dictus Ariſta I. ab Aragonia cum Mauros expuliſſet, Princeps à populis electus eſt. Quo tẽpore ob eius corporis vires, & animi virtutes, Principatus ei à populis ſpõte delatus, cui ſubditi colla ſubmiſerunt, cũ ipſo leges ſtabilitæ, ac pacta inita fuere, vt æquis legibus vteretur, ac Iudex cõſtitueretur, q Iuſtitia
54 † Aragonũ appellaretur, prout etiã modo, & Reges, & ſubditi vtũtur. de qua Aragonum Iuſtitia ſcripſit Petr. Belluga in Spec. Princip. rub. 6. ſub nu. 6. vbi ego dixi in verb. Iuſtitia Aragonũ. Hic Ariſta dictus eſt meo iudicio, quia ſicut Ariſta, ſumma pars ſpicarũ eſt ad tuẽda frumentorũ grana à rapientibus Auibus. Iuxta illud Ciceronis in Catone. Fudit (inqt) frugẽ, ſpicæ ordine ſtructã, vt contra Auiũ minorũ morſus, munitã vallo Ariſtarũ. Eodẽ modo Hennecus hic Ariſta, Chriſtianos à Maurorũ infeſtatione redderet tutos. Huc ſpectat illud militũ Brac-
cato-

catorũ iuniorũ, qui ſub Præſentiali militabant
Hieroglyphicum. de quo Pierius Hieroglyph.
lib. 56. Huic Ariſtæ inter Pyreneos, & Suprar-
bros mõtes (vt ei primo reuelatũ fuerat) appa-
55 ruit Crux Alba, † vt eodẽ vexillo, ac inſigni vte
retur, vt vſus fuit. Ab hoc itaq;, vſq; ad Annũ
Dñi 1017. recta linea Regnũ iſtud trãſijt ad Ra-
mirum, (quem aliqui Ranymirum dicunt) ex
quo fuit diuiſum Regnum Aragonum ab alijs
Regnis, cum Garzias Ramyri frater, Nauarræ
Regnum habuiſſet: à quo Ramyro, per annos
quingẽtos ſeptuaginta quinq;, ſucceſsione le-
gitima intercedente, vſq; ad annum hũc 1592.
56 Ad Philippum † Secundũ Regem Catholicum
peruenit, filiũ, & Arborem ſic ſtatuendo. Ramy-
rus, Sãctius III. Petrus, Alphonſus Petri frater,
Ramyrus II. Monachus, Petronilla Ramyri F. &
Raymundi Barchinonæ Comitis vxor, Alphon
ſus II. Petrus II. Iacob' Fortunatus, Petrus III.
Alphonſus III. Largus, & Caſtus Petri F. Iaco-
bus II. Largi frater, Petrus IV. Ceremonioſus,
Ioannes, Martinus, Ferdinandus, Ioannis I. Fi-
lius Alphõſus V. Ioannes II. Alphõſi V. frater,
Ferdinandus II. Ioannis II. filius, Ioanna Phi-
lippi Archiducis Auſtriæ vxor, Ferdinandi II.
F. Carolus Cæſar, Philippus nũc Regnãs, à quo
trãſmittetur ad Philippum III. & eius ſucceſ-
ſores. de ijs ſcripſere Roderic. Archiep. Tole-
tan. Hiſtor. Hiſpan. lib. 5. c. 20. 21. 22. 23. & 25. &
iterum lib. 6. per totum. Alphonſus de Cartha-
gen. in Anacephaleoſi. c. 69. cum pluribus ſeq.
Luc. Marinęus Sicul. lib. 8. per totum. Thomas
Facellus Rer. Sicular. Decade 2. lib. 9. c. 2. & 3.
Io. Boterus Relationum vniuerſ. lib. 1. c. 5. Petr.
Belluga in Specul. Princip. Rub. 1. num. 6. in fin.
Rub. 6. ſub nu. 6. & plenè D. Regẽs Mainoldus.
in Aragonia. de hoc Regno meminit Andr. de
Iſern. in proœm. Conſtit. Regni. Hoc Regnum li
57 berum eſt † ab Imperio, vt dicit Gemin. in cap.
Grandi. nu. 10. de ſupplend. neglig. prælat. in 6.
& dico infra. cap. 47. & 48.

VALENTIAE. Ab hac Ciuitate Regni titu-
lus deductus eſt. Valentia enim Ciuitas eſt,
58 † quæ primis quibusque in Hiſpania minimè
cędit, cum ſit meritò totius Regni huius ca-
put; à mari tribus paſſuum millibus diſtans. de
qua Plin. lib. 3. cap. 3. Ptolomeus lib. 2. cap. 6.
Pomponius Mela lib. 2. cap. 4. de cuius laudi-
bus plura ſcribit Lucius Marinæus de Reb. Hi-
ſpan. lib. 3. cap. 4. & ordine ſcripturæ I.C. illam
præpoſuit Luſitanis in l. In Luſitania. in prin-
cip. ff. de cẽſib. vbi dicit, illam Italici iuris fuiſ-
ſe priuilegio decoratam. Et Aragoniæ præce-
dere prætendit ſuus Ciuis Petr. Belluga in
Specul. Principum Rub. 6. Sed hoc ſciunt me-
lius Aragonenſes, & Valentini. de Regno Va-
lentiæ meminit Io. Boterus Relation. vniuer-
ſal. lib. 1. cap. 6. & antè ipſum Cælius Auguſti-
nius Hiſtor. Sarracen. lib. 2. ac nouiſſimè Io. Ma-
59 riana Rer. Hiſpanic. lib. 12. cap. 19. Vrbem † Va-
lentiã à Mauris magna alacritate prius eripuit
Rodericus Cidus: & demum iterum ad Mau-
ros deuoluta, illam recuperauit Iacobus For-
tunatus Rex Aragoniæ, Petri Secundi filius. de
hac vrbe, & Regno loquitur. Leo Afer. lib. 2.

TOLETI. Ciuitas hæc Toleti, in medio
Hiſpaniæ, atque in eius vmbilico propè tra-
60 ctum † Tarraconenſe in Luſitania poſita, ſiue
in Caſtella, ſitu inexpugnabilis quam; maiori
ex parte Tagus amnis circuit, atque ab incur-
ſionibus hoſtium, belli temporibus tuetur, mu-
ris validiſſimis, & centum quinquaginta Turri-
bus eſt munita, ſoli, cœlique vbertate cæteris
præſtat, atque ſerenitate. In ea maximus eſt
ciuium, Illuſtriumq; virorum numerus, ac ſplen
dor. Templum habet ampliſſimum, & pulcher-
rimum, forma conſpicuum, ædificijs, & ſtructu-
ra magnificum, ornamentis ditiſſimum, & ſa-
9 cerdotum miniſterijs celeberrimũ. Huius An-
tiſtes, atque Archiepiſcopus, ſecundus à Rege
eſt, atq; Hiſpaniarum Primas. Hic in Ciuitate
Leouigildus Reccaredi Regis pater Regni ſe-
61 dem fixit; vnde vrbs Regia † nuncupari cępta
eſt. ac Gothorũ Regum ſedes euaſit, ac nomen
retinuit. Primatum ibidem conſtituit Vrbanus
II. Summus Pontifex, vt in eius vita teſtatur
Baptiſta Platina. Hæc Ciuitas à Mauris, & Sar-
racenis occupata tẽpore Roderici vltimi Go-
thorum Regis; recuperata poſt modum anno
62 1085. ab Alphonſo † IV. Caſtellæ Rege, Sanctij
II. filio, expulſo Hyaia Almeonis Regis Sarra-
ceni filio ſecundo genito, ac Mezquita eorun-
dem Maurorum facta eſt Chriſti Eccleſia. Hic
idem Rex, Bernardum ordinis Cluniacenſis,
Eccleſiæ Toletanæ præfecit. Miraculum quod-
dam referam. Vtebantur Hiſpani in eorum ec-
63 cleſijs in dicẽdis diuinis horis, & officijs, † Go
thico officio; quod erat Gothis litteris exara-
tum, à S. Iſidoro olim, & Leandro translatum,
eoq; in Eccleſia etiam Toletana vtebantur, &
populus idem deſiderabat. Rex verò, Conſtan
tiaq; Regina vxor, cũ legato idem volente, con
trarium ſentiebant; eaq; de cauſa tumultus gra
uis exoritur, vt non prius ſedaretur, q̃ ſingula-
ri certamine diffiniretur, vno à Rege electo, à
populo altero: quibus congredientibus, miles
Regis ſuccubuit, populis exultantibus, ꝙ eorũ
miles pro Toletano officio victor fuiſſet. Cui
armorũ indicio, fluctuante, ac impellẽte Regi-
na, Rex minime acquieuit. Vnde ad ſedandam
populi ferociã, à primate, legato, & Clero ie-
iunium indictum fuit, peractęq; orationes, &
demũ vtraq; parte volente, ſuper magnã ignis
congeriem vtriuſq; officij, Toletani ſcilicet, &
Gallicani, libri poſiti fuere. Operante autẽ in-
cendio, Gallicanus liber conſũptus eſt, intacto
remanente Toletano, Hiſpanoq; officij libro. vt
teſtantur. Roderic. Toletan. lib. 6. c. 23. & 24. &
25. lib. 8. cap. 3. Io. Boterus Relationum vniuer-
ſalium lib. 1. cap. 11. Hoc Regnum autem ad

64 Philippum † Regem Catholicum peruenit eo
ordine,atq; ſucceſſione, quo & Regna Caſtel-
læ,atq; Legionis, de quibus ſupra hoc eodem
capite, ſcripſimus.
GRANATAE. Regnum hoc Bethici nomi-
65 ne prius appellabarur,à Bæthi flumine†(quod
Maurorum voce Guadalquibir dicitur) deno-
minatũ.Ipſum à Luſitania Ana fluuius,(quem
66 Guadiana†vocant) diuidit: A Maurorum ma-
nibus captum à Ferdinando Rege, & Regina
Elizabeta,vxore, fugatis quaſi vltimo ipſorum
exterminio, Mauris. A quibus vti alia Regna,
recta ſuccedendi linea, ac ordine, iure merito
67 ad Catholicum † Regem peruenit.Plin. cap.1.
& 2.lib.3.Lucius Marinæus.lib.20.cap.1.2.3.&
4. Roder. Archiepiſc. Toletan. lib.6. c.32.Cę-
lius Auguſtinius Hiſtor. Sarrac. lib. 2. Paulus
Morigia in Hiſtor. Religi. cap.59. Io. Boterus
Relation.vniuerſ. lib.1.cap.8. Ciuitas hæc duo
68 †amplexatur Montes,ab Amne Darro diuidi-
tur. In altero montium Arcem habet fortiſsi-
mam, Alhambra adhuc Mauro nomine appel-
latam.Domus pulchrę,& maiori ex parte late-
ritiæ ſunt:hortos abundantes, irriguos aquis,
Fõtes habet vndis pellucidis ſcaturientes: cir-
cuitus eſt duodecim circiter paſſuum millia,
pulchertimis muris cincta, continentes mille,
& triginta propugnacula fortia:duodecim te-
net portas. Pulchra, quoad aerem,temperies;
Territorium, omuiũ, quæ ad vitæ humanæ vsũ
ſunt neceſſaria,copioſum : dicebatur pars Illi-
beris.Ab hac Ciuitate Granatæ,Regno nomen
69 inditum. Granata† dicta,à Granis Tinctorijs,
pulchri coloris, quorum copia ibi eſt magna,
quibus panni tam pulchro, viuoq; colore infi-
ciuntur, quem latini Coccum appellant, Itali
(carmoſino)dicunt. de quo Antonius Teleſius
in libell. de Coloribus. cap.8. & nos plura di-
ximus in Apologia aduerſus ſententiam Pila-
ti,in Ciuitate Aquilæ repertam.
HISPALIS. Eſt Hiſpalis ſimiliter in Bæthi-
70 ca,ſiue Granatæ Regno, & in illo†annumera-
tur.Capta enim Bęthica ab Alphõſo VI. Ferdi-
nandi primi filio, magna Sarracenorum clade
facta: Hiſpalis tamen remanſit intacta. Cum
verò poſtea eadem vrbs fuiſſet capta à Ferdi-
nando III. Alphonſi Legionis Regis filio, qui
illam ab eiſdem Sarracenis eripuit,à quo tem-
pore fuit eidem titulus Regni, ſeparatim tribu
tus, eodem etiam ordine ſucceſsionis, ſicut
71 & Granata ad Philippum† Regẽ,nunc Regnan
tem peruenit, & tranſmittetur(Deo auſpice)
ad Philippum iuniorem, & poſt modũ ſucceſ-
ſiuè ad alios in perpetuum.Hæc Hiſpalis Ciui-
72 tas † pulcherrima eſt, Bæthi flumine irrigua,
propè quam in Oceanum ingreditur.Ibi Naui-
giorum copia ſemper exiſtit,diuerſarum mer-
cium,ibidem applicantium gratia, quibus ex
mercibus, ac nauigatione eſt effecta diuitijs
celeberrima.Olim Romanorum Colonia fuit,
& ex quatuor iuridicis conuentibus,vnus Hi-
ſpalenſis erat. Plin. lib.3. cap.1. Solin.in Poly-
hiſtor.cap.25. Pompon.Mela lib.2.cap.4. lib.3.
cap.1. Ptolomeus lib.2. cap.4.Marinæus.lib.1.
2.& 19. Archiepiſcop.Tolet.lib.6.c.32.Alphõſ.
Epiſcop.Burgenſ. In Anacephal.c.83.vbi dicit
Ferdinandum longa obſidione illam afflixiſſe,
cuius claues ei ab Arabibus idcirco traditæ
fuere. Sibiliam hodie hanc Ciuitatem vocant,
73 Indiarum,ac Noui orbis,†nauigationibus no-
bilem.Cuius Regni meminit Io.Boterus Rela-
tion.vniuerſ.lib.1.c.9.& Cælius Auguſtin.in Hi
ſtor. Sarracen.lib.1.Leo Afer Rerũ.Afric.lib 2.
CORDVBAE. Eodem tempore, quo,& Hi-
ſpalis,eodem bello ab eodem Rege Ferdinan-
74 do †capta fuit Corduba,ijſdemq; iuribus,eo-
demq; ordine ſucceſſorio, ad Philippum II.
nunc regnantem peruenit,vt authores eoſdem
habeo,quos ſupra retuli. Propè eam eſt etiam
idem Bæthis fluuius;de qua Martialis lib.9.ait:
Qua diues placidum, Corduba Bæthin amat.
75 Patria fuit† vtriuſq; Senecæ, & Lucani Poetæ,
& Auerrois Philoſophi,vnde Martialis. lib.9.
Duosq; Senecas, vnicumq; Lucanum.
Vnde de illa rectè cenſuerunt ſcriptores, &
præſertim Baptiſta Mantuanus dum ait:
Corduba præſtantum genitrix facunda virorum.
de qua Roderic. Toletan. lib.7.c.8. lib.9.c.16.
& 17. Leo Afer Rer. African.lib.2.
76 GIBRALTARIS. † Calpe montes prius di-
cti ſunt apud antiquos latinos, qui licet latitu
dine magni non ſint,in altitudinem tamen ere-
cti ingentes ſunt,& ad mare vſq; porriguntur;
Abilæ monti Mauritaniæ, ſiue Africæ obiecti
ſunt. Sub monte Calpe vrbs eodem nomine ſi-
77 ta eſt, † quæ hodie Tariffa dicitur, quæ Belon
prius dicebatur, ſicut aliqui voluerunt appel-
lata.Ego Tarteſſum illam fuiſſe cẽſeo, Carthe-
78 jam à noſtris appellatam.†ex Plinio lib.3.c.1.
ibi:Carthe ja,Tarteſſos à Græcis dicta. & Stra-
bo.lib.3.Nõnulli(inquit) Tarteſſum huius tem
poris Carthejam appellant. Ptolom.lib. 2. c.4.
Liuius lib.38.Columell.lib.10. Horũ verba fa-
ciens Pauſanias in Eliacis dicit: Tarteſſum cer
tè fluuiũ Hiſpaniæ eſſe tradunt, oſtijs duobus
in mare deſcendentẽ: Amni cognominẽ vrbem
inter vtrunq; alueum ſitam, omnium vero Hi-
ſpaniæ fluminum maximum, & præaltis vorti-
coſum gurgitib⁹, Bęthin huius ętatis homines
nominant.Sũt,& qui Priſco nomine Tarteſſum
Carpian vocitatam dicant. Hæc Pauſanias. &
D.Hieronymus in Proęmio lib.2.ad Galatas.Et
oppidum(inquit)Tarteſſon, quod nũc vocatur
Carthe ja,Iones Gręci homines locaſſe referun
tur.& Pomponius Mela lib. 2. cap. 4. vbi aſſe-
tẽs ſuam patriã eſſe.In eo (inquit) Carthe ja,vt
ꝗdã putant,aliqũ Tarteſſos,& quam tranſuecti
ex Africa Phænices habitãt, atq; vnde nos ſu-
mus.Quo nullũ, neq; melius,neq; verius teſti-
moniũ.Hanc Ciuitatẽ laudat Pauſanias ex ære

in loco ſup. allegato. & Strabo in d.lib.3. Lau-
dat, ex piſcibus Murice, & Purpura dicens. In
Cartheja verò Cerycas ideſt, Murices, & pur-
puras librarum decem. Data fuit olim à Ro-
79 manis hæc † Ciuitas in Coloniam, natis ex
militibus Romanis, & Mulieribus Hiſpanis. vt
ſcribit Liu. lib. 42. Carol. Sigon. de antiq. iur.
ciui. Roman. lib. 1. cap. 6. Cuius nouiſsimè dum
hæc tranſcribuntur meminit etiam Thomas
Bozius de ſtatu Italiæ. lib. 1. Duos hos montes,
quos modici freti latitudo interfluit, Herculis
80 columnas † appellarunt. Hinc Herodot. lib. 4.
de Samijs verba faciens: Herculeas (inquit)
tranſuecti columnas, peruenerunt in Tarteſ-
ſum. Quarum etiam mẽtionem fecit Ioſephus
de bello Iudaic. lib. 2. cap. 16. Gibraltar. hodie
locum dicunt, à tempore, quo deuicto Rode-
rico vltimo Gothorum Rege, Hiſpanias poſ-
81 ſidẽte ex proditione Iuliani † Comitis Septæ,
cui fuerat à Rege illata iniuria ob violatam
82 Cabam † Virginem Comitis filiam, fuit à Mau-
ris captum, Duce Tarif Abenzarcha, vel Taric
Abentiet, à quibus ob victoriam, quam primus
in illo loco, ex Arabibus reportauit, Monti no-
men tributum, Gebel Taric, vel Gebel Tarif.
83 † Gebel enim Arabibus mons eſt, Tarif. vel Ta-
ric, illius nomen fuit, & proinde Tarteſſus, vel
Cartheja Tariffa hodie appellatur. A Maurorũ
84 itaq; manibus recuperata eſt illa Regio † per
Ferdinandum IV. Sanctij IV. filium in anno cit
citer 1295. & poſt modicum tempus perdita
iterum, recuperata ab Henrico IV. Ioannis II.
Regis filio, anno circiter 1454. & demum cum
tota Bethica, ſiue Granata, in qua montes con-
85 tinentur, Andaluzia dicta, à fœliciſsimis † Fer-
dinando, & Elizabetha Regibus, expulſa omni
Maurorũm, & Sarracenorũ impietate ad Chri-
ſti fidem adiuncta; à quibus ad Ioannã Filiam,
86 Caroli Cæſaris matrem, & ad Carolum, & † ab
eo ad Philippum nunc Regnãtem fœliciſsimè
peruenit, & ad ſuos, Deo volente, tranſmitte-
tur. Quorum meminerunt Quint. Curtius Hi-
ſtor. Alexandri. lib. 9. Iſocrates. in Oration. 12.
ad Philippum. Diodor. Sicul. antiquit. lib 4.
Pauſanias in Eliac. Leo Afer. lib. 1. Roderic.
Archiepiſcop. Tolet. lib. 3. c. 18. & 19. Alphon-
ſus Eps Burgenſ. in Anacephaleos. cap. 86. Eps
Gerundenſis Paralipomen. Hiſpan. cap. 17. Vin-
cent. Beluacen. in Specul. Naturali. lib. 32. c. 16.
Herodotus. lib. 1. Philoſtrat. in vita Apollonij.
lib. 5. c. 1. Io. Boter. Relation. vniuerſ. lib. 1. c. 9.
87 MVRTIÆ. Murgis † hæc Ciuitas Plinio
dicta lib 3. cap. 1. eſt autem, & ipſa in Bethica,
ſiue Granatæ Regno, Oreola quandoq; dicta.
Murtia ipſa, ac omnia Regno adiacẽtia à Mau-
rorum, & Arabum manibus capta per Alphon
ſum Decimum Aſtronomum. vt voluit alter Al-
phonſus de Carthagena in dicta Anacepha-
leoſi. c. 84. & ab hac via recta tranſiuit, ad Re-
88 gem Catholicum Philippum † Secundum. Vel
ſi mauis à Iacobo Fortunato, Petri II. Arago-
niæ Regis filio. vt voluit Lucius Marineus Ret.
Hiſpanic. lib. 10. cap. 15. Michael Riccius de
Regib. Hiſpan. lib. 3. Cælius Auguſtinius Cu-
rio Hiſtor. Sarracen. lib. 2. Boterus Relation.
vniuerſal. lib. 1. cap. 7.

GIENNAE. Iaen adhuc Hiſpani illam no-
89 minant: Monteſia dicebatur, † & Iaen Ara-
bum lingua vtuntur in hoc nomine conſeruan
do: quod verbum, rerum copiam deſignat,
quibus locus ille maximè abundat: & hanc ſi-
gnificationem ſibi à Mauris quibuſdã dictam
refert Lucius Marinæus lib. 2. cap. 2. Monte-
ſam illam vocat Ptolom. lib. 2. cap. 6. In eiuſ-
dem Bæthicæ regionibus eſt ſituata; Eratque
fortiſsimum oppidum, quod à Mauris occu-
pabatur, & præſertim illud tenebat Abenhut
90 † de genere Abohaget Regis Cæſarauguſta-
ni. vt voluit Roderic. Toletan. lib. 9. cap. 12. 13.
& 14. Quibus fuit ereptum à Ferdinando III.
vt diximus ſupra de Regno Cordubæ. de qui-
bus ſcripſit idem Marinæus. lib. 5. cap. 5. & ijs
91 cauſis. ac rationibus à Philippo † Rege poſsi-
detur. de quo Regno meminit Cælius Augu-
ſtin. Hiſtor. Sarracen. lib. 2. Boterus Relation.
vniuerſal. lib. 1. cap 9.

GALLÆCIÆ. Regnum Gallæciæ eſt pro-
92 ximum Regno Caſtellæ, & Legionis, † quod flu
men Dorius diuidit à Luſitania, quod cum à
Mauris teneretur. Alphonſus I. Aſturum, & Le-
gionis Rex, Catholicus etiam appellatus, Petri
Ducis Cantabriæ filius, ac Pelagij ex Ermiſen-
da filia gener, à Mauris, & Sarracenis eripuit:
& poſtea à Froilla, eius filio tutarum ab illo-
rum incurſionibus, & ſic paſſim per lineam iam
93 pluries dictam, ad Maieſtatem † eiuſdem Phi-
lippi Regis Catholici deuenit, vt ſupra notati
Hiſtorici teſtificantur. & de hoc loquitur Bo-
ter. Relation. vniuerſ. lib. 1. cap. 12.

CATHALONIAE. Siue nomen antiquũ re-
94 tinuerit, vt dicatur Gothlonia † à Gothis, ſi-
ue Gothorum Colonia: aut, vt Flauius Blon-
dus aſſerit, Gothi, & Alani, eam Regionem
compoſito nomine ſignificent, quaſi Gothala-
nia, ab his duabus nationibus Gothorum, &
95 Alanorum, qui illam promiſcuè † habitarunt:
vt ità declarauit Pandolphus Collenucius Hi-
ſtor. Neapolit. lib. 1. Albertus Crãtius in Suecia
lib. 4. cap. 29. & Io. Magnus Hiſtoriæ Gothor. &
Suenon. lib. 16. cap. 7. Antiquitus verò fuere
Illergetæ vocati, ab Illerda vrbe, quæ hodie
96 † Leryda dicitur. vt notauit Ptolom. lib 2. c. 1.
Plin. lib. 3. cap. 3. Eſt inter Cæſarauguſtam, &
Barchinonem poſita, litterarum antiquiſsimo
Gymnaſio celebris, pulchris ædificijs, ac tem-
plis ornata, fertili ſolo conſpicua, ad ripas Si-
coris fluminis poſita, ob victoriam Cæſaris,
quam contra M. Varronem, M. Petreium, &
Afranium Magni Pompei Præfectos obtinuit,
97 † memorabilis. de quibus Liuius lib. 28. Tarra-

conenſis etiam prius dicebatur à Tarracone vrbe, Scipionum opere. Vel ab Otogerio Cathalo, qui fuit vnus ex nouem Ducibus miſsis à Carolo Magno ad pugnandum contra Mauros, quod ſcribit Marineus lib.9. Cathaloniam
98 eo ordine ad Regem Catholicum † veniſſe, quo & Valentia, ac Regnum Aragonum ex compet to eſt, & docuit Petrus Belluga in Specul. Principum.Rub.34.§.fin. n.1. de Cathalonia ſcribit etiam nouiſsimè Io. Boterus Relationum vniuerſalium.lib.1. cap.4.

NAVARRÆ. Vaſconum Regnum antea di
99 cebatur, quod nouiſsimè Nauarræ † Regnum dicitur. Priuſquam dicam, qua via Regnum iſtud ad Philippum Regem Catholicum peruenerit, aliqua tempora priora ſunt repetenda, & ab illis poſtmodum ad tempora noſtra deſcendemus. In Anno igitur Ieſu Chriſti Do-
100 mini noſtri.912. Indicus, ſiue Heunecus † cognomento, Ariſta, ex Gothorum Regum familia, Nauarræ Regnum à Maurorum manibus exemit, poſt quem ſpacio nonaginta octo annorum per quatuor alios Reges via recta vſq; ad Sancti; maioris filium Ramyrum peruenit anno. 1017. à quo per decem, & octo Reges, vſque ad Annum 1479. quo ſucceſſerunt Ferdinandus, & Elizabetha Reges Catholici coniuges, per annos circiter quadringentos ſexaginta, recta quadam linea tranſmiſſum eſt. Stetit igitur Regnum iſtud penes Reges ex Go-
101 thorum familia † vſque ad annum Dñi 1228. Quo Blanca filia Sanctij ſapientis Regis, nupſit Theobaldo Comiti Campaniæ, & ab ijs ſtetit Regnum penes Gallos, ac ex illorum origine vſque ad annum Domini 1387. quo Carolus Tertius iunior Nauarræ Rex, mortuus tandem in anno 1399. Filia eius Blanca, nupſit Martino Regi Sicilię, Martini Aragonum Regis filio, quo mortuo nupſit Ioanni, Ferdinandi primi Aragonum Regis filio Secundo. Poſt quem dierum quindecim ſpatio ſucceſſit Gaſto Foxenſis. Poſt modum Phœbus ſpatio annorum viginti quinque. demum Ioannes Allebretus Druidum Comes, & poſt ipſum Ferdinandus
102 Rex Catholicus, † & ab ipſo Ioanna, & ab ea Carolus Cæſar, & ab ipſo Philippus nunc Regnans. de quibus plenè D. Regès Iacobus Mainoldus ſcribit.

Acquiſitionem hanc Catholicorum Regum, nonnulli criminantur, quaſi Reges Catholici in foro conſcientiæ reſtituere iſtud Regnum
104 † teneantur ſucceſſoribus Allebreti: inter quos nimium ſe torquet, ſuo more Ioãnes Bodinus de Republ.lib.1. cap.9. inuehitque contra Iulium Secundum Pontificem Maximum, qui illud Ferdinando Regi conceſſit. Martinus
104 † Azpilcueta Doctor Nauarrus in libello de Finibus Humanorũ Actuum. quem ſcribit Don Gabrieli della Cueua Duci Alburquequenſi, dum quærit ſe excuſare, quòd odio ipſum haberet Philippus Rex Catholicus; quaſi dixerit, in foro conſcientiæ Regnum reſtitui debere, & quædam alia à Doctore Nauarro in aere figurata, quæ nunquam ad Regem Catholicum, ne cogitatione quidem peruenerunt; oſtendit per excuſationem hanc minimè petitam, manifeſtam ſui accuſationem, quòd in eo, de quo ſe ipſum dicit accuſatum, cũ nunquàm id fuerit, verè id in mente gereret, propenſus in antiquum ſuum Regem naturalem: quod & ſi excuſatione dignum foret, non tamen viro, & Doctori iuris vtriuſq;, & præſertim canonici conſumatiſſimo, qui cum in expurgandis conſcientiæ caſibus tam diù annos conſumpſerit, conſiderare oportebat in foro conſcientiæ reſtitutionem fieri non oportere, quia dicta Bodini, non adeo magnifacienda ſunt, quando eius verba nil aliud ſapiũt, quàm innatam ſcriptoris naturã, qui cum ex ſuis ſcriptis demon-
105 ſtret, & cum † Lutheranis, cum Caluiniſtis, & Hugoniſtis ſentire, palam eſt, odio tenere Eccleſiam Romanam, eiuſque ſummos pro tempore Pontifices. Contra quem à primo anno, quo ſua ſcripta in lucem prodierunt, iam cumulaueram errorum ſuorum iuſtum volumen, contra quos ſcribere inchoaueram, alijs tamen impedimentis perficere opus non valui. Ad Doctorem Nauarrum redeo, qui debuit conſi-
106 derare, Catholicũ Regem † iam ex profeſſo cognouiſſe hominem ſtudijs deditum, & tamquàm ſcientia, & probitate plenum, illum ſatis ſuperque honoraſſe: vt ipſe teſtatur in lib. de reddit. Eccleſ. q.1.nu.95. Nec enim tanti Regis inter erat, cũ Doctorem Nauarrum, patronum aduerſarium haberet, cum bis mille Regi homines forent eiuſdem farinæ, & ſcientiæ, vt quaſi opinionem vnius hominis pertimeſceret; contra quem facile erat, plures opponere, qui Doctori Nauarro non ſolum obſiſterẽt, ſed eius opinionem omnino nihil facerent. An fortè formidabat Rex, vt dictũ à Nauarro crederetur, vt de Pythagora dici ſolitum fuerat, ipſe dixit? Sed agè quatuor verba eius cauſæ cõſtitutionis proferam: Si Ioannes Allebretus
107 † olim Nauarræ Rex, contra Eccleſiam Romanam, cum Ludouico XII. Galliæ Rege, Eccleſiam eandem impugnante; Pontificem deludente; Concilium contra Pontificis voluntatem, quinque tantum Cardinalium ſuæ nationis fauore innixum, moliente; Italiam deuaſtare comminante; (vt pluribus in locis fecerunt) Iuſtis Põtificis, tamquàm Pij, & amantiſſimi patris monitionibus minimè obtemperante; & cum ipſo arma ſumente; excommunicationis arma Eccleſiaſtica paruifaciente; damna, & ruinas Italiæ, & ſtatui Eccleſiaſtico infligente; dum populorum afflictiones, hominum interneciones, domorum incẽdia, Eccleſiarum deuaſtationes, & rapinas, ſacrilegia, ſtupraq;, & flagitia etiã in Deo ſacratas Virgines, aliaq;

praua

praua cōmiſiſſent,ſic deludi Ieſu Chriſti Vicarium,ſic Pontificiam poteſtatem deſtrui,& annihilari quodammodo, ſummum illum Eccleſiæ Catholicæ Pontificem obdormire in vtramque aurem debere credebāt? Coactus tandem armis Eccleſiaſticis vti, & contra Eccleſiæ rebelles procedere,qui tot ſcelera patrare,ipſamque Pontificis ſtatuam æream comminuere, & in illam more ferino ſæuire, quorū aliqua deſcribit Anton.Nebriſſenſis de bello Nauarienſ. lib. 2. cap. 2. Ex pluribus igitur licuit Summo
108 † Pontifici contra eundem Regem; qui in pluribus capitibus in excommunicationem, hæreſimq; inciderat, & in excommunicatione Pontificia perſeuerabat,ipſam delendo,& monitiones contemnendo; tanq̄ rebellem Eccleſiæ factum, & putridum Eccleſiæ membrum, Pontificia authoritate ipſum à fidelium cætu eijcere,& Regno priuare: vt in Appēdice poſt Collenuciū in Hiſtoria Neapolit.ſcribit Mambrinus Roſeus lib. 1. vol. 2. vt optimè in foro Pœnitentiæ decernit Ioſephus Angles Flor. Theolog.quæſt.tit.de reſtit. ex bello.concluſ. 7. parte 2. & è noſtris Anaſtaſius Germonius de ſacror.immunitat.lib.3. cap.13. nu.41. Qui
109 dicunt iſtud Regnum iure† legitimo cōceſſum fuiſſe Ferdinando Regi, & ſucceſſoribus. Nec de quæſtione iſta dubitandum, quando exactè illam tractauit Ioan.Lopez in Commentarijs de Regno Nauarræ, vt audiui, cum hoc vſque non licuerit mihi illum videre. Habere autem Summum Pontificem poteſtatem tranſ-
110 ferendi Regna † ex cauſa ab vno ad alium, non eſt nouum,nec credo aliquem de hoc dubitaturum; quod latius comprobatur ex controuerſia,quam ſcripſi impellente me Illuſtriſſimo,& Reuerendiſs.Dño Cardinali S.R.E.Vincentio Iuſtiniano vbi tractaui, num poteſtas Tēporalis mediatè, vel immediatè à Deo pendeat? ad quem me refero,quia edenda erit in ſecunda Centur. controuerſ.Forenſ. ſiue conſiliorum.

Hoc vnum mirificè notandum cenſeo quoad Regnum Nauarræ, quòd primus, qui illud
111 eripuit† de manibus Maurorum, cum fuerit Henecus Ariſta, & alij ſucceſſores Hiſpaniarum Reges Regnum ipſum poſſederint,nō mirum ſi res,& Feudū, ac Regnum de facili Deus permiſerit, venire ad ſucceſſores priorum Regum, cum res de facili reuertātur ad naturam
112 ſuam† primæuam.arg. c. Ab exordio. 25 Diſtinct.c.fin.16.q.4. c.Cū dilectus. de cōſuetud. l.Si vnus.§ Pactus ne peteret.ff. de pact. maximè cum ijdem Reges Regnum quæſiſſent à Barbarorum manibus, labore,erumnis, & ſanguinū effuſione.Ipſi autem, qui ex eodem ſanguine non fuerunt,Regnum ingreſſi ſunt abſq; ſudore per medium Blanchæ filiæ Sanctij ſapientis.I.quę nupſit Theobaldo Comiti Campaniæ:Et poſt modum temporis ſucceſſu altera Blancha Caroli III. Iunioris Regis Nauarrę primogenita, cum nupſiſſet Martino iuniori Regi Siciliæ, Martini ſenioris Regis Aragonū filio,Regnum apud Hiſpanos ſtetit.Quo mortuo, Ioanni primo Ferdinandi primi Regis Aragonum filio nupſit, & ſimiliter apud eoſdem remanſit. Ex his enim nati Blanca iunior primogenita nupta, ſeu deſponſata Henrico Quarto Caſtellæ,& Legionis Regi;& Leonora ſecundogenita nupta Gaſtoni Comiti Foxenſi, ſiue de Fois, malis artibus, ac veneno, opera Foxenſis, & Leonoræ coniugum è medio ſublata Blāca,vt Nauarræ Regno potirentur;quin decim tantum dierum ſpatio Regno aſpirarunt,& mortuus eſt, relicto Ioanne filio,à quo Phœbus,& à Phœbo alter Phœbus iunior: qui omnes vix annis viginti quatuor Regno potiti ſunt, & extincti, ſuperſtite Catherina, quæ nupſit Ioanni Allebreto vltimo Regi ex ea familia, qui tenuit Regnum octo circiter annis. A cuius manibus illum eripuit Ferdinandus
113 Rex Catholicus † inuictis armis: Cuius acquiſitionem defendunt iam dicta, præter ea, alia etiam: quia eum ſimul iuncti eſſent contra Pontificem, & is Pontifex fœdus haberet eum Ferdinando,& cum Rege Anglo ad profligandum Ludouicum Galliæ Regem, contra quem per Aquitaniam ingredi, viam petebant, ſed tamen prius per Nauarrorum Regis confines tranſeundum erat, hoc inſtanter, & Anglus,& Hiſpanus à Nauarro petebant. Quod Gallus Rex præſentiēs per Amanium Allebretū Dorualum legatum apud Nauarrū inſtetit, vt Anglos Aquitania pelleret, quod facerę ille negauit. Dumque ille inſtaret, vt hoſtium tranſitum impediret, Nauarrus ſe impedire poſſe negauit. Tandem precibus victus, & coactus, ac etiam largirionibus inductus,quòd Stephanus Poncherius,& Petrus Viachins,arbitri honorarij addixiſſent ſuæ ditioni Principatum Biarnenſem, antiquato decreto Senatus, quo Regi Gallo fuerat addictus antea, fœdus eum Ludouico inijt. Vnde quis illi perſuaſerat, vt tranſitum impediret,quando illum concedere debuerat?quod factum, non Hiſtorici ſolum al legati,ſed nouiſſimè Ioannes Nicolaus Dolionus in Compendio Hiſtoriar.lib.5. & antea dixerat Arnoldus Ferronus Hiſtoriarum Galliæ.
114 lib.4. Tranſitum† vero impedire contra ius diuinum eſt,vt patet exemplo Moſis Deuteronom. cap.2.dum ibi dicitur:Miſit ergo nūcios de ſolitudine Cademothad Sehon Regem He-
115 ſebon† verbis pacificis dicens: Tranſibimus per terram tuam; publica gradiemur via, non declinabimus neq; ad dexteram, neq; ad ſiniſtram; alimenta precio vende nobis, vt veſcamur,aquam pecunia tribue & ſic bibemus.Tantum eſt, vt nobis concedas tranſitum,ſicut fecerunt filij Eſau,qui habitant in Seir,& Moabitæ, qui morantur in Ar, donec veniamus ad

Ior-

Iordanem,& tranſeamus ad terram, quam Do-
minus Deus noſter daturus eſt nobis. Noluit-
que Sehon Rex Heſebon dare tranſitum, ſub-
iungit. Dixitq; Dominus ad me. Ecce cœpi tibi
tradere Sehon,& terram eius: incipe poſſidere
eam: Illos verò omnes occiderunt in ore gla-
dij,& Ciuitates illorum deſtruxerunt. quorum
meminit Ioſue cap.2.& 9.& 12. & lib.3.Eſdræ.
cap.9.& hoc idem cecinit Dauid Pſalm.134 &
135.& Num cap.21.& Iudicum.cap.11.Sic Iu-
116 das Machabæus,† cum duceret exercitum,&
trāſitus illi per Ciuitatem Ephron eſſet neceſ-
ſarius, cum aliunde illum non haberet, quem
per nūcios modeſtè petijſſet, & negaretur;fer-
ro ſibi, & exercitui, ac armis viam aperuit,vr-
bem expugnauit,cœpit,deleuit,& incendit;tan
tiq; ex Ciuitate illa deleti ſunt, vt virilis tan-
tum ſexus ſtrages viginti quinque millia homi
num facta fuerit, eiuſq; poſſeſſiones,& bona il
lorum poſſederit: vt ſcriptum eſt Machabæor.
lib.1.,cap.5. & ſcribit Ioſephus antiq. Iudaic.
lib.12.cap.12. Ex quibus patet minus rectè ſen
tire illos, qui dicunt Regnum hoc nullo iure
fuiſſe quæſitum: Poſt cuius acquiſitionē idem
117 Ferdinandus Rex † Catholicus, licet ſenex,
cum deſpōſaſſet Germanam Fuxeam Comitis
de Fois ſororem,Regis Ludouici XII. ex ſoro-
re neptem,de quo Mambrin.Roſeus Hiſtoriar.
118 lib. 9. illa ceſſit eidem † Regi Ferdinando,
omnia iura Nauarri Regni, quatenus aliquid
iuris illi competeret. quod, & idem Bodinus
aſſeruit dicto lib.1. cap.9. Sed iam tranſeamus
vlterius.

Renatus Choppinus de Domanio Franciæ.
lib.3 cap 1.nu.10.inquit: Nauarros, ſi tot Prin
cipes,ac Principum familias,non eſſent exper-
ti, iugum extranei Principis, nunc exiſtentis,
(de Rege noſtro loquitur) detrectaſſent:

Troiaq; nunc ſtares, Priamiq; arx alta maneret.

Miratus ſum virum Iureconſultiſſimum, quem
119 ſemper mihi inter maximos† duxi,& Hiſto
riarum ſcrutatorem diligentiſſimum,& de Pon
tificibus, Eccleſia Romana,& illorum authori-
tate, ac Maieſtate, optimè meritum, quo iure
proruperit ad Nauarrorum animos accenden-
dum,ipſoſq; impellendum, vt Regi ſuo rebel-
larēt. Debuit Ludouicum Regem imputare, quod
120 quaſi coactum Ioannem† Allebretum Regem
induxerit,eiq; prauum conſilium præbuerit,vt
ſuæ ſaluti conſuleret,propriam amitteret, ſub
ſpe defenſionis, ac recuperationis faciendæ,
quam nunquàm præſtitit: qua ſpe deluſus, re-
māſit ille Rex ſine Regno: cum debuiſſet Ioan
nem Regem taxare, quod proprio detrimento
nō prouiderit,cum iter negauit,omni iure de-
bitum. Cur non propoſuerat ſibi exemplū Ro-
berti Guiſcardi filij Rogerij? qui ob iter non
cōceſſum, ac tranſitum minimè datum per ſua
121 Regna† ab Emanuele Comneno Imperato-
re Conſtantinopolitano, exercitui Chriſtiano-
rum Principum, qui ad recuperandam Ciuita-
tem Hieruſalem,ac Ieſu Chriſti ſepulchrū tran
ſierat; ægrè ferens tranſitum tributum,dulcia-
ria, aliaq; comeſtibilia, quo exercitum perde-
ret,cum confeciſſet; ira percitus,ſolus illi bel-
lum intulit, inſulaſq; Corcyrem, ac Eubeam,
Corynthum inſuper, Thebas, Dyrrachiū, aliaſ-
que complures vrbes eripuit; ipſoq; vidente
Imperatore,Burgos Conſtantinopolitanos in-
cendit. vt latius dixi ſupra. cap.42. Sed tantæ
ſunt noſtrorum Catholicorum Principum vir-
tutes, illa in ſubditos beneuolentia vtuntur,
vt etiam non ſubditorum,ſed externorum ani-
mos rapiant. Nonne à principio,quo prima vi-
ce Blanca Sanctij Sapientis filia nupſit Theo-
122 baldo Comiti Cāpano, iurauit vir† ille,pro
ſe, ac ſucceſſoribus perpetuis futuris tempo-
ribus fœdus tenere cū Hiſpaniarum Regibus,
& nūquam illos fallere? vt veridicè ipſe etiam
Ioannes Alebretus Rex dixit? quod optimè,ac
fideliter retulit Arnold.Ferron.in dicta Hiſtor.
Gallic. lib. 9. quo ſtante incidit in periurium,
123 ex quo † feudum amittit. vt poſt Alexand.in
conſil.103.nu.15.vol.1. voluit Curt.iun.in con
ſil.137. nu.17. Matth.de Afflict in c.1.§ Nam ſi
quis.nu.34.& in § Similiter.nu.26.Quib.mod.
feud.amitt.licet non ex omni periurio, feudo
priuetur. vt in c.1.§ Illud. quæ ſit prima cauſ.
benef.amitt. & voluerunt ſupranotati Docto-
res.& Franciſc.Sonsbech. iuris feud. parte 12.
nu. 12. Non enim præſtitit iter Regi Catholi-
co,nec victualia per iter;& receptabat,ac vnio
nem fecerat cum hoſtibus eiuſdem; ex quibus,
& alijs debebat Regnum perdere, de quibus
latiſſimè Raph. Comenſ.in conſil.161. Ioan. de
Anan. in conſil.7. Hieronym. Grat.in conſil.1.
num.76.80. vol.1.Omitto cauſas alias enume-
rare,ne plus debito detinear; ſatis enim cau-
tius fuit ſubditis, vt quæſiti olim à manibus
Maurorum.& ad fidem Catholicam redacti Hi
ſpanorum Regum opera,ac ipſi poſſiderentur
à Catholicis Regibus, cum omnem Hiſpaniam
Oceano Mari circundatam, & diuino iudicio,
altiſſimis Pyreneis montibus clauſam, poſſi-
deant, & ipſam à Gallijs diuiſam, nō rectè ſta-
re ſub alieno Dominio in angulo eiuſdem ter-
ræ,& ſub Principe de Republica Chriſtiana nō
benè merito. Sub noſtris namq; Principibus il
lorum fides ſemper candida fuit,ac intacta Ec-
cleſiæ Romanæ obſeruata, quod fortè ſub alio
Principe ambiguum eſt, an eis obueniſſet, ha-
bent enim exempla vicinorum, qui à fide Ca-
tholica diſceſſerunt.

HVNGARIÆ. Pannoni apud Latinos ſunt
124 Hungari appellati, Οὖννοι Græci dicunt.† Scy
thica gens, Hunnica dicta, quæ cum Attila eo-
rum Rege has prouincias, & loca conſedit,
125 caput Regni faciens Sicambriam, quæ † Bu-
da antiqua dicitur à Buda, ſeu Beda, vel Bela
Attilæ fratre, quod fuit anno Domini Noſtri

Ieſu

Ieſu Chriſti circiter 400. Hanc gentem poſtea
ab Arnulpho Imperatore, dicunt vocatam, vt
eos ſocios haberet, dum cum Morauis bellum
gerere deberet. Hi Germaniam primo aduen-
tu vaſtarunt, Græciam, Macedoniamq́;, & mul-
tas eorundem locorũ Ciuitates ſubegere, quas
tributa pendere coegerunt. Italiam ingreſsi
magno agmine, bis, ac ter, victoriam reporta-
runt. Ij poſt modum in Pannonijs reſederunt
ſub diuerſis illorũ Regibus poſt Attilam; quo-
rum aliqui ſucceſſores in Scythiam rediere.
126 Poſt enim Attilæ mortem, Aladarius, † & Ca-
ba filij pro Regni ſucceſsione decertarũt. Suc-
cubuit autem Aladarius in bello cum Ardari-
co Gepidarũ Rege, & Caba filius alter in Scy-
thiam reuerſus eſt. Hunni verò maiori ex par-
te in Pannoniam remanſerunt. Cumq́; iam diù
ſine Rege ſtetiſſent, per legatos in Scythiam
trãſmiſſos, Attilæ ſucceſſores vocarunt: Cumq́;
Caba filius Attilæ, genuiſſet Fedonem, Fedo
Vgech, Vgech verò Elendum, Elendus autem
Almum, Almus verò Arfadum, hic Arfadus ite-
rum ex Attilæ ſucceſſoribus fuit Pãnonię Rex;
poſt quem Zalrhan filius, & ab eo Toſſonus, &
ab hoc Gaiza, qui fuit primus Pannoniæ Rex,
127 † qui fidem Chriſtianam eſſet amplexus, qui
128 fuit Baptizatus à ſancto Adalberto † Epiſco
po Pragenſi, vna cum Stephano eius filio, qui
ſimiliter fuit in vita, & morte miraculorũ glo-
129 ria clarus, † & in ſanctorum numero relatus,
& hoc fuit in anno Chriſti 997. quorum om-
nium meminit Aeneas Siluius Hiſtor. Bohemi-
cæ cap. 16. Io. Candid. Hiſtor. Aquileienſ. lib. 3.
Germanographus. lib. 3. Martin. Cromer. Hi-
ſtor. Polonic. lib 3. Cæſar Cardinalis Baronius
ad Martyrolog. die 23. Aprilis. Anton. Bonfi-
nius Hiſtoriar. Vngaricar. Decade. 2. lib. 1. Al-
bertus Crantius in Vuandalia. lib 6. cap. 5. in
Saxonia. lib 4. cap. 29. & in Metropoli. lib. 4. c. 3.
& ſic Vngaria per plures ſucceſſores, & alios
etiam in ſanctorum numero relatos Reges gu-
bernata extitit. de quibus vltra iam allegatos
ſcribit Michael Ritius de Regib. Hungar. lib. 1.
130 in fin. & lib. 2. in princip. Ius, quod † habet
Rex Catholicus in Regno Hũgariæ tamquàm
Rex Neapoli, & Siciliæ, deſcendit ex eo quòd
Rex Carolus II. habuit vxorem Mariam filiam
Stephani V Regis Hungariæ: quia mortuo La-
diſlao IV. Rege Stephani filio abſq; prole, ſuc-
ceſſit in Regno eadem Maria, & ex eius perſo-
na Carolus vir, & Carolus Martellus Mariæ fi-
lius, qui fuit per Sedis Apoſtolicæ legatum Co
ronatus Rex Hungariæ: vt teſtãtur Pãdolphus
Collenucius Hiſtor. Neap. lib. 5. & qui eum ad
verbum ſequitur Io. Baptiſt. Carraſa. lib. 5. Mi-
chael Ritius Regum Hũgar lib. 2. Et poſt eum
fuit alter Carolus, dictus ab Italis Carobertus,
cum Carolus Humbertus diceretur: ab Hunga
ris tamen Carolus dicebatur, Rex potentiſsi-
mus, qui annis decem, & nouem moderatus eſt;
& poſt ipſum reliquit filios Ludouicum, An-
dream, & Stephanũ. In Regno ſucceſsit ei Lu-
douicus, qui quadraginta, & vno annis regna-
uit, fuitq́; electus Rex Poloniæ, quorũ Regnum
tenuit annis duodecim, vt ſunt teſtes Michael
Ritius in lib. 2. & Martin. Chromer. in Hiſtor.
Polon. lib. 13. Huic ſucceſsit Maria filia, vxor
Sigiſmundi Cæſaris, à quibus nata eſt Elizabe-
tha, quæ nupſit Alberto Auſtrio Imperatori
Quinto eius nominis, ſed Secundo Cæſari; ex
quibus natus eſt Ladislaus, qui & ipſe ſucceſ-
ſit in Regno, à quibus Reges Catholici titulũ
131 habuere: † ex pacto etiam cum eo inito, vt
titulum Regis Hungariæ, Auſtriaci retinerent:
vt dicit Vuolfgangus Lazius in Genealog Au-
ſtriaca. lib. 2. Ab anno autem 1527. peruenit in
Ferdinãdum Auſtriacum Imperatorem, à quo
in Maximilianum Imperatorem filium, & ab eo
132 in Rodulphum Secundum nunc † Imperato-
rẽ, & Hungariæ Regem. Horum meminit Petr.
Meſſia in Vuenceslao cap. 1. Collenuc. lib. 5. Car
raſa. lib. 5. Cromerus lib. 13. & 14. Michael Ri-
tius. de Regib. Hungar. lib. 2.

DALMATIAE, CROATIAEQVE. Et ſi con-
133 cludi potuiſſet eodem iure, Catholicũ † Re-
gem hoc titulo inſigniri, quo, & Regno Hunga
riæ; ponuntur tamen tamq́ue diuerſa. Sunt ve-
rò Dalmatia, & Croatia ambo in Illyria, omnes
134 originem ducentes, ex magna † Slauorum
gente. Non ſolum enim, Dalmatæ, Illyrij, Car-
pathij, Iſtrij, Hungari, ſed etiã Bulgari, Boſnen-
ſes, Moſchi, Pomerani, Carni, Croatæ, Ruſſij,
alijq́; permulti, vt eſt videre apud Iurnandem
de Reb. Gethicis. Gregorium in Epiſt. ad Epi-
ſcopos Iſtriæ. Vuitichindẽ de Reb. Saxonum.
Martin. Cromer. Rer. Polnnic. lib. 1. & 3. Dalma-
135 tiam enim, Croatiamq́; poſſederunt † Nea-
politani Reges, vbi ſubiecerũt Dyrrhacchium.
Fuere enim Dyrrhachij Duces, ac Zaræ in eadẽ
Dalmatia Domini, quam Iaderam, vocat Põpo-
nius Mela. lib. 2. cap. 1. in fi. & iterum illam ven
136 didit Venetis Ladislaus Rex pro † Florenis
centum mille; vt ſunt authores Collenucius, &
Carraſa in Hiſtorijs. lib. 5. Io. Nicolaus Dolio-
nus Hiſtor. lib. 4. Ex alia etiam antiquiori cau-
137 ſa cõpetit ius Regi Catholico, vti Regi † Si-
ciliæ, & Neapolis ſuper Dalmatia, & Croatia,
ex quo Robertus Guiſcardus Northmannus
138 † Dux Apuliæ, & Calabriæ, ac Boemundus, &
Rogerius I. Siciliæ, & Neapolis Rex, diuerſis
tẽporibus, Thebas, Corinthum, Thraciam, Dal-
matiam, Dyrrhachium, & Eubœam, ac alia il-
larum Prouinciarum oppida cœperunt, ac ſub-
egerunt, atq; expugnarunt: ac Michaelem Dio-
criſiariũ Imperatorem occiderunt, & Alexium
Comnenum Imperij conſortem fugarunt, ma-
gna illorum facta occiſione: Poſt quorum victo
riam, Reges noſtri ſuis titulis ſunt honorati. de
quibus Collenucius Hiſtor. lib. 3. Zonaras An-
nal. lib. 3. Nicetas Choniata Annal. Cõſtãtinop.
lib. 1.

lib.1.& 2.& pluries.Carrafa lib.3. Michael Ritius de Regib.Sicil.lib.1.Thom. Facell.Hiſtor. Sicul.Decade.2. lib.7. Dolionus in Compend. Hiſtoric.lib.3.Iiſdem etiã titulis vtebatur Carolus Cæſar, vt dicit Gulielmus Zenocarus in ei' vita. & patet ex ſuis legib',& Pragmaticis.

VTRIVSQVE SICILIAE. Neapolitanum
139 Regnum, ac Siculum nomine vtriuſque† Siciliæ appellari, hoc vltimum vltra Pharum,illud verò Neapolitanum citra Pharum, cum dicant Siciliæ Inſulam cum ſuo continente Calabria fuiſſe prius iunctam,ſcripſi ad Bellugã in Specul.princip.in proœm.in verb. Siciliæ. Quibus nunc adde Ouidium Metamorphoſ. lib.15. dicentem:

Nunc freta circumeunt,Zanclæ quoq; iũcta fuiſſe
Dicitur Italia, donec confinia Pontus
Abſtulit, & media tellurem reppulit vnda.

Inſula autem Siciliæ per Sarracenos,& Arabes occupata extitit tẽpore Michaelis Balbi Amorrhæi Imperatoris. Erat enim Siciliæ Inſula ſub Orientis Imperio, vt in hoc libro pluries diximus,ipſo Imperatore negligentiſsimè ſe gerẽ-
140 te, vt qui cum eſſet Amorrhæus, nihilo à Iudæis diſſentiebat, præterquam quòd Circumciſione non vtebatur:in cæteris verò multa nepharia aſſerebat,& inter cætera,vſui ſacrarum imaginum erat infeſtus: & ob hoc Nicolaus Papa I. Pontifex miræ ſanctitatis, plures ad eum Epiſtolas direxit, pietate Chriſtiana, & ſanctitate refertas,vt in operibus eiuſdem Pontificis videri poſſunt. Huius Imperatoris tempore pro eo, Siciliæ inſulam regebat Euphe-
141 mius † Græcus, qui amore cuiuſdam Monialis Virginis accenſus,eo furoris,ac Iræ,percitus eſt, vt ſuorum Militum manu Armata,Virginem inuitam ,ac reluctantem è Monaſterio extraxerit, ad domum aſportauerit,virginitatem maculauerit, & in concubinam habuerit; Non Dei, non propriæ conſcientiæ,non hominum timorem pertimeſcens. Cumque duo fratres puellæ, Italiæ Exarchum adiiſſent, ac de ſceleris iniquitate conquererentur; Ille timore,vel amore in puniendo facinore, conniuẽs, ac negligens, toti Inſulæ multarum, & grauiũ ærumnarũ cauſam præbuit. Videntes enim illi Exarchum cõtra ius,ac fas,maleficium conſenſu tacito velare, Conſtantinopolim petierunt, & rem omnem Michaeli Imperatori detulerũt: qui,licet ſimilis criminis, & ipſe ibidẽ reus eſſet, Exarcho in mandatis ordinauit,vt Euphemio pœnas daret,ipſumq́; ligatum,naſo truncaret, & per ciuitatem ſic circumductum, morti traderet. Euphemius Imperatoris ordinẽ præſentiens,eidem rebellat, Mauroſq́; adiens, de tradenda illis Siciliæ inſula cõuenit, ab Abrahamo Albo,tunc apud Caruenum ciuitatẽ Rege. Tuneti enim ciuitas,quæ poſt modũ Regni titulum dedit,parua tunc villa erat.Fuerũt ſub Alcamo, Duce Saraceno miſſi in eadem inſula
145 quadraginta mille Sarraceni,qui ab anno circiter 821. quo iſta ſunt geſta,per ducentos triginta quinque alios ferè annos Inſulam tenuerunt. Quamquam anno 828. hoc fuiſſe Vuolfgangus Drechslerus, & demum illis in anno 830. ſtrenuè obſtitiſſe Bonifacium Corſicæ Comitem, & deinde Georgiũ Maniacem Prothoſpatarium Conſtantinopolitanum ab Imperatore miſſum. Tamen Io. Zonaras Annal. lib. 3. Euphemium fuiſſe Siculum;quod verũ non eſſe veritas ipſa demonſtrat, vt melius dicit Thomas Facellus Hiſtoriar. Sicular. Decade.2. lib. 6.cap.1. Sed Zonaras vti Græcus, & Siculorum odioſus,voluit notam hanc à Græcis eximere, vt Siculos infamaret,& notam ipſam eis tribueret. Iacuit itaque tam longo tempore eadẽ inſula ſub Sarracenorum, & Maurorum Imperio, Chriſtianis Principibus tam facinus indignum ferentibus, & oſcitantibus: donec Robertus
143 † Dux, Rogerius, & Boemundus Principes Northmanni, maculam hanc à Chriſtianæ Reipublicæ nomine deleuerunt, & ad Catholicæ Eccleſię obedientiam gremiumq́ue reduxerũt. Et hoc modo inſulæ Regnum,Siciliæ vltra appellatum fuit. Simili modo, cum quæſiuiſſent Regnum Neapolitanum, ſimiliter, Siciliæ citra appellatum fuit. Quantum autem attinet ad eorundem Regnorum Dominiũ antiquius,
144 nulli dubium, illa † Romanorum Imperio ſubiacuiſſe, à quorum manibus Gothi illa eripuerunt,& ab eis Vuandali,ab Vuandalis Longobardi,& poſt Lõgobardos,Imperatores,præcipuè Græci,à quibus venit, præſertim inſula, ad Sarracenos, ab ipſis ad Northmannos, qui primi fuere,qui Regni titulum quæſierũt (quo autẽ iure, & quomodo Eccleſia Romana in eis ius habeat,latè dicã infra cap.47.) Northmannis ſucceſſere Sueui, poſt Sueuos Andegauenſes,& ab his Aragonenſes, & ab his poſtmodũ
145 tranſmiſſa ſunt Regna ad Auſtriacos,† penes quos hodie hæc Regna reperiuntur, & perpetuò (Deo permittente) conſeruabuntur;eodẽ, quo pluries diximus ordine,ſicut in Hiſpaniarum Regnis hoc eodem capite declarauimus. De his latè Hugo Falcandus,Pandolphus Collenucius,Carrafa,Facellus,ac alij Hiſtorici plenè ſcripſere. De inſula etiam meminit Anſelmus de Imagine Mundi. lib.1.cap.20.Vincent. Belluacenſis in Specul.naturali.lib.32. cap.20. Petr.Belluga in Specul.princip.Rub.34.§.Vltimo. num.1. Quando autem inueſtitura horum Regnorum à Romanis Pontificibus facta fuerit dicam infra ca.47.48. Vnde ridiculum redditur,quod ſcribit Diodor. Sicul. antiquir.lib. 5. fuiſſe Iolao à Deo reſponſum;In inſula Sici-
146 liæ eius Coloniam, libertate † perpetua fruituram.Quàm vana autem fuerit hæc illorũ Dęmoniorum prophetia, non eſt cur ego laborẽ, quia iam nulla maior libertas,quàm ſub Catholico Rege reperiri.

SAR-

SARDINIAE. Ex bicum Mare tehere Sardi-
147 niam inſulam, ſcribit Saluſtius. † Africum
ſcribit Pompon. Mela lib. 2. cap. 5. & Sardiniam
à Sardoo Herculis filio appellari voluerunt: vl
tra alios Strabo lib. 3. Iul. Solin. in Polyphiſtor.
c. 9. dicta quandoque à Myrſilo, & Chryſippo
Icbnuſa à ſimilitudine veſtigij humani, quod
148 *ἴχνος*, † Græci dicunt. Vel vt Timæus, & alij
Sandaliotes dicta à Soleæ effigia, quam Græci,
σανδάλιον appellant. Hinc Epiſcoporum Calcei
149 † Sandalia vocãtur. Hodie Sardigna, vt Plin.
eſt author. lib. 3. cap. 7. Multarum, diuerſarum-
que gentium, diuerſis quoque temporibus hãc
inſulam gentes habitarunt, eorumq; Colonias
deduxerunt, quas latè deſcripſit Pauſanias lib.
10. Hæc inſula fertilis eſt, ac frumenti feraciſ-
150 ſima, † ouium, caſeorum, vini, piſcium, alia-
rumque rerum: de qua Baptiſta Pius

Quum in Sardinia feraces agros.

& Franciſcus Petrarcha

Et craſſo diues Sardinia cælo.

Ob Aquilonis verò flatum, quo inſula caret, eoq;
non purgatur, aerem eſſe ibi peſtilentem pro-
fitentur: quamquam ibidem nec Lupos gi-
151 gni, nec ſerpẽtes † venenoſos ibi eſſe velint,
de quibus promiſcuè Silius Italicus:

Serpentum tellus pura, ac viduata veneno,
Sed triſtes cælo, & multa vitiata palude.

Vnde Lucius Florus Sardiniam peſtilentem ap-
pellauit, de qua, & Martialis ait.

Nullo fata loco poſſis excludere, cum Mors
Venerit in medio Tibure, Sardinia eſt.

Hinc Cicero, Tigellium quendam Sardum homi-
nem, ait, patria ſua, eſſe peſtilentiorem. de eadẽ
inſula plura ſcripſit Nicolaus Leonicus de va-
ria Hiſtor. lib. 1. cap. 1. quæ acceperat à Pauſa-
nia in loco ſupra allegato. & ſimiliter Beatus
Anſelmus de Imagine Mũdi. lib. 1. c. 20. Tom. 1.
alia multa tradidit Diodor. Sicul. lib. 6. Germa-
nographus. lib. 2. Frãciſc. Ferrettus Eques An-
conitan. Dialogo Nocturno. 8. Thomas Facel-
lus Hiſtor. Sicul. Decade. 1. lib. 1. c. 1. & ante eos
Ariſtoteles de Reb. auditu admirabilibus. cap.
95: Fuit hæc inſula ſub eiſdẽ, Romanis & ſuc-
ceſſiue Gothis, Græcis, ac Sarracenis: Ex quibus
dum eſſet, Muſacto Sarracenorum Rege domi-
151 nante à Piſanis inſula capta † victi Sardi, Chri
ſtiano nomini, & Chriſtianæ fidei obtempera-
re coacti fuere. Et cum illi, contracta iterũ ma
nu, Sardiniam recuperaſſent, Piſani, & Genuen
ſes ſocietate contracta, communibus viribus,
bello, Sarracenos agreſſi, illos inſulę diſcedere
coegerunt. Ex victoria Genuenſibus præda, Pi-
ſanis inſula ceſſit. Hi inſulam per quatuor iu-
dices maiores adminiſtrarunt, qui temporum
curſu, perfidia ducti, inſulam ſibi ipſis quæſie-
runt Reges effecti, ſicq; paulatim à Piſanis di-
ſceſſerũt. Inter hos Reges Boriſo dictus vnus,
alius Torcitorius, Entius etiam Federici Impe
ratoris naturalis filius, de quo plura Collenu-
cius in Hiſtor. Neapolit. lib. 4. & Albertus
Crantius in Saxonia lib. 8. cap. 18. qui Muti-
153 nenſium medio † à Bononienſibus captus
extitit in anno D. N. Ieſu Chriſti. 1250. quo an-
no mortuus eſt Federicus eius genitor poſtmo
dũ in anno 1297. vel circiter, Bonifacius Octa-
154 uus Regno Sardiniæ inueſtiuit † Iacobum
Aragoneum, vt teſtatur idem Collenucius lib.
5. Et demum Alphonſus IV. Mitis appellatus,
qui patre viuente cõtra Sardos, qui ad Piſanos
defecerant, expeditionem habuit, & victoriam
155 reportauit, ac inſulam † Aragoniæ Regno
adiecit in anno 1327. Ab hoc deinde per alios
Reges, (vt de alijs Regnis ſupradictum fuit)
156 ad Philippum † Regem Catholicum perue-
nit, de quibus etiam Lucius Marinęus rerũ Hi-
ſpanic. lib. 11. capit. 22. & 23. & Petr. Bellug. in
Specul. princip Rub. 34. §. Vltimo. nu. 1. Habet
inſula hæc ciuitates plures, quarum pulchrior,
& aliarum maxima, ſtructura, & ſitu munitiſſi-
ma Callaris eſt. Ex iſta inſula, Diui Auguſtini
Epiſcopi Hipponenſis, & Catholicæ Eccleſiæ
157 Doctoris Maximi, ſacratiſſima oſſa, quę † à Sar
racenis impiè fœdabantur, translata ſunt Pa-
piam, opera Luitprandi Longobardorum Re-
gis, qui indignum hoc facinus tollere cupiens
à Sarracenis maximo illa pretio redemit. Qui
cum Genuã perueniſſe audiuiſſet, ibi illis ob-
uiam fuit, quæ cum miraculorum magnitudine
fulgerent, magno honore ipſe coluit: cumq; eo
ex loco à miniſtris, vlla nec arte, nec vi moue-
ri poſſent, re vehementer turbatus Rex, in ter-
ram proſtratus, flexis genibus: Sancte cõfeſſor
(inquit) ſi tua hinc oſſa tolli, & Papiam trãſ-
ferri propitius patieris, ſpondeo me Templũ
in tui honorem ędificaturũ. Quæ vbi vota con-
cepit, oſſa ſubito, nullo molimine ſuſtulit, & Pa
piam, effuſa cum Clero obuiam Ciuitate, deue
xit: vt ſunt authores Bernardus Saccus Hiſtor.
Ticinẽſ. lib. 10. c. 2. Carolus Sigonius de Regno
Italiæ. lib. 3. poſt Paulum Diaconum de Geſtis
Longobard. lib. 6. ca. 14. & Adonem Vieunenſ.
Chronicor. Ætate 6. Mitram tamẽ, ac Baculum
eiuſdem Sãctiſſimi viri adhuc in Sardinia aſſer-
uari ſcribit elegans Iuriſconſultus Io. Franci-
ſcus Fara Saxarenſis in Commentar. de rebus
Sardois; vbi plura de eadem inſula ſcripſit, ac
nonnulla etiam Vincent. Beluacenſ. in Specul.
natural. lib. 32. cap. 21. & in Specul. Hiſtorial.
lib. 1. cap. 83.

158 CORSICAE. Inſula Corſicæ † à Græcis Cyr
nos appellata Ptolomæo. lib. 3. c. 2. & Diodor.
lib. 6. de qua multa ibidẽ tradidit. Strabo. lib. 5.
Plin. lib. 4. cap. 6. Anſelmus de Imagine Mũdi.
lib. 1. c. 20. Tomo 1. Vinc. Beluacenſ. in Specul.
natural. lib. 32. c. 21. In Mari Liguſtico ſita eſt,
159 modico diſtat interuallo mille † circiter paſ-
ſuũ ab inſula Sardiniæ. vt ſcripſit Nicolaus Leo
nic. variæ hiſtor. lib. 1. c. 1. pluraq; de hac inſu-
la ſcribit Pauſanias lib. 10. Hæc eadem donata
fuit

160 fuit à Carolo Magno † Eccleſiæ Romanæ. vt teſtatur Paul.Æmil. in eius vita.Ioan. Tilius in Chronic. Regum Gallor. in eodem Carolo. & voluit Carol. Sigonius de Regno Italiæ.lib. 3.Eandem etiam inſulam Corſicam eidem Ec-
161 cleſiæ donando confirmauit † Ludouicus Pius Imperator in anno circiter. 817. vt teſtis eſt idem Sigonius. libr. 4.Occupata poſt modum à Sarraceuis Corſica,vnde Corſis fuit data à Leone IV. Summo Pōtifice tunc temporis in Burgo, quæ Ciuitas Leonina dicebatur, habitatio. vt ſcribit Cælius Auguſtinius Hiſtor. Sarracenic. libro ſecundo. Illa à Sarraceno-
162 rum manibus à Genucuſibus † eſt erepta, quos expulleruut Piſani.Eandem poſt modum Bonifacius Octauus ſummus Pontifex per in-
163 ueſtituram conceſſit † Iacobo II. Regi Aragonum, & ſemper poſtmodum cum Aragoniæ Regno ſtetit vnita. Vnde idem Iacobus Rex, & Alphonſus eius filius Apoſtolicæ ſedi exinde, fidei ſacramētum apud acta eiuſdem ſedis
164 Apoſtolicæ deſcripta † præſtiterunt;Quibus Summus Pontifex cenſus portionem, quam pro eiſdem Sardiniæ, & Corſicæ Regnis tenebantur, remiſit. A quibus ius habet Rex Ca-
165 tholicus, vt dictū eſt de Regno † Aragoniæ, ſibiq; ſpectat ad eundem Regem,ob inueſtituram ei factam ab Apoſtolica ſede,tamquā Domina per donationem Caroli Magni, Pipini, Carolomani,Ludouici Pij, & aliorum; Et quāquàm hanc inſulam poſsideant Genuenſes, iure ne, an iniuria non eſt meum: Philippi enim noſtri Regis Catholici gratia omnes foueutur. Vnde non mirum ſi ab eo Genuenſium Reſpublica in poſſeſsione minimè turbarur. Tū quia eſt de omni Chriſtianorum Repūblica optimè merita; Tum etiam quia maxima virorū Principum Genuēſium multitudo in omnibus ſuis Regnis,Dominia magna, & ampliſsima poſsideat, & ob eorū innumeras Diuitias,toti Chriſtiano Orbi ſunt præſto,& in aſperis conflictibus,ac neceſsitatibus, Principes Maximos eorum opibus ſemper adiuuarunt.

MAIORICÆ, & MINORICÆ. Iſtæ inſulæ Baleari des appellatæ, (quæ à Græcis Gym-
166 neſiæ dicuntur) à fundæ iactu:quia rectius, quàm reliqui funda lapides iacerent. vt voluit Diodorus Siculus libro 6. de quibus Virgilius lib. 1.Geotgic.

Stuppea torquentem Balearis verbera Funda.

Sic etiam Beniamitę,atque habitatores Gabaa, cum eſſent pugnaturi,cū alijs Iſraelitis ob ſcęlus patratum in vxorem Leuitæ, inter cæteros
167 † habuerunt eos,qui fundis ad certū iacientes, vt capillum quoque poſſent percutere. vt habetur Iudic.c.20. & ſcribit Ioſeph.antiquit.
168 Iudaicar.lib.5.c.a.Et Dauid funda† vſus aduerſus Philiſtæos, qua Goliā occidit.lib. 1.Regum.c.17. Hebræoſq; funditores optimos appellauit idem Ioſeph.antiquitat.iudaic. lib.4. cap.5. fundæ inuentionem Plin. lib.7. cap. 56. Phœnicibus tribuit. Adeo verò Baleares iactu fundæ periti erāt, vt apud eos pueris cibo ve-
169 ſci non † permitteretur, niſi illo,in loco ſublimi poſito, funda deiecto vterentur: vt poſt Lycophronem, tradidit Lucius Florus lib. 3. cap.8. & habetur apud Liuium Epithom. lib. 60.& ante eos Ariſtoteles de rebus auditu admirabilib.cap.88. quod,licet Ariſtotelem non allegauerit,nouiſsimè probat Hieronym.Mercurialis de Arte Gymnaſtic. lib.2. cap.12. vbi etiam adducit verſus Ouidij.lib.2.Methamorphos dicentis.

Non ſecus ex arſit,quàm cum Balearica plūbum Funda iacit,volat illud, & in candeſcit eundo.

Erat etiam idem vſus Cyneciorum Aethiopū, qui pueros impuberes exercebant ad certum ſignū iacere, ſolis cibū præbentes ijs,qui ſignū
170 † terigiſſent, vt narrat Diodor.Sicul.lib.4.& 6. Duæ autem ſunt hæ inſulæ,quarū prima circuitus eſt circiter quadrigentorum octoginta millia paſſuum. In ea Ciuitas Maiorica, in qua Gymnaſium adeſt. Altera vero inſula,Minorica appellata, tertia parte minoris circuitus, q̄ prima. Hæ inſulæ fertiliſsimæ ſunt, & omnium rerum,quarum hominū vita indiget,abundantiſſimæ; cuniculis refertiſſimæ,ità vt contra illos,quia agros vaſtabant, ab Auguſto militare
171 præſidium petitū† fuerit. vt eſt author Plin. lib.8. ca.55.Hæc Regna,cum alijs paruis adiacētibus inſulis in anno Domini 1113. Raymū-
173 dus Berēgarius† Tertius,Barcinonæ Comes IX. Genuenſium,ac Piſanorū auxilijs adiutus à Mauris, & Sarracenis eripuir; dumq; ipſe à ſuis Barcinonenſibus,à Sarracenis obſeſſis,accerſirctur,Regna eiſdem Genuēſibus, ac Piſanis commendauit,à quorū manibus iterū Mauri illa eripuerunt. Ob id, Piſani iterum rogitu Paſchalis II. Summi Pontificis, vt Mauros ex Balearibus inſulis pellereut,Pontificis deſiderio annuētes,parata claſſe, dum ad Volaterrana vada, ventum præſtolantur,Luceuſes illorū vrbem,defenſoribus vacuā inuadunt. Ipſi Florentinorum auxilio adiuti, Lucenſibus expulſis vrbem tutati ſunt, vt Baptiſta Platina in Paſchali II. eſt author. Ità vt vſque ad annum 1131. quo Raymundus mortuus fuit, inſularum Balearium res inter mortua fuerit.Donec in anno 1229 Iacobus Fortunatus Petri II.Regis Aragonum filius inſtructa acie à Sarracenorum manibus Maioricam recuperauit, vt in-
174 ter † alios teſtatur Regens Mainoldus de titul. Philippi Regis.Ante eū Lucius Marinęus rerum Hiſpanic. lib.10.cap.15. lib.11. cap.27.à quo demum in Regnis eiſdem ſucceſsit Philippus Rex Catholicus, vt dictū eſt in Regno Aragonum. Quamquàm Baptiſta Platina in Gregorio IX. dicat recuperatam Maioricam à poteſtate Maurorum per Regem Ferdinandum Aragoneum; vt cumq; tū res ſe habeat, ſufficit

recto

recto ordine, ac ſucceſſione ad Philippum nũc
175 Regnantem perueniſſe; † quorum meminerunt tam de Maiorica, quàm de Minorica Ioan. Baptiſta Carrafa Hiſtor. Neapolit. lib 5. & Franciſcus Ferrerius in Nocturno. 8. Ioan. Laurentius Anan. in Fabric. Mundi. Tractatu 1. Strabo. lib. 5 Beatus Anſelmus de imagin. mundi. lib. 1. cap 20. tomo 1. Iul. Solin. in Polyhiſt. c. 25. Vincent. Beluacenſ. in Specul. Hiſtorial. lib. 1. cap. 83 & in Specul. natural. lib. 32. cap. 21. Vegetius de re militar. lib. 1. Polydorus Vergil. de Inuentorib. rer. lib 2 cap. 4. Petr. Bellug. in Specul. Princip. rub. 28 §. Per quam num. 15. & rub. 34. §. vltim. num. 1. Leo Afer in Hiſtor. African. lib 2.

MAROCCI. Eſt Regnũ Marocci in Barbaria, ſuper quo, præſertim in Prouincia Duc-
176 cala, Rex † Catholicus ius habet ex ſucceſſione Regum Portugalliæ, dum illam prouinciam totam expugnarunt cum exercitu quingentorum Equitum profligando Marocci Regem pugnantem cũ duodecim millibus equitibus Arabibus, vt teſtatur Leo Afer in Hiſtoria Africæ lib. 2. dum loquitur de oppido Azafi. licet modo reperiatur recuperatum penes eoſdem Reges Barbaros, ſpem tamẽ habemus poſtliminii.

ORANI. Ciuitas Oraniæ, Maxima, ac fre-
177 quẽtiſſima, ab Afris ad Mediterraneum † Mare conſtructa, & in ea Africæ Regione poſita, quæ Regno Murciæ in Hiſpania opponitur, munitiſſima illa, ac fortiſſima eſt. Quo tempore fuit capta, inſignis erat & Aedificiorum, Templorum, Collegiorum, Xenodochiorũ, Balneorum, atq; hoſpitiorum, eleganti forma extructa; Muris vndiq; altiſſimis cincta, Catalanorum, ac Genuenſium mercatorum frequentia prinium copioſa. Reſpublica erat, quæ perpe-
178 tuos cum Telenſinorum Rege † bellorũ conflictus exercebat, illãq; vir conſularis quidam Primarius gubernabat, milites tenebat, & mercatorum ſumptibus alebantur, quibus cum Catalanos, Baleares, aliosq; vexabant, ac Ciuitas Chriſtianorum mancipiorum plena eſſet.
179 Qua in dignitate moti Ferdinandus & † Eliſabeta Hiſpaniæ Reges, vt Chriſtianos liberarent, claſſe ingenti Oraniam aggreſſi, & infeliciter primum Marte pugnatum eſt. Verum aliquibus demum menſibus interlapſis Don Franciſci Ximenes de Ciſneros, Archiepiſcopi To-
180 letani, † & S. R. E. Cardinalis meliori inſtructiori Claſſe dimiſſa, Oraniam occupatam in Anno 1507. Propè Oraniam eſt oppidum Merſalcabir occupatum, quod fuerat ad Mare conditum à Rege Telenſinorum, in quo eſt Portus
181 † latiſſimus, quo, alium reperiri poſſe latiorem, difficile eſt, ab eiſdem Chriſtianis occupatum. Ab iiſdem poſtmodum Regibus, Regnum illud iure legitimo ſuccedendi tranſmiſſum eſt
182 † ad Philippum Regem Catholicum. de quibus ſcribunt Lucius Marin. Rer. Hiſpanic. lib. 21. cap 11. Leo Africanus in Deſcription. Africæ lib. 4. in Orania. in Merſalcabir. & in Muſtuganin. & Ioan. Laurentius Auania, in Fabrica Mundi. Tractat. 3.

ALGEZIRAE. Afris Geſeir, nobis inſulam
183 ſonat, eſt autem latinis dicta Algezira, † ſiue Algira, vel Algezium. inde deſumptum nomen putant, quòd inſulis Maiòricæ, & Minoricæ atque Gemſa adiaceat. Conditores huius vrbis Afros fuiſſe dicunt ex familia Meſgana originem trahentes, quare, & apud antiquos Meſgana fuit appellata. ſpecioſiſſima erat Ciui-
184 tas, muris † elegantiſſimis, atque antiquiſſimis cincta, ædificia ſumptuoſa; & ars quælibet ſuum habet locum. Hoſpitiorum, Templorũ, ac Balneorum mira elegantia. Templũ maximum habet, & ampliſſimum in Maris littore poſitum. In ea parte, quæ Mare reſpicit, deambulatorium habet, ipſius Ciuitatis muro ſuperinſtructum, amœniſſimum quod maris fluctibus alluitur. Hortos habet in ſuburbiis, omnibus fructuum generibus refertiſſimos. Flumen nobile habet Ciuitas à parte Orientali. Planiciem habet in latum ferè triginta, in longum verò quadraginta quinq; milliaria, eſtq; omnis generis fructi-
185 bus feraciſſima. Paruit olim † Telenſinorum
186 Regum Imperio; & poſt Regum † Bugiæ. In anno Domini ciccicc 1340. Alphonſus Vndecimus Rex Caſtellæ, & Legionis hanc vrbem quæſiuit. author eſt Lucius Marinæus Hiſtor. Hiſpanic. lib. 7. cap. 1. Quæ ſucceſſu temporum amiſſa, iterum à Ferdinando Rege, & Eliſabe-
187 ta coniuge recuperata, tributum † quotannis eidem Regi numeratum fuit. Qua Ferdinando mortuo Barbaroſſa Argiræ Regnum occupauit, quo Telenſini occiſo, Carolus Cæſar V. in anno 1541. inſtructiſſima claſſe ſociatus eam
188 recuperaturus † procedebat; quo in loco cum ventis, ac tempeſtatibus, terra, marìq; impediretur pugnarum extremis relatiosa ... nõ idem ... ibi dixi, non modò in Africa eundem Regem, ſupradicta qua ſiue, (ſed) Melhlam, Teabacam, (quæ Bogia dicitur) & Tripolim ...

ANGLIAE. Et ſi Regnum Angliæ ac Brito-
189 nes per Elizabetã Reginam, ſic Domino † volente, adminiſtrentur, ſi Anno tamen Domini noſtri Ieſu Chriſti 1569. Pius V. Pontifex Maximus per ſuam Conſtitutionem incip. Regnans in excelſis. illam Regno, & omnibus Dominiis
190 † priuauit, & ſubditos omnes ab eius nexibus, & iuramentis abſoluit. Poſtmodum in anno 1588. Sixtus V. Pontifex Maximus de eodem Regno, ac Britonũ, inueſtiuit Philippum
191 Regem Catholicum, vt primo quoque tempore illa inuadat, capiat, & occupet, & Regno, illiusq; Dominiis euictis, illa ipſa ab Apoſtolica Sede recognoſcat in Feudum; declarauitq; eandem Elizabetham, Rebellem, Perduellem,

Ee Ha-

Hæreticam,excommunicatam,& Anathematis
fulmine ictam,Regio titulo, ac dignitate indi-
gnam , & priuatam , vt latius meminit Petrus
Lindebergius Rer. Europæ Memorabil. lib. 2.
Quia ipſa ſe caput Eccleſiæ faſſa eſt , ſibiq; iu-
ramentũ quoad ſpititualia, & eccleſiaſtica,ſa-
192 tis†nephandum præſtari paſſa eſt.vt per Ni-
col.Sander.de Schiſmate Anglican.lib.3.Adeo
quòd Claues Eccleſiæ , auſa eſt in Pontificiæ
poteſtatis detrimentum,ſibi vſurpare.Nec du-
biũ eſt,aut in ambiguitatem reuocandum, Pon
tifices Maximos poteſtatem hanc habuiſſe , &
habere priuandi eandem Reginam ſuis Domi-
nijs , per ea , quæ hoc eodem capite diximus,
dũ de Regno Nauarræ loquuti fuimus : & mul-
ta ad propoſitum tradidit Anaſtaſius Germo-
nius. de ſacrorum immunitat. lib. 3. cap. 13.
num.42.cum pluribus ſeq. nouiſsimè Ludoui-
cus Carbonus de legib.lib.3.cap.6.& nos ple-
nius egimus alibi . Ex alio etiam , quoad Re-
gnum Angliæ Pontifices Romani habēr ſuper
193 eo†trãsferendi poteſtatem: nã in anno Do-
mini 1213.Ioannes Rex Angliæ Regnum illud
ab Apoſtolica Romana Sede recognouit, ac il-
lud ei vectigal fecit : non ſolum autem illud,
ſed etiam Hybernicum, vt teſtatur Iacobus
Meyerus Annal.Flandriæ lib.8.dicens.Ioannes
Anglus metu perterritus,ſuiſq; rebus diffiſus,
cum Pandulpho Romani Põtificis Legato , pa-
cem compoſuit , pulſos Epiſcopos in patriam
reuocauit , Angliamque , & Hyberniam Sedi
Apoſtolicæ in æternum fecit vectigales , per
magnum auri pondus in ſingulos annos pen-
dere pollicitus . Hæc Meyerus. de quo Ioanne
Angliæ Rege, hæc ſcribit Flauius Blondus Hi-
ſtor.Decade 2.lib.6.Tunc (inquit) Ioãnes Rex
Anglorum , vires ſuas Regi Francorum impa-
res fore veritus,ad Innocentij Tertij Pontifi-
cis Romani miſericordiam confugit. Namque
Angliã , Hyberniamq; Romanæ Eccleſiæ Feu-
datarias ex fœdere conſtituens , centum auri
Marchas pro vtraq; Inſula quotannis ſoluere
eſt pollicitus . Et Polydorus Vergilius Hiſtor.
lib.15.Non multo poſt(inquit) Ioannes perin-
dè , ac Innocentius Papa mandarat, primum
Diadema capiti ademptum , Pandulpho Papæ
Legato tradidit, nunquàm id, aut ipſe,aut hæ-
redes accepturi,niſi à Põtifice Romano. Tum
Pandulphus, tamquàm Põtificis Vicarius,Dia-
dema illi reſtituit . Sed quoad cenſus ſolutio-
nem , varia tradiderunt Hiſtoriarum ſcripto-
res.Nam hac de re ità ſcripſit Antoninus Flo-
rentinus Hiſtor.parte 3.titul.19. §.5.Anno (in-
quit) 1213. Ioannes Rex Anglorum ſpontè de
conſilio ſuorum Principum obtulit , ac liberè
conceſsit Deo , & Apoſtolis eius ſanctiſsimis
Petro,& Paulo , & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, &
Domino Papæ Innocentio Tertio , totum An-
194 gliæ Regnum,& Hyberniæ pariter†cum om
nibus iuribus , & pertinentijs ſuis ; & fecit,ac
iurauit homagium pro dictis Regnis dicto In-
nocentio Papæ, vt illa de cætero, vt Feudata-
rius ab ipſo Papa , & ſucceſſoribus eius, tene-
ret ; ſtatuitq; , vt pro omni ſeruitio dictarum
Regionum (ſaluo per omnia Donatio Beati
Petri) Romana Eccleſia, annuatim mille mar-
chas perciperet:Septingentas pro Regno An-
195 gliæ , † & trecentas pro Regno Hyberniæ.
Hæc Antoninus . Quod factum fuiſſe in anno
1212. ſcribit Ioan. Bodinus de Republic.lib. 1.
cap. 9. Quinimmo, & antea in anno circiter
1160. Henricus Rex Angliæ hoc idem promi-
ſerat Alexandro Tertio Summo Pontifici ; vt
196 Baptiſta Platina, teſtatur in eius vita,†dum
ait: His autem rebus iureiurando confirmatis,
Regni Anglici titulum , in ſe , atq; in hæredes
ſuos transferri meruit , Pontifice annuente.
Hinc obſeruatum eſt, vt omnes Anglici Reges
à Romano Pontifice Regni iura recognoſcãt.
Hæc Platina . Ex ijs liquido conſtat, quòd cum
Romana Eccleſia in eiſdem Regnis ius habe-
ret , potuit eadem Philippo Regi Catholico
abſque dubio concedere , cum ex prælatis ef-
197 fecta eſſent Feuda Eccleſiæ , † vt nouiſsimè
concludit Sfortia Oddus de reſtit. in inregr.
q.92. articul.9.nu.95.Habebat,& antea Philip-
pus Rex Catholicus ius in eiſdem Regnis , vti
198 Comes Flandriæ trecentarum † Marcharum
annuarum in annos ſingulos ſibi debitarum
ex cenſu promiſſo olim anno D.N Ieſu Chriſti
1066. per Gulielmum Angliæ Regem . vt ſcri-
bit Iacob. Meyerus Hiſtoric. Flandricar.lib.3.
Ex alio etiam comperit ius in Regno Angliæ
Catholico Regi , Quia vltimus legitimus Rex
199 de domo Lancaſtria fuit Henricus † Sextus
Rex Angliæ, qui expulſus, ac occiſus ab Odo-
ardo Duce Eboracenſi,continuauit Tyrannicè
Regni vſurpationem , vſque ad Elizabetham
nunc Regnantem . Deficiente itaque, Henrico
Sexto ; abſq; maſculina prole,ſupererant Phi-
lippa vxor Ioannis I. Regis Portugalliæ,& Ca
therina vxor Henrici I I I. Regis Caſtellæ , ex
quo Odoardus Princeps Vualliæ filius eiuſdẽ
Henrici VI. opera eiuſdem Ducis Eboracenſis
fuerat veneno extinctus : Vnde ſucceſsio ſpe-
ctabat ad illas vti Henrico VI.proximiores,ſic
enim Genealogia ſe habet .

Ioannes,

Ioannes, & Blanca coniuges Lancaſtriæ Duces.

Philippa vxor Ioannis I. Regis Portugalliç.	Henricus IIII. Rex.	Catherina vxor Henrici III. Regis Caſtellæ.
Odoardus.	Henricus V.	Ioannes II. Rex.
Alphonſus.	Henricus VI. Rex.	Elizabetha vxor Ferdinandi Regis Catholici.
Ioannes II.		Ioanna vxor Philippi Auſtrij.
Emmanuel Rex.		Carolus V. Imperator.
Iſabella.		Philippus Rex Catholicus.
Philippus Rex Catholicus.		

Vnde Rex Catholicus potius, vt conſuleret Chriſtianæ Reipublicæ, quàm Dominandi deſiderio accēſus, vt inſulam illam iterum abiecto errore, ad Chriſti fidem reduceret, in Anno 1588. potentiſsimam claſſem inſtruxit, vt Reginã debellaret, fruſtratus tñ fuit ſua opinione: de quo tãtopere gloriatur eadem Elizabeta in illo ſuo edicto facto. in anno Dñi 1591. ſub die 18. Octobris. de quo meminit idem Lindebergius. lib. 2. Sed tñ hæc ſua, aliorumue gratulatio magnifacienda non eſt: ſunt enim hæc omnia poſita in manu Dei, tamquàm facta Regũ. Deus enim Optimus Max. permittit, qñq; impium exaltari, vt ad pęnitentiam illum præſtoletur, vel grauiori pęna illum affligat, & caſu maiori deprimat; aut ad bonorum, ac perfectorum exercitationem. Manebit autem pro illa ſuus dies; vt optimè aduertit Andreas Philopator ad edictum Elazabethæ. ſect. 2. nu. 150. non enim abbreuiata eſt manus Domini. Inducit Philopator exemplum illud Iudicum. c. 10. vbi Iſraelitæ ter à Deo moniti, vt filios Tribus Beniamin inſequerentur. Tamen bis Iſraelitæ fugatis; Tertia tñ vice Beniamitæ afflicti ſunt.

INSVLARVM CANARIÆ. Ab antiquis Latinis ſcriptoribus vocatæ ſunt † Inſulæ Fortunatæ. De his ſcribit Plato in Critia, ſiue Atlantico circa finem. Vocantur etiam Inſulæ Atlanticæ; quia in cõſpectu Atlantis Mauritaniæ montis ſitæ ſunt. de qbus inſulis loqtur etiam Ariſtoteles de reb. audit. Admirabilib. c. 82. & Strabo lib. 3. de illis ait: Nominatimq́; Inſulas quaſdam Fortunatas celebrant, quas in præſentiarum commonſtratas, nouimus nõ longè admodum à Mauritaniæ promontorijs diſiunctas, quæ Gadibus oppoſitæ ſunt. His in lo-
201 cis Beatorum † ſedes eſſe, Elyſiosq́; campos vocari, cecinit Homerus lib. Odyſſeæ 4. dũ ait:

(margin: 200)

ἀλλά σ' ἐς ἠλύσιον πεδίον καὶ πείρατα γαίης
ἀθάνατοι πέμψουσιν, ὅτι ξανθος ῥαδαμαντος
τῇ περ ῥηΐστη βιοτὴ πέλει ἀνθρώποισιν.
οὐ νιφετός, οὔτ' ἄρ χειμὼν πολὺς οὔτε ποτ' ὄμβρος.
ἀλλ' αἰεὶ ζεφύροιο λιγυπνείοντας ἀήτας
Ὠκεανὸς ἀνίησιν ἀναψύχειν ἀνθρώπους.

Qui verſus ità interpretantur latinitate donati:

Te verò Elyſium ad campum, vel ad vltima terræ
Cęleſtes mittent, flauens vbi nunc Rhadamantus.
Victus vbi facilis, nõ Nix, non frigora, & Imbres,
Stridula ſed ſemper Zephyrorum ſibilat Aura,
Quam placidã Oceanus, mittit per amœna vireta.

Hũc imitatus Virgilius lib. 6. Aeneidos inquit:

Deuenere locos lætos, & amœna vireta
Fortunatorum nemorum, ſedeſque Beatas.
Largior hic Campos æther, & lumine veſtit
Purpureo, ſolemque ſuum ſua ſidera norunt.

De ijſdem Tibullus lib. 1.

Hic choreæ, cantusq; vigent, paſſimque vagantes
Dulce ſonant tenui gutture carmen aues.
Fert Caſiam non culta ſeges, totoſq; per agros,
Floret odoratis terra benigna roſis.
Ac iuuenum ſeries, teneris immixta puellis
Ludit, & aſſiduè prælia miſcet amor.

202 Clearchum Solenſẽ † ſcripſiſſe legimus: Beatorũ inſulas fuiſſe iuxta Herculis Briarei colũnas, ad quas in Gades & Tyrius, & Græcus poſtea Hercules, acceſſit: vt eſt author Ariſtoteles in dicto lib. de reb. auditu admirabilib. De his
203 ità ſcribit Plutarchus in Sertorio. At qa † (inquit) ſalũ vehemente Zephiro intumuit, naueſque Sertorij cõplures ob læuitatẽ in littus ſcopulosũ expulit obliquas, ipſe paucis nauibus cũ Mari per tẽpeſtatẽ, & per hoſtes ſummoueretur terra, dies decẽ cũ aduerſis fluctibus, & ſęua luctatus tẽpeſtate, magno labore ſuſtinuit: Vbi cęcidetũt vẽti, delatus in inſulas quaſdam

eſt, diſperſas, ſitientes, vbi commoratus eſt. Ex quibus ſoluens, tranſmiſſoque freto Gaditano, dextrorſum flectens ad eam Hiſpaniæ oram, quæ expoſita Oceano eſt applicat, pauló ſupra oſtia Bætis, qui in Oceanum Atlanticum ſe exonerãs circumiectæ Hiſpaniæ nomen dedit. Hic Nautæ quidam conueniunt eum, modo ex inſulis Atlanticis aducti. Sunt hæ duæ per anguſto diuulſæ freto, & diſtant ab Africa, Duodecies centena millia paſſuum, Fortunatæ appellãtur. Imbres habent moderatos, ſed raros plerunq;, molles ventos, & rorantes. Vnde ſolum bonum eſt, & vber. Non ſementi modo, & Plantis, ſed & ſua ſponte profundit fructus qui copia, & ſuauitate, populũ alere ocioſum, abunde citra laborem, hominumq; fatigationem valeant. Cęlum ambit bas Inſulas temporum moderatione, & viciſſitudinis mediocritate, lęne. Namque ex hac plaga illuc perflant Boreæ, & Subſolani propter tantum interualli, in locum delati vaſtum diſſipantur, & anteq̃ eo perferantur, vim ſuam amittunt. Qui circumfunduntur Marini Cauri, atque Zephiri lentas pluuias ex Pelago, & raras afferentes. Sæpius autem humentibus ſerenitatibus refrigerantes alunt lęniter. Vnde fides vſq; ad barbaros perlata, firma eſt, campos Elyſios eo loco, & Beatorum ſedes, quas decantauit Homerus, eſſe. Hęc Plutarchus. Quamquàm Iulius Solinus in Polyhiſtore. cap. 25. Tres Inſulas Fortunatas nominet, è quibus ſolum vocabulũ dicit, eſſe ſignandum. quem ſequitur Fridericus Scotus in conſil. 26. num. 4. lib. 6. tom. 1. Plinius lib. 6. cap. 32.

204 † Sex Inſulas iſtas enumerat: Primam Ombrion, duas Iunonias, Quartam Caprariam, Quintam Niuariã, & Sextam Canariam. Quem ſequitur Vincẽtius Beluacen. in Specul. Hiſtorial. lib. 1. cap. 79. Noſtro æuo Duodecim ſunt Inſulæ, alijs tamen nominibus appellatæ, quarum aliquæ minimè habitãtur, nomina illarum

205 ſunt, † Canaria, Lanzarote, Forteuentura, Teneriffa, Ferra, Gratioſa, Sancta Clara, Allegrezza, Palma, Gomera, Rocca, & Inſula Luporum: quæ omnes à Canaria, Canarię denominantur, vt Plinius ait, à multitudine Canum ingentis magnitudinis; vel vt alij dicunt à multitudine Cannarum, ex quibus Saccharum conficitur. De his etiam ſcribit Ananias in Fabrica mundi in tractat. 3. Hæ inſulæ tempore Henrici III. Regis Caſtellæ à Militibus Cantabris, & Hiſpalenſibus, qui ibi adnauigarunt, cognitæ fuerunt, quarum vnam Lanzarotem cœperunt, & Regem, eiuſq; vxorem, qui eis Auxilio fuerat, vt alium idem pręrendentem opprimerer, & captos in Hiſpanias aſportarunt. Qua nouitate motus Hẽricus Rex, vt Canarias ob-

206 tineret, † Ioanni Benthacourtio, militi Gallo Feudi nomine conceſſit, naues ei, militesque pro belli vſu aſſignando, qui duas Inſulas Lanzarotem, & Forteuenturam expugnauit, & ad melioris vitæ Chriſtianæ fidem deduxit. Demum in anno 1431. Eugenius IV. Summus Pon

207 tifex, Ioanni Secundo † Henrici Regis filio conceſſit. Quæ poſtea mediante pecunia ad Ferdinandum Perazam peruenerũt, qui in vanũ pro alijs Inſulis laborauit. At ſucceſſu temporis illarum duas Comitatus titulo decoratas, Gomeram, & Ferream, Ferdinandus Catholicus Rex, Elizabethę vir, Didaco Heredię conceſſit, qui pro alijs capiendis viros ſtrenuos Petrum Veram, & Alphonſum Mexicam, deſtinauit, qui tribus annis in ea re peragenda conſumptis, Canariam Inſulam maiorem ſubiece-

208 runt, in qua † vti aliarum Inſularum Metropoli Epiſcopalis dignitas eſt erecta. Aliæque Inſulæ Palma, & Teneriffa ab eodem Rege ſub

209 actæ, & ab ipſo † ad Philippum Regem Catholicum iuſto ſucceſsionis ordine peruenerunt, quo, & Regnum Caſtellæ. De his multa, ac diuerſa ſcripſerunt Anton. Nebriſſenſis Hiſtoriar. Hiſpanicar. Decade 1. lib. 2. cap. 1. & lib. 4. cap. 3. Lucius Marinæus lib. 19. cap. 15. Paulus Moriggius in Hiſtor. Religion. cap. 59. Ioannes Bodinus de Republic. lib. 1. cap. 9. Gaudentius Merula in Sylua variæ lectionis lib. 5. cap. 40.

LVSITANIÆ, ET ALGARBIORVM.

Inter acquiſitiones Regnorum Hiſpaniæ, placuit mihi Portugalliæ, & Algarbiorum Regna

210 inſerere, quamuis fuerit † vltima Regis Catholici, ac nouiſsima acquiſitio. Supra cap. 4. deſcripſimus Arborem Regiæ Genealogiæ ex materno genere Philippi Regis Catholici, qua apparet linea recta ſucceſsionis hæc Regna ad eundem Regem ſpectare. Mortuo Sebaſtiano

211 † Rege Luſitaniæ, infœlici caſu, pugnando cum Mauris cum Rege Feſſæ, ſucceſsit Henricus Cardinalis, ſexagenario maior, cuius tempore introducta eſt cõtrouerſia magna ſucceſsionis, concurrentes fuere Raynutius Farneſius Parmæ, & Placentiæ Dux, filius Mariæ, quæ erat filia Odoardi, filij Emanuelis Regis Luſitaniæ: Catherina Brigantiæ Duciſſa, quæ erat eiuſdem Odoardi filia: Antonius Prior Crati filius naturalis Ludouici, filij eiuſdem Emanuelis: Ac Philippus Rex Catholicus filius Iſabellæ filiæ eiuſdem Emanuelis Regis. Quo in negorio grauiſsimi omniũ prætendentium Iureconſulti conſuluere, & tamen deciſio ceſſit

212 ad fauorem † Regis Catholici. Quieuerunt etiã Raynutius, & Catherina, non autẽ quieuit Antonius. Is enim ptinaciter ſuæ opinioni fidere voluit, ac inniti infimæ Plębis hoibus, nec voluit redire ad cor, & iura ſua modica cognoſcere, & rẽ in Philippi Regis manibus reponere, à quo ob Gẽtilitiã neceſſitudinem potuit ſupremis, & maximis fauoribus affici. Sed Gallis ipſe, Anglisq; aliqbus confiſus, fortunã, ipſiuſq; aleam tẽtare voluit, ob quod in maximum miſeriarum cumulum, vana ſpe ductus, cecidit; Nec Prudẽtia, qua erat ornatus, præuidere valuit,

luit (Regnandi namque cupiditas, ſublimium
etiam virorum intellectus obtenebrare ſolet)
eos,qui ei bella ſuadebant, non amore,vel be-
neuolentia , ſed odio potius , & inuidia mo-
ueri, cum viderent Philippum Regem Catho-
licum , Dei Optimi Maximi beneficio , & ſua-
rum virtutum merito , ad illam Graduum ſub-
limitatem eleuatum , ad quam nullus fortaſſis
vnquàm Regum,aut Imperatorum Chriſtiano-
rum peruenit , illamque ſi non viribus , corde
ſaltem æſtuantem iram in eum hoc pacto euo-
merent.Super iuribus Regi Catholico ſpectan
tibus ſuper iiſdem Regnis plurimi ſcripſere:
inter quos cum eſſem ferè nouus Tyro oſten-
dit mihi ſuas allegationes pro Philippo factas
213 † Franciſcus Aluarez de Ribera I. C. Excel-
lentiſsimus,& Chriſtianis animi dotibus con-
ſpicuus , in hoc Regno in ſupremo Collaterali
Concilio Regens meritiſsimus ; & dum hæc
tranſcribuntur , apud Catholicam Maieſtatem
in Cōcilio ſupremo Italiæ Conſiliarius:in qui-
bus, & iure, & Hiſtoriarum exemplis Philippi
cauſam optimè tutatus eſt.Scripſere,& alij ple
rique . Et poſt adeptam Regnum ſcripſit Mi-
214 chael ab Aguirre† Apologiam contra alios,
qui pro Raynutio,Catherina, & Antonio ſcri-
pſerant,in qua pulchro ordine illorum funda-
menta euacuauit, quam impreſſam ſuis mani-
bus mihi dono dedit.Senator in Cōcilio Nea-
politano poſtmodū à Rege creatus , diē obijt.
Hiſtoriam hanc latinè ſcripſit Ioannes Anto-
nius Viperanus in Commentarijs de obtenta
Portugallia. & plenius, ac frugalius Hierony-
mus Francus Conneſtagius Genuenſis,qui Hi-
ſtoriam Italo Idiomate vno volumine , decem
libris diuiſam, miro, & conſpicuo ordine,non
modo facti , ſed iuris ſeriem prætexendo, op-
timè conſcripſit . Regnum vero Luſitaniæ,ſeu
Portugalliæ,ac Algarbiorum ex eiſdem Caſtel
læ , & Legionis Regibus proceſſiſſe , nulli du-
bium eſt . Quia quoad Luſitaniam notoriū eſt,
215 Alphonſum V I. Ferdinandi † Primi filium,
& Sanctij Maioris Nepotem , Thareſiam filiam
nuptui dediſſe Henrico Comiti Lotharingiæ,
qui ex inde primus Portugalliæ Rex dictus
eſt. Vnde proceſſerunt Reges Portugalliæ, qui
216 ad eundem Philippum† Regnum cum titulo
tranſmiſerunt.vt ſcripſerunt Rodericus Tole-
tanus lib.6. cap.21.& lib.7.cap.5.& Alphonſus
de Carthagena Epiſcopus Burgenſis in Ana-
cephaleoſi. cap.75. Quoad Algarbium,vulgo
dictum Algerbe,vero ſimiliter proceſſit ab eiſ-
dem Regibus ; vt ab Alphonſo X. fuit ſub Co-
miratus titulo datum Alphonſo III. Portugal-
liæ Regi , ex qbus genitus fuit Dionyſius Rex
Portugalliæ , qui ſe primus Algarbij Regem
nominauit. Alphonſus de Carthagena.cap.84.
Lucius Marine. lib.7. cap. 2. & Michael Ritius
de Regibus Hiſpaniæ.lib.3. in Alphonſo Deci-
mo. Choppin. de Doman. Franciæ. titul.1. ſub
nu.9. dixi in Cōmentarijs Genealogia Regum
Luſitaniæ in Philip.2.

INSVLARVM INDIARVM, TERRAE
FIRMAE, NOVI ORBIS, AC MARIS
OCEANI. Eorundem Regnorum,& acqui-
ſitionis Hiſtoriæ,permulta volumina à diuerſis
Latinis,ac Hiſpanis ſcriptoribus exarata ſunt,
quorum ſubſtantiam, breui verborum compen
217 dio referam . Nouus † orbis appellatus eſt,
tam loca Peninſularia,& Inſulæ paſſim quæſitæ
diuerſis temporibus quàm etiam Terra firma.
Et quemadmodū India illa Aſiæ maxima prius
cognita,Orientem claudit,ſic iſta Occidētem.
Terra firma ad Septentrionem vergit , Hiſpa-
nia noua , & Terra Florida appellatur . PerutI
vero Regnum dicitur terra ad Occidētem ver
218 gens.Inſulæ† verò hæc ſunt, Hiſpaniola.Cu-
ba,Iamaica.Guanahana,Hayta, quæ ſancti Do-
minici Inſula dicitur , Deſiderata , Crux,Mati-
nina , Monteferrata , Sancta Maria Rotunda,
S.Martinus, S.Maria antiqua, S.Cruce , Buche-
ma,S.Thomas.Paria, Guanaxia, Iguerra, Vera,
Zorobara. Aurea Vnionū, Zebutha,Hicaragna,
Guattimala,Chiuera,Tolmanna,Agama,Cana-
da, Arcadia,Agugna,Ocelaga, Orbellāda,Gra-
nozza,S.Petrus,Maida, Orlanda,Briona, Flori-
ta,Bermuda, Maugna, Guanina, Zugarea.Mal-
hada,Iucaran, Cartagena, Cubagna, Cumana,
Taraquil, Quahutemallan,Quiuiria,Arma,Po-
paian , Caramanta , Quimbara , Quita , Puna,
Guanca camba,Caicos.Zabana,Iunienta,Maia-
guana,Sauana,Curates, Bonica, Maiogora,Ba-
bocca,Maniga, Bahama,Bada,Guadalupe,An-
tica, Amona,Mangalatea,Clauigna,Simbrero,
S.Chriſtoforus,S.Vicētius,Goa, Aliæq; prope-
modum infinitæ , quæ conſtituūt Nouum Or-
bem , in quibus ſunt Regna Meſſici , Peruti,ac
Inſulæ Moluchæ; vt diximus ſupra cap.42. Ab
anno enim Domini Noſtri Ieſu Chriſti 1492.
Ex liberalitate Regum Ferdinandi,& Elizabe-
thæ coniugum , medio Chriſtophori Columbi
219 eſſe factam primam illarum Inſularum † in-
uentionem,quem ob id Oceani Maris Admira
tum creauerunt , notum eſt. Et quamquàm In-
uidia,quæ ſemper magnorum factorum Comes
eſt , nonnulli quæſierint apud eoſdem Reges,
varijs illum calumnijs cumulare, incorruptum
tamen eorundem Regum iudicium, non per-
miſit , vt tanti viri facinora præclariſsima , In-
uidia, aut liuore , aut ingrati officij reddítio-
ne deturparentur . Eo tamen , non ſine Rei-
publicæ Chriſtianæ maxima iactura, ac omniū
rectè conſiderantium dolore , vitæ ſublato,alij
non defuere , qui virtutis ſuæ æmulatores,eo-
dem itinere progreſſi, tutiori tamen aura affe-
cti,quaſi illius veſtigia imitantes,vlterius pro-
ſequuti ſunt:inter cæteros grauis memoriæ Fer
220 dinandus† Corteſius,qui in Regno Meſſica-
no,Mutezuma Potētiſsimo Imperatore deleto
à Carolo V.Cæſare Gubernationem ſupremam

obtinuit, Marchionatus Vallis Nuaxacac titu-
lo, ac per nouam Hiſpaniã rei militaris ſupre-
mus præfectus, creatus eſt: qui Inuidiæ etiam
virus euitare nequiuit, quod ei minimè no-
cuit, & ipſe parum poſtmodum in fatis con-
ceſsit. Huic Ferdinandus alter Magaglianus
221 inuicti vir†animi, ac non minoris virtutis, &
prudẽtiæ ſucceſsit. Hic enim fretum antea nec
auditum, nec cognitum, adinuenit, quod po-
ſtca ſortitum eſt eius nomen, vt fretum Maga-
glianum dicatur, & in ipſo ab Occidente in
Orientem trãſgredi faciliter poſſe docuit. Hic
magnam Inſulam Zebutham reperit, & cum il-
lorum Rege ſœdus iniuit, & dum cum princi-
pe inſulæ Mauthanæ bellum gereret pro Chri-
ſti Domini noſtri fide, ſagitta percuſſus, inte-
rijt, & migrauit ad cœlũ. Blaſcus Nunius vnio-
222 nũ†inſulas Hiſpaniç Imperio adiecit. Maie-
ſtatis autem reus ſactus, ob affectati illius Im-
perij libidinem, atq; ſuſpitionem, capitis pœ-
nam ſuſtinuit. Huic Didacus Almagrus, & Fran
223 ciſcus Pizzarrus†ſuccedentes, Magnũ Peruti
Regnum quæſierunt, & demum ſibi ipſis ſuper
dominandi p̃cedentia cõtendentes, Almagrus
Pizzarri opera laqueo ſtrangulatus, Pizzarrus
paucis poſt annis, domi ab Almagri conſçde-
ratis occiſus eſt. Ad Philippum itaq; Catholi-
cum Regem peruenere à Ferdinando, Ioanna
filia, Carolo Imperatore Philippi patre. Ijſq́ue
Regibus conceſsio facta fuit ab Alexandro
224 †Sexto Summo Romano Pontifice ſub data
4. Nonas Maias, anni 1493. vt horum omnium
meminere ex noſtris Alphonſus Aluarez in
Specul. Roman. Pontific. cap. 31. Franciſc. Var-
gas in lib. de Epiſcop. Inn. dict. Alanus Copus
Dialog. 6. cap. 9. Anaſtaſ. Gernius de ſacror.
immunit. lib. 3. cap. 13. nu. 30. 31. & omnes Hi-
ſtorici præſertim Ioan. Laurent. Anania in Fa-
bric. Mundi. tractat. 4. Lucius Marinæus in Hiſt.
Hiſpanic. lib. 19. cap. 16. Franciſc. Lopez. in Hi-
ſtor. Indiar. Ioan. de Barros in Commentar.
earundem. latiſsimè Petrus de Cieca in Hiſtor.
Magni Regni Peruti. Ioan. Bodin. de Repub.
lib. 1. cap. 9. Ioan. Nicol. Dolionus in Compen-
dio Hiſtor. lib. 4. Thom. Bozius de ſtatu Italiæ.
lib. 4. cap. 1. Ioan. Petr. Maphæus in Hiſtor. In-
dic. lib 1. & 8. & pluries. Gaudentius Merula in
Sylua variæ lectio. lib. 5. per totum. Petrus Meſ-
ſia in Sylua ſua parte 4. cap. 1.

Lucius tamen Mariuçus in dicto lib. 19. cap.
16. ſupra allegato, dicit in quadam dicti Noui
orbis inſula, fuiſſe Auguſti Cæſaris Numiſma
repertum, quo dicit fuiſſe gloriam nouis his
nauigantibus ereptam, quòd earundem inſu-
larum nauigatio Romanorum tunc dominan-
tium tempore fuerit cognita. Quod certè mi-
225 randũ mihi videtur, nec dici à tãto viro†de-
buiſſe fatendum eſt. Quo iure enim hanc ſabu-
lam, atque impoſtutam ſibi perſuaderi fecit,
anili potius fœminæ dignam; non modo non
Hiſtorico, vt ipſe profitetur, ſed ne obtuſioris
ingenij viro credendã? Si enim oĩum mũdi gen
tium libri videantur, non Caldæorum, non He-
bræorum, Aegyptiorum, Græcorum, nec qua-
rumuis aliarum nationũm hiſtoriæ ità gene-
rales, ac ſingulariler, & diſtinctè conſcriptæ
reperientur, quæ non tranſgrediantur ſolum,
ſed ne æquari, aut comparari Romanorum Hi-
ſtorijs valeant: quorum non modo bellorũ ge-
ſta aduerſus exteras gentes, diuerſos Reges
per totum orbem, ſed omnes penè Annales,
quinimmo Faſti dies, ac Diariæ res, memoriæ
mandatæ fuerint. Quid enim illud eſt, quod
eius Conſiculus ſcribit Diodorus antiquitat.
lib. 4. Verum (inquit) de Regionibus, quæ arctũ
ſpectant, deque Britannicis rebus non refere-
tur à nobis, cum C. Cæſaris, qui Romanum vſ-
que Britanniam Imperium protulit; eaſq́; oras
incognitas antea, notas effecit, geſta comple-
ctemur. Et iterum idem Diodorus lib. 6. de in-
ſulis referens. Quarum (ait) maxima eſt Britan-
nia, priſcis temporibus, nullius aduenæ Impe-
rium experta: neq; enim Dionyſium, neq; Her-
culem, neq; Heroa, aut Ducem quempiam, ac-
226 cepimus eos bello tentaſſe: nunc† C. Cæſar,
q̃ propter geſtas res, Deus eſt appellatus, prius
omnium Britannis ſubactis, certum eos dare
tributum coegit. Hæc Diodorus. Si igitur ſcri-
ptor iſte Hiſtoriarum Maximus, Britanniã per
ueniſſe C. Cæſarem, pro miraculo habuit, hacte
nusq́; ibidem neminem ante ſuiſſe commemo-
ret: Quid eſt, quod effutit ad nouas has inſu-
las Auguſtum Cæſarem perueniſſe? Cur nulli
mundi hominum Hiſtorico, aut ſcriptori cui-
piam id innotuit? Cum autem omnium geſta
Reipublicæ Romanæ, ſuorumq́; Principum ex
tot Illuſtrium ſcriptorum voluminibus appa-
reant, in vanum hanc ſibi impoſturam perſua-
deri permiſit, vt hac ſabella, & mendacio ſuas
Hiſtorias ſçdaret. Nóne potuit miles, aut alius
quiſpiam ex Hiſpania, Italia, vel aliunde plura
Auguſti Cæſaris, aut aliorum Principum Nu-
miſmata deferre, illaq́; vt reperirentur diſſe-
minare? Aut non ne potuit illa habens ſuaq́ue
euolués circumſtantibus dicere, Hoc ego Nu-
miſma in hac inſula reperi? Sed hæc omnia, cũ
à vero ſint aliena, neminem ſanè mentis hoc
credo nõ habiturum in ſabulis. Vnde de hiſce
Noui orbis Regnis rectè Alanus Copus, & ip-
ſe Anglus Dialogo. 6. cap. 9. Quæ (inquit) an-
tea ne extitiſſe quidem, vllis vnquàm libris eſt
traditum, vlla fama, & auditione acceptum.

Quò verò ad Oceani Maris Dominium, ad
Catholicum Regem pertinere nulli dubiũ eſt.
Quemadmodum enim Fabulatores, Neptunũ,
227 quòd primus† Mare nauigaſſet, maris Impe-
ratorem appellatum aſſerunt, vt ſcribit Diodo
rus Sicul. lib. 6. dicens; De ijs verò alijs ex Sa-
turno, & Rhea natis, Neptunus, ſecundum opi-
nionem Cretenſium primus nauigãdi arte in-
uenta,

1

uenta, claſſem inſtituit, eiusq; præfectus eſt à
Saturno factus; quapropter traditum eſt poſte-
ris, Neptunum imperaſſe Mari, ſacraq; ei à na-
uigantibus facta. Et hinc apud Virgilium lib. 1.
Aeneidos, Neptunus inducitur, qui ſe iactat
contra Aeolum:

Non illi imperium Pelagi, ſæuumque tridentem,
Sed mihi ſortè datum.

Sic Maris Regem eundem appellat Silius Ita-
licus. lib. 17.

Talibus alloquitur Regem Maris.

Vnde illum aquarum parentem appellat He-
ſiodus dicens.

Aut Deus, ipſarumq; parens Neptunus aquarũ.

Eodem modo, cum primam Oceani Occiden-
talis Maris nauigationẽ, Ferdinandus Rex Ca-
tholicus, inſtituerit, palam eſt eiuſdẽ maris Im-
perium illi, eiuſque ſucceſſoribus deberi, quod
etiam legitimo centum annorum ſpatio poſſe-
228 dere † Regis noſtri. arg. l. ſi quiſquam. ff. de
Diuerſ. & tẽp. præſcript. Hinc ſi maris propriũ
229 ius ad aliquem pertineat, vti† poſsidẽris in-
terdictum ei competit, ſi prohibeatur ius ſuũ
exercere. vt inquit Paulus in l. Sanè ſi maris. ff.
de Iniur. Iis accedit priuilegium cõceſsionis,
eiſdem Regibus factum à Sũmo Pontifice, qui
concedendi maris poteſtatem habet, vt ſtatim
dicam, & ideo Maris Oceani, & inſularum Do-
minus eſt, & illi leges ſtatuit Rex Catholicus,
vt dicit Alphonſus Aluarez in Specul. Roman.
Pontific. c. 31. col. 2. & Petrus Nauarrus de re-
ſtitur. ablator. lib. 4. c. 2. num. 85. par. 2.

Sed omiſſa fabulatione ad veritatis Typum
230 accedens, ratio, cur Pontifici licitũ † eſt Ma-
re Oceanũ concedere, illa mihi probabilior vi-
detur. Nam ſecundus Pater Gẽtium Noa ex in-
ueſtitura à Deo ſibi facta, Maris Dominium, ac
poſſeſsionem accepit, dum ſibi Nauem, (quam
ſcriptura ſacra Arcam nominat, quia foris ar-
ceat, vt inquit Varro de lingua latina. lib. 4.)
conſtitui fecit, eaq; facta ſibi dixit, Ingredere
tu, & omnis domus tua in Arcam: quã ingreſ-
ſam. Dominus de foris clauſit, & cum Naui cor
poralem poſſeſsionẽ cepit. vt habetur Geneſ.
cap. 6. & 7. Beroſus lib. 1. & 2. Ioſeph. Antiquit.
Iudaic. lib. 1. cap. 3. Arca, autem ſiue Nauis, cũ
231 ſit † Eccleſiæ figura, vt probarunt Origenes
Adamantius in Geneſ. c. 6. homil. 2. Auguſtinus
contra Fauſtum lib. 12. cap. 14. Rupertus com-
mentar. in Geneſ. lib. 4. cap. 71. & Noe ſit Chri-
ſti figura: ſicut enim per vnũ Noe ſeruatus eſt
orbis, ſic per Chriſtum ſeruantur oẽs: Et quem-
admodum Noe per lignum conſeruauit reli-
quias humani generis, ità Chriſtus per lignum
Crucis, & ſuam paſſionem, humanum genus à
morte redemit. vt poſt antiquiores nouiſſimè
cenſuit Benedictus Pererius in Geneſ. libr. 10.
diſputation. 12. nu. 85. in fi. par. 2. Idemq; Chri-
ſtus fundauit Eccleſiam ſupra firmam Petram,
quæ erat Chriſtus ipſe. Nam, & ipſe Maris erat
Dominus, vnde cum pedibus naturalem Maris
poſſeſſionem præmeret, admirantes ij, qui vi-
232 debant, dixerunt Matth. ca. 8. Quis eſt † hic,
cui venti, & Mare obediunt? de quo Marcus
Antonius Sabellicus in Genethliaco inquit:

Terga inſueta potens Glauci ſua planta cucurrit
Nereos.

Quid? quòd etiam ſuis ſanctis Chriſtus Ponti-
ficibus hoc ius tranſmiſit, cum omnem ſuã po-
teſtatem Petro contulerit: vt amplè probaui in
Apologia aduerſus ſententiam Pilari, Aquilæ
repertam, & alibi. Tãtum igitur abeſt, vt penes
Eccleſiam, ac illius Summum Pontificẽ non re-
manſerit eiuſdem concèdendi Maris Iuris au-
233 thoritas. Hinc † Venetiarũ Sereniſsimæ Rei-
publicæ, eiusq; nomine, Sebaſtiano Zanæ Duci
XL. conceſſa fuit per Annulũ Veneti Maris poſ-
ſeſsio ab Alexandro III. Pontifice Maximo. vt
ſcripſerunt M. Ant. Sabellic Hiſtoriar. Decade.
1. lib. 7. Gabriel Simeonius de origin. Veneto-
rum. lib. 2. & Ioan. Nicolaus Dolionus in Com-
pend. Hiſtor. par. 3. ſic dicitur Mare Venetum,
Liguſticum, Creticum, Siculum, Tuſcum, alijſq;
nominibus: Illius enim, cuius ſunt vicina loca
234 Mediterranea, cenſetur † pars Maris. l. Ven-
ditor. ff. commun. præd. gloſſ. in c. Vbi periculũ.
de elect. in 6. vbi Dominic. de Sanct. Gemin. in
§. Porro. Dec. in c. licet cauſam. ext. de probat.
& latiſsimè Bartholom. Veronenſ. de ſeruitur.
vrban. præd. cap. 26. vbi meminit de Mare Ve-
netorum, & Genuenſium. & Ang. Mattheacius
de via vniuerſ. iuris. lib 1. c. 36. vbi meminit de
eiſdem, & latè de Dominio, ac poſſeſsione Ma
ris noui orbis, & inſularũ Indiarũ Regibus no-
ſtris Hiſpanis, & Luſitanis facta. Alios nunc ti-
tulos proſequamur, & ſi Regi Catholico ſuffi-
ciebat titulus, Terræ firmæ, ac Maris Oceani
Dominum, ac Regem dici; cum potiatur hoc in
mundo illis, ea fœlicitate, qua nemo quiſpiam.
Nam Deus à principio Cœlum, & terram crea-
uit, in quibus cõtinebatur, & aqua, vt patet Ge
neſ. c. 1. & optimè concludit amicus noſter Ber
nardinus Teleſius de rerum natura. lib. 1. c. 11.
& 12. Vnde ſatis eſt in hac vita Regem Catho-
licum Terram poſsidere, ac Maria: poſsidebit,
& conſequetur Cælum ſuis virtutibus, operi-
buſq; quæſitum, cum Deus Optimus Maximus
dignabitur illum vocare ad fruendos ſuarum
actionum fructus.

ANTIOCHIAE PRINCEPS. Quoad Prin-
cipatus dignitatem nihil hic dicam, ſed in cõ-
mentarijs de feudis dignitatum. Quantum au-
235 tem attinet † ad Dominium Antiochiæ, ſpe-
ctare ad Regem Catholicum vti Regem Nea-
poli, & Siciliæ, difficultatem non habet, cuius
Principatum, Regnumq; poſſedit Boemundus
Northmannus Roberti Guiſcardi Ducis filius,
& ſui ſucceſſores, vt ſcribit Marc. Ant. Sabel-
licus Hiſtor. Decad. 1. lib. 5. & Cælius Auguſti-
nius Hiſtor. Sarracenicæ. lib 3. ac Vuolphgan-
gus

gus Drechslerus in Chron. Sarracen. Eſt autem
236 Antiochia† pulchra Syriæ Ciuitas ad Oron-
tem fluuium poſita, cuius meminit Strabo. lib.
15. Plin. lib. 5. cap. 21. & lib. 21. cap. 5. Et ſi Iaco-
bus Vuimphelingus Rer. Germanicar. cap. 29.
dicat poſt Boemundum fuiſſe Antiochiæ Prin-
cipem Raymundum, Auſtrię Ducis filium Boe-
mundi Generum.

ARCHIDVX AVSTRIÆ. Pannonia ſupe-
237 rior fuit prius appellata Auſtria; † quæ ex
Oriente terminatur Hũgaria, quæ dicitur Pan-
nonia inferior; Ex occidente Bauaria; à Meri-
die Stiria, & eius montibus, atq; Illiridis; à Se-
ptentrione verò parte Danubij, ſiue Iſtri, Nori-
cum verſus, & montem Cætium, quem Germa-
ni Calemberg dicunt. Longitudo eius ſex die-
rum, latitudo vero trium. Terra nobilis, irrigua
aquis, vt quam ſecat Danubius, alijq́ue amnes
feracem faciunt. Vitibus conſita, lignis copio-
ſa, agro fertili, piſcibus abundans, vino exube-
rans, ità vt Bohæmis, Morauis, Sleſijs, & Baua-
ris in præbendo vino ſatisfaciat, & opes inde
maximas colligat. Ciuitatem habet Viennam,
Auſtriacorum Principũ ſedem memorabilem.
Hi à principio Marchiones Auſtriæ appellati
fuere, vſq; ad tempora Hẽrici Marchionis, qui
à Friderico I. in Anno 1156. ex Marchione,
Dux creatus extitit. Et demum ſucceſſu tempo
ris, cum Ducatus Dominium ad Rodulphum I.
Habſpurgẽſem Comitem, & Imperatorem per-
ueniſſet, Auſtriamq́; Alberto filio donaſſet, cũ
Imperiali authoritate fulgeret, Ducatum Au-
ſtriæ, Archiducatum nominauit. Licet feciſſe
hoc Fridericum Maximiliani patrem, aliqui
238 exiſtiment, Rodulphum verò† fuiſſe commu
niter traditum eſt, ipſumq́; primum hanc Ar-
chiducatus dignitatem reperiſſe: quod, & Mar
tinus Cromerus ſcripſit in Hiſtoria Polon. lib.
9. in fi. à quibus cum. (vt ſupra c. 4. docuimus,)
recta linea paterni generis deſcendat Philip-
239 pus Rex † Catholicus, ea dignitatis præro-
gatiua ad deſcendentes omnes progreſſa eſt.
De his agunt Ptolom. lib. 2. cap. 15. Aeneas Syl-
uius. Germanographus lib. 3. Meſſias in Fride-
rico I. Io. Candidus in Hiſtor. Aquileiæ. lib. 5.
Carol. Sigon. de Regno Italiæ. lib. 12. Huic ſu-
periori Pãnoniæ, ſiue Auſtriæ, acceſſerunt, Sty-
ria, Carinthia, Carnia, Goritia, Croatia, Cilia,
Tyrolis, quæ poſsidẽtur per Sereniſſimos Au-
ſtriacos, Duces, & præſertim per Inuictiſſimum
Principem Rodulphum II. Auſtrium Impera-
240 torem. Quoad iuſtitiæ moderationem, † duo
ibidem ſunt Conſilia, ſiue Parlamenta, vnum
Viennæ, ſub quo Auſtria, Carinthia, Styria, Car-
nia, Cilia, Goritia, & Hiſtria. Alterum Aeno-
ponti, ſiue in Iſpruch, ſub quo Sueuicæ ditio-
nes, Veldkirchium, Sungoia, Alſatia, Briſgoia,
& Tyrolis. Et vti Archidux præcedere debet
241 Duces omnes, quemadmodum† Archiepiſco
pus præcedit Epiſcopos, vti Epiſcoporũ Prin-
ceps. c. Cleros 21. Diſtinct. & voluit Barthol. de
Caſſęn. in Catalog. Gloriæ mũdi. parte 5. Cõſid.
44. Archiduces Auſtriæ, Epiſcopatus Curiẽſis,
apud Rhetos, ſiue Griſones, Pincernæ dicũtur,
ſicut Domini de Marmoribus Mareſcialli, &
Comites Amaſij Dapiferi, vt annotauit Ger-
manographus lib. 3. vbi egit de Epiſcopatu Cu
rienſi. Sed Archiduces nominari Regum Ro-
242 manorum filios† primogenitos, voluit Fran-
ciſc. Marc. in Deciſ. Delphina. 163. vol. 1. Et hoc
modo competere poſſe Philippo Regi, vti Ca-
roli Cæſaris filio. Sed video apud Auſtriacos,
omnes Imperatoris filios Archiduces nomi-
243 nari; Regi etiam noſtro ſpectare vti † Bur-
gundiæ Duci, vt placuit etiam eidem Franci-
ſco Marco, vbi ſupra. Ideo Auſtriacum Ducem
Regali poteſtate inſignitum, retulit Frideric.
Scotus in conſil. 28. nu. 167. lib. 6. tom. 1.

DVX BVRGVNDIÆ. Sub Germanorum
204 † gentibus Burgundiam conſtituit Plin. lib.
4. c. 14. vt qui ab Vuandalis deſcendant, quia
cum ſub Honorio I. Hunnos, Francos, & Go-
thos eſſent imitati, in Galliam irruerunt, & in
loco, in quo conſederunt, Burgos quoſdam fa-
cientes, Burgundia locus appellatus eſt, & ipſi
245 demũ † Burgundiones appellati, vt dicit Lu-
cas de Penna in l. Cum qui curiæ. C. de Fund.
rei priuat. lib. 11. quos nonnulli volunt Druſi,
ac Tiberij temporibus in magnam gẽtem coa-
luiſſe, ac poſtmodum Valentinianum Impera-
torem illis vſum fuiſſe ad Rheni ripas, & eorũ
gẽtis octoginta millia habuiſſe auxiliares, qui-
bus in Gallijs Saxones, inuictam animi, & cor-
poris ferocia Germanorum gentem viciſſe, &
illos in Gallijs cõſediſſe, & paulo poſt eos Chri
ſtianam fidem recepiſſe. vt eſt teſtis Eutropius
rer. Romanar. lib. 12. quem ſequitur nouiſſimè
Carolus Sigonius de Imperio Occidental. lib.
7. Hiq́; appellati poſt modum Hædui, Veſon-
tij, Lingones, Cabilonenſes, & Matiſconenſes,
qui in anno circiter Domini Noſtri Ieſu Chri-
246 ſti 415. Chriſtianam † fidem ſint adepti. vt
teſtatur Albertus Crantius in Vuandalia. lib. 1.
cap. 5. lib. 2. c. 6. & 7. & in Saxonia lib. 12. c 14.
Paul. Æmil. in Clodion. 2. Germanographus li-
bro 2. & à principio Burgundiæ Regnum fuiſ-
ſe vltra Rhenum, & citra Rhenum Valentiam,
Delphinatum, & Sabaudos. Burgundia igitur
247 Regnum prius erat, habuitq́; ſuos † Reges,
Gundiocum, Gundebaldum, Gondegiſillum,
Childepertum, Gothomarum, Sigiſmundum,
Gundematum, Trophiniũ, Gunthramũ, Gunth-
ramum alterum, Ioannem, Stephanum, Diocũ,
Sigiſmundum II. Sigiſmundum III. Sigiſmun-
dum IV. & Rodulphos. de quibus ſcribit Al-
bertus Crantius in Vuandalia. lib. 2. c. 6. vſq; ad
cap. 11. Carol. Sigonius de Imper. Occidental.
lib. 13. & de Gunderico, & Hilperico Burgun-
dionum Regibus, agit idẽ Sigonius vbi ſupra.
lib. 14. & de alijs. lib. 15. Vndè optime Burgun-

dos

248 dos Duces † Regia Poſſere dignitate ſcri-
pſit Rodericus Scotus in conſ. 28. nu. 167. lib. 6.
Tom. 1. Burgundionum Regum ſemini multũ
debet Gallia, quia per Clotildim Galliæ Regi-
nam filiam Chilperici Burgundionum Regis,
249 vxorem Clodouæus Galliæ Rex† Chriſtianã
fidem adeptus eſt: vt teſtatur Paulus Aemilius
in Clodonæo 1. Sigon. de Imperio occidenta-
li. lib. 5. & Io. Tilius in Chronicon Galliæ anni
490. ſub Clodouæo. & nouiſſimè Gulielmus Pa
radinus de antiquo ſtatu Burgundiæ. cap. 12.
Poſtmodum, ſiue inuidia id fuerit, ſiue Gallo-
rum aliquorum tunc Regum aſtu, ſiue plurium
filiorũ diuiſione, Regni diuiſio ſubſequuta fue
250 rit, Burgundiaq́; † in Ducatum, & Comitatũ
redacta, cauſas ponit Bernardus Saccus Hiſtor.
Ticinenſ. lib. 7. cap. 19. & fin. Tandem in anno
Domini Noſtri Ieſu Chriſti circiter 1025. Ro-
dulphus Rex Burgundiæ, Romę exiſtens, teſta-
mento Regni hæredem ſcripſit Hẽricum Con-
251 radi II. Imperatoris filium, eius † nepotem.
vt teſtatur Germanographus. lib. 2. Petrus Meſ-
ſias in vita Conradi II. Carolus Signnius de
Regno Italiæ. lib. 8. vel eidem Conrado Cæſari
Regnum ceſſiſſe. vt dicit Gulielmus Paradiuus
in dicto. cap. 12. vbi dicit: Idcirco Regem Ger-
manis potius fauiſſe, quàm Frãcis, ex quo vxor
Francica veneficijs, ne liberos gigneret, ema-
ſculauerat. Is autem Conradus Cæſar Burgun-
252 dionibus annis † quindecim præfuit, vt inqt
idem Paradinus cap. 6. in fine. & alij Hiſtorici
ſupra allegati. Hæc aptari poſſunt, quæ iam di-
ximus ad illum Rodulphum, qui poſt Carolum
Simplicem, in anno Domini 927. Rex Galliæ
fuit, quia ille per duodecim annos Regnũ te-
nuit, vt teſtatur Robertus Guaghinus, & Paul.
Aemilius. Hinc videmus quòd hoc Rodulpho
mortuo, Rodulphus alter, Burgundiæ Rex pro
Gallici Regni acquiſitione pugnauit cum Lu-
douico trãſmarino, Caroli Simplicis filio. Poſt
mortem enim Rodulphi I. filij eiuſdem Caroli
Simplicis, & Galliæ Regnum obtinuit, illudq́;
ſpatio decem, duodecimuè annorum circiter,
quibus vixit, & Caroli Simplicis refutatione, &
procerum conſenſu poſſedit. vt ſunt authores
P. Aemilius, & Ioan. Tilius ac Michael Ritius
de Regib. Galliæ, lib. 1. in fin. Et hinc nonnulli
Burgũdiæ Domini in Gallici Regni ſucceſſio-
ne prætenderũt, iure ne, an iniuria, non eſt ſpe-
culationis noſtræ. Nos autem de Burgundiæ
Dominio agimus, quod à principio liberi iu-
ris fuit, & Burgundiæ Domini cum Gallorum
Regibus, armis contendiſſe, fœdera, paces, ac
matrimonia inſimul contraxiſſe, pluſquàm no-
tum eſt. Vnde cum Burgundi Reges, præſertim
ipſe Rodulphus, Burgundiam Conrado Cæſa-
ri, vel Hẽrico filio conceſſerit, non eſt cur Gal-
liæ Reges in ea iuris habeant. Et quatenus di-
cunt, in anno 1001. Henricum Burgundiæ Re-
gem, nullis relictis liberis decedẽtem, Rober-
to Galliæ Regi, Burgundiam reliquiſſe, vt te-
ſtantur Aemilius, & Tilius. & iſtud fuiſſe anno
quinto illius Roberti. Non tamen hoc concor-
dat veritati, & temporum Hiſtoriæ, alijſq́; ſcri-
ptoribus; præſertim, qui dicunt in anno 1032.
dum aſſerunt, eo tempore Rodulphum reli-
quiſſe hæredem Henricum Conradi filium, vel
eundem Cõradum, & eum, (vt ait Petrus Meſ-
ſias, & alij) Henricus lamentaretur, quòd Ro-
bertus Rex Galliæ indebitè ſibi Regnum oc-
cupauerat, quo iure pręſupponunt Regnum il-
li datum, aut legatum ab Henrico, ſi ille diſ-
ſentiebat? Querelabatur autem de Regni oc-
cupatione Burgundici. in anno 1025. Et ſic vi-
uente Roberto, qui mortuus eſt in anno 1031.
Niſi dicere vellent Henricum hunc fuiſſe Con-
radi filium, qui deceſſiſſet ſine filijs, atque hoc
relictum feciſſe: & hoc itidem veritati minimè
reſpondet, quia Henricus filios reliquit, nam
hic Henricus III. huius nominis erat, qui mo-
riens, Hẽricum alterum filium & tres fęminas,
reliquit. Vnde aut impreſſorum vitio, vel ma-
lignitate aliqua id ſcriptum extitiſſe, Hẽricum
mortuũ fuiſſe abſque filijs. Sed dicere debuiſ-
ſe, Henricum hæredem Regni Burgundici reli
ctũ, mortuo ſine liberis Rodulpho. Nec etiam
obſtat, quod aſſerunt in montibus Pyreneis
Carolum Magnum Imperatorem occidiſſe in
bello Samſonem Burgundiorum Regem, ſeu
Regulum, (vt illi Galli ſcriptores illũ aſſerunt)
Tum quia non concludit, nec conſtat, quòd &
ſi Samſon victus fuiſſet, idcirco Regnum Bur-
gundicum Carolus cępiſſet, cum potuiſſent ex
eo hæredes ſuperuixiſſe. Tum etiam, quia vix
credibile eſt, Burgundiæ, (vt illi appellant) Re-
gulum Carolo Magno voluiſſe bellum inferre,
aut illi contraire, inimicum, aut odioſum eſſe
voluiſſe, quem ſciret, non ſolum Galliæ domi-
nari, ſed Romanorum Imperatorem eſſe, & nõ
Chriſtiano tunc à modo orbi, ſed etiam Chri-
ſtiani nominis hoſtibus, admodum formidabi-
lem, & ſe apertiſſimo bonorum, ac vitæ pericu
lo exponere. Tum maximè ſi hæc vera eſſent,
iam conſtat, poſt Caroli Magni tempora, plu-
res ſuos, ac proprios Reges habuiſſe Burgun-
diam, & quàm plurimos, & Maximos habuiſſe
Galliam, qui haud permiſiſſent in Gallicæ co-
ronæ detrimentum, vnum Burgũdiæ (vt dicũt)
Regulum, ipſum Burgundiæ Regnum occupa-
re. Vel fortè dicant ob victoriam tunc obten-
tam à Carolo Magno, vti Imperatore, ad Impe-
rialem Cameram ea iura tranſmiſſa. Illud cer-
to certius eſt, Cõradum Cæſarem Burgundio-
253 num Regnum † obtinuiſſe, & poſſediſſe, &
Odonem Campaniæ Comitem reluctantem, ac
occupare illud tentantem, viciſſe, & Conrado
ſe tradidiſſe, & ab illo veniã obtinuiſſe. Agen-
te poſtmodum in Italia Conrado, idem Odo,
ſiue Otho, promiſſorum, fidei, & gratiæ imme-
mor, in Lothatingiam ingreditur, eum tamen

Gothello

Gothello Dux vicit, victiq́ue caput, Cæſari in
Italiam gratulationis ergò, miſit. vt eſt author
Æmilius lib.3.in Henrico I. Sed tamen ſucceſ-
254 ſionis lege, ac iure † ad Philippum Regem
Catholicum Burgũdiæ Ducatum ſpectare, cla-
riſſimum eſt. Nam Ioanni Duci ſucceſſit Philip-
pus Pius appellatus; Philippo autem Carolus
Bellicoſus; Carolo autem ſucceſſit Maria filia,
Maximiliano Archiduci Auſtriæ, & poſt mo-
dum Imperarori nupta; Maximiliano,& Mariȩ
ſucceſſit Philippus alter; & Philippo Carolus
V. Cæſar;& Carolo Philippus Rex Catholicus.
vt horum omnium ſunt teſtes Albertus Cran-
tius in Vuandalia.lib.2. cap.14. lib.13. cap.11.
Paul. Æmil. Hiſtor. Galli. lib. 10. in Ludoui-
co Vndecimo, & Philipp. Argenton. de Hiſtor.
Ludou. 11.& Burgund. lib.4. cap. 13. Marcus
Guarius Hiſtor. lib.primo in princip. Michael
Ririus de Regibus Galliæ. lib. tertio. Martin.
Cromer. Hiſtor. Polonicæ.lib.28.Michael Bru-
tus Hiſtor. Florent. lib. 6. Dolionus in Com-
pend Hiſtor.lib.4.omnia iam dicta plenius cor
roborantur, ex ceſſione facta per Franciſcum I.
255 Gallorum † Regem Carolo V.Imperatori in
anno 1515. & alia facta in anno 1529. ex qui-
bus omnis Burgundia ei debetur, omiſſa diſpo
ſitione prætenſæ legis Salicæ, (de qua dicam
infra cap. 57.) quæ lex quoad ſucceſſionem
Burgundiæ locum non habet; quæ iuris Fran-
cici diſpoſitione minimè regitur, cum Gallicæ
256 coronæ non ſit. Liberam enim † illam fuiſſe
contendit Paradinus de antiquo ſtatu Burgun
diæ. cap. 8. & quamquàm Burgundia pluries
apud Gallos Reges fuerit vnita, iura tamẽ Re-
gni vniti conſeruantur, vt ſcribit D. Regens de
Ponte in conſil.51.volum. 1. & nos diximus in
conſil.70.Centuria. 1. Et licet Gulielmus Para-
dinus in eodem libro de antiquo ſtatu Burgun
diæ.cap.10.contendat. Burgundiam lege Sali-
ca, uti Regnum Galliæ, iudicari, ac ita quan-
doq; diffinitum fuiſſe, & plures alij Doctores
Galli idem cenſuerint; Tamen cõtrariũ uerius
eſt ex prænarratis. ſic enim iudicatum fuit de
257 ſtatu Delphinali, iure ſuo † proprio, & non
Salico illum regi. vt voluit Bartol. in l.Si con-
uenerit.§.Si nuda.ff.de pignorat.actio. ſequun
tur Doctores Gallici Coſmas Guimier.in Prag-
matic.Sanctio.in proœm.in verb Delphinatum.
& Franciſc.Marc.in Deciſ.Delphin.1024.nu.1.
vol.1. & in deciſ.360. nu.6. vol.2.Sed quid re-
ſpondere vnquam verè poterunt, quòd idem
Paradinus in dicto cap.10. aſſeruit Burgundiæ
Regnum prima vice trãſlatum in Clodouæum
Galliæ Regem, per Clothildem Reginam, Bur-
gundi filiam, & tamen ſi Burgundiæ Regnum
Salica lege regeretur, iam ſeruatum extitiſſet:
cum illud factum ius ſalicum, aſſerant Phara-
mundi Regis tempore,& ſic lõgo antea inter-
uallo. Idem vltimo loco ſeruatum fuit in eo-
dem ſtatu Burgundico: nam dum Roberto Du-
ce mortuo, peruenit Burgundia ad Ioannem
258 Galliæ Regem, fuit medio † Ioannæ matris
eiuſdem Ioãnis Regis Galliæ, quæ fuerat Ami-
ta Philippi Ducis Burgundi, à qua natus erat
Ioannes, vt ſcribit Paul. Æmil.in Ioanne. Idcir-
co ſeruare debẽt idem ius in Auſtriacis, quod
ſibi ipſis cum alijs ſeruarunt. Memoria etiam
tenere debent, grauem armis contentionem
exortam inter Ludouicum Vndecimum Gal-
liæ Regem, qui partem Ducatus Burgundiæ,
nullo iure occupauerat; & Maximilianum Cæ-
ſarem, qui cum haberet penes Gãdenſes filios
paruulos ex Maria coniuge, Philippum ſcili-
cet,& Margaritam, ipſis Gandenſibus violẽter
cogentibus factum eſt, vt eidem Carolo Del-
phino Octauo, deſponſaretur Margarita; Bur-
gundia inter alia dominia ſibi Dotalitij iuris
occaſione conceſſa, & Delphino Margarita
tranſmiſſa. vt ſunt teſtes Paulus Aemil. in Lu-
douico Vndecimo, & in Carolo VIII. Alber-
tus Crantius in Vuand.lib.2.cap.15.& 16. Phi-
lipp. Cominius vbi ſupra. lib. 6. cap. 7. & 9.
cap.130.Michael Ririus de Regib.Galliæ.lib.3.
Martin. Cromer.Hiſtor Polonic.lib.28.& Ioan.
Tilius in Chronic. ſub. Lud.XI. & Carol. VIII.
Diſſolutis itaq; inter Carolum, & Margaritam
ſponſalibus, quo iure dotes retinebuntur? Bur-
gundiam ſic, haud Chriſtianis artibus ex nu-
ptijs puellæ Margaritæ Sereniſſimæ. Britãniam
259 Armoricam ex arreptione † Annæ in matri-
monium cõtra publicæ honeſtatis impedimen
ta, Galli Reges atripuerunt; cũ Ludouicus XII.
duriori,& turpiori medio eandem Annam du-
xit, vt poſt Crantium, docet Germanographus
lib.2.Ijs conuenit illud Cornelij Taciti Anna-
liũ lib. 1. Qui ſcribit Segeſtem priuarũ odium
auxiſſe in Arminium generum. quòd eius filiá,
alij promiſſam, pactamq́; rapuiſſet: Ex ijs enim
capitales oriri inimicitias inquit Summus Pon
tifex in c.Accedens il 2. ex.Vt lit.nõ conteſtat.
Sed ceſſarent hæ difficultates, ſi dum detine-
260 batur † Frãciſcus Rex Galliæ, conſilium Mer-
curij Gattinaræ ſequuti eſſent, de quo Guic-
ciardin. Hiſtor.lib. 16.

DVX MEDIOLANI. Sermocinatione lon-
ga opus non eſt, ad concludendum, quòd Me-
diolanenſe Imperium ad Catholicum Regem
261 Philippum † pertineat. Occupato enim Me-
diolani Dominio à Ludouico XII. Galliæ Re-
ge in anno 1499.cum ab illo expulſiſſet Ludo-
uicum Mariam Sfortiam Vicecomitẽ, Morum
appellatum, tunc Ducem, illumq́; ſequẽti an-
no, captum, & captiuum ductum in Galliam,
tamdiù aſſeruauit in carcerem, donec in anno
1508.in fatis conceſsit.vt latiſsimè ſcribit Pau-
lus Iouius in eius vita. Creatus poſtmodum
Dux Maximilianus Sfortia eius filius in anno
1512. Expulſus ſimiliter ab eiſdem Gallis in
anno 1515. ibidemq́; ſeruatus moritur in an-
no 1534. Ijs poſtmodũ currẽtibus, à Carolo V.

Cæſare crearetur Dux Franciſcus Maria II.
Sfortia in anno 1522. Quo creato, reſtituitur
eius Dominio in anno 1530. & demum mori-
tur in anno 1535. Cui ſuccedit idem Carolus
261 Quintus Imperator, & ab ipſo † Philippus
filius.

Ducatus autem Mediolanenſis conceſſio ab
Imperij authoritate dependet. Curtius ſenior
in conſil. 73. nu. 28. ſequitur Lancellot. Gallia.
263 in conſ. 24. nu. 10. † cum pateat Ioannem Ga-
leatium Vicecomitem Ducatum habuiſſe ab
Vuenceslao Imperatore in anno 1395. & Lu-
douicus illum obtinuit à Maximiliano Cæſare
in anno 1494. nec id factũ ab Imperatore abſq;
ratione, quia hæredes Ioannis Galeatij primo
loco inueſtiti ab Vuenceslao Imperatore, mi-
nimè inueſtituras, ac illarum renouationes ab
Imperatoribus, qui pro tempore fuerunt obti-
nuiſſent: vt inter alios ſcribit Ioannes Franci-
ſcus Guicciardinus Hiſtoriar. lib. 1. Qui licet
dicat, famam inſurrexiſſe, quòd ſuus prædeceſ-
ſor fuiſſet veneno extinctus, tamen nulla datur
rei huius certitudo: quinimmo aſſeruarum ca-
dauer duobus diebus inſepultum, ab illa impu
tatione Ludouicus remanſit immunis, vt teſta-
tur Dolionus in Compendio Hiſtor. lib. 4. De
iure autem, hæredes Ioannis Galeatij ab Impe
ratore inueſtiti, tenebantur renouationem in-
264 ueſtituræ intra annum, & diem † petere, ac iu
ramentum præſtare, alias Feudo priuari potue
runt. cap. 1. verſ. Et è conuerſo. Quæ ſit prima
cauſ. benefic. amitt. cap. 1. §. Prætèrea ſi quis. de
prohibit. Feud. alien. per Frideric. c. 1. in prin.
de Capitul. Conrad. Andr. de Iſern. in dicto §.
Prætèrea. nu. 27. Dyn. Mugellanus in tract. præ-
ſcript. titul. 21. in fin. vbi loquitur de vno anno.
265 Miles vero † habet annum, & menſem vt in
c. 1. quo temp. miles vbi gloſ. hoc annotauit li-
cet dici poſsit, etiam in milite ſeruari annum,
& diem, ex authoritate dicti. §. Præterea. facti
per Fridericum, quæ eſt vltima diſpoſitio, &
tamquàm vltima obſeruanda. Sed annum, &
265 diem requiri alias priuatur Feudo, † voluit
etiam Iacob. de Ardizon. in Summa. cap. 41. &
debet. Petr. de Bella pertica in tract. Feudorũ
titul. 13. num. 1. & per totum. Iacobin. de ſanct.
Georg. in inueſtitur. Feudal. §. Et cum pacto.
nu. 41. & in §. Qui quidem. nu. 45. 46. Franciſc.
Duaren. de Feud. cap. 14. nu. 3. Franciſc. Curt.
parte 4. cauſa 23 Guliel. Hanneton. iuris Feu-
dor. lib 3. cap. 4. Claudius de Seiſell. in Specul.
Feud. tit. qui Feud. dar. poſs. fol. mihi 252. verſ.
Et illud intelligo. & fol. 255. verſ. Prædicta ta-
men intelligo. habetur in obſeruar. feudal. 36.
Iul. Clar. in §. Feud. quæſt. 49. latiſsimè Frãciſc.
Sonsbecbius in Commentarijs feudor. par. 11.
nu 5. cum pluribus ſeq. Gulielm. Pern. in conſil.
Feudal. 24. num. 4. Marin. Freccia de ſubfeud.
lib. 3. differenc. 29. 30. Franciſc. Hotoman. in di-
ſputat. Feudiſtic. cap. 17. verſus finem. Bald. an-
te eos. in conſil. 301. num. 6. vol. 1. latè Io. Vin-
cent. Annius in rep. Rubr. de vaſſall. decrepit.
ætat. num. 21. cum pluribus ſeq. Quod recipit
plures declarationes, quæ apud præfatos repe
riri poſſunt.

Renouatio verò inueſtituræ fit, quia dicitur
per eam portari Domino reuerentia, & reco-
gnoſcatur in Dominum, ac ſuperiorem, alias
267 dicatur cadere † in commiſſum. Andr. Iſern.
Bald. Aluarot. & alij in dicto c. 1. Quæ ſit prima
cauſ. benefic. amitt. Guido Papæ in Deciſ. Gra-
tianop. 164. Cardinal. Zabarell. in cõſil. 74. Hie-
ronym. Grat. in conſil. 9. num. 62. vol. 1. Ratio-
nem iſtam non probauit Iul. Clar. in loco ſupra
allegato. Sed dicit idcirco renouationem in-
ueſtituræ requiri, ac ipſius iuramenti præſta-
tionem, quia iuramentum patris non ligabat
filium, & hæredem, & proinde requiri ipſam re
nouationem. Quæ ratio vtiq; tanto viro indi-
gna fuit, cum iuramentum, & ſi ſucceſſorem
268 non † obſeruantem, non faciat periurum: vt
habetur in auct. de iuram. à moriente præſtit.
cum ſimil. Tamen iſtud intelligitur, quoad rea-
tum periurij, & in foro animæ: & ità intelligi-
tur dictum Innocent. in c. Veritatis. de iureiur.
vbi inquit: Iuramentum, quoad periurium eſſe
269 perſonale, quo verò ad obſeruationem † con
tractus, & promiſſionis ſecus. Ita Bald. in l. fin.
nu. 16. C. de pact. & alia plura adducens voluit
Anton. Corſet. de virib. iuram. priuileg. 21. Ego
verò cenſeo id iuramentum, ac renouationem
hæredis requiri, ob maius robur fidei, atq; ob-
ſeruantiæ, vt Imperator, vel Princeps ob noua-
280 tionem iuramentorum † reddatur ſecurior
de vaſſallorum, ac feudatariorum promiſsis, ac
fide. Hinc illud Ioan. Tritthemij in anno 1356.
cap. 33. Carolus (inquit) Quartus Imperator ex
Italia reuerſus in Ciuitate Metenſi cõuentum
habuit ſolemnem Principum, vbi omnes ferè
totius Regni Principes concurrentes, Regalia
ſua de manu Imperatoris de more ſuſciperẽt.
Alteram cauſam ego deſignarem, quod cum Feu-
di conceſsio, beneficij quædam collatio ſit, vt
ex diffinitione feudi ab omnibus eſt traditum,
271 † eaq; in inuitum non conferantur. l. Inuito.
cum concord. ff. de regul. iur. Et eſtò, quòd be-
272 neficia Principum abſenti cõferantur, & † in-
uito. vt in toto tit. C. ſi liberal. imperial. ab in-
uito tamen minimè acquiritur: vt plura addu-
cẽs cenſuit Petrus Faber de regul. iur. antiqui.
c. 69. & idcirco illius perſona requiritur; Cum
præſertim beneficia Feudalia perſonæ alicui
273 data, illiusq; intuitu, † Beneficiarij morte ex
tinguantur arg. l. 1. C. de priuileg. dot. l. Priuile-
gia. ff. de regul. iuris, vnde neceſſe eſt, ſucceſſo-
ris perſonam exigi, alias Feudum Domino ape
ritur. Cum ijs nunc aliud agens pertranſeo, plu-
ra ſuo loco dicturus. Inſuper Philipus Rex Ca-
274 tholicus venit ad ſucceſsionem † Status Me-
diolanenſis ex diſpoſitione teſtamentaria Phi-
lippi

tiſſimas, aeris clementiam, & ſalubritatem, incolas ſermone blandos, moribus manſuetos, comes, ciuiles, ac bellicoſos, cum res bellica inſtat. Brabantini Domini Comites Louanij,
285 & Brabantiæ † p ius dicebantur, poſtmodum autem Duces: primusque illorum Henricus Tertius, & alij ſucceſſores, vt Germanographus. libro ſecundo. eſt author. Sed ex Eulogijs ſepulchrorum Caroli Martelli, & Pipini eius filij, apparet antea etiam Duces vocatos. Sic etiam in anno 1106. quo erat Gothifredus Barbatus Dux, & ſic per plures Duces proſequutum eſt nomen Ducum, quorum ſeriem omitto. In anno tandem 1430. fuit Philippus Secundus Pius dictus, à quo natus eſt Carolus bellicoſus, & à Carolo Maria, & ab ea Philippus Maximiliani filius, à quibus Carolus Quintus Cæſar, & ab eo Philippus
286 Rex † Catholicus nunc Dux, qui manum Ducatus porriget Philippo iuniori Regi futuro, eiuſque ſucceſſoribus. Quorum meminit Philippus Cominius de Geſtis Ludonic. Vndecimi. cap. 80. fol. 150. Martin. Cromer. in Hiſtor. Polon. lib. 28. Ioannes Setuilius de coniurat. Gheldriæ. Petrus Comeyus Hiſpanus in Comment. Flandr. Gulielm. Zenocar. de Repub. Caroli. lib. 3.

LOTHARINGIÆ. Ab aliquibus Lotharingia, Auſtraſia prius dicebatur,
287 † Lotharingia dicta poſtea à Lothario Ludouici Pij, Imperatoris filio, cui obuenerat in portionem ex diuiſione inter fratres facta, vt dicit Paulus Aemilius in Carolo Caluo. & Carolus Sigonius de Regno Italiæ. lib. quinto. Ad Regem autem Catholicum, ſpectaniſſe, &
288 ſpectare † Principatum hunc, exploratiſſimum eſt. Nec enim dubium eſt, Philippum Audacem, Ioannis Secundi Galliæ Regis filium, fuiſſe Lotharingiæ Ducem. Huic Philippo ſucceſſerunt Ioannes Dux Burgundiæ, & Antonins Dux Brabantiæ. Ex Antonio nati ſunt Ioannes, & Philippus, qui ſine liberis obierunt, vnde illis ſucceſſit Philippus alter, Ioannis Ducis Burgundiæ filius, Pius nominatus, & Philippo Carolus bellicoſus, & Carolo Maria, & inde alij vſque ad Philippum Regem Catholicum, vt paulò ante diximus ſupra de Ducatu Brabantiæ: & de Ducatu Lotharingiæ, ſpectare ad Philippum eundem, conſtat ex Genealogia poſita per Germanographum lib. ſecundo. Nec enim Renatus Ludouici Andegauenſis filius ſuccedere poterat Ioanni, & Philippo filijs Antonij Ducis Brabantiæ, ſed quemadmodum Philippus Ioannis Ducis Burgundiæ filius, & Caroli Bellicoſi pater, ſucceſſit ijs, vti proximior in Brabantiæ Ducatu, eodem modo ſuccedere debebat, in Ducatu Lotharingo, poſt habito Renato, vti remotiori in gradu: Et licet fuiſſent in gradu æquales morienti, tamen vti maſculus, data paritate Dux erat præferendus Carolus Philippi Pij Ducis filius. Yolanti Renati filiæ fœminæ. In Regnis namque, & Principatibus. mulicre, ac maſculo in pari gradu exiſtentibus, ſemper
289 † maſculus præferri debet. Bal. in l. In multis ff. de ſtatu homin. Guid. Pap. in deciſ. Gratianop. 16. latè Michael ab Aguirre de ſucceſ. Regni Portugall. p. 2. nu. 129. Aut ſaltem ſi æquali gradu erant Philippus, & Renatus, mortuis Ioanne, & Philippo Antonij filijs, debebant æqualiter Ducatum diuidere. Et quamquam Regna, & Ducatus diuidi regulariter nequeat.
290 † arg. c. Imperialem § Præterea de prohibit. feud. alien. per Frideric. & in cap. 1. §. Omnes. Si de feudo defunct. cōr. ſit int. dom. & agnat. vaſſall. Tamen ſi Lotharingiæ Ducatus ponatur eſſe in Gallia, ibidem conſuetudine rece-
291 ptum eſt, Feuda † diuiſibilia eſſe, titulo dignitatis apud vnum indiuiſib'le remanente. Ioan. Raynan. in Compræhenſor. Feudal. in c. Imperialem. in quinta diuiſione. Guid. Pap. in Deciſ. Gratianop. 477. ſub num. 1. voluit Nicol. Boer. in conſuetud. Bituricenſ. in tit. Des coſtumes des Fiefz. §. 2. in Addit. incip. Ad de Barth. Socin. & in titul. des coſtumes concernans les teſtaments. §. 2. colum. 3. Ioan. Sanxon in conſuetud. Turon. Tit. des ſucceſſions. des Fiefz. Articul. 14. Ioan. Lecerier. de primogenit. libro 2. quæſt. 2. Petr. Rebuff. in Declar. feud. diuiſ. 12. num. 27. & latius vltra omnes Anton. Capic. in inueſtitur Feud. §. Feudorum diuiſio. per totum. Si verò Ducatus eſſet in Germania, dicendum ſimiliter ſecundum annotationes præfatorum Doctorum. Cum maximè pateretur commodam diuiſionem, vt ſimile factum eſſe in Gallia nonnullis exemplis demonſtrare poſſem, & etiam in eadem Lotharingia, quæ pluries fuit diuiſa ab eo modo, quo prius erat. Eſt autem Ducatus Lotharingiæ
292 beneficium Romanorum † Imperatorum, vt ſcribunt Germanographus lib. 2. alijq; complu-
293 res. Iura autem † eadē habet Rex Catholicus in hoc Ducatu, quæ habet in Brabantino.

LEMBVRGI. Vſque ad annum Domini 1172. Comitatus titulo dicebatur Lemburgum. Ab Henricis Imperatoribus demum ad Ducatus dignitatem euectum. Stetit propemodum pluribus annis Ducatus iſte ſub Gheldriæ Comitibus. Sed in anno 1293. ſub-
294 ditus fuit Ducibus † Brabantiæ, vt eſt author Germanographus lib. 2. Hinc ſiue reſpiciamus ad Brabantiæ Duces, de quibus ſupra diximus; ſiue Gheldriæ, de quibus dicemus; ſiue ad Duces Burgundiæ, de quibus ſimiliter diximus; ad eundem Philippum Regem
295 † Catholicum, eſt legitimo iure deuolutus. de his plura Germanographus vbi ſupra. & libro tertio. Martin. Cromer. in Hiſtor. Polon.

lib. 28. Philipp. Cominius de Geſtis Ludouici Vndecimi capitulo 80. folio 150. Gulielmus Paradinus de Antiquo Statu Burgund. cap. 1. fol. 5.

LVCEMBVRGI. Ad Catholicũ Regem
296 Philippum Ducatus iſte peruenit,ex† legitimo Ducum Burgundiæ iure ſuccedendi, vt ſuperius dictum fuit,& voluit idem Philipp. Cominius. vbi ſupra in d.cap.80.fol. 150.& Cromerus dicto lib.28. Et quamuis Caſimirus Poloniæ Rex ex perſona Elizabethæ vxoris, & Gulielmus Dux Saxoniæ ex perſona Annæ, ſimiliter vxoris filiarum Elizabethæ filiæ Sigiſmundi Cæſaris, qui fuerat frater Vuenceslai Cæſaris, prætendiſſent quædam ſuccedendi iura in hoc Ducatu; ab vtroq; tamen magna da-
297 ta pecuniæ ſumma redemit† Phillippus Pius Dux Burgundiæ, à quo Auſtriaci noſtri eorum iura habuerunt, poſſident,poſteriſq; Deo Auſpice, tranſmittent. Iſta Ducatus dignitas eo memorabilior debet eſſe Regi noſtro Catho-
298 lico, vt quæ prima fuerit illa data, † inuicti animi, & corporis Principi Carolo Cæſari à Philippo patre in ſacro Baptiſmatis lauacro, vt memoriæ prodidit Germanographus lib. 2. Gulielm.Zenocar.de Repub. Caroli. lib. 1. Attridet ijs, quòd Antonius, qui fuerat Burgundiæ,ac Brabantiæ Dux, in vxorem primam habuerat Ioannam filiam, & hæredem Valerani Comitis Lucemburgi, quã defuncta, Elizabetham, Comitis Goriciæ filiam eiuſdem Vuenceslai Cæſaris,ſanguine iunctam in vxorem ſecundam duxit, conceſſo, vel doris, vel, vt alij volunt, pignoris iure, eodem Ducatu Lucem-
299 burgenſi,quem†poſt modum pleno iure ſua pecunia redemit Carolus Bellicoſus Dux. vt nouiſſimè ſcribit Renatus Choppinus de Doman. Franciæ. libro 3. titul 6. num.48 Gulielmus Paradinus de antiquo Statu Burgundiæ, cap. 1. fol. 5. Gulielmus Zenocar. de Republ. Caroli. lib.3.

GELDRIÆ. Inter Rhenum, ac Moſam flumina Geldria ſita eſt; ab Oriente Ducatum Cliuenſem, ab Occidente Brabantiam, à Meridie Ducatum Iuliacum, Gulch Germanorum lingua vulgo appellatum,à Septentrione vero Friſiam, & Mare Germanicum habet. In ea oppida viginti octo muris circumdata, aperta vero tria, Villæ, ſiue Pagi trecenti reperiuntur; Antiquiori tempore præfectos habuit, Secundo Comites, Duces Tertio. Præfecti durauerunt ab anno 910. vſque ad annum
300 1079. Quo Otho Comes. de Naſſau † ab Henrico Tertio Imperatore fuit primus Comes creatus, quem multi ſunt proſequuti vſque ad Reinoldum Secundum, qui à Ludouico Bauaro Imperatore in anno 1339. fuit primus Dux.
301 † creatus, à quo ſemper Duces perſeuerarunt. plurimis itaque familiarum, ac Ducum mutationibus omittendo,venit ad manus Ducum Iuliacenſium; cumque eſſet Dux Arnoldus ab Egmond, ab Adolpho filio captus, in carcerem truditur, qui tranſactis menſibus nonnullis, eſt poſtmodum libertati traditus. Filio itaque in patris contumacia perſeuerante, atque illius gratiam minimè procurante, Arnoldus Carolo Burgundiæ Duci Geldriæ
302 † Ducatum vendidit,accedente deſuper Friderici Imperatoris authoritate, à quo etiam Arnoldo in vltimis conſtituto, idem Carolus fuit hæres inſtitutus, qui eundem Adolphum in cuſtodia tamdiu habuit, vſque quo à Gandauenſibus mortuo Carolo, fuit ſuæ libertati traditus Ipſe autem cum in Tornacenſi bello proceſsiſſet, ibidem moritur.quo mortuo Maximilianus Mariæ Caroli eiuſdem, Ducis Burgundiæ filiæ vir, Geldriam per multos annos poſſedit. Demum Carolus Adolphi filius, Ducatum recuperauit. Sed in anno 1538 Gulielmus Secundus Dux Cliuenſis, Iuliacenſis, & Bergenſis à Geldrenſibus de facto Dux creatur. Qui demum in anno 1542. fecit coniurationem cum iiſdem Geldrenſibus, & cum Franciſco Valeſio Rege Galliæ, & Antuerpiam in Brabantia, magnaducta militum manu capere, & oppugnare contendit,cum multa antea eiuſdem Ducatus oppida ex improuiſo cœpiſſet, & ex eodem tempore factum extitit, vt Ducatum Lucemburgenſem Rex Gallus infeſtaret, tamen ambo eorum ſpe fruſtrati fuere. Dux enim à Flandria, Brabantinis. & Antuerpienſibus ciuibus,magna animi, & corporis alacritate repulſus eſt. Et ſequen-
303 ti anno, maximo belli apparatu,Dux,† Geldrenſi, Iuliacenſi, Cliuenſi,& Bergenſi Ducatu priuatus extitit, & à Carolo Quinto Cæſare oppreſſus bello. Cumque ſe poſtmodum
304 in Imperatoris Clementiam, † & benignitatem confidiſſet, & eius ſe præſentiæ exhibuiſſet, pietate motus, excepta Geldria, alijs Dominijs cum certis ſtatutis conditionibus, Donatus extitit, data ei vxore filia Ferdinandi, tunc Regis, & poſtmodum Romanorum Imperatoris,de quibus plenè ſcripſerunt, Germanographus. lib.3. Philipp.Cominius de Geſtis Ludouici Vndecimi cap. 100. folio 182. Ioan. Seruilius de coniuratione Geldrenſ. in fin. Petrus Cornerus Hiſpanus in Commentar. Flandriæ. Gulielmus Zenocar. de Republ. Caroli. lib. 3. Vnde cum Ducatus emptus pecunia eſſet à Carolo Burgundiæ Duce, tantum abeſt, vt à Maria eius filia Maximiliano nupta ad alios ſucceſſores, vt dictum eſt, vſque ad
305 Philippum nunc † Regnantem is Ducatus peruenerit.

ATHENARVM. Rem breuibus explicabo, ne longa ſermocinatione factum veritatis inuoluam, Ciuitas Athenarum Græciæ nobiliſſima,

306 biliſſima, quæ† aliquandiù Reſpublica fuit,
in Achaia ſita eſt, diſciplinarum, ſcientiarumq́;
omnium altrix celeberrima, quam miris effert
laudibus Cicero de Orator. lib. 1. Cumq́ue
notiſsima Ciuitas ſit, & de illa nonnulla dixe-
rim ad Plutarchum in præceptis Connubiali-
bus. cap. 2. nunc cætera ſilenrio inuoluam.
Quo verò iure Philippus Rex Catholicus A-
307 thenarum Dux† dicatur, non multopere in-
ſudandum eſt. Clarum enim eſt, quod Frideri-
cus Primus cognomento Aenobarbus, dum eſ-
ſet Hieroſolymorum expeditioni accinctus,
fractaq́; fide ab Iſaacio Angelo Comneno Con
ſtantinopolitano Imperatore, qui promiſerat
ſuo exercitui, tranſeunti ad partes Paleſtinæ,
nõ modo in aliquo minimè aduerſari, ſed præ-
ſto fore, ac tranſitum ſecurum præbere, illiq́;
prodeſſe: & non ſolum promiſſa non impleuit,
ſed ſuo Græcorum exercitu contracto, Frideri-
ci exercitum inſultauit, quem cũ delere, aut
ſaltem opprimere credidiſſet, ab illo grauiter
oppreſſus fuit, ità vt illum graui pecuniarum
quantitate, damna omnia reficere coegerit, &
ni præmatura illi mors obuiam fuiſſet, multò
maiora, peioraq́; perpeſſus eſſet. Hinc Henri-
308 cus filius, illi ſuccedẽs, ob Conſtantiam† Ro-
gerij Siciliæ Regis Neptẽ, & Regni hæredem,
non ſolum Athenarum, ſed Achaiæ, ac totius
Conſtantinopolitani Imperij ſe titulo decora-
rauit, illumq́; ad poſteros Siciliæ Reges tranſ-
miſit. Teſtem habeo ſcriptorem, & ipſum Græ-
cum Nicetam Coniatam Annal. Conſtantino-
politan. in Iſaacio Comneno. lib. 2. Idq́; etiam
patet quia in poteſtate Rogerij Siciliæ Regis
309 fuerat, ſuo Marte† Conſtantinopolim vrbem
capere, vt eſt author idem Niceta in Emanuele
Comneno. lib. 2. in fin. Tum, & multò plus, quia
Balduinus VIII. Securis dictus, Flandriæ, &
Hannoniæ Comes in anno Domini 1204. factus
310 fuit Imperator† Conſtantinopolitanus, &
Achaiæ Princeps, per quẽ vltimo loco ſucceſ-
ſio peruenit ad Margaritam Malleanam III.
quæ nupſit Philippo Audaci Burgundiæ Duci,
à quibus ortus eſt Ioannes: à Ioãne Philippus
Pius II, à Philippo Carolus bellicoſus; à Caro-
lo Maria, nupta Maximiliano Auſtrio, ab eis
Philippus: à Philippo Carolus Cæſar, & ab eo
Philippus Rex Catholicus, qui modo regnat, &
311 poſtmodum Philippus † iunior, qui, auſpice
Domino regnabit. de his plenè ſcribit Germa-
nographus. lib. 2. Nicetas Choniata in Alexio
Duce. lib. 1. Pandolphus Collenucius Hiſtor.
Neapolit. lib. 4. Michael Ritius de Regib. Sici-
liæ. lib. 1. Honophr. Panuinius de Imperatorib.
Gabriel Simeonius de Origin. Venetor. lib. 2.
in fin. & lib 3. Nouiſſimum ius etiam habet Phi
312 lippus Rex à Carolo Cæſare patre, à quo† A-
thenas captas fuiſſe, teſtis eſt Guliel. Zenocar.
de Repub. Caroli. lib. 3. faciũt nouiſſimè ſcripta
à Io. Marian in Hiſtor. Hiſpan. lib. 15. cap. 14.
NEOPATRIÆ. Nauponrus latinè appella-
313 tur, oppidũ Hiſtriæ, quod Tauriſcorum† Co-
lonia fuit, vt placuit Straboni lib. 7. de quo, &
Velleius Paterculus Hiſtor. Roman. lib. 2. quam
Ciuitatem Lubianam vocant, latinè verò Lu-
cenſem, à Lugea Palude, ibidem contigua, ap-
pellata, de qua ibidem Strabo. Cui Ciuitati, pe-
tente Friderico Auſtrio Cæſare, fuit Epiſcopus
314 cõceſſus, vt† teſtatur Io Candidus in Hiſtor.
Aquilegienſ. lib. 4. Siue potius Naupactus ille
315 ſit, qui ad Regem Catholicum ſpectat, qui† in
Aetholia, ſiue apud Locros ſitus eſt in Maris
littore in ſinu Corinthiaco poſitus; quem ho-
die Lepantum dicunt, nunc à Turcarum Prin-
cipe poſſeſſus, qui prius à Venetorum Repu-
blica poſsidebatur, vt dicit Vuolfgãgus Drech
ſlerus in Chronico Turcar. captus eodem tem
pore à principio, quo & Conſtantinopolis eiſ-
dem Venetis, in eorum portionem cum Mari
Aegeo, Ionio, & adiacentibus inſulis fuit con-
ſignata, dum Balduinus fuit Conſtantinopoli-
tanus Imperator creatus, vt ſupra iam proxi-
mè diximus. Et idcirco de hoc Ducatu, poſt
Athenarum Ducatum fit mentio, & de ipſo di-
cendum eſt, vt diximus de Athenis. Huius me-
minit Strabo. lib. 8. & 9. Latius quàm alius quiſ
piam Pauſanias lib. 10. Dictum eſt autem Nau-
pactum ex eo, quòd cum Dores, Ariſtomachi
filios eſſent ſequuti, ibiq́; Claſſem ædificaſſent,
316 qua in Peloponneſum tranſierunt, † à nauium
compactu, vrbi nomen datum fuiſſe, Pauſanias
perhibet. Hinc Duce Demoſthene Athenien-
ſes contra Ætholos bellum gerentes, Naupa-
ctum expugnare non deſtiterunt, vt eſt author
Plutarch. in Demoſthene. & Tucydides belli
Peloponenſiac. lib. 3. prout ad eorũdem Athe-
nienſium manus peruenit, vt ait idem Tucy-
317 dides libro 7. Huic vrbi Læuinus † Conſul
applicuit, dum contra Acarnanes, & Philip-
pum pro populo Romano bellum geſſit. vt eſt
author Liu. lib. 26. Ibidem etiam ab Aetho-
lis Concilium habitum, vt à Romanis defice-
rent, vt defecerunt: vt declarat Liu. lib. 35. &
36. in quibus de Ætholorum victoria agitur.
& tradit Luc. Flor. in Epith. de geſt. Roman.
318 lib. 2. cap. 9. Naupactum † etiam ſuperatum
fuiſſe à Carolo Quinto Cæſare retulit Guliel.
Zenocar. de Repub. Carol. lib. 3. Non mirum
319 igitur ſi eodem in loco † cruentum bellum
geſtum eſt, Duce Ioãne Auſtrio, Claſſis fœderis
Summi Pontificis, Philippi Regis, ac Sereniſſi-
mæ Venetæ Reipublicæ, Principe, contra Tur-
cas: qua victoria, vtinam vti ſciuiſſent, quia
Philippi Regis noſtri Catholici Ducatus eſſet
optimè renouatus. Dicere etiam poſſumus,
Neopatriam dici, & appellari Neoportuen-
320 ſes, qui † in Flandria, ad Mare ſiti ſunt, de
quibus ter, aut quater meminit Germanogra-

phus lib. 2. & Ptolom. lib. 2. cap. 3. in fin. &
Io. Marſȧna nouiſsimè in Hiſtor. Hiſpan. lib.
15.cap.14.

B R I T A N N I Æ. Ducatus, & Do-
minatio Britanniæ continentis ad Philippum
Regem Catholicum ſpectare exploratum eſt,
ex perſona Iſabellæ eius ſecundæ vxoris, filiæ
Henrici Primi Valeſij Regis Galliæ, defuncto
à modo Henrico Rege Gallię Secundo abſque
ſobole: cuius Iſabellæ meminit Martin. Na-
uarrus de Regular. Commentar. 3. ſub num.7.
Ducatus enim Britanniæ fuerat Dotalitium
Annæ, filiæ Franciſci vltimi Ducis Britanniæ,
quo caſu non iudicatur de illo, vt de Regno
Franciæ. Quod enim Regibus obuenit, & ab
eis quæſitum eſt, Donationibus, Dotalitijs, &
321 alijs modis, non iudicatur † quemadmodum
de Regno, ſed alijs iuribus communibus, vt
tradidit Franciſc. Marc. in Deciſ. Delphin. 478.
volum. 2. notauerat antea Bartol. in l. Si con-
uenerit. la 2. §. Si nuda. num. 3. ff. de pignorat.
actio. Alexand. in conſil. 151. volum. 2. Paris de
Puteo. de reintegrat. Feud. cap. 100. Bonæ. nu. 5.
6. fol. 66. vt de hoc Britanniæ Ducatu in ſpe-
cie dicit Bertrandus Argentreus in cõſuetud.
Britann. articul. 266. in verb. Tiltre. ſub num. 7.
quamquàm dixerit in anno 1531. fuiſſe vni-
tum Regno Galliæ, quod an fieri potuerit, ijs
inauditis, quibus ius competebat, ipſi ſibi di-
cant; dum tamen eorum Regis cauſa non pro-
nuncient. Quod nec negauit Marcus Guatius
Hiſtoriar. lib. 1. in princ. & Carol. de Graſſalio
Regal. Franc. lib. 1. iure 17. Vndè optimè di-
xerat Bartol in dicto. §. Si nuda. quòd Comi-
tatus Tholoſæ adiectus licet eſſet Regno Fran
322 ciæ, illius tamen legibus † regi non debe-
bat. quem ſupradicti Doctores ſequuti ſunt.
Sic Aſtenſis Comitatus dum erat Galliæ Re-
gno vnitus, non iudicari ſecundum iura Fran-
323 cica, nec † dici, aut appellari vnum, idem-
que corpus, voluit Albertus Brunus in con-
ſil. 97. num. 4. Et eundem Comitatum Aſten-
ſem, tamquam poſtea quæſitum non iudicari
ſecundum decreta Sabaudiæ voluit ex eiſdem
iuribus nouiſſimè Anton. Sola in Cõſtit. Sabau-
diæ in Decret. Yolant. primæ partis gloſſ. vlti.
num. 10. Licet pro ſua opinione Bartol. opi-
nionem allegauerit Arnulphus Ruzeus de iu-
re regaliorum. priuileg. 39. num. 8. Anna hæc
324 Regina, cuius † dotalitium fuit Britannia At
morica, Maximiliano Cæſari erat prius deſpon
ſata, & antequàm illa ad ſponſum duceretur,
à Carolo VIII. Galliæ Rege erepta eſt, quam ſi-
bi vxorem duxit, quo ſine prole (vt Deus per-
miſerat) mortuo, Carolo mandante, Ludouico
Duodecimo iam pridem eius ſororio, fuit Tho
ro iuncta, moti omnes, vt Britones ipſi ſub Gal
liarum corona conſeruarentur, quibus ſemper
fuerant infeſti. Quàm autem vltimus, qui il-
lam habuit, repudiata Ioanna Ludouici Vnde-
cimi Galliæ Regis filia, optimè ſe gesſerit, ipſi
nunc in alio ſæculo ſibi videant. de quorum
actu ſic benè loquitur Albertus Crãtius in Sa-
xonia. lib. 1. cap 21. Multis verò ſæculis Ducem
325 ſuum ſortita † eſt Britannia, vſque ad æta-
tem noſtram, qua nouiſſimus Dux Franciſcus,
ſola filia relicta decedens, Romanorum Regi
Maximiliano eum deſponſa filia eius potiun-
dæ ſpem fecit, ſed præuenit eum Rex Franciæ
Carolus Octauus, qui deductam puellam Ro-
manorum Regi, vbi Franciam pertranſire con-
ſtituit, detinuit, ſibi iunxit, Reginam vocauit,
& ipſe moriens ſine prole, ſucceſſori ſuo Lu-
douico, pridem Aurelianenſi Duci, & ſororio
ſuo, relictam coniugem habere fecit, mon-
ſtruoſis ſemper nuptijs infœlicem fœminam,
nulli prouenientem marito, niſi quem iure te-
nere non poterat. Hæc Crantius. Bernardin.
Corius Hiſtor. lib. 6. & 7. in fin. & Dolionus in
Compend. Hiſtor. lib 4. Vnde cum ipſi tot Prin
cipum Auſtriacorum perſonas grauiter offen-
diſſent, contra Diuinos, & humanos honores,
ac etiam mores Principum, violento ordine,
ac peruerſo, vt Dominatus terrenos haberent,
vti non ſint veriti, nouit ille, per quem Reges
regnant, vt ad eandem Maximiliani familiam,
& ſucceſſores viam ſucceſſionis dicti Ducatus
aperuerit, filiabus eiuſdem Reginæ Iſabellæ,
326 & Philippi Regis Catholici, † Iſabellæ, & Ca-
therinæ ſucceſſionem Britanniæ præparando.
Alio etiam modo Philippus Rex Catholicus
in Britanniæ Ducatu ſua Iura habet, vti Nea-
polis, ac Siciliæ Rex, cũ ſui iuris Britannia ſue-
327 rit † ſub Roberto Northmanno, qui Rollo an
tea cognominabatur, qui Gellam Caroli ſim-
plicis Galliæ Regis filiam vxorem duxit: licet
antea magnã Galliæ partẽ occupaſſent North-
manni à tempore Caroli Calui, & ſucceſſorum,
apud quos Britonum etiam prouincia acceſſit,
cum Northmannia, ab eorum nomine ſic dicta,
cum prius Neuſtria appellaretur, ac Britonum
Regnum, fuerint Dotalitij loco, eidem Gillæ
tributa: de quibus Guaghinus Hiſtor. lib. 5.
cap. 3. Paul. Aemil. in Carol. Craſſo. & dein-
ceps. Io. Tilius in Chronico eorundem. Pan-
dulph. Collenuc. Hiſtor. Neap. lib. 2. & 3. Ioan.
Baptiſta Carrafa. lib. 2. & 3. Albert. Cranti. in
Noruegia. lib. 2. c. 26. lib. 3. c. 14. & in Saxonia
lib. 1. c. 21. & in Vuandalia. lib. 2. cap. 25. vbi de
Northmannis inquit: Omnis primi Caroli la-
tiſſima ditio, quatuor Regulis ſubdita regeba-
tur. Conſtat ergo illo tempore Northmannos
per Ligerim Turonos ſuccendiſſe, per Sequa-
nam Pariſios obſediſſe, Carolum Galliæ Re-
gem, adactum armis, vexationem Regni au-
ro redemiſſe. Hæc Crantius. Habuerunt à
principio Reges Britones, vt de Riothimo Bri-
tonum Rege, cuius auxilium quæſiuit Anthe-

mius

mius Imperator contra Euricum Gothorum,
& Suenonum Regem, de quo Io. Magnus Hi-
ſtor.lib.15. cap. 25. Carol. Sigon. de Imperio
Occidentali. libr. 14. Roderic. Archiepiſcop.
Toletan.Hiſtor.lib.2 cap.10. & de Salome Bri-
tonum Rege, cuius opere, & auxilijs eoſdem
quandoq; Northmannos repreſſerat Carolus
Caluus, teſtatur idem Crantius in Noruegia.
lib.2. cap.7. Poſtmodum Gallorum Regum au-
thoritas, non ſuſtinuit alios, præter ipſos Re-
gio nomine inſigniri; ſed Comites Britonum
ſunt appellati, vt liquet ex Epiſtola 116. D.Ber
nardi ad Hermengardam Britanniæ Comitiſ-
ſam.& de hoc Comitatu in c. Ex tenore. de fo-
ro competent. & in cap. Accedens. Vt lit. non
328 conteſtat. Armorica Britannia nunc † appel-
latur, in qua ſuus reſidet Gallorum Regum Se-
natus, in quo Excellentiſſimi legum vertices
329 ſunt cooptati, inter quos non ità pridē † erāt,
Nicolaus Valla, Bertrandus Argentreus, Nico-
laus Alixantius, Guido Leſratius, Ianus Hu-
beus, Iacobus Gourreus, Iacobus Bougius, Mi-
chael Bougius, Ianus Chatnerius, Iacobus Bu-
deus, Ianus Budeus, Ludouicus Broillonius,
Gulielmus Haroiſsius, Hieronymus Valla, Ia-
nus Paynius, Renatus Criſpinus, Franciſcus
Calonius, Petrus Brulonius, Andreas Guillar-
tius, & quos refert Ianus Langleus, alijq; per-
multi. Quoad hunc Ducatum, quas rationes
dixi faciunt, quæ ſcripſi ſupra de Ducatu Me-
diolani. Vnde quo iure non reſtituatur Domi-
nis, non video.

MARCHIO SACRI ROMANI IMPERII.
Hactenus de Ducatibus, nunc de Marchiona-
tibus, poſtmodum de Comitatibus, de quibus
dicam in Commentarijs de Feudor. dignitati-
bus. Hoc titulo inſignitur Rex Catholicus, ex
330 eo etiam, quia † Dux Brabantiæ, & Burgun-
diæ, vt fecerunt alij Duces eius prædeceſſores;
de quibus Bartholom. de Caſſen. in conſuetud.
Burgundiæ in proem. in verb. Marqueſ. & in
verb. Du ſanct. Impeir. Dicit Sacri Romani Im-
perij, quia Imperium, omniſq; ſecularis iuriſ-
dictio, ſiue profana, ab Eccleſiaſtica dependet,
& ſic ab Eccleſia Romana, eiuſq; Summo Pon-
tifice, de quo alias dixi ad Petr. Bellugam in
Specul. Princip. Rub.6. in verb. A cœleſti Maie-
ſtate. & dicam latius alibi. Inſuper idem Rex
eſt Sacri Romani Imperij Marchio, tamquàm
331 Flandriæ † Comes, cum ab Imperio illum de-
pendere tamquam feudalem, dixerit Germa-
nographus lib. 2. in Balduino IV. ſed ego di-
cam infra latius, quando dicam de Comitatu
Flandriæ.

HORISTANI. Marchionatus iſte Horiſtani
332 in inſula Sardiniæ ſitus eſt, † licet Damianus
Goes, dicat ſitum eſſe in Hiſpania, ſed re vera
eſt in Sardinia, & Horiſtang appellatur. Priſcis
333 autem temporibus ibidem † Ciuitas Arbo-
rea dicebatur, in qua Sardorum Iudices aſsi-
ſtebant, quo tempore inſula partim à Piſanis, à
Genuēſibus pars altera teneretur, quibus cum
reliqui ex Sardois fœdus habebant. Itaque ea
in Ciuitate, vti à Sardis retenta, in qua illarum
reliquiæ ſeruabātur, Marchionatus titulus fuit
ſtabilitus; cum ſita ſit in loco plano, propè ma-
re, commodum habens portum occidentem
verſus, & Stagna Piſcibus copioſa retineat. In
eadem Ciuitate eſt antiqua Crucifixi imago,
maximæ apud ciues venerationis, vt quæ à Ni-
334 codemo Chriſti diſcipulo facta † fuerit. Quo
iure ad Catholicum Regem ſpectet, reſpicien-
da erunt, quæ ſupra hoc eodem capite de Sar-
dinia diximus, & de hoc Marchionatu agit
Germanographus lib.2. ſub tribus capitibus.

GOTIANI. Marchionatum Gotiani ſi-
335 tū eſſe in Hiſpania ſcribit idem † Damianus
Goes: Aut fortè illa Regio eſt, quæ Gothia di-
citur, eſtq́ue propè Burgundiam de qua Caro-
lus de Graſſalio Regal. Franciæ lib 1. Iure 19.
nihilq́ue de hoc Marchionatu huc vſq; memi-
ni me legiſſe.

COMES BARCHINONAE. De Regis Ca-
tholici Comitatibus nunc agimus. Multa, ac di
uerſa, quoad vrbis Barchinonæ cōditores, ſcri-
pta reperiuntur, quæ omittēda eſſe putauimus.
336 Barchinonenſis † Ciuitas antiqua eſt, eiuſq;
Comitatus, vt qui antequàm Aragoniæ Regno
vniretur, plures, ac plures ſtrenuiſsimos Comi-
tes habuerit. Ab anno circiter 825. fuit Giffre-
us quidam, vel, vt alij dicunt, Iafredus, cui ſuc-
ceſsit Iafredus II. dictus Piloſus; huic Miron,
Mironi Iafredus Tertius, & huic Iafredo Bor-
rellus eius patruelis, Borrello Raymundus fi-
lius; & iſti Berengarius Raymundi Borrelli fi-
lius: & Berengario Raymundus II. poſtea Ray-
mundus III. demum Raymundus IV. Qui Pe-
tronillam, ſiue Vraecam Ramyri Monachi Ara-
goniæ Regis filiam vxorem duxit, anno Do-
mini 1147. & ſic deinceps Comitatus Barchi-
nonenſis Aragoniæ Regno acceſsit. Hinc iſte
Comitatus eodem ſuccedendi ordine, quo &
337 Regnum Aragoniæ † ad Philippum Regem
Catholicum peruenit. De his ſcripſere Luc.
Marinæus Hiſtor. Hiſpan. lib. 8. Germanogra-
phus lib. 2. Ado Viennenſ. Chronic. Aetate 6.
ſub annō 410. 796. 802. Roderic. Archiepiſc.
Toletan. de Regib. Hiſpa. lib.6. c. 2. & 3. Paulus
Morigius in Hiſtor. religion. cap. 62. Boterus
Relation. vniuerſ. lib. 1. cap.4.

RVSCINONIS, ET CERREDANIAE.
Roſsillon dici vulgo, latinè vero Ruſcino-
338 nem † appellari, & eſſe propè Pyreneos
montes ſcripſit Plin. lib.3. cap.4. Perpignanum
apud Ptolom. lib.2. cap. 10. à flumine ſic appel-
lari voluit Strabo lib.4. E Pyrene (inquit) Ru-
ſceno, & Illiberis, Amnes exeūt, è quibus vter-
que eiuſdem nominis, vrbem habet. Ruſceno-
nem Romanorum Coloniam ſub Aquitania
Secunda, ex Cornelio Tacito, ſcribit Hono-

phrius Panuinius. Hic locus ex eo memorabi-
lis redditur, quia venienti prima vice Anniba-
339 li, aliquot† Gallorum Reguli ad illum acce-
dentes, fędus cum illo percuſſerunt ad Italiæ
perditionem. vt ſcribit Liu. lib. 21. Comitatum
hunc ad Catholicum Regem pertinere, clariſ-
340 ſimum † eſt, cum ab Aragoniæ Regibus. &
Barchinonæ Comitibus, poſſeſſus fuerit. Hinc
Alphonſus Raymundi Comitis Barchinonen-
ſis, & Ramyri Monachi Regis Aragonum ge-
neri, filius, Turolium condidit, & Comitatui
Ruſcinonis adiecit, vt eſt author Lucius Mari-
neus Hiſtor. Hiſpanic. lib. 10. cap. 6. Quem Co-
mitatum poſtmodum poſſedit Iacobus Fortu-
natus Rex Aragoniæ, qui moriens Iacobo filio
Secũdogenito vna cum Regno Maioricarum,
Comitatum iſtum reliquit. Idẽ Lucius lib. 10.
cap. 23. Vnde Petrus IV. Rex Aragonum, Ce-
remonioſus appellatus, dictis Comitatibus, &
Maioricarum Regno, Iacobum ipſum priuauit,
cum ei denegaret obſequium feudali iure de-
bitũ præſtare. vt voluit idem Marinæus lib. 11.
cap. 27. & idcirco Ioannes Ferdinandi Magni
Aragonum, & Caſtellæ Regis pater, illum pi-
gnoris loco dedit Ludouico XI. Gallorum
341 †Regi pro ducatis trecentis mille; vnde ob
illius reſtitutionem, magnæ, ac grauiſſimæ con
tentiones inter Gallos, & Hiſpanos obortæ
fuere; cum Galli Reges reſtitutionem facere
recuſarent, contra omnes iuris, & conuentio-
num pollicitationes: tandem ægrè reſtitutio
342 † facta fuit eidem Ferdinando Regi à Ca-
rolo VIII. Galliæ Rege. vt teſtantur Paul. Ae-
milius, Arnoldus Ferronus, & Io. Tilius in Lu-
douico XI. & in Carolo VIII. & Marcus Gua-
tius Hiſtoriar. cap. 1. Petrus Meſſias in Maximi-
liano. cap. 1. Lucius Marin. Hiſtor. Hiſpan. lib.
21. cap. 11. poſt Bernar. Corium, Ioan. Franciſc.
Guicciardin. lib. 7. Boterus Relation. vniuerſ.
lib. 1. cap. 4. Quamquam, vt dixi, ægro animo
id factum fuerit, nec ſine maximo bellorum
apparatu, vt de animi ægritudine ſcribit Guic-
ciard. & de bello teſtatur Anton. Nebriſſenſis
Hiſtoriar. Ferdin. lib. 3. Decade 2. cap. 1. 2. & 3.
de quibus etiam Renatus Choppinus de Do-
man. Franciæ. lib. 3. titul. 16. in fin. omiſſis opi-
nionibus Guatij, & Meſſiæ, qui dicũt oppigne-
343 ratas Ruſcinonem, & † Sardiniam, quia eſt
corruptio litteræ, quæ debebat dicere Serda-
niam, & non Sardiniam, quia appellatur Cer-
dania, ſeu Cerretania: de quibus populis, illos
eſſe ſub Pyreneis Alpibus, loquũtur Plin. lib. 3.
cap. 3. Epiſcopus Gerundenſ. Paralipom. Hi-
ſpan. lib. 1. cap. 19. & Petrus Belluga in Specul.
Princip. rub. 28. §. Per quam. nu. 15.

FLANDRIAE. Comitatum Flãdriæ ad Re-
gem Catholicum ſpectare, eo ordine, quem
344 †diximus de Burgundia, clarum eſt. Eſt au-
tem Flandria in inferiori Germaniæ parte po-
ſita, Belgiaq; appellatur, quos Morinos etiam
vocabulo antiquiori, appellari ſolitos, nonnul-
li voluere. Comitatus iſte omnes Chriſtiani
345 †Orbis Comitatus excedit, tum Status am-
plitudine, & excellentia; tum gentium, & habi-
tatorũ ſplendore. & gloria. Illuſtriſsimos, enim,
& clariſsimos, & litterarum peritia, & armo-
rum exercitio viros ſemper exhibuit, & in dies
producit; Et vt ſupra alias diximus, Flandriæ
Comites Cõſtantinopolitani Imperatores ex-
titerunt. Sed vt Antiquiores omittamus, ſuf-
ficiet pro omnibus vnus, Imperator Carolus
346 Quintus Cæſar Auſtriacus, cuius ortu† Gan-
daui Ciuitas enitet; cuius natiuitate ſemper il
luſtris reputabitur; quia ſi geſta eius comme-
memorentur, nec Alexandro Macedoni, Cæſa-
ri, Auguſto, Traiano, alteriue cuiuis Principi
inuidet, quinimmo in hoc ſolus vicit, quòd fe-
rè omnes antea Principes, Chriſtianæ virtutis
347 gloria† ſuperauit. Plana eſt terra, fertilis, om-
niq; mercium genere abundantiſſima, nego-
tiorum omnium commoda ei præbentibus va-
rijs nauigabilibus fluminibus, quibus terra il-
la omnis penè irrigua fit. Gens nobilis, & bel-
licoſa, populus omnis artificiorũ omnium in-
duſtria clariſsimus. Habet Ciuitates, oppida,
& villas ſpecioſiſſimas: vrbes muris circunda-
tas triginta vnã, ſine muris quadraginta, ſiue
triginta nouem. Pagos habet mille, centum
quinquaginta quatuor, quorum aliqui Ciuita-
tes excedunt, quod elegantiſsimè deſcripſit
Iacobus Marchantus de Rebus Flandriæ me-
morabilibus. cap. 4. & per totum. Vnde ſatius
eſſet illa Regni, quàm Comitatus titulo deco-
348 rari. Philippo† Regi Catholico Comitatum
iure perueniſſe iam compertum habetur, quia
eo iure ad illum peruenit, quo, & Burgundia:
vt ſupra dictum fuit, & voluit Bartholom. de
Caſſen. in cõſuetud. Burgun. in proæm. in verb.
Flandres. Eſtq; Feudum in quo fœmina admit-
titur proximior, excluſo maſculo remotiori,
349 idq; longeuo vſu† receptũ eſt in hoc Comi-
tatu: Nam in anno Domini 1191. defuncto abſ-
que filijs Philippo Alſatio Comite, Theodori-
ci filio, ſucceſſit Margarita ſoror, nupta prius
Balduino Comiti Hannonię, qui exinde factus
eſt etiam Flandriæ Comes, & demum Impera-
tor Conſtantinopolitanus. Huic in Comitatu
ſucceſsit primo Ioanna eius filia, quæ nupſit
Ferdinando Regi Portugalliæ, & eo mortuo,
Thomæ Comitis Sabaudiæ fratri: & cum nullos
ex ijs viris liberos genuiſſet, ea mortua ſucceſ-
ſit Margarita eius ſoror ſecundogenita, quæ
primum Bocchardo, & ſecũdo loco Gulielmo
Dampetræ nupſit. In anno demum 1383. ſucce
dit Margarita Tertia Ludouici Malleani filia,
hæc Margarita nubit Philippo Audaci, Burgun
diæ Duci, & Flandriæ Comitatum illi adiecit,
quem ſubſequitur Ioannes filius, & Ioanni Phi
lippus Pius, Philippo Carolus Bellicoſus, Ca-
rolo Maria, Mariæ Philippus, Philippo Carolus

350 Quintus Cæſar, & Cæſari † Philippus modo
viuẽs Comes, de qbus Roderic. Archiep. Tole-
tan. Hiſtor. lib. 5. c. 23. Philippus Cominius de
geſtis Lud. 11. & Burgund. lib. 4. c. 13. & lib. 6.
c. 3. Paulus Moriggius in Hiſtor. religion. c. 63.
è noſtris Renatus Choppinus de Doman. Fran
ciæ. lib. 1. titul. 4. nu. 15. Iacob. Meyerus Annal.
Flãdr. lib. 13. & alibi ſæpe. Ioan. Boterus in Re-
lat. vniuerſal. lib. 1. cap. 58. Sed omnium melius
351 illam deſcripſit Iacobus Marchantus † in
Commentar. de reb. Flandr. Memorabilibus.
ARTESIAE. Materna illorum lingua, Ar-
352 tois, dicitur Comitatus, ſunt † autem iſti Ar-
trebates, prope Piccardiam, vt docet Plin. lib.
4. cap. 17. Ptolom. lib. 2. cap 9 Albert. Crantius
in Saxonia. lib. 11. c 25. Vrbs illorum Metropo
lis, eſt Latinis, ac Cæſari Alexia, vulgo illorum
353 Arras, noſtrorum vero † Italorum, Arazzo,
& aliquibus, ex illius nationis Auxetre: de qua
loquitur Diodorus Siculus. lib. 5. In hac Ciui-
tate Panni, quibus Parietes Domorum Magna-
tum, Principum, atque Nobilium teguntur, mi
354 ro artificio, & inuentione † conficiuntur: vt
ſcripſere Io. Laurẽtius Anania in Fabric. Mun-
di. in Europa. tract. 1. & Ioan. Boter. Relation.
vniuerſal. lib. 1. c. 53 In quibus non ſolum pre-
tiũ admirari conuenit, quàm figuras, atq; ima-
gines, quæ adeo naturalia imitantur, vt ambi-
guum videatur, an à pictoribus colores, melio-
ri, ac elegantiori ſtilo, penicillo apponi valeãt.
Quãquã Seruius Maurus ad Vergil. in lib. 3.
Georgicorum, dicat, in Aula Attali Regis Aſię
prius fuiſſe viſos, atque repertos, illius, in quã,
qui populum Romanum hæredem ſcripſerat.
vt ſequitur Polydor. Virgilius, de Inuentorib.
rer. lib. 3. c. 6 Habet duodecim alias Ciuitates,
vel oppida muris circundata. & octingentos
quinquaginta ſex Pagos, ſeu Villas: Sub Comi-
tatu Flandriæ iam diu erat Arteſia, ac poſtmo-
dũ dotalitij iure data Eliſæ, ſeu Iſabellæ, ſorori
Balduini Comitis Flandriæ. & Hãnoniæ, ac Im
peratoris Conſtantinopolitani, dum datur nu
ptui Ludouico Galliæ Regi: quo tempore diui
ſam fuiſſe Arteſiam à Flandriæ Comitatu, ſcri-
bit Germanographus lib. 2. ſub Comitibus Flã-
driæ ſub nu. 20. Verum eſt Eliſam, ſeu Iſabel-
lam nupſiſſe, non tamen Ludouico, ſed Philip-
po Ludouici VII. Galliæ Regis filio, vt teſtãtur
Aemilius lib. 6. Tilius in Chronico Gallorum.
ſub anno 1180. Matrimonij huius authorẽ fuiſ-
ſe dicunt, Philippũ Auũculum eiuſdem Eliſæ,
ſeu Iſabellæ, Flandrię Comitem, vt etiam idem
Aemilius eſt author. quod aſſerunt etiam Iaco-
bus Regens Mainoldus de Titulis Philippi. in
Arteſia. Quo vero ad dotis aſſignationẽ, quòd
hic Comitatus fuerit datus eidẽ Eliſæ, ſeu Iſa-
bellæ, computationi temporũ, ac Hiſtoriarum
veritati minimè reſpondet, aſſerit enim Ger-
manographus Balduinum Eliſæ, ſeu Iſabellæ
fratrem, dum Adrinopolim obſideret vita fun
ctum anno Domini 1205. ac poſt eiuſdem Bal-
duini fratris obitum, illã nupſiſſe: & tñ ex Pau-
lo Aemilio, Ioanne Tilio, & alijs Gallicis Hiſto
ricis conſtat, matrimonium factum extitiſſe in
anno 1180. & ſic (eiſdem authoribus) ſpatio
annorum viginti ſex antea nupſerat, quàm fra
tris obitus fuiſſet; Vnde non correſpondet ve-
ritati, voluiſſe viuẽte fratre, ac ibidem bellum
gerente, & ſui gloriam mundo oſtentante, illũ
ſtatu, & Dominio priuare. Inſuper ab anno
1180. poſt idem matrimonium ſuperuixit idẽ
Philippus Alſatius Auunculus, vſq; ad annum
1191. & ſic per annos 11: quo ſpacio, nunquam
vel Eliſa, vel vir, niſi idem Philippus Attreba-
tes poſſedit. Quo Philippo mortuo, Margari-
ta Alſatia eius ſoror, ex Theodorico commu-
ni patre nata, tenuit eundem Comitatum per
tres annos, & vita functa eſt, ſucceſſitq; ei Bal-
duinus eiuſdem Margaritæ filius, qui per alios
vndecim annos Comitatũ tenuit, ac poſſedit.
Ex ijs conſtat Matrimonium iam verè in anno
1180. fuiſſe contractum, iuxta opinionem Hi-
ſtoricorum Gallorum, ſed quoad dotem fuiſſe
impoſturam. Quæ ex alio capite ſuadetur, quia
dum moritur Balduinus Eliſæ frater in anno
1205. iam antea Philippus Auunculus in fatis
obierat in anno 1191. vt dictum fuit: vnde non
poterat mortuus ei Comitatum non ſuum, vi-
uente adhuc Balduino conſignare. Hoc ſolum
mihi coniectura perſuadeo, Philippum Galliæ
Regem, feciſſe quidem matrimonium, ſub ſpe
Comitatus Flandriæ conſequendi; cum reſpi-
ceret puellam à Philippo educatam, nõ vt ne-
ptem, ſed vt filiam; ipſum liberis carere, Philip
pum inſuper iactaſſe puellam fore eius hære-
dem futuram; & vidiſſe inſuper Balduinum fra
trem lõgo terrarum tractu abſentem, maximis
bellis implicitum, & ad maiorem gradum aſpi
rare, quæ omnia operata fuerint, vt ſpes fuerit
certa & Flandrici, & Arteſij ſtatus, ipſum ex
matrimonio futurum dominum (quod non ne-
gat Aemilius) cumq; illum hæc ſpes fefelliſſet,
armis autem pro vxoria dote Comitatũ quæſi-
uiſſe, quod factum extitiſſe conſtat; tempore,
quo Margarita Alſatia, & Balduini, ac Iſabellæ ma
ter, Comitatum poſſideret, tunc que illum eri-
puiſſe, vt Aemilius ſcripſit. Gallorum enim Re-
355 ges † aliquando quæſierunt eorum Imperio
ſubijcere, non Flandriam ſolum, ſed Arteſiam,
Hannoniam, Hollandiã, Northmanniam, Aqui-
taniam, Burgundiam, Brabantiam, & omnia il-
lis adiacentia: ſiue conſortium impatientes, ſi-
ue ampliandi Imperij deſiderio. Potuerunt au
tem omnia facili via fieri, agẽte Margarita mu
liere, exiſtentibus tum Philippo Alſatio in Sy-
ria, vbi apud Ptolemaidam vita functus eſt: ie
etiam ibidem ſtãte Balduino nepote, & ſic
nemine contradicente. Sed eſtò quòd Philip-
pus Alſatius Flandriæ Comes, Iſabellæ, ſiue
Eliſæ nepoti Arteſiam pro dotalitio ſpopon-
diſſet,

diſſet, quo iure id facere potuiſſet? Cum Atte-
ſia ſua non eſſet, ſed Balduini nepotis, quæ
vna cum Hannonia à Balduino patre fuerat
ei relicta: Hinc Balduinus iſte Eliſæ frater,
mortua Margarita matre, à Syria reuerſus, iu-
re occupauit Hannoniam, Attrebates, Flan-
driam, ac etiam Viromanduos inuaſit, vti bo-
na ad eum pertinentia, vt ipſe Paulus Aemi-
lius eſt author. Veriorem tãdem arbitror eam
ſententiam, quam eodem in loco, paulò infe-
rius idem P. Æmilius protulit, nempè rem cõ-
cordia & tranſactione finitam, ne Eliſa, ſiue Iſa
bella, abſque dote Philippo Regi Auguſto nu-
pta videretur, medio vxoris eiuſdem Balduini
Mariæ, Henrici Comitis Campaniæ filiæ, (vt
Germanographus cenſuit) ſiue Theobaldi, (vt
Æmilius ſcribit) quæ cum eſſet eiuſdem Phi-
lippi Regis ex ſorore Nepos, pepigit, vt Regi
daretur dos, pro qua aſsignarentur Attreba-
tes, Odemarenſes, Elſedinenſes, & Lendenſes,
ac illud rotum, quod in occidentem vergebat.
Primus verò Attrebatium Comes, fuit Sanctus
Ludouicus, Ludouici filius, qui poſtmodum
exiſtens Rex, Attrebatium Comitatum Rober
to fratri contulit: qui moriens reliquit Philip-
pum, & Mathildem filios: præmoriens autem
Philippus, reliquit Robertum II. primogeni-
tum, ac Mathildam eius Amitam. Inter quos
eſt orta controuerſia de iure ſuccedendi, Ro-
bertus II. ex perſona Philippi Patris Comita-
tum prætendebat, & debere excludi Mathildã
vti fœminam. Ex aduerſo illa prætendente Ro
bertum II. excludi, ipſamq; ad ſucceſsionem
admitti, cum tempore mortis Philippi, ſuper
viueret Robertus I. Philippi pater, quo ſtante,
non poterat tranſmiſiſſe ad filiũ, quod nunquã
habuit, ſed ipſa debebat admitti, cum teneret
primum locum tempore mortis Roberti I. pa-
tris. Pro qua Matilda fuit Decretum, Philippo
Pulchro Galliæ Rege iudicante, in anno 1302,
vel vt alij volũt in anno 1309. vt teſtatur Paul.
Aemilius, ac Io. Tilius. Quæ Mathilda tunc tẽ-
poris nupta eſt Odoni Burgundiæ Duci, cui At
trebatum Comitatus in dotem datus fuit. Ex
Odone, & Mathilda nati ſunt, Robertus alter,
Ioanna, & Blanca. Mortuo Roberto ſine filijs,
ſuccedit Ioanna, quæ nupſerat Philippo Lõgo
Galliæ Regi. Ex quibus naſcitur Ioanna, Mar-
garita, & Maria. Ioãna nubit Odoni Duci Bur-
gundiæ, Margarita Ludouico Niuernenſi Co-
miti Flandriæ, & Maria Viennenſi Delphino.
Ex Ioanna, & Odone naſcitur Philippus, ex
Philippo Philippus alter Dux Burgundiæ, &
Comes Arteſiæ, quo mortuo Ioannes Rex Gal-
liæ ſuccedit in Ducatu Burgundiæ. Margarita
verò ſecunda filia Philippi longi, nupta Ludo-
uico Niuernenſi, ſuccedit Comitatui Burgun-
diæ, & Arteſiæ, quæ dum moritur reliquit Lu-
douicum Malleanum filium. ex Ludouico na-
ſcitur Margarita Malleana, quæ nubit Philippo
Audaci Duci Burgũdiæ, cui dedit Comitatum
Flandriæ, Comitatum Burgundiæ, & Arteſiæ,
& ſic fuerunt vniti cum Ducatu Burgundo:
Philippo Audaci ſuccedit Ioannes. Ioanni ve-
rò Philippus Secundus Pius, Philippo Carolus
bellicoſus, Carolo bellicoſo Maria nupta Ma-
ximiliano, Mariæ Philippus, Philippo Carolus
356 Quintus Auguſtus, & Carolo Philippus † Rex
Catholicus, de quorum Hiſpanorũ noſtrorum
Regũ ſucceſsione, & poſſeſsione ſcribit etiam
Renatus Choppinus de Doman. Franc. lib. 2.
tit. 12. num. 10. & in conſuetud. Andegauenſi
tit. de communib. Gallicar. conſuetud. præce-
ptis. cap. 5. num. 3. par. 1. Idcirco idem author
in dicto Domanio Franciæ grauiter conqueri-
tur, quòd cum Flandros, & Attrebates Caro-
lus Cæſar poſſideret, Regius Actor, Capello
Patrono Regio cauſam orante, & Principe il-
lorum cognoſcente, decretum fuerit, in ius vo
cari Carolum, & inijci manum in Agros Galli-
cæ Coronæ clientelares, & hoc decretum fuiſ-
ſe in anno 1522. & iterum in anno 1536. Sed
aliorum iudicum hoc debebat eſſe iudiciũ, an
in Gallia debuiſſet litigium fieri; Sed quis Im-
peratorem Carolum in ius vocanit? & ſi voca-
tus fuiſſet, quis paruiſſet? Vnde quod perſonę
facere nequibant, agris id facere inſtituerunt.
Sed nec iſtud factum fuit, ne videretur illos
proſequi Nubes, aut aquam verberare. De Ar-
teſiæ Comitatu agit etiam Philippus Comin.
de Geſti Lud. II. capit. 96. fol. 176. Sed omnia
hæc prætenſa iura ceciderũt, dũ Carolus VIII.
357 Galliæ Rex, Hiſpano † Principi omnia eadem
refutauit, ac reſtituit, vt retulit Ioan. Franciſc.
Guicciardin. Hiſtoriar. lib. 1. Ex quo in morte
Caroli Bellicoſi, abſentibus veris ſucceſſorib',
Galliæ Rex omnia elanculum inuaſerat. Sic ei-
dem renuntiauit Frãciſcus I. Rex Galliæ. Lud.
Guiccia. Comm. lib. 1.

HANNONIAE. Apud Hannonios, eorum
358 vulgari Idiomate, Hainault appellatur† Hã-
nonia ſuos habet confines, Flandriam. Braban-
tiam, Campaniam, Piccardiam, Schaldim, Na-
murcum, & ditiones Epiſcopatus Leodienſis.
Apud ſcriptores non eſt adeo clara, eorundem
Comitũ, & diſtincta notitia, vel origo, ſed tan-
tum Comitatus Montenſis quia mons, eſt pri-
ma Comitatus Ciuitas, vnde prius Comites no
men aſſumebãt, quod temporum progreſſu ad
totius Hannonię Comitatum, illiusq́ue nomen
deduxerunt, ac tamquam nobilius aſciuerunt.
Sed ex obſcuris tenebris hanc tãdem tabulam
Hannoniæ Comitum eruimus; omittentes lon-
giora, & præcedentia ſecula, & ita Arborem
Hannonij progreſſus deſcribimus, inchoando
ab anno Domini,

1035. Balduinus Pius Comes.
1067. Balduinus Montenſis Balduini Pij F.
1070. Arnolphus Pij F.

Et ex hac ſerie, crediderim hunc primũ eſſe,
ex

ex quo Richildis Mater, filia Raynerij Comitis Montenſis Hannonia, nupſerat Baldnino Montenſi; quo mortuo, & Richildes, & Arnolphus filius, cum Roberto patruo contenderunt; cum Robertus ſtatum eiſdem eripere conaretur, & idcirco acerrimè dimicarunt, quo in prælio vigintiduo millia hominum occubuere. Vnde cũ peiores haberent partes, & Richildis fęmina, & Arnolphus puer, bellum gerere minimè valentes, pecuniæ defectu, magnam idcirco pecuniæ quantitatem mulier ab Epiſcopo Leodiẽſi habuit, vt pro Hannonia profiteretur, vt profeſſa eſt, ſe eſſe Eccleſiæ Leodienſis beneficiariam, ſiue, vt noſtri dicunt, feudatariam: & cum iterum bellum acrius renouaſſent, mulier aliquid minimè obtinuit, ſed tandem victor bello, profligato illorum exercitu.

1072. Robertus Friſius.

1093. Robertus Hieroſolymitanus Friſij F.

1111. Balduinus ſecuris Hieroſolymitani F.

1119. Carolus Canuti Regis Danię F. hęres Amitinus natus ex Canuto, & ex Adela, ſiue Adeliſa, Roberti Friſij Filia. huius indicibiles ſunt virtutes, & tandem Brugis occiſus eſt.

1127. Gulielmus Dux Northmandorum, ſiue Normandiæ, Balduini pij pronepos, natus ex Roberto filio Mathildis Pij filiæ, & Gulielmi Ducis Normandiæ: Hic Maximas ſuper ſuceſsione contentiones habuit cum Theodorico Alſatio, & cum Arnulpho Nepote Caroli Canuti ex ſorore, & tandem vicit, & Dominiũ Comitatus reſtituit, & odio tributorum à ſubditis peſsimè tenebatur, tandem pugnans cum Theodorico, ſagitta balliſtę percuſſus interijt.

1129. Theodoricus Alſatius Roberti Friſij, ex Filia Nepos.

1150. Margarita Alſatia Theodorici F. Nubit Balduino, qui cũ moreretur, Philippus Alſatius Flandriæ comes, ex Margarita vxore Flãdriam cum Hannonia vniuit, & bella quieuerunt, & hic eſt ille Balduinus, qui adeptus eſt Conſtantinopolitanum Imperium.

1205. Ioanna Balduinui, & Margaritæ filia.

1244. Margarita II. Ioãnę ſoror, q̃ nupſit Guidoni Dampetræ ijs ſucceſſerũt gradatim poſtmodum alij comites, vt eſt apud Germanographum lib. 2. & in Tabulis Regentis Mainoldi, dum agunt de Comitatu Flandriæ, de quo, & nos ſupra egimus. & ſubſequuntur vſq; ad Phi
359 lippum Regem Catholicum, nunc † Regnantem: de quorum Genealogia Germanographus vbi ſupra fol. 122. Philipp. Comini. de Geſtis Burgundi, & Lud. XI. cap. 80. fol. 149. & ſeq. & poſt Robert. Guaghin. Renatus Choppin. de Doman. Franciæ. lib. 3. tit. 6. nu. 53. Albert. Crantius in Noruegia. lib. 4. c. 12. & 14. Roderic. Toletan. lib. 5. cap 23.

HOLANDIAE, Batauia appellatur Hollandia, & Hollandi ex inde Batraui. de his Cornelius Tacitus de Populis Germaniæ. Omnium
360 harum gentium (ait) virtute præcipui Batraui. & idem Tacitus lib. 2. Annalium. & iterum Hiſtoriar. lib. 2. & li. 4. de quibus inquit Lucan. Bellor. ciuil. lib. 1.

Vangiones, Batauique truces.

& Baptiſta Egnatius.

Contra autem fortem Friſium, Batauumq; ferocem.

361 Illos autem habere crines † coloris Aurei dicit, Syllius Italicus lib. 3. dum ait:

Iam puer auricomo performidare Batauo.

Hollandiæ Comitatus, quando inſtitutus, & à
362 quo, & Comitum ſucceſſiones † vſq; ad Philippum Caroli Cæſaris filium, nunc Regem, poſuit pleuè Germanographus. lib. 2. & 3. Cominius de Geſtis Lud. II. & Philippi Burgundi. c. 80. fol. 105. Io. Tritthem. Chron. ca 29. Martin. Chromer. Hiſtor. Polonic. li. 28. Renatus Choppin. de Doman. Franc. lib. 3. tit. 6. nu. 50. Franciſc. Hotoman. in diſputation. Feudiſtic. ca. 10. circa finem. & cap. 15. circa medium.

De Hollandibus dicit Albert. Crantius in
363 Vuandalia. lib. 10. c. 28. Quòd magnis † vtuntur nauibus. & lib. 12. ca. 25. dicit Hollandiam ex frugum, quãdoq; Annona in aſpriſsimis neceſsitatibus adduci, ſed nunquã Annonas ſentire, donec Portus Galliæ Hollandis pateant: de quo etiam in Vuandalia. lib. 14. ca. 18 & ſubiungens. Tum Hollandini (inquit) noxium genus hominum, ꝙ populandis terris natum eſt, diffuſum per Regiones Orientis, Liuoniã, Pruſiam, Pomeraniam, coemebant omnia, quæ ibi eſſent frumenta. Sed hoc eis non debebat à Crantio, vitio verti, ꝙ faciebant eorum negotia, pretio exhibito. Vnde idem Crantius in Saxonia. lib. 11. c. 29. dicit, Hollandinos Nauticæ
364 rei peritiſſimos † eſſe. Nec eidem Crantio in Saxonia. lib. 1. ca. 3. aſſentior, qui cenſuit, Batauos hodie eſſe Geldrenſes. cum notorium ſit eſſe diuerſos, ac diuerſo in loco ſitos, de his hæc dicit Alexander ab Alexand. Dier. Genial. lib. 1. cap. 28. Bataui (inquit) & Germani, Regem, quem delegere, attollere humeris, & ſcuto exceptum, ſubcollare per vices, pro Regio faſtigio obſeruarunt. Hinc illos Equeſtri honore delectari, cẽſuit idem Alex. lib. 2. cap. 29. Achæis (ait) Equeſtris honor, veluti præcipuo ſemper munere præcelluit, ſicuti Germanis, qui Bataui dicuntur. Et in ſui corporis
365 † Cuſtodia Batauos adhibuit Caligula Imperator, vt eſt author idem Alexand. lib. 6. cap. 22. Ob Mare, & Flumina, nauigationibus accommoda, eos diuitijs abundare, ſcribit Barthol. Anglicus in lib. de Proprietatib. Rer. tit. de Prouincijs: quem ſequitur Bartholom. de Caſſen. in Conſuetud. Burgun. in Procem. in verb. Hollande. Cuius gens (inquit) elegans eſt corpore, robuſta viribus, audax animo, venuſta facie, honeſta moribus, deuota Deo, fida hominibus, & pacifica, minus prędijs intendens, & raptibus. Hollandi quandoque cum

Fri-

Frideleuo Danorum Rege, cum Friſijs, & Saxonibus, & cum Heruillo illorum Principe fuere
366 † confæderati, vt ſcribit Io. Magnus in Hiſtor. Gothor. & Suenon. lib. 4. cap. 17.

Duo memorabilia, quæ diuerſis temporibus in Hollandia acciderunt, referre minimè grauabor. Vnum, quòd in anno Domini 1314. in Hollādia accidiſſe referunt, Margaritā Hollan
367 diæ comitē, qua † parte Rhenus Oceanū illabitur, trecentos ſexaginta filios viuos, ità vt Baptiſmi caracterem acciperent, vno partu ediſſe: vt ſcribit Oſtenti loco fuiſſe Baptiſta Fulgoſ. lib. 1. cap. 6. Andreas Eborenſis Exemplor. Memorab. lib. 2. tit. de Miraculis. Gaudentius Merula in Sylua variæ lection. lib. 3. cap. 21. Et in Monaſterio Dini Benardi propè Hayam Bataniç oppidum, Hiſtoriam eſſe in Marmore incifam tetigi in conſil. 28. nn. 38. Centur. 1. Alexand. Raudenſ. de Analogis. lib. 1. cap. 24. nn. 12. qui refert Guliel. Benedict. in Rep. c. Raynutius. in verb. Sobolem, quā geſtabat in vtero nu. 3. parte. 2. de teſtam. qui dicit ipſum hoc legiſſe in Hiſtoria Gallica. Alterum vero, quòd
368 eadem Hollandia † plurieſ Maris impetu, & tempeſtate mirum in modum fuit afflicta, quānuis aliquando & Flandria, & Friſia, finitimæq; gentes idem damnum perpeſſę fuerint, & præſertim in anno 1134. & iterum, in anno 1135. de qua inundatione ità inquit Iacobus Meyerus Hiſtor. Flandric. lib. 5. Oceanus iterum ſe effudit in continentem, bonamque Flandriæ, Hollandiæ, ac Friſiæ partem, ſubito ſubmerſit, magna tum hominum, tum pecudum, multitudine extincta. Et iterum in anno 1334. de quo idem Meyerus. lib. 12. Eodem (inquit) anno, in ferijs diui Clementis, menſe Nouēbri, Ventus, Fulgur, & tonitrua facta ſunt, quanta poſt hominū memoriam nemo vidit, vel audiuit: quia Cœli intemperię, mare trans omnes ſe aggeres eiecit, ruptiſque omnibus obſtaculis, multos pagos, cum hominibus ſimul, & pecuarijs in Flandris, Zelandia, Hollandia, & Friſia, miſerando ſpectaculo abſorpſit. & in anno 1257. idem Meyerus lib. 13. nocte Natalis domini, dicit fuiſſe Maris inundationem maximam, ac diluuium, & quatuor officia ſubmerſa fuiſſe, homineſq;, ac alia animalia magno numero extincta. Sed memorabilius eſt illud anni 1377. de quo idem author eodem libro, qui enumerat viginti circiter oppida ſubmerſa. In anno 1404. lib. 14. enumerat alia oppida ſubmerſa. Sic in anno 1421. vt eſt author idem Meyerus. lib. 16. Eodem modo in anno 1529. vel vt alij 1530. de qua inundatione Ludouic. Guicciardin. lib. 1. Circa idem tempus (inquit) in Belgio maritimo, puta in Friſijs, Batauis Zelandis, ac Flandris, qui omnes Imperatori, & Auſtriadum familiæ hærent: nec nō in Morinis, Armoricis, ac alijs Franciæ ſubiectis populis, Oceano finitimis, coorta, ſolito maior, vndarum tēpeſtas (propter Circeium, & Corū ventos, pertinaciſsimè tunc reflātes ſub Septentrionibus, mare fortè inſolentius æſtuabat) abſorptis integris Colonijs, cladem incredibilem hominibus intulit, brutorum, beſtiarumq; infinitā ſtragem ædidir, rerum denique iacturam inæſtimabilem vtrobique fecit. Hæc Guicciardinus. de quibus etiam Germanographus. li. 3. Ludouic. Dulcis in Diario. Vtinam iſta, ob peccatorum ingluuiem non accidant: deprecandum tamen eſt, vt iſta Dominus auertat, queādmodū Noè cum familia ab aquis vniuerſalis diluuij ſaluos reddidit. Sed tamen ipſi debent Arcæ quę Eccleſiam Catholicam repreſentat, hærere, non vano, ac libero viuendi ritu hæreſes amplecti, ità vt totius mūdi facti ſint ludibrio, cum ſint perduelles Chriſto, & Domino temporali.
369 Eſt tamen Hollandia Imperij † beneficium, ſiue feudum, idcirco nunquā Gallis parere voluerunt: vt ſcribit Iacob. Meyer. Annal. Flādr. lib. 7. & 14. & patet ex ſcriptis. Vnde inquit Io. Thritthemius Chronic. cap. 29. Albertus Rex Romanorum (loquitur de Alberto Auſtriaco) Hollandiæ comitatum Ioanni Comiti Hannoniæ in Feudum ſemper accipiendum cōceſſit. Loquitur autem de Ioanne II. & ſupranotatā authoritatem, refert, & ſequitur.
370 ZELANDIAE. Nomen † Zelandiæ, maritimam terram ſignificat, ſed Comitatus hic conſtat ex quindecim, ſiue ſexdecim inſulis: ſitus eſt in conſpectu Flandriæ, & Brabantiæ, ſed ex Orientis parte, & Meridiei duobus Bracchijs fluminis Scaldæ cingitur. Incerti ſitus inſulæ ſunt, modo enim maiores fiunt, modo decreſcunt, prout fluminis Schaldæ vis, ac impetus, & Maris inundatio, operantur. Præcipuæ vero
371 inſulæ ſeptem ſunt, tres † Orientales, & quatuor Occidentales. Orientales dicuntur, Scouæ, Duelant, & Tolen. Occidentales Vualachren, Scalden, Zutbeuerlant, Nortbeuerlant. Habet proximas inſulas Fioniam, Iſlandiam, & Orcades, quarum præcipua eſt Selandia, vulgo Sialandia dicta, quæ habet Daniæ Regnum proximum, quam deſcribit Albertus Crantius in Dania. lib. 1. cap. 1. quem ſequitur Germanographus. lib. 2. & 3. & aliquid de ea Io. Magnus Hiſtor. Gothor. & Suenon. lib. 2. cap. 22. Ioan. Laurētius Anania in Fabrica Mundi. in Europ. tractat. 1. nouiſsimè Io. Boterus Relation. vni-
372 uerſal. lib. 6. c. 57. Primum Zelandiæ † Comitem fuiſſe Florentiū Vuilielmi Germaniæ Regis filium, ſibiq; datum pro Dotalitio Beatricis Vidi Dampetræ Comitis Flandriæ filiæ in anno 1220. vt ſcribit Renatus Choppin. de Doman. Franciæ. lib. 3. titul. 6. nu. 51. vel, vt alij. in anno 1255. Sed Germanographus. lib. 3. dicit, primum Comitem Selandiæ fuiſſe Vuilielmum Florentij tertij filium, & Theodorici VII. fratrem. in anno 1203. vnde earundem inſularum Comitatus cum Hollandia ad Duces Burgun-

dos

dos Flandriæ Dominos peruenerunt, vt eſt au-
thor idẽ Choppin. vbi ſupra. & teſtatur etiam
Cominius de geſtis Philippi Burgund. cap. 80.
fol. 150. Marcus Guatius Hiſtor. cap. 1. Martin.
Chromer. Hiſtor. Polonicæ. lib. 18. Eodem itaq;
373 modo † ad Philippum Regem Catholicum
ſpectant Selandiæ inſulæ, vt dictum eſt in Bur-
gundia, & Flandria, quo in loco habeatur rela-
tio. Comitatus etiam iſte feudi Imperium eſt,
vt dictum eſt in Hollandia, vti allegaui autho-
res hoc dicentes, qui dicunt etiam de Selan-
dia: Sed iſtæ inſulæ graui bellorum mole affli-
ctæ Principis Aurengiæ, ac aliorum adhæren-
tium voluntati aſſentientes, ductiq; habitato-
res libertate viuẽdi, omiſſa Chriſtiana, ac vera
Doctrina, Philippo etiã Regi Catholico, ſicut
Romanæ, & Catholicæ Eccleſiæ ſunt rebelles.
374 NAMVRCI. Ciuitas Namurcenſis, † ca-
put eſt ſui Comitatus, propè Moſam fluuium,
iuxta Leodienſes, Hannoniam, & Brabantiam.
Habet arcem fortiſſimã, in qua ſe recepit Don
375 Ioannes Auſtrius, dũ alij rebellarent † in Bel-
gio. Habet oppida muris cincta tria, Buuiniũ,
Carlement, & Valencurt; habet & pagos cen-
376 tum octoginta duos. Comitatus iſte † fide, &
nobilitate gentium decorus. Ne noua, ac lon-
ga ſerie Comitum ordinem deſcribam, hoc ſo-
lum commemoro, fuiſſe Comitatum hunc em-
377 ptum à Philippo Pio Burgundiæ † Duce, à
quo tranſmiſſus ad Carolũ bellicoſum, & ab ip
ſo ad Mariam filiam, & ſic deinceps vſque ad
Philippum Regem Catholicũ nunc Comitem,
recta ſuccedẽdi via, de quibus Philipp. Comi-
nius de geſtis Philippi Burgundi, & Ludouici
Vndecimi cap. 80. fol. 150. Martin. Cromer. in
Hiſtor. Polon. lib. 28. Anania in Fabric. Mundi,
in Europ. Tract. 1. Renat. Choppin. de Doman.
Franciæ. lib. 3. titul 6. num. 54. qui allegat c. Si-
gnificauit. de reſcript. quod loquitur de Co-
mitiſſa Namurci.

ZVTPHENI. Oppidum hoc apud Gel-
378 drios ſitum eſt, eoque modo † ad Philippum
Regem Catholicum ſpectat, quo & Geldriæ, vt
ſupra diximus, quia in anno circiter 910. Vui-
chardus Geldriæ Dominus, Comitis Zutpha-
niæ filiam, vxorem habuit, & idcirco regiones
fuerunt inſimul vnitę, vt teſtatur Germanogra-
phus lib. 3. & deinde ad ſingulos Geldriæ Do-
minos, Comitatus tranſmiſſus eſt, vt ibidem
dictum fuit. Ioan. Boter. Relation. vniuerſ. lib. 1.
cap. 61. parte 1.

BVRGVNDIÆ. Comitatus iſte, prius
vnitus erat cum Ducatu Burgundiæ, vt dictum
eſt ſuperius, dum verba fecimus de Ducatu
379 Burgundiæ, † Nuythlandia ſæpius dicta. vt
dicit Germanographus lib. 1. Gulielm. Paradi-
nus de antiquo ſtatu Burgund. cap. 5. Metropo
380 lis illarum Veſontium † Ptolom. Geograph.
in Europ. tabul. 3. cap. 9. Ad Imperium ſpectat
381 † feudum hoc, ſubditum Conradi II. tempo-
re à Rodulpho tunc Burgundiæ Rege, vt refert
Crantius in Vuandal. lib. 2. cap. 10. in fin. Hinc
Philippus Audax Burgundiæ Dux, Ioãnis Gal-
liæ Regis filius, à Carolo IV. Imperatore, ſuorũ
procuratorum, ac legatorum medio eundem
Comitatum recognouit in feudum hac formu
382 la. Nos Burghardus Burgrauius † Magdebur-
genſis, Magiſter Imperialis Curiæ, & Aegydius
de Soycourt, procuratores, & Nuncij Illuſtris,
& Magnifici Principis Domini Philippi Ducis
Turonenſis, & Comitis Burgundiæ, authorita-
te procuratoria, qua fungimur in hac parte,
Comitatum Burgundiæ à Sereniſſimo, & Inui-
ctiſſimo Principe, & Domino Carolo IV. Ro-
manorũ Imperatore, ſemper Auguſto, & Boe-
miæ Rege Illuſtri, tamquàm Imperatore Ro-
mano, ad cuius iuriſdictionem, collationem, &
proprietatem idem Comitatus eſſe dignoſci-
tur, in Feudum accepimus, & in ipſa ſuſceptio
ne, in animã præfati Domini noſtri Ducis Tu-
ronenſis, & Comitis Burgundiæ iurauimus q
Dominus noſter prædictus præfato Domino
ſuo Imperatori, & ſacro Imperio occaſione di
cti Comitatus, fidelis erit, & obediens. Datum
Nurembergæ 18. Calend. Februar. Indict. 5.
Anni 1362. Et dum loquitur de Delphinatu
ſpectante ad Imperatoris collationem, in eo
includebatur Comitatus Burgundiæ, vt patet
per verba Theodori Nihemenſis Hiſtor. lib. 2.
Tract. 6. cap. 15. ita ſcribentis. Idem Carolus
huius nominis quartus nobilem Principatum,
Delphinatum vulgariter nuncupatum, qui eſt
vna de ſeptem prouincijs Regni Arelatenſis;
quod etiam Burgundiæ nuncupatur, tranſtulit
in Regem Francorum, ſub colore, quòd Pri-
mogenitus Regni Frãcię dictum Principatum,
tamquam vaſſallus Imperij; teneret in feudum,
& indè Delphinus vocaretur: & idem repetit
cap. 36. Quod confirmat Ioan. Nauclerus Ge-
nerat. 45. ſcribens: Imperatorem Carolum IV.
ea conditione conſentiſſe, vt primogenitus
Regis, tamquàm vaſſallus teneret eundem ab
Imperio. Quod nec etiam negauit Gulielmus
Paradinus de antiquo ſtatu Burgund. cap. 9. in
fin. In hoc Comitatu, qui poſſidetur à Catholi-
co Rege, iam olim poſſeſſo à Carolo bellicoſo,
iam ad ipſum ſpectante, vna cum Ducatu, vt ſu-
pra dictum eſt, dubium non eſt, cum ſit noto-
ria; & ſucceſſio, & poſſeſſio. Habet hic Comi-
tatus, in tres partes diuiſus, tres alias Ciuita-
383 tes, Gray, Salinam, & Dolam, quarum † Dola
habet Concilium, ſeu Parlamentum, & ſtudio-
rum Academiam; habet Villas, ſeu Pagos mil-
le, & octingentos. Veſontium autem gerit ſe
pro Ciuitate Imperiali, cuius Rex Capitaneus
eſt; ſed omnes ſunt natura, & ſitu fortiſſimæ,
quarum nouiſsimè meminit Ioan. Boterus Re-
lationum vniuerſ. lib. 1. cap. 33 parte 1 de Aca-
demia Dolenſi dico ſupra cap. 40. & de Parla-
mento Dolano infra cap.

HA-

HABSPVRGII. Auſtriacam Domum
Habſpurgi Comiratum rerinere debere explo
rariſsimum eſt ; poſsidetur autem à Sereniſsi-
384 mis Maximiliani Imperatoris † filijs eiuſ-
dem familiæ. Nam alias, omittendo vetuſtiora
ſecula, ſupra cap. 4. diximus, hanc familiam no
biliſſimam, atq; antiquiſſimam, Franconiæ Re-
gum ſeminarium fuiſſe, & Galliæ primos Re-
ges ab ea dictos Franciæ à Franconibus quos
dixerunt illam eandem Franciam denominan
do. In Germania iam longiſſimo temporum
curriculo conſeruata eſt & quàmquàm decre-
mentum quoddam paſſa ſit, vt ſolo Franconiæ
poſtmodum Ducatu, ac Habſpurgi Comitatu
fuerit contenta, ac pluribus annis eo ſe Domi-
natu continuerit. Iterum verò. Deo ſicbenè fa-
miliam proſperante, ſub Rodulpho primo, Co
mite, iterum caput altius extulit, vt non modo
nitori priſtino, ſed ad Imperiale culmen eue-
cta ſit, & adhuc, Deo volente, conſeruatur. Nil
385 mirum igitur, ſi Philippus† Rex Catholicus
eiuſdem familiæ planta, fulgentiſſimo hoc ti-
tulo decoratur.

TYROLIS. De Comitatu Tyrolis eadem
repetenda erunt, quæ proximè de Comitatu
Habſpurgij diximus, cum reperiatur apud eoſ
386 dem. Peruenit † autem ad familiam Auſtria-
cam cum Ducatu Carinthiæ in anno Domini
circiter 1291. cum Albertus Victorioſus appel
latus, Rodulphi Imperatoris filius, duxiſſet
vxorem Elizabetham Menhardi Carinthiæ Du
cis. & Tyrolis Comitis filiam, qui poſt modum
moriens eidem Alberto teſtamento reliquit
Carinthiam, & Tyrolum, vt eſt author Germa-
nographus. lib 3. in Alberto Rodulphi filio,
quicquid aliqui aliter narrauerint. Hic Comi-
tatus iam diù poſtmodum conſeruatus fuit, vt
à modo conſeruatur in eorundem Auſtriadum
familia. de quo Io. Laurentius Anania in Fa-
brica Mundi. Tract. 1. Gulielmus Zenocar. de
Repub. Caroli Maximi. lib 3. Renarus Choppi-
nus de Doman. Franciæ. lib. 3. tit 6 num. 58. Et
hinc credo motum fuiſſe Paulum Zieglierum
387 †Epiſcopum Curienſem ad faciendam Co-
mitatus inueſtituram Maximiliano Cæſari, in
anno 1516. eiuſdem Comitatus Tyrolenſis,
ob antiquam inueſtituram, & antiquiora iura
ſibi ſpectantia ſuper Comitatu. de qua inueſti-
tura idem Germanographus. lib. 3. vbi de Epi-
ſcopatu Curienſi egit.

DOMINVS CANTABRIÆ. Hactenus de
Comitatibus dictum eſt, nune de Dominati-
bus dicendum erit. Et non immerito Domina-
tus Cantabriæ præmittitur. Eſt vero Cãtabria,
388. quam Hiſpani† Bizcaiam appellant. Memo-
rabilis eſt enim, & Cantabrorum, & Aſturum
natio, & gloria inſignis, quos hodie Gallecos
nominamus. Roderico enim vltimo Gothorũ
Rege mortuo, ac deleto. vt ſupra diximus, dum
de Rege Caſtellæ, & Legionis verba fecimus,
apud ipſos conſeruatæ extiterunt, & Gotho-
rum, Hiſpanorum, & Chriſtianorum reliquiæ.
Hi enim Pelagio, Fauillæ Ducis Cantabriæ filio
Duce, ac Principe, Principes extiterunt, vt Sar
389 raceni, Arabes, ac Mauri †pellerentur, & eo-
rum nomen in Hiſpania pęnitus deleretur. vt
dixi infra cap. 79. Et ab eodem Pelagio ad Phi
390 lippum † Regem Catholicum, quemadmo-
dum Caſtellæ, & Legionis Regnum, & hic Do-
minatus peruenit, vt ibidem diximus, & ſupra
cap 4. & de his Io. Magnus Hiſtor. Gothor. &
Suen. lib. 16. cap. 27. Paul. Æmil. lib. 2. in Carolo
Martello.

MOLINÆ. Siue dicat Molinæ, ſiue Mali-
nes, de vtroq; dicendum eſt. Quo enim ad Mo-
391 linam, dicendũ eſt, ipſam eſſe oppidum†no-
biliſſimum, & Memorabile, in Hiſpania ſitum,
omni rerum, ac bonorum copia abundans, &
præſertim, quæ ad vitæ humanæ vſum ſunt ne-
ceſſaria, Arietibus, Lanis, Carnibus, Caſeo, pi-
ſcibus abundantiſsima. Præſertim eo piſcium
genere, quod nos Itali, Tructam appellamus,
Hiſpani Trucchiam appellãt; quorum piſcium
copia, Molina ſatis abundat, alij Latini, Turtu-
res appellant. Eſt autem piſcis iſte nobiliſſi-
392 mus, qui omni ætati, †omniq; complexioni
infirmis, à Medicis datur, & exhiberi poteſt.
Hoc experimur in patria mea, quæ hos piſces
loco alteri in Italia nemini inuidet. de ijs latè
Donatus Antonius Ferrus Triuicanus de Po-
dagra. Tract. 3. cap. 14 & ante ipſum Hierony.
Cardanus de ſanitat. Tuend. lib. 3. c. 7. De op-
pido Molinæ latè Lucius Marineus de Hiſtor.
Hiſpanic. lib. 3. cap. 2. Si verò de oppido Mali-
nes, ſiue Ciuitate regitur ferè proprio regimi-
ne, eſt tamen in Brabantia, ideoque de ea, vt
de Brabantia Philippus Rex Catholicus meri-
393 to†titulari poteſt, tãquàm Dominus. Habet
inter cætera extra Ciuitatẽ Memorabile Mo-
naſterium monialium, vbi permanent circiter
millæ, & quingentæ. Quomodo verò hæc Ciui-
tas regatur deſcribit nouiſſimè Io. Boter. Rela-
tion. vniuerſal. par. 1. lib. 1. cap. 59.

FRISIAE. De Friſijs fit mentio in c. Vo-
lumus 11. q. 1. Ij diuiduntur in Orientales, &
Occidentales. Orientalis ex ſe regitur, & in ea
394 Philippus†Rex Catholicus, quaſi Dominiũ,
& poſſeſſionem retinens, habet oppidum Lin-
ghen, licet paruum: habet tamen territorium,
& arcem validiſsimam. Occidentalis vero Fri-
ſiæ Philippus Rex Catholicus eſt Dominus, il-
lamq; poſſedit Carolus pater, alijq; prædeceſ-
ſores, vt dicam. Patet autem ab Iſela, ſeu extre-
mo Rheni oſtio, vſq; ad Amaſum fluuium. Di-
uiditur in tres ſtatus, videlicet Vueſtergoam,
Oſtergoam, & Septem ſiluas. Enumerat Ciuita-
tes in eis treſdecim, & villas quadringentas
nonaginta. Io. Boter. Relation. vniuerſal. parte
1. lib. 1. c. 68. Sed in Vuiſtergoa eſt Stauera Illu-
395 ſtris quondã † Metropolis Friſiorum, nunc
op-

396 oppidum . Franeca Muſarum † domicilium,
vrbs Amęna.& munditiæ nitida.Sneca,Harlin-
ga,Slota,Hindelopa,Vuorcumum,Ilſta, & Bol-
ſuerclia.Villas habet,ſeu Pagos centum viginti
ſeptem.Oſtergoa,habet Groningam, de qua in
fra dicam : habet Leoardiam quæ Ciuitatum
Friſiæ maxima,& ſplendidiſsima , ædificijs ſa-
cris,& profanis,publicis, & priuatis,nobilium
præſertim Atrijs magnificis Illuſtris: vicis ter-
ſa,nitida,& munda,opulenta, populoſa,cultu,
& moribus hominum præcellẽs, munitionibus
397 in ambitu cincta,ſedes† ſummi Senatus Fri-
ſici.Habet etiam Docuam,cum portu commo-
do,ac alias duodecim præfecturus.Habet, &
villas, ſiue pagos centũ viginti ſeptem. Tertia
verò pars ſeptẽ ſyluarũ,paluſtris eſt,& ſabulo-
ſi ſoli. Habet & ſyluas quaſdã,q̃ ei nomen de-
derunt.Oppida,ſiue p̃fecturas habet octo,& vil
las ſeptuaginta ſeptẽ,quorum omniũ nnmerus
ad numerum trecẽtorũ ſexaginta trium aſcen
dit, vt nouiſſimè optimè deſcripſit Vbbo Em-
mius Hiſtoriarum Friſicarum lib. 1.qui per de-
398 cem libros Friſicarũ gentium,ac rerum†an-
tiquitates à temporum iniuria ad annum vſq;
1256. vindicauit; à quo ſpero ſcripta alia ſub-
ſequentia ad ætatem vſq; noſtram, habiturum.
de eadem Friſia, ſic Iacobus Dauentrius apud
Germanographum lib. 5.in Friſia. Ad quam tñ
(inquit) differentiam.occidentalis à nonnullis
vocatur , patetq́; ab Iſela , ſeu extremo Rheni
oſtio ad Amaſum vſque fluuium , Oſtergoiam,
Vuiſtergoiam,ſeptem ſyluas,Groningam incli
tam vrbem,cum circumiacenti territorio com-
plectens;pecore,paſcuis exuberãs, & pagis,ac
ædificijs,pluſq̃ vlla alia regio exculta;cui Fran
ſiſelana,cum Drenta, Tuentaq́; iungitur, quæ
omnes Cæſaris Caroli V. hæreditario adiectæ
Imperio , fœliciter floreſcunt ſub eius Dñio.
Hæc ille. Habuit tñ antiquorum memoria Fri-
ſia ſuos Reges . Hinc de Radbodo Rege legi-
tur,quòd cum ab Vuolfranto Epiſcopo, vellet
ſacris Baptiſmatis aquis luſtrari , in anno Do-
mini 718. teneretque pedem vnum in aqua, &
alterum eleuatum,ad Vuolfrantum conuerſus,
399 De maioribus† (inquit) meis, Epiſcope,quid
ſentis ? plures ne eorum in Paradiſo , an apud
Inferos eſſe credis ? Ad quæ Epiſcopus , cum
plures apud Inferos eſſe reſpondiſſet;ſubiecit,
Satius igitur mihi eſt , vt plures,quàm paucio-
res ſequar. Simulq́; pedem à lauacro retulit,&
propoſitum mutauit , ac priſtinæ ſuperſtitioni
ſe dedit : ſed triduo poſt, admirabili Dei Opt.
Maximi iudicio , ſubita morte Radbodus in-
terijt , & Epiſcopus ſuæ prædicationis offi-
ciũ inceſſanter proſequens, totam prouinciam
400 †ad Chriſti cultum reduxit. vt in ſupra alle-
gato loco retulit Germanograph. lib. 3.& Vb-
bo Emmius Hiſtor.Friſicar.lib.4.ſub anno 718.
401 Friſij fuere Ciuitate Romana donati à†Ne-
rone , dum Romæ Friſiorum legati eſſent . vt
ſcribit Cornel.Tacit. Annal.lib.13.quo in loco
refert illos dixiſſe ; Nullum mortalium armis,
aut fide ante Germanos eſſe . Quod deridet
alio forte odio,Albert.Crantius in Vuandalia.
lib. 10. cap.32. & in Saxonia. lib. 11. cap.6.Ha-
buit ante Saxoniam Chriſti fidem , prædicante
Diuo Bonifacio Archiepiſcopo Moguntino ;
poſt cuius prædicationem S. Ludgerus Friſius
402 †ab vtero ſanctificatus prædicationis ſanctæ
officio , tam ardenter incubuit , vt meritò in
Saxonia prædicans , Saxonum Apoſtolus me-
moretur.vt dicit idem Crant.in Metropol. lib.
1. c. 5. & 7. Tritthemius de viris Illuſtrib.ord.
ſanct. Benedicti. lib.3.cap.196.cuius magnani-
mos pro Chriſti fide labores ſcribit idem Em-
mius Hiſtoriar.Friſicarum.lib.4.& 5.Negari ta
mẽ nequaquàm poteſt quod ipſe Emmius ſcri-
bit,Friſios ab Carolo primum Martello. & de-
mum Carolo Magno in ſua libertate poſitos :
ſolum tamen illis relictum fuiſſe aliquando
præfectum,ac Antiſtites;habuiſſeque proprias
patrias leges ab eiſdem vel formatas, vel con-
firmatas , quas retulit idem Vbbo. lib.5. licet
Albertus Crantius eius gentis (vt præ ſe oſten-
dit,) inimicus in Vuandalia lib. 10. c. 32. dicat
hæc eſſe fabuloſa,ac vana, & à Quarto Carolo,
tantum habita.cui nequaquàm accedo. Iactati
tamen pluries Friſij.Danorum,ac Saxonum in-
curſionibus; vt meminit Germanograph.lib.4.
Tamen Flandriæ Comes Friſiæ partem cœpit
Robertus,qui idcirco Friſius appellatus eſt,in
anno 1063. vt ſcribit Meyerus Annal. Flandr.
lib.3.Tandem in anno 1248.Gulielmus Secun-
dus Comes Hollandiæ, Florentij IV.filius,cum
Friſijs bellum gerens anno Dominij ſui ſepti-
mo occubuit. Poſtmodum in anno 1304. Gu-
lielmus III.Ioãnis Hannoniæ Comitis,ac Hol-
landiæ II. filius , factus eſt Friſiæ Dñs . Quem
ſequutus eſt Gulielmus IV.illius filius in anno
1337. Quo mortuo ſine filijs ſucceſſit Marga-
rita ſoror, vxor Ludouici Bauari Imperatoris.
Poſt eum Gulielmus Quintus Margaritæ, & Ba
uari filius . Et demum moritur Gulielmus abſ-
que filijs,& illi ſuccedit Albertus Bauari filius:
& eidem Alberto ſuccedit Gulielmus VI. fi-
lius; poſt Gulielmum Iacoba filia ; qua defun-
cta ſine prole omnem eius ditionem , præſer-
403 tim Friſios,ſibi vendicauit Philippus † Pius
Dux Burgundiæ in anno 1435.ex perſona Mar
garitæ matris,filiæ Alberti,ac ſororis Gulielmi
VI. Philippo ſuccedit Carolus bellicoſus ; Ca-
rolo Maria , Mariæ Philippus , Philippo Caro-
lus Quintus Cęſar;Carolo,Philippus Rex Ca-
tholicus . vt per Genealogiam refert Germa-
nograph. lib. 3. Qui lib. 4. dicit in anno 1230.
fuiſſe magnam inundationem, & multa homi-
num milliã , ac animaliũ fuiſſe deleta,ex Iaco-
bo Dauentrienſi : quod retulit etiã in annum
1233. Vbbo Emmius Hiſt. Friſicar. lib. 10. Vn-
de de Flandris, Hollandis, Selandis,ac Friſijs,

has tempeſtatum procellas, ac maris æſtus, &
inundationes patientibus Gerardus Gelden-
haurius Nouiomagus in parua Hiſtor. Germa-
niæ inferioris. Conſtat (inquit) inter maritimos
Flandros, Selandos, Hollandos, Friſios, colles
illos arenarios (Duni vulgo dicuntur) quos re-
rum parens Deus, terminum Mari circumde-
dit, olim non tam latè per ruptos, ac diſſitos
fuiſſe, quàm nunc ſunt. Cœleſtis enim pater,
peccatis noſtris, ad iracundiam prouocatus,
horridis tempeſtatibus, terras admodum fer-
tiles in ſalſiſſimum mare intra ducentos annos
conuertit. Sed nos infœlices planè, & vecor-
des, naturæ aſcribimus, quod ſolis ſceleribus
noſtris imputandum erat. Hæc Nouiomagus.
Friſiam vero ad Duces Burgundiæ, ac Flādriæ
Comites pertinere, ſcripſit Bartholom. de Caſ-
ſæn. in Conſuet. Burgundiæ. in proęm. in verb.
de Frize. de inundationibus Hadrian. Barlaud.
in Hiſtor. Brabantic. cap. 85.
MECHLINIAE. Ciuitas eſt Mechlinia
Brabantiæ, de qua ſic inquit Hadrianus Bar-
landus, in Chronica Ducum Brabantiæ. in fin.
404 †Mechlinia ſitu, & opere munitiſsima, quæ
ipſa quoque ſuas habet, minimè vulgares do-
tes. Aeris multam clemētiam, & ſalubritatem;
incolas ſermone blādos, moribus manſuetos,
comes, ciuiles, bellicoſos etiam, vbi res exigit.
Placet in hac vrbe vicorum amplitudo, placet
405 mundities. Habet Concilium† Regium, ha-
bet, & ædes ſacras complures, ſed duas, quæ
longè cæteris antecellunt. Deiparæ vnam, &
alteram diui Rumoldi, ornatiſsimam, cum Tur
ri, quæ, & magnifica eſt, & altitudine ſpectabi-
lis. Hæc Barlandus. Tamen in anno 1333. Lu-
douicus Niuernenſis eandem Ciuitatem, vti
Comes Flandriæ, emit ab Adolpho Epiſcopo
Leodienſi, & à Reginaldo, ſiue Reinoldo Prin
cipe Geldrenſi. de quo actu ſic Iacob. Meye-
rus Annal. Flandriæ lib. 12. inquit: Eodem an-
no poſtquàm Ludouicus Comes emiſſet op-
pidum Mechliniam, ortum bellum Brabanti-
cum. Emit autem ab Adolpho Epiſcopo Leo-
dienſi, & Reginaldo Comite Geldriæ, qui tum
coniuncti, id oppidi poſsidebant: vſus ea in re
conſilio intimi ſui aulici Gulielmi Auxonij.
Centum millia nummū Turonenſium prætium
erat. aliter centum ſexaginta millia regalium
monetæ Franciæ. Sed Brabantiæ Dux Ioannes,
quo minus Mechliniani in verba iurarent Lu-
douici, interceſsit. Nempe ea pars, quam Gel-
drius vendiderat, quando eius eſſet benefi-
cium, abſq; eius aſſenſu, vendi illam poſſe ne-
gabat. Alteram item partem, ære antiſtiti perſo
luto, retinere contendebat; propterea, ꝙ ad ſui
Principatus corpus, totam Mechliniam, perti-
nere aſſeuerabat: Hęc Meyerus. Vnde orta ſunt
bella inter Comitem Flandriæ, & Ducem Bra-
bantiæ. Controuerſia autem concordia oblite-
rata eſt, qua Ludouicus Comes Flandrię ceſsit
Ioanni Duci Brabantię totam Mechliniam, pro
octoginta ſex millibus aureorum regalium, iu-
ramento à Clemente Pontifice ſolutus, quo te-
nebatur id oppidi nunq̄ alienare. Sed priusq̄
Ioānes numeraret, Ludouicus in viuis eſſe de-
ſijt. vt dicit idem Meyerus in dicto lib. 12. ſub
anno 1346. Sed Iacobus Marchātius de Rebus
Flandriæ memorabilibus. cap. 21. aliter ſentit,
dicens: Ludouicum Maleanum ſupradicti Ge-
nerum, duabus ex cauſis bellum reſtauraſſe:
Mechlinium enim eſſe ſui iuris contendebat,
atq; occupabat, decemq́; millia nummum Flo-
rentinorum in dotem promiſſa quotannis per
ſolui, aſsignarique cupiebat; belloq́; illato ho-
ſtes vicit, totamq́ue Brabantiam, aſſumpto di-
tionis titulo vendicauit, donec ita tranſactum
fuit, vt Mechlinia Flandriæ annecteretur, & do
tis nomine Antuerpiam poſsideret, titulumq́;
Ducis Brabantiæ ipſe quidem aſcriberet, ſed
ad hæredes nō transferret. Hæc Marchantius.
Peruenit tandem Flandria. & Brabantia penes
vnum Principem, medio Margaritæ Maleanæ,
& idcirco ad Regem Catholicū legitima ſuc-
406 ceſsione † peruenit. Concilium, ſiue Parla-
mentum ibidem inſtituit Carolus bellicoſus.
vt ſcribit Iacob. Meyerus Hiſt. Flandr. lib. 17.
Sed tamen, ſiue ſit ſub Flandria, ſiue Brabantia
ad eundem Dominum ſpectat: Neutri autem
ipſorum hodiè connumerari, vel annecti, ſed
ex ſe ipſa ſeparatim appellari cenſeo, ex his,
quæ ſemper ſatis optimè ſcribit idem Iacob.
Marchantius in loco ſupra allegato. in d. c. 21.
in fi. Quòd Philippus Bonus Brabantiæ Dux, vt
Armorū occaſiones amoueret, effecit, vt Mech-
linia à Flandriæ nexu libera, regionem per ſe
efficeret. Et idcirco ſeparatim Philippus Rex
Catholicus, ſe Mechliniæ Dominum appellat,
tam obſeruator eſt ſuorum maiorū promiſsis.
VLTRAIECTI. Hanc Ciuitatem Hollādiæ,
aliqui tribuunt, dicitur ab alijs latinè Traie-
407 ctum, † vulgari illorum idiomate dicitur
Vtrecht, ſitum inter Hollandiam, & Geldriam.
Epiſcopi Traiectenſes erant in temporalibus,
& ſpiritualibus Principes totius Comitatus,
magnumq́; terrarum, oppidorum, ac Comita-
tum ſpacium poſsidebant. Alij ſub Friſia illam
ponunt: vt cumq́; tñ res ſe habeat, haud dubiè
Ciuitas eſt nobiliſsima, & publicarum, & pri-
uatarum ædiū pulchritudine, & clero conſpi-
cua. Habet celeberrima Canonicorū Collegia,
in quibus Principē locum tenet, quod eſt Diui
Martini. Habet Antiſtitem, qui in ſacris latiſsi-
mè imperat. Qui tam Diues, ac potens erat, vt
ſi quando opus erat, quadraginta hominum
millia ad bellum potuiſſet armare. Ex hac vr-
408 be fuit † Hadrianus Papa Sextus, ſupremi
nominis Pontifex. A Traiecto non longè ſi-
409 ta eſt Dauentria, † in qua floruit, ac floret
bonarum omnium litterarum Schola. Hen-
ricus tandem Bauarus Epiſcopus Vltraiecti-

nus, cum à Carolo Geldriæ Duce, nimijs afficeretur moleſtijs, Caroli Quinti Auſtriaci Cęſaris, Brabantiæ Ducis, & Hollandiæ Comitis auxilia, atque ſuffragia petijt, & cum illo de ſuorum Principum ſpiritualium, & temporalium conſilio maiori parte conuenit, vt Henricus quod iuris temporalis haberet in Principatu Vltraiectino, & in omni Regione, etiam vltra Iſelam fluuium eidem Carolo Imperatori,
410 vti† Brabantię Duci, & Hollandiæ Comiti, cederet, eiuſque hæredibus, & ſucceſſoribus vtriuſque ſexus. Vnde Imperator Ciuitatem, & nonnulla oppida à Geldrio occupata recuperauit. Epiſcopus omnē iuriſdictionem temporalem à ſe abdicauit, & Carolo vti Brabantiæ Duci, & Hollandiæ Comiti conceſsit, prouentus, bona, agros, montes, colles, ſyluas, flumina, omnia ad tēporalitatem ſpectantia tranſtulit; reſeruando ſibi tantum modo ſpiritualia iura, ſuper quibus Clementis Papæ Septimi conſenſus acceſsit in anno 1527. & ſeq. de quo latiſsimè Germanographus lib. 3. Hadrianus Barlandus in Chron. Brabantiæ in fin. nouiſsimè Io. Boter. Relation. vniuerſal. parte 1. lib. 1. cap. 61. à Carolo Imperatore tranſijt ad Philippum Regem Catholicum filium.

TRANSILVANIAE. Quia ſtatus Traiectenſis, complectitur loca Cis Iſalam fluuium, &
411 habet etiam trans Iſalam, idcirco, ne† illud quod eſt vltra flumen verteretur in dubium, ceſsio facta ab Henrico Epiſcopo Vltraiectino Carolo Cæſari, fuit etiam Trans Iſalam, & hæc ditio vocatur Tranſiſelana, eorum vero lingua, Oueriſſel. Continet autem iſte Dominatus, plures Ciuitates, ac oppida muris circumdata, quorum præcipuę Dauentria, & Campea.
412 Dauentria nobilis etiam litterarum† Academia, habet etiam centum viginti circiter Villas, ſiue Pagos, de quibus ſupradicti ſcriptores loquuntur.

GRONINGAE. Ciuitatis huius Groningæ, ſe dominum profitetur Rex Catholicus,
413 †vt oſtendat maiorem vrbis nobilitatem, atque excellentiam: alias enim neceſſarium minimè foret, cum enim illa in Occidua Friſiæ ora ſit, & Rex Catholicus illius Dominus ſit, omnium interiacētium vrbium, & oppidorum, villarum, & pagorum, dominus erit. Ad Philippum autem Burgundiæ Ducem olim peruenit, à quo recta via in Philippum Regem peruenit. Hanc olim durante vita ad Carolum Geldriæ Ducem perueniſſe, & conceſſam fuiſſe conſtat, quo mortuo, & Carolo Cæſari, &
414 Philippo Regi Catholico † peruenit. De ea Germanographus lib. 3. in Friſia. Iacobus Dauentriēſis apud eum Martin. Nauar. de reddit. benefic. Eccleſiaſticor. q. 1. num. 95. Ptol. lib. 2. cap. 11. Boter. Relat. vniuerſal. parte 1. lib. 1. c. 62. Sed omnia, quæ pertinent ad vrbis eiuſdem decorem, adminiſtrationem, authoritatem, & ſtatum, nouiſsimè pluſquàm eleganter, ſi dici poteſt, proſequitur Vbbo Emmius Hiſtor. Friſicar. lib. 1. ad quem ſufficit remiſsio, quia luculentiſsimè hoc præſtitit. Hæc de Philippi Regis Catholici titulis prodire in publicum volui, in quibus enucleandis magno adiumento mihi fuit opus eiuſdem Domini Iacobi Maynoldi de titulis Philippi Regis, vt nō immeritò virtutū ſuarum gratia, à Rege in ſuum ſupremū Italicū Conſiliū Regens aſſumptus fuerit ad ipſius Regis latus in Hiſpania.

ARGVM. CAP. XLVII.

Catholicum Regem, vti Hiſpaniarum, Neapolis, & Sicilię Regē, Imperatori, alterivè humano, & laico Principi nō eſſe ſubditū. An Rex Galliæ ſubiaceat Imperio? Num pro Regno Neapolitano, & Siculo, Rex Catholicus Sūmum Romanum Pontificem recognoſcat? Regnum Siculum, à Neapolitano an diuerſa ſint? Quis ſit Cenſus annuus, qui pro eis datur? Quando Summus Pontifex, Imperia, Regna, & Dominia de gente in gētem transferat? Auenionenſis Ciuitas, quo modo reperiatur penes Eccleſiam Romanam? Quomodo Ciuitas Beneuentana? Pro Archiducatu Auſtriæ, Ducatu Burgundiæ, Comitatu Flandriæ, an recognoſcatur Rex Galliæ?

COMPENDIVM.

1 *Rex Hiſpaniarum liber eſt, & alteri laico Principi non ſubiacet.*
2 *Rex Aragonum liber eſt.*
3 *Reges Hiſpani eadem Regna à Maurorū manibus eripuere.*
4 *Gallia Imperio minimè ſubdita. nu. 8. 9.*
5 *Rex Neapoli, & Siciliæ liber eſt.*
6 *Rex Indiarum, & Noui Orbis ab omni Dominio temporali liber eſt.*
7 *Rex Hieruſalem liber eſt.*
10 *Imperator Pontifici ſubditus eſt.*
11 *Imperio ad Germanos translato, omnes prærogatiuæ Imperiales fuere ibidem translatæ.*
12 *Hungari, & Boemi Imperio ſubditi.*
13 *Reges Neapoli, & Siciliæ, Eccleſiæ Romanæ perſonam ſuſtinent.*
14 *Noui orbis acquiſitio, Imperio ignota.*
15 *Regna Neapoli, ſeu Siciliæ de patrimonio Eccleſiæ Romanæ fuerunt.*

16 *Regnum Neapolitanum appellatur etiam Sicilia.*
17 *Regnum Siciliæ intelligitur ne tantummodo de inſula Sicilia?*
18 *Regnum Neapolitanum, & Siculum Roma rerum potiente ſub eius imperio erat.*
19 *Diuiſio facta inter Imperatores Orientis, & Occidentis.*
20 *Donatio à Conſtantino facta Syluestro Summo Pontifici.*
21 *Donationis præfata, exemplar ſequitur.*
22 *Ludouicus Pius Imperator, non ſolum donationem à Conſtantino factam confirmauit, ſed aliam etiam clariorem fecit.*
23 *Donationis Ludouici Pij exemplum.*
24 *Regnum Neapolitanum ad manus Roberti Guiſcardi Northmanni.*
25 *Robertus Guiſcardus Regni Neapolitani conceſſionem habuit non ſolum ab Anacleto, ſed à Nicolao Secundo, & alijs Pontificibus. nu. 26.*
27 *Robertus Guiſcardus acerrimè defendit Gregorium Septimum Summum Pontificem à Clemente Antipapa.*
28 *Cenſus pro Regno Neapolitano fuit mille* Fartorum; *alij dicunt eſſe quadraginta octo mille aureorum annuorum; alij tantum quadraginta mille. Hodie eſt ductorum ſeptem mille. nu. 29. 30. 31. 32.*
33 *Rex ab alio Regnum tenens in Feudum, cenſetur Dominus ſupremus.*
34 *Feuda omnia ſingularia in Regno Apuliæ ſunt de Dominio Regis, licet totum Regnum recognoſcat Rex ab eccleſia.*
35 *Reſeruatis aliquibus in conceſsione, cætera conceſſa intelliguntur.*
36 *Rex in Regno, concedit, infeudat, reuocat, & facit quodlibet.*
37 *Reges omnes de Feudis particularibus diſponunt.*
38 *Dum Rex infeudat Duces, Marchiones, Comites, & Barones retinet ipſe directum Dominium.*
39 *Maius, efficaciusq; donum, quod à maiori datur.*
40 *Maius bonum eſt habere dignitatem ab Imperatore, quàm ab alio inferiore.*
41 *Doctor creatus à Papa, vel Imperatore præcedit creatum ab alijs inferioribus.*
42 *Habentes inueſtituras à Pontifice, vel Imperatore, habent ſupremas poteſtates. ſuprema tantum recognitione concedentibus remanente, vt ſunt, Duces Mediolani, Ferrariæ, Mantuæ, Vrbini, & ſimiles.*
43 *Chriſto cæleſtis, & Terreni Imperij claues conceſſæ.*
44 *Chriſtus Petro omnem poteſtatem ſpiritualem, & temporalem conceſſit.*
45 *Papa eſt ſuper Regna.*
46 *Imperatores à Summo Pontifice coronantur.*
47 *Lotharius Imperator ab Innocentio II. Romæ coronatur.*
48 *Fridericus primus coronam cæpit ab Adriano IV. Summo Pontifice.*
49 *Carolus Magnus à Leone III.*
50 *Ludouicus Pius, & Emẽgarda vxor à Stephano IV.*
51 *Ludouicus Lotharij filius à Sergio II. & ab Adriano II.*
52 *Carolus Caluus à Ioanne VIII.*
53 *Carolus Craſſus, ab eodem.*
Vido, à Stephano V.
Lambertus à Formoſo.
Ludouicus III. à Benedicto IV.
54 *Berengarius à Ioanne X.*
55 *Otho Magnus à Ioanne XII.*
56 *Otho Tertius à Gregorio V.*
Henricus primus à Benedicto VIII.
Henricus II. & Agneta coniux à Clemente II.
Henricus IV. à Paſquale II.
Carolus V. à Clemente VII.
57 *Summus Pontifex Romanus transfert Imperium de gente in gentem.*
58 *Imperium ab Oriente fuit translatum in Occidentem.*
59 *Summo Pontifici ſpectat examinare perſonam electam in Regem Romanorum.*
60 *Imperium cur translatum fuit à Græcis in Germanos? remiſsiuè.*
61 *Summus Pontifex ex cauſa deponit Imperatorem.*
62 *Zacharias Summus Pontifex Regnũ Galliæ eripuit Chilperico, ſiue Childerico, & contulit Pipino.*
63 *Philippum primum Galliæ Regem diris affecit Vrbanus II. Summus Pontifex, & Aqua, & igni interdixit.*
64 *Summus Pontifex comminatus eſt Regi Vngariæ, ni votum impleret Regno priuaturum.*
65 *Summus Pontifex in Regnis, in quibus proceditur per electionem, an poſsit priuare?*
66 *In Regnis Angliæ, atque Hyberniæ Pontifex poteſtatem habet.*
67 *Pius Quintus Pontifex Elizabetham Angliæ Reginam diris affecit.*
68 *Cultus diuinus Angliæ olim reſtitutus per Philippum Regem Catholicum, & Mariam coniuges.*
Vrbanus Sextus Pontifex Carolum Vngariæ Regem Regno priuauit.
69 *Iulius II. Pontifex Ioannem Allebretum Nauarræ Regem Regno priuauit.*
70 *Regnum Scotiæ mutare, ac auferre vni, dareque alteri, poteſt Summus Pontifex.*
71 *Henricus III. Imperator à Gregorio VII. depoſitus.*
72 *Sententia Summi Pontificis, dum depoſuit Henricum Tertium Imperatorem.*
73 *Alexander III. Fridericum Imperio amouit. Innocentius III. Othonem. Gregorius IX. & Innocentius IV. Fridericum II. Ioãnes XXII. & Clemens VI. Ludouicum Bauarum.*
74 *Sixtus Quintus Pontifex Max. Henricum Principem Condenſem damnauit.*
75 *Principes optimi, Summo Pontifici colla ſubmittunt.*
76 *Theodoſius Imperator ſe humiliauit D. Ambroſio Archiepiſcopo Mediolani.*
77 *Conſtantini Magni Imperatoris in Prælatos Concilij Niceni, humilitas. nu. 78.*
79 *Philippi Pulchri Galliæ Regis in Summum Pontificem temeritas.*
80 *Philippus Pulcher miſerabili morte occubuit. nu. 81.*
81 *A Summi Romani Pontificis gremio ſe eximere, inexpiabiale eſt.*

Peccat

83 *Peccat quis nõ faciẽdo, quod de iure facere tenetur.*
84 *Delphinalis ſtatus Imperio ſubditus.*
85 *Caroli Noni Galliæ Regis virtutes, & immatura mors malorum plurimorum cauſa.*
86 *Gallorum Principum ad fideĩ zelum progreſſus optimos deſiderat author.*
87. *Auenio Ciuitas Eccleſiæ Romanæ data à Ioanna Neapoli Regina, & quare. nu. 89. 90. 91.*
88 *Author Deo, & Eccleſiæ placere ſtudet, non autem mundanis principibus.*
92 *Auenio Ciuitas in Gallia, refugij Ciuitas, atque Aſylum.*
93. *Ciuitas refugij in Tribu Nepthalim.*
Ciuitas refugij in Tribu Iuda.
94 *Ciuitas refugij in Tribu Ephraim.*
95 *Ciuitas refugij in Tribu Ruben.*
96 *Ciuitas refugij in Tribu Manaſſe.*
97 *Ciuitas refugij in Tribu Gad.*
98 *Bethſura Ciuitas refugij.*
99 *Refugium ad eas Ciuitates, quanto tempore durabat.*
100 *Ciuitas Beneuentana in Regno Neapoli Eccleſiæ Romanæ data. nu. 101.*
102 *Archiducatus Auſtriæ ſub Imperio.*
103 *Rodulphi primi Imperatoris bellum in Ottocarum Boemiæ Regem.*
104 *Ab Archiducatu Auſtriæ nulla datur appellatio.*
105 *Burgundi, Reges ſuos habebant.*
106 *Appellationes à Burgundia, nundentur ad Parlamentum Pariſienſe. nu. 111.*
107 *Burgundiones Italici iuris ſunt.*
108 *Burgundia Feudum Imperiale. nu. 169.*
109 *A Franciſco Galliæ Rege ceſſum Carolo V. Cæſari ius ſuperioritatis Burgundicæ. nu. 110.*
112 *Bald. in auth. ſtatuimus. C. de Epiſcop. & cleric. declaratur.*
113 *Ceſſio facta Carolo Cæſari per Regem Franciſcum primum, iurium ſtatus Burgundici.*
114 *Franciſcus primus Galliæ Rex, conſilium quæſiuit, vt promiſſa Carolo Cæſari non adimpleret.*
115 *Ioannes de Selua Præſes, conſuluit, vt promiſſa Carolo Cæſari facta, Franciſcus primus Rex Galliæ, non impleret.*
116 *Promiſſiones vi, ac metu extortæ an ſeruandæ ſint?*
117 *Andreas Alciatus in libello de ſingulari certamine, ſub fictis quæſtionibus ſcripſit pro Rege Franciſco, contra Carolum Quintum Cæſarem.*
118 *Princeps non cogitur ſuorum conſiliariorum iudicium ſequi.*
119 *Perſonæ ſola dignitas, metum non inducit.*
120 *In dignitate poſitus non cenſetur vim, aut calumniam inferre.*
121 *Dignitas vnius non eſt alicui nocina.*
122 *Carolus V. Cæſar iuſtitiæ fons.*
123 *Metus exceptio allegari nequit ab agente in curia Papæ, vel Imperatoris.*
124 *Metus ei præſumitur inferri, qui eſt ſubditus, vel cui non audet reſpondere.*
125 *Franciſcus I. Galliæ Rex inuicti animi Princeps.*
126 *Metus conſideratur attenta perſonæ qualitate.*
127 *Metus vllus inter pares potentiæ Principes.*
128 *Metus allegari nequit, vbi non adeſt cruciatus corporis, vel mortis timor.*
129 *Philippi Galliæ Regis, ac Ludouici eius filij in Ferdinandum Sanctij Regis Luſitaniæ filium carceratio, vt ad iniquas pactiones illum, vti Flandriæ Comitem, adigeret.*
130 *Philippi Pulchri Galliæ Regis in Guidonem Flandriæ Comitem impietas, ac in eius filiam virginem. nu. 131.*
132 *Ludouici XII. Galliæ Regis in Ludouicum Sfortiam Mediolani Ducem, & Aſcanium fratrem Cardinalem, impietas.*
133 *Caroli Comitis Andegauenſis in Conradinum Regem immanitas.*
134 *Metum inducit carcer iniuſtus.*
135 *Victus victoris ſeruus iure belli fit.*
136 *Bona in bello capta capientium fiunt. nu. 137.*
138 *Lege 12. Tabularum caueri, aduerſus hoſtem æternam authoritatem eſſe.*
139 *Quæ in bello capiuntur, iure diuino capientiũ fiunt.*
140 *Marcelli Conſulis cauſa, an capta in bello Siciliæ iure capta eſſent.*
141 *Victor victo; quæ imperaret, imponebat.*
142 *Duces Romanorũ ex victis ſpolia opima aſportabant.*
143 *L. Cornelius Silla victorum Præneſtinorum homines occidi mandauit extra mœnia, & cadauera illorum per agros ſpargi.*
144 *Athenienſes victos Thaſios mulctarunt pro libito.*
145 *Carthaginenſium Legati à Scipione victore veniam petunt.*
146 *Tambulanus Scytharum Rex victum Baiazetem Turcarum Imperatorem vinctum caueis incluſit.*
147 *Aureliani Imperatoris in victos Palmirenos acta.*
148 *Romani à Samnitibus victi, victorum conditiones accipere coacti fuere.*
149 *Pompeius Magnus ſuperata Mauritania Hiarbam Regem in triumpho duxit.*
150 *Paulus Aemilius duxit in triumpho Perſen Macedoniæ Regem.*
151 *Pharao Nechao Rex Babyloniæ Ioachaz Regem Hieruſalem portauit in Aegyptum, vbi tandem mortuus eſt.*
152 *Nabuchdonoſor Rex Babyloniæ, Sedechiam Regem cepit, filios occidit, oculos illi eruit, & cæcum portauit in Babiloniam.*
153 *Amalecitæ capta vrbe Siccleg, captiuas duxerunt omnes mulieres.*
154 *Romani oppreſſos vi bellica in ſeruitutẽ redigebãt.*
155 *Northmanni victis Friſijs conditiones, ac leges imponunt.*
156 *Hoſti fides ſeruanda.*
157 *Captiuus diſcedens, cogitur ad redeundum. nu. 158.*
159 *Attilius Regulus redijt ad Carthaginenſes iuxta promiſſa, à quibus fuit occiſus.*
160 *Petri Alerei Hiſpani, Comitis, fidelitatis, & pollicitationis nobile exemplum.*
161 *Caroli Cæſaris Quinti pactiones cum Franciſco Galliarum Rege, non ſunt admirandæ.*
162 *Fidem frangenti pœna ex Silio Italico, & alijs. nu. 163.*

164 *Promiſsio, etiam ſola fide præſtita ſeruanda.*
165 *Infidum quod eſt, ſtabile non eſt.*
166 *Fideles ſumus, ſi quod verbis promittimus, operibus complemus.*
167 *Fracta fidei in quoſdam Gallos, & ipſorum Regem inuebit Barlandus.*
168 *Principum ſola verba debent eſſe firmiſſima.*
170 *Periury exceptio à limine iudicij repellit agētem.*
171 *Iudicis, & partis, quis perſonam ſuſtiuere nequit.*
172 *Ex iuramento cauſatur exceptio fori declinatoria.*
173 *Flandriam, Arteſiam, ac alias ibi Regiones pacificè, vt liberas poſſedit Carolus Imperator, & nunc Philippus filius.*
174 *Capto Franciſco I. Galliarum res erant labefactata.*
175 *Caroli V. Cæſaris, quoad auiditatem capiendi totam Italiam modeſtia, qua omnium Principum qui id malè conceperant, iudicia feſellit.*
176 *Italia ſtatus nunquam adeo tranquillus, & quietus, quàm cum primum Dominati ſunt Auſtriaci.*
177 *Rex Galliæ, an poſſit alienare aliquam Ciuitatem Regni Gallici. nu. 178.*
178 *Bald. in c. in generali. ſi de feud. defunct. declaratur.*
179 *Subditorum quandoque intereſt non mutare Dominum.*
180 *Regnum Galliæ poſt Clodouei mortem, & pluries, in partes diuiſum.*
181 *Rex Galliæ poteſt inueſtituras facere feudales, & priuilegia concedere. nu. 182.*
183 *Pax inter Carolum Cæſarem, & Franciſcum Regem, fuit toti Reipublicæ Chriſtianæ vtilis.*
184 *Publica vtilitas maior attenditur.*
185 *Philippi Pulchri Galliæ Regis actus, quibus Guidonem Dampetram Flandriæ Comitem dolo opprimeret. v. nu. 186. 187. 190. 191.*
188 *A Flandro Comitatu nulla antiquitus data appellationes. quia eſt Principatus ſupremus. nu. 189.*
192 *Flandriam Carolus Quintus Cæſar ab omni nexu ſuperioritatis exemit.*
193 *Regem Catholicum pro Regno Maioricarum, falsò ſibi perſuaſit Carolus de Graſſalio, ſubeſſe Regi Galliæ.*
194 *Maiorica Ciuitas ſuum habet Epiſcopum, ſuffraganeum Archiepiſcopi Tarraconenſis.*
195 *Comitatus Ruſcinonenſis Galliæ ſubditus non eſt.*
196 *Italia dicitur ſui iuris, non autem prouincia.*
Comitatus Ruſcinonis, & Ceretania oppigneratione olim à Gallis detentus.

CAP. XLVII.

NOn ſolum apud noſtræ profeſſionis authores, ſed apud alios quoſcunq; communiter probatiſſimum illud eſt, Hiſpaniarum Regem Catholicum, abſolutum, liberumq́; Domi
1 num eſſe, nec idcirco Imperio, alteriuè † humano laico Principi ſubditum eſſe. vt voluit Gloſ. in c. Adrianus. il 2. 63. Diſtinct. & in c. Et ſi neceſſe. de donat. int. vir. & vxor. Gloſ. 1. in c. 1. in princip. de pac. inter ſubdit. tenend. vbi dicit, omnes Reges vltramõtanos ſubditos non eſſe Imperio. Io. de Turrecremat. in c. In Apibus. 7. q. 1. qui expreſſim cenſuit Regem Hiſpaniarum, non recognoſcere Imperatorem. Oldrad. in conſil. 69. nu. 9. Panor. poſt alios. in c. Per venerabilem. nu. 9. 37. Qui fil ſint legitim. & in c. Nouit ſub nu. 16. de Iudic. in c. Quanto. nu. 6. in fin. de iureiurand. Feli. in c. Cum non liceat. ſub nu. 13. de præſcript. Matth. de Afflict. in d. c. 1. in princip. nu. 1. de pace tenend. Nicol. de Vbald in tract. de ſucceſſion. ab inteſtat. parte 1. colum. 28. verſ. vltimus modus legitimandi. Andr. Barbat. Sicul. in Addit. ad Bald. in d. c. 1. in princip in Addition. prima de pace tenēd. Ioan. de Imol. in c. Super ſpecula. nu. 3. de priuileg. Gaſpar Vallſchus in rep. l. Imperium ff. de iuriſd. omn. iudic. Roderic. Sanctius de origin. poteſtat. Regal. par. 1. col. 5. verſ. primo repetimus illud. Io. Lopez. de Donat. int. vir. & vxor. in introd. num. 18. Alphonſus Aluarez in Specul. Rom. Pontific. cap. 41. ſub verſicul. Imprimis igitur. & cap. 63. verſ. Præmitto. Didacus de Couar. in Regul. Peccatum. in ſecun parte relection §. 9. in fin. Gabriel Biel in tract. de Monetis. concluſ. 5. Marian. Socin. Nepos in conſ. 68. nu. 188. vol. 3. Ioſephus Gonzalez variar. quæſt. iuris. c. 30. nu. 78. Ludouic. Gomez in §. Fuerat. nu. 5. Inſtit. de actionib. Gloſſat. in conſuetud. Pariſienſ. in princip. nu. 20. Ioan. de Firmo de Gabell. par. 1. quæſt. 5. Cardinal. Alexand. in c. Ius quiritum. 2. diſtin. Ant. Corſet. de poteſtat. & excellēt Regia q. 22. Guiel. de Monteferrat. de ſucceſſ. Regu. Dubio 1. col. 8. nu. 40. Lud. Montaltus de reprobat. ſententię Pilati. artic. 4 § 1. io princ. Petr. Belluga in Specul. Princip. Rub. 6. num. 3. rub. 11. §. his igitur. num. 1. 2. & Rub. 14. §. Veniamus per totum. in quibus locis ego dixi in Apoſtillis. Reſtaur Ca-
1 ſtald. de Imperat. q. 53. nu. 13. cū pluribus ſeq. Thomas Grammat. in conſil. ciuil. 169. Iacob. Menoch. in conſ. 2. nu. 102. vol. 1. Ioan. de Imol. & Gemin. in c. Grādi. nu. 10. de ſupplen. neglig.
2 prælat. Vbi dicūt, Regem † Aragonum liberum eſſe. & Alphonſus Montaluus in proœm. legum Fori Noui. in verb. Don Alphonſo.

Rationem præfati Doctores aſsignant, præſertim Gloſ. in dicto c. Adrianus. quia Hiſpania-
3 rum † Regna ab infidelium manibus eripuerūt. Bald. in l. Ex hoc iure. ff. de iuſt. & iur. Roderic. Sanct. de origin. poteſtat. Regal. parte 1. fol. 57. verſ. Tertio acquiſita. & in ſpecie inquit Alphonſus de Cartagena Epiſcopus Burgenſ. In Anacephaleoſi Hiſpan. Regum. in prologo, vbi ait: Deoq; Romanorum Imperatores, quibus, licet non ſubſimus, cum Hiſpani Romanum Imperium, ſupra ſe non recognoſcant: eruerunt enim, Deo adiuuante, de faucibus infidelium Regnum, de quibus nos fuſiſsimè diximus ſupra cap. 38. & 39.

Tunc

Tunc verò arbitror, Hiſpanias, & Gallias, de
quibus ſtatim dicam, ab Imperij ſeruitute li-
beratas, cum Alaricus Gothorum Rex in Italia
exiſtens, prius à Stilicone ibidem fruſtratus,
promittente Honorio ſedem ei, vt Gothis in
Gallia, tandem mortuus, cũ Vuallia Rege per-
fectũ fuit, qui fœdus inſimul coierunt, ac Vual-
liæ Hiſpaniæ Regna conceſſa, vt cõtra Alanos,
& Suenos, qui illa occupabant, bellum dirige-
ret: quo facto, Hiſpanijs libertas ab Imperio da
ta eſt, vt ſcribit Paulus Oroſius Hiſtor. lib. 7. c.
29. & Ioannes Magnus Archiepiſc. Vpſalenſis
Hiſtor. Gothor. & Suenonum lib. 15. ca. 15. 16.
& 17. vbi in ſpecie inquit: Vnde ſatis apparet,
quantis calamitatibus, & vexationibus oppri-
mebatur inclita natio Hiſpanorum, ante Go-
thorum Imperium, ſub quo non ſolum liberata
fuit ab omni exterarum gentium incurſu, ſed
in eam amplitudinem, & gloriam aſcendit, vt
nunc aut præcipua, aut inter præcipuas totius
Orbis nationes, meritò exiſtimetur. Nec diſ-
ſentire videtur Albert. Crantius in Saxonia.
lib. 3. c. 3. qui dum meminiſſet de Honorio Im-
peratore inquit: Gothi Italiam peruagati, Vr-
bem Romam capiunt, prouinciæ cæteræ ab ex-
teris occupantur, Galliæ, & Hiſpaniæ amittun-
tur. Hæc dicit Crantius, qui Imperatorum acta
deſcribens, non aliud dicere voluit, niſi has ab
Imperio iam ſeparatas fuiſſe. Hoc idem latiſ-
ſimè proſequitur Carol. Sigonius de Imper. Oc
cidental. lib. 11. Quæ dicta de Regnis Hiſpa-
niæ fuere, idem de Gallia aſſerunt, illã Roma-
4 no Imperio † minimè ſubijci. dicto ca. Per ve-
nerabilem. Qui fil. ſint legitim. Latè Caſſan. in
Gloria mundi. conſil. 27. conſid. 30. par. 5. poſt
Oldrad. in d. conſil. 69. nu. 1. Carol. de graſſalio.
Regal. Franc iur. 1. & 6. Io. Ferrault. de iurib. &
Priuil. Regn. Franciæ. iur. 1. Qui ad ſatietatẽ. &
latius diximus ad Bellug. in Specul. princip.
Rub. 11. § His. & Rub. 14 § Veniamus. in verb.

Eodem modo Rex noſter, vti Rex Neapolis,
5 & Siciliæ ab Imperio liber † eſt. Latiſsimè An-
dr. de Iſern. in Procem. feudor. nu. 28. & in c.
1. in princ. num. 5. verſic. Idem de Rege Siciliæ.
de his, qui feud. dar. poſſ. Marin. Freccia de
ſubfeud. Baron. lib. 1. tit. de Origi. Baron. nu. 35.
Ioſephus Cumia in Proęm. rituum Siciliç. nu. 6.
Præceptor meus Io. Bolognet. in conſ. 2. nu. 10.
Matth. de Afflict. in Prælud. Cõſt. Regni. q. 1. ſub
nu. 4. Card. Pariſ. in conſ. 27. nu. 7. 8. 9. vol. 1. An-
nibal Troyſius in proęm. ad Pragmat. Regni. in
princip. Iacob. Philipp. Portius in conſ. 106. nu.
12. & [illegible]. dicimus Siciliam, etiam Neapolim
dicimus, ſic Regnum appellatur: inſulam enim
Siciliæ à [illegible]acenorum manibus ereptam per
Northm[illegible] Principes, vt diximus.

Sic etiam, vt cætera omittam, Rex Catholi-
cus, tamq; Rex Indiarum, & noui Orbis, ab
6 omni † temporali dominio liber eſt. vt teſtatur
Domi[illegible]us de Soto [illegible] uſt. & iur. lib. 4. q. 4. art.
2. & dixi ſupra. c. 46. dum ſcripſi de Dominio
inſularũ Indiarũ, Terræ firmæ, & Maris Oceani.

Multi ſuper hac quæſtione, multa dixerunt,
volẽtes aliquos Principes ab Imperatoris do-
minio ſubtrahere. ſuper quã multa ſcribit Ol-
drad. in d. conſ. 69. plura etiã Belluga in Spec.
princip. Rub. 14. §. Veniamus. Reſtaur. Caſtald.
de Imperat. q. 4. & 5. Lancellot. Conrad. in tẽpl.
iudic. lib. 1. cap. 1. §. 1. in verb. Imperator eſt Do
minus. Super quo ego nunc nihil certi ſtatuo,
cum ſcripſerim ad Bellugam in eiſdem locis:
Et plenè etiam in peculiari cõtrouerſia, quam
ad Illuſtriſs. & Reuerendiſs. Domini Cardina-
lis Vincentij Iuſtiniani petitionem diffusè di-
xi: An poteſtas temporalis mediatè, vel imme-
diatè à Deo dependeat? Quantum tamen ad
ea, quæ ſcripſimus, tractanda in præſenti capi-
te, breuiter pro nunc hæc profero. Catholicũ
Regem ab Imperatoris ſubiectione liberũ eſſe
7 dijudico, habito reſpectu † ad Regnũ Hieruſa-
lem, ex rationibus ſupra in præcedenti capite
dictis, dum ſcripſi de Regno Hieruſalẽ. Sic etiã
quoad acquiſitionem noui orbis per proximè
ibi dicta. Eodem pacto ob Regnum Neapolis,
cum fuerint de patrimonio Romanæ Eccleſiæ,
vt ſtatim dicam. Sic pariter de Hiſpaniarum
Regnis, quia abſq; Imperatorũ ſuffragio, pro-
prijs ipſorum bonis, ac ſanguine, quæſierunt,
illorumq; dominium liberũ pleno iure poſſe-
derunt. Quæ rationes in alijs non militant, vt
ex hiſtoriarum lectione apparet. Benè verũ vi-
detur, quòd multa Regna de facto Imperato-
rem non recognoſcunt, vt Regnũ Galliæ. Si au
tẽ vellent rationibus inniti, friuolæ illæ eſſent,
& dubium eſſet, an militarent. Galliæ enim Re
8 gna, tunc hoc iure libertatis vſa fuerunt, dum
apud illos, per quandam † annorũ ſeriem, Im-
peratores aliqui à Carolo Magno ſubſequuti,
illa poſſederunt. Galli enim, cũ apud ipſos Im-
peratores haberent, illorũ pręrogatiuis, & pręſ-
ſentia non ſolum lætabantur, ſed ſui iuris quo-
dammodo ſe profitebantur, & nõ idcirco Gal-
liæ Regna, dicebantur ab Imperio libera. Non
enim idcirco, quia Roma, quia Italia, quia nõ-
nulli Principes in illis habent Papam præſen-
tem, Principes ſuos ſtãtes, ideo Romano Pon-
tifici non illa obſequitur, vel ſubdita eſt, & ij-
dẽ Principes nõ idcirco ſuperiori nõ ſubiacẽt.

Si enim loquimur de Monarchia Romano-
rum, nulli dubium eſt, & Hiſpanias, & Gallias,
fuiſſe populo Romano, eiusq; Reipublicæ ſub-
ditos, vt qui tantummodo primis labris Hiſto-
riarum lectionem nouerũt, & in illa diù verſati
ſunt, decernere potuerunt.

Si verò, dum fuit, in vnum Principem tran-
ſlata Imperij Maieſtas, nulla tunc Galliæ Re-
gibus ab Imperatoribus Romanis, aut per Pon
tifices Romanos eſt exemptio tributa, nulla da
9 ta libertas, ſed tantum Francis: & Carolo † Ma
gno, non vti Galliæ Regi, ſed vti Imperatori,
eiuſ-

eiuſdem Romanæ Eccleſiæ, & ſic ſemper loquitur de Carolo, tam text. in cap. Venerabilem. de elect. quàm etiam text. in c. Per venerabilem. qui fil. ſint legit. Iniuſtũ enim, & irrationabile videretur, Imperatorem alicui humano Principi ſubditum eſſe, præterquàm Summo Romano Pontifici, à quo eius dignitas, & po-
10 teſtas immediatè dependet. † vt cõcludit Bartol. in extrauag. Ad reprimendum. in verb. Subiecta. Caſtald. & Conrad. in locis ſupra allegatis. Dederat enim Eccleſia Romana eidem Carolo in ſuarum actionum præmium Imperij Maieſtatem. Duo igitur vera Axiomata inde eliciuntur. Primum, quòd hi Canones loquuntur in perſonam Caroli Magni, vti Imperatoris, tunc Gallorum Regis, cui etiam ſi modo viueret, Pontifex diceret nulli Principi ſubditũ eſſe, cum creaſſet illum Imperatorem: Alterũ, quòd loquuntur de Carolo, vti Francorum Rege, ac de illius perſona, qui Franci nõ ſunt Galli Gallicani, ſed Francones: vt diximus latè ſuprà c. 4. & voluit Auguſt. de Aneon. de poteſt. Papæ. q. 37. art. 4. Vndè dum apud eoſdẽ Gallos perſeuerarunt Imperatores per annos circiter cẽtum, & tres, vt alibi tradidimus, quaſi exiſtentibus ibi Dominis, ac Imperatoribus, ijdẽ ſubditi minimè videbantur, cum Imperatores ijs dominarentur. Poſtquàm verò ab eis ablatum fuit Imperium, & ad Othonem Magnum Saxoniæ Ducem Germanum deductum fuit, & ad
11 eoſdem Germanos Principes, † omnia, quæ aſſerunt, libertatum priuilegia ceſſauerunt; vt à noſtris voluit Cardin. Zabarell. in d. c. Venerabilem. nu. 5. & nouiſsimè B. Ioannes à Capiſtrano de poteſtat. Papæ. par. 2. ſecundæ partis. verſ. Et nota ſecundum Dominum. & habetur apud Carol. Sigon de Regn. Italiæ. lib. 6. & 7. & nos diximus ad Bellugam in d. §. Veniamus. in verb. Archiepiſcopus Moguntinus Et ideo ſine dubio Galliarum Regna ſub Imperatorum Romanorũ poteſtate remanſerunt; vt per prius erant, dum eis ſui Imperatores dominabãtur; vt cuique intuenti patet. Nam Hungari, & Boe-
12 mi, qui nunc † ſub Rodulpho II. Auguſto, non idcirco ſunt ab Imperio liberi.

Quantum verò attinet ad Regna Hiſpaniarum, cum à tempore Honorij Imperatoris, vt hoc eodem capite diximus, ab Imperio ſe ſubduxerint, illaq; per nationes Barbaras, Sarracenos, ac Mauros occupata recuperauerint, dici neceſſe eſt, libertate potiti, & in illa de iure, & de facto conſeruari. Quò verò ad Regna Hieruſalem, & Siciliæ, citra ſorum, ſine Neapolis, cum fuerint Eccleſiæ Romanæ, à qua noſtri Reges cauſam habent, cum ipſa eadem Eccleſia nulli in hoc mundo ſubiaceat (vt nemo etiam ſtultus negabit) ſic etiam Reges noſtri,
13 qui eiuſdem † Eccleſiæ perſonam ſuſtinent, alicui non ſubiacebunt. Cle. Paſtoralis. §. Cæterũ. de re iudic. Reſtaur. Caſtald. de Imperat. q. 74. nu. 4. Afflict. in prælud. Feud. ſub nu. 17. Quò verò ad Noui Orbis acquiſitionem, iam dictũ
14 eſt, cum noua ſit acquiſitio, † Imperio penitus ignota, nec alicui Imperatori, vt Imperatori, ſubdita, ſic etiam remanet libera.

Quatenus verò inſurgunt aliqui, opponẽtes Regem Catholicum liberum nõ eſſe, vt qui beneficiatius, ac feudatarius ſit, pro Regno Neapolis, Summi Romani Pontificis, atque Eccleſiæ Romanæ. Reſponſio in promptu eſt, hoc minimè opponi poſſe, nec idcirco ſequitur argumentum: Eſt feudatarius Summi Pontificis, ergo ſubditus Imperatoris. Verum enim eſſe fa-
15 temur † Regna Neapoli, ſeu Siciliæ Eccleſiæ Romanæ patrimoniũ fuiſſe. c. Ad Apoſtolicæ. de re iud. in 6. Bart. in l. lex 12. Tabularum. nu. 1. ff. ad leg. Iul. Maieſt. nec Doctores Regni Neapolitani negant: Ità dicit Andr. de Iſer. in Prolog. feudor nu. 28. Afflict. in deciſ. 77. num. 2. Marin. Freccia. de ſubfeud. Baron. lib. 1. tit. de offic. Magni Cancellar. nu. 25.

Dum iunior ſcriberem ad Bellugam in Specul. Principum. Rub. 1. in verb. Siciliæ. Ibi dixi per quorũdam noſtrorum Regum abuſum, Re-
16 gnum Neapolitanum † appellari etiam Siciliæ, cum antiquitus vna ſimul cum Brutijs per anguſtum terræ ſpatium, eſſet prius coniuncta inſula, ex authoritate Virgilij, Diodori Siculi, Plinij, Tucydidis, Caſſiodori, & aliorum qui aſſeruerunt Maris impetu ſegregatam, aut terræmotu. Quod quando id actum fuerit, nullus author tempus huiuſmodi caſus deſcribit. Et minus probabile eſt, quod dicit Thom. Facellus rerum ſicul. Decade. 1. lib. 1. cap. 2. hoc fuiſſe diluuij tempore vniuerſalis, cum & ſi potiit eſſe, factum tamen, & cõſideratio diuinationem ſapit; cum ſi fuiſſet ante diluuium, vel in ipſo diluuio, quis author illi teuelaſſet, cum ante diluuium, nullum præter Moyſem, authorem, aut ſcriptorem habeamus?

Veram tamen in eodem loco non profiteor eſſe ipſius Facelli opinionem, quòd Regnum Siciliæ dicitur tantummodo de inſula ipſius Si-
17 ciliæ, † cum per Pontifices, & Reges huius Regni fuerit impoſitum nomẽ vtriuſq; Siciliæ. nã ſi omnes videantur Græcorum, atque Latinorũ Hiſtoriæ, in quibus alicuius partis Regni Neapolis ſit mentio, Sicilia fuit pars Regni appellata, licet apud antiquiores, Brutij, Lucani, Peucentij, fuerint nominati, atq; aliæ partes Apulia, Magna Græcia, Samnites, & ſimilia locorũ, eiuſdem Regni nomina, atq; Prouinciarum. Vt cũ[illegible] igitur de cætero, hæc omnia [illegible]laria, altius, ac vlterius rem exordiar, [illegible]ſtèq; procedendum eſt, quemadmodu[illegible] Sicilia, ſeu Neapolis ad Romanam Ec[illegible] peruenere. Cum verò Regnum Neap[illegible] nomino, Reg[illegible] Siciliæ ſemper in[illegible]ligo, cũ ſic ſemper ap[illegible]tum fuerit, Neapolitanum fortius modico hinc te[illegible]:

Nulli

Nulli dubium Regnum Neapolitanum, ſeu
Siculum, florente non ſolum Romano Impe-
rio, illorumq; Republica, ſed ipſis etiam Impe
ratoribus rerum potientibus, ſub eiſdem eadẽ
18 Regna fuiſſe, ſicut † totam Italiã, & orbis om-
nes partes. Labente autem in deterius poſtmo
dum eodem Romanorum Imperio, & ex vno
Monarchico, bicipiti facto. & quandoque qua-
tripartito, & eorundem Imperatorum autho-
ritas. & dominium diminuta fuere. Diuiſerũt-
19 que ſibi ipſis Imperij Regna, quod plenè † im
pletum fuit tempore Conſtantij Chlori, & Ga
lerij, quia Galerio Illyricum, Aſia, & orien-
tis Regna contingerunt; Conſtantio vero, Ita-
lia, Galliæ, & Aphrica. vt Eutropius teſtatur re
rum Romanar. lib. 11. cap. 1. & 2. Io. Zonaras
Annalium lib 3. Cum vero ad Conſtantinum
Magnum Imperij ſumma peruenit; Is primum
20 Beato Syluestro † Summo Romano Pontifici,
Vrbem Romam, & Italiam, donauit, cuius do-
nationis tenorem inſeram, qui talis eſt.
21 In Nomine Sanctæ, & Indiuiduæ † Trinita-
tis, Patris, & Filij, & Spiritus ſancti. Impera-
tor Cæſar Flauius Conſtantinus in Chriſto Ie-
ſu, vnico eiuſdem Trinitatis Saluatore, Domi-
no, & Deo noſtro, fidelis, mitis, beneficus, Ale-
manicus, Gothicus, Sarmaticus, Germanicus,
Britannicus, Hunnicus, Pius, fœlix, victor, ac
triumphator ſemper Auguſtus, ſanctiſſimo, &
Beatiſsimo Patri Patrum Syluestro Epiſcopo,
& Papæ Magnæ vrbis Romæ, & omnibus Pon-
tificibus eius in Cathedra Beati Petri, vſq; ad
conſummationem ſeculi ſedentibus Item om-
nibus Reuerendiſsimis, & Religioſis Catholi-
cis Epiſcopis, huic ſacræ, & ſanctæ Romanæ Ec
cleſiæ per hanc noſtram imperialem conſtitu-
tionem ſubiectis, Gratia, Pax, Amor, Lætitia,
Magnanimitas, Miſericordia, ab Omnipotente
Deo, & Patre, & Ieſu Chriſto filio eius, & Spi-
ritu ſancto cum omnibus vobis. Sequitur nar-
ratio miraculorum in eius perſona factorum à
Beato Syluestro Summo Pontifice, ac nonnulla
ad plenum narrantur, quæ omiſimus, cum non
faciant ad caſum noſtrum. verſus finem ſequũ-
tur hæc verba. Vnde ne Pontificalis apex vile-
ſcat, ſed magis quàm terrenum Regnum ipſe
dignus, & gloria, & potentia decoretur. Ecce
Palatium noſtrum, (vt ante dictum eſt,) & vr-
bem Romam, & totius Italiæ, & occidentaliũ
regionum Prouincias, loca, Ciuitates, ſæpenu-
mero prædicto Beatiſsimo Patri noſtro Sylue-
ſtro Catholico Papæ tradentes, & cedentes, hu
ius, & ſucceſſoribus eius, Pontificibus, poteſta-
ti, & iudicio, & per diuinum noſtrum Pragma-
ticum Edictum, decreuimus diſponenda, atq;
manenda. Vnde cõgruum iudicauimus noſtrũ
Regnum, & huius gloriam ad Oriẽtales regio-
nes transferre, & in vrbe Byzantio, optimo lo-
co in noſtro nomine vrbem ædificantes, illic
noſtrum Imperium conſtituere: Vbi Sacerdotũ
principatus, & Chriſtianæ Religionis caput à
cœleſti Rege eſt conſtitutum, non eſſe iuſtum,
illic poteſtatem habere terrenum Regem Hæc
igitur per hanc noſtram ſacram ſcripturam, &
alia Diualia decreta, determinata, & roborata,
vſque ad mundi conſummationem, illibata, &
inconcuſſa permanere decernimus. Vnde co-
ram viuente Deo, qui nos regnare præcepit, &
corã terribili eius iudicio, obteſtamur omnes
noſtros ſucceſſores Imperatores, vel cunctos
optimates, Satrapas, etiam ampliſſimum Sena-
tum, & vniuerſum populum in toto orbe terra
rum, nũc, & in poſterum, nulli eorum quoquo-
modo licere, aut confringere, vel in quo quam
conuelli. Si quis autem (quod non credimus)
in hoc temerator, aut contẽptor extiterit, æter
nis condẽnationibus ſubiaceat innodatus, ſen-
tiatq; ſibi ipſi contrarios ſanctos Dei, & Princi
pes Apoſtolorum Petrum, & Paulum, in infimo
inferno cruciandus; deficiatque cum diabolo,
& omnibus impijs. Huius autẽ Imperialis de-
creti paginam, proprijs manibus roborantes,
ſuper venerandum Corpus Principis Apoſto-
lorum, Beati Petri manibus proprijs impoſui-
mus. Illic Dei Apoſtolo promittentes, illiba-
ta nos hæc omnia conſeruare, & noſtris ſucceſ-
ſoribus, & Imperatoribus per noſtra mandata
conſeruanda relinquere, & Beato Patri noſtro
Syluestro, & Catholico Papæ. & per ipſum om-
nibus eius ſucceſſoribus Põtificibus, Domino,
& Deo, & Saluatore noſtro IESV Chriſto pla-
cidè annuente, æternè, & fœliciter his hæc in
poſſeſſionem futura, Imperiali ſubſcriptione.
Diuinitas vos conſeruet in multis annis, San-
ctiſſimi, & Beatiſſimi Patres. Datũ Romæ. 3. Ca-
lendas Aprilis. Domino noſtro Flauio Conſtan
tino Auguſto, & Gallicano viris Conſulibus, &
Clariſſimis. Quod non ſolum ex inſerta dona-
tione probatur, ſed ex c. Conſtantinus. 96. diſt.
Et illam eandem referendo ex omni ſcriptorũ
genere confirmat, ac vltra omnes probat Fran-
ciſc. Burſat. in conſ. 124 per totum vol. 1. qui-
bus adde Franciſc. Hotoman. in diſputat. feudi
ſtica. ca. 8. in fi. Iacob. Menoch. in conſ. 149. nu.
39. vol. 2 Rol. à Vall. in conſ. 88. num. 29. vol. 1.
Hierony. de Monte de finibus regund. c. 11. nu.
11. Paul. Fuſc. de viſitat. lib. 1. ca. 21. Hieronym.
Vicur. de regimin. mũdi. par 2 q. 4. Petrus Mag-
dalen. de numer. teſt. in teſtamento par. 1. c. 12.
nu. 20. & alios nos induximus ad Bellug. in Spe
cul. princip. Rub. 9. in verb. Beato Syluestro &
hos, atque alios nouiſsimè referens Petrus Ce
nedo in Collectan. iuris Canonic. par. 2. colle-
ctan. 109. nu. 4. & nouiſsimè dũ hæc prælo tra-
duntur Petr. Ant. Petra de fideicom. q 12. num.
296. cuius donationis vigore quæſitũ fuit ius
Eccleſiæ Romanæ, eiusq; Summis Pontificibus
ſuper eiſdem Regnis, vt ſpecialiter de Regno
Siciliæ loquitur Eguinar. Baro de benefic. ad
Hortenſ. lib. 2. cap. 1. Mortuo ex inde Conſtan-

tino

tino, relictis Cõſtantino, Conſtantio, & Conſtã te filijs, & ex ijs Conſtanti, cæſsir Illyricum, & Italia, & poſt eius mortem ad Iulianum Apoſtatam; & demum per ſucceſſores Orientis Imperatores, eorumq; Exarchos cõtra ius, ac fas adminiſtrata fuere, vſq; ad Gothorum, ac Longobardorum aduentum; apud quos longo tem pore ſteterunt, quamdiù in Italia, ac Sicilia verſarũt; quouſq; ꝓ Imperatore Cõſtantinopolitano ob negligentiam defenſionis Eccleſiæ Romanæ, vocatus fuit Carolus Magnus, qui ſuperato deſiderio Longobardorum Rege, Imperium obtinnir, ac Pontifici reliquit Exarchatũ Rauennatem, Pentapolim, Ducatum Romanũ, Peruſinum, Tuſcum, & Campanum, iure Principis ſibi retento. Sibi etiam reſeruauir Apuliam, & Calabriam: quamquam hæc Regni Neapolitani loca Imperio Conſtantinopolitano, vnà cum inſula Siciliæ contigiſſe, dum fuit inter Carolum, & Eyrenem facta diuiſio, voluit Platina in Leon. III. Ludouicus autẽ Pius

22 Imperator in anno† Domini Noſtri Ieſu Chriſti 817. non tã Paſchali Primo, & Eccleſiæ Romanæ donauit, quantum donationes antea factas verbis clarioribus confirmauit. Quam refert Carolus Sigonius de Regno Ital. lib. 4. Lõgiori ſtilo, quam prius retulerat Raphael Volaterranus lib. Geograph. 3. Qui hoc modo, iiſdque verbis illam refert. In nomine Domini Dei omnipotentis, Patris, & Filij, & Spiritus

23 ſancti S. Ego Ludouicus Imperator, concedo tibi Beato Petro, Principi Apoſtolorum, & pro te, Vicario tuo Domino Paſchali Sũmo Põtifici, ſucceſſoribuſq; eius in perpetuum, Ciuitatem Romanam cum ſua iuriſdictione; omnibuſq; circa terris, Ciuitatibus, Portubus, ac Maririmis locis Hetruriæ. In ea denique Mediterranea Vrbem veterem, Balneoregium, Viterbium, Soanam, Populoniam, Roſellas, Peruſium, Maturanum, Sutrium, Neper. Verſus Campaniam, Ananiam, Signiam, Ferentinum, Alatrum, Parricum, Fruſinonem, cum omnibus circa oppidis, & vicis. Nec non Exatchatum Rauennæ integrum, ſicut piæ recordationis Carolus Pater, & item Pipinus Auus noſter B. Petro dudum conceſſere. Videlicet Rauennam, Bouiũ, Æmiliam, Forum populi, Forum Liuij, Fauentiam, Imolam, Bononiam, Ferrariam, Comacluim, Adriam, Ceruiam. In Marchia, Piſaurum, Fanum, Senogalliam, Anconam, Auximũ, Humanam, Eſium, Forum ſempronij, Feretrum, Vrbinum, Territorium Balnenſe, Callium, Luceolos, Eugubium. In Campania, Soram, Aquinum, Arpinum, Theanum, Capuam. Patrimonia quoq; ad noſtram pertinentia ditionem, Beneuentanum, Saletniranum, Calabriæ inferioris, & ſuperioris, ac Neapolitanum. Ducatũ inſuper Spoletinum, Tuder, Otticulum, Narniam, reliquaq; eius ditionis. Inſulas quoque inferi Maris, Corſicam, Sardiniam, Siciliã. Quæ omnia piæ memoriæ Pipinus Auus, deinde Carolus Imperator, genitor noſter per Attheriũ, & Maynardum Abbates ad hoc ſpontè miſſos B. Petro, eiuſq; ſucceſſoribus, ſcripto conceſſerunt: Nos item probamus, atq; concedimus. Hanc igitur noſtram voluntatem ſcripto, ac iureiurando firmamus. Et per legatum S. R. E. Theodorũ, Domno Paſchali miſimus; manuq; propria me ſubſcripſi: EGO LVDOVICVS. Quam etiam retulit Francisc. Hotoman. in Diſputation. feudiſtica. cap. 8. Ex quibus apparet, Pipinum, & Carolum Magnum antea, & poſt modum Ludouicum pium eadem confirmaſſe, & quatenus opus erat, de nouo conceſſiſſe: Hinc ob Ptincipum Auaritiam modici temporis poſtmodũ ſucceſſu, turbata fortè In eius poſ ſeſſione Romana Eccleſia, his verbis conquæritur Nicolaus I. Magnus appellatus, Sũmus Pontifex, ſcribens ad Michaelem Imperatorem Cõ ſtantinopolitanum, dum ait: Præterea Calabritanum Patrimonium, & Siculum, quæq; Eccleſiæ noſtræ conceſſa fuerunt, & ea poſſidenda obtinuit, & diſponendo per ſuos familiates regere ſtuduit, conceſſionibus reddantur, quoniam irrationabile eſt, vt Eccleſiaſtica poſ ſeſſio, vnde luminaria, & concinnationes Eccleſiæ Dei fieri debent, terrena quauis poteſtate ſubtrahantur: Sed domui Dei reſtitura, meritum redditionis multiplicent, & ſuſcipiẽtis votum ſpiritalis deſiderij lucris exerceatur. Quæ retulit etiam Carolus Sigonius de Regno Italiæ. lib. 5. Cũ verò tam Siciliæ, quàm Regni Neapolitani, partes eſſent à Sarracenis, & ab alijs occupatæ, ob Conſtantinopolitanorum Imperatorum in curiam, qui diſſidijs inter ſe dimicantes, ac ob itinerum longinquitatẽ, aliaſue cauſas, deſides facti: ea Regna à Sarracenorum tandem manibus per Northmannos fuere recuperata. Inuicto enim marte, ac inſigni victoria illos profligarunt, & idcirco Re-

24 gnum Neapolitanũ venit† ad Roberti Northmanni poteſtatem, qui fuit Dux Apuliæ, & Calabriæ, qui habebat inter alios auxiliares Rogerium eius fratrẽ, qui Boſſus fuit appellatus; qui cum in obſidione Regij apud Brutios, miram animi vim, & militiæ actus oſtendiſſet, à Roberto fratte, fuit Comes Mileti, & Scyllaceus factus: Cumq; Robertus illi promiſiſſet, æqua lance diuiſuros quicquid iuris acquirerent, tandem Robertus vocatus à Bettumeno Sarraceno, & alijs in inſula Siciliæ ad opprimendos eoſdem Sarracenos, hoc onus Robertus, Rogerio impoſuit, qui illud ſuſcepit; Cũque Meſſanam prius vrbem cępiſſet, alacrior factus, inſimul cum fratre ad recuperationem totius inſulæ omnes vires intenderunt, illamque paulatim inuicto animi robore ab infidelium manibus abſtulerunt. Vnde Robertus pro ſua ſede, ſola ſibi Panormi Vrbe reſeruata, totũ inſulæ reſiduum fratri ceſſit, ac Siciliæ Comitem

titu-

titulauit: vt ſcribit poſt alios Facellus Hiſtor.
Sicnl.Decade.1.lib 6. cap 5. Ipſe verò ſub Du-
catus Apuliæ, atque Calabriæ titnlo Regnum
Neapolitanum ſibi ſeruauit.Et quãquã diſcor-
dias aliquas habuerit cum quibuſdam Roma-
25 nis Pontificibus,& inueſtituras eiuſdem †Re-
gni obtinuerit ab Anacleto Antipapa, vt dicit
Albert.Crantius in Noruegia.lib.4.c.16.Tamẽ
antea à Nicolao II. Summo Pontifice eandem
26 inueſtituram obtinuerat cum † Ducatus titu-
lo, & honote . vt retulit Pandolphns Collenu-
cius.Hiſtor.Neapol.lib.3. Facell. Hiſtor. Sicul.
Decad 2.lib.7.cap.2.Bernardin.Corius Hiſtor.
lib.1.Quod Melphi in Apulia factum fuiſſe me-
morat Carol.Sigonius de Regno Italiæ. libr.8.
& 9. vbi aſſerit fuiſſe per Alexandrum II. con-
firmatum . Qui Robertus Papam , Gregorium
27 † VII. acetrimè defendit à Clemente Antipa-
pa,& ab Henrico Imperatnre eius confęderato:
vt dicit Baptiſta Platina in eodem Grego-
rio. Facell.Hiſtor.Sicul.Decade.2 lib.7. cap.1.
Mortuis verò Gregorio Pontifice, & Roberto
Guiſcardo Duce,relictis duobus filijs Boemun
do, & Rogerio,quorũ hic vltimus,ille primus,
vt dicit Collenuc.lib.3. abſente primo, Ruge-
rius vltimus Ducatum occupauit, quos tãdem
diſſentientes , Vrbanus II. Melphi accedens ,
concordes fecit,ac Statum,Ducatumq́; confir-
mauit. In Comitatu verò Siciliæ Rogerius Boſ
ſij filius perſeuerabat,Roberti ex fratre Roge-
rio Boſſo,Nepos,ad quem poſtmodum,& Apu
liæ Ducatus peruenit , quia mortuo Rogerio
Roberti filio,res ad Gulielmum filium acceſſit,
cui Ducatus fuit confirmatus à Caliſto II. vt
per Tho.Facell.Hiſtor.Sicul. Decade.2. libr.7.
cap.3.Hoc demum iter faciente Conſtantino-
polim verſus, Alexij Comneni Imperatoris fi-
liæ nupturo, dum reuerſus eſt , Rogerius Sici-
liæ Comes Regnum innaſerat, atq; occupaue-
rat, etiam ex priuilegio eiuſdem Vrbani II. &
Caliſti II. (qua ex cauſa,alibi forſitan primus
profetam.) Acquiſito itaque vtriuſque Regni
per Rogerium Comitem,Dominio,rerum fęli-
ci ſucceſſu,faſtuq́; eleuatus,Comitatus Siciliæ,
Ducatusq́; Apuliæ, & Calabriæ non amplius ti
tulũ ſuſtinuit,ſed vltro ſe Regis titulo inſigni-
uit . Hoc ægrè tulerunt idem Caliſtus , & poſt
eũ Honorius II. Qui tandem eidem Rogerio
præfatorum dominiorum omnium inueſtiturã
confirmauit, & hoc idem Innocẽtius II. ſequu
tus eſt.Titulum verò Regium iam prius habue
rat ab Anacleto Antipapa, tempore eiuſdẽ In-
nocentij II. creato : vt dicit Platina in eodem
Innocentio II. Facell. vbi ſupra Decade.2. lib.
7.cap.3. Collenucius lib.3.vbi ait,eundem Re-
gium titulum à Cęleſtino II.vel Lucio II. con-
firmatum: & idem longa ſerie poſtmodum ſer-
uatum fuit, vt ampliſſimè ſcripſi ſupra c 46. &
etiam modo ſeruatur. Sed ab Innocentio Secũ
do eundem Regium titulum cõfirmatum fuiſſe
eidem Rogerio, ſcribit Carolus Sigonius de
Regno Italiæ. lib.11.

Cẽſus Annuus,Ecclesiæ Romanę pro Regno
promiſſus , vſq; ad Fridericum Imperatorem
28 † fuit mille Fartorum,vt in dicto c.Ad Apoſto
licæ. de re iudic. in 6.quæ eſt ſpecies Moneta-
rum,cuius rationem huc vſq; rectam habere ne
quiui. Quia mille Squifatorum,dicit Sigonius
de Regno Italię.lib.15.vt ſexcenti Squifati pro
Apulia,& quadringenti pro Marchia tribueren
tur . Sic etiam dicimus de alia monetæ ſpecie,
quam Sarraceni, appellant. vt in capit.2. extr.
de confeſſ. & de Moneta Tarinorum. habe-
tur in c. Ad noſtram de empt & vẽd.Hæc enim
nomina ad placitum ponuntur,prout Principi
bus, Rebus publicis,& alijs Dominis facienti-
bus videtur; prout regionum conſuetudo etiã,
ac patriarum vſus ſeruare conſueuit. Vnde ex
illo textu certificari non poſſumus , ad quam
ſummam quantitas cenſus aſcenderet , lector
quiſpiam ſi ſciet addat .

Tempore verò, quo Carolus I.Comes Ande
gauenſis,& Prouinciæ fuit ab Vrbano IV.Pon-
tifice vocatus , ac poſtmodum à Clemente IV.
29 fuit alia diuerſa † quantitas pro cenſu ſtabili-
ta. Nam Pandolphus Collenucius.Hiſtor.Nea
pol.lib.4. dicit ab eis fuiſſe ſtatutum cenſum ,
ducatorum Annuorum quadraginta octo mil-
le.Quibus concinit illorum opinio,qui cenſue
runt, quòd dum Iulius II. Pontifex fecit inue-
ſtituram Ferdinando Regi Catholico,Philippi
Regis nunc Regnantis Proauo materno , pro-
miſſum, ſtabilitumq́; fuiſſe cenſum annuum,Ec
cleſiæ Romanæ ſoluendum,vnciarum octo mil
le,qui iuxta Regni Neapolitani vſum,ad ratio
nem aureorum ſex pro vncia , facerent ſummã
ducatorum quadraginta octo mille: vt factum
fuiſſe refert Bodinus de Republ. lib.1.c.9. Sed
communis ſcriptorum traditio, eſt,quòd cen-
ſus fuerit ducatorum annuorum quadraginta
30 milliũ:†Sic enim dicit Baptiſta Platina in Cle
ment. IV. Hac cõditione,vt Carolus Sacramen
to adactus , quotannis feudi nomine quadra-
ginta millia nummum Aureorum Eccleſiæ Ro-
manæ perſolueret.Quod firmarunt etiam Paul.
Æmil.in Diuo Ludouico.Ioan.Baptiſta Carra-
fa Hiſtor. Neapol. lib.4. Thom. Facell. Hiſtor.
Sicul. Decad.2.lib.8. c. 3. Mambrinus Roſeus
Hiſtoriar.par.3. lib.2. Michael Ritius de Regi
bus Siciliæ. lib.2. in fin. nouiſſimè Ianus Iuue-
nis de Tarentin. Hiſtor. lib.7. cap.3.& Stepha
nus Forcatulus de Gallor. Imperio. lib.2. Ho-
die vero ſolutio cenſus annui pro eiſdem Re-
31 gnis, eſt ducatorum ſeptem mille , † vt patet
ex libris Regiæ Cameræ Summariæ, & ſic mihi
32 pluries oretenus † confirmauit Regens Fer-
dinandus Fornatius I. C. celeberrimus Colla-
teralis Conſiliarius, & Magni Camerarij locũ-
tenens,& per Leonem Decimum Summũ Pon-
tificem fuit redactus cenſus ad ducatos ſeptẽ
mille,

mille, & vna Chinea,vt dicit Mambrin.in dicta Hiſtor.lib.1.par.3.

Non ſequitur idcirco concluſio, Rex eſt vectigalis Summi Pontificis,ergo eſt ſubditus Imperatori Non enim tenet huius argumenti cõ-
33 ſequentia.Si Rex † aliquis inſuper ab alio Regnum teneret in feudum, rex tamen eſt ſupremus Dominus, quoad totum Regnum, & omnes alios ibidem exiſtentes: vt ſcribit Bal. in procem. digeſtor.nu.11. & in l.1. C.vnd. legit. in fin. Vbi in ſpecie inquit: Eſt argumentum, quòd ſingularia feuda,quæ ſunt in Regno Apuliæ,ſint de Dominio Regis,licet maior ipſa vni
34 uerſitas, ſcilicet totum † regnum ſit feudale Eccleſiæ.Et ità tenuerũt antiqui Doctores regni & optimè;inter quos credo,quòd Bald.voluit allegare And.de Iſern.in cap.1.§ Præterea ſi inter duos nu.15.de prohibit.feud.alien.per Fed, vbi dicit:Cenſeri inueſtitos reges de regnis eo modo, quo erant apud Eccleſiam, & Pontifices, vt quicquid iuris in illis habebant, & ipſis datum,& conceſſum cenſeretur. l. Emptor.C de Hæred.actio. vend. Maximè dum in conceſſione, vel infeudatione, aliqua ſunt re-
35 ſeruata, quia cætera † conceſſa intelliguntur. l.Nam quod liquidè. ff.de Penu legat. Cum ergo, ſolo cenſu, & Ciuitate Beneuentana reſeruatis,conceſſio facta extiterit,vtique omnia alia conceſſa videntur, vt poſtmodum dicam. Nec idcirco ſupremus Rex, cenſebitur alicui temporali Domino ſubditus:Ideoq; Eccleſiam Romanam, eiuſque pro tempore Summos Pontifices,particularium Feudorum, puta Ciuitatum,oppidorum,& Caſtrorum,Dominus minimè interim cenſeri: Abſurdum enim ſequeretur Regem inueſtitum, alijs infeudare Dominis, vel Principibus minimè poſſe; & ſic inueſtitura ei facta,eſſet inutilis, & infructuoſa:cuius contrarium patet de iure verum eſſe.Agit enim Rex omnia,vt verus Regni Dominus,in-
36 feudat,reuocat, † & concedit excadentias, & de Domanijs, & allodijs, vt ſibi videtur, diſponit,& ita ſeruandum eſt. l.Minimè.l.De interpretatione. ff. de legib. & voluit Andr. de Iſern.in Prologo Conſt.Regni col. fi.vbi dicit, ad hoc facere texr. in d. c. Ad Apoſtolicæ. de re iud in 6. vbi Papa cancellat omnes conceſſiones,& inneſtituras factas à Friderico Imperarore poſt depoſitionem. Ergo anre depoſitionem non negat ſibi licuiſſe. Vnde omnibus eorundem Regnorum Regibus licet, licuitque
37 diſponere de omnibus Feudis † particularibus,vt comprobat Sigiſmund. Loffred. in conſil.4.num.1 Habet enim, vt concluſiuè loquar, Eccleſia Romana generale,directum Regni dominium,cum Rex ſit Feudatarius, vtile dominium retinens, quoad totum Regnum. Directum verò,habet idem Rex, quoad conceſſio-
38 nes,& ſubinfeudationes, † quas facit Principibus, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, & Baronibus: & ita hæ opiniones cõciliantur,ne videantur inuicem aduerſari. arg.d.l.1.C.vnd. legit.voluit Matth.de Afflict. in prælud.Conſt. Regni.q.22.quem ſequitur Ioan.Anton.de Nigris in prælud. Capitulor.Regni. nu.11. Vnde vltimo loco, ad nihil aliud teneri Regem, niſi ad præſtandum annuum cenſum eccleſiæ Romanæ,voluit Marin.Freccia de ſubfeud.Baron. lib.1.tit ul.de antiquo ſtatu Regni.num.58.vbi dicit, ipſum vidiſſe plurium Regum Regni,inueſtituras,& ab omni,& quocunq; alio,eſſe liberum,& exemptum,dicit nouiſſimè Ioan.Vincent. de Anna in Rep. Conſt. Conſtitutionem diuæ memoriæ.nu.7.

Nec debet inſuper obeſſe regi Catholico, quòd regnum Siciliæ, ſeu Neapolis habeat à Summo Põtifice: quia cum Summus Pontifex, nullum habeat in terreno orbe,à quo, dignitate,præeminentia, & authoritate ſuperetur; vt hoc minimè ambigi poſſe diiudico, eſſet enim intellectus ſanitate carere; ſequitur eò magis Principibus alijs præſtare, qui ab alio terreno, quouis Principe, ſtatum, vel Dominiũ habent, dum rex noſter à Papa cauſam habere digno-
39 ſcatur,& ſic à † digniori.§.Eos autẽ. verſ. Quis enim. Auct. vt iudic. ſine quoq. ſuffrag. Maius enim,efficaciusque donum eſt, quod à maiori habetur. l.Reſtituendæ. in fin. C. de aduoc. diuerſ.iudic. ibi. Nam qui nobis digni iudicati ſunt,ij multò magis in anterioribus quoq; ſunt adiuuandi. vbi gloſ. dicit. Maiorem honorem
40 deberi ijs,qui electi ſunt ab Imperatore ad † dignitatem aliquam,quàm ijs, qui ad eandem dignitatem ab alijs inferioribus electi ſunt. l fin. ff. de Albo ſcribend. facit tex. in c. Filium veſtrum 1.q.1. c.Dominus noſter 93. diſtinct.vbi etiam gloſ.& habetur. in c.Per tuas. de Maior. & obed. Specul.in tit.de citation. § Iam de citatione.nu.12. verſ.Porro.Martin. Laudenſ.de dignitat.§.32.Hinc Doctor creatus à Papa,vel Imperatore, præcedit alios ab inferioribus
41 † creatos. idem Laudenſ. in dicto tract. §. 16. Iacob.Philipp. Portius in conſil. 167. num.77. Vnde in controuerſia maxima dixit; Ducem Ferrariæ præcedere Ducem Florentiæ,quòd ille ſit inueſtitus à Papa.M.Anton. Nat.in conſ. 638.nu.21.vol.3. & in eadem facti ſpecie idem Portius in dicto conſ.167. num.73. 77. vbi inquit, vaſſallum Sũmi Pontificis præcedere vaſſallum Cæſaris.Vnde illi,qui habent inueſtituras à Summo Pontifice,vel Imperatore concedentibus, ſunt Prinripes ſupremi, ſolo ſupremo recognitionis iure cõredentibus remanẽ-
42 te,† vt de Duce Mediolani, Ferrariæ, Mantuæ, & Vrbini,loquitur Io. Iacob. de Leonardis.in conſ.117.inrer cõſil. Albert.Bruni.quem ſequitur Iacob. Menoch.in conſ.92. nu.32. vol. 1.

Subeſſe autem Summo Pontifici,atque illius Eccleſiæ apud Chriſtianos, ſumma libertas eſt. Nec enim nouũ eſt,vel incõgtũ Sũmo Põtifici

Ro-

Romano, Imperatores, Reges, Principesq́ue
quoslibet ſubijci, illiq́; obedientiã, reuerentiã,
ac ſubiectionẽ habere oportere. Nec ea iniu-
ria videbitur Secularibus, Principib⁹, dicẽte Ie
remia. cap. 1. Ego conſtitui te ſuper gentes, &
Regna, vt euellas, & deſtruas, & diſperdas, &
diſsipes, & ædifices, & plantes. Et iterũ Ierem.
cap. 18. Repente loquar aduerſus gentem, &
aduerſus Regnum, vt eradicem, & deſtruam, &
diſperdam illud. Chriſto enim à Deo Cęleſtis,
43 atque terreni Imperij claues † traditæ ſunt, dũ
dicit Matth. c. 28. Data eſt mihi omnis poteſtas
in cęlo, & in terra. & Io. cap. 17. Sicuti dediſti
ei poteſtatem omnis Carnis. Vnde idem Chri-
ſtus prius dixit Simoni filio Ioannis: vt habe-
tur Io. ca. 1. Vocaberis Cephas, quaſi omnium
caput: & habetur Matth. cap. 16. Marci c. 3. Lu-
cæ cap. 14. Petra autem erat Chriſtus: vt dicit
Paul. 1. Corinth. cap. 10. Cui Petro, cum omni-
modam poteſtatem reliquerit, ſequitur omnẽ
44 poteſtatem ſpiritualem, ac temporalem † illi
ſubieciſſe: vt quandoque diximus ad Bellug.
in Specul. Principum. Rub. 6. in verb. A cœleſti
maieſtate: & in extrauag. Super gentes. de cõ-
ſuet. in cõmunib. Ex quo ſequitur Summũ Ro-
manum Pontificẽ habere primatũ in Imperato
res, Reges, & alios mũdi Principes. Inde Iſrae-
litæ à Samuele Sacerdote, ac Propheta, Chriſtũ
ejusq́; Vicarium repręſentante, petierunt; Da
nobis Regem: vt patet lib. 1. Reg. c. 8. Deus etiã
proiecit Saul, ne eſſet Rex ſuper Iſrael, & à Sa-
muele vngere fecit Dauid in Regem: vt habe-
tur 1. Reg. cap. 15. & 16. Hinc Dominus dixerat
Moyſi Exodi c. 7. Ego conſtitui te Deum Pha-
raonis. Nam, & Dauid, qui Typus Chriſti, &
Pontificum extitit, dictum fuit. . . . . Firma-
bo Regnum tuũ, & vniuerſus populus ſeruiet
tibi. Dabat autem Deus Omnipotens, vt acci-
pientis fieret. l. Vbi. §. fin. ff. de verb. oblig. §. Sic
itaque. Inſtit. de actionib. Et idcirco dicitur
45 Papam eſſe † ſuper Regna, ideſt ſuper illorum
Principes: vt in d. c. Ad Apoſtolicæ. §. Nos ita-
que. Et ſuper Imperatorẽ, & omnes Reges ter-
ræ: vt in cap. Nouit. de iudic. c. Per venerabilẽ.
§. Rationibus. §. Sunt autem. qui fil. ſunt legit.
46 Hinc Imperatores à Summo Pontifice † coro-
nantur. c. Venerabilem. vbi Hoſtienſ. Io. Andr.
& Panor. nu. 6. de elect. & habetur in cap. 1. in
princip. tit. de ſtatut. & conſuetud. contr. lib.
eccleſ. Auguſtin. de Ancon. de poteſtat. Papæ
q. 38. articul. 3. & poſt antiquiores alios, volue-
runt Reſtaur. Caſtald. de Imper. q. 25. & q. 32.
Lancellot. Cõrad. in templo iudic. lib. 1. cap. 1.
q. 2. cum duabus ſeq. Vnde Lotharius Impe-
rator Romæ in Lateranenſi Palatio, eſt in pi-
47 ctura relatus ab Innocentio II. Romano † Pon-
tifice coronam accipiens, cum inſcriptione
horum verſiculorum.

Rex venit, ante fores, iurans prius Vrbis honores
Poſt homo fit Papæ, ſumit, quo dante coronam.

De quo Platina in eodem Innocẽtio. meminit
Radeuicus Hiſtor. lib. 1. c. 9. & 10. Carol. Sigo-
nius de Regno Italiæ. lib. 11. & è noſtris Hoto-
man. in diſputat. Feudiſtic. cap. 8. Fridericus I.
ſimiliter coronam Imperij accepit ab Adriano
48 IV. † Summo Pontifice. Io. Auentinus Hiſtor.
lib. 6. Reſtaurus Caſtald. de Imperator. q. 33.
num. 11. Platina in Adrian. 4. Sic antea Carolus
49 Magnus à Leone III. † Ludouicus Pius, & Her
50 mingarda vxor à Stephano † IV. Ludouicus al-
51 ter Lotharij filius † à Sergio II. & iterum ab
52 Adriano II. Carolus Caluus à Ioanne † VIII.
Carolus Craſſus ab eodem. Vido à Stephano
53 V. † Lambertus à Formoſo. † Ludouicus III. à
54 Benedicto IV. † Berẽgarius à Ioanne Decimo.
55 † Otho Magnus à Ioanne Duodecimo. Otho
III. à Gregorio V. Henricus I. à Benedicto
VIII. Henricus II. & Agneta coniux à Clemen-
te II. Henricus IV. à Paſchale II. & ſic dein-
ceps alij, vſq; ad Carolum Quintum Auſtrium,
qui coronatus fuit à Clemente VII. in anno
1530. in Ciuitate Bononiæ. Reſtaurus Caſtal-
dus de Imperatore q. 35. nu. 7.

Sic Imperium transfert Romanus Pontifex
57 de gente in gentem. † Hinc requiſitis à Sum-
mo Pontifice Conſtantino, & Leone Imperato
ribus Conſtantinopolitanis, vt Eccleſiam Ro-
manam, & eius ſtatum Eccleſiaſticum contra
Longobardos, atq; quoſdam hæreticos tueren
tur, idq́; facere negligentibus; ab Oriente in
Occidentem Imperiũ translatum fuit ad Fran-
58 cos, ſeu † Germanos in perſonis Pipini, & Ca-
roli Magni, vt latè dixi ad Bellugam in Specul.
princip. Rub. 14. §. Veniamus. in verb. Archiepi
ſcopus Moguntinus. Ius etiã eligendi Roma-
num Imperatorem Germanis Principibus fuit
ab Eccleſia tributum. Innocentius III. in c. Ve-
nerabilem. de elect. & dixi ad Bellugam vbi ſu-
pra. Quibus in locis dicitur ad eundem Ro-
59 manum † Pontificem ſpectare ius examinan-
di perſonam electam in Regem Romanorum,
promouendam poſtmodum ad culmen, & fa-
ſtigium Imperij, qui eum iniungit, conſecrat, &
coronat, vt ibidem patet. Hoc latè proſequitur
Aluarus Pelagius de Planctu Eccleſiæ. lib. 1.
cap. 41. vbi reddit cauſas plures, quare ad Ger
60 manos Principes fuit translata. & cõceſſa † eli-
gẽdi poteſtas, præſertim dicit: Pipinum, & Ca-
rolum Magnum ex Germanorum gente fuiſſe,
qui Eccleſiam à Longobardorum, & aliorum
oppreſsionibus tunc tutati ſunt, & ex Franco-
nibus editum. Iacobus Vuemphelingus Rer.
Germanicar. c. 9. & 10. diximus nos ſupra c. 4.
Ipſe autem Summus Põtifex ex cauſa Impera-
61 torẽ deponit † c. 2. de re iudicat. in 6. Hoc etiã
facit in Regibus, ac Regnis. vt voluit Auguſtin.
Berous in conſil. 147. num. 22. vol. 3. Hinc Chil-
perico, vel, vt alij vocant Childerico Zacha-
rias Summus Pontifex Galliæ Regnum eri-
62 puit, eoq́ue demum † vita interim ſublato,

Stephanus Secundus Summus, & ipſe Pōtifex,
Galliæ Regnum, Pipino Martelli filio tribuit,
eodem Chilperico in Monaſterium detruſo, ac
gente, & familia Pharamundi ibidem ceſſante.
vt eſt author idem Aluarus vbi ſupra in dicto
cap.41. Quam Hiſtoriam in Pipino Paulus Ae-
milius recitauit & Gelaſius Pōtifex in c. Alius
15. q. 6. Sigebertus ſub anno 750. Aymoinus
lib.4. cap.61. Ado Viennenſis. Aetate 6. Ottho
Phriſingenſis. lib.5. cap.23. Bernard. Saccus Hi-
ſtor. Ticinenſ. lib.10. in præfat. Michael Ritius.
de Regib. Galliæ. Similiter, aqua, & igni, ac di-
63 ris affecit Philippum † primum Galliæ Regem
Vrbanus II. vel vt alij dicūt, Paſchalis II. quòd
cum Bertam Balduini, Hollandiæ Comitis fi-
liam, vxorem duxiſſet, ex qua filios ſuſceperat,
Ludouicum Craſſum, & Conſtantiam, eam non
repudiarat ſolum, ſed Montrolium oppidum
Maritimum ablegauerat, ſuper inducta Bertra-
da pellice, cuius libidine, atq; arbitrio cuncta
adminiſtrabat, ac omnia Gallici Regni nego-
tia peragebat: vt ſunt teſtes Paulus Aemilius
lib. 3. in Philippo I. Michael Ritius de Regi-
bus Galliæ lib.2. Ioan. Tilius in Chronico Gal-
liæ. anno 1086. Hinc Pontifex Regi Hungariæ
comminatur, ſi votum Hieroſolymitanum non
adimpleat, ipſum nō modo excommunicatio-
ni ſubiecturum, ſed etiam Regno iure primo-
64 geniture priuaturum. † c. licet. de voto. cuius
textus intuitu dicitur, Regē priuari poſſe per
Pontificem, aut alium ſuperiorem ex cauſa, in
Regnis, in qbus proceditur per ſucceſſionem,
65 non per electionem, † vt dicit Innoc. in c. Gran
di. de ſupplend. neglig. prælat. Eandem pote-
ſtatem Pontifex exercet in Regnis Angliæ, &
66 † Hyberniæ, per ea, quæ ſupra c.46. latè dixi-
mus, dum de Regno Angliæ loquuti fuimus.
67 Hinc Pius V. † Pōtifex Maximus, Elizabetham
Angliæ reginam, quòd Ioannis Caluini, alio-
rumq; Hæreticorum ab Eccleſia damnatorum,
peſtiferas ſectas ſequeretur, diris execratus
eſt, eiuſq; Regnū occupanti permiſit, per ſuam
Conſtitutionem incip. Regnans in excelſis. fa-
ctam in anno 1569. Quod antea quodammodo
cōditionaliter factum fuerat à Paulo III. Sum-
mo Pontifice in anno 1535. dum eltauit Henri-
cum VIII. Angliæ Regem, excommunicauit, ac
Regno priuauit, ac ſubditos ab eius obedien-
tia abſoluit. Quod plenius poſtmodum in an-
no 1538. per eundem Pontificem confirmatum
fuit. vt plenè tradidit Nicolaus Sander. de
Schiſmat. Anglican. lib. 1. Tacitè autem per
Summos Romanos Pontifices, quadam conni-
uentia receſſum fuerat à priuatione pro fidei
Chriſtianæ zelo, vt reſtitueretur Chriſtianus
cultus, vt poſtmodum Henrico mortuo, relicta
Maria, fides Chriſtiana eſt dilatata, & reſtitu-
tus Inſulæ Ieſu Chriſti cultus, cooperantibus
68 Philippo ipſo Auſtrio Rege Catholico, † &
Maria coniugibus. Vrbanus quoq; Sextus Pon
tifex, Carolum Hūgariæ Regem. Iulius II. Ioan-
69 nem Allebretum Regem † Nauarræ priuauit.
vt ſupra cap. præcedenti retulimus, dum de Re
gno Nauarræ egimus, & ſcribit Alphonſus Al-
uarez in Specul. Rom. Pontificis. c.16. Martin.
Nauar de Finib. humanor. actuum in fi. de quo
etiā ſcripſi ſupra. c.46. vbi egi de Regno Nauar
ræ, & dixi quodāmodo Doctorē Nauarrū lucta-
re cū laruis. Ità de Regno Scotiæ inquit Poly-
dorus Virgilius. lib.17. Bonifacius interea Pon
tifex à Scotis prætera fatigatus, interdixit
Eduardo Regi, ne amplius poſthac Scotos bel
lo vexaret, quod id Regnum antea in Romani
Pontificis fidem, & poteſtatē à Scotis ipſis per
miſſum fuiſſet: & ideo aſſeuerabat, ſibi ſoli in-
70 tegrum eſſe, cuicumq; † liberet, dare, aut aufer
re. Sic de Regno Poloniæ ſcribit Albert. Cran-
tius in Vuandalia. lib.8. c.2. Lakoldus autem à
Pontifice Rex nominatus, & conſecratus, vt vi
deretur eccleſiæ gratus, omne Regnum fecit
B. Petro tributariū, vt per ſingula quotannis ca
pita ſoluatur nomus vnus, q appellatur S. Petri:
Quò verò ad Imperatores à Pōtificibus depo-
ſitos, inſigne patet exēplū Henrici III. Impe-
71 ratoris, † quē Gregorius VII. Sūmus Pontifex
cū tali ſententia depoſuit. Audi me Princeps
Apoſtolorum Petre, tu mihi, Beatuſq; Paulus,
72 † optimi, pter cæteros, teſtes eſſe poteſtis, me in
uitū ad ſāctæ tuæ eccleſiæ gubernacula eſſe pro
tractū, ob eā rē mihi perſuadeo, tibi placere, vt
ego populo Chriſtiano, tibi præcipuè à Deo
commiſſo, præſim, ac ſummam ligandi, atq; ſol
uendi in Cœlo, & in terra poteſtatē obtineam,
tibi præcipuè à Chriſto Dño noſtro delatam.
Hac igitur fiducia nixus, pro Eccleſiæ tuæ ho-
nore, ex parte omnipotētis Dei, Patris, & Filij,
& Spiritus ſancti, iure authoritatis tuæ, Hērico
Regi, Henrici Imperatoris filio, qui aduerſus
tuam Eccleſiā inaudita ſuperbia inſurrexit, to
to Regno Germaniæ, atque Italiæ interdico, &
omnes Chriſtianos vinculo ſacramenti, quo ſe
illi obſtrinxerūt, exſoluo. Et ne quiſquā ei, vt Re-
gi, obtemperet, veto. Æquū eſt enim, vt qui ſtu
det honorem Eccleſiæ tuæ minuere, ipſe hono-
re diſpolietur, quē videtur habere. Et quoniā,
vt Chriſtianū decet, authoritati meæ nō paruit,
neq; ad Deū reuertit, quē reliquit, abſtentorū
conſuetudine vtens, ac ſalutaria mea præcepta
deſpiciēs, atq; Eccleſiam tuā tentans ſcindere,
oīno ſe ab eius corpore ſeparauit: ob eā rē tuo
noīe vinculo Anathematis ipſum alligo, vt Gē
tes ſentiant, q tu es Petrus, & ſuper tuā Petrā,
filius Dei ædificauit Eccleſiā ſuā, & portæ in-
feri nō præualebunt aduerſus eā. Qđ Decretū
retulit Carolus Sigonius de Regno Italiæ. li.9.
Licet ſub alia forma reperiatur apud Platinam
in eodē Greg. VII. Hinc Germani Principes,
mādāte Pōtifice, illū Imperialib. inſignib. de-
nudarūt, & demū miſerè mortuū, inſepultum,
Pontifice vetante, per quinquennium in qua-
dam

dam cella deſerta tenuere. Et nō ſolum à Gre-
gorio, ſed alijs ſucceſſoribus, fuerat Anathema
tis vinculo innodatus: de quo ſcribit Iacobus
Vuimphelingus Rerum Germanic. c. 18 & antè
eum Albert. Crantius in Metropoli. lib. 5. c. 20.
cum pluribus ſeq. & in Saxonia lib. 5. c. 20. vbi
73 plenius. Eodem modo† Alexander III. Fride-
ricum amonit, Innocentius III. Othonem, Gre-
gorius IX. & Innocentius IV. Fridericum II.
Ioannes XXII. & Clemens VI. Ludouicum
Bauarum, vt traditum eſt in dicto c. Ad Apo-
ſtolicæ. & poſt alios ſcribit Albertus Pighius
Hollandus de Eccleſiaſtica Hierarchia. cap. 14.
74 Sic non ità pridem fecit Sixtus Quintus† in
Henricum Principem Condenſem. Omnes au-
tem Principes optimi Summo Pontifici colla
75 †ſubigere non ſunt veriti Henricus IV. Impe-
rator Gregorio VII. Lucchinus Vicecomes
Dux Mediolani Benedicto XI. Philippinus
Gonzaga pro Dñio Mantuę. Martinus de Scala
pro Dñio Veronæ ac Vicentiæ, Albertinus pro
Dñio Regij, Carrarienſes pro Dñio Patauij. de
quibus, & alijs multis Antonius Polus in Luci-
dario Papæ. lib. 1. Aymoinus. lib. 4. c. 61. Cran-
tius in Noruegia. lib. 4. c. 16. Rodericus Sāctius
Zamorenſis de origine Principatus. lib. 1. verſi-
cul. Demum de iure diuino. D. Thom. de Aqui
no de regimin. Principum. lib. 3. c. 10. & lib. 2.
ſentent. diſt. vlt. in fi. Thom. de Vio de Author.
Pap. q. 12. & 64. Lancellot. Conrad. in templo
omn. iudic. lib. 2. c. 1. § 4. in verb. Pontificis præ
ſtantia. Ioan. de Capiſtran. de poteſtat. Papæ.
lib. 1. parte 1. in princip. & nouiſſimè Ioſephus
Stephanus de adorat Pedum Pontificis. cap. 7.
& 8. Quàm optimè Theodoſius Imperator D.
76 Ambroſio, non Summo† Pontifici, ſed Medio-
lanenſium Archiepiſcopo obedientiam præ-
ſtitit, cum prius ante eius faciem Eccleſiæ fo-
res occluſerit, nec ingredi fecerit templū, do-
nec non feciſſet diſpoſitionem. l. Si vindicari.
C. de Pœnis. Summum verò humilitatis, iuſti-
tiæ, & modeſtiæ exemplum omni æuo memo-
77 rabile, Conſtantinus† Magnus Imperator ex-
hibuit, dum in Sacratiſsimo Oecumenico Ni-
ceno Concilio intereſſet: non enim ibidem
ſedit, niſi prius de eorundem Epiſcopo-
rum licentia ſibi locus aſſignaretur, ſedemque
minorem, & inferiori loco poſitam voluit. Cui
cum traditi à Concilio libelli eſſent, in qui-
bus, de cauſis, quæ inter eoſdem erant, ageba-
tur: vt idem Imperator, tamquàm ſupremus
Iudex, & Arbiter illas iudicaret; à Spiritu ſan-
cto edoctus, ea verba protulit, quæ Principum
Temporalium omnium cordibus deberent af-
figi. DEVS (inquit) vos conſtituit Sacer-
78 dotes, †quibus, & poteſtatem dedit, de no-
bis quoque iudicandi, & ideo nos à vobis re-
ctè iudicamur, vos autem iudicari ab homini-
bus non poteſtis. Propter quod Dei ſolius in-
ter vos expectate iudicium, vt & veſtra iurgia,

quæcunq; ſunt, ad illud diuinum reſeruentur
examen. Vos enim nobis à Deo dati eſtis Dij:
conueniens non eſt, vt homo iudicet Deos,
ſed ille ſolus, de quo ſcriptum eſt; Deus ſtetit
in Synagoga Deorum, in medio autem Deos
diiudicat (vt Dauid Pſal 82.) De quo Theodo-
ritus Hiſtor. Eccleſiaſti. lib. 1. cap. 11. Sozomen.
in Hiſtor. Eccleſiaſtic. lib. 1. cap. 17. Ruffin. lib. 1.
cap. 17. ac nouiſſimè Ludouic Mayorana in Cly
peo Militantis Eccleſiæ. lib. 3. capit. 22. Hunc
tamen imitatus minimè fuit Philippus Pulcher
Rex Galliæ, quē aſſerunt Bonifacio VIII. Pon-
79 tifici Maximo† ſcripſiſſe ipſum in temporali-
bus alicui non ſubeſſe. Cui Pontifex reſpōdit.
Deū time, & mandata eius obſerua: ſcire te vo
lumus, ꝙ in ſpiritualibus, & temporalibus, no-
bis ſubes: vt referunt Nicolaus Gillius Hiſtori-
cus Gall. & author Chronicorū Britanniæ Ar-
moricæ. lib. 4. cap. 14. Ideoq; ab eodem Pontifi-
ce eſt excōmunicatus, & declaratū Regnū Gal-
liæ Imperio ſubditū, & Eccleſiæ: vt dixi ad Bel
lugam in Specul. princip. Rub. 11 §. His igitur.
in verb. Non recognoſcentis: vnde miſerabili
80 †tandē morte occubuit, de quā melius eſt au-
dire ſcribentē. q̄ aliquid dicere, Iacobum Me-
yerum, qui Annalium Flandriæ. lib. 11. in anno
1314. ità ſcribit. 3. Calend. Decembris Pulcher
Rex aprum in Sylua Vaſtinienſi dum ardentius
inſequitur, equus eius, ità grauiter à beſtia feri
tur, vt in pedes anteriores cadens, Regē in ter
rā à ſuis elongatū, effunderet, hęrenteq; altero
pede eius in ſtapeda ꝑ longū traheret, lacera-
retq; adeo, vt tandē ſemianimis inuētus, & ad
fontē Belialdū relatus, ſtatim ſpiritū exalarit.
Sed hoc Galli in hiſtorijs ſuis prætereunt. Cæ-
terū alij memorant, & Boccatius lib. 9 de caſi-
bus meminit hoc modo. Erat inter alios ab
Apro deiectus, inter opaca nemorū Francorū
Rex, tā exitū ſuum, q̄ damna, atque dedecora à
Flandrēſibus ſuſcepta deplorans; Et cū eo tres
pariter filij execrantes immaturas mortes, &
vxorū adulteria incidebāt. Hæc Boccatius. Ità
Pulcher, qui tot author fuerat mortium, in mi-
ſerū, & ipſe tandē incidit fatū. Nec ſemen eius
ſuper terram longeuū erat. Nulla eius filijs re-
gnandi fęlicitas: oēs ante diē breui poſt, abſq;
vlla virili ſobole aſſumpti ſunt, vt manifeſti Nu
minis ira, ceu tacti videātur de cęlo. propterea
ꝙ non modo in ſummi Sacerdotis Bonifacij,
81 ſed etiā in ſummi† Principis Henrici, eminen
tiſsimi viri, mortem tam turpiter conſpiraſſet.
Philippā innocentiſsimā Flandriæ virginē ſuā
Anagonam, omneſq; eius neceſſarios tātis affe
ciſſet iniurijs. Romam, Italiamq;, ſumma ſacer
dotali dignitate in morē ſchiſmaticū ſpoliaſ-
ſet. In Galliamq; niſus eſſet trāsferre, & Impe-
rialē apicem. Templarios oēs promiſcuè abſq;
vllo diſcrimine necaſſet, cū certū eſſet, multos
fuiſſe inſontes. Populū nouis vectigalibus, & in
iuſtis exactionibus, abſq; aliquo Regū exēplo

oppreſſiſſet. Litibus, rixis, calũnijs, totã Galliã
per ſuum nouũ Parlamentũ repleſſet. Ad hæc
ꝙ ſummi Sacerdotis cenſuras, & fulmina nihil
ęſtimaſſet, quarum tamen rerum contemptum,
nullo non ſeculo, grauiter à numine punitum
conſtat. Hæc Meyerus, & alia longius proſequi
tur. A Pontificum itaque gremio ſe eximere,
81 †ſemper fuit inexpiabile. Hinc Accurſius in
c.1.in verb. Imperio. de pac. iuram. firmand. di-
cit Regem Galliæ eſſe Imperio ſubditũ. Quod
nec ibi negauit Bal. nu.1. vbi dicit, de facto tñ
ſubiectionem non obſeruare, & ideo peccare
83 nõ faciẽdo, qđ† de iure tenetur. dicit Nicola.
de Neapol. in lectura Bart. in l. Si duas. §. Gram
matici. nu.2. ff. de excuſ. tut. ſic dixerat ante il-
lum Oldrad. in conſ. 69. col.1. Abb. Panor. in c.
Per venerabilem. num. 9. 37. Qui fil. ſint legit. &
in c. Nouit. nu. 6. poſt Innocẽt. de iudic. quibus
concinunt, q̃ ſcripſit Sfortia Oddus de reſtit.
84 in integrum. q. 92. nu. 95. lib. 2. Status† Delphi-
nalis autem ſubditus eſt Imperio. voluit Petrus
Meſsia. in Carolo IV. fol. mihi 1002. Vtinam ve
rò perſeuerarint omnes Galli Principes (ſalua
bonorũ pace) & ſequuti eſſent Cõſtantini Ma-
gni exempla, Pipini, & Caroli Magni, aut fortè
85 è viuis non defeciſſet Carolus IX.† inuicti vir
animi, & de fide Chriſtiana, & Eccleſia Catho-
lica optimè meriti, quia fortè Regnum illud,
antiquum Chriſtianæ religionis exemplar, non
hodie tot vexaretur cruciatibus, & erumnis.
Sed Deus Opt. Max. illorum corda Principum
86 †moueat, ſuoq́; rore perfundat, qui alios Ca-
tholicos, & fidei zelatores opprimere conan-
tur. & illorum exẽpla ſequantur, qui in eodem
Regno, prauorum cõſortia diffugiunt, ac à pie
tate Chriſtiana minimè auertuntur, vt priſtinã
religionis obſeruantiã proſequantur. ijs conci
nunt, q̃ ſcripſimus in extrauag. Super gentes.
de conſuetud. in communibus. Si tamen Deus
Opt. Max. ſpatium mihi dare dignabitur, vt cę-
ptum commentandi opus omnes extrauagan-
tes communes, & Ioannis PP. XXII. perficere
valeam. Sed cęptum iter peragamus.

Nec verò illud amplectendum eſt, prout ali-
qui dixerunt, pro cenſu annuo Regni Neapo-
litani, fuiſſe permutatã vrbem Auenione à Re-
gina Ioanna, & Summo Pontifici datam: inde
87 coniectando, cenſum †non deberi, vt quidam
ſcripſit; miror quem hunc lapidem, quaſi pe-
tram ſcandali in medium produxiſſe, credens
fortè ex hoc Reges noſtros mouere, vt à Pon-
tificum nexibus eximerentur, indignum fortè
iudicantes eccleſiæ Romanæ iugum ſuſtinere.
Ego autem potius placere ſtudeo Deo Opt.
88 Max.† & eius eccleſiæ, quæ me Chriſtianum fe
cit, aluit, & ſeruat, & mortuum habebit; Sũmo
Pontifici, qui illam regit, in cuius gremio om-
nes fouemur, q̃ alteri cuilibet terreno Princi-
pi, & præſertim Philippo Regi noſtro, cuius il-
le tutelam, & curã gerit, ac defenſionẽ ſemper
ſuſcepit, qui ob hanc Chriſtianam pietatem vl
tra omnes mundi Principes à Deo eſt ſublima-
tus, & hæc minimè curat.

Quantũ verò attinet ad dictũ authorẽ ei ſic
breuiter ſatisfacimus: Vrbs Auenionẽſis, lõgo
antea tempore, fuit Eccleſiæ Romanæ, ac Sum-
89 mis† Põtificibus tradita, nempè à Trophinio,
vel vt alij dicunt, à Trophino Burgũdiæ Rege,
vt eſt teſtis Albertus Crantius in Vuandalia.
lib. 2. cap. 10. dum ait: Nam Trophinius Rex Ec
cleſiam in Auenione fundatam cum circumia-
cẽte agro, ſedi tradidit Apoſtolicæ. hoc idem
fatetur Gulielmus Paradinus de antiquo ſtatu
Burgundiæ. cap. 12. Huc (inquit) pertinet, quod
quidam ſcribunt, Trophimum Burgundiæ Re-
gem Baſilicam inſignem Auenione excitaſſe,
vrbis ditionem, adiacentisq́; agri dominatum
in ius, poteſtatemq́; Romani Pontificis tran-
ſtuliſſe. Hæc Paradinus. ex quibus patere poſ-
ſet longo antea tempore, quàm author præ-
ſupponit, Auenionem ad Apoſtolicam Sedem
pertinuiſſe. Vel ſecundò dicendum eſt, eſſe ve-
rum quidem Reginam Ioannam Dñam fuiſſe
vrbis Auenionenſis, quæ erat Roberti Regis
neptis ex Carolo filio, quę cum nepharię An-
dream Regem, ſuum virum in Ciuitate Auer-
ſæ ſtrangulari feciſſet, intelligens minas Ludo
uici Regis Vngariæ, fratris eiuſdem Andreæ
mortui, ac eius cum exercitu aduẽtum, fugam
arripuit cum Ludouico altero eius nouo viro
Tarenti Principe, & in Gallias perrexit, vbi in-
tercedente Clemente V. Sũmo Pontifice, tunc
Auenione exiſtente, pax inita fuit, vt Ioanna,
& Ludouicus Princeps Tarẽti, iterũ Regnum
Neapolitanum acciperent, prout iterũ redie-
runt: quòdq́; Ludouicus Regis titulo non vte-
retur, ſed tantum Principis Tarenti, & Regina
mortuo, Vngariæ Regi Ludouico ſua iura ſer-
uarentur, cuius beneficij ergo Reginam de-
90 diſſe Pontifici Ciuitatem Auenioni † in Gal-
lia Narbonenſi ſitam. cuius Rei meminit Mar-
tin. Cromerus Hiſtor. Polonicæ. lib. 12. Vbi
Ioannæ, & Regni mentionem faciens inquit:
Nec multò poſt adnitente Pontifice Maximo,
Ioannæ id certo pacto reſtituit. Illa vero Aue-
nionem vrbem, Narbonenſis Prouinciæ, loco
mercedis, iure ſempiterno donauit. Vel potius
id eſſe verum fateor, vrbem iam dictam, locaq́;
adiacentia, Romanæ eccleſiæ, loco mercedis, ſi-
ue cenſus decurſi, pro Neapolitano Regno, ac
91 per plures † annos non ſoluti, fuiſſe conceſſa.
Quod & fatentur Pandolph. Collenucius, Hi-
ſtor. Neap. lib. 5. & Carrafa lib. 5. & nouiſſimè Ia-
nus iuuenis de Tarentinor. Hiſtor. lib. 7. cap. 3.
Quod nec negauit Renatus Choppinus de Do
man. Franciæ. lib. 1. Titul. 12. nu. 9. in fin. & fate-
tur Mambtinus Roſeus Hiſtor. lib. 2. par 3.

Mihi etiã haud inępte arridet, Sũmos Roma-
nos Põtifices Spirituſancto ductos, hanc Aue-
nionẽſis Ciuitatis donationẽ ꝓcuraſſe, vt eſſet

in

92 in Regno Galliç† Aſylum, ſeu refugij Ciuitas.
Sic olim Deus oĩpotẽs Moſi decreuit. Numer.
c.35. vt in Dominio Læuirarũ eſſent, dũ ait: De
ipſis autem oppidis, quæ Læuitis dabitis, ſex
erũt in fugitiuorum auxilia ſeparata, vt fugiat
ad ea, qui fuderit ſanguinem. & paulò poſt.
Quando tranſgreſſi fueritis Iordanem in ter-
rã Chanaam, decernite quæ vrbes eſſe debeant
in præſidia fugitiuorum. Et iterum Deuteron.
cap. 4. Tunc ſeparauit Moyſes tres Ciuitates
trans Iordanem ad Orientalem plagam, vt con
fugiat ad eas, qui occiderit nolens proximum
ſuum. & Deuteron. c. 19. Cum diſperdiderit
Dñs Deus tuus gentes, quarum tibi traditurus
eſt terram, & poſſederis eam, habitaueriſq; in
vrbibus eius, & in ædibus; Tres Ciuitates ſepa
rabis tibi in medio terræ, quã Dñs Deus tuus
dabit tibi in poſſeſsionem, ſternens diligenter
viam, & in tres æqualiter partes, totam terræ
tuæ prouinciã diuides, vt habeat è vicino, qui
propter homicidium profugus eſt, quo poſsit
euadere. Et Ioſuæ cap. 20. Separate vrbes fugi-
tiuorum, de quibus loquutus ſum ad vos per
manũ Moyſi, vt confugiat ad eã, quicunq; ani-
mã pcuſſerit neſcius: Et paulò poſt. Hæ Ciuita-
tes cõſtitutę ſunt cũctis filijs Iſrael, & aduenis,
q habitãt inter eos, vt fugeret ad eas, q animã
neſcius percuſſiſſet, & non moreretur in manu
pximi. de qbus etiã Ioſephus antiquit. Iudai.
lib. 4. cap. 7. & Philo Iudæus in lib. de Profugis.
Carolus Sigon. de Repub. Hebręor. lib. 1. c. 2.
93 Ciuitates autẽ refugij hæ erãt. In Tribu† Nep-
thalim, Cedes Neptalim, quã Ioſephus appel-
lat Ceedeſa, Cedeſis, Cydida, Seſeſecha, Ca-
des, & Tarſa diuerſisque nominibus appella-
tur. In Tribu Iuda, Hebron, ſiue Chebron, dicta
pri' Arbee, à Gręcis Arboc. In Tribu Ephraim,
94 Sichem, q̃ & Sichima, & Sichimi, & Chriſti tem
pore, corruptè Sichar appellabatur. In Tribu
95 † Ruben, vrbs Boſor. In Tribu Manaſſe, Gaulõ,
96 † q̃ alias dicitur Galan, Gholan, & Galon, & à
Ioſepho Gaulana, Gaulane, Gaulademan, Gau-
97 latim, appellata. In Tribu† Gad, Ciuitas Ra-
moth Galaad appellata, quã Ioſephus Arima-
num, alias Arimnã vocat. de quibus vltra ꝙ in
pfatis ſcripturæ locis fit mentio. Habetur etiã
Paralip. lib. 1. c. 6. De alia Ciuitate refugij, quæ
98 appellabatur Bethſura, † ſcriptum eſt Machab.
lib. 1. c. 10. Erant autem hæ Ciuitates præſidia,
& Aſyla diuino iudicio deſtinata, in quibus il-
li tantum, qui citra recentem inimicitiam, nec
ſponte, ſed præter voluntatem, homicidiũ com
miſiſſẽt, effugiebant, ne à proximo, vel occiſi
cognato ad effuſi ſanguinis vindictam, occide
99 rentur, ibiq; tutò manerent: Iſs Exilium† ſtatu
tum erat tantiſper, dum is Pontifex viueret, cu
ius tẽpore, homicidium patratum fuerat. Poſt
verò illius obitum, redire in patriam eis libi-
tum erat. Exilij autem tempore cuiuis occiſi
cognato, licebat homicidam interficere, extra
tamen refugij vrbem depræhenſum, vt in lo-
cis ſupra notatis ſcriptum eſt. Sic etiam vrbs
Beneuenti in hoc Regno Neapolitano, data
100 † dicitur ab Henrico Imperatore Sũmo Pon
tifici, pro affrancatione cenſus Eccleſiæ Bãber
genſis: vt eſt author Platina in Leone IX. Fuit
hic Henricus I. qui Benedicto VIII. Sũmo Pon-
tifici, ob eccleſiam S. Georgij, quam Bambergæ
conſtruxerat, & dotauerat, quotãnis dare cõſti
tuit, pollicituſq; fuit, ei & ſucceſſoribus equũ
vnum album, & argenti Marchas centenas. vt
dicit Carolus Sigonius de Regno Italiæ. lib. 8.
Promiſsionẽ Beneuenti poſtmodum fecit Hen
ricus II. vt in eodem libro, retulit idem Sigo-
nius. Nec deſunt qui aſſerant, nõ modo vrbem
Beneuentanam, ſed totum Ducatum, relictum
liberum pro termino diuiſionũ Imperij Orien
talis, & Occidentalis. Sub neutro tamen ipſo-
rum hoc reperio dum facta extitit diuiſio in-
ter Nicephorum Imperatorem Conſtantinopo
litanum, & Carolum Magnum Imperatorẽ Oc
cidentis: quod teſtatur Pandulph. Collenucius
Hiſtor. Neap. lib. 2 Carrafa lib. 2. Sed tamẽ dum
Clemens IV. Regno Neapolitano inueſtiuit
Carolum Comitem Andegauẽſem, reſeruauit
101 † ſibi Ciuitatem Beneuenti. vt retulit Facel-
lus Hiſtor. Sicul Decade 2. c. 3. Sed antiquioris
Dñij eſſe hãc vrbem ſub Eccleſia Romana, iam
diximus; quæ hodie refugij loco eſt in hoc
Regno Neapolitano. Sic omnes Reges in eo-
rum Regnis facere deberent, vt oſtenderent
ſe Eccleſię Romanæ beneficos eſſe.

Doctores, & ſcriptores aliqui Galli, dixerũt; Regem Catholicum, eorum Regem Gallum recognoſcere in cauſis appellationum, tamq̃ ſuperiorem, pro Archiducatu Auſtriæ, Ducatu, & Comitatu Burgundiæ, Flandrię, & Arteſiæ. Hoc vidẽdum eſſe dijudico, nec dum iſta diſcutiuntur, quicquam detrahatur tantorum Regum authoritati, & poteſtati.

De Archiducatu Auſtriæ, vt ſupra proximè diximus, loquitur Frãciſc. Marcus in deciſ. Delphinal. 163. vol. 1. De Ducatu Burgundiæ, & Comitatu, quia iam coniuncti erant, cum ſit ex Paris Franciæ, quinimmò Parium Decanus, vt dicit Rob. Guaghin. Hiſtor. lib. 9. cap. 1. Iacob. Philipp. Bergomas ſupplementi Chronicor. lib. 8. ꝙ Dux Burgundiæ eſt poſt Reges, primus & alios omnes præcedit: Et Burgundionũ Prouinciam in Francorũ ius ceſsiſſe. Quos refert Barthol. de Caſſęn. in Gloria mundi. p. 5. Conſiderat. 44. Vbi dicit procuratorem Ducis Burgundiæ in Concilio Baſilienſi præceſsiſſe Electores Imperij. Hinc dicit eſſe Franciæ beneficiarium, ſiue feudatarium Renat. Choppin. in Conſuet. Andegauenſ. in Præceptorio libello. parte 3. nu. 2. lib. 1. Et incorporatam Burgundiam Regnis Galliæ, cõcludit idem Choppin. de Doman. Franciæ. lib. 1. titul. 2. num. 8. Idem Franciſc. Marc. in dicta Deciſ. 163. vbi dicit ap-

pellationes deuolui ad Senatum Pariſienſem,
& ſic dicit etiam de Comitatu Flandriæ.quem
ſequitur Anton.Scappius de iure non ſcripto.
lib.2.cap.2.nu.5.

Satisfaciam ex ordine oppoſitionibus addu
ctis:& primo,quoad Archiducatum Auſtriæ,di
cendum eſt;Marchiones primum fuiſſe,& poſt
modum Duces, vtſupra cap. 46. demonſtraui,
dum de Archiducatu Auſtriæ memini.Quibus
102 addenda ſunt,quòd ſemper†ſtetit Archidu-
catus ſub Imperio,& in anno 1225. Fridericus
Secũdus, creauit Fridericum vltimum Auſtriæ
Ducem , Regem cum omnibus cęremonijs , &
ſolemnitatibus requiſitis, ac neceſſarijs,vt ſcri
bit Germanographus lib. 3. de qua in Regem
erectione ſic loquitur idem Fridericus Impe-
rator apud Petrum de Vineis. Epiſtolar. lib.6.
cap.26.Ducatus(inquit) Auſtriæ,& Stiriæ cum
pertinentijs ſuis ad nomen , & honorem Re-
gium transferentes , te hactenus prædictorum
Ducatuum Ducem,de poteſtatis noſtræ pleni-
tudine,& magnificentia , promouemus in Re-
gem,eiſdem libertatibus,immunitatibus, & iu
ribus prædictum Regnum tuum dotantes, quæ
deceant Regiam dignitatem:vt tũ ſicut hacte-
nus tamquam Dux, Princeps, & fidelis noſter
extiteras;ſic in poſterum Regio decoratus ho
nore,tu,& ſucceſſores tui , legitimi Principes,
fideles,&deuoti,nobis,& ſucceſſoribus noſtris
in Imperio,perpetuo perſiſtatis.Hactenus pro
hac re Petrus de Vineis. Ex quibus notorium
eſt, tam tẽpore Ducatus,q̃ Regni ſacro Roma-
no Imperio ſubditũ fuiſſe Auſtriæ Principem,
non autem Regi Galliæ.Hinc poſtmodum Ro-
dulphus Comes Habſpurgenſis Imperator in
anno 1274.congregatis Principibus apud Nu-
rembergam,deſtinauit legatum Henricum Bur
grauium Nurembergæ ad Ottocarum Boemiæ
Regem,vt Auſtriã, Stiriamq́;, quas tenebat in-
debitè,reſtitueret Imperio;licet teneret ex do
te Margaritæ ſororis eiuſdem Friderici vltimi
Ducis,& Regis,vt diximus creati;cum eãdem,
ſenio iam confectam vxorem idem Ottocarus
morientem abſque filijs veneno extinxiſſet , &
proinde tam ex delicto , q̃ defectu ſucceſſorũ,
Feuda erant aperta, ac deuoluta Imperio. Ot-
tocarus autem,non modo non reſtituit,ſed le-
gatum ludibrio, & contemptui habuit.Idcirco
103 Rodulphus†Cæſar , exercitu congregato,in
eũdem bellum direxit, Ottocari exercitũ pro-
fligauit,vicit, ipſumq́; occidit,ac poſt modum
ex Principum conſenſu, Albertum eius filium,
Habſpurgenſem Comitem,Auſtriæ,Carinthiæ,
& Carniolæ Ducem creauit,vaſſallumq́; Impe-
rij fecit , vt teſtatur idem Germanographus : à
quo Alberto recta linea deſcendunt omnes
Auſtriaci,& qui nũc Auſtriæ Archiduces ſunt,
ac Rodulphus II. qui nunc Imperio præeſt , &
Philippus Rex Catholicus,qui nunc regnat, vt
patet in arbore , quam fecimus ſupra . cap. 4.

Vnde euacuatum remanet dictum Franciſci
Marci , qui prætendebat Regem Galliæ reco-
gnoſcere Archiducem Auſtriæ , cum recogno-
ſcat Imperium.Nec verũ eſt aſſumptum, ꝙ co-
gnoſcat de appellationibus ex ſupradictis; Et
ex alio etiã, quia ab Archiducatu Auſtriæ nul-
104 la†datur appellatio: eſt enim Tribunal ſu-
premũ,vt voluit Ioachim.Minſinger. obſer.58.
centur. 5. quem nouiſſimè refert , & ſequitur
Hieronym. Trentlerus Diſputation. Selectar.
parte 2.Diſput.33.Theſi.4.

Quò verò ad Ducatum Burgundiæ , quæ ad
reſponſionem neceſſaria ſunt , ea repetenda
ſunt,quæ ſupra diximus cap.46.dum de Duca-
tu Burgũdico ſcripſimus. Quibus illud adden-
dum erit, quòd antequàm in anno 420. Galliæ
dominia ſub vno Rege Pharamundo deducta
105 eſſent,habebant & Burgundi † Reges ſuos,
præſertim in anno 414. ſuum Regem Gundio-
chum , aliosq́; poſtmodum vſq; ad Gundema-
rum , vltimum Regem ex linea Gundiochi . vt
ſcribit Gulielmus Paradinus. de antiquo ſtatu
Burgundiæ.cap.5. Germanographus. lib.2.Ha-
bebat autem tunc temporis Burgundia latio-
res fines ſub ſe ; Burgundiam ſuperiorem , Se-
quanos, Allobroges , qui nunc Sabaudi dicun-
tur,Delphinatum, & circa vrbem Arelatenſem
adiacentia. Et tamen Lotharingorum , & Bur-
gundionum Reges ſub Imperatoris Romani
fide,obſequio, ac iuramento fuerunt, vt in an-
no 930.Rodulphus Rex Burgũdi· (qui etiam
fuit Italiæ Rex) Othoni Primo , ſe & regnum
ſubiecit, vt dicit Germanograph.lib.3. vel po-
tius Cõrado Othonis filio,vt ibi dicitur;à quo
non diſſentit Gulielm. Paradin.in dicto cap.5.
& Bodin. de Repub. lib.2. cap. 3. Et quatenus
de facto hodie cauſæ Burgundici Ducatus de-
106 ducerentur†ad Parlamentum Pariſienſe; eſ-
ſet contra ius ; ſicuti cõtra ius etiam retinetur
Ducatus ipſe, vt in dicto cap.46.diximus.Quæ
tum maximè vera ſunt,cum Burgundiones iu-
107 ris† Italici fuerint . habetur in l. In Luſita-
nia.ff.de cẽſib. Italia autem nunquàm fuit ſub
Gallorum Regibus,eorumq́ue Parlamentis ob
noxia. Quò verò ad Comitatum Burgundicum
108 in dicto c. 46.annotauimus eſſe feudum†Im
periale: ob quod in hoc nullo iure fulciuntur,
qui tenuerunt cauſas appellationum ad Gal-
los deuolui . Quæ tantò facilius procedunt,
quantò à Franciſco Rege Galliæ omni iuri , &
ſuperioritati Burgundicæ Carolo Cæſari Au-
109 ſtrio facta ceſſio†plena fuit. Ioan.Franciſc.
Guicciardinus Hiſtor.lib.16.Galeatius Capel.
in Hiſtor.Mediol. lib. 5. & dicam infra. & vo-
luit Arnoldus Ferron.Hiſtor.Gallic.lib.8.Hinc
110 Rex Galliæ tractauit cum† Landoio Sulmo-
næ Principe,vt Carolus Cæſar pretium recipe
ret pro Burgundia;quod facere recuſauit,quia
contra pollicita id erat . Inſuper nec à Bur-
111 gundia dari † appellationes , voluit idem
Ioachim.

Ioachin. Minſinger. obſeruat. Imperial. 58. Centur. 5. ſequitur nouiſsimè Hieronym. Treutlerus diſputationum ſelectar. lib. 2. diſputat. 33. Theſi. 4.

Quantum ad Flandriam attinet, dum ſtetit penes Reges Gallos. vtique appellationũ cauſæ ad Senatum Pariſienſem deuoluebantur, & hoc non negamus: Et pro eis etiam facit di-
112 ctum Bald. in auct. ſtatuimus.† nu. 2. C. de Epiſcop. & cleric. qui ex relatione Petri, dicit: Flãdrenſes debuiſſe ad Francorum Regem recurſum habere contra Flandriæ Comitem, quòd iuſtitiam non faciebat. Hoc tamen dictum nõ idcirco arguit, quòd Rex ipſum priuauerit, & hanc poteſtatem in Comitem exercere potuiſſet. Eſtò verò, ꝙ quis corã vno ſuperiore quæreletur de aliquo Domino, non ex hac querela ille conſtituitur ſuperior, niſi iura ſuperioritatis, & exerceat, & habeat.

Ijs etiam iuribus, Gallicis Regibus ſpectantibus, quoad deuolutiones cauſarum appellationum ad Senatum Pariſienſem, facta eſt cauta ceſſio, & renunciatio ab eodem Rege Franciſco primo ad fauorẽ Caroli Cæſaris Auſtriaci; ad quem cũ dominia peruenerint, alijs ſuis
113 legibus vſus eſt. Cuius ceſſionis † meminerat Arnold. Ferron. Hiſtor. Gallicæ. lib. 8. & 9. in Franciſco primo. Qui de eadem renunciatione, ac ceſſione Franciſci Regis Galliæ, facta Carolo V. ſemper Auguſto, meminit dicens. Rex (inquit) Cæſari, quæcunque obſequia debita, iuraq; patronij, profeſſiones, iuſiurandum fidei, omneq; ſupremum dominium, fines ſummæ ditionis, poteſtatem ſummæ, & vltimæ cognitionis, quam olim exercuit in iudicijs, Imperium ſummum, & quæcunq; iura ſupremi Imperij, quæ olim exercuit in FLANDROS, Cæſari, ſuiſq; reddito. Et ibidem ponitur renunciatio omnium adiacentium ditionum, & omnium capitulorum, inter eos inhitorum. Cuius ceſſionis, ac renunciationis meminit etiam Renatus Choppinus in conſuetud. Andegauenſ. in præceptor. libello. par. 2. § 6. nu. 4. in fi. Carolus de Graſſalio Regal. Franciæ. lib. 1. iure. primo. Io. Bodin. de Repub. lib. 1. c. 9. Io. Frãciſcus Guicciardin. in d. lib. 16. Galeatius Capella. lib. 5. Gulielm. Zenocar. de Repub. Carol. lib. 3. Io. Lucius Placitorũ Curiæ Pariſiẽſis li. 7. tit. 1. c. 5.

Franciſcus Rex Galliæ, libertati reſtitutus,
114 quæſiuit à Senatu Pariſienſi cõſilium, an † cõditiones, & pacta, in conuentione inhita cum Carolo Cæſare, ratas, ac rata habere deberet?
115 Ioannes de Selua, magni † tunc nominis vir, ac etiam modo, vt ſui labores inuulgati demõſtrãt, in Ducatu Mediolani, tunc Præſes, ſtatim Regi reſpõdit: illas ratas minimè eſſe debere, nec ad obſeruationem illorum teneri: ex Authoritate Cardinal. Zabarellæ in conſil. 137. vbi
116 dixit: promiſsiones † vi, ac metu extortas, & proinde Regem non cogi ad illorum obſeruationem: exemplo Ioannis Regis Cypri, qui & ſi Genuenſibus, à quibus captus fuerat, ac illis filium obſidem dederat pro obſeruatione promiſſorum, Rex tamen ille, promiſſis non ſtetit. Vnde inquit, Regem Galliæ ſtatim ingreſſo Regno nõ teneri ad pactorum ratificationem: & conſequẽter ratificatione minimè facta, nec etiam teneri ad carcerem redire. Et hoc fuit illius conſilium, quod ſequuti alij conſiliarij, ex quibus Rex promiſſis non ſtetit. Quos ſequitur, ac refert Carolus de graſſal. Regal. Frãciæ. lib. 1. iure. 1. Cui concinunt, quæ ſcripſit Andr. Alciatus de Singular. certamine. capit. 44. vbi
117 nonnulla, † inducit, quæ faciunt ad hãc controuerſiam, quæ crediderim ab eo ſcripta, tacitis Imperatoris, ac Regis nominibus, ex profeſſo pro Rege ſcribens; obtegiſſe tamen, ne videretur contra Dominum ſcribere: nouiſsimè eandem opinionem comprobat Ioannes à Reberteria Topicorum. lib. 2. cap. 14.

Sed tamen etiam Galli ſcriptores Io. de Selua dictum improbarunt, videntes falſum Regi perſuaſiſſe. Nec etiam debebat Rex ambiguitatem in medium ducere, quã vti Princeps virtutum cumulo ornatus, ſciebat indebitè proponere. Cum, & ſi pactionem promiſſam ratã non haberet, adhuc promiſſionis, & fidei vinculum non erat ſublatum. Regiæ namq;, ac Principis fidei candor, illæſus eſſe debebat: nec decens erat, illum in iudicialem diſputationẽ deducere, niſi ex profeſso, vt oſtenderet cauſam non ſeruatæ fidei, & promiſsionis à ſuo Senatu procedere, non ab ipſo: quia & ſi honeſtum, & decorum Principi ſit, vt ſuorum conſiliariorũ,
118 ac Senatorum authoritate moueatur, † non tamen cogitur id Princeps facere: vt latè dixi ad Bellugam in Specul. Principum Rubr. 1. in verb. Sine conſilio. & in verb. Principaliter. & Rub. 2. in verb. Procerum. & in Rub. 10. ſub nu. 10. verb. Vita. Quæſiuit autem Rex occaſionẽ, qua ſe à pollicitis, & conuentis retraheret. Quàm lapidè huius facti meminit Antonius Sebaſtianus Minturnus Epiſcopus Vxẽtinus hoc Epigrãmate de Carolo, & Rege Galliæ, dũ ait.

Cedite Romano, externi concedite Reges
Tuq; ô Galle, bonis cede ſuperbè Deis.
Quis neget hũc ipſum Iouis omnipotentis Alumnũ,
Et meliora pia, iura fouere manu?
Victis ſæpe tuis Ducibus, Tu denique captus,
Bella paras, nec te fœdera Sancta tenent.
Omnia, quid quæris? turbaras milite multo,
Sola repugnabat Regia Parthenope.
Res tamen oſtendit, Fatis, & Numine Diuum,
Non Armis fretum, vincere, non opibus.

Nec etiam dici poterat metum induxiſſe, ſolã Cæſaris præſentiam ob dignitatem: quia ſola
119 perſonæ dignitas metum inferre non † præſumitur. l. Ad inuidiam. C. de His, quæ vi met. cauſ. fiunt. Nam, & ſi Imperator, in ſuprema ſit omnium dignitate poſitus, nõ præſumitur idcirco,

120 circeo, alicui vim, mætum,aut violẽtiam † in-
ferre.l. Non eſt veriſimile.ff. eo.tit.cum per le
gitimos tramites, calumniantium iniquitates
expellat: vt inquit Iuſtinianus in Procem. Inſt.
121 in princ.Dignitas enim non eſt alicui † noci
na:vt dicit Salycet. in d.l. Non eſt veriſimile.
l.Si longius. in fin.ff.de iudic. & Bart.in l. De
pupillo.§. Si quis ipſi.nu.14. ff.de oper. noui
nunt. Cardin. Pariſius in conſil.5.nu.170.vol.
4. Marc. Anton. Natta in conſil.589. vol.1.Ma
ximè cum nemo inficiare poſſit, Carolum Cæ-
122 ſarem,fuiſſe iuſtitiæ†fontem,ac nephariorũ
ſcælerum vindicem: ob quod non præſumitur
alicui, tanto minus tanto Regi vim, aut mætũ
intuliſſe. Bart.in l.fin.ff. Quod mæt. cauſ. Car-
dinal. Pariſius in conſ.135.nu.12.vol.4.Proſp.
Paſethus in conſil.147.nu.7. vol.1. Et hinc eſt
123 exceptionem mætus non allegari, † dũ quis
agit in Curia Papæ, aut Imperatoris: vt inquit
Roffred. Beneuentan. in ſum. libellorum. Rub.
De vtili rei vendicat. nu.3. in fin.

Profitẽtur etiam Gallici Doctores, ipſorum
Regem Imperio ſubditum non eſſe,vt ſupra re
tulimus hoc eodem capite: hoc præſuppoſito
ſequitur, non præſumi in eum mętum aliquem
cecidiſſe; cum illi præſumatur mætus inferri,
quem aliquis in ſuperiorem recognoſcit,& cõ
124 ſequenter, † cui replicare non audet. Fran-
ciſc. Aret. in conſ.24. num.6. quem referendo
ſequitur alios allegans Iacob. Menoch. de ar-
bitr.iudicũ quæſt.lib.2.caſu 136.nu.6. Centur.
2.Quis enim dicere poterit Franciſcum Galliæ
125 Regẽ † inuicti animi Principẽ mætu aliquo
potuiſſe terreri? Cum illorũ tẽporum ſcripto-
res aſſerant, vnoq; ore fateantur, illum in an-
guſtijs, in quibus reperiebatur, nunquam ani-
mi vigorem, aut corporis robur amiſiſſe; licet
in manus Cæſaris,eiuſque Principum, vt Belli
occaſio,& Fortuna tulerat,ac Dei numen per-
miſerat,veniſſet. Vnde quis mætus is fuerit?
Cuiuſq; rectum arbitrium iudicare poterit,an
validus, tamq; grauis fuerit, vt dici poſſit tan-
126 tum Regem,conſiderata perſonæ † qualita-
te, mætu captum: iuxta tradita ab eodem Me-
noch. de arbitr. iudic. quæſt. lib.2. caſu 135.
Cent.2. Si enim Imperatori non ſubiacet, iam
ambo Reges erant, & contentiones quodam
modo inter pares præſupponebantur ex par-
te eiuſdem Regis;quia iam prætenderat in Im
perio, quo tempore illi prælatus fuit Carolus;
vnde nullus mætus inter paris potentiæ Reges
127 † allegari poſſe. notatur in c. Lotharius. 31.
q.2. & ibi gloſſ.in verb.Repræhenſibile.Inanis
igitur mętus figurari non debuit inter tam ſu-
premæ Nobilitatis, & potentiæ Reges;quia nõ
caderet in virum Cõſtantiſſimum,cum præſer-
tim abeſſet timor & cruciatus corporis,vel mor-
128 tis; quo ſtante omnis mętus† allegatio eua-
neſcit.l.Mętum.vbi Ang.& l.ſeq.ff.De eo,quod
mæt. cauſ. geſt.l.Interpoſitas.C. de Tranſact.l.
Mætum.C. Quod mæt.cauſ. Iaſ.in conſ.72. col.
1.vol.1.Quis timor, corporis,vel cruciatus in-
duci poteſt,quando Carolo Cæſari nil fuit dul
cius,nil amabilius, niſi, vt infirmitate grauatũ
Regem,præſentia,promiſſis, ac omnibus beni-
gnitatis officijs coleret? ità vt penè ſuo con-
greſſu animum ſumpſiſſe, vitam, vim, ac ſalutẽ
recuperaſſe, ſcripſerint Galeatius Capella Hi-
ſtor.Mediol.lib 5.Io.Franciſc.Guicciardin.Hi-
ſtor.lib.16. Nec enim Carolus Cæſar Philippũ
Galliæ Regem, & Ludouicũ eius filium eſt imi
tatus, qui per annos duodecim cum dimidio
129 iniuſto in bello† captum Ferdinandum San-
ctij Regis Luſitaniæ fillium, nunquam è carce-
re liberarunt donec ipſum,vti Flandriæ Comi-
tem,ad prętenſas pactiones coegiſſent:de quo
latè Iacob.Meyerus Annal. Flandr.lib.8. Eodẽ
modo Philippus alter Pulcher, qui graue faci-
130 nus in Guidonem Flandriæ Comitem † cõ-
miſit,ac eius vxorem; qui cum eorum filiá vir-
ginem deſpondiſſent Eduardo Vualliæ Princi-
pi,Eduardi Regis Anglorũ filio: Nam egrè fe-
rens Philippus Comitis cum illo Rege coniun
ctionem procurari: (illũ enim oderat)ad Cor-
belium verbis ſimulatis,ac blandis,ad ſe voca-
tos Comitem, & vxorem, quod illud matrimoniũ
contraxiſſent,acri cuſtodiæ tradidit, nec illos
libertati reddidit,niſi intercedente Pontifice,
& ſub praua conditione, & inter cæteras,quod ea
dem Virgo Philippa appellata,ſibi obſes dare
tur, (quod nec Barbari feciſſent) aliaq; iniu-
ſtiſsima ſibi promitti feciſſet.Cumq; data eſſet
puella obſes, & Pontifex Maximus eſſet inter
eos diſcordiarum arbiter factus;neque Ponti-
ficis dicto ſtare voluit, nec perſuaſione puellá
reſtitui,aut illi libertatem dari vnquam permi-
ſit;abiectis humanis, & penè diuinis monitio-
nibus. Vnde multa mala, ac ruinæ proceſſere,
ac puella ibidem, & dolore, & animi triſtitia
in fatis conceſſit, decimo captiuitatis anno,
nec voluit recordari illud Virgilij, quòd

Nullum memorabile nomen
Fæminea in pœna eſt.

Et ibidem etiam Comes Guido non ſine violẽ-
tiæ,& veneni ſuſpitione contabuit,& ſpiritum
reddidit: vt ſcribit idem Meyerus. lib.10. 11.
& 12. Hoc facinus comprobatur ex matrimo-
nio poſtmodũ ſubſequuto inter Iſabellã eiuſ-
dem Philippi filiam, & Eduardum illi Virgini
Philippæ deſignatum,cuius rei actum ſic expli
cat ibi Meyerus. Et hanc (inquit) quidem fa-
131 cem ſuæ peperit Galliæ,adultera†illa Iſabel-
la,quæ Flandræ honeſtiſsimæ Virgini, Lutetiæ
necatæ, ſponſum intercępit. Hæc ille. Non ta-
men illa immunis à ſcælere permanſit, vt alibi
dico. Nunquid Carolus Cæſar ſeruitia, vel ob-
ſequia homini,ac Regi libero digna,ac debita,
dum illum captũ habuit, denegauit,aut à ſuis
denegari paſſus fuit? Nũquid carceres arduos
132 illi adhibuit, quemadmodum olim † Ludo-
uicus

uicus XII. Galliæ Rex, Ludouico Sforitæ Mediolani Duci fecit,atq; Cardinali Aſcanio eius fratri; quos tam diu in carcere tenuit, donec Ludouicus Carcerũ ſqualore emarcuit, & ſpiritũ reddidit? De quibus Paulus Iouius in eorum vitis. Nũquid captum Regem veluti altet
133 Carolus Comes † Andegauenſis, qui Regno Neapolitano potitus,nihil antiquius,nihilque celebrius habuit, quàm vt Cõradinum Regem Imperatoria ſtirpe genitum, atque Henricum Auſtriæ Ducem, violenta morte ſubuerteret? de quibus egi in meis Declamationibus Academicis. Nunquid autem contra iuſtè captum, carceratum,ac detentum,(vt inferius dicam) Regem, debeat metus in medium opponi;qui
134 non alias inducitur,niſi iniuſto † carcere intercedente? vt poſt alios deducit Riminald. Sen.in conſ.140.nu.2.vol.1. Quando igitur hæc omnia militant, non eſt quod cõtractum inter eos initum labefactent.

Fæcialia etiam, ac bellica iura ſciebant. Captus enim Rex Galliæ, & in manibus Caroli Cæſaris exiſtens, pollicitationibus liberatus, ab illis diſcedere non debuerat; quia iam obnoxius erat Victoris. Vnde cum datis filijs obſidibus, ſacratiſsimo iureiurando pepigiſſet, pacta ſeruaturum,& in primo loco Galliæ cum perueniſſet,ſtatim promiſſa ratificaturũ, aut in captiuitatem redditurum: Iã ea omnia obſeruare debuerat; quinimò,cum facta liberatione Rex perueniſſet ad villam dictam, San Giouãni di Lus, & demum Baionam, vt Guiceiardinus dicit lib.16. in iſtis locis,ſeruata forma cõuentorum,ratificationẽ facere debuerat:quare excuſari non poteſt, illum nõ adimpleuiſſe ex Senatus Cõſulto Pariſienſi;quia antequàm Pariſius perueniſſet illam facere neceſſe erat; & ideo excuſatio non admittitur, quia ex ſeipſo iam non impleuerat. Nec nouum eſt iure belli, Victores hoſtem deuictum,& in ſuam poteſtatem redactum, vltima quæq; victoris arbitrio
135 facturum eſſe: victum † etiam victoris ſeruũ fieri, eodem belli iure: habetur in l. Hoſtes.ff. de captiu. Quod antea placuerat etiam Ariſtoteli Politic. lib.7.cap.14.Et bona etiam in bel-
136 lo capta, capientium † fieri. l. Naturalem §. fin.ff.de Acquir.rer.dom.Latè Connanus Commentar.iuris ciuilis lib.3.cap.3.nu.4 ante eum Coru. in conſ.191.vol.3.Anton.Contius diſputation. iuris ciuil. lib.1.cap.12.Hancq; omniũ
137 gentium legẽ,vt bona † capta in bello fiant capientium, eſſe voluit Ariſtotel. in loco allegato. Licet Bart.in .l.ſiquid in bello. num.3.ff. de Captiu. dixerit;eadẽ bona fieri Ducis exercitus bellum inuadentis; quod certo modo ibi addentes declararunt.Eius tamen dictum improbatur,& rectè à Vaconio à vacun.Declarat. iuris ciuil. lib.2. declar.35.per totum. Ad præfatorum omnium confirmationem facit illa
138 lex.12.Tabularum. Aduerſus † hoſtẽ æterna authoritas eſto:cuius Cicero meminit lib.officior.1. Ludouic. Charond. c.5.Aymar. Riuall. Pardulphus Prateius,Franc. Hothoman.& cæteri. De iure etiam diuino, Principis fiunt,quę
139 in bello quæruntur. patet † Geneſ.capit.14. vbi cum Abrahã percuſſiſſet Chodorlahomor Regem Elamitarum,dixit Baræ Regi Sodomorum,pro quo pugnauerat.Leuo manum meam ad Dominum Deum Excelſum, poſſeſſorẽ Cœli, & terræ,ꝙ à filo ſubtegminis, vſque ad corrigiam caligæ, non accipiam ex omnibus, quæ tua ſunt. Et ex Ambroſio de Patriarchis. lib.1. c.3. habetur in c.Dicat.23.q.5. & ex Iſidoro in cap.Ius militare. 1.diſtinct. & nouiſſimè plures allegans Petrus Nauarrus de reſtit.ablator.lib. 2.cap.3.nu.287.& Armilla in.§. Bellum.nu.23. ſed Bartol. non reſpexit ſupradicta.

Hæc autem iure belli, ac Fæciali licuiſſe, teſtis locupletiſsimus eſt Marcellus Conſul, qui
140 † aduerſus Siculorum legatos, cauſam ſuam in Senatu dicens,quòd illi conquęrebantur,captis Syracuſis nonnulla illis grauia onera,& afflictiones intuliſſet, apud Liuium. lib.26. Ego (inquit) P.C. Syracuſas ſpoliatas ſi negaturus eſſem, nunquàm ſpolijs earum, Vrbem Romã exornarem. Quæ autẽ ſingulis victor, aut ademi,aut dedi, cum belli iure,tum ex cuiuſq; merito, ſatis ſcio me feciſſe, ea vos rata habeatis Patres cõſcripti,necne; magis Reipublicæ intereſt, quàm mea. Mea quippe fides exoluta eſt: ad Rempublicam pertinet, ne acta reſcindendo,alios in poſterum ſegniores Duces faciatis. Hinc quoad idem negotium Cicero in Orat.pro M.Marcello.Nam cum (inquit) victoriæ conditione,iure omnes victi occidiſſemur, clementiæ tuæ iudicio conſeruati ſumus.Et Ioſephus de bello iudaic.lib.3. c.25. inducit Ioſephum Iudęorum Ducem,dicentem: Eum mori lege belli, qui trucidatur à victoribus. Cuius iuris Gallia plenè informata eſt à Cæſare, ſuorum Nunciorum medio, dum ad Hæduorũ Ciuitatem,eos conſeruatos docuit ſuo beneficio,quos belli iure interficere potuiſſet:vt docuit idem Cæſar in Commentar.lib.7. dum inducit Centurionem illum 14. legionis dicentẽ ad Scipionem. Tibi gratias (inquit) ago,quòd mihi vitam,incolumitatemq;, belli iure capto polliceris: vt docuit Hircius de Bello Aphricano. Sic Arioiſtus olim in Gallia reſpondit: Ius eſse belli,vt qui vicisſent ijs,quos vicisſẽt,
141 quemadmodum † vellent,imperarent: vt teſtatur Cæſar de Bello Gallico.lib.5.Hinc apud Romanos Victores Duces,eorũ qui victi erant
141 † ſpolia opima aſportabant,& triũphos agebant, Reges victos cathenis cinctos ducentes, prædamq; ſeruatam in triũpho afferebant,Hoſtium arma, Machinas, Naues corruptas,comburebãt:ſic leges victis,tributa,cẽſus,& onera imponebant, vt quorundam meminit Alex. Sardus de Moribus Gentium. lib.3. c.9. Exempla

pla etiam non deſunt,quibus patet,victis à victoribus conditiones, & quoad bona,& corpora, pro libito poſitas fuiſſe. Hinc Lucius Cornelius Sylla contra Præneſtinos, quòd iuniorē Marium recepiſſent, dum cum eo ille bellum gereret,rigore vſus eſt,in deditionem illos P. Cethego coegendo, eoſq; extra mænia Ciuitatis ductos, occidi mandauit,& ipſorum Cada-
143 uera per agros ſpargi: quo † diro ſpectaculo,& crudelitate,quinq; millia hominum conſumpſit. Vnde de Alexandrinorum deditione inquit Hirtius: Omnis multitudo oppidanorū, armis proiectis,munitionibus ſuis relictis, veſte ea ſumpta, qua ſupplices dominātes deprecari conſueuerant, ſacriſq; omnibus prolatis, quorum religione præcari offenſos, iratoſque animos Regum erant ſoliti, aduenienti Cæſari occurrerunt,ſeq; ei dediderunt.Eodem modo
144 † faciebant Athenienſes contra Thaſios, de quibus Tucydides Belli Peloponenſiac. libr. 1. Thaſij (inquit) tertio, quàm oppugnari cœpti ſunt,anno,Athenienſibus ſeſe dediderunt,muris dirutis,Nauibus traditis, pecunijs in præſentiarum,quidem quanti pēdi debebant, ſolui iuſſis,in poſterum reliquis,relicta eis continente,& metallo. Hinc Carthaginenſium legatos, miſſos ad Scipionem, introducit ſic abiectè, & ſuæ Reipublicæ nomine humillimè deprecantes Franciſcus Petrarcha lib.7.Aphricæ dum dicit.

145 *Aſpice placatos † tandem, & miſerere precamur*
Aſflictis liceat pro te ſeruare ſalutem,
Quam ciues rapuere ſui;ſi parcere pulchra eſt
Victo.

Et paulo poſt:

Satis eſt miſeros ſperare ſalutem
Et veniam peiſſe ...

Quibus exemplis reſpōdit idem Scipio apud eundem Petrarcham:

Non Pacis tractator ego,ſed Victor, & Vltor

Et apud Plautum in Amphitruone habetur:

Deinde vtrique imperatores in medium exeunt,
Extra turbam ordinum colloquuntur, ſimul
Conuenit, victi vtri ſint eo prælio, Vrbem,
Agrum, aras, focos, ſeque vti dederent.

Ac poſt pauca inquit:

Poſtridie in caſtra ex Vrbe ad nos veniunt flentes
Principes,
Velatis manibus orant, ignoſcamus peccatum ſuum.
Deduntq; ſe,Diuina,humanaq; omnia. Vrbē,et liberos,
In ditionem, atq; in arbitriū cuncti Thebano populo.

Hinc Tamburlanus Scytharum Rex,cum in bel-
146 lo Baiazetem Turcarum Principem † viciſſet,victum caueis incluſum, & catenis vinctū, tenuit ſub menſa Canis inſtar,& equum aſcendens,pedibus ſupra caueā poſitis,aſcendebat, pro Scabello illo vtēs, & ſic in Ludibrium per totam Aſiam circumduxit: vt teſtatur Cælius Auguſtin. Hiſtor.Sarracenicæ lib.3.& Vuolphgāgus Drechslerus in Chronico de Rebus Turcicis. Sic Aurelianus Imperator ſcribens Cæſonio Baſſo, quòd Palmyrenis victis pœnas intuliſſet, & proinde gloriatur his verbis: Non
147 oportet (inquit) vlterius † progredi militum gladios,iam ſatis Palmyrenorum cæſum, atque occiſum eſt. Mulieribus non pepercimus, infantes occidimus, ſenes iugulauimus, ruſticos interemimus,cui terras,cui vrbē deinceps relinquemus. Parcendum eſt ijs, qui remanſerunt:credimus enim paucos, tam multorum ſupplicijs eſſe correctos. Hęc Aurelianus de quibus Fla.Vopiſcus in Aureliano. Eodem
148 modo antea Romani cum† Samnitibus bellum gerentes, victi turpes à victoribus conditiones accipere coacti fuere.Samnites enim victoria potiti,vniuerſum Romanum exercitum captum,turpiter armis,veſtimentiſq; nudatū, tantum ſingulis vilioribus operimentis,ob verecundiam corporum tegendam,conceſſis,ſub iugo miſſum,ſeruitioq; ſubiectum,longum agere pompæ ordinem præceperunt: vt ſunt authores Hiſtorici,præſertim Eutropius rer. Romanar. lib.2. c.2. Sic Magnus Pompeius,Mau-
149 ritania ſuperata,† Hiarbam illorum Regem in triumpho duxit. Paulus Æmilius Perſeum
150 † Macedoniæ Regem:vt infinitos propemodum alios omittā caſus,quibus apparet,victos victoribus paruiſſe,& conditiones quaſdam victores pro libito poſuiſſe. Omiſſis vero profa-
151 nis exēplis,videamus ſacra. Nā Pharao† Nechao Rex Babiloniæ, qui cępit Ioachaz Regē Hieruſalem,& portauit illum in Ægyptum, vbi tandem mortuus eſt,& mulctā à Ciuitate exegit, talenti vnius in auro, & centum in argēto; Et creauit Regem Eliacim filium Ioſię,quē vocauit Ioachim, cōtra quem temporis ſucceſſu, cum tributum Ægyptio non ſolueret,Nabuchdonoſor bellum intulit, & illos in Babiloniam aſportauit. Sic etiam fecit contra Sedechiam
152 Regem, † quem captum, portauit primo in Reblata, & coram eo occidi fecit eius filios,& ipſi oculos eruere, cęcumq; in Babiloniam duxit, & medio Naburzadan militiæ ſuæ Principis,Domos Dei, Regis, aliaſq; ſuccendit, muros Hieruſalē difiecit,ſecumq; aſportauit vaſa aurea templi, omnemq; eiuſdem templi,& totius Ciuitatis ſubſtantiam, ac diuitias, & ſecū duxit populum,& præſertim omnes adoleſcentes ex progenie Regia, inter quos fuere, Daniel,Ananias, Azarias, & Miſael, dicti ſua lingua poſtmodū Baldaſar,Sidrach,Miſach,& Abdenago: vt habetur 4 Reg.ca.23.& 24.& lib.2. Paralipom.c.26. voluit Philo de temporib.lib. 1. in fin Io. Zonaras Annal.lib.1.& ego dixi in Apologia in ſententiam Pilati, Aquilæ reper-
153 tam.Similiter Amalechitæ cæperunt† Vrbem Siceleg, & captiuas duxerunt mulieres. patet 1. Reg. cap.30. Antiochus cœpit Hieruſalem, & omnia ſpolia ciuitatis,& ſuccēdit illā igni, deſtruxit domos eius, ac muros eius in circuitu,

tu, & captiuas duxit mulieres, & natos, & pe-
cora: vt patet lib 1. Macchabę. cap. 1. Et moris
Romanorum hoc fuiſſe conſtat, vt etiam op-
154 preſſos vi bellica in ſeruiruté † redigerent:
vt teſtatur Iudas Machab. lib. 1. cap. 8. Omittá
ex profeſſo multa exempla ex ſacra pagina,
quibus demonſtrarem, vſui fuiſſe belli iure, có-
ditiones victis à victoribus ſemper impoſitas.
Sic nouiſsimè de Northmannis vincétibus Fri
ſios inquit Alber. Crantius in Noruegla. lib. 2.
cap. 19. Dant terga Friſij, leges accipiunt victo
155 ris, quas, † viſum eſt: conditiones impoſuit,
tributa cum cenſibus impoſitis volentes acce-
pere. Hinc dum Andromache repellere cona-
tur Vlyſſem, Aſtianacta Hectoris filium peten-
tem, ac ſibi dari quærentem, poſt multa Vlyſſes
idem apud Senecam in Troade c. 6. reſpondet.

Neue crudelem putes
Quòd ſorte iuſſus, Hectoris natum petam,
Petiſſem Oreſtem. Patere, quod victor tulit.

Et de captis belli iure Pyrrhus cum Agamem-
none verba faciens apud eundem Senecam in
Troade. cap. 4. inquit:

Lex nulla capto parcit, aut pęnam impedit.

Vnde Virgilius lib. 6. Æneidos concludit.

Vna ſalus victis, nullam ſperare ſalutem.

Nec noua res dicitur, quòd conuentio inita
fuerit; quòd ſi ratificatio non ſubſequeretur, re
diret Rex ad locum, à quo diſcedebat; nam
de iure, captiui redire debent, quando dimiſ-
156 ſi ſunt, † quia hoſti fides: (vt diximus,) ſer-
uanda. l. Conuentionum. vbi DD. ff. de Pact. &
hoc voluit Gloſſ. in c. Ius gentium 1. diſtinct.
157 vbi dicit† Captiuum cogi ad redeundum ar
gum. capit. Si quis ſeruum. 17. quæſt. 4. vbi di-
citur hoc procedere dum bellum ſit iuſtum.
Verum aut ex parte Regis Galliæ iuſtum erat
bellum, & etiam ex parte Imperatoris, & ſe-
cundum præfatam limitationem redire debe-
158 bat ad locum promiſſum: † quod voluit Lan
celott. Conrad. in Templo omni iudic. in tract.
de Duell. par. 5. concluſion. 100. nu. 14. & an-
te eum Alciat. de ſingular. certam. cap. 44. vbi
ſemper nititur fauere Reg. Galliæ. ſubfictis co
loribus nominum, & quęſtionum & ſine dubio,
vt ſupra dixi, cenſui illum tractatum ex profeſ
ſo ab eo confectum ad fauorem Regis Galliæ.
Iam enim eius Epiſtola ad eundem Regem fa-
cta in Ciuitate Auenione in anno 1529. oſten-
dit, quia gliſcentibus difficultatibus poſt bel-
lum, quod fuerat in anno 1526. iam ipſe ſcri-
159 pſerat. Nam Attilij Reguli ſpecioſiſſimi † vi-
ctoris exemplo vti debuerat, qui in ſedijs Aſ-
drubalis, & Xantippi Lacedemonij Ducis à
Carthaginenſibus captus, ad Romanos miſſus,
fide præſtita, vt internuncius cum ſua libertate
aliquos Pęnos captiuos Romanorum commu-
tari procuraret, & niſi captiui redderentur, ſe
reditutum promiſerat. Re infecta, intrepido
animo ad efferos illos redijt, qui indebitū eius
obſeruatæ fidei piaculum reddere voluerunt,
perpetua illum gloria cumulantes, ſeipſos au-
té feris, non hominibus, pares reddentes, quas
ità crudeles inuenire, difficillimum erit. cuius
acta refert Cicero in orat. contra Piſoné. Liu.
lib 28. Valer. Maxim. lib. 1. c. 1. & lib. 9. cap. 12.
Quàm ſpecioſum aliud exemplum proferam.
160 Petrus Aleres Comes, cū Alphonſo VI. † Rè
gi, atque Vraccæ vxori, matrimonium contra-
hentibus iuraſſet pro more, vti Dominis; poſt-
modum cum eſſent diſſidia inter eos orta, &
Vracca à Viro diuertiſſet, à Petro Arces, & Lo
ca quædam, quæ in ſua manu erant, obtinuit.
Videns verò Petrus vtriq; iuramétum dediſſe
ad Alphonſum accedens: Loca (inquit) quæ fi-
dei meæ credita erant, quia in Caſtallonéſi Re-
gno poſita, Reginæ Vraccæ, vtpotè, quæ mihi
Domina eſt, hæreditario iure debebantur, ab
ea iuſſus, tradidi. Verum, vt noſti, cum eam du
xiſti vxorem, tibi quoq; fidem pro eis locis ſa-
cramento obſtrinxi; itaque pro ea tibi fide, cor
pus meum, manusq; illas, quæ iurauerunt, tibi
præſens aſſigno, vt veluti eorum Dominus, in
ipſa, quod pro æquitate, ac iuſtitia tua, duxe-
ris, ſtatuere valeas. Cuius rei fidem admiratus
Rex, non ſine magna animi vi, iuramento ſolu-
tum, dimiſit. Quam Hiſtoriam (vocando illum
Petrum Aſſurij, Rodericus Archiepiſc. Tolet.
Hiſtor. lib. 7. cap. 1.) Si conſideraſſet Franciſcus
Rex, facinus Philippi ſimiliter Galliæ Regis,
cui Pulchri agnomen dederunt, ab inobſeruan
tia abſtinuiſſet. Hic cū haberet Guidoné Flan-
driæ Comitem, ac Robertum, & Gulielmum fi-
lios captiuos, hiq; pro ſedandis populorū ani
mis, in eundem Galliæ Regem propenſis, licen
tiam ſub conditione reditus habuiſſent, cumq;
nihil pro Regis deſiderio obtinuiſſent, ad eun
dem Regem in Gallijs redierunt, à quo in car-
cerem terrum coniecti ſunt, vbi tabidus Gui-
do obijt. Hoc vno à Carthaginenſibus diffe-
rens, q̄ illū non ità acri, ac publica morte per-
emerit, vt illi Attilium: de hoc Paul. Aemil. &
Io. Tilius in eodem Philippo: & pulchrè Ger-
manographus. libro 2. Iacob. Meyerus Annal.
161 Flandr. lib. 10. Vnde de Caroli Cæſaris† pa-
ctione minimè demirérur. Quæ igitur Rex ver
bis teſtatus fuerat, obſeruare debuerat. Huic
pertinet illud Terentij in Andria.

Immo enim nunc maximè abs te oro, atque poſtulo
Chremes,
Vt beneficiū verbis initū dudū, nūc re comprobes.

Et idem Terentius ſimiliter in Andria:

Attamen vbi fides,
Si roges, nihil illos pudet, hic vbi opus eſt, nō verétur,
Illic, vbi opus non eſt, ibi verentur.

Vnde Silius Italicus Belli Punici Secundi.
lib. 2. inquit.

Cerno equidé, nec pro nihilo eſt, mihi fœdera rūpi,
Stat que dies, auſis olim iam triſtibus, vltor.

Et Ouidius lib. 2. Faſtorum ait:

Surgis

Surgit cui dederat clarum Collatia nomen
Non opus eſt verbis,credite rebus ait.

162 Hinc frangenti fidem † has pœnas immine-
re inquit Silius Italicus Belli Punici II. lib.2.

Qui frangere rerum
Gaudebit pacta, & tenues ſpes linquet Amiei,
Non illi domus, aut coniux, aut vita manebit
Vnquã expers luctus, lachrymaq; aget æquore sẽper,
Ac tellure premens, aget agrum nocte, dieq;
Deſpecta, ac violata fides.

De quo etiam Tibullus lib. 1. Elegia 9. inquit.

Ah miſer,& ſi quis primo periuria cęlat,
Sera tamen tacitis, pœna venit pedibus.

163 Vnde de pœna promiſſionis † iuratæ,ac mini-
mè adimpletę dicit Iuuenalis Satira 13. dũ ait:

Spartano cuidam,reſpondit Pythia Vates:
Haud impunitum quondam fore, quod dubitaret
Depoſitum retinere, & fraudem iure tueri
Iurando:quærebat enim, quæ Numinis eſſet
Mens, & an hoc illi facinus ſuaderet Apollo.
Reddidit ergo metu, non moribus, & tamen omnẽ
Vocem adyti dignam templo, veramq; probauit
Extinctus tota pariter cum prole, domoq;,
Et quamuis longa deductis gente propinquis.

Ad promiſsionum, itaq; obſeruantiam teneba-
tur, & præſertim tenebatur redire ad locũ,vn-
de diſceſſerat: ex diſtinctione Gloſſ.in d.c.Ius
gentium. Quia ex parte Regis Galliæ, qui bel-
lum inferebat, illud fortè iniuſtè mouebat, dũ
aliena quæreret.quid enim ſibi cum Italia prę-
ſertim in Ducatu Mediolani,& in Regno Nea-
politano?Iam pluries dictum eſt in capite prę-
cedenti. Vnde Carolus Cæſar, & pro Regno
Neapolitano, & pro Ducatu Mediolani, ad ſe
ſpectantibus,prouocatus iure bellum gerebat,
quo ſtante redire cogebatur.Nõ redijt,promiſ-
ſa fregit:notum eſt enim non modo promiſſio-
nem iureiurando, ſed ſola fide, conuentam,
164 ſeruari † oporteret.c.Peruenit ex.de fideiuſſ.
latè Abb.Panor.in c.Ad aures.§.Ex hoc. col.2.
de his,quæ vi met.cauſ. ſi.quæ etiam hoſti ſer-
uanda eſt. c.Noli 23.q.1.Vnde benè Cicero de
165 amicitia,inquit, nihil eſſe ſtabile,qđ eſt † in-
fidum. Et propterea fidem,ſtabile, & æternum
facere Imperium,inquit Q. Curtius. de Geſtis
Alex.libr.8. Hinc Gregorius Homel. 26. Tunc
(inquit,) veraciter fideles ſumus, ſi quod ver-
166 bis † promittimus,operibus complemus.Id-
circo rectè in Prouerbijs Seneca.Fidẽ,qui per-
dit, nil poteſt vltra perdere. Vnde, Adrianus
Barlandus in Hiſtor.Brabantiæ.cap.181.eoſdẽ
167 Gallos,ac † Regem fractæ fidei reprehendit,
ꝙ cum Turriculam in ripa Ticini,Hiſpani qui-
dam milites tuerentur aliquandiù, randem ſe
tradidere ſub fide,de ipſos incolumes ſeruan-
do:demũ fide neglecta,ſuſpendio necati,quod
nec Arnold.Ferronus in Franciſco I. lib.7. ne-
gauit:& tamen hoc facinus olim punitũ à Deo
extitit, dum Saul promiſiſſet incolumes ſerua-
re Gabaonitas, quos poſtmodum gladio neca-
uit: Vnde fames ob hoc durauit tribus annis,
vt nec terra herbam virentem produceret, &
hoc eſt rogitu Dauid expiatum: vt patet lib.2.
Reg.c.21.Periurium verò in omni homine gra-
ue, in Principibus vero grauiſſimum, quorum
168 † verba abſq; iureiurando firmiſſima eſſe de-
bẽt:vt dicit Martin.Laudenſ.de Princip.§.258.

Parui etiam refert, quòd Rex Galliæ, pacẽ,
fœdera,& promiſſiones illas Carolo Cæſari,fa-
cere non poterat, nec factas tenebatur adim-
plere, vt quòd eſſent toti Regno Galliæ præiu-
diciales: vt dicit Renatus Choppinus de Do-
man. Franc. lib.2. tit.12. nu.10. Non enim tra-
ctabatur de præiudicio Regni Gallici, quia
promiſſiones non erant de Regno Galliæ, ſed
erant tantummodo, quòd reſtituerentur,quæ
169 Regni Gallici † minimè erant,Ducatus enim
Burgundiæ, vt iam diximus in capite præcedẽ-
ti,non erat Regni Galliæ, & ſic alia iura, vt
etiam dicemus. Nec refert, quod dicit idem
Renatus Choppin. vbi ſupra:Regium actorem
contra Carolum Cæſarem, cognoſcente Rege,
in frequenti Gallicæ Nobilitatis Senatu, fuiſſe
decretum, pro Comitatu Flandrico, & Attre-
batenſi vocari in ius Carolum, & interim in ij-
ci manus in Agros, coronæ Gallicæ clientela-
res, ſub die Pridie Calend. Iulij anni 1522. &
& iterum.18. Calend. Februarij. 1536.Tũ quia
obſtant ſupranotata, & allegata in obiectum;
tum etiam quòd cum Carolus Cæſar, vigore
iuratæ promiſsionis, & exemptionis Regiæ ab
eo receptæ,palam eſt,iudicium nõ ſubſtitiſſe:
quia Rex contraueniens in Periurium incide-
170 rat; quæ periurij exceptio,ipſum † à Iudicij
limine expellebat,cum ſit litis finitæ.l.1. ff. de
iureiur.cap.1.de litis conteſtat. in 6. cum mil-
le ſimil.cum præſertim Iudex eſſet incompe-
tens,quia abdicauerat à ſe iuriſdictionem co-
gnoſcendi appellationes, & carebat Iuriſdi-
ctione, & vertebatur lis cum eodem Rege, de
ſuæ promiſsionis obſeruantia:ob quod cum eſ-
171 ſet pars litigans, non poterat ipſe † cogno-
ſcere, & fungi partis, ac Iudicantis officio per
iura notoria.Tum etiam cum eſſet Carolus Cæ-
ſar Imperator, & ſic ſuperiori gradu conſtitu-
tus,non poterat Rex cognoſcere,cum eſſet mi-
nor,qui in maiorem non habet Imperium,vt Iu-
ra ſunt vulgatiſsima. Ideoq; ex eodem iura-
172 mento oriebatur † exceptio fori declinato-
ria: vt poſt Innoc.in c.Cum veniſſent,de Inſti-
tut.& Bald.in l.Poſtquam liti.C.de Pact.voluit
Vendelin. Schellinch. de Exception. Forenſi.
tit.de except.iuris iurand.col.3.verſ. Nota pri-
mò.& voluit Petrus Termineus in proceſſu iu-
ris ſcripti,& non ſcripti. cap.47. Inſuper præ-
tenſa decreta nullam habuerunt exequutionẽ.
quis illum citauit? quo in loco? Steterunt ita-
que prætenſa illa acta intra Galliæ Cãcellos in-
cluſa. Cur non potius id fecit Carolus Cæſar
in citando eundem Regem ad conuentionum

ob-

obſeruantiam? non ne poterat facere decreta
contraria? obſeruauit tamen, vt tantum Prin-
cipem decuit, ſub totius Mundi iudicio nego
tium relinquens. ex quo appareret eius ani-
mi magnitudo, & præſtantia, ſatis ſibi videri
173 Regem à promiſsis defeciſſe. Ipſe autem † cō
tinuauit poſſeſsionem Flandrię, & Arteſiæ libe
ram, ſicq; vſq; modo illā tenet Philippus Rex
Catholicus. Vnum tamen perpetuò notandum
eſſe cenſeo, Carolum Cæſarem tunc temporis
ſuam fortunam temperaſſe, & comiter ſe geſ-
ſiſſe. Si enim iniquo fuiſſet animo, non ne ha-
bens Regem in ſua manu, & exercitum eius flo
174 rentem, Gallorum autem res tunc † temporis
labefactatæ cum eſſent, poterat, & ſuo iure, nō
ſolum Burgundiæ Ducatum recuperare, ſed
omne penè Gallicum Regnum ſubijcere, & in
vitam tanti Principis, ſaltem ſuorum medio in
ſidiari? Verum fides ipſius fuit ſemper cando-
re illæſa, & benignitate, & clementia vſus eſt,
proprijs bonis contentus, aliena minimè appe
tens: & quo die Mediolani Imperium ſub eo
fuit, Pontificum, Venetorum, aliorumq; Italiæ
175 Principū opiniones in quiete † firmauit; cum
arbitrarentur omnes, illum ad totius Italiæ do
minationem aſpirare. vt ſcribit Ioan. Franciſc.
Guicciardin. Hiſtor. lib. 15. & 16. cuius inten-
tionem fuiſſe contrariam, ipſe rerum euentus
confirmauit, quia ex eius parte, ac demum Phi
lippi Regis, nunc regnantis apparet, vllis vn-
quàm ſub Principibus, adeo florentem, & tran
176 quillum Italiæ ſtatum † fuiſſe, quàm ipſis do-
minantibus.

Nec illud obeſt (vt iterum repetam) ꝙ cōtra
publicam Regni vtilitatem, non poterat fœde-
ra, ac pacis conditiones promittere; cum Rex
Galliæ poteſtatem nō habeat, alienandi vnam
177 de Ciuitatibus, & † oppidis Regni Gallicani.
vt dicit Bal. in c. In generali. n. 2. ſi de feud. de-
funct. fuer. controuerſ. int. dom. & agnat. vaſſal.
poſt Hoſtienſ. io c. Dilecti filij. extr. de Maior.
& obed. Carol. de Graſsal. Regal. Franc. lib. 1.
iure 2. Quia, vt diximus, nihil iuris Gallici, vel
ſtatus Regni, alienabat, ſed ea, quæ ſeparata à
178 Regno erant. Bal. etiam dum dicit ſupra † al-
legata, innititur Hiſtoriæ Cōſtantini, de dona-
tione facta B. Silueſtro Sūmo Pontifici, in qua
dicit conſenſum populi interceſſiſſe, alias for-
tè donatio, fuiſſet infirma, cuius rei hiſtoria nō
ita proceſsit, vt ipſe dicit. Et non debent tra-
here, quæ illi dicunt de Imperio, ad Regnum
Galliæ: quia in Imperatore inducūt dictum, qđ
debet augere Imperiū; illud tñ ego intelligo,
quoad infideles, & exteros, non quoad Eccle-
ſiam; quia cum donat Summo Pōtifici, & eccle-
ſiæ Romanę Imperator, donat ſuo ſuperiori, cū
ab eccleſia Romana dependeat. In Rege autē
illud ſolum poterant allegare, ꝙ intereſt ſubdi
179 torum, non † mutare Dñm, & è contra. vt di-
cit Innoc. in c. Auditis. de præſcript. & in c. In
noſtra. de iniur. & damn. dat. Tamen videmus
in Rege Galliæ obſeruari contrarium; quia fa-
cit inueſtituras, atque alienationes pro libito,
alias pro Rege nō haberetur. Sunt enim feuda
in Gallia alienabilia, & diuiſibilia ad inſtar pa-
trimoniorū. Sic etiam poſt mortem Clodouęi
180 Regis, etiam ipſum Regnum † diuiſum fuit,
inter Childebertum, Clotarium, Clodamirum,
& Theodoricum. Nam Childeberto Pariſien-
ſes, Clotario Sueſſiones, Clodamiro Aurelia-
nēſes, & Theodorico Mediomatrices obuene-
re. vt fatetur Paul. Aemilius in Childeberto. &
Io. Tilius in Chronic. Regni Galliæ, & ſic alias
pluribus vicibus factum fuit. Quamquàm
Franciſcus Rex Galliæ, & ſi facere potuiſſet, ni
hil Regni, vt ſupra dixi, alienauit. Nec enim
negabunt (vt diximus) poſſe Regem Galliæ in-
ueſtituras facere, iuriſdictiones concedere, &
cauſas appellationū (quas Reſſortus ibi dicūt)
à ſe abdicare, vel alteri cōcedere exemptionis
181 † priuilegium. vt dixi ſupra cap. 39. Præſup-
ponunt enim temporali vlli Principi eum Re-
gem ſubditum, & alium in ſuperiorem non re-
cognoſcentē: & idcirco cauſas appellationum,
182 ſi ipſas habebat † cædere, cum ſint Domini
perpetui. Deci. in c. Paſtoralis. col. 2. de appell.
Roland. à Valle. io conſil. 86. nu. 16. cum pluri-
bus ſeq. vol. 1.

Nec curādum eſt, quòd vertebatur eo caſu,
totius Gallici Regni damnum, & quòd in fœde
re non ſeruando aderat publica Regni vtilitas.
Ex quo, ſicuti ex eorum aſſertione publica, vti-
litas ſit ſpectanda, nulli dubium, illam declara
tionem facere pro Imperatore, quia ex fœde-
ribus, & pace inita inter Carolum Cæſarem, &
183 Regem † Galliæ, reſultauit non ſolum publi-
ca Regni Gallici vtilitas, ſed omnium Regno-
rum totius Chriſtiani orbis, quia intercede-
bant bella in pluribus Regnis Imperatoris, &
quies, ac tranquillitas ſtatus Eccleſiæ Roma-
næ, ac Summi Pōtificis, ac ipſius Regni Galliæ,
vt ex lectura Hiſtoricorum eorundem tempo-
rum apparet. Vnde ſequitur vtilitatem totius
184 Chriſtiani orbis præferri debuiſſe † vtilitati
Regni Gallici. arg. l. Sancimus. C. de ſacroſanct.
eccleſ. Doctor. in l. Nullus. C. de ſum. Trinit. &
Fid. Cathol. Bartol. in l. 1. num. 26. ff. ſolut. ma-
trim. bonus text. in l. 1. §. Cum autem. C. de
caduc. toll. Nec tractabatur, vt diximus de dam
no Regni Gallici, cum iura ceſſa non eſſent il-
lius Regni, ſed ſeparata.

Sed vt veritati ſit locus, & oſtendam, nul-
lum Regibus Galliæ ius competere ſuper Flan-
dricis rebus, nec ſuper cauſis; Rē ab antiquio-
ri origine repetam, ex cuius relatione contro-
uerſia clarior effulgebit. Cum Gandenſes in
anno 1287. grauiter diſſiderent cum Guidone
Dampetra illorum Comite, & Domino, Phi-
185 lippus † Rex Galliæ, pulcher dictus, nullum
oportunius tempus ratus eſt aptius eſſe, vt ſuo

deſiderio, aliena vſurpandi,ſatisfaceret,quàm vt Trigintanouẽuiratus Gãdenſiũ ſub ipſius tu tela pertraheret; & illius defenſionẽ,ac patrociniũ aduerſus Comitem , illorum Dominum, ſuſciperet ; & in illũ inſidias molitetur, vt iam pollicitus eſt ; hoc ſolum velle ſimulans , vt in Galliæ curiam appellationis cauſas deducerenr : ſed alia maiora corde gerebat, quæ Gallici Hiſtorici ſubticuere. Sed audiamus ſcripto rem ſic loquentem Iacobum Meyerum Hiſtor. Flãdr.lib.10.Philippus(inquit)Gallorum Rex,
186 †vt Flandros,maximè autẽ Gandenſiũ, cum Comite tũ diſſidẽtes Trigintanouemuiros ad ſuũ attraheret conuentum iuridicum , quẽ ſtabilem inſtituerat ad Lutetiam Pariſiorũ, multa fecit , nihil non pollicitus, nihil intentatum prætermiſit.Accepit hoc anno(erat aũt 1287) Trigintanouẽuiratum illum in ſuam fidem , ac protectionem, omniaq; iura eorum,ac conſuetudines incolumes ſe ꝓmittit obſeruaturum, dũmodo, ſe Curiæ Gallicæ, Reſſortioniq; ſubmitterent, tradiditque inde litteras ſuas , quæ Gandaui in Archiuijs etiamnum ſeruãtur. Hęc Meyerus. & paulò poſt. Porrò(ait) Gandauenſes (vt liceat intelligere abſq; conſenſu multitudinis neminem regnare) cum Valeſio occul tum fecere fœdus, ſeq; deſerto Comite,in poteſtatem dediderunt , pactis conditionibus,vt eos Rex teneret pro ſuis cliẽtibus, ac propria ſua Ciuitate , nec tangeret eorum corpora, leges,conſuetudines , & vſus,ſeque ſubmiſerunt eum in modũ Reſſortioni Curiæ Pariſiẽſis.Hæc idem Meyerus . Vnde violentus hic ingreſſus fuit , qui nullum Gallo Regi ius tribuit . Quid enim facere poterant Gandauenſes aduerſus iura Comitis eorum Domini?Eorum præterea perfidia,quod præiudicium , aut quem iuſtum illi titulum transferre poterant, quem non haberent? Sequutus igitur hanc violentiam contra Comitem à ſuis deſertum , ac derelictum; tantumque abfuit, vt idem Rex eundem Comi
187 tem ad ſe ſub ſpe pacis tractandæ †tractum, cum omni Equitum Comitatu Carceri mancipauerit ,& Compendij , (vt dixi) ſenectute,ac pędore tabidum mori fecerit; & ante eius mor tem Flandriam,iam eo dolo captam,debaccha tus.Capto autẽ ſtatu, & ipſo Rege Gallij,agen te,ſui occiſi ſunt: quod ægrè ferens Rex,exercitu comparato,credens improuidos Flandros opprimere , illi pro eorum perſonis , propinquis,pro familijs,domibus,ſanguine, bonis,ſo cis, laribusq; militantes,magnam Gallicæ nobilitatis partem occiderunt , & ad duodecim, vel viginti millia Gallorũ(vt aliqui voluerunt) deleuere . Donec fide ſola Guidonem Comitem pro populis pacandis dimiſiſſet, vt ad car cerem reuerteretur,vt poſt modum fecit , &
188 inibi mortuus eſt.Antiquiſſimi tamen† iuris erat,à Flandrorum Comitum iuriſdictione,nul las dari appellationes,vti Magiſtratibus ſupremi Principis. Sed vt clarius rei veritas innoteſcat, audiamus Iacobum Marchantium de reb. Flandrię memorab.cap. 15.dicentem.Præterea (inquit) antiquiſſima cõſuetudine poſitũ erat, vt Reipublicæ adminiſtratæ rationes,non redderent, antequàm Guidus Dampetrus aliter decreuiſſet . & obtinuiſſet. Poſtremò ab illorũ
189 †ſententijs appellare non licebat. Etenim in cauſis ciuilibus, leges Principum,& conſuetudines patrias ſequebantur. In criminalibus verò,confeſſioni delinquentis, & idoneis probationibus inſiſtebant.Itaq; irrita erat prouocatio ,& qui iudicio contradicebat,mulctam pecuniariam Comiti, iudicibusque dependebat. Verũ Philippus pulcher , Galliæ Rex, cum Lutetiæ Pariſiorum Parlamentum ſæpe, παρακαλῶν erexiſſet,vſum ſubortitionis (quam Reſſortum vocant)introducere , & omnibus modis,Flan-
190 dros illuc attrahere eſt conatus;primũ† dolo,atq; blanditijs , deinde Imperio , cum Gui-
191 dum Dãpetrum† iniquiſſimæ cuſtodiæ mancipaſſet. Huic inſtituto Flandri ſæpiſſimè fortiter reſtitere, ſed Philippus Auſtrius primus,& eius mater ad amouẽda bella,omnino conſenſerunt,vt Flandris ad Senatũ Pariſienſem,prouocare liceret. At Carolus V.Imperator, omni
192 nexui,atque obligationi† regionem exemit. Hæc Marchantius . Non mirentur itaque Galli Reges,ſi ad priſtinum libertatis decorem, prouocandi ius Flandrorum populis,ad ſuos priſtinos Principes, veluti ad propriam naturam, redijt .

Regem Catholicum ſubeſſe Regi Galliæ pro
193 Regno Maioricarum ſcribit † Carolus de Graſſalio Regal.Franc.lib.1.iure 1.ex Petro Iacobo de Aureliaco in pract. tit. de ſucceſſ.Regni Franciæ.ſub nu 13.verſ.Item non aduertũt bene conſiliarij.Vbi dicit à pauco tempore citra,Rex acquiſiuit ab eccleſia Magalonenſi ius vaſſalli,quod habebat in Regẽ Maioricarũ , qđ ius eccleſia tenebat à nullo . Hoc dictũ non eſt Petro Iacobo dignũ , licet duorum Apoſtolorum nomine ꝓfulgeat; ex quo nullá dicit cauſam,vel rationem,nec particularem authoritatem,alicuius Doctoris,aut ſcriptoris aſsignat: ex quo dictum ſuum rectè fundatum appareret , nec diceretur figuratum ſua fantaſia præſenſum ius vaſſallagij.Nam ſi erat ius eccleſiæ Magalonenſis , ſubeſſe eccleſiæ, non eſſet ſubeſſe terreno Principi , ſed Deo . Nec conſtat de alienatione Eccleſiæ Magalonenſis , ac ipſam factam Regi, Summi Pontificis authoritate , atque aſſenſu accedente. Vnde hæc ſua aſſertio tamquàm obſcuriſsima , & incerta pro nihilo habenda erit . Maximè cum pateat Regnum Maioricarum nunquàm Epiſcopo Magalonenſi ſubditum fuiſſe , ſed habere ſuum pro-
194 prium † Epiſcopum Maioricarum , vt patet ex Prouinciali Romanæ Curiæ, qui datur ſuffraganeus Archiepiſcopo Tarraconenſi in

Re-

Regno Aragoniæ quod & ſcribit Franciſc. Gracianus in Compendio iuris Canonici. parte 3. diſtinct. 1. & ſub Aragonia, inſulam Maioricæ poſuit Claud. Ptol. Geograph. lib. 2. cap. 6. in fin. In Regnis autem Maioricarum nullum ius habere apparet ex his, quæ diximus ſupra cap. 46. Potuiſſet autem Magalonenſis Eccleſia in Regno Maioricarum habere aliquos redditus, aut cenſus annuos Eccleſiæ relictos iure legati, alioue modo; & ex hoc non ſequitur, ergo Regnum eſt illi ſubditum. Idcirco contemnendum videtur præſuppoſitum.

Nec minus ridiculum eſt aliud dictum, eiuſdem Caroli de Graſſalio. in dicto loco. vbi dicit. Subeſſe Regem Catholicum Regi Galliç ob
195 Comitatum† Ruſcinonenſem, tamquàm ſubditum Prouinciæ Narbonenſi. Hoc argumentum mihi non videtur, vt reiectione indigeat. Non enim ſequitur, eſt poſitus Comitatus Ruſcinonis ſub Narbonẽſi Prouincia, ergo eſt ſubditus Regi Galliæ, qa iſta ſituatio eſt facta demonſtrationis gratia à Ptolom. lib. 2. c. 10. & à Strabone. lib. 4. & à Pomponio Mella. lib. 2. c. 3. vt declararetur, cuius nam rationis eſſet. Nec ipſe demonſtrauit aliquam dictæ ſubiectionis rationem, vel cauſam aliquam aſſignauit, quo iure id aſſerat. Cum autem Prouinciæ à Romanis diſtinctæ eſſent, vt procul victæ, ſub Narbonæ Prouincia Ruſcinon. poſita. vt de Prouincijs latè dixi ad Bellugã in Specul. Principum. Rub. 11. § Iam ſupra. in verb. Prouincia. Vnde
196 Italia † potius dicitur ſui iuris, quàm Prouincia. Plin. lib. 3. c. 4. Quo verò ad Comitatum Ruſcinonis, ac Cerdaniæ dixi ſupra in dicto cap. 46. vbi ex eis apparet, nunquàm Comitatum hunc Regibus Galliæ ſubditum fuiſſe, præterquàm oppigneratione, à qua demum fuit releuatus, & ad dominos reuerſus ſuos. Hic autem Comitatus, veluti æmulus Galliæ ſemper fuit.

Ex ijs conſtat Regem noſtrum abſolutum Principem eſſe, vt iam ſæpe dictum eſt.

ARGVM. CAP. XLVIII.

Monarcha eſt in Regnis ſuis Rex Catholicus. Reſoluitur obiectum, quòd ſubiaceat Romano Pontifici.

COMPENDIVM.

1 *Rex Siciliæ Monarcha eſt in Regno ſuo.*
2 *Monarcha dominus eſt ſolus.*
Mόνος ideſt ſolus, ἀρχὸς ideſt Princeps.
3 *Rex Catholicus dicitur Imperator in Regno ſuo.*
4 *Rex Catholicus exercet omnia iura Imperatoris.*
5 *Reges liberi in ſuis Regnis exercent iura Imperij.*
6 *In Regibus, vt in Imperatore committitur crimen læſæ Maieſtatis.*
7 *Rex Neapoli, & Siciliæ legem facit.*
8 *Rex in Regno ſuo poteſt pluſquàm Imperator in Imperio.*
9 *Dux Mediolani in ſuo ſtatu poteſt omnia, quæ Imperator in Imperio; ſic Dux Ferrariæ, & Dux Vrbini. nu. 10. 11.*
12 *Papa dum Regnum confert, dat omnem poteſtatis plenitudinem.*
13 *Duci Mantuæ Imperatoris Feudatario, poteſtatis plenitudinem conceſſiſſe dicitur, dum ei fecit inueſtituram.*
14 *Papa Duci Vrbinati omnia ſuperioritatis iura contuliſſe videtur.*
15 *Regi Catholico Papa beneficiario omnia conceſſa videntur.*
16 *Papa aliquem inueſtiens omnia Regalia concedere videtur.*
17 *Petr. de Anchar. in conſil. 332. opinio, ac dictum declaratur, quomodo procedat.*

CAP. XLVIII.

Ex dictis in præcedenti capite, perſpicuum eſt, Catholicum Regem Monarcham eſſe in ſuis Regnis, vt ſpecialiter de Rege noſtro,
1 vti Siciliæ Rege† dixit Marinus de Caramanico in gloſ. Conſt. Regni. in proęm. vbi idem tenuit Andr. de Iſer. quos ſequitur Matth. de Afflict. in deciſ. Neapol. 120. nu. 6. arg. c. Scitote 6. q. 3. & c. In apibus 3. q. 1. & voluit idem Iſern. in c. 1. in princ. nu. 6. in fin. verſ. Rex eſt. de His, qui feud. dar. poſs. Paris de Put. in tract. Syndicat. in verb. Sententia. cap. An ſi dictum capitulum. il 1. in fi. Anton. Corſet. de poteſtat. & excell. Regia. in pluribus locis. Franciſc. Marc. in deciſ. Delphin. 455. num. 9. vol. 1. Matth. de Afflict. in prælud. Conſtit. Reg q. 1. num. 4. Nicol. Pernus Sicul. in tract. de Regina, & Rege. col. 3. verſ. Item Princeps habet. Alphonſus Aluarez in Specul. Roman. Pontif. c. 51. & 54. col. 7. verſ. Item eſt notãdũ. Marinus Freccia de ſubfeud. Baron. lib. 1. tit. de origin. Baronũ. n. 35 Io. Vincent. de Anna in rep. Conſtit. Conſtitutionem
2 Diuæ memoriæ. nu. 4. 5. Monarcham verò† eſſe, nil aliud deſignat, niſi eſſe Dñm ſolum, atque abſolutũ, græcè enim, Mόνος ideſt ſolus, & ἀρχὸς, ideſt Princeps, de qua Monarchia plenè ſcripſi ſupra c. 3. & Idcirco Rex Catholicus dicitur
3 Imperator† in Regno ſuo, vt poſt Andr. de Iſer. voluit Ioſephus Cumia in ritibus Siciliæ, c. 5. nu. 6. & ante eum Barthol. Camerarius in c. Imperialẽ. § Præterea Ducatus. col. 1. de prohibit. feud. alien. per Frideric. & idcirco dicitur habere ius Imperatoriũ. vt voluit Cyn. in l. Benè à Zenone. C. de quadrien. pſcript. Bal. in l. Exẽplo. n. 4. C. de probat. Nõ ꝙ ſit verè Imperator, cũ ſit vnus. d. c. In apibus. arg. l. 2. §. Nouiſſimè. ff. de origin. iur. latè Io. Lecerier. de primogen. lib. 1. q. 7. col. 1. Reſtaur. Caſtal. de Imper. q. 69. & faciũt, quæ dixi in d. c. 3. Sed habet Rex omnia iura Imperialia, & Imperatori ſpectantia,

maximè in Regibus ſuperiorem non recogno-
ſcentibus: vt de Rege noſtro diximus in cap.
4 præcedenti. Et Ideo exercet omnia † iura Im-
peratoris. Innocēt. in c. Cum P. de fid. inſtrum.
& in c. Per venerabilem. qui fil. ſint legit. Hinc
5 Reges liberi in ſuis Regnis† exercent iura Im
perij. vt dicit Bartol. in l. Hoſtes. ff. de capti. &
poſtlim. reuerſ. Rex Catholicus eſt liber à Do-
minio Temporali. dixi in præcedenti capite, &
voluit Paris de Puteo in d. cap. An ſi dictū ca-
pitulum. in fin. Ergo ſine dubio exercere poteſt
iura Imperialia, & in illo, ſicut in Imperatore
6 committitur crimen lęſæ Maieſtatis.† Andr. de
Iſer. in c. 1. in verb. Bona committentium cri-
men lęſæ maieſtatis. nu. 9. quæ ſint Regal. Luc.
de Penna in l. 1. C. de cond. & proc. lib. 11. & in
l. 1. C. Vt nemo priuat. eo. lib. & dixi latè ſupra
7 cap. 26. Hinc Rex huius Regni† Neapolitani,
ſeu Siculi facit legem generalem, vt dixi ſupra
c. 31. Quinimmò omnes dicunt poſſe Regem
8 in Regno ſuo,† pluſquàm Imperator in Impe-
rio. Andr. de Iſern. in c. 1. col. 2. de vaſſall. de-
crep. ætatis. & in cap. 1. §. Valuaſſores. col. 1. de
his qui feud. dar. poſſ. & in c. 1. in fin. de noua
form. fidelit. Hinc dicunt, quòd eſt quaſi Deus
in terris. Bald. in c. Imperialem. in princip. de
prohibit. Feud. alienat. per Frideric. Albert.
Brunus in cōnſil. 45. num. 14. Paul. de Caſtro in
conſil. 225. circa finem vbi concludit Ducem
9 † Mediolani in ſuo Dominio poſſe omnia, quæ
Imperator in Imperio. Sequitur Rolan. à Vall.
in conſil. 86. nu. 19. 20. volum. 1. & ante ipſum
Alexand. in conſil. 87. vol. 2. Andr. Barbat. in
conſil. 34 col. 2. vol. 2. Curt iunior. in conſil. 61.
num. 9. Riminald. ſenior in conſil. 103. num. 19.
10 vol. 1. Sic† de Duce Ferrariæ dicit idem Rimi-
nald. in conſil. 444. num. 5. vol. 3. De Sereniſſimo
11 Domino Duce† Vrbini, Iacob. Menoch. in con-
ſil. 92. nu. 32. 33. vol. 1.

Minimè autem refragatur, non poſſe Monar
cham appellari, cum ſit Summi Pontificis be-
neficiarius, ſiue Feudatarius; Quia omnes
Chriſtiani Reges, quoad ſubiectionem, ſunt Pa
pæ ſubditi; & etiam Imperator ipſe, qui ſupre-
mus eſt Princeps, & dicitur Rex idcirco, ac Im
perator Romanorum, cum ab Electoribus eli-
gatur, ab Apoſtolica Sede poteſtatem habenti
bus. & eius ordine, vt diximus in capite præce
denti. Coronatur etiam, inungitur, comproba-
tur, & deponitur. ex quibus argumentum non
officit. Inſuper & ſi Rex Pontificē recognoſcat,
Papa tñ contulit ei omnem Regiæ poteſtatis
plenitudinem, cū ijs prærogatiuis, & ſuperio-
12 ritatibus, quemadmodū† erat apud eccleſiam
Romanam. vt dixi ſupra capite præcedenti, vt
13 de Duce Mantuæ Feudatario Imperatoris† vo
luit Barthol. Socin. in conſil. 66. col. 3. vol. 3. &
M. Anton. Natta in conſil. 487. nu. 9. vol. 3. Ioan.
Petr. Surd. in conſ. 1. nu. 12. vol. 1. & in conſ. 210.
n. 22. & in conſ. 178. vol. 2. & in deciſ. Mātuan. 1.
nu. 1. 3. Rolandus Cauagnol. in proœm. Decret.
Montisferrat. §. 1. num. 6. Et de Duce Vrbini
14 † idem dicit Menoch. in dicto conſil. 92. nu. 32.
vol. 1. qui alios nonnullos allegant. Sic de Re-
15 ge Catholico Eccleſiæ Romanæ† beneficiario
dicit Paris de Puteo in dicto verb. Sententia.
in dicto cap. An ſi dictum capitulum deteſtan-
tes. in fin. Io. Vincent. de Anna in d. Conſt. Con
ſtitutionem. num. 7. & Hinc dicitur, quòd dum
Papa concedit alicui, Regni cuiuſpiam inueſti
16 turam, cenſetur† omnia ei Regalia concedere.
vt poſt alios voluit Barthol. Cępolla de ſeruit.
Vrban. prædior. cap. de Portu. col. 1.

Nec obſtabunt, quæ dicit Petr. de Anchar. in
conſil. 332. dum ait: Quòd quamuis aliquis ſit
factus Dominus perpetuus, tamen in eum non
cenſentur translata Regalia. quem ſequitur
Abb. Panor. in conſil. 61. vol. 2. Vnde idcirco di-
cūt: Legitimare ſpurios non poſſe. vt in ſpecie
de Rege Siciliæ dicit Ludouic. Sardus. de legi
17 timation. q. 8. Ex quo illa procedunt † ſi eſſet
facta conceſſio Magiſtratui temporali: ſecus ve
rò perpetuo, puta Ducibus, Marchionibus, &
ſimilibus, vt in caſu noſtro; quia tunc in eum
omnia translata fuiſſe cēſentur. vt voluit Alex.
in conſil. 2. col. 3. verſic. Quinimmo plus vol. 1.
Barthol. Soci. in conſil. 3. nu. 15. vol. 3. & plenius
Sylueſter Aldobrandin. in conſil. 722. Inter
conſil. Riminald. ſenior. vol. 4.

De hac poteſtate Regis dixi ſupra. cap. 42.
nu. 47. & dicam infra cap. 53.

ARGVM. CAP. XLIX.

Rex Catholicus non ſolum vti Rex Hie
ruſalem, & Siciliæ, ſed tamquàm Rex
Hiſpaniæ, oleo ſancto inungitur.
Quando Regum vnctio inuenta ſit?
Quo oleo fiat? Quis perſonæ locus in
ungitur? A quo fiat vnctio? Quid illa
ſignificet? Quot ſint ſanctorum oleo-
rum ſpecies, declarantur. Quibus mo-
dis, & quibus concurrentibus fiant?
quid ſit balſamum, quouè in loco re-
periatur? Qui ſunt alij Reges, qui vn-
guntur? Multa tradita ſunt de vnctio-
ne Pontificum, & Prælatorum, Impe-
ratorum, atq; aliorum.

COMPENDIVM.

1 *Rex Catholicus tamquàm Rex Hieruſalem, & Siciliæ, oleo ſancto inungitur.*

2 *Reges Galliæ, & Angliæ, inunguntur, alij verò minimè, niſi conſuetudine id obſeruatum fuerit.*

Oleum

3 *Oleum Chriſmatis quod?*
4 *Balſamum quid ſit?*
5 *Chriſmatis oleum in die cœnæ Domini ab Epiſcopo conficitur.*
6 *Chriſmatis oleo, vnguntur, ſiue benedicuntur, Fons baptiſmatis, Eccleſia, altare, Epiſcopi in capite, & manibus, baptizandi in fronte, confirmandi, & Calices, ac Patena.*
7 *Oleo ſingulis annis facto vtitur ſacerdos, alias punitur.*
8 *Oleum ſanctum infirmorum, quo vtitur Eccleſia pro infirmis.*
9 *Oleum Cathecumenorum, quo vnguntur baptizandi in pectore, & ſcapulis, manus ſacerdotis, dum ſacris ordinibus inſignitur. Inunguntur Imperatores, & Reges nu. 10.*
11 *Sacerdotis vnctio à Deo ordinata in ſcriptura facta, quomodo fieret? ſic etiam vaſa. nu. 12. 13.*
14 *Oleum, quo vngebatur Summus Sacerdos, altare, & vaſa. nu. 15.*
15 *Primus Rex Saul vnctus à Samuele Sũmo Sacerdote.*
16 *Secundus Dauid Rex.*
17 *Tertius Salomon Rex.*
18 *Quartus Azahel Rex ſuper Syriam, & Iehu in Regem Iſrael.*
19 *Summorum Pontificum vngebantur capita, ſacerdotum verò manus nu. 20.*
21 *Imperatores, & Reges, vnguntur in brachio, humero, & armo.*
22 *Summus Pontifex Romanus vngitur à Cardinali Hoſtienſi.*
23 *Imperator vngitur à Summo Pontifice.*
24 *Carolus Quintus Cæſar, à quo fuit vnctus?*
25 *Reges vnguntur à Metropolitanis in eorum Regnis iuxta morem ſeruari ſolitum.*
26 *Rex Neapolis vngitur ab Archiepiſcopo Neapolitano.*
Siciliæ, ab Archiepiſcopo Panormitano.
Alemaniæ, ab Archiepiſcopo Colonienſi.
Galliæ, ab Archiepiſcopo Rhemenſi.
Angliæ ab Archiepiſcopo Cantuarienſi.
27 *CHRISTVS eſt plenitudo, quia omnia in omnibus adimplet.*
28 *CHRISTVS eſt caput.*
29 *Manuũ vnctio in ſacerdotibus, ſignificat poteſtatem, quòd ſint executuri obſequium, & miniſteriũ Dei.*
30 *Sacerdotum vnctio in brachijs eſt, quòd ſperent in CHRISTVM.*
32 *Pontifices vnguntur in Capite, & manibus, quia in eis debet eſſe perfectio vitæ contemplatiuæ, & actiuæ. nu. 33.*
34 *Principes vnguntur in brachijs, quia principaliter in actiua vita verſantur.*
35 *Humerus Principatum deſignat, nu. 36.*
37 *DEVS Aaron Summo ſacerdoti reſeruauit in ſacrificandi Ritu Arietis Armum, & quare? nu. 38.*
39 *Vnctio vigorem deſignat.*
40 *Balſamum quid ſit, & quo in loco naſcatur?*
41 *Opo balſamum, balſami ſuccus.*
42 *Calobalſamum, balſami ſignum.*
43 *Carpobalſamum, balſami fructus.*
44 *Balſami frutices in montibus Engaddi, ſub Herodis Aſcalonitæ olim Dominio. nu 45.*
46 *Cleopatra, Marco Antonio concedente, Hortos cum fruticibus Balſami in Aegyptum inter Heliopolim, & Babilonem tranſtulit.*
47 *Fons, quo irrigatur balſamum in Aegypto, celebris, quòd in illo puer CHRISTVS IESVS Lotus fuerit, & Virgo ſanctiſſima ex eo biberit. nu. 49.*
48 *Balſami Hortus in Alcairo eſt.*
50 *Balſamum non mixtum CHRISTVM ſignificat.*
51 *Sacerdotes dicuntur bonus Chriſti odor.*
52 *Balſamum perfectiſſimum in Nouis inſulis Philippi Regis, reperitur.*
53 *Oliua diuinam ſapientiam denotat. nu. 54.*
55 *Oliua pro iuſto accipitur.*
56 *Oliuæ ramus, pacis ſignum.*
57 *Oliuæ ramus in Numiſmate Alexandri Seueri.*
58 *Oliuæ ramus in Numiſmate Philippi Cæſaris.*
59 *Pontifices, Imperatores, ac Principes, qui vnguntur, quæ conſiderare debeant?*
60 *Oleum diuinam gratiam ſignificat.*
61 *Oleum miſericordiæ ſignum.*
62 *Oleum ſignificat diuitias.*
63 *Oleum optimam formam ſignificat.*
64 *Reges multi ab Apoſtolica Sede, vt vngerẽtur, procurarunt.*
65 *Reges Noruegiæ, & Septentrionis oleo ſancto inunguntur.*
66 *Rex Catholicus Regni Hieruſalem titulo tenus honoratur.*
67 *Rex Catholicus, vti Rex Siciliæ, etiam oleo ſancto inungitur; ſic Gallus, & Anglus.*
68 *Elizabeta Angliæ Regina, dum vngeretur, quæ verba impia protulerit?*
69 *Bugenhagius Pomeranus Hæreticus paruifacit Regum vnctionem.*
70 *Reges, qui vnguntur, an vaſſalli eccleſiæ fiant?*
71 *Reges Chriſtiani debent Summis Pontificibus colla ſubmittere.*
72 *Minadoi error.*
73 *Bamba Hiſpaniarum Rex vnctus per Archiepiſcopum Toletanum.*
74 *Miraculum in vnctione Bambæ Regis.*
75 *Oleum aſportatum per Columbam ſancto Remigio Archiepiſcopo Rhemenſi Clodouai tempore dum baptizaretur. nu. 76. 77.*
77 *Apis, vapor, & fumus in altum aſcendebant, dum Bãba Hiſpaniarũ Rex vngeretur, & quid ſignificẽt?*
78 *Fumus, & Nebula in die denotant gloriam.*
79 *Vapor ſapientiæ ſymbolum.*
80 *Aſcenſus vaporis ſurſum ſignificat quòd ad dignitatem magnam, alijsq; ſupremam fiat aſcenſus.*
81 *Apis Regem habet ſine aculeo, ad opera ſubditorum, & populi clementiam.*
82 *Philoſophus, qui triginta annos conſumpſit, vt apis naturam addiſceret.*

CAP. XLIX.

REx Catholicus, tamq; Rex Hieroſolymitanus, & tamq; Rex Siciliæ ſancto oleo inungitur,

& conſecratur, quod multis alijs Regibus mi-
1 nimè † conceditur. Vltra Imperatorem Roma-
norum , quatuor tantum Reges vngi, ſcripſere
nonnulli, Regem Hieruſalem, Regem Siciliæ,
Regem Galliæ, & Regem Angliæ, cæteros au-
tem minimè; niſi ex priuilegio id obtinuerint,
2 aut conſuetudine hactenus † ſeruatū fuerit. vo-
luit Alberic. de Roſat. in prima Rub. Codicis.
Martin. Laudeſ. in tract. de Princip. §. 76. Iacob.
Aluarot. in c. 1. num. 17. Quis dicatur Dux, vel
March. vbi inter Reges, qui vnguntur, nō enu-
merauit Angliæ Regē. & ſimiliter. Io. Lecerier
de primogenit. lib 2. q. 13. num. 3. Quoad iſtos
quatuor Reges, idem tenuit Anton. Corſet. de
poteſtat. & excellent. Regia. lib. 2. q. 14. & 23.
Paris de Puteo de re militar. lib. 7. §. Quomo-
do. & de reintegrat. feudor. c. 2. incip. Pro cla-
riori. nu. 7. fol. 2. qui non enumerat Regem Hie
ruſalem. de his agit Reſtaur. Caſtaldus de Im-
perator. q. 18. per totum. Lancellot. Conrad. in
templ. Iudic. lib. 1. cap. 1. §. 4. verſic. vigeſimo
quinto. ſub nu. 2.

Sed pro totius materiæ intellectu, videndum
erit, quo oleo vnctio fieri debeat? Secundò,
quando fuerit inuenta? Tertiò, in quo perſonæ
loco inungatur? Quartò, qui illos inungant?
Quintò, quid ſignificet iſta inunctio?

Ad primum, dicendum eſt, in Catholica Ec-
cleſia, plura ſancta olea dari. Primum dictum
3 eſt Oleum † Chriſmatis, ideſt vnctionis, quia
Chriſma græcè, latinè vnctio dicitur, Iſtudque
ex oliuarum oleo, ac Balſamo cōficitur. Oleum
oliuarum ab omnibus cognitum eſt. Balſamum
4 † nō intelligitur de arbore, vel Balſami frutice,
ſed de ſucco balſami, qui opobalſamum dici-
tur, de quibus infra dicam, hoc eodem capite.
Hoc Chriſmatis oleum per Epiſcopum, nō per
5 † alium conficitur; & in die Cœnæ Domini, non
alio. vt in c. Omni tempore. Diſt 4. vbi gloſſa.
6 Hoc oleo benedicitur Fons Baptiſmatis, † Ec-
cleſia, altare, Epiſcopi in capite, & manibus;
pueri baptizandi in fronte; & quando ipſi, ac
omnes fideles baptizati confirmantur; Calices,
& Patenæ. Et iſtud ſingulis annis cōficiendum
eſt, eodem tempore. vt inibi dicit Gloſſ. Hoc
oleo ſingulis annis cōfecto vti debet ſacerdos.
7 alias † punitur. c. Si quis de alio. de conſecrat.
Diſt. 4. c. Literis. de conſecration. diſt. 3. cap. Te
referente. de celebrat. Miſſ. habetur per Gloſſ.
& Hoſtieſ. in ſum. de ſacra vnction. Io. Frāciſc.
Pauin. de viſitatio. p. 2. q 4. verſ. Sequitur videre.
Armilla in ſumma in verb. oleum. nu. 1. Paulus
Fuſcus de viſitat. lib. 1. cap. 6. nu 2. & 3. Michael
Timoth. in Praxi viſitand. eccleſias. lib. 2. c. 22.
Secundum eſt oleum Sanctum infirmorum quo
7 vtitur † S. Dei Eccleſia pro infirmis. in vltimo
mortis diſcrimine cōſtitutis; & idcirco vnctio
extrema dicitur, quam Ieſus Chriſtus Dñs no-
ſter, exeuntibus è vita, dereliquit; quod fece-
runt Apoſtoli vngentes multos infirmos, qui
ſanabātur. vt patet Marci. c. 6. Et ideo Iacobus
in ſua Canonica Epiſtol. c. 5. ait: Infirmatur qs
in uobis? inducat presbyteros Eccleſiæ, & orēt
ſuper eum, vngentes eum oleo in nomine Dñi,
& oratio fidei ſaluabit infirmum, & alleuiabit
eum Dñs, & ſi in peccatis ſit, remittentur ei. de
hoc habetur in Concil. Florent. Tit. de extrem.
vnct. & nouiſſimè in Trident. ſeſſ. 14. c. 1. cum
pluribus ſeq. Io. Sotteallus in ſumma Pontific.
§ Vnctio extrema. per totum. Paul. Gryſald. de-
ciſion. Catholicar. §. Extrema vnctio. nu. 1. cum
9 pluribus ſeq. Tertium oleum † dicitur Cathe-
cumenorum, & iſto oleo inunguntur Baptizan
di in pectore, & ſcapulis; Vnguntur etiam ma-
nus ſacerdotis, dum ad ſacros ordines ordina-
tur. vt per Gulielm. Durandi in rationale Diui-
nor. officior. lib. 6. c. 74. nu. 21. Et eodem oleo
10 inungūtur Imperatores, Reges, ac † Principes.
Hoſtienſ. vbi ſupra. §. Qui, & à quo. Armilla in
d. §. Oleum. Paul. Fuſc. & alij ſupra allegati in
locis ſupra notatis. & habetur in c. 1. §. Vnde.
de ſacr. vnction. M. Anton. Cucch. inſtit. Cano-
nic. Maior. lib. 5. titul. 9. nu. 24. 25.

Ad ſecundum, quando inunctio fuerit inuen
11 ta? dicendum eſt à Deo fuiſſe ordinatā † San-
ctam inunctionem, ſummi Sacerdotis, templi,
altaris, vaſorum, veſtium, ac aliorum, ad Sa-
crorum miniſterium deſtinatorum, dum Moy-
ſi Exod. cap. 29. inquit; Indues Aaron veſti-
12 mentis ſuis, ideſt Linea, & Tunica, & † ſuper-
humerali, & rationali, quod cōſtringes balteo,
& pones Tyaram in capite eius, & Laminā ſan
ctam ſuper Tyaram, & oleum vnctionis fundes
ſuper caput eius, atq; hoc ritu conſecrabitur.
Et de eodem Aaron cap. 40. inquit; Et aſſum-
13 pto vnctionis oleo, † vnges tabernaculum, cū
vaſis ſuis, vt ſanctificentur. Altare Holocauſti,
& omnia vaſa eius, labrum cum baſi ſua, om-
nia vnctionis oleo conſecrabis, vt ſint ſan-
cta ſanctorum. Applicabiſq; Aaron, & filios
eius ad fores tabernaculi teſtimonij, & lotos
aqua indues ſanctis veſtibus, vt miniſtrent mi-
hi, & vnctio eorum in ſacerdotium ſempiter-
num proficiat. Hæc ibi. Iſtud verum, Oleum
14 † ſanctum, quo ſummus Sacerdos, Altare, &
vaſa vngebantur, factum erat, iuxta præceptū
Domini, Moyſi datum, Exodi cap. 30. vbi di-
cit: Sume tibi Aromata, primæ Mirrhæ, & ele-
ctæ, quingentos ſiclos; & cinamomi medium,
ideſt ducentos quinquaginta ſiclos; calami ſi-
militer ducentos quinquaginta; Caſiæ autem
quingentos ſiclos in pondere ſanctuarij; Olei
de oliuetis, menſuram Hin; Facieſque vnctio-
nis oleum ſanctum, vnguentum compoſitum
opere vnguentarij, & vnges ex eo Tabernacu-
lum teſtimonij, & Arcam teſtamenti, menſam-
que cum vaſis ſuis, candelabrum, & vtenſilia
eius, altaria Thimiamatis, & holocauſti, & vni-
uerſam ſupellectilem, quæ ad cultum eorum
pertinet; ſanctificabiſq; omnia, & erunt ſan-
cta

&a ſanctorum; qui tetigerit ea ſanctificabitur.
Aaron, & filios eius vnges, ſanctificabiſq; eos,
vt ſacerdotio fungantur mihi. Et iterũ Exo. c.
31. Dominus elegit fabros pro vaſis, & cande-
labris faciendis, & pro conſeruãdo oleo, & Thi
miamate Aromatum in Sanctuario. De eiuſdẽ
vnctione, habetur Leuitici. cap. 6. Hæc (inquit)
eſt oblatio Aaron, & filiorum eius, quam offer
re debent Domino in die vnctionis ſuæ. & Le-
uitici cap. 7. Hæc eſt vnctio Aaron, & filiorum
eius in cæremonijs Domini. & pluries Leuiti-
ci cap. 8. & 21. Numeri. cap. 4 Eccleſiaſtic. cap.
45. Et hæc de vnctione vaſorum, templi, ac Sa-
cerdotum. Quò verò ad vnctionem Regum, Pri
15 ma † apud ſcripturam ſacram, inunctio facta
fuit à Samuele in perſonam Saulis Regis 1. Re-
gum. cap. 9. 10. & 15. ſecundo loco, de vnctio-
16 ne in perſonam Dauid † per eundem Samue-
lem; vt habetur lib. 1. Regum cap. 16. & lib. 2.
Reg. cap. 2. & 3. in fin. 5. & 12 & lib. 1. Paralip.
cap. 11. & 14. Et de ſe ipſo idem Dauid Pſal. 88.
Inueni Dauid ſeruum meum, oleo ſancto meo
17 vnxi eum Tertiò, in perſonã Salomonis † eius
filij per Nathã Prophetam, & Sadoch Sacerdo-
tem. paret. lib. 3. Regum. cap. 1. & 5. & lib. 1.
18 Paralipom. cap. 29 Quarto † vnctus eſt Ha-
zael Rex ſuper Syriam, & Iehu filius Namſi in
Regem Iſrael: vt habetur lib. 3. Reg. cap. 19. &
lib. 2. Paralip. cap. 22. Et ſic deinceps Ioas. lib.
4. Reg. c. 11. ſic etiam de Ioiade filio Ioſiæ lib.
4. Reg. cap. 23. & lib. 2. Paralipom. c. 23. & 24.
Ad tertiũ, quo in loco perſonæ vnctio fiat?
Dicendum eſt quoad Summos Pontifices apud
19 Hebræos, † capita inungi ſolitos, Sacerdotum
20 verò † manus. de Capite habetur Exodi in d.
cap. 29. & oleum vnctionis fundes ſuper caput
eius, atque hoc ritu conſecrabitur. Sed Impe-
ratores, & Reges vnguntur in brachio, in hu-
21 mero, vel in Armos vt dicit text. in d. cap. 1. §.
Vnde. de ſacr. vnct. Quàmquam Saul fuerit vn-
ctus in capite. Intelligitur autẽ de brachio dex
tro: iuxta illud Sapientiæ. c. 5 Dextera ſua Do-
minus teget eos, & in brachio ſancto ſuo de-
fendet illos: & habetur in Pontificali, vbi dici-
tur de brachio, & ſcapulis.
Ad quartum autem, de illis, qui inunctionẽ
miniſtrant, & qui eo munere fungi debent.
22 Summus Pontifex inungitur à Cardinali † Ho-
ſtienſi, qui alios omnes Cardinales præcedit,
vt eſt nunc Dominus meus Cardinalis Geſual-
dus, Archiepiſcopus Neapolitanus: vt dicit al
ter tunc Cardinal Hoſtienſ. & Ant. de Butr. in
cap. Antiqua. de Priuileg Martin. Laudenſ. de
Cardinalib. lib. 1. § 38. Cucchus inſtitut. Cano-
nicar. maior. lib. 2. tit. 4. nu. 16. 17. nouiſſimè edi
tus Io. de Capiſtran. de poteſt. Papæ. par. 3. pri-
mæ partis princip. col. 1. & Antonius Paganus
de Ordine iuriſdict. & reſident. Epiſcop. ſect. 3.
23 Imperatorem verò vngit Summus † Pontifex.
cap. Venerabilem. de elect. Specul. in tit. de de-
legat. §. Nunc oſtendendum. verſ. 39. Bald. in 1.
Rub. Codic. col. 2. verſ. Venio ad tertiam gloſ-
ſam. Cardin. in Clem. vnic. §. Nos itaque notab.
21. de iureiur. Bald. in tit. de Pace Conſtant. in
verb. Conceſſimus. in fi. verſ. Sed hodie. Et ante
eos Iacobus Ardizonus in Summ. c. 137. in fin.
Sed aliqui dicunt ex antiquiſſima conſuetudi-
ne Imperatoris vnctionẽ fieri ſoluiſſe per Car-
dinalem Hoſtienſem, ſed per Papã imponi co-
ronam: vt poſt Io. Andr. & Hoſtiẽſ. quos refert,
voluit Abb. Panorm. in d. c. Venerabilem. nu. 6.
Cardin. Zabarell. in Clem. vn. in princ. notab 9.
24 de iureiur. vt fuit factũ in unctione Caroli † V.
Imperatoris, quem inunxit Alexander, Farne-
ſius Cardinalis Hoſtienſis, qui poſtea fuit Sum-
mus Pontifex, Paulus III. appellatus. ſcribit
reſtaur. Caſtald. de Imperator. q. 26. num. 3. Re-
ges verò vnguntur à Metropolitanis in eorum
25 Regnis, iuxta † morem hactenus ſeruari ſoli-
tum, & conſuetudinem ſolitam. c. Quanto. de
translat. Epiſcop. c. 1. 2. & 3 25. q 2. Vt Rex Nea
26 polis ab Archiepiſcopo Neapolitano; Rex † Si
ciliæ ab Archiepiſcopo Panormitano, vt ſerua
tum fuit in Manfredo, Federico II. & alijs: Rex
Alemaniæ ab Archiepiſcopo Colonienſi: Rex
Galliæ ab Archiepiſcopo Remenſi: Rex Angliæ
ab Archiepiſcopo Cantuarienſi: vt ſcribit Ho-
ſtienſis in ſumma de ſacr. vnct. § A quo, & qua-
liter. verſic. Vnctio Regis. Rex Poloniæ ab Ar-
chiepiſcopo Gneſnenſi: vt dicit Martin. Cro-
mer. Hiſt. Polonicæ. lib. 2.
Ad quintum autem, quid ſignificet hæc in-
unctio? diſtinguendum eſt, in Summo Põtifice,
Sacerdote, & Imperatore, ac regibus. Vngitur
Pontifex in capite, vt ipſum caput, ſiue Princi-
pem ſupremum omnium eſſe appareat: repræ-
ſentat enim Summus Pontifex perſonam capi-
tis, ideſt Ieſu Chriſti Dñi noſtri, de quo Paulus
Apoſtolus ad Epheſios. c. 1. Qui credimus ſe-
cundum operationem potentiæ virtutis eius,
quam operatus eſt in Chriſto, ſuſcitans illum à
mortuis, & conſtituens ad dextram ſuam in cæ
leſtibus ſupra omnem Principatum, & poteſta-
tem, & Virtutem, & Dominationem, & omne
nomen, quod nominatur, non ſolum in hoc ſe-
culo, ſed etiam in futuro: & omnia ſubiecit ſub
pedibus eius, & ipſum dedit caput ſuper om-
nem Eccleſiam, quæ eſt corpus ipſius, plenitu-
27 do eius, qui † omnia in omnibus adimplet. de
quo longè antea dixerat Dauid Pſalm. 17. Con-
ſtitues me in caput gentium. & iterum idem
Paulus ad Epheſ. c. 4. Creſcamus in illo per om
28 nia, qui eſt caput Chriſtus. † & iterum cap. 5.
Quoniam vir caput eſt mulieris, ſicut Chriſtus
caput eſt Eccleſiæ. Et idem Apoſtolus ad Co-
loſſenſes. cap. 1. Et ipſe eſt caput corporis Ec-
cleſiæ, qui eſt principium. & cap. 2. Quia in ip-
ſo inhabitat omnis plenitudo diuinitatis cor-
poraliter, & eſtis in illo repleti, qui eſt caput
omnis Principatus, & poteſtatis. Ipſe demum

tam-

tamquam caput totius Principatus, conſtituit Petrum Summum poſt ſe Pontificem, cui Principatus poteſtatem contulit, dum Io. cap. 1. inquit: Tu vocaberis Cephas.

In Sacerdotibus autem, per manuum vnctionem dara eſt illis poteſtas, quòd obſequium, &
29 miniſterium † Dei ſint exequuturi, ac functuri. Hinc in ſcriptura dum agitur de miniſterijs à Deo per manum Moyſi operatis, dicitur Exodi cap. 35. Quæ iuſſerat Dominus per manum Moyſi: & Leuitici cap. 10. Ad eos, per manum Moyſi: & capit. 26. In monte Sinai per manum Moyſi. Sic etiam Numer. ca. 4. & 36. Deuteron. cap. 14. Ioſuæ cap. 17. 20. & 21. & alibi ſæpe in ſcriptura. Vel quòd per ſanctam vnctionem in manus, accipiant gratiam Spiritus ſancti, qua effugant Dæmones, vt dico de Magiſtratuum edictis. lib. 1. cap. 14.

In Imperatore verò, ac Regibus, brachij inunctio facta eſt ab Eccleſia Dei, qa (vt inferius dicā) Chriſtus, quaſi vnctus dicitur, & iniūctio
30 brachij, illum † in Chriſti, virtute, ac fortitudine ſperaturum cognoſceret, cum, vt plurimū
31 in ſacra ſcriptura pro brachio, Chriſtus† denotetur. Inde illud Dauid Pſalm. 76. Donec annūciem brachium tuum. & Pſal. 97. & brachium ſanctum eius. & Eſaiæ cap. 40. Brachium eius dominabitur: & c. 51. Conſurge, conſurge induere fortitudinem, brachium Domini. & cap. 52. Parauit Dominus brachium ſanctum ſuum in oculis omnium gētium. & c. 62. Iurauit Dñs in dextra ſua, & in brachio fortitudinis ſuæ. Sic etiam Lucæ c. 1. Fecit potētiam in brachio ſuo. Plures reddit vnctionis brachiorum in Regibus cauſas Aluarus Pelagius de Planctu Eccleſi. lib. 1. c. 56. in fin. quarum illa mihi verior
32 accidet, quia Pontifices, vnguntur in † capite, & manibus. dicto c. vnico. de ſacra vnct. quia in illis debet eſſe perfectio contemplatiuæ, &
33 actiuæ † vitæ c. Si quis 36. diſtinct. & cap. Niſi. §. nec pures extr. de renunciat. Principes verò in
34 brachio, quia inactiua † ſe debent principaliter exercere. In Humero etiam vngunrur, quia
35 Humerus Principatum deſignat, † iuxta illud Deuteronom. cap. 33. Et Beniamin ait Amantiſſimus Domini, habitabit confidenter in eo, quaſi in thalamo tota die morabitur, & inter humeros illius requieſcet. & Eſaiæ cap. 9. Paruulus enim natus eſt nobis, & factus eſt Principatus ſuper humerum eius. Vnde dicitur, humiliare
36 humerum; pro ijs, qui non ſunt in † Principatu, ſed ducti ſunt in ſeruitium alterius. iuxta illud Baruch cap. 2. Inclinate humerum veſtrū, & ceruicem veſtram, & opera facite Regi Babilonis, de quo etiam antea dixerat per Hieremiam c. 27. Quibus conciunnt verba Ciceron. in Orat. pro L. Flacco. Reſpublica (inquit) quā vos vniuerſam in hoc iudicio, veſtris humeris, veſtris, inquam, humeris, iudices, ſuſtinetis. Quò verò ad vnctionem armi, iam Deus omnipotens in ſacrificio arietis Moyſi ordinato, in-
37 ter cætera, Armum, † Arietis, Dextrum, Aaron, Sacerdoti ſummo reſeruauit. Exodi. cap. 29. Et ideo Leuitici c. 7. inquit: Pectuſculum enim eleuationes, & armum ſeparationis tuli à filijs Iſrael de Hoſtijs eorum Pacificis, & dedi Aaron Sacerdoti, & filijs eius lege perpetua ab omni populo Iſrael. & cap. 9. Pectora eorum, & Armos dextros ſeparauit Aaron, eleuans coram Domino, ſicut præceperat Moyſes. Idem dicit Leuitici. capit. 10. Numeri capit. 6. & 15. Deuteron. cap. 18. Itaq; ſummi Sacerdotis, atq; Pontificis erant hæc omnia, quorum iam partē, non abſq; miſterio fecit, Reges in Humeris, & Armo vngi, vt ſtatuerent, quaſi portionis à Domino illis reſeruatæ, participes fierent à Pontificibus. Et ne ſine authoritate, vel à me ipſo id dicere, vel aſſerere videar, inuictiſſimā authoritatem habeo. lib. 1. Reg. cap. 9. vbi dicitur: Dixitq; Samuel coco: Da partem, quā dedi tibi, & præcepi, vt reponeres ſeorſum apud te. Leuauit autem cocus armum, & poſuit ante Saul. Dixitq; Samuel: ecce, quod remāſit, pone ante te, & comede, quia de induſtria ſeruatum eſt tibi, quando populum vocaui. Et comedit Saul cum Samuele in die illa. Ex quo videtur
38 portionis ſuæ † Saulem participem feciſſe, & futuri Regni eidem poteſtatem cōmunicaſſe, quia in eodem capite prius dicitur: Aſſumens itaq; Samuel Saulem, & puerum eius introduxit eos in Triclinium, & dedit eis locum in capite eorum, qui fuerant inuitati: erant enim quaſi triginta viri. Hæc erat authoritas vnctionis Regum Hieruſalem, cuius titulum nunc tenens Rex Catholicus, primatū vltra Reges omnes habere dignoſcitur. Vngi verò Reges, in ſacra ſcriptura, vigoris etiam, & ſalutis ſigni-
39 ficationem habere, † & ipſa docet experientia; cum Dominus percuſſit omne Primogenitum Ægyptiorum, in quorum domibus, ac in porta tum ſuperliminaribus, & in vtroq; poſte, non eſſet vnctio ſanguinis Agni. vt patet Exodi. c. 12. & ex Heſychio, docuit Pierius Hieroglyphicor. lib. 35.

Balſamum, quod ingreditur oleum, quo Pontifex, alijq; inunguntur, eſt frutex duorum cir-
40 citer † cubitorum, in Engaddæ Ciuitatis olim territorio naſcens, quæ in ſacra ſcriptura Aſaſonthamar dicebatur. Geneſ. cap. 14. quaſi vrbs Palmarum, eo quòd Palmis, ac Balſamis floretet, Sicq; Vineas Engaddi Salomō vocauit Cātic. cap. 1. & Hieronym. in Ezechiel. cap. 27. Adeo, vt ſoli vni Iudeæ in toto terrarum Orbe, conceſſa Arboris, ac fruticis ſpecies. Hæc ſi ferro lędantur, emoriuntur, ferro ſemper inimicæ. Si uitreis tantum acutis, lapide, vel oſſeis cultellis incidantur, ſuccum ſtillant pretioſiſſimum eximiæ ſuauitatis, qui cunctis odo
41 ribus præfertur, & is ſuccus Opobalſamū † di
42 citur; Calobalſamum lignum appellatur, † à Calo,

Calo, ideſt ligno. Semen, ſiue fructus, Carpo-
43 balſamum † dicitur, à Carpos, ideſt fructus.
Præcipua gratia datur lachrymæ, ſecũda Semi-
ni, tertia Cortici, & quarta Ligno. Olim in In-
dia, loco ante dicto erant, qui frutices, tamquã
vineæ colebantur. In Mõtibus Engaddi adſunt
frutices, ſed virtute carentes ſua; licet antiqui
44 tus ſuis† virtutibus eſſent perſpicuæ. de his la
tiſsimè Plin. lib. 12. cap. 25. Illa loca, & Hortus,
in quibus Balſami frutices erant, ſub Herodis
45 Magni Aſcalonitæ Dominio, erant, † cui inui-
deus Cleopatra Regina Ægypti, Marco Anto-
nio concedente, Hortum cum fruticibus in
46 Ægyptum tranſtulit. †Ibi inter Heliopolim, &
Babilonem, locus eſt in quem reperiuntur, à
paruo, vbereq; fonte irrigãtur. Maximo etiam
cultu, ac veneratione locus habetur, in quo fa-
ma peremnis eſt, Beatiſsimam Virginẽ, & Bea-
tum Ioſephum, dum in Ægypto fuerunt, bibiſ-
47 ſe, † & Puerum Ieſum Chriſtum Dominũ fuiſ
ſe lotum. Folia dicitur habere parua, Rutæ fo-
lijs ſimilia, Albiora tamen. Hortus hic conſi-
48 tus in Alcairo eſt. Latè † hæc omnia habentur,
& plura longè apud Plinium in loco allegato,
& latius apud Bartholom. de Saligniaco in Iti
nerario Hieroſolymitano. Tom. 10. ca. 6. vti illũ
refert Chriſtianus Adrichomius in Theatro
Terræ ſãnctæ: multa ſcribit Pelbartus à Theme
ſuuar in Roſario Theologię. lib. 3 §. Balſamum.
per totum: & Leo Apher in Hiſtoria Aphricę.
lib. 8. & ante eos Ioſephus Antiquit. Iudaicar.
lib. 8. c. 2. & lib. 15. cap. 5. Bernard. Corius Hi-
ſtor. lib. 1. Non mirum igitur, ſi Balſamo inun-
gatur Summus Pontifex, & Sacerdotes, iſq́ue
naſcatur, & alatur ex fonte, in quo IESVS
49 † CHRISTVS lotus èſt, vnde eis virtus tribua
tur, quæ à Summo omnium Pontifice Chriſto
50 tributa eſt. Balſamum enim non mixtũ, †Chri-
ſtum ſignificat: iuxta illud Eccleſiaſtici. ca. 24.
Quaſi Balſamum nõ mixtum odor meus. Quia
Sophiſticatum, & alijs commixtũ, prauis Chri-
ſtianis aſſimilatur: vt dicit ibi Pelbartus. Ideo-
q́ue cum Summus Pontifex, Chriſtianorum om
niũ ſit Princeps cõſtitutus, & Sacerdotes Chri
ſtiani, odorem bonorum operum, atq; exẽplo-
rum alijs, exhibère debeant; non mirum, ſi eo
inungantur. Hinc illud Pauli 2. Corinth. cap. 2.
51 Chriſti bonus † odor ſumus. quem locum ad-
hunc effectum expendit Stauiſlaus Oſius Car-
dinalis Varmienſis de Sacrament. cap. 38. Sed
hodie ex Dei omnipotentis gratia, etiam in no
uis inſulis Catholici Regis reperitur perfectiſ-
52 ſimum balſamum. vt † ſcribit Garzias Hortus
Simplicium Aromatum. lib. 2. cap. 7. Nicolaus
Monardes. lib. 2. cap. 7.

Quò verò ad oleum, ſiue reſpiciamus ad oli
uæ arborem, ſiue ad oleum ipſarum, magnũ in
omnibus deſignat myſterium. Oliua enim diui-
53 nam ſapientiam† denotat. & ità accipi debet
illud Iudicum c. 9. Ierunt ligna, vt vngerent ſu
per ſe Regem, dixeruntq́; oliuæ: Impera nobis.
Quæ reſpondit: nunquid poſſum deſerere pin-
guedinem meam, qua, & Dij vtuntur, & homi-
nes, & venire, vt inter ligna promouear? Et
54 Eccleſiaſt. c. 24. † Quaſi oliua ſpecioſa in cam-
pis. & cap. 50. Quaſi oliua pullulans. Capi etiã
ſolet oliua pro Eccleſia. hinc illud Oſeæ. ca. 14.
Et erit quaſi oliua gloria eius. Et Pauli ad Ro-
manos. cap. 11. Quòd ſi aliqui (inquit) ex ramis
fracti ſunt, tu autem, cum Oleaſter eſſes, inſer-
tus es in illis, & ſocius radicis, & pinguedinis
oliuæ factus es, noli gloriari aduerſos ramos:
vbi plura alia. Oliua etiam pro iuſto accipitur,
55 † vt patet Iob. cap. 15. Quaſi oliua proijciens
florem ſuum. & Dauid Pſalm. 51. Ego autem ſi-
cut oliua fructifera in domo Dei. Ramus oliuæ
olim Noæ in Arca à columba portatus, pacis
56 † Symbolum fuit, & cum humano genere pla-
catam fuiſſe Dei iram ſignificauit. de quo Ge-
neſ. cap. 8. & de columba dicitur. At illa venit
ad eum ad veſperum portans ramum oliuæ vi-
rentibus folijs in ore ſuo. vnde illud Virgilij
lib 8. Æneidos.

Paciferaq; manu, ramum prætendit oliua.

Cui aſtipulatur Baptiſta Mantuanus dum ait.

Vimina pacifica per templa legantur oliua.

57 Idcirco in Seueri† Alexandri Imperatoris Nu
miſmate eſt imago talari veſte induta, oliuæ ra
mum manu tenẽs, cum in ſcriptione. Fundato
ri Pacis. Sic & Numiſma Philippi Cæſaris, in
58 quo eſt in ſcriptum. † Pax Aeterna: vt latè di-
xi in Apologia Catholica in ſententiam Pilati,
Aquilæ repertam. Ibidem aſſerui, Victoriæ ſi-
gnum oliuam pro tẽdere. Sic olim victores Du-
ces ex Oliuatum ramis in triumphis coronas
gerebãt. Eo modo Athenienſes, eo modo Romã
ni Equitũ turmas olea coronabãt: vt dicit Plin.
li. 15. c. 4. Diuinã itaq; ſapientiã, & conſiderẽt,
& ſequi procurẽt Põtifices, Regeſq́;. Põtifices,
qui Eccleſiæ præſunt, Sacerdotes, qui in ſortẽ
59 Domini electi ſunt, † Eccleſiam foueant, &
tueantur. Pontifices, ſacerdotes, ac Reges, quæ
iuſta ſunt amplectantur. Pacem procurent, &
ipſi Pacis authores efficiantur. Nam Põtifices,
& Sacerdotes, calcatis vitiorum ſordibus, grè
gem eis creditum, deuictis hoſtibus, Mundo,
Carne, & Diabolo: Reges, de bellatis terræ mõ
ſtris, hæreticis, ac fidei Chriſtianę hoſtibus, Ec-
cleſiæ pugiles efficientur, ipſam tuebuntur, in-
uicto Matre, & brachio forti, in cœlo, gloria
ſempiterna fruentur. Oleum etiam, quod oli-
60 uæ fructus exiſtit, diuinam † gratiam præſe-
fert. & huc ſpectat illud Deuteron. cap. 32. Vt
ſugeret mel de petra, & Oleum de ſaxo duriſsi
mo. Et Dauid Pſal. 44. Propterea vnxit te De⁹,
Deus tuus, Oleo lætitiæ præ conſortibus tuis.
quod, & retulit Paulus Apoſtolus ad He-
bræos cap. 1. ſic idem Dauid Pſalm. 88. Inueni
Dauid, ſeruũ meum, oleo ſancto meo vnxi eũ.
vt multis comprobat Cardinalis Hoſius de ſa-
crament.

crament.cap.38.verſ.Neque verò quia . Et mi-
61 ſericordiam † etiam deſignabit oleum,qua ſu
periores, & Principes , miſericorditer, & cle-
menter,quum ſpirituales, tum temporales, vti
debent . de quo Dauid Pſalm.22. Impinguaſti
in oleo caput meum. & Eccleſiaſtes.c.9.Omni
tempore ſint veſtimenta tua cãdida, & oleum
de capite tuo non deficiat. Vnde Eſaias.cap.1.
Vulnus,& Liuor,& plaga tumens , non eſt cir-
cumligata , nec curata medicamine, nec fota
oleo. Et iterum.cap.10. Computreſcet iugum
à facie olei.& Lucę.cap.10.Et approprians al-
ligauit Vulnera eius, infundens oleum, & vi-
num . quod è noſtris retulit etiam Gul. Bene-
dict.in rep.c.Raynutius.in verbo. Condidit. il
2.nu.58. de teſtam. Oleum inſuper diuitias ſi-
62 gnificabit,† quibus Dominus abundare facit,
tam Eccleſiaſticos,& ſpirituales, quàm laicos,
& temporales Principes. vt dicit Iob. cap. 29.
Et petra mihi fundebat riuos olei . & Dauid
Pſalm.4.A fructu frumenti,vini, & olei ſui mul
tiplicati ſunt. & Salmon Prouerb.cap.21.The-
ſaurus deſiderabilis,& oleum in habitaculo iu
ſti. Et Ieremiæ.c.41.Noli occidere nos,quia ha
bemus theſauros in agro,frumenti, & ordei, &
olei, & mellis . Et Oſeæ cap. 2. Quia ego dedi
ei frumentum, & vinum , & oleum, & replebi-
mini eis, & non dabo vos vltra opprobrium in
gentibus . Oleum etiam bonam,ac optimã fa-
63 mam denotabit,cui † ſtudere debent:iuxta il-
lud Salomonis Canticor.cap.1.Oleum effuſum
nomen tuum. Hinc Auguſtin.de verbis Domi-
ni. ſermon.23. authoritate Pauli 1. Corinth. c.
13.Si linguis hominum loquar, & Angelorum,
charitatem autem non habeam,factus ſum ve-
luti æs ſonans,aut Cymbalum tinniens.Subdit
Auguſtin. Charitas ſupereminet, meritò oleo
aſſimilatur;omnibus enim humoribus oleũ ſu-
pereminet.Mitte oleum,ſuper infunde aquam,
oleum ſupereminet.Mitte aquam, & ſuper in-
funde oleum,oleum ſupereminet . Si ordinem
ſeruaueris vincit: ſi ordinem mutaueris , vin-
cit:charitas nunquam cadit . Vnde armati di-
uina gratia, & miſericordia circũdati, diuitijs
abundantes,ijs vtantur benè operantes, vt eo-
rum bonæ famæ ſtudioſi,charitatem pręferẽ-
tes,& præſenti ſeculo ſint admirationi,& futu-
ro per benè,ac rectè operata,mercedem repro
miſſionis accipiant . Hinc his comitati virtuti-
bus , uncti appellati ſunt, Chriſti nomine , vt
Moyſes omnium primus, ſic appellauit. vt di-
cit Euſebius de Præpar.Euangelica.lib.4.c.25.
Propterea.lib.2.Reg.cap.1.dicitur,Quare non
timuiſti mittere manum tuã,vt occideres Chri
ſtum Domini? & lib.1. Paralipom.c.16. Nolite
tãgere Chriſtos meos, & in Prophetis meis no
lite malignari . quod repetijt Dauid Pſal. 105.
In tantum autem inualuit, oleo vngẽdi Reges
64 ritus,vt multi † certarint Apoſtolicæ ſedis be
neficio,vnctionem obtinere:vt de Rege Scotię
ſcribit Hoſtienſ.in Summa tit. de ſacra vnctio.
Hoc etiam ſummo, ac laudabili ritu,etiã apud
65 † Sereniſsimos Noruegiæ,& Septẽtrionis Re-
ges fieri docet Olaus Magnus de Hiſtor. Se-
ptentrionali lib.14.cap.5.& 6.

Quatuor itaque ſunt enumerati Reges , qui
ſancto oleo vngi debent,Hieroſolymitanus,Si-
66 culus,† Gallus , & Anglus. de ijs dici poteſt
illud Auguſtin. de quæſt. veter.& noui teſtam.
lib.primo. cap.14. Apud maiores (inquit) no-
ſtros, qui in Reges vngebantur, Chriſti voca-
bantur, habentes imaginem Chriſti venturi.
Qui natus de Deo patre in Regem,non imme-
rito Chriſtus appellatur,quia quod iſtis Chriſ-
ma, illi dedit natiuitas . Quorum quatuor Re-
gnorum, duo Catholici Regis exiſtunt. Hi
Reges fuere , qui tamquàm Eccleſiæ pugiles ,
tali honore dignati ſunt . Sed proh dolor,Re-
gnum Hieruſalem apud Barbaros eſt , & ſo-
67 lo honoris titulo † Rex noſter decoratur. Re-
gnũ Angliæ ab Eccleſia Catholica, & fidelium
communione diuiſum eſt.In hoc Elizabeta Re
gina rerum moderatur, quæ dum Regnum au-
ſpicata eſt, ouis modum figurans, ſtatim intus
68 lupum ferre demonſtrauit.Dum enim † ſancto
oleo perfunditur,quid dixerit,quidue fecerit,
melius eſt,vt audiamus Anglum,& ipſum Nico
laum Sanderum , virum vndequaq; optimum,
& de Chriſtiana Eccleſia,& fide optimè meri-
tum.Is enim Sanderus de Schiſmate Anglica-
no.lib.3.Iuſiurandum (inquit)tamen Chriſtia-
nis Regibus,lege, & more maiorũ præſcriptũ,
de fidei Catholicæ defenſione,Priuilegiorum,
ac libertatum Eccleſiaſticarum conſeruatione;
ne fortè de Regno minus ritè adepto , poſtea
fieret quæſtio;ſuorum ſuaſu , qui Regni cauſa,
quiduis ſimulandum,diſſimulandum,iurãdum,
periurandum, ſenſerant, in ſua inauguratione
ſolemniter pręſtitit;permiſit ſe quoque oleo li
niri,ſed non ſine irriſione,& faſtidio; nam ſub
papilionem parumper pro more ad Regales in
duendas veſtes,diuertens, nobilioribus circũ-
ſtantibus ancillis dixiſſe fertur;Abite,ne fœtor
huius olei vos offendat.Hæc Sanderus.Imitata
traditiones Lutheranorũ,& præſertim Bugen-
hagij Pomerani,qui æquè ſanctũ , & honeſtum
69 eſſe dixit,Regem † inungi tamquàm oleo be-
nedictionis,adipe coquinario Raparum more.
quorum meminit hoc admodũ dãnans Olaus
Magnus in Hiſtor. Septentrional.lib.14.cap.5.
Regnum Galliæ ſuis vacillans incendijs, inte-
ſtina retinet bella, quæ vertuntur inter Catho-
licos,& fidei Chriſtianæ veros aſſertores, & hę
reticos,& eiuſdẽ fidei hoſtes.Ita quòd ex qua-
tuor ſolus Rex Siculus noſter Catholicus pro
fide,& eccleſia Romana quotidie vigilat . Dñs
illum,eiuſq; ſucceſſus pro totius Chriſtiani po
puli gloria,diutiſſimè conſeruet, & actus ſuos
ſecundet.

Nec ijs arrideo, qui dicunt,hanc vnctionem
ope-

70 operari,ꝙ Reges vncti,vaſſalli † Eccleſiæ fiāt.
arg.c.Intelleximus. de iureiur. & voluit Bald.
in c.Paſtoralis.de reſcript.quem referens, ſe-
quitur Martin.Laudenſ.de Princip.§.23.& Lā-
cellott.Conrad.in Templo omn.iudic. lib.1. c.
1.§.4. in verb. Iudex eſt competens. Quod ſi
idcirco dictum putent,vt omnia vaſſalli,ac feu
datarij munia ſubire teneantur, id non ample-
cterer. Quia ſi omnes Reges, qui inunguntur,
vt ſunt hodie plures, fierent vaſſalli Eccleſiæ,
quod ſanè intelligi oportet. Non negauerim
enim omnes Chriſtianos Reges, (vt iam dictū
eſt ſupra.c.46. dum egi de Regno Nauarræ, &
71 de Regno Angliæ. & cap.47.) debere † Sum-
mo Pontifici colla ſubmittere, alias in uanum
Chriſtiani Principes appellarētur,ſi Chriſti vi-
ces gerenti,non obtemperarent.Minusq́; pro-
pterea verum eſt illud, ꝙ idcirco Rex habeat
beneficiorum collationem, ſiue potius nomi-
nationem, quia ſacro oleo vngitur. vt cenſuit
Minadous in rep. Conſt. In aliquibus. In verb.
Comitum. nu.10.11. vbi errauit,dū inquit,vn-
72 gi ſacro Chriſmate,† cum illo oleo non vnga-
tur,ſed oleo Cathecumenorum, vt dictum eſt.
Nec ob cauſam vnctionis, competit ei benefi-
ciorum nominatio, ſed alia, vt dicam infra.ca.
50. Sed illam eſſe cauſam arbitror, Regibus,&
Principibus congruentem,quam ex ſomnio ad
Machabæum dictā ſcimus. de qua habetur lib.
2.Machab. c. vlt. ACCIPE SANCTVM GLA-
DIVM, Munus à Deo, in quo deijcies aduer-
ſarios populi mei Iſrael. Vt hoc debeant Chri
ſtiani Principes,pro Eccleſia,& Chriſtiano po-
pulo operari.

Hiſpaniæ Reges, nihil dignius, nihilq́; ſan-
ctius putarunt, quàm vt cæterorum ſupradi-
ctorum Regum more, ſancto oleo vngerentur,
83 vt fuit vnctus † Bamba Rex per Archiepiſco-
pum Toletanum, Hiſpaniæ Primatem. de quo
Io.Magnus in Hiſtoria Gothorum,& Suenonū.
lib.16. cap.22. Nec paſſus eſt (inquit) ſe Re-
gem nominari,donec ſanctorum Regum exem
plo,per manus Pontificum inunctus,& corona
tus eſſet.Facta eſt ea coronatio Toleti per offi
cium Primatus Archiepiſcopi Toletani.Quod
ante eum dixerat Rodericus Archiepiſcopus
Toletan. Hiſtor. Hiſpanic.lib.3.cap.1.dum ait:
Decreuit ſe à Regis nomine temperare,donec
in maiori Eccleſia,vrbis Regiæ,vnctionis reci-
peret ſacramentum. Mox igitur à Principibus
Toletum ducitur,& in Primate Eccleſia Beatæ
Virginis,à Quirico eiuſdem Pontifice, in Re-
gem omnibus annuentibus cōſecratur.& pau-
lòpoſt idem Rodericus refert, in eius inūctio-
ne hoc miraculū accidiſſe. Et in ipſa hora (ait)
74 qua à Pontifice vngebatur, cunctis† cernenti-
bus, viſus eſt vapor ab eo loco, vbi vnctionis
oleum fundebatur in modū virgæ fumeæ aſcen
diſſe: & viſa eſt apis de eius capite proſiluiſſe,
& ad cęlos cōtinuo volitaſſe. Hæc Rodericus.

de quo Miraculo ſcripſit etiām Baptiſta Fulg.
lib.1.c.4.Cuius miraculi vim eam eſſe magnam
nemo prudens negabit:non æquale ſolum,ſed
quaſi excedens miraculum, quod Galliæ acci-
dit, dum in Regem vngeretur Clodouæus, vt
referunt dixiſſe Robert. Guaghin. lib.1. quòd
Beato Remigio Archiepiſcopo Remenſi fue-
rit aſportata ampulla oleo plena per Colum-
75 bā,quo † dicunt inungi Galliæ Reges.vt retu-
lit Guido Pap. in Deciſ.Gratianopol.14.in fin.
Carolus de Graſſalio Regalium Franciæ.lib.1.
iure.1.& iterum. iure.2. Franciſc. Marc.in de-
ciſ.Delphin.456.nu.15.vol.1. & nouiſſimè Ste-
phanus Forcatulus de Gallor. Imper.lib.6. Qđ
oleum fuit aſportatum tempore, quo Clodo-
76 uæus baptizabatur, non † autem tempore in-
vnctionis, vel coronationis: Fuitq́ue baptiſmi
tempore ad augendam Chriſti fidem in Rege
tunc Ethnico,vt miraculo ſecurior redditus,vi
gilantius perſeueraret in fide;ac videns numi-
na in eum operari tam altè,Idola reſpueret,&
alij etiam, tutè ad eandem fidem accederent.

Quantum attinet autē ad Bambæ Regis mi-
raculum in coronatione, atque inauguratione
factum, è cuius capite Apis, vapor, & fumus
77 aſcendebant † in cœlū,Admiranda Dei Opti-
mi Maximi potentia enucleatur, qui ſibi com-
placere Catholici Regis actum oſtendens,
per fumum,& vaporem è capite aſcendentem,
demonſtrauit.Sic Exodi.cap.19.dicitur:Totus
autem mons Sinai fumabat,eo quòd deſcendiſ
ſet Dominus Deus ſuper eum in igne,& aſcen
deret fumus ex eo,quaſi de fornace,eratq́; om
nis mons terribilis. Voluit etiā oſtendere glo-
riam Regis:iuxta illud Salomonis Canticor.c.
3.Quæ eſt iſta,quæ aſcendit per deſertum,ſicut
virgula fumi ex Aromatibus Mirrhę,& Thuris,
& vniuerſi pulueris pigmentarij? Sic etiam il-
lud Iſaię. c.4.Vbi per ſplendorem fumi, & ne-
78 bulę in die,denotat gloriam,† vt ibi dicit Hie
ronymus. ad quod facit, quod dixerat Dauid
Pſal.143.Qui tangit montes,& fumigant. Ac ſi
diceret,quòd per tactum Domini, reſultat fu-
mus gloriam deſignans. Ità etiam Apocalypſ.
ca.19. Et fumus eius aſcendit in ſecula ſeculo-
79 rum. Per vaporem enim † deſignatur ſapiētia
Dei,& claritas,& fuiſſe operatas in illo.ſic Sa-
pientiæ. cap.7. Vapor eſt enim virtutis Dei, &
emanatio quædam eſt claritatis omnipotentis
Dei ſincera.& Ezechiel cap.8. Et vapor nebu-
læ de Thure conſurgebat. Aſcenſus autem va-
80 poris † ſurſum, nihil aliud deſignat,niſi,quòd
ad dignitatem magnam, & alijs excellentiſsi-
mam,ex diuina diſpoſitione aſcendebat. & ſic
capi ſolet Geneſ.c.45.& 46.Aſcendam,& nun-
ciabo Pharaoni.& Numeri.cap.33. Aſcenditq́;
Aaron ſacerdos in montem Hor, iubente Do-
mino. Et illud Deuteronom. c.10.Aſcende ad
me in montem. Sic intelligitur illud lib.1. Pa-
ralip.ca.11. Aſcendit igitur primus Ioab filius
Satuiæ,

Saruiæ,& factus eſt Princeps. Non mirum etiã
81 ſi Apis ibidem aſcendit,cuius natura†illa eſt, vt Regem habeat ſine aculeo,ad populi clemẽtiam,& opera ſubditorum intentum,vti de eis retulit Plotinus in lib.de ſuo cuiuſq; genio. de quibus Clemens Romanus Conſtitut. Apoſtolicar.lib.2.cap.67. Et accede (inquit) ad Apẽ, & diſce quàm ſit operatiua, & opus quàm grauè negotietur,cuius labores Reges, & Idiotæ ad ſanitatem adhibent: eſt autem deſiderabilis,& glorioſa, quemamodum eſt viribus infirma. Omitto alia, quæ apud Horũ Apollinem, Pieriũ, alioſq; Hieroglyphicorum, Emblematum,ac Symbolorũ ſcriptores reperiũtur, quia apud eos videri poterunt: ne fortè mihi illud accidat, quod illi Philoſopho euenit, qui triginta annos in ſolitudine ſtetit,vt Apis naturã
82 addiſceret;† cuius nouiſsimè meminit Cornelius Muſſus Epiſcopus Bitontinus ſerm. Quadrageſimal. 12.

ARG. CAP. L.

Catholicus Rex in ſuis Regnis, & Dominijs habet nominationes Prælatorum in vim iuris Patronatus. A quo tempore hoc ius habeat? Ex qua cauſa? Diſcutitur opinio quorundam Gallorũ ſcriptorum, qui contrarium aſſeuerarunt. Qui alij Reges, ac Principes hoc ius habeant? A quibus debẽt abſtinere, qui has prærogatiuas habent,

COMPENDIVM.

1 Sacerdotia,& Eccleſiaſtica beneficia ad laicorum collationem minimè ſpectant.
2 Samuel, cum vidiſſet Saulem qui obtulerat Domino Pacifica,& Holocauſta,ipſo non expectato,ſui Regni perditionem illi prædixit.
3 Ozias Rex in contemptum Azariæ Pontificis,voluit, ingreſſo Domini templo, adolere incenſum ſuper altare Thimiamatis, & ſtatim lepra percuſſus eſt.
4 Rex Catholicus in Regnis Neapolis, Siciliæ, Hiſpaniæ, Mediolani, Brabantiæ,in Flandria,in nouo Orbe,nominat, & præſentat Prælatos. num. 5. 21.
6 Regi Galliæ competit ius nominandi ad Sacerdotia, abolita Pragmatica ſanctione per concordata inter Leonem X. Summum Pontificem, & Franciſcum Primum.
7 Reges Vngariæ, & Angliæ habent nominationes ad prælaturas.
8 Summum Pontificem non diſponere de iuriſpatronatibus, quomodo intelligendum?
9 Laicum poſſe beneficium conferre, Summi Pontificis authoritas requiritur. num. 10.
11 Rex Catholicus ex priuilegio Papæ habet ius præſentandi in Regno Apuliæ.
12 Electio Abbatis Caſſinenſis ad quem ſpectat?
13 Nominationes an fiant,ſine Papæ priuilegio,ſed uirtute præſcriptionis?
14 Actus actiuorum ſunt in patiente benè diſpoſito.
15 Præſcriptio nulla currit, data præſcribentis incapacitate.
16 Prælati mortem Regi nunciari, conſuetudine introduci poteſt.
17 Prælati ſolemnem præſentationem, an ſit neceſſe Principi ſeculari notificari.
18 Electio, an retractetur,ſi Principi ſeculari facta non fuerit notificatio.
19 Prælatus non debet eſſe laico Principi ſuſpectus,ne ſui ſtatus ſecreta rimetur.
20 Apoſtoli docebant, Regem timeri, Magiſtratum in honore haberi.
22 Regnum Neapolitanum, Apuliæ Regnũ prius dictũ.
23 Rex Apuliæ priuilegium habet, vt in qualibet Eccleſia vnum ponat.
24 Reges Neapolitani in quadraginta Eccleſijs Cathedralibus Epiſcopos ponunt.
25 In inſula Siciliæ omnes prælati à Rege Catholico præſentantur.num.26.
27 Prælati Status Mediolani à Rege nominantur.
28 In Belgia, ſiue Flandria Rex Prælatos præſentat.
29 Apud inſulas Indiarum,& nouum orbem Rex Catholicus præſentat prælatos.
30 Reges plurimi qui exprimuntur prælatos nominant.
31 Rex Alemaniæ prælatos nominat ex conceſſione Pontificis.
32 Inſtitutio, & confirmatio Prælati ad ſuperiorem Eccleſiaſticum, non ad laicum pertinet.nu.33.
34 Reges Hiſpanos à Carolo Magno ius habuiſſe nominandi Prælatos, falſum eſt.nu 35.& 36.
37 Duodecimum Concilium Toletanũ,quo tẽpore fuerit?
38 Hiſpaniæ Reges ius nominandi Prælatos Galliæ Regibus communicauere.
39 Reges omnes nominare debent,vt Philippus Rex Catholicus ad Prælaturas.
40 Concil. Trid.confirmauit omnia priuilegia Imperatoris, ac Regum ſuper iurepatronatibus.
41 Regis Hiſpani conſenſus exigitur, ſi prælatura, aut penſio in Hiſpania per Pontificem daretur.
42 Nominandi ad prælaturas non ſint coniugati.
43 Non deſponſati per verba de præſenti.
44 Non bigami.
45 Non Sciſmatici.
46 Non Sortilegi.
47 Non Sacrilegi.
48 Non furioſi.
49 Non rei criminis læſæ Maieſtatis.
50 Non falſantes literas Papæ.
51 Non Sodomitæ.
52 Non Apoſtatæ.
53 Non homicidæ.
54 Non periuri.
55 Non vſurarij publici.
56 Non per falſum ordinati.
57 Non Simoniaci.
58 Non excommunicati.

59 Non publici concubinary, moniti, nec emendati.
60 Non milites, qui bellum frequentauerunt.
61 Non ſuſpenſi ab officio, & beneficio.
62 Nominandi, qui ſint ad Prælaturas?
63 Theologiæ, an canonum Doctor nominandus potius.
64 Nominandus ad beneficia, an debeat eſſe præſens?
65 Rex Catholicus in Regno Luſitaniæ eligit adminiſtratorē in Capella, vel maioratu inſtituto pro conſanguineis, extinctis omnibus delinea primi inſtituētis.

C A P. L.

SAcerdotia, Prælaturas,aliaq́; iura Eccleſiaſtica, ac ſpiritualia, ad laicorū collationem
1 minimè ſpectare,†exploratisſimum eſt, ſed ad
ſolos Eccleſiaſticos, iam inde antiquum eſt, à
principio naſcentis Eccleſiæ ſub ſanctis Apoſtolis.à quibus Canon huiuſmodi emanauit. Si
quis Epiſcopus, ſecularibus poteſtatibus vſus,
Eccleſiā ꝑ ipſos obtineat, deponatur, & ſegregetur,omnesq́;, qui illi cōmunicant.Hinc Gregorius VII. Sūmus Pontifex inquit: Si quis deinceps Epiſcopatū, vel Abbatiā de manu alicuius laicę pſonæ ſuſceperit,nullatenus inter Epiſcopos,vel Abbates habeatur,nec vlla ei,vt Epiſcopo,vel Abbati audiētia cōcedatur. Inſuper,
& gratiam B.Petri, & introitum Eccleſiæ interdicimus,quo vſq; locum,quem ſub crimine, tā
inobedientiæ,quàm ambitionis, ex qua ſcælus
Idolatriæ cæpit,reſipiſcendo non deſeruerit.Similiter ēt de inferioribus Eccleſiaſticis dignitatibus conſtituimus. Item ſi quis Imperatorū,
Regum,Ducum,Marchionum,Comitū,vel quilibet ſecularium poteſtatum, aut perſonarum
inueſtituram Epiſcopatus, vel alicuius Eccleſiaſticæ dignitatis dare præſumpſerit, eiuſdem
ſententiæ, vinculo obſtrictum eſſe ſciat.Et poſtmodum.Quoniam (inquit) inueſtituras contra
Sanctorum Patrum authoritatē à laicis in multis partibus cognouimus fieri, & ex eo plurimas ꝑturbationes in Eccleſia (immò ruinā ſanctæ Religionis) oriri,ex quibus Chriſtianæ cenſuræ religio cōturbatur: decernimus, vt nullus
cleri corum inueſtituras Epiſcopatus, vel Abbatiæ,vel Eccleſiæ,de manu Imperatoris, vel Regis,vel alicuius laicæ perſonæ, viri, vel fæminæ
ſuſcipiat: ꝙ ſi præſumpſerit,recognoſcat,inueſtiturā illā,Apoſtolica authoritate,irritā eſſe;&
ſe vſq; ad dignā ſatisfactionē,excōmunicationi
ſubiacere. vt plenè habetur in c. Si quis deinceps. c.Qm̄.c.Si qs Epiſcopus 16.q.7.Hinc Saul
volens procedere ad bellandum contra Philiſthijm,non expectato Samuele ſacerdote,obtulit ipſe Dño pacifica,& holocauſtū: adueniēte
2 poſtmodū Samuele,† & factum redarguente,
audire meruit: Stultè egiſti,nec cuſtodiſti,mādata Dñi Dei tui, q̄ ꝓcepit tibi. Quod ſi nō feciſſes,iam nunc præparaſſet Dñs Regnū tuum
ſuper Iſrael in ſempiternum, ſed nūq̄ regnū
tuū vltra conſurget. vt patet lib.1. Regū.c.13.
Ozias etiam Rex ingreſſus Templū Dñi, voluit
adolere incenſum ſuper altare Thimiamatis.
Vnde ingreſſus poſt eū Azarias Pōtifex,& cum
eo Sacerdotes Dñi,viri fortiſſimi octoginta.reſtiterunt regi,atq; dixerunt: Non eſt tui officij
Ozia,vt adoleas incenſum Dñi, ſed Sacerdotū,
hoc eſt filiorum Aaron, qui conſecrati ſunt ad
huiuſcemodi miniſteriū; Egredere Sanctuario,
Ne contempſeris, quia non reputabitur tibi in
gloriā à Dño Deo. Vnde iratus Ozias,& tenēs
in manu Turribulū,vt adoleret incenſum,mina
3 batur Sacerdotibus: ſtatimq́; eſt orta † lepra in
fronte eius coram Sacerdotibus in domo Dñi,
vnde proiecerunt eum. vt patet lib.4. Regum.
c.15.& plenius lib.2. Paralip. cap.26. & ſcribit
Ignatius in Epiſtola ad Magneſtos.Latius proſequitur Clemens Roman.Conſtitutionū Apoſtolicar.lib.2. c.31.Quibus adſtipulantur dicta
Oldrad.in conſ.1.num.12.& per totum.

Secus tñ eſt in Rege Catholico qui in Regnis
4 Hiſpaniæ, Neapolis,†Siciliæ,in Brabantia Flādria,in Inſulis Indiarū.alijsq́; Dominijs. habet
ius eligēdi,ſeu nominādi,ac præſentādi Prælatos, ad prælaturas, beneficia, ac ſacerdotia. in
Ducatu verò Mediolani aliquos tantū Et de Hiſpanijs habetur expreſsè in c.Cū longè.63.diſt.
vbi Gloſſ.tenuit,quod ſicut olim Rex Hiſpanię
5 eligebat,ſic etiā hodie. † Sequitur Io. de Selua
de benefic.lib.2.q.23.col.8.Ioan.Ferald.de Priuileg.Regni Frāc.iur.9.vt de ijs,& alijs ſcripſit
Anton.Corſet.de poteſtat. & Excell. Regia.q.
11.& q.55 in fin.Frāciſc.Marc.in deciſ.Delphin.
456.ſub nu.32.vol.1. Didac.Couar.in c.Quamuis.in 2.parte relect.§ 10.ſub num.5. Alphonſ.
Aluarez in Specul.Roman.Pontific.c 41. col.2.
verſ. & dicunt Doctores. & iterum cap.51. §.9.
verſ.ſed animaduertendum. Matth. de Afflict.
in prælud.Conſt.Regni.q.18. Reſtaur.Caſtald.
de Imperator.q. 100. nu.16. Ioan.Thom.Minadous in Conſt.Regni.In aliquibus.in verb. Comitum. nu.11. Gulielm. Benedict.in Rep. cap.
Raynutius.in verb. Et vxorem nomine Adelaſiam. Deciſion.2.nu.70. cum ſeq.de teſtament.
& Ferdinand. Vaſq. Controuerſ. Illuſt.cap.22.
nu.15. Sic etiam maiori ex parte dicunt ſupradicti Doctores, competere Regi Galliæ in ſa-
6 cerdotijs † eiuſdem Regni,abolita,& antiquata Pragmatica Sanctione per concordata inter
Leonem X Summum Pōtificem,& Franciſcū I.
7 Regem Galliæ.Sic etiam de Regibus † Hungariæ, & Angliæ, de quibus etiam Speculat. in
titul. ne ſed.vacant. Compoſtellan. in c.Quod
ſicut.col.fi verſ.ſed nunquàm illi. ext.de elect.
& Collectar.in c.Cum dilecta.in princ. de conceſs.præben.Bal.in l.Reſcripta.col.2.C.de precib Imperat.offer. Oldrad. in d. conſil.1. Alex.
in conſil.74.col.2. vol.4. Æneas de Falconibus
in tractat.Reſeruation. quæſt.3. in princip. ſub
nu. 13. nouisſimè Arnulphus Ruzeus in tracta.
de iure Regalior.per totum.& poſt eū Philipp.

Probus Regalior.q.2. & quæſt.3.ſub nu. 12.13.
Petr. Rebuffi in tract.nomination. q.1.num.31.
Ioan.Nicol. Gimonteus in pract.Beneficial.tit.
3.cap.3.nu.4. & Ioan. Coraſius in Sacerdotiot.
Paraphraſi.parte 4.cap.4.nu.2. & per totum.Et
8 de his intelligitur illud quòd † Summus Ponti-
fex non diſponit de beneficijs patronalibus.vt
poſt Felyn. in tract. Quomodo litteræ Apoſto-
licæ. dicit idem Ruzeus priuileg. 14.nu.7.

Quantum verò attinet ad ius conferendi ſa-
cerdotia vacantia, videtur quoad illos Reges,
qui non habent ius ſuum fundatum ex priuile-
gio, non poſſe dicto iure vti. Requiritur enim
9 ſpeciale Summi Pontificis priuilegium, † quo
minus poſſit etiam laicus beneficium conferre.
Archidiacon. in c. Hortamur.col.4.71.diſt.Eli-
10 gēdi enim perſonam † in beneficio, poteſt Pon
tifex ius laico tribuere. Anton.de Butr.in c.Di-
lecta.circa princ. de teſtib. & in c. In noſtra.q.
2.de reſcript. Martin. Nauarr.in conſ.43.nu.10.
17. de Simon.lib.2. Prout eſt Rex noſter Catho
11 licus, præſertim in Regno Apuliæ, † qui ſuper
hoc habet priuilegiū à Papa. vt teſtatur Matth.
de Afflict. in prælud Conſt.Regni. q. 18. col.2.
vbi dicit ipſum vidiſſe priuilegium Hērici VI.
Imperatoris, dum erat Regni Rex, factum Acer
ris, Calendis Auguſti, Anni Domini noſtri Ieſu
Chriſti 1191. in quo aſſerebat poſt longam inter
ipſum, & Pontificem Maximum diſſenſionem,
ſuper electione Abbatis Caſſinenſis, & tandem
12 Pontificem declaraſſe, dicti Abbatis † electio-
nem ad ipſum ſpectauiſſe, & de cætero ſibi ſpe-
ctare, ac ſucceſſoribus in Regno. Cuius rei te-
ſtis eſt etiam Gloſſator. in ſumma. 16. q. 7. in
verb.Eccleſias. quam gloſſ. probauit Io. Andr.
in Specul. tit. de legat. §. Nunc tractemus. ſub
nu.5.verſ. ſed nunquid legatus.in verb.cōtulit.
Alexand. in conſil 74.col.2. verſ.Et pro hoc fa-
cit.volum.4. Lancellot. Conrad. in Templo iu-
dic.lib.1.cap.2.§.3.num.10. & lib. 2. cap.5.§.1.
& Franciſc. Burſat.in conſil.126.num.25.vol.2.
Et ante eos Innocent. in cap. Quod ſicut.col.1.
vbi Panor.num.6. & alij. de elect. Ioan. de Sel-
ua de benefic. in dicta quæſt. 23. Vbi dicunt ex
Summi Pontificis priuilegio, id fieri poſſe.
13 Quod ampliant procedere † etiam vbi per Re-
ges in cōcedendis beneficijs, & prælaturis, eſt
legitimè præſcriptum. vt dicit Ioannes Mona-
chi, & alij. in c.2.de præbend.in 6.vt id, quod
eſt conceſſibile per verbum Papæ, poſſit eſſe
etiam præſcriptibile. vt ibidē dicit Geminian.
Quoad vltimum dictum hoc concludunt com-
muniter. Nullo pacto licere per aliquod tempo
ris tranſitū. Per hanc præſcriptionem, ius iſtud
conferendi, poſſe per Principem laicum quæ-
ri, cum in eis ſimilia iura ſpiritualia cōferendi
non cadat.c. Sacroſancta.c.Meſſana. de elect.&
14 actus agentium operantur in patiente † benè
diſpoſitio. vt dicit Ariſtotel. lib. 2. de Anima.
24. Data enim incapacitate, ſequitur non dari
æqualitatem priuilegij, & conſuetudinis præ-
ſcriptæ. quia eadem concurrente incapacitate,
15 præſcriptio † nulla currit. Ioan. Andr. Gemin.
& alij in dicto c.2.de præb.in 6.Cardinal.Zaba-
tell.in conſil.58. & alios referens Ioan. de Sel-
ua de benef. dicta quæſt 23. Benè tamen con-
ſuetudine induci poteſt, quòd Prælati mors
16 nuncietur Regi, vel Principi ſeculari, vt † ele-
ctum confirmet. iuxta tradita in c. Lectis 63.
diſtinct. & c.Abbatem. il ſecundo 18.q.2. quo-
rum authoritate, ſic cēſuit Innoc. in d.c.Quod
ſicut. col.1. cuius opinionem, communiter am-
plecti cenſuit ibidem Panor. nu. 7. Solemnem
17 Prælati electionem, fore † Principi ſeculari præ
ſentandam. dicit Gloſ.in d.c.Abbatem.Et ſi ta-
lis notificatio facta non fuerit, eleuationem
18 † retractari, ſcripſit Innoc. in d.c. Quod ſicut.
Quamquàm Panor. ibidem dicat, non idcirco
electionem retractari. Nec abſona eſt conclu-
ſio, quod hæc notificatio ſit ſeculari Principi fa
cienda, cum poſſit ſuas exceptiones opponere,
puta quod ſit ſibi ſuſpectus, nec Prælatus ſit odio-
19 ſus Principi in ſuo ſtatu, & ſecreta † Regni, ac
Dominij timetur. aut de proditione formitet.
l.Si quis aliquid.§.Trāſfugæ.ff.de pœnis.l.Om-
nes. §. Exploratores. ff. de re militar. & ex hac
cauſa fore admittendum, cum ſua interſit. Vo-
luit Innocēt.in c.Super his.col.2. de Accuſ.Pa-
nor.in d.c.Quod ſup §.Super eo.nu.7.Io.Igne'.
in l. Neceſſarios.§.Non alias.nu.331.ff.Ad Syl-
lan. Barthol.de Caſſæn.in Catalogo Glor.mūd.
par.5.Conſiderat.24. verſ. 194. Didac. Conar.
in d.§ 10.num.5. in fin. Vnde inoleuit, vſus, &
practica in Regno Neapolitano, vt non admit-
tantur Bullæ, reſcripta, & collationes ſacerdo-
tiorum, Prælaturarum, aut beneficiorum à Se-
de Apoſtolica emanatorum, niſi interponatur
Regium brachium, ſiue exequatur, ex eadem
cauſa intuitionis ſecretorum: vt latius dicam
infra cap.ſeq. Sedes autem Apoſtolica, & Sum-
mi Pontifices Romani, concomitati à Spiritu
ſancto, ne qua ſit diſſidia inter eccleſiaſticum,
& ſeculare Imperium, probè id agere ſolet, vt
prælati ponantur, qui Eccleſiaſtico digni ſerui-
tio ſint, ac temporali dominatui minimè perti-
naces. Nam ipſa ſecularis poteſtas apud Præ-
latos non debet eſſe ludibrio. Vnde Epiſcopos
20 † docuerunt Apoſtoli dicētes: Regem timeto,
ſciens Dñi eſſe electionem; Magiſtratus eius in
honore habeto, vt miniſtros Dei; vltores enim
ſunt omnis iniuriæ, quibus penditote Tributū,
vectigal, atq; omnem collationem grato ani-
mo: vt ad verbum refert Clemens Romanus
Apoſtolicar. Conſtitut.lib.7.cap.17.

Rex Catholicus itaq; in Hiſpaniæ Regnis de
21 iure intentionem habet † radicatā, vt tūm ab eo
nominati ad omnes Prælaturas admittantur:
tum ex tex.dicti c. Cum longè.63. diſt. appro-
bato per Sedem Apoſtolicā, expreſſo, & tacito
cōſenſu per approbationē illius Cōcilij Tole-
tani

cani Duodecimi, apud quẽ c. 6. id annotatur. &
voluit alia allegãs Martin. Laudenſ. in tract. de
priuileg. & reſcript. § 2. Tum ex dotationibus,
& erectionibus earundem Eccleſiarum, & red-
dituum, atq; introituum illis per Reges paſſim
conceſſorum. Tum etiam ex recuperatione re-
gnorum, & eccleſiarum præfatarum de mani-
bus Maurorum, ac Sarracenorum, proprijs eo-
rum ſumptibus, bonis, ac ſanguinum effuſione;
& iterum ad Chriſtianam pietatem reintegra-
torum: quod Regibus Aragonum conceſſum
eſt ab Vrbano Secundo, & præſertim Petro
Regi: vt ſcribit Franciſcus Taraffa de Regibus
Hiſpan. in Alphonſo VI. ſequitur Petr. Grego-
rius Syntagmat. iuris vniuerſ. lib. 17. c. 7. nu. 11.
confirmatum à Caliſto III. in anno 1455. & à
Paulo III. in anno 1539.

In Regno Neapolitano ſimiliter Rex nomi-
nat Prælatos, (& ſi non omnes) quod fuit Re-
22 gnum Apuliæ prius † nuncupatum. vt dicit gl.
ſupra allegata 16. q. 7. in Summa. Afflict. in di-
cta q. 18. Ioan. de Selua in d. q. 23. Marin. Frec-
cia de ſubfeud. Baron. lib. 1. tit. de Prouinc. &
Ciuitat. Regni. vbi enumerat Prælaturas Ca-
thedrales, quæ ad Regis Catholici præſenta-
tionem pertinent; licet cauſas nõ dicat, nec ra-
tiones inducat. & poſt Alex. in conſ. 74. col. 2.
verſ. & pro hoc facit. vol. 4. voluit Lancellot.
Conrad. in Templo iudic. lib. 2. cap. 1. de Ponti-
ficib. Max. § 4. in verb. Dignitates, & ordines.
nu. 21. Hinc dicit Gemin. in c. Is cui. ſub num. 5.
de præbend. in 6. quòd Rex Apuliæ priuilegio
23 † potitur, quòd in qualibet eccleſia poteſt po-
ni facere vnum quod plus eſt. Et omnes inue-
ſtituræ ab Apoſtolica Sede factæ Regibus hu-
ius Regni, ſunt cum iuriſpatronatibus, benefi-
cijs, ſacerdotijs, & alijs ad eorundem Regum
collationem, electionem, & nominationem, ac
præſentationem ſpectantibus, & pertinenti-
bus. Regeſque Neapolitanos, Pontificum be-
neficio, nominandi Epiſcopos facultatem ha-
buiſſe in quadraginta primarijs Eccleſijs, quas
24 Cathedrales dicimus, ſcribit Cæſar † Lamber-
tin. de iur. patron. lib. 1. q. 11. quem refert, & ſe-
quitur Anaſtaſius Germonius de ſacror. immu-
nitatib. lib. 3. cap. 12. nu. 30.

Quò verò ad ſacerdotia, ſiue prælaturas Sici-
liæ vltra pharum, dictum eſt ſupra, eidem Regi
25 † Catholico ſpectare ius præſentandi præla-
tos, etiã ad Cathedrales Eccleſias: ex Anton.
Corſeto, & alijs. Cum expulſis ab eadem Inſu-
la Sarracenis, Epiſcopi poſiti fuerint, atq; ele-
cti, & nominati à Roberto, & Rogerio North-
mannis Dominis, eiſdemque confirmatum ius
26 perpetuò per Vrbanum Secundum † Summum
Pontificem, vt poſt alios teſtatur Thom. Facel-
lus Hiſtor. Sicul. Decad. 2. lib. 7. cap. 1.

In Ducatu Mediolani eodẽ modo Rex Catho-
licus Prælatos aliquos præſentat. vt dicit Ae-
27 † neas de Falconib. in d. Tract. reſeruation. q. 3.
in princip. nu. 13. ſequitur Reſtaurus Caſtald.
de Imperator. q. 100. nu. 25.

In Dominio Belgiæ, ſiue Flandriæ ſimiliter
Rex, tãq; Comes, Prælatos nominat, & præſen-
28 tat; † quod etiam iure fundatur; ipſum in eis
iura patronatus habere. notatur in c. Dilecto.
de teſtib. & atteſtat. & in c. fin. ext. de conceſs.
præben. & vbique in dictis locis Panor. voluit
etiam Felin. in d. c. Dilecto. Selua in dicta q. 23.
Renat. Choppin. de Doman. Franc. lib. 1. titul.
4. ſub nu. 15.

Prælati etiam inſularum Indiarum, ac Noui
29 orbis, ſimiliter ab eodem Rege Catholico † no-
minantur, & præſentãtur. In his enim Rex Ca-
tholicus ex conceſſione, & priuilegio Pontifi-
cum, ius habet fundatum; vt dixi plenè ſupra.
c. 46. dum de inſulis nouis, ac Nouo orbe me-
mini. Nam in illis quærendis Rex Catholicus,
effudit. bona, opes, ac ſanguinem; vt Eccleſiæ
Catholicæ, cuius nomen gerit, amplietPrinci-
patum; alios ibi aggreget, & Eccleſias ibi no-
uas conſtituat, erigat, & dotet. Sic enim exe-
quutus eſt, & exequitur, noua templa conſtrui
mandando, eccleſias ædificari faciendo: dotes
cõgruas, & redditus illis tribuendo, fidei Chri-
ſtianæ ibidem ſeminaria ſuſtentando. Vndè nõ
immeritò, vti optima mater, ſancta Sedes Apo-
ſtolica, grato animo, Prælatos ex Regia nomi-
natione conſtituit, inſtituit, ac fouet.

Illud verò in Summa notandum erit, non ſo-
lum eoſdem Principes, ſed alios etiam hoc iu-
re vti, nonnullos eſſe; vt Alemaniæ Regem,
30 Boemiæ, † Vngariæ, Poloniæ, Suetiæ, Noruegiæ,
Daciæ, & aliorum Regnorum: vt de Rege Ale-
31 maniæ ſpecialis conceſſio facta apparet † in an-
no circiter 1112: à Caliſto Secundo Summo
Pontifice, Henrico IV. Imperatori, cuius diplo-
matis tenor talis eſt. Ego Caliſtus ſeruus ſer-
uorum Dei, dilecto filio Hẽrico Dei gratia Ro-
manorũ Imperatori Auguſto, concedo electio-
nes Epiſcoporũ, & Abbatũ Teutonici Regni, q
ad Regnũ pertinent, in præſentia tua fieri abſ-
que Simonia, & aliqua inſolentia: vt ſi qua in-
ter partes diſcordia emerſerit, Metropolitani,
& Prouincialium Conſilio, vel iudicio, ſaniori
parti aſſenſum, & auxilium præbeas. Electus
autem Regalia per ſceptrum à te recipiat. De
quibus verò querelam ad me detuleris pro ra-
tione officij mei, auxilium meum præſtabo. Do
tibi veram pacem, & omnibus, qui in parte tua
ſunt, vel fuerunt tẽpore huius diſcordiæ. quod
retulit Carolus Sigonius de Regno Italiæ lib.
10. Hi verò, & ſi ius nominandi, ac præſentan-
di habent, intelligi tamen debet, id ſolum
eis concedi, non autem extendi ad ea, quæ ſpi-
ritualitatem concernunt, confirmationem, &
inſtitutionem, & ijs ſimilia: cõfirmatoris enim,
& Inſtitutoris id iuris ſpiritualis eſſe, & non
32 laici, notũ † eſt. ità ex Bonifacio de Vitalin. in
Cle. vnica. de conceſſ. præb. voluit Petr. Rebuff.

Kk 2 in

in tract. Nomination. q. 15. ſub nu. 30. dicens:
Laicũ habere ius conferendi beneficia ex pri-
uilegio Papæ; & ſi cõfert, nõ conferre aliquod
ius ſpirituale; quia ipſe non habet; ſed inueſti-
tus conſequitur ius ſpirituale à confirmatore,
vel alio miniſtro Eccleſiaſtico. vt refert, & ſeq-
tur Anaſtaſ. Germon. de indultis. §. In quibuſ-
cunq; nu. 13. Sed ante omnes iſtos, ijs verbis,
quæ referam, dixerat Innocent. in c. Quod ſu-
per. col. 2. de elect. Dicimus (inquit) q ex inue-
33 ſtitura Regum, † vel electione non habebant
inſtituti ab eis aliquod ius ſpirituale, puta q
poſſent conferre eccleſias, vel Canonicatus, vel
ordinare clericos, vel huiuſcemodi: poteſtatẽ
autem horum recipiebant à confirmatore, vel
conſecratore, vel quocunque alio miniſtro ſpi-
rituali; & Eccleſiaſtico.. Per inueſtituram autẽ
laicorum poteſt recipere vaſſallagia, & alia
temporalia. Hæc Innocentius.

Aliqui ſcriptores, præſertim Galli, aſſeruerunt,
Reges Hiſpanos hoc ius nominandi, præ-
34 ſentãdi, atq; † eligendi Prælatos à Carolo Ma-
gno habuiſſe, qui eiecto Deſiderio Longobar-
dorum Rege, & ab eius iugo liberato Adriano
Summo Pontifice, Hiſpanias Maumeticha pra-
uitate imbutas, Chriſtianas fecerit. Potitis il-
lis, Hiſpaniæ Rex inſinuatus eſt, & ita iſtud re-
galiæ ius conſequutos eſſe. Hoc dixerunt Ioan.
Feraldus vbi ſupra priuilegio 9. & poſt eum
35 Carol. de Graſſalio † Regal. Franciæ lib. 1. iure
3. Io. Igneus in d. §. Non alias. nu. 336. Quibus
& ſi optimè ſatisfecerit Didac. Couar. in d. c.
Quamuis. in 2. par. relect. §. 10. ſub nu. 6. quem
nouiſſimè ſequitur Petr. Cenedo Collect. iuris
canonici. 51. nu. 31. par. 1. Hoc ego corroboro
ex alio, ex quo perperam tempora computa-
uerunt, ac Hiſtorias, quæ ſi rectè eſſent calcu-
latæ, fortè illud non dixiſſent. Carolus enim
Magnus, ſi, vt ipſi dicunt, poſt Deſideriũ, eiuſq;
eiectionem, Hiſpanias, vt ipſi aſſerunt libera-
uiſſet, id non fuiſſet, niſi in anno Domini 800.
vt Paul. Aemilius, Io. Tilius, & alij Gallici ſcri-
ptores dixerunt: ius verò præſentandi, ac Præ-
latos nominãdi, & eligendi, Hiſpanis Regibus,
36 fuit in anno circiter 679. † in anno primo Aga-
thonis Papæ, qui modico tẽpore ſedit in Papa-
tu, quo tempore fuit facta illa declaratio per
Duodecimum Cõcilium Toletanũ, in quo iam
dicitur, longo antea tempore id ius Hiſpaniæ
Regibus competijſſe. Hoc autem Concilium
37 † fuit in primo anno Regis Eruigij, qui regna-
uit tempore eiuſdem Agathonis Pontificis, ac
aliorum in anno 679. & ſic per centum viginti
vno circiter annos, anteq̃ Carolus Magnus po-
tiretur Imperio, Reges Hiſpani hoc ius habue-
runt, quod adeo verum eſt, vt vlteriori replica-
tione minimè indigeat: ſi videantur Alphõſus
de Carthagena Epiſcopus Burgenſis in Ana-
cephaleoſi Hiſpanor. Reg. c. 40. & Roderic. To-
letan. Archiepiſcop. de Regib. Hiſpaniæ. lib. 3.
cap. 12. Ioan. Magnus Archiepiſcop. Vpſalẽſis.
Hiſtor. Gothor. & Suenon. lib. 16. cap. 23. & ip-
ſa eadem Concilia Eccleſiaſtica demonſtrant:
quod nec negauit Carolus de Graſſal. Regal.
Franc. vbi ſupra. in finalibus verbis: Niſi veli-
38 mus † dicere è conuerſo Gallis Regibus id cõ-
municatum fuiſſe per Hiſpaniæ Reges, præſer-
tim dum Gallias, excepta Narbonenſi Prouin-
cia, Theodoricus Hiſpanorum, & Gothorum
Rex ſubegit. vt poſt Procopium, & alios anti-
quiores patet ex Aurelio Caſſiodoro lib. 3. va-
riarum. cap. 1. & 16. ad Gemellum; virum ſpe-
ctabilem, Vicarium Præfectorum Galliæ ſcri-
bens. & cap. 17. ad Prouinciales Galliæ cap. 32.
34. 38. & 40. cum duobus ſeq. & Carol. Sigon.
de Imper. occidental. lib. 12. de quo Theodori-
co etiam ſcripſit cõplura Platin. in Simplicio.
Fælice III. Gelaſio I. Anaſtaſio II. Simmacho.
Hormiſda, & Ioanne I. Sic etiam de Thoriſmũ-
do, Euricio, & alijs Regibus Gothis quoad
Gallias pertinet, ſcribit plenè Ioan. Magnus
Hiſtor. Gothor. & Suenon. lib. 15. cap. 20. cum
pluribus ſeqq. ſed primæ reſponſioni me refe-
ram, hanc vltimam ſuſpenſam à modo relin-
quendo, cum id perfunctoriæ dixerim.

Omnes itaq; Principes, qui has habent præ-
rogatiuas, magna circumſpectione ad electio-
nes, nominationes, & præſentationes Prælato-
rum procedant, ne fortè eorundem nominato-
rum vitæ impuritas, morumque peruerſitas, no-
minanti imputetur. Hoc optimè aduertit Phi-
lippus Rex Catholicus, de cuius electionibus,
ac nominationibus ad Prælaturas, ne fortè Re-
gi meo ſuccenſere credar, inducam, quæ ſcri-
bit Alienigena, vir tamen, & Morum, & ſcien-
tiæ grauitate conſpicuus Anaſtaſius Germo-
nius Taurinenſis de ſacror. immunitatib. lib. 3.
cap. 12. nu. 40. Vtinam (inquit) omnes tale ius
39 habentes, † tales nominationes facerent, vt
PHILIPPVS Hiſpaniarum Rex, & verè Catho-
licus, non enim ſtatim nominat, neq; ad cuiuſ-
cunque præces, ſed matura adhibita delibera-
tione, habitoq; perſonarũ delectu, tales offert
viros Pontifici Maximo, non in Hiſpanijs ſo-
lum, ſed & in Indijs, in Neapolitano, & in Si-
cilienſi Regno, qui Epiſcopali dignitate me-
rito ab omnibus digni exiſtimentur. Et ob hanc
vnam potiſſimum cauſam, ſemper putaui, om-
nia illi Potentiſſimo Regi fœliciter ſuccedere.
Parum ſiquidem prodeſt, bonum eſſe Princi-
pem, Pium, Religioſum, Fortem, Potentem, di-
uitijs affluentem, Prouincias, & Regna pluri-
ma habentem, niſi habeat, qui ſubditos in offi-
cio contineat, & ſermone, & moribus, & autho-
ritate, in Chriſti, ſuæ Eccleſiæ, atque Principis
fide retineat, conſeruet, & iam deperditos ad
rectam viuendi normam reducat. Hæc Ger-
monius.

Nouiſsimo Tridentini Concilij iure, firma-
40 ta ſunt omnia priuilegia iuriſpatronatuũ † Im-
pe-

peratoris,ac Regum in Carhedralibus,ac alijs
locis, quæ obſeruari Patres mandarunt:vt in c.
Sicuri.9.de Reformat. ſeſſ.25.
Inque Regijs Iuriſpatronatibus Hiſpanicis,
illud etiam animaduerſinne dignũ eſſe digno-
ſcitur, quòd qui illorum beneficinrum penſio-
nes obtinuerinr à ſummo Pontifice,nõ admit-
41 rantur , niſi eiuſdem Regis Hiſpani † conſen-
ſus acceſſerit. vt in ſpecie annotauit Didaeus
Couarruuias Pract.quęſt.cap.36.Sub nu.9.verſ.
Secundo eſt obſeruandum,& dicam infra c. . . .
Ij , quorum Curæ eſt, nominationes Regias
in publicum exhibere , aduertant ſuos Princi-
pes, vt ſe Eccleſiæ ſanctæ deſiderio . ac inren-
tioni ſatisfacere, Diuinis obſequijs obtempe-
rare, & eorum animabus conſulete procurent,
vt nominari faciant viros,qui nnn ſinr coniuga
42 ti. † c.2. cap. Cum decotem . de Clerie. con-
iugar.cap.1. eod. tit. in 6. Non deſponſati per
43 † verba de præſenti.cap.1. De cleric. coniug.
44 in 6. Non Bigami † cap.Vnico.de Bigam.in 6.
45 Non † ſchiſmatici.ca. Quia diligentia extr. de
elect. c. Nos conſuerudlnem 12. diſtinct. Non
46 † ſortilegi , de quibus poſt alios nonnullos ,
quos allegat,ſcribit Simon Maiolus de Irregu-
47 laritat. lib.5.cap.31. Non ſacrilegi.† c. Vene-
rabilem. de elect. latè Diaz in Pract. Crimin.
48 Canon.cap.81. Non † furioſi : vt latè Maiolus
de irregular. lib.2. cap.14. Petr.Rebuff. de Pa-
cific. Poſſeſſor. nu.185. Non rei Criminis læſæ
49 Maieſtatis † c.Satis peruerſum.56.diſtinct.Nõ
50 falſantes literas Papæ.† c. Ad falſariorum. de
51 crimin.falſ. Non † Sodomitæ.c.Mulier 15.q.1.
52 Non Apoſtatæ.† c.pen. c. fin.50. diſtinct. Non
53 homicidæ. vt † latiſsimè Maiol.vbi ſupra lib.5.
54 cap.48. Per plura ſeq. Non periuri † c.Quære-
lam de iureiur.c.Conſtitutus 2.de Appell.iux-
ta.c. Cum non ab homine.de iudic.Non vſura-
55 rij † Publici,ac Manifeſti.c. De petro.47. diſt.
56 Non per ſaltum ordinati , † aut exrra tempo-
ra , aut vnica vice plures ordines recipientes.
c.Quidã.c.Dilectus.c.Literas.de Temp. ordin.
Præpoſitus in c.Solicitudo.52.diſtinct.Non Si-
57 moniaci.†c. Nobis.& ſeq.de Simon.c.Cum cle
58 rici.vbi Panor. de pact. Non†excommunicati.
c.Poſtulaſtis.de cleric. excommunicat. Non pu
59 blici † concubinarij , moniti , nec emendati.
Maiol.de irregul.lib. 1. c. 12. Non milites, qui
60 bellũ† frequentauerũt.Præpoſit.in c.Miror.50.
61 diſt.Non ſuſpenſi ab†officio,& beneficio.c.Cũ
dilectus.de cõſuet.c.Cũ bonæ.de ætat.& qual.
& alij de iure diuino,& Canonum prohibiti .
Doctores itaq; nominandi ſunt,Magiſtri,vel
62 licẽtiati in ſacra Theologia, vel iure† Canoni-
co promoti , aut publico alicuius Academiæ,
vel vniuerſitatis teſtimonio ad ſubditos alios
docendos,opere, & exemplo idonei , præponi
debent : vt decernir ſancta Synodus Tridenti-
na.ſeſſ.22.de reform. cap.2. incip. Quicunque.
Ob quod decretum , ſublata eſt controuerſia,
qs præferri debeat in Epiſcopatu,Theologus ,
an Canoniſta:quam nõnulli Doctores agitarũt,
63 †vt ijs enumeratis optimè aduertit Petrus Ce
nedo in Collectan iuris Canonici 51. nu.5.p.1.
Nominãdi verò, an debeant eſſe præſentes?
64 videtur quòd non ex ſcriptis† nouiſſimè dum
hæc tranſcribuntur per Antonium de Gamma.
in deciſ.Luſitanie.173.nu.9.
Quinimmo inſtituẽs Maioratum, ſiue Capel
laniam pro cõſanguineis inſtituentis,ſi omnes
cõſanguinei extincti ſint , Rex Catholicus , in
65 Regno † Luſitaniæ,eligere poteſt adminiſtra-
torem,non tamen perpetuũ , ſed ad vitam ele-
cti.vt pluribus probauit idem Anton. Gamma
in deciſ.Luſitan.193. per totum.

ARGVMENT. CAP. LI.

In Hiſpaniæ Regnis Alienigenæ, atque exteri ad prælaturas, ſacerdotia, atq; beneficia non admittuntur, ſed eorundem Regnorum naturales, & qua ratione id fiat ?

COMPENDIVM.

1 *In Hiſpania ad prælaturas,& eccleſiaſtica beneficia, alienigenæ,& exteri non admittuntur.*
2 *Papa non confert prælaturas in Hiſpania,niſi prius à Rege naturalitatis codicillos impetrauerit beneficiarius.*
3 *In Gallia exteri non admittuntur ad beneficia iure Albinatus,ideſt Alibi natus.*
4 *In Ciuitate Veronæ indigenę,non autem exteri,admittuntur ad beneficia.*
5 *De ipſius Ciuitatis clero Epiſcopus ordinandus,nu. 7.*
6 *Clerici de alienis Epiſcopatibus non inſtituendi.*
8 *Ordinatus ad prę1aturam debet ſcire linguam, & idioma ſubditorum, vt poſſit adimplere ſuum officium.*
9 *Aſſuerus edictum miſit ſuis ſubditis populis ſecũdum cuiuſcunque linguam.*
10 *Ioſeph rediens de Aegypto intelligebat linguam Iudęorum,quod pro miraculo retulit Dauid.*
11 *Nabuchdonoſor nobiliores Iudęorum pueros inſtrui fecit linguam Caldęorum.*
12 *Eccleſiarũ Rectores, & Parochiani confeſsiones animarum ſuę Parœcię audire debens, & ſcripturam interpręrari.nu.13.*
14 *Chriſtus miſſurus in vniuerſum mundum Apoſtolos per Spiritus ſancti gratiam, illos linguarum diuerſitatem docuit.*
15 *Deus Opt. Max. vt in principio naſcentis ſuperbię opus imperfectum redderet, linguarum, ac idiomatum confuſionem induxit.*
16 *Patronus pręſentare debet in patronatu clericũ eiuſdem diœceſis,qui intelligat,& intelligatur.*
17 *Exterus alieno,non erit hominis vice.*
18 *Regula Cancellariæ, ordinat, vt præficiendus ſciat idioma.*

19 Philippus Rex Catholicus ſuorum Regnorum omnium linguas intelligit. nu. 20.

21 Philippus Rex Catholicus, Philippum iuniorem Hiſpaniarum Principem eius filium, linguis omnibus inſtrui fecit.

22 Bonorum virorum optima conuerſatio, teſtis vitæ fidelis eſt.

23 Neophiti debent cum Chriſti fidelibus conuerſari, vt in fide, & moribus proficiant.

24 Dominarum ſtudia, plerunq; ex Ancillarum Comitatu iudicantur.

25 Chriſtiani cum Iudæis in conuiuijs, & balneis conuerſari non debent.

26 Ioannes Apoſtolus balneum ingreſſus vidit Cherintum hæreticum, ſtatim cum ſuis aufugit.

27 Claudo vicinus ambulans, & ipſe claudicare diſcit.

28 Romanis ex Aſia multa mala mutuata.

29 Anglia defecit, & Gallia patitur ob conuerſationes Lutheranorũ, Caluiniſtarũ, aliorumq; hæreticorum.

30 Eraſmi Rotherodami libellus de ſarcienda Eccleſiæ concordia, tollendus vti hæreticus.

31 Exteri euitandi ad Eccleſias Regendas, ne depauperentur Eccleſiæ.

32 Veneti Prælatos ex illorum ſtatu procurant.

33 Apud Deum perſonarum exceptio non reperitur.

34 In Regno Neapolitano, quoad prælaturas, quæ ſunt ad Regis nominationem, medietas Regnicolis cędet, & alia prælatorum medietas exteris.

35 Sacerdotes Salij apud Romanos, indigenæ, non exteri eſſe debebant.

36 Subditi præſumũtur fideliores Domino, quàm exteri.

CAP. LI.

SEquelam quandam eorum; quę dicta ſunt in
præcedenti capite facientes, quaſi ex eo-
dē fonre ·· ulos ducimus, ꝙ Rex Catholicus,
1 & Hiſpanię populi, in Sacetdorijs, †Pręlaturis,
beneficijs, alienigenas, exterosq; nō admittũt:
ſed tm̃ eorum indigenis, originarijs, & vt ipſi
dicunt, naturalibus illa tribui, nec Papam dare
2 extraneo †ſacerdotia, ni prius à Rege, natura-
litatis codicillos impetrauerit. Gloſſ. in regula
Cancellariæ 19. vbi inquit: Sixtum IV. Sũmum
Romanum Pontificem, motu proprio Bullam
Regi Hiſpaniæ conceſſiſſe, ꝙ in Regno ſuo ne-
mo forenſis habere beneficium poſſit abſq; ſuo
conſenſu. ſequitur Guliel. Benedict. in c. Ray-
nutius. in verb Et vxorem nomine Adelaſiam.
in deciſ. nu. 483. de teſtament. Couarruu. pract.
quæſtion. cap. 35. nu. 5. verſicul. Secundo adno-
tandum. nouiſſimè Petr. à Nauarra de reſtitut.
Ablator. parte 1. lib. 2. cap. 2. num. 168. Renatus
Choppin. de Doman. Franciæ. lib. 1. tit. 12. ſub
nu. 10. in margine. Sic etiam in Gallia, vbi iſtud
ius vocant Albinatus, quaſi quòd Alibi natus
3 † in Regno Galliæ ad beneficia nō admittatur.
& hoc per concordata inter Leonem X. Sum-
mum Pontificem, & Franciſcum I. Galliæ Re-
gem, vt dicũt Guliel. Benedict. vbi ſupra, & Io.
Coraſius in Paraphraſi Sacerdotiorum. par. 3.
c. 5. nu. 12. & Io. Nicol. Gimonteus in Enchiri-
dio Benefic. tit. 3. c. 3. nu. 4. Arnulphus Ruzeus
de iure regaliorum. ptiuileg. 29. nu. 7. Et indige
nas tantum admitti, non autem exteros, ſerua-
4 ri etiā †in Ciuitate Veronæ ſcripſit Bal. in con-
ſil. 46. vol. 1. & idem obſeruari Bononiæ voluit
Andr. Barbat. in conſil. 23. vol. 1.

Nec deſunt diſpoſitiones iurium, ac ratio-
num etiam momenta ad id comprobandum,
quia Innocentius III. in c. Bonæ. il 2. §. Intelle-
ximus. de poſtul. prælator. cum tractaretur de
electione Archiepiſcopi Stridonieñſis, dicit ibi:
quia vero nō plenam de perſonis illius Regni
notitiam habeamus, ideoq; non poteramus ſal
ua conſcientia eidē Eccleſiæ in alia perſona, q̃
de Regno Hungariæ originē duceret, cōgruè
prouidere, nec vellemus ei præficere alienum.
Simile habetur in c. Qm̃ in pleriſq;. de offic. or-
di. ibi, Pontifex loci Catholicum Præſulem, na-
tionibus illis conformē, prouida deliberatio-
ne conſtituat. & ex Auguſtino in c. Hortamur.
71. diſtin. Vt in eccleſijs (inquit) à nobis funda-
tis, aliunde veniens Præsbyter non ſuſcipiatur.
Vnde Cęleſtinus Papa in c. Nullus inuitis 61.
diſt. inquit: Tunc autem alter de altera eligatur
eccleſia, ſi de Ciuitatis ipſius clero, cuius eſt
5 Epiſcopus †ordinandus, nullus (quod euenire
non credimus) dignus poterit reperiri. Et Gre
gorius de Creando Panormitanæ vrbis Anti-
ſtite. in c. Obitum 61. diſtin. Commonemus (in-
quit) etiam fraternitatem tuam, vt nullum de
alia eligi permittas eccleſia, niſi fortè inter
Clericos ipſius Ciuitatis, in qua viſitationis im
pendis officium, nullus ad Epiſcopatũ dignus
(quod euenire nō credimus) poterit inueniri.
Ità etiam Honorius III. Epiſcopo Rhegino, di-
6 cit: ꝙ nō †inſtituant clericos de alienis Epiſco-
patibus. in c. fi. de cleric. peregrin. gl. notabilis
in c. Si proponente. in verb. de hoc mētionem.
de reſcript. ibi, Si de terra illa eſt oriundus. Et
de iure ciuili ad eccleſiam promouendi ſunt
7 illi, qui ſunt de illa Ciuitate, †vel oppido. vt in
l. In Eccleſijs. C. de epiſcop. & cler.

Plures aſſignantur rationes, quarum prima
eſt, quia oportet eum, qui eccleſiæ præeſt, ſcire
linguam, & idioma ſubditorum, & eorum, qui
eius gregi ſunt cōmiſſi, vt poſſit debitè ſuum
8 miniſteriũ, atq; officium† explere. Hinc Moy-
ſes dum populum doceret, vt ſeruaret manda-
ta, & præcepta Domini, inter cętera mala in
caſu inobſeruantiæ, quæ ei prædixit; adducet
(ait) Dominus ſuper te gentem de longinquo,
& de extremis terræ finibus in ſimilitudinem
Aquilæ volantis, cum impetu, cuius linguam
intelligere nō poſſis. Et Aſſyriorum Rex cum
cōminaretur Ezechiam Regem, lingua Iudai-
ca cum clamore magno, contra illum, & habita
tores Ciuitatis, vt terreret eos, vtebatur. vt pa-
tet lib. 2. Paralipom. c. 32. Sic Aſſuerus, dũ miſit

edi-

9 edictum ſuum, illud † ſecundum linguã vniuſ-
cuiuſq; Prouinciæ cõcepit: vt habetur Heſter.
cap. 1. 3. 8. & 9. Sic pro miraculo narrat Da-
uid, quòd Dominus fecerat Ioſeph intellige-
10 re linguam Iudæorum † rediens de Ægypto:
vt patet Pſalm. 80. Teſtimonium in Ioſeph po-
ſuit illud, cum exiret de terra Aegypti, linguã,
quam non nouerat, audiuit. Hinc dicit Eliacim
ad Baſbacem, loquere ad ſeruos tuos Syra lin-
gua, intelligimus enim, ne loquaris ad nos Iu-
daicè. patet Eſaiæ. cap. 36. Eodem pacto dici-
tur Ieremiæ cap. 5. Ecce ego adducam ſuper
vos gẽtem de longinquo, domus Iſrael, ait Do
minus, gentem robuſtam, gentem antiquam, cu
ius ignorabis linguam, nec intelliges quid lo-
quatur. & Baruch. cap. 4. Adduxit enim ſuper
illos gentem de longinquo, gẽtem improbam,
& alterius linguæ. Vnde Ezechiel. cap. 3. dici-
tur. Non enim ad populum profundi ſermonis,
& ignotæ linguę tu mitteris, ad domum Iſrael:
neq; ad populos multos profundi ſermonis, &
ignotæ linguæ, quorum non poſſis audire ſer-
mones. Propterea Nabuchdonoſor Rex Babi-
lonis, dum captiuos duxit Regem Iuda, & He
bræos, vt intelligerẽt idioma, decreuit pueros
11 nobiliores doceri linguam † Caldæorum. vt
habetur Daniel. cap. 1. Cum enim Paſtores, ſiue
Eccleſiarũ Rectores debeant à Paręciæ homini
12 bus † confeſſiones audire. c. Omnis anima. de
Pœnit. & remiſſionib. Verbum Dei, & ſacram
13 ſcripturam interpretari. † c. Inter cætera. de.
offic. ordin. c. Ecce. 95. diſtincti. cum concord.
Debeãt Dioceſim, & Parochianos viſitare. Pro-
uerb. cap. 27. in Extrauag. Sedes Apoſtolica.
Ioãn. XXII. de cõceſſ. præbẽd. Idcirco ijs opus
eſt ſcire idioma eiuſdem Ciuitatis, & Parocho-
rum, alias inane eſſet eorum officium, & mini-
ſterium. vt rectè inquit Paulus. 1. Corinthior.
cap. 14. Si neſciero virtutem vocis, ero ei, cui
loquor Barbarus; & qui loquitur, mihi Barba-
rus. vnde Auguſtin. de Ciuitat. Dei lib. 19. c.
7. dicit: Facilius animalia quæuis diuerſi gene
ris ſibi ſociari, quàm diuerſæ linguæ, eiuſdem
ſpeciei homines. Chriſtus itaq; Euangeliũ ſan-
ctum prædicari deſiderans in vniuerſum mun
14 dum, per † ſancti ſpiritus miſſionem, ſanctos
Apoſtolos prius linguarum diuerſitatem edo-
cuit. vt ſcribit Lucas Actuum. cap. 2. Sic in prin
cipio propagãtis ſuperbiæ, vt opus cæptum ad
ædificandam, erigendamq; Turrim, vanum, im-
perfectumq; fieret, & minimè perficeretur con
15 fuſionem idiomatum, ac linguarũ † Deus in-
duxit. vt habetur Geneſ. cap. 11. Rectè itaquẽ
Cardin. in c. Significaſti. de iur. patron. refert
Hugonem antiquum iuris interpretem dicere
16 ſolitum: Patronũ debere † præſentare Epiſco-
po, clericum eiuſdem Dioceſis, qui intelligat,
& intelligatur. Rocch. de Curte in tract. iuris
patronat. in verb. Honorificum. q. 18. Diſpari-
tas enim linguæ, & idiomatis, faciet, quod Rẽ-
ctor non erit ſic acceptus populo. Externus
17 enim † alieno, non erit hominis vice. vt inquit
Plin. lib. 6. cap. 1. Vnde allegata regula Cancel
lariæ Apoſtolicæ de idiomate, quæ eſt numero
mihi 19. de hoc expreſsè loquitur dicens: Item
voluit, quòd ſi contingat ipſum alicui perſonæ
de parochiali Eccleſia prouidere, ſeu manda-
re prouideri, vel gratiam expectariuam conce-
dere; niſi dicta perſona intelligat, & intelligẽ-
18 ter loquatur Idioma loci, vbi Eccleſia † huiuſ-
modi conſiſtit, prouiſio, ſeu mandatum, & gra-
tia deſuper, quoad parochialem Eccleſiam, nul
lius ſit roboris, vel momenti. Quam diſpoſitio
nem eſſe iuri conſonam, voluit Ioan. de Selua
de benefic. par. 3. q. 26. latiſsimè Ludouic. Go-
mez in dicta Regul. q. 2. per totũ Petr. Rebuff. in
Pract. Benefic. Regul. Quòd quis intelligat idio
ma. Gloſſ. 1. Alphonſus Hoieda de Benefic. cõ
parib. & incomp. par. 1. cap. 24. nu. 43. cum plu-
ribus ſeq. Petrus à Nauarra de reſtitut. ablato-
rum. lib. 2. cap. 2. nu. 168. & ſeq Io. Baptiſta Fer-
rett. in conſ. 279. nu. 4. vol. 2. vbi inquit: Patere
notorium exemplum in Chriſto Domino, qui
elegit Apoſtolos ex Iudæa, & multos ex eis cõ
ſanguineos, & coniunctos. Hinc Rex Catholi-
cus maiori ex parte omnium eius Regnorum
19 linguas cognouit, intelligit, † & colloquitur.
Quinimò ſi accidat alicui eidem Regi ſcribe-
re, nec ſcribat proprio ſcribentis idiomate,
ægrè ferre nimium ſolet. Et in eius ſupremis
Concilijs apud eum exiſtentibus, Senatores ha
bet, & Conſiliarios eorundem Regnorum, vt
dum caſus occurrerit de illius Regni, & Domi
20 nij negotijs, valeant † diſſerere, & à populis il-
lius Regni intelligi. Sic etiam audio eius filiũ
Philippum Iuniorem Hiſpaniarum Principem
21 alijs † omnibus linguis inſtrui feciſſe, quem
Deus Opt. Max. diutiſſimè nobis conſeruet in-
columem, ac pulchra faciat, & perenni tempo-
re, prole parentem.

Secunda ratio aſſignatur, admitti regnico-
las, potiusquàm exteros, & alienigenas, ne for-
tè ſint exteri malorum morum, aut aliquorum
vitiorum ſordibus infecti, & timeant, ne ijſdẽ
vitijs ſui regnicolæ, ac indigenæ afficiantur:
optima enim bonorum virorum conuerſatio,
22 bonæ vitæ, teſtis † fidelis eſt. c. Valentinianus.
vbi gloſſ. 61. diſt. Hinc Dauid Pſal. 17. Cum ſan
cto ſanctus eris, cum peruerſo peruerteris, ſeu
cum innocente innocens eris. & Eccleſiaſtici.
cap. 13. Qui cum ſapientibus graditur, ſapiens
erit. Idcirco Neophiti conuerſari debent cum
23 Chriſti fidelibus, vt in fide, & moribus † profi-
ciant. c. Iudæorum. 28. quæſt. 1. & Hieronym. in.
Epiſtol. ad Demetriadem. Semper (inquit) in
comitatu tuo, graues fœminas habeas, mores
24 enim, & ſtudia dominarum, plerunq; † ex an-
cillarum, & comitantium moribus indicantur.
Quia, vt dicit Iſidorus lib. Soliloqu. 2. Sancta
conuerſatio, confundit inimicum, ædificat pro
ximum,

ximum, & glorificat Deum. Conuerſatio autem malorũ, ſemper bonos mores corrumpit. c.Sæpe.28.q.1. Hac de cauſa Chriſtianis laicis, & clericis prohibita eſt cõuerſatio cum Iudæis
25 in conuiuijs, & balneis, itá vt nec† medicinas ab eis recipere admittantur. c.Nullus. 28.q.1. Vnde Ioannes Apoſtolus Balnea ingreſſus cũ diſcipulis, vt Euãgelium doceret eos, qui illuc
26 conueniebant, cum inter Lauantes † Cherinthum hæreticum vidiſſet, relato ſtatim gradu, ad ſuos cõuerſus, fugiamus hinc ait, ne Balnea nos opprimant ruina, in quibus Cherintus lauat, veritatis inimicus. vt refert Marcus Ma-
27 rull.lib.3 Si claudo enim vicinus † ambulaueris, & ipſe claudus ambulare diſces. vt inquit Plutarch.de liber. educan.ca.2. Vnde Ouidius lib.3.de Ponto.

Quis non è timidis ægri contagia vitat,
Vicinum metuens, ne trahat inde malum?

Et Iuuenalis Satyra 2. ait:

Dabit hanc contagio labem,
Et dabit in plures, ſicut grex totus in agro
Vnius ſcabie cadit, & porrigine porci,
Vnaq; conſpecta, liuorem ducit ab vna.

Et Ouidius lib.2.de Remedio amoris:

Si quid amas, nec vis, facies contagia vites;
Hæc etiam pecori ſæpe nocere ſolent.
Dum ſpectant oculi læſos, læduntur, & ipſi,
Multaq; corporibus tranſitione nocent.
In loca nonnunquam ſiccis arentia glebis
De propè currentis flumine manat aqua.

28 Sic ex Aſia multa mala† Romanis mutuata aſſeruit Liuius. lib. 39. Luxuriæ enim peregrinæ (inquit) origo ab exercitu Aſiatico inuecta in vrbem eſt. Hi primum lectos æratos, veſtem ſtragulam pretioſam, plagulas, & alia textilia, & quæ tum magnificæ ſupellectilis habebantur, monopodia, & Abacos Romam aduexerunt. Tunc Pſaltriæ, Sambuciſtriæ, & conuiualia ludionum oblectamenta addita epulis. Epulæ quoq; ipſæ, & cura, & ſumptu maiore apparari cœptæ. Tum coquus vilisſimũ antiquis mancipium, & æſtimatione, & vſu, in pretio eſſe, & quod miniſterium fuerat, ars haberi cœpta: vix tamen illa tum conſpiciebantur, ſemina erant futuræ luxuriæ. Hæc Liuius. Sic
29 Anglia à fide defecit, † ſic Gallia nutat, ob inuectionem Lutheranorum, Caluiniſtarum, Hugoniſtarum, & harum peſtiferarũ infirmitatũ, quas vtinam inter ipſos nunquam introduxiſſent. Hoc enim illud erat, quod Chriſtus Dominus aduertit Matth. cap.6. Attendite à falſis prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ouium, intrinſecus autem ſunt Lupi rapaces. Hanc peſtem omni Chriſtianæ Reipublicæ ſub ficta verborum ſimulatione, clanculum introducere tentauit Eraſmus Rotherodamus in li-
30 bello de † Sarcienda Eccleſiæ concordia. Quæ tamen benè aduertit, & optimè illi reſpondit, ac eius verſutias refellit Ruardus Tapperus in oratione Theologic.6.

Tertia, ac vltima aſsignari ratio poterit: quòd idcirco bonum ſit, indigenas, & non exteros præfici, beneficijs præſertim animarum
31 curam habentibus, ne † Eccleſiæ ad neceſsitatem, ac paupertatem redigantur, cũ bona tranſeant ad extraneos, qui nõ ſic faciliter, nec itá commodè poterunt reſidere, vt oriundi: quod optimè conſiderauit Abb. Panormit. in c. Ad decorem. nu.4. de inſtit. vbi dicit etiam, quòd facilius reſidebunt inde geniti, quàm aliundè. quod refert, & ſequitur Ioan. Baptiſta Ferett.
32 in conſ.279.nu.4.vol.2. Vbi pro † Sereniſsimo Venetorum Dominio quoad Epiſcopotum electionem in eorum ſtatibus, & Dominijs itá faciendum conſuluit.

Hæc omnia intelligi oportet, ſi in loco idonei fuerint, vt præfati intelligunt: alias enim, via minimè præcludi poterit extero, vt ad benefleia aſpiret; cum apud Deum nulla ſit perſo-
33 narum † acceptio. vt conſiderarunt Abb. Panorm. in d.c. Ad decorem. & alij ferè omnes ſupra allegati. & præſertim Petr.à Nauarr. de reſtit. ablator. lib.2.c.2.nu.165. cũ pluribus ſeqq. & antea Dominicus de Soto de iuſtit. & iur. lib.3.q.6. artic.2. alias complures rationes dũ hæc prælodantur vidi apud Philipp. Probum Regalior. q.35.nu.1. cum pluribus ſequentibus.

Non omitto commemorare, Carolum V. Regnis, Siciliæ, & Neapolitano, conceſſiſſe, vt Archiepiſcopatus, Epiſcopatus, Abbatiæ, Prioratus, Canonicatus, Præbendæ, & cætera benefi-
34 cia, quæcunq; pertinentia † ad collationem, ſeu nominationẽ & præſentationem Regiam; conferantur pro mediate Regnicolis, pro alia verò ad ſuæ Maieſtatis beneplacitum: & cũ vacauerint prouidentur alternatim, vt in priuilegijs conſtat, vrbi Neapolitanæ conceſſis ab eodem Imperatore, datis Bruxelles die 12.Maij 1550. & habetur in prag. 1. incip. Item atteſo. §. Placet, Cæſareę, & Catholicæ Maieſtati concedere. ſub Rub. de Officiorum prouiſione.

Sic olim apud Romanos Sacerdotes Salij in-
35 digenæ illi, non autem exteri † eſſe debebant, vt latè ex Hiſtoricis tradidi infra cap.57.

Nec etiam tam iuri diſſonum videatur, vt homines Regni, potius quàm exteri ad Sacerdotia admittantur; ne exteri, Regni ſcrutentur arcana. vt dixi in cap. præcedenti nu.16. cum plu-
36 ribus ſeq. Subditus enim Domino fidelior pręſumitur, quàm exterus. arg. Conſt. Regni. Cum Hæreditarium. vbi Matth. de Afflict. not.1. & nouiſsimè Petr. de Gregorio Siculus de Conceſſ. Feud. par.8. q.7. nu.5.6.

ARGVMENT. CAP. LII.

Quando Papa iuripatronatus laicorum, & præſertim Regis Catholici in Hiſpania derogare valeat?

COM-

COMPENDIVM.

1 *Iuripatronatus laicorum Summus Pontifex derogare poteſt, num. 8.*
2 *Iuriſpatronatus communicatio, laicis fuit facta ex gratia.*
3 *Summum Pontificem velle derogare iuripatronatus laicorum non præſumitur. num. 6.*
4 *In Hiſpania, an admittantur collationes, & expectationes beneficiorum ſpectantes ad Reges?*
5 *Impetrans beneficium ſpectans patrono nihil agit.*
7 *Laici retrahendi non ſunt ab ædificatione Eccleſiarum.*
8 *Summus Pontifex expreſsè præiudicare poteſt Iuripatronatus laicorum, quia poteſtas eius aliquo termino non limitatur. & vide num. 9.*
10 *Papa exprimere debet eſſe de Iurepatronatus laicorum.*
11 *An debeat exprimi, quòd ad tales Principes ſpectat.*
12 *Derogatio Iuripatronatus laicorum valet, vbi poſt collationem laicus tacuit per quatuor menſes.*
13 *Iuſpatronatus laico ſpectans conſuetudine, vel præſcriptione, confertur à Papa, & illi derogat.*

CAP. LII.

1 IVripatronatus laicorum Summus † Pontifex derogare poteſt. c. Cum dilectus. vbi Panorm. & alij de iur. patron. Archidia. in c. Piæ mentis. 16. q. 7. & poſt eoſdem, ac Gemin. Philip. Deci. Felyn. Aymon. Crauet. Rocch. de Curt. Cæſar. Lambert. Quint. Mandoſ. & Alphonſum Hoiedam ſcripſi in conſil. 25. nu. 22. cum pluribus ſeq. Centur. 1. Quibus nunc addo Auguſt. Beroum in conſ. 12. nu. 11. vol. 1. Didac. Couar. pract. quæſt. cap. 36. vbi latiſsimè Syl- ueſt. Aldobrand. in conſil. 1. nu. 29. vol. 1. Ioan. Coraſ. in Sacerdotior. Paraphras. par. 4. cap. 6. nu. 32. Reddunt rationem Doctores, quòd lai-
2 cis fuit facta communicatio † Iuris patronatus ex gratia. arg. c. 1. extr. de iur. patron. c. Quod autem. eod. tit.

Hiſpani tamen Reges, eiusq; Magiſtratus, non admittunt quoad Prælaturas, ac beneficia, quæ ſpectant ad collationem Regis, Ducum, ac aliorum laicorum, quia nō cenſetur Summū
3 Pontificem velle derogare † Iuripatronatus laicorum. c. Ex parte. ca. Super eo. de offic. deleg. Lapus ſancti Miniati in c. Si poſtquam. nu. 2. de præbend. in 6. Io. Baptiſta Ferrett. in conſ. 190. nu. 7. Riminald. Sen. in conſ. 462. num. 10. vol. 3. Hac de cauſa in Hiſpania, non admittunt colla-
4 tiones, reſeruationesq; beneficiorum † ſpectantium ad Reges, vel alios laicos, factas per Summum Pontificem. vt volunt Io. Lopez in tract. de benefic. vacant. in Curia. § 10. & 11. Didac. Couarru. in d. ca. 36. in princ. & nouiſsimè Flaminius Pariſius Epiſcopus Bitontinus de reſignation. beneficior. lib. 2. q. 4 num. 42. 43. Nam Couarr. vbi ſupra, dicit, Carolum V. Cæſarem edicto cauiſſe in ijs Regnis, Regijsq; Magiſtratibus, vt diligentiſsimè curent, ne authoritate literarum Apoſtolicarum fiat derogatio Iuripatronatus laicorum: & ideo Regios Magiſtratus ſuſpendere exequutionem litterarum Apoſtolicarum, donec per ſupplicationis auxilium fiat Summus Pontifex certior, quantum detrimenti Reipublicæ immineat, & quàm graue ſcandalum ſuboriatur ex his derogationibus, & edictum præfatum factum fuiſſe in anno Domini Noſtri Ieſu Chriſti 1525. & idem factum fuiſſe per Philippum Regem Catholicum nunc regnantem in anno 1558. Idq; confirmatur ex
5 eo, quòd impetrans beneficium † ſpectans patrono, nihil agit. vt voluit Cardin. in c. Dilectus. verſ. Et in eo quod, dicit gloſſ. de offic. deleg. ſequitur Io. Bapt. Ferrett. in conſ. 211. in cauſa. num. 11. Hinc Hoſtienſ. in d. c. Dilectus. de Iurepat. dicit, ſe vidiſſe literam Papalem, directā Prælatis Angliæ, in qua ordinabatur, quòd quando Papa ſcribit pro aliquo beneficiando, non eſt
6 ſuæ intentionis, quòd ei † conferatur Eccleſia, in qua patronus laicus, obtineat patronatū. quod ſequitur Io. And. ibi. & Lud. Gomez. in Regul. Cancell. de Annali q. 27 nu. 4. in fin. quod cenſuit etiam Rota in antiq. in Deciſ. 266. incip. Nota quòd Papa. latè. Ioan. de Selua. in Tract. de benefic. p. 3. q. 11. col. 6. verſ. Vndecima qualitas, cū ſeq. Cæſar Lambertin. de iurepatron. lib. 1. par. 1. q. 9. Artic. 3. nu. 27. 28. & lib. 2. par. 1. q. 6. artic. 23. nu. 4. & ante eos voluit Lapus in allegat. 96. Cauſam, ac rationem proferunt Do-
7 ctores, ne laici retrahātur † ab ædificatione, dotatione, vel erectione eccleſiarū. vt dicit Lap. in dicta alleg. 96. ſub nu. 3. Andr. Barbat. in conſil. 33. ſub nu. 1. vol 2. Hieronym. Gigas de penſion. q. 37. nu. 11. Cardin. in Clem. Per litteras. q. 3. de præben. & in Cle. 1. q. 7. Vt lit. pendent. Deci. in conſil. 126. ſub num. 4. & in conſ. 149. col. fin. Io. de Selua in dicta q. 11. nu. 13. Couar. Vbi ſupra. Io. Nicolaus Gimonte. in Enchirid. Benefic. titul. 2. cap. 1. in fi. Ioan. Coraſ. in dicta Paraphraſ. parte 4. cap. 6. nu. 33.

Declara non procedere, vbi Summus Pontifex declararet velle præiudicare iuri patrona-
8 tus † laicorum; quia poteſtas eius nullo termino limitatur; quia ſi id expreſſerit; præiudicabit, quia tunc non tractatur de ambigua, vel dubia intentione Pontificis interpretanda, & eſt ſeruanda declaratio Papæ. vt voluit Lap. in dicta allegation. 96. ſub nu. 3. argu. Gloſ. in dicta Clem. 2 in verb. Apoſtolicis de præbend. & Couar. vbi ſupra col. 1. Ioan. Paulus Lancellot. inſtitut. Canonicar. lib. 1. Titul. de collat. § Ex legationis. & in tit. de inſtitut. & iur. patr. § Legatus. Martin. Meſnartius in Epithom. legum Pontifical. lib 3. titul. 5. § Deniq; ſi quibus. Rota in nouis in Deciſ. 331. ſuppoſito facto. col. 2. verſ. Quarrum. & col. fin. Angel. in l. Sed ſi hac. § Patronum. ff. de in ius voc. Gulielm. Caſſador. in Deciſ. 4. in titul. de probat. Io. Coraſ. in d. c. 6. nu. 32. Quāuis in impetrationibus huiuſmodi,

re-

requiratur, quòd apponantur verba: quòd tale beneficium tanto tempore vacauerit, quòd
9 eius collatio † eſt ad ſedem Apoſtolicam legitimè deuoluta; vel ad id patronorum accedat aſſenſus. vt habetur in Regul. Cancellariæ de Triennali. §. 8. Debet tamen declaratio, dice-
10 re, quòd ſit iuriſpatronatus † laicorum, per ea, quæ dicit Anton. de Butr. in cap. Dilectus. col. 4. de offic. deleg. vbi inquit; quòd ſi in literis Papæ dicatur, beneficium ſpectare ad præſentationem cuiuſcunq; non includetur iuſpatronatus laici, niſi illud exprimatur.

Declara ſecundò; ſummum Pontificem, cum vult derogare iuripatronatus Regum, Ducum, Marchionum, & aliorum Principum, debere in conceſſione, & litteris, expreſſim aſſerere ad
11 tales Principes ſpectare, alias † non cẽſebitur illis derogatum: vt per Regulam Cancellariæ allegatam cuius hæc verba ſunt. Et ſi per ipſum (loquitur de Pontifice) iuripatronatus huiuſmodi derogare contingerit; ſi ius huiuſmodi ad aliquem Regem, Ducem, Marchionem, vel aliũ Principem pertineat, & hoc iñ literis prouiſionis, vel mandati, de prouidendo de dicto beneficio mentio facta non fuerit, non cenſeatur iuri huiuſmodi quomodolibet derogatum fore. Cuius Regulæ authoritatem inducit Felyn. Quando litter. Apoſtolic. col. 6. verſ. ampliatur octauo. nu. 18. Cæſar Lambert. de iurepatr. par. 1. lib. 3. q. 9. art. 11. Io. Lopez de Benefic. vacant. in cur. in d. §. 11. quos refert, & ſequitur Couar. vbi ſupra. in d. cap. 36. Arnulph. Ruzeus de iure Regalior. Priuileg. 9. Barthol. de Caſſæn. in Catalog. glor. mundi. par. 8. conſiderat. 46. in fin. Paulus Fuſc. de Viſit. lib. 2. ca. 10. nu. 14. Marin. Frecc. de ſubfeud. lib. 2. different. 30. nouiſſimè Petr. Cenedo collect. iur. Canonic. 79. nu. 2. par. 2.

Declara tertiò, cenſeri derogatum iuripatronatus laicorum, quando poſt collationem pa-
12 tronus laicus tacuit † per quatuor menſes, nihil opponẽdo. ità Cardin. in cle. 1. col. 15. verſ. Sed poſt longam. de ſupp. neglig. prælat. quem refert, ac ſequitur Felyn. in d. tract. quand. lit. Apoſtolic. nu. 3. verſ. limita Decimò.

Declara quartò, & vltimò, ſecus eſſe, vbi Pa-
13 pa conferret iuſpatronatus laico † competẽs, Priuilegio, conſuetudine, vel præſcriptione. vt fuit originalis opinio Feder. de Senis in Conſil. 65. Infraſcriptæ quæſt. quem ſequitur Card. in conſil. 61. Vacante in 2. dubio. quos refert, & ſequitur Felyn. vbi ſupra ſub nu. 32. verſ. limita vndecimò. Gulielm. Caſſiod. in deciſ. 4. tit. de iur. patr. Io. Coraſ. in d. cap. 6. nu. 34. Quia tunc cæſſat ratio præfata, ne laici retrahantur ab Eccleſiarum fundatione.

ARGVMENT. CAP. LII.

In Regno Siciliæ Catholicus Rex eſt Summi Pontificis, atq; Apoſtolicę Sedis legatus de latere: & cognoſcit de appellationibus Eccleſiaſticorum ordinariorum per ſuum Regium tribunal, Monarchiæ appellatum. Quo tempore, quoue Pontifice. ſit facta dicta conceſſio? quæ ſit poteſtas legati de latere?

COMPENDIVM.

1 *Reges Siciliæ ſunt legati de latere perpetui, Sedis Apoſtolicæ.*
2 *Vrbani II. Summi Pontificis priuilegium Legati de latere conceſſum Domino Siciliæ.*
3 *Rex Aragoniæ habet cognitionem ſuper prælatos exemptos.*
4 *Summus Pontifex concedit laico iuriſdictionem ſapiens ſpiritualitatem quandam.*
5 *Rex Catholicus habet intentionem fundatam ex priuilegio quo ad iuriſdictionem Legati de latere.*
6 *Priuilegium in vim contractus conceſſum eſt irreuocabile.*
7 *Priuilegium in vim contractus, an prætextu ingratitudinis ſit reuocabile.*
8 *Pontificis authoritate cuncta reguntur.*
9 *Vrbanus II. conceſſit priuilegium Rogerio ex iuſtis cauſis, narratis ibi.*
10 *Pelagius Summus Pontifex alias Commiſit Creſconio viro illuſtri in Sicilia negotia Eccleſiaſtica.*
11 *Gregorius Magnus Pontifex commiſit ſimiliter Romano defenſori Siciliæ.*
12 *Papa in vniuerſo orbe, habet plenitudinem poteſtatis.*
13 *Pontifex omnium animarum curam gerit.*
14 *Catholica, & Apoſtolica Eccleſia per orbem vniuerſum, ſunt vnus Thalamus.*
15 *An ſoli Cardinales poſſint creari legati de latere. num. 17.*
16 *Alexander II. Summus Pontifex Simoniacorum, & fornicatorum Sacerdotum cauſas commiſit Ducibus Bertoldo, & Rodulpho.*
18 *Eccleſia quandoque indiget Principibus laicis, & eorum brachijs.*
19 *Eccleſia Romana permiſit quandoque vt Principes ſeculares ſcirent Summorum Pontificum electionem ob Tyrannorum ferociã, quod poſtea ob quietem temporũ Ludouicus Pius Imperator refutauit.*
20 *Cardinales Legati de latere, qui non ſunt Epiſcopi, à Summo Pontifice filij appellantur.*
21 *Creator pater dicitur, nos filij.*
21 *Eccleſia dicitur mater noſtra, & nos filij.*
23 *Summus Pontifex in Eccleſia pater eſt.*
24 *Legati de latere, quod faciunt, Papa facere intelligitur.*
25 *Legati de latere poſſunt facere omnia, quæ non ſunt reſeruata.*
26 *Legatus de latere gerit vices Pontificis.*
27 *Papa committens alicui Prouinciam, omne Imperium*

rium cenſetur illi committere.

28 *Legatus de latere habet pleniſſimam iuriſdictionem, cui adhæret merum Imperium.*

29 *Legatus de latere prouintialium cauſas per appellationem ad ipſum deuolutas audit.*

30 *Legatus de latere de appellatione ad Papam ſacta, non ſe intromittit, niſi illis renunciantibus.*

31 *Papa poteſt adiri per ſimplicem querelam.*

32 *Legatus de latere intromittit ſe de cauſis per querelam in tentatis coram Papa num. 33.*

34 *Legatus de latere cognoſcit de omni cauſa ad forum Eccleſiaſticum ſpectante, etiam inter laicos.*

35 *Legatus de latere habet etiam iuriſdictionem in exemptos.*

36 *Vbi quis poſsidet præcedente titulo, & bona fide per priuilegium, debet in poſſeſſione manuteneri.*

37 *Conſuetudo longiſsima, eſt fideliſsima interpres priuilegij.*

38 *Alphonſus de Taboada Pardo Regens in Concilio Italico rogauit authorem, vt ſcriberet, ſuper Monarchia Sicilia.*

CAP. LIII.

NOrthmannorum Principum obſequijs, & actibus deuincti Summi Romani Pontifices, diuerſis eos pro tempore, ac rerum euentu, ornarunt dignitatibus: & ob id Vrbanus II. Summus Pontifex, Rogerio Northmanno, tunc Comiti Siciliæ, & Calabriæ, eiuſq; filijs, & hæredibus, & ſucceſſoribus in perpetuum conceſsit
1 priuilegium, vt † legati de latere Sedis Apoſtoli cæ eſſent. vt latius patet ex Priuilegio expedito in anno Domini Noſtri Ieſu Chriſti 1099. quod priuilegiũ tale eſt, illudq; ſubijciã.
2 Vrbanus Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, chariſſimo Rogerio Comiti Calabriæ, & Siciliæ ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Quoniã prudẽtiam tuam ſupernæ Maieſtatis dignatio, multis triumphis, & honoribus exaltauit, & probitas tua in Sarracenorum finibus Eccleſiam DEI plurimum dilatauit, & ſanctæ Sedi Apoſtolicæ deuotam ſe multis modis ſemper exhibuit: Nos in ſpecialem, atq; chariſsimum filium eiuſdem Eccleſiæ te aſſumpſimus. Idcirco de tuæ probitatis ſinceritate plurimũ confidẽtes, ſicut verbis promiſimus, ità litterarum authoritate firmamus. Quòd omni vitæ tuæ tẽpore, vel filij tui Simonis, vel alterius, qui legitimus tui hæres extiterit, nullum in terra poteſtatis veſtræ: præter voluntatem, aut conſilium veſtrum, Legatum Romanæ Eccleſiæ ſtatuemus. Quinimmò, quę per Legatum acturi ſumus, per veſtram induſtriam, Legati vice, cohiberi volumus, quando ad vos ex latere noſtro mittere mus ad ſalutem ſanctarum Eccleſiarũ, quæ ſub veſtra poteſtate exiſtunt, ad honorem B. Petri, ſanctæq; eius Apoſtolicæ Sedis, cui deuotè hactenus obediſti. Si verò celebrabitur concilliũ, & tibi mandauero, quatenus Epiſcopos, & Abbates tuæ terræ, mihi mittas, quot, & quos volueris mittes, alios verò ad ſeruitium Eccleſiarum tuarum retineas. Omnipotẽs DEVS actus tuos in beneplacito ſuo dirigat, & te à peccatis abſolutum, in vitam æternam perducat. Datum Salerni per manus Ioannis S. R. E. Diaconi. Tertio Nonas Iulij, Indictionis 7. anno Pontificatus noſtri, vndecimo. Quod priuilegium ad viuũ refert Thomas Facellus Rerum Sicul. Decade. 2. lib. 7. cap. 1. vbi dicit, ex eo tempore ſemper viguiſſe idem priuilegium, & vſq; modo viget, ac in pacifica illius poſſeſsione Rex Catholicus permanet, & tenet Tribunal, quod Monarchiæ appellatur, in quo introducuntur appellationes ab ei⁹ Regni Prælatis, & ad ſuos Regios Magiſtratus deuoluũtur, ibiq; vti à Legatis de latere cauſæ deciduntur. Eodem modo in Regnis Valentiæ, & Aragoniæ Regem habere ius cognoſcendi, etiam ſuper Prælatos
3 † exẽptos, antiquiſsima, & immemorabili conſuetudine, ac ita ſeruari refert Petrus Belluga in Specul. Princip Rub. 11 §. Videndum. vbi nos diximus in verb. Probamus. ad ibidem ſcripta relationem haberi volumus.

Potuit itaq; Summus Pontifex Rogerio Comiti Calabriæ, & Siciliæ tale priuilegium concedere, ac ipſum, & ſucceſſores de latere Legatos facere. Poteſt enim Pontifex laico iuriſdi-
4 ctionem, etiam eorum, quę concernunt † ſpiritualitatem quandam: vt voluit Glo. in verb. Eccleſias. in ſumma. 16. q. 7. quæ loquitur ſpecialiter de Rege Apuliæ. Quamuis ego nõ videam ab officialibus Regijs præſupponi hoc ius, & hanc iuriſdictionem in hoc Regno; licet priuilegium pręfatum concernat vtrunq; : ipſi tamẽ videant. Gloſs. ſimilis eſt in c. Imperium. in verb. Adminiſtratoribus. in fin. 10. diſtinct. quod, & voluit Io. Andr. ad Specul. in tit. de leg. § Nunc tractemus. ſub nu. 3. verſ. Sed nunquid legatus, in Addit. incip. Contulit illa. idem Io. Andr. in Specul. tit. de præben. §. Reſtat. num. 7. & iuxta illa, quæ amplè tradidimus ſupra, in capitibus præcedentibus & voluit Martin. Nauar. in conſil. 6. nu. 2. de offic. ordin. lib. 1. Nouiſsimè dum hæc Typographo dantur ad materiam ſcribit Barthol. Vgolinus de cenſur. Eccleſiaſtic cap. 1. Tabula 1. § 10. nu. 3. & ſeq. Ob iſtud itaque pri-
5 uilegiũ, & conceſsionẽ, Rex Catholicus † ſuam habet intentionem, titulo, ac bona fide fundatam. arg. c. Porrò. cap. Recepimus. de priuileg. Bald. in l. 1. §. Si is qui. de exercit. act. Idem Bal. in conſil. 355. vol. 1. Paul. de Caſtro in conſ. 34. col 1. vol. 2. Petr. de Ancharan. in conſil. 171. Franciſc. Beccius. in conſ. 36. nu. 5. vol. 1. Iacob. Menoch. in conſ. 40. nu. 2. vol. 1. Io. Petr. Surd. in conſil. 140. nu. 21. vol. 2. Fabius Turrett. in conſ. 99. nu. 9. vol 1. Maximè cum idem priuilegium conceſſum fuerit ob remunerationem, ac merita geſtorum pro fide Chriſtiana, ac Eccleſia Dei; vt Pontifex in eodem priuilegio narrat.

quo

6 quo caſu reſultat in vim † contractus, & eſt ir-
reuocabile,& perpetuò durar. l.Si pater. §.fin.
vbi gloſ. ff.de donat. plures allegans Andr. Ti-
raquel.de reuoc.donar.in verb.Donatione lat-
gitus.nu.14.Thom.Grammat.in deciſ.65.nu.24.
Octauian. Cacheran.in deciſ.Pedem.139.n.28.
Menoch.in conſil.2.nu.139.vol.1.M.Anto.Nat-
ta in conſ.122.num.14.volu.1. & in conſil.268.
nu.5.7.vol.2. Latè Surdus in dicto conſil.140.
nu.38 Elbertus Leoninus in conſ.25.num.5.6.
vol.1.Regens de Ponte in conſil.60.numer.22.
vol.1. Quorum aliqui aſſerunt etiam prætextu
7 † ingratitudinis eſſe irreuocabile, (quod ego
non affirmo.) Dictum priuilegium itaq; factum
à Summo Pontifice, ſeruandum, cum eius au-
8 thoritate omnia ad eius libitum regantur. † c.
Cuncta.c.Per principalem 9.q.3. Cui nemo di-
cere poteſt,cur ità facis?c.In memoriam.19.di-
ſtinct.c.Quamuis. de pœnit. diſtinct.3. Vbi di-
citur: In Papa volũtatem ſufficere pro ratione.
Quamuis in conceſſione eiuſdem priuilegij
motus fuerit Summus Pontifex optima ratio-
9 ne, & cauſis validiſſimis; quia † cum Sicilia Sa-
racenis,ac Mauris eſſet ſubdita, ſublata Idolo-
rum cultura, & Maumethanæ fidei impuritate,
eccleſiam Dei, & Chriſti fidẽ ibidem reſtituit,
vt de eodem Rogerio,& alijs ſucceſſoribus am
plè diximus ſupra. cap.42. Nec nouum videa-
tur hanc cognitionem dari laicis Principibus,
cum Pelagius ſiue primus, qui fuit anno Do-
10 mini 556. per annos † ſexdecim, ſiue Pelagius
II. qui fuit in anno 579. per annos decem, in
Pontificatu, id commiſit Creſconio Illuſtri in
11 Sicilia.in c.fin.10.q.3.Et Gregorius Magnus † in
anno 590.per annos 13. ſcribit idem Romano
defenſori Siciliæ in c.Peruenit.11.q.1.quæ iura
ad hunc finem à nemine huc vſq; perpẽſa fue-
re. Diſputare verò de hac conceſſione,eſſet po-
teſtatem Pontificiam in ambiguum deducere,
& in crimen Sacrilegij incidere;cum in vniuer-
12 ſo orbe Papa plenitudinẽ habeat † poteſtatis.
ex illo Exodi. cap.18. & ad materiam diximus
ſupra cap.50. Tractat autem Pontifex in dicto
Priuilegio de prælatorum cura, & tamen om
nium animarum ad illum cura pertinet, eiq́;
13 commiſſa eſt,ipſarumq́; tutelam gerit. † c.1.in
princip. de Immunit. Eccleſ. in 6.ca.1. de præ-
bend.in 6.latè B.Ioannes de Capiſtran. de po-
teſtate Papæ.par.3.Secundę partis princip.col.
1. Et ſicuti vniuerſæ Eccleſiæ Catholicæ, atque
14 Apoſtolicæ per † orbem, ſunt vnus thalamus
Chriſti. vt in c.3. diſtinct.21. Ità, & Papa, qui
eiuſdẽ Eccleſiæ Primas eſt, & Chriſti Vicarius.
Et licet aliqui dicere ſoleant, ſolos ſanctæ
15 Romanæ Eccleſiæ Cardinales poſſe creari † le
gatos de latere. vt dicit Abb. Panormit.in c.1.
in fin. de offic. legat. Tamen per ſupradicta,
etiam ſeculares ac laici, legati de latere à Papa
creari poſſunt.arg.c.1.de offic.legat.in 6.& no-
tatur in c.Præter §.verum.32. diſtinct.vbi Ale-
xander II. Papa dicit: Gregorium eius præde-
ceſſorem, commiſiſſe cauſas Simoniacorum,&
16 fornicatorum † Sacerdotem, Ducibus Bertol-
do, & Rodulpho.vbi gloſſ.latè.& voluit Andr.
Sicul. in tract. de Cardin.à Later.in Præludijs.
col.1. Angel. de Clauaſio in ſumma.§.Legatus
nu.2. verſ. Secundi ſunt.vbi tamen dicit,quòd
hodie fiũt tantummodo Cardinales, (& ſic nõ
antea) ex Panor. in d.c.1. & voluit Armilla. in
§. legatus.num. 2. & poteſt quis creari legatus
17 † de latere,etiam non Cardinalis,cum poteſta
te tamen legati de latere. Æneas de Falconib.
in tract.reſeruation.par.2.q.1.in fin. Lãcellott.
Conrad. in templo omn.iudic.lib.2.cap.3.§.3.
nu.8.Nec mirum, quòd tunc temporis Eccleſia
Principibus ſecularibus hanc poteſtatem tri-
buerit, quia ob Sarracenorum, & Paganorum
tyrranidem, Eccleſia ſecularium, ac tempora-
18 lium Principium brachijs indigebat.† vt dicit
Anaſtaſ. Germonius de Sacror. Immunit.lib.2.
cap.12.nu.27.Sic etiam quandoq́; permiſit Ec-
cleſia,quòd ſeculares Imperatores Summi Pon
tificis ſcirent electionem, ne à tyrannorum fe-
rocia, & crudelitatibus opprimerentur: quam
19 poſtmodum, † quiete temporum tributa, Lu-
douicus Pius refutauit. vt in c. Ego Ludoui-
cus.63.diſt.Et quemadmodum Cardinales,qui
legati de latere ſunt,cum non ſunt Epiſcopi,fi-
20 lij à ſummo Pontifice † appellantur.c.1.de ſup-
plend. neglig.prælat. gloſſ. in c.1. de offic.leg.
in 6. Andr. Barbat. in c.In præſentia. col.4. de
probat. & nouiſſimè Anaſtaſ.Germonius de in
21 dult.Card.§.Dilecto.per totum.Sicuti † Crea-
tor pater dicitur, noſq́; filij appellamur, vt te-
ſtatur Dauid ex diuina reuelatione de Salomo-
ne filio ſuo.lib.1. Paralipom.cap.28.dicens:Ip-
ſum mihi elegi in filium,& ego ero ei in Patrẽ.
22 Et Eccleſia etiam mater noſtra, & nos † filij.
vt de vtroq; inquit Salomon Prouerbior. c.1.
Audi fili mi diſciplinam patris tui,& ne dimit-
tas legem matris tuæ. & Canticor cap.3.Egre-
dimini, & videte filiæ Syon Regem Salomonẽ
in Diademate. quo coronauit illum mater ſua.
Eodem modo Vicarius Chriſti Summus Ponti-
23 fex,qui caput à Chriſto poſitus,& pater in † Ec
cleſia Dei,nos appellat filios, qui lux eſt,& no-
bis dixit Io.c.12.Dum lucem habetis, credite
in Lucem, vt filij Lucis ſitis.
Legatorum vero de latere poteſtas,maxima
24 eſt,vt quæ ab eis fiunt, à Papa facta † cenſean-
tur.c.1. §. Hi qui de præbend. in 6. & deduxit
Aym.Crauett.in conſ.177. ſub nu.3.vol.1. Poſ-
25 ſunt enim facere omnia,quæ non † ſunt reſer-
uata c. 2. c. Quoad tranſlationem.de offic.leg.
c. Frater.15.q.1.Gloſſ.in c. Si abbatem de Ele-
ctio. in 6.Goffred.de Trano in ſumma de offic.
leg. & Hoſtienſ.in ſumma eiuſdem tit.§.Quod
pertinet. verſ.Gerunt enim Franc.Marc.in de-
ciſ. Delphin.317.nu.28.& in deciſ.975.num.6.
vol. 1. & ideò eſt honorandus tamquam Papa.

c.fin.

c.fin.93.diſtinct. c.1.94. diſtinct. & gerit vices
26 † ipſius Pontificis. Specul. in tit. de legat. §. Nūc tractemus.in princip. Eo enim ipſo, quòd Papa, vel Princeps, ſuas vices alicui, aut legationis officium committit in aliqua Prouincia, vel regno, omnem illi iuriſdictionem, omneq;
27 Imperiū in illo loco, videtur† illi commiſiſſe. c.Mandata.ext. de præſumpt. c.Valdè.94.diſt. Specul.in dicto tit.de legat. §. Qualiter. nu.4. verſ. Debet autem. & §. Nunc oſtendendum. ſub nu.52.53. verſ. Legatus igitur.& verſ.Alia autem.vbi aſſeruit:Legatum pleniſſimam iuriſ-
28 dictionem habere, cui adhæreret merum† Imperium, ſicut olim habebat Proconſul. l. Non alias.§.fin.ff.de offic.Proconſul.& legat.& ipſe poſt Principem, in loco ſibi delegato, habet maius Imperium. vt in l. Et ideo. ff. eod. tit l. Nec quicquam.ff. de offic.Præſid. Ad eius officium ſpectat,Prouincialium cauſas audire,quę
29 per appellationem deferūtur† ad illum.c.Decreto.2.q.6.c.1.extr.de offic.legat.Gloſ.in cap. Cupiens.in princip. de elect. in 6. Licet non ſe
30 intromittat de appellatione † interpoſita ad Papam,niſi partibus renunciantibus.c.Studuiſti.vbi Gloſ. de offic.legat.Franc. Marc. in Deciſ.Delphin.344. nu.2.vol. 1. & poſſunt coram ipſo tractari dum eſt in prouincia, omiſſo medio.Gloſ. in c.romana. de appellat. in 6.Et ſi-
31 cut Papa poteſt adiri per† ſimplicem quærelam.c.Si quis 2.q.6.&c.Cuncta per mūdum 9. q.3.c.Dilectis.de appell.Sic,& legatus,qui honoratur,vt dictum eſt,tamquàm Papa. Hinc ſe intrōmittit in cauſis per quærelam intentatis
32 coram† Papa.c. Quoties 2.q. 3.Aut ſaltem ratione legationis,per quærelam aditur,vt lega-
33 tio† operetur.l. 1.in fin. ff. Ad municip.quod dicit etiam hodie per conſuetudinem probari, Hoſtienſ.in dicta ſumma, titu. de offic. leg. §. Quid pertinet.ſub num.3. verſ.Spectat autem. quod expreſſim tenuit Franciſ. Marc. in deciſ. Delph.432.num.1. vol.1. cognoſcit inſuper de
34 omni cauſa ad forum Eccleſiaſticum† ſpectante,etiam inter laicos. Specul. in tit.de legat.§. Supereſt.in princ.& §.Nunc oſtēdendum.verſ. 19.Franciſc.Marc.in deciſ. Delph. 350.num.3.
35 vol.1.Habet etiam hodie legatus de latere† iuriſdictionem in exemptos.cap. Si abbatem.de elect.lib.6.c.1.de verb. ſignific.in 6.Gloſ.& Doctor.in c. 1.de offic.legat. Marc.in deciſ.344.& in dicta deciſ.350.ſub nu.1.vol.1.Multa eidem permittuntur, multaq; ſimiliter interdicuntur eiſdem legatis,de quibus ſcribere deſiſto:poſſunt tamen videri apud eoſdem ſupra allegatos.Omnis autem illorum poteſtas,pēdet à poteſtate eis per Pontifices tributa,ad quam oculus debet ſe referre.

Apparet ex ijs ad titulum Regi tributum, bonam fidem adeſſe,& poſſeſſionem;in qua reperitur vigore dicti priuilegij pacificè,& quietè
36 continuaſſe: in qua abſq; dubio,† manutenendus erit.Paul.de Caſtro in cōſ.323.col.1.vol.1. Ægydius Boſſius in titul. de Fiſco,& priuileg. eius.nu.60. Tanto plus cum procedendi vſus, per conſuetudinem,quingentorum annorum curriculo ductam,à data expeditionis priuile-
37 gij,quæ conſuetudo fuit eiuſdem † priuilegij hactenus fidiſſima interpres. vt poſt Deci. in conſil.156. in fi. Laurentius Sylnanus in conſil. 66.nu.20.& alios allegādo Barthol. Bertazzol. in conſil.ciuil. 97.nu.25.vol.1.

Super hac cauſa Monarchici Tribunalis Si-
38 culi,dum erat in Regno Neapolis† Doctor Alphonſus de Taboada Pardo, regens ſupremi Concilij apud Catholici regis Maieſtatem rerum Italicarū,multis ſermonibus, mecum colloquutus fuit,mihiq́ue impoſuerat,vt pro Rege ſcriberem; ac mihi promiſit ex Inſula Siciliæ,tranſmitti facere multa ſcripturarum exempla,aliaq; in facto conſiſtentia,quibus habitis, ſcribendi onus acceptaueram. Cumq́ue Hiſpaniam nauigaſſet, & ad curiam Regiam perueniſſet, multas mihi ſuper eodem negotio, & alijs,litteras dedit,quibus ſcripturas,expectabam. Tandem paucis poſt reditum menſibus exactis, infirmitate oppreſſus migrauit ad cœlum,cui Deus Sedem illi præparet,ob incorruptam fidem,eiuſdemq; integritatem, ac vitam, macula indemnem. Cuius mortem nō poſſum, non ægro ferre animo, ob propenſum eius in me amorem, quo vſq; ad ſummum me diligebat; Tum etiam ob morum, ſcientiæ, ac animi dotes, ex quibus ab incepto deſtiti. Quis autem Romanorum Pontificum non concederet ſimilia,ac maiora priuilegia, cū armis inuictis regnum illud à Sarracenorum manibus per plura ſecula occupatum, eripuerint, & omnes illos radicitus extirpauerint? de quo Petr. de Gregorio Siculus,de conceſſ. Feudor. parte 1. q.1.nu.14.& pluries in hoc opere dixi.

ARGVMENT. CAP. LIV.

Epiſcopi manus Regum Hiſpaniæ, antiquiſſima obſeruatione oſculantur. Reprehenditur Aluarus Pelagius,qui obſeruantiam hanc damnat.

COMPENDIVM.

1 *Epiſcopi Hiſpanis Regibus manus oſculantur. nu.9. 20.*
2 *Rex Epiſcopatuum patronus in Hiſpania.*
3 *Præſentatus, honorificè, ac ſtudioſè patronum, & in proceſſionibus,illum honorat.*
4 *Principi patrono venienti ad eccleſiam, præſentatus exit obuiam.*
5 *Patronus in ſeſſionibus præ alijs honoratur.*
6 *Patroni ſunt bonorum eccleſiæ defenſores, & agunt contra patronos alienantes.*
7 *Patronus reuocat bona informiter alienata.*

8 *Caroli V. Cæſaris modeſtia cuidam patrono in eccleſia montis Oliueti Neapoli.*
9 *Viles appellat Hiſpanos prælatos, qui oſculantur manus Regis, Aluarus Pelagius.*
10 *Aluarus Pelagius dicit timore ipſum oſcula dediſſe manibus Regis Portugalliæ.*
11 *Adorationem ſignificat oſculatio manuum.*
12 *Aluari Pelagij opinio reprobatur. nu. 25.*
13 *Apoſtolus ſtatuit ſubiectionem fieri Regibus vti præcellentibus.*
14 *Apoſtoli in eccleſia primitiua, dum Epiſcopos ordinabant, vt Regem timerent, ſtatuebant, & Magiſtratum honorarent. nu. 15.*
16 *Prælati reuereri debent Reges, nec dicere quid mihi & Regi?*
17 *Iſaac oſculum à filio ſuo petijt in reuerentiæ ſignum.*
18 *Pacem Chriſtianam Chriſtus reliquit.*
19 *Moyſes cognatum ſuum Iethro oſculatus eſt, & adorauit eum.*
21 *Manuum eleuatio miſericordiam deſignat.*
22 *Epiſcopi eccleſiam referunt.*
23 *Epiſcopi Apoſtolorum ſunt ſucceſſores, & illorum vices gerunt.*
24 *Siſenandus Hiſpaniarum Rex in Quarto Concilio Toletano humi ſe proſtrauit coram patribus Concilij.*
26 *Seruilis timor, repellendus eſt.*
27 *Quod eſt in excelſo faſtigio poſitum, vt ſit venerabilius, debet eſſe humilius.*
28 *Robertus Northmannus Carolum Simplicem Galliæ Regem, reſupinauit.*
29 *Antiſtitum, & prælatorum officium nobile, quo modo ſe gerere debeant.*

CAP. LIV.

Hiſpaniæ Regibus, hoc pro quadam ſingulari, atq; optima prærogatiua tribuunt, vt
1 eorum manus† Epiſcopi oſculentur: quod dixerunt Archidiac. & Laureu. in cap. Duo ſunt 96. diſtinct. & referunt Aluarus Pelagius de Planctu Eccleſ. lib. 2. cap. 18. & 30. & Franciſc. Marc. in deciſ. Delphinal. 455. num. 13. vol. 1. ad hoc inducere ſolui text. in l. 1. C. de domeſtic. & protect. lib. 12.

Conſuetudinem hanc oſculandi manus Regum Hiſpaniæ per Epiſcopos introductam arbitror ex eo, ꝙ cum Rex ſit Eccleſiarum, atque
2 Epiſcopatuum† patronus, vt dixi ſupra ca. 50. Videntur Prælati eo caſu oſculari manum patrono, exhibendo illi hoc ſtudiũ, & modeſtiam honoris gratia, per ea, quę dicit Rocch. de Curte de iure patron. in verb. Honorificum. q. 63. vbi dicit, quòd præſentatus honorificentius recipit patronum, & ſtudioſè ei ſeruit, & in pro-
3 ceſſione præ alijs illum † honorat. quod etiam voluit Abb. Panor. in rub. de iure patron. nu. 4. & in c. Nobis. nu. 5. eo. tit. dicens: quòd cum patronus venit ad Eccleſiam, debet Prælatus cum clericis obuiam ſibi ire proceſſionaliter; ſaltem vſque ad ambitum Eccleſiæ, maximè quando
4 perſona eſt talis, cui hæc cõueniant, puta † Rex, vel magnus Princeps: & hoc ſeruatur Venetijs in Eccleſia Sancti Marci, in qua Dux habet ius patronatus, & Primicerius cum alijs Canoni-
5 cis exeunt† ſibi obuiam. Item debetur honor, quia præ cæteris laicis eſt honorandus, in ſeſſionibus, vel alijs. Hæc Panormitanus. Debetur etiam patronis honor, quia ipſi ſunt defen-
6 ſores bonorum Eccleſiæ, cuius ſunt † Patroni, & poſſunt agere contra Rectores alienantes. cap. Si quis præsbyterorum. vbi Gloſ. de rebus Eccleſ. non alienand. Abb. Panormit. in dicto cap. Nobis nu. 7. Petr. de Anchar. in conſil. 122. Deci. in conſil. 174. in fin. Rocch. in dicto verb. Honorificum. quæſt. 3. Ioan. Baptiſta Ferret. in
7 conſil. 294. num. 7. Vbi dicit, patronum† habere poteſtatem reuocandi bona informiter alienata. Et hoc honore, patronis debito, procedere arbitror. Hinc Monaſterium montis Oliueti ordinis diui Benedicti, quod erectum, ac dotatum maiori parte aſſeritur à quibuſdam de Domo Orilia obſeruat, ex Summi Põtificis authoritate; vt proximior illius familię, fundatori, in quibuſdam anni ſolemnitatibus, ſella in loco anteriori ſeruetur honoris gratia, in qua aſsiſtat, etiam præſente Principe; & idcirco retulit mihi R. pater quidam illius Monaſterij, ꝙ alias Carolus Quintus Imperator, cũ die qua-
8 dam † ſolemnitatis eſſet; illum familiæ locum deputatum, non ſolum non exturbauit, ſed aſſeruauit.

Ijs ſe opponit Aluarus Pelagius in dicto lib. 2. cap. 18. Ex Laureu. in dicto cap. Duo ſunt.
9 dicens: Viles eſſe† Prælatos Hiſpaniæ, qui oſculantur manus Regum. Vbi fatetur ipſum potius timore, quàm amore, oſculatum fuiſſe dexteram Regis Portugalliæ; & dicit iam non fe-
10 ciſſe, quia timore† feciſſet. argum. c. Qui ex timore. de regul. iur. & ſubiungit: Hæc fieri non debere, cum in hoc ſeculo, nihil ſit excellẽtius Sacerdotibus, nihil ſublimius Epiſcopis. & alia ibidem dicit, quibus ſacerdotum, & Epiſcoporum altitudinem enarrat, quam poſſem longè pluribus corroborare. Debuit dicere quòd
11 oſculatio manuum, creaturæ illius † adorationem ſignificet: vt dicit Hieronym. in Ezechiel. cap. 8.

Sed ſalua tanti viri grauis pace, dicamus:
12 hanc manuum ex oſculationem, †non prætendere Reges Hiſpaniæ ex debito, ſibi ipſis fieri debere ab Epiſcopis, ac illorum ordine; cui ſcimus, & Imperatores, & Principes Chriſtianos ſuccenſere, ipſiſque ſubeſſe, & præſertim Reges Hiſpanos, qui in tantum Epiſcopali dignitati, & Eccleſiaſticis ordinibus ſemper tribuerunt, vt merito ſit illis Catholicorum Regũm, nomẽ tributum. Ex cauſa enim ſupra narrata ſolitos fuiſſe Epiſcopos Reges Hiſpanos ſic honorare, Prælatorum ipſorum moris, ac

mo-

modeſtiæ fuit, vt Reges de Catholica Eccleſia,
tam optimè meritos, eadem gratitudinis, &
obſequij reuerētia magnifacerēt. Sciūt namq;
Antiſtites, Prælati, & Eccleſiarū Epiſcopi, præ-
ceptum Petri Apoſtolorum Principis 1. Petri
cap. 2. Subiecti eſtote omni humanæ creaturæ
13 propter Deum; ſiue† Regi, quaſi præcellentis
ſiue Ducibus, tamquàm à Deo miſsis, ad vindi
ctam malefactorum, ad laudem verò bonorum.
& ibidem Petrus poſt pauca. Regem (inquit)
14 honorificate. † Sic Apoſtoli olim in primitiua
Eccleſia, Epiſcopos ordinarūt, vt Regem time-
rent, tamquàm electum à Domino; & Magiſtra-
15 tus eorum in honore † haberent, vt miniſtros
Dei. vt docet Clemens Romanus Conſtit. Apo
ſtolicar. lib. 7. cap. 17. quorum authoritate fre-
tus Auguſtinus. in Ioan. c. 1. tract. 6. Inquit: ſed
dicitis; quid nobis, & Imperatori? Sed vt iam
dixi, de iure humano agitur: Apoſtolus voluit
ſeruiri omnibus Regibus, voluit honorari Re-
ges, & dixit, Regem reueremini. Nolite ergo
16 † dicere, quid mihi, & Regi? habetur. in c. 1. §.
Item tolle iura. 8. diſtinct. Nec enim tam ma-
gnum quid eſt, quòd tantam nauſeam cauſa-
uerit Aluaro, quòd Prælati dignentur Regum
manus oſculari, quando ſanctorum Apoſtolo-
rum, & Eccleſiæ Doctorum ſapientia moneat,
Reges reuereri, atque honorari. Sic in ſignum
17 reuerentiæ Iſaac † oſculum petijt à filio ſuo.
Geneſ. cap. 27. & Lucæ cap. 7. dicitur: oſculum
mihi non dediſti. Dantur enim oſcula in ſi-
18 gnum pacis Chriſtianæ à Chriſto † relictæ. de
his 1. Petri. cap. 5. Salutate inuicem in oſculo
ſancto, quod & repetijt etiam Paul. ad Roman.
cap. 16. & 1. Corinth. cap. 16. & 2. Corinth. cap.
13. Nec enim datur vitio Moyſi, Dei viro ac-
ceptiſſimo, quòd occurrit Iethro cognato ſuo,
& adorauit, & oſculatus eſt, ſalutauerintque
19 † ſe mutuò verbis pacificis. vt dicitur Exodi,
cap. 18. in quo non tam cætera, quàm adora-
tionem magnifacio, humilitatem etiam Moy-
ſi, & oſculum pacis. Nec etiam piaculum id
20 habeatur, quòd Reges Hiſpani dexteram† ma-
num Epiſcopis porrigant, quando ſciunt il-
los adeo Chriſtianæ fidei zelo ductos fuiſſe,
& nunc etiam ducantur, vt Hiſpaniæ Regna
ab hoſtium, Arabum, Sarracenorum, ac Mau-
rorum manibus, effuſo ſanguine vendicaue-
rint: ut modo etiam id teſtari cupiant, in om-
nibus Eccleſiæ, & fidei Chriſtianæ neceſsitati-
bus, eandem fidem per dexteræ porrectionem
teſtatam velint: idq; Prælatis teſtimonium per
illius exhibitionem profiteantur ſe auxilium
præſtituros. ſic illud Virgilij lib. 6. Aeneidos:

Dà dextram miſero, & tecum me tolle per vndas.

Et iterum idem Virgilius:

Dà dextram, atq; animū præſenti pignore firma.

Manum etiam Reges, dum Prælatis exhi-
bent, miſericorditer cum eis tunc agere oſten-
dunt; eandemque manum liberalem in eorun-
dem Prælatorum paupertatibus futuram. Sic
intelligi oportet illud Dauid Pſalm. 140. Ele-
21 uatio manuum † mearum ſacrificium veſper-
tinum. vt teſtatur Hieronym. in Iſaiam. cap. 13.
In princip. Vel etiam Reges dextram manum
22 † porrigunt Epiſcopis, quia cum Epiſcopi Ec-
cleſiam referant, & Chriſti Vicarij ſint. cap.
Mulier 33. quæſt. 5. & Apoſtolorum ſint ſucceſ-
23 ſores, & illorum vices gerentes. † cap. In no-
uo. 21. diſtinct. cap. Quorum vices. 68. diſtinct.
Illud tantum ſignificare velint, ab Eccleſia Dei,
& eius Paſtoribus illam gubernantibus, nun-
quàm diſceſſuros. Iuxta illud Moyſis, qui cum
manum tenebat in ſinu ſuo lepra erat effuſa:
iterum retracta, erat curata; nil aliud ſentien-
tes, quàm velle ſemper cum Chriſto, eiuſque
Paſtoribus iugiter conuerſari; & idcirco illas
Epiſcopis porrigere, quorum tactu, & oſculo,
& honoratæ, & omni ſorde, ac immunditia cu-
ratæ intelligantur.

Nunquam etiam Hiſpanorum Regum mo-
tis fuit, hanc ſuperbiæ gloriam ſibi aucupari,
vt humano quodam faſtu ab Epiſcopis volue-
rint adorari, cum legamus in actis Concilij
Quarti Toletani. Siſenandum Hiſpanię Regem
24 † ad Concilium cum Clariſſimis, & Nobiliſſi-
mis viris ingreſſum, coram Sacerdotibus Dei,
humi proſtratum, cum lachrymis, & gemitibus
pro ſe interueniendum Domino poſtulauit. Vn
de legitur in Codice Diui Benedicti vetuſtiſſi-
mo (quem Leo de Caſtro in Iſaiam cap. 49. di-
cit appellari de moribus Eccleſiæ) olim Reges
Hiſpaniæ, cum adirēt Epiſcoporum Synodum,
procumbere ſolitos, toto corpore terra ante
ipſos Epiſcopos, & terram oſculari, neq; prius
ſe attollere humo, quàm hi ſuis ſedibus ſurge-
rent, & Reges eorum pedibus circumfuſos, bra
chijs attollerent, & in Sella Regia, pro dignita
te, collocarent. vt teſtatur nouiſſimè Ioſephus
Steuanus de Adoratione pedum Pontificis.
cap. 4. De quo antea Alphonſus de Cartagena.
in Anacephaleoſi Hiſpanor. Regum. cap. 34. &
Ioan. Magnus in Hiſtor. Gothor. & Suenon. lib.
16. cap. 17. Temporibus etiam noſtris, Hiſpani
Reges, maximo in honore, ſanctiſſimos Eccle-
ſiarum Antiſtites, reuerentur: quorum omnium
palmam gerit Philippus Rex Catholicus, qui
tantum tribuit ijs eccleſiæ Romanæ Prælatis,
vt accedenti ad eius curiam Antonio Carrafæ
Sāctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinali ad tria paſ-
ſuum millia ei extra oppidum Madridi, ob-
uiam perrexerit, ab equo deſcenderit, reue-
rentiam maximam exhibuerit, ad dextrum la-
tus illum ad domum vſque perduxerit, pom-
pa Regia, omnique faſtu, ac reuerentia cumu-
latum.

Aluarus itaque Pelagius, quod ipſe fecit,
alijs non faciendum ſcribit: debebat autem ip-
25 ſe prius, † ſi hoc ſibi videbatur erroneum, ab
ipſo abſtinere, nec præbere exemplum, vt quòd

ipſe tanta ſcientia ornatus feciſſet, alij itidem ſequerentur. Et dum dicit ipſum, non amore, ſed timore Portugalliæ Regis manum fuiſſe oſculatū, ipſe correptione dignus eſt. Doctiſsimè Præſul facere hoc non debueras: Te timore mūdano feciſſe aſſerens, quod fieri debere impium iudicabas. Quid nō cōmemorabas Chriſti præceptum. Matth. cap. 10. Nolite timere (inquit) eos, qui occidūt corpus, animam non poſſunt occidere, ſed potius timete eum, qui poteſt, & animam, & corpus perdere in Gehennam. Hinc illud Deuteron. cap. 31. Viriliter agite, & confortemini, nolite timere. Sic Petrus, cum Claudum ſanaſſet, & congregati eſſent Saducæi, & Principes templi, & Magiſtratus, & manus inieciſſent in eum, & alios diſcipulos, & interrogaſſent in qua virtute, & nomine id feciſſet? audacter reſpōdit: Notum ſit omnibus vobis, & omni plebi Iſrael, quia in nomine IESV CHRISTI Nazareni, quem vos crucifixiſtis, quem Deum ſuſcitauit à mortuis, in hoc iſte aſtat coram vobis ſanus. vt habetur Lucæ Actuum cap. 3. & 4. Seruilis itaque timor
26 tuus fuit, qui repellendus eſt, teſte † Gregorio in cap. Nec autem 13. q. 4. Maximè cum ſtares coram Rege Catholiciſsimo, nec illum actum à te poſtulante: ſed quia tibi placuit, & placere voluiſti, & cōcupiuiſti, Dño, propterea alios immeritò ad bellum armas, in quo tu inermis eſſe voluiſti. Obſeruandum itaq; cenſeo illud Diui Bernardi, ſuper Cantic. Sermon. 3. Hominibus quidem ità eſſe videmus, ſeruos videlicet offenſores Dominorū, oſculari pedes, cum ab eis veniam petūt: & pauperes diuitum manus, cum ab eis munus accipiunt: ac Reges debent ab hoc oſculo temperare: nam quicquid
27 † in Excelſo faſtigio, poſitum eſt, humili & trita conſuetudine, quò ſit venerabilius, vacuum non eſſe debet. Pulchrum Roberti Northmanni facinus referam, qui Regum Neapolis, & Siciliæ ſeminarium fuit. Hic cum pacem iniјſſet,
28 cum Carolo Simplici † Gallorum Rege, pedem oſculaturo porrigente. At ille pedem cœpit, & Regem reſupinauit. Sic illud factum refert Albertus Crantius in Noruegia. lib. 2. c. 26. Aderant (inquit) ex Francis, Regi blādientes, qui hortarentur Robertum procumbere, Regiaque oſculo, veſtigia honorare. Horrebat liber animus, & Dux inuictus, ſeruile miniſteriū: alium ex inſtantibus ex officio vicarium dedit, Rex illi pedem protendit (erat is Carolus ſimplex, Balbi filius) ille mordicus apprehēſo pede, Regem reſupinat. ſequitur Baptiſta Fulgoſ. lib. 6. cap. 4. Pandolphus Collenucius lib. 1. Io. Baptiſta Carrafa. lib. 1.

Super hoc autē capite, ſi meū expectatur iu-
29 diciū. Hoc aſſero, vt Antiſtites, † nunq̃ eorū vilipendi miniſteriū patiantur, ſed ſtudeant placere Deo, potius q̃ hominibus, ac Principibus. In actibus eorum ordini ſpectantibus Ambroſium cum Theodoſio ſibi aſſumant. In actibus autem charitatis, ac morum, in quibus Epiſcopali muneri non detrahitur, humilitatem amplectantur, quam Chriſtus Magiſter noſter, & Dominus, edocuit, vt niſi puſilli efficerētur, nō intrarent in Regnum Cœlorum. Reges in honore habeant, Catholicos, & Chriſtianos; hi enim ſunt, qui eos, & Eccleſiam Dei à manu venientiū in veſtimentis ouium, & Pſeudo Chriſtianorum Regum, ac Barbarorum incurſionibus tuentur. Hæc, ceteraq; omnia Eccleſiæ iudicio remittens, vt delenda deleat, & quæ illi aduerſa eſſent oblineret, eidem enim ſemper obſequentiſsimus ero.

ARGVM. CAP. LV.

Catholicus Rex, diuina virtute, ſanat à dæmonibus oppreſſos. Galliæ, & Angliæ Reges ſtrumas. traduntur aliqua ad hanc rem ex ſacris litteris.

COMPENDIVM.

1 *Caroli Tapia I.C. Regij Conſiliarij Laudes.*
2 *Reges Catholici, diuina gratia ſuffragante, dæmones effugant ab obſeſſis.*
3 *Reges Galli ſanant ſtrumas.*
4 *Reges Angli ſimiliter ſtrumas ſanant.*
5 *Saul obſeſſus à ſpiritu domini malo, quieſcebat à ſpiritu, dum Dauid pulſabat Cytharā.*
6 *Adoleſcentes tibicine Phrigio in furorem acti, inſana peragentes, Cantu Dorico à Dæmone ſedati ſunt.*
7 *Aſclepiades mirabili experimento; ſonorum concentu, Phreneticos, & immutata mente laborantes ad ſanitatem renocauit.*
8 *Veſpaſianus Imperator cæcum illuminauit, & Claudum ſanauit.*

CAP. LV.

CArolus Tapia Iureconſultus, non ſolū Ægidij patris ſui, olim Regiæ Cameræ Præſidentis virtutes, ſed proprias, animi, & corporis ſui dotes præſeferens; qui iuuenis plures Regni Prouincias, Auditoris Regij Magiſtratu optimè functus eſt, & Magnæ Curiæ Vicariæ in cauſarum capitalium conſeſſu Iudex ſedit, &
1 nūc Regij Conſiliarij † in Senatu Neapolitano, munere fungitur; quem amaui ſemper, & colui, amo, coloq;: Is (inquā) de Conſtit. Principum. in Rub. cap. 1. nu. 3. ſcribit † Catholicos Reges diuina virtute adiutos, ea operari, quòd Dæ-
2 mones humana † corpora obſidentes, effugere faciant. Eodem modo Galliæ Reges, morbum ſanare ſtrumarū, (les eſcrouelles) Galli dicunt,
3 eorum † contactu. vt teſtantur Io. Monach. & Dominic. de ſanct. Gemin. in c. 2. de præbend. in 6. & alij relati per Carolum de Graſſalio

Regal.

Regal. Franciæ. lib. 1. iure 4. & Barthol. Came-
rar, in dialog. de Orat. cap. 5. Eiſdem morbis,
iiſdē miraculis mederi ſolitos Reges Angliæ,
4 refert † Polydorus Vergilius Hiſtor. Anglicar.
lib. 8. Solebat, (inquit) Rex Edouardus diuini-
tus ſolo tactu ſanare ſtrumoſos, hoc eſt, Stru-
mam patientes, eſt enim Struma morbus, quem
Itali, Scrophulam vulgò vocāt, à Scrophis, quę
ea mala ſcabie affictātur. Id eſt humor, in quo
ſubtus concretæ, quædam ex putre, & ſangui-
ne, quaſi glandulæ oriūtur, ac vt plurimum per
pectus, & guttur ſerpit, quod quidem immor-
tale munus, iure quaſi hæreditario ad poſte-
riores Reges manauit. Nā Reges Angliæ, etiam
nunc, tactu, ac quibuſdam hymnis, non ſine ce-
remonijs prius recitatis, ſtrumoſos ſanant. Hęc
Polydorus, quæ omnia confirmat Alanus Co-
pus Dialogor. lib. 3. cap. 28. Non mirum ſi Dę-
mones à Regibus Catholicis, virtute Diuina
pellantur. Nam videmus, quòd dum Saulem ar-
6 ripiebat † Spiritus Domini malus, Dauid tolle-
bat Cytharam, illamq; percutiebat manu ſua,
& interim refocillabatur Saul, & læuius habe-
bat, recedebat enim ab eo ſpiritus malus. vt
habetur lib. 1. Regum cap. 16. cuius meminit
Ioan. Laurentius Anania de Natura Dęmon.
lib. 4. Miracula iſta ſunt ſupernaturalia, quæ di-
uina voluntate operantur, quorum plura ope-
ratus eſt ad prædeceſſorum Regum Catholico
rum gratiam: de quibus dicam infra cap 66. Sic
olim adoleſcētes Phrigio Tibicine in furorem
acti, & inſana peragentes à Dęmone, Cantu
6 Dorico ſedati ſunt, nec † amplius ſpiritus com-
motus eſt inſulſo eo motu, ſed concinno, ac ve
nuſto. cauſam, & rationem reddit Bernardinus
Teleſius de rerum natura. lib. 7. cap. 36. Aſcle-
piades fertur publico teſtimonio, quòd Phre-
7 neticos, † & mente imminuta laborantes con-
centu ſonoro, mirabili experimento ad ſanita-
tem reuocauit. vt teſtatur Cælius Aurelianus
Chronicor. lib. 1. cap. 5. Cenſurinus de die Na-
tali. Martianus Capella. lib 9. cap. 6. Sic dicunt
8 † Veſpaſianum illinitū ſaliuæ oculos cæci illu-
minaſſe, & pede lęſum ſanaſſe apud Alexan-
driam, ex prædictione Serapidis illius gentis
Dei. vt teſtatur Cornelius Tacitus Annalium.
lib. 20. ſed hoc qui voluerit, credat.

ARGVM. CAP. LVI.

Regna, & Dominia Catholici Regis ſunt hæreditaria, ad quorum ſucceſſionem admittuntur, inter maſculos primogeniti, inter fœminas maſculus.

COMPENDIVM.

1 *Regna Catholici Regis hæreditaria ſunt.*
2 *Regnum Aragoniæ hæreditarium eſt. nu. 3.*
3 *Regnum Maioricarum, hæreditarium eſt.*
4 *Regnum Luſitaniæ, hæreditarium eſt.*
5 *Regnum Caſtellæ hęreditarium eſt.*
6 *Regna omnia Hiſpaniæ hęreditaria ſunt.*
7 *Regna Neapolis, Apulię, & Sicilię, iure hęreditario deferuntur. nu. 8. 9. 10. 12.*
9 *Conſt. Regni. Cum hęreditarium. intellectus.*
11 *Marinus Freccia Hiſtoriarum peritiſsimus.*
13 *Regna Neapolis, & Sicilię Eccleſię Romanę Feuda ſunt.*
14 *Conceſsiones feudorum conceſsionum principia habuerunt, ſuccedunt propterea in illis hęredes.*
15 *Sigiſmundus Rex Polonię, & Suetię, electus à populo, & proceribus omnibus ſpiritualibus, & temporalibus populis.*

CAP. LVI.

DOminia, ſtatus, ac Regna Catholici Regis
omnia ſunt hæreditaria, tam in Hiſpania;
Neapoli, ac Sicilia, quàm alia quæcūq;: & ſicuti
1 ad ipſum ſucceſſorio iure † obuenerūt; vt dictū
eſt ſupra c. 46. vbi latiſſimè de omnibus dictum
eſt; ità etiam ad ſuos hæredes tranſmittuntur,
vt dicam cap. ſeq. Quoad Regna Hiſpaniæ eſſe
2 hæreditaria † exploratum eſt. De Regno hæredi
tario Aragoniæ ſcribit Oldrad. in conſ. 94. & in
conſ. 95. Et de Regno Aragoniæ, & Maioricarū
3 † ſcripſit idem Oldrad. in conſil. 131. Petr. de
4 Ancharan. in conſ. 339. De Regno † Luſitaniæ.
habetur in c. Grandi. de ſupplend. neglig. plat.
Philipp. Deci. in conſil. 443. in princ. de Regno
5 † Caſtellæ. Andr. Barbat. in conſ. 10. col. 2. & plu
6 ries ibidem. vol. 2. De omnibus Regnis † Hiſpa-
nicis dicit Cardin. Alex. in c. Ius naturale. col.
3. diſtinct. 1. Paul. de Caſtro in conſ. 164. Abb.
Panor. in conſil. 85. vol. 1. Andr. Sicul. in dicto
conſil. 10. col. 7. Philipp. Deci. in conſ. 397. col.
2. verſ. 2. principaliter. Sic etiam Hiſpanis le-
gibus cautur. in l. 2. titul. 15. partita 2. in hæc
verba. *Puſieron que el ſeñorio del Reyno heredaſſen
ſiempre à quellos, que venieſſen por linea dertcha.*
Hoc etiam tenuerunt Doctores Hiſpani Ro-
deric. Suarez in allegat. 10. Michael Cifuentes
in l. Tauri. 40. verſ. 16. Dubitatur. vbi etiam Ant.
Gomez. num. 72. verſ. Primò quia ſuccedit. Ia-
cob. Simancas Inſtitut. Catholic. cap 9. nu. 261.
Gregor. Lopez in l. 9. tit. 17. partita 2. nouiſsi-
mè Michael ab Aguirre de ſucceſſ. Regni Por-
tugalliæ. parte 1. num. 26. Cum pluribus ſeqq.
7 In Regnis † Neapolis, Apuliæ, & Siciliæ ſimi-
liter, iure hæreditario deferuntur. Bald. in con-
ſil. 275. colum. 3. volum. 2. & ante eum Andr. de
Iſer. in cap. 1. in fin. De eo, qui ſibi. & hæred. ſuis
Idem Bald. in l. Cum antiquioribus colum. 4.
verſ. Et quia tales. C. de iur. delib. Idem Bald.
Martin. Laudenſ. & Cardin. Alexand. in cap. 1.
de fil. nat. ex matr. ad Morg. Iaſ. in l. Quoties.
nu. 42. C. de rei vendic. poſt Nicol. de Vbal. de.

ſucceſſ.ab inteſtat. par.1. col.14. & tenent Do-
ctores huius Regni. Andr. de Iſern. in cap. 1. §.
Quid ergo. in fin. de inueſtitur. de re alien. fact.
qui dicit : hoc cautum fuiſſe per inueſtituram
factam Regi Carolo I. ei, & hæredibus ſuis; ſed
non dicit quòd ante illa tempora ſic etiam ſer
uabatur in ſuccedendo in Regno, vt ad hære-
8 des † trāsferretur: nec aduertit ad Cōſt. Regni.
9 Cū † hæreditarium. vbi Fridericus Imperator.
Cum hæreditarium (inquit) Regnum noſtrum
Siciliæ, cuius præclara nobis hæreditas, lauda-
biles mores ſuorum incolarū conſueuerit enu-
trire : quam ad hoc nemo expendit, niſi Barth.
Camerar. in cap. Imperialem. fol.47. littera F.
de prohibita Feud. alien. per Frider. Illud ta-
10 men eſſe † hæreditarium tenuit Ioan. Vincent.
de Anna in Rep c.1. nu. 171 de vaſſall. decrepit.
ætat. & ad longum ſcribit Marin. Freccia de
ſubfeud. Baron. lib. 3. q.16. per totum. vbi dum
intendit aliqua noua tradere tanquàm Hiſto-
11 riarum peritiſsimus, † in Caroli inueſtitura ſe
fundat, redditq; quæſtionem inuolutam, vt ex
eius dictis nulla certa elici poſſit cōcluſio: nec
conſiderauit præcedentia tempora ſupradicta.
Inſuper conſideranda ſunt verba Vrbani II.
Summi Pontificis, in priuilegio inſerto ſupra
12 cap.53. vbi apparet eundem Pontificem † illud
hæreditarium habere. ibi (Simonem tuum filiū,
& alios filios, & hæredes) hoc idem ſentit Ca-
tellian. Cotta in Memor. §. Primogenitus. quem
ſequitur Ioan. Lopez in rub. de donat. int. vir.
& vxor. §.69. ſub nu.34. Ioan. Anton. Cannetius
Sicul. in rep. c. Si aliquem. Regni Siciliæ. in §. Et
quia nu. 5, 6 fol. 269. & faciunt omnia notata
per Tho. Gram. in deciſ. Neapol. 1. licet in fine
dicat, quòd Regnum Neapoli ſit Feudum Ec-
cleſiæ, & quod non habeatur iure ſucceſſionis,
ſed ex conceſſione. Quo dicto nihil poteſt dici
13 inſulſius, quia non † negamus Regnum Neapo-
lis, ſeu Siciliæ, eſſe Feudum Eccleſiæ Romanæ,
tranſmittitur tamen ad hęredes, quia cōceſſio-
14 nes aliæ Feudorum † ſemper habuerunt prin-
cipia conceſſionum, ſuccedunt propterea in il
lis hæredes, vt dicam. cap. ſeq. Sic etiam dicen
dum eſt, quoad alia Regna, atq; dominia Re-
gis Catholici, vt dictum eſt in dicto cap.46. in
quo de omnibus eius Regnis, ac Dominijs lo-
quuti fuimus, per lineas ſuccedentium tradi-
tas. idcirco non oportet rem claram, aliquibus
ambiguitatum inuolucris obumbrari, & cum
per tot ſecula ſic fuerit res deducta, nunc acci-
dat in dubium reuocari.

Nec eſt ſpeculationis huiuſmodi tractare,
aut ſcribere de Regnis, in qbus datur electio,
quia nullū eſt Regi Catholico in ſuo Imperio
ſimile, vt eſt Regnum Poloniæ, cui nūc optimè
15 moderatur, Sereniſsimus † Sigiſmundus Rex
Poloniæ, ac Suetiæ, quorum Regum electio ad
primores quoſdam Regni proceres, ſpiritua-
les, temporales, Senatum, populumq; Poloni-
cum ſpectat. vt monſtrat pluribus in locis Mar-
tin. Cromer. in Hiſtor. Polonica. deſcripta poſt
Albert. Cranti. in Vuandalia.

ARGVMENT. CAP. LVII.

In Regnis Catholici Regis, etiam fœminæ ſuccedunt. Agitur incidenter de lege Salica apud Gallos, & multa circa illam noua aperiuntur.

COMPENDIVM.

1 *Regna Catholici Regis ad proximiores tranſmittūtur.*
2 *Regna Hiſpaniarum tranſmittuntur ad ſucceſſorem Primogenitum, etiam ad fœminas. nu.23.*
3 *Mulier etiam primogenita admittitur ad ſucceſſionē Regnorum Regis Catholici. nu.4.*
5 *In Regno Neapolitano, & Siculo ſuccedit primogenitus, & primogenita, ſeruata ſexus prærogatiua, vt ſemper maſculus fœminam excludat, num.7.*
6 *Intellectus Conſt. Regni, Comite.*
Intellectus Conſt. Regni. Comitibus.
Intellectus Conſt. Reg. In aliquibus.
Intellectus Conſt. Vt de ſucceſsionibus.
Intellectus c. Regni, Conſiderantes.
8 *In Regno Hungariæ ſimiliter ſuccedunt Primogeniti maſculus, & fœmina data ſexus prærogatiua.*
9 *Regnum ſui natura eſt quid indiuiſibile.*
10 *Regi per vnum melius eſt.*
11 *Regnum diuiſum deſolatur.*
12 *Regnū indiuiſum, & ſolidum, tutius, & ſecurius eſt.*
13 *Diuiſit Deus inimicos Dauid.*
14 *Diuiſio Regni fuit comminata Balſaſar filio Nabuchdonoſor.*
15 *Diuiſionis Regni Iudeæ inter Ariſtobolum, & Antigonum mala.*
16 *Macedoniam, ne quando in eos caput attolleret, Romani diuiſerunt in quatuor partes.*
17 *Gallia dum fuit in quatuor partes diuiſa, magnum ſenſit detrimentum. num.19.*
18 *Numidarum Regno diuiſo, à Iugurtha attritus Adherbal.*
20 *Diuiſio Regni Polonici facta per Boleslaum III. Regem, bellorum cauſa fuit. num.21.*
22 *Primogeniti Regna, alij vitā, & militiā recipiant.*
24 *Galli ex lege Salica à Pharamundo Rege facta, fœminas excludunt à Regno.*
25 *Legis Salicæ conditores qui?*
26 *Ius diuinum fœminas ad ſucceſsionem admittit, defectu maſculorum. num.27.*
28 *Lex omnis facta contra ius diuinum eſt nulla.*
29 *Legis Voconiæ diſpoſitio qualis?*
30 *Caroli de Graſſatio error.*
31 *Ius naturale æquilibrio admittit Mares, & fœminas ad ſucceſsionem.*
32 *Lex. 12. Tab. ſine diſcretione admittit cognatos ad ſucceſsionem.*

Lex

33 *Lex Solonis erat, vt cuilibet liceret ſucceſsionem ſuam dare, ſi filios non haberet.*

34 *Patri aquè ſucceſsiſſe fœminas, & mares lege 12. Tabul. quæ refertur.*

35 *Iure nouiſsimo Codicis. & authenticorum, fœmina ad ſuccedendum admittuntur.*

36 *Lex Salica fuit facta apud Sicambros.*

37. *Franci Rhenum incolentes.*

38 *In Regno Galliæ ſucceſsit quandoque fœmina. nu. 39.*

40 *Nauarra Regnum datum fuit Ioanna, & Carolo.*

41 *Odoardus III. Rex Angliæ ex perſona matris Iſabellæ prætendit Regnum Galliæ.*

42 *Angli quando victores, & Galli victi.*

43 *Odoardus Regni Gallici titulo ſe ornauit.*

44 *Catherina Caroli Sexti Gallorum Regis filia pactis conuentis in matrimonio Henrici V. Regis Angli fuit pacta Regnum Galliæ ſibi dari. nu. 47. 48 49.*

45 *Henricus Angliæ Rex Catherinæ filius ex perſona matris Angliæ, & Galliæ Rex fuit.*

46 *Carolo Sexto Bituricenſes tunc temporis ſolum paruerunt.*

Capitula matrimonialia Catherinæ dum nupſit Henrico V. Angliæ Regi, lingua gallica. num. 47.

49 *Catherina Lutetiæ coronata Regina Galliæ.*

50 *Carolus VII. Galliæ Rex perfidia occidit Ioannem Ducem Burgundiæ. num. 53. 54.*

51 *Caroli VI. edictum, ne quis pro Galliarum Regente Carolum Septimum agnoſcat, cum proſcriptione, & declaratione proditionis facta contra Ioannem Ducem Burgundiæ. num. 53. 54.*

52 *Henricus V. Rex Angliæ, fuit Rex Galliæ coronatus. Henricus Quintus Rex Galliæ, & Angliæ erexit ſtudium Cadomenſe.*

55 *Simon Pollitus Compendianus, quia dixit, Potiora eſſe iura Regis Angli, quam Philippi Valeſij in Regno Galliæ, truncatis manibus, pedibusq; fuit Cruci poſitus.*

56 *Gallia infatuata, lege Salica.*

57 *Legis Salicæ verba, quæ de Regno Galliæ non loquuntur.*

58 *Terra Salica, an dicatur terra quæ adhæret coronæ.*

59 *Lex Salica loquitur de terra Frãciæ oriẽtalis. nu. 64.*

60 *Salica vnde dicta? nu. 61. 63. 65. 67.*

62 *Terra Salica inter Maſsilienſes, & Ligures.*

63 *Salij qui ſint? num. 64. 68.*

66 *Salix dicitur frugiperda.*

69 *Intellectus c. 1. de filijs natis ex matrimon. ad Morganat.*

CAP. LVII.

PEr ea, quæ in præcedenti capite ſcripſimus, apparet Regna Catholici Regis eſſe hæredi-
1 taria, † & idcirco ad proximiores hæredes illa tranſmitti: in quo firmando ſufficerent ſucceſsiones, & tranſmiſsiones factæ per tot annorum ſæcula, vt latè deſcripſimus ſupra cap. 46. Et cum ſic legitimo annorum curriculo fuerit obſeruatum, id ſufficeret. arg. l. de interpretatione. ff. de legib.

Deferuntur autem Regna Hiſpanica ad ſuc-
2 ceſſorum Primogenitum, vt de eis † ſentit Oldrad. in conſil. 94. 95. & 231. Alberic. de Roſat. Statutor. par. 1. quæſt. 144. idem Alberic. in l. Donationes quas. circa princ. C. de Donat. int. vir. & vxor. Anchar. in conſil. 339. Caſtrenſ. in conſil. 164. & Panor. in conſil. 85. vol. 1. Andr. Sicul. in conſil. 10. volum. 2. Deci. in conſilio 397. & 443. Et ſi non adeſſent, etiam mulier
3 primogenita † admittitur, ijs maſculis deficiẽtibus, quod expreſsè cauetur per leges eiuſdẽ Regni Partita. 2. tit. 15. l. 2. ijs verbis. *Que el Señorio del Reyno no lo ouieſſe ſino el hijo mayor, e porẽde eſtableſcieron, che hijo Varon no ouieſſe, la hija mayor murieſſe ante que heredaſſe, ſi dexaſſe hijo, ò hija, che ouieſſe de ſu muger legitima, que à quello, ò quella lo ouieſſe, e no otro ninguno.* Quæ nil aliud dicunt, niſi quòd Dominium Regni non ſit, niſi filij maioris, & ſi filium non haberet, filia maior, tamquam hæres ſuccedat in Regno, & ſi filius maior moreretur antequàm in Regno ſuccederet, ſi filium relinquerct maſculum, aut fœminam ex legitima vxore, quòd filius, vel filia
4 † ſuccederent, & nemo alius. quod probarunt Michael Cifuentes. & Anton. in d. l. Tauri. 40. & poſt eos ad ſatietatem Lud. de Molina de Hiſpanor. Primogen. lib. 1. cap. 1. & 11. vbi tractat quæſtionem, ſi naſcerentur duo eodem tempore, ſi filius primogeniti præcedit ſecundogenitum? ſi admittuntur tranſuerſales deficiẽtibus deſcendentibus? ſi ſucceſſio durat perpetuò? ſi attenditur proximitas vltimi decedentis, an primi inueſtiti? & alia complura, quæ poſſunt apud illum videri.

Eodem itidem iure, atq; vſu, vtimur in Regno Neapolis, & Siciliæ, vt primogenitus ſuccedat, ſiue maſculus ille ſit, ſiue fœmina, ſeruata ſexus prærogatiua, ità quòd Maſculus ſemper
5 fœminam excludat: † ità; & pro vt diximus de ſucceſsione Regnorum Hiſpaniæ. vt ſcripſit Andr. de Iſer. in c. 1. De eo, qui ſib. & hæred. maſcul. & voluit Franciſc. Curt. de Feud. par. 3. in princip. Fallent. 8. vbi dicit, de Regno Siciliæ, & eſt expreſſum in Regno per iura eiuſ-
6 dem regni: vt in Conſt. Comite. † Conſt. Comitibus. Conſt. In aliquibus. & in Conſt. Vt de ſucceſſionibus. & in c. Regni. Conſiderantes. & de
7 eiuſdem † Siciliæ Regno ſcribit Cannerius. in Rep. c. Si aliquem. Regni Siciliæ. in verb. Francorum. fol. 67. & iterum in d. c. Et quia. fol. 269. Gemin. in c. Grandi. col. 2. de ſuppl. negligent. Prælator. in 6. Io. Lecerier. de Primogenitur. q. 59. nu. 5. Paris de Puteo de finib. feudor. ca. 35. incip. An in bonis. nu. 1. Et in cap. 40. Nunc videndum. fol. 176. Io. Thom. Minadous in rep. Conſt. In aliquibus. Notab. 3. nu. 130 Nicol. de Neapoli, & Io. Ant. Niger in d. c. Regni. Conſiderantes. Marin. Freccia de ſubfeud. Baron. li. 1. cap. De origin. feudor. num. 88 89. & lib. 3. q. 16. Petr. Rebuff. in declarat. feudor. Diuiſione

15.num.33. Iacobin.de ſanct.Georgio in Inne-
8 ſtit.feudor.§.In feudum.nu.31. Simile † eſt in
Regno Hungariæ,vt habetur in cap.Licet ext.
de voto.

Optimum eſt,quòd Regnum non diuidatur,
cum Regnum ſui natura Feudum ſit indiuiſi-
9 bile, quia † contradiceret publico bono. c. In-
tellecto.de iureiurand. d.c.Licet.de voto. & di-
cit Fridericus in d.c.Imperialẽ.§.Preterea Du-
catus.de prohib.feud. alienat. per Frider. Do-
ctor.in d.c.Licet. Tiraquell. de primogenit. q.
4.nu.13. Oldrad. in conſil.231.Lud.de Molina
de Hiſpan primog.lib.1.c.11.nu.6.par.1.Iacob.
de Ardizon.in Summa feudal.cap.7.verſ.Quo-
dam eſt etiam.Io.Berber.in Viator.iuris.par.2.
tit.de feud.nu.25.cum pluribus ſeq.Iacobin.in
d.§.In feudum.diuiſ.11.Curt. Iun.in tract.feu-
dor.par.4.q.40.Iacob.Aluarot.inter conſ.Neui
zan. conſil.60.nu.4.6. & Petr.Rebuff.in decla-
rat.feud.num.25.26.diuiſion.12.

Rationes plures à Doctoribus adducuntur,
10 ſed ex omnibus illa ſufficit,quòd † melius eſt
regi per vnum, & quia vires vnius regni vni-
tæ,ſunt fortiores. Primum caput reſpicit regi-
mẽ Monarchicum,& vnius Principis,quod om-
nibus eſſe melius,atq; vtilius probaui ſupra c.
3. ad quod me referam,ne idem in medium re-
ducam. Alterum caput reſpicit Dominum, &
ſubditos, ne in plures partes Regnũ diuiſum,
11 deſoletur, † iuxta dictum Chriſti Matth. cap.
12.& Lucæ cap.11. Et habetur in d. c. Intelle-
cto. & voluit Innocent.in d.ca.Licet. Solidum
12 enim, atque † indiuiſum regnum, tutius,atq;
ſecurius redditur, & iura Maieſtatis in vno
ſunt maiora, & tãquàm duplicatus funiculus,
difficile rumpitur.Ideo,dũ Iacob ventura præ-
diceret filijs, Simeon, & Leui appellauit vaſa
iniquitatis bellantia,& dixit:Maledictus furor
eorum,quia pertinax; & indignatio eorũ,quia
dura. Diuidam eos in Iacob, & diſpergam eos
in Iſrael. Hinc Dauid, cum percuſſiſſet Phili-
ſtheos,lætatus eſt dicens. lib.1.Paralipom. ca.
13 14. Diuiſit Deus inimicos meos † per manum
meam,ſicut diuiduntur aquæ. Et iterum roga-
uit Dominum, vt inimicos ſuos diuidat idem
Dauid Pſal.16.Domine à paucis de terra diui-
de eos in vita eorum. Adeo quòd diuiſio Re-
gni ruinam,& tranſlationem prædicit.Et ideo
cum Balſaſar Nabuchdonoſoris filius interpre
tari feciſſet à Daniele ſcripturam in muro ſcri
ptam, MANE, Thecel,Phares, malum illi præ-
dicens. Phares, inquit, diuiſum eſt Regnum
14 tuum,& † datum eſt Medis,& Perſis. vt patet
Daniel. cap.5. Sic etiam diuiſo Iudææ Regno
inter Ariſtobolum regem, & Antigonum fra-
trem,cum maximo Regni,ac ſubditorum detri
15 mento, Antigonus † ab Ariſtobolo fratre oc-
ciſus eſt. Ioſeph.antiquit.Iudaic.lib.13. ca.19.
Romani,nequando Macedonia ſimul vnita,cõ-
tra ipſos, caput attolleret, nihil melius puta-
runt, quàm vt illam in quatuor partes diuide-
16 rent (authore Liuio,) & quatuor † vrbes cõ-
ſtituerent;quarum vnicuique parti, vna caput
eſſet. Vrbes fuere Amphipolis, Pella, Theſſalo-
nica, & Pelagonia. Magnum ſentijt Gallia de-
trimentum,cum fuit in quatuor partes diuiſa:
17 dum† Lothario Gallia,Pipino Aquitania, Lu-
douico Bauaria obuenit,de quib' Paul. Æmil.
& Io.Tilius in Chronico Galliæ.Carolus Sigo-
nius de regno Italiæ. li.4. Eodẽ modo diuiſo
18 Numidarũ regno,inter Iugurthã,† & Adher-
balem,attritus à Iugurtha Adherbal. vt eſt au-
thor Salluſtius in Iugurthino. Sic iterum factũ
19 de Gallia.Nã† Clodoueo mortuo,quatuor filij
in quatuor partes regnũ diuiſerũt: Childeber-
tus enim Rex Pariſiorũ;Clodoueus iunior,quẽ
Clodomirũ alij vocant, Aurelianorum; Clotha
rius Sueſsionum, & Theodoricus Metenſium.
vt docet Aemil. in Clothario. Aimoinus lib.2.
Gregorius Turonenſ.lib.3. Ioan. Lecerier. de
primogenit.lib.1.queſt.11.concluſ.3.nu.25.Sic
poſtmodum ijs extinctis, Clothario ſolo ſuper
ſtite,huic alij quatuor filij ſuccedunt,& ſimili-
ter Reges omnes fuere. Cherebertus, quẽ alij
Aribertum vocant, Pariſiorum; Chilpericus
Sueſsionum,Goutrannus Aureliorum,& Sige-
bertus Metenſium, vt ijdem ſunt authores. &
Aimoinus lib.3.Gregor.Turonenſis lib.4 & Io.
Lecerier. vbi ſupra. nu. 25. Boleslaus III. Rex
20 Poloniæ, æquis portionibus Regnũ† quatuor
filijs diuiſit, nec aliquid Cazimiro filio iuniori
reliquit, ſed ſummam rerum ad Vuladislaum
natu maiorem eſſe ſtatuit. Cæteros verò tres
filios Boleslaum, Criſpum dictũ, Mieceslaum,
& Henricum ex æqua portione diuiſit. Vnde
grauiſsima ex partitione bella ſuborta ſunt.
Vuladislaus enim natu maximus,Craccouien-
ſem,Siradienſem,Lencicienſem, tractũ habuit,
ac Sileſiam. Boleslaus, Maſſoniam, Cuiauiam,
Culmẽſem,ac Dobrinenſem.Miecislaus, Gneſ-
nenſem,Poſnauienſem,Caliſsienſem & Pome-
raniam.Henricus Sendomirienſem, Cazimirus
ſine portione apud Vuladislaum educandus
datur.Miris idcirco bellorum conflictibus Po-
21 lonorum Imperium † eſt agitatum. vt ſcribit
Martin. Cromerus Hiſtor. Polonicæ lib.5.& 6.
Ex ijs paucis exemplis (quia omittimus alia,q̃
ad rem facerent) patet,quàm benè conſultum,
vt regna apud vnũ permaneant indiuiſa. Alijs
22 verò Principum filijs concedenda eſt † rerum
quædam conueniens copia, vt vita militia,vel
Appanagium, vt apud Gallos. de qua loquuti
ſumus de Compromiſs.§.2.gloſ.1.nu.129.cum
pluribus ſeq.& aliquid per Ioan.Thom. Mina-
doum in deciſion.Neap.3.

In regnis Hiſpaniæ etiam fœminas ſucce-
23 dere clarum eſt, & fatentur etiam exteri, † vt
Franciſc. Connanus Comment. iuris ciuil.lib.
1.ca.8.num.7.in fi. Sic etiam in omnibus alijs,
per ea quæ ex ſingulorum Dominiorum regia

Ca-

Catholici ſucceſsione ampliſsimè tradidimus, ſupra. cap. 46.

Abhorret Gallorum Imperium, hãc mulierũ in eiſdem Regnis ſucceſsionem, ex vulgatiſsima apud illos lege Salica, quam feciſſe Pharamundum † Primum Galliæ Regem, in anno decimo ſui Regni, ſcribit Robert. Guaghin. lib. 1. cap. 3. Paulus Æmil. in Hiſtor. Galli. lib 8. in Ludouico Hutino. licet Ioannes Tilius in chronico Regum Galliç, dicat fuiſſe factam in anno tertio. Eius legis meminit Iacob. Aluarot. in c. 1. §. Mulier. Si de feud. fuer. controuerſ. Io. Lecerier. de Primog lib. 1. q. 22. nu. 4. cum plurib. ſeq. Guliel. Benedict. in cap. Raynutius. in verb. Duas habens filias. num. 74. & 75. & in verb. Et vxorem nomine Adelaſiam. num. 30. de teſtam. Carolus de Graſſal. Regal. Franciæ. lib. 1. iure 17. Marc. Ant. Peregr. de iure fiſci. tit. De his, qui iura Fiſcal. hab. nu. 49. Io. Ferald. de iurib. & priuileg. Reg. Franc. priuileg. 20. Dicunt legẽ hanc per quoſdam peritiſſimos Sicambros fa-
25 ctam fuiſſe, Pharamundo † mandante, vocatos Vuiſogaſtem, Bodogaſtem, Salogaſtem, & Lozogaſtẽ, vt dicunt Carol. de Graſſal. & Ferald. vbi ſupra. quorum ante ipſos meminerat Ado Viennenſis Chronicorũ Ætate 6. in anno 375. vbi illos nominat Vuiſouaſtum, Vuiſogaſtum, Arrogaſtum, & Salegaſtum. Sed non meminerunt Adonis, ratione, inferius dicam. Ab his diſſentit Stephanus Forcatulus de Gallorũ Imperio. lib. 5. apud quem vocantur, Morganus, Egybus, Solegaſus, & Atrogaſus. de hac lege Salica fit mentio in c. 1. de fil. natis ex matrim. ad morg. cõtract. & in capitulis Caroli Magni, tit. de Allodijs. cap. 62. Et meminit Iacob. Ardizon. in ſumma feud. cap. 137.

Illa tamen lex Salica, quam ipſi dicunt, & ſi aliena res ſit, & ad nos minimè pertinens, vt tamen videamur iure moueri, ex infraſcriptis dicerem, nec in Gallia ſeruandam fuiſſe.

Primò, quia illa eſt contra ius diuinũ, quod
26 permittit ſucceſſionem etiam filiabus † fœminis, defectu maſculorum. vt patet Numeri cap. 27. vbi de filiabus Salphaad dicitur. Retulitq; Moyſes cauſam earum ad iudicium Domini, qui dixit ad eum: Iuſtam rem poſtulant filiæ Salphaad: da eis poſſeſſionem inter cognatos patris ſui, & ei in hæreditatem ſuccedant. Et deinde Deus legem ſanciens generalẽ ſubiungit. Ad filios autem Iſrael loqueris hæc, Homo
27 cum mortuus fuerit † abſq; filio, ad filiam tranſibit eius hæreditas, Si filiam non habuerit, habebit ſucceſſores fratres ſuos. & iterum idem cauetur Numer. cap. 36. & Ioſue. cap. 17. Sed
28 omnis lex facta † contra ius diuinum eſt nulla. vt latè cõcluſi de Magiſtratuum Edictis. lib. 1. cap. 1. ergo & cæt. Huic capiti conuenit illud, quod ſcriptum eſt de lege Voconia, quam ſuadente M. Catone, tulit C. Voconius Saxa trib. Plæb. vt poſt Ciceronem, & alios dixi in conſ. 49. nu. 59. Centur. 1. hac lege ſtatutum erat, ne
29 quis † hæredem mulierem inſtitueret: cuius iniquitatem in loco ſupra allegato tetigi, ex Auguſtino de Ciuitate Dei. lib. 3. cap. 21. Inter primum (inquit) & ſecundum Punicum bellum, legem Voconiam eſſe latam, ne quis hæredem fœminam faceret, ne vnicam quidem filiam: qua lege (ait) quid iniquius dici, aut cogitari poſsit, ignoro. Sequitur Anton. Auguſt. in Voconia. Vnde grauiter miror, cur Carolus
30 † de Graſſalio Regal. Franc. lib. 1. iur. 18. pro lege Salica, allegauerit text. Numeri cap. 27. cum dicat penitus contra legem illam.

Secundò eadem lex eſt contra ius naturale, per ea, quæ dixi in dicto conſil. 49. nu. 68. Quia
31 † æquilibrio, & Mares, & fœminas ad parentum ſucceſsionem optima ratione vocari, perſpicuum eſt: nã naturale ius, Agnationis, & cognationis diſcretionem facere minimè potuit.

Tertiò eadem Salica lex, eſt contra leges. 12.
32 Tabul. quæ nulla ſexus diſcretione † adhibita, cognatos ad ſucceſsionem admittit, vt poſt alios tradidit Anton. Auguſt. in d. l. Voconia. Sed & prius Solonis lex erat. Cui voluerit quis,
33 bona ſua dandi, niſi filios † habeat, ius eſto: quam etiam ad fœminas porrigi ex Demoſthene cẽſuit Pardulphus Prateius. in l. Solonis. 11. & l. 13. dixit ex eadẽ lege inteſtato patri æquè ſucceſsiſſe fœminas, ac mares, Idem Prateius.
34 In 12. tabulis autem ita † erat, Filia vti patri, ità defuncto viro, hæres eſtò.

Quartò eſt contra ius nouiſsimum Codicis,
35 & Authenticorum, quibus fœminę † admittuntur. l. Maximum vitium. C. de liber. præteritis. l. lege duodecim tabularum. C. de legit. hæred. §. Reliquum. authent. de Hæred. ab inteſtat. venientib. cum alijs ſimilibus adductis per Ludouic. de Molina de Hiſpan. Primogen. lib 3. cap. 4. num. 2. 3. par. 2.

Quintò eadem lex Salica nõ fuit facta inter
36 Gallos, nec pro eodem Regno. Fuit enim † cõpoſita apud Sicambros. qui ſunt Germaniæ Populi. vt ſcribit Strabo. lib. 14. ab vtraq; Rheni parte incolentes: de quibus optimè ſcribit Albert. Crantius in Vuandalia. lib. 2. cap. 3. Vnde non fuit facta pro Regno Gallico. Quod probatur ex ſcriptis per Adon. Viennenſ. Ætate 6. Valentiniani (inquit) & Valentis tempore, rebellantes Alamannos, Franci inter Danubium, & Meotidas Paludes, iuncti Romanis, ſuperauerunt. Francos lingua Attica, Valentinianus Imperator à feritate duricia, atq; audacia appellari primus voluit, qui poſt paululum cum tributa Romanis negarent, ac Romanorum impetum ferre non poſſent, egreſſi à Sicambria, peruenerunt in extremas partes Rheni fluminis in Germanorum oppida; ibiq; aliquot annos cum Principibus ſuis Marcomiro, & Sunnone reſederunt. Vbi primum Regem Pharamundum ſibi conſtituunt, legibusq; ſe ſubdũt,

quas priores eorum, Vuiſouaſtus, Vuiſogaſtus, Abogaſtus, & Salegaſtus inuenerunt. Hæc Ado. Ex quibus percipitur legem illã, ſi qua lata eſ-
37 ſet, apud Francos Rhenum incolentes † factã extitiſſe, & neutiquam probari, ac vllibi ſcriptorem reperiri, fuiſſe pro Gallici Regni ſucceſsione per latam.

Sextò, in ſucceſsione Regni Gallici, contrarium fuit obſeruatum, quia in eo ſucceſſit fœ-
38 mina, & † quantum ex Hiſtoricis percipere potui à principio ſic ſeruatũ extitit: Mortuo enim Clodione Crinito ſine hæredibus Maſculis, ſed ſolum fœminis, & ex fœminis alijs maſculis, omnes ſucceſſerunt in Regno, & ob ætatem minorem, delata fuit tutela, & cura Dominij Maroueo, de quibus ità ſcribit Franciſc. Belforeſtius Magnorum Annalium. lib. 1. cap. 4. Tomo 1. in lingua Gallica. En l'an Donc de grace. 448. Meroue fuit faict tuteur, & regẽt, & des enfans, & des terres, & ſubiects de Clodion. idest; In anno igitur gratiæ 448. Merouceus factus eſt tutor, & rector, eum filiorum, tum etiam terrarũ, & ſubditorum Clodionis: hæc Belforeſtius. Et tamen prius cap. 1. dixerat, Clodionem abſque maſcula prole deceſſiſſe: quod ſi verum eſt Meroneum non fuiſſe filium Clodionis, (de quo latè dixi ſupra. cap. 4.) vbiq; à principio delatum eſt Regnum Galliæ ad fœminas, cum tamquam ipſarum Rector, & tutor adminiſtraſſet. Similiter dũ moritur Ludouicus Hutinus Rex Galliæ, reliquit Clementiam vxorem, quæ grauida erat, peperitq; puerum Ioannem, qui intra dies octo moritur: in cuius morte, aſpirabat ad Regni ſucceſſionem Ioanna Hutini filia pupilla, ex prima vxore Margarita filia Roberti Ducis Burgundiæ, quam defendebat Otho Dux Burgundiæ Auunculus: vnde vt ceſſarent diſcordiæ, Philippus Lõgus Regnum obtinuit, cum deſponſaſſet primam eius filiam eidem
39 Othoni Duci, ob quorum † matrimonium corruptus Otho, cauſa fuit, vt Ioannæ pupillæ iãrer morerentur iura. Hæc eadem Ioanna nupta eſt poſtmodum Carolo Comiti Eburonum, ne plus pro Galliæ Regno, Philippo Longo contradiceret, quaſi tranſactionis quodã iure, Ioannæ, & Carolo Nauarræ Regnũ datum fuit, qua
40 † tranſactione, quieuit. Philippus Pulcher demum Galliæ Rex, habuit filios Ludouicum Hutinum, Philippum Longum, & Carolũ Pulchrũ, & Iſabellam. Mortuis itaque Hutino primogenito, Longo ſecundogenito, & Carolo, Iſabella nupſerat iam Odoardo. II. Angliæ Regi, ex qua natus eſt Odoardus. 3. qui ex perſona Iſa-
41 bellæ † matris, mortuis patruis, prætendit Regnum Galliæ ad ſe ſpectare, bellumq; mouit, quod per temporum interualla, circiter centũ annis durаſſe, ſcribit Iacob. Meyer. Annal. Flãd. lib. 12. in anno. 1335. Quod bellum malè ceſſiſſe Gallis, ſcripſit è noſtris Bald. in l. 1. num. 3. ff. de Senatorib. vbi loquitur de hac ſucceſsione Odoardi nati ex filia Regis Galliæ, dicens: Et ſi malè ſucceſsit Regibus Francorum, fortè fuit propter aliam cauſam, quæ erat in mente Diuina. Adeo quòd Bald. (quem Doctores Galli pro eorum opinione adducunt) fatetur Angl
42 Victores, & Gallos † victos, ex mente Diuina: credo illum dicere voluiſſe ex cauſa, Philippi Pulchri, qui tam infeſtus fuerat Eccleſiæ, & contemptor Summi Pontificis, & eius clauium. & Bald. allegat etiam Antonius Corſet. de poteſt. & excell. Regia. q. 66. ſequitur Carolus de Graſſalio Regal. Franciæ. lib. 1. iure. 17. Licet ipſum alleget Baldum pro ſua opinione. Hinc idem
43 Odoardus, Regni † Galliæ, & Angliæ titulo ſe ornauit, vexilla, ſigna, ac numiſmata, & monetam Lillatam cõfecit. vt eſt author Paul. Æmil. Hiſtor. Gallic. lib. 8. in Philippo Valeſio. & Meyerus. lib. 12. in anno 1339. Similiter Catherina Caroli VI. Gallorũ Regis filia, Henrico V. An-
44 glorum Regi, dum † nuptui tradita eſt, pactis conuentis deferebatur ad eos Regnum: de quo Guaghinus in Carolo VII. ſic inquit pactũ fuiſſe: Vt ſi ſuperſtite Henrico, vita decederet Carolus VI. Franciæ Regnum Henricus adiret: ſin contra, ideſt, quòd Henricus prædecederet. & ex Henrico virilis proles ſuperſtes eſſet, Carolo deficiente, Henrici filius, Franciæ Principatum haberet. Mortuo demũ Henrico, alter Hen
45 ricus eius filius in Ciuitate † Pariſienſi, Regiũ ſibi Galliæ nomen aſſumpſit, & ex inde Galliæ, Angliæq; Rex, publicis, priuatiſque literis, & Forenſi ſigillo, monetaq;, quam nouam cudi fecit, appellabatur. Et iiſdem temporibus Caro-
46 lus VI. iam dictus Bituricenſis † tantum Rex, cum ei tantum Bituriges parerent, nominabatur. De his etiam Paul. Æmilius lib. 10. in eodẽ Carolo VI. Præterea (inquit) in Tricaſsibus, Catherina, patre (qui nec ſui, nec Regni, nec mentis potens foret) nihil detrectante, nubit Henrico his legibus, vt Rex gener, ſi ſocero ſuperſtes fieret, liberive ex Catherina procreati in Regnum Franciæ ſuccederent. Interea rem Francicã adminiſtraret gener Anglus, Rectorque Frãciæ diceretur. Hoc idem dicit Michael Ritius de Regibus Galliæ. libro 3. Carolus de Graſſalio in dicto Iure 17. & houlſimè Petr. Greg. ſintagmat. iuris vniuerſ: lib. 45. ca. 4. nu. 16. & Franciſc. Hotoman. in diſputation. feudiſtica. cap. 7. refert, ex Enguerrantio Gallico Hiſtorico in lingua Gallica. Itẽ que apres noſtre treſpas les dicts Princes, & Barons, & Eſtas de Frãce Seront feaux hommes, & liges du dit Roy Henry noſtre fils, & hoir, & iceluy noſtre fils Leur Seigneur Souuerain, & Ligé, & Vray Roy de France ſans aucune oppoſition. Quæ ſic latinè ſic ſonant. Poſt noſtrum è vita exceſſum,
47 Principes, Barones, & ſtatus Frãciæ, erunt fideles homines, & ligij, prædicti Regis Henrici, filij, & hæredis noſtri. Idemq; filius noſter erit ſummus Princeps, ac Dominus Ligius, & verus

Fran-

Franciæ Rex ſine vlla controuerſia. De quo
Ioannes Tilius in Chronicis Galliæ, in anno
1432. inquit: Henricus Sextus ex Anglia tradu
ctus in primariu Lutetiæ Templo, Franciæ Rex
coronatúr. Et Iacob. Meyerus Annal. Flandriæ
lib. 16. Catherina (ait) filia Caroli, Henrico Re-
48 gi † deſpondetur, in illamq;, & legitimos eius
hæredes, ius Regni transfertur, exhæredato
Carolo Pontacenſi, omniq; ſexu virili Capeti-
ci Stemmatis. Et iterum poſt pauca. Regina Ca
49 therina † ex Anglia redit Lutetiam ad Regem,
coronaturq; maxima pompa. Omnis nobilitas
deſerto Carolo Rege, Henricum reſpicit, ad
Henricum cõfluit. Carolus agit inſtar hominis
priuati, relictus ab omnibus, vnde grauiter do
lebant plures cordati. Hæc Meyerus. Nec ab
re, aut iniuſtè Carolus Sextus, Carolum Pon-
tacenſem Septimum, tunc Delphinum exhære
dem fecit, eumq; per ſuum edictum, tamquàm
latronem, damnaſſet, ac proſcriptum declaraſ
ſet, ob facinus, ac parricidium commiſſum in
50 Ioannem † Ducem Burgundiæ, quẽ ſub collo-
quij ſpecie, contra pacem, ac fidẽ iureiurando
firmatã, ac pluribus vicibus iteratam, Munſtro
lium arceſsiſſet, illum ob fidem iuratã, nihil ta
le facinus arbitrantem, miſerè ibidem occidit.
Edicti autem verba hoc demunſtrant, quæ ità
deſcripſit Meyerus in loco ſupra allegato. Ita-
que edicit Rex, ne quis pro Regẽte Galliarum
51 † Carolum illum agnoſcat, ſed tamquàm dam-
natum, & proſcriptum latronem, omnes exti-
ment, qui tam inhumaniter, tam atroci latróci-
nio, pacem omnem ſuſtulerit, omnem concor-
diæ mentionem extinxerit, ſpecie boni, ſpecie
pacis, prætextu obliuionis æternæ iniuriarum,
velamine abolitionis, tam lõgæ ſimultatis, ſub
vmbra fidei, tantam, auſus ſit committere per-
fidiam: cui quidem perfidiæ non modo in Gal-
lijs, ſed in nullo orbis terrarum tractu, ſimilis
poſſit inueniri. Victos hic omnium ſeculorum
atrociſſimos dolos, ſi quis cũ hac perfidia com-
ponere quampiam aliquam memoria ſtudeat,
operam certè illum omnem ſuam ludere. Nam
hanc non inter Ethnicos, ſed eos, qui ſe Chri-
ſtianos dicunt, factam, centies Chriſtus in te-
ſtem vocatus, centies, ſi falleret, Regnum cęlo-
rum, pars Paradiſi cęleſtis, renuntiata, remota.
Centies ipſe Chriſtus, niſi fide agerent, abnega
tus, partiq; ipſius vale dictum. At Deo Opti-
mo Maximo nullam eſſe grauiorem perfidiam,
quàm quæ ſub pietatis, religionis, ac fidei præ-
textu, ſub mente hypocritica, ſub ſimulatione
nephanda, committitur. Iodæ proditoris Caro
lum perditiſſimum eſſe diſcipulum. Non poſſe
illi hærere, non poſſe eius tutari partes viros
vllos nobiles, aut probos (quicunque ſint) niſi
ſuam nobilitatem, & honorem prorſus commit
tant, commaculent, infament, atq; in æternum
proſtituant, niſi fures, latrones, per iuri, fidefra
gi, omniq; honore caſsi, velint vnà cum ſua po-
ſteritate appellari, & haberi. Cõſtare, omnibus modis, omnium grauiſsimæ eſſe reos perduellionis, quotquot conſcij ſint tam nephariæ, fœdæ, & abhominandæ perditionis: omnem ſi fallerent, eccleſiæ cohertionem, cenſuras, anathemata ſibi eſſe præcatos: fefelliſſe turpiſsimè, prodidiſſe perfidiſsimè: extra ergo omnem eccleſiam, reiectos eſſe, repulſos ab omnibus, ſacris abſtentos, excommunicatos, anathematizatos, ipſosq; eſſe anathemata vniuerſos. Nec in Cœlo, nec in terra partem habere vllam, aut locũ. Omnia commiſiſse, omnia ſuis ipſorum votis, præcationibus, conceptisq; falſiſsimis iuramẽtis, perdidiſſe, repuliſſe, & abnegaſſe. Deo Creatori ſuo, Chriſto redemptori ſuo, fœdiſsimè eſſe mẽtitos, Spiritui ſancto pacis præſidi, pacis cuſtodi, pacis conciliatori, mendaces, & execrabiles eſſe inuentos, cum vt ſocordem, & veſanam ſuam, omnibus ſeculis inauditam per fecerint proditionem, nullam cum Cęlo, nullam cum Chriſto, nullam partem cum Deo habere, præeligant, æquum eſt, iuſtũ eſt, par eſt. Nec vllam in hoc Regno partem obtineant. Cenſemus itaq;, ac iudicamus, prædictum Carolum, qui ſe falſo audet adhuc ſe nominare Delphinum, omnesq; eius fęderatos, atq; perniitioſos latrones, omnibus ſuis ditionibus, dominatibus, ac Cliẽtelis per totum hoc Regnũ, per totum hunc Chriſtianum orbem, prorſus excidiſſe: illa omnia vaçare, alijsq; eſſe diſtribuẽda. Quòd ſi ſubmiſsis clam percuſſoribus, Ducem interemiſſent, multò tolerabilius videri poſſet eorum facinus. Videri poſſet Burgundio tallionem accepiſſe ab Aurelianenſi Cęſo; quàmq; vt id faceret, multæ, & graues cauſæ hortabantur. At nunc intollerabilem, atq; irremiſsibilem eſſe eorũ perfidiam. Vocarãt enim multis Nuncijs Ducem ad commune cõſilium, ad commune Regni commodom, pro ſalute (vt dicebant) Reipublicæ. Venit Dux bona fide, ne Reipublicæ de eſſe videretur, ne Delphino minus parere putaretur, ne pacem fugiſſe quolibet modo diceretur, ad omnia quæ Delphinus imperaſſet, præſto, ac paratus. Igitur cum nullo vnq̃ iure, memoratus Carolus Pontacenſis, ad ſoliũ Regni, ad ius coronæ, aſpirare vltra poſſit, cum pro reiecto, pro damnato, à rerum natura, à Deo, à parẽtibus omni ratione ſit; æquũ eſſe, vt in æternum, iſto ſua ſpoliato hæreditate, Anglorum Rex Henricus, pacis, ac quietis gratia; quæ alioqui nullo poſsit modo parari; Rex Gallorum pronuncietur, filiam Caroli Regis vxorem ducat. Parricidæ, quia nihil quàm cruciarij ſunt, vbicũq; inuenti, vbicunq; capti, crucibus, patibulisque ſuffigantur: quotquot nephariæ proditionis rei, comperiantur, ſimul quotquot illis adhærere, vel auxilij quicquam, aut fauoris præbere audeant. Quamq̃ Delphinus iuuenis adhuc eſſet, exceſsit tamen eius Veſania, & prauitas ingenij omnẽ ætatem, plus

om-

omnibus doloſus,& perfidus ad decipiendum
noſtrum cognatum fideliſſimum , Ducem Bur-
gundię,arguitur. Datum Trecis die 27. Ianua-
rij 1419. Regni noſtri anno quadrageſimo .
Vult tamen eſſe data in anno 1420. ob errorem
Typographorum,quia pax erat antea inita,ſub
die 29. Iulij 1419. delictum verò pattatum fuit
poſt pacem,& inde factum fuit edictum in mē-
ſe Ianuarij anni ſequentis 1420. Poſui totum
huius edicti tenorem, pro eis,qui in promptu
hiſtoricos non habent;ac etiam,quia patet pu
blicè declaratum Henricum V. Angliæ Regem,
fuiſſe & Galliæ ſucceſſorem,ob vxorē. Sic poſt-
modum Henricus VI. vt ſupra dixi,ex Tilio,&
alijs Hiſtoricis,Henrici V. filius in anno 1432.
52 fuit Rex Galliæ coronatus;† erexitq; ſtudium
Cadomenſe in Normandia in anno 1433. vt di
cit Renatus Choppin. de Doman. Franciæ. lib.
3. tit. 27. nu. 17. De huius Ducis Ioannis mor-
te Hadrianus Barlandus in Chronico Braban-
53 tiæ. cap. 91. inquit:Quidam hunc tradunt † in
oppido Galliarum,cui Monſtrolium nomē eſt,
interemptum; quo loco dies Principum con-
uentioni dictus erat . Cædis authorem fuiſſe
Delphinum, qui poſtea Rex factus,Caroli VII.
nomen accepit. De hoc etiam Iacobus Marchā
tus de Reb. Flandriæ Memorabilib. cap. 17. Cu-
54 ius (inquit) ex filia nepos,Io. Diuionius, † cū
Monſtrolij ad Sequanæ,& Ionæ confluentem,
præſente Carolo Delphino Viennenſi , à quo
amicitiam, fidemq; ſanctiſsimè iurato,illuc vo
cabatur,trucidatus eſt. Et Guliel. Paradinus de
antiquo ſtatu Burgundiæ. cap. 6. Ijs (inquit)
enim , quibus Ludouicum exceperat inſidijs ,
cęcidit apud Mōſteriolum, id oppiduli nomē,
ad cōfluentem Ionæ,& Sequanę,quorum Prin-
cipum cædes, nobis vix æſtimandis conſtitit
cladibus: illorum ſiquidem vulnerum diū luit
Gallia vniuerſa cruorem. Et ſic veritas extitit,
quàmuis ægrè ferant Galli,etiam narrare præ-
tendentias Anglorum Regum, in Regnis Gal-
liæ,cum nec auribus id audire permittant,quia
55 Simon Pollitus † Compēdianus,cum ſemel Lu-
tetiæ palam dixiſſet ſuper Regno Galliæ, eſſe
potiora iura Odoardi Angli, quàm Philippi
Valeſij, fuit captus , & truncatus manibus , ac
pedibus ad patibulum tractus , ibiq; ſuffixus;
vt refert Meyerus Annalium Flandriæ. lib. 12.
in fin. vnde rectè idem Hiſtoricus: At poſtquā,
inquit, (malo, neſcioquo, Gallorum Genio)
ſoli inter alios ſemper Franci dominari conati
ſunt, omnia conturbata,omnia triſtia , omnia
luctuoſa,omnia ſeditioſa, nuſquàm pacem; nuſ
quàm quietem hactenus vidimus. Optatiſſi-
mam viſa eſt Anglia offerre occaſionem , ſed
Gallicana illa hebetudo , & Infęlicitas per Sa-
56 licam † infatuata,arripere nequiuit. Hæc Me-
yerus .

Septimò, dicta verba legis Salicæ,minime lo
57 quūtur de Regnis Galliæ,eius enim verba † ità
feruntur . DE TERRA VERO SALICA nulla
portio hæreditatis mulieri veniat,ſed ad virilē
ſexum tota terræ hæreditas perueniat. vt in ti-
tul. de Allode. cap 62. Quæ ſit autem iſta terra
Salica , ad huc non conſtat , & idcirco eſt Di-
uinatio illa , quam facit Carol. de graſſ. Regal.
Franciæ. lib. 1. iure 17. verſ. primo. Quòd ter-
58 ra Salica dicatur † terra , quæ adhæret coro-
næ. & Ioan. Feraldus Priuileg. 20. Qua expo-
ſitione, quid dici poſſit magis ambiguum , non
inuenio: eſt enim mera declaratio diuinatiua,
& textui minimè congruens , ideo repellen-
da. Maximè cum dicta lex facta fuerit in pri-
ma Francia, quam Orientalem Galli,ſeu Fran-
coniam dixere , & idcirco ſuam Franciam di-
xere, vt ſupra diximus cap. 4. Vnde,& ſi pona-
tur verè legem hanc factam extitiſſe , attento
loco , in quo facta fuit , adhuc loqui de Fran-
cia illa intelligēdum erit,potius quàm de Gal-
59 lia: vt poſt Eguinarthum † in Carolo Magno .
Hermannum Comitem in lib. de Origi. Fran-
corum. dicit Franciſc. Hotom. in indice verb.
Feudalium. in verb. Salica lex. vbi repræhendit
Claudiū de Seyſſello,& Vitum Amberbacchiū,
dicentes Salicam ideſt Gallicam : in quem er-
rorem , miror cæcidiſſe Franc. Connan. Com-
mentar. iuris ciuil. lib. 1. cap. 8. num. 4. expo-
nērem Saliorum ideſt Gallorum. Sed Io. Feral.
in dicto Priuileg. 20. dicit, Salicam appellatam
60 à loco Saletham, vbi condita eſt. † Vel à Sale;
quia ſicuti Sal condimentum eſt cibi , ſic Sali-
ca lex condimentum fuit Francis vitæ melio-
ris. Tamen vtraq; etymologia ſapit diuinatio-
nem,& contradicit eidem legi,quæ dicit TER
RA SALICA . Vnde declaratio facienda erat,
quod nam iſtud territorium Salicum ſit . Sed
dum ipſi diuinant, diſcamus , & nos ſimiliter
ad etymologiam diuinare,& pro eis dicamus,
61 Salicam dici à Salogaſte , † vno ex illius legis
conditoribus. Vel melius ipſi tueri poſſent ,
terram Salicam illam eſſe, quæ eſt inter Maſſi-
62 lienſes, & Ligures, † de quibus loquitur Stra-
bo lib. 4. quos Plin. lib. 3. cap. 5. quaſi ſub Ligu-
ribus inter Italos eos enumerat , & deſcribit,
à quibus Salijs dicit ortos fuiſſe Vercellenſes.
Idem Plin. lib. 3. cap. 17. à quibus legem Sali-
cam appellatam fuiſſe , ac iſtud didiciſſe à
magni nominis viro Gulielmo Bellaio Langeo;
Gulielmus Paradinus de Antiquo ſtatu Burgū
diæ cap. 7. 10. & 16. ſed ante eos id Bellaium
didiciſſe crediderim à Liuio lib. 5. Vel potius
dicant , Salios eſſe eoſdem Francos Orienta-
63 les, quos Francones nunc appellant; † à Sala
fluuio ibidem exiſtente . vt voluit Andr. Al-
thamerus in Commentar. ad Cornel. Tacitū ;
quem ſequutus eſt Andr. Alciatus, dicens in-
de Salicam appellari . de his Franconibus ex-
preſſim de Conſtantino ſcribens Ammianus
Marcellinus lib. 17. Quibus (inquit) paratis ,
64 petit primos † omnium Francos ; eos vide-
licet ,

licet, quos cõſuetudo Salios appellauit. quod, & firmat Iacob. Meyerus Annal. Flandriæ. lib. 12. & Albert. Crantius in Saxonia lib. 2. cap. 18. vbi agit de Flumine Sala. Vnde cum dicat lex illa, Terram Salicam, iſta loca iam nominata, iam in illa prohibitione venirent; & inuanum, ac diuinatiuè ad omne Regnum Galliæ protraheretur; tam malè etiam inter ſe, ipſimet diſſentiunt. An potius dicatur Salica, à Sali-
65 ce, quia tum ſalix antequam † ad maturitatem perueniat, ſemen amittat, & ob id apud Ho-
66 merum ſalix † dicitur Frugiperda, ſemenque ipſius ſalicis, mulieribus ſterilitatis medicamentum eſſe conſtet: vt ſcribit Plin. libro 16. cap. 26. Hinc forſitan Salicam dici voluerunt; quaſi ſuccedendi ſterilitatem mulieribus pariat. Vel Salicam à Salijs Sacerdotibus dictam,
67 ac eam legem, de † Terra Sacerdotibus data loqui, vt in ea fœminæ non ſuccedant; quaſi à Sacerdotum conſortio arceantur, & ad ſolos ſacerdotes perueniat, non autem ad Sacerdotum filias. Salij autem Sacerdotes apud
68 Romanos † Marti Gradiuo duodecim fuere à Numa Pompilio inſtituti, ſalij à ſaltando appellati, quòd quotannis in comitijs, ornati tunicis verſi coloribus per vrbem incedentes tripudiabant, ſuccincti baltheis æneis, Togas fibulis nectebant, quas Trabæas appellabant; Pileoſque in capite gerebant, quos apices nuncupabant; Gladio accincti, dextra lanceam ſiue Virgam, Læua Thraciam Peltam, Ancyle vocabant; quæ cœleſtia erant arma. Indigenæ illi, habentes viuentem vtrunque parentem, ac liberos: quorum Sacerdotum inuentionem, & officia deſcribit Liuius lib. 1. Lucius Feneſtell. de Magiſtratibus ſacerdot. cap. 6. 7. Pomponius Lætus cap. 8. plenius Alexand. ab Alexan. Dier. Genial. lib. 1. cap. 26. Alexan. Sardus de Moribus gentium. lib. 13. cap. 17. Carolus Sigon. de antiq. iur. ciu. Roman. lib. 1. c. 19. Franciſc. Connan. Commentar. iuris ciuilis. lib. 1. cap. 12. num. 3. Et idcirco illam legem Salicam non pro Gallis, ſed Sacerdotibus factam fuiſſe, aſſeuerari poteſt.

Nec text. in dicto cap. primo de filijs natur. ex matrimon. ad Morganatic. contract. loqui-
69 tur † de lege Salica. Nam Andr. de Iſern. antiquus Feudiſtarum Doctor, intelligit rex. vt dicat, lege ſolita. non lege Salica. Quaſi textus dicat, quod ſoli primi filij ſuccedant ex ſolita lege, non autem ſecundi filij, quem ibi ſimpliciter ſequuntur Iacob. Aluarot. & Matth. de Afflict.

ARGVMENTVM Cap. LVIII.

Catholici Hiſpaniarum Reges in Imperatorem eligi poſſunt.

COMPENDIVM.

1 *Ludouici Tertij Imperatoris dictum de Adelberti Marchionis Lucæ diuitijs.*
2 *Adelberti Marchionis Lucæ domus inſtructa.*
3 *Imperio quilibet eligi poteſt, dum tamen eligi poſſit, ſuaque requiſita habeat.*
4 *Eligendus in Imperatorem, prius videndum eſt, num Imperio dignus ſit.*
5 *Eligentes debent in eligendum in Imperatorem conſentire.*
6 *Electores Imperij à Summo Pontifice eligendi ius habuerunt.*
7 *Schiſma dum fuit electus Imperator Alphonſus Decimus Hiſpaniæ Rex, & Ricardus Northumbriæ Comes, Angli Regis frater.*
8 *Alphonſus Decimus leges Hiſpanicas compoſuit, & Aſtronomicas tabulas edidit.*
9 *Alphonſus Decimus in nuptijs Ferdinandi filij, & Blanchæ congiarium populo dedit, & pauperibus viritim veſtes.*
10 *Alphonſus Decimus Imperatorem Conſtantinopolitanum à Soldano captum, ingenti pecunia redemit.*
15 *Alphonſus ceſſit iura imperij, quia occupatus Hiſpaniæ Regnis; Imperium capere minimè potuit. num. 12.*
13 *Ricardus ab Archiepiſcopo Moguntino, & Comite Palatino tantum fuit electus. Alphonſus verò à cunctis alijs.*
14 *Ricardus in acquirendo Imperio pecuniarum aceruo uſus.*
15 *Carolus Quintus Rex Hiſpaniarũ Imperator electus.*
16 *Hiſpania habuit ſuos Imperatores Romæ, & Conſtantinopoli.*
17 *Papa eligit Imperatorem negligentibus electoribus.*
18 *Imperium tam diù durabit apud Germanos, quamdiù Eccleſia expediens iudicauerit. Et ſi electores, vel eligere nollent, vel concordare non poſſunt. num 19.*
20 *Electores in eligendo negligentes, electio deuoluetur ad Papam.*
21 *Iuſtus Lypſius, noſtro æuo litterarum cultor egregius.*
22 *Alphonſus Rex Neapolis, non vnius tantum orbis, ſed plurium, ſi fieri poſſet, Imperio dignus.*

CAP. LVIII.

Hiſpaniarum Catholici Reges, & ſi nulli humano Imperatori, aut Principi inuideãt, eum eis conueniat illud, quod olim dixiſſe fe-
1 runt Ludouicum † III. Imperatorem: hic enim eum eſſet Lucæ in omnem Regiæ magnificentiæ ſpeciem effuſo apparatu exceptus ab Alde-
2 berto † Lucæ Marchione, videſq; lectiſſimas hominum militum cohortes, ſummam domus dignitatem, ac maximas familiæ impenſas; inuidia tumẽs, amico ad aures dixit: Nimirum hic Regis potius, q̃ Marchionis nomine poteſt dignari, neq; enim vlla in re mihi, niſi titulo ce-

Mm dit.

dit, vt refert Carolus Sigonius de Regno Ita-
liæ. lib.6. Hac tamē prærogatiua lætantur, ꝙ in
Reges, ac Romanorum Imperatores eligi poſ-
ſunt. Quilibet enim in Principem eligi poteſt,
3 dum † tamen Imperio dignus ſit, & ſua habeat
requiſita. cap. Venerabilem. de elect. Prius ta-
men vident, an eligendus, Imperio dignus
4 † ſit. l. Fin. §. Quæ omnia. C. de quadrien. præ-
ſcript. Bald. in titul. de Pace Conſtant. in verb.
Conceſſerimus. quæſt. 3. vbi inquit: quemlibet
poſſe in Principem eligi, in quem eligentes
5 conſenſerint: † vt latius ſcribit Reſtaur. Ca-
ſtald. de Imperarot. quæſt. 9. Et quàmquàm ele-
ctores Imperij ex Germanis Principibus, ele-
ctionem facere ſoliti ſint, ſubſequente tamen
licentia, & annuente id Romano Pontifice à
6 quo electores, † eligendi ius habuerunt, vt
ſcripſi ad Bellugam in Specul. Principum. Rub.
14. §. Veniamus. In verb. Archiepiſcopus Mo-
guntinus. Elegerunt tamen quandoque exte-
ros Principes, pro ut fecerunt vacante Impe-
rio ob mortem Friderici Secundi Imperato-
ris; quo tempore Electores Imperij Schiſma fe-
cerunt: aliqui enim ipſorum Richardum Nor-
thumbriæ Comitem, Angliæ Regis fratrem: alij
7 verò Alphonſum Decimum † Hiſpaniæ Regem
elegerunt. Nec immeritò Alphonſus electus
fuit, cuius geſta domi, foriſq; maxima memo-
rantur. Hic leges Hiſpanicas (partitas nomi-
8 nant) in ſua volumina digeſſit, & † ordinauit.
Canones Aſtrologicos (quos Alphonſinas ta-
bulas appellant) compoſuit, ex quibus Aſtro-
logi cognomen adeptus eſt. Magna demum li-
beralitas, atq; munificentia apud eum fuere:
quippe qui in Ferdinandi filij, & Blanchæ nu-
9 ptijs congiarium populo dedit, † in quo viri-
tim pauperibus veſtes exhibuit. Imperatorem
inſuper Conſtantinopolitanum à Soldano ca-
ptum, ære ingenti † exhibito, liberaliſſimè rede-
mit. Et quàmquàm neutri ipſorum Imperium
fuerit delatum. vt dicit Baptiſta Platina. in Cle
mente IV. tamen ibidem aſſeruit, magnam ho-
minum partem eidem Alphōſo Imperium de-
tuliſſe. Et idem Platina in Gregorio X. inquit,
poſt mortem Richardi, Alphonſum Pontifici
in Italiam venienti obuiū, Rodulpho tunc ele-
cto Romanorum Imperatori, omnia Imperij iu-
11 ra ſibi ſpectantia ceſſiſſe. quod fatetur † etiam
Albert. Crantius in Saxonia. lib 8. c. 30. & Ber-
nardin. Corius. Hiſtor. lib. 2. de quo Alphonſus
de Carthagena in Anacephaleoſi Regum Hi-
ſpanorum. cap. 84. dicit: Neq; Richardum, ne-
que Alphōſum habuiſſe Pontificis benedictio-
nem. Quinimmo occupatum Alphōſum in Hi-
12 ſpaniæ † Regnis, vacare non potuiſſe, vt ſuum
ius obtineret. voluit Lucius Marin. de Reg. Hi-
ſpan. lib. 7. cap. 1. Germanographus. lib. 3. dixit,
Richardum ab Archiepiſcopo Moguntino, &
13 Comite Palatino tantum fuiſſe electum: † Al-
phonſum verò cunctorum aliorum eligentium
Principum ſuffragijs, eundemque Richardo
maximo pecuniarum aceruo, Imperium qua-
14 ſi venale habere † voluiſſe. Eodem pacto Ele-
ctores Carolum Quintum Auſtriacum, Hiſpa-
niarum, Neapolis, aliorumque Regnorum Re-
15 gem in Romanorum † Imperatorem elegerūt;
quo vllus vnquam, vel maior, aut vigilantior
extitit. Nec nouum id fuit: habuerat enim Hi-
16 ſpania † ſuos Imperatores Romanos, & Cōſtan
tinopolitanos, Neruam, Vlpium Traianum, He-
lium Adrianum, Antoninum Pium, & M. Anto-
nium Imperatores Romanos: Theodoſium ſe-
niorem, Archadium, Honorium, ac Theodo-
ſium iuniorem, Imperatores Conſtantinopoli-
tanos, qui tum virtutes alios prędeceſſores tūc
Imperatores obumbrarūt: vt Hiſtorici omnes
fidiſsimi teſtes erunt; ex quibus liquet dubium
nō eſſe Philippi Catholici Regis familiam eli-
gi poſſe ad Imperij culmen.

Negligentibus verò Imperij Electoribus, in
eligendo Imperatore, electio ſpectabit ad Pa-
pam, à quo illi poteſtatem habuerunt. vt cen-
17 ſuit † Alphonſus Aluarez in Specul. Rom. Pon
tific. cap. 56. col. 1. Quia Imperium tam diù du-
rat apud Germanos, quàm diù eccleſia expe-
18 diens † iudicauerit: vt inquit D. Tho. de Aqui-
no de Regimin. Princip. lib. 3. cap. 18. & 19. ſe-
quitur Lancellot. Conrad. in templo omn. iud.
lib. 1. cap. 1. q. 2. nu. 9. dixi ad Bellugam in loco
ſupra allegato. Quod procederet, etiam ſi Ele-
ctores eligere nollent, vel cōcordare non poſ-
19 ſent: iuxta † diſpoſitionem. cap. Venerabilem.
ſupra alleg. Vnde quia de iure non eſt præfi-
xum tempus certum ad Imperatorem eligen-
dum, Papa non poterit eligere, niſi prius illos
admoneat: & ſi poſt ſtatutum ab eo diem, Ele-
ctores in eligendo negligentes fuerint, electio
20 deuoluetur ad Papam; † quia ſtatuta dies in-
terpellat, & facit contumaciam. cap. Potuit.
extra. de locat. & ſentit Ioan. Andr. in cap. Ad
Apoſtolicæ. de ſent. & re iudic. in 6. & Beatus
Ioan. de Capiſtran. de poteſtat. Pap. ſecunda
parte, 2. partis princip. verſic. Nunquid Papa
poſsit. Philippi Regis Catholici virtutes to-
tius orbis Imperio dignas, prætercam; ſuffi-
cit vſurpare, quod de Alphonſo Neapoli Re-
ge, ſcribit litterarum bonarum cultor æuo no-
21 ſtro † Iuſtus Lipſius. Epiſtolicar. quæſt. libro 2.
22 Epiſtol. 23. Non vnius † tantum orbis, ſed plu-
rium, ſi fieri poſſet, Imperio dignus.

ARGVM. CAP. LIX.

Hiſpani Reges ex Papæ permiſſu habent
decimarum conceſſiones à quo Pon-
tifice conceſſio facta extitit? Quo tem
pore? Cui Regi? Quid de decimis be-
neficialibus, quæ paſſim imponũtur?

COM-

COMPENDIVM.

1 *Decimarum Eccleſiaſticarum conceſsio laico Principi in feudum fieri nequit.*

2 *Laicus Decimas poſsidere nequit.*

3 *Regi Hiſpaniarum Decimarum conceſsio Ferdinãdo, à Summis Pontificibus facta fuit, ex cauſa legitima. num.4.*

5 *Regibus Hiſpaniæ antiquior conceſsio Decimarum facta fuit per Vrbanum Secundum Summum Pontificem. nu.7 & 8.*

6 *Reges Hiſpani, Regna illa de Maurorum manibus eripuere.*

9 *Fructus Decimarũ laicis Principibus concedi poſſunt.*

10 *Decimæ concedi poterant laicis ante Concilium Lateranenſe.*

11 *Regibus Hiſpanis Decimæ conceßæ fuerunt ante Lateranenſe Concilium.*

12 *Lateranenſe Concilium quo anno fuit. num. 13.*

14 *In Lateranenſi Concilio fuerunt Patres mille trecenti octoginta quatuor.*

15 *Pontifex poteſt laicum facere capacem iuris ſpiritualis.*

16 *Decimis infeudati ante Concilium Lateranenſe ſunt tuti. num. 17.*

18 *Priuilegium conceſſionis Decimarum, quomodo probabitur fuiſſe conceſſum ante Concilium Lateranenſe.*

19 *Decimarũ Priuilegiũ ſi hodie concederetur, requireretur expreſſa derogatio Conſtitutionis Lateran.*

20 *Decimarum, quis ſit iudex competens?*

21 *Papalium Decimarum, quæ in dies imponuntur, medietas, ex Papæ permiſſu, in hoc Regno Neapolitano, datur Regi.*

22 *Decimarum Papalium indictio, appellatur Collecta Papalis.*

23 *Decimæ Papalis impoſitio, an fieri poſsit iure ordinario, vel fiat de abſoluta poteſtate. num.24.*

24 *Papa poteſt imponere Decimam Eccleſijs, & clericis. num 25.28.30,*

25 *Papalis Decimæ impoſitio, eſt de iure diuino.*

26 *Aaron ſummo Sacerdoti eſt data poteſtas, ut caperet Decimam ipſius Decimæ à Leuitis.*

27 *Decima Papalis imponitur ex vrgentiſsima cauſa. nu. 29.30.32.*

31 *Decima Papalis non debetur de capellis, quæ nõ excedunt valorem viginti librarum.*

33 *Decima Papalis exigitur temporaliter, nõ perpetuò.*

34 *Decima Papalis exigitur per Principes laicos, ſi illis conceſſa eßet.*

35 *Regibus Catholicis, & Regibus Galliæ ſæpe à Pontificibus conceſſa fuit Decima Papalis. nu.36.*

37 *Sereniſsimæ Reipub. Venetorum fuit conceſſa quandoque Decima Papalis.*

38 *Quis teneatur ad ſolutionem Decimæ Papalis?*

39 *Penſionarius, an qui ſoluit Penſionem teneatur ad Decimam Papalem.*

40 *Priuilegium non ſoluendi Decimas conceſſum Monaſterijs ad Aquas Lupias, & Lucis.*

CAP. LIX.

DEcimarum Eccleſiaſticarum à Deo inſti-
tutarum exactionem laico Principi, ho-
1 miniuè † dari, aut concedi in Feudum non
poſſe, ſtatutum eſt ab Innocẽtio Tertio, in c.2.
extra. de locat. & conduct. gloſ. magna in cap.
Quamuis. extr. de decim. Hinc dicitur: Laicum
2 decimas † poſsidere non poſſe. cap. Cauſam
quę. extra. de præſcript. cap. 1. 16. quæſt. 7. c. Pro-
hibemus. de decim. c. Cum Apoſtolica. de his,
quæ fiunt à prælat. ſin. conſenſ. capit. & dixi la-
tiſsimè de compromiſs. §. 2. gloſ. 1. num. 314.
cum pluribus ſeqq. vbi plures cauſas aſsigna-
ui: ibi me remitto.

Hiſpanis autem Regibus, ius percipiendi,
atque exigendi decimas Eccleſiaſticas ex pri-
uilegio beneficiario, Regibus Ferdinando, &
Elizabethæ coniugibus à Summo Põtifice con-
3 ceſſas, ſcribit † Didac. Couart. Pract. quæſt.
cap. 35. ſub num. 2. verſ. Tertio. quem ſequitur
Anaſtaſ. Germonius de ſacror. immunitat. lib.
3. cap. 19. num. 90. Quorum Regum tempore,
fuere Sixtus Quartus, Innocentius Octauus,
Alexander Sextus, Pius Tertius, Iulius Secun-
dus, & Leo Decimus. Nouiſsimè vero Ioannes
Mariana Rerum Hiſpanic. lib. 15. cap. 9. tradi-
dit, in anno Domini 1310. per Clementem
Quintum, illas Regi fuiſſe conceſſas, in ſum-
4 ptus erogandos in bellis contra † Mauros. &
iterum cap. 15. fuiſſe in eandem cauſam conceſſas per Ioannem XXII. Ego verò, & ſi di-
cam, præfatas conceſsiones ab ipſis relatas,
factas fuiſſe, ad confirmationem tamen con-
ceſsionum longo antea tempore factarum, di-
xi enim ad Bellugam in Specul. Principum
Rubric. 13. §. Tractemus. in verb. Reſtat. & in
verb. Sanctio, & Petro, antiquius conceſſum
fuiſſe illud priuilegium exigendi decimas Re-
5 gibus † Hiſpaniæ per Vrbanum Secundum,
Summum Pontificem, qui fuit in anno 1088.
& ſedit annis circiter duodecim, ex Lucio Ma-
rineo de Reb. Hiſpan. lib. 8. cap. 13 vbi inſerit
tenorem Bullæ Pontificiæ. Conceſſio autem fa-
cta extitit Petro Sanctij Tertij filio, qui fuit ab
anno 1098. vſque ad annum 1108. Nec im-
merito per ſanctam Apoſtolicam Sedem hæc
conceſſio Hiſpanis Regibus facta extitit, cum
6 † omnia Hiſpaniæ Regna à Maurorum, ac Sar-
racenorum manibus eripuerint: vt in capitulo
Adrianus. vbi Gloſſ. 63. diſtinct. Quam etiam
probat Petr. Gregor. Sintagmat. Iuris vniuerſ.
lib. 17. cap. 7. & Thom. Campeggius Epiſcopus
Feltrenſis. de Annatat. inſtitut. colum. 3. verſ.
Præterea poteſt Romanus Pontifex. Martin.
Nauarr. de Reddit. bonor. Eccleſ. quæſt. 1. Co-
rollar. 35. in princip. vbi ipſe inquit: Regem no-
7 ſtrum habere tertiam † partem decimarum in
Regno Caſtellæ, & bonam partem Regni Gra-

natæ, & inſularum Fortunararum, & aliarum
Prouinciarum nouiter quæſirarum. Er qui di-
cit decimarum priuilegium fuiſſe conceſſum
poſt Lateranenſe Concilium, ipſe probare de-
ber: vt fuiſſe concluſum in Rota Romana dicit
Paul. Aemil. Verall. in deciſ. 376. nu. 4. parte 2.
Er ob hoc contra Reges Portugalliæ inuehit
8 † habentes decimas ſuper quibuſdam piſcibus.
Aluarus Pelagius de Planctu Eccleſiæ lib. 2.
cap. 30. verſicul. nono. Decimarum conceſſio
Henrico Caſtellæ, & legionis Regi confirmata
extitit per Pium II. Pontificem anno 1462.

Hinc Decimarum Eccleſiaſticarum fructus,
9 laicis Principibus concedi poſſunt, † & per
eos legitimè poſſideri. cap. Decimas Deo. 16.
quæſt. 7. vbi gloſſ. Dictaque conceſſio fieri po-
teſt ex cauſa, pura, vt Eccleſiam defendant, vt
in dicto capit. 2. de locat. voluit Gloſſ. in dicto
cap. Quamuis. dicens olim fuiſſe factas Deci-
marum cōceſsiones, vt defenderēt Eccleſiam
ab Hæreticis, & alijs oppreſſoribus, & illas ab
antiquo conceſſas ad huc poſsident. vt ſcribit
Paul. de Roma in tract de penſion. eccleſ. c. 6.
num. 10. Abb. Panorm. in dicto cap. Cum Apo-
ſtolica. not. 2. de his, quæ fiunt à prælat. Deci. in
conſil. 341. num. 11. Dominic. de ſanct. Gemin.
in c. 2. ſub num. 12. de præb. in 6. Ioan. de Van-
quel in Breuiario. in cap. ſtatuto. §. Sanè. con-
cluſ. 1. de decim. in 6. vbi dicit: Fuiſſe ſolitum
concedi decimas laicis in Feudum, vt ab op-
preſsionibus Eccleſiam defenderent. Hæc au-
tem permiſsio fieri poterat ante Lateranenſe
10 † Concilium, quo prohibitum fuit, ne in ho-
mines laicos hoc ius transferatur. cap. Prohi-
bemus. extra. de decim. & dicto cap. Cum Apo
ſtolica. de quo Lateranenſi Concilio habetur.
in cap. Cum & plantare. de priuileg. in 6. & in
dicto § Sanè. Conceſsio autem Hiſpanis Re-
11 gibus † facta longo interuallo ante Lateranen-
ſe Concilium per Vrbanum Secūdum, vt ſupra
diximus; Nam Lateranenſe Concilium fuit fa-
12 ctum tempore Alexandri † III. Summi Pon-
tificis in anno 1179. vt ſcribit Archidiacon. in
dicto §. Sanè. & Ioan. Andre. in dicto c. Quam-
uis. & Guido Papæ in Deciſ. Gratianop. 288.
in fin. Capella Tholoſan. in deciſ. 439. Frāciſc.
Duaren. de ſacr. eccleſ. miniſt. lib. 7. cap. 1. &
dixi ad Bellug. in Specul. Princip. Rub. 13 in
13 verb. Inexpugnabilem. Siue fuerit † aliud La-
teranenſe Concilium factum ſub Innocentio
Tertio in anno 1215. Cui interfuerunt Patriar
cha Hieroſolymitanus, & Conſtantinopolita-
nus, Archiepiſcopi Metropolitani ſeptuagin-
ta, Epiſcopi quingenti, Abbates duodecim,
Priores Conuentuales octingenti, qui aſcen-
14 dunt † ad numerum mille, trecentorum, octo-
ginta quatuor, vltra legatos Regum Hieruſa-
lem, Hiſpaniæ, Galliæ, Angliæ, & Cypri. Vrba-
nus Secundus, vt dictum eſt, fuerat in anno
Domini 1086. vel vt alij 1088. de quo Platina,
& Albert. Crantius in Metropol. lib. 9. Michael
Buchinger. Hiſtor. Eccleſiaſtic. Nouæ fol. 237.
Genebrardus, Adrichomius, & alij.

Poſſe verò Papam ius percipiendi decimas
Eccleſiaſticas, laicis concedere, indubitabile
eſt. Facere enim poteſt laicum capacem iuris
15 † ſpiritualis. cap. 2. vbi Doct. extra. de iudic.
& in ſpecie, quoad decimas ſcribit Ioan. Paul.
Lancellot. Inſtitut. Canonic. lib. 1. titul. de de-
cim. §. Ex contrario. in verb. A poteſtate cleri-
cali. ad quod facit tex. in dicto cap. Cum Apo-
ſtolica. in fin. vbi decimæ erant datæ perpetuo
in Feudum. ſic in dicto cap. fin. § Sanè. de de-
cim. in 6. Collectar. in cap. Ad hæc. in fin. de de-
cim. Hoſtienſ. in ſumma eiuſdem titul. §. Fin.
verſicul. Tertio quæritur. Guido Pap. in deciſ.
288. num. 1. Capell. Tholoſan. in deciſ. 439. vbi
dicitur. Quòd infeudati de decimis ante Con-
16 cilium Lateranenſe † ſunt tuti. Sic etiam con-
cludit Petr. Rebuff. in tract. de decim. quæſt. 13.
num. 110. Bertrandus Argentreus articul. 266.
Titul. de decimis. num. 8. fol. 349. & ante eos
Domini de Rota in Antiq. deciſ. 498. vbi di-
cunt poſſe tueri priuilegium conceſſionis de-
17 cimatum conceſſarum ante † Lateranenſe
Concilium. & in Nouis deciſion. 46. Incip. Ca-
pitulum. & Arnulphus Ruzeus de iure rega-
lior. in præfat. parte 5. num. 7. nouiſsimè dum
hæc typis dantur Io. Petr. Bimius in conſil. 185.
num. 41. vol. 2.

Quomodo autem probabitur decimas fuiſſe
cōceſſas ante Lateranenſe Concilium? Dicen-
dum eſt copulatiuè requiri probationem præ-
ſcriptionis immemorabilis, & conceſſionem
per priuilegium, factam fuiſſe ante idem Con-
cilium, & hoc per famam conſtet priuilegium,
18 & † conceſſionem factam fuiſſe per Summum
Pōtificem: vt latius iſta, ac alia in materia pro-
ſequor ad Bellug. in Specul. Princip. Rub. 13.
verſ. Reſtat. in verbo. Inexpugnabilem. & Ioan.
Franciſc. Balb. in tract. præſcript. par. 1. quintæ
part. princip. q. 7. num. 14. Cum pluribus ſeq.
Franciſc. Duaren. de ſacr. eccleſ. Miniſter. lib. 7.
capit. 1. Franc. Burſat. in conſil. 50. volum. 1.
Franciſc. Sonsbech. in Commentar. Feudor.
parte 8. num. 10. Cum pluribus ſeq. Et nos in
loco ſupra allegato diſſeruimus, an decimæ an
te Lateranenſe Concilium in Feudum datæ, ad
Eccleſiam deuolutæ, iterum concedi valeant.

Sed ſi hodie decimarum priuilegium conce
deretur, etiam cum clauſula derogatoria, ad
huc generalis non ſufficeret, ſed requiritur
19 expreſſa † derogatio conſtitutionis contentæ
in cap. Nuper. de decim. quæ eſt Conſtitutio
Conciliaris facta in Concilio Lateranenſi ab
eodem Innocentio III. vt concludit Rota Ro-
mana, & pluries ibidem concluſum eſſe aſſerit
Chriſtophor. Robuſterius in deciſ. Nouiſsima
Rot. 122. nu. 1. Cum pluribus ſeqq. & in deciſ.
123. num. 1. volum. 1.

Quis

Quis autem decimarum ſit Iudex compe-
20 tẽs:& à laicis Iudicibus,an † cognoſci poſsit;
latè dico infra. cap.71.caſu 54.
Quò verò ad decimas Papales, quas Summi
Pontifices imponunt, Rex Catholicus,præſer-
21 rim in hoc Neapolitano Regno, hoc † ſupre-
mum ius obtinet, vt illarum medietatem ipſe
habeat:& ſic paſſim ſeruari, & in Camera Re-
gia annotarum fuiſſe pluries retulit mihi Fer-
dinandus Fornatius I. C. celeberrimus, olim
Regens in Conſilio Italico ſupremo apud Ca-
tholicam Maieſtatem, & Locumtenens Magni
Camerarij in regno Neapolitano, & hoc ex
permiſſione Papiæ,& non aliter.
Hoc nouum non eſt,cum Rex Catholicus in
eiſdem Hiſpaniæ Regnis habeat ius exigendi
decimas Eccleſiaſticas, vt ſupra diximus. Eo-
dem modo,& huius decimæ Papalis impoſitio
(ſic enim eam appellant,) quæ à Summo Ro-
22 mano Pontifice imponitur,† appellaturq; col-
lecta Papalis. vt dicit Bald. in l. Neminem. in fi.
C. de ſacroſ. eccleſ.
Hanc Pontificalis decimæ impoſitionem, or
23 dinario iure, fieri non poſſe, ſed tantum † de
abſoluta poteſtate, cenſuit Abb. Panor. in cap.
2. in fin. ext. de decim. cuius contrarium cen-
ſuit ibidem Hoſtienſ. qui dixit, poſſe Papam,
24 eam imponere, Eccleſiæ, & † Clericis; quia
ipſe habet curam omnium. c. Cuncta per mun-
dum, 9. quæſt. 3. & in extrauag. Vnam ſanctam.
Bonifacij Octaui.
Sed poſſe Papam illam imponere, etiam iu-
25 re ordinariæ poteſtatis, apparet † ex ſacris lit-
teris Numeri. cap. 18. & 2. lib. Eſdræ. cap. 10. in
fin. Vbi data eſt poteſtas ipſius decimæ impo-
nendæ Aaron Summo Sacerdoti, vt caperet
26 decimam ipſius † decimæ à Leuitis: in cuius
locum, & modum, decimam Papalem imponi
poſſe, cenſuit Petr. Rebuff. in tract. de decim.
quæſt. 3. ſub num. 3. nouiſſimè Ludouic. Car-
bon. de legib. lib. 15. cap. 3. Non enim obſer-
uarunt Summi Pontifices illam ſine magna, &
27 vrgentiſsima † cauſa imponere: puta pro bel-
lo contra infideles, ac alios Chriſtianæ fidei ho
ſtes gerendo. De hac decima Papali,& eius im-
poſitione habetur in Cle. 2. vbi Gloſſ. & Doct.
de Decim. & habetur in Extrauag. Bonifacij
Octaui. Incip. Declarationes. ſub rub. de de-
cim. in communibus. Hanc opinionem com-
muniter probatam eſſe apparet ex omnibus,
qui de illa tractauerunt, vt ſunt Hoſtienſ. in
dicto capit. 2. de Decim. Rebuff. vbi ſupra. la-
tè Stepha.& Gul. de Monte Laudun. & Petr. de
Anchar. in Clem. 2. de decim. Domin. de ſanct.
Gemin. in cap. Præſenti. §. Porrò. num. 4. de of-
fic. ordi. Lap. in allegat. 135. Ioan. Andr. ibidem
in alleg. 140. tangit Martin. Nauar. in conſil. 49.
num. 1. ſub titul. de præben. lib. 3. Marc. Anton.
Cucch. Inſtitut. Canonic. Minor. lib. 2. titul. 14.
in fin. Ioan. Baptiſta Ferrett. in conſil. 124. &
in conſil. 138. vol. 1. Quod comprobat Diuus
Thom. Aquinas in ſecunda ſecundæ quæſt. 87.
artic. vlt. verſ. Ad tertium. vbi formaliter dicit:
vnde nunc eadem ratione tenentur Clerici
28 Summo Pontifici † decimam dare, ſi exigeret:
naturalis enim ratio dictat, quòd illis, qui ha-
bent curam animarum, de communi multitu-
dinis ſtatu prouideatur, vnde poſsint exequi
ea, quæ pertinent ad communem ſalutem. Hæc
Thomas. Quod ſequutus eſt Dominic. de So-
to de Iuſt. & iur. lib. 9. quæſt. 4. articul. 4. Dum
ait: Congruens fuit Dei præceptum, vt decima-
rum decimam Summo Sacerdoti penderent:
qua vtique nunc ratione Summus Pontifex, in-
29 ſta ingruente neceſsitate, † decimam decima-
rum à Clero exigere valet. Immo verò vtinam,
vniuerſalis, eademq; perpetua toti Clero im-
poneretur. Hæc Soto cum alijs, quæ ſequuntur.
hoc idem dicit Anaſtaſ. Germonius de ſacro-
rum immunitat. lib. 3. cap. 19. ſub nu. 46. Roma-
nus vero (inquit) Pontifex, licet ab inferiori-
bus ſacerdotibus quotannis decimatum deci-
mam non exigat, cum tamen aliqua vrget ne-
ceſsitas, aliquodue Eccleſiæ imminet pericu-
30 lum, decimam † imperat: quandoq; etiam, non
ſemel, ſed iterum, & tertiò,& pluries, vt libet,
quæ libenti animo, vti iure debitæ perſoluun-
tur. Hæc Germonius. Vnde iſtius decimæ im-
poſitio per Summum Pontificem, nõ per alium
facienda eſt. denuncianda inſuper ſuper bene-
ficijs Eccleſiaſticis, non autem ſuper Prælato-
rum, ſeu Religioſorum proprijs bonis; & ta-
xanda eſt vt in eiſdem iuribus; nec augetur ſi
fructus eſſent augumẽtari, vt voluit Collectar.
in dicto cap. Nuper extra. de decim. vbi etiam
31 ſubiunxit: non † deberi hanc decimam, de ca-
pellis, quæ nõ excedunt valorem viginti libra-
rum. Quod voluit etiam Hieronym. Gigas de
penſionib. eccleſ. q. 92. nu. 13. Quamquam hoc
non ſeruatur, quia etiam de minimis introiti-
bus exigitur decima, cum imponitur. Et ſupra-
dicta omnia habentur in dicta Clem. 2. & in di-
cta Extrauag. vnica. de decim. & voluit Rebuff.
in dicta q. 3. vbi in hac materia refert Alphon-
ſum Toſtatum in Matth. cap. 23. q. 74. De hac
Papali decima ità ſcriptum eſt ſub Martino V.
in Concilio Conſtantienſi. ſeſſ. 43. Martinus
& cęt. Præcipimus,& mandamus, Iura, quę pro
32 hibent † inferioribus à Papa decimas, & alia
onera eccleſijs, & perſonis Eccleſiaſticis impo
ni, diſtrictius obſeruari. Per nos autem nullate
nus imponãtur generaliter ſuper totũ clerum,
niſi ex magna, & ardua cauſa, & vtilitate vni-
uerſalem eccleſiam concernente, & de conſi-
lio, & conſenſu, & ſubſcriptione fratrum no-
ſtrorum sãctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium,
& Prælatorum, quorum conſilium commodè
haberi poterit. Nec ſpecialiter in aliquo Re-
gno, vel Prouincia, inconſultis Prælatis ipſius
Regni, vel Prouinciæ, & ipſis non conſentien-

tibus, vel eorum maiori parte, & eo caſu, pro
perſonis Eccleſiaſticis, & authoritate Apoſto-
lica detinerat, leuerit. Hæc Martinus in Conci-
lio Præſidens.

Exigitur autem decima hæc per ſummum
33 Sacerdotem, temporaliter, non † autem perpe-
tuo. vt habetur Numer. dicto cap. 18. & notatur
in ſupra allegatis iuribus. Et etiam exigitur
34 per Principes laicos, † quibus fortè ob iam
narratas cauſas, conceſſio facta eſſet. vt dicitur
in dicta Clem. 2. vbi gloſ. in verb. Cui vis. & in
verb. Ad tempus. vbi Ioan. de Vanquel inquit,
Principi laico concedi poſſe. Sic pluries Regi-
bus noſtris facta fuit, & quotidie fit. Sic olim
35 Philippo † Pulchro Regi Galliæ. Et alijs vt ſcri
bit Robert. Guaghin. lib. 6. & 9. Paul. Æmilius
lib. 8. & 10. Iacob. Meyer. Annal. Flandr. lib. 6.
Renatus Choppin. de Doman. Franciæ lib. 3.
cap. 25. nu. 7. vbi inquit: Fuiſſe concedi ſolitas
Principibus laicis ob expeditiones ſacras, nūc
(ait) proh dolor, neglecto ſacrarum expeditio
num conſilio, decimæ nihilo ſecius in annuas
Fiſci rationes, patrimonij inſtar, referuntur. In
Regibus noſtris Summi Pontifices proni ſunt,
36 cum † (vt pluries ſupra diximus) Reges Hiſpa
ni, Neapolis, Siciliæ nō hæc ſolum modica ad-
iutoria, ſed redditus omnes, omniaq; ipſorum
bona profusè effuderint in bellis in hæreticos,
ac Chriſtianæ fidei hoſtes. Sic etiam Summi
37 Pontifices, pluries conceſſerunt † Sereniſſimæ
Venetorum Reipublicæ. vt ſcribit Ioan. Bapti-
ſta Ferret. in dicto conſil. 138. vol. 1. Sic olim à
Caliſto II. ex cauſa, ratione ſubſidij, conceſſio
facta fuit Hiſpanis Catholicis Regibus.

Ad hanc materiam, quis teneatur ad ſolu-
tionem decimæ Papalis, is, qui habuit fructus,
& translatus eſt ad aliam Eccleſiam, an verò
38 † ſucceſſor in beneficio? Succeſſorem in bene-
ficio teneri, poſt Ioan. de Monte murlo. & Ioan.
Andr. voluit Frideric. de Senis in conſil. 209.
Incip. Capitulum vacante ſede. Et ad illius ſo-
lutionem teneri penſionarium, non autem il-
39 lum, qui ſoluit † pēſionem; concludit Hierony.
Gigas de penſion. eccleſ. q. 62. nu. 14.

Notandum, etiam fore arbitror ꝙ per Mar-
tinum Quintum, & Innocentium Octauū Sum-
mos Romanos Pontifices, exemptionis ſpiri-
tualium decimarum priuilegium conceſſum
fuit venerabili Monaſterio ſanctæ Mariæ ad
40 aquas † Lupias, Hiſpanorum idiomate vulga-
ri dictum (Guadalupe) ſito in Regno Caſtellæ,
in qua libertate antea fuiſſe aſſerunt. Quod &
confirmarunt ſupradicti Pontifices. Idem priui
legium cōceſſit Alexander Sextus Monaſterio
Lucis, vulgo dictum (de la Luz,) voluit Verall.
in deciſ. 378. parte 2.

ARGVM. CAP. LX.

Peculiare eſt Neapolitanorum, ac Siculo-
rum Regum, appellari, ſacram Maie-
ſtatem. Aſſignātur rationes. Maieſtas,
quid ſit? quare dicatur ſacrū Regium
Concilium Neapolitanum?

COMPENDIVM.

1 *Regi Catholico, vt Regi Hieruſalem, Neapolis, & Siciliæ, dicitur SACRAE REGIAE MAIESTATI.*
2 *Reges, cum innunguntur, videntur quodammodo eſſe homines ſacri.*
3 *Romæ ijdem dicebantur Pontifices Maximi, & Imperatores.*
4 *Rex Catholicus eſt Rex Hieruſalem. nu. 5.*
6 *A maiori Principe dignitatem habens, maiori gradu, & prærogatiua lætatur.*
7 *Canonicus à Papa creatus præfertur canonicis ab alijs creatis.*
8 *Rex Hieruſalem, & Rex Siciliæ à Papa Regnum tenent.*
9 *Res ſacræ, & ſanctæ in nullius bonis ſunt.*
10 *Iuxta Deorū templa, maxima prærogatiua, Iudicum ſubſellia conſtituebant Romani.*
11 *Athenienſes in templo Martis Areopagitarum concilium conſtituerunt.*
12 *Romani in templis Senatum habuerunt.*
13 *Senatus Romanus in Templo Caſtoris, & Pollucis.*
14 *Aliquando Senatus erat in templo Martis, aliquando in templo Bellonæ, & quandoque in templo Apollinis. nu. 15. 16.*
17 *Caius Conſulatu Galliæ, Scipio conſulatu Corſicæ priuati fuerunt.*
18 *Conſilio Neapolitano, ſacri nomen additum eſt.*
19 *Maieſtas per Antonomaſiam intelligitur de diuina.*
20 *Humana etiam Principis perſona dicitur Maieſtas.*
21 *Maieſtas conuenit Prætori, Regi, Imperatori. nu. 23. & 25.*
22 *Maieſtas Regia dicitur.*
24 *Maieſtas populi Romani dicebatur.*
26 *Maieſtas dicitur ſumma poteſtas.*
27 *Maieſtas, honoris, & reuerentiæ filia.*
28 *Maieſtas à maioritate dicitur.*
29 *Maieſtas, à Maia dicitur. nu. 30.*
31 *Maia magna mater Deorum dicitur.*
32 *Maieſtas peculiariter Regi Catholico conuenit.*
33 *Sacra oracula Principum Romanorum reſponſa appellabantur.*

CAP. LX.

ADeo Catholici Regis authoritas ſupre-
ma eſt, quòd dū ei tamquàm Regi Hie-
ruſalem, Neapolis, atq; Siciliæ ſcribi continge
1 rit, hoc peculiari titulo inſignitur, vt ei † dica-
tur: SACRÆ REGIÆ MAIESTATI. vt ſcri-
pſit Marinus de Caramanico, Gloſſator, anti-
quus Doctor in proœm. Conſtitut. Regni. quem
ibidem

ibidem ſequitur Andr. de Iſer. & Marinus Frec
cia de ſubfeud. Baron. lib. 1. titul. de offic. Ma-
gni Cancellat. ſub nu. 26. & 27. Volens cauſam
aſsignare Marin. Gloſſator. col. 3. verſ. Quinim-
mo ante Reges. dicit: quòd Reges cum inun-
gantur, & conſacrentur; vt in c. vnico. de ſacr.
2 vnction. videntur quodam modo † eſſe homi-
nes ſacri, & ſacerdotes, ad ſimilitudinem Sa-
cerdotum, ac Regum, & qui erant Pontifices, &
Reges in ſacta ſcriptura. Sic etiam apud Ro-
3 manos erant Pontifices † Maximi, & Imperato-
res inſimul. Quod ſequitur Freccia in loco ſu-
pra allegato. Vbi reddit ipſe aliam rationem,
quòd tempore, quo fuerunt inueſtiti hoc Re-
gno Fridericus Imperator, & Carolus Comes
Andegauenſis, ſpecifice à Sede Apoſtolica po-
teſtatem habuerunt, vt in Capellanos Regios,
vnum deputarent Iudicem, qui Regius Capel-
lanus maior vocaretur, & de cauſis illis cò-
gnoſceret.

Harum tamen rationum nulla mihi ſatisfa-
cit. Si enim prima ratio militaret, Reges Gal-
liæ, & Angliæ, qui & ipſi oleo ſancto inungun-
tur, vt latè dixi ſupra. cap. 49. & illi eodem ho-
noris encomio vterentur, quod alienum ab ef-
fectu eſt, & ideo aliunde videtur quærenda ra
tio. Secunda verò ratio, quam aſsignant, non
illa eſt, vt euacuatione indigeat.

Rationem ego illam aſsignarem, quòd cum
4 Rex Catholicus ſit Rex Hieruſalem, † in qua
Ciuitate ante Chriſti Natiuitatem Dei Eccle-
ſia ſtetit, ibidemq; primo loco per ſui ſangui-
nis effuſionem IESVS CHRISTVS fundauit,
quemadmodum ibi Chriſtus, ideſt vnctus Rex
Sacerdotium nouæ legis inſtituit, ac Petrum
Eccleſię Vicarium firmauit, & Rex noſter eiuſ-
5 dem ſacri ac ſancti Regni † ſit Rex, vt ſupra di-
xi cap. 46. Idcirco illi Sacræ Maieſtatis titulus
non inconuenit. Alteram verò dicerem; quòd
cùm qui à maiori Principe dignitate aliqua or
6 natur, ei maior † gradus, & prærogatiua tribui-
tur: arg. notatorum per Abb. Panor. & Felin. in
c. Per tuas. col. 2. de maiorit. & obedient. vbi
dicunt: Canonicum à Papa creatum, præferri
7 † Canonicis ab alijs creatis. Bartol. in l. 2. vbi
Alexand. in addit. ff. de Alb. ſcriben. Petrus de
Monte in Monarchia. q. 5. Latè Ferdinandus
Vaſq. in præfat. Controuerſ. Illuſtr. nu. 136. &
8 ſeq. Idcirco cū Rex Siciliæ, & Hieruſalem † ab
Eccleſia, & Papa Regnum teneat, & in Regno,
(vt ſæpius dictū eſt) Papam repræſentet, dicen
dum eſt ea ratione, dum illi ſcribitur, Sacri no
mine inſigniri, ac honorari, vti repræſentanti,
ac illum referēti, qui ſacrarum rerum omnium
in Chriſtiano orbe Principem locum tenet, om
nium ſacratiſsimum. Quibus appoſitiſsimum,
atq; conuenientiſsimum eſt illud Ouidij. lib. 5.
Faſtorum, dum ait:

Hinc Sacra Maieſtas, quæ mundum temperat omnem,
Quaq; die partu eſt edita, magna fuit.

Cumque Maieſtas ſacra appelletur, & ſacrum
nulli ſit humano Principi, aut homini ſubditū,
ſed res ſacræ, ac ſāctæ liberæ illæ ſint, & in nul
9 lorum † patrimonio, atq; Dominio eſſe poſsint.
§. Sacræ res. & §. Sāctæ quoq;. Inſt. de rer. diuiſ.
cum ſimil. ſic Rex Catholicus nulli homini lai-
co ſubditus intelligatur, & ideo ſacra Maie-
ſtas ille appellatur.

Hinc factum eſt, vt Magiſtratuum Regiorum
Senatus in hoc Regno Neapolitano, priſcis
etiam temporibus, ſacrum Neapolitanum Cō-
cilium ſit appellatū, & paſſim nuncupetur; Con
cilium ſanctæ Claræ prius dictum, in cuius Ec-
cleſiæ, ac Monaſterij palatio, Concilij tribu-
nal regebatur. Plato enim in lib. .. de legibus
10 voluit, iuxta Deorum † templa, iudicum, ac
Magiſtratuum tribunalia conſtitui oportere;
vt tamquam iudicantium Deorum ibi ſint De-
lubra, Deoſq; iudiciorum ſuorum ſpeculato-
res, & cenſores, homines conſiderent. Idcir-
11 co Athenienſes, Areopagitarum † Senatum in
templo Martis conſtituerunt, in quo iudices,
ſententias diſceptabant, eorumq; iudiciū ex-
quiſitiſſimum habebatur. Hoc verò iudicium
principium habuit, cum Halirrhotius Neptu-
ni filius in Alcippem Martis filiam vitium feciſ
ſet, à Marte interfectus, cauſa à duodecim Dijs
ibidem cognita, ſex illorum ſententijs abſolu-
tus traditur; cuius rei poſt Hellanicum Hiſtor.
lib. 1. meminit Pauſanias. lib. 3. Alex. ab Alex.
dier. Genial. lib. 3. cap. 5. lib. 4. cap. 11. lib. 6.
cap. 11. Ludou. Cælius Rhodigin. Antiquar.
lection. lib. 7. cap. 19. & è noſtris Io. Philipp.
in lib. Reſponſor. in Præfat. nu. 3. Apud Ro-
12 manos † itidèm in templis, ac ſacris ædibus
Senatum haberi conſueuiſſe certiſſimum eſt.
Templa verò erant per Augures conſtituta, &
proinde in curia Hoſtilia, in Pompeia, & poſt
Iulia, cùm profana eſſent loca, templa per Au-
gures ſunt conſtituta, vt in his Senatus con-
ſulta more maiorum iuſta fieri poſſent. vt poſt
M. Varronem ad Oppianicum lib. 4. Epiſtoli-
car. quæſt. ſcribit Aulus Gellius noctium atti-
car. lib. 14. cap. 7. poſt eum Feneſtell. de Magi-
ſtrat. Roman. cap. 1. Quandoq; autem Senatus
13 habebatur in templo † Caſtoris, & Pollucis:
14 aliquando verò in templo † Martis, vt eſt au-
thor Sueton. tranquill. in Caligula. Cicero in
15 Verrem Action. 7. In tēplo † Bellonæ. vt teſta-
16 tur Liuius. lib. 38. & 39. In templo † Apollinis,
vt teſtatur Cęlius apud Cicer. Epiſtol. Famil.
lib. 8 Hinc illud Virgilij lib. 7. Æneidos.

Hic ſceptra accipere, & primos attollere faſces,
Regibus omen erat, hic illis Curia, Templum,
Hæ ſacris ſedes, epulis, hic ariete cæſo,
Perpetuis ſoliti, patres conſidere menſis.

Nec obeſt, quòd Caius conſulatu Galliæ, &
17 Scipio Conſulatu Corſicæ, à Senatu † priua-
ti fuerint, quòd in tēplis, ac Sacris ædibus Par-
lamēta feciſſent, vt ex Valerio retulit Gemin.

in

in cap. Decct.num.3.12.15.de immun. Eccleſ.
in 6. Illi enim loquuntur de parlamentis, ſeu
adunantijs ciuium,non autem de iudicum de-
curijs, vel ſeutentijs, quæ ſunt longè diuerſa.
18 Cõſilio itaq; Neapolitano ſacri† nomen addi-
tũ,quãuis multi nouiſsimi,etiã alijs Senatibus
hæc tribuant, iuſtè ne,an è cõtra ipſi iudicent.
Maieſtas autem per Anthonomaſiam intelli
19 gitur de DEI Maieſtate.† l. Non diſtinguemus.
§.Sacerdotio. ff. de atbitr. l. Vnica. C.Nulli li-
cet.in fren.lib.11. Ità habetur Exod. c.40. Nec
poterat Moyſes ingredi tectum fœderis, nube
operiente omnia, & Maieſtate Domini coru-
ſcante.& Numeri cap. 14. Attamen omnes ho-
mines,qui viderũt maieſtatem meam, & ſigna,
quæ feci in Ægypto: Et Deuteron. cap.5. Ecce
oſtendit nobis Dominus Deus noſter Maieſta-
tem, & magnitudinẽ ſuam. & lib.2.Paralipom.
cap.7. Maieſtas Domini impleuit domum. &
lib 3.Eſdræ. cap.4. Et non in iudicio eius ini-
quum, ſed fortitudo, & Regnum, & poteſtas,
& Maieſtas omnium æuorum. Et Thobiæ c.13.
Quoniam oſtendit Maieſtatem ſuam in gẽtem
peccatricem.& Hrſter.c.13. Dominus omnium
es,nec eſt, qui reſiſtat Maieſtati tuæ. & Dauid
Pſalm. 28. Deus Maieſtatis intonuit. & iterum
Pſal.71. Et benedictum nomen maieſtatis eius
in æternum, & replebitur Maieſtate eius om-
nis terra. Et Salomon. Prouetb. cap.25. Sic qui
ſcrutator eſt Maieſtatis, opprimetur à Gloria.
& Sapientiæ cap.7. Speculum ſine macula Dei
Maieſtatis, & imago bonitatis illius. & Iſaiæ
c.2. A facie timoris Domini,& à Gloria Maie-
ſtatis eius.& capit. 3. Vt prouocarent oculos
Maieſtatis eius. & cap.60. & domũ Maieſtatis
meæ glorificabo.& cap.63. Qui eduxit ad dex-
terã Moyſem brachio Maieſtatis ſuæ. Et Ezech.
cap.43. Et terra ſplendebat à Maieſtate ſua. &
lib.2.Machab. c. 2. Et apparebit Maieſtas Do-
mini & Matth. c.24. Et venientem in nubibus
Cœli,cum virtute multa, & Maieſtate.& c.25.
Cum autem venerit filius hominis in maieſta-
te ſua.& Lucæ. c. 9. Filius hominis erubeſcet,
cum venerit cum maieſtate ſua.& cap.21. In po
teſtate magna,& maieſtate.
Sed quia, vt inquit Poeta, componitur orbis,
Regis ad exẽplum. Maieſtatem, humana iactan
20 tia,non ad Diuinam ſolum traxit,ſed † ad hu-
manam. vt in l.Gazaros.C.de Hæret. Hinc con-
uenite Imperatori, conuenite Regi,& poteſta-
21 ti Prætoriæ, cenſuit † Marian. Socin.ſenior.in
22 conſil.22. nu.4.vol.1. Quoad Maieſtatem † Re-
giam.notatur in l.1.C.Vt nemo priuat. ibi,Re-
23 giæ Maieſtatis. de maieſtate Prætoris. † in l.Si
familia. ff. de iuriſd.omn. iudic. ibi, Prætoria
Maieſtas contempta. Sequitur Lancellot.Con-
rad.in templo Iudic. lib.1. cap.1. §. 1. in verb.
Orbem vniuerſum.ſub nu.6. Populi tamen Ro-
24 mani † Maieſtas aurea nominabatur. vt per Cic.
Philippica 3. & alibi ſæpe apud ſcriptores. &
de Maieſtate populi Romani habetur.l.1.ff.Ad
leg.Iul.maieſtat. A quo populo translata pote-
ſtate in vnum Principem,non mirum,ſi populi
25 titulo inſignitur. De qua Maieſtate † Imperiali,
ac Regia, latiſſimè ſcribit Reſtaur. Caſtald. de
Imperator.q.2.per totum.
26 Vnde Maieſtas cum dicatur † ſumma pote-
ſtas: vt dicit D. Thom. in commentar. ad He-
bræos.cap.2. Idcirco dicitur honoris, & deco-
ris ſuprema, ac maior dignitas. Hinc Poetæ fa-
bulantur, maieſtatem eſſe honoris,ac reueren-
27 tiæ filiã, † de qua vltra omnes diffuſiſsimè ſcri-
pſit Ouid.lib.5. Faſtorum,vbi illius authorita-
tem à Regibus cultam deſcribit,dicens:

His benè Maieſtas, armis defenſa Deorum
Reſtat,& ex illo tempore culta manet.
Aſsidet inde Ioui, Iouis eſt fidiſſima cuſtos,
Et præſtat ſine vi, ſceptra tenenda Ioui.
Venit,& in terras,coluerunt Romulus illam,
Et Numa, moxq; alij, tempore quiſque ſuo.
Illa patres in honore pio, matreſq; tuetur,
Illa comes pueris, virginibuſq; venit.
Illa datos faſces commendat, eburq; curule,
Illa coronatis, alta triumphat equis.

Quod,& ſcribit Plin.lib.35.c.10. Auguſtin.
de Ciuitate Dei lib.4. cap. 21. & 24. Quos re-
fert Claudius Minos.ad Alciatũ Emblemate 9.
28 Dicta itaq; videtur Maieſtas,† ab ipſa maio-
ritate: iuxta Rubricam de maioritate. & obed.
quaſi maiorem locum obtinens. Vel maieſtas,
quaſi dignior,& maior ſtatus, veluti ſupremus,
ideſt maior ſtans, maiorem gradum veluti præ
ſeferens. Et ità conuenit Deo, Summo Pontifi-
ci, Imperatori, ac Regibus. Alijs autẽ, puta Du-
ci Sabaudiæ, Magno Duci Hetruriæ, Duci Fer-
rariæ, Duci Mantuæ, Duci Vrbini, Duci Parmæ,
& Placentiæ, ac ſimilibus.non datur, ac tribui-
tur iſta ſublimitas Maieſtatis, ſed Celſitudo,
quam vulgus(Altezza) vocat.
29 Sed dicamus Maieſtatem à Maia † etiam di-
ci, ac appellari poſſe; cum, & ipſam Maiam Pi-
ſo, & poſt ipſum Feſtus Pompeius, & Seruius
30 Maurus,† Maieſtatem vocent. Quam magnam
Deorum matrem Poetæ dixerũt, & Terram ob
ſuam amplitudinem, ac magnitudinem, appel-
larunt. Cui prægnantem porcam in ſacrificijs
offerebant, vti fœcundiſsimi animalis Symbo-
lum. Nil aliud indè ſignificantes, quàm quòd
Terra dicatur Maia, magna mater Deorum, id-
31 eſt Principum, vel potentum, ob eius † magni-
tudinem, fertilitatem, & fœcũditatem, Maiam,
ac Maieſtatem appellari. Quaſi quòd DEVS
Optimus Maximus, ſua ipſius Maieſtate, ac fę-
cũditate, omnia impleat,& cuncta, ſua magni-
tudine, gubernet, regat, fœcũdet, & compleat:
ſic ad eius ſimilitudinem, faciant Pontifices,
Imperatores, faciant & Reges. vt Authores ſu
pra allegati aſſerũt, ac ſcripſere Pierius in Hie
roglyph. Cartar. in Imaginibus, & nouiſsimè
Natalis Comes Mythologię lib.2.cap.de Ioue,

Maia

Maia antiquis Bona, Dea, Opis, Fauna, Fatua, Idæa, Peſſinuntia, Cybeles, Rhea, & Phrygia nuncupata, quia hominibus fauet, opem liberis præſtat, quòd infantes in lucem editos, fandi modos, & verba edoceat Strabo lib. 10. Liuius lib. 39 Varro de lingua latin. lib. 4. Macrob. Saturnalior. lib. 1. cap. 12. Fulgent. Mythol. lib. 1. cap. 3.

Specialiter uerò conuenit Regi Catholico,
32 & peculiariter, Maieſtas. vt voluit † nouiſsimè Io. Redin. de Maieſt. Principis in verb. Maieſtatē. nu. 34. 50. vbi dicit. Sacra Maieſtas Regi Catholico cōſonat. Quis enim itá ſacer, q ſacra colat, qui ſacra extollat, qui ſacra tueatur, q leges ſacras Populo tribuat, vt Rex noſter ſacratiſsimus? Principū etiā Romanorum reſcripta,
33 & reſponſa ſacra oracula † dicebātur: quinimmo eorum iuſſa, eorum ore prolata, & abſq; reſcripto, & annoratione emanata, oracula appellabantur. l. fin. C. de Diuerſ. reſcript. l. Iubemus. C. de Sacroſ. Eccleſ. Ipſi enim Principes Romani aliquid Maieſtatis ſuper humanæ attribuerūt, Deorumq; ſe in numero eſſe, falsò ſibi perſuaſerunt. vt author Cicero in topicis. de his habetur. in §. Illud proprium. Inſt. de adopt. ibi. Per ſacrum Oraculum.

ARGVM. CAP. LXI.

Auſtriaca Regis Catholici familia, plures habuit Comites, Duces, Reges, & Imperatores, quàm alia quæpiam.

COMPENDIVM.

1 *Auſtriaca Familia plures habuit Comites, Marchiones, Duces, Reges, & Imperatores.*
2 *Non octo ſecundum aliquos, ſed vndecim habuit Imperatores Auſtriaca familia. num 3.*
4 *Ludouicus Bauarus Schiſmaticus.*
5 *Rodulphus Secundus Imperator, ſtrenuiſſimè militat cum Turcarum Principe.*
6 *Author Arboris Auſtriacæ ſeparatam molitur commentationem.*

CAP. LXI.

Hac prærogatiua ſingulari lætatur Catholici Regis, Auſtriaca familia, cum ſupra alias quaſlibet familias, plures habuerit Comites, Marchiones, Duces, Reges, & Imperatores,
1 † vt ampliſsimè dixi ſupra. cap. 4. vbi longa ſerie per arborem paternæ lineæ, quot ſupremi Principes in illa fuerint, declaratum fuit. Ha-
2 buit itaq; vſq; ad præſentem † diem, octo Romanorum Imperatores, vt teſtatur Renatus Choppin. de Doman. Franciæ. lib. 2. Sed tamen
3 vndecim Imperatores † ex ea linea fuere. Horum I. Rodulphus. Albertus eius filius I. in Imperio hoc nomine, ex eius familia. Fridericus III. contra Ludouicum Bauarum, qui diris execratus eſt à Ioanne XXII. Summo Pontifice; tum ob Imperij faſces, eo renitente ſuſceptos, tum etiam, quia creare auſus fuit Petrum de Corbaria Minoricam, Nicolaum V. appellatum, Antipapam. vt dicunt Germanographus lib. 3. Albert. Cranrius in Saxonia. lib. 9. cap. 8. 14 &
4 22. Quem ſchiſmaticum declaratum refert † Aluarus Pelagius de Planctu Eccleſ. in Procem. & lib. 1. cap. 65. vbi latiſsimè, & Iacobus, Vuimphelingus Rer. Germanicar. cap. 44. Item Fridericus IV. poſt Vuenceſlaum electus, paulò poſt moritur. Albertus II. Fridericus V. Maximilianus I. Carolus V. Ferdinandus. Maximilianus II. & Rodulphus II. qui nunc rerum Imperialiū moderatur, qui tam diù ſtrenuiſsimè militauit, ac militat cum Turcarum Imperatore,
5 † contra quem multas, illaſq; notabiliſsimas victorias, reportauit quem Dominus Deus dignetur pro ſuæ Chriſtianæ fidei exaltatione, longo temporum curriculo conſeruare, actuſq; ſuos in eiuſdem fidei gloriam prouehere. Vltra præfatos ſcriptores, horum meminere Vuolphgangus Lazius in Genealogia Auſtriaca lib. 1. Io. Bodin. de Republ. lib. 4. cap. 1. Vuimphelingus vbi ſupra. cap. 49. Genebrardus, Adrichomius, aliiq; Hiſtorici, & Chronographi. & ſupra nos diximus in d. cap. 4. Vbi Genealogiæ Auſtria-
6 cæ Arborem, poſuimus; cuius † commentarios ſeparata tractatione ab hoc volumine, ſi Deus dignabitur ocium tribuere, moliemur.

ARGVMENT. CAP. LXII.

Licet Rex Catholicus habeat Principes, Duces, Marchiones, Comites, & Barones Feudatarios, cum pleniſſima iuriſdictione, mero, mixtoq; Imperio, & gladij poteſtate: cognoſcit tamen in pluribus caſibus, qui enumerātur, qui ad ſolam eiuſdem Regis curiam, & Magiſtratus, pertinent.

COMPENDIVM.

1 *Rex Neapolis, ſuiq; ſupremi Magiſtratus, pupillis Baronum, ac titulatorum morientium, conſtituit tutorem, ſeu Balium.*
2 *Is tutor ratione bonorum feudalium Balius dicitur.*
Intellectus Conſt. Regni. In aliquibus.
Intellectus Conſt. Regni. Comitibus.
3 *Tutor, ſeu Balius durat vſq; ad annum pupilli decimumquintum.*
4 *Senatus Romanorum, tutorem dabat perſonis Clariſſimis, & Illuſtribus.*
5 *Prætor ſe ipſum tutorem conſtituere non poterat.*
6 *Quando Baro, vel Feudatarius, reliquiſſet tutorem, aut Balium, tunc non datur à Curia.*
7 *Intellectus c. Regni. Feudatarius.*

8 *Ba-*

8 *Balius, ſeu tutor datur, quãdo Baro moritur inteſtatus.*
Mater poteſt relinquere filia tutorem, ſeu Balium.
9 *Feudatarijs habentibus Feuda quaternata datur per Curiam Regiam Balius, ſecus in habentibus ſeuda, plana, & de tabula.*
10 *Pupillus Feudatarius habens Feuda quaternata, & de tabula, ac bona burgenſatica, omnia adminiſtrat per Balium.*
11 *Balius debet facere inuentarium, & finito Baliatu rationes reddere.*
12 *Rex ipſe, ſi Baliatum adminiſtrat, nec Inuentarium, nec alias ſolemnitates faciet.*
13 *Mater in Baliatu præfertur, dum tamen ſit perſona honeſta, & ſobria, ac induſtrioſa.*
14 *Balius in vendendis rebus pupillaribus decretum non exigit, quia ſufficit aliqualis informatio de neceſſitate, & vrgentia vendendi, & licentia Regis, Proregis, vel Concilij.*
15 *Balio ſalarium conſtituitur.*
16 *Rex, & eius Magiſtratus procedunt in cauſis læſæ Maieſtatis humanæ, etiã in Conſiliarios. nu. 18.*
17 *Intellectus Conſt. Regni. Statuimus. nu. 20.*
19 *Rex, & ſui Magiſtratus cognoſcunt de crimine falſæ Monetæ.*
21 *Rex, ſuiq; Magiſtratus, cognoſcunt de cauſis Feudorum quaternorum.*
22 *Feudales cauſæ requirunt maiores iudices.*
23 *Cauſæ Feudorum non quaternatorum, cognoſcuntur à Regijs Iuſtitiarijs prouinciarum.*
24 *Intellectus Conſt. Regni. Iuſtitiarij nomen, & normam. nu. 27. 31.*
25 *Feudalium cauſarum cognitio hodie ſpectat ad ſacrum Concilium.*
Intellectus Prag. incip. Deficiente aliquo. ſub tit. de offic. ſacr. Reg. conſil.
26 *Feuda quaternata, ſunt feuda magna, Ciuitates, Caſtra, & Baronia.*
28 *Quaternata appellantur, quia ſunt poſita in quaternionibus, ſeu libris Regiæ Cameræ.*
29 *Feuda quaternata, an dicantur feuda data à Rege, & ſi à Rege ità non appellentur. nu. 30.*
31 *Feuda quaternata ſecundum quid, vt dicit Camerar.*
Intellectus Conſt. Regni. Conſtitutionem diuæ memoriæ.
32 *Defenditur Afflict. ab Impugnatione Camerarij, cuius dictum improbatur. num. 33.*
34 *Libri, ſiue quaterniones, conſeruantur in Regia Camera, vbi etiam Feudorum refutationes annotantur.*
35 *Intellectus Prag. 14. incip. Molte volte. Marchionis Mondeſaris.*
36 *Rex, & ſui Magiſtratus, cognoſcunt de cauſis Curialium, & illorum, qui in curia aſſiſtunt.*
37 *Intellectus Conſt. Regni. Statuimus vt magna Curia. §. Et de quæſtionibus.*
38 *Rex, & ſui officiales, cognoſcunt de Bannitis, publicis viarum turbatoribus, ac latronibus.*
39 *Contumax non opponit exceptionẽ fori declinatoriã.*
40 *Banniti, & contumaces carent eorũ Priuilegijs.*
41 *Banniti, & contumaces Forum amittunt.*
42 *Rex, & ſui Magiſtratus cognoſcunt de inobſeruantia Saluæ Guardiæ, ſecuritatis, & ſimiliũ. nu 44. 45.*
43 *Priuilegia, qui conceſſit, ille de in obſeruantia cognoſcit.*
44 *Violator ſaluæ guardiæ, ſiue ſecuritatis, committit crimen Maieſtatis.*
45 *Ignorans ſaluum conductum, & ſecuritatem, non punitur, ſi non obſeruat.*
46 *Rex cognoſcit, ſi vellet experiri contra Ciuitatem, vel caſtrum immediatè ſibi ſubditum.*
47 *Magna Curia, dum eſt in aliqua Ciuitate, vel loco, cognoſcit de omnibus delictis, quæ ea præſente, committuntur.*
48 *Intellectus Conſt. regni. Capitaneorum. nu. 78. 79.*
49 *Intellectus. Conſt. Regni. Honorem. num. 53.*
50 *Guerræ tempore factum dicitur, quod immediatè, ante, & poſt factum fuerit.*
51 *Factum quando cenſeatur tempore guerræ, Iudicis arbitrio remittitur.*
52 *Magnus Iuſtitiarius vbi eſt, ſilent alij Iuſtitiarij, etiã Regij Prouinciarum. num. 53.*
54 *Magna Curia, & alij officiales Regij ſupremi, torquent inquiſitos ex officio, non datis defenſionibus, ex prærogatiua quadam, quam præeminentiam vocant.*
55 *Intellectus. cap. Regni. In accuſatis.*
Intellectus. cap. Regni. Tormentis.
Intellectus. cap. Regni. Prouiſa iuris ſanctio.
Intellectus. cap. Regni. Iuris cenſura.
Intellectus. cap. Regni. Diu iam, & pluries.
Intellectus. cap. Regni. Si cum ſceleratis.
56 *Regij Magiſtratus cognoſcunt de cauſis Virginum, pupillorum, viduarum, & miſerabilium perſonarum. num. 58. 59.*
Intellectus Conſt. Regni. Statuimus.
57 *Perſonæ miſerabiles, quæ?*
60 *Magna Curia cognoſcit de delictis commiſsis per officiales, & in officiales.*
61 *Intellectus Conſt. Regni. Magiſter Iuſtiarius. nu. 82.*
62 *Officialium appellatione, an veniant Actuarij, ſiue Notarij ſtãtes pro cõficiendis actis ad bancũ Iudicis.*
63 *Baiuli, an veniant officialium appellatione.*
64 *Regij Magiſtratus cognoſcunt de cauſa, vbi denegatur iuſtitia. num 65.*
66 *Magna Curia cognoſcit de præſentatione, ſeu liquidatione inſtrumentorum Guarentigiatorum, ſiue ad formam ritus.*
67 *In liquidatione inſtrumenti, an opponatur fori declinatoria?*
68 *Magna Curia Vicaria citat ad recognoſcendum ſcripturam priuatam, manu alicuius ſcripsam.*
69 *Conſilium, etiam lapſis temporibus appellationis introducenda, cognoſcit cauſam ex eiſdem actis. numero 70. 73.*
71 *Stylus Curiarum ſeruandus.*
72 *Conſilij ſententiæ ſub perſona Regis proferuntur.*
74 *Magna Curia cognoſcit de homicidijs, & damnis clandeſtinis.*
75 *Intellectus Conſt. Regni. Super inciſionibus.*
Intellectus Conſt. Regni. Si damna clandeſtina. n. 80.
76 *Prouinciarum cuſtodia in Regno commiſſa eſt Barrigello Regio.*

77 Ma-

77 *Magna Curia cognoſcit, de delictis commiſſis per Barones, & per vniuerſitates.*
81 *Spoliatus poſſeſsione à Fiſco Regio, ipſum conuenit Fiſcum in magna Curia.*
83 *Fiſcus pro ciuilibus cauſis de iure communi conuenitur coram Magiſtratibus Principis, pro criminalibus coram Præſide.*
84 *Fiſcus, an vtatur iure priuati?*
85 *Minor reſtituitur aduerſus lapſum Eremocidij, ſiue inſtantiæ.*
86 *Maior etiam reſtituitur aduerſus lapſum inſtantiæ, ex iuſtis cauſis impedimenti.*
87 *Inſtantia peremota in hoc Regno Neapolitano, conceditur cauſa inſufflatio ſpiritus vitæ per ſacrum Concilium, ſiue per illius Præſidentem.*
88 *Inſufflationem inferiores à Principe non concedunt.*
89 *Inſufflatio ex mera Principis gratia conceditur.*
90 *Dum inſufflatur cauſa, reficiuntur à petente, & ſupplicante expenſæ. vide nu. 92.*
91 *Intellectus Prag. Inſtantia cauſæ.*
93 *Inſtantia non permittur in tribunali, & Conciſtorio Principis. nu. 94 95.*
96 *Inſtantia non permittitur in parlamento Pariſienſi.*
97 *In Senatu Sabandiæ inſtantia non perimitur.*
98 *Inſufflatio conceditur pluries.*
99 *Inſufflatio dum conceditur, pars non citatur.*
100 *Magnus Iuſtitiarius, & Iuſtitiarij prouinciarum cognoſcunt de pœna ſpreta defenſa.*
Intellectus Conſt. Iuris gentium.
Intellectus Conſt. Regni. Fidelium noſtrorum.
Intellectus Conſt. Regni. Si quis in poſterum.
Intellectus Conſt. Regni. Defenſas.
Intellectus c. Regni. Terrerij.
101 *In pœna ſpreta defenſa alij officiales, præterquàm Regij, non ſe intromittunt.*
102 *Formula petitæ Defenſa, & ſpretæ.*
103 *Magna curia cognoſcit de Guerramota per aliquos in Regno.*
Intellectus Conſt. Regni. Comet.
104 *Guerramota quando dicatur.*
105 *Vis publica dicitur, ſi coadunatis, ac armatis hominibus, & ſiue vexillis, delictum fieret.*
106 *Magiſtratus Regij in Hiſpania præſertim in Catalonia, ſequeſtrant iuriſdictiones, ac fructus Baronum receptantium Bannitos, & latrones.*
107 *Familiares Regij, ac Familiaritatis priuilegio fungentes, Regiæ iuriſdictioni ſubiacent, & ab illis cognoſcuntur.*
108 *Magiſtratus Regij iuriſdictionem auferunt Baronibus vtentibus nimia ſæuitia in ſubditos, & vaſſallos. nu. 109 vide deciſionem magnæ Curiæ, & Regiæ Conſilij. nu. 113.*
110 *Vaſſalli, & ſubditi ſæuiter tractati à Barone, eximuntur à Principe à ſua iuriſdictione, etiam vaſſallo tacente, & nihil petente.*
111 *Subiectus grauatus eximitur à iuriſdictione domini.*
112 *Subditus litet quæſtionem contra dominum non moueat, debet tamen Iudex ex officio prouidere.*
114 *Magna curia, & Prouinciales Regij ordinant, vt cauſam exiſtentem in limine expeditionis, expediant, alias auocant.*
115 *An comminatio, quod cauſam expediat, debeat fieri à ſuperiore Baronis, ſi habeat appellationis cauſa? nu. 116.*
117 *Ad Principem ſpectat ſubditos à grauaminibus releuare.*
118 *Intellectus Conſt. Regni. Cum circa.*
119 *Magiſtratus, & officiales aliqui ſtudent placere domino.*
120 *Domini terrarum amant Placentiam nõ Veronam.*
121 *Princeps prouiſionem facit abſque cauſa expreſſione, & cognitione.*
122 *Omiſſo medio appellatur ad magnam Curiam. nu. 123.*
124 *Superior tunc manus imponit, vt cauſa expediatur, quando eſt in expeditionis limite.*
125 *Cauſam eſſe in limine expeditionis, intelligitur, etiam quando pars habet proceſſum pro compilato, & legitimato.*

CAP. LXII.

Plures Principes, Duces, Marchiones, Comites, & Barones, habet ſub ſe Rex Catholicus, præſertim in hoc Regno Neapoli inueſtitos de Feudis, cum Mero, mixtoq; Imperio, & Gladij poteſtate; in pluribus tamen caſibus contra eorum vaſſallos, Regia tribunalia procedunt, in quibus, ijdem Barones nõ ſe intromittunt.

Primò in hoc Regno Neapolitano, moriente aliquo ex dictis Feudatarijs, idem Rex, ſiue
1 † eius Locum tenens, ſuumq; ſupremum collaterale Concilium, dat, & conſtituit Pupillis, morientium Baronum, ac titulatorum tutorem eius nomine, quem Balium appellant, in bonis Feudalibus. vt in Conſt. Regni. In aliquibus. in
2 fin. & in † Conſt. Minoribus. Quod Balij officium durat vſq; ad cœptum annum pupilli deci
3 mum quintum. † vt in dictis locis tradidit Afflict. & idem in Deciſ. Neap. 183. nu. 6. Anton. Capic. in c. Imperialem. col. 10. verſ. Conſtitutio Regni. de Prohibit. feud. alien. per Feder. Marin. Freccia de ſubfeud. Baron. lib. 2. Author. 39. Niger in cap. Regni. Feudatarius. D. Præſidens de Franchis. in Deciſ. Neap. 10. nu. 1. Ioſephus Cumia in Ritibus Sicil. c. 19. nu. 46. 48. Ioan. Vincent. Annius in allegat. 118. nu. 5. Vnde Rex ſe ipſum conſtituit protectorem, tutorem, ac Balium pupillo, quod ſpeciale eſt in Principe. Sic Senatus Romanorum dabat tuto
4 rem clariſſimis, ac perſonis † Illuſtribus. vt in l. 1. C. de tutor. & curat. Clariſſ. Prætor tamen
5 ſe ipſum tutorem conſtituere minimè † poterat. l. Prætor. ff. de tutor. & curat. dat. ab his. voluit etiam Io. Thom. Minadous in dicta Cõſtit. In aliquibus. notab. 5. in princip. num. 1. & ſeq.

Declara primò, eadem Iura, & cõſtitutiones non procedere, quando idem Baro, vel Feudatarius reliquiſſet ſuis Pupillis, tutorem, vel Balium,

lium; tunc enim Rex,& ſua Curia conquieſcũt.
6 † ita cauit Rex Carolus II. in d. c. Regni Feu-
7 datarius. † & voluit Afflict. in dicta Deciſ. 183. nu.6.verſ. Quinto,& vltimo.Iuribus etiam inſulæ Siciliæ cauetur ſimiliter.vt per cap.Regis Alphonſi.388. vt retulit Cumia. in d. cap. 19. nu.47.Ioan. de Arnon. in Epitho.36.Et ſic ſo-
8 lum quando moritur † inteſtatus,vel eo non teſtato.Quod procedit etiam in matre relinquente filio Balium: vt poſt Iſern. voluit D.Regens de Ponte in conſil.31.nu.6.vol.1.

Declara ſecũdò,procedere in Baronibus habentibus Feuda quaternata, non autem Feuda Plana, ſeu de tabula,quia in illis Regia cu-
9 ria † in dando tutore non ſe intromittit, ſed proceditur attẽto iure communi.vt poſt Andr. de Barulo. in dicta Conſt. Minoribus. voluit ibidem Afflict.nu.2 Niger in d.c.Feudatarius. nu.13.Sed ſecus eſſet ſi pupillus haberet feuda quaternata, & Plana,ac bona burgenſatica,tũc
10 enim Balius dabitur,& adminiſtrabit † omnia. vt concludit Afflict.in dicta conſt.Minoribus. nu.2.& Niger vbi ſupra nu.14.

Et hic Balius bonorum pupillarium inuentarium facere debet, ac Baliatu finito,admini-
11 ſtrationis † rationẽ reddere.vt in dicta Conſt. Minoribus. vbi hoc voluerunt Andr.de Barulo.& Andr. de Iſer. & Afflict.num.7. Cumia in d.cap.19. nu.48. Niger in d.c.Regni.Feudatarius.nu.10. Sed dũ Baliatus adminiſtratur per Regem,non inuentarium,non rationes redde-
12 re, † nec aliorum ſolemnitates obſeruare tenebitur.vt concludit Minadous in dicta conſt. In aliquibus. notab.5. nu.3. cum pluribus ſeq. In Baliatu,vt in Tutela , mater alijs coniunctis
13 præfertur, dum tamen ſit perſona † ſobria,induſtriæ, & honeſtatis plena. vt per Afflict. in dicta deciſ.183. in fin. & iterum in dicto collaterali conſilio idem deciſum fuit,teſte D.Præſidente de Franchis in dicta deciſ.Neap.10.Et in vendendis bonis pupillaribus Balius nõ debet aliud decretum de vendẽdo exigere, dum per aliqualem informationem conſtet de neceſſitate, & vrgentia vendendi, & habeatur li-
14 centia, à Rege, Protege,† ſeu Locumtenente, vel eius Conſilio,teſte D.Regente de Ponte in conſil. 1.nu.117.vol.1.Præſumuntur enim ij omnia rectè ordinate. Huic Balio conſtitui Sala-
15 rium,bis deciſum fuiſſe † ab eodem Conſilio, refert idem Præſidens de Franchis. in deciſ. Neap.122.nu.5.

Secundò Rex,& eius Curia procedit contra omnes inquiſitos de crimine læſæ Maieſtatis
16 † humanæ.vt dixi ſupra.cap.26. & habetur in l. 1.C. Ad leg. Iul.Maieſtat.& habetur in Con-
17 ſtit. Statuimus. † de offic. noſt. iuſti.vbi Mattheus de Afflict. nu.3. qui ampliat procedere etiam ſi delinquentes eſſent ſeptem ſupremi officiales. Idem Afflict. in Conſt. Regni. Literas. nu.9.Ioſeph. Cumia in Ritib. Siciliæ. cap. 82.nu.22. Quinimmo etiam ſi conſpiraſſent in
18 Curiam ſupremam,vel † aliquem Senatorem. Petr. Rebuffi In concord. Franciæ. in Proœm. in verb.Summis.verſ.14.& dixi vbi ſupra.

Tertiò.Rex, eiuſq; officiales cognoſcunt de
19 crimine falſæ monetæ. vt † exactè dixi ſupra. cap.12. ibi me remitto.

Quartò ſupremi Regij Magiſtratus cogno-
20 ſcunt omnes feudorum cauſas † quaternatorũ. vt in dicta Conſt. Regni. Statuimus. de offic.
21 noſtri † Iuſtit.vbi tex.dicit:de Feudis quaternatis, & de quota parte ipſorum cognoſcere Magiſtrum iuſtitiarium.quod ſequitur ibidem Andr. de Iſer. col.3. verſ. Item quid ſi pupilli. Matth. de Afflict.ibidem nu.4. Cumia in Ritibus Siciliæ. cap.36.nu.25. & cap.82.nu.23.Rebuffi in Proœm. concord.Franciæ in verb.Summas. col.3.verſ.Decimo tertio. Quia iſtæ cau-
22 ſæ etiam de iure communi,requirunt † maiores iudices. vt dixi de compromiſſ.§.2. Gloſſ. 1. ſub nu.128. vbi tractaui, An cauſa Feudalis debeat, vel poſſit compromitti. Et nouiſſimè eandem quæſtionem formauit Ioan. Vincent. Annius.in Conſt. Conſtitutionem Diuæ memo-
23 riæ.nu.184.236. De † feudis verò non quaternatis nec magnis cognoſcunt etiam Iuſtitiarij
24 Regij Prouinciarum. vt in Conſt. † Iuſtitiarij nomen, & Normam. in fin. vbi Iſern. & voluit idem Iſern.in dicta Conſt.Statuimus col.3.Hodie vero cognitio hæc ſpectat ad Regium Conſilium.vt in Prag.Regis Ferdinandi I.incip.De-
25 ficiente † aliquo. ſub tit. De offic. ſacr. Reg. conſil.voluit Petr.Follet.in dicta conſtitut.Statuimus.nu.6.

Quaternata feuda in hoc Regno appellan-
26 tur, feuda magna,& Baroniæ, † ciuitates,& caſtra. vt inquit Imperator in dicta Conſt. Iuſti-
27 tiarij † nomen, & Normam.in fin. & ibi hoc voluerunt Marinus Gloſſator, Iſern. & Afflict. in quibus locis dicitur appellari quaternata,
28 cum ſint † poſita,& annotata in quaternionibus Regiæ Curiæ . Quàmquam Andr.de Iſern. in c.1.de contr. inueſtit.apud Par. termin. teneat, quòd quando Feudum conceditur à Re-
29 ge, dicatur, & appelletur quaternatum: † & idem dicit in Cõſt.Poſt mortem.& in conſt.Sibaro.Tamen Conſilium decreuit,tunc feudum collatum à Rege,appellari, vel dici quaternatum, quando idem Rex ſic illud appellaret,vel
30 dici † vult in inueſtitura. vt per Matth.de Afflict. in deciſ. Neap.282. nu.3.4. Vnde vetus eſt illud, quod dicitur in d. Conſtit. Iuſtitiarij
31 nomen,† & normam.in fi. quòd quando Feudum eſt appoſitum, atq; annotatum in quaternionibus Regiæ Curiæ dicatur quaternatum. Quod & voluit Paris de Puteo de Reintegrat. Feud.cap.19.Incip.Et aduertendum.nu.7. fol. 14. Non enim deſcribuntur Feuda in quinternionibus, niſi dentur à Rege:vnde fateri neceſſe eſt,quòd Feuda quaternata dicantur ſtatim, quòd

quòd dantur à Rege. Hoc autem videtur mi-
hi ridiculum diſputare, ex quo inueſtitus à
Rege aliquo Feudo, per priuilegium, vel alio
modo, illius priuilegij exemplum regiſtra-
tur, & remanet penes Cameram Regiam, &
inſuper in Regno producitur priuilegium,
ſeu inueſtitura in Regia Camera, in cuius li-
bris deſcribitur, & ſic dicuntur quaternata, &
in quaternionibus, ſeu libris Regijs poſita.
Aliqua etiam dicuntur quaternata ſecundum
quid, puta quando aliquis Princeps, vel Ba-
ro Regis Feudatarius, vellet in quempiam eſ-
ſe gratus, vel donare in remunerationem feu-
dum aliquod, cumque alienatio minime abſ-
que Regis aſſenſu ſit permiſſa: argum. dictæ
32 Conſtitut. Conſtitutionem diuæ memoriæ. †
Quo caſu alienante Barone, aſſenſu Regis in-
tercedente, dicetur quaternatum quoad Re-
gem, & ſemper ità iudicabitur. vt repræhen-
dendo Afflict. cenſuit Barthol. Camerar. in
Rep. cap. Imperialem. fol. 68. Littera M. verſic.
Prima concluſio ſit cum pluribus ſequen. de
prohibit. feud. alien. per Frider. Marin. Frec-
cia de ſubfeud. Baron. lib. 2. titul. de Differ.
int. Feud. titul. & alia. num. 14. Ioan. Antoni
Cannet. in Rep. cap. Si aliquem Regni Siciliæ.
§. In qua Conſtitutione. num. 2. cum pluribus
ſequen. fol. 210. Petr. Foller. in Conſtit. Statui-
mus. num. 11. 13. 14. & in cap. Regni. Item ſta-
tuimus quòd vaſſallis. num. 7. Robert. Maranta
in conſil. 79. num. 1. cum pluribus ſeq. & no-
uiſſimè Magnus Feudiſta Franciſc. de Amicis
in Rep. titul. de his qui feud. dar. poſſ. §. Pro
complemento. num. 1. fol. 54. & §. Quaternata.
num. 1. folio 55. & antea declarauerat Iaco-
but. de Franch. in Rep. Eiuſdem titul. numero
174. cum pluribus ſequen. Nec meo iudicio
fuit rationabilis repræhenſio facta per Ca-
33 merar. contra Afflict. † Quia ſufficit illud ap-
pellari quaternatum, quod fit à Rege conce-
dente, vel conſentiente, ſi enim Rex aliena-
tioni non conſentiret, alienatio non fieret, &
idcirco recipit nomen à Rege confirmante,
non à Barone concedente. Vnde vtcumque
ſit dum Rex, vel inueſtit, vel conſentit, dici-
tur quaternatum verè, non ſecundum quid, &
ità declaranda erant dicta Afflict. Hi quater-
niones, erant in magna Curia Siciliæ, vt dicit
Cæſar Vrſill. in deciſ. Afflict. 282. in princip.
Sed re uera conſeruantur, & annotantur ho-
34 die in Regia † Camera, in quibus fiunt anno-
tationes etiam feudorum refutatorum. vt in
Pragmat. 14. Marchionis Mondeſaris. Incip.
35 † Molte volte. facta die 18. Iulij 1579. Hoc
vero nomen Feudi quaternati, de iure com-
muni eſt incognitum, & credo poſſe poni in
illa diuiſione feudorum, quorum aliud eſt Re-
gale, aliud non regale.

Quintò in Regno Magiſtratus Regij, cogno-
ſcunt de cauſis curialium, & eorum, qui aſſi-
36 ſtunt, † & commorantur in Curia, è qua abſ-
que Regis licentia diſcedere nequeunt; quo-
rum quæſtiones, Magiſter iuſtitiarius, ſeu eius
magna Curia cognoſcit. vt placuit Friderico
37 Imperatori. in dicta Conſtitut. Statuimus, † vt
Magnæ curiæ. §. Et de quæſtionibus noſtrorum
curialium. vbi Doctor. præſertim Foller. nu. 16.
poſt Matth. de Afflict.

Sextò cognoſcit curia Regia indiſtinctè de
Bannitis, ac publicis viarum turbatoribus, at-
que latronibus, in publicis, ac Regijs vijs fur-
38 ta, latrocinia, ac alia † delicta patrantibus:
quod dictum in eo fundant, quòd viæ publi-
cæ ſunt de Regalibus. vt in cap. 1. Quæ ſint
regal. & dixi pleuè ſupra capitulo 7. & voluit
in ſimili Barthol. de Caſſen. in Catalog. Gloriæ
Mundi. parte 5. conſiderat. 24. num. 2. Quia
Magna curia habet iuriſdictionem ordinariam
fundatam in toto Regno, vt dicit Carauita in
Ritu 230. num. 8. & eodem modo procedunt
Regiæ audientiæ Prouinciales, & Commiſſa-
rij Latrunculatores, quos Commiſſarios con-
tra delinquentes appellant, quorum iuriſdi-
ctio ob amplas poteſtates ſibi conceſſas, om-
nes alias iuriſdictiones Baronales occupat:
quo autem iure, ipſi viderint; hoc dicterium in
promptu proferentes, quod ad modum belli
procedant, quod bellum pro eis, vt plurimum
facit, cum abſque delinquentium extirpatio-
ne, totum Regnum perturbent, ac deuaſtent:
& niſi malefactores inter ipſos ex Proregum
ordine ſe collideteut, & extinguerent, com-
miſſariorum intuitu ſemper effloreſceret, quia
vt plurimum mali Commiſſarij (Bonos, ac Dei,
& iuſtitiæ timoratos ſemper excipio) poteſta-
te in eorum diplomatibus eis conceſſa abutun-
tur, in maximam, atque inenarrabilem ſubdi-
torum iacturam, ac Regni ruinam. Pro curiæ
autem iuriſdictione dici poſſet, quòd ſimiles
viarum turbatores, & latrones, contumaces ef-
fecti, ac banniti, non poſſint opponere exce-
ptionem fori declinatoriam, qua regulariter
39 † contumax priuatur, vt dico de contumacis
vindicta. Pena...., Et iſto caſu, quoad ipſos
delinquentes ſine dubio tranſiret eadem opi-
nio, quia quoad Dominos iuriſdictionum, &
Barones, aliud cenſerem. Inſuper ijdem ban-
niti, & contumaces effecti in tribunali Regio,
tunc ſine dubio, tamquam Curiæ Regiæ inimi-
40 ci, & tamquàm ſpoliati eorum † priuilegijs. ar-
gum. l. Is qui reus. ff. de pub. Iud. Forum etiam
perderent, ac apud Regios officiales conueni-
41 ri poſſent, ac eorum † cauſæ ibi tractari. vt in ſi-
mili dicit Andr. Gail. practicat. obſeruat. lib. 1.
obſeruat. 1. num. 38.

Septimò, ſi Princeps conceſſit alicui ſecuri-
tatem, ſaluo conductum, ſeu ſaluaguardiam,
42 † vel vti dicunt, Guidaticum pro ſuis delictis,

aut alia ex cauſa; viſqq; priuilegio, principali-
bus, ac regalibus codicillis, aliqui verò idem
priuilegium non obſeruarent, vtiq; cõtra eoſ-
dem inobſeruãtes, ac non obtemperantes, Ma-
giſtratus Regij procedere poſſent, quia is, qui
codicillos, ac priuilegia concedit, de eorum
43 obſeruãtia, & declaratione† cognoſcit. l. Cum
de nouo. C. de legib. Bal. in prælud. Feud. n. 18.
c. Cum veniſſent. vbi gloſs. in verb. Iudicari. de
iudic. c. 1. de leg. Conrad. in feud. & in ſpecie
de violante ſecuritatem Principis, Princeps co
44 gnoſcit, tamquàm contra committentem† cri-
men læſæ Maieſtatis l. 1. ff. ad leg. Iul. Maieſt.
Guid. Pap. in deciſ. Gratianop. 418. Nicol. Boer.
in deciſ. Burdegal. 179. nu. 1. Menoch. de arbitr.
iud. q. lib. 2. Cent. 4. caſu 337. & 338. nu. 3. & ca-
ſu 346. Barthol. Bertazol. in conſ. crim. 11. nu. 7.
vol. 1. Io. Grandis de Bello Exulum. in prædica
mento quantitatis. cap. 2. nu. 8. Contra eos au-
tem nõ proceditur, ſi ſecuritatis, aut ſalui con-
45 ductus† noticiam non habuerint. Ludouic. Car
rer. in pract. crim. §. 6. nu. 204. Ludo. Gozadin.
in conſil. 61. Deci. in conſil. 327. Marian. Socin.
Nepos in conſ. 58, nu. 12. vol. 1. Franciſc. Burſar.
in conſil. 134. num. 19. vol. 2. Ioſeph. Maſcardus
de probat. §. Bannitus. concluſ. 162. nu. 18. 20.
& dixi plura ad materiam ſupra. cap. 38. vbi ad
hoc, vt iſta concedi valeant, quæ requirantur,
plenè tradidi.

46 Octanò, ſi Rex vellet experiri† in Ciuitatem,
ſiue Caſtrũ, aut oppidum, immediatè ſibi ſub-
ditum, quod eſt ſub ipſius Regis, non autẽ Ba-
ronis, Domanio; vt sũt quamplures Ciuitates,
& oppida in Regno, vtiq; non cenſetur publi-
ca Ciuitas, ſed habetur loco priuatorũ. vt in l.
Eum, qui vectigal. ff. de verb. ſignific. vbi plura
ad propoſitum optimè inducit Guliel. Forne-
rius. & habetur in l. Nihil intereſt. ff. Ad Sena-
tus conſult. Macedon. Ideo contra eam expe-
ritur in Tribunalibus Regijs, nec remittetur
cauſa ad tribunal propriæ Ciuitatis.

Nonò, Magiſter iuſtitiarius, eiusq; magna
Curia, dum eſt præſens in loco aliquo, aut Ci-
47 uitate † cognoſcit de maleficijs omnibus, eo
præſente, aut parum ante commiſſis. vt in Cõſt.
48 Regni. † Capitaneorum. vbi hoc dicit Afflict.
nu. 4. procedere, vt non poſſint alij Magiſtratus
procedere in cauſis ciuilibus. Cui licet ibi-
dem contradicat Foller. num. 16. tandem reſi-
det cum opinione Afflicti, quem ſequor ob ver
49 ba Conſt. † Honorem. ibi, ſilere debebunt. vt
ſtatim dicam. Quomodo autem intelligantur
verba illa, (vel parum antè aduentum ipſo-
rum) videnda ſunt notata à Bald. in cap. 1. in
princ. num. 4. de Pace tenend. vbi dicit, de fa-
50 cto tempore guerræ, dicens includi, † quod
factum eſt immediatè ante, & immediatè poſt
guerram. argum. l. Diuortio. vbi eum ſequitur
Alexan. num. 6. ff. ſolut. matrim. quem ſimplici-
ter retulit in dicta Conſt. Capitaneorum. nu. 5.
in fin. faciunt notata per Angel. in Auct. de hæ-
red. & Falcidia. in princip. colum. 2. hoc tā-
51 men remitti Iudicis arbitrio cenſendum † vi-
detur. arg. eorũ quæ ſcribit Menoch. de arbitr.
iud. lib. 2. Cent. 2. caſu 9. 24 & 25. & ibi pluries.

Decimò, Regij Magiſtratus, & præſertim Ma-
giſter Iuſtitiarius, eiuſq; magna Curia, vbi re-
peritur, ſilent alij iuſtitiarij Prouinciarũ, etiam
52 † Regij. vt in Conſt. Honorem. dicens, alias cu-
rias vti luminaria minora offuſcari, & obũbrari
per præſentiam magnæ Curiæ, quæ dicitur lu-
minare maius; cum iuxta Philoſophum; Excel-
lens ſenſibile, corrumpat ſenſum. Vnde reſpe-
ctu illius, ſilent omnes aliæ Curiæ. vt dicit Ri-
tus 48. & 59. quos ad hunc finem allegat Cara-
nita in prag. Filiorum familias. §. 1. num. 11. &
iſtud eſt ferè idem cum capite ſuperiori.

Vndecimò, magna curia Vicariæ procedit
contra delinquentes, latrones inſignes, ſtrata-
rum graſſatores, ac diſrobatores, incendiarios,
raptores violentos, ac facinoroſos homines,
contra quos laborat infamia, & contra eos ex
proceſſu informatiuo, non datis adhuc defen-
54 ſionibus procedit ad eos torquendos ex† præ-
rogatiua, per quandam præ eminentiam, data,
& conceſſa ſoli eidem magnæ Curiæ Vicariæ,
argumento capitulorum Regni. c. In accuſatis.
55 c. Tormẽtis. c. Prouiſa† iuris ſanctio. cap. Iuris
cenſura. cap. Diù iam, & pluries. & cap. Si cum
ſceleratis. de qua magnæ Curiæ Vicariæ præ-
eminentia. ſcribit Matth. de Afflict. in deciſ.
Neapol. 391. & in Cõſt. Item diram, & Duram.
in fin. Paris de Puteo in tract. ſyndicar. in verb.
Tortura. cap. Quia plerique. Thomas Gram-
mat. in conſil. crim. 64. nu. 4. & in voto 3. nu. 30.
cum pluribus ſeq. & in deciſion. Neapol. 34.
num. 31. cum ſeq. de qua latè Niger in dicto c.
Si cum ſceleratis. Ludo. Carter. in pract. crim.
in rep. l. Obſeruare. nu. 188. & nouiſſimè D. Præ-
ſidens de Franchis in deciſ. Neap. 143. per to-
tum. In ijs locis explanatur tota hæc materia.

Duodecimò, tribunalia Regia, in regno in-
diſtinctè, ſiue per viã electionis, ſiue per viam
perhorreſcentiæ, in cauſis viduarum, pupillo-
rum, ac aliarum miſerabilium perſonarum eli-
56 gentium forum, † cognoſcit de eorum cauſis,
non ſolum vigore iuris communis. l. Vnica. C.
quand. imper. inter vid. ſed etiam de iure Re-
gni. in dicta Conſt. Statuimus. ſupra allegata,
vbi Lallus de Tuſcia, Afflict. & Foller. Qui de-
57 clarant, quæ dicuntur † perſonæ miſerabiles:
& ad hanc materiam faciunt notata per eun-
dem Afflict. in deciſion. Neap. 257. & Anton.
Capic. in deciſ. 160. Didac. Couar. Pract. q. c. 7.
Andr. Tiraq. de priuileg. piæ cauſæ. in præfat.
verſ. Et videtur hoc comprobare. Guid. Papæ
in deciſ. Gratianop. 566. Idem Tiraq. de reuoc.
donat. in verb. Omnia. num. 30. Roland. à Valle

de

de lucr. dotiſ. quæſt. 12. num 8. & in conſil. 20.
vol. 2. Pace Scala de conſil. ſapientis. lib 2. c. 7.
& nouiſsimè Ioan. Petrus Surd. in conſil. 152.
num. 52. vol. 2.

Quod ampliatur procedere, ità vt non va-
leant hæ miſerabiles perſonæ alios Iudices eli-
gere, quàm ordinarios Regios; puta ſi pro cauſa
feudali, vellet virgo, vidua, pupillus, vel alia
miſerabilis perſona eligere aliũ Iudicem Re-
58 gium, quàm ordinarium deputatum, vt† non
poſſit. vt poſt Bal. in cap. Imperialem. §. Præte-
rea. ll 3. de prohibit. feud. alienat. per Fride-
ric. voluit Paris de Puteo de reintegrat. Feu-
dor. cap. 198. An citatus. nu. 44. cum pluribus
ſeq. fol. 108.

Declara ſecundò non procedere in miſera-
bilibus perſonis ſubditis, ac vaſſallis alicuius
Domini, habentis priuilegium ſpeciale dero-
gatorium dictæ. l. Vnicæ. ac priuilegio electio-
nis fori, ſpectanti miſerabilibus perſonis; quia
59 tunc Princeps non cognoſcet, ſed tunc† fit re-
miſſio ad illum Dominum. vt poſt alios conſu-
luit Deci. in conſil. 165. num. 5. & ſic fuit deci-
ſum in Regio Conſilio. vt per Thom. Gramm.
in deciſ. Neapol. 20. per totum. latè Proſp. Ca-
rauit. in ritu 233. Petr Belluga. in Specul. Prin-
cip. Rub. 23. §. Sed pone. & Rub. 38. vbi aliqua
dixi in addit. & D. Præſidens de Franchis in
deciſ. 192. quam refert, & ſequitur Antoninus
Teſſaur. in deciſ. Pedem. 177. ſub nu. 11. Fabius
de Anna nunc Regis Conſiliarius ad patrem
in allegat. 146. vbi retulit Deciſionem factam
in anno 1583. Ad materiam Franciſc. Viuius in
deciſ. 65. & alios allegans Senator Carolus Ta-
pia de Conſtit. Princip. par. 2. cap. 9. num. 108.
Sic etiam vidi priuilegia à Rege Ferdinando
conceſſa Conſaluo Ferdinando de Corduba
magno Capitaneo, derogantia priuilegijs mi-
ſerabilium perſonarum.

Decimo tertiò, cognoſcunt Magiſtratus Re-
gij eiuſdem magnæ Curiæ Vicariæ, de omni-
bus delictis commiſſis, & per officiales, & in
60 officiales† Regni. vt in Conſt. † Magiſter Iuſti-
61 ſtitiarius. vbi Matth. de Afflict. num. 1. & ha-
betur in cap. Regni. Iniunxit. in verſ. Nec non:
& in Ritibus magnæ Curiæ Vicariæ. Ritu 49.
51. & 61. Marin. Freccia. de ſubfeud. Baron.
libro primo, titul. de offic. Magiſt. Iuſtitiar.
num. 40. verſic. Sexto. & omnia verba Marini
antea dixerat Anton. Capic. in inueſtitur. Feu-
dal. in verb. Feudorum clauſulæ. §. Cognitione
etiam cauſarum, quæ ex prærogatiua ad ma-
gnam Curiam. in fin. Idem Capic. in deciſion.
Neapol. 27. num. 11. & dixi in conſil. 23. nu. 69.
Centur. 1. & latiſſimè Carauit. in dicto Ritu
49. vbi in ſpecie tractauit, an in caſu huiuſmo-
62 di, officialium appellatione, veniant, &† con-
tineantur Notarij ſedentes ad bancum Iudi-
cis, ſiue actuarij? vbi dicit quòd non. Et tamen
contrarium dicit fuiſſe determinatum, per ma-
gnam Curiam Vicariæ, cognoſci debere has
actuariorum cauſas: & ità per Conſilium fuiſ-
ſe iudicatum. vt refert Ioan. Vincent. de An-
na in ſingular. 48. vbi diſputat: An baiuli di-
63 cantur officiales, † ità quòd teneantur ſtare
ſyndicatui? dicens nunquàm Conſilium hoc
voluiſſe determinare.

Decimo quartò, Regia Tribunalia ob dene-
gatam ab aliquo inferiori magiſtratu iuſti-
tiam, cognoſcunt quoad illam cauſam. Ob de-
64 negationem enim † iuſtitiæ, priuatur quis il-
la cauſa, & à ſuperiore cognoſcitur: cap. Ex
tranſmiſſa c. Ex parte B. cap. Ex tenore. extra.
de For. competent. & in §. Si tibi igitur. Auct.
de mandat. Princip. & §. Statuimus. Auct. de
ſtatutis. & conſuet. & in Auct. Statuimus. C.
de Epiſcop. & Cleric. Bartol. in l. De pupillo.
§. Si quis. num. 1. vbi Alexan. num. 2 ff de oper.
nou. nunt. Quod procedit etiam in Feudali-
bus. cap. 1. vbi Afflict. num. 97. de milit. vaſſall.
qui contum. eſt. Quod intelligitur ante cœ-
65 ptum iudicium † primæ inſtantiæ: vt ſi ſup-
plicatum ſit Domino, vel Iudici, & ſit dene-
gata iuſtitiæ adminiſtratio: quia alias ſi cœ-
ptum eſſet iudicium, & adiretur ſuperior, tunc
aditus eſſet per viam grauaminis, aut appel-
lationis.

Decimo quintò, magna Curia cognoſcit de
præſentatione, ſeu liquidatione inſtrumentorũ
ad formã ritus, etiamſi creditores, & debitores
66 eſſent† originarij, vel ciues aliarũ Ciuitatum,
ſeu terrarũ, exiſtentium ſub dominio aliorum
Baronũ, vel Dominorũ. iuxta tradita per Ant.
Capic. in inueſtit. Feudal §. Feudorũ clauſulæ.
in verb. Cum cognitione etiam cauſarum, quæ
ex prærogatiua ad magnam Curiã. Quod per
eadẽ verba retulit Marin. Freccia de ſubfeud.
Baron. lib. 1. tit. de offic. Magiſt. Iuſt. no. 40. Paris
de Puteo in tract. ſyndic. in §. Inſtrumentũ. in
princ. vbi inquit hoc caueri ex Conſtitutione
Regni: quam tamen non allegat, nec reperie-
tur aliqua Regni Conſtitutio, quæ hoc dicat:
Videmus tamen vſu forenſi in omnibus Regni
Tribunalibus inſtrumenta liquidari, vt dicunt,
& fatentur ijdem Paris, & Freccia in loco al-
legato. Quinimmo facta liquidatione, vel com-
parente citato, ad hoc vt vocatus vigore in-
68 ſtrumenti non carceretur, opponi ſori† decli-
natoriã ex multis ab ipſe allegatis voluit Ber-
nardin. Pand. de exequut. inſtru. par. 3. decla-
rat. 23. nu. 40. licet ab ipſo allegata procedant
de iure communi.

Decimo ſextò, cognoſcit magna curia Vica-
riæ in dando termino, ac dilatione ad reco-
68 gnoſcendam, & probandam ſcripturam † ma-
nu propria alicuius firmatam, ſeu ſubſcriptam:
& ſi tractatur cauſæ remiſſio ad proprios Iu-
dices, nũquam remittitur, recognitione prius
non facta. Anton. Capic. & Marinus Freccia in
locis proximè allegatis.

Nn 2 De:

Decimo ſeptimò, ſi fuerit appellatum ad
Conſilium, & introducta ibidem appellatio-
ne; nihilominus, illa non proſequuta, fuerit
deſerta; producto tamen proceſſu, & actis ad
idem ſacrum Concilium, etiam poſt lapſum
temporis dati ad introducendam appellatio-
nem, qui in Regno eſt dierum quinquaginta,
iuxta text. in Conſtitut. Regni. Appellatio-
69 num † tempora. idem Conſilium ob modi-
cum temporis lapſum, quinimmo indiſtinctè,
70 procedit ex eiſdem actis, cauſam † termi-
nando, an benè, vel perperam fuerit iudica-
tum. vt per Matth. de Afflict. in deciſ. Neap. 79.
num. 3. 4. & in deciſ. 243. in fin. in quibus dicit
ità fuiſſe antiquum S. C. ſtilum, qui ſtilus cu-
71 riarum † ſeruandus eſt. l. Labeo. verſic. Mo-
re agentium, ff. de ſtatu lib. l. 1. § In honorarijs.
ff. de var. & extraord. cognit. Bartol. in l. 3. §.
Teſtes, num. 1. ff. de Teſtibus. Nicol. de Neapol.
in lectura Bartol. in l. Iuriſperitos. in princip.
num. 4. ff. de excuſ. tut. Alexand. in conſil. 240.
num. 2. volum. 6. Guid. Papæ in Proœmio. deciſ.
& in deciſ. 264. num. 3. Ioan. de Amic. in con-
ſil. 42. colum. 3. Hieronym. Gig. de penſion. Ec-
cleſ. quæſt. 22. num. 24. quæſtio. 88. num. 2. Sed
talis S. C. ſtilus, non poteſt ab alijs curijs ſer-
uari: vt dicit Vincent. Maxilla in proœm. con-
ſuetud. Bari. num. 148. Rationem ſtylus hujus
à Conſilio obſeruari ſoliti, illam eſſe conſtat,
ex quo ſententiæ à ſacro Conſilio ſub nomi-
72 ne Regio, ac ſub Regis perſona † proferun-
tur: vt dicit Proſp. Carault. in Ritu 260. num.
4. & ſequen. Et idcirco dicit, nec magnam Cu-
riam, nec Regias audientias Prouinciales, aut
alios inferiores Iudices, hoc facere poſſe. Fa-
cit tamen hoc Conſilium, dum tamen non fuiſ-
ſet antea probatum Decretum, quo fuiſſet de-
clarata appellatio deſerta, quia eo caſu nullo
73 pacto reuiſionem † admittit, vt ſcribit Cæſar
Vrſill. ad Afflict. in deciſio. allegata. 79. nu. 2.

Decimo octauò, Regij Magiſtratus eiuſdem
magnæ Curiæ Vicariæ cognoſcunt de homici-
dijs, & damnis clandeſtinis, vbicunque, & in
74 † quacunque Regni parte illatis. vt in Conſtit.
75 Regni. Super † inciſionibus. & in Conſtitut. ſi
damna clandeſtina. ibi: Officialibus noſtris,
quærentibus exhibere. & voluerunt Anton.
Capic. & Matin. Freccia vbi ſupra. Hæc autem
damnorum clandeſtinorum cognitio hodie in
hoc regno, minimè eſt in vſu; quia cuſtodia
76 prouinciarum eſt commiſſa, & † conſtituta
Barigello Regio in qualibet prouincia, pro
quibus fit ſolutio, vt poſt Carolum Tapiam,
nunc Regium Conſillarium meritiſſimum, ſcri-
pſi in relatione in materia bannitorum Italo
Idiomate conſcripta ad Illuſtriſsimum, & Ex-
cellentiſſimum Dominum Don Henricum de
Guzman Comitem de Oliuares, regni Neapo-
litani Locumtenentem & Proregem, ad quam
me refero.

Decimo nonò, regia magna Curia Vicariæ
cognoſcit de delictis publicè commiſsis per
77 vniuerſitates, † Comites, alioſq; Barones. vt
78 in Cōſt. Regni. † Capitaneorum. in princ. Quæ
qualitates delicti publicè cōmiſſi, antè omnia
ſummariè conſtare debent, vt poſt multos ab
ipſo allegatos cēſuit ibidem Matth. de Afflict.
nu. 3. quod latius proſequitur Paris de Puteo
de reintegr. Feudor. c. 198. An citatus. nu. 17.
fol. 108. Nec eſt facienda vis in eo, quod dicit
ibi Afflict. dicens ſecus eſſe in delictis clande-
ſtinis; quia hāc limitationem frigidam eſſe, ac
extra regulam, volui ibi Foller. num. 14. 15. Et
79 conſequendum d. Conſt. Capitaneorum † lo-
quitur, magnam curiam procedere in delictis
publicè patratis per vniuerſitates, Comites, &
Barones, declarat caſum minimè cōprehenſum
80 in Conſt. ſi damna clandeſtina † quæ loquitur
de delictis clā, & occultè patratis. Subſequitur
poſtmodū iſta Cōſt. Capitaneorum, quæ decla-
rans alium caſum, dicit; eādem magnā curiam
procedere, & inquiſitionē formare de delictis
publicè commiſsis. Et hæc eſt veritas.

Vigeſimò, vbi Fiſcus nullo iuris ordine ſer-
uato, ac de facto aliquem ſua poſſeſsione deſti
tuit, aut ſpoliat, priuatus in eadem magna Cu-
81 ria conueniet † Fiſcum, & poſſeſſionis, ac ſpolij
reſtitutionem intentabit. vt in Conſt. Magiſter
82 † Iuſtitiarius. vbi hoc annotauit Afflict. nu. 5. po
nens ipſum pro ſpeciali caſu ad Regiā Curiā
ſpectante, cum re uera ponere non debuerit;
quia etiam de iure communi, Fiſcus pro cauſis
ciuilibus coram Principis Magiſtratibus con-
83 uenitur, † & pro criminalibus coram Præſide.
vt in l. Ad Fiſcum l. Si quis aduerſus. l. Domi-
nicis l. Cū aliquid l. Vniuerſi. & toto tit. C. vbi
cauſ. Fiſcal. l. 2. C. de iuriſd. omn. iudic. l. Fin. C.
vbi in rem act. Afflict. in c. 1. §. 1. nu. 44. de fra-
84 trib. de nouo Benefic. inueſtit. Quia in ijs † non
iudicatur Fiſcus, vt vti debeat iure priuati.
quemadmodū latiſſimè dixi ad Bellug. in Spe-
culo Principum. Rub. 5. in verb. Iure priuati.

Vigeſimo primò, quando in cauſis ciuilibus
perimitur inſtātia; quod fit per lapſum triēnij
à die litis conteſtatæ in prima inſtantia. vt in l.
Properandum. C. de iudic. de iure communi
fiebat reſtitutio inſtantiæ ex cauſis legitimis,
vt in l. Sed & ſi per Prætorem. cum l. Seq. ff. ex
quibus cauſ. maior. In qua inſtantiæ, ſiue Ere-
85 modicij lapſu, reſtituitur non ſolum † mi-
nor, ratione minoris ætatis. l. Si ſine § Fin. ff.
de minoribus. Cyn. & Bartol. in l. 1. in fin. C. ſi
aduerſ. libert. Barthol. Socin. in conſil. 299.
num. 1. & ſeq. volum. 2. Petr. Rebuff. ad Conſtit.
Galliæ. titul. de reſtitut. in integr. cap. 283. Sed
etiam concedebatur maioribus, ſi iuſtæ impe-
86 dimenti † cauſæ ſubſiſtebant. vt in dicta l. Si
ſine. §. Fin. ibi conſtat autem. Gloſs. & Cardin.
in cap. Auditis. quæſt. 2 extr. de reſt. in integr.
Ioſeph. Ludouic. in deciſ. Peruſin. 36. num. 1.

quod

quod multis limitatur modis, ac declaratur, quos ponit Sfortia Oddus de reſtit. in integr. quæſt. 67. Auguſtin. Berons in conſil. 35. num. 3. volum. 3. Sed in hoc Regno Neapolitano, tam
87 à Rege, quàm à cõſilio, † atque ab ipſius Conſilij Præſidente ſub Regis nomine, peremptæ cauſæ per lapſum inſtantiæ, conceditur inſufflatio ſpiritus vitæ, ita quòd lapſa iam inſtantia reſtituitur. vt authoritate gloſs. in l. Ab hoſtibus. §. Sed quod ſimpliciter. in verb. Reſtitutionis. ff. ex quib. cauſ. maior. Bartol. in l. Si ab hoſtibus. nu. 5. C. ex quib. cauſ. maior. Paris de Puteo de Syndi. in verb. Sententia. cap. Reſtat vnum. nu. 5. Anton. Capic. in deciſ. Neap. 11. in deciſ. 165 per totũ. Matth. de Afflict. in Conſt. Regni. Sæpe contingit. circa finem. Tho. Grammat. in deciſ. Neap. 69. nu. 4. in deciſ. 91. nu. 1. Idem Afflict. in c. 1. in princ. Speciali 39. Quæ ſint Regal. Marc. Ant. Natta in conſil. 636. n. 76. vol. 3. vbi dicit inferiores à Principe hoc facere
88 † non poſſe. ſequitur. Robert. Marant. in Specul. aur. parte 5. in verb. Inſtantia. nu. 35. quos ſequi videtur Anton. Sola in Conſtit. Sabaud. titul. de iudic. in Decreto. Ad cauſam. Gloſs 3. nu 7. 8. nouiſſimè Roland. Canagnol. in decret. Montisferrat. 13. §. 6. quæſt. 4. in fin. Ioan. Petr. Surd. in conſil. 199. nu. 13. vol. 2.

Conceditur autem inſufflatio ſpiritus vitæ
89 ex mera Principis gratia, † vt dicit idem Grammat. in deciſ. Neap. 103. nu. 17. quem retulit, & ſequitur Roland. à Valle. in dicto conſil. 4. num. 15. vol. 3. Nicol. Boer in deciſ. Burdegal. 247. per totum.

In caſu verò inſufflationis ſpiritus vitæ, ac reſtitutionis inſtantiæ ſemper conſilium facit
90 reficere expenſas petenti, † quod, & iure communi cauebatur l. Nouerint. C. Vt intra cert. temp. cauſ. & habetur in dicta l. Properandum. §. Illo cum. C. de iudic. Alexand. in conſil. 66. viſis dubitationibus. colum. 1. vol. 5. Andr. de Iſern in Conſtit. Regni. Sponte volentibus. & Paris de Puteo in loco ſupra allegato. Grammat. in dicta deciſ. 91. nu. 3. Proſper Paſeth in conſil. 156. num. 2. vol. 1. Carauita in Ritu. 248. nu. 1. & ſeqq. & Ioan. Baptiſta Aſinius in pract. ciuili. §. 2. cap. 16. nu. 9. & ſeq. Et in Regno ità
91 cauetur per pragmat. Incip. Inſtantia † cauſæ. ibi (niſi prius refectis expenſis) quam Pragmaticam in hoc puncto limitat Ioan. de Arno. in Epitho. 2. non procedere in paupere, quem di-
92 cit reſtitui ad inſufflationem, † expenſis minimè refectis.

Vnum tamen aduertendum eſt, inſtantiam non perimi, vbi cauſa agitatur in conciſtorio,
93 ac Tribunali, & Senatu ipſius Principis, † vt in ſpecie de cauſa, quæ agebatur in Regia
94 Camera † ſummariæ. dicit Afflict. in Conſtit. Reg. Accuſatorem. nu. 5. ſequitur Carauit. in
95 dicto ritu. 248 num. 1. in fin. Et in † Conſilio voluit idem Afflict. in deciſ. Neap. 78. num. 5. ſeq. Sebaſtian. Vant. de nullitat. tit. An quælibet ſententia. num 8. Marc. Anton. Natta. in conſil. 383. num. 1. volum. 2. & de Senatu Pariſienſi
96 † dicit Ioan. Imbert. inſtit. Forenſ. lib. 2. cap. 2.
97 & de Senatu † Sabaudiæ, dicit Antonin. Teſſaur. in deciſ. Pedemont. 10. num. 16. Inſuffla-
98 tio autem non ſolum bis, ſed ter † conceditur, vt inquit Capicius in deciſ. 165. num. 4. Grammat. in deciſ. 69. num. 4. 6. In qua dicit,
99 nec partem citari debere, cum pronuntiat † ex Principis benignitate, & gratia, quod ſequitur Aſinius in loco allegato.

Vigeſimo ſecundò, cognoſcit Iuſtitiarius, & eius magna curia de pœna ſpretæ defenſæ Regiæ; & ſic etiam Regij Iuſtitiarij Prouincia-
100 rum. de quo habetur † in Cõſt. iuris gentium in Conſt. Fidelium noſtrorum. in Conſt. Si quis in poſterum. in Conſt. Defenſas. & in c Regni. Terrerij. Et ideò in illius exactione, aliorum lo-
101 corum Capitanei, & Magiſtratus non ſe † intromittunt. vt voluit Sebaſtian. Neapod. in d. c. Terrerij. nu. 1. Matth. de Afflict in dicta Conſt. Fidelium noſtrorum. num. 10. Defenſa autem petebatur ab eo, qui dubitabat offendi ab aliquo in bonis, vel in perſona; & ideo imponebatur defenſa eidem, ne de facto in bonis, vel in perſona offenderetur; & ille cui cõcedebatur, dicere poterat illis, à quibus timebat offendi
102 Ego talis prohibeo te, ne me offendas † in bonis, vel in perſona ex parte Regis: erat enim facienda ſub inuocatione Regij nominis, vt dicunt Afflict. vbi ſupra. Ioan. Anton Niger in dicto c. Terrerij. num. 14. Et in hoc mihi videtur aliud non fuiſſe, niſi quòd tuebatur ſub protectione nominis Regij, quòd ſi ille, facta comminatione, offendiſſet, ſpretæ defenſæ pœna exigebatur.

Vigeſimo tertiò, cognoſcit magna curia de
103 Guerra mota p aliquos in Regno. vt in † Cõſt. Regni. Comes. vbi Andr. de Iſer. dicit: Tũc dici Guerram, vel bellum moueri, ſi armauit quis milites, ac iuerit cũ vexillis, & banderijs. alias ſi quis iret cum hominibus non armatis, erit
104 vis priuata, ſi delictum † aliquod hoc modo commiſiſſent. l. 3 ff. Ad leg. Iul. de vi priuat. Si verò armatis hominibus, & ſine vexillis, tunc erit vis publica, etiam ſi aliquod delictũ ſub-
105 ſequutum † non fuerit. l. 1. l. 2. l. pen. ff. ad Iul. de vi pub. Et in tali caſu guerræ motæ procedit Magna curia. per diſpoſitionem reformationis factæ per Reginam Ioannam Secundam, vt in ſuis capitulis. cap. 12. factis in anno 1432. prout refert Afflict. in dicta Conſtit. Comes. num. 7. in fin. Anton. Capic. in inueſtitur. Feudal. §. Feudorum clauſulæ. in verb. Cognitione etiam cauſar & Marin. Freccia de ſubfeud. Baron. lib. 1. tit. de officio Magiſtr. iuſtit. num. 40. de hoc latius dico de Magiſtratuum. edict. lib. 3. cap. . . vbi me refero.

Vigeſimo quartò, officiales, ac Magiſtratus

Regij in Hiſpania, præſertim in Catalonia,
106 †ſequeſtrant iuriſdictiones,fructus,& emo-
lumenta Baronum receptantium latrones, de-
linquentes,banniros, ac facinoroſos homines,
relictis quibuſdam emolumentis, quibus vi-
uāt,vt factum fuiſſe in Domino Caſtri de Moſ-
ſet, in quo tutè ſe recipiebant dēlinquentes,
qui infeſtabant Comitatum Roſſilionis, ſcri-
bit Don Ludouic. de Peguera in deciſ.crimin.
36. per totum. vtinam in hoc Regno ita ſer-
uaretur.
107 Vigeſimo quintò, familiares Regij, † qui-
que familiaritatis priuilegia,& diplomata ha-
bent; licet fortè originarij,ac ſubditi ſint ali-
quorum dominorū, ſiue Baronum; tamē ab of-
ficialibus, & Magiſtratibus Regijs cognoſcun-
tur, cum eiuſdem Principis iuriſdictioni ſub-
iaceant: vt optimè corroborando concludit
Marc. Anton. Natta in conſil.576. In primo du-
bio.nu.6.cum pluribus ſeq.vol.3.
Vigeſimo ſextò,Magiſtratus Regij,auferunt
108 † iuriſdictionem Dominis, & Baronibus,ob
nimiam eorum ſæuitiam,qua vtuntur in ſubdi-
tos, & vaſſallos. Superiorum namque intereſt,
ne auxilium, contra ſæuitiam,famem,vel into-
lerabilem iniuriam, denegetur, ijs, qui iuſtè
depræcantur:vt Diuum Piuum ad Ælium Mar-
tianum Bæticæ Proconſulem, reſcripſiſſe,ſcri-
bit Vlpianus in l.2.§ Dominorum.ff.de his,qui
ſunt ſui,vel alien.iur. vbi Bald.num.1.poſt Gu-
lielmum de Cun.& Cyn.dicit,quòd ob nimiam
crudelitatem poteſt alicui iuriſdictio auferri.
Hinc Imperatores Archadius,& Honorius di-
xerunt,ob incommoda à Vicarianis Apparito-
ribus data, officialibus Cōſularibus Helleſpon
109 ti.ijdem Aſiæ Proconſulis poteſtati † ſubditi
eſſent,& ab eiſdem Vicarianis eximerentur. vt
in l. Vnica. C. de offic. Comit. ſacri patrimon.
alias dicta lex ſituata eſt ſub titul. C. de offic.
Proconſ. & leg. l.Officium. Hoc dictum ſequi-
tur Ludouic. Roman. in conſil.37. num.1.alle-
gans text.in §. Sed hoc tempore. & § Fin. In-
ſtit.de his,qui ſunt ſui,vel alien.iur.Quo in lo-
co, inquit Ioan. Faber, poſſe Principem talem
110 vaſſallum ex toto eximere à Domini † iuriſ-
dictione,etiam tacente ſubdito, & nihil peten
te. quod ſequitur Guid. Pap.in deciſ. Gratia-
nop.62. & clarius idem Ioan. Faber.in dicta l.
Officium. inquit: Nota, quòd vbi ſubiectus eſt
111 grauatus debet eximi à iuriſdictionē † Do-
mini.l.1. C.Si quacunque prædit. poteſtat. l.Si
poſtulauerit.§.Iubet.ff.de adulter.l.2.ff.de his,
qui ſunt ſui, vel alien. iur.l.Fin.ff. ſi quis à pa-
rēt fuer.manumiſſ.l.Si lenones. C.de Epiſcop.
audiēt. Et quamuis ipſe ſubditus quæſtionem
112 non faciat, Iudex tñ debet ex officio † pro-
uidere. l.Illicitas. § 2. verſ. Neque innocenti-
bus.ff.de offic.præſid. Specul.in tit. de denun-
tiat. §.1.verſ. Priuata. Hæc optimè Faber.Hinc
Conſilium Neapolitanum, ob ſæuitiam Baro-
nis Belmontis, poſt ſententiam Magnæ Curiæ
Vicariæ, qua erat deportatus in inſulam Lipa-
renſem,& eius vita durante iuriſdictione ciui-
113 li, & criminali † in vaſſallis priuatus, illam
confirmauit: vt habetur per Thom. Grammat.
in deciſ. 104.quā ſequitur Ferdinād. Vaſqulus
controuerſ.Illuſtr.lib.1. cap.8.nu.17. cum plu-
ribus ſeqq.Nicol.Boer.in deciſ.Burdegal.275.
nu.3. Curtius iunior in conſil.137. nu.4. quem
refert,& ſequitur Quintilian. Mandoſ.in tract.
ingratitud.cap.62. Cauſa 73.Andr.Gail Pract.
obſer.lib.1.obſeruation.16.Barthol.Bertazzol.
in conſil.criminal. 281. ſub nu 6. vol.2.
Vigeſimo ſeptimò,magna Curia Vicariæ po
teſtatem habet,& hoc faciunt etiam Regiæ au-
dientiæ Prouinciales, dum ordinant Baroni-
bus,eorum officialibus,ac alijs ſubditis Magi-
ſtratibus, vt cauſam in expeditionis limine
114 exiſtentem, intra breue † quoddam tempus
expediant:vt poſt Matth.de Afflict. in Coſtit.
Iuſtitiarij nomē.voluit Marin. Freccia.de ſub-
feud.Baron.lib.2.authoritat.11.per totū.quem
ſequitur Anton. Sola in Decret. Sabaudiæ. ſub
titul. de Caſtellanis. in Decreto. Quia pluri-
bus Gloſ.3.ſub num. 3. & nouiſſimè illum re-
ferens Roland. Cauagnolius in Decretis Mon-
tisferrati. Decret. 2. §. 1. num. 13. & dum hæc
tranſcribuntur vidi Ioan. Pert. Surd. in conſil.
152.nu.31.32.vol.2.
Declarant tamen Freccia, & Sola, non pro-
cedere vbicunque Baro, vel Feudatarius ha-
beret cognitionem primarum, & ſecundarum
cauſarum:quia eo caſu,iſta comminatio ad ſu-
115 periorem, qui habet † ſecundas cauſas ſpe-
ctaret.argum.cap.Irrefragabili §. Exceſſus.de
offic. ordin. & per alia iura ab ipſis allegata.
Sed ego non ſic indiſtinctè hanc declaratio-
116 nem admitterem. † Quid enim ſi Baro quiſ-
piam,aliquem in carcere mancipatum detine-
ret,de aliquo delicto pulſatū;& deſiderio ma-
ximo teneretur,vel ipſum condemnari facere,
vel tam diù in carcere illum detinere, donec
tędio & maceratione affectū, ad pecuniariam
cōpoſitionē induceret, aut tranſigeret?nō enim
cauſam expediri faceret,publicè ordinādo of-
ficiali,vt cauſā expediat, ſecretò autē,& clam
ꝑcipiendo pęnitus aduerſū. Iſto enim caſu ma
lignitas,& ſuperioris negligētia,nō debet eſſe
ſubdito nociua:ad Principē etenim ſpectat,op
117 preſſos † à grauaminibus releuare c. Ad Ro-
118 manā Eccleſiā.el 2.2.q.6.& habetur † in Cōſt.
Regni.Cū circa.Si enim malo Principis animo,
aut facto Dñi,cauſæ expeditio ꝓtolletur, vtiq;
vanum erit,ſecundū iudicem adire;eodem nā-
que animo ſtatim mouebitur, & interim in-
quiſitus, vel vexatus, incideret in Scyllam,cu-
piens euitare Carybdim. Cum præſertim ma-
giſtratus, & officiales aliqui reperiantur, qui
119 ſtudent † placere Domino.vt dicit Andr.de
Iſern.in c. Imperialem.in princip.col.7.de pro
hibit.

hibit. Feud. alien. per Federic. & ideo dicit
Cagnol. quòd Domini terrarum amant Placen
120 tiam, non † Veronam. Magna Curia enim Prin
cipem, ac Regem repræſentat, qui ſubditis po
teſt præcepta facere, etiam non expreſſa cau-
ſa. Veni enim capitis eſſe exiſtimatur, iudica-
re, Principem haud poſſe, abſq; cognitione, &
121 cauſæ † expreſſione præcipere. vt dicit In-
noc. in c. Ad aures. de tempor. ordinat. ſequi
tur Abb. Panor. in c. Si quãdo in fin. de reſcript.
Eodem modo poterit, & Magna Curia Regia,
principem repræſentans. Ijs accedit eandem
Magnam Curiam Vicariæ, prærogatiuam ha-
122 bere, vt ad illam, omiſſo medio, † appelle-
tur. vt dicit Gloſſ. Marini de Caramanico in
Conſt. Regni. Cum noua. in verb. Sed ad celſi-
tudinem. quam ſequitur Matth. de Afflict. in
Conſtit. Iuſtitiarijs nomen, & normam. ſub nu.
37. in fin. vbi dicit. Et ſcias, quòd ſemper ad ma-
gnam Curiam Vicariæ poteſt appellari omiſſo
123 medio. Ego autem † in vſu Forenſi hoc ſer-
uarem. Facerem enim mandatum, ac præce-
ptum Baroni, ſeu Domino iuriſdictionis, pri-
marum, ac ſecundarum cauſarum, quòd ſub cõ
petenti termino; habito reſpectu ad perſona-
rum, cauſæ, ac loci, qualitatem; cauſam à ſuis
officialibus expediri faceret, alias illam auoca
rem. Quia eo modo, cum ipſe Baro ſit Domi-
nus iuriſdictionis, ſi malum non habebit ani-
mum, id exequetur: & nunquam præcepta alio
modo expedirem, niſi Domino, & ſuis officia-
libus prius iuſſiſſem. Ex ijs enim perciperem,
an negligant, vel oculis conniuentibus diſſimu
lent.

Declaratur ſecundò, dum tamen proceſſus
ſit inſtructus, & cauſa reperiatur in ſtatu, in
quo expediri poſſit, vt tunc ſuperior manus
124 † apponat, pro celeri cauſarum expeditio-
ne. arg. c. Iurgantium. de re iudic. quod, & Frec-
cia id annotauit. Idem ſimiliter dicerem, quan
do proceſſus, & ſi non eſſet in ſtatu expeditio-
125 nis, tamen pars haberet illum † pro compi-
lato, & concluſo: vt fieri ſolet in criminalibus,
dum partes habent proceſſum pro legitimato,
compilato, & concluſo.

ARGVMENT. CAP. LXIII.

A Sacerdotibus, & clericis, ac perſonis Ecclesiaſticis in nonnullis caſibus, Rex exigit collectas, qui diſcutiuntur.

COMPENDIVM.

1 *Pharao Rex Aegypti; Sacerdotum territoria fecit immunia.*
2 *Artaxers Perſarum Regis edictum, quo ſacerdotes à ſolutionibus, & tributis declarauit immunes.*
3 *Clerici, & Eccleſia à collectarum ſolutione ſunt immunes.*
4 *Eccleſia, & alia loca pia, & clerici ab omni ſolutione, etiam extraordinaria ſunt immunes.*
5 *Imponentes, & qui ſcribunt, & conſentiunt, & conſilium præſtant, incidunt in excommunicationem.*
6 *Ciuitates etiam hoc imponentes clericis, & Eccleſijs, ſubiacent interdicto.*
7 *Communitates, & vniuerſitates excommunicari nequeunt.*
8 *Regia Curia cogit clericos coniugatos ad collectarũ ſolutiones. num. 11.*
9 *Intellectus Prag. Regis Ferdinandi Primi. Incip. Nuper ad Maieſtatem.*
10 *Inijciens manus violentas in clericum cõiugatum incidit in canonem excommunicationis.*
11 *Bona prius perpetuis futuris temporibus donata, vel empta quæ erant tributis, & collectis obnoxia, an teneantur ad collectas.*
12 *Vendens Eccleſiæ, vel perſonis Eccleſiaſticis bona, & iura, cenſetur vendere, vel donare, quæ obtinet. nu 13.*
14 *Laici pro bonis collectas, & tributa Regi ſoluunt.*
15 *Bona, quæ tranſeunt ad Eccleſias, tranſeunt cum oneribus annexis.*
16 *Bona ſemel oneribus aſcripta, ità in Eccleſias tranſeunt.*
17 *Eccleſia, vel perſona Eccleſiaſtica ignorans bona eſſe oneri ſubmiſſa, agunt contra venditores ſecus ſi ſcirent. nu 18.*
19 *Eccleſia acquirens poſſeſſionem, quæ pro ſolido, & libra eſt affecta collecta, tenetur ad collectam, quia eſt onus reale affixum. nu. 20. 23.*
21 *Eccleſia tenetur ad tributum de poſſeſſionibus tributarijs. nu. 24.*
22 *Prædia, in quibus fundata eſt Eccleſia, libera ſunt.*
25 *Clerici de bonis patrimonialibus non ſoluunt tributum, ſed de emptis ſic.*
26 *Intellectus. c. Regni. Item ſtatuimus quod poſſeſſores.*
27 *Intellectus Prag Regis Ferdinandi in anno. 1473. 3. Martij ſub titul. de cler. & diacon. Soluat.*
28 *Intellectus Prag. Ferdinandi Regis Incip. Fœlicis memoriæ quæ eſt. 2. ſub tit. de cler. & diacon. Soluat. §. In quo dicitur. cum inſerta Conſt. Papæ Honorij. num. 29.*
30 *Eccleſiam, & clericos non teneri ad collectas pro bonis emptis, & donatis nu. 31. 32. 33.*
32 *Eccleſia, vel clerici ementes, ſi promittant ſoluere collectas, tenebuntur. nu. 33*
34 *Vendenti, donanti, aut leganti Eccleſiæ, licet apponere conditiones ſibi viſas.*
35 *Si fieret ſtatutum, quòd omnia prædia ciuium intelligantur tributaria, & deſeruiant pro indictione collectarum, an habens poſt nouum Eccleſia ex illis teneatur ad collectas.*
36 *Argumentatio licita eſt à pacto ad ſtatutum.*
37 *Argumentum de teſtamento ad ſtatutum, valet.*
38 *Eccleſia, & clerici, an teneantur ad collectas, cum in fraudem Regiarum functionum facta eſſet per eos illorum acquiſitio.*
39 *Si in fraudem collectarum ſit facta alienatio in Eccleſiam, vel clericos, bona amittuntur.*

40 Cle-

40 *Clerici, qui clericaliter non viuunt, collectas ſoluere debent.*
41 *Intellectus.c.Regni. Item ſtatuimus quòd clerici, qui clericaliter.*
42 *Clerici clericaliter non viuentes priuilegium clericale amittunt.*
43 *Clerici non ſeruientes in diuinis, fructus beneficiorum non lucrantur, ſed illos reſtituere tenentur.*
44 *Clericaliter viuere dicitur, qui cunctis relictis, totum ſe diuinis miniſterijs addicit.*
45 *Eccleſia, & clerici habentes temporalem aliquem vſum fructum, tenentur ad collectas.*
46 *Eccleſia, & clerici tenentes animalia in paſcuis, in quibus ciues ſoluunt, & ipſi ſoluere debent.*
47 *Eccleſia, & Clerici teneatur ad ſolutionem onerum Feudalium, quæ tenentur à Principe.*
48 *Eccleſia, & Clerici tenentur ad collectas pro refectione pontium, & viarum. nu. 49. 50. 51. 52. 53.*
49 *Vnde in refectione murorum Brunduſij, Hydrunti, Tarenti, Manfredoniæ, Baroli, & Barij in Regno Neapolitano, & Carthaginis nouæ in Hiſpania, tenentur Eccleſiæ. nu. 50. 51. 52. 53.*
52 *Princeps ſecularis non poteſt facere leges contra Eccleſias.*
54 *Quando eſt reficienda via per vicinos, an teneatur Eccleſia tunc vicina.*
55 *Clerici tenentur ſoluere collectas, & gabellas pro rebus quas tenent negotiationis gratia. nu. 58.*
56 *Clericis licita eſt negotiatio pro ſubſtentatione vitæ abſq; cupiditate lucri.*
57 *Nemo Deo militans immiſcet ſe negotijs ſecularibus.*

CAP. LXIII.

DVm Pharao Aegypti Rex, ſubditis per manus Ioſeph, frumenta exhibuit, defi-
1 ciente † illis pecunia pro illorum emptione, dederunt pecora, & animalia; poſtmodum illis deficientibus, territoria, & perſonas; vt data ſemente, præſtarent Regi de frugibus colligendis quintam partem. Excepit autem territoria ſacerdotibus data, quos voluit eſſe immunes
1 ab illius quintæ partis ſolutione. vt latè patet Geneſ. cap. 47. Sic Artaxerſes ſtatuit per medium Eſdræ Prophetæ. vt patet lib. 1. Eſdræ. c.
2 7. Vobis (inquit) quoque notum † facimus de vniuerſis Sacerdotibus, & Leuitis, & Cantoribus, & Ianitoribus, Nathinneis, & miniſtris Domus Dei huius, vt vectigal, & triburum, & Annonas non habeatis poteſtatem imponendi ſuper eos. Ex quibus patet à principio fuiſſe Eccleſias, & Sacerdotes immunes habitos à tributorum, & collectarum ſecularium, ſolutione. Hoc etiam de iure communi cauetur, vt ad col-
3 lectarum ſolutionem Clerici, & Eccleſiæ † minimè teneantur. Auth. Item nulla communitas. C. de Epiſc. & cler. vbi expreſsè Fridericus prohibuit Eccleſias, aliaq; pia loca, & Eccleſiaſticas perſonas, ad collectarum, vel exactionum, Angariarum, perangariarum onera, minimè co-
4 gi, nec etiam ad munera † extraordinaria. vt in l. 1. C. eo. tit. nec ad munera ſordida. l. Omnis à clericis. C. end. tit. & l. Placet. C. de ſacroſanct. Eccleſ. vbi etiam dicitur: nec extraordinarium, nec ſuperindictũ ſoluere debere. Nec aliqua tributa. vt voluit Bartol. in d. l. Placet. num. 59. Eccleſiæ enim, & Clerici per generalem regulam ſunt immunes ab omnibus laicorum collectis, & impoſitionibus: & ſi moniti fuerint, qui illas imponunt, vt deſiſtant, & poſt monitionem minimè deſtiterint cum omnibus fautoribus excommunicantur. cap. Non minus. vbi latè Panormitanus. de Immun. Eccleſ. Alex. in conſil. 68. volum. 2. & non ſolum, qui
5 imponunt, ſed ſcribentes, ac dantes, † conſilium, auxiliũ, & fauorem, ipſo facto in canonem incidunt. vt in Clem. 1. de Immun. Eccleſ. &
6 etiam Ciuitas † incurrit pœnam interdicti. ca. Clericis. de Immun. Eccleſ. in 6. & cap. Quam-
7 quam de cenſib. in 6. cum vniuerſitates † excommunicari nequeant. c. Romana. § Vniuerſitatem. de ſent. excom. in 6. nouiſſimè Ludou. Carbon. de legib. lib. 9. cap. 14.

Regia Curia tamen in Regno Neapolitano
8 cogit Clericos ad collectarum † ſolutionem ſi fuerint Clerici coniugati, vigore Pragmaticæ
9 Regis Ferdinandi † Primi. Incip. Nuper ad Maieſtatem noſtram: factæ 24. Maij 1469. ibi: Noſtri Conſilij matura deliberatione, mandamus, quatenus dictarum prouinciarum ſingulos clericos coniugatos, cogatis, & compelli mandetis, & faciatis, ꝙ in collectis omnibus, & Fiſcalibus functionibus, cæteriſq; oneribus, vniuerſitatum, ciuitatum, terrarum, & locorum dictarum Prouinciarum quomodolibet imminentibus, contribuant. Hoc etiam cauetur de iure communi. vt per Abbatem antiquum. in c. Ex parte. ext. de cleric. coniugat. Hi enim clerici coniugati, non ſunt priuilegiati, niſi quoad forum, vt ad iudicium ſeculare non trahantur.
10 Et quando quis † in eos violentas manus iniecerit, in canonẽ excommunicationis incidat. cap. Si quis ſuadente. 17. q. 4. & hoc idem dicit eadem Pragmatica. & notatur in c. Vnico. de cler. coniugat. in 6. à quo ſumpta fuit eadẽ pragmatica. hoc idẽ voluit Marc. Ant. Cucch. Iuſtit. Canonic. maior. lib. 3. tit. 9. num. 30. dicens. Quare citra excommunicationem quidem, manus in eum inijci non poteſt, vt diximus, neq; à Iudice laico diſtringi, aut iudicari, ſi in habitu, & tonſura incedat; In cæteris vero, priuilegium nullum ſentit. voluit ante ipſum Iulius Ferret. de Publican. vectigal. & munerib. num. 531. ante ipſos Speculat. in tit. de cleric. coniug. in fin. faciunt notata per Lapum in allegat. 118. Incip. Quæritur ꝑin fin. vbi de clericis coniugatis verba faciẽs, dicit, quia imponuntur collectæ, & diſtinguntur bona ad ipſas ſoluendas. Ioan. de Vanquel in dicto c. Vnico, concluſ. 2. de cler. coniug. in 6. vbi poſtquã

in prima concluſione enumerauit priuilegia
clericorum non coniugatorum; in ſecunda di-
cit coniugatos gaudere ſolum illis duobus pri
uilegijs, concurrentibus tamẽ neceſſarijs; alijs
11 autem † omnibus minimè. Angel. de Clauaſ. in
ſumma in §. Cleritus. 14. nu. 3. Panor. in c. fin.
nu. 8. de vit. & honeſt. clericor. Ioan. de Firmo
de Gabell. par. 7. col. 5. verſ. Item verum. Guid.
Pap. in Deciſ. 83. in fin. ibi: Addentes. Ioan-
nes de Amicis in conſil. 146. nu. 3. Petr. Duen.
regul. 100. limitat. 10. & dixi ad Bellugam in
ſpecul. Princip. Rub. 11. §. Videamus. in verb.
Coniugati. vbi latè. quem locum refert Petrus
Cenedo in Collectan. iuris canonici. parte 2.
Collectan. 105. nu. 4. in fin. & dixi latiſſimè ad
eandem pragmaticam in Commentarijs.

Secundò coguntur clerici ad ſolutionem col-
lectarum, pro bonis emptis, & donatis; maxi-
mè dum ſimilia bona, donata, vel empta ab Ec-
cleſijs, vel Eccleſiaſticis perſonis, fuiſſent per
12 prius collectis, & tributis Regijs † obnoxia,
atq; obligata. arg e. Eccleſiæ. c. Quicunq; 16.
q. 1. vbi Eccleſiæ antiquæ, iura Decimarum, atq;
aliorum debitorum minimè perdũt, ob tranſla-
tionem in nouas Eccleſias factam. vt habetur
in c. Cum contingat. in c. Nuper. extr. de De-
cim. c. 1. in fin. de pignorib. qui enim vendit,
aut donat Eccleſiæ, vel Eccleſiaſticis perſonis,
13 † cenſetur donare, ac vendere illa iura, quæ ip
ſe habet, & cum eodem onere annexo. l. Qui ta
bernas. ff. de contrah. empt. ſed cum nulli ſit
dubium, quòd dum bona ſunt penes laicos, Re
14 gi † pro illis tributa, & collectas perſoluunt.
l. 1. vbi gloſſ. C. In quib. cauſ. pign. vel hypoth.
tacit. contr. l. 1. in fin. vbi gloſ. Si propt. pub.
penſitat. Bal. in Pace Conſtantiæ. in verb. Nos
Romanorum. Paul. de Caſtr. in l. apud Iulianũ.
§ Hæ res. ff. de leg. 1. Barthol. Socin. in conſil.
343. colum. fin. volum. 4. Angel. in conſil. 206.
inter ordinamenta. colum. 1. Idcirco dum pe-
nes Eccleſias, & perſonas Eccleſiaſticas tran-
15 ſeunt, cum annexis iuribus, atq; ſolitis † one-
ribus per trãſibunt. Bald. in conſil. 148. Præmiſ
ſo ſtatuto. vol. 1. Bona enim ſemel in collectis
16 aſcripta, cum eodẽ onere † ad Eccleſias tranſ-
feruntur. Archidiac. in c. Si tributum. 11. q. 1.
Dyn. Iacob. Butrigar. & Salycet. in l. Placet. C.
de ſacroſ. Eccleſ. Cald. in conſil. 2. de cenſib.
& in conſ. 7. de conſtit. Alex. in conſ. 130. col. 4.
vol. 2. Card. in Cle. 1. oppoſ. 2. de immunit. Ec-
cleſ. Iaſon. in Conſil. 83. col. 1. vol. 3. Iulius Fer-
rett. de Publican. vectigal. munerib. & onerib.
nu. 560. Trãſeunt etiam cum omnibus ſuis vi-
tijs. l. Pomponius. §. Cum quis. ff. de acquir. poſ
ſeſ. l. fin. C. de exactor. trib. lib. 10. Vbi ſi præ-
dia fiſcalibus functionibus obnoxia, domui Im
periali, Eccleſiæ, vel locis, aut perſonis, alia
prærogatiua munitis alienentur, vt tributarijs
functionibus ſit conſultum, publicè vendi de-
bent facta prius ablatione. Eccleſia verò, aut
Eccleſiaſtica perſona, ſi ignorantes, oneri ſub-
miſſam, emant, vel recipiant, contra vẽdentes,
17 aut dantes † agere pro intereſſe non prohiben
tur. vt in §. Si verò quidam. Auct. de alien. &
emphiteoſi. l. Volta. §. Res verò. C. de impon.
lucr. deſcript. lib. 10. Si verò ſcientes id fe-
cerint, ſibi imputent; cum ſcienti nulla fiat
18 † iniuria. cap. Scienti. de Regul. iur. in 6. Vn-
de Io. Andr. in cap. 1. de Immunit. Eccleſ. in 6.
dicit: quòd ſi Eccleſia acquirat poſſeſſionem,
quæ pro ſolido, & libra, ſit affecta collecta, q
tranſit cum onere ſuo; quia eſt onus reale, ad
19 quod tenetur † Eccleſia, & perſona Eccleſiaſti
ca. vt voluit ibi gloſſ. in verb. Bonorum. Sequun
tur ibidem Philipp. Franc. & Io. de Vanquel in
breuiario. Quinimmo Innoc. in d. cap. Non mi-
nus. de Immunit. Eccleſ. dicit, q ſi Eccleſia ac-
quirat poſſeſſionem, ob quam præſtatur munus
20 perſonale, ſeu militare, puta † hoſpitium, etiã
per Eccleſiam præſtandum erit. Ang. in d. conſ.
206. col. 1. dicens, q facta impoſitione tributi,
vel collectæ pro tribus annis, & tunc temporis
viuebat teſtator, qui moriẽs hoſpitale reliquit
hæredem, q Hoſpitale tenebitur. Simile eſt in
c. Si tributum. & in c. Magnum. 11. q. 1. vbi di-
citur, Eccleſiam teneri ad tributum de poſſeſ-
21 ſionibus † tributarijs. & habetur in c. Tributũ.
23. q. 8. Felyn. in ca. Meminimus. col. 2. in fin. de
Accuſat. Exceptis prædijs, in quibus fundata
22 eſſet Eccleſia, quæ ſunt † libera. ca. Secundum.
vbi Gloſſ. & cap. ſeq. vbi gloſſ. 23. q. 8. Hinc Præ-
poſit. in d. c. Si tributum. col. 2. dicit, non eſſe di
cendum, quòd Eccleſia, quæ eſt mater, & fons
iuſtitiæ, velit negare ſoluere tributũ, & auferre
debitum, cui debetur. quod corroboratur ex
dicto Chriſti, dum inquit; reddendũ eſſe, quod
Cæſaris, Cæſari; quod Dei, Deo. Matth. cap. 22.
Vnde Apoſtolus Paulus ad Romanos. cap. 13.
dicit, eſſe reddendum omnibus debitum, cui
tributum, tributum; cui vectigal, vectigal; cui ti
morem, timorem; cui honorem, honorem. Cum
non ſit à iure extraneum, vt pro rebus colle-
ctis, & tributo affectis, Eccleſia, & Clerici te-
23 neantur. Hinc Eccleſiam teneri ad onera † or-
dinaria, merè realia, quę de conſenſu Principis
ponuntur, tenuerunt Bart. Salyc. & Iaſ. in l. Pla-
cet. C. de ſacroſ. Eccleſ. & ante eos Archidiac.
in c. Placet. 16. q. 2. vbi memoria tenendum eſt,
quod dixit Iaſ. in d. l. Placet. eam legem non eſ-
ſe correctam per auct. Item nulla communitas.
cum d. l. Placet. ſit in canonem redacta, & Ca-
nonizata in d. ca. Placet. 16. q. 2. & d. auct. Item
nulla communitas. loquitur in tributis, & impo
ſitionibus extraordinarijs.

Et vltra præfatos iam ſupra allegatos, hoc
idem voluerunt Ioannes Arcamonus in c. Re-
gni. Irẽ ſtatuimus, quòd clerici. vbi dicit, quòd
24 ſi prædium † Tributarium donatur Eccleſiæ,
tenebitur ad tributũ. Matth. de Afflict. in Con-
ſtit. Regni; Hac edictali. la ſeconda. Notab. 2.
nu. 5.

nu.5. verſic.Sic etiam.quo in loco tenuit,quòd
ſi bona, quæ ſunt ſcripta in Cataſto pro colle-
ctis,emantur per Clericos, tenebnntur clerici
pro illis ſoluere collectas Regias. Idē Afflict.
in Conſt.Statuimus.la 2.n. 16.Sic etiam tenuit
Petr. Piccollus in forma appretij.in verb. Cle-
rici.vbi dicit, quòd clerici de bonis patrimo-
nialibus,nō debent ſoluere appretiū,ſed de bo
25 nis emptis ſic. † Et Luc.de Penn. in l.Hi,qui,
col.2.C.de Præd.& omnib.reb. Nauicul.lib.10.
Hoc etiā expeditū eſt in Regno per Regē Ca-
26 rolū II.in c. Regni.†Itē ſtatuimus,ꝙ poſſeſſio-
nes.vbi dicitur:Itē ſtatuimus,ꝙ poſſeſsiones q̄
nō ſunt Curiæ,vel alijs obligatæ,poſſint à qui-
buſcunq; dari, donari,vel obligari, alias lega-
ri Eccleſijs, dummodo æedem poſſeſſiones,
vel res, curiæ non teneantur in aliquo. Si verò
talis obligatio fuerit, propter quam datio, le-
gatio, vel donatio impediri non poſsit; tunc
res, vel poſſeſsiones ipſæ,præfatis titulis,cum
ſuo onere ad Eccleſias transferantur. Hoc idē
27 cauetur.† per Pragmaticam Regis Ferdinandi
factam in anno 1473. die 3. Martij. Sub Rubr.
de cleric. & Diacon. Siluat. qua dicitur; quòd
teneantur ſoluere clerici, & perſonæ eccleſia-
ſticæ,ſicut prius fiebat ſolutio à venditoribus.
Et quatenus opponeretur; Iſtud prouiſum eſſe
à Principibus ſecularibus,qui leges in clerico-
rum, atq; Eccleſiarum præiudicium facere ne-
queunt. Reſpondetur, hoc idem cautum eſſe
in Regno per Conſtitutionem Honorij Papæ
28 I.Incip.Honorius ſeruus ſeruorum Dei. † Ad
perpetuam memoriam. Dilectus filius.quæ eſt
inſerta in Pragmatica Regis Ferdinandi Incip.
29 Ferdinandus,Fœlicis memoriæ † Carolus,quæ
eſt.2. ſub titul.de Cleric.& diacon.Saluat.§.8.
In quo dicitur.Item, quòd res & poſſeſsiones,
quæ non ſunt in aliquo curiæ, vel alijs obliga-
tæ,donari poſsint Eccleſiijs,& legari; ſed ſi ea
obligatione tenentur, propter quam datio,&
legatio, & donatio de iure impediri poſsit;
hoc caſu res, & poſſeſsiones huiuſmodi, præ-
dictis titulis, cum onere ſuo ad eccleſias trāſ-
ferant. Anton. Capicius in inueſtitur. Feudal.
§. Feudorum clauſulæ. in verb. Collectis.verſ.
Clerici.fol.221. Io. Mauritius in repetit.l.Vni-
cæ.col.49. verſ. Vt quid in patrimonialibus.C.
de Mulierib. & in quo loc. muner. ſub lib. 10.
Petr.Duenna in Regul.109.limitation.2.& Fol
ler.in Conſt.Prædeceſſorum noſtrorum. nu.6.
cum duobus ſeqq.Ex quibus videtur Magiſtra
tus Regios rectè agere, dum illos cogunt pro
bonis emptis,& donatis ad collectarum ſolu-
tionem. Quas leges,& ſi laicas ſeruare debēt,
vti ab Honorio Pontifice, probatas.

Sunt autem non modica iura, & authorita-
tes, quibus contraria opinio fulciri poſſet, ꝙ
immo Eccleſiæ, & Eccleſiaſticæ perſonæ, nec
30 pro bonis emptis,nec † pro donatis, tenean-
tur cum ſecularibus, & laicis ad Regias colle-
ctas ſoluendas. vt tenuerunt Nicol.de Neapo-
li, & Sebaſtian. Napodanus in d.c.Regni.Item
ſtatuimus. Quam opinionem ego latins proſe-
quutus ſum in conſil.74. per totum. Centur.1.
in qua ad Clericorum fauorem conſului.Hanc
tenuerunt Archidiacon.Io.Andreas,Gemin.&
Philipp.Franc.in d.c.1.de immunitat.Eccleſiæ
in 6.Bartol. in conſil.180. & in l. Reſcripto.§.
Sciendum. ff. de Munerib.& honor. Anton.de
Butr. & Ioan.de Imola in cap fin.de vit.& ho-
neſtat.cler.Luc.de Pen.in l.Obſiſtere.C.de An-
non.& tribut.lib.10.

Tenendo autem, quòd Eccleſiæ, & clerici
teneantur in caſu prædicto: declarari poteſt,
procedere quotieſcunq; prædium, vel poſſeſ-
ſio,quæ ad eos perueniunt,eſſent antea affectæ
oneri tributi, & collectarum,& ſic regiſtratæ,
31 quod onus ſit vniforme,& non variabile, †ſed
perpetuo ſimile. vt voluit Abb. Panorm. in d.
cap.fin.num.12. verſ. Tertia opinio. de vit. &
honeſtat. cleric. & in d. cap. Non minus. col.
3. de immunit. Eccleſ. Iaſ. in d.l. Placet. in 2.
lectura. nu.7.verſ.Secundo præmitto.C.de ſa-
croſ. Eccleſ.Felyn.in cap.Verum in fin.de for.
compet. Guid.Pap.in deciſ.Gratianop.79. An
clerici.Petr.Duen. in dicta Regul.100.limit.6.
Angel. in conſil.24.Foller.in dicta Cōſtit.Præ-
deceſſorum. nu.6.

Secundò declara procedere cum fortè inter
venditorem, aut donantem,emptorem,& do-
32 natarium,eſſet conuentum de ſoluendis †col-
lectis per clericum emptorem, vel donatariū
tūc enim de eiſdem bonis,donatis, vel emptis
tenebuntur clerici.Innoc.in d.c.Verum de for.
comp. Ioan.Andr. in d. cap. Non minus. col.2.
verſ. Sed ne tunc. de immunit. Eccleſ.Bald. in
l. Neminem.C.de ſacroſ. Eccleſ.& in auct. Sed
periculum. C. Sine cenſ.vel reliq. Ioan.de Fir-
mo.in tract.de Gabell. par.7. col.6. Aſteſan. in
ſumma lib.6. tit.30.c.4.col.3. Feſtaſ. de Æſtim.
par.4.cap. 2. nu.31. Nicol.Bellon.in conſil.40.
nu.4. Petr. Duen. Regul.160.Fall.6.

Tertiò declara,(& ſimilis eſt quodammodo
cum præcedenti) procedere ſimiliter in teſta-
tore legante, puta aliquod prædium,alicui Ec
cleſiæ, vel clerico, cum conditione appoſita,
quòd Eccleſia, vel clericus ſoluant collectas
33 † quia tunc tenebuntur. vt voluit Petr. de An-
char. in conſil.217. Dubium facit. Felyn. in c.
Eccleſia Sanctæ Mariæ. nu.84. de conſtit. Lici-
tum eſt enim cuiq; priuato leganti,aut donan-
ti res ſuas, imponere conditiones, & onera
34 quæ ſibi videntur,& Eccleſia † donataria, vel
legataria tenebitur obſeruare.arg.c.Verum de
Condit. appoſit.in tm,ꝙ trāſlatis in Eccleſiam
vel Eccleſiaſticam perſonam, bonis,cū illa con
ditione; ſi onera non ſoluantur,licitum eſt lai-
co, authoritate propria, capere. vt tenuerunt
Hoſtienſ. & Ioan. Andr.in d.c.Verum. de for.
compet. Anchar. in d.conſil.217. Felyn. in d.

c. Eccleſiæ ſanctæ Mariæ.nu.84. Multæ aliæ de-
clarationes, videri poſſunt apud ſupra allega-
tos, quas omittimus.

Ex ijs duabus nouiſſimis declarationibus,
patet, verum dixiſſe Bartol. in d.l. Reſcripto.
§.Sciendum.nu.3.ff. de Mune. & honor. vbi dat
cautelam, quòd fiat ſtatutum, vt omnia prædia
35 ciuium intelligantur † tributaria, & deſeruiſſe
indicendatum collectarum cauſa. Rectè itaq;
aſſeruit ſic factum fuiſſe Peruſij; & in Ciuitate
Eugubij fuiſſe melius factum; quia omnes Ci-
ues donauerunt omnia prædia Ciuitati, quæ
illa taxauit pro collectis, & conceſſit. Nec be-
nè in eum inſiluiſſe Bald. in d. l. Placet. & in d.
fin. C. Sin. cenſ. vel reliq. Panorm. in cap. fin.
de vita, & honeſtat. cleric. Card. in c. Perpen-
dimus.col.30. de ſentent. excomunic. Thom.
Parpalia.in d.l.Placet.nu.77.quia ex dictis Do
ctorum, in ſupra dictis duabus proximis decla
rationibus, patet, poſſe fieri per ſtatutum. Et
tanto plus, quando in ſtatuto non exprimeren
tur Eccleſiæ, vel clerici. Cum enim per expreſ-
ſum pactum poſſit fieri per contractum, vt ec-
cleſia, vel clerici ſoluant collectas; & ſic etiam
per diſpoſitionem teſtamẽtariam, tantum ab-
eſt, vt fieri valeat per ſtatutum; licita eſt enim
36 argumentatio à pacto ad ſtatutum. † l. fin.C.
de Fideiuſ. cum ſimil. Gloſſ. in Rubr. C.de De-
cret. Decur.lib.10. Florian.de ſanct. Petr. in l.
Si ædes. in princip. ff. de ſeruitut. Vrban. præd.
Alexand. ad Bartol.in l.Omnes populi. ſub q.
4.ff. de iuſt. & iur. Curti. iunior.in conſil.122.
nu.10. Alexand. in conſil.90. vol.5. Deci. in l.
Nec ex prætorio.ff. de Regul. iur. Marian. Ne-
poa in conſil.25.nu.21.vol.1.Maxill.in conſue-
tudin.Bari in Procem.nu.135.Menoch. in conſ.
4 nu.32. vol.1. & Fab. Turrett. in conſil. 5.nu.
33.vol.1. Sic etiam de teſtamento ad ſtatutum
37 valet † argumentum. vt poſt Bald.voluit etiã
Franciſc. Veggiua in conſil. 63. nu.35. vol.1.
Marian. iun. in d. conſil. 25. nu.21.vol.1. Vn-
de quemadmodum fieri poteſt per pactum, &
teſtamentum, ſimiliter, & fiet per ſtatutum. Vn
de rectè dixerat Bartol. quod, & tenuit Ange-
lus in conſil. 23 Nulla perſona. & eundem Bar-
tol. ab impugnantibus vindicauit Io. Maurit.
in Rep.l. Vnicæ.col.61.verſ.Sed bonè Iuppiter
C.de mulier. & in quo loc. mun. ſub lib. 10. &
antea Bald in conſil.280. præmiſſo volum.1. &
Barthol. Socin. in conſil.12.vol.4. Curti.Iun.in
conſil.68.vol.4.Andr. Barbat.in conſil.1.vol.3.
Deci.in dicto c. Eccleſia Sanctæ Mariæ. nu.68.
de Conſtit. qui ſimiliter reſpõdet obiectis con
tra Bart. Ego tamen id, omniaque Sanctæ Ec-
cleſiæ iudicio, remitto.

Tertiò principaliter Magiſtratus Regij fa-
ciunt, quòd Eccleſiæ, & clerici ſoluant, quan-
do poſſeſſiones, & bona, eſſent in illis tranſlata
in fraudem collectarum, ac onerum Regiarum
38 † functionum. l. Sacroſancta. l. Sub prætextu.C.
de ſacroſ. eccleſ. Bartol. in d.conſil.180. antè
ipſum Speculat. in tit. de cleric. coniugat.col.
fin. verſ. Sed quid ſi fratres. vbi ponit modum
probandi fraudẽ. Quinimmo in caſu iſto, frau-
de detecta, teneri ad bonorum amiſſionem Fi-
39 ſco † applicandam. voluit Luc. de Penna in l.fi.
in fi. C.de Annon.& tribut.lib.10. Duen.regul.
200. Fall.6. Vidi multoties Patres donare filijs
clericis, ac fratres fratribus, & eo modo cu-
riam Regiam nituntur fraudare, ac vniuerſita-
tes: & ſic fraudare fiſcum procurant in vita, &
dum clerici moriũtur Fiſcus Apoſtolicus præ-
tendẽs bona, excluditur ab hæredibus eodem
colorio: & ſic in vita fraudatur Fiſcus, in mor-
te fraudatur Chriſtus.

Quartò, Curia Regia, clericos, qui clericali-
40 tèr non viuunt ad collectarum ſolutionẽ † co-
41 git. per c. Regis Caroli II. incip. Item † ſtatui-
mus, q̃ clerici, qui clericaliter. vbi volũt Io. Ar
camon. Nicolaus de Neap. & Sebaſtian. Napo-
danus. & habetur in Bulla eiuſdem Papæ Ho-
norij.§.7.Anton.Capic. in ineſtitur. Feudal.§.
Feudorum clauſulæ. in verb. Collectis. verſ. Cle
rici. fol.222. amittunt enim iſto caſu priuilegiũ
42 † clericale. l. Si qua per calumn. l. Generaliter.
C.de Epiſcop. & cleric. l.1.C.de Hæretic. Qui
enim non ſeruiunt in diuinis, non debent fru-
ctus beneficiorum lucrari, & ad illorum reſtitu
43 tionem † tenentur tamquam indigni. Vt dicit
Bald.in l.1. in princip. C.de His quib. vt in di-
gnis. cap.fin. vbi Gemin. de reſcript. in 6. cap.1.
Vbi Ioan. Calder. de Cælebrat. miſſ. cap. Si Ca-
nonici.§. Scitum. vbi Gemin. de offic. ordin. in
6. Petr. de Ancharan. in conſil.228. primo in-
quirendum eſt. Iaſon. in l. Scriniarios. C.de Te-
ſtam. milit. Philipp. Franc. in cap. Commiſſa. §.
Porrò. de elect. in 6. dicitur autem clericaliter
44 viuere, qui cunctis relictis, totum † ſe diuinis
miniſterijs addixit. Nicol. de Neapoli. in d. c.
Item ſtatuimus.

Quintò cogit curia, & clericos, & Eccleſias
ad collectarum ſolutionem, quando eiſdem
temporariè aliquis vſus fructus relictus eſſet,
45 † authoritate Angel. in conſil.206. Inter ordi
namenta. Felyn. in d.c. Eccleſia ſanctæ Mariæ.
nu.86. & in c. Verum. col.fi. verſ. Limita primo.
de for. comp.

Sextò eaſdem Eccleſias, & clericos cogit ad
ſolutionem collectarum, quas laici exigunt
46 inter ſe pro animalibus, quæ immittunt † in
paſcuia aliquibus, ſi fortè Eccleſia, & aliquæ
perſonæ Eccleſiaſticæ vellent eis vti. Abb. Pa-
nor. in conſ.6. Caſus ſuper quo quæritur. vol.
1. Iaſ. in d.l. Placet. in 1. lectura. num.19. in fin.
& in 2. lectura. nu.25. Nicol. Feſtaſ. de Æſtimo.
par.4. cap.1. num.49.

Septimò Magiſtratus Regij cogunt clericos
ad ſolutionem onerum feudalium, quæ tenen-
47 tur † à Principe. vt per Hoſti. in ſumma tit. de
immunit. Eccleſ. § A quibus. col.5. verſ. Item

hæc

hæc vera. Aſteſan. in ſumm. lib. 6. tit. 30. artic.
4. col. pen. Philipp. Franc. in d. c. 1. col. 1. de im-
munit. Eccleſ. in 6. Ioan. Fabri in d. l. Placet.
nu. 8. Frãciſc. de Platea in tract. de excomunic.
§. 36. nu. 6. Carol. de Graſſalio Regal. Franciæ.
lib. 2. Iur. 11.

Octauò tenentur clerici, & eccleſiaſticæ per-
ſonæ ad ſolutionem onerũ pro refectione pon-
48 tium, & viarum: tunc enim † rendit ad vtilita-
tem ipſorum, & ad pietatem aliorum: vnde ſi
eſt impoſita collecta pro caſibus iam dictis, Ec-
cleſiæ, & clerici tenebũtur. l. Ad inſtructiones.
vbi hoc voluerunt Iacob. Buttrigar. Bald. & Sa-
lycet. C. de ſacroſ. eccleſ. Azo in ſumma tit. de
operib. public. in princip. & in ſumma C. quib.
munerib. vel præſtat. nem. lic. ſe excuſ. & C. de
immunitat. Nemin. conced. lib. 10. Anton. Ca-
pic. in inueſt feudal. §. Feudorum clauſulæ. in
verb. Collectis. verſic. Clerici. fol. 122. Io. Mau-
rit. in Rep. d. l. Vnicæ. col. 65. C. de mulier. &
in quo loc. mun. ſub lib. 10. verſ. A quo tamen.
Ioan. de Amic. in conſil. 146. nu. 5. Tho. Gram-
mat. in deciſ. Neap. 100. nu. 26. Iul. Ferrett. in
tract. de publican. & vectigal. nu. 570. & ſeq. Vn-
49 de in refectione Murorum † Brũduſij, Hydrun-
ti, Tarenti, Manfredoniæ, Baroli, Barij in Re-
gno Neapolitano, & Carthaginis nouæ in Hi-
ſpania, teneri Eccleſias, voluit Alphonſ. Alua-
rez in Specul. Roman. Pontific. cap. 63. col. 4.
verſ. Sed in refectione. Petr. Duen. regul. 100.
Falle. 16. M. Anton. Natta in conſil. 280. in fin.
& in conſil. 311. nu. 4. vol. 2. Franciſcus Viuius
in commun. opin. 42. lib. 2. Ripa in tract. de pe-
ſte. tit. de remed. ad conſeru. vbert. num. 234.
& in l. Si ſe non obtulit. num. 31. ff. de re iud. &
reſponſ. 20. num. 5. cum pluribus ſeq. lib. 2. Be-
nedict. Capra in regul. 96. nu. 69. Cornel. Beni-
cas. de priuileg. paupertat. quæſt. 9. Speciali. 6.
nu. 21. Franciſc. Gratian. in Compend. iuris Ca-
nonici. parte 3. diſtinct. 4. num. 118. & complu-
res alios optimè cumulans nouiſſimè Petrus
Cenedo in Collectan. iuris Canonici 37. nu. 2.
parte 1. Barthol. Cæpoll. de ſeruit. Vrban. præd.
tit. de refectione. col. fin. verſ. Decimo tertio.
vbi inquit, quòd eccleſia, & clerici tenentur ad
reparationem murorum, & fortaliciorum, pon-
50 tium, † viarum, portarum, & aquæductus Ci-
uitatis, & ſimilium, arg. l. Ad portus. C. de oper.
pub. Bald. in l. Si pendentes. in 2. lect. ff. de vſu-
fruct. Ioan. Petr. Ferrar. in pract. in libell. 1. in
Gloſſ. in verb. Iure dominij, vel quaſi. col. fin.
Luc. de Pen. in l. Cum ad fœliciſſimam. colum. 2.
cum multis ſeq. C. quib. munerib. vel præſtat.
lib. 10. Vbi latiſſimè diſputat, reſpondens ad
motiua contraria. & Hoſtienſ. in ſumm. in tit.
de immunit. eccleſ. §. A quibus. colum. 5. verſ.
Hæc vero. cum ſeq. Petr. de Anchar. in dicto c.
Non minus. Alber. de Roſat. in dicta l. Ad in-
ſtructiones. Richard. de Media Villa in quoli-
bet 2. quæſt. 30. artic. 4. quem refert, & ſequitur
Aſteſan. vbi ſupra articul. 4. Vbi dicit exigi ne-
ceſſitatem, & quod clerici ſint diuites. Iacob.
de Aren. Bald. & Lambertin. de Ramponib. in
d. l. Ad inſtructiones. Vbi dicunt, teneri Eccle-
ſiam, dum modo muri Ciuitatum fierẽt ad ne-
51 ceſſitatem † ob timorem guerræ, ſecus ſi fierent
ad ornatũ. Sequitur Duen. in dicta Regul. 100.
Fall. 16. Quo caſu clerici per Epiſcopum, non
autem per Iudicem temporalem cogerentur.
Bald. in dicta l. Ad inſtructiones. Guid. Papæ in
deciſ. 78. An eccleſia.

Non de ſunt autem nonnulli, qui tenuerunt
contrarium: eccleſias minimè teneri, nec pro
refectione murorum, viarum, & pontium, & l.
Ad inſtructiones, fuiſſe factam à Principe lai-
52 co, qui ſtatuere † non poterat contra Eccleſias,
& Eccleſiaſticas perſonas, niſi fuiſſet probata
per Summum Pontificem. c. Eccleſia ſanctę Ma-
riæ. de Conſt. c. Benequidem. 95. diſtinct. & vo-
luit Ioan. Andr. in dicto cap. Non minus. col. ſi.
dicens, quòd nulla lex, neć Digeſtorum, nec
Codicis, nec Authenticorum, potuit ligare ec-
cleſias. ſequitur Abb. Panor. in conſil 3. Vide-
tur, & in conſ. 30. Caſus, ſuper quo. vol. 1. Andr.
Barbat. in conſil. 1. volum. 3. Corn. in conſil. 72.
col. pen. vol. 4. Sylueſt. de Priet. in ſumma. §. Im-
munitas 1. col. 12. in princip. Vbi inquit, hanc
eſſe cõmunem Canoniſtarũ opinionem. Omit-
tam plures alios, huius opinionis aſſertores.

Tenendo autem primàm opinionẽ vti com-
muniorem, declara illam primo, tunc procede-
re, & eccleſias, ac clericos teneri ad reparatio-
53 nem murorum, † quando vrgeret neceſſitatis
cauſa ob guerram, vel obſidionem Ciuitatis,
vnde timeretur depopulatio, homicidia, &
deprædationes: eo enim caſu clerici tenebun-
tur, & Eccleſiæ, maximè pro ſoluendis ſtipen-
dijs militum conductorum ad cuſtodiam Ci-
uitatis. vt ſupra retuli ex Iacob. Buttrigar. Bal.
& Lambertin. de Ramp. in dicta l. Ad inſtru-
ctiones: vbi etiam hoc voluerunt Iacob. de
Aren. & Cyn. idem voluit Iacob. Aluarot. in
cap. 1. §. Illicitas. num. 2. de pac. iur. firm. & aſ-
ſeruit ſic factum fuiſſe in Ciuitate Gratianopo-
li Guid. Pap. in Deciſ. alleg. 74. Corn. in d. con-
ſil. 72. nu. 16. vol. 4. Nicolaus Feſtaſ. de Æſtim.
par. 4. cap. 1. nu. 25. vbi allegat Caſtrenſ. in conſ.
423. ex puncto. nu. 4. vol. 2. Duen. in dicta Re-
gul. 100. fall. 12. & Auguſtin. Berous in conſil.
31. nu. 25. vol. 1. Marc. Mantua Dialog. De nar-
rat. claſſe 7. cap. 26. num. 3.

Secundò declara, vbi eſſet annexum onus
rei; puta, quia diceret, vnum quemq; teneri re-
ficere viam, quatenus protendit domus ſua:
54 tunc enim † Eccleſia tenebitur. l. fin. ff. de via
refic. Bartol. in d. l. Ad inſtructiones, & Sylue-
ſter Prier. in d. §. Immunitas 1. poſt Panor. in
d. c. Non minus. de immunit. Eccleſ. Ioan. Mau-
ritius in d. l. Vnica. col. 70. verſ. Qua igitur ra-
tione. C. de Mulierib. & in quo loc. lib. 10. Quo
vero

vero ad pontes, & muros, dicendum eſt, vt
ſupra.
Nonò principaliter, coguntur clerici ſoluere
collectas, & gabellas, pro rebus negotiationis,
ac vſus mercimonij: Clerici enim nego-
55 tiatores † tenentur ad collectas pro illis rebus,
vt dicit Specul. de immunit. eccleſ. in fin.
Negotiatio enim clericis eſt interdicta, cum
illos à diuinis miniſterijs abſtrahat. c. Quamquàm.
de cenſibus. in 6. cap. fin. de vita, & honeſtat.
cleric. & habetur 14. quæſt. 4. in ſumma,
& in cap. Negotiatorem 88. diſtin. Archidiac.
Ioan. Andr. Geminian. Philipp. Franc. & alijs
in dicto cap. Quamquàm. Frideric. de Senis. in
conſil. 107. Iul. Ferrett. de publican. & vectigal.
num. 572. Andr. Tiraquell. in tractatu conſanguin.
§. 32. Gloſ. vnica num. 80. Gregor. Lopez
in l. 50. tit. 6. partita prima. Ferdinand. Vaſq. de
ſucceſſ. progreſſ. lib. 1. §. 10. ſub nu. 648. Auguſtinus
Berous in conſil. 168. num. 8. volum. 1.
Io. Franciſc. Paulin. de viſitat. parte 1. q. 8. verſ.
Attendendum eſt. Io. de Firmo de gabell. part.
7. quæſt. 6. num. 12. Panor. in conſil. 6. volum. 1.
Clericus enim negotiator, vt peſtis eſt fugiendus.
d. c. Negotiatorem 88. diſtinct. Io. Andr. in
56 dicto c. Quamquàm. Quando nõ eſt † negotiatio
pro ſubſtentatione vitæ, ſed lucri, & cupiditatis
cauſa, quod eſt illicitũ. c. dilecti. Vbi Bernard.
& Innoc. extr. de decim. vel ob curam orphanorum,
pupillorum, viduarũ, vel cauſarum
ſimilium. de quibus D. Tho. de Aquin. in 2. 2. q.
187. §. Ad ſecundum, dicens hæc verba. Dicitur
in decretis, decreuit hæc ſancta Synodus nullũ
deinceps clericum, aut poſſeſſiones cõducere,
aut negotijs ſecularibus ſe permiſcere, niſi propter
curam pupillorum, aut orphanorum, aut
viduarum, aut ſi fortè Epiſcopus Ciuitatis, Eccleſiaſticarum
rerũ ſolicitudinem, eum habere
præcipiat, vbi Cardinal. Caietan. proſequitur.
quos refert Gulielmus Redoanus de ſpolijs eccleſiaſtic.
q. 2. num. 43. 45. Latè Iacob. Philipp.
Port. in conſil. 16. num. 19. cum pluribus ſeq.
Martin. Nauar. in conſil. 5. num. 1. titul. de depoſi.
Perr. Foller. in Conſt. Regni. De perſonis.
57 ſub num. 7. Nemo enim Deo militans † immiſcet
ſe negotijs ſecularib. Apoſtol. ad Timoth.
cap. 2. aliqua inducit Lelius. Zacus de priuileg.
eccleſ. priuileg. 132. num. 2. & ſeq. Io. Bernard.
Diaz in pract. crimin. Canon. c. 50. Vnde etiam
Epiſcopus pro rebus, quas mercimonij cauſa
58 ducit, collectam, & gabellam ſoluere † tenebitur.
Io. de Imol. in conſil. 184. Viſa relatione. in
fin. Hinc pro rebus temporalibus teneri ſacerdotes
ad tributa Regia decreuit Senatus Pariſienſis.
in anno 1287. teſtè Iacobo Meyero. Annalium
Flandr. lib. 10.
Cætera, quæ materiam hanc concernerent,
tractaui in conſil. 74. Centur. 1. hic eadem repetere,
iuſtum non eſſet, vnde ad ibi ſcripta relationem
haberi volo.

ARGVM. CAP. LXIV.

Prælati Feudatarij præſtant Regi iuramentum. Quot iuramentorum in feudali materia ſpecies ſint? quæ cum alijs, materiam concernentibus amplè enucleantur.

COMPENDIVM.

1 *Prælati in Regnis Catholici Regis habentes ab eo feuda, tenentur illi præſtare iuramentum fidelitatis. num. 4.*
2 *Prælati quoad feudum, quod tenent à Principe ſunt illo minores.*
3 *Prælati pro alijs rebus non feudalibus iuramentum præſtare non tenebuntur.*
5 *Epiſcopi iurant fidelitatem Imperatori.*
6 *Regalem ſolum reuerentiam ſibi in Epiſcopis reſeruauit Theodoricus Gothorum Rex.*
7 *Iuramentum familiaritatis quod præſtant domeſtici, & familiares Regi.*
8 *Formula iuramenti familiaritatis vbi poſita eſt.*
9 *Domeſtici, qui ſint?*
10 *Vaſſallus, an dicatur domeſticus, & admittatur pro domino.*
11 *Familiarium appellatione qui veniant? nu. 12. 13. 14.*
12 *Familia appellatione qui?*
15 *Caroli Borromei S. R. E. Cardinalis modeſtia cum familiaribus.*
16 *Seruum puerum appellauit Centurio.*
17 *Philippus Rex Catholicus, etiam ſubditos, familiares appellat.*
18 *Conſiliarij Principum, an familiarium appellatione contineantur.*
19 *Conſiliarij ad Principis latus ſedere debent.*
20 *Conſiliarij Summi Pontificis ſedent ad pedes.*
21 *Princeps eſt de Senatorum numero.*
22 *Iuramentum ſubditi præſtant domino, dum habitant in eius Ciuitatibus, et ſubditis, & præſtatur ratione iuriſdictionis.*
23 *Iuramentum præſtatur ab habente bona in loco.*
24 *Iuramentũ homagij, ſeu ligij præſtatur ſoli Principi.*
25 *Iuramentum homagij, ac ligij præſtans, declarat eſſe hominem illius tantum cui iuratur.*
26 *Ligius, quaſi illius, cui præſtatur, ligatus.*
Iuramentum fidelitatis quod?
27 *Dominus concedens feudum cenſetur ſibi fidelitatis ſeruitium reſeruaſſe.*
28 *Vaſſallus ad iuramenti fidelitatis præſtationem tenetur.*
29 *Iuramentum aſſecurationis quod?*
30 *Intellectus Conſt. Domini à vaſſallis.*
31 *Iuramentum aſſecurationis merum doctorum ſomnium, cum ſit idem cum iuramento fidelitatis.*
32 *Argumentum à rubrica validum eſt.*
33 *Aſſecuratio eſt ſequela iuramenti, habens vim à fidelitate iurata.*
34 *Formula iuramenti homagij. nu. 37. & 38.*
35 *Ab homine libero fieri poteſt iuramentum homagij,*

quamuis videatur quadam ſeruilis ſubiectio.
36 *Dominus recipiens iuramentum homagij obligatur ad illius protectionem.*
39 *Conſtituere quis ſe poteſt ſcriptura interueniente, aſcriptitium.*
40 *Seruus matrimonium non contrahit cum libera.*
41 *Aſcriptitij villani ſunt, & ruſticiſsimi.*
42 *Religioni diuina, quis poteſt ſe perpetuo obligari.*
43 *Religioni ſe dicare ſeruitium eſt.*
44 *Seruire Deo eſt Regnare.*
45 *Praſtans iuramentum homagij, libertati ſua praiudicium facere non cenſetur.*
46 *Homagium, an hominium appelletur?*
47 *Ligium dicitur, quia ligat ad perpetuam fidelitatem.*
48 *Ligium verbum, incognitum eſt de iure feudorum, ſecus de iure Canonico.*
49 *Ligium eſſe verbum Gallicum, quod apud Italos vaſſallagium ſignificas.*
50 *Ligius dicitur, quaſi legalitatem continens.*
51 *Homagium eſt veneratio, quam vaſſallus patrono propter beneficium acceptum, tribuit.*
52 *Homo ligius dicitur homo, qui praſtat homagium.*
53 *Intellectus Conſt. Regni. Probationum defectum.*
54 *Robertus Northmannus Dux Apulia Beati Petri vexillo à Pontifice donatus.*
55 *Ligius duorum Principum, quis eſſe non poteſt.*
56 *Ligius ſi quis duorum eſt, ſemper dicitur excepta authoritas maioris, ac primi habentis ius potentius.*
57 *Iuramentum homagij, ac ligij praſtatur genibus flexis coram Principe, complicatis manibus cum manibus domini.*
58 *Iuramenti homagij, & ligij formula praſtita in Regno Neapolitano Ferdinando Regi.*
59 *Ligium à liga appellatur.*
60 *Ligium à lilijs dici ſibi perſuaſit Forcatulus.*
61 *Homagij iuſiurandum pro rebus temporalibus, non autem ſpiritualibus praſtatur.*
62 *Homagij iuramenti effectus, quòd iurantis bona feudalia, & Burgenſatica ſunt ſub illius iuriſdictione.*
63 *In feudo ligio non habet locum pœnitentia.*
64 *Principum beneficia perpetua, & permanentia eſſe debent.*
65 *Feudi refutatio quando, & quibus perſonis fiat.*
66 *In feudo ligio fœmina ſuccedit. nu. 71. 72. 73.*
67 *Fœmina in feudo ligio, ſeruiet per ſubſtitutum nec ne? nu. 68.*
69 *Mulier armis aſſueta, an ſeruiat de perſona in bello. num. 70.*
74 *Feuda in Gallia ad inſtar patrimoniorum redacta ſunt. nu. 75.*
76 *In Regno Neapolitano, & Siculo fœmina ſuccedunt in feudo maſculis deficientibus. nu 77.*
77 *Intellectus Conſt. Regni. In aliquibus.*
Intellectus Conſt. Regni. Vt de ſucceſsionibus.
78 *Fœmina quando admittatur ad feudum remiſsiuè.*
79 *In feudo ligio ipſe ſolus Princeps, qui inueſtiuit Iudex eſt.*
80 *Ligium feudum nunquàm appellabitur, niſi ita in inueſtitura dicatur.*
81 *Iuramenti fidelitatis formula.*
82 *Iuramenti fidelitatis formula ex Petro de Bella pertica.*
83 *Iuramenti fidelitatis formula ex Rolandino.*
84 *Iuramenti fidelitatis formula ex Hannetonio.*
85 *Iuramenti fidelitatis formula ex Sonsbecio.*
86 *In iuramento fidelitatis hac promiſſa intelliguntur. ſcilicet, incolume, tutum, honeſtum, vtile, facile, & poſsibile.*
87 *Intellectus Conſt. Regni. Domini à vaſſallis.*
88 *Iuramentum fidelitatis ſpecies eſt ſeruitutis.*
89 *Iuramentum fidelitatis, an ſit perſonaliter praſtandum. & an per procuratorem praſtetur. n. 90. 91.*
92 *Ementes feuda in Regno Neapolitano, non tenentur praſtare iuramentum fidelitatis, ſed tãtum per per heredes eius.*
93 *In iuramento fidelitatis, an ſcripturarum tactus de ſubſtantia requiratur? nu. 94. 95.*
96 *Pralati, & Epiſcopi non tenentur dum iurant, ſacra tangere. nu. 97.*
97 *Pralati, & Epiſcopi, dum praſtant iuramentum fidelitatis, iurant tactis ſacris Euangelijs.*
98 *Iuramentum, an praſtetur ſuper veteri, vel nouo teſtamento, ſuper altare, aut ſanctorum reliquijs. num. 99.*
99 *Intellectus l. Tauri 67. in Hiſpania.*
In Hiſpania Pralati contrauenientes etiam iuramento homagij puniuntur, vt proditores.
100 *Magnus Magiſter equitum de Alcantara iuramento contrauenienss, quid paſſus fuerit?*
101 *Iuramentum aſſecurationis praſtatur à domeſticis, familiaribus, & habitatoribus ſub domini iuriſdictione.*
102 *Andrea de Iſernia, & Iacobi Aluaroti opinio improbatur.*
103 *Declaratio. c. 1. Qualit. vaſſ. iurar. deb. ſecundum authorem contra Iſer. & Aluarot. nu. 110. 111.*
104 *Alexander Macedo ab Iola pragustatore Antipatri filio veneno creditur extinctus, ex Aquafontis Stygiſligis, ſiue Nouacridis, portata in vngula iumenti. nu. 105.*
106 *Mahometes Arabs, à domeſticis exhibito veneno, perijt.*
107 *Carolus Caluus Rex Gallia venenato medicamine à Sedechia medico exhibito, interijt.*
108 *Ratio eadem totius quoad totum, ſicuti partis quoad partem.*
109 *Ageſilao Lacedemoniorum Regi vitio datum, quòd claudus eſſet.*
112 *Mens quid eſt?*
113 *Mens in anima eſt, vt viſus in corpore.*
114 *Mens animi inſtrumentum, vt manus corpori.*
115 *Mens melior, & diuinior pars in anima.*
116 *Mentis umbra eſt anima, & anima vmbra corpus.*
117 *Mens eſt cor cordis, & anima anima.*
118 *Mentis praſtantia ſecundum Ciceronem.*
119 *Mens velociſsimum omnium, cęlum, Maria, terras vno puncto peruolat.*
120 *Mens in ſummo capite conſtituta, dominatum corporis tenens.*
121 *Mentis opera ſoli Deo nota.*

122 *Mens*

122 Mens Dei miniſterio impletur.
123 Anima hominis, triade conſtat, mente, ſiue intelligentia, voluntate, & memoria.
124 Amatorio poculo, quem mortuũ ſcribit Ariſtoteles.
125 Intellectus Conſt. Regni. Poculum amatorium.
126 C. Caligula imperator ex poculo amatorio à Ceſonia dato, in furorem actus.
127 Lucius Lucullus poculo amatorio extinctus.
128 Bamba Regi Hiſpaniarum Catholiciſſimo in potu herba poſita, vt turbaretur mente ab Ardanaſto Græco.
129 Iuramentum aſſecurationis in Regno à Baronibus peti nequit, niſi licentia deſuper obtenta. nu. 130. Intellectus Conſt. Regni. Comite, vel Barone.
131 Feudum, vel aliud à Rege habens in terra alicuius Baronis, non tenetur illi præſtare iuramentum.
132 Paridis Putei dictum declaratur.
133 Rex concedens cenſetur concedere cum iuribus ad ſe ſpectantibus.
134 Iuramentum fidelitatis, an præcedat inueſtituram. nu. 135. 136. 137. 138.
139 Inueſtitura verbalis, vel abuſiua non tribuit Feudatario poſſeſſionem, neq; vtile dominium; datur tamen authoritas capiendi poſſeſſionem propria authoritate. nu. 140. 141. 142.
143 Habens poſſeſſionem realem, an præferatur habenti abuſiuam.
144 Inueſtitura abuſiua probatur per breue teſtatum.
145 Breue teſtatum quid eſt? nu. 146. 147.
148 Inueſtitura propria dicitur poſſeſſio. 149.
150 Inueſtituræ loco ſufficit priuilegium, aut littera aſſecurationis in Regno Neap. & Siculo.
151 Intellectus Conſt. Regni. Dignum.
152 Inueſtiente mortuo quo modo inueſtitura probetur.
153 Iuramentum fidelitatis, an remittatur?
154 Fidelitas non pro omni feudo præſtatur.
155 Fidelitas an remittatur?
156 Feudum dicitur à fidelitate. nu. 157. 160. 161.
158 Pactum quòd ob felloniam vaſſallus nõ perdat feudum, eſt inualidum.
159 Fidelitas baſis, & fundamentum feudi.
162 Feudi conceſſio contractus innominatus.
163 Feudum à faciendo, vel à Faida. nu. 165.
164 Feudum à ſedere vel à Feida. nu. 166.
167 Fida, & Diffida, quid?

CAP. LXIV.

PRælati, aliiq; perſonæ eccleſiaſticæ à laicis
Principibus feuda poſſidentes, vt multi
ſunt in Regnis Catholici Regis, tenebũtur præ
1 ſtare eidem Regi fidelitatis † iuramentum, vt
præſtant. vt habetur in c. Nimis. de iureiurand.
Vnde licet Epiſcoporum authoritas, maior ſit
qualibet ſeculari. vt in c. Solitæ. de maiorit. &
obed. Attamen ipſi Prælati tenentes Feuda à
2 Rege, & † ſic à Principe ſeculari, illo reſpectu,
& caſu, ſunt Principe minores. c. Si Epiſcopus.
vbi gloſs. fin. 18. diſtinct. & notatur in dicto c.
Nimis. & ibi per gl. Quia fortè pro alijs rebus,
licet temporalibus, non tñ feudalibus iuramen
3 tum præfatũ præſtare non † tenebuntur. vt poſt
Innoc. in d. c. Solitæ. & Hoſtienſ. in d. c. Nimis.
voluit Abb. Panor. ibi nu. 1. Idẽ Hoſtiẽſ. in c. Ex
diligenti. de Simon. & in c. Veritatis. in fi. de iureiur.
& poſt eum Andr. de Iſer. in c. 1. ſub nu. 2.
verſ. Item nota ꝙ quãdo. de noua form. fidelit.
dicit, ꝙ Epiſcopus antecedit Regẽ dignitate,
ſed ſi habet feudum à Dño temporali laico, fa-
4 cit ei Sacramentum † fidelitatis, & homagij.
Ioan. Blanchi in ſumma. tit. de ſacram. fideli.
col. 3. in princip. Ioan. Thom. de Marinis de generibus,
& qualitat. feud. lib. 1. titul. 15. nu. 26.
ante ipſum Martin. Landẽſ. in c. 1. nu. 16. qualit.
iurar. deb. vaſſall. domin. fidelit. & ante ipſum
ibidem. Andr. de Iſern. num. 10. & Aluarotus.
nu. 4. qui allegat Roffred. parte 8. titul. de offic.
iudic. quo ſubuen. cenſit. ſub Rubricella de Sacramento
cuiuslib. vaſſall. ſequitur præpoſit.
de ſanct. Georg. in dicto c. 1. col. 4. verſ. Quæro
an clerici. Qualit. iurar. deb. vaſſ. Anton. Capic.
in inueſtitur. feudal. §. Feudorum iuramenta.
verſ. Eccleſia recipiens. Paris de Puteo de reintegrat.
feudor. cap. 150. An ſi aliquis num. 7.
fol. 157. Franciſc. Burſat. in conſil. 4. nu. 11. vol. 1.
Iacobin. de ſanct. Georg. in inueſtitur. Feudal.
§. Qui quidem inueſtiti. num. 7. Paris de Puteo
de ſyndicat. titul. de regum, & Princip. exceſſib.
num. 14. verſ. Septimodecimo. Arnulphus
Ruzeus de iure Regalior. Priuileg. 11. num. 14.
Priuileg. 37. num. 1. Priuileg. 43. nu. 14.
5 Sic etiam Epiſcopi iurant fidelitatem † Imperatori.
gloſ. in c. Nullus ex Eccleſiaſtico. 22.
q. 5. Sic modeſtiſsimè Theodoricus Gothorum
rex (à quo Philippus Rex Catholicus per matris
lineam genus ducit) in Epiſcopis ſolam ſi-
6 bi Regalem, quam † exhibere debent reuerentiam,
reſeruauit. vt in cap. Concilia. §. Hinc
etiam 17. diſtinct. quem ſequitur Bartholom.
de Caſſæn. in Catalogo Gloriæ mundi parte 4.
conſiderat. 28.

Plures tamen iuramentorũ ſpecies ego tradidi de Magiſtratuum Edict. lib. 1. c. 12. Nunc verò, faciendo auctarium, vt in hoc ordinatè procedam, hunc ordinem ſeruabo. Primò quærere, Quot ſint iuramentorũ à vaſſallis præſtandorum ſpecies, & quis illas præſtare teneatur? Secundò, quæ ſint illorum formulæ, & præſertim iuramenti fidelitatis, de quo agimus, & an præſtetur per Procuratorem? Tertiò an iuramentum fidelitatis debeat præcedere inueſtituram feudalem? Quartò, an tale fidelitatis iuramentum remitti valeat? Quintò, an ipſa fidelitas, poſſit remitti? Sextò, an fidelitatis iuſiurandum, ſit de feudalis inueſtituræ ſubſtantia?

Quoad primum, dicendum eſt, ſex eſſe iuramentorum ſpecies, quæ domino à vaſſallis, ac ſubditis præſtantur.

Prima iuramẽti ſpecies dicitur familiaritatis,
7 †quod præſtare debebunt domeſtici, & familiares Principi,ſeu Regi,licet non teneant ſeudũ aliquod ab eodem Principe; vt ſunt Secretarij,Cancellarij.Conſiliarij, Camerarij,Cubicularij, Pincernæ, Dapiferi, ac ſimiles. de hac
8 †Iuriſiurandi formula loquitur tex. in c. 1. §.Si verò qualit. iurar.deb. vaſs. Dño.vbi Andr,de Iſer.Domeſtici enim dicũtur, qui in eadem domo ſunt,& nobiſcũ habitant.l.Preſenti.§.Sanè. vbi gloſ.C.de his, qui ad eccleſ. confug.l.2. ff, ad Senat.conſ. Syllan. Bartol.& Bald. in l. Reſpiciendum. §. Furta.ff de Pęnis.vbi appellan-
9 tur† domeſtici,ſerui,liberti, & mercenarij,qui opetas ſuas locarunt. Similiter dicũtur domeſtici,viro vxor,filij,vaſſalli, mercenarij, quibus quis imperatur, ratione reuerentiæ, obedientiæ, poteſtatis Dñicæ, ac iuriſdictionis.l.Idonei.vbi gl.ff.de teſtib.Licet dubium in vaſſallo, an dicatur domeſticus, & admittatur ad teſti-
10 monium†pro Dño. de quo Matth. de Afflict. in deciſ.Neap.304.Thom.Grammat. in conſil. ciuil. 12.nu.18. Vnde Ariſtoteles Politicor.lib. 1.cap.3.Domum,ac familiam conſtituerit conſtare,viro,vxore,liberis,ac ſeruis.Familiarium
11 † etiam appellatio, eoſdem comprehendit, quia in ijs venit paterfamilias, materfamilias, filiusfamilias,filiafamilias, nepotes, neptes,& deinceps: & familiares dicũtur, qui ex eodem ſanguine ſunt,vt Fabiorum,Corneliorum, & ſimilium:ſic ſerui,liberti, & famuli ſalariati,ac ſtipendio conuento operãtes. l.Pronunciatio. § Familiæ.ff.de verb.ſignificat. l.fin.C.eo.titul. Vlpianus in Fragmentis,titul.28. de poſſeſſionibus dandis.§ Inteſtati.& habetur in §.Quinto.§.Cumq;. inſtit.de bonor. poſſeſſ. Baſilicon Synopſ.lib.44.tit.3.cap.104. l. Quod ſi nobis. §.Idem pędius.l.Ædiles.§.Familiæ.ff.de edilit. edict.l.Qui in adoptionem.ff. de adopt. l. Deteſtatio. ff.de verb.ſignific. l.Species.ff. de aur. & argent.legat. quæ loquitur de vernis. Iuſtinianus in Nouell.60. Hos libertos dicit Iacobus Cuiacius. obſeruat. lib. 10. cap.17. l.Cum de. C. de donat.l.Prædia ff.de fund.inſtruct.l, 3.l. In adulterij.C.de adulter.l.Si familia.ff.de iuriſd.omn.iud.l.Illud.ff.Ad leg.Aquil. In quibus iuribus promiſcuè traditum eſt familiares
12 dici, ac familiæ † appellatione venire, virum, vxorem,dominium habentem,liberos,filios,filias,nepotes,neptes,libertos,ac ſeruos. de quibus omnibus eleganter ſcripſerunt, ac alia nõ parum multa Ioan.Brechæus in dicta l.Pronunciatio.§.Familiæ. Sed & elegantiſſimè ibidem Gulielmus Fornerius.& antè eos Frãciſc. Connanus Commentar. iuris ciuilis. lib. 9. cap. 1. nu.5. Ex quibus apprimè notandum cenſeo,&
13 obiter, familiares apud antiquos† dictos etiã ſeruos;& dominos, etiam illorum intuitu, patres familias appellatos. Vnde miratur Seneca ad Lucillum lib.6. Epiſtol.47. dicens;Ne illud quidem videtis, quàm omnem inuidiam maiores noſtri Dominis,omnem contumeliam ſeruis detraxerint:Dominum,patrem familias appellauerint;ſeruos, (quod in mimis adhuc durat)familiares. Inſtituerunt diem feſtum, non
14 quo ſolum Domini † cum ſeruis veſcerentur, ſed quo vtique honores illis in domo gerere, ac ius dicere permiſerunt; & domum Rempublicam puſillam eſſe iudicauerunt. Quàm optimè ætate noſtra id geſſit Carolus Borromeus
15 †Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis ampliſſimus, qui ſingulis hebdomadis, ſtata die cum omnibus familiaribus, nec etiam ijs omiſſis, qui infima ſeruitia gerebãt,grato animo,in eadem menſa,piiſſima,ac integerrimo affectu comedebat, & tunc non ſolum ſibi ab alijs miniſtrari nõ permittebat,quin ipſe ijs miniſtrabat, humillimos Chriſti Dñi actus imitando.Macrobius lib.Saturnalior 1.c.11.Nam noſtri maiores (inquit) Dñis inuidiam, omnem ſeruis contumeliam detrahentes; Dominum,patrem familias:ſeruos, familiares vocauerunt. Quod refert Hotoman. in Comment. verbor. iuris. §. Familiares. & Fornerius in loco ſupra addu-
16 cto. Huc pertinet illud Centurionis, qui†appellauit,ſeruum puerum: Puer meus iacet in domo Paraliticus.& poſt modum iterum. Domine non ſum dignus, vt intres ſub tectũ meũ, ſed tantum dic verbo, & ſanabitur puer meus. habetur Matthæi cap.8. Ioan.cap. 4. Lucæ c.7. Sic Philippus Rex Catholicus, appellat fami-
17 liares etiam † ſubditos, quibus, iura, priuilegia, & immunitates familiarium ſuis diplomatibus concedit. Et ſui Conſiliarij,& ſeruientes perſonæ,vti ſtipendio,aut gratitudine Principum ſamiliæ appellatione veniunt,tamquàm
18 ad eius latus† militantes.l Quiſquis. C.ad leg.
19 Iul. Maieſtat. Vnde ad eius latus † ſedere debent.vt dicit Bartol.in l.Iuriſperitos. ff.de excuſ.tut.Secus in Conſiliarijs Summi Pontificis,
20 qui ſedent ad pedes, & quandoque †iſti Conſiliarij Principes appellantur. l. 1. C. ſi quis. præd.poteſt. Paris de Puteo de ſyndicat. titul. de exceſs.Conſiliarior.nu.9. & ſeq. Sunt enim
21 pars Principum: ipſe enim Princeps eſt † de Senatorum numero.l.Ius Senatorum. C.de dignit.lib.12.Martin. Laud.de Conſiliarijs Princip.§.1. & § 26. Nicol. Boer. de Auth. magni Concil.ad Ioan. Montaigne.nu.129.

Secunda iuramẽti ſpecies illa eſt,quam præſtant ſubditi ſuo Domino, dum habitant in eius Ciuitate, vel oppido eius dominio ſubie-
22 cto. & hoc † præſtatur ratione iuriſdictionis: de quo Andr. de Iſern.in c.Imperialem.§.Præterea ſi duo.nu.46. de prohibit.feud alien.per Fridericũ.ad quẽ locũ ſe refert idẽ Andr.in c.1. nu.4.verſ.Itẽ,& qui habitat in terra.qualit.vaſſal.iurar.deb.& in c. 1. §. Inueſtitura. ſub nu.2. verſ.vaſſallus ergo. de noua form. fidelit.argumẽto.illius textus.& idẽ voluit Hoſtieſ.in d.c.

Ex

Ex diligenti. de Simon. ſequitur Guid. Pap. in
decif. Gratianop.307.vbi dicit, hoc obſeruari
feciſſe ab hominibus ſuis ſancti Albani. Bald.
ante eum in l.Vnica §. Ne autem. num.20. C.
de caduc. tollen.Ant. Capic. in inueſt. feudal.
§.Feudorum iurament.1. col. fin. verſ. Vide ta-
men.& in deciſ. Neapol.9.per totum.

Tertia ſpecies iuramenti, quæ præſtatur ab
hominibus,qui habẽt ibidem bona,ac res bur-
23 genſaticas:†quia præſtant iuramentum domi-
no loci, in quo res ſitæ ſunt: Andr. de Iſern. in
dicto cap.1.§.Inueſtitura.num.2.ſub verſ.Vaſ-
ſallus ergo.de noua form..fidelit: allegat text.
in dicto cap.1.Qualiter iurat. deb. Anton.Ca-
pic.in dicto.§.Feudorum iuramenta.colum.3.
verſ. Item omnes habentes : Sed contra Andr.
tenuit Luc.de Penna.in l. Deuotum. col. 2. C.
de merar. & epidim.lib. 11. Iacobin. de ſanct.
Georg. in inueſtit. Feud. in verb. Qui quidem
inueſtiri.num.9.

Quarta ſpecies, eſt iuramentum homagij,ſi-
24 ue ligij, quod præſtatur ſoli Principi,†videli-
cet Põtifici,Imperatori, Regi,ac Principi. Ho-
ſtienſ.in dicto c. Ex diligenti:And.de Iſern.in
dicto c.1.§.Inueſtitura.ſub num.2.verſ. Homa-
gium verò: & plenius, quàm alibi,habetur per
Specul.in tit.de feud. §. Quoniam, ſiue eſt ru-
bricell.de homagijs, & fidelitatibus.num.1.4.
Qui dicunt, eum qui ſimile iuſiurandum præ-
ſtiterit,fieri hominem illius ligium, cum in iu-
25 ramento†huiuſmodi nemine excepto, contra
omnes mundi homines, promittat:& inde di-
26 catur Ligius, quaſi † illius, cui iuramentum
præſtitum fuit,ſubditus,& ligatus.argum. text
cũ gloſs.in Clem.Paſtoralis.de re iudicat.Spe-
cul.vbi ſupra: Aluarot. in dicto c. Imperialem.
§.Fi.de prohibit.Feud.alien.per Frideric.Abb.
Panor. in dicto c. Ex diligenti.nu.1.de Simon.
Bald.in conſil.291.vol.2. Io.de Anan. in conſ.
7.col.3. Guido Pap. in conſil.[illegible] & in deciſ.
309.Ioan.Berber.in viator.iur.parte 2.titul.de
Feud.quæſt.2. nu.23. Iaſon in Prælud.Feudor.
nu.106. Capic. in inueſtit.feudal.§.Feudorum
homagia. col.1.verſ.Homagij iuramentũ.Maſ-
uer.in pract.titul.de feud.num.15. Barthol.de
Caſſæn.in conſuetud.Burgund.tit.des Fiefz.§.
3.in verb.Et homage. Ioan. Sanxon in conſue-
tud.Turonenſ.Rub. Comment. Homage.artic.
2.concluſ.23.Iacob.Menoch.in conſil.2. nu.14.
25.vol.1.& inferius declarabo Ligium.
26 Quinta ſpecies eſt iuramentum† fidelitatis,
quod à vaſſallo feudum habẽte à ſuo domino,
pręſtatur. de hoc habetur in dicto c.1,Qualiter
vaſſal.iur.deb.domin.& in c.1.de form.fidelit.
& in c.1.de noua form. fidelit. Dominus enim
feudum concedens, fidelitatis ſeruitium ſibi
27 cenſetur†reſeruaſſe, & idcirco præſtãdum eſt.
Andr.de Iſer.Bal.Aluarot.præpoſit.& alij in di
ctis c.1.Qual.vaſſ.iur.deb.& in dicto c.1.de for
ma fidel.& in d.c.1.de noua forma fidel.Frãciſ.
Aret.in conſ.14.Corn.in cõſ.16.in princ.vol.1.
Deci.in conſ.11. col.3. Martin. Laudenſ. in d.
c.1.de noua form.fidel.Capicius in dicta inue-
ſtitura.§.Feudorum iuramenta.col.2. verſ.Iu-
rare debent fidelitatem dño terræ, in primis
Feuda ab eo tenentes.Iacob.de S.Georg.in in-
ueſtit.Feud.§.Qui quidem inueſtiri.num.1.Io.
Berber. in viator. iuris tit. de feud.nu.39.Maſ-
uer.in d.tit.de feud.ſub nu.4.in fin.Cardin.Pa-
riſ.in conſ.23.nu.19.vol.1.ante ipſum Alex.in
conſ.30. col.9. vol. 1. quem refert, & ſequitur
Io.Cephal.in conſ.151.nu.24.vol.2.Ante ipſos
Iacobus de Ardizon.in sũma feud. p.2. c.142.
Supra dictum eſt.Afflict.in d. c. Imperialem.§.
Iſtud.nu. 27. Vbi inquit: Vaſſallum ſine feudo
28 eſſe non poſſe, & † ideo vaſſallum habentem
Feudum, teneri ad huiuſmodi iuramenti præ-
ſtationem. Curt. iunior in tract.Feudor.par.2.
q.2. Vdalrich.Zaſ.par.7. Guliel.Hannetonius iu
ris Feud.lib.1.cap.9. nu.1.Franciſc.Duarenus
in conſuetud. Feudor.c.13. nu.1.Petr.de Bella
pertica.in tract.Feudor.tit.2. nu.2.cum pluri-
bus ſeq.Rol.à Valle in conſil. 53. nu.[illegible].vol.2.&
in conſil.90. nu.29.cum pluribus ſeq.vol.4. Io.
Ferrat. Montan.in vſus Feudor. lib. 3. cap. 7.
Franciſc.Sonsbec.iuris Feudorum.p.11. nu.3.
4. Anton. Sola im decret. Sabaud. in Decreto.
Rempublicam.parte 1.gloſ.3.nu.13.14.

Sexta iuramenti ſpecies, eſt iuramentum aſ-
ſecurationis, quod præſtatur à domeſticis, &
29 familiaribus† Regijs, aut Principis,atq; habi-
tatoribus ſub eius iuriſdictione;de quo in d.c.
1.qualit.vaſſall.iur.deb.Iacobin.in d.§.Qui in-
ueſtiri.nu.5.6.Io.Ferrat.Montan. in vſus Feud.
lib.3.c.7.in fin. Paris de Puteo.de reintegrat.
feud.cap.245.nu.7.8. fol.135. & in Regno,de
30 hoc habemus. Cõſt.Domini†à vaſſallis.quæ in
ſpecie loquitur de iuramento aſſecurationis.
Capic.in deciſ.9. nu. 6. Sed hoc iuramentum,
dico fuiſſe merũ doctorum ſomnium, quia eſt
31 idem,ac†iuramentũ fidelitatis,& ità illud no-
minat text.in d.c.1. ibi,Ideo iurat fidelitatem.
Tanto plus, quia eſt poſitus ſub Rub. qualit.
vaſſall.iur.deb.fidel.& ſic poteſt argui à Rubr.
32 Quod†argumẽtum in iure validũ eſt,ac licitũ.
l.Imperator.cũ ſimil.ff.de in diem adiect. Per-
peram enim feciſſet Iuriſconſultus in rubrica
proponere iuramentum fidelitatis, & demum
illo omiſſo, tractare iuramentũ aſſecurationis,
à lingua Latina tam alienũ.Vnde tam iuramen
tũ hoc,q̃ illud, qđ præſtatur ab habitatoribus,
& ipſis domeſticis,dico eſſe idẽ cũ iuramento
fidelitatis;qa id non facit aſſecuratio, ſed ipſa
33 aſſecuratio†eſt ſequela vim habẽs à fidelitate
iurata, ſub qua dñs redditur tutus, & ſecurus.

Quoad ſecundum quæſitum,(vt ordinatè in
hac re procedamus) videamus prius de formu-
34 la † iuramenti homagij, quæ præſtatur Prin-
cipi ſupremo,quam Bald.in cap.Quæ in eccle-
ſiarum, de Conſtit. dicit eſſe præter naturam,

35 atq; dici quãdam ſeruilem† ſubiectionẽ, præſertim in homine libero: Ab homine autem libero fieri poſſe, ſalua libertate, ſcribit Io. Ferrar. Montan. in vſus Feudorum. lib. 6. c. 1. verſ. Homagium itaq;. Inducẽs obligari Dominum ad illius protectionem, & ad alia, quæ prius
36 †annotauerat Specul. in tit. de Feud. §. 2. nu. 6. cum pluribus ſeq. Qui ibidem nu. 2. hanc tra-
37 didit formulam EGO. N.† ex cauſa homicidæ, ſiue Homagij, promitto tibi P. eſſe perpetuus tuus homo, & ſtare cum meis hæredibus ad tuam maiorem Signoriam, & præſtare tibi annuatim tale, ac tale ſeruitium, conſtituens, ac confitens me tuum eſſe hominem; & deinceps me in tui poſſeſſione, tamquàm Domini, eſſe; & ſtare in tali loco, vel alibi vbicunq; me volueris. Apoſtillator ad ſpeculator. dicit hāc formam eſſe Rolandini Rodulphini Bononienſis. Re uera tamen illa non eſt; ſed forma iuramenti fidelitatis. Tamen in iſtis ſeruantur locorum conſuetudines, quæ ſolent eſſe diuerſæ. l. Si publicanus. §. 1. ff. de publican. Andr. de Iſern. in dicto cap. 1. §. Inueſtitura. num. 9. de noua form. fidel. Hanc tamen iuramenti de homagio formulam, ſequitur. Martin. Laudenſ. in cap. 1. num. 52. de his, qui feud. dar. poſs. Alia
38 verò eſt formula, †quā tradidit Andr. de Iſern. in dicto §. Inueſtitura. ſub num. 2. verſ. Homagium vero, quę ità ſe habet: EGO. N. Iuro Homagium tibi Domino P. vt à modo ſim homo ligius veſter; Inducit Specul. in dicto §. Quoniam. num. 6. plura ad probandum, quòd præſtatio iuramenti Homagij, non ſit libertatis priuatio, & inter cætera, quòd poteſt quis, ſcri-
39 ptura † interueniente conſtituere ſe aſcriptitium. vt in l. Cum ſcimus C. de agricol. & cenſ. lib. 11. Quæ verba non reſoluunt dubium, quia aſcriptitij ſunt ſerui per deſcriptionem facti; quinimmo peioris cõditionis, quàm ſerui, cum
40 non poſſint matrimonium† contrahere cum libera l. fin. C. de agric. & cenſit. lib. 11. & habetur in Nouella 22. vbi hoc eleganter tradidit Iacob. Cuiac. col. 4. Hiq; aſcriptitij ſunt vil-
41 lani, & ruſticiſſimi, † vt Feſtus Pompeius refert. Quia iſti ideo obligantur, tamquàm viliſſimi, qui trahi non poſſunt ad exemplum nobilium, qui præſtant homagium ipſi ſupremo Principi. Dicũt inſuper, poſſe quempiam per-
42 petuò ſe obligare Religioni diuinę †c. Omnes fœminæ 17. q. 2. Et tamen Religioni ſe dicare
43 †ſeruitium eſt. c. Multos 54. diſtinct. Iſis tamen reſponderi poterit, hoc oppoſitum, non militare, quia ſeruire Deo, non ſolum non eſt ſer-
44 uire, †ſed regnare, ac Dominari; & ideo poteſt quis eius ſeruitio perpetuo obligare: vt poſt multos, quos allegat, voluit Vincent. Carrocius de locat. & conduct. par. 1. tit. de operibus perpetuis. num. 6. Vnde, nec ego cenſeo præſtantem iuramentum homagij, libertati
45 † ſuæ præiudicium facere; non enim illa iurata, pollicitatio ſeruilis eſt, ſed tutelæ, defenſionis, & obedientiæ ſignum, quam ſuo ſuperiori, ob beneficij conceſſionem ille promittit, qua obligatur id facere, etiam iure diuino ex dicto Petri 1. cap. 2. Obedite ſuperioribus veſtris, non ſolum bonis, & modeſtis, ſed etiam diſcolis. de quo latè dico de Magiſtratuum edictis. lib. 3. cap. . . Sed redeundo ad rem, de qua agimus; dicimus homagium appellari, aut
46 potius hominium. † Hoſtienſ. in c. Si diligenti. de cenſibus in cap. Nimis. & in cap. Veritatis. de iur. iur. in cap. fi. de regul. iur. Andr. de Iſer. in Conſt. probationum defectum. verſ. Homagium. Paris de Puteo de reintegrar. feudor. cap. 245. Nunc videndum eſt. nu. 5. fol. 135. dicens appellari ligium, quia ligat ad perpetuam
47 fidelitatem† domino. Nec eſt verbum cognitum de iure Feudorum, ſed benè de iure Ca-
48 nonico. † Clem. Paſtoralis. de re iudic. cap. Ex diligẽti. de Simon. Andr. de Iſern. in dicto c. 1. de noua for. fidel. Afflict. in Conſt. Si vaſſallus à
49 Domino. nu. 28. eſt autem hoc verbum† Gallicum, quod apud Italos vaſſallagium appellatur. Specul. in tit. de feud. §. Quoniam. num. 5. Et reſpectu iurantis appellatur homo ligius, quia, vt diximus, dicitur homo ligatus ſeruitio
50 domini: vel ligius, quaſi legalitatem † continens. vt inquit Speculat. vbi ſupra. nu. 4. in fin. Vnde homagium ſic diffinitur à Fran. Horomano in diſputat. Feudiſtica. cap. 24. in princip. Ho-
51 magium eſt veneratio, quam† vaſſallus patrono, propter beneficium acceptum, tribuit; cum ſe eo nomine, hominem, id eſt, clientem ipſius fore profitetur. Ex verbis autem Speculat. homagium dici vaſſallagium, rectè arbitror dixiſſe Franciſc. Hotoman. vbi ſupra. c. 7. In ma-
52 teria, de qua agitur, hominem† ligium appellari; eum, qui præſtat homagium, quod lingua Germanorum, vaſſum, & vaſſallum dicũt. Quibus in hoc Regno Neapolitano ad ſtipulatur
53 Conſt. Probationum † defectum. Vbi Fridericus Imperator ait: Ipſe autem hominem noſtrum eſſe contendat. Quod clarius redditur ex illo Albert. Crantij in Noruegia. lib. 4. cap. 7. vbi de Roberto ait: Et Guiſcardus ſe ſe conſtituens eccleſiæ Romanæ vaſſallum, vel (quod eius Regionis verbum eſt) ligium Romano Pontifici, quæcunque peterentur præſidia mittere, ac quando opus videretur, cum omnibus copijs, afferre ſpopondit præſidium. & cap. 9. inquit: Quo in conuentu Robertus ligium ſe (quod eius regionis verbum rotalem ſignificat ſubiectionem) Põtifici, & Eccle-
54 ſiæ iterum fecit, & B. Petri† vexillo à Pontifice donatus eſt. & c. 12. Rogerius Melphi ad Vrbanũ Pontificẽ ſe contulit, & Ligiũ ſe, ac vaſſallũ Eccleſiæ Romanæ, obligans. Ducatus, & Paternæ ſucceſſionis confirmationem ab illo obtinuit. de quo Carolus Sigonius de Regno Italiæ. lib. 10. Anacletus (inquit) optatiſſimam occa-

occaſionem adeptus, auidè arripuit: ac re cō-
poſita Beneuētum profectus. V. Calēdas Octo-
bris, ipſum præſentem Siciliæ Regem, Apuliæ,
Calabriæq; Ducem, Capuæq; Principem decla
rauit; ac Feudatarium, ſiue Hominem (vt vo-
cabant) Ligium Eccleſiæ, confirmauit. & idē
Sigonius ibidem lib. 11. Rogerius Innocentiū
cuſtodia, Innocentius Rogerium contracta no
xia, exoluit. Et ne vlla in futurum belli mate-
ria ſupereſſet, ipſum Regem Siciliæ, Ducem
Apuliæ, & Calabriæ, & Principem Capuæ ap-
pellauit, atq; hominem (vt vocabant) Ligium
Eccleſiæ confirmauit. & Aimonius lib. 5. Hiſto-
riar. cap. 53. Vnde Rex volens (inquit) omnes
iuſtè, ac rationabiliter manutenere, & vnicui-
que ius ſuum conſeruare, cum magno exerci-
tu Northmanniam aggrediens, & eum pro ea-
dem terra in hominem Ligium accepit. & An-
toninus Florētinus Hiſtor. par. 2. tit. 17. §. 1. Fa-
ctus eſt (ait) ibidem Comes Bertrandus Re-
gis Hieroſolymitani homo legius. Et ſic fa-
cta eſt compoſitio vocabuli vnita, ex homine,
& ligio, & quandoq; etiam ſeparatim facta eſt
horum appellatio. Et iterum idem Antoninus
c. 9. §. 31. Eodem anno Rex Philippus cum Re-
ge Angliæ colloquium habuit, ſubmonens il-
lum, vt tamquam ſuum hominem leugium, vt
pro Comitatu Pictauenſi, & Andegauenſi, &
pro Ducatu Aquitaniæ, veniret Pariſios. & de
Arturo Anglo idem Antoninus in d. §. 31. Tra-
dens ei Comitatum Britanniæ, Pictauenſem, &
Andegauenſem, & ſic in perpetuum eum homi
nem leugium accepit. & iterum cap. 8. §. 3. Tūc
viſum eſt arbitris, quòd Dominus Princeps
apud Imperatorem accederet; atq; cum debi-
ta ſolemnitate debitam homoleugiam exhi-
beret, & ligiam ſibi fidelitatē præſtaret. & Si-
gebertus in Chronico anni 1176. Rex Scotiæ
pacificatus eſt cum Rege Angliæ, hoc modo:
Fecit ei Homagium, & ligantiam de omni ter-
ra ſua, vt proprio Domino. Albert. Crantius in
Vuandalia. lib. 3. cap. 36. Apud Cæſarem im-
mēſo auro in ſatisfactionē, & Hominio (quod
nunc vocant Homagium) præſtito, indemnita-
tem coemit. Extat etiam Epiſtola Emanuelis
Comneni Imperatoris Cōſtantinopolitani ad
Fridericum Imperatorem apud Albert. Crant.
in Saxonia, lib. 6. cap. 37. Sultanus (inquit) Im-
perio noſtro ſe dedidit, & miſſis legatis, miſe-
ricordiam poſtulauit, fecitq; Imperio noſtro
Hominium, & iuramenta: pollicitus eſt ſeruire
nobis aduerſus omnem hominem cum exerci-
tu, ità vt ſit amicorum noſtrorum amicus, & ho
ſtis inimicorum. Et de Gulielmo Siciliæ Rege
inquit Carol. Sigonius de Regno Italiæ. lib. 12.
Ad ædem ſancti Martini exijt, (de Pontifice
Adriano loquitur) atque ibi, Gulielmum ad
pedes procidentem in gratiam recepit, & Li-
gium de more Homagium facientem, Regem
Siciliæ, Ducem Apuliæ, & Calabriæ, ac Princi-
pem Capuæ confirmauit.

Is, qui præſtat Homagij, ſeu Ligij iuramen-
tum, illius Principis, ſolus homo eſt, nec enim
55 † duorum Principum Ligius eſſe poteſt inſoli
dum. l. Si vt certo. §. Si duobus vehiculum. ff.
commodat. Specul. in tit. de feud. §. Quoniam
nu. 23. Andr. de Iſern. in d. cap. 1. §. Inueſtitura
ſub nu. 2. verſ. Hoc non fit. de nou. form. fidelit.
optima gloſſ. in d. clem. Paſtoralis. in verb. Ho-
moque ligius. de re iudic. Bald. in Auct. Hoc
amplius. ſub nu. 8. C. de Fideicommiſſ. faciunt
notata per Alexand. in conſil. 118. nu. 5. vol. 5.
& poſt alios Lud. Roman. in conſil. 47. nu. 6. &
per totum. ſequitur Sigiſmund. Loffred. in Pa-
raphraſi Feudor. in d. c. 1. col. 1. verſ. Hic igi-
tur titulus. de Noua for. fidelit. Anton. Capic.
in Inueſtitur. Feudal. §. Feudorum Homagia.
verſ. Ligium, ſeu homagium. poſt Iacobin. de
ſanct. Georg. in Inueſtitur. Feudal. in verb. In
Feudū. Diuiſion. 7. Quia iuxta illud Euāgelicū
Matth. cap. 6. Nemo poteſt duobus Dominis
ſeruire. Iacob. Menoch. in conſ. 2 nu. 24. & ſeq.
vol. 1. Et quando quis eſt ligius duorum, ſem-
per intelligitur excepta authoritas maioris,
56 † ac primi, & habentis ius potentius. vt con-
cludit Lud. Roman. in d. conſil. 47. poſt alios.
quàmquam quando hoc modo exciperetur au
thoritas ſuperioris, non cenſerem dici verum
Homagij iuramentum.

Iuramentum homagij, ac ligij fit, & præſta-
57 tur flexis genibus coram † Principe, complica-
tis manibus, cum manibus dñi. vt dicit Andr.
de Iſern. in dicto. §. Inueſtitura. Capic. vbi ſu-
pra. Nicol. Boer. in Conſuetud. Bituricenſ. tit.
Des coſtumes des Fiefz. §. 1. col. fin. & ſic vſu
fuiſſe in hoc Regno, ac ipſum ità vidiſſe, ſcri-
bit Marin. de Caramanico Gloſſator in Conſt.
Regni. Domini à vaſſallis. in verb. Domini. cir-
ca finem. Iuriſiurandi huiuſmodi formulam,
ſeruari ſolitam in Regno Neapolitano illiuſq;
exemplum nobile profertam, relatum à Pandol
pho Collenucio Hiſtor. Neapolitan. lib. 7. quod
58 eſt tale. † Ego Vrſus Vrſinus Nolæ, & Atripal-
dæ Comes, Dominus Aſculi, Lauri, Foreni, &
eorum territoriorum, tibi Ferdinando Regi,
tuiſq; filijs, & ſucceſſoribus in Regno Neapo-
li, promitto, pro me, filijſq; meis, ac ſucceſſori-
bus in eiſdē Ciuitatibus, terris, ac finibus meis,
eſſe fidelem; & dictos meos hæredes, & ſucceſ-
ſores futuros fideles, tuis mandatis, tuorumq;
hæredum, ac ſucceſſorum omni loco, ac tempo
re obſequentes; & cum meis Ciuitatibus, Ca-
ſtris, populis, & confinibus, me futurum ergà
te in fide, & amore conſtantem. Et ſi quādo in-
tellexero, aliquē contra, & aduerſus te, & tuos
hæredes, inſidias, vel proditiones moliri, tibi,
tuiſque manifeſtaturum. Et vltimo loco, om-
nia erga te, tuoſq; officia facturum, & operatu-
rum, domi, foriſque, pace, & bello, erga tuos
inimicos, & hoſtes, & pro tui Regni beneficio

ea me

ea me acturum, quibus naturæ legibus, & Ho-
magij rationibus,bonus,ac fidelis vaſſallus ob-
ſtringitur. Ità me Deus adiuuet, & hæc ſancta
Euangelia,per quæ ſcienter,ac mea ſpōte, nec
aſtrictus, iuro. Interim Rex erat ſedens in Re-
gali ſolio eleuatus, inter magnos Principes,ac
Barones poſitus,circumſtabāt Magiſtratus ſuo
loco ſtabiliti, Purpureis clamydibus ornati,ad
pedes dextra manu,Genuflexus erat Regis Se-
cretarius, læua Ciuitatis prælatus maior, in ſi-
nu Regis ſacrorum Euangeliorum librum ſuſti
nens,in quorum medio Genuflexus ſtabat Vaſ
ſallus, iuramentum faciens, cum vtraq; manu
librum tenens,ipſas ſupra librum expāſas,Rex
intra manus ſuas complicabat,iterumq; vaſſal-
lus repetebat. Ego cum meis filijs, & ſucceſſo-
ribus, Ferdinādo meo Regi,ac Domino,ſuiſq;
hæredibus, & ſucceſſoribus, me conſtituo, ac
Dono. Quibus verbis ter repetitis, oſculaba-
tur manus Regis: Ille autem oſculum illi præ-
bebat in facie. Subiungit ibi Collenucius. Hic
eſt mos iurandi fidelitatem Regibus Neapo-
lis,ab his,qui ſunt illorum Ligij,quia dum col-
ligantur digiti iurantis à digitis Regis, intel-
ligitur illum ſuæ fidei,ac obediētiæ colligaſſe.
Ex his videtur,non eſſe contemnendam opi
59 nionem Franciſci Hottomāni † de verbis Feu-
dalib. §. Liga. qui à liga dicit ligium appellari,
quaſi eo iuramento ligatus (vt ſupra dictum
eſt) ſit Dominus,& vaſſallus. Protulit ad hunc
effectum,exemplum relatum ab Alberto Argē-
tinenſi in Chronico.Inter Principem (inquit)
& Francum interpoſitis iuramentis, & confe-
ctis literis, liga perpetuò eſt confirmata; Mar-
chio cum Maſtino Veronenſi ligam contraxit,
eiuſq; filio ſuam filiam deſponſauit. Sed Ste-
phanus Forcatulus in commentar. feudor. cap.
3. ſub nu. 1. cenſuit Ligium dici à Francorum
60 Regum † Lilijs,& quòd Gallicè,Lilium,Liz di
citur, & inde ligium appellatur. Cuius dictum
miror à tanti viri ore prolatum, qui non iuris
modo,ſed antiquitatū,erat diligens,atq; acer-
rimus perſcrutator: quod quantum à vero di-
ſtet, mea cenſura refutari non indiget.
Homagij iuſiurandum præſtatur, pro rebus
61 tantum temporalibus, non autem pro † ſpiri-
tualibus. Indignum eſt enim,& à Romanæ Ec-
cleſiæ conſuetudine alienum, vt pro ſpirituali
bus facere quis Homagium compellatur.c.fin.
extr.de regul. iur. quia omnis promiſſio eſſet
Simoniaca c.Ex diligēti.extr.de Simon. Andr.
de Iſern.in d.§.Inueſtitura.nu.2.verſ.Hoc non
fit. Capic. in d. §. Feudorum Homagia.col.1.
Effectus iuramenti Homagij inter cæteros
62 hic eſt, quòd omnia † bona vaſſalli, non feu-
dalia ſolum, ſed Burgenſatica, ſunt ſub illius
Domini iuriſdictione,cui iuramentum præſti-
tit. Specul. in tit. de Feudis. §. 2. nu. 33. Anton.
Capic. in Inueſtitur. Feudal. §. Feudorum Ho-
magia.col.2. verſ.Effectus Ligij. Martin. Lau-
den. in c.1. nu.51. de his, qui feud. dar. poſſ.
arg.c.Cæterum.de iudic.
Secundus, feudi ligij effectus, quia in Feu-
63 do Ligio non † habet locum pœnitentia. Bal.
in dicto cap.Cæterum.Martin. Laud. in d.cap.
1. nume. 52. Iacobin. in Tract. Feud.in verb.In
Feudum. diuiſ. 7.num.22. Anton. Capic. in d.
§.Feudorum Homagia.verſ. Effectus eſt etiam.
Curt.Iun.in Tract.Feud.Parte 1. q. 8.colum.8.
Quia turpe eſſet frangere fidem Principi, à
quo beneficium obtinet,cum Principum bene-
64 ficia † perpetua;ac permanentia illa eſſe opor-
teat.§.Illud. Auct. Conſt. quæ de dignit. licet
alias refutatio feudi fieri valeat.c.1.de vaſſall.
qui contr. Conſt. Loth. vbi hoc notauit Bald.
&.in c.fin.vbi Bald.& alij de Capit.qui cur.ven
did.Quàmquam non ſit indiſtinctè in omni ca
ſu: vt poſt alios voluit Iaſ. in Prælud.Feud.nu.
112.verſ.Tertius effectus.Io.Sainſon in conſue
tud. Turon. tit. Comment homaige.art.1.con-
cluſ.23.Catellian.Cotta in Memor.in verb.Feu
dum Ligium. quos ſimpliciter ſequitur Petr.
Rebuff.in declarat.Feudor.Diuiſion.23.Quan-
65 do autem,& quibus perſonis fieri poſſit † feu-
di refutatio? Scribit aliqua Io. Anton.Caunet.
in Rep.c. Volentes Regni Siciliæ.§.Sed operæ
prætium.nu. 1.fol.161. & in §.Prædictis.nu.16.
fol.171. Vincent. de Franch. in deciſ. Neap.3.
nu.9.& nouiſſimè hanc materiam exactiſsimè
tractauit Io: Vincent de Anna. in Rep. c.1. de
vaſſall. de crep. ætat.
Tertius Ligij Feudi effectus eſt, quia in illo
66 ſuccedit fœmina, † vt ſcribit Specul. in tit. de
Feud.§.Quō.verſ.21.nu.41. Alex.in cōſ.30. nu.
4.vol.1. Curt.Iun. in tract. Feud. par. 3. limit.
10.nu.13.Io.Sainſon. in conſuetud. Turon. tit.
Cōment hommaige. Artic. 1.concl.23. verſ. Se-
cundus effectus. Marian. Soci. Nepos.in conſ.
77.nu.22. vol.1.& latius in conſil. 1.nu.36.vol.
4. Anton. Gabrielius com.concluſ.lib.6.tit.de
verb. ſignif. concluſ.6. nu.55. Ioan. Thom. de
Marin.de generib.& qualit. feud.tit.11.nu. 24.
verſ. Decimo limitatur. Quia eo caſu fęmina
præſtabit iuramentum fidelitatis pro feudo,
67 & ſeruiet per ſubſtitutum. † vt dicit Specul.
vbi ſupra. Licet hanc Specul. rationem ego nō
ità paſſim admitterem,quia ſi fortè pro Feudo
erit electa perſonæ induſtria,& eſſet perſonale
ſeruitium, non poſſet dare, ac exhibere ſubſti-
tutum:minuſq; ſuccederet in Feudo, pro quo
68 deberetur illud perſonale † ſeruitium, niſi à
Domino eſſet habilitata ad ſeruiēdum per ſub
ſtitutum.ex dictis per Bald.in cap.1.§.Et quia.
nu.19.de his,qui Feud.dar.poſs. Ludouic. Ro-
man. in conſil. 367. nu. 12. Curt. Iun. in loco
allegato. Regul.1.verſ. Quinto limitatur. Card.
Pariſ.in conſil.4. nu. 19. in conſil. 12. nu.27. in
conſil.23.nu.30.vol.1.Matth. de Afflict.in de-
ciſ.Neap.320.nu.5.6. Alex. in dicto conſil.30.
Deci. in l.Fœminæ.nu.56.ff.de regul.iur.Alber.

Brun.

Brun.in conſil. 14. nu.2 Hierony.Grar.in conſ.
9. num. 153. vol.1. Curt. Senior. in conſil.50.
69 col.6. Niſi vellemus dicere,quòd mulier † eſ-
ſet armis,aſſueta,poſſetq́; ſeruire de perſona
in bello. Aluarot. Laudenſ.Præpoſit.& alij. in
d §. Et quia. Iacobin.de Sanct.Georg.in inue-
ſtit. Feudal. §. Et fæminis. nu.8. Petr. Duenn.
Regul.309. nu.2. Carol Rui.in conſ. 18.nu.16.
70 & ſeq. volum. 1. Sed nec iſto caſu † mulierem
admitti cenſuit Gulielm. Hannetonius iuris
Feudor.lib.2.c.8.Dicens in bello,Dñm nõ ege-
rẽ armorum exercitio ſolum, ſed conſilij peri-
tia, qua fœmina incapax eſt. Hunc tamen ter-
71 tium effectum† improbarunt.Iaſon in prælud.
Feudor.num.111. & Rui.in conſil. 39. num.8.
vol. 1. dicentes valde mirari, de hac Specul.
opinione, cũ potius deberet ſuccedere in feu-
do nõ ligio,quàm in Feudo ligio. Idcirco ego
declaraui procedere, deficientibus maſculis,
72 † vt per Anton. Capic.in dicta inueſtit.§.Feu-
dorum Genera.colum.49.in verb.Ligium Feu-
dum eſt.verſ.Nona concluſ. 10. & verſ. ſeq.Se-
73 cũdo declaraui†nõ procedere,niſi extãte cõ-
ſuetudine ſuccedendi in Feudis ligijs:vt dicit
Specul.in loco ſupra allegato. Alex. in cõſ.30.
vol. 1. Iaſon. in Prælud. Feud. ſub nu. 111. col.
32. Curt.in d.Tract.Feud.parte 1.q.8.Iacobin.
in Tract.de Homag.col.1.vbi dicit: Talem con-
ſuetudinem fore probandam. Pro vt conſue-
74 tudo in Gallia, † vbi Feuda ad inſtar patri-
moniorum redacta ſunt. vt dici Io. Fabr.in.§.
1.Inſt.de legitim. patron.tut.in. §. Adeo.inſt.
de locat.in Auct. ingreſsi.C. de ſacroſ. Eccleſ.
Petr. Iacob. in pract.titul. ex quib. cauſ.feud.
amitt. in addit. & in tit.de ſucceſſ.feud. col.8.
verſ. Modo in ſumma Ioan. Andr. & Panor.in
cap. ſignificauit de reſcript.Bald. in cap.1.col.
penult.de ſucceſſ.Feud.Secundum quam Gal-
liæ conſuetudinem conſuluit Philipp. Deci.
in conſil.208. & 269. col.3. vol.2. Ioan. Coraſ.
in l.Filium.C. Famil. Herciſcund. & Miſcella-
neor.lib.6.c.12.nu.7. Nicol.Boer. in conſil. 10.
75 per totum.Et ſic ſeruari†in Delphinatu ſcri
bit Guid.Pap in deciſ.9. & in deciſ.297. Fran-
ciſ.Marcus in deciſ.Delphin. 316.nu. 5.vol.1.&
ſimiliter apud Bituricenſes,Burgundos,Niuer
nienſes,& Turonenſes,teſtatur.Caſſen.in con-
ſuetud. Burgund. tit. Des Fiefz. Rub. 43. §. 5.
nu.27.Nicol.Boer.in conſuetud.Bituricenſ.tit.
de feud.§ 1.Ioan.Sainſon in conſuetud.Turo-
nenſ.tit.de Piè de Fiefz. Articul.2. & Carol.de
Graſſalio Regal. Franciæ.lib.1.iur.7.verſ.Pari-
76 ter leges.Et ſimiliter†in hoc Regno Neapoli-
77 tano, ac Siculo. per Conſtit. † In aliquibus.&
Conſt.Vt de ſucceſsionibus. vbi Andr.de Iſern.
& Afflict.per quæ iura deficientibus maſculis,
fœminæ admittuntur.vt voluit Iacob.Aluarot.
in c.1.de eo,qui ſibi,& hæred.Curt.par. 3.prin
cip.Zaſ.in tract.feudor.p. 8. nu. 42.Sigiſmund.
Loffred. in conſil.39. Io.Tho.de Marin. de ge-
nerib.& qualit.feud.tit.11.nu.23.cum pluribus
ſeqq. Iul.Clar.in §.Feudum q.33. in fin. Iacob.
de Ardizon.in ſumma Feud.c.157. Ioan. Tho.
Minadous in Rep. dictæ Conſt.In aliquibus.in
Rubr.in verb.Filiorum.num.25.27. Iacobin.de
ſanct.Georg. in dicto §.Et fœminis.nu.9.Fran-
ciſc.Duaren. iuris feud.c. 10. nu.8. Hanneton.
lib.2.cap.9.Et in inſula Siciliæ eſt. tex.in c.Vo-
lentes.vbi Blaſc.Lancea.Cannet.& alij. Sic ob-
ſeruari Patauij,voluit Ioan.Baptiſta Ferrett. in
conſil.87.nu.20.vol.1. Curt.poſt Iacob.de bel-
uis.in dicta p.3.nu.10.Iacob. Menoch.in conſ.
65.nu.34.vol.1.Cephal.in conſil.361. num. 24.
vol.3.Duen.in regul.309. fall. 1. Quando verò
78 fœmina † admittatur ad feudum ampliſſimè
ſcripſi de Magiſtratuum edictis. lib. 1. cap. 2.
Quartus ligij feudi effectus eſt, quòd licet ſint
pares curiæ iudices Feudorum, tamẽ ſecus eſt
79 in feudo ligio;quia † idem Princeps, cui præ-
ſtitum eſt homagij, ſeu ligij iuramentum, po-
teſt etiam cognoſcere; nã ipſe ſolus inſtituit,
& ipſe inſtitutum deſtituit. originale dictum
Bald.in dicto c. Cæterum col.5. de iudic. rela-
tum à Iaſ.in dictis prælud. feud. nu.112. quem
ſequitur Catell. Cotta in memor. Feudum li-
gium. Ioan. Sainſon in conſuetud. Turon. tit.
Comment.Hommage.artic. 1. concluſ.23. verſ.
Quartus. Nũquam autem feudum ligium dice-
80 tur,vel appellabitur, niſi eo†modo in inueſti-
tura fuerit nominatum.Bald.in cap. Inter dile-
ctos.col.6.de fid.inſtrum. Iaſ.vbi ſupra.nu.108.
81 Quoad formulam iuramenti † fidelitatis, de
quo dixi ſupra hoc eodem capite verſ. Quin-
ta ſpecies. nu. 26. Nulli dubium illam repetiri
deſcriptam in c. De forma 22.q.5.à quo textu,
ſumpta eſt diſpoſitio, ac formula in c.1 de no-
ua form.fidelit.hoc modo. Ego Titius iuro ſu-
per hæc ſancta Dei Euangelia,quòd ab hac ho-
ra in antea vſq; ad vltimum diẽ vitæ meæ, ero
fidelis tibi Caio Domino meo contra omnem
hominẽ,excepto Imperatore,vel Rege.Et poſt
infra ſubiungit dicens, Ego iuro, quòd nunq̃
ſcienter ero in cõſilio,vel auxilio,vel in facto,
quòd tu amittas vitam,vel membrum aliquod;
vel quòd tu recipias in perſona aliquam læſio-
nem,vel iniuriam,vel cõtumeliam, vel quòd tu
amittas aliquem honorem, quem nunc habes,
vel in antea habebis. Et ſi ſciuero, vel audiue-
ro de aliquo, qui velit aliquod iſtorum contra
te facere,pro poſſe meo, vt nõ fiat,impedimen
tum præſtabo; & ſi impedimentum præſtare
nequiuero,quàm cito potero,tibi nunciabo,&
contra eum prout potero,auxilium meum tibi
præſtabo: & ſi contingerit te rem aliquã,quam
habes, vel habebis, iniuſtè, vel fortuito caſu
amittere,eam recuperare iuuabo, & recupera-
tam omni tempore retinere.Et ſi ſciuero te vel
le iuſtè aliquem offendere,& inde generaliter,
vel ſpecialiter fuero requiſitus. meum tibi,ſi-
cut potero,præſtabo auxiliũ.Et ſi aliquid mihi

de ſecreto manifeſtaueris, illud ſine tua licen-
tia nemini pandam, vel per quod pandatur, fa-
ciam. Et ſi conſilium mihi ſuper aliquo facto
poſtulaueris, illud tibi dabo conſilium, quod
mihi videbitur magis expedire tibi, & nunquã
ex perſona mea aliquid faciam ſcienter, quod
pertineat ad tuam, vel tuorũ iniuriam, vel con-
tumeliam. Petrus autẽ de Bella pertica in tract.
de Feudis. titul. 2. nu. 3. cum plurib. ſeq. tradi-
82 dit aliam parum diſſimilem formã dicens. † Iu
ro ego P. quod ab hac hora in antea ero fidelis,
vt vaſſallus Domino Ioanni in omni opere. Itẽ
iuro, quòd non ero in conſilio, neq; in facto, vt
ipſe Dominus, vitam, vel honorem perdat, aut
membra, vel capiatur mala captione, vel muni-
tiones ſuas perdat, vel bona: quòd ſi prædicta,
vel aliquod prædictorum ſciuero, ſi potero cõ-
tradicam, vt non fiat; alioquin denunciabo Do-
mino, quàm citius potero, per me, vel per aliũ,
vt ſit Domino meo notum. Item quod eidem
Domino erit facile facere, non faciam difficile:
quod eidem ſit poſſibile, vt ſit impoſſibile, non
tractabo. Item conſilium, quod mihi per ſe, aut
per litteras, vel per nuncium manifeſtabit, ſeu
manifeſtauerit, ad eius damnum, nulli pãdam;
ſed poſtulatus, conſilium tribuam bona fide.
Item iuuabo, & defendam ipſum Dominum, &
omnia iura ſua, toto poſſe meo ſecũdũ Deum,
& iuſtitiam contra omnes homines huius mun
di, excepta perſona Imperatoris. Aliam tradi-
83 dit formam Rolandinus † Rodulphinus Bono-
nienſis, Artis notariæ lib. 1. titul. de empt. &
vend. cap. 1. Quæ talis eſt. Promiſit dicto Do-
mino Azoni, & corporaliter iurauit ad ſancta
Dei Euangelia ex nunc ſibi, & ſuis hæredibus
fidelem eſſe vaſſallum: ipſum quoq;, & ſuos hæ
redes, res, iura, & honores ipſorum pro poſſe
fideliter cõſeruare, & nullatenus, quod in de-
trimentum, & periculum, ſiue damnum perſo-
næ, vel perſonarum, iurium, & honorem ſui, &
ſuorum hæredum verti poſſet, aliquod per ſe,
vel per alium contractare, vel machinari: im-
mò ſi quos hoc, vel aliquod eorum tractare,
vel machinari ſenſerit, quàm velocius pote-
rit, domino indicare: & quicquid ſibi ſub fi-
de, & credentia eius, ſibi ab ipſo impoſitũ fue-
rit, ſecretum fideliter retinere, nec non perſo-
nam, res, & iura, honores ſuos aduerſus quo-
ſcunq; (excepto Imperio Romano) & his, qui-
bus prius fidelitatis debito erat aſtrictus, tue-
ri, & totis viribus, adiuuare, & generaliter pu-
ram, & meram fidelitatem ſibi, & ſuis hæredi-
bus reddere, & per omnia impartiri. Aliam
84 verò breuiorem ſcripſit Gulielmus † Hanneto-
nius iuris Feudor. lib. 1. cap. 11. quæ ità ſe ha-
bet. Ego Titius vaſſallus ad hæc ſacroſancta
Euãgelia iuro, quòd ab hac hora in poſterum,
vſq; ad vltimum vitæ meæ diem, tibi Caio Dño
meo, contra omnem hominem, excepto Impe-
ratore, vel Rege, vel priore Domino meo, fide-
lis ero. Martin. Laudenſ. in c. 1. nu. 2. de Noua
form. fidelit. dicit: quòd forma ibidem tradita
ſeruanda eſt vbiq;, niſi alia adſit conſuetudo.
Franciſ. Sonsbechius in Commentar. Feudal.
95 parte 11. num. 2. hoc modo illam ponit. † Ego
Petrus, aut Paulus iuro ſanctè, quòd perpetuo
ero fidelis tibi Domino meo contra omnes, ſi-
cut debet eſſe vaſſallus ſuo domino, neque id,
quod ſub nomine fidelitatis, mihi commiſeris
pandam alicui alij in tuum detrimentum me
ſciente. Formulã, qua vſus eſt Carolus Magnus
& alias duas retulit Carolus Sigonius de Re-
gno Italiæ. lib. 7. Quæ quia in idem coincidũt,
& à prænarratis iuribus captæ ſunt, non mihi
viſum eſt illas, aliaſq; per multas apud alios
deſcriptas inſerere; in ijs enim quilibet ſuo mar-
te in eis addit, & minuit. Vnde arbitror illam
huius, iuramenti formulã ſeruẽdam eſſe, quam
hactenus inueterata conſuetudo introduxerit.

In hoc iuramento fidelitatis illa promiſſa à
vaſſallo eius Domino intelligũtur, quæ haben-
tur in dicto cap. de forma. 22. quæſt. & in cap. 1.
de noua form. fidel. Scilicet, incolume, tutum,
86 † Honeſtum, vtile, facile, & poſſibile: quæ ver-
ba ego non declarabo, quia ſunt enucleata in
eiſdem locis, præſertim ab Andr. de Iſern. Mar
tin. Laudenſ. Bald. Iacob. Aluarot. præpoſit.
& Afflict. in d. cap. 1. de noua for. fideli. And.
in conſt. Comite, & Barone. in fin. Petr. de Bel-
la pertic. de feud. tit. 2. nu. 10. cũ pluribus ſeq.
Iacob. de Ardizon. in ſũma Feud. c. 142. Incip.
Supra. col. 12. verſ. Iurant autem. Gulielm. Han-
neton. in d. c. 11. Sonsbechius in dicta par. 11.
ſub nu. 3. Io. Ferrarius Montanus in Vſus feud.
lib. 3. cap. 7. col. 4. verſ. Capita autem. Io. Thom.
de Marin. de Generib. & qualitat. Feudor. lib.
1. tit. 15. num. 16. Iacobin. de Sanct. Georgio
in dicta inueſtitur. §. Qui quidem inueſtiri. nu.
17. Anton. Capicius in inueſtitur. feud. § Feu-
dorum iuramenta. col. 3. verſ. Iurans fidelitatẽ.
& nouiſſimè Franciſc. de Amic. in c. 1. §. Natu-
ra etiam. num. 6. fol. 117. Qui Feud. dar. poſſ.
Nicol. Boer. in Conſuetud. Biturig. tit. des co
ſtumes des Fiefz. § 3. col. 1. Simile iuramentum
ordinatur in Regno Vaſſallis, vt illud præſtent
87 ſuis Dominis. vt in Conſt. Regni. Domini † à
vaſſallis. vbi in fin. Semper excipitur perſona
Imperatoris, ac Regis.

88 Hoc Iuramentum fidelitatis † ſpeciem eſſe
ſeruitutis dixit Specul. in tit. de teſte. §. 1. verſ.
Sed nunquid vaſſallus. arg. l. Si filius. ff. de Pro-
bat. gloſ. in l. Si cuius. §. 1. ff. de vſufruct. Luc. de
Penn. in l. Deuotum. col. 2. C. de metat. lib. 12.
Sed tamen intelligẽda ſunt, vt diximus ſupra,
dum verba fecimus de iuramento Homagij li-
gij. Et præſtandum eſſe perſonaliter, nec admit
89 ti procuratorem † ad illius præſtationem, vo-
luit Bald. in l. 1. ff. de rer. diuiſ. & in c. 2. in fin. de
ordin. cognition. In hoc autem puncto, con-
traria ſententia, vti verior, eſt cõmuni calculo
recepta:

90 recepta,vt poſſit illud iuramentum † per pro-
curatorem præſtari . vt ſibi contrarius voluit
idem Bald.in l.Vnica.§ Ne autem.nu.20.C.de
Caduc.toll.& in c.1.§.Niſi iuſta.nu.6,quo tēp.
miles.Vbi dicit, impeditum vaſſallum quo mi-
nus Dominum poſsit adire,poſſe per procura-
torem iuramentum fidelitatis præſtare ; quod
tenuit etiam Iacob.Aluarot. ibi nu.13. Martin.
Laudenſ.in c.1.§ Nulla autem.nu.12.Per quos
91 fiet inueſtit. vbi dicit exigi ad hoc † ſpeciale
mandatum,eandem opinionem firmat Anton.
Capic.in d.§.Feudorum iuraměta.col.fin.verſ.
Iuramentum fidelitatis. Ioan. Iacob. de Leo-
nard.inter conſil. Albert.Bruni conſil.116.nu.
13.Petr. Rebuff.in concord.Franc.in Rubr. de
elect. derogat. verſ. Decimus ſextus . Arnul-
phus Ruzens de Iure Regalior.Priuileg.43.nu.
2. Afflict. in c. 1.de Form.fidel.& ipſum ſequi-
tur dum hæc typis mandantur Flamin. de Ru-
beis.in conſil.20.nu.37. vol.1.
Sed notandum eſt, præſertim in hoc Regno
Neapolitano,quòd emētes Feuda pro illis em-
ptis non tenentur iurare Regi fidelitatem,ſed
92 tantummodo † ſuccedentes in feudo.vt notat
Andr. de Iſern.in c. Si minori.nu.7.in fin.Si de
feud. defuncti milit.ſequitur Capic.in d.§ Feu
dorum iuramenta.col.3. Nec ab re, quia cum
feuda alienantur,Rex præſtat aſſenſum,& ideo
cenſetur Regem acceptaſſe vaſſallum emptorē
ad eius obſequia .
An autem ſcripturarum Euangelicarum ta-
ctus in ſpecie requiratur, in præſtatione huius
93 † iuramenti? In hoc fuere diuerſæ ſententiæ,
& tactum requiri eorundem tenuerunt Gloſſ.
in clem. 1. §.Porro in verb. Tactus de Hęret. Ac
curſ. Bartol. Bald. Abb. Panor. Didac. Couar.
Franciſc.Marc. Iacob. Philipp.Portius,& Pur-
puratus in locis à me relatis in Commentar.de
Magiſtratuum Edict. lib.1.cap.12.Contrarium
94 † vero tenuerunt Andr. Alciat. Menoch.Ioan.
Baptiſt. Ferrett. Emanuel Suarez,& Bonacoſ-
ſa.quos retuli in loco ſupracitato. Vbi feci quā
dam diſtinctionem ibi deſcriptam. Sed in par-
ticulari renui,quòd vbi fit expreſſio tactus ſcri-
95 pturarum ſacrarum ità faciundum ſit † ex Pa-
nor.Andr. Barbatia, Anchatano, Antonio Cor-
ſeto, Iaſone,& Couarruuia.ibi me refero. Sed
alios plures nouiſſimè allegat Petr. Cenedo.
Collect. iuris canonic.108.nu.6. par.2.
Et licet Prælati,ac perſonę Eccleſiaſticę,atq;
Epiſcopi non teneantur ſacra tangere, dum
96 † iurant.c.Si quis præsbiter.2. q.4. Gloſſ. in c.
Vt circa de elect.in 6.tex.in c.fi.de iur.cal.quē
ad hoc dicit ſingularem Panor. & Andr.Sicul.
& poſt ipſos Anton.Corſet.in Rub.de Iureiur.
quæſt.4.Guido Pap. in deciſ.615. Tamen ſpe-
cialiter Epiſcopi dum ſummo Pontifici fideli-
97 tatis iuramentum † præſtant,tactis ſacris Euā
gelijs, illud faciunt.c. Ego.N.in fin.de iureiur.
ibi, & hæc ſancta Euangelia. & ſic etiam quan-
do præſtant omnem fidelitatem.Gloſſ.in clem.
1.in verb.Tactis.de iureiur.Lancellot.Conrad.
in templ. omn. iudic. lib.2. cap.5.§. 3. de ſoli-
citudin. & offic. Epiſcop. num.40.Quamquam
Bald. & poſt eum Capic. in d.§. Feudorum iu-
ramenta col.4.verſ.Iuramentum fidelitatis,vel
aliud dixerint, ſufficere , ſiue præſtetur ſuper
98 veteri teſtamento,ſiue ſuper † nouo,aut ſuper
altari,vel ligno Crucis, aut ſanctorū reliquijs.
Quod ego per præfata, ac per alia plura , quæ
inducere poſſem minimè admitterem.Et ideir
co per quàm optimè ſuper ijs, ac ſimilibus iu-
99 ramenta fieri prohibitum † eſt in Hiſpania. vt
in l.Tauri.67. Vbi Anton. Gomez.Et in eadem
Hiſpania per conſuetudinem expeditum eſt ,
quòd Prælati à Rege feuda recipientes,ſi con-
trauenint iuramento, etiam Homagij , quod
plus eſt,vt cōtra proditores proceditur in eos,
vt olim ſeruatum fuiſſe in perſonam Magni Ma
100 giſtri Equitum † de Alcantara ſcribit Oldrad.
in conſil.93. per totum, ſequitur Anton. Scap-
pius de iure non ſcripto.lib.1. cap.6. in fin.
Quantum verò ad formulam ſextæ ſpeciei
101 iuramenti aſſecurationis,cuius ſupra † memi
nimus, habet & illa ſuos modulos,nam ſi præ-
ſtetur à domeſticis, & familiaribus,& ab habi-
tatoribus ſub Domini iuriſdictione, vt dictum
eſt, tex. in d. c.1. Qual. vaſſal.iurar.deb.dicit,
quòd iurabunt cuſtodire vitam Domini,mem-
brum , mentem, & eius rectum honorem . Vix
facere poſſum in hoc,vt nō dicam,quod ſentio,
contra mentem Andr. de Iſern. & Aluarot.
102 † qui dicunt, quod tex.in d.c.1. Loquitur de
domeſticis, & familiaribus,Puta (ipſi dicunt)
de vxore,& filijs.Quod eſt pœnitus contra tex
tum eiuſdem legis,quæ non loquitur,niſi de fa
miliaribus, & domeſticis,in quibus,& ſi vt ſu-
perius concluſi , veniant ſupradicti . Attamen
tex. dicit de ſubdito habitante ſub eius iuriſ-
dictione, & ſic vxor, & filius,non poſſunt rea-
liter dici ſubditi Domino, Marito,vel patri,ra-
ri enim reperiri poſſent Domini, vel Barones,
exercentes iuriſdictiones in vxores , & filios ;
eſſet enim contra votum coniugalis,ac paterni
amoris.Quo vero ad familiares,& domeſticos,
dicendum eſt ſolum loqui textum de familia-
ribus,& domeſticis ſtantibus ad ſeruitia,ac de
officialibus ei inſeruientibus,& non alijs.Et eū
formulam, qua illi domeſtici tenentur præca-
uere eorum iuramento, nec Accurſus, Iſernia,
Aluarot. & alij exactè declarauerint,Ego bre-
103 uiter,vt mihi ſonare videntur † illa verba,re-
linquēdo ſubtilioribus ingenijs anſā exactius
declarandi,ſic declarabo.Iurant cuſtodire(vi-
tam) quia cum ſint familiares fortè deputati
ad perferendas dapes in menſa, ac Epulas, vt
ſunt hodie apud Magnos Principes,hi,qui prę
guſtando faciunt Domino credentiam , quos
(vulgus ſcalcos nominat) ij , ne videantur in-
ſidias parare Domino, ſed cuſtodire vitam. vt
voluit

voluir Accurſ.in cap.1.§.1.Quid ſit inneſtitur.
tenentur iurare,& ſic conſeruare ipſum indem
nem à veneni propinatione, & itâ conſeruâre,
& cuſtodire vitam. Vt plurimum enim magni
Principes itâ moriuntur,ſic dicunt Alexandrũ
104 Macedonem † ab Iola prægustatore,filio An
tipatri, aſpirantis ad Regnum, fuiſſe veneno
extinctum, quòd Caſſander frater in iumenti
105 † vngula attulerat ex fonte Sucyſtige.vt ſcri-
pſere Quintus Curtius. lib.9. in fin. Arrianus
Nicomedenſis.lib.7.ex ſaxo Nonacridis mana
re aquam ſcribit Diodorus in Alexandro. hoc
& Plutarchus aſſeruit in eodem Alexãdro. Sic,
106 & Mahometes † Arabs, vaſtata Syria, & Da-
maſco, eiuſque regione, veneno à domeſticis
exhibito, perijt. Carolus Caluus Gallorũ Rex
107 † à Sedechia medico, venenato medicamine
interijt.vt eſt author Paul.Aemilius.lib.3.& no
uiſſimè Carolus Sigonius de Regno Italiæ.lib.
5. In finita ſunt propemodum exempla, quæ
afferri poſſent, & ommittuntur.

Sequitur in textu ibi (Membrum) quemad-
modum domeſtici debent cuſtodire, & con-
ſeruare Domini vitam, & ſic totalem corporis
compagem, ſic etiam, & membrum, cũ eadem
ſit ratio totius quoad totum, ac partis,quoad
108 †partem, vt voluit Ariſtoteles lib. 1. cap. 1.
l. Quæ de tota. ff.de rei vendicat. Principi ea-
dem eſt offenſa ſi lædatur in membro, ſicut ſi læ
datur in vita; Dedecet enim Principem eſſe
membris mutilum.Et ideo,quandoq; Ageſilao
109 Lacedemoniorum Regi virtuoſiſſimo, † vitio
tributum fuit, quod claudus eſſet.

Sequitur in textu ibi (mentem) Andr. de
Iſern.ibi nu.4.in fine. textum declarat, dicen-
do mentem, ſcilicet perſonam Iacob. Aluarot.
ibi corrigit, dicens,ſi habes in textu, mortem,
procedit de plano.Sed ſi,mẽtẽ, interpretatur,
quòd non reuelabit mentem Domini, ideſt ſe-
cretum. arg. c.1. de Form. fidelit. Prima ipſó-
110 rum correctio,quòd velit † dicere,mortem,
mihi non ſatisfacit, quia I. C. bis idem repli-
caſſet poſt quatuor verba, & Battalogiæ illum
criminaremur,cum prius dixiſſet, quòd cuſto-
diret vitam, qui cuſtodit vitam non procurat
mortem,& è conuerſo,mortem procurans ma-
lus eſt cuſtos vitæ; Itâ vt mihi magis arrideat;
vt omnes textus dicunt,mentem. Quo ſic ſtan-
te, nec eredendum eſſe arbitror declarationi
111 Aluaroti,qui declarat,†mentem,ideſt ſecre-
rum.Quia ſi de ſecreti retentione facienda,ac
non patefacienda,loqui voluiſſet,ſicut in eodẽ
contextu ſupra dictum fuerat,quod ſibi cõmi-
ſiſſet,non panderet. in c.1. de noua for.fidelit.
ibi,& ſi aliquid mihi de ſecreto manifeſtaueris
illud ſine tua licentia,nemini pandam.Idcirco
dum de ſecreto minimè propalando, loqui vo
luit,verbis claris aperuit de ſecreto non mani-
feſtando,non autem de mente; ſed longè ali-
ter ſonat illud verbum,altiorem rem intuitus.

112 Legislator itaq; dicere voluit,de mẽte † pro
priè ſumpta, prout eſt in corpore humano. Eſt
autem mens facultas principalis ipſius animæ,
idcirco apud Ariſtotelem lib.7.Politicor.c.15.
dicitur, mentem eſſe habitum animæ rationa-
113 lis. † Eſt enim mens in anima,vt viſus in cor
pore. Idem Ariſtoteles.lib.1.Moral.Nichoma-
chior. capit.6.in fi.Et ideo Philo Iudæus in lib.
de Mundi Opificio, dicit, quòd ſic eſt mens in
114 anima, vt † oculus in corpore. Et alibi ap-
pellatur mens animi inſtrumentum, vt manus
corpori. vt dicit idem Ariſtoteles. Problem.1.
ſect.30. Appellatur ab aliquibus intelligentia,
qua ſolus homo præditus, cæteris animalibus
antecellit;qua res incorporeas ab omni mate-
ria abſtractas, contemplatur. Hinc meliorem,
115 & † diuiniorem partem in anima,mentẽ eſſe
dixit Simplicius lib.6.Phyſicor.32.de qua Al-
bertus Magnus,Magnor. Moralium.lib.1.tract.
1.cap.1. Et mentis vmbram eſſe animam,& ani
116 mæ † vmbram corpus, appellauit Marſilius
Ficinus in Philebo Platonis.cap.21.& mentem
cor cordis,& animam animæ à ſapientibus ap
117 pellari, ſcripſit Leo † Hebræus Dialog. Amo
ris.3. Propterea cæteris alijs animæ facultati-
bus animam eminere, nonnulli dixerunt. Vn-
de Cicero Homini (inquit,) ſiue natura, ſiue
118 Deus, nihil mente † præſtantius dedit. Hinc
ferunt Thaletem Mileſium dixiſſe,velociſsimũ
119 omnium,quæ ſunt mentem † eſſe,ac tantæ ce
leritatis, vt vno temporis puncto, Cœlum,Ma-
ria,Terras peruolet. Inde Lactantius Firmia-
nus in lib.de Opificio Dei. c. 16. Videtur enim
120 (inquit) mens, quæ dominatum † corporis
tenet,in ſummo capite conſtituta,tamquàm in
Cœlo Deus. Quibus alludit illud Virgilij:

Spiritus intus alit,totamq; infuſa per artus
Mens agitat molem.

Hinc idem Lactantius lib. 7. cap. 11. dicit,
121 mentis opera ſoli Deo eſſe nota. †Quia ipſa
meditatur,& ſic capitur verbũ os; de quo Da-
uid Pſalm.36.Os iuſti meditabitur ſapientiam.
Et ideo diuinis ſenſibus, & intellectibus, non
hominis neq; Angelorum, ſed Dei miniſterio
122 †mens impletur,vt inquit Hierony. in Can-
tica Canticor. Homelia 1. Vnde cũ mens idem
ſit,atque intelligentia, anima hominis ex hac
tria de conſtat, ex mente, ſiue intelligentia,
123 †voluntate, & memoria. Cum enim homini
ſit tributa facultas, qua applicatur ad bonum,
vt ad illud ſempiternum,ad quod fuit cõditus,
poſſit applicari, ideo data eſt ei facultas, qua
bono ſe cupiat applicare, & iſta eſt voluntas;
Ex petere verò nequit, niſi intelligat, & hoc
operatur facultas alia,quę intelligentia nomi-
natur. Sed cum animus noſter non ſemper in
eadem cogitatione inſiſtat, ſed ad actus alios
tranſeat,fuit illi receptaculo opus, in quo con
deret, ceu in Theſaurum rerum abſentium co-
gitata, ne poſterioribus ſubeuntibus, priora

exciderent, quod vocatum eſt memoria, quas
res, cum vſus expoſcit, repetat, ac depromat,
vt poſt antiquiores voluit Ioannes Ludouicus
Viues.de Anima.lib.2. cap.1. Et hæ tres facul-
tates, vt Galenus ait, in Cerebro ſitæ ſunt, ſe-
quitur nouiſsime Vitus Amerbachius de Ani-
ma lib.3.cap.de ſede Animæ,& nouiſsimè Am
broſius Parçus de Anatome humani corporis.
lib.23. cap.11. & de eis ex Ariſtotele loquitur
Hermolaus Barbarus in Compendio ſcientiæ
naturalis.lib. 5.& ex Platone elegantiſsimè
tradidit Stephanus Theupolus Patritius Ve-
netus Academicarum contemplationum lib.2.
cap.2.Dum itaq; tex. voluit cuſtodiri mentem
Domini, ad illam conſeruandam reſpexit; ne
familiares, & domeſtici, per Epulas, ac potio-
nes, & illarum exhibitiones, eandem Domini
mentẽ ab alienent, illiq́; per noxias exhibitio-
nes Epularum, atq; potionum Phræneſim indu
cant, dementem, eadem mente captũ, amẽtem
illum reddant, aut mortẽ ex inde inducãt. Hinc
Ariſtoteles lib.2.Magnorum moralium, ſcribit,
quandã mulierem cuidam viro poculum ama-
124 toriũ porrexiſſe, †ex illo ſubinde illum mor
tuũ cecidiſſe.Benè itaq; Rex Rogerius Norch-
mannus, in hoc Regno Neapolitano prohibuit
dari amatorias potiones. vt in Conſt.Reg.Po-
125 culum †amatorium, cum ex ijs amatorijs po-
culis mortem oriri ſæpius, cenſuit. Hippolyt.
de Marſil.in l.Einſdem. §. Adiectio.ff. de ſicar.
Sic Cæſonia, Caij Caligulæ Imperatoris vxor,
126 dum illi, vt ardentius amaretur, †poculum
porrexiſſet, in furorem adactum, dementem ſe
cit.vt eſt author Suetonius in Caligula.cap.43.
& Ioſephus Antiquitat.Iudaicar.lib.19. cap.2.
de quibus Iunius Iuuenalis ſic inquit:

Si non
Et furere incipias, vt auunculus ille Neronis
Cui totam tremuli frontem Cæſonia Pulli
Infudit

127 Eodem modo Lucius Lucullus †poculo ama
torio extinctus eſt.vt dicit Plin.lib.25.c. 3. Ar-
danaſtus Græcus beneficiorum immemor Bãbę
Gothorũ,& Hiſpaniarum Regi Catholiciſsimo
128 in potu herbã poſuit, qua illius memoria †tur
baretur. vt dicit Roderic.Epiſcop. Toletanus
Hiſtor.lib.3.c.11.& Io.Magnus Hiſtor.Gothor.
& Suenonũ.lib.16.c.22.Hæc itaq; legiſlatorem
voluiſſe mihi videtur, non autem, quæ Andr.de
Iſer.& Aluarotus comminiſcuntur. Nec enim
eorum declarationi non aſſentior, vt contradi-
cendi ſtudio gloriam aucupem, quod inane mi
hi videtur, ſed vt aperiam meam ſententiam,
alij ſuam dicant, vel inter vtranq;, ſententiam
proferant iudicij melioris, quibus ſemper obe-
diam. Cætera verò illius contextus plana ſunt.
Hoc viſum annotatione dignum eſt in hoc
regno Neapolitano, minimè poſſe Barones,
aliosq́; Principes petere ab eorũ ſubditis hoc
aſſecurationis iuſiurandum, niſi licentia deſu-
129 per obtẽta †fuerit.vt in Cõſt.Comite, vel Ba-
rone. vbi glo.Andr.de Iſer.Afflict & alij. alias
130 amiſſione feudi aliorumq́; bonorũ †punitur
ipſorum quilibet. Andr.de Iſer.in c.Si minori.
nu.7.Si de feud.defunct.milit. ſequitur Marin.
Freccia de ſubfeud. Baron. lib. 2. Author. 4.
nu.2.Petr. de Gregorio Sicul.de conceſſ.feud.
parte 8.q.16.§.Tertio.num.1. vbi Don Garzias
Maſtrill.in Apoſtillis.

Animaduerſione etiã dignũ eſt, ꝙ qñ vnus ha
bet à Rege conceſſionẽ rerũ feudalium, vel Bur
genſaticarũ in terra, aut Ciuitate alicuius Co-
mitis, vel Baronis, eo caſu ille Baro, iuramentũ
131 †ab illo poſſidente feudũ, vel rẽ, petere non
poſt.vt dicit Andr.de Iſer.in c.1. nu. 7. qualit.
vaſſal.iurar.deb.vbi ſic concludit per plures ra
tiones. Seqtur Pariſ.de reinteg feud.c.148.An
poſſidẽs. fol.136.dicẽs, ipſum ità decreuiſſe in
facto in quæſtione tunc vertente inter Ducem
Sueſſę,& Comitẽ Venafri.Dux enim poſſidebat
feuda in territorio Comitis, Comes ꝑtendebat
ab eo iuramentum, decreuit, ꝙ non tenebatur,
quia tenebat feuda in capite à Rege, & ꝙ Par
in Parem non habet Imperiũ. Hoc tñ vltimum
132 dictum, quoad †dictam deciſionem ego non
probarem, quia in ſimili caſu, non eſt paritas
iuriſdictionis, quæ impediat præſtari ſimile iu-
ramentum, quia Baro habens à Barone tene-
tur iurare, ſed eſt ratio in propoſito caſu, quia
immediatè poſsidet à Rege,& ideo ratione ſu
perioritatis, non tenetur ſe ſubmittere Baro-
ni, cum teneatur iurare Regi, & dum Rex con-
ceſsit, videtur conceſsiſſe cum eiſdem iuribus
133 † ſibi ſpectantibus. vt dicit Andr.in loco ſu-
pra allegato.quem ſequitur idem Paris in cap.
250. An ſi aliquis.nu.2.fol.137.

Quoad tertium quæſitum, an fidelitatis iu-
134 ramẽtum, feudalem inueſtituram †præcedere
debeat? Hoc dubium eſt terminatum. in cap.1.
Quid præced.deb.inueſtit.an fidel.in quo con-
cluditur inueſtiturã ꝑcedere oportere. Nec ſi-
ne ratione, qa ſi iuramentũ ꝑcederet, eſſet quę-
dam abſurditas,& iuramentum eſſet quodam-
modo vanum,& fruſtratoriũ, iuraret enim ſer-
uare fidelitatem tali Domino, pro tali feudo
concedendo, vel inueſtiendo. Quæ inueſtitura
ex multis poſſet fruſtrari, quid enim ſi dñus vo
luntatem mutaret? aut alio modo impedimen-
tum inſurgeret, quominus inueſtitura, & con-
ceſsio ſubſequantur? Nonne vaſſallus deriſus
haberetur, cum iurauerit, & ſine feudo rema-
neat? Probari etiam ſupradicta concluſio po-
teſt ex tex. c.1.in fin. de Noua form.fidelit.vbi
dicitur, inueſtitura vero facta,& fidelitate ſub-
ſequuta, omnimodo cogatur Dominus inueſti-
135 tum in vacuam † poſſeſsionem mittere. Ex
quibus patet inueſtiturã præcedere oportere.

Tamen Andr.de Iſer.Aluarot. Præpoſit.Af-
flict. & alij. in d.c.1. Quid præced.deb.dicunt
Realem inueſtituram ſubſequi iuramentum,

136 ſed abuſiuam† Inueſtituram præcedere opor
tere, adeo ut iuramentum præſtandum ſit in
medio vtriuſq; inueſtituræ;& in hoc nemo diſ-
ſenrit.Hanc tamen inueſtituram Abuſiuam ver
balem, rectius appellauit ibi Bald. & demum
dicit ſubſequi debere iuramentum fidelitatis,
& vltimo loco Realem inueſtituram. Dic ex-
137 plicatius, fieri inſtrumentum † conceſſionis,
vel infeudationis rei in feudum datæ à Domi-
no, faciéq; dictam inueſtiturã verbotenus,per
Fuſtem,Haſtam,Anulum,& ſimilia, quæ à Do-
138 mino ipſi† vaſſallo porriguntur. vt in c. 1. in
princip. Quid ſit inueſtitur. Accipit exẽplum
huius verbalis inueſtituræ vaſſallus,& in ſimul,
aut alternatim,Fuſtem,Haſtam,Anulum,vel qd
ſimile Domino recognoſcendum exhibet in ſi
gnum factæ verbalis inueſtituræ. vt dicitur in
c.1.§.Si duo. de pace tenend.& eius violat.ibi,
cum inueſtitor Donum inueſtituræ cognoſcit.
Ex hac verbali, vel abuſiua inueſtitura, neque
poſſeſsio, nec vtile Dominium Rei nouiter in
139 feudum† conceſſæ,vaſſallo tribuitur c. Ex ore
de his quæ fiunt à maior.part.capit.arg.l.Cum
hæredes.in pinc.ff.de acquir. poſſeſs. & c.Per
tuas.de donat.Andr.de Iſer.in proęm. feudor.
num.43.44. & in c.1. in princip. nu.2.Quid ſit
inueſtit.Marian.Socin.Nepos in cõſ. 75. nu.36.
vol.2.& in conſil.1.num.89. vol.4.Ioan. Cæph.
in conſil.468.nu.74.vol.4.Dicunt tamen,inue-
140 ſtito per eãdem verbalem,ſiue abuſiuam† in-
ueſtituram, tributã intelligi vaſſallo,licentiam
propria authoritate capiendi poſſeſſione rea-
lem ipſius feudi conceſsi. Innoc.Panor.& alij.
in c.2.de Conſuet.Doctor.in dicto c.1.Quid ſit
inueſtit. Bald.in rub. C. de contrahend. empt.
q.18.Angel.in l.Papinianus.§ 1.ff.de inofficioſ.
teſta.Iul.Clar.in §.Feudum q.26.in princ. ante
illũ Iacob.Ardizon.in sũma.c.39.Ex his.Iacob.
de ſanct.Georg.in d.inueſtit.§.Inueſtiui.nu.3.
Guliel. Hanneton. de iur. feudor.lib.1.cap.7.

Hæc tamen abuſiua, verbalis, ſeu impropria
inueſtitura,ſi eſt dominus præſens in loco Rei
in feudum conceſſæ,vel ità vicinus, quòd cor-
poraliter demonſtret,& corporalẽ,ac vacuam,
& expeditam, per verba eidem vaſſallo poſſeſ-
ſionem tribuat, operabuntur,ac ſi vera poſſeſ-
141 ſio,& vtile dominium verè traditum† eſſet.
argum.l.Quod meo. §.Si venditorem. ff. de ac-
quir. poſſeſs. l. Clauibus. ff. de contrah. empt.
Andr.de Iſern.in dicto cap. 1. num. 1. Quid ſit
inueſtit.Hanneton.in dicto cap.7.Andr.Tiraq.
iur.conſt.parte 3.limitat.6. num.4.Si verò feu-
dum,& res conceſſa, eiuſque demonſtratio ſit
de longinquo, quòd oculis nõ faciliter demon
142 ſtrari poſsit, vtiq; eius† rei dominium, vel
poſseſsio, non transferuntur, & intelligenda
eſt opinio Iacob.de Ardizon. in dicto cap. 39.
ſequitur Iacob. in dicto §. Inueſtiui. nu.3.arg.
l.Si ager.ff.de rei vendic. l.fin. C. de ſacroſ.ec-
cleſ.& Hanneton.vbi ſupra. apud eoſdem ha-
143 betur quæſtio,quis præferatur† habens poſ-
ſeſsionem abuſiuam, an qui habet realem? &
alia in hac materia.

Eadẽ abuſiua, ſiue verbalis inueſtitura pro-
144 batur,vel per Curiæ pares,vel per breue† te-
ſtatum c.1.de feud.guard.c.1.in princ.qui reſt.
ſunt neceſs.c.1.§.1.§.Itẽ vaſsallus.§. Si quis de
manſo.Si de inueſtit.feud.contro.inueſt.Andr.
in c.1.in princ. Quib. mod.feud.conſtit.Quod
breue teſtatum aliqui inſtrumẽtum publicum
appellant,id tamen non admitto, quia de pro-
145 batione† per inſtrumentum,habetur in c.1.in
princ.Quid ſit inueſtit.& in c.1.Si de feud.vaſ-
ſal.ab aliq.appell.& Andr.in d.c.1.quib. mod.
feud. conſt. vbi etiam loquitur de priuilegio.
Vnde ego dicerem, non eſſe aliud breue teſta-
146 tum,niſi aliquod memoriale,vel aliqua† car
tula, in qua breuẽ atteſtationẽ, dñs ſua manu
feciſſet,vel aliena manu ſcriptam ſua manu fir-
matam,& ſigillo munitam,in qua aſſerat inue-
ſtiſſe Titium de tali feudo, & hãc teſtationem,
probationem vocat Franciſc. Hotom.in d.c.1.
in princ.de feud.Guard. Breue teſtatum, ideſt
teſtationem literis conſignatam, & alibi dici-
tur,per chartam,per ſcripturam, per libellum.
Et huc ſpectat breuis ille,cuius meminit Ardi-
zon.in ſumma c.78.Sed ſi dubitetur.Vbi dicit,
an probet breuis, in quo ſunt ſcripta nomina
poſſeſſionum feudi? quem ſequitur Paris de Pu
teo.de reintegr.feud.c.75.Et iuxta.n.15.fol.47.
147 quamq̃ quod dicit Ardizon.† ego intelligo,
de libro Dñi,in quo sũt annotata nomina Feu
dorum.de breue vero teſtato,meminit Io.Fer-
rar.Montan.in vſus feudor.lib.3.c.1.col.4.verſ.
Si verò pares.ibi,vnius teſtimonio,& ſigillo an
te eos Bal.in c.1.in princ.nu.3.cũ pluribus ſeq.
de cõtrouerſ.inueſtit.De inueſtitura, vero pro
pria,& reali iã nota eſt omnibus,& ideo de ea
vlterius dicendũ non erit,cũ inueſtitura ꝓpriè
148 nil aliud ſit,niſi poſſeſſio† c.1. in princ.quid
ſit inueſt.& ibi Andr.nu.1.Idem Andr.in c.1.in
princ.ſub verſ.hoc in Regno. Quib.mod.feud.
conſt.poteſt.& voluit Ioan.Vincent.Anuius in
allegat.144.nu.2 Hieron.Grat.in cõſ.9.nu.114.
vol.1.Portius in conſ.2.n.48.An verò inueſtitus
per Anulũ,vel quid ſimile à Dño, tamen dicen
te,ꝙ talis inueſtitura habeat vim Realis,& cor
149 poralis† poſſeſsionis,dicatur realiter inueſti
tus declarat Afflict.in deciſ.Neap.299. ꝑ totũ.

In Regnis tñ Neapolitano,ſeu Siculo,loco in-
150 ueſtituræ,ſufficit habere priuilegiũ,aut† aſſe-
curationis literas à Rege cõceſſas. vt in conſt.
151 Dignũ.† voluit Andr.de Iſer.in c.1.nu.4.verſ.
Confirmatur.Quo tẽpor.mil.in c.1. in princip.
Quib.mod.feud.conſt. pot.in c.1.§.Sciendum
nu.4.ſub verb.Inueſtitura.de feud.cognit.& in
Rubr.Quid ſit inueſtit. in fi.& in c.1.§.Si mino-
ri.num.7.in fin.Si de feud.defunct. milit.in c.1.
nu.3.Quid pręced.deb.Martin.Laudenſ.in c.1.
in princip.nu.27. verſ. Fallit in Regno Siciliæ.

de his, qui feud. dar. poſs. Antonius Capic. in inueſtitur. Feudal. § Feudorū inueſtiturę. col. 5. verſ. Inueſtitura in Regno. Guliel. Hāneron. in lib. 1. de iur. Feud. c. 7. in princ. Paris de Puteo de reintegrar. feud. c. 76. Sequitur. nu. 14. cum pluribus ſeq. fol. 49. Nouiſsimè Franciſc. de Amicis in c. 1. §. Habet. nu. 9. fol. 104 de his, qui feud. dar. poſſ. Petr. de Gregor. Sicul. de conceſſ. feud. parte 5. q. 4. num. 22. 23.

Sed inueſtiente per abuſiuam, vel verbalem inueſtituram, mortuo, cum ſint ſtatuti probationum modi, vt per Doctores ſupra notatos,
152 pulchrum † probationis exemplum protulit Abbas Veſpergenſis in Chronico anni 808. Ducatū Sueuorum (inquit) viuente adhuc Othone Duce, Henricus Imperator, Bertholdo Comiti promiſerat, eique Anulum ſuum, velut huius rei commonitorium dederat, quem ille diligenter ſeruans poſt amborum obitum, Imperatoris ſcilicet, & Ducis, Imperatrici Agneti, Imperium tūc diſponenti obtulit, eamq; anulum agnoſcentem, pro Ducatu ſibi commiſſo, commonuit. Hæc Verſpergēſis. Sed crederem hoc ſolo Realem inueſtituram minimè conce-dēdam, non præcedente breue teſtato, ſcriptura, vel priuilegio, aut parium teſtimonio.

Quoad quartum quæſitum, an fidelitatis iu-
153 ramentum, remitti valeat? Dicendum eſt, † minimè ambigi à principio inueſtiturę à Domino fidelitatis iuramentū remitti poſſe, ſunt enim
154 feuda nonnulla, pro quibus fidelitas † præſtanda nō eſt. c. 1. §. Eſt, & alia ingratitudo. Quæ ſit prima cauſ. benefic. ami. cap. 1. §. Nulla. per quos fiat inueſt. & vtrobiq; Andr. de Iſern. Anton. Capic. in inueſtit. Feudal. §. Feudorū iuramenta. col. 4. Pariſ. de reintegr. Feud. c. 9. Pone. nu. 22. Franciſc. de Amic. in c. 1. § Natura. nu. 8. fol. 117. de his, qui feud. dar. poſs. Frāciſc. Duaren. in Conſuetud. feudor. cap. 13. nu. 1. in fin. Abb. Panor. in conſil. 81. nu. 7. vol. 1. Franciſc. Sonsbech. in vſus feud. parte 2. num. 33.

Quoad quintum, an poſsit remitti fidelitas?
155 videtur dicendum remitti poſſe † arg. d. c. 1. §. Eſt, & alia. Quæ ſit prima cauſ. benefic. amitt. ibi, vt pro his fidelitas non ſit præſtanda. Sed tñ omnes Doctores in præcedenti quæſtione deſcripti tenuerunt cōtrarium, fidelitatem remitti minimè poſſe. quia ille text. interpretatur de iuramento fidelitatis, vt habetur ſimile. in c. 1. § Nulla. ibi qui fidelitatēm facere recuſat. Per quos fiat inueſtir. & in c. 1. §. Omnes filij. ibi fidelitatem facere debent. Si de feud. defunct. cont. ſit. & voluerunt Iacob. Aluar. & Præpoſ. in Prælud. Feud. col. 2. Iacob. de Beluiſ. in prælud. Diuiſion. 11. & ſic intelligenda ſunt ſcripta Iacob. de Ardiz. in ſumma. cap. 4. Dicitur autem. Hoc idē voluit Petrus Sicul. in conſil. 5. in princ. Iacob. Menoch. in conſ. 1. nu. 29. in conſ. 65. nu. 43. vol. 1. Franciſc. Sonsbech. in vſus feud. p. 2. n. 33. Io. Cęph. in conſ. 549. n. 35, vol. 4. Cauſam ego credo, nec dominus remittens fidelitatem, faciat eum in fidelem, ac proditorem, & eſſet pactum delicti cauſatiuum, & ex alijs etiam, vt dicam in ſequenti quæſtione.

Quo verò ad ſextū, & vltimum, an fidelitas ſit de feudi ſubſtantia? Dicunt oēs ſupradicti Doctores, ea de cauſa iuramentū fidelitatis remitti poſſe, fidelitatē vero minimè, quia eſt de
156 ſubſtantia ipſius feudi, cū feudū† dicatur à fidelitate, qđ dicit textus in cauillabilis. in d. c. 1. §. Nulla. Per quos fiat inueſtit. ibi, Nulla autē inueſtitura debet fieri ei, qui fidelitatem face-
157 re recuſat, cum à fidelitate † feudum dicatur, vel à fide. cuius authoritate ita voluit Iacob. Ardizon. in ſumma. c. 4. Incip. Dicitur autē. Io. Blanch. in ſumma. Rub. 1. verſ. Item feudum. Iacob. de Beluiſ. in prælud. col. 2. Bald. col. 4. verſ. Secundo quæritur. Alnarot. colum. 4. verſ. quarto quæritur. Hoſt. in ſum. tit. de feud. § Vnde dicatur. Martin. Laudenſ. in c. 1. in princ. nu. 23. verſ. Quæro vnde dicatur. de his, qui feud. dar. poſſ. Vnde dicit, non valere pactum inter
158 Dñm, & vaſſallum, q vaſſallus† non cadat à feudo propter Felloniā, quia inuitaretur vaſſallus ad delinquendum. arg. l. Conuenire. ff. de pact. dotalib. l. Si vnus. §. 1. ff. de pact. Hanc eandem opinionem tenuit Cardin. in c. fi. q. 15. de feud. Io. de Imol. in c. 2. col. 13. verſ. Secundo tangit. eo. tit. Iaſ. in prælud. q. 3. nu. 28. Sed poſt antiquiores antè omnes voluit hoc idē Andr. in d. §. Nulla. nu. 1. in c. 1 § Porro. num. 18. verſ. Sed ſi feudetur ſimpliciter. Ex quib. cauſ. feud. amitt. in c. 1 §. Si minori. num. 5. Si de feud. defunct. milit. Panor. in conſil. 82. nu. 2. vol. 1. Afflict. in deciſ. 129. nu. 2. Deci. in conſ. 413. nu. 2. Marian. Socin. Nepos in conſ. 102. nu. 1. vol. 2. Io. Raynaudi in repet. c. Imperialem. §. Illud quoq; præcipimus. nu. 7. 12. de prohibita feud. alien. per Frideric. Claud. de Seiſell. in Specul. feud. & tit. de Diffin. & inuent. feud. colum. 76. verſ. Et per cōſequens ſequitur. & col. 80. verſ. Dicitur autem feudum. Franciſc. Sonsbechius in vſus feud. par. 2. nu. 33. Hotom. in d §. Nulla. in verb. Cū à fidelitate. Barthol. Camer. in d. c.
159 Imperialē, col. 5. vbi dicit, baſim, † fundamentum, ſubſtantiā, atq; ipſius feudi eſſentiam eſſe fidelitatē. & eius Simia, à quo, vt mihi pluries
160 teſtatus eſt, feudales riuulos † didiciſſe. Franciſ. de Amic. in d. c. 1. §. Habet. nu. 6. fol. 103 de his, qui feud. dar. poſſ. qui inquit, q fidelitas feudo ineſt, vt calor igni, à quo ſeparari neqt. Iacob. Menoch. in conſ. 1. nu. 32. in cōſ. 2. p. 265. vol. 1. in conſ. 156. nu. 13. vol. 2. Afflict. in deciſ. 320. nu. 4. Io. Neuizan. in conſil. 11. Camerar. in c. 1. nu. 50. An agnat. Iul. Clar. in § Feudum q. 5. Nicol. Boer. in cōſuetud. Biturlc. tit. Des coſtumes des Fiefz. § 3. col. fin. Auguſtin. Berous in conſ. 115. nu. 8. vol. 1. Io. Cęph. in cōſ. 369. nu. 10. vol. 3. in conſ. 549. nu. 36. vol. 4. Ant. Sola in decret. Sabaud. in decret. Rēpublicā. Glo. 3. primę partis.

partis. num. 3. in fin. & nouiſſimè Marchio de Ponte in conſil. 2. nu. 13. in conſil. 30. num. 34. vol. 1. Petr. de Gregorio Sicul. de conceſſion. feud. parte 1. q. 9. nu. 7. & 8. vbi Don Garzias Maſtrill. in apoſtill.

Alij dicũt, feudum dici à fieri, & ſic à facien-
161 do, qa propter fieri datur, vt † ſcripſiſſe Henri
cum Archiepiſcop. in ſumma ſua. §. 2. voluit An
ton. de Prato veter. in c. 1. de his qui feud. dat.
poſſ. retulit Iaſ. in prælud. feud. nu. 28. Qua ra-
tione aſſerunt feudi conceſſionẽ eſſe cõtractũ
162 † innominatũ, do, vt facias, & cõpetere actio-
nẽ pręſcriptis verbis. quod etiá aſſerũt Claud.
Seiſell. & Camerat. in locis allegatis. Tñ cõtra-
ctũ nominatũ eſſe voluit Bal. in conſ. 327. vol. 1.
Socin. apud Albert. Brun. in conſ. 10. nu. 21. Ru-
beus Alexándrin. in conſ. 130. nu. 8. Io. Cephal.
in conſil. 302. nu. 121. vol. 3. Io. Baptiſta Caccia-
lup. in rep. c. 1. de feud. cognit. parte 5. nu. 9.
163 Alij verò dictũ volunt feudũ, † à faciendo, qa
vaſſallus teneatur ſeruire Dño facto, & dicto. vt
ex Odoffred. in ſumma dicit Iaſ. in loco alle-
gato. Io. Raynaud. & Seiſell. vbi ſupra.
164 Alij autẽ à fœdere dictum volunt, † cuius fuit
author Vdalrich Zaſi. in tract. Feudor. parte 1.
tit. de origin. feud. quem ſequitur Camerat vbi
ſupra. Sonsbech. parte 2. num. 31. in fin.
165 Alij nouiſſimo loco feudũ potius † à Faida
denominatum putant, vel à verbo Germanico
Feed, quod Guerram ſignificat, cum vaſſallus
166 † Dñm iuuare teneatur in bello. Vel à Feida
quod eſt inimicitia. vt in Longobard. tit. de ho-
micid. l. Si quis. vbi dicitur, quia filiæ eius, ꝙ
fœmineo ſexu eſſe probantur, non poſſunt ip-
ſam Faidam leuare. Et inde dicitur, diffidatio
illa, dum quis ad bellum, aut ſingulare certa-
men prouocatur. vt non ineptè plura adducẽs,
voluit Franciſc. Hotoman. in diſput. Feudiſti-
ca. cap. 1. & in Commentar. verbor. Feudalium.
in verb. Faida. Quam Etimon calluit etiam Ac-
curſ. in c. 1. §. Hoc autem. in verb. Legibus in
fin. de his qui feud. dar. poſſ. vt rectè animad-
uertit Camer. in dicto c. Imperialem. colum. 3.
Ioan. Thom. de Marin. de generib. & qualit.
feud. tit. 15. nu. 1. Hinc ſumptam arbitror Fi-
167 dam, & Diffidam, quam aliqui † Barones ſol-
uere faciunt ab hominibus clandeſtine dam-
nificantibus eorum nemora, & paſcua, de qui-
bus ago in commentar. de Magiſtrat. edict. lib.
4. Ex quibus apparet fidelitatem eſſe de ſub-
ſtantia Feudi.

ARGVM. CAP. LXV.

Patres in Regnis Catholici Regis, filios habent ſub eorum poteſtate. An Galli, contra quorundam opiniones latè diſcutitur? De Patriciatus dignitate nonnulla diſſeruntur.

COMPENDIVM.

1 *Filios non eſſe parentibus ſubditos nonnulli populi prætendunt.*
2 *Regem Galliæ non ſubeſſe Imperio, ex Accurſio perperam capit Iaſon. nu. 3.*
4 *Galli ſubſtitutionem pupillarem filijs ſuis an faciant?*
5 *Hiſpani liberos filios familias habent in eorum poteſtate.*
Intellectus l. Tauri 48.
6 *Filij familias in Regno Neapolitano ſunt ſub parentum poteſtate.*
7 *Intellectus Pragmaticæ filiorum familias.*
8 *In Ducatu Mediolani filijfamilias ſunt ſub parentum poteſtate.*
Intellectus Conſt. Mediolani. Nemo poſſit. tit. de acquir. hæred.
9 *Parentum poteſtas in filios, ſolum ad Romanos ciues ſpectat.*
10 *Filios eſſe ſub poteſtate parentum, maius priuilegium eſt.*
11 *Parentibus parere iuris naturalis eſt.*
12 *Poteſtas parentum in filios iuris naturalis eſt, non ciuilis. nu. 13. 14. 18.*
15 *Imperat Princeps ciuibus ſuis, pater liberis, præceptor diſcentibus, Tribunus, vel Centurio militibus.*
16 *Filius dicitur pars patris ſeparata.*
17 *Totum illud eſt, quod priuſquàm ſiat partes, eſſe neceſſarium eſt.*
Aſcanij Clementini error.
19 *Parentum poteſtas in liberos, ortum habuit à natura, formam, atq; incrementum à iure ciuili.*
20 *Parentum dominatum natura conſtituit, ſed humanitatis plenum, & pietatis.*
21 *Filij nati ex matrimonio, ſemper præſumuntur ſub poteſtate parentum.*
22 *Patria poteſtas, an ſit probanda?*
23 *Patria poteſtas, an præſumatur? nu. 24.*
25 *Patriciatus dignitas filium à poteſtate patris ſubducit. num. 26.*
26 *Dignitas filium à patris poteſtate educit.*
27 *Princeps, an iuri naturali deroget? nu. 28.*
29 *Natura omnes etiam ex fornicatione natos filios appellat, ciuilia autem iura diuerſo modo illos ad hæreditates admiſerunt.*
30 *Honorandi parentes ex præcepto decalogi, & ſi filij in dignitate poſiti ſint.*
31 *Patritiatus dignitas nu. 36. 39.*
32 *Accurſius defenditur ab impugnatione Budæi, & Alciati. nu. 33.*
33 *Dictio quaſi nota improprietatis, & ſimilitudinis. num. 34.*
35 *Chriſtus appellat filiolos.*
36 *Patritiatus dignitas, an æqualis, antiqua, cum ea, quę erat, Iuſtiniani tempore.*
37 *Patritij à Romulo electi.*
38 *Conſules ſub Imperatoribus, non tamen tanta authoritatis quanta ſub* Republica *Romana fuere.*
39 *Patritiatus dignitas vnde dicta?*
40 *Patritiatus in remunerationem conferebatur.*
41 *Patritiatus dignitas, conſularẽ dignitatẽ excedebat.*

Iura

42 *Iura naturalia apud omnes æquè ſeruanda ſunt.*
43 *Galli in vxores, & liberos, æquè ac in ſeruos poteſtatem habent.*
44 *Arreſtum Gallici parlamenti Pariſienſis, quo declaratum eſt, filios eſſe in poteſtate parentum. nu. 45.*
45 *Roffredus Beneuentanus, Azonis diſcipulus, & vtriuſq; Iuris ... prædeceſſor.*

CAP. LXV.

ET ſi nonnulli populi, tamē Romano Imperio de facto nō ſubiacentes, dicere valeāt
Imperatorum legibus non ſubeſſe, & proinde
1 filios ipſorum à parentū nexibus† liberos eſſe,
vt de Gallis, inquit Accurſius. Inſtit. de patria
poteſt. in fin. in verb. Romanorum. cuius Gloſ.
Magni facit Iaſon, illius authoritate dicens,
2 Regem† Galliæ non ſubeſſe Imperio. Hoc autem nequaquàm imitanti viri ore ſentiendum
fuit. Nunquàm ego in dialecticis, ac Philoſophicis exercitationibus, didici, nec audiui,
hoc argumentandi genus. Filij Gallorum non
3 ſunt ſub parentum† poteſtate; Ergo Rex Galliæ non ſubiacet Imperio. Sed ad inſtitutum redeundo. dicit Accurſ. quòd Galli illos tractāt,
vt ſeruos, vel vt abſolutos. Hoc tenent pro ſpeciali prærogatiua Galli, quaſi filij ſint liberi, ſed
patres, eorumq; authoritas eſt imminuta. Ex
eodem fonte manat illud, quod apud eoſdem
Gallos, patres ſubſtitutionem pupillarem fa-
4 cere† nequeunt ſuis filijs Iaſ. & alij in l. Moribus. ff. de vulg. & pupill. ſubſt. Iſta eſt magna
prærogatiua, quâ Galli patres priuarentur, ac
reſtricta eſt illorum poteſtas, cum pupillares
tabulas facere arceantur. Quam Glo. declarat
Andr. Alciat. in tract. Diſpūctionū. lib. 2. c. 22. &
Petr. Coſtalius aduerſariorum iuris in l. Itē in
poteſtate. ff. de his, qui ſui ſunt ſui, vel alien. iuris.
Hiſpanicarum tamen legum diſpoſitione,
5 parentes habent liberos, ac filios familias† in
poteſtate: vt patet ex l. Tauri. 48. vbi Michael
Ciffuentes, Anton. Gómez, & Tellius Ferdinād.
& plura ſcribit Ludouic. de Molina de Hiſpanor. primogen. lib. 2. c. 9. num. 11. cum pluribus
ſeq. Sic etiam ex diſpoſitione iurium Re-
6 gni† Neapolitani, vt in pragmat. Filiorū† fami-
7 lias, vbi Proſper Caranita & Io. Franciſ. Scagl.
in Commentarijs. Eodem mode ex iure Duca-
8 tus Mediolanenſis. vt † in Conſtit. Mediolani;
Nemo poſſit. ſubtit. de acquir. hæred. vbi loquitur de acquirenda hæreditate à patre repudiata, an poſſit per filium adiri patre viuente,
dicens non poſſe, niſi fuerit emancipatus. Et
tamen emancipatio præſupponit patriam poteſtatem. Maxima autem eſt authoritas habere filios in poteſtate, tum dicat Imperator, parentum poteſtatem in filios ſpectare ſolum
9 modo ad Ciues† Romanos. §. Ius autem. Inſt.
de Patr. poteſtat. Romani autem ipſi eo iure
vtuntur, quod erat omnibus alijs magis priuilegiatum, vt omnibus innoteſcit. Hinc maxima dignitate honorari dicebatur ea natio, quę
iure ciuium Romanorum, ſeu iure quiritum ornabatur. Nec eſt in ambiguitatem redigēdum,
quòd voluiſſent Romani vti poteſtate in filios,
quaſi hoc non eſſet priuilegium dignius, & fa-
10 uorabilius,† quod etiam ad Hiſpanos, & Gallos extendi voluit Aſcan. Clementinus de patria poteſt. cap. 2. num. 4.

Quinimmo hac lege teneri oēs perſpicuum
eſt, & omnes locorum quorumlibet parentes,
ſuos filios habere ſub poteſtate, quia vt paren-
11 tibus pareamus, iuris naturalis† dictamen ordinat. vt ſcribit Ioachimus Hoppetus vir grauiſſimus Friſius, & Philippi Regis Catholici in
inferiori Germania q. Conſiliarius de vera iuriſprudentia. lib. 5. cap. 4. Poteſtas enim paren-
12 tum† in filios, non iuris ciuilis eſt, ſed naturalis, idq; rectè docuit Ariſtoteles lib. Politicor.
1. cap. 8. dum ait, naturæ lege, ac præſcripto,
13 † liberos parentum Imperio ſubiectos eſſe,
quod enim procreauit, ac genuit (vt præſit) &
amicitiæ ratio, & ſenectutis, poſtulat, qđ quidem eſt Regalis poteſtatis. & demum poſt pauca inquit, qua quidem re, & maior natu minori, & procreator natis præſtat. Inſuper idem
Ariſtoteles moralium Nicomach. lib. 8. cap. ..
14 inquit, natura pater filiorum, † & Aui Nepotum, & Rex eorum, quibus præſidet, Imperium
obtinet. Vnde idem Ariſtoteles lib. 1. Oeconomicor. cap. 3. inquit, filios procreant homines, non ſolum, vt naturæ tributum ferant, verum etiam, vt commoda inde ſuſcipiant; valentes enim ipſi, imbecilles ſuos labore tuentur, & alunt; Mox imbecilles ob ſenium facti à
valentibus eadem reportant. Hæc Ariſtoteles.
A quo mutuo accepit per diuerſos verborum
conceptus, eandem tamen ſententiam concludens Franciſ. Patritius de inſtitut. Reipub. lib.
4. titul. 3. dum ait, Quid? quod naturæ reſtituere debemus, quod mutuo accepimus; vtpotè
vitam alijs dare, quam nobis parentes noſtri
tribuerunt, qua ex re id nanciſcimur, vt filij nobis per ætatem ſenio confectis, & imbecillioribus factis, id reſtituant, quod à nobis in eorum infirma ætate acceperunt. Alunt nos in
ea ætate, in qua baculo nitentes, infirmi, inualidiq; ſumus, ſicut nos illos educauimus in prima eorum ætate, cum noſtris vlnis ſuſtinebantur, vel repando humi niti conabantur. Et
hoc pacto viciſſitudo naturæ perpetuo adimpletur, & quod in ſimplici genere nequit, in
ſua ſpecie conſeruatur. Hæc Patricius. Vnde inquit, Seneca de Clementia lib. 1. cap. 16.
Non eſt (inquit) vnum imperādi genus, Impe-
15 rat † Princeps ciuibus ſuis, pater liberis, præceptor diſcentibus, tribunus, vel centurio militibus. Hanc ſententiam ſequitur Vaconius à
Vacuna declarat. Iuris ciuil. lib. 3. c. 50. nu. 1. 2.
Qui etiam alio vtitur argumento, quòd filius

16 dicatur pars patris ſeparata, † vt voluit Ari-
ſtot. Morali Nichomac. lib. 5. c. 6. Et pars ſepa-
rata cum toto eſt eadem, & ſicuti pars natura
ipſa ſubeſt toti, & à toto regitur, vt nemo ne-
gabit, ita filius natura ipſa ſubeſt patri, cuius
eſt pars. vt dicit Ariſtotel. lib. 1. Politicor. Hæc
Vaconius. Quod ego cõfirmo ex alio argumen
17 to. Illud eſt verè totũ, quod prius q̃ ſint † par-
tes, eſſe neceſſariũ eſt. Ariſtot. lib. 1. Politic. c. 2.
Patrem vero prius eſſe, ipſo filio poſteriori, do-
cet Ariſtot. in prędicam. de relation. & cuilibet
eſt notorium. Ergo patri, vti primo, & toto, fi-
lius tamq̃ poſterior ſubeſſe neceſſe eſt. Non re-
ctè igitur ſentijt Aſcan. Clementin. de patria
poteſtat. cap. 3. dum dixit, patriam poteſtatem
18 de iure ciuili eſſe. Cum iuris † eſſe naturalis vo-
luerit Vaconius. in dicta declarat. 50. lib. 3.
Frãciſc. Hotom. in d. §. 1. in verb. Proprium eſt.
Inſt. de patr. poteſt. Quo in loco dixerunt or-
tum habuiſſe poteſtatem paternam à natura,
19 formam † vero, atq; incrementum à ciuilibus
legibus. Hoc idem ſub ambiguè tamen ſentit.
Franciſc. Connanus Commentar. iur. ciuil. lib.
2. cap. 13. num. 4. Paternum (inquit) dominatum
20 † natura conſtituit, ſed dum humanitatis ple-
num, & pietatis. Huc eleganter ſpectat illud
Plinij iunioris in Panegyrico ad Traianum.
Tu quidem Cæſar illam exceptionem remoui
ſti (ſi modo filius in poteſtate patris fuiſſet) in-
tuitus opinor, vim, legemq; naturę, quę ſemper
in ditione parentum eſſe liberos iuſſit, nec vti
inter pecudes, ſic inter homines, poteſtatem, &
Imperium valentioribus dedit.

Hinc filij nati ex matrimonio ſemper præ-
ſumuntur ſub poteſtate, niſi emancipationem,
21 vel manumiſſionem † probẽt. l. Item in poteſta-
te. l. Nam ciuiũ. ff. de his, qui ſunt ſui, vel alien.
iur. l. Si filius. ff. de probat. quod & tenuit Do-
ctor antiquiſſimus Roffredus Beneuẽtanus. de
22 libell. par. 1. tit. de actio. Quod † iuſsu, n. 2. licet
patriam poteſtatem probandam eſſe voluerint
Raph. Fulgoſ. & Lud. Roman. in l. Sed & ſi de
ſua. in princ. ff. de acq. hæred. & idcirco nõ præ
23 ſumi, † vt ꝓbauit Philipp. Deci. in l. Siue eman
cipati. nu. 3. C. de collat. quem quodammodo
ſequitur Andr. Alciat. in tract. pręſumpt. regul.
2. præſumpt. 2. Quæ opiniones conciliantur, ꝙ
præſumitur quis ſub parentum poteſtate, quan
24 do † cõſtat de filiatione ex matrimonio. vt pro
bauit Angel. in dicta l. Sed et ſi de ſua. quem
ſequitur Corn. in conſil. 204. littera f. vol. 3.

Sed iterum opponere poterunt, patriam po
teſtatem iuris non eſſe naturalis, quia per Prin
cipem non tolleretur, nihilominus per Patri-
ciatus dignitatem, filio à Principe collatã, is à
25 Patris poteſtate ſubducitur. † l. fi. C. de Conſu-
lib. lib. 12. à qua idem deduxerunt cõpilatores.
in §. Sed ex cõſtitutione. Inſt. qb. mod. ius patr.
poteſtat. ſoluit. Reſpondetur minimè obſtare,
nam Princeps non eximit filiũ directo à patris
poteſtate, ſed dum illi dignitatem confert, di-
gnitas illa, illiusq; gradus eſt ſequela exem-
ptionis filij à poteſtate patris, ſic eodem pacto
dignitas Epiſcopalis eximit filiũ à poteſtate
parentis, non quod id faciat Summus Põtifex,
qui illum Epiſcopi dignitate exornat ſua au-
thoritate, atq; poteſtate, vt ſui iuris illũ faciat,
ſed dum illi dignitatis culmen confert, digni-
26 tas † eſt, quæ ipſum à parentis manu illum edu
cit. §. Illud. Auct. Conſtit. q̃ de dignit. vnde ſum
pta eſt auct. Sed epiſcopalis. C. de epiſcop. &
cleric. Bal. in l. Sacroſãctæ. nu. 1. C. eo. tit. Panor.
in c. Cum ſcimus. nu. 5. de regul. & in c. Cũ vo-
luntate. nu. 8. de ſentent. excomun. & poſt Vi-
uium in commun. opin. 120. lib. 2. voluit Aſcan.
Clem. de patria poteſtat. c. vlt. nu. 49. Quod, &
antea voluit Dyn. in c. Decet. vbi Nicol. Boer.
de reg. iur. in 6. Nec videtur abſonum dicere,
Principem, & ſi non poſſit in ſui totalitate iuri
27 naturali † derogare. vt voluit Gloſ. in l. fin. C. ſi
contra ius vel vtilit. publi. Poteſt tñ illi in par-
28 tem derogare, † vt voluit ibi Salycet. & poſt eũ
Conſtantius Rogerius de potẽtia legis . p. 3. §.
Pollicitus. nu. 2. Vnde in caſu prædicto, tũc de-
rogaret præfatæ diſpoſitioni, quando mãdaret
ꝙ in totũ tollatur poteſtas parentum in filios,
qđ fieri nequaq̃ poſſet, tolleret enim pietatẽ,
qua vti debent filij in patres, & tolleret etiam
charitatem, ac dilectionẽ proximi, quod eſſet
iniquum, ſed cum mitiget diſpoſitionem pote-
ſtatis paternæ; dicens, ꝙ qui habet dignitatem
Epiſcopatus, & Patritiatus, dicatur nexibus
parentum ſolutus, dat honorato priuilegium,
non ſubmouens directò totalem parentum au-
thoritatem. Et hinc videmus ei à Deo, & ab ho
minibus quãdoq; ob neceſſitatem, hominumq;
vtilitatem, ex cauſa fuiſſe diſpenſatum. Ioan.
de Turrecremat. in c. 1. diſtinct. 5. & poſt alios
ſcribit Ferdinandus Vaſquius controuerſ. Il-
luſtr. cap. 21. num. 10. lib. 1. Natura enim omnes
filios appellat, ſiue ex concubitu fornicario,
quis naſcatur, ſiue modo quouis alio, filius
enim dicitur. Tot. tit. de naturalibus liber. &
alibi pluries. Tamen Iuriſconſulti, Principes,
alijque legum latores, illos æquè ad hæredita-
29 tem † non admiſerunt. vt exemplificat Frãciſc.
Hotoman. in Comment. verb. Iuris. §. Natura-
le. & in §. Sed, & naturalia. Inſt. de iur. natur.
gent. & ciuil. Sed non idcirco filius Epiſcopus,
aut Patritius factus, non honorem debitum pa
30 tri dabit, ſaltim † ex præcepto Decalogi, de ho
norandis parentibus. Hinc Durandus in pri-
mo ſentent. diſtin. 47. q. 4. cenſuit, Quartum, &
Quintum præceptum, eſſe diſpenſabilia. quem
tamen refellit Dominicus de Soto. de iuſtit. &
iur. lib. 2. quæſt 3. articul. 8. Patriam tamen po-
teſtatem directo non contineri ſub illo præce-
pto, nõ negauerim. Quamq̃ quacunq; filius fue
rit poteſtate præditus, ex eadẽ lege, tenebitur
patri debitum honorem exhibere. Et ideo hãc

po-

poteſtatē parentū in filios iuris naturalis eſſe,
vagantem extra tabulas decalogi,& in illa lo-
cum ſibi vendicare authoritatem Diui Thomę,
quam ſequutus eſt in loco proximè allegato
Dominicus Sotus, qui alia præcepta, quæ ex-
tra Decalogum vagantur,neq; implicitè in ip-
ſo continentur, etiam ſi ſint vires naturæ, ni-
hil vetat, quominus ſint diſpenſabilia, vt ipſi
cenſuerunt.

Non duxi, hoc in loco ſilentio prætereun-
dum,poſtquam loquuti fuimus de Patritiatus
31 dignitate, † quòd Gulielm. Budæus in l.fin.ff.
de Senat.& Andr. Alciatus in ea.lib. Cod. tit.
de cōſulib.grauiter lacerarūt Accurſiū,primus
de dicto eiuſdē Accurſij.in §.Plæbis ſcitū.Inſt.
de iur.natur.gent. & ciuil. Alter vero de dicto
eiuſdem.in § Filius Inſt. Quib. mod. ius. patr.
poteſt.ſolu. Quòd terminos confuderit,intel-
ligendo de his Patritijs in eiſdem locis loquu
tū fuiſſe Iuſtinianū,vt de Patritijs antiquis Ro-
manorū, cum ſint pœnitus diuerſi. Ego miror
32 duo iuriſconſultorum lumina, † Italiæ vnum,
Galliæ alterum, taxaſſe Accurſium hac labe
eruendū.Budęus dixit,Accurſium dixiſſe in lo
co allegato,quòd ij erant Patres Imperatoris.
Hoc Accurſius minimè dixit, ſed quòd Patri-
cij erant quaſi Patres Principis.Quid vero ma
li fecit hoc dicens? cum motus fuerit. tex in
d.§ Filius. in quo Imperator protulit ſimilia
verba,dicens, quem ſibi patrem elegerit. Vn-
de Budæus hunc errorē(ſi errare Princeps di-
citur legem faciens) debuit Imperatori, non
accurſio tribuere. Hoc vnum melius dixit Ac-
curſius eodem Imperatore,quia hic Patricios
appellauit Patres,Accurſius vero,quaſi Patres,
33 per illam dictionem,quæ in proprietatis † no-
ta dicitur.l. Si cū dotem §. fin.ff. Solut.matr. l.
Si quis cum à fideicom ff. de Condi. indebit.
Corn. in conſil. 198.litera.a. vol.2.& in conſil.
224. litera b. vol.4. Nil aliud dicere voluit,ni-
ſi quòd non ſit verè pater, ſed ad ſimilitudinē
patris, cum dictio quaſi ſit nota ſimilitudinis,
34 † ac ſimilitudinem inducens.l.Poſthumorum.
in princip.ff. de iniuſt. rupt. & irrit.teſta.Dyn.
in conſil 41. nu. 5. Licitum eſt enim,magnæ-
que modeſtiæ, cauſa Imperatori,Patritiū quē-
piam Patrem appellare,eſt enim magnitudinis
animi notorium indiciū.Sic omnipotens Deus
per Nathan Prophetam dixit ad Dauid lib. 2.
Regum c. 7. Ego ero ei in patrem, & ipſe erit
mihi in filium. Sic Ieſus Chriſtus ſemper appel
35 lat filiolos.† Marc. cap. 10. Io.c. 13. Sic Paulus
ad Galathas c.4.& Pluries Io. 1.cap 2. & 3.cum
duobus ſeq. Andr. Alciatus dicit, ꝙ Accurſ.in
d.§.Filius. confundit dignitatem Patriciatus,
quæ erat tempore Iuſtiniani cū vetere. Et tunc
dico Accurſiū ibidem hoc minimè dixiſſe, ſed
quod ſupra dixit, dum in verb Patriciatus. di-
cit,erat enim Patricius, quaſi Principis pater.
Vnde Salluſtius.O Patres conſcripti. Hæc ſunt
verba Accurſij.Ex quo ſumit tacitum argumen
tum, quòd dum allegat Salluſtium loquentem
de veteribus Patricijs, ergo Accurſius illos
æquipetat. Non autem dicit, quòd ſint ijdem,
ſed quòd cum Imperator,Patricios appellaret
Patres,ſic etiam Patricij, ac Senatores antiqui
Romanorum appellabantur patres, ex dicto
Accurſij, & ex mille alijs, qbus poſſet validiſ-
ſimum, atq; optimum Accurſij dictum confir-
mari. Sed eſtò, quòd Accurſius feciſſet hanc
confuſionem,quam illi dicunt,& quam ille vn-
quàm fecit,nec tamen idcirco erit tam magnū
facinus.Quia,& ſi ego,minimè ambigam, ſum-
36 mam Patriciatus† dignitatem,Iuſtiniani tem-
pore,fuiſſe diuerſam à prima. Non tamen Im-
peratores,Patricios creauerunt,quin ſaltim an
tiquorum Patriciorum quædam ſemina, ac ſim
bolum haberent.Primi namq; illi tamquàm pa
37 tres à Romulo† electi, & eos tamquam patres
habuit in Senatum : Sic Imperatores tamq̄ pa-
tres illos tenuerūt, & voces,ac ſuffragia in Se-
natu habuiſſe, permiſerunt. Quemadmodum,
& in Conſulibus eſt inſpicere, quorum autho-
ritas maxima fuit exactis Regibus, & vigente
Republica; Tamen ſub Imperatoribus fuerūt,
& conſules in honore quidem habiti, ſed non
38 †tantæ authoritatis,ac poteſtatis.Sed nec ſo-
lus Accurſius eoſdem Patricios æquiperaſſet.
Sed & Caſſiodorus lib. variarum 6. cap. 2. vbi
de Patriciatus formula,verba faciēs,poſt mul-
39 ta. Patriciatus (inquit)culmen†aſcende,quod
quidam iuridicorū,à patribus dictum eſſe vo-
luerunt. Notanda verò dijudico eſſe illa ver-
ba(iuridicorum)innuēs fortè ſemper ſuo tem-
pore, ſuaq; ætate, iuridicos ita tenuiſſe.Vnde
idem Caſſiodorus lib.1.c.3. in perſonam Theo-
dorici Regis, conferentis illi Patritiatum in-
40 quit,Patriciatus tibi apicem iuſta†remunera-
tione conferimus, vt quòd alijs eſt præmium,
tibi ſit retributio meritorum. Et inter Senato-
res Patritios numerari,apparet ex eodem Caſ-
ſiodoro ibidem cap. 4. dum de honore Patri-
ciatꝰ ei collato, ſcribit Senatui.Hinc Patricius
Præfectorios,aliarumq; dignitatum viros præ-
cedit. Vt teſtatur idem Caſſiodorus in eadem
formula Patriciatus, quod, & confirmauit Iu-
ſtinianus Imperator.l.Nemini. C.de Conſulib.
lib.12.Propterea rectè ſcripſit Suidas Patricios
appellari πατρίκιος πατὴρ τοῦ κοινοῦ, ideſt Patricius
pater communis,ſiue Reipublicæ. Patriciatus
41 verò dignitatem† exceſſiſſe conſularem noto-
rium eſt. Erat enim ſecunda poſt Imperialem,
nam & Conſules à poteſtate parentum non li-
berabantur.Patricius autem ſic,quod,& aduer
tit diuini,& humani Iuriſconſultiſſimus Ioac-
chimus Hopperus de vera iuris prudentia.lib.
8.titul.3.Qui plura ad hanc materiam deſide-
rat,videbit ſi Deus permittet, in Commētarijs
noſtris de feudis dignitatum, quos moliri cœ-
pimus,ſed interim videāt Pett.Fabrū Semeſtr.
lib.1.

lib. 1. cap. 2. Petr. Gregor. Sintagmat. iuris vniuerſi. lib. 11. cap. 10. nu. 5. & ſeq. Alexand. ab Alexand. Dier. Genial. lib. 5. cap. 18. Feneſtell. de Magiſtrat. Romanor. c. 1. Pomponium Lætũ de Magiſtrat. cap. 3.

Ex his dicerem, omnes gentes filios in eo-
42 rum poteſtate habere, cũ iura naturalia † apud
omnes æquè ſeruanda ſint; Nec obſtare illud,
quod de Gallis in loco ſupra allegato ſcripſit
Accurſius. Nam, & Iulius Cæſar, qui tot anno-
rum ſeculis illum præceſsit, in commentar. lib.
6. Galli (inquit) poteſtatem vitæ, ac necis in
43 vxores, & liberos, æquè, † ac in ſeruos habẽt.
Quod non negauit idem Connanus in d. c. 13.
ſub no. 6. in fin. & qui veritatem ſequuntur id
minimè negant. vt inquit Bartholomeus de
Caſſæn. in Conſuetud. Burgund. Rub. 6. §. 3.
gloſ. 1. nu. 21. verſ. Licet. vbi dicit illo anno per
Arreſtum Parlamenti Pariſienſis fuiſſe indica-
tum, quòd filij Gallorom, & Francigenarum
44 † ſunt in poteſtate patris. quod poſt eum inge
nue fatetur Petr. Gregor. Sintagmat. iur. vni-
uerſ. lib. 11. cap. 5. nu. 4. qui allegat Iulium Cæ
ſarem, & Proſperum Aquitanicum, & ante eos
Azonis diſcipulus, & Accorſij præceſſor noſter
45 Roffred. † Beneuentan. de Libellis. Rub. de
Action. in rem præiud. nu. 3. vbi dicit, & Hiſpa-
nos, & Gallos filios habere in eorum poteſta-
te. quod & fatetur Bodio. de Repub. lib. 1. cap.
4. Io. Paponus Arreſtor. lib. 12. tit. 4. cap. 1. per
quæ redduntur ambigua, quæ aduerſus hanc
traditionẽ ſcripſit Carolus de Graſſal. Regal.
Franciæ. lib 1. Iure. 10. Lodouicus Maynus
Action. in artem redactar. lib. 2. cap. 44. Sed ha
beant ipſi, vt fatentur, Galli, filios eorum libe-
ros, & à Parentum nexibus alienos, ipſa enim
filiorum libertas, vt in primis annis Parentum
in obedientiæ aſſueti, operabitur, vt alios ſu-
periores facilius aſpernantur, ex quorum con
temptu omnis Reipublicæ neruus, & ordo con
funditur.

ARGVM. CAP. LXVI.

Iuridici; ac Senatorum, & Conſiliariorum conſeſſus, & conuentus plures Regi Catholico pro miniſtranda Iuſtitia inſeruiunt. Quot illi, & quibus in locis ſint? quæ illis incumbant? Quæ ſalaria, & ſtipendia?

COMPENDIVM.

1 *Philippus Rex Catholicus habet conſeſſus, ac Tribunalia, conſiliariorũ, vltra omnes mũdi Principes.*
2 *Princeps eſt Reipublicæ animus.*
3 *Reges creati à Deo, vt commiſsis ſibi populis æquo libramine iuſtitiam faciant.*
4 *Rex ex numero Proborum virorum creatus.*
5 *Reges creati ſunt, vt ſuo terrore populos à malo coerceant.*
6 *Rex, hominum, ac Reipublicæ amore detineri debet, non Equorum, Canum, ac ſimilium.*
7 *Regis officium eſt publicæ vtilitati, non ſuæ incũbere.*
8 *Rex Catholicus Philippus ſpectatiſsimos eligit viros Magiſtratus.*
9 *Legum Periti: Iudices ordinandi ſunt.*
10 *Reges non ſibi ipſis, ſed Reipublicæ nati ſunt.*
11 *Conſiliarij Regij omnium peritiſsimi eſſe debent.*
12 *Conſultationes in Conſilijs, fiunt de opibus, de bello, pace, Regionis, & locorum cuſtodia, & alijs; de ſacrificijs, legibus, ſocietatibus, fœderibus, & ſimilibus. num. 13.*
14 *Conſiliarij ſcire debent omnia genera rerũ publicarũ.*
15 *Sapientis actiones iuſtæ ſunt.*
16 *Sapientes debent præcipere, & imperare.*
17 *Madritium oppidum, ſiue Mantua Viſeria, (Madrid) vulgo Hiſpanorum dicitur.*
18 *Madrid oppidum nobiliſsimum, Regum Catholicorũ inclita ſedes, & Damaſi Papæ patria, ac Sancti Iſidori, non illius Eccleſiæ Doctoris.*
19 *Concilium ſanctiſsimæ Inquiſitionis in oppido Madritiano.*
20 *Gaſpar Quiroga. S. R. E. Cardinalis, Archiepiſcopus Toletanus, Hiſpaniæ Primas, olim Concilio ſanctiſſimæ Inquiſitionis Præſidens:*
21 *Magiſtratus, & officiales Concilij ſanctiſſimæ inquiſitionis quot ſunt?*
22 *Concilium ſupremum Regale, & eius Magiſtratus, cui olim præſidebat Comes Varaſciæ, nunc vero Don Ioannes à Stunica Comes Mirandæ, & Labaʒueſæ Marchio.*
23 *Status Concilium, ſuiq; Magiſtratus Madritij reſidentes.*
24 *Concilium Bellicum ibidem, & ſui officiales.*
25 *Concilium Cameræ in eodem loco, cum ſuis Magiſtratibus. Don Petri de Vera, ab Aragonia Regij Senatoris laus.*
26 *Concilium Italicum, & ſui Magiſtratus.*
27 *Don Ioannis à Stunica Comitis Mirandæ laudes.*
28 *Concilium de Azienda, & ſui officiales.*
29 *Concilũ ordinum Equitum, cum ſuis magiſtratibus Madritij reſidentibus.*
30 *Concilium Aragoniæ.*
31 *Concilium Luſitanicum.*
32 *Concilium Cameræ computorum, ac rationum.*
33 *Concilium Indiarum, & Noui orbis.*
34 *Conſeſſus cauſarum Capitalium.*
35 *Conſeſſus pro ſtatu Belgico ſiue inferioris Germaniæ.*
36 *Officiales pro inſulis Canariæ.*
37 *Concilium in oppido Pinciano, Valladolid, dicunt.*
38 *Concilium in Vrbe Granata.*
39 *Conuentus in Regno Nauarræ.*
40 *Conuentus in Compoſtella, ſiue Galitia.*
41 *Concilium in Ciuitate Vliſſipona.*
42 *Conſiliarij in inſula Siciliæ.*
43 *Conſeſſus Regius in Sardinia.*
44 *Conſilium ſiue Senatus Mediolanenſis, cum ſuis magiſtratibus.*

45 In

45 *In Hetruria ad Portum Herculeum, & Orbitellum Regius Gubernator.*
46 *Concilium apud Dolam in Burgundia.*
47 *Concilia Duo in inferiori Germania, vnum Bruxellæ, & Mechlinia alterum.*
48 *Groningæ Ciuitati adeſt Tribunal Regium pro Hollandis, Tranſiſalanis, & Friſijs.*
49 *Tribunalia Regni Neapolitani.*
50 *Regni Mexicani, Inſularum Indiarum, Philippinarum, Noui orbis Concilia.*
51 *Magiſtratuum munus pro iuſtitia.*
52 *Salaria, & ſtipendia tribuit Philippus Rex Catholicus, ne mala, ac praua fiant.*
53 *Stipendia, & ſalaria, & euectiones Magiſtratuum, quas exhibet Philippus Rex Catholicus vltra Principes omnes.*
54 *Magiſtratus, qui in altum proueheuntur à Philippo Rege Catholico illos ab imò erigente, quid facere debent.*

CAP. LXVI.

TRibunalium conuentus magiſtratuum iu-
ſtitiam Miniſtrantium, plures habet Rex
1 Catholicus, in quo † excedit non ſolum Chri-
ſtiani orbis, ſed totius Mundi Principes alios,
& in ijs ſupremi, ac ſpectatiſsimi Principes vi-
ri exiſtūt, quorum iudicijs, ac virtutibus totus
orbis poſſet recto tramite gubernari.

Vnde Catholicus Rex, laudibus vltra om-
nes, hac peculiari prerogatiua cumulandus eſt,
cum ità prudenter, ac ea, qua eſt ſuprema dili-
gentia, muneri Regibus iniuncto ſatisfaciat,
quia, vt Seneca de Clementia. lib. 1. inquit. Rei-
2 publicæ † animus, Princeps eſt. Animo itaq;
titubante, tota Reſpublica corruit. Creati ſunt
enim Reges à Deo, inter cætera, vt ſibi commiſ
3 ſis Populis, æquo libramine † iuſtitiam faciāt.
Hinc Hieronymus in Oſeam. cap. 9. Idcirco (in-
quit) Deus Principes dedit, vt Populum cor-
riperent, & ad rectum iter retraherent. Hæc ve
ro omnia exhibere ſoli nequeunt, ideo viros
graues Senatores, & conſiliarios creant, non
ſapientia ſolum, ſed vſu, experientia, ac geren-
darum rerum Prudentia claròs, ipſoſq; eligūt,
vt Regum vices gerentes, neceſſaria ſubditis
munia miniſtrent. ait enim Ariſtoteles Politi-
cor. lib. 5. cap. 10. Regnum in præſidium pro-
borum hominum, contra iniurias Popularium
4 eſſe conſtitutum, & Regem ipſum † ex nume-
to proborum virorum creatum, vt virtute, aut
rerum virtute geſtarum magnitudine, aut ob
generis excellentiam præſtaret. Vnde Iſidorus
de ſummo bono. lib. 3. cap. 47. Principes (ait)
Regeſq; electi ſunt, vt terrore ſuo Populos à
5 malo † coercerent, atq; ad rectè viuendum le-
gibus ſubderent. Rectè etiam Marius Salomo-
nius de Principatu lib. 3. Nolite exiſtimare (in-
quit) à Deo creatum Mundum; & in eo homi-
nes, vt Principum ſeruirent emolumentis, ab-
ſurdum quidē eſt, ſupra quàm dici poteſt, pro-
pter Principes factos homines opinari; Nam li-
beros, atq; æquales, nos omnes Deus genuit,
Principes ſolum ad commodum Populorum,
quo facilius humanam, atq; ciuilem ſocietatē,
innocentem cuſtodirent, multis ſe beneficijs
iuuantes, creati ſunt. Hinc ad Nicoclem Iſocra
tes in Oratione. 2. dicebat. Hominum, patriæq;
amore detineri oportet Regē, neq; enim Equo
6 rum, † neq; Cauum, neq; hominum, neq; alte-
rius vllius rei poſſibile gerere curam ipſius in-
terſit, curæ ſit tibi, vt multitudini Imperium
tuum gratum ſit. Et Laurentius Grimalius de
optimo Senatore lib. 2. Regis (inquit) officium
7 ſciat † eſſe, non ſuæ, ſed publicæ ciuiū vtilita-
ti conſulere, legibus parere, ius, & libertatem
Populi ſeruare, Senatus authoritatem, & digni
tatem defendere, reuereri, & obſeruare. Hinc
Claudianus de 4. Honorij Conſulatu.

Tu ciuem, Patremq; geras, tu conſule cunctis,
Nec vbi, nec tua te, moueant, ſed publica vota.

Hoc agit Rex, quia in ijs Tribunalibus ſpecta-
8 tiſſimos viros eligit, attendens conſilium † Ie-
thro, quod dedit Moyſi, vt iudicaret Populos,
Exodi. cap. 18. Prouide (inquit) de omni plæ-
be viros ſapientes, timentes Deum, in quibus
ſit veritas, & qui oderint auaritiam. Quibus cū
gubernatur omnis ſuæ Monarchiæ machina.
Propterea Laurentius Grimalius de Optim. Se
natore lib. 1. Quis (ait) Prudentius cauſas, &
controuerſias decidet, quis ciuium ſeditiones
melius componet, quis Reipublicę leges, Popu
li conſuetudinem, libertatem, mores, ſapien-
tius defendit, quàm Iuris, legumq; Peritus? de
quo Caſſiodorus lib. Variar. 8. cap. 18. inquit,
9 Profeſſionem conſtat eſſe iuſtitiæ, legum † Pe-
ritos iudices ordinare, quia vix poteſt negligе-
re, qui nouit æqualitatem, nec facile erroris vi-
tio ſordeſcit, quem doctrina purgauerit; Fœ-
lix, & certa eſt conditio negociorum, quando
ille ſententiam dicit, qui non poteſt ignorare,
quod eligit. Hinc Rodericus Zamorenſ. in Spe-
cul. vitæ humanæ. lib. 1. cap. 1. de Regibus in-
quit, Qui non ſibi ſed Reipublicæ nati ſunt,
10 † dum diſcordias pacificant, oppreſſos à po-
tentibus eripiunt, prouincias pace gaudere fa-
ciunt, violentias cohibent, iuſtitiam ſeruāt, ma-
los diſſipant, & quicquid agendum eſt, ſiue ad
benè, beateq; viuendum, ſiue ad res ipſas Po-
liticas, fœliciter gubernandum, finemq; debi-
tum dirigendum, legibus, præceptis, ac iuſtis
lationibus diſponunt. Et poſt pauca. Eſt deniq;
Rex Pater patriæ, amans quos regit, protegēs,
quos gubernat. Et Plato lib. 1. de Repub. Qui
magiſtratum gerere debēt, probi, electiq; ſint.
Vnde Iſocrates in loco ſupra allegato, Nicoclē
conſulit, vt viros prudentia clariſſimos, ſibi in
conſilium, & commertium admittat peritiſſi-
11 mos enim ſcientiarum omnium, † cōſiliarios
Regios eſſe oportet; nam, vt inquit Ariſtote-
les.

les, lib. 1. Rethoric. cap. 4. Conſultationes fiũt
12 de opibus de bello, † pace, Regionis, & locorum cuſtodia. de his, quæ inferuntur, & efferũtur, ac de legum latione, & alibi in Rethor. ad Alexand. cap. 2. Fit quandoq; conſultatio de
13 † Sacrificijs, legibus, apparatu ciuili, ſocietatibus, fœderibus aduerſus alias Vrbes. Vndè neceſſe eſt, vt qui benè velit conſulere, quid optimum hominibus ſit, ſciat eligere. vt dicit idem Ariſtotel. lib. 1. Rethoricor. c. 6. Et ideo conſultoris eſt neceſſe ſcire omnia genera re-
14 rum publicarum, † vt dicit Ariſtoteles in d. c. 4. Quando igitur ſapientes eliguntur, ſciunt quid, & cauſas cognoſcunt. Ariſtoteles. 1. Me-
15 taphyſ. cap. 6. Et cum ſapientis actiones † iuſtæ ſint. vt ait Ariſtot. lib. 12. Metaphyſ. 52. æquũ
16 eſt ſapientem † præcipere, & imperare, non autem illi præcipi oportet. vt dicit idem Ariſtotel. lib. 1. Metaphyſ. cap. 8. Quantumuis enim ſapiens Rex habeatur, cum cõſilio tamen procerum omnia diſponere debet. vt dicit Alphõſus Mõtaluus in Prooem. leg. Fori noui. in verb. Ouimos conſeio. & dixi ad Bellugam. conſiliarij autem eligendi ſunt. vt tetigi ſupra. ca. 21.

Primi autem conuentus apud ipſum Regem ſunt in oppido Madritio, (quod Madrid
17 † appellant) Mãtuam Viſeriam dixit Ptolom. lib. 2. cap. 6. Maiotitum appellat Lucius Marineus rer. Hiſpanic. lib. 2. cap. 3. omni celebri-
18 tãtis genere oppidum Nobiliſſimum, † non ſolum vij ſedes Catholicorum Regum, ſed etiã vti Damaſi ſummi Pontificis, ac Sancti Iſidori, non illius Eccleſiæ Doctoris, ſed alterius reliquijs fulgentiſsimum, cuius ſitum, & commoditates deſcribit Marineus in loco allegato. Hoc in loco hæc parlamenta, ſiue conſilia reperiunrur. Concilium officij ſanctiſsimæ Inqui
19 ſitionis. in quo † non ità pridem viuens præſidebat Gaſpar Quiroga, Archiepiſcopus Tole-
20 tanus S. R. E. Cardinalis, Hiſpaniarum † Primas. In hoc reſident ſex Conſiliarij, ac Senatores, Inquiſitores Maiores appellati, Secretarij ſex, Auditores quinque, Fiſci Patronus vnus, Lictor vnus, Alguzerius appellatus, Cuſtodes, ſiue Valuaſores, quòd Valuas, ſeu Portas cuſtodiunt, quatuot, ij vulgo Porterij appellantur. In hoc tribunali, res, & cauſæ, Fidẽ Catholicam concernentes, iuſtiſsimo libramine cognoſcuntur; Equo tribunali ſunt alij conuẽtus ſanctiſsimæ Inquiſitionis in Regnis alijs, ac Ciuitatibus, ſcilicet Vallis Oleti, (quam Pinciam dicunt) Granatę, Toleti, Lograni, Chõchæ, Hiſpalis, Murtiæ, Cordubæ, Arenæ, Aragoniæ, Barchinonæ, & Siciliæ. De his Ioannes Vaſæus Chronicorum lib. 1. cap. 9. Quotquot (in-
21 quit) in Hiſpania ſunt de rebus fidei † cognitores, ea fide religionem officij ſeruant, ea integritate, ac vigilantia, vt nemo quiſquam hiſcere contra ſacroſancta Eccleſiæ ſtatuta quicquam audeat: Alibi forſan impiè facere non licebit, in Hiſpania, ne loqui quidẽ, niſi piè conceditur. Alibi errores fortè iam nati extirpantur, in Hiſpania ipſa etiam errorum ſemina, antequam pululent opprimuntur. Hæc Vaſæus. quem refert Iacob. Simancas in Praxi Hæreſeos. tit. 1. num. 14.

Secundò, adeſt Concilium ſupremum Rega-
22 le, appellatum, in quo nõ ità pridem † Comes Varaſciæ præſidebat, in hoc Tribunali reſidẽt ſexdecim Conſiliarij, ac Senatores. Fiſci Patronus vnus, Secretarij ſex, Relatores cauſarum quinque, & Porterij duodecim. Nunc dum iſta tranſcribuntur, & Prælo dantur præſider Don Ioannes à Stunica Comes Mirandæ, & Labagneſæ Marchio, olim Regis noſtri ſanctiſſimus Locumtenẽs in hoc Regno Neapolitano. Hoc concilium per Antonomaſiam ſupremum appellatur, & dum Rex nominat Concilium ſuũ de hoc excellentiam intelligitur.

Tertiò reſidet Cõſilium ſtatus appellatum,
23 in quo Præſidet Catholica Maieſtas, habet † Senatores, ſeu Conſiliarios ſex, è quorum numero paucis ab hinc annis erat Antonius Perenotus, S. R. E. Cardinalis de Gran Vela, idem Gaſpar Quiroga Cardinalis, Marchio Aquilariæ, Don Ioannes Idiaquez, Don Ioannes à Stunica Princeps Petræ Pertiæ, & Frater Ferdinandus Ciaues, ordinis Prædicatorum, ſuæ Catholicæ Maieſtatis à ſacris confeſsionibus; Habet etiam alios officiales, & Porterios.

Quartò, Concilium Bellicum, in quo præſi-
24 det eadem ſacra Catholica Maieſtas, † habetq; ſex Conſiliarios, viros Principes, vſu bellorũ, militięq; exercitatos, cũ ſuis ſecretarijs, alijſq; officialibus.

Quintò conſilium Cameræ, in quo ſimiliter
25 ſua Catholica Maieſtas Præſidet, † Quatuor babet conſiliarios, & Senatores, & ſunt ex illis, qui ſunt in Conſilio Regali, de quo diximus ſupra, verſ. Secũdo adeſt. Habet hoc tribunal ſuos Secretarios, alioſq; officiales ad illud explendum neceſſarios. In hoc tribunali tractantur omnes actus gratiam ſapientes, qui à Principe emanant, vt mihi retulit Admodum Illuſt. Dñs Don Petrus de Vera ab Aragonia in ſacro Cõcilio Neapolitano Decanus, vir omnium virtutum genere abſolutus, & nunc eiuſdem ſacri Conſilij Præſidens incorruptiſſimus.
26 Sextò; Concilium adeſt Italicũ, † in quo Res Italicæ, ſcilicet Regni Neapolitani, Sicilię, Sardiniæ, Ducatus Mediolani, Portus Herculis, & Orbitelli, in hoc tribunali defuncto Gaſpare Quiroga Cardinali, qui in illo præſidebat, ſubrogatus fuit à Regia Maieſtate nuper Dõ Ioãnes Fernandez à Velaſco Regni Caſtellæ Comeſtabilis, qui nunc meritiſſimè Præſidet. Habet ſeptem Conſiliarios, ſiue Regentes, nunc in viuis optimè moderantes, Saladinum, Scudero, Franciſcum Aluarez de Ribera, Iacobum Mainoldũ, Lanzam, Celeſes, Camillũ de Curte,

&

& Io. Thomam Salamancam. Habet ſex alios officiales minores eidē tribunali inſeruientes.

28 Septimò adeſt Concilium † appellatum Hiſpanicè de Azienda, in quo præſidebat nuper Don Ferdinandus de Vegha, habet Conſiliarios ſiue Senatores duodecim, Secretarios quatuor, Fiſcalem vnum, Relatores cauſarum quatuor, alioſq; minores officiales ſex. In hoc concilio tractatur de omni Regis Patrimonio.

Octauò adeſt Cōcilium Ordinum Equitum,
29 de quibus ordinibus † latè dicam infra c. 74. Huic præſidebat paulo ante Don Iudicus de Cardona, adſunt Conſiliarij, ſiue Senatores quatuor, Secretarij Duo, alijq; officiales.

30 Nonò Concilium Aragoniæ, † in quo præſidet Vicecancellarius, adſunt Conſiliarij quinque, Secretarij quatuor, Fiſcalis vnus, ſcriba mandatorum vnus, Porterij quatuor, ac alij officiales in eodem Senatu inſeruientes.

Decimò. Concilium Luſitanicum, ſiue Por-
31 tugalliæ, † cui Præſidet Don Chriſtophorus Mora Princeps conſpicuus, & in eo reſidēt Auditores quatuor, Secretarij duo, & alij officiales quatuor. Habet etiam Capellanum Maiorem Regium, cui ſubſunt ſex alij Capellani minores Luſitani, adeſt ſanctiſsimi Domini noſtri Summi Pontificis Nuncius ſeparatim pro hoc Regno.

32 Vndecimò adeſt Concilium † Cameræ, ſeu computorum, ac Rationum, in quo ſunt Auditores quatuor, Fiſcalis vnus, Relator vnus, ſed & adeſt Locūtenens vnus, Rationales Maiores, duo, qui Contadores Maiores appellantur, alijq; rationales viginti, quos Cōtadores de Riſolda, appellant, Secretarij duo, & Porterij quatuor.

33 Duodecimò adeſt Concilium Indiarū, † in quo affuit olim Præſidens Doctor Don Antonius de Padilla, habet Conſiliarios quatuor, Fiſcalem vnū, Relatores duos, Secretarios duos, Rationales maiores tres, quos Contadores maiores dicunt, Porterios tres.

Decimòtertiò in eadem Curia adeſt Conſeſ-
34 ſus Cauſarum Capitaliū, & Criminalium, † in hoc ſunt quatuor Doctores præfecti eiſdē cauſis, hos Hiſpanicè Alcaides nominant, adeſt Fiſcus, adeſt Carcerarius, alijq; officiales eidem tribunali neceſſarij.

Decimoquartò pro ſtatu inferioris Germa-
35 niæ, ſiue Belgico ſunt in eadem † Curia Secretarij Regij duo, qui eiuſdē ſtatus negotia tractant, alijq; officiales eidem officio neceſſarij.

Decimoquintò, adeſt Regēs, & conſiliarius
36 pro inſulis Canariæ, cum † ſuis alijs officialibus, deputatis pro negotijs earundem inſularum. Hæc omnia, aliaq;, in curia ſita ſunt quorum notitiam non habemus.

Extra Curiam per Hiſpaniæ Regna, ſunt alij quatuor iuridici conuentus, ſiue Conſilia, in quibus ſunt præfecti, Conſiliarij, alijq; Magiſtratus, ſunt autem infraſcripti.

37 In Oppido Pinciano, quòd Valladolid † appellant, idq; in Ciuitatem nunc redactum eſt, cum ſuo Epiſcopo, in hoc reſident ſui conſiliarij, ſiue Auditores, alijq; Magiſtratus ad illud tribunal neceſſarij.

38 In Vrbe Granatæ alius, in quo † ſunt ſimiliter ſui Præſidentes, atq; auditores, & hi maxima prærogatiua vtuntur, ob diuerſorum populorum ad illorum tribunal concurſum.

39 In Regno Nauarræ eſt alius † conuentus, in quo pro iuſtitia miniſtrāda coram Conſiliarijs ibidem deputatis cōcurrunt omnes ſubditi illius Regni.

40 In Compoſtella, ſiue Galitia † ſimiliter eſt alius conuentus Magiſtratuum Regiorum de cauſis ibidem cognoſcentium.

Similiter in alijs Regnis habet Rex Catholicus, conuentus aliorum cōſiliorum, & Sena-
41 tuum, vt in Luſitaniæ † habet Senatum totius Regni, in Ciuitate Regia Vlyſſipona, in quo ſūt Magiſtratus, ac Senatores Regij apud quos omnia Regni iurgia dirimuntur, cum alijs officialibus, ad Regni gubernationem ſpectantibus, & pertinentibus.

42 In inſula Siciliæ adeſt † ſub Locumtenente, ſiue Prorege totius Regni, conſiliarij, Senatores, ac Regentes; Adeſt Magna Curia. Adeſt Cōſiliū ſiue Monarchia, de qua dixi ſupra. c. 53.

43 Apud inſulā Sardiniæ ſimiliter † adeſt conſeſſus Regius Magiſtratum Regiorum, in quo tractantur cauſæ omnium Inſulanorum.

44 Mediolani, adeſt conſeſſus † Regiorum Senatorum pro toto Ducatu ibidem concurrentes pro litibus grauibus, quæ in eo agitantur.

45 In Hetruria adeſt Gubernator † Regius apud Orbetellum, ac Portum Herculeum, ab eo tamē cauſæ appellantur ad Concilium Regium Neapolitanum.

46 Apud Dolam in Burgundia † adeſt ſimiliter tribunal cum pluribus Senatoribus, & Conſiliarijs.

47 In Belgio adſunt † duo Senatus plurium cōſiliariorū quorum alter apud Bruxellas, apud Mechliniam alterum reſidet, vt Barlandus, & alij fatentur, & de ipſis loquuntur.

Sic etiam apud Hollandos, Tranſiſalanos, &
48 Friſios, hi namq; vltimi apud † Groningam Ciuitatem tribunali Regio ſubſunt.

Regni tamen Neapolitani, dicam latius, vti
49 alij notitiam habeant. Adeſt enim ſub † Gubernatore, & pro Rege Cōcilium Regni ſupremum, quod appellatur collaterale, in quo, vt plurimum ſunt quatuor ſupremi Senatores. Cōſiliarij, qui Regente appellantur, qui vti Doctores totum ferè Regnum gubernant, & regunt. Adeſt ibidem Secretarius Regius, qui habet ſub ſe alios officiales circiter triginta ibidem inſeruientes. Adeſt ibidem Conſilium Regium, ſiue Senatus in quo eſt Præſidens Sacri

Concilij, ac ſexdecim conſiliarij,in plures Rotas diuiſi. Adeſt Secretarius eiuſdem Sacri Cõcilij; ſunt ibidem Actuarij, examinatores, & Scribæ aſcendentes ad numerum ducẽtorum. Sunt Porterij plures,qui ſtant cuſtodiẽtes Portas Aularum, ſiue Rotarum, & ij vocant alta voce quærendo litigantes,& Aduocatos, quo mane ingrediuntur aulam, & eſt aliqua cauſa diſcutienda. Adeſt etiam Conſilium, ſiue Camera Regia,in qua pręſidet Locumtenens Magni Camerarij, ac Decem Conſiliarij,ſiue Præſidentes,ſex Doctores, & quatuor alij non Doctores, qui eliguntur ex rationalibus Cameræ pro computorum diſpunctione Regiorum,Regij Fiſci Aduocatus vnus, & Procurator Regij patrimonij. Rationales duodecim. Quatuor ſigilli Regij cuſtodes; Adſunt Actuarij, ac ſcribæ, & Porterij, alijq́; officiales circiter Ducenti. Adeſt Magna Curia Vicariæ, in quo eſt Regens cauſarum Capitalium,ac Criminalium, in quo ſunt quatuor iudices criminales Doctores, quorum duo ſunt ex nouiſſimis Conſiliarijs,alij duo ponuntur à Locumtenente,& pro Rege, & ij ſunt biennales. Adeſt Regij Fiſci aduocatus perpetuus vnus, Aduocatus Regius pauperum, Procurator Fiſci. Adſunt Actuarij examinatores Fiſcales, & ſcribæ, qui excedunt numerum Ducentorum. Adeſt etiam Tribunal Magnæ Curia Vicariæ cauſarum Ciuilium,quas committit idem Regẽs,octo adſunt iudices cauſarum Ciuilium Doctores Biennales in duabus Aulis Actuarij,ſcribæ,ſubactarij excedentes numerum trecentorum. In vtroq; Magnæ Curiæ conſeſſu, magna quantitas Militum, ſiue Alguzeriorum, qui ſunt ſub Capitaneis Cuſtodiæ Ciuitatis Neapolis,pręſertim tempore Nocturno, ac ſub eodem Regente vti Capite, hiq́; Alguzerij, ſiue viatores ſiſtunt litigantes,& carcerandos. Similiter adeſt Tribunal Magnæ Curiæ Siclæ, cũ ſuis iudicibus duobus Doctoribus perpetuis,ſunt Magiſtri Rationales,Actuarij, alijq́; officiales. Qui oẽs alijq́; qui omittuntur in Vrbe Neapolitana reſident: Sunt autem extra Vrbem octo alij Conuentus Iuridici,ſiue Audientiæ Regiæ,in quarum qualibet, adeſt Gubernator, ſiue Iuſtitiarius Prouincialis,qui maiori ex parte,ſunt Duces,Marchiones, Comites, & alij Equites à Rege creati, & ſunt biennales,ac triennales, in qualibet etiam ipſarum adſunt quatuor Auditures Regij, ſimiliter biennales, qui ponuntur à Prorege Regni, & vnus Regij Fiſci Aduocatus, & Procurator Regius vnus, & hi ſunt perpetui à Rege Creati, Habet quælibet ipſarum audientiarum ſuos Magiſtros Cameræ, Secretarios, Actuarios, Nuncios, ſatellites, ſeu viatores. Hæ vero Regiæ Audientiæ Reſident, in Ciuitate Licij in Magna Græcia, ſiue Hydrunto, in Ciuitate Trani, Salerni, Luceriæ, Theatæ, Conſentiæ, Rhegij, ac Montis fuſcoli.

Omiſi ex profeſſo Concilia, ſiue tribunalia
50 regia, Regni Mexicani,inſularum † Indiarũ,
Philippinarum, ac noui orbis, ne plus debito
lõgior exiſterem, cum ſeptem conſilia ibidem
Regis noſtri eſſe ſcribat Gulielm. Zenoch. de
Repub. Caroli.lib. 2.

Eorundem Magiſtruum Regiorum munus
51 hoc eſt ad iuſtitiam litigantibus † exhibendam;
quo modo autem id fieri debeat,& à quibus
præcauere debent,amplè tradidi ſup.c.21.

Stipendia autem, & ſalaria eiſdem debẽtur,
52 ne mala, ac praua perpetrare † cogantur, de
quibus ſalarijs, & ſtipendijs plusq̃ alius quiſ-
piam vſq; huc amplè tradidi de Magiſtratuum
edictis lib 1.cap. 11. Ibi videbitur. Deo permit-
tente. Rex autem Catholicus virtuti deditos
53 ad culmina † Magiſtratuum extollit,ſtipendia
liberaliſſimè tribuit, & ob merita aliquorum,
quandoq́; ſtipendia duplicat, ex Regio The-
ſauro,atq; ærario illa exhiberi faciẽdo,aliquos
etiam prouehit ad Conſiliarij,ſtatus,ac bellici
gradum; Comites creat alios,Marchiones,Du-
ces,ac Principes, virtutẽ ſic erigendo,vt ſcien-
tia præditi irremunerati non tranſeant, alijq́;
diſcant virtutibus incumbere, Regiq́ue fidele
ſeruitij obſequiũ exhibere,vt ijs ſtimuli,quan-
doq; tumidis, ac ſuperbis allecti mortales, in
hoc mundo ſuã mercedem habuiſſe,gaudeant.
Vtinam aliqui hoc liberale,& Magnificum Re-
54 gis † intentum,non vitio vertant,ſed Deo gra-
tias reddant, quòd Regis animum ad eos fo-
uendos mitem reddiderit,ac idcirco populis,
ſe tractabiles, & non aſperos exhibeant, con-
ſiderãtes, quòd ex ſtercore erigerit pauperes,
& collocauerit cum Principibus populi ſui.

ARGVM. CAP. LXVII.

Bellum indicere poteſt Rex Catholicus, idq; iure, & authoritate probatur.

COMPENDIVM.

1 *Indicere bellum eſt de Regalibus, & ad ſupremum Principem ſpectantibus.*

2 *Rex Catholicus non recognoſcit ſuperiorem in temporalibus.*

3 *Rex Catholicus habet poteſtatem indicendi bellum.*

4 *Reges de facto Imperatorem non recognoſcentes indicendi belli authoritate funguntur.*

5 *Rex Aragoniæ bellum indicere poteſt.*

6 *Reges Hiſpaniæ bellum indicunt. nu. 10.*

7 *An liceat bellum indicere pro recuperanda re ſua, ac furtiuè accipere.*

8 *Aliena poſſeſſio ab aliquo occupari de facto nequit.*

9 *Princeps legibus, & conſtitutionibus ciuilibus ſolutus eſt.*

11 *Principes Chriſtiani, Pontifici Maximo ſubditi, eo inconſulto, bellum contra alium Chriſtianum Principem indicere non poſſunt. nu. 12.*

Phi;

13 *Philippus Rex Catholicus nullum vnquàm bellum mouit, nihil vnquàm contra alium egit, vel armis nullum laceſsiuit, niſi coram Pontifice Maximo, & Cardinalium Conſiſtorio, cauſa propoſita, & perorata.*

CAP. LXVII.

QVI habet iura Regalia, ac ſupremo Princi
pi ſpectantia, ac ſuperiorem in Tem-
poralibus non cognoſceus, bella in-
dicere poteſt. Sed Rex Catholicus habet iura
ſupremi Principis, & neminem recognoſcit in
temporalibus, ergo Rex Catholicus bellum in-
dicere poteſt.
Maior probata eſt ſupra c. 32. In quo tradi-
tum eſt, Indicere bellum, eſſe de Regalibus, &
1 ad ſupremos † ſpectare Principes. Inſuper Ca-
2 tholicum Regem non † recognoſcere aliquem,
dictum eſt ſupra c. 47. & 48. Vnde ſequitur con
3 cluſio Regem Catholicum ius † indicendi bel-
lum poteſtatem habere.
Reges autem de facto Imperatorem non re
cognoſcentes indicendi belli authoritatem ha
4 bere † concludit Oldrad. in conſ. 70. incip. An
Princeps. Vt in ſpecie de Rege Aragoniæ di-
5 cit † Raphael Fulgoſ. in l. Ex hoc iure. ff. de iuſt.
& iur. aſtipulantur notata per Bartol. in l. Ho-
ſtes. nu. 9. 16. ff. de Captiu. & poſtlim. reuerſ. vo-
luit Panor. in c. Sicut infra. il 3. num. 8. de iure
iurand. Vbi dicit, Reges Hiſpaniæ poſſe bel-
6 lum indicere, quia † habent iura Principis, nec
habent ſuperiorem temporalem, ad quem poſ-
ſint recurrere pro iuſtitia, ex mente Innocent.
in c. Olim il 1. de Reſtit. ſpoli. qui dicit, quòd
vbi quis rem ſuam poſſeſſam per alium, vel ius
ſuum proſequi non poteſt, licitum eſt authori-
tate ſuperioris, Arma mouere, & bellum indi-
7 cere ad recuperandum ſua, ac † etiam furtiuè
accipere c. 2. 23. q. 2. l. Nullius. C. de iud. Tamen
ſi Principem ſuper ſe habeat, eius authoritate
hoc faciat, & non aliter. c. 1. 24. q. 2. Et hoc iu-
ſtum videtur, quia nulli licet iura temperare,
ſine authoritate conditoris iurium. In iure au-
tem continetur, alienam poſſeſſionem quem oc
8 cupare † non poſſe. l. Si quis intantam. C. vnd.
vi. Ipſi autem Principi, qui à Conſtitutionibus
9 Ciuilibus ſolutus eſt, ſiue † authoritate hoc li-
cet. l. Digna vox. C. de legib. Hæc sũt verba In-
nocentij. Hanc eandem opinionẽ tenuit Tho.
Grãmatic. in deciſ. Neap. 65. nu. 74. Vbi inquit,
10 Hiſpaniarum † Regem poſſe bellum indicere.
Ex iam dictis videtur, nõ ſolum Regem Ca-
tholicum, ſed, & alios Chriſtianos reges, ac
Principes, cum Pontifici Maximo ſubiaceant,
11 illo inconſulto, † bella indicere non poſſe.
Tho. Grammat. in dicta deciſ. 65. nu. 74. Quam
opinionem ego veram ſentio, dum Princeps
12 Chriſtianus contra alium Principem † Chri-
ſtianum bellum mouere intenderet, aut alium
Populum, ac Regnum Chriſtianum. Hac per-
petua obſeruantia vſus eſt Philippus Rex Ca-
tholicus, nullum enim vnquàm Chriſtianum
populum, vel Principem Chriſtiano nomine
profitentem bello laceſſiuit, niſi perorata, ac
relata prius cauſa coram Pontifice Maximo, &
13 † omniũ Cardinalium Collegio, ac factis de-
bitis, & Chriſtiano Principi neceſſarijs moni-
tionibus, ſic in Belgas, ità in Luſitanos, ſic in
alios quoſcunque ſemper ſe exercuit. Iuſtè
igitur repræhendi vnquam poterit, ſi monitis
inauditis bellum in aliquos monit, & ob id
Dei Optimi Maximi beneficio, ſemper fęliciſ-
ſimè omnia ei ceſſerunt. Ad bellorum Sege-
tem, qui plura deſiderat, quæ ſcripſimus ſupra.
c. 32. videat, & materiam plenam videbit.

ARGVM. CAP. LXVIII.

Antiquiora, & commodiora Regna, ac Dominia poſſidet Rex Catholicus, antiquitates, & commoditates ad viuum enucleantur.

COMPENDIVM.

1 *Summus Pontifex, ſeu ſancta Romana Eccleſia, quid poſsideat in Italia?*
2 *Sereniſsima Reſpublica Venetorum, Genuenſium, & Lucenſium, quid poſsideant in Italia remiſsiuè.*
Sereniſsimi Dux Sabaudiæ, Magnus Dux Hetruriæ, Dux Ferrariæ, Dux Mantuæ, Dux Vrbini, poſsideut eorum ſtatus Italia.
3 *Rex Catholicus, quos ſtatus poſsideat in Italia?*
4 *Solidum ius quęritur ex temporum prioritate.*
5 *Antiquiſsimum quod eſt, hoc eſt venerabiliſsimum.*
6 *Antiquitas Italiæ, nulli Orbis parti cędit.*
7 *Kithim idest Italia poſt Diluuium primo loco habita. num. 15.*
8 *Iapeto filio Noę Italia contingit.*
9 *Gomerus Gallus Iapeti, ſiue Iani filius. nu 69. 73.*
10 *Priora Regna hęc nominantur, Armenum, & Italicum. num. 11.*
12 *Italię ſplendidiſsima origo, tempore, & origine gentis.*
13 *Ianus ſub initium Aurei Seculi in Hetruria lęuum latus Tyberis tenuit.*
14 *Moyſes Italię meminit.*
16 *Inſulæ Cethim, ideſt Italiæ.*
17 *Italia inſulæ inſtar.*
18 *Portus Herculeus, & de eo multa remiſsiuè.*
19 *Thomas Facellus Siciliæ antiquitates ab omni temporum iniuria vindicauit.*
20 *De Italiæ laudibus multa ex Strabone.*
21 *Italiæ temperies.*
22 *Italiæ longitudo, & latitudo.*
23 *Italiæ Flumina, & Lacus.*
24 *Italiæ Metalla.*

25 *Italia materia, eſca, pecora.*
26 *Italia vbertas.*
27 *Italia laudes ex Pomponio Mela.*
28 *Italia laudes ex Iulio Solino.*
29 *Italia laudes ex Plinio. nu. 30.*
31 *Italia laudes ex Varrone.*
32 *Italia laudes ex Aeliano.*
33 *Italia laudes.*
34 *Italia laudes ex Floro.*
35 *Italia laudes ex Caſsiodoro.*
36 *Scyllacens ſinus apud Brutios.*
37 *Italię laudes ex Ioanne Boemo.*
38 *Regnum Neapolitanum, eſt Ambitioſorum, Auarorum, ac Tyrannorum Paleſtra.*
39 *Italia laudes ex Virgilio.*
40 *Inſulę Sicilia fertilitas omnibus nota.*
41 *Galeſus Italię Fluuius.*
42 *Mons Hybla, & de ſuis apibus in Sicilia.*
43 *Croci fertilitas apud Magnam Gręciam, Marrucinos, Marſos, & Aprutinos, ac Siculos.*
44 *Canabis qualitas apud Sabinos, Campanos, Auerſanos, totamq; Campaniam.*
45 *Apulia frumentis abundans.*
46 *Italia digna fuit, tenere Spirituale, & Terrenum Imperium, ſanctam Dei Eccleſiam, Summum Christi Vicarium, Petri ſucceſſorem.*
47 *Paulus Apoſtolus in Hiſpania ad prędicandum.*
48 *Hiſpania habitata à Thubal Iapeti filio.*
49 *Ianus in Celtiberos Hiſpalos venit.*
Setubal in Luſitania, vel Dubal Ciuitates à Thubale conditas.
50 *Pomponius Mela, num Betbican in Hiſpania deſcripſerit.*
51 *Contra eos, qui Beroſum non habent inter Hiſtoricos.*
52 *Beroſum Magnifaciunt Ioſephus, & D. Hieronymus poſt Plinium. nu. 53.*
54 *Hiſpania vnde dicta.*
Celtiberi quid nu 55.
55 *Celię quid nu 56.*
57 *Hiſpani Galleci à Gomero Gallo dicti. num. 58, 59. 60.*
61 *Brennus Belga Dux in actum tranſeuntis, non permanentis obſedit Romam.*
62 *Camillus de Brenno, ſiue eius bello triumphauit.*
63 *Galli à Candore dicti, quia γαλα lac album ſignificat.*
64 *Galathę ſic nuncupati à Corporis candore.*
65 *Galactites ſiue Galaxias Gemmę ſpecies, intercurrentibus Venis ſanguineis lactei coloris.*
66 *Brennus, ſuiq; milites deleti dum ſpoliarent Apollinis Delphici templum. nu 67.*
68 *Gallos Ciſalpinos inter Italos enumerat Cicero. n. 69.*
70 *Gomarenſes qui?*
71 *Galatha Gręcia populi, & à flumine Gallo dicti. num 72.*
73 *Gomerus Gallus Italiam habitauit.*
74 *Hiſpanię laudes ex Strabone.*
75 *Hiſpanię laudes ex Solino.*
76 *Hiſpanię laudes ex Plinio.*
77 *Hiſpanię laudes.*
Hiſpanię laudes ex Iuſtino.
78 *Burgundię, Flandrię, Arteſię, Hollandię, Hannonię, Phriſię, Brabantię laudes remiſsiuè.*
79 *Belgię, & inferioris Germanię fertilitas, & commoditas.*

CAP. LXVIII.

SVmmus Pontifex, ſanctaq; Romana eccleſia poſſidet in Italia partē Inſubriæ, quam Lombardiam appellant, in ſtatu Bononienſi, Vm-
1 briam, † ſtatumq; Peruſinum, Spoletinum, Marchiam Anconitanam, partem Latij, ſiue Campaniæ. In eadem Italia, ſuum habet Imperium
2 † Senatus, & Reſpublica Venetorum, Reſpublica Genuenſium, & Lucenſium; Aliam partem habet Dux Sabaudiæ, Dux Magnus Hetruriæ, Dux Ferrariæ, Dux Mantuæ, Dux Vrbini, Dux Mutinæ, & Rhegij, alijq; Principes. Sed & in
3 ea ſuos habet Status Rex Catholicus † Regnū Neapolitanum, ſiue Regnū Siculum, Ducatum Mediolani, ac in Hetruria Herculeum Portum, Orbitellum, & Plumbinum nunc habet, & Regna Hiſpania, quæ ſunt antiquiora, & commodiora omnibus alijs, & ſic alia dominia eiuſdem Catholici Regis, Idcirco vti poſſidēs Regna antiquiora, ipſe maxima prærogatiua vti-
4 tur, ex temporis enim prioritate ſolidum † ius quæritur. l. Qui Balneum. l. Qui potior. ff. qui pot. in pignor. hab. cum ſimil. Quod enim anti-
5 quiſsimum, hoc venerabiliſſimum eſſe † voluit Ariſtoteles. lib. 1. Metaphyſic. cap. 2. cum alijs multis adductis per Bartholom. de Caſſen. in Catalog. Gloriæ Mundi parte 4. conſiderat. 23. & ad ſaturitatē in eodem caſu Iacob. Philipp. Port. in conſil. 167. num. 54. cum pluribus ſeq. Frideric. Scot. in conſil. 28 num. 10. cum ſeqq. lib. 6. tom. 1.

Quātum attinet ad Italiæ antiquitatem, nul-
6 li orbis parti cędere, notum † eſt: Hinc rectè Virgilius lib. 1. Aeneidos:

Terra antiqua, & potens.

Si enim à veritate non deflectamur, inchoando ab vniuerſalis Diluuij initio: Dum Noe ſecundus hominum parens, tribus filijs Semo, Chamo, ac Iapeto, Aphricam, Aſiam, & Europā diuiſit; apparebit inter Europæ partes has fuiſſe primo loco habitatas, Celtiberiam, Cel-
7 tas, & Kithim, † ideſt Italiam, Tuyſconum, & Ioniam, vt eſt author Beroſus lib. 1. Iſtaq; portio Europæ Iapeto, ac aliquibus ex ſuis filijs
8 contingit. Hic Iapetus Europam ſortitus † in multas creuit gentes, dictusque eſt Ianus, qui primo regnauit apud Tuſcos in Hetruria, tenens Læuum Tiberis Latus, ab hoc deſcen-
9 dens Gomerus † Gallus eius filius colonias poſuit in Regno, quod poſt Italia dicta eſt. Porro Aſchanez filius Gomer, de quo Geneſ. c. 10. ante omnia in vltima Italiæ parte apud Calabros in Regno Neapolitano Ciuitatem

edi-

ædificauit, cui à ſuo nomine Aſchenaz nomen
impoſuit, quæ Reghium poſtea dicta fuit: vt te-
ſtatur Ioſephus Antiquit. Iudaicar. lib. 3. dicẽs,
Aſchanez inſtituit populos, à Græcis Reghi-
nos appellatos. Hinc Hierony. in quæſt. ſuper
Geneſim, dicit, Aſchenam eſſe Ciuitatem Ita-
liæ, Reghium à Græcis dictam. Steterat autem
Italia in ſolitudine ab anno Diluuij vniuerſa-
10 lis 108. quo inſtituit Italicum Regnum † pri-
mum ipſe Noè, fuitque Iapetus eius filius Ia-
nus appellatus, qui ſtetit per triginta tres an-
nos, & poſt ipſum Gomerus Gallus eius filius,
eiuſque poſteri aliqui. vt idem Beroſus eſt au-
thor. lib. 4 & nouiſſimè Gul. Zenocar. de vita, &
Repub. Caroli. lib. 2. Quod hoc vno argumento
ſolido probatur, quia à Diluuio, hæc duo Re-
gna prius habitata, ac priora fuere, & hæc ſola
11 nominantur, Armenum, & Italicum, † vt his ver
bis Beroſus. lib. 3. demonſtrat, dum de acceſſu
Noè in Italia, & eius morte loquitur dicens:
Cumq; iuiſſet ad Regendũ Kithim, quam nunc
Italiam nominant, deſiderium ſui reliquit Ar-
menis, ac propterea poſt mortem illum arbi-
trati ſunt in Animam cęleſtium corporum, tra-
latum, & illi diuinos honores impenderunt,
& ob id ſolum hæc duo regna, Armenum qui-
dem, quia ibi cœpit, Italicum verò, quia ibi fi-
niuit, & docuit, & Regnauit: Naturaliumq;, at-
que diuinorum, quæ eos erudiuit, libros ple-
niſſimè illis conſcriptos, reliquit. Hæc Beroſus:
quem nouiſsimè ſequitur Ioannes Magnus Hi
ſtor. Gothorum, & Suenon. lib. 1. cap. 3. Quibus
cõcinunt ſcripta à Marco Catone de Origini-
bus in princip. Italiæ (inquit) ſplendidiſſima
12 origo fuit, tum † tempore, tum origine Gen-
tis. Cœpit enim aureo ſæculo ſub Principibus
Dijs, Iano, Chameſe, Saturno, gente Phænica,
& Saga, quæ poſt inundationem terrarum, per
Orbem primas Colonias miſit. Hæc Cato. Et
Quintus Fabius Pictor de Aureo Sæculo, &
Origine vrbis. lib. 1. Italiæ (ait) Imperium, pe-
nes duos populos Principes extitit, poſterius
Romani, principio Tuſci ſub Iano cœperunt
In Aureo Sæculo. Aurea ætas primo ortu gene-
ris humani fuit, ſic dicta, quòd poſterioribus
ſæculis comparata, æquè, atque Aurum inter
metalla effulſit. Eam cœpiſſe ſub Ogyge, ante
Ninum annis circiter ducentis quinquaginta
Xenophon, atque maiores prodiderunt. Is Ia-
13 nus ſub initium † Aurei Sæculi, Læuum latus
Tyberis in Hetruria tenuit; Chameſes verò, ac
Saturnus circa finem eiuſdem ætatis, dextrum
incoluerunt. Hæc Fabius. de his Ouidius lib. 1.
Faſtorum ſic inquit:

Cauſa Ratis ſupereſt, Thuſcum Rate venit ad Am-(nem,
Ante per errato Falcifer Orbe Deus.

Et poſt pauca idem Ouidius eodem in loco:

At bona poſteritas puppim formauit in Aere,
Hoſpitis aduentum teſtificata Dei.

De Italiæ antiquitate multi q̃ plura ſcripſerint,
q̃ ego vti vulgatiſſima, & cuiq; obuia, omitto.

Tantæ Molis erat Italiæ nomen, quòd non
abſq; magna cõſideratione, eius meminit Moy
ſes; teſtante Propheta Balaam Num. c. 24. Ve-
nient (inquit) in Trieribus de Italia ſuperabũt
14 † Aſſyrios, vaſtabuntq; Hebræos, & ad extre-
mum etiam ipſi peribunt. & Iſaiæ c. 66. dicitur.
Et ponam in eis ſignum, & mittam ex eis, qui
ſaluati fuerint ad gẽtes in Mare, in Aphricam,
& Lydiam, tenẽtes Sagittam in Italiam, & Gręciam
ad Inſulas longè ad eos, qui non audie-
runt de me, & non viderunt gloriam meam. &
Ezechiel. c. 27. Quercus de Baſan dolauerunt
in Remos tuos, & tranſtra tua fecerunt tibi ex
Ebore Indico, & Prætoriola de inſulis Italiæ.
Et ſub nomine Kithim pluries meminit ſcriptu
ra, ſed antequàm locos referam, narrabo diffe-
rentiam, quia in nonnullis codicibus, littera
textũũ fuit mendosè appoſita dictio Cethim,
pro Kithim. Quia Cethim eſt nomen proprium
vnius ex filijs Iuan, qui fuit filius Iaphet, & de
hoc habetur Geneſ. cap. 10. vbi de Cethim, &
Dodanim filijs Iuan fit mentio. Et ſimiliter ha-
betur 1. Paralipom. cap. 1. Sed dum dicit de ter
ra Cethim, credo id fuiſſe ex impreſſorum er-
rore, cum dicere debuiſſet Kithim, vel Chei-
thim, corruperunt dicendo Cethim, de qua di
ctione plurima dixi in Apologia Catholica
Italo Idiomate à me conſcripta in ſententiam
Pilati Aquilæ repertam.

Quãtum verò attinet ad dictionem Kithim,
quam Italiam interpretati ſunt omnes, præſer-
tim Hieronymus, ad quod facit illud ſupra al-
15 legatum Numer. cap. 24. † Quo in loco dicitur,
venient de Trieribus de Italia. Septuaginta in-
terpretes habent de Kithim. Sic Iſaias cap. 23.
ibi de Terra Cethim reuelatum eſt. & ibidem.
In Cethim conſurgens trãsfreta, ibi quoq; non
16 erit requies tibi. & Hieremiæ c. 2. † Tranſite ad
Inſulas Cethim, & videte, & in Cedar mittite,
& conſiderate vehementer, & videte ſi factum
eſt huiuſcemodi, ſi mutauit gẽs Deos ſuos. Vbi
ſeptuaginta interpretes dixerunt: Ite ad Inſu-
lam Italiam, quia gens non mutauit Deos ſuos.
Vnde Titus Liuius lib. 5. dicit, Italia inſtar in-
17 ſulæ, cingitur † ſupero, & infero Mari. Plin.
lib. 3 cap. 5. & Caius Sempronius in lib. De di-
uiſion. Italiæ. Sic in illo Ezechielis. cap. 27. de
inſulis Italiæ. Septuaginta. verterunt de inſulis
Chelcijm. Quam expoſitionem vbiq; probauit
Hieron. tam apud Iſaiam, Hieremiam, q̃ Ezech.
& Beroſus ante eum, & ibi etiam Io. Annius &
Io. Lucidus de temporib. lib. 2. cap. 4. & pleriq;
alij. Necnon Benedictus Pererius in Geneſim
lib. 15. tomo 2. & de Aquila Iudæo Pontico,
qui venerat de Italia, meminit Lucas Actuum.
cap. 18. & de Paulo nauigante in Italiam. Idem
Lucas Actuum. cap. 27. Quoad Lombardiam,
ſiue Inſubriam, quæ continet Mediolanum,
ſcribit Plin. libro 3. cap. 17. Strabo. lib. 4. Ac

nouiſsimè Bernardus Saccus Hiſtot. Ticinenſ.
lib.1.per totum. Vbi de tota Italia, ac de Re-
gno Neapolis,& Siciliȩ multa loquutus eſt. De
18 Portu Herculeo † multa Plin.lib.3. c.5. Ptolo.
lib.3.cap.1. Cato in lib.de Originib. De Inſula
Siciliæ non oportet me laborare ad oſtenden-
19 dam † eius antiquitatem, quia nouiſſimè poſt
multos ſcriptores ab omni temporum iniurla
vindicanit Thomas Facellus in Commentar.
Rerum Sicularum.

Quo vero ad eiuſdem Italiæ, ſuorumq; po-
pulorum,ac locorum,cum cõmoditatem, tum
fœlicitatem,ac fertilitatem, ità inquir Strabo.
lib.1.Et Italiæ promõtoria nouit, eam mediam
vocans; Scit etiam Siculos, & Hiſpaniæ pro-
montoria,eiuſq; fœlicitatem. & iterum de ea-
dem Italia loquitur idem Strabo.lib.5.& lib.6.
vbi in fin.ait,ad verbum.Cum multa à nobis di
ſputata ſint(loquitur autem de Italia)nuncam
20 pliſſima ſignificabimus, quibus† hoc tempore
ad tantum Maieſtatis faſtigiũ res Romana con
ſcenderit, vnum quidem, ꝙ inſtar inſulȩ,tuta in
circuitu maria cuſtodiant, paucis exceptis par
tibus, quæ tñ inacceſsis, vti muro, montibus,
vallatæ ſunt.Secũdum eſt maximè ex parte ip-
ſius importuoſitas, & ꝙ ſicubi portus exiſtũt,
magnitudine, & excellentia mirabiles adſtant
aduerſus externorũ impetus,cõmodi. Nec mi-
nus ad inferendas iucurſiones, & ad ipsã mer
caturæ commoditatem,& abũdantiã. Tertium,
21 aeris†vniuerſi tẽperies,cui ſubiacet. Ad quam
varietatem,animalia,arbores,&(vt paucis ſim-
pliciter dicam) cuncta quibus vtiliſsimus mor
talibus victus ſuppeditatur,plurimam diuerſi-
tatem habent,ſiue bonum, ſiue malum dixeris.
22 Ipſius longitudo† à Septẽtrione in Meridiem,
vt plurimum extenditur. Cuius longitudini ad
ditamentum eſt Sicilia,talis, & tanta,perinde,
ac eius pars. Aeris temperies, & intemperãtia
pro caloris,& frigoris,& horum mediocritatis
conditione dijudicatur. Itaq; cum tanta longi
tudine,quæ nnuc eſt Italia, eam in amborũ ex-
ceſſuum medio iacẽrem, plurimam temperatè
conditionem,cõtinere neceſſe eſt, modiſq; plu
rimis. Id etiam alio illi pacto cõtingit. Nã cum
montes Apennini, perpetua longitudine por-
rigantur,cumq; latus vtrumq; cãpos, & colles
frugiferos emittat,nulla pars extat,cui nõ mõ-
tanis,& campeſtribus bonis frui cõtingat. Ad-
23 de fluuiorum, & lacuum † magnitudinem, &
copiam. Ad hæc, & frigidarum, & calidarum
ſcaturigines aquarum, quas ad mortalium ſa-
lutem,parẽs natura compluribus in locis com-
24 parauit. Quid diuerſarum facultates † metal-
25 lorum? Quid materiam, atque eſcas † homi-
nibus,ac pecoribus attributas? Quid fructuum
26 vbertatem, atque † bonitatem pro dignitate
diſſerat? Inter gentes quidem ampliſsimas, &
Græciam ipſam, & Excellentiſsimas Aſiæ par-
tes,media conſiſtẽs,virtutis præſtantia, & am-

plitudine ad circum ſtantibus ad Imperandum, nata eſt, ex vicinitate ſubiugandorum facultatem nacta. Quòd ſi ad ſuſceptam de Italia orationem, & de Romano populo,cuius ditioni ſubiecta eſt, ſummatim quædam adijcienda ſit ratio,quando ipſam Romani ad vniuerſi orbis Imperium, perfugium ſtruxerunt, ac propugnaculum. Aſſumatur, & hæc, quòd poſt Romam conditam, Romani perpetuo, multas hominum ætates, ſub Regio Principatu, integrè, caſtèque duxerunt. Poſtea, cum Tarquinium, qui Regum vltimus, improbè, flagitioſèque Imperabat, eieciſſent, ac Vrbana.n ſic mixtam conſtuere, vt ſingulas Principatus,& optimates,regerent, accerſitis in Regni communicationem,atque vſum Sabinis,latinisque. Quos cum ingratos,ſicut, & alios finitimos,aſsiduè depræhendiſſent, eorum ſtrage ſuum amplificare, quodammodo coacti sũt Imperiam. Hoc pacto paulatim ad incrementum progredientibus illis, euenit, vt Ciuitatem repentè, præter ſpem hominum, amitterent, præterque ſpem reciperent. Hoc autem Nono, & Decimo, poſt commiſſam Naualem pugnam, ad Capræ fluuium, anno geſtum eſt, ſicuti Polybius memoriæ prodidit. Poſtquam factam cum Antialcide pacem, Romani, cum iſtos propulſaſſent, Latinos primum omnes ſubiugarunt, deinde Tuſcos,& Gallos Transpadanos ab inuerecunda quadam licentia repræſſerunt. Poſtea Samnites, poſt quos Tarentinos, ac Pyrrhum debellarunt, reliquumque, noſtra ætate, Italiæ, præter circumpadanam Regionem, ea namque ad huc belligerante: In Siciliam tranſmigrarunt, qua excluſis Carthaginenſibus, Padam, Galloſque repetierunt: Vbi conſiſtente adhuc bello: Ecce Annibal irrupit Italiam, hocque ſecundum bellum incidit Punicum: Nec longè poſt tertiũ, in quo deleta Carthago fuit, & Romani potiti ſunt Aphrica, & Hiſpania, quas Carthaginenſibus eripuere. Græci verò, & Macedones, & Aſiæ intra Taurum, & Alyn fluuium, incolæ, nouandis rebus, cum Carthaginenſibus conſpirarunt. Hos etiam, vt ſimul in poteſtatem redigerent, progreſsi ſunt. E quibus Antiochum regem, & Philippum, & Perſen, & Illyrios, Thraceſque finitimos, Græciſque, ac Macedonibus aduerſus Romanos, belligerendi primordia eripuere, & donec vniuerſos in ſtragem darent, qui intra Iſtrum, atque Alym incolunt, perpetuo dimicare perrexerunt. Eadem, & Hiſpani, & Galli ſunt perpeſsi, cœterique omnes, qui Romano parent Imperio. Ab ſubiuganda enim Hiſpania, nunquàm ab armis cæſſatum eſt, donec vniuerſam illatis ſtragibus, occuparent. Captis deinde Numantinis, & Viriato, nouiſsimeque Sertorio Mactato, vltimiſque vaſtatis Cantabris, ab Cæſare Auguſto exteriorem, & interio-

rem

rem Galliam totam cum Ligutia: Primum qui-
dem particulatim adepti ſunt, poſtea D. Cęſar,
de hinc Auguſtus, communi bello pariter cœ-
perũt. Hoc verò tempore aduerſus Germanos
belligerant, ab hiſce propinquis incitati locis.
Vnde quibuſdam iam Triumphis, decoratã fe-
cere Patriam. Oram Africæ (niſi quæ Carthagi-
nenſibus ſubiecta eſt) Regibus, & illis quidem
ſubditis commiſerunt, qui cum deſciuere, ex-
tincti ſunt. Nunc ſub Iubæ Regno conſtitit, &
Mauritaniæ, & cęteræ Lybiæ partes plurimæ,
propter illius in Romanum populum beneuo-
lentiam, & amicitiam. Similia, & de Aſia con-
tingere; Si quidem initio per Reges Romanis
obedientes gubernabatur. Poſtmodum cum il-
li defeciſſent, vt Reges Attalici, Syri, Paphla-
gones, Cappadoces, & Aegyprij rebellãres, ac
poſtea deſtructi: Quemadmodum, & de Mithri
date, & Eupatore caſus tulit, & de Ægypti Re-
gina Cleoparra, cũcta ſanè intra Phaſin, & Eu-
phratem, p̃ter Arabes aliquos, Romanũ poſſi-
det Imperiũ, & ab eis Reges deſignati. Armeni
verò, & vltra Colchos iacẽtes, Albani, & Iberi,
ſola Ducum præſentia indigenres, benè q̃dem
ſeſe cõtinent. Hæc ibidem Strabo, pluraq; alia.
Et de Italiæ Regione, quaſi illa vulgatiſſima,
27 omnibusq; nota ſit. Pompon. Mela † de ſitu or-
bis. lib. 2. c. 2. dicit, de Italia magis, quia ordo
exigit. q̃ qnia mõſtrari egeat, pauca dicentur.
& Paulò poſt. Vocat amenæ Campaniæ littora.
28 Vnde de illa Iulius Solinus † in Polyhiſtore.
c. 7 inquit: Sed Italia tanta cura ab omnibus di
cta eſt, præcipuè M. Catone, vt iam inueniri nõ
poſſit; quod veterum authorum præſumpſerit
diligentia, largiter in laudem excellẽtis terræ,
materia ſuppetente, dum ſcriptores præſtan-
tiſsimi, reputant locorum ſalubritatem, Cœli
temperiem, vbertatẽ ſoli, aprica collium, opa-
ca nemorum, innoxios ſaltus, vitium, olearum-
q́ue prouentus, ouilia pecuaria, tot Amnes, la-
cus rantos, bifera violaria, inter hæc Veſeuum,
flagrantis animę ſpiritu vaporantem, tepentes
fontibus Baías, colonias tam frequentes, tam
aſsiduam nouarum vrbiũ gratiam, tam clarum
Decus veterum oppidorum. Hæc Solinus. De
eadem Plin. lib. 3. c. 5. Nec ignaro (inquit) in-
29 grati, † ac ſegnis animi exiſtimari poſſe meri-
tò, ſi breuiter, atque in tranſcurſu ad hunc mo-
dum dicatur, terra omnium terrarum alumna,
eadem, & parens, numine Deum electa, quæ cę
lum ipſum clarius faceret, ſparſa congregaret
Imperia, Ritusq; molliret, & tot populorũ di-
ſcordes, ferasq́ue linguas, ſermonis commer-
cio, contraheret ad colloquia, & humanitatem
homini daret, breuiterq́ue vna cunctarum gen
tiũ in toto orbe, patria fieret. Sed quid agam?
Tanta nobilitas omniũ locorum, quos quis at-
tigerit, tanta rerum ſingularum, populorumq́;
claritas tenet. Vrbs Roma, vel ſola in ea, & di-
gna tam feſta ceruice facies, quo tandem nar-
rari debet opere? Qualiter Campaniæ ora per
ſe fęlixq́; illa, ac beata amenitas? vt palam ſit
vno in loco gaudentis opus eſſe naturæ. Iam ea
tota vitalis, ac peremnis ſalubritatis Cœli tem
peries eſt, tam fertiles cãpi, tam aprici colles,
tam innoxij ſaltus, tam opaca nemora, tam mu
nifica ſiluarum genera, tot montiũ afflatus, tan
ta frugum, & vitium, olearumq́; fertilitas, tam
nobilia pecori vellera, tot opima Tauris colla,
tot lacus, tot Amnium, fontiumq́; vbertas to-
tam eã perfundens, tot Maria, Portus, gremiũq́;
terrarum commercio patens vndiq;, & tamq̃
ad inuãdos mortales ipſa auidè in Maria pro-
currens. Neq; ingenia, Ritusq;, & lingua, ma-
nuq́ue ſuperatas commemoro gentes. Ipſi de
ea iudicauere Græci, genus in gloriã ſuam ef-
fuſiſsimum, quotam partem ex ea appellando
Græciam Magnam. Hæc Plinius. Et alibi idem
Plin. lib 37. cap. 13. Quod eſt vltimum inquit.
30 Et iam per actis omnibus naturæ † operibus,
diſcrimen quoddam rerum ipſarum, atq; ter-
rarum facere conueniat. Ergo in toto Orbe, &
quocunque Cœli connexitas vergit, pulcherri-
ma eſt omnium, rebusq́ue meritò Principatum
naturæ obtinens, Italia, Rectrix, parensq́; mũdi
altera, viris, fœminis, Ducibus, militibus, ſerui-
tijs, artium præſtãtia, ingeniorum claritatibus,
iam ſitu, ac ſalubritate cęli, atq; temperie, ac-
ceſſu cunctarum gentium facili, littoribus por-
tuoſis, benigno ventorum afflatu. Etenim con-
tingit recurrentis poſitio in partem vtiliſſimã,
& inter Ortus, Occaſusq́; mediam, aquarũm co
pia, nemorum ſalubritate, montium articulis,
ferorum animalium innocentia, ſoli fertili-
tate, pabuli vbertate, quicquid eſt, quo cate-
re vita non debeat, nusquam eſt præſtantius,
Fruges, vinum, olea, vellera, lina, veſtes, iuuẽci.
Ne equos equidem in Trigarijs præferri vllos
vernaculis animaduerto. Metallis, auri, argẽti,
æris, ferri, quamdiù libuit exercere, nullis ceſ-
ſit. Et ijs nunc in ſe grauida, pro omni dote,
varios ſuccos, & frugum, pomorumq́ue ſapo-
res fundit. Hactenus de illa Plinius. Ante ip-
ſum Marcus Terentius Varro de re ruſtica lib.
1. c. 2. inducit Publium Agraſium interrogan-
31 tem Cum cõſediſſemus † (inquit) Agraſius, vos,
qui multas perambulaſtis terras ecquã cultio-
rem Italia vidiſtis, inquit? Ego vero Agrius, nul
lã arbitror eſſe, quæ tam tota ſit culta. Primum
cum orbis terræ diuiſus ſit in duas partes ab
Erathoſtene, maximè ſecundũ naturã ad meri-
diem verſus, & ſeptemtriones. Et ſine dubio,
quoniam ſalubrior pars, ſeptemtrionalis eſt, q̃
Meridiana, & quæ ſalubriora illa fructuoſiora,
dicendum eſt magis eã fuiſſe oportunã ad co-
lendũ, q̃ Aſiam. Ibiq́; Italiam primum, ꝙ eſt in
Europa. Secundò, ꝙ hæc temperatior pars eſt,
quàm interior, nã intus penè ſempiternæ hye-
mes. Neque mirum, quòd ſunt Regiones, inter
circulum ſeptemtrionalem, & inter Cardinem

Cœli, vbi Sol etiam ſex menſibus continuis non videtur. Itaq; in Oceano in ea parte, ne nauigari quidem poſſe dicunt, propter mare congelatum. Fundaneus, em tibi quicquam naſci putas poſſe, aut coli natum? Verum eſt enim illud Pacuuij, Sol ſi perpetuo ſit, aut Nox flammeo vapore, aut frigore, terræ fructus omnes interire. Ego hic, vbi Nox, & dies, modicè redit, & abit, tamen æſtiuo die, ſi non deffenderem meo inſiticio ſomno meridie, viuere nō poſſem, illic in ſemeſtri die, ac nocte, quemadmodum quicquam ſeri, aut aleſcere, aut meti poſſit? Contra, quid in Italia vtenſile, non modo non naſcitur, ſed etiam non egregium fit? Quod Far conferam Campano? Quod Triticum Appulo? Quod Vinum Falerno? Quod Oleum Venafro? Non arboribus conſita Italia eſt, vt tota Pomarium videatur? An Phrigia magis viribus cooperta, quam Homerus appellar ἀμπελόεσσαν, quàm hæc? Aut Argos, quod idē Poeta πολύπυρον, in qua terra iugerū vnum Denos, & quinos denos culleos fert vini, quòd quædam in Italia Regiones. Hæc Varro. Aelianus autem de varia Hiſtoria lib. . . ſcribit in
32 hæc verba. Incoluerūt † Italiam plurimi homines, & vix eſt terra, in qua plures fuerint coloni, quàm in Italia, idq; propter ſummam, & eximiam eius fertilitatem, diſpoſitionē marium, & commoditatem Portuum maris. Superauit etiam māſuetudo incolarum, omnium aliarum nationum incolas, & numeratæ ſunt olim in ea, mille centum ſexaginta ſex Ciuitates. Hæc Aelianus. Inſuper author ille in Coſmograph.
33 lib. 2. inquit, cœpit etiam Italia ante † duo millia annorum ſibi vſurpare dominium in alias prouincias, eoq; temporis ſucceſſu peruenit, vt totius mundi imperium fœlicibus auſpicijs obtinuerit, id, quod ſuo loco infra dicam, vbi de adminiſtratione Imperij Romani, ſermo inciderit. Præſefert autē Italiæ ſitus, Maieſtatem quandam, proinde non quaſi ſine ratione ad tantam aſcenderit poteſtatem, quādo quidem vndiq; ſic natura munita ſit, vt à nulla parte pateat ingreſſus in eam citra laborem, & ſudorem. Cingitur æquoribus, ceu magnis foſſis, & à tergo habet montes inſtar incorruptibilium murorum. Et poſt pauca idem de aliqua Regni Neapolitani parte inquit. Campania pulcherrima Italiæ terra, quæ bis floribus vernat, certamenque dicitur Liberi, & Cereris ob ſummam Soli vbertatem, hic amitti vitibus mōtes, Gaurus, Falernus, Maſſicus, & pulcherrimus omnium Veſuuius, Aetnei ignis imitator, caput vrbium regionis Capua, cōdam inter tres Maximas, romani, & Carthaginem numerata. Et ibidem Venetiæ, reliquis vrbibus opulētiores, Mediolanum minus, Genua ſuperbior, Florentia pulchrior, Bononia fertilior, Rauenna antiquior, Neapolis nobilior, & Roma caput Chriſtianæ poteſtatis vocetur. Hæc ille de qua antea Cicero de lege Agraria contra Rullum. Campania (inquit) ſemper ſuperbit, bonitate agrorum, & magnitudine fructuum, ſalubritate ſeris, & pulchritudine regionis. Vnde Lucius Florus in Epithom. de Geſtis Rom. lib. 1. c. 16.
34 Omnium (inquit) non modo † Italia, ſed toto orbe terrarum pulcherrima Campaniæ plaga, nihil mollius cœlo, denique bis floribus vernat, nihil vberius ſolo, ideo Liberi, Cererisque certamen dicitur, nihil hoſpitalius mari: Hic illi nobiles Portus Caieta, Miſenus, & Tepentes fontibus Baiæ, Lucrinus, & Auernus, quædam Maris ocia, hic amitti vitibus Montes, Gaurus, Falernus, Maſſicus, & pulcherrimus omnium Veſuuius, Aetnei ignis Imitator. Hæc Florus. Hinc Caſſiodot. ſub Attalarici Regis nomine lib. Variar. 8. cap. 33. de quodam San-
35 cti Cipriani conuentu apud Lucanos † ſcribens dicit: Eſt enim conuentus iſte, & nimia celebritate feſtiuus, & circumiectis Prouincijs valdè proficuus, quicquid enim præcipuum, aut induſtrioſa mittit Campania, aut opulenti Brutij, aut Calabri peculioſi, aut Apuli Idonei, vel ipſa poteſt habere Prouincia, in ornatum pulcherrimæ illius venalitatis exponitur, vt meritò tam ingentem copiam, iudices de multis regionibus congregatam. Videas enim illic, collucere pulcherrimis ſtationibus, latiſſimos campos, & de amęnis frondibus intextas ſubito momentaneas domos populorum cantantium, lætantiumq; diſcurſum. Hæc ille. Et idem Caſſiodorus lib. 9. cap. 6. dum Athalaricus ſcribit Primiſcrinio, qui ob ſanandam infirmitatem ad Baianos ſinus, ac Balnea ire prædixerat. Inquit, Naturalis ſiquidem cura eſt, ægris dare lætitiam, nam ſic inualidum gaudere, ſanatus eſt. Perge igitur ad amænos receſſus, perge ad Solem, vt ità dixerim, elatiorem, vbi ſalubritate aeris temperata, terris blandior eſt natura. Illic miraculis, alta cogitatione perpenſis, cum arcanis mundi, mens humana colloquitur, Nec admirati deſinit, quæ ibi agi poſſe cognoſcit. Primum Nerei fluenta marinis delitijs eſſe completa, tot Portus naturæ prudentia finibus intermiſſos, tot Inſulas Nobiles, amplexu Pelagi dotatas, deinde immiſſum Auerno ſtagnum Mare, vbi ad voluptatem hominum vita tegitur Oſtreorum, induſtriaque mortalium fieri, vt res alibi fortuita, ibi ſemper appareat copioſa. Quātis ibi Molibus marioi termini decēter inuaſi ſunt? Quātis ſpacijs in viſceribus æquoris, terra promota eſt? Dextra, læuaque greges piſciū ludunt. Clau dantur alibi induſtrioſis parietibus, copioſæ delitiæ, captiui teneātur aquatiles greges. Hic vbiq; ſub libertate viuaria ſunt. Adde q̄ tā amęna eſt ſuſcepta piſcatio, vt antè Epuloſum cōuiuium, intuentium paſcat aſpectum. Magnū eſt enim gaudium deſiderata cœpiſſe, ſed in his rebus, gratior eſt plerunq; amenitas ocu-

li,

li, quàm vtilitas Captionis. Sed ne longius eua
gemur, inter Neptunnias Gazas habitare cre-
ditur, cui ocia Baiana præſtantur. Hæc ibi Caſ-
36 ſiodorus. Et de ſinu † Scyllaceo apud Brutios
idem Caſsiodorus. lib. 12. cap. 15. multa pro-
fert, & tandem in fin. dicit, alij dicunt inſulas
ego habitationes tuas Appellarem potius for
tunatas, ſic etiam idē Caſsiodor. de Laudibus
Iſtriæ multa dicit. lib. 12. cap. 22. de Italiæ etiā
laudibus, multa ſcribens Ioannes Boemus Au-
37 banus de † moribus gentium. lib. 3. cap. 19. in-
quit, eſt Italia metallis grauida, vbiq; vitalis,
& perennis ſalubritas, eximia cœli temperies,
campi fertiles, Aprici colles, innoxij ſaltus,
opaca ne mora, munifica ſiluarum genera, mi-
ra frugum, vitium, & olearum fertilitas, nobi-
lia pecori vellera, opima Tauris colla, perſpi-
cui, & piſcoſi Lacus, flumina, fonteſq; saluber
rimi, ipſa auidè ad mortales iuuandos, in ma-
ria procurrens, & veluti gremium, omnium gē
tium cōmercio pandens, vt verè dicta ſit à qui-
buſdam, terrarum omnium alumna, atq; eadē
parens, cæleſtium prouidentia electa, quæ ſpar
ſa cōgregaret imperia, molliretq; efferatarum
gētium ritus, diſcordes ad colloquia linguas,
munere literarum, latinoq; ſermone congrega
ret. Hæc Boemus. De his nouiſsimè Iacobus
Vuimphelingus rerum Germaniæ. c. 71. Ægy-
ptus (inquit) Sicilia, Italia, Hiſpania, ſicut re-
ceptiſſimi authores prodiderunt, ſunt quidem
Regiones vberrimæ, fertiliſſimæq;. Hinc Pan-
dolphus Collenucius Hiſtor. Neapolit. lib. 3.
in princ. Quamobrem (inquit) qui rectè intue-
tur, res, quæ temporibus his acciderunt, con-
fiteri cogetur, Regnum Neapolitanum eſſe am
38 bitioſorum, auarorum, † Tyrranorumq; pale-
ſtram, rapinis, bellorumq; calamitatibus expo-
ſitum, ob ſuam nimiam fertilitatem, aliaſq; in-
numeras eius dotes, ſicuti in cæteris bonis aſ-
ſolet, à multis deſideratum. Hæc Collenucius.
39 De qua antea Virgilius † lib. 2. Georgicorum
dixerat:

Sed neq; Medorum Sylua, ditiſſima terra,
Nec Pulcher Ganges, atque Auro turbidus
Hermus,
Laudibus Italiæ certent, non Bactra, nec Indi,
Totaq; turiferas P. nchaia pinguis arenis,
Hæc loca, non Tauri ſpirantes naribus ignem
Inuertere ſatis immanis dentibus hydri.
Nec galeis, denſiſq; virum ſeges horruit haſtis
Sed grauida fruges, & Bacchi Maſſicus humor,
Impleuere. Tenent Oleaq;, armentaq; læta.
Hinc bellator equus, campo ſeſe arduus infert,
Hinc albi Clitumne, greges, & maxima Taurus
Victima, ſæpe tuo perfuſi lumine ſacro.
Romanos ad templa Deum duxere triumpho.
Hic ver aſſiduum, atq; alienis menſibus æſtas,
Bis grauida pecudes, bis pomis vtilis arbos.

Dum itaq; Italiæ laudes proferunt, & ipſa &
Sicilia, & eius partes aliæ, laudari dicuntur. Si-
40 ciliæ verò commoditatem, † atq; fertilitatem,
narrare ſuperfluum eſt, tanta enim vbertas eius
narratur, vt in Fabellam tranſierit, Cererē Deam
ibi ſpicas primum inueniſſe, cum in illa pateat
centuplum aliquibus in locis frumenta pro-
ducere, ſic pingues terrarum glebæ ſe habeāt,
eſt etiam vinifera, olei, mellis, ſacchari, gem-
marum, ſalis, aquarum, fontium, montium, pa-
ſcuorum, aliarum etiam frugum, ac bonorum.
Latiſsimè ſcribit Diodorus Siculus lib. 6. Plin.
lib. 25. c. 15. & lib 14. c. 9. & alibi pluries. Stra-
bo. lib. 6. Aelian. lib 12. Pauſanias lib. 6. Athe-
næus. Dipnoſoph. lib. 1. Macrobius lib. Satur-
nali 5. cap. 15. Tho. Facell. Rerum Sicul. lib. 1.
cap. 4. de qua Sicilia inquit Strozza pater;

Aruaq; frugifera pinguia Sicaniæ.

Vnde Italia fertilis Auro, Argento, armentis,
fritibus, piſcibus, arboribus, oleribus, paſcuis,
floribus, fluminibus, lacubus, fontibus, riuis,
omnibuſq; quæ ad cultum, victumq; humani
generis, vtile eſt. Hinc Virgilius lib. 2. Geor-
giorum.

Hæc eadem Argenti Riuos, æriſq; metalla
Oſtendit venis, atq; auro plurima fluxit.

41 Et de Galleſo † Italiæ fluuio Statius lib. 2 Syl-
uarum meminit, dum ait:

Et Lacedemonij pecuaria culta Galeſi.

42 Et de Apibus Hyblæ Montis † Siciliæ, ſcribit
Ouidius dum ait:

Quot Lepores in Atho, quot Apes paſcuntur in
Hybla.

Et Martialis. lib. 7.

Paſcat, & Hybla meas, paſcat Hymettus apes.

De Croco iam notum abundare, tum Neapoli-
tanum Regnum, præſertim magnam Græciam
43 † Marruccinos, Marſos, & Aprutinos, tum, &
multo plus Siculos. Vnde Statius lib. 2. Sylua.

Et tenues Arabum reſpirant germina ſyluæ.
Sicanijſq; Crocis.

44 In agro Sabino † naſci Canabem, arborum ſimi
litudinem æquantem. Scribit Plin. lib. 19. c. 9.
& in pluribus alijs Regni Neapolitani locis,
Capuæ, Auerſiæ, totamque ferè Campaniam.
Abundat Regnum lino, maxima, quantitate, &
excellenti qualitate. Caſeo etiam optimi ſapo-
ris, & odoris, ità vt non inuideamus Caſeo
Parmenſi, vel Lunæ, de quo Martialis:

Caſeus Hetruſcæ ſignatus imagine Lunæ
Præſtabit pueris prandia mille tuis.

45 Abundat frumentis † præſertim Apulia, de
qua is, & qui ipſe Appulus erat Horatius lib. 3.
Carminum inquit:

Quam ſi quicquid arat impiger
Appulus, occultare meis dicerer Horreis.

Hinc de vbertate frugum Italiæ Virgilius lib. 2.
Georgicor. inquit:

Salue magna parens frugum, Saturnia Tellus.

Sed omittamus hāc temporis perditionem in
deſcribendis rebus, quibus abūdat Italia, quia
magna in hoc, opus eſſet Hiſtoria. Hoc vnum

namq;

namq; mihi ſufficere videtur,apud Deum Op-
timum Maximum,adeo gratam fuiſſe Italiam,
quòd à Nuè iliam fecerit viſitari, , qui Typum
Chriſti getebar,& figura Arcæ Eccleſia militãs
erant, ibi per Chriſtum formanda . vt dixi in
Apologia Catholica contra ſententiam Pilati
Aquilæ repertá.In eadem erat poſitus Iaphet,
cui fuit à patre data benedictio, vt dilataret
Deus Iaphet,& habitaret in Tabernaculis Sem.
Geneſ. cap.9. Vnde à Principio conſtitutum
eſt,vt ſuum Imperium latius fieret. Hinc, vt
ſupra dictum eſt , Regi Catholico conceſſum
eſt,vt eius Dominij dilatatio fieret ad extre-
mas inſulas, vt diximus ſupra.cap 43.

In Italia ſtabilitum eſt ſpirituale,ac terrenũ
46 Imperium eſt enim ibidem † Conſtituta San-
cta Dei Eccleſia,Summus CHRISTI Vicarius ,
ac Petri ſucceſſor,poteſtas cuius, iudicij diem
expectabit . Sic & ſeculare Imperium , vt Im-
perator Romanus appelletur , qui ab eodem
Romano Pontifice probandus eſt,quàmquam
ab electuribus fuerit is electus ; quæ iura ho-
rum duorum Principum Italia, vltra omnes na
tiones retinet potiora . Magna igitur videtur
Catholici Regis prerogatiua,qui optimam Ita
liæ partem poſſidet .

Hiſpaniæ Regna,inſulæq; eis adiacẽtes, ea-
dem prærogatiua potiuntur,& antiquitatis,&
commoditatis. Antiquitas patet ex multis,ſed
præſertim ex Machabeor. lib. 1. cap.8. & per
Apuſtulum ad Romanos. cap. 15. quo ex loco
47 patet Paulum † iuiſſe in Hiſpaniam Prædica-
turus. vt poſt Dionyſ. & Nicol. de Lyra voluit
Alphonſus Aluarez in Specul. Roman. Pontific.
cap.66. Habitata autem primum extitit Hiſpa-
48 nia à Thubal † Iapeti filio, quem Beroſus Iu-
bal vocauit. qui lib.5. ità dicit. Anno eius duo-
decimo, Iubal condidit Celtiberos,& poſt pau
ca inquit Samothes, qui , & Dis Celtas Colo-
nias fundauit . Quod , & antea idem Beroſus
dixerat lib.3. Samothes (inquit) poſſedit Cel-
tas, & Iubal occupauit, Celtiberos. Ex quo ap
paret Hiſpaniam habitatam antequam Gallia
habitaretur. ex quo idem Beroſus ait, Id ipſum
agit Iubal apud Celtiberos,& Samothes apud
Celtas. Inde Ioſephus Antiquitat. Iudaicar. lib.
1. cap.6. dicit filijs Iaphet in Europa , vſque
ad Gades contingiſſe.& demum paulò poſt in-
quit, quin,& Thobelus (quem nos Thubal di-
cimus) Tobelis ſedem dedit, qui nunc ſunt Ibe
ri. Quin immo inquit Beroſus. Anno Nini De-
cimo Ianus (ideſt Noha) pater ex Aphrica in
49 Celtiberos † Hiſpalos venit , vbi duas Colo-
nias dimiſit à ſe dictas Noelas,& Noeglas, his
enim, & antea cognominibus, cognominaue-
rat vxores Iapeti, & Chemeſenui. de his etiam
ſuo tempore meminit Plinius lib.4 cap.20. dũ
ait, Regio Aſturum Noega oppidum in Penin
ſula Peſici. & paulo poſt . Oppidum Noela. In-
ſuper ex Thubalis nomine Setubal Ciuitas eſt
in Luſitania , quæ etiam num vireſcit , & hanc
potius crederem ab eo appellatam, quàm Du-
bal, niſi dixerim mutata T. in D. ità appellari
ſolitam, vt dicit Io. Lucidus de tempor. lib.6.
50 cap. 1. vbi allegat † Pomponium Melam in de-
ſcriptione Bæticæ , cuius contextum cum vi-
derim fateor inuenire non potuiſſe, quia idem
Mela. lib.2. c.4. deſcribens Hiſpaniam , memi-
nit de Corduba , Aſtagi , & Hiſpali . Sed dum
hæc exemplo traderentur , & veniſſent ad ma-
nus meas ſcripta Hiſtoriarum Hiſpanicarum
emanata à Ioanne Mariana , & ſtuduiſſem illã
in nonnullis oportunis locis reportare , is lib.
1. cap.7. commentitia dicit eſſe , ac ſimulata ,
& fabuloſa, & ſimulatum eſſe Beroſum, vbi ip-
ſe ſubſequitur, narrans quædam magis fabulo-
ſa de Geryonibus,& Herculibus, omnia ex poe
tarum ſcriptis extracta , quæ non concernunt
Hiſtoriarum lucem, ac veritatem , commenti-
51 tia habens omnino Beroſi † ſcripta , cuius tñ
Beroſi meminit Plin. lib.7. ca.37. vbi dicit, ei-
dem ab Athenienſibus in Gymnaſio ob Aſtro-
logiæ peritiam,& futurarum rerum prædictio-
nes poſitã Auream Statuam linguam habentẽ.
52 Quem magnificat Ioſephus † Antiquit. Iu-
daicar. lib. 1. cap.3. dum hæc inquit. Namq; &
Manetho Aegyptiarum rerum ſcriptor , & Be-
roſus Caldaicarũ,& ad hæc Mochus Hæſtiæus,
Hieronymus Aegyptius, qui Phœnicũ res pro-
ſequuti ſunt , nobiſcum conſonant , & iterum
lib. 1. Contra Apionem. Nunc itaq; (inquit)
ſunt dicenda ea, quæ apud Chaldæos noſcun-
tur eſſe conſcripta,& de nobis in Hiſtoria ſunt
relata , quæ multam habent concordiam cum
noſtris voluminibus, etiam de alijs rebus. Te-
ſtis autem horum eſt Beroſus, vir, genere qui-
dem Chaldæus, notus autem eis , qui doctri-
næ , eruditioniq; congaudent , quoniam de
Aſtronomia, & Chaldæorum Philoſophia , ip-
ſe Græcas conſcriptiones addidit . Igitur Be-
roſus, Antiquiſſimas ſequutus Hiſtorias, de fa-
cto Diluuio,& hominum in eo corruptione, ſi-
cut Moyſes, ità conſcripſit ; ſimul de Arca, in
qua generis noſtri Princeps ſeruatus eſt, deue-
cta ſcilicet ea in ſummitate montiũ Armenio-
rum, deinde ſcribens eos, qui ex Noe progeni-
ti ſunt, & tempus eorum adijcians, vſq; ad Na-
bulaſſarum peruenit, Babyloniorũ,& Chaldæo
rum Regem. Hæc Ioſephus. Eundem Beroſum
53 † ſequendum eſſe, inquit Hierony. in Eſaiam.
capit.37. & in Danielem. capit. quinto. Erra-
bo, & ego cum alijs hærens opinioni Ioſephi,
Hieronymi , & aliorum, cum tot annorum Hi-
ſtoriam ab antiquiſſimo viro conſcriptam dam
nare , non auſim , cum ſi aliud non agerem ſu-
pra modum comprobarem. Quoad præfata ta-
men congruunt, quæ ſcripſere Rodericus Ar-
chiepiſcop. Toletan. Hiſpanic. Hiſtor. lib. 1. c.
3. Alphonſus de Carthagena in Anacephaleo-
ſi Reg. Hiſpanorum, cap. 3. Epiſcopus Gerun-
dcuſis

denſis in Paralipom. Hiſpan. lib. 1. cap. 9. Lu-
cius Marineus Rer. Hiſpanic. lib. 6. cap. 1. & Be
nedictus Pererius in Geneſ. lib. 15. verſ. 2. Sub
nu. 16. Dicta autẽ fuit Hiſpania Iberia ab Ibero
Thubalis filio, aut Ibero flumine, vel ab Iberia
Ciuitate olim ad Iberi fluminis oſtia ſita. He-
ſperia etiam ab Heſperio Hiſpani Regis filio,
Heſperus enim, & Italiæ etiam Heſperiæ no-
54 men dedit, vel Hiſpania ab Hiſpalo Rege † Cel
tiberos autẽ à Celtis, & Hiberis dictos putant,
vt ſit inde factum nomen ab vtroq; compoſitũ,
de quo Diodor. Sicul. lib. 6. Antiquit. inquit,
Iberi quiddam, Celtæq; pro agris bello certan
tes, pace demum conſtituta, communicataq;
inuicem patria, mutua connubia permiſiſſent,
dicuntur hac rerum cõmunione, id nomen ſor-
tiri; Duæ igitur robuſtæ nationes, in patria fer
tili coniunctæ, effecere, vt magnum eſſet Cel-
tiberorum nomen. quem ſequitur Epiſcopus
Gerundenſ. in Paralipom. Hiſpan. lib. 1. cap.
10. & 13. Et ſi Celtæ Galli ſint, vt ſuis locis oſtẽ
dunt Geographi. Tamen, quæ dicta ſunt de
compoſitione nominis Celtiberorũ ex Celtis,
& Iberis, non arbitror fuiſſe Celtas Gallos, ſed
55 ex populis Hiſpaniæ in Luſitania, † de quibus
Ptolom. lib. 2. cap. 5. & Strab. lib. 3. qui ait: In-
ter Anam, & Tagum fluuios Hiſpaniæ, Celtæ
maiori ex parte incolunt, & Luſitanorum ple-
riq;, quos ex vlteriori Tagi Regione in Colo-
niam Romani traduxere quod mihi magis arri
det, nam Hiſpalenſem conuentum, & eius re-
giones deſcribens Plin. lib. 3. cap. 1. Celticam
inter cæteras ipſorũ Ciuitates, & oppida enu-
merat. Tantoq; plus, quia idem Strabo lib. 3.
paulo inferius, quàm ſupra annotauimus di-
cit: Neq; Celtis, qui nunc appellantur Celtibe
ri. probatur, etiam hoc ex Herodoto. lib. 2. dum
inquit, Celtæ autem ſunt extra Cippos Hercu-
lis, Cyneſij finitimi, omnium in Europa ad oc-
caſum habitantium, vltimi. prout Celtici popu
li apud Anam fluuium ſituantur, propè Promõ
56 torium † Sacrum, quod nunc dicitur, Caput
Sancti Vincentij, occidẽtem verſus, inter Anã,
& Calaſpem fluuios. & Iterum idem Herod.
lib. 4. de Celtis dicit, qui omnium in Europa ad
ſolis occaſum vltimi ſunt. Celtiberi vero ſiti
ſunt ſub Idubedæ Montibus, in quibus ſunt Ci
uitates plurimæ, quarum omnium antiqua Nu
mantia, de his Celtiberis dico infra cap. 68. Sũt
57 etiam in Hiſpania Galleci, à Gomero † Gallo
dicti, filio Iaphet, qui Italiam tenuit, vt Bero
ſus lib. 4. ſcribit ibi, Italiã tenuit Gomerus Gal
lus. & idem Beroſus lib. 5. circa principium ait:
Anno huius decimo, Gomerus Gallus poſuit
Colonias ſuas in Regno, quod poſt, Italia di-
cta eſt. Vnde non credat quis Gallos ab iſto Ori
58 ginem primam traxiſſe, † vel proptiam, quia
cum dicat Beroſus fuiſſe in Italia, intelligendũ
eſt de Gallis Ciſalpinis, vſq; ad Rubiconẽ am-
nem antiquum Italiæ terminum, Hos Inſubres
nunc Ducatus Mediolanenſis appellamus, ab
his autem oriri potuerunt, & dici Galli etiam
vltra Alpes. Et in hoc decepti videntur, qui cre
diderunt eos eſſe Gallos vltra Alpes, cum no-
tum ſit ex iam dictis apud eos Samothem con
ſediſſe. Et dum dicunt, eoſdem Gallos tranſal-
pes fuiſſe, qui Macedoniæ, atq; Græciæ multas
clades dedere. Quàmquam hoc negare non au
ſim, non tamen fatear apud me id dubium, atq;
59 ambiguum non eſſe. Quando de ijs † Pauſa-
nias lib. 1. In Attiacis meminit, dum dicit, eos
ad Vaſtum Mare in Extremis Europæ oris ac-
colere. Ex qua authoritate dici poſſet intelli-
genda Pauſaniæ verba de Gallecis Hiſpaniæ lo
qui. Sed paulo inferius idem Pauſanias. Ho-
rum fines (inquit) amnis Eridanus perlabitur,
cuius in Ripis Phætontis caſum, ſolis filiæ, il-
lius ſorores, collachrimari creduntur, verum,
60 vt Galli † appellarentur, non niſi ſero vſus ob-
tinuit. Hæc Pauſanias. Ex hac nouiſſima autho-
ritate, videtur apertè inferri, quòd loquatur de
Gallis Ciſalpinis Italiæ populis, apud quos eſt
flumen Eridanus, quod Padũ appellamus. Hoc
facilius coniectari verè poteſt, quia ipſorum
Dux Euridanus nominaretur, quaſi ab eorum
flumine ſic dictus, de eo meminit Iuſtin. lib. 24.
itaq; in vtramq; partem multa afferri poſſent.
Sed & illud notatu dignum eſt, quòd cum Du-
61 ce Brenno † Belga, Galli Capitolium ex im-
prouiſo, & quaſi tranſeuntis, non permanentis
ſtatus, obſediſſent, ac Romæ grauia damna fe-
62 ciſſent, à Camillo, qui de eis † triumphauit,
fuere pœnitus, quaſi deleti, ac proſequuti, tan-
tumq; abeſt, vt cum ſe ad Græcos, ac Macedo-
nas contuliſſent, ex omni gente exercitus re-
dactus etiam ex Italia, in qua reperiebatur,
& ab eiſdem Græcis, fuerit eiſdem Gallorum
nomen inditum, ob vultus candorem, quod
63 Græci Gallum dicunt, quia. γαλα. † album ſi-
gnificat, quaſi lactis colore albos homines vi-
diſſent; Galos nominauerint, qui poſt multipli-
cata litera, Galli fuerint dicti; vt verificaretur,
quod ſupra ex Pauſania retulimus, ſero ipſos
Gallos appellatos, quaſi ſecundum eorum lin-
guam Candidos. Et huc pertinet, quod ex Var-
rone ſcribit Hieronym. in 2. ad Galatas in Epi-
ſtola ad Paulam, & Euſtochium, quòd Galli an-
64 tiquitus à Corporis candore, Galathæ † nun-
cupabantur. Inde Galactites, ſiue Galaxias, la-
pidis Gemmæ ſpecies, lactei coloris inter cur-
65 rentibus † lineis ſanguineis, ſeu venis, de qua
Plin. lib. 37. cap. 10. Cumq;, vt dictum eſt, Græ-
ciam per rexiſſent: Apolliniſq; Delphici Tem-
66 plum ſpoliaſſent, cum à Delphorum † militi-
bus, tum etiam ab inſequutis, ob patratum fa-
cinus tempeſtatibus, pluuijs, Grandinibus, To-
nitruis, Fulguribuſq; ſunt pęnitus obtriti, atq;
deleti, Brennuſq; Dux vulnerum receptorum
impatiens, proprio ſe pugione confodiens, vi-
67 tã, animamq; † exalauit. Gallos inſuper nomi-
nat

nat Italos Cicero Philippi. c. 3. dum ait, nec vero de virtute, conſtantia, Grauitate Prouinciæ
68 Galliæ † tacere poteſt; eſt enim ille flos Italiæ: Illud firmamentum Imperij Populi, Romani, Illud ornamentum dignitatis. Hæc Cicero, Hæc affirmantur etiam à ſcriptotibus, qui veritati ſtudere ſolent, nec maculare eorum ſcripta mendacijs didicere qualis eſt inter alios, & ipſe Gallus Stephanus Forcatulus lib. 1. de Gallorum Imperio de Gomero Gallo ſic inquit.
69 Quid non faceret vir† fortis, & Clemens prorſus dignus, qui vel Gallis nomen inderet, vel acciperet, non Ciſalpinis tantum, ſed etiam Tranſalpinis, & Italicis: hoc itaq; fatetur Gomerum, & Italos, & Ciſalpinos coluiſſe, quod credo ex iam dictis aduerteret, ob legendi diligentiam, idq; negare non poterat. Sed probare quòd is Gomerus trans Alpes etiam fuerit, hoc opus, hic labor eſt. Quia inuicta eſt ſententia Ioſephi contra ipſos Antiquit. Iudaic. lib.
70 1. cap. 6. dum ait Gomareuſes apud † Græcos, à Gomar dictos, eſſe illos, qui Galatæ appellantur. Quo aliud Lucidius dici non poteſt. Ga-
71 latæ autem ſunt Græciæ † Populi, ad quos Epiſtolam ſcripſit Paulus Apoſtolus. & teſtatur Hierony. in Epiſtola ſupra allegata ad Paulam, & Euſtochium. dum ait, Gallo Græciam, ab ijs Gallis dici, quos ſupra diximus. Huius etiam meminit Plin. lib. 5. cap. 32. dicitq; à Flumine
72 Gallo, eam Regionem † percurrente. & idem Plin. lib. 1. cap. 1. ac Strabo. lib. 12. & habetur. lib. 1. Machabe. cap. 8. & lib. 2. Machab. cap. 8. Lucæ cap. 16. Actuum. & 1. Corinth. cap. 16. & 2. Timoth. cap. 4. & 1. Petri. cap. 1. Vel potuiſſent potius nominari à Gomero Gallo Galatę, qui Inſulam huius nominis incolunt ad Italiæ obiectum propè Melitam inſulam, cuius meminit Plin. lib. 3. cap. 8. in fin. & lib. 5. cap. 7. Ex ijs patet Gometum Gallum in Italiam habitaſſe,
73 reſedit autem † apud Vmbros propè Tyberim. vt eſt author M. Cato de Originibus in princ. Cumq; tunc vita eſſent longeui, ex eiuſdē Gomeri filijs, potuiſſe Gallis, nomē tribuere, quis vetat? Cum certum ſit ex Italia etiam commigraſſe in Aſiam Orientalem., dum cum Gange aliquos miſit Ianus pater ad deducendas ibidem Colonias. vt Beroſus lib. 4. teſtatur. & alij ex filijs eiuſdem Gomeri tranſierunt ad Battrianos, ibiq; ſedes ſibi quęſierunt. vt dicit idē Beroſus lib. 5. Vnde ſicuti ex Italia diſperſi ſūt ad deducendas Colonias in Aſiam, & in Battrianos, quis prohibuit, vt non idem fecerint, in Galatia, Gallecia, ſiue Galleco, & in Gallia trans Alpes? ibiq; ipſorum nomē reliquerint. Ex his ſatis liquet Hiſpaniarum Antiquitas.

Commoditas autem ex Hiſpaniarū Regnis
74 publica eſt, cuius Hiſpaniæ Iucunditatem † celebrat Strabo lib. 1. dum dicit, ſcit etiam Siculos, & Hiſpaniæ fœlicitatem. & lib. 3. dicit, Aeris ſalubritas, & ſuauis Zephiri ſpiritus, eius regionis peculiaris eſt. Vnde de inducit Homeri verſiculos, quo Proteus dicit ſe Menelaum tranſmiſſurum.

Elyſium in Campum, terrarumq; vltima tandem
Dij te tranſmittent, ſtat flauus vbi Rhadamantus
Exiſtitq; viris, vbi vita facillima durans,
Non Hyemis vis multa, Niues, non ingruit imber,
Stridula, ſed ſemper Zephirorum flamina mittit
Ingens Oceanus ſemmina grata virorum.

Vnde Iulius Solinus in Polyhyſtore. cap. 25. in-
75 quit, Terrarum Plaga comparanda † optimis, nulli poſthabenda frugum copia, ſiue ſoli vbere, ſiue vinearum prouentus reſpicere, ſiue arboratios, velis omni materia affluit, quæcunq; aut precio ambitioſa eſt, aut vſu neceſſaria. Argentum, vel Aurum, ſi requiras, habet, ferrarijs nūquam deficit, nec cædit vitibus, vincit oleas:
76 Plin. lib. 3. cap. 3. Metallis (inquit) † Plumbi, Ferri, Aeris, Argenti, Auri, tota fermè Hiſpania Scottet Citeriot, & ſpecularibus Lapidibus, Bœtica, & Minio. Vnde poſtquam laudes Italiæ effudiſſet, de Hiſpania ſubiungens dicit idem Plin. lib. 37. cap. 13. Ab ea, exceptis Indiæ fabuloſis, proximè quidem dixerim. Hiſpaniam, quacunq; ambitur Mari. & Aurum. (ait) Argentum, & ferrum bonum, & probatum, nullibi in tanta copia, vt in Hiſpania eſt inuentū. vbi multa effudit: & Iuſtinus lib. 44. de eadem Hiſtania, inquit: Hęc inter Aphricam, & Galliā poſita, Oceani freto, & Pyreneis mōtibus clauditur, ſicut minor vtraq; terra, ita vtraq; fertilior; Nam, neq; vt Africa violento Sole torretur, neq; vt Gallia aſſiduis ventis fatigatur, ſed media inter vtramq;, hinc tēperato calore, inde fœlicibus, & tempeſtiuis imbribus, in omnia frugum genera fœcunda eſt, adeovt, non ipſis tantum incolis, verum etiam Italiæ, vrbiq; Romanæ, cunctarum rerum abundantia ſuppetat. Hinc enim non frumenti tantum copia magna eſt, verum etiam vini, mellis, oleique; Nec ferri ſolum materia præcipua eſt, ſed & equorum pernices greges, nec ſumma tantum terræ Laudanda bona, verū abſtruſorū metallorū fœlices diuitiæ. Iam lini, ſpartiq; vis ingens, minij certè nulla feracior terra. In hac curſus amnium non torrentes, rapidiq;, vt noceane, ſed lenes, & vineis, campiſq; irrigui, æſtuarijſq; Oceani affatim piſcoſi. & paucis interiectis idem Iuſtinus ſubſequitur. Salubritas cœli per omnem Hiſpaniam, æqualiſq; aeris ſpiritus, nulla paludum graui nebula inficitur. Huc accedunt Marinæ, Auræ, vndiq; aduerſus aſſidui flatus, quibus omnem Prouinciam penetrātibus, euentilato terreſtri ſpiritu, præcipua omnibus ſanitas redditur. Hæc Iuſtinus. In Hiſpaniæ laudem plura ſcribit Epiſcop. Gerundenſ. in Paralipom. Hiſpan. lib. 1. c. 13. & 14. Lucius Matineus Hiſtor. Hiſpanic. lib. 1. cap. 3. & plures in tota Hiſtoria. de qua breuibus Martianus Capella Europæ (inquit) lumen Hiſpania

opes

contributum, fertili frugum, optimæq; Prouinciæ, metallorum, auriq; fœtura, meri, marmorum, gemmarumq; muneribus prædicanda.

Quoad antiquitates, & commoditates ſtatuum Burgundiæ, Flandriæ, Arteſiæ, Hollan-
78 diæ, Hannoniæ, † Brabantiæ, Friſiæ, ac aliorũ, reperienda erunt, quæ de is ſupra tradidimus cap. 46. in quibus abunde tractatum eſt; Sic de antiquitate nouarum inſularum, earumq; diuitijs, Auro Argento, Vnionibus, ac lapidibus preciosis, ſatis ſupra, ac diffuſè dictum eſt, ideo repetendum forè minimè arbitror. Quo vero ad Inferioris Germaniæ, ſiue Belgiæ commo-
79 ditatem, † atq; fertilitatem, hoc vnum præ cęteris notatu dignum arbitror, quòd ab anno Domini 1568. vſq; modo, ſunt iam circiter anni triginta, quibus ſemper continuis bellorum turbinibus afflicta fuit, & tamen tam ampla, ac fertilis eſt ibidem frugum omnium, ac aliarũ rerum ad humanum vitæ vſum neceſſariarum, abundantia, vt apud Regiones nationum aliarum, ac exteras gentes miraculo quodam habeatur, vt nullius ibidem rei oportunæ copia deſideretur, cuius non commoditas ſtatim, affatimq; ſuppetat, & habeatur.

ARGVMENT. CAP. LXIX.

Expellit Rex Catholicus à ſuis Regnis, atque expellendi poteſtate fungitur, Iudæos, idq; optimis rationibus.

COMPENDIVM.

1 *Rex Catholicus à Regnis ſuis poteſtatem habet expellendi Iudæos.*

2 *Princeps an abſq; peccato expellere poſſit Iudæos? nu. 3. & pluribus ſeq. vſq; ad fin.*

3 *Ex Iudæorum conuerſatione poſſumus ipſos lucrari. num. 21. 22. 23.*

4 *Expellens iudæos an faciat contra præcepta charitatis, & dilectionis. num. 24. 25.*

5 *Iudæi enumerantur inter omes Chriſti, creatione, Redemptione, & gubernatione. nu. 26.*

6 *Iudæos expellere, videtur fieri contra dictum Eſaiæ, & Pauli Apoſtoli. nu 27.*

7 *Terra à Deo omnibus indifferenter eſt tradita. nume. 28. 29.*

8 *Chriſtiani prohibentur Iudæos offendere, & illorum bona in vadere nu 30.*

9 *Iudæi expelli de iure an poſſint? vide.*

10 *Iudæi facti nobis ſerui per mortem Domini noſtri Ieſu Chriſti.*

11 *Domini ſeruos vendunt, & expellunt.*

12 *Principes, tolerantes Iudæos faciunt ex tolerantia Chriſtiana.*

13 *Chriſtiani cum Iudæis non poſſunt, manducare, ac alia facere.*

14 *Filij Iudæorum, ne parentum erroribus inficiantur, ab illorum conſortio ſeparantur.*

15 *Deus præcepit filijs Iſrael, vt per ſequerẽtur, Amorrhæum, Hethæum, Pharezæum, Chananæum, Heuæum, & Iebuſæum, & illos occiderent.*

16 *Sara eiecit de domo ſua Agar ancillam, & Iſmaelem filium.*

17 *Deus expulit iudæos.*

18 *Chriſtus expulſis iudæis, vertit ſe ad gentes, & poſſeſſionem Crucis dedit Symoni Cyreneo.*

19 *Dauit rogauit à Deo expulſionem eorum, qui irritauerant Deum. ſic etiam Eſaias. nu. 20.*

21 *Cum Hæreticis conuerſari non permittitur.*

22 *Picem, qui tetigerit coinquinabitur ab ea.*

23 *Conuerſatio mala, bonorum virorum mores ſæpè corrumpit.*

24 *Charitas debet eſſe ordinata. num. 25.*

26 *Pontifex poteſtate fungitur ligandi, & ſoluendi.*

27 *Reliquiæ, quæ ſaluabuntur, quæ ſint?*

28 *Nulli homini diſtinctus locus vitæ, & mortis datus eſt in terra:*

29 *Patria omnium vna eſt terra.*

30 *Intellectus l. Nullus C. de Iudæis. & l. Chriſtianis. C. de Pagan.*

31 *C. Cornelius Hiſpalus Prætor Peregrinus Chaldeos vrbe, & Italia edicto ſuo abire iuſſit.*

32 *Apud Berytum Syriæ Vrbem iudæus Crucifixi imaginem lancea vulnerauit, à quo ſanguis exiuit.*

33 *Sanguis, qui exiuit ex Crucifixo vulnerato à Iudæo in Ciuitate Beryti, Mantuæ miraculis clareſcit.*

34 *Philippus primus Galliæ Rex Iudæos Gallia expulit.*

35 *In Gallia recepti Iudæi ob pecuniarum inopiam, magno probro id factum eſt.*

36 *Iudæi è Berna expulſi fuere.*

37 *Iudæi ob ſcelera eorum Nuremberga, & Herbipoli periere gladio, ſeruatis infantibus.*

38 *Rubeaquenſes, iudæos omnes expellerunt.*

39 *In Boioaria ad Danubij Ripam in oppido Dekendorff Iudæi, acceperunt Sanctiſſimæ Eucharíſtiæ ſacramẽtum, & vilipendijs affectum, in fornace poſitum, & illæſum extractũ, & Malleis percuſſerũt in incude, & ſimiliter illæſum, & miraculis clarum, ob quod ipſi cremati, & dilaniati fuere.*

40 *In Germania ſub Imperio Vinceſlai Imperatoris, Iudæi apud Pragam Boemiæ vrbem plura ipſorum millia trucidata, quia puteos, fontes, & flumina Tixtea infecerant.*

41 *Iudæi in Ciuitate Tridenti, in die Paraſceuæ, Beatum Simonem puerum grauibus affecerunt ſupplicijs, & in flumen proiecerunt, quod factum reper- tum, affecti ſupplicijs, & puer miraculis corruſcat.*

42 *Iudæi ob ſcandalum fidei pellendi ſunt.*

43 *Ferdinandus Rex Catholicus, & Emanuel Rex Portugalliæ ab eorum Regnis expellerunt circiter octingentos mille Iudæos.*

44 *Baiazetes Turcarum Imperator Iudæos à Ferdinando expulſos, & Emanuele receptauit, & dixit ipſum demiratam Regis Ferdinandi Regis prudentiam, cur illos expulerit, tantis ſe viribus priuando.*

CAP.

CAP. LXIX.

EXpellendi Iudæos à ſuis Regnis, præſertim
1 Hiſpanicis poteſtatem habet Rex† Catho-
licus, vt teſtatur Io. Picus Mirandula in lib. aduer
ſus Aſtrolog. 5. cap. 12. Iacob. Simancas in praxi
Hæreſeos. tit. 17. nu. 5. & in Catholicis Inſtitu-
tion. cap. 35. nu. 6. Didacus Perez. lib. 8. titul. 3.
l. 40. Petr. de Aragon. de Inſtit. & iur. ſiue. 2. 2.
q. 10. artic. 8. Dominic. Bannes 2. 2. q. 10. artic.
10. Gundiſſaluus Illeſcas. Hiſt. par. 2. lib. 6. c. 20.
§. 2. & nouiſſimè alios cõplures allegans Petr.
Cenedo. collectan. iuris Canonici. 15. nu. 2. 3.
par. 2. Thomas Triuiſan. in deciſ. Veneta ſub
nu. 2. lib. 2. Sunt enim nobis infeſti cap. Cum
ſit nimis de Iudæ. & inimici Crucis Chriſti Lan
cell. Gallia in conſ. 123. nu. 41.

Principi vero, an hoc permiſſum ſit, vt abſq;
2 peccato e locis ſuæ Iuriſdictionis illos † expel
lat? Diuerſæ fuerunt opiniones, quarum diuer
ſitatem breuiter enarrabo. Tenuerunt nonnul-
li, expelli eos minimè poſſe, ex pluribus ra-
tionibus.

Primò, quia ex ipſorum conſortio, poſſumus
eos Lucrari Deo omnipotenti, & ad Chriſtia-
nam fidem reducere, quod effectum non habe-
3 ret ſi ipſi † expellerentur. arg. c. Infideles 23.
quæſt. 4. vbi ex Auguſtino dicitur, nõ poſſe nos
Chriſtianos, aliquos infideles Chriſto lucrari,
ſi eorum colloquium vitamus, & conuiuium,
ex quo Dominus IESVS cum publicanis, &
peccatoribus conuerſatus eſt, vnde ijdem He-
bræi CHRISTO ex probarunt, quare cum pu-
blicanis & peccatoribus conuerſaretur, vt pa-
tet Matth. cap. 9. Marci. cap. 2. & Luc. cap. 5.

Secundò, eoſdem expellere, dicitur eſſe cõ-
4 tra præcepta charitatis, ac dilectionis † ordi-
natæ de proximo diligendo tamquam ſe ip-
ſo, tam in veteri, quàm in noua CHRISTI le-
ge. Leuitici. cap. 19. Matth. cap. 22. Marci. cap.
12. Dilectio autem proximi, malum non opera-
tur, vt dicit Paul. ad Roman. cap. 13. nam cha-
ritas nihil agit perperam. idem Apoſtol. 1. Co-
rinth. cap. 13. Et qui rectam habet diligendi
voluntatem, nihil iniquum agit. cap. Charitas.
2. diſtinct. Sed expellere Iudæos, eſt ipſos non
diligere, & malum, ac perperã agere, rectamq;
erga eos voluntatem non habere, ergo vti con
tra præceptum legis diuinæ factum, expellere
Iudæos non licet.

Tertiò, quia, & Iudæi, & omnes infideles enu
5 merantur inter oues Chriſti, Creatione, † Re-
demptione, & Gubernatione, quia dixit CHRI
STVS Ioannis. cap. 10. Alias oues habeo, quæ
non ſunt de hoc ouili, & illas oportet me ad-
ducere. Hinc Papa poteſtatem habuit Io. cap.
Vltimo. dum IESVS Petro inquit, Paſce oues
meas. Non diſtinguens has, vel illas.

Quartò, quia ſi Iudæi expellerentur, defice-
ret in eis. Illud Eſaiæ cap. 10. & Paul. ad Ro-
6 man. cap. 9. dicentium, ſi fuerit numerus † fi-
liorum Iſrael, ſicut Arenæ maris, reliquiæ ſal-
uæ erunt.

Quintò, quia, terra indiſtinctè data eſt om-
nibus indifferẽter, iuxta illud Dauid Pſal. 113.
7 Cælum † Cœli Domino, terram autem dedit fi-
lijs hominum; ſi ergo expellerentur, non habe-
rent quo loci habitarent.

Sextò iſta opinio fulcitur authoritate Ho-
norij, ac Theodoſij Imperatorum in l. Nullus.
C. de Iudæis, & in l. Chriſtianis. C. de Pagan.
& eor. ſacrif. in quibus prohibentur Chriſtia-
8 ni Iudæos offendere, ac † bona illorũ inuadere.

Septimò expelli non poſſe probatur Docto-
rum authoritate, qui cenſuerũt eos expelli mi-
9 nimè poſſe † per Principes aliquos, vt latè ex
ijs, & alijs cenſuit Oldrad. in conſil. 87. & ple-
nius in conſil. 264. Innocent. in c. Quod ſuper.
vbi Imol. & Panor. de voto. Ioan. Andr. ad Spe-
cul. in Rub. de iud. Idem Ioan. Andr. & Ioan. de
Anan. in c. Et ſi Iudæos. de Iudæ. Petr. de Anch.
in c. Peccatum. num. 14. de regul. iur. in 6. Alex.
in conſ. 99. vol. 6. Iacobin. de ſanct. Georg. in
inueſtit. feudal. §. Dux. q. vltim. nu. 1. Cardin.
Pariſ. in conſil. 2. per totum. vol. 4. Marquar. de
Suſan. de Iudæis. par. 1. cap. 7. nu. 4. Petr. Ge-
rard. in ſing. 59. Roland. à Valle in conſil. 29.
vol. 3. Marc. Anton. Natta in conſil. 620. nu. 22.
vol. 3. Iaſon in l. Apud Iulianum. §. Conſtat. nu.
29. ff. de leg. 1. Martin. Laud. de Princip. §. 9. No-
uiſſimè alios plures allegans Petr. Cenedo col-
lectan. iuris Canonici. 15. nu. 2. par. 2. Io. Bapti-
ſta Ferrett. in conſ. 37. & in conſ. 381. per totũ.

Contraria ſententia, mihi probabilior vide-
tur, ac pro fide Catholica, tutior. Primò, quia
per mortem Domini noſtri Ieſu Chriſti Iudæi
10 facti ſunt nobis ſerui. vt † in d. c. Et ſi Iudæos.
& c. Conſuluit de Iudæ. Sed Domini poſſunt
ſeruos ſuos, nõ ſolum expellere, ſed, & vende-
11 re, quod † plus eſt l. 1. l. 2. C. ſi ſeru. expor. vend.
& voluit Archidiac. in cap. Qui ſincera. 45. di-
ſtin. Ergo expulſio tanto facilius locũ habet.

Secundò quatenus à Chriſtianis aliquibus
Principibus Iudæi tollerantur in eorũ Regnis,
aut iuriſdictionibus, iſta tolerantia eſt ex pieta
12 te, & gratia † Chriſtiana. vt in dicto c. Et ſi Iu-
dæos. & voluit Iacobin. de ſanct. Georg. in d.
§. Dux. q. vltima. in fin. Vnde non debet ad ne-
ceſſitatem induci, vt cogatur quis eos tolerare
in ſuis Dominijs, ac Regnis. l. Non quicquid. in
princip. ff. de iudic.

13 Tertiò, cum Iudæis non poſſumus † mandu-
care, & comedere. vt in cap. Omnes 28. q. 1. Om
nes deinceps clerici, ſiue laici Iudæorum con-
uiuia vitent, nec eos ad conuiuium quiſquàm
accipiat. Si igitur, nec manducatio cum eis li-
cita eſt, quanto minus habitatio. vt ibidem. in
c. Nullus. prohibemur recipere eorum Azima,
cum eis habitare, eos in infirmitatibus vocare,
aut medicinas ab eis recipere, nec in balneis

cum

cum eis lauari. Quod & voluit Gloſs. in c. Ad menſam 11.q.3.vbi dicit nõ poſſe cum Iudæis, Chriſtianos comedere, nec etiam hodie hoc permitti,etiam cum infidelibus.

Quartò,filij, vel filiæ Iudæorum, ne parẽtum vltra inuoluantur erroribus,ab eorum conſortio ſeparantur,& deputandi ſunt,aut monaſterijs,aut Chriſtianis mulieribus, aut viris Deũ
14 timentibus;vt†ſub eorum conuerſatione,cultum fidei diſcãt, atque in melius inſtituti,tam in moribus,quàm in fide,proficiant.vt in quarto Toletano Concilio ſtatutum fuit,de quo in c.Iudæorũ 28. q.1. Si igitur cohabitatio etiam filijs eſt interdicta cum patribus, ac matribus, quantò plus debet eſſe fugienda,& interdicenda cum noſtris.

Quintò ipſi Iudæi expellendi ſunt,cum DEVS præceperit Moyſi,ac filijs Iſrael, vt perſequerentur Amorrhæum, Hethęum, Pherezeum, Chananæum,Heuæum,& Iebuſæum,illosq́, oc-
15 ciderent, & ad internicionem†deducerent,& cum illis non habitarent. vt patet Exodi c.23. Tradam (inquit) in manibus veſtris habitatores terræ, & eijciam eos de conſpectu veſtro. Non inibis cum eis fœdus, nec cum Dijs eorum.Non habitent in terra tua,ne fortè peccare te faciãt in me,ſi ſerui eris Dijs eorum,quod tibi certè erit ſcandalum.Simile habetur Exodi c.34 Obſerua,cuncta,quæ hodie mandaui tibi. Ego ipſe eijciam ante faciẽ tuam Amorrhęum, Chananęum,& Hethæum. Pherezeum quoque, Heuæum, & Iebuſæum. Caue ne vnquàm cum habitatoribus terrę illius iũgas amicitias, quæ ſint tibi in ruinam. Et Deuteronom. cap.7 inquit: Non inibis cum eis fœdus, nec miſcebetis eorum,neque ſociabis cum eis coniugia. Ex quibus demonſtratur prohibitam eſſe cum eis habitationem.

16 Sextò, Sara eiecit de Domo†ſua Iſmaelem, & Agar ancillam eius matrem, quod cum Abrahæ diſplicuiſſet, dixit tamen illi Deus. Non tibi videatur aſperum ſuper puero, & ſuper ancilla tua, omnia,quæ tibi dixerit Sara exaudi vocem eius. vt patet Geneſ.cap.21.

Septimò,quos expellit Deus,& nos expellere debemus: vt dicitur Leuitic. c. 20. Nolite (inquit)ambulare in legitimis nationũ, quas ego
17 expulſurus ſum † ante vos. Sic Chriſtus Hebræos expulit,dum Lucæ c.23. dixit:Filiæ Hieruſalem nolite flere ſuper me, ſed flete ſuper vos, & filios veſtros. Hinc lamentatur Ieremias Thren. c. 5. Hæreditas noſtra verſa eſt ad alienos,& domus noſtræ ad extraneos.& Oſeę. cap.9. Omnes nequitiæ eorum Galgal,quia ibi exoſos habui eos,propter malitiam adinuentionum eorum, de domo mea eijciam eos. Et hinc expulſis Iudæis, ſe vertit ad gentes, &
18 poſſeſſionem dedit† Crucis Simoni Cyreneo. Vnde Iudæi incedunt totò orbe huc,atq; illuc peregrini. vt inquit Hierony.in Amos.cap.8.

Octauò,& vltimò,ſi expulſio Hebræorum peccatũ eſſet, ad quid Dauid rogat expulſionem? dum Pſalm.5.dicit:Decidant à cogitationibus ſuis ſecundum multitudinem impietatum ex-
19 pelle eos, quoniam† irritauerunt te Domine. & Dauid iterum dicit,quòd expelluntur operantes iniquitatem.Pſalm. 35. Et enarrans Dei potentiam,qua in præteritum vſus erat, inquit Pſalm. 43. Manus tua gentes diſperdidit, & plantaſti eos: afflixiſti populos,& expuliſti eos. Sic ad Sobnam Templi Præpoſitum inquit Iſaias. cap. 22. Et expellam te de ſtatione
20 †tua,& de miniſterio tuo deponam te. & Ioel. cap. 2. dicitur: Et expellam eum in terram in viam,& deſertam.

Ad oppoſita autem,ita poſſet reſponderi. Ad primum, ſi conuerſatio Iudæorum permitteretur, ex quo poſſemus eos ad fidem conuertere, eſſet etiam licita conuerſatio cum Hære-
21 ticis, quia militaret eadem ratio: quod † non admitto per quæ ſcripſi ad Bellug. in Specul. Princip.rub. 11.in princ. in verb. Cum aliquibus reprobis.in fin. quem locum meum nouiſſimè refert. Petr. Cenedo Collectan. iuris Canonici 15.nu.1.in ſi.p.2. Secundò reſpondetur, quòd quemadmodum ex illorum conuerſatio ne poſſemus eos lucrari:eodem modo, & ipſi ex noſtris poſſent ad Iudaiſmum trahere.quia, vt dicitur Eccleſiaſtic.cap.13. Qui tetigerit pi
22 cem†coinquinabitur ab ea,& qui communicauerit ſuperbo induet ſuperbiã. Hinc Salomon Prouerb.cap.13.dicit,cum peruerſo peruerteris. Nam vt inquit Paulus 1.Corinth.c.5.Modicum fermentum totam maſſam corrumpit. Et Seneca. ad Lucill. Epiſtol. 82. Salutare eſt non conuerſari diſſimilibus. Mala enim conuerſa-
23 tio bonorum hominum † mores ſæpe corrumpit.c.Sæpe 28. q. 1. Quinimmo nec etiam cum Parentibus, aut propinquis conuerſari debemus, ſi per ipſos fidem Chriſti perdere timemus.cap.Si infidelis 28.q.2.Nam, vt dicit Ouidius lib 2.de Remedio Amoris:

Dum ſpectant oculi læſos, læduntur & ipſi,
Multaq; corporibus tranſitione nocent.

Hinc Plutarchus de liber. Educandis inquit: Si claudo vicinus ambulaueris,& ipſe claudus ambulare diſces.Quia,vt ait Auguſtin.de confeſſ.lib.2.Societas mala eſt res contagioſa.Nec obſtat,ꝙ Chriſtus cũ publicanis, & peccatoribus conuerſaretur;quia hæc fuit exprobatio ei facta à Iudæis,cui reſpõſio facta ſufficit. ꝙ non eſt opus benè valentibus medicus,ſed malè habentibus;Chriſtus etenim ſecutus erat ꝙ peccatores illos ex ſua conuerſatione facilius lucraretur, in quo cũ eſſet omnium ſupremarum virtutum implementum, cum alijs, etiam reis conuerſando, illorum labe infici non poterat, cum eſſet ipſe totius ſalutis author.

Ad ſecundũ, de proximi dilectione non obſtat, quia charitas dilectionis debet eſſe ordi-

24 nata, cum prius debeat obuiari periculo† Chri
ſtianorum, qui poſſent ab ipſis inſici, quàm q
ipſi ad fidem reducantur; quia prius oportet
diligere ſe ipſos, & inde incipit dilectio, poſt
Deum, vt diligat proximum, ſicut ſe ipſum;
poſt enim Dei dilectionem ſeipſum diligit, &
proximum ſicut ipſum. Vnde Auguſtin. in Pſal.
118. Vt ſciamus (inquit) diligere Deum, ſcien-
dus eſt Deus, & vt ſciat homo diligere proxi-
mum, ſicut ſe ipſum, prius diligendo Deum, de
25 bet diligere† ſe ipſum. Quod vnde poterit ſci-
re ſi neſcit Deũ, ſi neſcit ſe ipſum? Hæc Auguſt.
& latè Bernard. in tract. de diligendo Deo. quia
illud Terentij vulgatum eſt. Proximus ſum ego
met ipſi mihi.

Ad tertium autem non obſtat, quia & ſi Chri
ſtus dixiſſet ipſum alias oues habere ducẽdas
ad ſuum ouile, non idcirco dixit, illas expelli
non poſſe. Quia iſta intelligũtur de nobis gen-
tilibus, quos reducere debebat ad ſuum ouile,
quia nõ eramus de ouili Hebræorum, ſed Gen-
tilium, & Chriſtus iam dixerat nõ eſſe miſſum,
niſi ad oues, quæ perierant Domus Iſrael; quia
illi erant ſui, non extranei: & hæc erat hæredi-
tas vertenda ad extraneos, cum non eſſemus fi-
lij legitimi, & naturales, ſed adoptiui. Quò ve-
rò ad id, quod dixit Petro: Paſce oues meas.
Iam Pontifex habet poteſtatem Pontificiam
26 † ligandi, & ſoluendi per ea verba. vt latè con-
cludit Ioan. de Turrecremar. in tract. de Con-
cilio, & conſequenter quo ad hoc valet illud
Apoſt. 1. Corinth. cap. 5. Quid enim mihi de
ijs, qui foris ſunt iudicare?

Ad quartum, ſimiliter nõ obſtat, quia veræ re
liquiæ, quæ fient ſaluæ, ſunt illæ, quæ reperiẽtur
27 † diebus nouiſſimis, & etiam illæ, de quibus la
tiſſimè egi ſupra cap. 43.

Ad quintum, ſimiliter reſpondetur, terram eſ-
ſe datam hominibus omnibus: nulla autem eſt
facta loci diſtinctio propria, cui quis incum-
28 beret† debeat, cum non ſit alicui locus mortis
ſtabilitus. nam iuxta illud Ouidij lib. 1. Faſtor.

Omne ſolum forti patria eſt, vt piſcibus æquor.

Et Statius lib. 5. Thebaidos.

Omne homini natale ſolum.

Et, vt inquit Seneca de Remedijs fortuitorum.
29 cap. 9. Patria omnium vna eſt, extra† hanc ne-
mo proficiſci poteſt. Itaque expulſus ab vno
loco, aliò migrabit.

Ad ſextum, nulla fit offenſio Iudæis dum ex-
pelluntur à propria expellentis iuriſdictione.
nec enim cogitur quis habere ſecretos Regni,
vel Dñij ſui exploratores, maximè cõtrariæ ſe-
30 ctæ, & factionis.† & tex. in d. l. Nullus. & l. Chri
ſtianis. intelliguntur, dum tamen, ſcandalum
aliquod aliorum non immineat, vt in eiſdem iu
ribus habetur; & ſtatim dicã. & ſic etiam intel-
ligitur ſeptimũ oppoſitũ de Doctorũ opinio-
ne, qui contrarium aſſeruerunt qñ ſcandalum,
vel aliud legitimum impedimẽtum militaret.

Nec nouum eſt, quia olim C. Cornelius Hiſpa
lus, Prætor Peregrinus M. Pompilio Lenate, &
L. Calpurnio Coſſ. Edicto Chaldæos circa de-
31 cimum diem ex† vrbe, & Italia abire iuſſit. le-
uibus enim ac ineptis ingenijs, fallaci ſyderũ
interpratatione, quæſtuoſam mendacijs ſuis
caliginem inijciebant. vt eſt author Valer. Ma-
xim. lib. 1. Titul. de Auſpicijs. cap. 4. Si igitur
apud Ethnicos, reprobæ conuerſationis homi-
nes, ne boni ipſorum conſuetudine macularen
tur, expulſi fuere; Quantò magis id Principi-
bus noſtris, ne Chriſtiani Iudæorum perfidia
inficiantur, permitti oportet? Quis enim illos
non euitabit, ac eorum cõſuetudinem non ab-
horreat? quando IESVM CHRISTVM Do-
minum prodere, ad mortem vſq; turpiſſimam,
non ſunt veriti? Hinc in Ciuitate Beriti apud
32 Syriam† in Chriſtianorum vilipẽdium Iudęus
quidã, Dñi N. Ieſu Chriſti Crucifixi imaginem,
lancea ſuffodit, quo ex vulnere magna ſangui-
nis copia effluxit, quo impletũ vas fuit, illoq;
cruore magna quãtitas hominum fuit ſanitati
reſtituta. Hic eſt ille ſanguis, qui in Ciuitate
33 Mantuæ allatus, infinitis claret miraculis. † De
hac Crucifixi imagine lancea perforata, & ſan-
guinis effuſione, ſcribit D. Athanaſius in lib.
de imagine Ieſu Chriſti. Baptiſta Platina in
Leone III. Paul. Aemil. in Carolo Magno. Ca-
rolus Sigonius de Regno Italiæ. lib. 4. huius mi
raculi meminit ſancta Romana Eccleſia in Mar
tirologio. ſub die 9. Nouembris, vbi alios aſſer
tores retulit Cæſar Baronius nunc S.R.E. Car-
dinalis meritiſſimus. Quàm optimè in anno
34 1160. Philippus Primus† Rex Galliȩ, dum per
inquiſitionem, Iudæos quotannis accipere ſol
iiſſe clam puerum Chriſtianum, illumq; in lo-
cis ſubterraneis clãculum ducere, quo in loco
in die Paraſceues Crucifigebant: quos appre-
hendit, & ex illis octoginta viuos igne crema-
ri iuſsit Rex Galliæ, quod Ioan. Tilius refert
ad annum 1180. poſtmodum in anno 1182.
eos è Gallia expulit. Cum tamen poſtmodum
35 ob bellorum turbines, pecuniæ inopia† labo-
raret, magna à Iudæis pecunia ſoluta, in Ciui-
tate Pariſienſi, omniq́ue Gallia recepti ſunt, ac
lares nõ ſine maximo probro aperti. Idemq́ue
poſt eum fecit Ludouicus Sextus. In anno de-
mum 1287. quia Chriſtianum puerum truci-
36 darunt è Berna† expulſi ſunt. vt teſtatur. Ger-
manographus lib. 3. Sic demum ob perperam
ab eiſdem Iudæis geſta, Nurembergæ, Herbi-
37 poli, ac† alibi plura ipſorum millia periere, ac
trucidata fuere, ſeruatis tantũ Infantibus Ba-
ptiſmi cauſa, quod fuit in anno 1299. tempore
Alberti Primi Imperatoris. In anno 1309. Ru-
38 beaquenſes ob illorũ† facinora Iudęos omnes
expulere. In anno 1337. In oppido Dekendorff
in Ripa Danubij in Baioaria capti fuere He-
brei, qui acceperant Sanctiſsimum Dñi Eucha-
39 riſtiæ† Sacramentũ, & vilipẽdijs affecerant, ac

demum

demum in Fornace poſuerāt, à qua illæſum extractum eſt. Idem poſtea in Incude Malleis percuſſerunt, & nihil effecerunt, ſed intactum ſeruatur in cuſtodia, miraculis continuis præfulgens. qui carcerati demum igne Cremati, ac dilaniati fuere. In anno vero 1348. quia reper-
40 ti fuerunt, quod puteos, ac fontes † toxico inficiebant, ad vnum trucidari fuere in Germania, & hinc maxima, ac dira peſtis exorta, quæ tam grauis fuit; qua nulla grauior, reperti que fuere in Fluminibus, Fontibusq; ſacculi, toxico, venenoq; pleni. Et ſub Imperio Vinceſlai Imperatoris apud Pragam Boemiæ vrbem plura eorundem Iudæorum millia interfecta fuere, ſeruatis tantum pro Baptiſmo paruulis. In anno vero 1475. Hebræi in die Paraſceuæ
41 in Ciuitate Tridenti, acceperunt † puerum Simonem, quem grauibus affecerunt ſupplicijs, ac in flumen proiecerunt, de quibus maximum ſumptum fuit ſupplicium: quod corpus beati pueri nunc etiam maximis coruſcat miraculis, cui Tridentini propriam erexerunt Eccleſiam. Plura facinora à Iudæis perpetrata refert Antonin. Florentin. parte 2. titul. 17. cap. 1. §. 6. Polydor. Vergilius Hiſtor. Anglicæ. lib. 17. Vincent. Beluacenſ. in Specul. Hiſtorial. lib. 30. cap. 25. & 52. Baptiſt. Platin. in Clem. 5. Iacobus Perez de Valentia in Pſalm. 67. Ideoque maximum ex eorum conuerſatione vertitur Reipublicæ non ſolum ſcandalum, ſed periculum: & in caſu ſcandali euitandi, & imminentis periculi, præſertim quoad fidem, pel-
42 lendi ſunt. vt ſupra † dictũ fuit: vt voluit etiam Parnom. in dicto cap. Quod ſuper num. 15. Armilla in verb. Iudæi Iacobin. de ſanct. Georg. in dicta inueſtitur. §. Dux. num. 1. Anton Capic. in inueſtitur. Feudal. § Feudorum officia. col. 2. verſ. Rex an poſſit expellere. Petr. Gregor. Sintagmat. iuris vniuerſ. lib. 22. c. 3. ſub nu. 23. Vnde Tiberius Cæſar illos vrbe expulit, illorumque ſacrificia, vt dicit Cornelius Tacitus Annal. lib. 2. Siſebutus etiam Hiſpaniarum Rex in anno circiter 639. ac Dagobertus Rex Galliæ illos ex Hiſpania, & Gallia expulerunt. ſcribit Iacobus Meyerus Hiſtor. Flandr. lib. 1. Hinc Ferdinandus Catholicus Hiſpaniarum
43 Rex, quem † ſequutus eſt Emanuel Rex Portugalliæ, ab eorum Regnis eiecerunt centum viginti quatuor millia familias Iudæorum, quæ aſcendebant ad numerum, octingentorum millia hominum, qui ad Baiazetem tunc Turcarum Imperatorem accurrerunt, qui habitationes eis conceſſit, tum Conſtantinopoli, tũ Teſſalonicæ, tum etiam alijs in locis, ac dixiſſe feruntur: Illum, de prudentia Ferdinandi Regis
44 † grauiter mirari, quòd id fecerit, ſe tantis viribus priuando, eijciens populum, cuius numerus, Regnum fortius faciebat. de quibus Lucius Marinæus Hiſt. Hiſpan. lib. 19. cap. 21. Io. Butcr. de Repub. lib. 7. c. 11. Leo Affer. Hiſtor. Afric. lib. 1. Ioan. Nicolaus Dolionus in Compend. Hiſtor. lib. 4. plura tamen ad hanc Rem fulciẽdam refert, nouiſſimè Petrus Cenedo in dicto Collectaneo iuris Canonici 15. par. 2.

ARGVMENT. CAP. LXX.

Tam in ſuis Regnis, quàm alibi natis, Rex Catholicus plures Sanctos viros, quorum memoria, & reliquijs congaudet Eccleſia, ipſe habet, qui maiori parte enumerantur. Sanctitatis plures traditæ ſunt definitiones ex Theologis, ac Platone, Ariſtotele, & alijs, quæ plenè diſcutiuntur.

COMPENDIVM.

1 *Rex Catholicus in ſuis Regnis, & Dominijs viros ſanctitate conſpicuos plures habuit, quàm alius quiſpiam Chriſtiani orbis Princeps.*
2 *Patria, & loca, in quibus nati ſunt ſancti, aut martyrio coronati ſunt, Honore maximo fulgent.*
3 *Ciuitas Toleti quibus ſanctis præfulgeat?*
4 *In Ciuitate Hiſpalenſi qui ſancti fuerint?*
5 *Ciuitas Corduba quibus ſanctis illuſtretur.*
6 *Ciuitas Compoſtellæ, ſiue Galetiæ.*
7 *Beati Iacobi corpus, qui ab Herode ſecuri percuſſus eſt, in Hiſpania ab eius diſcipulis translatum eſt. num. 8.*
9 *Ciuitas Cæſaraugusta ſuis ſanctis honoratur.*
10 *Ioannis Gaſparis Hortigas & Petri Cenedo iuriſconſultorum laudes. nu. 11.*
12 *Illiberi Epiſcopi.*
13 *Illiturgi Epiſcopus.*
14 *Vergij Epiſcopus.*
15 *Braccharæ ſancti.*
16 *Ciuitatis Tarracona martyres.*
17 *Ciuitatis Emerita martyres.*
18 *Charteia Epiſcopus.*
Zamorenſis, & Illerdenſis Epiſcopi.
Epiſcopi Saguntini.
Epiſcopi, & ſancti Aſtoricenſes.
Epiſcopus Concha.
19 *Ciuitas Vrgelli, & ſui ſancti.*
20 *Ciuitas Legiona quos ſanctos habeat.*
21 *Barchinona ciuitatis ſancti.*
22 *Valentia ciuitas, & eius viri ſancti.*
23 *Compluti ciuitas ſuis ſanctis celebris.*
24 *Didacus Complutenſis ordinis minorum ſancti Franciſci ſumptibus Philippi Regis* Catholici *in ſanctorum numero relatus.*
25 *Abula, ſiue Abila ciuitas, & eius ſancti.*
26 *Hoſca ciuitas ſuis ſanctis nobilis.*
27 *Gerunda ciuitas ſimiliter.*
28 *Burgos ciuitas ſuis ſanctis congaudet.*
29 *Turcaſſonenſis ciuitas.*

30 *Iberia Ciuitas.*

Calagurum Diuo Dominico, & alijs celebris Ciuitas.

31 *Vlyſſipo Ciuitas nobiliſſima ſuis ſanctis.*

32 *Ebora Ciuitas.*

33 *Carthago noua ob ſanctos ſuos illuſtris.*

34 *Hiſpania pluribus ſanctis gaudet.*

35 *Taraſia* Regina *ſancta.*

36 *Apparitio ſancti Michaelis Archangeli in monte Gargano.*

37 *Eccleſia ſancti Angeli Faſanella.*

38 *Eccleſia ſancti Angeli in monte Valua.*

39 *Neapolitana Ciuitas ſuis ſplendet ſanctis.*

40 *Sancti in vrbe Neapolitana.*

41 *Capua Ciuitatis, & antiquitas, & ſanctorum ſplendore nobilitas.*

42 *Salernitana Ciuitas, & eius ſancti.*

43 *Ciuitas Beneuenti ſuis ſanctis perſpicua.*

44 *Nolana Ciuitas, & eius ſancti.*

45 *Puteolorum Ciuitas, & quibus ſanctos ornatur.*

46 *Muleaſſen Rex Tuneti, viſo in Ciuitate Neapolis, miraculo Corporis, & ſanguinis ſancti Ianuarij, obſtupuit.*

47 *Miſeni qui martyrio coronati.*

48 *Ciuitas Surrenti quos habeat ſanctos.*

49 *Tarenti Ciuitas quibus ſanctis effulgeat.*

50 *Brunduſij Ciuitas ſuis viris ſanctis ſpecioſa.*

51 *Ciuitatis Interamna ſancti.*

52 *Caieta ſancti.*

53 *Nuſci Ciuitas, ſancto Amato fulget.*

54 *Aquinum, quibus ſanctis ſit Celebre.*

Aquila Ciuitas ſuis ſanctis Celebris.

55 *Sulmona Ciuitas ſancto Pamphilo ornata.*

56 *Barium Ciuitas quibus eſt ſanctis conſpicua.*

Amiterni Ciuitas ſuis martyribus ſplendet.

57 *Fureonium quibus gaudet ſanctis.*

58 *Canuſium quibus ſanctis fulgeat.*

Theani Ciuitas.

59 *Fundis Ciuitas habet ſuos ſanctos.*

60 *Iſernia gaudet Celeſtino Quinto.*

Venafrum quibus ſanctis ornetur.

61 *Pinna habet ſuos ſanctos.*

62 *Sinueſſa quos habet ſanctos?*

63 *Potentia quibus honoretur ſanctis.*

Venuſia quibus ſanctis ſit Illuſtris.

64 *Terracina quibus ornata ſit Diuis.*

65 *Vigiliarum Ciuitas ſuis ornatur ſanctis.*

66 *Sora & ipſa ſuis ſanctis nobilis.*

67 *Conſa Ciuitas ſuis ſanctis ſplendeſcit.*

68 *Oliuetum quibus ſanctis ſit Celebre.*

69 *Capiſtranum in Aprutio quibus gaudet ſanctis.*

70 *In Prouincia Lucania prope Silarum flumen, qui ſancti?*

71 *In Pelignis qui ſancti?*

72 *Calabria prope Scyllaceum Sanctus Bruno Carthuſienſis.*

73 *Paula gaudet Franciſco minimorum Regula Inſtitutore.*

74 *Styli in Calabria, qui ſancti?*

75 *Cupertini in magna Graecia qui ſancti?*

76 *Galeti prope Nuſcum, ſanctus Gulielmus.*

77 *In Monte Caſſino ſancti plures floruerunt.*

78 *Pauli Regij Epiſcopi Vici Equenſis virtutes, ac laudes.*

79 *Sicilia inſula quos habuit ſanctos? num.* 85.

80 *Meſſana Ciuitas quibus ſanctis refulget.*

81 *Apud Panormum qui ſancti?*

82 *Catinenſis Ciuitas quibus illuſtretur ſanctis.*

83 *Siracuſarum Ciuitas quos habuit ſanctos.*

84 *Taormina quibus ſanctis gratuletur.*

86 *Sardinia quos habeat Celebres ſanctos.*

87 *Mediolanum quos ſanctos habuerit.*

88 *Papia quibus ſanctis decoretur.*

89 *Nouaria ſuos habet ſanctos.*

90 *Nouocomum etiam ſuis gaudet ſanctis.*

91 *Cremona quos ſanctos habeat.*

92 *Laus Pompeia quibus congratuletur viris ſanctis.*

93 *Burgundia ſuos habuit ſanctos viros.*

94 *Luxouium quos habeat viros ſanctitate claros.*

95 *Gaudanum quibus illuſtretur Diuis.*

96 *Leodium quibus ſanctis magnificetur.*

97 *Maldeberta Virgo ſancta Comitis Hannoniae filia.*

Attrebatis, qui ſancti?

98 *Lerinenſes quos ſanctos foueant.*

99 *Vltraiecti qui ſancti fuerint.*

100 *Namurcium quos ſanctos Veneretur.*

Belga ſancti alij plures.

101 *Aldenburgi in Flandria, qui ſancti?*

102 *Furnis, qui in ſanctorum numero reperiuntur.*

103 *Andamia, qui?*

Hannonia in Haſbanio qui ſancti?

104 *Friſia quibus ſanctis praefulgeat?*

105 *Lebuinus dictus Apoſtolus Tranſiſalana.*

106 *Bruxella in Brabantia quos ſanctos habeat.*

107 *Brabantia plures habuit ſanctos viros, & faeminas.*

Louanium quibus ſanctis ſit honoratum.

108 *Hollandia, quibus ſanctis honoretur.*

109 *Arteſia ſuis ſanctis nobilitatur.*

110 *Sanctitas quid? ſecundum Dionyſium.*

111 *Sanctitas quid? ſecundum Theologos.*

112 *Sanctitas quid? ex D. Thoma Aquinate.*

113 *Sanctitas quid? ſecundum Platonem num.* 114. 115. 116. 117.

118 *Sanctitas quid? ſecundum Ariſtotelem.*

119 *Definitio vnius rei, vna traditur.*

120 *Sanctus, an careat peccato?*

121 *Dauid electus ſecundum cor Domini, peccauit.*

122 *Definitio debet conuerti cum ſuo definito.*

123 *Definitio conſtat ex genere, & differentijs.*

124 *Beatitudo ab omnibus amatur.*

125 *Praeceptum iuris eſt, ius ſuum vnicuiq; tribuere.*

126 *Dilectionis charitas ex doctrina Chriſti.*

127 *Charitas eſt mutuus Amor, ſiue amicitia hominis ad Deum.*

128 *Amicitia bona, & vera inter bonos tantum.*

129 *Sine charitate quis, eſt veluti aes ſonans, aut Cymbalum Tinniens.*

130 *Pietas ſanctitatem praecedit, & Religio ſubſequitur.*

131 *Pietas in Deum principaliter eſt.*

132 Pie-

132 *Pietatem Græci, quomodo vocent?*
133 *Religio eſt virtus, per quam homines Deo cultum, ac venerationem exhibent.*
134 *Religio à relegendo.*
135 *Religio à Religando.*
136 *Religio ſi tollitur, nulla nobis ratio cum cęlo eſt.*
137 *Propinquiora ad finem meliora ſunt.*
138 *Religio eſt idem ſanctitati.*
139 *Religio operatur per interiores, & exteriores actus.*
140 *Interiores actus operantes in religione ſunt principales, exteriores verò vti ſecundarij.*
141 *In cultu diuino, vtendũ eſt aliquibus corporalibus.*
142 *Deus amico non indiget.*
143 *Actus interiores religionis, ſunt deuotio, & oratio.*
144 *Heretici dixerunt Deum per externos actus, adorandum non eſſe.*
145 *Sanctitas vouendo, atque orando petit.*
146 *Sub Heroica virtute, omnes morales virtutes includuntur.*
147 *Dij appellantur, qui Chriſti diuinitatem intelligũt.*
148 *Deos appellabant, qui aliquorum memoriam apud Gentiles adorare volebant.*
149 *Romani ex vita integritate, & alijs quibuſdam, inter diuos aliquos referebant.*
150 *Philoſophus Gymnoſophiſta, quomodo reſponderit Alexandro interroganti, quo pacto quis Deus euadat.*
151 *Hiarcha Indorum Rex, dixit ipſos eſſe Deos, quia viri boni eſſent.*
152 *Proximus quis primo enti, tanto perfectius alijs exhibet.*
153 *Diuina perfectio in quibus conſiſtat.*
154 *Cordis munditia, reddit quem amicum Deo.*
155 *Finis noſtra perfectionis Regnum cælorum eſt. Beatitudo, ſpes vna, realis altera.*
156 *Beatitudo conſiſtit in perfecta Dei viſione, ac fruitione.*

CAP. LXX.

HAec eſt ſuprema Catholici Regis gloria, hæc ſumma omnium fœlicitas, quod in ſuis Regnis, ac Statibus, plures viros ſãctos habuit,
1 quorum † actionum, morũ, virtutum, atq; exemplorum actibus, non ſuorum tñ Regnorum, loca irradiãtur, ſed totus orbis gloria, & decore præfulget: neforam illos ſuccinctè, vel natiuitatum, vel martiriorum locos aſſignando, vel vbi ſanctæ illorum reliquiæ reperiantur. Non modica enim gloria eſt, vel ſanctorum corpora in loco habere, vel à locis huiuſmodi ſãctiſsimos viros natiuitatum originem, ac fundamẽta ducere. Hinc de Gordiano martire, ac milite Cæſareæ ſcribens Magnus Baſilius in Pſal. 59. inquit: Sicuti arbores, quæ bona ferũt poma proprię bonitatis nutrienti tribuunt humo; ſic iſte ex noſtræ vrbis prodiens vtero, ad ſummumq; culmen gloriæ euectus, patriæ, quæ eum produ
2 xit, atq; aluit, honorem glorioſiſsimi † martirij tribuit. Iucunda nobis ſunt externa poma, modo delectent ſapore; ſed noſtro longè gratiora guſtui, propria, quàm peregrina; præterquam quod gloriam quandam nobis conferre videntur. Hæc Baſilius. quẽ retulit Alardus Aemſtelredamus ſimilitudinum. fol. 148. Faciamus, itaq; illorum omnium Breuiariũ quoddam, in quo Catalogũ illorumq; nomina ad æternã memoriã reduceamus, & primo à Regnis Hiſpanicis, in quibus narrãdis, nulli p̃iudicans, ordinem antiquitatũ non ſeruãdo, nulli p̃iudiciũ afferre intẽdimus.

3 Ciuitas enim Toleti plures † habuit Antiſtites, ac ſanctos, ſanctasq; virtutũ, ac meritorum gloria conſpicuos, ſanctos enim Bernardum, primum Toletanæ Eccleſiæ antiſtitem, & Eugenium ſimili modo Epiſcopum, ſancti Dionyſij Areopagitæ diſcipulum, qui in agro Pariſienſi martirij coronã accepit, & poſt ad Ciuitatem Toleti trãſlatus eſt: Eugenium alterum Epiſcopum, & Cõfeſſorem, Idelphonſum. Helladium, Iuſtum; Iulianũ, Ep̃os. Leocadiam, Martianam, Obduliam, Virgines, & martires, & etiam Caſillam, ſiue Caſilidam, Regis Toleti Mauritani fi-
4 liam. In Ciuitate † Hiſpalẽſi floruerunt ſanctiſſimi viri Antiſtites, & Eccleſiæ Summi Doctores Iſidorus, Leander, & Laurianus Epiſcopi. Fęlix Diaconus, Florentius confeſſor, Herminigildus, Petrus, Seruãdus, Florentina Iſidori, & fratrum ſoror, Iuſta, Ruffina, Virgines, & reſpe-
5 ctiuè martires. In Ciuitate † Cordubæ, plurimi effloruerunt martires, qui fęliciſsimo certamine vrbem adornarunt, Eulogius Præsbyter, Fęlix, Hieremias, Emilas, Abundantius, Aciſelus, Chriſtophorus Monachus, Adulphus, Ioannes, Amator, Petrus, Ludouicus, Anaſtaſius, Aurelius, Argymirus monachus, Fandila, Fauſtus, Ianuarius, Martialis, Georgius, Habentius monachus, Seruus Deus Monachus, Sandalius, Secundinus, Siſenandus, Gumeſindus præsbiter, Iſidorus Monach⁹, Bouildes, Iſaach Monach⁹, Præfectus preſbyter, Leonigildus monachus, Ludouicus, Paulus monachus, Rogellus, Paulus Diaconus, Pelagius, Zoilus, & decẽ nouem alij. Vuiſtremundus monachus, Vualabonſus Diaconus, Ruidericus, Salomon, Sancius, Theodomirus, Sabinianus; Victoria, Aurea, Columba, Digna, Flora, Lilioſa, Natalia, Leocritia, Põpoſa martires: Sancta Specioſa, mater, & Tranquilla Perez Virgo. In Ciuitate Compoſtellæ,
6 † Galiciæ, ſiue Gallæciæ prouinciæ, eſt corpus ſancti Iacobi, fratris ſancti Ioannis Euangeliſtæ, cuius ſanctiſſimi Apoſtoli reliquijs, & ſi
7 orbis totus gaudere debet, Hiſpania † tamen ſupra alios, cum in tot contra Mauros, ac Saracenos congreſſibus, & Bellis, inuicta manu ſemper victoriam reportauerit, & perſona viſus aſtiterit, & vix anno à CHRISTI paſſione trãſacto, Herodis mãdato, ſecuri percuſſus eſt, & capite truncatus, interijt, cuius corpus ſanctiſſimũ, non ſine myſterio ab eius diſcipulis in
8 Hiſpaniam † trãſlatũ eſt, ibiq; toto terrarũ orbe

notiſsimus, miraculis claret . Sancti etiam alij
viri Petrus Epiſcopus Compoſtellanus, Facun-
dus, & Primitiuus, martires. In Ciuitate Cæſar-
9 auguſtæ, †Braulius, & Valerius Epiſcopi, Lam-
bertus, Saturnini quatuor, Succeſſus, Apode-
mius, Caius, Crementius, Cęcilianus, Fronto,
Optatus, Fęlix, Lupercus, Euotius, Primitiuus,
Martialis, Vrbanus, Quintilianus, & Publius.
Iulia, & Encratis, ſiue Engratia, Virgines, &
Martires præfulgent. De quam pluribus alijs
10 ſcribit eleganter Io. Gaſpar †Hortigas in Pa-
trocinio pro Gymnaſio Cęſarauguſtano par. 3.
num. 100. & ſatis optimè ac diuerſimodè pa-
triam ſuam illuſtrando refert Petrus Cenedo
11 † in Collectaneo iuris Canonici 43. per to-
12 tum. parte 1. Cæcilius, †& Gregorius Epiſcopi
13 Illiberi. Euphraſius Epiſcopus † Illiturgi.
14 Vergij, † Cteſiphon Epiſcopus ordinatus ab
15 Apoſtolis. Bracehatæ, † fuerunt Fructuoſus,
ac Petrus Epiſcopi; Victor, Martir. Tarraconæ
16 † Fructuoſus Epiſcopus, Augurius Diaconus,
Eulogius Diaconus, Maginus martires. Emeri-
17 tæ, †Germanus, Seruãdus, Stercatius; Antigo-
nes, Iulia, Lucretia, Virgines, ac martires. Char
18 teiæ Heſychius†Epiſcopus. Attilanus Epiſco-
pus†Zamorenſis. Licerius Epiſcopus†Illerden
ſis. Sacerdos, Epiſcopus† Sagũtinus. Turbidus,
& Gennadius, Epiſcopi† Aſtoricenſes. Marta,
virgo, & Martir Aſtoricenſis. Iulianus, Epiſco-
19 pus†Conchenſis. Vrgelli, †Iuſtus, Hermengau-
20 dius, & Odo Epiſcopi. Legione, † Froylanus
Epiſcopus, Claudius, Lupercus, Victor, & Vi-
ctorinus Martires, Marciel, & Nona. Barcino-
21 næ, † Pacianus, Seuerus Epiſcopi, Cucuphas
martir, Eulalia, Virgo, & Martir. Indaletius Epi
ſcopus Vicenſis ordinatus ab Apoſtolis. Tor-
22 quatus Epiſcopus Accitanus. Valentiæ†Ciui-
tas ſanctorum plurium virorum fulgore illu-
ſtratur, Eutropio Epiſcopo, Diuo Vincentio
martire, Xyſti Papæ, & Laurentij martirum di-
ſcipulo, Vincẽtio altero Ferrerio Ordinis Præ-
dicatorum, ſummo Theologo, ac Beato Petro
23 Nicolao factore. Compluti † Ciuitas non mi-
nus cęlebris ſuorum ſanctorum decore. Cruo-
rem ſanguinis effuderunt ibi Iuſtus, & Paſtor,
martires: & Diuus Didacus ordinis minorum
de Obſeruantia Sancti Franciſci Aſsiſiatis, qui
24 procurante Philippo Rege Catholico† Secun-
do, fuit per D. N. Sixtum Quintum Summum
Pontificem in Sanctorum numerum relatus,
25 in Anno Domini 1588. Abilæ † ſeu Abulæ
etiam Ciuitas clariſsima redditur, ob Marti-
rium ſancti Vincentij, quem ſupra nominaui-
mus. Floruit etiam ibi Secundus Epiſcopus,
Nec non Chriſtera, & Sabina martires. Apud
26 Hoſcam, †Nunilo, Orentius, Patientia, & Alo-
27 dia martires. Gærunda † Ciuitas, clareſcit ob
martyrium Ioannis Gothi Epiſcopi, & Fœlicis
28 Diaconi. Burgos † Ciuitas, congaudet gloria
Sancti Eleſmi, & martirij ſanctę Hęlenę. Turiaſ-
29 ſonenſis † Ciuitas ob Æmilianum præsbyte-
30 rũ. Iberia† ob ſanctam Chriſtianam ancillam,
& martirem. Calagurum †ob natiuitatem San-
cti Dominici ordinis Prædicatorum inſtituto-
ris ſanctiſsimi, & ob martirium Chelidonij, &
31 Hemiterij. Vlyſsipo gloriatur† natiuitate San-
cti Antonij ordinis diui Franciſci, cuius Cor-
poris ſanctiſsimæ reliquiæ in Ciuitate Paduæ
honorificè venerantur. Gloriatur etiam Veriſ-
ſimo, & Marcio martiribus, ac Iulia martire, &
32 Maxima virgine. Ebora, †Irene virgine, & mar
33 tire. Carthago† Noua redditur illuſtris ob re-
liquias sãctorum Sperati, Natalij, Cirini Betu-
rij, Fœlicis, Aquilini, Lætarij, Ianuarij, Enneco
Abbate Ouetenſi, Ferdinando filio Ioãnis Re-
gis Luſitaniæ; ac Generoſa, Donata, Beſſia, &
34 Secunda martiribus. Gaudet Hiſpania, †Iſau-
ro Epiſcopo Augienſi, ac alijs, quorum patriæ
incertæ ſunt, vt Epitatio, & Geruntio Epiſco-
pis. Baſileo, Criſpulo, Reſtituto, Ciriaco, Arca-
dio, Paſchaſio, Probo, Eutichiano, Eutichio,
Fęliciano, Philiberto, Honorio, Læto, Stepha-
no, Victore, Polixena Apoſtolorum diſcipula,
Xantippa, Quiteria Virgine, Vuilgeforti, Pau-
la, Centolla, & Helena martiribus, & Taraſia
35 † Regina. Infiniti propemodum alij ſunt, quo-
rum ſanctiſſimis reliquijs Hiſpania redditur
Illuſtriſſima, quorum meminere Surius, Meta-
phraſtes, Lyppomanus, & alij, qui ſanctorum
vitas ſcripſere. Sanctus Eulogius in memoria-
li ſanctorum. Alphonſus Villegas in flore ſan-
ctor. Hiſpanorum. Petrus in Catalogo. Beda,
Ado Viennenſis, Vſuardus, Gregorius Turo-
nenſis, Rodericus Toletanus, Alphonſus de
Carthagena, Lucius Marineus, Epiſcopus Ge-
rundenſis, Didacus Valera, Ambroſius Mora-
les, Ioannes Vaſæus, Franciſcus Tarapha, &
Martyrologium Romanum, vbi Cęſar Baronius
Cardin. Illuſtriſsimus.

In Regno vero Neapolitano, multa repe-
riuntur ſanctorũ corpora, ibi quieſcentia, alia-
que plura. Admodum notanda ac memoratũ
36 digna eſt apparitio †ſancti Michaelis Angelo-
rum Principis in Apulia apud montem Gar-
ganum ſub die 8. Maij, tempore Gelaſij Primi
Summi Pontificis, vt ſcripſere omnes Hiſtorici.
Ad hunc cæleberrimũ locum ex diuerſis Chri-
ſtiani orbis partibus Peregrini concurrunt: cu-
ius templi, ac Speluncæ Eccleſia, nõ hominum
manu facta in Monte Gargano, non ſine admi-
ratione viſitur. Eccleſiæ eiuſdem dedicatio-
nem, Romana Eccleſia, eiuſque feſtiuitatem,
cælebrat ſub die 29. Septembris. Eiuſdem Ar-
changeli Michaelis, alia Gripta eſt æquè mira-
bilis, quæ olim reperta fuit in oppido idcirco
37 appellato, SãctusAngelus† Faſanellæ, quod op
pidum magnũ eſt, & nobile, in quo reperta fuit
Caua ſpecus in mõte ſolido, & intacto, in quo
ſolum per quoddam foramen in altum poſitum
ingrediebantur columbæ, ad quas capiendas,
cum

cum aucupes nocte illud foramen certo mo-
do rete tetendiſſent, vt manè aues exeuntes ca
perent; vnus ipſorum per foramen, in quo Sol
oriens radijs introibat, inſpiciens, in profun-
do Antri pauimentum quoddam ſe videre di-
cebat: quod cum alijs non nullis retuliſſet, cer-
tatim plures loci inſpiciendi cauſa illuc ſe con
tulerũt: cumq; foramen ità anguſtum eſſet, vt
vix vnus ingredi cum pedibus antè poſſet, de-
creuerunt, quòd fune ligatus aliquis ingrede-
retur; nec audentes ingredi, ob dubium rei euẽ
tum, tandè vnus, funibus benè ligatus, lumen
manu magnum portans, deſcendit eſt, circiter
altitudinem quinquaginta paſſuum emenſus,
cumq; campanulam pro ſigno aſcenſus, portaſ
ſet, locum intuitus Antrum pulcherrimum re-
perit, ità affabrè elaboratum. vt artificis manu
pulchrius deſignari minimè poſſit, in quo re-
perit, quinq; altaria, ex Calce, & Cœmentis
facta, in quinque angulis Antri, diſtãtibus qua-
ſi æqualiter, & lapidi, ſiue Monti non hærenti-
bus, ſed ab eo ſeparatis, quantum terro tranſi-
re poſſet, & in parte poſteriori cuiuslibet Al-
taris in conſpectu ſtantis ſupra altare in muro
Lapidis ſiue Montis erat pictura antiquiſſima,
quarum aliquæ Deum Omnipotentem, ac Ie-
ſum Chriſtum Dominum noſtrum, ac Beatiſsi-
mam Virginem Mariam diuerſimodè repræ-
ſentabãt. Exeunte itaq; illo, & factum referen-
te, & q̃ imago magna ibidem erat Michaelis
Angelorum Principis, alij plures deſcende-
runt, & locum videntes idem referebant: inde-
que factum eſt, vt Ciuibus in Faſanella Ciui-
tate ibidem proxima factum diuulgatum ſit,
& certatim rupto monte in parte inferiori ma
gna cum difficultate, facta ſit Eccleſia ſummæ
deuotionis, admodum ditata, in qua Abbas
per Summos Pontifices creatus eſt, habens Epi
ſcopalia Iura: cuius redditus ad duo millia,
circiter ducatorum numerum aſcendit, ſoliq;
Summo Pontifici ſubditus eſt; ibidemque fa-
ctum eſt oppidum circiter mille Foculariorũ,
quorum Eccleſia infinitis coruſcat Miraculis.
38 Alia ſimilis eſt apud Valuas † prope Silarim
Fluniũ, in qua in octauo Maij Mirabilis eſt ex
terorum concurſus, in medio cuius adeſt fons
paruus ſurgentis aquæ, minimè currens, ità ta-
men, vt ſi eodem tempore millæ aquæ lagenæ
extrahantur, numquam plus creſcat vel decre-
ſcat. Alia ſimilis eſt in montibus noſtris ſimi-
liter ad mirabilis cum picturis, quæ dicitur, &
appellatur, ſanctus Angelus de Monte nigro.
39 † Vrbs Neapolitana, Regni Regia, & caput,
ſanctorum ſuorum ſplẽdore eſt fulgentiſſima,
40 p̃ſertim † ſãctis epĩs, Athanaſio, Agrippino, Aſ-
prenate, Euphebio, Ioanne, Pomponio, Seueri-
no, & Seuero. Similiter ſancto Agnello abbate,
ſancto Gaudioſo Epiſcopo Africano, S. Quod
vult Deus. Sanctis, & virginibus, Patriciã, Can-
dida Sancti Petri Diſcipula, Candida Iuniore,
Reſtituta, alijſq; pluribus, Sãctorum Reliquijs.
Adeſt Corpus ſancti Ianuarij, Corpus Beati Ia-
cobi de Marchia ordinis ſancti Frãciſci de ob-
ſeruãtia, duo corpora ſanctorum Innocentiũ,
quę ſunt in Eccleſia ſanctæ Marię Annunciatio
nis. In qua nouiſſimè dũ hæc prælo dantur ſunt
corpora ſanctorum Sabini, Primiani, Firmiani,
Paſchaſij, Alexandri, Eunomij, Tellurij, & Vr-
ſulæ, quæ fuere reperta nouiter in Ciuitate Le
ſinenſi in Monte Gargano, quæ ciuitas eſt ſub
Iuriſdictione eiuſdem Venerabilis Eccleſię An
nunciationis, quibus Reliquijs factæ ſunt octo
Arculæ, Auro, Argentoq; vermiculatæ, & Re-
poſitę in Arca magna affabrè facta: quorum ſan
ctorum reliquiæ effuſo magna pompa Populo,
omniq; Clero, & Religioſis fuere proceſsio-
naliter translata, cui proceſſioni interfuimus.
Adeſt In Monaſterio monialium ſanctæ Patri-
tiæ vnus clauus, quo D N. I E S V S Chriſtus
41 Crucifixus extitit. Capuæ Ciuitas, † nõ ſolum
ſui antiquitate, ſed ſanctorum gloria eminet,
habet enim ſanctiſsimos Epiſcopos, Bernar-
dum, Paulinum, Pamphilum, Ruffinum, Victo-
rem, Ruphum, Vitalianum, Caſtrenſem, Deco-
roſum, & Germanum. Habet inuictiſſimos mar-
tires, Canionem, Priſcum, vnum ex ſeptuaginta
duobus Chriſti diſcipulis, Tãmarum; Roſium,
Elpidium, Marcum, Heraclium, Secundinum,
Adiutorem, Auguſtũ, Vindonium, qui ex Afri-
ca Capuæ cum Sancto Caſtrenſi, martirij glo-
riam compleuerũt. Sic & Aemilius, Antoninus
puer, Arontius, Carpophorus, Donatus, Quin-
tus, Rufus, Saturninus. In toto Campaniæ tra-
ctu Eraſmus, & Siluanus Epiſcopi, Marcus, &
Vindonius cõfeſſores, Vitalis Martir, Ariſton,
Creſcentianus, Euthýchianus, Vrbanus, Iuſtus,
Fęliciſſimus, Fęlix, Dion, & Benedictus Mona-
chus, & Diodorus. Similiter, Martia, Sympho-
roſa, Dominica, & octoginta alij Martires. Sa-
42 lerni, † adeſt Corpus Beatiſſimi Apoſtoli, &
Euangeliſtæ Matthæi, excepto brachio dex-
tro, & vno Dente, quia dens poſitus eſt in qua
dam Cruce, & brachium in quodam Taberna-
culo, ibidem exiſtentibus. Corpora ſanctorum
Fortunati, Gaij, & Anthes, Martirum: Nec non
Beatorum Gramatij, Veri, Euſterij, Gaudioſi,
& Valentini Epiſcoporum eiuſdem Ciuitatis;
Et Elpidij, Cionis, Elpicij, Valentiniani con-
feſſorum; ac Cirini, & Quingeſij, & Beati Fœ-
licis Martiris, Corpus Gregorij Septimi Sum-
mi Põtificis, Adeſt ibi Magnus reliquiarum ſan
ctarum cumulus, ſcilicet Iſaiæ Prophetæ, Zac-
chariæ patris Ioãnis Baptiſtæ, Simeonis Iuſti,
Abraham, Iſaac, & Iacob; Petri, Andreæ, Iaco-
bi, Philippi, ac Barnabæ Apoſtolorum, Stepha-
ni Prothomartiris; Xyſti, Sebaſtiani, Fabiani,
Cataldi, Pantaleonis, ac aliorum. Et ſanctarum
Virginum, Agnetis, Cœciliæ, Margaritę, Barba-
ræ, Fęlicitatis, Agathæ, Emerẽtianæ, & aliarum.
43 Beneuenti, † Corpus Gregorij VIII. & Barbati
Epi-

Epiſcopi: Adeſt corpus Modeſti Leuitæ, & mar
tiris: Adſunt duodecim fratres Afri Martires.
44 Nolæ, † Sanctus Paulinus Epiſcopus, Sanctus
Fœlix Epiſcopus, cum triginta martiribus; San
ctus Maximus Epiſcopus, Fœlix præsbyter mi
raculis Clariſſimus, Fœlix alter Martir; Iucun-
da, & Iulia Virgo, & Martir. In Ciuitate Puteo
45 lorum, † martirium paſſus eſt Sãctus Ianuarius
Epiſcopus Beneuentanus, cuius reliquiæ Nea
poli aſſeruantur, cum ampulla eius ſanguine
plena, quæ quotannis ponitur in aliquo ex Se-
dilibus Nobilium Neapolitanorum Magna cũ
Pompa, poſtmodum eiuſdem ſancti viri cor-
pus, & reliquiæ aſportantur, tota Ciuitate pro
ceſſionaliter eunte, & vt in conſpectu reliquiæ
ſunt cum ſanguine, ſtatim ſanguis, tam longo
temporum curriculo ad modum ferè lapidis
induratus, tamquam cera liqueſcit, & bullien-
do eleuatur per ampullas; quod cum ſemel in-
46 ſpexiſſet Muleaſſen Tuneti Rex, † alta voce,
maximum Miraculum ſe videre aſſeruit: & ſta-
tim corpore tranſeunte, & à loco diſtãte in pri
ſtinam ſanguis duritiem, reuertitur. Adſunt ibi
dem corpora Sanctorum Martyrum, Soſij, Pro-
culi, Feſti, Deſiderij, & Acutij, & Honorati Ab-
batis Fundani, ac Iulianæ Virginis, & marty-
ris. Adeſt corpus ſancti Cęlſi diſcipuli ſancti Pe
tri. In eadem Vrbe paſſi ſunt Abundius Epiſco
pus, & Fidelis. Adeſt ſancta Nicea, ſancti Procu
47 li mater. Apud Miſenum † olim Ciuitatem, mar
tyrio Coronati Zoſimus, item Eleutherius Epi
48 ſcopus, & Antia eius mater. Surrenti † adeſt
corpus ſancti Antonini Abbatis Caſsinenſis;
ſancti Quinti, Quartillæ, & Quintillæ Marty-
49 rum. Tarenti, † corpus ſancti Cataldi Hiberni,
illius Ciuitatis Epiſcopi, Miraculorum, & vitæ
gloria clariſsimi; qui poſt applicationem, &
prædicationem primam à Petro Apoſtolorum
Principe, & à Marco Euangeliſta, primus ex
Domini Ieſu Chriſti mandato ad Vrbem illam
50 perrexit. Brundiſij † Sanctus Leucius, & ſan-
51 ctus Pelinus Epiſcopi. Interamnæ, † Proculus,
Anaſtaſius, & Valentinus Epiſcopi. Nec nõ Pro
culus alter, Apollonius, Ephebus Martyres, &
Agapes Virgo, & Martir. Formijs, ſiue Caietæ,
52 † Gelaſius II. Pontifex, ſancta Albina Virgo,
53 & Martir. Nuſci, † ſanctus Amatus Epiſcopus.
Aquini, Conſtantius Epiſcopus, & Clinius con
feſſor. Nuceriæ, Fœlix, & Conſtantia Martyres.
54 Aquilæ, † Raynerius Epiſcopus, Maximus Dia
conus, & Martyr, & Ioannes Gallus. Valuæ, ſi-
55 ue Sulmonæ, † Pamphilus Epiſcopus. Amal-
56 phiæ, ſanctus Andreas Apoſtolus. Bari, † ſan-
ctus Nicolaus Epiſcopus Mirenſis. Amiterni,
Victorinus Epiſcopus, & octoginta tres Marty-
57 res. Forconij, † Fœlix, & Florentius Martyres.
58 Theani † Vrbanus Epiſcopus. Canuſij † pars re-
liquiarum ſancti Sabini Epiſcopi. Fundis, † So-
terus Papa, Paternus Martir, Fœlix monachus,
59 & Libertinus Abbas. Iſerniæ, † Petrus de Mur-
60 rono, Cœleſtinus quintus dictus. Venafri, † Ni
61 cander, & Marcianus martyres. Pinnæ, † Ioan-
62 nes Epiſcopus Pinnenſis. Sinueſſæ, † Secundi-
nus Epiſcopus, Caſtus Epiſcopus, & Martyres;
63 Potentiæ, † Gerardus Epiſcopus. Venuſiæ, † Fę-
lix Epiſcopus Africanus, Ianuarius præsbyter;
Audactus præsbyter, Fortunatus, & ſeptimus;
64 Lectores, & Martyres. Terracinæ † apud Foſ-
ſamnouam, ſanctus Thomas de Aquino Doctor
Angelicus, Epaphroditus Epiſcopus, Linda-
nus Appulus Monachus; Montanus, Fœlix, Eu-
ſebius Monachus, Iulianus præsbyter, & marty
res; Flauia, Domitilla, Euphroſina, Theodora,
65 Virgines, & Martyres. Vigilijs in Apulia, † Mau
rus Epiſcopus, Sergius, & Panthaleemon mar-
66 tyres. Soræ; † Dominicus Abbas, & Reſtituta
67 Virgo, & Martyr. Conſæ, † Herebertus, ſeu Phi
68 libertus, & Menas ſolitarius. Oliueti † Patriæ
meæ Natalis, Maccharius Abbas Romanus, il-
lè, qui ex officio Vicarię poreſtatis ad monacha
tũ peruenit, & ex eius miraculis inter Diuos
annumeratur: & quo die ad Monaſterium ſan-
ctæ Mariæ de Paradiſo ordinis minorum obſer
uantiæ in eodem oppido, ab Abbatia ſancti Pe
tri ſita extra męnia per duo milliaria, eius ſan
ctiſsimæ reliquiæ tranſlatæ ſunt, viginti à Ma-
lignis ſpiritibus vexati, liberati fuere: comitã-
tes verò Pompam proceſsionis ex diuerſis lo-
cis numerati fuere ſexdecim millia circiter ho
mines; nec à loco cellulæ in Abbatia, in qua
reliquię quieſcebant, valuere extrahi: niſi vno
Religioſo patuit cellulæ ingreſſus, quum alijs
circiter quadraginta Monachis, & pręsbyteris;
qui id ſucceſsiuè vnum poſt alium ingredi ex-
perti ſunt, patuit aditus, ſed ſemper facula, quã
manu ingredi volens geſtabat, in ingreſſu Ho-
ſtioli, nemine flante extinguebatur. Cuius reli-
quiæ in eodẽ monaſterio, cum alijs ſanctorum
reliquijs honorificè, & magna deuotione ſer-
69 uantur, ac venerantur. Capiſtrani † in Aprutio,
Beatus Ioannes ordinis Sancti Franciſci; Sum-
mus Theologus, & Canoniſta. In Prouincia
70 † Lucaniæ propè flumen Silaris, qđ noſtra ter-
ritoria irrigat, Vitus, Modeſtus, & Creſcen-
71 tia Martyres. In Pelignis, † Peregrinus Epi-
72 ſcopus, & Martyr. Calabrię, propè † Scyl-
laceum inter Stilum, & Arenam, in Monaſterio
Sãcti Stephani, erecto liberalitate Rogerij Gui
ſcardi Northmanni Comitis Calabriæ, & Sici-
liæ, Bruno Carthuſienſis ordinis, inſtitutor, vi-
tæ auſteritate, & Miraculorum gloria clarus;
73 ac Beatus Laoninus Northmandus. Paulæ † in
Calabria, Franciſcus, ordinis Minimorum In-
ſtitutor, cuius corpus ſanctiſsimum in Gallia
Celtica apud Ciuitatem Turonenſem magno
74 cum honore ſeruatur. Stili † in Calabria, Ioan-
75 nes Thereſti monachus. Cupertini † in Magna
Græcia, Vuerdinus Abbas Hidruntinus; q vitæ
ſanctitate, & Prophetiæ ſpiritu corruſcauit. Gu
76 lieti † propè Nuſcum, Gulielmus Vercellis ta-
men

mẽ natus in Sabaudia, Regni Neapolitani ama
tor, Eremita Montis Virginis, cuius corpus ſan
ctiſsimum diuiſum extitit; caput enim, & pars
vna Guleti, altera in Monaſterio Montis Vir-
77 ginis aſſeruantur. Apud Caſsinum Mõtem † S.
Benedictus Monaſticæ vitæ inſtitutor, ex quo
infiniti propemodum Religionũ ordines pro-
diere. Ibibem fuere vitæ ſanctitate conſpicui,
Summi Pontifices, Stephanus III. Stephanus X.
& Gelaſius II. Nec non Benedictus alter, Deus
dedit, Ioannes Capuanus, Petronacius, Gui-
nizo, Bonitus, Bertarius, Abbates. Odoriſius
Abbas, poſt modum Cardinalis; Leo Cardina-
lis Oſtienſis, Carolo manus Auſtraſiæ, & Sue-
uiæ Rex; Rachiſius Longobardorum in Italia
Rex; Fauſtus, Simplicius, Conſtantinus, Gebi-
zo, Adam, Alamannus, Albertus Pelignus, Pau-
lus Capuanus, Petrus Cuculus, Leo Amalphi-
tanus, Aldemarius, Angelus, Ebizo, Azo Cam-
panus, Gayderiſius, Guayferius, Sergius Amal-
phitanus; Randiſius Comitis Burrelli filius;
Paulinus, & Auguſtinus ambo ſancti Benedicti
diſcipuli. Sancta Scholaſtica ſoror ſancti Bene-
dicti: ſancta Rectrúda vxor Rachiſij regis. Ca-
uæ in Monaſterio ſanctæ Trinitatis, ordinis
eiuſdem ſancti Benedicti, Victor III. Summus
Pontifex, Cõſtabilis, Petrus Salernitanus, Fal-
co, Petrus Secũdus, Alferius Salernitanus, Leo,
Leonardus, & Simeon: de quibus omnibus, ſu-
pra allegati Hiſtorici ſanctorum geſta ſcriben-
tes, Marcus Antonius Marſilius, Ianus Iuue-
nis, Leo Hoſtiẽſis, & Petrus Diaconus in Chro-
nicis Caſsinenſibus, Paulus Diaconus, Carolus
Sigonius, Cardinalis Baronius, & nouiſsimus
78 omniũ Paulus Regius † Epiſcopus vici Aequẽ
ſis, vir morum, ac vitæ integritate conſpicuus,
& multæ lectionis, ac diligentię ſummæ in ſcru
tandis ſcripturarum Arcanis. Apud Rhegium
Calabriæ, ſãctus Leo Papa, Sanctus Suerus Epi
ſcopus, & martyr, Thomas Abbas, Cyprianus
Abbas, Agnes, Fœlicitas, & Perpetua Marty-
res. Apud Ciuitatem Roſſani Bartholomæus
Abbas, Nilus Abbas, Stephanus, & Theodora
Virgo. Conſentiæ Beatus Bonatius, Gerardus,
Lucas Epiſcopus, Mattheus, Rogerius, Nico-
laus, Peregrinus, & Theleſphorus. Apud Ca-
ſtrouillarum, Sanctus Angelus, Sanctus Donn-
ius, Leo, Nicolaus, Samuel, & Vgolinus mar-
tyres. Petiliæ, Anterus Papa, & martyr. Hera-
cleæ, quam dicunt Ieraci, Antonius confeſſor,
Ieiunius confeſſor, Nicodemus, ſancta Venera
virgo, & martyr. Apud Ciuitatem ſãcti Marci,
Caſſiodorus martyr, Senator martyr, Viator
martyr. Bellouiſo, ſiue Beluederi, ſanctus Da-
niel martyr, Beatus Cyriacus. Tropeæ ſancta
Domenica virgo, & martyr. Bouæ, ſanctus Elias
Abbas, Leo monachus. Tauriani, ſanctus Fan-
tinus Abbas, Lucas Abbas, Ioannes Epiſcopus,
Georgius Epiſcopus. Apud Turinm, Theleſ-
phorus Papa, & martyr. Meſuracæ Zoſimus Pa-
pa, Beatus Matthæus. Cerenthiæ, Bernardus
Epiſcopus. Amantheæ, Beatus Antonius. Cru-
polati, Beatus Bernardinus. Biſiniani, Beatus
Martinus, Proclus, Burrelli, Beatus Randiſius.
Crotonæ B. Petrus. Longobardi B. Archange-
lus, & alijs in locis infiniti propemodum.

Inſula Siciliæ ſuis etiam viris ſanctiſsimis
79 decoratur habuit enim Agathonem Leonem
II. & Stephanum III. Summos Romanos Pon-
80 tifices. Meſſana † Ciuitas habuit Ampelum,
Caium, Corebum præfectum, Donatum mona-
chum, Eutychium, Fauſtum, Firmanum, Placi-
dum monachũ, & ſocios, Victorinũ, Anthiam,
81 & Flauiam martyres. Propè † Panurmum, fuit
82 Alexander monachus. Cataniæ, † Berillus, à
ſancto Petro Miſſus, & Leo Epiſcopi, Attalus,
Cornelius, Euplius Diaconus, Fabianus, Miner
uinus, Pontianus, Quintianus, Sextus, Simpli-
cianus, Stephanus, Agatha virgo, & martyres,
83 ac Angelus monachus. Siracuſarum † Ciuitas
habet, Martianum, Maximianum, & Zozimum
Epiſcopos; Euodium, Hermogenem, & Cali-
ſtum martyres. Clementem monachum, Mar-
tiam, & Luciam virgines, ac martyres. Taormi-
84 na, † Pancratium Epiſcopum. Habet inſuper
85 Sicilia Agathonem † alterum, Triphinum, Al-
phium, Philadelphum, Cirinum, Angelum prę-
sbyterum ordinis Carmeliti, Albertum, Mer-
curim, & ſocios milites martyres, ac alios ſo-
cios ſeptuaginta nouem. Eutaliam, & Triphi-
nam virgines, ac martyres, & Gregorium Epi-
ſcopum Agrigentinum, aliosq́; nonnullos, de
quibus ſcripſere ſupra dicti, & Cardinalis Ba-
ronius, & Thomas Facellus nouiſsimè.

86 Sardinia habet † Symmachum Papam, Be-
nedictum Epiſcopum, nec non Æmilium, Fœ-
licem, Priamum, Lucianum, Antiochium, Came
rinum, Ciſellum, Ephiſium, Ianuariũ, Politum,
Protum, Saturninum, Criſpolum; Creſcentia-
nam, Hemeclinam, Iuſtam, Iuſtinam martyres,
de quibus vltra præfatos ſupra allegatos ſcri-
bit Ioannes Franciſcus Fara de Rebus Sardois.

In Mediolanenſi Dominio, ſanctorum ſuo-
rum perennis gloria fulget: Sanctiſsimi enim
87 commemorantur † Epiſcopi Mediolanenſes,
Ambroſius in primis, Summus Catholicæ Ec-
cleſiæ doctor, Anatolius, Benignus, Benedict⁹,
Caius, Datius, Antoninus, Auxanus, Calime-
rius, Dionyſius, Caſtritianus, Euſtorgius I. Eu-
ſebius, Euſtorgius Secundus, Clicerius; Hono-
ratus, Magnus, Galdinus, Ioannes, Gerundus,
Manſuetus, Marolus, Martinianus, Senator,
Mona, Maternus, Simplicianus, Cęlſus puer, Ve
nerius, Mirocles, Aquilinus præterea, Fauſtus
miles, Fœlix, Geruaſius, & Prothaſius, Iulius,
Matronianus, Nazarius, Nabor, Petrus, Robu-
ſtianus, ac Victor martyres, Sabina, Matrona,
Valeria, & Marcellina virgo, Ambroſij ſuror.
88 Papia † Auguſtino Summo Eccleſiæ doctore
Lætatur, & Syro I. Epõ, Anaſtaſio, Armenta-
rio,

rio, Criſpino, Ennodio, Epiphanio, Dalmatio, Damiano, Fœlice, Pompeio, Petro, Maximo, Iuuentio, Ioanne, Vrciſceno, ſanctiſſimis illius Eccleſiæ Epiſcopis. Nec non Guniforte Marty
89 re, & Honorata Virgine. Nouaria vero † Gaudet, Agapio, Gaudentio Epiſcopis, Laurentio præsbitero cum multis alijs pueris. Nono
90 comenſis Ciuitas, † Abundantio, Fœlice, Amātio, Epiſcopis. Nec non Secundo, Licinio, Fidele, Carpophoro, & Seuerino martyribus, & Ioanne Meda ordinis Humiliatorum funda-
91 tore, Nec non liberata virgine. Cremona, † Ho
92 mo bono. Laus Pōpeia † Baſſiano Epō. Suntq; quam plures ſanctiſſimi viri, quorum meminetunt ſcriptores iam dicti, Beda, Ado, Vſuardus, Surius, Mambritius in vitis Sanctorum, Sozomenus, Socrates, Bucchingerus in Hiſtorijs Eccleſiaſticis; Petrus Diacon. Leo Hoſtienſ. Bernardinus Corius, & Bernardus Saccus in Hiſtor. Ticinenſ.

Ad Burgūdiam tranſeundo, Flandriam, Brabantiam, Arteſiam, Hannoniam, Hollandam, Friſiam, omnemq; Belgiā; nam, & hæc loca ſanctiſſimis viris illuſtrantur. Calyſto enim Secun-
93 do Summo Pontifice gaudet Burgundia, † ac etiam S. Sigiſmundo Burgundiæ Rege, Gilberto, Blithmundo, Romano, Euſtaſio Abbatibus. Columbano, & Adone Monachis Luxouienſi-
94 bus. Gulielmo Abbate † Diuionenſe, Benigno
95 præsbytero. Gandaui adeſt, † vita, & miraculis clarus Bauo, Gundualdus Epiſcopus, Liuinus Epiſcopus, Bertulphus, Ausbertus, Landoaldus presbyter, Vulfrānus Epiſcopus, Amārius Diaconus, Vuinūalocus monachus, Ageltrudis virgo, ſancti Bauonis filia, & Amelber-
96 ga. Leodij, † Lambertus Epiſcopus Tungrenſis, Albertus Epiſcopus Rhemenſis, Vuolbodonus, Remaclus, Humbertus, Notgerus, Theodardus Epiſcopi Leodienſes. Mononus Eremi
97 ta, Maldeberta virgo † filia comitis Hannoniæ, Iuliana virgo, & Oda vidua. Atrebatis, Vedaſtus Epiſcopus, Leodegarius Epiſcopus Auguſtenſis, Poppo Abbas, Gerinus, Ranulphus, Saturnina virgo, & martyr, Bertilia virgo. Apud
98 Leriuenſes † Vatanus Epiſcopus, Marinus, Alſelmus, Agilulphus, Cono, Crapaſius, Abbates. Gummarus confeſſor, Vincentius præsbyter, Porcarius Abbas, cum quingentis alijs monachis, martyres. Apollinaris monachus. Vltraie-
99 cti, † Amandus, Vuillibrordus, Benignus, Fridericus, Gregorius, Radbodus, Albericus, Auſ-
100 fridus, Epiſcopi. Namurci, † Gerardus Abbas, Adilia virgo. Alij etiam Belgiæ ſancti, Eligius Epiſcopus, Arnulphus Epiſcopus Sueſſio
101 nenſis. Aldemburgi † in Flandria, Vuinocus, Vuandregiſilus Abbates, Relindis, Rectrudis Abbatiſſæ. Furnis, Vualburga virgo. Andaniæ,
102 † Begga vidua. Niuellæ, Ydaberga † vidua.
103 Hannoniæ, † in Hasbanio, ſanctus Trudo, Giſlenus Epiſcopus, Addelinus Abbas, Libertus martyr, & Quinibertus, Libertus, Berlerius monachi, Aldegūdis virgo, Ragēfreda, Aia, ſeu Agia Hannoniæ comitiſſa, Amelberga, Hiltrudis virgo, Vualdetrudis vidua. Similiter Landelinus Abbas, & Domitianus confeſſor.
104 In Phriſia, † Bonifacius, Lulgerus Epiſcopi: iſte enim Friſiorum, & Saxonum Apoſtolus, ille Germanorum appallatur. Eobanus Bonifacij Coepiſcopus, ſiue Cobanus, Adelarius, ſeu Adalarius Epiſcopus, Vuirtrungius, ſiue Vutriugus, Vualterus, Adhalerus, Stricaldus, ſiue Stirchaldus, Hamuntius, ſiue Hamundus, Boſo, Vuaccarus, ſiue Vuattarus, Gundecherus, ſiue Gunderherus, aut Guntherus, Vuilliherus, Hildebrandus, Adolphus, & alij triginta nouem Monachi, Lebuinus confeſſor, dictus
105 Apoſtolus † Tranſiſalanæ. Bruxellæ in † Bra-
106 bantia, Bonifacius Lauſanenſis Epiſcopus, Gudila Virgo. Similiter in Brabātia, Dympna, Vuiuina, Gertrudis, & Lutgardes, Virgines, &
107 martyres. Apud Louanium, † Verona virgo. Duaci, Amatus Archiepiſcopus Senonenſis,
108 Mauroncius abbas. In Hollandia, † Aldebertus confeſſor apud Egmundam, & ibidem Hie-
109 ro presbyter, & martyr. In Geldria, † Vuerem
110 fridus monachus. In Arteſia, † Idaberga virgo. Boloniæ Vulmarus Abbas, longeq; alij plures, de quibus agunt Beda, Ado, & alij. Molanus in Indiculo ſanctorum Belgij, Io. Thritthemius de viris Illuſtrib. Sancti Benedicti. Iacobus Meyerus in Annalibus Flandriæ: Hadrianus Barlandus in Hiſtor. Brabantiæ: Demochares de ſacrificio miſſæ. Cornelius Kempius de Origin. Friſiorum. Gulielmus Paradin. de Antiquo ſtatu Burgund. Petrus Cratepolius de Epiſcopis Germaniæ. Cardinal. Baronius ad Martyrologiū. Albertus Crātius, Germanographus, & alij. Vbbo Emmius in Hiſtoria Friſica.

Supranarratos monſtraſſe ſufficiat ſanctos, nec enim omnium nomina, ſie aliud agentes perquirere potuimus, quorū numerus ſine dubio longè maior exiſtit, illorumq; vitam cum ſancta militans Eccleſia, magno in honore habeat, illiſq; reuerentiam exhibeat, qui in triumphanti exiſtentes, nos exaudiunt, præceſq; pro nobis Deo effundunt, non ſolum, vt à peccatorum nexibus ſeruemur incolumes, ſed ſi quando, peccatorum eorundem pōdere grauemur (quod humanū eſt) Spiritus ſancti gratia adiuti, reſurgamus, ac iuſtificemur, eorundemq; tutelarium ſanctorum Patrocinio ſubleuati, miſericordiæ gratiam conſequamur.

Magnæ igitur ſunt Catholici Regis diuitiæ, maximi Regnorum tituli, ſuprema nobilitatis ſtemmata, ſummæ prærogatiuæ, indicibilia virtutum encomia, ſed horum nulli, huic ſanctorum ordiui, ac reliquiarum Theſauro, aliquid contra poni poteſt. Iddirco Rex Catholicus, & ſubditi omnes hac immarceſeibili gloria lętātur. Benedictus ſit DEVS, & Dominus noſter,

qui,

qui, & Regem, ac ſubditos ſuos, tanta digni-
tate, ac priuilegio decorare dignatus eſt.
Sãctitas itaq; præcedit omnia. Ne autem in
ambiguo aliqui laborent, qui Thelogicarum
Lectionum inueſtigationi non ità incumbunt,
ſanctitatis definitionem, ex Theologis, ac etiã
ex Philoſophis pertractabimus.
Prima definitio ea eſt: Sanctitas eſt ab omni
peccato libera, & perfecta puritas. † Hanc tra-
didit Dionyſius. de D. uin. nominibus, cap. 12.
quã ſequutus eſt Pelbartus à Themſuar in Ro-
ſario ſacræ Theologiæ, Tomo. 1. §. Spiritus ſan-
ctus. verſ. Sed quare huic nomini.
Secunda apud Theologos definitio tradi-
111 tur, quòd Sanctitas nil aliud eſt, niſi † illa, quę
eſt virtus heroica, ideſt Diuina apud Philoſo-
phos. vt voluit Franciſc. de Mairon. in lib. De
virturib.
Tertia datur definitio, quòd Sanctitas eſt
112 virtus, ſiue ſcientia faciens fideles, & † ſer-
uantes ea, quæ ad Deum ſunt iuſta. Hanc ex An
dronico Philoſopho Peripatetico, refert & ſe-
quitur D. Thom. de Aquino in 2. 2. q. 81. artic.
8. Pelbartus in Roſario. par. 3. in verb. Iuſti-
tia. §. 5. verſ. Quæritur quæ, & quot. Dominicus
Nanus Mirabell. in Polyanthea. §. Sanctitas.
Quarta traditur definitio, quòd Sanctitas ſit
113 habitus, quo homines † inclinantur, ea om-
nia Deo tribuere, quæ Dei ſunt. Quam primo
loco tradidit Plato. lib. 24. fine in Eutiphrone.
Quinta ibi tradita eſt ab eodem Platone,
114 quòd Sanctitas ſit hominis ad Deum † Amor,
vel amicitia.
115 Sexta ab eodem, quòd Sanctitas eſt † Cura
Deorum.
116 Septima eiuſdem, quòd † Sanctitas ſit vo-
uendi, atq; ſacrificandi Deo, ſcientia.
Octaua, eiuſdem, quòd Sanctitas ſit, quędam
117 mercatura inter † Deos, & Homines.
Nona, & vltima traditur, quòd Sanctitas
118 ſit virtus Heroica, qua † homines fiunt Dij.
& hæc traditur ab Ariſtotele lib. 7. Ethic. c. 1.
Sed agè breuius, quantum fieri poteſt, diſſe-
ramus de qualibet ipſarum, generaliter dicen-
tes, difficile, quoddam modo eſſe, veram ſan-
ctitatis definitionem afferre, præſertim, cum
clarum ſit, vnius rei, vnicam tradi oportere
119 † definitionem. Ariſtotel. Poſteriorum Ana-
liticor. lib. 2. textu. 20. 32. 82. vbi etiam Auer-
roes.
Prima enim non modicam habet ambiguita-
tem, quia ſi poneremus pro conſtanti, non da-
ri ſanctitatem peccato interueniente, nec ſan-
ctum cum peccato; ſequeretur aduerſari dicto
Auguſtini de Eccleſiaſtic. dogmatibus cap. 86.
120 Nullus (inquit) ſanctus, & Iuſtus † caret pec-
cato, nec tamen ex hoc definit eſſe iuſtus, vel
ſanctus, cùm affectu teneat ſanctitatẽ. Nõ enim
Naturæ humanæ viribus, ſed propoſiti adiu-
mento per Dei gratiam acquirimus ſanctitatẽ.
Et ideo veraciter, ſe omnes ſancti pronunciant
peccatores, quia in veritate habent, quod plan
gant, & ſi non repræhenſione conſcientiæ, cer-
tè mobilitate, & mutabilitate præuaricatricis
naturæ. Hæc Auguſtin. quod confirmat Hiero-
nym. Aduerſ. Iouinian. lib. 2. pluribus exem-
plis comprobans, dicens præſertim. Dauid ele-
121 ctus ſecundum † cor Domini, qui omnes eius
fecerat voluntates, & qui in quodam Pſalmo
dixerat: Iudica me Domine, in Innocentia mea
ingreſſus ſum, & in Domino ſperans non infir-
mabor. Proba me Domine, & tenta me, vre re-
nes meos, & cor meum. Poſtea tentatur à Dia-
bolo, & poſt peccatum pœnitens loquitur. Mi-
ſerere mei Deus ſecundum magnam miſericor
diam tuam. Magnũ peccatũ magna vult dele-
ri miſericordia. Hæc Hieronymus. Et ſi verum
ſit ſine labe in vltimo vitæ exitu reperiri debe
re: iuxta illud Ioan. Apocalypſ. cap. 21. Non
intrabit in eam aliquod coinquinatum.
Quoad ſecundam verò definitionem. Iſta nõ
eſt definitio, ſed ſimilitudo potius quædam
definitionis, quæ capi poteſt ex dicto Ariſtote-
lis, de quibus infra dicendum eſt, dum ad no-
122 nam definitionem reſpondebimus. Tũ † præ-
ſertim cum non conuertatur cum ſuo definito,
nec cum illo conueniat, vt eſt neceſſe, & docet
Auer. in lib. 2. poſter. 82. Non enim omnis exer-
cens aliquam Heroicam virtutem eſt ſanctus,
vt vnicuiq; intuenti patet. Et tantò minus ſub-
ſiſteret hæc definitio, cum nullæ in ipſa diffe-
123 rentiæ † reperiantur, ex quibus, & Genere
conſtare debet. Ariſtotel. lib. 1. Topicor. cap. 7.
Quoad tertiam. Hæc videtur melior, cum vi
deatur habere ſua requiſita: conſtat enim ex
Genere, & differentijs. loco enim generis eſt,
virtus, vel ſcientia. Loco verò differentiarum,
eſt fidelitas, & obſeruatio eorum, quæ ſunt iu-
ſta apud Deum. Cum enim (vt Cicero in Hor-
tenſio, docuit) Beari omnes eſſe velimus, quia
124 Beatitudo † ab omnibus amatur, vt inquit
Auguſtin. de Trinitat. lib. 3. cap 4. & latè Ma-
giſter. lib. 4. ſententiar. diſtinct. 49. articul. 2.
Ille beatus, ac ſanctus erit dicendus, qui illa
obſeruauerit, quæ ſanctitatem inducunt: ſunt
autem dum ea fiunt, quæ ad Deum ſunt iuſta,
vt infra dicam.
Quoad quartam, quæ Platonis eſt, verè ipſa
redolet Chriſtiani nominis Dogma, infimul cũ
alijs ſequentibus vſq; ad nonam excluſiuè, cõ-
ueniunt, vt ſtatim dicã. Quia DEO cõueniunt,
quæ nobis immediatè ab ipſo proueniunt illa
autem ſunt, quæ accepimus; ſcilicet. rationem,
& mẽtem, Parentis noſtri ſimilitudinem abſq;
vllo Angelorum, ac Cœlicolarum miniſterio.
vnde hæc Dei ſunt, & idcirco habitus, quoad
reddendam Deo mentem, & rationem, homi-
nes inclinantur. ſanctitas eſt: & qui Deo red-
dit, quæ ab ipſo immediatè accipit, opus ſan-
ctum operatur, & ſanctus appellabitur. Vnde

dum

dum Plato ibidem dicit, Sanctitatem eſſe gene
ris iuſtitiæ partem: nil aliud ſibi voluit, quàm
quòd cum vnum ex iuris pręceptis,ſit ius ſuum
125 † vnicuiq; tribuere.vt poſt Vlpianum in l.Iu
ſtitia.ff.de Iuſtit.& iur. voluit Imperator in §.
Iuris. Inſt. eo.tit.& ante eos Ariſtoteles lib.5.
Ethicor. dum quis quæ à Deo accepit,illi red-
dit, ſanctitatis opus facit, quod redditionis
illius partis iuſtitiæ exiſtit.

Quò verò ad quintam definitionem ab eo-
dem Platone traditã,quòd Sanctitas ſit Amor,
vel Amicitia ad Deum. Hoc idem docuit Do-
minus noſter IESVS CHRISTVS illi interrogã
ti,quod eſſet mãdatum magnum in lege? apud
Matth.cap.22. Reſpondens.Diliges Dominum
126 Deum † tuum ex toto corde tuo,ex tota ani-
ma tua, & ex tota mente tua.Et Marci. cap.12.
Audi Iſrael, Dominus Deus tuus, Deus vnus
eſt, & diliges Dominum Deum tuum ex toto
corde tuo,& ex tota anima tua,& ex tota men
te tua,& ex tota virtute tua. Ad interrogatio-
nem Legiſperiti interrogantis, quid faceret,
vt poſſet vitam æternam poſſidere ex traditio-
ne legis. Lucæ c. 10. Diliges Dominum Deum
tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua,
& ex omnibus viribus tuis, & ex omni mente
tua. Quod antea dictum erat Deuteron.cap.6.
Quia charitas fundata eſt ſuper beatitudine,
cuius obiectum eſt Deus, & ideo charitas eſt
127 motuus † Amor, ſiue Amicitia hominis ad
Deum. vt dicit D.Thom. in 2.2. q.23.artic.1.&
hoc eſt, quod Apoſtolus dicebat ad Timothe.
cap.1. Finis præcepti charitas.Et idcirco cha-
ritas & dilectio Dei eſt illa, quæ operatur vl-
tra omnes virtutes.Inde Auguſtin.in Ioan.c.1.
Dilectio ſola (inquit) diſcernit inter filios Dei,
& filios Diaboli. Signent ſe omnes ſigno Cru-
cis: reſpondeant omnes,Amen: cantent omnes
Alleluia,baptizentur omnes,intrent eccleſias,
impleant parietes Baſilicarum,non diſcernun-
tur filij Dei à filijs Diaboli,niſi charitate. Qui
habent charitatem nati ſunt ex Deo. Magnum
indicium,magna diſcretio: quicquid vis habe-
re,hoc ſolũ niſi habeas,nihil tibi prodeſt: Alia
ſi nõ habeas, hoc habe,& impleſti legem. Hæc
Auguſtinus. Vnde concludam cum Bernardo
in lib de Diligendo Deum: O Iugum (ait) ſan-
cti Amoris, quod dulciter capis, glorioſè la-
queas, ſuauiter premis,delectat et oneras,for
titer ſtringis, prudenter erudis. O fœlix amor,
ex quo oritur ſtrenuitas morum, puritas affe-
ctionum,ſubtilitas intellectuum,deſideriorum
ſanctitas, operum claritas, virtutum fœcundi-
tas, meritorum dignitas, præmiorum ſublimi-
tas. Hæc Bernardus. Hinc Auguſtinus contra
Manichæos lib. 1. Si voluntatem (inquit) Dei,
quiſque deſiderat, fiat amicus Deo: quia ſi vo-
luntatem hominis noſſe quiſq̃ vellet, cuius
amicus non eſſet, omnes eius impudẽtiam de-
riderent, non autem quiſq̃ efficiatur amicus

Dei,niſi purgatiſſimis moribus.Beatus enim,&
ſanctos ille efficitur,cum optima amicitia cum
illo contrahi,qui omnium bonorum longè op-
timus eſt Deus. Ad quod conciuit dictum Pe-
tri Bleſenſis. in lib. de Amicitia. Vera enim
128 (ait) Amicitia † inter bonos tantum oriri ſo-
let, & inter meliores proficere, inter optimos
conſummari. Concludamus igitur cum eodem
Auguſtino de Moribus eccleſiæ Catholicæ lib.
1.cap. 25. dum loquit: Diligamus igitur Deum
ex toto corde,ex tota anima, & ex tota mente;
quicuoque ad vitam æternam peruenire pro-
poſuimus.Vita enim æterna eſt totũ pręmium,
cuius promiſſione gaudemos.Hęc Auguſtinus.
Vnde ſanctis Apoſtolis Chriſtus loquit: Io.
c. 15. Vos amici mei eſtis.Sanctus itaq; ille di-
citur,qui recto,ac perfecto modo Deum amat;
& ſanctitas (vt Plato rectè ait) ad Deum ſit
amor, & amicitia. Amicitia verò iſta, vt diximos,
charitas in Deum appellabitur, ſine qua
129 † quis eſt veluti æs ſonans, aut Cymbalum
tinniens,& nihil ſibi prodeſt,vt Paulus ait, pri
mæ Corinth.13.

Qoantum ad ſextam, ſeptimamq; definitio-
nem, quarum prima dicit, q̃ ſit Deorum Cu-
ra; Altera verò,quòd ſit ſcientia vouendi, atq;
ſacrificandi Deo. Has duas ego credo in ſan-
ctis viris, atque in ſanctitate ipſa ingredi.Re-
ſpicere autem illam curam, Dei Optimi Ma-
ximi cultũ,& quoad vota,& ſacrificia,Religio
nẽ,& hoc ſpectant,quæ dicit Marſilius Ficinus
in argumẽtũ ad Platonẽ in Eutiphrone: Pieta-
130 tẽ præcedere ipſam † ſanctitatem, & Religio-
nem ſubſequi.Eſt enim pietas (loquit) Dei pa-
rẽtis agnitio.Sanctitas eius,quod Dei eſt, Deo
agnito,retributio;Religio eius quod Deo red-
ditum eſt, aſſidua meditatione, iuſtiſq; operi-
bus cum Deo ipſo, indiſſolubilis religatio: vt
meritò ſapiens ille dixerit, Funiculum Tripli-
cem difficile ſolui. Funiculum,inquam ex Pie
tate, ſanctitate, Religioneq; connexum: Pie-
tas ſanctitatem excitat,Sanctitas pietatem con
firmat,& ſancit.Sanctitas quoq; religionem mo
uet. Religio religat ſanctitatem: prius enim
hoc, vel inſtinctu, vel inſpiratione, vel admo-
nitione opus eſt,quo Deum vnum noſtrum eſ-
ſe parentem,fide indubia cogitemus, quam
pietatem eſſe volunt. Cum quis iſta concepit,
mox omnem mentis, & rationis intentionem
in Deum noſcendum, amandumq; figit. Atq;
hunc in cognoſcenda, amandaque diuinitate
frequentem intuitum ſanctitatem, Mercurius
quoque definit. Hæc Ficinus. Pietas autem in
131 Deum † principaliter eſt; vt teſtatur Hie-
rouym.in Epiſtol.ad Paulinum.Cui adſtipulan
tur dicta Ciceroniſ.lib.2.de Natur.Deorũ. Pie-
tate (ait) erga Deos ſublata, fides etiam, ac
ſocietas Generis humani, vna excellentiſſima
virtus,Iuſtitia tollatur,neceſſe eſt.Idcirco Apo
ſtol.1. Timoth.cap.4. dicit,q̃ pietas ad omnia
vtilis

Vtilis eſt, promiſſionem habens vitæ, quæ nunc
eſt, & futuræ. Vnde Auguſt. de Ciuit. Dei. lib.
10. c. 1. Pietas quoq; (dicit) propriè Dei cultus
132 intelligi ſolet, quam † Græci εὐσέβειαν vocant,
vbi dicit: Idcirco Deũ pium appellari Ex pie-
tate igitur ad diuinum cultum reducta, ſancti-
tas oritur, quæ religione completur. Eſt enim
Religio virtus, per quam homines Deo cultũ,
133 † ac venerationem exhibent. vt ſcribit Bona-
uent. lib. 3. ſent. diſt. 9. art. 3. Tho. de Aquin. 2. 2.
q. 81. art. 1. Antonin. Florent. in Sum. par. 4. tit.
5. cap. 7. ſequitur Viguerius in tit. de virt. iuſt.
ca. 5. §. 5. verſ. 2. Vnde Bonauent. in loco ſupra
allegato, dicit: Religionem eſſe virtutem, qua
colitur, q eſt ſuperioris naturæ. Sequitur Prie-
rius in Summa §. Religio. nu. 1. Dicitur autem
134 Religio † à Relegendo. vt docuit Cic. lib. 1.
de nat. Deor. Qui (inquit) omnia, quæ ad cultũ
Deorum pertinerent, diligenter pertractarẽt,
& quaſi relegerent, ſunt dicti Religioſi, à rele-
gendo. Hanc autem Religionem dictam à re-
legendo, declarari poſſe dicerem, quòd is, qui
Religionem habere profitetur, cultus diuini li
bros, cæremonias, Regulas, & ſanctorum acta
relegendo, Religioſus euadat. Vel à religan-
135 do † potius. vt inquit Lactant. Firma. libr. 4.
c. 28. Hoc (ait) vinculo pietatis obſtricti Deo
religati ſumus, vnde ipſa Religio nomen acce
pit. Et poſt pauca. Diximus (inquit) nomen re-
ligionis à vinculo pietatis eſſe deductũ; quod
hominem ſibi Deus religauerit, & pietate cõ-
ſtrinxerit. Cui conceinit Auguſt. de vera Relig.
lib. 10. cap. 4. Religet (inquit) nos Religio vni
omnipotenti Deo. Vnde Religionis ſcopus
Deum reſpicit. Idcircò idem Lactant. libr. 3.
136 cap. 10. ait: Si Religio † tollitur, nulla nobis
ratio cum cœlo eſt. & iterũ cap. 11. Cadunt er-
go ad multiplices Religiones, ſed ideo falſas,
quia ſapientiam reliquerunt, quæ illos docere
poterat, Deos multos eſſe non poſſe: ſed aut
ſtudent ſapientiæ, ſed ideo falſæ. quia religio-
nẽ ſummi DEI, omiſerũt, qui eos ad veri ſcien-
tiam, potuit erudire. Hæc Lactantius. Religio
verò non eſt virtus Theologica, cum Deus non
cõparetur religioni, vt obiectum, vel materia;
ſed ſicut finis; ſed virtus moralis verſatur cir-
ca ea, quæ ſunt ad finem. Præfertur autem cun-
ctis moralibus virtutibus; nã virtutes ordinan
tur ad proportionem ordinis præceptorũ, ſed
præcepta concernentia religionem, tamquàm
principalia, primo loco fuerunt poſita. Exodi.
c. 20. Ergo, & ipſa religio moralibus proponen
da eſt. Tanto magis, quia quæ ſunt propinquio
137 ra ad finem, ſunt meliora. † cum ſint propin-
quiora ipſi fini; nulla autem moralium virtutũ,
ipſa religione eſt propinquior ad Deum, ergo
ipſa religione, vlla virtus moralis eſt melior.
In quantum enim ordinatur in honorem diui-
num, quia operatur directè, & immediatè ipſa
religio, vt dicit D. Tho. in 2. 2. q. 81. art. 6. & ità
argumentatur Petr. de Arag. ad D. Tho. de Iu-
138 ſtit. & iur. in d. art. 6. Vnde † religio eſt idẽ Sã
ctitati: iuxta illud in Cantico Zacch. Luc. c. 1.
Seruiamus illi in Sanctitate, & iuſtitia corã ip-
ſo. Sed ſeruire Deo pertinet ad actũ religionis,
ergo religio eſt idẽ Sanctitati. Quibus rõcinic
D. Tho. in dicta 2. 2. q. 182. art. 3. Religio (inqt)
& Sanctitas quamq̃ eſſentialiter idem ſint; Ra-
tione tñ diſtincta ſunt, ꝙ Sãctitate mens homi
nis applicat ſe Deo; Religione verò ei debitũ
exhibet famulatum in his, quę ſpecialiter ad il
lius ſpectant cultum. Quem ſequitur Ant. Flo-
rentin. in ſumma. Parte 4. titul. 5. cap. 7. § 2. Vn-
de hinc dicitur Religionem operari debere,
non ſolum per interiores actus, ſed etiam per
139 exteriores, & hi ſũt, qui apud † Græcos vocã-
tur θεοσέβεια, ideſt, cultus diuinus, & λατρεία, id
eſt exterior ſeruitus. Et prima reſpicit virtutes
Theologicas, ſecunda vero actũ ſeruitutis, quę
pertinet ad iuſtitiam, vt dicit D. Bonauent. lib.
1. Sẽt. diſt. 9. q. 2 artic. 3. Operatur autẽ religio
per actus interiores, quaſi principales, ac ꝑ ſe
140 ad religionem pertinentes; Exteriores † verò
actus, quaſi ſecundarios, & ad interiores actus
ordinatos. vt cõcludit D. Tho. in d. q. 81. art. 7.
probat hoc per illud Dauid. Pſ. 83. Cor meũ, &
caro mea exultauerũt in Deũ viuum. Sed ſicut
interiores actus ꝑtinent ad cor, ità exteriores
actus pertinent ad mẽbra carnis, ergo Deus co
lẽdus eſt, nõ ſolũ interioribus actibus, ſed etiã
exterioribus. Hæc autẽ exteriora nõ exhiben-
tur Deo, quaſi his indigeat, cum ſe ipſo ſit glo-
ria plenus, & nihil à creatura adijci poſsit; ſed
propter nos, quia pro hoc, ꝙ Deũ honoramus,
ac reueremur, noſtro ſuperiori ſubijcimur, qa
mens humana, vt Deo cõiugatur, indiget ſen-
ſibiliũ manuductione, per illud Apoſt. ad Rom.
c. 1. Quia inuiſibilia Dei, per ea, q̃ facta ſunt, in
141 tellecta cõſpiciuntur. Et ideo † in diuino cul-
tu neceſſe eſt aliqbus corporalibus vti, vt eis,
quaſi ſignis qbuſdã, mẽs hoĩs exciteturad ſpi-
rituales actus, quibus Deo coniungitur; Et ad
hunc finem exteriores actus requiruntur, non
autem ꝙ Deus ijs Indigeat. Hinc Deum amico
142 non † indigere ſcribit Ariſtoteles Moralium
Eudemiorũ. lib. 7. c. 16. Deus enim eſt ſua Bea-
titudo, & ſe ipſo ſolus Beatus. Ariſtotel. lib. 7.
Politic. c. 1. Et principium primũ fœliciſsimũ
eſt ex ſe ipſo. Idem Ariſtotel. lib. 12. Metaphyſ.
c. 4. Eodem modo actibus iſtis nõ indiget, iux-
ta illud Dauid Pſ. 49. Nunquid mãducabo car-
nes Taurorum, aut ſanguinem hircorum pota-
bo? Sed exhibẽtur vti ſigna interiorum, & ſpi-
ritualium operum, quæ pro ſe Deus acceptat.
Hinc illud Auguſtini. lib. 10. de Ciuitat. Dei.
cap. 5. Sacrificium viſibile, inuiſibilis ſacrificij
ſacramentum, ideſt ſacrum ſignum eſt. Hæc in
effectu concludit Tho. vbi ſupra. Actus autem
143 interiores ſunt duo, deuotio, † & oratio. Ex-
teriores verò alij duo, adoratio, & ſacrificij

oblatio. vt dicit Raym. in verb. Religio. cap. 7. & ſeq. poſt D. Thom. in 2. 2. quæſt. 81. articul. 1. & 2. Ad deuotionem autem pertinent habere voluntatem ad exequenda illa, quæ ſunt ad diuinum cultum, & famulatum, ſcilicet ad honorem, & reuerentiam exhibendam. Oratione autem homo ſubijcit ſe Deo, & profitetur orando ſe indigere Deo, actore, & authore ſuorum beneficiorum. Adoratione verò exhibetur proprius religionis actus: per ſacrificiorum verò oblationem, reuerentia Deo exhibetur, qui actus eſt Religionis Propterea illorum hereſis confunditur, qui Latria Deum per ex-
144 ternos actus, nō eſſe adorandum† cenſuerūt, & eijciendas ab Eccleſia Dei exteriores cæremonias. Contra quos ſcribit Auguſt. ad Ianuarium. Epiſtol. 118. Albertus Carpenſis contra Eraſmū Rotherodam. lib. 6. Albertus Pighius. Controuerſ. 12. & Controuerſ. 13. Alphonſ. de Caſtr. contra hæreſes. in verb. Cantus. Conradus Brunus in libr. de ceremonijs. Stanislaus Oſius Cardinalis Varmienſis. de Confeſſ. Polonica. cap. 27. Tom. 2. Demotius de Iuſtaurand. relig. lib. 9. Demochares. de ſacrif. Miſſæ. c. 3. & 4. Larē. Petr. Arag. de iuſtit. & iur. q. 81. artic. 7. & nouiſsimè Concil. Trid. ſeſſ. 13. de reformat. c. 5. & Canon 6. vbi agitur de adoratione Euchariſtiæ. & facit cōtra Ioan. Oecolampadium. Paul. Gryſald. deciſ. Catholicar. in verb. Adora rio. in verb. Cæremonia. in verb. Latria. Vbi damnantur errores Eraſmi, Martini Lutheri, Ioannis Vuiclephi, Vualdēſium, Pauperum de Lugduno, & Sectariorum, contra quos etiam agit Damian. Roſcius de Hęrcſib. agnoſcendis. §. Adoratio. & §. Cæremonia. & in lib. de ſectis Hæreticor. § Sctarij. & alibi pluries.

Sanctitas itaque habet pietatē præcedentē, & Religionem ſubſequentem, vt dictum eſt, ſub qua religione implicatur, & includitur, ſeptima Platonis definitio, quæ conſtat exhibitione votorum, & ſacrificiorum oblatione. Vo-
145 uendo enim, ac † orando petit; & ſacrificando, & ſacrificia offerēdo, atque exhibendo, dat. Quid enim petit à Deo? ſe ipſum. Quid Deo dat? ſe ipſum. Ideam enim ſui, quæ in diuina mente eſt, petit. Dat verò naturam ſuam, quæ Ideæ particeps eſt. Quo verò ad octauam eiuſdem Platonis definitionem, quòd ſanctitas ſit mercatura inter Deos, & homines, Ità illa intelligenda eſt, non ad modum humanæ mercaturæ, ſed conuenit cum proximè dictis, vt homines orantes, Deo voueant, & petant, vt aliquid accipiant Deus, orationes, votaque recipiat, Illi petita conſequentur, & proinde illi laudū diuinarum Deo ſacrificia offerant.

Quoad nonam, ad vltimam definitionem ex Ariſtotele, quòd Sanctitas ſit virtus Heroica, qua homines fiāt Dij. Sub hac virtute Heroica
146 oportet includi † omnes virtutes morales, & eas, quibus quis poſſit Deus, ideſt ſanctus fieri; Et in hac virtute omnes prænarratæ continebuntur. Huc ſpectat illud Dauid Pſ. 81. Ego dixi Dij eſtis, repetitum à CHRISTO Ioan. c. 10. Homines autem fiunt Dij, & appellantur, qui non vt ſimplices homines moriuntur, ſed ſuſceperunt, ac intellexerunt Euangelium IESV CHRISTI, pro vt Petrus, & Paulus vocantur à Hieronymo in Epiſt. Paul. ad Galatas. cap. 2. & propriè Dij appellantur, qui Chriſti diuinita-
147 tem† intelligunt. vt dicit idem Hieronym. in Matth. cap. 16. Satis ſuperque quoad Sanctitatis definitionem hæc dicta ſunt.

Sed non erit tam alienum à Scopo, vt etiam antiquorum Gentilium errata recenſeamus: quorum enim memoriam laudare volebant
148 † Deos appellabant per quædam figmenta, ex Poetarum inuentis, vt docuit Lactantius. lib. 1. cap. 11. Quinimmo idem Lactantius lib. eo. cap. 15. aſſeruit: Deos appellare, ſiue ob virtutum excellentiam, ſiue ob adulationem pręſentis potentiæ, ſiue ob beneficia, quibus erāt ad humanitatem compoſiti. Apud Romanos autem ex vitæ integritate, & ex quibuſdam cœleſtibus ſignis, quæ ſuperare naturam vide-
149 bantur, † poſt mortem in Diuos referebant; vt in C. Iulio Cęſare ſcribit Sueton. Tranquill. in eius vita. cap. penultimo. Perijt (inquit) ſexto, & quinquageſimo anno, & in Deorum numerum relatus eſt, non ore modo decernentium, ſed & perſuaſione vulgi: Siquidem ludis, quos primò cōſecratos ei hæres Auguſtus edebat, ſtella Crinita per ſeptem dies continuos fulſit. Hæc autem in Diuos relatio, potius diuinatoria eſt, quàm ad aliū finem fieri apud eos ſolita erat. Quoad hæc autem dicere poſſumus, quod olim dixerit vnus ex Gymnoſophiſtarum Philoſophis. Is enim, interroganti
150 Alexādro, quemadmodum ex mortali, † quis Deus euadat? Si quid fecerit, ille reſpondit, quod facere denegatum ſit homini: vt refert Plutarchus in Alexandro. Vel illud Hyarchæ Indorum Philoſophorum Principis, quem cū Appollonius Thianeus interrogaſſet, qualē de ſe ipſis exiſtimationem haberent? Reſpondiſſe ferunt Hiarchā, Deos ſe eſſe opinari Interroganti verò, quam ob cauſam ità putarent? quo-
151 niā † boni viri (inquit) ſumus. vt ſcribit Philoſtratus de vita Apollonij. lib. 3. c. 6. deridenda autē erat, hæc illorum ex ſeipſis Deificatio.

Secundum autem Theologos (poſtquàm de ſanctis ſermo incidit) dicere poſſumus illud, quod opera illorum ſequūtur illos. Quia autem virtus Sanctitatis, ſumma fęlicitas eſt; tutiſſima ad eam obtinendam cordis puritas, & munditia exiguntur. Idq; non ſine autoritate: Vnumquodq; enim tātò perfectus eſt, quantò magis
152 eſt proximus perfectiſſimo † Enti, q eſt Deus Benedictus, & maximè diſtat à ſuo oppoſito, vt cōcludit Plato in Parmeoide. Eſt enim cōditio primi principij, vt ſit maximè perfectū. In-

de

de ſequitur magis, aut minus perfectum dici,
per appropinquationem ad ipſum maximū bo
153 num. Vndè cum diuina perfectio † conſiſtat
in ſumma ſimplicitate, & puriſſima bonitate,
omnimodam elongationem ab omni compoſi-
tione, & malitia. vt inquit D. Thom. par. 1. q 3.
Sequitur hominem tunc bonum dici, ac perfe-
ctum, pro quanto in modo viuendi imitatur di
uinam bonitatem, ac rectitudinem. Hanc verò
imitari non poteſt, niſi puritate, & cordis mun
ditia. Et hoc eſt, quod Chriſtus docuit Matth.
cap 5. Beati mundo corde, quia ipſi Deum vi-
debunt. Et ideo dicebat Dauid Pſalm. 17: Se-
cundum puritatem manuum mearū in conſpe-
ctu oculorum eius. Et idem docuit Apoſto. ad
Philippenſ. cap. 1. Vt ſitis ſinceri, & ſine offenſa
in diem Chriſti. Hinc Petrus Epiſtol. 2. c. 3 ſin-
ceram mentem excitat in nobis. Vnde Geneſ.
c. 20. Excuſabat ſe apud Deum Abimelech In
ſimplicitate (inquit) cordis mei, & munditia
manuum mearum feci hoc. & ibidē Deus ſub-
ſequitur. Et ego ſcio, quòd ſimplici corde fece
ris, & ideo cuſtodiui te, ne peccares in me. &
Eccleſiaſtic. c 38. Ab omni delicto munda cor
tuum. & Chriſtus Matth. ca. 23. munda prius,
quod intus eſt. & hoc etiā dicebat Paul. 2. Co-
rinth. c. 7. Mundemus nos ab omni inquinamē-
to carnis, & ſpiritus, perficientes ſanctificatio-
nem in timore Dei. Per cordis namque mun-
154 ditiam fiunt † amici Dei, de quo Salom. Pro-
uerb. cap. 22. Qui diligit cordis munditiā pro-
pter gratiam laborum ſuorum, habebit amicū
Regem. Et huc ſpectat illa prima definitio ſan-
ctitatis, quam ſupra ex Dionyſio retulimus; q
ſit ab omni peccato libera. & perfecta puritas.
de qua puritate loquitur D. Thom. in d. 2. 2. q.
81. artic. 8. vbi dicit, quòd mens humana mun-
di illecebris, & inferioribus ijs non conſorde-
ſcat: Sic etiam illud Plutarchi in lib. de cohi-
benda ira. In omnibus (inquit) illud Empedo-
clis magni ponderis, diuinumq; cenſeam, ieiu-
nare à vitijs. Cum multis alijs quæ ſequuntur.
Quibus concinit Iſaias c. 55. Derelinquat im-
pius viā ſuā, & vir iniquus cogitationes ſuas,
& reuertatur ad Dñm. Vndè rectè orabat Da-
uid Pſ. 50. Cor mundū crea in me Deus. Quod
diſcurrens Io. Caſſianus de Monach. deſtinat.
Collat. 1. cap. 1. cum pluribus ſeq. in perſonam
Abbatis Moyſi. cap. 4. ait: Finis quidem no-
ſtræ profeſſionis. (vt diximus) Regnum Dei,
155 ſeu Regnum Cœlorum eſt: deſtinatio verò,
id eſt ſcopus, puritas cordis, ſine qua ad illum
finem, impoſſibile eſt quempiam peruenire. In
hac igitur deſtinatione defigentes noſtræ di-
rectionis obtutus, velut ad certam lineā, cur-
ſum rectiſſimū dirigemus; ac ſi paululū q ab
ea cogitatio noſtra deflexerit, ad contēplatio
nē eius illico recurrētes, rurſus eā, velut quadā
norma rectiſſima, corrigemus, q ſemp omnes
conatus noſtros ad vnū hoc reuocans ſignum,
arguit ſtatim ſi à propoſito directionis mens
noſtra, vel paululū deuiauerit. Hæc Caſſianus.

Veritatis Chriſtianæ Doctores, duas cōſide-
rāt Beatitudines, ſpei vnam, rei alterā. Realis,
156 & vera beatitudo, † in clara conſtat, ac perpe
tua Dei viſione, ac fruitione in patria. Spei au-
tē in cōſtante, ac vero Dei cultu in via. Quæ nō
tam vera fęlicitas dici poteſt, quàm quædā ve-
ræ, & futuræ fęlicitatis expectatio. Spe quidē
inchoatur; Re perficitur. Vna in tempore pe-
regrinationis, altera in æternitate manſionis.
Vna in labore, altera in requie. Vna declinat à
malo, & facit bonū, altera nullum habet à quo
declinet, malum; & magnū habet, quo fruatur
bonum. Vna cum hoſte pugnat, altera ſine ho-
ſte regnat. Vna flagellatur malis, ne extollatur
in bonis, altera in plenitudine gratiæ, caret
omni malo. Vna bona, & mala diſcernit, altera
ſolū q bona ſunt cernit. Vna bona eſt, & adhuc
miſera, altera melior, & omnino beata. Vna be-
ne viuitur per gratiā, in altera beatè per glo-
riam, quam tū quicunq; ſic habet, vt eius vſum
referat ad illius finem, quem diligit ardentiſ-
ſimè, ac fideliſſimè ſperat, non abſurdè dici
etiam nūc beatus poteſt, ſpe iſta, potius quàm
re illa. De his Chriſoſtomus in Ioan. Homelia
55. inquit. Hæc relinquenda, illa permanſura:
hæc tempore cōſumitur, & multis ſubiecta eſt
periculis, illa perpetuò manet: hanc pauper
ſibi comparare non poteſt, illam duobus Obo-
lis, quis emere poteſt. Et hoc rectiſſimè præ-
ſentit Ouid. lib. 5. Metamorph.

Sed ſcilicet vltima ſemper
Expectanda dies homini eſt, dicię; beatus
Ante obitum nemo, ſupremaque funera, debet.

Hinc Petrarcha in Epiſtol. A morte hominis
viuere incipit humanus fauor, & finis vitę, prin
cipium eſt gloriæ. Quam nobis concedat ſan-
ctiſſima Trinitas, proq; nobis intercedant San-
cti omnes apud Deum omnipotentem; Cui
laus, honor, gloria, & imperium.

ARGVM. CAP. LXXI.

Magiſtratus Regij in ſtatibus Catholici
Regis cognoſcunt caſus deſcriptos,
qui videtur ſapere ſpiritualitatem, vel
videntur Eccleſiaſtici. Diſcutiuntur
ad longum caſus.

COMPENDIVM.

1 *Laici eccleſiaſtica negotia tractare non poſſunt.*
2 *Summus Pontifex cauſam eccleſiaſticam, vel ſpiritua lem alicui Principi laico in dignitate poſito, com- mittere poteſt.*
3. *Gregorius Summus Pontifex cauſas Simoniacorū, & fornicariorū Rodulpho, ac Bertolao Ducibus com- miſit.*

Facultatem excommunicandi Pontifex dare poteſt, etiam laicis.

5 *Cauſa inter Epiſcopos Bellunenſem, ac Feltrenſem, & Cives Taruiſinos per Papam Sereniſſimo Dominio Venetorum commiſſa fuere.*

6 *Rex Catholicus in Aragonia an cognoſcat ſuper prælatos exemptos?*

7 *Rex Catholicus, an in Regno Siciliæ habeat Tribunal Monarchiæ, cognoſcens cauſas Prælatorum?*

8 *An Rex, & ſui Magiſtratus cognoſcant de crimine læſæ Maieſtatis humanæ, cõmiſſo per clericos? nu. 9.*

9 *Senatus Venetus an cognoſcat contra clericos committentes crimen læſæ maieſtatis humanæ.*

10 *Intellectus Conſt. Regni. De perſonis. & ſub nu. 53.*

11 *Pœna criminis læſæ maieſtatis, an habeant locum ſolummodo contra ſubditos?*

12 *Clericus, an dicatur committere crimen læſæ maieſtatis, cum non ſit Principi laico ſubditus.*

13 *Intellectus Cle. Paſtoralis. §. Rurſus de re iudic. n. 14*

15 *Clerici ciues ſunt, & ciuium appellatione cõtinẽtur.*

16 *Sacerdotes ſunt pars Reipublicæ.*

17 *Domicilium habens in aliqua Ciuitate, dicitur eſſe illius Ciuitatis.*

18 *Forum quis ſortitur ratione patrati delicti.*

19 *Clericus committens crimen maieſtatis poteſt deponi, et actualiter degradari, & tradi ſeculari Curiæ.*

20 *Præpoſiti opinio improbatur.*

21 *Verbalis depoſitio differt ab actuali degradatione.*

22 *Committens crimen læſæ maieſtatis in Regem Neapolis, & Siciliæ videtur committere in Põtificem & ſuam Sedem Apoſtolicam, cuius loco regit.*

23 *Degradatione quis efficitur Curiæ ſecularis.*

24 *Archidiacon. & Barbatia, & error.*

25 *Exemplis res obſcuræ clareſcunt.*

26 *Doriens Rhodius à Lacedemoniis maieſtatis damnatus.*

27 *Sanctus Deſiderius Epiſcopus Viennæ, Andij Epiſcopi Lugdunenſis, & Brunchildis Reginæ factionibus, iuſſu Theodorici Regis lapidibus obrutus.*

28 *Elizabetha Anglica Regina Tyrannis.*

29 *Qui pro fide martyres ab Elizabetha martyrio coronati.*

30 *Aegidius Rhemenſis Epiſcopus maieſtatis ſuſpectus ab Epiſcopis iudicatus.*

31 *Prætextatus Epiſcopus Rothomagenſis à prouinciali Concilio maieſtatis inſimulatus, cognitus fuit.*

32 *Salonius. Ebrodun, & Sagittarius Vapingenſes Epiſcopi, maieſtatis Rei, à Cõcilio Lugdunenſi cogniti.*

33 *Siſbertus Archiepiſcopus Toletanus maieſtatis reus contra Flauium Egicam Regem, à Decimo ſexto Concilio Toletano cognitus.*

34 *Rex, & ſui officiales, an cognoſcant de cauſa perſonæ Eccleſiaſticæ laicum magiſtratum adminiſtrãte? nu. 36. 37. 38. 39. 40.*

35 *Clericus Regium officium adminiſtrans, illius officialibus, quoad officium ſubditus eſt.*

36 *Clericus laicum officium adminiſtrans non cognoſcitur à Iudice ſeculari niſi trina monitione præcedente: & an vnica monitio publica pro tribus ſufficiat? nu. 37. 38 39 40.*

39 *Fori priuilegium, vt amittatur trina monitio requiritur.*

41 *Clericus quando puniatur ciuiliter per ſecularem Iudicem.*

42 *Clericus magiſtratus laicus à laico priuatur officio? num. 44.*

43 *Principis eſt magiſtratus creare.*

45 *Iudex ſecularis, an puniat clericum portantem arma?*

46 *In Gallia clericus repertus cum armis, punitur pœna pecuniaria per Iudicem laicum.*

47 *In Hiſpania eodem modo.*

48 *Sic etiam in Regno Neapolitano.*

49 *Clericus, an priuetur tantum armis à Iudice ſeculari.*

50 *Iudex ſecularis capit citra excommunicationem clericum portantem arma, ſi reſiſtat.*

51 *Clericus arma portans, quibus pœnis ſubijciatur.*

52 *Clericus de nocte arma portans, quomodo capiatur à familia laici Iudicis abſque metu excommunicationis.*

53 *Clericus offendens officialem Regium an ab eo cognoſcatur?*

54 *Iudicis intereſt ſuam iuriſdictionem tueri.*

55 *Clericus vſurpans iuriſdictionem Regiam, an puniatur ab officialibus Regijs?*

56 *Iudex ordinarius exercet ſuos actus contra impedientes ſuam iuriſdictionem.*

57 *Iudex enſe, & armis iuriſdictionem ſuam tuetur.*

58 *Regij magiſtratus in Hiſpania cognoſcunt de vi, & iniurijs factis inter perſonas eccleſiaſticas. n. 59. 60*

59 *Sic etiam in Regno Neapolis fieri ſolet. nu. 60.*

60 *Et in Delphinatu.*

61 *Clericus exercens cauponam, aliamuè artem ſordidam, perdit priuilegium clericale.*

62 *An requiratur monitio, vt procedat præfata opinio, vt dicatur exutus priuilegijs clericalibus?*

63 *Clericus actu degradatus, an cognoſcatur à Iudice laico?*

64 *Degradatio in quibus caſibus ſit remiſſiuè.*

65 *Facta degradatione, & tradito Curiæ ſeculari clerico, an poſſit de meritis principalis inquiſitionis cognoſcere? num 67. 68.*

66 *Lites ex litibus oriuntur.*

69 *Degradato tradito, an cognoſcat laicus de nullitate ſententiæ prolatæ?*

70 *Iudex ſecularis, cui degradatus eſt traditus, an cognoſcat de nullitate?*

71 *Iterans ſacramentum ordinis incurrit indiſpenſabilem irregularitatem, in ſacramentis ordinum.*

72 *Iudex laicus, an Epiſcopo negligente, ipſe cognoſcat?*

73 *Prælatus, vel clericus habẽs Feudũ à Principe laico, cauſa feudi corã ſuis officialibus tractãda eſt. n. 77.*

74 *Intellectus c. Regni. Item ſtatuimus quòd clerici.*

75 *Eccleſia tenens feudum, tenetur obſeruare omnia, quæ obſeruant alij vaſſalli.*

76 *Iudex ordinarius feudi, eſt Dominus, licet inueſtitus ſit clericus. num. 77.*

77 *Iudex laicus Domini inueſtientis cognoſcit contra Clericum feudatarium, ciuiliter ad feudi amiſſionem, non autem criminaliter.*

78 Cle-

78 *Clerici Schiſmatici, & incorrigibiles cognoſcuntur à Rege, & ſuis officialibus laicis, ſi præcedat monitio. nu. 79.*

80 *Clerici Hiſtriones, Paraſiti, Scurra, Ioculatores, ludis ſe exercentes per annum, ſi intra annum tertiò moniti, non reſipuerint, cognoſcuntur à Iudicibus laicis.*

81 *Hiſtriones ac mimi ludibria facientes, & publicè in ſcenam prodeuntes ludicræ artis cauſa, infames ſunt. nu. 82.*

83 *Hiſtriones, & ſimiles in Theatro in 14. ordinibus non ſedebant.*

84 *Clericus verbaliter depoſitus, & tamquàm incorrigibilis excommunicatus, & anathematizatus à Iudice ſeculari cognoſcitur.*

85 *Clericus Apoſtata habitu relicto immiſcens, ſe enormibus à laico Iudice comprimitur.*

86 *Nominum ignari de facili paralogizant.*

87 *Nominis præcognitio ante omnia eſt neceſſaria, alias fruſtra fit aditus ad ſcholas.*

88 *Apoſtaſia quid eſt?*

89 *Apoſtaſiæ tres ſpecies.*

90 *Apoſtata fidei punitur pœnis hæreticorum.*

91 *Apoſtatare à fide, quis verè dicatur.*

92 *Fidei deſertores tãquàm hæretici ſeuerius puniuntur.*

93 *Apoſtatæ non teſtantur, & quinquennio poſt eorum mortem contra eos proceditur, & priuilegijs exuuntur. nu. 94.*

95 *Apoſtaſia crimen capitale eſt.*

96 *Iuliani Apoſtatæ Imperatoris acta.*

97 *Apoſtatæ volentes redire ad fidem recipiuntur.*

98 *Abnegantes fidem apud Turcas, ſi conuertuntur, vt pœnitentes, recipiuntur.*

99 *Apoſtaſia obedientiæ quæ?*

100 *Apoſtaſiam obedientiæ incurrit, non obediendo ſacris Canonibus.*

101 *Apoſtaſia durante à teſtimonio repellitur.*

102 *Apoſtaſia Religionis, ſiue ordinis dum clericus, omiſſo habitu, & tonſura, in ſacris ordinibus exiſtens apoſtatatur.*

103 *An eo caſu, requiratur monitio trina?*

104 *Clericus in minoribus conſtitutus, nec obtinens beneficium Eccleſiaſticum, abſque peccato habitum dimittere poteſt.*

105 *Religioſus clauſtralis temerariè habitum Religionis dimittens, ac vitam ſecularem aſſumens eſt excommunicatus.*

106 *Monachus habitum dimittens, illum non reaſſumẽs, captus, carceri mancipatur. num. 108.*

107 *Apoſtata minimè dicitur, qui leuitate habitum dimiſit, nec ad ſeculum ſe totaliter conuertit, nec animum religionis omiſit.*

109 *Clementis Octaui Summi Pontificis conſtitutio, quoad Religioſos reformatorum.*

110 *Apoſtaſia vna eſt, ſed diuerſis modis committitur. In definitione Apoſtaſiæ eſt genus, & differentia.*

111 *Vnum ſecundum definitionem ſunt vnum numero, & non plures.*

112 *Apoſtaſia pluribus modis committitur.*

113 *Ieſus Chriſtus, quando poteſtatem dedit Petro.*

114 *Paſcere in ſacra ſcriptura, Regere ſignificat.*

115 *Paſtor in ſcriptura, Rex, & Princeps denotatur.*

116 *Chriſtus omnem poteſtatem habuit.*

117 *Lex cuſtodienda eſt.*

118 *Pontifici, eiusq; legibus non obtemperans, illi infidus, inobediens, & Apoſtata eſt.*

119 *Clerici ſunt in ſortem Domini electi.*

120 *Ordinandi, & ſacros ordines conferendi poteſtas, Epiſcoporum eſt.*

121 *Clericus aſſaſsinus, an à iudice laico debeat cognoſci, & puniri? & quid ſi clericus ſit mandans? & quid ſi mandatarius? nu. 122.*

123 *Clericus homicida ſimplex, à quo cognoſcatur, & quid in Sereniſsimo Dominio Veneto?*

124 *Clericus aſſaſsinus ad eccleſiam confugiens extrahitur, quia ei priuilegium non proderit.*

125 *Homicida triplex, eccleſia immunitate non gaudet, occidens in eccleſia, occidens veneno, & occidens proditoriè.*

126 *Homicidium proditoriè cõmitti quomodo dicatur?*

127 *Homicida Proditorius apud Hiſpanos, is eſt, qui retro, non facie ad faciem hominem occidit.*

128 *Itinerum inſidiatores, agrorum depopulatores, ſacrilegi, alijq; in Eccleſia delinquentes, occidentes clericum, alijque enumerati, immunitate Eccleſiæ minimè gaudent.*

129 *Raptores, Adulteri, læſæ Maieſtatis rei, publicorum tributorũ debitores, & priuatorũ, Curiales, apparitores, & alij immunitate Eccleſiaſtica nõ gaudent.*

130 *Eccleſia facinoroſorum, ac peruerſorum hominum non debet eſſe refugium.*

131 *Publicæ quieti non conuenit, vt delicta impunita remaneant.*

132 *Tiberius Cæſar omnia Aſylorum loca aboleuit.*

133 *Qui ab Eccleſia extrahuntur, ſine licentia Epiſcopi non fit.*

134 *Quoad latrones, & viarum effractores inter Summum Pontificem, & miniſtros Regios inhita eſt cõuentio, vt è monaſterijs, & Eccleſijs extrahantur.*

135 *Salomon à cornu altaris euelli, ac occidi iuſsit Ioab.*

136 *Lacedemonij Pauſaniã, cũ vellent occidere, & ille confugiſſet in Aſylum in templo Palladis, muro templum circundederunt, & occiderunt fame, & ſic fraude omnia impleuerunt.*

137 *Cramnus Clotharij Regis filius Auſtrapium Ducem inedia in templo Diui Martini, mori fecit.*

138 *Vulthacharius, ſiue Vulcorius Aquitaniæ Dux, cum confugiſſet ad templum Diui Martini Turonenſis, ibi, vt ipſum concremaret idem Clotharius flammis Eccleſiam incendit.*

139 *Immunitatem Eccleſiaſticam labefactantes in maximo rerum diſcrimine eeciderunt.*

140 *Laicus cognoſcit clerici cauſam, dum id facit præſente ſuo Epiſcopo, & nihil dicente. num. 141.*

142 *Regij Magiſtratus cognoſcunt de infringente, ſecuritatem, vel ſaluaguardiam ab ipſo conceſſam.*

143 *Clericus violator pacis tenetur ad pœnam pecuniariam, ad quam condemnatur per Epiſcopum, & datur domino temporali, non tamen exequitur in bonis mobilibus.*

144 *In Gallia etiam in bonis mobilibus clerici datur iudici laico manus iniectio.*
145 *Clericus falſarius litterarum Apoſtolicarum, ab eccleſiaſtico Iudice degradatus, officijs, ac beneficijs priuatus, laicis iudicibus datur puniendus.*
146 *Falſarius etiam vnius puncti in litteris Apoſtolicis, ſic condemnatur.*
147 *Clericus coniugatus ſine habitu; & tonſura delictum committens, priuilegio exutus, à Iudice laico punitur.*
148 *Clerici coniugati regulariter gaudent priuilegio clericali in cauſis ciuilibus, & criminalibus, & canone, ſi quis ſuadente.*
149 *Clerici coniugati, vt priuilegio gaudeant, habitum, & tonſuram congruentem ferre debent.*
150 *Clerici coniugati carcerantur pro debito ciuili.*
151 *Clericus coniugatus, vt priuilegio clericali exuatur, an trina monitio requiratur.*
152 *Intellectus Prag. Regis Ferdinandi primi. Incip. Nuper ad Maieſtatem noſtram. ſub tit. de cleric. & diacon. ſaluat.*
153 *Clerici coniugati, vt priuilegia gaudeant, debent abſtinere ab ijs, quæ prohibentur clericis non coniugatis.*
154 *Clericus coniugatus debet habere vnicam, & virginem.*
155 *Probatio, quòd clericus coniugatus acceperit vnicam, & virginem debet fieri, ſed interim manet carceratus coram ſeculari.*
156 *Clericus in minoribus conſtitutus non incedens in habitu, & tonſura, videtur minores ordines reliquiſſe, & à laicis Iudicibus cognoſcitur. nu. 157. & quid promiſſum ſit Concil. Trident. nu. 158.*
159 *Conſt. Clementis VII. Summi Pontificis, quoad clericos minores Regni Neapolitani. nu. 160.*
161 *In Comitatu Ruſcinonenſi, clericus in minoribus conſtitutus coram laico Iudice conuenitur.*
162 *Veſtium clericalium, nullus à iure ſtabilitus modus.*
163 *Veſtes, & habitus clericorum qualis eſſe debet. nu. 164. 165. 166.*
166 *Veſtis clericorum qualis, ex Hieronymo.*
167 *Quoad ſupradicta optimè ſcripſerunt Ianus Lang'ans, & Renatus Choppinus.*
168 *Clerici comam nutrire non debent, & tonſuram in capite gerant.*
169 *Tonſura parua in ſũmitate capitis facienda non eſt.*
170 *Clericus, qui comam relaxauerit, Anathema eſt.*
171 *Raſura capitis quomodo fieret in ſcriptura veteri ſacra.*
172 *Nazaræus ſanctus interpretatur, alijsq; modis.*
173 *Seruire Deo, regnare eſt.*
174 *Summitas capitis, eminentia mentis: denudatio capitis, reuelatio mentis dicitur.*
175 *Sacerdotes Aegyptij, omnes capillos, ac pilos radunt, præter illos, qui nobiſcum naſcuntur, vt palpebra.*
176 *Flamen Dialis liber capillos detondebat, ſerui minimè.*
177 *Tonſura libidinum abiectionem deſignat.*
178 *Equarum libido extinguitur, tonſa iuba.*
179 *Capilli libertorum apud Romanos tondebantur in libertatis ſymbolum.*
180 *Tonſura, an inter ſacros ordines numeretur? n. 181.*
181 *Septem ordines ſacri, an ſint ſecundum ſeptiformem Spiritus ſancti gratiam. nu. 182.*
182 *S. Ignatius diſcipulus ſancti Ioannis Euangeliſtæ.*
183 *Ordines ſacros conferre volentes orabant, & ieiunabant.*
184 *Nouem ordines, an ſint ſecundum Canoniſtas.*
185 *Nouem ſunt Angelorum chori.*
186 *Sacerdotes Angeli dicuntur.*
187 *Ordines ſacri poſſũt aptari ad gratias gratis datas.*
188 *Pſalmiſtatus, ſiue prima tonſura non ordo, ſed principium, ſiue diſpoſitio ad ordines.*
189 *Ordines minores non eſſe ſacros, ſed miniſterium ad ſacros, cenſuit D. Thomas.*
190 *Tonſuram eſſe deriſibilem falsò cenſuerunt Ioannes Vuiclephs, & Martinus Lutherus Hæretici.*
191 *Tõſura clericalis, etiam Apoſtolorum tempore fuit.*
192 *Clericus, qui habuit duas vxores, ſiue Bigamus à Iudice ſeculari cognoſcitur.*
193 *Clericus vnicam, & virginem habere potuit, vt ordines ſacros ſuſcipere valeat.*
194 *Qui plura coniugia frequentauit, caſtitatis hortator eſſe non poteſt.*
195 *Bigamia, quo modo dicatur contracta? nu. 196. 197. 198. 199.*
200 *Clericus, & Religioſus hæreticus, officio, ac beneficio eccleſiaſtico nudatus, curiæ ſæculari datur puniendus, niſi deprehenſo errore ſtatim ſua ſponte ad fidei Catholicæ vnitatem redierit. nu. 201.*
202 *Omnis hæreticus cognoſcitur à Iudice Eccleſiaſtico, tamen ſemper Curiæ ſeculari traditur puniendus.*
203 *Degradationis forma remiſſiuè.*
204 *Clericus deponens falſum coram Iudice temporali, an ab ipſo puniatur? nu. 205. 206.*
207 *Iudex eccleſiaſticus an faciat inhibitionem Iudici laico ſub pœna excommunicationis, vt clericum remittat?*
208 *Clericus capitur per laicum interueniente Epiſcopi mandato.*
209 *Captura ſi fiat clerici per laicum fit ſtatim conſignatio Iudici eccleſiaſtico.*
210 *Clericus ſuſpectus de fuga, tam pro debito, quàm pro cauſa criminali, an capi poſſit à Iudice laico? nu. 212. 213.*
211 *Clericum capit laicus, ratione proprij, ac priuati intereſſe.*
212 *Iudex laicus Regius, an intromittat ſe in cauſis poſſeſſorij beneficiorum eccleſiaſticorum. n. 215. 216. 220. 229. 230. 231.*
214 *An in Regno Neapolitano? nu. 21.*
Intellectus c. Regni. Ad Regale faſtigium.
Intellectus c. Regni. Charitatis affectus.
Intellectus c. Regni. Finis præcepti charitas.
Intellectus c. Regni. Omnis prædicatio.
217 *Poſſeſſorium cauſa ſpiritualis, non eſt ſpirituale?*
218 *In Ciuitate Florẽtina etiam ſeruatur, vt Iudex laicus cognoſcat de cauſis poſſeſſorijs beneficiorum.*
219 *Hoc idem ſeruatur in Gallia.*

221 Et in Camera Imperiali.
222 Et in ſtatu Mediolani.
223 Et in Ducatu Sabaudiæ.
224 Item vbique gentium.
225 Et in Sereniſſimo Dominio Veneto.
226 Index ſecularis, num ſe intromittat nomine poſſeſſoris in poſſeſſorio recuperanda, & retinenda, num autem adipiſcenda? nu. 227.
228 Et ſic etiam obſeruatur in Luſitania.
229 Laici, qua ex cauſa in poſſeſſorijs beneficiorum ſe intromittunt 230. 231.
232 Iacobus Aldobrandinus Nuncius Apoſtolicus in Regno Neapolitano.
233 Clemens Octauus Summus Pontifex ob oppoſitiones ab authore factas, fecit primam ſuam Conſtitutionem in materia negotiationis illicita.
234 Clerico minori, an detur tutor, vel curator à Iudice laico? nu. 235. 236.
237 Clerici ad tutelam, vel Curam gerendam ab Epiſcopo coguntur.
238 Clericum relinquens tutorem vel Curatorem in ſuo teſtamento, an ſicut olim, ſic hodie careat eccleſiaſtica ſepultura? nu 239.
239 Intellectus c. Neq;. 88. diſtinct.
240 Clericus depoſitarius, an cogatur per Iudicem temporalem ad depoſiti exhibitionem?
241 Clerici emancipatio, an fiat coram Iudice laico?
242 Emancipationis actus, an ſit ſolius patris?
243 In emancipatione, an requiratur filij conſenſus?
244 Emancipatio eſt actus voluntaria iuriſdictionis.
245 Emãcipatio coram competenti Iudice facienda eſt.
246 Inſinuatio requiritur in donatione excedente quingentos aureos.
247 Si ſit donatio vltra ſummam aureorum quingentorum clerico, an inſinuatio fiat corã Iudice laico?
248 In facienda inſinuatione, an requiratur decretum?
249 An ſufficiat abſq; decreto, Iudicis tantum authoritas in inſinuatione?
250 Inſinuatio coram quocunq; Iudice fieri poteſt. ſed vide. nu. 251.
In bonis mobilibus, & ſe mouentibus clericorum per Iudicem laicum, an fiat exequutio?
251 Bona mobilia, & ſe mouentia clericorum ſunt illis acceſſoria, & illorum perſonas ſequuntur.
253 Bona mobilia clericorum, eorũdem clericorum prærogatiua gaudent.
254 Clerici non debent fame perire.
255 Bona clerici, quæ tenet gratia negotiationis, exequuntur per laicum Iudicem.
256 Trina monitio an requiratur, vt poſſint bona clericorum gratia negotiationis, exequi? nu. 257. 258.
258 Monitio trina requiritur, quoad perditionem priuilegij, quoad omnia bona.
259 Clerici bona exiſtentia in domo conducta, an exequantur per Iudicem laicum.
260 Clericus hæres laici, quando teneatur coram Iudice laico litem proſequi. nu. 261. 263. 264. 265. 266.
262 Minor ſuccedens maiori, an vtatur priuilegio ſuo, quoad forum in lite agitata cum defuncto, & alterorum. 263.
267 Clericus author laudatus ab aliquo, cui fuit mota lis coram Iudice ſeculari, an teneatur proſequi litem coram ſeculari, an vero variet forum ex perſona ſua. num. 270. 271.
268 Venditor tenetur defendere emptorem in foro vocãtis.
269 Author laudatus apud Gallos vocatur Garendum.
272 Intellectus Prag. Dubitationem.
273 Clericus an reconueniatur corã Iudice laico? n. 275.
274 Intellectus ritus Magna Curia Vicaria 67.
276 Clericus, qui perpetrato delicto ſuſcepit clericatũ, quando conueniatur coram ſeculari iudice? nume. 277. 278. 279.
280 Votum habuiſſe aliquem de ſuſcipiendo clericatu, an ſtetur ſuo iuramento?
281 Clericus pro graui delicto, an poſſit banniri per Iudicem laicum? num. 282.
283 Clericus, num à iudice ſeculari cogatur reparare domum minantem ruinam.
284 Vrbis aſpectus non deformandus.
285 Clericus repertus in flagranti crimine poteſt capi per iudicem laicum, & conſignari iudici Eccleſiaſtico. ſed vide. nu. 286.
287 Iudex ſecularis, an inhibeat iudici eccleſiaſtico, ne turbet eum in ſua iuriſdictione, & è contra. nu. 288. 290.
289 Inhibitio quid ſit?
391 Concilium collaterale facit litteras hortatorias Regias iudicibus eccleſiaſticis, non tamen inhibet.
292 Iudex laicus cognoſcit, an agens ſit periurus?
293 Iudex laicus cogit ad obſeruantiam iuramenti.
294 Laicus Iudex cognoſcit de iuramento appoſito ſuper contracta ſimulato.
295 Iudex ſecularis poteſt punire periurum pœna iuris ciuilis.
296 Periurij cauſa an ſit merè eccleſiaſtica?
297 Iudex laicus cognoſcit, an abſolutio à iuramento obreptis, vel ſubreptis precibus fuerit impetrata.
298 Iuramentũ an poſsit remitti, à parte partis? nu. 299.
300 Periuria, quæ ex contractu proueniunt, criminaliter non puniuntur, niſi quis circumueniatur.
301 Intellectus Conſt. Regni. Cum iuxta prouidum.
Intellectus Conſt. Regni. Eos, qui ſcienter.
302 Intellectus ritus 171. magna Curia Vicariæ.
303 Periurij inſtrumentalis pœna in Regno. quæ?
304 Clericatus, an cognoſcatur per Iudicem laicum. nu. 306. 308 309.
Clericus quis minimè naſcitur.
395 Clericatu pendente, an quis ſit clericus, interim Iudex laicus nihil innouabit. nu. 307.
310 Laicus Iudex ſummariè ſe informat de clericatu.
311 Veſtes, & habitus, an ſint clericales ad laicum Iudicem cognoſcere ſpectat.
312 Ordines, & illorum collatio, qualiter ſunt probandi?
313 In hæreſis crimine laicus Iudex ſe intromittere nequit.
314 Hæretici traduntur puniendi Curia ſeculari.
315 Bona ſubditorum laicorum hæreticorum, an laico ſuperiori debeantur? nu. 316.
317 Cuius ſunt bona hæretici in Hiſpania. nu. 318 319. 321.

320 Phi-

320 *Philippi II. Regis Catholici de extermiandis Hæreſibus publicum iuramentum.*

322 *Quid in Regno Neapolitano, cuius ſunt bona bæretici? Intellectus. Conſt. Regni. Inconſutile.*

323 *Intellectus. Conſt. Regni. Patarenorum,*

324 *Caius ſunt bona Hæretici in ſtatu Mediolani.*

325 *Quid in Sereniſſimo Venetorum domiaio?*

326 *Quid in Ducatu Sabaadiæ?*

327 *Quid in Dacatu Ferrariæ?*

328 *Quid in Dacatu Maatuæ?*

329 *Quid ia Marchionatu Moutisferrati?*

330 *Clerici hæretici boua, confiſcaada ſuat ab eccleſia.*

331 *Bona hæretici, commiſſo crimine dicuntur cõfiſcari, facta tamen prias declaratioue per Iudicem eccleſiaſticam. nu. 342.*

332 *Laici Magiſtratas, tunc exequuntar in bonis hæretici, quando eſt facta declaratio per Iudicem eccleſiaſticum.*

333 *Sacrilegium eſt crimea Eccleſiaſticum aut ſaltem mixti fori. nu. 334.*

335 *Vſura, aa ſit crimea eccleſiaſticum, an mixti fori. nu. 336. 337 338.*

339 *Intellectus Conſt. Regni. Vſurariorum.*

340 *Intellectus Prag. Caroli V. vſurariorum.*

341 *In crimine vſurarũ, an procedatur deſiſtente parte?*

342 *Laicus debitor, an in eccleſia capi poſſit. nu. 343.*

344 *Clericus exercẽs aduocationis officium coram laico, de ſuis exceſſibus ab illo cognoſcitar.*

345 *Captus à Iudice laico, ab eo aufugiens ad eccleſiam, an poſsit inde extrahi?*

346 *Principium captura atteaditur, an licitum ſaerit.*

347 *Clericus vendens frumeatum, vinum, & oleum, cum falſis poaderibus, & menſuris, an à Iudica laico cognoſcatur?*

348 *Cauſa decimarum ad quos Iadices ſpectet?*

349 *Rex Catholicus in Hiſpania bobet iaueſtituram decimarum?*

350 *Rex, & ſui Magiſtratas in Regao Neapolis, an cognoſcant de cauſa decimarum?*

351 *Clerico Venatori, aut Piſcatori laicus Iadex eripiet Canes, aues, retia, & ſimilia.*

352 *Clericus teaeas magiſtratum, vel officium à Rege, vel Principe laico, ſi appellatur ab eo, ad officiales Regis, & Principis appellabitar.*

353 *Clerici, ac ſacerdotes prateadentes honoraria, & ſalaria iu funere defunctorum facta coram laico, nõ eccleſiaſtico Iadice vocabunt laicos, vel hæredes.*

354 *Clerici pro actionibus realibas coram laicis iudicibus agitabuut, maximè iu Reguo Nauarra.*

365 *Clericus peteas legatum piũ, an apud laicum Iudicem conuenire teneatur?*

356 *Actio ſepulchri violati, coram laico indice tractabitar.*

357 *Pro ſepulchro violato, agitar actioae iniuriarum.*

358 *Pro ſepulchro violato pæna vlla irrogètur, niſi quòd geſta irritaatur.*

359 *Violatoribus ſepulchroram, qae pæna?*

360 *Violati ſepulchri cauſas aathor egit.*

361 *Intellectus Conſt Regai. Si quis aliquem occiſam.*

362 *Cadauera [illegible]itorum dantur eccleſiaſtica ſepulturæ, aliquibus tamen interuenientibus.*

363 *Damnatorum cadauera, vt dentur eccleſiaſtica ſepaltura debent oſteadiſſe iu patibulo, & dum morti traderentur, ſigna pœnitentiæ.*

364 *Cadauer damaati recipi, aat ſepeliri non poteſt, licentia Principis noa præcedente. nu. 365. 384.*

366 *Pilotus cõceſsit corpus Ieſu Chriſti Domini noſtri.*

367 *Priaceps aon de facili concedere debet, vt læſæ maieſtatis damnatorum cadauera, recipiantur, & ſepaltura tradantur.*

368 *Cadauera latronum inſignium, & diſrobatorum ſtratarum, aon debent ſepaltura concedi.*

369 *Petitio Corporis Domini Noſtri IESV Chriſti, ad quem finem facta fuerit.*

370 *Corpora, & Cadauera apud Hæbreos non debent ſtare Sabbato.*

371 *Iezabeli Regina, comminatio facta, quòd nemo eam ſepeliret.*

372 *Faciaoroſi ſepaltura aſini ſepeliebantur.*

373 *Apad Hebræos corpora ante ſolis occaſum, ac Veſperi accipiebantur.*

374 *Cadauera punitorum, ſepaltura dantur Priacipe, vel eias vices gereate, concedeate.*

375 *Magiſtratas Regij ia Regno Neapolitano, quomodo cognoſcaot de exceptione excommunicationis. nam. 376.*

377 *Excommunicatioais exceptio diuerſimodè opponi poteſt, coram eccleſiaſticis, & laicis Iudicibus.*

378 *Iudex ſecularis non decernet excommunicationem eſſe validam, ſed tantam an ſit excommunicatus; & hoc ſummariè conſtito, illum repellere debet. nu. 379. 380. 381.*

383 *Excommunicatus an poſsit eſſe Arbiter, vel Arbitrator.*

282 *Excommanicatioais exceptio opponitur contra Iudicem. Et contra actorem. nu. 384. 385. Et contra Procuratorem. nu. 386. Item contra Aduocatum. nu. 387. Atq; contra teſtem 388. Et taadem contra eum, qui vellet liquidare inſtrumentũ. nu. 389.*

CAP. LXXI.

1 DEcernimus (inquit Põtifex in Concilio) vt laici, † Eccleſiaſtica tractare negotia non præſumant. cap. 2. de Iudic. vt latè diſſerui de Compromiſſ. §. 2. gloſſ. 1. nu. 72. cùm pluribus ſeq. Diuerſa enim, ac ſeparata eſt Iuriſdictio Spiritualium, & Eccleſiaſticarum cauſarum à Iuriſdictione, Laicorum; vt latè dixi ad Bellugam in Specul. Princip. Rub. 6. in verb. à cœleſti maieſtate. & Rub. 11. §. Videndum in verb. Probemus, nouiſsimè Ludouic. Carbon. de legib. lib. 9. cap. 14. quia iuxta illud Virgil.

Diuiſam Imperium, cum Ioue Cæſar habet.

Sunt tamen nonnulli caſus, de quibus, aut de iure, aut de facto cognoſcunt Magiſtratus Regij, alijq; iudices temporales, quos maiori ex parte, veluti quandam ſummulam horum faciendo, recitabo, qui tales erunt relatiuè illos portando, ſemper tamen ſanctæ Eccleſiæ iudicio illos ſubijciens, vt probanda probet, & reijcienda conculcet.

Pri-

Primns anre omnes ille ſe caſus offert, quòd
quamuis cauſa ſit ſpiritnalis, vel ad Eccleſia-
ſticum Indicē pertinear; ex aliqua tamē iuſta,
ac tationabili cauſa porerit illam Summus Pō-
2 tifex, Principi ſeculari, † alterivè laico, in di-
gnitare aliqua conſtituto, illam committere, &
ex eius commiſsione, laicus de illa cognoſce-
re. c. Mennam. 2. q. 4. vbi gloſſ. dicit: hic laico
delegatnr ſpirituale negotium. c. Præter hoc.
§. Ad hoc veiò. 35. diſtinct. vbi Gregorius, Ro-
dulpho, & Bertoldo Ducib' laicis, dicit, quòd
Simoniacos, & fornicarios in officijs non recl
3 piant, & à ſanctis† miniſterijs illos prohibeāt.
Gloſſ. in cap. Dilecti filij, de Arbitr. & habe-
tur in cap. Si quos. 23. q. 4. Gloſſ. in c. t. in verb.
Præcipimus. 94. diſtinct. gl. in c. Benè quidem
in verb. Præter. 96. diſtin. Et idcirco excommu-
4 nicandi etiam facultas † à Papa laicis manda-
ri poreſt Gloſſ. in d. §. Ad hoc verò. in verb. Du-
cibus. quam eſſe communem opinionem poſt
Gloſſ. Hoſtienſ. Petr. de Anchar. Io. de Imol.
voluit Decl. in c. 2. nu. 13. de Iudic. & ante eum
Abb. Panor. nu. 2. Archidiac. Hoſt. & Gem. in
d. c. Mennam. Auguſtin. Berous in d. c. Dilecti.
nu. 36. & in c. Contingit. nume. 8. de Arbit. vbi
dicit: Sereniſsimum Venetiarum Ducē habuiſ-
ſe à Snmmo Pontifice facultatem componen-
di contariones inter Epiſcopos Bellunenſem,
5 † & Feltrenſem, & Ciues Taruiſinos: quos
refert, & ſequitnr nouiſsimè Iacob Philipp.
Portius in conſil. 118 & 120. vbi concludie cau
ſam marrimonialem fuiſſe commiſſam Illuſtriſ
ſimo conſilio Decem, Sereniſsimi Dominij Ve
neti, vt apud eum eſt videre. Quod poſt Steph.
Aufrer. de poteſtat. ſecul. ſuper Eccleſiaſt. per-
ſon. Regul. 1. voluit Lancellott. Conrad. de of-
fic. prætor. in cauſ crimin. titul. de inqniſition.
nu. 8. caſu 1. & 10. & Io. de Capiſtran. de pote-
ſtar. Papæ. par. 3. Secnndæ partis princip. fol. mi
hi. 101. verſ. Solus Papa concedit laico.

Secundns caſus, quia ex ſupradictis apparet
6 Regem Catholicnm in Regnis Aragoniæ † ha-
bere cognitionem ſuper prelatos exemptos vt
dicit Petr. Belluga in Specul. Principū. Rub. 1 t.
§. Videndū. vbi dixi in verb. Exēpti. & in verb.
Probemus. & ſic in inſula Siciliæ habet autho-
7 ritarē legati de latere, & tenet ſuum tribunal †
Monarchiæ in quo agitantur canſæ Prælatorū.
de quo dixi ſupra cap. 53. & nouiſsimè Petrus
Cenedo in Collectan. iuris Canonici. 37. nu. 3.
par. 1. vbi refert ad hoc propoſitum, quæ ego
dixeram ad Bellugam. in d. §. Videndum.

Tertius caſus eſt, dum clerici committunt
crimen læſæ Maieſtatis humanæ; quia illorum
cauſam de facto cognoſcunt Principes noſtri,
8 alijq. laici Principes, in quos tale delictum † pa
tratum fuit. vt dicit Iul. Clarus in Pract. Crim.
q. 36. nu. 28. & in § Læſæ Maieſtatis. nu. 7. vbi in
fin. dicit: In Ciuitate Florentiæ alias fuiſſe ſu-
ſpenſum pro ſimili cauſa, quendam Archie-
piſcopum. Faciunt norata per Hieronym. Gi-
gant. in tract. de crim. læſæ Maieſtat. lib. 1. tir.
Quis de crim. læſæ Maieſtat. cognoſc. poſſ. nn.
20. vbi dicir. Ipſum vidiſſe Priuilegia dinerſo-
rum Summornm Pontificum ad fauorem Sere-
niſsimi Dominij Venetiarum, vt de hoc crimi-
9 ne contra † clericos cognoſcere poſsit. Simili-
ter de Rege Galliæ, quòd habet ſimile Priuile-
gium ſcribit Maſuer. in Pract. tit. de iudic. nu.
9. Gulielm. Benedictns in Rep. c. Raynutius.
de teſtam. in verb. Et vxorem nomine Adela-
ſiam. deciſ. 2, nu. 147. Et in Regno iſto Neapo-
10 litano habemus tex. in conſt. De perſonis † cle
ricorum; qnæ diſponit idem.

Sed text. in clem. Paſtoralis. §. Rurſns de re
Ind. facit in contrarinm; quòd pœnæ criminis
læſæ Maieſtaris locum habeant ſolū modo cō-
11 tra † ſubditos. hoc voluit Bartol. in Extrauag.
Qui ſint Rebelles. in verb. Rebellādo. in princ.
Andr. Barbar. in conſil. 21, vol. 3. Cardin. in ca.
Vergentis. de Hæret. Martin. Laudenſ. de Cri-
min. læſæ Maieſtat. Notab 34. Hippolyt. de Mar
ſil. in ſingul. 164. in fin. Reſtaur. Caſtald. de Im-
perat. q. 118. nu. 8. & ſeq. Rolan. à Valle in con-
ſil. 4. in princip. vol. 1. Lælius Zanchus de Mi-
lit. ſacro, & ſecul. lib. 2. cap. 20. nn. 8. Qui idcir-
co dixerunt, non committi crimen læſæ Maie-
12 ſtas per clericum, cum non ſit Principi † laico
ſubditus. quod voluit Afflict. in c. 1. in verb. Bo
na committentium crimen læſæ Maieſtatis. nu.
33. Qnæ ſint Regal. Thomas Grammatic. in de-
ciſ. Neapol. 29. nu. 12. & in deciſ. 61. nn. 17. &
nouiſſimè Petrus Foller. in d. Conſt. de perſo-
nis. num. 23. Sed clerici non ſunt ſnbditi laico
Principi, ergo de eis cognoſcere non poreſt.
Quorum opinio communis eſt, & pro Eccleſia
fauorabilior, & pro anima rutior. Aliqua tamē
lege iuris ciuilis, minimè probatur, commit-
tentem crimen læſæ Maieſtatis debere ſubditū
eſſe: quinimmo inferius dicam, etiam in non
ſubditos cōtrarium obſeruatum extitiſſe. Nec
13 ſtringit rex. † in d. §. Rurſus cum ille reſpectū
non habeat ad ſubditum, vel nō ſubditum, ſed
quòd ſit commiſſum delictum in diſtrictu, vel
extra diſtrictum. ibi, extra diſtrictum Imperij.
Sed tenendò hanc vltimam opinionem, qnòd
Princeps ſecularis, pro tali crimine in clericū
non procedat, nec ſibi permittatnr. Hæc opi-
nio recipiat infraſcriptas declarationes.

Primò iecus eſſe, vbi locus commiſſi crimi-
nis eſt laico Principi ſnbditus, & clericus ex
eodem loco originarius eſſet: tunc enim læſa
dicetnr eiuſdem Principis Maieſtas, ab origi-
14 nario, & ciue. † ad quod facit tex. in d. clem.
Paſtoralis. §. Rutſus. in verb. Domicilium, &
originem. Negari enim non poteſt, ciues com-
mittere crimen læſæ maieſtatis, & incolas, cle-
ricos autem, Ciues eſſe, ac ciuium appellatio-
15 ne † contineri, optimè argumentando con-
cludit Oldrad. in conſil. 32. quæſtio eſt, nota-
tur

tur in c. Accedens.el.2.extt.vt lit.non conteſt.
vbi Clericus dicitur Ciuis illius † loci, in quo
habitat. Et etiam ratione Originis dicitur quis
ibidē tenere domicilium. l.pen. ff. de Senatot.
euius authoritate itá voluit Gloſſ.in d.c. Acce-
dens. Hinc Bald.in l.1.§.In initio.nu.3.ff.de of-
fic.præfect.vrb. dicit:clericos eſſe de laicorum
diſtrictu.arg. tex. notab.in c.fin. de offici. de-
leg. in 6. ibi: Dominio temporali, vel Eccle-
ſiaſtico. Idem Bald. in l.1.§. Huius ſtudij.ff.de
16 inſtit. iur.dicit:Sacerdotes † eſſe partem Rei-
publicæ, quē ſequitur Pett. de Anchar. in c.Di-
lecti. vbi Card. de for. compet.& nonnulla ad
hunc finem adducit Felyn.in c.Roduiphus.nu.
32.cum pluribus ſeq.de Reſcript.vnde habens
Incolatum, ſeu Domicilium in aliqua Ciuitate
17 de illa Ciuitate, eſſe dicitur.† Gloſſ.notab.in
c.Statum. §. Cum verò in verb. Eiuſdem Ciui-
tatis.& in verb. Vnam in fin. vbi hoc ponderat
Dominicus de S. Geminian. de Reſcript. in 6.
Alexand. in l.De pupillo.quam legit cum legē
præcedenti.§ Si in publico.ſub n.4.ff de oper.
noui. nuntiation. & ante ipſum Bartol. in l.1.
nu.11.& ſeq. ff. Ad municip.de Incol. l. Pupil-
lus.§.Incola.ff.de verb.Signif.l.Ciues.C.de In-
col.lib.10.Roland. à Valle in conſil.79. nu.51.
vol.3. Franciſc Cantucc. in deciſ. Rot. nouiſſ.
105. num.1. vol.2.

Secundò declara, ſufficere hoc crimen com-
miſſum fuiſſe intra fines, ac diſtrictus Iuriſdi-
ctionis illius Principis laici. Ratione enim lo-
ci, in quo facinus patratum eſt, quis ſortitur
18 forum † Auct. qua in prouincia.C. vbi de cri-
min. agi oport. cum multis à me traditis ad
Bellug. in Specul. Principis. Rub.11.§. Ex quo
prædiximus . in verb. Amiſſiones; vbi poſui
Regulam, in materia remiſsionis in crimina-
libus facienda ad locum delicti. vbi poſui tri-
ginta vnam declarationes, quæ videri poſſunt.

Tertiò declara, poſſe Principem laicum, ſeu
ſecularem, contra clericum, inquiſitionem, &
proceſſum formare, ſic & aliam Eccleſiaſticam
perſonam ſimile facinus committētem; non tā
ipſe puniet, ſed ex illo ꝓceſſu, & inquiſitione,
ſeruatis de iure ſeruādis, talis clericus, vel reli
gioſus, à ſuo Epō, alioue Eccleſiaſtico ſuperio
19 re, deponi, aut † etiam actualiter degradari, &
tradi etiā Principi laico, debitis pœnis puniē-
dus. vt dicit Imperator. in §. illud palam eſt.
Auct. vt Cleric.apud propt.Epiſcop.ibi: Prius
hūc ſpoliari à Deo Amabili Epiſcopo, Sacerdo
tali dignitate, & ita ſub legum fieri manu.& in
§. Si verò crimen. & §. Si verò prius. Auct. de
Sāctiſſ.Epiſcop.ibi: Tunc ipſe Epiſcopus, hunc
ſecūdum regulas ab honore, ſiue gradu, quem
habet, ſeparet; iudex autem vltionem ei infe-
ret congruentem: Hoc etiam cauetur per Au
guſtin.in c. Si quis laicus 11 q. 9. ibi: Epiſco-
pus, præsbyter, Diaconus, ſi hoc crimen com-
20 miſerit, degradetur; Et quatenus † Propoſit.
in c.Imprimis.2.q.7.in §.de perſona.nu.17.Ex
poſuerit illud verbum, degradetur, ideſt depo-
natur, verbo tenus non actualiter; Hæc eſſet di
uinatio, & violatio textus, & verborum, de qui-
bus formaliter ſcriptum eſt in c. Degradatio.
21 de Pœn. in 6.in quo apparet diuerſitas † ver-
balis depoſitionis ab actuali degradatione, nō
obſtante opinione Iulij Clari in dicta q.36.nu.
28.qui cenſuit, verbo tantum deponi, & dicit
eſſe communem opinionem ex Curt.Iunior.in
conſ.159.nu.1.qui nihil de hoc nec alibi, quod
ego viderim, dicit, & corruptè allegatur à Io.
Baptiſta Villalobos. in commun. opin. §. Epi-
ſcopus.num.99.quia, vt videmus, opinio com-
munis, eſt potiùs in contrarium per ſupra alle
gata, quam tenuit Abb. Panor.in c. At ſi cleri-
ci.num:41.in fin.de Iudic. Ioan. Bernard. Diaz
in Pract. criminal. Canonic.cap.110. per totū.
Hierony. Gigas de crimin.læſæ Maieſtat.lib. 1.
q.30.nouiſsimè Simō Maiol.de Irregularit.lib.
5. cap.19.nu.3. & Anton. Capic.in deciſ. 130.
nu.75.& ſequitur Foller. in dicta Conſtit. de
Perſonis.num. 34 Maximèq; procedit in Rege
huius Regni, Siciliæ, & Neapolis, qui reco-
gnoſcit idem Regnū ab Eccleſia Romana; quo
22 caſu videtur crimen læſæ Maieſtatis † in Ponti
ficem, & Eccleſiam Romanam: vt optimè con-
ſiderauit Gigas, quem ſequitur Foller. vbi ſu-
pra. Et opinionem Panòr.in d. c. At ſi clerici.
tenet etiam Lud. Roman.in conſ.369.& in ſin-
gul.701. Incip. Dicam tibi. Qui, & ſi loquatur
de degradatione, tamen per degradationem
23 efficitur Curiæ ſecularis, † & intelligitur tradi
tus eidē, vt perpendit Diaz. Et mirum eſt, quòd
Archidiacon. in d.cap. Si quis laicus.& Andr.
Barbat.in d.c.At ſi clerici. dicant dictum. cap.
Si quis laicus. non habere Canonis authorita-
24 tem, ſed illud eſſe Paleæ: † quia apparet eſſe
dictum Diui Auguſtini, ibidem à Cōpilatore
Gratiano poſitum, non autem, vt ipſi dixerunt.

25 Per exempla etiam res obſcuræ † clareſcūt,
& deciſio dubij reſultat Illuſtrior. Videbantur
ſuper eſſe exempla, quòd etiam non ſubditi læ-
ſæ Maieſtatis Rei fuerint puniti. Sic Dorieus
Rhodius cū circa Peloponneſum peregrinan-
do captus eſſet, Spartam in vinculis eſt dedu-
ctus, ibiq; à Lacedemonijs Maieſtatis damna-
26 tus, capitali ſupplicio † noxam luit: vt eſt au-
thor Pauſan. in Eliacis ſiue libr.6 Hoc tamen
exemplum rem non afficit, cum nō iure, ſed fa-
cto id violento fecerint.

Quò verò ad perſonas Eccleſiaſticas Maie-
ſtatis inſimulatas, & à laicis ſuperioribus puni
tas, S. Deſiderius Epiſcopus Viennenſis, ſe of-
ferre videtur. Hic enim Andij Epiſcopi Lugdu
nenſis, & Brunechildis Reginæ factionibus, Ma
27 ieſtatis pulſatus, Theodorici Regis † iuſſu, la-
pidibus obrutus eſt. vt meminit Aimoinus Hi-
ſtor Gallicæ.lib.3.c.93. Hunc eſſe credo Sanctū
Deſiderium, quem, Ado Viennenſis Chronic,

Ætate 6. in anno Domini 583. à Brunechildis
Comitibus captum aſſeruit,& ſuper flumen Ca
laronam,in territorio Lugdunenſi,eadem iubẽ
te,peremptum. Hoc ſimiliter Violentia factum
extitit, nullo canonum, alteriuſuè iuris, ordi-
ne,vel diſpoſitione ſeruatis; & idcirco ad exẽ-
plum non eſt aliquo modo trahendum. Exem-
plum octo monachorum Frãciſcanorum, quos
vti læſæ Maieſtatis reos, ſupplicio affectos re-
fert Polydorus Virgilius in Hiſtor. Anglie. lib.
21. plura ſunt huiuſmodi exempla, præſertim
facta ſub Impiæ Elizabethæ Reginæ Angliæ ty
28 rannide,† & ſua ſuis Magiſtratibus. Compræ-
henſi enim,capti,tracti, incluſi lacubus, carce-
ribus, turribus, ac torti equuleis, innumeriſq;
tormentis, tandem diros cruciatus, mortes,
& crudeliſſima pro fide Chriſtiana, pro Roma-
na Eccleſia Martyria conſummarunt Edmũdus
29 Campianus, Rodulphus† Geruinus, Alexan-
der Briantus, Thomas Forcius,Iohannes Sher-
tus, Georgius Haddocus,Ioannes Mundinus,
Ioannes Nutterus, Iacobus Fennus, Thomas
Emerfordus, Iacobus Bellus, Vnodoſius, Gu-
lielmus Laeius, Riccardus Kirkmannus, Iaco-
bus Tomſonus, Gulielmus Hartus, Riccardus
Terkellus,Ioannes Paynus,Hugo Taylerus,Ro
bertus Ionſonius, Gulielmus Philbæus, Lucas
Kirbeus, Laurentius Ricearſonus,Thomas Co-
tamus, Ioannes Nelſonus, Euerardus Anſius,
Cubertus Maynus, Thomas Alfeldus, Odoar-
dus Tranſamus,& alij infiniti,quorum non mo
do meminerunt ſcriptores Catholici Anglica-
ni. Nicolaus Sanderus de Schiſmat. Anglican.
lib 3. & Andr. Philopatrus in Edictum Eliza-
bethæ. Sect.4 & alibi pluries. Sed etiam illius
impuriſſimæ fœminæ ſcriptores,& Hiſtorici hæ
retici, nullam aliam Martyrij cauſam proponẽ
tes,præterquàm figuratæ Maieſtatis læſæ. Hu-
iuſmodi verò nequiſſima exempla, non modo
ad veram iuris dicendi normam non ſunt tra-
henda,ſed pœnitus eliminanda. Cum enim om
nipotentem Deum, & Ieſum Chriſtũ omnemq;
Chriſtianam cõgregationem, Eccleſiamq. reli-
querit,& Sathanicam, ac Diabolicam ſibi pote
ſtatem arrogauerit, quæ vnquam iura pro Ec-
cleſijs,proq. Eccleſiaſticis perſonis, ſeruabit?
Sequenda ſunt exempla Chriſtianorum,atq;
30 Catholicorum Principum;nam Egidius† Rhe-
menſis Epiſcopus,Maieſtatis ſuſpectus,à Chil-
derico Galliæ Rege, præhendi iuſſus, incrẽ-
pato tandem Rege, fuit ab Epiſcopis, non à
laicis iudicatus. vt ſcribit Gregor. Turonenſ.
Hiſtor. Gallic.lib. 10. cap. 19. Sic legimus Præ-
textatum Epiſcopum Rothomagenſem,Frede-
gundæ Reginæ odio, Maieſtatis falsò imperi-
31 tum, in exilium † miſſum, cognoſcente Pro-
uinciali Cõcilio,à Chilperico, Gũtramno reuo
catũ ſcripſit Aimoin.Hiſtor.Frãcor.lib.3. c.27.
& 64. eodẽ modo Salonius,Ebrodus,& Sagitta
rius Vapingenſes Epiſcopi, vt Maieſtatis Rei,
32 per † concilium Lugdunenſe, ſedibus pulſi, à
Ioanne Summo Pontifice ad proprias ſedes re
ſtituti fuere. Aimonius in d.lib. 3. cap. 28. Siſ-
bertus etiam Toletanus Epiſcopus, quod Fla-
33 nium† Egicam Regem, à quo fuerat ad ſedem
ſublatus,occidere,ac Regno priuare ſtatuiſſet,
& cum alijs conſilia inijſſet, in Decimo ſexto
Concilio Toletano,congregatis ſexaginta vnũ
Prælatis, à Patribus, Honore, Gradu, ac Bene-
ficijs deturbatus,perpetui exilij ergaſtulo dã-
natus, ni eum Rex à pœna voluiſſet reddere
immunem. vt ſcribit Bernard. Diaz. in Pract.
Crimin.Canonic.cap.110.& nouiſſimè Io.Ma-
riana Hiſtoriar. Hiſpanic.lib. 6. cap.27. Ex his
liquet Prælatos, viroſq; Eccleſiaſticos, læſæ
Maieſtatis reos laici Principis,ab eccleſiaſticis
viris, atq; Iudicibus fuiſſe cognitos, & poſt
modum ipſis in caſu neceſſario de iure degra-
datis, tunc licere ex traditione curiæ ſecnlari
facta,laicis Magiſtratibus in eos animaduerte-
re,& non alias. Et ita reſideo.

Neq; laicis Magiſtratib⁹ opitulatur diſpoſi-
tio d. Conſt. De perſonis. quia illa fuit lex, &
conſtitutio Principis laici, quæ Eccleſiaſtica-
rum perſonarum iura offendere non potuit.
arg. Auct. Caſſa, & irrita. C. de Sacroſ. Eccleſ.
pro vt in ſimili inquit. Petr. Pechius in tract. de
iure ſiſtendi. cap. 4. nu. 1. dum inuehit contra
eos, qui cauſas Eccleſiaſticas ad laicorum Iu-
dicum Tribunal,trahunt. de quo etiã Alphonſ.
Mõtaluus in leges fori Noul. lib. 1. l. 2. tit. 2. De
la Guarda del Rey. in verb. Quier. clerigo. Vbi
inquit, illam legem, imponentem pœnam cle-
rico maledicenti Regi, fieri minimè potuiſſe.

Quò verò ad exempla ex aduerſo relata, tã
illius Archiepiſcopi Florentini ſuſpenſi, quàm
aliorum inductorum; potius alicuius violẽtiæ,
ac Tyrannidis vim ſapiunt, quàm illud, iure,
lege, aut ratione factum fuiſſe. Vnde ad conſe-
quentiam trahi minimè poſſunt. Et dum exem
plis res agenda foret, tutiora, ac potiora ſunt,
quæ pro Eccleſiaſticis perſonis adducta fuere.

Quartus caſus principalis eſt in perſona Ec-
cleſiaſtica, laicum Magiſtratum adminiſtrante,
quia Iudex laicus ipſum punire poterit, vel
per captionem temporalium, vel bonorum Im-
mobilium venditionem. Cum enim immiſcent
ſe clerici ſecularibus adminiſtrationibus, indi-
34 gnum eſt eos † ab Eccleſia in ipſa fraude ſub-
ueniri. c. Sacerdotibus. Ne cleric. vel Monach.
quaſi ſua propria ex cauſa id patiantur. Hinc
lege prohibitum eſt, non lugeri eum, qui ad
patriam delendam, parentes, ac liberos inter-
ficiendos, acceſſiſſet. l. Minimè. ff. de Relig. &
ſumpt. fun. Et idcirco Clericus officialis, Re-
35 gium officium adminiſtrans, & ſi in eo † deli-
quit, ab ipſo ſeculari Principe punitur. vt vo-
luit Stephan. Aufrer. de poteſtat. ſecul. Regul.
1. fall. 17. Gulielm. Benedict. in cap. Raynu-
tius. in verb. Et vxorem nomine Adelaſiam.

deciſ.

decis. 2. num. 155. ſequitur Petr. Foller. in di-
cta Conſt. Regni. De perſonis. num. 9. & in Se-
natu Pariſienſi ſic deciſũ referr Io. Gall. quæſt.
235. refert Choppinus de ſacra Politia Forenſ.
lib. 2. tirul. 1. num. 17. in fi. Lancellot. Conrad.
de offic. Prætor. in cauſ. crimin. §. 3. titul. de
inquiſit. num. 7. verſ. 17. Iul. Clar. in pract. Cri-
min. q. 36. num. 25. Petrus Plaza in Epithom.
Delictor. c. 14. nu. 23. & nouiſsimè voluit Petr.
Cenedo in Collectaneo iuris Canonici. 37. nu.
16. par. 1. Hæc tamen concluſio plures recipit
declarationes.

Prima erit declaratio. Tunc demum proce-
dere, quando per Epiſcopum facta erit publi-
ca monitio, ſub amiſsionis clericalis priuilegij
pęna, in officijs, aut Magiſtratibus ſecularibus
36 non ſe intromitterent clerici. In caſu † enim
contrauentionis, ſecularis iudex cõtra eos po
terit procedere. vt poſt Gloſſ. in d. cap. Sacer-
dotibus. voluit ibidem Hoſtienſ. Vbi dicit hãc
publicam monitionem, vim habere trinæ mo-
37 nitionis. † arg. cap. A nobis. de ſent. excõmun.
& melius ſecundum Panor. in d. cap. Sacerdo-
tibus. num. 8. facit text. in l. 2. C. Quomod. &
quand. iud. & gloſ. in cap. conſuluit. de offic.
deleg. Hanc tamen minimè probauit Panor.
ibidem.

Secunda declaratio ſit: Quòd præcedente
38 trina monitione. ſi poſt illam, † clericus aliauè
perſona eccleſiaſtica, laicali Magiſtratui ſe im-
miſceat, tunc rectè poterit laici Principis Iu-
dex contra illum procedere. hoc probauit gl.
in dicto c. Sacerdotibus arg. c. Ad audientiam.
de ſentent. excommunic. Quia ad priuilegium
39 fori perdendũ † trina monitio exigitur. vt ſcri-
bit. Abb. Panor. in d. c. Sacerdotibus. nu. 8 licet
ipſe ibidem. nu. 7. dicat, hoc nõ probari in illo
textu, cum in eo nõ fiat aliqua monitionis tri-
næ mentio. Mihi tamen videtur trinam moni-
tionem ſufficere, ex quo, quàmquã Abb. in d.
loco, aſſerat in illo textu hoc non probari, ni-
hilominus videtur ſibi contrarius, dum in ter-
tio intellectu, dicit per trinam monitionem fo
ri priuilegium amitti.

Tertia declaratio ſit; quòd iſta coactio, &
diſtrictio clerici, non fiat per iudicem laicum,
40 ſed per † Eccleſiaſticum, vt placuit eidem
gloſſ. in d. c. Sacerdotibus. & hanc declara-
tionem amplectitur. ibi Panor. num 6. dicens
hunc eſſe bonum intellectum ad illum textum,
& communiter ſequi à Doctoribus, & dum
tex. dicit ibi, Indignum eſt eis ab eccleſia ſub-
ueniri, intelligit non loqui de ſubuentione re-
ſpectu fori, ſed vt ſubleuetur à fraude cõmiſ-
ſa, puta dando auxilium, vel fauorem. Sed iſte
ſuus intellectus videtur mihi diuinatorius ad
illum textum, licet declaratio ſit ſecurior pro
eccleſiaſticis viris, ac pro anima: quam ego
amplector.

Quarta declaratio ſit, quòd clericus puniri
poſsit ciuiliter per ſecularem iudicem, prout
41 † conſuetum eſſe ſcribit Stephanus Aufrer.
de poteſtat. ſecul. ſuper Eccleſ. perſonas. re-
gul. 1. Fallent. 17. ſequitur Gulielm. Bened. in
dicta deciſ. 2. num. 155. de hoc dixi in princi-
pio huius tertij caſus, quia iſtud procedit,
quoad bona immobilia, non autem quoad mo-
bilia. quinimmo per proximè dicta, nec ciui-
liter, nec criminaliter, licere iudici ſeculari,
manum bonis clerici apponere pro hac cauſa,
niſi implorato brachio Iudicis Eccleſiaſtici, &
ſic cenſerem.

Quinta declaratio erit quod perſona Eccle
ſiaſtica priuari poterit illo officio, ſeu Magi-
ſtratu laicali, ſeu profano, in quo ſe exercebat.
42 † vt tenent Aufrer & Gulielm Benedict. in lo-
cis allegatis. Qui mirum in modum in hac re
ſuadenda ſe affligunt, pręſupponentes, quòd
in omni gubernatione Oeconomica, vel Poli-
tica quiſque ſubſit capiti Domus, aut Ciuita-
tis. Sed ego dico ex alio hoc fieri, quia cum
43 Principis ſit † Magiſtratus creare, vt in c. 1. in
verb. Poteſtas creandorum Magiſtratuũ. Quæ
ſint Regalia. & ego dixi ſupra cap. 21. ſequitur
Magiſtratum à Principe laico datum clerico,
illum vti ab eo dependentẽ, ei quodammodo
ſubijci, & ideo cuiùs fuit dare, eiuſdem erit, &
tollere, ac illum Magiſtratu priuare, ne inde ſi
alias eſſet ſubſequatur abſurdum, poſſet enim
perſona eccleſiaſtica, in adminiſtrando laici
officio, aliqua perperam agere, ac flagitia pa-
trare, nec tunc conueniret, ꝙ Magiſtratũ con-
tra Domini mentem, inuitus adminiſtraret, &
44 idcirco † optimum erit, illum ſubmouere, vt
concludunt Didac Couar. Pract. quæſt. cap 33.
nu. 6. quem ſequitur Petr. Foller. in dicta Cõſt.
de perſonis. nu. 9. & Lancellot. Conrad de of-
fic. prætor. in cauſ. criminalib. lib. 1. cap. 9. § 3.
tit. de inquiſit. nu. 7. verſ. 17. Sed melius à prin-
cipio, Principem ab ijs abſtinere: duo enim in-
conuenientia inde oriri poſſent, vnum quòd
nõ rectè de commiſsis exceſsibus cum eo age-
retur. Alterum, ꝙ in ſortem Dei allectus, ab
illa ſe quodammodo nõ ſine ſcandalo abſtra-
heret. Vnde ſatius eſt illis non vti, ne in eis pu
niendis incurratur animæ periculum. qua de
re optimè in hoc Regno prouiſum eſt per Ca-
pit. Vt cum nihil habeant, quòd eſt num. 159. ꝙ
in praxi huius Regni ſeruatur teſte Vinc. de
Franchis deciſ. 479.

Quintus caſus principalis eſt, quia Iudex
ſecularis puniet clericum, aliamq; eccleſiaſti-
cam perſonã portantem arma prohibita ſecu-
45 laribus. † voluit Io. Faber. in l. Addictos. C. de
46 epiſcopal. aud. † & ità dicit ſeruari in Gallia
Barthol. de Caſſæneo in conſuetud. Burgund.
Rub. 1. §. 5. in verb. S'il n'à grace. num. 79. Et
47 obſeruatur ſi in Hiſpania, † vt teſtatur Di-
dac. Couar. variar. reſolut. lib. 2. c. vltim. in fin.
verſic. Trigeſimo ſexto. & Io. Lopez in rep. c.

Per

Per veſtras. §.1.in quæſt. incip. Sed eſt pulchra.
nu.13.de donat. int. vir. & vxor. Petr. Plaza in
Epith.delictor.c.8.nu.26.Carol.de Graſſal.Re-
gal.Franciæ.lib.2.priuileg.17.Et in hoc Regno
48 Neapolitano, † vt teſtatur Paris de Puteo de
Syndic.§.Clericus officialis.in fi.Lancell.Con-
rad.in d.tit.de Inquiſit.nu.7. caſu 13. Petr.Ce-
nedo in Collectan.iuris Canonici. 37.num.17.
par.1. Hanctũ pœnam à Iudice Eccleſiaſtico
infligendam eſſe voluit Io.de Platea.in § Item
lex Iulia.Inſt.de Publ. iud.ſequitur Iacob.Me-
noch.de arbitr.iud.q.lib.2.Centur.4. caſu 394.
nu.33.& ſeq. in quam opinionẽ inclinat etiam
Paris de Put.vbi ſupra.dum dicit, ad tollendũ
omne dubium, poſſe adiri iudicem Eccleſiaſti-
cum, Secundò,declarandus erit caſus iſte,vt iu
dex ſecularis, clericũ armis tantũ ſpoliet, nec
49 alia pœna ipſum † puniat. vt cenſuit Couar.in
d.c.20.ſeu vltim.ad fin.& Foller.in d Conſt.de
perſonis.num.4. Orationes enim, & lachrymæ
ſunt clericorũ arma.c.Conueniot.23.q.8.c.Por
ro.vbi Gloſſ.16.q.4 latè Dec.in conſ.151.Hinc,
Clericũ arma portantem ex Epiſcopi ordina-
tione capere volens, ſi reſiſtentem inueniat,&
50 occidat, in excommunicationẽ † non incidit.
c.Vt famę.de ſent.excõm.Marc.Mãtua Dialog.
Denarrat.Claſſ.4.c.52.nu.6.Quibus autẽ Eccle
ſiaſticis pœnis ſubijciatur clericus arma por-
51 tans † ex Matiſconenſe, Maguntiaco,Ilerden-
ſe, & Toletano Concilijs, refert Ioan. Sotrea-
le. in ſumma Pontifical. §. Arma. Et hinc dici-
tur,quòd ſi clericus de nocte armatus reperi-
tur, poterit capi per familiam laici iudicis
52 abſq; metu † excommunicationis.vt voluit Abb.
Panor.in c.1.nu.7.de depoſit.Dec.in c.Cũ non
ab homine.nu.40. de iudic. dico de Magiſtrat.
edict.lib.3.t.... Hanc tamen materiã aliàs agi-
taui ad Bellugam in Speculo princip.Rub.11.§.
Dubitatur. in verb. Armorum. ad quæ me re-
mitto.

Sextus principalis caſus eſt in offendente of
ficialem Regium:eo enim caſu, clericus offen-
53 dens † ab eo punitur.arg.l.Vnica ff.ſi quis ius
dicent. nõ obtemper. vbi habetur,Ius dicentẽ
poſſe oẽs inobedientes punire, & iuriſdictionẽ
ſuã pœnali iudicio defendere.& arg. cap.1.de
off.deleg. quorũ authoritate, ità tenuit Steph.
Aufror.in d.tract.Fallẽt.14.n.22. Sequitur Foll.
in d.Conſtit.de perſonis.nu.5.Lancel.Conrad.
in d.tit.de Inquiſition.num.7.caſu.14. Intereſt
54 enim iudicia ſuã iuriſdictionẽ † tueri. Innoc.
Hoſtienſ.& alij.in c.Dilectis.de reſcr. Sed text.
in d.l.Vnica, non afficit clericos,in quos nõ po
terat ſtatuere. Vnde dicerem poſſe capi à ſecu
lari,& ſecundũ exceſſum, puniri per ſuũ Eccle
ſiaſticũ ſuperiorẽ,vel laicũ ſi eſſet caſus dignus
degradatione,vel ſeculari iudicio.

Septimus caſus principalis, quia clericus,
vſurpando iuriſdictionẽ Regiã, ſecularẽ,iudi-
55 catur † à laico iudice. c.Ex parte.il 1.de verb.
ſignif.melius in c.Dilecto.de ſent.excom.in 6.
Innoc.in c.Cũ olim.il 1.de reſtit.ſpoliat.Steph.
Aufrer.vbi ſupra. num.23. Et ſic in Gallia fieri
conſuetum aſſeruit Gulielm. Bened.in d.verb.
Et vxorem nomine Adelaſiam.deciſ.2. ſub nu.
141.Ordinarius enim iudex exercet ſuos actus
56 in extraneos † impedientes ſuam iuriſdictio-
nem.arg.c.Dilectus. de Pœnis. poteſt enim iu-
57 dex enſe, ac armis † ſuam iuriſdictionem tue-
ri.vt voluit Bald. in Margarita. in verb. Iudex.
Quando tamen ſua iuriſdictio eſt euidens, &
notoria. vt dicit Barthol. de Caſſæ. in conſue-
tud.Burgund.Rub.1.§.5.in verb. s'il n'à grace.
num.87. Quod intelligendum eſt, vt dicam in
caſu ſequenti. in fi.

Octauus caſus principalis eſt, quia Rex, &
ſui officiales cognoſcunt de iniurijs, & vi, fa-
ctis inter perſonas Eccleſiaſticas in Regnis
58 † Hiſpaniæ per l.5.tit.1. lib.2. Ordinata. quam
legem ortum habuiſſe ex cap.Princeps. ea.Re-
gum.23.q.5.ſcribit Petrus Nunius de Auẽdan.
de Exequend.mand.Reg.cap.1.num.5.teſtatur
Io.Bapt. Villalob. opin.com.§ Clericus.nu.80.
Sic etiam ex communi obſeruantia fieri con-
ſueuit in hoc Regno † Neapolitano. vt per
59 Matth.de Afflict. in deciſ. Neapol. 24. ſub nu.
9.& in vtroque caſu ſequitur Ant.Scappius de
iur.non ſcripto. lib.1.cap.16. num.1.2. Et hoc
ambiguum eſſet, niſi faceret per viam cogni-
tionis ordinariæ, vel propriæ iuriſdictionis,
ſed potius per modum defenſionis cuiuſdam
extraiudicialis, ne inter perſonas Eccleſiaſti-
cas in Regno,ſcandala, & rixæ oriãtur,& per-
turbetur Status Regni tranquillus, præſertim
ſubditorum laicorum;maximè quia in hoc Re-
gno,quod viciniſſimum eſt Summo Pontifici,&
Vrbi Romanæ,qui ſtatim adiri poſſet,cuius cõ-
trarium militaret in Hiſpania, vt propter lon-
ginquitatem,& Romanæ Curiæ diſtantiã,Rex,
ſuiq; magiſtratus modeſtè clericales contume
lias inter ipſos vertentes, compeſcant. vt etiã
aduertit idem Villalobos. vbi ſupra. ſupradi-
60 ctam opinionem ſeruari in Delphinatu † di-
cit Guid.Pap.in deciſ.562.nu.2.3. Fran. Marc.
in deciſ.2.num.5.volum.1.

Nonus caſus eſt, in exercente clerico artem
ſordidam,puta cauponam,aut artem Macella-
61 rij: ij enim cum clericale priuilegium † amit-
tant,à laicis Iudicibus iudicantur.vt ex Paulo
de Leazar. Gulielmo de Monte laudun. Boni-
facio Vitalin. Cardin. Gemin.Diaz,Lamberti-
no,Franciſc. Nigro, Rodoan. & Concilio Tri-
dentino. vt dixi alias in Specul. Princip. Rub.
11.§. Videndum.in verb.Tabernariorum.Qui-
bus nunc adde M.Anton.Nattam.in conſ. 319.
num.7.vol.2. Caſſęn. in dicta conſuetud. Burg.
Rub.11.§.1.In verb. S'il n'à gracè.num.63.ver-
ſicul.Duodecimo fallit. Et an iſto caſu requi-
ratur aliqua monitio, & quanto debeãt perſe-
62 uerare in eodem exercitio, vt † exuti dican-

Tt tur

tur priuilegijs clericalibus, dixi ad Bellugam
in Specul. Principum. in loco ſupra allegato.
nouiſſimè Simon Maiolus de irregularit. lib. 2.
c. 1. ſub nu. 6. & ante eos Io. Franciſc. Pauinus
de viſitat. par. 1. q. 7. verſ. Nec non etiam.

Decimus caſus eſt perſona eccleſiaſtica actu
degradata à ſuo ſuperiore, quia cum de foro
63 ſeculari efficiatur, de ea laicus Iudex † cogno-
ſcit. c. 2. de Pœnis. c. Nouimus. de verb. ſignific.
Io. Andr. & alij in c. Cum non ab homine. de iu
dic. Et per hanc actualem degradationem ſta-
tim fieri de foro ſeculari voluit Abb. Panor. in
c. At ſi clerici. de Iudic. Ioan. Bernard. Diaz. in
pract. crim. Canon. c. 132. in fin. Lancellot. Con-
rad. in d. tit. de Inquiſit. n. 7. verſ. Quarto. cuius
degradationis aliquid in materia dixi ſupra
hoc eodem capite in caſu tertio, verſ. Tertio
declara. Degradatio autem fit in omnibus caſi
64 bus, in quibus à Iudice † ſeculari imponeretur
pœna mortis per regulam traditam ab Innocét.
& Ioan. Andrea. in c. Ad abolédam. de hæretic.
& voluit Caſſan. vbi ſupra. nu. 56.

Aduertendum mihi videtur in hac materia
ad duas quæſtiones arduas, quarum prima eſt:
An facta degradatione, & tradito Curiæ ſecu-
65 lari degradato clerico, † poſſit de meritis prin
cipalis inquiſitionis, ac delicti cognoſcere? Se-
cũda, Num idem ſecularis Iudex, cognoſcat, an
iuſtè, vel iniuſtè fuerit condemnatus? In qui-
bus Lucas de Pen. in l. 1. C. de priuileg. ſcolar. lib.
12. tenuit affirmatiuam, quòd Iudex Laicus de
vtroq; capite poſſit cognoſcere. Ego dicerem,
φ de prima tantum valeat cognoſcere: non. n.
poterit perueniri, ad condemnationis ſenten-
tiam, niſi proceſſu, & inquiſitione agitata, lite
cõteſtata, datiſq; neceſſarijs dilationibus, quæ
ſummariè videri poſſent, ne res iudicata in lõ-
66 gum protrahatur, & lites † ex litibus oriantur.
contra l. Terminato. C. de fruct. & lit. expenſ.
quia cum ſit executor, nullamq; habeat iuriſ-
67 dictionem ſuper exceptionibus † propoſitis
cognoſcere nequit. l. Si vt proponis. l. Executo
rem. C. de Exeq. rei iudic. ſaltem autem illas ad
ſuperiorẽ remittere debet, ac reſcribere, & in-
68 terim ſuper † ſedere. arg. c. De cætero. de ſent.
& re iudic. De quibus autẽ exceptionibus, va-
leat exequutor cognoſcere ſcribit Andr. Gail.
Practic. obſer. lib. 1. obſer. 113. per totum. Quid
69 ſi opponeretur † nullitas ſententiæ? tractat
Fran. Viuius in deciſ. 53. nu. 4. ad materiã Rol.
Cauagnoli. in Decret. Montisferrat. 23. §. 1. nu.
6. In ſecundo capite excepta exceptione nul-
litatis, cenſerem iudicem ſecularẽ cognoſcere
non poſſe. Nam ex quo Eccleſiaſticus Prælatus
conferat ſacros ordines, ad illum ſpectabit eoſ
dem illis exuere, & gradu deijcere, vt dictum
eſt; quo deiecto, & charactere deleto, ſi iudex
ſecularis cognoſceret, & fortè decerneret ppe
ram degradatũ, eſſet quodammodo illum reſti
tuere ad Sacramẽti ordinu reiterationẽ, quod
70 fieri non poteſt, † niſi tantummodo omiſſum
ſuppleri. c. 1. & 2. & toto tit. de Sacram. iter. vel
non. ne quodãmodo fiat iniuria ſacramento, &
primæ ordinationi. ca. Oſtenditur. de Conſecr.
71 diſt. 4. & incurreret iterans indiſpenſabilẽ † ir-
regularitatẽ. c. Quod quidã. 1. q. 1. Alber. in di-
ctionar. in verb. Ordinatus. penultimo. Tabien.
in Sum. §. Irregul. 4. nu. 7. Simon Maiolus de ir-
regul. lib. 3. c. 15. nu. 9. Armill. in §. Ordo. n. 8. 10.
Martin. Meſnartius in Epith. legum Pontifical.
lib. 1. tit. 15. Vnde optimè decreuit Concil. Tri
dent. ſeſſ. 7. can. 9. Si quis dixerit, in tribus Sa-
cramentis Baptiſmo ſcilicet, Confirmatione, &
Ordine, nõ imprimi characterem in anima, hoc
eſt ſignũ quoddã ſpirituale, & indelebile, vnde
ea iterari nõ poſſunt, Anathema ſit. Martin. Na
uar. in Sum. confeſſ. c. 22. nu. 2. & in conſ. 36. nu.
2. de temp. ordin. Marc. Ant. Cucch. Inſtit. Ca-
nonicar. maior. lib. 5. titu. 1. nu. 17. 18. Inſuper ſi
cognitio iſta, an ritè gradu eiectus ſit, ad ſecu-
larem iudicem pertineret, vana quodammodo
redderetur iudicis Eccleſiaſtici poteſtas, quia
ſecularis, ſi improbaret, vel approbaret, qđ ab
Eccleſiaſtico Iudice factum eſſet, aſſumeret ſi-
bi omnimodã cognitionẽ rei ſpiritualis, qđ à
iure improbatur. ſecus dicerẽ de alia ſententiæ
nullitate, q̃ ſpiritualẽ cognitionẽ nõ tangeret.

Vndecimus caſus erit, vt negligente Epi-
ſcopo, aliove Eccleſiaſtico ſuperiore, iudex lai
72 cus de clerico † valeat cognoſcere. ca. Filijs.
vel nepotibus. 16. q. 7. ibi, Regis hoc aurib⁹ in-
timate. Gloſſ. in cap. Principes ſeculi. 23. q. 5. &
de prælati negligentia ſcripſi Adoleſcens de
Compromiſſ. §. 4. gloſſ. 6. nu. 4. vſq; ad finẽ. da-
turq; iſta poteſtas, cũ iudex Eccleſiaſticus, vel
deeſt, vel deſes eſt, quia alias nõ poſſet ſecula-
ris adiri. c. Ex tranſmiſſa. de for. comp. c. Peti-
mus. c. Placuit, vt quiſque. 11. q. 1. c. Nec licuit.
17. diſt. gloſſ. in d. c. Filijs. Hæc tñ iura loquun-
tur potius, vt temporalis ſuperior, nõ ſinat Ec-
cleſiam ſuis bonis, ac iuribus fraudari, quàm
quòd ei iuriſdictionem aliquam tribuat. Vide-
tur enim hoc caſu ſuperior laicus conſtitutus
defenſor, vt illius metu, Eccleſiaſticæ perſonæ
inuigilẽt, & hæc authoritas datur Canone cõ-
cedente, & ideo videtur ſimilis cum prima.

Duodecimus caſus ſpectans ad cognitionẽ
regiorũ Magiſtratuũ eſt, quotieſcũq; Prælatus
Eccleſiæ, vel clericus, haberent feudũ à Princi-
pe ſeculari, quia cauſa corã eodẽ Iudice laico
73 tractãda † eſſet. vt in c. Cæterum. de iudic. cap.
Ex tranſmiſſa. c. Verum. c. Ex tenore. de for. cõ-
pet. Et in hoc Regno Neapolitano prouiſum
eſt per Regem Carolum II. in cap. Regni. Item
74 ſtatuimus, † quòd clerici. vbi dicitur ità etiam
conuentum fuiſſe inter Sanctam Romanam Ec
cleſiam, & Regem Carolum I. & voluit Andr.
de Iſer. in Conſtit. Regni. De perſonis. & in ca.
1. §. Item ſi clericus. col. 2. de capitul. Conrad.
Paris de Put. in tract. Syndic. in verb. Clericus.

nu.1.& poſt alios, quos allegauit Petr. Cenedo
Collectan. iuris Canonici 37. nu. 5. parte 1. Pro-
ſper Carault. in Ritu Magnæ Curiæ 235. nu. 19.
in fin. Ioan. Vincent. Annius in Repet. Conſt.
Regni. Conſtitutionẽ diuæ memoriæ. nu. 33. &
antea dixerã ad Petr. Bellug. in Specu. Princip.
Rub. 11. §. Videndũ. in verb. Perdunt. Auguſtin.
Berous in conſ. 82. per totũ vol. 1. Pariſ. de Pu-
teo de reintegrat. feudor. c. 198. Au citatus. fol.
mihi 108. Io. Ferrar. Montanus in vſus Feudor.
lib. 5. c. 1. verſ. Et quod notatu dignũ. poſt Curt.
in tract. Feudor. tit. quis ſit Iudex in materia
feudor. § Circa iſtam. Io. Anton. Canuetius in
Rep. c. Volentes. Regni Siciliæ § Reſtringitur.
n. 16. 17. fol. mihi 182. Vndè Bal. in l. Sed ſi hac.
§. Si liberta. in fi. ff. de in ius vocan. dicit, q licet
Eccleſia Romana ſit mater Imperij, tñ ſi tenet
feudum ab Imperio hoc reſpectu. ſit eius vaſſal
la, quia Feudataria; non quia mater; Hinc eccle
ſia tenens Feudum, tenetur ſeruare omnia, quæ
75 tenentur † ſeruare omnes alij vaſſalli. vt dicit
idem Bal. in l. fin. in fi. C. ſine cenſ. vel reliq. Eau
dem verò opinionem: quòd Iudex ordinarius
76 ſit Dñs. feudi quãmquã infeudarus, ſiue † inue-
ſtitus ſit clericus, vel eccleſia. tenuit Alex. in
conſil. 79. col. 1. vol. 1. Cardinal. Pariſ. in conſil.
24. nu 3. in conſil. 27. nu 9. vol. 1. Marian. Socin.
ſenior. in conſil. 12. vol. 1. Aluarot. in c. 1. Apud
quem, vel quos. & in cap. 1. de controuerſ. in-
ter Epiſcop. & vaſſall. Ripa in c. Decernimus.
num. 21. de iudic. Felin. in dicto cap. Cæterum.
num. 5. & excepto Barbatia, hoc indiſtinctè
tenent omnes Canoniſtæ, Legiſtæ, & Feudiſtæ.
Lapus in allegat. 18. in fin. Petr. de Bellaper-
tica de feudis. titul. 15. per totum. ante eos Ia-
cobus Ardizon. in ſumma Feudor. cap. 138. q. 1.
Gulielm. Habaton. iuris feudor. lib. 4. cap. 1.
& cap 2. & habetur in obſeruat. 46. Cameræ im
perialis. voluit. Io. Baptiſta Caccialup. de feud.
tit. de different. iuris ciuil. & feudor. different.
21. nu. 23. Claudius de Seyſell. in Specul. iur.
feudor. tit. de origini & cauſ. col. 19. verſ. Sed
inſurgit. & colum. 10. verſ. Et intelligo tamen.
Martin. Laudenſ. in cap. 1. nu. 4. de controuerſ.
inter Epiſcop. & vaſſall. Zaſ. de Feudis. par. 1.
Franciſcus Duaren. in vſus feudor. c. 20. nu. 6.
Iul. Clar. in § Feudum q. 90. Eguinarius Baro
de benef. ad Horteñſium. lib. 4. cap. 1. & pluri-
bus ſeq. Alciatus in cap. Cum non ab homine.
nu. 4. de iudic. Franciſc. Sonsbech. iuris feudor.
parte 14. nu. 20. Frãciſc. Marc. in deciſ. Delphi.
46. num. 10. vol. 2. Franciſc. Burſat. in conſil. 49.
num. 9. vol. 1. Ioſephus Cumia in Ritibus Sicil.
cap. 2. nu. 40. Io. Beſian. in conſuetud. Aluern.
cap. 7. artic. 60. verſ. vigeſimo octauo.
Hæc omnia tamẽ intelliguntur, dum agitur
77 ciuiliter ad amiſſionem feudi, non † tamen cri-
minaliter. Io. Andr. in c. Vnicõ. de cleric. con-
iugat. in 6. Ex mente Innocentij Panor. in dicto
c. Verum. Paris de Puteo de reintegrat. feud.
cap. 198. num. 3. 4. Iacobin. de ſanct. Georg. in
tract. de homag. nu. 13. Petr. Nicol. Mozzius. in
tract. Feudor. titul. de naturalib. feud. nu. 128.
in fin. & nouiſsimè, dum hæc tranſcribuntur
alios allegans Io. Petr. Surd. in conſ. 193. nu. 13.
cum pluribus ſeq. vol. 2.

Decimus tertius caſus eſt, quia Rex, ac alius
78 ſecularis Princeps poterit coercere † clericos,
ſchiſmaticos, & incorrigibiles, vt ad Narſetem
Patritium, ſcribit Pelagius Summus Pontifex.
in c. De liguribus. 23. quæſt. 5. ibi: Diuiſiones, &
ſchiſma faciendo per poteſtates publicas op-
primatur. & notat Gl. in c. Principes. ead. cauſ.
& quæſt. allegans tex. in c. Eos qui. 32. diſtinct.
vbi datur Principibus licentia mancipandi fœ-
minas Diaconorum, poſt Diaconatum captas;
declaratur tamen eos carere officio, & benefi-
79 cio, ſi commoniti fuerint ab † Epiſcopo. Et de
clerico incorrigibili plura adducit Gulielm.
Benedict. in d. verb. Et vxorem nomine Adela-
ſiam. Deciſ. 2. nu. 149. Lancellot. Conrad. in d.
titul. de Inquiſ. ſub nu. 7. caſu 24. & Petr. Cene-
do in Collectan. iuris Canonici 37. nu. 12. p. 1.
Hoc tamen verum puto, ſi à ſuperiore prius ec
cleſiaſtico Incorrigibiles declarati ſint.

Decimus quartus erit caſus, poſſe Magiſtra-
tus Regios, & laicos cognoſcere clericos Hi-
ſtriones, Paraſitos, Scurras, ac Ioculatores,
quos Buffones, ſiue Goliardos appellãt. Clerici
enim ijs ludicris ſe exercentes, per annũ ſi ijs
immiſcuerint, nec reſipuerint, vel intra annum,
tertiò moniti, non deſtiterint, omni clericali
80 † priuilegio cadunt. c. 1. de vita, & honeſt. cle-
ric. in 6. vbi Io. Andr. & Io. Monach. Specul. in
tit. de accuſ. § 1. Io. de Firmo in tract. de Epi-
ſcopo. par. 2. q. 62. Io. Ant. Niger in Extrauag.
Clem. 7. in verb. Solemni. nu. 1. de vita, & hone-
ſtat. cleric. Io. Bernard. Diaz. in pract. criminal.
Canonic. cap. 62. num. 1. & ſeq. Iacob. Nouell.
in tract. ad defenſ. titul. Quæ perſon. accuſar.
non poſſ. num. 2. cum pluribus ſeq. Cuecus In-
ſtit. Canonic. minor. lib. 2. tit. 2. verſ. Curare
igitur. Quos allegaui ad Bellug. in Specul.
Princip. Rub. 11. §. Videndum. in verb. Iocu-
latore. His addo Archidiac. & Gemin. in di-
cto cap. 1. de vita, & honeſtat. Cleric. in 6. Ioan.
Franciſc. de Pauinis de viſitat. parte 1. quæſt. 7.
verſ. Attendendum eſt inſuper. Petr. Cenedo
in Collectan. iuris Canonici 37. num. 20. parte
1. Hiſtriones enim præfati, ac mimi ludibria
facientes, publicéque in ſcęnam prodeuntes,
81 artis † ludicræ cauſa, ſunt infames. l. 1. l. 2. §.
Ait prætor. ff. de his, qui notantur infa. de qui-
bus habetur in c. 1. 4. q. 1. Vndè pulchrè Cy-
prianus ad Eucratiũ. lib. 1. Epiſt. 10. Pro dilectio
ne tua (inquit) & verecũdia mutua, conſulendũ
me exiſtimaſti frater chariſſimè, qd mihi videa
tur de Hiſtrione quodã, qui apud nos cõſtitu-
tus in eiuſdẽ ad huc artis ſuæ dedecore perſe-
uerat, & Magiſter, & Doctor, nõ erudiẽdorum,

ſed perdendorum puerorum,id,quod malè di dicit, cęteris quoque inſinuat, an talis debeat communicare nobiſcum? Quòd puto ego,nec Maieſtati diuinæ, nec Euangelicæ diſciplinæ congruere,vt pudor,& honor eccleſiæ,tam turpi,& infami contagione fœdetur.Nam cum in lege prohibeantur viri induere muliebrem veſtem,& maledicti huiuſmodi iudicentur:quantò maioris eſt criminis,nòn tm̃ muliebria indumenta accipere, ſed & geſtus quoq; turpes, & molles,&muliebres,magiſterio impudicę artis exprimere.Hæc Cyprianus.Quorum aliqua poſuit Gratianus.in c.Pro dilectione,de conſeer. diſt.2.de ijs etiam ſcribit Simon Malol.de irregularit.lib.2. c.5.lib.3.c.1. & plenius antè eum Aluarus Pelagius de Planctu Eccleſiæ, lib. 1. c.49. vbi Goliardos, Buffones, Ioculatores,& Scęnicos,infames eſſe aſſeruit. & iterum lib. 2. cap.28. de his agit Plato in Ione,ſiue de furore Poetico.lib.14. Ariſtot.Problem.22.ſection. 11.& Problem.4.ſectio. 18. & Problem.15.ſect. 19.& lib Rethoricor. 3. cap. 2. & de quodam actu, memoratu digno Poli Hiſtrionis, ſcribit Aul.Gell.Noct.Atticar. lib.7.cap.5. & Quintilian.Orator. inſtit.lib.5. cap:2.& lib:11.cap.3.
82 Hinc Scipio apud Ciceronem ait,† eum artem Ludicram, ſcęnicamq́; totam in probro ducerent, genus id hominum, non modo honore ciuium reliquorũ carere, ſed etiam Tribu moueri, notatione Cenſoria voluerũt.Hinc etiam Romani, adeo Fabularum actores, ac omnes; qui Ludicram artem,Hiſtorionicam,ſcęnicamque,exercerent,odio habuerunt, vt lege cauerint, vt qui artem Ludicram exercuerit in 14.
83 ordinibus † non ſedeant. Quam tulit L.Roſcius.vt teſtatur Cicero.Philippic.11.& in orat. pro L.Murena. Cornel Tacitus. Annal. lib.15. Lucius Flor.lib.99. Vdalrich. Zaſ.de legib.Antiq. in Iulia Theatrali. quem ſequitur Anton. Auguſtin.in Roſcia.& eius meminit etiã Franciſc. Patritius de inſtit. Reipub. lib. 2. titul. 6. Sed pulchra de ijſdem ſcribit Caſsiodor. lib. variar.4.cap.51.& aliqua Hieronymus Mercurialis de arte Gymnaſtica.lib. 3. cap. 7.

Decimus quintus caſus eſt, in clerico verbaliter depoſito,qui tamquàm incorrigibilis excommunicatur,& creſcente contumacia dein-
84 de anathematizatur,& à ſeculari iudice† comprimitur.c.Cũ non ab homine. vbi Io.Andr.& Andr.Barbat.de indic.latè Andr.Aleiat.in d.c. Cum non ab homine.nu.212 cum pluribus ſeq. & Barthol. de Caſſęn.in Conſuetud. Burgund. Rub.1.§ 5.in verb. S'il n'a grace.nu.58.

Decimus ſextus caſus erit in clerico Apoſta-
85 ta,qui relictis habitu; & tõſura,ænormibus† ſe immiſcet,hic enim à ſeculari Iudice cognoſcitur.c.1.de Apoſtat.Caſſęn.in loco ſupra allegato.nu.51.& Concil.Trident. ſeſs.25. cap.19.

Sed ante omnia nomen iſtud Apoſtaſiæ videndum eſt, quid ſignificet.qui enim Nominũ
86 †ſunt ignari, de facili paralogizant,vt inquit Ariſtotel.lib.1.Priorũ Analyticor.& lib.1.Elen-
87 chorum.Quia nominis† pręcognitio,omnis cognitionis noſtræ fons, & origo eſt,ſine qua fruſtra fit aditus ad ſcholas. vt inquit Themiſt.in primo Poſterior.Hoc enim non cognito,communicatio aliqua veri ſermonis eſſe non poterit.vt dicit Ariſtoteles.lib.12.Metaphyſ.c.2. Vnde Apoſtaſiæ definitio, ita ſe habet. Apoſtaſia
88 eſt temerarius à ſtatu fidei,† obedientiæ,& religionis receſſus. Alex.de Ales.in tract.Apoſtaſiæ,quem ſequuntur Sũmiſtæ,Piſanella, Tabiena, Roſella,Silueſtrina,& Armilla in §.Apoſtaſia.poſt D.Thom.in 2.2.q.12.art.1.Ex hac inſur-
89 gunt tres† Apoſtaſiæ ſpecies, Fidei, obedientiæ,& religionis. Gl.in c.1.de Apoſtat.Hoſtieſ. in ſumma eiuſdem titul. §. Quot ſpecies.

Prima ſpecies Apoſtaſia fidei, eſt illorũ,qui à fide Catholica,& Chriſtiana deuiarunt:& aliqui appellant illam perfidiæ, quia peruertitur, & recedit à fide,& ſimilis Apoſtata,eſt hæreticus,& in illo ſibi locum vendicant omnes pœ-
90 næ,quæ Hæreticis per canones,& iura† ciuilia imminẽt. vt voluit Innocẽt. in c.1.de Apoſtat. dimittens enim Chriſti legem, & ad Iudaicam perfidiam, & ad Ritus Paganorũ,& hæretico-
91 rum accedens,dicitur† verè Apoſtatare,& hæreticus eſſe.vt inquit Petr.de Palude in 4.ſent. diſt. 13. q.3. & diſponitur per c. Contra Chriſtianos.de hæretic.in 6. vbi hoc voluit Archid. Gemin.Philipp. Franc. & cæteri.Eymericus in director.inquiſit.parte 2.q. 44. Ioan.Calderin. de forma proced.contra hæretic.tit.de his,qui condemnantur, vt hæretici.nu.1.& multi quos ad ſatietatem allegat ad Eymeric.Doctor Franciſc.Pegna in dicta quæſt. 44. & quæſt.49. Camill. Campegius ad Zanchin. de hæretic. c. 21 in fin.Arnaldus Albertinus de agnoſcen.aſſert. Catholic.vel hæretic.quæſt.2.num.3.Petr.Gregor.Sintagmat.iur.vniuerſ. lib.2.cap.2. num.5. Ioan.Sotteall. in Summa Pontifical. §.Apoſtata.Marc. Anton. Cucch. inſtit. Canonicar. minor.lib.4.titul.5. Caietan. in Sum.§.Apoſtaſia. Martin.Meſnart.in Epith.legum Pontifical.lib. 5.titul,9. Anton. Florentin.in Summa.parte 2. titul.12. cap.6. Iſti tamquam hæretici, & fidei
92 deſertores puniuntur,& † ſeuerius.l.Fin.C.de apoſtat.nec poſſunt teſtari,& accuſatio fit contra eos,etiam poſt ipſorum mortem quinquen-
93 nij† ſpatio l. 2. C.eo. tit.Et omnibus Chriſtia-
94 norum priuilegijs† exuuntur l.3 C. eod.tit.Et huius criminis pœna capitalis eſt in eos,qui li-
95 berũ apoſtatare coegerint,† vel perſuaſerint l. 5. & l. Pen. C. de apoſtat. & nouiſsimè Iacob. Lectius in l. Si quis aliquid. ff. de Pęnis.& bona Fiſco applicantur l. 1. C. eo. titul. l. Fin. C. Theodoſ. eod. titul. Huiuſmodi fuit Iulianus
96 Imperator apoſtata appellatus, cuius† impijſſima, & grauia facinora, ſcribit Eutropius antiquit.Roman. lib. 11. cap.4.Ioannes Zonaras.

Hiſtor.

Hiſtor.lib.3.Baptiſta Fulgoſ.Hiſtor.lib.1.Carolus Sigonius de Imperio occidental.lib.6.plenius quàm alius Ammianus Marcellinus lib.15. vſq; ad lib.25.incluſiuè.& Paulus Morigius de origine Religionum.lib.1.cap.33.alijq; Hiſtorici.Huiuſmodi verò apoſtatæ, cum Hæreticorum pœnis feriantur,ſi reſilire noluerint,vt hæretici impœnitentes, traduntur Curiæ ſeculari; ſi tamen pro ut hæretici pœnitentes, redire ad
97 fidem voluerint,ad miſericordiam† recipiuntur.iuxta tex. in c.Ad abolendam. §. Præſenti. de hæretic.in 6.Raymund. in titul.de Apoſtaſ. §. Reuertentes vbi dicit: quòd reuertentes ab Apoſtaſiæ perfidia, cum fuerint hæretici,tamq̃ reuertentes ab hæreſi, ſunt recipiendi. Quem ſequitur Eymericus in d.q.44.nu.1.& q.49.n.4. Gundiſſaluus de Villadiego de hæretic. q. 20. nu.2.Iacob. Simancas in praxi Hæreſeos.tit.4. num. 1. & ſeq. Bernardus Comenſ. in Lucerna Inquiſitor.§.Apoſtaſia.n. 3. Melchior Cano de locis Theologalib. lib.12. cap.9. & ſic cenſendum eſt de his, qui abnegant fidem apud Turcas,vel Paganos metu mortis,quia ſi reuertun-
98 tur,vt pœnitentes† Hæretici, recipiuntur iuxta dictum Auguſtini in lib.de Bono coniugali. cap.16. & habetur in c. Sicut 32.q.4. D.Thom. 2.2.quæſt.15. Eymeric.in dicta quæſt.49. in fin. & latiſſim Pegna ad eum in director. parte 2. quæſt 9 & parte 3.q.43.

Apoſtaſia obedientiæ, quæ eſt ſecunda ſpecies, eſt illa, qua quis ſua ſponte, maioris ſui
99 †præceptum tranſgreditur, vt de Adami, & Euæ tranſgreſſu ponit exemplum Hoſtienſis in ſumma eo tit.§. Quot ſpecies.verſ. Sed Apoſtaſia Inobedientiæ. Vel cum quis ſacris canoni-
100 bus† obedire noluit, vel Sūmo Pontifici.c.Si qs. c.Illud de maior. & obed. c.Alieni erroris. 2.q.7.c.Alieni 3.q.4. Et hoc dū quis dicit,Papā ipſum faciendi Canones poteſtatem non habere:& talis,vt hæreticus punitur.c.Nulli fas.19. Diſt.Vel dum quis obedire recuſat ex contemptu,& tunc mortaliter peccat:contēptor enim vbiq; dānabilis, agit enim contra iuſtitiam, &
101 grauiter punitur, quia† durante Apoſtaſia à teſtimonio repellitur,& excommunicatur. c.Si quis à ſuo.3.q.4. c.Si autem nobis 11.q.3.Et ſi eſt incorrigibilis traditur Curiæ ſeculari. Armilla in §.Apoſtaſia.nu.5.Mitius tamē puniuntur,ſi non elato animi faſtu id fiat,ſed ex laſciuia quadam potius, & concupiſcentia, vt poſt alios voluerūt.Abb.Panor.in d.c.1.de Apoſtat. Diaz in pract. criminal. Canon. cap.104.Cucchus vbi ſupra.Marcus Antonius Berarducius in ſumma Corona.§. Irregularitas.verſ.primo per Apoſtaſiam.

Apoſtaſiæ tertia ſpecies,religionis,ſiue ordinis, pluribus modis per clericos ſeculares, & monachos,ſeu Religioſos clauſtrales.Vnde loquamur prius de religioſis ſecularibus, & poſtmodum de monachis, & clauſtralibus.Quoad clericos autem dicendū eſt, eos ſi in ſacris or-
102 dinibus exiſterent, & relinquerent† habitū, & tonſuram,ſtatim apoſtatare.c.1. cap.Tuæ vbi hoc voluit Io.de Anan.num.41. & Abb.Panor. nu.2.de Apoſtat.Hiq; perdunt priuilegiū clericale, ſi à ſuperiore ſuo,tertiò moniti,vt habi-
103 tum,& tonſuram deferant, nec† id fecerint. c.Non obſeruetis. 27.q.7. c.penul. vbi Gloſ.in verb.Apoſtatæ. 50.diſt. Panor.in c.In audiētia. de ſentent.excom.Armilla.§.Apoſtaſia num.8. Diaz in d.Pract.c.104. Lancellot.Conrad.de officio prætor.in cauſ.crim.lib.1.c.9.§. 3.tit.de inquiſit.nu.7.verſ.vigeſimo.Simon Maiolus de irregular.lib.5.c.34.nu.4.Ab his excipitur caſus quādo clericus eſſet in minoribus conſtitutus ordinibus,nec eccleſiaſticum beneficium obtineret, quia tūc abſq; criminis Apoſtaſiæ incurſu, & abſq; peccato mortali, habitum dimittere
184 †poterit.Innoc. & Panor. in d.c.Tuæ.Caiet. in d.§.Apoſtaſia. Quod ſecus eſſet, ſi haberet beneficiū eccleſiaſticū, & illud retineret, vt ſupra dicti teſtātur.Quo verò ad Religioſos clauſtrales,ſeu monachos, ſi talis temerariè deponit habitum Religionis cum aſſumptione vitæ
103 ſecularis,† talis eſt excōmunicatus.c.Vt periculoſa. Ne cleric.vel monach. in 6.Nō tamē fit Apoſtata ob abſentiam diuturnam, ac longinquam à religione, & Monaſterio,niſi cōſtet,quo eo modo viuat,vt animum ad religionem minimè redeundi apertè oſtendat. arg. l. Deſertor. ff.de re milit. Et eo caſu monachus ſi non vult redire, nec habitū reaſſumere, ipſo capto,car-
106 ceri ſub graui cuſtodia† mancipandus eſt.c. A nobis. de Apoſtat. Quòd ſi aliā religionem, etiā laxiorem ingrediatur,apoſtatare nō dicetur, etiam ſi nullā licētiā ſui ſuperioris habuerit,aut petierit.Glo.in c.fi. de Apoſtat. in c.Ex parte.de Temporib.ordin.Innoc.in c. Intelleximus.de Ætat.& qual. Panor. in c. Conſultationi.nu.4.de apoſtat.Capell. Tholoſ. in deciſ. 16.& nouiſſimè Petr.Cenedo in Collectan.iuris Canonici. 165. nu.4.p.3. Vndè,qui ex leuitate habitū dimiſit, nec ad ſeculū ſe totaliter cōuer-
107 tit,& aīum religionis nō omiſit,Apoſtata† minimè cenſendus eſt.Voluit Oldra. in conſ.202. n.4.5.Arnald. Albertinus de agnoſcend.aſſert. Catholic.vel hæretica. q.2. n.3. Et ſi redierint
108 ſunt recipiēdi,ſi illius† religionis regula id permittat.Caietan.in d.§. Apoſtaſia.& Armilla ibidem nu.6. Interim tñ ſeruanda ſunt contenta.in Cōcil.Triden.ſeſſ 25.c.19.Martin.Nauar. in Summa.c.27.n.132.150.Paul. Gryſaldus deciſ.Catholic.§. Apoſtaſia.verſ.Denium,& verſ. fin.& q̃ ſtatuit nouiſſimè Clemens VIII. Sūmus Pōtifex in Conſtitutione facta hoc anno 1596. qua diſponitur,ā Regula fratrū de Obſeruātia
109 S.Franciſci arctiori,quā† reformatorū appellāt,exeuntes,ſi nouiter ingreſſi ſunt, & p annū in illa perſeuerauerint; vel ſi fratres ad eādem religionem tñ laxiorem per tranſierint,cum in

prima per annum perſeueraſſent, & profeſſio-
nem,ſiue probationem in ea feciſsent,non po-
tuiſſe ad eam ſine Sũmi Pontificis licentia per
tranſire, alias Apoſtaſiæ crimen incurrant.
Silentio tamen non prætereundum eſt quo-
ad proximè dicta, de triplici Apoſtaſia,quia il
la Trimembris ſpecies,vnica tãtum eſſe debet,
110 & diuerſimodè commiti. † Definitio enim
Apoſtaſiæ ſupra tradita, habet ſuum Genus,
& differentias; quia loco Generis, eſt ly receſ-
ſus temerarius. Loco differentiarum, ſunt illa
verba, Fidei, obedientiæ, & Religionis. Quæ
omnia faciunt veram definitionem cõſtantem
ex Genere, & differentijs. Definitio enim eſt
ſermo vnus, quia ſignificat vnam ſubſtantiam:
111 & quæ ſunt vnum † ſecundum definitionem,
ſunt etiam vnum numero, & non plures,vt per
Ariſtotel. lib.7. Metaphyſic. 42. 43. quia vni-
ca eſt ſubſtantia illius rei, q̃ definitur. Vndè ex
declaratione definitionis, ꝓbabimus oẽs iſtas
ſpecies diuerſas appellatas à Doctoribus no-
112 ſtris in vnũ reduci. Apoſtaſia † namq; cõmitti
tur pluribus modis differentibus,& conſtituen
tibus vnam ſubſtantiam. Dum enim quis rece-
dit à fide Deo debita, Apoſtata eſt. Dum quis
recedit ab obedientia, quam Deo debemus,
& Præceptis eius, & tunc ſimiliter eſt receſſus
à fide,quam ipſi Deo,& eius mandatis per obe
dientiam præſtare cogimur. Deo enim, eiuſq;
præceptis ideo obedire debemus,quia fide cre
dimus ipſum eſſe Dominum,& omnium præce-
ptorum optimum legis latorem,cui ſi per obe-
dientiam non obtẽperamus, vtiq; ab eius obe-
dientia,quam fideliter præſtare tenemur, Apo-
ſtatamus. Aut tractatur de obedientia, quæ nõ
præſtatur Summo Pontifici, Principi,& eorum
legibus: & tunc ſimiliter minimè fideles ei ſu-
mus,quia Summus Pontifex conſtitutus fuit à
D. N. IESV CHRISTO Matth. cap. 16. caput,
dum dixit: Tu es Petrus, & ſuper hanc Petram
113 † ædificabo Eccleſiam meam. Et vt dicit Apo
ſtol. 1. Corinth. cap. 10. Petra autem erat Chri-
ſtus. Inſuper dum dixit eidem Petro Ioan. cap.
1. Vocaberis Cœphas, ideſt caput. & Io. cap. 21.
dum dixit: Paſce oues meas. Paſcere verò in ſa
114 cris † litteris, regere ſignificat. Hinc illud Iſa
iæ cap. 44. qui dico Cyro; Paſtor meus es: Et c.
63. Vbi eſt, qui eduxit eos de mari cum paſto-
ribus gregis ſui. & Hieremiæ. cap. 6. Ad eam ve
nient Paſtores, & greges eorum. & cap. 22. om
nes Paſtores tuos paſcet ventus. & Ezechiel.
cap. 34. Propterea Paſtores audite verbum. &
Nahum. cap. 3. Dormitauerunt Paſtores tui. &
Zachar. cap. 11. Suſcitabo Paſtorem in terra.
Quibus authoritatibus monſtratur, Paſcere, Re
115 gere, & † Paſtorem, Regem, aut Principem de
notari. Vnde cum CHRISTVS omnem poteſta-
tem habuerit, iuxta illud Matth. cap. 28. Data
116 eſt † mihi omnis poteſtas. Et Io. cap. 17. Si-
cut dediſti ei poteſtatem omnis Carnis. Cui
fuerat dictum cap. 1. Ecce conſtitui te hodie ſu
per Gentes, & ſuper Regna, vt euellas, & de-
ſtruas, & diſperdas, & diſſipes, & ædifices, &
plantes. Propterea ſequitur poteſtatem dediſ-
ſe Petro, & ſucceſſoribus, quibus, qui non obe-
dierit, vti contra Dominum infidelis, Apoſta-
tat. Sic etiam contra eorum leges, lex enim
117 † cuſtodienda eſt, Hinc DEVS Exodi. c. 16.
Vſq; quo (inquit) non vultis cuſtodire man-
data mea, & legem meam? Hinc dedit præce-
ptum Leuitici cap. 18. Cuſtodite leges meas,
atq; iudicia, quæ faciens homo, viuet in eis.
& contra inobedientes legibus, & mandatis
ſuis, comminatur Leuitic. cap. 26. Quod ſi non
audieritis me, nec feceritis mandata mea, ſi
ſpreueritis leges meas, & iudicia mea con-
tempſeritis, vt non faciatis ea, quæ à me con-
ſtituta ſunt, & ad irritum perducatis pactum
meum; Ego quoq; hæc faciam uobis; quæ ſe-
quuntur. Vnde Salomon Prouerbior. c. 3. Ne
obliuiſcaris legis meæ. cap. 4. Legem meam ne
derelinquas. Hinc Eccleſiaſtici. cap. 32. Qui
quærit legem replebitur ab ea, & qui inſidiosè
agit, ſcandalizabitur ab ea. & cap. 41. inquit,
Veh vobis viri Impij, qui dereliquiſtis legem
Domini Altiſsimi. Vnde lamentatur apud Hie-
remiam cap. 16. Et me dereliquerunt, & legem
meam non cuſtodierunt. contra quos commi-
natur ibidem cap. 44. Et non ambulauerunt in
lege Domini, & in præceptis meis, quæ dedi
coram vobis, & coram patribus veſtris. Sic
etiam docuit apertè CHRISTVS. Io. cap. 15. Si
præcepta mea ſeruaueritis, manebitis in dile-
ctione mea. Qui igitur Summi Pontificis legi-
bus non obtemperat, illaq; non ſeruat, illi in-
118 fidus eſt, in obediens, † & Apoſtata. Sic etiã
alijs Principibus; nam vt dicit Apoſtolus ad
Roman. cap. 13. Omnis anima poteſtatibus
ſublimioribus ſubdita ſit: non eſt enim pote-
ſtas, niſi à Deo, quæ autem ſunt à Deo ordina-
ta ſunt. Itaq; qui reſiſtit poteſtati, Dei ordi-
nationi reſiſtit: qui autem reſiſtunt, ipſi ſibi
damnationem acquirunt. Vnde tamquam Prin
cipibus infideles, eiſq; in obedientes, apoſta-
tare dicuntur. Quò verò ad obedientiam Reli-
gioſorum præſtandam ſuo ſuperiori ab ijs, qui
religionis habitum ſuſceperunt, in idem inci-
dunt, quia eorum Regulæ, tamquam legibus,
eis ſtabilitæ, & à Summis Pontificibus appro-
batæ, non obediunt. Vnde ſuis Inſtitutoribus,
& ſuperioribus inobediendo, & ab eorum præ
ceptis, & obedientia ſe ſubtrahentes, abſq; du
bio infideles ſunt, perfidi, & in eorum, ſupe-
rioritate, fide, & obedientia, apoſtatant: Eo-
dem modo, & clerici Sacris ordinibus inſigni-
119 ti, quia cum ſint in ſortem Domini † allecti.
c. Cleros. 21. diſtinct. Gloſſ. in c. Porro. 66. di-
ſtinct. & in c. Duo ſunt. 12. q. 1. ſine ambigui-
tate à ſuis ordinibus deficientes, à ſui autho-
ris grege abeuntes, infideles eis ſunt, inobe-
dien-

dientes, & ſacrorum ordinum contemptores,
& idcirco ab eis apoſtatantes. Cumq; ordi-
nandi, ac ſacros ordines conferendi poteſtas
120 peculiaris ſit † Epiſcoporum. cap. Tranſmiſ-
ſam. vbi gloſſ. de elect. & voluit Marc. Anton.
Cucch. Inſtit. canonic. Maior. lib. 4. tit. 12. nu.
2. cũ pluribus ſeq. Qui, & illam à Chriſto habue
runt, dum quis ſe à ſacris ordinibus ſubtrahit,
Chriſto, Pontifici, Epiſcopo, & ſuperiori con-
tradicit, & Apoſtata ei efficitur. Hæc de Apo-
ſtaſia ſint obiter dicta; maturius, ac celebrius
alijs anſam relinquendo.

Decimus ſeptimus caſus erit, in clerico, ac
Religioſo aſſaſſinó: is enim, qui pecunia pro-
miſſa, hominem Chriſtianum occiderit, aut oc-
121 cidi mãdauerit, ſi clericus eſt à Iudice † lai-
co punietur. vt in c. 1. de homicid. in 6. vbi tale
delictum committẽs, clericale priuilegiũ per-
dit. vbi hoc voluerunt Lapus, & alij. Calderin.
in conſ. 4. tit. de dilat. Angel. in conſ. 14. Hippo
lyt. de Marſil. in pract. crimin. §. Examinandæ.
nu. 25. & ante eum Paris de Puteo de ſyndicat.
§. Inquiſitio. in cap. Incip. Dicit cõſtitutio Re-
gni. nu. 13. Curti. ſenior. in conſ. 20. nu. 44. Tho.
Grammat. in voto 9. nu. 18. & in voto 11. nu. 8.
Anton. Capic. in deciſ. Neapol. 155. in princ. &
ſub nu. 26. Lud. Carrer. in pract. crim §. Circa.
nu. 10. cũ pluribus ſeq. Bernard. Diaz in pract.
crimin. Canonic. c. 91. nu. 1. 3. Hierony. Gabriel.
in conſ. 196. nu. 5. vol. 1. Ioan. Maria Monticell.
in pract. crim. Regul. 8. nu. 18. Hippoly. Bona-
coſſ. in com. opin. criminal. §. Aſſaſinus. & §.
Clericus. parte 1. Io. Ignєus. in l. Neceſſarios.
§. Non alias. num. 448. ff. Ad Syllan. Stephan.
Aufr. in dicto tract. regul. 1. Fall. 18. M. Mantua
Dialogor. iuris Dialogo. 76. Marc. Ant. Blanch.
in pract. crimin. §. Mortuo homine. nu. 15. Re-
mig. de Gonny. de immunit. eccleſiæ. Fall. 15.
num. 10. Didac. de Couar. variar. reſolut. lib. 2.
cap. 25. nu. 10. verſic. Sexto deducitur. & in Cle.
ſi furioſus. ſecunda parte relection. in initio.
nu. 9. de homicid. Caſſæn. in conſuet. Burgund.
in loco ſupra allegato. nu. 50. Ioan. Brunell. in
Rep. c. Pro humani. de Homicid. in 6. parte 5.
nu. 6. Tiber. in tract. crimin. lib. 9. tit. de manda-
to. nu. 24. Lel. Zanchus de priuileg. Eccleſ. pri-
uileg. 79. num. 7. Petr. Cenedo in Collectan. iu-
ris Canonici. 37. nu. 11. parte 1. Quod procedit
122 non ſolum in clerico mandante, † ſed etiam
mandatario, vt ſupradicti contendunt, q; etiam
aſſerunt, non requiri iſto caſu aliquam degra-
dationem. vt dicit Gemin. in dicto c. Pro huma
ni. Capic. in dicta deciſ. 155. in fin. Diaz in d. c.
91. Monticell. in dicta regul. 8. nu. 19. verſ. Quar
tum ſpeciale. Hi etiam tractarũt de clerico ho-
123 micida, an ſecularis Iudex cognoſcat, † pro
ut cognoſcere officiales Sereniſſimæ Reipubli
cæ Venetæ, ex Summi Pontificis conceſsione
ſcribit Io. Baptiſta Ferrett. in conſil. 297. nu. 8.
& faciunt, quæ dicam in caſu ſequenti. Alias
enim ſine Summi Pontificis Priuilegio id non
concederem.

Decimus octauus caſus ex iam proximè di-
cto, originem trahens eſt: quòd clericus aſſaſsi
nus, vel alius quiſpiam, & ſi confugiat ad Ec-
cleſiam, tamen à Iudice ſeculari, & laico, inde
124 extrahitur: nihil enim † ei Priuilegium Eccle
ſiæ proderit. vt poſt antiquiores voluit Guido
Papæ in deciſ. Gratianopol. 121. Iodocus Dam-
houder in Enchirid. crimin. c. 106. nu. 12. Re-
migius de Gonny. in dicto tract. de immunit.
eccleſ. Fallent. 15. verſ. Venio ad Fallentiam no
ſtram. Blanc. in pract. crimin. §. Mortuo. nu. 23.
24. Petr. Plaza in Epitom. delict. cap. 19. n. 24.
Iul. Clar. in §. Aſſaſsinium. num. 5. & in pract.
crim. q. 30. num. 12. cum pluribus. ſeq. quod &
nouiſsimè cenſuit Anaſtaſ. Germonius de ſa-
cror. immunit. lib. 3. cap. 16. nu. 68. Quorum ali-
qui indiſtinctè etiam homicidã proditorium,
quinimmo etiam aliqui, homicidam ſimplicem
ab eccleſia extrahi poſſe dixerunt. Verum Ni-
col. Boer. in deciſ. Burdegal. 109. nu. 5. aſſeruit,
triplicem homicidam non gaudere immuni-
125 tate præfata: ſcilicet † occidentem in eccle-
ſia, occidentem veneno, & occidentem prodi-
toriè. Guid. Pap. in dicta deciſio. 121. Dicitur
autem proditoriè tũc committi homicidium,
dum nulla præcedente inimicitia, quis interfi-
126 citur, & alijs modis, quos † refert Bart. in l.
Reſpiciendum. §. Delinquunt. nu. 1. ff. de pœn.
Iul. Clar. in §. Homicidium. nu. 10. Niger in c.
Nuper apud Tranum. nu. 28. cum pluribus ſeq.
vbi latè. Bonacoſſ. in quæſt. crim. §. Proditor.
Petr. Plaza. in Epith. delict. cap. 21. Per totum.
127 Quàm optimè apud Hiſpanos † dicitur pro-
ditoriè quem occidi ſi nõ facie ad faciem, ſed
à parte retro hominem occiderit. vt voluit An
ton. Gomez in tract. delictor. tit. de homicid.
cap. 3. nu. 5. quem ſequitur Io. Baptiſta Baiard.
in pract. crim. §. Homicidium. num. 40. cum plu
ribus ſeq. Quorum nobiliſsimus eſt, & vti nam
vbiq; leges ita dictaret. Sic inſidiatores itine-
128 rum, † depopulatores agrorum, ſacrilegi, vel
alij in eccleſia delinquentes, clerici diſciplinæ
fugiendæ cauſa, aufugiunt, occidentes cleri-
cum, ſerui, Blaſphemi, Iudæi, Hæretici, excom-
municati, Fractores carcerum, damnati ad ſup-
plicium: vt poſt alios refert Nicola. Boer, in di
cta deciſ. 109. & in 110. Raptores, Adulteri, læ-
129 ſæ maieſtatis rei, † debitores publicorum tri
butorum, ac etiam priuatorum, curiales, appa-
ritores, & Fiſcalia intercipientes. vt congerit
Petr. Gregor. Sintagmat. iuris vniuerſ. lib. 33.
cap. 22. Eam reddunt rationem, quòd eccleſia
facinoroſorum hominum, ac peruerſorũ, non
130 debet eſſe refugium; † atque recepraculum;
præberet enim anſam; atque materiam delin-
quendi. l. Alia cauſa. §. Eleganter ff. ſolut. matr.
l. Conuenire. ff. de pact. Reipublicæ etenim, ac
humanæ quieti conuenit, vt delicta impunita
non

131 non † per tranſeant.c.Vt famę.de ſent.excom.
l.Ita vulneratus.ff. ad leg.aquil.Vnde Tiberius
Cæſar omnia Aſylorum iura, quæ vbiq; erant,
132 † aboleuit. vt ſcribit Suetonius in Tiberio.
c.37.Cauſa autem illa fuit,quia per vniuerſam
Græciam, Aſylorum licentia, atq; delictorum
impunitas increbuerat, & Templa peſſimis, &
obæratis hominibus, ac debitoribus erant ple-
na, ibiq; omnes delictorum patratores, ac ſu-
ſpecti, & debitores fugitiui trahebantur, nec
iuſtitiæ coertio, ob Deorum Cęremonias, ſibi
locum vindicabat. vt refert Cornelius Tacitus
Annali.lib.3. Hos autem immunitate Eccleſia-
ſtica carere,& ità in Italia obſeruari voluit Sa-
lycet.in l.2.& in l.Præſenti.C. de his,qui ad ec
cleſ. confug. Iacob. de Beluis. in pract.crimin.
tit.de Fuga reor.nu.1.Auguſtin.Arimin.ad An-
gel. de maleſ. in verb.In ſcalis ſancti Petronij.
Ioan.Petr.Ferrar.in pract.in form. Inquiſition.
in verb. Hæc eſt.num.4 quos refert Lancellot.
Conrad. de offic. prætor. in cauſis criminalib.
lib 1.cap.9 § 3.titul.de captura.num.6. Quam-
133 uis exigit † Epiſcopi licētiam,etiam petitam,
& non obtentam, ſcribit Fabius Monteleo in
pract.Arbitrali.littera 3.Incip. prouiſa. nu.19.
q.2. Et pluries vidimus capi in monaſterijs, &
eccleſijs per miniſtros regios in hoc Regno,
maximè latrones, & viarum graſſatores: & ſic
134 intra † eſt conuentio inter Summum Pontifi-
cem, & Curiam Regiam ſub die 16 Auguſti
1585. In turbandis autem Eccleſiarum immu-
nitatibus,maxima,meo iudicio, circumſpectio
135 exigitur, Nam.& ſi Salomon à Cornu † Alta-
ris è templo euelli iuſſiſſet Ioab, ac demum oc
cidi,vt habetur lib.3.Regum. c. 2. Illud tamen
fuit ob Maieſtatis flagitium. Nec debet eccle-
ſijs fraus fieri, vt fecerunt Lacedemonij, qui
ſimulantes per exteriores actus,nolle Palladis
templum, atq; illius Aſylum violare,vbi confu
gerat Pauſanias, illud muro circumdederunt,
136 illumq; fame ibi mori fecerunt, † vt ſcripſere
Diodor.Siculus lib.11. Tucydides Belli Pelopo
nenſ. lib. 1. Aemilius Probus in Pauſania. Sic
137 Cramnus † Clotharij Regis filius, Auſtrapiū
Ducem, inædia, ac ne aquæ poculo dignum à
Sancti Martini Turonēſis Baſilica euulſum mo
ri fecit. Sic & idem Clotharius, tertius, dete-
riusq; facinus cōmiſit: vt enim occideret Vui-
liacharium,ſeu Vulcarium Aquitaniæ Ducem,
138 Templum † eiuſdem Sancti,& Ducem,ac om-
nia concremauit. vt eſt author Gregor. Turo-
nenſ.Hiſt.lib.4. c.18.& 20. Licet poſt modum,
vt peccati facinus deleret, illud in priſtinum
ſtatum, reparari curauerit. Multa enim exem-
pla vidimus eorum, qui immunitatem hanc
139 † eccleſiaſticam labefactare conati ſunt, in
miſerrimos rerū euentus cęcidiſſe. Sed vt poſ-
ſit extrahi quis ab Eccleſia, quæ requirantur
vide Anton. de Gamma in deciſ. Luſitan. 281
n.5. Vide bullā Greg.14.de immunit.eccleſiarū

nur

Decimus nonus caſus eſt, dum clericus cau-
ſam agit coram Iudice laico non ſuo,præſente
140 eius Epiſcopo, & non contra dicente, † cum
videatur eo caſu conſentire.Ioan.Andr.& An-
ton. de Butr.in c.1. & c. de offic. deleg. Abbas
Panor.in c. Significaſti. de foro comp.de quo-
141 rum dicto ego ſatis dubito, cum † Epiſcopus
id facere non poſſit expreſsè, per ea, quæ latè
ſcripſi in conſil.68.per totum Centur.1. Abba-
tem verò, ac alios ſupra allegatos ſequitur Ia-
cob.Concenatius quæſt.iuris.lib.1. cap.9.nu.5.
Deci.in conſ.700.Quamquàm expreſsè videa-
tur Epiſcopum poſſe permittere, quòd cleri-
cus poſſit litigare coram Iudice laico. vt in c.
Clericum nullus. 11.q.1.quem nemo vſque huc
conſiderauit in hac materia.
Vigeſimus caſus erit, in clerico infringente
ſecuritatem, ſiue diploma ſecuritatis, conceſ-
ſum à Rege.(ſaluaguardiam appellant) contra
142 hunc enim † Regij Magiſtratus animaduertūt,
l.2.C.vt nem.priuat. ibi vel miles), vel clericus
proſcribendum. Stephan. Aufrer. de poteſtat.
ſecul.ſuper Eccleſiaſt. per eccleſiaſtic. perſon.
regul. 1.Fallen.20. Barth. de Caſſæn.in conſue-
tud.Burgund.Rub.1.§.5.in verb. S'il n'à gracē.
nu.81.Qui loquitur de hac prærogatiua Regis
Galliæ. Hoc idem renuit Antoninus Teſſaurus
in deciſ.Pedem.132.nu.1. de qua ſalua guardia
dixi ſupra cap. 38. Et hoc etiam probatur ex
c.1.§. Si clericus de pace. De pace tenend. &
eius violat. Vbi dicitur: Clericū pacis violato-
rem puniri pœna pecuniaria, quæ applicatur
143 Domino temporali, tamen condemnatio † fit
per Epiſcopum, & exequutio non poteſt fieri
in bonis mobilibus, ſed immobilibus. vt fuit
originale dictum Oldradi in conſil.17. num.8.
Quem ſequitur Caſſæn. vbi ſupra. Afflict.in d.
§.Si clericus.nu.2. Guliel. Benedict. in verb.&
vxorem nomine Adelaſiam. deciſ. 2. num. 152.
Lancellot.Conrad.de offic.prætor.in cauſ.cri-
min.tit. de inquiſit. num.17. caſu 12. In Gallia
144 datur † manus Regiæ iniectio, etiam in bonis
mobilibus clericorum,exceptis,quæ vſui eccle
ſiaſtico deſeruiūt.vt ſcribit Renatus Choppin.
de ſacra Politia Forenſ.lib.3.titul.2.num.2.Sed
ego hanc manum non inijcerem ſi laicus eſſem
ſuperior, faciant ſuo Marte in Gallia.
Vigeſimus primus caſus erit, in clerico Fal-
ſario litterarum Apoſtolicarum. Is enim ab ec-
cleſiaſtico Iudice degradatus, officijs, ac bene-
ficijs omnibus priuatus, ſeculari Curiæ tradi-
145 tur puniendus; † ſecundum legitimas conſti-
tutiones per quas laici conuicti puniuntur. c.
Ad falſariorum.de crim. falſi. Quod dicit pro-
cedere, etiam ſi lineam vnam, aut vnū punctum
146 † addiderit, voluit Hoſtienſ. in ſumma, de cri-
mine falſi. §. Porrò. verſ. Sed hodie. Matth. de
Afflict. in d. §. Si clericus. in fin. de Pace tenen-
da, Bernard. Diaz in pract. crim. cano. cap.108.
nu.1. Lancellot. in d. tit. de Inquiſ. n.7. caſu 27.

& in

& in titul.de falſar.nu. 27. Simon Maiol. de ir-
regular.lib.5.cap.35.nu.1.M.Anton.Cucch.In-
ſtit.canonic.maior. lib.2. titul.6.num.107.Vbi
dicit ſpectare ad vtrunq;. Io. Paul. Lancellot.
quod primi tenet Inſtit. Canonic. lib.4. tit. de
crimin.falſ.Martin.Meſnart. in Epith.leg.Pon-
tific.lib.5.titul.20.verſ. In litteris verò & Fran
ciſc. Gratian.in Compend.iuris Canonici.p.6.
diſtin. 1.titul.de crim.falſ.

Vigeſimus ſecũdus caſus eſt, in clerico con
iugato,qui reperitur delictũ committere abſq;
habitu,& tonſura. Is enim à laico Iudice puni-
147 tur, † cum clericale priuilegium amittat c.1.
de cleric.coniug.in 6. Et ſi tales clerici coniu-
148 gati gaudeant priuilegio fori † in cauſis ciui-
libus,& criminalibus. & etiam canone. Si quis
ſuadente 7.q.4. vt voluit Panor. in c.Ex parte.
in c. Ioãnes.nu.6.ext. de cleric.coniug. Angel.
Clauaſ.in ſumma.§. Clericus 14.nu.3. Chriſto-
phor.de Caſtellion.in conſil.5.num.8. Io.Paul.
Lancellott. Inſt. Canonic.lib.4. tit.de ſent.ex-
com.§.Si quis. in Gloſ.in verb. Nouitios.Cuc-
chus Inſt. Canonic. Minor.lib.2.tit.3.verſ.Item
clerici.Iul.Ferrett.de Gabell.nu.531. Exigitur
tamen,vt habitum, & tonſuram eis congruen-
149 tem † ferant; alias ipſo priuilegio dicuntur
ex vti. vt ſupra dictum eſt, & voluerunt ſupra
allegati Doctores,& M.Ant.Natta in cõſil.319.
150 nu.6.vol.2.vbi dicit: Poſſe † carcerari pro de-
bito ciuili.& plenius in cõſil. 356.nu.1.vol.eo.
Ioan. Franciſcus Pauinus de viſitat. parte 1. q.
7. verſ. Attendẽdum eſt inſuper. Ioſephus Gon
zalez variar. quæſt.cap.12. nu.29.quem refert,
& ſequitur Petrus Cenedo Collectan.iuris Ca-
nonic.105.nu.3.in fin. parte 2. Barthol. de Caſ-
ſen.in dicto verb. S'il n'à grace.nu.57. referens
Alexan.in conſil.8.in fin.vol.1.Raph.Fulgoſ.in
conſ. 157. qui acerrimè contendunt hoc caſu
exigi trinam monitionem. Quod mihi durum
ſatis videtur, vt in ijs trina monitio requiratur:
nec hanc opinionem ſic indiſtinctè tenerem.
contrarium enim, quòd in clerico coniugato
151 monitio † trina non requiratur poſt Io. Mo-
nach.& Archidiac. in dicto. c. 1. de cleric.con-
iug.in 6.& Gulielm. de Monte Laudun. in Cle.
1. de vita, & honeſt. cleric. voluit Guido Papæ
in deciſ.Gratianop.138. ſub nu.2.voluit etiam
M.Anton.Natta in dicto conſil.356.nu.5.vol.2.
de qua alibi dicam. In hoc Regno Neapolita-
152 no habemus Pragmaticam † conditam à Fer-
dinando Rege Catholico in anno D.1469. In-
cip.Nuper ad Maieſtatem noſtram. ſub tit.de
cleric. & Diacon.quę eſt ſumpta à dicto.cap.1.
qua diſpoſitum eſt, clericum coniugatum gau
dere his duobus priuilegijs, dum tamen habi-
tum,& tonſuram deferat. Quod, & nouiſſimè
confirmatum eſt à Concilio Trident. ſeſs. 23.
c.17.Vt ſanctum.in fin.ibi: Suffici poſſint etiam
coniugati,vitæ probatæ(dum modo non biga-
mi)ad ea munia obeunda idonei, & qui tonſu-
ram,& habitum clericalem in eccleſia geſtent.
quod,& dicit Didac. Couarr.pract.quæſt.c.13.
ſub nu.7. verſ.Prima. Exigitur etiam, vt hi cle-
153 rici coniugati abſtineant † ab ijs ſecularibus
negotijs,à quibus clerici non coniugati abſti-
nere debent. Vt poſt Innocent.in c.fin.de vit.&
honeſt.cleric.& Alex.de Neuo in cõſ.60. nu.4.
Voluit Iul.Clar.in pract.q.36. num.13 quod an
tè eos dixit Specul. titul. de cleric. coniug. in
princ.Rota in Nouis. in deciſ.202. Si clericus.
Guid.Papæ.in deciſ.83.num.3. Franciſc. Marc.
in deciſ.290.ſub num.1. Lancellott. Conrad.in
loco allegato. Hic autem clericus coniugatus
154 debet habere vnicam, & virginem, † vt dicam
inferius. caſu 24.de his latius ſcripſi ad Bel-
lug. In Specul.Princip Rub.11.§. Videamus. in
verb. Coniugatis. & probatio, quòd acceperit
155 vnicam,& virginem,debet fieri † coram Iudi-
ce eccleſiaſtico, ſed interim manet carceratus
coram ſeculari. Rota in Nouis. deciſ. 200. Quis
autem dicatur habitus, & tonſura dicam in ca-
ſu ſequenti.

Vigeſimus tertius caſus erit in clerico in mi
noribus conſtituto, non incedente in habitu,
& tonſura, quia videtur illos minores ordines
dereliquiſſe,& ad ſecularium vitam regreſſum
156 † feciſſe: quia ij laicorum iuriſdictioni ſube-
runt.arg.c.Ex parte.de priuileg. Doctores Re-
gni in Conſtitut. de perſonis. Rebuffi in tract.
Nominationum. q. 14. num. 70, Couarr.pract.
Quæſt.cap.31. num.6. verſ. Quarto deducitur.
Sed tamen Andr. de Iſern. & Afflict. in Conſt.
Apoſtatantes. concludunt, quòd per dimiſſio-
nem habitus, & tonſuræ, clericale priuilegium
157 non † amittant. Quicquid tamen illi dixerint.
Hodie hæc difficultas eſt certificata per diſpo-
ſitionem Concilij.Tridentini ſeſs.23.cap 6.vbi
158 loquitur † de clerico prima tonſura initiato,
& in minoribus ordinibus conſtituto. Is (in-
quit) etiam fori priuilegio nõ gaudeat,niſi be-
neficium eccleſiaſticũ habeat. Aut clericalem
habitum,& tonſuram deferens, alicui Eccleſiæ
ex mandato Epiſcopi inſeruiat, vel in ſemina-
rio clericorum, aut in aliqua ſchola,vel vniuer
ſitate, de licentia Epiſcopi,quaſi in via ad ma-
iores ordines ſuſcipiendos, verſetur. Sequun-
tur Petr.Foller.in dicta Conſt. de perſonis.nu.
20.Nauarr.in Summa.cap.25.num. 135. Io.An-
ton.de Nigris in extrauag.Clem.7.in verb.Ha-
bitum nu.40.de vita,& honeſtat.cler. Et in Re-
gno Neapolitano expeditum eſt ex dicta Con-
ſtitutione Clementis VII. Incip. Exponi nobis.
159 † ſub data Romæ 19. Ianuarij 1524. ibi: Vt di-
ctos primæ tonſuræ, & minorum ordinum cle-
ricos in dicto regno Siciliæ citra Pharum exi-
ſtentes per edictum publicum, vt infra termi-
num duorum menſium; quos illi pro termino
peremptorio,& trina monitione canonica aſſi-
gnabis; moneas,& requiras,vt habitum,& ton-
ſuram honeſtè, & alia ſolẽnia iuxta canonicas

ſan-

ſanctiones deferant; alioquin dicto duorũ mẽ-
ſium termino elapſo, ſi in habitu decenti cle-
ricali incedere,& tonſuram deferre,ac alia ſo-
lemnia obſeruare, vt ſupra, neglexerint,& eoſ-
dem foro ſeculari ſubiectos fore, & tamquam
laicos per curiam ſecularem,& vſque ad vindi
ctam ſanguinis, vltimiq; ſupplicij pęna puniri
poſſe, in dicta monitione, auctoritate noſtra de
clares,& denuncies: & quos etiam nos ex nũc
prout ex tunc,& è conuerſo declaramus ſecu-
lares, & per curiam ſecularem puniendos de-
cernimus ipſo iure, nulla alia noua declaratio-
ne ſuper hoc requiſita, vel requirenda. Non
obſtantibus,&c. Quarum literarum vigore fuit
factum publicum edictũ per Don Hieronymũ
Centelles, tunc Nuntium Apoſtolicũ in Regno
Neapolis, cui conſtitutio erat per Pontificem
160 directa. Vnde † in iſto Regno mihi videntur
ſublata requiſita alia, ad hoc vt clericus in mi-
noribus conſtitutus, vel in prima tonſura exi-
ſtens, cenſeatur exutus priuilegio clericali, &
præſertim de trina monitione; cum ſit facta di
cta monitio publica de iure valens pro Trina;
prout etiã Papa in illa decreuit, & omnia alia
quatuor requiſita, cum iſtis. de quibus per Bar
tholum. Cœpoll. in conſ. crim. 11. & multa cun-
gerit Tho. Gramm. in voto 33. per totum. Quẽ
miror dictæ Conſtitutionis Pontificiæ non me-
161 minisse. In Comitatu † Ruſcinonenſi, mino-
ribus ordinibus inſignitos coram laico Iudice
conueniri ſcribit Choppin. de ſacr. Polit. Fo-
rẽſ. lib. 2. tit. 2. n. 9. Sed ego hunc nõ admitterem.
Poſtquam de habitu, quoad veſtes,& clerico
rum tonſuram ſermo ſe obtulit, minimè inani-
ter erit, ſi aliqua addamus in eadẽ materia ad
illa, quæ alias exarauimus ad Bellugam in Spe-
cul. princip. Rub. 11. § Videamus. in verb. Ve-
ſtes. Vbi ſcripſimus quò ad veſtes, nullum à
162 iure certum habitum fuiſſe † conſtitutum, &
proinde de Regionis more boneſtum vſum at-
tendendum fore, & hanc opinionem ibi pro-
baui, ex Gloſſ. Innocentio, Gulielmo de Mon-
te Lauduno, Cardinale Panormitano, Alexan-
dro, Capra, Capella Tholoſana, Couarruuia,
Diaz, & Cuccho,& ex Matiſconenſi,& Tridẽ-
tino Concilijs cõprobaui. Nunc ad illa adden-
do, Dicimus, Habitum, veſtes, & clericorum
163 calceamenta, decorem † habere debere, vt cle
rici habitu, ac inceſſu profeſſionem ſuam pro-
bent, talem illum portantes, qui religioni, &
ordini congruat. vt dicitur in Concil. Cartha-
ginenſi. 4. cap. 45. in Agathenſi. c. 20. in Matiſco
164 nenſi. 1. c. 5. & tales veſtes, nec nimium † ſint
breues, nec rubei, nec viridis coloris: non de-
bent vti manicis, aut ſub talaribus conſutitijs,
ſeu roſtratis, frenis, ſellis, pectoralibus, & cal-
caribus deauratis, nec corrigijs auri, vel argen
ti, ornatum habentibus, ſed nec anulo, niſi cui
165 † competit ex officio dignitatis. in Concil.
Lateranenſi 2. ca. 16. ſub Innocentio Papa III.

Nec manicas ad cubitum pendẽtes. Quicunq;
autem beneficiatus, aut officium in Eccleſia ge
rẽs, in habitis huiuſmodi pręſumpſerit eſſe, di
uinis officijs, pro qualibet vice à participatio-
ne prouentuum Eccleſiaſticorum per annũ no
uerit ſe ſuſpenſum, fructusq; illi fabricæ illius
Eccleſiæ applicentur. Concil. Cõſtantienſe ſeſſ.
43. tit. de vit. & boneſt. cler. notatur in Clem. 2.
eod. tit. vbi de hoc latiſſimè Ioannes de Van-
quel in Breuiario. Quàm optimè de ijs agens
Hieronymus ad Euſtochium ſcribens ait. Sunt
quidam mei ordinis, quibus omnis cura eſt de
166 veſtibus, ſi benè oleant, ſi pes laxa † pelle nõ
polleat, crines calamiſtri veſtigio rorantur, di-
giti anulis radiant, & ne plantas humidior via
ſpargat, vix imprimunt ſumma veſtigia. Tales
ſponſos magis exiſtimate, quàm clericos. Hæc
Hieronymus. De Religioſorum veſtibus agunt
Marc. Ant. Marſil. de Eccleſiaſticorum reddi-
tuum origin. & iure. par. 2. cap. 19. nu. 16. ante
eum Io. Franciſc. Pauin. de viſitat. par. 1. q. 7.
verſ. Puniendi ſunt etiam. Ianus Láglæus Ocij
Semeſtris. lib. 13. cap. 1. & Renatus Choppinus
de Sacra Politia. lib. 3. tit. 2. num. 3. Qui eorum
more abundantiſſimi ex antiquitatum arcanis
167 multa † tradiderunt. Hæc de Religioſorum
veſtibus obiter dicta ſint: quæ an ab Eccleſia-
ſticis viris ſeruentur, ipſi videant; nam ſuo tem
pore, coram Chriſto horum omnium exactiſſi-
mam rationem reddent.
Quantum attinet ad tonſuram, inquit Anice
tus Papa contra Priſcillianiſtas in Epiſtola de-
cretali ſita in c. Prohibete. 23. diſtinct. Cleri-
ci (inquit) iuxta Apoſtolum, comam non nu-
168 triant, † ſed deſuper caput in modum Sphe-
ræ, radant, quia ſicuti diſcreti debent eſſe in
conuerſatione ità, & in tonſura, & in omni ha
bitu debent apparere. & Concilium Carthagi-
nenſe 4. cap. 44. ſimiliter iubet, vt clerici Comã
non nutriant. notatur in c. Clericus. de vit. &
honeſt. cleric. Idem ex Iſidoro voluit Conciliũ
Aquiſgranenſe, ſub Ludouico Imperatore. c. 1.
Et coronam, & tonſuram aſportare congruentẽ
voluit Conciliũ Lateranenſe. 2. c. 16. Sin minus
ſtatutũ eſt ab Archidiacono poſſe tonderi in-
uitum. vt voluit Concilium Agathenſe. cap. 30.
relatum in d. c. Clerici. 23. diſtinct. Vndè di-
citur in Concilio Toletano 4. cap. 40. Omnes
clerici detonſo ſuperius capite toto, inferius
ſolam circuli coronam, nõ ſicut huc vſq; in Ga-
liciæ partibus, facere lectores videntur, qui
169 prolixis, vt † laici comis, in ſolo capitis Api-
ce medium circulum tondent. Ritus enim iſte
in Hiſpanijs, hæreticorum fuit. Vnde oportet,
vt pro amputando ab Eccleſijs ſcandalo, hoc
ſignum de decoris auferatur, vt ſit vna Tonſu-
ra, vt habitus; ſicut totius Hiſpaniæ eſt vſus,
qui autem hoc non cuſtodierit, Fidei Catholi-
170 cæ reus erit. Hinc Clericus, qui comam † re-
laxauerit, Anathema erit. c. Si quis. vbi gloſ. 23.
di-

diſtinct. Et peccare mortaliter non deferentē
tonſuram; voluit Abb. Panor. in c. Si quis. de
vita, & honeſtat. cleric. ſequitur Bernard. Diaz
in Pract. crim. canonic. cap. 70. in fin. & Alphon-
ſus Aluarez in Specul. Roma. Pontific. cap 35.
col. 2. verſ. Et notabis, quòd habitus. Io. Fran-
ciſc. Pauin. de viſitat. part. 1. q. 7. verſ. Atten-
dant etiam.

Antiqui etiam vſus fuit Raſuræ capitis con-
171 ſuetudo, cuius extant primitiæ. † Numeri. c.
6. Tunc radetur (inquit) Nazareus ante ho-
ſtium tabernaculi fœderis, Cæſariæ conſecra-
tionis ſuæ, tolletq; capillos eius, & ponet ſu-
per ignem, qui eſt ſuppoſitus ſacrificio pacifi-
corum. Et poſt pauca, dicit: Et Armum coctū
Arietis, tortamq; abſq; fermento vnam de ca-
niſtro, & Laganum Azimum vnum, & tradet in
manus Nazaræi, poſtquam raſum fuerit caput
eius, & poſt hæc poterit bibere Nazaræus vinū.
172 Nazaræus autē, ſanctus † interpretatur apud
Hieronym. cap. 2. in Matthæum. Vnde Aquila
ob votum, totondit ſibi caput. Actuum cap. 18.
Vel Nazareus interpretatur ſecundum ſeptua-
ginta interpretes, ſanctificatus. vt refert idem
Hieronym. in Eſai. cap. 10. Et ijs concinit, quod
ſcriptum eſt Actuum. cap. 21. Sanctifica te cum
illis, & impende in illis, vt radant capita. Co-
rona autem ſignaculum eſt, quo ſignantur in
partem ſortis miniſterij Diuini, & regale de-
cus ſignificat; cum ſeruire Deo, Regnare ſit;
173 † Hinc illud Petri. 1. cap. 2. Vos eſtis (ait) ge-
nus electum, Regale ſacerdotium. Deſuper nu-
datur ſummitas capitis, vt eorum mens ad do-
minum libera monſtretur, quæ reuelata facie,
gloriam Dei contempletur. Summitas enim ca
174 pitis eſt eminentia † mentis: capitis denu-
datio, reuelatio mentis. vt dicit Magiſter. ſen-
tent. lib. 4. diſtinct. 24. Cardinalis Oſius in lib.
de Sacrament. cap. 51. Ioannes de Capiſtrano.
in Specul. Cleric. par. 1. verſ. Quintò dixi. Sa-
175 cerdotes Ægyptij † omnes capillos, & pilos
radunt, præterquam eos, qui cum homine na-
ſcuntur, ſcilicet ſuperciliorum, ac Palpebra-
rum, vt poſt Antiquiores, ſcribit Alexander Sar-
dus de Moribus Gentium. lib. 3. cap. 18. Apud
Sacerdotes etiam Romanorum id vſu fuiſſe
coniicio. Flamē enim Dialis liber, capillos de-
176 tondebat, † ſeruus autem, minimè. vt dicit
Lucius Feneſtella de Sacerdotijs Roman. c. 5.
Vnde comam non nutriebant, ſed tondere ſo-
liti erant. quod, & probat Aul. Gell. Noct. Atti-
car. lib. 10. cap. 15. Dionyſius Halicarnaſſ. lib.
2. Liuius lib. 1. Marcus Varro de lingu. latin.
lib. 1. Plutarch. Problemat. 42. & 48. Sardus de
Moribus gent. lib. 3. cap. 17. An quia tonſura
177 libidinum abiectionem † deſignet? vt hinc
verificetur illud Plinij. lib. 8. cap. 3. qui cenſuit,
178 extingui equarum libidinem tonſa † Iuba.
Apud eoſdem Romanos, libertorū capilli ton-
debantur pro Symbolo, quòd à ſeruitute exi-
179 merentur. † vt ſcribit Liuius lib. 34. & Plutar-
chus in Publicola. cuius meminit etiam nouiſ-
ſimè è noſtris vir eruditiſſimus Gulielmus For-
netius ſelectionum. lib. 1. cap. 4. Clericus itaq;
cum tondetur, & in ſortem Domini recipitur,
à ſeruitute Mundi, Principum laicorum, & va-
nitatum, liber eſſe cenſetur.

Tonſura vero, an inter ſacros ordines annu-
180 meranda ſit? Theologi à Canoniſtis † diſſen-
tiunt. Nam Theologi, vt ab ipſis initium ca-
piam, tenuerunt, ſeptem tantum eſſe ſacros or-
181 dines ſecundum ſeptiformem † ſpiritus ſan-
cti gratiam, ſuntq;, Oſtiarius, Lector, Exorci-
ſta, Acolythus, Subdiaconus, Diaconus, & Præ-
sbyter. Sic voluit Magiſter lib. 4. ſentent. di-
ſtinct. 24. vbi hoc tenuit Ricchardus, & alij mul
ti. Hugo de ſancto Victore. de ſacrament. lib.
2. par. 3. c. 1. Franciſc. Duarenus de ſacris Ec-
cleſ. miniſter. lib. 1. cap. 14. Franciſcus Caldaſ.
Pereyra de Reſtitut. in Integr. §. Læſis. nu. 104.
melius ergo. Huic opinioni aſtipulatur illud
182 ſancti Ignatij, Diſcipuli † ſancti Ioannis Euan
geliſtæ, qui ſcribens ad Antiochenſes, faciens
mentionem de his ſeptem ordinibus inquit,
ſaluto ſanctum Præsbyterum veſtrum, ſaluto
ſanctos Diaconos, ſaluto ſubdiaconos, lecto-
res, cantores, Oſtiarios, laborantes, exorci-
ſtas, atq; confeſſores. In collatione verò ordi-
nū, cum in eū, qui ordinibus inſignitur, infunda
tur ſpiritus ſancti gratia, quemadmodum ſepti
formis eſt eiuſdē ſpiritus ſancti gratia, ſic & ſe
ptem ordines ſacri eſſe dicantur. Vndè cū vel-
lent Apoſtoli ex præcepto Spiritus ſancti mitte
re ad prædicandū Paulū, & Barnabā, orauerūt,
& ieiunauerunt anteq̄ eis manus imponerent,
183 † vt habetur Lucæ Actuum cap. 13. Videtur
hoc poſſe comprobari ex Concilio Carthagi-
nenſi 4. cap. 3. in quo tractatur de Præsbyteri
ordinatione. cap. 4. de ordinatione Diaconi.
cap. 5. de ordinatione ſubdiaconi. cap. 6. de or
dinatione Acolythi. c. 7. de ordinatione Exor-
ciſtæ. cap. 8. de ordinatione Lectoris. cap. 9. de
ordinatione Hoſtiarij. Et nullibi in eodem Cō-
cilio in ordinum enumeratione, tractatur de
Pſalmiſtatu, ſiue tonſura.

Canoniſtæ verò, nouem ordines eſſe conten-
184 dunt, ſupra notatis, duos alios † adijcientes
Epiſcopatum, ſcilicet, & Pſalmiſtatum, ſiue
tonſuræ, ad ſimilitudinem nouem ordinum An
gelorum. arg. cap. Cum contingat. vbi hoc te-
nuerunt Anton. de Butr. & Abb. Panor. nu. 1. de
ætat. & qualit. poſt Hoſtienſem. hanc opinio-
nem tenuit Cardin. Alexandrin. in c. Cleros.
21. diſtinct. Cardin. Zabarell. in cle. 2. §. 1. de
ſepult. Angel. Clauaſ. in ſumma §. Ordo. il 1.
Lancellott. Conrad. in templ. Iud. lib. 2. cap. 1.
§. 4. in verb. Ordinum defectus. in princ. Marc.
Anton. Cucchus Inſtit. canonic. minor. lib. 1.
tit. 3. verſic. Horum omnium. Io. Paul. Lance-
lott. Inſtit. Canonicar. lib. 1. tit. De his, qui

ſunt

Adult. etiam ſi redderet debitum ex præcepto Eccleſiæ.& ibidem habetur. Si verò Virginem accepit, quam non cognouit, & mortua illa, accepit ſecûdam, quam cognouit, & è contra,
198 tunc bigamus † non erit. Clauaſ. & Aufr. vbi ſupra. Qui quoad bigamiæ vinculum alia deſiderat, Videre poterit Panor. in capit. Coniugatus. num. 6. de conuerſ. coniug. in cap. Si diligenti. num. 6. de for. compet. in cap. 2. nu. 12. 15. de iudic. in cap. Ioannes. num. 1. 6. de Cleric. coniug. Capell. Tholoſan. in deciſ. 52. in deciſ. 64. in deciſ. 219. in deciſ. 234. Bernard. Diaz in Pract. Crim. Canon. cap. 16. Cardin. in clem. 1. de Vita, & honeſt. cler. Marian. Socin. ſenior in conſil. 12. colum. 1. verſic. Secundo, volum. primo in conſil. 122. eod. tit. Felyn. in c. Eccleſia Sãctæ Mariæ. quæſt. 17. de conſtit. Guid. Pap. in deciſ. 183. & in conſil. 110. nu. 1. Afflict. in conſt. Apoſtatantes. nu. 21. Petr. Foller. in pract. crim. Canon. rit. de Bigam. Cucch. Inſtit. Canonicar. Minor. lib. 2. tit. 3. Carauita in Ritu 66. Fuerunt tamen plures, qui dixerût Bigamos, tunc demum per laicum Iudicem cognoſci, quando à principio contraxiſſet, vel cum adultera, vel cum vidua, vel duas vxores accepiſſet, in alijs autem caſibus non oſtêdere,
199 niſi quoad † promotionem. arg. c. Debigamis. de Bigam. & c. Deinde. 26. diſtinct. ſic concludit Capella Tholoſ. vbi Aufrer. in deciſ. 64. in deciſione. 153. 154. 155. ſequitur Caſſan. vbi ſupra.

Vigeſimusquintus caſus eſt, quia clericus, vel religioſus quiſque, de Hæreſi inquiſitus, ſeu hæreticus declaratus òmni officio, & bene
200 ficio † Eccleſiaſtico nudatus degradatur, & curiæ ſeculari traditur puniendus. c. Ad abolendam. §. præſenti. de Hæretic. Niſi poſt deprehenſionem erroris, ſtatim ſua ſponte, ad fi-
201 dei † Catholicę vnitatem redierit. vt ibi notatur. ſimile. in c. 1. de Hæret. in 6. in c. Degradatio. de pęnis. & nouiſsimè decernit Concil. Trid. ſeſſ. 13. cap. 4. Cum vero. Bernard. Diaz in dicta pract. cap. 106. nu. 9. Marolus de Irregular. lib. 5. cap. 46. Paul. Grilland. de Hæretic. lib. 1. quæſt. 3. nu. 4. Iacob. Simancas in Praxi Hęreſeos. tit. 67. nu. 7. 8. Albertus Pighius de Eccleſiaſtic. Hierarch. cap. 8. Idem Simanc. Inſtitution. Catholicar. cap. 45. num. 18. Gundiſſaluus de Villadiego. de Hæret. q. 15. num. 3. Franciſ. Sarmientus Selectionum lib. 1. cap. 14. nûm. 9. Quod procedit etiam in omni hæretico, quia & ſi cognitio ſpectet ad iudicem Eccleſiaſticũ,
202 tamen traditur † Curię ſæculari puniêdus. Ægid. Boſſ. in tit. De for. comp. nu. 161. Iul. Clarus in §. Hęreſis. nu. 6. Lancell. Conrad. de offic. prætor. in cauſ. crim. tit. de hæret. nu. 12. Degradationis verò formam, aliaq; ad materiam poſt
203 multos, quos allegat † remiſſiuè tractat Petr. Cenedo in collectan. Iuris Canonici. 65. nu. 3. parte 2. & Ianus Langlæus Ocij ſemeſtris. lib. 13. capit. 2.

Vigeſimusſextus caſus, ex quo clericus de-
204 ponens falsũ corã Iudice laico, & rẽporali † ab eodem punitur. l. Nullum. vbi hoc dicunt Cyn. Bal. & Salic. C. De teſtib. ſic videtur in hoc Regno Neapolitano fuiſſe deciſum. vt per Afflict. in deciſ. 219. nu. 3. & ſic ſeruari etiã in Gallia, teſtatur Guliel. Benedict. in Rep. c. Raynutius. in verb. & vxorem nomine Adelaſiam. in deciſ. 2. nu. 142. & Petr. Rebuff. in Conſt. Galliæ. tit. de liter. obligat. artic. 1. gl. 6. num. 5. Nicol. Boer. in deciſ. Burdegal. 82. Sed contrarium in
205 caſu pręmiſſo, quòd non poſſit puniri † per iudicem laicum, ſed per Eccleſiaſticum, ad quẽ eſt remittendus, tenet Hoſtien. in c. Verum. de for. comp. & decreuit Neapolitanũ Regiũ Concilium. vt per eundem Afflict. in deciſ. 230. ſub nu. 4. & Anton. Capic. in deciſ. 5. n. 13. ante hos duos vltimos Luc. de Penna in l. Nulli. col. 2. C. De veteran. lib 12. Capell. Tholoſ. in deciſ. 378. Robert. Maranta in ſpecul. Aureo parte 2. princip. actu. 12. nu. 2. ante eos Feder. de Senis in côſ. 93. Iul. Clar. in pract. crim. q. 38. nu. 14. Rol. à Vall. in conſ. 12. num. 48. vol. 2. Idem Boer. in conſuetud. Bituricenſ. in tit. Des Coſtumes cócernas les iuges, & leuar iuriſdit. §. 21. col. 4. Petr. Foller. in Conſt. Regni. De perſonis. nu. 3. & remiſſiuè dixi de Compromiſſ. §. 3. glo. 2. nu. 8. & in conſil. 78. per totum. centur. prima. Sed Feder. de Senis in conſ. 88. M. Anton. Blãc.
206 de compromiſſ. q. 3. in princip. ſub. nu. 32. † tenuerunt, poſſe pecuniariter puniri clericum, atq; condemnari per laicum iudicem. quem refert Robertus Lancellot. de attentat. appell. pend. parte 2. cap. 15. nu. 97. Et in caſu præfato, Eccleſiaſticus Iudex, facit inhibitionem ſub pęna excommunicationis Iudici laico, vt in
207 cauſa non † procedat, ſed ad ipſum remittat. vt concludit Barthol. Socin. in conſ. 137. vol. 2. Benè tamen verum erit, quòd ſi laicus coram Eccleſiaſtico Iudice falſum depoſuerit, poterit ab vtroq; iudice puniri. ita annotauit Afflict. in dicta deciſ. 219. Quem ſequitur Marant. vbi ſupra. & nouiſſimè remiſſiuè Petr. Cenedo in Collectan. Iuris Canonici. 37. num. 10. parte prima. Quod neque probarem ſic indiſtinctè.

Vigeſimusſeptimus caſus erit, quia interueniente Epiſcopi ordine, poteſt clericus capi
208 † per laicum eius mandato obtemperãtem. c. Si clericos. vbi hoc voluit Lap' Miniatus. nu. pri. de ſenten. excomun. in 6. captura tamen ſi permittatur, & fiat, eccleſiaſtico ſuperiori
209 conſignatio facienda † erit. Abb. Panor. in c. Cum non ab homine. ſub nu. 11. de Iudic. Conrad. de offic. prætor. in cauſ. crimin. tit. De Captur. ſub n. 11. Aegid. Boſſ. in rit. De captur. nu. 37. & latè dixi in conſil. 68. ceut. pri.

Vigeſimus octauus erit caſus in clerico ſuſpecto de fuga; is enim tam pro ciuili debito,

quàm etiã pro cauſa criminali, ſi eſt ſuſpectus de fuga, capi poteſt citra dubium excommuni
210 cationis. vt de primo † voluerunt Ioan. de Lignan. & Cardinal. in dicto.cap.Cum non ab homine. dicentes poſſe Clericum à priuato capi, ratione proprij, ac priuati intereſſe.
211 †.arg. c. Olim. pri. De Reſtit. ſpol. Iaſ.in l. Vinum.ſub num. 5 ff. Si cert. petat. quod poſt Bertrand. & Cardinal. comprobat Panor. in dicto capit. Cum non ab homine. num. 17.18. quia, vt ipſe dicit, ceſſat hoc caſu omnis dolus, qui requiritur in caſu. capit. Si quis ſuadente. 17. quæſt. 4. idem Panorm. in capitulo Vt famæ. ſub num. 6. de ſent. excom. Felyn. in cap. Si vero. il primo.num. 2. eo. tit. Ludo. Roman. in. l. De pupillo. §. Si quis riuos.num. 5.de oper. noui nuntiat. ante eos Lapus in alleg. 126. num. 4. Quoad ſecundum pro cauſa
212 criminali ſimiliter † fieri poſſe cenſuit idem Panor.in dicto c.Cum non ab homine.num.12. vſque ad num. 17. Ægidius Boſſ. in tit. de Captura.num.38 & ſeq. Petr. Rebuff. ad Conſtit. Gall. Tomo. pri. Tit. De liter.obligat. Artic 6. glo. 4. nu. 76. Quę intelliguntur ſanè,vt ducatur ad ſuum Iudicem Eccleſiaſticum compe-
213 tentem † vt pręfati Doct. annotauerunt. & hęc fieri poſſunt, & antè delictum, vt obuietur committendo, & etiam illo commiſſo, & ſtante fugę ſuſpitione. & quamquam aliqualiter diſſentiat Andr. Alciat.in dicto cap. Cum non ab homine. num. 19. Optimè tamen ei reſpondet, & ſatisfacit Iacob. Menoch. de Arbitrar. Iudic.quęſt.lib.2.Centur.2. caſu.180.num. 17. cum pluribus ſeq.

Vigeſimus nonus caſus, illeq; notabilis, ac in dies in Regno Neapolis controuerſus,quia Officiales, & Magiſtratus Regij ſunt in pacifico Iure cognoſcēdi de poſſeſſorijs cauſis be-
214 neficiorum † Eccleſiaſticorum inter Pręlatos, clericos, ac Religioſos, tum retinendæ, tum recuperandæ, tum etiam adipiſcendæ (quod plus eſt) poſſeſsionis: idq; non ſolum Regni legibus cautum eſt, ſed etiam Iure communi, ac Doctorum authoritate. Iure Regni Neapolitani, à Roberto Rege edicto, ſuntque illa Iura quatuor. primum eſt in capit. Regni.
215 Ad Regale † faſtigium. ſecundum in cap. Charitatis affectus. Tertium eſt cap. Finis pre-
216 cepti † charitas. Quartum verò eſt in cap. Omnis † prædatio. Iure vero communi probatur ex c. Inter dilectos.de Fid.Inſtru.ibi.Quam ex delegatione Ludouici Imperatoris, tulit. fuitq; originale dictum Vincentij antiqui Doctoris. vt illum refert, & ſequitur Ioan. Andr. Archidiacon. & Innocent. quos refert Anton. de Butr. in cap. fin. de Iudic. & probatur per Glo.in cap.Literas.de Iura. Cal. Vbi Panor.nu. 7. cuius text.authoritate Bald.in cap. 1.num.2. Apud quem, vel quos controuerſ.Feud. dicit,
217 quòd poſſeſſorium cauſæ † ſpiritualis, non eſt ſpirituale, quia non tangit medullam veritatis. Iacobus Mandellus Albenſis in conſilio 487. in princip. vbi Vincent. Anibaldus in Addit. vol. 3. Vnde Guido Papæ in deciſ. prima nu. 1. in Deciſ. 71. num. 1. & in deciſ. 85. dicit, quòd quãdo agitur ſup poſſeſſorio, vel quaſi, etiã in ſpiritualibus, vel beneficialibus cauſis, iudex laicus eſt iudex competens. ante eos Angel. in conſil. 23. vbi dicit ſtatutum ſimile
218 Reipublicę Florentinæ hoc diſponens † validum eſſe, ad euitanda ſcandala. Hoc idem
219 ſeruari in † Gallia dicit Guido Pape vbi ſupra. & Petr. Rebuff in Conſt. Galliæ Tom. pri. tit. de ſent. exeq. Artic. 1. gl. 11. & Tomo 2. tit. Ne beneficiaror. Cadauera. articul. 1. gloſſ. 3. & Tomo. 3. tit. de Mater. poſſeſſor. artic. 5. gloſſ. primo, numero 19. cuius meminit etiam Guliel. Benedict. in Rep. capituli Raynutius. in verb. Et vxorem nomine Adelaſiam. deciſ. ſecunda, nume. 39. Ioan. Igneus in l. Neceſsarios. § Non alias. parte. 2. ff. Ad Syllan Nicol. Boer. in deciſ. Burdegal. 69. num. 23. Franciſc. Marc. in deciſ. Delphin. 190. num. ſexto in deciſione 512. numero ſecundo, & tertio volum. primo, & in deciſ. 215. num. 3. volum. 2. Arnulph. Buzens de iure regalior. Priui leg. 26. numero. 2. Renatus Choppin. de ſacra Polit. Forenſ. lib. ſecundo, tit. 1. numero 2. cum pluribus ſequentibus. & titul. 5. ſub numero 16. Et dicta Iura in hoc Regno Neapolitano
210 † compilata fuere in anno. 1 3 3 2. & ſic paſsim ſeruatum ex eo tempore fuit, vt teſtatur Affl. in deciſ. 2. num. 10. & in deciſ. 24. nu. 1. Thom. Grammat. in deciſ. 78. nu. 2. Robertus Marant. in ſpecul. Aur. parte. 2. diſtinct. 11. num. 37. & Choppin. in dicto tit. 5. ſub num. 16. vbi meminit legum noſtrarum. ſic etiam termi
221 natum extitit † in Camera Imperiali. vt docet Ioachim. Mynſingerus. obſeruat. 67. centur.
222 2. Sic, & in ſtatu Mediolanenſi † eiuſdem Regis Catholici, vt per Andr. Alciat. in conſil.
223 24. nu. 1. & etiam in Ducatu Sabandię, † vt per Octauian. Cacheran. in deciſ. Pedem. 116. & Anton. Teſaur. in deciſ. 82. nu. 1. in deciſ. 117. nu. 1, iu deciſ. 131. & ita paſsim vbiq; gentium
224 ſeruari † dicit Ripa in Rub. extra de Iudic. nu. 90. Aimo Crau. in conſil. 258. Dec. in conſ. 210. in princip. & nu. 2. Ioan. Coraſ. in. l. Naturaliter. §. Nihil commune. nu. 17. ff. De acquir. poſs. Iacob. Mandell. in conſ. 75. nu. 4. 5. Iacob. Philipp. Port. in conſ. 102. Didac. Couar. pract. quæſt. cap. 35. Marc. Anton. Natta in conſilio 411. numero primo, volumine ſecundo. Sic
225 etiam obſeruari in † Sereniſsimo Dominio Veneto teſtatur Ioan. Baptiſta Ferrett. in conſilio primo, numero 11. 12. & in conſilio 30. nu. ſecundo, & tertio. Nicolaus Milus in verb. Iudex. Iacob. Menoch. de recuper. poſſeſs. Remedio decimoquinto, numero 120. Auguſtin. Berous in conſilio 56. numero duodecimo,

vol.

volum. 5. Ioan. Beſſianus in Cõſuetud. Aluern. capit. 7. articulo 9. verſic. Decimoquintò. Reſtaur. Caſtald. de Imperat. quæſt. 101. nume. 11. Niger in dicto cap. Regni. Ad regale faſtigiũ. nouiſſimè Regens de Ponte in conſil. 96. nume. 16. volum. 1. Quæ dicunt, ac aſſerunt procede-
226 re in poſſeſſorio recuperandæ, & † retinendæ, non autem adipiſcendæ. Tamen etiam in poſſeſſorio adipiſcendæ procedere laicos Iu-
227 dices † fuit determinatũ in hoc Regno Neapol. vt per Thom. Gramm. in dicta deciſ. 78. & etiam in Senatu Sabaudo. vt per Theſſaur. in
228 dicta deciſ. 82. ſub nu. 4. In Luſitania † idem obſeruari reſtatur Aluarus Vallaſcus Conſultation. 91. Quam cognitionem eſſe quodam-
229 modo in modum charitatiui cuiuſdam † auxilij, ac ſubſidialis, ne partes veniant ad arma, dicunt hoc fieri aliqui ex dictis Regni Doctoribus. Sed melius Didacus in dicto cap. 35. dicit
230 hoc fieri † per Iudices temporales, ne laicis fiat iniuria, vel grauamen aliquod. Inſuper ne turbetur regni tranquillitas ob timorem, ne ſub clericorum fortè contendentium ſuper alicuius beneficij, vel rei beneficiariæ poſſeſſio-
231 ne, ſumantur † arma; & fiat aliqua in Regno ſub occaſione recti, proditio. Et ideo dũ adoleſcens eſſem Ariani Gubernator, & ſuper beneficio Sanctæ Mariæ de Tinchiano eſſet controuerſia inter Io. Hieronymum Vitellũ à Curia Regia præſentatum, pro illo in poſſeſsione mittendo, armatis hominibus ſtipatus, ad locum perſonaliter acceſsi, & pacificè poſſeſsionem tradi procuraui. de quo dixi in conſ. 70. per totum. Centur. 1. & cum prima vice Illuſtriſſ. ac Reuerend. D. Iacobus Aldobrandinus
232 † Nuntius Apoſtolicus in Regno Neapolitano, habuiſset hanc primam cauſam; nã mortuo Domino Ioãne Antonio Genſano, qui mortua vxore clericũ induerat, & plura beneficia Eccleſiaſtica habuerat, & in materia Spoliorum iam concordatus erat cum Sede Apoſtolica, & cum R. Ioanne Angelo Egiptio, Sedis Apoſtolicæ nomine, vigore facultatis eidem conceſsæ, in qua ſolum ſibi reſeruauerat Summus Pontifex ius procedendi contra clericos ob negotia illicita; ſtatim idem Nuncius eodẽ Genſano mortuo, confiſcauit omnia eius bona, valoris circiter ducatorum viginti quinque milliũ, prætendebatq; illa vendere nõ iure ſpolij, ſed quòd idem mortuus conduxerat à Curia Regia quædam territoria, & hæc erat negotiatio illicita, & prætendebat de facto alienare bona. Cumq; cauſam meorum defenderem multa oppoſui, & inter cætera, quòd non erat capta inquiſitio prætenſæ negociationis illicitæ viuẽte clerico, ſed poſt mortem, & hoc erat contra reſeruationem factam per Sixtum Quintum Summum Pontificem, & alia nonnulla, de quibus alibi. Cumq; adijſsem Concilium Collaterale Magiſtratuum Regiorũ, ſubſidiali brachio Regio tuti fuerunt, & poſtmodum diſcuſſo negotio coram eodem Nuntio, victoriam reportaui, ſed non ſine aliquali vtilitate tributa Cameræ Apoſtolicæ, & ex oppoſitione iam à me in dubium deducta, hanc primam Conſti-
233 tutionem fecit † Clemens Octauus Summus Pontifex, quod & ſi illicitorum negociorũ clerici morientes, dum viuerent, inquiſiti non eſſent, quòd etiam ipſis mortuis de cætero inquiſitiones formarentur. Alias vero cauſas aſſignabo infra. cap. eo. in fi.

Trigeſimus caſus erit, dum clerico minori datur tutor, vel curator: quia datur per Indi-
234 cem † laicum. vt argum. cap. Verum. c. Cum ſit generale. de for. comp. & cap. fin. de Iudic. in 6. Voluerunt Domini de Rota. In antiq. deciſ. 207. Nota quòd vbi clericus. Bernard. de Biſgneto. deciſ. 5. in tit. de Iudic. Bald. in l. fin. C. de Adminiſtrat. tut. Robert. Maranta in Specul. Aureo. diſtinct. 11. numer. 38. Ioach. Mynſing. obſeru. 67. verſic. Quintò. Centur. 2. Dec. in conſil. 150. num. 3. & 7. Borgnin. Caualcan. de tutor. & curat. ſub num. 288. Ioan. Baptiſta Ferrett. in conſil. 105. num. 3. Contrarium tamen tenuit Carol. Ruin. in conſil. 89. in princ. volum. 5. quem ſequitur Anton. Piagg. de tut. & curator, quæſt. 5. num. 6. Declara tamen hoc
335 procedere, dum clericus litigat coram † ſeculari, alias dandus eſſet per Iudicem Eccleſiaſticum. vt ſupradicti omnes tenuerunt. Ego vltra præfatam declarationem, dicerem
236 fore conſiderandum, quod; aut † datur clericus clerico, & tunc dandum fore curatorem, ac tutorem coram Eccleſiaſtico Iudice; aut laicus clerico, & tunc indiſtinctè coram laico, ratione coertionis, & coactionis, vt Iudex coercens ſit competens: hæc procedunt in legitimis, & datiuis; quia ſi eſſemus in teſtamentarijs, vel alijs, in quibus actus coactionis non exigeretur, ſed eſſemus in voluntarijs, tunc vtrobique fieri poſſet, volente tamen clerico, quia alias non cogerentur. ſicut notatur in capit. fin. 86. diſtinct. Ne diſtrahantur à diuinis. cap. Cyprianus. 21. quæſt. 3. Coguntur
237 vero † per Epiſcopum ad tutelam, vel curam pupillorum egenorum. cap. Decreuit. 88. diſtinct. & habetur plenè. in cap. fin. ſupra allegato, vbi Gloſſ. Et quàmquàm relinquens
238 clericum tutorem † in teſtamento careat Eccleſiaſtica ſepultura. vt in cap. Neque. 88. diſtinct. tamen ſecus eſt hodie. vt ibi dicit gloſſ. argum. dicti. cap. fin. 86. diſtinct. & ità intelligenda ſunt, quæ dicit Anton. Piagg. de tutor. & curat. quæſt. 3. nume. 2. vt voluit etiam Sebaſtian. Medices de Sepultur. quæſt. 11. nu.
339 19. & 20. Quinimò † text. in d. cap. Neque. Non loquitur, quòd careat Eccleſiaſtica ſepultura, ſed quòd non fiat oblatio pro eo. Quod capitulum dicit factum eſſe ad terrorem. gloſ. in dicto cap. fin. 86. diſtinct.

Trigeſimusprimus caſus erit in clerico de-
poſitario : is enim cogitur exequutiuè ad de-
poſiti reſtitutionem, non per modum ordina-
240 riæ cognitionis, vel † iudicij, ſed modo iã
dicto. Bald. in l. Acceptam. nu. 4. in fi C. de vſur.
quem ſequitur Alex. ad Bart. in l. 1. ſub num. 1.
in verb. In clericis. ff. de Iud. idem Bald. in l. Si
fideiuſſor. §. fin. ff. Qui ſatiſd. cog. Stephan. Au-
fret. ad Capell. Tholoſ. in deciſ. 168. & in tract.
de poteſtat. ſecul. ſuper Eccleſ. perſon. Regul.
2. fallent. 14. Petr. Rebuff. ad Conſtit. Gall. To-
mo 1. tit. de liter. oblig. artic. 3. gloſſ. 9. num. 3.
Robert. Marant. in Specul. Aur. par. 2. diſtinct.
11. num. 38. Menoch. de recup. poſſeſſ. remed.
15. nu. 214. Reſtaur. Caſtald. de Imperat. quæſt.
101. num. 12. Cæſar Vrſillus ad Afflict. in deciſ.
24. num. 2. qui allegat Lud. Roman. in conſil.
287. vbi non loquitur de clerico depoſitario,
ſed de Hebræo. Ioan. Vincent. Annius in ſing.
127. vbi Fabius filius. qui alios multos allegãt.
Ioſeph. Cumia in Ritib. Siciliæ. cap. 19. nu. 24.
nouiſſimè Petr. Cenedo in Collectan. iuris Ca-
nonici. 37. num. 21. par. 1. & Ioan. Petr. Surd.
in conſ. 280. numer. 41. vol. 2. & Renat. Chop-
pin. de Sacr. Polit. Forenſ. lib. 2. tit. 1. ſub num.
17. Sed contrarium dici poſſet ex notatis ab
Andr. Tiraquel. de retract. conuent. §. 4. gloſſ.
7. num. 10.

Trigeſimusſecundus caſus, in emancipatio-
241 ne clerici, quæ fit coram iudice † laico, vt cõ-
cludit Rota in Nouis. deciſ. 178. Emancipatio.
ſequitur Io. Baptiſta Ferret. in conſ. 105. num.
3. Dec. in cap. Decernimus. nu. 220. de iudic.
Rationem reddunt Domini de Rota, quia hic
242 actus emancipationis eſt ſolius † patris, &
idcirco fit coram Iudice ipſius Patris. Quæ
ratio non eſt perfecta, quia actus emancipatio-
nis, ſi eſſet ſolius patris, ſequeretur patrem
poſſe emancipare filium inuitum, & tamen
243 † requiritur filij conſenſus. l. Nec auus. C. de
Emancipat. Et ideo dicendum eſt, quòd eman-
244 cipatio, cũ ſit actus † voluntariæ iuriſdictio-
nis. vt poſt omnes dixi in conſil. 73. Centur. 1.
Idcirco poteſt à patre fieri, vbi illum voluntas
direxerit. Vel quia emancipatio, cum ſit fa-
245 cienda apud † competentem iudicem. vt vo-
luit Dec. in conſil. 13. num. 6. & per totum: Ni-
mirum ſi à patre fiat coram ſuo Iudice laico,
quod conuenit cum Rota in dicto loco: iſte. n.
actus fit ab ipſo Patre laico.

Trigeſimusterrius caſus, cum pater, vel alius
quiſpiam donat filio clerico vltra quingentos
246 aureos, in qua donatione, cũ inſinuatio † re-
quiratur. § Aliæ. Inſtit. de donat. iuxt. l. fin. &
ſimil. C. de Donat. Similis inſinuatio facienda
247 erit coram iudice laico, & ſeculari. † vt vo-
luit Rota in nouis deciſ. 178. col. fin. Qui licet
nihil allegent, tamen facit text. in auct. de De-
fenſorib. ciuit. §. Iuſiurandum: & text. in l. In
hac. C. de Donat. In quibus iuribus habetur in-
ſinuationem in vrbe Regia fieri coram Magi-
ſtro cenſus. Sed ego pro hac opinione allego
textum, à nemine, quem viderim allegatum.
in l. Conſulta diualia. C. de teſtament. Ratio-
248 nem ego arbitror, quia ſiue † in facienda in-
ſinuatione exigatur decretum, iuxta diſtinctio
nem Bald. in l. Nec quicquam. §. Vbi decretum.
ff. de offic. proconſul. & legat. quam ſequitur
Iaſ. in conſil. 51. num. 1. volum. 1. Siue tantum-
249 modo iudicis authoritas † abſque decreto.
vt ſcribit ad longum Octaui. Simoncell. de De
cret. minor. lib. 2. tit. 6. num. 66. cum pluribus
ſeq. ſemper facienda erit à proprio ſuo Iudi-
ce; in prouincijs apud præſides; In ciuitatibus
apud defenſores, vel proprios Iudices, quibus
is, qui donat ſuppoſitus eſt. Licet coram quo-
250 cumque † iudice fieri poſſe ex Canatio, Go-
mezio, Vinio, & alijs, voluerit Emanuel Sua-
rez in Theſaur. receptar. ſentent. §. Inſinuatió.
251 nume. 106. Contra tamen illam fieri debere †
apud Iudicem competentem, ex profeſſo ſcri-
pſit Ioan. Vandus variat. quæſt. iuris. lib. 1. q. 11.
Quod & dixerat prius Iacobus Cuiacius in
Nouella. 15. & hoc ego admitto.

Trigeſimusquartus caſus erit; nam licet in
bonis mobilibus, ac ſe mouentibus clericorũ
non fiat exequutio per laicos magiſtratus, quia
ſine illis commodè viuere nequeunt: ſunt
252 enim † corpori acceſſoria, & illorum perſo-
nas ſequuntur. cap. Similiter. 16. quæſt. 1. l. Si
captiuus. § Si expulſus. ff. de capti. & poſtlim.
reuerſ. Mobilia etenim perſonis clericorũ ad-
253 hærent, idcirco perſonarũ prærogatiua † vtũ-
tur. cap. Eccleſiarum ſeruos. 12. quæſt. 2. Gloſſ.
in cap. fin. de vit. & honeſt. cleric. Et ſi alia bo-
254 na non haberent: non enim debent † fame
deficere. l. fin. C. Vbi pupill. educ. deb. l. Si lon-
gius. §. fin. ff. de Iudic. poteſt tamen fieri exe-
quutio, ſi idem clericus habeat aliqua bona,
negotiationis gratia: illa enim poteſt laicus
255 Iudex exequi: † in eis enim clericus priuile-
gio minimè gaudet. cap. Quamquàm. vbi Ar-
chid. Ioan. Andr. Lap. Dominic. & cæteri. de
cenſib. in 6. Clem. præſenti. eod. tit. Specul.
in tit. de Immunit. Eccleſ. §. 1. nu. 3. verſ. Quod
ſi cauſa mercimonij. Ioan. de Firmo de Gabell.
parte 3. ante eum Alberic. de Roſat. in auct.
Item nulla communitas. colum. 2. C. de Epi-
ſcop. & cleric. Stephan. Aufret. de poteſt. ſe-
cul. Regul. 2. limit. 32. Iul. Ferrett. de Publi-
can. & vectigal. num. 423. & ſequen. Abb. Pa-
norm. in conſil. 6. in fin. volum. 1. Ioan. de Tur-
recremat. in cap. Si quis in atrio. 17. quæſt. 4.
Benedict. Capra in Regul. 96. nume. 87. Petr.
Rebuffi ad Conſt. Galliæ. Tom. 1. titul. de liter.
obligat. artic. 2. Gloſſ. 1. numer. 119. Franciſc.
Marc. in deciſ. Delph. 286. num. 3. vol. 1. Marc.
Anton. Natta in conſil. 139. num. 4. 5. volum. 1.
ante eos Iacob. de Beluiſ. in Rep. § Contrahen-
tes. num. 106. de for. comp. in 6.

Et

Et quamquam aliqui veſint, requiri trinam
256 monitionem, vt quoad eadem bona † cleri-
cus amittat priuilegium clericale. vt voluit Fe
lyn. in c. Ceterum. ſub nu. 5. de iudicibus. dum
dicit, quòd ſi clericus efficitur mercator, talis
ſtatim eſt ſubditus Magiſtratui ſeculari merca
257 torum; tamen debet † prius monitio præce-
dere. quod voluit etiam Iul. Ferrettus in dicto
tract. de Publican. & vectigal. num. 572.

Verumtamen hoc non obſtat; quia contra-
ria opinio procedit, dum tractatur de amittẽ-
258 do † priuilegio, quoad omnia bona; vt tunc
exigatur monitio. & ità dicit Dominic. de San
cto Gemin. in dicto cap. Quamquam. ſub nu. 7.
verſic. Sed contra. Quod ante ipſum dixerat
ibi Lapus Sancti Miniati. nu. 2. argum. ca fin. de
vit. & honeſt. cleric. ibi, poſt trinam monitionẽ
perdant in omnibus rebus, non tantũ, quæ cau
ſa negociationis deferrent, vel deferri faciũt.
quorum opinionem ſequitur Io. de Vanquel.
ibidem in dicto cap. Quàmquàm. concluſi. 1.
verſic. Hanc autem immunitatem. & Philipp.
Franc. colum. fin.

Trigeſimusquintus caſus eſt; quia ſecularis
259 Iudex exequitur bona mobilia Clerici † exi-
ſtentia in domo ab eo conducta. Idem Rebuff.
in dicto tit. de liter. obligat. artic. 4. Gloſſ. 2. nu.
14. Sed per rationes in principio præcedentis
proximi caſus dictas, iſte caſus mihi videtur
admodum dubius.

Trigeſimusſextus caſus eſt, in clerico hære-
de laici, qui litem cum defuncto cęptam, de-
bet proſequi coram Iudice ſeculari, & propha
260 no. † Hinc Iabolenus. Si is, qui Romæ iudi-
cium acceperat, deceſſerit; hæres eius, quam-
uis domicilium trans mare habeat, Romæ ta-
men defendi debet, quia ſuccedit in eius locũ,
à quo hæres relictus eſt. l. Si is, qui Romæ. ff. de
iudic. defendendus eſt enim, vbi defunctus de
buit, & conueniendus, ſi ibi inueniatur, nullo-
que ſuo proprio priuilegio excuſatur. vt di-
cit Vlpianus. in l. Hæres abſens. in princip. ff.
eod. tit. vnde Paul. de Caſtr. ibi n. 4. dicit, quòd
clericus debet litem, à defuncto, cuius eſt hæ-
261 res, coram ſeculari † Iudice cęptam, ibidem
proſequi. dicens ità Cyn. conſuluiſſe. Hoc idẽ
tenuit Ioan. ab Imol. in l. Si cum hominem. col.
2 ff. de fideiuſſ. Idem Caſtrenſ. & Lud. Roman.
in l. Si conſtante. §. fin. ff. ſol. matrim. Bald. in l.
Quidam exiſtimauerunt. ff. ſi cert. petat. idem
Bald. in l. 1. in fi. C. Si pend. appell. morſ. Alex.
ad Bart. in l. 1. ff. de Iudic. Andr. Barbar. & Fran
ciſc. Aretin. in ca. Quia. v. de Iud. Marian. Sen.
in ca. fin. colum. 15. limit. 8. de Mut. pet. Nicol.
Milus in Repert. in ver. Miles. Bald. in cõſ. 207.
volum. 1. Stephan. Aufr. de Poteſtat. ſecul. ſu-
per Eccleſ. perſonas. Regul. 2. fallent. 6. hanc
opinionem tenuit Boer. in deciſ. 69. nume. 32.
latiſſimè illam pluribus argumentis proſequi-
tur Hieronym. Cagnol. in l. 2. nu. 249. cum plu-
ribus ſeq. C. de Pact. inter empt. & vendit. Fer-
dinandus Vaſqu. de ſucceſſ. creation. §. 22. nu.
20. Franciſc. Viuius opin. 48. lib. 2. quem ſe-
quitur Emanuel Suarez Receptar. ſent. § Cle-
ricus. nu. 104. & dum hæc tranſcribuntur Di-
dacus Spino in Specul. Teſtament. Gloſſ. prin-
cipal. 33. num. 72. Io. Petr. Surdus in conſ. 212.
num. 16. volum. 2. & in deciſ. Mantuan. 110. nu.
2. poſt Matth. de Afflict. in deciſ. Neapol. 212.
Vbi Cæſar Vrſill. & ibidem fuit tractata in Re-
gio Conſilio cauſa; An minor, qui eſt priuile-
262 giatus in fori electione, † ſuccedens maiori,
qui litigauerat coram alio iudice, poſſit in eli-
gendo foro, ſuo priuilegio vti. iux. l. Vnicam.
C. Quand. Imper. int. & per Conſt. Regni
263 Neapol. incip. Statuimus. † Hoc etiam à me
tentatum quandoque fuit pro Suauia Rota de
Caletro contra Saluatorem Cera, pro pupillis
eiuſdem Suauiæ, pro quorum patre Mariano
Cera ſcripſeram, in cauſa magni momenti. vt
in conſil. 31. Centur. 1. volui vti Priuilegio pu-
pillari in trahenda cauſa ad regium Conciliũ,
quæ cõmiſſa Vincentio de Franchis Regij Con
cilij Præſidi eruditiſſimo: is inhibuit Curiæ, in
qua pupillorum pater egerat, introductaque
eadem, fuit decretum pupillos proſequentes
patris litem, non vti priuilegio. cuius deci-
ſionis meminit idem Pręſes de Franchis in de-
ciſ. Neapol. 364. & eandem concluſionem
fulciunt, dicta per Riminald. Sen. in conſil.
369. nume. 3. & 4. volum. 2. eam proſequitur
Didacus Couarruuias. Pract. quæſt. cap. 8. nu-
mero 3. quem nullus ex nouiſſimis refert, niſi
Ioan. Fichard. ad Villalob. in commun. opin.
§. Clericus. num. 72. quod tenuit Petrus An-
ton. Anguſſola in conſil. 59. numer. 1. libro 3.
Quorum aliquos retuli ad Bellug. in Specul.
princip. Rub. 11. §. Videndum. in verb. Epi-
ſcopo. in fin. quos nouiſsimè ſequitur Petr.
Cenedo in Collectan. Iuris Canonic. 37. nume.
7. parte 1.

Contrarium verò, quòd inſtantia cum defun
cto ſeculari inchoata nõ tranſeat in Clericum
264 † hæredem. tenuerunt Ant. de Butr. Panorm.
Felyn. Dec. in dicto capit. Quia. V. Salycet. in
dicta l. 1. in fin. C. Si pendent. appell. poſt Gloſſ.
in capit. Clericus nullum. 11. quæſtione 1. Ia-
cobin. de Sanct. Georg. & Lancellott. Dec.
in dicta l. Hæres abſens. Dec. in conſil. 700.
num. 5. Alexand. in d. l. Si conſtante. § fin. nu. 4.
ff. ſolut. matrim. Petr. Rebuff. ad Conſtit. Gal-
liæ Tom. 1. tit. de liter. oblig. articul. 2. gloſſ. 1.
num. 11. in fi. Io. Baptiſta Aſinius in Pract. iudi-
ciar. §. 2. c. 12. nu. 44. vſque ad finem. Et hæc opi-
nio eſt fauorabilior pro clericis, & tutior pro
anima.

Has ego opiniones cõciliarẽ, quia aut actor
laicus, & reus ſimiliter laicus, coramq; eorum
Iudice laico lis agitata fuerit, quo pendente
iudicio actor moritur, ſucceditque ei cleri-

cus, & tunc abſque dubio, clericus proſequetur coram eodem iudice, quia ſuccedit actori, & ſicut actor, ſic ipſe cogitur forum rei laici
265 proſequi. cap. Si clericus. c. Cum ſit generale. de for. comp. c. Experientiæ. & c. ſeq. 11. q. 1. l. Iuris ordinem. C. de iuriſd. omn. iud. Aut defunctus erat reus, cui ſuccedit clericus, & eadẽ ratione idem faciendum eſt. Aut ſumus in caſu remiſſionis faciendæ, ac petitæ ad Iudicem Eccleſiaſticum, & tunc dicerem, ꝙ ſi lis eſſet conteſtata cum defuncto, capi debent eadem
266 acta, & proſequuntur coram † Eccleſiaſtico Iudice in illis terminis, in quibus reperitur. vt nouiſſimè poſt alios dicit idem Petr. Anton. Auguſſol. in d. conſil. 59. in medio libr. 9. Hæc nunc incidenter dicta ſint, ſaluo iure maturius conſiderandi.

Trigeſimusſeptimus caſus erit in clerico authore laudato ab emptore, cui fuit mota lis coram Iudice laico; quia clericus venditor tenetur iudicium ſuſcipere, & emptorem defendere coram eodem iudice, nec declinabit forum
267 † ex perſona ſua. l. Venditor. ff. de Iudic. l. 1. C. Vbi in rem act. in quibus iuribus habetur vulgata regula, ac generalis, venditorem debere
268 defendere emptorem in foro † vocantis. de qua Bald. in conſ. 460. volu. 4. Maſuer. in pract. tit. de Dilat. nu. 17. verſic. Adde compellitur, vbi Gallica lingua, vocat Authorem laudatum,
269 † Garendum, & euictio, ac defenſio promiſſa, Garendia, ſequitur ipſum allegando Petr. Rebuff in Conſt. Galliç. Tom. 3. tit. de Dilation. nu. 4. cum pluribus ſeq. Hinc vnico ore concludunt cõmuni voto, clericũ authorem vocatũ,
270 nõ poſſe declinare forũ ex perſona ſua. † ſed iudicium proſequere debere apud laicum iudicem. quam opinionem tenuit Alber. de Roſat. in l. Non ſolum §. Quod vulgo. vbi dicit, ità fuiſſe Parmæ terminatum. vbi etiam Angel. ff. de Vſucap. & voluit Petr. de Anchar. in cap. Ea quæ. q. 17. de reg. iur. in 6. Abb. Panor. in ca. fin. § fin. nu. 28. vt lit. non conteſt. Ang. de Aret. in rub. Inſt. de except. nu. 17. & in §. Actionũ. nu. 19. Inſt. de act. Io. Fab. in §. fin. Inſt. de ſatiſdat. Raphael Fulgoſ. in d. l. Venditor. Idem Petr. de Anch. in conſ. 333. in princ. Corn. Peruſi. in cõſ. 79. vol. 4 Dec. in conſ. 700. Barthol. Soc. in conſ. 91. ſub num. 14. vſque ad fin. vol. 3. Steph. Aufr. de poteſt. ſecul. reg. 2. fall. 5. & in deciſ. Capell. Tholoſan. 360. Matth. de Afflict. in deciſ. 227. nu. 2. Ant. Capic. in deciſ. 197. nu. 7. Gulielm. Benedict. in verb. Et vxorem nomine Adelaſiam. deciſ. 2. nu. 125. Maſuer. vbi ſupra. Nicol. Boer. in deciſ. 69. num. 27. Hippolyt. de Marſ. in ſing. 694. Robert. Marant. in Spec. aur. par. 6. Actu 5. nu. 10. Marian. Soc. Nepos in conſ. 46. nu. 5. vol. 1. Ant. Burgoſ. in c. fin. nu. 16. 20. & alijs ſeq. de emption. & vend. Hieron. Caguol. in d. l. Venditor. nu. 15. Rebuff. in loco allegato. nu. 5. Didac. Couar. Pract. quæſt. c. 8. nu. 3. Gaſpar Caballin. de euict. §. 3. nu. 118. & ſeq. Borgninus Caualc. in deciſ. Finizan. 8. nu. 14. par. 1. Vinc. Maxilla in conſuetud. Bari. §. Authore laudato. nu. 13. in tit. de dilat. & dum iſta tranſcribuntur. Ioã. Petr. Surdus in conſ. 221. nu. 20. vol. 2. & abſque dubio hæc eſt communis opinio.

Contrariam partẽ tenuerunt Paul. de Caſtr. in d. l. Venditor. ex Specul. in tit. in d. titul. De primo, & ſecund. Decret. § Reſtat. verſ. Quid ſi Dominus. Angel. ſibi contrarius in d. l. Venditor. Thom. Gram. in deciſ. Neapol. 21. vbi dicit ità ſeruare ſacrum Concilium. ex mente etiam Capic. in dicta Deciſ. 197. & ità concludit ipſe Gramat. referens Nicol. Boer. in d. deciſ. 69. in finalibus verbis. Et tamen Boer. ibi non loquitur in præmiſſo caſu pro quo illum refert, adducendo eius verba, ſed ibi loquitur de caſu, quando clericus ſuccedit laico, de quo diximus in caſu præcedenti. Hanc tamen eandem opinionem tenuit Ioan. de Arnon. in ſingul. 69. Maſuer. in tit. de Dilation. num. 19. Petr. Foller. ad Marant. in loco relato. Marc. Anton. Natta in conſil. 324. vol. 2. mouentur omnes authoritate Gloſſ. in d. c. Clericum nullus. 11. q. 1. In hac varietate, licet prima opinio ſit communior, & magis approbata, tñ pro anima
271 † hæc eſt tutior vti fauorabilis ordini clericali. Ex quo primæ opinionis Doctores, potiori fundamento regulantur, ꝙ clericus author laudatus non veniat, niſi ad præſtandã ſimplicem defenſionem, vt in ſpecie ex mente Ioannis Ant. de Monte Sperello præceptoris voluerunt Corn. in d. conſ. 79. & Soc. in d. conſil. 91. vnde faciliter ibi iudicium ſuſcipere debeat; Cum tamen contrarium ſit in Regno per Re-
272 giam Pragmat. † Dubitationem. Qua cauetur, authorem laudatum condemnari eadem ſententia, & contra eum exequi. Quod & voluit Rob. Marant. in loco allegato. nu. 8. ex quibus ſi clericus author vocatus, coram ſeculari iudicium ſuſciperet, non diceretur abſolutè defenſor, vt ipſi dicunt, ſed poſſet condẽnari, & contra eum exequi, ac manus inijci in eius bonis, quod ab Eccleſiaſticis non permitteretur, & certè non ſine euidenti ratione.

Trigeſimus octauus caſus erit, in reconuentione; quia ſi clericus contra laicum iudicium merè ciuile inſtituit coram laico Iudice, coram
273 eodem iudice † reconuenitur, præſertim in hoc Regno Neapolitano. vt in Ritu Magnæ
274 † Curiæ Vicariæ. 67. Incip. Item quòd ſi clericus. & voluit Matth. de Afflict. in deciſ. Neap. 173. vbi aſſeruit, ità Deciſum fuiſſe in Regio Cõcilio. quem refert, & ſequitur Rob. Marant. in Specul. Aur. par. 4. diſt. 6. nu. 35. in Antiquis. & nu. 53. in nouiſſimis Cæſar Vrſill. ad Afflict. vbi ſupra. Propter Carauit. in dicto Ritu. 67. nu. 2. cum pluribus ſeq. Qui meminerunt, hanc controuerſiam communi iure ancipitem eſſe. Tamen ſupra dictam communem fatetur Ioan.

Ba-

Baptiſta Villalob. opinion. commun. §. Cleri-
cus. nu.72. ex Curtio Iunior. in l.2. nu.88. ff. de
Iuriſd. omn. iud. & nouiſſimè Petr. Cenedo in
Collect. iuris Canonici.37. nu.6. par.1. Caſus
tamen iſte poteſt declarari, & limitari pluri-
bus modis. vt per Maran. & Carauit. in locis
allegatis. Et vltra eos, ego ſupradictam opinio-
nem declaro procedere, ſolum quoad cauſæ co-
275 gnitionem, & † condemnationem: non tamē
Iudex laicus poſſet illum de perſona aſtringe-
re ex cauſa iam dicta, ſed iudex Eccleſiaſticus
id exequetur. vt originaliter voluit Archid.
in cap.1. de cleric. coniug. in 6. Lapus in alleg.
118. Quæritur non læuiter ſub num.4. Marian.
Soc. ſen. in c.1. nu.31. de Mutuis pet. & in cap.
Propoſuiſti. nu.55. de for. comp. Fel. in ca. At ſi
clerici. nu.24. de Iudic. vbi poſuit hanc limita-
tionem, & omnes alias poſitas à Marāta, & Ca-
rauita. quos ſequutus eſt Quintilian. Mandoſ.
ad Lapum in d. alleg. 118. Vrſill. ad Afflict. in
d. deciſ. 173. & Ioacchim. Mynſinger. obſeruat.
67. verſic. primus caſus. Centur.2.

Trigeſimusnonus caſus erit, in clerico, vel
Religioſo, qui patrato delicto, clericatū ſuſce-
perit, vel religionem ingreſſus fuerit: cenſetur
enim ad euitandam iudicis laici pęnā ſtatuen
276 dam, id feciſſe; contra quem † ab eodē Ma-
giſtratu proceditur. arg. l. Hos accuſare. in prin
cip ff. de accuſ. l. Si maritus. §. legis Iuliæ. verſ.
Cæterum ſi quis. ff. de adult. l. fin. ff. de re milit.
& hoc voluit Oldrad. in conſ.4. in fin. Petr. de
Anch. in d. c. Ea quæ. nu.19. de reg. iur. in 6. Bar-
tol. in l. Cum quædā puella. vbi Iaſ. nu.10. ff. de
iuriſdict. omn. iud. Io. Andr. & Panor. in ca.1. de
oblig. adratiat. Io. de Imol. in cōſ. 118. Petr. Ge-
rard. in ſingul. 51. & alij plures, quos allegat
Marſ. in ſing. 534. Attende ad vnū. Steph. Aufr.
de Poteſt. ſecul. regul. 1. fall. 11. Petr. Duen. reg.
100. limit. 18. verſ. Ex quo cōfirmatur. Ægidius
Boſſius in tit. de Pœnis. num.38. Didac. Couar.
pract. quæſt. c 32. ſub nu.4. Lancellott. Conrad.
de offic. prætor. in cauſ. crim. tit. de Inquiſ. nu.
7. verſic. Vndecimò. alios inducens Petr. Plaza
in Epith delict. c.35. per totum. Franciſc. Viu.
opin. 38. lib.1. Barthol. de Caſſę̄n. in conſuetud.
Burgund. Rub.1. § 5. in verb. S'il n'a grace. nu.
109 Iul. Clar. in pract. crim. q.36. num.44. & ità
fuit prouiſum per Arreſtum Capellæ Tholoſ.
q.144. Emanuel Suarez receptar. ſentent. § Cle
ricus. nu.122. faciunt notata à Præſidente de
Franch. in deciſ. Neap. 219. & in deciſ. 417. Hip
polyt. Bonacoſſ. in com. opin. crim. § Clericus.
par.1. & nouiſſimè Petr. Cenedo Collectan. iu-
ris Canonici. 37. num.13. par.1. Declarant non-
nulli ipſorum, iudicem ſecularem in caſu præ-
277 fato † procedere poſſe, quoad bona, ſecus ve
rò quò ad perſonam. Declaratur etiam proce-
dere ſupradictam concluſionem, dummodo in
278 fraudem poſt delictum aſſumpſerit † clerica-
tum. vt dicit Præſidens de Franchis. in deciſ.
209. nu.15. quam fraudem ego arguerem ex
notatis in l. Poſt contractum. ff. de donat. & ma-
ximam fraudis præſumptionem cenſerem, ſi is
aſſumpſiſſet tonſuram, aut aliquos minores or-
dines, in quibus aliquamdiù perſeueraſſet, nō
progrediendo ad maiores ordines. Declarant
279 etiam non procedere quoties, quis † ex voto
clericales ordines poſt delictum aſſumpſiſſet,
votum autem fuiſſet antea factum; quia tunc
cognoſcet Iudex Eccleſiaſticus intelligendo.
vt intelligit Couarr. in d. c.32. col. fin. quod vo-
280 tum antea factum † fuiſſet, ſtari iuramento il-
lius voluit Viuius in d. comm. opin. 38. quod
eſſet maximum inquiſiti priuilegium, & quo-
tidie fieri poſset hæc fraus: & ideo rectè ab
hac opinione diſcedit Emanuel Suarez in d. §.
Clericus. num.223. quoad ſupradicta tetigi re-
miſſiuè aliqua ad Bellug. in Specul. princ. Rub.
11. §. Videndum. in verb. Commiſſio. & nouiſſi-
mè Franciſc. Monaldus in conſ. 133. per totū.
vol.1. Io. Bapt. Baiard. in pract. crim. q.36. n.41.

Hāc habitus ſuſceptionem, de qua diximus
ac etiam profeſsione inde ſequutam nullam,
& inualidam declarauit Sixtus V. Pont. Max. in
ſua Conſtit. edita 13. Cal. Decemb. 1587. iudi-
cibus ſecularibus facultatem concedens à pro
prijs Monaſterijs extrahendi.

Quadrageſimus caſus eſt, quia Iudices Re-
281 gij, & ſeculares poſſunt pro graui delicto † cle
ricum bannire. iuxta communes concluſiones
traditas per Gulielm. Benedict. in d. verb. Et
vxorem nomine Adelaſiam. deciſ.2. num.161.
282 cum ſeq. Sed contrarium † tenuit poſt Al-
bert. Gandin. Alberic. de Roſat. in 6. parte ſta-
tutor. q.29. Bald. in l.2. nu.7. verſ. Item quære
de iſta quæſtione. & verſ. Modo iuxta hoc. ff. Si
quis in ius voc. non ierit. ante eos Dyn. in conſ.
53. Alexand. in conſil.77. col.2. vol.3. quem re-
fert, & ſequitur Iacob. Philipp. Portius in conſ.
48. nume. 12. 13. & communiter ſic omnes te-
nent.

Quadrageſimus primus caſus eſt, in clerico
habente Domum minantem ruinam, ac egentē
reparatione, à ſeculari enim iudice, ac poteſta-
283 te † reparare cogitur. vt cenſuit Guliel. Be-
nedict. in Rep. cap. Raynutius. in verb. Do-
mum nu.17. Sic etiam clerici domos habentes
vicinas vijs egentibus refectione, & accommo-
datione, quia pro eorum portione à ſeculari
Iudice coguntur, ne vrbis aſpectus dehonore-
284 tur, ac † deformetur. argum. eorum, quæ ſcri-
bit Specul. in tit. de Satiſdat. §. fin. circa me-
dium. & voluit Barthol. Cœpoll. de ſeruit. ru-
ſticor. pred. tit. de ſeruit. viæ. q.25. in princip.
& de ſeruit. Vrban. præd. c. De refection. q.13.
dixi ſupra cap.7. & 63. vbi egi, quando clerici
teneantur ad refectionem viarum, & Pontiū?

Quadrageſimus ſecundus caſus eſt, quia ſe-
cularis Iudex inueniens clericum aliquem in
flagranti crimine, illum capit, vt aſportet ad

Ec-

285 Eccleſiaſticum † Indicē. vt concludit Lap.in
Alleg.126. Angel. de Aret. in tract. Malefic. in
Verb. Fama publica. nu.65. Paris de Puteo de
Syndic. in verbo. Clericus. nu.4.6. Felyn. in c.
Si vero. Il 1. num.2.4. de ſentent. excōmun. &
in c. Cum non ab homine.nu.3.de Indic.Diaz.
in Pract. crim. canon. cap.114. Ægid. Boſſ. in
tit. De Captura. nu.3. Benedict. Vadus in Re-
pertor. Felyn. in verb. Clericus. nu.2. Lance-
lott. Conrad. de offic. præt. in cauſ. crim. tit.
de Captura.nu.5.11.Hyppol.Bonacoſſ.in Com
mun. opin. crim.par.1.in verb.Clericus.Quod
declaro non procedere ſi reperiretur in flagrā
286 ti crimine † alicuius delicti, propter quod
amitteretur Priuilegium clericale.

Quadrageſimustertius erit caſus, quia In-
dex ſecularis inhibet Iudici Eccleſiaſtico, ne
287 † turbet eum in ſua iuriſdictione,ſicut è con-
tra Eccleſiaſticus laico. arg. l.Cōſulta Diualia.
C.de Teſta. multis comprobat Gulielm. Bene-
dict. in c. Raynutius.in verb. Si abſq; liberis.il
2.in ſubſtitutione fideicommiſſaria.nu.49.par-
te 2. Quod ego non admitterem, cum non ha-
288 beāt fundatam † ſuperioritatem Indices Re-
gij in Eccleſiaſticos, ergo quomodo ſecularis
Eccleſiaſtico inhibebit? cum inhibitio ſit pro-
hibitio,vel inter dictio à maiorem poteſtatem
289 † habente, iudici, vel parti, vel vtriq; facta.
vt dicit Quintil. Mandoſ. de inhibit.q.1.in fin.
290 Quomodo autem fiat† per Eccleſiaſticum ſe-
culari, ſcribit idem Mandoſ.q.10. Vnde Con-
cilium ſupremum collaterale Regis noſtri, dū
291 Eccleſiaſticæ perſonæ procedunt † in aliquo
caſu ad laicum iudicem ſpectante, facit literas
Regias hortatorias modeſtiſſimas, & reueren-
tia plenas, quæ regiſtrantur in Cancellaria Re-
gia, quibus Prælatos hortatur, vt in caſu tali
non procedant,cum ſpectet ad iuriſdictionem
Regiam,& ſecularē;quia ipſi ordinabunt quòd
miniſtri Regij ſummariè procedant, & de iure
prouideant.Hic addenda eſſent,quæ tradit Co
uarr.c.35. Practicar. quæſtionum.

Quadrageſimoquartò, vt omittamus pro
nunc clericos, cognoſcit in Regno Iudex Re-
gius,ac omnes laici, de periurio, (non de iu-
ramento, an licitum ſit, quia hoc ad Eccleſia-
292 ſticum iudicem pertinet,)ſed an † agens, vel
excipiens ſit periurus. c. Cum ſit generale, de
for. compet.vbi Anton.de Butrio,& alij.c. fin.
vbi Geminian. & cæteri. eo. tit. in 6. Abb. Pa-
nor. in c.Ex literis.de Sponſal.Hæc inducit Ri-
minald. Senior in conſil.200.nu.1.vol.1.Iudex
enim laicus competens eſt, & cognoſcit,ad co
293 gendum quem ad obſeruantiam† iuramenti.
c. Licet.de iureiur.in 6.& ſic per nullitatis mo
dum cognoſcit, vt puta ſi appoſitum eſt ſuper
contractu ſimulato: iſta enim cognitio ad lai-
294 cum iudicem † pertinet. l. Emptione.C. Plus
Valer. quod agit.l.fin.C.de non numer.pecun.
Bald. in l.1.nu.3. & in l.Nec patronus.nu.6.C.
de oper. libert. vbi dicit, neſcire, quomodo
Canoniſtæ hoc reuocent ad ſuum Imperium.
Io. Andr. in d.c. Licet.verſ. Multum facit. Lu-
donic. Roman. in Singul.420. Incip. Ego co-
ram magnis Dominis. vbi dicit, ipſum dixiſſe,
quòd Dominus rector erat Iudex competēs in
declarando Capitaneum Ciuitatis periurum.
& iterum idem Roman. in ſing.421.Incip. Ca-
noniſtæ. inquit, quòd Iudex ſecularis poteſt
295 punire periurum † pœna Iuris ciuilis, quia
iuramentum non eſt fori mutatiuum, ſed accu-
mulatiuum. Vnde idem Roman. in conſil.512.
nu.11.dicit,quòd crimen Periurij non eſt adeo
merè Eccleſiaſticum, quominus Iudex ſecula-
296 ris poſſit de illo cognoſcere, etiam † per viā
iuriſdictionis punitiuæ. vt voluit Guid. Pap.in
deciſ. Gratianop.178.nu.1.latè tractauit Petr.
Belluga in Specul. Princip. Rub.12.§. Quædā.
vbi ego multa dixi. in verb. Forus. quæ ſequi-
tur Petr.Cenedo in Collectan.iuris Canonic.2.
nu.2.par.3.& ſunt videnda,quæ ſcripſi de com
promiſſ.§.2. gloſſ.1. nu.378. cum pluribus ſeq.

Quadrageſimoquintò Iudex laicus cogno-
ſcit,an obreptis, vel ſubreptis præcibus abſo-
lutio à iuramento impetrata fuerit, aut alteri
297 nullitati † ſubiaceat. vt traditum eſt à Petr.
de Anchar. in conſil.382. retento ordine in 4.
dubio. Barthol. Socin. in conſil.83.nu.16. vol.
4. Barthol. Cœpol. in Cautel. 101. In multis.
Aym. Crauett. in conſil.7. nu.11.Hippolyt.de
Marſil. in ſingul.367. Nemo.Matth. de Afflict.
in deciſ. Neapol.220. num.9.in 4. dubio. Rob.
Marant. in Specul. Aur. par.4. diſt.11.num.41.
Ioacchim. Mynſinger. obſeruat.67. verſic. Se-
ptimò.Cent.2. Cardin.Pariſius in conſ. 96. nu.
94. vol.1. Syluester Aldobrandin.in conſ.8.nu.
57.vol.1. Poſſet enim tractari, an remiſſio, vel
iuramenti relaxatio, aut abſolutio fuiſſet facta
per partem, ac remiſſa: quo caſu ſecularis in-
dex vigore illius poſſet cognoſcere: quoties
enim iuramentum præſtitum eſt ad fauorem
alicuius, poteſt à parte, cuius fauore iuratum
298 eſt, remitti ipſi iuranti, † non ipſum directè
iuramentum, ſed illa promiſſio iuramento ve-
ſtita: puta promiſit Caio Titius tali die dare
centum. dando ei maiorem dilationem; Re-
miſſum, & relaxatum eſt iuramentum, vnde
non incidit iurans in periurium.vt voluit Abb.
Panor. in c.2. notab.3. de ſponſalib. quem ſe-
quitur Ioan.de Arnon.in comment.43.Promi-
ſi. Hippolyt. Bonacoſſ. in quæſt.crimin. §.Per-
iurium. plura ſimilia adducit Felyn. in d. cap.
Præterea.nu.32.33.de ſpōſal.Iis concinit,quod
ſcribit D. Tho. de Aquin. in ſecunda ſecundæ.
q.89. articul.9.quem corruptè allegauit Felyn.
vbi ſupra.nu.31.in fin. Is enim D.Thom.vbi ſu
pra dicit hæc verba. Homo poteſt promittere
299 aliquid ſub iuramento † dupliciter. Vno mo-
do quando promittit aliquid pertinens ad vti
litatem ipſius, puta ſub iuramento promittat,

ſe

ſe ſeruiturum ei, vel pecuniam daturum, & à
tali promiſſione poteſt abſoluere ille, cui pro-
miſſio facta eſt. Intelligitur enim iam ei ſoluiſ-
ſe promiſſum, quando facit de eo ſecundum
eius vtilitatem. Alio modo promittit aliquis
alteri, quod pertinet ad honorem Dei, vel vti-
litatem aliorum: puta ſi aliquis ſub iuramento
promittat alicui ſe intraturum religionem, vel
aliquod opus pietatis facturum. Et tunc ille,
cui promittitur, non poteſt abſoluere promit-
tentem, quia promiſſio non eſt facta ei princi-
paliter, ſed Deo; niſi fortè ſit interpoſita con-
ditio, ratione cuius poſſit, ſcilicet, ſi illi vide-
bitur, cui promittitur, vel aliquid aliud tale.
Hæc Diuus Thomas. Periuria autem, quæ ex cõ
tractu proueniunt, (quemadmodum maiori ex
parte tractatur apud temporales iudices) cri-
300 minaliter non puniuntur, niſi quis † circum-
ueniatur. vt poſt Bart. in l. De periurio. ff. De
crimin. Stellion. & Bald. in l. ſi. C. de reb. cre-
dit. voluit M. Anton. Natta in conſil. 598. num.
14. vol. 3. Et omittendo pœnas contrauenien-
tium iuramento à iure communi ſtatutas, In
hoc Regno Neapolitano, erat pœna mutilatio-
nis, ſeu truncationis manus, ſtatuta per diſpo-
301 ſitionem Conſt. Regni. † Cum iuxta prouidã
302 & Conſt. Eos, qui ſcienter. † & dicit Ritus Ma
gnæ Curiæ Vicariæ. 171. iuxta tamen declara-
tionem, quam refert Fab. Monteleo in Practic.
Arbitral. par. 4. nu. 23. quem refert, & ſequi-
tur Ioannes Baptiſta Baiardus in §. Periurium,
303 num. 8. Tamen illa pœna non eſt in vſu, † &
accuſato, ac liquidato inſtrumento, contra ac-
cuſatum, & periurium exequitur perſonaliter,
& realiter, tantummodò ad partis inſtantiã;
& Fiſcus pro pœna exigit ab accuſato pœnam
pecuniariam ad rationem decem pro centena-
rio. vt ſcribit Matth. de Afflict. in Conſt. Statui-
mus, vt magnæ num. 14. & illam vnquam vſui
fuiſſe ſcribit Petr. Follet. in Pract. Conſua, in
verb. Nicolaus nu. 88. quem ſequitur Carauit.
in dicto Ritu, 171. nu. 2. & aliqua ad materiã
ſcribit Bernard. Pand. de exequut. Inſtr. par.
4. declarat. 16. Et quæ loquuti ſumus, procedũt
in contractu, aut inſtrumento, iuramento valla-
to, quia quoad periuria, mendacia, & falſita-
tes Principalium, ac teſtium in iudicio in hoc
Regno alia iura, ac pœnæ prodita ſunt.

Quadrageſimoſextò, Iudices laici cogno-
ſcunt de clericatu, & coram ipſo doceri debet,
& probari ſacro ordine illum eſſe inſignitum;
304 cum † clericus quis minimè naſcatur. capit.
Præsbyteri. 68. diſtinct. ca. Legum 2. quæſt. 1.
Io. Andr. in c. Scienti. de regul. iur. in 6. vbi
dicit, minimè aliquem præſumi clericum. ſe-
quitur Luc. de Pen. in l. Quicunq; præſumpt.
62. C. de Apoch. pub. lib. 10. & in l. Qui ex quæ-
ſturæ. Præſumpt. 25. C. De quæſt. lib. 12. Albert.
Brunus in conſil. 38. num. 10. Nec enim ſufficit,
quòd quis ſe clericum profiteatur, niſi probet
titulum clericatus. vt voluit Io. in d. c. Si iu-
dex laicus. de ſent. excom. arg. d. c. Legum. quẽ
ſequitur Lapus in d. c. Si iudex Laicus. vbi fir-
mando eandem opinionem, dicit quòd pen-
305 dente † iudicio, an ille talis ſit clericus, iu-
dex interim laicus nihil innouabit. arg. c. Si-
gnificante de appell. hinc eſt quòd ſi.

Sed contrarium tenent communiter Docto-
res, quod cognitio hæc clericatus ad Eccleſia-
306 ſticum † iudicem pertineat, quorum anteſi-
gnanus eſt Innocent. in d. c. Vt famæ. col. 1. de
ſent. excommunic. dicens probationem, an quis
ſit clericus, faciendã eſſe, corã iudice Eccleſia
ſtico, ſeu ordinario ipſius clerici, ſeu ordina-
tio ipſius iudicis laici, qui eum ceperit: arg. c.
Tuam. de ordin. cognit. & quòd interim index
307 laicus retinebit † penes ſe carceratum: Sed
nihil innouabit. quem ſequitur Lapus in d. ca.
Si iudex laicus. & Ioan. de Vanquel. concl. vlt.
Matth. de Afflict. in Conſt. Regni. Apoſtatãtes.
ſub num. 10. antè eum Marian. Soc. ſen. in conſ.
122. col. 2. verſic. Tertiò dicitur. volu. 1. Raph.
Fulgoſ. in conſil. 24. in primo dubio. quos ſe-
quitur Ripa in d. Decernimus. ſub nu. 4. de iu-
dic. Didac. Couar. Pract. quæſt. cap. 33. nu. 1. Iul.
Clar. in Pract. crim. q. 36. num. 22. M. Ant. Natta
in conſil. 553. nu. 11. vol. 3. In hoc tamen Regno
308 Neapolitano, magna Curia dat dilationẽ † ſu
per petita remiſſione, & ſummariè recipit ſcri-
pturas de clericatu, & ordinibus, & examinat
teſtes, & interim clericum in ſuis fortijs reti-
net: quo cognito, & reperto, remittit ad ſuum
309 Eccleſiaſticũ iudicem, cũ iſta cognitio † cle-
ricatus fiat tantummodo ad ipſius Iudicis in-
ſtrumentum, vt dicit poſt alios Præſidens de
Franchis in deciſ. Neap. 329. nu. 9. Hoc dictum
ego corroboro, per ea, quæ dicit Archidiacon.
in c. Frequens. 60. diſtinct. vbi licet de his qua
litatibus cognoſcendum ſit per Iudicem Eccle
ſiaſticum, fatendum tñ eſt, ꝙ Iudex ſecularis,
310 ſummariè ſe † informat, & cognoſcit ad finẽ
remittendi, ſi conſtat de qualitatibus. Sequitur
Anton. de Butrio in d. c. Tuã. de ordin. cognit.
quos refert, & ſequitur Petr. Belluga in Specul.
Principum. Rub. 11. §. Videamus. ſub nu. 5. Co-
gnitionem habitus, & veſtium, an ſit clericalis,
311 vel laicalis, ſpectare ad † laicum iudicem, vo
luerunt. Socin. Senior. in d. conſil. 132 Fulgoſ.
in d. conſil. 124. Dominic. in c. 1. de cleric. con-
iug. in 6. Ripa vbi ſupra. Guid. Pap. in deciſ.
138. num. 3. Hyppolyt. Bonacoſſ. in commun.
opin. crimin. §. Clericus par. 1. ſuper quo vi-
dẽdi ſunt Domini de Rota in nouiſ. deciſ. 202.
Qualiter autem docendi, & probandi ſunt or-
312 dines, illorumq; † collatio, an ſufficiant bul-
læ aſſertiuæ Pontificis ſui, ſiue Epiſcopi, & an
per teſtes, & quot requirantur? videndi ſunt
Panorm. & Fely. in c. Nonnulli. §. Sunt, & alij. de
reſcript. Idem Fely. in c. Cum cauſam. & in c.
Albericus. de Teſtib. Geminian. in conſ. 91. Fer-

rett.

rett. in conſil. 357.nu.19.& nouiſſimè alios al-
legans Io. Baptiſta Baiard. in Pract. Crim. q.
36. nu.22.23. Ex hoc cap. deſcendit etiā quòd
ſi coram Iudice laico exhibētur bullæ falſæ, po
teſt idem Iudex cognoſcere de illarum falſita-
te; quod ſumitur ex verbis ritus ibi ; cum pu-
blicis documentis, & ita in praxi ſeruan. &c.

Quadrageſimusſeptimus caſus eſt, in bonis
hæreticorum ſeculariū, ſiue laicorum : licet.n.
Hæretici criminis cognitio ad Eccleſiaſtici iu-
dicis cognitionem pertineat, ità quòd in eo lai
313 cus iudex † ſe intromittere nequit. vt latiſſi-
mè comprobaui ad Belllugam in Specul. Prin-
cip. Rub.21.§.Viſo.in verb. Eccleſiaſticus. Ta-
314 men traduntur Curiæ ſeculari † puniendi.
vt dixi ſupra hoc eodem capite.caſu 16.in pri-
ma ſpecie Apoſtaſiæ. Ijs nunc addo, quòd bo-
na hæreticorum ſubditorum laicorum, laico
315 Principi debeantur. † Auct. Gazaros. C. de
Hæretic.& Manich.& propter iurium, quę hinc
inde allegantur, obſcuritatem, licet nimium ſe
inuoluāt Doctores; Tamen hęc ſententia, quòd
bona laicorum hæreticorum applicentur Do-
mino, ac Principi temporali delinquentis; pro-
316 batur† apertiſſimè in c. Cum ſecundum.§. Cō
fiſcationis. de Hæretic. in 6. vbi hoc tenent
Ioan. Andr. Petr. de Anchara. Geminiān. Phi-
lipp. Franc. & cæteri. Matthæ. de Afflict. in
conſtit. Regni. In conſutilem. ſub numero 298
ante eum idem Anch. in conſ. 15. Spiritualis Iu-
dex. Hoſtienſ. in ſumma.tit. de Hæret. §. Quæ
pœna.col.2.verſ.Curiæ ſecularis. Ludouic. Car
rerius de Hæret.nu.61. Aluarot. in c.1.§. Gaza-
ros.nu.1.& §. Statuimus. el 2.nu. 3.de ſtatut.&
conſuetud. contra lib. Eccleſ. Ioan. Igneus. in
l. Neceſſarios.§. Non alias.nu.42.ff. Ad Syllan.
Alphonſ. Aluarez in Specul.Rom. Pontif. cap.
53.nu.13. Ang. de Clauaſ. Roſell. Tabien. in §.
Hæreticus. Sylueſt. Prierius in §. Hæreſis. 2.nu.
8. Roland. à Valle in conſil.8.nu.9.vol.3.quem
ſequitur Franciſc. Burſat. in conſil.43. nu. 36.
vol.1. qui plures allegat. Marc. Anton. Peregr.
de iure fiſci.lib.4.tit.5.nu.29.30. Anton. Scapp.
de iure non ſcripto.lib.5. cap.133.nu.5.& ſeq.
Iul. Clar. in §. Hæreſis.nu.12. Alphonſ. de Ca-
ſtro de iuſta Hæret. punit.lib.2.c.5.& 6. Ægid.
Boſſ. in tit. de bonor. public. num.62. & poſt
Aym. Crauett. in conſil.128. voluit Iacob. Si-
mancas in Praxi Hæreſeos. tit.57. num.8. Petr.
Foller. poſt Pract. Crim. in Fragment. tit. de
Hæret. & Pataren. nu.10. Sic Regem noſtrum
Catholicum in Regnis Hiſpaniæ obſeruare,
317 † ſcribit Didac. Couar. variar. reſol.lib.2.cap.
9. numero 12. non ſolum laicorum hæretico-
rum, ſed clericorum bona mobiliā, & immobi-
lia confiſcari per Fiſcum Regium, retulit. Iul.
Clar. in d.§. Hæreſis. nu.12. Anton. Scapp. in
318 d.cap.133.nu.6. Et rectè Fiſco †. Regio in Hi-
ſpania applicari ſcribit Repertorium Inquiſi-
tor. in verb. Diuiſio. comprobans ſubſequitur
Franciſc. Pegna ad Eymericum in Director. In-
quiſitor. parte 3. Commentar. 158. colum. 13.
verſicul. Hinc conſequitur dicens. Quoniam
319 Rex † noſter Catholicus non modo curam ha
bet conſtituendi Prætorium, ſiue ſapientiſſi-
mum Senatum, qui in Regia Curia omnes cau-
ſas totius Hiſpaniæ ad huius criminis punitio-
nem pertinentes tractat, cui præeſt vnus ex ma
gnis Hiſpaniæ Præſulibus; verum etiam inqui-
ſitoribus Hæreticæ prauitatis, quos præſul il-
le authoritate Pontificia conſtituit, ac mittit
per totam Hiſpaniam ad extirpandam hæreti-
cæ prauitatis labem, abundè ſubminiſtrat ex-
penſas, & quęcunq; neceſſaria, quę ſi cæteri Do
mini temporales abundè, & ſufficienter Inqui
ſitoribus, & eorum miniſtris præſtarent, iu-
ſtum quidem eſſet, vt de bonis confiſcatis par-
ticiparent. Hæc Pegna. de quo in eadem cau-
ſa inquit Iacob. Simācas in Praxi Hæreſeos tit.
320 21. num. 9. Valdoliti † coram omni Hiſpania
Dominus noſter Rex Philippus, tertio capite,
magna cū Religione, ac reuerentia in manibus
Ferdinandi Valdeſij Archiepiſcopi Hiſpalen-
ſis, Generalis Inquiſitoris Hiſpaniæ, iurauit, ſe
non permiſſurum Hæreticos in ſuis Regnis vi-
uere, atq; fauorem ad eorum punitionem præ-
ſtaturum, ſecundum formulam, quam ego pau-
lò ante confeceram. Hæc Simancas. Et hoc eſ-
321 ſe peculiare Regis Catholici in Hiſpania † ſe-
quitur Iul. Clar. vbi ſupra, & Scap. in d. cap.
133. Idem etiam cauetur antiquis iuribus hu-
322 ius Regni † Neapolitani per Conſt. In conſu-
323 tilem, Conſt. Patarenorum, † vbi Andr. de
Iſer. Affl. Lallus, & Foller. Sic etiam ſeruari in
Ducatu Mediolani ſcribit Iul. Clar. in d.§. Hæ-
reſis.nu.12.vbi dicit Procuratorem Regij Fi-
ſci confiſcare omnia bona Hæreticorum præ-
324 ſatorum laicorum, & illis à Fiſco Regio† di-
uenditis, fiunt æquæ portiones Fiſco Regio, &
Epiſcopo, ac Inquiſitori. Nam idem Rex in eo-
dem ſtatu magnam curam, & induſtriam ſuper
hoc negotio exerceat. vt teſtatur Lācelott. Cō-
rad. de offic. Prætor. in cauſ.crim.§.3. c.3. tit.
325 de Hæret. nu.23. in fin. Quid autem † ſerue-
tur apud Sereniſſimū Venetorum Dominium,
ſcribit idem Peregr. vbi ſupra, num.31. quoad
Principem ſecularem in Ducatu Sabaudiæ da-
326 ri portionem † bonorum confiſcatorum In-
quiſitori, & alia bona Ducali Fiſco applicari,
dicit Martin. Laudenſ. in conſil. 58. in princ.
& num. 12. crim. diuerſ. vol. 1. Et in Ducatu
327 † Ferrariæ loquitur Iacob. de Zocch. in conſ.
81. volum. eod. ſequitur Anto. Roſell. in conſil.
82. Franciſc. de Porcellinis in conſil. 83. & Fran
ciſc. Aluarot. in conſil.84. eo. vol. Qui conſul-
328 uerunt in eadem cauſa, & materia. In † Du-
catu Mantuæ, & eius Fiſco ſimiliter loquitur
Franciſc. Burſat. in d. conſil. 43. vol.1. & de
329 Marchionatu † Montisferrati, idem voluit
Roland. à Valle in conſil.8. vol.3.

Pri-

Primò declara ſecus eſſe ſi clericus eſſet
330 Hæreticus; quia eius bona cōfiſcāda ſunt † ab
Eccleſiæ fiſco. vt poſt Prierium in Verb Hære-
ſis. 1. col 6. dixi ad Bellugam in Specul. Prin-
cip. Rub. 11. §. Viſo, in Apoſtill. in Verb. Ad
Principem. in fi. quos ſequitur Petr. Cenedo.
in collectan. Iuris Canonici 15. num. 6. par. 2.
qui alios plures cumulat.

Secundò declara, quod, & ſi bona, com-
331 miſſo crimine Hæreſis dicantur † confiſcari
cap. Cum ſecundum. de Hæret. in 6. l. fin. C.
Ad leg. Iul. maieſtat. Tamen intelliguntur, fa-
cta prius declaratione per Iudicem Eccleſia-
ſticum, & præcedente ſententia: & tunc exe-
332 quutiones fiunt ab eiuſdem Principis † Ma-
giſtratibus. c. Vergentis. de Hæretic. DD. in d.
c. Cum ſecundum. Crauetta d. conſil. 128. &
Boſſ. in tit. de Bonor. public. num. 62. & di-
cunt expreſsim Iacob. de Zocchis in d. conſil.
81. nu. 6. & ſeq. Franciſc. Aluarot. in d. conſil.
84. num. 1. alias declarationes dixi ad Bellu-
gam in Specul. Princip. Rub. 11. §. Viſo. in verb.
Eccleſiaſticus. Andr. Alciat. in c. 1. num. 74. de
offic. ord. quod & voluit Bernardin. Corius
Hiſtor. lib. 2.

Quadrageſimus octauus caſus, quia licet ſa-
333 crilegium ſit crimen Eccleſiaſticum. † c. Cum
ſit generale. & c. Conqueſtus de foro compet.
in eo tamen etiam Iudex Laicus procedere
334 poteſt. Dicitur enim † mixti fori facinus. vt
ex Azone, Panormitano, Barbatia, Philippo
Franco, Afflicto, Bertrando, Franciſco Marco,
Eollerio, Mautua, Fulgeonio, Rolando, Meno-
chio, Grillando, & Claro dixi ad Bellugam,
in Specul. Princip. Rub. 11. §. Videamus. lo 2.
in verb. Sacrilegio. Ijs addo Corn. in conſ.
175. num. 12. vol. 1. Ioan. Berber. in Viator. iu-
ris Par. 1. tit. 17. de ſacrilegijs. nu. 5. Lancelott.
Conrad. de offic. præt. in cauſ. Crimin. tit. de
ſacrileg. ſub nu. 9. Hippolyt. Bonacoſs. in Com.
opin. crim §. Sacrilegium. par. 1. Anaſtaſ. Ger-
mon. de Sacror. Immunit. lib. 3. cap. 12. nu. 70.
& hoc vidi in pluribus, ac diuerſis caſibus in
Regno, & in Magna Curia Vicariæ.

Quadrageſimusnonus caſus erit, in crimine
vſurarum, quia quamquam cenſeatur crimen
335 † Eccleſiaſticum, vt pleniſsimè probaui ad
Bellugam in Specul. Princip. Rub. 11. §. Iam.
de Vſuratijs. in verb. Mixti fori. & plenius de
Compromiſs. §. 2. gloſs. 1. numero 100. cum
pluribus ſeqq. Tamen eſſe delictū mixti fori,
336 † cenſuit Belluga in loco allegato. num. 9.
ante ipſum Iacob. Buttigar. in l. Improbum.
C. Ex quib. cauſ. infam. irrog. qui tenuit Iu-
dicem ſæcularem in eo poſſe procedere. An-
dr. Alciat. in cap. 1. nume. 78. de offic. ordin.
qui allegat idem tenuiſſe Ioan. Monach. Ar-
chidiac. Ioan. Andr. & Gemin. in c. 2. de vſur.
in 6. vbi dicunt, quòd Vſurarij per Epiſcopū
337 puniri poterunt; & puniri, † poterunt puni-
ri à Iudice ſeculari pro exceſſu pœnæ. Ioan. Ba
ptiſt. Caccialup. in l. Cunctos populos. in prin-
cip. num. 61. C. De ſumma Trinitar. & fide Ca-
thol. Corn. in conſil. 19. vol. 3. M. Ant. Natta
in conſil. 369. nu. 6. 8. vol. 2. Andr. Alciat. in d.
c. 1. nu. 80. de offic. ordin. Paul. de Caſtro in
conſil. 109 vol. 2. Declaranda tamen eſt hęc opi-
338 nio quinq; † modis, quos retuli de Compro-
miſſ. § 2. gloſſ. 1. nu. 82. & 100. cū pluribus ſeqq.
quos ſequitur Claudius Bertazzol. ad Barthol.
Bertazzol. in conſil. crimin. 2. vol. 1. vbi ſequi-
tur dicta, quæ antea nos diximus. Et in Regno
339 † Neapolitano habemus Conſt. Regni. † Vſu-
rariorum. & Pragmaticam Caroli Cæſaris,
340 eiuſdem † Principij, quæ pro ſecularibus
iudicibus iſta diſponunt. ad quæ videas etiam
Octau. Cacheran. in decis. Pedemontan. 137.
nu. 11. Ioan. Baptiſt. Lup. de Vſur. in c. Quam-
quam. Commentar. 4. §. 4. nu. 66. vbi tenuit, Co-
gnitionem huius criminis quoad clericos ad
Eccleſiaſticum, quoad Laicos ad Laicum per-
tinere. poſt Calder. inter conſil. Anch. in con-
ſil. 336. Andr. Barbat. in d. c. Cum ſit generale.
nu. 173. & Couar. Var. Reſolut. lib. 3. cap. 3.
num. 1. ac alios ab eo relatos. Quoad Crimen
341 vſurarum, an parte deſiſtente poſſit, † pro-
cedi? quod non ex pluribus ſcripſi in conſ. 12.
Centur. 1. ſed quoad ſupranotatum antea ca-
ſum vide Anton. de Gamma in deciſ. Luſitan.
194. num. 1.

Quinquageſimus caſus ille ſe offert, quòd
Debitor laicus in Eccleſia capi poteſt per Iu-
342 dicem † Laicum. vt dicit Iaſ. in l. Vinum. nu.
5. ff. Si cert. petat. quod dicit procedere in
debitore ſuſpecto de fuga, & quòd hoc dice-
re, non eſſet ponere os in cœlum. Quia ta-
men hæc controuerſia plures habet contradi-
343 ctores, qui tenent † extrahi poſſe, & alij con-
trarium, & quid in debitore triburorum? ha-
betur in l. Nemo. C. de exactorib. trib. lib. 10.
plenè tamen tractauit hanc quæſtionem Ol-
drad. in conſil. 54. qui tenuit licere iudici ſe-
culari, maximè exiſtente ſtatuto, quòd debi-
tor poſſit capi de perſona, vt habemus in Re-
gno in obligatis ad formā Ritus, & apud acta.
& plures refert ibi Raynald. Corſus in apo-
ſtill. in verb. Inde extrahi. ac Barthol. de Caſ-
ſen. in conſuet. Burgund. rub. 1. §. 5. in s'il n'ha
grace. nu. 115. & ſeq. Remig. de Gonny de im-
mun. Eccl. fall. 170. ſed vt video in hoc Regno
non obſeruatur, quia laici debitores ad Eccle-
ſias confugientes à laicis Iudicibus non amo-
nentur.

Quinquageſimusprimus caſus erit, in cleri-
344 co exercente officiū ac exercitium † Aduoca
tionis, & Patrocinij corā iudice ſeculari: quia
ſi in illo deliquit, ab ipſo punitur, vt poſt mul-
tos ab eo allegatos, ſcribit Petr. Cenedo in Col-
lectaneo iuris Canonici. 39. nu. 4. par. 2. De hoc
tamē caſu, ego dubito, ſicut dixi ſupra in teſte.

Quin-

Quinquageſimusſecundus caſus erit, dum
Iudex laicus aliquem cœperit, quo capto ille
345 aufugit in Eccleſiam; quia † indè ab eodem
iudice laico extrahi poterit. Archidiac. in c.
Sicut Antiquitus. 17. q. 4. quem refert, ac ſequi-
tur Oldrad. in conſil. 54. in fin. Principiũ enim
346 capturæ † attenditur, quod licitum fuit.
vt dicit Hyppol. de Marſil. de rapto Virginũ.
nu. 111. & in Pract. Criminal. § Vlterius. nu. 4.
6. Alexand. in conſil. 24. vol. 2. Nicol. Boer. in
deciſ. Burdegal. 110. ſub nu. 8. Barth. de Caſ-
ſæn. in d. verb. S'il n'hà grace. nu. 114. cum plu-
ribus ſeq. Plenè idem Remigius de Gonny de
immuni. Eccleſ. fall. 30. Io. Maria Monticell. in
Pract. Crimiual. Regul. 12. num. 19. vbi plures
ponit limitationes quibus quis non gaudet im
munitate Eccleſiarum.

Quinquageſimustertius, in clerico, qui ven-
deret frumentum, vinum, & oleum, aliaq; ſi-
347 milia, cum falſis ponderibus, & † menſuris;
quia à laico Iudice punietur. vt poſt Caſſen.
vbi ſupra. num. 90. voluit Petr. Cenedo in col-
lectan. iuris Canonici. 37. nu. 18. par. 1. quod
non tranſit abſq; dubio, & idcirco non eſt ſim-
pliciter admittendum.

Quinquageſimusquartus caſus eſt, in cauſa
Decimarum; quia illius cognitio in Regnis
Hiſpanicis ad Regios magiſtratus pertinet, in
348 † cognitione quarum eſt legitimus, ſeu quaſi
ac Pacificus poſſeſſor Rex Catholicus. vt ſcri-
bit Petr. Belluga in Specul. Princip. Rub. 13. §.
Reſtat. ſub nu. 12. in fin. & dicit per Regem Ia
cobum fuiſſe deciſum, quòd à ſecularibus iu-
dicibus Decimarum cauſæ cognoſcantur, qui
Rex fuit in anno 1213. Maximè quia cum Rex
349 noſter potiatur † inueſtitura Decimarum ſpi-
ritualium, facta per Vrbanum II. Summum Pon
tif. Apoſtilla vltima. & ſupra c. 59. licet quoad
hoc contrarium tenuerit Anaſtaſ. Germonius
de ſacror. Immunitatib. lib. 3. cap. 19. num. 85.
cum pluribus ſeq. Et in eadem poſſeſſione ſunt
Regij Magiſtratus in hoc Regno Neapolita-
350 no, vt plenius retuli † ad Bellugã in d. Rub.
13. §. Reſtat. in verb. Princeps eſt in poſſeſſio-
ne. vbi memini deciſionis in facto pro Epiſco-
po Biſatienſi, & Sãcti Angeli; de qua cauſa la-
tè ſcripſi in conſil. 20. Centur. 1. & plura quæ
ad hanc rem pertinent ſcripſi de Compromiſſ.
§. 2. gloſſ. 1. nu. 314. cum multis ſeq. Illa tamen
deciſio Regis Iacobi, non potuit officere cle-
ricis, cum non eſſent ſui ſubditi.

Quinquageſimusquintus caſus erit in cle-
ricis exercẽtibus venationem, aut piſcationem
prohibitam; quia ſi reperientur id facere à
Iudice ſeculari, vel à miniſtris laicæ iuriſdi-
351 ctionis priuari † poterunt, Canibus, ani-
bus, alijſuè inſtrumentis Piſcationis, Venatio-
nis, & Aucupij. vt ex Ignatio Salzedo ad Ber
nard. Diaz in Pract. Crim. canonic. c. 67. tra-
didit Petr. Cenedo in Collectaneo iuris ca-
nonici. 37. n. 19. par. 1. Sed de hoc dicam latius
de Magiſtratuũ Edictis. lib. 3. c...

Quinquageſimusſextus caſus eſt, in tenen-
te Prælato, vel Sacerdote officium, aut magi-
ſtratum à Rege, aut alio principe laico; quia
352 † ſi is grauat appellatur ad Regem, ac Prin-
cipem, à quo fuit conſtitutus, vel eius tribu-
nal. vt dicit Paris de Puteo de Syndicat. in
verb. Clericus. nu. 1.

Quinquaſimusſeptimus caſus eſt, in actio-
ne honorarij, ſeu ſtipendij, ac Salarij, quod
peterent Sacerdotes pro ſactificijs in funere
factis; quia ſeculares, qui ad hoc tenerentur,
353 non coram † Eccleſiaſtico, ſed coram laico
iudice vocandi erunt. & ſic per Senatum Pari-
ſienſem iudicatum fuiſſe refert Renat. Chop-
pin. de ſacra Politia Forenſ. lib. 2. tit. 2. nu. 1.
niſi conſuetudine aliud caueatur, vt ibidem
dicitur.

Quinquageſimus octauus erit in actionibus
354 Realibus; pro ijs enim clerici coram † laicis
iudicibus conueniuntur in Regnis Catholici
Regis, & præſertim in Regno Nauarræ. vt poſt
multos, quos allegat, voluit Petrus Cenedo in
collectaneo iuris Canonici. 37. num. 14. par. 1.
de cuius veritate latè diſputauit Didacus Co-
uar. Practic. quæſtionum. cap. 31. verſ. Qua ra-
tione conſuetudo Anglorum.

Quinquageſimusnonus caſus erit, dum peti
tur per clericum, vel alium quempiam lega-
tum pium; quia de eo cognoſcit, & cognitio
355 ſpectat † ad laicum iudicem, & etiam ad Re-
gium. vt concludit Andr. Tiraquell. de Priui-
leg. Piæ cauſæ. Priuileg. 150. quem refert. & ſe-
quitur Renat. Choppin. de Doman. Franciæ.
lib. 2. tit. 7. num. 8. & de ſacra Politia Forenſi.
lib. 2. tit. 5. nu. 16. Sed idem Tiraquell. in Priui-
legio. 149. tenuit eſſe cauſam mixti fori, ſic &
Renatus vbi ſupra. Idcirco in Regno proce-
dunt etiam officiales Eccleſiaſtici Reuerendæ
Fabricæ Principis Apoſtolorum de Vrbe.

Sexageſimus caſus erit in Actione ſepulchri
356 violati; nam apud laicum iudicem † propo-
nitur ſi agitur contra laicum. omnis enim vio-
lentia dicitur perſonalis iniuria. l. Itaq; Fullo,
ff. de Furt. Cæſar Lambertin. de iure Patron.
lib. 3. q. 9. artic. 7. Sebaſtian. Medices de ſepul-
tur. par. 1. q. 16. nu. 46. quos retuli, & ſequutus
fui in conſil. 25. nu. 65. centur. 1. cum enim in
357 ſimili caſu agatur † actione iniuriarum, vt
concipit libellum Specul. in tit. de ſepultur. nu.
14. & reus ſit laicus, rei forus debet cognoſce-
re. Quinimmo cum de iure canonico vlla pœ-
358 na ſit ſtatuta, niſi quòd geſta † irritantur. c.
Fraternitatem. de ſepult. ſequitur pœnas cri-
minales debere exequi, ac tractari coram Iu-
dice laico, & temporali: quia ſepulchrorũ vio-
359 latoribus † ſi armata manu fiat, capitis pœ-
na imminet. l. 3. §. Aduerſus. ff. de Sepulchr. Vio
lat. ſed Io. Berber. in viatorio iuris. par. 1. tit.

30. de

30.de ſepulchr.violat.nu.1. dicit hanc actionē
in deſuetudinem abijſſe.quem ſequuti ſunt Io-
doc.Damhouder.in Enchirid.crim.c.109.& Iu
li.Clar.in pract.crim.q.68.in fi.Sed ego dico,ꝙ
ad tempus ætatis meæ quater diuerſas cauſas
violati ſepulchri in facto habui,& illos defen-
360 di corā Iudicibus ſecularibus,† vna excepta
de qua in d.cōſ.meo.25.quæ fuit agitata à Prę-
sbitero actore, & nihilominus oppoſui excep-
tionē fori declinatoriā. Tanto plus,quia in Re
gno eſt,vltra alias pęnas,ſpolianti mortuū ca-
361 dauer pęna manus.vt in Cōſtit. † Si quis ali-
quē occiſum.q̄ eſt vltima omniū Conſtitut Re
gni, cuius meminit nouiſſimè alios referēs Io.
Baptiſta Baiardus in pract crim. q.68.nu. 142.
Sexageſimus primus caſus eſt, quia, etſi cō-
munis Canoniſtarū concluſio ſit,ꝙ punitorum
cadauera tradi ſepulturę Eccleſiaſticę poſſunt,
362 præcedente tñ ſacramētali omniū † peccato-
rū confeſsione . vt ex Conſilio Magutinēſi ha-
betur.in c.Quæſitū.13.q.2. Hoſtienſ.in Summa
de Sepultur.§.Quibus inter dicitur.verſ.Quid
de ſuſpenſis.Abb.Panor.in c. Ex parte.il 2.nu.
4.de ſepultur.& in c.2.nu 3.de furt.& aliqui ēt
ſufficere aſſerūt ſi , pęnitē-ię ſigna oſtendiſsēt,
363 dum † patibulo, vel morti traderentur. arg.
c.A nobis.il 2.de ſent. excō. & voluit Goffred.
de Trano in ſumma tit.de ſepultur. Non tñ id
permiſſum eſt.ſi Rex ,vel Princeps accipiendi
364 † cadauer licentiā prius nō dederit.l.1. & fi.
ff. De Cadauer. punit. exigitur itaq; in ijs Ec-
cleſiaſticæ ſepulturæ tradendis Principis laici
licentia , qđ Hoſtienſ. & Abbas Panor. in locis
allegatis tradiderūt.ac materiā pręclarè exor-
nans Didac.Couar.variar.reſolut.lib.2.c.1. nu.
11.vſq; in finē. poſt Ant. Gomez in lib. Delict.
tom.3.c.14.nu.8.Barthol. de Caſſen.in conſue-
tud.Burgund.Rub.2.§.1.in verb.Il cōfiſque les
biens.nu.5.vſq; ad finē. Iul.Clar.in pract.crim.
q.100.nu.1.Cyrillus Fulgeon.in sūmul.crimin.
par.3.tit.De exeq. rei iudic.§ 3.nu.1.2.& alios
plures allegans nouiſſimè Cenedo in col-
lectaneo Iuris Canon.4.nu.1.3.par.1. Et licet
Imperatores dixerint : Obnoxios criminū di-
gno ſupplicio ſubiectos, ſepulturæ tradi, non
vetamus.in.l Obnoxios.C. de Relig. & ſumpt.
365 fun.tñ ſubintelligitur licētia Principis † in-
terueniens.vt d. Caſſen.vbi ſup. Quā Princeps
de facili concedere debet. Ponunt exemplum
366 de Pilato,qui conceſsit† Corpus Ieſu ad ſe-
peliendum.Matth.c.27.Marci.c.15.Lucę. c.23.
& Io.c.19.quod,& feciſſe Auguſtū ipſum teſti
ficare in eius vita lib.10.ſcribit Vlpianus. in d.
367 l.1.ff.de Cadau. punit. Non tñ † faciliter cō-
cedendū à Principe eſt in caſu damnatorū Ma
ieſtatis Lęſæ.l.1.ff.Vbi ſupra.Nec ēt in furibus,
& latronibus inſignibus, & viarum graſſatori-
368 bus:debent.n.permanere in publico,vt † cę-
teri illorum aſpectu à ſimilib. abſtineant . Fa-
moſos (inquit Calliſtratus) latrones in ijs lo-
cis,vbi graſſati ſunt,furca figendos,cōpluribus
placuit.vt & cōſpectu deterreantur alij ab ijſ-
dem facinoribus, & ſolatio ſit cognatis, & af-
finibus interemptorū,eodem loco pęna reddi-
ta,in quo latrones homicidia feciſſent.l.Capi-
talium. §. Famoſos. ff. De pęnis . cuius memi-
nerunt ſupra narrati,& etiā Io.Rogerius Tro
chæùs, de offic.iud. in cauſis capital.titul.4.in
verb.Latrones. Nec negauerim ijs ēt caſibus ſi
Princeps noluerit,id facere illū poſſe . Nec eſt
capienda vis,ꝙ Principes teneantur exēplo Pi
lati . Nec audiendi ſunt Doctores,Nā non cō-
ſiderarunt , qđ petitio Ioſephi ab Arimathia,
369 † fuit pro cōdendo Ieſu in ſuo ſepulchro, ex
diuinis Myſterijs indè capiēdis, quia iā Iudæi
ob diem Feſtum petierant à Pilato, vt tolleren
300 tur corpora,ne ſtarēt † in Cruce Sabbatho.vt
dicit Io.c.19.Inſuper Chriſtus omnis erat faci-
noris innocens,non debet trahi ſui Sanctiſſimi
corporis exēplum ad alios, cū non ſit noua res
in facinoribus corpora inſepulta remanere.Sic
371 cōminata eſt pęna Iezabeli,qđ nemo † ſepel
372 liret eā.lib.4.Regū.c.9.& ſepultūra aſini † ſe-
pelliendū facinoroſū. dicit Hierem.c.22. Aſini
ſepultura eſt,vt relinquatur inſepult',canibus,
lupis,auibus deuorandus.ſic in ſuo aſino retu-
lit Apuleius lib.4.Cū canes (inquit) & Vultu-
res intima protrahunt viſcera.Vt ad illud cor-
373 poris Ieſu Chriſti hoc addam, arbitror † vſu
fuiſſe apud Hebræos,vt Cruci,vel patibulo affi
xi,qñ mortui eſſent,ante noctē, ac ſolis occaſū
fuiſſe ſublatos,nec relictos.vt patet Ioſue cap.
8.vbi capta Hai Vrbe,& obtēta à Ioſue Victo-
ria,cū ſuſpendi feciſſet Regē,ſic ibi dicitur.Re
gē quoq; eius ſuſpendit in patibulo vſq; ad ve
ſperā,& ſolis occaſum, ꝑcepitq; Ioſue,& depo
ſuerunt cadauer eius de Cruce. Sic fecit etiam
idē Ioſue , dum fecit ſuſpendere illos quinque
Reges,quia fecit illos ſtare vſq; ad veſperā, &
poſtmodū fecit,illos eximi,& deponi de pati-
bulo.vt patet Ioſue c.10. Nec ēt qđ aſſerūt Do-
ctores ſupra allegati verum arbitror , quod li-
centia concedendi cadauera punitorum fiat ēt
à Iudice: nam tñ à Principe, vel qui locum ſu-
374 premum † Principis obtinet,id fieri permiſ-
ſum cenſeo:Iudex enim functus eſt ſuo officio,
nec amplius cadaueris mortui poteſtatem ha-
bet,ſed id Principi ſoli licere.arg.dictæ.l.1. &
fin.ff.De cadauer. punit. & vtrobiq; Accurſ. &
gl.in dicto. capit. Quicunque .
Sexageſimus ſecundus, & vltimus caſus eſt,
quia laici, ac Regij Magiſtratus in hoc Regno
Neapol.,antiquis,ac patrijs legib. cognoſcunt
375 de exceptione excommunicationis . † vt di-
ctat Ritus Magnæ Curiæ Vicariæ.61.cuius hęc
ſunt verba.Item Curia ipſa cognoſcit , & pro-
nunciat de exceptione excommunicationis ,
& talis exceptio excommunicationis non ali-
ter admittitur , niſi in promptu , & in ipſo in-
ſtanti legitimè doceat ipſi Curiæ de excōmu-

municatione prędicta per legitima documen-
ta, vt dictat alius ritus. 236. qui fuere condi-
ti à Regina Ioanna II. Quæ regnauit in anno.
1414. Iſta tamen cognitio non reſpiciet iudi-
care, an excommunicatio ſit valida, quia
376 ſuper hoc iudex † laicus determinare non
valet, vt ſtatim dicam. Hæc autem excep-
tio diuerſimodè opponi poteſt, tam coram Ec
cleſiaſticis, quàm coram laicis, & prophanis
377 iudicibus, & in ciuili foro, etiam † de iure
Canonico: vt decreuit Summus Pontifex Ale-
xander IV. in c. Decernimus. de ſent. excom.
in 6. Vbi Gemin. Philipp. Franc. & cæteri Do-
ctores. Lapus in allegat. 92. incip. Inſpeximus.
ſub nu. 5. Accurſ. in l. 1. in verb. Vti C. De iur.
& Fact. ignor. & in l. Placet. in verb. Acrimoniã.
C. de ſacroſ. Eccleſ. vbi Bald. ſub nu. 5. verſ. Et
ex hoc inſurgunt. & ibidem etiam Iaſon. in fin.
Idem Bald. in l. Quoties. nu 6. C. De iudic. idē
Iaſon in d. l. Placet. nu. 29. Andr. Barbat. ad Bal.
in dicta. l. Placet. Arnold. Ferron. in conſuetud.
Burdegal. tit. De retract. §. 7. Latè Andr. Tiraq.
de retract consanguin. § 1. gl. 9. nu. 275. Hiero-
nym. Gigas de Penſionib. q. 199. num. 19. Marc.
Anton Peregrin. De iure fiſci lib. 3. tit. 11. num.
15. Non tamen videbit Iudex ſecularis, nec
378 † decernet, excommunicationē eſſe validã,
vel non validam, ſed tantum de facto, an ſit ex-
communicatus, vel non, per ſummariam facti
cognitionem. vt dicit Gemin. in c. Cum c. Lai-
cus. nu. 13. de for. comp. in 6. & in dicto c. De-
cernimus. nu. 4. in fine. vbi etiam Ioan. de Van-
quel. Et conſtito ſummariè de excommunica-
379 tionis exceptione, illum repellere Iudex †
debet. Et ſi non repelleret, grauaret. & ab eo
appellari poſſet. vt inquit Ferrettus in conſil.
351. num. 4 Et quoties tractatur de excom-
municatione Maiori, & notoria, debet illum
380 † Iudex ſuo officio repellere, quemadmodū
Sancta Mater Eccleſia illum eripit. c. Exceptio-
nem. de except. Vel ſi excommunicatio noto-
ria quidem non eſt, faciet iudex hanc repul-
381 ſionem ad partis petitionem, & iuſtantiam, †
quæ id probabit per litteras fortè ordinarij.
c. Poſt ceſſionē. De prob. & dicunt Dominicus.
& Vanquel. in locis allegatis.

Opponitur autem quandoq; contra ipſum
382 † iudicem, quod ſit excõmunicatus. cap. Ad
probãdum. de ſent. & re iud. c. Cũ inter priorē.
c. Dilecti filij. c. Exceptionem. extra. de except.
c. Prudentiam. de offic. deleg gl. in c. Propoſui-
ſti. in verb. Tēpore. de cleric. excõmu. miniſter.
Sebaſtian. Vãt. in tract nullitat. tit. De nullit. ex
defect. iuriſd. n 61. Pereg. vbi ſupra. n. 8. Iodoc.
Damhouder. in Praxi rer. ciuil. cap. 131. num. 1.
Marchio de Ponte in conſ. 42. num 58. vol. 1. Et
ante eos dixi de cõpromiſs. § 2. gl. 4. nu. 73. Cũ
383 plurib. ſeq. vbi † diſcutio, an excõmunicatus
eſſe poſſit arbiter, vel arbitrator.

Contra actorem ſimiliter, quia ſi ſit excõmu-
384 nicatus, in iudicio agere, ac ſtare † nõ põt. d. c.
Prudētiã. d. c. Cũ inter priorē. d. c. Dilecti. c. fin.
De except. c. Intelleximus. vbi Felin. n. 13. Dec.
nu. 6. de Iudic. Io de Lignan. de cenſur. Eccleſ.
§. 25. q. 42. Hypp. de Marſil. in ſing. 160. Io. Paul.
Lãcell. Inſtit. canonic. maior. lib. 3. tit. De pro-
cur. §. Hic vero. Damhouder. in d. pract. ciuil. c.
128. nu. 1. Hierony. Magon. in deciſ. Lucenſ. 71.
385 nu. 3. ſiue agatur criminaliter, † ſiue ciuiliter,
Petr. Plaza in Epith. delictor. cap. 44. nu. 10.

Sic etiã contra procuratorē, cui excõmuni-
386 cationis exceptio opponitur. † d. c. Poſt ceſ-
ſionę. ſimiliter ſi procurator fuerit cõſtitutus
ab excõmunicato. c. fi. de Procur. Guid. Pap. in
ſingul. 175. & in deciſ. Gratianopol. 339. & alij
Doctores ſupra proximè allegati.

Item excõmunicationis exceptio opponitur
387 cõtra Aduocatũ, qui aduocare † prohibetur.
c. Excõmunicamus. extra de hæret. & idem ẽt
388 aduerſus † teſtem. c. Veniens il 2. de teſtib. c.
Decernimus. ſup. allegato. Nellus de S. Gemin.
de teſtib. parte. 1. nu. 20. Lud. Carrer. in pract.
crim. tit. De hæretic. nu. 145. Io. Mond. in defen
ſor. iuris. Rub. cõtra teſtes. nu. 3. Io. Frãciſ. Pon-
zinib. de Lamijs. nu. 48. Anton. Gabriel. tit. De
teſtib. cõcluſ. 19. nu. 1. Opponitur ẽt contra eũ,
389 qui † vellet liquidare Inſtrumentũ, ad formã
ritus, vt in Regno. vt poſt Benedict. Barz. de in-
ſtru. Guatētig. parte 1. q. 3. nu. 6. & parte 7 q. 10,
voluit Pand. de Exeq. inſt. parte 2. declarat. 31.
nu. 91. Frec. de p̄ſent. inſtr. par. 12. in princ. n. 3.

Hoc in loco longè plura induci potuiſſent, quæ ex profeſſo omiſimus, & caſus, qui deducti fuere, vt viſum fuit, maiori ex parte, non abſq; difficultate, & ambiguitate pertrãſeunt: tũ ex parte Sũmi Põtificis Rom., ne eius authoritati, Decori, atq; poteſtati detrahatur; tũ ex latere Principũ laicorũ, pręſertim Regis Cath. ne eius iuriſdictio turbetur, ac eius Reſpubl. damnum patiatur. Ob qđ eorundē Magnorũ Princ. ſemp fuit, sēper erit, vt caſus, qui Doct. noſtrorũ caligine, in diuerſas euntiũ ſentētias, quodãmodo offuſcati, in quandã tranquillã, claramq; ſemitam, diſtinguantur, deducantur, & decidãtur. Sic poſſunt Summi pro tēpore Romani Pontif. ac Illuſtriſ. Conſiſtorium Illuſtriſsimorum, & Reuerendiſsimorum DD. S. Rom. Eccleſię Cardinalium, præhabito inter eos colloquio, cum Illiſtriſsimis, & Excellentiſs. DD. Catholicorũ, & Chriſtianorum Principum Oratoribus, & Legatis peragere, vt diſtinctè ſartam, intactamq; vnuſquiſq; ſuã iuriſdictionē operetur. Hinc. n. totius Chriſtiani Orbis ſumma Tranquillitas, ſummus, atq; mutuus inter eos amor, orietur, & continuabitur. Quę vero à nobis dicta ſunt, Rex Catholicus, ſuiq; Magiſtratus, alijq; Principes, malo me animo edixiſſe minimè arbitretur. Summus verò Pontifex, Sanctaq; Eccleſia Romana, expurget, cancellet, & deleat ſuo arbitrio, cui ſemper noſtrum ſubmiſimus.

ARG.

ARGVM. CAP. LXXII.

Deus Opt. Max. ſuiq; ſancti, plura dignati ſunt miracula operari ad prędeceſſorum Regum Catholicorum gratiam, quorum aliqua recenſentur.

COMPENDIVM.

1 *Sancti diuina virtute, miracula fecerunt.*
2 *Vualdenſes Hæretici negauerunt in Sancta Eccleſia, miracula reperiri.*
3 *Vualdenſium Hæreſis, aut ex ignauia proceſsit, cum nihil penitus ſcirent; aut ex propria malitia.*
4 *Sanctorum Miraculis, Tyrannorũ violentia fracta fuit.*
5 *Miraculum in Bamba Hiſpaniarum Rege cum ſancto oleo inungeretur.*
6 *Rogerio Northmanno miraculum accidit in bello cum Sarracenis in Inſula Siciliæ.*
7 *S. Georgius Rogerio Northmanno in bello adfuit.*
8 *Pius Titulus, quo vſus fuit Rogerius Northmannus.*
9 *Leouigildus Gothorum Rex Arrianæ Hæreſis defenſor acerrimus.*
10 *Angelici cantus auditi dum Herminigildus Leouigildi filius à patre ſecuri percuſſus, ac occiſus fuit.*
11 *Miraculum, quod accedit Pelagio Cantabriæ Duci, dum pugnabat cum Mauris, & Sarracenis.*
12 *In morte Adelphonſi Pelagij generi, miraculum.*
13 *Theraſia Virgo Veremundi Regis filia Chriſtiana nubit Abdallæ Arabo Regi Toleti.*
14 *Abdalla percuſſus ab Angelo in mortis periculo cõſtituitur, ex prece vxoris, quæ virgo idcirca conſeruata, & reſtituta fuit.*
15 *S. Iacobus Apoſtolus ad fauorem Ferdinandi Regis Caſtellæ, & Legionis.*
16 *S. Iſidori Epiſcopi Hiſpalenſis miraculum.*
17 *Eiuſdem S. Iſidori defenſio ad fauorem Alphonſi Regis, & Imperatoris.*
18 *Vas ſmaragdinum quomodo ad Ianuenſes peruenerit, in qua dicitur Chriſtum Paſcha cum diſcipulis comediſſe.*
19 *Crux aurea per Angelum aſportata in Eccleſia Ouetenſi.*
20 *S. Iacobus Apoſtolus contra Sarracenos, & Mauros ad fauorem Ramyri Primi, Hiſpaniarum Regis.*
21 *Idem Diuus ad fauorem Franciſci Corteſij Imperatoris exercitus Hiſpanorum Regum in Nouo Orbe.*
22 *Idem Diuus Iacobus Alphonſo Albutquercio Goam in Inſulis nouis recuperanti, adiutorium præſtitit.*
23 *Arma Gentilitia Vueueri Comitis Habipurgenſis Rodulphi I. Imperatoris Attaui, Toto Monaſterio, & Eccleſia igne conſumptis ab igne illæſa, & intacta remanſere.*
24 *Philippus I. Caroli Cæſaris pater, & Philippi nunc regnantis Auus, cum vxore, & familia nauigans, tempeſtate penè obrutus; facto voto Diuo Iacobo Apoſtolo, ſtatim, ceſſante vi Maris, ſaluus cum omnibus redditus.*

CAP. LXXII.

QVàm optimè Dauid Pſalm. 78. Tu es Deus, qui facis mirabilia. & non ipſe ſolus, ſed
1 eius † virtute Sancti Viri; idem Dauid Pſalm. 67. Mirabilis Deus in Sanctis ſuis. Vualden-
2 ſium Hæreſis, qua dixerunt † nullum in Eccleſia miraculum eſſe, quorum errorem recenſet Guido Carmelita de Hæreſibus c. 15. Apparet, aut ex ignauia id proceſsiſſe, cũ tamquã litte-
3 ris † carẽtes neſcierint ſcripturas ſcrutari: aut malitia prorſus, quam non niſi ſola maligni animi intentione, probarunt. Eccleſia enim catholica ijs adeò abũdans eſt, vt nihil aliud contineat, tam vetus, quàm noua ſcriptura, niſi miracula; quæ ſi enumerare vellem, eſſet vtramque ſcripturam integro libro referre. Sed adeant Alphonſum de Caſtro contra Hæreſes lib. 10. tit. De Miraculo. & Paul. Gryſald. in deciſ. Catholic. §. Miracula. Magna itaque Catholico Regi prærogatiuæ gloria inſurgit, quòd anteceſſoribus ſuis Regibus, & ex eius gentis Ducibus, multa Deus, ſanctique eius miracula exhibuerunt, vt verificatum diceretur illud Gregorij lib. Moralium.
4 28. Miraculis (inquit) † ſanctorum, fracta eſt violentia Tyrannorum. Horum autem aliqua tantum referam, quibus ſufficiat oſtendere, Bonitatem Diuinam, particularem illorum curam habuiſſe.

Bamba imprimìs ſe offert Hiſpaniarum Rex, qui dum ab Archiepiſcopo Toletano, Oleo
5 Sancto † in Regem innungeretur, cernentibus omnibus, Vapor ortus eſt à loco ipſo inunctionis, aſcendens in altum ad modum nubeculæ albæ ad ſimilitudinem funis, & è capite Apis directè in altum volans Cœlum verſus. cuius miraculi meminit Roderic. Toletanus Hiſtoriar. lib. 3. capit. 1. Et nos amplè diximus ſupra capit. 49. verſus finem. quo loci declarauimus, atque explicuimus miraculi huius impliciras virtutes.

Quis autem miraculum illud non magni faciet, quod Rogerio Northmanno accidit? Dum enim Rogerius plurimum laboraret, vt
6 Inſulam Siciliæ † Sarracenis, ac Mauris purgaret, ipſosq; expellere conſtituiſſet; modicum autem, nec ſufficiens cum haberet exercitum; Sarraceni, atque Arabes contra, numeroſo nempe, vt quinquaginta peditum, & triginta Equitum millia armatis hominibus eſſent muniti; Is, vt animi erat eximij, Diuino ſolum fretus auxilio, nec humanis cõfiſus viribus, cum hoſtibus, non æquo Marte, congredi non detractauit. Magna itaq; animi alacritate, ſuos ad bellum, pro Chriſti fide gerendum, & verbis, & opere alliciebat.

Comitatu. Roderic. lib. 5. capit. 7.
Ferdinando Regi Caſtellę, & Legionis, Sancij Maioris filio, obſidenti Coymbram Ciuitatem, diuturna obſidione cinctam, viſibiliter
15 S. Iacobo † Apoſtolo apparente, & illam, ac maiorem Portugalliæ partem obtinuit. teſte Alphonſo de Carthagena Epiſcopo Burgenſi in Anacephaleoſi Regum Hiſpanor. cap. 73.
In Ciuitate Toletana ex lapidibus viuis graduum altaris S. Iſidori Epiſcopi Hiſpalenſis
16 pellucida aqua tribus continuis † diebus manauit, vt quaſi lapides lachrymas effunderent. Cauſam verò, ac rei nouitatem Populus mirabatur. Cumq; in ciuitate reperirentur Petrus Legionenſis, & Pelagius Ouetenſis, Pontifices, audito miraculo, cum omni clero, & populo, ſacris veſtibus induti, à cathredali Eccleſia ad S. Iſidori altare procedentes, Miſſa celebrata, ac ſermone præpoſito, ad miraculi locum accedentes Pontifices, Dominum laudantes, ac lachrymis oculos rigantes, ex ipſa Aqua ipſi, cæteriq; potauerunt, neſcientes, quid miraculi nouitas deſignaret. Repente Alphonſi Regis mors audita, Hiſpaniarum luctus, & lachrymæ præſignatæ ſunt; quia etiam ex lapidibus lachrymabiles latices exierunt. narrat Roderic. Toletan. Hiſtor. lib. 6. cap. 35. & Ferdinand. Perez de Guzman Hiſtor. lib. 1. tit. 6. capit. 13.
Alphonſo Regi, atq; Imperatori, obſidenti Vrbem Beatianam, nocte apparuit S. Iſidorus, dicens; Ne congredi ſequenti die cum Sarracenis dubitaret, neuè diffideret: illi enim ſe futurum adiutorem pollicebatur. Hinc ſequēti die, commiſſo Prælio, eiuſdem tutelaris di-
17 ui præſidio adiutus, Victoriam † obtinuit. At Ianuenſibus, qui ei auxiliares fuerant, prætioſiſsimum vas Smaragdinum, (quod credũt illud eſſe, quod in Menſa habuit D. N. IESVS
18 Chriſtus, dum † Paſcha cũ ſuis diſcipulis mãducauit) cętera Raymundo Barchinonæ comiti contulit. Idem Roderic. lib. 7. capit. 11. Quamquam aliter dicat Paulus Morigius in Hiſtoria Religionum. lib. 3. cap. 2. in fin.
Cum Alphonſus Rex, cognomento caſtus, Ouetenſem Eccleſiam reædificaſſet, inſignēq; ibidem Auream crucem fieri deſignaſſet; mox in altari eiuſdem Eccleſiæ, manu Angeli viſa
19 eſt Crux † aurea aſportata, tantæ pulchritudinis, vt omnis humani artificij munus excederet; quæ inter præcioſiſsimas illius Vrbis reliquias, etiam num honorificentiſsimè aſſeruatur. vt ſcribit Alphonſ. de Carthagena in Rer. Hiſpanic. Anacephaleoſi. cap. 53. Lucius Marineus de Reb. Hiſpanic. lib. 7. ca. 1. Io. Laurent. Anania in Fabrica Mundi in Europa. parte 1. Quamquam eidem Regi duos iuuenes occurriſſe, qui ſe Artifices Peregrinos effinxerunt, quibus Rex aſsignari fecit aurum, atq; argentum in magna quãtitate, ac domum opificij faciendi gratia, & momento Crucem illã apparuiſſe factam, & iuuenes illos Angelos fuiſſe, & diſparuiſſe, ſcribit Roderic. Toletan. Hiſtor. lib. 4 cap. 9.
Ramyro I. Hiſpaniarum Regi, contra Sarracenos bellum gerenti, Iacobus Apoſtolus ap-
20 paruit; qui eum confortauit, vt ſequenti † die viriliter ad bellum accederet, quia eſſet victoriam reportaturus. Surgens ſequenti die diluculo, Prælatis, magnatibusq; viſionem aperuit, qui oratione præcedēte ad prælium procedentes, viderunt Diuum Iacobum vexillo albo omnibus Chriſtianorum turmis ante ire, qua Ducis præſentia vigorati, omnes Sarraceni ad fugam conuerſi ſunt, illoq; die ex eis ad ſeptuaginta millia hominum cæcidere. Scribit Archiepiſcop. Toletan. lib. 4. cap. 12. Fulgoſ. lib. 1. cap. 6. & illius ſimia Andreas Eborēſ. de Dictis, & factis. ſub tit. De Miraculis.
Sic etiam Franciſco Corteſio exercitus Hiſpanorum Regum Imperatori, nouam Hiſpaniam prius ingreſſo in Orbe nouo, cum Barbaris, paganiſq; pugnanti, acceſsit D. Iacobus
21 Hiſpaniæ Patronus, & tutelare numen † pro Chriſtianis viſus eſt pugnare. vt dicit Io. de Barros Hiſtoriæ Indicę, Decade. 2. lib. 2. cap. 25. & lib. 3. cap. 9. Alanus Copus Dialogo 3. cap. 29. in princ.
Eodem D. Iacobo tutelam ferente Alphonſus Alburquercius Vrbem Goam recuperauit.
22 † Victi namq; Barbari quæſierunt, quis nam eſſet Egregius ille Dux, Puniceа Cruce, & fulgentibus armis inſignis, qui tantam edidiſſet ſtragem, & Mahometanas Phalanges, Chriſtianorum paucitati cędere coegiſſet. vt refert Io. Petrus Maffeus Hiſtoriar. Indicar. lib. 4. in fin.
Vuerneri Auſtriaci Comitis Habspurgenſis, Rodulphi I. Imperatoris Attaui tempore, incendio conſumptum eſt monaſterium, atq; Eccleſia, cui nomen, A V E Maris ſtella; & nõ ſine maxima omnium conſpicientium admiratione, omnia in cinerem conuerſa ſunt, ex-
23 cepta ſola trabe, in qua inſignia, † ac gentilicia Auſtriacorum arma aſfixa erant, quæ intacta ab igne, & illæſa remanſit. vt eſt author Petr. Marenus. lib. 3.
Dum Philippus Auſtriacus Caroli Cęſaris pater, & Philippi nunc Regnantis Auus, è Germania cum Ioanna Vxore, ſolueret, magna vẽtorum, ac procellarum agitatus tempeſtate, mortis periculum ſibi, vxori, alijsq; in mari imminere videns, genuflexi, ſe viſitaturos cũ
24 vxore, Beati Iacobi † Apoſtoli limina, vouentes, momento mare tranquilliſſimum redditũ eſt; ità vt in capienda Hiſpanorum Regnorum poſſeſsione, Ioannæ Reginæ, ac Philippo Viro, S. Apoſtolus Ductor, defenſorq; fuerit. cuius nauigationis meminit Iacobus Marchantus Rer. Flandriæ memorabilium. cap. 166.

Omitto complura alia enumerare miracula,& pręſertim quæ Deus omnipotens dignatus eſt operari,in progreſſu, ac profectu actionum Caroli Cæſaris Quinti, ac Philippi nunc Regnantis eius filij, de quibus alibi dabitur locus opportunior.

ARGVM. CAP. LXXIII.

Pręlati habentes Iuriſdictiones laicorum, debent laicos, non eccleſiaſticos Magiſtratus conſtituere.

COMPENDIVM.

1 *Pralati, & Sacerdotes temporalem Iuriſdictionem eorum dignitati annexam, adminiſtrare poſſunt.*
2 *In Regno Neapolitano, laici magiſtratus adminiſtrant iuriſdictionem temporalem Pralatorum.*
3 *In Hiſpania, edictis cautum, ne perſona eccleſiaſtica laicalem iuriſdictionem adminiſtrent.*
4 *Laici abſtinere debent, ne perſonas eccleſiaſticas magiſtratus in iuriſdictione temporali eligant.*
5 *Subrogatus ſapit naturam eius in cuius locum ſubrogatur.*
6 *Clerici; ac alia perſona religioſa, nec iubente epiſcopo, poſſunt temporales cauſas iudicare.*

CAP. LXXIII.

Abbas Panor. in c.Clericis.nu.5. extr.Ne cleric. vel mo. dicit Prælatos, ac Sacerdotea
1 † poſſe adminiſtrare iuriſdictionem temporalem eorum dignitati annexam, dummodo abſtineant à condemnatione ad mortem,aut mẽbri mutilationem, vt ibi dicit. Sed in Regno Neapolitano, ac alijs Catholici Regis, non
2 admittuntur† ad iuſtitiæ exercitium clerici, vel perſonę Eccleſiaſticę; niſi laici,quo ad miniſtrationem officij in iuriſdictione laicali, quam haberent prælati: & hic vſus publicus eſt, alias Regij Magiſtratus animaduerterent. Vnde eadem ratione Fridericus Imperator in hoc Regno Neapolitano, prohibuit,ne clerici vel aliæ Eccleſiaſticę perſonæ officia baiulatorum adminiſtrarent. vt habetur in Cõſt. Regni. Clerici quoq;.vbi hoc voluerunt Afflic.num.1. & alij. Ratio aſſignatur,quia poſtea non eſſet conſultum laicis,vt ſtarent clerici,vel perſonę eccleſiaſticæ ad reddendam in ſindicatu, adminiſtrationis rationem: licet ſint aliæ rationes nonnullæ,& principaliter, quia interdicta eſt perſonæ eccleſiaſticæ temporalis iuriſdictionis adminiſtratio. Quod prohibitum eſſe
3 edictis Regijs in Hiſpania † protulit Didac. Couuar.practi.quæſt. cap.33. num.6. & dixi ex profeſſo plenius de Magiſtratuum edict. lib. 1. cap 9. per totum. Alia etiam ratio aſſignari poteſt, quia Pręlatus hoc caſu, ſuſtinet ac repræſentat Principem, Baronem, vel Dominum temporalem, ac laicum, in quorum locum eſt ſubrogatus; Ideoq; cùm ſæcularis, ac laicus,
4 ab electione perſonæ eccleſiaſticæ debeat † abſtinere, vt dixi in dicto cap. 9. lib. 1. de Magiſtr. edict. eodem modo, & ipſe Prælatus ſubrogatus in vicem laici ſuperioris, cum ſapiat
5 † naturam eius, in cuius locum ſubrogatus eſt. l.Imperator.§ fi.ff de leg. 2. l. 1. ff. De Rei vxor.act.l.Decernimus.C. De aquęduct.lib.11. Et hoc voluit gl.in c.de præſentium.16. quæſt. 1.vbi dicit; Clericos, ac alias perſonas eccleſiaſticas,etiam iubentibus Epiſcopis,non poſ-
6 ſe ſeculares cauſas † iudicare. quem nouiſſimè allegat Renatus Choppin.de Sacra Politia forenſ.lib.2.tit.2. num. 18. vbi dicit; Ita edictis Galliæ cautum,ac etiam pluribus Areſtis confirmatum.Sed multa ad materiam dixi de Magiſtratuum edictis.lib.1.cap. 9. ad quæ me re-
7 fero.Sed in Regno habemus † etiam c. Vt cum nihil. Vbi Io. Anton. Niger. & nouiſſimè D. Præſidens de Franchis. in Deciſ.Neapol.475. nu. 2. Qui dicunt clericos ſecularia officia in Regno non adminiſtrare.

ARGVM. CAP. LXXIV.

Multi Equitum ordines ſub Catholico Rege exiſtũt, quorum ipſe Dominus, & Magiſter eſt,& ſub eo militant: Qui illi ſint: à quo adinuenti: quo tempore; quid vnicuiq; ordini incumbat: omneſq; alij equites aliorum principum recenſentur. Quis fuerit equeſtris Ordo apud Romanos; nouiſſimè, atq; ampliſſimè enucleatur.

COMPENDIVM.

1 *Philippus Rex Catholicus caput eſt plurium Ordinum Equitum;*
2 *Ordinem S.Iacobi de Spada Philippus Rex Catholicus confert, cuius ipſe eſt Dominus.*
3 *Ordinem S. Iacobi de Spada Alexander VI. Summus Pontifex aggregauit Corona Regum Hiſpanorum.*
4 *Rex Catholicus ordinis S. Iacobi Equitum Magiſter, habet ex Magiſterio circiter ducenta annua aureorum millia.*
5 *Quis primus Ordinis author? referuntur opiniones. num. 6. 7. 11. 12. 14.*
8 *Primus Ordinis Equitum S. Iacobi de Spada; Magiſter, Petrus Ferdinandus à Ponte Encaleto.*
9 *Ordo Equitũ Diui Iacobi eſt ſub Regula S. Auguſtini.*
10 *Confirmatus Ordo Equitum Diui Iacobi ab Alexandro III. Summo Pontifice.*
13 *Equites S. Iacobi ordinati ad tuenda Peregrinorum itinera, qui confluebant ad viſitanda S. Iacobi Apoſtoli limina.*
15 *Veſtis, & Crux Equitum quales ſunt.*

16 *Calatranenſium Equitum ordo ad eundem Philippũ Regem Catholicum ſpectat.*

17 *Ferdinandus Rex Catholicus creatus ordinis Calatrauę adminiſtrator perpetuus, mortuo Garzia Lopez vltimo Magiſtro.*

18 *Ordo Calatrauenſium Equitum perpetuò Hiſpanis Regibus incorporatus à Leone X. & Adriano VI. Summis Pontificibus.*

19 *Ordinis Calatraua inſtitutor primus Rex Sãcius III. Aragonię, & Nauarra, confirmatus per Alexandrum III.*

20 *Ordo Equitum Calatraua militat ſub Regula Diui Benedicti.*

21 *Paulus III. decreuit, hos Equites poſſe nubere.*

22 *Equites Calatraua ad ducenta millia circiter Sarracenorum interfecerunt.*

23 *Calatraua Oppidum, Natura munitum, ad Anam Fluuium ſitum.*

24 *Raymundus Fiterij, & Didacus Velaſquius, ordinis propagatores.*

25 *Ordo militum, ſiue Equitum de Auis calatrauenſium ordini acceſsit.*

26 *Ferdinandus Monteiro primus ordinis de Auis magiſter.*

27 *Ordo de Auis, de Ebora prius dictus fuit.*

28 *Equites de Auis, à Caſtro Auiſio appellati.*

29 *Garzias de Aca, Calatrauenſium Equitum Magiſter.*

30 *Vnio Equitum de Auis, cum Equitibus Calatrauenſibus quanda facta.*

31 *Ferdinandus Regis Portugallię frater Calatrauenſiũ Equitum magiſter in ſanctorum numero habitus.*

32 *Franciſcus de Rades de Andrada Eques, Hiſtoricus maximus.*

33 *Equites S. Maria de Redẽptione, ſiue de mercede ad Philippum Regem Catholicum pertinet.*

34 *Ordinis Equitum de Mercede milisia inſtituta à Iacobo Rege Aragonum Fortunato appellato.*

35 *Ordo Equitum iſtorum de Redemptione confirmatus à Gregario IX. Summo Pontifice.*

36 *Ordinem hunc hodie per Sacerdotes miniſtrari ſinit Rex Catholicus, permiſſu Summorum Pontificum.*

37 *Alcantara Equitum Ordo per Philippum Regem Catholicum, tamquam aggregatus Hiſpaniarũ Regibus, adminiſtratur.*

38 *Quoad ordinem Equitum de Alcantara ſicco pede ſcriptores pertranſierunt.*

39 *Milites Alcantara prius vocati fuerunt, Equites S. Iuliani del Piro, ſiue del Peira.*

40 *Gomezius Fernandez primus fundator ordinis Equitum de Alcantara.*

41 *Ferdinandus Quintana Calatraua Magiſter.*
Nunnius Fernandez I. Alcantara Magiſter dictus.

42 *Equites Alcantara, quam Crucem geſtant.*

43 *Philippus Rex Catholicus Alcantara ordinis Magiſter.*

44 *Philippus Rex Catholicus habet pro Magiſtratu Alcantara circiter annuos ducatos centum mille.*

45 *Alcantarę Equites, prô quouis delicto, & contractu, vbiq; locorum commiſſa, ex Priuilegijs Summorũ Pontificum, excommunicari nequeunt.*

46 *Ordo militum Ieſu Chriſti ad Regem Catholicum ſpectat, tamquam Regem Luſitania.*

47 *Habet Rex, tamquam militia Magiſter, ducatos centum millia annuos.*

48 *Ordinis Equitum Ieſu Chriſti inſtitutor Dionyſius Rex Portugallia.*

49 *Domicilium Equitum ordinis Ieſu Chriſti, Caſtrum Marinum prius, nouiſsime Tauarrium.*

50 *Caroli Tapia Regis Conſiliarij liber emendandus à menda Impreſſorum.*

51 *Ordo militum Ieſu Chriſti, Vnde ſic dictus.*

52 *Equites Chriſti in Liuania, qui Rubeum enſem, inſutum cum Cruce Pallio deferunt.*

53 *Monteſia Equitum ordo à Iacobo II. Rege Aragonia inſtitutus, ad arcendos ab eodem Regno Mauros.*

54 *Sedes horum militum, Monteſia.*

55 *Monteſia milites ſub Calatraua militia ordine poſiti ſunt, num. 56.*

57 *Ordo militum Aurei Velleris ad Philippum Regem Catholicum, vti Burgundia Ducem pertinet.*

58 *Diploma ordinationis Equitum Aurei Velleris, factũ per Philippum Burgundia Ducem.*

59 *Equitum de la Banda Ordo ad Regem Catholicum ſpectat.*

60 *Franciſci Tarapha locus corrigendus.*

61 *Ordo Equitum Diui Georgij de la Garter, ab Odoardo III. Anglia Rege inſtitutus. num. 62.*

63 *Ordo Equitum Stellę à Ioanne Rege Gallia.*

64 *Ordo S. Michaelis Archangeli inſtitutus à Ludouico XI. Gallia Rege.*

65 *Equites S. Spiritus ab Henrico III. Gallię Rege.*

66 *Ordo Equitum Annunciationis B. Maria Virginis ab Amadeo Sabaudię Comite.*

67 *Ordo Equitum S. Stephani Papa Inſtitutus à Coſmo Mediceo Magno Hetruria Duce.*

68 *Ordinem Equitum S. Stephani multis cumulat Honoribus Ferdinandus Medices, nunc Magnus Dux Hetruria.*

69 *Ordo Equitum S. Georgij Imperatorum Conſtantinopolitanorum.*

70 *Princeps huius ordinis Georgiani Neapoli reſidet à Philippo Rege Catholico honeſtatus.*

71 *Teutonicorum ordo, à quibus erectus.*

72 *Vrbs Hieruſalem capta à Chriſtianis in anno.* 1099.

73 *Henricus à Vualpot Teutonici Ordinis Magiſter primus. num. 75.*

74 *Teutonicorum Equitum habitus, & veſtes.*

76 *Hieruſalem à Saladino capta.*

77 *Quanto tempore Vrbs Hieruſalem apud Chriſtianos ſtetit.*

78 *Teutonici Equites Pruſiam omnem ſubiecerunt.*

79 *Templarij milites quando fuere.*

80 *Templarij cur appellati?*

81 *Templarij quem habitum, & Crucem deferrent.*

82 *Templarij Equites viui exuſti in Ciuitate Pariſiorũ, & vbiq; gentium eodem tempore cepti, & Morti traditi fuere.*

83 *Templarij iuſta ne cauſa morti traditi, an non?*

84 *Ordinis Equitum Diui Ioannis Hieroſolimitani inſtitutio à Gerardo quodam.*

Equites

85 *Equites S.Ioannis, quia Hoſpitabantur Peregrinos ideirco Hoſpitalarij dicti ſunt.*
86 *Equites S.Ioannis, Equites Rhodij. quandoq; dicti.*
87 *Rhodij inſula fuit appellata, ex militum etiam Inſtitutione.*
88 *Rhodus à Solimano rapta, & quando.*
89 *Melita Inſula ab Imperatore Carolo V. data Equitibus Hieroſolymitanis.*
90 *Melita inſula à Turcarum Imperatore oppugnata, tamen ab Equitibus ſtrenuiſsimè tutata.*
91 *S.Sepulchri Equites, & quam Crucem aſportabant.*
92 *Equites S.Sepulchri Vniti Rhodijs.*
93 *Equites S.Mariæ Matris Domini, à quo creati.*
94 *Fratres de Madonna qui?*
95 *S. Lazari Hieroſolymitani Equites quando & quo tempore originem habuerunt, & à quo Pontifice confirmati ſunt. nu. 96. 97.*
98 *Ioannoctus Caſtiglionus ordinis S.Lazari, Magiſter à Pio IV. Pontifice Maximo creatus.*
99 *S.Lazari Militia collata in Emanuelem Philibertū Sereniſsimum Sabaudię Ducem.*
100 *Ordinem Diui Lazari, & Mauritij prouehit, & ad maiora dirigit Sereniſsimus Carolus Emanuel Dux Sabaudiæ.*
101 *Crux Equitum SS. Lazari, & Mauritij.*
102 *Quęſtiones plures, quoad Equites remiſsiuè referuntur.*
103 *Rex Catholicus alios Equites, ac dignitates creare poteſt.*
104 *Senatores Decuriati cauſas iudicabant Romæ.*
105 *Decuriati qui erant?*
106 *Senatores, & Equites, an ſimul iudicarent? nu. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 124.*
107 *Philippi Broidei I.C. Arienſis Laudes.*
108 *Romanorum hominum triplex Ordo, Senatorius, Equeſtris, & Plebeius.*
109 *Senatorius ordo dignior, Equeſtris ſecundo, plebeius nouiſsimo.*
110 *Senatores Veſte lati clauia utebantur.*
111 *Equites Anulis Aureis.*
Plebei Argenteis.
112 *Ordines ſeſsionum erant, in Summis Plebei, medio Equites, in parte inferiori Senatores.*
113 *Paulus Manutius Plutarchum damnat.*
114 *Plutarchi defenſio contra Paulum Manutium.*
121 *Lex Seruilia.*
122 *Lex Liuia.*
123 *Lex Plotia, ſiue Plautia.*
124 *Lex Cornelia.*
125 *Lex Aurelia.*
126 *Pompeius Magnus Legem Aureliam confirmauit.*
127 *Lex Pompeia vetauit, ne patroni vltra tres horas conſumerent in perorandis cauſis.*
128 *C.Cęſar Iudicia ad Senatores, & Equites tranſtulit.*
129 *Romulus pro ſui corporis cuſtodia trecentos elegit, quos Celeres appellauit.*
130 *Celer Deus dicebatur.*
131 *Celeres Equites dicebantur. num. 132.*
133 *Equites habebant ex publico equum.*
134 *Medius ordo fuit equeſter inter Senatorium, & Plebeium.*
135 *Centum à Romulo Senatores primo electi ex Albanis.*
136 *Tarquinius Priſcus alios elegit Senatores.*
137 *Patres conſcripti, quare dicti.*
138 *Equites ſeminarium ſunt Senatus.*
139 *Quando Equites Laudes aliquas apud Romanos haberent.*
140 *Pharao, quo pacto Equitem fecit Ioſeph,*
141 *Torques aurea, & Veſtis purpurea Equitum inſignia.*
142 *Principes, quo modo Equites nunc faciant.*
143 *Torques militare pręmium.*

CAP. LXXIV.

PRincipes catholici, qui viam vniuerſę carnis
ingreſſi ſunt, dum viuerent, magnoperè con-
tenderunt, vt acerrimi Chriſtianæ fidei hoſtes
contererentur, nec non bona omnia, ac ſan-
guinem, pro Chriſti fide, eiusq; S Eccleſia ef-
fuderunt. Et vt perennia, ac perpetua eorum
tam promptæ volūtatis monumenta, nota fie-
rent, ſucceſſoresq; In idem contenderent, &
anhelarent, Ordines quorundam Religionum
Equitū creauerunt, qui neceſsitatibus ingruen
tibus, armata manu, Sanctiſsimæ Crucis ſigno
ornati, ſimilia exequerētur. Hinc eſt, quòd Phi-
lippus Rex Catholicus, tot catholicorum Prin
1 cipum, † non fortunarum, ſed virtutum Ani-
mi etiam ſucceſſor, & hæres, ſit authoe factus,
caput, ac Princeps tot ordinum Religioſorum
Equitum, ità vt Diuino progreſſu, ac Numine
in ipſum, veluti omnium Equitum Archarium,
& Chriſtianæ Fidei tutamen, omnes penè or-
dines confluxerint; hasq; Equitum religiones
ſecundum propria inſtituta, non ſeruauerit ſo-
lum, ſed fouerit, foueatq; in dies, vt perpetua
illius fidei, ac Religionis teſtimonia; qui futu-
ri ſint admittentur. Cum itaq; hac prętogati-
ua excellat, totq; grauiſsimos viros quotidie
horum ordinum decore honeſtet, non abſonū
erit, ſi illorū ordinū creationes enucleauerim.
Sācti Iacobi de Spada Ordinē Equitum con-
2 fert Philippus Rex Catholicus, cuius † caput
ipſe eſt, & Magiſter, ſuiq; ſucceſſores, & hęre-
des. Aggregatus Ordo iſte Coronæ regum
Hiſpanorum in perſonā Ferdinandi regis Ca-
tholici, ab Alexandro VI. Summo Pontifice,
3 † cōfirmatus poſtmodum Carolo V. Cæſari, ac
Philippo, nunc Regnanti à Leone X. & Adria-
no VI. Summis Pontificibus. Nec immeritò,
quia multa bella, diſſenſiones, & tumultus re-
tro actis temporibus, Hiſpaniæ Regibus à Ma-
giſtris, & Equitibus eiuſdem ordinis obuene-
runt; Vtiumq; fuit congruum S.Rom.Eccleſiæ,
Religionis illius Principatum in Religioſos
eoſdem Reges conuertere, quorum prædeceſ-
ſorum Diuitijs, ac ſtudijs, eadē religio erecta,
ac opibus, magniſq; redditibus fuerat hone-
ſtata. His accedat, Religionem eandem maio-
rem præſeferre authoritatem, ſi illius Princeps

ſit

fit, is Rex, qui potentia, & fidei conſtantia, il-
lam tueatur. Huius itaq; Rex Catholicus ordi-
4 nis Magiſter, quotannis Ducenta † circiter Au
reorum millia habet.

Quis eorundem Equitum Ordinẽ erexerit,
quoue tempore, ſcriptores diſſentiunt. Nam
5 à Petro † Fernandez originem habuiſſe ſcrip-
ſit Barthol. de Caſſæneo in Catalog. Gloriæ Mũ
di. parte 9. Conſiderat. 7. Qui fuit ſub Alexã-
dro III. Summo Pontifice, qui ſedit à die 5.
6 Septembris 1159. † per annos viginti duos,
exceptis diebus ſeptem. Eamq; confirmatio-
nẽ procuraſſe Hyacinthum Cardinalem, Pon-
tificium in Hiſpania legatum in Anno 1175.
Scribit Cõſiliarius Tapia de rebus Religioſis.
in verb. Monaſteria. cap. 36. ſub num. 2. Quod
& ſcripſit Franciſcus Sanſouinus de Equitum
Orig. lib. 2. Confirmat Paulus Morigius in
Hiſtoria Religion. lib. 3. cap. 4. in princip. qui
dicit, hoc factum fuiſſe in anno Domini. 1170.
7 † Quod & nouiſſime dum iſta cõſcribimus con
firmat Io. Mariana de reb. Hiſpanicis lib. 11. c.
13. dicens; diploma deſuper expeditum me-
dio eiuſdem Hyacinthi Cardinalis, in d. anno
1175. Tertio Nonas Iulij, & primum ordinis
Magiſtrum fuiſſe eundem Petrum Ferdinandũ
8 à Ponte † Encalato, & fuiſſe illi conceſſum pro
Domo, Xenodochium Diui Marci Legione. &
Canonicos Regulares hoc dediſſe Initium: vi-
9 uunt enim ſub Regula D. Auguſtini. † Apertè
idcirco errat M. Anton. Marſil. Archiepiſ. Saler
nitanus de Eccleſiaſticor. Redditunm Origin.
ac Iure. cap. 16. num. 15. dum dicit, hunc ordinẽ
ſub Calixto III. emanaſſe anno Domini. 1470.
Qui fuit Pontifex in anno 1455. quo tempore
non fuit Fernandez, & religio iſta longo antea
tempore erat. Vnde dicerem hunc errorem nõ
tanti viri fuiſſe, qui temporum erat accuratiſ-
ſimus indagator, ſed crediderim errorem, vel
ſcriptorum, vel impreſſorum fuiſſe, dum dice-
re debuiſſent ſub Alexandro III. ſcripſerint
Calixto, & dicere voluerunt annum 1170. loco
eius poſuerint. 1470. Confirmat eadem Anto-
nius Nebriſſenſis Hiſtor. Hiſpanic. Decade pri
ma. lib. 2. cap. 9. vbi dicit. confirmationem fuiſ-
ſe factam per Alexandrum III. Summum Pon-
10 tificem Septimo † ſui pontificatus anno, in
anno 1176. ſed ſimiliter mendum eſt impreſ-
ſoris, quia voluit dicere pontificatus ſui anno
decimo ſeptimo. Confirmatio autem fuit facta
per eundem Calixtum III. anno. 1455. Henri-
co Regi Caſtellæ, & Legionis. & per Pium IV.
Philippo II. Regi Catholico. in anno 1560.

Alij cenſuerunt eandem Equitum Religionẽ
11 originem habuiſſe à Ramyro I. † Aſturum, &
Legionis Rege in anno Domini, 837. ſub Gre-
gorio IV. Pontifice, quod voluit Alphonſus
Illeſcas de Vitis Pontificum in Gregorio IV.
12 & Ramyro. I. lib. 4. Quod mihi † minimè arri
det. Nam, vt nonnulli dicunt, Ramyrus I. Re-
gnare cępit in anno. 829. & vixit annis ſex, &
menſibus nouem, vnde eius Regnum peruenit
ad annum. 835. & dimidium; Vnde inſtituiſſet
hunc ordinem poſt mortem, & in Sepulchro, à
morte per annum cum dimidio circiter, quod
eſt abſurdum. Et alij etiam voluerunt inſtitu-
tum fuiſſe ab Alphonſo Caſto eiuſdem Ramyri
patre in anno Dom. 788. Non tamen negaue-
rim ab eodem Alphonſo, & Ramyro filio ob
inaudita miracula per S. Iacobum in profligã-
dis Mauris, atq; Arabibus facta eoſdem Reges
eidem Eccleſiæ cenſus, ac redditus perpetuos,
magnaq́; Donaria Regibus digna, contuliſſe,
quibus cum à principio Milites educarentur,
qui fuerant conſtituti ad tuenda Peregrinorũ
itinera, qui ex diuerſis Mundi partibus ad viſi-
13 tanda eiuſdem S. † Apoſtoli limina vndique
confluebant: vt de Donarijs eorundem Regũ
ſcribit Rodericus Ximenius Toletanus. lib. 4.
cap. 8. & 9. Alphonſus de Cartagena in Ana-
cephaleoſi. capit. 53. & 54. Verius eſſet dicere
hunc ordinem fuiſſe antiquiorem, cum Dida-
cus Valera dicat inſtitutum fuiſſe ab eodem
14 Ramyro in anno. 826. quem ſequitur † Io.
Vaſſæus in Annalib. Hiſpan. in anno. 826. &
poſtmodum ab Alexandro III. longo poſt tẽ-
pore confirmatum, & Priuilegiis auctum. Ho-
rum Equitum religio, & militia, tam altas ra-
dices egit, & ad illud altitudinis faſtigium ali
quando peruenit, vt Regibus, non ſolum æmu-
la, ſed formidabilis fuerit. Hodie verò ſub pijs
Catholicisq; Principibus maior effulget; ita
nullę Chriſtianorum militiæ inuideat. Eorum
15 veſtis alba ſtatuta eſt, habens † Crucem rubeã
oblongam, ad modum militaris Gladij forma-
tam, & etiam veſtis nigra. Quo vero ad Magi-
ſtratus eiuſdem ordinis, Regimen, redditus.
ritus, aliaq́; ordinis ſtatuta. Bernardin. Corius
Hiſtor. lib. 2. Sanſouinus, Rodericus, Illeſcas,
Mariana, & Tapia in locis allegatis. per tran-
ſitum meminit Anton. Gamma in deciſ. Luſi-
tan. 353. ſub num. 6.

Calatrauenſium ſimiliter Equitum ordo ad
eundem Philippum Regem Catholicum eius
16 Magiſtrum, ac Principem † ſpectat, cum in an
no Domini. 1489. Mortuo Garsia Lopez. IV.
17 vltimo Magiſtro, creatus † fuerit Ferdinan-
dus Rex Catholicus, perpetuus ordinis Admi-
niſtrator ab Innocentio VIII. & illud Priuile-
18 gium in perſonam Caroli V. Regis Hiſpani †
fuit in anno. 1516. confirmatum à Leone X. &
poſtmodum perpetuo Regibus Hiſpanis in-
corporatum in anno. 1523. ab Hadriano VI. &
in anno. 1543. à Paulo. III. Summis Pontifici-
bus. Habet autem Magiſter annuos redditus
circiter centum millia.

Originem habuiſſe dicunt hunc ordinem à
Sancio. III. Aragoniæ, & Nauarræ Rege, qui
19 regnare cępit in anno Dom. 1069. † prima ta-
men illius approbatio facta fuit in anno Do-
mini.

albus habitus aſſignatus, & poſt multos virtu-
tum gloria, & ſanctitatis exemplo, clariſsimos
Magiſtros, tempore Georgij, Ioannis II. re-
gis Luſitaniæ filij, Coymbræ Ducis, & Turris no
30 uæ Marchionis, magni eorundem † Equitum
Magiſtri, ſubſequuta eius morte, dicitur facta
incorporatio, ſiue vnio, & Calatrauenſium tan
tummodo denominatio remanſit, abolitis Ebo
ræ, & Auiſij militum, nominibus. Apud eoſ-
dem Auiſij milites, in anno 1443. 17. Iunij mor
tuus eſt Ferdinandus, eiuſdem Ioannis II. Por-
31 tugalliæ Regis frater, militiæ eiuſdem † Ma-
giſter, qui ob infinita in eius ſepulchro Miracu
la in ſanctorum Albo aſcriptus eſt. De cæteris,
quo ad hãc militiã ſpectãtibus, redditibus, bo
nis, Domicilijs, Magiſtratibus, & alijs huc per-
tinẽtibus, ſcripſere Roderic. Toletanus, Alphõ
ſus Carthagena, Lucius Marineus, Illeſcas, Ta-
rapha de Rebus Hiſpanicis. Barth. de Caſſen. in
Gloria mundi, Par. 9. conſider. 8. Senator Ta-
pia de Reb. Religioſ. in verb. Monaſteria. cap.
48. Ex hoc Ordine, & Militia eſt Magnus Hi-
32 ſtoricus Licentiatus Franciſcus † de Rades de
Andrada, quem audiui Militarium Ordinum
Hiſtoriam ſcripſiſſe, quæ adhuc ad manus no-
ſtras minimè peruenit; tangit aliqua de hoc or-
dine Ferdinand. Vaſq. de ſucceſſ. progreſſu.
vol. 1. lib. 3. par. 3. §. 30. limit. 34. nu. 300. Anton.
de Gamma in Deciſion. Luſitan. 153. per totũ.
S. Mariæ de redemptione, ſiue de mercede
33 Militiæ ordo ad eundem Philippum † Regem
Catholicum ſpectat, ex eiſdem cauſis, ac iu-
re ſuccedendi. Inſtitutus hic ordo fuit ex Mi-
litibus, & Magiſtris laicis prius, à Iacobo I. For
34 tunato appellato, † Rege Aragonum, qui à ma
nibus, & poſſe Sarracenorum Baleares inſulas
eripuit in anno Dom. 1212. ſiue 1213. pro ca-
ptiuorum hominũ redẽptione. vt dicit Raph.
Volater. Antropologiæ. lib. 21. Caſſæneus in
Catalog. Gloriæ Mundi. par. 9. conſid. 9. Paul.
Morigius in Hiſtoria Religionum. lib. 3. cap.
4. Carolus Tapia de rebus Religioſ. in verb Mo
naſteria. cap. 37. confirmatus fuit hic ordo à
35 Gregorio IX. Sum. Pontif. in anno. 1230. † vt
ſcribit Michael Bucching. in hiſtor. Eccleſiaſt.
noua. ſub Gregorio IX. fol. mihi. 249. Hodie ta
men hic ordo deductus eſt penes Sacerdotes.
Habitus illorum eſt albus, gerunt Crucem in
pectore Albam, licet prius nigram, & ſub ea
Regni Aragonum Arma, ſiue inſignia, vt ab il-
lis Regibus ortum habuiſſe, pateat. Cum cau-
ſa redemptionis in pietate conſiſtat, vt quæ pe
cunia compleri, & exequi abſq; armorum exer
citio poſſit, & ex illa mera charitas, pietaſq;
redundet, Rex Catholicus per Sacerdotes, iux
36 ra † Clementis V. & Ioannis XXII. Summorum
Pontificum diplomata miniſtrari ſinit.

Alcantaræ autem Militia, illiuſq; ordo apud
eundem Philippum Regem Catholicum repe-
37 ritur, † vti perpetuò Regibus Hiſpaniarum ag-
38 gregatus. De eorundem militũ origine. † Caſ-
ſæn. in loco allegato dicit, nihil ipſum ſcire. &
ſic etiã inquit Paulus Morigius de Hiſt. Relig.
lib. 3. ca. 6. & Sãſouinus Sicco pede pertranſit.
Originis autẽ illius veritas eſt, quia ordinatus
hic ordo fuit in ann. D. 1170. Fuerũt antẽ à prin
cipio appellati Milites S. Iuliani de Piro, ſiue
39 † lingua Hiſpanica del Peiro, ſeu Pereiro; Et
hinc primum illorum inſigne erat Arbor Piri
40 Viridis in Auro. Primus fundator † Gome-
tius Fernandez, qui triginta annis illi præfuit.
Confirmatus tamẽ fuerat Prior in anno 1177.
ab Alexandro III. Sum. Pontif. & poſtmodum
Ordo Militiæ confirmatus à Lucio III. in anno
1183. & poſt modum iterum ab Innocẽtio III.
in anno Dom. 1205. cui ordini poſtmodum in
anno 1214. ſiue, vt alij 1216. ipſiſq; militibus
S. Iuliani, à Calatrauæ Militibus, & pro eis à
41 Martino Ferdinando Quintana † Magiſtro, do
natum fuit oppidum Alcantara firmiſſimum ad
Tagi fluminis Ripam in Luſitania, recipiente
Nunnio Fernandez tunc militum S. Iuliani de
Piro Magiſtro, qui ex oppidi donati tunc no-
mine, primus Equitum Alcantaræ magiſter eſt
appellatus. Regi tamen Henrico Caſtellæ, & le-
gionis cõceſſa eſt perpetua adminiſtratio eiuſ-
dem Magiſtratus Equitum Alcantaræ per Cali-
ſtum III. Sum. Pontif. in anno Dom. 1455. cru-
42 cem portant † ad ſimilitudinem Calatrauen-
ſium, viridis tamen coloris. Ferdinando Regi
facta fuit perpetua conceſsio per Alexandrum
43 Sextum Sum. Pontif. † qua ex cauſa Philip-
pus Rex Catholicus eſt illius ordinis magi-
ſter, ac adminiſtrator perpetuus. vt ſcribit Na-
uarr. de Redditib. benef. Eccleſiaſt. q. 1. Corol-
lario 35. nu. 94. pro quo magiſterio habet Rex
Catholicus annuos circiter ducatos centum
44 † mille. Et Oldradus in conſ. 93. incip. Magi-
ſter. tractat, de Magiſtro Equitum Alcãtaræ. qui
habuerat à Rege Caſtrum in cuſtodiam, quod
fuerat Hoſpitalis, ſeu Templariorum, & illud
reddidit Regi, à quo fuerat datum in cuſto-
diam, & ob redditionem fuerat excõmunica-
tus, & demum ab excommunicatione abſolu-
tus; & in ibi conſuluit, rectè abſolutum fuiſ-
ſe. Hinc dixit Borgnin. Caualcan. in deciſ. Fi-
uizan. 28. nu. 47. par. 1. quòd Equites de Alcan-
tara pro quouis delicto, & contractu, vbiq; lo-
corum commiſſo, ex Summorum Pontificum
45 † Priuilegijs, non poſſunt excõmunicari, nec
declarari pro excommunicatis. & in deciſ. 31.
nu. 18. in fin. inquit: Priuilegium Equitum de
Alcantara, conceſſum à Sum. Pontif. Leone X.
eſſe generale, & compræhendere quæcunque
loca, & delicta ex quauis cauſa. iuxta gloſſ.
pen. in c. 1. de Priuileg. in 6. vbi per Gemin. Cæ-
tera, quæ ad hunc ordinem ſpectant apud ſu-
pradictos videri poterunt, de quibus etiam Na
uar. in conſil. 14. nu. 2. tit. de ſponſalib. & ali-
qua ſcribit Io. Boter. Relation. Vniuerſalium.
lib.

lib.1.c.9. Vnio tñ, ſiue reductio huius militiæ ad
inſtar Militiæ S. Iacobi, facta fuit eiſdẽ Cathol.
Regibus à Paulo III. Sum. Pontif. anno 1543.
Ieſu Chriſti Militia ad Philippum Regem Ca
46 tholicum, vti Luſitaniæ Regem † pertinet; pro
qua, tamquam Magiſter, habet annuos Ducatos
47 centum millia. † Huius inſtitutor Ordinis fuit
Dionyſius Rex Luſitaniæ ĩ anno circiter 1317.
48 vel vt aliqui volunt, † in anno 1320. à Ioanne
XXII. Pontifice approbatus; cui ordini, omnia
quæ olim in eodem regno Templarij Milites à
Clemente V. extincti, poſſidebant, tradita fue-
re ad arcẽdos Maurorum Impetus. Caſtrum Ma
49 rinum † pro Domicilio illis prius Tributum,
poſtmodum Tonatium. Sub Ciſtercienſium, &
ipſi Regula conſtituti. Rubea vtuntur Cruce,
† linea candida illam inter ſecante. Huius or-
dinis meminerunt Paulus Morigius in Hiſtor.
religion. lib.3.c.4. Franciſc. Sanſouinus. lib.2.
nouiſſimè Io. Marian. Rer. Hiſpanicar. lib.15.c.
16. Io. Petrus Maffeus Hiſtoriar. Indicat. lib.1.
ex quorum dictis corrigendus eſt liber Conſi-
50 liarij Tapiæ. de Reb. religioſ. in verb. † Mo-
naſteria. cap.52. dum dicit de Ioanne Rege, vt
dicat de Dionyſio; & dum ibi ſcriptum eſt in
anno 1326. fuit error numeri, & caracterum,
quia vult dicere 1316. vel 1317. cum Ioannes
XXII. ſederit ab anno 1316. per ſeptem annos,
qui peruenerunt vſq; ad annum Domini 1323.
qui non peruenit ad annum 1326. & hoc fuit
Impreſſorum Neapolitanorum in curia, cũ ſic
viderim originale ſcriptum apud eundem Eru
ditiſſimum Regium Conſiliarium, vocantur itẽ
hi Equites Portugalliæ. Credo Regem Diony-
ſium illud nomen ordini impoſuiſſe, ex alia Mi
litia paucis antea annis eiuſdem nominis ap-
51 pellata à Gregorio IX. Summo † Pontif. in an-
no Domini 1229. tempore Federici II. Impera-
toris, cuius Militiæ meminit Pandolphus Col-
lenucius Hiſtor. Neapolit. lib.4. ſunt etiam in
52 Liuonia † quidam Sodales, ſiue fratres Chri-
ſti Militiam profeſsi, qui & ipſi Rubeum enſem
cum Cruce pallio inſutum deferunt, de qui-
bus latiſsimè Martin. Cromerus Hiſtor. Polon.
lib 7. De ordine militum Ieſu Chriſti loquitur
Ant. de Gamma. in deciſ. Luſitan. 353. per totũ.
Monteſiæ Militum ordo à Iacobo II. rege
Aragoniæ, Valentiæ primum inſtitutus † ad Ar
cendos ab Aragoniæ Regno Mauros in anno
circiter 1319. creato Gulielmo Erilio Magi-
ſtro, vt capi poteſt ex Gonſaluo Argotes de
Molina de Nobilitate Hiſpanica. par.1. lib.1.c.
32. Io. Mariana. lib.15. cap.16. Illeſch. de vi-
tis. Pontific. lib.2. cap.2. Sedes illorum Monte-
54 ſia, † vnde illis nomen ſortitum. Sub Calarra-
uæ Militia, hanc fuiſſe poſitam ijdem ſcripto-
55 res † aſſerunt, & ijſdem Regulis regitur. Cru-
cem æqualem Rubeam portant. Quamquam
hunc ordinem erectum in anno 1212. à Iacobo
I. ſcripſerit Caſſar[illegible] Catalog. Glor. Mundi.
par.9. conſider. 9. Morigius in Hiſtor. Reli-
gionum. lib.3. cap.4. in fin. in quibus eſt error,
Michael Bucchinger. in Hiſtor. Eccleſiaſtic. no-
ua. ſub Gregor. IX. fol.249. Quo modo autem
56 ſubſit, vel vnita ſit Calarrauenſium ordini, † vi
dẽdus eſt Ferdinand. Vaſquius de ſucceſſ. pro-
greſſu. vol.1. lib.3. par.3. §.30. limitat.34. num.
300. qui dicit, hunc ordinem de Monteſia dici
etiam Diui Georgij.
Aurei velleris Militiæ ordo ad eundem Phi-
57 lippum Regem Catholicum, † vti Burgundiæ
Ducem, ſpectauit, & ſpectat; fuitq; inſtitutus
hic ordo in anno 1429. à Philippo Burgundiæ
Duce. Sed in anno Dñi 1431. fuit expeditum
58 Diploma tenoris ſequentis † PHILIPPVS Dei
gratia Dux Burgũdię, Lothricij, Brabantiæ, Lẽ-
burgi, Comes Flandriæ, Arteſiæ, Burgundiæ Pa
latinus, & de Namur, Marchio ſacri Imperij,
Dominus Salinarum, & Mechliniæ. Notum fa-
cimus omnibus præſentibus, & futuris, quòd
propter Magnum, & perfectum Amorem, quẽ
habemus erga nobilem ſtatum, & ordinem di-
gultaris Equeſtris, cuius honorem ardenti, &
ſingulari effectu, ex optamus augere, per quẽ
ordinem vera fides Catholica, ſtatus S. noſtræ
Matris Eccleſiæ, & tranquillitas, proſperitasq;
Reipublicæ ſit, vt eſſe poteſt, defenſa. cuſtodi-
ta, & conſeruata: Nos ad laudem, & Gloriam
omnipotẽtis creatoris, & Redemptoris noſtri,
ad reuerentiam Matris eius glorioſæ Virginis,
& ad honorem Domini Noſtri S. Andreæ, glo-
rioſi Apoſtoli, & Martiris, Ad exaltationem fi-
dei, & S. Eccleſiæ, & exercitationem virtutum,
& bonorum morum, decimo die menſis, Ianua-
rij, anno D.N. 1429. qui erat dies ſolemniza-
tionis matrimonij inter nos, & noſtram chariſ-
ſimam, & Amantiſsimam coniugem Elizabeth,
in oppido noſtro Burgenſi, accepimus, creaui-
mus, & ordinauimus, & per has præſentes acci
pimus, creamus, & ordinamus ordinem, & fra-
ternitatem dignitatis Equeſtris, & Amicabilis
ſocietatis certi numeri Equitum, quẽ volumus,
appellari Ordinẽ Velleris aurei, ſub forma, &
conditionibus, ſtatutis, modis, & articulis, qui
ſequuntur. Primo ordinamus, vt in ordine an-
te dicto ſint vnus, & triginta Equites, viri nobi
les, nomine, & Armis, & ſine repræhenſione,
quorum nos tempore noſtro erimus caput, &
ſupremus, & poſt nos, ſucceſſores noſtri Duces
Burgundiæ. Sequuntur poſtmodum Capita or-
dinationis factæ, quæ omittuntur. Datum in
noſtro oppido Inſulenſi 27. die Nouembris.
Anno Gratiæ. 1431. Ordo hic in ſupremum,
atq; altiſsimum peruenit honorem, itàut in il-
lum ordinem, Imperatores, Imperatorum fi-
lij, Reges, ac ſupremi Principes allecti fue-
rint, & allici, atq; aggregari deſiderent. Inſti-
tutionis huius ordinis meminere Iacob. Meye
rus Annal. Flandr. lib.16. Iacobus Marchantus
de Rebus Flandriæ memorabil. lib. cap.3. Bodi-

uus de Repub. lib. 5. c. 4. Barthol. de Caſſen. in
Catalog. Glor. Mundi. par. 9. cõſid. 10. in fi. San-
ſou. lib. 2. 10. Pierius Valerian. Hieroglyph. lib.
30. Monſtrelletus in Annalibus. Stepha. Forca-
tulus de Gallor. Imper. lib. 7. De his alibi
ſi Deus voluerit.
Equitum de la Banda ordo, & ſi penè defie-
59 rit, ad eundem tñ Cathol. † Regem pertinet,
cũ fuerit inſtitutus hic ordõ ab Alphonſo XI.
Caſtellæ, & Legionis Rege in anno 1308. vt te-
ſtatur Franciſ. Tarapha de Regib. Hiſpanic. in
Alphonſo XI. Sed nouiſſimè Io. Mariana lib.
60 16. c. 2. dicit, fuiſſe in anno † Dñi. 1332. Verum
in hoc cenſurandus eſt Franciſ. lib. 3. qui di-
cit fuiſſe in anno. 1368. cũ hoc tpe eſſet Alphõ-
ſus X. Aſtronomus. & Morigius. lib. 3. c. 9. Qui
dicit fuiſſe in anno. 1368. quo tpe erat Petrus
Rex, Crudelis appellatus. Alphonſi XI. filius,
qđ à vero plurimũ diſſideret. De Habitu, atq;
illorum Regulis agit Franciſ. Sanſou. lib. 3.

Hæc de Catholici noſtri Principis Equitum
ordinibus habui, quæ dicerem, exornent me-
lius alii.

Nec idcirco defuerunt quàmplurimi Prin-
cipes, qui Nobiliſsimos Equitum ordines In-
ſtituere.

Ordo Equitum Diui Georgij, dictus (de la
61 Gartier) inſtitutus fuit ab Odoardo III. † An-
gliæ Rege in anno Dñi. 1350 Io. Tilius in Chro
62 nico Galliæ. ſub anno. 1350. † ſed fuiſſe in an-
no. 1351. ſcripſit Iacob. Meierus Annal. Flãdr.
lib. 13. Et hic ordo ſpectaret ad Philippum Re-
gem Cath., per ea, quæ ſupra diximus. cap. 46.
vbi de Angliæ Regno egimus.

63 Stellæ equitum ordinem inſtituit Ioannes †
Rex Galliæ in anno 1351. Froſſardus, & Tilius
in loco allegato. Qui dicit ad huius ordinis
æmulationem Odoardum feciſſe Equites de la
Gartier. verum hoc per Hiſtorias incertum
eſt, tamen dicunt ordinem Anglicum fuiſſe
per annum antea inſtitutum. vt dicit Sanſouin.
lib. 3.

64 S. Michaelis Archangeli † Ordo inſtitutus
fuit à Ludouico XI. Rege Galliæ in anno. 1469.
vt in eius vita teſtatur Paulus Æmilius, & Bar-
thol. de Caſſen. in Gloria Mundi. par. 9. conſid.
10. Hic ordo in maxima, & ſuprema dignitate
conſtitutus eſt.

65 S. Spiritus Equites inſtituiſſe † in anno. 1579.
Henricum III. Valeſium Galliæ Regem, mihi
relatum extitit.

66 Ordinem Equitum Annunciationis † B. Ma-
riæ Virginis inſtituit in anno. 1409. Amadeus
tunc Sabaudiæ Comes, qui & hodie eſt in ſum-
mo honore.

S. Stephani Papæ Militiam, & ordinẽ ex Pri-
67 uilegio Pij IV. Sũmi Pontificis † in anno 1561.
Inſtituit Coſmus Medices Magnus Dux Hetru
riæ, cuius meminit Paulus Morigius in Hiſtor.
Relig. lib. 3. c. 8. & Seraphinus Oliuarius meri-
tiſsimus Rotæ Romanæ Auditor. in deciſ. No-
uiſsim. Rotæ. 591. vol. pri. quem quotidiè pro-
uehit, ac magiſ cumolat honoribus Sereniſsi-
68 mus Ferdinandus Medices † Magnus Dux,
qui modo rerum moderator.

Ordo etiam militum S. Georgij, Conſtanti-
69 nopolitanorum Imperatorum, † qui hodie cõ-
fertur à ſucceſſorib. Ducum Dyracchij, & Deſ-
potorum Seruiæ, atq; Albaniæ, qui & ſi anti-
quiſsimus eſt, vt qui à Cruce rubea, olim in
Cælo à Conſtantino Imperatore viſa initiũ ha-
buit, tamen cum Imperij illius declinatione,
& hic Ordo etiam declinauit; Principi tamen,
70 qui hoc ius † habet, Neapoli degenti Rex no-
ſter, qua eſt humanitate, & clementia plenus,
quotannis ex ærario Regio, dari facit in hac
Ciuitate Neapoli ducatos ſexcentos; ne coga-
tur victum aliunde petere, hoc habet ex Regia
liberalitate.

Theutonici Equites fuerunt, & modo etiam
71 ſunt, illorumq; ordo à Theutonibus, ex † pie-
tate, Chriſtianæq; Religionis amore apud Sar-
racenos ceptus, proq; fidei defenſione, & in-
cremento, laudabiliter inſtitutus. vt dicit Ia-
cobus Vuimphelingus rerum Germanicar cap.
61. Hic ordo potentiſsimus fuit, & bella maxi-
ma pro fide, & Chriſtiana Republica geſsit.
Capta enim per Chriſtianos Principes Vrbe
72 Hieruſalem in anno Domini. 1099. † quæ ſte-
tit apud Chriſtianos per annos octoginta octo
& ſic ad annum vſque Domini. 1187. quo fuit
capta à Saladino Ægyptiorum Soldano. Du-
rante itaque eodem Regno apud Chriſtianos
Principes, cumq; maximus, ac frequentiſsimus
eſſet ad Sepulchrum Chriſti viſitandum, Chri-
ſtianorum virorum concurſus, Theutonicorũ,
ſeu Germanorum præſertim; eadem in Ciuita-
te quidam Germanus, ſiue Theutonicus Hein-
73 richus à Vualpot † appellatus, tenens Ho-
ſpitium quoddam, ob diuitias, quibus abun-
dabat, Peregrinos ibidem fouebat, multique
Principes viri, ei adhæſere, & ex Germania
à nonnullis Principibus, & Diuitijs, & opibus
aduiti fuere. Hinc vnionem facientes, tam-
quam fratres, & ſodales, omnes venientes
tuebantur, & pijs operibus inſiſtentes, Al-
74 bum quendam † habitum gerentes, cum ni-
gra Cruce, facta ſibi ipſis quadam Diuæ Ma-
riæ Virginis Eccleſia, Milites Diuæ Mariæ Vir-
ginis ſe appellarunt, eundem Heinricum à
75 Vualpot † Magiſtrum primum habentes. Vnde
capta, (vt dictum eſt) Hieroſolyma à Sala-
76 dino, diſcedere à Hieruſalem coacti, † Pto-
lemaidam, quam Acconem dixerunt, Phœ-
niciæ Clariſſimam Vrbem ſe contulere, illamq;
ſibi ſedem fecerunt, in qua cum exiſterent in
maximas opes, magnamq; potentiã creuerũt;
Quę, & ab eodem Saladino occupata, penes ip-
ſum ſtetit annis circiter trib., & demũ in anno
1191. à Chriſtianis eſt iterũ recuperata, opera

Friderici. I. Imperatoris, Gulielmi Siciliȩ Re-
gis, Philippi Adeodati Gallorum, & Ricardi
Anglorum Regum: ſpatioq́; annorum centum
77 † ſtetit penes Chriſtianos; quo anno ſcilicet.
1190. ſiue 1191. Dictus de Vualpotcũ ſuis Mi-
litibus Hoſpitale ibidem Theutonicorum te-
nuerunt. vt ſcripſerunt Io. Heroldus de conti-
nuatione belli ſacri. lib. 1. cap. 7. lib. 2. cap. 11.
lib. 4. cap. 11. & 12. lib. 5. cap. 6. & 7. lib. 6. cap. 7.
& 10. Iacobus Cardinalis de Vitriaco in de-
ſcriptione Terræ Sanctæ. cap. 95. & 97. quos re-
fert, & ſequitur nouiſsimè Chriſtianus Adrico
nius in Theatro Terræ Sanctæ. in Tribu Aſſer.
cap. 66. Martinus Cromerus Hiſtor. Polonic.
lib. 6. Poſtmodum Ptolemaide capta à Sarrace
nis, in patriam redire coacti, ne ocio marceſce
rent, habito prius diplomate, & approbatione,
atq; conceſsione à Friderico II. Imperatore,
contra Prutenos bella aſpera ſuſceperunt, qui
valde Chriſtianos infeſtabãt; acquiſitaq; omni
78 † Pruſsia, illam tenuerunt, & ad Chriſtianam
fidem reduxerunt: quæ bella, aliaq́; nonnulla
maxima exercuerunt, maximo animi, fideique
feruore ſub triginta, & quatuor eiuſdem Mili-
tiæ Magiſtris, donec exiſtente Magiſtro Alber-
to Marchione Brandeburgenſi, ob bella ſibi à
Poloniæ Rege illata, Ducatum Pruſsiæ ab eo-
dẽ Rege recognoſcere coactus fuit; ac in eius
verba iurare. vt ſcribit Germanographus. lib. 3.
aliqua Sanſouin. lib. 2. Albert. Crantius in Me-
tropol. lib. 7. c. 9. Michael Bucchinger. in Hiſto.
Eccleſiaſt. noua. ſub Clem. V. Martinus Crome.
Hiſtor. Polonic. lib. 7. 9. & 26. Idem Cromer. in
Oratio. Funebri Sigiſmundi I. Regis Poloniæ.
Paul. Morigius. lib. 3. ca. 3. ante eos Barthol. de
Caſſen. in dicta parte. 9. conſider. 6. nouiſsimè
Heinrichus Pantaleon in Proſopographia, ſeu
de Viris Illuſtr. German. parte 3. in Alberto I.
Duce Pruſsiæ. & Alex. Guagninus in Hiſtoria
Pruſsiæ. fol. mihi. 67. & ſeq.
79 Templarij milites fuere, † ac floruere Gelaſij
II. Summi Pontificis tempore, vt in eius vita
ſcribit Platina, licet ſub dubio. Hi Chriſtiani
nominis viros Hieroſolymis proficiſcentes,
hoſpitio accipiebant, acceptos armis accincti
per templa, & loca ſacra comitabantur, vt om-
nem terram ſanctam tutò viſerent. Huius ſingu
laris pietatis, officij, & charitatis authores, vi-
ri graues à principio nouem fuere, & licet tũc
læuis quædam res videretur, non modica poſt
modum accepit incrementa. Nam, & faculta-
tes maximas, opes, & oppida quàm plurima
vbiq́; poſsidebant. Et quia propè templum ha-
80 bitationes habebant, Templarij † ſunt appel-
lati: aut, (vt mea fert opinio) quia per templa
Peregrinos comitabantur. Candidum gerebãt
81 pallium, rubra Cruce † inſignitum. Propaga-
taq́; eſt ea religio per ducentos circiter annos
vſque ad Clementis V. Summi Pontificis tem-
pora, cuius opera, & inſtigatione Philippi
Pulchri Regis Galliæ, Magiſter, nonnullique
alij, vt quòd fœda commiſiſſent, Viui Flam-
82 mis in Ciuitate Pariſiorum exuſti † fuere, eo-
demq́ue tempore alij vbiq́ue gẽtium capti, ac
morti traditi. Cauſas mortis, varias ferunt,
prout cuiq; illis temporibus cordi erat. de his
Robertus Guaghinus. lib. 7. Paulus Aemilius
in Philippo Pulchro. Tilius in Chronico. Cran
tius in Vuandalia lib. 7. cap. 47. & in Saxonia
lib. nono capit. tertio Bucchinger. in Hiſtoria.
Eccleſiaſtica noua. in Gelaſio Secundo Petrus
Meſſia in Sylua Variæ lectionis. lib. primo cap.
quarto. Platina in Clementina V. Morigius de
Origin. Relig. lib. tertio capit. ſecundo. San-
ſouinus lib. 2. de his Meyerus, Annal. Flandriȩ.
lib. 11. Eodem anno (inquit) 1307. incidit
abolitio in Templariorum ordinem, qui per
omnem fermè Europam compræhenſi, hor-
rendis ſupplicijs necabantur; ideo, quòd ad
Sarracenorum defeciſſe impietatem diceban-
tur. Ortum initium à Pulchro Rege, & Galli-
ca Nobilitate, qui præcibus Pontificem Maxi-
mum ad hoc adegerunt, ſpe ducti, (vt Itali
tradunt ſcriptores) ſe ditatum iri illorum poſ-
ſeſsionibus, quas per omnem Galliam, pluri-
mas habebant. Multa (inquit Antoninus) Tem-
platijs obijciebantur, ſed vtrum verè, nondum
83 ſatis † conſtat. Hæc Meyerus. ſed modo illi
ſibi videnr in alio ſeculo rectè nè, an malè cũ
eis actum fuiſſet. Hunc eorum ordinem pro-
barat in Italia Innocentius III. in c. Cum de-
putati. extra de iudic.
Sancti Ioannis Hieroſolymitani militum
84 Ordo, & nunc viget; à Gerardo † quodam
captis Hieroſolymis initium habuit. vt dicit
Caſſen. in Gloria Mundi. parte nona conſide-
ratione quarta in anno circiter. 1120. poſt
Vincentium lib. 27. Primo loco Hoſpitalarij
appellati, quia Chriſtianos Hieroſolymam pe-
85 tentes, hoſpitio † recipiebant; inde Hiero-
ſolymitani appellati. Poſtea Hieroſolymà
pulſi, Rhodum Inſulam petierunt, & habi-
tarunt, à Turcarum Imperio ereptam, & à
Clemente Quinto eis conceſſam, vt eſt teſtis
Platina in eo, & ab hac Inſula Equites Rhodij
86 † dicti fuere, diuerſisq́; temporibus acerrima
bella gerentes, maximas Victorias reporta-
runt, donec anno Domini. 1480. à Mahome-
87 te Turcarum Imperatore Rhodus † Inſula
fuit obſeſſa, quam obſidionem magno demum
ſuo cum dedecore, maximoq́; ſuorum nu-
mero deperdito, poſt tres circiter ab obſi-
dione menſes, ſoluere coactus fuit. In anno
poſtmodum. 1523. Rhodus eadem à Solyman-
88 no, † Turcarum itidẽ Imperatore iterum a-
dorta, obſeſſa, cum ab Equitibus eſſet acer-
rimè, fortiſsimè, & conſtantiſſimè defenſa,
tandem hoſtium multitudine noſtri oppreſſi,
cumque eis auxilium aliquod, Chriſtiano-
rum Principum nullus miſiſſet, poſt ſextum
obſi-

obſidionis menſem, ſalbis perſonis, rebusq;
89 aliquibus, cędere loco coacti fuere, & † Melitã
Inſulam à Carolo Cæſare donati, quã munie-
runt. Demũ In anno. 1565. eam ab eiſdẽ turcis
obſeſſam, adeo viriliter turati sũt, vt perpetuũ,
90 nulloq; æuo aboliturum nomen † ſtrenuiſsimi
Equites acquiſierint: hodieq; eadem religio
Dei Optimi Maximi Gratia, in altiſsimo gradu
Honoris, & potẽtiæ, ſeruatur incolumis, ſic sẽ-
per Deus illam protegat. de ea Sanſouinus vbi
ſupra. lib. 2. & ẽt in Chronico. Morigius lib. 3.
c. 1. Caſſęn. vbi ſupra. Carolus Tapia de rebus
Relig. in verb. Monaſteria. c. 34. & diligentiſ-
ſimè ſcripſit Arnoldus Ferronus Hiſtoriæ Gal-
licæ. lib. 6. Dolionus Hiſtoriar. lib. 5.

S. Sepulchri Equites, quorũ Magiſter erat in
91 Ciuitate Peruſij in Vmbria, † duas Cruces ru-
beas aſportabant Hi poſtmodum ab Innocen-
tio VIII. Sum. Pont., fuerunt vniri cum ſupra-
92 ſcriptis † Equitibus Rhodijs. vt ſcribit Fran-
ciſc. Sanſouinus in dicto. lib. 2.

S. Mariæ Matris Dominĩ Equites, creauit in
93 partibus Bononiæ, & Mutinæ, † Vrbanus. IV.
Sum. Pontifex, quo in ordine multi erant viri
Nobiles, decentem, nobilemq; habitũ gerẽtes,
cum Cruce parua rubea in pectore dicebãtur
94 fratres de Madõna, quos † vulgus fratres gau-
dentes appellabat, quorum aliqui etiã num vi-
gent. vt dicit Sanſouinus in eodem lib. 2.

S. Lazari Hieroſolymitani Equites, à Magno
Baſilio originẽ habuerũt, eorumq; numerus,
95 † & ordo à Damaſo Summo Pontifice priuile-
gijs decoratus. ſucceſſu tẽporum ab Innocen-
96 tio III. in anno 1198. & poſt modũ † ab Hono-
rio III. & ab Alexãdro IV. Summ. Pontificibus
cõfirmatus, à quo Alexandro ſub Regula S. Au
guſtini fuit poſitus, & bonis auctus, & à Fride-
rico I. Aenobarbo Imperatore ditatus. Quum
verò militia, temporũ mutatione, declinaſſet,
97 illam tñ reſtituit Pius IV. † Pontifex Maximus
98 creauitq; eius Magiſtrũ † Ioannorrum Caſtel-
lionum Mediolanen. in anno 1565. quo mor-
tuo eadem Militia collata fuit in Emanuelem
99 Philibertum † Sabaudiæ Ducem, quam vniuit,
& vocari voluit Milites SS. Lazari, & Mauritij,
cum hic fuerit de Domo Sabauda, fuitq́ue hoc
actum Gregorio XIII. Sum. Pontifice concedẽ-
te. Hunc ordinem Sereniſsimus Sabaudiæ Dux
auxit, & ad maiora prouexit, ac prouehit maxi
100 mè Sereniſs. Carolus † Emanuel, qui modo
rerum potitur. Crucem portant rubeam albo
colore cinctam, & in medio crucis viridis aliã
101 † paruã Crucem albam viridi filo circundatã.
de ea Paulus Morigius Mediolanen. de Orig.
Relig. lib. 3. c. 7. Sanſou. lib. 2. & Aldobr. Rotæ
Auditori deciſ. nouiſs. rotę 679. in princ. vol. 1.

A noſtris Doctoribus quoad Equites plures
102 tractantur quęſtiones, an acquirant † Feuda?
an in illis ſuccedant? quomodo ſuccedant in
alijs bonis? an poſsint teſtari? an poſsint more
Hiſpanorum conſtituere maioratum? tum ex
patrimonialibus, tum ex bonis commendarũ,
& beneficialibus? an viſitentur ab ordinarijs
locorum? an ſint capaces beneficiorum Eccle-
ſiaſticorũ? an promittant vota Caſtitatis, Pau-
pertatis, & obedientiæ? & ſimilia plura de qui-
bus Martin. Nauar. in c. ſi. 16. q. 1. vbi in q. 3. nu.
29. 31. & in tract. de Reddit. Eccleſ. q. 3. Corol-
lar. 16. nu. 28. & in conſ. 23. tit. De regular. latè
Ludou de Molin. de Hiſpanor. Primog. lib. 2. c.
9. num. 69. parte 1.

Poſſe Regem Catholicum vltra præfatos in
ſuis Regnis, ac Dominijs creare alios Equites
Torquatos, Nobiles, Patricios, ac alias digni-
tates Comitum, Marchionum, Ducum, ac Prin-
cipum indubitabile eſt: Quia cum Rex noſter
ſit Princeps, qui habet iura Regalia, & facere
poſsit omnia quæ poteſt Imperator in Impe-
rio. vt ſupra pluries in pluribus capitulis di-
103 ctum eſt, ſine ambiguitate † hæc facit. iuxta
tex. in c. 1. in verb. Poteſtas creandorum Magi-
ſtratuum. Quæ ſint Regal. & amplè tradidit An
dreas Tiraquell. de Nobilitar. cap. 6.

Sed cum decreuiſſem huic capiti finem im-
ponere, mutaui ſententiam, iniuſtum diudicãs
nihil de Antiquorum Romanorum Equitum
ordinibus diſſerere, cũ locus hic aptus videa-
tur; non quia oſtentationem quandam exhibe-
re videar, cum quæ ſcribam ex diuerſis ſcripto
ribus, qui ante me fuerunt, excerpere decreue
rim; Sed in vnum veluti omnium Equitum Po-
merium, antiquorum etiam fructus inſerere,
quando videam, non ſolum ſcriptores noſtros,
ſed nonnullos de ſecretioribus literis optimè
meritos, hanc tractationem, magno confuſio-
num inuolucro deſcripſiſſe, conabor tamen in
quantum potero, ab obſcuritatis caligine illã
vindicare; quod ſi non ex voluntate ſuccedet,
ſaltem voluntas prompta cuiq; notoria ſit.

Ante Gracchorum tempora, qui fuere anno
Vrbis circiter 519. Romæ iudicandi poteſtas
penes Senatores erat, nec quidem penes om-
104 nes, ſed penes illos, qui Decuriati eſſent † in
Albo ob vitæ, ac morum integritatem. Decu-
riati autem dicebantur, qui ex ſingulis decem
105 erant ſelecti, & hoc eſt, † quod Cicero in
Verrem Action. 4. appellat Decuriam Sena-
torum. & Philippica. 5. appellat Decuriam
Iudicum. Ordo autem Senatorius Romæ, ſe-
paratus erat à Plæbe. Verum C. Sempronius
Gracchus, cum Tribunus Plæbis eſſet, in ip-
ſam Plæbem propenſus, Volens æquare Sena-
toribus Equites, & Equeſtris ordinis homines,
106 Senatores, & Equites inſimul iudicare † per-
miſit, vt hoc narrans Plutarchus in Graccho
dicit: Legem à C. Graccho latam, vt trecen-
ti Equites cum trecentis Senatoribus iudi-
carent. Ex qua Plutarchi authoritate, ſcrip-
508 tores nonnulli in eam opinionem ducti ſunt,
æqualẽ fuiſſe honoris, atq; Nobilitatis gradũ,

Senatorum,& Equitum aſſerentes.

Ne tamen veritas Hiſtoriarum Populi Ro-
mani, diuerſitatibus ſentẽtiarum per diuerſas
ambages reddatur obſcura; Dicendum eſt Phi
107 lippum † Broidæum ad Franciſcum Polletũ
in Hiſtoria Fori Romani.lib.3.cap.8. Iuriſcon-
ſultum Arienſem elegantiſsimum, Hiſtoriarũ,
atque amœniorum ſtudiorum perſcruratorem
vigilantiſſimum, declaraſſe Plutarchum in lo-
co allegaro intelligi oportere, quòd C. Grac-
cus tranſtulerit iudicandi poteſtarem in Equi-
tes, non aurem communicauerit. Verè ne, an
alirer,melius erit, vt eadem Plurarchi verba
ad viuum referam,nam dum de C.Graccho lo
quitur ſic inquit. Hic trecentos Equites Ro-
manos, trecentis admiſcuit Senatoribus, atq;
iudicia hiſce ſexcentis communicauit. Hæc
Plurarchus. Ante vero quàm ſententiam meã
aperiam, cõmemoro,apud Romanos, tres ho-
minum Ordines fuiſſe, qui non Magiſtratus,
ſed ciuium ordines dicebantur. Senatorius,
108 Equeſtris,& † Plebęius Ex his ordinibus Ma
giſtrarus fiebant. Senatorius ordo dignior,
109 Equeſtris ſecundo, Plebæius nouiſſimo. † Se-
natorij viri ex Veſte diſcernebantur, nempe
110 laticlauia † veſte, Equites Anulis aureis
111 † Plebæi Argenteis. Senatores in Orcheſtra,
ſiue Cauea dum inſpiciebantur ludi,qui locus
erar in inferiori parte, & ludis proximior. In
112 ſummis † ordinib. Plebæi, in medijs Equites
ſtabant. Ordo itaq; Equeſtris medius fuit in-
ter Senarores,& Plebæios.

His præhabitis,dicendum eſt,quòd C. Sem-
pronius Gracchus,Plæbis Tribunus exiſtens,
nihil antiquius,ac melius putauit,quàm vt me
dium ordinem cum primo, ſcilicer Senatorio
coęquaret. Idcirco communicauit cum illis
iudicia,& iudicandi poteſtatem:& hoc dicere
voluit Plutarchus,vt locus ſupra allegatus de-
monſtrat. Quod Paulo Manurio in lib. De le-
gibus.minimè placuit, Quin immò adeo id æ-
grè tulit,vt neruos omnes contorſerit, dicens
113 manifeſto † errore Plutarchum peccauiſſe,
ac lapſum fuiſſe,nulloq; modo pręter Equites,
Senarores iudicaſſe, ſed à dictarum Legum
Rogatione, ipſos ſolos Equites id munus ex-
pleuiſſe. Pro ſua Opinione ruenda contra viũ
Plutarchum, viros Grauiſsimos adducit Cice-
ronem,Velleium Paterculum, Appianum Ale-
xandrinum, Liuium, & Aſconium Pedia-
num. Ego, vt verum fatear, ſi rectè Plutar-
chum interpretemur, Virum Præſtantiſſimum
114 ab hac iniuria remouebo. † Certum eſt, vt
ſupra diximus, Iudicia penes Senatum prius
fuiſſe; à Romulo enim hæc illis tributa pote-
ſtas.vt Polybius lib.6. & Dionyſius Halicarna-
ſeus lib. 2. teſtantur. ac Pomponius Lætus de
Magiſtratibus. cap. 4. Vndè Plutarchus dum
ait,communicatam iudicãdi poteſtatem Equi-
tibus, non idcirco fuit abrogata poteſtas Se-
naroribus,& ipſis iudicandi,Senatumq; idcir-
co amorum, ac ſolis Equitibus conceſſum, vt
Manutius ſibi perſuaſit. Promiſcua enim illis
poteſtas data.vt inſimul mixti iudicarent.Hoc
benè eſſe poſſet, vt Plutarchi litera dicere de-
beret. Hic Sexcentos Equites Romanos,& nõ
Trecentos. Hoc enim cordi habuiſſe Gracchũ
arbitror, vt tacitè ſubmoneret Senatorum Iu-
dicia,cum Senarores eſſent trecenti, Equites
ſexcenti, Inferendis ſuffragijs, ac ſeligendis
Iudicum Decurijs,Equeſter ordo ob maiorem
multitudinem præualeret. Pro hoc habeo Li-
uium authorem in promptu in Epithome. 60.
115 qui de C. Gracchi lege verba † faciens, in-
quit. Tertiam, qua Equeſtrem ordinem, tunc
cum Senatu conſentientem corrumperet, vt
ſexcenti ex Equiribus in Curiam ſublegerẽtur,
& quia illis temporibus.Trecenti tantum Sena
tores erant, ſexcenti Equites,trecẽtis Senato-
ribus admiſcerentur, ideſt, Vt Equeſter ordo,
bis tantum virium in Senatu haberet. Hæc Li-
uius. Vnde dictum Plutarchi,ſic intelligi opor
tet,vt cõmunib.ſuffragijs iudicarẽt, non vt ſoli
Equites iudices eſſent. Et dũ Velleius Patercu
116 lus lib.2. De C. Graccho inquit,† Iudicia de
Senatu transferebat ad Equites. Eodem modo
interpretanda ſunt.vt ob maiorẽ Equitũ nume
rũ,& maiora illorum ſuffragia,vt ſuperãtia Se-
natorũ minora;tantum abeſt,vt omnis iudicã-
di poteſtas ad Equites tacitè videretur eſſe
tranſlata,cũ Senatorũ ſententia tamquam pau
corũ,ſemper videretur ſuccumbere. Simili mo
do Aſconij Pediani dicta intelligi oportet. Is
117 .n.in Diuinatione Ciceronis ait,† C.Gracch⁹
legem tulerat, vt Equites Romani iudicarẽt,
Ideſt cũ Senatorib., non ſoli. Ne Aſconius vir
grauiſſimus Romanarũ Antiquitatũ enuclea-
tor, Liuio in loco allegato contradicere vide-
retur,quod neutiquam ferendum eſt. Appiani
118 dictũ lib. 1.Bellorũ ciuilium,† dum ait.M.Li-
uius Druſus Tribunus Plębis,Senatum,& ordi-
nẽ Equeſtrem,Iudiciorũ cauſa,quæ adẽpta Se-
natui,& Equitib.tradita fuerãt.Intelligi opor-
tet,adempta Senatui, non priuatiuè, vt noſtri
dicunt,ſed tradita Equitib.,cumulatiuè. Illud
119 eiuſdẽ Liuij Epith.70. dum † ait, Pub. Ruti-
lius,Vir ſummæ Innocẽtiæ,qui Legatus Q.Mu-
tij pro Conſule à Publicanorũ iniurijs Aſiam
defenderat,inuiſus Equeſtri Ordini,penes quẽ
iudicia erant,repetundarũ damnatus,in exiliũ
miſſus eſt.Liuius intelligendus eſt,vt à 60.Epi-
thomate ad 70. ſibi ipſi minimè breui ſpatio,
contradicat.vt dicatur,penes quẽ iudicia erãt,
ſcilicet cumulatiuè cũ Senatoribus. Quod no-
uiſſimo loco Manutius obijcit ex Cicerone in
Fragmentis Orationis, pro C. Cornelio in
Commentarijs Aſconij, minus obſtabit. ità
120 Cicero. † Memoria teneo, cum primum Se-
natores,cum Equitibus Romanis, Lege Plotia
Iudicarent. ex his verbis Argumentum ſumit

fortiſ-

fortiſſimum,ſuo iudicio,Mauutius: Quia cum
primum dicit, ergo lege Graechi, quæ multis
autea annis lata erar,nullam in Iudicijs,Equi-
tum, & Senatorum ſocietatem fuiſſe. Si hoc
Gracchus non cauiſſet, ac Iudicia non commu
nicaſſet Equitibus, & Senaroribus, induceret
falſum dixiſſe Liuium,Plutarchum, Velleium,
& Appianum,qui hoc dixerunt. Argumentum
idem contra eundem,torqueo,nam ante Legẽ
Plotiam,de qua ſtatim dicam, ſuper eadem re
fuiſſet lata Lex Seruilia, Qua eadem commu-
121 nicatio iudicandi, † Senatoribus & Equiti-
bus facta fuir,anno Vrbis. 647. eodem Q. Ser-
uilio Cępione, & C. Attilio Serrano Conſuli-
bus, vt eſt aurhor Caſſiodorus; quam Legem
Seruiliam Craſſus etiam ſua Orarione perſua-
ſit,vt meminit Cicero de Orator.lib.2. & hinc
idem Cicero in Orat. pro A. Cluentio ait; C.
Seruilius Glaucia alia lege, illam primam Ser
uiliam Cæpionis confirmauit. Et ſimiliter an-
122 te Legem Ploriam fuir, & Lex Liuia † in an-
no Vrbis. 663. L. Martio, & Sex. Iulio Coſs.
Plotia vero, ſiue Plautia lata eſt anno Vrbis.
123 664. C. Pompeio † Straboue, & L. Portio
Catoue Coſs. vt ſunt authores Cicer. de Orat.
lib 3. & ad Acticũ lib.4 Epiſtol. 16. Vdalrich.
Zaſ.Horoman.& Anton. Auguſtin.in Ploria.Ex
quibus clarum fit,Ciceronis dictum in Corne-
liana intelligi oportere,quòd æquis, ac parib.
numeris Lege Plautia fuerint Iudicia Senato-
ribus, & Equitibus communicata, cum prius
Ordo Equeſtris ob numerum maiorem, habe-
ret ſuffragia maiora, vt videretur ſolus Eque-
ſtris ordo iudicare. Alioquin oporteret Cice-
ronem redarguere, quòd nullam legum Serui-
liæ,Glauciæ,& Liuiæ notitiam habuerit.Quod
cum ſatis abſurdum ſir, ſilentio rranſeundum
fore potius duxi. Nam & Cæpionis Legem Ci
cero commemorat de Inuention.lib.1.cap. De
repræhenſione. Offenſum eſt (inquir) quòd
eorum,qui audiũr,voluntatem lædit, vt ſi quis
apud Equites Romanos, cupidos iudicandi,
Cæpionis Legem Iudiciariam laudet. & illam
C. Seruilij Glauciæ. ſimiliter idem Cicero in
Bruto,dum dicit,Glauciam ob eam Equeſtrem
ordinem ſibi vehementer deuinxiſſe.ex ijs cõ-
ſtar Ciceronis authoritatem ei non ſuffragari.
Poſt hæc L. Cornelius Sulla Conſul, & Dictaror
124 perpetuus,cum Q.Metello,Equeſtri † ordini
iudicia ademit, & vt in ſolum Ordinem Sena-
torium transferrentur. Qua lege decem annis
à ſolis Senaroribus iudicarum extirir, cumq́ue
iudicia turpirer,& cum infamia, quòd munera
à Reis caperent, fieri viderentur. L. Aurelius
125 † Corta, Vir Nobiliſſimus,Tribus Ordinibus
iudicia cõmiſit, Senaroribus,Equitibus, & Tri-
bunis Ærarij, vt retulerunt Liuius in Epitho.
79.Velleius Parerculus.lib.2.Illamq́; in ſuo ſe-
cundo Conſularu confirmauit Pompeius Ma-
gnus,& fortiori vinculo poſtmodum in tertio
126 Conſularu firmauit idem Magnus: † cuius
meminit Cicero in Piſonem; vbi Pedianus. Vl-
tima verò Lex Pompeia iudicaria,Oratores,&
cauſarum Patronos arctabat, vt in dicendo nõ
127 niſi tres horas † conſumerent. Vndè idem
Cicer. in Bruto. Maximè verò, (inquir) per-
ſpecta eſt vtriuſq; noſtrûm exercitatio, ante-
quam perterritum hoc Armis ſtudium, Brutè,
noſtrum conticuit ſubitò, & obmutuit Lege
Pompeia, ternis horis ad dicendum datis ad
cauſas ſimillimas inter ſe, vel potius eaſdem,
noui veniebamus quotidie. Poſt hanc Pompe-
iam legem, lata eſt lex Iulia,quam tulit C. Iu-
128 lius Cæſar Dictaror,qui iudicia † ad Senato-
res, & Equires tranſtulit, & Tribunos Ærarij
ſubſtulit,dicente Suetonio Tranquillo in Cæ-
ſare. cap.41. Iudicia ad duo Genera Iudicum
redegit,Equeſtris Ordinis,& Senatorij, Tribu-
nos Ærarios, quod erat tertium,ſubſtulit. Hęc
omnia dicta ſunt,vt quo in gradu,& exiſtima-
tione fuerit apud Romanos Equeſtris ordo,
quiſq; perciperet.

Principe Orbis, Romano Populo exiſtente,
qui Senatorij Ordinis erant, ſupremum gradũ
illi præſeferebant, qualem hodie dicere poſ-
ſemus, Imperatores,Reges, ſuiq́; Iuris Princi-
pes. Equeſtrem verò ordinem, qui apud Ro-
manos erat, Æqualẽ eſſe Principibus medijs,
Ducibus,Marchionibus, Comitibus, alijsq́; ſi-
milibus. Plebæm verò Plebi ſimilem videri.
Qui Equitum originem tradere voluerunt, ni-
mium ſe torſerunt, vt illorum Antiquitatem à
Romanis expiſcandam cenſerent: quaſi ante
Romanæ Vrbis conſtitutionem, illiusq́; incre-
menta,apud nationes alias, Principes viri non
fuerint,quorum Nobilitas, Equeſtri,quem nũc
dicimus,ordini ſimilis fuerit. Sed age ſequa-
mur eandem viam, & poſtmodum breuirer a-
lia percurramus. Romulus à principio pro ſui
129 † corporis cuſtodia trecentos elegit,eosq́; à
promptitudine,& cęleritate, cęleres appella-
uit. Vel,vt Valerius Antias dicit, quia illorum
130 Deus † Cęler fuerit nominatus,quo exequẽ-
te,Remus occiſus eſt. illorumq́; Princeps Cæ-
lerum Tribunus dictus. Quod,& Liuius lib. 1.
Dionyſ.Plin.lib.33. cap. 2. Aymarus Riuallius
Hiſt. iuris ciuilis. lib.1. cap.3. qui illum Fabiũ
Cælerem nominat, alijq́; permulti ſcripſere.
Nec ea ex cauſa Equites dictos, vel creatos
dijudico, ſed ab Equitando ipſos appellatos
fuiſſe certiſſimum eſt:Non quòd primum ij no-
bilitatis gradum haberent; Cum eos elegerit
Romulus ex Triginta curijs, in quibus Popu-
lum Romanum diuiſerat; & in eis erant,& No
biles, & Plebæi, ſed ex ſingulis Tribubus De-
nos. Quibus concinunt verba Feſti Pompei:
Cæleres (inquit) antiqui dixerunt,quos nunc
131 † Equites dicimus,à Cælere interfectore Re-
mi,qui initio à Romulo ijs prępoſitus fuit,qui
primitus electi fuerũt,ex ſingulis curijs Deni,

ideoq; omnino Trecenti fuere. Hinc Plinius in
eodem loco. Equitum nomẽ ſæpè variatum eſt
in ijs quoq; , qui ad Equiratum trahebantur;
132 † Cælerea ſub Romulo, Regibuſq; appellati
ſunt; Deindè Flexumines, poſtea Troſſuli, cum
oppidum in Tuſcia, citra Volſinios paſſuum
nouem millia, ſine vllo peditum adiumento cæ
piſſent. Ex horum verbis ab Equitando à pedi
tum differentia, Equites vocitatos apparet, ha-
133 bebant enim ex publico † Equum. Videtur
id innuere Ouidius lib. 3. Faſtorum, dum ait.

Inde Patres centum, Denos ſecreuit in orbes
Romulus, Haſtatos inſtituitq; Decem.
Et totidem Princeps, totidem Pilanus habebat
Corpora, legitimo, quiq; merebat Equo.
Quin etiam Patres totidem T itienſibus ille
Quoſq; vocant Ramnes, *luceribuſq; dedit.*

Ex quibus apparet à principio apud Roma-
nos, Equites inter Nobiles enumeratos non
fuiſſe. Vnde Martialis, poſt tot tempora lib. 5.
Epigram. 17. Dũ Gellia diceret habuiſſe Auos,
Proauoſq; Nobiles, refellens Nubere Equiti,
ſed Latoclauo ità reſpondet.

Dum Proauos, Atauoſq; refers, & nomina magna,
Dum tibi noſter Eques ſordida conditio eſt.

134 Medius namq; fuit Equeſtris inter † Senato-
rium, atq; Plæbeium. Vnde Liuius lib. 26. Con-
ſenſum Senatus, Equeſter ordo eſt ſequutus;
Equeſtris ordinis, Plebs. & antè eum Cicero in
Orat. in Toga Candida in Catilinam. A quibus
(inquit) conſulatum petis? à Senatoribus, qui
te authoritate ſua, ſpoliarum ornamentis om-
nibus, vinctum penè, Africanis oratoribus tra-
diderũt? ab Equeſtri Ordine, quem trucidaſti?
à Plebe, cui ſpectaculum eiuſmodi, tua crude-
litas præbuit. Et Velleius Paterculus lib. 2. Tũ
Senatus, atq; Equeſtris ordinis pars melior. &
intacta perniciofis conſilijs. Plebs in Gracchũ
irruere. Valerius lib 3. cap. 7. de Scipione. Si
quidem (ait) & Senatum totum, & Vniuerſum
Equeſtrem ordinem, & cunctam plebem, Iouis
Opt. Max. puluinaria petens, comitem habuit.
Hinc Valerius Martialis. lib. 4. Epigram. 2.

Cum Plebs, & minor ordo, Maximusque.

Et idem Martialis lib 5. Epigram. 28.

Ingenium, ſtudiumq; tibi, moreſq;, genuſq;
Sunt Equitis, fateor; cætera plebis habes.
Bis ſeptena tibi non ſunt ſubſellia tanti
Vt ſedeas viſo pallidus Oceano.

Vltimi verſus reſpiciunt quatuordecim ordi-
nes ſedẽdi in Theatro, de quib' ſuprà egimus.

Magnificari autẽ, ac erigi cęptus ordo Eque
ſtris, cum in ordinem Senatorium allici cępit;
& tũc cępit Senatoria nobilitate perfrui. Cen-
135 tum enim primo à Romulo † Senatores ex Al
banis lecti. vt Liuius lib. 1. eſt author. Centum
alij poſtmodum ex Sabinis, vt eſt author Dio-
nyſius, & ſcribit etiã Plutarch in Romulo. Tar-
quinium verò Priſcum alios centum elegiſſe
136 ac trecentorum numerum † compleuiſſe. Po-
ſtremo Brutum conſulem primum, Valerij Col-
legam, eum numerum à Tarquinio ſuperbo, ex-
pulſionibus, ac cedibus imminutum, expleuiſ-
ſe, Liuius eſt author; quamquam in numero ab
alijs diſſentiat. Gentis vero Equeſtria, & Plæ-
bis ordo, cæpit ad maiora prouehi, ac Nobilio
rem gradum aſcendere, non ſolum cum per le-
ges Gracchorum, ac aliorum narratas fuere eis
communicata iudicia, ſed longo antea inter-
uallo, ab ipſa nempè Regum expulſione, quan
do numerus Senatorũ eſt ſuppletus. Hi enim,
qui in illum Ampliſsimum ordinem allecti fue
re, (cum alij Patricij prius vocarentur) coopta
137 ti alij poſtmodum, & cum illis ſcripti, † in-
ſimul Patres Conſcripti nominari cępere. Hinc
feſtus Pompeius; Qui patres, quiq; conſcri-
pti vocati ſunt in curiam, quo tempore Regi-
bus vrbe expulſis, P. Valerius Conſul propter
inopiam Patriciorum ex Plebe allegit in nume
rum Senatorũ Cẽtum, & ſexaginta quatuor, vt
expleret numerum Trecentorum. Quod & Li-
uius non diffitetur, Patres conſcriptos eſſe vo
catos aſſerens, qui à Bruto in nouum Senatum
erant lecti. Quamquam Zonaras Annal. lib. 2.
dicat Seruium Tullum Regem. fuiſſe primum,
qui Plebæios in Senatum vocaſſe ſtatuerit. Ni-
hilominus Liuius lib. 2. dicit, eam rationem le-
gendi in Senatum ſeruatam fuiſſe, vt ſemper ex
ordine Equeſtri, qui proximus dignitate erat,
legerentur. & ità ibidem ſcribit à Bruto Con-
ſule obſeruatum. Vnde non immeritò ex per-
ſona Perſei Regis loquentis dicit idem Liuius
138 lib. 43 Equites † ſeminarium eſſe Senatus.
Quod lõgo poſt tempore idem dicere vſurpa-
uit Alexander Seuerus Imperator apud Aeliũ
Lampridium. Hinc Auguſtus apud Suetonium
dixit, ſe nihil aliud tradere, quàm Equeſtri fa-
milia natum, in qua, & primus Senator Pater
ſuus fuerit. Hæc etiam confirmantur à Fene-
ſtella de Magiſtratibus. Rom. cap. 1. Pompo-
nio Lęto. cap. 2. & 3. Zaſ. in lege Iulia iudicia-
ria. Gulielm. Budæ. in Poſteriorìbus in l. fin. §.
Iudicandi. ff. de Munerib. & Honor. Alexand.
Sard. de Moribus Gent. lib. 2. cap. 2. & 3. Chri-
ſtoph. Myle. de ſcribenda vniuerſitatis Rer. Hi-
ſtor. lib. 3. Ferrãd. Adduenſ. lib. 1. Explication.
cap. 7. Sed notandum eſt, nullam laudem apud
Romanos, Equites tetuliſſe, niſi vbi militaria
munera, legitimo tempore obijſſent, Et tunc
ad Cenſores ducebant Equum in forum, & enu
meratis ſtipendijs, & ſub quibus Imperatori-
139 bus militaſſent, meritas laudes, vel † vitupe-
rationes, referebant. vt poſt alios ſcribit Alex.
Sardus lib. 2. cap. 28. Qui verò laudes honoris
gratia referret, hic verè Eques. & Equitum in-
ſignijs vtebatur, de quibus ſupra diximus.

Pharao Rex Ægypti ob ſapientiam Ioſephi,
& ſomniorum interpretationem, dixit illi; Ec-
ce conſtitui te ſuper vniuerſam terram Aegy-
pti. Tulitq; Anulum de manu ſua, & dedit eum

in manu eius,veſtiuitq; eũ Stola Biſſina, & col-
140 lo Torquem Aureaın † circumpoſuit. vt ha-
betur Geneſ.cap.41. Vnde exprobrãdo in Hie
roſolymam Ezechiel.cap.16. inquit: Et ornaui
te ornaméto,& dedi armillas in manibus tuis,
& Torquem circa collum tuum. Hinc 3.Eſdræ.
cap.3.promittit Rex Darius,ei,qui loqueretur
ſermonem ſapientiorem, Dona magna ; quòd
cooperiretur Purpura,biberet in auro,& ſuper
aurum dormiret, currum Aureo freno, Cyda-
rim Biſsinam, & Torquem circa collum. Vnde
Salomon. Audi(inquit) fili mi,diſciplinam pa-
tris tui,& ne dimittas legem matris tuæ,vt ad-
datur gratia capiti tuo, & Torques collo tuo,
vt habetur Prouerb. cap.1. Sic Balthaſſar Rex
filius Nabuchdonoſor. Daniel.cap.5.Quicunq;
(ait) legerit ſcripturam hanc , & interpræta-
tionem eius manifeſtam mihi fecerit, purpura
141 veſtietur, & Torquem † Auream habebit in
collo, & Tertius in Regno meo erit. Et paulò
poſt ibidem. Tunc iubente Rege indutus eſt
Daniel purpura,& circundata eſt Torques Au-
rea collo eius. Vnde inoleuit communis Prin-
cipum vſus, vt quos virtutum ornamenta de-
corant,hos Anulis aureis, chlamidibus pictis,
Stolis,Fibulis,Baltheis,Phaleris,Monilibus,Ar
142 millis, †Calcaribus,Enſibus,Torquibus,& ſi-
milibus , honeſtarunt : quorum aliqua refert
Alex. ab Alexand. Dier. Genial. lib.2. cap.20.
Equites verò inualeſcente vſu poſtmodum,nõ
ſolum apud Romanos, ſed Chalcidenſes, Cre-
tenſes, Achæos, Capuanos, Germanos , Bata-
uos , Gaditanos , Macedonas , Aegyptios , &
vbiq; ferè gentium, maximo in honore fuerũt,
ac modo ſublatis Senatuũ illorũ figuris , apud
Equitum ordinem primus quidam gradus ha-
betur,meritæq; virtutis præmium fuiſſe, etiam
Sylius Italicus lib.15. ſcripſit,dum ait.

Hic Torque aurato circundat Bellica collo.

143 Et militare hoc præmium † eſſe,etiam D. Iſi-
dorus lib. Ethjmologiarum 9. cap.7. inquit :
item ſtipendiorum modus , dignitatum gra-
dus, Præmiorum honor,veluti cum corona,vel
Torques Donatur. vt habetur in c.Ius militare.
1. diſtinct.

ARGVM. CAP. LXXV.

Fractæ Naues , & Naufragantium bona, Regum Hiſpaniæ,ac Neapolis ſunt in eius Regnis. Quæſtio hęc diſceptatur, & quibuſdam declarationibus concluſio elicitur .

COMPENDIVM.

1 *Fractarum Nauium, ac Naufragantium bona Regis Catholici ſunt. ſed vide. nu. 16.*

2 *Naufragantium bona , tam in Italia, Neapoli, Sicilia, Hiſpania, & Anglia iuxtoribus ſunt Regum. num. 8.*

3 *Sic in Gallia,Aquitania,& Nauarra, ac Sereniſſimo Dominio Venetorum.num. 4.*

5 *Et in ſtatu Britonum,ſiue Britannia Armoricæ.*

6 *Iura Britanniæ a morte Henrici III. ſunt Sereniſsimarum Iſabella, & Catherina,filiarum Philippi Regis Catholici .*

7 *Cruciferi in Polonia,& Pomerania ſunt in poſſeſsione Nauium fractarum, & Naufragantium .*

9 *Afflictio , afflicto danda non eſt .*

10 *Proiecta in Mari,an fiant occupantis .*

11 *Occupantis an ſint bona tam vno capite,quàm alio.*

12 *Bona pratioſiſsima veniunt in proiectionem, cum videant tempeſtatem,leuanda Nauis gratia .*

13 *Catullus Nauigans,ob tempeſtatem proiecit bona .*

14 *Ionas Propheta, & bona in mare proiecta .*

15 *Dominus poſt tempeſtatem tranquillum facit .*

17 *In ſtatu Romano ſimiliter obſeruari capturã Nauiũ fractarum,fieriq; indebitè.*

18 *Magiſtratus in Regno Galliæ qui procedant contra Naufragantes.*

19 *Et ſic in Regno Neapolitano malè fieri , & obſeruari.*

20 *Conſuetudo, quòd dentur bona naufragantium occupanti,an valida.num. 23.*

21 *Naufragantium bona occupantes,tamquam fures,& Latrones puniuntur .*

22 *Naufragantium bona occupantes , an ſint excommunicati.*

24 *Bona delata ex alluuione,aut ex vi fluminis, an fiãt occupantis.*

25 *Bona in Mari proiecta , quando præſumantur derelicta ?*

26 *Bona Turcarum Naufragantium , vel aliorum , an occupentur licitè.*

27 *Bona ſi ſunt Piratarum,cum quibus geri poſsit bellum, an ſint occupantis , & an ſi fuerint aliorum Piratarum? num.28 29.*

Intellectus Auct. Nauigia.C. De Furt.

30 *Piratæ ſunt diffidati publici , & an poſsint diſrobari ?*

31 *Piratæ tamquam publici hoſtes ſunt infames, & militiam exercere nequeunt.*

32 *Piratę ſunt Latrones maritimi .*

33 *Piratæ ex ore Pontificum quotannis excommunicantur.*

34 *Piratę , publicorum cõmerciorum ſunt Turbatores.*

35 *Hiſterologia ſermocinatio ordinis peruerſi.*

36 *Sine Principis licentia,Piratica exerceri non debet.*

37 *Bellum inconſulto Principe fieri nequit .*

38 *Romani Piratas perſequebantur.*

39 *Lex Gabinia.*

40 *Demetrij Piratæ dictum mirabile factum Alexandro Macedoni .*

41 *Si ob naufragium bona proiecta ſunt , an habeantur pro derelictis,& quando fiant occupantis .*

42 *An in omni caſu ſit facienda reſtitutio Bonorum ex naufragio receptorum.nu.43.44.*

45 *Bona naufragantium accipiens,ad hoc, vt furtum nõ com-*

committant, nec excommunicationem incurrat, quę requirantur?
46 *Naufragium quomodo probatur?*
47 *Clauſula leuato velo, quid denotat.*
48 *Coram quo Iudice Naufragium probetur.*
49 *Cephalenſorum Iudicium contra Zenothedimem Nauicularium.*
50 *Teſtes ſuper Naufragio deponentes, an parte citata debeant recipi? num. 51.*
52 *Bona Naufragantium Iudæorum deberi pro Regi Regni tenuit Lanarius.*

CAP. LXXV.

NOn modica videtur Hiſpanorum Regum
1 prærogatiua, quod Fractarũ Nauium, † ac
Naufragantium bona eorundem ſunt. vt memi
nit gl. in c. Diſpenſationes. 1. q. 7. Io. de Platea.
in l. 1. C. De Naufrag. lib. 11. Gulielm. Benedict.
in Rep. c. Raynutius. in verb. Et vxorem nomi-
ne Adelaſiam. deciſ. 5. n. 374. de Teſtam. Fran-
ciſc. Marc. in deciſ. Delph. 424. num. 3. vol. 2. Al-
uarus Pelag. de Planct. Eccleſ. lib. 2. cap. 46. col.
4. verſ. Quid de naufragiis. Hoc idem obſerua-
ri in hoc Regno Neapolitano, ſcribit Andr. de
Iſer. in Conſt. Regni. Rapinas. & Matth. de Af-
flict. in Conſt. Dohanæ ſecreti. nu. 16. & idem in
2 omnibus † littoribus Italicis, Neapolis, Siciliæ,
Hiſpaniæ, & Angliæ. voluit Renat. Choppin. de
Doman. Franciæ. lib. 1. tit. 16. nu. 9. 10. ſic in Gal
3 lia, Aquitania, & Nauarra † voluit idem Chop
pin. in conſuetud. Andegauenſ. parte 1. lib. 1.
cap. 51. num. 2. Quis enim impedit, quominus
Princeps, vel Reſpublica præſcribat Maris Im-
perium, ſi non quoad Dominium, & proprieta
tem, ſaltem quoad vſum Iuriſdictionis, vt plu-
ries ſupra dixi, & nouiſſimè pro Sereniſsimo
4 † Venetorum Imperio eleganter ſcribit Ange-
lus Mattheatius de Via vniuerſi Iuris. lib. 1. c.
36. num. 13. & ſeq. Quo iure Rex Catholicus,
ſuique prædeceſſores vſi ſunt ſpatio circiter
quingentorum annorum. Hoc idem ius eſt in
5 ſtatu Britannico Armorico, ſeu Britonum, † vt
poſt Bertrandum Argentreum in Conſuetud.
Britanniæ voluit idem Choppin. in. de Domá.
vbi ſupra nu. 10. Quod ius nunc poſt mortem
Henrici III. Regis Galliæ competit Regi Ca-
tholico, ac eius filiabus Iſabellæ, & Catherinæ,
6 † per ea, quæ ſuprà tradidi cap. 46. in Ducatu
Britanniæ. Crucigeros Equites in Polonia, &
Pomerania, fractas Naues, & Naufragorum bo
7 na vſurpaſſe. ſcribit † Martin. Cromerus in Hi-
ſtor. Polon. lib. 11.

Prauam verò eſſe conſuetudinem, inquit gl.
in dicto c. Diſpenſationes. vbi inquit, malè fa-
cere Hiſpanos Reges: quid enim habet Fiſcus
8 † in aliena calamitate, vt de re tam luctuoſa cõ
pendium ſectetur. vt dicit Imperator in dicta
l. 1. C. De Naufrag. lib. 11. Quando eorum mi-
ſeria tam magna ſit. l. 3. in fin. ff. De incend.
ruin. Naufrag. vt poſt procellas, & Maris tem-
peſtates in portu, vbi ſalutem ſperabant, ven-
torum vi iactati, inueniant contraria numina,
& ſic eis conueniat illud Virgilij lib. primo
Æneidos.

Terris iactatus, & Alto.

Afflicti enim tempeſtate nauigantes, vndiq;
9 proiecti, alia afflictione lædendi non † ſunt. c.
Cum percuſsio. 7. q. 1. c. Mulier. 5. Diſtinct. Ne
tale hominum infortunium, etiam ſuorum bo-
norum perditione grauetur. l. Tam dementes.
C. De Epiſc. audient. Nec dicẽdum eſt ex pro-
iectione bonorum in Mari, habere illa pro de-
10 relictis, ità vt fiant occupantis, cum ſint in †
bonis nullius. §. Feræ. Inſt. de rer. diuiſ. Con-
ſtantin. Harmenopul. in Promptuar. iur. ciuilis.
lib. 2. tit. 11. §. Si leuandæ. Quia aut bona ſunt
à Naui iam fracta in mari reperta, & tunc cum
id fuerit in Tempeſtatis, & fortuito caſu, nullo
pacto haberi poſſunt, vel præſumi derelicta:
aut verò cauſa leuandæ Nauis, ob ſuperfluum
onus, ne fluctibus mergatur: & tunc ſimiliter
proiecta, nunquam cenſerem bono animo pro-
iecta, nec derelicta putanda eſſe, & idcirco oc-
11 cupantis † minimè erunt. iuxta gl. notab. in c.
Cum dilecti. vbi Panor. num. 11. De Accuſat. &
habetur in l. Nauis leuandæ. & l. Qui leuandę.
ff. Ad leg. Rhod. de iactu. Nec enim nouum eſt,
12 leuandæ nauis cauſa, vt homines † incolumes
conſeruentur, & nè onere prægrauata, vndis
ſubmergatur, etiam bona pretioſiſſima proijci,
13 vt de Catullo † nauigante refert Iuuenalis Sa-
tyra. 12. Dum ait.

Accidit, & noſtro ſimilis fortuna Catullo
Cum plenus fluctu medius foret alueus, & iam
Alternum puppis latus, euertentibus vndis.
Arboris incerta nullam prudentia cani
Rectoris conferret opem, decidere iactu
Cœpit cum ventis, imitatus Caſtora, qui ſe
Eunuchum ipſe facit, cupiens euadere damno
Teſticulorum, adeo medicatum intelligit inguem.
Fundite, quæ mea ſunt, dicebat, cuncta Catullus,
Præcipitare volens, etiam pulcherrima, Veſtem
Purpuream, teneris quoq; Mæcenatibus aptam.

Sed ijs in periculis exiſtentes aliquando idẽ
fecerunt leuandæ nauis gratia, dum non bona
14 ſolum, ſed Ionam in Mare miſerunt. † vt pa-
tet Ionæ. cap. 1. Non abſimile fuit naufragium
Pauli Apoſtoli, & ſociorum. de quo ſcribit la-
tè Lucas Actorum cap. 27. Vnde ſi Naufragan-
tium bona ab alijs diripiuntur, & dominis iam
meliora ſperantibus, non tradantur; vtiq; do-
mini promiſſionibus deluderẽtur, qui dixerat
per Thobiam. cap. 3. Non delectatis in perdi-
15 tionibus noſtris, quia poſt † tempeſtatem, trã-
quillum facit; & poſt lachrymationem, & fletũ,
exultationem infundis. ac illud, quod Chriſtus
afflictis promiſit Matth. cap. 11. Venite ad me
omnes, qui laboratis, & onerati eſtis, & ego re-
ficiam uos. Præterea perperam agere Hiſpania
16 rum Reges, cenſuerunt † Aluar. Pelag. in dicto
cap.

cap. 46. cui ſe ſubſcribit Guliel. Bened. in di-
cto Verb. Et Vxorem nomine Adelaſiam. deciſ.
5. nu. 374. & Franciſc. Marc. in deciſ. Delphinat.
424. lib. 2. Quod etiam malè fieri in partibus
17 Romanæ † ditionis, ſcribit Lucas de Pen. in
dicta. l. 1. C. De Naufrag. & de hac etiam cupi-
ditate bonorum Naufragantium contra Magi
18 ſtratus in Regno Galliæ † inuehitur Gulielm.
Benedict. in loco allegato. & Franciſc. Marc. in
dicta deciſ. 424. Similiter etiam hoc malè
19 ſeruari in Regno Neapolitano † dixerũt Iſer.
& Afflict. in dicta Conſtit. Rapinas. Nec vale-
re conſuetudinem in contrarium obſeruari ſo
litam, quantumuis longo tempore illa fuerit,
cum cenſeatur ſublata per Federicum Impe-
ratorem in Auct. Nauigia. C. De furt. hoc etiã
probarunt Aluarus, poſt Iſern. & Gulielm. Be-
nedictus in locis relatis. & Federic. de Senis
in conſil. 107. Qui aſſeruit conſuetudinem
20 † in contrarium, quòd dentur occupanti, non
valere arg. l. Depræcario. ff. Ad leg. Rhod. de
iact. hoc idem tenuit Barthol. Veronenſ. de ſer-
uit. tit. de Littore Mariſ. in fin. vbi dicit, acci-
pientem bona Naufragantium, eſſe puniendũ
21 tamquam furem, & † Larronem, ſeu raptorem
arg. l. 2. & 3. ff. de Incend. Ruin. Naufrag. & arg.
dictæ Auct. Nauigia. C. de furt. quod pluribus
comprobat Iacob. Menoch. de Arbitrar. Iudic.
quæſt. lib. 2. centur. 3. caſu 297. & Centur. 4. ca-
ſu 394. nu. 99. & nouiſſimè Hierony. Treutle-
rus Diſputation. Selectar. lib. 2. Diſputat. 30.
Theſi. 2. & 3. Vnde eadem bona accipientes eſ-
ſe obligatos ad eorũdem bonorum reſtitutio-
nem, alioquin eſſe omnimodæ excommunica-
22 tioni † obnoxios. c. Excommunicationi. de Ra
ptorib. ſequitur Martin. Nauar. in Manual. Con
feſſ. cap. 17. num 98. 99. 170. & cap. 27. nu. 117.
verſ Nona. & in conſil. 1. nu. 1. 2. de Pœnit. & re
miſſionib. Martin. Meſnart. in Epithom. legum
Pontifical. lib. 5. tit. 17. verſ. Qui autem. Caie-
tan. in tract. de vſur. cap. 1. Itàq; mihi videtur
in hac controuerſia vltimam opinionem, eſſe
pro anima ſecuriorem, cum aliquibus declara-
tionibus, quas ſubijciam.

Prima declaratio ſit: tunc demum fieri oc-
cupantis, quando illi, qui Naufragium patie-
bantur, voluiſſent, ac declaraſſent habere illa
bona proiecta pro derelictis; tunc enim, vel oc
23 cupãtis, vel Domini tale ius † occupantis prę-
tendentis ex conſuetudine, bona erunt. vt no-
tat Federic. de Senis in conſil. allegato 107.
quem ſequuntur Paul. de Caſtro, & Alexand.
in l. Hoc amplius. § De his. ff. De damn. infect.
Marc. Anton. Natta. in conſil. 331. nu. 1. vol. 2.
vbi dicit: Bona, quæ vi fluminis, aut inundatio-
ne delata ſunt, aut per alluuionem, non fieri oc
24 cupantis. † ſequitur Anton. Scappius de iu-
re non ſcripto. lib. 4. cap. 32. nu. 9. Alphonſ. Al-
uarez in Specul. Roman. Pontific. cap. 85. col.
17. verſ. Item quòd ex naufragio. Derelicta tũc
præſumuntur, vt dicit Abb. Panor. in d. c. Cum
dilecti. quando fortè librum apertum proie-
25 ciſſet; † & illud antea dixerat Accurſ. in l. Fal-
ſus. §. Si iactum. ff. de Furt. Et melius ſi dixiſ-
ſet, quando haberet arcas clauſas cum merci-
bus, & illas aperit, & ſic apertas proijcit. Quæ
intelligenda ſunt, puta in præmiſſa fluminum
inundatione, Alluuione, vel Maris procella, ſi
fuerint Tabulę Dolia, Trabes, & ſimilia, in qui-
bus ſeruanda erunt, quæ dicit Nauar. in d. cap.
17. nu. 170. 176.

Secunda declaratio erit: quòd ſi bona nau-
fragãtium ſunt infidelium, puta Turcarum, Sar
racenorum, Hæreticorum, vel aliorum ſimil-
lium, Chriſtianæ fidei Hoſtium, reſtitui mini-
26 mè debent, & hoc † probatur in d. Auct. Naui-
gia. C. de Furt. ibi Chriſtiano nomini inimica.
Angel. de Clauaſ. in ſumma. §. Naufragium. nu.
1. Armill. in §. Naufragium. nu. 1. Martin. Na-
uar. in ſumma in d cap. 17. nu. 98. & ſeq. Fran-
ciſc. Marc. in deciſ. Delphin. 424. in fin. vol. 2.
Anton. Scappius in d. cap. 132. nu. 8. ſequitur
Petr. à Nauarra de Reſtitut. Ablator. lib. 4. c. 1.
nu. 55. dummodo ipſe dicit contra Martin. Na-
uarrum, dicti Infideles ſint Piratæ, & cum eis
27 iuſtum † bellum inferatur, aliàs ſi bellũ fuerit
iniuſtum, etiam, quòd ſit Pirata infidelis ſem-
per dicit, quem teneri ad reſtitutionẽ. Sed hoc
mihi videtur iniuſtum, & veritati contradi-
ctum, ex quo cum iſtis ſemper erunt iuſta bel-
la, & ideo ſemper bona ab ipſis Naufraganti-
bus capi poterunt. quo verò ad bellandum cũ
ipſis fieri poſſe ampliſſimè ſcripſi ſupra. c. 32. &
cum bella contra eos ſint licita, vtiq; licitũ eſt
etiam contra eorum Piratas bona naufragan-
tium capere. Nec illud quod dicit idem Petr.
Nauarra obſtat, ꝙ ſi ſunt Piratæ ſemper ſurri-
puerunt bona ab alijs, quorum fuerunt bona,
& ideo reſtituenda, ex quo tunc cenſerem re-
28 ſtituenda fore, qñ † cõſtaret bona eſſe erepta
à Chriſtianis, alias minimè. arg. dictæ Auct. Na-
uigia. quæ in hôc clarè loquitur.

Tertia declaratio: Regis, vel occupantis fie-
ri, quotieſcunq; huiuſmodi naufragantium bo
29 na, eſſent Piratarum Chriſtianorum. † vt loqui-
tur tex. in d. Auct. Nauigia. quæ loquitur gene-
ricè in Piratis. Ratio eſt, quam ibidem aſſignat
Bald. in fi. Quia Piratæ æquiperantur hoſtibus
fidei, & Principis, & poſſunt impunè à quoli-
30 bet derobari, † quia ſunt ipſo iure diffidati.
Auct. Caſſa, & irrita. C. de Sacroſ. Eccleſ. c. 1. de
Milit. vaſſall. qui contumax eſt. quem ſequitur
Barthol. Soc. in conſ. 252. col. 2. verſ Quinim-
mo talis. vol. 2. Lelius Zanch. de Milite ſacr. &
ſecul lib. 2. cap. 26. nu. 6 cum ſeqq. Iaſ. in conſ.
170. col. 2. vol. 2. Benuenut. Straccha de Nauib.
par. 2. nu. 16. Vnde piratas more Catulorũ mi-
litare in Syluis, & nauigantium ſecuritatẽ im-
pedire, hoſteſq; publicos, & infames eſſe, ac mi
31 litiam † exercere non poſſe, ſcribit Bald. in l. 1.
in

in fin.C. Qui bon. cęd. poſſ. ante ipſum Innocent. in c. Laror.col.vlt. de Pignor. Sunt enim
32 Piratæ latrones † Maritimi, ſecundum Iacob. Aluarot.in c.1.§.Nauigia.nu.1.de ſtatut.& cōſuetud. contr. lib. Eccleſ. Ideo ex ore Pontifi-
33 cum quotannis † excommunicantur. Io.Andr. & Panor. in d.c. Excommunicationi.& ad materiam Angel. in conſil.290. Birth. Veron. in auth. Sed nouo iure.C. de ſer. fugit. Præpoſit. in d.§.Nauigia.Petr. Santerna de Spōſion.Mercator.par.4.nu.52.& ſequ.Ex iis dicendum eſt,
34 quòd cum Piratæ ſint publicorum † commerciorum turbatores, & latrones. vt inquit Vlpianus.in l.3 §. Labeo.ff.de Incend. ruin. naufrag.ibi: Non minus in mari,quàm in villa per latrunculos inquietamur. loquitur enim ibi I.C. per Hyſterologiam,ideſt per ſermocinatio-
35 nem † ordinis peruerſi,cum concludat nos inquietari per latrunculos ſic in mari,ſicut in Villa.vt aduertit diligentiſsimus Gulielm.Fornerius in l. Verbum oportebit 8. in princip.ff.de verb. Signif. ſequitur illorum bona, Regis fie-
36 ri, cum eius iniuſſu, ac ſine licentia † Piraticam exercere nequeat:ſumunt arma prædandi cauſa,& particulare bellū mouere dicuntur,qđ
37 inſcio Principe † fieri nequit, alias incurrunt crimē Maieſtatis læſæ.l.3.ff. Ad leg. Iul. Maieſt. & habetur in Rub.C. Vt armor. vſus.lib.11. Illorum perſequutio facienda eſt, vt à Romanis
38 factum † depurando Cn.Pompeium aduerſus Piratas authoritate legis Gabiniæ factæ ab A.
39 Gabinio Plæbis Tribuno, quorum † meminit Cicer. in orat. pro lege Manilia. Velleius Paterculus lib.2.& alij relati per Vdalric. Zaſ. in Gabinia, & ibi etiam Fran.Hotom.& latè Plutarch. in Pompeio. Sed ſicuti habemus latrones terra, ſic Mari Piratas, vnde dicere poſſumus, quòd olim Alexander Macedo Demetrio
40 † Piratæ dixerat:Cur Piraticam exerceret?qui cum dixiſſet,nihil à Patre præter illam artē didiciſſe, & duos Myoparones ex hæreditate habere,& hoc modo vitam ducere: quod cū Alexander damnaret,& Tu, inquit ille, cui florentiſſimum Philippus pater Macedoniæ Regnum reliquit,cur totum mundum,& Regna,quæ tua minimè ſunt, latrocinijs infeſtas?

Quarta declaratio, quòd ſi quis ob Naufragium bona proieciſſet, habiturus pro derelictis, & alius ſe aquis traderet, vt ab undis illa eriperet,tunc ſine dubio bona occupantis huius erunt, ſi Dominus aliunde non ſperabat illa habere. Si verò inueniēs,vel occupans,ſi nullum ſubijſſet periculum,tunc iuſta mercede interueniente boni viri arbitrio,fiet domino bo-
41 norum † reſtitutio. Anton. Florentin. in ſumma par.2.tit.1.cap.15.§.2.Armilla in d.§ Naufragium.nu.2. quos refert, & ſequitur Martin. Nauar. in Manual. cap. 17. nu.98. quamquam quo ad hanc declarationem in omni caſu fa-
42 ciendam eſſe reſtitutionem, † voluit Petrus à Nauar.de Reſtit.ablatorum,in d.c.1.nu.56.57.
43 Recepta tamen † laboris,& expenſarum mercede,de qua Hoſtienſ.in c.Dudum.de elect.dicit,non eſſe iniquum,vt aliquid detur inuento-
44 ri ad hoc, vt homines potius alliciantur † ad propalandum, quàm ad occultandum res inuentas. quem ſequitur Anton. de Butrio.in d. c. Dudum.nu.36. Anton.Scappius de iure non ſcripto.lib.5.cap.155.nu.13.

Quinta declaratio erit, vt quoad euitādam furti actionem, ac excommunicationem, ſufficere ſi quis ſimpliciter bona cēpiſſet, etiam nō habita conſideratione, an eſſent derelictæ,vel
45 non.† excuſabitur enim à prædictis.arg.l.Falſus.§. Si iactum.ff.de Furt. & illius authoritate voluit poſt Io.Andr. in c. Quanta.de ſent. excom. Angel.Clauaſ.in d.§.Naufragium ſub nu. 3. in fin.

Naufragiū probatur ab illo,qui in eo ſe fun-
46 dat,quod ſit leuato velo, † & ſummariè. l. De ſubmerſis.C.de Naufrag.lib.11.quod nō aliud denotat, quàm quòd omiſſis dilationibus,ſola
47 facti veritate inſpecta † cognoſcatur.quē rex. magnificauit Hieron.Maggius Miſcellan.lib.2. cap.13.dicens poſt Clementem,leuato velo,nil aliud eſſe,niſi quia ſolebant iudices,cū de cauſa non liquebat,& maiori dilatione opus eſſet, velum interponere, quando autem velum amouebatur,negotium clarum eſſe. quem ſequitur Iacob. Menoch. de Arbitrar. Iud. quæſt. lib.2. Centur.3.caſu 297.nu.3.de quo dico in Neauomologia. Fit autem probatio apud illius Ciui-
48 tatis iudicem,vbi caſus euenerit.† vt dicit Bartol.in l.2.C.de Naufrag. lib.11. cui proximum eſt iudicium Cephaleniorum contra Zenorhe-
49 dimem Nauicularium † Maſſilienſem. de quo Demoſthenes in orat. aduerſus Zenothedimē. Poſſuntq; recipi teſtes eo caſu etiam parte non
50 citata,quādo eſt in longinquis partibus.† Bartol.in d.l.2. vbi Io. de Plat. Ludou. Rom. in l. Si vero.§ De viro.Fall.41.54 ff.ſolut.matr.Hippol.de Marſil.in ſing.24.latè Capell.Tholoſan. vbi Aufr. in deciſ.447. Stephan. Bertraud. in conſ.103. col.1. vol.2. Andr. Alciat. in conſil. 67.& in conſil.101. nu.19.Iacob.Philipp.Portius commun.opin.lib.1. concluſ.43. limit.18. Benuenut. Stracch. de Aſſecur. Gloſſ. 28.nu.2. Sebaſtian. Medices de Caſib. Fortuit. par.2.q. 9.nu.4.cum ſeq.Hieron.de Laurentijs in deciſ. Auenionenſ.91.nu.4.qui dicunt eſſe citandam
51 partem † in teſtium receptione, cum id commodè fieri poteſt.
52 Quantum attinet ad † bona Naufragantium Iudæorum,Io. Anton.Lanar.in conſ.84.per totum cenſuit illa deberi proregi Generali eiuſdem, & Regnorum ſuorum Locumtenenti, vt in d. conſ.84. per totum,quod ego non admitterem, & ita reſideo.

ARGVM. CAP. LXXVI.

Plures habet Ciuitates in ſuis Regnis Rex Catholicus, Primates, Archiepiſcopales, & Epiſcopales, quæ enumerantur.

COMPENDIVM.

1 *Philippus Rex Catholicus in ſuis Regnis, pluſquam Princeps alius plures habet Ciuitates Archiepiſcopales, Epiſcopales, & Prælatas alijs quibuslibet ditiores.*

2 *Epiſcopi in locum Apoſtolorum ſucceſſerunt.*

3 *Diuitiæ Eccleſiarum, oſtendunt liberalitatem, ac pietatem Regum, ac Principum, qui illas fouerunt.*

4 *Ciuitates Archiepiſcopales, & Metropolitanæ in Hiſpania nouem.*

5 *Ciuitas Archiepiſcopalis à Metropolitana, quid differat?*

6 *Toleti Ciuitas Regia, Archiepiſcopus ſuus, Hiſpaniæ Primas.*

7 *Epiſcopales Hiſpaniæ Ciuitates, ſunt quinquagintà tres.*

8 *In Regno Neapolitano Ciuitates Archiepiſcopales viginti vna.*

9 *Epiſcopales Ciuitates Regni Neapolitani centum viginti tres ſunt.*

10 *Inſula Siciliæ habet decem Ciuitates, tres Archiepiſcopales, & ſeptem Epiſcopales. num. 11.*

12 *Sardinia habet Ciuitates Archiepiſcopales tres.*

13 *Epiſcopales Ciuitates in Sardinia quindecim.*

14 *Archiepiſcopatus Mediolani, & Epiſcopatus, Papiæ, Cremonæ, Hypporediæ, & ſimiliter eſt Epiſcopalis Lauda Pompeia, Vigleuanum, Nono comum, & aliæ. num. 15.*

16 *Ciuitates Burgundiæ, Brabantiæ, Britanniæ, Armoricæ, Flandriæ, Hollandiæ, Zelandiæ, Friſiæ, & aliorum populorum Belgorum.*

17 *Apud Nouum Orbem in regno Mexicano ſunt plures vrbes magnæ.*

18 *Ciuitas Mexicana Archiepiſcopalis.*

20 *Epiſcopi ſuffraganei Archiepiſcopo Mexicano.*

21 *Apud Regnum Peruti, ſiuè Peruaci adeſt Archiepiſcopus, & ſui Epiſcopi.*

22 *Ciuitas an fiat per Epiſcopi conſtitutionem.*

23 *Ciuitates creantur etiam ab Imperatore.*

24 *In Ciuitatibus Philippi Regis Catholici viginti quatuor Cõcilia Eccleſiaſtica, ſolẽniſſima facta fuerũt.*

25 *Theatæ Ciuitas in Regno Neapolitano.*

26 *Theatẽ ciuitatẽ incẽdit Pipinus Caroli Magni filius.*

27 *Theata ciuitas ab Henrico Caroli Magni Equite inſtaurata.*

28 *Henricorum familia Illuſtris apud Theatem.*

29 *Octauij Henrici laudes.*

CAP. LXXVI.

QVemadmodum Rex Catholicus plurium eſt Regnorum Dominus, vt diximus, atq; enumerauimus ſupra cap. 46. eodem modo plures habet Ciuitates magnas, Nobiliſ-
1 ſimas Archiepiſcopales, & Epiſcopales, † quorum Prælati habent redditus, & prouentus maiores, quàm alij habeant cuiuſlibet Regni. vt fatetur Germanographus lib. 1. & Martin. Nauar. de Redditib. Bonor. Eccleſiaſticor. q. 2. ſub nu. 13. Vnde cum eadem Regna, ſint corona tot Prælatorum ornata, maximus Regi Catholico honor inſurgit, cum Epiſcopi in Apoſtolorum
2 locum † ſucceſſerint. c. Quorum. 68. diſt. c. Audentes 12. q. 1. gloſſ. in c. Porrò. 66. diſt. hinc Anacletus Pontifex, & Martyr ad Epiſcopos Italiæ, Epiſt. 2. c. 2. De Apoſtolis, inquit, qui, & iubente Domino in toto orbe diſperſi Euangelium prædicauerunt, ipſis quoq; decedẽtibus, in locum eorum ſucceſſerunt Epiſcopi. & eadem verba refert Iſidorus de Eccleſiaſtic. offici. lib. 2. cap. 5. Vnde Beda in Lucam. cap. 10. Apoſtolos formam Epiſcoporum exhibere dixit. Sic ante eos Clemens Pontifex, & Martyr ad fratrem Domini Epiſtol. 1. Epiſcopos vicẽ Apoſtolorum gerere, S. Petrus Dominum docuiſſe, dicebat. & Gregor. Homel. 26. in Euangel. Apoſtolorum profectò, nunc in Eccleſia Epiſcopi locum tenent. Sicut igitur ſi viuentes Apoſtoli in carne eſſent in mundo, in loco vbi degerent, tanto digni eſſent honore, eodẽ modo, & Epiſcopos honori eſſe Principibus certum eſt. Vnde Prælati ciuitatum præfatarũ ob diuitias, quas habent facilius poterunt eorum neceſſitatibus prouidere, & in pauperes, quod ſupereſt erogare. vt dicit D. Thom. de Aqu. in 2. 2. q. 62. artic. 2. ad quartum. Ex diuitijs enim Prælatorum colligitur pietas, & Magna-
3 nimitas Principum, aliorumq; qui † Eccleſias liberalitate fouerunt, naſciturq; ex his purior diuini cultus obſeruatio, in manutenendo decore Eccleſiæ, & Domus Dei, ac ſubſtentatione Prælatorum, quorum dignitas, ne à Tyrannis opprimantur, redditibus fouetur, & oritur etiam exhibitio operum charitatis in pauperes, & egenos: iuxta illud Eſaiæ. cap. 58. Frange eſurienti panem tuum, & egenos, vagoſq; induc in domum tuam. Cum videris nudũ operi eum. & carnem tuam ne deſpexeris. quod lõgiori ſtilo comprobat Antonius Paganus de ordine iuriſdictione, & reſident. Epiſcopor. Section. 8. circa finem. Aliqua tradidit Marc. Anton. Marſil. de Eccleſiaſticor. reddituum origin. ac iure par. 3 cap. 28. nu. 5. & ſeq. Et ſolũ modo in Hiſpania. in Regno Neapolitano, Siculo, Sardio, & Ducatu Mediolanenſi, habet Rex Catholicus triginta, & ſeptem Ciuitates Archiepiſcopales, & ducentas, & vnam Ciuitates Epiſcopales. Sed nouiſſimè videndus eſt Peregrin. Iannimus de citat. Real. lib. 1. cap. 1. num. 765.

In Hiſpania, Archiepiſcopales Ciuitates ſũt Toletana, Hiſpalenſis, Compoſtellana, Cæſarauguſtana, Granatenſis, Valentina. Tarraconẽſis, Vlyſſiponenſis, & Braccharenſis, quæ ſunt no-

4 nem † Metropolitanæ, & Archiepiſcopales,&
quid differat Ciuitas Metropolitana ab Archie
5 piſcopali à plenè † Bartol.in l.1.num.3.4.C. de
Metropol.Berito.lib.11. Sed videnda ſunt no-
tata in c.Cleros.21. diſt. c.Paſtoralis. de offic.
ordin.Io.de Firmo in tract.de Epiſcopo.in prę
fat.Io.Franciſc.Pauin.de offic. & poteſt.capit.
Sed. vacan.Præludio 6.nu.14.quem refert.Lan
celott.Conrad. in templo iudic.lib.2.cap.4.la-
tiſsimè Aluar. Pelagius de planctu Eccleſ. lib.
2.cap.11.18. & 19. Franciſc. Duaren. de ſacris
Eccleſ.Miniſter. lib.1.c.9. Anaſtaſius Germon.
de ſacrorum immunit.lib.2.c.5. Iacobus Cuia-
cius in Nouella.11. Ioacchim. Hopper.de ve-
ra iuris prudent.lib.5.tit.16.Toletana verò Ci-
6 uitas,eiuſq; Archiepiſcopus dicitur † Hiſpa-
niæ Primas,& dicitur ſecundus à Rege. vt di-
cit Lucius Marineus de Reb. Hiſpanic.lib.2.c.
7 3.Epiſcopales quinquaginta tres, † Barchino-
nenſis,Vicenſis,Vrgellenſis,Gerundenſis, Iller
denſis,Dertuſenſis, Maioricenſis,Oſcenſis,Pā-
pilonenſis, Segobricenſis,Tiraſſonenſis. Cala-
guritana,Saguntina,Burgenſis,Segobiēſis,Cor
dubenſis,Oxomēſis,Palentina,Cōchenſis,Car-
thaginenſis,Abulenſis,Salmantina,Caurienſis,
Legionenſis,Ouetenſis,Zamorenſis,Egitanen-
ſis, Pacenſis, Eborenſis,Placentina, Ciuitaten-
ſis, Lamentenſis,Portucall, Aurienſis , Coym-
bricenſis,Viſenſis. Aſtoricenſis,Tudenſis,Olu-
cenſis,Mindonienſis,Giennenſis,Gadenſis,Ru
bicenſis,Siluenſis,Eunenſis,Malechenſis,Mon-
tetanenſis,Abderatanenſis,Orenſis,Guardien-
ſis, Canarienſis, Marochitana in Africa,& no-
uiſſimè Pinciana. de quibus in prouinciali Ro-
manæ Curiæ. Luc.Marin.de Reb. Hiſpanic.lib.
4. Franciſc.Gratianus in compendio iuris Ca-
nonici.par.3.diſt.1.Io.Gaſpar Ortigas in patro
cin. pro Gymnaſ. Cæſarauguſt.par.2.num.122.
quem refert, & ſequitur Petr. Cenedo in col-
lectan. iuris Canonic.43.par.1.

In Regno Neapolitano, ſunt centum quadra
8 ginta tres Ciuitates: Archiepiſcopales , † vi-
ginti vna. Epiſcopales verò centū viginti duæ.
Archiepiſcopales ſunt,Neapolitana,Capuana,
Salernitana, Beneuentana, Amalphitana , Sur-
rentina, Conſana, Acherontina, Materana, Ta-
rentina,Brunduſina, Hydruntina,Barenſis,Tra
nenſis, Sypontina, Theatina, Rhegina,Lancia
nenſis, Conſentina,Roſſanenſis,& Sanctę Seue
9 rinæ. Epiſcopales vero ſunt, Nolana, † Puteo-
lana, Acerrana,Enarina. Auerſana,Theanenſis,
Caluenſis, Caſertana , Calatienſis , Calentina,
Sueſſana, Venafrana,Aquina, Caput aquenſis ,
Cauenſis, Policaſtrenſis , Nuſcana , Sarnenſis ,
Marſicenſis, Nucerienſis, Rauellenſis , Scalen-
ſis,Licterenſis,Capritana,Minorēſis, Vici equē
ſis, Maſſæ Lubrenſis,Caſtri Maris, ſeu Stabien-
ſis,Murana,Satriana,Laquedonienſis,Biſatien-
ſis,ſancti Angeli Lombardorum,Venuſina,An-
glonenſis, Aſculana,Hadrienſis, Theleſina,Li-
parenſis, Strongilenſis.Melitenſis,ſanctæ Aga-
thæ Gothicæ, Aliſana, Mons viridana, Marſici
veteris, Montis marani , Frequentina , Auelli-
nenſis, Triuicana,Arianenſis, Bonianenſis,Po-
tentina, Bouinenſis, Grauinenſis , Tricaricen-
ſis, Motulenſis, Caſtellanetenſis, Hoſtunenſis ,
Neocaſtrenſis.Gallipolitana,Vxentina, Alexa-
na, Leucadenſis, Neritonenſis, Bitontina,Mel-
phirenſis , Egnatienſis,ſiue Iuuenatienſis,Ru-
benſis,Polignanenſis,Minerbinenſis,Lauellen-
ſis,Cuperſana,Bitettenſis,Andrienſis,Vigilien
ſis,Monopolitana,Montis Piloſij,Melfiēſis,Ra-
pollēſis,Lucerina,Troiana,Veſtana,Aquilana ,
Pinnenſis, Cariatenſis,Turibulenſis, Dragona-
ria,Vulturarienſis,Alaricēſis,Cannēſis,Termula
na,Leſinenſis,Trinentina,Guardiēſis,Eſernien
ſis,Sulmonenſis,Valuēſis,Fūdana,Caietana,So
rana,Salpēſis,Interamnenſis,Caſſanēſis, Croto
nienſis,Tropienſis,Oppidēſis,Bouana,Græciē-
ſis,Squillacenſis,Nicoterēſis,Marturanēſis, Biſ
ſinianenſis,Vbriaticēſis,S.Marci, Belcaſtrenſis,
Sitonienſis,Inſulenſis,Geruntinēſis, & nouiſſi-
mè,S.Seueri.de quibus idē Prouinciale Roma-
næ Curiæ.Franciſc.Gratian.in compendio iu-
ris canonici. par.3. diſt.1. & Marinus Freccia
de ſubfeud.Baron.lib.1.tit.de Prouincijs,& ci-
uitatib. regni.nu.16. cum pluribus ſeqq.

Apud inſulam Siciliæ, ſunt Decē Ciuitates ,
10 tres Archiepiſcopales,& † ſeptē Epiſcopales.
Archiepiſcopales ſunt,Meſſana, Panormitana,
11 & Montis Regalis.Epiſcopales verò ſunt,†Ca
tinenſis,Agrigentina,Syracuſana,Pactenſis,Ce
phalodienſis,Mileuitana, ſiue Melitēſis,& Ma-
zarenſis.de quibus habetur in eodem Prouin-
ciali Romanæ Curiæ. & per Franciſcum Gra-
tianum in loco allegato. Thom. Facell. Hiſto-
riar. Sicul. Decade.1. lib.2. & 3.

In Sardinia habet Decem,& octo Ciuitates,
12 quarum tres ſunt † Archiepiſcopales , & Me-
tropolitanæ,& quindecim Epiſcopales,ac ſuf-
fraganeæ. Archiepiſcopales Callaritana,Turi-
tana, ſiue Saſſarenſis, & Arborenſis.Epiſcopa-
13 les † quindecim, Sulcinenſis, Dolienſis,Suel-
lenſis. Sorrenſis, Plonatenſis,Ampurienſis,Gi-
ſacenſis, Caſtrenſis, Oſtraingenſis,Boſanenſis,
Vſſellenſis,S.Iuſtæ,Terræ Albæ,Ciuitatenſis,&
Galtellinenſis. de his apud eoſdem ſcriptores
Prouincialis Curię Romanæ,Franciſc.Gratian.
in loco allegato. Io.Franciſc.Faram. in Hiſtor.
de Rebus Sardois . Germanographus in Coſ-
mographi. lib.2.

In Ducatu Mediolani, eſt Archiepiſcopalis
14 Mediolanenſis, † Epiſcopales,ſunt Papienſis.
15 Cremonenſis, Hipporedia , † Nouaria, Lauda
Pompeia, Vigleuanum, Nouocomum, & aliæ,
de quibus apud ſcriptores ſupra allegatos. &
Bernardin. Corium , Galeatium Capellam, in
hiſtorijs Mediolanenſium. Bernard.Saccum in
Hiſtoria Ticinenſi. Carolum Sigonium de Re-
gno Italiæ, & alios.

Quo

Quò verò ad Vrbes, ac Ciuitates Burgũdiæ,
Flandriæ, Britanniæ, Armoricæ, Brabantiæ, Ho-
landiæ, Arteſiæ, Annoniæ, Phriſiæ, Zelandiæ, ac
Regionũ conterminarũ, illas non referam. Suf-
16 ficit de illis videre † Gulielmũ Paradinum de
antiquo ſtatu Burgundiæ. Iacob. Meyerũ in An
nalib. Flandriæ, Hadrianum Barlandum in Hi-
ſtor. Brabantiæ. Gerardum Geldenhautium in
Hiſtoria Batauica. Iacob. Marchãtum de rebus
Flandriæ memorabilibus. & nouiſſimè Vbbonẽ
Emmium in Hiſtoria Phriſica.

Similiter in Nouo Orbe, & præſertim in Re-
17 gno Mexicano, ſunt q̃ plures vrbes † valde ma
gnæ; quia ſunt multæ aſcendentes ad numerũ
centum viginti millia domorũ. Eſt ibidem ere
18 cta † Ciuitas Archiepiſcopalis Mexicana, cui
ſubſunt ſeptem ciuitates ſuffraganeæ, ſiue Epi-
ſcopales, cum ſuis Epiſcopis, qui ſubſunt Mexi
19 cano: Epiſcopus † Xaliſconius, Mechauacanus,
Guaxaca, Taſcala, Guarimala, Chiapa, & Nica-
20 ragna. Eſt Archiepiſcopus † S. Dñici in Inſula,
qui, & ipſe ſub ſe alios Epiſc. ſuffraganeos ha-
bet, Cubenſem, Boriquensẽ, Honduranum, Car
thagenã, & S. Marthæ. In Regno Petuaci, adeſt
21 & ibidem † Archiepiſcopus, habẽs ſub ſe Epiſ
copos, Cuſconũ, Quitonum, & Charcas alioſq;
permultos quorũ meminit Guliel. Zenocharus
de Repub. Caroli Cæſaris lib. 2. Petrus Martyr
in hiſtoria Noui Orbis: Decade. 2. lib. 9.

An Ciuitas fiat per Conſtitutionẽ Epiſcopi?
22 quod ſic cõcluſit † ad Bellugá in Spec. Princip.
Rub. 6. in verb. Dignitaté. ſequitur Petr. Cene-
do in collect. Iuris Canon. 150. nu. 1. par. 2. An-
te Aduentum D. N. IESV Chriſti, & ante Con-
ſtitut. Epiſcoporum Eccleſ. erant Ciuitates, &
ita intelligi oportet, quæ ex Raynaldo Corſo
diximus in d. verbo Dignitatem. Dubium autẽ
non eſt poſſe appellari ſtatim ciuitatem, dato
illi per Sum. Pont. Epiſcopo. vt dixi in loco al-
23 legato. Sed videmus Ciuitates creari etiam †
ab Imperatoribus, vt fecit Iuſtinianus in No-
uella. 11. vbi Cuiacius. cui poſt modum Epiſco
pum impetrant à Summo Pontifice.

Vnde nullus Chriſtianorum Principum erit,
qui Eccleſiaſticorum Prælatorum, ac virorum
numero maiori gaudeat, q̃ Rex Catholicus; &
ideo ex octoginta octo Concilijs, quæ ad hunc
vſq; diem acta fuerunt, in Regnis Cath. Regis
24 viginti quatuor † facta extiterunt; Scilicet in
Vrbe Toletana tredecim Concilia diuerſis tẽ-
porib. In Ciuitate Mileuitana, ſiue Melita, vnũ.
In Ciuitate Tarraconæ vnum. Ilerdę vnum; Va
lentiæ vnum. Gerũdę vnum. Cæſarauguſtæ vnũ.
In Ciuitate Hiſpalenſi duo. In Ciuitate Brac-
charenſi tria. vt patet ex Summa Conciliorum.
& apud Platinam in uiris Pontificum.

Omiſi tractare earundem Ciuitatum, Vr-
biumq; antiquitatem: in his. n. recẽſendis opus
eſſet ſeparato volumine, cum ſatis vniuſcuiuſq;
Regni Hiſtoriatũ libri huic rei opus pſtiterint.

Quatuor autem verba proferam, quoad Ci-
uitatem Teatinam, quam noſtrorum vulgus,
(Ciuità de chieti) appellat, quæ eſt in Regno
25 Neapol. † vt ſupra cõmemorauimus, quam ſub
Marrucinis in 4. Regione Italię cõmemorauit
Plin. lib. 3. c. 12. ibi, Marrucinorum Theatini.
De qua & ſcribit Strabo lib. Geograph. 6. quã
Theatem Marrucinorum dixit. & Theateam
ſimiliter in Marrucinis repoſuit Ptolomeus
in Tabula. 6. Europæ. Hoc idem affirmarunt Ra
phael Volaterã. Geograph. cõmentar. Vrbano.
lib. 6. Flauius Blondus de Italia Illuſtrat. Re-
gione. 12. Abrahamus Ortelius in Synonimis
Geographicis. Hanc Ciuitatẽ celebrarunt Ga-
binius dete Romanus in Eparchigraphia Italię.
Io. Caramanius de antiquit. Orbis. lib. 3. Conra
dus Eſius in chronico de origine Ciuitatũ Ita-
liæ. Quintilius Epiſcopus Silibeus de Primor-
dijs Vrbium. lib. 3. Gottifr. Beringus de dirutio
nib. Orbis. de eadẽ Silius Ital. lib. 8. ſic inquit.

Marrucina ſimul Frentanis emula pubes
Corfinij populos, magnumq; Theate trahebat.

cuius lõgiori ſtilo meminit Petrus Boccarinus
de Orta in chronico Italico lib. 1. quam incen-
26 dit † Pipinus. vt teſtatur Carolus Sigonius de
Regno Italiæ. lib. 4. Baptiſta Platina in Leone.
III. & demũ ciuitas iſta fuit reparata, & inſtau-
27 rata † ab Henrico quodam, Caroli Magni olim
Equite, habita venia à Lothario Imper. in anno
Dñi 827. qui idcirco Nobiliſſimam Hẽricorum
28 familiã in eadem † Ciuitate reliquit, qui cum
alijs ciuib. Nobilib. illam illuſtrarũt, vt teſtatur
idem Boccarinus. Quod non diffitetur Gotti-
fredus Beringus vbi ſupra, dum ait: & demum
reſtaurata ab eius incolis. Huius familiæ Hen-
ricæ, fuit olim Fabius Henricus, qui ſub Gotti-
fredo Bullonio, & Boemundo militauit in bel-
lo ſacro, cuius ſupradicti meminerunt, & nouiſ
ſimè Torquatus Taſſus. Habuit etiam hæc fami
lia Cardinales plures, & meo tempore in ea flo
ruerunt Fabius, & Horatius Henrici fratres,
alijq; plures aliarum nobilium familiarũ Equi-
tes. vt ex compluribus ſcripſit Alphonſus Ci-
carellus Meuanienſis Philoſ. & Medicus, & pa-
tet ex inſtrumento publ. Romæ, rogato in An-
no. 1581. manu Iacobi Grenerij Not. Apoſtol.
Romani, cuius ego exemplar habeo. Hac in Fa
milia floruit Octauius Henricus Iuſtinianę pri
29 mæ Vxoris meę frater I.C. pluribus † Magiſtra
tibus Regijs functus, qui moriens abſq; liberis
etiam Philippo Auſtrio II. Regi Cath. Legatũ
mille, & quingentorum circiter ducatorum re
liquit, vt tñ primo in Hęreticos bello expen-
deretur, quos Fiſcus regius in Tabulis Regijs
accepto tulit. In huius funere, ac tumulo ita
optimè luſit Põpilius Rubeus I.C. Biſarianus.

Virtutis ſpecimen, Patria Lux, Aura ſuorum;
Portus Amicorum, Nobilitatis Honos,
Cuncta tacent tecum Octaui, Qui ſanguinis hæres
Henrici, meritis tot cumulatus abis.

Nos dolor oppreſſit, te mors: Tu Latus Olympi
Arce manes, Lachrymis nos ſumus orbe dati.
Sed quia mortale eſt quod naſcitur; Atq; potitur
Spiritus æthereæ ſede; Abeant Lachrymæ.

ARG. CAP. LXXVII.

Arma gẽtilitia, ſiue inſignia Familiæ Auſtriacę, & Franconum, nec non Gothorum Regum declarantur, ac aliorum Regnorum.

COMPENDIVM.

1 *Reges Catholici, an Familiæ propria nomen habeãt?*
2 *Philippus Rex Catholicus, Paterno genere, Franconia, ſiue Auſtriæ Reges, ac Principes refert, Materno vero, Gothorum Regum.*
3 *Franconia, vel Auſtria Regum arma gẽtilitia, quinq; alauda Aues. nu. 4.*
5 *Auſtria ab omni ſeruitio libera à Marco Imperat.*
6 *Priſcorum Pontificum Romanorum inſigne fuit Galerum in capite portare.*
7 *Auſtria Principes liberi.*
8 *Alauda aues Arbori non inſident.*
9 *Alauda apud Apulos, Terraneola dicitur, Vulgo illorum, Terragniola.*
10 *Alauda ſumpta diuerſimodè, ex tẽplo cholicis Paſſionibus ſubuenit.*
11 *Leudes apud Germanos ſubditi, & Vaſſalli dicũtur.*
12 *Alaudium, ſiue Alode, vnde ſumptum.*
13 *Allodium quare. nu. 14.*
15 *Auſtrij Principes, vſq; ad Lupoldũ nonũ Auſtriæ ducẽ, tenuerunt pro inſignijs Alaudas poſt alia arma.*
16 *Auſtrij Principes à Lupoldo nono portauerunt pro inſignijs, barram, ſiue Tramitem rectum ab vno latere ad alium, album colore, campum verò rubeum extra ſcutum, temporum ſucceſſu adornatũ Aquila nigra bicipiti.*
Quo modo Habspurgenſis comitatus peruenit ad Auſtriacos?
17 *Auſtriæ Ducatus, ac Stiria, & Tyrolis Comitatus, quo pacto ad Auſtriacos peruenerunt.*
18 *Ducum Franconiæ Inſignia fuere tres Bufones.*
19 *Bufones, ſiue Ranæ Rubetæ in Terra, & in aqua viuunt, venena habent, quæ ſibi ipſis reſeruant, & à Paſtu quotidie deponunt, & reaſſumunt.*
20 *Cornua Principatum deſignant.*
21 *Hiſtoria Dario Regi Perſarum declarata à Gobria, dum Scythæ illi miſiſſent, Ranam, Murem, Auem, & quinque ſagittas.*
22 *Gothi vnde originem duxerint.*
23 *Gothorũ Regũ inſignia fuere, leo erectus, coronã capite gerens; ſuper campũ diſtinctum trib. aquarũ curſibus, ſiue fluminib. interſecatis tribus terrę faſcijs.*
24 *Leo Principatum deſignat.*
25 *Corona Principatum, ac Regnum protendit.*
26 *Inſignia Regnorum, ac Dominatuum Regis Cathol.*
27 *Materia inſignium, & armorum remiſſiue deſcripta.*
28 *Scipio Africanus pro inſigni vultum patris gerebat.*

CAP. LXXVII.

DVm de Philippo Rege Catholico Hiſpaniarũ Domino, ac ſuis prædeceſſoribus loquitur Lud. de Molina, de Hiſpan. Primog. lib. 1. c. 2. nu. 14. & lib. 2. c. 14. nu. 4. Ex Burgo de Pace in Proœm. ad leges Tauri. nu. 30. dicit eoſdẽ
1 Reges, nullũ habere cognomen Familiæ, cũ † ſatis ſit perſonas Regias, titulo, ac nomine Regio inſigniri. Et proinde aliquibus propriæ familiæ inſignijs, quæ arma Gentilitia vocantur, vſos nõ fuiſſe, ſed tãtum Regnorũ inſignijs. Ex quibus ſi vellẽ familię inſignia deſcribere, in vanũ laborare arbitrarer. Vt tamen in hoc etiã lectoribus ſatisfaciã, aliquid afferam, quo meam opinionem aperiã, quã qui ſequi, ſectariq; voluerint, arbitrij eorum, ac voluntatis erit.

Paterno genere Philippus Rex Catholicus, Frãconiæ, ſiue Auſtriæ Reges, Principeſq; re-
2 fert; † Materno vero Gothorũ Regũ lineã trahit, vt ſupra dictũ eſt. c. 4. Auſtriæ vero Principũ Arma antiqua, ac gẽtilitia, ſiue inſignia, fuere
3 quinq; Alaudæ aues. † vt ſcribit Germanographus lib. 3. q. nõ aliũde arbitratur originẽ traxiſſe, niſi quia, victo per Traianũ Decebalo Daciæ Rege, ibidẽq; Præſidij cauſa reliquiſſet legiones, poſt modũ M. Antonini Philoſophi, ac Ælij veri tẽpore, cũ cõtra Romanos cõueniſsẽt Marcomanni, Quadi, Vuandali, Sarmatæ, Sueui omniſq; penè Germania, & Auxilio Chriſtianorũ, victoriã obtinuiſſet, Pannonios (qui Auſtriaci) ſeruitio, liberos fecit, cũ apud eos legio prius eſſet præſidij cauſa, quã Alaudã dicebant. De quorũ Pannoniorũ à ſeruitute liberatione agit Eutrop. Hiſtor. lib. 10. c. 5. Iulius Capitolinus in Marco Antonino. Honofrius Pãuinius in Comment. Faſtor. inde Germanographus ſcribit, ab ea legione Magni nominis, quæ Alauda dicebatur. (vt ſcribit Plin. lib. 11. c. 37. vbi auem Galeritam dicit) Auſtriæ Principes Alaudas aues quinq; pro inſignijs habuiſſe. Quæ coniectura nequaq̃ parui faciẽda, & tantũ abeſt, vt illã cõ-
4 firmando † afferam, quòd ex eo tẽpore Auſtriæ Principes, inſignia eadem portauerint, quæ infra deſcribãtur. Hic autẽ Imperator Imperium cæpit in anno D. N. IESV Chriſti 162. in quo vixit annis circiter viginti, quia is perſequutionẽ fecit in Chriſtianos in anno 168. Poſt modũ vero anno circiter tertio ante illius mortẽ, cũ obtinuiſſet victoriã præfatã in bello Marcomãnico, Chriſtianorum precibus, literas dedit horum teſtimoniales ad eorũdẽ Chriſtianorũ fauorẽ ad Senatũ, Populumq; Romanũ, ob victoriã illorũ medio obtentã, quarũ tenorẽ retulit in eius anni Faſtis Panuinius. Vnde Alaudarum
5 Auiũ inſignia quòd cũ Auſtria † ab eodẽ Marco Imperatore, omni ſeruitio Imperiali eſſet effecta libera, & immunis, tantum abeſt, vt ſui Principes, ſeruitio iam dicto immunes, liberiq; effecti, ad immunitatẽ perpetuò demonſtrandã illis Gentilitijs armis ſic ſemper vſi fuerint. Vel

quia

quia eadem Auis Galerũ in capite eleuatũ ge-
6 ſtat, qđ Priſcorum † Pontificũ Romanorũ inſi-
gne fuit, vigente tũc Republica,nulli alteri ex
Magiſtratibus cõpetens,vel cõueniẽs, ipſi tan-
tũ facta permiſſio , pro maiori Imperio, & po-
teſtate, maioriq́; diceretur dignitate inſigni-
tus. Alexãder ab Alexãdro dier.Genial.lib.2.c.
8. Vel quia eã terrã Auſtrij Principes ſuo iure
7 poſſideãt,nemini obnoxiã,† neminemq́; in ſu-
periorẽ recognoſcẽtes. Hinc Alaudæ arbori nõ
8 inſidẽt,ſed in terra tantũ.†vt eſt author Ariſto
9 teles de Hiſtor.animal.lib.9.c.8.& idcirco† Ter
raneolã illã Apuli appellẽt,vulgo,(Terragnio-
la,) quarum ibidem magna copia eſt , & alibi
etiam ſic appellantur. vt dicit Franciſcus Ma-
rius Grappald.de Partibus ædium.in Auiario.
An quia Galerus ille,quo Alauda criſtatur,Co-
ronam in capite deſignet,quaſi prognoſticum,
(diuina volũtate) Symbolũ fuerit,& quaſi præ-
ſagiũ futuræ Imperialis Monarchiæ in ſuos Prin
cipes dignitas,vt rerum curſus,& euẽtus oſtẽ-
dit. An vero,(vt cum Medicis dicamus) ꝙ cum
Cholicis paſſionibus, Alauda diuerſimodè ſum
10 pta exemplo † ſuccurrat. vt poſt Plin.lib.30.
c.7. voluit Auerroes lib,5. colliget.cap.55. Sic
Principes Auſtriaci, Eccleſiæ Romanæ, ac Rei-
publicæ Chriſtianæ,magnis, & periculoſis Ty-
rannorũ, Barbarorũ,atq; Hæreticorum morbis,
morſibuſq́;, promptiſſimo auxilij,& fauoris reme
dio,ſuccurrerẽt: vt ſẽper fecerũt,& modò acer
rimè,gratia Dei adiuti,omni conatu validiſſi-
mo, (oſcitantibus aliquibus alijs Chriſtianis
Principibus) ſuccurrunt. An vltimo loco,tã ipſi
Pãnonij,ſiue Auſtrij,quàm ſui Principes,ab Im
perij tũc Romani Iugo immunes facti,vti ꝙ idẽ
Imperiũ eſſet in eos recaſurũ, gẽſtauerint, ge-
ſtentq́; Alaudes pro armis, atq; ĩſignijs ad de-
notandũ ſui iuris Principes,nec alteri tẽporali
Dominio ſubditos eſſe, aut obnoxios ; leudes
11 enim apud Germanos † ſubditi , & vaſſalli di-
cuntur,vt poſt Gregor. Turonen Hiſtor.lib.9.c.
20. voluit Frãc Hottoman.in Cõmẽtario verb.
12 feudal. in verb. Alode. Alaudium, † ſiue Alode
verbum compoſitum ab A, & Lode , quaſi ſine
Vaſſallo,& ſubdito dicatur , ſicuti Amens ſine
mente. Auernus ſine Auibus dicitur: vt dican-
13 tur Principes nulli† Vaſſalliticam ſubiectionẽ
debentes; inde Allodia proprij iuris eſſe dicit
Beatus Rhenanus rer.Germanic.lib.2. Et noſtri
Doctores dicunt Allodium dici proprietatem,
14 quæ à nullo recognoſcitur,†vt dixi in cõſ. 40.
nu.4.5. Cẽt. 1. Ex quibus Alaudis,perpetua eo-
rundem Principum libertas , Poteſtas , Impe-
riumq́; appareret.

Hæc tñ inſignia durauere apud eos, vſq; ad
Lupoldum IX. Auſtriæ Ducem,qui geſto bello
cum Prutenis , fidei Chriſtianæ hoſtibus , dum
reuertitur,omiſſis Alaudarũ inſignijs, alia ret-
15 tulit, ſcilicet in Campo rubeo † barram , ſiue
tramitem album ab vno latere ad alium, poſt-
modum adornata temporum ſucceſſu cũ Aqui
la bicipiti,vt videbitur in delineatione ſcribẽ-
da inferius.& ex tunc ſucceſſores ea arma por
tauerunt. vt ſcribit Germanographus in d.lib.
3. Aduertendum tñ per tranſitum Auſtriacos
16 perueniſſe ad Dñium† Comitatus Abſpurgen
ſium hoc pacto: quia iſte Lupoldus Nonus, re-
liquit Fridericũ.& Lupoldũ X.maſculos, quo-
rum Fridericus apud terram Sanctam dum.Da
miata obſidione cingeretur mortuus eſt bellã-
do,& Lupoldus X. dum perijt, reliquit plures
filias,& tres maſculos. Maſculi, nullis relictis fi
lijs periere, Gertrudis illorum ſoror cum Duca
tu Auſtriæ nupſit Hermãno Marchioni Badẽſi,
à qua moriente ſine filiis,venit in Agnetẽ ſoro
rem,nuptam Duci Carinthiæ,quæ genuit May-
nardũ Comitẽ Tyrolis,qui genuit Elizabethã,
quæ nupſit Alberto Victorioſo nuncupato , fi-
lio Rodulphi I. Comitis Abſpurgenſis,ad quos
17 peruenit † Ducatus Auſtriæ, Styriæ,& Comita-
tus Tyrolis,vt dicit idẽ Geographus in d.lib. 3.

Quò verò ad inſignia Principũ Franconiæ ,
18 de quibus in d.c.4. egimus, fuere trium† Bufo
num , & durauerũt vſq; ad Clodouæum Regẽ,
qui poſtmodum vſus eſt tribus lilijs. vt ſcribit
Barth.de Caſſen.in gloria mundi. par.5. cõſid.
31.& Carol.de Graſſal. Regal.Franciæ. lib.1.iu-
re.2. nam quoad hos Bufones,quæ Ranæ Rube
tæ appellantur, & in terra , ac in aqua viuunt ,
19 venena habent, quæ ſibi ipſis reſeruant. † & à
paſtu quotidie deponũt, & reaſſumunt, vt vult
Plin.lib.8.c.31. Per hæc inſignia, illud dicendũ
eſt ſignificari Francones Principes,terra,mari-
que æqualiter conſeruari, & ſuũ virus gerere ,
non ad offenſas,niſi pro re,& tẽpore , laceſſiti,
id euomere cogantur. Habere aũt videtur quę-
20 dam,veluti † Cornua , quæ Principatum deſi-
gnare , nouum non eſt . Quinimmo ſi in nu-
mero aliarum obſtrepentiũ Ranarum, Rubeta
rana obijciatur,ſtatim obmuteſcere ſcribit Pie
rius Hieroglyphic.lib. 29. Sic Principes Fran-
cones,ſi qui contra ipſos obſtrepant, eorũ vir-
tutibus,ac præſentia compeſcunt. Nec ſilentio
omittendam duco Hiſtoriam à Gobrya Perſa
21 † Dario Regi declaratam: Cui cũ Scythę, qui-
bus cum bellum gerebatur,inter alia per Cadu
ceatorem , Ranam dono miſiſſent , cum Mure,
Aue,& quinq; ſagittis,dixit ò Perſę,niſi effecti,
vt Aues ſubuoletis in cęlum, aut , vt mures ſu-
beatis terra, aut vt Ranæ inſiliatis in Paludes,
non remeabitis vnde veniſtis , his ſagittis cõ-
fecti. vt ſcribit Herodotus lib.4. Vnde Franco-
nes hęc ĩſignia portãtes, dicere volebãt aduer
ſarijs, aut aquis mergerẽtur, vel terrę cederẽt.

Quatenus verò attinet ad inſignia Iſabellæ
Matris Regis Cath. vt in arbore gentilitia ma-
terni generis docuimus ſupra in d. c. 4. cum à
Gothis Regib.originem ducat,de his dicendũ
22 eſt. Hi à Gothia , ſiue † Gothlandia , ex inſula
Scandia,ſiue Scandinauia exierant,vt ſunt au-

thores poſt Saxonem Grammaticum,& Iornã-
dem Epiſcopum Rauennatem, Gothos Hiſtor.
Alber.Crantius in Vuandalia lib.12.c.33.& in
Suecia.lib.1.c.2.& 3.Pandolf.Collenuc. Hiſto.
Neapol.lib.1.Qui non ſolum maiorem Europę
partem,ſed & Aſiæ,& Africæ bella intulerunt.
23 vt dixi in d.c.4.Inſignia vero † illorum fuere,
Leo Erectus, coronam ſupra caput habens,ſup
campum diſtinctum tribus aquarum curſibus,
ſiue fluminibus interſecatis tribus terrę faſcijs
vt ſcribit,ac notat Germanogr. lib.3.Nec diu-
tius immorandum eſt, in declaratione horum
24 inſignium à Gothis Regib.geſtorum,qñ Leo †
Principatum deſignat,ac Principem.Sic intelli
gitur illud lib.2.Regũ. c.23. Ipſe percuſsit duos
Leones.Modo.& ſic ẽt illud Heſther.c.14.Tri-
bue ſermonem compoſitum in ore meo in con
ſpectu leonis.& alibi ẽt apud Ezechielem.c.19.
25 Sic & coronam Principatum,ac Regnum† por
tendere, multis poſſem Sacræ Scripturæ teſti-
monijs comprobare, quæ cum clara ſint,omit-
to.Quo ad faſcias terrę,& tres aquarum curſus
nil aliud deſignabant, niſi eorum Principatũ,
in tribus Mundi partibus dilatandum, Africa,
Aſia,atq; Europa,ac mari, & aquis potituros.
Quorum prædeceſſorum inſignia,in hoc ſupe-
rat Rex Cath.qđ ijs trib.Mundi plagis.Quartã
iunxit,Noui orbis ſcilicet Regna, & Oceanum
Mare. Supradictorũ autem quatuor armorum
exempla hæc ſunt,quæ ſubijciuntur.

Arma Gentilia Regum Franconiæ.



Similiter arma Regum Franconiæ.



Arma Gentilitia Regum Gothorum.



Arma Gentilitia Auſtriacorum.



QVo verò ad inſignia Regnorum, ac Domi
narum Regis Catholici, ſi mea me ſen-
26 tencia confirmauero † in calce huius capiris
deſcribi curabo, omittendo illarum ſignificata
declarare, quia in ijs alio peculiari libro opus
eſſet.

De Armorum, atque inſignium Gentiliorum
inuentione multa ſcriberem, ſed non eſt hic lo
cus, quomodo apud antiquos fuerint, ad quid
27 † fuerint inuenta, quis concedat. pro nunc le-
ctores remittam ad Bart. in tract. De Inſignijs,
& Armis. Budæum in Annotationibus priori-
bus. in l. fin. ff. de Origin. iur. Barth. de Caſſæn.
in Gloria mundi. par. 1. conſider. 20. cum pluri-
bus ſeq. Andr. Tiraquell. de Nobil. c. 6. nouiſſi-
mè alios complures referẽs Antonius Theſ-
ſaurus. in deciſ. Pedem. 270. & ante eum Com-
pater ſuus Antonius Sola in Decretis Sabau-
diæ. tit. De Inſignijs, & armis. in Decret. arma.
Gloſſ. 1. & 2.

Multi in Vexillis, multi in Armis patrum, ac
Parentum imagines detulerunt, vt eorum ge-
ſtis, ac memoria, ſuum genus Illuſtrius redde-
rent. Sic Scipio Africani ſuperioris filius, vultũ
28 Patris † annulo ſculptum gerebat, quem pro-
pinqui, tamquam ignobili, & degeneranti ob
eius ignauiam, è manu detraxerunt. vt dicit
Valerius lib. 3. cap. 5. Non ſic Philippus Rex
Catholicus, & alij Auſtriaci, quorum acta ma-
iorum æmulatione illecti, imitantur, & ſic eis
maiora, & fœliciora ſuccedunt. Quod ſemper
Deus Optimus Maximus operetur ad ipſorum
gloriam, & Regnorum beneficium.

ARGVM. CAP. LXXVIII.

Sub Philippi Catholici Regis Dominio, inuentio quarundam rerum Nobiliſſimarum, & Orbi toto vtilium facta extitit, quibus maximo mundo commoditas, ac beneficium emicuit.

COMPENDIVM.

1 *Latina lingua Maieſtas, & excellentia. num. 5.*
2 *Latina lingua Græca locupletior.*
3 *C. Iulius Cæſar de lingua latinæ ratione ſcripſit.*
4 *Romani exteros oratores, non niſi latina lingua loquẽtes, vel interprete latino vtebantur. num. 6.*
7 *Titulus Crucis D. N. Ieſu Chriſti latinè etiã ſcriptus.*
8 *Latina lingua, an a Latio dicta, vel alio.*
9 *Latium vndè dicatur?*
10 *Italica vulgaris lingua, non eſt propria, ſed ex pluribus barbaris compoſita.*
11 *Latium antiquum, & nouum quod?*
12 *Campana reperta apud Nolam Campaniæ vrbem a Sancto Paulino Epiſcopo.*
13 *Pulſationis campanæ virtutes.*
14 *Campana benedicitur, & exorcizatur.*
15 *Campanæ vaſa magna, Nolæ paruulæ campanæ appellantur.*
16 *Martinus Lutherus, & Eraſmus Rotherodamus erroneè aſſeruerũt cãpanas in Eccleſia ſuperfluas eſſe.*
17 *Sanctus Hieronymus contemporaneus fuit Paulino.*
18 *Campanarum vſus ante Paulinum non fuit.*
19 *In ſcriptura ſacra loco campanarum antiquitus, erãt tubæ, aliaque inſtrumenta.*
20 *Campanarum beneficia quæ?*
21 *Campana miraculorum appellata, quæ eſt apud Cæſaraguſtam in Hiſpania, quæ quandoque pulſauit ſine aliquo humano tactu.*
22 *Pixis, & Charta Nautica, ſiue Magnes Amalphiæ inuenta.*
23 *Flauius Amalphitanus, vel, vt alij Ioannes Magnetis, & Charta Nautica inuentor.*
24 *Pixidis, & Chartæ Nauticę vtilitates. num. 25.*
26 *Pandectarum legalium volumina Amalphiæ inuenta, & Piſis delata, ac demum Florentiæ. nu. 27. 28.*
29 *Pandecta Florentina, an Archetypa ſint?*

CAP. LXXVIII.

SI rerum omnium, in Philippi Regis Catholici
Dominijs repertarum inuentores deſcribere
vellem, magno, integroq; volumine mihi opus
eſſet. Verum tamen, cum ſpeculationem hanc
mihi non propoſuerim, aliqua tantum attingã,
& enarrabo, quibus lætentur aliqui, quòd hac
etiam pręrogatiua Rex ipſe præfulgeat.

Latinæ linguæ vſus anteſignanus ſe offert,
cuius linguæ excellentiam, ac Maieſtatem, ru-
1 di meo eloquio † deſcribere diffiteor. Illuſtri
enim egeret Oratore, qui eiuſdem linguæ ele-
gantiam, ac rerum omnium cognitionem, ſa-
2 pienter calleret. Locupletiorem, quam † Græ-
cam, Latinam linguam, appellauit Cicero. de
Finibus bonor. & malor. lib. primo. Vnde illa
ſibi ipſi laudes, & encomia proferat, cum ipſa
ſit ad omnem materiam perpetuæ memoriæ
tradendam, accommodatior, & in exarandis
quibuſcunq; artibus frugalior. Hanc C. Cæſar
ad ſummum vſq; dilexit, ità, vt Hiſtorici ſcri-
3 bant, ipſum de latinè † ſcribendi ratione accu-
ratiſſimè ad Manlium ſcripſiſſe. Vſuq; Roma-
nis fuit nullos admittere exterarum gentium
legatos, qui latino, vel ipſi, vel ipſorum inter-
4 prætes idiomate non loquerentur. † Ob quod
factum extitit, vt nõ Europa ſolum, ſed aliæ
Mundi partes, latinæ linguæ vſum complecte-
rentur; & ideo Republica deficiente, Imperio-
que Romano declinante euenit, vt linguę vſus
nonnullis in partibus præſertim Chriſtianis,
remanſerit, cuius conſuetudine, ac beneficio, ſi
priuati eſſemus, de humanis rebus, Chriſtianis
præſertim, actum foret. Eius itaq; Nobilitatem
5 ac magnitudinem, extollit † Laurentius Valla
Elegantiarum lib. 1. in Proœmio. Carolus Si-
gonius de Antiquo Iure Italiæ. lib. 1. cap. 3. Ni-
colaus Valla in defenſione aduerſus Lauren-
tium Vallam. cap. 1. Vndè Valerius lib. 2. cap. 1.
Magiſtratus vero Priſci, (inquit) quantopere

ſuam. Populiq; Romani Maieſtatem, retinen-
tes,ſe geſſerint. Hinc cognoſci poteſt,quòd in
ter cætera, obtinendæ grauitatis indicia, illud
quoq; magna cum perſeuerantia cuſtodiebāt;
6 Ne græcis vnquam niſi latinè reſponſa† darēt,
quin etiam,ipſa linguæ volubilitate qua pluri-
mum valent excuſſa,per interprætem loqui co
gebant,non in Vrbe tantum noſtra,ſed in Græ-
cia,& Aſia, quò latinæ vocis honos per omnes
gentes venerabilior diffunderetur. Hæc Vale-
rius. Hoc latinæ linguæ inſtitutum mirum in
modum nouiſſimè extollit Iacobus Reuardus
Ambiguitatum iuris lib.4. capit. 2. per totum.
Hinc in Cruce Domini Noſtri Ieſu Chriſti, Ti-
7 tulus ſcriptus extitit literis Græcis, † Latinis,
& Hebraicis.vt patet Lucæ cap.23.Ioan. c. 19.
8 Dicta eſt autem † latina lingua à Latio, vndè
illud Ouidij.lib.2.de Ponto.eleg.3.

Me tuus ille Parens,Latia facundia lingua,
Qui non inferior Nobilitate fuit.

9 Latium dicit M.Terentius † Varro, ex eo dici,
quòd latet Italia inter præcipitia Alpium, &
Appennini. Siuè autem à Latino Rege dictum
putetur latium. Siuè quòd Saturnus cum in Ita
liam veniſſet, ibi latuiſſet. iuxta illud Virgilij
lib.8.Æneidos,dum ait, de illo.

Is genus indocile,ac diſperſum montibus altis
Compoſuit,legesq; dedit, Latiumq; vocari
Maluit,his quoniam latuiſſet tutus in oris.

& hinc latinam linguam dictam fuiſſe, populoſ
que latinos. vt dicit idem Virgilius lib. primo
Aeneidos.

Inferretq; Deos Latio, genus vndè Latinum.

Latinorum itaq; lingua hæc peculiaris, pro-
pria,ac germana fuit,qua nunc vtimur. Vulga-
10 ris itaq; lingua, † qua nunc loquimur, ex di-
uerſo Barbarorum, ac ex terrarum gentium
idiomate compoſita, Gothorum nempè, Ala-
norum,Vuandalorum, Hunnorum, Longobar-
dorum,Northmannorum,Gallorum,aliarumq;
nationum,quarum diuerſus vſus, & vocabulo-
rum diſcretio, Vulgarem Italam linguam,quā
fouemus, conflauit. Idcirco ante quingentos
circiter annos, in omni Italiæ tractu,vllum re-
peries librum.Scriptutam vllam, Italo vulgari
Idiomate ſcriptam. Poſſe autem rem hanc pro-
bari,perfacile mihi eſſet, illi tamen incumbere
nolui,quando credam, neminem in hac ambi-
guitate pedem fixurum.

Latium verò, partim ſub Summi Pontificis,
ac Sanctæ Romanæ Eccleſiæ dominio, partim
11 verò ſub Dominio † Philippi Regis Catholici
in Regno Neapolitano reperitur. Nam ſi inſpi-
ciamus antiquum Latium, id erat à Tiberi flu-
mine ad Circæios vſq; montes. Nouum vero
latium à Tiberi vſq; ad Lyrim fluuium, qui Ga
riglianus appellatur vulgo, & extenditur ad
Sinueſſam vſque, comprehendens Ciuitates
Caietam,Fundos, Sinueſſam,Molam, Formios,
aliaſq; complures, quarum omnium commu-
nis lingua latina fuit Authores Græci latiniq;
fatentur. Strabo lib.5. Plin.lib.3.cap.5. Pompo-
nius Mela.lib.2.cap.2. Iulius Solinus in Polyhi-
ſtore cap.7. Io.Baptiſta Carraſa Hiſtor.lib. pri.
Poſt Pandolfum Collenucium Hiſtor. Neapol.
lib.1. à quo habuit omnia. Hæc lingua commu
nis multarum gentium nunc eſt, atq; ad alias
nationes profuſa, ea vtitur omnis Chriſtiana
Reſpublica, hac ita viuitur, vt fortè ſine illa
omnia bona corruerent.

Campanarum vſus ſimili modo in Regno
Neapolitano originem habuit, quæ, & Nolæ
12 a vocantur † à Nola Ciuitate Campaniæ,in qua
repertæ fuerunt, quæ idcirco Campanæ ap-
pellantur ab ipſa Campaniæ Regione, in qua
ipſa Nola ciuitas eſt: cuius ciuitatis Epiſcopū
virum Sanctiſſimum Paulinum inuctorem tra-
didere Gulielm.Durandi in rationale diuinor.
offic.lib.1.cap.4. quem ſequitur Paulus Fuſcus
de viſitation.lib.1.cap.14.num. 2. Paulus alter
Gryſaldus deciſ. Catholic.in verb. Campanæ,
num.1. Iſte Campanarum vſus militanti Eccle
ſiæ ſatis accommodus, & in omni templo, &
beneficiali Eccleſia eſſe debet. Illæq; benedi-
cuntur,& ideo per illius tactum,ac ſonitum fi-
13 deles † inuitantur ad præmium, & creſcit in
illis fidei deuotio, mentes fruges, & corpora
humana ſanantur, procul pelluntur hoſtiles
exercitus,& inimicorum omnium inſidiæ, fra-
gor,& grādinum procella, turbinum impetus,
ac fulgurum temperatur,infeſta tonitrua,& vē
torum flamina ſuſpenduntur, ſpiritus procel-
larum,& diabolicæ poteſtates proſternuntur;
Hæc omnia operari per Campanarum benedi-
14 ctionem,& exorcizationem † ſcribit in loco
allegato Gulielm. Durandi. Ioannes de Selua
de Benefic.lib.1.q.5. verſ. Quartum requiſitū.
Viguerius lib.6.Catholic.inſtitut.tit. De exor-
ciſmis.nu.217. Quibus,& nomina etiam impo-
ni poſſe dixit Petr.Grego.Sintag.iuris vniuerſi
lib. 2.cap. 4. ſub num. 20. Alias operationes à
Campanis naſci ſcribit Io.De Selua in loco al-
legato.dicens inſuper Campanas appellari va-
15 ſa Magna † Nolas vero paruas Campanulas,
dicitq; inuentionem fuiſſe in eadem ciuitate
Nolæ in Campania. quem ſequitur Paulus Fuſ-
cus in d.c.14.nu.3.cum pluribus ſeq. Hinc con
funditur error Martini Lutheri,& Eraſmi Ro-
therodami,qui aſſeruerunt, Campanarū vſum
16 † in Eccleſia eſſe pernitioſum, contra quos
ſcribit Gryſal. in loco allegato.

Nec dicendum eſt, Campanarum vſum non
fuiſſe Diui Paulini inuentum,ſed antiquius il-
las vſui fuiſſe, cum D. Hieronymus in Epiſtola
ad Euſtochium de Campana meminerit,dicēs,
Quouſque Campanula in Clauſtro pulſabitur.
Nam notum eſt, ſi Paulini Epiſcopi Nolani,
Summæ ſapientiæ, & ſanctitatis viri, tempora
conſiderare velimus,videbimus Hieronymum
17 Summum † Eccleſiæ Doctorem,ac ipſum Pau-
linum

linum eodem tempore fuiſſe: Paulinus ætate
iunior, Hieronymus maturior, vt oſtendũt einſ
dē Hieronymi Epiſtolæ, & præſertim in Epiſto
la ad Paulinum de Inſtitut. Monachi. incip. Bo-
nus homo. & ex Epiſtol. ad Cælantiam. de Ra-
tione piè viuendi. incip. Vetus ſcripturæ cele-
brata ſententia. Ex quibus patet Hieronymnm
Paulino contemporaneum fuiſſe. Et idcirco
quis vetat, quòd dum Paulinus Campanam, il-
liusque vſum inuenerit, Hieronymus, rei no-
uæ primus mentionem faciat? Ante enim ip-
18 ipſos Campanarum vſum cognitum † non fuiſ
ſe repperio. Sacra eloquia videãtur, quia ex il-
lis apparebit per Tubarum, aliorumq; inſtru-
mentorum ſonitum, actus, quibus conuocatio
aliqua faciēda erat, fuiſſe perfectos. Hinc dum
Nabuchdonoſor Statuam ſuã Auream erexit,
adorationis illius tempus præfiniens, vt omni-
bus notum eſſet, præmiſit edictum. Vobis dici-
tur Populis, Tribubus, & linguis. In hora, in
qua audieritis Sonitum Tubæ, & Fiſtulæ, & Ci-
19 tharæ, † Sambuci, Pſalterij, & Symphoniæ, &
vniuerſi generis Muſicorum, cadentes adorate
ſtatuam auream, quam conſtituit Nabuchdono
ſor Rex. vt habetur Danielis. cap. 3. Et volens
Dominus docere Moyſem, quo pacto Populũ
conuocaret, & exercitum dixit Numer. c. 10.
Fac tibi duas tubas argenteas ductiles, quibus
conuocare poſſis multitudinem, quando mo-
uenda ſunt caſtra; cumq; increpueris tubis, cõ-
grégabitur ad te omnis turba ad oſtium Taber
naculi fęderis. Si ſemel clangueris, venient ad
te Principes, & capita multitudinis Iſrael. Si
autem prolixior, ac conciſior clangor incre-
puerit, mouebũt caſtra primi, qui ſunt ad oriē-
talem plagam. In ſecundo autem ſonitu, & pa-
ri vlulatu, leuabunt tentoria, qui habitant ad
meridiem. Quando autem congregandus eſt
populus, ſimplex tubarum clangor erit, & non
conciſè vlulabunt. Filij Aaron clangent tubis.
Et millies in ſcriptura ſacra mentio fit, tantũ-
modo ſonitus Timpanorum, tubarum, & ſimi-
lium, cum campanarum vſus non eſſet. Illarum
itaque adinuentio, quàm ſit vtilis, chriſtiana
omnis Reſpublica conſpicit, quæ illis vtitur.
Palam igitur dicendum, & Nolanæ ciuitati Il-
luſtri, & Sanctiſsimo illius Antiſtiti Paulino,
pro cõmuni Chriſtianorum beneficio, gratias
20 agere debere: magna enim ſunt † commoda,
ac beneficia, quæ nouiſsimè recenſet Michael
Timotheus in Praxi viſitandi lib. 2. cap. 54. &
55. Hinc in Hiſpania apud ciuitatem Cæſar-
auguſtæ, in oppido Vililla, dicitur adeſſe cam-
panam, Miraculorum appellatam. quam pulſa-
21 ri ex ſe ſolam, pluries miraculosè † viſam
fuiſſe aſſerunt, & quoties id factum fuit,
ſemper portentum aliquod malum ſucceſsiſſe,
ſcripſere nonnulli: prout nouiſsimè ex authen
ticis ſcripturis ipſum vidiſſe ſcribit Leonar-
dus Vairus Epiſcopus Puteolanus de Faſcino.

lib. 2. cap. 14. de ipſa Campanarum inuentione
facta per D. Paulinum ſcribit etiam Petrus Meſ
ſia in Sylua variæ lectionis. lib. 2. cap. 9. Eiuſ-
dem Paulini meminit Diuus Ambroſius epiſt.
30. ad Sabinum. Auguſtin. de Ciuitate Dei. lib.
primo cap. 10. Diuus Gregorius Dialogor. lib.
3. cap. 1. & 2. Gregor. Turon. de Gloria con-
feſſorum. cap. 107.

In Ciuitate Amalphitana duo bona reperta
fuere, quæ omne ferè bonum aliud excedunt.
Quorum primum illud inuentum mirabile eſt,
22 Pixis Nautica, ſiue † Magnes, ſiue Nautica, vt
23 dicunt, charta. Alij enim dicunt Flauium † quē
dam Amalphitanum inuentorem primum il-
lius fuiſſe, qua inuentione, in rebus mundanis,
vix aliud mirabilius aſsignari poterit: cum eo
reperto Nautæ ſua itinera perficiant, & naui-
gationes ſuas ſecurius moderentur. Nam, tam
& ſi Polydorus Vergilius de Inuentorib. rer.
lib. 3. cap. 18. dicat Pyxidis verum inuentorem
certum neſciri; tamen eundem Flauium inuen
torē fuiſſe, nouiſsimè poſt alios ſcribit Thom.
Bozius de ſtatu Italiæ. lib. 4. cap. 1. nu. 68. licet
ibi de Pixide non meminerit. nam ità inquit:
24 Neq; vero hic † omittendus eſt, incredibiles
habens vtilitates, Magnetis vſus, quod eſt in-
uentum Flauij ciuis Amalphitani; eius namq;
tota ratio pēdet à Coſmographia. Idcirco erat
hic appoſitè de illo à nobis loquendum. Quan
ta porro ſit eius admirabilitas, quot, ac quan-
tos afferat ſecum fructus ad itinera Nautica fa
cienda, inſtituenda commercia, mortaliũq; vi-
tas, maria traijcientium, conſeruandas, qui ne-
ſcit, aut non fatetur, is neceſſe eſt, vt ſit valdè
imperitus, atq; hebes. Hoc igitur Italia inuen
to, quo ſalus hominum pluri morum contine-
tur, ex quo Pontificiæ paret authoritati, maxi-
mè gloriabitur per Amalphitanum Ciuē. Nun-
quid verò hic eius emolumētum conquieſcet?
An verò longè plura indè exiſtent? Ità profe-
25 cto? Non enim Chriſtophorus Columbus † Ge
nuenſis fuiſſet auſus tam vaſtos Oceani receſ-
ſus adire, aut experiri, committereq; ſe igno-
tiſsimis itineribus, ac toties ire, & redire, cum
detexit Indias nouas, & remotiſsimos popu-
los nobis aperuit, niſi ad fuiſſet illi vſus Ma-
gnetis. Quo circa Hiſpani, acceptũ quidem re-
ferre, Imperium tam latum, Chriſtophoro Ge-
nuenſi potiſsimum debēt; ſed eius conatus, vel
nullus omnino fuiſſet, vel ſi quis aliquando, ir-
ritus caderet, niſi Italus alius tam nobile inuē-
tum generi humano dediſſet. Et poſt pauca in-
quit: neq; enim Luſitani potuiſſent explorare
oras Africę. & circum legere, illas prætervehi,
orientaleſq; Indias capeſſere, & ad remotiſsi-
mas regiones, quotannis ventitare, niſi chartæ
Nauticæ, Magnetis ab Italis inſtitutus vſus, ip-
ſis ad fuiſſet, atq; adeſſet. Hæc Bozius. de qua
inuentione meminere Pãdolphus Collenucius
Hiſtor. Neapol. lib. 1. & Io. Bapt. Carraf. lib. 1.
Huius

Huius Pixidis meminit Leuinus Lemnius de
occultis rer. Miraculis. lib. 3. cap. 4. Petr. de Me-
dino Artis Nauigatoriæ lib. 6. cap. 1. Nouiſſimè
dum hęc imprimenda dari curarem, dum Nea-
poli infirmitate præmerer acceſſit approximan
dorum remediorum cauſa ad me Summus Phi-
loſophus, ac Medicus, variarum ſcientiarum
ſtudio eruditus Vincentius Brunus, qui mihi
oſtendit locum, in quo Magnetia eundem in-
uentorem ſcribit in ſuo Theatro. Eodem itidē
tempore vidi Gulielmum Gilbertum Colceſtrē
ſem, Medicum Londinenſem, in comment. de
Magnete. lib. 1. cap. 1. qui poſt alios idem fir-
mat, quamuis ſub dubio: inducens nauigatio-
nes, quas fieri faciebat Salomon in Ophir ad
aſportandum aurum. de quo habetur. lib. 3. Re-
gum. cap. 9. 10. & 22. & lib. 1. Paralipom. c. 29.
lib. 2. cap. 8. & 9. Ieremiæ. cap. 10. qui elegan-
tiſsimè hoc diſcutit. Licet ob incognitam ſibi
Italiam, dum voluit dicere Amalphim, dicit
Melphiam ſub Dominio Principis Doriæ, quia
& ſi Melphia ſit in Regno Neapoli in Apulia
prope Daunios, quæ eſt ſub Doria, non fuit ta-
men in hac Ciuitate, ſed Amalphiæ, quæ eſt in
Regione inter Salernum, & Surrentum propè
Mineruæ Promontorium. Adinuentio iſta adeo
vtilis eſt, vt nauigantes ſine illius vſu vix con-
ſiſterent.

Alterum verò, & ſecundum inuentum in ea-
dem Ciuitate Amalphiæ, fuere legum, & Pande
26 ctarum volumina † Archetypa, Iuſtiniani olim
Principis ordine, ac mandato congeſta, cōtra
quos, ac Scaleuſes. Rauellenſes, cum Piſani bel
lum gererent, & victoriam reportarent, vt bel-
li fortuna tulit, inter opima ſpolia hos pande-
27 ctarum † libros aſportauere, quæ, vt par erat,
tamquam vectigal maximum apud ipſos diu-
tius conſeruata extitere, & Piſanæ pandectæ
appellatæ. Hoc Diuino munere Piſani priuati
fuere, dum à Florentinis cum ipſis bellum ge-
28 rentibus, victi fuere, † & Florentiæ tranſlati,
vbi magna cum veneratione aſſeruantur, anti-
quiſsimarum quarundam reliquiarum loco. Et
tamen Andr. Alciatus diſpunctionum lib. 3. c.
12. quem nouiſsimè ſequitur Federicus Scotus
in conſil. 17. ſub nu. 34. lib. 5. Tomo 1. aſſerue-
runt eadem volumina, non illa eſſe Archety-
pa Iuſtiniani Imperatoris. Hanc tamen opinio
nem confutabis ex Laurētio Valla Elegantiar.
lib. 3. c. 1. dicente illa eſſe archetypa, nimiūq;
ipſa laudat, atq; extollit. Quod, & facit Angel.
Politianus Miſcell. cap. 41. & 78. Hierony. Ca-
gnol. in Proęm. Digeſtor. nu. 74. Io. Ferrar. Mon
tanus in Proęm. inſtit. col. mihi 30. verſ. Tū Ma-
ximum, & planè. & nouiſsimè Hermannus Vul-
teius in Commentarijs iuris prudentiæ Roma-
næ. in Prologo de ſtudio iuris: qui ſimiliter dū
dicere voluit, repertas in Ciuitate Amalphiæ,
dicit de Ciuitate Melphiæ in Apulia. Eaſdem
Pandectas mendoſas dixit Gulielm. Budæus in
Prioribus annotationibus ad Pādect. in l. 1. col.
mihi. 12. ff. de iuſt. & iur. Et multos Pandecta-
rum litera abuti dicit Anton. Contius Lectio-
num ſubſeciuarum. lib. 1. cap. 1. nu. 3. lib. 1. cap.
3. num. 1. Vt cumq; tamen res ſe habeat, ſicut
diuinare poterunt, illa volumina Archetypa
29 eſſe, † ſic etiam diuinare magis conuenit illos,
qui Archetypas Pandectas minimè credūt. Ra-
tione etenim vera, coniectari licet, quòd cum
toto terrarum Orbe, legum alij Archetypi li-
bri non inueniantur, nec alio in loco; tantum
abeſt, vt illos proponamus veros eſſe. Ijs acce-
dit, priuatum hominem neminem hoc onus,
hunc laborem, hos ſumptus erogare potuiſſe
in faciendis tot magnis voluminibus, illiſq; au
ro, & coloribus affabrè fieri. Qui autem Pande-
ctas alias Originales, ſiue Archetypas habent,
vel adeſſe diſsimulant, ij in Foro, ij in Publi-
cum proferant. Quo verò ad mendoſitatem, &
quantum ad illam attinet, & ſi non deficiunt,
qui illam calumnient; Dicimus non admodum
difficile eſſe, vt per tot annorum, ac ſeculorum
curſus, aliqui fuerint, qui literam corrumpe-
rent, cum hominum quam plurimorum actus
ſint indiſſentiendo poſiti. Cū præſertim octin-
genti ſint circiter anni, quibus tot ſummi Impe
ratores, tot ſummi, atque ſanctiſsimi Romani
Pontifices, tot Eccleſiæ Prælati in tot ſacratiſſi-
mis Concilijs congregati, tot Magiſtratus, tot
Patroni, Aduocati, & cauſarum oratores, tot
Iuriſconſulti excellentiſſimi prodiere, qui for-
tè cæcutierint, hic; pauci ſolummodo in tene-
bris lumen veritatis inſpexerint. Ad quid igi-
tur profuit, tot ciuiles leges in canones redi-
gere? Quomodo ſi alibi nuſquam repertæ ſunt,
ijs legibus in eiſdem pandect:s recluſis totus
ferè orbis colla ſubmittit? Et quamquam ar-
bitrer, quòd dum Budæus dixerit, quandoque
menti habuiſſe, vt Pandectæ emendariores in
publicum prodirent, Iuriſconſultum eundem
numeris omnibus abſolutum pro ſui ingenij fę
llcitate facturumı ſed, & alij etiam complures,
& penè infiniti fuere, ac etiam num ætate no-
ſtra ſunt grauiſſimi viri, qui Pandectas ipſas, ſi
quo egerēt, ob ſcriptorum fortè incuriam, ſuo
nitori redderent. Et ſi qua menda in illis eſſet,
quod vix crederem. hoc Iuſtiniano Principi, ac
illarum compilatoribus vitio tribui nō poteſt,
eorum namq; manibus Pandectas minimè ſcri
pſere, ſed ſcribis, & amanuenſibus id faciundū
mandarunt. qui in deſcribēdo, errorem aliquē
committere potuiſſe, piaculū nō eſt. Ab Amal-
phitanis verò in Belli præda inter prætioſiora,
quæ capta ſunt, Pandectarum hi libri à Piſanis
fuere capti, anno D.N. Ieſu Chriſti 1148. poſt-
modum verò dum per Gynium Caponum, No-
bilem virum Florentinum, & Strenuum, alioſq;
tunc illius Reipublicæ ciues eſſent Piſani reda
cti ſub eorum Dominio Pandectas indè Floren
tiæ retuleıunt: Ex eoque tempore, tamquam à
cœlo

Cœlo demiſſi,cuſtoditi fuero. vt ex Raphaele Volaterrano, Raynerio, Gracia Piſano retulir Plotius Gryphius Piſanus in ſuæ Patriæ annalibus. Franciſc. Torellius in præfat. Pandectar. Florentinarum. aliqua refert Bart.in l.Si creditor.§ fin.ff de Diſtract.pignor.& nouiſſimè Dionyſius Gothofredus in Praxi Ciuili lib. 1.tit.2. c. De exemplarib.De his etiam optimè Stephanus Forcatulus de Gallorum Imperio . lib.4.

Adinuentiones nonnullas referrem ab hominibus Dominij Regij effectas,ſed ijs quãdoque ſatisfecit Polydorus Vergilius Vrbinas. Ea tamen res exactior,ac diligentior exhiberi deberet, & maiori volumine,& labore digna operatio exigitur ab Anilium fabularum narratione aliena, in qua aliquando cogitauerã ſi quid boni præſtare valuiſſem, ſed otium, ac animi, corporiſq; libertatem illud opus deſiderat, nõ me occupatum,ac negotiorũ mole oppreſſum.

ARGVM. CAP. LXXIX.

Armorum peritia viri clariſsimi recenſentur,qui ex Regnis Philippi Regis Catholici fuere, ac hi, qui ſub illis fortiſſimè militarunt.

COMPENDIVM.

1 *Armorum,& militia exercitium fuit ante Doctoratũ.*
2 *M.Cocceius Nerua Imperator Hiſpanus.*
3 *Nerua Ioannem Euangeliſtam ab Inſula Pathmos reuocauit.*
4 *Iulius Coccaius Nerua Auus Hiſpanus ex Italica.*
5 *M.Vlpius Traianus Imperator Hiſpanus.*
6 *Traianus domi Sanctus,& foris clarus habitus.*
7. *Aelius Adrianus Hiſpanica ſtirpis.*
8 *Adrianus primo Chriſtianis obſtitit, demum fauit.*
9 *Sergius Galba Imperator Hiſpanus.*
10 *Antoninus Pius Imperator Hiſpanus.*
11 *M.Antonius cognomento Verus Hiſpanus.*
12 *Theodoſius Primus,& ſenior Imperator Hiſpanus.*
13 *Archadius,& Honorius Hiſpani.*
14 *Theodoſius Iunior Hiſpanus.*
15 *Arganthonius Tarteſsiorum Rex Hiſpanus.*
16 *Viriatus Rex Hiſpanus.*
17 *Viriati virtutes bellica.*
18 *Romani Imperatorem à ſuis occidi, impiũ iudicarũt.*
19 *Prouinciatum Hiſpanicarum virtutes.*
20 *Reccharedi Regis Gothorum,& Hiſpanorũ actiones.*
21 *Bamba Regis actus.*
22 *Pelagij Cantabria Ducis virtutes.*
23 *Regni Neapolitani gens inuicta.*
24 *Locrenſium, Crotoniatarum, Sybaritarum, ac aliarum Regni Neapolitani nationum virtutes.*
25 *Agathocles Sicilia Rex fuit Rheginus Brutiorum.*
26 *Dinus Tarentinus Dux fortiſſimus.*
27 *Milo Crotoniata Athleta maximus.*
28 *Otho Siluius Caſar, fuit Ferentinas.*
29 *Florentinum oppidum Apulię.*
30 *Adrianus ex Aaria Aprutina.*
31 *C.Marius ex Arpino.*
32 *Robertus, & Alphonſus Reges.*
33 *Conſaluus Ferdin. de Corduba Magnus Capitaneus.*
34 *Chriſtophori Columbi virtutes.*
35 *Ferdinandi Corteſii virtutes.*
36 *Andrea Doria virtutes in maritimis rebus. Ioannis Andrea Doria, & Caroli Doria filij in rebus maritimis virtutes.*
37 *Balduini Flandria Comites virtutes.*
38 *Balduini Pij uirtutes.*
39 *Theodorici Alſatij Flandria Comitis virtutes, ac Philippi eius filij. num.40.*
41 *Balduini Margarita filij actiones.*
42 *Ioannis Burgundia Ducis virtutes, & mors.*
43 *Philippi Ducis Ioannis filij eximia virtutes inter omnes Europa Principes.*
44 *Caroli Bellicoſi virtutes.*
45 *Caroli Quinti Caſaris virtutes.*

CAP. LXXIX.

ANtea fuiſſe armorum, ac Militiæ exercitium, Doctoratus dignitate, † ſcripſere Sigaorol. Homod. in conſ.13. nu.19. quem ſequitur Iacob.Philipp.Portius in confil.167.nu. 62.vnde cum enumerare habeam,viros Principes,qui ex Regnis Catholici Regis fuere, vel ei,ſuiſq; anteceſſoribus ſeruierunt, quos Armorum,ac Militiæ exercitium excellentiſſimos reddidit, ac etiam viros diuerſarum ſcientiarum ſplendore conſpicuos,cædam hac vice de Armis prius tractare, ac illorum prius telam ducere, & ſequenti capite de alijs agere.

Habuit Hiſpania viros Principes, Armorũ
exercitio Claros,quorũ iudicijs,& Romanorũ,
& Conſtantinopolitanorũ fuit rectũ, & admi-
niſtratum Imperiũ, quod tribuitur primo, M.
2 Coccio Neruæ Imperatori,† quem ex Hiſpana
origine extitiſſe,nonnulli commemorant,licet
Narnienſem illum Italum fuiſſe aliqui aſſerant.
Hic illa, quæ Domitianus perperam geſſerat,
reſtituit,& pro modico,quo imperauit, tempo
re,optimi Principis nomen promeruit.Proſcri
ptos reſtituir, & inter alios ſanctiſſimum Apo-
3 ſtolum, & Euangeliſtam † Ioannem ab inſula
Pathmos,vbi relegat' fuerat,reuocauit,& alias
nõnullas virtutes exercuit, ità vt inter Diuos,
(pro vt illa ferebat ætas) relatus fuerit. vt au-
thor eſt Dio in eius vita. Hunc itaq; Hiſpanum
fuiſſe teſtatur etiam Lucius Marineus Rer.Hi-
ſpanic.lib.21.c.2. Et Iulium Cocceium, Neruæ
4 † Auum fuiſſe ex Ciuitate Italica apud Hiſpa-
niam,quæ cũ fuiſſet ab Hiſpanis obſeſſa, ac di-
ruta, ipſum Gades perijſſe, (hodie Calız dici-
tur Hiſpanicè) ſcribit Paulus Oroſius.lib.7. c.
7. Eutropius lib.10. c.1.Io. Zonaras Annalium
lib.2.Iacob.Philippus Berg. Supplemẽti chro-
nicor.lib.2.Mambrinus Roſeus Fabrianenſis in
5 Traiano. M. Vlpium † Traianum Hiſpanũ fuiſ-
ſe ijdem perhibent. Pronepos enim fuit Ruffi
Vlpij ex eadem Italica Ciuitate,qui eodem mo

do,

do,ac tempore,illa deleta,Gades petierat,eiq; idem Ruffus fuit Abauus,cui Traiano poſt Ner uam ab eius adoptione Imperium delatum, ꝙ
6 domi ſanctus, & foris † clarus, habitus fuit, & Victo Decebalo Rege Daciam ſuperauit. Parthos vicit,Victis Regem dedit. Armeniam,Arabiam,ac Prouincias trans Tigrim, & Eufratẽ, Imperio adiecit. Amicitiarum cultor,Ingeniorum,& Eruditorum admirator,diuini,& huma ni I. C. eaq; bonitate fuit, vt alijs poſtmodum Principibus,dum acclamaretur,& Auguſti Fęlicitas,& Traiani bonitas precaretur. Idẽ Dio in eius vita.Oroſius lib.7.c.7.Eutropius lib.10. cap.2.Io.Zonar.Annal.lib.2.Io. Baptiſta Egnatius Romanor. Principum.cap.14. Carolus Sigonius,& Honofrius Panuinius in Faſtis.Luci. Marin.Hiſtor.Hiſpanic.lib.22.c.3. Ælius Adria
7 nus ſtirpis Hiſpanicæ† ex eadem Ciuitate Italica extitit ex Aelio Adriano, Traiani Principis conſobrino, Adriæ in Italia orto, genitus, poſt Traianum Imperium adeptus,vario,& ſublimi ingenio,literarum omnium peritiſſimus, Mathematices primum; Architectus, Muſicus, Statuarius,aliarumq; Artium,& militaris diſci
8 plinæ ſcientiſſimus. A Primordio † Chriſtianis obſtitit,cognita tamen Religionis excellẽtia, beneficus illis fuit. Oroſius lib.7.cap.8.Eutropius lib.10.c.5.Iacob.Philipp. Bergomas Supplement.chronicor.lib.2.Zonaras lib.2.Albert.
9 Crantius in Saxonia lib.3.Sergius†Galba,& ipſe Hiſpanus fuit.vt eſt author.Sueton.Tranquil
10 lus in Galba cap.3.& 9.Antoninus † etiam cognomento Pius,ac M. Antonius cognomento
11 Verus†Imperatores,& ſi in Hiſpania nati non fuerint,ex eorundem tamen Imperatorum ori gine prodiere , vt Marinæus,& alij annotarũt.

Nec ſolum ei Imperio id accidit, vt Impera tores tam probos Romę Hiſpania dederit,ſed & Conſtantinopolitano ſimiliter.Hoc melius , ꝙ Chriſtianos.pios,& Catholicos:nã, & Theo
12 doſius † I. qui,& ſenior, Hiſpanus fuit; huius
13 præterea filij Archadius,& † Honorius;eodẽ
14 modo,& Theodoſius † iunior,Archadij filius. Paul.Oroſius lib.7. c. 19. 20.& 21. Paulus Diaconus ad Eutropium.lib.12.c.3. Zonaras.lib.3.

Argantonium Tarteſsiorum Regem Hiſpa
15 nia etiam produxit,virum† belli exercitio no bilem,quem trecentis annis vixiſſe ſcribit Sylius Italicus lib. 3.

Argantoniacos armat Carteia Nepotes.
Rex Proauis fuit,humani ditiſſimus aui,
Terdenos Decies emenſus belliger annos.

& Baptiſta Mantuanus in Alphonſo ait

Et vetus ille auri diues, ditiſſimus aui.
Heſperiæ quondam Rex Argantonius oris.

quem vixiſſe annis centũ viginti,regnaſſe octo ginta,retulit Cicero in Catone Maiore,ſiue de ſenectute. & poſt ipſum Lucianus , & Macrob. Quamquam Plinius lib.7.c.48.poſt Anacreontem Poetam,vixiſſe aſſerit annis centum quinquaginta.de quo Lucius Marin.in Hiſtor. Hiſpan.lib.2. cap. 2. Io. Laurentius Anania in Fabrica mũdi tract.1. in Europa.& nouiſsimè bel la ab eo geſta , & eius acta deſcribit Ioannes Mariana de rebus Hiſpanię.lib. 1.cap. 17.

Magni animi Viriatum Regem ex Luſitania
16 natum,licet à principio humilem,† magnũ ta men poſtea ex progreſſu rerum, Hiſpania produxit. Fortiſsimæ tamen,& Magnanimæ virtu-
17 tis,Bellicæq; Artis experriſsimus † fuit. Parua namq; militũ manu à principio Prouincias aggredi cæpit.vltraq; Tagum, & Hiberum Flumina progreſſus,omnia Armis impleuit,Populos ſubdidit, ſubditos ei obedire coegit vti Regi. Contra illum Romani C. Vectelium Prętorem, cum expedita militum manu miſerunt,cõgreſſi inſimul,ſubacto,ac profligato exercitu à Viriato, eiuſq; Militum globo , cum Paucis Prætor, vix ſaluus euaſit.Miſſus demum Cn. Plautius ab eiſdem victus, fuga ſimiliter ſibi vitam quæſiuit.Videntes autem Romani ſuos,primo, ſecundoq; congreſſu victos , quaſi ignominiã deleturi, iterum,tertioq; Claudium Vnimanũ, vel,vt alij dicunt,Numidanum,numeroſo exer citu congregato deſtinatunt, commiſſa autem inter illos acie,Viriatus victor extitit.Is,vt Romanis notam inureret,illorum Faſces,Trabeã, aliaq; Inſignia,atq; ornamẽta,quaſi triumphãs in ſummis Montium expoſuit. Cumq; diuerſis temporibus per annos quatuordecim , vel, vt alij,decem, & octo,Armis, viribuſq; Romanos afflixiſſet , à ſuis tandẽ perfidioſè occiſus eſt, quem tamen,non niſi mortuum ſuperauere Romani,dum occiſoribus militibus,prẽmium perentibus,dare noluerint,iudicantes apud eos,
18 impium facinus eſſe, Imperatorem† à ſuis occidi. vt dicũt Cicero,& Liuius Epith.52. Paul. Oroſius lib.5.cap.2.Eutropius lib.4.c.6. de qui bus Romanorum Prouincijs Velleius Paterculus Hiſtor. Roman. lib.2. inquir.Illæ enim pro-
19 uinciæ † Scipiones contempſerunt:illæ contu melioſo viginti annorũ bello,ſub Duce Viriato maiores noſtros exercuerũt:illæ terrore Numãtini belli Populum Romanum concuſſerũt: in illis turpe Q.Pompei fœdus,Turpiuſq; Man cini,Senatus cum ignominia dediti Imperatoris, reſcidit: illa tot conſulares , tot Prætorios aſſumpſit Duces,patrumq; ætate,in tantũ Sertorium armis extulit,vt per quinquennium,diiudicari non potuerit, Hiſpanis,Romanisnè in armis plus eſſet Roboris , & vter Populus alteri pariturus foret. Hinc Cicero in Antoniũ. Cæſar exercitum inuictum ex Hiſpanis militibus conduxit.de quo Baptiſta Fulgoſ.lib.3:c.4.

Sed quid vetuſtiorum temporum exempla commemoro, illorum virtutes enarrando, qui ad hos exhibendos actus,Inanis tantũ ſpe gloriæ impellebantur? Quãdo alios Principes referre potero , qui Chriſtianæ fidei zelo innixi, periculoſis bellorum fluctibus agitari , magnã ſuis

ſuis hoſtibus cladem intulerunt, quorum Hi-
20 ſpanorum,Gothorumq; Regum Recharedus† ſe offert,qui ob Arrianam hæreſim è Gallia,& Hiſpania pulſam primus Catholiciſſimi,atque Religioſiſſimi Regis nomen retulit.vt dixi ſupra c.41.Hic plures cum Romanis pugnas cõſeruit,ſemperq; victor euaſit. Vaſcones ēt pluribus bellis,in illum irruptionem facientes repulit. Cum ſexaginta millia demū Francis fortiter dimicando, quadraginta millia ex ipſis deletis,reliquisq; partim captis, partimq; fugatis,Victoriæ triumphum portauit.vt poſt Raphaelem Volaterranum, ſcribit Ioãnes Magnus Hiſtoriæ Gothorum,& Suenon.lib.16. cap. 10. & ante eos Roder. Ximenius Archiepiſcopus Toletan. rer.Hiſpan.lib.2.c.15 Nec minori Bellicæ virtutis encomio dignus eſt Vuãba,(quē
21 Bambam† appellant)Rex,qui ſuorum Regnorum rebelles Principes aliquos,populos,vicit, ſubegit,ac domuit.Sarracenos etiam Hiſpaniarum littora turbātes gladio alios,ſeruitute cęteros ſubegit,ac ducentas, & ſeptuaginta illorum naues incēdio conſumpſit.de quo Roder. Archiepiſcopus Tolet. Hiſtor.lib.3.cap.1.vſq; ad cap.12.Io.Magnus.lib.16. cap. 22. Sed quis æquam enarrandarum virtutum linguam exer-
22 cebit † Pelagij Cantabriæ Ducis, Gothorum Regum Seminarij,qui primus eijciendorū Sarracenorum ex Hiſpania conſilium ſumēs,multis illos cladibus affecit,ſuum dilatans Regnū, Magnum adeo poſteris exemplum dederit, vt quem ſequuti ſucceſſiue viginti nouem Reges eadem imitando, vſq; ad Alphonſum nonum Regem, qui & ipſe vnico prælio cum Sarracenis conſerto, ducenta illorum millia profligauerit,Alijq; decem, & ſeptem circiter Reges, vſq; ad Philippum nunc regnantem, fecerunt itidem, quorum vita, Chriſtianorum omnium Principum gloriam ferè ſuperauit. Plus enim cruoris, ac ſanguinis in ijs iuſtiſſimis bellis effuſum eſt ſeptingētos circiter per annos,q̃ in alijs plijs non itā iuſtis in annis mille,& quingētis. Et niſi Hiſpanorum Regum infatigabilis vigor extitiſſet, non Hiſpania fortè tantum, & Gallia, ſed cętera Chriſtianorum Principū regna Sarracenorum, & Maurorum ſæuitiam, ac tyrannidem experirentur. Sit DEO Opt.Max. Laus,honor,gloria,& Imperium,qui hęc à ſuis populis flagella auertit;& horum Catholicorū Principum Animæ per eiuſdem Dei Clementiam Paradiſi Gloria perfruantur,quorum laboribus,ærumnis,ſanguinisq; effuſione,Pace trãquilla,& dulci ocio fruimur.

Regnum Neapolitanum habuit ſemper gentem,vſibus bellicis aſſuetam,ac penè inuictam
23 † à quibus in Cleomenem Lacedemonium, Agatoclem, Alexandrum Epirotam, Pyrrhum Moloſſum,Annibalem Carthaginēſem,& alios exhibita eſt ſumma vis animi in bellis, & validiſſima corporum virtus; ſic etiam oſtenderūt in bellis Cæſaris,& Pompei, aliorumq; Romanorum,fortiſſimum Robur, ac bellicam virtutē in eis exercuerunt.Hinc apud Hiſtoricos cōme-
24 morantur bella † Locrenſium, Crotoniatarū, Sybaritanorum; Hinc Peligni, Frentani,Marſi, Lucani,Picentij,Sammites,alijq; Regni Neapolitani populi,quorum bellandi induſtria pluribus annis Romanorum Rempublicam fortiter exercuit.Habuit etiam ſuos Imperatores, ſuos Reges,Armorum peritia clariſsimos, Agatho-
25 clem † Siciliæ Tyrannum,Regemq;,qui tantopere Carthaginenſes, & Africanos infeſtauit. Is enim ex patre Figulo Rhegij apud Brutios naſcitur, vt ſunt authores Diodorus Siculus Bibliotheces. lib. 19. Thomas Facellus in Hiſtor.ſicul.Decad.1.lib.6.cap.3.& Decad.2. lib,
26 4.cap.1. Habuit, & Dinum † ex Tarento, virū ac Ducem exercitus fortiſsimum,ac rei, artisque bellicæ peritiſsimum; cuius meminit Plutarch.in Problem.155.Ianus iuuenis in Hiſtor. Tarentinor.lib.3. capit.3.Habuit, & Milonem
27 † ex Crotone,qui in Athletica præſtitit:Ita malum punicum tenebat, vt nemo illi è manu extorqueret,aut digitum corrigeret,cum is tamē vllibi malum læderet;idem diſco vncto inſidēs à nullo diſtrahi poterat;& cum ſemel conſtitiſſet,nemo eum è veſtigio educebat.In Olympia Bouem ictu manus expanſę,alij pugno,occidiſſe,& per ſtadium ſine anhælitu portaſſe,ac totum vno die comediſſe (quod haud creditu facile eſt) & ibidem Coronatum fuiſſe. quorū meminit Plinius.lib.7.cap. 20. Herodotus lib, 3. Pauſanias in Eliacis. lib. 6. Aul. Gell. Noct. Atticar.lib.15.cap.16.Petr.Crinitus.lib.8. cap. 6.De quo Baptiſta Mantuanus inquit

Hauſit dogma Croton,forti inſignita Milone.

& iterum idem Baptiſta

Quadrupedum ſoleas, Calabrumq; aquare Milonē

de quo etiam latè Hieronym.Mercurial.de Arte.Gymnaſtica.lib.1.c.13.& 15. lib. 3.c. 3. & 5. lib.6.cap.3.Hinc Maximinum Cæſarem ob fortitudinem vocauerūt Milonem Crotoniatem
28 Capitolinus in eo. Otho etiam † Siluius Cæſar,qui poſt Sergium Galbam Imperator fuit, ex Ferentino oppido Regni Neapolitani fuit, vt eſt author Suetonius in Othone.cap.1. & ſi Ferentinum alibi collocet Strabo.lib.5.vna vice Ferentenum illud appellando, altera verò,
29 vt ſupra.Quod oppidum eſt† in Apulia propè Luceriam,iam deſolatū,ſola turri,cum quibuſdam ædificijs dirutis, exiſtente. hoc oppidum quondam ſub Samnitibus erat,vt aduertit Philippus Beroaldus ad Sueton. in loco allegato. & in eo perijt Federicus.2.Imperator.De quo Pãdolf.Collenucius Hiſtor.Neap.lib.4.Hadria-
30 nus † Imperator, & ipſe ex Hadria Aprutina
31 ortum duxit,vt multi ſcripſere.C.Marius † ex Arpino,qui maxima bellandi peritia extitere.
32 Sic Robertus Rex, ſic † Alphōſus Aragoneus, quorum virtutibus, & armorum exercitio tutā

regnandi

regnandi peritiam queſiuere. vt de ſupradictis
antiquiorib. ſcripſere Liuius, & alij. Herodot.
lib. 5. & 6. & 9. Collenucius lib. 1. & de nouiſ-
ſimis idem Collenucius lib. 4. 5. & 6. & pluries.
Barthol Facius de Factis Alphonſi. Paul. Iouius
de Viris Illuſtrib bellicis lib. 1. cap. 14. lib. 2. c.
1. lib. 3. cap. 2. Sub Regibus Ferdinando, & Eli-
33 zaberha, † militauit Conſaluus Ferdinandus
de Corduba, † qui ob eius bellica geſta, magni
cognomen habere meruit. Chriſtophorus etiã
34 † Columbus, qui incognitarum inſularum re-
gna Chriſtiano Orbi, non abſque ſtupore, &
miraculo, quæſiuit, inuenit, & domuit. Quem
pari ardore, viribus, & fortuna ſequutus eſt Fer
35 dinãdus † Corteſius. Sub Carolo V. Cæſare, ac
Philippo Rege nunc regnante Petrus † Nauar-
rus, Ferdinandus † Aluarez Dux albæ, Alphon-
ſus, † & Ferdinandus Dauali, Ferdinandus †
Gonzagha, Proſper Columna † Antonius † Ley
ua alijq; permulti, quorũ ductu ror bella pro-
fligata, tot Reges victi, victoriæ obtẽtę, & Tro-
phea erecta. Vt interim ſilentio minimè pertrã
36 ſeam Andream † Doriam, Maritimarum claſsiũ
inſtruendarum, ac maritimæ nauigationis, al-
terum Neptunum, qui ſuo tempore Pyraras
omnes fugauit, omnia chriſtiani orbis freta
ſecura reddidit, victorias reportauit; quem
Mauri Sarraceni, Turcæ, reges, Imperarores
chriſtiani nominis hoſtes, timuerunt, horrue-
runt, & coluerunt: de quo nulla non prædica-
bit ætas. Cuius virtutis æmulator, & ſucceſſor
egregias nauauit artes Ioannes Andreas Do-
ria Catholici Regis in maritimis Imperator,
qui à ſuis Auis, Arauiſq; nõ degenerans, Bar-
baris omnibus eſt formido, & pauor. Æmulan-
tur nunc ipſum filij, ſummæ ſpei adoleſcen-
tes, præſertim Carolus Doria.

Nec deſunt ex Burgundia, Belgia, alijſq; in-
ferioris Germaniæ populis Catholico Regi,
prædeceſſores Principes viri, armorum peritia
ſtrenuiſsimi, inrer quos eminet Balduinus Flã-
37 driæ comes, qui † ab eximijs corporis viribus,
armorumq; exercitatione, ferrei nomen retu-
lit, qui Caroli Calui, Galliæ Regis filiam Iudi-
tham, formoſiſſimæ ſpeciei puellam præſtan-
tem, Anglorum Regi, nuptui deſtinatam, (il-
la tamen, fratreq; ſuo conſentientibus) abdu-
ctam, rapere non dubitauit, purgataq; cauſa
coram Nicolao I. Summo Pontificæ, debitis Ec
cleſiæ ſollemnibus, deſpõſauit. Et demum plu-
ribus in prælijs cum Northmannis habitis, for-
tiſsimas manus conſeruit. Sic Balduinus alter
38 cognomento Pius, † ſuorum prædeceſſorũ glo-
riam omnem ſuperauit. Robertus etiã, qui Hie-
roſolymitanus eſt appellatus, adeò ſe in illa ex
peditione Hieroſolymitana magnanimè geſ-
ſit, vt idcirco Hieroſolymitanus ſit dictus: vt
Gulielmus Tyri Epiſcopus, alijq; Hiſtorici pro
39 didere. Theodoricus Alſatius, & ipſe † Flan-
driæ comes minimè prætereũdus eſt. Hic enim
in omni vita, Pietate inſignis, religione Illu-
ſtris, munificentia clarus, belli, paciſq; artibus
nobilis, fortitudine, iuſtitia, ac rerum geſtarũ
magnitudine inclitus, quater in Syriam ad iu-
uandos in bellis Chriſtianos acceſsit, omniq;
ſplendore appararus bellici emicuit: vt poſt
alios ſcribit Iacobus Meyerus Annal. Flandr.
lib. 5. quem non minore animi vigore imitatus
40 eſt Philippus † filius, qui ſtrenuè rexit Comi-
tatum Flandriæ per annos viginti quatuor, No
biliſsimus omnium, qui antea fuerant in Flan-
dria, diuitijs, & honoribus affluens, prudentia,
& potentia magnus, feruens in iuſtitia, fortis,
& probus ad arma, vniq; Macchabæorum me-
ritò comparandus: vt idem Hiſtoricus inquit.
41 Eodem modo Balduinus Margaritæ † Alſatiæ
filius, Flandriæ, Hannoniæq; Comes, Impera-
tor Conſtantinopolitanus creatus, quia vir for
tiſſimus, nobiliſſimus, & Dux ſummus fuerit ha
42 bitus. Ne interim omittam Ioannem † Burgun-
diæ Ducem (qui à Carolo Delphino occiſus
fuit) qui erat vir belli, & pacis artibus præſtãs,
nobilitati iuxta, ac Popularibus ſuis charus, cũ
quibus nihil habuit diſsidij, de quo ſuo loco
ſupra diximus, cuius ex morte graues confla-
tæ ſunt inimicitiæ, quarum exitus mali extite-
re, ac vtriuſq; imperij ſubditi perpeſsi fuere,
vnde ſuccedit illud Horatij.

Quicquid delirant Reges plectuntur Achiui.

Commemorare autẽ Philippi Ducis geſta, qui
fuit filius eiuſdem Ducis Ioannis, operæ pre-
tium non videtur, cum ſuo tempore omnes Eu
43 ropæ Principes ſuis † virtutibus ſuperauerit,
captiuamq; fecerit puellam illam Ioannam, in
qua tantopere Galli confiderant, q̃ tãdem Ro-
thomagum ducta, falſæ religionis, Magiæ, ſu-
perſtitionis, ac Veneficij inſimulata, flãmis exu
ſta eſt. Hic Dux acerrimus cædis paternæ vltor
extitit. P. Aemilius in Carolo 6. & in Carolo 7.
Ioannes Tilius in Chronico Galliæ. Iacob. Me-
yer. Annal. Flandriæ. lib. 16. Subſequutus eſt ip-
44 ſum, Carolus Princeps ſua † ætate omnium bel
licoſiſsimus, qui ex inde bellicoſi nomen quæ
ſiuit, qui in Caſtris eſt appellatus Annibal, in
conficiendis itineribus Iulius Cæſar, & Alexan
der, Algoris, ſoliſq; patientiſsimus, frigidæ tot
illi hyemes actæ, tot ſub pellibus torridæ æſta-
tes transfactæ, quorum geſta ſcripſere. P. Aemi-
lius in Lud. XI. Adrianus Barlandus in Chroni
co Brabantiæ. cap. 102. & 132. Iacob. Meyerus
Annal. Flandriæ lib. 17 Iacob. Marchantus de
Reb. Flandriæ memorab. Vnum referam pro
Coronide, qui pro omnibus erit, Carolũ Quin-
45 tum † Cæſarem Auſtriacum apud eoſdem Bel-
gas, ſeu Brabantos, Gandaui natum, cuius acta
ſtuporis plena, ac ordinarios humanos cona-
tus ſuperantia, non referam, ſed bella geſta, vi-
ctoriæ quæſitæ. Trophea relata, Regna obten-
ta, Reges profligati, capti, adiuti, illum orna-
tum titulis perpetuis reddunt; quibus præte-
riti

riti Principes obũbrati, præſentes, ac futuri inſtructi ſunt, & inſtruuntur in dies. Quo cũ huic capiti finem imponam. Silentio pertranſiens acta Philippi nunc Regnantis, aliorumq; Principum virorum, qui ſub ipſo, alijſq; militarũt, ne volumen Hiſtoriæ conficiam, aliaq; rationabili cauſa, quam exprimere, non eſt præſentis ſpeculationis.

ARGVM. CAP. LXXX.

Plures habuit in ſuis Dominijs Rex Catholicus viros, ſcientiarum omnium genere Clariſſimos, quorum aliqui antiquiores commemorantur.

COMPENDIVM.

1 *Maior, ac præſtantior exiſtimatur, qui viris melioribus præeſt.*
2 *Decus Regium eſt augeri dignitatibus ſubiectorum*
3 *Pythagoras in Regno Neapolitano docuit.*
4 *Ex Pythagoræ doctrina viri clariſſimi floruere.*
5 *Poetæ Clariſſimi, qui ex Regno Neapolit. prodiere.*
6 *Orbilius Beneuentanus, Horatiĩ præceptor.*
Iuriſconſulti ex Regno Neapolitano.
Herodotus apud Thurios propè Tarentum in magna Græcia Hiſtoriam ſcripſit.
8 *Ducatus Mediolanenſis viri literarum clariſſimi.*
9 *Sancti, Eccleſiæ Doctores Hiſpani, alijq; ſcientiarum fulgore clariſsimi.*

CAP. LXXXX.

ABſoluta in capite præcedenti enarratione quorundam virorum grauium, qui armorum exercitio claruere, ſupereſt modo, de his agere, quos literarum, ſcientiarum, ac ſtudiorum gloria Illuſtres reddidit, qui in eiuſdem Catholici Regis Imperio floruerunt. Maior enim, & præſtantior exiſtimatur, qui viris
1 melioribus, ac † dignioribus præeſt. vt dicit
Imperator in § Nos igitur. Auct. de defenſorib. ciuit. & in § Generaliter. Auct. Vt nouæ factæ conſtit. voluit Nicol. Boer. de Auth. magni Concil. in princip. nu. 11. vt in ſimili voluit Alphonſ. Aluarez in Specul. Roman. Pontific. cap. 16. in princip. Et nouiſsimè in Philippo Rego Catholico loquitur Ferdin. Vaſquius in con-
2 trouerſ. Illuſtr. in præfat. nu. 26. Eſt enim † Decus Regium augeri dignitatibus ſubiectorũ. Hinc potentius, anguſtius, & formidabilius effici Regnum, ſcripſit Bald. in ca. Intellectu. col. fin. de iureiur. Voluit Barth. de Caſſæn. in Gloria mundi. par. 5. conſid. 19. Bonus de Curtili in tract Nobilitatis. par. 3. num. 207.

Cui autẽ Chriſtiano Principi inuidebit Rex Catholicus, ꝙ habeat, vel habuerit ſuis in Dominijs, viros omni ſcientiarũ genere præſtantes? Certè nulli, ſiue antiquos intueamur annos, ſiue nouiſsimos ad noſtra vſq; tẽpora. Silentio enim præteream viros ſcientiarum Principes, quos noſtra ætate, ac parum antea Deus producere dignatus eſt, ne dum aliquos referrem, alijs præiudicium ſaltem iuſti liuoris generem, quod nunquam mei moris fuit, niſi quãtum exiles meæ vires ſunt, ſummos viros, ſummis quoque laudibus proſequi.

Neapolitanum Regnum, ſummæ, primæque
3 authoritatis Philoſophos habuit, Pythagorá †
in primis. Samius ille fuerit, vel Tyrrhenus in Regno tamen Neapolitano docuit, moratus eſt, ac mortuus, ibiq; ſuam Philoſophiæ ſectam primus reliquit. vt ampliſsimè dixi ſupra cap. 40. vbi vidẽdum eſt, ne idem repetam. de quo; & Ouidius Metamorphoſeos. lib. 15.

Poſitaque Italis in finibus Vrbis
Vir fuit, hic ortu Samius, ſed fugerat vna,
Et Samon, & Dominos, odioq; Tyrannidis exul
Sponte erat. iſque licet Cæli regione remotus
Mente Deos adyt.

4 Ex eius demum† Pythagoræ Schola, ac doctrina prodiere Architas, Euritus, Lyſias, (vel vt alij Lyſides) Polus Lucanus, Ariſtoxenus, Philoſophi, Heraclides, ſed non ille Ponticus, Nicomachus. qui de Muſica, & Arithmetica ſcripſit, Iccus. Zeuſis. Apollodorus, medici, Scymnus, Nycocles, Alexis, Eumenes Cythariſtæ, Poetæ, & Rapſodi, Auyuchon Tragædiographus, Hegiſippus. qui ſcripſit de cõmœdis obſonijs, Anochus, & Smycrina victores in Olympico. Archias, (pro quo orauit Cicero) Spintharus, Cleanthes, & L. Craſsitius, omnes ex Tarẽto. vt de his teſtatur Diogenes Laertius. lib. 8. & 9. Cicero in Tuſculanis, & ad Atticũ. Muſæus in lib. de Machinis Atheneus in Dypnoſophyſtis. Pauſanias in Attiacis. Galenus in lib. Epydemiorum, Alex. de Alexand. dierum genial. lib. 1. c. 30. Ianus iuuenis de Tarẽt. Hiſtor. lib. 3. c. 2. & 3. Marcellus itidem Orator Aeſerninus. vt dicit Petr. Crinit. de Poetis. lib. 3. cap. 49. Alij etiam Philoſophi ex hoc Neapolitano Regno extitere, Hippaſus, & Metopus Metapõtini, Philolaus, & Alchmeon Crotoniatæ, Zeno, Leucippus, & Parmenides, atque C. Trebatius Iuriſconſultus Ciceronis familiaris ad quẽ direxit ſuos Topicorũ libros ex Elea Lucaniæ Ciuitate, propè Silarum fluuiũ, iuxta Sinum Poſsidoniatem. Ocleus, & ipſe Lucanus, Tymeus Locrenſis, Diuus Thomas Aquinas, Auguſtinus Niphus Sueſſanus, Ioannes Antonius Theſſaurus ex Corleto in Lucania, qui Salerni triginta circiter annis Philoſophiam publicè docuit, Marcus Antonius Zimara, & Theophilus filius, Sancti Petrinates ex Hidrunto. Bernardinus Teleſius Conſentinus, qui ætate noſtra cõmentarios de rerũ natura edidit præclariſsimos. Sic etiam ex eodem Regno, exiere
5 † Poetæ Excellentiſsimi, Ennius Poeta Vetuſtus ex Rudia, Horatius ex Venuſia, Lucillus ex Arunca, Beneuento proxima, Pacuuius ex Brunduſio, Ouidius ex Sulmona, Sta-

tius,& Sincerus,Sanazarius ex Neapoli, Iuue-
nalis ex Aquino, Orbili' Horatij pręceptor ex
Beneuento,Sallustius ex Amiterno, & Cicero
Princeps eloquentiæ ex Arpino. vt de quibuſ-
dam meminit Pādolphus Collenucius Hiſtor.
Neapol. lib. 1. alijq; Hiſtorici. Petr. Criuit. de
Poetis. lib. 3. cap. 38. vbi etiam meminit Orbi-
lij Beneuentani, præceptoris Horatij. & lib. 4.
6 cap 65. Habuit,& Iuriſconſultos† per celebres
Lotharium,& Roffredū de Epiphanio, & Odo-
fredum, Beneuentanos, quorum Roffredus mo-
ritur, & ſepelitur Beneuenti in anno 1215.
Odoffredus verò moritur,& ſepelitur Bononię
anno 1265. vt eſt author Dionyſ. Gothofred. in
Praxi. lib. 1. tit. 2. cap. de Interpretibus iuris ci
uilis Goffredum de Irano, Nicolaum Spinellū,
Bartholomæum de Capua, Alexandrū de Ale-
xandro,& Antonium de Alexandro, Ioannem
Baptiſtā Carrafam, Scipionem Ianuarium, An-
dream Maricondam de Neapoli. Marinum de
Caramanico, Andreā,& Bartholomeū de Iſer-
nia, Andream Accōzaiocum de Barulo, alioſq;
propemodum infinitos. Apud Thurios in ma-
gna Gręcia propè Tarentum Herodotus Hiſto
riā ſcripſit. Plin. lib. 12. ca. 4. Ioachimus Vadia-
nus in Epithomæ de tribus terræ partibus in
Italia.

Inſula Siciliæ ſuos produxit Philoſophos
7 grauiſſimos, Dicearchum† Ariſtotelis diſcipu-
lum, Ariſtoclem, Licum, Eumenem,& Ibicū Hi-
ſtoricos, Lupum Poetam, omnes Zancleos, ſiue
Meſſanēſes. de quibus Diogenes Laerti', Athe
næus,& cæteri. Habuit eadem Ciuitas Andræā
Barbatiam Iuriſconſultum famoſiſsimum. Ha-
buit,& Timeum Hiſtoricum. de quo Cicero in
Oratore,& Plutarchus in Nicia. Suidas, & alij.
Charondam etiam Philoſophum, ac tot Ciuita
tū Legumlatorem. Andronem, qui cantandi
Rithmos morem edocuit. Diodorum, ſiue Lio-
dorum Magum,& Nicolaum de Tudeſchis, Iu-
riſconſultum, Abbatem Panormitanum, & Car
dinalem, qui Canoniſtarum facilè Princeps in
dicatur ex Catania Vrbe. de quibus Athenæus
Dipnoſophiſtar. lib. 1. Ariſtoteles lib. 2. Politi-
corum,& lib. 4. Gorgiam insuper Philoſophū,
& Oratorem Excellētiſsimū ex Leontino. Hic
fuit plurium maximorū virorum præceptor, ſci
licet Periclis, Iſocratis, Alcidamantis, Eſchili
Poetæ, Agathonis, & aliorū. de quo Pauſanias
lib. 10. Quintilianus, Aelianus, Philoſtratus, &
alij. Theogenem præterea,& Epicharmum Poe
tas Excellentiſsimos ex Megara. de quibus Sui
das, Ariſtoteles in Poetica, Cicero in Tuſcula-
nis, ac Lucianus meminerunt. Habuit Theocri
tum Poetam antiquiſsimum, Philemonem, So-
phronem, Coracem oratorem, Cteſiam, ſiue Ti
ſiam ſimiliter Oratorem, Dionem, Sophanem,
Epicharmum, (licet natu Choum) Photinum,
Charmum, Maracum, Philoſſenum, Poetas: Me-
necratem Philoſophum, & Medicum, Callima-
chum, Moſchum, Grammaticum, Antiochum,
Philiſtum, Calliam, & Flauium Vopiſcum Hi-
ſtoricos, Lyſiam Oratorem, Theodorum Philo-
ſophum, Archetimum Philoſophum,& Hiſtori-
cum,& Archimedem ſcientiarum omnium pe-
ritiſsimum, omnes ex Syracuſa Vrbe. Quorum
meminit Ouidius in Ibi, Diogenes Laertius,
Cicero in Rethoricis, Suidas, Aul. Gelli' in no
ctibus Acticis. lib. 6. cap. 10. Athenæus Dipnoſo
phiſtor. lib. 14. Plutarchus in Ageſilao. Pauſa-
nias. lib. 10. Diodor. lib. 12. Iuſtinus lib. 3. Plu-
tarch. in Marcello. Plin. lib. 7. cap. 37. Marc. Vi-
truuius. lib. 9. Orpheum etiam Poetam ex Ca-
merina. vt retulit Suidas. Timagoram, Philoſo
phum, & Apollodorum Poetam Comicum ex
Gela. Phalaridem, Empedoclem, Azonem Phi-
loſophum,& medicum, antequam eſſet Hippo
crates, Creontem Philoſophum, & medicum,
Polum Oratorem, ac Philoſophum, (licet mul-
ti dicant eſſe Lucanum) Gorgiæ Leontini di-
ſcipulum, Dinolocum, Archinum, ac Sophoclē
Poetas clariſsimos ex Agrigento. Horum di-
uerſimodè meminerunt Ariſtoteles. lib. 1. Me-
taphyſ. 5. Plin. lib. 29. cap. 1. Cicero in Verrem.
Ariſtoteles in Poetica. Steſichorum etiam Poe
tā ex Imera, cuius meminit Phalaris in Epiſto-
lis. Plin. lib. 10. Quintilianus lib. 10. & 11. Pho-
cilidem Poetam ex Mile, Diodorum Siculum
appellatum, Hiſtoricum grauiſsimum ex Argi
ra, vt ipſe teſtificatur in præfat. Hiſtoriarum. &
lib. 6.

Mediolanenſi in Dominio infiniti propemo
dum prodiere viri Illuſtres, † ſtudiorum can-
8 dore conſpicui. Statius enim Cæcilius, Poeta
Comicus, ſed & Ambroſius Mediolanenſium
Archiepiſcopus, Sūmus Eccleſiæ Doctor, Ober
tus de Orto, Gerardus Cagapiſti, Vincentius,
& Chriſtophorus Caſtellioni, quorum primus
fuit Magiſter Bartholomei Brixiēſis, Simon de
Burſiano Cardinalis, Signorolus Homodeus,
Petrus de Bexutio, Lancelottus, & Philippus
Decij, Ioannes Antonius de Sancto Georgio
Cardinalis Alexandrinus, Iaſon Maynus, & no
uiſsimè Andreas Alciatus, omnes ex Mediola
no. Martinus, & Ioannes Boſianus, & Richar-
dus Malumbre, Cremonēſes. Oldradus de Pon
te,& Martinus Carrettus, Laudenſes. Nicolaus
Alexandrinus gener Bartoli. Frāciſcus de Cur
te Senior,& Franciſchinus de Curte Iunior, Pa
pienſes iureconſulti Excellētiſſimi, alijq; per-
multi eorundem, ac aliorum locorum eidem
Dominio ſubiectorū. de quibu Catellian. Cot-
ta in Memorab. §. Iuriſperitus, & Iacobus Spie
gellius in Lexico, eodem verbo, ac alij.

Hiſpania viros ſcientijs omnibus præditos
habuit, qui omni Chriſtianæ Reipublicæ lumi-
nis fulgorem effuderūt, ſanctiſſimos præſertim
9 viros† Eccleſiæ Doctores, Leandrū, cuius ſuaſu
Moraliū libros Sanctus Gregorius ſcripſit, Ful
gentium, Iſidorum, Ildelphonſum, Paulum

Oro-

Oroſium, Damaſum Summum Pontificem, Paulum Burgenſem, Sulpitium, Prudentium, Trogum Pompeium, Iuſtinum, Senecas, Lucanum, Martialem, Syllium Italicum, Sedulium, Iuuencum, Sextilium Rethorem, Voconium Victorem, Ruffum Feſtum Auienum, Fabium Quintilianum, Moderatum Columellam, Iulium Higinum, Pomponium Melam, Raymundum Lullium, Alphonſum Regem Aſtronomum, Alphonſum Toſtadum. Et in Medicina, ac Philoſophia viros Primarios, Auicennam, Aben Ezram, Moyſen, & Dauidem Kimbi, Raſim, Algazelem, Meſalac, Calaf, & Auerroem. In iure Canonico, Raymundum Barchinonenſem, Garziam, Bernardum Compoſtellanum. Sed quia ſi ſcriptores Hiſpanos enumerare vellem, libro integro opus eſſet, ſatis eſt, vnico verbo, hanc meam aperire ſententiam, Hiſpanos hodie, ſiue Theologica, ſiue Philoſophica ſcribant commentaria, ſiue ſtudijs quarumuis ſciētiarum ſe tradant, cæteros vincere, ſubtilitate, grauitate, & modeſtia.

Longum eſſet enumerare viros ſcientiarum Celebres, Burgundos, Flandros, Brabantos, Hannonios, Arteſios, Hollandos, Friſios, Zelandos, ac Dominatuum aliorum Philippi Regis Catholici, in inferiori Germania, quia multo labore opus eſſet, idcirco deſiſtam.

ARG. CAP. LXXXI.

Regna Catholici Regis, quam fidem Chriſtianam ſemel ſuſceperunt, nunquam reliquerunt. Et Hiſpaniæ Regna, & ſi per octingentos circiter annos fuerint à Mauris, & Sarracenis occupata, nunquam IESV Chriſti fides ibi intermortua eſt, ſed ſemper viguit. Sic in Italia, & alijs locis dicitur.

COMPENDIVM.

1 *Catholici Reges, quam primum fidem Chriſtianam à Clodouao Baptiſmi Lauacrum ſuſcipiente à Beato Remigio Rhemenſi Archiepiſcopo miniſtrante, numquam reliquerunt.*
2 *Regna Catholici Regis à labe Hæretica ſemper immunia fuere.*
3 *De Italia fide Ioannis Aubani Boemi teſtimonium.*
4 *Inſula Cethim, an ſint Inſulæ Italiæ num. 5.*
6 *Hiſpania quamquā octingentos circiter per annos occupata, numquam Chriſti fidem amiſit.*
7 *In Pelagio Cantabriæ Duce Regum Gothorum ſeminarium ſeruatum fuit.*
8 *Pelagius, quo pacto in ſtatu ſucceſſit.*
9 *De Hiſpanici Regni fidei Chriſtianæ incumbenti gloria, Staniſlai Oſij Cardinalis dictum.*
10 *Hiſpanis ſemper ius fuit belli in Sarracenos inferendi.*
11 *De Hiſpania virtute Ioannis Vaſai Belgæ teſtimonium.*
12 *Aliqui Belgarum populi, quid in fidem, & temporalem Dominum patrauerint.*
13 *Religione, & cultu diuino ſpretis, omnia corruunt.*
14 *Spreto Regis Imperio, Dei ordinationi reſiſtitur.*

CAP. LXXXI.

Catholici Reges, ſuiq; gētiles, quam primum fidem Chriſtianā ſuſceperunt à Clodouæo,
1 † baptiſmi ſacramentum miniſtrāte Beato Remigio Archiepiſcopo Rhemenſi, in illa, vſque ad Philippum Regem Catholicū ſemper perſeuerarunt, & ad extremi iudicij, vſque diem (Deo permittente) perſeuerabunt. Similiter modo Regna, Dominiaq; ipſorum Imperio ſubdita, ab hæreticorum maculis illæſa, atque immu-
2 nia † conſeruata extiterunt. Præſertim Italia, de qua rectè, atque eleganter Ioānes Aubanus Boemus de Moribus gentium. lib. 3. cap. 19. inquit: Terrarum omnium alumna, atque eadem
3 † parens, cœleſtiū prouidentia electa, quæ ſparſa congregaret Imperia, molliretq; efferatarū gentiū ritus, diſcordes ad colloquia linguas, munere literarum, latinoq; ſermone congregaret. Ceterum, vt gentes ſileam, (nam longum eſſet numerare, quas Itali, Romani, lingua, & armis vicere;) tantum vna Quiritum Ciuitas, virtutum omnium valuit exemplis, quantum omnis Græcorum eloquentia præceptis. Qui, quaſi ità futurum diuinaſſent, vt hæc vna terra, omnibus eſſet gētibus Imperatura, quotam ipſius partem, magnam Græciam dixere. Et vt breuiter dicam, non ſine prouidentia accidit, vt cū Deus Optimus Maximus, terras inuiſit, tum ibi cunctarum gentium, Arx eſſet, & Imperiū, vbi mox Chriſtiani nominis futurum erat caput. Hæc Boemus. Dei enim Omnipotentis beneficio factum eſt, vt ab hæreticarum fabularum vanitatibus Italia ſeruaretur incolumis. de qua verè dictum eſt à Hierem. cap. 2. Tranſite (inquit) ad Inſulas Cethim, & videte, & in Cedar
4 mittite, & conſiderate † vehementer, & videte ſi factum eſt huiuſcemodi; ſi mutauit gēs Deos ſuos. Quòd dixerat Iudæis exprobando, quòd à diuinis traditionibus diſceſſiſſent, non ſic prophetauit de Italia: ſecundum enim ſeptuaginta interpretes illa verba (Inſulas Cethim) Inſulas Italiæ, ipſi dixerunt, & ſic ijſdē ſeptuaginta prodiderunt de illo Ezechiel. cap. 23. De terra Cethim reuelatū eſt. vt dicit litera de ter-
5 ra Italiæ. & Ezech. ibidē dicit. In Cethim † conſurgens transfreta. Similiter in Italiam conſurgens transfreta. Hinc Italiam Inſulæ inſtar haberi, vti circundatam ſupero, & infero mari.

Plin.lib.3.capit. quinto , & Caius Sempronius
in lib. De diuiſione Italiæ , & dixi ſupra . ca-
pit.68.

Hiſpaniæ Regna , & ſi octingentorum circi-
ter annorum ſpatio fuerint à Sarracenis,Mau-
ris,atq; Arabibus vexata, ac ſubacta,nunquam
6 tamen fides illorum † defecit. Hinc tot ſancti
viri ab Arabum Regibus,alijsq; vexati,Sancti-
que Martyres,vt inuiolatam Chriſti fidem ſer-
uarent, cruciatus maximos,atq; horribilia tor
menta pertulerunt; ne vllam Chriſti fidei ma-
culam inurerent , quos enumerauimus ſanctos
viros ſupra.cap.70. Mortuo præterea Roderi-
co, vltimo Gothorum, & Hiſpaniarum Rege .
quem prodidit Iulianus Comes . vt ſcribit
poſt alios Ferdinandus Pèrez de Guſman Hi-
ſtor.lib.1.tit. 6. capit. 9. in Pelagio Gothorum
7 Regum Seminario † Cantabriæ Duce , Fides
Chriſtiana ſincerè conſeruata eſt , & in omni
eius Dominio, ad quos Barbarorum furor , ac
rabies peruenire nequiuit.A quo Pelagio ma-
ternum Philippi Secundi Catholici Regis ge-
nus educitur, vt dixi ſupra. capit. 4. Hi fuere,
qui Diuino auxilio freti , Hiſpaniarum miſe-
rijs ſuccurrerunt.vt dixi ſupra. cap.40. de quo
Rodericus Archiepiſcopus Toletanus . lib. 4.
cap.primo inquit: Sarraceni totam Hiſpaniam
occupauerant , Gentis Gothicæ fortitudine
iam contrita , nec alicubi reſiſtente , exceptis
paucis reliquijs,quæ in Montanis Aſturiarum,
Biſcagæ , Alauæ , Guipuſcuæ , Ruchoniæ , &
Aragoniæ , remanſerunt : quos ideo Dominus
reſeruauit , ne Lucerna Sanctorum in Hiſpa-
nijs coram Domino extingueretur.& Alphon-
ſus de Carthagena in Anacephaleoſi Regum
Hiſpanorum.cap.42. Hic Vitiza (inquit) vo-
luit occidere Pelagium , cuius patrem apud
Tudam fuſte peremerat , ſed ad Cantabriam
fugiens, euaſit fariam perſequentis,quia vole-
bat Dominus liberationis Aſylum in Hiſpa-
nijs conſeruare . cuius rei ita meminit Lucius
Marineus rer. Hiſpanic.lib.7.cap.1. de Mauris
ſcribens,inquit: Hiſpaniam penè totam occu-
parunt,præter quoſdam Aſturiæ populos,Vaſ-
cones,& Cantabros,locorum natura munitos,
& nonnullos Aragoniæ Nobiles,& Cæſaraugu
ſtę ciuitatis Equites.Et poſt pauca dicit ibidē.
8 Pelagius itaq; Roderico, fratris filio † ſucceſ-
ſit . is ab initio vbi Theodebertum patrem ,
oculis mulctatum vidit , furorem Vitizæ fu-
giens, in Cantabriam ſe contulit , ibiq; latuit,
vbi magno fuit adiumento reb.collapſis.Quos
ſequitur nouiſſimè Io.Mariana Hiſtor.Hiſpani.
lib.7.cap.1 & 3.Germanographus.lib.2.Ab his
igitur Mauri primo congreſſu victi ſunt,quorū
exemplo ſucceſſores permoti,eadem regna ab
ipſorum Sarracenorum , Maurorumq; faucib.
eripuerūt. vt latius dixi ſupra in d.c.40. Vnde
non immeritò Staniſlaus Cardinalis Varmien-
ſis aduerſus Prologomena Brentij.lib. 3. Nullū
9 †(inquit)Regnum eſt hoc noſtro infælici ſecu-
lo magis ab Hæreſibus intactum, quàm ſit , vel
hoc ſolo nomine fęliciſſimū. Hiſpaniarum Re-
gnum, cui propter hanc in fide Catholica con
ſtantiam,& eius tuendæ diligentiam,alias præ
terea multas fælicitates Deus largitur. Quem
ad hunc finem retulit Iacob. Simācas in Praxi
Hæreſ. tit.18. num.3. rectè igitur Petr.de An-
charan.in c.Peccatum.q. 3. in princ. De regul.
iur.in 6. inquit: Hiſpanis ſemper ius fuiſſe ad-
10 uerſus† Sarracenos bellum indicendi,Ciuita-
tes, prouinciasq; ab eiſdem occupatas recupe
randi.quem ſequuntur Doctores Canoniſtæ.in
c.Quod ſuper.is. extra de voto.refert,& ſequi
tur nouiſſimè Anaſtaſ. Germonius de Sacror.
immunit.lib.3.c.13.nu. 28. & notabiliter Odo-
fred.in.l.2.C. De Hæret. inquit: Puniuntur ſu-
ſpecti hæreſeos in Religioſiſſimis Hiſpaniæ Re
gnis,vel hoc maxime hac tēpeſtate triumphan
tibus,& ſingulari laude dignis, quòd nulla, nō
ſolum planè hæreſis , verum ne ſuſpitio quidē
hæreſeos,ſine digna,vel momento,maneat no-
ta. Hinc Ioan. Vaſæus Belga chronicorum Hi-
ſpanic. lib. primo cap.9. inquit: Quod ſanè ad
11 egregiam Hiſpaniæ † laudem pertinet, quæ
ſicut opulentia , bellica virtute , Imperij am-
plitudine,reliquas omnes prouincias ſuperat,
vel certè æquat , ita religionis antiquitate , &
veræ fidei cultu , nulli omnino priores partes
concedit . Fuit profectò Hiſpania chriſtianæ
religionis ſemper obſeruantiſsima , & fidem
Catholicam , qua ſemel imbuta , ſinceriſsimè
vſq; coluit,hæreticis infeſtiſsima.Hæc Vaſæus.
quæ referuntur ab eodem Simanca in pract.ti-
tul.1.num.14.

Et ſi aliqui Regis Catholici ſubditi in infe-
riori Germania , Holandia, Zelandia , Phriſia ,
alijsq; conterminis Prouincijs , ſiue ipſorum
aliqui,fidem Chriſtianam violarunt,patet, hoc
potius aliquorum finitimorum principū ſuaſu,
atque exemplo , & aſtu , factum fuiſſe , quàm
12 quòd Chriſti fidem violare † deſierint : licet
fidem naturalis , ac temporalis Regis fefelle-
rint. Sed Diuina clementia ſuffragante,ac Phi-
lippi Regis noſtri Zelo,Principum, Ducum, ac
Tribunorum actionibus,militibusq; pijs bellā-
tibus , pijs quoq; ſubditis annuentibus maiori
ex parte fidem Chriſtianam reſumpſerunt , ac
eidem Regi , temporali domino faſces ſub-
mictunt . Quando vident , ſpreta religione,
13 † cultuq; diuino , omnia in apertam ruinam
14 prolabi : Spreto etiam Regis Imperio , † Dei
ordinationi reſiſti , à quo poteſtas omnis,(vt
dicit Apoſtolus.)per quem,(vt dicit Salomon.
pro verb. capit. 8.) Reges regnant , & legum
conditores iuſta decernunt . Deum Opti-
mum Maximum quotidie precor, vt tanto Re-
gi , qui Chriſti fidem , inuicto Marte tuetur,
Cor

Cor dilatet, vitam producat longiſſimam, Populos omnes ſibi ſubditos in fide cōſeruet, vt tandem antè tribunal eius, dum ad iudicandum veniet, audire mereamur, venite benedicti Patris mei, poſſidete Regnū, quod vobis paratum eſt ab origine mundi. Quod nobis cōcedat Deus Omnipotens, Miſericordiæ oculos tantum ad nos conuertens.

ARGVM. CAP. LXXXII.

Bellicoſæ, & fortiſſimæ gentes in Regis Catholici Regnis extitere, & modo extant, plurimaq́; grauiſſima, ac periculoſa bella vicerunt.

COMPENDIVM.

1 *Milites ſe bello exercentes, fortiſsimi, ac deuotiſsimi ab Imperatore dicuntur.*
2 *Iphicratis laus in diſciplina militari.*
3 *P. Scipio expugnata noua Carthagine milites laudauit.*
4 *Principes laudantur ex fortitudine, & potentia ſubditorum.*
5 *Romana Reipublica difficultas in Italia Dominatu capiendo.*
6 *Romani Italiam poſt quingentos annos domuere, ſed reliquum totum orbem intra annos ducentos.*
7 *Romanorū clades apud Caudinas ſedes à Samnitibus habita.*
8 *Samnites ſub iugo Romanos poſuere.*
9 *Alexāder Epirotarum Rex à Samnitibus oppreſſus.*
10 *Italos non niſi Italorum armis vinci poſſe docuit Annibal.*
11 *Siculi terra, mariq; Athenienſes, & Niſiā vicerunt.*
12 *Agathoclis, Siciliæ Regis, actus magnanimus.*
13 *Siculi Gallos omnes occiderunt, vnica hora.*
14 *Mediolanenſes plurima bella geſſere.*
15 *Hiſpana bellicoſa gens, & qualis. nu. 17.*
16 *Hiſpani tempore Annibalis quales fuere.*
18 *Rolandus Dux inferioris Britanniæ.*
19 *Hiſpani pluſquam duodecies centum millia Arabes diuerſis vicibus occiderunt.*
20 *Hominum inferioris Germaniæ pulchritudo.*
21 *Belgæ quid non magni fecerunt.*
22 *Milites Philippi Regis, & Caroli Cæſaris patris, quid operati fuerint, & quid fecerint.*

CAP. LXXXII.

Milites, qui bellando vires exercent, & Imperatores honoris titulo ipſos decorant, for-
1 tiſsimos, ac deuotiſsimos † quandoq; appellando. l. Fortiſsimi. C. de Erog. militat. Annon. lib. 12. l. Fortiſsimis. C. de militat. veſt. canone. eod. lib. & in. l. Tam collatores. C. De re milita.
2 lib. 10. Vnde Aemilius Probus in Iphicrate, † volens illum extollere Iphicrates, inquit, Athenienſis, non tam magnitudine rerum geſtarū, quàm diſciplina militari nobilitatus eſt.
Sic Pub. Scipio expugnata noua Carthagine in
3 Hiſpania, milites † collaudauit, quòd non eruptio hoſtium, non altitudo Mœnium, non inexplorata ſtagni vada, non caſtellum in alto tumulo ſitum, non munitiſsima arx deterruiſſet, quominus traſcenderent omnia, perrumperentq́;. vt eſt apud Liuium lib. 26. ſic eoſdem ex geſtis laudando, & ex laudibus erigēdo. Hinc Venulum laudantem Aeneam inducit Virgilius lib. 11. Aeneidos, dicens.

Experto credite, quantus
In clypeum aſſurgat, quo turbine torqueat haſtā.
Si duo præterea tales Idæa tuliſſet
Terra viros, vltro Inachias veniſſet ad vrbes
Dardanus, & verſis lugeret Græcia fatis.
Quicquid apud duræ ceſſatum eſt mœnia Troiæ,
Hectoris, Aeneaq; manu, victoria Graium
Haſit, & in decimum veſtigia retulit annum.
Ambo animis, ambo inſignes præſtantibus armis;
Hic pietate prior.

Quemadmodum itaq; milites bellatores laudibus extolluntur, quāto magis Principes qui iis præeſt? Laudantur Principes ex fortitudi-
4 ne, & potentia † ſubditorum. Vnde Ouidius in Heroidis Epiſtola. 13.

Claſſeq; , Viriſq; potens.

Hinc Plautus in Bacchid. Armis, Equis, exercitu, atq; eximijs bellatoribus. Siue igitur conſideremus Neapolitanum Regnū, ſeu Siculum, ſiue Inſubriæ Ducatum, ſiue Hiſpanos, Burgundos, Brabantos, Flandros, Hollandos, Friſios, Selandios, ſiue alios quoſlibet populos, Philippo Regi ſubditos, dicere, ac fateri neceſſe eſt, nullam eis æquiparari gentem poſſe, quæ bellicoſior, fortior, inſignior, quæq́; maiores victorias contra ſuos hoſtes reportauerit.

Populus Romanus dum Mundi Monarchiā exercuit, dum vires ſuas circumquaq́; diffudit, orbis dominatum quæſiuit. Nulla tamen eidē romano Imperio concertatio difficilior, nulla operoſior, nulla incertior, nullaq́; maioribus
5 perplexitatibus intricatior, quàm vt Italiam † ſubderet, contra quam, veluti cum ſuis luctatus populus Romanus quingentos per annos, vix tandem illam edomuit: tantum difficile erat in eadem gente dare Imperio caput. vt inquit Lucius Florus de Geſtis Romanorum. lib. ſecundo, capit. primo. Poſtmodum ducentos circi-
6 ter per alios annos, omnes, † mundi partes ſuo ſubiecit Imperio, Africam, Aſiam, Europamq́ue. Abhorrebant enim finitimæ gentes dare contribulis Principatum, ſubmittere colla, ac obedientiam exhibere. Certabāt enim de Imperio, Capua, aliæq́; Neapolitani Regni Vrbes, proq́; hac vrbe, & circumuicinis regionibus idem Romanus populus Samnites inuaſit, Gentem, ſi opulentiam quæras, aureis, & argenteis armis, diſcolorique veſte vſque ad ambitum armatam, ſi inſidiarum fallaciam, ſaltibus ferè, & montium fraude graſſan-

ſtem. Si rabiem, ac furorem, ſacratis legibus,
humanisq́; hoſtijs in exitium vrbis agitatam
Si pertinaciam,ſexies rupto fędere,cladibusq́;
ipſis animoſiorem. Hos tamen quinquaginta
annis per Fabios, & Papyrios patres,eorumq́;
liberos, ita ſubegit,ac domuit, ità ruinas vr-
bium diruit, vt hodie Samnium in ipſo Samnio
requiratur. Maxima tamen nota, & Illuſtris ex
7 hac gente clades apud Caudinas † Furcas Ve-
turio, Poſthumioq́; Conſulibus, accepta eſt.
Clauſo enim per inſidias intra eum ſaltũ exer-
citu, vnde non poſſet euadere, ſtupens occa-
ſione tanta Dux hoſtium Pontius, Harennium
patrem conſuluit,mitteret omnes, vel occide-
ret? Sapienter, vt ſenior ſuaſit, hic armis exu-
8 tos, mittere ſub iugum † maluit, vt nec amici
forent beneficio, & poſt flagitium hoſtes ma-
gis; retentis in obſidatu ſexcentis Romanis E-
quitibus, ignominia oneratos; cæteris rebus
vacuos,Conſules,reliquosq́; remiſerunt;ſub ea
Pacis conditione, qualis facienda Samnitibus
placuit. Sed ſi fœderis fidem, quam ſibi Roma-
ni ab alijs ſeruari voluerunt, ipſi ſeruaſſent;
hodie, aut omnino non eſſent,aut Samnio do-
minante, ſeruirent. vt inquit Eutropius rerum
Romanar.lib.2.cap.5. quod antea dixerat Pau
9 lus Oroſius Hiſtor.lib.3. cap. 15. Alexander †
Epirotarum rex, Alexandri Magni auunculus,
cum aduerſus Romanos bellum geſturus, co-
pias in Italiam traiecisset, ac vires ſui exerci-
tus in finitimis Romanæ vrbis, firmaret; dum
bellis exercetur,ab eiſdem Samnitibus,qui Lu
canis ſuffragabantur, maximo in eadem Lu-
cania afflictus bello, & victus, & occiſus exti-
tit. Idem Oroſius lib.3.cap.11. Eutrop.lib.2. c.
1. Campani, Apuli, Lucani, & horum bellorum
Caput Tarentum; Nec non Salentini; & horũ
caput Brunduſium, quantis populum Romanũ
calamitatibus afflixerint, meum non eſt aperi-
re, cum appareant hiſtoriæ notiſſimæ, de qui-
bus breuiator Luc. Florus in Epithom.de Geſt.
Roman.lib.1.cap.18. & 20. Pacata tamen Ita-
lia, tunc demum Italis authoribus militibus,
Romanorum Reſpublica,totum orbem,ipſorũ
nomine audito, trementem ſubdidit, quod al-
teri nationi contigit nunquam; quia notum
eſt illud Annibalis ad Antiochum Regem di-
10 ctum: Italos, non niſi † Italorum armis vinci
poſſe. vt refert Iuſtinus.lib. 31.

Siculorum bellica virtus magna ſemper fuit,
& ſi Tucydides in perſona Alcibiadis Belli Pe
loponenſiaci.lib.6.in oration.5. vocet illos rei
militaris imperitos. Valer. Maximus. lib. 7. c.
3. vocet Siculorum iuuentutem imbellem, &
timidam. Tamen quo ad Alcibiadem id dixit,
vt Lacedemonios impelleret facilius, ad arma
que induceret, non tam contra Siculos, quàm
contra Athenienſes à quibus damnatus fuerat,
nec pertimeſcerent, ſi Athenienſes Siculos ali-
quos, rei militaris imperitos, ſocios haberent.
Scipio Maior apud Valerium, Trecentos illos
iuuenes Siculos,quos cum armis, & Equis, in-
ſtructos ſtata die adeſſe iuſſerat, cum conſpe-
xiſſet, idemq; Imperator ſuis verbis ad Cartha
ginenſe prælium perficiendum, vti arduum ne
gotium, quaſi formidine, & timore perterruiſ-
ſet; quæſiuit, vt Equos, armaq́; ei darent, quia
trecentos ex ſuis eſſet in eorum locum ſubdi-
turus. Illi ituri iam erant: cognito autem Impe
ratoris deſiderio, quòd Equis, ac armis indige
ret, annuerunt, vt petitum negotium faceſſe-
rent. Et hoc vafrè Principis factum, verborum
lenocinio tectum fuit. Sed negari nequaquam
poteſt bellicam virtutem ſpecioſiſſimam ſem-
per apud Siculos fuiſſe. Cuius periculũ Siculi
iam oſtenderunt: Siracuſij præſertim, qui Lace
demonijs iuncti, Athenienſes, ac Niciam eorũ
11 Ducem, terra, mariq́; † profligarunt, ipſosque
deleuerunt. vt eſt author Plutarchus in Alci-
biade, & in Nicia. Tucydides.lib.6.& 7. nouiſ-
ſimè Thomas Facellus rerum ſicular. Decad. 2.
lib.2.cap. 3. Bella etiam alia ab eis geſta cõtra
vtrũq; Dionyſiũ, omittuntur. Quantę verò glo-
12 rię palmã q̃ſierit, Agathocles Sicilię Rex, qui †
videns Syracuſas à Carthaginẽſibus obſeſſas,
Lybiam petens proprias naues incendit, vt &
ipſe, ſuiq́; Siculi milites, de fuga deſperarent,
& animi vigorem in manibus tantum repone-
rent. In congreſſu demum cum Carthaginenſi-
bus veniens Annonem illorum Ducem occi-
dit, exercitumq́; deleuit: Lilimum libiæ Regẽ
ob ſcelus proditionis occidit, Nomades vicit,
Captaq; Carthagine vrbe, Africæ Regem ſe fe
cit. Tam diù etiam Siculi Romanos, & ipſorum
Conſulem M. Marcellum, renuerunt armis oc-
cupatos. Sarracenos etiam, qui longo tempore
inſulam occupauerant, diuerſimodè infeſta-
runt. Ad internitionem etiam aliquando mul-
tas illorum Chiliadas deduxerunt, occide-
runtq́;. Alio etiam tempore, non valentes Gal-
lorum inſolentiam pati, vnicæ horæ ſpacio om
13 nes Gallos occiderunt † anno D.N. Ieſu Chri
ſti: 1282. die 30. Martij. Cuius meminit Pãdolf.
Collenuc. Hiſtor. Neapol. lib. 5. Thom. Facell.
Hiſto. ſicul. lib. 8. primę Decadis. Paulus Ritius
Regum Siciliæ. lib. 3. vbi dicit, hoc fuiſſe in an-
no. 1281, & ſic etiam Collenucius.

Mediolanenſes, alijq́; inſubriæ Populi, iam
14 diù armis exercitati, bella cruenta † geſſere,
cum Friderico præſertim Cæſare, cum Gallis,
cum Maximiliano Cęſare, Heluetijs, cũ Impera
tore Carolo Cæſare, alijsque compluribus,
diuerſa quandoq; fortuna: vt de eis memoriæ
prodiderunt Hiſtorici, Bernardinus Corius,
Ioannes Simonetta, Galeatius Capella, & Ber-
nardus Saccus, inſuper Germanographus lib.
2. Io. Franciſc. Guicciardin. Hiſtor. lib. 11. & 12.

Quò verò ad Hiſpanos, cum ſit Gens corpo
re agili, ſano, robuſtoq́;; idcirco bellicoſi ſem-
15. per † fuere, bellorum potius amatores, quàm

ocij, aptiores prælijs quàm alij, cum velocitate
corporum, tum etiam armorum habitu, atq;
exercitio, vt teſtatur Liuius lib. 22. Ideo plu-
ries à Romanis requiſiti fuere, vt in ipſorum
ſocietatem accederent, quam illi aliqñ reſpue-
rũt, eodem Liuio authore. Ipſorũ namq; robo-
re Annibal in omni exercitu vſus eſt; quos fe-
ros, bellicoſoſq; appellauit: idem Liuius lib.
34. quos meliori curſu ſteriſſe in Cannenſi pu-
16 gna aduerſus Romanos, † teſtis eſt ipſe Liuius.
Sed peruetuſta tempora omittẽdo, quibus mo
ribus Aſtorum, coniunctione, & ſocietate, erãt
quodam modo affecti, ad melioris demum vitæ
vſus redacti, ſi numerentur bella ab ijs acta, vi-
ctoriæ habitæ, & trophea obtenta, longiori ſer
mone opus eſſet; idcirco Cicero in Anton. di-
cit Cæſarẽ exercitũ inuictũ ex Hiſpanis miliri-
bus cõduxiſſe. Hinc Velleius Patercul' Hiſtor.
Roman. lib. 2. inquit; illę enim Prouincię (loqui
tur de Hiſpanijs) Scipiones contempſerunt:
17 † Illæ cõtumelioſo, viginti annorum bello, ſub
Duce Vitiato, maiores noſtros exercuerunt. Il-
læ terrore Numantini belli, Populum Roma-
num concuſſerunt: in illis turpe Q. Pompei fœ
dus, Turpius Mancini, Senatus cum ignominia
dediti Imperatoris, reſcidit. Illa tot conſula-
res, tot Prætorios aſſumpſit Duces, Patrumq;
ætatę in tãtum Sertorium armis extulit, vt per
quinquennium iudicari nõ potuerit, Hiſpanis,
Romaniſne in armis plus eſſet roboris, & vter
populus alteri pariturus foret. Hæc Patercu-
lus. Magna Hiſpanis, ſummaq; gloria eſt, dum
intra Pyreneos ſaltus cum Carolo Magno, &
eius exercitu conflixerunt, in quo ad interni-
tionem Galli deleti fuere: quo in conflictu in-
18 ter alios cæcidit Rolãdus Dux † Citerioris Bri
tanniæ (Orlandum vulgus appellat) Caroli Ne
pos, cuius meminit Cælius Auguſtinius Hiſtor.
Sarracenicę, lib. 2. Quanta autem abſq; aliarum
gentium ſuffragijs, bella in Mauros, Arabes, Sar
racenos geſſerint, in quibus diuerſis vicibus,
19 pluſquam duodecim centum millia † ex illis oc
ciderunt, donec omnia Regna pacata, & tran-
quilla reddiderunt, non eſt meum referre; cum
plenè de his ſcripſerint, Rodericus Ximenius
Archiepiſcopus Toletanus, Alphonſus de Car
thagena Epiſcopus Burgenſis, item Paulus Epi
ſcopus Gerundenſis, Lucius Marineus, Franci-
ſcus Tarapha, alijq; Hiſpanicarum rerum ſcri-
ptores. Hoc vno tantum ſufficit laudari enco-
mio viros Hiſpanos, adeo alias mundi natio-
nes excedere, quòd ipſi nouum orbem, inuiſa
Maria, inuſitatas, ac inſolitas nauigationes, in
vaſtiſſimis Oceani Maris fluctibus ſe dederũt,
ibiq; cũ Populis acerrimis periculoſiſſima bel-
la geſſerunt, & gerunt. Has partes vllus antea
cognouit Geographus, nullus excogitauit Ma
thematicus, nullus præuidit Aſtrologus, nullus
antea Nauta tetigerat, quæ apud Indicarum re
rum ſcriptores exagitantur.

Quantum attinet ad Burgundos, Brabãtos,
Flandros, Hannones, Attrebates, Hollandos,
Friſios, Selãdios, alioſq; inferioris Germaniæ
Populos, nullis ipſos cædere hominibus bello-
rum gloria claris, experientia rerum geſtarum
docuit. Hinc Ludouicus Pellatanus in oratio-
ne Funebri pro Philiberto Ghaulon Aurangiæ
Principe, de Burgũdis inquit: Hominũ tãta co-
20 pia, ea proceritas, † & pulchritudo corporũ,
tantum in bellicis rebus robur, vt facilius ſit,
id ex eorum geſtis, quàm ex cuiuſq; oratione
intelligere. & Gulielmus Paradinus de Anti-
quo iure Burgundiæ. cap. 6. poſt Agathiam in-
quit: Burgundos ab Auguſto, vſq; ad Leonis
Auguſti tempora fuiſſe cęlebres. vbi idem au-
thor tradidit, Theodoſij Iunioris Principatu,
Borgundionum Globos Rhenum tranſuectos,
quantam alij nunquam vaſtitatem Gallis intu-
liſſe. Hunnos, & Subtarum eorum Regem, Atti
læ Patruum proſtrauiſſe, ipſoſq; omnes, Rege
occiſo, ad internitionem penè reduxiſſe. Sic &
debellaſſe Clodomirum idem Paradinus ſcri-
21 bit c. 13. Belgæ omnes † quid non magni fece-
runt in bello ſacro in Aſsyria geſto? Quod ſpe
cimen non oſtenderunt; dum inter ſeipſos in-
uicem dilacerarunt? Quas non prodidere vir-
tutes, dum toties, cum Gallis, & Anglis manus
conſeruere? quorum acta plenè poſt alios enar
rarunt Hadrianus Barlandus in Hiſtoria Brabã
tica, Iacobus Meyerus in Flandrica, Gerardus
Geldenhaurius in Batauica, Iacobus Marchan-
tus de Reb' Flãdriæ memorabilibus, Ludouic.
Guicciardin' de rebus Europæ memorab. Phi
lipp' Galleus, & Gerardus Cãdidus, alijq; per
multi. Vtinã verò ipſorũ aliqui à Rege eorum
Dño, minimè laceſsiti, non aliqñ defeciſsent.
Sed Caroli Cæſaris tempore, ac Philippi II.
nunc regnantis, quas ſubditi vndiq; virtutes
bellicas, quæ non fortia facta, in bellorũ tur-
binibus, non exhibuerunt? Quos non Princi-
pes, quos non reges, quos non contumaces,
22 ac rebelles viſerunt, cęperunt, & † eneruarũt,
ac profligarunt? In Italia, in Hiſpania, in Fri-
ſia, in Germania, in Hetruria, in Pannonia, in
Peloponneſo, in Vltraiecto, in Tranſiſalana, in
Anabaptiſtas, in Lybicos, in Tunetanos, in Me-
xicano, in Peruaco, in Allobrogos, in Liguria,
in Belgia, in Corphinio, in Epiro, in Dalmatia,
in Africa, in Iuliacẽſes, in Saxones, in Boemia,
in Corſica, in Britannia, in Anglos, in Turcas,
in Hæreticos? Quorum omnium vndiq; Hiſto-
rię conſcriptæ demonſtrant, demõſtrabuntq;,
cum in diuerſis Mundi Plagis Militum Philip-
pi Regis, vexilla fœlicia conſpiciantur.

ARGVM. CAP. LXXXIII.

Ex vtraq; linea Philippi II. Regis Catho-
lici, paterna ſcilicet, & Materna, plu-
res viri ſancti prodiere.

COMPENDIVM.

1 *Leopoldus Auſtriæ Marchio, ſanctitate clarus.*
2 *Sancti quinq; in familia Materna Gothorum, ac Hiſpanorum Regum Philippi II. Regis Catholici.*
3 *Alphonſus Petri Cantabriæ Ducis filius ex Recharedi Gothorum, & Hiſpaniæ Regis genere filius fuit, & ex hoc Sanctus Leander.*
4 *Braulius Sanctus Epiſcopus Cæſarauguſtanus.*
5 *Miraculum, quod in Braulio viſum fuit, dum Cæſarauguſtanus Epiſcopus electus fuit.*
6 *S. Fulgentius Aſtigitanus Epiſcopus.*
7 *Fulgentius ſanctus, quinq; linguas callebat, Hiſpanam, Hebræam, Græcam, Arabam, & Latinam.*
8 *Iſidorus S. Leandro fratri in Epiſcopatu ſucceſsit.*
9 *S. Iſidori laudes ex octauo Concilio Toletano.*
10 *Florentina virgo ſancta, Iſidori, Leandri, & fratrum ſoror.*
11 *S. Hermigildi, Leonigildi Gothorum Regis, filij vita.*
12 *Ferdinandus Ioannis I. Portugalliæ Regis filius, ſanctitate vitæ conſpicuus.*

CAP. LXXXIII.

SAncti quoq;, clariſſimiq; viri, tum in Auſtriaca Familia, tum in materna Philippi II. Regis gente fuere, quorum vita, geſtis, & gloria, idem Cath. Rex, ſuiq; deſcendentes mirum in modum lætari debent. Inter hos Leopoldus
1 Auſtriæ Marchio † emicuit, cuius vitam, & miracula ſcripſit Ioannes Fráciſcus Pauinus olim I.C. & Rotæ Rom. Auditor meritiſs. eaq; retulit Laurentius Surius Tomo. 6. eademq; recitata fuiſſe coram Innocentio VIII. Summo Pontifice ſcribit meritiſſimus Cardinalis Cæſar Baronius in cõmentarijs ad Martyrologium ſub die 15. Nouẽb. & plura de eo Germanogr. lib. 3.

In familia etiam generis materni eiuſdem Philippi 2. Regis Catholici, ac Gothorum Regum gẽte, alij complures ſanctitate conſpicui viri effluxere. Ex vno enim matrimonio, ſex filij ſuſcẽpti ſunt, quorum quinq; non Hiſpaniæ
2 ſolum, ſed totius Chriſtiani † orbis lumina extitere, fratres omnes, ſororesq;, ſcilicet, S. Leander, S. Fulgentius, S. Iſidorus, S. Braulius, ac S. Florentina, qui generis nobilitatem, vitæ, ac morum ſanctitate, ſolis fulgore, & lumine clariorem reddiderunt. Quorum ordo, & Genealogia ſic patet. Theodoricus enim Gothorum Rex inter cęteros Seuerianũ filium habuit Carthaginenſem Ducem, qui ex Theodora vxore ex Regia ſtirpe filios habuit, quod melius ex infraſcripta nota, ac tabella demonſtratur.

Theodoricus Rex

Seuerianus Dux Carthagin,
Theodora vxor.

S. Leãder.	S. Fulgẽtius.	S. Iſidorus.	Theodoſia vxor Leouigildi regis.	S. Braulius.	S. Florent.

S. Herminigildus. Recharedus Rex.

Ex Recharedi Regis verò genere, fuit Alphõ
3 ſus, Petri Cantabriæ Ducis filius, † Ormiſendæ vir, quæ fuit Fanillæ. II. Regis, filia, & Pelagii I. Regis Neptis, à quo Materno ex genere deſcẽdit Philippus. II. Rex Catholicus, vt diximus ſupra. cap. 4. & Latius in Arbore Genealogica Gothorum Regum, quam Commẽtarijs ornatam, eidem Regi; ac Philippo. III. Principi dirigere curabimus. Quam Sanctorum horum Genealogiam, vt ſupra deſcriptam, retulit Alphõſus de Carthagena in Anacephaleoſi Hiſpanorum Regum. cap. 24. & Ferdinandus Perez de Guſman in Valerio Hiſtoriarum. lib. 4. tit. 4. c. 7

Sanctus Leander verò, Hiſpalenſis Epiſcopus fuit, de cuius vitæ ſanctitate, morum claritate, doctrina, & actibus, non eſt meum ſcribere: nam de eo ſcripſit Sanctus Gregorius Magnus Summus Pontifex, dum illi Moralium libros dedicauit, vt patet ibi in Præfatione. & iterum de eo, Dialogor. lib. 3. cap. 31. & lib. 4. Epiſtolar. cap. 46. Iſidorus de Viris Illuſtribus. cap. 28. Ioannes Tritthemius de viris Illuſtrib. Sanct. Benedict. lib. 2. cap. 9. lib. 4. cap. 130. Ado Viennenſ. chronic. Aetate. 6. ſub anno Domini. 585. Rodericus Toletan. rer. Hiſpanic. lib. 2. c. 15. Harthman. Schedel. In chronico Mundi. fol. 147. Vincẽtius Beluacenſ. in ſpecul. Hiſtorial. lib. 21. cap. 135. Lucius Marinæus rer. Hiſpanic. lib. 5. cap. 52. Io. Mariana de Reb. Hiſpanic. lib. 5. cap. 15. & lib. 6. cap. 1. Sixtus Senenſ. in Bibliothec. ſancta. lib. 4. Ambroſ. Morales Hiſtoriæ Vniuerſal. lib. 12. c. 5. Ioan. Magnus Hiſtor. Gothor. & Suen. lib. 16. cap. 9.

Braulius verò Sãctus, Leandri frater, Cæſar-
4 auguſtanus Epiſcopus fuit, ibidemq; † ſedit annis circiter viginti, & Quarto, Quinto, & Sexto Toletanis Concilijs interfuit, vt eorundem Cõciliorum acta demõſtrant: & eiuſdem Braulij meminit Martyrologium Romanum ſub die 26. Martij. Epiſtolæ eius leguntur ad Iſidorũ, & Iſidori ad ipſum, vt eſt author Mariana lib. 6. cap. 6. Huic dum tractaretur de Cæſaraugu-
5 ſtani Epiſcopi electione † inter plures, à capite eius innoxia flamma ad Cœlum aſcendere viſa eſt. vt teſtatur Roder. Archiepiſc. Toletan. lib. 2. cap. 15. quem ſequitur Lucius Marinæus de reb. Hiſpanic. lib. 5. cap. 21.

Sãctus Fulgentius, horũ frater, Aſtingitanus
6 primò Epiſcopus, † ac dein Carthaginẽſis fuit. Congregato autem apud Toletum Concilio pro eliminanda Arriana perfidia, cõcionibus, alijsq; ſuis operibus, illos mirificè oppreſsit, & qui Chriſtiani à fide deuiauerant, eius opere, & auxilio, ſumma vi prudentiæ, operumque exhibitione ad Chriſti fidem concinnam reduxit. Eruditiſſimus verò fuit, linguarum omniũ cultor, vt qui Hiſpanicam, Hebræam, Græcam,
7 † Arabam, & Latinam calleret. Tandem cũ annum ageret vitæ ſexageſimum ſextum, vocatis S. Leandro fratre, Hiſpalenſi Epiſcopo, & Lau-

reano

reano Epiſcopo Gaditano, ſuo perquàm fami-
liari, ſumma cum ſanctirate Calēdis Ianuarijs
ab hac vita migrauir ad Cælum, & à pluribus
Epiſcopis, & à Recharedo Rege, ſummis vir-
cutū Laudibus, funus celebratum extitir. Hu-
ius viri ſancti meminere, Lucius Marin. rer. Hi
ſpanic. lib. 5. cap. 22. Alphonſus de Carthagena
in Anacephaleoſ. Hiſpan. Reg. c. 26. Roder. To-
letan. lib. 2. c. 14. Io. Magnus Archiepiſc. Vpſa-
lenſ. iu Hiſtor. Gothor. & Sueuon. lib. 16. c. 10.
Illuſtriſs. Cardinal. Baronius in Martyrolog. ad
primū Ianuarij. Mariana lib. 5. cap. 13. lib. 6. c. 1.

Iſidorus ſanctus horum frarer, qui Leandro
8 fratri in Hiſpalenſi Archiepiſcopatu † ſucceſ-
ſit, illiq; quadragiuta circiter annorum ſpatio
præfuit. 1 de quo SS. Patres Toletani Concilij
octaui ſic inquiunt. cap. 2. Noſtri ſeculi Doctor
Egregius, Eccleſiæ Catholicæ nouiſſimum de-
9 cus, ætate poſtremus, † doctrinæ comparatio-
ne non infimus, atq; (quod maius eſt) ſecu-
lorum finitorum doctiſſimus, cum Reuerentia
nominandus Iſidorus. Eius vitam ſcripſit ſan-
ctus Braulius eius frater, quam refert Lauren-
tius Surius Tomo 2. & S. Ildelphouſus de viris
Illuſtribus. Io. Magnus. lib. 16. cap. 10. & 18. Ro-
deric. lib. 2. c. 17. 18. 19. Alphōſus de Carthage-
na in locis allegatis. de quo ſic inquir. Mari-
næus lib. 5. c. 53. Leandro viro docto, ſanctoq;
frater Iſidorus doctiſsimus, atq; ſanctiſſimus,
in Hiſpalēſis Epiſcopatus diguitate ſucceſsit,
qui vnus Iuter omnes Hiſpaniæ, tum ſanctira-
te, tum literis clarus, non ſecus ac Sol iuter om
nia ſidera, fulſit. Natus enim ex ſtirpe Regia, ve
rus Nobilis, verus Doctus, verus Sanctus, & cun
ctis virtutibus excellens, plurimum, & Patriā
Hiſpaniā, & Chriſtianā Religionē, illuſtrauit.
& alia quę ſequuntur. & latè Marian. lib. 6. c. 7.

S. Florentina, horum ſanctorum virorum, ſo
ror, eorundem Seueriani Ducis, ac Theodoræ
10 filia virgo, † vitam egir ſanctiſſimam, & incor
ruptam, Monaſterijs quadraginta circiter an
nis præfecta, in quibus mille Virgines DEO Op
timo Maximo famulantes, vitam deuotiſsimè
peragebant. Iuſtiniani Principis temporibus,
humanam carnem terræ reddeus, animā DEO,
cœlum petijt, & innumeris miraculis fulgens,
in ſanctarum Virginum numero relata eſt. de
qua Martyrologium Romanum, ſub die 20. Iu-
nij. Lucius Marinæ. lib. 5. cap. 13. Alphōſus Car-
thagen. in Anaceph. cap. 26. S. Ildelfonſ. de vi-
ris illuſtribus in Iſidoro. Ambroſ. Morales in
Hiſtor. lib. 12. cap. 5. Mariana. lib. 6. cap. 7.

Sāctus quoq; Herminigildus, Leouigildi Go
thorum, & Hiſpaniæ Regis, ac Theodoſiæ filius,
11 eorundem Iſidori, Leandri, † Fulgentij, Brau-
lij, ac Florentinæ, ex Theodoſia ſorore Nepos,
nobiliſſimum Martyrium pro Chriſti fide con-
ſummauit. Non enim, vt ſuus pater Arrij per-
fidiam ſequutus eſt, ſed à Leandro edoctus, Ca
tholicam amplexus eſt fidem; ob cuius inexpu-
gnabilem confeſsionem à Patre Arriano, Re-
gni terreni priuatus inſulis in carcerem inie-
ctus, ad extremum, nocte Sanctæ Dominicæ Re
ſurrectionis, in capite ſecuri percuſſus, Regnū
cæleſte, Rex, & Martyr intrauit. Ado Vienneuſ.
Chronicor. Ætate 6. in anno 583. Gregorius Tu
ronenſis. Hiſtor. lib. 5. cap. 38. lib. 6. c. 43. lib.
8. cap. 28. D. Gregorius Magnus lib. 3. Dialog.
cap. 31. & Beda Vſuardus, Sigebert. & alij. Ro-
deric. Toler. lib. 2. cap. 14. Alphonſ. Carthag. in
Anacephal. cap. 26. Io. Magnus lib 16. cap. 9. Ma
riana. lib. 5. cap. 12. & Michael Ritius de Regib.
Hiſpan. lib. 1.

Silentio etiam nō prætercam Ferdinandum
12 Ioannis I. Portugalliæ † Regis filiū, qui in Sar-
racenorum bello, ab eis captus, mira patientia
in ſeruitute vitam duxir, vt mola, qua viueret,
ei, & famulo ſufficerer, ob quod vitæ abſtinen-
tia, parirer, & Religione, inter beatorum cœ-
tus enumeratur. de quo Germanograph. lib. 2.
Sanſouinus in Chronologia Regum Portugal-
liæ. quos omnes Rogamus vt pro nobis, & om
ni Populo Chriſtiano DEVM orare dignentur.

ARGVM. CAP. LXXXIV.

Iuſtitia, Prudentia, Fortitudine, & Tem-
perantia, eiuſq; partibus, quę declaran-
tur, ornatus eſt Philippus Rex Catho-
licus.

COMPENDIVM.

1 *In Philippo Rege Catholico pollet, Iuſtitia, Pruden-
tia, Fortitudo, & Temperantia.*
2 *Quatuor ſupradicta virtutes diuina appellantur.*
3 *Solymani Turcarum Imperatoris de Carolo V. Caſa-
re dictum.*
4 *Adulationem author fugit.*
5 *Viri probi, vel amant, vel non blandiuntur.*
6 *Adulantes, & vituperantes ſunt duo perſequutorum
genera.*
7 *Ciuitatis rector qualis, tales ciues.*
8 *Princeps mendacij amicus, habet omnes miniſtros
impios.*
9 *Mores, & ſtudia Dominarum ex Ancillis metiūtur.*
10 *Principem talem inuenies, qualem familiam habet.*
11 *Ludouicus XI. Rex Galliæ à ſuo famulatu Nobiles,
patritioſq; exegit, & ignobilibus vſus.*
12 *Princeps iuſtus, dicitur opus Pium.*
13 *Iuſtitiam colere, ſummum iu Regibus bonum.*
14 *Regum eſt iuſtitiam colere, & oppreſſos à calum-
nijs releuare.*
15 *Diuertendum à Malo, & bonum faciendum.*
16 *Iuſtitia eſt non peccare.*
17 *Abſtinendum à malis, & ad bonorum actiones acce-
dendum.*
18 *Iuſtitia, quibus virtutibus comitibus rectè exhibea-
tur?*
19 *Religio quid eſt?*

20 Rex

20 *Rex Catholicus Philippus, quod iuſiurandum praſtitit publicè pro Religione, & fide Chriſtiana.*

21 *Pietate, quomodo quis vtatur, & quando, & ex quibus exhiberi dicatur.*

22 *Pietas, quid eſt?*

23 *Aequitas ſine pietate ſæuitia eſt.*
Patria Regis Catholici, eſt omne ſuum Imperium.

24 *Pietas propriè Principum eſt.*

25 *Philippus Rex Catholicus Corpus Sãcti Eugenij Epiſcopi Toletani, ſuis humeris in collo portauit.*

26 *Theodoricus Rex Gothorum corpus S. Theodorici diſcipuli S. Remigij proprijs humeris aſportauit.*

27 *Eutychianus Pontifex quadraginta duos martyres ſolus ſuis humeris collo aſportauit, & ſepulturæ tradidit.*

28 *Miſericordia, virtus nulla gratior, admirabilior.*

29 *Miſericordia ſine iuſtitia, eſt fatuitas.*

30 *Gratia fit dum benemerentibus refertur.*

31 *Aequitas quid eſt?*

32 *Aequitas Epicheia appellatur.*

33 *Epicheia eſt pars iuſtitiæ ſubiectiua.*

34 *Vindicta, quomodo eſt pars Iuſtitiæ?*

35 *Fide, quo pacto fiat Iuſtitia?*

36 *Veritate, quomodo vtendum in iuſtitia exhibenda.*

37 *Optimi ſunt, qui legibus obtemperant.*

38 *Seminatio diſcordiarum, omnium litium, & quæſtionum fomentum.*

39 *Litigioſi, & diſcordes ad ſacros ordines, non promouentur.*

40 *Amicitia ſi totus mundus plenus eßet, non eſſet opus iuſtitia.*

41 *Amicitias recõciliare inter ciuilia officia reputatur.*

42 *Amicitia inter duas ciuitates, ex duabus fiunt vna.*

43 *Liberalitas, quomodo ingrediatur iuſtitiam. nu. 45.*

44 *Liberalitate, quo pacto vtendum.*

46 *Liberale nihil eſt, quod non ſit iuſtum.*

47 *Alexandri Macedonis dictum dum donaret, pluſquã donatus peteret.*

48 *Antigoni Regis dictum illi, qui plus merito peteret.*

49 *Alexander Macedo diſpenſatori mandauit, vt quod peteret Anaxarchus daret. Petijt centum talenta: dedit Alexander, licet diſpenſator eſſet dubius, ob grauitatem ſummæ.*

50 *Prudentia, an virtus ſit?*

51 *Prudentia eſt peculiaris Regum virtus.*

52 *Prudentia, quid ſit? nu. 54.*

53 *In Prudentia, quid concurrere oportet?*

55 *Prudentia memoria, & vſus filia.*

56 *Fortitudo, magnanimitas eſt.*

57 *Philippus II. Rex Catholicus, nunquam permiſit, quòd ſui populi, quo ad fidem Chriſtianam ſuo Marte vincerent, & ſi promitterent, ſubiectionis vinculo obſtringi, dum pro libito vita permitteretur.*

58 *Fortitudo animi, à quibus comitatur virtutibus?*

59 *Fortitudinis proprium eſt, nihil niſi turpia timere.*

60 *Fortitudine Martyres ſancti vſi ſunt.*

61 *Cato, ne Tyranni Cæſaris in manus veniret, ſibi mortem conſciuit.*

62 *Temperantia, iuncta iuſtitia, opus ſanè Regium.*

63 *Temperantia Principum, qualis eſſe debeat?*

64 *Temperantia, quid operetur?*

65 *Iuſtitia, Prudentia, Fortitudinis, ac Temperantia, quando bona ſint? ex D. Gregorio Magno.*

66 *Philippi II. Regis Catholici Politia, atq; Imperiũ, quibus modis tam rectè gubernetur, ac tam ſanctè imitanda.*

CAP. LXXXIV.

VT tandem receptui canam, & vno, ſimpli-
ciq; verborum compendio perſtringam,
ad corporis, animiq; dotes Philippi Regis Ca-
tholici, omiſſo omni affectatæ locutionis leno-
1 cinio; dicam† in eo pollere Iuſtitiam, Pruden-
tiam, Fortitudinem, & Temperantiam. Ex qui-
bus quatuor virtutibus, tota boni operis ſtru-
ctura conſurgit. vt dicit Gregor. lib. 2. Moral.
2 c. 35. Hinc, has quatuor virtutes diuinas † ap-
pellauit Plato de legibus. Dialog. 1.
Sed an mihi id probandum fuerit? ne, dum
Regi, ac Domino has ineſſe exarauerim, adu-
lari veluti illum procurem? Nequaquam cer-
tè. cum Regem nunquam facie viderim, licet
id læuiter facere potuiſſem à pluribus Magi-
ſtratibus rogatus, qui me ad eum, veluti ma-
nu ducere procurarunt. Abſtinui tamen multis
ex cauſis, non admodum irrationabilibus. præ-
ſertim, vt affectatæ fortè ambitionis vitium ef-
fugerem. Quantum autem ex eius ſimulachri
effigie (quam ante oculos ſemper habeo) cõſpi
cere poſſum, interiora illius animi arcana con-
ſiderans, ob aliquam iniuſtitiæ labem illius ani
mum infici haud poſſe contendo. Nec aliquo-
rum inſpicienda eſt volũtas, qui in illum, mali
alicuius odoris ſcintillas inijcere procurant.
His dici illud poteſt, quod de Carolo V. Cæ-
ſare Patre, olim dictum afferunt à Solymanno
3 Turcarum † Imperatore, ab effero prolatum,
ſed Chriſtianiſſimo Principe dignum. Apud
quem, cum quidam ex Dynaſtis, & Principi-
bus viris perfugiſſet, iſq; interrogatus, cur à
Caroli Cæſaris obſequio diuertiſſet? Illeq; cũ
quaſdam ſimulatas, Auaritiæ, Inuidiæ, Libidi-
nis, ac Iniuſtitiæ ſuſpitiones enarraſſet, quibus
Cæſarem aſpergere procurabat. Solymannus
extemplo, illum à ſuo conſpectu abeſſe iuſſit,
nullamq; rerum cauſam ab eo. ſibi perſuaderi
poſſe: nimis enim diù, percunctando, indagan-
do, diſquirendo, cognitam, & perceptam, ſe
habere Cæſaris vitam, vt horum flagitiorum
labes in tam ſanctè, & piè leges, Cæremoniaſq;
Dei, & maiorum ſuorum cuſtodientis, pectus
adhæreſcere nequiret. vt teſtatur Gulielm. Ze-
nocarus de Repub. Caroli. lib. 3. Meam etiam
conſcientiam teſtem habeo, ab omni adulatio-
nis genere alienam, quam veluti peſtem, ſem-
per abhorrui, & illam, ſi fortè tenuiſſem, vt ali-
qui volunt, mea meſsis ad fructus perueniſſet;
ſed æternitatis fructus ego ſemper amaui, ſem
per

per colul, ſemper ſequutus ſum. Adulentur, qui
4 volent, quibuſq; † voluerinr. Ego liberum ge-
ro animum, quem qui habet, non adulatur: nam
5 viri probi, vel amanr, † vel certè non blandiun
tur. vt inquit Ariſtoteles. lib. 5. Politicor. c. 11.
Quia conſolor cum dicto Hieronymi ad Deme
triadem. Beata (inquit) mens, quæ nec adu-
latur, nec adulanti credir, quia nec decipit al-
terum, nec ipſa decipitur. Vnde Auguſt. ſuper
Pſalm. 69. Duo ſunt genera perſequutorum, ſci-
6 licet vituperantium, & † adulantium. Sed plus
perſequitur lingua adulatoris, quàm manus
perſequentis. Teſtem etiam habeo eiuſdem Ca
tholici Regis familiam, Principibus viris, ar-
morum peritia, & ſcientiarum ſtudio, clariſſi-
mis, effulgentem, ab omni vitiorum ſorde im-
munem, ex quorum ſocietate, probatiſſima re-
ditur Principis vita, omni flagitiorum labe alie
na. Inde illud Eccleſiaſtici. cap. 10. Secundum
iudicem populi, ſic et, miniſtri eius, & qualis
7 rector eſt † Ciuitatis, tales & inhabitantes in
ea. Ideo Principes Pharaonis, illecebris, ac
voluptatibus per adulationē lenocinātes, do-
minoq; adulantes, criminātur, quòd ad raptus
Saræ vxoris Abrahæ illum induxerint Geneſ.
cap. 12. contra illud Prouerbior. cap. 29. Prin-
ceps, qui libenter audit verba mendacij, om-
8 nes † miniſtros habet impios. Hinc Hierony.
ad Demetriadem. Semper in Comitatu tuo gra
9 ues fœminas habeas, mores † enim, & ſtudia
dominarum, plerunq; ex ancillarum, & co-
mitantium moribus iudicantur. Ad quod ap-
poſitè facit, illud Nicolai V. Summi Pontificis,
qui de Eugenij IV. moribus interrogatus, quid
ſentiret? Hoc facilè (inquit Pontifex) cogni-
tu eſt, nam qualis familia eſt, talem, & Princi-
10 pem † inuenias. vt de eo teſtatur Aeneas Sil-
uius commentar. lib. 4 Nobiliſsimos, Illuſtriſ-
ſimosq; Principes in ſua familia habet, à qui-
bus praua fieri, operariq; minimè poſsūt. Hinc
Gallici ſcriptores probro vertūt Ludouico XI.
11 Galliarum Regi, quòd à ſuo † famulatu nobi-
les, Patritioſq; exegiſſet, & Sartore pro fœcia-
li, tonſore pro legato, & pro Cancellario, me-
dico vteretur. Quod eo indignius reputatur,
quia olim Antiocho Syriæ Regi vitio datum
fuit, quòd Senatus Principem Apollophanem
feciſſet Medicum Hinc Iſocrates ad Nicoclem
Cypri Regem in Oration. 2. de Regno. Nullam
familiaritatem (inquit) temere, citraq; ratio-
nem amplectere, ſed enim illis aſſueſce conuer
ſationibus gaudere, ex quibus ipſe creſcas, &
alijs melior eſſe videatis. Ideo Euripedes apud
Stobæum, inquit.

Tanto cum dolore Rempublicam noſtram aſpicio,
Hactenus enim ò Senes, nequaquā ſic habitabamus,
Sed erāt in vrbe noſtra, primū quidē imperatores,
Ex præcipuis familijs, opibus, & genere præſtātes.

A Iuſtitia itaq; Catholici Regis auſpicādo, di-
cere ſatis erit, illam apparere, & ſeipſa proba-
ri; quando, vt omnium ſuorum Regnorum con-
trouerſiæ, iuſta trutinæ ſtatera adminiſtrētur,
tot iuridicos conuentus, tot Senatorum decu-
rias, tot conſiliariorum conſeſſus, maximo ho-
neſtatos ſtipendio, grauiſſimaq; authoritate fo
ueat. Putauit Rex Catholicus, verum eſſe, quod
ſcribit Iſocrates in Nicocle, Pulcherrima eſſe
ſacrificia, maximamq; pietatem, ſi quando
12 † optimum, & iuſtiſſimū ſe Rex exhibeat. Ideo
D. Gregorius lib. 7. Epiſt. 120. ſummum in Re-
13 gibus bonum eſſe, & iuſtitiam † colere, & ſua
cuiq; ſeruare arbitratus eſt. & D. Hieronym. in
Ieremiam. cap. 22. Regum (inquit) propriū
eſt, facere iudicium, & iuſtitiam, & liberare de
14 manu † calumniatorum, ui oppreſſos, & Pere-
grino, pupilloq; & viduæ qui facilius opprimū
tur à potentibus, præbere auxilium. Et mihi
opus non eſt, quoad diffinitionem iuſtitiæ ope-
rari, aut chartas occupare, cum, & à Theolo-
gis, Vlpiano, Iuſtiniano, ac cæteris diuerſimo-
dè traditæ ſint, & nos infra hoc eodem capi-
te, dum de illa ſermocinabimur declarabimus,
nō omittēdo alia, quę olim ſcripſimus de Com
promiſſ. in præfat. nu. 4. cum pluribus ſeq. Iuſti-
tiam itaq; Rex Catholicus exhibet Deo, & Po-
pulis, dum à malo ſemper declinat, & bonum
operatur. motus authoritate Dauid. Pſalm. 33.
15 Diuerte à malo, & fac † bonum. & iterū Pſalm.
36. Declina à malo, & fac bonum, & inhabita
in ſeculum ſeculi. & confirmatur Eſaiæ. cap. 10.
Quieſcite agere peruersè, & diſcite benè face-
re. Quod, & probauit Petrus Apoſtol. Epiſtol.
1. cap. 3. Qui vult vitam diligere, & dies vide-
re bonos, coerceat linguam ſuam à malo, & la-
bia eius ne loquantur dolum: declinet à malo,
& faciat bonum. Hinc Proſper in ſententijs ex
Auguſtino excerptis. ſent. 98. Tota (inquit)
iuſtitiæ ratio eſt, vt declinentur mala, & fiant
bona: cuius obſeruantiæ inter quaſlibet aduer-
ſitates, forma ſeruanda eſt. Sed notanda ſunt
eiuſdem Auguſtini verba de tempore. ſermon.
16 59. dicentis: Iuſtitia non aliud eſt, quàm † non
peccare; non peccare autem, legis præcepta
ſeruare: Præceptorum autem obſeruatio, du-
plici genere continetur, vt nihil eorum, quæ
prohibentur facias; & omnia, quæ iubentur im-
plere contendas. Ad idem Io. Chriſoſtomus in
Pſalm. 4. in verſ. Sacrificare ſacrificium iuſtitiæ
ait. Nō ſufficit, ſi à malis abſtineamus, ſed opor
17 tet etiam bonorum † accedere actiones. Quo
circa vlterius progrediendo nos admonet di-
cens. Declina à malo, & fac bonum, non ſolum
enim improbitatis actio, ſed etiam à virtute
ceſsatio, vt puniamur, efficit. Nam, & qui eſu-
rientem non pauerunt, & ſitienti potum non
dederunt, & qui nudum non veſtierunt, non
furati ſunt, nec auari fuerunt, nec bona alie-
na cœperunt; ſed quia non fecerunt eleemoſi-
nam, propterea pœnæ immortali dati ſunt, &
ſupplicio, cuius nullus eſt finis. Ex quo intel-
ligi-

ligimus, quòd abſtinere à malis, non ſatis eſt
nobis ad ſalutẽ, niſi adſit etiam bonorum poſ-
ſeſſio, & virtutis actio. & poſt pauca, ſubiun-
xit: Sacrificate ſacrificiũ iuſtitiæ, & ſperate in
Domino: Iuſtitiam autem hic, non ſingularem
aliquam dicit virtutem, ſed vniuerſam: quem
admodum etiam, virum iuſtum, vocamus, qui
omnem in ſe virtutem continet. Hæc Chriſoſto
mus. Operatur autem Rex Catholicus iuſtitiã,
religione, pietate, miſericordia, gratia, æqui-
tate, vindicta, fide, veritate, obſeruantia, ami-
citia, & liberalitate, quibus comitibus recta
18 † Iuſtitia exhibetur. vt poſt Ciceron. Retho-
ric. ad Heren. lib. 3. voluit D. Thom. 2. 2. q. 80.
artic. vlt. Anton. Florentin. in ſumma. par. 4.
tit. 5. cap. 5. Io. Viguerius de virtute iuſtitiæ.
cap. 5. §. 5.

Religione vtitur Rex Catholicus, dum ver-
bis, & opere procurat, vt debitus DEO cultus,
19 honor, & veneratio † exhibeatur. Idem Thom.
2. 2. q. 81. artic. 1. Bonauentura. lib. 3. ſent. diſt.
9. q. 3. artic. 3. Et qui contra eam operatur di-
gnis perſequutionibus opprimatur, præſertim,
vt hæretici conculcentur, perdantur, annihilen
tur, diſſipentur, ac de cętu Chriſtianorum era-
dantur. In quibus exequendis, & obſeruandis,
non præteritis, non præſentibus, non futuris,
quibuſcunq; Catholicis Principibus Philippus
inuidet; habentes quem imitentur, ac ſubſe-
quantur. Vnde Vallis oleti, retecto capite idẽ
20 Rex, in manibus Ferdinandi † Valdeſij Archie
piſcopi Hiſpalenſis, in Hiſpania Generalis in-
quiſitoris, iurauit, ſe non permiſſurum hæreti-
cos in ſuis Regnis viuere, atq; fauorem ad eo-
rum perſequutionem, & punitionem Inquiſito
ribus præſtaturum. vt retulit Iacobus Simãcas
in Praxi Hæreſeos. tit. 21. ſub nu. 6. Quod quã
diligenter obſeruauerit, & obſeruet cum Eli-
zabetha Anglica, Principe Aurengiæ, & alijs
huius farinæ hominibus, nõ eſt quid ſuper hoc
laborem: iam enim omnes eius vires, omnes
neruos, conatum omnem, in hac alea fixit om-
nes ſuorum Regnorum in hoc opere peragen
do, redditus conſumpti ſunt, & conſumuntur,
vnde non bonis, non fratribus, non ſanguine iũ
ctis pepercit, vt ſua promiſſa ex vitæ candore
procedentia, exequeretur.

Pietate Rex Catholicus, iuſtitiam exercet,
vt dictum eſt, Deo exhibendo debitum cultũ,
21 ſed † patriæ, Parẽtibus, ac ſanguine iunctis, vt
poſt Ciceronem de inuention. Rethor. lib. 2.
voluit D. Thom. in 2. 2. q. 101. artic. 1. vnde Am
22 broſ. in Pſalm. 118. inquit: Pietas iuſtorũ † tri-
bunal, Egenorum Portus, Miſerorum ſuffragiũ,
indulgentia peccatorum. Hinc rectè Io. Chri-
ſoſt. de Gener. Chriſti. ſerm. 145. Aequitas ſine
23 bonitate † ſęuitia eſt, & iuſtitia ſine pietate cru
delitas eſt. † Patria autẽ Regi noſtro, omne ſuũ
Imperium eſt, cum omnes foueat, ſubditis om-
nibus ſuccurrat, rectitudine legum, conſtitu-
tione Magiſtratuum, & boni patris familias of-
ficium exequendo, omnes inuiſit, ſaltem per
ſuas imagines, Nũmos, Aurum, Argentum, Mar
garitas ipſis exhibendo, & iuſtitia, pietate, &
clementia ſua cuncta à longè intuens. Regum
noſtrorum Hiſpanorum hoc ſemper peculiare
24 fuit, vt pietatis virtute vterentur, quam † benè
tam diù antea prædixit Claudianus dum ait,

Quid dignum memorare tuis Hiſpania terris
Vox humana valet? primo lauat equore ſolem
India, tuſeſſos exacta luce iugales
Proluit, inque ſuo, reſpirant ſidera fluctu.
Diues equis, frugum facilis, pretioſa metallis,
Principibus fecunda Pijs.

Exemplum Religioſæ pietatis oſtendit Philip-
pus Rex Catholicus in anno Domini. 1565. cor
pus S. Eugenij Epiſcopi Toletani, dum è Gal-
25 lia in Hiſpaniam † transferretur, proprijs hu-
meris, ouans, & præ gaudio magno exultans
in locum euexit, inque ſuam antiquam, ac no-
bilem Toletanam ſedem delatum fuit. vt teſta-
tur Cardinalis Baronius in Martyrologiũ ſub
die 15. Nouembris. Simile olim fecerat Theo-
26 doricus rex Galliæ aſportando Reliquias † S.
Theodorici, diſcipuli S. Remigij proprijs hu-
meris. Sic Euthychianus Pontifex, Trecentos
27 quadraginta † duos martyres ſolus ſuis hu-
meris ſepulturæ tradidit. vt dicit Euſebius lib.
7. cap. 7. Michael Bucchingerus in Hiſtor. Ec-
cleſiaſt. noua. in Eutychiano.

Miſericordia verò iuſtitiam operatur idem
Rex, dum, vel innocentium cauſam tuetur, vel
errantium, ac ſupplicantium ſcelera dimittit,
ac miſeretur. nulla virtus enim, nec gratior, nec
28 admirabilior, miſericordia eſt. † vt dicit Cice-
ro in orat. pro Q. Ligario. Nam, vt dicit Salo-
mon Prouerb. cap. 20. Miſericordia, & veritas,
cuſtodiũt Regem, & roboratur clementia thro
nus eius. Et vt inquit Chriſoſtomus. Iuſtitia ſi-
ne miſericordia, non eſt iuſtitia, ſed crudeli-
29 tas: ſic miſericordia, † ſine iuſtitia non eſt mi-
ſericordia, ſed fatuitas; & de hac ſentijt Ouid.
lib. 2. de Ponto dum ait,

Regia, crede mihi, res eſt, ſuccurrere lapſis.

Gratia, ſiue gratitudine iuſtitiã operatur Rex
Catholicus, iuxta authoritatem Ciceronis Re
30 thoric. lib. 3. dũ benemerentibus gratiam † re-
fert. Nam Principes viros, qui in bellorum pe-
riculoſis calamitatibus, & conflictibus ſe inſe-
ruerũt, vel vbi viros ſcientia ornatos cõſpicit,
magnis cẽſibus, decoris titulis. Magiſtratibus,
alijſq; ſimilibus honeſtat, ac fouet, quantũ vl-
lus vnquam Princeps.

Aequitate verò Rex vtitur. vt inquit Paulus
ad Hæbræos. cap. 1. Virga æquitatis, virga Re-
gni. Eſt etiam æquitas iuſtitia dulcore Miſe-
ricordiæ temperata: vel motus rationalis regẽs
31 miſericordiam, & † rigorem. c. Diſciplina. 45.
diſtinct. & voluit Io. Franciſc. Pauin. de viſitat.
par. 1. q. 10. verſic. Poſtremo attendendum. hãc

æqui-

32 tatem Epicheiam † vocauit Ariſtot. lib. 5. Ethi-
cor. cap. 10. dum dixit, quòd Epicheia eſt quo-
33 dam iuſtum, quam dicit † eſſe partem iuſtitiæ
ſubiectiuam D. Thomas 2. 2. q. 120. artic. 2. Nil
aliud verò eſt æquitas, quàm dum multum ex
iure remittitur. Porro æquitas dicitur ipſa iu-
ris medulla, germanaq; iuſtitiæ intelligitur,
quæ nullo ſcripto comprehenditur, ſed cenſen
do tantum aſſequi poteſt, vt benè exemplificat
Io. Rogeraius Trochęus de offic. iud. in cauſis
capitalibus. tit. 1. in verb. Iuris dicendi, & æqui
tatis ſtatuẽdæ peritus. col. 10. Nec poteſt aliud
rectè concludi, niſi quòd per eam quodam mo-
do mollificatur iuris aſperitas.

Vindicta, vel vltione vtitur in iuſtitia exhi-
benda Rex Catholicus, vt quemadmodum me
rentibus gratia, ſic demerentibus vltio: demon
34 ſtratq; vlciſci † malè merentibus oportere. vt
inquit Cicero Rhetoricor. lib. 3. & iſtud conſi-
ſtit in punitione iniurias inferentium, ac delin
quentium, in qua vltione intelligitur, vt non
adſit prauum deſiderium, & ex propria mala
vlciſcendi voluntate, ſed pro mera tantum iu-
ſtitiæ exequutione.

Fide, autem iuſtitiam fieri dicimus, dum il-
lam ſeruari magnopere contendimus, inquit
35 Cicero in † loco ſupra allegato: quod reſpicit
etiam iuriſiurandi obſeruationem, quam cum
etiam Barbari adimplere ſtudeant; quanto ma-
gis id facere debebunt Chriſtiani Principes?

Veritate autem, in iuſtitia exhibenda, opus
eſt. Vnde Chriſoſtom. ſuper Matth. Non ſolum
(inquit) proditor eſt veritatis, qui mendaciũ
pro veritate loquitur, ſed qui non liberè pro-
36 nuntiat veritatem, quam † pronuntiare opor-
tet. Aut non liberè defendit veritatẽ, quam de-
fendere oportet. Hinc veritatis imaginem à
collo iudicis pependiſſe apud Ægyptios ſcri-
pſi in Apologia Catholica in ſententiam Pilati
Aquilæ repertam.

Obſeruantia verò vtitur Rex, dum leges, mo
resq; Ciuitatis, aut regionis cuiuſq; ſeruari
oportere concludit: vt in loco ſupra allegato
Cicero ſcripſit, quod eſt opus omni optimo
Principi pertinens. Digna vox eſt enim regnã-
tis, legibus alligatum ſe Principem profiteri. l.
Digna vox. ff. de legib. Ij enim optimi viden-
37 tur, qui legibus † ſemper obtemperarunt: vt
dicit Ariſtotel. lib. 1. Rethoric.

Amicitia verò iuſtitia redditur, dũ per Prin
cipem inter populos illam ſeruari coniunctio-
nem illæſam, conſtituitur. Seminatio enim di-
ſcordiarum, non ſolum, eſt contra iuſtitiam, &
38 mater omnium litium, ſed & quæſtionum † fo-
mẽtum. Gloſſ. in Extrauag. 1. Ioãnis Pap. XXII.
in verb. Diſcordia. de verb. ſignif. Vnde litigio-
39 ſi, † ac diſcordes promoueri ad ſacros ordi-
nes non debent. ca. 1. 90. diſtinct. Hinc dicitur,
40 quòd ſi totus mundus plenus † eſſet amicitia,
non eſſet opus iuſtitia. vt poſt Ariſtot. & alios
dixi de Compromiſſ. §. 1. Gloſſ. 3. num. 130. Vn-
de non ſolum diſſoluendæ non erunt ſocieta-
tes, & amicitiæ, ſed ciuile, ac inter ciuilia offi-
41 cia reputatur, amicitias reconciliare. † vt di-
cit Ariſtot. Moralium Eudemior. lib. 7. ca. 1. Id-
circo, Amicitiam, Maximum eſſe bonum Ciui-
tatibus; applicatæ namque inſimul ex duobus
42 fiunt † vnum. Ariſtot. lib. 2. Politic. cap. 2. Benè
itaque Caſſiodorus ait: Decet Regalis apicis
curam, generalitatis cuſtodire concordiã, quæ
ad laudem regnantis trahitur, ſi ab omnibus
pax ametur. Cicero etiam lib. Retho. 3. enu-
merans iuſtitię partes dicit, illam eſſe, ſi ſocie-
tatis, atque amicitiæ, ſtudioſè dicemus coli,
conuenire. Philippo autem Regi Catholico,
cum omnibus mundi Principibus adeſt amici-
tiæ vinculum, præterquam cum odioſis, & cum
ijs, qui Chriſto rebelles facti fuere.

Liberalitate vtitur in iuſtitię adminiſtratio-
ne Rex Catholicus: quia Ambroſius lib. offic. 1.
cap. 28. Liberalitatem iuſtitię partem appellat,
43 dum † dicit: iuſtitiam referri ad ſocietatem ge
neris humani, quæ ſocietatis ratio ad duo re-
fertur, iuſtitiam, & beneficentiam, quam libe-
ralitatem dicunt. Et licet verus iuſtitiæ actus,
ſit referre alteri, quod ſuum eſt, liberalitas au-
tem de ſuo aliquid effundat; tamen liberalita-
tis exercitatio eam iuſtitiæ partem continet,
44 vt qui illa vtitur, & moderatè vtatur † habito
reſpectu ad perſonam illam exercentem, & ad
perſonam eius in quem exercetur, qualitatem,
neceſſitatem, & merita. Nec enim ità donandũ
eſt Hiſtrioni, aut Paraſito, quemadmodũ opti-
mo Bellatori, aut ſapienti; Nec etiam ità pri-
uatus, aut mediocris ſtatus Princeps largiri
oportet, quemadmodum Rex, Princeps ſui iu-
ris, aut Reſpublica. Liberalitatis itaque exhi-
bitio, remunerationis vim aliquã retinens eſt,
45 cuiuſdam ex merito ſolutio, quo fit, vt † cui illa
confertur, ex iuſtitia collata intelligatur. Hinc
Cicero lib. offic. 1. cap. 18. dicit nihil eſſe libe-
46 rale, quod non † iuſtum. Inde cum Alexander
Vrbem cuidam donabat, ille cui donabatur, ſe-
ipſum menſus, tanti muneris inuidiã refugiẽs,
dixit, ſuæ fortunæ non conuenire; At ille, non
47 † quæro (inquit) quid te accipere deceat, ſed
quid me dare. Cõtrarium Antigonus, à quo cũ
Cynicus Talentum peteret, Reſpondit, illum
48 † plus petere, quàm ad Cynicum pertineret.
At ille denarium petijt, cui reſpondit, minus
eſſe, quàm quòd Regem deceret dare. Inquit
Seneca de benefic. lib 2. cap. 17. Turpiſſima eſt
eiuſmodi cauillatio. Inuenit, quomodo neu-
trum daret. Hoc autem Principis moderationi
inconueniens eſt. Idcirco quàm optimè conue
nit exemplum; Mandat Alexander diſpenſa-
49 tori, vt quicquid Anaxarchus Philoſophus †
peteret, daret. Petit ille centum talenta, diſpen
ſator vetitus dare ſummam, ni Alexãdro ſigni-
ficaret, reſpondit Alexãder: Anaxarchum noſ-

ſe eum ſe habere amicum, qui hanc ſummam, &
longè etiam maiorem dare, & poſſet, & vellet,
eamq; illi dari iuſſit. In ijs itaque liberalitas
non ſolum in opere largiendi, ſed in beneuo-
lo largientis affectu, ac voluntate benefica cõ-
ſiſtit, quibus ſemper munifica cẽſetur; Hac vir-
tute, vt diximus, Philippus Rex Catholicus,
Principes alios ſuperat.

Prudentiã in Rege Catholico reperiri, non
mirum, cum à Prudentiſsimis viris, vt diximus
ortum ducat, cum ijs educatus ſit, & pruden-
tiſsimos habeat Aulicos. Et quàmquam Ariſto-
teles lib. 1. Magnor. Moralium cap. 33. diſpu-
50 tet, an prudentia † virtus ſit; tum concludit
virtutem dici, & nec iuſtitiam, nec fortitudinẽ
ſine illa benè cędere; tamen lucidius idẽ Ari-
ſtotel. Politico lib. 3. capit. 3. dixit: Prudentiam
eſſe propriam Præſidentis virtutem. & antè ip-
ſum hoc dixerat, Iſocrates in orat. 4. cui titu-
lus, Euagoras. vbi ad Nicoclem Cypri Regem
51 inquit: Prudentiam eſſe peculiarem † Regis
virtutem. Eſt enim prudentia virtus animæ ra-
tionalis, præparans ea, quæ ſunt ad fœlicitatẽ.
vt, inquit Ariſtotel. in lib. de Virtutibus. cap. 2.
Eſt autem prudentia rerum bonarum, & mala-
52 rum, & neutrarum † ſcientia. vt poſt Ciceron.
lib. 2. de Inuentione Rethor. & Macrobium in
Somnio Scip. lib. 1. cap. 8. dixi de Compromiſ-
ſis. §. 2. gloſ. 6. nu. 31. cum pluribus ſeq. Quod;
& placuit Auguſtin. de Ciuit. Dei. lib. 19. cap. 4.
& de quæſtion. 83. q. 31. Vnde nulla virtutum,
prudentia vacat. inquit Cicer. Tuſculan. quæſt.
53 lib. 5. In prudentia autem concurrere † opor-
tet, amorem veri, meditationem animi, eiuſ-
dem perſpicacitatem, veritatis inueſtigatio-
nem, inquirendi diligentiam, cogitationem,
memoriam, deliberationem, & bonorum dele-
ctionem, ſtudium, & ſcientiam. inquit idem Ci-
cero. lib. offic. 1. quæ omnia declarare, vt breui-
tati ſtudeamus omittimus. Sed conſilium ſalu-
bre, quoad prudentiam dat Seneca in lib. de
54 Quatuor virtutibus. Prudentis † propriũ (in-
quit) eſt, examinare conſilia, & non cito, faci-
li credulitate ad falſa prolabi, de dubijs non
definias, ſed ſuſpenſam tene ſententiam. Vnde
dum honeſti naturam, ac vim Cicero diuiſit in
quatuor partes, illam dixit eſſe præcipuam; &
quæ in veri cognitione verſatur, quæ ſi rectam
humanarum rerum actionem reſpicit, Pruden-
tia dicitur; quam Pacuuius memoriæ, & vſus
55 filiam † appellauit. Hac igitur Duce paſſim
omnia gubernantur, quæ rerum, temporum,
perſonarum, factorum, actionum, cauſas me-
titur: ita vt in ſingulis, non ità molliter, vel
fortiter, non ſegniter, nec præcipitanter, non
paſſim, ac indiſtinctè, ſed matura conſideratio-
ne habita, procedat. Quæ ſic compleuit, ac
complet Philippus Rex Catholicus, vt omnia
paſsim ità gubernentur, quòd nihil melius de
ſideretur.

Fortitudine viget, & gubernatur Philippus
Rex Catholicus, non quòd dicere velim, ner-
uorum, artuum, membrorum, aut muſculorum:
illa enim Athletarum fortitudinem demõſtrãt,
de qua in præſentiarũ nos minimè loquimur,
ſed de illa, quam Seneca. de virtutib. lib. 4. re-
56 fert, quam † magnanimitatem appellat, quæ in
arduis, difficilibuſq; cauſis, animi alacritatem
oſtendit, & ad ſubeunda omnia pericula, for-
titudinem, ac robur præfefert, dũ quis potius
præclarè mori appetit, quàm turpiter, vel cum
ignominia viuere. Hanc virtutem ad ſummum
vſque habuit, habetq; Philippus Rex Catholi-
cus, eamq; ſemper conſtantiſsimè operatus eſt,
in morte Caroli Cæſaris Patris, Vxorum, Filio-
rum, Fratris, in bellorum turbinibus, alijſque
calamitatibus, quæ illi acciderunt, vt tam Ma-
ximum, & Catholiciſſimum Regem, Mortaliũ,
& mundanarum Sarcina, mortalẽ eſſe, his con-
nexitatibus, Deus Optimus Maximus corro-
boraret. Mortes autem tollerare, tamquam vi-
ſitationes à Deo miſſas, & ſi ſtrenui animi ſit.
Bellorum autem furores ſibi illatos à ſuis Prin
cipibus viris, coniunctis, amicis, ſubditiſque,
præſertim ex cauſã fidei, vigilantiſsimi, ac ſtre
nuiſsimi viri robur oſtendit. Nunquam enim
Regius ille Catholicus animi vigor, labefacta-
ri, aut obumbrari potuit, vt aliqui populi ſibi
ſubditi, qui arma ſumpſerant; & illa perfidè,
licet arma deponere, tributa, cenſus, & ſubie-
ctionis omnia iura, offerrent perficere, ſi pro
57 eorum libito eos viuere fineret, † ne quidem
aures porrigere permiſit. Quin bona potius,
ſanguinem effundere, vitamq; perdere, quàm
ipſum permiſſurum, vt Chriſtianæ fidei, atque
officio, quo illi obnoxius eſt, vel modica læſio-
ne, aut nota inuratur. Cicero Tuſculan. quæſt.
lib. 2. & Rethoric. ad Heren. lib. 3. & poſt ipſum
58 Suidas, dicunt, hanc † fortitudinem comitari
conſtantiam, grauitatem, animoſitatem, ſiue
magnitudinem animi, generoſitatem, fiduciã,
ſedulitatem, tolerantiam, ſiue patientiam, hu-
manarum rerum deſpicientiam, & perſeueran-
tiam. de qua agit Plato in Protagora. Ambroſ.
de offic. lib. 1. Hieronym. in Ioelem. Seneca ad
Lucill. lib. 2. Epiſt. 37. lib. 14. Epiſt. 91. & vnico
verbo rectè concludit Macrobius in Somnium
Scipion. lib. 1. cap. 10. Proprium fortitudinis
59 † eſſe, nihil niſi turpia timere, & in ſumma de
illa, rectè Ambroſius in dicto offic. lib. 1. Non
mediocris (inquit) animi eſt fortitudo, quę ſo-
la defendit ornamenta virtutum omnium, &
iuſtitiam cuſtodit, quæ inexpiabili prælio ad-
uerſus omnia vitia decertat, inuicta ad labo-
res, fortis ad pericula, rigidior aduerſus volu-
ptates, vt auaritiam fugiat tãquam labem quan
dam, quæ virtutem effeminat. Hanc fortitudi-
60 nem Martyres † ſequuti ſunt, qui extinxerunt
impetum ignis, effugauerunt aciem gladij, lu-
dibria, ac verbera experti ſunt, vincula, & car-

ceres,

ceres, anguſtiati, afflicti, lapidati, ſecti, aduſti,
fortes facti ſunt in bello, dum tot execrabiles
corporum lacerationes, felici patientia, ac ſi-
ne gemitu, pertulere. Tamen, vt dicit Lactan-
tius Firmian. lib. 6. cap. 14. Fortitudo, ſi nulla
neceſſitate cogente, aut nō pro cauſa honeſta,
certum periculum ſubierit, in temeritatē con-
uertetur. Hoc vitio culpatur fortitudo Caro-
nis, qui ne Tyranni Cæſaris vultum aſpiceret,
61 intrepidè ſibi mortem † conſciuit. ſed dum
incommoda, quæ formidabat à Cæſare impor
tuno letho declinat, & mortis timorem morte
fugat, formidinis iſta temeritas, magis quàm
fortitudinis virtus, iudicanda eſt: nec honeſtas
tanta fuit turpia cauens, quàm infirmitas ad-
uerſa non ſuſtinens. Hinc illos in inferno tor-
queri inquit Virgilius lib. 6. Aeneidos dū ait:

Proxima dehinc tenent mæſti loca, qui ſibi lethum
Inſontes peperere manu, lucemq; peroſi
Proiecere animas. quam vellent æthere in alto
Nunc, & pauperiem, & duros perferre labores?
Fata obſtant, triſtiſq; palus inamabilis vnda
Alligat, & noutes Styx interfuſa coercet.

Temperantia vtitur Rex Catholicus, quæ ge-
neraliter omnes virtutes complectitur, & in iu
ſtitia fortitudine, & prudentia, tēperamentum
habet. In iuſtitia, quoad pſonas, res, actiones,
iudicia, in bono, & æquo, in pœnis imponēdis,
in continēdis populis, in legibus ſanciendis,
62 & ideo temperantia iuncta iuſtitiæ, opus † ſa-
nè Regium eſt, inquit Iſocrat. in Nicocle. orat.
3. In Prudentia verò, conſiliorum directionē,
taciturnitatem, grauitatem, cum ingruerit. In
fortitudine, patientiam, & alia multa. Particu-
lariter autem tēperantia appetitus animi per-
turbationes moderatur, conſtantiam, caſtita-
tem, modeſtiam, pudicitiam, impetus, reueren
tiam, tranquillitatem, cōcordiam, pacem, ordi-
nem, ornatum, cultumq; mundum, & geſtum
corporis, orationis decorum, ſtudiaq; licita re
tinet. Plato. lib. 3. de Repub. Temperantiam
63 conſiſtere ait, in † Principibus, ut à venereo-
rum, Epularum, compotationumq; vſu, ſint cō-
tinentes. & teſte Suida, illam comitabūtur, Mo-
deſtia, & ornatus. Modeſtiſsimo ſemper veſtiū
ornatu, vſus eſt, vtiturq; Philippus. & Maximo
Regi conueniente. Quod ſatis aduertendum
eſt in Principe, ne ſit adeo vaga veſtium pom-
pa, vt immodeſtiæ redarguatur: ne vel adeo
miſera, vt nimiæ auaritiæ imputetur. Conclu-
do cum Proſper. de vita contemplatiua. Tem-
perantia (inquit) facit abſtinentem, parcum,
64 ſobrium, moderatum, † pudicum, tacitum, &
verecundum. Hæc virtus, ſi in animo habitat, li
bidines frænat, affectus tēperat, deſideria ſan-
cta multiplicat, vitioſa caſtigat, omnia intra
nos confuſa ordinat, cogitationes prauas re-
mouet, ſcientias inſerit, ignem libidinoſæ vo-
luptatis extinguit, mentem placida tranquilli-
tate componit, & totam ob omni ſemper tem-
peſtate vitiorum, defendit.

Hæ quatuor virtutes, pediſſequas alias non-
nullas habent, in quarum enarratione, cum nec
alius liber ſufficeret, omittimus. De his tamen
omnibus in ſumma dicendum eſt cum Grego-
rio lib. Moralium 22. cap. 1. De primis (inquit)
65 quatuor † virtutibus loquar, prudentia, tem-
perantia, fortitudine, atq; iuſtitia; tantò perfe-
ctæ ſunt ſingulæ, quantò viciſſim, ſibimet con-
iunctæ. Diſiunctæ autem, perfectæ eſſe nequa-
quam poſſunt, quia nec prudentia vera eſt, quæ
iuſtè temperans, & fortis non eſt. Nec fortitu-
do integra, quæ prudens, temperans, & iuſta
non eſt. Nec vera iuſtitia, quæ prudens, fortis,
& temperans non eſt. Hæc Gregorius.

His virtutibus ornatus à Deo ſic optimè di
ſpoſitus Rex Catholicus Philippus ſua Regna
66 gubernat, † quorum Politia, fortaſſis vlla me-
lior, vlla ſanctior, vlla ſtabilior, vlla frugalior,
inueniri poteſt: quam trāquillitate, pace, quie-
te, & Chriſtiano ocio lætantem tenuit, tenet,
& Deo Optimo Maximo volente, ad Philippū
iuniorem filium Hiſpaniarum Principem, ſum-
mæ expectationis ſucceſſorem, aliosque ſuos
tranſmittet. Ex cuius Politiæ ſimulachro, hi
Principes, qui ſunt diſſidijs dediti, accipere
exempla, deberent, vt quem liuore, ac inuidia
nonnulli prauè oderūt, ob virtutes imitentur.

Authoris Peroratio, ac Proteſtatio.

HÆc habui, quæ ex admodum exili agello ingenioli mei, de largiſsima Catholici Regis præſtátia excerperem, & conſcriberem, ac literis conſignarem, in quibus ſatis ſit principium auſpicaſſe, ac rudi, craſſaq; minerua antiquitati conſecraſſe, alijs frugalioribus clariſsimorum virorum ingenijs, campum vberius excolendum relinquendo. Quæ TIBI DEO OPTIMO MAXIMO, PATRI, IESV CHRISTO FILIO, ET SPIRITVI SANCTO, VNI DEO, VERO, VIVENTI, AETERNO, VOVEO, ET ACCEPTA FERO. Siquid autem in hoc opere, alijs ſcribendis, (ſi tu volueris,) ſcriptisq; eſſet, quod diuinæ tuæ legi, tuæ ſanctæ Eccleſiæ traditionibus, Summorum Pontificum placitis, Sanctorum Oecumenicorum Conciliorum decretis, eſſet contrarium; illud totum inane ſit, caſſum, irritum, ac abolitum: vnam tantummodo à te Domino petendo, & hanc requirens, vt inhabitem in domo tua die ac nocte, & poſt mortem in eorundem Catholicorum Chriſtianorum cætu permaneam. Sic tu me DEVS adiuua ob tuam Miſericordiam, cui ſit ſemper laus, honor, gloria, & Imperium per ſæcula nunquam finienda.

Oliueti die XXV. Aprilis anno Domini Noſtri Ieſu Chriſti CIↃ. IↃ. XↃVII.

Laus ſanctiſsimæ Trinitati, glorioſiſſimæ Virgini MARIAE, Beato Michaeli Angelorum Principi, Sanctæ Mariæ Magdalenæ, ſanctæ Catherinæ; ac ſanctiſsimo Euangeliſtæ Marco, cuius hodie ſolemnem diem feſtum colimus, totiq; cœleſtium ſpirituum, & ſanctorum cohorti. Amen.

F I N I S.

Subſcripta verba addenda ſunt ad Caput XLIII. ſub num. 64.

Didicerat hoc à Lucio Anneo Seneca Seniore eius patruo, qui libro primo ſuaſoriarum, ſuaſoria prima in princ. hæc Auitum dicere facit. Fertiles in Oceano iacere terras, vltraq; Oceanum rurſus alia littora, alium naſci Orbem: nec vſquam Naturam rerum definere, ſed ſemper indè vbi deſiſſe videatur, nouam exurgere. Fabianus verò Philoſophus ibi contradicens dixerat: vltra Oceanum terras non eſſe habitabiles: deinde ſi eſſent, perueniri tamen ad illas non poſſe. Eodem in loco inducitur Pedo Poeta, qui nauigante Germanico Imperatore inter alia diceret:

Quo ferimur? ruit ipſa dies, orbemq; relictum
Vltima perpetuis claudit Natura tenebris.
Anne non alio poſitas ſub cardine gentes,
Atque alium libris intactum quærimus orbem?

Subſcriptus caſus addendus eſt ad Cap. LXXI. qui in Archetypo erat eius tamen numeri non ſunt in Compendio, neq; in Indice.

Alter caſus erit, quia non alias cõcedunt Regij Magiſtratus exequutionem Reſcriptorum Apo-
ſtolicorum, niſi ipſi prius cognoſcant, ſummario quodam, pioq; iudicio, an beneficia, quæ fortè
Reſcriptis collata ſint, ſuo ordine procedant, ita quòd Regium brachium ipſi poſtmodum con-
1 cedunt, quod Regium Exequatur appellant. † cuius rei meminit Matth. de Afflict. in deciſ.
Neap. 24 Petrus de Gregorio Siculus de conceſſ. Feud. par.8.q.7.nu.8. dicens ita per Pragmati-
cam Siciliæ caueri. quæ iura Regni ſummis labris tangit Fabius de Anna. in conſil. 7. num. 28.
vol. 1. Nec nouum. ſic enim in inferiori Germania, ſiue Flandria, ſic in Caſtellæ Regno, & in
2 † Hiſpania ſeruari cenſuit Didacus Couarruuias. Practic. quæſt. cap. 35. & cap. 36. vbi plu-
3 ribus hanc rem probat. Simili modo obſeruari in Gallia † teſtatur Carolus Degraſſal. Regal.
Franciæ lib. 2. Iur.7. Poſt Aufrer. de Poteſtat. ſecul. ſuper Eccleſ. perſon. Regul. 2. Fallent. 30.
Martin. Nauar. in c. Cum contingat. Remed. 1. de reſcript. quem refert, ac ſequitur idem Couar.
in d. cap. 35. verſ. 5. Iuſtitia. Et ſic obſeruatũ fuiſſe in Regno Neapolitano dixi alias ad Petr. de Bel
4 lug. in Specul. Princip. rub. 6. in verb. Priuilegijs. verſ. In Hiſpania. & ità obſeruari etiam † in Se-
reniſsimo Dominio Venetorũ voluit Io. Baptiſta Ferrett. in conſil. 1. nu. 14. 15. dicens ità obſer-
uari in tota Italia, & vbique.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

INDEX
RERVM SINGVLARIVM, IN HOC VOLVMINE
DE REGIS CATHOLICI PRAESTANTIA:

Contentarum, ordine alphabetico digeſtus, in quo prior numerus capur, alter numerum capitis deſignat.

A

Aron ſummo Sacerdoti data poteſtas à Leuitis exigendi Decima Decima. Cap. 59. nu. 26.
Abbatis Caſſinenſis electio ad quem ſpectet? cap. 50 num. 12.
Abdalla ab Angelo percuſſus, in mortis articulo conſtitu us, ex Teraſia vxoris Virginis prace liberatus. Virginem vxorem intactam patri reſtituit. cap. 72. num. 14.
Abdalla Arabe Toleti Regi, nupſit Teraſia Virgo Chriſtiana, Veremundi Regis filia. cap. 72. num. 13.
Abel ſanguis clamauit ad Dominũ pro grauamine à Cain habito cap. 39. num 21.
Abila. & Calpa montes, Gibraltaris, & Herculis columna, dicti. cap. 46. num. 80.
Abila Ciuitas, & ſui Sancti. cap. 70. num. 25.
Abhoals Dux Arabum, victus, & captus ab Alphonſo III. Rege, Magno appellato. cap. 42. num. 22.
Abnegantes fidem apud Turcas & Barbaros, ſi conuerterentur, vt pœnitentes reciperentur. cap. 71. num 98.
Abolitio generalis, an operetur, quoad inquiſitos exiſtentes in carcere? cap. 38. num 41. 42.
Abolitionum cauſa iuſta eſſe debent. cap. 38 num 69.
Abolitio generalis ob particularem domus Principis dignitatem, aut filiorum lætitiam, & natiuitatem. cap. 38. nu. 77. 78. 80. 81.
Abram mutato nomine, Abraham dictus, & qua ex cauſa? cap. 1. num. 18.
Abraham figura Petri. cap. 1. num. 21.
Abraham pugnauit contra Regem Chorderlahomor, quem cum alijs Regibus ſocijs belli, vicit. cap. 32. num. 119.
Abraham ſepultus eſt in Hebron. cap. 32. num. 216.
Abſolutionis nota, ac formula apud Romanos. cap. 17. n 4. 5.
Abula ciuitas, vide ſupra in verb. Abila.
Academia inconſulto Principe, fieri nequeũt. cap. 34. n. 1. 2.
Academia ex legitima immemorabili præſcriptione quæſita regulantur vt alia ex Principis permiſſu erecta. cap. 34. num. 6. 9.
Academia, ac ſtudia non veniunt ſub prohibitione Monopoliorum. cap. 34. num. 8.
Academia præſcriptione quæſita. non extenduntur ad actũ Magiſterij. ſiue Doctorandi. cap. 34. num. 9.
Academias, ſtudia, & collegia erigere, Principis opus eſt. cap. 34. num. 11. 12 15. 16.
Academijs inſtructi Alexander Macedo, & Scipio Africanus. cap. 40. num. 3.
Achab, mandante Domino, pugnauit contra Benadab Regem Syriæ. & plaga magna, ſecunda vltra primam plagam illos affecit. cap. 32. num. 140. 141.
Acclamationes in Eccleſia facienda non ſunt. cap. 36. nu. 73.
Accuſationum remiſſiones non fieri prohibentes, perperam agunt cap. 15. num. 22
Achaia Princeps. & Conſtantinopolitanus Imperator Balduinus Octauus, ſecundus dictus cap. 46. num. 310.
Acephalorum hæreſim ſubſtulit quis? cap. 42. num. 9.
Acephali quid ſentiebant? cap. 42. num 8.
Accurſius defenditur ab impugnatione Budæi, & Alciati. cap. 65. num. 32. 33.
Actibus aliquibus corporalibus vtendum in cultu diuino. cap 70. num. 141.
Actus actiuorũ ſunt in patiente benè diſpoſito. cap. 50. n. 14.
Actus geminatio robur maius inducit. cap. 43. num. 44.
Actus interiores operantes in Religione ſunt principales, exteriores vero ſecundarij. cap. 70. num. 140.
Actus interiores Religionis, ſunt deuotio, & oratio. cap. 70. num. 143.
Actus exteriores in adorando Deo non eſſe neceſſarios, falsè dixerunt Hæretici. cap. 70. num. 144.
Actuarij, an veniant officialium, ac magiſtratuum appellatione? cap. 62. num. 62.
Adam cunctis rebus nomina impoſuit. cap. 1. num. 3.
Adam ob ſcientiam. & notitiam, congruentia nomina impoſuit. cap. 1 num. 5.
Adam ſi hodie viueret, matrimonium, contra quorundam opinionem, rectè contraheret. cap. 16. num. 125. 127.
Adamo Deus Optim. Maximi primam legem ſanciuit. cap. 31. num. 1.
Adam ſepultus eſt in Hebron cap. 32. num. 216.
Adalbertus Sanctus, Epiſcopus Pragenſis. cap. 46. nu. 128.
Adalberti Marchionis Lucæ Diuitiæ. cap. 58. num. 1. Eius domus inſtructiſſima num. 2.
Adamas eſſiſſilis in Inſulis Nouis reperitur cap. 28. nu. 39.
Adamantes excedentes pondus triginta Mangelorum in Nouis Inſulis ſunt Regis Catholici. cap. 28. num. 39.
Adoha præſtatur hodie loco feudalis ſeruitij. cap. 18. num. 57. 62.
Adoha ſeruitium taxatum eſt in Regno Neapolitano. cap. 18. num. 62. 63.
Adherbal per Iugurtham attritus Numidarum Regno diuiſo. cap. 57. num. 18.
Adoleſcentis Erithrei Hiſtoria. cap. 39. num. 3.
Adoleſcentes in furorem acti, inſana peragentes, Tibicine

Phrygio, eantuq; Dorico à Demone ſedati ſunt. cap 55. num.6.
Adoptione contrahitur cognatio legalis. cap.16. num.86.
Adoptionis, & arrogationis, an ſint diverſa ſpecies? cap.16. num 87.
Adoptio quid ſit? cap.16. num.100.101.
Adoptio refert natura ſimilitudinem, ut filium quis habeat, quem non generauit. cap.16. num.101.
Adoptio actus legitimus eſt, naturā imitatus. cap.16. nu.102.
Adoptio coram quibus Magiſtratibus fiebat? cap.16. num. 103.104.
Adorationem ſignificat manuum oſculatio. cap.54. nu.11.
Adiutoria, quæ debentur Regi, ac Baronibus, vide in verb. Subuentio. & in verb. Vaſſallus.
Adrianus VI. Pontifex fuit Vltraiectinus. cap.46. nu.408.
Adrianus IV. Pontifex coronauit Federicum Primum Imperatorem. cap.47. num.40.
Adrianus Imperator, Hiſpanicæ ſtirpis fuit. cap 79. nu.7.
Adrianus Imperator, primo Chriſtianis obſtitit, demum fauit. cap.79. num.8.
Adrianus Imperator ex Adria Aprutij cap.79. num 30.
Aduocatus Fiſci proſequens accuſationem, ac delationem teſtamenti de falſo inſtitutam, non excluditur à lucro ſibi per teſtamentum delato. ſecus in Aduocato voluntario. cap.15. num 46.
Aduocandi officium in Regno Neapolitano prius, inconſulto Principe, exerceri non poterat. cap.40. num.97.
Aduocatus exercens aduocationis officium contra teſtamentum paternum, non priuatur legitima. cap.15. num.48.
Adulatio authori inimica. cap.84. num.4.
Adulantes, & vituperantes, duorum perſequutorum genera. cap.84. num.6.
Aediles Curules erant viarum curatores. cap.7. nu.10. 12.
Aedilium procuratio triplex, quæ declaratur. cap.7. nu.13.
Aedificare cuilibet regulariter licitum eſt. cap.37. num.3.
Aedificia iuris gentium ſunt. cap.37. ſub num.3.
Aedificium funditus deſtructum, ſi reædificetur, dicitur nouum cap.37 num.11.
Aedificiorum reparatio, ſi nunquam fuiſſet habitata, fieri non poteſt, ſi habitatio facta ſit, quia reparatio permittitur. cap.37 num.13.
Aedificatio in ſolo alieno non permittitur. cap.37. num.21.
Aedificium dirutum ordine, & mandato ſuperioris non poteſt propria authoritate reparari. cap.37. num.15.
Aegidius Rhemenſis Epiſcopus, Maieſtatis ſuſpectus ab Epiſcopis iudicatus fuit cap.71. num 30.
Aethiopia pro Gentilium Eccleſia. cap.43. num.35.
Aerarium, ſiue Camerarium habere debent Barones. in verb. Barones.
Aegyptij, & Cynecij, pueris cibum non dabant, niſi quoddam ſignum funda percuſſiſſent. cap.46. num.170.
Aelius Adrianus Imperator, Hiſpanicæ ſtirpis fuit. cap. 79 num 7.
Aequiuocum habet nomen unum, ſed ſubſtantiæ rationem diuerſam. cap 16. num.41.
Aequitas ſine pietate, ſæuitia eſt. cap.84. num.23.
Aequitas quid eſt? cap.84. num 31.
Aequitas Epichia appellatur. cap.84 num.32.
Aer communis eſt. cap.10. num.4.
Affinitas, an contrahatur inter paganum vel Iudæum cum Chriſtiana ſe commiſcentes? cap.16. num.36.
Affinitas quid ſit? cap.16. num.109.
Affinitas etiam ex illicito coitu contrahitur. cap.16. n.110.
Afflictio. afflicto danda non eſt. cap.75. num.9.
Africam quam Elmagdia, Arabes appellant, cœpit Rogerius Northmannus primus Siciliæ Rex. cap.42. num.49.
Agar ancillam è domo eiecit Sara vna cum Iſmaele filio. capit.69. num 16.
Agathocles Siciliæ Rex Rheginus ex Brutijs. cap 79. nu. 23.
Agathoclis Siciliæ Regis actus magnanimus. cap.82. nu.21.
Ageſilao Lacedæmoniorum Regi datum tributum, quod claudus eſſet. cap.64. num.109.
Aggeres ad vicini odium fieri nequeunt. cap.10. num.22.
Aggeres facienti, an incumbat prius cautionem damni infecti præſtare? cap.10. num 23.27.
Aggeres, qui nauigationi impedimento ſunt, interdicto locus eſt cap.10. num.26.
Aggeres ſecundum artis peritiam faciendi. cap.10. nu.28.
Aggeres fieri, Hirundines docuerunt. cap.10. num.29.
Agri vectigales. vide in verb. Vectigales.
Aimilia familia, quamdiu Romæ durauit? cap.4 nu.77.
Alaudæ aues quinque Franconiæ, atque Auſtriacæ familiæ arma gentilitia. cap.77. num.3.4.
Alaudæ aues arbori non inſident. cap.77. num.8.
Alauda auis apud Apulos, Terraneola dicitur. cap.77. n.9.
Alauda ſumpta diuerſimodè ex templo colicis paſſionibus ſubuenit. cap 77. num.16.
Alaudas pro gentilitijs armis tenuere Auſtriaci vſque ad Lupoldum Nonum Auſtriæ Ducem. cap.77. num.14.
Alaudium, ſiue Alode; unde ſumptum? cap.77. num.12.
Allodium quare ſic dicatur? cap.77. num.13. & 14.
Alani dictum in malos iudices. cap.21. num.38.
Albertus Archidux Auſtriæ ætate noſtra, armorum ſtudio, & belli gloria clarus. cap.32. num.8.9.
Alcantara Equitum ordo Hiſpaniæ Regibus aggregatus, ad Philippum Regem Catholicum ſpectat. cap.74. num.37.
Alcantara Equitum ordinem ſicco pede ſcriptores tractarunt. cap.74. num.38.
Alcantara Equitum Magiſter primus Nunnius Ferdinandus. cap.74. num.41.
Alcantara Equites, quam Crucem geſtant? cap.74. nu 42.
Alcantara Equites pro quouis delicto, vbique commiſſo, excommunicari nequeunt. cap.74. num 45.
Alchimia, ſiue ars Chimica, an permiſſa ſit? cap.12. num. 32.33.36.37.
Alchimia quantum damni, ſiue detrimenti afferat? cap. 12. num.34.
Alchimiæ artem. qui authores deſcripſerint? cap.12 nu.35.
Alchimia Symbolum eſt legitimatio ſpuriorū. cap.33. nu 1.
Aldemburgi in Flandria, qui ſancti fuere? cap.70. nu.101.
Alexander II. Summus Pontifex, Simoniacorum, & Fornicariorum Sacerdotum cauſas, Bertoldo, & Rodulpho Ducibus laicis commiſit. cap.53. num.16.
Alexander III. Summus Pontifex Federicum I. Imperatorem Imperio amouit. cap.47 num.73.
Alexander III. Summus Pontifex conceſſit Reipublicæ Venetorum per anulum Veneti Maris inueſtituram. cap. 46. num.233.
Alexander VI. Summus Pontifex Reges Catholicos inueſtiuit Nouo Orbe, & Mari Oceano. cap.46. num.224.
Alexander Magnus Macedonicæ Monarchiæ Rex primus. cap.4. num 39.
Alexander Macedo Academijs incumbit. cap.40. num.3.
Alexandri Macedonis virtutes, ſuperbia commaculauit. cap.41. num 2.
Alexandri Magni acta, à Catholicorum Regum actibus ſuperantur. cap.43. num.8.
Alexander Macedo ab Iola prægustatore, Antipatri filio, veneno creditur extinctus, ex aqua fontis Nonacridis, vel alia in vngula iumenti portata. cap.64. nu.104.105.
Alexandro interroganti, quomodo quis Deus euadat, pulchrè reſpondit Philoſophus Gymnoſophiſta. c.70. nu.150.
Alexander Macedo diſpenſatori cum mandaſſet dare Anaxarcho Philoſopho, quam peteret pecuniam, illeq; talenta

centum

contemn perijſſe, diſpenſator dubius ob ſumma grauitatem, ac magnitudinem, quid tamen pulchrè Alexander dixerit? cap.84. num.48.

Alexandri ab Alexandro I.C. Neapolitani viri celebris, laus. cap.11. num.33.

Alexander Seuerus Imperator, milites contra ſe tumultuãtes, magna animi vi compeſſit. cap.32. num.70.

Alexander Farneſius Parmæ, & Placentiæ Dux, belli ſtudio clarus cap.32. num.10.

Alexandri Macedonis dictum dum donaret pluſquam donator peteret. cap.84. num.46.

Alexius Iſaacium Angelum Imperatorem, Imperio, vitaq; priuauit. cap.30. num.80.

Alexia Ciuitas, Arras, ſiue Arazzo vulgo dicta, in qua ſiūt panni pulcherrimi ad Palatiorum ornatum, vulgo dicti, panni d Arazzo. cap.46. num.353.554.

Alexandrinus Portus. vide in verb. Portus.

Alemaniæ Rex. vide in verb. Rex.

Alfrida nouerca Odoardum Secundum, Angliæ Regem veneno extinxit. cap.3. num.81.

Alexander Coutius I.C. Maceratenſis laudatur. capit.40. num.34.

Alexander Rex Epirotarum à Samnitibus oppreſſus. capit. 82. num.9.

Alphonſus Pelagij gener, Galitiam, alioſq; prouincias à Sarracenis recuperauit. cap.42. num.16.

Alphonſi Generi Pelagij Regis in morſo miraculum. cap. 72. num.12.

Alphonſus Neapolis Rex non vnius Orbis, ſed plurium, ſi fieri poſſet, Imperio dignus. cap.58. num.22. Illius virtutes. cap.79. num.32.

Alphonſus primus Petri Cantabriæ Ducis, filius, & Pelagij ex Ormiſenda filia gener, an primus Catholicus nominatus? cap.41. num.11. Ex Recharedi Regis genere extitit. cap.83. num.3.

Alphonſo Regi Neapolitano Magnanimi nomen tributum. cap.41. num.35.

Alphonſus III. Hiſpaniæ Rex magnus dictus. cap.41. nu.32.

Alphonſus III. Magnus appellatus, Portugalliæ Regnum Sarracenis ademit, Abhohalim Arabum Ducem cepit, Theſauros pauperibus erogauit, & Diui Iacobi Eccleſiam adornauit. cap.42. num.22.

Alphonſus Castus ſeptuaginta millia Arabes proſtrauit. cap.42. num.17.

Alphonſo Caſto Crux in Ouetenſi Eccleſia per Angelum aſportata. cap.42. num.18.

Alphonſus Castus Rolandum, quem Orlandum vulgus appellat, deuicit. cap.42. num.19.

Alphonſus Sextus Rex, pulſis Sarracenis Toletum cepit. cap.42. num.26.

Alphonſus IX. Rex ducenta Sarracenorum millia occidit. cap.42. num.27.

Alphonſus Decimus, Aſtronomus appellatus in Imperatorem Romanorum electus. cap.42. num.28. cap.58. nu.7.8.

Alphonſus X. Murciam quæſiuit. cap.42. num.28.29.

Alphonſus X. leges Hiſpanicas cõpoſuit, & tabulas Aſtronomicas edidit. cap.58. num.8.

Alphonſus X. occupatus Hiſpaniæ Regnis, Imperio vacare nequiuit, & ideo Imperij iura ceſſit. cap.58. num.11.12.

Alphonſus X. in Nuptijs Ferdinandi eius filij, & Blanchæ, populo congiarium dedit, & pauperibus viritim veſtes. cap.58. num.9.

Alphonſus X. Imperatorem Conſtantinopolitanum à Soldano captum ingenti pecunia redemit. cap.58. num.10.

Alphonſus X. a maiori electorum parte in Imperatorem electus. cap.58. num.13.

Alphonſus X. Rex, & Imperator defenſus à Sancto Iſidoro Epiſcopo Hiſpalenſi. cap.72. num.17.

Alphonſus XI. Rex Hiſpaniæ, Reges Granatæ, & Benamarin cœpit. cap.42. num.30.

Alphonſus Vndecimus Alcalam, & Algeziram à Sarracenis eripuit. cap.42. num.31.

Alphonſus Ferdinandi primi Aragonum Regis filius. Lothophagos Inſulam, quam Gerbim dicunt, cœpit, B phezium Regem victum cum exercitu occidit, Hidruntinam Ciuitatem a Turcis recuperauit. cap.42. num.69.

Alphonſus Cengi Princeps in Nouo Orbe, Cruce vſus, victoriam reportauit. cap.43. num.29.

Alphonſo Alburquerco Goam in Nouis Inſulis recuperanti, Diuus Iacobus Apoſtolus præſto fuit. cap.72. num.22.

Alphonſus de Taboada Pardo Regens in Conſilio Italico apud Maieſtatem Regis Catholici, rogauit authorem, vt ſcriberet ſuper Monarchia Siciliæ cap.53. num.38.

Algezira, ſiue Algerium, vel Argira. cap.42. num.31. cap. 46. num.183.

Algezira Meſgana quandoque nuncupata quia illius vrbis conditores ex Meſgana familia oriundi fuere. c.46 nu.184

Algezira quandoque ſub Regibus Bugiæ fuit. cap.46. n.186.

Algezira quandoque ſubfuit Regibus Telenſinis. capit.46. num.185.

Algezira à Ferdinando Rege & Elizabetha Regina coniugibus Regibus Catholicis capta & quot annis eiſdem ab eo Rege ſoluebat tributum. cap.46. num.187.

Algezira Regnum, Ferdinando Catholico Rege mortuo, Barbaroſſa occupauit. cap.46. num.187.

Algeziram, vt recuperaret Carolus V. Imperator, Rex Catholicus, pluries infœlici Marte pugnauit. cap.46 n.188.

Alienigenæ, & exteri ad beneficia, & prælaturas Eccleſiaſticas in Hiſpania, non admittuntur. cap.51. num.1.

Alimenta ſi cui debentur, illa extra ſuos lares quærere non debet. cap.14. num.43.

Aluarus Pelagius appellat viles Prælatos Hiſpanos, quò Regis manus oſculantur. cap 54. num.9.

Aluarus Pelagius dixit, ipſum ob timorem, dediſſe oſcula manibus Regum Portugalliæ. cap.54 num.10.

Aluari Pelagij opinio reprobatur. cap.54. num.12.25.

Altare, quo pacto vngebatur in ſcriptura ſacra. capit. 49. num.14.15.

Alueus fluminis, quando ex facto Alluuionis. vel ex facto hominis mutetur, cuius ſit, publici nè an priuati iuris. cap.8. num.28.29.

Alueus fluminis, ſiue curſus communis eſt pro diuiſo, vſq; ad medietatem. cap.8. num.35.36.

Alueí fluminis, an ſint Baronum? cap.8. num.37. vſque ad num.55.

Alueus eſt tamquam ſtomachus, venter, ſeu lectus fluminis. cap.8. num.50.

Alueus cedit flumini, & aquis. cap 8 num.52.

Alumen, an ſit metallicum? cap.28. num.24.25.26.

Alumen, an ſit de Fodinis. cap.28. num.51.

Amalorum Gothorum Regum claritas. cap.4. num.10.

Amantes de forma iudicare nequeunt. cap.21. num.45.

Amfroctum quid ſit? cap.7. num.5.

Amaſias in Valle Salis, viginti millia hominum ſtrauit. cap.25 num.36.

Amalecitæ capta vrbe Siceleg omnes mulieres captiuas duxerunt. cap.47. num.153.

Amalecitæ captiuas duxerunt Abigail, & Achinoam, vxores Dauid. cap.32. num.135.

Amalfia in ciuitate Regni Neapolitani, inuēta Pixis, Charta Nautica, & Magnes nauigandi. cap.78. num.22.

Amalfia inuenta legalium Pandectarum volumina, delata Piſas, & inde Florentiam, vbi ſeruantur, & an illa Archetypa ſint? cap.78. num.26.27.28.29.

Amalfitanus Flauius, Pixidis, & Chartæ Nauticæ inuentor. cap.78. num.23.

Amletus occidit Fengonem.cap 3.num.86.
Amatorio pocule mortuum fuiſſe quendam, ſcribit Ariſtoteles.cap.64.num 125.
Amatorie poculo in furorem actus Caius Caligula, à Ceſonia ſibi exhibito.cap.64. num.127.
Amatorio Poculo extinctus L. Lucullus cap.64.nu.128.
Amicitia non eſt ineunda cum hominibus alienos Deos adorantibus.cap.32.num.201.
Amicitia iungenda non eſt, cum his, qui oderunt Dominũ, nec prabendum auxilium impijs.cap.32.num.202.
Amicitia ſi totus mundus eſſet plenus, opus non eſſet iuſtitia.cap 84.num 40.
Amicitias reconciliare inter ciuilia officia reputatur. capit. 84. num.41.
Amicitia inter duas Ciuitates, operabitur, quòd dua fient vna. cap.84. num 42.
Amicitia bona, & vera inter bonos tantum.cap.70.nu.128.
Amiens Deo.quis redditur ex cordis munditia. c.70.n.154.
Amiterni Ciuitas ſuis ſplendet Martyribus. cap.70. n.56
Ambroſio Archiepiſcopo Mediolani, ſe humilianit Theodoſius Imperator.cap.47.num.76.
Amodeus Comes tunc Sabaudia inſtitutor ordinis Equitum Annunciationis B. Maria Virginis cap 74.num.66.
Amore vel affectione iuſtitia facienda non eſt.cap.21.nu.43.
Amore peruertitur iudicium, dum amico, & propinquo placere contenditur. cap.21. num.44.
Amor mulierum multos ducit ad perditionem, & interitũ. cap.21.num.47.
Anacharſis venando à fratre occiſus. cap.24. num.13.
Anacharſis Scytha. vide in verb. Athenienſium.
Animalia inimicis non aſportantur. cap 9. num.54.
Animalia deputata ad piſtrinum pro molitione frumentorum, non ſunt obnoxia Baronum ſeruitijs. c.19. nu.97.
Animalia propria habens Baro, non vtitur animalibus ſubditorum. cap.19.num.98.
Animalia, qua perirent in ſeruitio Baronum eorum culpa, ſolui debent ab eiſdem.cap.19.num.99.101.
Andrea Apoſtoli pradicatio vbi fuerit? cap.43. num.14.
Andrea Doria virtutes in rebus maritimis. cap.79. nu.36.
Andrea de Iſernia opinio improbata. cap.64.num.102.103. 111.113.
Andreas Doria Dux Maximus, cap.42.num.75.
Andrea Doria de portu Noua Carthaginis, ac aliorum mundi Portuum loco tutiſſimo dictũ memorabile. cap.9.nu.6.
Andaluzia omnis, cum Regno Gibraltaris expulſis ad vnũ Mauris. recuperata a Ferdinando, & Elizabetha Regibus Catholicis.cap.46.num.85.
Andegauenſe ſtudium à Carolo V. Gallia Rege erectum. cap.40.num.55.
Andreas Alciatus in libello de ſingulari certamine, ſub fictis quaeſtionibus, ſcripſit pro Franciſco primo Rege Gallia contra Carolum V. Caſarem. cap.47.num.117.
Ancilla quales, tales mettimur Dominas. cap. 84. num.9.
Ancus Martius Rex Romanorum propè Hoſtiam primus Salinas inſtituit, & Salis congiarium populo exhibuit. cap.25.num 1.
Ancus Martius apud Romanos, Belli indicendi formulam induxit.cap 32.num.10.
Andania, qui ſancti fuere.cap.70. num.103.
Angariis ſubditus eſſe, eſt de Regalibus. cap.18.num.1.
Angaria quaeſt, quod fit Domini ſumptibus.cap.18.nu 2.
Angararius quis ſit.cap.18 num.4.
Angariarum, & Perangariarum clauſula ſi eſt in priuilegijs, quid ſignificet? vide in verb Clauſula.
Angariarum, Perangariarum, ac plauſtrorum onere, nemo excuſatur.cap.19.num.79.
Angarij qui ſint? cap.30.num.20.
Angelorum chori nouem ſunt. cap.71. num.185.
Angeli dicuntur ſacerdotes. cap.71. nu. 136. cap.43.nu.43.
Angeli boni à Lucifero grauante appellarunt ad Deum. cap.39.num.19.
Angelici cantus auditi, dum Hermenigildus Leonigildi Regis filius à patre ſecuri percuſſus, Deo animam reddidit. cap.74.num.10.
Ancyle ſcutum erat paruum, quod Parma vocabatur. cap. 32. num.43.
Angli Reges Arumnas ſanant. cap.55. num.4.
Anglia Rex declaratus à Sixto V. Summo Pontifice Philippus II. Rex Catholicus. cap.44.num 3.
Anglia Reges nullum ius habent in Regno Hieruſalem. cap.46. num.33.
Anglorum, & Brittonum Regna Elizabetha adminiſtrat, ſic Deo permittente. cap.46.num.189.
Anglia Regnum Philippo II Regi Catholico conceſſum à Pio V. Summo Pontifice.cap.46.num.190.
Anglia Rex pro Regno ſoluit Romano Pontifici annuas Marchas ſeptingentas. cap 46.num.194.195.
Anglia Regnum tamquam feudum Eccleſia Romana concedi potuit Philippo II. Regi Catholico à Summo Pontifice. cap.46.num 197.
Anglia ſuper Regno Philippus Rex Catholicus habet annuas trecentas Marchas, vti Flandria Comes. capit. 46.num.198.
Anglia Rex oleo ſancto inungitur. cap.49. num 2.
Anglia defecit à fide, & Gallia patitur ob conuerſationes Lutheranorum, Caluiniſtarum, aliorumq́; hareticorum. cap.51.num.29.
Angli quandoque victores, & Galli victi. cap.57. num.47.
Anglia Rex. vide in verb. Rex, & Reges.
Anima eſt vmbra mentis ex Marſil.fic.cap.64. num 117.
Anima hominis, triade conſtat, mente, ſiue intelligentia, memoria, & voluntate. cap.64.num.24.
Anna Comitis Sabaudia tutrix, leges fecit.cap.31. nu.41.
Anna Dotalitium fuit Britannia Armorica. c.46.nu.324.
Anna Britannica matrimonia, quàm funeſta ſemper fuerint.cap.46. num.325.
Annibalis Carthaginenſis vxor Helce Caſtulonenſis. capit. 46. num.45.
Annibali venienti ad Italia internitionem, iunxerunt ſe Galli Reguli apud Ruſcinonem. cap.46. num.339.
Annibal dixit Italiam, non niſi Italis vinci poſſe. c.82.n.10.
Annuli aurei, erant inſignia Equitum apud Romanos. cap. 74. num.111.
Annulis Argenteis vtebantur Plebei Roma. cap.74.nu.111.
Antiochus Seleuco patre defuncto, fratrem occidit.c.3.n.85
Antiochus Eupater contra Iudaeam currus cum falcibus trecentes habuit.cap.19 num.38.
Antiochus, & Seleucus in Antigonum centum viginti currus armarunt.cap.19.num.45.
Antiochi Epiphanis Syria Regis apud Vrbem Daphnim triumphus. cap.46.num.18.
Antiochus Rex Syria Gentilis erat cap.32.num.209.
Antiochia pulchra Ciuitas Syria ad Orontem flumum ſita. cap.46. num.236.
Antiochia Principatus, quo iure ad Philippum Regem Catholicum ſpectet. cap. 46.num.235.
Antiochenſes prace flexerunt Demetriũ Regem.c.21.n.25.
Antiochia à Boemundo capta, qua Reblata dicebatur. cap. 42.num.55.58.
Antigonus Rex primus Monarchia Syriorum, & Aſiaticorum. cap.4.num.42.
Antigoni Regis dictum in illum, qui plus merito peteret. cap.84.num.47.
Antiquius, quod eſt, eò venerabilius.cap.4. num.3. cap.68. num.5.
Antiquitas Italia nulli orbis parti cedit.cap.68. num.6.

Anti-

Antiqui primas menſas à ſalſis, inchoabant, cap.15.nu.50.
Antiſtitum, ac Prælatorum officium Nobile, quo ſe gerere debeant. cap.54.num.29.
Antonia Familia Illuſtris Romæ, quãdiu durauit.c.4.n.56
Antoninus Caracalla Imperator Adulterinam monetam cudi faciebat.cap.12.num.26.
Antoninus Caracalla probris afficitur, quòd Iuliam nouercam duxit vxorem.cap.16.num.180.
Antonius Perenottus de Granuela Cardinalis. præf. nu.59.
Antoninus Pius Imperator Hiſpanus.cap.79.num.10.
Antonius armauit in Cæſarem naues quingentas,c.19.n.62.
Antonij Orificij Iuriſcõſulti, Regij Conſiliarij laus.c.24.n.8.
Antonij Capicij opinio improbata.cap.25.num.19.
Antonius Angelutius I.C. Maceratenſis laudatur .cap.40. num.34.
Antuerpia Brabantiæ Ciuitas, totius Chriſtianitatis, nobiliſſimum rerum omnium emporium. cap.46.num.283.
Appellationes à ſententijs nundinarijs, an fiant ad Regios, Baronum, vel alios magiſtratus? cap.36.num.45.
Appellationes à Burgundia, num dentur ad Parlamentum Pariſienſe? cap.47.num.106.111.
Appellant oppreſſi, vt releuentur.cap.39.num.5.9.
Appellatio iudicantium iniquitatem, vel imperitiam corrigit.cap.39.num.6.
Appellationis remedium non ad iniquitatis defenſionem.ſed innocentiæ præſidium, fuit inſtitutum.cap.39.num.7.8.
Appellatio eſt iuris naturalis.cap.39.num.12.
Appellatione remota, ſolus Princeps cauſas committit.cap. 39.num.13.
Appellatio, quoad principia eſt iuris naturalis, quoad formam eſt iuris ciuilis.cap.39.num.14.
Appellationem auferens ſtatutum non valet.cap.39.nu.15.
Appellatio in biduo in cauſa propria, in triduo in cauſa aliena, prius fiebat. cap.39.num.16.
Appellationis faciendæ ſpatium hodie eſt decem dierum. cap.39.num.17.
Appellarunt Angeli boni à Lucifero grauante ad DEVM. cap 39.num.19.
Appellatio primo loco apud Romanos, fuit facta per Horatium, qui obtinuerat victoriam contra Albanos, & prouocauit ad populum.cap.39.num.25.
Appellatio apud Romanos, an daretur à Dictatore? capit. 39.num.31.32.33.
Appellatio, an daretur à Prætore ad Conſulem? c.39.n.35.
Appellatio. ac prouocatio apud Romanos, non concedebatur, niſi intra mille paſſus ab vrbe. cap.39.num.36.
Appellationum Iudicem Regium Concilium per Barones, & Dominos deputari facit, vel in loco iuriſdictionis, vel in Prouincia eadem intra duodecim milliaria. capit. 39 num.37.
Appellabant Prouinciales ad Romanos, quamquam longo interuallo diſtantes.cap.39.num.38.
Appellationum cauſæ conceſſa non intelliguntur, etiam conceſſo caſtro, vel iuriſdictione.cap.39.num.39.
Appellationes, niſi in priuilegio ſpecialiter concedantur, conceſſæ non intelliguntur.cap.39.num.42.
Appellationis introducendæ tempore lapſo non obſtante Regium Conſilium ex eiſdem actis cauſam cognoſcit.cap.62. num.69.70.73.
Appellatur omiſſo medio ad Magnam Curiam Vicariæ. cap.62.num.122.123.
Apes Regem habent ſine Aculeo ad ſui populi clementiam, & ſubditorum opera intentum.cap.49.num.81.
Apum, vt naturam addiſceret Philoſophus quidam, ſtetit in ſolitudine triginta annis. cap 49. num.82.
Appius Claudius Virginiæ amore accenſus, multorum fuit cauſa malorum.cap.3.num.5.
Appius Claudius morte mulctatus.cap.3.num.7.
Apollonij Thianei iudicium coram Phraorte Indorum Rege in theſauro inuento iure vendita inter emptorem, & venditorem.cap.27.num 37.
Apoſtaſia quid ſit? cap.71.num.88.
Apoſtaſiæ tres ſpecies. cap.71.num.89.
Apoſtata fidei punitur pœnis Hæreticorum.cap.71.nu.90.
Apoſtata à fide. quis verè dicatur? cap.71. num.91.
Apoſtata non teſtantur, & quinquennio poſt illorum mortem contra eos proceditur, & priuilegijs exuuntur. cap. 71.num.93.94.
Apoſtaſia crimen capitale eſt.cap.71.num.95.
Apoſtata Iuliani Imperatoris acta.cap.71.num.96.
Apoſtata, volentes redire ad fidem, recipiuntur.c.71.n.97.
Apoſtaſia obedientiæ, quæ? cap.71.num.99.
Apoſtaſiam obedientiæ incurrit, ſacris canonibus non obediens. cap.71.num.100.
Apoſtaſia durante, à teſtimonio quis repellitur.c.71.n.101.
Apoſtaſia Religionis, ſiue ordinis eſt, dum clericus ommiſſo habitu. & tonſura in ſacris ordinibus exiſtens, apoſtatatur.cap.71.num.102.
Apoſtaſia ordinis, vt incurratur, an requiratur trina monitio? cap.71 num.103.
Apoſtata minimè dicitur, qui leuitate habitum dimiſit, nec ad ſæculum ſe totaliter conuertit, nec animum religionis ommiſit. cap.71.num.107.
Apoſtaſia omnis vna eſt, ſed diuerſis modis committitur. cap.71.num.110.112.
Apoſtaſiæ diffinitio conſtat ex genere, & differentijs. ca.71. ſub num.110.
Apoſtata eſt, non obediens Summo Pontifici, & eius legibus cap 71.num.118.
Apoſtoli docebant Regem timeri, & Magiſtratum honorari.cap.50.num.20.
Apoſtolorum loco ſucceſſerunt Epiſcopi.cap.76.num 2.
Apoſtolus ſtatuit ſubiectionem fieri Regibus, vti præcellentibus. cap.54.num.13.
Apoſtoli in Eccleſia primitiua, dum Epiſcopos ordinabant, vt Regem timerent, & Magiſtratum honorarent, ſtatuerunt.cap.54.num.14.15.
Apoſtolorum vices gerunt Epiſcopi.cap.54. num.23.
Apoſtolica, & Catholica Eccleſia per totum orbem, ſunt vnus thalamus.cap.53.num.14.
Apri dabantur à Romanis pro ſignis Vexilliferis ex Ærario à Quæſtoribus.cap.32.num.34.
Apuliæ Rex. vide in verb. Rex.& in verb. Regnum.
Apuliæ Regnum hæreditarium eſt.cap.56.nu.7.8.9.10.12.
Apuliæ Dux à Summo Pontifice creatus Robertus Northmannus.cap.42.num.47.
Apulia frumenti abundans.cap.68.num.45.
Aquam ducere ex flumine publico, quando liceat. vide in verb. Flumina.
Aquæ vſus communis pro indiuiſo.cap.8.num.36.
Aquæ, an ſint Baronum? cap.8. num.37. vſque ad nu.55.
Aqua profluens communis eſt.cap.10.num.4.
Aqua, vt ſibi non noceat, num quis munimentum facere valeat? cap.10.num.21.24.
Aquenſe ſtudium.cap.40.num.63.
Aquila ex Romanorum ærario à Quæſtoribus pro ſignis in vexillis dabatur militibus.cap.32.num 34.
Aquila Locrenſibus victoriam portendit. cap. 32. num.35.
Aquilam Auream Reges Perſarum pro inſignijs portabant. cap.32.num.36.
Aquila Ciuitas ſuis ſanctis celebris. cap.70.num.54.
Aquilo in ſcriptura ſacra quandoque Diabolus intelligitur. cap.43.num.57.
Aquinum quibus ſanctis clareſcat? cap.70.num.54.
Arabum diuitiæ cap.45.num.20.
Aragonij ſalem habent, vt fructum naturalem. c.25.n.49.

Aragonum Rex liber eſt. cap.47. num.2.

Aragonum Regnum, hæreditarium eſt. cap. 56. num. 2. 3.

Aragonia Regnum poſt Mauros expulſos Hennecum Ariſtam Regem habuit. cap.46. num. 53.

Aragonum iuſtitia quid? cap.46. num. 54.

Aragonia Regnum, quo iure, & ordine ad Philippum Regẽ Catholicum peruenit. cap.46. num. 56.

Aragonia Regnum ab Imperio liberum. cap.46. num. 57.

An Aragonia Rex ſuper Prælatos exemptos cognitionem habeat? cap.53. num.3.

Arbor Genealogia Auſtriaca. vide in verb. Auſtriaca.

Arbor materni generis Philippi Secundi Regis Catholici ex multis authoribus refertur. cap.4. num. 122.

Arbor Amram, & locabed. cap.16. num. 116.

Arborea Ciuitas in Sardinia, quæ Horiſtang appellatur. cap.46. num. 333.

Arca Noè, ſiue Nauis, Eccleſiæ figura. cap.46. nu. 231.

Arcirma, ſiue Arcera Plauſtri ſpecies. cap. 19. num. 5.

Archadius Imperator Hiſpanus. cap.79. num. 13.

Archias Corinthius author Nauis mirabilis Hieronis Syracuſani. cap. 19. num. 63. 64.

Archidiaconi error. cap. 71. num. 24.

Archidux præcedit Duces. cap 46. num. 240.

Archidux Auſtriæ quomodo ſit Philippus Rex Catholicus? cap.46. num. 239. 243.

Archiduces dicuntur Regum Romanorum filij, & an primogeniti tantum. cap 46. num. 242.

Archiducatus Auſtriæ ſub Imperio. cap.47. num. 102.

Archiducatu ab Auſtriæ nulla datur appellatio. c.47. n.104

Archiducatus Auſtriæ à Rodulpho Primo Imperatore erectus. cap.46. num. 238.

Archiepiſcopalis ciuitas, quid differat à Metropolitana? cap.76. num 5.

Archiepiſcopus Toleti, eſt Hiſpaniæ Primas. cap.76. num.6.

Archiepiſcopus Mediolani, quos Epiſcopos ſub ſe habeat? cap.76. nu 14. 15.

Archiepiſcopus Mexicanus, quos Epiſcopos ſuffraganeos habeat? cap. 76. num 20.

Archiepiſcopus Regni Peruaci, ſiue Peruti. cap.76. nu.21.

Archiepiſcopales ciuitates Regni Neapolitani viginti vna. cap.76. nu.8.

Archiepiſcopales ciuitates Sardiniæ tres; cap 76. nu. 12. 13.

Archiepiſcopi, tabelliones creant. cap.30. num 7.

Archiepiſcopus præcedit Epiſcopos. cap.46. nu. 241.

Archimedes Nauem Hieronis Syracuſani in Mare poſuit. cap. 19. num 65.

Ardanaſtus Græcus herbam in potu dedit Bambæ Regi, vt mente turbaretur. cap. 64. nu. 129.

Ardieus Pamphyliæ Tyrannus, Patrem, ac fratrem natu maiorem occidit. cap.3. nu.74.

Areopagitarum Concilium Athenienſes in templo Martis conſtituerunt. cap 60. num. 11.

Aries Marti vti Bellorum authori tribuitur. cap.32. nu. 18.

Ariſtobolus Iudeæ Rex Antigonum fratrem Regni conſortem occidit. cap. 3. num.4.

Ariſtocratia eſt optimatum ſtatus. cap.3. nu.2.

Argentinenſes dum à populo recti ſunt, multa mala paſſi ſunt. cap.3. num. 15. 19. 20 21. 23. 24 25. 26. 28.

Argentinenſes, quàm optimè nouerunt Gulielmi de Naſſau perfidiam. cap. 25 num. 26.

Argenteis pugnandũ telis & omnia vincuntur. c.21. n.42.

Argentum appendix eſt ad Iudices. cap. 22. num. 1.

Argenti, aurique Fodinæ, cæterorumq; metallorum, de Regalibus ſunt. cap 28. nu.3. 15. 16 17. 21.

Argẽtũ arte fieri poſſe, multi vaniſſimè ſcripſere. c.28. nu.43.

Argentum dicitur metallicum. cap 28. nu. 23. 34.

Argentarij, ſunt publici numularij, ſiue Bãcherij c.22. nu.4.

Argentarij officium, publicam cauſam habet. c.22. nu.5. 14.

Argentariorum, ac numulariorum officium à Fiſco proponebatur. cap.22. nu.8.

Argentarios, ac Numularios primus Romæ, Tarquinius Priſcus Rex inſtituit. cap. 22. nu.7.

Argentariorum loco, ſunt hodie publici Campſores, & Bancherij. cap.22. nu.8.

Argentaria taberna quæ? cap.22. nu. 9.

Argentarij. an differant à Menſarijs, & Menſularijs? vide in verbo Menſarij.

Argentarij publicas, non priuatas rationes adminiſtrabãt. cap.22. num. 14.

Argentarij à Principe ex publico conſtituebãtur. c.22. nu. 15.

Argentarij fidem publicam cum haberent, fideles iudicabantur. cap.22. num. 16.

Argentariorum, Nũmulariorum, & Campſorum officium, quid contineat? cap.22. num.21.

Arghantonius Tarteſſiorum Rex Hiſpanus. cap.79. nu.15.

Argumentum ab vſu viæ ad aquarũ vſum, validũ. c.8. n.53.

Argumentum à cognatione naturali, ac matrimoniali ad ſpiritualem, valet. cap.16. num. 45.

Argumentum à Rubrica validum eſt. c.19. n.94. c.64. n.32.

Argumentum de pacto ad ſtatutum licitum eſt. c.63. nu.36.

Argumentum de teſtamento ad ſtatutum validum eſt. cap. 63. num. 37.

Arnaldi de Villanoua opera reprobata, niſi expurgentur. cap.40. num. 113.

Arrianus I.C. an ille ſit Nicomedenſis, qui Alexandri Macedonis acta ſcripſit? cap 32. num.68.

Arriana Hæreſis acerrimus defenſor, Leouigildus Gothorum Rex. cap.72. num. 8.

Arrogationis formula. cap.16. num. 105. 106.

Armandia, quæ ſint? cap.6. num. 1. 9. 15.

Arma bellica, quæ? cap.6. num. 5.

Arma hoſtibus aſportantium pœna. c.6. nu.7. ca.9. n. 50. 51.

Arma aſportans Sarracenis, & Fidei Chriſtianæ hoſtibus, excommunicatus eſt. cap.6. nu.8. cap.9. num. 50. 51.

Arma Gentilitia Regum Auſtriæ, vel Franconiæ, quinque Alaudes aues cap.77 num. 3. 4. Alia poſt Leopoldum IX. Ducem Auſtriæ. num. 16.

Arma gentilitia Gothorum Regum, quæ? cap. 77. nu. 22.

Arma Gentilitia omnium Regnorum Catholici Regis. cap. 77. num. 26.

Armorum, & Inſignium materia, quæ? cap 77. num. 27.

Armorum, & militiæ exercitium fuit ante Doctoratum. cap.79. num. 1.

Arma portantem clericum, an capiat, aut puniat iudex ſecularis? quid ſi cum licentia Papæ? & an ſi reſiſtat, & capiatur ſit excommunicatus Iudex? cap. 71. num. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51.

Arma portans clericus, quibus pœnis ſubijciatur? c.71. n. 51

Armis etiam Iudex ſuam iuriſdictionem tuetur. c.71. n. 57.

Arma qui tantum ferre poterant apud Romanos, Militiæ conſcribebantur. cap. 32. num 21.

Arma Militum Romanorum, quæ? cap. 32. num. 41.

Arma Gentilitia Vuernheri Comitis Habſpurgenſis, Rodulphi Primi Imperatoris Attaui, omni Monaſterio, & Eccleſia igne conſumptis, ab igne illæſa, & intacta remanſere. cap.71 num. 23.

Armum arietis ſacrificandi, Deus reſeruauit Aaron ſummo Sacerdoti, & quare? cap. 49. num. 37. 38.

Armificationum ſolus Princeps diſpoſitor. cap.6. num.2.

Armamentum Calcydenſium. cap.6. num. 12.

Armamentum Philonis mille nauium. cap.6. num. 16.

Armenum Regnum, & Italicum ſunt priora poſt diluuium habitata. cap.68. num. 10. 11.

Arſaces Monarchiæ Medorum Rex I. cap.4 num. 32.

ArZana, vel Arſenala Italicè, Latinè. Nauale. cap.6. n.19.

Arſenale dic, vt ſupra proximè in verb. ArZana.

Artaxerſis Perſarum Regis ſitulus. cap.46. num.8.
Artaxerſis Perſarum Regis Edictum, quo Sacerdotes à tributis fecit immunes. cap.63. num.2.
Artaxerſes Perſarum Rex, Aſoſſam filiam vxorem duxit. cap.46. num.158.
Arteſia Comitatus, vulgo Artois dicti accola, Attrebates nominati. cap.46. num.352. cap.70. num.97.
Arſaſia. Laudes. cap.68. num.78.
Arteſia ſuis ſanctis nobilitatur. cap.70. num.109.
Artem Notarij exercens Decurio, priuatur Decurionatu. cap.30. num.46.
Artifices omnes viles ſunt. cap.30. num.32.
Arx à priuato conſtrui nequit. cap.37. num.1.
Arx fieri ad æmulationem nequit. cap.37. nu.2.14.
Arx pro caſtrametatione ad æmulationem fieri prohibetur. cap.37. num.4.
Arces & Caſtra noua fieri, veteraq; ædificia incaſtellare abſque Principis permiſſu, illicitum eſt. cap.37. nu 5.
Arces, Caſtra, Turres, Fortellitia inuito Principe fieri non licet. cap.37. num.7.
Arces facere de Regalibus eſt. cap.37. num.7.9.
Arces, & Caſtra in Regno Neapolitano conſtruere, & in terris Domanij Regij, & Baronum, nec noua, nec collapſa reparare ſine Regis licentia licet. cap.37. num.20.
Arces, & Caſtra Baronibus ædificare cur prohibitum eſt? cap 37. num.22.
Arcem Dominus directus reparare forma non mutata permiſſum eſt. cap.37. num.23.
Arcem Baronis, Rex ædificare poteſt. cap.37. num.24.
Arces apud Anglos, & Moſcouitas priuato non habent. cap.37. num.27.
Arces in ſtatu Monarchico habere malum eſt. c.37. n.27.
Arces ædificatæ in Nouo Orbe, ad Quiloam, Mombazam, Goam, Calecutum, Ceilanum, Cianlum, Caiuum, Malacam, Maldenas, Pacenum, Socoteram, Ternotem, & alia loca. cap.37. num.29.30.
Arcibus nullis vtuntur Chinarum Reges. cap.37. num.32.
Arces ſunt peſſimæ in publicis Rebus. cap.37. nu.32.33.
Arx Tyranni ſedes dicitur. cap.37. num.34.
Arx quantum Thebanis noxia fuerit. cap.37. num.35.
Arx Tarentinis nocuit. cap.37. num 38.
Arces Acrocorinthum, Demetriadem, & Calcydem ſolo æquauit Conſul T. Flaminius. cap.37. num.38.
Arcem Acradinam deleuerunt Siracuſani. cap.37. nu.39.
Arces ſui Dominij artificiosè deleuit Franciſcus Maria Ruuereus Senior, Vrbini Dux. cap.37. num.40.
Arces ſuas Florentini Carolo VIII. Galliæ Regi ſub bona fide non ſine maxima illorum malo dederunt. c.37. n.44.
Arx in Ciuitate Tyri inexpugnabilis. cap.17. num.42.
Arx Syon, vocata eſt Arx Regia, Dauid ſedes, ſolium, & Thronus Dauid. cap.37. num.44.
Arx Syon, quam occupauit Dauid. cap 37. num.43.
Aſcanij Clementini error. cap 65. num.17.
Aſclepiades ſonorum concentum, experimento mirabili, Phreneticos, & amentata mente laborantes ad ſanitatem reſtituit. cap.55. num.7.
Aſia Romanis mutis mala mutuata eſt cap.51. num.28.
As vocata libra. cap.28. num.14.
Aſcriptitium quis ſe conſtituere poteſt per ſcripturã. c 64. n.39.
Aſcriptitij Villani ſunt & ruſticiſſimi. cap.64. num.41.
Aſinus in ſcriptura; populus Gentilis ſignificatur. capit.22. num.203.
Aſini cuiuſdam narratio pulchra apud Leonem Africanum. cap.27. num.61.
Aſſecurationis iuramentum, in verb. Iuramentum.
Aſtenſis Comitatus Galliæ Regno olim adiectus, non iudicatur legibus Gallicis. cap.46. num.322.323.
Aſtoricenſes Sancti, & Epiſcopi. cap.70. num.18.
Aſtronomicas Tabulas edidit Alphonſus Decimus Rex Hiſpaniæ. cap.58. num.8.
Aſſuerus Rex, ſubditorum lingua fecit ſuis populis edictũ. cap.51. num.9.
Aſylorum loca aboleuit Tiberius Cæſar. cap.71. nu.132.
Athenienſium triginta Rectorum inſolentia. cap.3. num.8.
Athenienſium Reſpublica ſub populi gubernatione deducta, ad nihilum redacta eſt. cap.3. num.15.16.17.
Athenienſium ſtatum damnabat Xenophon. c.3. num.35.
Athenienſes virum clariſſimum Phocionem morte damnarunt, ac oſſa extra fines proiecerunt, quæ à Megarenſi muliere collecta fuere. cap.3. num.37.38.
Athenienſium Nauale. cap.6. num.18.
Athenienſium Portus. vide in verb. Portus.
Athenienſes habebãt templum Dianæ Soluizoniæ dicatum. c.16. num.191.
Athenienſes pugnaturi cum Siracuſanis, centum quadraginta naues armarunt. cap.19. num.60.
Athenienſes repoſuerunt Theſaurum Delphis. c.27. n.73.
Athenienſes, victos Taſios pro libito mulctarũt. c. 47. n.144.
Athenienſes, Areopagitarum conſilium in Templo Martis conſtituerunt. cap.60. num.11.
Athenienſes prima menſis die Militum delectum faciebãt. cap.32. num.22.
Athenienſes, & Nicias victi à Siculis. cap.82. num.11.
Athenienſium Rempublicam Anacharſis Scytha deriſit. cap.3. num.40.
Athenarum vrbs Nobiliſſima, olim ſcientiarum omnium ſtudio Illuſtris. cap.46. num.306.
Athenarum vrbs quo iure ad Philippum Regem Catholicũ ſpectet? cap.46. num.307.
Athenarum Dux fuit Conſtantia Rogerij Regis Siculi Neptis. cap.46. num.308.
Athenarum Dux Philippus Rex Catholicus, & quo iure? cap.46. num.311.
Athenæ captæ à Carolo Cæſare, cap.46. num.312.
Attila Hunnorum Rex, flagellum Dei, & populorum terrorem ſe appellauit. cap.49. num.4.5.
Attilæ progenies, ac ſucceſſores narrantur. cap.46. n.126.
Attilius Regulus reuerſus ad Carthaginenſes, iuxta promiſſa, à quibus periniquè morti traditus. cap.47. num.159.
Attrebates, qui ſancti? cap.70 num.97.
Attrebates illi ſunt, qui ſubſunt Comitatui Arteſiæ, vulgo Artois. cap.46. num.352.
Auaritia iudicantium, leges perimit. cap.21 num.34.
Aue dicendum non eſt ei, qui Euangelium, eiusq; doctrinam non recipit. cap.32. num.205.
Auenio Ciuitas Eccleſiæ Romanæ data à Ioanna Neapolis Regina. & quare? cap.47. num.87.89.90.91.
Auenio Ciuitas in Gallia, refugij locus, atque Aſylum. cap. 47. num.92.
Auenionenſe Studium. cap 40 num 63.
Auicenna, homines ex putri materia generari perperam cenſuit. cap.43. num.3.
Augures Romæ in loco excelſo Templum habebant. c.17. n.9
Auguſtus quo die primo conſalutatus. cap.21. num 11.
Auguſtus eloquens, & ſtudioſus, qui multa ſcripſit. capit. 40. num.14.
Auguſtinus Sanctus Bella probauit. cap.32. num.171.
Auguſtini Sancti Summi Eccleſiæ Doctoris oſſa ab Inſula Sardinia Papiam tranſlata à Luithprando Longobardorum Rege. cap.46 num.157.
Auguſtini dictum, An Deus dicatur eſſe in loco, & quomodo. præf. num.15.
Aulici in Principum Domibus Zizanias non ſeminent. cap. 26. num.38.
Aurea Menſa inuenta in iactu retis in controuerſiam deducta, cuine venditori iactus, an emptori deberetur, tandem à Solo.

à Solone Apollini Delphico dicata. cap.27.num.35.36.
Aureliani Imperatoris, in Palmirenos victos, acta. cap.47. num.147.
Aurelia lex fuit confirmata à Pompeio Magno. c.74.n.126.
Aurelianenſe ſtudium à Clemente V. Summo Pontifice, & à Philippo IV. Galliæ Rege, erectum. cap.40. num.54.
Auruſpicos cum videbat Diogenes, nil ineptius ſe conſpicere fatebatur. cap.27. num.11.
Auro, quo pacto vitium accedat? cap.12. num.53.
Auri ſubſtantia metallis alijs nobilior. cap.28. num.2.
Auri, argentique fodinæ, aliorumque metallorum ſunt de Regalibus. cap.28. num.3.15.16.17.21.
Auri, aliorumque metallorum, quæ pars detur Principi. cap.28. num.6.9.18.
Aurum dicitur metallicum. cap.28. num.23.24.
Aurum ad inimicos non aſportatur. cap.9. num 53. 56.57.
Aurum artificio fieri poſſe, nonnulli vaniſſimè ſcripſerunt. cap.28. num.43.
Auri potentia maxima. cap.45. num.20.
Auſtriacæ familiæ nobilitas. cap.4. num.24.
an Auſtriaca familia ſuperet omnes mundi Monarchias? cap.4. num 51.104.
Auſtriaca familia à Dagoberto Franciæ, ſiue Franconiæ Rege deducitur. cap.4. num.76.89.
Auſtriaca familia ex Germanis originem trahit. c.4. n.83.
Auſtriacæ Genealogiæ arbor ab anno Domini noſtri IESV CHRISTI. 306. cap.4. num.102.
Auſtriaca familia vincit Romanorum familias numeratas. cap 4. num.105.
Auſtriaca familia per annos deſcriptos ſuperat Venetorum Monarchiam. cap.4. num.106.
Auſtriaca familia ſuperat per plures annos durationem Regum Gallorum. cap.4 num.107.
Auſtriacam familiam ex Perleonibus quibuſdam Romanis, falsò ſibi perſuaſit Raphael Volateranus. cap.4. nu. 108.109.110. 112.113.
Auſtriacam familiam, eiusque Genealogiam viri grauiſſimi quam plurimi ſcripſere, qui referuntur. c.4. nu.111.
Auſtriacæ familiæ ſplendor maximus. cap.4. num.123.
Auſtriaca familia plures habuit Comites, Marchiones, Duces, Reges, & Imperatores. cap.61. num.1.2.
Auſtriaci arboris commentationem molitur ſeparatim author. cap.1. num.6.
Auſtriaci, quomodo habuerint Comitatum Habſpurgenſem? cap 77. ſub num 16.
Auſtriæ Regum arma, & inſignia Gentilitia. cap.77. nu.3.
Auſtria ab omni ſeruitio libera à Marco Imperatore effecta. cap.77. num.5.
Auſtriæ Principes liberi. cap.77. nu.7.
Auſtriæ & Styriæ Ducatus, & Tyrolis comitatus quo pacto ad Auſtriacos peruenerit. cap 77. nu.17.
Auſtriaci Reges. Principesq́; & Galliæ primi Reges ex eadem ſtirpe orti. cap 41 nu.45.
Auſtriacorum Catholicorum Principum gloria maxima. cap 43. num.59.
Auſtria duo habet conſilia ſiue parlamenta, Viennæ Vnum, Alterum Æneponti. ſiue in Iſpruch. cap.46. nu.240.
Auſtriæ Archiducatus. vide in verb. Archiducatus.
Authores ex quibus confecta eſt arbor Genealogiæ Regis Catholici. cap.4. nu.103.
Author hos commentarios ſcripſit, non tamen inani gloria tactus. in præf. nu.3.
Authoris ætate. Reges Locumtenentes, qui Regnum Neapolis. gubernarunt illorumq́; laudes. præf. num.59.
Author commentarios ponit ad cap.1. Quæ ſint Regal. per plura capita in diſcurſu operis. cap.5. num.1.
Author deſcribit alia, quæ ſunt de Regalibus in his commentarijs, non deſcripta ab Imperatore Friderico. c.27. nu.86.
Author Deo, & Eccleſiæ placere ſtudet, non autem mundi Principibus. cap.47. num.88.
Author Auſtriaci arboris commentationem ſeparatam molitur. cap.61. num.6.
Authoris quoad legem Regiam iudicium. cap.31. num.13.
Author, quæ dixerat adoleſcens, modo corrigit. c.41. nu.44.
Author in enarrandis aliquibus Catholicorum Regum actibus, ommiſit Fabulas, vt multorum mos fuit, veritatis ſimplicitate, ac puritate vſus. cap.42. num.6.
Authori inimica adulatio. cap.84. num.4.
Author, qui laudatur, & vocatur ad ſuſcipiendum iudiciũ in Gallia, Garendum dicitur. ca 71. nu.269.
Auxilium impijs præbendum non eſt. cap.32. nu.202.
Azarium, ſiue Calybs dicitur ferrum denſum. c.28. nu.37.
Azimorum Feſtum, vide in verb. Feſtum.
Azahel IV. Rex, vnctus in ſcriptura ſacra ſuper Syriam. cap.49. nu.18.

B

B*Aiazethes Turcarũ Imperator à Tamburlano Cauea ferrea incluſus. cap.47. nu.146.*
Baiazethes Turcarum Imperator, cum receptauit octingentos circiter mille Iudæos à Ferdinando Rege Catholico, & Emmanuele Rege Portugalliæ expulſos ab illorum Regnis, dixit admodum mirari Prudentiam Regis Ferdinandi, quòd voluntariò ſe tantis viribus priuauerit. cap. 69. nu.44.
Baiuli an veniant officialium appellatione? cap.62. nu.63.
Bald. in l. Si qua Illuſtris. nu.6. C. Ad Orfic. declaratur. cap. 14. num.32.
Bald. dictũ in l. 1. C. de Hæred. Decur. improbatur. c.14. n.59
Bald. in Auct. Statuimus. C. de Epiſc. & cleric. declaratur. cap.47. nu.112.
Bald. in c. In generali. ſi de Feud. defunct. declaratur. capit 47. num.178.
Balij ac tutores Principum leges condunt. cap.31. nu.40.
Balij. vide in verb. Tutor.
Balduinus Flandriæ comes, & illius virtutes. cap.79. nu.37.
Balduini Pij virtutes. cap.79. nu 38.
Balduini Margaritæ filij virtutes. cap.79. nu.41.
Balduinus Octauus, ſecundus dictus, Imperator Conſtantinopolitanus, & Princeps Achaiæ cap.46. nu.310.
Baleares Inſulæ dicũtur Maiorca, & Minorca c.46. n.166.
Baleares adeo ſe funda exercebant, vt pueris cibum ſumere non liceret, niſi illum loco alto poſitum, funda deijcerent. cap 46. num.169.
Baleares Inſulæ fertiliſſimæ ſunt. cap.46. num.171.
Baleares Inſulæ adeo cuniculis refertiſſimæ ſunt, vt contra illorum multitudinem, militare præſidium petierint à Romanis. cap.46. num.172.
Baleares inſulæ à Mauris. & Sarracenis recuperatæ, opera Raymundi Berengarij tertij Barchinonæ Comitis. cap. 46. num.173.
Baleare Regnum, quo pacto ad Philippum Regem Catholicum peruenerit? cap 46. num.175.
Balluca, quid ſignificet? cap.28. nu.10.
Balſamum quod? cap.49. num.4.
Balſamum quid ſit? & quo in loco naſcatur? cap. 49. n.40.
Balſami ſuccus, Opobalſamum dicitur. cap 49. nu.41.
Balſami lignum, dicitur Calobalſamum. cap 49. num.42.
Balſami fructus, dicitur Carpobalſamum. cap. 49. nu.43.
Balſami frutices. erant in montibus Engadai, ſub Herodis Aſcalonitæ dominio. cap.49. num.44 45.
Balſami Hortos cum fruticibus, Marco Antonio concedente, Cleopatra in Ægyptum tranſtulit inter Aeliopolim, et Babilonem. cap.49. num.46.
Balſamum irrigatur fonte Aegypti celebri, quòd in illo puer IESVS CHRISTVS lotus fuerit, & ex illo Beatiſſima Virgo biberit. cap.49. num.47.49.

Balſami

Balſami Hortus in Alcaixo eſt. cap 49. num. 48.
Balſamum non mixtum, CHRISTVM ſignificat. cap. 49. num. 50.
Balſamũ perfectiſſimũ in nouis inſulis repertum. c. 49. n. 52
Balſaſar filio Nabuchdonoſoris fuit comminata Regni diuiſio. cap. 57. num. 14.
Balcheus, ſiue Lorus, quo vxor cingebatur, vſura ad viuum. cap. 16. num. 184.
Baltheus, ſiue Ceſtus, cõtinebat, quæ enumerãtur. c. 16. n. 186
Bamberga, & Nuremberga Ciuitates, Franconiæ. ca. 4. n. 98.
Bamba Regis Hiſpani virtutes. cap 42. nu. 14. c. 79. nu. 21.
Bamba Rex ducentas ſeptuaginta Naues Arabum cum hominibus incendio conſumpſit. cap. 42. nu. 14.
Bamba Rex vnctus ab Archiepiſcopo Toletano. c. 49. nu. 73.
Bamba Rex dum vngeretur, Diuinum miraculum accidit. cap. 49. nu 74. 77. cap. 72. nu. 5.
Bamba Hiſpaniarum Regi, ut mente turbaretur, in potu herba poſita ab Ardanaſto Græco. cap. 64. nu. 129.
Bannitis fidem, ſecuritatem ac Saluaconductum concedere, ad ſupremos Principes pertinet. cap. 38. nu. 2.
Banniti, & contumaces, an perſonaliter comparere teneantur ad petendam gratiã executionem cap. 38. nu. 61. 62.
Bannitorum cauſa à Rege, ac ſuis magiſtratibus cognoſcuntur. cap 62. nu. 38.
Banniti carent eorum priuilegijs. cap. 62. nu. 40.
Banniti forum amittunt. cap. 62. nu. 41.
Bannitos receptans, qui plures numero cum eſſent, per vim ſibi aperire, ac receptari fecerunt, non tenetur de receptatione. cap. 38. num 24.
Baptiſmus omni ætati, & tempori datur. cap. 1. nu. 38.
Baptiſmus vnum. cap. 3 nu. 71.
Baptiſmus nouem propinquitates cauſat. cap. 16. nu. 20.
Baptiſmatis adminiſtratio fit à Sacerdotibus cap. 16 nu 28.
Baptiſmus an fiat per mulierẽ in caſu neceſſitatis? c. 16. n. 29
Baptiſmus, an detur per hæreticum? cap. 16. nu. 30.
Baptiſmus, an fiat à Iudæo? cap. 16 nu 30.
Baptiſmus, an fiat à Pagano. cap. 16. nu. 31.
Baptiſmus fit per has perſonas ordinatas, ſeruato ordine, vt habetur. cap. 16. nu. 33.
Baptizante pagano, an cognatio ſpiritualis contrahatur? cap. 16. nu. 34.
Baptiſmus eſt Sacramentorum omnium fundamentum. c. 16. num. 35.
Barbaraſſa occupauit Algezire Regnum. cap. 46. num. 187.
Barcagij ius, eſt quod exigitur pro Barca. cap. 21. nu. 46.
Barbatij error. cap. 71. nu. 24.
Barchinonenſis ciuitatis antiquitas, ac laudes. c. 46. nu. 336.
Barchinonenſis Comitatus, quo iure ſpectet ad Philippum Regem Catholicum? cap 46. nu. 337.
Barchinonæ Ciuitatis Sancti. cap. 70. nu. 21.
Barnabæ Apoſtoli prædicatio vbi fuerit? cap. 43. nu. 23.
Barium Ciuitas quibus ſanctis eſt conſpicua? cap. 70. nu. 56.
Barriſelli prouinciales in Regno ad quid conſtituti fuerint? cap. 11 num. 62.
Barriſellos Prouinciales in Regno cõſtituit Don Petrus Toletus Regni Prorex. cap. 11. nu. 63.
Barriſellis in Regno eſt commiſſa cuſtodia prouinciarum. cap. 62. nu. 76.
Barones in locum Regis ſiue Principis ſuccedunt. c. 13. n. 23.
Baronum ſeruitijs, an ſubditi ſint obnoxij? cap. 18. nu. 14.
Baro ſi habet competentem familiam, an ſeruitia exigat à vaſſallis. cap. 18. nu. 16.
Baro imponens ſeruitium ſoluere debet ſalarium. c. 28. n. 17.
Barones, an vaſſallos conuocent pro Bannitorum perſequutione, vel captura. cap. 18 nu. 21. 22. 23.
Barones vnum hominem habere debent, quem ærarium, ſiue Camerarium vocant, qui curat illorum negotia. cap. 18. num. 31. 32.
Barones in bello quot equis, & quanto tempore ſeruire debeant Regi? & an in bello extra Regnum. cap. 28. ſub nu. 63. cap. 20. nu. 53. cap. 32. nu. 229. 230.
Barones, an veniant officialium appellatione? cap. 19. nu. 91.
Baronibus communicata eſt Iuriſdictio, merum, ac mixtum Imperium à Rege Alphonſo. cap. 19. nu. 93.
Barones habentes propria animalia, non poſſunt vti animalibus vaſſallorum. cap. 19. nu. 98.
Barones tenentur ſoluere pretium animalium demortuorũ, in eorum ſeruitio, & eorum culpa. cap. 19. nu. 99. 101.
Barones collectas ſubditis non imponunt. cap. 20. nu. 26.
Barones, an imponant collectas ordinarias ſanctæ Mariæ vocatas? cap 20 nu. 26.
Barones in quatuor caſibus in Regno Neapolitano exigunt ſubuentionem à vaſſallis. cap. 20. nu. 30. 31. 32.
Baroni habenti ciuilem iuriſdictionem debetur ſubuentio. cap. 20. num. 53.
Baroni, an debeatur ſubuentio pro filia Spuria nuptui danda? cap. 20 num. 34.
Baroni an debeatur ſubuentio pro filia moniali facienda? cap. 20. num. 35.
Baroni an debeatur ſubuentio, non ſolum pro prima, ſed ſecunda, tertia & deinceps filia maritanda? c. 20. n. 36.
Baroni facienti filium Doctorem, an debeatur ſubuentio? cap 20. num. 37.
Baro, & Rex, an eodem tempore ſubuentionem petant? cap. 20. num. 45.
Barones à Principe iuriſdictionem habent. cap. 21. num. 16.
Barones in Regno Notarios creare nequeunt. c. 30. n. 36. 37.
Barones Prælati poſſunt creare notarios in ſpiritualibus. cap. 30. num. 39.
Baronibus non permittitur caſtra, & arces ædificare. cap. 37. num. 22.
Baronis Caſtrum Rex poteſt ædificare. cap. 37. num. 24.
Baronis in terra, Rex tẽpore belli apponit cuſtodiã. c. 37. n. 26
Barones non reſtituant bannitos, nec indulgeant damnatis. cap. 38. num. 10.
Barones gratias criminum non faciant, ſi ex priuilegio poteſtatem non habent, cum ſpeciali prouiſione reſeruatæ Principi veniant. cap. 38. num. 20. 21.
Barones, vbi pro debito immunes pœna, gratias faciunt. cap. 38. num. 22.
Baro relinquens tutorem, vel balium, eo caſu non datur per Curiam cap. 62. num. 6.
Baronum, & Vniuerſitatum delicta cognoſcit magna Curia Vicaria. cap 62. num. 77.
Baronibus receptantibus bannitos in Hiſpania præſertim in Catalonia, ſequeſtrantur iuriſdictiones, ac fructus. cap. 62. num. 106.
Baronibus vtentibus nimia ſæuitia in vaſſallos, ac ſubditos, auferetur iuriſdictio per Magiſtratus Regios. cap. 62. num. 108. 109. 113.
Bart. in l. Id quod apud hoſtes. ff de leg. 1. declaratur. c. 46. n. 3
Bartholomæus occidit Antonium. cap. 3. num. 86.
Bartholomæi Apoſtoli prædicatio vbi fuerit? cap. 43. nu. 13.
Bartholomæi Camerarij opinio improbatur. cap. 62. nu. 33.
Baſilica via dicuntur via Regia cap 7. num. 16.
Baſſales lapides, qui? cap. 28 num. 32.
Baſtardi & illegitimi ſunt viles. cap. 30. num. 30.
Batauia dicitur Hollandia. cap. 46. num. 359.
Batauí virtute præcipui. cap. 46. num. 360.
Batauí crines coloris aurei habent. cap. 46. num. 361.
Batauos in ſui cuſtodiam adhibuit C. Caligula Imperator. cap. 46. num. 265.
Beare eſt prodeſſe. cap 45. num. 37.
Beatus dicitur benè auctus. cap. 45. num. 28.
Beatitudo ab omnibus amatur. cap. 70. num. 124.
Beatitudo ſpei vna, rei altera. cap. 70. num. 155.

Beatitudo conſiſtit in perfecta Dei viſione.cap.70.num.156
Bohazaar lapis inuenitur mineralis, ac fodinalis.c.28.n.40
Belus, & Nembroth primi, Ciuitates ædificarunt.c.4 n.27
Bellicarum machinarum inuentores qui? cap.6.num.14.
Bello capta capientium fiunt.cap.47.num.139.
Bellum indicere Regalis iuris eſt. cap.67.num.1.
Bellum indicere poteſt Rex Catholicus. cap.67. num.3.
Bellum indicere poſſunt Reges, de facto ſuperiorem non recognoſcentes. cap.67.num.4.
Bellum indicere poteſt Rex Aragoniæ. cap 67.num.5.
Bellum indicunt Reges Hiſpaniæ.c.67.n.6.10.cap.52.nu.6.
Bellum indicere pro re ſua recuperanda, ac furtiuè accipere an liceat? cap.67.num.7.
Bellum indicere nequeunt Principes Chriſtiani, Summo Pontifici ſubditi, ipſo inconſulto contra alium Chriſtianum Principem. cap.67 num.11.12.
Bellum vnquam mouit Philippus Rex Catholicus II. nihil vnquam egit contra aliquem, vel armis vllum laceſſiuit, niſi coram Pontifice, & Cardinalium Conciſtorio, cauſa propoſita, & perorata cap.67.num.13.
Bellum inconſulto Principe fieri nequit. cap.75.num.37.
Belli primi exequendi Deus Michaeli Angelorum Principi in Luciferum commiſit authoritatem. cap.32.num.1.
Bellum indicit Summus Pontifex cap 32.num 3.
Bellum indicit Princeps ſecularis. cap.32. num.4.
Bellum indicens priuatus, in læſæ Maieſtatis crimen incurrit. cap.32. num.5.
Bellum à Principe indictum ceſſat eo mortuo.cap.32. nu.7.
Belli gloria ætate noſtra clariſſimi, Rodulphus II. Imperator, Albertus, Herneſtus, Maximilianus, Auſtriæ Archiduces. cap.32.num 8.9.
Bella decernebat populus Roman. ex Romuli lege.c.32.n.14
Belli indicendi formula apud Romanos. cap.32. num.15.
Belli indicendi formulam apud Romanos Ancus Martius tradidit. cap.32.num.16.
Belli ſignum apud Carthaginenſes, Haſta.cap.32.nu.17.
Bellorum authori Marti, Aries tribuitur.cap.32. num.18.
Bellum ſi a Romanis indicendum erat, amico Regi, per legatos prius Amicitia renuntiabant. cap.32.nu.19.
Bellum geritur, vt in pace degatur.cap.32. nu.82.
Bellum moueri poteſt pro defenſione, & bonorum ablatorum reſtitutione. cap.32.num.91.
Bellum pro iniuria propulſanda, & pro patriæ defenſione fit. cap.32.num.92.
Bellum pro compeſcendis contumacibus, & rebellibus moueri debet. cap.32. num 93.
Bellorum Philippi II. Regis Catholici in Hollandos, Zelando, ac Phriſios, cauſa. cap.32. num.95.
Bellũ licitũ eſt contra Turcas, Mauros, Sarracenos, Hæreticos, ac alios Chriſtianæ fidei hoſtes.c.32 n.96. 176.178
Belli indicendi cauſa iuſta eſſe debet. cap.32. num.97.
Bellum indicendum Principe mandante. cap.32.num.98.
Bello indicendo exigitur authoritas Principis, puta Pontificis, Imperatoris, ac Regum, & de Rege Hiſpaniæ. cap.32. num.99.100.
Bellum indicendum eſt optimo fine attento, ad malum vitandum, & bonum introducendum. cap.32. num.101.
Belli gerendi contra Hæreticos, optima Caroli V. Imperatoris, ac Germaniæ Principum intentio. cap.32. num.102.
Belli gerendi in Hæreticos Philippi Secundi Regis Catholici intentio. cap 32.num.103.
Belli gerendi in Turcas Zelus Catholicus Rodulphi II. Imperatoris Romanorum. cap.32.num.104.
Bellum diffidatio præcedere debet, alias proditorium dicetur. cap 32 num.106.107.
Bello indicendo contra hæreticos diffidatio nulla requiritur. cap.32.num.108.
Bello ĩ indicẽdo, monitio, an diffidatio requiratur.c.32.n.109
Belli iure, quis diffidans dicatur? cap.32.num.111.
Bellũ nullũ ſuſcipiendũ eſſe hæretica opinio fuit. c.32.n.115
Bellum geri poſſe per Chriſtianos in Turcas, Mauros, Sarracenos, & Hæreticos notorium eſt, & contraria opinio Hæretica eſt. cap.32 num.114.
Bellorum Reges dedit Deus Iſraelitis. cap.32.num.125.
Bellando mori non ità dedecoroſum. cap.32. num. 145.
Bella geſſiſſe Moyſem reprehendit Manes, Hæreticus, & ſequaces, contra quos author ſcribit. cap.32. nu.115.117. cum pluribus ſeq.
Bellorum Domini liber ſacra ſcriptura deperditus eſt. cap. 32. num.162. 163.
Bella geſſit Moyſes diuina ſequutus Imperia. cap 32.n.171
Bellum probatur à Diuo Auguſtino cap.32. num.171.
Bella geri poſſe dixerunt. Nicolaus, Gregorius Magnus, Leo IV. alijq; Summi Pontifices. cap.32. nu 172.174.
Bellum geri pro tuitione patriæ, vel à mi defendere infirmos, plena iuſtitia eſt. cap.32.num.173.
Bella exercentur, vel pro iuſtitia conſeruanda, vel acquirenda à ſeruante iniuſtitiam. cap.32. num 175.
Bella, qui Principes Chriſtiani in Turcas, geſſerint. ca.32. num.177.
Bellum, an gerendum ſit in Turcas, ſi pacem quærant? cap. 32.num.179.
Bella ſunt iuris gentium. cap.37.num.6.
Bellũ Naupactiũ contra Turcarũ Imperatorem à Summo Põtifice, Philippo II. Rege Cathol. & Sereniſs. Venetorum Republica, Ioanne Auſtrio Duce. cap.46.num.319.
Bello, an ſeruiat mulier armis aſſueta? cap. 64. nu 69. 70.
Belgiæ ciuitates? cap.76.num.16.
Belgarum aliqui populi, quid in fidem ac temporalem Dominum patrauerint cap.81.num.12.
Belgiæ, ac inferioris Germaniæ laudes. cap.68.num.79.
Belgia ſanctis plures. cap.70.num.100.
Belgæ quid non magni fecerunt. cap.82.num.21.
Belgiæ Prælatura à Rege Catholico nominantur.c.50. n.29
Beneficia inuito non dantur. cap.46.num.271.
Beneficia Eccleſiaſtica, & ſacerdotia ad collationem laicorum minimè regulariter pertinent. cap. 50. num.1.
Beneficiorum collationes, ad Reges ſpectantes, an in Hiſpania admittantur? cap. 52.num 4.
Beneficiũ impetrãs quod patrono ſpectat, nihil agit.c.52 n.5
Beneficia Principũ cõferuntur abſenti, & inuito.c 46.n.272
Beneficia feudalia alicui perſonæ collata, datarij intuitu alicuius, ipſius beneficiarij morte extinguntur.c.46.nu. 273.
Beneficiarius in Hiſpania non habet collationem à Summo Pontifice, niſi à Rege naturalitatis cedicillos impetrauerit. cap.51 num 2.
Beneficiorum fructus non lucrantur clerici, qui clericaliter non viuunt, nec in diuinis ſeruiunt. cap.63. num.42.
Beneficia Principum perpetua, & permanentia eſſe debent. cap.64.num.64.
Beneuentana ciuitas in Regno Neapolitano Eccleſiæ Romanæ data. cap.47.num.100.101.
Beneuenti ciuitas ſuis ſanctis perſpicua. cap.70. num.43.
Beniamitæ fundis ſe exercuerunt in bello Iſraelitarum. cap. 46.num.167.
Berardinus Alfanus I.C. Peruſinus laudatur. cap 40. n.30.
Berengarius coronatus à Ioanne X. Summo Pontifice. cap. 47.num.54.
Bergenſi ducatu priuatus Dux à Carolo Quinto Cæſare. cap.46 num.303.
Berithus Phœnicia vrbs capta à Boemundo. cap.42. nu.59.
Bernardi Sancti dictum, quomodo Deus vbique eſſe dicatur. præf.num.21.
Bernates dum à populo reguntur, multa mala perpeſſi ſunt. cap.3.num.15.19.20.21.23.25.26.28.
Bernates, Illuſtres habẽt familias, ex quib. cũ populo mixtis, regun-

reguntur. capit.3. num.19.
Beroſum non ponentes inter Hiſtoricos errant.c.68. nu.51.
Beroſum magni fecerunt poſt Plinium Ioſephus, & Diuus Hieronymus.cap 68 num.52.53.
Bethis fluuius, Maurorum voce Guadalſibir, Ana dictus latinè, Guadiana Hiſpanicè.cap.46.num.66.
Bethicum appellatur Granata Regnum. cap 46. num.65.
Bethica, apud Hiſpaniam, an à Pomponio Mela deſcribatur? cap 68.num 50.
Bigamia, quomodo dicatur contracta? capit.71. num. 195. 196. 197. 198. 199.
Biblus planta eſt, ex qua Naues conficiuntur.cap.43.n.41.
Biturigenſe ſtudium. cap 40.num.62.
Blaſphemia peccatum maximum.cap.16. num 75.
Boemundus Northmannus ad ſacrum bellum proceſſit, Antiochiam in expeditione, qua Reblata appellabatur, obtinuit, illiusque Rex creatus, Berithum Phœnicia Vrbē ſubdidit, lancea, qua latus Domini noſtri Ieſu Chriſti à Longino vulneratum eſt, qua in bellis pro vexillo vſus po titus eſt, centum millia Sarracenos occidit quindecim millia Camelos cœpit, totque illius virtutes celebrantur, vt eius conſilio, quæ geſta fuere, ſemper proſperè ceſſere, quæ vero ſine illo mala cap.42.num.53.54.55.56.57.58. 59. 60.cap 46.num.53.
Bohemi Imperio ſubditi. cap.47.num.12.
Boleslaus occidit Vuenceslaum fratrem. cap.3. num.86.
Bombi Aenei, aliaq; arma, curribus in bello aſportantur. cap.19.num.48.
Bona Sarracenis, vel hoſtibus aſportari prohibitum eſt. vide in verbo Arma.
Bona vacantia ad Principem ſpectant.cap.14. num.1.
Bona vacantia, vnde, & quare ſic dicantur? cap.14.num.2.
Bona vacantia habent Reges Galliæ.cap.14 num.5.
Bona vacantia habent Reſpublicæ, quæ funguntur iure Principum.cap.14. num.6.
Bona vacantia. vide in verb. Fiſcus.
Bona vacantia, quanto tempore contra Fiſcum præſcribantur, & quando currere incipiant? ca 14. num.61. 62.
Bona quæ auferuntur ab indignis, ſunt de Regalibus. ca. 15. num 1.5.
Bona contrahentium inceſtas nuptias publicantur, & in eis nā haber locū. Auth. Bona damnatorum. c.16 n. 205.
Bona condemnatorum & proſcriptorum, ſunt de Regalibus.cap 17.num.1.
Bona proſcripta, quæ appellentur, & alia in materia. vide in verb Proſcriptio.
Bona amittebantur ab eis, qui amittebant libertatem, & ciuitatem.cap 17 num.21.22.
Bonorū publicatio quibus caſibus fiebat, remiſſiuè. c.17. n.23
Bonorum publicationis leges Iuſtinianus Imperator antiquauit. cap.17.num.24.
Bonorum publicatio in Regno, fit in certis quibuſdam caſibus. cap.17. num.26.
Bona hæreticorum. vide in verb. Hæreticorum.
Bonorum appellatione, quid contineatur? cap.26. num.4.
Bona ſubrogata gaudent priuilegio bonorum illorum, eorum loco ſubrogatorum. cap.33.num.25.26.
Bona in bello capta capientium fiunt.cap 47. num 136.137
Bona naufragātiū. vide in verb. Naues & verb. Naufragiū.
Bona proiecta in Mari an occupantis ſint? cap.75.num.10.
Bona pretioſiſſima proijciuntur leuandæ nauis gratia, tempeſtatis tempore. cap.75.num.12.
Bona proiecit Catull. nauē vās ob tēpeſtatē coactus. c.75.n.13
Bona, & ſeipsū ob tēpeſtatē proiecit in mare Ionas. c.75.n.14
Bona delata ex alluuione, vel ex vi fluminis, an fiant occupantis? cap.75. num. 24.
Bona in mari proiecta, quando præſumantur derelicta? cap. 75. num.25.41.
Bona Turcarum naufragantium, vel aliorum, an licitè occupentur? cap.75.num.26.
Bona ſi ſunt Piratarum cum quibus geri poteſt bellum, an ſint occupantis, & quid ſi fuerint aliorum piratarum? cap 75.num.27.28 29.
Bonorum. Naufragio receptorum, an in omnem caſum reſtitutio facienda ſit? cap.75 num.42. 43.44.
Bona naufragantiū accipiens, vt fur ū nō cōmittat. nec excommunicationem incurrat quæ requirantur? c.75.n.45
Bona ſunt vita, ac ſubſtantia hominum cap. 32.num.90.
Bona feudalia, an recuperentur, ſi fiat gratia pro delicto? cap.38 num.31.
Bona feudalia an recuperentur per indulgentiam factam bannito, ſeu forinudicato cap.38.num.34.36.
Bona alienata per Fiſcum, an recuperentur per indulgentiam habitam? cap.38.num.38.
Bona per gratiam, vel indulgentiam, an ſint reſtituenda? cap 38.num.40.
Bona dicuntur alter ſanguis.cap.45. num.23.
Bona appellātur, quia beant id eſt beatos faciunt. c.45.n.27.
Bona quæ prius perpetuis futuris temporibus erant collectis. & tributis obnoxia, donata, vel empta, an ſoluant collectas? cap.63.num.11.
Bona, quæ tranſeunt ad Eccleſias, an tranſeant cum ſuis oneribus? cap 63.num.15.
an Bona ſemel oneribus aſcripta, ita in Eccleſia tranſeant? cap.63.num 16
Bona alienata in fraudē collectarū amittuntur. c.63. n.69.
Bonorum virorum mores, conuerſatio mala ſæpè corrumpit. cap 69.num 23.
Bonum faciendum eſt & diuertendū à malo. c.84.n.15.17.
Bonifacius VIII. fuit ſtudium Romanum. ca.40 n.19.20.
Bononienſe ſtadium, an Theodoſii priuilegio fungatur? cap.40 num.21.22.23.24.25.
Bos in ſcripturis Iudaicus populus ſignificatur c 32. n.203.
Bothnij & Lappones pro vehendis curribus, vtuntur Rangeris animalibus & quæ qualiaq. illa ſint. cap.19 n.43.
Bopherius Rex Africæ occiſis eiusq. exercitus. ab Alphonſo Ferdinandi primi Aragonū Regis filius victus. c.42.n.69.
Brabantiæ Ciuitates. cap.76.num.16.
Brabantia Lungrorum Regio prius dicta.cap.46.num.280
Brabantiæ Ciuitas Louanium, ſcientiarum omnium Academia. cap 46.num.281.
Brabantiæ Ducum ſedes Bruxella cap.46 num.282.
Brabantiæ & totius Chriſtianitatis nobiliſſimum rerum omnium Emporium cap.46 num 283.
Brabantiæ Ciuitas Mechlinia Nobilis, Concilium habens Regium, aliisq; dotibus ornata. cap.46. num.284.
Brabantiæ Domini. Louanij Comites, ac Brabantiæ prius dicti. cap.46.num.285
Brabātia iura in Philippū Regē Catholicū c.46. n 286.293
Brabātia plures habuit viros et mulieres ſāctus. c.70. n.107
Brabantiæ laudes. cap.68 num 78.
Braulius Sanctus Epiſcopus Cæſarauguſtanus ex Regis Catholici genere materno. cap.83.num 4. 5.
Bracchij vnctio in ſacerdotibus. quid ſignificet.cap.49.n.30
Bracchium denotat Chriſtum.cap.49.num 31.
Bracchara Ciuitatis ſancti. cap.70.num.15.
Braſilis. ſiue Inſula Sanctæ Crucis Portus. cap.9.num.37.
Brennus Belga Dux obſidit Romam in actum tranſeuntis, non permanentis. cap 68 num.61.
Brenni triumphum obtinuit Camillus. cap.68. num. 62.
Brennus. eiusq; milites deleti dum ſpoliarent Apollinis Delphici templum cap 68.num.66.67.
Breue teſtatum. quid ſit? cap 64 num.146.147. 148.
Britanniæ Armoricæ iura ab Henrici III Galliæ Regis morte, ſunt tranſlata in Iſabellam. & Catherinam Auſtriacas Philippi II. Regis Catholici filias cap.75.num 6.
Britannia Armorica Ciuitates cap.76. num.16.
Britannia Armorica Anna Dotalitium. cap.46. nu 224.

Britannia Armorica multis ſeculis ſuos Duces habuit. cap. 46. num. 325.
Britannia Armoricæ ſucceſſio, ad Iſabellam, & Catherinam Auſtriacas delata. cap. 46. num. 326.
Britannia Armorica olim ſub Rollone, ſiue Roberto Northmanno cap 46 num 327.
Britannia Armorica ſuum habet Senatum. cap. 46. nu. 328.
Britannia Armorica, quomodo ad Gallos Reges peruenerit? cap. 46. num. 259.
Britannici Armorici Senatus, Conſiliarij viri grauiſſimi, cap. 46. num. 329.
Britannia Armorica Ducum ſunt bona naufragantium. cap. 75. num. 5.
Brunduſij Ciuitas ſuis ſanctis ſpecioſa cap. 70. num. 50.
Bruno Carthuſienſis Sanctus in Calabria propè Scyllaceum. cap. 70. num. 72.
Bruxella Brabantiæ Ducum ſedes, Regiaq;. cap. 46. n. 282.
Bruxellæ adeſt Diuæ Gudulæ Virginis Templum Magnificum. cap. 46. num. 282.
Bruxella in Brabantia, quos ſanctos habuit. cap 70. n. 106.
Buccina in caſtris Prætorijs, & Conſularibus diuerſimodè pulſabat. cap. 32. num. 49.
Buccina genus Lituus. cap 32. nūm. 50.
Bufones tres Frāconiæ Ducū arma gentilitia. c. 77. num. 18.
Bufones, ſiue Ranæ Rubetæ deſcribuntur, ac illarum natura denarrata cap. 77. num. 18.
Bugia Regibus quandoque ſubdita Algezira. c. 46. nu. 186. à Ferdinando Rege capta. cap. 42. num. 37.
Bugenhagius Pomeranus Hæreticus Regum inunctionem oleo ſancto quæ eſt perfidia parue facit. c. 49. num. 69.
Burdegalenſe ſtudium. cap. 40. num. 61.
Burgenſis Portus. vide in verb. Portus.
Burgenſis Ciuitas in Hiſpania primam hodie vocem habet in conuentibus. cap. 46. num. 51.
Burgos ciuitas ſuis ſanctis gaudet. cap. 70. num. 28.
Burgundi ſalem habēt, vt fructū naturalem. c. 25. num. 49.
Burgundi ſuos Reges habebant. cap. 47. num. 106.
Burgundiones Italici iuris ſunt. cap. 47. num. 107.
Burgundia feudum eſt Imperiale. cap. 47. num. 108. 169.
Burgundia ius ceſſum Carolo V. Cæſari illorum Duci à Franciſco primo Galliæ Rege. cap. 47. nu. 109. 110. 113. cap. 46. num. 255.
Burgundiæ Ciuitates. cap 76. num. 16.
Burgundiones pro Gentilitio Inſigni Serpentem faciebant. cap. 32 num. 37.
Burgundia ſub Germanorum gente. cap. 46. num. 243.
Burgundia, & Burgundiones, quo pacto ſic appellati? cap. 46. num. 244. 245.
Burgundi quādo Chriſtianā fidē ſuſceperint? c. 46. n. 246.
Burgundia Regnum prius. cap. 46 num. 247.
Burgundi Duces Regia pollent dignitate. cap. 46. num. 248.
Burgundia quando in Ducatum redacta? cap. 46 num 250.
Burgundiæ Rex Rodulphus, Henricum Conradi Imperatoris II. filium hæredem fecit. cap. 46. num. 251.
Burgundiæ annis quindecim præfuit Conradus II. Cæſar. cap. 46. num. 252 253.
Burgundiæ iura quomodo ad Philippum Regem Catholicū peruenere. cap. 46. num 254.
Burgundia antiquitus ſemper libera fuit. cap. 46. num. 256.
Burgundici ſtatus ſucceſſio, quomodo regulatur? & an ad fœminas perueniat? cap. 46 num. 258.
Burgundia quos habuit ſanctos? cap. 70. num. 93.
Burgundiæ Comitatus Nuythlandia quandoq; dicta. ca. 46. num 379.
Burgundiæ Comitatus beneficium, ac feudum eſt Imperiale. cap. 46. num 381.
Burgūdici Comitis iuramētū Imperatori præſtitū. c. 46. 382
Burgundico in Comitatu Senatus, & ſtudium eſt apud Dolam. cap. 46. num. 383.

C

CAba Iuliani Septæ Comitis filia à Roderico Rege violenter ſtuprata. cap. 46. num. 82.
Cæſar illorum in Porticu imagines habuit, qui Rempublicam auxerant. cap 4. num. 21.
Cæſar in Antonium armauit naues ducentas quinquaginta. cap. 19. num. 61.
Cæſar iudicia ad Senatores & Equites trāſtulit. c. 74. n. 120
Cæſar latina lingua rationem ſcripſit. cap. 78 num. 3.
Cæſar dictator eloquentia prædictus. cap. 40. num. 13.
Cæſar vide in verb. Caius.
Cæſarauguſta ciuitas quibus ſanctis ſit decora. cap. 70. nu. 9.
Cæſarauguſtanum Gymnaſium cap. 40. num. 138. 139. 140
Cæſarauguſtani Iuriſconſulti celeberrimi. cap. 40. nu. 141.
Cæſarauguſta, & Salduba an idem ſint? cap 40. nu. 141.
Cadauera punitorum dantur Eccleſiaſtica ſepultura, aliquibus tamen interuenientibus. cap. 71. num. 362. 374.
Cadauera punitorum, vt dentur Eccleſiaſtica ſepultura, debent in patibulo, & dum morti traduntur, oſtendiſſe pœnitentiæ ſigna. cap. 71. num. 363.
Cadauer damnati recipi, aut ſepelliri non poteſt, licentia Principis non præcedente. cap. 71. num. 364. 365. 374.
Cadauera latronum inſignium, ac diſrebatorum ſtratarū, non debent ſepultura concedi cap. 71. num. 368.
Cadauera, & corpora apud Hebræos, non poterant in patibulo ſtare Sabbato. cap. 71. num. 370.
Cadauera, & corpora apud Hebræos ante ſolis occaſum, ac veſperi accipiebantur. cap. 71. num. 373.
Cadomenſe ſtudium erectum fuit ab Henrico VI. Angliæ, & Galliæ Rege. cap. 40. num. 60.
Cain Abelis frater, cumulandis diuitijs anxiè incubuit. cap. 12. num. 14.
Canabis qualitas apud Sabinos, Capuanos, Auerſanos, totamque campaniam. cap. 68. num. 44.
Caieta Sancti. cap. 70. num. 52.
Caius Duillius Romanorum primus Naualem triumphum obtinuit. cap. 19. num. 68.
Caius Cæſar. vide in verb. Cæſar.
Caij Iuriſconſulti, & A. Gellij conciliatio. cap. 16. num. 107.
C. Chæream, ac Lupum quòd C. Caligulam Imperatorem occidiſſent, Claudius Cæſar morti tradidit. c. 26. num. 36.
Caius Conſulatu Galliæ priuatus. cap. 60. num. 17.
Caius Marius ex Arpino. cap. 79. num. 31.
C. Cæſar Britanniæ tantum peruenit. cap. 46. num. 226.
C. Caligula Batauos in eius cuſtodia adhibuit. c. 46. n. 365.
C. Caligula poculo amatorio à Ceſonia exhibito in furorem actus. cap. 64. num. 127.
C. Cornelius Hiſpalus Prætor peregrinus, Caldæos vrbe, & Italia ſuo edicto abire iuſſit cap. 69. num. 31.
Calatraua oppidum ſui natura munitum ad Anam fluuium ſitum. cap. 74 num. 23.
Calatrauenſiū Equitum Ordo. vide in verb. Equites. & in verb. Ordo.
Calatrauenſiū Equitum Magiſter primus Garzias de Aca. cap. 74. num. 29.
Calagurum ciuitas celebris Diuo Dominico, & alijs ſanctis. cap. 70. num. 30.
Calcei Epiſcoporum Sandalia nuncupantur. c. 46. n. 149.
Calobalſamum dicitur Balſami lignum. cap 49. num. 42.
Calpe vrbs, quæ nūc Tariffa dicitur, et quare? c. 46. n. 77. 83
Calpe, & Abila Montes ſunt Gibraltaris, & Herculis columnæ dictæ cap. 46. num. 80.
Calybs, ſiue Azarium eſt ferrum denſum. cap. 28. num 37.
Calabriæ Dux à Pontifice creatur Robertus Northmannus. cap. 42. num 42.
Cambiſes Perſarum Rex, Smerdē fratrē occidit. c. 3. nu. 76.
Cambiſtæ eſſe deberent omnes Principes. cap. 21. num. 39.
cambyure, an aliquid citra peccatum accipi poſſit vltra ſortem? cap. 22. num. 75.

Cambij

Cambij exercitatio de Principis licentia exercenda.c.22.n.27
cambiorum ſubtilis, & perplexa materia, mercatoribus, pluſquam Doctoribus cognita, illis ſolum intelligibilis ob negotiorum inuolutiones, & ſubtilitates.cap.22.n.26.
Camillus Borrellus operis author, in hoc libro fecit commentarios ad cap.1. Quæ ſint Regalia.cap.5.num.1.
Camillus de Brenno, ſiue eius bello triumphum egit.cap 68. num.62.
Campana reperta apud Nolam Ciuitatem Campaniæ. cap. 78. num.12.
Campanæ pulſationis virtutes.cap.78.num.13.
Campana benedicitur, & exorcizatur.cap.78.num.14.
Campana vaſa magna, parua Nolæ appellantur.c.78.n.15
Campanas eſſe in Eccleſijs ſuperfluas perperam tenuerunt Lutherus, & Eraſmus Rotherodamus.cap.78. num.16.
campanarum vſus ante Sanctum Paulinum Nolanum Epiſcopum, nullus fuit.cap.78.num.18.
campanarum loco quid erat in ſcriptura ſacra? c.78.n.19.
campanarum beneficia, & vtilitates quæ? cap 78.nu 20.
campana miraculorum apud Cæſaraugustam Hiſpaniæ. cap.78.num.21.
Campaniæ comitibus nullum ius competit in Regno Hieruſalem. cap.46.num.29.
campſum, cambium dicitur. cap.22.num.22.
campſores idest permutatores. cap.22 num.23.
campſores de iure ciuili ex cambio fœnus recipiunt.c.22.n.24
Canaria Inſula Fortunatæ appellata.cap.46.num.200.
Canaria Inſula beatorum ſedes appellata. cap.46. nu 201.
Canarias Inſulas Eugenius IV. Pontifex conceſſit Ioanni Secundi Henrici Regis filio. cap.46.num.207.
Canaria Inſula quo iure ad Philippum Regem Catholicum ſpectant? cap.46.num.208.209.
Canoine Magnus Imperator Tartarorum. cap. 41. nu.30.
Canis Scala occidit Eurigarum. cap.3.num.86.
Canis Scala Magnus appellatus. cap.41.num 34.
Canonicus à Papa creatus præfertur Canonicis ab alijs creatis.cap.60 num.7.
Canonum, an Theologiæ potius Doctor ſit nominandus ad prælaturas? cap. 40 num.65.
Canonibus ſacris non obediens, Apoſtaſiam inobedientiæ incurrit cap 71.num.100.
Cantabriam, Hiſpani Vizcaiam dicunt. cap. 46. num.388.
Cantabriæ Duces primi authores, vt Mauri, & Sarraceni. Hiſpania pellerentur.cap 46.num.389.
Cantabriæ Dominium ad Philippum Regem Catholicum ſpectat.cap.46.num.390.
Cantabrigenſe ſtudium cap.40.num 68 69.70.71.
cantare canticum nouum, eſt prædicare Chriſtum crucifixum & paſſum.cap.43.num.47.
canterium eſt vehiculi ſpecies.cap.19 num.10.
Canuſium quibus gaudeat Sanctis? cap.70.num.58.
Cappadoces Regem petierunt à Romanis.cap.3.nu.63.
Capicij ebrietas improbata.cap.25.num 19.
capilli libertorum apud Romanos tondebantur in libertatis Symbolum.cap.71.num.179.
Capiſtranum quibus ſanctis gaudet? cap 70. num.69.
capitis pœna mortis pœnam ſignificat. cap.12. nu.43. 44.
capitula matrimonialia Catherinæ filiæ Caroli Sexti Regis Galliæ, lingua Gallica, dum nupſit Henrico Quinto Regi Angliæ. cap.57.num.47.
capta in bello capientium fiunt. cap.47. num.139.
capta in bello Sicilia, an eſſent iure capta à Marcello Conſule? cap.47.num 140.
captura principiũ attenditur, licita ne an fuerit?c.71.n.346
captus à Iudice laico ab eo ad Eccleſiam confugiens, an poſſit inde extrahi? cap.71.num.345.
captiuus diſcedens cogitur ad redeundum. cap 47. nu. 157.
Capua ciuitatis antiquitas, & ſuis Sanctis nobilis.c.70.n.41.
carcer facit pœnas, mulctas, & Theſauros. cap.27. num.2.
carcerem habebant Meſſenij, cui nomen erat Theſaurus. cap.27.num.1.
carcer iniuſtus metum inducit.cap.47.num.134.
carcerati in diebus Natalitijs, & Paſchalibus, ſolent ſub fideiuſſoribus liberari. cap.38.num.72.
Cardinalium collegium ſede vacante, reſtituit exules, & bannitos.cap.38.num 5.
Cardinales ſoli, an poſſint creari legati de latere? capit.53. num.15.17.
Cardinales Legati de latere, qui non ſunt Epiſcopi à Summo Pontifice; filij appellantur. cap.53.num.20.
Cardinales quatuor virtutes, ſcilicet Iuſtitia, Prudentia, Fortitudo, & Temperantia, diuinæ appellantur. cap.84. num.2.
Carignanum eſt ſub Ducatu Sabaudiæ.cap.36. num.34.
Carmagnolæ eſt ſub Marchionatu Sebuſianæ.c.36. n.34.
Caro corrupit viam ſuam. cap.16.nu.34.
Carnis ſtimulum nemo non habet.cap.16. num.14.
Carolus Magnus coronatus eſt à Leone III. Summo Pontifice cap.47. num.49.
Carolus Caluus, & Carolus Craſſus Imperatores coronantur à Ioanne Octauo Summo Pontifice.c.47.n.52.53.
Carolus Caluus Imperator à Sedechia medico veneno extinctus medicamine exhibito. cap 64. num.107.
Caroli Comitis Andegauenſis in Corradinum Regem inhumanitas.cap.47.num.133.
Carolo Sexto Galliæ Regi remanſerunt Bituriges tantum, dum nuptui dedit Catherinam filiam Henrico Quinto Angliæ Regi cap.57.num 46.
Caroli Sexti Galliæ Regis edictum, ne quis pro Regente Carolum ſeptimum agnoſcat, cum proſcriptione, & declaratione mortis proditoriæ illatæ in Ioannem Ducem Burgundiæ.cap 57 num 51.53.54.
Carolus VII. tunc Delphinus poſtmodum Galliæ Rex perfidia occidit Ioannem Ducem Burgũdiæ.c.57.n.50.53.54
Carolus Dux Burgundiæ ab Arnoldo emit Ducatum Geldriæ.cap.46.num.302.
Caroli Bellicoſi Burgundiæ Ducis virtutes. c.79. nu.44.
Carolus Quintus Auſtrius Imperator, patris ſui nomen, Philippo II. Regi Catholico impoſuit.cap.1.num.44.
Carolus V. Cæſar, Dei gratia, titulo vtebatur.c.2. nu.18.
Carol. V. coronatur à Clem. VII. Summ. Pontif.c.47.n.56.
Carolus V. Cæſar Iuſtitiæ fons. cap.47 nu.122.
Carolo Quinto Cæſari ſuper ſtatu Burgundico ceſſum fuit omne ſuperioritatis ius à Franciſco Primo Galliæ Rege. cap.47.num.109 110.113.cap.46.num.255.
Carolus Quintus Cæſar pacificè poſſedit Flandriam, Arteſias, alias ibidem regiones, & nunc poſſidet Philippus II. eius filius.cap.47.num.273.
Caroli V. Cæſaris. quoad ambiendam omnem Italiam, Modeſtia, qua omnium Principum, qui id malè conceperant iudicia eluſit. cap.47.num.175.
Carolus V. Rex Hiſpaniæ Imperator electus. cap.58. nu.15.
Carolus V. Imperator, militibus Sancti Ioannis Hieroſolymitani, donauit inſulam Melitam. cap.74. num.89.
Caroli V. Cæſaris virtutes.cap.79. nu.45.cap.42. nu.72.
Caroli V. Imperatoris in Gandauenſes clementia.c.32. n.94
Caroli V. Cæſaris, ac Principum Germaniæ optima contra hæreticos intentio.cap.32. num.102.
Carolus V. Imperator priuauit Ducem Geldriæ Ducatu Iuliaco.Cleuenſi, & Bergenſi.cap.46.num.303.
Caroli V. Clementia in Geldriæ Ducem, cap.46. nu.304.
Carolus V. Cæſar Athenas cœpit. cap.46.num.312.
Carolus V. Cæſar Naupactum ſuperauit. cap.46. num.318.
Carolus V. Cæſar, Gandaui in Flandria natus.c.46. n.346.
Carolus V. Imperator Principes alios gratia ſuperauit, & gloria.cap.46.nu.347.

Caroli V. Cæſaris ſermo ad Principes electores in cauſa Lutheri Hæretici, Chriſtianiſſimo Principe dignus. capit. 42. num.73.
Carolus V. Imperator, Tertius Africanus appellatus. cap. 42. num.74.
Carolus V. Imperator à quo fuit vnctus? cap.49.num.24.
Carolus V. Imperator modeſtè egit cum quodam patrono Eccleſiæ laico in Monaſterio Montis Oliueti Neapoli. cap.55. num.8.
Caroli V. Imperatoris milites, magna ſemper operati ſunt. cap.82.num.21.
Carolus Hiſpaniarum Princeps Philippi II. Regis Catholici filius, quo dicto vſus eſt in eum, qui Magnum Palatium Madridi habebat. cap.23. num.18.
Caroli Hiſpaniarum Principis mors, ob prauos Aulicos zizaniarum ſeminatores. cap.26.num.39.
Caroli IX. Galliæ Regis, Magna animi vis, & Chriſtiana intentio in profligandis Hæreticis.cap.32. n.105.
Caroli IX. Galliæ Regis tempore, Hæreticorum imminens ruina, euitari potuit.cap.32. ſub num.180.
Caroli Noni Galliæ Regis virtutes, & immatura mors.ca. 47.num.85.
Carolus V. Imperator pro recuperando Algezira Regno, pluries infælici Marte pugnauit: cap.46. num.188.
Carolo Quinto Imperatori, Franciſcus primus Rex Galliæ, ceſſit omnia iura Ducatus Mediolani. cap. 46. nu.279.
Carolus Quintus Imperator, ſtatim natus creatur Dux Lucemburgi. cap.46.num.298.
Caroli Borromei S. R. E. Cardinalis modeſtia cum familiaribus. cap.64. num.15.
Caroli Doria in Maritimis rebus virtutes.c.79.ſub nu.36.
Caroli Degraſſalio error, dum putauit pro Regno Maioricarum, Regem Catholicũ ſubeſſe Regi Galliæ.c.47.n.194.
Caroli de Graſſalio error.cap.57.num.30.
Carolus Emanuel Dux Sabaudiæ militia clariſſimus. cap. 32. num.11.
Carolus Emanuel Sabaudiæ Dux ordinem Equitum Sanctorũ Lazari, & Mauritij quotidie prouehit.c.74.n.100.
Caroli Sigonij lapſus. cap.21.num.6.
Caroli Sigonij opinio improbatur. cap.22.num.10.11.
Caroli Tapij Regij Conſiliarij locus à menda purgandus, cauſata ex impreſſorum incuria.cap.74.num.50.
Caroli Tapij I.C. Regij conſiliarij laudes. cap.55. num.1.
Carolinus Orbis dictus à Caroli Quinti Imperatoris nomine. cap 42. num.77.
Carpobalſamum dicitur, Balſami fructus.cap.49. nu.43.
Carpentum quid ſit? cap.19.num.13.
Carrum, ſiue carrus, vehiculum eſt quatuor rotarum. cap. 19. num.11.
Carruum rota apud Romanos, quandoque ſtanno ornata cap.19.num.26.
Carruca duas habet rotas. cap.19.num.12.
Carrucarum ornatus argentei, & aurei.ca.19. num.21.22.
Carrucas pellibus operiebant Romani, ſicque modis alijs hodie apud Neapolitanos. cap.19.num.23.
Carrucis vtuntur Neapolitanæ Matronæ in feſtis diebus. cap.36.num.78.
Carthaginenſium Theſaurus, quis? cap.27. num.75.
Carthaginenſium Legati à Scipione Africano victore, veniam petunt. cap.47. num.145.
Carthaginenſes pro belli ſigno, Haſta vtebãtur.c.37.n.17.
Carthaginenſes, dum populo rectè mala quam plurima paſſi. cap.3 num.15.19.20.21.23.
Carthago formidabilis ſub Hannone, Bomilcare. Amilcare. & Annibalo, quibus priuata, cecidit. cap.3. num.18.
Carthago noua fuit ſanctis Illuſtris. cap.70. num.33.
Carteia ea ciuitas eſt, quæ & Tarteſſus.cap.46. num.78.
Carteia in Coloniam à Romanis, ijs qui nati eſſent ex militibus Romanis. & mulieribus, vxoribuſque Hiſpanis. cap 46. num.79.
Carteia Epiſcopus. cap.70.num.17.
Caſimirus ſecundus Rex Poloniæ Magnus dictus.c.41. n.35
Caſſianus Rex Tartarorũ, Chriſti fidem adeptus.c.46.n.26
Caſſinenſis Abbatis electio ad quem ſpectat.cap.50.num.12
Caſſinenſium monte, qui ſancti floruere. cap.70. num. 77.
Caſtra noua facere abſque Principis permiſſu, illicitum eſt. cap.37. num.5.
Caſtra noua facere eſt de Regalibus. cap.37.num.7.
Caſtra. vide in verb. Arces.
Caſtro conceſſo, non intelliguntur conceſſa ſecunda cauſa appellationum.cap.39.num.39.40.
Caſtulo ciuitas Hiſpaniæ. cap.46.num.44.
Caſtulonenſis Helce Annibalis Carthaginenſis vxor. cap. 46. num.45.
Caſtella Regnum, quo iure ad Catholicum Regem ſpectet. cap.46.num.46.
Caſtellæ Regno vnitum fuit legionis Regnum.cap.46.num. 47. eſt hæreditarium. capit.56.num.5.
Catalonia, an dicatur Gothloma, vel Gothorum Colonia, vel Gothlania, quaſi Gothi, & Alani. cap.46. nu.94.95
Cataloniæ Regnum, quomodo ad Philippum Regem Catholicum ſpectet? cap.46. num.93.
Cathalon græcè, totum latinè ſignificat.cap.42. nu.7.
Cathechiſmus cauſat cognationem ſpiritualem.c.16.nu.21.
Cathechizatio fit ante fores Eccleſiæ.cap.16.nu.22.
Cathecuminorum oleum, quo vnguntur baptizandi in pectore, & ſcapulis manus ſacerdotis; dum ſacris ordinibus inſigniuntur, ſic Imperatores. & Reges.c.49. nu.9.10.
Catherina Regina. & Henrici Octaui Regis Angliæ matrimonij controuerſia ardua.cap.16. nu.172.173.
Catherina, & Iſabella, Philippi II. Regis Catholici filiæ in Ducatu Britanniæ Armoricæ ſuccedunt.cap.46. nu.326.
Catherina Caroli VI. Galliæ Regis filia. pactis conuentis dũ Nubit. Henrico V. Regi Angliæ, ordinata eſt ad Regnum Galliæ pro Dote. cap.57. nu.44.47.48.49.
Catherina filia Caroli VI. Regis Galliæ capitula matrimonialia lingua Gallica, dum nubit Henrico V. Regi Angliæ. cap.57. num.47.
Catherina Caroli VI. filia, Lutetiæ Pariſiorum coronata Galliæ Regina. cap.57. nu.49.
Catinenſe ſtudium, & viri clariſſimi, qui in illo floruerũt. cap.40. num.119.
Catinenſis Ciuitas, quibus illuſtretur ſanctis.cap.70.nu.82.
Catholici Reges Hiſpani, quam fidem Chriſtianam ſemel ſuſceperunt, numquam reliquerunt. cap.81. nu.1.
Catholici Regis Regna ab Hæreticorum labe ſemper immunia. cap.81. nu.2.
Catholici nominantur Hiſpani Reges.cap.41. nu.1.2.3.
Catholicus, an Rex Ferdinandus primo loco fuerit nominatus? cap.41. nu.10.
Catholicus an primo loco nominatus fuerit Alphonſus Petri Cantabriæ Ducis filius, & Pelagij ex Ermuſenda filia gener. cap.41. nu.11.
Catholici nomen Recharedo Regi prius datum. cap.41. nu. 12.13.14.17.
Catholici nomen Recharedo Regi Concilium Toletanũ III. tribuit. cap.41. nu.17.
Catholicus dicitur fidelis. cap.41. nu.48.
Catholica præcepta dicuntur vniuerſalia. cap. 41. nu.49.
Catholica dicitur fides Chriſtiana, quia vniuerſalis. cap. 41. num.51.
Catholica dicitur Religio. cap.41. nu.52.
Catholicum dicitur collegium clericorum, ac monachorum. cap.41. nu.53.
Catholica, & vniuerſalis appellatur, Eccleſia.cap 41. nu 54
Catholicorum Regum acta, Alexandri Macedonis acta ſuperant.

perant.cap.43.nu.8.
Catholicorum Principum Auſtriacorum gloria maxima. cap.43. num.59.
Catholicus Rex deputatus ad reducendos populos inſularum nouarum ad Chriſti fidem. cap.43.nu.60.
Catholicus vir; quis ſit; declaratur. cap.42.nu.4.
Catholici Reges pro fide Chriſti, quæ perpeſſi ſunt? cap.42. num. 5.
Catholicus Rex dicitur Imperator in Regno ſuo. cap.2.nu.3.
Catholicus Rex omnia Imperatoris iura exercet. c.48. nu 4.
Catholico Regi Papæ beneficiario omnia conceſſa videntur. cap.48.num 15.
Catholicus Rex oleo ſancto inungitur. cap.49. nu.1.
Catholici Reges Regna ad proximiores transmittuntur. capit.57.nu.2.3.
Catholica atq; Apoſtolica Eccleſia ſunt vnus Thalamus. cap.53.nu.14.
Cato, ne in tyranni Cæſaris manus veniret, ſibi mortem conſciuit.cap.84.nu.59.
Catullus nauigans ob tempeſtatem proiecit bona. capit.75. nu 13.
Catnrcenſe ſtudium. cap.40.nu.59.
Caudemi Philoſophi Athenienſis ad Darium Perſarum Regem pulchrum reſponſum. cap.46.nu 20.
Cauſa quæ fuit compoſitionis horum commentariorum. pref n.1
Cauſas inter Bellunenſem & Feltrenſem Epiſcopos, & Tarnitſinos, ſummus Pontifex commiſit Sereniſſimo Venetorũ Dominio. cap.71.nu.5.
Cauſaria militia nuſcio, quæ? cap.32.nu.61.
Cauſa Decimarum ad quos iudices ſpectet? c.71.nu.358.
Cauſa rationabilis in Principe dicitur voluntas.c.38.n.70.
fuiſq; Magiſtratibus cognoſcitur.cap.62.nu.36.
Cauſa curialium, & in curia Regia aſſiſtentium, à Rege, ſuiſque Magiſtratibus cognoſcitur.cap 62.num.36.
Cauſa Bannitorum, ac publicorum diſrobbatorum, latronum, & viarum turbatorum à Rege, & ſuis Magiſtratibus cognoſcuntur.cap.62.nu.38.
Cauſa ſalua guardia, vel ſecuritatis cognoſcitur à Rege, ſuiſq; magiſtratibus.cap.62.nu.43.44.45.
Cauſa Virginum, Pupillorum, viduarum & Miſerabilium perſonarum cognoſcuntur à Rege, & ſuis magiſtratibus. cap.62.nu.56.57.58.
Cauſa denegationis iuſtitia cognoſcitur à magiſtratibus Regijs.cap.62.nu.64.65.
Cauſa inſtrumentorum præſentandorum, ſeu liquidorum, cognoſcitur à Magna curia vicaria cap.62.nu 66.
Cauſa recognitionis ſcripturarum priuatarum, cognoſcitur a Magna Curia Vicaria. cap.62.num.68.
Cauſa quando dicatur eſſe in limine expeditionis; vt poſſit fieri præceptum, quod expediatur? cap.62.num.124.125.
Cauſa poſſeſſoria beneficiorum Eccleſiaſticorum in ciuitate Florentia cognoſcitur per iudicem laicum. cap.71. nu. 218 Idem in Gallia.nu.219. In Camera Imperiali.221. In Statu Mediolani. nu.222. In Ducatu Sabaudiæ. 223. In Sereniſſimo Dominio Veneto.num.225. In Luſitania. num.228. Vbique gentium. num.224.
Cæcilia familia Romæ quàmdiu durauit. cap.4.nu.64.
Cedere bonis nequeunt decoctores, quos (Banchi falliti) nos Itali appellamus cap.22. num.17.
Celeres nominauit Romulus, quos pro ſui corporis cuſtodia elegit.cap.74.num.129.
Celer apud Romanos Deus dicebatur eſſe cap. 74. nu.130.
Celeres, Equites dicebantur. cap.74.num.131.132.
Celtæ, qui populi ſint? cap.68.num 55.56.
Celtiberi qui populi ſint. cap.68.num.54.55.
Cœlorum Regnum finis eſt noſtræ profectionis. c.70.n.155.
Cenſores, vias ſilice ſternendas in vrbe, Glarea extra vrbem, ac Pontes multis in locis faciendos, primi omnium
locauerunt. cap.11.num.52.
Cenſus pro Regno Neapolitano, Eccleſiæ Romanæ debitus, qualis? cap.47.num.28.29.30.31.32.
Cenſus debitus ob caſtrum, an diruto caſtro debeatur? cap. 37. num.17.
Centeſimam exigebant Romani ex rebus venalibus.cap.11. num 20.
Centurio, ſeruum puerum appellauit.cap.64. num.16.
Centurio imperat militibus.cap 65.num.15.
Centuriones militum, quatuor CHRISTO grati. cap.32. num.159.160.
Cerdania à Ioanne Caſtellæ Rege oppignerata cum Ruſcinone Ludouico XI. Gallorum Regi.cap.46. num.343.
Cephaleniorum iudicium contra Zenothedimem Nauicularium.cap.75.num. 49.
Ceſtus Veneris cingulum.cap.16. num.182.
Ceſtus, ſiue Baltheus continebat, quæ enumerantur. capit. 16. num 186.
Ceſtus amabilitatem, & cupidinem continebat. c.16.n.187
Caſtus cum diphtongo, eſt claua ſpecies.cap.16.nu.193.
Cethim Inſula, id eſt Italia. cap.68. num.16.
Cibari falſa quid mali operentur? cap.25. num.56.
Cibum ſumere non poterant pueri Baleares, niſi illum funda ab alto deieciſſent cap.46.num.169.
Cindaſuindi Regis Hiſpani virtutes.cap.42. nu.10.11.12.
Cindaſuindus Rex Hiſpaniæ libros Moralium Diui Gregorij originales habuit.cap 42.num.11.
Cirola Arriani Epiſcopi facinus peſſimum. cap.41. nu.15.
cingulum Veneris, ceſtus.cap.16.num.182.
cingulum Veneris ad viri domum aſportabatur.c.16.n.183
cingulum, ac Zona pro virginitate ſumebatur, quibus noua nupta cingebatur.cap.16.num.188 189.
circumciſio apud Hebræos octauo die fiebat, & nomina imponebantur, & quare? cap.1.num.32.33.
circumciſio apud Arabes, tertiodecimo anno die fiebat? cap. 1.num.34.
circumciſio apud Feſſam Mauritaniæ vrbem fit maxima cum lætitia ſeptimo natiuitatis die.cap.1.num.36.
Ciſalpinos Gallos inter Italos enumerauit Cicero. capit.68. num.68.69.
ciſium vehiculum duarum rotarum.cap.19.num.14.
citatio partis, an requiratur, dum producitur gratia? cap. 38. num.50.51.
Ciues tales, qualis ciuitatis rector. cap.84.num.7.
ciuium appellatione continentur clerici.cap.71.num.15.
ciuis illius ciuitatis dicitur, qui habet in ea domicilium. cap. 71. num.17.
ciuitate conceſſa, an veniat portus? cap.9.num.62.
ciuitatem, & libertatem, qui amittebat, & bonis etiam deſtituebatur. cap.17.num.21.22.
ciuitates, an ſibi imponant collectas? cap.20.nu.18.19. 20.
ciuitas, an teneatur dare Epiſcopo Palatium? cap.23.n 24.
ciuitas refugij in Tribu Neptalim.cap.47 num.93. in Tribu Iuda ibidem. In Tribu Effraim num.94 in Tribu Ruben.nu.95. In Tribu Manaſſe.nu.96. In Tribu Gad.n.97
ciuitas refugij Beſhura.cap.47 num.98.
ciuitas Beneuentana in verb. Beneuentana.
ciuitates Archiepiſcopales, & Epiſcopales, & prelaturas ditiores, & plures, quàm alius habet Philippus Rex Catholicus.cap.76.num 1.
ciuitates Archiepiſcopales, & Metropolitana in Hiſpania nouem.cap.76.num.4.
ciuitas Toleti Regia eſt, & ſuus Archiepiſcopus eſt Hiſpaniæ Primas. cap 76.num.6.
ciuitates Epiſcopales Hiſpaniæ ſunt quinquaginta tres.cap. 76.num.7.
ciuitates Archiepiſcopales in Regno Neapolitano ſunt viginti vno, Epiſcopales centum viginti tres. c.76.nu. 8.9.

Ciuitates Archiepiſcopales, & Epiſcopales Siciliæ. cap. 76 num. 10. 11.
Ciuitates Archiepiſcopales Sardiniæ tres, Epiſcopales quindecim. cap. 76. nu. 12. 13.
Ciuitates Archiepiſcopales, & Epiſcopales Inſubriæ ſeu Lõbardiæ ſeu ſtatus Mediolani. cap. 76. nu. 14. 15.
Ciuitates Burgũdiæ, Brabantiæ, Britanniæ Armoricæ, Flãdriæ, Hollandiæ, Zelandiæ, Friſiæ, & aliorum populorum Belgiæ. cap. 76. nu. 16.
Ciuitates plures in Regno Mexicano, & in nouo orbe. capit. 76. num. 17.
Ciuitas Mexicana Archiepiſcopalis. cap. 76. nu. 18.
Ciuitas, an fiat per Epiſcopi conſtitutionem? cap. 76. nu. 22.
Ciuitates fiunt etiam ab Imperatore cap. 76. nu. 23.
Ciuitas Theatè in Regno Neapolis quam incendit Pipinus, Caroli Magni filius, inſtaurat illam Henricus. cap. 76. nu 25. 26. 27.
Ciuitas diruta ordine ſuperioris omnia priuilegia amittit, ni ſi fuiſſet ordo tyranni, quia tunc priuilegia manerent, cap. 37. nu 16.
Ciuitas ſupra montem poſita eſt Eccleſia. c. 43. nu. 63.
Ciuitates imponentes collectas Eccleſiis, & clericis, ſubiacet interdicto. cap. 63. nu. 6.
Ciuitates excommunicari nequeunt. cap. 63. nu. 7.
Charmides laudatur, quòd longa ſerie à Solone lineam duceret. cap. 4. nu. 11.
Charitas omnes incipit à ſeipſo. cap. 18. nu. 19. debet eſſe ordinem. cap. 69. nu. 24. 25.
Charitas dilectionis ex doctrina Chriſti. cap. 70. nu. 126.
Charitas quid eſt? cap. 70. num. 127.
Charitate, qui caret, eſt veluti æs ſonans, aut cymbalum tinniens. cap. 70. nu. 109.
Charta Nautica, ſiue Nauigationis. Amalphiæ in Regno Neapolitano inuenta. cap. 78. nu. 72.
Charta Nautica, & Pixidis inuentor Flauius Amalphitanus. cap. 78. nu. 23.
Charta Nautica. & Pixidis vtilitates. cap. 78. nu. 24. 25.
Charmunta Portus in verb. Portus.
Chij prius inuenere lapides diuerſicolores. cap. 28. nu. 31.
Chinarum Reges vltis vtuntur arcibus cap. 37. nu. 31.
Chirographum eſt ſcriptura priuata propria alicuius manu ſubſcripta. cap. 15. nu. 63.
Chirographum tribus teſtibus firmatum, habetur tanquam ſcriptura publica. cap. 15. nu. 64.
CHRISTVS ex Regum genere materno originem duxit. cap. 4. nu. 17.
Chriſto cæleſtis, & terreni Imperij claues datæ. c. 47. nu. 43.
Chriſtus Petro dedit omnem ſpiritualem, & temporalem poteſtatem. cap 47. nu. 44.
Chriſtus quando poteſtatem dedit Petro? cap. 71. nu. 113.
Chriſtus omnem habuit poteſtatem. cap. 71. nu. 116.
Chriſtus Petro non dixit, quòd proijceret gladium ſed quòd poneret in locum ſuum. cap. 32. nu. 157.
Chriſtus dominus probauit decertationem. c. 32. nu. 158.
Chriſto placuerunt quatuor militum centuriones. cap. 32. num. 159. 160.
Chriſti tunica inconſutilis non fuit diuiſa. c. 41. ſub nu. 57.
Chriſtus eſt ſuper omnem Eccleſiam. cap. 41. nu. 55.
Chriſti crux, appellatur verum ſignum cap. 43. nu. 26.
Chriſtus mediator DEI, & hominum. cap. 43. nu. 37.
Chriſtus vas appellatur. cap. 43. nu. 40.
Chriſtus eſt gloria Domini. cap. 43. nu 50.
Chriſtus principium eſt. cap. 43. nu. 54.
Chriſtus dicitur domus Iuda. cap. 43. nu. 56.
Chriſti titulus erat Domini, & Magiſtri. cap. 46. nu. 10.
Chriſti crucifixi imago à Nicodemo facta, eſt in ciuitate Horiſtang in Sardinia. cap. 46. nu. 334.
Chriſtus eſt plenitudo. cap. 49. nu. 27.
Chriſtus eſt caput. cap. 49. nu. 28.
Chriſtum ſignificat Balſamum non mixtum. cap. 49. nu. 50.
Chriſti bonus odor. dicuntur ſacerdotes. cap. 49. nu. 51.
Chriſtus chriſtianis pacem reliquit. cap. 54 nu. 18.
Chriſtus miſſurus in mundum vniuerſum Apoſtolos ad prædicandum, per ſancti ſpiritus gratiam illos linguarum diuerſitatem docuit. cap. 51. nu. 14.
Chriſtus expulſis Iudæis vertit ſe ad Gentes, & poſſeſſionem crucis dedit Simoni Cyreneo. cap. 69. nu. 18.
Chriſti ex doctrina. eſt charitas dilectionis. cap. 70. nu. 126.
Chriſti diuinitatem, qui intelligunt, Dij appellantur. cap. 70. num. 147.
Chriſtiano Principi bellum gerere volenti in alterum chriſtianum Principem, an liceat infidelium auxilio vti? cap. 32. num. 181. 182. 183. 184. 185. vſq; ad num. 221.
Chriſtiani Principes habentes Statum Monarchicum Arces habent. cap. 37. nu. 28.
Chriſtiani à Chriſto nomen ſumpſerunt. cap. 41. nu. 46.
Chriſtianum nomen eſt nomen nouum. cap. 43. nu. 48.
Chriſtiana fides Catholica dicitur, quia Vniuerſalis. cap. 41. num. 51.
Chriſtiani cum Iudæis in conuiuijs, & balneeſari non debẽt. cap. 51. nu. 25. cap. 69 nu. 13.
Chriſtianis prohibitum eſt Iudæos offendere, aut bona illorũ inuadere. cap. 69. nu. 8. 30.
Chriſtianiſſimi dicuntur Reges Galliæ. cap. 41. nu. 41.
Chriſtianiſſimi nomen tribuitum Regibus Hiſpanis. cap. 41. num. 46.
Chriſtophori Columbi Genuenſis virtutes. cap. 79. num. 34. cap 42. num. 38. 40.
Chriſtophorus Columbus primus omnium inſulas Noui Orbis. & illarum nauigationem inuenit. cap. 46. num. 219.
Chriſtophorus Columbus, Indiarum inſulas, ac nouum Orbem inuenit Ferdinando Regi Catholico. cap. 42. nu. 59.
Clamor filiorum Iſrael eripuit illos de Manu Pharaonis. cap. 39. num 22.
Claudia Familia quàm diù Romæ durauit. cap. 4. nu. 60.
Claudius Cæſar coniunctarum matrimonia ſemper quæſiuit cap. 16. nu 177.
Claudius Nero, & Sext. Liuius Salinator, ſumpto ſimul Magiſtratu, odia depoſuere. cap. 21. nu. 50.
Claudius Imperator à cæde Cæſaris vſq; ad ſua tempora Hiſtoriam ſcripſit quadraginta trium volu min. c. 40. n. 17.
Claudo vicinus ambulãs, & ipſe claudicare diſcit. c. 31. n. 27
Clariſſimi viri Romæ deferre non poterant, & ſi omnibus paſſim permiſſum eſſet. cap. 14. nu. 69.
Claſſem 40. triremium miſit in Syriam Gulielmus Bonus Siciliæ Rex cuius aduentu Saladinus obſidionem ſoluit. cap. 42. num. 67.
Claues mulieri eunti ad domum viri traduntur in Dominij ſignum. cap. 9. nu. 42.
Clauſula angariarum, & perangariarum, ſi adeſt in Priuilegio, quid ſignificet? cap. 18. nu. 34. 35. 41. 42.
Clauium ademptio in vxore Diuortij ſignum. cap. 9. nu. 43.
Claues lanæ tributæ quid ſignificent? cap. 9. nu. 44.
Clauſæ generales ordinariæ non nocent tertio. cap. 18. nu. 36.
Clauſulæ Generales, an operentur, vt intelligantur conceſſa ſalina? cap 25. nu. 39.
Clauſula leuato velo, quid ſignificat? cap. 75. nu. 47.
Clauſula, & quatenus opus eſt de nouo concedimus, an faciat quid feudum antiquum, fiat nouum? cap. 38. nu. 32.
Clauſula, appellatione remota vtitur ſolus Princeps. cap. 39. num. 17.
Clauſtralis Religioſus temerariè habitum ſuæ religionis dimittens, ac vitam ſecularem aſſumens eſt excommunicatus. cap. 73. nu. 105.
Clearchus Solenſis ſcripſit de inſulis fortunatis. c. 46. n. 202
Clemens VIII. Summus Pontifex ob dubia ob authore facta

in

in quadam cauſa, fecit primam conſtitutionem in materia negotiationis illicitæ quoad clericos. cap.71. nu.223.
Cleopatra concedente Marco Antonio tranſtulit Hortos Balſami cum fruticibus in Ægyptum inter Heliopolim, & Babilonem. cap.49. num.46.
Clericus licet ſit immunis à gabella, debet tamen conſignare fidem gabellario. cap.11. num.106.
Clerici Hæretici. vide in verb. Hæretici.
Clerici, nec iubente Epiſcopo, temporales cauſas iudicare poterunt. cap.73. num.6.
Clericus an dicatur committere crimen læſæ Maieſtatis humanæ, cum non ſit ſubditus? cap 71. num 12.
Clerici ciues ſunt, & ciuium appellatione continentur. cap. 71. num.15.
Clericus committens crimen læſæ Maieſtatis humanæ, poteſt deponi, actualiter degradari, & tradi curiæ ſeculari. cap.71. num.19.
Clericus ex degradatione fit Curiæ ſecularis. c.71. nu.22.
Clericus Regium officium adminiſtrans, illius officiali ſubeſt, quoad officium. cap.71. num.35.
Clericus laicum officium adminiſtrans, non cognoſcitur à iudice ſeculari, niſi trina monitione præcedente. Et an vnica monitio pro tribus ſufficiat? cap.71. nume.36. 37. 38.39.40.
Clericus, vt amittat fori priuilegium trina monitio requiritur. cap.71. num.39.
Clericus quando puniatur ciuiliter per ſecularem iudicem. cap.71. num.41.
Clericus Magiſtratus laicus à laico priuatur officio. capit. 71. num.42.44.
Clericum arma portantem, an puniat iudex ſecularis? cap. 71. num 45.
Clericus portans arma punitus fuit pœna pecuniaria per iudicem laicum in Statu Mediolani. cap.71. num.46.
Clericum arma portantem iudex punit pœna pecuniaria in Hiſpania. cap 71. num.47.
Clericus in Regno Neapolitano portans arma punitur pœna pecuniaria. cap.71. num 48.
Clericus an priuetur armis tantū à iudice laico? c.71. n.49.
Clericus in Regno Neapolitano clericum punit pecuniaria pœna. cap 71. num.48.
Clericum capere poteſt iudex ſecularis citra excommunicationem ſi portet arma, ſi reſiſtat. cap.71. num.50.
Clericus arma portans, quibus pœnis ſubijciatur? c.71. n.51.
Clericus de nocte portans arma quomodo capiatur à iudice laico abſque metu excommunicationis. cap.71. num.52.
Clericus offendens Regium officialem, an ab ipſo cognoſcatur? cap.71. num 53.
Clericus vſurpans Regiam iuriſdictionem, an ab ipſo puniatur? cap.71. num 55.
Clericus exercens cauponam perdit clericale priuilegium. cap 71. num 61.
Clericus exercens cauponam, vt exuatur clericalibus priuilegijs, an requiratur trina monitio? cap.71. num.62.
Clericus actu degradatus, an cognoſcatur à iudice laico? cap.71. num.63.
Clericus, vel Prælatus habens feudum à Principe laico, coram ſuis officialibus tractanda eſt cauſa feudi. capit.71. num 73.77.
Clericus, & Religioſus, licet ſit inueſtitus feudo, tamen iudex ordinarius feudi eſt ipſe Dominus. cap.71. nu.76.77.
Clerici Schiſmatici, & incorrigibiles cognoſcuntur à Rege, & ſuis officialibus laicis, ſi præcedat monitio. capit.71. num.78.79.
Clerici Hiſtriones, Paraſiti, Scurræ, Ioculatores, Ludis ſe exercentes per annum, ſi intra annum tertio moniti non reſipuerint, cognoſcuntur à iudicibus laicis. cap.71. n.80.
Clericus verbaliter depoſitus, & tamquam incorrigibilis excommunicatus, & anathematizatus, à iudice ſeculari cognoſcitur. cap.71. num.84.
Clericus Apoſtata immiſcens ſe facinoribus, habitu relicto, à laico iudice comprimitur. cap.71. num.85.
Clericus in minoribus conſtitutus, nec obtinens beneficium Eccleſiaſticum, abſque peccato habitum dimittere poteſt. cap.71. num.104.
Clerici ſunt in ſortem Domini electi. cap.71. num.119.
Clericus aſſaſſinus, an à iudice laico debeat cognoſci, & puniri, & quid ſi clericus ſit mandans, & quid ſi mandatarius? cap.71. num.121.122.
Clericus homicida ſimplex, à quo cognoſcatur? & quid in Sereniſſimo Dominio Veneto? cap.71. num 123.
Clericus aſſaſſinus ad Eccleſiam cõfugiens extrahitur, quia ei priuilegium non proderit. cap.71. num.124.
Clerici cauſam cognoſcit laicus, ſi Epiſcopus ſuus eſt præſens, & nihil dicens. cap.71. num 140.141.
Clericus violator pacis, tenetur ad pœnam pecuniariam ad quam condemnatur per Epiſcopum, & datur Domino temporali, non tamen exequitur in bonis mobilibus. c.71. num.143.
Clericorum in bonis mobilibus in Gallia datur iudici laico manus iniectio. cap.71. num.144.
Clericus falſarius literarum Apoſtolicarum, ab Eccleſiaſtico iudice degradatus, officijs, ac beneficijs priuatus, laicis iudicibus datur puniendus. cap.71. num. 145.
Clericus coniugatus ſine habitu, & tonſura delictum committens, priuilegio exutus, à laico iudice punitur. cap.71. num.147.
Clerici coniugati regulariter gaudent priuilegio clericali, in cauſis ciuilibus, criminalibus, & Canone, ſi quis ſuadente. cap.71. num.148.
Clerici coniugati, vt priuilegio gaudeant, habitum, & tonſuram congruentem ferre debent. cap.71. num 149.
Clerici coniugati carcerantur pro debito ciuili. c.71. n.151.
Clerici coniugati, vt priuilegio gaudeant, debent abſtinere ab ijs, quæ prohibentur clericis non coniugatis. c.71. n.153
Clericus coniugatus, vt priuilegio clericali exuatur, an trina monitio requiratur? cap.71. num.151.
Clericus coniugatus debet habere vnicam, & Virginem. capit.71. num.154.
Clericus, qui accepit vnicam, & virginem debet probare, & interim detinetur carceratus coram Iudice ſeculari. cap.71. num.155.
Clericus in minoribus conſtitutus non incedens in habitu, & tonſura, videtur minores ordines reliquiſſe, & à laicis iudicibus cognoſcitur, & quid ſit prouiſum per Concil. Trident. cap.71. num 156.157.158.
Clericus in Comitatu Ruſcinonenſi in minoribus conſtitutus coram laico iudice conuenitur. cap 71. num. 161.
Clericalium veſtiū nullus à iure modus ſtabilitus. c.71. n.162
Clericorum habitus, & veſtes quales eſſe debeant? cap.71. num.163.164.165.166.
Clericorum veſtis ex Hieronymo qualis eſſe debeat? cap.71. num.166.
Clericorum veſtitum, & habitum optimè tractarunt Ianus Langlaus, & Renatus Choppinus. cap.71. num.167.
Clerici Comam nutrire non debent, ſed tonſuram in capite geſtabunt. cap.71. num.168.
Clericus qui comam relaxauerit, anathema eſt. c 71. n.170
Clericus, qui duas habuit vxores, ſiue bigamus à Iudice ſeculari cognoſcitur. cap.71. num.192.
Clericus vnicam, & Virginem habere potuit, vt ordines ſacros ſuſcipere valeat. cap.71. num.193.
Clericus, & religioſus hæreticus officio, & beneficio Eccleſiaſtico nudatus, Curiæ ſeculari datur puniendus, niſi errore purgato, ſtatim ſua ſponte ad fidei Catholicæ vnitatem redierit. cap.71. num.200. 201.

Cle-

Clericus perhibens falſum coram iudice temporali, an ab eo puniatur. cap.71. num.204.205.206.

Clericus poteſt capi per laicum de mandato Epiſcopi. cap. 71. num.208.

Clerici captura ſi fit per laicum, debet ſtatim fieri conſignatio Iudici laico. cap.71. num.209.

Clericus ſuſpectus de fuga, tam pro debito ciuili, quàm pro cauſa criminali, an capi poſſit à indice laico? capit.71. num.210.212.213.

Clericum capit laicus, ratione proprij, ac priuati intereſſe. cap.71. num.211.

Clerico minori, an detur tutor, vel curator à iudice laico? cap.71. num.234.235.236.

Clerici ad tutelam, vel curam gerendam ab Epiſcopo coguntur. cap.71. num.237.

Clericum relinquens tutorem, vel curatorem in ſuo teſtamento, an hodie careat, ſicut prius, Eccleſiaſtica ſepultura. cap.71. num.238.239.

Clericus depoſitarius, an cogatur per iudicem temporalem ad depoſiti exhibitionem cap.71. num.240.

Clerici emancipatio, an fiat coram iudice laico? c.71. n.241.

Clericorum bona mobilia, & ſe mouentia, an per ſecularem iudicem exequantur? cap.71. num.250.

Clericorum bona mobilia, & ſe mouentia, ſunt illis acceſſoria, & eorum perſonas ſubſequuntur. c.71. nu.251.

Clericorum bona mobilia, eorundem clericorum prærogatiua, an gaudeant? cap.71. num.253.

Clerici non debent fame perire. cap.71. num.254.

Clerici bona quæ tenet gratia negotiationis, per laicum Iudicem exequuntur. cap.71. num.255.

Clericorum bona, quæ tenentur gratia negotiationis, antequam exequantur, an trina monitio requiratur? cap 71. num.256.257.258.

Clerici bona ex ſtentia in domo conducta, an per indicem laicum exequantur? cap.71. num.259.

Clericus hæres laici, quando teneatur coram iudice laico litem proſequi? cap.71 num.260.261 263.264.265.266.

Clericus author laudatus ab aliquo cui fuit mota lis coram iudice ſeculari, an teneatur proſequi litem coram ſeculari, an verò variet forum ex perſona ſua? cap. 71. nu 267.270.271.

Clericus, an reconueniatur coram iudice laico? cap.71. nũ 273. 275.

Clericus, qui perpetrato delicto, ſuſcepit clericatum, quando conueniatur coram ſeculari iudice? cap.71. num.276. 277. 278.279.

Clericus, an pro graui delicto banniri poſſit per Iudicem laicum? cap.71. num.281.282.287.

Clericus, num coram iudice temporali cogatur reparare domum minantem ruinam? cap.71. num.293.

Clericus repertus in flagranti crimine, poteſt capi per iudicem laicum, & conſignari iudici Eccleſiaſtico? Sed vide. cap.71. num. 285 286.

Clericatus, an cognoſcatur per iudicem laicum? cap.71. nu. 304.306.308.309.

Clericus quis minimè naſcitur. cap.71. num.304.

Clericatu pendente, an quis ſit clericus, interim iudex laicus, nihil innouabit. cap 71. num.305.307.

Clericus exercens aduocationis officium, coram laico de ſuis exceſſibus cognoſcitur. cap.71. num 344.

Clericus vendens frumentum, vinum & oleum cum falſis ponderibus, & menſuris, an à laico iudice cognoſcatur? cap.71. num.347.

Clerico venatori, aut piſcatori, laicus iudex eripiet illi, canes, aues, retia, & ſimilia. cap.71. num.351.

Clericus tenens magiſtratum, vel officium à Rege, vel Principe laico, ſi appellatur ab eo, ad officiales illius Principis, & Regis appellabitur. cap.71. num.352.

Clerici, & Sacerdotes prætendentes honoraria, & ſalaria in funere defunctorum facta, an laicos hæredes coram laico, vel Eccleſiaſtico iudice vocabunt? cap.71. num.353.

Clerici pro actionibus realibus coram laicis iudicibus agitabunt, præſertim in Regno Neapolitano. cap.71. n.354.

Clericus petens legatum pium, an apud laicum Iudicem illud petere teneatur? cap.71. num.355.

Clerici, quando proprijs manibus bellum gerant? cap. 32. ſub num.220.222.223.224.

Clericus in bello iuſto poteſt genericè alios ad pugnam hortari, dicens viriliter pugnate, aut ſimili modo c.32. n.221.

Clerici in bello iniuſto, & ſi adſiſtant ſine armis, aut præfecti, vel tribuni officia aſſumpſerint, irregulares efficiuntur. cap.32. num.228.

Clerici alienis Epiſcopatibus non inſtituuntur. ca.51. n.51.

Clerici coniugati à Curia Regia coguntur ſoluere collectas. cap.63. num 8.

Clericum in coniugatum manus violentas inijciens, in canonem excommunicationis incidit. cap.63. num. 10.

Clerici à collectis, & illarum ſolutione ſunt immunes. cap. 63. num.3.

Clerici de bonis patrimonialibus non ſoluunt tributum, ſed ſic de bonis emptis cap.63. num.25.

Clerici non tenentur ad collectas pro bonis emptis, & donatis. cap 63. num.30.31.32 33.

Clerici ementes bona, & promittentes ſoluere collectas, tenebuntur. cap.63. num.33.

Clerici acquirentes bona in fraudem Regiarum functionum, tenentur ad collectas. cap.63. num.38.

Clerici clericaliter non viuentes ad collectas tenentur. cap. 63. num.40.

Clerici clericaliter non viuentes, amittunt clericorum priuilegia. cap 63. num.42.

Clerici non ſeruientes in diuinis, fructus amittunt, illosq; non lucrantur. cap.63. num.43.

Clericaliter viuere dicitur, qui relictis mundanis, totum ſe diuino cultui tradidit. cap 63. num.44.

Clerici habentes temporalem aliquem vſumfructum, tenentur ad collectas. cap.63. num.45.

Clerici tenentes animalia in paſcuis, in quibus alij ciues ſoluunt, & ipſi ſoluere tenebuntur. cap.63. num 46.

Clerici tenentur ad ſolutionem onerum feudalium, pro rebus, quas tenent a Principe. cap.63. num.47.

Clerici tenentur ad collectas pro refectione Pontium, & viarum. cap.63. num 48.49 50.51.52.53.

Clerici tenentur ſoluere collectas, & gabellas pro rebus, quas tenent gratia Negotiorum. cap 63. num.55.58.

Clericis licita eſt negotiatio pro ſuſtentatione vitæ abſque lucri cupiditate. cap 63. num.56.

Cleuenſi Ducatu priuatus fuit Dux à Carolo Quinto Cæſare. cap.46. num.303.

Clientum, & patronorum officia, quæ erant? cap.18. nu.47.

Clientes ſi deriſui eſſent habiti maximum facinus exiſtimatum fuit. cap 18. num. 50.

Clienti, qui fraudem feciſſet, ſacer erat. cap.18. num.51.

Clientes fallere apud Perſas, & Indos, crimen maximum exiſtimatur. cap.18. num 52.

Clotharius Rex Templum Diui Martini Turonenſis incendit, vt Vulliacarium, ſiue Vulcarium Aquitaniæ Ducem occideret. cap.71. num.137.

Cloetildis Chilperici Regis Burgundi filia, Galliæ Regina, Clodoueum Regem Chriſtianum fecit. cap.46. nu 249.

Cognatio ſpiritualis contrahitur ex cathechiſmo. c.16 n.21

Cognatio ſpiritualis, an contrahatur ex tactu Linteoli, quo tactus eſt puer in fonte Baptiſmatis? cap.16. num.26.

Cognatio ſpiritualis, an contrahatur cum pagano baptizante? cap.16. num.34.

Cognationem ſpiritualem, an contrahat infans tenens puerum

rum

rum in Baptiſmate.cap.16.num.43.47.
Cognatio ſpiritualis ſacramentum non eſt.cap.16.nu.64.
Cognationem ſpiritualem non contrahunt monachi.capit.16.num.78.
Cognatio ſpiritualis contrahitur in Sacramento confirmationis.cap.16.num.83.
Cognatio legalis per adoptionem, & arrogationem contrahitur.cap.16.num.86.
Cohors apud Romanos. quot milites habebat? cap.14.nu.49.
Coitus, an eſſent futuri inter Adamum, & Euam, ſi non peccaſſent, & an fuiſſent voluptatibus referti? cap.16.nu.112.113.115.
Collatio appellatur collecta.cap.20.num.1.
Collatio ordinaria iuris eſt Regalis.cap 20.num.2.17.
Collecta ordinaria quid eſt? cap.20.num 3.16.
Collecta extraordinaria quæ? cap.20.num.4.
Collecta extraordinaria ſolet imponi pro primo fœlici aduentu Imperatoris, Regis, & ſimilium.cap.20.num.5.
Collecta ordinaria dicitur, quæ imponitur ob imminens bellum.cap.20.num.6.
Collecta ordinariam imponit Imperator, Rex, & alij ſuperiorem non recognoſcentes.cap.20.num.16.
Collectam ordinariam, & extraordinariam, an imponant ciuitates, & oppida ſuperiorem recognoſcentes? capit.20.num.18.19.
Collecta ſi imponitur pro donatiuo Principi faciendo, Principis authoritas tunc requiritur.cap.20.num.25.
Collectam non imponunt Barones ſubditis.cap.20.num.26.
Collectam non imponunt, qui non habent merum, & mixtum Imperium.cap.20.num.27.
Collectas ordinarias Sanctæ Mariæ an imponant Barones. cap.20.num 28.29.
Collectam ordinariam imponit Imperator, Rex, & Princeps, erogatis ſuis redditibus, ſi non ſufficientem pecuniam ſuam habeat.cap.20.num.38.39.
Collectis ab extraordinarijs, nemo excuſatur.c.20.n.46.47.
Collectas impoſitas ad propulſandos populos infideles omnes ſoluere tenentur.cap.20.num.46.47.
Collectam, an ſoluere teneantur Eccleſia, & perſona Eccleſiaſtica.cap.20.num.48.
Collectam extraordinariam, an teneantur ſubditi aſportare Regi extra Regnum, vel ſufficiat illam ſuis Magiſtratibus, & Quæſtoribus conſignare.cap.20.num.50.
Collectam ſoluere.an teneantur Eccleſia & clerici.c.63.n.3
Collectas imponentes Eccleſijs, & clericis, tam conſentientes, quàm ſcribentes, & conſilium præſtantes, ſunt excommunicati.cap.63.num.5.
Collectas, ſi ciuitates imponunt Eccleſijs, & perſonis Eccleſiaſticis, ſubiacent interdicto. cap.63.num.6.
Collectas ſoluere clericum coniugatum cogit Curia Regia. cap.63.num.8.
Collectas ſoluere, an teneantur clerici, & Eccleſia pro bonis donatis, vel emptis, quæ antea erant tributis, & collectis obnoxia.cap.63.num.11.
Collectas, & tributa ſoluere tenentur laici ſuo Regi pro bonis.cap 63.num.14.
Collectas ſoluere tenentur clerici, qui clericaliter non viuunt.cap.63.num.40.
Collegia. & congregationes, inconſulto Principe fieri nequeunt.cap.34.num.1.2.
Collegia viſitantur à Prælatis, ex Concilio Tridentino.cap.34.num.5.
Collegia ex legitima immemorabili præſcriptione introducta, regulantur, vt alia ex Principum conceſſione.cap.34.num.6.9.
Collegia artificum approbatorum non veniunt ſub prohibitione collegiorum.cap.34.num.7.
Collegia, Studia, Academiæ, præſcriptione quæſita, non extenduntur ad actum Magiſterij, ſiue doctorandi.c.34.n.9.
Collegia, Academias, ſtudia erigere, Principis opus eſt.cap.34 num.11.12.15.16.
Collegia duo Peruſii, vnum ſapientia veteris, alterum ſapientia noua, nuncupata, erecta à duobus Cardinalibus. cap.40.num.31.32.
Collegia Salamantina à quibus inſtituta ſunt? capit.40. num.123.124.
Colonia Agrippina ſtudium.cap.40. num.38.
Comes Aſtenſis confert Regalia cap.5.num.20.
Comes Portuum. vide in verb. Portus.
Comes Metallorum quis? cap.28.num 5.
Comites plures habuit Auſtriaca familia. cap.61.num.1.
Comites Palatini creati à Papa, Imperatore, & alijs Principibus, creant Tabelliones.cap.30.num.14.
Comites. an indulgeant damnatis, & reſtituant bannitos. cap.38.num.10.
Comitibus Campaniæ nullum ius in Regno Hieruſalem.ca. 46. num.29.
Comes Flandriæ dicitur Marchio ſacri Romani Imperij. cap.46.num.331.
Comitatus Ruſcinonis, Galliæ ſubditus non eſt.c.47.n.195.
Comitatus Ruſcinonis, & Ceredaniæ olim oppigneratus Gallis.cap.47.num 196.
Comitatus Habſpurgenſis, quomodo peruenerit ad Auſtriacos.cap.77.num.16 & in verb. Habſpurgenſis.
Comitatus Styriæ, & Tyrolis, quo pacto ad Auſtriacos peruenerunt? cap.77.num 17.
Comitatus. quando facta ſit Burgundia? cap.46.num.250.
Comitatus Tholoſanus Galliæ Regno adiectus. non iudicatur Galliæ legibus, ſic olim Comitatus Aſta.capit.46. num.322.323.
Comitatus Barchinonæ quo iure ſpectet ad Philippum Regem Catholicum? cap.46.num.337.
Comitatus Flandriæ ad Regem Catholicum ſpectat. cap. 46.num 344.
Comitatus Flandriæ. omnes Chriſtiani Orbis Comitatus excedit.cap.46.num.345.
Comitatui Flandro ſuccedit fœmina. cap.46. num. 349.
Comitatus Artaſia, Artois, dictus quomodo ad Philippum Regem Catholicum peruenit.cap.46.num.352.
Comitatus Hannoniæ, vnde ad Regem Catholicum peruenit.cap.46. num.359. vide in verb Hannonia.
Comitatus Hollandiæ, quando primum inſtitutus.cap. 46. num.362. vide in verb. Hollandia.
Comitatus Namurci. vide in verb. Namurcum.
Comitatus Tyrolis in verb. Tyrolis.
Commercia, & mercatus ſunt de iure gentium.cap.8.nu. 20.cap.36. num.24.
Commeatus erat facultas ab exercitu abeundi, quæ iuſtis ex cauſis concedebatur.cap 32.num.73.
Commeatus codicillis fiebat.cap.32.num.74.
Commeatu conceſſo, ſi ad ſtatum diem, ex aliquibus iuſtis cauſis excuſatio admittebatur.cap.32. num.75.
Commeatum, remeatumq; exuli, nemo, niſi Princeps concedit.cap.38.num.2.
Commilitones. an excluſo Fiſco ſuccedant? cap. 14. nu.52.
Comminatio, quæ fit Iudici à ſuperiore, quòd cauſam expediat. ſi eſt in limine expeditionis, an fiat per ſuperiorem ſi Baro habet ſecundas cauſas appellationum? capit.62. num.115.116.124.
Commiſſarij Regij redemptionales. vide in verb. Menſarij.
Commodus Imperator, Perennium, qui ſua imagine Monetam cudi fecerat, morti tradidit. cap.12.num.89.
Comperendinatio eſt, quando cauſa differtur in alterum diem.cap.17.num.6.
Compoſtella Ciuitas. quibus ſanctis illuſtretur.cap.70.nu.6.
Complutum, ciuitas ſuis eſt ſanctis celebris.cap.70. n.23.

Complutenſis ſchola, quando, & à quo erecta, & quot ibidem Cathedræ ſint? cap 42.num.127.128.129.
Conceſſioni æquiperatur curſus temporis immemorabilis. cap.8.num.22.39.
Conceſſio extrahendi aquam de flumine, vide in verb. Flumina.
Conceſſione facta omnium vectigalium à Principe, ſolum ipſi reſeruato, quòd ſal ab eo recipiant, ſi mercatores cum ſale tranſeant, quis exiget vectigal inueſtiens, an inueſtitus? cap 25.num.44.
Conceſſione Fodinarũ, quid veniat? c.28.nu.22.23 34.38.
Conceſſione feudali facta, an veniant Fodinæ. cap.28.n.44.
Conceſſa intelliguntur cætera, exceptis reſeruatis.c.47.n.35
Concilia Achaicarum nationum, ne in Romanorum perniciem coirent, aboleuit Memmius Conſul.cap.34.num 4.
Concilium Toletanum Duodecimum, quo tempore fuerit? cap.50.num.38.
Concilium Tridentinum confirmauit omnia priuilegia iuriſpatronatuum Imperatorum, ac Regum.cap.50. nu.41.
Concilium Areopagitarum Athenienſ. cõſtituerunt in Templo Martis.cap.60.num.11.
Conſilio Neapolitano, quod nomen datum cap 60.num.18.
Concilia Eccleſiaſtica viginti quatuor inhita ſunt in ciuitatibus Philippi Regis Catholici.cap.76.num 24.
Concilium Prouinciale Prælatorum cognouit crimen læſæ Maieſtatis humanæ contra Prætextatum Epiſcopum Rothomagenſem. cap.71.num.31.
Concilium Lugdunenſe cognouit cauſam Salonij, Ebrodi, & Sagittarij Epiſcoporum reorum Maieſtatis humanæ. cap 71.num.32.
Concilium Toletanum Decimum ſextum cognouit cauſam Siſberti Archiepiſcopi Toletani, rei Maieſtatis in Flauium Egitam Regem.cap.71.num.33.
Conſilium Regium Collaterale, & maius Regni Neapolitani, ſi ecit literas Hortatorias Prælatis Eccleſiaſticis, non tamen inhibit.cap.71.num.29.
Concilium Tertium Toletanum Recharedum Hiſpaniæ Regem Catholici nomine decorauit, & qua ex cauſa? cap.41.num.17.
Concilio Hiſpalenſi Sanctus Iſidorus interfuit. c.42.nu.8.
Concilium Lateranenſe, quando fuit? cap.59. num.12.13.
Concilio Lateranenſi interfuere patres mille trecenti octoginta quatuor.cap 59.num.14.
Conchæ Epiſcopi Sancti.cap.70 num.19.
Concuſſiones quæ ſint? cap.32.num.156.
Condemnare, an ſit idem quòd damnare.cap.17.num.2.
Condemnari dicuntur per iuſtam ſententiam. cap.17.n.3.
Condemnationis formula apud antiquos Romanos. cap. 17. num.4 5.
Conditio nuptiarum, ſi ſolemniter non impleantur, non verificatur cap 46.num.277.
Confeſſionis Sacramento, quo pacto contrahitur cognatio ſpiritualis cap.16.num.85
Confirmationis ſacramento, cum quibus contrahatur ſpiritualis cognatio. cap.16. num 84.
Congiarium nummus Imperatorium eſt.cap.25.num.2.
Comeſtores videns Diogenes, nil eis ineptius ſe videre dicebat. cap.27.num.11.
Coniux impura, qui frequentauit caſtitatis hortator eſſe non poteſt.cap 71.num.194
Conſaluus Ferdinandus de Corduba Magnus Capitaneus appellatus cap.79.num.37
Conradus Cæſar annis quindecim præfuit Burgundiæ. cap. 46 num.252.253.
Conſanguinitas quid eſt? cap.16.num.108.
Conſenſus eſt actus à voluntate dependens. cap.16.nu.48.
Conſenſus plenus non adeſt, niſi poſt pubertatem.c.16.n.59.
Conſeſſus cauſarum capitalium in Hiſpania. c.66. num.34.
Conſeſſus pro ſtatu Belgico, ſiue inferiori Germaniæ eſt in curia Regia. cap.66.num.35.
Conſeſſus Regius in Sardinia.cap.66.num 43.
Conſanguinitas, & ſui Sancti. cap.70 num.67.
Conſiliumne cur S. Claræ appelletur. præf.num.66.
Conſilium Iuſtitiæ in Regno Neapolis apud quos reſideat. præf. num.63.
Conſilium ſtatus, ac belli in Regno Neapolis. præf nu. 62.
Conſilia, quæ ſunt apud Regem Catholicum in oppido Madritano, ſcilicet. Conſilium Sanctiſſimæ Inquiſitionis. cap.66.num.19. Sui Magiſtratus & officiales.ibid.n.21. Conſilium ſupremum Regale, cui præeſt Don Ioannes à Stunica Comes Mirandæ, & Marchio Labagneſiæ. nu 22.Conſilium ſtatus.num.23.Conſilium bellicum.nu.24. Conſilium Cameræ.num.25 Conſilium Italicum nu 26. Conſilium de Azienda nu 28.Conſilium Ordinum Equitum num.29.Conſilium Aragoniæ. num. 30. Conſilium Luſitanicum.num.31.Conſilium Cameræ computorum, & rationum. num. 32. Conſilium Indiarum & Noui Orbis. num. 33 Conſilium in oppido Pinciano, dicto Valladolid.num.37.Conſilium in vrbe Granatæ nu.38.Conſilium in Ciuitate Hiſpali. num.41. Conſilium Mediolanenſe. num.44. Conſilium Belgarum in Burgundia nu. 46.Conſilia Belgiæ apud Bruxellas, & Mechliniam. nu. 47.Conſilia Mexici, Inſularum Indiarum, Philippinarum, & Noui Orbis.num.50. Conuentus in Regno Nauarræ. num.39. Conſeſſus in Compoſtella, ſiue Galitia. num.40.
Conſiliarij Principum, an familiarium appellatione veniant? cap.64 num.18.
Conſiliarij ad Principis latus ſedere debent. cap 64.nu.19.
Conſiliarij Summi Pontificis ſedent ad illius pedes. c.64.n.20
Conſiliarij Regij omnium peritiſſimi eſſe debent. c.66. n.11.
Conſiliarij ſcire debent omnia genera Rerumpublicarum. cap.66.num.14.
Conſiliarij in Inſula Siciliæ. cap 66. num 42.
Conſtantia Rogerij Siciliæ Regis Neptis Athenarum Dux fuit.cap 46.num.308.
Conſtantini Donatio Syluestro Summo Pontifici facta refertur totus tenor. cap.47.num 20.21.
Conſtantini Imperatoris in Prælatos Concilij Niceni, modeſtia, & humilitas.cap.47.num.77.78.
Conſtantinopolim capere potuit Rogerius Siciliæ Rex. cap. 46.num.309.cap.42.num.51.
Conſtantinopolitanus Imperator, & Achaiæ Princeps Balduinus Octauus, ſecundus dictus.cap 46.num.310.
Conſtitutio Clementis VII. Summi Pontificis, quoad clericos minores Regni Neapolitani. cap.71.num.159.160.
Conſtitutio Clementis Octaui Summi Pontificis quoad religioſos reformatos. cap.71.num.109.
Conſuetudo, quòd bona naufragantium dentur occupanti, an ſit valida? cap.75.num 20.23.
Conſuetudo fidiſſima interpres priuilegij. cap.53.num.37.
Conſules ſub Imperatoribus fuere, non tamen eiuſdem authoritatis, vt tempore Reipublicæ Romanæ. cap.65.nu.37
Conſularis poteſtas patritiatu minor.cap.65 num.41.
Conſultationes in conſilijs fiunt de Opibus, Bello, Pace, Regionis, & locorum cuſtodia ac alijs; Sacrificijs, legibus, ſocietatibus fœderibus, & finibus. cap.66. num.12.13.
Contractus illicitos facientes pœnas incurrunt. c. 30. n.14.
Contumaces, & banniti, an perſonaliter compareant ad petendam Gratiæ executionem? cap.38.nu.61.62.
Contumaces non opponunt exceptionem fori declinatoriã. cap.62.num.38.
Contumaces carent eorum priuilegijs.cap.62.num.40.
Contumaces forum amittunt.cap.62.num.41.
Controuerſia pulchra Romæ agitata Neronis Imperatoris tempore ſuper inundatione.cap.8.nu.30.31.32.33.

Con-

Conuerſari cum hæreticis permiſſum non eſt.cap.69. nu.21.
Conuerſatio mala, bonorum virorum mores ſæpe corrumpit.cap.69 num.23.
Conuerſatio bonorum virorum vitæ teſtis fidelis. c.51.n.22.
Conuentus vide in verb.Conſilia.
Corduba Ciuitas, ac Regnum à Ferdinando III. capta.cap. 46.num.74.cap.42.num.27.
Corduba Ciuitas vtriuſque Senecæ patria.cap.46. n.75.
Corduba ciuitas, quibus ſanctis decoretur? cap.70.num.5.
Cordis munditia reddit quem Deo amicum.cap.70.nu 154.
Cornelia familia,quàmdiù Romæ durauit? cap.4.num.62.
Cornicines qui? cap.32.num.51.
Cornua Principatum deſignant.cap.77.num.20.
Corona Principatum ſignificat.cap.77.num.25.
Corona Ciuica apud Romanos honoris maioris.cap.46.nu.7.
Corporis Domini Noſtri IESV CHRISTI petitio à Pilato cur facta fuerit per Ioſephum ab Arimathia? cap.71. num.369.
Corpus eſt vmbra animæ cap.64.num.117.
Corſicæ conſulatu priuatus fuit Scipio.cap.60.num.171.
Corſica Cyrnos Græcè appellata.cap.46.num.158.
Corſica modico interuallo à Sardinia diſtat.cap.46. n.159.
Corſica à Carolo Magno Eccleſiæ Romanæ donata. cap.46. num 160.
Corſicæ donationem Eccleſiæ Romanæ factam, confirmauit Ludouicus Pius Imperator.cap.46.num.161.
Corſica per Genuenſes à Sarracenorum manibus erecta.cap. 46 num.162.
Corſica Iacobo II. Regi Aragoneo à Bonifacio Octauo Summo Pontifice, fuit Aragonum Regno adiecta. capit.46. num.163.
Corſicæ Inſula pro inueſtitura iuramentum præſtiterunt Eccleſiæ Romanæ Iacobus II. Rex, & Alphonſus eius filius. cap 46.num.164.
Corſica in Regno, quid iuris habeat Philippus Rex Catholicus? cap.46. num.165.
Corcyra Inſula à Rogerio Northmanno primo Siciliæ Rege capta.cap 42.num.50.
Corynthus à Rogerio primo Siciliæ Rege captus.c.42. n.50.
Coſmus Medices Magnus Dux Hetruriæ inſtitutor Ordinis Equitum Sancti Stephani Papæ. cap.74. num.67.
Coſmo Mediceo Magni Hetruriæ Ducis nomen tributum. cap.41 num.37.
Co es non aſpirantur ad inimicos.cap.9. num.52.
Couinus Britannorum vehiculum. cap.19.num.17.
Coymbricenſis Scholæ magnanimitas.cap.40. num.137.
Crammus Clotharij Regis filius, Auſtrapium Ducem in Templo Diui Martini recluſum inedia perire fecit.cap. 71.num.124.
Craccouienſe ſtudium apud Polonos ab Vladislao Iagellone Rege erectum. cap.40.num.47.
Creator Pater, nos filij dicimur.cap.53.num.21.
Cremonæ quos Sanctos habeat? cap.70. num.91.
Creta, an ſit metallica? cap.28 num.24.25.26.
Crimen læſæ Maieſtatis humanæ commiſſum per clericos, an cognoſcatur à Rege, vel ſuis Magiſtratibus? cap.71. num.8.9.& an per Senatum Venetum, ſi commiſſum in Rempublicam? num 9.
Criminis læſæ Maieſtatis pœnæ, an habeant locum tantummodo contra ſubditos? cap.71.num.11.
Crimen læſæ Maieſtatis humanæ an committere dicatur clericus, cum non ſit ſubditus? cap.71.num 12.
Crimen læſæ Maieſtatis humanæ committens clericus, poteſt deponi, & actualiter degradari, & trudi Curiæ ſeculari.cap 71.num.19.
Crimen læſæ Maieſtatis committens in Regem Neapolis, & Siciliæ videtur illud committere in Summum Pontificem.cap.71.num.22.
Crimen læſæ maieſtatis humanæ cognoſcitur per Regem, & ſuos Magiſtratus in Regno Neapolitano. cap.62. numero 16.18.
Crimen falſæ monetæ à Rege, & eius officialibus, cognoſcitur.cap.62.num.19.
Crimina, & delicta officialium, & Iudicum in Regno Neapolitano ſola Magna Curia cognoſcit.cap. 62. n.60.
Crimen Maieſtatis committit violator ſaluæ guardiæ, & ſecuritatis Regiæ.cap.62.num 44.
Crimen guerræ motæ in Regno cognoſcitur per Magnam Curiam Vicariæ.cap.62.num.103.
Criſmatis oleum, quod ſit? cap.49. num.3.
Criſmatis oleum fit per Epiſcopum in die cœnæ Domini.ca. 49.num.5.
Criſmatis oleo inungitur, fons Baptiſmatis, Eccleſia, Altare, Epiſcopi in capite, & manibus, Baptizandi, & confirmandi in fronte, calices, & patena.cap 49. nu.6.
Criſmatis oleo, nouiter confecto vtitur ſacerdos, aliàs punitur.cap.49.num.7.
Croatia, quo iure ſpectet ad Philippum Regem Catholicum? cap.46.num.133.
Croatiam, Dalmatiamq; poſſederunt Neapolitani Reges. cap.46.num.135.137.
Croati, & Dalmatæ ex magna Slauorum gente deſcendunt.cap 46. num.134.
Croci fertilitas in Regno Neapolitano in Magna Græcia, apud Marruccinos, Marſos, Aprutinos, ac etiam Siculos. cap 68.num. 43.
Crotoniatarum virtutes.cap.79. num.24.
Crux equitum Sancti Lazari, & Mauritij. c.74. nu. 101.
Crux Christi appellatur verum ſignum. cap.43. num.26.
Crux alba apparuit in Montibus Pyreneis Henneco Ariſtæ Regi.cap.46.num.55.
Crux aſportata Alphonſo Regi, caſto appellato per Angelum in Eccleſia ouetenſi.cap.42.num.18.cap.72.nu.19.
Cruciferi Equites in Polonia, & Pomerania ſunt in poſſeſſione Nauium fractarum, & naufragantium. cap.75. num 7.
Crucifixi imaginem apud Berytum Syriæ Vrbem, Iudæus lancea vulnerauit, vnde ſanguis exiuit. cap.69.num.32.
Cultui diuino operando vtendum eſt aliquibus actibus corporalibus. cap.70 num.141.
Cuſtodia Prouinciarum in Regno committitur Barricello. cap.62.num.76.
Cuſtodes Porcorum ſunt viles. cap.30.num.31.
Cupiditas homines præcipitat cap.21. num. 55.56.
Cupiditas, latrociniorum, & fraudum cauſa. capit.21. num. 58.
Cupertini in Magna Græcia, qui ſancti fuere? cap.70. numero 75.
Cur protelata horum commentariorum æditio. præf. nu.72.
Curiatas leges Romulus fecit, & cur ſic appellentur? cap. 31. num 3.
Curator apud Romanos non deferebat adultum. capit.14. num.74.
Currus vocatur Plauſtrum.cap.19.num.2.
Currus eſt genus, habens ſub ſe plures ſpecies. capit. 19. num.4.
Currus faciendi materia quæ? cap.19. num.19.
Curruum Rotæ, quandoque Stanno ornatæ. capit.19. numero 20.
Curru, vel vehiculo Romæ in feſto Septimontij vti non licebat.cap.19. num.24.
Curru mulieres, ne veherentur Lycurgi lege apud Athenienſes prouiſum erat in feſto Miſteriorum. cap 19.num.25. cap.36. num.77.

Curribus vti in bellis antiquiſſimi moris fuit. capit. 19. numero 32.

Currus Falcati in bello. cap. 19. num. 33.

Currus Falcatos noningentos habuit Rex Chanaam in ſuo exercitu cap. 19. num. 34.

Currus triginta millia habuerunt Philiſtæi pugnaturi cum Iſraelitis. cap. 19. num 35.

Currus ſeptingentos Syrorum cœpit Dauid cum ſuo exercitu. cap. 19 num 36.

Currus mille, & quadringentos cœpit Salomon. capit. 19. num. 37.

Currus trecentos cum Falcibus habebat Rex Antiochus Eupator contra Iudæam. cap. 19. num. 38.

Curribus vtebantur Romani in bello. cap. 19. num. 19.

Currus ducentos habuit Darius Rex Perſarum in bello. cap. 19 num. 40.

Currus bis mille habuit Porus Rex India. capit. 19. numer. 41.

Curribus falcatis vtuntur Gothi, & Suenones. capit. 19. num 42.

Curribus Vehendis Bothnis & Lappones. Rangiferis animalibus vtuntur, & quæ animalia illa ſint. cap. 19. numero 43.

Currus ducentos Falcatos Cyrus in Crœſum pugnaturus habuit. cap. 19. num. 44.

Currus centum viginti armarunt Seleucus, & Antiochus in Antigonum. cap 19. num 45.

Currus bello aptos octo millia, & viginti habuit Seſoſis Ægypti Rex. cap. 19 num. 46.

Currus circiter decem mille, & ſexcentos habuit Ninus Aſſyriorum Rex. cap. 19. num 46.

Curribus in bello aſportantur Bombi Ænei, aliàque arma. cap 19. num. 48.

Currus ſunt Nituſ terrena cap. 19. num 49.

Currus Maritimi dicuntur Naues. cap. 19 num 49.

Curſum celerem equorum (quos Poſtas Italicè appellamus) Cyro, Xerſi. & Auguſto tribuunt. cap. 19. num. 28.

Cyrenenſium Theſaurus. cap. 27. num. 77.

Cymba quid ſit? cap 11. num 75.

Cymbri pro Inſigni in bello portabant Taurum. cap. 32. numero 37.

Cymbalum alarum in ſcriptura ſacra, quid ſignificet? cap. 43 num. 32.

Cynea Nobile dictum ad Pyrrhum Regem Epirotarum. capit 32. num. 87.

Cyneij, & Aegyptij cibum dabant pueris, cum ſignum quoddam fundæ percuterent. cap 46. num. 170.

Cypri Reeibus nullum ius eſt in Regno Hieruſalem. cap. 46. num 32.

Cyrus Perſarum Rex Monarchia illius Rex primus. cap. 4. num. 36.

Cyrus expoſitus in Perſarum Regno ſucceſſit. capit. 14. numero 33.

Cyrus pugnaturus in Crœſum portauit currus Falcatos ducentos. cap. 19. num. 44.

D

D*Almatia, quo iure ſpectet ad Philippum Regem Catholicum. cap. 46. num 133 137. 138.*

Dalmatiam Croatiamq; poſſederunt Reges Neapolitani. cap. 46. num. 135. 137.

Dalmatiæ Inſulas, ac Ciuitates cœperunt Robertus Northmanus Dux Apuliæ, & ſucceſſores. capit. 46. numero 138.

Dalmatæ, & Croati ex magna Slauorum gente deſcendunt. cap. 46. num. 134.

Damni infecti cautio, an danda ſit ab eo, qui aggeres facit. cap. 10. num. 22. 27.

Damnati delatores Romæ eſſe non poterant. capit. 14. numero 71.

Damnare an ſit idem quòd condemnare. cap. 17. num. 2.

Damaſi Papæ patria Madrid. cap. 66. num. 18.

Darius, vnius Imperium præferendum eſſe dicebat. cap. 3. num. 64.

Darius Perſarum Rex in exercitu habuit currus ducentos. cap 19. num. 40.

Darij Perſarum Regis ira in Caudemum Philoſophum. cap. 46. num. 21.

Dauentria Ciuitatis ſitus, & ſtudiorum Academia. cap. 46. num. 409. 412.

Dauid fleuit Abſalonem filium, licet inimicum. capit. 15. num. 29.

Dauid cum exercitu ſuo cœpit ſeptingentos currus Syrorum. cap. 19. num. 36.

Dauid cum Cythara pulſabat. tunc Saul quieſcebat à ſpiritu Domini malo cap. 55. num. 5.

Dauid pugnauit contra Phyliſtijm, deſtruxit filios Amon, ac Regias vrbes Ammonitarum. cap 32. num. 136. 137.

Dauid bellauit contra Abſalon filium ſuum. capit. 32. numero 139.

Dauid. vt bellator ſtrenuus laudatur in ſcriptura ſacra. cap. 32. num. 144.

Dauid ſe coniunxit ad bellum cum Achi Rege Geth. capit. 32. num. 189. 214.

Dauid percutit Fœdus in Hebron. cap. 32. num. 192. 215.

Dauid contraxit confœderationem cum Amſai contra Saulem. cap. 32. num. 194. 217.

Dauid percuſſit Fœdus cum Ionatha filio Saul. capit. 32. num. 195. 217.

Dauid fecit confœderationem cum Abner de domo Saulis pro gerendo bello contra eundem. cap. 32 num. 196.

Dauidem adibant oppreſſi à Saule. cap. 39 num. 18.

Dauid funda vſus contra Philiſthæos. cap. 46. num. 168.

Dauid Secundus Rex, qui fuit vnctus in ſcriptura ſacra. cap 49. num. 16.

Dauid rogauit Deum, vt expelleret ab eo illos, qui irritauerant Deum. cap 69. num. 19.

Dauid electus ſecundum cor Domini. cap 70. num. 121.

Dibora vxor Lapidoth cum Barac deleuerunt Laban Regem Chanaam cap. 32. num. 128.

Decem virorum. cauſa legum ferendarum electorum à populo Romano, immanitas cap. 3. num 4.

Decem viri à Romanis creati fuere ſine prouocatione. cap. 39. num 30.

Decem viri abdicare coacti ob facinus A. Claudij in Virginiam. cap 3. ſub num. 6.

Decimarum cauſa ad quos iudices ſpectat. cap. 71. numero 348. 350.

Decimarum inueſtituram habet Rex Catholicus in Hiſpania. cap. 71. num. 349.

Decimarum Eccleſiaſticarum conceſſio, regulariter laico in feudum fieri non poteſt. cap. 59. num. 1.

Decimas laicus poſſidere non poteſt. cap. 59. num. 2.

Decimarum Eccleſiaſticarum conceſsio facta Regi Hiſpaniæ ex cauſa valet. cap. 59. num. 3. 4. 5. 7 8. 14.

Decimarum fructus laicis Principibus, concedi poſſunt. cap. 59. num. 9.

Decimæ concedi poterant laicis ante Concilium Lateranenſe cap. 59. num. 10.

Decimæ conceſſa Hiſpanis Regibus fuere ante Concilium Lateranenſe. cap. 59. num. 11.

Decimis infeudati ante Concilium Lateranenſe, tuti ſunt. cap. 59. num. 16. 17.

Deci-

Decimarum priuilegium fuiſſe conceſſum ante Lateran. e. ſi Concilium quomodo probabitur? cap. 59. num. 19.
Decimarum priuilegium ſi hodie fieret, exigitur expreſſa mentio aerogationis conſtitutionis Lateranenſis Concilij. cap. 59. num. 19.
Decimarum cauſa quis ſit iudex competens? cap. 59. nu. 20.
Decimarum Papalium, quæ in dies in Regno Neapolitano inducuntur, medietas ex Papa permiſſu, Regi noſtro tribuitur. cap. 59. num. 21.
Decimarum Papalium impoſitio appellatur Papalis collecta. cap. 59. num. 22.
Decima Papalis impoſitio, an poſſit fieri iure ordinario? cap 59. num. 23. 24.
Decimam poteſt imponere Papa Eccleſiis, & clericis. cap. 59. num. 24. 25. 28. 30.
Decima Papalis impoſitio eſt de iure diuino. cap. 59. nu. 25.
Decimam Decima, vt leuitis, caperent, data eſt Aaron Summo Sacerdoti poteſtas. cap. 59. num. 26.
Decima Papalis imponitur pro cauſa vrgentiſſima. cap. 59. num. 27. 29 30. 31.
Decima Papalis non debet ſolui ab Eccleſiis, quarum introitus non excedit valorem viginti librarum. capit. 59. num. 31.
Decima Papalis imponitur temporaliter, non perpetuo. cap. 59. num. 33.
Decima Papalis exigitur per Principes laicos, ſi illis à Summo Pontifice concederetur. cap. 59 num. 34.
Decima Papalis ex cauſa ſæpe conceſſa eſt à Summis Pontificibus Regibus Catholicis, & Galliciæ. capit. 59. num. 35. 37.
Decimarum priuilegium conceſſum Monaſterijs ad aquas Lupias & Incis. cap. 59 num. 40.
Decim. Papalis quandoq; conceſſa Sereniſſimo Venetorum Dominio. cap. 59 num. 37.
Decimam papalem, quis ſoluere teneatur? cap. 59. nu. 38.
Decimam Papalem, quis teneatur ſoluere Penſionarius, an qui ſoluit Penſionem? cap. 59. num 39.
Declaratio cap. 1. Quæl. Vaſſall. iur. deb. ſecundum autho rem contra Iſern. & Aluarot. cap. 64. nu. 103. 111. 113.
Declinatoria Fori. in verb. Fori.
Deciſio ſacri Conſilij Neapolitani. cap. 19 num. 104.
Deciſio ſacri Regij Conſilij. cap. 36. num. 15.
Decoctores, quos (Banchi falliti) dicimus cadere bonis non poſſunt. cap 22. num. 17. 18.
Decoctores dicuntur ſolum vertere, & quid hoc verbum ſignificet? cap. 22. num. 18.
Decoctores dicuntur foro cadere. cap. 22. num. 19. 20.
Decuma erat vectigal, quod exigebatur ex frugibus Siculorum. cap. 11. num. 21.
Decurtati Senatores qui? cap. 74. num. 105.
Decurio exercens artem Notarij, priuatur Decurionatu. cap 30. num. 46.
Decretum. an requiratur in facienda inſinuatione? cap. 71. num. 248.
Decretum Fiſco inaudito eſt nullum. cap. 38. num. 66.
Defendendi facultas, etiam brutis eſt à Natura permiſſa. cap. 32. num. 89.
Defenſionibus via præcludi non debet, cum ſint iuris naturalis. cap. 39. num. 11.
Defenſa ſpreta, atque petita formula. cap. 62. num. 102.
Deferre omnes poterant Romæ, clariſſimis viris exceptis cap. 14. num. 69.
Deferre ſe ipſas mulieres poterant, alios vero non. cap. 14. num 70.
Deferri non poterant Domini. cap. 14. num. 72.
Deferri non poterant Patroni à libertis. cap. 14. num. 73.
Deferre pupillum, vel adultum, non poterat tutor, vel curator. cap. 14. num. 74.
Deferri in fide errantes, cupiunt Sancti Officij Inquiſitores. cap. 14. num. 75.
Degradari actualiter. & deponi poteſt clericus committens crimen læſæ Maieſtatis humanæ, & tradi Curia ſeculari. cap. 71. num. 19.
Degradatio actualis, differt à verbali depoſitione. cap. 71. num 21.
Degradatione quis efficitur curiæ ſecularis. capit. 71. numero 23.
Degradatio, in quibus caſibus fiat? cap. 71. num. 64.
Degradatione facta, ac tradito iudici ſeculari clerico, an poſſit de meritis principalis inquiſitionis cognoſcere? cap. 71. num 65. 67. 68.
Degradato tradito, an cognoſcat laicus de nullitate ſententiæ? cap. 71. num. 69.
Degradationis forma remiſſiuè. cap. 71. num. 203.
Delatores qui? cap. 14 num. 63.
Delatores Tiberius Cæſar confirmauit, illis fidem præſtando, ſic Vitellius, Domitianus, & Conſtantinus. cap. 14. num. 64 65.
Delatores Nero compreſſit. & eorum præmia ad quartam tantummodo deduxit. cap. 14. num. 66. 67.
Delatores Opilius Macrinus perſequutus eſt. c. 14. nu. 68.
Delatores eſſe non poterant Veterani milites, ſicuti nec damnati. cap. 14. num 71.
Delictoratione forum quis ſortitur. cap. 71 num. 18.
Delicta, vt impunita remaneant, Publicæ quieti non conuenit. cap. 71. num. 131.
Delicta officialium. vide in verb. Magna Curia.
Delinquendi occaſio danda non eſt. cap. 38. num. 12.
Delphinalis ſtatus Imperio ſubditus. cap. 47. num. 84.
Delphinalis ſtatus ſuo iure, non lege ſalica regitur. cap. 46 num. 257.
Demarchia eſt popularium gubernatio. cap. 3. num. 2. 14.
Demetrius Rex in Ptolem cum Philopatorem armauit quingentas Naues. cap. 19. num. 58.
Demetrij Pirata dictum mirabile ad Alexandrum. capit. 75. num. 40.
Democratia eſt gubernatio multorum. cap. 3. num. 2. 13.
Democratia continet in ſe Ochlocratiam. cap. 3. num. 13.
Democraties, & Olygarchici. ac illorum Ambitio Rempublicam Romanam vaſtarunt. cap. 3. num. 65.
Democratico ſub ſtatu Romani habuere Prætorum edicta. cap. 31. num. 6.
Dæmone obſeſſos, ſuffragante diuina gratia, ſanant Catholici Reges. cap. 55. num. 2.
Dentium ſtuporem collit ſal. cap. 25. num. 54.
Denunciandi ſunt Rebelles Principum c. p. 14. num. 82.
Denunciandi ſunt Reipublicæ hoſtis. cap. 14. num. 82.
Deponi, ac degradari poteſt clericus committens crimen læſæ Maieſtatis humanæ, & tradi curia ſeculari. capit. 71. num 19.
Depoſitio verbalis differt ab actuali degradatione. cap 71. num. 21.
Deportatos, ac exules reſtituere eſt ſupremi Principis. cap. 38. num. 1.
Deſiderius Sanctus Epiſcopus Viennæ. Andij Epiſcopi Lugdunenſis, & Brunechildis Reginæ factionibus, iuſſu Theodorici Regis lapidibus obrutus. cap. 71. num. 27.
Deuotio eſt ex actibus interioribus religionis. capit. 70. numero 143.
Deus creauit omnia cum pondere, numero, & menſura. præf. num. 10.
Deus æternus nullum habet principium, rerum omnium initium. præf num. 11.
Deus nomina prima impoſuit. cap. 1. num. 2.
Deus, quid ingratis comminatur? cap. 2. num. 7.
Deus humilibus dat gratiam. cap. 2. num. 10.

Deus ſuperborum ſedes euertit cap.2.num.14.
Deus prædixit Iacob, quòd ex eius Lumbis Reges egrederentur.cap.3 num.61.
Deus Optimus Maximus Matrimonij inſtitutor.c.16.nu.1.
Deus cum Dauid miſericordiam conſtituit.cap.3.num.62.
Deus dedit leges generales; Vicarius tamen illius ex cauſſa limitat cap.16.num.134.
Deus Optim. Maxim. Adamo primam legem ſanciuit. capit.31.num.1.
Deus primum bellum Michaeli Angelorum Principi in Luciferum decreuit. cap.32.num.1.
Deus dedit Iſraelitis bellorum leges.cap.32.num.125.
Deus contra Ioſue iratus, quòd non pugnauerat contra Phæretæos, Ieb uſæos, & uſque ad unum illos non deleuerat. cap.32.num. 127.
Deus permiſit bello Samſonis.cap.32.num.152.
Deus comminatur Sedechiæ Regi per os Hieremiæ.cap.32.num.147.
Deus plurios vocauit ſe Dominum exercituum. cap.32.numero 161.
Deus cum Abraham, & ſucceſſoribus, excluſis alijs gentibus, fœdus iniuit. cap.32. num.190.215.
Deus vniuerſale diluuium in mundo dimiſit. cap. 43. numero 2.
Deum ſignificat Iaus.cap.43.num.91.
Deus, Arietis armum ſacrificandi reſeruauit Aaron Summo Sacerdoti, & quare? cap.49.num.37.38.
Deus Opt. Max. ve in principio naſcentes ſuperbia, Turris opus imperfectum relinquerent, linguarum, ac Idiomatum diuerſitatem induxit. cap.41.num.15.
Deus perſonarum exceptionem non admiſit.cap.51.nu.35.
Deus diuiſit inimicos Dauid.cap.57 num.13.
Deo militans non implicet ſe negotijs ſecularibus. capit.63. num.57.
Deus indifferenter terram hominibus habitandam tradidit. cap.69.num.7.28.29.
Deus præcepit filijs Iſrael, ut perſequerentur, & occiderent Amorrhaeum Hethaeum, Pharezoeum, Chananaeum, Heuaeum, & Iebuſaeum cap 69.num.15.
Deus expulit Iudaeos. cap 69. num.17.
Deus amico non indiget.cap.70 num.142.
Deum per actus externos non eſſe adorandum dixerunt Harotici.cap.70.num.144.
Dei appellabant, qui aliquorum memoriam apud poſteros Gentiles adorari volebant. cap.70.num 148.
Deus, ut quis euadat, interroganti Alexandro quendam Philoſophum Gymnoſophiſtam, quid reſponderit? cap.70. num 150.
Deos eſſe illos qui viri boni ſunt, inquit Hiarcha Indorum Rex Alexandro.cap.70.num.151.
Deo amicum quem reddit cordis munditia. capit.70. numero 154.
Deus cognitor grauaminum inter Adamum, & Diabolum opprimentem. cap.39.num.20.
Diacatholicon confectio eſt vniuerſalis omnes humores reſpiciens.cap.41.num.50.
Diana Solvizonio Templum Athenis.cap.16. num.191.
Diabolus in ſcriptura, quandoque Aquilo appellatur. cap. 43.num.57.
Dicho, & expenitur id eſt.cap.38 num.37.
Dictio, Veh, in ſcriptura quid ſignificet? capit. 43. numero 31 33.
Dictio quaſi eſt nota improprietatis.cap 65. num.33.34.
Didacus Lopius de Sofa vnus ex quinque viris Portugalliæ creatis in Interregno, ut eiuſdem Regni ſucceſſionem decernerent. cap. 3.num. 11.
Didacus Velaſquius ordinis Equitum Calatrauæ propagator. cap.74.num.24.
Didaci Almagri & Franciſci Pizarri acta. c.46. n.225.
Didacus Compluteuſis ordinis minorum Sancti Franciſci in Sanctorum numero relatus, ſumptus neceſſarios miniſtrante quàm ſplendidè Philippo Secundo Rege Catholico.cap.70 num.24.
diffidatio debet bellum præcedere: alias diceretur proditorium.cap.32.num.106.107.108.
diffidatio nulla requiritur in bello indicendo in hæreticos. cap.32.num.108.
diffidatio, an ſolemnitas requiratur in bello indicendo? cap.32. num.109.
diffidatus quis dicatur. Belli iure? cap.32.num.111.
diffidans contra diffidatum an intelligatur conceſſa authoritas illum offendendi? cap.32.num.112.
Diffinitio vna traditur vnius Rei.cap.70.num.119.
diffinitio debet conuerti cum ſuo diffinito. capit. 70. numero.122.
diffinitio conſtat ex genere, & differentijs. cap.70. nu.123.
dignitas filium à parentis poteſtate eximit. capit. 65. numero 26.
dignitorum menſura, quæ? cap.7.num 60.
dignitatem qui prior quæſiuit, inter pares ille præcedit. cap. 4.num.124.
dignitatem habere ab Imperatore maius eſt, quàm ab alio inferiore. cap.47.num.40.
dignitate ornatus non cenſetur, vim aut calumniam alicui inferens. cap.47.num.120.
dignitas vnius non eſt alteri nociua. cap.47. num.121.
dignitatem habens à maiori Principe, maiori gradu, & prærogatiua lætatur. cap.60.num.6.
dignitas eſt augeri dignitatibus ſubiectorum. capit.80.numero 2.
dignitates à Principe conferuntur.cap.40.num.94.
dies Paſchatis dicuntur per ſeptem dies ante, & ſeptem poſt. cap.38.num.73.
dijs Templa dicanda.cap 23.num.14.
dij appellantur, qui Chriſti Diuinitatem intelligunt.cap.70. num.147.
Diligantium ſtudium.cap.40.num.45.
dilectionis charitas eſt ex doctrina Chriſti. capit. 70. numero 126.
diluuium vniuerſale DEVS immiſit in mundum. cap.43. num.2.
Diogenes, cum Vates, coniectores, & Auruſpices videbat, nil ineptius ſe videre iactabat.cap.27.num.11.
Dionyſii Areopagitæ prædicatio vbi fuerit? capit.43.numero 22.
Dinus Tarentinus Dux fortiſſimus.cap.79.num.26.
diſciplinarum cura debet eſſe publica. cap.40.num.2.
diſpenſationes Matrimoniorum ex cauſa fiunt. capit. 16. num.148.
diſpenſationes Matrimoniorum, quando fiunt ob Regnorum conſeruationem.cap.16.num.149.
diſcordiarum ſeminatio, omnium litium, & quæſtionum fomentum.cap.84.num.38.
diſcordes, & litigioſi ad ſacros ordines promouendi non ſunt. cap 84.num.39.
diſpoſitio refertur ad proximè præcedentia. cap.8. num.42.
Diui Georgij Ordo Equitum dictus de la Garter ab Odoardo III. Angliæ Rege inſtitutus cap.74.num.61.62.
diuiſio inter Imperatorem Orientis, & Occidentis. capit. 47.num.19.
diuiſio Regni comminata fuit Balſaſar filio Nabuchdonoſor. cap. 57.num.14.
diuiſio Regni Iudææ inter Ariſtobolum, & Antigonum mala.cap 57.num.15.
diuiſio Regni Macedoniæ facta per Romanos in quatuor partes, ne quando caput attolleret.cap.57.num.16.

Diuiſa

Diuiſa olim Gallia in quatuor partes magnum ſentijt detrimentum.cap.57.num.17.18.
Diuitiarum Adelberti Marchionis Lucæ dictum Ludouici III. Imperatoris.cap.58.nu.1.
Diuitiæ Eccleſiarum liberalitatem Regum, ac Principum oſtendunt. cap 76.nu.3.
Diuitiæ ſunt omnium vitæ humanæ rerum Neruus.cap.45.num.1.
Diuitiarum cauſa multi in Sacra ſcriptura laudantur.capit.45 num.12.
Diuitiarum cauſa gloriabatur Salomon.cap.45.nu.13.
Diuitiæ Antiqua Nobiliores.cap.45.nu.15.
Diuitijs humanæ neceſſitati ſuccurritur. cap.45.nu.16.
Diues Galeſus in Italia. cap.45.nu.17.
Diuitiæ vnum ex quatuor humanæ vitæ bonis. capit.45.num.18.
Diuitiæ Arabum.cap 45.nu.21.
Diuitiæ Regum celebrantur.cap.45.nu.22.
Diues Plebeius non ſuſpenditur.cap.45.nu.26.
Diuitiarum cauſa laudatur Siphax Numidarum Rex.capit.45.num.31.
Diuitijs gloriabatur Phraates Rex Indorum, ſed quas Amicis impartiebatur.cap 45.nu.33.
Diuitiæ bonæ, vel malæ dicuntur pro vtentium qualitate. cap.45.nu.36.
Diuitiæ, vt boni ſimus non efficiunt, ſed diſciplina. capit.45.num.38.
Diuitiæ quando bonæ, & quando malæ ex Auguſtino.cap.45.num.39.
Diuina profeſſio in quibus conſiſtat? cap 70.nu.153.
Diuinum ius fœminas non exiſtente Maſculo ad ſucceſſionem admittit.cap.57 nu.26.27.
Diuos aliquos Romani dicebant, quos vita integritate pollere conſpiciebant cap.70.nu.149.
Diuortij ſignum ademptio clauium vxori facta: capit.9.num 43.
Doctorandi licentia, & authoritas, an quæratur præſcriptione ſtudiorum, Academiarum, & collegiorum. cap.34.num.9.
Doctorandi ius præſcripſit Ciuitas Salernitana.c.34.n.10.
Doctor creatus a Papa, vel Imperatore præcedit creatum ab alijs inferioribus.cap.47.nu.41.
Doctoratus dignitas fuit poſt armorum, & militiæ exercitium. cap.79.nu.1.
Dola ſtudium. vide in verb.Studium.
Dola in Burgundia Comitatu eſt Senatus, & ſtudium.capit.46.nu.38.
Domicilium habens in aliqua Ciuitate dicitur eſſe Ciuis illius Ciuitatis.cap 71.nu.17.
Dominus vnus eſt.cap.3.nu.71.
Dominus Fani confert Regalia.cap.5.nu.21.
Domini habentes iura Principum, vectigal indicunt.cap.11.num.39.40.41.
Dominus vectigalis paſſus, tenetur pro ſcelere in via patrato.cap.11.nu.57.
Dominus vectigalis paſſagij, an teneatur deſtrobato extra viam. cap.11.nu.95.
Domini deferri non poterant.cap.14.nu.72.
Dominum non mutare, ſubditorum quandoque intereſt.caput 47. nu.179.
Dominus poſt tempeſtatem tranquillum facit.c.75.nu.15.
Domitianus Imperator, Dominus, ac Deus appellari voluit. cap.41.num.7.
Dominus operatur Diuinitus in conficiendis, ac diſpenſandis Sacramentis.cap.16 nu.41.42.
Dominia, & ſtatus, qui Regibus Dotalitij cauſa obueniūt, non iudicantur, vt alia ipſorum Regna. capit. 46. numero 321.
Dominarum ſtudia plerunq; ex Ancillarum comitatu iudicantur.cap.51 nu 24.
Domini terrarum amant Placentiam, non Veronam. capit.62. nu.120.
Domini ſeruos vendunt, expellunt. cap.69.nu.11.
Domitia familia, quamdiu Romæ durauit? cap.4. nu.65.
Domus appellatione, an veniat domuncula? cap. 12. numero 70.
Domus Euerſio, vel demolitio, quando fiebat? capit.17.numero 20.
Dominandi potentia eſt de iure gentium.cap.18.nu.13.
Domus ſacra. vide in verb. Sacra.
Domus Principibus erigenda. cap.23.nu.14.
Domus Iuda, dicitur Chriſtus.cap.43.nu.56.
Domeſtici qui ſint? cap.64 nu.9.
Domeſticus, an dicatur vaſſallus Domino, & an pro Domino admittatur? cap.64. nu.10.
Donare Principi, vel Domino vniuerſitates nequeunt, nec etiam congregari pro ſimili cauſa in hoc Regno Neapolitano.cap.20.nu.23.24.
Donandi licentia conceſſa, an maior pars, non conſentientibus alijs poſſit donare? cap.20 nu.25.
Donatio facta Syluestro Pontifici ab Imperatore Conſtantino.cap.47.nu.20.
Donationis factæ a Conſtantino exemplar.cap.47.num.21.
Donatio Ludouici Pij Imperatoris Eccleſiæ Romanæ facta, eiuſq; exemplar. cap.47.nu.22.23.
Donum maius, atq; efficacius, quod datur à Maiori. caput.47.nu.39.
Donatiua quæ imponuntur in Regno, in cuius loco impoſitiones ſucceſſerunt, quo modo, & quando imponantur, & quo modo appellentur? cap.20.num. 54.
Donatio vltra quingentos Aureos fit cum inſinuatione. cap.71.num.246.
Donatio ſi fiat vltra ſummam quingentorum aureorum, an fiat coram iudice laico? cap.71. num.247.
Donatiua præmiaq; militum, quæ? cap.32. nu 76.
Donis quibus Romani ornarunt L. Sicium Dentatum ob res præclarè geſtas? cap.46.num.16.
Donans bona Eccleſiæ poteſt apponere conditiones ſibi viſas.cap.63. nu.34.
Dorieus Rhodius à Lacedemonijs Maieſtatis damnatus.cap.71.num 26.
Dorius Fluuius Gallicia Regnum diuidit à Luſitania. cap.46 nu.42.
Dormiens inſano æquiperatur.cap.16.nu.65.
Dormiens caret locutione, voce, & auditu.cap.16.num.66.
Dormiens de mutilatione membrorum, & homicidio non ſonitur.cap.16.nu.67.
Dormientes inter miſeros ponuntur.cap.16.num.68.
Dormientes dicuntur quaſi mortui.cap.16.num.71.
Drachmam faciunt ſcrupuli tres.cap 12. num.18.
Drachmæ octo faciunt vnciam. cap.12.num.19.
Dubia inter quæſtionem per medium partem, amicitiarum ſententia dicitur.cap.27.num.38.
Ducenteſima exigebatur ex rebus venalibus. capit.11. numero 26.
Duces duodecim, ſiue Vaiuodæ apud Polonos ſublati.cap.3.num.12.
Dux Mediolani confert Regalia.c.5.n.14.c.47.num.42.
Dux Sabaudiæ confert Regalia.cap.5.num.32.
Dux Mantuæ confert Regalia.cap.5.n.16.c.47.num.42.
Dux Ferrariæ confert Regalia. capit. 5.num.17. capit. 47.num.42.
Dux Florentiæ, & Senarum confert Regalia.c.5. num.19.
Dux Sabaudiæ vectigal indicit.cap.11.num.38.
Duces Sabaudiæ, Florentiæ, Mantuæ, Vrbini, aliiq; Italiæ Principes, Religioſiſſimi.cap.20.num.44.

Duces plures habuit Auſtriaca familia.cap.61.num.1.
Duces Mediolani, Sabaudia. Florentia, Ferraria, Mantua, & Vrbini Tabelliones creant.cap.30 num.6.
Duces Mediolani, Sabaudia, Ferraria, & Vrbini legem faciunt. cap.31.num.27.28.29.31.
Ducis Mediolani Tutor legem facit.cap.31.num.42.
Ducatus Auſtria, quo pacto ad Auſtriacos peruenit. cap. 77. num.18.
Ducum Franconia inſignia fuere tres Bufones.c.77.nu.18.
Ducis prima cohortis effigies in vexillis procedebat.cap.31. num.34.
Ducum Florentia & Ferraria diſputationem de pracedentia, multi ſcripſerunt. cap.45.num.40.
Ducatus Mediolani ſucceſſio, quo iure ad Philippum Regem Catholicum peruenerit? c.46.nu.261.262.274.275.
Ducatus, & Regna diuidi regulariter nequeunt.c.46.n.290
Ducatus Lotharingia eſt Romanorum Imperatorum beneficium.cap.46.num.292.
Ducatus, quando factus ſit Burgundia.cap.46. num.257.
Ducatus Lemburgi adiectus Ducatui Brabantia.capit.46. num.294.
Ducatus Lemburgi, quo iure ad Philippum Regem Catholicum ſpectat? cap 46.n.295.296.297.298.299.
Ducatum Lemburgi Philippus Pius pecunia redemit, tamquam Dux Burgundia.cap.46. num.297.
Dux Lucemburgi Creatus Carolus V. Imperator, ſtatim natus.cap.46.num.298.
Dux Geldria primus Creatus Reynoldus II. à Ludouico Bauaro Imperatore. cap.46.num.301.
Ducatum Geldria ab Arnoldo emit Carolus Dux Burgundia. cap.46.num.302.
Ducatu Geldria, Iuliaco, Cleuenſi, & Bergenſi priuatus Dux à Carolo V. Ceſare. cap.46.num.303.
Ducatus Geldria, quo iure ſpectet ad Philippum Regem Catholicum.cap.46. num.305.
Dux Apulia. & Calabria à Summo Pontifice creatus Robertus Northmannus. cap.42. num.42.
Dux Mediolani, poteſt in ſuo ſtatu, qua Imperator in Imperio. cap.48. num.9.
Dux Ferraria in ſuo Ducatu poteſt, qua Imperator. capit. 48. num.10.
Lux Vrbini poteſt in ſuo ſtatu, qua Imperator in Imperio. cap.48.num.11.
Duci Mantua dum inueſtituram fecit, omnem poteſtatis plenitudinem conceſſiſſe videtur. cap.48.num.13.
Duci Vrbini Papa omnem videtur poteſtatem conceſſiſſe. cap.48. num.13.
Duces Sabaudia, Hetruria, Ferraria, Mantua, Vrbini, quos Status in Italia poſſideant? cap.68. num.3.
Dyracchium captum à Rogerio Northmanno primo Sicilia Rege. cap.42. num.50.

E

EBora Ciuitas, & Sancti ſui. cap.70.num.32.
Ebrodus Epiſcopus à Concilio Lugdunenſi cognitus pro delicto Maieſtatis. cap.71. num.31.
Ebur effoſſitium reperiri an poſſit? cap.28. num.41.42.
Eccleſia, an teneatur ad refectionem via. capit.7.num.20. cap.63.num.54.
Eccleſia varia agit quoad diſpenſationes pro temporum varietate. cap.16.num.135.
Eccleſiarum, ac Pralatorum Naues, an teneantur bellorum tempore? cap.19.num.78.
Eccleſia, aut Pralati Nauis ſi ab hoſtibus fuerit incenſa, ſolutio ad Rempublicam ſpectabit. cap.19.num 80.81.
Eccleſia, vel Pralati quando cum ſecularibus teneantur ſeruitia praſtare? cap.19.num 82.83.
Eccleſia, & Eccleſiaſtica perſona an teneantur ad collectas cum ſecularibus? cap.20. num.48.
Eccleſia acclamationes vitet ſeculares.cap.36. num.73.
Eccleſia negotijs immunes ſint. cap 36.num.74.
Eccleſiaſtica beneficia, & ſacerdotia ad laicorum collationem minimè ſpectant. cap.50. num 1.
Eccleſia Romana feuda ſunt Regna Neapolis, & Sicilia. cap.56.num.13.
Eccleſiaſtica perſona, nec iubente Epiſcopo poſſunt temporales cauſas iudicare. cap.73. num.6.
Eccleſiarum diuitia, oſtendunt Regum, ac Principum liberalitates. cap.76.num.3.
Eccleſiaſtica laici tractare negotia non poſſunt.cap.71.n.1.
Eccleſiaſticam cauſam Summus Pontifex alieni Principi laico in dignitate conſtituto committere poteſt.cap.71.n 2
Eccleſia tenens feudum, tenetur obſeruare omnia, qua obſeruant alij vaſſalli. cap.71. num.75.
Eccleſia immunitate non gaudet clericus Aſſaſſinus.c.71. num.124.
Eccleſia immunitate non gaudet homicida proditorius, vel qui veneno operatus eſt.cap 71 num.125.
Eccleſia immunitate non gaudent inſidiatores itinerum, Agrorum depopulatores, ſacrilegi, delinquentes in Eccleſia, occidentes clericum. ac alij enumerati.c.71.n.128.
Eccleſia immunitate non gaudent Raptores, Adulteri, Laſa Maieſtatis Rei, publicorum tributorum debitores, & priuatorum, Curiales, Apparitores. & alij. c.71. n.129.
Eccleſia facinoroſorum, & peruerſorum hominum non debet eſſe refugium. cap.71. num.130.
Eccleſiis, vt extrahantur malefactores inhita conuentio inter Summum Pontificem, et Regios miniſtros.c.71.n.134
Eccleſiaſticam immunitatem labefactantes in maximo rerum diſcrimine ceciderunt.cap.71.num.139.
Eccleſiaſticus iudex, an faciat inhibitionem iudici laico ſub pœna excommunicationis, vt clericum remittat? cap.71. num.207.
Eccleſiaſticus iudex, an reos poſſit in exilium condemnare? cap 71 num.288.
Eccleſia dum readificatur non exigitur Epiſcopi licentia. cap.37 num.10.
Eccleſia dicitur Catholica, & vniuerſalis. cap.41. nu.54.
Eccleſia non eſt diuiſa in partes. cap.41 num.57.
Eccleſia dicitur vas.cap.43.num.25.
Eccleſia Dei, locus eſt. cap.43. num.45.
Eccleſia Dei Mons dicitur. cap.43.num.46.
Eccleſia Dei nondum eſt completa. cap.43. num.61.
Eccleſia Dei eſt ciuitas ſupra montem poſita. cap.43. n.63.
Eccleſia figura Arca. ſiue Nauis Noa. cap.46. num. 221.
Eccleſia Catholica dicitur per vniuerſum Orbem diffuſa. cap.42.num.2.
Eccleſiam Archiepiſcopalem Salernitanam adificauit Robertus Northmannus Dux Apulia, & Calabria.cap.42. num.44.
Eccleſiarum gubernatio committenda vix eſt, ne illas depauperent.cap.51.num.31.
Eccleſia indiget quandoque Principibus laicis, & eorum brachijs. cap.53.num.18.
Eccleſia Romana permiſit quandoque Principes ſeculares ſcirent Summorum Pontificum electionem ob Tyrannorum ferociam, quod poſtea ob temporum quietem non permiſit Ludouicus Pius Imperator, ſed illud refutauit. cap.53.num.19.
Eccleſia dicitur mater, nos vero filij. cap.53.nu.22.
Eccleſia pater Summus Pontifex eſt.cap.53.nu 23.
Eccleſia à collectarum ſolutione ſunt immunes.cap.63.nu.1.
Eccleſia, & alia loca pia. an ſint immunia à ſolutione extraordinaria cap.63.nu.3.
Eccleſia, & perſonis Eccleſiaſticis vendens bona, cenſetur vendere, vel donare iura, qua obtinet.cap.63. nu.12.
Eccleſia, vel Eccleſiaſtica perſona ignorans bona eſſe oneri

ſub-

ſubmiſſa, agunt contra venditores, ſecus ſi ſciuiſſent. capit.63. nu.17.18.
Eccleſia acquirens bona, quæ pro ſolido, & libra ſunt affecta collecta, tenetur ſoluere collectam, quia eſt onus reale affixum. cap.63.nu.19.20.23.
Eccleſia tenetur ad tributū de bonis tributarijs.c.63.n.21.24
Eccleſia & clerici non tenentur ad collectas pro bonis emptis & donatis.c.63.nu.30.31.32 33.
Eccleſia emens, & promittens ſoluere collectam, tenebitur. cap.63.nu.32.33.
Eccleſia emptrix, vel donataria, aut legataria habes bona cum conditione ſibi venditis, donatis, vel legatis. cap. 63.num.34.
Eccleſia, an teneatur ad collectas, ſi obtineat bona, quæ per ſtatutum erant deputata pro indictione collectarum. cap. 63.num.25.
Eccleſia & clerici, an teneantur ad collectas, cum in fraudem Regiarum functionum, eſſet per eos facta acquiſitio. cap.63.nu.38.
Eccleſia habens temporalem aliquem vſumfructum, tenetur ad collectas.cap.63.nu.45.
Eccleſia tenens animalia in paſcuis in quibus ſolent ciues ſoluere, & ipſa ſoluere debet.cap.63.nu.46.
Eccleſia tenetur ad ſolutionem onerum Feudalium, quæ tenent à Principe.cap.63.nu.47.
Eccleſia, an teneatur ad refectionem Pontium, & viarum? cap.63.nu.48.49.50.51. 52.53.
Eccleſia Romana, quot ſtatus poſſidet in Italia? c.68. nu.1.
Edicta Prætorum apud Romanos fuerunt in ſtatu Democratico.cap.31.nu.6.
Edictum Caroli VI. Galliæ Regis in Carolum VII. ob mortem Ioannis Ducis Burgundiæ.cap.57.nu.51.53.54.
Effigies Ducis primæ cohortis in vexillis apud Romanos præcedebat.cap.32.nu.34.
Elcaſin hominum genus apud Feſſam Mauritaniæ vrbem, qui inuenire Theſauros profitentur.cap.27.nu.12.
Electio prælati, an retractetur, ſi Principi ſeculari notificata non fuerit? cap.50.nu.18.
Eligendus in Imperatorem videri debet prius, num Imperio dignus ſit? cap.58.nu.4.
Eligentes in eligendum Imperatorem, prius conſentire debent. cap.58.num.5.
Electores Imperij à Summo Pontifice poteſtatem eligendi habuerunt. cap.38.nu.6.
Electoribus negligentibus, Papa Imperatorem eligit.cap.58. nu.17.18.20.
Electorum dicitur Metallicum. cap.28.nu.23.34.
Elizabetha Angliæ Regina dominante, Regnum in deterius lapſum eſt.cap.4.nu.80.
Elizabetha Angliæ Regina à Pio Quinto Summo Pontifice diris affecta.cap.47.nu.67.
Elizabetha Angliæ Regina tyrannis.cap.71.nu.28.
Elizabetha Angliæ Regina, quos viros Sanctos Martyrio coronauit.cap.71.nu.29.
Elizabetha Angliæ Regina auxilia petijt ab Amurathe Turcarum Principe, vt Rodulphum II. Imperatorem & Philippum Regem Catholicum oppugnaret.c.32.nu.220.
Elizabetha Anglorum Regina, vt Mariam Stuardam Scotiæ Reginam, dirum ac peſſimum facinus.cap.42.nu.76.
Elizabetha Angliæ Regina, Eccleſiæ ſe Chriſtianæ caput fecit, ſibiq; præſtari fecit nefandum iuſiurandum pro rebus Eccleſiaſticis & ſpiritualibus.cap.46.nu. 192.
Elizabetha Angliæ Regina dum oleo ſancto vngeretur, quæ verba impia protulerit? cap.49.nu.68.
Elizabetha, & Ferdinandus Reges Catholici expulſis ad vnum Mauris Regnum Gibraltaris cum omni Andaluziæ recuperarunt.cap.46. nu.85.
Elizabetha, & Ferdinandi Catholicorum Regum virtutes.cap.47.nu.71.
Eliogabalus Imperator, ſe Cybelem, Bacchumq; cognominauit.cap.41.nu.8.
Elmoghdin Portus, vide in verb. Portus.
Elmaghdia, quā latinè, Africam dicimus Rogerius Northmannus I. Siciliæ Rex, expugnauit. & capit. c.42.nu.49.
Emanuel Rex Portugalliæ, vnam poſt aliam aſſentiente Pontifice tres ſorores duxit vxores.cap.16.nu.150.
Emanuel Rex Portugalliæ in Nouis inſulis plures Arces erigi curauit.cap.37.nu.28.
Emanuel Rex Portugalliæ, & Ferdinandus Rex Catholicus ab eorum Regnis expulerunt circiter octingentos mille Iudæos. cap.69.nu.43. Quos Baiazethes Turcarum Imperator receptauit, & quid dixerit in Ferdinandum ob hoc facinus.nu.44.
Emanuel Philibertus Sabaudiæ Dux Equitum Sancti Lazari Dominus.cap.74.nu.99.
Emancipationis actus, an ſit ſolius patris. cap.71.nu.242.
Emancipatio dum fit, an requiratur filij emancipandi conſenſus? cap 71.nu.243.
Emancipatio eſt actus voluntariæ iuriſdictionis. capit.71. num.244.
Emancipatio coram competenti iudice eſt facienda.capit. 71.num 245.
Emeritæ Ciuitatis Martyres.cap.70. nu 17.
Emptiones, & venditiones ſunt de iure gentium.c.36.n.25.
Enſo, & Azmis iudex ſuam iuriſdictionem tuetur.cap.71. num. 57.
Entia omnia cupiunt rectè gubernari.cap.3. nu.67.
Enti primo, quanto quis proximior, tanto perfectior.cap. 70.num.152.
Entius Rex Sardiniæ. Federici II. Imperatoris filius, Mutinenſium medio, fuit à Bononienſibus captus.c.46.n.158.
Epiſcopi, & Prælati. an conferant Regalia? cap.5.nu.24.
Epiſcopi in locum Apoſtolorum ſucceſſerunt. cap.76.nu.21.
Epiſcopi ſuffraganei Archiepiſcopo Mexicano.c.76.nu 20.
Epiſcopi Regni Peruui, ſiue Peruaci.cap.76.nu.21.
Epiſcopi conſtitutio, an faciat Ciuitatem.cap.76. nu.22.
Epiſcopi iudicarunt Ægidium Rhemenſem Epiſcopum, Maieſtatis ſuſpectum.cap.71.nu.30.
Epiſcopo negligente, an iudex ſecularis cognoſcat? cap.71. num.72.
Epiſcoporum munus eſt ſacros ordines conferre. c.71.n.120.
Epiſcoporum habitationes Palatia dicuntur.cap.23. nu.20.
Epiſcopi licentia requiritur, vt quis ab Eccleſia extrahatur.cap.71.n.133.
Epiſcopi Tabelliones faciunt.cap.30.nu.7.
Epiſcopi licentia non exigitur in re ædificanda Eccleſia. capit.37.nu.10.
Epiſcopus, an Bannitos, & exules reſtituat? cap 38.num.6.
Epiſcopus de eiuſdem Ciuitatis clero ordinatur.cap.51.nu.5.
Epiſcopi, Hiſpanis Regibus manus oſculātur c.54.n.1.9.20.
Epiſcopi Eccleſiam referunt.cap.54. nu.22.
Epiſcopi Apoſtolorum ſunt ſucceſſores, & illorum vices gerunt.cap.54. nu.23.
Epiſcopi iurant fidelitatem Imperatori.cap.64.nu.5.
Epiſcopales ciuitates Hiſpaniæ ſunt quinquaginta tres. capit.76.num.7.
Epiſcopales ciuitates Regni Neapolitani centum viginti tres. cap.76.nu.9.
Epiſcopales Ciuitates Siciliæ ſeptem.cap.76.nu 10.11.
Epiſcopales Ciuitates Sardiniæ quindecim. c.76. nu.12.13.
Epiſcopales Ciuitates Inſubriæ, ſiue Lombardiæ. capit.76. num.14 15.
Epicheia eſt pars iuſtitiæ ſubiunctiua.cap.84.num.33.
Epularum modus. cap 16. num.18.
Epydamnorum Theſaurus.cap.27.num.76.
Equarū libido, Tōſa coma, ſeu iuba extinguitur c.71.n.178

Equites

Equites ordinis Sāti Iacobi de Spata.uide in uerb.Ordines.
Equites Ordinis Sancti Iacobi de Spata ordinati ad tuenda peregrinorum itinera, qui ad viſitanda eiuſdem Diui Iacobi limina confluebant. cap.74.num.13.
Equitum ordinis Diui Iacobi veſtis, & Crux, quales? cap.74. num.15.
Equitum Calatrauenſium ordo ad Philippum Regem Catholicum ſpectat. cap.74. num.16.
Equitum Calatrauenſium ordo perpetuo Hiſpaniis Regibus incorperatus à Leone Decimo. & Adriano Sexto Summis Pontificibus.cap 74 num.18.
Equites Calatrauæ poſſe nubere decreuit Paulus III. Summus Pontifex. cap.74 num.21.
Equites Calatrauæ ad ducenta circiter millia Sarracenorū inter fecerunt. cap.74 num.22.
Equites de Auis à Caſtro Auiſio ſic appellati. c.74.nu 28.
Equitum Calatrauenſium Magiſter Garzias de Aca. cap.74. num 29.
Equites de Auis vniti, cum Equitibus Calatrauenſibus: cap.74. num.30.
Equites Sanctæ Mariæ de Redemptione. ſiue de Mercede ad Philippum Regem Catholicum ſpectant. cap.74.n.33.
Equitum Sanctæ Mariæ de Mercede ordo à Iacobo Fortunato Rege Aragonum inſtitutus cap.74.num.34.
Equitum Sāctæ Mariæ de Mercede ordo à Gregorio IX. Summo Pontifice fuit confirmatus.cap.74.num.35.
Equitum Alcantara ordo, Regibus Hiſpaniæ aggregatus ad Philippum Regem Catholicum ſpectat.cap.74. nu.37.
Equitum Alcantara ordinem ſcriptores ſicco pede tractarunt.cap.74. num.38.
Equites Alcantara, Sancti Iuliani de Piro, ſiue del Peyro, prius dicti.cap.74.num 39
Equitum de Alcantara ordo à Gometio Ferdinandez prius inſtitutus, & fundatus.cap.74.num.40.
Equites Alcantaræ. quam crucem geſtent? cap.74. nu.42.
Equitum Alcantara ordinis Magiſter Rex Catholicus: cap.74.num.43.
Equitum IESV CHRISTI ordo à Dionyſio Rege Portugalliæ inſtitutus cap.74.num.48.
equitum Ieſu Chriſti ordo ad Regem Philippum Catholicum ſpectat.cap.74.num.46.
equitum Ieſu Chriſti Domicilium, Caſtrum Marinū prius, nunc Tomarium.cap.74.num.49.
equites Chriſti in Lusonia, enſem Rubeum cum Cruce inſutum pallio deferunt.cap.74.num.52.
equitum Monteſia ordo à Iacobo II. Rege Aragniæ ad arcendos Mauros inſtitutus. cap.74.num.53.
equitum Monteſia ſedes ipſa Monteſia.cap.74 num.54.
equites Monteſia ſub Calatraua ordine poſiti. c.74.n.55.56
equites ordinis Aurei Velleris ad Philippum Regem Catholicum vti Burgundiæ Ducem ſpectant.cap.74.nu. 57.
equitum de la Banda ordo ad Philippum Regem Catholicū ſpectat. cap.74.num.59.
equitū ordo de la Garter Diui Georgij inſtitutus ab Odoardo III. Rege Angliæ cap.74. num.61.62.
equitum Stellæ ordo inſtitutus à Ioanne Rege Galliæ. cap. 74.num.63.
equitum Sancti Michaelis Archangeli ordo inſtitutus à Ludouico XI. Galliæ Rege. cap.74 num.64.
equites Sancti Spiritus ab Henrico III. Galliæ Rege creati cap.74.num.65.
equites Annunciationis Beatæ Mariæ Virginis ab Amodeo Comite Sabaudiæ inſtituti. cap.74.num.66.
equites Sancti Stephani Papæ creati à Coſmo Medices Magno Hetruriæ Duce. cap.74.num.67.
equites Sancti Stephani multis cumulat honoribus Ferdinandus Medices Magnus Hetruriæ Dux.c.74.nu.68.
equitum Sancti Georgij ordo Imperatorum Conſtantinopolitanorum. cap.74.num.69.
equitum Sancti Georgij Princeps Neapoli reſidens, à Philippo Rege Catholico honeſtatur.cap.74.num.70.
equitum Teotonicorum ordo. cap.71. num 71.
equitum ordinis Teotonicorum primus inſtitutor Henricus à Vualpote.cap.74.num.73.
equitum Teotonicorum habitus, & veſtis.cap.74.num.74.
equites Teotonici omnem Pruſsiam ſubiecerunt. c.74. n.78.
equites Templarij quando fuere? cap.74. num.79.
equites Templarij cur ſic appellati. cap.74 num.80.
equites Templarij, quem habitum, & crucem deferant? cap.74.num.81.
equites Templarij viui exuſti in Ciuitate Pariſiorum, & vbique gentium morti traditi, iuſtè, ne an non? capi.74. num.82.83.
equitum Diui Ioannis Hieroſolymitani inſtitutor Gerardus.cap.74. num.84.
equites Sancti Ioannis Hieroſolymitani, quia hoſpitabantur peregrinos, ideo Hoſpitalarij dicebantur.cap.74.n.85
equites Sancti Ioannis, Equites Rhodij ab Inſula, in qua reſidebant ſic appellati.cap.74.num.86.87.
equites Sancti Sepulchri, quam crucem gerant? c.74. n.91.
equites Sancti Sepulchri vniti Rhodijs. cap.74 num.92.
equites Sanctæ Mariæ Matris Domini. cap.74. num 93.
equites ſiue fratres de Madonna. qui? cap.74. num 94.
equites Sancti Lazari Hieroſolymitani, quando, & quo tempore originem habuerunt et a quo Pontifice confirmati ſint? cap.74.num.95.96.97.
equitum Sancti Lazari ordo in Emanuelem Philibertum Sereniſsimum Sabaudiæ Ducem cap.74.num.99.
equites Sanctorum Lazari. & Mauritij ad maiora prodebit Sereniſsimus Carolus Emanuel Dux Sabaudiæ. cap. 74.num.100.
equitum Sanctorum Lazari. & Mauritij Crux c.74.n 101
equitum plures iuriſ quaſtiones remiſsiuè c.74. num.102.
equites alios creare poteſt Rex Catholicus c.74.n. 103.
equites, & Senatores Romæ. an inſimul iudicarent? c.74. num.106 115.116.117.118.119.120.121.124.
equitum ordo apud Romanos erat ſecundo loco. c.74. n.109
equites Annulis aureis vtebantur. cap.74.num.111.
equites quo in loco ſedebant in Theatro.cap.74. nu.112.
equites celeres dicebantur.cap.74 num.131.132.
equites habebant equum ex publico.cap.74.num.133.
equeſtris ordo medius inter Senatorium, & Plebanum c.74. num.134.
equites Seminarium erant Senatus.cap.74.num.138.
equites quando laudes aliquas apud Romanos haberent? cap.74. num.139.
eques quo pacto à Pharaone factus fuerit Ioſephi c.74 n.140
equitum Inſignia quæ? cap 74.num.14.
equites, quomodo faciant Principes? cap.74 num.142.
equiti duos Equos dabant Romani, vt vno deſudante, alterum deſiliret. cap.32. num.40.
equites Neapolitani exercent ludos gladiatorios.c.32. n 46
equi ex ærario dabantur pro Inſigni in vexillis cap 32. n.54
equus perniciſsimus victis Alanis ſortitus inter multos, ſemper Probo Imperatori ceſsit.cap.1.num.12.13.
Ermengarda Ludouici Pij Imperatoris vxor coronata à Stephano Quarto Summo Pontifice.cap.47.num.50.
Eraſmus Rotherodamus Hæreticè cenſuit, campanas in Eccleſiis eſſe ſuperfluas.cap.78. num.16.
Eraſmus Rotherodamus audet reprehendere Moyſem, quòd bella geſſerit, contra quem author ex pluribus concludit cap 32.num.115.117 cum pluribus ſeqq.
Eraſmi Rotherodami Hæreſis.cap.45.num.14.
Eraſmi Rotherodami libellus, vti Hæreticus tollendus: ca. 51.num.30.
Erstbrei Adoleſcentis Hiſtoria.cap.39.num.3.

Eſaias

Eſaias lætatur, quòd Dominus in bellis expugnabit Aſſur. cap.32.num.146.

Eſaias Propheta dicitur Apoſtolus, & Euangeliſta. cap.43. num.25.

Eſaias rogauit, vt expellerentur ab eo illi, qui Dominum irritauerant. cap.69.num.19.

Eſdra libri Tertius, & Quartus inter Apochryphos numerantur. cap.43.num.6.

Eſſeda apud Belgas Vehiculi ſpecies. cap.19.num.9.

Euangelicam Doctrinam non recipienti, nec Aue dicendum. cap 31.num.205.

Euectiones, quæ ſint? cap.19.num.30.

Eubœa capta à Rogerio Northmanno primo Siciliæ Rege. cap.42.num.50

Euchariſtiæ Sanctiſſimum Sacramentum à Iudæis vilipendijs affectum, in fornace poſitum illæſum. & tandem in Incude malleis percuſſum, ſimiliter illæſum, Miraculo fulget. cap.69.num.39.

Eufemius Græci, qui pro Conſtantinopolitano Imperatore; Siciliæ Inſulam regebat, diruus factus. cap. 46 nu.141.

Eufemij proditione acceſſere ad Inſulam Siciliam quadraginta millia Sarraceni cap.46.num.142.

Eugenij ſanctiſſimi Epiſcopi Miraculum. cap 41.num.8.

Eugenius IV. Summus Pontifex Canarias Inſulas conceſſit Ioanni II. Henrici Regis filio. cap.46.num.207.

Eugenij Sancti Epiſcopi Toletani corpus ſuis humeris collo portauit Philippus II. Rex Catholicus cap 84.num.25.

Eutychianus Pontifex quadraginta duos Martyres, ſolus ſuis humeris collo portauit, & ſepulturæ tradidit. ca.84. num.27.

Examinari debet Notarius creandus. cap.30.num.11.

Examinatio Notarij, & Tabellionis facienda in Regno Neapolitano fit per curiam Regiam. cap.30. num.13.

Examinatio Tabellionis facienda fieri debet ab ipſis examinatoribus, prauio examinatorum iuramẽto. c.30.n.15.16

Exauthoratio quæ? cap.32.num.66.

Exauthorari miles in dicitur, qui è caſtris eijcitur. c.32 n.67

Exauthoratus militia afficiebatur infamia, & dicebatur ignominiosè militia miſſus. cap.32.num 69.

Exceptio excommunicationis aduerſus quos opponi poteſt, coram Eccleſiaſticis, & laicis iudicibus. cap.71.nu.377.

Et opponitur contra Iudicem. num.382.

Et contra Actorem. num 384.385.

Item contra Procuratorem. num.386.

Et contra Aduocatum.387.

Item contra teſtem num.388.

Et contra eum qui vellet liquidare inſtrumentum. n.389

Excommunicatus an poſſit eſſe arbiter, vel arbitrator. cap. 71.num.383.

Exceptio periurij à limine Iudicij agentem expellit. capit.47. num 169.

Exceptio fori declinatoria cauſatur ex iuramẽto. c.47.n.172

Exceptionem fori declinatoriam non opponit contumax. ca. 62.num.39.

Excellentiſſimi dicuntur Galliæ Reges. cap.42. num.38.

Excommunicatus eſt aſportans arma Sarracenis, & alijs Chriſtianæ fidei hoſtibus. cap 6.nu.8. cap.9. num.56.

Excommunicati an ſint occupantes bona Naufragantium? cap.75.num.22.

Excommunicandi poteſtatem. etiam laico dare poteſt Summus Pontifex. cap.71 num.4.

Excommunicati ſunt imponentes collectas Eccleſiis, & clericis. cap.63.num.5.

Excuſationes à ſeruitijs, qui proponant? in verb. ſeruitia.

Expenſæ in valore monetæ, an includantur? cap.12.nu.29.

Expeditio ſignificat militum exitum, ſiue eductionem ad bellum. cap 20.num.8.

Expeditione in Militari dicitur, qui itineri accinctus eſt ad bellum. cap.20.num.9.

Expeditione in militari dicitur, qui in ſuſcipienda Corona Imperiali, Regali, aut Principali accinctus eſt. c.20.n.10

Expiationum feſtum apud Hebræos. vide in verb. Feſtum.

Expoſitos, quis ſuccedat? cap.14.num.31.

Expoſitis, quando Fiſcus ſuccedat. cap.14.num.35.

Exercitus militum per Conſulem educebatur, factis prius ſacris. cap.32.num.32.

Exercitus Imperator, Purpurea paludatus Clamyde prodibat. cap.32.num.33.

Exercitia militum ante pugnam. cap.32.num.44.45.

Exemplis res obſcuræ clareſcunt, cap.71.num.25.

Exteri. & alienigenæ non admittuntur ad Prælaturas, & beneficia Hiſpaniæ, cap.51.num.1.

Exteri vitandi ad Eccleſias regendas, ne illas depauperent. cap.51.num.31.

Exterus alieno, non erit hominis Vice. cap.51.num.17.

Exules reſtituere ſupremi Principis eſt. cap.38. num.1.

Ezechias Rex imputatur: quòd Theſauros ſuos, legatis Regum Babilonis oſtendiſſet. cap.45.num.40.

F

F*Abia gens Romanorum Illuſtris quamdiu durauit Romæ. cap.4.num.52.53.54.*

Fabricenſium, & armificationum ſolus Princeps diſponit. cap.6.num.2.

Fabricenſes appellantur, quia arma bellica fabricãt. c.6.n.4.

Fabricenſes habent fabrorum præfectum. cap.6.num 6.

Facinoroſi ſepeliebantur ſepultura Aſini. cap.71.n 372.

Facultatem excommunicandi etiam laico dare poteſt Summus Pontifex. cap.71.num.4.

Falſa moneta. vide in verb. Moneta.

Falſarij monetarum puniuntur tamquam Rei læſæ Maieſtatis. cap.12.num.61.62.

Falſarius etiam vnius puncti in literis Apoſtolicis, condemnatur. cap.71.num.146.

Falſi pœna tenetur Notarius, reaſſumens inſtrumentum, non interuenientibus requiſitis. cap.30.num.74.

Falcati currus. vide in verb. Currus.

Familia Illuſtri, quem ortum fuiſſe, magnifaciendum eſt. cap.4 num.9.

Familia Auſtriaca. vide in verb. Auſtriaca.

Familia Auſtriaca plures habuit Comites, Marchiones, Duces, Reges, & Imperatores. cap.61. num.1.2.

Familia Henricorum in Ciuitate Theata, Nobiliſſima. ca. 76 num.28.

Familia propria, an nomen aliquod habeant Reges Catholici? cap 77.num.1.

Familia iudicis laici, quomodo capiat clericum arma portantem abſque metu excommunicationis? cap.71. nu.522

Familiarum Decus, & honeſtas, per diuitias conſeruantur. cap.45.num.29.

Familiarum Nobilitas egeſtate ſordeſcit. cap 45. num 30.

Familiarium appellatione, quid veniet? cap.64. num.11. 12.13.14.

Familiarium appellatione, an Conſiliarij Principum veniant? cap.64.num.18.

Familiaritatis iuramentum quod? cap.64.nu.11.12.13.14.

Familiæ appellatione, quid veniat. cap.64.num.12.

Familiares Regij familiaritatis priuilegio fungentes, Regiæ iuriſdictioni ſubiacent. cap.62.num.107.

Familia qualis eſt Principi, talem ipſum inuenies. c.84.n.10

Fauilla Dux Cãtabriæ, author maternæ ſtirpis Philippi Regis Catholici. cap.4.num.119.

Federicus Imperator in Regno Neapolitano, primus Salis vectigal inſtituit. cap.25.num.20.21.

Federicus primus Imperator coronatus ab Adriano Quarto Summo Pontifice. cap 47.num.48.

Federicus primus Imperio amotus ab Alexandro Tertio Sum-

Summmo Pontifice. cap 47. num.73.
Federicus ſecundus Imperio amotus per Gregorium Nonũ, & Innocentium Quartum Summos Pontificet.c.47.n.73
Federicus Secundus, quam pœnam impoſuit illis, qui notarios in Regno Neapolis ipſo inconſulto creaſſent? c.30.n.9
Federicus Secundus Imperator, vti Rex Sicilia, ac Neapolis fuit creatus & coronatus Rex Hieruſalem. c.46.n.39
Ferdinandus de Caſtro Lemos, & Andrada Comes, & eius laudes. præf.num.59.
Ferdinandus Rex Neapolis, filiam Principis Roſſani ſui Rebellis, magna eis dote conſtituta, nuptui tradidit. ca.26. num.26.
Ferdinandus Aragonius ab Henrico fratre Caſtella Rege, Ioanni puero relictus tutor, dum poſſet ſibi Regnum quærere, magnanimo verborum, ac factis exemplo, puero reſeruauit. cap.26.num.34.
Ferdinandus Vaſquius, excedit Afflictum in enarrandis caſibus, in quibus Fiſcus non ſuccedit in bonis, quæ auferuntur ab indignis.cap.15.num.2.3.
Ferdinandi Fornarij I.C. Regentis, ac Locumtenentis Regia Cameræ laudes.cap.22.num.29.
Ferdinandus Monteyro primus Magiſter ordinis Equitum de Auis. cap 74. num 26.
Ferdinandus Regis Portugalliæ frater Calatrauenſiũ Equitum Magiſter in ſanctorum numerum relatus. cap.74. num.31.cap.83.num.12.
Ferdinandus Quintana Calatraua magiſter. cap.74. n.41.
Ferdinandus Medicius Magnus Hetruriæ Dux, ordinem Equitum Sancti Stephani Papæ, magnis cumulat honoribus. cap.74. num.68.
Ferdinandi Corteſii virtutes. cap.79. num.35.
Ferdinandus Loffredus Triuici Marchio Militum Regni Neopolitani Tribunus in Belgio, & Gallia, ſtrenuè, & fortiter ſe geſſit.cap 32.num 13.
Ferdinandus Rex, an ipſe primus fuerit Catholicus nominatus? cap.41.num.10.
Ferdinandus, & Elizabetha Reges Catholici Regnum Gibraltaris cum omni Andaluzia, expulſis ad vnum Mauris, recuperarunt.cap.46.num.85.
Ferdinando Regi fuit Nauarra Regnum iuridicè conceſſum. cap.46.num.109.113.
Ferdinandus Rex Catholicus deſponſauit Germanam Fuxeam ſororem Comitis de Fois.cap.46. num.117.
Ferdinandus Corteſius ſecundam ad Nouas Inſulas, ac nouum orbem, nauigationem inſtituit. cap.46.num 220.
Ferdinandus Magaglianes tertiam Noui orbis, ac Inſularum Indiarum nauigationem fecit.cap.46. num.221.
Ferdinandi filij Sanctij Maioris Regis virtutes.c.42.n.25.
Ferdinandus Sanctij maioris Regis filius Coymbram Ciuitatem, ac Portugalliam obtinuit. cap 42.num.25.
Ferdinandus tertius Rex, Cordubam, Hiſpalim, Giennam, & Andaluziam quæſiuit.cap.42.num.37.
Ferdinandus Sanctij Quarti filius, Gibraltaram à Mauris obtinuit cap 42.num.29.
Ferdinandus V. Rex, Iuſtus cognominatus Granatam Saracenis eripuit ipſosq; Hiſpania fugauit. cap.42. nu.33.
Ferdinandus Quintus Rex Iudæos Hiſpania expulit. c.42. num.36.
Ferdinãdus Quintus Rex Catholicus in Africa Melillam, Orannum, Merſalcaber Portum, Trabacam. quæ Bugia dicitur, & Tripolim ſuo Imperio adiecit. cap.42. nu.37.
Ferdinandi, & Elizabetha Catholicorum Regum virtutes. cap.42.num.71.
Ferdinandus Gonzaga Dux Maximus.cap 42. num.75.
Ferdinandus Rex Catholicus, & Emanuel Rex Portugalliæ exturbarunt ab eorum Regnis Iudæos circiter octingentos mille. cap.69. num.43.
Ferdinando Regi Caſtellæ, & Legionis affuit Diuus Iacobus Apoſtolus. cap.72.num.15.
Ferrariam habere priuatis non licet. cap.28.num.35.
Ferrariæ Dux creat Tabelliones.cap.30.num.6.
Ferrariæ Dux legem facit.cap.31.num.29.
Ferrarienſe ſtudium.cap 40.num.85 86.
Ferrariæ Dux poteſt in ſuo ſtatu, quæ Imperator in Imperio.cap.48.num.10.
Ferrum dicitur Metallicum. cap.28.num.23.34.
Ferrum dicitur terreum. cap.28.num.36.
Ferrum denſum dicitur Azarium.cap.28.num.37.
Feſtum Azimorum, Paſcha, ſiue Phaſe durabat ſeptem diebus. cap.36.num.58.
Feſtum Hebdomadum, ſiue Pentecoſtes, quod? & quid in eo fiebat? cap.36.num.59.
Feſtum Tubarum, celebrabatur prima die menſis Tiſri, id eſt Septembris. cap.36.num.60.
Feſtum orationum quale erat? cap.36.num.61.
Feſtum Tabernaculorum. quod? cap.36.num.62.
Feſtum Neomeniarum. cap.36. num 63.
Feſtum Enceniorum.cap 36.num.64.
Feſtum Purificationis Templi. cap.36. num.65.
Feſtum Ignis. cap.36.num.66.
Feſta Hebræorum plurima.cap.36.num.62. vbi de Feſto Iudith; Ieiunij Nabuchdonoſor, Victoria obtenta à Iuda Macchabæo, Ieiunij Heſther, ſortium mauus, ac minus, Enceniorum Templi Zorobabelis, Ieiunij ob mortem Godoliæ. Planctus ob mortem filiæ Iephthæ. cap 36. num.66.
Feſta Hebræorum, quæ fiebant ſeptimo quoque anno. cap. 36.num.67.
Feſtum Sabbatarium, quinquageſimo quoque anno. cap.36. num.68.
Feſtis diebus mercatus, & Nundinas fieri prohibitum eſt. cap.36.num.70.
Feudo priuatus vaſſallus non reuelans Dominum eſſe interficiendum.cap.14.num.83.
Feudi ſeruitium, onus militare eſt, & quomodo præſtabitur? cap.18.num.55.56.57.
Feudalis ſeruitij loco hodie præſtatur Adoha c.18.n.57.62.
Feudo ſimpliciter conceſſo, nulla ſeruitij mentione facta, Vaſſallus non tenebitur Regi, niſi ad illa ſex, de quibus in cap 1. de Noua form. fidelit. cap.18 num.60.
Feudum diuerſimodè a Principe conſtituitur.c.28. nu.68.
Feuda omnia ſingularia in Regno Apuliæ ſunt de Dominio Regis; licet totum Regnum recognoſcat ab Eccleſia. cap. 47. num.34.
Feudorum omnium particularium Rex diſponit.c.47.n.37
Feudum Imperiale eſt Burgundia. cap.47.num.108.169.
Feuda Romanæ Eccleſiæ ſunt Regna Neapolis, & Siciliæ. cap.56.num 13.
Feudorum conceſſiones, principia habuerunt, & propterea ſuccedunt in eis hæredes. cap.56.num. 14.
Feudum habens prælatus à Principe laico, cauſa eiuſdem feudi coram Principis officialibus tractabitur. capit.71. num.73 77.
Feudi iudex ordinarius eſt Dominus, licet inueſtitus ſit clericus. cap 71.num.76.77.
Feudi Domini inueſtientis iudex laicus, cognoſcit contra clericum feudatarium, ad feudi amiſſionem ciuiliter, non criminaliter.cap.71.num 77.
Feudo conceſſo cum omnibus Regalibus, non venit creatio Tabellionum.cap.30.num 40.41.
Feudalia bona, an facta gratia veniant in reſtitutione? cap. 38.num 31.
Feudum, ſi eſt antiquum, & in eo ponatur clauſula, & quatenus opus eſt, de nouo concedimus, ſit nouum? c.38.n.32
Feudalia bona, an recuperentur, ſi eſt facta indulgentia bannito, vel forindicato ex delicto? cap.38. num. 34.36.
Feudum, an ob periurium amittatur? cap.46.num.123.

Feudum Eccleſiæ eſt Angliæ Regnum. cap.46. num.197.

Feudi nomine Henricus III. Rex Caſtellæ inueſtiuit Ioannem Benthacourtium Gallum de Inſulis Canarijs, ſiue Fortunatis. cap.46. num.206.

Feudatarius, an intra annum, & diem, teneatur petere inueſtituræ renouationem, & iuramentum præſtare. cap. 46. num.264.267.

Feudatarius cadit feudo, ſi renouationem non petit. cap.46. num.267.

Feudalia beneficia alicui perſonæ data, datarij intuitu, ipſius beneficiarij morte extinguuntur. cap.46. num.273.

Fouda in Gallia diuiſibilia ſunt. cap.46. num.291.

Feudum Imperiale eſt comitatus Burgundiæ. c.46. num.381.

Feudum Imperiale Hollandia. cap.46. num.369.

Foudum Decimarum. vide in verb. Decima.

Feudatarius ſi reliquit Tutorem, ſeu Balium pupillo, non datur per Curiam. cap.62. num.61.

Feudatarijs habentibus feuda quaternata datur tutor, ſiue Balius non autem habentibus feuda plana, & de Tabula. cap.62. num.9.

Feudorum quaternatorum cauſa cognoſcuntur per Regem, & eius Magiſtratus. cap 62. num.21.

Feudales cauſæ maiores iudices requirunt. cap.62. nu.22.

Feudalium cauſarum cognitio hodie in Regno Neapolitano ſpectat ad ſacrum Conſilium. cap.62. num 25.

Feuda quaternata, ſunt feuda magna, Ciuitates, Caſtra, & Baroniæ. cap.62. num.26.

Feuda quaternata, an dicantur feuda à Rege, quamuis non ſic à Rege appellentur? cap.62. num.29. 30.

Feuda quaternata ſecundum quid, ſecundum opinionem Camerarij. cap 62. num.31.

Feudorum libri, ſiue quaterniones in Regno Neapolis conſeruantur in Regia Camera ſummaria. cap.62. num.34.

Feudorum Refutationes an ſeruantur in Regia Camera. cap.62. num.34.

Feuda habentes prælati in Regnis Catholici Regis, tenentur illi præſtare iuramentum fidelitatis. cap.64. nu.1. 4.

Feudum concedens Dominus, cenſetur fidelitatis iuramentum ſibi reſeruaſſe. cap.64. num.27.

Feudo in ligio non habet locum pœnitentia. cap.64. nu.83.

Feudi refutatio, quando, & quibus perſonis fiat? c.64. n.64.

Feudo Ligio ſuccedit fœmina. cap.64. nu.66.71.72.73.

Feudo Ligio, an fœmina ſeruiat per ſubſtitutum. cap.64. num.67.68.

Feuda in Gallia ſunt ad inſtar patrimoniorum. capit. 64. num 74.75.

Feudi Ligij ipſe Princeps, qui inueſtiuit, iudex eſt. c.64. n.79

Feudum Ligium nunquam appellatur, niſi quando in inueſtitura ita dicatur. cap 64 num.80.

Feudum emens in Regno Neapolitano, non tenetur præſtare iuramentum fidelitatis, ſed tantum eius hæredes. cap. 64. num.92.

Feudum vel aliud à Rege habens in terra alicuius Baronis, non tenetur illi præſtare iuramentum. cap.64. num.132.

Feudum dicitur à fidelitate. cap.64. nu.157. 158. 162.

Feudum, quòd per Felloniam non perdatur, pacto fieri non poteſt. cap.64. num.159.

Feudi baſis ac fundamentum eſt fidelitas. cap 64. num.160.

Feudi conceſſio contractus eſt innominatus. cap.64. nu.163.

Feudum, an à faciendo, vel à Faida dicatur? cap. 64. num. 164.166.

Feudum, an dicatur à fœdere, vel à Feida? c.64. nu.165.

Feugo occidit Heruendalium. cap.3. num.86.

Fida, & diffida quid? cap.64. num.168.

Fides vna. cap.3 num.71.

Fides Chriſtiana ſemper ſtetit apud Hiſpanos, etiam potentibus rerum Sarracenis, ac Mauris. cap.4. num.120.

Fidei Chriſtianæ hoſtibus, & Sarracenis apportans arma excommunicatur. cap.6. num.8.

Fides tacita accommodata cum defuncto, de tradenda hæreditate, vel legato incapaci, probatur per confeſſionem hæredis. cap.15 num.58.59.60.

Fides tacita accommodatio debet probari. cap.15. num.60.

Fidei tacita accommodatio, quomodo probetur? cap.15. n.61

Fidem frangentis, ex Sylio Italico pœna. c.47. nu.161.163.

Fide ſola præſtita, promiſſio eſt ſeruanda. cap.47. 164.

Fidem ob fractam contra Gallos quoſdam, ac ipſorum Regem inuehit Barlandus. cap.47. num.167.

Fidei defenſor dicitur Philippus Rex Catholicus. c.44. nu.1.

Fidei defenſoris Titulum, dedit Leo Decimus Pontifex Maximus Henrico VIII. Angliæ Regi, quia contra Lutheri hæreſes volumen ſcripſerat. cap.44. num.2.

Fidei Chriſtianæ deſertores, tamquam hæretici ſeuerius puniuntur. cap.71. num.92.

Fidem Chriſtianam apud Turcas abnegantes, ſi conuertuntur, vt pœnitentes recipiuntur. cap.71. num 98.

Fides Chriſtiana dicitur Catholica, & vniuerſalis. cap.41. num.51.

Fide, quomodo fiat iuſtitia? cap.84. num.35.

Fidelitas, non autem ſeruitium eſt de natura feudi. capit. 18. num.59.

Fidelitatis iuramentum. vide in verb. Iuramentum.

Fidelitas non pro omni feudo præſtatur. cap.64. num.155.

Fidelitas, an remittatur? cap.64. num.156.

Fidelitas eſt baſis, & fundamentum feudi. c.64. num.160.

Fideles ſumus, ſi quod verbis promittimus, operibus complemus. cap.47. num.166.

Fidelis dicitur Catholicus. cap.41. num.48.

Filij Ruben, Gad, & dimidia Tribus Manaſſe, bellum geſſerunt cum Agarenis, & obtenta magna victoria, & inſigni præda vicerunt. cap.32. num.142.

Filius adoptiuus, an excludat fiſcum. cap.14. num.30.

Filij emancipati, hæredes, vel non hæredes, retinent iura ſepulchrorum. cap.15. num.11.

Filius patris perduellis retinet ius ſepulchri. cap 15. nu.13.

Filijs licet fiat iniuria ob ſtuprum viduæ, tamen ipſis hæreditas, non fiſco applicabitur. cap.15. num 53.

Filij ſpurij publicè inſtituti excludunt fiſcum. cap.15. num. 54 55.56.57.58.

Filium odit, qui Virga parcit. cap.39. num 2.

Filij Iudæorum, ne parentum erroribus inficiantur, ab illorum conſortio ſeparantur. cap.69. num.14.

Filijs Iſrael præcepit Deus, vt perſequerentur Amorrhæū, Hethæum, Pherezæum, Chananæum, Heuæum, & Iebuſæum, & illos occiderent. cap.69. num.15.

Filios non eſſe parentibus ſubditos nonnulli populi prætendunt. cap 65. num.1.

Filios familias in eorum poteſtate habent Hiſpani. c.65. n.5.

Filijfamilias in Regno Neapolitano, & Hiſpania ſunt ſub poteſtate parentum. cap.65. num 5.6. In Ducatu Mediolani ſimiliter ibidem. num.8.

Filios parentibus ſubeſſe, eſt priuilegium maius. c.65. n.10

Filios obedire parentibus iuris naturalis eſt. cap.65. num.11.

Filius dicitur pars patris ſeparata. cap.65. num 16.

Filij nati ex matrimonio, ſemper præſumuntur eſſe ſub poteſtate parentum cap.65. num 21.

Filios natura appellat, etiam natos ex fornicatione, iura vero ciuilia diuerſo modo illos ad hæreditates admittunt. cap.65 num.29.

Filios ſubeſſe parentibus in Gallia iudicatum eſt Areſto parlamenti Pariſienſis. cap.65. num.44.45.

Fini propinquiora ſunt meliora. cap.70. num.137.

Finis noſtræ perfectionis. eſt Regnum cælorum c.70. n.155

Firmanum Studium erectum in Marchia à Sixto V. Summo Pontifice. cap.40. num.35.

Fiſcus, vſque ad quem gradum excluditur à bonis vacantibus.

tibus. cap.14. num.8. 9.10.
Fiſcus, naturalem & ſpurium excludi, niſi ſit reſtitutus Natalibus. cap.14.num.11.12.29.
Fiſcus abſentibus in obſidatn morientibus, quando ſuccedat? cap.14.num.13.14.
Fiſcus, an excludatur à ſubſtitutis. cap.14. num.16.
Fiſcus, an excludatur à ſocio, cui a Principe donatio facta fuerit? cap.14.num.17.
Fiſcus, an in ſucceſſione liberti, excludat Patronum? cap. 14.num.18.
Fiſcus, an excludatur à viro, vel vxore? cap.14. num.19. 20.21.22.23.
Fiſcus, an excludatur à viro, vel vxore ex lege 12. Tabularum? cap.14.num.24.
Fiſcus. an excludat filium adoptiuum? cap. 14. num.30.
Fiſcus, quando expoſitis ſuccedat? cap.14.num.35.
Fiſcus, dum in Regno Neapolitano, alicui ſuccedit, tertiam partem erog et pro defuncti anima. cap.14.num.36.
Fiſco, an præferatur tutor in ſuccedendo. cap.14. num.37. 38.39.40.
Fiſcus mortuo collegiali, an ei ſuccedat, vel collegialis? cap. 14 num.47.48.
Fiſcus, an excludatur à Commilitone? cap.14.num.52.
Fiſcus nobili moriente, an excludatur ab altero Nobili eiuſdem congregationis. vel ſedilis, vt dicunt Neapolitani? cap.14.num.57.58.59.
Fiſcus non ſuccedit bonis. quæ auferuntur ab indignis in multis caſibus relatis ab Afflicto. & Vaſquio. c.15.n.2.3
Fiſci cauſa melior eſt ſub optimo Principe. cap 15.num.21.
Fiſcus, & ſi ſuccedit in locum indigni. ac hæredis ipſius, ſecus tamen in bonis aliunde indigno obuentis. capit.15. num.39.40.
Fiſcus ſuccedit in hæreditate, quando teſtator inſtituit capacem. & poſtea factum incapacem ſcienter. c.15 n.41.42
Fiſcus non ſuccedit teſtatori, neſcienti incapacitatem inſtituti. cap.15.num.42.
Fiſcus non ſuccedit incapaci ex ſola turpitudine ſua, vt ex mplis oſtenditur cap.15.num 43.
Fiſcus non ſuccedit. ſed fratres conſanguinei fratri inſtituentis turpem perſonam cap.15. num.44.
Fiſco excluſo, maritus habet lucra matrimonialia, ſi iure licito vxorem occidat. cap 15.num.45.
Fiſcus excluditur. ſi ante aditam hæreditatem, indignus moritur. cap 15.num.49.
Fiſcus non alius indignitatis exceptionē opponit. c.15.n.53.
Fiſcus excluditur à filiis ſpuriis, publicè inſtitutis. capit.15. num 54.55.56.57.58.
Fiſcus excluſus fuit à fratre teſtatoris, & legata Donatiſtis relicta adempta, & fratri tributa. cap 15.nu 65.
Fiſco detur Decima ſaxorum, & Marmorum. cap. 28. nu. 8 19.28.
Fiſco pro ſingulis debentur quotannis ſeptem ſcrupuli. cap. 28. num.9.18.
Fiſcus citandus eſt, dum gratia Principis producitur. cap. 28. num.73.
Fiſcus pro cauſis ciuilibus, conuenitur coram Magiſtratibus Regiis, pro Criminalibus coram Præſide. c.62. nu.83.
Fiſcus, an vtatur iure priuati? cap.62.num.84.
Flamen Dialis liber, capillos detondebat, ſeruus minimè. cap 71.num.176.
Flandriam, Arteſiam, & alias ibi Regiones. pacificè poſſederunt Carolus Quintus Imperator. & Philippus filius, qui etiam nunc poſſidet. cap.47.num.173.
Flandro à Comitatu, nulla dantur appellationes, cum ſit Principatus ſupremus cap.47. num.188.189.
Flandriam Carolus Cæſar ab omni nexu ſuperioritatis eximi fecit. cap.47.num.192.
Flandria Prælati a Rege Cathol. nominantur. c.50.num.29.
Flandria Ciuitates. cap.76.num.16.
Flandria Comitatus ad Regem Catholicum ſpectat. ca.46. num.344.348.356.
Flandria Comes, dicitur Marchio ſacri Romani Imperii. cap.46.num.331.
Flandria Comitatus omnes totius Chriſtianitatis Comitatus excedit. cap 46.num.345.
Flandria Comitatus fœminas ad ſucceſſionem admittit. cap.46.num.347.
Flandriam ſemper Galli Reges ambierunt. cap.46. nu 355.
Flandria iura Carolo V. Cæſari ceſſit Franciſcus primus Rex Galliæ. cap.46.num.357.
Flauius Amalphitanus Pixidis, & Charta Nautica inuentor. cap.78.num.23.
Florentia in cauſis poſſeſſoriis, beneficiorum Eccleſiaſticorum procedit iudex ſecularis. cap 71. num.218.
Florentia Dux creat Tabelliones cap.30. num.6.
Florentini dum à populo recti fuere, nonnulla incommoda perpeſſi ſunt. cap.3.num.15 19 20.21.23.
Florentinarum Pandectarum volumina, Apud Amalphiā Regni Neapolitani primum inuenta, & poſtmodum Piſis delata, & inde Florentiæ. cap.78 num.26 27.28.
Florentina Pandecta, an illa Archetypa ſint? cap.78. num. 26.27.28.29.
Florentini Carolo VIII. Galliæ Regi, Arces bona ſub fide dederunt, non ſine maximo eorum malo. cap 37 nu.41.
Florentinum Apuliæ oppidum. cap.79. num.39.
Florentius filius Vuilhelmi Germaniæ Regis, primus Hollandiæ Comes. cap.26. num 372.
Florentina virgo ſancta ex materno Philippi II. Regis Catholici genere orta. cap 83. num.10.
Flumina nauigabilia, & ea ex quibus fiunt nauigabilia, de Regalibus ſunt. cap.8.num 1.6 9.
Flumina reddunt Ciuitates Illuſtriores, vt videntur in Belgio, Germania, Italia & apud Chinos. cap.8. num.5.
Flumina hyeme tantum fluentia, æſtate vero arentia, publicane an dicantur, aut torrentia. cap 8 num 7.8.
Flumina minimè nauigabilia. ſi ſemper fluunt. dicuntur publica. & ſi ex iis nauigabilia aliqua minimè fiant cap. 8 num.10
Fluminum publicorum proprietas, eſt Principis, vſus vero omnibus communis. cap 8 num 11.
Flumine, & prohibitione, & nauigatione vnuſquiſque vtitur. cap.8.num 12.
Flumine ex nauigabili. vel ex eo. quod fit nauigabile, Aquā ducere, abſque Principis permiſſu, an liceat? cap 8. n.13.
Flumine ex nauigabili, vel ex eo quod fit nauigabile, quando Princeps aquam ducere permittat? cap.8. nu.14 21.
Fluminum curam gerens Themiſtocles, aquam extrahere ex eis. in dicta pœna prohibuit. cap.8 num.16
Fluminum, Aquaductuum, ac Fontium omnium in locum priuatum fluxum prohibuer. M.Portius Cato, & L. Valerius Cenſores. cap 8.num.17.
Fluminum. Aquarumq. extractio, fieri nequit. neque conceſſio, non auditis. iis quorum intereſt. cap.8.num 23.
Flumine extrahendi aquam conceſſio intelligitur, dum tamen non excreſcat. vel curſus impediatur. cap.8 nu.26
Fluminum aquam ducendi pluribus dari poteſt, ſi omnibus ſufficiat. cap.8.num.27.
Fluminis Alueus. vide in verb: Alueus.
Fluminis Tiberis ſuper inundatione pulchra controuerſia Romæ agitata Neronis tempore. cap 8 nu.30. 31. 32 33.
Fluminum ex mutatione, territoriorum, ac iuriſdictionum fines non mutantur. cap.8.num.34.
Flumina, Aqua. ac illarum curſus, an ſint Baronum? cap. 8.num.37. vſque ad num.55.
Flumine à publico in deriuanda aqua immemorabilis præſcriptio ſufficit. cap.8. num.54.

Fin-

Flumine ex nauigabili, vel ex eo, quod ſit nauigabile aquam extrahi licet, ſi nauigatio non impediatur, & aqua ad idem flumen reuertatur. cap. 8. num. 56.
Fluminis pars, an ſit Ripa? cap. 10. num. 7.
Flumine, vel Alueo mutato, in cuius Ponte vectigal exigebatur, an idem vectigal exigi poſsit? cap. 11. num. 77. 78. 81. 82. 83. 84.
Flumen pede tranſiens, an ſoluat vectigal, quod exigebatur in Ponte. cap. 11. num. 85. 91.
Flumini minus fidendum, quàm Ponti. cap. 11. num. 93.
Fluminum tranſitus periculoſus. cap. 11. num. 94.
Flumina in ſacra ſcriptura, quid ſignificent? cap. 43. num. 34. 36. 52.
Fodina Auri, Argenti, ac Metallorum ſunt de Regalibus. cap. 28. num. 3. 15. 16. 17. 21.
Fodinarū conceſsione quid veniat? cap. 28. n. 22. 23 34. 38.
Fodinarum appellatione, an veniat Pix. cap. 28. num. 38.
Fodina, an veniant in conceſsione Feudali? cap. 28. nu. 44.
Fodina Auri, Argenti, aliorumque Metallorum in Regno Neapolitano ſunt Regis. cap. 28. num 50.
Fodinas Auri, atque Argenti, alicubi eſſe, non cito credant Principes. cap. 28. num. 55.
Fodinas Magnas promiſit Caſelius Baſſus Pœnus Neroni, qua promiſsione fruſtratus eſt. cap. 28. num. 56.
Fodinis in cauis, multi occiſi, & multi ſuffocati. cap. 28. num. 58.
Fodina, an habeant Dæmones cuſtodes? cap. 28. num. 59.
Fodinas multas in nouo Orbe, habet Philippus Rex Catholicus. cap. 28. num. 61.
Fodrum apud Germanos equorum pabulum dicitur, ſed vide cap. 20. nu. 11. 12. 13. 14.
Fœcialium Princeps, Pater Patratus dicebatur. c. 32. nu. 16.
Fœdera, & paces, Fœcialium Sacerdotum medio fiebant. cap. 32. num. 80.
Fœdera iungere, non licet cum iis, qui oderunt Deum. cap. 32 num 208.
Fœdera, & paces inter Principes ſunt legitima abolitionum cauſa. cap. 38. num. 74.
Fœdus perpetuum obſeruare Hiſpanis Regibus, pro ſe, & ſucceſſoribus permiſit Theobaldus Campania Comes. cap. 46. num. 122.
Fœmina ad ſuccedendum in Comitatu Flandrico, permittitur. cap. 46. num. 349.
Fœmina admittuntur ad ſucceſsionem Regnorum Hiſpania. cap. 57. num. 2. 3. 4. 23.
Fœmina primogenita admittitur ad ſucceſsionem Regnorum Catholici Regis. cap. 57. num. 3. 4.
Fœmina ſuccedit in Regno, non exiſtente Maſculo. cap. 57. num. 5. 7.
Fœminas excludunt Galli à ſucceſsione Regni ex lege Salica. cap. 57. num. 24.
Fœminas, non exiſtente maſculo, ius Diuinum, ad ſucceſsionem admittit. cap. 57. num. 26. 27.
Fœminas æquilibrio, & Mares, ius naturale ad ſuccedendum admittit. cap. 57. nu. 31.
Fœmina admittuntur iure nouiſsimo Codicis, & Authenticorum. cap. 57. num. 35.
Fœminæ quandoq; ſucceſſerunt in Regno Galliæ. cap. 57. num. 38. 39.
Fœmina ſuccedit Feudo ligio. cap. 64. nu 66. 71. 72. 73.
Fœmina ſuccedit in Regno Neapolitano, & Siculo, non exiſtentibus Maſculis. cap. 64. num. 76. 77.
Fœmina, an ſeruiat per ſubſtitutum in Feudo ligio. cap. 64. num. 67. 68.
Fœmina, quando admittatur ad Feudum? remiſſiuè. cap. 64. num. 78.
Fons eſt in Ægypto, quo irrigatur Balſamum, in quo Glorioſiſſima Virgo MARIA bibit, & Dominus noſter IESVS Chriſtus lotus fuit. cap. 49. num. 47. 49.
Formula Abſolutionis, & condemnationis, quæ erat? cap. 17. num. 4. 5.
Formula Sponſionis, & Satiſdationis cap. 17. num. 18.
Formula belli indicendi qualis apud Romanos inducta per Ancum Martium. cap. 32.
Formula Pacis remiſſiuè. cap. 32. num. 81.
Formula ſpreta defenſa. cap. 62. num 102.
Fornicationem prohibuit Apoſtolus Paulus. cap. 16. nu. 16.
Formula iuramenti Homagij. cap. 64.
Formula Iuramenti Homagij, & Ligij præſtita Regi Ferdinando in Regno Neapolitano. cap. 64. num. 58.
Foro cadere dicuntur decoctores. cap. 22. num. 19. 20.
Foro cadere quid ſignificat? cap. 22. num. 20.
fora nonnulla fuere apud Romanos, quæ declarantur. cap. 36. num. 1.
forum ſortitur quis in Nundinis ratione contractus ibidem geſti. cap. 36. num. 38.
forum, quis ſortiter ratione patrati delicti. capit. 71. numer. 18.
fori Priuilegium, vt amittat Clericus trina monitio requiritur. cap. 71. nu. 39.
forum non declinat contumax. cap. 62. num. 39.
fori declinatoria, an opponatur in liquidatione Inſtrumenti? cap. 62. num. 67.
Fortellitium funditus deſtructum ob alicuius rebellionem, ſi rebellis, aut filij reconciliatio fieret, nō readificabitur abſque Principis permiſſu. cap. 37. num. 12.
fortitudo deſtruitur, niſi conſilio fulciatur. cap. 42. num. 1.
fortitudo magnanimitas eſt. cap. 84. num. 54.
fortitudo animi, quibus comitetur virtutibus? cap. 84. numer. 56.
fortitudinis proprium eſt, nihil præter turpia timere. cap. 84. num 57.
fortitudine Sancti Martyres vſi ſunt. cap. 84. num. 58.
fortunata Inſula Canaria appellata. cap 46. num. 200.
fortunatæ Inſulæ ſunt Beatorum ſedes appellatæ, cap. 46. num. 201.
fortunatarum Inſularum deſcriptionem fecit Clearchus Solenſis. cap. 46. num. 202. & Plutarchus. nu. 203.
fortunatæ Inſulæ ſex à Plinio numerantur, ſed noſtro æuo duodecim deſcribuntur. cap. 46. num. 204. 205.
Franeca oppidum nobiliſſimum Muſarum domicilium. cap. 46. num. 396.
Franciſcus de Caſtro & eius laudes. præf. num. 59.
Franciſcus I. Galliæ Rex inuicti animi Princeps, cap. 47. num. 125.
Franciſcus I. Galliæ Rex Carolo V. Cæſari omne ius ſuper ſtatu Burgundico ceſſit. cap. 47. num. 109. 110. 113. cap. 46. num. 255.
Franciſcus I. Galliæ Rex, conſilium quæſiuit, vt promiſſa Carolo Cæſari non adimpleret. cap. 47 num. 114.
Franciſco I. Galliæ Rege capto, res Gallicæ labefactatæ erāt. cap. 47. num. 174.
Franciſcus I. Galliæ Rex contra Helicienſes, Turcarum auxilio vſus, ſed finis illorum peſſimus fuit. cap. 32. numero 219.
Franciſci I. Galliæ Regis Titulus, quo fuit vſus. cap. 46. numer. 11.
Franciſcus I. Galliæ Rex à multis ſæculis optimus. cap. 46. num. 2.
Franciſcus I. Galliæ Rex ceſſit Carolo V. Cæſari iura ſtatus Mediolani. cap 46. num. 279.
Franciſcus I. Galliæ Rex omnia Flandrica iura, Carolo V. Cæſari renuntiauit. cap. 46. num. 357.
Franciſcus Maria Feltrius Ruuereus Vrbini Dux, Franciſci Maria II. nūc dominantes Auus, prouidè omnē ſui Dominij Arces deleuit, ac Venetias acceſſit, ratus Alexan

dro VI. mortuo, omnia ſua dominia recuperaturum, vt ſubſequutum fuit. cap. 37. num. 40.
Franciſci de Ximenes de Cyſneros S. R. E. Cardinalis, Archiepiſcopi Toletani in Capienda Orania virtus. cap. 46 num. 180.
Franciſcus Saa ex quinq; viris creatis in Interregno, vt Portugallia ſucceſſionem decernerent. cap. 3. num. 11.
Franciſcus, & Hugolinus Gonzaga occiderunt Hugolinum fratrem. cap. 3. num. 86.
Franciſco Corteſio Imperatori exercitus Hiſpania Regum in Orbe nouo praſſo fuit Diuus Iacobus Apoſtolus. cap. 72. num. 2.
Franciſcus Rades de Andrada Eques, & Hiſtoricus maximus. cap. 74. num. 32.
Franciſci Almeida medio, adificata fuere arces ad Quiloã, ad Mombazam, Goam, Calecutum, Ceilanum, Cian.ũ, Cainum, Malacam, Maldenas, Pacenum, Socoteram, Ternatem aliaq. loca in nouo Orbe. cap. 37. num. 29. 30.
Franciſci Pizzari, & Didaci Almagri acta. cap. 46. num. 223.
Franciſci Duareni I. C. Galli libellus, cui Titulus, Defenſio pro Eccleſia Gallicana, tollendus eſt. cap. 2. num. 17.
Franciſci Connani I. C. Galli, & Conſiliarij Regij virtutes. cap. 4. num. 100.
Franciſci Hotomani opinio improbatur. cap. 16. num. 87.
Franciſci Hotomani, quoad legem Regiam iudicium. cap. 31. num. 12.
Franciſcus Cantucius I. C. Peruſinus Rota Romana Auditor. cap. 40. num. 31.
Franciſcus Pegna I. C. Hiſpanus Rota Romana Auditor meritiſſimus. cap. 40. num. 113.
Franciſci Aluarez de Ribera I. C. & Regentis allegationes pro Rege Catholico in ſucceſſione Luſitania. cap. 46. nu. 213. 214.
Franciſci Tarapha locus corrigendus. cap. 74. num. 60.
Francia, an à Franco Cornifice denominetur? cap. 4. n. 91.
Francia, an Francone quodam Hectoris Troiani filio, denominetur? cap. 4. num. 92 93.
Francia vnde dicta? cap 4. num. 99.
Franci Orientales pro eorum Inſignis faciebant Leonem. cap. 32. num. 37.
Franci Rhenum incolunt. cap. 57. num. 37.
Franconia in Germania ſita eſt. cap. 4. num. 96.
Franconia Vrbes Herbipolis, & Nuremberga. cap. 4. num. 98.
Franconia Regnum arma, & inſignia gentilitia, quinque Alauda Aues. cap. 77. num. 4.
Frater ordinis Sancti Franciſci minorum, an Fiſcum excludit? cap. 14. num. 15.
Fratres de Madonna, qui? cap. 74. num. 94.
Frenetici non iurant, nec iuramento obligantur. cap. 16. num. 76.
Friburgenſe Studium, ac Gymnaſium in Briſgoia, à Conrado IV. vel vt alij volunt ab Alberto Archiduce Auſtria, erectum. cap 40. num. 39.
Friſia Ciuitates. cap. 76. num. 167.
Friſia Orientalis, & Occidentalis, Philippi Regis Catholici habet Oppidum Nobiliſſimum, & Arcem Lingben. cap. 46. num. 394.
Friſicus Senatus apud Leonardiam Ciuitatem. cap. 46. num. 397.
Friſij à Nerone Imperatore Ciuitate Romana Donati. cap. 46 num. 401.
Friſios ſibi vindicauit Philippus Dux Burgundia.
Friſia laudes. cap. 68. num. 78.
Friſia ſuis Sanctis illuſtratur. cap. 70. num. 104.
Frumentum hoſtibus non aſportatur. cap. 9. num. 52.
Frumenti feraciſſima Sardinia. cap. 46. num. 130.
Frumento abundantiſsima Apulia. cap. 68. num. 45.
Fructus Decimarum laicis Principibus concedi poſſunt. cap. 59. num. 9.
Fructus beneficiorum Eccleſiaſticorum non lucrantur Clerici non viuentes clericaliter, ſed eos amittunt. cap. 63. num. 43.
Fulgentius Sanctus Epiſcopus Haſtingitanus ex materno genere Philippi Secundi Regis Catholici. cap. 83. num. 6. calluit linguas Latinam, Gracam, Arabicam, & Hebraam. cap. eod. num 7.
Fuluia familia, quamdiu Roma durauit? cap. 4. nu. 66.
Fuluius Flaccus & M. Aemilius Lepidus, cum eſſent inimici, Cenſores creati, depoſuere odia, quibus antea tenebantur. cap. 21. num. 49.
Fundis ſe in bello exercuerunt Beniamita, & habitatores Gabaa. cap. 46. num. 167.
Funda vſus Dauid contra Philiſthaos. cap. 46. nu. 168.
Funda quarebant cibum pueri Baleares, in altum poſitum. cap. 46. num. 169.
Funda cum ſignum quoddam percuterent pueri Cynecionum, & Aegyptiorum, tunc illis cibum tribuebant. cap. 46. num. 179.
Fundis Ciuitas ſuos habet ſanctos. cap. 79. num. 59.
Fumus & Nebula in die denotant Gloriam. cap. 49. nu. 78.
Furconium Ciuitas, quibus gaudeat Sanctis. cap. 70. numer. 57.
Furnis, qui in ſanctorum numero ſunt relati. cap. 70. num. 102.
Furioſo quis ſuccedat? cap. 14. num. 55. 56.
Furioſorum hoſpitale Neapoli. cap. 14. num. 56.
Furioſus matrimonium contrahere nequit. cap. 16. numero 56.
Furioſus nullam habet voluntatem. cap. 16. num. 57.
Furioſi non iurant, nec iuramento obligantur. cap. 16. numero 76.
Futurorum incerta veritas. cap. 16. num. 79.
Futura ſolus Deus ante prauidet. cap. 16. num. 30.
Fundum alienum, an quis ingrediatur pro metallorum, vel ſaxorum inuentione? cap. 28. num. 45. 46. 47. 48. 49.

G

GAbaa Ciuitas Saul, vbi à Dauide ſepultus fuit. cap. 32. num. 134.
Gabaa habitatores fundis ſe exercuerunt in bello Iſraelitarum. cap 46. num 167.
Gabaonitis à Ioſue iubente Domino bello illatum fuit. cap. 32. num. 126.
Gabrielis Paleoti Cardinalis Laudes praf. num. 49.
Gaiza primus Pannonia Rex Chriſtianus. cap. 46. nu. 127.
Galata, ſic nuncupati à corporis candore. cap. 68. num. 64.
Galata, Gracia populi, à flumine Gallo ſic dicti. cap. 68. nu. 71. 72.
Galaxias, ſiue Galactites, gemma ſpecies, intercurrentibus ſanguineis, & lacteis venis. cap. 68. num. 65.
Galeſus diues in Italia. cap. 45. num. 17.
Galeſus Italia fluuius. cap. 68. num. 41.
Gallia Reges Dei gratia ſe appellant. cap. 2. num. 3.
Gallia Reges primi à Dagoberto Rege Franconia, vſq; ad Pipinum. cap 4. num 76. 89.
Gallia Regum linea à Pipino vſque ad Hugonem Capetum. cap. 4. num 77.
Gallia Regum linea ab Hugone Capeto vſque ad Henricũ III. Regem defunctum. cap. 4 num. 78.
Gallia Regnum quare Francia denominatum. cap. 4. n. 93.
Gallia Rex habet bona vacantia. cap. 14. nu. 5.
Gallia habet ſalis vectigalia. vide in verb. Salina.
Gallia Imperio, an ſubdita? cap. 4. num. 8. 9.

G... ... ereptum Chilperico, & datum Pipino à ... Pon... cap. 47. num. 6.
... ... ad fidei Zelum progreſſus optimos de... cap. 47. num 86.
Gal... res ... defaſtata ... ant, Franciſco Primo illorum Rege capto. cap. 47. num. 174.
Gallia Rex, an poſſit alienare aliquam Gal... Regni Ciuitatem? cap. 47. num. 177. 178.
Galliæ Regnum poſt Clodoneo mortem pluries fuit in partes diuiſum. cap. 47. num. 180.
Galliæ Rex poteſt inueſtituras Feudales facere, & priuilegia concedere. cap. 47. num. 181. ...
Galli Regibus, Hiſpani Reges P... nominandi poteſtatem communicauere. cap ... 19.
Galli Reges ſanant ſtrumas ...
Gallia conſulatu priuatus C... 17.
Gallici Magiſtratus qui ſint, q... cognoſcant? cap 65. num. 18.
Galliæ Reges dicuntur Excellentiſſimi. cap. 41. nume. 38. ... ſtres. num. 39. Magnifici. num. 39. Chriſtianiſſimi. num. 40.
Galliæ Reges primi, & Reges, ac Principes Auſtriaci ex eodem genere originem ducunt ...
Galliæ Reges nullum ius habent in Regno ... 46. num. 36. 37. 40.
Galliæ Reguli cum Annibale pæne ad Italiæ internicionem apud Ruſcinonem ſe iunxerunt. cap. 46. num. ... 9.
Galliæ Reges ſemper Flandriam ambierunt. ... 46. num. 355.
Galliæ Rex Franciſcus Primus omnia iura Flandriæ ceſſit Carolo V. Cæſari. cap. 46. num. 357.
Galliæ R... Oleo ſancto vnunguntur. cap. 49. num. 2.
Galli non admittunt exteros ad beneficia Eccleſiaſtica iure Albinatus, ideſt vbi natus. c. p. 5 num. 3.
Galliæ multa patitur incommoda ob admiſſas aliquas, Lutheri, Caluini, & aliorum hæreticorum traditiones. cap. 51. num. 29.
Galliæ olim in quatuor partes diuiſa magnum ſenſit detrimentum. cap. 57. num. 17.
Galli ex lege Salica, quam aſſe... P... R... factam excludunt fœminas à R... p 57. num. 24.
Galliæ in Regno ſucceſſit quandoque fœmina. cap. ... num 38. 39.
Galliæ Regnum prætendit Odoardus III. Angliæ Rex, ex perſona Iſabellæ matris. cap. 57. num. 41.
Galliæ Regnum promiſſum in dotem Catherinæ filiæ Caroli VI. Gallorum Regis. cap. 57. num. 44. 47. 48. 49.
Galliæ Rex fuit Henricus V. Angliæ Rex ex perſona eiuſdem Catherinæ ... matris. cap. 57. num. 45. 52.
Galliæ infatuata ob legem Salicam. cap. 57. num. 56.
Galliæ Regem non ſubeſſe Imperio ex Accurſio perperam capit Iaſon. cap. 65. num. 2. 3.
Galli ſubſtitutionem pupillarem filijs ſuis, an faciant? cap. 65. num. 4.
Galli in filios, & vxores, equè, ac in ſeruos poteſtatem habēt. cap. 65. num. 43.
Gallici parlamenti Pariſienſis, Arreſtum, quo declaratum fuit, filios eſſe poteſtate parentum. cap. 65. numer. 44. & 45.
Galli à candore dicti, quia γάλα lac album ſignificat. cap. 68. num. 63.
Galli plurimi à Siculis vna hora extincti. cap. 82. numer. 13.
Gallos Ciſalpinos inter Italos enumerauit Cicero. cap. 68. num. 68. 69.
Gallecia Regnum, Caſtella Regno proximum, flumine Dorio à Luſitania diuiſum. cap. 46. num. 92.
Gallecia Regnum, vnde ad Philippum Regem Catholicum peruenit. cap. 46. num. 93.
Galleci ... à Comero Gallo ſic dicti. cap. 68. num. 57.
G... Summorum Pont ficum R... m... 6.
G... in verb. Portus.
Gandaui in ... natus Carolus V. Cæſar. cap. 46. num. 346.
Gandauum, quibus illuſtretur diuis. cap. 7 ... num. 95.
G... as de Aca, Calatrauenſium hominum, ac Equitum M... ſter. cap ... num. 29.
G... Cardinalis, Archiepiſcopus To... p... olim in ſanctiſſimo Inquiſitionis ... prapſidens. cap. 66. num. 2...
G... ex mandato Domini, centum viginti ... hominum bellatorum cæſa vidit. cap. 32. num. ... 9.
..., & Caij Iuriſconſulti conciliatio. cap. 16. num. 107.
G... num Theſaurus. cap. 27. num. 77.
Geldria Comes primus creatus Otho de Naſſau. cap. 46.
... imus creatus Reynoldus II. à Ludouico Ba... ore. cap. 4 ... num. 301.
... A... ldo emit Carolus Dux Burgundiæ ... cap. 4 ... num. ... 2.
Geldria priuatus Dux à Carolo V cap. 46. num. 303.
Geldriæ Ducatus, quo iure pertineat ad Philippum Regem Catholicum? cap. 46. num. ... 5.
Geminatio actus robur maius inducit, cap. 43. num. 44.
Genus eſt, quod prædicatur de pluribus differentibus ſpecie, in eo, quod quid ſit. cap. 16. num. 88.
Generi ſpecies ſubijcitur. cap. 16. num. 89.
Genus debet eſſe prius, & ante ſpeciem. capit. 16. numero 92.
Generis cuiuſque plures debent eſſe ſpecies cap. 16. numer. 9...
Genus ... es differunt. cap. 16. num. 96.
Gen... onſulti, quandoq; appellant ſpeciem. cap. 16. ...
Geneal... bor Auſtriaca ab anno Domini Noſtri IESV Chri... 06. cap. 4. num. ...
Genu... dum à p... a... iuntur. cap. ... 19 ...
Genuenſium R... blica ... ilia. cap. 3. numer. 23.
Genua Portus. vide in verb. P...
Genuenſi... R... blica creat ... ones. capit. 30. numer.
Genuen... Inſulam Corſica à Sarracenorum manibus eripuerunt. cap. 46. num. 162.
Genuenſium Reſpublica, quos ſtatus in Italia poſſideat. cap. 68. num. 1.
Genuenſes, quo pacto habuerunt vas ſm... dinum, in quo dicitur comediſſe CHRISTVM P... cum diſcipulis. cap. 72. num. 18.
Gent... s, qui dicantur? cap. 14. num. ...
Ge... s Almeida Archiepiſcopus Vly... ſis, vnus ex quinque viris creatis in Interregno, vt Portugalliæ Regni ſucceſſionem decernerent. cap. 3. num ... 2.
Georgius Sanctus pro Rogerio Northmanno in Inſula Siciliæ contra Sarracenos viſibiliter militauit. cap. 42. num. 46. cap. 72. num. 7.
Geographis antiquis, Noui Orbis, Non... Inſularum inuentio ac Nauigatio incognita. cap. 4... 7.
Gepidæ, Naniis pro inſigni habuere. cap. 32. num. 37.

Germania fons vera Nobilitatis, cap. 4. num. 84.
Germani quaſi Nobilitatis Germen dicti. cap. 4. nu. 85.
Germanorum laudes ex Antonio Campano. cap. 4. numero 86.
Germanorum laudes ex Iacobo Vuimphelingo [illegible] 4. numer. 87.
Germanicus Imperator claſſem [illegible] N[illegible] [illegible]aratus. cap. 19. num. 69.
Germanicus Imperator ingenium habuit mira elegantia præditum & plura compoſuit. cap. 40. num. 16.
Germana Fuxea caſſit Ferdinando Regi intra Regnũ Nauarra. cap. 46. num. 118.
Gerunda Ciuitas, ſuiq; Sancti. cap [illegible] num. 17.
Gibel Arabibus Latinis Mons [illegible] [illegible]um. 8[illegible]
Gibraltar, Calpa montes prius. cap. 4[illegible] [illegible]um
Gibraltaris Montes, Abila, & Calpe, Herculeſ columnæ dicti. cap. 46. num. 80.
Gibraltar, quaſi Gibel Taric, vel Tarif. cap. 46. num. [illegible]
Gibraltaris Regnum à Mauris recuperatum per Ferdinandum Regem Quartum, Sancti Quarti filium. cap. 46. num. 84. cap. 42. num. 29.
Gibraltaris Regnum, cum omni Andalu[illegible] [illegible] ad vnum Mauris, à Ferdinando & Eli[illegible] Catholicis recuperatum. cap. 46. num. [illegible]
Gibraltaris Regnum quomodo ad Ph[illegible]pum [illegible] licum ſpectat. cap. 46. num. 86.
Gienna, Iaen dicta, ac Menteſia, & quæ de Re? cap. 46. num. 89.
Giennam occupatam tenuit Abenkut de genere Abobaget Regis Cæſar Auguſtani. cap. 46. num. 90.
Gienna Regnum, quo ordine ad Philippum Regem Catholicum peruenit. cap. 46. num. 91.
Giennam à Sarracenis Ferdinandus III. Rex recuperauit. cap. 42. num. 27.
Gladiatorios ludos exercent Equites Neapolitani. cap. 32. num. 46.
Glarenſes, dum reguntur à populo, multa patiuntur mala. cap. 3. num. 15. 19. 20. 21. 23. 24. 25. 26. 28.
Gloria Domini Chriſtus eſt. cap. 43. num. 5
Gloria Maxima in Maximo Imperio conſtitu[illegible] eſt. cap. 45. num. 4.
Gomerus G[illegible]us, Iani, ſ[illegible] Iapeti filius. cap. 68. numer. 9. 69. 73
Gomerus [illegible]us Italiam [illegible]. cap. 68. num [illegible]3.
Gomarenſes, qui? cap. 6[illegible] [illegible]m
Gometius Fernandez E[illegible]um de Alcantara primus inſtitutor. cap. [illegible]4 num. 4[illegible]
Gothi falcatis curribus [illegible]u[illegible]tur. cap. 19. num. 4[illegible]
Gothi vnde originem d[illegible]xerint? cap. 77. num. [illegible]
Gothorum Re[illegible]um inſignia quæ fuere? cap. 77. num. 23.
Gothifredus Bullonius Belga primus Chriſtianorum Hieruſalem Rex. cap. 46. num. 24.
Gothiani Marchionatus in Hiſpania eſt, vt Damianus Goes eſt author. cap. 46. num. 335.
Goz Portus. vide in Verb. Portus.
Gradus prohibitionis matrimonij ex lege Moſis. cap. 16. nu. 118. 141
Gradus prohibitionis matrimonij ex lege Alexij Comneni Imperatoris Conſtantinopolitani. cap. 16. num. 123
Gradum vſq; ad quartum matrimonij prohibitio per quos facta extitit? cap. 16. num. 124.
Gradus diſpenſationis matrimonij ab Eccleſia diſpenſari nõ poſſe aſſerentes, hæretici ſunt. cap. 16. num. 152.
Gratia Deo agenda in re qualibet. cap. 2. num. 4.
Gratiam Deo agens, ab illo plurimum diligitur. cap. 2. n. 5.
Gratiam coram Deo inuenit humilis. cap. 2 num. 9[illegible]
Gratia Principis non nocet iuribus partis. cap. 38. numer. 16.
Gratias criminum non faciunt Barones [illegible] teſtatem non habent: ex ſpeci[illegible] [illegible]num [illegible] ta Principi veniunt. cap. [illegible] num. 2[illegible]
Gratias faciunt Barones, vbi pro debito immunes [illegible] 38. num. 22.
Gratia f[illegible]cta [illegible]r Principem non intelligitur quoad bona, [illegible] pecuni[illegible] [illegible] quæſitas. cap. 38. num. 27. 30.
Gratian[illegible] [illegible]mus verbum, quid ſignificat? cap. 38. num. 28.
Gratia, an operetur bonorum reſtitutionem? cap. 38. nu. 40.
Gratia facta, an recuperentur bona feudalia? cap. 38. nu. 31
Gratia generalis, an extendatur ad delinquentes exiſtentes in carcere? cap. 38. num. 41. 42.
Gratia, an ſit pro[illegible] da coram Magiſtratibus [illegible] cap. [illegible]8. num. 4[illegible]
Grati[illegible] [illegible]erinentur? cap. 38. numero 46. 5[illegible].
Gratia genera[illegible] [illegible]ur coram Magiſtratibus. cap. 38. num. 48.
Gratia, & Indulgentia motu proprio facta, & de plenitudine poteſtatis, & ex certa ſcientia, non debet præſ[illegible]. cap. 38. num. 49.
Grati[illegible] [illegible]atio non exigitur, quando agi[illegible] [illegible]ur [illegible] [illegible]a. cap. 38. num. 52.
[illegible] ano? cap. 38. num. 53. 55.
Gratia [illegible]s probari poteſt. cap. 38. num. 54.
Gratia, an præſentari debeat à principali, vel ſufficiat produci à procuratore, vel alio. cap. 38. numero 57. 58. & 5[illegible]
Grati[illegible] [illegible]uatio, an debeat peti perſonaliter per bannit[illegible] ſeu contumacem. cap. 38. num. 61. 62.
Gratia pro bannito, an à quolibet petatur? cap. 38. num. 62.
Gratia dum producitur, Fiſcus eſt citandus. cap. [illegible] nu. 63.
Gratiarum cauſa iuſta [illegible] [illegible]nt. cap. 38. num. [illegible]9.
Gratiæ fieri ſolent ob p[illegible] [illegible]am [illegible]itiam. cap. 38. num. 74.
Gratia fit dum benemerentibus refertur. cap. 84. num. 30.
Granatenſe Studium. cap. 40. num. 133.
Granata Regnum, Bethicum appellatum. cap. 46. num. 65.
Granata Regnum à Ferdinando Rege ad Philippum Regem Cat[illegible] [illegible]um [illegible] cap. 46. num. 67.
Granatam [illegible] eripuit Ferdinandus Quintus Rex, Iuſtus [illegible]ominatu[illegible] c[illegible]p. [illegible]. num. 33. 34.
Granata V[illegible]is ſitu[illegible] Amænitas. cap. 46. num. 68.
Grana ti[illegible] [illegible]ria dederunt Grata Vrbi nomen. cap. 46. num. 69.
Græci filijs, ſeptimo die nomina imponebant. cap. 1. numer. 35.
Græci bellum adminiſtraturi, Theſaurum in Delo Inſula repoſuerunt. cap. 27. num. 78.
Gregorij ſancti dictum quomodo Deus vbique eſſe dicatur? præf. num. 20.
Gregorius Septimus Summus Pontifex acerrimè defenſus a Roberto Guiſcardo Northmanno à Clementis Antipapa calumnijs. cap. 47. num. 27.
Gregorius VII. Pontifex Henricum Tertium Imperatorem depoſuit. cap. 47. num. 71
Gregorij vij. ſententia in Henricum Imperatorem. cap. 47 num. 72.
Gregorius Summus Pontifex, ſimoniacorum. fornicatorum cauſas Rodulpho, & Bertoldo Ducibus laicis commiſit. cap. 71. num. 3.
Gregorius Septimus in Caſtro Adriani per Enricum Imperatorem carceratus. liberatur à Roberto Northmanno Duce Apuliæ & Calabriæ. cap. 42. num. 43.
Gregorij Magni libri originales Moralium in Hiſpania. cap. 42. num. 11.
Gregorij M[illegible] miraculũ pro libris Moraliũ. cap. 42. n. 13.
Gregorius Magnus Pontifex, negotia Eccleſiaſtica in Sicilia, Romano Siciliæ defenſori commiſit. cap. 53. num. 11.

Gronin-

Groninga Dominus Philippus Rex Catholicus. cap.46. numero.413.414.
Groninga Ciuitati adeſt Regium Tribunal pro Hollandis. cap.66.num.48.
Guidagia, quæ ſint? cap.11.nu.45.
Guido Papa in Deciſ. Gratianop.477. declaratur. cap.11. num.102.
Gubernatio recta ſit per Vnum. cap.3.nu.68.
Gubernator Regius eſt in portu Herculeo, & Orbitello in Hetruria.cap.66.num.45.
Guerra tempore factum dicitur, quod immediatè ante, & poſt factum fuerit. cap.62.nu.50.
Guerra tempore factum cenſetur ſed remittitur iudicis arbitrio. cap.62.nu.51.
Guerra mota quando dicatur? cap.62.num.104.
Gudula Virginis ſanctæ Templum magnificum apud Bruxellas. cap.46. num.282.
Guleti propè Nuſcum Sanctus Gulielmus. cap.70. nu.76.
Gulielmus Sanctus Guleti propè Nuſcum. cap.70. num.76.
Gulielmi Fornerij I.C. Galli laudes.cap.24. nu.15.
Gulielmus de Naſſau Aurengiæ Princeps, Belgicæ tranquillitatis, & quietis turbator.cap.25.nu.25.
Gulielmus de Naſſau, eiuſq. perfidia, quam nota fuit Argentinenſibus.cap.25.num.26.
Gulielmus Budæus, Petrus Faber, & Ianus Ianglæus, tria Galliæ lumina. cap.32.nu.72.
Gulielmus, Gulielmi mali, Siciliæ Regis filius, Ioſephum Marocci Regem vicit, filiam eius Virginem adduxit, In Syriam munitam, claſſem quadraginta Triremium miſit, cuius aduentu Saladinus obſidionem ſoluit, Pyratis omnia maria purgauit, ac pluribus virtutibus enituit. cap.42.num.66.67.68.
Gymnaſia Romana habebant Philoſophos, Rhetores, cæteroſq; literarum ſcientia claros. cap.40.nu.5.
Gymnaſio Traiani diſputabat Theagenes Philoſophus.cap. 40.num 4.
Gymnaſium Bononienſe approbatum à Summis Pontificibus, & an à Theodoſio Imperatore? capit.40. num.21. 22.23.24.25.27.
Gymnaſij Perufini excellentia deſcribitur. cap.40. num.28.
Gymnaſium Coloniæ Agrippinæ. cap.40.nu.38.
Gymnaſium Friburgenſe in Briſgoia à Conrado Quarto Imperatore, vel vt alij volunt ab Alberto Archiduce Auſtriæ. erectum. cap.40.num.39.
Gymnaſium Lypſenſe. cap.40. nu.43.
Gymnaſia omnia Mundi deſcribuntur in verbo illius Ciuitatis, vel loci, de quo agitur, & in verb. Studium.
Gymnoſophiſta quidam Philoſophus, quid reſponderit Alexandro Macedoni interroganti, quo pacto quis DEVS euadere poſſet; cap.70.num.150.

H

HAbitatores inſularum Indiarum, quæ ex progenie, & loco ſint? c:43.nu.1.
Habitatores inſularum ſunt ex Decem tribus Iſraelitarum. cap.41.num.15.
habitatores Gabaà in bello Iſraelitarum fundis ſe exercuerunt. cap.46.num.167.
Habſpurgenſis Comitatus, quomodo ad Auſtriacos perneneit? cap.77.num.16.
Habſpurgenſis Comitatus poſſidetur per Sereniſſimos filios Maximiliani Imperatoris. cap.46.num.384.
Habſpurgenſis comes eſt Philippus Rex Catholicus. cap.46. num.385.
Hai Vrbi bellum illatum à Ioſue filio Num iubente Domino.cap.32.num.126.
Haldanus occidit Roem, & Aldanum fratres. c.3. nu.86.
Hannonia vulgo illorum, Hainault appellatur. cap.46. numero 358.
Hannoniæ Comitatus, quomodo ad Philippum Regem Catholicum ſpectet? cap.46.num.359.
Hannoniæ laudes.cap.68.num.78.
Hnnonia in Hasbanio, qui ſancti? cap.70.nu.103.
Haſta apud Carthaginenſes belli ſignum.cap.32.nu.27.
hæreticus omnis denunciandus, etiam nulla prius facta fraterna correctione.cap.24.num.79.80.81.
hæreticus, an baptizet in caſu neceſſitatis? cap.16 num.30.
hæretici ſunt, qui dicunt gradus prohibitionis matrimonij, ab Eccleſia diſpenſari non poſſe. cap.16.num.152.
hæreticorum bona confiſcantur, nihilo filijs relicto. cap.26. num.3.
hæreſis quot modis committatur? & quis dicatur hæreticus? remiſſiuè. cap.26.num.2.
hæretici clerici bona, cui applicabuntur? cap.26.num.5.
hæretici laici bona, cui applicentur, & quid hodiè obſeruetur? cap.16.num.6.7.
hæretici laici bona in Statu Mediolani, cui applicentur? capit.26.num.8.
hæretici laici bona in Hiſpania, cui applicentur? c.16. nu.9.
hæretici bona à die patrati criminis confiſcata intelliguntur. cap 26.num.10.
hæreticis ſuorum bonorum adminiſtratio à die patrati criminis interdicitur.cap.26.num.11.
hæretici bona, vt reuelentur, fiunt edicta, & annotatio bonorum.cap.26.num.17.
hæreſis crimen, quoad bonorum confiſcationem morte non extinguitur.cap.26.num.13.
hæreticum quem eſſe, declaratio fieri poteſt, etiam poſt quadraginta annos. cap.26.num.14.
hæretici bona, cui debentur Domino ſupremo, an medio iuridico, ſiue Baroni? cap 26.num.15.16.17.18.
hæretici bona feudalia, vel Emphyteoticaria, an confiſcentur Domino directo? cap.26 num.19.20.
hæreticus, ſiue clericus. ſiue laicus ad fidem rediens, an bona recuperet? cap 26.num.21.
hæretica labe, ac macula, immunia Regis Catholici Regna.cap 81.num.2.
hæreticorum pœnis punitur Apoſtata fidei.cap.71. nu.90.
hæreticus omnis cognoſcitur à Iudice Eccleſiaſtico, ſed ſemper traditur Curiæ ſeculari puniendus. cap.71. numero 202.
hæreſis crimen à laico iudice cognoſci nequit. cap.71. numero 313.
hæretici traduntur Curiæ ſeculari. cap.71.nu 314.
hæreticorum laicorum bona, an laico ſuperiori debeantur? cap.71.num.315.316.
hæretici bona in Hiſpania, cuius ſint? cap.71. nu.317.318. 319.322. In Regno Neapolitano.num.322. In ſtatu Mediolani.num.324. In Dominio Veneto. 325. In Ducatu Sabaudiæ:326. In Ducatu Ferrariæ 327. In Ducatu Mantuæ 328. In Marchionatu Montisferrati. 329.
hæretici clerici bona, eccleſiæ applicantur. cap.71. nu.330.
hæretici bona, commiſſo crimine dicuntur confiſcari, facta prius declaratione iudicis Eccleſiaſtici. cap.71. num. 331.332.
hæretici omnes poſt primam. & ſecundam monitionem, vitandi ſunt. cap.32. nu.207.
hæreticæ prauitatis inquiſitoris, an bannitos, & exules reſtituant? cap.38. nu.7.
hæreſis Eraſmi Rotherodami.cap.45. nu.14.
hæretici Acephali. vide in verb. Acephali.
hæreticos in conſuetudinem, & conuerſationem habere, illicitum eſt. cap.69.num.21.
hæretici dixerunt DEVM non eſſe adorandum per exteriorel actus. cap.70. num.144.

Hæretici Vualdenſes, negauerunt in Sancta Eccleſia reperiri miracula. cap.72.num.2.
Hæreſis Vualdenſium, aut ex ignauia, aut ex malitia proceſſit, cum nihil penitus ſcirent.cap.72.num.3.
Hæres defuncti voluntatem non implens, an priuetur hæreditate? cap.15 num.6.7.
Hæreditate, an priuetur, qui defunctum extra ſuam electam ſepulturam ſepelliuit? cap.15.num.7.8.
Hæres coactus reſtituere hæreditatem per fideicommiſſum, retinet iura ſepulchrorum. cap.15.num.12.
Hæres ſuccedit, & ſi vulnerauerit teſtatorem, ſi ob hanc cauſam indignus, & exhæres iudicatus non fuerit. capit. 15.num.14.
Hæres non vlciſcens mortem defuncti, ſi ab altero accuſante præuentus fuerit, hæreditate non priuatur.cap.15.n.16
Hæres non iudicatur indignus, ſi non accuſauerit, quia non ſit certus author necis defuncti. cap.15.num.17.
Hæres minor non vindicans mortem defuncti, non eſt indignus. cap.15.num.18.
Hæres non vindicans hodie mortem defuncti, non priuatur vt indignus.cap.15.num.20.
Hæres cenſetur habere ratum factum defuncti.c.15. nu.26.
Hæres accuſans teſtamentum de falſo, ante ſententiæ prolationem deſiſtens, non tractatur à Fiſco, vt indignus. cap.15.num 37.
Hæredum, ſiue cohæredum vnus, falſi accuſatus, poteſt alter legatum petere excluſo Fiſco. cap.15.num. 38.
Hæreditas, vel legatum, quod auferetur ab indigno, ob delictum certæ perſonæ, illi, & non Fiſco, applicabitur. cap.15.num.51.
Hæreditas ob ſtuprum viduæ, filijs debetur, quibus fit iniuria, non autem Fiſco. cap.15.num.51.
Hæres quis ab aliquo relictus, dicitur ab eo honorem accipere. cap 45.num.32.
Hebræorum lingua, an prima fuerit? cap.1.num.6.
Hebræi Theſauros tenebant in Templis, & ſepulchris.cap. 27.num.81.
Hebræorum feſta. vide in verb. Feſtum.
Hebræi in die Phaſè, id eſt tranſitus vnum delinquentem liberabant.cap.38.num.71.
Hebdomadarum feſtum. vide in verb. Feſtum.
Hector vnicum filium habuit, Scamandrum nomine, ſiue Aſtyanactam. cap.4.num.94.
Helena Adiabenorum Regina Palatium ſibi ædificauit Hieroſolymis. cap.23.num.15.
Helce Caſtulonenſis, vxor Annibalis Carthaginenſis. cap. 46.num.45.
Helmſtedianum Gymnaſium. cap.40.num.45.
Hennecus Ariſta, poſt pulſos Mauros, primus Aragoniæ Rex. cap.46.num.52.100.111.
Henneco Ariſta Regi in montibus Pyreneis apparuit Crux Alba. cap.46.num.55.
Henricus Guzmanus Comes oliuares, & eius laudes. præf. num. 59.
Henrico Octauo Angliæ Rege corrupto, ſubditi in deterius prolapſi ſunt. cap.4.num.79.
Henrici Octaui Angliæ Regis, & Catherinæ Reginæ ſuper matrimonio grauiſſima fuit orta controuerſia. c.16. num.172.173.
Henricus primus coronatur à Benedicto VIII. Henricus II. & Agnes vxor à Clemente II. Henricus IV. a Paſquale Secundo. cap.47.num.56.
Henricus Tertius Imperator à Gregorio Septimo Summo Pontifice depoſitus. cap.47.num.71.
Henricus Borbonius Nauarrus, & Henricus Princeps Condæus diris affecti à Sixto V. Summo Pontifice. c.47.n.74.
Henrico VIII. Angliæ Regi, fidei defenſoris titulus datur à Leone Decimo Summo Pontifice, ob ſcripta eius in hæreſes Lutheri. cap.44. num 2.
Henricus Tertius Galliæ Rex, inſtitutor ordinis Equitum Sancti ſpiritus. cap.74.num 65.
Henricus à Vualpoth Teutonici ordinis Equitum primus Magiſter. cap.74 num.73.
Henricus ciuitatem Theatem inſtaurauit. cap.76. num.27.
Henricorum apud Theatem familia Nobilis. c.76. nu.28.
Henricus Borbonius inter huius ætatis Principes, Dux bellorum, ac militiæ expertiſſimus. cap. 32. num. 12.
Henricus Cornelius Agrippa reprehendit Moyſem, quòd bella geſſerit, contra quem ſcribit author. cap.32.num. 115.117. cum pluribus ſeq.
Henricus Tertius Rex Caſtellæ, feudi nomine inueſtiuit de Inſulis Canarijs Ioannem Benthacourtium Gallum. cap.46.num.206.
Henricus Sextus Rex Angliæ fuit vltimus de domo Lancaſtria. cap.46.num.199.
Henricus Conradi Secundi Imperatoris filius, Rodulphi Regis Burgundiæ hæres. cap 46.num.251.
Henricus Quintus Angliæ Rex ex perſona matris Catherinæ Galliæ Rex. cap.57.
Henricus Quintus Rex Angliæ, fuit coronatus Rex Galliæ. cap.57.num.52.
Henricus Quintus Rex Galliæ, & Angliæ erexit ſtudium Cadomenſe. cap.57.num.52.
Heraclius Imperator Phocam patrem occidit. cap.3. n.78.
Herbipolis Vuirtzbur, & Marcopolis appellata. c.4. n.97.
Herculis columna, Gibraltaris, ſiue Abila, & Calpe, montes. cap.46.num.80.
Herculeus portus, & de illo multa remiſſiuè. cap.68.n.18.
Herminefredus Bertarium fratrem occidit. cap.3.nu.86.
Hermenigildus Sanctus, Leouigildi filius, dum pro Chriſti fide à patre ſecuri percuſſus eſt, Angelici cantus auditi fuere. cap.72.num.10.
Hermenigildus ex materno genere Philippi Secundi Regis Catholici fuit. cap.83.num.11.
Hermionenſium Nauale. cap.6.num.17.
Herneſtus Archidux Auſtriæ, belli gloria, & Armorum ſtudio, ætate noſtra clarus. cap.32.num.8.9.
Herodis matrimonium, quo pacto malo exitu finitum. cap. 16.num.174.
Herodes, & Herodias in Hiſpania fugati. cap.16. n.175.
Herodias filia erat Ariſtobole, & Berenices, Neptis Herodis. cap.165.num. 145.
Herodes Magnus. cap.41.num.26.
Heroica ſub virtute, omnes Morales virtutes continentur. cap.70.num.146.
Heroicus vir vnus, totam gentem illuſtrat. cap.4. nu.12.
Heyldebergenſe Studium à Ruperto Comite Palatino erectum. cap.40 num.42.
Hiarcha Indorum Rex, dixit, Deos eſſe qui viri boni eſſent. cap.70.num.151.
Hieronis Syracuſani iunioris, Nauis ingentiſſima, & mirabilis ab Archia Corinthio facta, & ab Archimede Syracuſano in mare poſita, ac Ptolomeo Regi dono miſſa. cap.19. num 63.64.65.
Hieronymi dictum quomodo Deus vbique eſſe dicatur. præfat.num.16.18.24 25.26.
Hieronymus, ac Sanctus Paulinus Epiſcopus Nolanus contemporanei fuere. cap.78 num.17.
Hieremias ad bellandum prouocat. cap.32.num.148.
Hieruſalem Rex, liber eſt. cap.47.num.7.
Hieruſalem Regnum ad Regem Catholicum ſpectat. ca.60. num 4.5. cap.46 num.28.34.35.40.
Hieruſalem Rex à Papa Regnum habet. cap.60.num.8.
Hieruſalem vrbs capta à Chriſtianis anno Domini 1099. cap.74.num.72.
Hieruſalem erepta Chriſtianis à Saladino. cap.74.nu.76.

Hieruſalem vrbs quanto tempore apud Chriſtianos durauit. cap.74.num.77. cap 46.num.25.
Hieruſalem Rex apud Chriſtianos primus Gothofredus Bullonius Belga. cap.46. num.24.
Hieroſolymitano in Regno nullum habent Comites Campania Galli. cap.46.num.29.
Hieroſolymitano in Regno, nullum ius Cypri Regibus. cap. 46. num.32.
Hieroſolymitano in Regno nihil competit Gallia Regibus. cap.46. num.36.37.40.
Hieruſalem Rex Reges alios pracedit. cap.46. num.41.
Hieruſalem, & Sicilia Rex, oleo ſancto inunguntur. capit. 49 num.2.
Hilarij dictum quomodo Deus vbique eſſe dicatur. praf.n.17
Hirundines docuerunt, vt aggeres in Fluminibus fierent. cap.10.num.29.
Hiſpania ſemper fidem Chriſtianam tenuit, & coluit, etia potientibus rerum Arabibus, Mauris, ac Sarracenis. vide in verb. Fides.
Hiſpania Reges habent omnia iura Regalia. cap.5.num.26.
Hiſpania Salinas habet. vide in verb. Salina.
Hiſpania Rex liber eſt, nec alicui humano Principi ſubiacet. cap.47. num.1.
Hiſpani Reges eadem Hiſpania Regna à Maurorum manibus eripuere. cap 47 num.3.
Hiſpani Reges Gallis Regibus poteſtatem nominandi Pralatos communicauere. cap 50.num.39.
Hiſpania, an admittat collationes beneficiorum Eccleſiaſticorum ſpectantium ad Reges. cap.52. num.4.
Hiſpania Regna omnia hareditaria ſunt. cap.56. num.6.
Hiſpania ſuos habuit Imperatores Roma, & Conſtantinopoli. cap.58.num.16.
Hiſpania Ciuitates Archiepiſcopales, ſiue Metropoles nouem ſunt. cap.76. num.4.
Hiſpania habet Ciuitates Epiſcopales, quinquagintatres. cap.76. num.7.
Hiſpani fuere, quamplures Imperatores, ac viri graues, videlicet Honorius Imperator, cap.79.num.13. M.Coccesus Nerua Traianus. num.2. Iulius Cocceius Imperatoris Auus. num.4. M. Vlpius Traianus Imperator. nu. 5. Aelius Adrianus. num.7. Sergius Galba. num.9. Antoninus Pius. num.10. M. Antonius, cognomento verus. num.11. Theodoſii Senior, & Iunior. num.12. 14. Archadius, & Honorius. num.13. Argantbonius Tarteſſiorum Rex. num.15. Viriatus Rex. num.16.
Hiſpani Sancti Doctores Eccleſia, alyque ſcientiarum fulgere clariſſimi cap.80.num.9.
Hiſpanorum ingenia; quomodo deſcribat Ioannes Picus Mirandula. cap.80.num.10.
Hiſpania, & ſi per octingentos circiter annos fuerit, ac ſteterit à Mauris, & Sarracenis occupata, numquam tamen Chriſtianam fidem amiſit. cap.81. num 6.
Hiſpanorum Catholica fides teſtimonium Stanislai Oſii Varmienſis Cardinalis. cap.81. num.9.
Hiſpanis ſemper ius fuit belli indicendi in Sarracenos. cap. 81. num 10.
Hiſpanarum virtutum teſtimonium ex Vaſeo. cap.81. n.11.
Hiſpania laici Iudices, puniunt pœna pecuniaria clericum arma portantem. cap.71. num 47
Hiſpani predicorium homicidam illum dicunt, qui retro non facie ad faciem hominem occidit. cap 71. num.127.
Hiſpania Reges habent legis condenda poteſtatem. c.31 n.34.
Hiſpania Reges bellum indicere poſſunt. cap.32. num.6.
Hiſpania Regibus, Chriſtianiſſimi nomen datum. cap. 41. num.42.43.
Hiſpaniarum Rex cunctis pracedit ob maiores diuitias. capit.45. num.7.
Hiſpania in duas partes diuiſa. cap.46. num.42.
Hiſpaniarum Regna, temporum mutatione, & nomina mutarunt. cap.46. num.43.
Hiſpania Ciuitas Caſtulo. cap.46. num.44.
Hiſpani ad Pralaturas, & beneficia Eccleſiaſtica, exteros, & alienigenas non admittunt. cap.51. num.1.
Hiſpanis Regibus, Epiſcopi, manus oſculantur. cap. 54. numero 1. 19. 20.
Hiſpanorum Epiſcopatuum Rex eſt patronus. cap.54. nu.2.
Hiſpaniarum Regi, Eccleſiaſticarum Decimarum conceſſio fieri potuit. cap.59. num.3. 14.
Hiſpaniarum Regna tranſmittuntur ad primogenitum ſuccesſorem. cap. 57. num.2.23.
Hiſpani filios familias eorum habent ſub poteſtate. c.65. n.5.
Hiſpaniam petyt Paulus Apoſtolus ad pradicandum. cap. 68. num.47.
Hiſpania habitata fuit à Thubal, Iapeti filio. cap.68. n.48.
Hiſpania vnde dicta? cap.68. num.54.
Hiſpani Gallect à Gomero Gallo cognominati. cap.68. num. 57. 58. 59. 60.
Hiſpania laudes ex Strabone. cap.68. num.74. ex Solino. nu. 75. ex Plinio. num.76. ex Iuſtino, & Germanographo. num.77.
Hiſpania pluribus ſanctis gaudet. cap 70. num.34.
Hiſpana gens bellicoſa, & qualis? cap.82 num.15.
Hiſpani Annibalis pœni tempore, quales fuere? c.82. nu.16.
Hiſpani pluſquam duodecies centum millia Arabes, diuerſis vicibus occiderunt. cap.82. num 19.
Hiſpani Reges. vide in verb. Rex, & Reges.
Hiſpalenſis ſchola. cap.40. num 132.
Hiſpalis Regnum in Bethica Situatum. cap.46. nu.70.
Hiſpalis Regnum, quo ordine ad Philippum Regem Catholicum peruenerit? cap.46. num.71.
Hiſpalenſis Ciuitatis, ſitus, amenitas, & laudes. c.46. n.72.
Hiſpalenſis, Ciuitas, qua Sibilia vulgo nominatur, Noui Orbis nauigationibus; Nobilis. cap.46. num.73.
Hiſpalenſi Concilio Sanctus Iſidorus interfuit. c.42. nu.8.
Hiſpalim Ferdinandus III. Rex a Mauris recuperauit. ca. 42. num.27.
Hiſpalis ciuitas, quibus Sanctis ſit decorata. cap.70. nu.4.
Hiſterologia ſermocinatio ordinis peruerſi. cap.75. nu.35.
Hiſtoria declarata à Gobrya Dario. Regi perſarum, ſuper munere ei miſſo à Scythis. cap.77. num 21.
Hiſtoria adoleſcentis Erisbrei. cap.39. num.30.
Hiſtriones, & Mimi ludibria facientes, & publicè in Scenam prodeuntes, ludicra artis cauſa, infames fiunt. cap. 71. num.81.82.
Hiſtriones, & ſimiles in Theatro in 14. ordinibus non ſedebant. cap.71. num.83.
Hollandia ciuitates. cap.76. num.16.
Hollandia Batauia nuncupatur. cap.46. num.359.
Hollandia comitatus ad Philippum Regem Catholicum peruenerit. cap.46. num.360.
Hollandus Comitatus, quando primo inſtitutus, & à quo? cap.46. num.362.
Hollandi magnis vtuntur Nauibus. cap.46. num.361.
Hollandi, Nautica artis expertiſſimi. cap.46 num.364.
Hollandi cum Danis, Saxonibus, & Friſiis confaderati. cap.46. num.366.
Hollandia Comitiſſa Margarita partus numeroſus. capit. 46. num.367.
Hollandia ſauos Maris impetus paſſa eſt, & frequenter patitur. cap.46. num.368.
Hollandia Imperij feudum, ſiue beneficium. c.46. nu.369.
Hollandia Comes primus Florentius Vuilhelmi Germania Regis filius. cap.46. num.372.
Hollandia quibus ſanctis ſplendeat? cap.79. num.108.
Hollandia laudis. cap.68. num 78.
Homagij iuramentum. in verb. Iuramentum.

Ho-

Homagium, an Hominium appellari debeat? cap.64.n.46.
Homagium eſt veneratio, quam vaſſallus ob acceptum beneficium, patrono tribuit. cap.64.num.51.
homines primos, an nutu tantum ſuam voluntatem ſignificarent: cap.1.num.7.
hominum vires contra vires fluminum, non ſufficiunt. cap. 11. num 91.
hominum Romanorum, triplex ordo, Senatorius, Equeſtris, & Plebaius. cap.74.num.108.
homini ſtatura Proceris Romani dabant ſigna militaria, qui moueri à loco minimè poterat iniuſſu Principis. capit. 32.num.38.
homines ex putri materia generari, perperam cenſuit Auicenna. cap.43.num.3.
hominum paupertas, & inopia Reipublicæ pernitioſa. cap. 46. num.14.
hominis vice non eſt alieno exterus. cap.51. num.17.
homini nulli diſtinctus certus mortis, aut vita locus in mundo. cap.69.num 29.
hominum inſtrioris Germania pulchritudo. c.87. num 20.
homicida triplex, Eccleſiæ immunitate non gaudet, occidens in Eccleſia, occidens venene, & occidens proditeriè. cap.71. num.125.
homicidum proditoriè committi, quomodo dicatur? cap.71. num.126.
homicida proditorius apud Hiſpanos is eſt, qui retro, non facie ad faciem, hominem occidit. cap.71. num.127.
honores dum dantur, Auorum Nobilitas quaritur. c.4.n.14
honoris filia Maieſtas. cap.60.num 27.
Honorifici tituli exprimi debent. cap.46. num.22.
Honorius Imperator Hiſpanus cap.79.num.13.
Horami Portus. vide in verb. Portus.
Horatiò Coeliti Pons reſciſſus, magnum patriæ pietatis argumentum. cap.11.num.53.
Horatij Poeta preceptor Orbilius Beneuentanus, c.80.nu.6.
Horiſtanni Marchionatus in Sardinia eſt. cap.46. un.332.
Horiſtang hodie dicitur in Sardinia, Ciuitas, quæ olim arborea nuncupabatur, cap 46.num.333.
Horiſtang Ciuitas, Imaginem Chriſti Crucifixi à Nicodemo olim factam habet. cap.46.num.334.
Hortus Balſami. vide in verb. Balſamum.
Hoſca Ciuitas ſuis Sanctis, Nobilis. cap 70.num.26.
Hoſpitale Furioſorum Neapoli adeſt. cap.14.num.56.
Hoſtium commercium prohibitum, ne Regnorum Arcana, & Regnorum ſcientur. cap.9.num.58.
Hoſtiæ Portus à Claudio Imperatore conſtructus. c.9.n.27.
Hoſtes tom... Armis, Telis, Equis, aliaue re iuuare illicitum, cap 9.num.55.
Hoſtes Reipublicæ denunciandi ſunt de iure. cap.14. n.82.
Hoſtem aduerſus authoritas æterna ex lege duodecim Tabularum cap.47. num.138.
Hoſti fides ſeruanda eſt. cap.47. num.156.
Humerus Principatum deſignat. cap.49 num.35 36.
Humilis coram Deo gratiam inuenit. cap.2.num.9. 10.
Humilitatis Philippi II. Regis Catholici, exemplum. cap. 2.num.15.
Humilius eſſe debet, quod eſt altiori faſtigio poſitum. capit. 54 num.27.
Hunanin Portus. vide in verb. Portus.
Hungaria habet ſalis veſtigalia. cap.25.nu.32. & in verb. Salina.
Hungari Imperio ſubditi. cap.47.num.12.
Hungaria Rex. vide in verb. Rex & Reges.
Hungari Pannoni ſunt appellati. cap.46.num.124.
Hungaria in Regno, quod ius habet Rex Catholicus? capit. 46.num.130.
Hungarici Regni titulū ex pacto tenēt Auſtriaci. c.46.n.131
Hungaria Regnum, quæ iure poſſidet Rodulphus Secundus Romanorum Imperator. cap.46.num.132.
Hungaria in verb. Regnum.
Hydruntinam Ciuitatem à Turcis recuperauit Alphonſus Rex, Ferdinandi Primi Aragonū Regis filius. c.42.n.70.
Hyberma Gymnaſium in Vuallia. cap.40.num.77.
Hybernia Rex ſoluit Romano Pontifici annuas Marchas Trecentas pro Regno. cap.46. num.194.195.
Hyppocritarum fraudes, multos à vero, rectoq; iudicio amouerunt. cap.21.num.30.

I

IAcob, mutato nomine Iſrael dictus. cap.1.num.19.
Iacob, interpretatur ſupplantator. cap.1.num.22.
Iacob ſepultus eſt in Hebron. cap.32.num.216.
Iacobi Maioris, Apoſtoli prædicatio, quo in loco fuerit? cap. 43.num.10.
Iacobus Minor, Apoſtolus, quo loci prædicauerit? c.43.n.11
Iacobi Apoſtoli Templum apud Gallacos, exornauit Alphonſus III. Rex, Magnus appellatus. cap.42 num 22.
Iacobi Apoſtoli Epiſcopi Hieroſolymitani, qui ab Herode ſecuri percuſſus fuit, corpus à Diſcipulis fuit in Hiſpaniā translatum. cap.70.num.78.
Iacobus Apoſtolus ad fauorem Ferdinandi Regis Caſtellæ, & Legionis. cap.72.num.15.
Iacobus Apoſtolus in bello contra Mauros, & Sarracenos ad fauorem Ramyri primi Hiſpaniarū Regis. c.72.n.20.
Iacobus Apoſtolus ad fauorem Franciſci Corteſij Imperatoris exercitus Regis Hiſpaniæ in Nouo Orbe c.72.nu.21.
Iacobus Apoſtolus præſto fuit Alphonſo de Alburquerco Giā recuperanti in Nouis Inſulis. cap.72.num 22.
Iacobo Apoſtolo venit in Maris tempeſtate Philippus Primus Auſtriacus, Caroli Cæſaris Quinti pater, & Philippi II. Auus, & ob id ſaluus rediit cum omnibus, qui ſecum erant. cap.72.num.24.
Iacobus Fortunatus Rex Valentiam, & Maioricā à Mauris eripuit. cap.42.num.32.
Iacobus Fortunatus, Petri Secundi filius Rex Aragonum, Valentiam ciuitatem à Mauris ſecundo occupatam recuperauit. cap.46. num.59.
Iacobus Aragoneus à Bonifacio Octauo Summo Pontifice Inſula Sardinia inueſtitus fuit. cap.46.num 154.
Iacobi Aluaroti opinio improbata. cap.28.num.20.
Iacobi Aluaroti opinio improbatur. cap.64. numè.102. 103. 111.113.
Iacobus Aldebrandinus Nuntius Apoſtolicus in Regno Neapolitano. cap.71.num.232.
Iacobi Galli I.C. Neapolitani Præceptoris, laudes. cap. 40. num.78. & 118.
Iacobi Mainoldi I.C. Cremonenſis Regentis Laudes. cap. 46. num.23.
Iacobus Sanazarius Poeta Illuſtris. cap.28.num.52.
Iacobus Marchanius Hiſtoriarum ſcriptor elegantiſſimus. cap.46.num.251.
Iactantia, & inanis gloria vbique ſibi arcem tenet. c.40.n.6
Iactantiam ſequitur Ruina. cap.41. num 9.
Iader, ſiue Zara Inſula vendita Venetis vendita centum mille florenis. cap.46.num.146.
Iano clanes tributa, quid ſignificant? cap.9.num.44.
Ianus, an primus monetam percuſſerit? cap.12.nu.15.
Ianus, an idem, quod Noa cap.12.num.16.
Iani, ſiue Iapeti filius Gomerus Gallus. cap.68.nu.9. 69.73.
Ianus ſub initium Aurei ſeculi la um latus Tyberis tenuit. cap.68.num.13.
Ianus in Celtiberos Hiſpalos venit. cap.68.num.49.
Ianus Langlaus, & Renatus Choppinus, quoad clericorum veſtes optimè ſcripſerunt. cap.71.num.167.
Iapeto Noa filio. Italia contigit. cap.68.num.8.
Iapeti, ſiue Iani filius Gomerus Gallus. cap.68. nu.9. 69.73.
Iaſon perperam ex Accurſio capit, Regem Galliæ non ſubeſſe

eſſe Imperio. cap. 65. num. 2. 3.
Ianus Langlæus Galliæ lumen. cap. 32. num. 72.
Iberia Ciuitas, & Sancti ſui. cap. 70. num. 30.
Ichnuſa, dicta Sardinia, & quare? cap. 46. num. 148.
Idioma, & linguam ſubditorum ſcire debent Prælati, vt illis poſſint ſcripturas interpretari. cap. [illegible] nu [illegible]
Idiomatum, ac linguarum diuerſitatem D E V S [illegible] in ædificatione turris Nembroth, ſiue Babel [illegible] ſuperbiam confunderet. cap. 51. num. [illegible]
Iehu Quintus Rex in ſcriptura ſacra, vnctus ſuper Iſrael. cap. 49. num. 18.
Ielles Portus in Verb. Portus.
Iephte Principum Galaad Dux contra filios Amon fortiter pugnauit, & contra filios Ephraim, quos vicit. cap. 32. num. 130. 131.
Iericho Vrbi bellum illatum à Ioſue filio Num, Domino iubente. cap. 32. num. [illegible]6.
I E S V S Chriſtus Prophetarum omnium Princeps, & Dominus. cap. 36. num. [illegible]
I E S V S Chriſtus, quando poteſtatem dedit Petro cap. 71. num. 113.
I E S V S Chriſtus omnem poteſtatē habuit. cap. 71. n. 116.
I E S V S Chriſtus in Centurione milite, multum ſibi complacuit. cap. 32. num. 153.
I E S V S Chriſtus, prædixit bella fieri oportere. cap. 32. num. 154.
I E S V Naue vti ſtrenuus bellator in ſcriptura ſacra narratur. cap [illegible] num. 144.
Iezabeli R[illegible] comminatio facta, quod nullus illam ſepeliret. cap. [illegible] num. 381.
Ignominioſa miſſio, quæ? cap. 32. num. 6[illegible]
Ignominioſæ miſſionis militiæ formula, quæ? cap. [illegible] num. 63. 64 65.
Illegitimi, & baſtardi dicuntur Viles. cap. 30. nu. 30.
Illerda Latinè, Hiſpanicè vero hodie Leryda cognominatur. cap. 46. num. 96.
Illerda Ciuitas, Studijs, alijſq; dotibus, ac [illegible]oria C[illegible] contra Varronem Petreium, & Afranium, Pompei præfectos, memorabilis. cap. 46. num. 97.
Illerdenſes Epiſcopi, & Sancti. cap. 70. num. 18.
Illergetæ vocati ab Illerda. cap. 46. num. 96.
Illiberis Ciuitas quæ? cap. 40. num. 134. 135.
Illiberi Epiſcopi. cap. 70. num. 12.
Illicitos contractus facientes pœnas incurrunt. cap. 3[illegible]. n. 14.
Illepula, quæ? cap. 40. num. 134. 135.
Illuſtres dicuntur Galliæ Reges. cap. 41. num. [illegible]
Illiturgi Epiſcopus. cap. 70. num. 13.
Illuſtres ſunt immunes à ſordidis. cap. 18. num. 2[illegible]
Imaginum vſus apud Romanos, quis eſſet, nouiſſimè enucleatus cap. 4. num. 18.
Imago, quid ſit, & quid ſignificet? cap. 4. num. 20.
Imagines illorum in Porticu tenuit C. Cæſar, qui Rempub. auxerant. cap. 4. num. 21.
Immunem ſe prætendens à ſolutione vectigalis, an debeat docere de immunitate? cap 11. nu 103.
Immunis, & Priuilegiatus à vectigali, tenetur bulletam cōſignare Daciario. cap. 11. nu. 105.
Immunes notorij, immunitatis profeſſionem facere non tenentur. cap. 11. num. 108.
Immunitatis conceſſio denotat priuilegium. cap. 33. nu. 1.
Immunitatem à collectis, & muneribus concedere, Regalis iuris eſt. cap. 33. nu. 2. 3. 4.
Immunitatis priuilegia ſunt Fiſco damnoſa, cum contra ipſum tendant. cap. 33. nu. 9.
Immunitatis priuilegium ſi Princeps concedat, an compenſet cum ſua portione penſionis? cap. 33. nu. 12. 13.
Immunitas conceſſa non extenditur ad munera ordinaria à iure ſtabilita. cap. 33. num. 14.
Immunitatis priuilegium non extenditur ad m[illegible] patrimonialia. cap. 33. num. [illegible]
Immunitatis Priuilegium uni conce[illegible] eadem ſoluit conceſſionarius [illegible] dum, ſi concedens prius n[illegible]
Immunitatis Priuilegium int[illegible] dentem [illegible] cap. [illegible]
Immunitat[illegible] Priuile[illegible] amp[illegible] ad [illegible] nia. cap. [illegible] num [illegible]
Immunitatis priuilegium extenditur etiam ad b[illegible] quæſita. cap. 33. num. 21.
Immunitatis priuilegium non extenditur ad bona poſtea quæſita [illegible] per verba [illegible] cap. 33 num. 2[illegible]
Immunitat[illegible] b[illegible]na p[illegible]
Immunitatis priui[illegible] ſitis per ſubrogationem [illegible] erat immunitati præro[illegible]
Immunitatis priuilegium c[illegible] pis habente id ad quod tene[illegible] ros de vniuerſitate. cap. [illegible] nu. [illegible]
Immunitatis priuilegio non [illegible] tio. cap. 33. num. 8.
Immunitatis priuilegium alicui [illegible] ad eius colonos. cap 33 nu [illegible]
Immunitatis priuilegium non a[illegible] ſit clauſula non obſtante cap. [illegible]
Immunitas concedi, an p[illegible] per [illegible] ſuperiorem [illegible] p. 33 nu. 23 [illegible]
Immunis & priuilegiatus g[illegible]ude[illegible] ceps vtilitatum, & [illegible]
Immunitatis priuilegium, n[illegible] ad [illegible] Laudemij. cap. [illegible]3. nu. 39.
Immunitatum priuilegia c[illegible] & corp[illegible] debilitatem, numerum l[illegible]erorum [illegible] conditionem, dignitatem, reli[illegible] b[illegible]ca[illegible], & alia, quæ declara[illegible]
Immunitatum priuilegia probanda [illegible]
Immunitatem prætende[illegible] per [illegible] dere edixit M. Anto[illegible] P[illegible]
Immunitate, an gaudeat C[illegible] a[illegible] confugiens? [illegible] nu. [illegible]4.
Immunitate Eccleſiæ negari [illegible] da tripli[illegible] ſpeciei, accidens in Eccleſia, veneno, et prod[illegible] orie. cap. 71. n. 125
Immunit[illegible] Eccleſiaſticam labefacientes, in maximo rerum di[illegible] ciderunt. cap. 71. num. 139.
Immunia [illegible] Sacerdotum territoria Pharao Rex Ae[illegible] cap. [illegible] m [illegible]
Imm[illegible] arauit Sacerdotes à ſolutionibus, & Tributis Ar[illegible] Rex Perſarum cap. 6[illegible]. nu. 2.
Imm[illegible]nt Eccleſiæ, & Clerici à ſolutione collectarum. [illegible] nu. 2.
Imperator primus Chriſtianus. cap. 1. nu. 46.
Imperatoris monetā cudens, qua pœna teneatur? ca. 12. n. 38
Imperator Fiſcum habet. cap. 14. nu. 7.
Imperator Nauibus aſcriptos homines habere debet. cap. 19. num. 85.
Imperator imponit collectam. in verb. collecta.
Imperator Natalibus reſtituit. cap. 25 nu. 4.
Imperator non poteſt legitimare filiū Sacerdotis, nec quo ad temporalia. cap. 33. nu. 17.
Imperator, an vbiq; gentium legitimet, quoad temporalitatem & honores? cap. 25. nu. 18.
Imperator Pontifici ſubditus eſt. cap. 47. nu. 10.
Imperatorum Orientis, & Occidentis, ſtatus diuiſio. cap. 47. num. 19.
Imperator coronatur à Summo Pontifice. cap. 47. num. 26.

Impe-

Imperatorem ex cauſa deponit Sum. Pontifex. cap. 47. n. 59.
Imp[illegible] qui libet e [illegible] poteſt, dummodo tamen ſua habeat requi[illegible] ap. 58. num. 3.
Im[illegible]em a ſuis interfici inuiſum eſt Romanis. cap. 26. [illegible]
Imperator dum eligendus eſt, primum inſpicitur, an Imperio [illegible] num. 4.
Im[illegible] R[illegible] Conſtantinopolitanos habuit Hiſpan[illegible] num. 16.
Im[illegible] Papa, Ele[illegible]ribus negligentibus. cap. 58. [illegible] 20.
Im[illegible] habuit Auſtriaca familia. cap. 61. nu. 1. 2.
Imperato[illegible] Romani, etiam Pontifices Maximi appellabantur. [illegible] num. [illegible]
Imperatores [illegible] creat [illegible]uitates [illegible] 6. num. [illegible]
Im[illegible] Nerua Hiſpanus ab exilio reuocauit [illegible] Euangeliſtam cap. 79. num. [illegible]
Imperat[illegible] Hiſpanus fuit, cap. 79. n. 5.
Impe[illegible] A[illegible] ſi[illegible] a ſi[illegible] pes cap. 79. num. 7.
In[illegible] Galba, Hiſpanus [illegible] cap. 79. num. 9.
Imp[illegible] Antoninus Pius. cap. 79. nu. 10. M. [illegible] rus num. 11. Theodoſius ſenior. nu. 12. A[illegible] num. 13. Honorius. num. 13. Theodoſius [illegible]
Im[illegible] idi, Impium Romani eſſe cenſuerunt. [illegible] m. 18.
Im[illegible] Ferentinos. cap. 79. num. 28.
I[illegible] nes. cap. 30. num. 2.
Im[illegible] otarios, & Tabelliones creare [illegible] al e[illegible]us? cap. 30. nu. 53. 54. 55.
Imp[illegible] orbe Tabelliones creare? cap. 30. num. 54.
Im[illegible] P[illegible]x, creant Comites Palatinos, & Equi[illegible] 57.
Imp[illegible]tor ex[illegible] Purpurea Clamyde Paludatus prodibat. cap. [illegible]
Im[illegible] premus, Princeps in ſuo ſtatu [illegible] R[illegible] ura Imperij reſtituunt deportatos, ac [illegible] damnatis. cap. 38. num. 8.
Im[illegible] T[illegible]rum [illegible] appellar. cap. 41. nu. 31.
Imp[illegible] concedere ſtatum Mediolani. cap. 46. num. 2[illegible]
Imper[illegible] dum fe[illegible] inueſtituram Duci Mantuæ, omnem ei poteſtatem dedi[illegible] videtur. cap. 48 num. [illegible]
Imperatores vnguntur in Bracchio, humero ſiue Armo. cap. 49. num. 21.
Imperator vngitur à Summo Pontifice. cap. 49. num. 23.
Imperium vnius præferendum eſſe dixit Darius Rex Perſarum. cap. 3. num. 64.
Imperium omneſq; dignitates à Papa depende[illegible] n. 10
Imperium non omnibus Magiſtratibus Romani[illegible]um erat. cap. 21. num. 5.
Imperio apud Germanos tranſlato omnes illius prær[illegible] atiua ibidem tranſlata dicuntur. cap. 37 num. 11.
Imperio ſubditi ſunt Hungari & Bohemi. cap. 47. num. 12.
Imperio ignota, Orbis noui acquiſitio. cap. 47. num. 14.
Imperio Roma potiente, & Regnum Neapolitanum, & ſicu[illegible] ſub illo fuere. cap. 47. num. 18
Imperium à Summo Pontifice, transfertur de gente in gentē. cap. 47. num. 57.
Imperium à Græcis in Germanos cur tranſlatum fuit remiſſiuè. cap. 47. num. 58.
Imperio ſubditus ſtatus Delphinalis. cap. 47. num. 84.
Imperij electores à Summo Pontifice vt eligendi habuerunt. cap. 58. nu. 6.
Imperij ſciſma dum fuit electus Imperator Alphonſus Decimus Rex Hiſpaniæ, et Ricchardus Comes Northumbriæ, Regis Angliæ frater. cap. 58. num. 7.
Imperij iura ceſſit Alphonſus Decimus Rex H[illegible] cap. 58. num. 11. 12.
Imperium tamdiu durabit in Electores, quamdiu Eccleſia id expediens iudicauerit. cap. 58. num. 18.
Imper[illegible] non [illegible]noſcere Galliæ Regem, perperam ex Accurſio [illegible] cap. 65. num. 2. 3.
Impe[illegible] Mero, mixtoq; conceſſo, non intelliguntur conceſſa cauſa ſecunda. cap. 39. num. 43.
Impedimentum matrimonij iuſtitiæ publicæ honeſtatis. cap. 16. num. 170.
Imperiale feudum eſt Burgundia. cap. 4[illegible] nu. 108. 169.
Inceſtæ Nuptiæ, illæ ſunt, quæ proueniunt [illegible]onſanguinitate, & affinitate. cap. 16. num. 162.
Inceſtum quando dicatur? cap. 16. num. 1[illegible] 181. 182.
Inceſtum, an committatur, cum M[illegible] cap. 16. numer. 164 [illegible]6.
Inceſtas nuptias cōtrahentium [illegible] publicationis bonorum eſt de Regalibus. cap. 16. n[illegible]
Inceſtus iure punitur, qui citra matrimonij cauſam cum coniuncta coit. cap. 16. num. 200.
Inceſtas nuptias, vel ſponſalia conſumpta per carnis copulam contrahens, an incidat in pœnam Cle. 1. de co[illegible] & affinit. cap. 16. num. 204.
Inceſtas nuptias contrahentium pœna eſt, quòd bona publicantur, & in eis locum non habet Auctor. bona damnator. cap. 16. num. 205.
Inceſtuoſi, an Tabelliones creari p[illegible] num. 42. 44. 48 49. 50.
In Chriſto creata ſunt omnia præf. num [illegible]
Indicus Hortadus Mendozius Marchio [illegible] præf. num. 59.
Indignitatis capita, quæ remiſſiuè. cap. 15. num. 4.
Indignitatum cauſa ad hæredes non transeunt. cap. 15. n. 15
Indignus donec non condemnetur, mouet actiones hæreditarias & diuidit cum hærede. cap. 15. num 9.
Indignus retinet iura ſepulchrorum. cap. 15. num. 10.
Indignus non iudicatur hæres non vindicans mortem defuncti, quia minor. cap. 15. num. 18.
Indignus non eſt hæres, qui non accuſat, cum non ſit certus author necis defuncti. cap. 15. num. 17.
Indignus hodie non dicitur hæres non vindicans mortem defuncti. cap. 15. num. 20.
Indignit[illegible]tis exceptio à Fiſco, non ab alio proponitur. cap. 15. num 53.
Indi[illegible]rum R[illegible] liberi ſunt. cap. 47 num. 6.
Indul[illegible]ere condemnatis, ius eſt ſupremi Principis. cap. 38. num 1.
Indulgere non ſolent, nec remittere Principes, non habita partis remiſſione. cap 38. num. 14.
Indulgentia intelligitur de præteritis delictis, non de futuris. cap. 38. num. 11.
Indulgentia non extenditur ad pœnam parti debitam. cap. 38. num. 13. 39.
Indulgentia, vel gratia Principis non nocet iuribus partis. cap. 38. num. 16.
Indulgentiam habens, an recuperet bona alienata per Fiſcū cap. 38. num. 38.
Indulgentia, an operetur recuperationem bonorum. cap. 38. num. 40.
Indulgentia generalis, an operetur quoad delinquentes in carcere exiſtentes. cap. 38. num. 41. 42.
Indulgentia, vel gratia, an ſit producenda coram Magiſtratibus. cap. 38. num. 43. 45. 50.
Indulgentia dum producitur, an Fiſcus ſit citandus? cap. 38. num. 63.
Indulgentia, & decretum Fiſco inaudito eſt nullum. cap. 38. num. 66.

Indul-

Indulgentia, ſeu gratia Principis, ſi appareat quòd praces veritate nitantur. exequitur. ſi autem non, tunc manum non apponit, ſed Principi refert. quia per appoſitionem manuum Principum, Inferiorum manus dicuntur ligata. cap.38.num.67.
Indulgentia, & gratia non procedit, ſi omnes delictorum qualitates expreſſa ſint. cap.38. num.68.
Indulgentiarum cauſa iuſta eſſe debent. cap.38.num.69.
Indulgentia, & gratia fieri ſolent ob publicam latitiam. cap.38.num.74.
Indulgentia fiunt, dum prima vice Rex, ſeu Princeps, Regnum, aut Statum ingreditur. cap.38. num.75.
Indulgentiam generalem fecit Philippus II. Rex Catholicus, cum Regni poſſeſſionem capit. cap 38 num.76.
Indulgentia fit ob particularem Domus Principis dignitatem. cap.38.num.77.
Indulgentia fieri ſolet ob natiuitatem filiorum Principis. cap.38.num.78.
Indulgentiam generalem fecit Philippus Rex Catholicus, ob victoriam contra Turcarum Imperatorem, & ob filiorum natiuitatem. cap.38.num.82.83.84.
Indulgentia dum conceduntur, quadam capita reſeruantur, & qua? cap.38.num.85.
Indulgentia reliqua. vide in verb. Princeps. & in verb. remittens.
Indulgentiis verbum, quid ſignificet? cap.38. ſub nu. 27. 29.
Infans ſpiritualem cognationem, an contrahat ſi tenet in Baptiſmo? cap.16.num.43. 47.
Infans matrimonium carnale non contrahit. cap.16.nu.47.
Infans voluntatem non habet. cap.16.num.50.
Infans, quid velit ignorat? cap.16.num.50.
Infantes vſum rationis non habent. cap.16.num.54.
Infantes neſciunt diſcernere bonum à malo. cap.16.num.54.
Infans furioſo, fatuo, & amenti aquiparatur. c.16. nu.55.
Infans dicitur inuitus. cap.16 num.61.
Infans aquiparatur dormienti. cap. 16.num.65.
Infans non praſumitur doli capax. cap.16. num.72.76.
Infantes ſeptennio minores, mentiri, & verum dicere, & confiteri non dicuntur. cap.16.num.73.
Infans niſi ſit pubertati proximus non dicitur doli capax. c. 16.num.74.
Infantes delicto minimè obligantur. cap.16 num.76.
Infans; non peierat, quia non iurat. vbi ſupra.
Infantes, quando dicantur pubertati proximi? vbi ſupra.
Infantes, vt Senes, ità benè ſentire nequeunt cap.16.n.82.
Infames ſunt Hiſtriones, & Mimi Ludibria facientes, & in Scenam prodeuntes Ludicra artis gratia. c.71.n.81.82
Infidum; quod eſt. ſtabile non eſt cap.47 num.165.
Infirmorum oleum pro infirmis deſeruit. cap.49 num.8.
Ingenia parca fuere in enarrandis Catholici Regis encomijs. praf num.2.
Ingolſtadienſe ſtudium. cap.40. num.45.
Ingratis. quid comminatur Deus. cap.2.num.7.
Ingratus DEO Saul. cap.2. num.8.
Inhibitio, quid ſit? cap.71.num.289.
Inimici; an eſſe debeamus inimicorum amici noſtri. cap 32. num.197.198.
Iniuria fit mortuo ex nuptijs immaturis. cap.15.num.52.
Iniurias priuatarum hominum propulſare iuris naturalis eſt. cap.39.num.1.
Ino Mater Portumni. in verb. Portunm.
Inquiſitores Sancti Officij, errantes in fide deferri cupiunt. cap.14 num.75.
Inquiſitores Haretica prauitatis, an exules reſtituant? cap. 38. num.7.
Innocentius Secundus Pontifex, coronauit Lotharium Imperatorem. cap.47.num.47.
Innocentius Tertius Pontifex, Othonem Imperio amouit. cap.47. numero 73.
Innocentius Quartus, & Gregorius Nonus Federicum Secundum Imperio amouerunt. cap.47.num.73.
Innocentius Quartus Pontifex fouit ſtudium Romanum. cap.40.num.19.20.
In Regia Camera ſummaria quot Praſidentes aſſideant. praf.num.67.
Inſignia Gentilitia Gothorum Regum, qua? c.77. num.23.
Inſinuatio requiritur in donatio excedente quingentos aureos. cap.71.num.246.
Inſinuatio, an fiat coram Iudice Eccleſiaſtico, cum fit donatio vltra ſummam quingentorum aureorum, clerico? cap.71.num.247.
Inſinuatio, cum fit, an requiratur decretum? cap.71.nu. 248.
Inſinuatio, dum fit, an ſufficiat tantummodo iudicis authoritas abſque decreto. cap.71. num.249.
Inſinuatio coram quocunque iudice fieri poteſt. c.71.nu.250.
Inſtitutio, & confirmatio Pralati ad ſuperiorem Eccleſiaſticum pertinet. cap.50.num.33. 34.
Inſula Cethim, an ſiat Inſula Italia? cap.81.num.4.5.
Inſularum Indiarum habitatores, qua ex progenie, & loco ſiat? cap 43.num.1.
Inſularum Nouarum inuentio, & nauigatio antiquis Geographis incognita. cap.43.num.7.
Inſularum Indiarum habitatores, ſunt ex decem Tribubus Iſraelitarum. cap.43.num.25.
Inſularum Indiarum Principes, legationem miſerunt Gregorio Decimotertio Pontifici Maximo, & Sixto Quinto eius ſucceſſori. cap.43.num.55.
Inſula Iader, ſiue Zara vendita Dominio Veneto pro centum mille florenis. cap.46.num.136.
Inſulas, & Ciuitates Dalmatia. ceperunt Robertus Northmannus, & ſucceſſores. cap.46.num.138.
Inſulam Sicilia, Robertus, Rogerius, & Boemundus Northmanni Principes Sarracenis purgarunt. cap.46. nu.143.
Inſula Sardinia, in Mari Lybico, an Africo ſita ſit? cap. 46.num.147.
Inſula Sardinia dicta Ichnuſa, & qua ex cauſa? c.46.n.148
Inſula Sardinia Sandaliotes appellata cap.46.num.148.
Inſula Sardinia a Bonifacio Octauo Summo Pontifice inueſtitus fuit Iacobus Rex Aragonia. cap.46. num.154.
Inſula Sardinia adiecta Regno Aragonia ab Alphōſo Quarto Rege, Miti, appellato. cap.46.num.155.
Inſula Sardinia, quomodo ad Philippum Regem Catholicū peruenerit? cap.46.num.156.
Inſula Corſica, Cyrnos, Gracè dicta. cap.46. num.158.
Inſula Corſica, modico interuallo diſtat à Sardinia. capit. 46.num.159.
Reliqua. vide in verb. Corſica.
Inſula Maiorica, & Minorica, Baleares appellata. ca.46. numero 166.
Inſula Canaria, Fortunata appellata. c 46. num.200.
Inſularum Fortunatarum deſcriptionē fecit Plinius, Clearchus Solenſis, & Plutarchus. c.46.n.202.203.204.205.
Inſulas Canarias, ſiue Fortunatas, feudi nomine conceſſit Henricus Tertius Rex Caſtella Ioanni Benthacourtio Gallo. cap.46.num 206.
Inſulas Canarias Eugenius Quartus Pontifex conceſſit Ioāni Secundi Henrici Regis filio. cap.46. num.207.
Inſula Canaria, quo iure ad Philippum Regem Catholicum ſpectent? cap 46.num.208.209.
Inſula Noui Orbis. qua? cap.46.num.218.
Inſularum Nouarum primam nauigationem inuenit, ac inſtituit Chriſtophorus Columbus Genuenſis. cap. 46. num. 219. Ferdinandus Corteſius ſecundam. num 220. Ferdinandus Magaglianus tertiam. n.221 ca.42. num.38.39.
Inſulas vnionum, Hiſpanorum Regum Imperio adiecit Blaſcus Nunnius. cap.46.num.222.

Inſula

Inſula Noua Philippi Regis Catholici, habent Balſamum perfectiſſimum cap.49.num.52.
Inſula Sicilia fertilitas. vide in verb. Sicilia.
Inſula Cothim, ideſt Italia. cap.68.num.16.
Inſularum Indiarum, ac Philippinarum & Noui Orbis Concilia, & conſeſſus iuridici. cap.66. num.50.
Inſtrumentum factum ab vno Notario in vno Regno, quomodo Fidem faciat in alio? cap 30.num.62.
Inſtrumentum groſſatum, ſiue reaſſumptum, recipere tenentur partes. cap.3 .num.71.
Inſtrumentum, an reaſſumat alios abſente notario, qui de illo fuit rogatus? cap.30. num.72.
Inſtrumentum, vt reaſſumatur, viuentis Notarij, Iudiciſq. authoritas requiritur. cap.30. num.73.
Inſtrumentum reaſſumens Notarius non interuenientibus requiſitis, tenetur pœna falſi. cap.32.num.74.
Inſtrumentum ſi eſt antiquum ſufficit probare, quòd ille pro Notario, & Tabellione ſe geſſerit. cap.30. num.77.
Inſtrumentum antiquum, ſi eſt, ſufficit probari illum fuiſſe Notarium per famam. cap.30. num 78.
Inſtantia perempta in Regno Neapolitano per Conſilium, ſiue illius Præſidentẽ ſit inſufflatio ſpiritus vitæ. c.62.n.87
Inſtantia non perimitur in Tribunali, vel conciſtorio Principis. cap.62. num.93.94.95.
Inſtantia non perimitur in Parlamento Pariſienſi. cap.62. num 96. Nec in Senatu Sabaudo. cap.62. num.97.
Inſufflatio ſpiritus vitæ, inſtantia perempta ab inferioribus a Principe fieri non poteſt. cap.62 num. 88.
Inſufflatio ex mera Principis gratia cõceditur. cap 62.nu.89.
Inſufflatio dum conceditur, à petente reficiuntur expenſæ. cap. 62. num. 90. 92.
Inſufflatio conceditur pluries. cap. 62. num. 98.
Inſufflatio dum conceditur, pars non citatur. cap.62. nu.99.

Ex ſacra Scriptura.

Intellectus cap.23. Ieremiæ. præf. num. 12.
Intellectus Pſalmi 138. Dauid. præf. num. 13.
Intellectus cap. 9. Amoſ. præf. num. 14.
Intellectus cap. 4. Deuteron. ac plurium locorum ſacræ ſcripturæ; quomodo Deus dicatur eſſe vbique præf. nu. 23.

Ex Iure Canonico.

Intellectus cap. Firmiter. De ſumma Trinit. & fid. Cathol. præf num. 41.
Intellectus Clem. Paſtoralis. de Re Iud. cap.71. num.13.14.
Intellectus c. Neque.88 diſtinct. cap.71. num 239.
Intellectus. Cle.1. de conſan. & aff. cap. 56.num.204.
Intellectus. Gloſſ. in c. Mulier.32.q.2 cap.16.num.26.
Intellectus. c. quod in dubijs. de Pœnit. cap.32. num.226.
Intellectus. c diſpenſationes.1.q 7 cap 6.num.10.
Intellectus. l. In tantum. in princ. ff. de rer. diuiſ. cap.9.nu.66.
Intellectus. l.13.14. Solonis, et 12. Tabularum. cap.14.n.28.
Intellectus. l. quo tutela. ff. de regul. iur.
Intellectus. l. Senatus. §. Senatus. et l. edicto. ff. de iur. Fiſc. cap. 25.nu.59.
Intellectus. l.1.& l.2. ff. de Adopt. cap.16.num.90.97.98.
Intellectus. l. ſi hominem. §. quoties ff. depoſit. cap.22.nu.19.
Intellectus. l. fin. ff. de Curat. bonis dand cap.22. num.19.
Intellectus. l ex hoc iure. ff de iuſt. & iur. cap.32. num.2.
Intellectus. l. Qui cum vno. §. ex authoratus ff. de re milit. cap. 32. num.71.

Ex Iure Imperiali.

Intellectus l.1. C. de falſ. monet. cap.12.num.42.50.
Intellectus Auth. bona damnatorum. C. de Bonis proſcript. cap.17.num.26.
Intellectus. l.2.3. C. de Curſ. Pub. lib.12. cap.19. n.27.29.30.
Intellectus. l.1. C. de Metall. lib.11. cap.28. nu 4.
Intellectus. l per annos. C. de Metallar. lib.11. cap. 28. nu. 6.
Intellectus. l. ab metallicum. C. de Metallar. lib.11. cap. 28. num.7.
Intellectus. l. Vnica. C. de Nundinis. cap.36. num.21.
Intellectus. Auth. Nauigia. C. de Furt. cap.75. nu.27.28.29.
Intellectus. l. Nullus. C. de Iudæis. cap.69. num.30.
Intellectus. l. Chriſtianis. C. de Paganis. cap 69. nu. 30.
Intellectus. c.1. quæ ſint Regalia. cap 5.nu.11.12.
Intellectus. c.1. in verb. Armãdia. Quæ ſint. Regal. ca.6.n.15
Intellectus. c.1. in verb. Argentaria. Quæ ſint. Regal. cap.22. num.2.3.4.
Intellectus. c.1. in verb. Piſcationũ. quæ ſint. Rega. ca.24.n.15
Intellectus. c.1. in verb. Salinarum. quæ ſint. Regal. cap. 25. num. 10.
Intellectus. c.1. in verb. Argentaria. quæ ſint Regal. cap. 28. num.1.
Intellectus. c.1. de Fil. nat. ex matrim. ad Morgan. cap. 57. num. 69.

Ex Conſtitutionibus Regni Neapolitani.

Intellectus. Conſt. conſuetudinem prauam. §. fin. cap. 8. num. 38. 48.
Intellectus. Conſt. Quadragenalem. cap.8. num.47.
Intellectus. Conſt Regni. Dignum. cap.9. num.64.
Intellectus. Conſt. Regni. Ea quæ ad decus. cap. 9. nu.64.
Intellectus Conſt. Regni. Super Inciſionibus. cap.11. nu.61.
Intellectus. Conſt. Regni. Si damna clandeſtina. cap. 11. num.61.
Intellectus. Conſt. Regni. Adulterinam. cap.12. nu.25.45.
Intellectus. Conſt. Regni. Qui nummos. cap.12. num. 46. 54.
Intellectus. Conſt. Regni. Iam ſæpe. cap.12. nu. 54.62 86.
Intellectus. Conſt. Regni. Dohana. cap.14. nu. 3. 20. 36. cap. 27. num. 64.
Intellectus. Conſt. In locis demanij. cap. 30. ſub num. 13. 18. 27.35.
Intellectus. Conſt. Regni. Incenſutilem. cap.14. num.78. cap. 17. num. 25.
Intellectus. Conſt. Regni. Apoſtatantes. cap.17. nu.25.
Intellectus. Conſt. Vſurariorum. cap. 17. num. 25. cap.71. num 349.
Intellectus. Conſt. Comes, cap.17. num 25.
Intellectus. Conſt. Proſequentes. cap.18. num 4.
Intellectus. Conſt. Quia à frequenter. nu 8.38.40.
Intellectus. Conſt. omnes officiales. cap.18 num.14.
Intellectus. Conſt. Quamplurimum. cap.18. num 64. cap.20. num.31.
Intellectus. Conſt. ſic noſtra ſeruitia. c.19. n.88.98. 99.100.
Intellectus. Conſt. Magiſtros Fundicarios. cap.25. nu.14.
Intellectus. Conſt. Inter multas. cap.28. num. 53.54.
Intellectus. Conſt. Cum hæreditarium. cap. 56. num.9.
Intellectus. Conſt. De perſonis. cap.71. nu.10. & ſub nu.33.
Intellectus. Conſt. Cum iuuare prouidum. cap.71. nu.301.
Intellectus. Conſt. Eos, qui ſcienter. cap.71. ſub nu.301.
Intellectus. Conſt. Patarenorum. cap.71. nu.323.
Intellectus. Conſt. Inconſutilem cap.71. nu.322.
Intellectus. Conſt. Si quis aliquem occiſum. cap.71. nu.361.
Intellectus. Conſt. Præſenti. cap.30. num 43.
Intellectus. Conſt. Baiulos, & omnes iudices. cap.30. num.69.
Intellectus. Conſt. Caſtra, munitiones. cap.37. num.17.
Intellectus. Conſt. Probationum defectum. cap.64. nu. 53.
Intellectus. Conſt. In locis Demanij. cap.37. num.19.20.
Intellectus. Conſt. Pœnam eorum. cap.38. nu.35.
Intellectus. Conſt. Iuſtitiarij. cap.39 num.43.
Intellectus. Conſt. Iuſtitiarios Regionum. cap.40. num.95.
Intellectus. Conſt. Aduocatorum officium. cap.40. nu.95.
Intellectus. Conſt. Vtilitati. cap.40. num.111.
Intellectus. Conſt. In terra qualibet. cap.40. num.111.
Intellectus. Conſt. In aliquibus. cap.62. num.2.
Intellectus. Conſt. Comitibus. ibidem. cap.57. num.25.
Intellectus. Conſt. Statuimus. cap.62. num.17.20.
Intellectus. Conſt. Iuſtitiarij nomen, & normam. cap. 62. nu. 24.27.31.

Intel-

Intellectus. Conſt. Magiſter Iuſtitiarius.cap.62. num.61.
Intellectus. Conſt. Super inciſionibus. cap.62. num.75.
Intellectus. Conſt. Si damna clandeſtina. cap.62. nu.75.80.
Intellectus. Conſt. Ea, qua ad decus. cap. 21. num.20.
Intellectus. Conſt. Iuris gentium. cap. 62. num. 100.
Intellectus. Conſt. Fidelium noſtrorum. ibidem.
Intellectus. Conſt. Si quis in poſterum. ibidem.
Intellectus. Conſt. Defenſas, vt dicitur. ibidem.
Intellectus. Conſt. Comes. cap.62. num.104.
Intellectus. Conſt. Regni. Cum circa. cap.62. num.118.
Intellectus. Conſt. Domini à Vaſſallis. cap.64. num.30.87.
Intellectus. Conſt. In Aliquibus. cap.64. num. 77.
Intellectus. Conſt. Vt de ſucceſſionibus. cap.64. num.77. cap. 57. num. 25.
Intellectus. Conſt. Poculum Amatorium. cap.64. num.126.
Intellectus. Conſt. Comite, vel Barone. cap. 64. num. 131. cap. 57. num. 25.
Intellectus. Conſt. Dignum. cap.64. num.152.

Ex Capitulis Regni Neapolitani.

Intellectus. c. Reg. Cum nihil profuit. cap.9. num. 60.
Intellectus. c. Regn. Vt illorum fraudibus. cap.9. num. 60.
Intellectus. c. Super extractione. cap. 9. num 60.
Intellectus. c. Clandeſtinis. Regis Caroli I. cap.11. num.61.
Intellectus. c. Statuimus. Regis Caroli I. cap.11. num 62.
Intellectus. c. Item ſtatuimus, quòd Iuſtitiarij, & Iudices. cap. 25. num. 43.
Intellectus. c. Prædicti magiſtri procuratores. cap.27. nu.65.
Intellectus. c. Quia non decet. Caroli II. cap. 27. num. 66.
Intellectus. c. Item ſtatuimus, quòd pœna. Regis Caroli II. cap. 11. num.61.
Intellectus. c. Conſtitutionem. Regis Caroli II. cap.11. n.61.
Intell. c. Quod nullus officialis. Regis Caroli II. c.18. nu.15.
Intellectus. c. Item ſtatuimus, quòd Comes Barones. cap. 18. num. 58.
Intellectus. c. Grauamina. Regis Caroli II. cap.19. nu.87.89.
Intellectus. c. Quod nullus. Caroli II. cap. 19. num.87.90.
Intellectus. c. Item quòd Iuſtitiarij, & Iudices. Caroli II. cap. 28. num. 51.
Intellectus. c. Item nullus cap.36. num. 42.
Intellectus. c. Ad Regale Faſtigium.
Intellectus. c. Charitatis affectus.
Intellectus. c. Finis præcepti charitas.
Intellectus. c. Omnis prædatio. cap.71. num.215. 216.
Intellectus. c. Conſiderantes. cap.57. num.25.
Intellectus. c. In accuſatis. cap.62. num. 55.
Intellectus. c. Tormentis ibidem.
Intellectus. c. Promiſa iuris ſancito. ibidem.
Intellectus c. Iuris cenſura. ibidem.
Intellectus. c. Diuiam, & pluries. ibidem.
Intellectus. c. Si cum ſceleratis. cap. 62. num. 55.
Intellectus. c. Statuimus. cap.62. num.57.
Intellectus. c. Item ſtatuimus, quòd poſſeſſiones. cap 63. n. 26.
Intellectus. c. Item ſtatuimus, quòd Clerici clericaliter. cap. 63. num.41. cap.71. num.74.

Ex Ritibus Regni Neapolitani.

Intellectus Ritus Regiæ Cameræ ſub tit. de iur. ſalis. cap.25. num.15.
Intellectus Ritus Magna Curia Vicaria. cap.71. num.274.
Intellectus Ritus.171. Magna Curia. cap.71. num.302.

Ex Pragmaticis Regijs.

Intellectus. Pragmatica. Eſſendo che. ſub tit. de Monetis. cap. 12. num. 54.
Intellectus. Pragm. Regis Ferdinandi Primi incip. Ad perpetuam. ſub tit. de Sala. eor. qui mit. per cur. cap.18. num. 29. cap.19. num.88.96.
Intellectus. Prag.10. Audiuimus. Caroli V. ſub tit. de Baronib. cap.18. num.41.
Intellectus. Prag. Ducis Oſſunæ. Incip. Ancor che. cap. 20. num.22.
Intellectus. Prag. Caroli V. Audiuimus. ſub tit. Baronib. cap. 25. num.43.
Intellectus. Prag. Incip. Perche. §.18. ſub tit. de Adminiſtr. vniuer. cap.33. num.37.
Intellectus. Prag. Ducis Oſſunæ. Ancor che. cap.33. num.37.
Intellectus. Prag. Regis Ferdinandi Primi. Incip. Nuper ad Maieſtatem noſtram. ſub tit. de Cleric. & Diacon. ſiluat. cap.71. num 152. cap.63. num.9.
Intellectus. Prag. Dubitationem. cap.71. num.272.
Intellectus. Prag. Caroli V. Vſurariorum. cap.71. nu.340.
Intellectus. Prag. Regis Ferdinandi Primi. Incip. Cõſtitutionem Diui Federici. cap.30. num.70.
Intellectus. Prag. Eiuſdem Ferdinandi. Incip. Eandem Conſtitutionem. cap.30. num.70.
Intellectus. Prag. Incip Item che. 4. ſub tit. de offic. Magiſtr. iuſt. cap.38. num.64.
Intellectus. Prag.8 Incip. Vogliamo. eod tit. cap.38. num 65.
Intellectus. Prag. Ducis Oſſunæ. Incip. Eſſendo peruenuto. cap. 30. ſub num.79.
Intellectus. Prag. Incip. Deficiente aliquo. ſub tit. de offic. Sacri Regij Conſil. cap.62. num.25.
Intellectus. Prag.14. Marchionis Mondeſaris. Incip. Molte volte. cap.62. num.35.
Intellectus. Prag. Inſtantia cauſa Regis Ferdinandi Primi. cap. 62. num. 91.
Intellectus Prag. Regis Ferdinãdi in anno 1473. 3. Martij. ſub tit. de Cleric. & Diacon. ſiluat. cap.63. num.27.
Intellectus Prag. Regis Ferdinandi. Incip. Fœlicis memoria. quæ eſt 2. ſub tit. de Cleric. & Diacon ſiluat. §. In quo dicitur. cum inſerta Conſt. Papæ Honorij. cap.63. num.29.
Intellectus. Prag. Filiorum familias. cap.65. num. 7.
Intellectus. Conſt. Mediolanenſis. Incip. Nemo poſſit. ſub tit. de Acquiren. hered. cap.65. num 8.
Intellectus. c. Regni. Territij. cap.62. num.100.
Intellectus. c. Regni. Feudatarij. cap.62. num.71.

Ex legibus Hiſpanicis.

Intellectus. l.7. titul.2. Partit.5. Hiſpanica. cap.11. nu.27.
Intellectus. l. Tauri.67. In Hiſpania. cap.64. num.99.
Intellectus. l. Tauri.48. cap 65. num.5.
Intellectus. c. 1. Qual. Vaſſ. iurar. debeat. ſecundum authorẽ contra Iſern. & Aluaro n. cap.64. num.103.111.113.
Intellectus. l.45. Titul.28. Partit.3. cap.27. num. 19.
Interinatio eſt cognitio cauſæ. an preces in ſupplicatione porrecta veritate nitantur. cap.38. num.46.52.
Interamna Ciuitatis ſancti. cap.70. num.52.
Inuentarium facere debet Balius. cap.62. num.11.
Inueſtituras habentes à Pontifice, vel Imperatore, habent poteſtates ſupremas, recognitione tantum penes ipſos remanente. vt Duces Mediolani, Ferrariæ, Mantuæ, Vrbini, & ſimiles. cap.47. num.42.
Inueſtituræ renouationem, an infra annum, & diem Feudatarius facere teneatur, & iuramentum præſtare? cap. 46. num. 264. 266.
Inueſtituram, ad petendam, miles, an habeat annum, & menſem. cap.46. num.265. 266.
Inueſtituræ renouatio neceſſaria eſt, alias Feudatarius Feudo cadit. cap.46. num. 267.
Inueſtitura renouatio, & iuramentum Feudatarij, reddunt Dominum ſecuriorem. cap.46. num. 270.
Inueſtituram Comitatus Tyrolis habuit Maximilianus Cæſar à Paulo Ziegliero Epiſcopo Curienſi. cap.46. nu. 387.
Inueſtituram dum fecit Imperator Duci Mantuæ, omnem ei poteſtatem conceſſiſſe videtur. cap.48. num.13.
Inueſtitura verbalis, vel Abuſiua, non tribuit Feudatario, poſſeſſionẽ, neq; vtile dñium, datur tñ inde authoritas ca-

piendi poſſeſſionem propria authoritate. cap. 64. nu. 140. 141. 142. 143.
Inueſtituram *realem habens, an præferatur habenti abuſiuam? cap. 64. num. 144.*
Inueſtitura abuſiua probatur per breue teſtatum. cap. 64. num. 145.
Inueſtitura propria dicitur poſſeſſio. cap. 64. num. 149. 150.
Inueſtitura *loco ſufficit priuilegium, aut aſſecurationis litera in Regno Neapolitano, & ſiculo. cap. 64. num. 151.*
Inueſtitura quomodo probabitur inueſtiente mortuo. cap. 64. num. 153.
Inuidia ſæpe Iudices *diuiti adimunt, & pauperi addunt. cap. 21. num. 27.*
Ioab percuſſit 12. millia in Valle Salinarum. cap. 25. numero 36.
Ioab *occidi iuſſus à Salomone, & à cornu altaris euolli. cap. 71. num. 135.*
Ioanni *Baptiſta viro ſanctiſſimo ab Herode, cur mors fuerit illata? cap. 16. num 121. 142.*
Ioannes *Baptiſta, cur Herodis matrimonium improbabat? cap 16. num. 142.*
Ioannes Baptiſta probauit militiam. cap 32. num. 155.
Ioannem Euangeliſtam ab Inſula Patmos exilio reuocauit Nerua Imperator. cap. 79. num. 3.
Ioannis Apoſtoli *prædicatio, vbi fuerit? cap. 43. num. 20.*
Ioannes *Apoſtolus, &* Euangeliſta. *Balneum ingreſſus. vidit in eo Charinthum hæreticum, & ideo cum ſuis ſtatim aufugit. cap. 51. num. 26.*
Ioannis *ſancti Hieroſolymitani Equites inſtituit Gerardus. cap. 74. num. 84.*
Ioannes *de Capiſtrano præſens in bello contra Turcas. cap. 32. num. 227.*
Ioannes *XXII. &* Clemens *VI. Summi* Pontifices Ludoui*cum Bauarum* Imperio *amouerunt. cap. 47. num. 74.*
Ioannes *Rex Pannoniæ malè Turcarum auxilio vſus. cap. 32. num. 218.*
Ioanni II. *Henrici Regis filio, ab Eugenio IV.* Pontifice, In*ſula Canaria, ſiue Fortunata conceſſa fuere. cap. 46. num. 207.*
Ioannes Rex Caſtellæ Comitatum *Ruſſinonæ pignori dedit Ludouico II. Gallorum Regi. cap. 46. num. 340.*
Ioanna *Neapolis Regina,* Ciuitatem *Aueniom dedit Romanæ Eccleſiæ. cap. 47. num. 87. 89. 90. 91.*
Ioannes *Auſtrius Dux Belli geſti apud Naupactum contra Turcas pro Summo Pontifice, Philippo Rege* Catholico, *& Sereniſſima Venetorum Republica. cap. 42. num. 82. cap. 46. num. 319.*
Ioannes Auſtrius in Arcem Namurcenſem ſe recepit, cum populi in Belgio rebellarent. cap. 46. num. 375.
Ioannis Burgundiæ Ducis virtutes. cap. 79. num. 42.
Ioannes *Dux Burgundiæ perfidia occiſus à* Carolo *V*II. *Galliæ Rege tunc Delphino. cap. 57. num. 50. 53. 54.*
Ioannes Allebretus Nauarræ Rex Regno priuatus per Iu*lium* II. *Summum Pontificem. cap. 47. num. 69.*
Ioannis *Allobreti Nauarræ olim Regis in Eccleſiam, & Summum Pontificem actus indigni. cap. 42. num. 35. cap. 46. num. 107. ſed vide. num. 120.*
Ioannem Allebretum olim Nauarræ Regem, iuſtiſſimè proſequutus eſt Summus Pontifex. cap 42. num. 35. cap. 46. num. 108.
Ioannes Alphonſus Pimentellus Benauentæ Comes, & eius laudes. præf. num. 59.
Ioannes à Stunica Petra Percia Princeps Regni Caſtellæ Commendatarius. præf. num. 59.
Ioannes *à Stunica Miranda Comes, & Marchio* Labagne*ſiæ. præf. num. 59.*
Ioannis *Andreæ Doriæ in maritimis rebus, virtutes. cap. 79. ſub num. 36.*
Ioãnes à Stunica Comes Mirandæ, ac Labagneſæ Marchio, eſt ſupremi Cõcilij Regalis in Hiſpania Præſidens. cap. 66. num. 22. eius laudes. num. 27.
Ioannis Ferrarij Montani I.C. *grauiſſimi opinio improbatur. cap. 16. num. 127.*
Ioannis de Amicis cautela frigida, cap. 30. num. 59.
Ioannes Bolognettus Iuriſconſultus. authoris Præceptor, ſtudij Meſſanenſis olim primus lector. cap. 40. num. 117.
Ioannes *Baptiſta Baiardus* I. C. *Parmenſis, authoris amicus laudatur. cap. 38. num. 86.*
Ioannes Paulus Lancelottus I. C. *Peruſinus laudatur. cap. 40. num. 30.*
Ioannes Pelicanus I. C. *Maceratenſis laudatur. cap. 40. num. 34.*
Ioannes *Gaſpar Hortigas* I. C. *Cæſar Auguſtanus Hiſpanus laudatur. cap. 70. nu. 10. 11.*
Ioannes de Selua I.C. Præſes parlamenti Pariſienſis, *conſuluit, vt Franciſcus Primus Galliæ Rex, promiſſa Carlo V. Cæſari, non impleret. cap. 47. num 115.*
Ioannes Benthacourtius inueſtitus Inſulis Canarijs, ſiue Fortunatis ab Henrico III. *Rege Caſtellæ. cap. 46. nu. 206.*
Ioannes Maſcarenius, & Ioannes *Tellius, ex quinque viris Portugalliæ in interregno, vt Regni ſucceſſionem decernerent. cap. 3. num. 11.*
Ioannes *Oecolampadius impius hæreticus Moyſem reprehendit, quòd bella geſſerit. cap. 32. num. 115. Contra vero author. num. 117. cum pluribus ſeqq.*
Ioannes *Bodinus* I. C. *Andegauenſis celeberrimus. cap. 40. num. 56. 57. 58.*
Ioannis *Bodini dictum improbatur. cap. 25. num. 24.*
Ioannis *Bodini, quoad Nauarræ Regnum, perfida criminatio. cap. 46. num. 103.*
Ioannes Bodinus cum Lutheranis, Calueſtinis, & Hugoniſtis Hæreticis ſentiſſe videtur. cap 46. num. 105.
Ioanni Regi Pannoniæ quod malum accidit, dum contra Auſtriacos vti voluit Turcarum auxilio. præf. num. 65.
Ionathas Hebræorum Pontifex, Ieſum *fratrem occidit. cap. 30. nume. 83.*
Ionathas *filius Saul, & Dauid fædus percuſſerunt. cap. 32. num. 195. 217.*
Ioannottus Caſtellionus Ordinis Equitum Sancti Lazari Magiſter à Pio IV. Pontifico Maximo creatus. cap. 74. num. 98.
Ionas Propheta ſe, & bona ob tempeſtatem proiecit in mari. cap. 75. num. 44.
Ioeles armari ad bellum prouocat. cap. 32. num. 150.
Iolao reſponſum factum pro Inſula *Sicilia, quàm vanum fuerit. cap. 46. num. 146.*
Ioppe *Portus. vide in verb. Portus.*
Ioſeph *de Aegypto rediens intelligebat linguam* Iudaam, *quod pro miraculo Dauid retulit. cap. 51. num. 10. factus Eques à Pharaone. cap. 74. num. 140.*
Ioſephus Marocci Rex à Gulielmo Rege Siciliæ, bono appellato Victus, ac filia eius captiua abducta. cap. 42. nu. 66.
Ioſue *interpretatur, Dominus Saluator. cap. 1. num. 25.*
Ioſue in ore Gladij pugnauit, & fugauit Amalech, & populũ eius. cap. 31. num. 121.
Ioſue filius Num bellum geſſit in vrbem Iericho, *& vrbem Nai. & Gabaonitas iubente Domino. cap. 32. num. 126.*
Ioſue fecit fœdus cum Gabaonitis. cap. 32. num. 188. 210. 211. 212. 213.
Ionis *vitia ac ſcelera. cap. 41. num. 3.*
Ionis *filij ex meretricibus, quot? cap. 41. num. 4.*
Iphicratis *laus in diſciplina militari. cap. 82. num. 2.*
Ira, *& celeritas ad bene conſulendum, contraria. cap. 25. num. 54.*

Ira, cupiditas, & libido, homines præcipitant. cap. 21. num. 55. 56.

Ira inter pares eſt diſſenſionum cauſa, expulſionum, & bellorum contra Iuſtitiam. cap. 21. num. 57.

Iratus nihil boni facit. cap. 21. num 60.

Irenes *Conſtantinopolitana* Imperatrix *Conſtantinum filiū, decennem obcæcauit,* Imperioque *priuauit. cap. 15. numer. 36.*

Irregularitatem indiſpenſabilem incurrit iterans Sacramentum Ordinis. cap. 71. num. 71.

I*ſaac in Reuerentiæ ſignum, oſculum petijt à filio ſuo. cap. 54. num. 17.*

Iſaac ſepultus eſt in Hebron. cap. 32. num. 216.

I*ſaias dicitur Apoſtolus, & Euangeliſta. cap. 43. num. 25.*

I*ſabella, & Catherina Philippi* II. *Regis* Catholici *filiæ ad Ducatum Britanniæ Armoricæ ſuccedunt. cap. 46. num. 326.*

Iſernia Ciuitas gaudet Celeſtino *Quinto Summo Pontifice, & Sancto. cap. 70. num. 60.*

Iſidorus Sanctus Eccleſiæ Catholicæ *Doctor, Epiſcopus Hiſpalenſis, ex materno Philippi* II. *Regis Catholici genere, & eius laudes. cap. 83. ſub num. 8. 9.*

Iſidori Sancti Epiſcopi Hiſpalenſis miraculum. cap. 72. numer. 16.

Iſidori eiuſdem protectio ad fauorem Alphonſi Decimi Regis, & Imperatoris. cap. 72. num. 17.

I*ſmael filius Abrahæ, & Agar, eiectus è domo à Sara. cap. 69. num. 16.*

I*ſrael, id eſt Anima videntes Deum. cap. 1. num. 23.*

Iſraelitæ bella geſſerunt, ob adulterium cum filijs Beniamin. cap. 32. num. 133.

Iſraelitæ confœderationem fecerunt, cum Iephte *contra Ammonitas. cap. 32. nu. 193. 216. 217.*

Iſraelitarum tribus decem, Oſeæ Regis tempore, captiua facta ſunt. cap. 43. num. 4. 25.

I*talia non niſi Italis ſuperatur. præf. num. 53.*

I*talici iuris ſunt Burgundiones. cap. 47. num. 107.*

I*talica vulgaris lingua, non eſt propria, ſed diuerſarum gentium linguis compoſita. cap. 78. num. 10.*

I*taliæ ſtatus vnquam adeo tranquillus & quietus, quàm cū primum dominati ſunt Auſtriaci. cap. 47. num. 176.*

I*talia dicitur ſui iuris, nec appellatur prouincia. cap. 47. nu. 196.*

I*taliæ incorrupta eſt fides Chriſtiana, & de ea* Ioannis *Aubani Boemi teſtimonium. cap. 81. num. 3.*

Italiæ antiquitati nulli orbis parti cedit. cap. 68. num. 6.

I*talia primo poſt Diluuium habitata. cap. 68. num. 7. 15.*

I*talia* I*apeto Iani filio contingit. cap. 68. num. 8.*

I*talicum Regnum, & Armenum ſunt priora poſt Diluuium. cap. 68. num. 10. 11.*

Italia ſplendidiſſima, Tempore, & origine gentis. cap. 68. num. 12.

Italiæ meminit Moyſes, & quo in loco. cap. 68. num. 14.

Italia pro Cethim. cap. 68. num. 16.

I*talia Inſulæ inſtar. cap. 68. num. 17.*

Italiæ laudes ex Strabone. cap. 68. num. 20. Ex Pomponio Mela. num. 27. ex Iulio Solino. num. 28. ex Plinio. nu. 29. ex Varrone. nu. 31. ex Aelinno. nu. 32. ex Germanographo. nu. 33. ex Lucio Floro. nu. 34. ex Caſſiodoro. num. 35. ex Ioanne Boemo. nu. 37. ex Virgilio. num. 39.

I*taliæ Temperies. cap. 68. num. 21.*

Longitudo, & latitudo. num. 22.

Flumina, & Lacus. num. 23.

Metalla. num. 24.

Materia. Eſca, & pecora. num. 25.

Vbertas, & fertilitas. num. 26.

Italia digna fuit tenere ſpirituale, & terrenum Imperium, *Sanctam Dei militantem Eccleſiam, ſummum* Chriſti *Vicarium, Petri ſucceſſorem. cap. 68. num. 46.*

Italiæ Dominatu quærendo Romani inſudarunt. cap. 82. num. 5.

I*talia à Romanis poſt quingentos annos domita, & in ducentis alijs totum orbem ceperunt. cap. 82. num. 6.*

I*taliam ſolis Italis vinci poſſe dixit Annibal. cap. 82. nu. 10.*

Iudas Machabæus, & fratres ob Templi prophanationem, ſciderunt ſibi veſtimenta cap. 36. num. 76.

I*uda dominus dicitur Chriſtus. cap. 43. num. 56.*

Iudæus, an Baptizetur? cap. 16. num. 30.

Iudæi habent omnes actiones legales, Romanis competentes. cap. 16. num. 39.

I*udæa habet Mare ſalis, in quo fuere Ciuitates Sodoma, & Gomorra. cap. 25. num. 35.*

I*udæos expellere poteſt a ſuis Regnis Rex Catholicus. cap. 69. num. 1.*

I*udæos expellendo, an peccetur mortaliter? cap. 69. num. 2. 3. vſq; ad finem.*

An Iudæos lucrare poſſumus cum eis conuerſando? cap. 69. num. 3. 21. 22. 23.

Iudæos expellens, an faciat contra præcepta charitatis, & dilectionis? cap 69. num. 4. 24. 25.

Iudas Machabæus, & fratres plurima geſſerunt bella. cap. 32. num. 152.

Iudas Machabæus vſus eſt auxilio Romanorum. cap. 32. nu. 186. 209.

Iudæi connumerantur inter oues Chriſti, creatione, redemptione, & gubernatione. cap. 69. num. 5. 26.

I*udæos expellens, an faciat contra dictū Iſaiæ, & Pauli Apoſtoli? cap. 69. num. 6. 27.*

Iudæos offendere, vel illorum bona inuadere, Chriſtianis prohibitum. cap. 69. num. 8. 30.

Iudæi ſunt facti nobis ſerui ob mortem Domini Noſtri Ieſu *Chriſti. cap. 69. num. 10.*

Iudæi expelli de iure, an poſſint? cap. 69. num. 9.

I*udæos, qui retinent in ſuis dominijs, faciunt ex tollerantia Chriſtiana. cap. 69. num. 12.*

Iudæi cum Chriſtianis, nec manducare, nec alia facere poſſunt. cap. 69. num. 13.

I*udæorum filij, ne parentum erroribus inficiantur, ab illorū conſortio ſeparantur. cap. 69. num. 14.*

Iudæos expulit Deus. cap 69 num. 17.

I*udæus apud Berytum Syriæ Vrbem Chriſti crucifixi imaginem, lancea vulnerauit, à quo exiuit ſanguinis quantitas magna. cap. 69. num. 32.*

I*udæos Galliæ expulit Philippus Primus Galliæ Rex. cap. 69. num. 34.*

I*udæi pecuniarum inopia, probro in Galliam recepti. cap. 69. num. 35.*

Iudæi ex Berna expulſi fuere. cap. 69. num. 36.

Iudæi ob eorum ſcelera apud Nurembergam, & Herbipolim, omnes, exceptis infantibus, gladio periere. cap. 69. numero 37.

Iudæi omnes à Rubeaquenſibus expulſi fuere. cap. 69. num. 38.

I*udæi cremati, & laniati fuere in Baioaria, cum in oppido Deckendorf ad ripam Danubij, capiſſent ſanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum, & vilipendijs affectum, in Fornace poſitum & illæſum extractum, malleis ferreis in incude percuſſerunt, & ſimiliter illæſum, & miraculis clarum remanſit. cap 69. num. 39.*

I*udæorum plura millia trucidata apud Pragam Boemiæ Vrbem, quia Puteos, Fontes, & Flumina, toxico infecerant. cap 69. num. 40.*

I*udæi apud Tridentum in die Paraſceue Beatum Simonem puerum grauibus affecerunt ſupplicijs, & in flumen proiecerunt*

iecerunt, quo facinore detecto, rei fuere ſupplicijs affecti, & puer miraculis corruſcat. cap.69. num.41.
Iudæi ob ſcandalum fidei pellendi ſunt. cap. 69. numero 42.
Iudex pauperum miſericordia, vel precibus, moueri non debet. cap.21. num.26.29.
Iudex precio moueri non debet. cap.21. num. 31.
Iudices ex inuidia, ſæpe adimunt diuit, & addunt pauperi. cap. 21. num.27.
Iudices praui, non cauſarum merita, ſed pecuniarum, non iura, ſed munera, non iuſtitiam, ſed pecuniam attendunt. cap.21. num.35.
Iudices malos, quomodo appellet Alanus. cap 21. num.38.
Iudex occupatus affectibus, rationem inquirenda veritatis amittit. cap.21. num.46.
Iudices, nec iura, nec furore, laudabiles. cap.21. num.53.
Iudex quis eſſe non debet, niſi valeat virtute diſrumpere iniquitates. cap.21. num. 61.
Iudicium peruertitur, dum propinquo, vel amico, Amore placere contendimus. cap.21. num.44.
Iudicans liuore, vel odio, perperam iudicat. cap.21. nu.48.
Iudicaturus, quid facere debeat ex Philone. cap.21. nu.62.
Iudici timor ineſſe non debet. cap.21. num. 63.
Iudicibus, ac Magiſtratibus, quid exprobabit Dominus noſter Ieſus Chriſtus in die iudicij? cap.21. num.65.
Iudices, ac Magiſtratus Regijs vbi adſunt Principum Palatia priuatas domos habitare nequeunt. cap.23. num. 4. 5.
Iudicis, ac partis perſonas, quis ſuſtinere nequit. cap.47. num. 171.
Iudex ſecularis, an puniat Clericum arma portantem. cap. 71. num. 45.
Iudex ordinarius poteſt ſuos actus exercere contra impedientes ſuam iuriſdictionem. cap.71. num.56.
Iudex ſuam iuriſdictionem, enſe & armis tuetur. cap.71. num.57.
Iudex laicus, an Epiſcopo negligente, cognoſcat? cap.71. numer.72.
Iudex ordinarius Feudi eſt ipſe Dominus, licet inueſtitus ſit Clericus. cap.71. num.76.77.
Iudex laicus Domini inueſtientis cognoſcit contra Clericum Feudatarium, ciuiliter ad Feudi amiſſionem, non autem criminaliter. cap.71. num.77.
Iudex Eccleſiaſticus, an faciat inhibitionem Iudici laico, ſub pœna excommunicationis, vt Clericum remittat? cap. 71. num 207.
Iudex laicus Regius, an ſe intromittat in cauſis poſſeſſorijs beneficiorum Eccleſiaſticorum? cap.71. num. 214.215. 216.220 229.230.231.
Iudex ſecularis, num ſe intromittat nemine poſſeſſorijs in poſſeſſorio recuperanda, retinenda, & adipiſcenda. cap.71. num.226.
Iudex ſecularis, an inhibeat Iudici Eccleſiaſtico, ne turbet eum, in ſua iuriſdictione, & è contra? cap.71. num. 287. 288.290.
Iudex laicus cognoſcit, an agens ſit periurus. cap. 71. num. 292.
Iudex laicus cogit, ad obſeruantiam iuramenti. cap.71. num. 293.
Iudex laicus cognoſcit de iuramento appoſito ſuper contractu ſimulato. cap.71. num.294.
Iudex laicus poteſt punire periurum pœna iuris ciuilis. cap. 71. num. 295.
Iudex laicus cognoſcit, an abſolutio à iuramento obreptis, vel ſubreptis precibus fuerit impetrata. cap. 71. nu.297.
Iudex laicus ſummariè ſe informat de clericatu. cap. 71. nu. 310.
Iudex laicus quomodo cognoſcit de exceptione excommunicationis; & ſi conſtiterit, quid agere debeat. cap. 71. num 378.379.380.381.
Iudices maiores cognoſcunt de cauſis Feudalibus. cap. 62. num. 22.
Iudices ordinandi ſunt legum periti. cap.66. num.9.
Iudith pro Ciuitate Bethulia Holofernem occidit. cap. 32. num. 143.
Iugurtha Adherbalem, & Hyempſalem, Mycipſa filios, pro Humidia Regno, occidit. cap.3. num.82.
Iugum ducere cum infidelibus, non licet. cap.32. num. 204.
Iulia familia, quamdiu durauit Roma. cap.4. num.55.
Iulius Cæſar Cæſarius I.C. Poeta celebris, auem occidere credens hominem occidit. cap.24. num.11.
Iulius II. Pontifex Max. Ioannem Allebretum, Nauarræ Regem, Regno priuauit. cap.47. num.69.
Iulius Cocaius, Nerua Imperatoris Auus, fuit Hiſpanus. cap. 79. num.4.
Iulius Oradinus I.C. Peruſinus, eius patria Epiſcopus, Rotæ Romanæ Auditor Decanus. cap.40. num. 31.
Iuliani Apoſtatæ Imperatoris acta. cap.71. num.96.
Iulianus Septa Comes Hiſpanicarum perditionum author. cap. 46. num 81.
Iuliaco Ducatu priuatus Dux à Carolo V. Cæſare. cap. 46. num. 303.
Iuppiter Hortatur Venerem, vt relictis bellis, Matrimonia curet. cap.16. num.185.
Iura Regum in ſacra ſcriptura, quæ enumerentur. vide in verb. Regum.
Iuriſconſulti, reſignandi eſſe Imperatori Regalia, cenſuerũt, qui fuerint? cap.5. num.3.
Ius in bonis, quæritur per ſententiam. cap.26. num.25.
Ius viſitandi collegia commiſſa Prælatis à Tridentino Concilio. cap.34. num.5.
Ius naturale omnia naturalia docuit. cap.16. num.140.
Ius ſuperioritatis ſemper dicitur Domino reſeruatum. cap. 37. num 25.
Iuris ſpiritualis laicum capacem facere poteſt Summus Pontifex. cap. 59. num.15.
Ius Diuinum fœminas ad ſucceſſionem admittit, non extante maſculo. cap.57. num 26.27.
Ius naturale æquilibrio ad ſucceſſionem mares, & fœminas admittit. cap.57. num.31.
Iuri naturali, an deroget Princeps. cap.65. num.27.28.
Iura naturalia apud omnes æquè ſeruanda ſunt. cap.65. num. 42.
Ius ſolidum quæritur ex prioritate temporis. cap. 68. numero 4.
Iura patronatus Eccleſiaſtica, diſponi per Summum Pontificem, quomodo intelligatur? cap. 50. num.8.
Iuris patronatuum Imperatoris, ac Regum priuilegia omnia confirmauit Concil. Triden. cap. 50. num.41.
Iuri patronatus laicorum Summus Pontifex derogare poteſt. cap. 52. num. 1.8.9.
Iuris patronatus communicatio facta eſt laicis ex gratia. cap. 52. num. 2.
Iuri patronatus laicorum derogare velle Summum Pontificem, non præſumitur. cap. 52. num. 3.6.
Ius patronatus eſſe laicorum vel ad talem Principem ſpectare an exprimere debeat Summus Pontifex. cap. 52. num. 10.11.
Iuri patronatus laicorum collato, quando patronus per taciturnitatem intelligatur præiudicare? cap. 52. numero 12.
Iuri patronatus laico ſpectanti conſuetudine, vel præſcriptione Papa derogare poteſt. cap. 52. nu 13.
Iuramentum cauſat exceptionem fori declinatoriam. cap.47. num. 172.

Iura-

Iuramentum, an poſſit remitti à parte parti? cap. 71. num. 298 299.
Iuramentum Militum quid continebat apud Romanos. cap. 32. num. 30. 31.
Iuris naturalis eſt priuatorum hominum, vim, & iniuriam propulſare. cap. 39. num. 1.
Iuris naturalis eſt defenſio. cap. 39. num. 12.
Iuris naturalis eſt appellatio. cap. 39. num. 12. 14.
Iuramentum præſtitum à Iacobo Aragonum Rege, & Alphonſo eius filio pro Corſica. cap 46. num. 164.
Iuramentum, quando liget ſucceſſorem? cap. 46. num 268. 269.
Iuramentum Feudatarij, & renouatio inueſtituræ, reddit dominum ſecuriorem. cap. 46. num. 270.
Iuramentum Comitis Burgundiæ præſtitum Imperatori. cap. 46. num. 382.
Iuramentum fidelitatis præſtare tenentur Regi Catholico Prælati habentes Feuda in ſuis Regnis. cap. 64. numer. 1. 4.
Iuramentum fidelitatis præſtant Epiſcopi Imperatori. cap. 64. num. 5.
Iuramentum fidelitatis, quid? cap. 64 num. 26.
Iuramentum fidelitatis ſibi reſeruaſſe cenſetur, Dominus concedens Feudum. cap. 64 num 27.
Iuramentum fidelitatis præſtare tenetur Vaſſallus. cap. 64. num. 28.
Iuramentum fidelitatis, an præcedat inueſtituram? cap. 64. num 135. 136 137. 138. 139
Iuramenti fidelitatis formula. cap. 64. num. 81.
Alia ex Petro de Bellapertica. num. 82.
Ex Gulielmo Hannegonio. num 83.
Ex Rolandino. num. 84.
Ex Franciſco Sonsbecio. num. 85.
Iuramento fidelitatis, hæc inſerta, & promiſſa intelliguntur, incolume tutum, honeſtum, vtile, facile, & poſſibile. cap. 64. num 86.
Iuramentum fidelitatis eſt ſpecies ſeruitutis. cap. 64. numero 88.
Iuramentum fidelitatis, an ſit perſonaliter præſtandum & an præſtetur per procuratorem? cap. 64. numero 89. 90. 91.
Iuramentum fidelitatis præſtare non tenetur in Regno Neapolitano emens Feudum, ſed eius hæres. cap. 64. numero 92.
Iuramentum fidelitatis, an ſcripturarum tactum requirat? cap 64 num 93. 94 95.
Iuramentum fidelitatis, an remittatur? cap. 64. nu. 154.
Iuramenti ſequela eſt aſſecuratio habens vim a fidelitate iurata. cap. 64. num. 33.
Iuramentum aſſecurationis quid? cap 64. nu 29.
Iuramentum aſſecurationis, eſt merum Doctorum figmentum, ac ſomnium, cum idem ſit, ac iuramentum fidelitatis. cap. 64. num 31.
Iuramentum aſſecurationis præſtatur à domeſticis, familiaribus, & habitatoribus ſub Domini iuriſdictione. cap. 64. num. 101.
Iuramentum aſſecurationis in Regno Neapolitano à Baronibus peti non poteſt, niſi obtenta a Rege licentia cap. 64. num. 130.
Iuramentum Homagij, ſeu Ligij præſtatur ſoli Principi. cap. 64. num. 24.
Iuramentum Homagij, ſiue Ligij præſtans, declarat eſſe hominem illius cui iuramentum præſtatur. cap 64 num. 25.
Iuramenti Homagij formula cap 64 num. 34. 37. 38.
Iuramentum Homagij ab homine libero fieri poteſt, & ſi videatur quædam ſeruilis ſubiectio cap. 64. num. 35.
Iuramentum Homagij, ſi recipiat Dominus, obligatur ad illius protectionem. cap 64. num. 36.
Iuramentum Homagij præſtans libertati ſuæ, facere præiudicium non cenſetur. cap. 64 num. 45.
Iuramentum Homagij ſiue Ligij præſtatur flexis genibus coram Principe, complicatis manibus cum manibus Domini. cap. 64. num. 57.
Iuramenti Homagij ac Ligij formula, præſtiti Ferdinando Regi in Regno Neapolitano cap. 64 num. 58.
Iuramentum Homagij pro rebus temporalibus, non autem pro rebus ſpiritualibus præſtatur cap. 64. num. 61.
Iuramenti Homagij effectus eſt, quòd iurantes bona Feudalia & Burgenſatica, ſunt ſubditus iuriſdictione. cap. 64. num. 62.
Iuramentum familiaritatis, quod præſtant domeſtici, & familiares Regij. cap 64. num 7.
Iuramenti familiaritatis formula. cap. 64. num 8.
Iuramentum præſtare non tenentur Prælati pro rebus non Feudalibus. cap. 64. num. 3.
Iuramentum præſtatur à ſubditis Domino, dum habitant in eius Ciuitatibus et ſubditis, & præſtatur ratione iuriſdictionis cap. 64 num. 22.
Iuramentum præſtatur ab habente bona in loco. c. 64. numero 23.
Iuramentum dum præſtant Epiſcopi, & Prælati, non tangunt ſacra. cap 64 num. 96. 97.
Iuramentum, quod præſtant Prælati, & Epiſcopi tangunt ſacra Euangelia. cap 64. num. 97.
Iuramento Homagij contrauenientes Prælati in Hiſpania puniuntur, vt proditores. cap 64 num. 99.
Iuramento cum contraueniſſet Magnus magiſter Equitum de Alcantara quid paſſus fuerit? cap. 64. nu. 100.
Iuramentum, an præſtatur ſuper veteri, vel nouo Teſtamento, an ſuper altare, vel ſuper ſanctorum reliquijs. cap. 64. nu. 98 99.
Iuramentum an tenentur præſtare, qui tenet Feudum à Rege in terra Baronis eidem Baroni. cap 64. num. 132.
Reliqua in verb. Iuſiurandum.
Iuriſdictionem concedit Rex, Princeps Reſpublica, lex & conſuetudo legitimè præſcripta. cap. 21. num. 15.
Iuriſdictionem omnem ab Eccleſia pendere ſcripſit Author. cap 21. num. 1.
Iuriſdictio omnis mediatè, vel immediatè pendet à Principe. cap 21. num. 17
Iuriſdictio, quæ manat à Principe propria appellatur. cap. 21. num. 18.
Iuriſdictionem temporalem Prælatorum in Regno Neapolis, adminiſtrant laici, ſic & in Hiſpania. cap. 73. num. 2. 3. 4.
Iuriſdictionem ſuam tueri Iudicis eſt. cap 71. num. 54.
Iuriſdictionem Regiam vſurpans Clericus, an ab officialibus Regijs puniatur? cap. 71. num. 55.
Iuriſdictionem ſuam exerces Iudex ordinarius contra impedientes. cap. 71. num. 56.
Iuriſdictionem ſuam tuetur Iudex, enſe, & armis. cap. 71. num. 57.
Iuriſdictio territorio ineſt. cap. 71. num. 191.
Iuriſdictio ordinarij reſoluitur Principe mandante. cap. 38. num. 44.
Iuriſdictione conceſſa, non intelliguntur conceſſa cauſa appellationum. cap. 29 num. 39 40 41.
Iuſiurandum apud Romanos, quomodo militibus præſtabatur? cap. 32. numer. 23. 24. 25. 26. 27. 28. Quomodo præſtabatur ſecundum opinionem authoris? cap. 32. num. 26.
Iuſiurandum præſtabatur militibus iunioribus. cap. 32. numero 29.
Iuſiurandum præſtitum à Philippo II. Rege Catholico pro religione, & fide Chriſtiana. cap. 71. num. 320. & cap. 84. num. 20.

Iuſtorum acta in libro vitæ ſcripta ſunt.cap 2.nu.6.
Iuſtorum liber ſacra ſcriptura nō reperitur.cap.32.nu.164.
Iuſtinianus Imperator leges de publicatione bonorum loquentes,antiquauit.cap.17.num.24.
Iuſtitia propriam vtilitatem negligit cap 21. num.37.
Iuſtitiam ſeruare, ſummum in hac vita bonum eſt. cap. 21. num. 22.
Iuſtitiam miniſtrans, ſex ſcopulos fugiat, qui declarantur. cap.21.num.23.
Iuſtitia facienda non eſt amore,vel affectatione. cap. 21. nu. 43.
Iuſtitia bono Zelo exercenda. cap.21. num. 52.
Iuſtitia ex Anſelmo quid? cap.21. num. 64.
Iuſtitia Aragonum. cap. 46. num.54.
Iuſtitiam colere,ſummum eſt Regibus bonum. cap. 84. num. 13.14.
Iuſtitia eſt non peccare. cap. 84. num. 16.
Iuſtitia quibus virtutibus comitibus exhibeatur? cap. 84. num.18.
Iuſtitia quo pacto fide fiat? cap.84. num. 35.
Iuſtitia in exhibenda, quomodo vtimur veritate? cap.84. num. 36.
Iuſtitia opus non eſſet, ſi totus mundus eſſet plenus Iuſtitia. cap. 84. num.40.
Iuſtitiam quomodo ingreditur liberalitas.cap 84.nu.60.
Iuſtitiæ ſi iungatur Temperantia, Regium ſanè, opus erit. cap.84.num.65.

K

Kithim, ideſt Italia, prima omnium poſt Diluuium habitata. cap.68.num.7.15.

L

LAcedemonij cum Pauſaniam, cum vellent occidere, & ille confugiſſet in Templo Palladis in Aſylo, muro Templum circumdederunt, & fame occiderunt, & ſic fraude eorum deſiderium impleuerunt. cap.71. nu.136.
Lachrimis,quis facile mouetur.cap.21.num. 28.
Lachrimæ periclitantium multos a vero, recto iudicio amouerunt. cap.20. num.30.
Laicum poſſe beneficium conferre, requiritur Summi Pontificis authoritas.cap.50. num.9.10.
Laicorum Iurispatronatus derogare poteſt Summus Pontifex.cap.52.num.1.8.
Laicis ex gratia facta eſt, Iurispatronatus communicatio. cap.52.num. 2.
Laicorum Iure patronatus velle derogare Summum Pontificem non præſumitur.cap.52.num 3.6.9.
Laici retrahendi non ſunt ab ædificatione Eccleſiarum cap. 52.nu.7.
Laicorum Iuſpatronatus eſſe, an debeat exprimere Summus Pontifex? cap. 52.num.10.
Laici in Regno Neapolitano adminiſtrare debent temporalem Prælatorum Iuriſdictionem. cap.73.num.2.
Laicalem Iuriſdictionem in Hiſpania, Eccleſiaſtica perſona non adminiſtrant.cap 73.num 3.
Laici vitare debent, ne Iuriſdictioni temporali, Eccleſiaſticas perſonas præponant.cap.73. num. 4.
Laici Eccleſiaſtica tractare negotia non poſſunt.cap.71.n.1.
Laicis à Pontifice Maximo dari poteſtas poteſt excommunicandi.cap.71.num.4.
Laicum Magiſtratum adminiſtrans perſona Eccleſiaſtica, an à Magiſtratibus laicis Regis cognoſcatur? cap.71.nu. 34.36.37.38.39.40.
Laicum adminiſtrans officium Clericus non cognoſcitur à Iudice ſeculari,niſi trina monitione præcedente.& an vna publica monitio pro tribus ſufficiat? cap. 71. num. 36. 37. 38.39.40.
Laicum magiſtratum adminiſtrans Clericus, à laico Iudice priuatur.cap.71.num.42.44.
Laicus Iudex in Hiſpania punit Clericum portantem arma pœna pecuniaria.cap.71.num 47.
Laicus Iudex,an priuet armis Clericum? cap.71. nu.49.
Laicus Iudex citra excommunicationem capit Clericum portantem arma, ſi reſiſtat.cap.71. num.50.
Laici Iudicis familia, quomodo capiat Clericum arma portantem abſq; metu excommunicationis.cap 71. nu.52.
Laicum Regium Iudicem offendens Clericus, an ab eo cognoſcatur? cap.71.num.53.
Laicus Iudex, an cognoſcat de Clerico, actu degradato. cap. 71. num. 63.
Laici Regij magiſtratus in Hiſpania in Regno Neapolitano, in Delphinatu cognoſcunt de vi, & iniurijs illatis Clericis.cap.71. num. 58. 59. 60.
Laicus Iudex degradato tradito, an cognoſcat de nullitate ſententia prolatæ? cap.71. nu.69.70.
Laicus Iudex Epiſcopo negligente,an cognoſcat?cap.71. numer.72.
Laicus Iudex cognoſcit Clerici cauſam, dum id facit ſuo Epiſcopo præſente,& nihil dicente.cap.71. nu.140.141.
Laicus Iudex Regius, an intromitteat ſe in cauſis poſſeſſorijs beneficiorum Eccleſiaſticorum. cap. 71. num. 214. 215. 216 220.229 230.231.& an in Regno Neapolitano? nu. 215. 216.
Laici, qua ex cauſa in poſſeſſorijs beneficiorum Eccleſiaſticorum ſe intromittunt.cap.71.num.229.230.231.
Laicus Iudex cogit ad obſeruantiam iuramenti. cap.71. nu. 293.
Laicus Iudex cognoſcit de iuramento appoſito ſuper contractu ſimulato.cap.71. num. 294.
Laicus Iudex poteſt punire periurum pœna iuris ciuilis. cap. 71. num.295.
Laicus Iudex ſummariè ſe informat de clericatu. cap.71. num. 310.
Laicus Iudex in hæreſis crimine ſe intromittere nequit. cap 71. num.313.
Laici Magiſtratus, tunc exequuntur in bonis Hæretici, quando per Iudicem Eccleſiaſticum eſt facta de clerico. cap.71.num.332.
Laicus debitor,an in Eccleſia capi poſſit? cap.71.n.342.343.
Laico Decimarum Eccleſiaſticarum datio in Feudum fieri non poteſt.cap.59 num.1.2.
Laicis, ante Lateranenſe Concilium Decimæ concedi poterant. cap.59.num.10.
Laicum capacem iuris ſpiritualis facit Summus Pontifex. cap.59. num.15.
Laici Principes exigunt Papales Decimas, ſi illis à Pontifice conceduntur.cap.59.num.34.
Laici pro bonis eorum ſoluunt Regi tributa,& collectas.cap. 63. num. 14.
Lamiſſio expoſitus Langobardorum Regno præficitur. cap. 14. num. 34.
Lambertus Rex coronatur à Formoſo Summo Pōtifice. cap. 47. num. 53.
Langobardi triginta Duces, ob inſolentiam ſublati. cap. 3. num. 9.
Laodiceam Vrbem à Conſtantinopolitano Imperio ademit Tancredus Northmannus. cap.42.num.64.65.
Lapidicina qua appellatur? cap. 28. num. 27.
Lapis Parius.qui?cap 28.num.28.
Lapis Liguſticus qui? num. 30.
Lapis Ophites qui?num.31.
Lapis Laconibus qui? num.31.
Lapis Porphireticus, Leucoſtictos dicitur. num. 31.

Lapides

Lapides verſicolores Chiỳ prius dedere.cap.28.num.31.
lapides Baſſaltes.num.32.
lapides Onychites.num.32.
lapidis Caryſtiỳ natura mirabilis.num.33.
lapis BebaZaar eſt Mineralis,& fodinalis.cap.28.num.40.
lappones, & Bothniỳ pro vehendis curribus, vtuntur Rangi feris animalibus,& quæ illa ſint? cap.19.num.43.
Lateranenſe Concilium, quando fuit? cap.59 nu.12.13.
Lateranenſi Concilio interfuere Prælati,& patres mille trecenti octoginta quatuor.cap.59.num.14.
latinæ linguæ Maieſtas,& Excellentia.cap.78.num.1.5.
latina lingua locupletior lingua Græca.cap.78.nu.2.
latinæ linguæ rationem ſcripſit C.Iulius Cæſar.cap.78.nu.3.
latina lingua, aut interprete latino vtebantur Romani ab Oratoribus exteris legationes habentes.cap.78.nu.4.6.
latinè etiam ſcriptus titulus Crucis Chriſti.cap.78.num.7.
latina lingua à latio dicta.cap.78 num.8.
latium vnde dicatur?cap.78.nu.9.
latium antiquum,& nouum quod?cap.78.num.11.
laticlaui veſte Senatores vtebantur.cap.74.num.110.
Laudemiỳ ſolutio non includitur in priuilegio immunitatis.cap.33.num.39.
Laude Pompeia quibus Sanctis gratuletur? cap.70.nu.92.
Laurentio Mediceo, Magnifici nomen tributum.cap.43.num.36.
Laus Deum ſignificat.cap.43.num.51.
Leander ſanctus Epiſcopus Hiſpalenſis ex materno Philippi II. Regis Catholici genere.cap.83.num.3.
Lebuinus ſanctus,dictus eſt Apoſtolus Tranſiſalanæ.cap.70.num.105.
legatos miſerunt Principes Nouarum Inſularum Gregorio XIII.& Sixto V. Summus Pontificibus.cap.43.nu.55.
legati de latere iuriſdictionem habet fundatam in Regno Siciliæ, Philippus Rex Catholicus ex Pontificis priuilegio.cap.53.num.5.
legati de latere Sedis Apoſtolicæ, an ſoli Cardinales creari poſſint?cap.53.num.15.17.
legatæ de latere quicquid faciunt, Papa facere intelligitur.cap.53.num.24.
legati de latere,omnia, quæ Papæ reſeruata non ſunt, facere poſſunt.cap.53.num.25.
legati de latere Pontificis vires gerunt.cap.53.num.26.
legati de latere pleniſſimam habent iuriſdictionem, cui adhæret merum Imperium.cap.53.num.28.
legatus de latere Prouincialium cauſas per appellationem ad ipſum deuolutas,audit.cap.53.num.29.
legatus de latere de appellatione facta ad Papam, non ſe intromittit.cap.53.num.30.
legatus de latere intromittit ſe in cauſis per quarelam intentatis coram Papa.cap.53.num.32.33.
Legatus de latere cognoſcit de omni cauſa ad forum Eccleſiaſticum ſpectante etiam inter laicos.cap.53.nu.34.
Legatus de latere.habet etiam iuriſdictionem in Exemptos.cap.53.num.35.
Legalium Pandectarum volumina in Ciuitate Amalphia in Regno Neapolitano inuenta, Piſis, ac Florentiæ poſtmodum delata,& an Archetypa illa ſint? cap.78.nume.26.27.28.29.
Leges Aranearum telas appellauit Selon, & quare? cap.21.num.36.
Lege 12.Tabularum, diſponitur, quòd aduerſus Hoſtes ſit æterna authoritas.cap.47.num.138.
Leges Hiſpanicas Alphonſus Decimus Rex compoſuit.capit.58.num 8.
lege, & conſtitutione ciuili Princeps ſolutus eſt.c.67.nu.9.
legem.fuerit Rex Neapolis.cap 48.nu.7.cap.31.nu.23.
leges contra Eccleſias Princeps ſecularis facere nequit.cap.63.num.52.
legum periti iudices ordinandi ſunt.cap.66.nu.9.
legibus optemperantes optimi ſunt.cap.84.nn.37.
lex Canuleia permiſit matrimonia inter patritios, & populares.cap.3.num.51.
lex generalis recipit reſtrictionem ab aliỳs legibus.c.16.n.76.
lex iniquiſſima Semiramidis Reginæ, quæ indifferenter omnia coniugia permiſit.cap.16.nu.161.
lex diſponens duo nomina, debet illa pariformiter terminare.cap.36.num.22.
lex ſemper loquitur. cap.381.nu.60.
lex ſeruilia.cap.74.nu.121.
lex Liuia ibidem nu.122.
lex Ploria, ſiue Plautia.num.123.
lex Cornelia.nu.124.
lex Aurelia.nu.125.
lex Aurelia confirmata à Pompeio Magno, cap.74.nu.126.
lex Pompeia vetuit, ne patroni cauſarum ultra tres horas in perorandis cauſis conſumerent.cap.74.nu.127.
lex Gabinia.cap.75.num.39.
lex cuſtodienda eſt.cap.71.nu.117.
legibus Pontificis non obtemperantes, illi infidus,inobediens, & Apoſtata eſt.cap.71.nu.118.
legem primam Adamo Deus Opt. Maximus ſanciuit.cap.31.num.1.
lex prima Adamo data fuit, tamquam lex matrix, & primordialis.cap.31.nu.2.
Leges Curiatas Romulus fecit, & cur ſic appellatæ? cap.31.num.3.
leges habuerunt Romani ſub ſtatu Monarchico, Regum,& Imperatorum inſertas in libro Codicis, Inſtitutionum, Authenticorum, ſiue Nouellarum.cap 31.nu.4.
leges plures particulari nomine inſignitas habuit Populus Romanus ſub ſtatu Olygarchico.cap.31.nu.8.
legis condendæ poteſtatem ſibi aſſumpſit Populus Romanus exactis Regibus.cap.31.nu.9.
legis Regiæ Genuina declaratio.cap.31.nu.11.12.
legis Regiæ iudicium ſecundum opinionem Franciſci Hotomani.cap.31.nu.12.
legis Regiæ declaratio, & iudicium ſecundum opinionem Authoris cap.31.nu.13.
lex Regia dicitur, rectum quodcunq;.cap.31.nu.14.
lex eſt quodcunq; Imperator cauit,& voluit.cap.31.nu.16.
legum condendarum poteſtas ad Principem ſpectat.cap.31.num.17.
leges faciunt omnes Reges in ſuis Regnis.cap.31.num.19.20.37.
lex noua, Rex nouus.cap.31.nu.21.
leges faciunt Reſpublicæ cap.31.nu.26.
leges condunt Duces Sabaudiæ.cap.31.nu.27.
legem facit Dux Mediolani.cap.31.nu 28.
Dux Ferrariæ.ibidem nu.29.
Dux Vrbini ibidem.nu.30.
Marchio Montisferrati.nu.31.
leges condunt omnes.qui iure Principis funguntur.c.31.n.32
leges condere non ſufficit niſi adſit Principis authoritas, qui illas obſeruare faciat.cap.31.nu.33.
leges nos ordinant,& dirigunt ad bonum cõmune.c.31.n.34
leges habent vim cogentem.cap.31.nu.35.
legibus, licet ſolutus ſit Princeps, ſecundum illas tamen viuere debet.cap.31.nu.38.
legi robur addit Rex, dum illam obſeruat.cap.31.nu.39.
leges faciunt Tutores,& Baliỳ Principum.cap.31.nu.40.
leges condidit Anna tutrix Comitis Sabaudiæ.cap.31.n.41.
leges condidit tutrix Ducis Mediolani.cap.31.num.42.
legis implementum in Dei dilectione conſiſtit.cap.31.nu.196
leges 12.Tabularum, abſq; diſcretione cognatos ad ſucceſſionem admittunt.cap 57.num.52.
lege 12.Tabularum mares,& fœminæ ſucceſſerunt.cap.57.num.34.

legis

Legis Voconia diſpoſitio qualis. cap. 57. num.29.
Leges omnes contra ius Diuinum facta ſunt nulla. cap. 57. num.28.
Lex Soloais erat, vt cuilibet liceret ſucceſſionem ſuam dare, ſi filios non haberet.cap.57.nu.33.
legis Salica conditores,qui? cap 57. num 25.
lex Salica fuit facta apud Sicambros.cap.57.num.36.
lege Salica fuit infatuata Gallia. cap. 57. num. 56.
legis Salica verba de Regnis Gallia non loquuntur. cap. 57. num.57.
lex Salica loquitur de terra Francia Orientalis. cap.57.nu. 59.64.
lex Salica vnde dicta eſt? cap. 57. num 60.61.63.65.67.
legio Angelorum quot habeat vnitates praf. num.45 46.
legio quot milites habebat? cap.14. num.48.
legionis Regnum vnitum Caſtella Regno. cap.46. nu. 47.
legionis Ciuitas triginta ſeptem Regum corpora conſeruat. cap.46. num. 48.
legionis Regnum ad Philippum Regem Catholicum ſpectat. cap.46.num.49.
legionis Ciuitas in Hiſpania in conuentibus primam vocem retinet.cap.46.num.50 ſuos ſanctos habet. cap.70. nu. 20.
legionis Regnum ad Ferdinandum I. Hiſpania Regem dotis cauſa peruenit. cap.46. num. 52.
legitimatio ſpuriorum eſt Alchimia Symbolum. cap.35.n.1.
legitimare ſpurios eſt de Regalibus, & ſolius Principis donum eſt.cap 35 num.5.8.
legitimandi poteſtas à Papa, & Imperatore, & Rege delegari poteſt.cap.35.num.10.
legitimandi poteſtatem habens, ſpurios non comprehendit. cap.35.num.11.
legitimare Princeps aliquis, an poſſit ſubditum alterius Principis.cap.35. num.12.
legitimare poteſt Summus Pontifex, in ſtatu Eccleſiaſtico, tam quoad ſpiritualitatem, quàm temporalitatem. cap. 35. num. 13.
legitimatio facta per Papam, quoad honores, & ſacros ordines, valet etiam in terris Imperij. cap.35.num 14.
legitimatio Imperatorum, non valet quoad ſacros ordines. cap.35.num.15.
legitimatio facta per Papam in terris Imperij, an valeat quoad ſucceſſiones & officia temporalia? cap.35. num.16.
legitimare nō poteſt Imperator filium Sacerdotis, nec quoad temporalia cap.35.num.17.
legitimare, an poſſit Imperator vbiq; gentium quoad temporalia. & honores? cap.35.num.18.
legitimare an poſſit Princeps ſecularis, vt quis ſuccedat in Emphyteoſi Eccleſiaſtica? cap.35. num.19.20.
legitimari, quis poteſt, vt ſuccedat in Emphyteoſi Eccleſiaſtica à particulari poteſtatem habente ita quod in legitimatione ità exprimatur.cap 35. num.21.
legitimatus ad ſuccedendum, ſuccedit in bonis ſitis in ſtatu Principis legitimantis,non in alijs.cap.35. num.22.
Lemburgi Ciuitas, ſiue Ducatus, Ducatus Brabantia adiectus.cap.46. num. 294.
Lemburgi Ducatus quo iure ad Philippum Regem Catholicum ſpectet.cap.46. num.295.296 297.298.299.
Lemburgi Ducatum Philippus Dux Burgundia pecunia redemit.cap.46 num.297.
lenones omnes viles ſunt.cap.30.num.33.
lerinenſes, quos ſanctos foueant? cap 70. num. 98.
Leo III. Summus Pontifex coronauit Carolum Magnum Imperatorem.cap.47.num.48.
Leo IV. Pontifex populum in Sarracenos congregauit. cap. 19. num.84.
Leo X. Pontifex Maximus Henrico VIII. Regi Anglia, titulum defenſoris Fides datus, ob ſcripta contra Lutherum.cap. 44. num.2.
Leo Principatum deſignat.cap 77. num 14.
Leo inſignat Ducum Franconia cap 32. num 37.
Leo Decimus Pontifex fouit Studium Romanum. cap. 40. num. 19.20.
Leonardia Ciuitatis Landes, vbi eſt Senatus Friſia. cap.46. num.397.
Leodium, quibus Sanctis magnificetur? cap.70.num.96.
Leonsgildus Gothorum Rex, Arriana hareſis defenſor acerrimus.cap.72. num.9.
Leuinus Conſul Naupactum Aetholia vrbem appulit, bellū geſturus contra Philippum & Acarnanes.cap 46 nu.317
Leudes apud Germanos, ſubditi, & Vaſſalli dicuntur. cap. 77. num. 11.
Leui, Simeon, & alij filij Iacob ceperunt Ciuitatem Sichem, & depopulati ſunt eam.cap.32.num.120.
liberale nihil eſt, quod non ſit iuſtum cap.84 num.85.
liberalitas, quomodo ingrediatur iuſtitiam? cap 84. nu.49.
liberalitate quo pacto, vtendum? cap.84 num.44.
liber Bellorum Domini, deperditus eſt.cap.32.num 162.163
liber iuſtorum deperditus eſt, nec reperitur.cap.32.num.164.
liber de verbis dierum non reperitur.cap.32 num.165.
liber Nathan Propheta, & Aia Silonitis non inuenitur. cap. 32. num.166.
liber Salomonis de Natura lignorum, herbarum, iumentorum, volucrum, reptilium, & piſcium, non inuenitur. cap. 32. num. 167.
liber verborum Domini deperditus cap 32 num.168.
libertatem & Ciuitatem qui amittebat, etiam bona amittebat.cap.17. num.21.22.
Liberti patronos deferre non poterant.cap. 14. num.73.
libido homines pracipitat.cap.21.num.55.56
libido, ſtuprorum, adulteriorum, & corruptelarum omnium cauſa cap.21. num. 59.
libra conſtat vncijs duodecim. cap.18 num.13.
libra vocatur As & Pondo cap.28 num.14.
licentia Regia requiritur, cum vniuerſitas vult donare dominio, vel congregari pro ſimili cauſa.cap. 20.num.23. 241.25.
Liciaia familia, quamdiu durauit Roma? cap.4. nu 63.
Lindauij dum à populo regerentur, multa mala paſſi ſunt. cap.3 num.15.19.20.21 23.
lingua Hebraorum an prima fuerit? cap.1.nu.6.
lingua vulgaris Italica non eſt propria, ſed diuerſarum gentium linguis compoſita cap.78. num.10.
linguam Subditorum, & Idioma debet noſſe Pralatus. cap. 51. per totum.
linguarum, ac Idiomatum diuerſitatem DEVS in Turris adificatione introduxit, vt illorum ſuperbiam confunderet.cap.51.num.15.
linguas omnes ſuorum Regnorum intelligit Philippus Rex Catholicus.cap.51.num.19 20.
linguis omnibus Philippus Rex Catholicus inſtrui procurauit Philippum Hiſpaniarum Principem, eius filium. cap. 51. num. 21.
ligium, quaſi illi cui praſtatur, ligatus cap.64. num.26.
ligium dicitur, quia ligat ad perpetuam fidelitatem. cap. 64. num. 47.
ligium verbum incognitum eſt de iure Feudorum, ſecus de iure Canonico.cap.64.num.48.
ligium verbum eſt Gallicum, quod apud Italos, vaſſallagium ſignificat.cap.64. num.49.
ligium dicitur, quaſi legalitatem continens cap.64.nu.10.
ligius duorum Principum, quis eſſe non poteſt.cap 64. nu.55.
ligius ſi quis eſt duorum, ſemper intelligitur excepta authoritas maioris ac primi habentis ius potentis.cap.64.n.56.
ligium à liga appellatur. cap.64. num. 59.
ligium à lilijs dici ſibi perſuaſit Forcatulus. cap. 64. num. 60.

ligium

Ligium Feudum, numquam appellatur, niſi in inueſtitura ità dicatur. cap.64. num.80.

ligium iuramentum. vide in verb. Iuramentum.

lites ex litibus oriuntur.cap.71. num 65.

litigioſi,& diſcordes ad ſacros ordines non promouentur.cap. 84. num.39.

littorum vſus publicus eſt.cap.10.num.3.

littora Maris communia ſunt.cap.10. num.4.

lituus Buccina genus.cap.32.num.50.

Liuius Druſus,as Argento miſcebat.cap.12. num.27.

liuore indicans perperam facie. cap.21. num.48.

loca Senatoria. vide in verb. Senatoria.

locatio vectigalium.vide in verb. Vectigalium.

loca,& patria,in quibus,aut nati,aut martyrio coronati fuere Sancti, honore maximo fulgens.cap.70.num.2.

Locrenſium populorum Regni Neapolitani virtutes.cap.79. num. 24.

Locrenſibus, Aquila portendit victoriam. cap.32. num.35.

Locrenſes à Dionyſio Syracuſano capti,illi ſeruire coacti fuere.cap.37. num.36.

locus dicitur Eccleſia Dei.cap 43. num. 45.

Lorus, ſiue Balsheus, quo vxor ad maritum accedens, cingebatur. cap. 16.num.184.

Lotharius Imperator *coronatus ab* Innocentio *II. Summo Pontifice.cap. 47.num. 47.*

Lotharius I.C. Cremonenſis. *cap.40. num.26.*

Lotharingia, Auſtraſia prius dicta.cap.46.num.287.

Lotharingia, quo iure ad Philippum Regem Catholicum ſpectet.cap.46.num.288.

Lotharingia Ducatus eſt, Romanorum Imperatorum beneficium.cap.46. num.292.

Louanium,Ciuitas Brabantia,ſcientiarum omnium fertiliſſima Academia. cap 46. num.281.

Louanij Studium. vide in verb. Studium.

Louanium quibus Sanctis fulgeat ? cap.70. num.107.

Lucenſium Reſpublica, quomodo gubernetur? cap.3. num.30. 31.32. 33.34.37.88.

Lucenſium Reſpublica creat Tabelliones.cap.30. nu.5.

Lucenſium Reſpublica quid poſſideat in Italia. *cap.68. nu.2.*

Luca de Penna opinio improbata. cap.8. num.55.

Luc*ij Marinei opinio ab authore improbata.cap.46. nu.225.*

Lucemburgi Dux, Carolus V. ſtatim natus creatur. cap. 46. num 298.

Lucilla Commodi Imperatoris *ſoror, Maieſtatis damnata. cap.26.num.32.*

L. Cornelius Sylla victos Praneſtinos homines, extra mœnia occidi mandauit,& per agros ſpargi.cap.47.num.143.

L. Lucullus amatorio Poculo extinctus.cap 64. num.128.

L. Menenij Agrippa in conciliando populo Romano cum patribus. artificium cap.3 num.48.

L. Papirij iudicium magnanimum, cum Q. Fabio magiſtro Equitum, qui eo Imperatore inconſulto, faliciter iam pugnauerat.cap.39.num.32 34.

L. Siccius Dentatus ob res praclarè geſtas, quibus donis à Romanis honeſtatus fuerit ? cap.46. num.16.

L. Valerius, & M. Portius Cato, Cenſores, aquam publicam ex fontibus, & fluminibus, in priuatum locum fluere prohibuerunt.cap.8.num.17.

L. Valerius Poplicola Potitus, & M. Horatius Barbatus, lege cauerunt, vt nullus Magiſtratus ſine prouocatione crearetur. cap.39. num 28.

Ludgerus Sanctus Friſius ab vtero ſanctificatus, Saxonum Apoſtolus dictus. cap.46.num. 402.

Ludi Portumnales. vide in verb. Portumnales.

Ludus gradiatorios exercent Equites Neapolitani. cap. 32. num. 46.

Ludouicus Caroli Balbi Imperatoris filius, Aprum in venatione pramens, intorto aliunde telo transfixus. cap.24. numero 14.

Ludouicus Pius Imperator *donationem* Conſtantini *Syluestro Pontifici factam, non ſolum confirmauit, ſed ampliorem fecit.cap.47. num.22.23.*

Ludouicus Pius Imperator, coronatus à Stephano IV. Summo Pontifice.cap.47.num.50.

Ludouicus Lotharij filius coronatur à Sergio II. *& Adriano II. Pontificibus. cap.47. num. 51.*

Ludouicus III. Imperator *coronatur à Benedicto IV. Pontifice. cap.47. num. 53.*

Ludouici III. Imperatoris *dictū de diuitijs Adelberti Marchionis Luca.cap.58.num. 1.*

Ludouicus Pius Imperator *donationem* Inſula *Corſica factā Eccleſia confirmauit. cap.46. num.161.*

Ludouicus Bauarus Imperio *motus à Ioanne XXII. & Clemente VI. cap.47.num.73.*

Ludouicus Bauarus Imperator ſciſmaticus.cap.61. num.4.

Ludouicus XI.Gallia Rex inſtitutor ordinis Equitum Sancti Michaelis Archangeli.cap.74. num.64.

Ludouicus XI. Rex Gallia, nobiles, & patritios à ſuo famulatu exigit, ignobilibus vſus.cap.83.num 11.

Ludouicus Milanus, & Thomas Brancatius Cardinales, quid paſſi fuerint, quia vagabātur de nocte? cap.64.n.110.

Ludouicus Senſius I.C. *Peruſinus laudatur. Qui cum aliquibus ſcholaribus lacus Traſimeni à quis ſubmerſis. cap. 40.num. 29.*

Lugenſi Ciuitati Epiſcopus conceſſus.cap.46. num.314.

Luithprandus Langobardorum Rex ab Inſula *Sardinia Papiam tranſtulit oſſa Sancti Auguſtini Epiſcopi, Summi Eccleſia, Doctoris.cap. 46 num.157.*

Lupia Portus. vide in verb. Portus.

Lupum, & C. *Chaream quòd* C. *Caligulam* Imperatorem *occidiſſent, Claudius Caſar morti tradidit.cap.26.nn.36.*

Lupi pro Militaribus inſignis dabantur à Quaſtoribus ex Aerario. cap. 32. num 34.

Lupos non gignit Sardinia.cap.46. num.151.

Lupoldus Nonus Auſtria Dux mutauit inſignia Gentilitia ſuorum pradeceſſorum,& quid pro inſigni fecerit? cap.77. num. 16.

Lupoldus Sāctus Marchio Auſtria, & ex familia Auſtriaca.cap.83.num.1.

Luſitania Regnum hareditarium eſt. cap.56. num.4.

Luſitania Regnum *eſt vltima Philippi Regis Catholici acquiſitio.cap.46. num.209.*

Luſitanici Regni tranſlatio, ac deciſio ad fauorem Philippi Regis Catholici ceſſit.cap 46. num.212.

Luſitania data dotis nomine ab Hiſpanis Regibus Tharaſia.cap.46 num.215.

Luſitania Regnum ad Philippum Regem Catholicum tranſmiſſum.cap.46.num 216.

Luſitania à Sarracenorum manibus erepta per Alphonſum III. Regem, Magnum appellatum.cap.42. num.22.

Luxouium, quos habuerit viros ſanctos ? cap.70. num.94.

Luxuria inimica Deo & virtutibus. cap.16. num.15.

Lycurgus Athenienſibus lege cauit, ne mulieres in Feſto miſteriorum curru veherentur.cap.19.nu.25.cap.36.nu.77.

Lyntres, qui ſint? cap.11. num 76.

Lypſenſe Gymnaſium. cap.40. num 43.

Lyſimachus apud Thraces Salis vectigal primus exegit.cap. 25. num.3.

M

M*Acedones Theſaurum repoſuerunt in oppido Quinda iuxta Tarſum.cap.27.num.80.*

Macedonia à Romanis diuiſa in quatuor partes, ne quando caput attolleret.cap.57. num. 16.

Macellum Roma quod? cap.36. num.2.

Maceratenſe Studium celeberrimum erectum à Paulo III *Summo*

Summo Pontifice, & priuilegijs cumulatum à Leone X. cap. 40. num. 33.
Machina dicuntur res ad belli vſum præparata. cap. 6. n. 13.
Machinarum Bellicarum inuenſores qui? cap. 6. nu. 14.
Madrid oppidum nobiliſſimum in Hiſpania Catholicorum Regum inclita Sedes, Damaſi Papa, & Iſidori Sancti, nō illius Eccleſiæ Doctoris, Patria. cap. 66. num. 18.
Madritinm oppidum, ſiue Mantua Viſeria (Madrid vulgo Hiſpanorum) dictum. cap. 66. num. 17.
Magia authorem Moſem, quomodo intelligatur. cap. 27. num. 13.
Magia, dicitur perſpectiua ſcientia, & declaratur ex Philone Iudæo. cap. 27. num. 15.
Magia, quomodo adulterata, ac deprauata ſit? cap 27. n. 16.
Magicorum hominum genus, potentibus inuidum, ſperantibus fallax. cap. 27. num. 10.
Magicis artibus, quidditari quærunt in hoc mundo, pauperiores ſunt, & in alio cruciabuntur in Inferno. cap. 27 nu 8.
Magicis artibus Theſauros inuenire credentes, ſemper illuduntur. cap. 27. num. 9.
Mago Traſullo, Tiberius Cæſar ſemper vſus. cap. 27. nu. 9.
Magiſtratus creabantur à populo Romano. cap. 21. num. 3.
Magiſtratus cuiuſlibet iuriſdictio, & poteſtas, quàmquā minima manat a Principe. cap. 21. num. 14.
Magiſtratus conſtituuntur à Ducibus, Marchionibus, Comitibus, & Baronibus. cap. 21. num. 19.
Magiſtratus creantur ad iuſtitiam miniſtrandam. cap. 21. num. 21.
Magiſtratus, vel diuites, vel pauperes, ſcientia probatos, præmijs honeſtatos eſſe oportet. cap 21. num 41.
Magiſtratus, & Officiales Regij habitare debent in Palatijs Regum, ac Principum, ſi adſunt & non in domibus priuatorum cap. 23. num. 4. 5.
Magiſtratuum creatio pertinet ad Principem. cap. 36. num. 23. cap. 71. num. 43.
Magiſtratus exiſtentes in magna Curia Vicaria, cauſarum capitalium præf. num. 68. & cauſarum ciuilium. nu. 69.
Magiſtratus Naufragantium, qui ſint in Gallia? cap. 75. num 18.
Magiſtratus Regij perpetui à Rege, temporales à Prorege eliguntur. præf. num 64.
Magiſtratus Regij an cognoſcant cauſam perſona Eccleſiaſtica laicum Magiſtratum adminiſtrante? cap. 71. num. 35. 36. 37. 38 39. 40.
Magiſtratum Regium ſi adminiſtret Clericus, illius officialibus quoad officium ſubditus eſt cap. 71. num. 35.
Magiſtratum laicum adminiſtrans Clericus, a laico priuatur officio. cap. 71. num. 42. 44.
Magiſtratum laicum adminiſtrans Clericus, an à Magiſtratibus laicis puniatur. cap. 71. nu. 30. 36. 37. 38. 39. 40.
Magiſtratus Regij, an puniant Clericum vſurpantem iuriſdictionem Regiam? cap 72. num. 55.
Magiſtratus Regij tam in Hiſpania, quam in Regno Neapolitano, & in Delphinatu, cognoſcunt de vi, & iniurijs factis perſonis Eccleſiaſticis. cap. 71. num. 58. 59. 60.
Magiſtratus Regij cognoſcunt de infringente ſecuritatem, vel ſaluaguardiam ab ipſo Rege conceſſam. cap. 71. n. 142.
Magiſtratus cum ſubditis ſunt parentum loco. cap. 39. nu. 4.
Magiſtratibus vim inferentibus prouocatione reſiſtitur. cap. 39. num. 5.
Magiſtratus Regij conſtituunt tutorem, ſeu Balium pupillis Baronum. cap. 62. num. 1.
Magiſtratus Regij procedunt in crimine læſæ Maieſtatis humana commiſſa etiam in Conſiliarios. cap. 62. nu. 16. 18.
Magiſtratus Regij cognoſcunt de Feudis quaternatis. cap. 62. num. 2.
Magiſtratus Regij cognoſcunt de crimine falſæ monetæ. cap. 62. num. 19.
Magiſtratus Regij cognoſcunt de cauſis curialium. cap. 62. num. 36.
Magiſtratus Regij cognoſcunt de cauſis bannitorum, latronum, diſrobatorum & turbatorum viarū. cap. 62. nu. 30.
Magiſtratus Regij cognoſcunt contra violatores ſalua guardia, vel ſecuritatis. cap. 62. nu. 43. 44. 45.
Magiſtratus Regij cognoſcunt de cauſis Virginum, pupillorum, & miſerabilium perſonarum. cap. 62. num. 56. 57. 58.
Magiſtratus Regij cognoſcunt de cauſa denegatione Iuſtitia. cap. 62. num. 64. 65.
Magiſtratus Regij in Regno Neapolitano quomodo cognoſcant de exceptione excommunicationis. cap. 71. nu. 375. & 376.
Magiſtratus Regij in Hiſpania, præſertim in Catalonia ſequeſtrant iuriſdictiones, & fructus Baronum, receptantiū Bannitos, & Latrones. cap. 63. num. 106.
Magiſtratus Regij Iuriſdictionem auferunt Baronibus utentibus nimia ſauitia in ſubditos, & vaſſallos. cap. 62. num. 108 109. 113.
Magiſtratus, & officiales aliqui ſtudent placere Domino. cap. 62. num. 119.
Magiſtratus in Hiſpania pro Inſulis Canaria. cap. 66. nu. 36
Magiſtratuum munus pro Iuſtitia. cap 66. num 51.
Magiſtratibus ſtipendia, & ſalaria præſtat Philippus Rex Catholicus, ne praua ſiant. cap. 66. num. 52.
Magiſtratus, qui ex infimo gradu proueluntur à Philippo Rege Catholico, quid facere debeant? cap 66. num. 54
Magna Curia Vicaria Neapolis Palatium. vide in verb. Palatium.
Magna Curia Vicaria, dum præſens eſt, cognoſcit de omnibus delictis illa præſente commiſſis. cap 62. num 47.
Magna Curia, & alij Magiſtratus ſupremi Regij torquent inquiſitos ex officio, non datis defenſionibus ex prærogatiua quadam quam præeminentiam dicunt. cap. 62. nu. 54.
Magna Curia Vicaria cognoſcit de delictis officialium. cap. 62. num. 60.
Magna Curia cognoſcit de præſentatione, ſeu liquidatione Inſtrumentorum Guarentigiatorum. cap. 62. num 66.
Magna Curia Vicaria citat ad recognoſcendam ſcripturam priuatam manu alicuius ſcriptam. cap. 62. num. 68.
Magna Curia Vicaria cognoſcit de homicidijs, & damnis clandeſtinis. cap. 62. num. 74.
Magna Curia Vicaria cognoſcit de delictis Baronum, & Vniuerſitatum cap 62. num. 77.
Magna Curia Vicaria cognoſcit dum conuenitur Fiſcus pro ſpoliatione poſſeſſionis. cap. 62. num. 81.
Magna Curia Vicaria cognoſcit de guerra in Regno mota. cap. 62. num. 103.
Magna Curia, & prouinciales Regij, ordinant, vt cauſam exiſtentem in limine expeditionis, diffiniant, ſub pœna Auocationis. cap. 62 num. 114. 115. 116.
Magnus Iuſtitiarius Magna Curia Vicaria, vbi eſt, ſilent alij etiam Regij Iuſtitiarij Prouinciales. cap. 62. nu. 52. 53.
Magnus Iuſtitiarius & Iuſtitiarij Prouinciarum cognoſcūt de pœna ſpreta defenſa. cap. 62. num. 100. 101.
Magnetis, ac Pixidis Nautica vſus Amalphia in Regno Neapolitano inuentus. cap. 78. num. 22.
Magni dicti ſunt, Mitridates Rex Ponti. cap. 41. nu. 21.
Herodes Magnus ibidem. num. 26.
Tamburlanus. num. 27. 28. 29.
Cangius Imperator Tartarorum. num. 30.
Turcarum Imperator. num. 31.
Alphonſus III. Rex Hiſpania. num. 2.
Caſimirus II. Rex Polonia. num 33.
Matthæus Vicecomes, Dux Mediolani. num. 34.
Canis de Scala. ibidem.
Magni Ducis Hetruria nomen datum Coſmo Mediceo. ca. 41. num. 37.

Magna-

Magnanimi nomen datum Alphonſo *Regi Neapolis. cap. 41. num. 35.*
Magnus Magiſter de Alcantara cum iuramento contraueniſſet, quid paſſus? cap. 64. num. 100.
Magnifici nomen datum Laurentio Mediceo cap. 41. n. 36.
Magnifici dicuntur Galliæ Reges. cap. 41. num. 40.
Magnus Capitaneus dictus Conſaluus Ferdinandus de Corduba. cap. 79. num. 33.
Mahometes Arabs, veneno à Domeſticis exhibito, perijt. cap. 64. num. 106.
Maia magna mater Deorum appellata. cap. 60. num. 31.
Maieſtatis Reus ſit bellum gerens, delectum habens, & exercitum præparans. cap. 6. num. 3.
Maieſtatis Diuinæ offenſio eſt maior. cap. 14. num. 77.
Maieſtatem Diuinam, longe maius eſt offendere, quam humanam. cap. 26. num. 1.
Maieſtas Regis appellatur. cap. 26. num. 27. cap. 60. nu. 22.
Maieſtatis læſæ pœna locum habent in Rege Neapolitano. cap. 26. num. 28.
Maieſtas humana quot modis lædatur. cap. 26. num. 29.
Maieſtatis humanæ delictum committentis bona confiſcantur. cap. 26. num. 31.
Maieſtatis damnata Lucilla Commodi Imperatoris *ſoror. cap. 26. num. 32.*
Maieſtatis læſæ Rufinus, & Stilico pœnas ſubierunt. cap. 26. num. 33.
Maieſtati ſacra Regia dicitur Regi Catholico, *vti Regi Hieruſalem, Neapolis, ac Siciliæ. cap. 60. num. 1.*
Maieſtas *per Antonomaſiam, dicitur de Diuina. cap. 60. num. 19.*
Maieſtas dicitur etiam humana Principis perſona. cap. 60. num. 20.
Maieſtas conuenit Prætori, Regi, & Imperatori. cap. 60. nu. 21. 23. 25.
Maieſtas Populi Romani dicebatur. cap. 60. num. 24.
Maieſtas dicitur ſumma poteſtas. cap. 60. num. 26.
Maieſtas, Honoris, ac Reuerentiæ filia. cap. 60. num. 27.
Maieſtas à maioritate dicitur. cap. 60. num. 28.
Maieſtas à Maia dicitur. cap. 60. num. 29. 30.
Maieſtas peculiariter, Catholico *Regi conuenit. cap. 60. num. 32.*
Maieſtatis damnatus Dorieus Rhodius. cap. 71. num. 26.
Maieſtatis humanæ crimen committentes Clerici, *vel Religioſi an cognoſcantur à Iudice ſeculari. vide in verb. Clericus.*
Maieſtas Regis *læditur, ſicut Imperatoris. cap. 48. num. 6.*
Maieſtatis in crimine procedit Rex, & ſui Magiſtratus. cap. 62. num. 16. 18.
Maiorem minori præferri iraſcendum non eſt. cap. 4. nu. 126.
Maior ex iuſtis impedimenti cauſis reſtituitur aduerſus lapſum inſtantiæ. cap 62. num. 86.
Maius donum, & efficacius, quod datur à maiori. cap. 47. num. 39.
Maioricarum Regnum Gallo Regi non ſubeſt. ca. 47. nu. 194.
Maiorica Ciuitas ſuum habet Epiſcopum, ſuffraganeum Archiepiſcopi Tarraconenſis. cap. 47. num. 194.
Maioricarum Regnum hæreditarium eſt. cap. 56. num. 3.
Maiorica, & Minorica Inſulæ, *Baleares dictæ. cap. 46. numer. 166.*
Maiorica Studium, & Academia, in quo leguntur opera Raymundi Lullij, illorum conterranei. cap 46. num. 171.
Maioricam, & Minoricam ſiue Baleares Inſulas *à Mauris recuperauit Berengarius Tertius Comes Barcinonæ. cap. 46. num. 173.*
Maioricam à Mauris occupatam denuò recuperauit Iacobus *Rex Aragonum Fortunatus appellatus, Petri* II. *Regis filius. cap. 42. num. 32. cap. 46. num. 174.*
Maiorica, & Minorica, quo pacto ad Philippum Catholicũ Regem ſpectent? cap. 46. num. 175.
Maldeberta virgo ſancta Comitis Hannoniæ filia. cap. 70. num. 97.
Malines oppidum in Brabantia ad Philippum Regem Catholicum ſpectans. cap. 46. num. 393.
Mancipes, an appellarentur Publicani? cap. 11. num. 17.
Mancipes, an dicantur Publicanorum *Principes? cap. 11. num. 18. 19.*
Mandra Græcè, Latinè locus, ſiue receptaculum Bouum, Baccharum, ouium, & ſimilium. cap. 6. num. 11.
Mandro quidam fuit, qui à Remo, & Naui ad Imperium *ſublatus fuit. cap. 6. num. 24.*
Mangelus, pondus eſt quinque granorum frumenti. cap. 28. num. 39.
Manes Coſta I. C. Maceratenſis laudatur. cap. 40. nu. 34.
Manipulus, quot milites habebat apud Romanos? cap. 14. num. 49.
Manſionaticum, quid ſit. cap. 20. num. 15.
Mantua Dux creat Tabelliones. cap. 30. num. 6.
Mantua Duci, dum Inueſtituram *fecit Imperator, omnem poteſtatem conceſſiſſe videtur, cap. 48. num. 13.*
Mantuæ Vrbi miraculis fulget ſanguis crucifixi à Iudæo *vulnerati Lancea apud Berytum Syriæ vrbem. cap. 69. nu. 33.*
Mantua Viſeria, dicitur Oppidum Madrid in Hiſpania. cap. 66. num. 17.
Manus violentas iniyciens in Clericum coniugatum incidit in canonem excommunicationis. cap. 63. num. 10.
Manuum vnctio in Sacerdotibus, quid ſignificet? cap. 49. num. 29.
Manus Regum Hiſpaniæ oſculantur ab Epiſcopis. cap. 54. num. 1. 9. & ſeqq.
Manuum oſculatio, adorationem ſignificat. cap. 54. num. 11.
Manuum eleuatio, miſericordiam ſignificat. cap. 54. nu. 21.
MARIA Virgo Regali ex progenie. cap. 4. num. 23.
Maria Angliæ Regina cum Philippo II. *Rege Catholico viro, Angliæ religionem reſtituit. cap. 47. num. 68.*
Mare commune eſt. cap. 10. num. 4.
Mari Oceano, & Orbe Nouo inueſtiti Reges Catholici ab Alexandro *VI. Summo Pontifice. cap. 46 num. 224.*
Maris Imperator, *cum dictus Neptunus. cap. 46. num. 227.*
Mare Oceanum vſque ad tempus hoc centum annis poſſeſſum à Regibus Catholicis. cap. 46. num. 228.
Maris proprium ius, ſi quis poſſideat contra alium vtitur interdicto poſſidetis. cap. 46. num 229.
Mare Oceanum, cur Pontifici permiſſum ſit concedere. cap. 46. num. 230. 232.
Maris Veneti conceſſio per Anuli inueſtituram factam Reipublicæ Venetæ ab Alexandro III. *Summo Pontifice. cap. 46. num. 233.*
Maris pars illius eſſe cenſetur, cuius ſunt loca vicina. cap. 46. num. 234.
Mares, & fœminas æquilibrio ius naturale ad ſucceſſionem admiſit. cap. 57. num. 31.
Maria Pyratis purgata fuere à Gulielmo bono Siciliæ Rege. cap. 42. num. 68.
Marſe Elcabiri Portus. vide in verb. Portus.
Marcella Familia quàmdiù Romæ durauit. cap. 4. nu. 65.
Marcelli Coſſ. cauſa, an capta in Bello ſiculo, fierent capientium? cap. 47. num. 140.
M. Portius Cato, & L. Valerius Cenſores aquam publicam in locum priuatum fluere ex fontibus, & fluminibus prohibuere. cap. 8. num. 17.
M. Aemilius Lepidus, & Fuluius Flaccus, cum prius odioſi eſſent, Cenſores creati, odia depoſuere. cap. 21. num. 49.
M. Coccius Nerua Imperator *fuit Hiſpanus. cap. 79. nu. 2.*
M. Coccius Nerua Imperator ab Inſula Patmos D. Ioannẽ Euangeliſtam exilio reuocauit. cap. 79. num. 3.
M. Vlpius Traianus Imperator Hiſpanus fuit cap. 79. n. 5.

M. Vlpius

M. Vlpius Traianus, Domi Sanctus, & foris clarus. cap. 79. num. 6.
M. Antonius cognomento Verus Imperator Hiſpanus. cap. 79 num 11.
M. Antonius Philoſophus edixit, vt contendentes immunitatem per publica documenta oſtenderent. cap. 33. nu. 43.
M. Horatius Barbatus, & L. Valerius Poplicola *potitus lege cauerunt vt nullus Magiſtratus ſine prouocatione fieret. cap. 39. num. 28.*
M. Valerius Coruus, & Q. Apuleius Panſa, legem confirmarunt, quòd nullus Magiſtratus eſſet ſine prouocatione. cap. 39 num. 29.
Marchio Montisferrati confert Regalia. cap. 5. num. 18.
Marchiones plures habuit Auſtriaca familia. cap. 61. nu. 1.
Marchio Montisferrati legem facit. cap. 31. num. 31.
Marchio Sacri Romani Imperij. *dicitur Philippus Rex Catholicus vti Dux Burgundia & Britānia. cap 46. n. 330.*
Marchio *Sacri Romani Imperij eſt Flandria Comes. cap. 46. num. 331.*
Marchionatus Horiſtanni eſt in Sardinia. cap. 46. nu 332.
Marchio Horiſtanni eſt Philippus Rex Catholicus. cap. 46. num. 334.
Marchionatus Gotiani, ſecundum Damianum Goes, eſt in Hiſpania. cap. 46. num. 335.
Margarita Comitiſſa Hollandia partus numeroſus. cap. 46. num. 367.
Marinus Freccia I. C. Regius Conſiliarius, Hiſtoriarum peritiſſimus. cap. 56. num. 11.
Marpurgenſe ſtudium cap. 40. num 45.
Maritus occidens vxorem iure licito, lucratur iura matrimonialia excluſo Fiſco. cap. 15. num. 44.
Marmor, an ſit Metallicum? cap. 28 num. 24. 25. 26.
Marmorum Decima Fiſco datur. cap. 28. nu. 8. 19. 28.
Marocchi Regnum, quo pacto ad Philippum Regem Catholicum ſpectet? cap. 46. num. 146.
Marti, vti bellorum authori. Aries tribuitur. cap. 32. nn. 18.
Martia Otalicia Seuera, Philippi Imperatoris vxor. cap. 1. num. 43.
Martia gens, quanto tempore durauit Roma. cap. 4. num. 68. 69. 70.
Martini Lutheri error. cap. 16. num. 13.
Martinus Lutherus perperam cenſuit, campanas in Eccleſijs eſſe ſuperfluas. cap. 78. num. 16.
Martinus Azpilcueta Doctor Nauarrus multos à Philippo Rege Catholico habuit liberalitatis actus. cap. 46. nu. 106.
Martini Doctoris Nauarri, quoad Regnum itidem Nauarra erga eundem Philippum Regem, fucata opinio exploſa. cap. 46. num 104.
Martyres ab Elizabetha Anglia Regina, martyrio coronati. cap. 71. num. 29.
Maſculus ſemper fœmina prafertur. cap. 46. num. 289.
Maſculus fœminam excludit à ſucceſſione Regnorum. cap. 57. num. 5. 7.
Mater in Baliatu prafertur, dummodo ſit mulier induſtrioſa, & ſobria. cap. 62. num. 13.
Mater poteſt relinquere Tutorem, ſiue Balium filio. cap. 62. num. 8.
Maternam generis originem clariſſimam eſſe, glorioſum eſt. cap. 4. num. 217.
Mathathias moriens, accendit filios ad bellandum contra exercitum Regis Antiochi. cap. 32 num. 151.
Mathia Apoſtoli pradicatio vbi fuerit. cap. 43. num. 19.
Matthai Apoſtoli vbi fuerit pradicatio. cap 43. num 16.
Matthai de Afflictis cautela inſipida cap. 30. num. 59.
Matthaus de Afflictis defenditur ab impugnatione Camerarij. cap. 62. num. 32.
Matrimonij inſtitutor Deus Optimus Maximus. cap. 16. num. 1.
Matrimonium poſt hominis preuaricationem in laſciuientis carnis remedium datum cap. 16. num. 2.
Matrimonium, qui damnauerunt & ex quibus? cap 16. n. 5.
Matrimonium ſi non eſſet, vel genus humanum corrueret, vel flagitijs abundaret. cap 16. num. 10.
Matrimonij Sacramentum Magnum eſt. cap. 16. num. 11.
Matrimonium operatur vt duo ſint vna caro. cap 16. n 12.
Matrimoniū quomodo Baptiſmate & cognatione ſpirituale impediatur? cap. 16. num 19. 20. 23. 24. 25. 27.
Matrimonium carnale interdictum eſt inter Iudaeum, *& Chriſtianam. cap 16. num. 38.*
Matrimonium carnale, requirit conſenſum cap. 16. nu. 46.
Matrimonium carnale infans non contrahit. cap. 16. nu. 47.
Matrimonium carnale contrahentium voluntatem exigit. cap. 16. num. 49.
Matrimonium furioſus contrahere nequit. cap. 16. num. 56.
Matrimonium impedit inuita, & coacta voluntas. cap. 16. num. 60.
matrimonia libera eſſe debent. cap. 16. num. 62.
matrimonium contrahere melius eſt, quàm cognationem ſpiritualem. cap. 16. num. 63.
matrimonium inter Amram, *&* Iocabed *extitit contractum in tertio gradu. cap. 16. num. 116.*
matrimonium olim contractum inter conſobrinos. cap. 16. num. 117.
matrimonij gradus prohibiti ex lege Moſis. cap. 16. num. 118. 141.
matrimonium prohibitum vſq; ad gradum ſeptimum à Gregorio Pontifice & Concilio Lugdunenſi. cap 16. nu. 122.
matrimonij graduum prohibitio ex lege Alexij Comneni Imperatoris Conſtantinopolitani. cap. 16. num. 123.
matrimonij prohibitio vſque ad quartum gradum, per quos. cap. 16. num. 124.
matrimonium contraherent ſi hodie viuerent Adam, & Noe. cap. 16. num 125. 127.
matrimonium elapſo quarto gradu, etiam inter aſcendentes, & deſcendentes contrahitur. cap. 16. num. 126.
matrimonium qualiter ex illicita copula carnali impediatur? cap. 16. num. 128.
matrimonium diſpenſatur à Summo Pontifice in collateralibus, & poteſt aſcendentibus, & deſcendentibus. cap. 16. num. 129. 130. 131. 146. 147. 151. 154.
matrimonium inter aſcendentes, & deſcendentes, licet non diſpenſare ſoleant Pontifices, id tamen facere poſſunt. cap. 16. num. 131. 155.
matrimonium Herodis, quare Ioānes Baptiſta improbabat? cap. 16. num. 142.
matrimoniorū diſpenſationes ex cauſa fiunt. cap. 16. nu. 148.
matrimoniorum diſpenſationes fiunt quandoq, ex cauſa conſeruationis Regnorum. cap. 16. num. 149.
matrimonij gradus prohibitos ab Eccleſia diſpenſari non poſſe aſſerentes haeretici ſunt. cap. 16. num. 152.
matrimonia indiſtinctè permiſſa cuiq; cum quibus placeret ex iniquiſſima Regina Semiramidis lege. cap. 16. nu. 161.
matrimonia inceſta. vide in verb. Inceſtus. & in verb. Nuptia.
matrimonium contrahere nequeunt, qui ſe religioni vouerūt. cap. 16. num. 165.
matrimonium cōtrahere non poteſt Presbyter, vel Sacerdos, poſt obtentum ſacerdotium, ac habitum, & conſecrationē. cap. 16. num. 168.
matrimonij impedimentum Iuſtitia publica honeſtatis. cap. 16. num. 170.
matrimonij Henrici VIII. & Catherina Regum Anglia controuerſia ardua. cap. 16. num 172. 173.
matrimonium Herodis, quomodo malo exitu finitum. cap. 16. num. 174.
matrimonij, quod contraxit Titus, Veſpaſianus cum Domi-

tia vxore fratris, dum moreretur, pœnituit. cap. 16. num. 176.
Matrimonia coniunctarum ſemper Claudius Cæſar quaſiuit. cap. 16. num. 177.
Matrimonium cum Nouerca contraxit Antoninus Caracalla, ideo probris afficitur cap. 16. num. 180.
Matrimonia, vt curet, relictis bellis Iuppiter Venerem hortatur. cap. 16. num. 185.
Matrimonium, an debeat eſſe conſumatum, vt habeat locum pœna inceſtarum nuptiarum, vel ſufficiant ſponſalia? cap. 16. num. 199.
Matrimonium non contrahit ſeruus cum libera. cap. 64. num. 40.
Maximilianus Cæſar à Paulo Ziegliero Epiſcopo Curienſi inueſtitus fuit Comitatu Tyrolis cap. 46. num. 387.
Maximilianus Archidux Auſtriæ ætate noſtra, belli gloria, & Armorum ſtudio clarus. cap. 32. num. 8. 9.
Mechlinia, Ciuitas Brabantiæ nobilis, concilium habet Regium, alijsque dotibus ornata. cap. 46. num. 284.
Mechliniæ Ciuitatis Laudes. & ſitus. cap. 46. num. 404.
Mechlinia habet conſilium Regium cap. 46. nu. 405.
Mechlinia, quomodo ad Philippum Regem Catholicum ſpectet, cap. 46. num. 406.
Mediolani Status Prælati aliqui à Philippo Rege Catholico nominantur. cap. 50. num. 28.
Mediolanenſi ex Statu, qui Viri clariſſimi effluxerunt. cap. 80. num. 8.
Medialani Dux Tabelliones creat. cap. 30. num. 6.
Mediolani Dux legem facit. cap. 31. num. 28.
Mediolani Ducis Tutrix, legem fecit. cap. 31. num. 42.
Mediolanenſis Status, quomodo ad Philippum Regem Catholicum pertineat? cap. 46. num. 261. 262. 274. 275.
Mediolani ſtatum confert Imperator. cap. 46. num. 263.
Mediolanenſi in Ducatu, infirma Regum Galliæ iura. cap. 46. num. 276. 278.
Mediolanenſia iura Franciſcus Primus Rex Galliæ ceſſit Carolo Quinto Cæſari. cap. 46. num. 279.
Mediolani Dux, poteſt, quæ Imperator in Imperio. cap. 48. num. 9.
Mediolanum, quos Sanctos habuerit. cap. 70. num. 87.
Mediolanenſes plurima bella geſſere. cap 82. num. 14.
Megarenſes dum à populo reguntur, multa mala paſſi ſunt. cap. 3. num. 15. 19 20. 21. 23. 24. 25. 26. 28.
Megarenſium Theſaurus. cap. 27 num. 77.
Medela Portus vide in verb. Portus.
Melillam in Africa cœpit Ferdinandus V. Rex Catholicus, iuſtus appellatus. cap. 42. num. 37.
Melita Inſula à Carolo V. Imperatore donata Equitibus S. Ioannis Hieroſolimitani. cap. 74 num. 89.
Melita Inſula ab Imperatore Turcarum oppugnata, ſed ab Equitibus ſtrenuiſſimè defenſa cap. 74. num. 90.
Melitam Inſulam Rogerius Northmannus Sarracenis eripuit. cap. 42. num. 47.
Melones fiunt in Ripa Maris apud Barolum. cap. 10. nu. 17
Melſacabir Portus, vide in verb. Portus.
Membrorum ſuorum nemo eſt Dominus. cap. 18. num. 12.
Memmius Conſul Achaicarum nationum concilia ſubſtulit ne in perniciem Romanorum coirent. cap. 34. num. 4.
Mempricus Rex Britanniæ, Malim fratrem occidit. cap. 3. num. 85.
Mendacij Amicus Princeps, miniſtros omnes habebit iniquos. cap. 84. num. 8.
Menephro propriam matrem deperiuit. ca. 16. num. 157.
Menſarij, ſiue Menſularij ab Argentarijs diuerſi erant, vt falsò ſibi perſuaſit Sigonius cuius opinio improbatur. capit 22 num. 10. 11.
Menſarij quinq; viri, qui eſſent? & quod illorum officium? cap. 22. num. 12.
Menſarijs viris æquiparantur hodie in Regno Neapolitano viri Regij redemptionales, qui mittuntur ad Ciuitates, & loca graui debitorum mole oppreſſa cap 22. nu. 13.
Menſas primas antiqui à Rebus ſalſis inchoabant. cap. 25. num. 50.
Mens, quid eſt? cap. 64. num. 113.
Mens, Animæ eſt, vt viſus in corpore. cap. 64. num. 114.
Mens animi inſtrumentum, vt manus corporis. capit. 64. num. 111.
Mens melior, ac diuinior pars in anima. capit. 64. numero 116.
Mens eſt cor cordis, & anima animæ. cap. 64. num. 118.
Mens eſt velociſſimum omnium, cœlum, maria, terras, vno puncto peruolat. cap. 64 num 120.
Mens eſt in ſummo capitis conſtituta, & dominatum corporis tenet. cap 64. num. 121.
Mens Dei miniſterio impletur. cap. 64. num. 123.
Mentis vmbra eſt anima, & animæ vmbra, corpus. cap. 64. num 117.
Mentis præſtantia ſecundum Ciceronem. cap. 64. num. 119.
Mentis opera ſoli Deo nota. cap 64 num. 122.
Mente, vt turbaretur Bamba Hiſpaniarum Rex, herbam habuit in potu ab Ardaniſto Græco. cap. 64. num. 129.
Mercatura, & commercia ſunt de iure gentium. capi. 8. numer. 20.
Mercimonia ſunt Reipublicæ neceſſaria. cap. 8. num. 18.
Mercatores portantes ſal in Regno Neapolitano, illud vendunt Curiæ ſi illud voluerit, ſin autem cui placuerit, ſolutis Regiæ Curiæ iuribus. cap. 25 num. 15.
Mercatori vnius Regni non licet facere nundinas in alienis Regnis cap. 36. num. 46. 47.
Mercatum peragebant Romæ Nono quoque die, quia octo diebus Rei ruſticæ incumbebant. cap. 36. num. 4. 7.
Mercatus, qui, & an differant à Nundinis. cap. 36. num. 19. 20. cætera in verb Nundinæ.
Mercatus qui fieri ſolent qualibet hebdomada Salerni, Peruſij. & alibi, quomodo appellentur, & an illi abſque Principis permiſſu fieri valeant. cap. 36 num. 26.
Mercata ſunt in ſuburbijs Ciuitatis Faſſa, in Agla, in Beniacam. & in Guardan. cap. 36 num. 52. 53.
Mercatus fieri feſtis diebus prohibitum eſt. cap. 36. num. 70.
Merſalcabir Portus latiſſimus prope Oraniam à Telenſinis Regibus conditus. cap. 46. num. 181.
Merſalcabir Portus à Ferdinando V. Iuſto appellato Rege Catholico captus. cap. 42. num. 37.
Meroueus an fuerit Clodij Criniti filius. cap. 4. num. 114. 115. 116.
Mercurij Gatsinara conſilium dum per Carolum V. Franciſcus I. Rex Galliæ detinebatur cap. 46. num. 260.
Meſgana, quandoque appellata Algezira. cap. 46. num. 184.
Meſſalina Barbati Meſſallæ filia, meretricum Princeps. cap. 16. num. 178. 179.
Meſſanum ſtudium erectum à Philippo II. Rege Catholico. cap. 40. num 116.
Meſſana Ciuitas quibus Sanctis præfulgeat. capit. 70. numer. 80.
Metropolitana Ciuitas, quid differat ab Archiepiſcopali. cap. 76. num 5.
Metallis inueniendis laborans pro qualibet vntia metalli dat Fiſco octo ſcrupulos. cap. 25 num. 18.
Metallorum ſpecies quot ſunt. cap. 28. num 23.
Metallica ſunt Aurum, Argentum. Electrum, Æs, Stannũ, Plumbum, & Ferrum. cap. 28. num. 23. 34.
Metallorum, aut ſaxorum inueniendorum gratia, an quis fundum alienum ingrediatur. cap. 28. num. 45. 46. 47. 48. 49.
Metallis effodiendis pericula, & labores. cap. 28. num. 57.
Metapontinorum Theſaurus. cap. 27. num. 77.

Mœtum non induci ſola perſona dignitas.ca.47.num. 119.
Mœtus exceptio allegari nequit ab agente in Curia Papæ, vel Imperatoris.cap. 47 num.123.
Mœtus præſumitur inferri illi, qui eſt ſubditus, vel cui non audet reſpondere. cap. 47. num. 124.
Mœtus conſideratur attenta perſonæ qualitate.cap.47.num. 126.
Mœtus vllus inter paris potentiæ Principes.cap. 47.nu.127.
Mœtus allegari nequit, vbi non adeſt cruciatus corporis, vel mortis timor. cap. 47. num.128.
Mœtum inducit carcer iniuſtus.cap.47.num. 134.
Mexicani Regni Ciuitates plures. cap.76.num.17.
Mexicana Ciuitas Archiepiſcopalis. cap.76. num. 18.
Mexicana Synodus facta in ea Ciuitate.cap.42. num.78.
Mexicani Regni Tribunalia Regia. cap. 66. num.50.
Michaelis Archangeli Equitum Ordo inſtitutus à Ludouico XI. Galliæ Rege.cap.74. num. 64.
Michaeli Angelorum Principi à Deo impoſitum primum bellum in Luciferum.cap 32.num. 1.
Michael Archangelus præliatur cum Lucifero, quem vicit. cap. 32. num.118.
Michaelis Archangeli apparitio Apuliæ in Monte Gargano. cap.70.num. 36.
Michaelis Archangeli Eccleſia in Oppido Sancti Angeli Faſanella, alia valua, & alibi.cap.70. num.37.38.
Michael Balbus Imperator Conſtantinopolitanus Amorræus, à Iudeis ſola circumciſione differens. cap.46.n.140.
Michael ab Aguirre Apologiam ſcripſit pro Regno Luſitaniæ ipſo iam quæſito à Rege Catholico Philippo II. cap. 46.num.314.
Milites veterani delatores eſſe non poterant. cap. 14.nu.71.
Militem boni nominis in delectu militum Romani primum in boni hominis ſignum vocabant.cap.32. num.20.
Milites apud Romanos non vocabantur Sacerdotes, vel ſonti, ſed alij, qui arma ferro poſſent.cap.32. num.21.
Militum delectum prima menſis die Athenienſes faciebant. cap. 32. num.22.
Militum Sacramentum, ac iuſiurandum, quomodo præſtabatur. cap. 32. num 23. 24.25.26.27. 28.
Militibus, quomodo, ſecundum opinionem authoris præſtabatur iuramentum.cap. 32. num. 26.
Militibus iunioribus iuramentum præſtabatur.capit.32.numer. 29.
Milites iurantes quæ promittebant.cap. 32.num. 30.31.
Milites per Conſulem educebantur, factis prius ſacris.capit. 32.num. 32.
Militibus exteris, mercenarijs, vel auxiliaribus, rarò victoria quæritur. præf. num. 55.
Militum Imperator purpurea veſte paludatus prodibat.cap. 32.num. 33.
Militaria ſigna dabantur hominibus proceris ſtatura, qui moueri loco non poterat Principis iniuſſu. cap.32. nu. 38.
Militibus a Romanis ducētos circiter per annos, ſtipendium nullum datum. cap. 32. nu.39.
Militum Romanorum arma, quæ.cap.32. num.41.
Militibus Tyronibus dabatur Parma alba, vt in ea pingerent, vel ſcriberent eorum acta cap. 32.num. 42.
Militum exercitationes ante pugnam cap. 32. num. 44.45.
Militia miſſio triplex. cap. 32. num. 52.
Militia miſſio honeſta quæ.cap 32. num. 53. 58.60.
Militia vacatio dabatur maiori annorum quinquaginta. cap. 32. num. 54.
Milites in bello apud Romanos viginti annis vacabant. cap. 32.num. 55.
Milites quando vacationem omnem conſequebantur. capit. 32.num. 56.
Militia vacare dicebatur, qui ex priuilegio Principis ante tempus dimittebatur. cap. 32. num.57.
Militiæ exauthoratio quæ?cap. 32. num.66.
Militia exauthoratus eiectus a Caſtris, dicitur. cap. 32. numer. 67.
Militia exauthoratus afficiebatur infamia, & dicebatur ignominioſè militia miſſus.cap. 32.num.69.
Militibus quibus dabantur Torques aurei?cap. 32.num.77.
Militares pœna quæ?cap. 32. num. 78.
Militare, delictum non eſt.cap.32. num.169.
Miles, an habeat annum, & menſem ad petendam inueſtituram?cap.46. num.265.266.
Milites ſe bello exercenses, fortiſſimi, ac deuotiſſimi ab Imperatore appellantur. cap. 82. num 1.
Milites laudauit expugnata noua Carthagine P. Scipio cap.82.num. 3.
Milites Caroli V. Cæſaris, & Philippi II. Regis Catholici, quàm magna operati ſunt. cap. 82. num. 21.
Milo Crotoniata Athleta Maximus. cap.79.num. 27.
Minadoi error.cap. 49. num. 72.
Minor non vindicans mortem defuncti, non dicitur indignus, nec hæreditate priuatur. cap. 15. num. 18.
Minor 14. annorum, an obligetur Diabolo ex peccato mortali? cap. 16. num. 137.
Minor ad profeſſionem in Monaſterio non admittitur. cap. 16. num. 138.
Minor ſuccedens maiori, an vtatur priuilegio ſuo, quoad forum in lite agitata cum defuncto, & altero tertio?cap.72. num. 262. 263.
Minor reſtituitur aduerſus lapſum eremocidij ſine inſtantia. cap 62.num.85.
Minotauri dabantur à Romanis in vexillis militum pro ſignis per Quæſtores ex ærario. cap.32.num.34.
Mirrha Veſanus in Cyniram patrem Amor.cap.16.n.156.
Miraculum pro libris Moralium D. Gregorij Magni. cap. 42. num. 13.
Miraculum in vnctione Bambæ Regis Hiſpani. capit. 49. num. 74.
Miracula fecerunt Sancti virtute Diuina. cap.72.num.1.
Miracula in Sancta Eccleſia reperiri negauerunt Vualdenſes Hæretici. cap.72.num.2.
Miraculis Sanctorum fuit fracta violentia Tyrannorum. cap.72. num. 4.
Miraculum dum Bamba Rex Hiſpaniæ in Regem Oleo ſancto inungeretur. cap.72. num. 5.
Miraculum dum Rogerius Northmannus bellum cum Sarracenis confereret in Inſula Siciliæ cap. 72 num.6.
Miraculum quod accidit Pelagio Cantabriæ Duci, dum cū Sarracenis, & Mauris pugnaret. cap.72. num.11.
Miraculum, quod accidit in morte Alphonſi generi Pelagij Cantabriæ Ducis. cap.72.num.12.
Miraculum Sancti Iſidori Epiſcopi Hiſpalenſis. cap. 72. num. 16.
Miſericordiam conſtituit Deus cum David. cap. 3. nu.62.
Miſericordia moueri non debet Iudex. cap. 21. nu. 27.29.
Miſericordia virtus, qua nulla, neque gratior, neque admirabilior. cap.84.num.28.
Miſericordia ſine iuſtitia eſt fatuitas. cap 84. num.29.
Miſeni qui Martyrio coronati. cap.70. num.47.
Miſſio à militia quotuplex. cap. 32. num. 52.
Miſſio militiæ honeſta quæ? cap. 32.num. 53. 58. 60.
Miſſio à militia teſtibus etiam probatur. cap 32.num. 59.
Miſſio militiæ cauſaria, quæ? cap. 32. num. 61.
Miſſio militiæ ignominioſa quæ? cap. 32. num.62.
Miſſionis ignominioſæ à militia, formula quæ? cap. 32. num. 63.64. 65.
Mithridates Ponti Rex, matrem, fratrem, & ſex filios occidit. cap. 3. num.77.
Mithridates habuit inſtructas Naues ducentas. capit. 19. num. 66.

Mithridates Pontifex Magnus dicebatur. cap. 41. nu. 25.
Mœcenas Auguſto dicebat, vt duo foueret literarum, & Armorum ſtudia. cap. 40. num. 10.
Molina nobiliſſimum Hiſpaniæ Oppidum. cap 46. num. 391.
Monachus irreuocabiliter quis erit elapſo anno. cap. 16. nu. 167.
Monachus, collegium catholicum dicitur. cap 41. num 53.
Monachus habitum dimittens, & illum non reaſſumens, captus carceri mancipatur. cap. 71. num. 106. 108.
Monarchicus regendi ſtatus in vnius gubernatione conſiſtit. cap. 3. num. 1.
Monarchicus vnius Principis ſtatus probatur. cap. 3. nu. 66.
Monarchia initium habuerunt poſt Noè *tempora. cap. 4. num. 25.*
Monarchia prima Aſſyriorum, & Caldeorum*. cap. 4. n. 25.*
Monarchia Aſſyriorum, & Caldeorum *Series, & duratio quot annis fuerit? cap. 4. num. 28. 29.*
Monarchia *ſecunda Medorum. cap. 4. num. 31.*
Monarchia Medorum Arſaces primus Rex. cap. 4. num. 32.
Monarchia Medorũ quod annis durauerit. cap. 4. nu. 33. 34.
Monarchia Perſarum Tertia cap. 4. num. 35.
Monarchia *Perſarum* Cyrus *fuit Rex primus. cap. 4. num. 36.*
Monarchia Perſarum quot annis durauerit? cap. 4. nu. 37.
Monarchia quarta Macedonia. cap. 4. num. 38.
Monarchia Macedonia Alexander Rex Primus. cap. 4. num 39.
Monarchia Macedonum quanto tempore durauit? cap. 4. num. 40.
Monarchia quinta Syriorum, & Aſiaticorum. cap. 4. num. 41.
Monarchia Sy*riorum, & Aſiaticorum Antigonus Rex primus. cap. 4. num 42.*
Monarchia Sy*riorum, & Aſiaticorum quante tempore durauerit? cap 4. num. 43.*
Monarchia *ſexta Aegyptiorum. cap. 4. num. 44.*
Monarchia *Aegyptiorũ Rex primus Ptolomeus Lagi filius. cap. 4. num. 45.*
Monarchia Aegyptiorum *durauit annis ducentis quinquaginta ſeptem. cap. 4 num. 46.*
Monarchia *ſeptima Romanorum. cap. 4. num. 47.*
Monarchia *Romanorum Romulus Primus Rex. cap. 4. num. 48.*
Monarchia *Romanorum quanto tempore durauit. cap. 4. num. 49 50.*
Monarchia *Veneta initium. cap. 4. num. 73.*
Monarchia *Veneta primus Dux Paulucius Heracleanus. cap 4 num. 74.*
Monarchia *Veneta* Imperium *quamdiù durauerit? cap. 4. num. 75.*
Monarchia *Græcè, vnius Dominationem Latinè ſignificat. cap. 21. num. 12.*
Monarchia *Tribunal habet Philippus Rex* Catholicus *in* I*nſula Sicilia ſuper cauſis Prælatorum, ex Sedis Apoſtolicæ priuilegio. cap 71. num. 7.*
Monarchico *in ſtatu, Arces habere periculoſum eſt. cap. 37. num. 27.*
Monarchia, *ideſt ſolus* Princeps, *à μόνος, ideſt ſolus apud* Princeps*. cap. 48. num. 2.*
Monarcha *eſt in Regno ſuo* Rex Catholicus*. cap. 48. nu. 1.*
Monetarum *inuentum infauſtum hominibus. cap. num. 1.*
Monetam *formare, & cudere Principis eſt. cap 12. nu. 2.*
Monetam *faciunt, Papa,* Imperator*. Reges, Principes, ac Reſpublica quæ iura Principum habent. cap. 12. num. 3.*
Monetam *cudere priuato non licet. cap. 11. num. 6.*
Moneta *publica forma percutitur. cap. 12. num. 8.*
Moneta cudendæ ius à Principe conceditur. cap. 12 num. 9.
Monetæ cudendæ ius competit præſcriptione immemorabili. cap. 12. num. 10.
Monetarum, quis primus percuſſor extiterit? cap. 12. numero 11.
Monetam, *an primus Phydon Corinthius extiterit? cap. 12. num. 12.*
Monetam, *an percuſſerit Thare pater Abrahæ. cap. 12. num 13.*
Monetam, *an Ianus primo percuſſerit? cap. 12. num 15.*
Monetarum ſignatarum principium, quando primum Romæ? cap. 12. num. 20.
Moneta *Principis cudentis imaginem habere debet, quòd ſit proba, & iuſti ponderis. cap. 12. num. 21.*
Moneta *quomodo habeat imaginem. cap. 12. num. 22.*
Monetæ *probitas, in quo conſiſtat? cap. 12. num. 23. 24.*
Monetam, *& pecuniam adulterinam faciebat* Antoninus *Caracalla. cap. 12. num 26.*
Monetæ *pondus, in quo conſiſtat? cap. 12. num 28.*
Monetæ *valor, an includat expenſas? cap. 12. num. 29.*
Monetam *Imperatoris cudens, qua pœna puniatur? cap. 12. num. 38.*
Monetam *falſam cudenti apud Aegyptios, ambæ manus amputabantur? cap. 12. num. 39. 87.*
Monetam *Regis, ac Principis exteri cudens, qua pœna plectatur. cap. 12. num. 40 41.*
Monetã *abradens, tondens. ac tingens, qua pœna teneatur? cap. 12. num. 47. 48 49. 52. 55. 56. 57.*
Monetæ *adulteratio, quomodo tincturis fiat? cap. 12 numero 51.*
Monetam *ſtanneam expendens, aut plumbeam, qua pœna teneatur? cap. 12. num. 58. 60.*
Monetam *falſam expendens, ſi ab alio illam habuerit, an teneatur ad reſtitutionem? cap. 12. num. 59.*
Monetarum *falſarij proſequuntur vt rei criminis læſæ Maieſtatis. cap. 12. num. 61. 62.*
Moneta *falſa vbi fabricatur, domus confiſcatur. cap. 12. nu. 63. Quid ſi domus ſit pupillorum, aut viduarum. numero 64.*
Moneta *falſa ſi fiat in aliqua domo, an* Dominus *domus puniatur? cap. 11. num. 65. 66.*
Moneta falſa ſi reperta eſt in domo, vel in Arca alicuius, ſi non oſtendatur a quo habita fuerit, an teneatur de falſa moneta? cap. 12 num 67. 68.
Monetam *æream, vel alterius vilis materiæ qui condiderit, qua pœna puniatur? cap. 12. num. 67 68. 69. 71. 72.*
Monetam *bonam faciens ſine licentia Principis, qua pœna plectatur? cap. 12. num. 73.*
Monetam *bonam cudens ſine Principis ſcientia, incurrit crimen in obedientiæ non autem falſi. cap. 12. num. 74.*
Monetam *cudentes non reuelans punitur. cap. 12. num. 75.*
Monetas *falſantes quis reuelare tenetur. cap. 12. num. 76.*
Monetam *Principis. vel publicam liquefaciens, fundens, vel deſtruens, qua pœna teneatur? cap. 12. num. 77.*
Monetam *auream fundens Aurifex cauſa deaurandi, an puniatur? cap 12. num. 78.*
Monetam *falſam fabricare, qui incœperit, non tamen perfecerit, quomodo teneatur? cap 12. num. 79 80 81. 82.*
Monetam *Principis imagine ſignatam recuſans, quomodo teneatur? cap. 12. num. 83. 84. 85. 86.*
Monetario *non ex fide pecuniam cudenti, Galba* Imperator *manus amputauit, & menſa affixit cap. 12 num. 88.*
Monetam cum fabricaſſet cum ſua imagine Perennius, Commodus *Imperator illum morti tradidit. capit. 12. num. 89.*
Monetariorum Iudex *qui? cap. 12. num. 91.*
Monitio trina. an requiritur. vt poſſint bona Clericorum*, quæ tenentur gratia negotiationis, exequi. cap. 71. num. 256 257. 258.*
Monitio trina requiritur, quoad perditionẽ priuilegij quoad

omnia bona cap.71 num.258.
Moutio, an diſſidatio requiratur in bello indicendo? cap.32. num. 109.
Monitio in bello, quid ſignificet? cap.32.num 110.
Monopoliorum prohibitione non veniunt collegia, Academia, & Studia literarum. cap.34. num.8.
Mons dicitur Eccleſia Dei. cap.43.num.46.
Mons latinè, Arabicè Gibel dicitur cap 46.num.83.
Montes Peſſulani ſtudium antiquiſſimum, in quo multi periti ſſimi Iuriſconſulti floruerunt, qui enumerantur. cap.40. num.65.
Montis Regalis ſtudium cap.40. num 81.
Montes Engaddi habebāt Balſami frutices ſub dominio Herodis Aſcalonita. cap.49. num.44 45.
Monteſia ſedes Equitum Ordinis Monteſij.cap.74.nu.54.
Monteſia Equites ſub Calatraua Equitibus poſiti. cap.74. num. 55. 56.
Morales omnes virtutes cōtinentur ſub heroica virtute. cap. 70. num.146.
Mores bonorum virorum, conuerſatio mala ſape corrumpit. cap.69. num.23.
Mores, & ſtudia Dominarum ex Ancillis metiuntur. cap. 84. num.9.
Mortuo fit iniuria ex immaturis nuptijs.cap.15.num.52.
Moſem fuiſſe Magia Authorem, quomodo intelligatur? cap 27. num.13.
Moyſes ob aurei vituli adorationem pracepit filijs Leui, vt occiderent fratres, propinquos, & amicos.cap.32. nu.122.
Moyſes pugnauit in Chananaos, & Amorraos, & poſſedit terram illorum.cap.32. num.123.
Moyſes, & Phinees filius Eleazari Sacerdotes contra Madianitas bellum geſſerunt.cap 32.num.124.
Moyſes bella geſſit, Diuina ſequutus Imperia. cap.32.n.176.
Moyſes conſtitutis iudicibus, reſeruauit ſibi difficilia cognoſcere.cap.39. num.23.
Moyſes petijt itineris tranſitum à Sehon Rege Geſebon. cap. 46.num.115.
Moyſes cognatum ſuum Iethro oſculatus eſt, & adorauit eū. cap. 54. num. 19.
Moyſes Italia meminit, & quo in loco? cap.68.num.14.
Mulcta ſunt de Regalibus.cap.13. num.1.
Mulcta, ac pœna debentur Domino Iuriſdictionis, ac meri, & mexti Imperij. cap.13.num.2.
Mulcta, & obuentiones iuriſdictionum emolumenta ſunt. cap.13. num.3.
Mulcta eſt pecuniaria pœna, pœna vero eſt perſonalis, & pecuniaria.cap.13. num.4.
Mulcta ab homine imponitur. cap. 13. num.6.
Mulcta eſt mutabilis. loco. tempore, & perſonis.ca.13.n.7.8.
Mulcta debetur Iudicis officio nobili.cap.13.nu.9.10.
Mulcta non imponitur, niſi ab eo, cui iudicandi munus publicè competit cap.13. num.11.
Mulcta augetur, & minuitur à Iudice. cap. 13. nu.12.13.
Mulcta criminali iudicio ab exactoribus Fiſco infertur.cap. 13.num.14.15.
Mulcta infamiam, aut ignominiam damnato non inferunt. cap.13. num.17.
Mulcta poteſt pluries cognoſci ab eodem Iudice.cap.13. num. 18. 19.
Mulcta recipit prouocationem.cap.13. num.20.21.
Mulcta. & pœna conceſſa non dicuntur, niſi in priuilegio exprimantur.cap.13. num.22.
Mulcta. & pœna pro murorum reparatione impoſita, non confiſcantur. ſed reparationi dantur.cap.13. num.24.
Mulcta, unde dicatur? cap.13. num.25.26.
Mulcta intra annum tantum exigitur. cap.13. num.28.
Muleaſſeu Tunets Rex, obſtupuit in Ciuitate Neapoli, videns corpus, & ſanguinem S. Iannarij. cap. 70. num.46.
Mulieri eunti ad domum viri claues traduntur, in Dominij ſignum.cap. 9.num.42.
Mulieres deferre non poterant, niſi ſe ipſas.cap.14.nu.70.
Mulier, an baptizet in caſu neceſſitatis? cap.16. nu.29.
Mulierum Amor, multos ad perditionem ducit. cap.21. num.47.
Mulier ad Regnorum Regis Catholici ſucceſſionem admittitur. cap.57. num.3.4.
Mulier ſuccedit in Regno, non extante maſculo. cap.57. numer. 5. 7.
Mulier ad ſucceſſionem Regni Hungaria admittitur, data tamen ſexus prarogatiua, non exiſtente maſculo. cap. 57. num.8.
Mulier armis aſſueta, an de perſona ſeruiat in bello. cap. 64. num.69.70.
Mundus ſine mercatura viuere nequit. cap.8. num 19.
Munimenta quis facit, vt ſibi aqua minimè noceat. in verb. Aqua.
Muſtuganin Portus vide in verb. Portus.
Murtia ſiue Murgis Ciuitas, Oreola dicta quandoq; in Bethica eſt.cap.46.num.87.
Murtia Regnum quo iure ad Philippum Regem Catholicum peruenerit? cap 46.num.88.
Murtiam cœpit à Sarracenis Alphonſus X. Rex Aſtronomus, & Imperator.cap.42.num.28.
Mutinenſe ſtudium.cap.40.num.89.90.
Myris Aegyptiorum Rex lacu effoſſo arte mirabili, piſcium vectigal in eo inſtituit. & vxori donauit. cap.24. nu. 5.6.
Myris Aegyptiorum Regis pulchrum exemplum in filijs Natiuitate.cap.38. num.79.
Muza Rex Arabum ab Ordonio vero mundi Regis filio occiſus. cap.42. num.21.
Muzeres Rex Salamantica ab Ordonio lictus. cap.42. num. 21.
Myronis Sycioniorum Tyranni Theſaurus. cap. 27. nu. 74.

N

NAbucdonoſor Babilonia Rex Sedechiam Regem capit, filios occidit, oculos illi eruit, & cœcum portauit in Baboloniam.cap.47. num.152.
Nabucdonoſor nobiliores Iudaorum pueros lingua Caldeorū imbui fecit.cap.51.num.11.
Nathan Propheta liber non reperitur.cap.32. num.166.
Nathinei qui? cap.32. num. 211.
Natalibus reſtuere. vide in verb. Legitimatus. & in verb. Spurius.
Namurci Ciuitas totius Comitatus ſui caput. cap.46. num. 374.
Namurcenſi in Arce ſe recepit Ioannes Auſtrius, cum Belgia Populi rebellarent.cap.46.num.375.
Namurcenſis Comitatus, fide, & nobilitate Decorus.cap.46. num.376.
Namurcenſem Comitatum Philippus Pius Dux Burgundia emit.cap.46. num. 377.
Namurcum quos Sanctos inter alios colat, & veneretur? cap.70. num.100.
Natura filios, etiam natos ex fornicatione appellat filios, ſed ciuilia iura diuerſimodè ad hareditates ipſos admiſit. cap. 65. num. 29.
Naturalis Iuris eſt priuatorum hominum, vim, atq; iniuriā propulſare. cap. 39. num. 1.
Naturalis iuris, ſunt defenſiones. cap.39. num.11.
Naucleri Portū applicantes in quam Prouinciam ituri ſint profitebuntur. cap.9. num. 49.
Naulum quid eſt.cap 9. num.67.
Nauale Hermionenſium.cap.6. num.17.
Nauale Athenienſium.cap.6.num.18.
Nauale latinè, Arzana, ſiue Arſenale Italicè.cap.6.nu.19.

Nauale pulchrũ, et mirabile Venetorũ deſcribitur. cap. 6. n. 20
Nauale nouum Neapoli factum. cap. 6. num. 21.
Nauale factũ apud Nouas Inſulas in Ciuitate Goa. ca. 6. n. 22
Naualis rei maioriam tractarunt Polydorus Virgilius, & Lazarus Bayfus. cap 19. num. 56.
Naualis pugna facta à Rogerio Siciliæ Rege cõtra Emanuelem Imperatorem Conſtantinopolitanum. cap. 19. nu. 71.
Naualis claſſis Othomanorum in Rhodios cap. 19 num. 72.
Naualis claſſis Solymani in Viennã, & Zighettum. c. 19. n. 73.
Naualis claſſis Selymi in Melitam Inſulam. cap. 19. nu. 73.
Naualem Triumphũ apud Romanos I. obtinuit C. Duillius. cap. 19. num. 68.
Nauale prælium militum Summi Pontificis, Regis Catholici, & Venetorum in Turcas. cap. 19. num. 74.
Nauis dum conficitur, armari dicitur. cap. 6. num. 13.
nauigationem impedienti interdictum datur. cap. 8. nu 2. 3.
nauium exercitium Reipublicæ vtile. cap. 8. num. 4.
naues vbi ſecurè ſtare poſſunt, ibi dicitur ſtatio. cap. 9. nu. 8.
naui confiſcata, an confiſcetur ſcapha. cap. 11. num. 73.
nauis de ſubſtantia, num ſit ſcapha? cap. 11. num. 74.
naues ſunt currus Maritimi. cap. 19. num. 49.
naues in maritimis bellis ſunt neceſſariæ. cap. 19. num. 50.
nauibus vtitur Philippus Rex Catholicus ad Salomonis ſimilitudinem pro aſportando auro, argento, lapidibus precioſis. & vnionibus ab Inſulis Noui Orbis, cap. 19. nu. 52.
naues bellicæ cap. 19. num. 53.
nauium primus inuentor quis, & an fuerit Noè? cap. 19. nu. 54. 55.
naues rubricari ſolebant, quod & modo fit. cap. 19 num. 57.
naues quingentas armauit Demetrius Rex in Ptolomeum Philopatorem. cap. 19. num. 58.
naues roſtratas mille, & ducentas, onerarias tres mille armauit Xerſes Perſarum Rex cum Græcis pugnaturus. cap. 19. num. 59.
naues ducẽtum quinquaginta armauit Cæſar in Antonium. cap. 19 num. 61.
naues quingentas armauit Antonius in Cæſarẽ. cap. 19. n. 62
nauis ingentiſſima, & mirabilis dono miſſa ab Hierone Syracuſano Ptolomeo Regi, cuius author fuit Archias Corinthius. cap. 19. num. 63. 64.
nauim Hieronis in Mare ponere nequiuit author, ſed id fecit Archimedes Syracuſanus. cap 19. num. 63. 64. 65.
naues inſtructas ducentas habuit Mithridates Rex Ponti. cap. 19. num. 66.
naues centum triginta in Anchoris poſuere Romani intra dies ſexaginta ab arborum inciſione. cap. 19. num. 67.
nauium mille claſſem præparauit Germanicus Imperator. cap. 19. num 69.
naues quingentas Athenienſiũ incendit Scipio. cap. 19. n. 70.
naues & Triremes quingentas, & quindecim armauit Philippus Rex Catholicus in Elizabetham Angliæ Reginã. cap. 19. num. 75. 76.
nauium exercitus neceſſarius ad Reipublicæ vtilitatem. cap. 19. num. 77.
naues Eccleſiarum, & Prælatorum an teneantur tempore bellorum? cap. 19. num. 78.
nauis Eccleſiæ, vel Prælati, ſi fuerit incenſa pro communi beneficio ab hoſtibus, ſoluenda erit à Republica. cap. 19. num. 80. 81.
nauibus aſcriptos homines habere debet Imperator. cap. 19. num. 85.
nauium fractarum, & naufragantium bona Regis Catholici ſunt. cap. 75. num. 1. 16.
nauium fractarum, & naufragantium bona in Polonia, & Pomerania, ſunt cruciferorum Equitum. cap. 75. num. 7.
nauium fractarum captura, quomodo fiat in ſtatu Romano. cap. 75. num. 17.
nauim Gepidæ pro inſigni faciebant. cap. 32. num. 37.
nauis ſiue Arca, Eccleſiæ figura. cap. 46. num 231.
nauibus magnis vtuntur Hollandi cap. 46. num. 363.
naufragantium bona in Italia, in littoribus Neapolis, Siciliæ, Hiſpaniæ, & Angliæ Regum ſunt. cap. 75. num. 2. 8 9. ſic in ſtatu Brittonum, ſeu Britannia Armorica. num. 5. In Gallia, Aquitania, Nauarra, & in ſtatu Veneto. nu. 3. 4.
naufragantium Magiſtratus, qui ſint in Gallia? cap. 75. num. 18.
naufragantium bona, quod dentur occupanti, conſuetudo, an ſit valida? cap. 75. num. 20. 23.
naufragantium bona occupantes, tamquam fures, & latrones puniuntur. cap. 75. num 21.
naufragantium bona occupantes, an ſint excommunicati? cap. 65. num. 22.
naufragantium bona accipiens, quid faciat, vt furtum non committat, nec excommunicationẽ incurrat. cap. 75. n. 45.
naufragium, quomodo probetur? cap. 75. num. 48.
naufragium deponentes teſtes, an recipiendi ſint parte non citata. cap. 75. num. 50. 51.
Nauticæ artis peritiſſimi Hollandi. cap. 46. num. 364.
Naupactus in Aetholia eſt. cap. 46. num. 315.
Naupactus à Nauium compactu ſic dicta. cap. 46. num. 316.
Naupactum Vrbem appulit Læuinus Conſul geſturus bellum in Acarnanes & Philippum cap. 46. num. 317.
Naupactus à Carolo V. Cæſare ſuperata. cap. 46. nu. 318.
Naupacticum bellum contra Turcas actum à Summo Pontifice, Philippo Rege Catholico, & Sereniſſima Venetorũ Republica. Ioanne Auſtrio Duce, & Claſſis ſummo Imperatore. cap 46. num. 319.
Nauarri Doctoris opinio reprobatur. cap. 16. num. 44.
Nauarra Regno priuatus Ioannes Allebretus Regni Rex à Iulio II. Summo Pontifice. cap. 47 num. 69.
Nauarra, Vaſconia prius dicta, & Vaſconum Regnum. cap. 46. num. 99.
Nauarræ Regnum à Mauris occupatum recuperauit primus Henuecus Ariſta Rex. cap. 46. num. 100. 111.
Nauarræ Regnum, quanto tempore apud Gothos Hiſpaniarum Reges ſtetit. cap. 46. num. 101.
Nauarræ Regnum quo iure ad Philippum Regem Catholicum peruenit? cap. 46. num. 102.
Nauarræ Regnum num à Philippo Rege Catholico ſucceſſoribus Ioannis Allebreti olim Regis reſtitui debeat cap. 46. num. 103. vſque ad num. 123. vbi contra Martinum Nauarrum Doctorem tacitè contrarium ſeminantem.
Nauarræ Regnum iuridicè conceſſum Ferdinando Regi. cap. 46. num. 109. 113.
Nauarræ Regnum Caſtellæ Regno adiecit Ferdinandus V. Rex iuſtus appellatus. cap. 42. num. 35.
Nauarræ Regnum datum fuit Ioannæ Reginæ, & Carolo V. Cæſari eius filio. cap. 57. num. 40.
Nazaræus interpretatur Sanctus, & alijs etiam modis. cap. 71. num. 172.
Neapoli nauale nouum. cap. 6. num. 21.
Neapolitanus Portus. vide in verb. Portus.
Neapolitani Regni Salinæ ſunt vberrimæ. vide in verb. Salinæ.
Neapolitanum Regnum eſt de patrimonio Eccleſiæ Romanæ. cap. 47. num. 15.
Neapolitanæ mulieres, & matronæ in feſtiuitatibus Eccleſiarum Carrucis vtuntur. cap. 36. num. 78.
Neapolis Rex liber eſt. cap. 47. num. 5.
Neapolitani Reges Romanæ Eccleſiæ perſonas ſuſtinent. cap. 47. num. 13.
Neapolitanum Regnum appellatur etiam Sicilia. cap. 47. num. 16.
Neapolitanum Regnum, quomodo venit ad manus Ducis Roberti Guiſcardi Northmani cap. 47 num. 24. 25. 26.
Neapolitani Regni cenſus Eccleſiæ Romanæ debitus quis?

cap.47. num. 28.26.30.31.32.
Neapolitanum Regnum hæreditarium eſt.cap.56.num.7.8.9.10.12.
Neapolitanum Regnum Eccleſiæ Romanæ Feudum eſt.cap.56.num.13.
Neapolitano Concilio, Sacri Nomen additum, & quo ex cauſa.cap. 60.num 18.
Neapolitanum Regnum habet Archiepiſcopales Ciuitates viginti vno.cap.76.num.8.
Neapolitanum Regnum habet Ciuitates Epiſcopales, centum viginti tres. cap.76.num. 9.
Neapolitani Regni gens inuicta.cap.79.num.23.
Neapolitano in Regno docuit Pythagoras.cap.80.num.3.
Neapolitano ex Regno Poeta clariſſimi floruere.cap.80.n.5.
Neapolitano in Regno Iudex ſecularis punit pœna pecuniaria Clericum arma portantem.cap.71.num.48.
Neapolitani Equites exercent ludus gladiatorios. cap.32.num.46.
Neapolis, & Siciliæ Reges, condendæ legis poteſtatem habēt. cap.31.num.23. cap.48.num.7.
Neapolitanum Studium, illiuſque antiquiſſimus vſus, amplè traditum eſt.cap.40.num.93.98.99.100.101.103.104.
Neapoli Studuit Sylius Italicus.cap.40. num.102.
Neapolitana vrbs Romanis fidelis.cap.40. num.106.
Neapolitana Ciuitas multis ornata ciuibus.cap.45. nu.10.
Neapolitanis Regibus ius competit in Regno Hieruſalem. cap.46. num.38. 39.
Neapolitani Reges poſſiderunt Dalmatiam, Croatiamque. cap.46.num 135.137.138.
Neapolitanum Regnum, & Siculum, vtriuſque Siciliæ Regnum appellatur.cap.46.num.137.
Neapolitanum Regnū ſub Imperio prius fuit. cap. 46. n.144.
Neapolitanum Regnum, quomodo ad Philippum Regem Catholicum pertineat? cap.46. num.145.
Neapolitani Prælati, qui ad Regis nominationem ſpectant, eliguntur pro medietate ex eodem Regno, pro altera, vt Regi placuerit.cap.51.num. 34.
Neapolitanus Rex, ſuique Magiſtratus ſupremi, pupillis Baronum morientium, conſtituunt Tutorem, ſiue Balium. cap.62.num.1.
Neapolitani Regnī Tribunalia. cap.66. num.49.
Neapolitanum Regnum fuit quandoque Auarorum, Ambitioſorum, atque Tyrannorum hominum paleſtra. cap.68. num. 38.
Neapolitana vrbs ſuis ſplendet Sanctis, & illorum corporibus & reliquijs congaudet.cap.70.num.39.40.
Nepula, & fumus in die denotant gloriam.cap 49. nu.78.
Nembroth, & Belus primi Ciuitates ædificarūt.cap.4. n.27.
Nemo Deo militans ſecularibus negotijs ſe immiſceat. cap. 63. num. 57.
Negotia in Eccleſia non ſunt tractanda.cap.36. num. 74.
negotia melius coram pluribus, quam coram vno examinantur.cap.39. num.10.
Nero Imperator Friſios Ciuitate Romana donauit. cap.46. num. 401.
Neopatria, Naupontus latinè cap.46. num 313.
Neopatrij, ſunt etiam Neoportuenſes in Belgia ad mare ſiti. cap.46.num.320.
Neophyta debent cum Chriſti fidelibus conuerſari, vt in fide & moribus proficiant.cap.51.num.23.
Neptunus, cur Maris Imperator appelletur.cap.46. nu.227.
Nerua Imperator fuit Hiſpanus.cap.79.num.2.
Nerua Imperator Ioannem Apoſtolum, & Euangeliſtam ab Inſula Patmos exilio reuocauit.cap 79.num.3.
Nicephori Conſtantinopolitani Imperatoris facinus peſſimū contra Eccleſias & Monaſteria. cap.20. num 49.
Nicephorus Imperator poſtulabat pecunias ab Officialibus effectus diuitibus ex pauperibus, ſimulans eculeos Theſauros inueniſſe.cap.27.num.84.
Nicias Victus à Siculis.cap.82.num. 11.
Nicienſes quæ mala perpeſſi, dum Rex Galliæ Turcarū auxilio vſus eſt præf. num. 57.
Nicolai Sdrini Comitis pro Chriſti fide conſtantia, & virtus.cap.42. num.80.
Ninus Rex primus Aſſyriorum Monarchiæ.cap.4. nu.28.
Ninus Aſſyriorum Rex habuit currus circiter decem mille, ſexcentos. cap.19. num.47.
Nobilitas Auſtriacæ familiæ.cap.4.num.1. 24.
Nobiliores, & Antiquiores præferuntur. cap. 4. num.2.
Nobilitas apud Deum eſt claritas virtutum. cap.4. nu.5.
Nobilitatis materiam multi ſcripſere.cap.4. num.6.
Nobilitas eſt maiorum claritas. cap 4. num.8.
Nobilis ſupernaturalis, is dicitur qui eſt in gloria cap.4.n.4.
Nobilis appellatur, qui ex claris naturalibus naſcitur. cap.4. num.7.
Nobiles eſſe homines Reipublicæ intereſt.cap.4. num.13.
Nobilitas Auorum quærenda in ſubeundis honoribus.cap.4. num. 14.
Nobiles, quam ignobiles, natura melioris ſunt ex Platone. cap.4.num.15.
Nobilitate antiqua foueri virtutis argumentum maximum. cap. 4. num. 16.
Nobilis creatus Notarius tenetur ad collectas, & tallias ignobilium.cap.30.num.47.
Nobilitatem quis acquirit per ſubiectos.cap.45.num.5.
Nobiles furca non ſuſpenduntur.cap.45.num.25.
Nobilitas familiarum ſordeſcit egeſtate.cap.45.num.30.
Noë ſi hodie viueret, poſſet matrimonium cōtrahere. cap.16. num.125.127.
Nola Vrbs Campaniæ in Regno Neapolitano Campanarū vſus inuentus eſt. vide in verb. Campana.
Nolana Ciuitas, & ſui Sancti.cap.70. num.44.
Nominum impoſitionis, magna ratio habenda eſt. cap.1.n.1.
Nomina prima Deus impoſuit. cap.1.num.2.
Nomina cunctis impoſuit Adam. cap.1. num.3.
Nomina congruentia ex ſumma ſapientia impoſuit Adam. cap.1. num.5.
Nomina optima, vt filijs imponantur, maxima cura parentibus eſſe oportet.cap.1.num.8.
Nomen honeſti hominis aſſumere malum non eſt.cap.1.n.9.
nominibus pulchris nuncupari Ciuitatis ornamentum eſt. cap.1.num.10.
nomen pulchrum probitatis, & honeſtatis eſt argumentum. cap.1.num.11.
nomen turpe habens, quando in ſe torturæ indicium habeat? cap.1.num.14.
nominis mutatio in ſacra ſcriptura quid ſignificet? cap.1. num. 17.
nomina filijs quando imponebant Romani? cap. 1. num. 27. 28.29.30.
nomina Græci, quo die imponebant? cap.1. num. 34.
nomen alicuius Sancti imponendum iuxta Concil. Triden. cap.1.num.37.
nomen malum aſſumere turpe eſt. cap.1. num.45.
nominis ſimilitudo affectionis cauſam producit.cap.1.nu.46.
nomen celebrius qui habet, alijs melior eſſe oportet. cap.1. num. 47.
nominis efficatia non paucos gignit effectus. cap.1. num.48.
nominum ignari de facili paralogizant. cap.71. num.86.
nominis præcognitio ante omnia eſt neceſſaria, alias fruſtra fit aditus ad ſcholas.cap.71.num.87.
nominatio Prælatorum in Regno Neapolitano, Siculo, Hiſpanico, Mediolanenſi Brabantia, in Flandria, Nouo Orbe. ſpectat ad Philippum Regem Catholicum. cap. 50. nu. 4. 5. 22.
nominatio Prælatorum in Gallia ad Regem pertinet, abolita

Pragmatica ſanctione per concordata inter Leonem Decimum Pontificem, & Franciſcum Primum Galliæ Regẽ. cap. 50. num. 6.
nominationes ad Prælaturas in Hungaria, & Angliæ pertinet ad Reges. cap. 50. num. 7.
nominationes ad Prælaturas, an fiant ex ſola præſcriptione ſine Summi Pontificis Priuilegio. cap. 50. num. 13.
nominandi poteſtatem Regibus Hiſpaniæ à Carolo Magno tributam falsò quidam aſſeruerunt. cap. 50. nu. 35. 36. 37.
nominandi Prælatos, Hiſpaniæ Reges, Galliæ Regibus communicauere. cap. 50. num 39.
nominationem Prælatorum ſi alij facerent, vt facit Philippus Rex Catholicus, chriſtiana Reſpublica aliter ſe haberet. cap. 50. num. 40.
nominandi ad Prælaturas, non ſint coniugati. cap. 50. n. 43.
non deſponſati per verba de præſenti. num. 44.
non bigami. num. 45.
non ſchiſmatici, nec ſortilegij. num. 46.
non ſacrilegi. num. 47. 49.
non furioſi num. 50.
non rei criminis læſæ Maieſtatis. num. 51.
non falſantes literas Papæ. num. 52.
non Sodomitæ. num 53.
non Apoſtatæ. num. 54.
non Homicidæ. num. 55.
non Periuri. num. 56.
non Vſurarij publici. num. 57.
non per ſaltum ordinati. num. 58.
non Simoniaci. num. 59.
non excommunicati. num. 60.
non publice concubinarij moniti, & emendati. num. 61.
non milites qui bellum frequentarunt. num. 62.
non ſuſpenſi ab officio, & beneficio. num. 63.
nominandi, qui ſint ad prælaturas. cap. 50. num. 64.
nominandus, an Theologiæ, vel Canonum Doctor potius. cap. 50. num. 65.
nominandus ad beneficia, an debeat eſſe præſens? cap. 50. num 66.
nominis boni militem in delectu militum primum, Romani in boni ominis ſignum vocabant. cap. 32. num. 20.
nomina ab euentu qui ſibi quæſierunt? cap. 41. num. 5.
nomen nouum eſt nomen Chriſtianum. cap. 43. num. 48.
nono die ad mercatum veniebant Romani, quia octo dies Rei ruſticæ vacabant. cap. 36. num. 4 5.
Noruegiæ Reges Oleo ſancto inunguntur. cap. 49. nu. 65.
Northmanni Friſijs victis, leges, conditionesq; impoſuerunt eorum arbitrio. cap. 47. num. 153.
Notariorum creatio eſt de Regalibus. cap. 30 num. 1.
Notarij in Regno Siciliæ creantur à ſolo Rege. cap. 30. nu. 4.
Notarij creantur à Rebus publicis; Venetorum, Genuenſium, Lucenſium, & Raguſinorum. cap. 30. num. 5.
Notarios creant Duces Mediolani, Sabaudiæ, Florentiæ, Ferrariæ, Mantuæ & Vrbini. cap 30. num. 6.
Notarij creari poſſunt ab habentibus poteſtatem illos creandi. cap 30. num. 8.
Notarius creandus debet examinari, an ſit ſufficiens in exercitio. cap. 30. num. 11.
Notarij aliqui vix ſcribere ſciunt. cap. 30. num. 12.
Notarij creandi in Regno Neapolitano, examinantur per Curiam Regiam ſiue per eius Officiales. cap. 30. num. 13.
Notarius dum creatur exigitur priuilegium Principis illum creantis. cap. 30. num. 17.
notarij in Regno Neapolitano creantur à Rege. cap. 30. n. 18.
notarij creandi non debent eſſe Villani, Angarij, Perangarij, & viles. cap. 30. num. 19.
notarij creandi in Regno non debent eſſe Vaſſalli Prælatorũ, quamq; id non ſeruatur in Regno. cap.
notarios creare nequeunt Barones in [illegible] *ano.*
cap. 30. num. 36. 37.
notarij in Regno Neapolitano, creantur à Regio Prothonotario, vel Viceprothonotario. cap. 30. num. 38.
notarij creantur a Regibus. cap. 30. num. 3.
notariorum creatio non venit in conceſſione Regaliorum in Feudum. cap. 30. num. 40. 41.
notarij creari, an poſſint ſpurij, & inceſtuoſi? cap. 30. num. 42. 44 48. 49. 50.
notariorum vile miniſterium. cap. 30. num. 44.
notariatus artem exercens Decurio priuatur Decurionatu. cap. 30. num. 46.
notarius creatus de nobilibus, tenetur ad collectas cum ignobilibus. cap. 30. num. 47.
notarius Principis dignitatem habet. cap. 30. num. 48.
notarij Apoſtolici in Regno Neapolitano, an conficiant inſtrumenta, & illa probent? cap. 30. num. 58.
notarij à Pontifice creati, ſi à Regijs Magiſtratibus examinantur, approbantur eorum acta. cap. 30. num. 61.
notarius, an habeat poteſtatem recipere ſcripturam à Scheda alterius notarij. cap. 30. num. 63.
notarij poteſtatem tribuere leuandi copiam de Scheda alterius notarij eſt de Regalibus, & ad Principem ſpectantibus. cap. 30. num. 64.
notarius recepturus reaſſumptionem à Scheda alterius notarij, debet continere, quòd ſit originalis, ſcripta ab ipſo, continens Annum, Indictionem, Menſem, Diem, locum, teſtes, & rogitum. cap. 30. num. 65.
notario abſente, an alius reaſſumat inſtrumentum ab eius Scheda? cap. 30. num. 72.
notarij abſentis inſtrumentum, vt reaſſumatur, requiritur Iudicis authoritas. cap. 30. num 73.
notarius punitur pœna falſi, ſi reaſſumit inſtrumentum, requiſitis non interuenientibus. cap. 30. num. 74.
notariũ eſſe, quomodo probabitur. cap. 30. num. 75. 76. 77. 78.
notarius non oſtendens priuilegium punitur pœna falſi. cap. 30. num. 79.
notarij conficientes acta ad banchum Iudicis, an veniant appellatione officialium. cap. 62. num. 62.
Nonaria Ciuitas, quos ſanctos habuerit? cap. 70. num. 89.
Noui Orbis Reges liberi ſunt. cap. 47 num. 6.
Noui Orbis partes, & acquiſitio illarum ignota Imperio. cap. 47. num. 14.
Nouocomum quibus gaudeat Sanctis. cap. 70. num. 90.
Nubere volentibus conſilium datur, vt nubant, potius quàm vrantur. cap. 16. num. 7.
Nullitas ſententiæ Prælati, an cognoſcatur per Iudicem laicum tradito Clerico degradato? cap. 71. num. 69. 70.
Numa Pompilius ſodalitia Romæ primus inſtituit, Tarquinius ſuperbus illorum conciones prohibuit. cap. 54. num. 3.
Numa Pompilius Panis Templum Romæ conſtituit. cap. 32. num. 64.
Numerus par fœminæ, impar maſculo tribuitur. cap. 1. n. 30.
Numidarum Regno diuiſo à Iugurtha, attritus fuit Adherbal. cap. 57. num. 18.
Numiſmate, ſubditorum nomina apponi, indecorum. cap. 12. num 90.
Numulariorum officium. Vide in verb. Argentarij.
Nundinæ ſtatutæ fuere, dum conueniebant homines ex Agris in Vrbem. cap. 36. num. 3.
Nundinæ appellatæ ſunt à Nono die, quo fiebant. cap. 36. num. 5. 6. 7.
Nundinarum concedendarum ius apud Senatum Romanũ prius erat cap. 36. num. 10.
Nundinæ ad Principem ſpectant, qui illas concedit. cap. 36. num. 11. 16.
Nundinæ Germanica lingua Platz appellantur. cap. 36. num. 12.
Nundinæ ſolemnes, quæ? cap. 36. num. 19.

Nu-

Nundinarum ius, praſcriptione immemorabili quaritur.ca.36. num.13.

Nundina per priuilegium à Principe conceſſa, vel praſcriptione quaſita, an poſſint per Principem caſſari? cap.36. num.16.17.18.

Nundinarum priuilegium conceſſum per Principem titulo oneroſo, non poteſt per ipſum caſſari.cap.36. num.18.

Nundinarũ iure diſpoſita, habẽt locũ in Mercatis*.c.36.n.20*

Nundinarum Priuilegium amittitur, ſi ſpacio annorum decem illo vſus non fuerit? cap.36.nu.27.28.vbi vide.

Nundinarum priuilegium Eccleſia conceſſum, non amittitur, ſi ſpatio annorũ decem illo vſus non fuerit.c.36.n.29

Nundinarum pro conceſſione, ſi ſolui debet quid annuum.nõ vtens priuilegio, non cadit à iure ſuo. cap.36. num 30.

Nundina non admittuntur, ſi alius habeat eodem tempore nundinas in loco per decem milliaria vicino. vide ca.36. num.31.32.33.34.

Nundinarum conceſſio facta cenſetur, vt nemini ſit praiudicialis. cap.36.num 32.

Nundina vbi ſunt, ibi eſt immunitas vectigalium, & gabellarum. cap.36 num.35.36.

Nundinarum tempore pro debitis antea geſtis, vel debito antea contracto pro Repreſalijs cogi non poſſunt.c.36.n.37

Nundinariorum contractuum cauſa, ibidem quis forum ſortitur. cap.36.num.38.

Nundinis verſantes, & ibi accedentes tuti eſſe debent in acceſſu, receſſu, & mora. cap 36.num.39.40.

Nundinarijs in cauſis proceditur ſummariè. c.36.n.43.44.

Nundinaria cauſa indeciſa remanentes, tractanda ſunt in Curia loci, eo ſtilo, non autem ſtilo Nundinario. cap.36. num.44.

Nundinarijs à ſententijs ad quem appelletur. ad Regios, Baronum, vel alios Magiſtratus? cap.36. num.45.

Nundinariũ forum Numidarũ *Vacca nominatũ.c.36.n.48*

Nundinarium Forum in Regno Marocchi in regione Noa, *in oppido Hadecchi. cap 36 num.49.*

Nundinaria Fora in Regno Feſſa in Nuchalla, *& in Mecnaſo. cap.36. num.51.*

Nundinaria Fora in Regno Telenſino in Elmohaſcar, in Geſeiri, in Bona ſiue Hyppona.cap.36.num.54.

Nundinaria Fora Regni Conſtantina. & Tuneti in Lothophago.cap.36.num.54.

Nundinarum forum Numidarum *in Teuſar. c.36. nu.54.*

Nundina Chriſtianorum plures, & recenſentur aliqua memorabiles. cap.36.num 55.

Nundina, an fiant diebus Feſtis. DEO, Beata Virgini, aut Sanctis dicatis? cap.36.num. 56.

Nundinas fieri Feſtis diebus prohibitum eſt.cap.36. nu.70.

Nundina in Eccleſiis celebranda non ſunt. cap 36. n.71 79.

Nundinarum negotiationes. & fori tumultus ab Eccleſia arcendi ſunt.cap.36.num.75.

Nunnius Fernandez primus Equitum Alcantara Magiſter. cap.74.num.41.

Nuntij tales ſunt. cap.30.num.29.

Nuptias immaturæ mortem iniuriam inferunt. cap.15. n.52.

Nuptia inceſtuoſa illa dicuntur, qua ex conſanguinitate, & affinitate proueniunt. cap 16.num.162.

Nuptiarum conditio. niſi ſolemniter impleantur, non verificatur. cap.46. num.277.

Nuremberga, & Herbipolis Franconia Vrbes*.cap.4 nu.98.*

Nuſcum Ciuitas Sancto Amaſo Epiſcopo latatur.c.70.n.53

O

O*Boli duo. ſcrupulum faciunt. cap.12. num.18.*

Obſidibus, quando Fiſcus ſuccedat? cap.14.n.13. 14.

Occaſio delinquendi danda non eſt.cap.38.num.12.

Ocium Reſpublicas omnes, & omnia Regna peruertit.ca.32. num.86.

Octauarij dicti ſunt, qui octauam redditmum partem exigebant.capit.11.numero 20.

Octauij Henrici Laudes.cap.76.num.29.

Octauianus Niger *I.C. Maceratenſis laudatur. c.40.nu.33.*

Ochlocratia ſub Democratia eſt.cap.3.num.13.

Occupantis, an fiant bona proiecta in mari.ca.75.n.10.11.

Occupanti dari bona Naufragantium *conſuetudo, num ſit valida? cap.75.num.20.23.*

Occupantes bona naufragantium tanquam fures, & latrones puniuntur. cap.75 num 21.

Occupantes bona naufragantium, an ſint excommunicati? capit.75.num.22.

Oceanum Mare ſpacio centum annorum à Regibus Catholicis poſſeſſum.cap.46.num 228.

Odia Magiſtratus inuicem deponere debẽt.cap.21.n.49.50

Odio iudicans perperam facit.cap.21.num.48.

Odia Principes multi ob publicum bonũ depoſuere.c.21.n.51

Odio proſequitur filium, qui Virga parcit.cap.39.num.2.

Odoardus Tertius Rex Anglia ex perſona Iſabella matris pratendit Regnum Gallia.cap.57.num.41.

Odoardus Tertius Rex Anglia, ſe Gallia titulo ornauit.capit.57.num.43.

Offenſionem maiorem committit in Maieſtatem Diuinam, quam humanam. cap.14 num.77.

Officialium nomine, an veniant Barones? cap 19. num.91.

Officialis non appellatur Rex.cap.19 num.92.

Officiales Regij, an puniant clericum vſurpantem iuriſdictionem Regiam? cap.71 num.55.

Officiales Regij in Hiſpania, in Regno Neapolitano, *& in Delphinatu cognoſcunt, de vi, & iniurijs illatis clericis. cap 71. num.58.59 60.*

Offendendi authoritas, an intelligatur conceſſa contra diffidatum iure belli? cap.32.num.112.

Officialium delicta cognoſcuntur à Magna Curia Vicaria. cap.62.num.60.

Officialium appellatione, an veniant actuarij, vel notarij ſtantes ad conficienda acta ad bancum Iudicis? c.62.n 62

Officialiũ appellatione, an veniunt baiuli? cap.62. num.63.

Officiales pro Inſulis Canaria*. cap.66. num. 36.*

Officium laicum adminiſtrans à laico etiam iudice, eodem officio priuatur. cap 71. num.42.44.

Officium quo in diuinis celebrandis vtuntur Sacerdotes Toletani; & de illo miraculum. cap.46.num.63.

Oleum Chriſmatis, quod? cap.49.num 3.

Oleum Chriſmatis per Epiſcopum conficitur in die Cana Domini. cap.49.num.5.

Oleo Chriſmatis inungitur, ſiue benedicitur, Fons baptiſmatis, Eccleſia, Altare, Epiſcopi in capite & manibus. Baptizandi, & confirmandi in fronte, calices, & patena. cap.49.num.6.

Oleo chriſmatis facto ſingulis annis vtitur ſacerdos, alias punitur. cap.49.num.7.

Oleum Sanctum infirmorum, quo vtitur Eccleſia pro infirmis. cap.49. num.8.

Oleum Cathecuminorum, quo vnguntur baptizandi in pectore, & ſcapulis, manus Sacerdotis dum ſacris ordinibus inſigniuntur, hoc eodem vnguntur Imperatores, & Reges. cap.49 num 9.10.

Oleum, quo in ſcriptura veteri vngebatur altare, & vaſa. & ſummus ſacerdos.cap.49.n.11.12.13.14.15.

Oleum diuinam gratiam ſignificat. cap.49.num.60.

Oleum Miſericordia ſignum. ibidem. num.61.

Oleum ſignificat Diuitias.num.62.

Oleum ſignificat optimam famam. ibidem. num 63.

Oleo ſancto inungi, multi Reges à Sede Apoſtolica procurarunt. cap.49.num.64.

Oleo ſancto vnguntur Reges Noruegia, *& Septemtrionis. cap.49.num.65.*

Oleo ſancto vngitur Rex Catholicus *vti Rex Hieruſalem*

titulo

titulo tenus, & vti Siciliæ Rex, ita Rex Gallus, & Rex Anglus. cap. 49. num. 66. 67.
Oleo ſancto, dum vngeretur Elizabetha Angliæ Regina, quæ Impia verba protulerit. cap. 49. num. 68.
Oleo ſancto Reges Vngi, parui facit Bugenhagius Pomeranus Hæreticus. cap. 49. num 69.
oleum aſportatum per Columbam Sancto Remigio Archiepiſcopo Rhemenſi tempore Clodouæi, ſed fuit dum Baptizaretur. cap. 49. num. 75. 76. 77.
oliua diuinam ſapientiam denotat. cap. 49. num. 53. 54.
oliua pro iuſto ibidem. num. 55.
oliuæ ramus, Pacis Symbolum. cap. 49. num. 56.
oliuæ ramus in Numiſmate Alexandri Seueri. cap. 49. n. 57.
oliuæ ramus in Numiſmate Philippi Cæſaris. cap. 49. nu. 58.
Oliuetum, quibus ſanctis ſplendeat? cap. 70. num. 68.
Ophir in ſcriptura ſacra, qui locus erat. cap. 19. num. 51.
opinio Prapoſiti improbatur. cap. 71. num. 29.
Opobalſamum. ſuccus eſt Balſami. cap. 49. num. 41.
Opilius Macrinus delatores perſequutus eſt. cap. 14. nu. 68.
Oppreſſi à Saule Rege adhibant David. cap. 39. num. 18.
Optimi ſunt obtemperantes legibus. cap. 83. num. 37.
Oracula ſacra, dicebantur reſponſa Romanorum Principum. cap. 60. num. 33.
Oratorum ars, multos à vero, rectoq; iudicio auertit. capit. 21. num 30.
Orani ciuitas, quo in loco Africæ ſita. cap. 46. num. 177.
Orani Ciuitas, Reſpublica prius erat, quæ cum Regibus Telenſinis aſpera geſſit bella. cap. 46. num 178.
Orania à Ferdinando, & Elizabetha Regibus Catholicis occupata. cap. 46. num. 179 180. & cap. 32. num. 37.
Orania in capienda Franciſci de Ximenes de Ciſneros Sanctæ R.E. Cardinalis virtus. cap. 46. num. 180.
Oraniæ proximus eſt Portus Merſalcabir dictus, latiſſimus à Telenſinis Regibus conditus. cap. 46. num. 181.
Orani Regnum ad Philippum Regem Catholicum ſpectat, cap. 46. num. 182.
Oratio eſt ex actibus interioribus religionis. c. 70. nu. 143.
Orbilius Beneuentanus Horatij Poetæ præceptor. ca. 80. n. 6.
Orbis Noui inuentio, & acquiſitio à pluribus deſcripta. cap. 46. num. 217.
Orbis Noui, Inſula quæ? cap 46. num. 218.
Orbe nouo, & Mari Oceano inueſtiti Catholici Reges ab Alexandro VI. Summo Pontifice. cap. 46. num. 224.
Orbis Carolinus à Carolo V. Imperatore dictus. ca. 42. nu. 77.
Orbis Noui conſilia. cap. 66. num. 50.
Orbem Terrarum ducentis annis Romani domuerunt, Italiam vero poſt quingentos annos. cap. 82. num. 6.
Ordo qualis in perſonis Diuinis. præf. num. 29.
Ordo ſeſſionum is ſeruandus eſt, qui ex prouectione oſtenditur. cap. 4. num. 125.
Ordinum Equitum plurium, caput eſt Philippus Rex Catholicus. cap. 74. num. 1.
Ordinem Equitum Sancti Iacobi de Spata Philippus Rex Catholicus confert, cum illius ſit Dominus. cap. 74. nu. 2.
Ordinem Equitum Sancti Iacobi de Spata Alexander Sextus Summus Pontifex perpetuo aggregauit coronæ Regum Hiſpaniæ. cap. 74. num. 3.
Ordinis Equitum Sancti Iacobi de Spata Rex Catholicus eſt Magiſter, habens annua ducenta aureorum millia ex Magiſterio. cap. 74. num. 4.
Ordinis Equitum Sancti Iacobi de Spata, quis primus author? cap 74. num 5 6. 7. 11. 12. 14.
Ordinis Equitum Sancti Iacobi de Spata, primus Magiſter Petrus Ferdinandus à Ponte Encalato. cap 74. num. 8.
Ordo Equitum Sancti Iacobi, eſt ſub Regula Sancti Auguſtini. cap. 74. num. 9.
Ordo Equitum Sancti Iacobi de Spata, fuit confirmatus ab Alexandro Tertio Summo Pontifice. cap. 74. num. 10.
Ordo Calatrauenſium Equitum ad Philippum Regem Catholicum ſpectat. cap. 74. num 16.
Ordinis Equitum Calatrauæ creatus adminiſtrator perpetuus Ferdinandus Rex Catholicus mortuo Garzia Lopez vltimo Magiſtro. cap. 74. num. 17.
Ordo Calatrauenſium Equitum perpetuo Hiſpanis Regibus incorporatus à Leone Decimo, & Adriano Sexto Summis Pontificibus. cap. 74. num. 18.
Ordinis Equitum Calatrauæ Inſtitutor primus Sancius III. Rex Aragoniæ, & Nauarræ, confirmatus per Alexandrum Tertium Pontificem. cap 74. num. 19.
Ordo Equitum Calatrauæ militat ſub regula Diui Benedicti. cap 74. num. 20.
Ordo Equitum de Auis, Calatrauenſium ordini acceſſit. ca. 74. num. 25. 30.
Ordinis equitum de Auis, primus Magiſter Ferdinandus Mouteiro. cap. 74. num. 26.
Ordo Equitum de Auis, de Ebora prius dictus. cap. 74. n. 27.
Ordo Equitum Sanctæ Mariæ de redemptione, ſiue de Mercede ad Philippum Regem Catholicum ſpectat. c. 74. n. 33.
Ordo equitum Sanctæ Mariæ de Mercede à Iacobo Rege Aragonum Fortunato dicto inſtitutus. cap. 74. num. 34.
Ordo equitum Sanctæ Mariæ de mercede à Gregorio Nono Summo Pontifice confirmatus. cap. 74. num. 35.
Ordo Equitum Sanctæ Mariæ de Mercede à Sacerdotibus miniſtrari ſiuit Philippus Rex Catholicus, accedente Pōtificis conſenſu. cap. 74. num. 36.
Ordo Equitum Alcantaræ Regibus Hiſpanis aggregatus ad Philippum Regem Catholicum ſpectat. cap. 74. num. 37.
Ordo equitum Alcantaræ à ſcriptoribus ſicco pede tractatus, cap. 74. num. 38.
Ordo Equitum Alcantaræ, prius dictus Sancti Iuliani de Piro, ſiue del Peyro. cap. 74. num. 39.
Ordinis Equitum Alcantaræ Magiſter, eſt Philippus Rex Catholicus. cap. 74. num 43.
Ordo Equitum Ieſu Chriſti ad Philippum Regem Catholicū ſpectat, tanquā Luſitaniæ Regem. cap. 74. num. 46.
Ordinis Equitum Ieſu Chriſti primus inſtitutor Dionyſius Rex Portugalliæ. cap. 74. num. 48.
Ordinis Equitum Ieſu Chriſti Domicilium, Caſtrum marinum prius, Thomarium nouiſſimè. cap. 74. num. 49.
Ordo Equitum Ieſu Chriſti, quare ſic appellatus. c. 74. n. 51
Ordo Equitum Ieſu Chriſti in Liuonia. cap. 74. num. 52.
Ordo Equitum Monteſia ad arcendos è Regno Mauros à Iacobo II. Aragonum Rege inſtitutus. cap. 74. num. 53.
Ordo Equitum Monteſia, ſub Calatrauæ ordine poſitus. cap 74. num. 55. 56.
Ordo Equitum aurei Velleris ad Philippum Regem Catholicum, tanquā Burgundiæ Ducem, ſpectat. cap. 74. num. 57.
ordinis Equitum Aurei Velleris diploma factum à Philippo Burgundiæ Duce, cap. 74. num. 58.
ordo Equitum de la Gartier ab Odoardo Tertio Angliæ Rege inſtitutus. cap. 74. num 61. 62.
ordo Equitum Stellæ à Ioanne Rege Galliæ inſtitutus. capit. 74. num. 63.
ordo Equitum Sancti Michaelis Archāgeli inſtitutus à Ludouico Vndecimo Rege Galliæ. cap. 74. num. 64.
ordo Equitum Annunciationis Beatæ Mariæ Virginis inſtitutus ab Amodeo Comite Sabaudiæ. cap. 74. num. 66.
ordo Equitum Sancti Stephani Papæ inſtitutus à Coſmo Mediceo Magno Hetruriæ Duce. cap. 74. num. 67.
ordinem Equitum Sancti Stephani magnis hodie cumulat honoribus Ferdinandus Mediceus Magnus Hetruriæ Dux. cap. 74. num 68.
ordo Equitum Sancti Georgij Imperatorum Conſtantinopolitanorum. cap 74. num. 69.
ordinis equitum Sancti Georgij Princeps, reſidet Neapoli, & à Philippo Rege Catholico honeſtatur, cap. 74. nu. 70.

Ordo

Ordo equitum Teotonicorum à quibus erectus.cap.74. nu.71.
ordinis Equitum Teotonicorum, primus Magiſter, & inſtitutor. Henricus à Vualpot.cap.74.num.73.
ordo equitum ſiue militum templariorum, quando fuit inſtitutus. cap 74.num.79.
ordo Equitum Teotonicorum, omnem Pruſiam ſubiecit.cap. 74. num.78.
ordinis Equitum Sancti Ioannis Hieroſolymitani, inſtitutor, Gerardus. cap.74. num.84.
ordo Equitum Sancti Ioannis Hieroſolymitani, dicebatur Hoſpitalariorũ, quia Peregrinos hoſpitabantur.c.74.n 84
ordo Equitum Sancti Ioannis appellatur Rhodius ab Inſula Rhodo. cap.74 num.86.87.
ordo Equitum Sancti Lazari, quando, & à quo inſtitutus, & à quo Pontifice confirmatus.cap.74. num.95.96.97.
ordinis Equitum S. Lazari Magiſter creatus Ioannotius Caſtellionus à Pio IV. Summo Pontifice. cap.74. nu.98.
ordo Equitum Sancti Lazari in Emanuelem Philibertum Sereniſſimum Sabaudia Ducem collatus.cap.74.num.99.
Quoad hos Equites, & alios vide fuſius in verb. Equites.
ordo Senatorius apud Romanos dignior.cap.74. num.109.
ordo Equeſtris ſecundus erat apud Romanos. cap.74.n.109.
ordo Plebaius nouiſſimus erat apud Romanos. c.74. nu.109.
ordo Seſſionum in Theatro apud Romanos. Summo. & Altiori loco Plebei, medio Equites, & inferiori Senatores. cap.74.num.112.
ordo medius inter Patritios, & Plebaios fuit ordo equeſtris. cap.74. num 134.
ordinis Sacramentum iterans incurrit indiſpenſabilem irregularitatem. cap.71. num.71.
ordines ſacros conferre Epiſcoporum eſt.cap.71. num.120.
ordines ſacri ſeptem an ſint ſecundum ſeptiformem ſpiritus ſancti gratiam? cap.71. num.181.182.
ordines ſacros conferre volentes orabant, & ieiunabant. caput.71.num.183.
ordines nouem, an ſint ſecundum Canoniſtas.c.71. n.184.
ordines ſacri poſſunt aptari ad gratias gratis datas. capit. 71. num.187.
ordo ſacer, an ſit Pſalmiſtatus, ſiue prima tonſura? ca.71. num.188.
ordines minores non eſſe ſacros, ſed miniſterium ad ſacros cenſuit D.Thomas.cap.71.num.189.
ordines, & illorum collatio, qualiter ſunt probandi? capit. 71. num.312.
ordinatus ad Pralaturam, debet ſcire linguam, & Idioma ſubditorum, vt poſſit ſuum munus adimplere.ca.51.nu.8.
ordinaria collecta vide in verb. collecta.
Ordonij Ramyri Regis filij virtutes.cap 42.num.21.
Ordonius Muzam Arabum Regem cum duodecim millibus occidit, Zeith Regem Cauaria, & Muzorem Regem Salamatica vicit. cap.42 num.21.
Ordonij Secundi Regis virtutes cap.42. num.23.
Orlandum ſiue Rolandum Alphonſus Caſtus Rex Hiſpania vicit.cap.42. num.19.
originem ducere ex materna familia clariſſima, glorioſum eſt.cap.4 num.117.
Olygarchia gubernatio paucorum dicitur.cap.3. num.2.
Olygarchia multa continet diſcrimina. cap.3. num.3.
Olygarchia ſtatus omnibus eſt odio. cap 3. num.12.
Olygarchici, & Democratici ob eorum Ambitionem Rempublicam vaſtarunt. cap.3 num.65.
omnia qua in ſcriptura ſacra ſunt oportet impleri.c.43.n.24
Oſeas filius Num, vocatus Ioſue cap.1.num.20.
Oſeas interpratatur, Deus ſaluabit.cap.1.num.24.
Oſculum datur manibus Regum Hiſpanorum ab Epiſcopis. cap.54.num.1.9 & ſeq.
Oſculum petijt Iaſaas à filio ſuo in ſignum reuerentia. cap. 54.num.17.
Oſſa S. Auguſtini Epiſcopi ſummi Eccleſia Doctoris ab Inſula Sardinia Papiam tranſlata à Luithprando Longobardorum Rege. & illorum miraculum.cap.46. num.157.
Oſuneuſis Schola in Hiſpania.cap.40. num 136.
Oſyris Aegyptius à Tiphone fratre occiditur. cap.3. nu.75.
Otho Magnus Imperator, coronatur à Ioanne XII. Summo Pontifice.cap.47.num.55.
Otho Tertius coronatur à Gregorio V. Pontifice. cap. 47. num. 56.
Otho Imperio motus ab Innocentio III. cap.47. num.73.
Othomanorum Imperatorum familia, & ſeries. cap.4. ſub num. 116.
Othomannorum claſſes in Rhodios, Viennam, Zighetum. & Melitam Inſulam.cap.19.num.72.73.
Ouium feraciſſima Sardinia.cap.46. num.150.
Oxomenſis Schola Hiſpania.cap.40.num.131.
Oxonienſe ſtudium in Anglia. cap. 40. num.67.
Ozias Rex in contemptum Azaria Pontificis, voluit ingreſſo templo Domini, adolere incenſum ſuper Altare Thimiamatis, & ſtatim lepra percuſſus eſt. cap 50. num. 3.

P

PAgamus, an Baptizet? cap.16. num.31.
Palatia Romani faciebant propè vias publicas. cap 7. num. 17.
Palatia habent Principes in Ciuitatibus inſignibus. cap.23. num.1.
Palatia Imperialia, & Principum priuatorum domibus harere non debent. cap. 23. num 5.
Palatia Regia illi habitant, quibus facta eſt deputatio. cap. 23. num 6.
Palatia Principum à priuatis praſcribi nequeunt. cap. 23. num. 7.
Palatia Pratoria, in quibus iura redduntur, alteri vſui deſtinari nequeunt.cap.23.num 8.
Palatij Magna Curia Vicaria magnanimitas, & Structura in Vrbe Neapolis.cap 23. num.9.
Palatia Regia duo Neapoli, vltra Arces.cap 23.num.10.
Palatia dicuntur Imperatorum, Regum. Principum, aliorumque ſimilium dignitatum. cap.23. num.11.
Palatium Salomonis. cap.23. num 12.
Palatium Salomonis habitarunt Chriſtiani Reges capta Hieroſolyma.cap.23.num.13.
Palatium magnum Hieroſolymis ſibi adificauit Helena Adiabenorum Regina. cap.23. num.15.
Palatia Magna facientes damnat Afflictus, ſed quid faceret hodie.cap.23.nu.16.
Palatium magnum habentem in villa Madrid in Hiſpania, quo dicto taxauerit Carolus Hiſpaniarum Princeps, Philippi II. Regis Catholici filius. cap. 23. nu.18.
Palatia non ſolum dicuntur Principum, ſed aliorum etiam. cap.23. num 19.
Palatia appellantur habitationes Epiſcoporum. c.23.nu.20.
Palatia Principum immunitate gaudent, vt ex eis nemo extrahatur. cap.23. num 21.
Palatium per Antonomaſiam dicitur Principis.c.23.nu.22.
Palatium dare Epiſcopo, an teneatur Ciuitas? c.23. nu.24.
Palentia Studium in Hiſpania anno 1209 cap.40.nu.120.
Panes ſale conditi ſunt leuiores.cap.25.nu.53.
Pandectarum legalium uolumina in Ciuitate Amalphia Regni Neapolitani, inuenta, Piſas primum delata, poſtremo Florentia cap.78.nu.26.27.28.
Pandecta Florentina an Archetypa illa ſint? c.78. nu.29.
Pannonia ſuperior eſt Auſtria. cap.46 nu.237.
Panormi ciuitas, quos habeat ſanctos? cap 70. num.81.
Papa Imperij, ac omnium dignitatum author.cap. 5.nu. 10.
Papa, an diſpenſet contra pracepta Euangelica. cap.16. num.132.133.134.
Papa, an cum conuerſis ad fidem diſpenſet, vt uxores retineant?

tineant? cap.16. num. 139.
Papa eſt ſuper omnia Regna. cap. 47. num.45.
Papa, & Imperator, an poſſint creare tabelliones, & notarios vnus in iuriſdictione alterius? cap.30.num.53.54.55.
Papa, an in toto orbe poſsit tabelliones creare? c.30.nu.54.
Papa bellum indicit. cap.32.num.31.
Papa Notarios creat. cap. 30 num.1.
Papa tamquam ſupremus Princeps in ſuo Dominio Bannitos reſtituit, & exulibus dat veniam. cap.38.nu.4.23.
Papa etiam in ſtatu alieno, intuitu dignitatum Eccleſiaſticarum, gratiam facit. cap.38.num.24.
Papa in quibuſuis Mundi partibus obtinet Principatum cap. 38.num.25.
Papa in concernentibus ſpiritualia, in toto Chriſtiano orbe diſpênſat. cap.38.num.26.
Papa dum Regnum confert dat omnem poteſtatis plenitudinem. cap. 48.num.12.
Papa aliquem inueſtiens, omnia Regalia concedere videtur. cap.48.num.16.
Papa in vniuerſo orbe habet poteſtatis plenitudinē.c.53.n.12
Papa committens alicui prouinciam, omne Imperium committere videtur. cap. 53. num.27.
Papa poteſt adiri per ſimplicem querelam. cap.53.nu. 31.
Papalis Decima vide in verb. Decima.
Cætera vide in verb. Pontifex.
Papia Vrbs, quibus ſanctis decoretur? cap.70. num.88.
Papirus quid ſit. cap.43. num.42.
Parata, quid eſt. cap.20. num.14.
Parentum loco ſunt Magiſtratus cum ſubditis. c.39.num.4.
Parentes non habere filios ſubditos, nulli non populi prætendunt. cap.65. num.1.
Parentum poteſtas in filios ad ſolos ciues Romanos pertinet. cap.65. num. 9.
Parentum poteſtas in filios, iuris naturalis eſt, non ciuilis. cap.65.num 11.12.13.14.18.
Parentum poteſtas in liberos, ortum habuit à natura, formam, atque incrementum à iure ciuili. cap.65. num.19.
Parentum dominatum natura conſtituit, ſed humanitatis plenum, atque pietatis. cap.65. num. 20.
Parentes honerandi ex præcepto decalogi, & ſi filij in dignitate poſiti ſint. cap. 65. num.30.
Paridis Putei dictum declaratur. cap.64.num.133.
Pariſienſe ſtudium, quando, à quo, & quo tempore originem habuit. cap.40.num.48.49.50.
Parmenſe ſtudium. cap.40. num. 91.
Parochi, & Rectores Eccleſiarum confeſſiones animarū ſuæ Parrochiæ audire debent, & illis ſcripturam interpretari. cap.51. num.12.13.
Parma alba dabatur apud Romanos Tyronibus militibus, vt in ea acta illorum pingerent, vel ſcriberent. c.32.n.42.
Parua erat ſcutum paruū, quod Ancyle dicebatur. c.32.n.43
Partus numeroſus Margaretæ Comitiſſæ Hollandicæ. cap. 46. num. 367.
Paſchatis dies qui? cap.38.num.73.
Paſſagij vectigal eſt ius Regale, & Principum. cap.11.n.43.
Paſſagij ius eſt, quod exigitur pro iure paſſus. cap. 11.nu.46.
Paſſus, paſſagij, & pedagij vectigal à Forenſibus tranſeuntibus exigitur. cap. 11. num.48.
Paſſus vectigal exigens, tenetur de Robaria, vel delinquentem exhibere. cap.11.num.58.59.
Paſſus Dominus dans bullet am tranſeuntibus, fiduciam, & ſecuritatem dare cenſetur. cap.11.num.6.
Paſcere in ſcriptura regere ſignificat. cap.71. num.114.
Paſtor in ſcriptura, Rex, & Princeps deſignatur. c.71.n.115.
Paſſus vectigal exigens an teneatur pontē reficere? c.11.n.64
Patauini Studij magnificentia. cap.40.num.78.
Paternitas ſemel per actum quæſita deleri nequit. c.16.n.37.
Pater magis corripit filium, quam abdicat. ca.15.nu.30.
Pater dat filio cauſam eſſendi, viuendi, & diſcendi, & quomodo? cap.15.num.31.
Patris ignominia, turpitudo eſt filiorum. cap.15.num.32.
Pater obſequijs eſt à filio honorandus. cap.15. num.33.
Pater non eſt teſtis contra filium, nec è conuerſo. ca. 15.n.35.
Patres, & patroni dicebantur, vt tamquam patres clientib. patrocinarentur. cap.18.num.48.
Pater imperat liberis. cap 65.num.16.
Patris pars ſeparata dicitur filius. cap.65.num.16.
Pater patratus Facialium Princeps erat. cap.32. num. 16.
Patres conſcripti cur dicti. & appellati? cap.74.num.137.
Patria omnium vna eſt, Terra. cap.69. num.29.
Patria, & loca, in quibus nati, aut martyrio coronati fuere Sancti honore maximo fulgent. cap 70 num 2.
Patria Catholici Regis, eſt omne ſuum Imperium. cap. 84. num. 23.
Patria poteſtas, an ſit probanda. cap.65.num.22.
Patria poteſtas, an de iure præſumatur. cap 65.nu.23.24.
Patricijs Romulus plebem comendauit. cap.18.num.49.
Patricij à Romulo electi. cap 65 num.37.
Patriciatus dignitas filium à parentum poteſtate ſubducit. cap. 65.num.25.26.
Patriciatus dignitas quæ eſſet. cap.65. num.31.36. 39.
Patriciatus dignitas antiqua, an eſſet æqualis illi, quæ erat tempore Iuſtiniani Imperatoris. cap.65. num 36.
Patriciatus dignitas, vnde dicta. cap.65. num.39.
Patriciatus dignitas in remunerationem dabatur. cap. 65. num. 40.
Patriciatus dignitas, Conſulatus dignitatem excedebat. cap. 65.num.41.
Patronorum, & clientum officia quæ erant. cap. 18.nu.46.
Patrono beneficium ſpectans, ſi quis impetrauerit, nihil agit. cap. 52.num.5.
Patronus præſentare debet in iure patronatus Clericum eiuſdem Diœceſis qui intelligat, & intelligatur. cap. 51.n.16.
Patronus Epiſcopatuum in Hiſpania eſt Rex Catholicus, cap.54. num.2.
Patronus per præſentatum, honorificè, & ſtudioſè tractabitur. cap. 54. num. 3.
Patronus præ alijs honoratur in ſeſſionibus. cap. 54. num. 5.
Patroni ſunt bonorum Eccleſiæ defenſores contra præſentatos alienantes. cap. 54. num.6.
Patronus reuocat bona informiter alienata. cap.54. num.7.
Patronus in Eccleſia Montis Oliueti Neapolis, honoratus à Carolo V. Cæſare. cap.54 num. 8.
Paulinus Sanctus Epiſcopus Nolanus, & Sanctus Hieronymus contemporanei fuere. cap. 78. num.17.
Paulinus Heracleanus Venetæ Vrbis Dux primus. capit. 4. num.74.
Paulus Apoſtolus, ne ſe cum infidelibus iungeret, diſſenſionē poſuit inter Saducæos, & Phariſæos. cap.32.num 206.
Paulus Apoſtolus coram Iudæis à feſto appellauit ad Cæſarem. cap. 39 num.24.
Pauli Apoſtoli prædicatio vbi fuerit. cap.43. num.21.
Paulus Apoſtolus Hiſpaniam petijt ad prædicandum. capit. 68.num.47.
Paulus Zieglerus Epiſcopus Curtenſis Maximilianum Cæſarem Comitatu Tyrolis inueſtiuit. cap.46. num.387.
P. Aemilius in Triumpho duxit Perſen Macedoniæ Regem. cap.47.num.150.
Paulus Manutius Plutarchum damnat, ſed ab authore defenditur. cap 74.num.113.
Pauli Regij Epiſcopi Equenſis laudes. cap.21. nu.65. & iterum. cap.70.num.78.
Paula gaudet Franciſco ſancto minimorum Ordinis inſtitutore. cap.70.num.73.
Paupertas indecens in Rege. cap.46.num.13.
Paupertas hominum Reipublicæ pernitioſa. cap.46. nu.19.

Pax

Pax inita inter Carolum Cæſarem, et Franciſcum primum Galliæ Regem, fuit toti Chriſtiano Orbi neceſſaria, & vtilis. cap.47. num.183.
Pax, & Fœdus apud Romanos fiebant Facialium ſacerdotum medio. cap. 32. num. 80.
Pax, quomodo fiebat, & illius formula? cap.32. num. 81.
Pax ſemper inquirenda. cap.32 num. 83.
Pax coram Romanis, vt illi Numa Pompilius Templum erexerit? cap. 32. num. 84.
Pax eſt ſerenitas mentis, Tranquillitas, animi, ſimplicitas cordis, vinculum amoris, & conſortium charitatis. cap. 32. num. 85.
Pax, & Fœdera inter Principes ſunt legitima cauſa abolitionum. cap. 38. num. 74.
Pax à Chriſto relicta Chriſtianis. cap. 54. num. 18.
Peccatum non interuenire inter ementes, & vendentes difficile eſt. cap. 36. num. 69.
Peccatum committit, non faciens, quod de iure facere tenetur cap. 47. num. 83.
Pecuniæ obediunt omnia. cap. 45. num. 6. 19.
Pecuniarum potentia. cap. 45. num. 20.
Pecunia omnium Regina. cap. 45. num. 24.
Pedagij vectigal eſt ius Regale, & ad Principem ſpectans. cap. 11. num. 43.
Pedagij vectigal exigitur à tranſeuntibus pede. cap. 11. n. 44.
Pedagij ius intelligitur conceſſum, territorio conceſſo. ca. 11. num. 47.
Pedum menſura qua cap. 7. num 6.
Pelagius Summus Pontifex Eccleſiaſtica negotia in Sicilia commiſit Creſconio laico viro Illuſtri. cap. 53. num. 10.
Pelagius Cantabriæ Dux ex Gothorum Regum ſeminario. cap. 81 num. 7.
Pelagij Cantabriæ Ducis virtutes. cap. 79. num. 22.
Pelagius quo pacto in Statu Hiſpanico ſucceſſit. c. 81. nu. 8.
Pelagius Cantabriæ Dux, Aſturum, & Legionis Regnum a manibus Arabum vindicauit, viginti millibus illorum occiſis. cap. 42. num. 15.
Pelagio Cantabriæ Duci contra Sarracenos pugnanti, quod miraculum accidit. cap. 72. num. 11.
Penſio ſi daretur per Pontificem ſuper beneficio Hiſpano, an conſenſus Regis Hiſpaniæ requiratur? cap. 50. nu. 42.
Penſionarius, an teneatur ſoluere Decimam Papalem? cap. 59 num. 39.
Perafanius Ribera Alcalanorum Dux. præf num. 59.
Perangaria eſt onus quod fit ſumptibus vaſſalli. cap. 18. n. 3.
Perangariarum, Angariarum, & Plauſtrorum, oneribus, nemo excuſatur. cap. 19. num. 79.
Perangariarum. & angariarum clauſula ſi adeſt in Priuilegio, quid ſignificat? cap. 18. num 34. 35. 41. 42.
Perangarij, qui ſint? cap. 30. num 20.
Peregrino. qui ſuccedant? cap. 14. num. 51.
Perennius cum monetam cum ſua imagine cudi feciſſet à Commodo Imperatore fuit morti traditus. ca. 12 n. 89.
Perfectio diuina. in quibus conſiſtat. cap. 70. num. 153.
Perfectionis noſtræ finis, Regnum Cælorum eſt. c. 70. n. 155.
Periander Corinthius à populo lapidibus obrutus, & qua ex cauſa? cap. 3. num 55.
Perinus Fulgoſius. occidit Nicolaum fratrem. cap. 3. nu 86.
Periclis Athenienſis dictum pulcherrimum. cap. 42. nu. 76.
Periurij exceptio à limine iudicij repellit actionem c. 47. n. 169.
Periurij cauſa, an ſit merè Eccleſiaſtica? cap. 71. nu. 296.
Periuria quæ ex contractu proueniunt, criminaliter non puniuntur, niſi quis circumueniatur. cap. 71. num. 300.
Periurij inſtrumentalis pœna in Regno Neapolitano quæ? cap. 71. num. 303.
Perſarum Reges, Aquilam pro inſigni portabant. c. 32. n. 36.
Perſona ſola dignitas matum non inducit. cap. 47. nu 119.
Perſonam iudicis, ac partis quis ſuſtinere, nefas. c. 47. n. 170.
Perſonarum exceptio apud Deum nulla eſt. cap. 51. num. 35.
Perſonæ miſerabiles, quæ? cap. 62. num. 57.
Peruani, ſiue Peruti Regni Archiepiſcopus, & Epiſcopi. cap. 76. num. 21.
Peruſini Gymnaſij excellentia deſcribitur. cap. 40. num. 28.
Peruſij Ciuitas, duo habet ſcholarium collegia, ſapientia veteris vnum. & ſapientia noua alterum. appellata, a duobus Cardinalibus erecta. cap. 40. num. 31. 32.
Petrus Apoſtolus in adminiſtratione, fuit Paulo maior. cap. 16. num. 136.
Petro omnis poteſtas ſpiritualis, & temporalis à Chriſto tradita. cap. 47. num 44.
Petri prædicatio vbi fuerit? cap. 43. num. 9.
Petrus Gironius Oſſunæ Dux. præf. num. 59.
Petri de Ancharan conſ 332. opinio declaratur. c. 48. nu. 17.
Petri Crinitis error. cap 27. num. 13.
Petri Bembi Cardinalis pulchri latini verſus in Sepulchro Iacobi Sanazarij cap. 40. num. 101.
Petri Fabri opinio improbatur. cap. 16. num. 87.
Petrus Faber, Gulielmus Budæus, & Ianus Ianglaus tria Galliæ lumina. cap. 32 num. 72.
Petrus Aluarus crucem affixit Arbori in Inſula quæ Sanctæ crucis nomine eſt inſignita, cuius ligno multi ſanati ſunt. cap. 43 num. 27. 28.
Petri Aleres Comitis Hiſpani, fidelitatis, ac promiſſionis nobile exemplum. cap. 47. num. 160.
Petrus Aerodius I. C. Celebris Andegauus. c. 40. n. 56. 57. 58
Petri Cercedo I. C. Hiſpani laudes. cap. 70. num. 10. 11.
Petro de Vera ab Aragonia I. C. Hiſpani Conſiliarij Regij, & ſacri Conſilij Decani Laudes. cap. 40. ſub num. 122.
Petrus Albizinus Romanus I. C. elegans apud Regios Prouinciales Samnites Fiſci Regij patronus. cap. 32. nu. 79.
Petoritum vehiculi genus. cap. 19. num. 8.
Pharao Nechao Rex Babiloniæ Ioachaz Regem Hieruſalē portauit in Aegyptum, vbi tandem mortuus eſt. cap. 47. num. 151.
Pharao quo pacto fecit Equitem Ioſephum? cap. 74. nu. 140.
Pharao Rex Aegypti ſacerdotum territoria fecit immunia. cap. 63. num. 2.
Philadelphia, quare ſic dicta? cap. 32. num. 138.
Philippi Secundi Regis Catholici dies, annusque natalis. cap. 1. num. 39.
Philippi II. Regis Catholici parentes. cap. 1. num. 40.
Philippus Amyntæ filius, Alexandri pater. cap. 1. nu. 41.
Philippus appellatus eſt primus Imperator Chriſtianus. cap. 1. num. 42.
Philippi eiuſdem Imperatoris vxor. vide in verb. Martia.
Philippus Rex Catholicus ad ſummum humanarum rerum faſtigium euectus eſt. præf. num. 50.
Philippus Rex Catholicus acerrimus Sanctæ Eccleſiæ defenſor. præf. num. 52.
Philippo Secundo Regi Catholico à Carolo Quinto patre patris ſui nomen impoſitum fuit. vide in verb. Carolus.
Philippus Secundus Rex Catholicus à ſuperbia ſemper alienus. cap. 2. num. 1.
Philippus Secundus Rex Catholicus, Dei gratia, ſe Regem appellat. cap. 2. num. 2.
Philippus II. Rex Catholicus ſuperbos ſemper odit. c. 2. n. 11.
Philippi II. Regis Catholici, humilitatis exemplū. c. 2. n. 15.
Philippi Secundi Regis Catholici linea à Dagoberto Franciæ ſiue Franconiæ Rege. cap. 4. num. 76. 88. 89. c. 77. n. 2.
Philippi Secundi Regis Catholici, Materna ſtirpis arbor, à Cindaſuindo Gothorum Rege, vſque ad Pelagium Cantabriæ Ducem, & deinceps. cap. 4. nu. 119. cap. 77. nu. 2.
Philippi Secundi Regis Catholici maternum genus à Gothis Regibus. cap. 4. num. 121. cap. 77. num. 2.
Philippi Secundi Regis Catholici. materni generis arbor à multis authoribus tractata refertur. cap. 4. num. 122.

Phi-

Philippus Secundus Rex Catholicus, ad illum gradum elatus eſt, vt Chriſtianorum principum nullus, ſimilem aſpirauerit. cap.4.num.128.
Philippus Secundus Rex Catholicus ad ſimilitudinem Salomonis, pro aſportando Auro, Argento, Gemmis, & vnionibus vtitur Nauibus.*cap.19.num.52.*
Philippi Secundi Regis Catholici, Nauale *prælium in Turcas.cap.19.num.74.*
Philippus Secundus Rex Catholicus *in Elizabetham Angliæ Reginam armauit claſſem Nauium, & Triremium Quingentarum, & quindecim.cap.19.num.75.76.*
Philippus II. *Rex* Catholicus *religioſiſſimus. c.20.nu.42.*
Philippus *Tertius Rex Catholicus magna ſpei apud ſubditos ex ſuis actibus. præf num.73.*
Philippus pulcher, primus in Gallia ſalis vectigal inſtituit. cap.25.num.22.23.
Philippus I. Galliæ Rex, ab Vrbano Secundo Summo Pon*tifice, diris affectus. cap.47.num.63.*
Philippus *Secundus Rex* Catholicus*, & Maria coniugei, religionem Chriſtianam Angliæ reſtituunt. cap.47.n.68.*
Philippi pulchri Galliæ Regis in Summum Pontificem auſus temerarius. cap.47.num.79.
Philippus pulcher miſerabili morte occubuit c.47.nu.80.81.
Philippi Galliæ Regis, & Ludouici filij in Ferdinandum Sanctij Regis Luſitaniæ filium, carcer, vt ad iniquas pactiones, vti Flandriæ comitem illum adigerent. cap. 47.num.129.
Philippi pulchri Galliæ Regis in Guidonem Flandriæ Comitem, & eius filiam Virginem impietas.c.47.n.130.131.
Philippus Rex Catholicus*, pacificè poſſedit, ac poſſidet Flandriam. Arteſiam. & alias ibi regiones.cap.47.nu.173.*
Philippi Pulchri Galliæ Regis actus, quibus Guidonem Dampetram Flandriæ Comitem*, dolo opprimeret. cap.47.nu. 185.186. 187.190.191.*
Philippus Rex Catholicus*, quare dicatur, Fidei defenſor. cap.44. nu.1.6.*
Philippum II. Regem Catholicum Angliæ Regem Sixtus V. Pontifex Maximus declarauit. cap.44. num.3.
Philippus II. *Rex* Catholicus*, nullum vnquam bellum mouit, uel vnquam contra alium egit, uel armis ullum laceſſiuit, niſi coram Pontifice Maximo &* Cardinalium Conſiſtorio *cauſa propoſita, & perorata.cap.67.nu.13.*
Philippus Rex Catholicus*, Caput, & Magiſter eſt plurium Ordinum Equitum.cap.74 nu.1.*
Philippus Rex Catholicus *ordinis Equitum Sancti Iacobi de Spada Magiſter, & ex eo ducenta habet Aureorum millia. cap 74. num.4.*
Philippus Rex Catholicus eſt ordinis Equitum *Calatrauæ Dominus.cap.74 nu.16.*
Philippus Rex Catholicus eſt ordinis equitum Sanctæ Mariæ de Mercede Dominus. cap.74. nu. 33.
Philippus Rex Catholicus, Ordinis Equitum Alcantaræ Dominus, & M*agiſter.cap.74.nu.37.43.*
Philippus Rex C*atholicus ex Magiſtratu Equitum Alcantaræ habet ducatos annuos circa centũ mille. ca.74.n.44.*
Philippus Rex C*atholicus, tãquam Rex Luſitaniæ. &* Equi*tum ordinis Ieſu Chriſti Dominus, & Magiſter habetq; ex* Magiſterio *annuos ducatos cẽtum mille.c.74.n.46.47.*
Philippus Rex C*atholicus, tamquam Dux Burgundiæ habet ordinem Equitum Aurei velleris.cap.74 nu.57.*
Philippus Rex C*atholicus Dominus eſt ordinis Equitũ de la Banda.cap.74.nu.59.*
Philippi Broedei I. C*. Atrienſis laudes. cap.74. nu.107.*
Philippus Rex C*atholicus, pluſquam alius quiſpiam in ſua ſtatu habet Ciuitates plures Archiepiſcopales, Epiſcopales, ac Prælatos ditiores. cap.76.num.1.*
Philippi Alſatij, Flandriæ Comitis virtutes.cap.79.nu.40.
Philippi Ioannis Burgundiæ Ducis filij virtutes.c.79.nu.43.
Philippi II. Regis C*atholici de exterminandis Hæreticis iuſiurandum ſolemne. cap.71.nu.130.cap.84. nu.20.*
Philippi Regis C*atholici in aliquos Hollandiæ, Zelandiæ, ac* F*riſiæ Populos bellum ex cauſa. cap.32.nu.95.*
Philippi Regis C*atholici Zelus in gerendo bello in Hæreticos.cap.32.nu.10.*
Philippus Rex C*atholicus ſubditis in inferiori* G*ermania obedientiam offerentibus, vt illos eorũ placito, viuere ſineret, ne læderetur Fides Cãdor, aures vnq̃ præſtitit.c.32.n.180*
Philippus II. *Rex* C*atholicum, dum Regni poſſeſſionem cœpit, generalem indulgentiam pronunciauit. c.38.nu.76.*
Philippus II. *Rex* C*atholicus, ob partam in Turcas victoriam & ob filij natiuitatem generalem delictorum abolitionem, & indulgentiam protulit.c.38.nu.82.83.84.*
Philippus II. *Rex* C*atholicus, curauit ſemper ſtudia.c.40.n.7*
Philippi Apoſtoli prædicatio vbi nam fuerit? cap.43. nu.12.
Philippi Regis C*atholici annui redditus qui? cap.45.nu.3.*
Philippi Regis C*atholici reſpublica eſt feliciſſima, cum multis ciuibus ſplendeat. cap.45. nu.9.*
Philippus Rex Macedonum *gloriabatur. quòd ſuum Imperium auro. potiuſquam armis auxiſſet.cap.45. nu.10.*
Philippus Rex C*atholicus maiorem redditũ ſuorum partẽ, pro Eccleſia, & Fidei chriſtianæ tuitione erogauit, & erogat.cap.45. num.34.*
Philippi pulchri Galliæ Regis ſegnities ad porrigenda ſacro bello adiutoria per Pontificem quæſita. cap 46.nu.27.
Philippus Rex C*atholicus, num teneatur, reſtituere* Nauar*ræ Regnum ſucceſſoribus* Ioannis Allebreti*, olim* Nauar*ræ Regis? cap.49.nu.103. vſq, ad nu. 123.*
Philippi Regis C*atholici liberalitas, & fauores exhibiti Martino Azpilcuetæ Doctori* Nauarro*.cap.49. nu.106.*
Philippus Rex C*atholicus, quæ iura habeat in Regno* C*orſicæ? cap.46.nu.165.*
Philippo II. Regi C*atholico conceſſum Angliæ Regnum à Pio V. Pontifice Maximo. cap 46.nu.191.*
Philippus Rex C*atholicus, vti* C*omes Flãdriæ habet annuas trecentas Marchas ſuper Regno Angliæ.cap 46.nu.198.*
Philippus Rex C*atholicus in Regno* Angliæ *ſuccedit ex familia Lancaſtriæ. cap.46.nu 199.*
Philippo Regi C*atholico, quo iure ſpectent* Inſulæ Canariæ*? cap 46. nu.208 209.*
Philippus Rex C*atholicus in ſucceſſione Regni Luſitaniæ habuit ſententiam in ſui fauorem. cap 46.nu.212.*
Philippo Regi C*atholico, quo iure ſpectet Principatus Antiochiæ? cap.46. num.235.*
Philippus Rex C*atholicus, quomodo ſit Archidux Auſtriæ? cap.46. nu.239.243.*
Philippus Rex C*atholicus, quo iure ad Ducatum Burgundiæ peruenerit? cap 46.nu.254.*
Philippo Regi C*atholico, quo iure Ducatus* Mediolani *perueniat? cap.46.nu.261 262.274 275.*
P*hilippi Regis* C*atholici in Brabantiæ Ducatu iura.cap.46. num.286 293.*
Philippo Regi C*atholico, quo iure ſpectet Lotharingia? cap. 46.num.288.*
Philippus Dux Burgundiæ, Ducatum, Lemburgi pecunia redemit. cap.46 nu.297.
Philippus Rex C*atholicus, quod* Ius *habet in Ducatu Geldriæ? cap.46 nu.305.*
Philippus R*ex* C*atholicus, quod ius habeat in vrbi Athenarum? cap.46.nu. 307.*
P*hilippus Rex* C*atholicus, Athenarum Dux. c.46. nu.311.*
Philippus Rex C*atholicus dicitur* Marchio *ſacri Romani* Imperij*, tamq̃ Dux Burgundiæ. & Brabãtiæ.c.46.nu.330*
Philippus Rex C*atholicus Marchio Hereſtanni. cap.46. num.324.*
Philippo Regi C*atholico, quomodo ſpectet Barchinonæ* C*omitatus? cap.46.nu.337.*

omnia bona cap.71 num.258.
Monitio, an diffidatio requiratur in bello indicendo? cap.32. num. 109.
Monitio in bello, quid ſignificet? cap.32. num 110.
Monopoliorum prohibitione non veniunt collegia, Academia, & Studia literarum. cap.34. num.8.
Mons dicitur Eccleſia Dei. cap.43. num.46.
Mons latinè, Arabicè Gibel dicitur cap 46. num.83.
Montes Peſſulani ſtudium antiquiſſimum, in quo multi peritiſſimi Iuriſconſulti floruerunt, qui enumerantur. cap.40. num. 65.
Montis Regalis ſtudium. cap.40. num 81.
Montes Engaddi habebãt Balſami frutices ſub dominio Herodis Aſcalonitæ. cap.49. num.44 45.
Monteſia ſedes Equitum Ordinis Monteſij. cap.74. nu. 54.
Monteſia Equites ſub Calatraua Equitibus poſiti. cap.74. num. 55. 56.
Morales omnes virtutes cõtinentur ſub heroica virtute. cap. 70. num.146.
Mores bonorum virorum, conuerſatio mala ſæpe corrumpit. cap.69. num.23.
Mores, & Studia Dominarum ex Ancillis metiuntur. cap. 84. num.9.
Mortuo fit iniuria ex immaturis nuptijs. cap.15. num.52.
Moſem fuiſſe Magiæ Authorem, quomodo intelligatur? cap 27. num.13.
Moyſes ob aurei vituli adorationem præcepit filijs Leui, vt occiderent fratres, propinquos, & amicos. cap.32. nu.122.
Moyſes pugnauit in Chananæos, & Amorræos, & poſſedit terram illorum. cap.32. num.123.
Moyſes, & Phinees filius Eleazari Sacerdotes contra Madianitas bellum geſſerunt. cap 32. num.124.
Moyſes bella geſſit, Diuina ſequutus Imperia. cap.32. n.170.
Moyſes conſtitutis iudicibus, reſeruauit ſibi difficilia cognoſcere. cap.39. num.23.
Moyſes petijt itineris tranſitum à Sehon Rege Geſebon. cap. 46. num.115.
Moyſes cognatum ſuum Iethro oſculatus eſt, & adorauit eũ. cap. 54. num. 19.
Moyſes Italiæ meminit, & quo in loco? cap.68. num.14.
Mulctæ ſunt de Regalibus. cap.13. num.1.
Mulcta, ac pœna debentur Domino Iuriſdictionis, ac meri, & mexti Imperij. cap.13. num.2.
Mulcta, & obuentiones iuriſdictionum emolumenta ſunt. cap.13. num.3.
Mulcta eſt pecuniaria pœna, pœna vero eſt perſonalis, & pecuniaria. cap.13. num.4.
Mulcta ab homine imponitur. cap. 13. num.6.
Mulcta eſt mutabilis loco, tempore, & perſonis. ca.13. n.7.8.
Mulcta debetur Iudicis officio nobili. cap.13. nu.9.10.
Mulcta non imponitur, niſi ab eo, cui iudicandi munus publicè competit cap.13. num.11.
Mulcta augetur, & minuitur à Iudice. cap. 13. nu.12.13.
Mulcta criminali iudicio ab exactoribus Fiſco infertur. cap. 13. num.14.15.
Mulctæ infamiam, aut ignominiam damnato non inferunt. cap.13. num.17.
Mulcta poteſt pluries cognoſci ab eodem Iudice. cap.13. num. 18.19.
Mulcta recipit prouocationem. cap.13. num.20.21.
Mulctæ, & pœna conceſſa non dicuntur, niſi in priuilegio exprimantur. cap.13. num.22.
Mulcta, & pœna pro murorum reparatione impoſita, non confiſcantur, ſed reparationi dantur. cap.13. num.24.
Mulcta, unde dicatur? cap.13. num.25.26.
Mulcta intra annum tantum exigitur. cap.13. num.28.
Mulcaſſen Tuneti Rex, obſtupuit in Ciuitate Neapoli, videns corpus, & ſanguinem S. Ianuarij. cap. 70. num.46.
Mulieri eunti ad domum viri claues traduntur, in Dominij ſignum. cap. 9. num.42.
Mulieres deferre non poterant, niſi ſe ipſas. cap.14. nu.70.
Mulier, an baptizet in caſu neceſſitatis? cap.16. nu.29.
Mulierum Amor, multos ad perditionem ducit. cap. 21. num.47.
Mulier ad Regnorum Regis Catholici ſucceſſionem admittitur. cap.57. num. 3.4.
Mulier ſuccedit in Regno, non extante maſculo. cap.57. numer. 5. 7.
Mulier ad ſucceſſionem Regni Hungariæ admittitur, data tamen ſexus prærogatiua, non exiſtente maſculo. cap. 57. num.8.
Mulier armis aſſueta, an de perſona ſeruiat in bello. cap.64. num.69.70.
Mundus ſine mercatura viuere nequit. cap.8. num 19.
Munimenta quis facit, vt ſibi aqua minimè noceat. in verb. Aqua.
Muſtuganin Portus vide in verb. Portus.
Murtia ſiue Murgis Ciuitas, Orcola dicta quandoq; in Bethica eſt. cap.46. num.87.
Murtia Regnum quo iure ad Philippum Regem Catholicum peruenerit? cap 46. num.88.
Murtiam cœpit à Sarracenis Alphonſus X. Rex Aſtronomus, & Imperator. cap.42. num.28.
Mutinenſe ſtudium. cap.40. num.89.90.
Myris Aegyptiorum Rex lacu effoſſo arte mirabili, piſcium vectigal in eo inſtituit, & vxori donauit. cap.24. nu. 5.6.
Myris Aegyptiorum Regis pulchrum exemplum in filijs Natiuitate. cap.38. num.79.
Muza Rex Arabum ab Ordonio vere mundi Regis filio occiſus. cap.42. num.21.
Muzeres Rex Salamanticæ ab Ordonio dictus. cap.42. num. 21.
Myronis Sycieniorum Tyranni Theſaurus. cap. 27. nu. 74.

N

N*Abucdonoſor Babiloniæ Rex Sedechiam Regem capit, filios occidit, oculos illi eruit, & cæcum portauit in Baboloniam. cap.47. num.152.*
Nabucdonoſor nobiliores Iudæorum pueros lingua Caldeorũ imbui fecit. cap.31. num.11.
Nathan Prophetæ liber non reperitur. cap.32. num.166.
Nathinei qui? cap.32. num. 211.
Natalibus reſtuere. vide in verb. Legitimatus. & in verb. Spurius.
Namurci Ciuitas totius Comitatus ſui caput. cap.46. num. 374.
Namurcenſi in Arce ſe recepit Ioannes Auſtrius, cum Belgiæ Populi rebellarent. cap.46. num.375.
Namurcenſis Comitatus, fide, & nobilitate Decorus. cap.46. num.376.
Namurcenſem Comitatum Philippus Pius Dux Burgundiæ emit. cap.46. num. 377.
Namurcum quos Sanctos inter alios colat, & veneratur? cap.70. num.100.
Natura filios, etiam natos ex fornicatione appellat filios, ſed ciuilia iura diuerſimodè ad hæreditates ipſos admiſit. cap. 65. num. 29.
Naturalis Iuris eſt priuatorum hominum, vim, atq; iniuriã propulſare. cap. 39. num. 1.
Naturalis iuris, ſunt defenſiones. cap.39. num.12.
Naucleri Portũ applicantes in quam Prouinciam ituri ſint profitebuntur. cap.9. num. 49.
Naulum quid eſt. cap. 9. num.67.
Nauale Hermionenſium. cap.6. num.17.
Nauale Athenienſium. cap.6. num.18.
Nauale latinè, Arzana, ſiue Arſenale Italicè. cap.6. nu.19.

Nauale pulchrũ, et mirabile Venetorũ deſcribitur. cap. 6. n. 20
Nauale nouum Neapoli factum. cap. 6. num. 21.
Nauale factũ apud Nonas Inſulas in Ciuitate Goa. ca. 6. n. 22
Naualis rei materiam tractarunt Polydorus Virgilius, & Lazarus Bayfus. cap. 19. num. 56.
Naualis pugna facta à Rogerio Siciliæ Rege cõtra Emanuelem Imperatorem Conſtantinopolitanum. cap. 19. nu. 71.
Naualis claſſis Othomanorum in Rhodios cap. 19 num. 72.
Naualis claſſis Selymani in Vienã, & Zigheetum. c. 19. n. 73.
Naualis claſſis Selymi in Melitam Inſulam. cap. 19. nu. 73.
Naualem Triumphũ apud Romanus I. obtinuit C. Duillius. cap. 19. num. 68.
Nauale prælium militum Summi Pontificis, Regis Catholici, & Venetorum in Turcas. cap. 19. num. 74.
Nauis dum conficitur, armari dicitur. cap. 6. num. 13.
nauigationem impedienti interdictum datur. cap. 8. nu 2. 3.
nauium exercitium Reipublicæ vtile. cap. 8. num. 4.
naues vbi securè ſtare poſſunt, ibi dicitur Statio. cap. 9. nu. 8.
naui confiſcata, an confiſcetur ſcapha. cap. 11. num. 73.
nauis de ſubſtantia, num ſit ſcapha? cap. 11. num. 74.
nauis ſunt currus Maritimi. cap. 19. num. 49.
naues in maritimis bellis ſunt neceſſariæ. cap. 19. num. 50.
nauibus vtitur Philippus Rex Catholicus ad Salomonis ſimilitudinem pro aſportando auro, argento, lapidibus pretioſis, & vnionibus ab Inſulis Noui Orbis, cap. 19. nu. 52.
naues bellicæ cap. 19. num. 53.
nauium primus inuentor quis, & an fuerit Noè? cap. 19. nu. 54. 55.
naues rubricari ſolebant, quod & modo fit. cap. 19 num. 57.
naues quingentas armauit Demetrius Rex in Ptolomeum Philopatorem. cap. 19. num. 58.
naues roſtratas mille, & ducentas, onerarias tres mille armauit Xerſes Perſarum Rex cum Græcis pugnaturus. cap. 19. num. 59.
naues ducẽtum quinquaginta armauit Cæſar in Antonium. cap. 19 num. 61.
naues quingentas armauit Antonius in Cæſarẽ. cap. 19. n. 62
nauis ingentiſſima, & mirabilis dono miſſa ab Hierone Syracuſano Ptolomeo Regi, cuius author fuit Archias Corinthius. cap 19. num. 63. 64.
nauim Hieronis in Mare ponere nequiuit author, ſed id fecit Archimedes Syracuſanus. cap 19. num. 63. 64. 65.
naues inſtructas ducentas habuit Mithridates Rex Ponti. cap. 19. num. 66.
naues centum triginta in Anchoris poſuere Romani intra dies ſexaginta ab arborum inciſione. cap. 19. num. 67.
nauium mille claſſem præparauit Germanicus Imperator. cap. 19. num 69.
naues quingentas Athenienſiũ incendit Scipio. cap. 19. n. 70.
naues & Triremes quingentas, & quindecim armauit Philippus Rex Catholicus in Elizabetham Angliæ Reginã. cap. 19. num. 75. 76.
nauium exercitus neceſſarius ad Reipublicæ vtilitatem. cap. 19. num. 77.
naues Eccleſiarum, & Prælatorum an teneantur tempore bellorum? cap. 19. num. 78.
nauis Eccleſiæ, vel Prælati ſi fuerit incenſa pro communi beneficio ab hoſtibus, ſoluenda erit à Republica. cap. 19. num. 80. 81.
nauibus aſcriptos homines habere debet Imperator. cap. 19. num. 85.
nauium fractarum, & naufragantium bona Regis Catholici ſunt. cap. 75. num. 1. 16.
nauium fractarum, & naufragantium bona in Polonia, & Pomerania, ſunt cruciferorum Equitum. cap. 75. num. 7.
nauium fractarum captura, quomodo fiat in ſtatu Romano. cap. 75. num. 17.
nauium Gepidæ pro inſigni faciebant. cap. 32. num. 37.
nauis ſiue Arca, Eccleſiæ figura. cap. 46. num 231.
nauibus magnis vtuntur Hollandi cap. 46. num. 363.
naufragantium bona in Italia, in littoribus Neapolis, Siciliæ, Hiſpaniæ, & Angliæ Regum ſunt. cap. 75. num. 2. 8 9. ſic in ſtatu Britonum, ſeu Britanniæ Armoricæ. num. 5. In Gallia, Aquitania, Nauarra, & in ſtatu Veneto. nu. 3. 4.
naufragantium Magiſtratus, qui ſint in Gallia? cap. 75. num. 18.
naufragantium bona, quod dentur occupanti, conſuetudo, an ſit valida? cap. 75. num. 20. 23.
naufragantium bona occupantes, tamquam fures, & latrones puniuntur. cap. 75. num 21.
naufragantium bona occupantes, an ſint excommunicati? cap. 65. num. 22.
naufragantium bona accipiens, quid faciat, vt furtum non committat nec excommunicationẽ incurrat. cap. 75. n. 45.
naufragium, quomodo probetur? cap. 75. num 48.
naufragium deponentes teſtes, an recipiendi ſine parte non citata. cap. 75. num. 50. 51.
Nauticæ artis peritiſſimi Hollandi. cap. 46. num. 364.
Naupactus in Aetholia eſt. cap. 46. num. 315.
Naupactus à Nauium compactu ſic dicta. cap. 46. num. 316.
Naupactum Vrbem appulit Lauinus Conſul geſturus bellum in Acarnanes & Philippum cap. 46. num. 317.
Naupactus à Carolo V. Cæſare ſuperata. cap. 46. nu. 318.
Naupacticum bellum contra Turcas actum à Summo Pontifice, Philippo Rege Catholico, & Sereniſſima Venetorũ Republica, Ioanne Auſtrio Duce, & Claſſis ſummo Imperatore. cap. 46. num. 319.
Nauarri Doctoris opinio reprobatur. cap. 16. num. 44.
Nauarræ Regno priuatus Ioannes Allebretus Regni Rex à Iulio II. Summo Pontifice. cap. 47. num. 69.
Nauarra, Vaſconia prius dicta, & Vaſconum Regnum. cap. 46. num. 99.
Nauarræ Regnum à Mauris occupatum recuperauit primus Henncus Ariſta Rex. cap. 46. num. 100. 111.
Nauarræ Regnum, quanto tempore apud Gothos Hiſpaniarum Reges ſteeit. cap. 46. num. 101.
Nauarræ Regnum quo iure ad Philippum Regem Catholicum peruenit? cap. 46. num. 102.
Nauarræ Regnum num à Philippo Rege Catholico ſucceſſoribus Ioannis Allebreti olim Regis reſtitui debeat cap. 46. num. 103. vſque ad num. 123. vbi contra Martinum Nauarrum Doctorem tacitè contrarium ſeminantem.
Nauarræ Regnum iuridicè conceſſum Ferdinando Regi. cap. 46. num. 109. 113.
Nauarræ Regnum Caſtellæ Regno adiecit Ferdinandus V. Rex iuſtus appellatus. cap. 42. num. 35.
Nauarræ Regnum datum fuit Ioannæ Reginæ, & Carolo V. Cæſari eius filio. cap. 57. num. 40.
Nazaræus interpretatur Sanctus, & alijs etiam modis. cap. 71. num. 172.
Neapoli nauale nouum. cap. 6. num. 21.
Neapolitanus Portus. vide in verb. Portus.
Neapolitani Regni Salinæ ſunt vberrimæ. vide in verb. Salinæ.
Neapolitanum Regnum eſt de patrimonio Eccleſiæ Romanæ. cap. 47. num. 15.
Neapolitanæ mulieres, & matronæ in feſtiuitatibus Eccleſiarum Carrucis vtuntur. cap. 36. num. 78.
Neapolis Rex liber eſt. cap. 47. num. 5.
Neapolitani Reges Romanæ Eccleſiæ perſonas ſuſtinent. cap. 47. num. 13.
Neapolitanum Regnum appellatur etiam Sicilia. cap. 47. num. 16.
Neapolitanum Regnum, quomodo venit ad manus Ducis Roberti Guiſcardi Northmani cap. 47 num. 24. 25. 26.
Neapolitani Regni cenſus Eccleſiæ Romanæ debitus quis?

cap.47. num. 28.26.30.31.32.
Neapolitanum Regnum hæreditarium eſt.cap. 56. num.7.8. 9. 10.12.
Neapolitanum Regnum *Eccleſia Romana Feudum eſt.cap. 56. num.13.*
Neapolitano Concilio, *Sacri Nomen additum, & quo ex cauſa.cap. 60. num 18.*
Neapolitanum Regnum habet Archiepiſcopales Ciuitates *viginti vno.cap.76.num.8.*
Neapolitanum Regnum habet Ciuitates *Epiſcopales, centum viginti tres. cap.76. num. 9.*
Neapolitani Regni gens inuicta.cap.79. num.23.
Neapolitano in Regno docuit Pythagoras.cap.80. num.3.
Neapolitano ex Regno Poetæ clariſſimi floruere.cap.80.n.5.
Neapolitano in Regno Iudex *ſeculares punit pœna pecuniaria Clericum arma portantem.cap.71. num 48.*
Neapolitani Equites exercent ludus gladiatorios. cap.32. num. 46.
Neapolis, & Siciliæ Reges, condendæ legis poteſtatem habēt. cap.31.num.23. cap.48.num.7.
Neapolitanum Studium, illiuſque antiquiſſimus vſus, amplo traditum eſt.cap.40.num.93.98.99.100.101.103.104.
Neapoli ſtuduit Sylius Italicus.*cap.40. num. 102.*
Neapolitana vrbs Romanis fidelis.cap.40. num. 106.
Neapolitana Ciuitas *multis ornata ciuibus.cap.45. nu.10.*
Neapolitanis Regibus ius competit in Regno Hieruſalem. cap.46. num.38. 39.
Neapolitani Reges poſſiderunt Dalmatiam, Croatiamque. *cap.46.num 135.137.138.*
Neapolitanum Regnum, & Siculum, vtriuſque Siciliæ Regnum appellatur.cap.46.num.137.
Neapolitanum Regnū ſub Imperio prius fuit. cap. 46. n.144.
Neapolitanum Regnum, quomodo ad Philippum Regem Catholicum pertineat? cap 46. num.145.
Neapolitani Prælati, qui ad Regis nominationem ſpectant, eliguntur pro medietate ex eodem Regno, pro altera, vt Regi placuerit.cap.51.num.34.
Neapolitanus Rex, ſuique Magiſtratus ſupremi, pupillis Baronum morientium, conſtituunt Tutorem, ſiue Balium. cap.62. num. 1.
Neapolitani Regni Tribunalia. cap.66. num.49.
Neapolitanum Regnum *fuit quandoque Auarorum, Ambitioſorum, atque Tyrannorum hominum paleſtra. cap.68. num. 38.*
Neapolitana vrbs ſuis ſplendet Sanctis, & illorum corporibus & reliquiis congaudet.cap.70.num.39.40.
Nebula, & fumus in die denotant gloriam. cap. 49. nu.78.
Nembroth, & Belas primi Ciuitates *ædificarūt.cap.4.n.27.*
Nemo Deo militans ſecularibus negotiis ſe immiſceat. cap. 63. num. 57.
Negotia in Eccleſia non ſunt tractanda.cap.36. num. 74.
negotia melius coram pluribus, quam coram vno examinantur.cap.39. num.10.
Nero Imperator *Friſios* Ciuitate *Romana donauit. cap.46. num. 401.*
Neopatria, Naupontus latinè cap.46. num 313.
Neopatrii, ſunt etiam Neoportuenſes in Belgia ad mare ſiti. cap.46.num.320.
Neophita debent cum Chriſti *fidelibus conuerſari, vt in fide & moribus proficiant.cap.51.num.25.*
Neptunus, cur Maris Imperator *appelletur.cap.46. nu.227.*
Nerua Imperator fuit Hiſpanus.cap.79.num.2.
Nerua Imperator Ioannem Apoſtolum, *&* Euangeliſtam *ab Inſula Patmos exilio reuocauit.cap 79.num.3.*
Nicephori Conſtantinopolitani Imperatoris facinus peſſimū contra Eccleſias, & Monaſteria. cap.20. num 49.
Nicephorus Imperator *poſtulabat pecunias ab Officialibus officiis diuitibus ex pauperibus ſimulans ueteres Theſauros inueniſſe.cap.27.num.84.*
Nicias Victus à Siculis.cap.82.num. 11.
Nicienſis quæ mala perpeſſi, dum Rex Galliæ Turcarū auxilio vſus eſt.præf. num. 57.
Nicolai Sdrini Comitis pro Chriſti fide conſtantia, & virtus.cap.42. num.80.
Ninus Rex primus Aſſyriorum Monarchia. cap.4. nu.28.
Ninus Aſſyriorum Rex habuit currus circiter decem mille, ſexcentos. cap.19. num.47.
Nobilitas Auſtriacæ familiæ.cap.4. num.1.24.
Nobiliores, & Antiquiores præferuntur. cap. 4. num.2.
Nobilitas apud Deum eſt claritas virtutum. cap.4. nu.5.
Nobilitatis materiam multi ſcripſere.cap.4. num.6.
Nobilitas eſt maiorum claritas. cap 4. num.8.
Nobilis ſupernaturalis, is dicitur qui ſibi in gloria cap.4.n.4.
Nobilis appellatur, qui ex claris naturalibus naſcitur. cap.4. num.7.
Nobiles eſſe homines Reipublicæ intereſt.cap.4. num.13.
Nobilitas Auorum quærenda in ſubeundis honoribus. cap. 4. num. 14.
Nobiles, quam ignobiles, natura melioris ſunt ex Platone. cap.4.num.15.
Nobilitate antiqua fouere virtutis argumentum maximum. cap. 4. num. 16.
Nobilis *creatus Notarius tenetur ad collectas, & tallias ignobilium.cap.30.num.47.*
Nobilitatem quis acquirit per ſubiectos.cap.45. num.9.
Nobiles furca non ſuſpenduntur. cap.45. num.25.
Nobilitas familiarum ſordeſcit egeſtate.cap.45. num.30.
Noë ſi hodie viueret, poſſet matrimonium cōtrahere. cap. 16. num.125.127.
Nola Vrbs Campania *in Regno Neapolitano* Campanarū *vſus inuentus eſt. vide in verb. Campana.*
Nolana Ciuitas, *& ſui Sanctis.cap.70. num.44.*
Nominum impoſitionis, magna ratio habenda eſt. cap.1.n.1.
Nomina prima Deus impoſuit.cap.1.num.2.
Nomina cunctis impoſuit Adam.cap.1. num.3.
Nomina *congruentia ex ſumma ſapientia impoſuit Adam. cap.1.num. 5.*
Nomina optima, vt filiis imponantur, maxima cura parentibus eſſe oportet.cap.1.num.8.
Nomen honeſti hominis aſſumere malum non eſt.cap.1.n.9.
nominibus pulchris nuncupari Ciuitatis *ornamentum eſt. cap.1.num.10.*
nomen pulchrum probitatis, & honeſtatis eſt argumentum. cap.1.num.11.
nomen turpe habens, quando in ſe torturæ indicium habeat? cap.1.num.14.
nominis mutatio in ſacra ſcriptura quid ſignificet? cap.1. num. 17.
nomina filiis quando imponebant Romani? cap.1.num.27. 28.29.30.
nomina Græci, quo die imponebant? cap.1. num.34.
nomen alicuius Sancti imponendum iuxta Concil. Triden. cap.1.num.37.
nomen malum aſſumere turpe eſt. cap.1. num.45.
nominis ſimilitudo affectionis cauſam producit.cap.1.nu.46.
nomen celebrius qui habet, aliis melior eſſe oportet. cap.1. num. 47.
nominis efficatia non paucos gignit effectus. cap.1. num.48.
nominum ignari de facili paralogizant. cap.71. num.86.
nominis præcognitio ante omnia eſt neceſſaria, alias fruſtra fit aditus ad ſcholas.cap.71. num.87.
nominatio Prælatorum in Regno Neapolitano, Siculo, Hiſpanico, Mediolanenſi Brabantia, in Flandria, Nouo Orbe ſpectat ad Philippum Regem Catholicum. cap. 50. nu. 4. 5. 22.
nominatio Prælatorum in Gallia ad Regem pertinet, abolita

Pragma-

Pragmatica ſanctione per concordata inter Leonem Decimum Pontificem, & Franciſcum Primum Galliæ Regẽ. cap. 50. num. 6.
nominationes ad Prælaturas in Hungaria, & Angliæ pertinet ad Reges. cap 50. num. 7.
nominationes ad Prælaturas, an fiant ex ſola præſcriptione ſine Summi Pontificis Priuilegio. cap. 50. num. 13.
nominandi poteſtatem Regibus Hiſpanis à Carolo Magno tributam falsò quidam aſſeruerunt. cap. 50. nu. 35. 36. 37.
nominando Prælatos, Hiſpaniæ Reges, Gallis Regibus communicauere. cap. 50. num 39.
nominationem Prælatorum ſi alij facerent, vt facit Philippus Rex Catholicus, chriſtiana Reſpublica aliter ſe haberet. cap. 50. num. 40.
nominandi ad Prælaturas, non ſint coniugati. cap. 50. n. 43.
non deſponſati per verba de præſenti. num. 44.
non bigami. num. 45.
non ſciſmatici, nec ſortilegij. num. 46.
non ſacrilegi. num. 47. 49.
non furioſi. num. 50.
non rei criminis leſæ Maieſtatis. num. 51.
non falſantes literas Papæ. num. 52.
non Sodomitæ. num 53.
non Apoſtatæ. num. 54.
non Homicidæ. num. 55.
non Periuri. num. 56.
non Vſurarij publici. num. 57.
non per ſaltum ordinati. num. 58.
non Simoniaci. num. 59.
non excommunicati. num. 60.
non publici concubinarij moniti, & emendati. num. 61.
non milites qui bellum frequentarunt. num. 62.
non ſuſpenſi ab officio, & beneficio. num. 63.
nominandi, qui ſint ad prælaturas. cap. 50. num. 64.
nominandus, an Theologiæ, vel Canonum Doctor potius. cap. 50. num. 65.
nominandus ad beneficia, an debeat eſſe præſens? cap. 50. num 66.
nominis boni militem in delectu militum primum, Romani in boni ominis ſignum vocabant. cap. 32. num. 20.
nomina ab euentu qui ſibi quæſierint? cap. 41. num. 5.
nomen nouum eſt nomen Chriſtianum. cap. 43. num. 48.
nono die ad mercatum veniebant Romani, quia octo dies Rei ruſticæ vacabant. cap. 36. num 45.
Noruegiæ Reges Oleo ſancto inunguntur, cap. 49. nu. 65.
Northmanni Friſijs victis, leges, conditionesq; impoſuerunt eorum arbitrio. cap. 47. num. 155.
Notariorum creatio eſt de Regalibus. cap. 30 num. 2.
Notarij in Regno Siciliæ creantur à ſolo Rege. cap. 30. nu. 4.
Notarij creantur à Rebus publicis; Venetorum, Genuenſium, Lucenſium, & Raguſinorum. cap. 30. num. 5.
Notarios creant Duces Mediolani, Sabaudiæ, Florentiæ, Ferrariæ, Mantuæ & Vrbini. cap 30. num. 6.
Notarij creari poſſunt ab habentibus poteſtatem illos creandi. cap 30. num. 8.
Notarius creandus debet examinari, an ſit ſufficiens in exercitio. cap. 30. num. 11.
Notarij aliqui vix ſcribere ſciunt. cap. 30. num. 12.
Notarij creandi in Regno Neapolitano, examinantur per Curiam Regiam ſiue per eius Officiales. cap. 30. num. 13.
Notarius dum creatur exigitur priuilegium Principis illum creantis cap. 30. num. 17.
notarij in Regno Neapolitano creantur à Rege. cap. 30. n. 18.
notarij creandi non debent eſſe Villani, Angarij, Perangarij, & viles. cap. 30. num. 19.
notarij creandi in Regno non debent eſſe Vaſſalli Prælatorũ, quamq; id non ſeruatur in Regno. cap. 30. nu 34.
notarios creare nequeunt Barones in Regno Neapolitano. cap. 30. num. 36. 37.
notarij in Regno Neapolitano, creantur à Regio Prothonotario, vel Viceprothonotario. cap. 30. num. 38.
notarij creantur a Regibus. cap. 30. num. 3.
notariorum creatio non venit in conceſſione Regaliorum in Feudum, cap. 30. num. 40. 41.
notarij creari, an poſſint ſpurij, & inceſtuoſi? cap. 30. num. 42. 44 48. 49. 50.
notariorum vile miniſterium. cap. 30. num. 44.
notariatus artem exercens Decurio priuatur Decurionatu. cap. 30. num. 46.
notarius creatus de nobilibus, tenetur ad collectas cum ignobilibus. cap. 30. num. 47.
notarius Principis dignitatem habet. cap. 30. num. 48.
notarij Apoſtolici in Regno Neapolitano, an conficiant inſtrumenta, & illa probent? cap. 30. num. 58.
notarij à Pontifice creati, ſi à Regijs Magiſtratibus examinantur, approbantur eorum acta. cap. 30. num. 61.
notarius, an habeat poteſtatem recipere ſcripturam à Scheda alterius notarij. cap. 30. num. 63.
notarij poteſtatem tribuere leuandi copiam de Scheda alterius notarij eſt de Regalibus, & ad Principem ſpectantibus cap. 30. num. 64.
notarius recipiens reaſſumptionem à Scheda alterius notarij, debet continere, quòd ſit originalis, ſcripta ab eo, continens Annum, Indictionem, Menſem, Diem, locum, teſtes, & rogatum. cap. 30. num. 65.
notario abſente, an alius reaſſumat inſtrumentum ab eius Scheda? cap. 30. num. 72.
notarij abſentis inſtrumentum, vt reaſſumatur, requiritur Iudicis authoritas. cap. 30. num 73.
notarius punitur pœna falſi, ſi reaſſumit inſtrumentum, requiſitis non interuenientibus. cap. 30. num. 74.
notarium eſſe, quomodo probabitur. cap. 30. num. 75. 76. 77. 78.
notarius non oſtendens priuilegium punitur pœna falſi. cap. 30. num. 79.
notarij conficientes acta ad bancham Iudicis, an veniant appellatione officialium. cap. 62. num. 62.
Nouariæ Ciuitas quos ſanctos habuerit? cap. 70. num. 89.
Noui Orbis Reges liberi ſunt. cap. 47 num. 6.
Noui Orbis partes, & acquiſitio illarum ignota Imperio. cap. 47. num. 14.
Nouocomum quibus gaudeat Sanctis. cap 70. num. 90.
Nubere volentibus conſilium datur, vt nubant, potius quàm vrantur. cap. 16. num. 7.
Nullitas ſententiæ prolatæ, an cognoſcatur per Iudicem laicum tradito Clerico degradato? cap. 71. num. 69. 70.
Numa Pompilius ſodalitia Romæ primus inſtituit, Tarquinius ſuperbus illorum conciones prohibuit. cap. 34. num. 3.
Numa Pompilius Pacis Templum Romæ conſtituit. cap. 92. num. 64.
Numerus par fœminæ, impar maſculo tribuitur. cap. 1. n. 30.
Numidarum Regno diuiſo à Iugurtha, atritus fuit Adherbal. cap. 57. num 18.
Numiſmatis, ſubditorum nomina apponi, indecorum. cap. 12. num 90.
Numulariorum officium. Vide in verb. Argentarij.
Nundinæ ſtatuta fuere, dum conueniebant homines ex Agris in Vrbem. cap. 36. num. 3.
Nundinæ appellatæ ſunt à Nono die, quo fiebant. cap. 36. num. 5. 6. 7.
Nundinarum concedendarum ius apud Senatum Romanũ prius erat cap. 36. num. 10.
Nundinæ ad Principem ſpectant, qui illas concedit. cap. 36. num. 11. 26.
Nundinæ Germanica lingua Platz appellantur. cap. 36. num. 12.
Nundinæ ſolemnes, quæ? cap. 36. num. 19.

Nun-

Nundinarum ius, præſcriptione immemorabili quæritur. ca. 36. num. 13.
Nundinæ per priuilegium à Principe conceſſa, vel præſcriptione quæſita, an poſſint per Principem caſſari? cap. 36. num. 16. 17. 18.
Nundinarum priuilegium conceſſum per Principem titulo oneroſe, non poteſt per ipſum caſſari. cap. 36. num. 18.
Nundinarū iure diſpoſita, habēt locū in Mercatis. c. 36. n. 20
Nundinarum Priuilegium amittitur, ſi ſpacio annorum decem illo vſus non fuerit? cap. 36. nu. 27. 28. vbi vide.
Nundinarum priuilegium Eccleſiæ conceſſum, non amittitur, ſi ſpatio annorū decem illo vſus non fuerit. c. 36. n. 29
Nundinarum pro conceſſione, ſi ſolui debet quid annuum nō vtens priuilegio, non cadit à iure ſuo. cap. 36. num 30.
Nundinæ non admittuntur, ſi alius habeat eodem tempore nundinas in loco per decem milliaria vicino. vide ca. 36. num. 31. 32. 33. 34.
Nundinarum conceſſio facta cenſetur, vt nemini ſit præiudicialis. cap. 36. num 32.
Nundinæ vbi ſunt, ibi eſt immunitas vectigalium, & gabellarum. cap. 36 num. 35. 36.
Nundinarum tempore pro debitis antea geſtis, vel debito antea contracto pro Repreſalijs cogi non poſſunt. c. 36. n. 37
Nundinariorum contractuum cauſa, ibidem quis forum ſortitur. cap. 36. num. 38.
Nundinis verſantes, & ibi accedentes tuti eſſe debent in acceſſu, receſſu, & mora. cap 36. num. 39. 40.
Nundinarijs in cauſis proceditur ſummariè. c. 36. n. 43. 44.
Nundinariæ cauſæ indeciſæ remanentes, tractandæ ſunt in Curia loci, eo Stilo, non autem ſtilo Nundinario. cap. 36. num. 44.
Nundinarijs à ſententijs ad quem appelletur, ad Regios, Baronum, vel alios Magiſtratus? cap. 36. num. 45.
Nundinariū forum Numidarū Vacca nominarū. c. 36. n. 48
Nundinarium Forum in Regno Marocchi in regione Noa, in oppido Hadecchi. cap 36 num. 49.
Nundinaria Fora in Regno Fiſſa in Nuchaila, & in Mecnaſo. cap. 36. num. 51.
Nundinaria Fora in Regno Tolenſino in Elmohaſcar, in Geſciri, in Bona ſiue Hyppona. cap. 36. num. 54.
Nundinaria Fora Regni Conſtantinæ, & Tunetis in Lothophago. cap. 36. num. 54.
Nundinarum forum Numidarum in Teuſar. c. 36. nu. 54.
Nundinæ Chriſtianorum plures, & recenſentur aliquæ memorabiles. cap. 36. num 55.
Nundinæ, an fiant diebus Feſtis. DEO, Beatæ Virgini, aut Sanctis dicatis? cap. 36. num. 56.
Nundinas fieri Feſtis diebus prohibitum eſt. cap. 36. nu. 70.
Nundinæ in Eccleſia celebrandæ non ſunt. cap 36. n. 71 79.
Nundinarum negotiationes, & fori tumultus ab Eccleſia arcendi ſunt. cap. 36. num. 75.
Numinus Fernandez primus Equitum Alcantaræ Magiſter. cap. 74. num. 41.
Nuntij viles ſunt. cap. 30. num. 29.
Nuptiæ immaturæ mortem vxoribus inferunt. cap. 15. n. 52.
Nuptiæ inceſtuoſæ dicuntur, quæ ex conſanguinitate, & affinitate proueniunt. cap 16. num. 162.
Nuptiarum conditio, niſi ſolemniter impleantur, non verificatur. cap. 46. num. 277.
Nuremberga, & Herbipolis Franconiæ Vrbes. cap. 4 nu. 98.
Nuſcum Ciuitas Sancto Amaſo Epiſcopo lætatur. c. 70. n. 53

O

Obeli duo. ſcrupulum faciunt. cap. 12. num. 18.
Obſidibus, quando Fiſcus ſuccedit? cap. 14. n. 13. 14.
Occaſio delinquendi danda non eſt. cap. 38. num. 12.
Ocium Reſpublicas omnes, & omnia Regna peruertit. ca. 32. num. 86.
Octauarij dicti ſunt, qui octauam redditnum partem exigebant. capit. 11. numero 20.
Octauij Henrici Laudes. cap. 76. num. 29.
Octauianus Niger I.C. Maceratenſis laudatur. c. 40. nu. 33.
Ochlocratia ſub Democratia eſt. cap. 3. num. 13.
Occupantis, an fiant bona proiecta in mari. ca. 75. n. 10. 11.
Occupanti dari bona Naufragantium conſuetudo, num ſit valida? cap. 75. num. 20 23.
Occupantes bona naufragantium tanquam fures, & latrones puniuntur. cap. 75 num. 21.
Occupantes bona naufragantium, an ſint excommunicati? capit. 75. num. 22.
Oceanum Mare ſpacio centum annorum à Regibus Catholicis poſſeſſum. cap. 46. num 228.
Odia Magiſtratus inuicem deponere debēt. cap. 21. n. 49. 50
Odio iudicans perperam facit. cap. 21 num. 48.
Odia Principes multi ob publicum bonū depoſuere. c. 21. n. 51
Odio proſequitur filium, qui Virgæ parcit. cap. 39. num. 2.
Odoardus Tertius Rex Angliæ ex perſona Iſabellæ matris prætendit Regnum Galliæ. cap. 57. num. 41.
Odoardus Tertius Rex Angliæ, ſe Galliæ titulo ornauit. capit. 57. num. 43.
Offenſionem maiorem committit in Maieſtatem Diuinam, quam humanam. cap. 14 num. 77.
Officialium nomine, an veniant Barones? cap 19. num. 91.
Officialis non appellatur Rex. cap. 19 num. 92.
Officiales Regij, an puniant clericum vſurpantem iuriſdictionem Regiam? cap. 71 num. 55.
Officiales Regij in Hiſpania, in Regno Neapolitano, & in Delphinatu cognoſcunt, de vi, & iniurijs illatis clericis. cap 71. num. 58. 59 60.
Offendendi authoritas, an intelligatur conceſſa contra diffidatum iure belli? cap. 32. num. 112.
Officialium delicta cognoſcuntur à Magna Curia Vicariæ. cap. 62. num. 60.
Officialium appellatione, an veniant actuarij, vel notarij ſtantes ad conficienda acta ad bancum Iudicis? c. 62. n 62
Officialiū appellatione, an veniant baiuli? cap. 62. num. 63.
Officiales pro Inſulis Canariæ. cap. 66. num. 36.
Officium laicum adminiſtrans à laico etiam iudice, eodem officio priuatur. cap 71. num. 42. 44.
Officium quo in diuinis celebrandis vtuntur Sacerdotes Toletani; & de illo miraculum. cap. 46. num. 63.
Oleum Chriſmatis, quod? cap. 49. num 3.
Oleum Chriſmatis per Epiſcopum conficitur in die Cœnæ Domini. cap. 49. num. 5.
Oleo Chriſmatis inungitur, ſiue benedicitur, Fons baptiſmatis, Eccleſia, Altare, Epiſcopi in capite & manibus, Baptizandi, & confirmandi in fronte, calices, & patena. cap. 49. num. 6.
Oleo chriſmatis facto ſingulis annis vtitur ſacerdos, alias punitur. cap. 49. num. 7.
Oleum Sanctum infirmorum, quo vtitur Eccleſia pro infirmis. cap. 49. num. 8.
Oleum Cathecuminorum, quo vnguntur baptizandi in pectore, & ſcapulis, manus Sacerdotis, dum ſacris ordinibus inſigniuntur, hoc eodem vnguntur Imperatores, & Reges. cap. 49 num 9. 10.
Oleum, quo in ſcriptura veteri vngebatur altare, & vaſa, & ſummus ſacerdos. cap. 49. n. 11. 12. 13. 14. 15.
Oleum diuinam gratiam ſignificat. cap. 49. num. 60.
Oleum Miſericordiæ ſignum. ibidem. num. 61.
Oleum ſignificat Diuitias. num. 62.
Oleum ſignificat optimam famam. ibidem. num 63.
Oleo ſancto inungi, multi Reges à Sede Apoſtolica procurarunt. cap. 49. num 64.
Oleo ſancto vnguntur Reges Noruegiæ, & Septemtrionis. cap. 49. num. 65.
Oleo ſancto vngitur Rex Catholicus vti Rex Hieruſalem.

titulo

titulo tenus, & vti Sicilia Rex, ita Rex Gallus, & Rex Anglus. cap.49.num.66.67.
Oleo ſancto, dum vngeretur Elizabetha Angliæ Regina, quæ Impia verba protulerit. cap 49.num.68.
Oleo ſancto Reges Vngi, parui facit Bugenhagius Pomeranus Hæreticus. cap.49.num 69.
oleum aſportatum per Columbam Sancto Remigio Archiepiſcopo Rhemenſi tempore Clodouæi, ſed fuit dum Baptizaretur. cap.49.num.75.76.77.
oliua diuinam ſapientiam denotat. cap.49.num.53.54.
oliua pro iuſto ibidem.num.55.
oliua ramus, Pacis Symbolum. cap.49.num.56.
oliuæ ramus in Numiſmate Alexandri Seueri. cap.49.n.57.
oliuæ ramus in Numiſmate Philippi Cæſaris. cap.49. nu.58.
Oliuetum, quibus ſanctis ſplendeat? cap.70.num.68.
Ophir in ſcriptura ſacra, qui locus erat. cap.19. num.51.
opinio Præpoſiti improbatur. cap.71.num.20.
Opobalſamum. ſuccus eſt Balſami. cap.49.num.41.
Opilius Macrinus delatores perſequutus eſt. cap.14. nu.68.
Oppreſſi à Saule Rege adhibant Dauid. cap.39. num.18.
Optimi ſunt obtemperantes legibus. cap.83. num.37.
Oracula ſacra, dicebantur reſponſa Romanorum Principum. cap.60.num.33.
Oratorum ars, multos à vero, rectoq; iudicio auertit. capit. 21. num 30.
Orani ciuitas, quo in loco Africæ ſita. cap.46. num.177.
Orani Ciuitas, Reſpublica prius erat, quæ cum Regibus Telenſinis aſpera geſſit bella. cap.46.num 178.
Orania à Ferdinando, & Elizabetha Regibus Catholicis occupata. cap.46.num.179 180. & cap.32. num.37.
Orania in capienda Franciſci de Ximenes de Ciſneros Sanctæ R.E. Cardinalis virtus. cap.46.num.180.
Oraniæ proximus eſt Portus Merſalcabir dictus, latiſſimus à Telenſinis Regibus conditus. cap.46.num.181.
Orani Regnum ad Philippum Regem Catholicum ſpectat, cap.46. num.182.
Oratio eſt ex actibus interioribus religionis. c.70. nu.143.
Orbilius Beneuentanus Horatij Poetæ præceptor. ca.80.n.6.
Orbis Noui inuentio, & acquiſitio à pluribus deſcripta. cap. 46. num.217.
Orbis Noui, Inſula quæ? cap 46.num.218.
Orbe nouo, & Mari Oceano inueſtiti Catholici Reges ab Alexandro VI. Summo Pontifice. cap.46. num.224.
Orbis Carolinus à Carolo V. Imperatore dictus. ca.42.nu.77.
Orbis Noui conſilia. cap.66. num.50.
Orbem Terrarum ducentis annis Romani domuerunt, Italiam vere poſt quingentos annos. cap.82. num.6.
Ordo qualis in perſonis Diuinis. præf.num.29.
Ordo ſeſſionum is ſeruandus eſt, qui ex prouectione oſtenditur. cap.4.num.125.
Ordinum Equitum plurium, caput eſt Philippus Rex Catholicus. cap.74.num.1.
Ordinem Equitum Sancti Iacobi de Spata Philippus Rex Catholicus confert, cum illius ſit Dominus. cap.74 nu.2.
Ordinem Equitum Sancti Iacobi de Spata Alexander Sextus Summus Pontifex perpetuo aggregauit coronæ Regum Hiſpaniæ. cap.74. num.3.
Ordinis Equitum Sancti Iacobi de Spata Rex Catholicus eſt Magiſter, habens annua ducenta aureorum millia ex Magiſterio. cap.74. num.4.
Ordinis Equitum Sancti Iacobi de Spata, quis primus author? cap 74.num 5 6.7.11.12.14.
Ordinis Equitum Sancti Iacobi de Spata, primus Magiſter Petrus Ferdinandus à Ponte Encalato. cap 74.num.8.
Ordo Equitum Sancti Iacobi, eſt ſub Regula Sancti Auguſtini. cap.74.num.9.
Ordo Equitum Sancti Iacobi de Spata, fuit confirmatus ab Alexandro Tertio Summo Pontifice. cap.74. num.10.
Ordo Calatrauenſium Equitum ad Philippum Regem Catholicum ſpectat. cap.74.num 16.
Ordinis Equitum Calatrauæ creatus adminiſtrator perpetuus Ferdinandus Rex Catholicus mortuo Garzia Lopez vltimo Magiſtro. cap.74.num.17.
Ordo Calatrauenſium Equitum perpetuo Hiſpanis Regibus incorporatus à Leone Decimo, & Adriano Sexto Summis Pontificibus. cap.74.num.18.
Ordinis Equitum Calatrauæ Inſtitutor primus Sancius III. Rex Aragoniæ, & Nauarræ, confirmatus per Alexandrum Tertium Pontificem. cap 74.num.19.
Ordo Equitum Calatrauæ militat ſub regula Diui Benedicti. cap 74.num.20.
Ordo Equitum de Auis, Calatrauenſium ordini acceſſit. ca. 74. num.25.30.
Ordinis equitum de Auis, primus Magiſter Ferdinandus Monteiro. cap.74.num.26.
Ordo Equitum de Auis, de Ebora prius dictus. cap.74. n.27.
Ordo Equitum Sanctæ Mariæ de redemptione, ſiue de Mercede ad Philippum Regem Catholicum ſpectat. c.74.n.33.
Ordo equitum Sanctæ Mariæ de Mercede à Iacobo Rege Aragonum Fortunato dicto inſtitutus. cap.74.num.34.
Ordo equitum Sanctæ Mariæ de mercede à Gregorio Nono Summo Pontifice confirmatus. cap.74. num.35.
Ordo Equitum Sanctæ Mariæ de Mercede à Sacerdotibus miniſtrari ſinit Philippus Rex Catholicus, accedente Pontificis conſenſu. cap.74.num.36.
Ordo Equitum Alcantara Regibus Hiſpanis aggregatus ad Philippum Regem Catholicum ſpectat. cap.74. num.37.
Ordo equitum Alcantara à ſcriptoribus ſicco pede tractatus, cap.74. num.38.
Ordo Equitum Alcantara, prius dictus Sancti Iuliani de Piro, ſiue del Peyro. cap.74.num.39.
Ordinis Equitum Alcantara Magiſter, eſt Philippus Rex Catholicus. cap.74.num 43.
Ordo Equitum Ieſu Chriſti ad Philippum Regem Catholicum ſpectat, tanquā Luſitaniæ Regem. cap.74. num.46.
Ordinis Equitum Ieſu Chriſti primus inſtitutor Dionyſius Rex Portugalliæ. cap.74.num.48.
Ordinis Equitum Ieſu Chriſti Domicilium, Caſtrum marinum prius, Tomarium nouiſſimè. cap.74.num.49.
Ordo Equitum Ieſu Chriſti. quare ſic appellatus. c.74.n.51
Ordo Equitum Ieſu Chriſti in Liuonia cap.74. num.52.
Ordo Equitum Monteſiæ ad arcendos è Regno Mauros à Iacobo II. Aragonum Rege inſtitutus. cap.74.num.53.
Ordo Equitum Monteſiæ, ſub Calatrauæ ordine poſitus. cap.74.num.55.56.
Ordo Equitum aurei Velleris ad Philippum Regem Catholicum, tanquā Burgundiæ Ducem, ſpectat. cap.74. num.57.
ordinis Equitum Aurei Velleris diploma factum à Philippo Burgundiæ Duce. cap.74.num.58.
ordo Equitum de la Gartier ab Odoardo Tertio Angliæ Rege inſtitutus. cap.74.num 61.62.
ordo Equitum Stellæ à Ioanne Rege Galliæ inſtitutus. capit. 74 num.63.
ordo Equitum Sancti Michaelis Archāgeli inſtitutus à Ludouico Vndecimo Rege Galliæ. cap.74. num.64.
ordo Equitum Annunciationis Beatæ Mariæ Virginis inſtitutus ab Amodeo Comite Sabaudiæ. cap.74. num.66.
ordo Equitum Sancti Stephani Papæ inſtitutus a Coſmo Mediceo Magno Hetruriæ Duce. cap.74.num.67.
ordinem Equitum Sancti Stephani magnis hodie cumulat honoribus Ferdinandus Mediceus Magnus Hetruriæ Dux. cap.74.num.68.
ordo Equitum Sancti Georgij Imperatorum Conſtantinopolitanorum. cap 74.num.69.
ordinis equitum Sancti Georgij Princeps, reſidet Neapoli, & a Philippo Rege Catholico honeſtatur. cap.74. nu.70.

Ordo

Ordo equitum Teotonicorum à quibus erectus.cap.74. nu.71.

ordinis Equitum Teotonicorum, primus Magiſter, & inſtitutor. Henricus à Vualpot.cap.74.num.73.

ordo equitum ſiue militum templariorum, quando fuit inſtitutus. cap 74.num.79.

ordo Equitum Teotonicorum, omnem Pruſiam ſubiecit.cap. 74. num.78.

ordinis Equitum Sancti Ioannis Hieroſolymitani, inſtitutor, Gerardus. cap.74.num.84.

ordo Equitum Sancti Ioannis Hieroſolymitani, dicebatur Hoſpitalariorũ, quia Peregrinos hoſpitabantur.c.74.n 84

ordo Equitum Sancti Ioannis appellatur Rhodius ab Inſula Rhodo. cap.74 num.86.87.

ordo Equitum Sancti Lazari, quando, & à quo inſtitutus, & à quo Pontifice confirmatus.cap.74. num.95.96.97.

ordinis Equitum S. Lazari Magiſter creatus Ioannottus Caſtellionus à Pio IV. Summo Pontifice. cap.74. nu.98.

ordo Equitum Sancti Lazari in Emanuelem Philibertum Sereniſſimum Sabaudiæ Ducem collatus.cap.74.num.99.

Quoad hos Equites, & alios vide fuſius in verb. Equites.

ordo Senatorius apud Romanos dignior.cap.74. num.109.

ordo Equeſtris ſecundus erat apud Romanos.cap.74.n.109.

ordo Plebaius noui ſſimus erat apud Romanos.c.74. nu.109.

ordo Seſſionum in Theatro apud Romanos, Summo & Altiori loco Plebei, medio Equites, & inferiori Senatores. cap.74.num.112.

ordo medius inter Patritios, & Plebaios fuit ordo equeſtris. cap.74. num 134.

ordinis Sacramentum iterans incurrit indiſpenſabilem irregularitatem. cap.71. num.71.

ordines ſacros conferre Epiſcoporum eſt.cap.71. num.120.

ordines ſacri ſeptem an ſint ſecundum ſeptiformem ſpiritus ſancti gratiam? cap.71. num.181.182.

ordines ſacros conferre volentes orabant, & ieiunabant. capit.71. num.183.

ordines nouem, an ſint ſecundum Canoniſtas.c.71. n.184.

ordines ſacri poſſunt aptari ad gratias gratis datas. capit. 71. num.187.

ordo ſacer, an ſit Pſalmiſtatus, ſiue prima tonſura? ca.71. num.188.

ordines minores non eſſe ſacros, ſed miniſterium ad ſacros cenſuit D.Thomas.cap.71. num.189.

ordines, & illorum collatio, qualiter ſunt probandi? capit. 71. num.312.

ordinatus ad Prælaturam, debet ſcire linguam, & Idioma ſubditorum. vt poſſit ſuum munus adimplere.ca.51. nu.8.

ordinaria collecta vide in verb. collecta.

Ordonij Ramyro Regis filij virtutes.cap 42.num.21.

Ordonius Muzam Arabum Regem cum duodecim millibus occidit, Zeith Regem Canariæ, & Muzerem Regem Salamaticæ vicit. cap.42 num.21.

Ordonij Secundi Regis virtutes cap.42. num.23.

Orlandum ſiue Rolandum Alphonſus Caſtus Rex Hiſpaniæ vicit.cap.42. num.19.

originem ducere ex materna familia clariſſima, glorioſum eſt.cap.4 num.117.

Olygarchia gubernatio paucorum dicitur.cap.3. num.2.

Olygarchia multa continet diſcrimina. cap.3. num.3.

Olygarchia ſtatus omnibus eſt odio. cap.3. num.12.

Olygarchici, & Democratici ob eorum Ambitionem Rempublicam vaſtarunt.cap.3.num.65.

omnia quæ in ſcriptura ſacra ſunt oportet impleri.c.43.n.24

Oſeas filius Num, vocatus Ioſue cap.1.num.20.

Oſeas interpratatur, Deus ſaluabit.cap.1.num.24.

Oſculum datur manibus Regum Hiſpanorum ab Epiſcopis. cap.54 num.1.9 & ſeq.

Oſculum petijt Iaſaac à filio ſuo in ſignum reuerentiæ. cap. 54.num.17.

Oſſa S. Auguſtini Epiſcopi ſummi Eccleſiæ Doctoris ab Inſula Sardiniæ Papiam tranſlata à Luithprando Longobardorum Rege, & illorum miraculum.cap.46.num.157.

Oſſunenſis Schola in Hiſpania.cap.40. num 136.

Oſyris Aegyptius à Tiphone fratre occiditur. cap.3. nu.75.

Otho Magnus Imperator, coronatur à Ioanne XII. Summo Pontifice.cap.47.num.55.

Otho Tertius coronatur à Gregorio V. Pontifice. cap. 47. num. 56.

Otho Imperio motus ab Innocentio III. cap.47. num.73.

Othomanorum Imperatorum familia, & ſeries. cap. 4. ſub num. 116.

Othomannorum claſſes in Rhodios, Viennam, Zigbetum & Melitam Inſulam.cap.19. num.72.73.

Ouium feraciſſima Sardinia.cap.46. num.150.

Oxomenſis Schola Hiſpaniæ.cap.40.num.131.

Oxonienſe ſtudium in Anglia. cap 40. num.67.

Ozias Rex in contemptum Azariæ Pontificis, voluit ingreſſo templo Domini, adolere incenſum ſuper Altare Thimiamatis, & ſtatim lepra percuſſus eſt. cap.50. num. 3.

P

PAganus, an Baptizet? cap.16. num.31.

Palatia Romani faciebant propè vias publicas. cap.7. num. 17.

Palatia habent Principes in Ciuitatibus inſignibus. cap.23. num.1.

Palatia Imperialia, & Principum priuatorum domibus hærere non debent. cap. 23. num 5.

Palatia Regia illi habitant, quibus facta eſt deputatio. cap. 23. num 6.

Palatia Principum à priuatis præſcribi nequeunt. cap. 23. num. 7.

Palatia Prætoria, in quibus iura redduntur, alteri vſui deſtinari nequeunt.cap.23.num.8.

Palatij Magnæ Curiæ Vicariæ magnanimitas, & ſtructura in Vrbe Neapolis.cap 23. num.9.

Palatia Regia duo Neapoli, vltra Arces.cap 23.num.10.

Palatia dicuntur Imperatorum, Regum, Principum, aliorumque ſimilium dignitatum. cap.23. num.11.

Palatium Salomonis. cap.23. num 12.

Palatium Salomonis habitarunt Chriſtiani Reges capta Hieroſolyma.cap.23.num.13.

Palatium magnum Hieroſolymis ſibi ædificauit Helena Adiabenorum Regina. cap.23. num.15.

Palatia Magna facientes damnat Aſflictus, ſed quid faceret hodie.cap.23. nu.16.

Palatium magnum habentem in villa Madrid in Hiſpania, quo dicto taxauerit Carolus Hiſpaniarum Princeps, Philippi II. Regis Catholici filius. cap. 23. nu.18.

Palatia non ſolum dicuntur Principum, ſed aliorum etiam. cap.23. num 19.

Palatia appellantur habitationes Epiſcoporum. c. 23. nu.20.

Palatia Principum immunitate gaudent, vt ex eis nemo extrahatur. cap.23. num.21.

Palatium per Antonomaſiam dicitur Principis.c.23. nu.22.

Palatium dare Epiſcopo, an teneatur Ciuitas? c.23. nu.24.

Palentia ſtudium in Hiſpania anno 1209 cap.40. nu.120.

Panes ſale conditi ſunt leuiores.cap.25.nu.53.

Pandectarum legalium volumina in Ciuitate Amalphiæ Regni Neapolitani, inuenta, Piſas primum delata, poſtremo Florentiam cap.78.nu.26 27.28.

Pandecta Florentina an archetypa illa ſint? c.78. nu.29.

Pannonia ſuperior eſt Auſtria. cap.46 nu.237.

Panormi ciuitas, quos habeat ſanctos? cap 70. num.81.

Papa Imperij, ac omnium dignitatum author.cap.5.nu.10.

Papa, an diſpenſet contra præcepta Euangelica. cap.16. num.132.133.134.

Papa, an cum conuerſis ad fidem diſpenſet, vt vxores retineant?

tineant? cap.16. num. 139.
Papa eſt ſuper omnia Regna. cap. 47. num.45.
Papa, & Imperator, an poſſint creare tabelliones, & notarios vnus in iuriſdictione alterius? cap.30. num. 53.54.55.
Papa, an in toto orbe poſsit tabelliones creare? c.30.nu.54.
Papa bellum indicit. cap.32.num.31.
Papa Notarios creat. cap. 30 num.1.
Papa tamquam ſupremus Princeps in ſuo Dominio Bannitos reſtituit, & exulibus dat veniam. cap.38.nu.4.23.
Papa etiam in ſtatu alieno, intuitu dignitatum Eccleſiaſticarum, gratiam facit. cap.38.num.24.
Papa in quibuſuis Mundi partibus obtinet Principatum cap. 38.num.25.
Papa in concernentibus ſpiritualia, in toto Christiano orbe diſpenſat. cap. 38.num.26.
Papa dum Regnum confert dat omnem poteſtatis plenitudinem. cap. 48.num.12.
Papa aliquem inueſtiens, omnia Regalia concedere videtur. cap.48.num.16.
Papa in vniuerſo orbe habet poteſtatis plenitudinē. c.53.n.12
Papa committens alicui prouinciam, omne Imperium committere videtur. cap. 53. num.27.
Papa poteſt adiri per ſimplicem querelam. cap.53.nu. 31.
Papalis Decima vide in verb. Decima.
Cætera vide in verb. Pontifex.
Papia Vrbs, quibus ſanctis decoretur? cap.70. num. 88.
Papirus quid ſit. cap.43. num.42.
Parata, quid eſt. cap.20. num.14.
Parentum loco ſunt Magiſtratus cum ſubditis. c.39.num.4.
Parentes non habere filios ſubditos, nulli non populi prætendunt. cap 65. num.1.
Parentum poteſtas in filios ad ſolos ciues Romanos pertinet. cap.65. num. 9.
Parentum poteſtas in filios, iuris naturalis eſt, non ciuilis. cap.65. num 11.12.13.14.18.
Parentum poteſtas in liberos, ortum habuit à natura, formam, atque incrementum à iure ciuili. cap.65. num.19.
Parentum dominatum natura conſtituit, ſed humanitatis plenum, atque pietatis. cap.65. num. 20.
Parentes honorandi ex præcepto decalogi, & ſi filij in dignitate poſiti ſint. cap. 65. num.30.
Paridis Pares dictum declaratur. cap.64.num.133.
Pariſienſe ſtudium, quando, à quo, & quo tempore originem habuit. cap.40.num.48.49.50.
Parmenſe ſtudium. cap.40. num. 91.
Parochi, & Rectores Eccleſiarum confeſſiones animarū ſuæ Parrochiæ audire debent, & illis ſcripturam interpretari. cap.51. num.12.13.
Parma alba dabatur apud Romanos Tyronibus militibus, vt in ea acta illorum pingerent, vel ſcriberent. c.32.n.42.
Parua erat ſcutum paruū, quod Ancyle dicebatur. c.32.n.43
Partus numeroſus Margaritæ Comitiſſæ Hollandicæ. cap. 46: num. 367.
Paſchatis dies qui? cap.38.num.73.
Paſſagij vectigal eſt ius Regale, & Principum. cap.11.n.43.
Paſſagij ius eſt, quod exigitur pro iure paſſus. cap. 11.nu.46.
Paſſus, paſſagij, & pedagij vectigal à Forenſibus tranſeuntibus exigitur. cap.11.num.48.
Paſſus vectigal exigens, tenetur de Robaria, vel delinquentem exhibere. cap.11.num.58.59.
Paſſus Dominus dans bullettam tranſeuntibus, fiduciam, & ſecuritatem dare cenſetur. cap.11.num.6.
Paſcere in ſcriptura regere ſignificat. cap.71. num.114.
Paſtor in ſcriptura. Rex, & Princeps deſignatur. c.71.n.115.
Paſſus vectigal exigens an teneatur pontē reficere? c.11.n.64
Patauini ſtudij magnificentia. cap.40.num.78.
Paternitas ſemel per actum quæſita deleri nequit. c.16.n.37.
Pater magis corripit filium, quam abdicat. ca.15.nu.30.
Pater dat filio cauſam eſſendi, viuendi, & diſcendi, & quomodo? cap.15.num.31.
Patris ignominia, turpitudo eſt filiorum. cap.15.num.32.
Pater obſequijs eſt à filio honorandus. cap.15. num.33.
Pater non eſt teſtis contra filium, nec è conuerſo. ca 15.n.35.
Patres, & patroni dicebantur, vt tamquam patres clientib. patrocinarentur. cap. 18.num.48.
Pater imperat liberis. cap 65.num.16.
Patris pars ſeparata dicitur filius. cap.65.num.16.
Pater patratus Fecialium Princeps erat. cap.32. num. 16.
Patres conſcripti cur dicti, & appellati? cap.74.num.137.
Patria omnium vna eſt, Terra. cap.69. num 29.
Patria, & loca, in quibus nati, aut martyrio coronati fuere Sancti honore maximo fulgent? cap 70 num 2.
Patria Catholici Regis, eſt omne ſuum Imperium. cap. 84. num. 23.
Patria poteſtas, an ſit probanda cap.65.num.22.
Patria poteſtas, an de iure præſumatur. cap.65. nu. 23.24.
Patricij Romulus plebem comendauit. cap.18.num.49.
Patricij a Romulo electi. cap.65 num.37.
Patriciatus dignitas filium à parentum poteſtate ſubducit. cap. 65. num. 25.26.
Patriciatus dignitas quæ eſſet. cap.65. num.31.36. 39.
Patriciatus dignitas antiqua, an eſſet æqualis illi, quæ erat tempore Iuſtiniani Imperatoris. cap.65. num 36.
Patriciatus dignitas, vnde dicta. cap.65. num. 39.
Patriciatus dignitas in remunerationem dabatur. cap. 65. num. 40.
Patriciatus dignitas, Conſulatus dignitatem excedebat. cap. 65. num.41.
Patronorum, & clientum officia quæ erant. cap. 18.nu.46.
Patrono beneficium ſpectans, ſi quis impetrauerit, nihil agit. cap. 52.num.5.
Patronus præſentare debet in iure patronatus Clericum eiuſdem Diœceſis qui intelligat, & intelligatur. cap. 51.n.16.
Patronus Epiſcopatuum in Hiſpania eſt Rex Catholicus, cap.54. num.2.
Patronus per præſentatum, honorificè, & ſtudioſè tractabitur. cap. 54. num. 3.
Patronus præ alijs honoratur in ſeſſionibus. cap. 54. num. 5.
Patroni ſunt bonorum Eccleſiæ defenſores contra præſentatos alienantes. cap. 54. num.6.
Patronus reuocat bona informiter alienata. cap. 54. num.7.
Patronus in Eccleſia Montis Oliueti Neapolis, honoratus à Carolo V. Cæſare. cap.54 num. 8.
Paulinus Sanctus Epiſcopus Nolanus, & Sanctus Hieronymus contemporanei fuere. cap. 78. num.17.
Paulinus Heracleanus Venetæ Vrbis Dux primus. capit. 41. num.74.
Paulus Apoſtolus, ne ſe cum infidelibus iungeret, diſſenſionē poſuit inter Saducæos, & Phariſæos. cap. 32.num 206.
Paulus Apoſtolus coram Iudæis à feſto appellauit ad Cæſarem. cap. 39 num.24.
Pauli Apoſtoli prædicatio vbi fuerit. cap.43. num.21.
Paulus Apoſtolus Hiſpaniam petijt ad prædicandum. capit. 68.num.47.
Paulus Zieglerus Epiſcopus Curtenſis Maximilianum Cæſarem Comitatu Tyrolis inueſtiuit. cap.46. num.387.
P. Aemilius in Triumpho duxit Perſen Macedoniæ Regem. cap.47.num.150.
Paulus Manutius Plutarchum damnat, ſed ab authore defenditur. cap 74.num.113.
Pauli Regij Epiſcopi Equenſis laudes. cap. 21. nu.65. & iterum. cap.70. num.78.
Paula gaudet Franciſco ſancto minimorum Ordinis inſtitutore. cap.70.num.73.
Paupertas indecens in Rege. cap.46.num.13.
Paupertas hominum Reipublicæ pernitioſa. cap.46.nu.19.

Pax inita inter Carolum Caſarem, et Franciſcum primum Gallia Regem, fuit toti Chriſtiano Orbi neceſſaria, & utilis. cap.47.num.183.
Pax, & Fœdus apud Romanos fiebant Facialium ſacerdotum ministerio. cap.32.num.80.
Pax, quomodo fiebat, & illius formula? cap.32.num.81.
Pax ſemper inquirenda. cap.32 num.83.
Pax curæ Romanis, ut illi Numa Pompilius Templum erexerit? cap.32.num.84.
Pax eſt ſerenitas mentis, Tranquillitas animi, ſimplicitas cordis, vinculum amoris, & conſortium charitatis. cap.32.num.85.
Pax, & Fœdera inter Principes ſunt legitima cauſa abolitionum. cap.38.num.74.
Pax à Chriſto relicta Chriſtianis. cap.54.num.18.
Peccatum non interuenire inter ementes, & vendentes difficile eſt. cap.36.num.69.
Peccatum committit, non faciens, quod de iure facere tenetur cap.47.num.83.
Pecuniæ obediunt omnia. cap.45.num.6.19.
Pecuniarum potentia. cap.45.num.20.
Pecunia omnium Regina. cap.45.num.24.
Pedagij vectigal eſt ius Regale, & ad Principem ſpectans. cap.11.num.43.
Pedagij vectigal exigitur à tranſeuntibus pede. cap.11.n.44.
Pedagij ius intelligitur conceſſum, territorio conceſſo. ca.11. num.47.
Pedum menſura qua cap.7. num 6.
Pelagius Summus Pontifex Eccleſiaſtica negotia in Sicilia commiſit Creſconio laico viro Illuſtri. cap 53.num.10.
Pelagius Cantabriæ Dux ex Gothorum Regum ſeminario. cap.81 num.7.
Pelagij Cantabriæ Ducis virtutes. cap.79.num.22.
Pelagius quo pacto in ſtatu Hiſpanico ſucceſſit. c.81.nu.8.
Pelagius Cantabriæ Dux, Aſturum, & Legionis Regnum à manibus Arabum vindicauit, viginti millibus illorum occiſis. cap.42.num.15.
Pelagio Cantabriæ Duci contra Sarracenos pugnanti, quod miraculum accidit. cap.72.num.11.
Penſio ſi daretur per Pontificem ſuper beneficio Hiſpano, an conſenſus Regis Hiſpaniæ requiratur? cap.50.nu.42.
Penſionarius, an teneatur ſoluere Decimam Papalem? cap.59 num.39.
Perafannus Ribera Alcalanorum Dux. præf num.59.
Perangaria eſt onus quod fit ſumptibus vaſſalli. cap.18.n.3.
Perangariarum, Angariarum, & Plauſtrorum, oneribus, nemo excuſatur. cap.19.num.79.
Perangariarum, & angariarum clauſula ſi adeſt in Priuilegio, quid ſignificat? cap.18.num 34.35.41.42.
Perangarij, qui ſint? cap.30.num 20.
Peregrino qui ſuccedant? cap.14.num.51.
Perennius cum monetam cum ſua imagine cudi feciſſet à Commodo Imperatore fuit morti traditus. ca.12 n.89.
Perfectio diuina in quibus conſiſtat. cap.70.num.153.
Perfectionis noſtræ finis, Regnum Cœlorum eſt. c.70.n.155.
Periander Corinthius à populo lapidibus obrutus, & quæ ex cauſa? cap.3. num 35.
Perinus Fulgeſius occidit Nicolaum fratrem. cap.3.nu 86.
Periclis Athenienſis dictum pulcherrimum. cap.42.nu.76.
Periurij exceptio à limine iudicij repellit agentem c.47.n.169.
Periurij cauſa, an ſit merè Eccleſiaſtica? cap.71.nu.396.
Periuria quæ ex contractu proueniunt, criminaliter non puniuntur, niſi quis circumueniatur. cap.71.num.300.
Periurij inſtrumentalis pœna in Regno Neapolitano quæ? cap.71.num.303.
Perſarum Reges, Aquilam pro inſigni portabant. c.32.n.36.
Perſona ſola dignitas matum non inducit. cap.47.nu 119.
Perſonam iudicis, ac partis quis ſuſtinere, nefas. c.47.n.170.
Perſonarum exceptio apud Deum nulla eſt. cap.51.num.33.
Perſonæ miſerabiles, quæ? cap.62 num.57.
Peruani, ſiue Perui Regni Archiepiſcopus, & Epiſcopi. cap.76.num.21.
Peruſini Gymnaſij excellentia deſcribitur. cap.40.num.28.
Peruſij Ciuitas, duo habet ſcholarium collegia, ſapientia veteris vnum, & ſapientia noua alterum appellata, à duobus Cardinalibus erecta. cap.40.num.31.32.
Petrus Apoſtolus in adminiſtratione, fuit Paulo maior. cap.16.num.136.
Petro omnis poteſtas ſpiritualis, & temporalis à Chriſto tradita. cap.47.num 44.
Petri prædicatio vbi fuerit? cap.43.num.9.
Petrus Gironus Oſſunæ Dux. præf.num.59.
Petri de Anchar. in conſ 332. opinio declaratur. c.48.nu.17.
Petri Crineti error. cap 27.num.13.
Petri Bembi Cardinalis pulchri latini verſus in Sepulchro Iacobi Sanazarij cap.40. num.101.
Petri Fabri opinio improbatur. cap.16.num.87.
Petrus Faber, Gulielmus Budæus, & Ianus Ianglaus tria Galliæ lumina. cap.32 num.72.
Petrus Aluarus crucem affixit Arbori in Inſula quæ Sanctæ crucis nomine eſt inſignita, cuius ligno multi ſanati ſunt. cap.43 num.27.28.
Petri Aleres Comitis Hiſpani, fidelitatis, ac promiſſionis nobile exemplum. cap.47.num.160.
Petrus Aerodius I.C. Celebris Andegauus. c.40.n.56.57.58
Petri Ceredo I.C. Hiſpani laudes. cap.70.num.10.11.
Petro de Vera ab Aragonia I.C. Hiſpani Conſiliarij Regij, & ſacri Conſilij Decani Laudes. cap.40. ſub num.122.
Petrus Albizanus Romanus I.C. elegans apud Regios Prouinciales Samnites Fiſci Regij patronus. cap.32.nu.79.
Petoritum vehiculi genus. cap.19.num.8.
Pharao Nechao Rex Babiloniæ Ioachaz Regem Hieruſalē portauit in Aegyptum, vbi tandem mortuus eſt. cap.47. num.151.
Pharao quo pacto fecit Equitem Ioſephum? cap.74.nu.140.
Pharao Rex Aegypti ſacerdotum territoria fecit immunia. cap.63.num.1.
Philadelphia, quare ſic dicta? cap.32.num.138.
Philippi Secundi Regis Catholici dies, annusque natalis. cap.1.num.39.
Philippi II. Regis Catholici parentes. cap.1.num.40.
Philippus Amyntæ filius, Alexandri pater. cap.1.nu.41.
Philippus appellatus eſt primus Imperator Chriſtianus. cap.1. num.42.
Philippi eiuſdem Imperatoris vxor. vide in verb. Martia.
Philippus Rex Catholicus ad ſummum humanarum rerum faſtigium euectus eſt. præf.num.50.
Philippus Rex Catholicus acerrimus Sanctæ Eccleſiæ defenſor. præf.num.52.
Philippo Secundo Regi Catholico à Carolo Quinto patre patris ſui nomen impoſitum fuit. vide in verb. Carolus.
Philippus Secundus Rex Catholicus à ſuperbia ſemper alienus. cap.2.num.1.
Philippus Secundus Rex Catholicus, Dei gratia, ſe Regem appellat. cap.2.num.2.
Philippus II. Rex Catholicus ſuperbos ſemper odit. c.2.n.11.
Philippi II. Regis Catholici, humilitatis exemplū. c.2.n.15.
Philippi Secundi Regis Catholici linea à Dagoberto Franciæ ſiue Franconiæ Rege. cap.4.num.76.88.89.c.77.n.2.
Philippi Secundi Regis Catholici, Materna ſtirpis arbor, à Cindaſuindo Gothorum Rege, vſque ad Pelagium Cantabriæ Ducem, & deinceps. cap.4.nu.119. cap.77.nu.2.
Philippi Secundi Regis Catholici maternum genus à Gothis Regibus. cap.4.num.121. cap.77.num.2.
Philippi Secundi Regis Catholici, materni generis arbor à multis authoribus tracta refertur. cap.4.num.122.

*Philippus Secundus Rex Catholicus, ad illum gradum elatus eſt, vt Chriſtianorum principum nullus, ſimilem aſpirauerit. cap.4.num.*128.
Philippus Secundus Rex Catholicus ad ſimilitudinem Salomonis, pro aſportando Auro, Argento, Gemmis, & vnionibus vtitur Nauibus.*cap.*19.*num.*52.
Philippi Secundi Regis Catholici, Nauale *prælium in Turcas, cap.19.num.74.*
Philippus Secundus Rex Catholicus in Elizabetham Angliæ Reginam armauit claſſem Nauium, & Triremium Quingentarum, & quindecim cap.19. num.75.76.
Philippus II. *Rex* Catholicus *religioſiſſimus. c.20.nu.42.*
Philippus *Tertius Rex* Catholicus *magnæ ſpei apud ſubditos ex ſuis actibus. præf num.73.*
Philippus *pulcher, primus in Gallia ſalis vectigal inſtituit. cap.25.num.22.23.*
Philippus *I. Galliæ Rex, ab Vrbano Secundo Summo* Pontifice, *diris affectus. cap.47.num.63.*
Philippus *Secundus Rex* Catholicus, *& Maria coniuges, religionem Chriſtianam Angliæ reſtituunt. cap.47.n.68.*
Philippi pulchri Galliæ Regis in Summum Pontificem auſus temerarius. cap.47.num.79.
Philippus pulcher miſerabili morte occubuit c.47.nu.80.81.
Philippi Galliæ Regis, & Ludouici filij in Ferdinandum Sanctij Regis Luſitaniæ filium, carcer, vt ad iniquas pactiones, vti Flandriæ comitem illum adigerent. cap. 47.num.129.
Philippi pulchri Galliæ Regis in Guidonem Flandriæ Comitem, & eius filiam Virginem impietas.c.47.n.130.131.
Philippus Rex Catholicus, *pacificè poſſedit, ac poſſidet Flandriam. Arteſiam, & alias ibi regiones.cap.47.nu.173.*
Philippi Pulchri Galliæ Regis actus, quibus Guidonem Dampetram Flandriæ Comitem, *dolo opprimeret. cap.47. nu. 185.186.187.190.191.*
Philippus Rex Catholicus, *quare dicatur, Fidei defenſor. cap.44.nu.1.6.*
Philippum II. Regem Catholicum Angliæ Regem Sixtus V. Pontifex Maximus declarauit. cap.44. num.3.
Philippus II. *Rex* Catholicus, *nullum vnquam bellum mouit, nil vnquam contra alium egit, uel armis ullum laceſſiuit, niſi coram Pontifice Maximo & Cardinalium* Conciſtorio *cauſa propoſita, & perorata.cap.67.nu.13.*
Philippus Rex Catholicus, Caput, *& Magiſter eſt plurium Ordinum Equitum. cap.74 nu.1.*
Philippus Rex Catholicus *ordinis* Equitum *Sancti Iacobi de Spada Magiſter, & ex eo ducenta habet Aureorum millia. cap 74. num.4.*
Philippus Rex Catholicus *eſt ordinis* Equitum *Calatrauæ Dominus. cap.74 nu.16.*
Philippus Rex Catholicus *eſt ordinis equitum Sanctæ Mariæ de Mercede* Dominus. *cap.74. nu.33.*
Philippus Rex Catholicus, *Ordinis* Equitum *Alcantara Dominus. &* Magiſter.*cap.74.nu.37.43.*
Philippus Rex Catholicus *ex Magiſtratu Equitum Alcantaræ habet ducatos annuos circa centũ mille. ca.74.n.44.*
Philippus Rex Catholicus, *tãquam Rex Luſitaniæ, &* Equi*tum ordinis Ieſu* Chriſti *Dominus, & Magiſter habetq; ex* Magiſterio *annuos ducatos cẽtum mille.c.74.n.46 47.*
Philippus Rex Catholicus, tamquam Dux Burgundiæ habet ordinem Equitum Aurei velleris.cap.74 nu.57.
Philippus Rex Catholicus *Dominus eſt ordinis Equitũ de la Banda.cap.74.nu.59.*
Philippi Broedes I.C. Arienſis laudes. cap.74.nu.107.
Philippus Rex Catholicus, *pluſquam alius quiſpiam in ſuo ſtatu habet Ciuitates plures Archiepiſcopales, Epiſcopales, ac Prælatos ditiores. cap.76.num.1.*
Philippi Alſatij, Flandriæ Comitis virtutes.cap.79.nu.40.
Philippi Ioannis Burgundiæ Ducis filij virtutes.c.79. nu.43.
Philippi II. Regis Catholicis *de exterminandis Hæreticis iuſiurandum ſolemne. cap.71.nu.330.cap.84. nu.20.*
Philippi Regis Catholici in aliquos Hollandiæ, Zelandiæ, ac Friſiæ *Populos bellum ex cauſa. cap.32.nu.95.*
Philippi Regis Catholici *Zelus in gerendo bello in Hæreticos. cap.32.nu.10.*
Philippus Rex Catholicus *ſubditis in inferiori Germania obedientiam offerentibus, vt illos eorũ placito, uiuere ſineret, ne læderetur Fides Cãdor, aures unq̃ præſtiuit.c.32.n.180*
Philippus II. *Rex* Catholicum, *dum Regni poſſeſſionem cepit, generalem indulgentiam pronunciauit. c.38.nu.76.*
Philippus II. *Rex* Catholicus, *ob partam in Turcas victoriam & ob filij natiuitatem generalem delictorum abolitionem, & indulgentiam protulit. c.38.nu.82.83.84.*
Philippus II. *Rex* Catholicus, *curauit ſemper ſtudiis.c.40.n.7*
Philippi Apoſtoli prædicatio vbi nam fuerit? cap.43. nu.12.
Philippi Regis Catholici annui redditus qui? cap.45.nu.3.
Philippi Regis Catholici *reſpublica eſt feliciſſima, cum multis ciuibus ſplendeat. cap.45.nu.9.*
Philippus Rex Macedonum *gloriabatur, quòd ſuum* Imperium *auro. potiuſquam armis auxiſſet.cap.45. nu.10.*
Philippus Rex Catholicus *maiorem redituũ ſuorum partẽ, pro Eccleſia, & Fidei chriſtianæ tuitione erogauit, & erogat.cap.45.num.34.*
Philippi pulchri Galliæ Regis ſegnities ad porrigenda ſacro bello adiutoria per Pontificem quæſita. cap 46.nu.27.
Philippus Rex Catholicus, *num teneatur, reſtituere* Nauarra *Regnum ſucceſſoribus* Ioannis Allebreti, *olim* Nauarra *Regis? cap.49.nu.103. vſq, ad nu.123.*
Philippi Regis Catholici *liberalitas, & fauores exhibiti Martino Azpilcueta Doctori* Nauarro.*cap.49.nu.106.*
Philippus Rex Catholicus, *quæ iura habeat in Regno* Corſicæ? *cap.46.nu.165.*
Philippo II. Regi Catholico conceſſum Angliæ Regnum à Pio V. Pontifice Maximo. cap 46. nu.191.
Philippus Rex Catholicus, *vti* Comes *Flãdriæ habet annuas trecentas Marchas ſuper Regno Angliæ.cap 46.nu.198.*
Philippus Rex Catholicus *in Regno Angliæ ſuccedit ex familia Lancaſtriæ. cap.46.nu 199.*
Philippo Regi Catholico, *quo iure ſpectent* Inſulæ Canariæ? *cap 46.nu.208 209.*
Philippus Rex Catholicus *in ſucceſſione Regni Luſitaniæ habuit ſententiam in ſui fauorem. cap 46.nu.212.*
Philippo Regi Catholico, *quo iure ſpectet Principatus Antiochiæ? cap.46. num.235.*
Philippus Rex *Catholicus, quomodo ſit Archidux Auſtriæ? cap.46. nu.239.243.*
Philippus Rex Catholicus, *quo iure ad Ducatum Burgundiæ peruenerit? cap 46.nu.254.*
Philippo Regi Catholico, *quo iure Ducatus* Mediolani *peruenit? cap.46.nu.261 262.274 275.*
Philippi *Regis Catholici in Brabantiæ Ducatu, iura.cap.46. num.286.293.*
Philippo Regi Catholico, quo iure ſpectet Lotharingia? cap. 46.num.288.
Philippus *Dux Burgundiæ, Ducatum, Lemburgi pecunia redemit. cap.46 nu.297.*
Philippus Rex Catholicus, quod Ius habet in Ducatu Geldriæ? cap.46 nu.305.
Philippus Rex Catholicus, *quod ius habeat in urbe Athenarum? cap.46.nu.307.*
Philippus *Rex Catholicus, Athenarum Dux. c.46.nu.311.*
Philippus Rex Catholicus dicitur Marchio *ſacri Romani* Imperij, *tanq̃ Dux Burgundiæ & Brabãtiæ.c.46.nu.330*
Philippus Rex *Catholicus Marchio Hериſtanni.cap.46. num.324.*
Philippo Regi Catholico, quomodo ſpectet Barchinonæ Comitatus? cap.46.nu.337.

Philippo Regi Catholico ſpectat Ruſcinonis Comitatus. cap. 46. num. 339.
Philippus Rex Catholicus, quo iure habeat Inſulas Zelandiæ? cap. 46. num. 373.
Philippus Pius Dux Burgundiæ Namurcenſem Comitatum emit. cap. 46. num. 377.
Philippus Rex Catholicus, quod ius habet in oppido Zuthpheni. cap. 46. num. 378.
Philippus Rex Cathol. Habſpurgenſis Comes eſt. c. 46. n. 385
Philippus Rex Catholicus, Cantabriæ Dominus eſt. cap. 46. num. 390.
Philippus Dux Burgundiæ, Friſios ſibi vendicauit. cap. 46. num. 403.
Philippi Regis Cathol. iura in Mechliniam? ca. 46. n. 406.
Philippus Rex Cathol. ius habet in Vltraiectum. c. 46. n. 410
Philippus Rex Catholicus, Dominus eſt Groaingæ. cap. 46. num. 413. 414.
Philippi Secundi Regis Catholici virtutes, narrari nequeũt. cap. 42. num. 79.
Philippus Secundus Rex Catholicus omnium ſuorum Regnorum linguas intelligit. cap. 51. num. 19. 20.
Philippus Tertius Rex Catholicus futurus. nunc Hiſpaniarum Princeps omnibus linguis inſtructus ex paterna ordinatione. cap. 51. num. 21.
Philippus Rex Catholicus, etiam ſubditos familiares appellat. cap. 64. num. 17.
Philippus I. Galliæ Rex, Iudæos Gallia expulit. c. 69. nu. 4.
Philippus Rex Catholicus a ſuis Regnis Iudæos expellere poteſt. cap. 69. num. 1.
Philippus Rex Catholicus, plures habet conſeſſus, & Tribunalia Senatorum vltra omnes Mundi Principes. cap. 66. num. 1.
Philippus Rex Catholicus. viros ſpectatiſſimos in Magiſtratus eligit. cap. 66. num. 8.
Philippus Rex Catholicus dat ſalaria, & ſtipendia Maxima, vltra alios quoſcunque Principes, & multos ex infimo gradu in altum prouehit, & quid illi facere debeant? cap 66. num. 52. 53. 54.
Philippus Secundus Rex Catholicus, ſumptus fecit, vt in ſanctorum numero referretur S. Didacus Complutenſis ordinis Minorum Sancti Franciſci. cap. 70. num. 24.
Philippi Secundi contra hæreticos publicum iuramentum. cap. 71. num. 310
Philippus Primus Auſtriacus Rex, Caroli Imperatoris quinti pater, & Philippi Secundi Auus, nauigans cum familia, aquis penè obrutus ex magna Maris procella, & tempeſtate, vouit Diuo Iacobo Apoſtolo, à quo ſaluus factus eſt. cap. 72. num. 24.
Philippi Secundi Regis Catholici milites, magna bella geſſerunt. cap 82. num. 11.
Philippus Secundus Rex Catholicus, pollet Iuſtitia, Prudentia, Fortitudine, & Temperantia. cap. 84. num. 1.
Philippus Secundus Rex Catholicus corpus Sancti Eugenij Epiſc. Toletani ſuis humeris in collo portauit. c. 84. n. 25.
Philippus Secundus Rex Catholicus, bella potius ſuſtinuit, quam vt ſubditi contra fidem Chriſti liberè viuerent. cap. 84. num. 55.
Philippi Secundi Regis Catholici. Politia atque Imperium, quibus modis tam rectè gubernentur? cap. 84. num. 66.
Cætera vide in Procemio. & in verb. Rex. & in verb. Hiſpania & in toto opere.
Phydon Corinthius, an primus monetam percuſſerit? capit. 12. num. 12.
Philiſthæi pugnaturi cum Iſraelitis habuere triginta millia currus. cap. 19. num 35.
Philonis armamentarium. ſiue Nauale mille nauiũ. c. 6. n. 16.
Philoſophi maximi ex Inſula Sicilia, qui. cap. 80. num. 7.
Philoſophi, an Roma pulſi fuerint Senatus conſulto? cap. 40. num. 11. 12.
Philoſophi in Vrbe Romana retenti ſunt. cap. 40. num. 12.
Philoſophus, qui triginta annis in ſolitudine ſtetit, vt Apum naturam addiſceret. cap. 49. num. 82.
Philoſophus Gymnoſophiſta, quid reſponderit Alexandro, interroganti, quo pacto, quis Deus euadat? ca. 70. nu. 150.
Phocionis viri clariſſimi oſſa proiecta fuere, ſed tamen à Megarenſi muliere collecta. cap. 3. num. 37. 38.
Phocion quatragies quinquies Athenienſium exercituum Imperator, vitam ſine macula tranſegit. cap. 3. num. 39.
Phinees filius Eleazari, & Moyſes bella geſſerunt contra Madianitas. cap. 32. num. 124.
Phœnices ſunt Gentiles. cap. 32. num. 210.
Phraſtes Indiarum Rex, gloriabatur habere diuitias, ſed quas amicis impartiebatur. cap. 45. num. 33.
Phreneticos, & mutata mente laborantes, ſonorum concentu experimento mirabili Aſclepiades ad ſanitatem reſtituit. cap. 55. num 7.
Pictauenſe ſtudium. cap. 40. num. 51.
Picem qui tetigerit, coinquinabitur ab ea. cap. 69. num. 22. vide in verb. Pix.
Pilatus, quare conceſſit corpus Domini noſtri Ieſu Chriſti. cap. 71. num. 366.
Pilentum Hiſpanorum vehiculum. cap. 19. num. 18.
Pintianum ſtudium Hiſpaniæ. cap. 40. num. 125.
Pincia latinè. vulgo Hiſpanorum. (Valladolid) in Ciuitatem erecta à Clem. VIII. Summo Pontifice. c. 40. nu. 126.
Pinna Ciuitas ſuos habet ſanctos. cap. 70. num. 61.
Pinus Ordelaphus. occidit Franciſcum fratrem. ca. 3. nu. 86.
pietas ſanctitatem præcedit. cap. 70. num. 130.
pietas in Deum principaliter eſt. cap. 70. num. 131.
pietatem Græci, quomodo nominent. cap. 70. num. 132.
pietate, quomodo quis vtatur, quando, & ex quibus exhiberi dicatur. cap. 84. num. 21.
pietas, quid eſt? cap. 84. num. 22.
pietatem propriè Principes decet. cap. 84. num. 24.
pijtitulo vſus Rogerius Northmannus. cap 72. num. 8.
Pius V. Pont. Max. Elizabetham Angliæ Reginam diris affecit. cap. 47. num. 67.
Pius V. Pontif. Max. conceſſit Angliæ Regnum Philippo Secundo Regi Catholico. cap 46. num. 191.
Pipino Regnum Galliæ datum à Zaccharia Summo Pontifice. cap. 47. num. 62.
Pipinus Caroli Magni filius Ciuitatem Theatæ incendit. cap. 76. num. 26.
Piratarum bona, quando ſint occupantis? c. 75. n. 27. 28. 29.
Piratæ ſunt diffidati publici, & an poſſint diſrobari? capit. 75. num. 30.
Piratæ vti publici hoſtes, ſunt infames, & militiam exercere nequeunt. cap. 75. num. 31.
Piratæ ſunt latrones maritimi. cap. 75. num. 32.
Piratæ ex Pontificum ore quotannis excommunicantur. cap. 75. num. 33.
Piratæ publicorum cõmerciorum ſunt turbatores. c. 75. n. 34.
Piratica exerceri nequit abſq; Principis licentia. c. 75. n. 36.
Piratas Romani perſequebantur. cap. 75. num. 38.
Piratis maria purgauit Gulielmus Bonus appellatus, Siciliæ Rex. cap. 42. num 68.
Piſanum ſtudium. cap. 40. num. 82.
Piſani Sardos vicerunt. cap. 46. num. 152.
Piſis primum ab Amalphia delata fuere legum Pandectæ, & poſtmodum Florentiæ. cap. 78. num. 26. 27. 28. 29.
piſcationes ſunt de Regalibus. cap. 14 num. 1.
piſcari cuilibet licitum eſt in Mari, & Fluminibus. c. 24. n. 2
piſcationum redditus ſunt de Regalibus. cap. 24. num 3.
piſcationum quos redditus in Ciuitate Neapolis, habeat Rex Catholicus. cap. 24. num. 4.
piſcationum, & piſcium vectigal inſtitutum à Myride
Ægy.

Aegyptiorum Rege in lacu arte mirabili effoſſo, quod vxori conceſſit. cap.24.num. 5.6.
piſcari quandò non liceat remiſſiuè.cap.24. num.7.
piſcari aliquem in loco publico ſolum, quando liceat? capit. 24.num.8.
piſcatio cur clericis permiſſa, venatio minimè.cap.24. nu.9.
piſcationum materiam alibi author tractauit.c.24.num.1.
piſcium feraciſſima Sardinia. cap.46.num.150.
pix, an veniat Fodinarum appellatione? cap.28. num. 38. reliqua in verb. Picem.
pixis Nautica apud Amalphiam Neapolitani Regni Ciuitatem inuenta eſt cap.78.num.22.
pixidis, Charta Nautica, atque magnetis inuentor Flauius Amalphitanus. cap.78.num 23.
pixidis, & Charta Nautica vtilitates.cap.78. num.24. 25.
Placentinum Studium. cap 40.num.92.
platea ius in Regno, quid eſt? cap.23. num.23.
plauſtrum eſt ſignum cœleſte plurium Stellarum, quas Vrſam vocamus.cap.19.num.1.
plauſtrum currus dicitur.cap.19. num.2.
plauſtrum, & Ploſtrum idem ſunt.cap.19. num.3.
plauſtrorum praſtatio eſt de Regalibus.cap.19 num.26.
plauſtrorum onere nemo excuſatur.cap.19. num.79.
Plebaius ordo infimus apud Romanos.cap.74.num.19.
Plebai apud Romanos vtebantur Anulis Argenteis.cap.74. num.111.
Plebai, quomodo in Theatro ſedebant? cap.74. nu. 111.
Plebaius diues non ſuſpenditur.cap.45. nu.26.
Plebis ſcita habuere Romani ſub Statu Demarchico. cap. 31.num.7.
Plenitudo eſt conſumatio prædicationis.cap.43. nu.49.
Plinij locus dilucidatur. cap.4. nu. 19.
Plinij locus declaratur. cap 37.nu.4.
plures quod portant, leuius, quàm ſi pauci.cap.39.nu.11.
Plutarchi defenſio aduerſus Paulum Manutiũ.c.74. n.113.
Plutarchus Cheroneus de Fortunatis Inſulis ſcripſit.ca.46. num.203.
plumbum dicitur Metallicum.cap.28 num.23.34.
pœna aſportantium arma ab hoſtibus. cap.6 num.7.
pœna, quæ imminet tranſeuntibus, non facta ſolutione.cap. 11.num.97.
pœna cui debetur, domino, an conductori? cap. 11.nu.97.
pœna fraudantium vectigalia, cui debeatur.cap.11.nu.100. 101. 102.
pœna capitis mortis pœnam ſignificat. cap.12. num.43. 44.
pœnæ ſunt de regalibus.cap.13.num.1.
pœnæ debentur domino iuriſdictionis, ac meri, & mixti Imperij. cap.13.num.2.
pœna eſt pecuniaria, & perſonalis. cap.13. num.4.
pœnæ quatrupli, & dupli pecuniariæ ſunt.cap.13. num.5.
pœna firma, & certa eſt. cap.13.num.7.8.
pœna debetur officio iudicis mercendario.cap.9.10.
pœna exigitur a quocunque cui commiſſa eſt cauſa.c.13.n.11
pœna non remittuntur, niſi a ſolo Principe.cap.13. n.12.13.
pœna pecuniaria plerunque parti adiudicatur.c.13.n.14.15
pœnæ infamiam, & ignominiam inferunt.cap.13.nu.16.17.
pœna ſemel ſuo officio indicitur.cap.13.num.18.19.
pœna ſi imponitur, ab ea non prouocatur.cap.13.nu.20.21.
pœnæ conceſſæ non dicuntur, niſi in conceſſione exprimantur.cap.13.num.22.
pœnæ ad quid inuentæ ſint, & quot illius genera ſint? cap. 13.num.27.
pœna imponitur à lege.cap.13.num.6.
pœna publicationis bonorum ob inceſtas nuptias eſt de regalibus.cap.16.num.195.
pœna contrahentium inceſtas nuptias, an intelligatur in Nuptijs prohibitis de iure ciuili, an de iure Canonico? ca 16.num.196.197.198.
pœna contrahentium inceſtas nuptias, an requirat matrimonij conſummationẽ, vel ſufficiant ſponſalia? c.16.n.199
pœna contrahentium inceſtas nuptias, non habens locum, ſi impedimenta neſciuiſſent. cap.16.num.201.
pœna contrahentibus inceſtas nuptias, locus non eſt, ex illicita fornicatione. cap.16.num.202.
pœna contrahentium inceſtas nuptias, non habens locum in ſponſalibus de futuro contractis, ſalua diſpenſatione Summi Pontificis. cap.16.num.203.
pœna corporali, quis obligari non poteſt.cap.18 nu.10.11.
pœna criminis læſæ Maieſtatis. vide in verb. Maieſtatis.
pœna frangentium fidem ex Silio Italico.c.47. nu.161.163.
pœna criminis læſæ Maieſtatis, an habeant locum ſolum contra ſubditos? cap.71.num.11.
pœnis quibus ſubijciatur clericus portans arma? c.71. n.51.
pœnis Hæreticorum punitur apoſtata fidei. cap.71.num.90.
pœna ſtatuta à Federico Imperatore ijs, qui creaſſent, eo inconſulto, notarios in Regno Neapolitano. cap.30. num.9.
pœnæ militares, quæ? cap.52. num.78.
Poetæ clariſſimi, qui ex Neapolitano Regno floruere. capit. 80.num.5.
pœna parti debita, non venit in Indulgentia delicti, ſed debita indulgenti. cap.38.num.13. 39.
pœna vide in verb. Princeps remittens.
Polonia Studium apud vrbem Cazimiram. cap. 40. nu.46.
Pompeius Magnus ſuperata Mauritania, Hiarbam Regem in triumpho duxit.cap.47.num.149.
Pompeius Magnus, Aureliam legem confirmauit. capit.74. num.126.
Pomponius Mela, nunquid in ſuo opere Bethicam in Hiſpania deſcripſerit. cap.68 num. 50.
pondus monetæ, in quo conſiſtat? cap.12.num.28.
pondo vocatur libra. cap.28.num.14.
pons ſuper flumen factus, venit appellatione viæ. cap.11. num.49.
Pontem facere in via, vel in Flumine publico, homini priuato non licet. cap.11.num.50.
pontes, & viæ in Regno Neapolitano aptantur ordinatione Regiæ Cameræ.cap.11. nu.51.
pons reſciſſus Horatio coclite, magnum pietatis Patriæ Argumentum. cap.11.nu. 53.
pontem lapideum ſupra Iſtrum, ſiue Danubium Traianus Imperator conſtruxit. cap.11.nu. 54.
Pontem reficere, an teneatur exigens vectigal paſſus. cap. 11. num.64.
Pontes dicuntur facti ex ligno. cap. 11. nu.66.80.
pontes dicuntur, etiam lapidibus fabricatæ. cap. 11. nu 67.
pons vnde dicatur? cap.11.nu.67.79.
ponti, potius quàm flumini, quis fidere debet. capit.11. numero 93.
pontagij ius eſt, quod exigitur pro ponte. cap.11.nu.46.
ponto Nauiculæ ſpecies. cap.11. nu.68.
Pontifex Fiſcum habet. cap.14. nu.7.
Pontifex diſpenſat matrimonia collateralium, ac poteſt etiã diſpenſare aſcendentium, & deſcendentium. cap.16. num. 129. 130.131.146.147.151.154.
Pontifex quamuis non ſoleat diſpenſare inter aſcendentes, & deſcendentes, id tamen facere poteſt ſi vult. cap.16. num.131.155.
Pontificis Nauale prælium cum Turcis. cap.19. nu.74.
Pontifex poteſt legitimare quoad ſpiritualitatem, & temporalitatem in Statu Eccleſiaſtico.cap.35.nu.13.
Pontifici ſubditus eſt Imperator. cap.47. nu 10.
Pontifex coronat Imperatorem. cap.47. nu.46.
Pontifex transfert Imperium de gente in gentem. cap.47. num.57.
Pontifex ex cauſa Imperatorem deponit. capit.47. numero 61.

Pontifox Maximus ocmminatus Regi Vngaria priuaturum
ſe Regno. niſi votum impleret. cap.47.num.64.
Pontifex in Regnis, in quibus proceditur per electionem, an
poſſit priuare? cap.47.num 65.
Pontifex poteſtatem habet in Regno Angliæ, & Hyberniæ.
cap.47.num.66.
Pontifex Regnum Scotiæ mutare, vni dare, alteriq; auferre
poteſt.cap.47.num.70.
Pontifices Alexander Tertius Federicũ Imperatorem amouit,
Innocentius III. Othonem. Gregorius IX. & Innocentius
IV. Federicum II. Ioannes XXII.& Clemens VI.
Ludouicum Bauarum.cap.47.num.73.
Pontifici Maximo Principes optimi colla ſubmittunt. cap.
47. num.75.
Pontificis Romani è gremio ſe eximere inexpiabile eſt. cap.
47.num 82.
Pontifex derogare poteſt Iuripatronatus laicorum.cap.52.
num.1.8.
Pontificem velle derogare Iuripatronatus laicorum, non
præſumitur. cap.52.num.3.6.9.
Pontifex. an debeat exprimere eſſe Iuſpatronatus laicorum.
cap.52.num.10.
Pontifex derogat Iuripatronatus laicorum, præſcriptione,
vel conſuetudine quæſito.cap.52.num.13.
Pontifices Maximi, & Imperatores dicebantur apud Romanos.
cap.60.num.3.
Pontificum Priſcorum Romanorum arma Gentilitia, quæ?
cap.77. num.6.
Pontifex Maximus cauſam Eccleſiaſticam, vel ſpiritualẽ
alicui Principi laico in dignitate poſito committere poteſt.
cap.71.num.2.
Pontifex excommunicandi facultatem etiam laico dare poteſt.
cap.71.num 4.
Pontificis legibus non obtemperans, eiq; infidus, atque inobediens.
Apoſtata eſt. cap.71.num.118.
Pontifex quando quoad ſpiritualem materiam poſſit vbiq;
locorum. creare Tabelliones.cap.30.num.56.
Pontifex & Imperator, vbique locorum Equites, & Palatinos
Comites creant. cap.30. num.57.
Pontifices maximi, qui bellum gerendum eſſe, ac poſſe aſſeruerunt.
cap.32. num.172.174.
Pontifex Maximus transfert Regna de gente in gentem.
cap.46.num.110.
Pontifex Romanus ius habet transferendi Regnum Angliæ.
cap.46 num.193.194.195.196.
Pontifex Maximus habet mille Marchas annuas, ſeptingentas
pro Regno Angliæ, & trecentas pro Regno Hyberniæ.
cap 46.num,194.195.
Pontifici, an liceat Oceanum Mare concedere? cap.46.num.
230.252.
Pontificum capita vngebantur in ſcriptura ſacra. cap. 49.
num.19.
Pontifex vngitur à Cardinali Hoſtienſi.cap.49. num.22.
Pontificum vnctio in capite, & manibus, quid ſignificet? capit.
49. num.32.33.
Pontifices.qui vnguntur, quid conſiderare debent? c.49.n.59
Pontifici Maximo, Chriſtiani Reges debent colla ſubmittere.
cap.49.num.71.
Pontifex non confert Prælaturas in Hiſpania, niſi beneficiarius
producat Codicillos naturalitatis à Rege.cap.51.
num 2.
Pontifex concedit laico iuriſdictionem ſapiens ſpiritualitatem.
cap.53.num.4.
Pontifices Maximi ſua authoritate cuncta gubernant. cap.
53. num 8.
Pontifex animarum omnium curam gerit.cap.53. num.13.
Pontificum Romanorum electionem, vt quatenus ſcirent
Principes ſæculares permiſit, ob Tyrannorum Ferociam,
quod poſtea ob quietem temporum Ludouicus Pius Imperator
refutauit.cap.53.num.19.
Pontifex Eccleſiæ pater eſt.cap.53.num.23.
Pontifex facit laicum capacem iuris ſpiritualis.c.59.nu.5.
Pontifex poteſtate fungitur ligandi, atque ſoluendi. capit.
69 num.26.
Pontifex, ſeu Romana Eccleſia quos ſtatus in Italia poſſideat:
cap.68.num.1.
populus Romanus decemuiros abdicare coegit ob facinus A.
Claudij in Virginiam. cap.3. ſub num.6.
populus bellua appellatur.cap 3.ſub num.42.
popularis famæ arbitrio, vbi viuitur, fugiendus locus eſt.
cap.3.num.41.
populus huc, atque illuc facilè impellitur. cap.3. num.43.
populus ferè omnis temerarius eſt, demens, deſidioſus promptiſſimus
ad mutandam ſententiam.cap.3.num.45.
populus præceps fertur per deuia.cap.3.num.54.
populi mutatio ſententiarum facilis.cap.3.num.57.
populi, multitudiniſque natura eſt, vt humiliter ſeruiat,
vel ſuperbè dominetur.cap.3.num.59.
populus Romanus, Magiſtratus creabat.cap. 21.num.3.
populi appellatione, & Patritij & Plebei veniunt.c.21.n.4
populi Romani Maieſtas dicebatur.cap.60. num.24.
populus Romanus, ex actis Regibus, legis condendæ ſibi poteſtatem
aſſumpſit.cap.31. num.39.
populus Romanus omnem poteſtatem tranſtulit in Principem.
cap.31.num.10.15.
populus Romanus bella indicebat Romuli lege.cap.32. n.14.
Portugalliæ quinque viri in Interregno creati ab Henrico
Cardinali Rege, quid in ſucceſſione Portugalliæ decreuerint?
cap.3.num.11.
Portugalliæ quinque viri in Interregno creati, vt Regni
ſucceſſionem decernerent, qui fuere? cap.3.num.11.
Porcorum cuſtodes, viles ſunt. cap.30.num.31.
Portitores, qui ſint? cap.9.num.68.
Portumnales ludi, qui? cap.9.num.40.
Portumni mater Ino, ſiue Leucothea, latinè Matuta, fabuloſè
Nautarum cuſtos dicitur. cap.9.num.39.
Portumnus, cur cum clauibus in manu, pingebatur? capit.9.
num.41.
portus, quid eſt? cap.9.num.1.2.3.7.
portus pro Domo. cap.9.num.22.
portus.vt bonus ſit, quæ neceſſaria erunt? cap 9. num 4.
portus Naturalis è conſpectu, Inſulam habere debet.capit.9.
num.5.
portus nouæ Carthaginis in Hiſpania tutiſſimus. cap.9. n.6.
portus Arabum, Carmuta capax duarum mille Nauium.
cap.9 num.10.11.
portus Athenienſium in Munychio.cap.9.num.12.
Alter eorundem in Phalero.num.13.
Sciriadis eorundem.num.14.
portus GoZ apud Teculetum Heæ oppidum in Africa. n.15.
portus Sela apud Feſſanos. num.15.
Ioppe. num.16.
Ielles. num.17.
Melela. num.18.
portus Horami, & Monſa Elcabiri in Regno Telenſino.
cap.9. num.19.
portus Hunanim, & Melſacaber.cap.9 num.20.
portus Lupiæ inter Brunduſium, & Hydruntem ab Adriano
ædificatus. cap.9.num.21.
portus duo Syracuſanorum. cap.9. num.22.
portus Muſtuganin. cap.9.num.23.
portus Temendfuſt. cap.9.num.24.
portus Sucacaida in Regno Conſtantina. cap.9. num.24.
portus Elmahdia. cap 9.num.25.
Zidib. num.25.
portus Alexandrinus. num.26.

Portus Hoſtia à Claudio Cæſare conſtructus. cap.9. nu 27.
portus Gandauenſis, Burgenſis, & Tornacenſis.cap.9.n.28.
portus Neapolitanus.num.29.
portus Neapolitanus habet turrim ex qua ignis Nauigantibus oſtenditur.cap.9. num.30.
Sic portus Alexandrinus. num.31.
Sic etiam portus Hoſtia. num.32.
portus in Ciuitate Genua. cap.9. nu 33.
portus in Gallia apud aquas mortuas num.34.
portus Puteolanus, Iulius appellatus.cap.9.nu.35.36.
portus ſecurus in Inſula S.Crucis, ſiue Braſili. cap.9. nu.37.
portuum Cuſtos, portumnus.cap.9 num.38.
portuum redditus ſunt de Regalibus.cap.9. num.45.
portuum vectigal, portorium appellatur. cap 9. nu.46.47.
portuum Comes, eiuſque Vicarius Romæ erat, & quid gerebat? cap 9.num.48.
portum applicantes Naucleri in quem locum ituri ſunt profitebuntur.cap.9. num.49.
portus nouos facere nequiuerunt Domini terrarum. cap. 9. num. 61.
portus, an veniat conceſſa Ciuitate.cap.9. num.62.
portuum delicta, & ibi commiſſa à quo cognoſcantur. cap. 9. num. 64.
portus ſunt publici iuris.cap.9. num. 63.
portus ſi erit reficiendus, an omnes teneantur conferre. cap. 9 num.65.
portus Merſalcabir propè Oraniam latiſſimus conditus à Regibus Telenſinis.cap 46.num.181.
portus Herculeus apud Hetruriam, & de eo nonnulla remiſſiuè cap.68. num.18.
Portulani Regij rerum maritimarum ſunt in Regno Neapolitano.cap.9 num.59.60.
Porus Rex Indiæ in exercitu currus bis mille habuit.cap. 19. num.41.
poſſidens præcedente titulo, & bona fide, etiam per priuilegium debet in poſſeſſione manuteneri. cap. 53. num.36.
poſſeſſio aliena de facto occupari nequit.cap 67. num.8.
poſſeſſione ſpoliatus per Fiſcum debet agere in magna Curia. cap.62. num.81.
poſſeſſorium cauſa ſpiritualis, non eſt ſpirituale.cap.71. num. 188.
poſſeſſorijs in cauſis Eccleſiaſticorum beneficiorum, ſeculares Iudices procedunt in Ciuitate Florentiæ.cap.71. nu.218.
In Gallia ibidem. num.219.
In Camera Imperiali.num.220.
In Statu Mediolani.num.222.
In Ducatu Sabaudiæ num 223.
In Sereniſſ. Dominio Veneto. num.225.
In Regno Luſitaniæ. num.228.
Vbique Gentium.num.224.
Poſthumia familia Romæ quamdiù durauit? cap.4. nu.59.
Potentia Ciuitas, quibus ornetur Sanctis.cap.70. nu.83.
poteſtas dominandi eſt de iure gentium.cap.18. num.13.
poteſtas à populo Romano tranſlata eſt in Principem. capit. 21. num.9.
poteſtas in vnum tantum Principem venit.cap.21. nu. 13.
poteſtati qui reſiſtit Dei ordinationi reſiſtit. cap.26. nu. 30.
poteſtas ſumma, ac ſuprema, Maieſtas appellatur. capit. 60. num.26.
poteſtas parentum in filios. vide in verb. Filij. & in verb. Parentum.
Pragenſe ſtudium in Bohemia erectum à Carolo IV. Imperatore cap.40.num.36.
preces quid operentur.cap.21 num.24.25.
prece moueri non debet Iudex.cap.21. num.26. 29.
precio Iudex moueri non debet.cap.21. num. 31.
præcedentiam Ducum Florentiæ, & Ferrariæ, qui Doctores tractarunt.cap.45.num.40.
Præceptor imperat diſcipulis.cap.65.num.16.
præceptum iuris eſt, ius ſuum vnicuique tribuere. capit.70. num.125.
prædia, in quibus fundata eſt Eccleſia libera ſunt. cap. 63. num.22.
prædicatores prædicare nequeunt, niſi mittantur. capit. 41. num. 56.
prædicatores, qui mittuntur ad prædicandum, dicuntur fungi legatione & appellantur legati.cap.43. num.38.
prædium deſignat vſum, & proprietatem.cap.8. num. 49.
prædicatio Petri Apoſtoli, vbi fuerit. cap.43. num.9.
Iacobi maioris ibidem. num 10. Iacobi minoris. num. 11. Philippi.num.12. Bartholomæi.nu. 13. Andreæ.nu. 14. Thomæ. num 15. Matthæi. num. 16. Thadæi.num.17. Simonis Cananæi nu.18. Matthiæ. nu.19 Ioannis. nu.20. Pauli. nu.21. Dionyſij Areopagitæ.nu.22. Barnabæ.n.23.
præfertur ortus meliori ſanguine cæteris paribus. capit. 4. num. 127.
præeminentia magna Curia Vicariæ in verb. Magna Curia.
prælatorum, ac Sacerdotum deputatio praua à populis facta. cap.3.num.46.
Prælati mortem. Regi nuntiari, conſuetudine induci poteſt. cap.50. num.16.
Prælati ſolemnem præſentationem an ſit neceſſe notificari Principi ſeculari.cap.50. num.17.
Prælati electio an retractetur, ſi Principi ſeculari notificatio facta non fuerit.cap.50.num.18.
Prælatus non debet eſſe Principi laico ſuſpectus, ne ſui ſtatus ſecreta timeatur.cap.50.num. 19.21.
Prælati Status Mediolani a Rege Catholico nominantur. cap.50 num 28.
Prælati inſtitutio, & confirmatio ad Prælatum Eccleſiaſticum, non ad laicum pertinet. cap. 50. num.33.34.
Prælati Sacerdotes habentes iuriſdictionem temporalem annexam dignitati, illam adminiſtrare poſſunt. capit. 73. num. 1.
Prælatorum iuriſdictionem temporalem in Regno Neapolitano laici adminiſtrare debent.cap.73 num.2.
Prælatus. vel Clericus habens Feudum à Principe laico, cauſa Feudi coram ſuis officialibus agitanda eſt. cap.71. num.73. 77.
Prælatorum vaſſalli non debent eſſe notarij in Regno, ſed non obſeruatur. cap 30. num.34.
Prælati Barones, creant Notarios in Rebus ſpiritualibus. cap.30 num.39.
prælatorum nominatio, quæ Regi competit in Regno Neapolitano medietas cadit Regnicolis, altera exteris. cap. 51. num. 34.
Prælati debent revereri Reges cap.54. num. 16.
Prælatorum, & Antiſtitum, officium nobile, quo ſe gerere debeant.cap.54. num.29.
Prælati habentes Feuda in Regnis Catholici Regis, debent illi fidelitatis iuramentum præſtare. cap.64. num. 1. 4.
Prælati quoad Feudum à laico Principe habitum, ſunt illo minores.cap.64.num.2.
Prælati pro rebus alijs non Feudalibus iuramentum præſtare non coguntur. cap.64. num. 3.
Prælati præſtant Imperatori fidelitatis iuramentum. cap.64. num. 5.
præmia, donariaq; militum quæ. cap.32. num.76.
præpoſiti opinio improbatur.cap.71. num.20.
præſcriptio immemorabilis, æquiperatur conceſſioni. cap. 8. num. 22. 39.
præſcriptio centenaria, & immemorabilis non cenſetur ſublata, ſi omnis præſcriptio per ſtatutum, vel legem remoueatur.cap.8. num.41.
præſcriptio immemorabilis etiam in Feudalibus ſufficit. cap. 8.num.42.

præſcribendis in iuribus Principi reſeruatis, ſcientia, & patientia illius, requiritur. cap. 8. num. 43.
præſcriptio immemorabilis, ſcientiam, & patientiam non requirit. cap. 8. num. 44. 45.
præſcriptio immemorabilis, vt currat ſufficit Baronum, vel ſuorum officialium ſcientia. cap. 8. num. 46.
præſcriptione, an quæratur ius imponendi vectigal. cap. 11. num. 42.
præſcriptione non licebit, quod non licet contractu. cap. 18. num. 37.
præſcriptio immemorabilis vim habet tituli. cap. 34. nu. 7. 9.
præſcriptione immemorabili, quæritur ius nundinarum. cap. 36. num. 13.
præſcriptio immemorabilis vim habet tituli, & Regalis conceſſionis. cap. 36. num. 14.
præſcriptio nulla currit data præſcribentis incapacitate. cap. 50. num. 15.
præſens, an eſſe debeat nominandus ad prælaturas. cap. 50. num. 66.
præſentatio gratia non exigitur, quando agitur de pœna extraordinaria. cap. 38. num. 52.
præſtantior exiſtimatur, qui viris melioribus præeſt. cap. 80. num. 1.
prætextatus Epiſcopus Rothomagẽſem à prouinciali Cõcilio Maieſtatis inſimulatus Regia, cognitus fuit. c. 71. nu. 31.
prætorium quid appellauerit Vlpianus. cap. 30. num. 23.
prætorum edicta apud Romanos fuere ſub ſtatu Democratico. cap. 31. num. 7.
prætor ſe ipſum tutorem conſtituere non poterat. cap 62. n. 5.
primi nominis creatio quare facta. præf. num. 37.
primogenitus regulariter in Regnis ſuccedit. cap. 46. nu. 31.
primogenitus ſuccedit in Regno Syriorum. cap. 46. num. 30.
primogeniti Regna capiunt, & alij vitam, & militiam. cap. 57. num. 22.
Principatus omnis & poteſtas à Deo eſt. præf. num. 9.
Principis munus eſt habere viarum curam, quam totam ſui iuris fecerunt. cap. 7. num. 15.
Principis vnius ſtatus Monarchicus probatus. cap. 3. nu. 66.
Principes aliqui in Anglia Chriſti Domini noſtri clam fidẽ colunt, Eliζabetha Regina timore. cap. 4. num. 81.
Principibus, cur conceſſa Regalia. cap. 5. num. 27.
Princeps ſolus diſponit de Fabricenſibus, & Armificatione. cap. 6. num. 2.
Princeps, quando licentiam præſtet, vt ex flumine nauigabili vel ex eo, quod ſit nauigabile, aqua extrahatur. cap. 8. nu. 14. 21.
Princeps quando concedat licentiam extrahendi aquam. cap. 8. per totum. & vide in verb. Flumina.
Princeps Dominus eſt perſonarum. cap. 18. num. 33.
Princeps imponit collectas. vide in verb. collecta.
Principi vni, quo anno Vrbis populus parere inchoauit. cap. 21. num. 10.
Principes omnes deberent eſſe Cambyſes. cap. 21. nu. 39.
Principes omnes dum Viſitatores contra ſuos Magiſtratus conſtituunt, eorum conſcientiam exonerant. cap. 21. n. 40.
Principes nonnulli ob publicum bonum odia, & ſimultates depoſuere. cap 21. num. 51.
Princeps ſolus ſtatuit contra ciuiles leges cap. 22. nu. 28.
Principes in Ciuitatibus, & locis inſignibus habitare ſolent, vbi habere palatia ſolent cap. 23. num. 5.
Principi habitare ſacratas Deo domos non permittitur. cap. 23. num. 2.
Principes non ſitò credant referentibus Auri, atque Argenti fodinas. cap. 28. num. 55.
Principis eſt legem condere. cap 33. num. 7.
Princeps tollit natalium defectu. cap. 35. num. 3. 7.
Principes optimi Summo Pontifici colla ſummitunt. cap. 47. num. 75.
Princeps non cogitur ſuorum conſiliariorum iudicium ſequi. cap. 47. num. 118.
Principum etiam verba ſola debent eſſe forma. cap. 47. n. 168.
Principi ſeculari notificari ſolemnem Prælati præſentationem, an ſit neceſſe. cap. 50. num. 17.
Princeps legibus, et Conſtitutionibus ciuilibus ſolutus eſt. cap. 67. num. 9.
Principes Chriſtiani, Summo Pontifici ſubditi, contra alium Chriſtianum Principem, ipſo inconſulto, bellum indicere nequeunt. cap. 67. num. 11. 12.
Principes quomodo Equites nunc faciunt. cap. 74. nu. 142.
Principatus deſignatur per Cornua. cap. 77. num. 20.
Principatus deſignatur per Leonem. cap. 77. num. 24.
Principatus, & Regnum deſignatur per Coronam. cap. 77. num. 25.
Principum Romanorum reſponſa ſacra Oracula dicebantur. cap 60. num. 33.
Principis eſt Magiſtratus creare. cap. 71. num 42.
Princeps in ſcriptura ſacra dicitur Prætor. cap. 71. nu. 115.
Principi laico in dignitate conſtituto Summus Pontifex cauſam Eccleſiaſticam, vel ſpiritualem committere poteſt. cap. 71. num. 2.
Princeps non ita facilis eſſe debet ad concedenda cadauerum punitorum corpora, vt ſepulturæ tradantur. cap. 71. n. 367.
Principis priuilegium exigitur in notario creando. cap. 30. num. 17.
Principis Notarius dignitatem habet. cap. 30. num. 48.
Principi omnis poteſtas à populo tradita eſt. cap. 31. num. 10. 15.
Princeps habet legum condendarum poteſtatem. capit. 31. num 17.
Principis authoritas ſubditos obligat. cap. 31. num. 25.
Princeps habet virtutem coactiuam. cap. 31. num 35.
Principis eſt authoritatem legibus præbere. cap. 31 num. 37.
Princeps, licet ſolutus ſit legibus, tamen ſecundum illas viuere debet. cap. 31. num. 38.
Princeps ſecularis bellum indicit. cap. 32. num. 4.
Principis authoritas exigitur in bello indicendo, puta Pontificis, Imperatoris, Reges, præſertim Hiſpaniæ. cap. 32 nu. 99. 100.
Principes Chriſtiani, qui geſſerint bella in Turcas. cap. 32. num. 177.
Principes Chriſtiani in ſtatu Monarchico, Arces habent. cap. 37. num. 28.
Principi Chriſtiano bellum gerere volenti in alium Chriſtianum Principem an liceat infidelium auxilio vti. cap. 32. num. 181. 182. 183. 184. 185. vſque ad num. 221.
Principi ſpectat gratiam facere, condemnatis indulgere, Bannitis ſecuritatem, ac ſaluoconductum concedere, deportatos, exulesque reſtituere, delicta condonare, ei fama reſtituere, cap. 38. num. 1. 2. 3.
Principes Regalia non habentes, nec indulgent damnatis, nec Bannitos reſtituunt. cap. 38. num. 9.
Principes indulgere, ac remittere non ſolent, non habita partis remiſſione. cap 38. num. 14.
Principes pro bono pacis, ſolent ius parti competens remittere cap. 38. num. 15.
Principis gratia, partium iuribus non nocet. cap. 38. nu. 16.
Princeps, licet remittendo, non cenſeatur parti præiudicare, poterit tamen parti ſilentium imponere, & audientiam denegare. cap. 38. num. 17.
Princeps remittens pœnam, nõ cenſetur remittere maculam infamiæ honoris, vel dignitatis. niſi adeſſent verba ampla & generalia. cap. 38. num. 18. 19.
Principes indulgentes aut gratiam facientis in ſtatu ſuæ iuriſdictionis, non in alijs facere poterunt. cap. 38. nu. 23.
Princeps reſtituens in integrum, videtur reſtitutum reducere in ſtatu, in quo erat delictum. cap. 38. num. 33.

Prin-

Principis voluntas dicitur cauſa rationabilis. cap.38.nu.70.
Princeps ſolus remittit cauſam appellatione remota. cap.39. num.13.
Princeps ſtudiorum curā eſſe debet. cap.40. num.1.
Principum Auſtriacorum *Catholicorum gloria* Maxima. *c. 43. num 59.*
principium Chriſtus eſt.cap.43.num.54.
Principes, quare in bracchio ungantur? cap.49. num. 34.
Principes, qui unguntur, quod conſiderare debent.c.49.n. 59
Principibus laicis, & illorum bracchijs quandoq; Eccleſia indiget.cap 53.num.18.
Principi patrono venienti ad eius Eccleſiam, præſentatus obuiam exit. cap.54.num.4.
Principis eſt ſubditos à grauaminibus releuare. c.62.n.117.
Princeps prouiſionem facit abſque cauſa expreſſione, vel cognitione. cap.62. num.121.
Princeps ſecularis leges contra Eccleſias facere nequit. cap. 63. num. 52.
Princeps eſt de Senatorum numero.cap.64.num 1.
Principum beneficia perpetua, & permanentia eſſe debent. cap.64.num.64.
Princeps, qui aliquem inueſtiuit, illius iudex eſt in Feudo ligio. cap 64.num.79.
Principes Iudæos *tolerantes id faciunt ex charitate Chriſtiana.cap 69.num.12.*
Princeps imperat ciuibus.cap.65 num.16.
Princeps, an iuri naturali deroget.cap.65. num.27. 28.
Princeps eſt Reipublicæ animus. cap.66.num.2.
Principes laudantur ex ſubditorum fortitudine, & potentia. cap.82. num.4.
Princeps amicus mendacij, miniſtros omnes impies habet.capit.84. num 8.
Principem talem inuenies, qualem familiā habet.c.84.n.10.
Princeps iuſtus opus pium dicitur. cap.84.num.12.
principale regulat acceſſorium.cap.16.num.40.
prior, qui dignitatem quæſiuit, præcedit.cap.4.num.124.
priora Regna ſunt Armenum, & Italicum *poſt diluuium: cap.68.num.10.*
prius occupans in publicis præfertur.cap.8.num.52.
priuatus arcem conſtituere non poteſt.cap.37.num.1.
priuati in Anglia, & apud Moſchouitas, *Arces non habent. cap.37.num.27.*
priuatorum hominum iniuriam propulſare.cap.39.num.1.
priuilegia Principum de extrahendis aquis à Flumine, non præiudicant habenti ius anterius.cap.8.num.24.
priuilegia vtilitati publicæ damnoſa reijciuntur.cap.8. n.25.
priuilegium ducendi aquam de flumine. vide in verb.Flumē.
priuilegium immunitatis, vide in verb. Immunitas.
priuilegio aliquid concedi, contra ius eſt.cap.33.num.5.
priuilegium dicitur lex priuata.cap.33.num 6.
priuilegiatus a vectigali debet alletam conſignare Datiario.cap.11.num:105.
priuilegium ſecundum ius commune, non appellabitur priuilegium, niſi concedatur inhabili.cap.33. num.8.
priuilegium ſtrictè interpretatur, ſi ad alicuius importunitatem eſſet conceſſum, ſecus ſi motu proprio c.33.n.18.19
priuilegium ampliſſimum extenditur ad omnia. cap.33.n.20
priuilegium fori, vt amittat clericus trina monitio requiritur.cap.71.num.39.
priuilegium clericale, an perdat clericus ob exercitium cauponæ, aut alterius ſordida artis.cap.71 num.61.
priuilegijs clericalibus, vt clericus dicatur exutus, an requiratur monitio? cap.71. num 62.
priuilegiū Principis requiritur in notario creando.c.30. n.17
priuilegium ſi non oſtendat Notarius in Regno Neapolitano, punitur pœna falſi. cap.30.num 79.
priuilegium conceſſum in vim contractus eſt irreuocabile. ca. 53.num.6.
priuilegium in vim contractus conceſſum, an vitio ingratitudinis ſit reuocabile? cap 53.num.7.
priuelegij fidiſſima interpres conſuetudo. cap.53.num.37.
priuilegium decimarum. vide in verb. Decima.
priuilegia, ſi non obſeruentur, ille cognoſcit, qui ea conceſſit. cap.62.num.43.
probo Imperatori ſemper ceſſit equus perniciſſimus, qui Alanis victis inter milites ſortiebatur. cap.1. num.12.13.
probi viri, vel amant, vel non adulantur. cap.83. num.5.
procurator, an præſtet iuramentum fidelitatis pro Domino? cap.64.num.89.90.91.
proditor iniuſtus eſt legi. Natura, Dijs, & hominibus, quos ſimul violat.cap.26.num.38.
promiſſiones vi, ac metu extorta, an ſeruanda ſint? cap.47. num 116.
promiſſio etiam ſola fide præſtita ſeruanda.c.47.num.164.
prophanorum Principum ordo quo pacto ſtabilitus.præf.n.49
propinquis prius dandum eſt.cap. 26.num.24.
propinquiora ad finem, meliora ſunt.cap.70.num.137.
Proregio Neapolis *poteſtas.præf.num 60.*
proſcriptio quid ſit? cap.17.num.7.8.10.11.
proſcripta bona, quæ dicebantur? cap.17.num.11.12.16.17.
proſcriptus hodie, quis appelletur. cap 17. num.13.
proſcriptiones L. Cornelij Sylla cap.17.num 16.
Prothonotarius, aut Viceprothonotarius in Regno Neapolitano creat Notarios. cap.30 num.38.
prouerbium. in portu res eſt, quid ſignificet? cap 9.num.9.
prouerbium in Vado res eſt quaſi in Tuto cap.11.num.88.
prouinciarum Hiſpanicarum virtutes. cap.79.num.19.
prouincia quot in Regno, & quot Magiſtratus ſint in illis. præf.num.70.
prouinciales, quamuis longo eſſent interualli ſpacio diſtantes, ad Romanos appellabant. cap.39.num.38.
prouinciæ dicuntur procul victa. cap.46. num.12.
prouinciarum cuſtodia in Regno commiſſa eſt Barrigello. cap 62.num.76.
prouocatione reſiſtitur magiſtratibus vim inferentibus. cap. 39.num.5.
prouocant, vt releuentur oppreſſi.cap.39.num.5.9.
prouocationis legem tulit P.Valerius Poplicola.c.39.nu.27.
prouocatio à Dictatore. num daretur? cap.39.nu.31.32.33.
prouocatio non dabatur, niſi intra mille paſſus ab vrbe. cap. 39. num.36.
proximus, qui primo enti eſt, tanto alijs perfectior erit. cap. 70.num.152.
prudentia, an virtus ſit? cap. 84. num.49.
prudentia peculiaris eſt Regum virtus. cap.84. num.50.
prudentia, quid ſit? cap 84.num.51.
prudentia quid habere debeat? cap.84 num.52.
prudentia eſt memoria, & vſus filia. cap.84. num.53.
Pruſias Nicomedem Bithiniæ Regem *occidit.cap.3. nu.79.*
Pruſiam omnem ſibi ſubiecere Equites Teotonici.c.74.n.78
Pſalmiſtatus, ſiue tonſura prima, non eſt ordo, ſed principium, ſiue diſpoſitio ad ordines.cap 71. num.188.
Ptolomæus Lagi filius Aegyptiorum Monarchiæ *primus Rex cap.4.num.45.*
Publicanus ex Caio I.C. qui? cap 11.num 11.12.
publicanus ex authore, qui.cap.11.num.13.
publicum pro vectigali accipitur. cap 11.num.14.
publicani tuentur vectigalia.cap.11. num.15.
publicani, ſiue exactores, an mancipes appellarentur? capit. 11. num.17.
publicanorum Principes, *an appellarentur mancipes? ca.11. num.18.19.*
publicani, an eſſent ex Equeſtri ordine ciuium Romanorum. cap.11.num.31.32.
publici iuris, quæ ſunt priuato non licent.cap.12. num.7.
publicatio bonorum apud Romanos ſequebatur cum ſupplicio.

cio. cap.17. num.19.
Publicatio bonorum, quibus caſibus fiebat? remiſſiuè. cap. 27. num.23.
publicationis bonorum leges Iuſtinianus antiquauit. cap.17. nume.24.
publicationis bonorum in Regno Neapolitano ſunt certi quidam caſus. cap.17. num.26.
publica vtilitas priuata præfertur. cap.32. num.10. cap. 47. num.184.
P. Plemminius Romanorum legatus cathenis ab eis vinctus, quòd Theſauros à Templo Proſerpinæ apud Locros Re*gni Neapolitani rapuiſſet, tam diù in Carcere detentus, donec reſtituto Theſauro vitam egit. cap.27. nu.29 30.*
P. Valerius Poplicola *dictus, quòd eſſet in populum propenſus, cap. 36. num.26.*
P. Valerius Poplicola legem tulit de prouocatione. cap.39. nume.27.
pugna futura ſignum apud Romanos quod? c.32 num.47.
Putoiorum Ciuitas, quibus ſanctis oritur? cap 70. nu.45.
Pythagoras in Regno Neapolitano docuit. cap. 80. num.3.
Pythagoræ ex doctrina viri clariſſimi exiere. cap.80. nu.4.

Q

Quadrageſima ſolutio fiebat pro litibus, & iudicijs conceptis cap.11. num 25.
Quadrageſima ſolutio, quid eſſet? cap.11. num.6.
Quæſtores dabant ex Aerario ſigna Militibus in vexillis, Aquilas, Lupos, Minotauros, Equos, Apros, & ſimilia. cap.32. num.34.
Quieti publicæ cõuenit, vt delicta impunita non remaneant. cap.71. num.131.
Qui virga parcit, filium odit. cap.39 num.2.
Quintus Apuleius Panſa, & *M. Valerius* Coruus *legem confirmarunt, quòd nullus Magiſtratus ſine prouocatione eſſet. cap.39. num.29.*
Quinque viri creati ab Henrico Cardinali Rege Portugalliæ, vt in Interregno, ſucceſſionem eiuſdem Regni decernerent, & qui illi fuerint, & quid fecerint? cap.3. nu.11.

R

Radbodi Friſii Regis ad Vuolfranctum Antiſtitem de Regno Cæleſti, & Inferorum dictum turpiſſimum. ca. 46. num.399.
Raguſinorum Reſpublica, quomodo gubernetur. cap.3. n.31. 32 33.34.87.88.
Raguſinorum Reſpublica Tabelliones creat. cap 30. num.5.
Ramyri Veremundi Regis filij. virtutes. cap.42. num.20.
Ramyro primo Hiſpaniarum Regi militanti contra Sarracenos, & Mauros fauit Sanctus Iacobus Apoſtolus. cap. 72. num.20.
Ranarum Rubetarum natura. cap.77. num.19.
Rangiferis animalibus vtuntur Bothnij, & Lappones. cap. 19. num.43.
Raſura capitis Sacerdotum, quomodo fieret in ſacra veteri ſcriptura? cap 71. num.171.
Ratio voluntatis magiſtra, & præceptrix. cap.16. num.53.
Rationis vſum infantes non habent. cap.16. num.54.
Ratio eadem vbi militat ibidem, & diſpoſitio militabit eadem. cap 16. num.153.
Ratio eadem totius quoad totum, ſicuti partis quoad partem. cap.64. num.108.
Raymundus Fiterij Ordinis Equitum Calatraua *propagator. cap.74. num.24.*
Raymundus Berengarius III. *Barcinona Comes Baleares Inſulas à* Mauris *eripuit. cap.46. num.173.*
Raynaldus Rodulphus Peruſinus I C. laudatur. cap.40. n.30.
Reaſſumptio Inſtrumenti, vide in verb. Inſtrumentum. in verb. Notarius. *in verb. Tabellio.*
Rebelles Principum denunciandi ſunt. cap.14. num.82.
Reccaredo Regi Hiſpanorum, Sueuorum, & Gothorum Catholici nomen prius tributum, & qua ex cauſa. cap. 41. num.12.13.14.17.
Reccaredo Regi Catholici nomen tributum à tertio Concilio Toletano. cap.41. nu 17. eius virtutes. cap.79 nu.20.
Reccaredi Regis acta ſcribit Gregorius Magnus *ſcribens Leandro Epiſcopo Hiſpalenſi. cap.41. num.18.*
Receptator. vide in verb. Bannitus.
Rector nominare debet ſuos ſubditos. cap.1 num 4.
Rectores, & parocchiam Eccleſiarum, animarum ſibi ſubditarum confeſſiones audire, & illis ſcripturam interpretari debent. cap.51. nu 12.13.
Rector præſentandus in Iurepatronatus debet eſſe clericus Diœceſis eius, qui intelligat, & intelligatur. c.51. nu.16.
Rector ciuitatis, qualis fuerit, tales, & ciues erunt. cap. 84. num 7.
Redemptionales Regij Commiſſarij vide in Verb. Menſarij.
Redditus Turcarum Principis. cap.45. nu 2.
Redditus Philippi II. *Regis Catholici. cap.45. nu 3.*
Redditunm maiorem partim Philippus Rex Catholicus erogat pro tuitione fidei Chriſtianæ, & Eccleſiæ. cap.45. num.34.
Refugium ad ciuitates refugij quanto tempore durabat. caput. 47. num.99.
Refugij Ciuitates. vide in verb. Ciuitas.
Refutationes Feudorum in Regno Neapolitano conſeruantur in Regia Camera ſummaria. cap. 62. num.34.
Refutatio Feudi quando & quibus perſonis fiat. cap.64. n.64
Reges ex eius lumbis egreſſures prædixit Deus Dauid. cap. 3. num.61.
Regem petierunt Cappadoces à Romanis cap.3. num.63.
Regi per bonum Regem melius eſt, quàm per bonam legem. cap.3. num.86.
Reges cuſtodiuntur à ciuilibus, Tyranni verò à militibus externis mercede conductis. præf num.58.
Reges Galliæ. vide in verb. Galliæ. & in verb. Gallorum.
Reges vectigal inducunt. cap.11. num. 36.
Regum proditores denunciandi ſunt. cap.14. num.82.
Regum iura in ſacra ſcriptura, in quibus conſiſtebant. cap. 19. num. 31.
Regi in duobus caſibus ſubditi ſubuenire debent. cap. 20. nu. 30.31 32.
Regi collectam extraordinariam imponenti exiſtenti extra Regnum, an eam ſubditi ibidem afferre debeant, an verò ſufficiat, illam ſuis Magiſtratibus cõſignare. cap.20. n.50.
Reges prius rexere Romanos, deinde Magiſtratus. cap. 21. num. 2.
Reges Chriſtiani capta Hieroſolyma, palatium Salomonis habitarunt. cap.23. num.13.
Reges Natalibus reſtituunt. cap.35. num.4.
Reges Hiſpani eadem Regna à Maurorum, & Sarracenorum manibus eripuere. cap.47. num.3.
Reges Neapolis, *& Siciliæ liberi cap.47. num.5.*
Reges Inſularum Indiarum, *&* Noui Orbis, *liberi ſunt. cap. 47. num.6.*
Reges Neapolis, *& Siciliæ, Eccleſiæ Romanæ perſonas ſuſtinent. cap.47. num.13.*
Reges omnes de Feudis particularibus diſponunt. c.47. n.37
Regem Carolum Hungariæ Regno priuauit Vrbanus Secundus Summus Pontifex. cap.47 num.68.
Regem Catholicum Gallo Regi eſſe ſubditũ pro Regno Maioricarum falsò ſibi perſuaſit Carolus de Graſſalio. cap. 47. num.193.
Regi Galliæ competit ius nominandi Prælatos in Gallia per concordata inter Leonem Decimum Summum Pontificem, & Franciſcum primum Regem, abolita pragmatica ſanctione. cap.50. num.6.
Reges Hungariæ, & Angliæ habent nominationes ad prælaturas. cap.50. num.7.

Regi nunciari ſolerê Prælati mortem conſuetudine introduci poteſt. cap. 50. num. 16.
Regem timeri, & Magiſtratum in honore haberi, Apoſtoli Sancti docebant. cap. 50. nu. 20.
Reges Neapolis in eodem Regno in quadraginta Eccleſijs prælatos ſiue Epiſcopos nominant. cap. 50. nu. 25.
Reges plurimi exprimuntur, qui Prælatos nominant. cap. 50. num. 32.
Reges Hiſpanos, ius nominandi Prælatos à Carolo Magno habuiſſe, falſum eſt. cap. 50. num. 35. 36. 37.
Reges Hiſpaniæ Gallis Regibus ius nominandi Prælatos cō municauere. cap. 50. num. 39.
Reges Catholici, diuina ſuffragante gratia, à Dæmonibus obſeſſos ſanant. cap. 55. num. 2.
Reges Galli ſanant ſtrumas. cap. 55. num. 3.
Reges Angli ſanant ſtrumas. cap. 55. num. 4.
Reges finis eſt vt Regnum proſperetur. præf. num. 6.
Regis Catholici Regna, hæreditaria ſunt. cap. 55. num. 1.
Reges complures habuit Auſtriaca familia. cap 61. num. 1.
Regi Catholico, vti Regi Hieruſalem, Neapolis, & Siciliæ dicitur, ſacra Regia Maieſtati. cap. 60. num. 1.
Reges cum inunguntur, videntur eſſe quodammodo homines ſacri cap. 60. num. 2.
Regi conuenit Maieſtas. cap. 60. nu. 20. 21. 22. 23. 25.
Regi Catholico ſpecialiter conuenit Maieſtas. cap. 60. nu. 32.
Reges de facto Imperatorem non recognoſcentes, habent authoritatem indicendi bellum. cap. 67. num. 4.
Reges Hiſpaniæ bellum indicunt. cap. 67. num. 6. 10.
Regum Hiſpanorum coronæ, Alexander VI. Pontifex, ordinem S. Iacobi de Spada. cap. 74. num. 3.
Regis Catholici ſunt bona fractarum Nauium, & naufragantium. cap. 75. num. 1. 16.
Regum ſunt bona naufragantium in Italia, & Littoribus Neapolis. Siciliæ Hiſpaniæ, & Angliæ. cap. 75. num. 2. 8. In ſtatu Brittonum ſeu Britanniæ Armoricæ. num. 5. In Gallia, Aquitania, Nauarra, & Venetorum Dominio. num. 3. 4.
Regum, ac Principum liberalitatem oſtendunt Eccleſiarum diuitiæ. cap. 76. num. 3.
Reges Catholici, an familia propria nomen habeant. cap. 77. num. 1.
Reges Catholici. & eorum ſucceſſores, quam fidem Chriſtianam ſemel ſuſceperunt, numquam reliquerunt. cap. 81. num. 1.
Regis Imperio ſpreto, Dei ordinationi reſiſtitur. cap. 81. n. 14.
Reges creant Tabelliones. cap 30. num. 3.
Reges Siciliæ creant Tabelliones. cap. 30. num. 4.
Reges omnes in ſuis Regnis ſuprema vtuntur poteſtate. cap. 31. num. 18.
Reges leges faciunt in ſuis Regnis. cap 31. num. 19. 20. 37.
Regis officium eſt iubere. cap. 31. num. 36.
Reges in Neapolitano Regno creant Tabelliones. cap. 30. num. 18.
Reges Hiſpaniæ bellum indicere poſſunt. cap. 32. num. 6.
Reges Perſarum pro inſigni Aquilam portans Auream. cap. 32. num. 36.
Reges Catholici, quos caſus ſolent reſeruare in cōceſſione indultus, & gratiarum. cap. 38. num 86.
Reges Hiſpani, Catholici nominandi ſunt. cap. 41. num. 1. 23.
Regibus Hiſpanis, Chriſtianiſſimi nomen tribuenm eſt. cap. 41. num. 42. 43.
Reges, & Principes Auſtriaci, cum primis Galliæ Regibus eodem ex genere orti. cap. 41. num 45.
Regis Inſulæ Todari, notabile dictum ad nouarum Inſularū acquiſitionem. cap. 43. num. 64.
Regis Catholici redditus. cap. 45. num. 3.
Regum Diuitiæ celebrantur. cap. 45 num. 22.
Reges Chinarum vlles vtuntur Arcibus. cap. 37. num. 31.
Regi tenuitas, & paupertas indecentia. cap 46. num. 13.
Regibus Cypri nullum ius competit ſuper Regno Hieruſalē. cap. 46. num. 32.
Regibus Angliæ nullum ius eſt in Regno Hieruſalem. cap. 46. num. 33.
Regibns Galliſa nullum ius pertinet in Regno Hieruſalem. cap. 46. num. 36. 37 40.
Reges Siciliæ, & Neapolis ius habent in Regno Hieruſalem. cap. 46. num. 38.
Regum triginta ſeptem mortuorum corpora ſeruantur in Ciuitate Legionenſi. cap. 46. num. 48.
Reges Neapolitani poſſederunt Dalmatiam, Croatiamque. cap. 46. num. 135. 137.
Regibus Siculis, & Neapolitanis competit ius ſuper Dalmatia, & Croatia. cap. 46. num. 137. 138.
Regibus Bugiæ, quando fuit ſubdita AlgeZira. cap. 46. num. 186.
Regibus Telenſinis quandoque fuit ſubdita AlgeZira. cap. 46. num. 185.
Reges Catholici centum annis Oceanum Mare poſſederunt. cap. 46. num. 228.
Regum Romanorum filij, Archiduces dicuntur, et an primogenies ſolum. cap. 46. num. 242.
Reges ſuos Burgundi habuerunt. cap 46. num. 247.
Regum Galliæ quoad Mediolani ſtatum infirma ratio. cap. 46. num. 276. 278.
Regibus ſi Dominia obueniunt Dotalitij iure, non iudicantur, vt ipſorum Regna. cap. 46. num. 321.
Reges Galliæ ſemper Flandriam ambierunt. cap. 46. n. 355.
Reges liberi in ſuis Regnis Imperij iura exercent. capit. 48. num. 5.
Regum læditur Maieſtas, ſicut Imperatorum. cap. 48. nu. 6.
Regi Catholico Papa beneficiario, omnia conceſſa videntur. cap. 48. num. 15.
Reges aliqui, non iure, ſed conſuetudine inunguntur. cap. 49. num. 2.
Reges Galliæ, & Angliæ Oleo Sancto inunguntur. cap. 49. num. 2. 66. 67.
Reges vncti in ſcriptura ſacra. cap. 49. num 15. 16. 17. 18.
Reges vnguntur in bracchio, in humero, vel Armo. cap. 49. num. 21.
Reges vnguntur à Metropolitanis in eorum Regnis iuxta morem ſeruari ſolitum. cap. 49. num. 25.
Reges. quare in Bracchio vngantur. cap. 49. num. 34.
Reges multi ab Apoſtolica Sede, vt Oleo ſancto vngeretur procurarunt. cap. 49. num. 64.
Reges Noruegiæ, et Septentrionis Oleo ſancto vnguntur. cap. 49. num. 65.
Reges vngi Oleo ſancto, parui facit Bugenhagius Pomeranus Hæreticus. cap. 49. num. 69.
Reges qui vnguntur, an vaſſalli Eccleſiæ fiant. cap. 49. numero 70.
Reges Chriſtiani, Summo Pontifici debent colla ſubmittere. cap. 49. num. 71.
Reges Siciliæ ſunt perpetui Apoſtolicæ Sedis Legati. cap. 53. num. 1.
Regi Siciliæ conceſſum priuilegium Legati de latere perpetui ab Vrbano II. Summo Pontifice. cap. 53. num. 2.
Regibus Hiſpanis manus oſculantur Epiſcopi. cap. 54. num. 1. 9. 20.
Reges revereri debent à Prælatis. cap. 54. num. 16.
Regibus Hiſpaniarum, Decimarum Eccleſiaſticarum conceſſio facta fuit à Summo Pontifice. cap. 59. nu. 3. 5. 7. 8. 14.
Reges Hiſpani, à Maurorum, & Sarracenorum manibus Regna eripuere. cap. 59. num. 6.
Regibus Catholicis, ac etiam Gallicis quandoque conceſſa fuit à Summis Pontificibus, Decima Papalis. cap. 59. nu. 35. 37.

Regi

Regi per vnum melius eſt cap.57.num.10.
Regem Galliæ non ſubeſſe imperio ex Accurſio perperam capit Iaſon.cap 65. num.2.
Reges creati ſunt à Deo, vt commiſſis ſibi populis, æquo libramine iuſtitiam faciant. cap. 66. num.3.
Reges creati ſunt, vt ſuo terrore populos à malo coerceant. cap.66 num.5.
Reges hominum, & Reipublicæ amore detineri debent, non Equorum, Canum Auium, & ſimilium. cap.66. num 6.
Regis officium eſt, publicæ, non ſuæ vtilitati conſulere. cap. 66. num.7.
Reges non ſibi ipſis ſed Reipublicæ nati ſunt. cap.66. nu.10.
Regibus, iuſtitiam colere proprium, ac ſummum bonum eſt. cap.84. num.13.14.
Regalia dicuntur, quæ ſunt Principi reſeruata cap. 5. nu.2.
Regalia Imperatori reſignanda eſſe, qui iuriſconſulti decreuero. cap.5. num 3.
Regalia ponuntur pro iure, & poteſtate conferendi beneficia, ſeu Feuda Regalia. cap. 5. num.4.
Regalia appellantur etiam iura Fiſcalia, & de menſa. cap. 5. num. 5.
Regalia appellantur Feuda dignitatũ. puta Ducatus, Marchionatus & ſimilium. cap. 5. num.6.
Regalia dicuntur ſacerdotia maiora, & opulentiora. cap. 5. num.7.
Regalia dicuntur veſtimenta, & inſignia in augurationis Regum. cap. 5. num.8.
Regalia conferunt Summus Pontifex, & Imperator. cap. 5. num. 9.
Regalia Reges conferunt. cap. 5. num 13.
Regalia confert Dux Mediolani. cap. 5. num.14.
Dux Sabaudiæ ibidem. num. 15.
Dux Mantuæ. num. 16.
Dux Ferrariæ. num.17.
Marchio Montisferrati. num. 18.
Dux Florentiæ & Senarum. num.19.
Comes Aſtenſis num.20.
Dux Fani. num.21.
Reſpublicæ Venetorum. Genuenſium & ſimilium. num 22.
Regalia, an conferant, Epiſcopi, & alij Eccleſiæ Prælati. cap. 5 num.24.
Regalia confert Rex Catholicus, vti Rex Siciliæ, & Apuliæ. cap. 5. num.25.
Regalia omnia iura habet Rex Hiſpaniæ. cap. 5. num.26.
Regalia quare Principibus conceſſa fuerint. cap. 5. num 27.
Regalium iure ſunt via publica. cap.7. num.1.
Regalium ſunt Portuum redditus. cap.9. num 45.
Regalia dicuntur ripatica. cap 10. num 1.
Regalium appellatione eſt vectigalium indictio, & exactio. cap.11. num.34. 35.
Regale ius eſt vectigal paſſagij, & pedagij. cap.11. nu 43.
Regalium iure veniunt bona, quæ ab indignis auferuntur. cap.15. num.15.
Regalium appellatione, venit pœna publicationis bonorum ob inceſtas nuptias. cap.16. num.195.
Regalium iure veniunt bona condemnatorum, & proſcriptorum. cap.17. num.1.
Regalium appellatione ſunt Angarij, & Perangarij ſubditi. cap.18. num.1.
Regalium iure venit Plauſtrorum præſtatio cap.19 nu.26.
Regalis iuris eſt collatio ordinaria. cap 20. num 2.
Regalium appellatione, quæ palatia veniant. cap. 23. num.1.
Regalium iure ſunt Piſcationes. cap. 24. num. 1. & illarum redditur. num.3.
Regalia multa Principum deſcribit author per Imperatorẽ Fredericum non enumerata. cap.27 num.86.
Regalium iure ſunt Fodinæ Auri, Argenti, ac Metallorum. cap.28. num.3.15.16.17.21.
Regalis iuris eſt immunitatem à collectis, & muneribus concedere. cap.33. num. 2.3 4.
Regalis iuris eſt, Studia, Academias, & collegia literarum erigere cap 34. num.11.12.15.16.
Regale ius, & Principis eſt, ſpurios Natalibus reſtituere. cap.35. num 2.
Regalis iuris eſt bellum indicere. cap.67. num 1.
Regalium ius eſt, creare Tabelliones, & Notarios, ac ad Principes ſpectet. cap.30. num.1.
Regalibus conceſſis in Feudum non venit Tabellionum creatio. cap.30 num.40.41.
Regalis iuris eſt concedere poteſtatem leuandi ſcripturam de Scheda alterius Notarij. cap. 30. num.64.
Regalis iuris eſt, & ad Principem ſpectat, Arces, & Caſtra noua facere. cap.37. num.7.9.
Regentes, ac ſupremi Conſiliarij aſſiſtunt Regi dum eſt in Regno. & ipſo abſente. Proregi. præf. num.65.
Regiorum beneficiorum Eccleſiaſticorum collationes, an admittantur in Hiſpania. cap 52. num.4.
Regium Decus eſt augeri dignitatibus ſubiectorum. cap. 80. num. 2.
Regium officialiũ ſi offendat Clericus, an ab eo cognoſcatur. cap 71 num.53.
Regia lex, vide in verb. Lex.
Regienſe Studium. cap.40. num 87.88.
Regia pollent dignitate Burgundi Reges. cap.46. nu. 248.
Regina Elizabetha Angliæ. dum Oleo ſancto vngebatur, quæ verba impie protulerit? cap.49. num.68.
Regij familiares. vide in verb. Familiares.
Regij Officiales, an puniant Clericum vſurpantem iuriſdictionem Regiam. cap.71. num 55.
Regij Magiſtratus in Hiſpania cognoſcunt de vi & iniurijs factis inter perſonas Eccleſiaſticas. cap.71. num.58.60.
Regij Magiſtratus Regni Neapolitani cognoſcunt de violentijs & iniurijs illatis Clericis. cap.71. num.59.
Regij Magiſtratus cognoſcunt in Delphinatu ſimiliter, vt ſupra dictum eſt. cap 71. num 60.
Regij Magiſtratus cognoſcunt de infringente Saluaguardiam, vel ſecuritatem ab ipſo conceſſam. cap.71. nu.142.
Regnum ad quid inſtitutum. præf. num. 8.
Regna fortitudine, & iuſtitia conſeruantur, ex opinione Ariſtotelis. præf. num.51.
Regna Iturea & Traconitidis. Gaulonitidis, Batanea, & Paneadis, cui fuere legata. cap. 16. num.144.
Regna Neapolis, et Siciliæ fuere de patrimonio Eccleſiæ. cap. 47. num.15.
Regnum Neapolitanum appellatur etiam Siciliæ. cap. 47. num. 17.
Regnum Siciliæ intelligitur tantum de Inſula. cap.47. n.17.
Regnum Neapolitanum. ſub Rep. Romana fuit Roma rerum potiente. cap. 47. num.18.
Regnum Neapolitanum, quando venit ad manus Roberti Guiſcardi Northmanni. cap.47 num.24.25.26.
Regni Neapolitani cenſus, Eccleſiæ Romanæ debitus, quis? cap.47. num.28.29.30.31.32.
Regna Angliæ & Hyberniæ ſunt Summo Pontifici ſubdita. cap 47. num.66.
Regnum Galliæ poſt Clodouæi mortem pluries in partes diuiſum cap.47. num.180.
Regnum Neapolitanum, Apuliæ Regnum prius appellatum fuit. cap. 50. num.23.
Regna Catholici Regis hæreditaria ſunt. cap. 56. num. 1.
Regnum Aragoniæ hæreditarium eſt. cap.56. num.2.3.
Regnum Maioricarum hæreditarium eſt. cap.56. num.3.
Regnum Luſitaniæ eſt hæreditarium. cap. 56. num.4.
Regnum Caſtellæ eſt hæreditarium. cap.56. num.5.
Regna omnia Hiſpaniæ hæreditaria ſunt. cap.56. num.6.
Regna Neapolis, Apuliæ, & Siciliæ hæreditario iure deferuntur.

ruuntur.cap.56.num.7.8.9.10.12.
Regna Neapolis, & Siciliæ Eccleſiæ Romanæ Feuda ſunt. cap 56.num.13.
Regnorum Regis Catholici Arma gentilitia.cap.77.nu.26.
Regna Catholici Regis ab hæreticorum labe ſunt immunia. cap.81.num.2.
Regere ſignificat, quod in ſacra pagina dicit Paſcere. cap. 71. num. 114.
Regnare eſt, ſeruire Deo. cap.71. num.173.
Regnum ſine Theſauris, congruè ſtare nequit. cap.46. nu.15.
Regnum Hieruſalem apud Chriſtianos, quamdiu ſteterit? cap.46.num.25.
Regnum Syriorum Primogenito prius debetur.cap.46.n.30.
Regna Hiſpaniarum, mutatione temporum, & ipſa nomina mutarunt.cap.46. num.43.
Regnum Caſtellæ, quo iure ad Regem Catholicum ſpectet. cap.46.num.46.
Regnum Legiones unitum Regno Caſtellæ. cap.46. num 47.
Regnum Legionis, dotis nomine ad Ferdinandum Primum Hiſpanum Regem peruenit.cap.46. num. 52.
Regnum Aragoniæ poſt Mauros expulſos, Hennecum Ariſtam Regem habuit.cap.46. num.53.
Regnum Aragoniæ, quo ordine, & iure venit ad Philippum Regem Catholicum.cap.46. num.56.
Regnum legionis ad Philippum Regem Catholicum ſpectat. cap.46.num.49
Regnum Aragoniæ ab Imperio liberum.cap.46.num.57.
Regni illius caput, Valentia Ciuitas.cap.46. num.58.
Regnum Toletanum quo ordine, ac iure ad Philippum Regem Catholicum ſpectet.cap.46. num.64.
Regnum Granatæ, Bethicum dictum. cap.46. num.65.
Regnum Granatæ à Ferdinando Rege ad Philippum Regẽ Catholicum tranſmiſſum.cap.46. num.67.
Regnum Hiſpalis in Bethica ſituatum.cap.46. num.70.
Regnum Hiſpalis, quo ordine ad Philippum Catholicum Regem peruenerit. cap.46. num.71.
Regnum Corduba, ac ipſa Ciuitas à Ferdinãdo Rege capta. cap.46. num.74.
Regnum Gibraltaris à Maurorum manibus ereptum per Ferdinandum IV. Regem, Sancij IV. Regis filium. cap. 46. num. 84.
Regnum Gibraltaris à Ferdinando, & Elizabetha Regibus Catholicis expulſis ad unum Mauris, cum omni Andaluzia recuperatum.cap.46. num.85.
Regnum Gibraltaris quo pacto ad Philippum Regem Catholicum peruenerit.cap.46. num.86.
Regnum Murtiæ ad Catholicum Philippum Regem delatum, & dicitur quo iure. cap. 46. num.88.
Regnum Giennæ, quo ordine ad Philippum Regem Catholicum venerit.cap.46. num.91.
Regnum Galleciæ, Regno Caſtellæ proximum, & flumine Dorio à Luſitania diuiſum. cap.46.num. 92.
Regnum Galleciæ, quomodo ad Philippum Catholicum ſpectet. cap.46. num.93.
Regnum Cataloniæ rectò ordine ad Philippum Catholicum Regem ſpectat.cap.46. num.93. 94.
Regnum Nauarræ Vaſconum prius dictum.cap 46. nu. 99.
Regnum Nauarræ à Maurorum Dominio Hennecus Ariſta prius omnium Rex eripuit.cap.46.num.100 111.
Regnum Nauarræ quanto tempore penes Gothos Hiſpaniarum Reges ſteterit.cap.46. num.101.
Regnum Nauarræ unde ad Regem Catholicum Philippum perueniat. cap.46. num.102.
Regnum Nauarræ, an ſucceſſoribus Ioannis Allebreti olim Regis debeat à Philippo Rege Catholico reſtitui. cap. 46. num.103.104 105. uſque ad num.123.
Regnum Nauarræ iuridicè conceſſum Ferdinando Regi Catholico.cap.46. num.109.113.
Regna de gente in gentem transfert Summus Pontifex. cap. 46. num.110.
Regni Hungariæ titulum ex pacto tenent Auſtriaci. cap.46. num. 133.
Regnum Hungariæ quo iure teneat Rodulphus Secundus Imperator.cap.46.num.132.
Regnum Neapolitanum, ac Siculum utriuſque Siciliæ nomine appellatur.cap.46.num.137.
Regnum Neapolitanum, & Siculum ſub Imperio prius fuere. cap 46. num. 144.
Regna Neapolis, & Siciliæ, quo pacto ad Philippum Regem Catholicum pertineat. cap.46. num.145.
Regnum Sardiniæ, quomodo ad Philippum Regem Catholicum pertineat.cap.46. num.156.
Regnum Maioricæ, & Minoricæ quo pacto ad Philippum Regem ſpectet.cap.46. num.175.
Regnum Marocchi, qualiter ad Philippum Regem Catholicum pertineat.cap.46. num.176.
Regnum Algezinæ à Ferdinando, & Elizabetha Regibus Catholicis captum, & quot annis pro eo fuit eis tributum ſolutum. cap.46. num.187.
Regnum Algezira, ut recuperaret Carolus V. Imperator pluries infelici marte pugnauit.cap.46.num.188.
Regnum Algezira, mortuo Ferdinando Rege, à Barbaroſſa fuit occupatum.cap 46. num.187.
Regnum Angliæ conceſſum fuit à Summo Pontifice, Philippo II Regi Catholico.cap.46 num.190.
Regni Angliæ cenſus quotannis debitus Romano Pontifici eſt, Marcharum ſeptingentarum.cap.46. num.194.195.
Regnum Angliæ à Pontifice transfertur de gente in gentem. cap.46. num.193.194.195 196.
Regnum Angliæ tamquam Feudum Eccleſiæ concedi potuit per Summum Pontificem Philippo II. Regi Catholico. cap.46 num.197.
Regni Hyberniæ cenſus annuus Romano Pontifici debitus eſt Marcharum trecentarum.cap.46. num.194.195.
Regnum Canariæ, quo iure ad Philippum Regem Catholicũ pertineat.cap.46.num.208.
Regnum Luſitaniæ eſt nouiſſima Philippi II. Regis Catholici acquiſitio.cap.46. num.209.
Regni Luſitanici ſucceſſio ex deciſione, ac ſententia diffinitiua peruenit ad Philippum Regem Catholicum, cap. 46. num. 212.
Regnum Luſitaniæ datum olim Dotalitij cauſa Tharoſiæ virgini ab Hiſpanis Regibus.cap.46. num.215.
Regnum Luſitanicum ad Philippum Regem Catholicum tranſmiſſum cap.46. num. 216.
Regnorum Noui Orbis acquiſitio à diuerſis authoribus deſcripta.cap.46. num.217.
Regnis Orbis Noui, ac Maris Oceani ab Alexandro VI. Summo Pontifice inueſtiti fuere, Catholici Reges.cap.46. num 224.
Regna, & Ducatus diuidi æqualiter nequeunt. cap.46. num. 290.
Regnum Nauarræ Caſtellæ Regno adiecit Ferdinandus V. Rex Iuſtus appellatus. cap.42. num.35.
Regnum dum confert Papa, omnem poteſtatis plenitudinem dare cenſetur.cap.48.num.12.
Regna Catholici Regis ad proximiores tranſmittuntur.cap. 57.num.1.
Regna Hiſpaniarum tranſmittuntur ad ſucceſſorem primogenitum. cap 57. num.2.23.
Regna Regis Catholici tranſmittuntur ad fœminas primogenitas cap.57. num.3. 4 ſeruata tamen ſexus prærogatiua non exiſtente maſculo.num.5.7.
Regnum Hungariæ ſimiliter non exiſtente maſculo, mulieres admittit ad illius ſucceſſionem. cap.57. num.8.
Regnum natura eſt quid indiuiſibile.cap.57.num.9.

Regnum

Regnum diuiſum deſolatur.cap.57.num.11.
Regnum indiuiſum, & ſolidum, tutius, & ſecurius eſt.cap. 57.num.12.
Regni diuiſio fuit comminata Balſaſar filio Nabuchdonoſor Regis.cap.57.num.14.
Regni Iudeæ diuiſio inter Ariſtobolum, & Antigonum; peſſima.cap.57.num.15.
Regno Numidarum *per Iugurtham diuiſo, fuit attritus Adherbal.cap.57.num 18.*
R*egni Polonici diuiſio facta per Boleslaum* III. *Regem, fuit bellorum cauſa.cap.57.num.20.21.*
Regnum Galliæ *olim in quatuor partes diuiſum, magnum ſenſijt detrimentum.cap.57.num.20.21.*
Regna capiunt primogeniti, & cæteri vitam. & Militiam. cap.57.num.22.
Regnum Nauarræ *datum fuit Ioannæ, & Carolo.cap.57. num. 40.*
Regnum Galliæ *prætendit* Odoardus *Rex Angliæ ex perſona Iſabellæ matris.cap.57.num.41.*
Regnum Galliæ *in dotem promiſſum* Catherinæ *Caroli VI. Regis filiæ, dum nupſit Henrico V. Angliæ Regi.cap.57. num.44.47.48.49.*
Regna priora poſt Diluuium fuere Armenium, & Italicum. cap.68.num.10.11.
regnum Neapolitanum *eſt ambitioſorum, auarorum, ac tyrannorum paleſtra.cap.68.num.38.*
regnum Cælorum *finis eſt noſtræ perfectionis.cap.70.n.155.*
regnare eſt, ſeruire Deo.cap.64.num.44.
regula Cancellariæ *de Idiomate eſt, vt præficiendus beneficio ſciat idioma.cap.51.num.18.*
reipublicæ intereſt tractare de Principum actibus.præf.nu.5.
respublica conſulitur melius per vnum.cap.3.num.72.
reipublicæ intereſt, nobiles eſſe homines.cap.4.nu.13.
reipublicæ hoſtes denunciandi ſunt.cap.14.num.82.
reipublicæ pars ſunt Sacerdotes.cap.71.num.16.
religionis contrarius, & qui in eam committit, omnibus eſt iniurius.cap.14.num.76.
religione, & cultu Diuino ſpretis, omnia corruunt.cap.81. num.13.
religioſus clauſtralis habitum religionis dimittens, & ad vitam ſecularem rediens eſt excõmunicatus.cap.71.nu.103.
religio Chriſtiana dicitur Catholica.cap.41.num.52.
religioni diuinæ poteſt quis ſe perpetuo obligare.cap.64.n.42.
religioni Diuinæ ſe obligare, ſeruitium eſt.cap.64.nu.43.
religio ſanctitatem ſubſequitur.cap.70.num.130.
religio eſt virtus, per quam homines Deo cultum, ac venerationem exhibent.cap.70.num.133.cap.84.num.19.
religio vnde dicatur? cap.70.nu.134.135.
religio ſi tollitur, nulla nobis ratio cum cælo eſt.cap.70.num. 136.
religio eſt idem ſanctitati.cap.70.nu.138.
religio operatur per interiores, & exteriores actus.cap.70. num.139.
religionis actus interiores operantes ſunt principales, exteriores vero ſunt vti ſecundarij.cap.70.num.140.
reliquia ſaluanda quæ ſint? cap 69.num.27.
remiſſio ſi ſit à defuncto, heres ſimilem actionem iterum non intentabit.cap.15.num.24.
remiſſione accuſationis facta à principali, & vindicta proſequutio facta cenſebitur.cap.15.num.25.
remiſſio expreſsè facta, cenſetur perpetua.cap.15.num.27.
Renati Choppini I.C. *Andegauenſis laudes.cap 11.num.5. & cap.46.num.119.*
Renatus Choppinus. & Ianus Langlaus, *de habitu. & veſtibus Clericorum, optimè ſcripſerunt.cap.71.num.167.*
Renatus Choppinus I.C. Andegauenſis celeberrimus.cap. 40.num.56.57.58.
renonatio inueſtituræ.vide in verb. Inueſtitura.
res ſacræ, & ſanctæ in nullius bonis ſunt.cap.60.num.9.
res, quando incidant in commiſſum.cap.11.nu.98.99.
res obſcuræ, exemplis clareſcunt.cap.71.num.15.
reſpublica omnis, mente, conſilio, & prudentia regitur.cap. 3.num.36.
Reſpublica Veneta, Romanæ reipublicæ imitatrix.c.4.nu.71.
reſpublicæ iure Principum fungentes, habent bona vacantia. cap.14.num.6.
reſpublicæ Venetorum, Genuenſium, Lucenſium, & Raguſinorum, religioſiſſimæ.cap.20.num.43.
reſpublicæ Venetorum, Genuenſium, Lucenſium, & Raguſinorum, Tabelliones creant.cap.30.num.5.
reſpublica Venetorum, ac aliorum legis condendæ poteſtatem habent.cap.31.num.26.
reſpublicæ habentes iura Imperij *reſtituunt deportatos, exules, & indulgent damnatis.cap.38 num.8.*
reſpublica Philippi *Regis Catholici fœliciſſima eſt, cum multis ciuibus reſplendeat.cap 45.num.9.*
reſpublicæ Venetorum Genuenſium, & Lucenſium, ſtatus poſſidens in Italia.*cap.68.num.2.*
res de facili reuertitur ad naturam ſuam.cap.46.num.112.
reſponſum Ioleo factum de Sicilia Inſula, quam vanum fuerit.cap.46.num.146.
reſtituimus, verbum, quid ſignificet.cap.38.num.28.
reſtituens in integrum Princeps videtur reſtitutum reducere in ſtatu illo. in quo erat ante delictum.cap.38.nu.33.
Rethores, an Vrbe Roma, Senatuſcenſulto pulſi fuerint. cap. 40.num.10.12.
Rethores Vrbe Romana excluſi.cap 40.num.12.
Reuerentiæ filia Maieſtas.cap.60.num.27.
Rex bonus, melior, quàm bona lex cap.3.num.86.
Rex Fiſcum habet.cap.14.num.7.
Rex Dominus eſt perſonarum.cap.18.num.33.
Rex paſtor appellatur.præf.num.7.
Rex non appellatur officialis.cap.19.num.92.
Rex, & Baro, an eodem tempore ſubuentionem petant. cap. 20.num.45.
Rex imponere poteſt collectam. vide in verb. Collecta.
Rex expendere nõ debet pro vaſibus aureis, Canibus, & Falconibus.cap.20.num.40.41.
Rex ab alio regnum tenens in Feudum, *cenſetur Dominus ſupremus.cap.47.num.23.*
Rex in regno concedit, infeudat, reuocat, & facit, quodlibet. cap.47.num.36.
Rex dum infeudat Ducibus, Marchionibus, Comitibus, & Baronibus, retinet ipſe directum Dominium.cap.47.n.38.
Rex dicitur in ſcriptura ſacra Paſtor.cap.71.num.115.
Rex nonne, noua lex. cap.31. num.21.
Rex in regno plenitudinem habet poteſtatis.cap.31.num.22.
Rex obediens legi, amboris atem illi tribuit. cap.31.nu.39.
Rex poteſt Caſtrum Baronis ædificare.cap.37.num.24.
Rex in terra Baronis, belli tempore cuſtodiam ponere poteſt. cap.37.num.26.
Rex curare debet, vt literarum ſtudia in regno ſuo floreant. cap.40.num 6.
Rex in regno ſuo poteſt, pluſquam Imperator in Imperio.cap. 48.num.8.
Rex ſi fuerit Balius, ſiue Tutor inuentarium, & alias ſolemnitates non conficiet.cap.62.num.12.
Rex, & ſui Magiſtratus procedunt in crimine læſæ Maieſtatis humanæ, etiam in conſiliarios commiſſe.cap.62.nu.16.
Rex cognoſcit contra Ciuitatem, ſiue Caſtrum immediatè ſibi ſubditum cap 62.num 46.
Rex concedens, cenſetur concedere cum iuribus ad ſe ſpectantibus.cap.64.num.134.
Rex ex numero proborum virorum creatur.cap.66.nu.4.
Rex Alemaniæ ex conceſſione Summi Pontificis, Prælatos nominat.cap.50.num.32.

Rex Alemaniæ ab Archiepiſcopo Colonienſi, Oleo ſanctoinungitur. cap. 49. num. 26.
Rex Apuliæ, priuilegium habet, vt in Eccleſia qualibet vnũ ponat. cap. 50 num. 24.
Rex Aragonum liber eſt, nec alicui Principi humano ſubeſt. cap 47. num. 2.
Rex Aragonum bellum indicere poteſt. cap. 67. num. 5.
Rex Aragonum habet cognitionem ſuper Prælatos exemptos. cap. 53. num. 3.
Rex Angliæ ſoluit quotannis Eccleſiæ Romanæ Marchas ſentingintas. cap. 46. num. 194. 195.
Rex Angliæ ab Archiepiſcopo Cantuarienſi, Oleo ſancto inungitur. cap. 49. num. 26.
Rex Alphonſus, primus communicauit iuriſdictionem, merum, ac mixtum Imperium Comitibus, Baronibus, ac Dominis in Regno Neapolitano. cap. 19. num. 93.
Rex Chanaam in exercitu ſuo noningentos Falcatos Currus habuit. cap 19. num. 34.
Rex Carolus Primus vetuit in Regno Neapolitano, ne arreſtarentur bona venalia in ſtratis vel mercatis c. 36. n. 41.
Rex Catholicus vti Rex Apuliæ, & Siciliæ confert Regalia. cap. 5. num 25.
Rex Catholicus, quod vectigal exigit in Hiſpania? cap. 11. num. 27.
Rex Catholicus, quos piſcationum redditus habeat Neapoli. cap. 24. num. 4.
Rex Catholicus in nouis Inſulis. præſertim ſancti Dominici plures . . . . cap 28. num. 28.
Rex Catholicus in Regnis Neapolis Siciliæ Hiſpani, Ducatu Mediolani, Brabantia in Flandria in nouo Orbe nominat & præſertim Prælatos. cap. 50. num. 4. 5 22. 23. 24. 25. 26 27 28. 28. 30.
Rex Catholicus ex priuilegio Pontificis habet ius præſentandi in Apuliæ Regno cap. 50. num. 11.
Rex Catholicus in Regno Siciliæ præſentat omnes Prælatos. cap. 50 num 24. 26. 27.
Rex Catholicus in Regno Luſitaniæ eligit adminiſtratorem in Capella, vel maioratu inſtituto pro conſanguineis, extinctis omnibus de linea inſtituentis. cap. 50. num. 67.
Rex Catholicus tamquam Rex Angliæ, dicitur Fidei defenſor. cap 44. num. 1.
Rex Catholicus Philippus II. Angliæ Rex declaratus à Sixto Quinto Summo Pontifice. cap. 44. num. 3.
Rex Catholicus eſt Rex Hieruſalem. cap. 60. num. 4. 5.
Rex Catholicus non recognoſcit ſuperiorem in temporalibus. cap 67. num. 2.
Rex Catholicus habet poteſtatem indicendi bellũ. c. 67. nu. 3.
Rex Catholicus Philippus II. nullum vnquam bellum mouit, nihil vnquam contra alium egit, vel armis vllum laceſſiuit, niſi cauſa coram Pontifico Maximo, & Cardinalium conſiſtorio, prius propoſita, & perorata cap. 67. num. 13.
Rex Catholicus caput eſt plurium ordinum Equitum. cap. 74. num. 1.
Rex Catholicus Equites Sancti Iacobi de Spata confert, & comendas confert, tamquam illius ordinis Dominus. cap. 74. num 2.
Rex Catholicus ex Magiſterio ordinis Sancti Iacobi de Spata, ducenta circiter annua habet aureorũ millia. c. 74. n. 4.
Rex Catholicus plures alios Equites creare poteſt. cap. 74. num. 103.
Rex Catholicus in Regno Aragoniæ, an cognoſcat ſuper Prælatos exemptos. cap. 71. num. 6.
Rex Catholicus, an in Regno Siciliæ habeat Tribunal Monarchiæ cognoſcens Prælatorum cauſas? cap. 71. num. 7.
Rex Catholicus, an cognoſcat de crimine læſæ Maieſtatis humanæ commiſſo per Clericos. cap. 71. num. 8. 9.
Rex Catholicus, & ſui Magiſtratus, an cognoſcant cauſam perſonæ Eccleſiaſticæ laicum Magiſtratum adminiſtrantis. cap. 71. num. 34. 36. 37. 38. 39. 40.
Rex Catholicus in Hiſpania habet Decimarum ſpiritualiũ Inueſtituram. cap. 71. num. 349.
Rex Catholicus deputatus ad reducendum ad Chriſti fidem Nouarum Inſularum populos. cap. 43. num. 60.
Rex Catholicus eſt maior Rex fortè, qui ſit in mundo. cap. 45. num 8.
Rex Catholicus maiorem ſuorum redditũum partem pro Eccleſia, & fidei Chriſtianæ tuitione erogauit, & erogat. cap. 45. num. 34.
Rex Catholicus terrenorum bonorum augendorum cupiditate inſatiabili non augitur. cap. 45. num. 35.
Rex Catholicus, quod ius habet in Regno Noruagiæ? cap. 46. num. 130.
Rex Catholicus dicitur Imperator in Regno ſuo. c. 48. nu. 3.
Rex Catholicus exercet omnia iura Imperatoris. c. 48. nu. 4.
Rex Catholicus tamquam Rex Hieruſalem, & Siciliæ, Oleo ſancto inungitur. cap. 49. num 1. 66. 67.
Rex Catholicus habet in Inſula Siciliæ intentionem fundatã Legati de latere ex priuilegio Pontificis. cap. 53. nu. 5.
Rex Catholicus in ſuis regnis habet poteſtatem expellendi Iudæos. cap. 69. num. 1.
Rex Catholicus quos ſtatus in Italia poſſideat? cap. 68. nu. 3.
Rex Catholicus in ſuis Regnis, & Dominijs viros ſanctitate conſpicuos habuit, plusquam alius quiſpiam Chriſtianus Princeps. cap. 70. num. 1.
Rex Galliæ poteſt Feudales inueſtituras facere, ac priuilegia concedere. cap. 47. num. 181. 182.
Rex Galliæ habet ius nominandi Prælatos in Gallia c. 50. n. 6
Rex Galliæ oleo ſancto inungitur ab Archiepiſcopo Remenſi. cap. 49. num. 26.
Rex Hiſpaniæ habet omnia iura Regalia. cap. 5. num. 26.
Rex Hiſpaniarum alicui humano Principi non ſubiacet. cap. 47. num. 1.
Rex Hiſpaniæ poteſtatem habet legis condendæ. c. 31. nu. 24.
Rex Hiſpaniæ eſſe non poteſt, niſi ſit Catholicus. c. 41. nu. 19.
Rex Hiſpaniæ appellatur Sereniſſimus. cap. 41. num. 20.
Rex Hiſpaniæ appellatur Illuſtris. cap. 41. num. 21.
Rex Hiſpaniæ appellatur Religioſiſſimus. cap. 41. nu. 22.
Rex Hiſpaniæ appellatur Catholicus. cap. 41. num. 24.
Rex Hiſpaniæ cunctos præcedit ob maiores Diuitias. cap. 45. num. 7.
Rex Hiſpaniæ eſt Epiſcopatuum Patronus. cap. 54. num. 2.
Rex Hieruſalem liber eſt. cap. 47. num. 7.
Rex Hieruſalem, & Rex Siciliæ a Papa Regna habent. cap. 60. num. 8.
reliqua in verb. Hiſpania, & in verb. Philippus.
Rex Hieruſalem primus apud Chriſtianos Gothifredus Bullonius Belga. cap. 46. num. 24.
Rex Hieruſalem Reges alios præcedit. cap. 46. num. 41.
Rex Neapolis, & ſui Magiſtratus an cognoſcant de cauſa Decimarum? cap. 71. num 360.
Rex Neapolis habet legis condendæ poteſtatem. c 31. nu. 23.
Rex Neapolis vngitur ab Archiepiſcopo Neapolitano. cap. 49. num. 26.
Rex Neapolis legem facit. cap. 48. num. 7.
Rex Neapolis, & ſui ſupremi Magiſtratus conſtituunt Tutorem, ſiue Balium pupillis Baronum, & titulatorum morientium. cap. 62. num. 1.
Rex Siciliæ Monarcha eſt in Regno ſuo. cap. 48. num. 1.
Rex Siciliæ primus poſt Sarracenos Rogerius Northmãnus. cap 42. num. 48.
Rex Siciliæ legis condendæ poteſtatem habet, ac legem facit. cap. 31. num. 23. cap. 48. num. 7.
Rex Siciliæ ab Archiepiſcopo Panormitano oleo ſancto inungitur cap. 49. num. 26.
Rex Hyberniæ ſoluit Summo Pontifici annuas Marchas trecentas. cap. 46. num. 194. 195.

Rex Tuneti Tributarius factus Rogerio Northmanno primo Siciliæ Regi. cap.42. nu.49.
Rhedalanius vehiculum eſt. cap.19. num.16.
Rhodus à Solymanno Turcarum Imperatore capta, & quãdo? cap.74. num.88.
Riccardus Northumbriæ Comes, Regis Angliæ frater ab Archiepiſcopo Moguntino, & Comite Palatino in Imperatorem electus. cap.58. nu.7. 13.
Ricchardus, vt Imperium acquireret, aceruo pecuniarum eſt vſus. cap.58. nu.14.
ripatica ſunt de Regalibus. cap.10. nu.1.
ripatica, an riparia dici debeant? cap.10. nu.1.
riparum vſus publicus eſt. cap.10. nu.2.
ripa eſt vſu publica. cap.10. nu.5.
ripa, an ſint de parte fluminis? cap.10. nu.7.
ripa, an ſint illorum, qui propè prædia habent. c.10. nu.6.
ripaticum eſt ſolutio, quæ pro appulſu ad Ripas fit. cap 20. num.8.9.
ripæ appellatione, an contineatur, incrementum, quod imbribus flumen recipit. cap.10. nu.11. 13.
Ripa, quid ſit? cap.10. nu.12.
ripæ à Dominis habentibus prædia vicina, alienari, an poſſint? cap.10 nu 14.
ripa in venditione Prædij vicini uenit. cap.10. nu.15.
ripæ de per ſe, vt plurimum inutiles ſunt. cap. 10. nu.16.
ripam munire, an poſsit Dominus ab impetu, & inundatione? cap.10. nu.18. 19. 20.
Roberti Bellarmini Cardinalis laudes. præf. nu.43.
Robertus Guiſcardus Northmannus Neapolitani Regni inueſtituram, conceſſionem habuit ab Anacleto, Nicolao II. & alijs Summis Pontificibus. cap.47. num.25.26.
Robertus Guiſcardus Gregorium Septimum Summum Pontificem à Clemẽte Antipapa acerrimè defendit. c.47. n.27.
Robertus Guiſcardus Northmannus ac eius ſucceſſores, Dalmatiæ, & Croatiæ Ciuitates acceperunt, & Inſulas, quæ referuntur. cap.46. nu.138.
Robertus, Boemundus, & Rogerius Northmannò, Inſulam Siciliæ à Sarracenis eripuerunt. c.42. nu.42. c.46. nu.143.
Robertus Northmannus à ſummo Pontifice factus Dux Apuliæ, & Calabriæ. cap 42. nu 42.
Robertus Northmannus, Gregorium ſeptimum Pontificem ab Henrico Imperatore carceratum, in mole Adriani, liberauit. cap.42. nu.43.
Roberti Guiſcardi Northmanni virtutes. cap.42. nu.41.42.
Robertus Northmannus Carolum ſimplicem Galliæ Regem, reſupinauit. cap.54. nu 28.
Robertus Northmannus Dux Apuliæ à Summo Pontifice donatus vexillo Beati Petri. cap.62. nu.54.
Roberti Regis Neapolitani virtutes. cap.79. nu.32.
Robertus Lancellotus I.C. Peruſinus laudatur. cap.40. nume.31.
Rodericus vltimus, ante Mauros, Hiſpaniarum Rex Cabam Virginem Iuliani ſeptæ Comitis filiam violenter ſtuprauit, vnde tot mala orta. cap.46. nu.82.
Rodericus Cidus, valentiam a Mauris occupatam, primus recuperauit. cap.46. nu.59.
Rodulphi Primi Imperatoris in Ottocarum Boemiæ Regem bellum. cap.47. nu.103.
Rodulphus Rex Burgundiæ Henricum Conradi II. Imperatoris filium hæredem fecit. cap.46. nu.251.
Rodulphus II. Romanorum Imperator Religioſiſſimus. cap. 20. num 42.
Rodulphus II. Imperator cum Turcarum Principe ſtrenuiſſimè militat. cap.61. num.5.
Rodulphi II. Romanorum Imperatoris zelus Catholicus in gerendo bello in Turcas. cap.32. nu.104.
Rodulphus II. Imperator, quo pacto teneat Regnum Hungariæ? cap.46. nu.132.
Roffredus Beneuentanus Azonis diſcipulus, & Accurſij prædeceſſor. cap.65. nu.45.
Rogerij Regis Siciliæ, & Neapolis titulus, Pius. cap.44. numero 4.
Rogerij Guiſcardi Northmanni actus cum Emanuele Comneno Imperatore Conſtantinopolitano quoad tranſitum exercitus. cap.46. nu.121.
Rogerius cum Roberto, & Boemundo Northmannis Siciliæ Inſulam, Sarracenis expulſis purgarunt. cap.42. nu.42. cap.46. nu.143.
Rogerij Northmanni Regis Siciliæ pugna Naualis cũ Emanuele Comneno Imperatore Conſtantinopolitano. cap.19. numero 71.
Rogerius Northmannus Siciliæ Rex Conſtantinopolim capere potuit. cap 46. nu.309.
Rogerius Northmannus una cum Roberto fratre pugnãs cũ Sarracenis in Sicilia, adiutorem viſibiliter Sanctum Georgium habuit, & Siciliam purgauit. cap.42. nu.45. 46. cap.72. nu.6.7.
Rogerius Northmannus Melitam Inſulam Sarracenis eripuit, cap.42. nu.47.
Rogerius Northmannus ab Vrbano II. Pontifice creatus Apoſtolicæ ſedis legatus perpetuus. cap.42. nu. 47. cap. 53. num.9.
Rogerius Northmannus Roberti filius, primus Siciliæ Rex Africam, quam Elmegdiam Arabes appellant, occupauit, Tuneti Regem tributarium fecit, Inſulas Corcyram, Eubeam, Corinthum, Thebas, Dyracchium capit, Conſtantinopolis Burgos incendit, & Ludouicum Galliæ Regem a Turcis eripuit. cap.42. num.48. 49. 50. 51. 52.
Rogerio Northmanno pugnanti in Sicilia cum Sarracenis, miraculum accidit. cap.72. num.6.
Rogerius Northmannus, Pytiſulo vſus. cap.72. num.8.
Rolandus Dux inferioris Britanniæ. cap.82. num.18.
Romani quando filijs nomina imponebant. cap.1. nu.28. 29. 30. & 31.
Romanæ vrbis diſcordia prima à debitorum nexu proceſſit. cap.2. num.47. Secunda à Decem viris. ibidem. num.49. Tertia à prohibitione matrimoniorum Plebis cum patribus. num.50. Quarta ex alijs cauſis, quæ referuntur. ibidem num 52.
Romana vrbs a ſui principio Monarchico ſtatu recta, nunc per Dei gratiam ſub vno Pontifice ad priſtinum ſtatum reuerſa. cap.3. num.90.
Romanorum Monarchia. vide in verb Monarchia.
Romani propè vias publicas, faciebant Palatia, ſepulchra, & ſimilia. cap.7. num.17.
Romani curribus in bello vehebantur. cap 19. num.39.
Romanus populus Magiſtratus creabat. cap.21. num.3.
Romani intra ſexaginta dies ab Arborum inciſione in Anchoris Naues centum triginta poſuere. cap.19. num.67.
Romani ob violentiam Lucretiæ illatam, Reges vrbe eiecerunt. cap.21. num 8.
Romani Theſauros in Ærario reponebant. cap. 27. nu.82.
Romanorum Duces a victis, opima ſpolia reportabant. cap. 47. num 142.
Romani à Samnitibus victi, victorum conditiones accepere. cap.47. num.148.
Romani oppreſſos vi bellica, in ſeruitutem redigebant. cap. 47. num.154.
Romæ ijdem dicebantur Pontifices maximi, & Imperatores. cap.60. num.3.
Romani in templis Senatum conſtituerunt. cap.60. num.12.
Romani populi Maieſtas dicebatur. cap.60. num. 24.
Romanorum virorum ordo triplex, Senatorius, Equeſtris, & Plebæius. cap.74. num.108.
Romani Piratas perſequebantur. cap.75. num.38.
Romani exterarum gentiũ Oratores, & legatos, nõ admittebant.

bant, niſi latinè loquentes, aut latino interprete. cap. 78. num. 46.

Romani impium iudicarunt Imperatorem *à ſuis occidi. cap. 79. num 18.*

Romani, ijs, quos à ſtatu Plebaio ad equeſtrem ordinem, aliumvè digniorem proponebant, antiquorum Nobilium nomina imponebant. cap. 1. ſi b num. 27.

Romani ſub ſtatu Monarchico habuere Regum leges, & Imperatorum, inſertas Codici libris inſtitutionum, authenticorum, ſiue Nouellarum Iuſtiniani. cap. 31. num 4.

Romani ſub ſtatu Ariſtocratico habuerunt Senatuſconſulta. cap. 31. num. 5.

Romani ſub ſtatu Democratico habuere Pretorum edicta. cap. 31. num. 6.

Romani ſub ſtatu Demarchico, habuere plebis ſcita. capit. 31. num. 7.

Romani ſub ſtatu Olygarchico habuere leges particulari conditoris nomine inſignitas. cap. 31. num. 8.

Romanus populus exactis Regibus, ſibi legis condenda poteſtatem reaſſumpſit. cap. 31. num. 9

Romani, ſi bellum indicendum erat amico Regi, per legatos prius amicitia renuntiabant. cap. 32. num. 19.

Romani in delectu militum, primum militem in boni ominis ſignum, bono nomine inſignitum vocabant. c 32. n. 20.

Romani nullum militibus ſtipendium dedere ducentos circiter per annos. cap. 32. num. 39.

Romani dabant duos equos Equiti, ut vno deſudante in alterum deſiliret. cap. 32. num. 40.

Romanorum militum arma, qua? cap. 32 num. 41.

Romana vrbis Studium litterarium antiquiſſimum. cap. 40. num. 8.

Romani eloquentia, & armorum vi totum orbem vicerunt. cap. 40. num 9.

Romanum ſtudium fouere Innocentius IV. Bonifac. VIII. & Leo Decimus Summi Pontifices. cap. 40. num. 19.

Romani quibus donis ornarint L. Siccium Dentatum, ob res praclarè geſtas. cap. 46. num. 16.

Romanis Corona Ciuica maioris erat decoris. cap. 46. nu. 17

Romanis ex Aſia nonnulla mala mutuata. cap. 51. nu. 28.

Romanorum Senatus, tutorem dabat clariſſimis, & Illuſtribus perſonis cap. 62. num. 4.

Romani ex vita integritate, & alijs quibuſdam, inter Diuos, aliquos referebant. cap. 70. num. 149.

Romana totius Reipublica difficultas in quarendo Italia Dominatu fuit. cap. 82. num. 5.

Romani poſt quingentos annos Italiam domuere, totum vero reliquum orbem, ducentis alijs annis perfecere. cap. 82. num. 6.

Romanorum Clades apud furcas Caudinas à Samnitibus habita memorabilis cap. 82. num. 7.

Romani à Samnitibus ſub Iugo poſiti. cap. 82. num. 8.

Romulus laua ex cauſa Remum fratrem occidit. c. 3. nu. 73.

Romulus Monarchia Romanorum Rex Primus. ca. 4. nu. 48.

Romulus pro ſui corporis cuſtodia trecentos elegit, quos Celeres nominauit. cap. 74. num. 129.

Romulus certum Senatores primo loco elegit. cap. 74. n 135

Romulus leges curiatas fecit, & quare ſic dicantur? capit. 31. num. 3.

Romulus Patritijs plebem commendauit. cap. 18. num. 49.

Romulus patritios elegit cap. 65. num. 37.

Rubrica. C. de hared. Decur. & leges omnes illius tituli, declarantur. cap 14 num. 50.

Rubrica praſtat argumentum, & declarat nigrum. capit. 19. num. 94 95.

Ruſtica villa, qua ſit. cap 30. num. 24.

Ruſcino latinè, vulgo Hiſpanorum, Roſſiglion, dicitur. cap. 46. num 38.

Ruſcinoni ſe iunxerunt aliqui Galli Reguli cum Annibale veniente ad internitionem Italia. cap. 46. num. 339.

Ruſcinonis Comitatus ad Philippum Regem Catholicum ſpectat. cap 46. num. 339. 340.

Ruſcinonis Comitatus pignori datus Ludouico Secundo Gallia Regi a Ioanne Rege Caſtella. cap. 46. num. 341.

Ruſcinonis Comitatus reſtitutus à Carolo Octauo Gallia Rege Ferdinando Regi Catholico. cap. 46. num. 342.

Ruſcino cum Ceredania fuere oppignerata Ludouico Secundo Gallia Regi. cap. 46. num. 343.

Ruſcinonis Comitatus. vide in verb. Comitatus.

S

SAbaudia Dux, Tabelliones creat. cap. 30. num. 6.

Sabaudia Dux legem condit. cap. 31. num. 27.

Sabaudia Comitis Anna Tutrix legem condidit. capit. 31. num. 41.

Sabbata apud Hebraos celebrabantur de Veſpere ad Veſperas. cap. 36. num. 57.

Sabini Sancti Epiſcopi reliquia apud Canuſium, ac alia reperta in Ciuita e Lucinenſi in Monte Gargano in Apulia. cap. 42. num. 61. 62. 63.

Sabinus Sanctus a Sede Apoſtolica miſſus contra Anthemium Patriarcham Conſtantinopolitanum. ca. 42. nu. 62.

Sacerdos ſacramenti B. chriſmatis adminiſtrator. capit. 16. num 28.

Sacerdotium caſtitatem pracipuam habere debet. cap. 16. num 169.

Sacerdotia, & Eccleſiaſtica beneficia ad laicorum collationem minimè ſpectant. cap. 50. num. 1.

Sacerdotes, & Pralati temporalem iuriſdictionem dignitati annexam adminiſtrare poſſunt. cap. 73. num. 1.

Sacerdotes ſunt pars Reipublica cap. 71. num. 16.

Sacerdotes Aegyptij omnes capillos, ac pilos radunt, prater illos, qui naſcuntur nobiſcum, vt palpebra. cap. 71. numero 175.

Sacerdotes Angeli dicuntur. cap. 71. nu. 186 cap. 43. nu. 43.

Sacerdotes in Milites, non admittebant Romani. cap. 32. num. 21.

Sacerdotes, qui mittuntur ad pradicandum, dicuntur legati. cap 43. num 38.

Sacerdotes Toletani quo officio in horis Diuinis vtantur, & de illo officio Mozarabico? cap. 46 nu. 63.

Sacerdotis vnctio a DEO ordinata in ſcriptura ſacra & ſic eſt omnium reſtium ſacerdotalium, & deſcribitur modus, quo fiebant. cap. 49. nu. 11 12 13. 14 15.

Sacerdos Summus quo Oleo vngebatur? cap. 49. nu. 14. 15.

Sacerdos in Scriptura ſacra vngebatur in manibus. cap. 49. num. 20.

Sacerdotes dicuntur, bonus Chriſti odor. cap. 49. nu. 51.

Sacerdotes, qui unguntur, quid conſiderare debent? cap. 49. num. 59.

Sacerdotes Salij apud Romanos indigena, non exteri admittebantur. cap. 51. nu. 35.

Sacerdotum territoria immunia fecit Pharao Rex Aegypti. cap. 63. nu. 1.

Sacratas DEO domos Principi habitare non licet. cap. 32. num 2.

Sacra, & ſancta res in bonis nullius ſunt. cap. 90. nu. 9.

Sacra Regia Maieſtati, dicitur Regi Catholico. cap. 60. num 1.

Sacra Oracula dicebantur reſcripta Principum Romanorum. cap. 60. nu 33.

Sacri nomen additum Concilio Neapolitano. cap 60 nu. 18.

Sacrum Conſilium Neapolitanum cognoſcit cauſas Feudales. cap 62. nu. 25.

Sacrum Conſilium cognoſcit ex eiſdem actis cauſam, non obſtante lapſu temporis appellationis introducenda. cap. 62. nu. 69 70 73.

Sacri cõſilij Neapolitani ſententia ſub nomine Regio profe-

runtur.cap.62. num.72.
Sacrum Concilium, ſiue illius Præſidens, inſufflationem ſpiritus vitæ concedunt cauſa, in qua eſt perempta inſtantia. cap 62.num.87.
Sacramentum Ordinis iterans incurrit irregularitatem indiſpenſabilem.cap.71. num 71.
Sacrilegium eſt crimen Eccleſiaſticum, aut ſaltem mixti fori.cap.71.num. 33.334.
Sacramentum Militibus, quomodo præſtabatur. cap. 32. nu. 23.24.25.26.27.28.
Sacramentum quomodo præſtaretur militibus, ſecundum authorem.cap.32.num.26.
Sacris prius factis, militum exercitus educebatur. cap. 32. num. 32.
Sagittarius Epiſcopus Maieſtatis ſecularis reus, fuit à Concilio Lugdunenſi cognitus. cap.71. num.32.
Saguntina ſchola. & Academia, vide in verb. Studium.
Saguntini Epiſcopi, & Sancti. cap.70, num.18.
ſal hoſtibus apportari non poteſt. cap.9. num.52.
ſalinas primus propè Oſtiam inſtituit Ancus Martius Rex, & ſalis congiarium populo dedit. cap.25. num. .
ſalis vectigal. M. Liuius cenſor primus inuenit, qui indè ſalinator dictus.cap.25. num.1.
ſalis congiarium munus Imperatorium eſt.cap.25. num.2.
ſalis vectigal primus exegit Rex Lyſimachus apud Thraces. cap 25. num.3.
ſales Metallici ſunt, ſal Gemma, ſal Hammoniacus. ſal Alcalis, ſalis Spuma, ſeu Halinitrum.cap.25.num 4.
ſale, & ſole, humanis corporibus nihil vtilius. capit. 25. num. 5.
ſalis montes inuenire, & vaſa ſculptilia inde fieri notum eſt. cap.25. num.6.
ſalinæ publicæ, & Principis, quæ ſint? cap.25. num.7.
ſalinas etiam priuati homines habere poſſunt, & tunc non erunt Principis. cap.25. num.8.9.
ſalinarum, & eius vectigalis conſuetudo attenditur. cap.25. num.11.12.
ſal vendi non poteſt impune, ſine Principis, aut ſuorum Magiſtratuum licentia, vel permiſſu.cap.25 num.13.
ſal portantes in Regno tenentur illud vendere Curiæ Regiæ, ſi emere voluerit, ſin autem vendunt eorum libito, ſaluis Curiæ Regiæ iuribus & directis. cap.25. num.15.
ſal quis cogitur vendere inuitus. c.25 nu.17.19.
ſalis impoſitio in Regno Neapolitano fuit facta per Federicum Imperatorem, non autem per Regem Alphonſum, vt aliqui dixere cap.25. num.20 21.
ſalis vectigal in Gallia, Philippus Pulcher primus inſtituit. cap.25. num.22. 23.
ſalinarum ius ac ius Tiragij exigitur in Gallia, maximè in Delphinatu per flumina Iſaræ, Druentiam, & Rhodanū. cap.25.num. 27.
ſalinas Luneburgenſes Ioannes Dux Brunſuicenſis inuenit. cap.25. num.28.
ſale abundant Poloni, & in partibus occidentalibus illud mittant pro mercatura.cap 25. num.29.
ſalem, quomodo conficiant Septemtrionales. cap. 25. nu.30.
ſalinas vberes habet Hiſpania.cap.25. num.31.
ſalinas & ſalis vectigal habet Hungaria.cap.25. num.32.
ſalinæ Regni Neapolitani ſunt abundantes.cap.25.nu.33.
ſalinas ſuas habet Sicilia.cap.25 num.34.
ſalis Mare habet Iudæa, in quo fuere Ciuitates Sodoma, & Gommorra. cap. 25. num 35.
ſalinarum vallis in qua Dauid percuſſit Idumæorum octodecim millia.cap.25. num 36.
ſalina in Tribu Iuda propè Mare, ſiue Lacum, vbi eſt Ciuitas, ſalis dicta. cap 25. num.37.
ſalinis a Principe conceſſis. qui ibidem ſalinas non habeat, an intelligatur conceſſiſſe vectigal exigendum pro ſalinis priuatorum? cap.25. num.38.
ſalinarum conceſſio an facta intelligatur per clauſulas generales? cap.25. num.39.
ſal vendere ſi eſt ſolitus priuatus, an Princeps ſuper eo, imponat nouum vectigal? cap.25. num.40.41.42.
ſal reſeruatum à Principe, quòd ab ipſo accipiatur, omnibus vectigalibus tamen conceſſis, ſi mercatores cum ſale tranſeant, cuius erit vectigal inueſtientes, an inueſtitis? cap. 25. num. 44.
ſal Tarentinum quale? cap.25 num.47.
ſale pro conficiendo in quodam flumine, magna prælia extitere inter Hermunduros, & Cattos cap 25. nu.45.
ſal, aut generatur, aut fit, quomodo generetur, & quomodo fiat. cap 25.num.46.
ſal Æthiopum Nigritarum, Numidarum, & Barbarorum. cap.25. num.48.
ſalem, vt fructum naturalem habent Aragonij, Vaſcones, & Burgundi.cap.25. num.49.
ſalſa Edulia in primis menſis antiqui ponebant. c.25.n. 50.
ſal pro anima datum Animali, ne putreſceret, inquit Chryſippus. cap.25. num.51.
ſalis operatio in corpore humano. cap.25. num. 52.
ſale conditi panes lauiores. cap.25. num.53.
ſal dentium ſtuporem tollit.cap.25. num.54.
ſalſedo nimia Melancholicum humorem generat. cap. 25. num.55.
ſalſa cibaria. quid mali operentur? cap.25. num.56.
ſal in primis menſis apud Græcos, apponi ſolitum, vti amicitiæ, & boni ominis ſimbolum. cap. 25 num.57.
ſal quare poſitum in oleo, non liquifiat? cap.25. num.58.
ſal, an ſit metallicum? cap.28. num.24.25.26.
ſalarium pro ſeruitijs ſtatutum in Regno, quod eſt? cap. 19. num.87.
ſalarium, à Baronibus ob ſeruitia, an debeatur pro acceſſu, & receſſu? cap.19. num.102.
ſalarium nullum militibus datum à Romanis ducentos circiter per annos.cap.32. num.59.
ſalarium conſtituitur Balio, ſiue Tutori Baronum. cap. 62. num.15.
ſalaria, ac ſtipendia Magiſtratibus tribuit Philippus Rex Catholicus, ne praua, ac mala fiant in miniſtratione iuſtitiæ. cap 66. num. 52.
ſalaria, & ſtipendia tribuit Magiſtratibus Philippus Rex Catholicus vltra omnes alios Principes. capit. 66. numer.53.
Saladinus in Syria obſidionem ſoluit ob aduentum claſſis Gulielmi Siciliæ Regis, boni dicti.cap.42. num.67.
Salamantina Collegia à quibus inſtituta fuere? cap. 40. num.123.124.
Salmanticenſe ſtudium, vide in verb. Studium.
Salernitana Ciuitas præſcripſit ius Magiſterij, ſiue Doctorandi.cap.34. num.10.
Salernum Northmannorum Regum Regia. cap. 40. numer. 109.
Salernitanum ſtudium. vide in verb. Studium.
Salernitana Ciuitas, quibus Sanctis, ac ſanctorum Reliquijs ſit fœliciſſima? cap 70. num.42.
ſalica lege ſtatus Delphinalis non regitur. cap.46. nu.257.
ſalica lex. vide in verb. Lex.
Salij Sacerdotes apud Romanos indigenæ, non exteri, eligebantur cap.51, num 35.
ſalij. qui ſint? cap. 57 num.63.64 68.
ſalix dicitur arbor frugiperda. cap. 57. num.66.
Salmanaſar Aſſyriorum Rex in Iudæam inſiluit. cap. 43. num. 5.
Salomon accepit currus mille, & quatringentos ab exercitu inimicorum.cap.19.num.37.
Salomon, quid prece fecerit? cap.21. num.24.

Salo-

Salomon à cornu Altaris euelli,& occidi iuſſit Ioab. cap.71. num. 135.
Salomonis libri de Natura Lignorum, Herbarum, Iumentorum, Volucrum, Reptilium, & Piſcium, non inueniuntur.cap.32. num.167.
Salomon opibus gloriabatur.cap 45.num.13.
Salomon, tertius Rex vnctus in ſcriptura ſacra. capit. 49. num. 17.
Salonius Epiſcopus humanæ Maieſtatis reus, ab Epiſcopis in Concilio Lugdunenſi cognitus.cap.71 num.32.
ſaluoconductum, ac ſecuritatem cōcedere exulibus, bannitis, ac deportatis ad ſupremos Principes pertinet. cap.38. num.7.
ſaluum conductum, vel ſecuritatem ignorans, non punitur. cap.62.num. 45.
ſaluaguardia, vel ſecuritatis violatores cognoſcuntur à Magiſtratibus Regijs.cap.62.num.42.44.45.
ſaluaguardia, vel ſecuritatis violator committit crimen læſæ Maieſtatis.cap. 62.num 44.
Samnites victores, victis Romanis conditiones dedere. cap. 47. num.148.
Samnites apud Candines Romanis cladem maximam intulerunt.cap.82.num.7.
Samnites ſub iugo Romanos poſuere.cap.82.num.8.
Samnites Alexandrum Epyrotarum Regem oppreſſerunt. cap.82. num.9.
Samſonis. Deus,bella permiſit.cap.32.num.132.
Samuel videns Saulem, qui obtulerat Domino pacifica, & holocauſta, ipſo non expectato, ſui Regni perditionem illi prædixit.cap.50. num.2.
Sancta Eccleſia militans ad triumphantis Eccleſiæ ſymbolum eſt ſtabilita. præf. num. 48.
Sancti Spiritus Equites, creati ab Henrico III. Rege Galliæ. cap. 74. num.65.
Sancti Sepulchri Equites, qui? & quam Crucem gererent? cap.74. num.91.
Sancti Sepulchri Equites, vniti Equitibus Rhodijs. cap. 74. num 92.
Sancti Lazari Equites. vide in verb. Equites.
Sancti Eccleſiæ Doctores, alijque ſcientiarum ſplendore conſpicui in Hiſpania.cap.80.num 9.
Sanctus Deſiderius. vide in verb. Deſiderius.
Sanctus Ignatius diſcipulus Sancti Ioannis Euangeliſtæ. cap. 71. num.182.
Sancti plures in Dominijs Regis Catholici.cap.68. num.1.
Sancti qui propè Silarum fluuium? cap.70. num.70.
Sancti, qui in Pelignis? cap.70. num.71.
Sanctitas, quid ſit ſecundum Dionyſium.cap.70.num.110.
ſecundum Theologos. num. 111.
ſecundum D. Thom. Aquin.num.112.
ſecundum Platonem. num.113.114.115.116.117.
ſecundum Ariſtotelem. num. 118.
Sanctiſſima Virgo exaltata eſt ſuper Angelorum Choros. præf. num.30. & in Cœlo decimum Chorum facit. nu. 31.
Sanctus, an careat peccato.cap.70.num.120.
Sanctitatem præcedit pietas, & Religio ſubſequitur. cap. 70. num.130.
ſanctitas, vouendo, & orando petit.cap.70. num.145.
Sancti, virtute Diuina, fecere miracula.cap.70.num.1.
Sanctorum miraculis Tyrannorum violentia, fracta extitit. cap.72. num. 4.
Sanctius III. Rex Hiſpaniæ, tariffam capit. cap. 42. nu.28.
Sandalia Calcei Epiſcoporum ſunt. cap.46. num.149.
ſanguis Abel clamauit ad Dominum pro grauamine ſibi illato a Cain.cap.39.num.21.
ſanguis alter, dicuntur Bona.cap.45.num.23.
ſanguis exiuit à crucifixo lancea vulnerato à Iudæo apud Berytum Syriæ vrbem. cap. 69. num. 32.
ſanguis crucifixi à Iudæo vulnerati apud Berytum, miraculis claret apud Ciuitatem Mantuæ.cap.69. num.33.
ſapienti, an vxor ducenda ſit? cap.16. num.6.
ſapientia eſt in antiquis.cap.16. num.81.
ſapientiæ veteris, & ſapientiæ nouæ collegia, duo appellata, extant Peruſij.cap.40. num.31. 32.
ſapientis actiones iuſtæ ſunt. cap.66. num.15.
ſapientes debent præcipere, & imperare.cap 66.num.16.
Saporis Regis Perſarum ſuperbia, & vanitas.cap.46.nu.3.
Sardinia Ciuitates Archiepiſcopales tres, Epiſcopales vero quindecim habet. cap.76.num.12.13.
Sardinia, num in Mari Lybico, an Africo eſſe dicatur? cap. 46. num.147.
Sardinia dicta Ichnuſa. & quare? cap.46 num.148.
Sardinia appellata Sandaliotes.cap.46. ſub num. 148.
Sardinia, frumenti, vini, ouium, piſcium, aliarumq; rerum feraciſſima.cap 46. num.150.
Sardinia, nec lupos, nec venenoſos gignit ſerpentes. cap. 46. num. 151.
Sardi, Muſacto Rege regnante à Piſanis victi, Chriſti fidem amplexi ſunt.cap 46.num.152.
Sardiniæ Inſula inueſtitus Iacobus Rex Aragonum, Fortunatus appellatus à Bonifacio Octauo Summo Pontifice. cap. 46. num.154.
Sardinia ab Alphonſo IV. Rege, miti appellato, adiecta Aragoniæ Regno. cap.46. num.155.
Sardinia, quomodo ad Philippum Regem Catholicum peruenerit.cap.46. num.156.
Sardinia, quos habeat celebres ſanctos. cap.70. num.86.
Sara eijcit de domo ſua Agar Ancillam, & Iſmaelem filiū ſuum.cap.69. num.16.
ſatiſdationis formula.cap.17. num. 18.
Saul a Deo in Regem electus, fuit ingratus. cap.2. num.8.
Saul obſeſſus à ſpiritu Domini malo, dum David pulſabat Cythara, quieſcebat à ſpiritu. cap.55. num.5.
Saul primus Rex vnctus in ſcriptura ſacra cap 49. nu.15.
Saxorum Decima Fiſco datur.cap.28.num.8.
Scapha, vulgo Italorum, ſchiffo, dicitur.cap.11 num.69.
Scapha eſt Nauis inſtrumentum.cap.11. num.70.
Scapha, quid a Naui differat? cap.11. num.71.72.
Scapha, an confiſcetur, confiſcata Naui.cap.11. num.73.
Scapha, num ſit de ſubſtantia Nauis.cap.11.num.74.
Scientia abſcondita inutilis cap.27. num.71. 83.
Scipio Africanus iunior, Africano ſeniori officia pietatis exhibuit ipſi, & Annibali ſe interponens. cap.15. num.34.
Scipio quingentas Athenienſium Naues incendit. cap. 19. num. 70.
Scipio priuatus Conſulatu Corſicæ.cap.60.num.17.
Scipio Africanus pro inſigni vultum patris gerebat. cap.77. num. 28.
Scipio Africanus Academijs incumbit.cap.40. num.3
Scipio noua Carthagine expugnata, milites laudauit. cap. 82.num.3.
Scholares debent habere bulletam à Gabellario, alias libri incidunt in commiſſum.cap.11. num.104.
Scholares excuſantur a commiſſo, ſi oſtendat libros, quos ſecum ducit à ſtudio. cap.11. nu. 107.
Schola, inconſulto Principe, fieri nequeunt. cap.34. numer. 1. 2.
Scotiæ Regnum vni eripere, & alteri dare poteſt Summus Pontifex.cap.47. num.70.
Scotiæ ſtudia, vide in verb. Studia.
Scriptura a qua facienda eſt reaſſumptio ab altero Notario, debet eſſe originalis, continens Annum, Indictionem, Menſem, Diem, locum, Teſtes, & Rogitum. capit. 30. num.65.
Scriptura reperta in Prothocallo, ſiue Scheda Notarij, ſed ſcripta alterius, quàm Notarij manu, puta Amanuen-

ſis vel ſcriptoris ſuper aliqua minuta, an de ea Notarius poſſit reaſſumptionem facere. cap. 30. num. 66. 67. 68.
Scriptura, an requiratur adeſſe gratia? cap. 38. num 53. 55.
Scriptura ſacra incluſa, oportet impleri. cap. 43. num 24.
Scripturarum tactus, an requiratur dum iurant Prælati, & Epiſcopi. vide in verb. Iuramentum.
Scripulum faciunt Oboli duo. cap. 12. num. 18.
Scrupuli tres faciunt Drachmam. cap. 12. num. 18.
Scrupulus, & ſcriptula quid ſint? cap. 28. num. 11.
Scrupulis vigintiquatuor fit vncia. cap. 28. num. 12.
Scyllacæus ſinus apud Brutios Regni Neapolitani. c. 68. n. 36
Sebaſtianus Rex Luſitaniæ in bello cum Rege Feſſæ, cecidit. cap. 46. num. 211.
Secularis Iudex, an puniat Clericum arma portantem. cap. 71. num. 45.
ſecularis Iudex punit pœna pecuniaria Clericum portantem arma in Statu Mediolani. cap. 71. num. 46.
ſecularis Iudex in Hiſpania punit pœna pecuniaria Clericũ arma portantem cap. 71. num. 47.
ſecularis Iudex punit Clericum portantem arma pecuniariter in Regno Neapolitano. cap. 71. num. 48.
ſecularis Iudex, an priuet armis Clericum portantem arma? cap. 71. num. 49.
ſecularis Iudex Clericum portantem arma, ſi reſiſtat, poteſt illum citra excommunicationem capere. cap. 71. nu. 50.
ſecularis Iudicis familia, quomodo capiat Clericum portantem arma abſq; metu excommunicationis. cap. 71. nu. 52.
ſecularem Regium Officialem offendens, an ab ipſo cognoſcatur? cap. 73. num. 53.
ſeculares Regij Magiſtratus in Hiſpania, in Regno Neapolitano, in Delphinatu, cognoſcunt de vi, & violentia illata Clerico. cap. 71. num. 58. 59. 60.
ſecularis Iudex, an cognoſcat de Clerico actu degradato? cap. 71. num. 63.
ſecularis Iudex. facta degradatione, & traditione, an cognoſcat de meritis cauſæ principalis, & inquiſitionis? cap. 71. num 65. 67. 68.
ſecularis Iudex, cui degradatus eſt traditus, an cognoſcat de nullitate? cap. 71. num. 70.
ſecularis Iudex, an Epiſcopo negligente cognoſcat? cap. 71. num. 72.
ſecularis Iudex domini inueſtientis cognoſcit contra Clericum Feudatarium ciuiliter ad Feudi amiſſionem non autem criminaliter. cap. 71. num. 77.
ſecularis Iudex Clericum Apoſtatam habitu relicto, ſe enormibus immiſcentem comprimit. cap. 71. num. 85.
ſecularibus negotijs, nemo Deo militans, ſe immiſceat. cap. 63. num. 57.
Sedechiæ Regi per os Hieremiæ comminatur Deus bellum. cap. 32. num. 147.
Sedes Dei qualis? præf. num. 28.
Sedes pro cuiuſq; merito in Cœlo ſtabilita. præf. nu. 47.
Sedes, & ſubſellia Iudicum Romani conſtituebant in templis Deorum. cap. 60. num. 10.
Seditiones Gracchorum. Marij. Apulei. Saturnini. Syllæ, Catilinæ, ac aliorum, vnde ortum habueres. cap. 3. nu. 53.
Seditionis mater, Multitudo. cap. 3. num. 60.
Selandia. vide in verb. Zelandia.
Sela Portus. vide in verb. Portus.
Selimi Turcarum Imperatoris claſſis in Militam Inſulam. cap. 19. num. 73.
Selinuntiorum Theſaurus vbi poſitus fuerat? cap 27. nu. 77.
Semiramis Ninum filium Ameris poſtulauit. cap. 16. n. 160.
Semiramidis lex matrimonialis fœdiſſima, quæ omnium indiſtinctè coniugia permiſit. cap. 16. num. 161.
Sempronia familia quamdiù Romæ durauit? c. 4. nu. 67. 68.
Senatus Romanorũ in Templis conſtitutus erat. c. 60. n. 12.
Senatus Romanus aliquando fuit in Templo Caſtoris, & Pollucis. cap. 60. num. 13.
Senatus Romanus aliquando fuit in Templo Martis. Bellonæ & aliquando in Templo Apollinis. cap. 60. num. 14. 15. 16.
Senatus Seminarium, erant Equites. cap. 74. num. 138.
Senatus Venetus, vide in verb. Venetus.
Senatoria loca in Theatro, erant à Populo diſtincta. cap. 4. num. 22.
Senatores patres etiam dicebantur. cap. 21. num. 7.
Senatores Decuriati cauſas Romæ iudicabant. c. 74. n. 104.
Senatores Decuriati qui? cap. 74. num. 105.
Senatores, & Equites, an ſimul iudicarent? cap. 74. num. 106. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 124.
Senatorius ordo dignior. cap. 74. num. 109.
Senatores veſte Laticlaui vtebantur. cap 74. num. 110.
Senatores, quo in loco ſedebant in Theatro? cap. 74. nu. 112.
Senatores centum primo loco electi à Romulo. cap. 74. n. 135.
Senatores alios elegit Tarquinius Priſcus Rex. c. 74. nu. 136.
Senatuſconſulta Romani habuere ſub ſtatu Ariſtocratico. cap. 31. num. 5.
Senatuſconſulto Romanorum, an fuerint Roma pulſi, Philoſophi, & Rethores? cap. 4. num. 10.
Senecæ dictum. quomodo Deus ſit vbique. præf. num. 22.
Senenſes dum à Populo recti fuere multa mala perpeſſi ſunt. cap. 3. num. 15. 19. 20. 21. 23. 24. 25. 26. 28.
Senes in Milites Romani non vocabant. cap. 32. num. 21.
ſententia attendenda eſt & pro ea præſumendum. c. 15. n. 23.
ſententia venalis nulla eſt. cap. 21. num. 32. 33.
ſententia Anicularum eſt, in re dubia, rem per medium partiri. cap. 27 num. 38.
ſententia Gregorij VII. Summi Pontificis, dum depoſuit Henricum III. Imperatorem. cap. 47. num. 72.
ſententia ſacri Concilij profertur ſub nomine Regis. cap. 62. num. 72.
ſeptem Regni Neapolitani officia principalia, & qui nunc illa moderentur. præf. num. 61.
ſepelliens mortuum in ſepultura à defuncto non electa, an priuetur hæreditate? cap. 15. num. 7. 8.
ſepulchrorum iura retinet indignus. cap. 15. num. 10.
ſepulchra Romanorum propè vias publicas. cap. 7. nu. 17.
ſepulchrorum iura habent filij emancipati, ſiue hæredes fuerint, ſiue ab hæreditate abſtinuerint. cap. 15. num. 11.
ſepulchrorum iura retinet hæres coactus reſtituere hæreditatem per fideicommiſſum. cap. 15. num. 12.
ſepulchri ius retinet filius perduellis. cap. 15. num. 13.
ſepulchri violati actio coram ſeculari Iudice tractabitur. cap. 71. num. 356.
ſepulchri violati actio iniuriarum. cap. 71. num. 357.
ſepulchro pro violato, pœna vlla irrogatur, niſi quòd geſta irritantur. cap. 71. num. 358.
ſepulchrorum violatoribus pœna quæ? cap. 71. num. 360.
ſepultura Aſini ſepeliebantur facinoroſi. cap. 71. num. 372.
Seraphinus Oliuarius Rotæ Romanæ Auditor meritiſſimus. cap. 35. num. 9
Sergius II. Summus Pontifex, an vocaretur os porci. cap. 1. num. 15. 16.
Sergius Galba Imperator, Hiſpanus fuit. cap. 79. num. 9.
Sergius Galba Imperator, iuri operam dedit. cap. 40. nu. 18.
Serpentem pro inſigni faciebant Burgundiones. c. 32. nu. 37.
Serpentes venenoſos non gignit Sardinia. cap 46. num. 151.
Seruilia familia, quamdiù durauit Romæ cap. 4. num. 61.
Seruitiorum occaſione, multæ lites in Regno Neapolitano inter Dominos & Vaſſallos. cap. 18. num. 5.
Seruitia Vaſſalli Domino regulariter præſtare non tenentur abſque ſalario. cap 18 num. 6.
Seruitia Domino à Vaſſallis non debentur, quamuis ad illa ſe obligauerint, quia hæ obligationes abſque Regio aſſenſu fieri nequeunt. cap. 18. num. 7. 38.

ſeruitus à gentibus introducta.cap.18. num.9.
ſeruitijs Curiæ Regiæ quis obnoxius eſt, & an ſeruitijs Baronum.cap.18 num.14.
ſeruitia non debentur per Vaſſallos.ſi competentem familiam Curia,vel Baro habeant.cap.18.num.16.
ſeruitium ſi imponitur ſalarium debetur. capit. 18. numero 17.
ſeruitia à Vaſſallis debentur dum tamen à proprijs ſeruitijs non extrahantur.cap.18.num.18.
ſeruitia imponi debent perſonis ſolitis.cap.18.num.25.
ſeruitia non imponuntur Doctoribus, Medicis, & ſimilibus. cap.18. num.25.26.
ſeruitia non præſtantur ſexu, valetudine, & ætate. cap. 18. num. 27.
ſeruitia,quæ imponuntur,conueniant, dignitati, profeſſioni, ſexui. & ætati. cap.18. num.28. 29.
ſeruitia an præſtentur per ſubſtitutum.cap.18.num.30.
ſeruitia illicita ſemper à Dominis præſumuntur extorta.cap. 18. num 43.
ſeruitium præſtatur Domino ex Feudi natura,maximè ſi tenor inueſtituræ id aſſerat. cap.18. num.53.54.
ſeruitium Militare onus Feudi eſt,& quomodo præſtabitur. cap.18.num.55.56.57.
ſeruitij Feudalis loco, hodie præſtatur Adoha. cap.18.num. 57.62.
ſeruitij vbi nulla mentio eſt habita, ſed Feudum eſt ſimpliciter conceſſum, non tenebatur Vaſſallus Regi, niſi ad illa ſex.de quibus in c.3.de Noua form.fid.cap.18.num.60.
ſeruitium quodlibet per Regem remitti poteſt. cap. 18. num. 61.
ſeruitium Adohæ eſt taxatũ in Regno Neapolitano. cap. 18. num.62.63.
ſeruitium in bello quomodo à Baronibus Regi præſtetur. & quot Equis,& quanto tempore. & an ſi bellum ſit extra Regnum.cap.18.ſub num.63.cap.20.num.59. cap.32.nu. 209.& ſeq.
ſeruitia cum ſecularibus. quando præſtentur ab Eccleſia, & Prælatis.cap.19. num.82,83.
ſeruire debent Principi ſupremo homines, Animalia, currus, & plauſtra ſalario mediante.cap.19. num. 86.87.
ſeruire non tenentur Baronibus Animalia deputata ad Centimolum, ſiue Piſtrinum pro molitione frumenti. cap.19. num.97.
ſeruitium, an debeatur Baroni etiam extra territorium ſuæ iuriſdictionis. cap.19. num.103.
ſeruitium perſonale Regi debitum,an debeatur extra Regnũ, vel tantummodo in Regno.cap.20. num.51.
ſeruitium conſiſtens in pecunia, an ſufficiat conſignari Theſaurario Regis in Regno.cap.20. num.52.
ſeruire Deo regnare eſt. capit. 71. numer. 173.cap.64.num. 44.
ſeruitium eſt dicare ſe religioni cap.64. num. 43.
ſeruum puerum appellauit Centurio in Euangelio, cap.64. num. 16.
ſeruus non contrahit Matrimonium cum libera. capit. 64. num. 40.
ſeruos Domini vendunt, & expellunt.cap.69.num.11.
Seſoſis Rex Ægypti habuit Currus bello aptus, octo millia & viginti cap.19.num.46.
ſeſſionum ordo ſeruandus ex modo proceſſionum. capit. 4. num. 125.
ſeſſionum ordo Romæ in Theatro. vide in verb. Ordo.
Setubal,vel Dubal Ciuitates in Luſitania à Thubale condita cap.68.num.49.
Sextus Liuius Salinator, & Claudius Nero.ſuſcepto ſimul Magiſtratus odia, quibus detinebantur, depoſuere. cap.21. num. 50.
Sicambri Germani ſunt.cap.4.num. 95.
Sicambria Hungarici Regni caput, Buda nominata, à nomine fratris Attilæ.cap.46.num.125.
Sicilia ſuas habet ſalinas. cap.25.num.34.
Siciliæ Rex,liber eſt.cap.47.num.5.
Siciliæ Reges Eccleſiæ Romanæ perſonam ſuſtinent.cap.47. num.13.
Siciliæ Regnum de Patrimonio Eccleſiæ Romanæ. cap.47. num. 15.
Siciliæ Regnum intelligitur tantum de Inſula. capit. 47. num. 17.
Siciliæ Prælati omnes nominantur,ac præſentantur à Rege. cap.50.num.24.26.27.
Siciliæ Regnum hæreditarium eſt. cap.56. nu. 7.8.9.10.12.
Siciliæ Regnum Eccleſiæ Romanæ Feudum eſt. cap.56.n.13.
Siciliæ Rex à Papa Regnum habet. cap.60. num.8.
Siciliæ Ciuitates Archiepiſcopales tres, Epiſcopales ſeptem. cap.76. num.10.11.
Sicilia ex Inſula,qui clariſſimi Philoſophi prodiere. cap.80. num.7.
Siciliæ in Regno,an Rex Catholicus, habeat Tribunal Monarchiæ. cap.71. num.7.
Siciliæ Reges creant Tabelliones.cap.30. num.4.
Siciliæ, & Neapolis Reges, legis condendæ poteſtatem habent, cap.31. num.23.
Siciliæ Regibus in Regno Hieruſalem ius competit. cap. 46. num.38. 39.
Siciliæ Regibus ius competit ſuper Dalmatiam, & Croatiã. cap.46 num.137.138.
Siciliæ Inſulam Sarracenis purgarunt Robertus, Rogerius, & Boemundus Northmanni. cap.46. num.143.
Siculum Regnum ſub Romano prius Imperio fuit. cap. 46. num. 144.
Siculum Regnum quomodo ad Philippum Regem Catholicum pertineat.cap 46.num 145.
Siciliæ Rex Monarcha eſt in Regno ſuo.cap.48. num.1.
Siciliæ Rex legem facit. cap.48. num.7.
Siciliæ Rex Oleo ſancto inungitur. cap.49. num.1.
Siciliæ Reges ſunt Sedis Apoſtolicæ Legati de latere perpetui.cap.53. num.1.
Siciliæ antiquitates à temporũ iniuria vindicauit Thomas Facellus. cap.68.num.19.
Siciliæ fertilitas omnibus nota.cap.68. num.40.
Sicilia Inſula,quos habuit fonctos.cap.70. num.79.85.
Siculi vicerunt Niciam.& Athenienſes.cap. 82. nu.11.
Siculi Gallos omnes vnica hora vicerunt. cap.82. num.13.
Siclus Argenteus,an eſſet Moneta.cap.12. num.17.
Siclus erat viginti obolis. cap.12. num.18.
Sigiſmundus Rex Sueciæ. à Proceribus ſpiritualibus, & temporalibus electus Rex Poloniæ. cap. 56. num.15.
ſigna in vexillis Militum à Quæſtore dabãtur ex Aerario, puta Aquilæ, Lupi, Minotauri, Equi, & Apri, capit. 32. num. 34.
ſigna Militaria dabant homini proceris ſtaturæ,qui moueri loco non poterat, niſi Principis iuſſu.cap.32. num.38.
ſignum futuræ pugnæ apud Romanos quod? cap.32. num.47.
ſignum verum dicitur Crux Domini noſtri Ieſu Chriſti. cap.43.num.26.
Silius Italicus Neapoli ſtuduit. cap.40.num. 102.
Simeon. & Leui. aliquefilij Iacobi cœperunt Ciuitatem Sichem & populati ſunt eam. cap.32. num.120.
ſimilitudo nominis. vide in verb. Nominis.
Simon Bar Iona vocatus Petrus. cap.1. num. 26.
Simonis Chananæi Apoſtoli prædicatio vbi fuerit. cap. 43. num. 18.
Simon puer apud Tridentũ in die Paraſceue à Iudæis captus & ſupplicijs affectus. & in flumen proiectus. miraculis claret,& rei ſupplicio affecti fuere. cap.69. num. 41.
Simon Pollitus Compendianus, quia dixit potiora eſſe iura

Regis Angli quàm Philippi Valeſij in Regno Galliæ truncatis manibus, pedibusq; fuit cruci poſitus. cap. 57. nu. 55.
Simoniacorum cauſa laicis a Papa commiſſa. cap. 71. nu. 3.
Siphax Numidarum Rex ob diuitias laudatur. capit. 45. num. 31.
Sisbertus Archiepiſcopus Toletanus Maieſtatis Reus in ſinnimo Egicam Regem, fuit à Concilio 16. Toletano cognitus. cap. 71. num. 33.
Sinueſſa, quot habeat ſanctos. cap. 70. num. 62.
Siſebutus Hiſpaniarum Rex nonaginta Iudæorum millia baptizari fecit, Acephalorum hæreſim ſubſtulit, & narrantur illius virtutes. cap. 42. num. 7. 8.
Siſuandus Hiſpaniarum Rex in 4. Toletano Concilio coram Patribus ſe humi proſtrauit. cap. 54. num. 24.
Siracuſa Ciuitas, quos habuit ſanctos. cap. 70. num. 83.
Sixtus V. Pontifex Maximus in Henricum Borbonium Nauarrum, & Henricum Principem Condenſem. cap. 47. num. 74.
Sixtus V. Summus Pontifex Philippum II. Regem Catholicum. Angliæ Regem declarauit. cap. 44. num. 3.
Sfortia Oddus Peruſinus I. C. laudatur. cap. 40. num. 31.
Sfortia Oddi opinio. cap. 15. num. 19.
Sodalitia Romæ inſtituit Numa Pompilius. cap. 34. num. 3.
Sodalitia, & eorum Conciones Tarquinius ſuperbus ſubſtulit. cap. 34. num. 3.
Sole, & ſale corporibus humanis nihil vtilius. cap. 25. nu. 5.
Solimani Imperatoris Turcarum claſſis in Viennam, & Zigettum. cap. 19. num. 72.
Solimani Turcarum Imperatoris de Carolo V. Cæſare pulchrum dictum, & de maledicente in eum pulchrum facinus. cap. 84. num. 5.
Solium Dei quid? præf. num. 27.
Solon leges Aranearum telas appellauit, & quare? cap. 21. num. 36.
Solum vertere quid ſignificat? cap. 22. num. 18.
Solutio quadragenaria, quid fuerit? vide in verb. Quadragenaria.
Socius cui fuit facta donatio à Principe, an excludat ſubſtitutum? cap. 14. num. 17.
Somnus nimius infirmitates generat. cap. 16. num. 69.
Somnus eſt omnium ſenſuum ligamentum. cap. 16. num. 70.
Sora ſuis ſanctis eſt nobilis. cap. 70. num. 66.
Species ſubijcitur generi, & prædicatur de pluribus differentibus numero. cap. 16. num. 89.
Species non poteſt prædicari de genere. cap. 16. num. 94.
Species debet ordinari ſub genere. cap. 16. num. 95.
Species, & genus differunt. cap. 16. num. 96.
Speciem pro genere, quandoque appellant Iuriſconſulti: cap. 16. num. 98.
Spolia opima ex victis Romani aſportabant. cap. 47. nu. 142.
Spoliatus poſſeſſione per Fiſcum, illum conuenire in Magna Curia. cap. 62. num. 81.
Sponſionis formula quæ: cap. 27. num. 18.
Spurios natalibus reſtituere, ad Principem ſpectat. cap. 35. num. 2.
Spurietatem, & natalium defectum Princeps tollit. cap. 35. num. 3. 7.
Spurius omnis infamis, ac vilis conditionis eſt. cap. 35. nu. 6.
Spurios legitimare de Regalibus eſt. cap. 35. num. 8.
Spurios legitimandi poteſtas à Papa, Imperatore, Rege, & ſimilibus delegari poteſt. cap. 35. num. 10.
Spurios legitimare nequit, habens poteſtatem legitimandi naturales. cap. 35. num. 11.
Spurij & inceſtuoſi, an tabelliones creari poſſint? cap. 30. nu. 42. 44. 48. 49. 50.
Spurius non poteſt eſſe Tabellio ad bancham Iudicis. cap. 30. num. 49.
Spurius legitimatus per Principem fieri poteſt Tabellio. cap. 30. num. 50.
Spurius non ſit Tabellio, vbi eſt legitimus contradictor. cap. 30. num. 51.
Spurius ſemel admiſſus ad Notariorum ordinem, non impeditur illum exercere. cap. 30. num. 52.
Stabile non eſt, quod infidum eſt. cap. 47. num. 165.
Stamnum dicitur Metallicum. cap. 28. num. 23. 34.
Statio dicitur, vbi Naues ſecura ſtare poſſunt. cap. 9. nu. 8.
Statua reperta in Regno Neapolitano tempore Ducis Roberti Guiſcardi, & eius Hiſtoria. cap. 27. num. 67.
Statutum reijciens exceptiones non intelligitur reijcere exceptiones ex eodem ſtatuto prouenientes. cap. 16. num. 77.
Statutum tollens appellationem, non valet. cap. 39. nu. 15.
Statutum ſi fieret, quod omnia ciuium bona intelligantur tributaria, & deſeruiant pro indictione collectarum, ſi bona veniunt ad Eccleſiam, an teneatur? cap. 63. num. 35.
Stauera Ciuitas Metropolis in Vueſtergoa Friſia. cap. 46. num. 395.
Stephanus IV. Summus Pontifex Ludouicum Pium Imperatorem, & Ermengardam eius vxorem, coronauit. cap. 47. num. 50.
Stephanus Rex Hungariæ in Sanctorum Catalogum relatus. cap. 46. num. 129.
Stephanus Forcatulus I. C. lineam Henrici III. Galliæ Regis à gente Valeſia Romana deducit. cap. 4. num. 59.
Stephani Guarij Caſalenſis laudes. cap. 46. num. 1.
Stilus curiarum ſeruandus. cap. 62. num. 71.
Stipendium nullum Militibus datum à Romanis ducentos circiter per annos. cap. 32. num. 39.
Studia non veniunt ſub prohibitione Collegiorum, & Monopoliorum cap. 34. num. 8.
Studia literarum, Collegia, & Academiæ non veniunt appellatione, ac prohibitione Monopoliorum. cap. 34. num. 8.
Studia, & Academiæ præſcriptione quæſita non extenduntur ad actum Magiſterij, & Doctorandi. cap. 34. num. 9.
Studia, atque Academias erigendi ius, Principis opus eſt. cap. 34. num. 11. 12. 15. 16.
Studijs, Academijs, & vniuerſitatibus, Principes reuerentiã exhibent. cap. 34. num. 13.
Studia Theologiæ non eriguntur abſque Summi Pontificis licentia. cap. 34. num. 14.
Studia Dolæ in Burgundia, Louanij in Brabantia, Martini Quinti Summi Pontificis authoritate, erecta. cap. 34. nu. 15. cap. 46. num. 383.
Studia, vt erigantur, Summi Pontificis, an laici Principis licentia requiratur. cap. 34. num. 16.
Studia literarum, vt in Regno floreant, Rex curare debet. cap. 40. num. 6.
Studiorum literarum cura fuit Philippo II. Regi Catholico. cap. 40. num. 7.
Studiorum cura Principis eſt. cap. 40. num. 1.
Studium Vrbis Romæ antiquiſſimum. cap. 40. num. 8.
Studium, vt foueret Auguſtus Mæcenatis dictum. cap. 40. num. 10.
Studium Romanum fouit Innocentius IV. Summus Pontifex. & auxerunt Bonifacius VIII. Leo X. alijque plures Pontifices. cap. 40. num. 19. 20.
Studium Bononienſe, an priuilegijs Theodoſij Imperatoris fungatur. cap. 40. num. 21. 22. 23. 24. 25.
Studij Peruſini Excellentia cap. 40. num. 28.
Studium Bononienſe à Summis Pontificibus approbatum. cap. 40. num. 27.
Studium Maceratenſe celeberrimum erectum à Paulo III. & a Leone X. priuilegijs pluribus exornatum. capit. 40. num. 33.
Studium Firmanum in Marchia erectum à Sixto V. Summo Pontifice. cap. 40. num. 35.
Studium Pragenſe in Boemia erectum à Carolo Quarto Impe-

Imperatore. cap.40. num.56.
Studium Vratiſlauienſe. cap.40.num.37.
Coloniæ Agrippinæ.ibi.num.38.
Lypſenſe. num.43.
Ingolſtadienſe. num.45.
Dilinganum. }
Marpurgenſe. } num 45.
Helmſtadianum. }
Studium Friburgenſe ſeu Briſgoia erectum à Conrado Quarto, ſeu ab Alberto Archiduce Auſtria. cap. 40. num.39.
ſtudium Vuitbembergenſe erectum a Federico Quarto Imperatore. cap 40. num.40.
ſtudium Thubingenſe erectum à Sixto Quarto Summo Pontifice. cap.40. num.41.
ſtudium Heyldebergenſe erectum à Ruperto Comite Palatino. cap.40.num.42.
ſtudium Viennæ Auſtriæ à quo erectum fuerit? c.40. n.44.
ſtudium Poloniæ apud Caʒimiram Ciuitatem. cap. 40. num.46.
ſtudium Cracconienſe apud eoſdem Polonos, erectum ab Vladislao Iagellono Rege.cap.40.num.47.
Studium Pariſienſe, quando, & à quo originem habuit? cap. 40. num.48.49.50.
ſtudium Tholoſanum, & Vniuerſitas famoſa.c 40.n.52.53
ſtudium Aurelianenſe à Clemente Quinto, & Philippo Quarto Rege Galliæ erectum. cap.40.num.53.
ſtudium Andegauenſe à Carolo Quinto Rege Galliæ erectum. cap.40.num.55.
ſtudium Cadomenſe erectum ab Henrico Sexto Angliæ, & Galliæ Rege.cap.40.num.60.
ſtudium Pictauenſe.cap.40.num.51.
Caturcenſe ibidem. num.59. Burdegalenſe.num.61. Biturigenſe.num 62. Auenionenſe.num.63. Aquenſe. n.63. Viennenſe in Dolphinatu.num.64.
ſtudium Montiſpeluſſani antiquiſſimum, in quo floruerunt plures Iuriſconſulti famoſiſſimi. cap.40. num.65.66.
ſtudium Oxonienſe in Angliæ.cap.40.num 67.
ſtudium Cantabrigenſe. cap.40.num.68.69.70.71.
ſtudia Scotiæ, Sancti Andreæ, Abedormenſis, & Glaſthonienſis; à quibus erecta? cap.40.num.73.74.75.
ſtudium Hyberniæ in Vualliæ.cap.40.num.77.
ſtudij Patauini magnificentia.cap 40.num.78.
ſtudium Vercellenſe. cap.40 num.78. Taurinenſe. num.80. Montis Regalis.nu.81. Piſanum. nu.82. Senenſe.n.83 Ferrarienſe.num.85. Regienſe.nu.86.87.88. Mutinenſe num.89.90. Parmenſe num.91. Placentinum. n.92.
ſtudium Neapolitanum, & illius antiquitas. cap.40. nu.93. 98.99.100.101.103.104.105.
ſtudij Salernitani antiquitas, & illius Iuriſconſulti. cap.40. num.107.108.110.112.115.
ſtudium Meſſanenſe in Siciliæ erectum à Philippo Secundo Rege Catholico. cap.40.num.106.
ſtudium Carinenſe, & clariſſimi viri, qui in eo floruerunt. cap 40.num.119.
ſtudium Palentiæ in Hiſpania ab anno 1209. c.40. nu.120.
ſtudium Salmaticenſe, & illius magnificentia. cap.40.num. 121.122.
ſtudium Pincianum, ſiue Valladolid. cap.40.num.125.
ſtudium Complutenſe, quando, & à quo erectum? & quot ibi Cathredæ ſint.cap.40.num.127.128.129.
ſtudium Saguntinum cap.40.num.130.
ſtudium Oxonenſe ibi num.131.
ſtudium Hiſpalenſe. num.132.
ſtudium Granatenſe. num.133.
ſtudium Oſſunenſe. num.136.
ſtudium Coymbricenſe, & eius magnificentia. cap.40.num. 137.
ſtudium Cæſaraguſtanum. cap.40. num.138.139.140.
Studium Maioricæ, & Minoricæ in quo leguntur opera Raymundi Lullij eorum conterranei. cap. 46.num.171.
ſtudium Dauentriæ. cap.46.num.409.412.
ſtyli in Calabria, qui ſancti fuere. cap.70.num.74.
ſubditos Angarios, & Perangarios habere de Regalibus eſt. cap.18.num.1.
ſubditorum quandoque intereſt, Dominum non mutare.cap. 47. num.179.
ſubditi fideliores præſumuntur Domino, quàm exteri. capit. 51.num.36.
ſubditus grauatus eximitur à iuriſdictione Domini. cap.62. num.111.
ſubditus licet contra Dominum quæſtionem non moueat, debet tamen iudex ex officio prouidere. cap.62. num.112.
ſubditos à grauaminibus releuare ad Principem ſpectat. cap.62.num.117.
ſubditos familiares appellat Philippus Rex Catholicus. cap. 64. num.17.
ſubditorum fortitudine, & potentia Principes laudantur. cap.82.num.4.
ſubrogatus ſapit naturam eius, in cuius locum ſubrogatur. cap.73.num.5.
ſubſtituti, an excludant ſubſtitutum.cap.14.num.16.
ſubſtitutionem pupillarem Galli filijs ſuis non faciunt. cap. 65.num.4.
ſubuentio, vel adiutorium. quod debent vaſſalli Domino conſiſtit in quatuor caſibus in Regno Neapolitano.c.18.n.64.
ſubuentio facienda Imperatori, vel Regi, quid requirat? cap.18.num.65.
ſubuētio debetur Baroni in quatuor caſibus.c.20.n.30.31.32
ſubuentio debetur Baroni habenti ciuilem iuriſdictionem.ca. 20.num.33.
ſubuentio, an debeatur Baroni pro filia ſpuria maritanda? cap.20.num.34.
ſubuentio, an debeatur Baroni pro filia monachanda. capit. 20.num.35.
ſubuentio, an debeatur Baroni, non ſolum pro prima filia, ſed ſecunda, tertia, & deinceps filiabus maritandis? cap. 20. num 36.
ſubuentio, an debeatur Baroni facienti filium Doctorem. cap.20.num.37.
Reliqua vide in verb. Adiutorium, & in verb. Vaſſalli.
Sucaicada portus, vide in verb. Portus.
ſuccedens ex ſtatuto, licet non proſequatur accuſationem, tamen non tenetur patrem ſuum accuſare.cap.15.n.28.
ſucceſſionem, qui ſperat, bona tueri debet, ne dilapidentur. cap 14.num.46.
ſucceſſio collegialis, an deferatur collegiali, excluſo Fiſco? cap.14.num.46.
Suenones falcatis curribus vtuntur.cap.19.num.42.
Suitenſes dum à populo recti ſunt, multa mala paſſi ſunt.c.3. nu.15.19.20.21.23.24.25.26.28.
Sulmo Ciuitas Sancto Pamphilo ornata.cap.70.num.55.
Sulphur, an dicatur metallicum.c.28.nu.24.25.26.
ſummariè proceditur in cauſis nundinarijs. cap.36.n.43.44.
ſummitas capitis, eminentia mentis, denudatio capitis, renunciatio mentis dicitur.cap.71.num.174.
Summum Pontificem diſponere de Iuriſpatronatibus, quomodo intelligatur? cap.50.num.8.
Summi Pontificis authoritas requiritur, vt laicus beneficium conferat.cap. 50.num.9.10.
ſuperbia humana, quo prolapſa. cap.23. num.17.
ſuperbia commaculans Alexandri Macedonis virtutes, ca. 41.num.2.
ſuperbia ſaporis Perſarum Regis. cap.46.num.3.
ſuperbia ſæuiſſima, atque immaniſſima beſtia.cap.2.nu.12.
ſuperbia actiones peſſima. cap.2.num.13.
ſuperbos ſemper odit Philippus II. Rex Cathol.ca.2. nu.11.

Superborum ſedes Deus euertit. cap.2.num.14.
ſuperindictum, quandoque munus ordinarium appellatur. cap.20. num 7.
ſupplicium, apud Romanos bonorum publicatio ſubſequebatur. cap.17.num.19.
Surrentè Ciuitas, quos habeat ſanctos, ac illorum reliquias? cap.70.num.48.
Sybaritarum Theſaurus. cap.27.num.77.
Sybaritanorum virtutes. cap.79.num.24.
Sybilla, quaſi Fatidica Virgines.cap 43.num.30.
Sylla proſcriptiones. cap.17.num.16.
Synodus facta in Ciuitate Mexicana in Nouo Orbe.ca.42. num.78.
Syracuſani dum à populo recti ſunt, plurima mala perpeſſi fuere. cap.3.num.15. 19.20.21.23.24.25 26.28.
Syracuſani Acradinam Arcem deleuerunt.cap.37. nu.39.
Syracuſanorum portus. vide in verb.Portus.
Syriorum Regnum primogenito debetur.cap.40.num.30.

T

TAbellionum. atque Notariorum creatio, eſt de Regalibus, & ad Principem ſpectat. cap.30.num.1.
Tabelliones creantur à Regibus.cap.30.num.3.
Tabelliones creantur per Reſpub. Venetorum, Lucenſium, Genuenſium, Raguſinorum, & ſimilium.cap.30 num.5.
Tabelliones creantur à Ducibus Mediolani, Sabaudia, Florentia, Ferraria, Mantua, & Vrbini. cap.30. num.6.
Tabelliones fiunt ab Archiepiſcopis, Epiſcopis, Comitibus Palatinis creatis ab Imperatoribus & Regibus. c.30. n.7.
Tabelliones creantur ab habentibus poteſtatem creandi.cap. 30. num 8.
Tabelliones qui creaſſet in Regno, qua pœna afficeretur à Federico Imperatore? cap.30.num 9.
Tabellio creandus per ſe, non per alium debet ſe coram ſuperiore præſentare.cap.30.num.10.
Tabellio creandus debet examinari. cap.30. num.11.
Tabelliones aliqui, vix ſcribere ſciunt.cap.30.num.12.
Tabellionis faciendi examinatio in Regno Neapolitano, fit per Curiam Regiam, ſiue eius Magiſtratus. c.30. nu.13.
Tabelliones & Notarij creandi non poſſunt eſſe Vaſſalli Prælatorum, quod non obſeruatur. cap.30.num.34.
Tabelliones in Regno creantur à Prothonotario, ſiue eius Viceprothonotario. cap 30.num.38.
Tabellionum creatio non venit in conceſſione Regaliorum. cap.30.num.40.41.
Tabelliones non poſſunt creari ſpurij, & inceſtuoſi.capit.30. num.42.44.48.49.50.
Tabellionatus Miniſterium vile, cap.30.num.44.
Tabelliones ſeruiunt Reipublicæ. cap.30.num.45.
Tabellionatus artem ſi exerceat Decurio, Decurionatu priuatur. cap.30.num.46.
Tabellio non poteſt eſſe Spurius ad bancum iuris. c.30.n.49
Tabellio fieri poteſt Spurius legitimatus per Principem. capit.30.num. 50.
Tabellio non fit legitimatus per Principem, vbi eſt legitimus contradictor. cap.30. num. 51.
Tabelliones, an creare poſſit Papa, vel Imperator, vnus in iuriſdictione alterius? cap.30.num.53.54.55.
Tabelliones, an in toto orbe, creare poſſint Pontifex, & Imperator? cap.30.num.54.
Tabelliones, ſiue Notarij Apoſtolici in Regno Neapolitano, an conficiant inſtrumenta, & illa probent. cap.30. nu.58.
Tabelliones creati à Pontifice, à Regijs Magiſtratibus examinantur, & approbantur illorum acta. cap.30. nu.61.
Tabellionibus tribuere poteſtatem Leuandi inſtrumenta de Scheda alterius Notarij, eſt de Regalibus, & ad Principem ſpectantibus. cap.30.num.64.
Tabellione abſente, an alius reaſſumat, inſtrumentum ab eius Scheda? cap.30. num.72.
Tabellione abſente, & viuente, vt eius Inſtrumentum ab altero reaſſumatur, exigitur iudicis authoritas. c.30. n.73.
Tabellio tenetur pœna falſi, ſi reaſſumat inſtrumentum, non interuenientibus requiſitis. cap.30 nu.74.
Tabellionem eſſe, quomodo probetur? c.30. n.75.76.77 78.
Tabellio non oſtendens Priuilegium in Regno Neapolitano punitur pœna falſi. cap.30. num.79.
Tabernaculorum Feſtum Hebræorũ. vide in verb.Feſtum.
Taberna Argentaria, quæ? cap.22.num.9.
Taciti, & expreſſi, eadem eſt vis.cap.18 nu.39.
Tactus ſcripturarum, an exigatur dum iurant Prælati, & Epiſcopi? vide in verb. Iuramentum.
Taio Epiſcopus Cæſaraugustanus pro libris originalibus Moralium D.Gregorij Magni ad Põtificem Regis Nuntius. cap.42. num.12.
Talamus, vnus ſunt omnes Catholica, & Apoſtolica Eccleſia per vniuerſum Orbem terrarum. cap.53.nu.14.
Tamburlani Iudicium, & Chriſtiano dignum ſuper inuentione Theſauri.cap.27.nu.85.
Tamburlanus Scytharum Rex, victum Baiazetem Turcarum Imperatorem, vinctum cauſis incluſum ferreis tenuit. cap.47.num.146.
Tamburlanus Magnus appellatus, Tamithan, ſiue Tamer Langur, ſiue Teniz Curlu. cap.41.num.28.29.
Tancredus Northmannus Laodiceam vrbem ab Imperio Conſtantinopolitano adeſſit. cap.42.num.64.65.
Taormina Ciuitas, quibus ſanctis gratuletur.cap.70.n 84.
Taraſia Regina ſancta. cap.70.num.35.
Tarentini, dum à populo recti ſunt, multa mala, & incommoda perpeſſi fuere. c.3.n.15.19.20.21.23.24.25. 26.28.
Tarentum, Calabria, Apulia, & Lucania caput. c.3.n.22.
Tarentinis Arx nocuit.cap.37.num.37.
Tarentum Ciuitas quibus ſanctis ornetur.cap.70.nu.49.
Tarentinum ſal. vide in verb Sal.
Taric. vel Tarif Principis Arabe nomen. cap.46. nu.83.
Tariſſa Ciuitas Hiſpaniæ, quæ alim Calpe. c.46. n.77.84.
Tariſſam ciuitatem à Sarracenis recuperauit Sanctius III. Rex. cap 42. nu.28.
Tarquinius Priſcus Rex, Romæ primus Argentarios, & nummularios inſtituit. cap.22. nu.7.
Tarquinius Romæ ſodalitia, & illorum Conciones ſubſtulit. cap.34. num.3.
Tarquinius Priſcus Senatorum numerum auxit, & alios Senatores addidit. cap.73.nu.e36.
Tarracona ſancti, qui fuere? cap.70.nu.16.
Tartarorũ Princeps Xalobato Perſarum lingua dicebatur? & quid ea verba ſignificent? cap.46. nu.7.
Tartarorum Rex Caſſianus Chriſti fidem adeptus. cap.46. num.26.
Tarteſſus ciuitas, quæ & Carteia. cap.46.nu 78.
Taurinenſe ſtudium apud Sabaudos.cap.40.num.80.
Teleſpori ſunt vectigalium exactores.cap.11.num.2.
Teloneum, quid ſit, & vnde dicatur? cap.11.num.1.4. 5.7.
Telonum, quod Ciconia apud Hiſpanos nominatur, quid ſit? cap.11.num.3.
Τελῶν Græcè, latinè vectigal. cap.11. num.8.
Telonarij qui ſint? cap.11.num.9.
Temenaſuſt Portus. vide in verb. Portus.
temperantia conſtituta ſi iungitur, opus ſanè Regium erit.cap. 84.num.60.
temperantia Principis, qualis eſſe debeat cap.84.num.62.
temperantia quid operetur? cap.84.num.64.
templum Dianæ Solnizonia apud Athenienſes.c.16. nu.19.
templa dicanda dijs. cap.23.num.14.
Templarij Equites, qui fuere? cap 74.num.79.
Templarij Equites, cur ſic appellati fuere? capit. 74. numero 80.

Tem-

Templarÿ Equites, quam Crucem, & habitum deferrent? cap 74.num.81.

templarÿ Equites, viui exuſti in Ciuitate Pariſiorum, & vbique gentium eodem tempore, capti, & morti traditi. cap.74.num.82.

templarÿ Equites, iuſta, an iniuſta ex cauſa, morti traditi fuerint.cap.74.num 83.

Tennes Sidonius, quòd ciues ſuos prodidiſſet, occiſus ab Artaxerſe Perſarum Rege.cap.26.num.35.

Teotonicorum Equitum ordo, à quibus erectus fuerit? capit. 74.num.71.

Teotonicorum Equitum ordinis Magiſter primus Henricus à Vualpor.cap.74. num.73.

Teotonicorum Equitum veſtis, & habitus.cap.74.num 74.

Teraſia Veremundi Regis filia Chriſtiana nupſit Abdalla Arabo Regi Toleti, & virgo miraculosè conſeruatur. cap.72.num.13.14.

terra Salica an dicatur terra, quæ adhæret Coronæ? capit. 57.num.58.

terra indifferenter à Deo hominibus tradita.c.69.n.7.28.29

terra omnium vna eſt patria. cap.69.num.29.

Terracina, quibus ornetur Diuis? cap 70. num.64.

territorio conceſſo, intelligitur conceſſum ius Pedagÿ. capit. 11.num 47.

teſſera, quid ſit?cap.32.num.48.

teſtatori neſcienti incapacitatem inſtitui, non ſuccedit Fiſcus.cap. 15.num 32.

teſtari nequeunt Apoſtatæ. cap.71.num.93.94.

teſtator ſi declarat ſuam intentionem coram teſtibus, qui rediguntur in ſcriptis, an probent? cap.30 num.60.

eſſet recipiendi ſuper naufragio, an parti citata recipi debeant.cap.75.num.50.51.

Thadei Apoſtoli prædicatio. vbi fuerit. cap 43.num.17.

Thare pater Abrahæ an monetam percuſſerit. cap.12. n.3.

Tharaſia dotalitium fuit Luſitanicum Regnum ab Hiſpanis Regibus datum cap.46.num.215.

Thaſij ab Athenienſibus victi, pro libito mulctati. capit.47. num.144.

Theagenes Philoſophus *Cynicus quotidie in Traiani Gymnaſio diſputabat Romæ. cap.40.num.4.*

Theanum, quos habeat ſanctos? cap.70.num 58.

Theate Ciuitas in Regno Neapolitano.c.76.num.25. Illam incendit Pipinus Caroli Magni filius num.26. Inſtaurauit Henricus. num. 27. Henricorum familia nobilis ibidem.num.28.

Thebani, dum à populo reguntur, multa mala perpeſſi ſunt. cap 3.num.15.19.20. 21.23.

Thebanis Arx quantum nocuerit? cap.37. num.35.

Thebæ capta à Rogerio Northmanno primo Siciliæ Rege. cap 42.num.50.

Themiſtocles Fluminum curam gerens, extrahere ex illis aquam, in dicta pœna, prohibuit. cap.8.num.16.

Thenſa vehiculi ſpecies.cap 19.num.15.

Theobaldus Campaniæ Comes, dum nupſit Blancha Sancij Regis, ſapientis dicti. filiæ, iurauit pro ſe, & ſucceſſoribus tenere fœdus perpetuum cum Hiſpaniæ Regibus. cap.46 num.122

Theodoricus Theodebertum fratrem occidit.cap 3.num.86.

Theodoricus Gothorum Rex, quæ verba quoad bona vacantia, dixerit. cap.14.num.4.

Theodorici Alſatij Comitis Flandriæ virtutes.ca.79.nu.39.

Theodoricus Gothorum Rex in Epiſcopis ſolam ſibi reuerentiam reſeruauit.cap.64 num.6.

Theodoricus Gothorum Rex corpus Sancti Theodorici diſcipuli Sancti Remigij proprijs humeris & collo portauit. cap.84.num.26.

Theodoſius Magnus Arcadio filio Conſtantinopoli Ruffinũ, Honorio Romæ Stiliconem, tutores reliquit c.26.n 32

Theodoſius Imperator, *Ambroſio Archiepiſcopo Mediolanenſi ſe humiliauit.cap.47.num 76.*

Theodoſius primus, ſiue ſenior Hiſpanus. cap.79. num 12.

Theodoſius Iunior Imperator, fuit Hiſpanus.c.79.num.14.

Theologiæ ſtudia non eriguntur, niſi adſit Summi Pontificis licentia cap.34.num.14.

Theologia, an potius Canonum nominandus ſit ad Prælaturas. cap.50.num 65.

theſaurus vocabatur carcer quidam Meſſeniorum.c.27.n.1.

theſauri veniunt ex carcere.cap.27.num.2.

theſaurus quid eſt.cap.27.num.3.

theſaurus, cui applicetur. cap.27.num.4.

theſaurum inuentum in ſuo caſu, vel induſtria, ſuum facit, & quomodo. cap.27.num.5.6.

theſaurus inuentus artibus, & illuſionibus Magicis, *etiam in ſuo, cadit Fiſco.cap.27.num.7.*

theſauros inuenire credentes Magicis artibus, ſemper decipiuntur. cap.27.num.9.

theſauros inuenire profitetur quoddam hominum genus apud Feſſam Mauritaniæ vrbem qui Elcaſin nominantur.capit.27.num.12.

theſauros inuenient in fundo alieno. priuato, aut publico Cæſaris, Fiſci, vel Ciuitatis quid lucre ur.c.27.num.17. 18.20.21.22.

theſaurum inuenient in loco ſacro, Religioſo, in Monumentis, in locis publicis, quid lucretur. cap.27.nu.23.24.25. 26.27.28.

theſaurus cum rapuiſſet P. *Plemminius Romanorum Legatus à Templo Proſerpinæ apud Locros Regni Neapolitani, Cathenis à Romanis vinctus tamdiu in carcere detentus, donec theſauro reſtituto in carcere vitam egiſſet. cap.27.num.29.30.*

theſauri inuenti in re vendita portio ad emptorem ſpectabit. cap.27.num.31.34.37 39.40.

theſaurus dicitur fortuna donum.capit.27. num.32. verius donum Dei.

theſaurus dicitur donum Dei. cap.27.num 33.

theſaurum in Nemore inuentum, debeatur ne Epiſcopo, vel in pauperes diuidatur.c.27.num 41.42.

theſaurus inuentus in fundo Emphyteoticario, an partiatur inter Dominum directum, & vtilem.c.27. n 43.44.

theſaurum, vel pecuniam, bellorum, aliave cauſa, vel caſu, in muro, aliove loco repoſitus, ſibi debetur, non emptori. cap.27.num.45.46.47.48.

theſaurus inuentus in fundo debetur vſufructuario, non Domino proprietatis. cap.27.num 49.

theſaurus in fundo hypothecato repertus, non debetur habentibus hypothecam cap 27.num.50.

theſaurus inuentus in fundo feudali, debetur inueſtiro, non domino concedenti, & inueſtienti. cap.27. num. 51.

theſaurus inuentus in re dotali, durante matrimonio, marito, ſoluto vero, vxori debetur. cap.27 num.52 53.

theſaurus inuentus in fundo, legitimo tempore præſcripto, præſcribenti debetur.cap.27.num 54.

theſaurus non eſt illius, qui videt prius, ſed illius, qui prius accipit.cap.27.num.55.

theſaurus. vel pecunia inuenta in re locata, locatoris, non conductoris erit. cap.27.num 56.

theſaurus inuentus in Agro per Colonum, ſeu operarium mercendariũ, cui debetur domino, re an colono.c.27.n.57.58.

theſaurus inuentus per ſeruum meum, in quo Titius habet vſumfructum in fundo meo, mei proprietarij erit.c.27.n.59.

theſaurus inuentus Canis opera, debetur illius Domino.cap. 27.num.60.

theſaurus inuentus in re, quam quis poſſidet iure Maioratus. poſſeſſori non debetur. cap 27 num.62.

theſaurus in Regno Neapolitano, cui debeatur? cap.27.n.63.

theſaurus repertus ſub ſtatua tempore Roberti Guiſcardi in Regno

Regno Neapolitano. *cap.27.num.67.*
Theſauros ſuffodere in terræ viſceribus irrationabile eſt. cap.27 nu.68.
theſauros occultantes, ſibi ipſis fraudem faciunt, & alijs pecunias reliquerunt. cap.27. nu 69.
theſauros occultantium peſſimus finis. cap.27. nu.70.
theſaurus inuſus inutilis. cap.27. nu.71.
theſauros ſuos alijs oſtendere, quandoq; malum. c.27. nu.72.
theſauri dicebantur apud Græcos donaria, & vota, quæ dijs faciebant. cap.27. num.73.
theſaurus, qualis Myronis Sycioniorum Tyranni. cap.27. num.74.
theſaurus Carthaginenſium quis? cap.27. nu.75.
theſaurus Epydamniorum. cap.27. nu.76.
Theſauri Sybaritarum, Cyreneorum, Selinuntiorum, Motapontinorum, Megarenſium, & Gelonorum remiſſiuè. cap.27. num.77.
theſaurum in Inſula *Delo, Græci bella geſturi, repoſuerunt. cap.27. nu.78.*
theſaurum repoſuerunt Athenienſes Delphis. cap.27 nu 79.
theſaurum Macedones repoſuerunt in oppido quinda iuxta ſarſum cap.27. nu.80.
theſauros Hebræi aliquando in templis, aliquando in ſepulchris calabant. cap.27. nu.81.
theſauros Romani tenebant in Ærario. cap 27. nu.82.
theſauros occultos reperiſſe figurabat Nicephorus Imperator *ab officialibus. qui ex pauperibus diuites facti eſſent, pecunias poſtulando. cap.27. nu.84.*
Theſauri dicuntur loca intima, & reconditiſſima in terræ viſceribus. cap.43. nu 53.
Theſauro Regem, ac Regnum Carere. malum. c.46. nu.15.
theſauros pauperibus erogabat Alphonſus *Tertius Hiſpaniæ* Rex. Magnus *appellatus cap.42. num.22.*
Tholoſanum ſtudium, & vniuerſitas famoſa. ca.40. nu.52.
Tholoſanus Comitatus, *Galliæ Regno adiectus, non iudicatur Galliæ legibus. cap 46. num.322.323.*
Thomæ *Apoſtoli prædicatio, vbi fuerit. cap.43. num. 15.*
Thomas Facellus. Siciliæ antiquitates à temporum iniuria vindicauit. cap.68 num 19.
Thubal Iapeti *filius Hiſpaniam habitauit. cap 68. num.48.*
Thubingenſe ſtudium erectum à Sixto Quarto Summo Pontifice. cap.40. num.41.
Tiberius Cæſar Traſullum Magum ſemper ſecum habuit. cap.27. num 9.
Tiberius Cæſar omnia Aſylorum loca aboleuit. c.71. n.132.
Tiberius artium liberalium ſtudioſus. cap.40 num.15.
Tigurini, dum à populo reguntur, multa mala perpeſſi ſunt. cap.3. num.15 19 20.21.23.24 25.26.28.
Tigurini illuſtres habent familias quibus cum mixtim cū populo gubernantur. cap 3 num.29.
timor ſeruilis repellendus. cap.54 num.26.
timor à Iudice *abeſſe debet. cap.21. num.63.*
Tincturis, quomodo fiat monetarum adulteratio. c.12. n.58
Titus Veſpaſianus, qui cum Domitia ſui fratris matre matrimonium contraxerat, moriens doluit. cap.16. nu.176.
Titus Flaminius Achrocorinthum, Demetriadem, & Calcydem Arces ſolo æquauit. cap.37 num 38.
titulus Pius Regis Rogerij. cap 44. num 4.
titulus Crucis Chriſti latinis etiam literis ſcriptus. c.78. n.7
tituli honorifici cuiuslibet exprimi debent cap.46. num 22.
Toletanum Duodecimum Concilium, quo tempore fuerit. cap.50. num.38.
Toletum Ciuitas Regia. & ſuus Archiepiſcopus Hiſpaniæ Primas. cap 76. num.6.
Toletanum Concilium Tertium Recharedo Regi, Catholici nomen tribuit. cap.41. num.17.
Toleti Ciuitas vbi ſita & eius laudes. cap.46. num.60.
Toletum Vrbs Regia, & Gothorum Regū Sedes. c.46. nu.61.
Toletanus Antiſtes factus Hiſpaniæ Primas ab Vrbano II *Summo Pontifice. cap 46. num.61.*
Toletanam Vrbem à Mauris occupatam recuperauit Alphonſus IV. Rex. *cap.46. num.62.*
Toletani Sacerdotes, quo officio in Diuinis vtantur, & de eodem officio miraculum. cap.46. num.63.
Toleti Regnum, quo iure ad Catholicum Regem ſpectet. cap.46. num.64.
Tolets Ciuitas. quibus ſanctis abundet. cap.70. num.3.
tonſuram in capite gerunt Clerici. cap 71. num.168.
tonſura parua in ſummitate capitis facienda eſt. capit.71. num. 169.
tonſura libidinum abiectionem deſignat. cap.71. num.177.
tonſa iuba equarum, libido extinguitur. cap.71. num. 178.
tonſura, an inter ſacros ordines annumeretur? cap.71. num. 180. 181.
tonſura prima, ſiue Pſalmiſtatus non eſt ordo, ſed principium, ſiue diſpoſitio ad ordines. cap.71. num.188.
tonſuram eſſe deriſibilem, falsò conſuerunt Ioannes *Vuichleph, & Martinus Lutherus Hæretici cap.71. nu.190.*
tonſura clericalis, etiam Apoſtolorum tempore fuit. cap 71. num.191.
torques aurea Equitum inſigne. cap.74. num.141.
torques, eſt militare præmium. cap.74. num.143.
torques ex auro, quibus militibus darentur. cap.32. nu.77.
Tornacenſis Portus. *vide in verb. Portus.*
torturam dat Magna Curia *Vicariæ ex officio, & proceſſu informatiuo. ob ſuam præeminentiam cap 62. num.54.*
totum illud dicitur quod prius quàm ſint partes eſſe neceſſe eſt cap.65. num.17.
Toxico in Germania, & apud Pragam Boemiæ Vrbem Iudæi infecerunt puteos Fontes, *& flumina. cap.69. nu.90.*
Traianus Imperator *ſuper Iſtrum, ſiue Danubium, lapideū Pontem ſtruxit. cap.11 num.54.*
Traianus Imperator Hiſpanus fuit. cap 79. num.5.
Traianus Imperator, *Domi ſanctus, & foris clarus fuit habitus cap 79 num 6.*
Trabaca id eſt Bugia à Ferdinando Quinto Iuſto appellato Catholico in Africa capta. cap 42. num 37.
tranquillum poſt tempeſtatem, Dominus facit c.75. n.15.
Tranſiſalana Regio. quæ. cap.46 num 411.
Tranſiſalanæ Apoſtolus *dictus Sãctus Lebuinus c.70. n.105*
Tribunal Regium pro Hollandis apud Groningam ciuitatem. cap.66. num 48.
Tribunalia Regni Neapolitani quæ. cap.66. num.49.
tribus decem Iſraelitarum *Oſeæ Regis tempore captiuæ factæ ſunt cap 43. num.4.*
Tribuum Decem exterminatio, quo anno facta fuerit? capit. 43. num.58.
tributa, & collecta ſoluuntur à laicis Regi pro bonis, quæ poſſident. cap 63. num.14.
Tridentinum Concilium confirmauit omnia priuilegia Imperatoris, ac Regis ſuper Iuriſpatronatibus cap.50. n.41.
Trinundinum, ſpacium erat viginti ſeptem dierum, quibus lex propoſita pendebat. cap.36. num.8.9.
Triumphus Antiochi Epiphanis Syriæ Regis apud Ciuitatem Daphnim. cap.46 num.18.
triumphi vaniſſimi laudatores perdita vita homines. capit. 46. num.19.
Triremes centum quadraginta armarunt Athenienſes pugnaturi cum Syracuſanis. cap.19. num.60.
Tripolis in Africa capta à Ferdinando Quinto Rege Catholico. iuſto dicto. cap.42. num.37.
tructa piſcis fluuialis nobiliſſimus. omni ætati, omni complexioni. etiam infirmis permiſſus cap.46. num.393.
Tubarum Feſtum. vide in verb. Feſtum.
Tugij dum à populo reguntur, nonnulla mala patiuntur. cap.3. num.15.19.20.21.23.24.25.26.28.

Tuneti Rex tributarius Rogerio Northmanno, primo Siciliæ Regi. cap.42. nu 49.

Tunica Christi inconſutilis non diuiſa. cap.41. ſub nu. 57.

Turiaſſonenſis Ciuitas, & ſui ſancti. cap 70. nu.29.

Turca, qui habent Statum Monarchicum, Arces habent. cap.37. num.28.

Turcarum Imperator ſe Magnum appellat. cap.41.nu.31.

Turcarum Principis redditus. cap.45.nu.2.

Turcæ victi apud Echinados. cap.42.nu.82.

Tutor, an præferatur Fiſco in ſuccedendo? cap.14. nu.37. 38. 39. 40.

Tutor ad vniuerſitatem patrimonij vbicunq; ſitidatus intelligitur. cap 14. nu.42.

Tutor, apud Romanos, non deſerebat pupillum. c.14.nu.74.

Tutores, ac Balij Principum leges condunt. cap.31. nu.40.

Tutor, ſiue Balius pupillis Baronum morientium conſtituitur à Rege, vel ſuis ſupremis Magiſtratibus. c.62. nu.1.

Tutor Baronum ratione bonorum Feudalium Balius dicitur. cap.62. num.2.

Tutor ſiue Balius durat vſque ad annum pupilli decimum quintum. cap.62. nu.3.

Tutores clariſſimis, & Illuſtribus dabat Senatus Romanorum cap.62.nu.4.

Tutorem ſeipſum Prætor conſtituere non poterat. c.62.nu.5.

Tutor, & Balius, ſi eſt relictus à Barone, vel Feudatario, tunc non datur à Magiſtratibus Regijs. cap.62. nu.6.

Tutor, ſiue Balius datur, quando Baro moritur inteſtatus. cap.62. num.8.

Tutorem, ſiue Balium, etiam mater poteſt relinquere. cap.62. num.8.

Tutor, ſiue Balius, datur Feudatarijs habentibus Feuda quaternata, non autem Plana, vel de tabula. cap.62. nu.9.

Tutor, ſiue Balius Feudatarij adminiſtrat, tam bona Feudalia, quam Burgenſatica, ſi vtraq; habeat Feudatarius. cap.62. nu.10.

Tutor, ſiue Balius debet facere inuentarium. cap.62.nu.11.

Tutor, ſiue Balius ſi fuerit Rex, non faciet inuentarium, nec ſeruabit alias ſollemnitates. cap.62. nu 12.

Tutela, ac Baliatui præfertur mater, ſi eſt ſobria, induſtrioſa, & idonea. cap.62. nu.13.

Tutor, ſeu Balius vendens, ſufficit ſi adſit vrgentia vendendi, ac neceſſitas per aliqualem informationem, & adſit licentia Regis, Proregis, vel conſilij cap.62. nu.14.

Tutori, ſiue Balio ſalarium conſtituitur. cap.62. nu.15.

Tyberis Fluminis ſuper inundatione pulchra controuerſia Romæ agitata Neronis Imperatoris tempore. cap. 8. nn. 30.31.32.33.

Tyrannis Elizabetha Angliæ Regina. cap.71.nu.28.

Tyranni ſedes dicitur Arx. cap.37. nu.34.

Tyrannorum violentia fracta fuit miraculis ſanctorum. cap.72. nu.4.

Tymoleon Corinthius, alias Syracuſanorum Arces euertit. cap.37. nu.30.

Tyrolis Comitatus cum Ducatu Carinthiæ ad Auſtriacorum Familiam ſpectat. cap.46. nu.386.

Tyrolis Comitatu inueſtitus fuit Maximilianus Cæſar ab Paulo Ziegliero Epiſcopo Curienſi. cap.46. nu.387.

Tyrus vrbs Phœniciæ apud Syros, Patria Vlpiani, contraxit Fœdus cum Romanis. cap.32.nu.187.

V

V *Adimonium pro ſecuritate ſumitur. cap.11. nn.89.*

Vadium quid ſit? cap.11. nu.86.87.90.

Vacatio à militia dabatur maiori quinquaginta annorum. cap.32. nn.54.

vacationem omnem, quando milites, habebant. c.32. nu.56.

vacare à Militia dicebantur, qui ex Priuilegio Principis, etiam ante tempus dimittebatur. cap.32. nn.57.

vaiuoda. vide in verb. Duces.

Valeſia familia Romæ, quamdiu durauit? cap.4. nu.58.

Valentia Ciuitas Regni caput. cap 46. num.58.

Valentiam primus à Mauris occupatam, recuperauit Rodericus Cidus. cap.46. nu 59.

Valentiam iterum à Mauris occupatam, recuperauit Iacobus Rex Aragonum, Petri ſecundi filius, Fortunatus appellatus. cap.46. ſub nu.59. & cap.42.nu.32.

Valentia Ciuitas, & ſui ſancti. cap.70. nu.22.

Vallis Salinarum. vide in verb. Saliua.

vapor deſignat ſapientiam. cap.49. nu.79.

vaporis aſcenſus ſurſum ſignificat quòd ad dignitatem magnam, & omnibus alijs excellentiſſimam, aſcendat. cap.49. num.80.

vas dicitur Eccleſia. cap.43. nu.39.

vas dicitur Chriſtus. cap.43.nu.40.

vas ſmaragdinum, in quo dicitur Chriſtum comediſſe Paſcha cum diſcipulis, quomodo ad Genuenſes peruenerit. cap.72. num.18.

vaſa Sacerdotum in ſacrificijs, quomodo conſecrabantur, ac vngebantur. cap.49. nu.11.12.13.

Vaſcones ſalem habent, vt fructum naturalem. c 25. nu.49.

vaſſallus non reuelans Dominum eſſe interfecturum, Feudo priuatur. cap.14. nu.83.

vaſſalli præſtare ſeruitia Domino non tenentur regulariter abſq; Salario. cap.18. nu.6.

vaſſalli ſeruitia Domino præſtare non debent, etiam ſi de his ſe obligauerint, quia hæ obligationes abſq; Regio aſſenſu fieri nequeunt. cap.18. nu.7.38.

vaſſalli, & ſubditi, an ſeruitia facere teneantur? cap.18. num.14.

vaſſallus, an ſeruitia præſtare teneatur, ſi Dominus competentem familiam habeat? cap.18.nu.16.

vaſſalli ſi ſeruiunt ſalarium habere debent. cap.18. nu.17.

vaſſalli, an à Baronibus conuocentur implorando auxilium contra Bannitos pro illorum captura. c.18.nu 21.22.23.

vaſſalli ſeruire non tenentur, vbi Banniti ſunt numero plures. cap.18. nu.23.

vaſſallorum plures ſunt ſpecies remiſſiuè. cap.18. num.44.

vaſſalli, & ſubditi clientelares apud Græcos, & Romanos. cap.18. num.45.

vaſſalli non tenentur Regi, niſi ad illa ſex, de quibus in c.1. de Nou. form. fidelit. vbi feudum conceſſum eſt nulla ſeruitij mentione facta. cap.18 nu 60.

vaſſalli debent ſubuentionem, vel adiutorium. in verb. Subuentio.

vaſſallus in duobus caſibus tenetur ſubuenire Regi. cap.20. num.30.31.32.

vaſſalli in quatuor caſibus tenentur ſubuenire Baroni. cap. 20. num.30.31.32.

vaſſalli, an debeant ſubuentionem Baroni pro filia ſpuria maritanda? cap.20.nn.34.

Vaſſalli, an debeant ſubuentionem Domino pro filia monachanda? cap.20. nn.35.

vaſſalli, an teneantur Baroni ſubuentionem non ſolum pro prima, ſed ſecunda, tertia, & deinceps filiabus maritandis? cap.20. nu.36.

Vaſſallus, an tenetur ad ſubuentionem Baroni pro filio Doctore faciendo? cap.20. nn.37.

Vaſſalli Prælatorum, an poſſint eſſe Notarij in Regno Neapolitano? cap.30. num.34.

Vaſſalli, & ſubditi ſæuiter tractati à Barone eximuntur à ſua iuriſdictione per Principem, etiam vaſſallo tacente, & nihil dicente. cap.62. nu.110.111.

Vaſſallus, an dicatur Domeſticus Domino & an pro eo admittatur? cap.64.

Vaſſallus ad iuramenti fidelitatis præſtationem tenetur? cap.64 nu 28.

Vates cum Diogenes inſpiciebat, nihil ineptius, ſe videre

dicebat.capit.27. num.11.
Vbbo Emmius Friſicarum Hiſtoriarum ſcriptor diligentiſſimus & veriſſimus.cap.46.num.398.
Vectigalium exactores. vide in verb. Teleſphori.
Vectigal primum apud Romanos fuit appellatus redditus piſcium.cap.11.num.10.
vectigalia tuentur a Publicanis.cap.11. num.15.
vectigales agri, qui à fiſco. vel municipibus, non à priuatis conducti ſunt.cap.11. num.16.
vectigal, quod exigebatur à Frugibus Siculorum, dicebatur Decuma.cap.11. num.21.
vectigal erat illorum, qui manu mittebantur. cap.11.nu.22.
vectigal, quod exigit Rex Catholicus in Hiſpania. capi.11. num.27.
vectigalia apud Romanos percurſores locabantur publicanis.cap.11. num.28.
vectigalium locatio fieri non poterat, niſi publicè inſpiciente populo. cap.11.num.29.30.
vectigalium indictio, & exactio de Regalibus eſt, ad principem ſpectans.cap.11.num.34.35.
vectigal indicunt Reges. cap.11. num.36.
vectigal indicit Dux Sabaudiæ. cap.11.num.38.
vectigal indicunt Domini habentes iura Principum. capit.11. num.39.40.41.
vectigal imponendi ius, an præſcriptione quæratur? capit.11.num 42.
vectigal Paſſagij. & Pedagij eſt ius Regale, & Principum cap.11 num.43.
vectigal Pedagij eſt ius, quod exigitur à tranſeuntibus pede. cap.11. num.44.
vectigal paſſus. pedagij, ac paſſagij ſolui debet à Forenſibus tranſeuntibus. cap.11.num.48.
vectigalis exactio paſſus in Pontibus, ac locis ſimilibus, permiſſa eſt, vt à latronum incurſibus itinerantes tuti ſint. cap.11. num.55.
vectigalis paſſus loca, vbi fit exactio, ſecura eſſe debent.ca. 11. num 56.65.
vectigalis paſſus Dominus, tenetur pro ſcelere in via patrato. cap 11.num.57.
vectigal paſſus exigentes tenentur de Robaria, vel delinquentem exhibere. cap.11.num.58.59.
vectigal paſſus exigentes, an teneantur ad refectionem Pontium? cap 11.num.64.
vectigal pedagij exigi ſolitum in Ponte, vel Scapha, an ſi mutetur flumen. vel Alueus, exigi poſſit? cap.11. num. 77.78.81.82.83.84.
vectigal ſi exigi ſolet in flumine, ſiue eius ponte an ſoluere debeat, qui pede flumen tranſit. cap.11. nu.85.91.
vectigalis paſſagij Dominus, an teneatur diſrobato extra viam? cap.11.num.95.
vectigalis non ſoluto, quando res incidat in commiſſum? cap.11.num 98.99.
vectigalia fraudantium pœna, cui debeatur? cap. 11. num. 100.101.102.
vectigalis à ſolutione immunem ſe prætendens, an docere debeat de immunitate. cap.11. num.103.
vectigalis exactor, ſi non ſtat in loco, viator tranſibit impunè. cap.11.num.109.
vectigalis exactor in Regno Neapolitano debet ſtare in loco, deſignato. cap.11.num.110.
vectigal Portorij in portu Siculo, quod erat pro ſolutione ſeruorum, pro vſu deſtinatorum, lego Conſoria. capit.11. num.111.
vectigal Piſcationum inſtitutum à Myride Ægyptiorum Rege in lacu, arte Mirabili effoſſo, & vxori conceſſum. cap. 24. num.5.6.
vectigalia noua Princeps ſupremus inſtituere poteſt. c.4.25. num.41.
vectigalibus omnibus à Principe conceſſis. ſolum reſeruato, quòd ab ipſo ſal recipiatur, an ſi Mercatores tranſeant cum ſale, vectigal ſit inueſtientis, an inueſtiti? capit. 25. num 44.
vectigal ſalis, vide in verb. Salis.
veh, dictio in ſcriptura ſacra quid ſignificet? c.43.n.31.33.
Venafri Ciuitas, quibus ſanctis ornatur? cap.70.num.60.
venatio, cur clericis prohibita, piſcatio vero permiſſa ſit? cap.24.num.9.
venereorum concupiſcentia, corpus commutant, & inſanias inducunt. cap.16. num.17.
Veneris cingulum, ceſtus dictus eſt. cap.16.num. 182.
Veneris cingulum ad viri demum portabatur.cap.16.n.183
Venerem hortatur Iuppiter, vt relictis bellis, matrimonia curet. cap.16.num 185.
Veneri corolla donari ſolita. cap.16.num.192.
venditiones ſunt de iure gentium. cap.36 num 25.
venditor tenetur defendere emptorem in foro vocantis. cap. 71.num 268.
vendens bona, aut donans Eccleſiæ, vel perſonis Eccleſiaſticis cenſetur dare iura, quæ obtinet. cap.63.num.12.
vendens bona ſua Eccleſiæ, poteſt apponere conditiones ſibi placitas: cap 63 num.34.
Venetorum Reſpublica, quomodo gubernetur? cap.3. nu.30. 31.32.33.34 87.88.
Veneta vrbis Reſpublica. Romanæ vrbis, imitatrix, & illius laudes. cap.4.num.71.
Venetorum Imperium Nobiliſſimis viris Regitur.c 4.n.72.
Veneta Monarchia initium. cap.4.num.73.
Veneta vrbis Monarchia, quamdiu durauit? cap.4.nu.75.
Venetorum Reſpublica confert Regalia.cap.5.num.23.
Venetorum Nauale pulchrum, & mirabile, deſcribitur. cap. 6.num.20.
Venetorum Reſpublica, & alia ſimiles vectigal indicunt. cap.11.num.37.
Venetorum claſſis in Turcas, cum Summo Pontifice, & Rege Catholico. cap.19.num.74.
Venetorum Reipublicæ ſunt bona naufragantium in eius littoribus. cap.75.num.3.4.
Venetorum Sereniſſimo Dominio Summus Pontifex commiſit cauſas inter Epiſcopos Bellunenſem, & Feltrenſem, ac Taruiſinos.cap.71.num.5.
Venetorum Senatus, an cognoſcat contra clericos committentes crimen læſæ Maieſtatis humanæ.cap 71.num.9.
Venetorum Reſpublica. creat Tabelliones.cap.30. nu.5.
Veneti centum millo Florenis emerunt Zaram. cap.46, num.136.
Veneti Maris conceſſio, fuit per Annuli inueſtituram eidem Reipublicæ facta ab Alexandro III. Summo Pontifice. cap 46. num.233.
Veneti Prælatos habere ex illorum ſtatu procurant.cap 51. num.32.
Venetorum Sereniſſimo Dominio, quandoq; conceſſa Decima Papalis. cap. 59. num 37.
Venetorum Reſpublica, quid poſſideat in Italia? cap.63. num.2.
Venuſia quibus ſanctis ſit Illuſtris? cap.70. nu.63.
Verba DEI GRATIA. quid ſignificent? cap.2. nu.16.
verbum (Domeſtica) quomodo interpretabuntur? c.15.nu.62.
verba, ipſo Iure habentium lata ſententia. cap.26. nu.22.
verbum Miſericordia quid ſignificet? cap.26. nu.23.
verba ſola Principum, debent eſſe firmiſſima. c.47.nu.168.
verbalis depoſitio differt ab actuali degradatione. c.71.nu.21
verbum Indulgemus, quid ſignificet? cap.38.num.27.29.
verbum, gratiam facimus, vel reſtituimus, quid ſignificet? cap.38.num.28.
verbum reddimus bona, quid ſignificet? cap.38. num 29.
Vercellenſe ſtudium. cap.40.num.79.

Veremundi Regis virtutes. cap.42.num.24.
Vergij Epiſcopus. cap.70.num.14.
Veronenſes ad beneficia exteros non admittunt. cap.51.nu.4.
Veſontium Comitatus Burgundici Metropolis. c.46.n.380.
Vespaſianus quos ſanauit. cap.55 num.8.
veſtis Laticlauia Senatorum. cap.74.num.110.
veſtis purpurea, Equitum inſigne. cap.74.num.141.
veſtes, & habitus, an ſint clericales, an ad laicum iudicem cognoſcere ſpectet. cap.71.num.311.
Veterani deferre non poterant. cap.14 num.71.
vexilla, prima cohortis, Ducis effigiem habebant. capit.32. num.34.
via publica ſunt de Regalibus. cap.7.num.1.
via publica dicitur, cuius ſolum publicum eſt. cap.7.num.2.
via in publica, priuatum opus fieri prohibitum eſt. cap.7.n.3.
via publica in porrectum octo pedes, in amphractum ſexdecim habere debet. cap.7.num.4.
via ſacra Roma, qua erat. cap.7.num.7.
via ruſtica extra vrbem, vel conſulares, vel Pratoria erant. cap.7.num.8.
via extra vrbem Romam, Glarea marginabantur, & ſubſtruebantur. cap.7.num.9.
viarum Curatores erant Aediles curules cap.7.num.10. Et qua ex cauſa vide ex opinione Authoris.num.12.
via ſtercore, Morticinijs, corijs; alijsq; ſimilibus, inſici non debet. cap.7.num.12.
via à Magiſtratibus Gracis curabantur, vt eſſent complanata, neue perfoderentur. cap.7.num.14.
viarum curam; Principes, totam ſui iuris fecerunt. c.7.n.15
via Baſilica, dicuntur via Regia. cap.7.num.16.
vias propè publicas. Romani Palatia, ſepulchra, & ſimilia faciebant. cap.7.num.17.
via publica per quem reficiantur. cap.7.num.21.
viarum refectioni, Dominus, an Inquilinus obnoxius ſit. cap 7.num.19.
viarum refectioni, an contribuat Eccleſia. cap.7.num.20.
via vicinales, ſeu priuata, an communes ſint, vel priuatorum. cap.7.num.22.
via appellatione, venit pons ſuper flumen factus. c.11.n.49
via in Regno Neapolitano aptantur ex ordine Regia Camera. cap.11.num.51.
vias Silice ſternendas in vrbe, glarea extra vrbem; ac pontes multis in locis faciendos, primi omnium cenſores, locauerunt cap.11.num.52.
viam ſolitam, & veteram, quis ire debet. cap.11.num.96.
via tranſitum impedire eſt contra ius diuinum. c.46.n.114.
via ſtrata per vicinos reficienda, an teneatur Eccleſia contribuere. cap.63.num.54.
Vicarius Dei regulas generales ab eo traditas limitat. capit. 16.num.134.
Victor victo imponebat qua imperabat. cap.47.num.142.
Victi, Victoris belli ſunt ſeruus fiunt. cap.47.num.135.
Victos homines Praneſtinos L. Cornelius Sylla occidi, & extra mœnia proijci, & cadauera per agros ſpargi iuſſit. cap.47.num.143.
Victi Carthaginenſes à Scipione victore veniam petunt. cap. 47. num.145.
Viceprothonotarius in Regno Neapolit. Tabelliones creat. cap.30.num.38.
Vido coronatur a Stephano Secundo Pontifice. ca.47 nu.53.
Vienna Auſtria Studium à quo fuit erectum. c.40.nu.44.
Vienna in Delphinatu ſtudium. cap.40.num.64.
vigeſima erat exactio, ab illis, qui manu mittebantur. capit. 11.num.21.
vigeſima exigebatur, Auguſto mandante, ab haredibus extraneis. cap.11. num.23.
vigeſima quinta exigi ſolita à vendentibus Mancipia. cap. 11.num.23. & ſeq.
Vigiliarum ciuitas ſuis ornatur ſanctis. cap.70.num.65.
villani, qui ſint. cap.30.num.21.27.
villa Vrbana, qua ſit. cap.30.num.22.
villa ruſtica, qua dicatur. cap.30.num.24.
villa fructuaria, qua appelletur? cap.30.num.25.
villa à vehendo denominatur. cap.30.num.26.
viles qui dicantur. cap.30.num.28.
viles ſunt Nuncij. cap.30.num.29.
vim vi repellere licet. cap.32.num.88.
vim, atque iniuriam priuatorum hominum propulſare, iuris naturalis eſt. cap.39.num.1.
vincula duo efficaciſſima ſunt. cap.4. num.118.
vinces omnia ſi argenteis pugnabis Telis. cap.21.num.42.
Vincentij Maxilla cautela frigida. cap.30. num.59.
vindicta, quomodo ſit pars iuſtitia. cap.72. num.74.
vini feraciſſima Sardinia. cap.46.num.150.
vir, vel vxor, ſuperſtites, an excludant Fiſcum. cap.14.n.19.
viri probi. vel amant. vel non adulantur. cap.84.num.5.
Viriatus Rex Hiſpanus. cap.79.num.16.
Viriati bellica virtutes. cap.79.num.17.
Virginia puella à Virginio patre occiſa. cap.3.num.6.
Virginitatem qua exuebat, Zonam ſoluere dicebatur. cap.16 num.190.194.
Virgilius Poeta Mantuanus. Neapoli Studijs operam dedit, ibiq; ſepultus eſt. cap.40.num.99.100.101.
virtutes argumentum maximum, antiqua Nobilitas. cap.4. num.16.
virtutes omnes Morales, ſub Heroica virtute continentur. cap.70.num.146.
virtutes quatuor Cardinales, ſcilicet Iuſtitia, Prudentia, Fortitudo, & Tēperantia, dicuntur diuina, & quando bona illa ſint. cap.84. num.1.64.
vis publica, quando committi dicatur? cap.62. num.105.
viſitatores dum mittunt Principes, ſe debito exoluunt, & exonerant. cap.21.num.40.
vita, & Militia datur alijs filijs, Primogenito Regnum capiente. cap.57.nu.22.
vituperatores, & Adulantes, duo ſunt perſequutorum genera. cap.84.num.6.
Vliares Beliſarij Eques, dum occidere credens Ioannem occidit. cap.24.nu.12.
Vlpiani Patria Tyrus Phœnicia Vrbs. cap 32 nu.187.210.
Vltraiectum, Traiectum, illorum lingua materna Vtrecht. cap.46.nu.407.
Vltraiectinus Adrianus VI. Summus Pontifex. c.46.n.408.
Vltraiectum, quo pacto ad Philippum Regem Catholicum ſpectet? cap.46.num.410.
Vltraiecti: qui ſancti fuerunt. cap.70.num.99.
Vlyſſipo Ciuitas, ſuis ſanctis nobiliſſima. cap.70. num.31.
vnctio ſacra vigorem deſignat. cap.49.num.30.
vnctio ſacra. vide in verb. Chriſma. & in verb. Oleum Vnctionis.
Vnderualdi dum reguntur à populo, multa mala patiuntur. cap.3 nu.15.19.20.21.23.24.25.26.28.
Vngaria Rex, vide in verb. Rex. & in verb Reges.
vnio Equitum de Auis facta cum Equitibus Calatrauenſibus. cap.74.num.30.
vnita virtus fortior. praf.num.4.
vnitas omnium Radix. cap.3.num.69.
vnitate viſibilia omnia, atq; inuiſibilia conſiſtunt. c.3.n.70
vnitate potius Reipublica conſulitur. cap.3.num 72.
vnum ſecundum diffinitionem, ſunt vnum numero, non plures. cap.71.num.111.
vniuerſitates, an ſibi imponant collectas. vide in verb. Ciuitas.
vniuerſitates donare Dominis nequeunt, ſine Regis licentia, nec congregari pro ſimili cauſa. cap. 20. nu.23.24.
vniuerſitas. an immunitatem concedat, vide in verb. Immunitas.

Vni-

Vniuerſitates in Regno Neapolitano, nec directè, nec indirectè donare poſſunt alijs.cap.33.num.36.
vniuerſitatum delicta cognoſcit Magna Curia.c.62.n.77.
vniuerſitates excommunicari nequeunt.cap.63.num.7.
vncia continet ſcrupulos vigintiquatuor.cap.28.num.12.
vncijs duodecim conſtat libra.cap.28.num.13.
Voconia lex. vide in verb. lex.
voluntas contrahentium exigitur in matrimonio carnali. cap.16.num.49.
voluntatem infans non habet.cap.16.num.50.
voluntas quid ſit, eiusq; diffinitio. cap.16.num.51.52.
voluntatis magiſtra, & præceptrix ratio.cap.16.num.53.
voluntas nulla cadit in furioſo. cap. 16.num.57.
voluntas dicitur cauſa rationabilis in Principe. cap.38. numero 70.
voluptatis deteſtatio ex Piperone. cap.16. num.8.
voluptatibus concubitus, qui ſe exercuerunt, languidiores cur fiant.cap.16.num.9.
votum habuiſſe aliquem, de clericatu ſuſcipiendo, an ſtetur ſuo iuramento.cap.71.num.280.
Vrannij dum à populo reguntur multa mala paſſi ſunt. cap. 3.num.15.19.20.21.23.24 25.26.28.
Vratiſlauienſis ſchola, & ſtudium.cap.40.num.37.
Vrbanus Secundus Summus Pontifex diris affecit Philippũ primum Galliæ Regem.cap.47.num.63.
Vrbanus Secundus Pontifex, Carolum Vngariæ Regem Regno priuauit. cap.47.num.68.
Vrbanus Secundus Summus Pontifex Rogeriũ Northmannum Siciliæ Comitem, Apoſtolicæ ſedis Legatum perpetuum creauit. cap.42.num.47.
Vrbanus Secundus Pontifex conceſſit Priuilegium Regi Siciliæ, Legati perpetui de latere. cap.53.num.2.
Vrbanus Secundus Pontifex ex iuſtis cauſis priuilegium conceſſit Rogerio Northmanno.cap.53.num 9.
Vrbini Dux creat Tabelliones, & Notarios.cap.30.nu.6.
Vrbini Dux legem facit.cap.31.num.30.
Vrbini Dux, ea in ſuo ſtatu facere poteſt, quæ Imperator in Imperio. cap.48.num.11.
Vrbini Duci Papa omnem ſupremam poteſtatem conceſſiſſe videtur.cap.48.num.14.
Vrbis aſpectus, minimè deformandus. cap.71. num. 294.
Vrbs Hieruſalem capta a Chriſtianis Principibus in anno Domini noſtri Ieſu Chriſti. 1099. cap.74. num.72.
Vrbes plures in Regno Mexicano, & in Nouo Orbe ..capit. 76.num.17.
Vrbs Neapolis Regum Regia, & illius laudes.præf.num.71.
Vrgelli Epiſcopi, & Sancti.cap.70.num.19.
vſura, an ſit crimen Eccleſiaſticum, an mixti fori? cap.71. num.335.336.337.338.
Vſurarum in crimine, an procedatur deſiſtente parte? cap. 71.num 341.
Vualdenſes Heretici, negauerunt in Sancta Dei Eccleſia reperiri miracula.cap.72.num,2.
Vualdenſium Hereſes, cum nihil ſcirent proceſſerunt ex ignauia, aut ex malitia. cap.72.num.3.
Vuernheri Comitis Habſpurgenſis, Rodulphi primi Imperatoris Atani, Arma Gentilitia, illæſa, & intacta conſeruata extitere, omni Eccleſia, & Monaſterio igne conſumptis.cap.72.num.23.
Vuiliacharius, ſiue Vulcarius Aquitaniæ Dux, cum ad Diui Martini Turonenſis templum confugiſſet, à Clotbario Rege Eccleſia igne accenſa, flammis conſumptus. cap. 71.num.138.
Vuuittenbergenſe ſtudium à Federico Quarto Imperatore erectum cap.40.num.40.
Vuolfrauius in Friſia cultum Domini Noſtri Ieſu Chriſti propagauit. cap.46. num.400.
Vtilitas publica, potius, quàm priuata inſpicitur.c.8.n.15 cap.47.num.184.
Vulgus indoctum appellatur. cap 3 num.44.
Vulgus non conſilium, non rationem, non alia quadam bona habet. cap.3.num.58.
Vxor, an ſapienti ducenda ſit? cap.16.num.6.
vxorem defuncti fratris abſque prole in veteri ſcriptura, frater alter ducebat.cap 16.num.119.
vxor Loro, ſiue Baltheo cingebatur. cap.16. num. 184.
vxores Cyanippi, & Æmilij Sybaritis à canibus laceratæ cap.24.num 10.

X

XEnophon Athenienſium ſtatum improbauit. capit. 3. num.35.
Xerſes cum Græcis pugnaturus, Roſtratas naues mille, & ducentas, onerarias tres mille armauit.cap.19.num.59.

Z

ZAmorenſes Epiſcopi, & Sancti, qui fuere? cap.70.n.18
Zaccharias Summus Pontifex eripuit Chilperico Galliæ Regnum, & Pipino conceſſit.cap.47.num.62.
Zara, ſiue Iader vendita Venetis centum mille Florenis. cap.46. num.136.
Zelandiæ Ciuitates, quæ.cap.76.num.16.
Zelandia nomen, terram maritimam ſignificat. capit. 46. num.370.
Zelandiæ Inſulæ Orientales, & Occidentales ſeptem. capit. 46.num.371.
Zelandia Inſula, quo pacto ad Philippum Regem Catholicum perueneret cap.46.num.373.
Zeith Rex Canariæ victus ab Ordonio Rege, Veremundi Regis filio. cap.42.num.21.
Zidib Portus. vide in verb. Portus.
Zizanias Aulici in Principum Domibus non ſeminent.ca. 26.num.38.
Zizanias ob falſas Aulicorum, Carolus Hiſpaniarum Princeps mortuus eſt.cap.26.num.39.
Zona, atque cingulum, quo noua nupta cingebatur, Virginitatem denotabat.cap.16 num.188.189.
Zonam Dianæ ſolutam dicebant mulieres partu leuatæ, & idcirco Athenis erat templum Dianæ ſolutizoniæ dicatum.cap.16.num.191.
Zona donari ſolita Dianæ, Veneri verò Corollas. capi. 16. num.192.
Zonam ſoluere, erat, cingulum, & virginitatem exuere. cap.16.num.190.194.
Zutphenn oppidum apud Geldrios, quomodo ad Philippum Regem Catholicum pertineat.cap.46.num.378.

FINIS.

Laus Deo optim. Max.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE